
1
7
381

NICETAE ACOMINATI CHONIATAE,

MAGNI LOGOTHETAE SECRETORVM, INSPECTORIS ET IVDICIS VELI, Præfecti Sacri cubiculi:

IMPERII GRAECI HISTORIA, *ab anno* M. C. XVII. *in quo Zonaras desinit, vsque ad annum* M. CC. III. *Libris* XIX. *descripta: quorum ordo præfationes sequitur.*

ITERATA EDITIO GRAECOLATINA,
HIERONYMO VVOLFIO
Oetingensi interprete.

cui accesserunt

Breuiaria singulis libris præfixa.
Perpetuæ ad marginem Notæ morales ac politicæ.
Gnomologia & Chronologia historica.
Axiomatum & Rerum Insignium INDICES.

Apud hæredes Eustathij Vignon.
M. D. XCIII.

ADRIANO IVNIO TYONGIO, DORDRACENO, VIRO NOBILI, S. G. S. SALVTEM.

NOTAS *meas politicas & morales, quas anno proximè elapso ad insignem Nicetæ Choniatæ sapientis Scriptoris historiam Byzantinã addere iussit de literarum (historiæ præsertim) studiosis bene merendi desideriũ, tandẽ visum est, Adriane Iuni, dare in lucẽ, sub nominis tui patrocinio. Causã multiplicem habui. Prima fuit, quod obscuræ meæ lucubrationi ab illustri tua fama lumen conciliare conatus sum. Altera, peculiaris ille amor, quo me abhinc sexennio complexus es, & quem nuper abundè mihi testatum fecisti. Tertia, eáque potissima, eximia & incredibilis tua charitas erga Ecclesiam & Rempublicã nostram, quam tu geris in pectore, & iuuare pergis feliciter. Quoties animo recurrit dulcissimus noster conuictus, de rebus seriis placida frequénsque disceptatio, singularis item illa quæ mihi cum eruditis & piis adolescẽtibus, qui nũc ciuitatibus vestris maximo sunt ornamento, amicitia & animi coniunctio intercessit: maximo solatio fruor inter tot diras rerum facies, maximè quum vos etiamnum per amicissimas literas, veluti coràm, singulari quadam in me meósque beneuolentia præditos experiar. Tu vero quandiu apud nos hæsisti, me multo honore & amore dignatus es: ad tuos reuersus candorem illum & veræ amicitiæ indelebiles colores studiosè conseruas, nullo meo merito, sed modestiæ & humanitatis, quæ vestræ genti innata insitáque videtur, impulsu. Porrò ne quod refugis, importunè persequi videar, ad Nicetam venio, cuius elogium, à doctissimo Lipsio scriptum, hominẽ ad viuum paucis lineis expressum refert. Hieronymus Vuolfius Oetingensis, Græcæ linguæ peritissimus, ante XXXV. annos hanc Nicetæ historiam Latinam fecit & ab Oporino excudi curauit. Cur hoc tempore notas huic Operi (cuius versio interpreti, qui laudabilem nauauit nobis operam, intacta relicta est) adscripserim, & noua editione publici iuris fecerim, fecit temporum, quæ Nicetas descripsit, cum nostris eadem fere conditio. Actæ*

per LXXX. annorum curriculum in amplissimo Græciæ theatro, tandem à Turcis occupato, luctuosissimæ tragœdiæ, nominibus mutatis nostrum seculum exhibent, personatos Comnenos, Andronicos, & varias aularum Reique publicæ pestes in scenam reducunt. Istas tragœdias pro ingenii mei tenuitate indicaui, & ad documentũ illud in historia summum lectores reuocare diligenter studui, nempe vt Iustitiã discant moniti, & non temnere Numen. Sparsa hîc passim audies à fidis consiliariis liberrima & saluberrima dicta, quæ nihil blandiuntur, nihil celant, immo miram merámque referant veritatem. Non pauca occurrunt, quæ tibi aliisque in sublimi gradu constitutis ad moderatas ac necessarias pro Reipublicæ incolumitate consultationes animum deducere queant. Et quum nullam virtutem politica præstantiorem (sincera pietate excepta) homo consequatur, huius virtutis fructus vberrimos ex nostro Niceta, mihi crede, percipies. Notis breuiaria librorum aliáque nonnulla coniunxi, quæ planiorẽ & iucundiorem vtilissimæ historiæ lectionem facerent. Quid præstiterim nescio: tuum erit iudicium: mihi certè bona mens non defuit: si facultas, spero te tam mihi æquum fore, quàm ego in diuinæ prouidentiæ consilio, meæ imbecillitatis conscius, æquo animo acquiesco. Eruditos voce exili excito, vt meliora nobis reponant. Interea mihi, quantũ licuit, ad meipsum collecto, summa voluptas fuit cum vitæ magistro versari, qui me mihi redderet meliorem. Alios vtinam tenui hac opella, indicatis malis alienis, meliores reddere queam, docendo discens, & ex tot documentis doctrinam hauriens quæ vitæ meæ in melius instituendæ seruiat. Tu, qui mihi satis es, informem & infirmum hunc partum suscipe, & beneuolentiæ tuæ scuto contra tela liuoris, protege. Deus Opt. Max. te nobis diu incolumem seruet. Calend. Mart. anno mirandæ Dei patientiæ 1593.

***

AD

AD MAGNIFICVM ET GENEROSVM VIRVM, D. ANT. FVGGERVM, KIRCHBERGAE ET

Vveiſſenhorni Dominum, Cæſareæ Maieſtati à conſiliis, &c. in Nicetæ Acominati Choniatæ hiſtoriam,

HIERONYMI VVOLFII PRAEFATIO.

ZONARAM tuum, Vir ampliſſime, CHONIATES ſequitur, homo ſua ætate nō tantùm magnis dignitatibus ornatus, ſed etiā ingenio & multiplici doctrina prę-ſtās, & veritatis hiſtoriæ (vt mihi videtur) vbiq; ſtudioſus: ordine aptiſſimo & lectoribus vtiliſſimo. qui ordo cùm ſequētia iis quæ anteceſſere adiūgat atq; annectat, hiſtoriæ quoddā quaſi corpus abſoluit, & in ſuo genere homines eruditos reddit, hoc eſt, à vulgo mortalium diſtinguit. Multos ſanè inuenias, qui etſi à literis alieni, tamen acumine ingenii, facundia, vſu rerū, doctiſſimis viris, ſed vel natura tardioribus, vel in hominum frequentia minus verſatis, etſi omnem ætatem in optimarum artium ſtudiis contriuere, præferantur. Quòd ſi ad illam naturæ felicitatem & multiplicem experiētiam accuratior & methodica inſtitutio acceſsiſſet, quid cum illorū excellentia cōparari poſſet? Nunc laudibus eorum tantum decedit, quantum accuratior inſtitutio illis addidiſſet. Neque enim falſò dicitur, artē, quæ eſt ingenii, veluti rudis ſpeculi, quaſi expolitio quædam, certiorem eſſe ducem quàm Naturam, atque etiam vberiorem. Nam qui nullis eruditionis adminiculis ſuſtentantur, temerè plerunque feruntur, & extra limites, quò animi æſtus rapit, euagantur: docti à certis initiis ad metas ordine progrediendo, ſtatim in promptu habent, quæ ad rem pertineant. Illi multa, hi pleraque ſcitu digna tenent: illi fragmenta quędā

& quaſi diſiecta membra cōſectantur, hi ſolidum quoddam & ſuis numeris abſolutum humanæ cognitionis corpus complectuntur. Quas ob res ego perbeatos eos eſſe iudico, quibus & ea voluntas contigit vt cupiant, & eæ facultates ſuppetunt vt poſsint, citra impedimentum, ab ineunte ætate, vſque ad id tempus quod rebus gerendis aptum eſt, philoſophari, ac tum demum agendi ſolertiam cum veritatis contemplatione coniungere, animis in cœlos & ipſū Deum, corporibus in humanæ ſocietatis conſeruationē intentis. Hæc mihi vita verè humana, & potiùs diuina ſemper viſa eſt: & omnibus ijs voluptatibus, quæ cum brutis animantibus ferè cōmunes ſunt, præferenda. In quo aſſentiri mihi & ex doctis & ex indoctis optimum & prudentiſsimum quenque, imò me potiùs cum illorū ſententiis cōgruere, conſtat. Nec tuum hac in re, vt & in cæteris, præclarū iudicium, quod & tota Fuggerana familia magno conſenſu ſequitur, & cordati omnes ſummè probant, obſcurum eſt: qui filios tuos ingeniorū & corporum vigore præſtantes, ab ipſis propè cunabulis, vſque ad iuuentutis initium à doctiſsimis præceptoribus, in celeberrimis quibuſque Europæ gymnaſiis, ſeuera diſciplina moderandos, optimarúmque artium & linguarum cognitione imbuendos curaris. Quibus illi de cauſis, ſe non minus tibi debere, qua pietate ac prudentia ſunt, profitētur, quàm quòd vitam & maxima quæque ornamenta felici quodam fato abs te acceperunt: qui verus non tantùm corporum, ſed etiam animorum pater eſſe voluiſti, nec genuiſſe contentus, vtriſque ea ſuppeditaſti, in quibus humana felicitas conſiſtit. Vt autem terrena corpora terræ frugibus aluntur: ſic cœleſtis & diuinus animus ſuum paſtum habet eruditionem. Quam à vulgi fece, hoc eſt, à peſsimo & ſtultiſsimo quoque contemni ac derideri, non eſt mirandū: cùm quòd de re ignota nihilo rectiùs ſtatuere poſſunt, quàm cæcus de coloribus pronunciare: tum quòd vitiis atque ineptiis ſemidoctorum quorundam, aut corruptorum hominum, rem præclariſsimam metiuntur. Nam quid eſt aliud eruditio, niſi ampliſſimum quoddam & inſtructiſsimum amphitheatrum humani ingenii, & experientiæ multiplicis? ad quod exornandum & locupletandum, non tantùm omnes nationes, omnes homines, omnes ætates ſtipem ſuam contulerunt: ſed etiam DEI immortalis liberalitas multa auctaria adiecit, iis rebus partim

arcano

arcano afflatu, partim per insignia miracula reuelatis, quas ob tusior humani ingenii acies perspicere minimè potuisset. Cùm autem RATIO ATQVE ORATIO multò magis, quàm forma corporum, hominem distinguat à belluis: & veritatis solida cognitio, & diserta explicatio, sit eius proprium munus: quid aliud est philosophari, quàm in eo elaborare, vt vocabula cum rebus consentiant, & vt ii simus qui dicimur, homines? Complector autem Philosophiæ nomine, tantum, quantum ipsius significatio complectitur, studium atque amorem sapientiæ: quæ rerum diuinarum & humanarum, causarumque quibus eæ res continentur scientia, definitur. Quam immensitatem cùm solus DEVS rerum omnium opifex teneat: solus vt boni, ita & sapientis nomen iure sibi vendicat. Homines autem, sapientiæ & virtutis amátes ac studiosos esse, nihil vetat: quo amore ac studio quò quisque longius progreditur, eò propius à cœlestibus genijs abest, qui ea re beatissimi habentur, quòd ipsum DEVM, omnis bonitatis & sapientiæ fontem, iugiter cum ineffabili gaudio intuentur (neque alia piorum beatitudo post hanc vitam fore, haud abs re creditur) quò propius resistit, eo minus dignitatẽ suam & excellentis naturæ munera tuetur. Quis verò ea sit arrogantia, vt suum vnius ingenium tantum esse putet, vt eo contentus, omnia veterum inuenta & experimenta, literarum monumentis cõsignata, aspernari queat: ac non potius ex infinita copia, optima quæque, & ingenio suo vitæque instituto aptissima, perscrutetur? Nam vt vnus excellat, aut saltem cum mediocri successu laboret in omnibus, vix, ac ne vix quidem fieri potest. Ac plerosque vel rei familiaris angustiæ, vel ingeniorum tenuitas, in certum quoddam studiorum genus, velut in carcerem aut ergastulum, abstrudunt. Quibus autem DEI OPT. MAX. benignitas ea & animorum & fortunarum subsidia concessit, vt in nullius magistri verba iurare coacti, libertatem suam inuiolatam retineant: profectò eo beatiores erunt, quo pluriũ & meliorum rerum cognitionem coegerint, in varijs linguis atque authoribus dissipatam. Id autem difficile ei non erit, qui linguæ Græcæ ac Latinæ mediocri vsu instructus, methodo se assuefecerit, & artium optimarum fundamenta fideliter iecerit. Ac est in ea re sanè difficultatis & molestiæ nonnihil. Sed vbi ex illis artium angustijs in liberrimũ optimi cuiusque scri-

ptoris campum eluctatus fueris, verè id apparebit, quod à quodam sapientissimo viro dictum est, siue is Socrates, siue Isocrates fuerit (nam vtrique asscribi video, & procliuis error est in vnius literæ discrimine) Radices eruditionis amaras esse, fructus verò dulcissimos. Radicibus autem comparantur, linguarum & artium methodi: fructibus, varia lectio. qui vt sine radicibus nulli essent: ita eruditio pertenuis est, quæ non certa ratione ac via, à primis initijs ad summum vsque fastigium cōstanter ascendit, ac perpetuum sibi commentariū parat. Quod enim suprà etiam attigi, doctrinę omnis laus in artium methodis atque in eo vertitur, quod, quoad fieri potest, quicquid ad eandem rem pertinet, contrahit, & ex varijs membris vnū corpus integrum componit. Eo absoluto, lectionis varietas singulis partibus addit ornamenta, & amplitudinem quandā conciliat. quòd si hæc similitudo minus placet, homo studiosus diligenti patrifamiliæ comparetur: qui, vt ille agrorum suorū prouentus & domestica instrumenta in horreis & certis quibusdam cellis reponit, vt cùm vsus postulat, statim ad manū sint: ita ipse, quicquid vel cogitatione, vel lectione, vel auditione per omne tempus ætatis (neque enim vlla sapientiæ studio meta præfigenda est) consecutus fuerit, statim in illas artium classes, si non stylo aut calamo, saltem animo & recordatione reponat, & ad regulas illas à doctissimis hominibus traditas exigat, acri iudicio semper interposito, ne quod quisque dixerit aut scripserit, aut ipsi etiam in mentem venerit, oraculum esse putet (nam homini docto turpissimum fuerit, vt Græci eleganter dicunt, ἀβασανίστως παραδέχεσθαι τὴν πίστιν τῆς ἀληθείας: hoc est, opiniones consectari, nudaque autoritate niti) sed tātum cuique credendum esse statuat, quantum aut firmis rationibus, aut probabilibus coniecturis persuadere possit. In cæteris assensum cohibeat & sustineat, donec ipsum tempus scrupulum sustulerit. Sed ne memoria lapsus esse, & ab instituto non certo consilio deflexisse, sed per obliuionem aberrasse videar: ad Choniatem redeo: quem ordine aptissimo, & prudenti tuo consilio Zonaræ adiunctum esse dixi. Nam quo in loco ille Annales suos finiuit in Alexij Comneni videlicet obitu: eo in loco hic suam historiam auspicatur, res memoratu dignas, quæ in Byzantino imperio annorum circiter LXXXVI. spacio acciderunt, complexus. atque vtinam alius

Græcus

Græcus extitiſſet, qui ab hoc autore & Chalcocondyle prætermiſſa, pari facundia proſecutus eſſet. Maior enim eſt Choniatæ copia & diligentia, lectioque iucundior, quàm Zonaræ. cui vna breuitas neceſſariò propoſita fuit, quòd alioqui opus in immenſum excreuiſſet. idque vel ex eo apparet, quòd heroina eruditiſſima, Anna Cæſariſſa, Imperatoris Alexij filia, de rebus geſtis patris ſui libros x x. ſcripſit, qui adhuc in Auguſtanæ Reipublicæ bibliotheca extant, cùm Zonaras vitam illius paucis folijs perſtrinxerit. Vt autem breuitas memoriam iuuat: ita fuſiores narrationes plus delectationis habent, in magna præſertim varietate rerum, & ſubitis Fortunæ commutationibus: quæ non multis annis plurimæ, eæque mirabiles, ac potius miſerabiles, præter expectationem Græcos (quos hic ſcriptor Romanorum appellatione honeſtat) oppreſſerunt, creſcente indies Perſarum ſiue Turcorum (nam recentiores promiſcuè his vocabulis vtuntur) potentia: quorum graſſationes & Chriſtianorum Principum deſidiam ac peruerſitatem, tanta doloris acerbitate Choniates ſæpius deplorat, vt eum ab omnibus qui reipub. partem aliquam attingunt, noſtris temporibus legi ſummoperè expediat: ſi fortè Germanorum animi, quorum fortitudo & pietas in recuperanda Syria & terra ſancta, laudibus egregijs hoc ſcripto ornatur, clariſſimis exemplis Conradi & Friderici Impp. ſaltem ad tuendam patriam, hoc eſt, vicinas Pannonias excitentur. Nunc enim non de laude & gloria laborandum, ſed de aris & focis pugnandum eſſe apparet. quod quo minus fiat, nulla res æquè in cauſa eſt, atque diſſenſiones. Græcos, præter inteſtina bella ex ambitione ferè orta, voluptatum ſtudium & ignaua monarchia perdidit: nobis temeraria bellandi cupiditas, & diſcors ac inquieta Polyarchia, id minatur, quod abſit vt experiamur. & facilè cauere mus, niſi fatali quadã ſiderũ impreſſione, animis atq; auribus à ſanis conſilijs plerique abhorrerent. Imminuta quidem eſt, & veluti læta ſeges triſti lolio corrupta, vetus noſtræ gentis integritas: quod exterarum nationum quodam quaſi contagio accidiſſe videtur, quarum mala cum noſtris coniunximus: cũ peregrinationum is finis eſſe debeat, vt innatis & conſuetudine inolitis vitijs abiectis, aliorum virtutes aſciſcamus, eorumque prudentia & humanitate ad omne genus officij & laudis erudiamur. Sed ſi cætera ſpectemus, nunquam Germania

viris, armis, opibus, consilijs fuit instructior: quas res propter discordiam, non in hostium detrimentum, sed in patriæ exitiũ detestanda crudelitate, ne dicam insania, conuertimus. Quæ cogitatio cùm in huius historiæ interpretatione subinde meũ animum feriret, & haud dubiè cordatiores quoque lectores extimulatura sit: non temperare mihi potui, quin hunc locum, quem omnium animis atque oculis semper obuersari vtilissimum fuerit, obiter attingerem. Nunc de hoc opere dicendum est: quod etsi labore non multo minore, longè tamen maiori cum voluptate conuerti, propter historias mihi antehac ferè incognitas, & planius ac fusius orationis genus. In quo tamen immodicam nescio cuius insolentis elegantiæ affectationem, non semper sequendam mihi duxi: quòd quicquid eius generis est, non ipsius authoris scriptum, sed paraphrastæ & æmuli alicuius assumentum esse videtur. Contuli enim hîc quoque duos codices, cum eo quem Amplitudo tua Constantinopoli ab Alexandro Chartophylace comparauit: atque operam dedi, vt ex ea collatione opus hoc quàm integerrimũ ederetur: & Græca itidem, vt in Zonara nostro factum est, cum Latinis coniungerentur. Quamuis enim Græci sermonis puritas & proprietas, cùm exterarum nationum commercijs, tum ociosorum hominum ineptijs corrupta est: nec fieri nequit, in hoc scriptorum genere, vt interpretis non indocti nec indiserti oratio, ipsi authori præferatur: tamen nec eum ego me interpretem profiteri ausim: & Græca lingua, qualiscũque adhuc, nescio quem genium retinet ac vbertatem, Latinis inimitabilem. Testimonio sunt omnes ferè disciplinæ, quarum vix vlla est, quin & è schola Græca se prodijsse vel ipso nomine fateatur, & si græcas voces sustuleris, sæpè obmutescat. Quo minus ij ferendi sunt, qui Græcam linguam vt superuacaneam aspernantur. Quod vtique non facerent, si quàm pauci fideles & docti interpretes sint, intelligerẽt. Alijs deest alterius vtrius, aliis vtriusque linguæ cognitio, alijs fides & diligẽtia, nõnullis vniuersa hæc, non tam fortasse malitia & contemptu iudiciorum (quæ extrema esset amentia) quàm calamitate quadã tẽporum nostrorum, & præstantium ingeniorum neglectu: quibus Fortuna plerunque minus fauet, quàm ijs quorum minor est industria, & obtusior acies animorum. Itaque pedibus in eorum eo sententiam, qui Græca cum Latinis coniungenda

esse

esse censent. siquidem Græca seorsim parum vendibilia sunt ætate nostra, quæ propter ambitionem, auaritiam, & bellandi cupiditatem, ad pristinam Barbariem magno impetu ruit. Nam Latini & Græci sermonis proprietate & puritate amissa, contemtaque Philosophia, & politiori literatura neglecta, vt coràm cernimus: non obscurum est, quid impendeat. Præclarè scribit Isocrates, quem in hac parte Aristoteles, vt mihi videtur, quippe natu grandiorem, æmulatus est,& ego admirari non satis possum: virtutes singulas in medio binorum vitiorum, quorum alterum citrà resistat, alterum longius quàm par sit progrediatur, esse collocatas. & rectè apud Ouidiũ Dædalus ait filio, Medio tutissimus ibis. Quod vtinã tam à Theologis, Iurisconsultis & Medicis, quàm ab humaniorum literarum cultoribus obseruaretur: quorum alteri se rebus inhærere, alteri dictionis elegantiæ se studere profitentur. Quasi verò aut vocabula propter explicationem rerum non sint inuenta: aut corpus egregium, hoc est, res præclaras, cuiusmodi in sublimibus illis disciplinis tractantur, non munda & ornata vestis, hoc est, pura & limata deceat oratio. Duplicem profectò laudem merentur, qui res optimas, si non eleganti & splendido, at puro & diserto sermone proponunt. Cuiusmodi viros nostra ætas plures, cum insigni gloria tulit, quàm posteritas habitura videtur, nisi aliam rationem studiorum inierimus. Sed quid ego censuram in republica literaria mihi sumo, cùm ipsi mihi diuersissimorum ingeniorum censura sit subeunda? Mouit me tamen iustus fortasse dolor, in hanc confusionem gymnasiorum intuentem, etsi hæc nec temporis nec loci huius esse videantur. Quare veniam peto, si qua minus ad institutum pertinentia inculcaui: & debetur hæc Philosophiæ libertas, quę quia ferè cęteris externarũ rerum cõmoditatibus & ornamẽtis caret, saltẽ cogitationis atque orationis vinculis laxioribus astringitur. Quo nomine Socrates se meliore cõditione esse quàm Oratores, qui ad aquam dicant, & tacitos iudicum nutus obseruent, gloriari solebat. Ego verò eam licentiam adeò mihi laudi non duco, vt, si qua culpa vel hac cõmemoratione, vel conuersionis procrastinatione, longiore quidem quàm ipse putaram, commissa est, eius mihi gratiam fieri cupiam: præsertim cùm exigui temporis mora, omnis expers incommodi, non cessationem, sed fidem & diligentiam meã

ar guat:quę nisi mihi ocio & commodis meis antiquior fuisset hoc labore multo citius defungi potuissem. Sed sat citò, si sat bene, vt dicitur. quod ipsum etiam sedulò me conatum esse, cũ rem ipsam testaturam cõfidam: nihil de me ipso addam, quòd quamuis amplius aliquid pręstitissem, tamen liberalitatis erga me tuę, & publicæ erga studiosos homines, quorum commodis tuo sumptu consulis, partem vix exiguam viderer assecutus. Augustę Vndelicorum, VI. Id. April. Anno M. D. LVII.

CHRONOLOGIA NICETAE.

Quæ annorum ab eo descriptorum & rerum sub Imperatoribus gestarum seriem paucis indicat.

Anni mundi.	Anni Christi.	Res gestæ.	Anni Impera. Orientis. Io. Comnen⁹.	Anni Imper. Occidentis. Henric. Quint.
5087	1117	Imperator Alexius Comnenus, anno Imperij 37. mense 4. cum dimidio, 15. die Augusti vita functus est. *Nicet. pag. 9.* Huic successit Ioannes Comnenus Filius, in quem proceres & cognati conspirant. Coniuratos clementer tractat. *11. 12.*	1	11
5088	1118	Expeditiones adu. Persas. 14	2	12
5089	1119		3	13
5090	1120		4	14
5091	1121	Scythas arte profligat. *15. 16.*	5	15
5092	1122	Contra Triballos, quos alii Seruios dicunt, expeditioné init. Quatuor filios, Manuelem præsertim natu minimum, ad dignitates publicas euehit. *18. 19.*	6	16
5093	1123	Hunnicum bellum. *19.*	7	17
5094	1124	Traducto in Orientem exercitu de Persarmeniis debellatis triumphat. 20. 21.	8	18
5095	1125	Persarmenios denuo aggreditur & bello fatigatos pacé petere cogit. Gangram expugnat, quam Persæ paulò pòst capiunt. 22. 23.	9	19 Moritur Henric.
5096	1126	In Ciliciam mouet. Bacam castellum munitissimum & Anabarzam expugnat. 24. 25. &c.	10	Lotharius Saxo. 1
5097	1127	Profectus in Cœlesyriam cum Raimũdo & Antiochenis amicitiam init. Pizæos deditione recipit, Phærepum expugnat, & variam Martis aleam experitur. 29. 30.	11	2
5098	1128	Istrium & Sezerim debellat, & Persarum Iconiensium insidiis elusus Byzantium redit. 31. 32 &c.	12	3
5099	1129	Fratre Isaacio Comneno in gratiam recepto nouas expeditiones in Persas suscipit. 35. 36.	13	4
5100	1130	Tyrannum Trapezuntium inuadit. 37.	14	5
5101	1131	Persas bello fatigat. 38.	15	6
5102	1132	Dum Neocæsaream obsidet, Ioannes Comnenus nepos ad Sultanum Iconiensem deficit. 39. 40.	16	7

1103

5103	1133	Iterum in Persas mouet. 41.	17	8
5104	1134	Phrygiam prætercuectus prouincias & finitima oppida rectius con stiuere studet, & perduelles quosdam bello frangit. 41. 42.	18	9
5105	1135	Alexius & Andronicus Ioannis Comneni filii morbo pereunt, patre in bellis externis occupato. 42.	19	10
5106	1136	In Isauriam proficiscitur, ac prouinciam ordinat. 43.	20	11
5107	1137	Iter in Syriam intendit, vt Latinos Antiochia pellat. 43.	21	12 Moritur Lothar.
5108	1138	In itinere moras nectens vt Syros & Cilices in suas partes pertraheret, aduentum suum Antiochenis denunciat. 44.	22	Cōradus tertius. 1
5109	1139	Spe sua frustratus, Antiochena suburbia diripit & vastat. Inde ad Cilicum fines deflectit. 44.	23	2
5110	1140	Venatum egressus, manu ad digitum venenatæ sagittæ illapsu strictim læsa, veneno celeriter vsque ad vitalia progresso non multo pòst abit è vita, Manuele filio iuniore, imperii hærede relicto. 45. 46. &c.	24 Moritur Io. Cōn.	3
5111	1141	Manuel Comnenus patri succedens Isaacium fratrem natu maiorem in monasterio includit. Opera Ioannis Axuchi, & à Byzantinis expetitur ac suscipitur. 55.&c.	Manuel Comne. 1	4
5112	1142	A Michaele Patriarcha coronatus, cum fratre Isaacio reconciliatur, & in Persas mouet. 58.59.	2	5
5113	1143	Iterum Persicâ expeditionem suscipit, & rē gerit vario euentu. 60.	3	6
5114	1144	Alemannam Heroinam vxorem ducit. Reipublicę suscipit curam, Cancellario & supremo Quæstore constitutis. 61. vectigalia nautica in fiscum refert. .61.	4	7
5115	1145	In aula Manuelis rerum vicissitudines, & Styppiotę cuiusdam mirabilis prosperitas. 64. 65.	5	8
5116	1146	Laudata Manuelis administratio, & virtutes principe vero dignissimæ. 66.	6	9
5117	1147	In præclaro instituto non diu permanet, sed ex liberali & clemente fit tenax & austerus. 66. 67.	7	10
5118	1148	Alemannorum expeditio Hierosolymitana. Huic Alemannorum exercitui Manuel varias struit insidias, quas Conradi exercitus superat. 68. 69. &c.	8	11
5119	1149	Exercitus Christiani luctuosa clades. Reliquias Græci fraude, ferro, veneno persequuntur. Calx farinæ militum admixta: Moneta iussu Manuelis adulterata, in Alemannorum perniciem. 72. 73. 74.	9	12
5120	1150	Atrox pugna, & illustris victoria à Conrado de Turcis reportata. 78. 79.	10	13
5121	1151	Rogerius Rex Siciliæ bellum Græcis infert magno cum successu. 81.	11	14 Moritur Cōradus
5122	1152	Manuelis expeditio cōtra Siculos, Corcyræ oppugnatio & tandem deditio. Inter Græcos & Venetos seditio cruenta. 85. 86. &c.	12	Frideric. I. cognomine Ænobarbus siue Barbarossa. 1
5123	1153	Irritus in Siciliam Manuelis conatus Seruiam populatur. Michael Palæologus aduersus Siculos feliciter rem gerit. 99. 100. 101.	13	2
5124	1154	In Seruios & Hungaros expeditiones Manuelis & triūphus. Cuius	14	3

		præfecti cum Scythis & Siculis infeliciter pugnant. 102. &c.		
5125	1155	Cum Rogerio Siculo pacem init: paulò pòst autem inimicitiæ inter eos recrudescunt. 107. 109.	15	4
5126	1156	Bellum Hungaricum. Hunnorum grassationes. Incestuosa Manuelis & Andronici vita. 111. 112. &c.	16	5
5127	1157	Copiæ Græcorum à Turcis cladem accipiunt. Styppiota calumniis oppressus excæcatur. 120. 121.	17	6
5128	1158	Turcicæ grassationes. Sultanus Iconiensis ad Manuelem cōfugiens, magnificè excipitur. Vtriusque artes. 127. 128.	18	7
5129	1159	Iconij seu Turcarum Sultanus Manuelis liberalitate onustus, domū reuersus fidem fallit, vnde vastationes & clades mutuæ. 132.133.	19	8
5130	1160	Hunnis Manuel bellum indicit. Andronici tragœdia noua. Is tandem Manueli reconciliatur. 139.142.	20	9
5131	1161	Pannonicum bellum. Zeugmini recuperatio. Varia belli facies. 146.147.	21	10
5132	1162	Bellum aduers. Seruiæ despotam. Andronici mala mens. Rem gerit infeliciter cum Toruse Armenio. 148 149.150.	22	11
5133	1163	Andronici scelerati principis ob vagas libidines pericula & errores 153.154.&c.	23	12
5134	1164	In domo Manuelis tragœdiæ, cuius primarij actores, Alexius protostrator, & nonnulli magi. Noua castra in Asia condit Manuel. 157 158. 164.	24	13
5135	1165	Hungaricum bellum, cui Andronicus præficitur. De Pannonijs superatis Manuel triumphat. 165.&c.	25	14
5136	1166	Bellum contra Seruios, quorū statum suo arbitratu immutat. 174.	26	15
5137	1167	Ægyptiaca expeditio cum classe ducentarum nauium, Amerigo, Hierosolymorum rege auxilia pollicente. Tamiathi obsidio. Re infecta Grçca classis domum repetens dissipatur. 176. &c.	27	16
5138	1168	Sarraceni cum Manuele pacem firmant. Nascitur Manueli Alexius filius Imperator designatus. Manuelis gener Pannoniç regnum occupat. 185. 186.	28	17
5139	1169	Mariam filiam dat vxorem Marchionis Montisferrati filio. Venetos in Grçcia vexat. 187. 188.	29	18
5140	1170	Veneti Græcos bello fatigant. Manuel restitutis rebus ablatis fœdus cum Venetis renouauit. 189. 190.	30	19
5141	1171	De bello Persis inferendo Manuel cogitat: Dorilæoque & Sublæo instauratis se ad bellum apertè accingit. 191. 192.	31	20
5142	1172	Sultani pacem petentis spreta legatione, iter ingressus Manuel insigni clade afficitur, multis suorum millibus & illustrissimis quibusdam cognatis desideratis. Sultanus vltro Manueli pacem offert, vnde reliquiis Græcorum salus. 195. &c.	32	21
5143	1173	In reditu Persæ Græcos infestant. Manueli conditionibus pacis minimè satisfacienti Sultanus bellum infert. 209. 210.	33	22
5144	1174	Per legatos Manuel Sultani exercitum præda onustum cædit, & ad internecionem delet. 212.	34	23
5145	1175	Alia Manuelis in Persas expeditio, infelici cum euentu. Turci Claudiopolim à Græcis protectam frustra oppugnant. 214.215.	35	24
5146	1176	Papam & Italos Manuel contra Fridericum Cęsarem concitat. Ancona Manueli fauens, & perduellis, à Friderico obsidetur. 119.121.	36	25

5147	1177	Bellis vario euentu confectis, disciplina politica & domestica pluribus modis eneruata, Manuel illotis manibus Theologiam tractat, de præcipuis fidei Christianæ articulis temerariè definiens. 227. 229. 232. &c.	37	26
5148	1178	Dum curiosè agere pergit, & circa Mahumetis blasphemias insanit, quas etiam edicto confirmat, in morbum incidit, & ab Astrologis dementatus quantum potest reluctatur, tandem cuculla indutus vita excedit, anno 38. imperij nondum planè absoluto. 241. 242. &c.	38 Manuel morit.	29
5149	1179	Sub Alexio puero, turbæ publicæ, & cruenta seditio Constantinopoli. 246. 247. &c.	Ale. Manuel. F. 1	30
5150	1180	Andronicus Comnenus imperium affectat, & horrendis dolis in nobiles quoque grassatur: præcipuos aulicos ferro & veneno interficit. 267. &c.	2	31
5151	1181	Persarum in Oriente grassationes. Iohannes Comnenus arma mouet in Andronicum, qui nefarijs artibus Imperatricem Alexij Comneni matrem interfici curat. Aulicorum ignauia & summa improbitate imperij particeps salutatur, deinde legitimo principi Alexio præfertur, quẽ paulo pòst imperio & vita crudeliter spoliat. 286. 289. &c.	3 Alex. interficitur.	32
1152	1182	Andronicus libidine & furore percitus in Nicæenses & Prusaenses sæuit. Isaacius Comnenus Cyprum occupat. Tragœdiæ domesticæ Andronici. Siculi expeditionem parant in Græcos. Tripsychus tyrannidis Andronici minister, volubili quadam rerum vicissitudine euersus excæcatur. 300. 306. 320. 330. 340. &c.	Andrõ. Comn. 1	33
5153	1183	Siculi Thessalonica capta & direpta, Constãtinopolim petunt. Andronicus parum feliciter resistit. Eiusdem in apparatu belli multiplicia errata & nouæ tragœdiæ, quarum primaria, Magiæ studium. Tyrannidis satellite quodam interfecto, populus Constantinopolitanus in Andronicum insurgit, & Isaacium Angelum imperatorem designat. Ex fuga Andronicus retractus, à plebe miserabiliter exagitatus atrocissimis supplicijs interficitur, postquam per biennium imperasset. 344. 345. &c.	2 Andrõ. interficitur.	34
5154	1184	Isaacij Angeli commoda initia. Expeditio contra Siculos qui profligantur, ducibus captis Andronici filij, & Alexius Comnenus belli fax, excæcantur. Siculæ classis calamitates. Isaacius inconstans apparet. 387. 388. &c.	Isaa. Angelus. 1	35
5155	1185	Sultanus Iconiensis bellum instaurat. Blachorum defectio. Calamitosa in Cyprum expeditio. Blachos Isaacij indulgentia confirmat. Infeliciter geritur bellum aduersus Blachos. 399. 400. &c.	2	36
5156	1186	Branas Alexij imperium inuadere conatur, & tandem in pugna interficitur. Seditiosis ignoscit Isaacius. Byzantina suburbia direpta cremantur: vnde inter Græcos & Latinos conflictus. 407. 408. &c.	3	37
5157	1187	Isaacij in Blachos expeditio infelix. Theodorus Mangaphas imperium affectans, se dà Sultano proditus, in carcerẽ conijcitur. 427. 478. &c.	4	38
5158	1188	Friderici Barbarossæ in Palæstinam expeditio. Legati væcordes Fridericum & Isaacium committunt. Ecclesiasticum statum turbat Isaacius. Græci fugantur ab Alemannis. Turcarũ clades ad Iconium. Friderici submersio. Filio eiusdem mortuo, Alemanni domum redeunt. Francorum & Anglorum expeditio in Palæstinam. 435. 445. &c.	5	39 Frideri. perit in aquis.
5159	1189	Isaacij familia & diuturni Imperij imaginatio. Pseudalexiorum & Basilij Chozæ seditiones cruentæ. Procerum nonnullorum supplicia. 454. 455. &c.	6	Hẽricus sextus. 1
5160	1190	Bellum Blachicum, Isaacio infaustum, qui tamen falsam iactat victoriam & inanes magnarum rerum imaginationes. 464. 465. &c.	7	2
5161	1191	Scytharum & Blachorum grassationes. Seruij debellantur. Repressis Blachis Constantinus Angelus affectat imperium: sed à Bataze derisus & proditus à milite, excæcatur. 470. 471. &c.	8	3
5162	1192	Isaacij væcordia. Theodori Castamonitæ potẽtia & interitus. Rempublicam & aulam varijs modis corrumpit Isaacius. 474. 475. &c.	9	4

5163	1193	Blachicum bellum instaurare studet. Frustra monetur de fratris insidijs. A fratre Alexio paulo pòst oculis & imperio priuatur 484. 485. &c.	10 Isaac. Angel. excæcatur.	5
5164	1194	Alexius Angelus Comnenus Reipubl. cura posthabita genio indulget Seditionib. varijs exagitatus, seditiosos opprimit. 492. 493. &c.	Ale. Comnenus 1	6
5165	1195	Blachi conditiones pacis aspernantur, & aduersus Græcos prosperè agunt. 504. 505. &c.	2	7
5166	1196	Persæ Græcos bello infestant. Ammerigus Friderici Barbarossæ filius tributum exigit ab Alexio qui sepulchra violat. 514. 515. &c.	3	8
5167	1197	Turbæ in aula Alexij, cuius cognati vendunt omnia. Imperatrix adulterij accusatur, monacha fit, deinde reuocatur. Deiicitur de gradu Constantinus quidam primarius aulicus. 525. 526. &c.	4	9
5168	1198	Iconiensis Sultanus Græcis damna infert. Alexij futiles ad bellum apparatus. Miserrimus imperij status, & Scytharum in Thraciam irruptio. 536. 537. &c.	5	10 Henric. moritur
5169	1199	Alexij contra Blachos irrita expeditio. Scytharum incursio in Macedoniam. Controuersiæ inter Græcos de Eucharistia. Imperatrix res futuras profana curiositate inuestigat. 547. 548. &c.	6	Philippus & Ottho 1
5170	1200	Varijs seditionibus & turbis Oriens concutitur. Tragœdiæ Constantinopoli. Lagi, Comneni Crassi, Spiridonacæ seditiones, quas Alexius reprimit. Mysi Constantiam & Varnam expugnant. 568. 570.	7	2
5171	1201	Stolidus Alexius ab Isaaci Angeli insidijs non sibi cauet. Veneti contra Græcos bellum parant. Isaaci filius cum Veneta classe se coniungit, quam Alexius ridet. Constantinopolis obsidetur, expugnatur, & incenditur. Alexius imperio spoliatus Debeltum profugit. 582. 584. 586. &c.	8 Alex. imper. spoliatur.	3
5172	1202	Luctuosissimus Constantinopol. status. Rapinis, ferro, & incendijs Latini grassantur, quibus Alexius Ducas Murzuflus resistit. Seditio in Isaacium & Alexium Angelos. Isaacio animam agente Murzuflus Alexium Angelum arte eludit, & paulò pòst, alio imperij æmulo oppresso, vita spoliat. 598. 600. 608. Murzuflus bellum parans à Latinis fugatur qui Constantinopolim oppugnant, expugnant, incendio nouo deformant, lacerant, & diripiunt. 613. 618. &c.	Isaac. Angel. cum Alex. fi. 6. mens. dies 8. Alex. Ducas Murzuflus mẽses 2. dies 6. occid.	4
5173	1203	Balduinus laudatus princeps imperium instaurat pro virili. Hostes bello fatigat. Diræ seditionum, pugnarum & oppugnationum facies, in quibus, Latini, Græci, Blachi, Scythæ, mutuis certaminibus atteruntur. Murzufli miserabilis interitus. Multarum vrbium Græcarum excidia. Aliarum variæ calamitates. In varias tyrannides vniuersa Græcia distrahitur, Balduino à Scythis interfecto, cui Henricus frater succedit. 648. 649. 650. *&c. vsque ad finem operis.*	Balduinus Flander, imperatmẽ ses 11. interfectus à Scythis Huic succedit Hẽric. frat.	

FINIS CHRONOLOGIÆ.

NICETÆ

ΤΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΤΩΝ ΣΕΚΡΕΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ,

γεγονότος ἢ καὶ ἐφόρου καὶ κριτοῦ τοῦ Βηλοῦ καὶ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος, κυρίου Νικήτα τοῦ Χωνιάτου, ἱστορία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ υἱοῦ κυρίου Ἀλεξίου.

***

NICETAE CHONIATAE LOGOTHETÆ SECRETORVM,

inſpectoris & iudicis Beli, præfecti cubiculi hiſtoria, quæ ab imperio Ioannis Comneni, Alexij F. incipit.

BREVIARIVM.

1 *Præfatio, laudes hiſtoriæ, & Nicetæ in hac contexenda conſilium proponens.*

2 *Ioannes Comnenus ab Alexio patre, matre auerſante imperio deſtinatur. Vt imperium firmarit.*

3 *Eius initia, amici & conſiliarij. Cognati ad Bryennium Comneni ſororium deficiunt. Coniurates tractat clementer Comnenus, & Annæ ſorori per Axuchum reconciliatur, Irenémque matrem ſibi reddit propitiam.*

4 *Ioannis Comneni expeditiones contra Perſas. Scythas arte profligat.*

5 *Triballos debellat: filios multa charitate proſequitur. Hunnos adoritur & pacem petere cogit. Deinde traducto in Orientem exercitu de Perſarmenijs debellatis triumphat.*

6 *Gangram expugnat & amittit. In Ciliciam mouet. Bacam munitiſsimum caſtellũ oppugnat. Monomachia Conſtantini Armenij & Euſtratij Macedonis.*

7 *Baca vi capitur. Anabarzæ expugnatio. In Cœleſyriam proficiſcitur Comnenus, & cum Antiochenis init amicitiam. Pizaos ad deditionem cogit: & variam Martis aleam experitur.*

8 *Sezerim vrbem obſidet, quæ pecunia incolumitatem redemit. Perſarum inſidias repulſat.*

9 *Iſaacius Comnenus fratri Ioanni reconciliatur. Nouæ expeditiones in Perſas. Militum indignatio & imperatoris magnus animus. Expeditio contra tyrannum Trapezuntinum: & præclara in Perſas belli geſta. Manuelis Comneni filij egregium facinus ad Neocæſaream.*

10 *Ioannis Iſaaci filij à patre imperatore ad Sultanum defectio: vnde non exigua incommoda: Chriſtianos quoſdam perduelles Imperator debellat, & calamitatibus domeſticis premitur.*

11 *Antiochenæ expeditionis malum conſilium. Violatæ vrbis dat pœnas Comnenus, in venatione venenato ſuo telo vulneratus vnde plaga immedicabilis. De eiuſdem obitu oracula.*

12 Ioannis Comneni morituri oratio ad cognatos amicos & magnates. Manuelē Isaacio natu maiori præfert, & successorem nominat. Ab omnibus Manuel imperator salutatur. Ioannis Comneni obitus & elogia.

1 Laudes historiæ.

VTILITER inuentæ sunt historiæ: neq; paruas iis, qui rebus melioribus student, commoditates suppeditant, tum vetustatis memoria repetenda, tum ingeniis hominū explicandis, tum variis eorum conatibus ob oculos ponendis, quibus animorum magnitudo, & honestatis amor ab ipsa natura fuit insitus. Iam quia vitia perstringunt, & præclaras actiones celebrant, moderatiores plerunque reddunt & meliores homines, tam ad vitia quàm ad virtutem propensos: iis duntaxat exceptis, qui turpissima educatione corrupti, ac mala consuetudine deprauati, nullam virtutis rationem habent: qua nihil est in rebus humanis preclarius aut magis expetendum. Adhæc, ij quos monimēta historiarum complectuntur, quanuis mortales & obnoxij fatis, iam olim vitæ quasi pensum absoluerint, immortalitatis quodammodo fiunt compotes. Nam prout turpiter aut honestè vixerūt, ita malè aut benè audiunt: ac animus quidem in locū suum abit, & corpus in primordia, è quibus compositum fuit, resoluitur: actæ autem vitæ ratio, siue sancta & iusta, siue nefaria & iniuria, obitúsque siue felix, siue calamitosus, clara historiæ voce prædicatur. Quamobrem *haud ab re liber viuentium appellabitur historia, rerúmque gestarum descriptio tubæ clangor, quo iā olim mortui velut è sepulchris excitati, in mediū producuntur.*

Est nuntia vetustatis & vita memoriæ.

Testis tēporum & rerū gestarum

Magistra vitæ.

Iudex malorum.

Gloriæ humanæ custos

Lux veritatis.

Liber viuentium, & tuba mortuos excitās atq; in medium producens.

ΚΑΙ ἱστορία δ' ἄρα κοινωφελές τι χρῆμα τῷ βίῳ ἐφεύρηται, εἴπερ ἐκ τούτων οὐκ ὀλίγα ἔστι ξυλλέγειν τὰ βελτίω τοῖς ἠρημένοις. εἰδέναι γὰρ τὰ ἀρχαῖα, καὶ ἔθη αὕται διατρανοῦσιν ἀνθρώπεια, καὶ πολυπειρίας ὑποτιθέασιν, ὁπόσοι τῶν ἀνθρώπων μεγαλογνώμονες, καὶ τοῦ καλοῦ αὐτόφυτον τρέφοντες ἔρωτα· καὶ κακία δὲ παρ' αὐτῶν κωμῳδουμένη, καὶ ἀγαθοπραξία ἐξαιρομένη, μετρίους ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἐπιδιδόντας τοὺς παρ' ἑκάτερα τιθέασι ῥέποντας, ὅσοι τέως οὐχ ὑπ' αἰσχίστης συνηθείας καὶ φαυλοτέρας τῆς ἕξεως, ἀνεπιστρόφως ἔχουσι τοῦ πολυεράστου χρήματος ἀρετῆς. ἐπεὶ καὶ ἀθανάτοις ἐοίκασι δήπουθεν, θνητοὶ καὶ ἐπίκηροι γεγονότες, καὶ πάλαι τὸ ζῆν ἐκτοξεύσαντες, ὅσους παρειλήφει τὸ ἱστορεῖν. ὀρθῶς γὰρ, ἢ τοὐναντίον φαύλως βεβιωκότες, εὖ τε καὶ αἰσχρῶς ἀκούουσι κἂν τε μὲν ἐς ᾅδου βέβηκεν ἡ ψυχὴ, πρὸς δὲ τὰ, ἐξ ὧν ἡρμόσθη, τὸ σῶμα ἐπαλινδρόμησε. τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ βεβιωμένα, κἂν ὅσια εἴη, κἂν δίκαια, κἂν ἀθέμιτα, κἂν ἐφύβρισα, κἂν ἐξίω εὐδαιμόνως, κἂν κακοπραγοῦν ἀνεχρέμψατο τὴν ψυχὴν, ἡ ἱστορία διαπρυσίως βοᾷ. ὥστε καθ' ἕτερόν τινα τρόπον καὶ λόγον, καὶ βίβλος ζώντων ἡ ἱστορία κληθήσεται, καὶ σάλπιγξ περίτρανος τὰ γραφόμενα, τοὺς πάλαι τεθνεῶτας ἐκ τῶν σημάτων ἐξανιστῶσα, καὶ ὑπ' ὄψιν τιθεῖσα τοῖς βουλομένοις· ἀλλὰ τοιάδε

Atque

μὲν ἡ ἱστορία, ὡς ἐπιτρέχοντά με εἰ-
πεῖν, αὐτοῖς δὲ τοῖς ἐπιοῦσιν οὐ μὲν οὐδα-
μῶς χαρίεσσα μὴ οὕτω μανέτη τις, ὡς ἥ-
διον ἡγεῖσθαί τι ἑτέρου ἱστορίας· ἃ γὰρ οἱ
πολυετεῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ Τιθωνοῦ πα-
λαίτεροι καὶ τρικόρωνοι (εἰ τῷ βίῳ ἔτι
περιῆσαν) ᾔδεσαν ἄν, καὶ ἐξηγοῦντο τοῖς φι-
λακροάμοσι, τὰ τῆς μνήμης ἐμπυρεύον-
τες, καὶ τὰς τῶν πράξεων ῥυσὰς ἀνασκάλ-
λοντες· ταῦτα δήπου προσθείη καὶ ὁ φιλί-
στωρ, καὶ οὐδέπω παρηλλαχὼς τὸ μείρακα.
διὰ ταῦτ' οὖν καὶ αὐτὸς τὰ τοῖς κατ' ἐμὲ
χρόνοις γεγενημένα, καὶ αὐτόπτην ἔτι βρα-
χὺ, μνήμης καὶ διηγήσεως ἄξια ὄντα, καὶ
τοσαῦτα τὸ πλῆθος, καὶ τοιαῦτα τὸ μέγε-
θος, οὐκ ἔγνων δεῖν σιγῇ παρελθεῖν· οὐ-
κοῦν καὶ διὰ τῆσδέ μου τῆς ξυγγραφῆς δῆ-
λα ταῦτα τοῖς ἔπειτα καθιστῶ. ἐπεὶ δὲ ὡς
καὶ ἄλλοτε ξυμβαλεῖν ἔχουσι, καὶ αὐτὸς
δὲ συνορῶν οὐχ ἥκιστά εἰμι, τὰ τοῦ ἱστορεῖν τὸ
τῆς διηγήσεως ἀσαφὲς, καὶ περιβολαῖς καὶ
περιόδοις ἐπεστραμμένον, ὡς μὴ συνῳ-
δὸν αὐτοῖς, οὐ προσίεσθαι, φιλοῦσι δὲ τὸ
σαφὲς, ὡς οὐ μόνον, κατὰ τὸν εἰπόντα, σοφὸν,
ἀλλὰ καὶ συμβαῖνον σφίσι μάλιστα· οὐδὲ
τούτου πάμπαν ἔξωθεν τοῦ καλοῦ πίπτον-
τ' ἂν εὕρη τις τὰ γραφόμενα, οἷα δὴ ἡμῶν
μὴ τὸ κομπηρὸν καὶ δυσφραδὲς καὶ κρη-
μνώδεσιν ἀποδιειλημμένον λέξεσιν ὡς
ἐπίπαν ἀσπασαμένων, εἰ καὶ χαίνοντές
εἰσιν εἰς τοῦτο πολλοὶ, εἴτ' οὖν ἀληθέστερον
εἰπεῖν, ἐκλείποντες τὰ τῶν πάλαι καὶ σή-
μερον, καὶ ὅσα τι καὶ ἐπιτήδευμα προυρ-
γιαίτατον ἐξησκηκότες διὰ μακροῦ ἐκ τοῦ
πλείονος δὲ καὶ τούτῳ δοῦναι τῇ ἱστορίᾳ
προστεθειμένον τὰ πρόσφορα, μηδ' ὑπερ-
βάθμιον πόδα τείνειν ἠγαπηκότων, ἢ ὅ-
λως τοὺς ἄξονας αὐτῆς ὑπεράλλεσθαι.
ὑπὲρ γὰρ ἅπαν ἕτερον τὸ μὴ τῇ φράσει ἁ-
πλοῦν, ὡς ἔχω εἰπεῖν, καὶ πρόχειρον εἰς κατάληψιν, αὐτὴ διαβέβλη-

Atque hęc de historiarū vtilitate breuiter percurrere volui. Neq; verò quisquam adeò væcors est, quin eam lectoribus æquè iucundam ac fructuosam esse iudicet. Nā quę decrepiti senes, atque ij qui, si adhuc in viuis essent, Tithonum multis ætatibus vincerent, in cœtu auditorū ex memoriæ thesauro deprompta, in medium afferrent: eadem vel adolescens eruditus referre queat. His igitur de caussis ego etiam ea quæ mea ætate, & paulo supra meam ætatem memoratu digna gesta sunt, quæ quidem plurima & maxima fuere, non prætereunda silentio esse ratus, ad posterorum memoriam propagare studui. Cùm autē eorum iudiciis assentiar, qui obscuritatem & perplexarū periodorum prolixitatem historiæ alienam esse censent, & perspicuitatem maximè gratam & aptam: equidem huic quoque virtuti operam dedi, euitatis verbis affectatis, obscuris, confragosis: etsi vulgus iis auidè inhiare nō ignoro, relictáque & superioris & nostræ ętatis consuetudine, summo studio in iis elaborare. Nos verò longo tempore in id operam dedimus, vt dictione huic scriptionum generi conueniente adhibita, nō extra limites euagaremur. Quicquid enim vt dixi, non apertum est, atque in promptu positū, historia abominatur: quicquid simplex & naturale est, & intelligentiæ ob-

Sapiétiæ nobilissimū gymnasium.

Cuius amore ductus Nicetas hoc opus aggressus est.

Et perspicuitati, (si res ipsas spectes) historicū quę maximè decet, operam dedit.

Historia enim obscuritatem abominatur.

uium, libēter admittit. Nam cum ad veritatem tanquam vnicum ſcopum collimet, atque ab oratoria calliditate & poeticis fabulis quàm remotiſſima ſit: etiam à forma dicendi iis facultatibus propria abhorret. Quamuis autem multum grauitatis & reuerentię hiſtoriam comitetur: tamen quia vel opificibus, militibus & mulierculis etiam, nota eſſe cupit, formulis elegantioribus delectatur, veſtemque amat non ſanè luxurioſam & exoticam, ſed ſimplicem & mundam: nec perſpicuitate & breuitate quicquam habet antiquius. Quibus de cauſis veniam à lectoribus impetratam cupimus, ſi in opere noſtro ornatus deſiderabitur: præſertim cùm argumentum hoc nunc primùm à nobis tractetur. quod perinde eſt, ac ſi viam deſertam ac minimè tritam ingrederemur: & longè difficilius, quàm aliorum veſtigia perſequi, & via regia incedere. Auſpicabor autem ab iis rebus, quæ poſt Alexij primi ex Comnenia familia Imperatoris obitum acciderunt, vltra quæ ſuperioris ætatis hiſtorici non ſunt progreſſi: vt ea quæ à nobis dicentur, cum illorum dictis cohæreant, inſtar fontis vnius in plures canales diſtri-

Elegantem verò & terſam, dictionem amat.

Quam Nicetas perſequitur & modeſtè excuſat.

Hiſtorię huius ordo & ratio.

ται. καὶ ἠγαπήθη ἕως σφόδρα τὸ ἄκομψον, καὶ ὡς ἔχον φύσεως διηγούμενον, καὶ δαιμονίως τὸ εὔληπτον περιπτύσσεται. τέλος γὰρ σκοπιμώτατον τὴν ἀλήθειαν ἔχουσα καὶ τῆς τε ῥητορικῆς δεινότητος, καὶ τῆς ποιητικῆς λογοποιΐας ἀφεστῶσα κατὰ διάμετρον· καὶ τὰ τούτων διωθεῖται χαρακτηριστικά, καὶ ἄλλως δὲ καὶ οὐ βραχὺ τὸ σεμνὸν ἡ ἱστορία καὶ τὸ αἰδέσιμον ἐπισύρηται, ἐρῶσα δ᾽ ὅμως προσκεῖσθαι σκαπανεῦσί τε καὶ σιδηρεῦσι καὶ πολλῆς γέμουσι τῆς ἀσβόλης, συνήθης εἶναι τοῖς πρὸς ὅπλα καὶ ἄρεα βλέπουσι, μηδὲ γυναιξὶ χερνήτισι δυσκολαίνουσα μετακελευούσαις τὰ κατ᾽ αὐτήν· ταῖς χαριεστέραις χαίρει τῶν φράσεων, καὶ τὸ φάρος τῶν ὀνομάτων εἰλικρινὲς καὶ ἀπέριττον ἀμπέχεσθαι φιλεῖ, οὔτε μὴν κεκομψευμένον καὶ ἔξαλλον· καὶ ἡ μὲν ἱστορία, ὡς ἔνι μάλιστα, μετὰ τοῦ σαφοῦς καὶ εἰς ἐπίτομον ἐπιτερχαθήσεται. ὁ δὲ λόγος εὐγνωμόνων, συγγνώμην αἰτεῖται παρ᾽ οἷς εἰς χεῖρας πεσεῖται, εἰ μὴ φιλοτίμως, δι᾽ ἃ εἴρηται, καὶ ἀκριβῶς ἐκπεπόνηται. ἐπεὶ καὶ ἄλλως νῦν πρώτως ἡμεῖς τῆς ὑποθέσεως ἐπιβαίνομεν τῆσδε, οἷά τινα ἐρήμην καὶ ἄστιβῆ διϊέναι ἐγχειροῦντες ὁδόν, ὃ καὶ δυσεργόν ἐστι, καὶ πολλῷ ὑπερκείμενον τοῦ ἴχνεσιν ἑτέρων προωδευκότων ἐφομαρτεῖν, ἢ γοῦν ὡς διὰ λείας καὶ βασιλικῆς βαδίζειν ὁδοῦ, λέγω δὴ τῆς ἑτέρων ἱστορίας, εὐθυπόρως τε καὶ ἀπλανῶς. ἀρχὴ δέ μοι τῆς ἱστορίας, ὅσα μετὰ τὸ πέρας εὐθὺς ἅμα τῆς ζωῆς, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐκ Κομνηνῶν ἄρξαντος πρώτως Ἀλεξίου συμβέβηκεν, ἐπεὶ καὶ ἐς τόνδε τὸν ἄνακτα τὸ λέγειν συνεπεράναντο, ὁπόσοι τῶν πρὸ ἡμῶν τῇ συγγραφῇ προδήλως ἐπέβαλον, ἵν᾽ εἶεν τὰ ῥηθησόμενα παρ᾽ ἡμῶν συναφῆ πως τοῖς ὑπ᾽ ἐκείνων λεχθεῖσι· καὶ ὁ λόγος οὕτω διαπλεκόμενος, τρόπον τινὰ ὁλκῷ εἰκάζοιτο ῥεύματος ἐκ πηγῆς μιᾶς ἐκδιδόντι, ἢ γοῦν τὸ τῶν κρίκων, ἀλληλένδετον ὑποκείνοι-

το, τῇ τῶν ἀεὶ προσεχῶν ἐφάψεως προϊόντων ἐς ἄπειρον. ἐν κεφαλαιώδει δ' ἐπιτομῇ ἐστὶ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸ ἱστορεῖν διηγήσεται, ὃς Ἀλεξίῳ διάδοχος γεγόνεται τῆς ἀρχῆς, οὐδ' ἐμβραδυνεῖ ταῖς κατ' αὐτὸν ἀφηγήσεσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐργάσεται λόγοις, οἷα καὶ ἡμῶν μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπὶ τῶν δὲ παρειλημμένα συγγραφομένων, κἀντεῦθεν μηδ' ἀποτάσιν ἐχόντων ταῦτα διεξιέναι, ἀλλ' ἅπερ εἰς ἀκοὴν ὠτὸς εἰλήφαμεν ἐκ τῶν ὅσοι τὸν καθ' ἡμᾶς τὸν βασιλέα τουτονὶ ἐθεάσαντο, καὶ συνωμάρτουν ἐκείνῳ πρὸς ἐναντίους χωροῦντι καὶ τὰς μάχας συνετλύπολον. ἄμεινον δ' ἐντεῦθεν ἄρξασθαι.

buti, aut anulorum longa ſerie inter ſeſe cohærentium. Ac Ioannis Imperatoris vitam, qui ſucceſſit Alexio, breuiter perſtringemus: neque earum rerum commemorationi diutius immorabimur, quas ipſi non vidimus, ſed ab iis accepimus, qui eum viderunt, & in expeditiones comitati ſunt. In cæteris autem vberius tractabimus omnia. Sed iã ad rẽ ipſam accedamus, hinc ſumpto exordio.

Ioannis Cõneni vita.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΥΡΙΟΥ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ.

Τῷ ἄνακτι Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ, υἱοὶ τρεῖς, καὶ θυγατέρες τέσσαρες ἐγεγόνεισαν. ἦν δὲ τῶν μὲν ἀνδρῶν ὁ Ἰωάννης κατὰ γένεσιν πρεσβύτερος, πρωτογενὴς δ' ἁπάντων τῶν ἐξ ὀσφύος τῷ Ἀλεξίῳ ἡ θυγάτηρ Ἄννα καθεωρᾶτο, ἥτις εἰς λέχος τῷ Βρυεννίῳ Νικηφόρῳ συνέζευκτο, τιμηθεῖσα Καισάρισσα. ὁ βασιλεὺς τοίνυν καὶ τοκεὺς Ἀλέξιος, μάλιστα τῶν ἄλλων παίδων τῷ Ἰωάννῃ προσέκειτο. ἀμέλει τοι καὶ τοῦτον ἐπικείνας καταλείψειν τῆς βασιλείας διάδοχον, ἐρυθροῦ τέ οἱ πεδίλου μετεδεδώκει, καὶ βασιλέα ἐδεδώκει ἀναγορεύεσθαι. ἡ δὲ μήτηρ καὶ βασιλὶς Εἰρήνη, τῇ θυγατρὶ Ἄννῃ τὴν πᾶσαν ἐκ τοῦ ἐναντίου χαριζομένη ῥοπήν, οὐκ ἀνίει παρὰ τῷ συλλέκτρῳ Ἀλεξίῳ τὸν Ἰωάννην ἐνδιαβάλλουσα, προπετῆ τοῦτον ἀπο-

IOANNIS COMNENI Imperium.

Alexius Comnenus Imperator, filios tres, & quatuor filias habuit. Inter fratres natu maximus Ioãnes fuit: Anna verò primogenita, Nicephoro Bryennio, Cæſariſſa appellata, nupſit. Ioannem pater maximè dilexit: datiſque purpureis calceis, Imperio deſtinauit, & Imperatorem appellandum curauit. Irene verò mater & Imperatrix, contrà nihil non Annæ filiæ deferebat: neque Ioannem apud Alexium maritum, vt temera-

2 Ioannes Comnenus à patre imperio deſtinatus, aduerſante matre. Ex oppoſitis parentum affectibus, ingentes turbæ.

rium, & luxu perditum, & leuem ac planè væcordem calumniari non desistebat, neque quicquam habebat antiquius, quàm vt Imperatorem ad mutandam de Ioanne sententiam compelleret. Aliquando etiam Bryennium per occasionem summis laudibus celebrabat, vt & eloquentissimum, & rebus gerendis aptissimum, & liberalibus artibus, quæ animum ad virtutem informent, & ad imperium ritè gerendum & tuendum maximo adiumento sint, eruditum. Alexius verò quum hæc materni affectus haud ignarus audiret, aliàs se grauioribus negociis occupatum, verba illa prorsus non curare simulabat: aliàs tempus ad deliberandum sumpturum, neque petitionẽ eius neglecturum esse affirmabat. Semel verò temperare sibi non potuit, quin eam ita alloqueretur: *O mulier, & lecti & imperii mei particeps, non tandem ea suadere mihi desines, quæ filiæ tuæ grata sunt: & conari, vt ordo laudabiliter institutus turbetur? quòd si numinis alicuius ira percita es, ad sanam redito mentem: ac potius mecum considerato, an vllus vnquam ex superioribus Romanorũ Imperatoribus, quum filium imperio idoneum haberet, eo neglecto, generum prætulerit? Ac vt aliquando tale quippiam acciderit, quod rarò factum est, pro lege habendum non erit: à me præsertim, qui, quum regnum haud laudabiliter, sed cædibus cognatorum, & rationibus ab institutis Christianorum alienis occu-*

Quod vult bene vult mulier. Gener socrui charus.

Prudens maritus vxoris importunitati non cedit, sed satisfacere nititur.

καλοῦσα, καὶ ὑγρὸν τὸν βίον ἐπιτωθάζουσα, παλίντροφόν τε τὸ ἦθος, καὶ μηδαμῇ μηδὲν ὑγιὲς ἔχοντα, καὶ τιθεμένη διὰ παντὸς ἀσχολίας πάσης ἀνώτερον σπούδασμα, ὅπως μετάθοιτο τὴν γνώμην ὁ βασιλεὺς, ἣν εἶχεν ἐπ' αὐτῷ κυρωσάμενος, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ λόγου πρόφασιν τὸν Βρυέννιον παρεισφέρουσα, παντοίοις αὐτὸν ἐπαίνοις κατέστεφεν, ἅτε εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ οὐκ ἐλάττονα διαπράξασθαι, καὶ μαθημάτων ἐλευθερίων μεταλαχόντα, ῥυθμίζειν τὸ ἦθος εἰδότων, καὶ πρὸς βασιλείαν ἀδιαλώβητον οὐ βραχέα συναιρομένων τοῖς ἄρχειν μέλλουσιν. ὁ δ' Ἀλέξιος ταῦτα ἐνωτιζόμενος καὶ τὸ μητρῷον φίλτρον ἐπιστάμενος, πῆ μὲν ἄλλοις ἐκ τοῦ σχεδὸν κατεπείγουσι χρηΐζεσθαι πράγμασι τὸν νοῦν πλαττόμενος, οὐδὲ προσέχειν ὅλως τοῖς λεγομένοις προσεποιεῖτο. πῆ δ' ἐς σκέψιν ἀπολύων τὰ εἰσηγούμενα, μὴ ἂν τὴν αἴτησιν αὐτῆς παραβλέψασθαι ἰσχυρίζετο. ἐνίοτε δὲ καὶ τοιοῦτόν τι παθηνάμενος εἴρηκεν· ὦ γύναι, κοινωνέ μοι λέχους καὶ βασιλείας, οὐ τὰ πρὸς χάριν παύσῃ τῆς σῆς ὑποτιθεμένη μοι θυγατρὸς, ἁρμονίαν τε καὶ τάξιν ἐπιχειροῦσα λύειν ἐπαινετήν· ὡς εἴπερ θεοβλαβείας μετέσχηκας, βάλ' ἐς τύχην ἀγαθήν· ἢ μᾶλλον δεῦρο κοινῇ συνδιασκεψώμεθα, καὶ γνωσόμεθα τίς ἐξ ἁπάντων τῶν πρόσθεν τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα παρειληφότων, υἱὸν ἔχων ἁρμόδιον εἰς ἀρχὴν, τοῦτον μὲν παρεβλέψατο, γαμβρὸν δὲ ἀνθείλετο; εἰ δέ ποτε καὶ τοιόνδε τι ξυμβέβηκεν, οὐ νόμον, ὦ γύναι, τὸ σπάνιον ἡγησόμεθα· ἐπ' ἐμοὶ δὲ καὶ μάλα καπυρὸν γελάσειε τὸ πανρώμαιον, καὶ τῶν φρενῶν κριθείην ἀποπεσὼν, εἰ τὴν βασιλείαν οὐκ ἐπαινετῶς εἰληφὼς, ἀλλ' αἵμασιν ὁμογνίων, καὶ μεθόδοις Χριστια-

νικῶν

νικῶν ἀφισταμένας θεσμῶν· δεῖσθαι ταύτης ἀφεικέναι διάδοχον, τὸν μὲν ἐξ ὀσφύος ἀποπεμψαίμην, τὸν δὲ Μακεδόνα εἰσοικισαίμην· τὸν Βρυέννιον οὕτω λέγων, ἐπεὶ καὶ ἐξ Ὀρεστιάδος ὥρμητο· μία δ' αὕτη τῶν παρὰ Μακεδόσιν εὐδαιμόνων καὶ κρατίστων πόλεων. τοιαῦτα πρὸς τὴν βασίλισσαν Εἰρήνην ἐμβριθῶς ὁ Ἀλέξιος φάμενος, ὅμως καὶ πάλιν τὸν μηδαμῶς ἀπειπόντα ὑποκρινάμενος, διῆγε τὴν γυναῖκα, σκηπτόμενος ἀεὶ τὸν σκεπτόμενον. ἦν γὰρ εἴ καί τις ἄλλος κρυψίνους ὁ ἀνὴρ οὗτος, καὶ σοφὸν ἡγούμενος ἀεὶ τὸ περίεργον, μηδὲ τὰ πολλὰ ἐξαγγελτικὸς τοῦ ποιητέου δεικνύμενος. ἐγγίζοντος δὲ οἱ τοῦ τέρματος τῆς ζωῆς, ὁ μὲν ἔκειτο πνέων τὰ λοίσθια ἐν τοῖς κατὰ τὴν μονὴν τῶν Μαγγάνων λαμπροτάτοις οἰκοδομήμασιν. ὁ δὲ παῖς Ἰωάννης τὸν πατέρα ὁρῶν τῇ τελευτῇ πλησιάζοντα, καὶ τὴν μητέρα εἰδὼς ἀποστέργουσαν, καὶ τῇ ἀδελφῇ τὴν βασιλείαν μνωμένην, κοινοῦται τὸ ποιητέον τοῖς ἐκ τῆς συγγενείας ἐκείνῳ φίλα φρονοῦσιν· ὧν τὰ κράτιστα ἦν ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος, καὶ δὴ λαθὼν τὴν μητέρα, εἴσεισι τὸν κοιτῶνα τὸν πατρικόν· καὶ προσπεσὼν ὡς δῆθεν θρηνήσων, ὑφαιρεῖται λάθρα τῆς ἐκείνου χειρὸς τὸν σφραγιστῆρα δακτύλιον. εἰσὶ δ' οἱ κατὰ γνώμην τοῦ πατρὸς αὐτόν φασι τόδε πεποιηκέναι, ὡς δίδωσιν ἐννοεῖν τὰ μετὰ βραχὺ ῥηθησόμενα. αὐτίκα τοίνυν ὁ Ἰωάννης τοὺς συμφραδμόνας ἠθροικὼς, καὶ τὸ πραχθὲν ἠγγελκὼς, ἐπὶ κέλητος μεθ' ὅπλων πρὸς τὸ μέγιστον ἀρχεῖον ἐξώρμησε. κατ' αὐτὴν τὴν τῶν Μαγγάνων μονὴν, καὶ τὰς ἀγυιὰς ὁμοίως τῆς πόλεως, ὑπὸ πλήθους τοῦ σύμφρονος, καὶ τῶν κατὰ φήμην τῶν δραμόντων συναλιζομένων ἀστυπόλων, βασιλεὺς αὐτοκράτωρ

parim toti Romano imperio risui sim futurus: & pro insano habendus, si in deliberatione successionis, germano filio repudiato, Macedonem in solio collocaro. Sic autem appellabat Bryennium, Orestiade beata & præstantissima vrbe Macedoniæ oriundum. Quibus verbis cum Irenæ petitionem grauiter refutasset, tamen deinde eum præ se ferens, qui haudquaquam negasset, mulierem perpetua deliberationis simulatione differebat: quippe homo, si quisquam alius, occulti animi, qui sapientiā in dissimulando positam ratus, rarò admodum, quid facturus esset, præ se ferret. Instante autem obitu, quū in splendidissimis Manganiæ regiæ substructionib. decumberet: Ioannes & eius rei & materni odij gnarus, quæ imperium in sororem conferre niteretur, negocium cum cognatis sui studiosis communicat, quorum princeps erat frater Isaacius: & clam matre paternum cubiculum ingressus, & tanquam morbum eius deplorare vellet, prostratus, anulum de manu eius surripit. Sunt tamen qui id eum de sententia patris fecisse affirment: idque ex iis quæ mox sequentur, fit probabile. Quum autē in cœtu suorum rem gestam exposuisset, eques ad maximā regiam properauit, armis stipatus, atque in ipso Manganio monasterio, & vrbis regionibus, à multitudine sui studiosa, & iis qui fama rei exciti in vrbe versabantur, Imperator

Nec generū filio vult præferre.

Vxoris autē desiderium simulatione deliberationis eludit.

Ioannes vt imperiū firmarit. Instante principum obitu, successorum artes vigent.

Et callidiores sibi maturè consulunt.

Neque occasionem fugere sinunt. oculata enim est dominandi cupiditas.

ſalutatus eſt. Quibus rebus Irene territa, filium monuit, vt cœptis deſiſteret. Sed quum is ſummo ſtudio rem vrgeret, neque verbis matris quidquã moueretur: Bryennium hortatur, vt ſe adiutrice regnum affectet. Vt verò ne ſic quidem res procedebat, ad maritum accedit in lecto decumbentem, & tenui ſpiritu vitam adhuc pręſe ferentem, & corpori eius incumbens, clarè vociferatur, lachrymis inſtar fontis exuberantibus, filium ipſo adhuc ſuperſtite res nouas molientem, regnum affectare. Ille verò, grauioribus rebus occupatus, ſcilicet in vitæ exitu, & peregrinationi iamiam inſtanti intentus, oculis ad angelos, animorum duces, conuerſis, nihil ad ea reſpondit. Illa verò acriùs vrgente, & filij facta ægerrimè ferente, cum exiguo coactóque riſu, manibus in cœlum ſublatis, ſiue eo nuncio delectatus, & Deo gratias agẽs: ſiue delictorum veniam à Deo flagitans, vultu parum blando eam caſtigauit, *quòd Imperii contentionem in diſceſſu animi à corpore moueret.* Mulier itaque hauddubiè maritum iis quæ audiſſet, delectatum eſſe rata, vt iam omni fruſtrata ſpe, deiectáque prioribus cõſiliis, cum magno gemitu dixit: *O marite, & viuens omnibus dolis inſtructus fuiſti, aliud dicere, aliud ſentire ſolitus: & nunc è vi-*

Nec cuiquã, præterquam ſibi, indulgere nouit.

Nullum non mouet lapidem mulier, vt voto ſuo potiatur.

Marito autẽ & patri mẽs immota manet.

Atque intempeſtiua illa ambitio blãdè caſtigatur.

Sed veluti flamma guttulis aquæ cõſperſa furit.

ἀνευφημούμενος. ἡ βασιλὶς δὲ Εἰρήνη καὶ μήτηρ τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὴν οὕτω γινομένων ἐκθαμβηθεῖσα, στείλασα μετεπέμπετο τὸν υἱὸν, καὶ παρῄνει τῆς ἐν χερσὶν ἀποσχέσθαι. ὡς δ' ἦν ὅλως τῶν δρωμένων ὁ Ἰωάννης, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον τῆς μητρὸς ἐπεστρέφετο, τὸν Βρυέννιον ἐποτρύνουσιν, ἐπιθέσθαι τῇ βασιλείᾳ, συναρηγούσης αὐτῆς· ὡς δ' οὐδ' οὕτω τὰ κατὰ σκέψιν ἑώρα προβαίνοντα, πρόσεισι τῷ ἀνδρὶ ἐπὶ κλίνης ἐρριμμένῳ, καὶ βραχείαις ἀναπνοαῖς τὸν ζῶντα ὑποσημαίνοντι. καὶ βαλοῦσα ἑαυτὴν τῷ στόματι, καταβοᾶται λαμπρῶς τοῦ υἱοῦ, ὡς κρήνη μελάνυδρος τὰ δάκρυα χέουσα, ὅπως αὐτοῦ τοῖς ζῶσιν ἔτι συντατομένου, τὴν βασιλείαν ἕτερος λωποδυτεῖ, εἰς ἔργα βλέψας νεώτερα. ὁ δὲ οὐδέν τι πρὸς τὰ λελεγμένα ἀπεκρίνατο, ἄλλοις καιριωτέροις, οἷα εἰκὸς, τὸ τῆς ζωῆς βραβείων λειπόμενον, καὶ τῆς μετ' οὐ πολὺ ἐκδημίας φροντίζων, καὶ τοῖς ψυχαγωγοῖς ἀγγέλοις ῥέπων τὰ ὄμματα. ἐγκειμένης δὲ λιπαρέστερον τῆς βασιλίδος, καὶ μὴ ἐνεγκεῖν ὅλως ἐχούσης τὰ παρὰ τοῦ παιδὸς γινόμενα, βραχύ τι παρεμφήνας καὶ βεβιασμένον μειδίαμα ὁ Ἀλέξιος, τὰς χεῖρας ἀνέσχεν εἰς οὐρανὸν, ἴσως μὲν ἐπὶ τοῖς ἀφηγηθεῖσι διαχυθεὶς, καὶ θύων ὑπὲρ τούτων θεῷ χαριστήρια· εἰπεῖν δὲ καὶ κέρτομον τῇ γυναικὶ, καὶ στερρὸς ἐνιδὼν, ὡς λόγους ἀνακινούσῃ περὶ ἀρχῆς, ὅτε ψυχῆς ἐφειστήκει διάστασις ἐκ τοῦ στόματος, ἢ καὶ τὸ θεῖον ἐξιλεούμενος, ἐφ' οἷς που καὶ παρεσφάλη τοῦ δέοντος. ἡ γυνὴ δ' οὖν ἐκ τοῦ ἀναμφιλέκτου χαίρειν οἰηθεῖσα τὸν ἄνδρα, δι' ὅσα παρ' αὐτῆς ἠνωτίσατο, ὡς ἤδη τῶν προτέρων ἐλπίδων διεψευσμένη παντάπασι, καὶ διασφαλεῖσα τῶν ὑποθέσεων, βύθιον στενάξασα εἴρηκεν· ὦ ἄνερ, καὶ ζῶν μεθοδείαις παντοίαις ἐκέκασο, ἀντίφθογγον τὴν γλῶτταν πλουτῶν τοῖς νοήμασι· καὶ νῦν δὲ ὡσαύτως τοῦ βίου ἀπαλλαττόμενος

λαττόμενος, ἀμεταπτώτως ἔχεις οἷς καὶ πρώην προσέκεισο. καὶ ταῦτα μὲν ἐφέρετο τῇδε. ὁ δέ γε Ἰωάννης κατὰ τὸ μέγα ἀρχεῖον γενόμενος, οὐχ εὕρισκε ῥᾳδίαν τὴν εἴσοδον, οἷα τῶν φυλάκων μὴ πρὸς μόνην ὑπενδιδόντων τὴν τοῦ δακτυλίου ὑπόδειξιν, ἀλλὰ προσεπιζητούντων καὶ ἄλλο τι τεκμήριον τοῦ κατὰ κέλευσιν πατρικὴν ἐκεῖσε παραγενέσθαι. * αἱ πύλαι τοίνυν τοῦ παλατίου χαλκείαις ῥάβδοις πλατείαις θάτερα τῶν ἄκρων βραχύ τι μετεωρισθεῖσαι, κατὰ γῆς βάλλονται, κἀντεῦθεν αὐτός τε μετὰ ῥᾳστώνης εἰσεληλύθει, καὶ συνεισῄει τὸ ὁπλοφόρον καὶ συγγενές· οὐ βραχεῖς δὲ καὶ τῶν ἐκ τοῦ ξύγκλυδος ὄχλου συνομαρτούντων ἔνδον εἰσερρύησαν, οἳ καὶ διαρπάζειν τὸ προστυχὸν ἐπεβάλοντο. τῶν δὲ πυλῶν αὖθις ἐπικλεισθεισῶν, οἵ τε ἐκτὸς τοῦ ἐπεισρέειν ἐπαύσαντο, καὶ τὸ εἰσφρηκὸς ἐκεῖσε ἐξιέναι μὴ συγχωρούμενον, ἐφ᾽ ἡμέρας συχνὰς ἐκεῖσε τῷ βασιλεῖ συνδιέτριβεν. ἦγε μὲν οὖν τότε πέμπτην καὶ δεκάτην ὁ Αὔγουστος μήν· νυκτὸς δ᾽ ἐπιούσης, ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τοῦ ζῆν ἀπενήνεκται, ἄρξας ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, καὶ ἡμυσι μῆνας σὺν τοῖς τέσσαρσι. κατὰ δὲ τὴν ἕω εὐθὺς μεταστέλλεται ἡ μήτηρ τὸν Ἰωάννην, εἰς τὴν τοῦ πατρικοῦ σκήνους ἐξιέναι προπομπαίαν πρόοδον, αὐτίκα μάλα ἀρθησομένου, εἰς ἣν ἐκεῖνος ἐδείματο Χριστῷ τῷ φιλανθρώπῳ μονήν. οὐκ εἶχε δ᾽ αὐτὴν καὶ πειθόμενον, ἀλλ᾽ ἦν πρὸς τὴν μετάκλησιν ἀνανεύων, οὐ θέσμια μητρὸς παρορῶν, ἢ τὴν πατρικὴν τιμὴν ἀποθούμενος, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ νεοπαγὲς ὑπεβλέπετο τῆς ἀρχῆς, καὶ τοὺς ἀντιζήλους ἐδεδίει, θερμὸν ἔτι ἐγκυμονοῦντας τῆς βασιλείας τὸν ἔρωτα. ὅθεν αὐτὸς μὲν ὡς οἱ πολύποδες τῶν πετρῶν ἐξείχετο τῶν ἀρχείων, τὸ

ta diſcedens, à conſuetudine iſta non diſcedis. Interea Ioannes ad magnum palatium progreſſus, non facilem aditũ habuit, cuſtodibus non ſtatim annulo oſtenſo acquieſcentibus, ſed aliud quoque euidentius argumentum requirētibus, quo ſe patris iuſſu adeſſe comprobaret. * Porta verò palatij aperta, quæ ita parata erat, vt quum ex altera parte in ſummo latis æreis laminis paululum attollebatur, cardine emota, humi caderet: facilem ingreſſum habuit, comitantibus ſatellitibus & cognatis. Vnà irrupit etiam promiſcua turba: qua obuia quæque diripere aggreſſa, foribus clauſis, & qui extrà erant, introitu prohibiti ſunt: & qui irruperant, compluribus diebus incluſi, cum Imperatore vixerunt. Agebatur tum menſis Auguſti dies x v, cum Imperator Alexius ſub noctem vita functus eſt, annò Imperij x x x v i i, menſe i i i i, cum dimidio. Poſtridie manè ſtatim mater Ioannem ad paternas exequias vocat, quòd corpus eius mox in monaſteriũ, quod ipſe Chriſto propitio conſtruxiſſet, efferendum eſſet. Sed eum dicto audientem non habuit, non quòd matris autoritatem aſpernaretur, aut patris honorem negligeret: ſed quòd regno nondum firmato, aduerſarios Imperij cupiditate adhuc flagrantes metuebat. Proinde vt Polypodes ſaxis, ita ipſe palatio inhę-

Nouus princeps palatiũ, fato adiutus, occupat.

Turbam promiſcuã prohibet.

Paulò poſt Alexius moritur.

Matris artes filius declinat, vt nouũ firmet principatum.

rebat, maxima tamen parte cognatorum ad funus patris ornandum ablegata.

Initia dominationis Io. Comneni.

3 Diebus compluribus elapsis, aditum & exitum palatij cuiuis liberũ fecit, & rempublicam suo arbitratu administrare cœpit, vt rebus iam in tuto collocatis. Cognatis & familiaribus pro dignitate cuiusque honorem habuit: Isaacium fratrem tanto amore prosequens, vt à latere eius nunquam discedere, eodémque spiritu vti videretur: tum quòd ab eo summopere diligebatur, tũ quòd eius vnius, aut certè præcipuo studio, regnum occuparat. Cuius initio statim pari sella, eadémque mensa, & ea proclamatione eum dignatus est, qualis Sebastocratoris honorem decebat, quem à patre Alexio Isaacius acceperat. Reipublicæ curam cognatis mãdabat, Ioanni Comneno, quem Accubitorem legit, & Gregorio Taronitæ Protouestiario. Verũ alter, quòd intolerabile supercilium attollebat, nisi digito verteret omnia, & insigni arrogantia præditus erat: citò à Reipubl. gubernaculis est amotus. Gregorius verò negotiis gerendis intentus, & intra muneris sui limites modestè se continens, potestate diuturniore vsus est. Huic postea collega datus est alter Gregorius, Camaterus cognomento, vir egregius ille quidem, sed obscuro atque ignobili genere ortus. Eum Alexius in scribarum numerum allectum, & affinitate ex

Prudenter cognatos & familiares honore afficit.

Maximè verò fratrem Isaacium.

Reipublicæ curam principibus viris committit.

Superbiẽtem cognatum amouet, & modestum Gregorium dignitate frui permittit, adiuncto ei collega Camatero.

Qui ab Alexio pridem promotus.

δὲ πλεῖστον τῆς μεθ' ἑαυτοῦ συγγενείας διαφῆκεν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πατρός.

3 Ἡμερῶν δὲ συχνῶν διαγενομένων, τὴν εἰς τὰ ἀρχεῖα πάροδόν τε καὶ ἔξοδον ἀνῆκε τῷ βουλομένῳ παντί, τῶν τε κοινῶν πραγμάτων ἐφήπτετο, καθάπερ ἡρεῖτο, ὡς ἤδη ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθεστώς. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ γένους καὶ οἰκειώσεως αὐτῷ προσεγγίζουσι, κατὰ τὸ ἀνάλογον αὐτοῖς προσφερόμενος, ἁρμοδίους ἑκάστῳ ἀπένειμε τιμάς, τῷ γε μὴν Ἰσαακίῳ τῷ κασιγνήτῳ προστετηκώς, συμφυὴς καὶ ὁμόπνους ἐδείκνυτο, καὶ ὡς φιλοῦντι μὲν ὑπὲρ ἅπαντας, μάλιστα δ' ὡς τὰ πάντα, ἢ τὰ πλείω εἰσενέγκαντι πρὸς τὴν κατάσχεσιν τῆς ἀρχῆς. τοῦτον γοῦν, καθισταμένης ἔτι τῆς βασιλείας, καθέδρας τε καὶ τραπέζης ἐξ ἴσου κοινωνὸν παρελάμβανε, καὶ μετεδίδου τῆς ἀναρρήσεως, ὁποῖα ἐπιπρεπὴς τῷ τοῦ Σεβαστοκράτορος ἀξιώματι, ᾧ πρὸς τοῦ πατρὸς Ἀλεξίου τετίμητο Ἰσαάκιος. καὶ φροντιστὰς δὲ τῶν δημοσίων πραγμάτων προὐβάλλετο ἐκ τῶν καθ' αἷμα οἱ προσεγγιζόντων, τὸν Κομνηνὸν Ἰωάννην, ὃν καὶ τῷ τοῦ παρακοιμωμένου τετίμηκεν ἀξιώματι, καὶ τὸν Ταρωνίτην Γρηγόριον, ὄντα πρωτοβεστιάριον. ἀλλ' ὁ μὲν ὅτι μὴ τῷ δακτύλῳ τὸ πᾶν διέπεττε, σοβαρὰν προφαίνων ὀφρύν, καὶ φρονηματιώδης, ὡς οὔτις ἄλλος, δεικνύμενος, τὴν φροντίδα τῶν κοινῶν ἀπεφορτίσατο τάχιον. ὁ δὲ Γρηγόριος τῆς προκειμένης ἐχόμενος, μηδὲ μακρὰ βιβάς, ἢ γοῦν ἐκτείνων πόδας ὑπερβάθμια, μονιμωτέρας ἰσχύος μετείληχε. παρεζεύχθη δ' ἐς ὕστερον τουτῳὶ καί τις Γρηγόριος ἕτερος, ᾧ Καματηρὸς ἡ ἐπίκλησις. ὁ δ' ἀνὴρ οὗτος ἐλλόγιμος μέν, τὸ δὲ γένος οὐκ εὐπρεπής, οὐδ' ἐπίπαν εὐπάρυφος, τῷ βασιλεῖ δὲ προσληφθεὶς Ἀλεξίῳ, καὶ τοῖς ὑπογραμματευομένοις

γένοις καταλεγείς, καὶ κατὰ κῆδος αὐτῷ συναφθεὶς, ὡς μίαν τῶν ἐκείνου συγγενῶν προσπλακείς, Λογοθέτης τῶν σεκρετῶν προὐβέβλητο. ἴσχυε δὲ ὑπὲρ πάντας παρὰ τούτῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰς πρώτας ἐκαρποῦτο τιμὰς, ὁ Ἀξοῦχος Ἰωάννης. ἦν δ᾽ οὗτος πέρσης τὸ γένος, τῆς δὲ Βιθυνῶν προκαθημένης πόλεως τῆς Νικαίας ὑπὸ τῶν ἑσπερίων ἁλούσης ταγμάτων, ἡνίκα τῆς ἐς Παλαιστίνην πορείας εἴχοντο, συνέχεται καὶ αὐτὸς, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ δῶρον παρέχεται. ἥλιξ δ᾽ ὢν Ἰωάννῃ τῷ βασιλεῖ, συμπαίστωρ αὐτῷ προσείληπτο, καὶ τῶν οἰκιδίων καὶ προκοίτων ὁ προσφιλέστατος κρίνεται. ἐπεὶ δ᾽ ἐπέβη τῆς βασιλείας, πᾶσαν ὑπερανέβη πρεσβυτέραν παραδυνάστευσιν, μέγας τιμηθεὶς δομέστικος, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἐντίμων κατὰ γένος βασίλειον ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου καὶ τούτῳ ἀπονέμειν προσκύνησιν, κατὰ συγκυρίαν ὑπαντιάζοντας. ἦσαν δὲ τῷ ἀνδρὶ τούτῳ οὐ μόνον χεῖρες δεδιδαγμέναι πρὸς πόλεμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐποιΐαν τῶν δεομένων ὀξεῖαί τινες καὶ εὐκίνητοι, ἀτὰρ τὸ εὐγενὲς τῆς γνώμης καὶ ἐλευθέριον, τὸ μὴ ἔχον οὕτω τοῦ γένους, τὰ πολλὰ συνεσκίαζε, καὶ ποθεινὸν παρὰ πᾶσι τὸν Ἀξοῦχον ἀπειργάζετο· ἀλλ᾽ οὔπω ἐνιαυτὸς ἀκριβῶς τῷ βασιλεῖ διεγένετο, καὶ καττύεται τούτῳ παρὰ τῶν ἐκ τοῦ γένους ἐπιβουλὴ, καθ᾽ ὃν οὐκ ἔχει τις τρόπον εἰπεῖν, κατ᾽ αὐτοῦ βαρυμηνιώντων, καὶ ὄμμα οἱ ἐπιρριπτούντων βάσκανον. ἀμέλει τοι καὶ σύστρεμμα τεκτήναντες πονηρὸν, καὶ πίστεις δόντες ἀλλήλοις, τῷ Βρυεννίῳ πάντες προστίθενται, καὶ παραχωροῦσι τούτῳ τῆς βασιλείας, ὡς λογικῶν ἐν μεθέξει ὄντι παιδεύσεων, καὶ εἶδος τυραννικὸν προφαίνοντι, καὶ κατὰ κῆδος προφερεστέρῳ βασιλικόν. ὡς γὰρ φθάσαντες εἴπομεν, τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ τῇ Καισαρίσσῃ Ἄννῃ συνέζευκτο,

coniugio cognatæ cuiusdam deuinctum, Logothetam secretorum designarat. Cæterùm Ioannes Axuchus, natione Persa, omnes apud hunc Imperatorem autoritate anteibat: qui principe vrbe Bithyniæ Nicæa ab Occidentalibus legionibus, in Palæstinam proficiscentibus, expugnata captus, & Alexio dono datus, cùm Ioanni æqualis esset, in collusorem eius ascitus fuit, & inter domesticos & cubicularios charissimus habitus. Eo verò rerum potito, omne dignitatis fastigium supergressus, Magnique Domestici honore ornatus, eò processit, vt multi honoratissimi viri ex regia stirpe, casu obuiam facti, equis descẽderent, eíque honorem haberent. Erant autem ei viro manus non ad bellum duntaxat eruditæ, sed & ad beneficentiam expeditæ & promptæ. Vnde factum, vt generis obscuritatem generosa indoles & liberalitas ferè obtegerent, atque Axuchum charum redderent omnibus. Cæterùm, anno nondum exacto, ex inuidia & indignatione cognatorũ Imperatori insidię comparatæ sunt, quarum ratio ignoratur. Illud constat, eos improba conspiratione inita, & fide inuicem data, ad Bryennium omnes defecisse, eíque regnum detulisse, vt & liberalibus disciplinis erudito, & regia forma conspicuo, & ob Imperatoris affinitatẽ præferẽdo. Nam, vt suprà diximus, Annã Cæsarissam, sororẽ Imperatoris, in matrimonio ha-

Miri prouidentiæ diuinæ sed iusti tramites. Illa quos & quomodo vult euehit.

Et in summo dignitatum fastigio euectos conseruat.

Axuchus prudenter sibi cauet, & generis obscuritatem virtute obtegit.

Exigua fides regni sociis, & nouitatis amor.

Mulier imperio digna, sed socordē maritum nacta, claudo pede currere nititur.

bebat, omnium disciplinarum parenti Philosophiæ deditam, & omnibus artibus eruditam. Ac Imperatorem in equestri circo Philopatio, qui parum à terrestri porta distat, armis noctu oppressissent, iam antè largitionibus portæ custode corrupto: nisi Bryennij innata socordia, & omissior animus, quàm regni affectatio postulet, irritum eum conatum fecisset, tū ipso quiescente, oblitóque fœderis, tum coniuratorum ardore extincto. Quo tempore Anna Cæsarissa mariti ignauiam pertęsa, iráque percita, iniquè secum agi dixisse, & naturam multum accusasse fertur, ídque verbis obscœnioribus: quòd se mulierem, Bryenniū virum fecisset. Manè coniuratis deprehensis, nemo eorum mutilatus aut flagris cæsus est, sed omnes mulctati bonis: quę tamen aliquanto pòst plerique receperunt, Imperatore humanitatem ab ipsa coniurationis principe Anna Cæsarissa auspicato. Cuius rei hęc fuit occasio. Imperator quum omnis generis opes, auri, argenti, & variarum vestium in vna domo congestas spectaret, naturæ ordinem inuersum esse quæstus, quòd cognatos hostes, alienos amicos habuisset: etiam opes ad amic..s transire oportere dixit, & omnia Magnum Domesticum accipere iussit. Is verò summę Imperatoris munificētiæ gra-

Inde indignatio & indignæ voces.

Maxima in Comneno virtus.

Huius exercendæ occasio.

Axuchi Imperatorē sorori cōcilian tis summa prudentia.

ἥτις δὴ τῆς τῶν ἐπιστημῶν πασῶν ἐπόχου φιλοσοφίας ἐδείκνυτο μέλημα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐρρύθμιστο μάθησιν. τάχα δ' ἂν καὶ νυκτὸς ἐπέθεντο μεθ' ὅπλων τῶν φονουργῶν, αὐλιζομένῳ τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸ μικρὸν ἄποθεν τῶν χερσαίων πυλῶν ἱππήλατον Φιλοπάτιον, δώροις προδιαφθείραντες ἀθρόοις τὸν ἐπὶ τῶν εἰσόδων τῆς πόλεως· εἰ μὴ τὸ εἰωθὸς ὑπόνωθρον καὶ χαλαρὸν πρὸς βασιλείας ἐπίθεσιν, τῆς ἐγχειρήσεως ἔπαυσε τὸν Βρυέννιον, αὐτόν τε μένειν κατὰ χώραν παραβιάσαν, τῶν ξυνωθηκῶν λαθόμενον, καὶ κατασβέσαν τὸ θερμὸν τῶν συνελθόντων φρόνημα· ὅτε καὶ λέγεται τὴν καισάρισσαν Ἄνναν πρὸς τὸ χαῦνον τοῦ ταύτης ἀνδρὸς δυσχεράνασαν, ὡς πάσχουσαν δεινά, διαπρίεσθαι. καὶ τῇ φύσει τὰ πολλὰ ἐπιμέμφεσθαι, ὑπ' αἰτίαν τιθεῖσαν οὐχὶ μικράν, ὡς αὐτῇ μὲν ἐνδιαχοῦσαν τὸ ἄρθρον καὶ ἐγκοιλάνασαν, τῷ δὲ Βρυεννίῳ τὸ μόριον ἀποτείνασαν καὶ σφαιρώσασαν. φωραθέντων δ' ἡμέρας τῶν ὁμοτῶν, οὐδένες μὲν αὐτῶν ἐς τὸ σῶμα διελωβήθησαν, ἢ καθυπεβλήθησαν μάστιξι, τῶν δὲ οὐσιῶν ἐστέρηνται ἅπαξ ἅπαντες. μετὰ δέ τινα καιρὸν καὶ αὗται τοῖς πλείοσιν αὐτῶν ἀπεδόθησαν, ἐξ αὐτῆς τῆς πρωτεργάτιδος τῆς ἐπιβουλῆς, Ἄννης τῆς καισαρίσσης, τοῦ βασιλέως ἀρξαμένου φιλανθρωπεύεσθαι. ἀρχὴν δ' ἔσχε τοιάνδε τὸ οὑτωσί γεγονός· τὴν ἐν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ πλούτῳ παντοδαπῷ καὶ ποικίλοις ἐσθήμασιν οὐσίαν τῆς καισαρίσσης, καθ' ἕνα δόμον συνειλεγμένην, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπιστὰς ἐθεᾶτο, καὶ μὴν καὶ εἰπὼν ὡς ἡ τάξις ἐπ' ἐμοί πως ἀντέστραπται. τὸ μὲν γὰρ συγγενὲς πολέμιον εὕρηται, τὸ δ' ἀλλότριον φίλιον· καὶ διὰ τοῦτο χρεών, καὶ τὰ τοῦ πλούτου πρὸς τοὺς φιλοῦντας μεταρρυῆναι· καὶ πάντα εἰληφέναι τὸν μέγαν προσετετάχει δομέστικον. ὁ δ' εὐχαριστήσας ἐπὶ τούτοις τῷ βασιλεῖ, φιλοδωρείαν μεγίστην μεταδιώκοντι.

διώκοντι ᾔτησεν ἐνδοθῆναί οἱ τὰ εἰκότα
διαλεχθῆναι. ὡς οὖν ἔλαβε τὸ ἐνδόσιμον,
εἰ καὶ βιαίων, ἔφη, πραγμάτων καὶ πολλῆς
ἀδικίας γεμόντων ἦρξεν, ὦ βασιλεῦ, ἡ σὴ
ἀδελφή, καὶ ἔργοις αὐτοῖς τὸ συγγενὲς ἀπω-
μόσατο· ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ἐκ τῆς φύσεως
κλῆσιν, καθάπερ καὶ τὴν σχέσιν ἀπεβά-
λετο. ἀγαθοῦ τοίνυν βασιλέως εἰσέτι κα-
σίγνητος μένουσα, ἐκ μετανοίας τὸ φίλ-
τρον αὖθις ἀνακαλέσεται, ὃ νῦν ἐκ παρα-
νοίας ἀπώλεσε, τῇ φύσει χρησαμένη
συλλήπτορι. φεῖσαι οὖν, ὦ δέσποτα, τῆς τῷ
σῷ κράτει προσκεκρουκυίας ὁμογενοῦς, καὶ
κόλασον τῷ φιλανθρώπῳ, λαμπρῶς
ἤδη τῆς σῆς ἀρετῆς ἡττᾶσθαι ὁμολογοῦσαν·
δὸς δὲ αὐτῇ καὶ τὰ κατ' ὄψιν προκείμενα,
οὐχ ὡς ὄφλημα δίκαιον, ἀλλ' ὡς δό-
μα ἑκούσιον, ἐπεὶ καὶ δικαιότερον
ταῦτα ἐμοῦ κτήσαιτο, κλῆρον ὄντα πα-
τρῷον, κἀπὶ τὸ γένος αὖθις διαβησόμενα.
τούτοις ὁ βασιλεὺς πεισθείς, ἢ ἀληθέστε-
ρον εἰπεῖν αἰδεσθείς, σὺν προθυμίᾳ πε-
ραιτοῖ τὴν παραίφασιν, φάμενος, ὡς
εἴη ἀνάξιος τῆς ἀρχῆς, εἰ σοῦ περὶ τὸ γέ-
νος τὸ ἐμὸν κριθείης φιλανθρωπότερος,
καὶ κέρδους περὶ τοῦ καὶ προχείρου ἀνώτερος·
ἀμέλει τοι καὶ δίδωσι πάντα τῇ καισα-
ρίσσῃ, καὶ σπένδεται. Εἰρήνη δὲ ἡ μήτηρ
καὶ βασιλὶς κατ' οὐδένα τρόπον ἐλήλεγ-
κται, τῆς ἐπιβουλῆς μετέχουσα κατὰ τοῦ υἱοῦ·
μᾶλλον μὲν οὖν ἐς ἔπειτα καὶ σοφόν τι λό-
γιον γνωματεῦσαι λέγεται, μαθοῦσα τὰ
μελετώμενα, ὡς δεῖ βασιλέα μὲν οὐκ
ἀπόντα ζητεῖν, παρόντα δὲ μὴ μετακινεῖν,
καὶ ὡς, οἵας μοι τὰς ὀδύνας οἱ σφαγεῖς
ἐχάλκευον τοῦ υἱοῦ, δριμυτέρας δήπουθεν
ὧν ἐν τῷ τίκτειν ὠδίνων πεπείραμαι· ὅτι
καὶ πρὸς φῶς αἱ μὲν κατήπειγον τὸ κυο-
φορούμενον, αἱ δὲ ἐξ ᾅδου κευθμώνων
διὰ μέσων μου τῶν σπλάγχνων χωροῦσαι,

tiis actis, & dicendi quæ vellet potestate petita atque accepta: *Etsi tua soror*, inquit, *Imperator, violentum & iniquissimum facinus ausa, re ipsa cognationem abiurauit: tamen non vt affectum ita, etiã appellationem naturalem amisit. Quum igitur adhuc boni Imperatoris soror maneat, charitatem, quam nunc dementia perdidit, naturæ adiuta suffragio, pœnitentia recuperabit. Parce igitur sorori, Domine, quæ tuam maiestatem violauit: eámque humanitate castigato, quæ illustri bonitate tua se victã fatetur. Dato ei etiã quæ in medio posita sunt: non vt iustum debitum, sed vt donum voluntarium: quæ quidem, vt patrimonium suum, & in familiam reditura, iustiùs quàm ego poßidebit.* Hac oratione Imperator, ac potiùs verecundia, impulsus, alacriter Axuchi monitis obtẽperat: se regno indignum fore professus, si ille cum tanti tamque parati emolumenti contemptu erga familiam suã humanior iudicaretur. ac reconciliata gratia, Cæsarissæ omnia restituit. Irene verò mater Imperatoris, nullo modo conscientiæ insidiarum conuicta, sed potiùs memorabilem sententiam elocuta esse fertur: *Nec Imperatorem qui absit, quærendum, nec qui adsit, pellendum esse.* Atque illud etiam dixisse: *Heu quantos cruciatus filii percussores mihi sunt moliti acerbiores vtique iis doloribus quos in pariendo toleraui. Nam ii fœtum ad lucem vrgebant: isti verò ex inferorum barathro per media viscera mea penetrãtes, immortalem mihi lu-*

Graui oratio ne testata.

Et magni apud cordatũ principẽ pon deris.

Matris erga filium mens melior, & rerũ ante gestarum detestatio.

ctum attulissent.

Pace domi recepta & firmata, de hostibus compescendis sapiens princeps cogitat: quos celeritate & valida manu frãgit.

4 Post hęc Imperator cũ Persas fœdus cum patre suo initũ nihili faciẽtes, vrbes Phrygię, ad Mæandrum fluuium sitas, magnis copiis incursare cerneret, primo vere egreditur: multísque prœliis victor, Laodicæã capit, & mœnibus cingit, eiecto Alpichara, qui vrbi cum præsidio præerat: cæterisq; rebus ordinatis, domũ rediit. Nec diu Byzãtij commoratus, denuò relicta regia, in tabernacula se confert, ad Barbarorũ incursiones præcauendas. Nam quia facilè detrimenta capi ab imparatis videbat, expeditionibus immorari maluit. vnde duos fructus pulcherrimos caperet: alterum, suarum prouinciarum incolumitatem, quæ militibus in aciem eductis, potissimùm defenditur: alterum, exercitationem legionũ, & moram in re bellica, qua, relicta vmbra prœliis vt tinctura ferrum, roborarentur. Abiit igitur ad Sozopolim, Pamphiliæ vrbem, subigendam: quę quum & ob militum pręsidium, & ob loci naturam, præruptis & inaccessis saxis muniti, expugnatu difficilis putaretur, diuinitus huiusmodi consilium capit. Pactiario cuidam, copiis equestribus traditis, mandat, vt subinde ad Sozopolis mœnia adequitet, & sagittas in ea coniiciat. quòd si hostes egrediantur, terga det, nec eis pugnæ copiam faciat, sed syluosas semitas, & impeditas, quæ parũ ab vrbe distent, prætereat. Ille Imperatoris

Ita prouincias suas, tuetur, & militũ robur excitat.

Vrbem vi nõ expugnabilem strata gemate adoritur.

Pactiario ad eam rem delecto.

λυπεῖν ἀθάνατα ἤμελλον,

4 Ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρῶν τοὺς Πέρσας παρ' οὐδὲν θεμένους τὰς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ξυνθήκας, καὶ παμπληθεὶ τῶν πόλεων καταθέοντας, ὁπόσαι περὶ Φρυγίαν καὶ Μαίανδρον τὸν ποταμὸν ἵδρυνται, ἔαρος ἐπιστάντος, ἔξεισι κατ' αὐτῶν· καὶ συμβαλὼν, μάχαις πολλάκις ἐκράτησε, τήν τε Λαοδίκειαν χειρωσάμενος, τείχεσι περιέβαλε, καὶ τὸν Ἀλπιχαρὰν μετανάστην ἔθετο, ὃς τὴν ταύτης φρουρὰν ἐπεπίστευτο· καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ δέον καταστησάμενος, νόστου ἐμνήσατο, καὶ μικρόν τι τῷ Βυζαντίῳ ἐνδιατρίψας, σκηνίτης γίνεται πάλιν, τῶν ἀρχείων ἀπαναστάς. ἦν γὰρ τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς φυλαττόμενος, καὶ ὡς ἔχον λυμαίνεσθαι τὸ ἀνέτοιμον ὑφορώμενος. ὅθεν χρονίζειν ᾑρεῖτο μᾶλλον τῇ θυραυλίᾳ, δύο τὰ κάλλιστα κατορθοῦν ἐντεῦθεν οἰόμενος, τήν τε φυλακὴν τῶν οἰκείων χωρῶν, ἣν ὡς τὰ πολλὰ βραβεύει τὸ ὕπαιθρον, καὶ τὴν ἐς τὰ πολέμια ἔργα τριβήν τε καὶ ἄσκησιν τῶν ταγμάτων, ἀφισταμένων τοῦ οἰκουρεῖν, καὶ ὡς βαφῇ σίδηρος, τοῖς ἐκ τῆς καὶ στερεᾶς μάχης παγιουμένων· χειρωσόμενος τοίνυν ἀπῄει τὴν κατὰ Παμφυλίαν Σωζόπολιν. ὡς δὲ δυσάλωτος ἐδόκει τις εἶναι, διά τε τὸ ἐγκαθήμενον ἔνδον ὁπλιτικὸν, καὶ τὸ δυσέμβολον τῆς θέσεως καὶ περίκρημνον, τοιόνδε τι μηχάνημα κατὰ θεῖον σκοπὸν μέτεισι· δύναμιν ἱππικὴν πακτιαρίῳ τινὶ παραδοὺς, ἐντέλλεταί οἱ συνεχῶς τῇ Σωζωπόλει ἐνιππάζεσθαι, κἀπὶ τοῖς τείχεσιν ἀφιέναι βέλεμνα. εἰ δ' ἐπεξέλθοιεν οἱ πολέμιοι, φυγεῖν ἀμεταστρεπτὶ, μηδ' ἐφεστάναι πρὸς πόλεμον, παριέναι δ' οὕτω καὶ τὰς μικρὸν ἄποθεν τῆς πόλεως συνεπτυγμένας καὶ λοχμώδεις ἀτραπούς. ὁ μὲν οὖν κατὰ τὴν βασιλικὴν

κλὴν παραίφασιν ἐπεράτησεν. ὡς δὲ ἡ ἐπιδίωξις ἐπὶ πολὺ καὶ πολλάκις πρὸς τῶν Περσῶν ἐγίνετο ἐκχεομένων τῆς Σωζοπόλεως, κατασοφίζεται τὸ ἀντίπαλον ὁ παντάπειρος, ὑποκαθίσας λόχον ἐν τοῖς στενοῖς, ἐν μιᾷ γοῦν τῶν καταδρομῶν οἱ μὲν Τοῦρκοι μὴ προσκεψάμενοι τὸ ἐνέδρευμα, συντονώτερον ὁμοῦ καὶ πορρώτερον ὀπίσω τῶν ῥωμαίων ἐδίωκον, ὡς καὶ τὰς δυσχωρίας ἀπερισκέπτως παραδραμεῖν. οἱ δ᾽ ἐλλοχῶντες Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ εἶδον ἀπερριμμένως τοὺς Πέρσας ὀπίσω τῶν ἐκ τῆς συμμαχίας σφῶν ἐπιόντας ἀνέτῳ παντὶ ῥύμῃ, καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀφορῶντας, ἢ τὸ καταλήψεσθαι τοὺς ἐκδιδράσκοντας, αὐτίκα δὴ μάλα αὐτοὶ ἀναστάντες, εὐθὺ τῆς Σωζοπόλεως ἵενται. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ τῶν φευγόντων ἐπιστραφέντων, ἐν μέσῳ συλληφθέντες οἱ Τοῦρκοι, καὶ μήτε τῇ πόλει προσεγγίσαι δυνάμενοι, διὰ τοὺς ἐκ τῶν λόχων προδραμόντας Ῥωμαίους πρὸς τὴν τῶν εἰσόδων κατάληψιν, μήτε διαδρᾶναι τοὺς ὄπισθεν ἐπιφανέντας ἰσχύοντες· οἱ μὲν σαγηνεύονται, οἱ δὲ καὶ ξίφους γίνονται πάρεργον, οὐ πολλοὶ δὲ καὶ τῇ τῶν ἵππων ἀρετῇ διασώζονται. καὶ οὕτως ἥλω πρὸς Ῥωμαίων Σωζόπολις ἑνὶ βουλεύματι τοῦ βασιλέως σοφῷ. ἐκ δὲ τοῦδε τὸ φρούριον παρεστήσατο, ὃ Ἱερακοκορυφή τις ὠνόμασαι, καὶ πλεῖστα ἕτερα πολίχνια καὶ ἐρύματα ὑπηγάγετο, πάλαι μὲν Ῥωμαίοις ὑπόφορα, τοῖς δὲ Πέρσαις τότε σπενδόμενα. περὶ δὲ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας Σκυθῶν διαβάντων τὸν Ἴστρον, καὶ τὰ Θρᾳκῷα μέρη λῃιζομένων, καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀφανιζόντων, τοῦ τῶν ἀκρίδων γένους ἀκριβέστερον, ἔξεισι κατ᾽ αὐτῶν, τὰς Ῥωμαϊκὰς ἀθροίσας δυνάμεις, καὶ ὡς ἐνῆν ὁπλισάμενος γενναιότερον, οὐ διὰ τὸ πλῆθος μόνον τῶν πολεμίων μηδ᾽ ὑποπίπτον σχεδὸν ἀριθμῷ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ χλιδᾶς μεγαλαυχίᾳ,

monitis obtéperans cùm Persæ vrbe effusi, multum & sæpe persequerentur hostem decipit, insidiis in augustiis collocatis. Quum igitur Turci in vna excursione, insidiis non preuisis, instantiùs & longiùs, etiam insidias temerè prætervecti, persequerentur: Romani qui in insidiis erant, quum Persas securos toto impetu instare suis viderent, nec spectare quidquam aliud, nisi vt hostem comprehēderent: subitò cōsurgunt, ac Sozopolim petunt. Paulo post iis etiam qui fugiebant conuersis, Turci in medio circumuenti, quū nec ad vrbem, ob Romanos ex insidiis ad occupādos aditus progressos, accedere, neque à tergo instantes effugere possent: partim capiuntur, partim occiduntur, pauci equorum celeritate euadunt. Sic vno Imperatoris prudenti consilio capitur Sozopolis. Deinde castellum, quod Cacumen accipitris vocatur, in deditionem accepit: & plurima alia oppida & munitiones, olim Romanis tributaria, tum verô Persis cōiuncta subegit. Quinto Imperij eius anno, quum Scythæ Istrum transgressi, Thraciam popularentur, & obuia quæque, locustarum instar, vastarent: Romanas copias vndique conuocatas, & quàm accuratissimè armatas, contra eos educit: non ob multitudinem dūtaxat, penè innuumerabilem, sed etiam ob insolētiam

Qui iussa prudenter implet.

Hostes longius, quàm par est progressi, non facile, quū est opus, pedem referre queunt.

Immò suę temeritatis dāt pœnas: & oppidū munitum amittūt.

Victoria victoriā attrahit.

Bellū Io. Comneni aduersus Scythas.

Sapiens princeps potentibus hostibus it obuiam, non turbido passu.

& confidentiam barbarorum. Repetebat enim memoria labores suos, quos Alexio Comneno imperante cœperat, quum Thracia occupata, & Macedonia maxima ex parte desolata esset.

Sed arte obtinet, quod marte nõ facilè potuit.

Ac principiò missis ad Scythas legatis, eorum linguæ peritis, periculum facit, an vt ad pactiones descendant, persuadere possit & à belli consiliis omnes auocare, aut saltẽ plerosque. Nam in plures tribus erant distributi, nec vni duci parebant.

Plures in bello duces, exercituum labes.

Hoc igitur pacto quosdam ex principibus eorum, omni genere comitatis sibi conciliat:

Tum præcipuè si gulæ & auaritiæ sint mancipia.

non modò luxuriosis cõuiuiis instruendis, sed & sericis vestibus, & poculis & lebetibus argenteis donandis. Quibus illecebris cùm fucum fecisset Scythis, eósque vana spe inflasset: non

Iis stertentibus vigilans princeps copias educit.

cunctandum esse ratus, copias in aciem eduxit, dum adhuc ambiguis essent animis & suspensis, ac pacem ob pollicitationes illas cum Romanis facere cogitarent: nec tamen à pugna, vt olim vincere assueti, abhorrerent. Educto igitur Beroe exercitu (nam ibi castra habebat) crepusculo Scythas aggreditur.

Et incogitantes aggreditur.

Fit horribilis conflictus, & atrocissima pugna committitur. Nam & Scythæ nostrum exercitum incursione equorum, & emissione sagittarum, & clamore in congressu immani sublato, fortiter exceperunt.

Qui oppugnantem excipiunt fortiter.

Romani verò semel tẽtata Martis alea,

καὶ σὺν κόμπῳ τραχύτερον ἐπιέναι τὸ βάρβαρον, εἰς μνήμην ἄγων, ὡς ἔοικε, τὰ πονηθέντα οἱ πρότερον, ἡνίκα τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα διεῖπεν ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὅτε εἴχετο Θρᾴκη, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς Μακεδονίας ἠρήμωτο. τὰ μὲν οὖν πρῶτα στρατηγικῇ μεθόδῳ χρώμενος ὁ βασιλεὺς, δι᾽ ἀποστολῆς ὁμογλώττων, τοῦ τῶν Σκυθῶν ἀποπειρᾶται στρατεύματος, εἴ πως ἐς ὁμολογίας ξυμβαῖεν, καὶ τοῦ διὰ μάχης χωρεῖν ἀποσταῖεν πάντες· ἢ γοῦν ἔνιοι, εἰς πλείους διῃρημένοι φυλὰς. καὶ διακριδὸν στρατήγιον βάλλοντες. ἐφελκυσάμενος οὖν τῇδε τὸν τρόπον τινὰς τῶν παρ᾽ αὐτοῖς τὰ πρῶτα φερόντων, πᾶσαν φιλοφροσύνην ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπιδείκνυται, οὐ μόνον τραπέζας ἑστιάσεις αὐτοῖς παραθέμενος, ἀλλὰ καὶ σηρικοῖς καταγοντούσας ἱματισμοῖς, καὶ κυπέλλοις, καὶ λέβησιν ἀργυρέοις ὑπαγαγόμενος· καὶ τοῖς δελέασι τούτοις τὰ τῶν Σκυθῶν ὑποχαυνώσας φρονήματα, ἔγνω μὴ καιρὸν εἶναι μελλήσεως, ἀλλ᾽ ἐπάγειν αὐτοῖς τὰς δυνάμεις, κἀκ τοῦ αὐτίκα συντάξασθαι, ἕως ἔτι τὰς γνώμας ἔχοντες εἰσὶν ἀμφιβόλους, καὶ ῥέπουσι πρὸς ἀμφότερα, καὶ Ῥωμαίοις μὲν διανοούμενοι σπείσασθαι διὰ τὰ σφίσιν ἐπαγγελλόμενα, θαρροῦντες δὲ καὶ τὸν πόλεμον, ὡς τοῦ νικᾶν ἐθάδες πάλαι γενόμενοι. ἄρας τοίνυν ἐκ τῶν τῆς Βερόης μερῶν (ἐκεῖσε γὰρ ἐστρατοπεδεύετο) κνεφαῖος τοῖς Σκύθαις συρρήγνυται. γίνεται τοίνυν φρικαλέα τις συμβολὴ, καὶ καταπληκτικωτέρα τῶν πώποτε μάχη συνίσταται. οἵ, τε γὰρ Σκύθαι γενναίως ἐδέξαντο τὸ ἡμέτερον στράτευμα τῇ τῶν ἵππων ἐπελάσει, καὶ τῇ τῶν τοξευμάτων ἐπαφέσει, καὶ ταῖς βοαῖς ἐν ταῖς ἐμβολαῖς

δυσαντίβλεπτοι δεικνύμενοι· καὶ Ῥωμαῖοι καθάπαξ ἐν τῷ ἀγῶνι γενόμενοι,

μενοι, ὡς ἡττήσοντες ἢ θανούμενοι, προὔθεντο μάχεσθαι. καὶ αὐτὸς δὲ βασιλεὺς τοὺς ἑταίρους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ὅσον περὶ τὴν τοῦ σώματος φυλακὴν ἀποτέτακτο, ἀεί πως ἐπεβοήθει τοῖς κάμνουσι μέρεσιν. αὐτὸ μέντοι τὸ Σκυθικὸν κατὰ τόνδε τὸν πόλεμον, τοιοῦτόν τι ἐκακοτέχνησεν ἐκ προσκέψεως, ποριζούσης αὐτοῖς τῆς ἀνάγκης τὰ δέοντα· συναγαγὸν δὴ πᾶσαν ἅμαξαν, εἰς σχῆμα περιφερὲς αὐτὰς διατίθησι, καὶ τούτων ἄνωθεν στήσαντες μοῖραν οὐκ ὀλίγην ἐκ τοῦ σφῶν στρατεύματος, ὅσα καὶ χαρακώματι ἀπεχρῶντο τῷ μηχανήματι, καὶ πολλὰς δι' αὐτῶν ἐγκαρσίους παρόδους ῥυμοτομήσαντες, βιαζόμενοι μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων, τὰ νῶτα πρὸς τὴν τάξιν τῶν προσώπων μεταπιθέντες, ὥσπερ τεῖχος ἐχυρὸν τὰς ἁμάξας εἰσέτρεχον, καὶ διεπίθουν οὕτω τὴν φυγὴν πρὸς τὸ εὖ. εἶτ' αὖθις ἐκεῖθεν μετ' ἀνοχὴν ὡσεὶ διὰ πυλῶν ἀνακλινομένων ἐκπίπτοντες, ἔργα χειρὸς ἀνδρείας ἐδείκνυον· καὶ ἦν τὸ γινόμενον τοῦτο τειχομαχία τις ἀκριβὴς, ἐν μέσῃ πεδιάδι σχεδιασθεῖσα παρὰ Σκυθῶν, ὡς συμβαίνειν ἐκ τοῦδε τὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπ' ἀτελέστοις μογεῖν. ἦν οὖν τηνικαῦτα τὸν Ἰωάννην ὁρᾶν σοφόν τι χρῆμα τοῖς ὑπ' αὐτὸν καθιστάμενον. οὐ γὰρ ἀγαθὸς μόνον καὶ ποικίλος τὸ ἦθος ἐδείκνυτο σύμβουλος, ἀλλὰ καὶ πρῶτος παρεῖχε πέρατι, ὁπόσα στρατηγοῖς καὶ τάγμασιν ὑπετίθετο. τὸ δὲ δὴ * κοινὸν καὶ πολλὴν ἐκείνῳ μαρτυροῦν τὴν εὐσέβειαν, ὁπότε τῶν Ῥωμαίων αἱ φάλαγγες ἔκαμνον, ἐπιβριθόντων τῶν πολεμίων, καὶ συμπιπτόντων παραβολώτερον, τὴν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα παρεστῶσαν ἔχων, μετ' οἰμωγῆς ἐμβλέπων, ἐλεεινοῖς τοῖς σχήμασι, θερμότερα τῶν ἐναγωνίων ἱδρώτων κατέλειβε δάκρυα. καὶ ἦν οὐκοῦν εἰς κενὸν διαπραττόμενος οὑτωσί, ἀλλ' ἐκ

ita pugnare inſtituerunt, vt aut hoſtes profligaturi, aut morituri. Sed & Imperator amicorum & ſatellitum præſidio ſeptus, laboranti ſubinde parti opem ferebat. Verùm Scythæ in hoc conflictu ipſa neceſſitate artiũ magiſtra edocti, rem huiuſmodi ſunt commenti. Omnes currus in orbem coniunxerunt, iiſque non exigua ſuarum copiarum parte impoſita, pro vallo ſunt vſi: ac multos obliquos aditus, platearũ inſtar, in iis reliquerunt. Quum igitur à Romanis vrgebantur, tergis obuerſis intra currus, tanquam munitam arcem, nullo fugæ incõmodo ſe recipiebãt. Inde recuperatis viribus, tanquam portis erũpẽtes, fortia facinora edebant. neque ea res aliud erat, quàm mœniũ oppugnatio, quæ in media planicie Scythæ ex tẽpore ſtruxerant. Vnde fiebat, vt Romani labore irrito fatigarentur. Tum verò Ioannes prudentiæ ſuæ ſpecimen edebat. Neque enim conſilio duntaxat, & ingenij ſolertia valebat: ſed primus etiam ea quę ducibus & legionibus mandabat, exequebatur. Illud autem inſignem etiã pietatem eius teſtatur. Nam cùm Romanæ phalanges, vrgentibus hoſtibus, & audaciùs ſe inferentibus, laborarent: imaginem Dei genitricis cum gemitu & miſerabilibus geſtibus intuens, lacrymas bellicis ſudoribus callidiores fundebat: neque id fruſtra. Statim

Et neceſſitate docti, vtile conſilium capiunt in arcena.

Et ex curruũ arce erumpentes ſtrenuè bellantur.

Præſtantis herois, cuius præſentiam, exercitus animã dixeris, effigies.

In periculis bellicis maxima anguſtia, quæ mẽtem ad cæleſtia trahit.

enim cœlesti robore armatus, Scythicā aciē profligat: quēadmodum olim Moyses extensione manuū Amalechiticas turmas dissipauit. Assūptis igitur armigeris, qui clypeis oblōgis & prominētibus galeis, instar muri inexpugnabilis, muniūtur, cum Scythis cōgreditur. qui cum dissoluta illa curruum serie, ad manus venirent, in turpem versi fugā, à Romanis, alacriter persequentibus, magno numero cædūtur Hamaxobij illi: castrísque direptis, innumerabiles capiuntur. Sed & transfugæ desiderio captiuorum populariū confluebant: adeò, vt in occidentali quadā prouincia Romana, pagi ab eis conderentur, quorum adhuc reliquiæ supersunt: nec pauci in sociorū cohortes referrētur, & maior turba, ab exercitu capta, venderetur.

Inde noua cōsilia & manus validior.

Hostibus autem inconsulta temeritas, vnde fuga & strages.

Deinde inhonesta & luctuosa vitæ conditio.

5 Hæc de Scythis parta victoria, & illustri edito facinore, Ioannes vota Deo persoluit. quod festum Pazinacarum nostro tempore dicitur, in rei gestæ monimentum, & grati animi testimonium. Non multò pòst etiam cōtra Triballos, quos alij Seruios dicūt, maleficio non abstinentes, & fœdifragos, expeditionem denuntiauit, & hos quoque barbaros acie victos ad pacē coegit: qui alioqui etiam parum potentes, subinde vicinis imperiis subsunt: abactáque inde præda immensa, & locupletato exercitu, captiuā turbā in Oriē-

Victoriæ laus Deo, & quidem solenni ritu tribuenda.

Pazinacarū festum.

In fœdifragos expeditio audacter suscipienda.

τὰ μάλα αὐτίκα τὴν ἐξ ὕψους θωρακιζόμενος δύναμιν, τὰς Σκυθικὰς ἐξοποῦτο παρεμβολάς, ὡς Μωϋσῆς πρότερον τῇ τῶν χειρῶν ἐκτάσει τὰς Ἀμαληκίτιδας ἴλας ἐνέκλινεν. ἀναλαβὼν δὲ καὶ τοὺς ὑπασπιστάς, οἳ περιμήκεσιν ἀσπίσι καὶ πελέκεσιν ἑτεροστόμοις φράγνυνται, ὡσεὶ τεῖχος ἄρρηκτον, τοῖς Σκύθαις ἀντιπροσβάλλεται· ἀμέλει καὶ ὑπ' αὐτῶν διαλυθέντος τοῦ ἐκ τῶν ἁμαξῶν ἐρύματος, καὶ εἰς χεῖρας οὕτω τοῦ πολέμου συνερχομένου, γίνεται τῶν ἐναντίων τροπὴ καὶ φυγὴ ἀκλεής, καὶ Ῥωμαίων εὐθαρσὴς ἐπιδίωξις· κατὰ χιλιοστύας τοίνυν πίπτει τὸ Ἁμαξόβιον, καὶ διαρπάζονται χάρακες· τὸ δὲ συλληφθὲν δορυάλωτον καὶ ἀριθμοῦ κρεῖττον ὁρᾶται, ὥσπερ καὶ τὸ προσρυὲν αὐτόμολον, τῷ πόθῳ τῶν ζωγρηθέντων ὁμογενῶν, ὡς ἐκ τούτου καὶ κώμας συνοικισθῆναι καθ' ἑσπέριόν τινα λῆξιν Ῥωμαϊκήν, ὧν καὶ εἰσέτι μικρά τινα ἐμπυρεύματα σώζονται. οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ εἰς σπείρας καταλεγῆναι συμμαχικάς, ἀποδοθῆναι δὲ καὶ μοίρας πλείονας, συνειλημμένας ὑπὸ τῆς στρατιᾶς.

5 Τοιαύτην νίκην περιφανῆ κατὰ Σκυθῶν ὁ Ἰωάννης ἀράμενος καὶ μέγιστον στήσας τρόπαιον, τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ ἀποδίδωσι· τὴν τῶν Πατζινάκων λεγομένην ἐς ἡμᾶς τελετὴν εἰς ἀναμνηστήρια προστάξας τῶν πεπραγμένων καὶ χαριστήρια. μικρὸν δὲ ὕστερον καὶ κατὰ τοῦ τῶν Τριβαλλῶν ἔθνους (εἴπῃ δ' ἄν τις ἕτερος Σέρβων) κακουργοῦντος, καὶ τὰς σπονδὰς συγχέοντος στρατείαν ἐκήρυξε. καὶ συμβολῆς γενομένης κατὰ κράτος ἡττήσας, καὶ τοὺς βαρβάρους πρὸς σπονδὰς ὑπηγάγετο, μηδ' ἄλλως δεικνύμενον ἀξιόμαχον, οἷα καθυποκύπτον ἀεὶ ταῖς ἐκ γειτόνων ἀρχαῖς, καὶ λείαν ἐκεῖθεν ἐλάσας ἀσταθμητήν, καὶ πλείστων ὠφελειῶν ἐμπλήσας τὸ στράτευμα, εἰς τὴν ἕω διαβιβάζει τὸ τοῦ πλήθους αἰχμάλωτον· καὶ κατὰ τὴν

Νικο-

Νικομήδους ἐπαρχίαν ἀποτάξας αὐτοῖς κατοίκησιν, καὶ γῆν διαρκεστάτην ἀποδασάμενος, τὸ μὲν τοῦ δορυκτήτου λεὼ τοῖς στρατεύμασιν ἐγκατέμιξε, τὸ δὲ παρῆκεν εἰς δασμοφόρησιν. καὶ πατὴρ δ' ἀῤῥένων παίδων ὁ βασιλεὺς οὗτος φανείς, τῷ μὲν πρεσβεύοντι κατὰ γένεσιν (Ἀλέξιος τῷδε τὸ ὄνομα) πορφυρίδος μετέδωκε, καὶ πεδίλοις ἐρυθροῖς ὑποδεῖσθαι διαφῆκε τὰ ἄρθρα τοῦ σώματος, καὶ συνευφημεῖσθαί οἱ παρεῖχεν, ὁπηνίκα Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν συνειλεγμένων ὄχλων ἀνηγορεύετο. τὸν δὲ μετ' αὐτὸν Ἀνδρόνικον, Ἰσαάκιόν τε τὸν ἐπὶ τῷδε, καὶ τὸν ἐφεξῆς τέταρτον Μανουὴλ σεβαστοκρατορικαῖς ὑπεξαίρει τιμαῖς. φασὶ δέ, ὡς καθ' ὄναρ ὁ βασιλεὺς θεάσαιτο τὸν νεώτερον υἱὸν τὸν Ἀλέξιον θηρίῳ ἔποχον λέοντι, καὶ τοῦτον ἐκ τῶν ὤτων ἡνιοχεῖν, μηδενὸς ἑτέρου ὑπόντος ἐπιτηδείου πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ θηρός. ἦν δὲ ἡ σύγκρισις τοῦ ἰνδάλματος, ὡς μέχρι καὶ προσρήματος ψιλοῦ, καὶ γυμνῆς πραγμάτων ἀνακηρύξεως, ἐπιτεύξεται τῆς βασιλείας ὁ παῖς, τῆς δὲ μείζονος ἀποπεσεῖται κυριαρχήσεως, ὃ καὶ μικρὸν συμβέβηκεν ὕστερον. θανάτῳ γὰρ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐστείλατο. περὶ δὲ θέρειον ὥραν τὸν Ἴστρον διαβάντες οἱ Οὖννοι, τὴν Βρανίτζοβαν ἐξεπόρθησαν, κατερείψαντες τὰ τείχη, καὶ τοὺς λίθους μετενεγκάμενοι εἰς τὸ Ζεύγμινον, καὶ τὴν Σαρδικὴν ἐλῄσαντο, τὰς ἐπὶ φιλίᾳ τῇ πρότερον ὁμολογίας ἀποσεισάμενοί τε καὶ διαξάναντες. ἦν δὲ ἡ μὲν ἐνδόμυχος αἰτία ταυτησὶ τῆς διαφορᾶς, τὸ τὸν Ἀλμούζην παρὰ βασιλέα ἐλθεῖν, καὶ προσδεχθῆναι παρ' αὐτοῦ ἀσμενέστατα, κασίγνητον ὄντα Στεφάνου τοῦ τῶν Οὔννων κατάρχοντος· ἡ δ' εὐπρόσωπός τε ἅμα καὶ πρόδηλος ἀφορμή, τὸ τοὺς οἰκήτορας Βρανιτζόβης λῃστρικῶς ἐπιτίθεσθαι τοῖς παραβάλλουσιν ἐκεῖθι Οὔννοις κατ' ἐμπορείαν, καὶ δρᾶν ἐπ' αὐτοῖς τὰ χείριστα, ἅτε δ' ἀπροόπτως τοῦ κακοῦ τοῦδε ξυνενεχθέντος. τότε μὲν τῇ κατὰ τὸ

tē traductā, in Nicomedienſi prouincia vberrimis agris aſſignatis collocauit. Ita captiui populi partē in legiones retulit, partē tributariā fecit. Suſcepit hic Imperator filios: quorum natu maximo Alexio purpurę ius, & purpureos calceos dedit. & cū à populo Roman. Imp. ſalutaret, vnà ſecum proclamari paſſus eſt, proximū ab hoc Andronicū, & Iſaaciū tertiū, ac natu minimum Manuelē Sebaſto cratorica dignitate ornauit. Aiunt eum in ſomnis vidiſſe, filiū Alexiū recēs coronatū leoni inſidere, quē auribus habenarum vice moderaretur: cū alioqui nihil haberet, ad domandā belluam accōmodatū. Cuius viſi hæc ſignificatio erat: puerū Imperio titulo tenus & nomine abſque re potiturū, regia verò poteſtate orbatū iri. id quod paulo poſt accidit, eo morte ſublato. Sub æſtatē Hūni, ſuperato Iſtro, & Branizobā vaſtarunt: & mœnibus dirutis, ſaxa Zeugminū tranſtulerūt: & Sardicā ſpoliarūt, ſpreto & rupto fœdere. Huius controuerſiæ occulta & vera cauſa fuit, quòd Almuzen Stephani Hunnorū principis fratrē ad ſe profugū Imperator libentiſſimè ſuſceperat. Id verò prætexebatur, & palā obiiciebatur, quòd Branisobani Hunnorū mercatores ſpoliarent, & peſſimè tractarent. Quod malū cū præter expectationem ingruiſſet,

Et ſubacti hoſtes ita frenādi vt denuo calcitrare nequeant.

Ioannis Comneni in filios paternus affectus.

De Alexio, ſomnium patris.

Hunnicum bellum. Latrocinia non repreſſa populos ad arma capienda impellūt.

Principiis maturè obſtandum.

Imperator prudenti consilio Philippopoli se tenuit, Hunnis inde pulsis. Succedenti verò tempore ad instructionem suorum & vltionem hostium vsus, copias coegit, & naues expeditas comparauit: iisque per Pontum in Istrum traiectis, terra & aqua aduersarios est adortus. Fluuio triremi Imperatoria traiecto, & exercitu in aduersa ripa exposito, colluuiem barbarorum equestri pugna & hastarū acie profligauit: & in hostili agro maiore quàm prius vnquam tolerantia commoratus. Francochorio potitus est, fertilissima terræ Hunnicæ parte, quæ decliuis in patētes campos intra Saum & Istrum fluuios extenditur: & Zegumīnum deditione cœpit, & ipsum Chramum aggressus, maxima præda potitus est. Ac post alias dimicationes, pace cum hac gente facta, & vtiliter firmata, cæterisque barbaris, qui Romanis versus Occidentem finitimi sunt, vel inuitis in amicitiā suam pertractis: cùm toties prosperè pugnasset, etiam remotiores gentes quocunque modo subigendas censuit, eásque potissimùm, quæ Constantinopolim mercaturæ & quæstus gratia appellerent. Itaque maritimam Italiam sibi cōciliauit, quæ plenis velis in vrbem imperatricem vehebatur. Ita gentibus Occidentalibus pacatis, traducto in Orientē exercitu, Persarmenios, qui Castamonem tenebāt, aggredi instituit. Igitur per Bithyniam & Paphlagoniā prouincias eò proficiscitur: &

Et valido exercitu validi hostes (vt malo modo durus cune° adhibetur) sunt oppugnandi.

Munitísque locis spoliandi.

Vt pacē quęrere & oblatam amplecti.

Victorísque amicitiā gaudere velint.

Finitimis populis pacatis remotiores, si necesse est aggredere.

Φιλιππούπολιν ἐνδημίᾳ τὰ τῆς προμηθείας βασιλεὺς ἐπεμέτρησεν. Οὔννους ἐκεῖθεν μεταναστὰς θέμενος. τῷ δ' ἐπιόντι καιρῷ πρὸς παρασκευὴν τῶν οἰκείων, καὶ ἄμυναν τῶν πολεμίων χρησάμενος, τὰς δυνάμεις συνήθροισε, καὶ νῆας ταχυναυτούσας ἡτοίμασε, καὶ ταύτας ἐς τὸν Ἴστρον διὰ τοῦ Πόντου κατακολπίσας, ὑδραῖος ὁμοῦ καὶ χερσαῖος τοῖς ἀντιπάλοις ἐφίσταται. διελθὼν γὰρ τὸν ποταμὸν μετὰ τῆς στρατηγίδος τριήρους, καὶ τὸν στρατὸν καταστησάμενος ἐς τὸ πέραν, ἱππομαχίᾳ καὶ δοράτων ἀγκοινήσει τὸ συνελθὸν οὐννικὸν διεσκέδασε. χρονίσας δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ, καὶ καρτερικώτατος φανεὶς ἑαυτοῦ, τοῦτε Φραγγοχωρίου ἐκράτησεν, ὅπερ ἐστὶ τῆς τῶν Οὔννων γῆς τὸ πιότατον, ἐς πεδία ὑπτιάζον ἱππήλατα μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σαύβου καὶ Ἴστρου ἀναπεπταμένον. καὶ τὸ Σεύγμινον παρεστήσατο. καὶ κατ' αὐτὸν ἐλάσας τὸν Χράμον, λείαν πλείστην περιεβάλετο· ἔπειτα καὶ τούτῳ τῷ γένει μεθ' ἑτέρας συμπλοκὰς ἀποξυσάμενος, τά τε πρὸς εἰρήνην εὖ διαθέμενος, καὶ τὸ λοιπὸν βαρβαρικὸν, ὅσον καθ' ἑσπέραν ῥωμαίοις ἄγχουρον, εἰς φιλίαν ἄκον ὑπαγαγόμενος· ἐν οἷς πολλάκις διερήσε κατὰ τὸν πόλεμον, δεῖν ᾠήθη καὶ τὰ ὑπερόρια φῦλα, καθ' ὃν ἂν καὶ δύναιτο τρόπον, ὑποποιήσασθαι, καὶ τούτων μάλιστα ὁπόσα τῇ ἐμπορείᾳ καὶ ἀγυρτείᾳ προσκείμενα, μετὰ πλοίων ἐς τὴν Κωνσταντίνου καταίρουσιν. οὐκοῦν καὶ εἶχεν οἰκειωσάμενος τὴν παράλιον Ἰταλίαν, ὅλα λαίφη διαπετῶσαν ἐς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. ἠρεμησάντων δ' οὕτως τῶν καθ' ἑσπέραν γενῶν, ἐς τὴν ἕω διαβιβάσας τὸ στράτευμα, τοῖς τὴν Κασταμόνα κατέχουσι Περσαρμενίοις ἐπιθέσθαι ἔγνωκεν. ὅθεν διὰ τῆς τῶν Βιθυνῶν καὶ Παφλαγόνων ἐπαρχίας ἐλάσας, ἐκεῖ-

σε

τε περιγίνεται. καὶ κλίμαξιν ὁπλίταις χρησάμενος, καὶ κυκλόθεν περιστήσας τὰς ἑλεπόλεις, αὐτῆς τε τοῦ Κασταμόνος κρατεῖ, καὶ τὸν ταύτης σατραπεύοντα Περσαρμένιον, ἀπειπόντα περὶ τῶν ὅλων, φυγάδα δείκνυσιν. οὐκ ὀλίγον δὲ πλῆθος Περσῶν ἐκεῖθεν ἀπαγαγὼν αἰχμάλωτον, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευξε. τότε νίκην καὶ κηρύξας ἐπὶ τῷ τροπαίῳ τουτωῒ θρίαμβον, ἅρμα διειλημμένον ἀργύρῳ παγκάλως προσετετάχει· καὶ ἦν τὸ ἅρμα θαυμάσιον ὅλον γλυφόμενον, καὶ λίθοι τῶν μὴ πάνυ τιμαλφῶν ἐνιαχοῦ αὐτὸ ἠγάλλον. ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἡ πρόοδος ὥριστο, ἅπας πέπλος τὰς ἀγυιὰς κατηγλάϊζε χρυσοϋφής τε καὶ περιπόρφυρος. οὐδὲ τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀπῆν ἐκεῖθεν εἰκάσματα, ὁπόσα ἱστουργικὴ χεὶρ ἐπὶ πέπλοις ἐνετυπώσατο, ἃ καὶ εἴρηκεν ἄν τις ἔμψυχα οὐκ ἐνυφαντά. ἦν δὲ τοῦ ἄγασθαι ἄξια καὶ τὰ περὶ τὴν πάροδον ἑκατέρωθεν πρὸς ὑποδοχὴν τῶν θεωμένων διὰ ξύλων πήγματα καὶ ἴκρια. χῶρος δὲ τῆς πόλεως ἦν ὃς οὕτω διεσκεύαστο, ὁ διήκων ἐκ τῶν ἑῴων πυλῶν τῆς πόλεως, ἐς αὐτὸ τὸ μέγα παλάτιον. καὶ δὴ τὸ μὲν τέτρωρον ὂν εὐπρεπές, καὶ εἷλκον τοῦτο πίσυρες ἵπποι καλλίτριχες χιόνος λευκότεροι. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν τοῦ ἅρματος ἐπίβασιν παρεικώς, τὴν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα τούτῳ ἐπανεβίβασεν, ἐφ' ᾗ καὶ ἦν γεγηθώς, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκλείπων αὐτήν, καὶ τὰς νίκας ὡς συστρατηγέτιδι ἀμάχῳ ἐπιγραφόμενος, καὶ δοὺς ἄγειν τὰ χαλινὰ τοῖς παρ' ἐκείνῳ δυναμένοις τὰ μέγιστα, καὶ τοῖς ἐκ γένους ἐγγίζουσιν ἀμφιπονεῖσθαι τὸ ἅρμα ἐνδούς. προῆγεν αὐτὸς σταυρικὸν σημεῖον ἐπαγόμενος, καὶ ποσὶ τὴν πορείαν ποιούμενος· καὶ τῷ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας παρωνυμουμένῳ ναῷ εἰσιών, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κατορθουμένοις αὐθομολόγησιν κυρίῳ τῷ Θεῷ ἀπονείμας, τοῦ λεὼ παντὸς ἐνώπιον, τοῖς ἀρχείοις οὕτως παρέβαλεν. οὐ πολλοῦ δὲ διαλιπόντος

ſcalis plurimis adhibitis, machiniſque circumpoſitis, vrbe potitur, & Perſarmenium ſatrapam rebus deſperatis cedere cogit. nec exigua Perſarũ multitudine abducta, Byzantium reuerſus, triumphum indicit: & currum argento interpunctum compingi iubet, opus admirabile, & gemmis alicubi non precioſiſſimis ornatum.

De victoria triumphus.

Quum dies ſupplicationis adeſſet, omnis generis tapetes auro & purpura intertexti vicos exornabant: nec̃ deerant Chriſti & ſanctorum effigies in iis ad viuum expreſſæ. Erant & tabulata vtrinque propter ſpectatores ſtructa, digna admiratione. Fuit autem is locus vrbis ſic iuſtructus, qui ab Orientali porta vſque ad magnũ palatium pertinet.

Et dies ſupplicatiõis, vt tempora illa ferebant.

Quadrigæ à quatuor equis, niue candidioribus trahebantur. Imperator verò non conſcendit, ſed Dei genitricis imaginem in eo collocauit: ob quã lætitia exultabat, & animo penè linquebatur: cui victorias, vt collegæ Imperij inuictæ, acceptas ferebat.

Imago virginis in curru imperatorio collocata.

Habenas viris potentiſſimis moderandas, & cognatis ſuis currum curandum dedit: ipſe crucem manu geſtans, pedes anteceſſit. & Dei ſapientiæ templum ingreſſus, atque in conſpectu omnis populi ob ſucceſſus gratiis Deo actis, in palatium abiit. Quum non diutius fuiſ-

Soli Deo exercituũ domino, gloria.

Ideo grates etiam Deo actæ.

fet domi, quàm vt & ipſe à ſubditis cerneretur, & theatris oblectaretur, & milites poſt diuturnam militiam lares tandem ſuos ſalutarent, & equos recrearent, & haſtas exacuerent: denuò contra Caſtamonem mouit. Nam Taniſmanius Perſarmenius, qui Cappadocia tum potiebatur, vrbem cum maioribus copiis adortus, expugnarat, & præſidiarios milites trucidarat. Imperator eò profectus, Taniſmanium mortuum inuenit, & Muchumetum quendam vrbi præeſſe, cui cum Iconij præſide Maſuto inimicitiæ intercedebant. Itaque rei ſuæ ſtabiliendæ occaſionem nactus, cum Maſuto pacem facit: acceptisque ab eo auxiliis, Muchumetum inuadit. Qui quum ſe duobus exercitibus imparem fore cerneret, cum populari ſuo Maſuto de reconciliatione agit, eamque impetrat, cum aliis rationibus, tum eam potiſſimùm, quòd iſta ad Romanos defectione rem Perſicam afflicturus eſſet, niſi in gratiam redirent. Ita Maſuto perſuadet, vt ſocietate Imperatoris repudiata, ſecum faceret. Quo paulo pòſt facto, Sultani auxiliis Perſicis noctu digreſſis, parum ſucceſſit Romanis ea expeditio. Caſtris igitur in id oppidum tranſlatis, quod ipſe ad Rhyndacum fluuium ſtruxerat, Muchumetum maiore impetu adortus, Caſtamone recuperata, ne Gangra quidem abſtinuit vna ex maximis & illuſtriſſimis Ponti vr-

Nec cura belli depoſita.

Propter imminenté hoſtium potentiam.

Quorum primario duce ſublato, ſuperſtites diſſidentes Comnenus cõmittere ſtudet, prudenter quidem, ſed non ſatis feliciter.

Nam ex ducum reconciliatione, noua creantur Comneno negotia.

καιροῦ, ἀλλ' ὥστε καὶ αὐτὸν ἐποφθῆναι τοῖς ὑπηκόοις, καὶ θεάτροις διαχυθῆναι, προσειπεῖν δὲ καὶ τὴν στρατιωτικὴν τὰ οἴκοι χρόνιον, καὶ διαναπαῦσαι τὴν ἵππον, καὶ τὴν λόγχην ἀκέσασθαι, αὖθις κατὰ Κασταμόνος ἐστράτευσεν. ὁ γὰρ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τῆς Καππαδοκῶν χώρας κρατῶν Περσαρμένιος Τανισμάνιος, μετ' ἰσχύος μείζονος ἐπιών, τειχομαχίᾳ τὴν πόλιν εἷλε, καὶ τῷ ξίφει κατὰ τῶν φυλάκων ῥωμαίων ἐχώρησεν. ὁ βασιλεὺς τοίνυν ἐκεῖσε παραγενόμενος, τὸν μὲν Τανισμάνιον ἐξ ἀνθρώπων εὗρε γεγενημένον· Μουχοὺμετ δέ τινα τὴν Κασταμόνα διέποντα, διάφορον τῷ τῆς Ἰκονίου πόλεως ἀρχηγῷ Μασούτ. συμφόρῳ γοῦν τῷ καιρῷ πρὸς σύναρσιν τῶν κατ' αὐτὸν πραγμάτων ὁ βασιλεὺς χρώμενος, σπένδεται τῷ Μασούτ· καὶ συμμαχίαν εἰληφὼς ἐκεῖθεν, ἔπεισι τῷ Μαχούμετ. ὁ δὲ πρὸς ἀμφίσομεν στράτευμα οὔκουν ἑαυτὸν εἰδὼς ἀξιόμαχον, ὑπέεισι τὸν ὁμόφυλον Μασούτ, καὶ καταλύσας τὴν ἔχθραν, ἄλλοις τε πολλοῖς οἷς ἐκείνῳ διὰ γραμμάτων ἐσήμανεν, ἀλλὰ δὴ καὶ τῷ εἰπεῖν, ὡς προσρυεὶς τῷ βασιλεῖ ῥωμαίων, εἰ μὴ καταλλαγεῖεν αὐτοί, κακῶς διαθοῖτο τὰ Περσῶν, πείθει τὸν Ἰκονίου Μασοὺτ ἀποσχέσθαι μὲν βασιλέως, ἐκείνῳ δὲ προστρέψαι, καὶ λῦσαι τὴν συμμαχίαν. οὗ μετὰ βραχὺ συμβάντος, καὶ νυκτὸς οἰχομένων τῶν τῷ βασιλεῖ παρὰ τοῦ Σουλτὰν ἐκπεμφθέντων ἐπικούρων Περσῶν, οὐκ εὔοδα τὸ ἐκ τοῦδε Ῥωμαίοις τὰ τῆς προκειμένης στρατείας γεγόνασιν. ὅθεν ἀναχασάμενος ἐκεῖθεν, καὶ κατὰ τὸ πόλισμα στρατοπεδευσάμενος, ὃ περὶ τὸν Ῥύνδακον ποταμὸν αὐτὸς ἐδείματο, αὖ πάλιν τῆς κατὰ τοῦ Μουχοὺμετ ἀκμαιότερον ἥψατο, καὶ Ῥωμαίοις ἐπανασωσάμενος Κασταμόνα, οὐδὲ τῶν Γάγγρας ἀπέχετο. μία δὲ ἐστὶν αὕτη τῶν περιφανῶν καὶ μεγί-

στων

στων ποντικῶν πόλεων, οὔπω πρότερον Πέρσαις καθυποκύψασα.

6 Ταύτῃ τοι τῷ νόμῳ πολέμου τὰ περὶ τὴν πόλιν ταύτην ὑπαγόμενος πρότερον, ἔπειτα ἐπ' αὐτὴν χάρακα ἔβαλε. τοῦ δ' ἐντὸς περσικοῦ μηδὲν μέτριον φρονοῦντος, ἢ καθ' ὁμολογίαν τε καὶ σπονδὰς τῷ βασιλεῖ συγχωροῦντος τὴν εἴσοδον· τὸ τεῖχος ὁ στρατὸς περιβάλλει, εἶτα τειχομαχίαις χρησάμενος, ἧπερ ἦν ἐπίμαχος ὁ περίβολος, συνεχῶς ἔτυπτε τοῦτον· μὴ προχωροῦντος δὲ τοῦ ἔργου διὰ τὴν τῶν ἐπάλξεων ὀχυρότητα, καὶ τὸ ἐπὶ πολὺ ἐκθύμως μάχεσθαι τοὺς ἐνόντας· βάλλειν τὰ τείχη παρεὶς, κατὰ τῶν οἰκιῶν ἔγνωκε διασφενδονᾶν τοὺς λίθους, προφαινομένων ἐκ τῶν ἔξωθεν κολωνῶν ἐφ' ὧν Ῥωμαῖοι κατεστρατοπεδεύοντο. οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν μηχανῶν λίθους στρογγύλους τε καὶ κούφους διὰ τὸ εὐσυνόπτον ἐς ὅτι πορρωτάτω διαφιέντες, ὡς δοκεῖν ἵπτασθαι τούτους οὐ μὴν ἀπὸ μηχανημάτων ἵεσθαι, τοὺς δόμους κατέσειον. οἱ δὲ ἐπὶ γόνυ κλινόμενοι τε τοὺς ὀρόφους διαλυόμενοι, τὸ ἐνοικοῦν πλῆθος κατέσειον, ὡς ἐντεῦθεν εἶναι καὶ τὴν ἐν ταῖς ἀμφόδοις ἐπισφαλῆ πάροδον, καὶ τὸ ἔνδον ἡσυχῇ καθῆσθαι πάντῃ ἀσύμφορον. διὰ ταῦτα τοίνυν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως προσεδρείαν, οὐχ ἥκιστα τὴν ἐπὶ μαλακῷ θανάτῳ ἐξ ἀνθρώπων ἀφάνισιν τε τοῦ τῆς Γάγγρας ἐπιστατοῦντος Τανισμανὴ, σφᾶς τε καὶ τὴν πόλιν τῷ αὐτοκράτορι ἐνεχείρισαν. ὁ δὲ αὐτὴν εἰσιὼν, καὶ τὸ πολὺ τῶν Περσῶν ἐκεῖθεν ἀπαγαγὼν, καὶ δισχιλίους ὁπλίτας Ῥωμαίους φρουροὺς τῇ Γάγγρᾳ ἐγκαταστήσας, τὴν βασιλεύουσαν εἴσεισι. πλὴν οὐ δὲ ταυτηνὶ τὴν πόλιν ἐφ' ἡλίοις ἡ Κωνσταντίνου μακροῖς ἔβλεψεν ὑπ' αὐτὴν κληρουμένην, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐνταττομένην ὑπηκόοις πόλεσιν· ἀλλ' ἐπιβεῖσαν τὸ περσικὸν μεῖζον ἢ πρότερον, καὶ λίαν ἐπικρατέστερον, καὶ βαλὸν χάρακα, λιμὸν παρέστησαν, ἄλλοις καὶ ἑτέροις ἐπισπωμένου τοῦ βασιλέως, καὶ τούτοις τὸν νοῦν προσέχοντος. τὸ δ'

bibus, quæ non ita pridem à Persis subacta fuerat.

6 Ibi cum more belli suburbana omnia subegisset ipsam vrbem operibus cinxit. Cùm autem Persæ qui intus erant, elati animis, Imperatori vrbis aditu nulla pactione cederent, milites eam corona circundant: mœnia quà oppugnari poterant, arietibus continenter percutiunt. Sed cum ea re ob propugnaculorum robur, & hostium pertinaciam parum proficeret Imperator: omissis mœnibus, saxa in ædes, quæ è collibus, in quibus castra erant, conspiciebantur, iaculari instituit. Qui igitur machinis præerãt, lapides rotundos & leues, ob patentem prospectum, quã lõgissimè eiaculantes, vt volitare, non è machinis excuti viderẽtur, domos quassabant: quæ tectis confractis prostratæ habitatores opprimebant. Ita neq; per vicos trãsire tutũ erat, & domi se cõtinere periculosius. His de causis igitur obsidionis pertæsi ciues, ac vel in primis Tanismanij obitu Gãgrę præsidis cõsternati, semetipsos & vrbem Imperatori dediderũt. Qui ingressus, multisq; Persis abductis, & duobus millib. Romanorũ in vrbe collocatis, Byzãtiũ reuertitur. Sed nec hãc vrbẽ Romani diu tenuerunt. Nã Persæ lõgè maioribus & fortioribus copijs reuersi, eã & operibus & fame domuerũt, Imperatore aliis rebus grauibus occupato & intento. Post hæc ex-

Magnus animus autẽ in arduis vires colligit.

Et omnia tẽtat vt resistẽtes expugnet.

Id machinis pręfectorum operâ obtinet.

Vnde potentissimæ ciuitatis deditio.

Deditionis autẽ fructus nullus propter alias occupationes: nec enim immensæ sunt principũ manus.

peditionẽ in Ciliciã denũtiauit Lebunæ, Armeniæ regis vlciſcendi cauſa qui præter alia Romana oppida ſubacta, etiã Seleuciæ imminebat. Igitur & veterano milite cõuocato, & nouis delectibus habitis, & iuſto cõmeatu ad diuturnam expeditionem præparato, Ciliciæ portis citra pugnam ſuperatis, Adanam occupat, & Tarſo potitur. Sed præ animi alacritate his non contentus, pro tota Armenia pugnat: & caſtellis opportuniſſimis quibuſq; partim deditione, partim vi captis, tota prouincia potitur. Agreſſus autem inter cætera caſtellum quoddã præruptũ, nomine Bacã: cum hoſtes non ſupplices manus protenderent, nec pacificationem vllam admitterẽt, toto exercitu circũpoſito, & operibus excitatis, ſe negauit inde diſceſſurum, niſi capto oppido, etiamſi in obſidione caneſcendum, & niuiũ procellis ſępius albeſcẽdum eſſet. Interim obſeſſos admonens, quantis beneficiis afficiendi eſſent, ſi munitione ſibi cederent: & quã peſſimè tractandi, ſi belli more capti, exercitũ intra mœnia viderẽt. Sed hęc aſpidibus canebantur aures de induſtria obturantibus, ne Magi incantationem audirent, neque aliud niſi Æthiopem lauare eum apparebat. Nam & ij qui eum locũ defendebant, omnes ad certamen parati erant. & Conſtantinus quidam Armenius nobiliſſimus, promptitudine manuum vulgò præſtantior,

Princeps magnanim[9] qui cieere neſcit.

Nec in mediocri acquieſcit victoria.

Sed munitura loca intrepidè adoritur.

Et in horum obſidiõe cõſtanter perſeuerat.

Obſeſſis minas intentãs.

Mos munito loco obſeſſorum.

ἀπὸ τοῦ δὲ κατὰ τῶν Κιλίκων στρατείαν ἐκήρυξε, τὸν Λεβοῦνην, ὃς Ἀρμενίας ἦρχε, μετεποθῶν, ὡς ἄλλα τε κατήκοα Ῥωμαίοις πολίσματα χειρωσάμενος, ἀλλὰ δὴ καὶ Σελευκείας ἐπιβαίνειν πειρώμενος. ἀγηοχὼς τοίνυν τὰς οὔσας δυνάμεις, καὶ νεαλεῖς ἄλλας αὐταῖς προσθέμενος, καὶ τὰ ἐφόδια ἱκανὰ πρὸς χρονίαν ἐκδημίαν ἐνθέμενος, ταῖς Κιλικίαις πύλαις ἐφίσταται· καὶ ταύτας ἀμαχεὶ παρελθὼν, Ἀδάνης ἐπέβη, καὶ κρατεῖ τοῦ Ταρσοῦ. οὐ μέχρι δὲ τούτου περιγράψας τὸ πρόθυμον, περὶ τῆς ὅλης Ἀρμενίας διαγωνίζεται. ὅθεν πῇ μὲν ὁμολογίᾳ χειρούμενος τὰ τῶν φρουρείων ἐπικαιρότατα, πῇ δὲ διὰ μάχης αὐτὰ ὑπαγόμενον, ἐγκρατὴς ἁπάσης τῆς χώρας γίνεται. ἐπιστὰς δὲ σὺν ἄλλοις καὶ ἀποτόμῳ τινὶ ἐρύματι ὅπερ Βακὰ ὀνομάζεται, ἐπεὶ μὴ χεῖρας προύτεινον αὐτῷ οἱ ἐντὸς, οὔτε μὴν προὐχώρουν εἰς εἰρηναίας ξυμβάσεις, διαλαμβάνει τοῦτο παντὶ τῷ στρατεύματι, βαλὼν χάρακα, μὴ ἂν ἐκεῖθεν ἀπάραι τὸ παράπαν ἰσχυριζόμενον, εἰ μὴ τοῦ πολίσματος ἐγκρατὴς ὀφθήσεται, κἂν εἰ πολιωθείη οἱ ξυμβαίη τῇ προσεδρείᾳ τὴν κεφαλὴν, καὶ ταῖς χιόνων παλυνθείη πολλάκις καταφοραῖς· εἰς νοῦν ἄγων ἅμα τοῖς πολιορκουμένοις, ὅσα μὲν πάθοιεν εὖ παρ' αὐτοῦ, ὑπενδόντες καὶ ἐκστάντες αὐτῷ τοῦ ἐρύματος· οἵοις δ' αὖ χαλεποῖς ὑποβληθεῖεν, πολέμου νόμῳ ἑαλωκότες, καὶ τὴν στρατιὰν ἰδόντες εἰσρυεῖσαν ἔνδοθεν. ἦν δ' ἀσπίσι ταῦτα ἐπᾴδων ἑκοντὶ κωφευούσαις πρὸς τὰ ὑποψαλλόμενα παρὰ σοφοῦ φαρμακοῦ, καὶ σμήχων ἄντικρυς διηλέγχετο τὸν Αἰθίοπα. οἱ γὰρ τοῦ φρουρίου Βακὰ τὴν ἐπιστασίαν πεπιστευμένοι, καὶ πάντες μὲν ἀκαταπλήκτως εἶχον πρὸς τὸν ἀγῶνα. Κωνσταντῖνος δέ τις μάλιστα, τῶν τῶν Ἀρμενίων γένους τὰ πρῶτα κληρούμενος, καὶ τῶν πολλῶν ὑπερφέρων

χειρὸς γεννειότητι. οὐ γὰρ μόνον τὸ ἐνοικοῦν πλῆθος ἐπισυνίστη καὶ διανίστη πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τοῦ φρουρίου πολλάκις προπτανόμενος, κἀπὶ τοῦ γηλόφου μεθ' ὅπλων ἱστάμενος· ἐφ' οὗπερ ἡ μὲν φύσις τὴν πέτραν ἀνέδωκεν, ἡ δὲ τέχνη τείχεσιν αὐτὴν περιέβαλε καὶ ἐκράτυνεν, ὕβρεσι τὸν βασιλέα ἑλληνίδι ἔπλυνε γλώττῃ, ἔς τε τὴν ἄκοιτιν καὶ τὰς θυγατέρας ὁ στόμαργος ἐρεσχελῶν καὶ λόγους ἀπρεπεῖς ἀφιείς. ὁ βασιλεὺς μὲν οὖν συλλαβεῖν τὸν αἰσχρορρήμονα βάρβαρον, καὶ δίκας λαβεῖν ἐξ ἐκείνου ἐγλίχετο. ὁ δὲ τῇ σφετέρᾳ πεποιθὼς ῥώμῃ, καὶ μέγα τῷ δραστηρίῳ κατακομπάζων τῆς φύσεως, ἔτι καὶ τὴν βασιλέως κατεμωκᾶτο παράταξιν, καὶ προὐκαλεῖτο ἀναιδῶς τὸν ἐπιλεγέντα ἐκείνῳ συμπλακησόμενον. ἀμέλει καὶ βασιλεὺς ἐπιτάττει τοῖς ταξιάρχαις ἐκ τοῦ αὐτίκα τῶν ἀλκίμων τινὰ στρατιωτῶν ἀντιτάξαι τῷ Ἀρμενίῳ ἀντίμαχον ἀξιόμαχον. ὡς οὖν Εὐστράτιός τις ἐκ τοῦ τῶν Μακεδόνων ἐπεκρίθη τάγματος, ἀσπὶς αὐτῷ εἰς ἀνδρόμηκες καθήκουσα δίδοται, καὶ σπάθη νεόστομος ἐγχειρίζεται. οὕτω δὴ ὁπλισθεὶς Εὐστράτιος, ἀφίσταται μὲν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἰλῶν, περὶ δὲ τοῦ γηλόφου τὰ κράσπεδα ἐπιστὰς ὑποκαταβῆναι βραχὺ τὸν Ἀρμένιον προὐκαλεῖτο, ὅπως ἐν ἰσοπέδῳ διαγωνίσωνται, εἴπερ ἀληθῶς τὴν μοναθλίαν αἱρεῖται, καὶ μὴ ἐπὶ πλεῖστον ἐμπληξίας ἰὼν, εἰκῇ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο σοβαρεύεται. ὕβριν τοίνυν οἰκείαν ὁ Κωνσταντῖνος τὰ τοῦ Μακεδόνος ἡγησάμενος ῥήματα, ὡς καταιβάτης πρηστὴρ, ἢ δορκὰς ὀρεσίτροφος θάμνων διαλλομένη, τῷ Εὐστρατίῳ προσρήγνυται, οὕτω μὲν τηλίκος τὸ τοῦ σώματος μέγεθος ὢν, οὕτω δὲ θαρσαλέος πολεμιστὴς, ἀσπίδα περιβεβλημένος ἴσην πάντοθεν καὶ λοβ-

ciues non modò inſtruebat, & ad Romanum bellum concitabat: ſed & ipſe ſæpe ex caſtello proſpectans, & armatus in tumulo ſtans, quem natura rupe, ars mœnibus circundatum firmarat: Græca voce dicteria in Imperatorem iaciebat, & vxorem eius ac filias oris impotentis homo obſcœnis verbis deridebat. Itaque petulantem Barbarum comprehendere Imperator, & multare cupiebat. At ille viribus fretus, & naturæ ſuæ robur iactitans, Imperatoris aciem ſubſannabat, & ad ſingulare certamen aliquem ab exercitu delectum prouocabat. Sed & Imperator ſtatim tribunis mandat, vt fortem aliquem militem, qui Armenio par eſſe queat, deligant. Euſtratius igitur ex Macedonica legione delectus, ſcutum viri longitudine accipit, & enſem recens acutum. Sic armatus è caſtris ad radicem collis abit: & Armenium hortatur, vt nonnihil deſcendat, quò in æquo campo pugnent, ſi omnino duellum appetat: & non, præter alia furioſa dicta, iſtud etiam temerè effutiat. Quæ verba Conſtantinus ſibi probro eſſe ratus, fulguris inſtar nubibus emicantis, aut montanæ capreæ è fruticibus exilientis, Euſtratium aggreditur, bellator & ingenti corpore, & animo confidenti, albo clypeo munitus, vndique æquali, cuius vmboni crux inſculpta erat: & gladium dex-

Petulantia militaris irã principis accendit.

Audax audaciorẽ nactus eſt.

Superbia nihil non audet.

Mira Euſtratij confidentia.

tra gerens, clypeum Macedonis & recta & ex obliquo ferire non deſiſtebat, inſana temeritate incitatus: & ſubinde expectabatur magno malo vi-

Irritus Conſtantini impetus.

rum affecturus. Imperator verò in Macedone ſpem adeò nullam habebat, vt eum euaſurum eſſe clara voce negaret. Quamuis autem Conſtantinus tanto impetu Euſtratiũ vrgeret: tamen eundem Romani acclamationibus confirmabant: & vt viciſſim feriret hoſtem, admonebant. Is verò

Euſtratij magnanimitas.

ſæpe elata manu quaſi percuſſurus, præter expectationem eandem retrahebat: haud ſecus ac ſi præſtigiator quiſpiã dextram ab ictu auerteret, & ad facinus paratam reprimeret. Tandem enſem diu libratum ita in Conſtantini clypeum impegit, ingentem illum quidem & planè Hectoreum, vt medium diſſecaret.

Et validus ictus.

Ad quod factum Romani cũ magna admiratione exclamarunt. Armenius verò clypeo præter ſpem nudatus, cùm non ampliùs in planicie manere poſſet, fuga ſalutem quæſiuit: & vt in capitis periculo, magna cum feſtinatione in tumulum ſe recepit.

Vnde Conſtantini pauor atque fuga.

Deinceps verò ſuo loco manens, neque Romanos contempſit, neque in Imperatorem & genus eius conuicia tanquam obſcœnitatis ſuæ ſagittas iecit. Macedo autem rogatus ab Imperatore, quo conſilio manum ſæpius ſuſtuliſſet, quaſi

Et ſilẽtium.

Euſtratij verò excelſus animus Comneno apertus.

κλὴν, χάραγμα σταυρικὸν περὶ τὸ μέσον ἔχουσαν. οὐκοῦν καὶ τὴν δεξιὰν ξιφηφοροῦσαν τονώσας, ἐπ' εὐθείας τε καὶ ἐγκαρσίως κατὰ τῆς ἀσπίδος πλήττων, οὐκ ἀνίει τὸν Μακεδόνα οἰςρώδει προπετείᾳ χρώμενος, καὶ ἦν ἀεὶ προσδόκιμος μέγα τι κακὸν τὸν ἄνδρα ἐργάσασθαι. καὶ βασιλεὺς παντάπασιν ἀπεγνώκει, μὴ μόνον τῶν χρηστοτέρων ἐλπίδων ἀποβουκολούμενος, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ τεθνάναι τὸν Μακεδόνα λαμπρῶς ἀπειπάμενος. καὶ τοιῷδε μὲν οὖν ὁρμήματι ῥοθίῳ τοῦ Κωνσταντίνου ἐπικειμένου, ὅμως τὸν Εὐςράτιον φωναῖς ὑπείληφον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀντιπλήττειν αὐτὸν ὑπεφώνουν. ὁ δὲ πολλάκις ἀνατείνας τὴν χεῖρα, καὶ δόκησιν παρεχόμενος ὡς πλήξειε τὸν ἀντίπαλον, ὑπεστέλλετο παρὰ δόξαν, οἷά τινος τελχῖνος τὴν δεξιὰν ἐκείνῳ τοῦ πλήττειν ἀπάγοντος, καὶ πρὸς τὸ δρᾶν ἐκτεινομένην ἐπέχοντος. ὀψὲ δέ ποτε μετὰ πολλὴν τοῦ ξίφους ταλάντευσιν, τὴν χεῖρα κατενεγκὼν ὁ Μακεδὼν, διχῇ τὸν Κωνσταντίνου θυρεὸν διαιρεῖ, χρῆμά τι πέλωρον ὄντα καὶ ἀτεχνῶς ἑκτόρειον· πρὸς ὅπερ Ῥωμαῖοι μὲν ἐπηλάλαξαν μετὰ πλείστης δὴ τῆς ἐκπλήξεως. ὁ δ' Ἀρμένιος τὸ φυλακτήριον ὅπλον οὕτως ἀέλπτως ἀποβαλόμενος, μηκέτι μένειν ἐπὶ τοῦ μεταιχμίου δυνάμενος, ποσὶ τὴν σωτηρίαν ἐπείρατο, ἐπαναδραμὼν εἰς τὸ γήλοφον, ὡς τὸν περὶ ψυχῆς τρέχων σὺν ὀξυτέρῳ ὁρμήματι. τοῦ δὲ λοιποῦ κατὰ χώραν μένων, οὔτε Ῥωμαίων κατεφρυάττετο, οὔτε μὴν ἐς τὸν ἄνακτα ἢ τὸ γένος θρασυστομῶν σαπρολογίας ἵεναι προσέθετο βέλεμνα. ἐν τῷ τὰ χείλη τείνειν κατὰ νευρὰν καὶ τοὺς ὀδόντας ὡσεὶ τόξον διατιθέναι κέρασιν ἁρμοζόμενον. ἐρωτηθεὶς δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως ὁ Μακεδὼν, ὅ,τι δρῶν ἢ διανοούμενος, τὴν μὲν χεῖρα πολλάκις ἀνέτεινεν ὡς πλήξων τὸν ἀντι-

στάμενον

στάμενον, τὸ δὲ ξίφος ἅπαξ κατήνεγκε· σκοπὸν εἶναί οἱ διὰ μιᾶς, ἔφατο, τοῦ ξίφους καταφορᾶς τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν αὐτὴν ἀνέχοντα διελεῖν Ἀρμένιον. ὡς δ᾽ ἐπιτελὲς οὐκ εἶχε τὸ ἐννοούμενον, διὰ τὸ μὴ ἐν χερσὶ τὸν διάφορον τὸν θυρεὸν ἀνέχειν, ἀλλὰ προβεβλῆσθαι κατὰ πολὺ τοῦ στόματος ἀφεστῶτα, ἔγνω μὴ ἐλλινύειν διακενῆς, τοῦ δ᾽ οὖν ὅπλου καὶ μάλα καθικέσθαι καιρίως, εἴθ᾽ οὕτως μετελθεῖν τὸν πολέμιον ἄτερ ἀσπίδος γενόμενον. θαυμάσας τοίνυν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τούτοις ὁ βασιλεὺς δωρεαῖς μεγίσταις ἠμείψατο τὸν Εὐστράτιον.

7 Οὐ πολλαὶ δ᾽ ἡμέραι παρίππευσαν, καὶ ὑποκύπτει τῷ βασιλεῖ, καὶ βίᾳ ἐνδίδωσι, καὶ τοῦτο τὸ φρούριον, καὶ συλληφθεὶς ὁ Κωνσταντῖνος ἀπάγεται δορυάλωτος, σιδήρῳ τοὺς πόδας ἀσφαλισθείς. ἔπειτα δὲ καὶ ναῦς τριήρης τοῦτον εἰσδέχεται, κατενεχθέντα εἰς θάλασσαν· ἥ τις μετὰ μικρὸν τὰ ἀπόγεα λύσασα, ἤμελλε διακομίσαι τὸν δεσμώτην ἐς τὸ Βυζάντιον. τολμητίας δ᾽ ὢν καὶ θερμουργὸς ὁ Ἀρμένιος, τοῖς φύλαξι νυκτὸς ἐπιθέμενος, πλείστους ὅσους διαχειρίζεται· καὶ τῶν δεσμῶν ἀνεθεὶς ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ θεραπόντων φυγὰς οἴχεται. ἀλλ᾽ οὔπω νεωτέροις ἐπιφύη πράγμασι, καὶ συλληφθεὶς αὖθις, καταπροδίδοται βασιλεῖ. οὐ μόνον δὲ κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βακᾶ μετ᾽ ἐργωδίας ὁ βασιλεὺς ἐκονίσατο, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Ἀνάβαρζαν πρότερον τὰ πλεῖστα ἐμόγησεν. ἡ γὰρ πόλις αὕτη κρατερόφρος οὖσα καὶ πολυάνθρωπος, ἐρυμνοῖς διείληπται τείχεσι, καὶ πετρῶν ἀποτόμων ὕπερθεν ἵδρυται. τότε δὲ μᾶλλον ἀσφαλεστέρα γεγόνηται παρὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὡς εἰς κρησφύγετον συνελθόντων, ἁπάντων ὄντων καταφράκτων καὶ κρατίστων, ἐπιτειχίσματα προσειληφυῖα, καὶ μηχαναῖς παντοίαις διαληφθεῖσα.

percussurus aduersarium, ac vnum duntaxat ictum intulisset: sibi propositum fuisse, respondit, vno ictu & clypeum & Armenium dissecare. quod quum ad exitum perducere non posset, quòd is clypeum corpori non applicatum, sed longiusculè remotum haberet: noluisse frustra digladiari, ac gestamen probè tetigisse, atque vtinam hostem inermẽ eodem modo tangere potuisset. Imperator hanc orationem admiratus, maximis donis Eustratium prosequutus est.

Qui fortissimum militẽ præmiis afficit.

7 Paucis diebus pòst, eo quoque castello vi expugnato, Constantinus captiuus in compedibus abducitur. Dein de in triremem coniectus est, vt Byzantium perueheretur: quæ cum oram soluisset, homo audax & temerariùs custodes noctu aggressus, plurimos occidit: & à suis famulis solutus, fuga elabitur. Sed priusquam nouis rebus studeret, comprehensus, & Imperatori proditus est. Neque verò Bacæ duntaxat expugnatio, sed priùs etiam Anabarzæ, plurimum difficultatis habuit. Nã ea vrbs frequentissimè habitatur: & in præruptis sita rupibus, robustis mœnibus cingitur. Tum verò magis etiam ab iis qui se eò tanquam in asylum contulerant, omnes cataphracti, & viri fortissimi, additis etiam propugnaculis, & omnis generis machinis fir

Constantini illius captiuitas.

Audax facinus.

Et altera deditio.

Anabarzæ expugnatio.

Difficilis ob præsidiarios fortissimos.

mata erat. Imperator igitur partem sui exercitus eò præmisit, quę Persicis cohortibus constabat, quas in Gangrę deditione cœperat, vt animos Armeniorum periclitaretur, ac planè cognosceret, * vtris studerent. Verùm hostes ad primum eorum conspectum ira inflammati: quasi verò statim perituri, ac ne primum quidem impetum suum toleraturi essent, portis apertis eruperunt. Quúmque ad manus ventum esset, eos in fugam coniectos longissimè per sequuntur. Sed quum paulo pòst Persæ conuersi, Romanis legionibus opem ferentibus, substitissent, mutata pugnæ facie, Armenij inuiti mœnibus includuntur. Mox etiam machinis admotis, rotundis saxis turres feriuntur. Cæterùm nec barbari cõquiescunt: quin & ipsi ex aduerso, productis machinis, grandia saxa ex propugnaculis in exercitum iaculantur, & ferramenta scintillantia vibrant: eáque parte Romanis omnino superiores principiò, plurimos lędebant. Deinde inopinato quodam & belluino impetu erumpentes, se inuicem cohortati, machinas, igne in storeas & pegmata, quibus tegebantur, ingesto, facilè cremant. Sequuntur cachinni hostium, hilares corporis agitationes, Romanorum crebra derisio, ludibria contra Imperatorem, nugæ longæ. Cùm pugna nonni-

Qui ad conspectum oppugnantium erumpunt.

Eosque coniiciunt in fugam, sed paulò post retrocedere coguntur.

Nec propterea conquiescunt.

Sed inopinato irrumpũt impetu.

Oppugnãtes fatigant & den t.

βασιλεὺς μὲν οὖν μέρος τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς προεπέπομφεν εἰς αὐτήν, καὶ τοῦτο Περσικοῖς κατειλεγμένον τέλεσιν, ὧν ἠυμοίρησε πρότερον, τὴν Γάγγραν παραστησάμενος· πεῖραν λαβεῖν ἐντεῦθεν τῆς τῶν Ἀρμενίων γνώμης βουλόμενος, καὶ ἀκριβῶς γνῶναι παρ' οἷς εἰσιν. οἱ δὲ καὶ πρὸς μόνην τὴν θέαν τούτων θυμῷ ὑπερζέσαντες ὡς ἀπολουμένων αὐτίκα, καὶ μηδὲ τὴν πρώτην αὐτῶν ὑποστησομένων ὁρμήν, τὰς πύλας ἀνακλίναντες, κατ' αὐτῶν ἐξερρύησαν, καὶ συμβολῆς γενομένης ἥττωσί τε τούτους τὰ νῶτα στρέψαντας, καὶ ἐπὶ πλεῖστον καταδιώκουσι. συστάντων δὲ μετὰ βραχὺ τῶν φευγόντων Περσῶν ἐν τῷ τὴν ὄψιν μεταβαλεῖν, οἷα καὶ Ῥωμαϊκῶν αὐτοῖς ἐπαρηξάντων ταγμάτων, ἡ μάχη παλίνστροφος γίνεται, καὶ ἄκοντες εἰς τὸ τεῖχος ἐγκλείονται οἱ Ἀρμένιοι. μικρῷ δὲ ὕστερον καὶ τοῖς τείχεσιν αἱ μηχαναὶ προσάγονται, καὶ οἱ λίθοι ἐκσφενδονῶνται σφαιροειδεῖς, καὶ τὰς βάρεις βάλλουσιν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ βάρβαρον ἐπὶ τούτοις ἔρημον ἦν, τῶν δ' ἐπάλξεων ἄνωθεν ἐξ ἀντιπάλου ἔστησαν καὶ αὐτὸ μηχανήματα, βάρη τε λίθων ἠκόντιζεν εἰς τὸ στράτευμα, καὶ σιδήρεια σπινθηρακίζοντα ἐξετίνασσε, καὶ ἦν κατὰ τοῦτο Ῥωμαίων ὡς ἐπίπαν ἐπικρατέστερον· ὅθεν τὰ μὲν πρῶτα πλεῖστοι τῶν Ῥωμαίων ἐσίνοντο· εἶτα καὶ εἰς παράλογον, ὡς εἰπεῖν, καὶ συνῳδὴ ὁρμὴν ὑποθήξαντες ἑαυτοὺς οἱ Ἀρμένιοι, ἐξιόντες καταπιμπρῶσι τὰς ἑλεπόλεις, εὐφυᾶ πρὸς ἅφην δεξάμενοι τοῦ πυρὸς τὰ ἐκ δονάκων ἐπισυνθέματά τε καὶ πήγματα, ἃ πρὸς ἔρυμα τῶν μηχανῶν προετέτατο. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις καγχασμοὶ τῶν ἀντιπάλων, καὶ βρασμοὶ σώματος πρὸς διάχυσιν, καὶ Ῥωμαίων παλίγλωσσοι χλευασμοί, καὶ στομφασμοὶ κατὰ βασιλέως, καὶ λῆροι μακροί. ἀνοχῆς δὲ

γενομένης

γινομένης, καὶ τῆς μάχης ληξάσης ἐπὶ βραχὺ, τά τε πετροβόλα ἐπισκευάζονται πρὸς Ῥωμαίων ὄργανα, καὶ τὰ τούτων προτιθέντα παραπετάσματά τε καὶ ἱμαντώματα ἐκ πηλίνων πλίνθων συντίθενται, καὶ οὕτω τῇ ἑξῆς τὰ τείχη πάλιν ἐτύπτετο. ἀμέλει καὶ ὡς τὰ παρὰ τῶν Ἀρμενίων ἐκτιναςσόμενα φλογερὰ σιδήρια κατὰ μηδὲν τὰς μηχανὰς ἐλυμαίνοντο, εἰς κενὸν συνέβαινε χάζειν τὰ τῶν Ἀρμενίων διανοήματα, καὶ εἰς κοπετὸν μεταπίπτειν τὸν πρόσθεν τωθασμὸν καὶ κατάγελων. ὁ γὰρ σφενδονούμενος ἐκ τοῦ ἔσωθεν μύδρος εἰ καὶ ἦν αὐστηρὸς πρὸς τὰς πληγὰς ἀνένδοτος, ἀλλ' οὖν ἐπεὶ ἐμπίπτων τῷ μανῷ καὶ πλαδῶντι διακένῳ τε καὶ γηίνῳ, καὶ σομφώδει προβλήματι, ἄπρακτος ἠκοντίζετο. εἶχε μὲν γὰρ ὑποχαλᾶν τὸ βαλλόμενον. σβεννύμενος δ' οὖν ὅμως ἔδρα οὐδὲν ὧν ἕνεκα διηφίετο. ὅθεν κατὰ πολλὰ μέρη διαρραγέντος τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, εὐέφοδα τὰ ἔνδον γίνεται, καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ ὑποκλίνεται τῷ βασιλεῖ τὸ πρὶν ἀναιδὲς καὶ βρέμον τοῖς ὅπλοις μέγα πολέμιον, καὶ τὴν πόλιν Ἀναβαρζὰν ἀνάγκῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ αὐτῷ παραδίδωσιν, οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα δέ, ἀλλὰ μετὰ πεῖραν δευτέραν καὶ τὴν πολλάκις ἀντίταξιν, καὶ τὴν ἐς τὸ προσεχὲς ἕτερον τεῖχος ἀναχώρησιν, καὶ τὴν αὖθις ἐκ τοῦδε καθάπερ ἀπὸ τοῦ προτέρου μεθ' αἵματος ἐκκρουσίν τε καὶ ἀποσάλευσιν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ πέριξ ταυτησὶ τῆς πόλεως φρούρια μετελθὼν, ἐς τὴν κοίλην Συρίαν ἄπεισι, καὶ τὴν καλλίπολιν Ἀντιόχειαν εἰσιὼν, ἣν διεισιν Ὀρόντης καὶ περιβομβεῖ Ζέφυρος ἄνεμος, ὑπτίαις χερσὶ παρά τε τοῦ πρίγκιπος Ῥαιμούνδου καὶ τοῦ πλήθους παντὸς τῶν ἀστῶν προσδέχεται. ἐφ' ἱκαναῖς δ' ἡμέραις τῇ πόλει ἐνδιατρίψας, καὶ * λίζιον ἑαυτοῦ τὸν

hil quasi per inducias quieuisset, Romani tormenta reparant, eorúmque tegumínibus è limo confectis, postridie mœnia denuò feriūt. Quum autem flagrantia illa ferramenta, quę Armenij iaculabantur, machinis nihil incommodarent, irriti conatus efficiebant, vt prior eorum risus & ludibria in luctum verterentur. Massæ enim quæ ex vrbe librabantur, etsi concitatæ erant, & acriter feriebant: tamen quū in tegumina illa rara, humida, lutea & laxa incidebant, erant irritæ: atque impetu remisso, & flamma extincta, nihil eorum faciebant, propter quæ mittebantur. Muro igitur vrbis in multis partibus perrupto, facilis in eā patuit aditus. Hoc modo Imperatori cedunt hostes, dudum impudentes, & armis frementes, eíque Anabarzam coacti magis quàm vltrò dedunt. Nec id tamen statim, sed re iterum tentata, & pugna sæpius repetita, & transitu in alterum contiguum murum facto: à quo Romanos non sine sanguine, quemadmodum à primo, repellebant. Circumiacentibus castellis eodem tractatis modo, in Cœlesyriam abit: & pulcherrimam vrbem Antiochiam ingressus, quam fluuius Orontes perfluit, & vetus Fauonius perflat, supinis manibus à principe Raimundo, & omni ciuium multitudine suscipitur. Diebus pluribus in vrbe commoratus, * initâq; cum

Non cessat, sed crescit oppugnatio.

Et obsessorū risus vertuntur in luctū.

Irrita fit enim defensio.

Et in vrbem irruptio facilis.

Vnde deditio, non sine puluere & sanguine.

Profectio Comneni in Cœlesyriam.

In bonum principē omnium inclinat beneuolentia.

principe Raimundo & Tripolitano comite amicitia: Antiochiæ finitimas Syrophœnissas vrbes, quæ ab Agarenis tenerentur, aggredi statuit. Profectus igitur ad Euphratem fluuium, vbi ad oppidum, quod ab incolis Piza vocatur, peruenisset, & hostes in conflictu fortissimè se gessissent: Romana legio, quæ impressionem fecerat, recedit, hostibus aliquousque persequentibus, vt quorum immanem & incredibilem impetum ferre non posset. Paulò verò pòst, quum ipse Imperator cum sua phalange se ostendisset, multi hostes adoriuntur: qui Romanorum incursione turbati, intra mœnia compelluntur, neque amplius excurrere decreuerunt. Habebat id oppidum murum duplicem, quem alibi fossa profunda cingebat, alibi viuum saxum muniebat. Multis verò turribus saxorum grandine prostratis, Agarenorũ feroces & elati animi conciderunt: vt supplices vitam ab Imperatore peterent, eamque omnibus opibus cõmutarent. Ex hoc, parte copiarum contra vrbes & castella vltra Euphratem ablegata, multas manubias coegit, & Pizam Edesseno Comiti donauit: Bempezóque præterito, vt expugnatu facili, quum in accliui planicie situm esset, cõtra Chalepum & Pherepum est profectus, precibus Antiocheni principis, qui vnà militabat, im-

Huius autẽ magnanimitatem hostes frangere conantur.

Principis præsentia hostes fugat.

Et quãtumuis muro duplici, fossáq; profunda, vallatos ad deditionem cogit.

Alia bellica gesta.

Bempezum.

πρίγκιπα δεῖξαι, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸν Τριπόλεως κόμητα, ἔγνω προσβαλεῖν ταῖς παρὰ τὴν Ἀντιόχου ἱδρυμέναις, καὶ παρ' Ἀγαρηνῶν κατεχομέναις Συροφοινίσσαις πόλεσι. τοίνυν καὶ τῷ ποταμῷ προσεγγίσας Εὐφράτῃ, ἀφικνεῖται εἴς τι πολίχνιον ἐγχωρίως Πιζὰ καλούμενος. ἔνθα καὶ πολλὴν ἐνδειξαμένων τῶν πολεμίων περὶ τὴν συμβολὴν γενναιότητα, ὑπονοστεῖ τὸ Ῥωμαϊκὸν, καὶ μέχρι τινὸς καταδίωξις γίνεται μέρους τοῦ προελάσαντος μὴ ἀντισχεῖν ἔχοντος πρὸς πάθος μανικὸν καὶ φορὰν παράλογον τῶν ἐναντίων. μετ' οὐ πολὺ δὲ τοῦ βασιλέως ἐγγυτέρω φανέντος ἐκ τῆς περὶ αὐτὸν φάλαγγος, συχνοὶ τοῖς ἀντιπάλοις συμμίγνυνται. οἱ δὲ μὴ ἐνεγκόντες τὴν κατ' αὐτῶν ἐπέλευσιν τῶν Ῥωμαίων, συγκλείονται εἴσω τοῦ τειχισμοῦ, καὶ οὐκέτι ἐπεκτρέχειν προέθεντο. τεῖχος μὲν οὖν καὶ περίτειχος ὑπῆν τῷ πολίσματι, καὶ βαθεῖα τάφρος ἐν μέρει τοῦτο περιεζώννυε, καὶ λίθος αὐτοφυὴς ἐνιαχοῦ κατεφράγνυε, πολλὰ δὲ τῶν πυργωμάτων ὑπενδόντα ταῖς τῶν λίθων νιφάσι, καὶ πρὸς γῆν καταῤῥεύσαντα, τῶν ἐκ τῆς Ἄγαρ καθεῖλε τὸ φρόνημα. ἐντεῦθεν οἱ τολμηταὶ καὶ φυσῶντες ἄμετρα, εἰς δειλίαν τιθεμένων αὐτοῖς τῶν ὀχυρωμάτων, ὑπέρ τε τῆς οἰκείας ἀντιβολοῦσι ζωῆς, καὶ τῶν ἐνόντων πάντων αὐτὴν ἀλλάσσονται, βασιλεῖ τὰς χεῖρας προτείνοντες. ἐκ δὲ τούτου μοῖραν διαφεὶς στρατεύματος κατὰ τῶν ἐπέκεινα τοῦ Εὐφράτου πόλεων καὶ φρουρίων, πλῆθος λαφύρων συνέλεξε, καὶ τὸ Πιζὰ τῷ τῆς Ἐδέσσης δωρησάμενος κόμητι, τὸ Βέμπετζ παραλλάξας ὡς εὐκαταγώνιστον κριθὲν, κἀπὶ πεδίου κείμενον ὑπτιάζοντος, κατὰ τοῦ Χάλεπ καὶ τοῦ Φέρεπ ἐξώρμησε, τοῦτο αἰτησαμένου τοῦ τῆς Ἀντιοχείας πρίγκιπος, ἐπεὶ καὶ οὗτος τῷ βασιλεῖ

βασιλεῖ συνεστρατεύετο. ἐπιστὰς δὲ τῷ Χάλεπ (τὸ δ' ἐστὶν ἡ πάλαι λεγομένη Βέῤῥοια) ὁρᾷ πολυάνθρωπον πόλιν, καὶ στέγουσαν ἔνδον πλεῖστον ὅσον ὁπλιτικὸν, οἳ καὶ ἐξιόντες τοῦ τείχους ἅμα θέᾳ Ῥωμαίων συμπλέκονται μετὰ ῥύμης τοῖς περὶ τὸν βασιλέα στρατεύμασι. τὸ δὲ ἧττον ἀπενεγκάμενοι, τὸν περίβολον ὑπεισῄεσαν. οὐχ ἅπαξ δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸ πάλιν καὶ πάλιν ἐπεκδρομὰς θέμενοι, κατ' οὐδεμίαν τὸ κράτος ᾕρουν, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτῷ βασιλεῖ περιιόντι τὴν πόλιν καὶ κατασκοποῦντι τὸ τεῖχος, δι' ἑκηβόλων λάθρα ἐπιβουλεύσαντες, καὶ τῆς προθέσεως ταύτης ἐξέπεσον. οὐδὲν δέ τι δράσειν ἐξ ὑπογύου δυνάμενος, καὶ διὰ τὴν ὀχυρότητα μὲν ταυτησὶ τῆς πόλεως καὶ τὴν ἔνδον εὔοπλον καὶ εὔιππον στρατιὰν, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τὸ ἐπιλιπεῖν τὰ ἐφόδια, καὶ τὴν πυρὸς ὁμοῦ καὶ ὕδατος ὑποσπάνισιν, ἐκεῖθεν μεθίσταται. καὶ τὸ Φέρεπ ἐξ ἐφόδου παραστησάμενος, καὶ τοῦτο κόμητί τινι τῆς Ἀντιοχέων ἀποχαρισάμενος πόλεως, πρὸς ἑτέραν πόλιν μεταχωρεῖ, κατὰ φράσιν ἐγχώριον Καφαρδὰ λεγομένην. μεγίστης δὲ χώρας αὕτη προκαθέζεται, καὶ περὶ αὐτὴν αὐχεῖ καθυπείκοντα οὐκ ἐλάχιστα φρούρια στεῤῥότητι τειχέων κομπάζουσα.

8 Ἀλλὰ καὶ ταύτην διὰ βραχέος χειρωσάμενος, μεταβαίνει πρὸς τὰ ποῤῥώτερα· καὶ τῆς πρὸς τὸ Σέζερ πορείας ἁπτόμενος, στρατοπεδεύει παρὰ τὸ Ἴστριον (πόλις δὲ καὶ τοῦτο τῆς μέσης τῶν ποταμῶν) ἄποθεν μικρὰ τοῦ Σέζερ κείμενον, καὶ τοῖς πᾶσι κατεσκευασμένον ἄριστα. ὁδοῦ δὲ πάρεργον καὶ τοῦτο διαφθαρέντος, καὶ πρὸς ἁρπαγὴν διαφεθέντος τοῖς στρατιώταις, καὶ τούτων μάλιστα τοῖς ἐκ καταλόγων τῶν Σκυθικῶν ὑφ' ὧν ἑάλωκεν, ἐκεῖθεν ἀπαναστὰς, τῷ Σέζερ προσείσιν.

pulsus. Quum ad Chalepum accessisset, quæ olim Berrhœa dicta fuit, videt vrbem esse frequentem, & magnis militum præsidiis munitam: qui ad primum Romanorũ conspectum, impetum in Imperatorios faciunt. victique mœnia repetunt. Nec semel duntaxat, sed iterum atque iterum excursionibus factis, nunquam vicerunt: Imperatori verò vrbem circumeunti, & speculanti, clam tormentis insidiati, aberrarunt. Qui quum in præsentia nihil efficere posset, tum ob vrbis munitiones, & equestres in ea, pedestresque copias, tum quòd commeatus, ignis & aquæ penuria laborare incipiebat: ide discedit. & Pherepo primo impetu capto, & Comiti cuidam Antiochenę vrbis donato: ad aliam vrbem transit, Caphardam nomine, quæ maximæ prouinciæ imperat, & multis in circuitu castellis dominatur, firmitate mœnium insignis.

Chalepum olim Berrhœa obsidetur.

Sed irrito conatu.

Ob loci & præsidij præstantiam, atque cõmeatus penuriã.

Feliciores oppugnationes & dubia Martis alea.

8 Sed hac quoque breui expugnata, vlterius intendit iter, Sezerim vrbem versus: castráque iuxta Istrium ponit Mesopotamiæ vrbem, à Sezeri non multùm dissitam, & rebus omnibus instructissimam. qua obiter capta, & militibus diripienda data, ac Scythicis potissimùm legionibus, à quibus expugnata fuerat: inde Sezerim aggreditur, cuius ciues (nam & finitimi Satrapæ eodem tanquam ad cõmune incẽdium restinguendum cõfluxerant)

Pergit fortis princeps, & Istrium expugnat.

Sezerim aggreditur.

plurimos milites coegerũt, & inita ſocietate, conductíſque in vnum copiis, ſuperatóque præterfluenti amne, iacula arundinea vibrantes, & equis velociſſimis inſidentes, imperatorias phalanges vltrò laceſſunt: ac ſæpius aggreſſi noſtros, vincuntur: alij in flumen præcipitati, alij haſtis transfixi, nihil adiuti vibratione arundinum, quarum auxilium infirmum, tenue, ac planè arundineum experiebantur. Dehinc intra munitiones reuerſi, non amplius egrediebantur: ſed ex terreis tectis ſe oſtendentes, ac multum inde opis habentes, contra Romanos ferebantur: direptionibus & vaſtationibus agrorum, & finitimorum caſtellorum expugnationibus neglectis. Quæ cùm illi facerent, Imperator phalanges recenſet, & pro nationibus & tribubus diſtribuit, vt quíque ſuis popularibus ſuccurrerent. Macedones in vnam claſſem refert: eos qui ſelecti dicuntur, in alteram: Scythas in tertiam. eodémque modo Perſas, qui ſuperioribus bellis, Romanis acceſſerant. Hoſtes autem hac diſtinctione & varietate legionum, & diuerſitate armorum territi, remiſſa pertinacia, & mœnibus exterioribus relictis, in interiora ſe conferunt. Multis ergo diebus comminus pugnatur, nihil non tentatur, etiam ſingularia fortiſſimorum certamina fiunt: nunc in vrbem

Arundineo auxilio nitũtur oppidani

Inde ſtrages, & intra munitiones mãſio.

Atque propugnatio.

Quæ ad noua conſilia Comnenum impellit.

Vnde obſeſſis terror & defenſionis ratio noua.

Atque velitationes & duella.

οἱ δ᾽ ἐκ τοῦ ἄστεος τοῦδε, καὶ τῶν ἀγχουρούντων Σατραπῶν συνελθόντων, πλείστους ὅσους τοὺς ὁπλιτεύοντας συνειλόχασιν. ὅθεν καὶ πρὸς ἕνα συνασπισμὸν συνιόντες, καὶ ὁμαιχμίαν κρατυνάμενοι μίαν, περισυπλεόντων· τὸν ἐκεῖσε περιηλώμενον ποταμὸν διαβάντες, ἀλλὰ καὶ δοράτια ἐκ καλάμων κραδαίνοντες, ταῖς τοῦ βασιλέως συμπλέκονται φάλαγξιν, ἵπποις ὠκύποσιν ἐποχούμενοι, καὶ συρρήξεως γινομένης πολλάκις, τὴν νίκην ὁ βασιλεὺς ἀποφέρεται· καὶ οἱ μὲν τῶν πολεμίων κατὰ τοῦ ὕδατος ἀκοντίζονται, οἱ δ᾽ ἐμπείρονται δόρασιν, οὐδαμῶς ἐπαρκεσάντων σφίσι τῶν ἐνσειομένων δονάκων, ἀλλ᾽ ἀσθενῆ καὶ λεπτὴν ἐπικουρίαν, καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν, καλαμίνην παρεχομένων αὐτοῖς. ἐντεῦθεν εἰς τὸ τεῖχος ἀναχωρήσαντες, οὐκέτι ἐπεξόδοις εἰργάζοντο· ἐκ δὲ τῶν γηΐνων ὀρόφων προφαινόμενοι, καὶ πολλὴν ἐντεῦθεν τὴν σύναρσιν ἔχοντες, Ῥωμαίοις ἀντεφέροντο, τὴν ἑαυτῶν χώραν ἀνέντες εἰς τὸ ἀδεῶς ἐκπορθεῖσθαι καὶ λῄζεσθαι καὶ χειροῦσθαι τὰ φρούρια. ἔτι δὲ τούτων πραττόντων, ὁ βασιλεὺς τὰς φάλαγγας διευκρινηκώς, καὶ κατὰ γένος καὶ στρατείας διῃρηκώς, ὡς φύλα φύλοις ἀρήγωσιν εἰς μίαν μοῖραν τὸ Μακεδόνα καθίστησιν, ἑτέραν, τὸ τῶν ἐκλεκτῶν ἄλλην τὸ Σκυθικόν. ἔτι δὲ τὸ ἐκ Περσίδος ὁρμώμενον, καὶ προσχωρῆσαν Ῥωμαίοις κατὰ πολέμους τοὺς πρότερον, καὶ τῷ ἀμιγεῖ καὶ πολυμερεῖ τῷ δὲ τῶν στρατευμάτων, διαφόρους προφαινόντων τὰς ὁπλίσεις, φόβῳ πλείονι ληφθὲν τὸ πολέμιον, τῆς ἄγαν ἐνστάσεως καθυφίησι, καὶ τὸν ἐκτὸς προσόμενον τειχισμὸν πρὸς περίβολον τὸν εἴσω μεθίσταται. ἐπὶ πολλαῖς οὖν ἡμέραις ἀγχέμαχοι συνέβαινον συμπλοκαὶ καὶ πεῖραι καὶ διαμάχαι, καὶ μονομαχίαι τῶν ἀρίστων, καὶ περιφυγαὶ καὶ ὑποχω-

ὑποχωρήσεις, καὶ καταδιώξεις ἐξ ἑκατέρων. ἀλλ' ἀεὶ τὰ μὲν Ῥωμαίων ἐπικρατέστερα κατεφαίνετο, τὸ δ' ἐναντίον κἂν ἔπιπτεν ὑπὸ ξίφους πλειόνως, κἂν ἐκ τόξων εἰς θάνατον ὕπνωττε, κἂν τοῖς ἐκ μηχανῶν λίθοις εἰς μέρη διήρητο, καὶ πρὸς γε τὰ τείχη καὶ τὰ τούτων καθῃρεῖτο θωράκια, ὅμως ἔμενεν οὕτως ἀκράδαντον ἐς μυριοπληθὲς ἀριθμούμενον· ἄλλως τε καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ψυχῶν καὶ τέκνων καὶ γυναικῶν, πρὸς δὲ καὶ πλούτου πολλοῦ, καὶ τούτου παντοδαποῦ διαγωνιζόμενον· καὶ τάχ' ἂν ἥλω καὶ ἡ πόλις ἥδε, καὶ βασιλεῖ καθυπέκυψε, καὶ παντὸς τοῦ πλούτου κεκένωτο, καὶ Ῥωμαῖοι τῇ ταύτης χειρώσει κλέος ᾔραντο τῶν πρὶν ἐπικυδέστερον, εἰ μὴ ἀγγελίαι τινὲς ἀπαίσιοι καὶ ἄκοντα ἐκεῖθεν τὸν βασιλέα μεθείλκυσαν, αἳ τὴν Ἔδεσσαν ἤδη κυκλωθῆναι παρὰ Περσῶν, καὶ κινδυνεύειν παθεῖν τὰ χείριστα, μὴ τοῦ βασιλέως αὐτῇ τὴν ταχίστην ἀρήξαντος. οὐκοῦν ἐκ τῶν πολιορκουμένων δῶρα μεγαλοπρεπῆ κομισάμενος, καὶ ταῦτα ἐξ ὕλης τιμαλφεστέρας τῶν ἁπασῶν, καὶ ἵππους ἐριαύχενας εὐγενεῖς, καὶ νήματα σηρικὰ διαπλεχθέντα χρυσῷ, καὶ τράπεζαν ἀξιοθέατον. πρὸ δὲ τούτων σταυρὸν εἰς χεῖρας δεξάμενος πάγκαλόν τι χρῆμα, καὶ ξενίζον τῇ θέᾳ, λυχνίτῃ λίθῳ κεκολαμμένον, ἐν ᾧπερ αὐτοφυῶς ἡ τέχνη διύφανε γράμματα εἰς κάλλος φιλόνικον τοῦ θείου εἰκάσματος, καὶ ὀφθαλμῶν ἀτεχνῶς τρυφὴν, λύει τὴν πολιορκίαν, τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν ἁψάμενος. ἔφασκον δὲ οἱ κατὰ τὸ Σέτζερ Σαρακηνοὶ, πάλαι ποτὲ τοῖς προγόνοις αὐτῶν ἐκ τῶν προσενεχθέντων δώρων τῷ βασιλεῖ δορύκτητον σχεῖν τὸν ἐκ λίθου ἀκτινώδους σταυρὸν, καὶ τὴν πολυτελῆ τε, καὶ οἵαν ἐκπλῆξαι τράπεζαν, ἡνίκα

refugitur, nunc in castra receditur. Sic tamen, vt Romani semper superiores essent. hostes autem, etsi plures gladio cadebant, sagittis conficiebantur, machinarum saxis discerpebantur, mœnia eorúmque pinnacula sternebantur: tamen clade in tanta multitudine parum conspicua, immoti perstiterunt: præsertim cùm vita, liberi, vxores, magnæ & variæ opes agerentur. Ac forsitan capta esset hęc quoque vrbs, & omnibus opibus nudata, Romanis eius excidio gloriam insignem adeptis: nisi aduersi nuncij Imperatorem vel inuitum inde abstraxissent. Ferebatur enim Edessa à Persis circumsessa, in excidij atrocissimi periculo versari, nisi Imperator primo quoque tempore opem ferret. Igitur muneribus amplissimis acceptis, quæ materia omnium preciosissima constabant, & equis generosis, & tela serica, auro intertexta, & mensa spectabili: & ante hæc cruce elegantissima in manus sumpta, cuius nihil simile visum est, in lychnite gemma exsculpta, summóque artificio diuinæ imaginis expressa similitudine: cuius aspectu oculi satiari non poterant: soluta obsidione, Antiochiam versus proficiscitur. Aiebant autem Sezerini Sarraceni, maiores suos olim cruce illa radianti inter cætera munera Imperatori oblata, & preciosa atque admirabili men-

Quotuna incommoda numerosus hostis & de summa rerū agens facilè perfert.

Et pecunia tandem incolumitatem suam à principe redimit.

Dona Comneno gratissima.

Sezerini restituunt prędam Diogeni Romano iamdudum ablatam.

ſa, capto Romano Diogene Imperatore, eiúſq; vallo expugnato,& Imperatorio tabernaculo direpto, potitos fuiſſe. In diſceſſu à Sezeri, milites Zacæ, & aliorum illuſtrium Perſarum, Romanorum terga adoriuntur, equis ocyſſimis inſolentiſſimè, & cum ſummo Romanorum contemptu, & faſtu furioſo, atque barbarico irruentes: tamen ſpe fruſtrati, non modò nihil memorabile geſſerunt, ſed temeritatis & inſolentiæ ſuæ pœnas diuinæ vindictæ dederunt, duobus eorum ducibus captis: quorum alter erat Atapacæ filius, alter Samuchi Ameræ frater. Imperatore verò celebrem Antiochiam denuò ingreſſo, tota vrbana multitudo obuiam effuſa eſt, ſacris imaginibus, & pluribus ornamentis in vicis expoſitis, ad ingreſſum eius honeſtandum. Ex hac cum bonis ominibus & laudibus ad Ciliciæ fines profectus, inde Byzantinum iter ingreditur. Sic inſtructa acie progrediens, & à ſua bellandi conſuetudine non recedens partem exercitus contra Iconienſes Perſas mittit. Nam ij, cum Syriam ingrederetur, arrepta occaſione, incurſionibus Romanos infeſtarant. Eo igitur infeſto agmine ſuperato, agrum hoſtilem populatur, multis & hominibus & iumentis omnis generis captis. Atque hæc vna expeditione verſus orientem ſolem bella Ioannes triennio

Tumultuariæ irruptionis malus exitus.

Comnenus Antiochiam denuo ingreditur.

Et bellum ſemper voluit animo. Mars marte alitur.

Iconienſes infeſtat, paria reddens.

Ῥωμανὸν εἷλον τὸν Διογένην, τὴν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων ἀρχὴν χειρίζοντα, τήν τε βασίλειον ἐκείνου σκηνὴν ἐσκύλευσαν· καὶ τοῦ χάρακος κεκρατηκότες, τὰ ἐνόντα διείλοντο. ἐν δὲ τῇ ἐκ τοῦ Σέζερ ἀπάρσει τοῦ βασιλέως, Ῥωμαίοις κατ' οὐρὰν ἐπιτίθενται τὰ τοῦ Ζακῆ, καὶ τινῶν ἀρχηγῶν ἄλλων διασήμων Περσικὰ στρατεύματα, θρυπτικώτατα τοῖς μικροῦ ποδηνέμοις ὀχήμασι προδεικνύμενα, καὶ Ῥωμαίων ὀλιγωρέστατα, τύφῳ ἐμπλήκτῳ βαρβαρικῷ. τῶν γε μὴν ἐλπίδων διαμαρτόντα, οὐχ' ὅπως οὐδέν τι γενναῖον ἔπραξαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόμπου, καὶ τῆς μεγαληγορίας δίκην ἀμοιβὸν ὑπὸ τῆς θείας τίσαντες δίκης, καὶ δύο τῶν ἡγεμόνων ζωγρίας προσαπεβάλλοντο. ἦσαν δ' οὗτοι, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀταπακᾶ, καὶ ὁ τοῦ Σαμοὺχ Ἀμηρᾶ κασίγνητος. εἰσιὼν δ' ὁ βασιλεὺς τὴν Ἀντιόχου μεγαλώνυμον πόλιν, τὸ ἀστικὸν πλῆθος ὅλον ἑαυτοῦ ἀνηρτήσατο, ὡς καὶ μεθ' ἱερῶν ἐκτύπων, καὶ πλείστης ὅτι φιλοκαλίας τῶν ἀγυιῶν λαμπρὸν ἐκείνῳ σχεδιάσαι τὸ εἰσιτήριον. ἐκ δὲ ταύτης μετὰ φωνῶν εὐφήμων, καὶ προπέμψεων αἰνεσίμων εἰς τὰ τῆς Κιλικίας ὅρια παραβαλὼν, κἀκεῖθεν ἐξορμήσας, τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον φερούσης ἅπτεται. καὶ γοῦν κατὰ τάξιν προϊὼν, καὶ τῆς αὐτοῦ στρατηγίας ἐχόμενος, στέλλει κατὰ τῶν Ἰκονιέων Περσῶν ἀπόμοιράν τινα τοῦ στρατεύματος. οὗτοι γὰρ ὁπότε τῆς Συρίας ἐπέβαινε βασιλεὺς, τῷ καιρῷ χρησάμενοι πρὸς ἐπίθεσιν, ἐκδρομαῖς κατὰ Ῥωμαίων ἐχρήσαντο. τούτου τοι τοῦ δυσμενοῖς στίφους περιγενόμενος, ἔκειρε τὴν πολεμίαν, ἅλωσιν ἀνθρώπων καὶ ζώων ἔλασιν παντοίων ὁπόσα ὑπὸ ζυγὸν καὶ ὄχησιν ἐργασάμενος. καὶ τοιοῦτοι μὲν οἱ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ἀγῶνες τοῦ Ἰωάννου δι' ἐκστρατείας μιᾶς,

πᾶσαν

πᾶσαν μὲν γλῶτταν, πᾶσαν δὲ γνώμην ἐς ἑαυτοὺς ἐφελκύσαντες, ἐν ᾗ καὶ τελευτῆς χρόνος ἀφίκετο.

9 Τότε δὲ προσερρύη τῷ βασιλεῖ τῷδε καὶ ὁ Σεβαστοκράτωρ κασίγνητος Ἰσαάκιος, ὃν φθάσαν εἴρηκε τὸ λέγειν συναρᾶσθαι οἱ τὰ πρῶτα εἰς τὴν τῆς βασιλείας κατάσχεσιν. κατὰ γὰρ μικρολυπίαν τοῦ ὁμογνίου διαζευχθεὶς βασιλέως, καὶ φυγὰς ἀπάρας ἐκ τῆς Ῥωμαίων, συνέκδημον καὶ συμπλανήτην ἔχων τὸν Ἰωάννην τὸν τῶν παίδων ἐκείνου πρωτότοκον. ἀνὴρ δ' οὗτος ὁπλιτοπάλας καὶ πολεμόκλονος, φυήν τ' ἀρίστην καὶ εἶδος προφαίνων ἀξιοθέατον, πλείστοις μὲν καὶ ἄλλοις προσέμιξεν ἔθνεσι, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τῷ τῆς Ἰκονιέων σατραπεύοντι μητροπόλεως. καὶ ἦν μὲν ὁ Ἰσαάκιος οὗτος ὁρμαίνων ἀεὶ χώραις ἐπιθέσθαι Ῥωμαϊκαῖς, καὶ σταταὶ γενέσθαι τῷ Ἰωάννῃ. χρημάτων δὲ ἀπορῶν, καὶ τὸν βασιλέα Ἰωάννην ὁρῶν ταῖς κατὰ πόλεμον πράξεσι διὰ παντὸς περικλεΐστον, οὐδένα εὑρίσκει τοῖς κατὰ σκοπὸν ἐκείνῳ συμβαίνοντα. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πάντας εἶχεν ἀποπηδῶντας, καὶ πρὸς τὴν πρώτην τῆς ἀποστασίας ἐνήχησιν δυσχεραίνοντας, καὶ τὴν ἐπιχείρησιν ἀπαγορεύοντας, ὡς ἀσύμφορον κἀκείνῳ, καὶ μηδ' αὐτοῖς ἐφικτὴν ὁπωσοῦν. ὅθεν τοὺς Τοπαρχοῦντας περιϊὼν, καὶ παρ' οἷς κατέλυε δι' αἰδοῦς ἀγόμενος, ὡς τὸ εἶδος τυραννικώτατος, καὶ τὸ γένος ἐπισημότατος· ὀψὲ συνεὶς ὡς διακενῆς τῆς συγγενείας ἀποδιΐσταται, βίον ἀντλῶν πονηρὸν, πρὸς τὸν ὁμόσπορον ἐπανέλυσε. καὶ βασιλεὺς μὲν ἀσμένως αὐτόν τε καὶ τὸν υἱέα προσβλέπει, καὶ ὄψιν καὶ λόγους ἀμφοῖν δίδωσι, καὶ χαρίεντως προσπλέκεται. ἰσχυρὸν γάρ τι χρῆμα, πόθος

gessit, quæ omnium linguas, & mentes omnium in eum conuerterunt.

Principum fratrum reconciliatio & gratia, rarissima virtus.

9 Sub id tempus frater Isaacius Sebastocrator ad Imperatorem rediit, cui, vt antèdiximus, ad Imperium obtinendum adiumenti plurimum attulerat. Nam ex parua quadam offensa diuulsus à fratre, cum Ioanne filio eius primogenito, ex Romanorum finibus in exilium abierat. Erat autem vir bellicosus, & fortis, procera statura, & forma visenda præditus: qui cùm ad alias gentes transierat, tùm ad Iconiensis metropolis satrapam, subinde ad incursandas Romanas prouincias, & res Ioannis turbandas incitatus.

Isaacius, quibus rationibus ad recōciliationem quærendam adductus sit.

Sed quia pecunia egebat, & Imperator Ioannes perpetua rei bellicæ laude florebat: ipsi nihil ex sententia succedebat, ac potiùs omnes ab eo resiliebant, & primùm defectionis consilium improbabant: conatum illum detestantes, qui nec ei expediret, & ipsis succedere nullo modo posset. Igitur quum Toparchas adiret, etsi ab omnibus reuerenter exciperetur, vt forma rege dignissima præditus, & genere nobilissimo ortus: serò tamen intelligens, quòd deserta cognatione, ærumnas frustra toleraret, ad fratrem se recepit. Imperator verò & ipsum & filium suum cupidè exceptos allocutus est, & suauiter amplexus. *Nam cognationis desiderium multum*

Durum telū pecuniæ egestas, & militis exigua manus.

Vexatio dat intellectum.

Sibi parcit qui parcit suo sanguini.

valet: ac tametsi nexus ille nonnihil laxatus fuerit, facilè tamen denuò astringitur: ac pristina erga eum charitate inuiolata conseruata, bona fide in gratiam rediit: secus quàm potentes solent, qui irã tegunt ac dissimulant, dum vlciscendi occasio detur.

Seipsum vincere, maxima victoria.

Constantinopolim igitur cum eo ingressus, non magis victoria, quàm fratris reditu est gauisus. Subditi quoque, instinctu eius, laudes communicabant: nec trophæis duntaxat gloriabantur, & Deo, successuum authori, gratias agebant, sed & fratris eius aduentu lætabantur.

Fideles subditi, clementiâ principis delectantur.

Cæterùm, non diu Byzantij commoratus, quum Persæ in patentes campos, iuxta Sangarium fluuium, impetum fecissent, quamuis corpore æger, statim exiuit. Ita hostibus sua præsentia territis, & omnis generis pecoribus abactis, Lopadium recessit. Non multò pòst, quum etiam Gynæconitis vrbe exisset, * munitiones instaurauit, otio quod à bello dabatur, in Reipublicæ commodum conuerso. Quibus in locis cùm commorari statuisset, legiones conuenire iussit. Quod etsi ex mandato eius fiebat, tamen milites nulla vnquam re se magis oneratos esse putabant, quòd expeditionum nullum sciret modum, aut oblitus esset: aut non reputaret,

Nouæ expeditiones in Persas.

* Achyras.

Militum indignatio. Nec enim onere nimio premendi sunt.

συγγενείᾳ διϋφαινόμενος· κἂν ἀπορραγείη μικρόν τι τῆς συμφυΐας, ταχέως φιλυπόστροφος γίνεται. ἀμέλει καὶ τὸ προσφυὲς φίλτρον διατηρήσας ἀλώβητον, οὐδέν τι παλίγκοτον ὑπέτυφεν ἐν ψυχῇ, ὁποῖα οἱ ἐν ἀρχαῖς φιλοῦσι τεχνάζεσθαι, τὸν χόλον ἐνθάπτοντες, καὶ ἐναύοντες εἰς τὴν κατὰ καιρὸν φρυκτώρησιν καὶ κατάπρησιν.

Τὴν δὲ Κωνσταντίνου σὺν αὐτῷ εἰσιών, οὐ πλεῖον τὸ τῆς νίκης περιιόντι, ἢ τῇ τοῦ κασιγνήτου ἐπανόδῳ ἠγαλλιᾶτο. καὶ τὸ ὑπήκοον δὲ κατεκίρνα πως τὰ ἐγκώμια, τῷ τοῦ βασιλέως τουτουῒ προμηθεύματι, οὐ μόνον τοῖς αὐτοῦ τροπαίοις καλλωπιζόμενον, καὶ θύον Θεῷ χαριστήρια τῷ καὶ προβύσαντι τοῦτον, καὶ νικητὴν ἀναστώσαντι, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ἀφίξει ἐπευφραινόμενον. μὴ πολυωρήσας δὲ τῷ Βυζαντίῳ, τῶν Περσῶν εἰσβαλόντων τοῖς κατὰ τὸν ποταμὸν τὸν Σαγγάρειον ἐπιδρόμοις τόποις, ὑπεριδὼν καχεξίας σώματος, ὡς εἶχεν ἐξώρμησεν. ὅθεν τοὺς πολεμίους διαθροήσας τῇ παρουσίᾳ, καὶ θρεμμάτων ἀγέλας ἐλάσας παντοδαπῶν, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ τῆς Γυναικωνίτιδος ἐξιούσης τὴν πόλιν, τὰς ὀχυρὰς ἐδείματο, τὴν ἐκ τῶν πολεμίων ἐκεχειρίαν εἰς τὸ μὴ πάντῃ ἀξύμφορον Ῥωμαίοις διατιθείς. ἐμβραδῦναι δὲ τοῖς τόποις τούτοις διανοούμενος, τὴν στρατιὰν ἀθροισθῆναι διετετάχει. καὶ ἡ μὲν ἐκ θεσπισμάτων βασιλείων συνήγετο. αὐτὸς δὲ κατὰ τοῦτο τὸ ἔργον, ὡς οὐδέποτε τοῖς στρατευομένοις ἀσυγγνώμων ἔδοξε, καὶ βαρὺς καὶ τὸ πλέον μηδὲ μέτρα ἐκστρατείας εἰδὼς, ὡς εἴπερ ἐλάθετο. ἢ οὐκ ἐνενόησεν, ὡς τελεσθὲν ἔτος ἐν τοῖς

ἑῴοις

ἑῴοις πολέμοις Ῥωμαῖοι διηνύκεσαν. τὸ δὲ πρὸς ἄῤῥηκτον ἐκείνου ἔχθος ἔτι μᾶλλον ἐκμῆναι τὴν, ὅτι πολλοὶ τῶν εἰς Συρίαν συναναβάντων ἐκείνῳ στρατιωτῶν, μήπω τὰ οἴκοι βλέψαντες, ἀλλὰ νόσῳ σώματος καὶ σπάνει τῶν ἀναγκαίων, καὶ φθορᾷ τῶν ὀχημάτων ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ χρονίσαντες, ἠναγκάζοντο μὴ τῶν πατρίδων βαίνειν εὐθὺ, ἀλλ᾽ ἔνθα κατασκηνοῖ βασιλεὺς μεταβαίνειν ὑπὸ τῶν ἐπιμελῶς τὰς ὁδοὺς τηρούντων, καὶ τὰς θαλαττίους περαιώσεις ἐπισκοπούντων. ὁ δὲ μὴ ἀγνοεῖν ἔχων τὸ τοῦ θυμοῦ αἴτιον, τὸν οὐκ εἰδότα πλαττόμενος, ἵνα μὴ λέγοιμι τὸν μηδαμῶς ἐμπαζόμενον ὑποκρινόμενος, ἐκείνους μὲν εἶα κενοφωνεῖν, αὐτὸς δὲ τῆς προθέσεως εἴχετο, βούλεσθαι λέγων ἔχειν τοὺς στρατιώτας συσπουδαστάς, καὶ μηδαμῶς ταῖς συνεχέσιν ἐκδημίαις ἀπαυδῶντας καὶ ἀποκναίοντας. προθέμενος δὲ μετελθεῖν τοὺς κατὰ τὸ θέμα τῶν Ἀρμενιακῶν παρεισφθαρέντας βαρβάρους, ἅμα δὲ καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Γαβρᾶν κατασχεῖν. χρόνον ἤδη συχνὸν τὴν Τραπεζοῦντα ὑποποιησάμενον καὶ ἤθεσι τυραννικοῖς αὐτὴν διεξάγοντα· διὰ τῆς τῶν Παφλαγόνων συναγείας τὴν πορείαν τίθησιν ἀεὶ τῶν τοῦ πόντου παραλίων τόπων βαδίζειν ἐχόμενα, δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε ἐκ τῆς οἰκείας χώρας τὴν στρατιὰν ἐκπορίζεσθαι τὰ βιώσιμα, καὶ, εἰ δεήσει συῤῥῆξαι πόλεμον, κατὰ μίαν μοῖραν ἔχειν αὐτὸν ἐπικείμενον, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξ ἑκατέρων μερῶν περικείμενος, κἀντεῦθεν πρὸς περικύκλωσιν ἐπιτήδειον. ἦν γὰρ ὁ τῆς Καισαρείας τότε κρατῶν Μουχούμετ, περὶ οὗ εἰπεῖν ἔφθημεν, πλείστην ὅτι περιβεβλημένος ἰσχὺν, μέρος τε τῆς Ἰβηρίας ὑπαγόμενος, καὶ ἔνια τῆς τῶν ποταμῶν μέσης παραστησάμενος·

Romanos tertium annum in bellis Orientalibus consumpsisse. Illud verò eius odium exasperabat, quòd multi milites, qui eum in Syriam sequuti erant, re domestica nō dum visa, sed ex morbo corporis, & penuria cōmeatus, & iactura equorum, in itinere morati, deflectere à patria, & ad Imperatorem ire, ab iis qui vias diligenter obsidebant, & portus obseruabant, cogebantur.

Vix autem relaxationē impetrāt qui ducis bellatoris iugum receperunt.

Verū ipse cùm indignationis causam ignorare non posset, ignorationem, ne contemptum dicam, simulans, & illos inania verba fundere sinens, institutum suum vrgebat. Dicebat enim, *se milites habere velle, qui idem quod ipse vellēt, & continentibus expeditionibus non fatigarentur aut frangerentur.*

Institutum enim ille suum vrget.

Cùm autem barbaros, qui in Armeniacorum prouinciam irruperant, vlcisci, & Constantinum Gabrā, longo iam tempore Trapezunte potientem, ac pro tyranno se gerentem, capere statuisset, per Paphlagonum conuallem iter intendit, vt continēter per maritima Pōti loca proficisceretur. idque duabus de causis: vt & exercitus è suis prouinciis commeatum peteret: & si pugna committenda esset, ea ab vna duntaxat parte imminêret, nec à circūuētione quicquam periculi esset.

Bellum pro fus bellū est, quum tyrannus inuaditur.

Prouidus princeps annonæ penuriam & loca insidiis apta studiosè declinat.

Nam Muchumetus, qui tum Cæsarea potiebatur, de quo supra diximus, maximis opibus pollebat, & Iberiæ partem subegerat, ac nonnulla Mesopotamiæ loca in deditionem acceperat.

Diuitię & generis nobilitas nihil humile sapiunt.

Is ad vetustam Arsacidarum & Tanismaniorum recētem stirpem genus referebat, qui Tanismanij homines audaces & bellicosi erant, & eorum qui Orientales Romanorum vrbes ceperant, potentissimi & * impudentissimi. Vere igitur iam exeunte, Imperator Lopadio discedit: & omni æstiuo tempore, autumnique parte temperatissima, in eo itinere consumptis, sub hybernum solstitium in vrbe Pontica Quinta hyemauit. Inde hostilem agrum aggressus, multa incōmoda pertulit. Nam & commeatu penè omni destitutus est, & iumenta tam bellicosa quàm sarcinis gerendis apta funditus perierunt. Vnde hostes fiducia resumpta, *(nam fama nihil imperuestigatum aut occultum sinit)* multis inexpectatis impressionibus latronum more irruebant: aliquando etiam aperto Marte Romanos aggredientes, phalanges eorum crebris detrimentis afficiebant. Instar enim densæ nubis subitò irruentes, equorum velocitate freti, è medio recedebant, perinde ac si ventorum flatu attollerentur. Imperator verò vt cladem resarciret, passim in exercitu generosos equos conquirebat: iisque inter Romanos, qui contos ferre norant, ac Latinos potissimùm in circumagendis hastis dextros, distributis, a-

Exercitum non educit nec deducit, nisi commodo anni tempore.

Nec tamen humana prudentia incōmodis omnibus mederi potest.

Ideo hostes fiduciam sumunt.

Quam strenuus dux frāgere studet.

τὸ μὲν ἄνωθεν γένος ἐς τοὺς Ἀρσακίδας συναλειφόμενον, τὸ δὲ προσεχὲς ἐκ Τανισμανίων καταγόμενος. ἦσαν δ' οὗτοι τολμητίαι καὶ ἀνδρισταὶ, καὶ τῶν χειρωσαμένων τὰς ἑώας πόλεις Ῥωμαίων οἱ μάλιστα κράτιστοί τε καὶ * ἀναιδέστατοι. ἔαρος μὲν οὖν ὑπολήγειν ἀρξαμένου, τοῦ Λοπαδίου βασιλεὺς ἐπανίσταται. τὴν δὲ θέρειον πᾶσαν ὥραν, καὶ τοῦ μετοπώρου τὸ εὐκρατέστερον ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τῇδε κατατριψάμενος, περὶ τροπὰς ἐκυκλίσατο χειμερίους πόλει Ποντικῇ τῇ Κιντῇ. τῇ πολεμίᾳ δ' ἐκ τοῦδε προσβαλὼν, ἐν πολλοῖς ἐδυσπράγησεν. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἡ Καππαδοκῶν χώρα κρυμώδης πᾶσα, καὶ τὸ κλίμα τοῦτο ψυχεινὸν καὶ δριμύτατον. τότε δὲ καὶ χειμῶνος ἐπιγενομένου ἀήθους, πολυτρόποις κακοῖς προσεπάλαισε. τά τε γὰρ πρὸς δίαιταν ἐπιτήδεια σχεδὸν εἰς τέλος ἐξέλιπον, καὶ τῶν ζώων ὁπόσα σκευοφόρα τε καὶ πολεμιστήρια διεφθάρη παντάπασι. κἀκ τοῦδε τὸ ἀλλόθρουν πλειόνως ἀναθαρρῆσαν, ἐπεὶ καὶ ἄφθεγκτόν ἐστι τῇ φήμῃ μηδὲν ἀνεξερεύνητόν τε καὶ ἀνεξέλεγκτον, ἐφόδοις ἀκηρύκτοις ἐχρῆτο συχναῖς, καὶ λῃστρικοῖς ἐπιτιθέμενον κλέμμασιν. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ προδήλως διαμιλλώμενον κατὰ μάχην ἐνώπιον, ἀεὶ τὰς τῶν Ῥωμαίων ἐλυμαίνετο φάλαγγας. κατὰ γὰρ νέφος συνεχὲς τὴν σύστασιν, ἐφιστάμενον ἐκ τοῦ αὐτίκα, τῇ ποδωκείᾳ πεποιθὼς τῶν ἵππων, τῆς ὁμαιχμίας ἀφίστατο, ὡς εἴπερ ἀνέμων πνοαῖς ἐξῄρετο. βασιλεὺς δὲ τὸ τῶν ἵππων μεθοδεύων ἀτύχημα, περιιὼν τὸ στράτευμα, τὰ εὐγενῆ τῶν ὀχημάτων συνέλεγε, καὶ ταῦτα διαδιδοὺς καὶ Ῥωμαίοις μὲν, ὁπόσοι κοντοφορεῖν ᾔδεσαν, τοῖς δ' ἐκ τῶν Λατίνων μάλιστα δεξιοστροφεῖν ἐπισταμένοις δόρατα, ἀνθίστατο τούτοις

τοῖς πολεμίοις, καὶ παρεῖχε γενναίως ἀντιμαχεῖν. οἱ δὲ τὰς μὲν ξυστῶν ἐπελάσεις τούτων ἐνεγκεῖν οὐκ ἔχοντες, πρὸς φυγὴν μεθηρμόζοντο. ἱκανῶς μὲν οὖν διὰ τῶν τοιούτων μεθόδων, καὶ τῷ πλείστοις ὅτι μᾶλλον τῶν πεζῶν σημαίας ἀνέχειν εἰς ἔμφασιν πλείονος ἱππικοῦ, τὰς Περσικὰς ἀνασείλας ἴλας, ἐπὶ Νεοκαισάρειον ἵετο. πολλαὶ δὲ καὶ περὶ αὐτὴν μεταξὺ Περσῶν καὶ Ῥωμαίων ἐπολυπεύθησαν συμπλοκαὶ, καὶ τῶν τοῦ βασιλέως υἱῶν ὁ νεώτερος (Μανουὴλ ὄνομα τούτῳ) δόρυ διαβαστάσας, καὶ ἱκανῶς προελθὼν, τοῦ πατρὸς εἰδότος μηδὲν, τοῖς πολεμίοις ἐνέβαλε, καὶ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ μείρακος, παρωρμήκει σχεδὸν ἅπαν τὸ στράτευμα, καὶ ὑπὲρ ἰσχὺν ἀγωνίσασθαι· τινῶν μὲν ἐς τὸν ὅμοιον ζῆλον διαναστάντων, τῶν δ᾽ ἄλλων ἁπάντων δεισάντων περὶ τῷ παιδὶ, καὶ βασιλεῖ χαριεῖσθαι τὰ μέγιστα οἰηθέντων, εἰ συναραμένων αὐτῷ οὐδαμῶς τι πρὸς τῶν πολεμίων ἔσεται πεπονθὼς ἀηδές. ἀλλὰ τότε μὲν ὁ πατὴρ ἐπαίνοις τὸν παῖδα προδήλως ἠμείψατο· ὕστερον δὲ τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, πρηνῆ ταθέντα δι᾽ ὀλίγου ἔτυψεν, ὡς θρασύτερον μᾶλλον ἢ εὐτολμότερον, μηδ᾽ ἐπιτρέψαντος αὐτοῦ, συμπλακέντα τοῖς ἐναντίοις.

10 Ἴσως δ᾽ ἂν καὶ τῆς Νεοκαισαρέων ἐκράτησε βασιλεύς, εἰ μὴ κατὰ συγκυρίαν ἀπροόπτον αὐτῷ προσέστη τῦφος ἄλογος αὐτοθελὴς, καὶ θυμὸς παντάπασιν ἀκυβέρνητος τοῦ ἀδελφιδοῦ Ἰωάννου, ὃν ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐγείνατο Ἰσαάκιος. μάχης γὰρ ἐνισταμένης μετὰ Περσῶν, ἱππότην ἐπίσημον ἐξ Ἰταλίας ὁρμώμενον ἔφιππον θεασάμενος, ἐκέλευσε παρεστῶτι Ἰωάννῃ τῷ

ciem robuſtam hoſtibus opponebat. Qui cum haſtarum impetum ferre non poſſent, in fugam vertebantur. His igitur artibus, & quia plurimi pedites vexilla ſuſtinebant, ad maiorem equitatus ſpeciem præbendam: repulſis Perſicis turmis, Neocæſariam perrexit, iuxta quam etiam inter Perſas & Romanos crebrò eſt dimicatum, & Imperatoris iunior filius Manuel, haſtam geſtans, & patre inſcio longè progreſſus, impreſſionem in hoſtes fecit: idque adoleſcentis facinus ferè totum exercitum ad dimicandum etiam ſupra vires impulit, aliis æmulatione incitatis: cæteris verò omnibus adoleſcenti metuentibus, & ab Imperatore ſe maximam gratiam udituros ratis, ſi ſua opera ab omni hoſtium inſultu defenderetur. Ac tum pater filium palàm laudibus proſecutus eſt. Deinde verò tabernaculum ingreſſus, pronum iacentem paulisper verberauit, vt audacius quàm fortius iniuſſu ſuo hoſtes adortum.

Et tandem retundit.

Ad Neocæſariam Manuel Imperatoris filius futuræ virtutis (quæ latere nequit) edit ſpecimen.

Patris prudentia, & diſciplinæ militaris conſeruatio.

10 Forſitan autem Neocæſarea potitus eſſet Imperator, niſi caſu quodam improuiſo inconſulta & contumax ſuperbia, & iracundia prorſus effrenis Ioannis nepotis ex fratre Iſaacio Sebaſtocratore, illi obſtitiſſet. Nã quum acie cum Perſis decernendum eſſet, viſo inſigni equite Italico, Ioannem

Io. Comneni à patruo Imperatore ad Iconienſem Sultanum defectio. Nihil in vita humana omni ex parte beatum.

ſratris filium, quippe cui equos non deeſſe ſciret, Arabico equo deſcendere, eúmque Italo dare iuſſit. At is homo elati animi, & iactantior quàm decebat, Imperatoris dicto non audiens, audacius, ne dicam impudentius, refragatus eſt: Latinúmque per contemptum ad pugnam prouocauit, iure accepturum equum, ſi viciſſet. Sed cùm patruo Imperatori, cui bilem efferueſcere cerneret, diutius reſiſtere non poſſet: equum dat inuitus: aliòque conſcenſo animo æger, & iracundia æſtuans, directa haſta in hoſtilem aciem tendit: ac paulo longiùs progreſſus, ea reflexa & humeris impoſita, galeáque capiti detracta, ad Perſas transfugit. à quibus cupidè & amanter ſuſcipitur, tum quòd eis, dum cum patre exulabat, innotuerat, tum quòd præſentia ſua, ipſorum res firmaturus eſſe putabatur. Neque multo pòſt Chriſtiana religione abiurata, Iconienſis Perſæ filiam vxorem duxit. Imperator verò eo caſu conſternatus, ſpem parum bonam fouebat: haud ignarus nepotem, quibus malis Romani conflictarentur, intemperanti & volubili lingua accuratè expoſiturum: vt commeatus penuriam, vt equorum interitum, vt cætera caſtrorum detrimenta. Quamuis autem ad diſſimulandum diſceſſum paulatim inde mo-

Transfugæ aduentus hoſti gratiſſimus.

Apoſtaſia execranda.

Magni nominis viri defectio damnoſa.

Conſiliis enim detectis creſcit hoſtiũ animus.

τῷ ἀνεψιῷ ἀποβῆναι τοῦ Ἀραβίου ἵππου ᾧ ἦν ἐποχος, καὶ δοῦναι τοῦτον τῷ Ἰταλῷ, μὴ χατίζοντα ἵππων τὸν ἀνεψιὸν ἐπιστάμενος. ὁ δὲ φρονηματίας ὤν, καὶ γαῦρος πλέον τοῦ δέοντος, τῷ τοῦ βασιλέως αὐτέστη κελεύσματι, ἐμβριθέστερον (ἵνα μὴ λέγοιμι ἀναιδέστερον) τὴν ἀντίρρησιν ποιησάμενος· καὶ τὸν Λατῖνον ἐξουθενῶν, προὐκαλεῖτο εἰς ἀντιμάχησιν, ὡς τὸν ἵππον εἰ περιγένοιτο δικαίως ἀποληψόμενον. μὴ ἐπὶ πολὺ δ᾽ ἔχων ἀνθίστασθαι τῷ θείῳ καὶ βασιλεῖ (ἑώρα γὰρ πρὸς ὀργὴν ἐπιφείσσοντα) τὸν ἵππον δίδωσιν ἄκων. μετακελητίσας δ᾽ εἰς ἕτερον ὄχημα, ἀθυμίας πλήρης, καὶ βράσσων ἄντικρυς θυμῷ, τὸ δόρυ ἀγκοινισάμενος, κατὰ τῆς τῶν πολεμίων παρατάξεως φέρεται. μικρὸν δ᾽ ἐπιπροβάς, τὸν λογχήρη κοντὸν εἰς τοὐπίσω ἀντέστρεψε, καὶ τῷ νώτῳ ἐπαναθέμενος, πρὸς Πέρσας αὐτόμολος γίνεται, τὸ κράνος τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος. ἀμέλει καὶ Ἰωάννης μὲν ἡδέως τοῖς βαρβάροις ὁρᾶται, καὶ ἀσμένως προσδέχεται, καὶ ὡς πάλαι μὲν συνήθης αὐτοῖς καθιστάμενος, ἡνίκα τῷ πατρὶ συνεπλάζετο, καὶ ὡς τότε δὴ τῇ παρουσίᾳ τὰ κατ᾽ αὐτοὺς ἀναῤῥώσων πράγματα. ὁ δ᾽ αὐτὸς μικρῷ ὕστερον, καὶ τὰ Χριστιανῶν ἐξομοσάμενος ὄργια, τὴν τοῦ Ἰκονιέως Πέρσου θυγατέρα ἐγήματο. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τούτοις ἔκθαμβος γεγονώς, οὐκ ἀγαθαῖς ἐλπίσι διεστροβοῦτο, οἰόμενος ὡς οὐδὲν ἀφθέγκτον ἐσεῖται. παραλελοιπὼς ὁ ἀνεψιὸς τῶν τὴν Ῥωμαϊκὴν περικλονουμένων στρατιάν, ἀλλ᾽ ἀχαλινώτῳ καὶ εὐδρόμῳ γλώσσῃ ἀναγγελεῖ τῶν ἵππων τὸν σπανισμόν, τὴν τῶν βιωσίμων στέρησιν, καὶ πᾶν ἕτερον καχέκτημα τῆς παρεμβολῆς. ὑποκλέπτων τοίνυν τὴν ἐπανάλυσιν, κατὰ βραχύ πως ἐκεῖθεν μεθίστατο.

σατο· πλὴν οὐδ᾽ οὕτω δρῶν εἶχε λεληθέναι ὁλοσχερῶς τὸ πολέμιον. τοῖς γὰρ τελευταίοις ἐπικείμενον τοῦ στρατεύματος μέχρι πλείστου παρηκολούθει, καὶ δυσοχλοῦν τὴν οὐραγίαν ἐνέλιπεν οὐδαμῶς. διὰ ταῦτα τοίνυν τῆς παραλίας λαβόμενος, ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθειστήκει, καὶ τὸ βάρβαρον μηκέτι ἐπιέναι ἔχον, παλίσσυτον γίνεται. εἶδον μὲν Ἰαννουάριοι τὸν βασιλέα ἔβλεψαν Ἰωάννην ἐκ τῶν Περσικῶν καμάτων τὴν πόλιν ἐπεισιόντα. αἱ δὲ τοῦ ἦρος περιξέσπαι τὸ ξίφος εἶχον αὖθις περιζωσάμενον, καὶ πρὸς τὸ περὶ τὸν Ῥυνδακὸν ποταμὸν ἀφιγμένον πόλισμα. ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν θέρειος ὥρα παρεληλύθει, ὁ δὲ χειμὼν ἤδη παρεισιὼν, τοῖς αἰθριάζουσιν ἐδυσκόλαινεν, ἀνέμων βόμβοις περιφοβῶν, καὶ ἀμβλύτερα πρὸς ἀντιπάλαισιν ψύχους τιθεὶς τὰ σώματα, ἐπάνεισιν εἰς τὸ Βυζάντιον, τῷ ψυχρῷ τοῦ καιροῦ ὑπενδοὺς, ὡσεὶ καὶ χερμάδια τὰς νιφάδας, καὶ δόρατα τὰς πηγυλίδας προβαλλομένῳ. ὑπομειδιᾶν δ᾽ ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, τῶν ἀνακτόρων ἀπανίσταται. τῷ τοι καὶ τὰς ὀσφύος αὐτοῦ περιστέπων, ὅσα καὶ Ἡλιάδας ἐπ᾽ αὐτῷ ἀφιείσας ἠλεκτρῶδες δάκρυον, τὴν Φρυγίαν παρελθὼν, τὴν δ᾽ Ἀττάλου λαμπροτάτην πόλιν καταλαβὼν, χρονοτριβεῖν ἐκεῖσε προέθετο, ὅπως τὰς πέριξ ταύτης πόλεις καὶ χώρας μᾶλλόν τι πρὸς τὸ εὖ μετάθοιτο. ἤδη γὰρ καὶ τούτων ἔνιαι τοῖς Τούρκοις ὑπέκυψαν, ἐν αἷς ἦν καὶ ἡ Πουσγούση καλουμένη λίμνη. αὕτη γὰρ εἰς ἀχανῆ, καὶ μικροῦ θαλασσίαν χύσιν ἐκτεινομένη, ἐν πολλοῖς νησίδας ἀνίσχει, περιβεβλημένας τείχεσιν ἰσχυροῖς. ᾤκουν μὲν οὖν ταύτας τηνικαῦτα καιροῦ Χριστιανῶν ἑσμοὶ, οἳ καὶ διὰ λέμβων καὶ ἀκατίων τοῖς Ἰκονιεῦσι Τούρκοις ἐπιμιγνύμενοι, οὐ μόνον τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλίαν ἐντεῦθεν ἐκράτυναν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν ἐν πλείοσι προσε-

uebat, tamen ne sic quidem hostes omnino latere potuit, quominus extremū agmen longissimè insectaretur, ac perpetuò infesta rent. Qua de causa ad oram maritimam conuersus, in tuta se recepit: quò barbari cū accedere non possent, retro abierunt. Imperator idibus Ianuarij Byzantium à Persicis ærumnis ingressus, sub finem veris, gladio resumpto, ad Rhyndacenum oppidum proficiscitur. Exacta verò æstate, cùm hyberna tempestas ventorum procellis & frigore sæuiens, sub dio agere prohiberet: Byzātium reuertitur, victus gelu, niuibus tanquam lapidibus, & glacie veluti hastis armato. Vere autem aduentante, salutatis filiabus, Heliadum instar flentibus, Phrigiam prætereuectus, ad clarissimā Attali vrbem commorari statuit, vt finitima oppida & prouincias rectiùs cōstitueret: quarum nonnullæ iam à Turcis subactæ erant. in quo numero etiam Pusgusa palus fuit: quæ cùm instar maris latissimè pateat, multis in locis paruas habet insulas, firmis munitas mœnibus, quas eo tempore Christiani plurimi tenebant: qui quū lembis & nauiculis Iconiēses Turcas adirēt, non modò amicitiam cū eis firmarant, sed & institutis eorum plerisque vtebantur: & cum

Tunc in tuta maturè receptus faciēdus.

Hyems bello prorsus inimica.

Bellū veris tratio instau inium.

Pusgusa palus, incolas habet Christianos.

Qui Turcarum consortio corrumpuntur.

cis tanquam finitimis coniuncti, Romanos vt hostes auersabantur. Ita *consuetudo, tempore confirmata, plus & ratione & religione valet.* Igitur alij Imperatori vt hosti maledicebant, & eius edicta contumaciter respuebant, paludis ambitu freti: & quæ sana mente nunquam cogitassent, ea per vęcordiam animis agitabant. Cùm verò palude eos cedere, vt Romanorum veteri possessione, & planè ad Persas transire, si vellent, iuberet: alioqui & ipsorum & paludis à Romanis alienationem minimè diu passurum: nec verbis quicquã proficeret, ad belli apparatũ conuersus, nauibus fabricatis, atque inter sese iunctis, machinas imponit, & paludis munitiones aggreditur: quas etsi expugnauit, tamen Romani eo bello malorum expertes nõ fuerunt: sed nonnunquam ea à ventis turbata, & fluctibus tumefacta, multæ onerariæ abreptæ & euersæ, vectores & sarcinas demersérũt. Sub id tempus primogenitus Imperatoris filius Alexius, cui & rubrum calceum, & purpuram Imperatoriam concesserat, vita functus est, ex acuta febri, quæ caput tanquam arcem infestabat. Cui ætate proximus Andronicus, non diutius superstes, quàm vt fratris obitum deploraret, & ipse rebus humanis est exemptus.

Vis consuetudinis.

Coactus Comnenus contumaces adoritur.

Et expugnat non sine damno.

Nouis calamitatib⁹ domesticis premitur bellicosus princeps.

11 Imperator, quanquam

χήκασιν. ἀμέλει καὶ ὡς ὁμοροῦσιν αὐτοῖς προστιθέμενοι, Ῥωμαίους ὡς ἐχθροὺς ὑπεβλέποντο. οὕτω χρόνῳ κρατυνθὲν ἔθος γένους καὶ θρησκείας ἐστὶν ἰσχυρότερον. ὅθεν καὶ οἱ μὲν ὡς ἀντίπαλον τὸν βασιλέα κακῶς ἔφασκον, μηδὲ ὑποκύψαι ὅλως τοῖς αὐτοῦ θεσμοῖς ἀπηυθαδιάζοντο, τοῦ ὑγροῦ φυσῶντες ζωστῆρι τῆς λίμνης, καὶ ἃ οὐκ ἂν ᾠήθησαν φρονοῦντες, ταῦθ' ὡς παραφρονοῦντες διανοούμενοι. ὁ δὲ μεθίστασθαι παρῄνει τῆς λίμνης, ὡς παλαιοῦ Ῥωμαίων κτήματος, καὶ καθαρῶς προχωρεῖν τοῖς Πέρσαις, εἰ τοῦτο βούλοιντο. εἰ δὲ μὴ οὕτω δρῶεν, οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι ὅλως διισχυρίζετο, αὐτούς τε καὶ τὴν λίμνην ἀπεξενῶσθαι Ῥωμαίων ἐπὶ μακρόν. μὴ προσχωρούντων δὲ τῶν ῥημάτων, ἔργων πολεμίων ἥπτετο. ὅθεν ἁλιάδας καὶ ἀκάτια σχεδιάσας, καὶ ζεῦγμα διὰ τούτων ἐργασάμενος, τὰς ἑλεπόλεις ἐπέστησεν ἄνωθεν, καὶ προσεπήγνυ οὕτω τοῖς ἐπὶ τῆς λίμνης ἐρύμασιν. αὐτὰ μὲν οὖν ἐξελέσθαι ἴσχυσε, πλὴν οὐχὶ καὶ Ῥωμαῖοι κακῶν ἀπείρατοι διεξέπλευσαν τὸν τότε πόλεμον· ἀλλ' ἐνίοτε τὴν λίμνην ἀνέμου διακινήσαντος, καὶ εἰς φλοῖσβον αὐτὴν ἀνοιδήσαντος, τῶν ὁλκαδίων πολλαὶ παρηνέχθησαν, καὶ τὸν φόρτον ἐπαναστραπέντα διαφθῆναι τῷ βυθῷ, καὶ τοῖς κύμασιν. ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τοῖσδε τὸν βίον μετήλλαξεν ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀλέξιος, ᾧ καὶ μετεδώκει οὗτος ἐρυθροῦ πεδίλου καὶ φοινικίδος βασιλικῆς. τῶν δ' ὀξέων ἦν, καὶ μὴ χρονίων τὸ νόσημα, τὸ δὲ εἶδος πυρετὸς ἐπαιγίζων, καὶ ὡς ἀκροπόλει τῇ κεφαλῇ ἐπιθέμενος. ἀλλὰ καὶ ὁ μετ' αὐτὸν Ἀνδρόνικος, βραχύ τι ἐπιβιοὺς, καὶ ὅσον ἐπικωκύσαι τῷ κασιγνήτῳ ἐξ ἀνθρώπων ἀπάραντι, τὸ λαχὸν κἀκεῖνος μέρος τῆς ζωῆς ἐξετόξευσε.

11 Καίπερ δὴ συμφοραῖς τηλικαύταις, καὶ καλλι-

καλλίστων παίδων ἀφιλοσοφήτοις ἀποβολαῖς ὁ βασιλεὺς κατακαμφθεὶς τὴν ψυχὴν, ἵνα μὴ λέγοιμι καὶ οἰωνοὺς ἀπαισίους τῆς ὑπερέκεινα πορείας τοὺς θανάτους τῶν φιλτάτων ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν· ὅμως οὐδέν τι καὶ πέπονθε μαλακὸν, ἢ καθυφῆκέ τι βραχὺ τῆς προθέσεως, ἢ παλίμπους ἐπανῆκεν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔτους ἤδη τελείου ἐπὶ τοῖς ἀθλήμασιν τούτοις παρεληλυθότος, ἀλλ᾽ ἐς Ἰσαυρίαν ἀφιγμένος, καὶ τὰ ἐκεῖθι πρὸς τὸ δέον καταστησάμενος, τὴν αὐτόθεν καὶ πρὸς Συρίαν ὁδοῦ εἴχετο, ἐφεπόμενον ἔχων αὐτῷ τὸν ὑστερότοκον παῖδα τὸν Μανουήλ. ἦν δὲ ἡ μὲν πρόδηλος τῆς στρατείας ταυτησὶ πρόφασις, ἡ τῆς Ἀρμενίας ἐπὶ τὸ κρεῖττον μετάρμοσις. καὶ πρὸς βεβαίαν κατάστασιν συνοχὴ τῶν πόλεων καὶ φρουρίων, ὧν ἐγκρατὴς γεγόνει κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀνάβασιν. ἡ δ᾽ ἀνέκφορος πρὸς τὸ στράτευμα, λαθραία τε καὶ ἐνδόμυχος, ἡ ἐκ προσκέψεως κίνησις αὕτη ἦν. ἀεὶ δὲ ἔρωτος εἶχε συνάψαι τὴν Ἀντιόχου τῇ Κωνσταντίνου, κἀντεῦθεν τοῖς θεοσεβέσι τόποις ἐπιφοιτῆσαι, καὶ δώροις μὲν φιλοτίμοις καταστέψαι τὸν τοῦ κυρίου τάφον τὸν ζωοπάροχον, τὸ δὲ κύκλῳ βαρβαρικὸν ἀνακαθάρῃ. ὅθεν καὶ πᾶσαν ἦν μετιὼν μηχανὴν, εἴ πως ὑπεκστῶσιν ἑκόντες αὐτῷ οἱ Λατῖνοι τῆς κυριαρχίας τῆς λαμπρᾶς Ἀντιοχείας· ἢ εἰ μὴ οὗτοι πείθοιντο (ἠπίστατο γὰρ τὴν Λατινικὴν κόρυζαν, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος αὐτῶν ἀταπείνωτον) οἱ δέ γε Κίλικες καὶ Σύροι προσρέψαιεν ἐκείνῳ. γράφων τοίνυν κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν αὐτόδον, καὶ τὴν αὐτοῦ προσημαίνων τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἄφιξιν, οὐδαμῶς ἀνίει, ὥστε καὶ μήπω τῶν ὁρίων ἐπιβὰς τῆς Συρίας, πρεσβείαν ἐφειλκύσατο ἐκεῖθεν, μάλα ἀγα-

tantis calamitatibus, & pulcherrimorum filiorum luctuoso interitu consternatus, ne dicam obitum charissimorum, parum auspicatum omen expeditionis illius fuisse: tamen nihilo factus mollior, neque de impetu quicquam remisit, neque Byzantium rediit, integro iam anno in laboribus illis exhausto: sed in Isauriam profectus, ac prouincia ordinata, iter in Syriam intendit, Manuele filio natu minimo comitante. Ei expeditioni prætexebat, velle se Armeniam rectiùs constituere: & oppida & castella, superiore bello capta, in officio & fide continere ac firmare. Cæterùm, vera causa erat, quæ in exercitum minimè efferebatur: sed maximè dissimulabatur, quòd Antiochiam cum Constantinopoli coniungere, atque inde religiosa loca visere, & vitale Christi sepulchrum magnificis donis ornare, ac finitimos barbaros profligare, perpetuò cupiebat. Itaque nihil intentum relinquebat, si quomodo Latinis persuadere posset, vt vltrò dominatu inclytæ Antiochiæ cederent: aut, si ij nollent (nec enim fastum Latinum, & præfidentes eorum animos ignorabat) at Cilices & Syros in suas partes pertraheret: nec in eo itinere vnquam destitit Antiochenis scribere, & suum aduentum prænunciare: adeò, vt nondum Syriæ fines ingressus, legationem inde attraxerit, qua in

Nec ideo mollior factus, arma induit, vir ad arma natus & irrequieti prorsus ingenij.

Expeditionis prætextus.

Vera causa.

Latinos Antiochia pellere cogitat. Omnis enim potestas con sortis est impatiens.

Antiochenos demulcet: & ipse multa spe pascitus.

> Sed fruſtratus & detectus, dubius hæret, neſci' reuocare gradum.

optimā ſpem rerū futurarū erigebatur. Sed quum prope vrbem veniſſet, alios Italorum animos cōperit, quum, fama iā antè arcanas eius & tacitas machinationes vulgaſſet. Quū igitur Antiochię aditum nō facilem, nec talē, qualem expectarat, inueniret, nec niſi iurato ingredi liceret, longè ſecus quàm animo deſtinarat: eaque cōditione, vt diebus aliquot ibi commoratus, & adoratus atque honoratus, vt decet, diſcederet, ſine vlla nouatiōe, & recepti moris mutatione: verba ſibi data eſſe, moleſtè ferens, vi ingrediendū eſſe non duxit, quòd à bello Chriſtiano abhorrebat: ſed ſuburbana, in quibus diuerſabatur, militibus populanda, & auferenda omnia quæ corrupi manibus poſſent, conceſſit. Ea denunciatio, cui penuria commeatus prætexebatur, effecit, vt nec fructiferæ arbores inuiolatæ manerent: ſed ea quoque ad cibum coquendum ſucciderentur. Hac ratione ſui contemptum diſſimulanter vltus, ad fines Cilicum deflexit: & in ampliſſima cōualle caſtris poſitis, in qua bini vertices montium altiſſimi aſſurgunt, quos Coruorum nidos vocari perhibent, venatum egreſſus, apro ſolitario venabulum in pectus adegit. qui quum ictum vrgeret, & totum ferrum in viſcera recepiſſet, manus Imperatoris debilitata, atq; impetu feræ refle-

> Et ſibi verba data fuiſſe ęgrè ferēs ſub urbana militibus diripienda concedit. Ira nihil moderabile ſuadet.

> Sed violatę Antiochię dat pœnas, apri opera ſuis telis vulneratus.

> Nihil iniuſtū vnquam viro, principi maximè patrandum.

θὰς αὐτῷ τὰς ἐλπίδας ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ὑποβάλλουσαν. ἐπεὶ δὲ τῇ Ἀντιόχου προσήγγισεν, ἀλλοίους εὕρατο τὰς γνώμας τοὺς Ἰταλούς, τῆς φήμης προεξαγγειλάσης ὁπόσα ἐνδόμυχα, καὶ τῶν χειλέων τοῦ βασιλέως ἀπρόϊτα. μὴ γοῦν ῥᾳδίαν εὑρίσκων, καὶ τῇ γνώμῃ συμβαίνουσαν ἐς τὴν Ἀντιόχου πάροδον, ἀλλ' ἔνορκον ὁρῶν συγχωρουμένην αὐτῷ τὴν εἰσέλευσιν, καὶ τὸ ὅλον ἀπᾴδουσαν οἷς ὥρμαινε κατὰ ψυχήν· καὶ ὡς εἴπερ εἰσελεύσεται, πρὸς ἡμέρας ἐνσκηνωσάμενος, καὶ προσκυνηθεὶς καὶ τιμηθεὶς τὰ εἰκότα, πάλιν ἐξελεύσεται, μηδέν τι νεοχμώσας ἐπὶ τοῖς κατ' αὐτὴν πράγμασιν, ἤ τι μετακινήσας τῶν καθεστώτων ἐθῶν· ἀχθεσθεὶς ἐφ' οἷς ἐξηπάτητο, τὴν μὲν εἴσοδον οὐ δέον κέκρικεν εἰσβιάζεσθαι, τὸν μετὰ Χριστιανῶν πόλεμον παντάπασιν ἐκτρεπόμενος. ἐναυλισάμενος δὲ τοῖς προαστείοις τῆς πόλεως, κείρειν ἐνδίδωσι ταῦτα τῇ στρατιᾷ, καὶ ἀπάγειν ἅπαν τὸ ταῖς χερσὶν εὔληπτον. καὶ ἦν ἐκ τούτου τοῦ παραγγέλματος πρόφασιν τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑποσπάνισιν ἔχοντα, μηδὲ τὰ καρποφόρα τῶν δένδρων ἀσινῆ παρειμένα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα τῷ πυρὶ τῆς διαίτης παραδιδόμενα. κἀπὶ τούτοις ἐκμετρήσας λεληθότως τὴν ἄμυναν, πρὸς τὰ τῶν Κιλίκων παρεκέκλικεν ὄρια. ἐν δ' εὐρυτάτῃ στρατοπεδευσάμενος φάραγγι, καθ' ἣν ὄρη δικόρυμβα ἐπὶ πολὺ τοῦ ἀέρος ἀνέβαινον, ἅπερ λόγος αἱρεῖ Κοράκων φωλεοὺς κικλήσκεσθαι, εἰς κυνηγέσιον ἔξεισι· καὶ συὶ προσυπαντήσας μοναδικῷ, τὴν μὲν αἰχμὴν τῷ στέρνῳ τοῦ θηρίου ἐνήρεισε, πλείονι δὲ ὠθισμῷ τοῦ συὸς χρησαμένου, καὶ ὅλον τὸν σίδηρον εἰσδεξαμένου τοῖς σπλάγχνοις, ἡ κατέχουσα χεὶρ τὸ ἀκόντιον ὑποναρκᾷ τε καὶ ὑπενδίδωσι πρὸς τὸ ἄγαν τῆς τοῦ θηρὸς ἀντωθήσεως. κἀν-

τεῦθεν

τεῦθεν τοῦ ἀθέος παρενεχθεῖσα, ἐγχρίπτει
ταῖς γωρυταῖς· ὃς παρὰ πλευρὰν τοῦ βασι-
λέως ἐξήρτητο πλάγιος, στέγων ἔσωθεν
ἰοβόλα βέλεμνα. ὅθεν τῆς φαρέτρας ἀνα-
στραφείσης, εἷς τῶν διεκχυθέντων ἀτρά-
κτων πλήττει τὸν βασιλέα κατὰ τὸ μεσεῦον
δέρμα τῶν ὑστάτων δακτύλων τῆς χειρός.
ἀεὶ τοίνυν τοῦ φαρμάκου νεμομένου τὰ
πρόσω καὶ διατρέχοντος, καὶ περὶ αὐτὰ τὰ
καίρια ἐπενσκήπτοντος, καὶ κατὰ μικρὸν ἀπο-
νεκρουμένου ταῦτα καὶ ἀποψύχοντος, μετὰ
μικρὸν τοῦ βίου μεθίσταται. τότε δ' οὖν ὁ
βασιλεὺς παρ' οὐδὲν θέμενος τὸ ξέσμα
τοῦ δέρματος, ὑμένος ἠκέσατο ἐπιθέ-
ματι ἣν φασιν ἐκδορὰν, ἐκ τοῦ τῶν ποδῶν
ἀποσυρέντος καττύματος, σφαλερῶς
ἐντεῦθεν πειρώμενος τὸν περιόντα ἐπισχεῖν
ὕφαιμον ἰχῶρα τοῦ τραύματος. ἐπανελ-
θὼν οὖν πρὸς ἑσπέραν, καὶ ἀριστήσας, τὴν
μὲν νύκτα μετὰ ῥᾳστώνης διήνεγκε· τὴν δὲ
μετὰ ταύτην ἡμέραν οἰδαίνειν καὶ σφύζειν
ἀρξαμένου τοῦ τραύματος, περιωδυνίαις
ἐβάλλετο, καὶ τίθησιν ἔκπυστον τοῖς ἰατροῖς τὸ
συμβάν. οἱ δὲ τὸν τῆς χειρὸς ὄγκον ἰδόντες,
καὶ τὸ πρὸς ἄκεσιν τεθὲν περιεργασάμενοι,
αὐτὸ μὲν ὡς μὴ κατὰ θεσμοὺς νοσοκομίας
παραληφθὲν, ἀπηνέγκαν τῆς χειρός. φαρ-
μάκοις δ' ἄλλοις ἐχρήσαντο, καταλεαί-
νειν δυναμένοις τὰ τῶν τραυμάτων φλε-
γμαίνοντα. ἐπεὶ δ' εἰς οὐδὲν ἀνύσιμον ἀ-
πετελοῦντα τὰ φαρμακεύματα, πρὸς χει-
ρουργίαν οἱ ἀσκληπιάδαι βλέπουσι. τμη-
θέντος οὖν τοῦ οἰδήματος, οὐδ' οὕτω κα-
ταστολή τις καὶ ὑποχάλασις τοῦ πάσχοντος
μέρους ἐγίνετο, ἀλλ' ὅ, τε ὄγκος ἀεὶ ἐπὶ
μεῖζον ἤρετο ἐπὶ δακτύλῳ τε δάκτυλον,
καὶ καρπὸν ἐπὶ παλάμῃ εἶτα πῆχυν, ἐπὶ
δὲ τούτῳ βραχίονα ἐπενέμετο τὸ δεινὸν καὶ βασιλεὺς τῶν χρηστοτέρων ἐλπί-
δων ἀπήγετο, ἀμέλει καὶ τοῖς μὲν ἰατροῖς ἠπορημένοις παντάπασιν ἐδό-
κει τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως ἀποτεμεῖν ἐς μηρὸν ἀνδρεῖον ἀδρυνθεῖσαν

xa, pharetram de latere ob-
liquè ſuſpenſam, & venenatis
telis refertam euertit: per-
ſtrictâque vna ſagitta cute,
quæ inter extremos digitos
eſt, veneno ſerpente & diſ-
currente, atq; vſq; ad vitalia
progreſſo, & quicquid oc-
cuparat, paulatim ſtupefaci-
ente, non multo pòſt è vita
diſceſſit. Tamen id vulnus
principio neglectum, men-
branæ calcibus detractæ im-
poſitione, quam excoriatio-
nem vocant, medicatus eſt:

Neglectum vulnus ſtatim medicabile.

qua ancipiti ratione ſaniem
cruentam vulneris reprime-
re conabatur. veſperi in ca-
ſtra reuerſus, & cœnatus,
noctem citra moleſtiam ex-
egit. Poſtridie verò tumeſ-
cente & ardeſcente vulnere,
ac cruciatu vrgente, medicis
caſum eum exponit. Qui tu-
more manus viſo, & medi-
camento, quo vſus erat, per-
quiſito, id tanquam contra
medicam rationem adhibi-
tum, repudiarunt: atque a-
lia attulerunt, quæ ardorem
illum lenirent. Sed quum ijs
nihil proficerent, ad ſectio-
nem conuerſi, ne ſic quidē
aſſlicto membro aliquid o-
pis attulerunt. Nam tumor
ſubinde augebatur, à digito
in digitum, vſque ad iunctu-
ram manus, & cubitum, ip-
ſumque brachium peruaga-
to malo. Imperator igitur
ſpem ſalutis abiecit: & me-
dicis æſtuantibus, manum
eius inſtar virilis femoris

Medicorum inutilia remedia, morte accedēte.

Venenati vulneris efficacia.

Spes ſalutis abiecta.

tumefactam, resecare visum est: quum ne sic quidem affectę partis sanatio certa esset. At Imperator, qui priorem etiam sectionem vniversi mali causam esse perspiceret, dictis eorum non annuebat, sed ægrotus decumbebat, spreta ancipiti curatione: atq; celeberrimo resurrectiōis Christi die, diuina mysteria percipit. & in cœna aulæ foribus apertis, quosuis ingredi, & petere quæ vellent, permisit: idemque & postridie, monitu Ioannis Magni Domestici fecit: epulis quæ appositæ erant, inter eos qui astabant, distributis: semotisque arbitris, de Imperij successore deliberare instituit. Enimuero valle in qua castra habebat, ingenti pluuia inundata, etiam lectulus eius impetu decurrentis aquæ est auectus, quum illud oraculum,

[Margin: Et remediorum violentiorum contemptus.]

[Margin: Pietas & magnificentia principis moribundi.]

[Margin: Oracula de obitu Ioannis.]

Cades aquosis improuisus in locis, subinde in ore haberet. Qui verò Imperatorum successiones & mutationes peruestigant, illud etiam euentu comprobatum esse ferunt

Heu coruis esca eris miser voracibus: id oraculum partim ad nigra & stridentia ferramenta, quibus manus eius vsta esset, partim ad cognomentum montium pertinere existimantes.

12 Deinde conuocatis cognatis, amicis atque magnatibus, productoque Manuele filio natu minimo, huiusmodi orationem habuit:

τῇ φλεγμονῇ, κατ' ἀμφήριστον μέντοι καὶ τότε τοῦ πάσχοντος μέλους ἴασιν. βασιλεὺς δὲ καὶ τὴν προτέραν τομὴν αἰτίαν τοῦ ξύμπαντος κακοῦ ξυνορώμενος, οὐδ' ὅλως τοῖς λεγομένοις ἐπένευσεν, ἀλλ' ἔκειτο κάμνων, τὸ τῆς θεραπείας παριδὼν ἀμφίλογον. ἐπιστάσης δὲ τῆς πανδήμου ἡμέρας τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως, τῶν θείων μυστηρίων ἐν μεθέξει γίνεται, καὶ πρὸς τὸ δεῖπνον ἀναπεσὼν, ἀνῆκε τὴν αὐλαίαν πᾶσι τοῖς εἰσιέναι καὶ δεηθῆναι θέλουσι· καὶ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ τὸ αὐτὸν διαπραξάμενος τρόπον, ὑποθήκῃ τοῦ μεγάλου δομεστίκου Ἰωάννου, καὶ τὰ παρατεθέντα βρώματα τοῖς παρεστῶσι διανειμάμενος, καθ' ἑαυτὸν ἔκτοτε ἰδιάσας, περὶ τοῦ διαδόχου τῆς βασιλείας ἐγνώκει σκέπτεσθαι. ὑετοῦ δὲ κατενεχθέντος ῥαγδαίου, καὶ τῆς κοιλάδος καταρρύτου γενομένης, ἐφ' ἧς ἐστρατοπέδευτο, ἥ, τε βασιλέως κλίνη μετεφέρετο πρὸς τὸ καταρρεῦσαν ὕδατος μέρος· καὶ αὐτὸς ἦν ἐπὶ στόματος ἔχων τὸ φάσκον οὕτω χρησμῴδημα,

Τόποις δ' ἐν ὑγροῖς καὶ παρ' ἐλπίδα
πέσῃς.

οἱ δὲ τὰς τῶν βασιλέων διαδοχὰς καὶ μεταθέσεις φιλοκρινοῦντες, καὶ τοῦτο πέρας εἰληφέναι ἔλεγον,

ὢ πῶς γενήσῃ βρῶμα δεινῶν κοράκων.

πῇ μὲν ἐς τὰ μέλανα καὶ σίζοντα σιδήρια τὸ παλαίφατον τοῦτο λόγιον ἀφορᾶν ἰσχυριζόμενοι, δι' ὧν ὁ καυτὴρ τῇ χειρὶ τοῦ βασιλέως ἐπενήνεκται, πῇ δ' ἐς τὸ τῶν βουνῶν προσώνυμον ἐφ' ὧν ἐκεῖνος κατεσκηνώκει τὸ προφοίβασμα ἀπολύοντες.

Ἐκκλησιάσας δ' ἔπειτα τὸ συγγενὲς καὶ φίλιον καὶ ὁπόσον ἐν ὑπεροχαῖς τε καὶ ἀξιώμασιν ἦν, καὶ παραστησάμενος τὸν ὑστερογενῆ παῖδα τὸν Μανουήλ, τοιάδε ἔλεξεν· οὐκ

ἐλπίσι

ἐλπίσι μὲν ταῖς ὁρμωμέναις, ἄνδρες Ῥω-
μαῖοι, Συρίαν κατέλαβον, ἀλλ' ᾤμην τῶν
προτέρων εὐκλεέστερα ἔργα ἐνδείξασθαι,
καὶ λούσασθαι μὲν ἀδεέστερον ἐν Εὐφρά-
τῃ, καὶ τῶν τούτου ναμάτων πλησμίως ἀρύ-
σασθαι· ἰδέσθαι δὲ καὶ Τίγρειδα ποταμὸν, καὶ
διαθερίσαι τοῖς ὅπλοις τὸ ἀνθιστάμενον,
ὅσον τε προστρέπεται τοῖς Κίλιξι, καὶ ὅσον τοῖς
καὶ τὴν Ἄγαρ προσνένευκε, διαπτῆναι δὲ καὶ
ὡς οἱ βασιλεῖς τῶν ὀρνίθων, εἰ καὶ μέγα
τοῦτο εἰπεῖν ἐστι, πρὸς Παλαιστίνην αὐ-
τὴν, ὅπου τὸ τῆς ἡμετέρας φύσεως πτῶμα
πεσὸν ἀνήγειρεν ὁ Χριστὸς ἐπὶ σταυροῦ τὰς
χεῖρας διεὶς, καὶ μικραῖς ῥανίσι κόσμον ὅ-
λον εἰς ἕνωσιν ἀγαγών· ἀναβῆναι δὲ καὶ εἰς
τὸ ὄρος κυρίου, κατὰ τὸν ψάλλοντα, καὶ στῆναι
ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ· μετελθεῖν δὲ πολέμου
νόμῳ, καὶ τοὺς κύκλῳ πολεμίους· ὅπερ ὡς
τὴν πάλαι κιβωτὸν οἱ ἀλλόφυλοι, τὴν τοῦ
κυρίου σορὸν πολλάκις εἷλε δορύκτητον.
ἐπεὶ δὲ οἷς τρόποις τὸ θεῖον ἐπίσταται, οὐ-
κουν δέδοται πέρας τὰ προσδοκώμενα,
ἀντιστῆναι μὲν ὅλως οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἐπὶ
τοῖς ὁρωμένοις χρεὼν ἀντειπεῖν. τίς γὰρ
Θεοῦ σοφώτερος; ἢ τίς μετελεύσεται νοῦν κυ-
ρίου, καὶ μεταμείψει τὰ τούτου κρίματα ὑ-
φελέσθαι ἢ προσθεῖναι τούτοις δεδυνημέ-
νος; σφαλεραὶ μὲν γὰρ αἱ τῶν ἀνθρώπων
ἐπίνοιαι, ἡ δὲ τοῦ κυρίου βουλὴ ἀνεπιποίητός
τε καὶ ἀμετάπτωτος. ἐν πολλοῖς δ' ὅσοις
εὐχάριστος ἔχων δείκνυσθαι περὶ τὰ κατ' ἐμὲ
συμφερόντως οἰκονομήσαντι, ἃ καὶ ἀριθ-
μὸν ὑπερπέπαικε σύμπαντα, περὶ τέως αὐ-
θομολογήμενος ἐφ' οἷς ἐμεγάλυνε τοῦ
ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν ἔλεος ἐπ' ἀκεραστῆς
ἡμῖν καὶ τῶν λεγομένων εἰδήμοσι τάδε φη-
μί. ἐκ πατρὸς βασιλέως ἔφυν, ἀρχῆς γε-
γένημαι τῆς ἐκείνου διάδοχος, οὐδὲν ἀπε-

Non equidem ea ſpe, quam videtis, Quirites, Syriam ſum ingreſſus: ſed virtutem maiorum me ſuperaturum opinabar, & ſecurius in Euphrate lauaturum, & ad ſacietatem latices eius hauſturũ eſſe: viſurumque etiam Tigrim fluuium, & omnes aduerſarios armis profligaturum, quicunque verſus Ciliciam vergunt, & ad Agarenos defecerunt, atque aquilæ inſtar (quamuis hoc magnum dictu videatur) in ipſam Paleſtinam tranſuolaturum: vbi Chriſtus, extenſis in cruce manibus, naturæ noſtræ ruinam ſuo caſu erexit, & paruis guttis totum mundum vniuit: ac mõtem Domini conſcenſurum, vt Pſalmographus ſcribit, atque in loco eius ſancto ſtaturum eſſe: & hoſtes qui in circuitu ſunt, belli iure aggreſſurum: qui, vt olim arcam barbari, ſic ipſi loculum Domini ſæpe iam armis occuparunt. *Quia verò expectatio mea me fruſtrata eſt (qua de cauſa, Deus nouit) reſiſtere omnino haud licet: nec iis quæ coràm cernũtur, refragari Quis enim eſt Deo ſapientior? aut quis Domini animum explorabit? eiuſque iudicia vel addendo vel detrahendo mutabit? Nã hominum quidem cogitationes lubricæ ſunt: Dei verò conſilium non eſt irritum, nec mutabile.* Quum autem multa ſint diuinitus in me collata beneficia, ac numero penè nullo comprehendi queant: audientibus vobis, iisdémque teſtibus, diuinam erga me beneficentiam grata voce prædicabo. Patre Imperatore natus ſum, illi in Imperio ſucceſſi: nihil eo-

Cogitationum humanorũ maximus ambitus, ſed admodum tenuis & euanidus.

Deus enim ſolus nouit quid expediat: cuius volũtati reſiſtere non licet.

Immo eius beneficentia grata voce prædicanda eſt.

rum quæ acceperam, amisi. An verò prudentis & fidelis ministri instar, talentum regni, diuinitus mihi creditum auxerim, aliis considerandum & commemorandum relinquo: quamuis & ipse citra molestiam ea prædicare queam, nullaque cum ostentatione, sed miraculorum Dei celebratione.

Mortalis & moribundus homo, etiã princeps, de suis gestis sẽtire debet.

Oriens & Occasus bella me gerentem viderunt: gentes, quæ in vtraque continente habitant, sum aggressus. parum in palatio mansi, vitam pene in tabernaculis exegi: semper vt sub dio agerem, operãm dedi. Tellus hæc, in qua castra habemus, bis me iam aspexit. Multum temporis intercesserat, ex quo Persæ & Arabes Romanum exercitũ non viderant: hunc formidarunt, Deo duce, meque ministro, nobisque multis vrbibus cesserunt, quas adhuc obtinemus, quęque nostris imperatis parent. *Faxit Deus, vt ego qui pro Christiano populo arma circuntuli, illic æternam hæreditatem adipiscar, quam mansueti, acceptique Deo cõsequentur: vestris verò manibus robur & vires addat contra populos qui bellis student, quique sacrosanctum Dei nostri nomen non inuocant. Id autem fiet, si vos successus à dextra altissimi, & excelso eius brachio pendere statueritis: & dux vobis diuinitus contigerit, non truculentus, suo que non respondens nomini, aut perplexo ingenio, & ventris ac gulæ mancipium: qui à palatio non magis quàm penicillo &*

Pio voto suos ad bene agendum animare.

De optimo successore relinquẽdo cogitare & disserere.

βαλόμενην ὧν εἰς χεῖράς μοι παραδέδωκεν. εἰ δὲ κατ' εὐγνώμονα καὶ πιστὸν ὑπηρέτην, ἐπεξειργασάμενην τὸ παρακεθέν μοι θεόθεν τῆς βασιλείας τάλαντον, ἄλλοις σκοπεῖν καὶ λέγειν ἀφίημι· καὶ αὐτὸς δὲ ἀνεπαχθῶς διηγησαίμην ἄν, οὐκ ἐναβρυνόμενος. ἀλλὰ τὰ περὶ ἐμὲ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ διηγούμενος, ἕως με καὶ δυσμὴ μαχόμενον ἔβλεψε, τὰ πρὸς ἄμφω τὰς ἠπείρους ἔθνη μετῆλθον· ὀλίγα τοῖς ἀνακτόροις προσέμεινα· ὁ βίος σχεδόν μοι ἅπας ἐπὶ σκηνῆς, καὶ τὸ αἰθριάζειν ἀεί μοι περιεσπούδαστο, ἡ γῆ αὕτη ἐφ' ἧς νῦν στρατοπεδευόμεθα, δίς με ἤδη προσέβλεψε, καὶ ἦν μακρὸς ἐξ οὗ χρόνος ὀφθαλμοῖς οὐκ εἶδον στρατιὰν Ῥωμαίων Πέρσαι καὶ Ἄραβες. ταύτην ἔφριξαν ἄρτι ἐφ' ἡγεμόνι Θεῷ καὶ ὑποστρατηγῷ ἐμοί, καὶ πολλῶν πόλεων ἡμῖν ὑπεξέστησαν, ὧν ἐς δεῦρο κύριοι καθεστήκαμεν, οἳ καὶ ζῶσι κατὰ τὰ ἡμέτερα προστάγματα. καὶ δοίη κύριος ὁ Θεὸς ἐμοὶ μὲν ὑπερηγεμονεύσαντι τοῦ τῶν Χριστιανῶν πληρώματος, κλῆρον ἐκεῖ καὶ μερίδα ἀΐδιον, ἣν οἱ πρᾳεῖς καὶ εὐάρεστοι αὐτῷ ἀπολήψονται· ὑμῖν δ' ἔτι κραταιῶσαι τὰς χεῖρας καὶ ἐνισχύσαι κατὰ τῶν τοὺς πολέμους ἐθελόντων ἐθνῶν, καὶ παρ' οἷς οὐδαμῶς ἐπικέκληται τὸ ἅγιον, καὶ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὄνομα. ἔσεται δὲ ταῦτα εἰ καὶ ὑμεῖς τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου καὶ τοῦ ὑψηλοῦ βραχίονος ἐξαρτᾶτε τὸ κατορθούμενον, καὶ ἡγεμὼν ἡμῖν θεόθεν δοθήσεται, μὴ δημοβόρος τις καὶ τὴν κλῆσιν ψευδόμενος, ἢ τὸ ἦθος ἀνώμαλος, καὶ περὶ τράπεζαν κεκυφώς, καὶ ὀχῶν ἀεὶ τοῖς δακτύλοις τὸν κύαθον, καὶ τῶν ἀνακτόρων μηδαμῶς ἀποσπώμενος, ὅσα καὶ οἱ ἐν τοῖς τοίχοις διὰ ψηφίδων καὶ χρωμάτων εἰκονιζόμενοι, ὅτι καὶ φιλεῖ πως τῇ κατὰ τὸν ἄρχοντα διαθέσει συνδιατίθεσθαι τὰ πάντα

καὶ

καὶ ἕπεσθαι. ἅτε γὰρ δι' αὐτὸν ἀρχῆθεν γε-
νόμενα, κακυνομένου μὲν τοῦ δὲ καὶ αὐτὰ
μεταβάλλεται· ἀγαθυνομένου δὲ πάλιν
πρὸς τὴν ἐναντίαν φορὰν ἐπανίασιν, ὡς τοῦ
Θεοῦ κατὰ τὸν Δαβὶδ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ εὐθέσιν
ἀγαθύνοντος, τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς
στραγγαλίας μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν
πονηρίαν ἀπάγοντος. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ
διαδεξομένου μοι τὴν ἀρχὴν μετὰ τὴν
ἐμὴν ἐκβίωσιν, ἥ τις δὴ καὶ ἐφέστηκεν ἤδη
ἀνυπεξάλυκτος, εἰπεῖν τι προάγομαι,
χρεὼν τοῖς εἰρημένοις προσχεῖν. ὅτι μὲν γὰρ
ὡς πατρῷος κλῆρος εἰς ἐμὲ τὸ βασίλειον
ἐπικαταβέβηκεν· οὐ δέομαι λέγειν ὡς
οὐδέ τις ἕτερος λαμπτῆρα τῆς ἡμέρας
ἀποφαίνειν τὸν ἥλιον. ὁρῶν δὲ τὴν πρὸς πα-
τρὸς τηρηθεῖσαν ἐπ' ἐμοὶ τάξιν, κἀπὶ τοὺς
ἐξ ὀσφύος μου προελθόντας διαβῆναι
προθυμουμένους ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ἑνὸς τῶν
ἔτι περιόντων μοι τοῖν δύω παίδων (Ἰσαά-
κιος οὗτοι καὶ Μανουὴλ) ἄρχεσθαι γλι-
χομένους, καὶ μηδὲ αὐτὴν τὴν ἐπιλο-
γὴν ἑαυτοῖς, τῇ δ' ἐμῇ ψήφῳ ἀνατιθέν-
τας· φημὶ δὴ ὡς ἡ μὲν φύσις τοῖς πρωτο-
τόκοις παρὰ τῇ τάξει ἐμμένουσα, τὰ πρω-
τεῖα βραβεύειν εἴωθε. παρὰ δὲ Θεῷ οὐχ
οὕτως ἐν ταῖς τῶν προβλήσεων μεγίσταις
ἀεί πως φιλεῖ γίνεσθαι. ἀναλογίσασθε τὸν
Ἰσαὰκ, τὸν Ἰσμαὴλ κατὰ γέννησιν δευτε-
ρεύοντα, τὸν Ἰακὼβ μετὰ τὸν Ἠσαῦ νη-
δύος ἐκθορόντα τῆς μητρικῆς, τὸν Μωϋ-
σῆν τοῦ Ἀαρὼν ὕστερον, τὸν Δαβὶδ αὐτὸν μι-
κρὸν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς ὄντα καὶ τοῦ πατρι-
κοῦ οἴκου νεώτερον, καὶ ἑτέροις δὲ ὡς πλεί-
στοις. οὐ γὰρ τὸ θεῖον ἐς πρόσωπον κατ' ἄν-
θρωπον ἀφορᾷ, καὶ βραβεύει τῷ χρόνῳ
τὰ τίμια πολιαῖς, καὶ ἡλικίαις προκεί-
μενον, ἀλλ' εὐγενείᾳ χαῖρον ψυχῆς ἐπὶ τὴν

coloribus expressæ imagines, auellitur. Nam vt principis mores sunt, ita res ferè administrantur, vt pote à quo pēdeant: qui si ignauus sit, ruunt in deterius: sin bonus est, & strenuus, eriguntur, & florēt. Quippe Deus, Dauide authore, bonos & integros prouehit, distortos verò cum iniquis in barathrū præcipitat. Quum autem de successore Imperij post obitum meū, qui iam instat ineuitabilis, dicēdum sit, vos auscultare æquū est. Imperiū, vt pàtrimonium ad me venisse, dictu non magis necessariū est, quàm lucernā, quod aiunt, in meridie accendere. Cùm autem vos paternū in me suffragiū approbasse, & in filios meos eodē affectos esse modo videam, & vni ex meis filiis (quorum duo adhuc superstites sunt Isaacius & Manuel) obtemperare velle: neque delectum ipsos vsurpare, sed meæ censuræ permittere: Equidem fateor, naturam principatum natu maioribus deferre solere. Deū verò in designandis regibus aliam rationem plerumque sequi animaduerto. Cogitate Isaacū natu minorem Ismaele, Iacobum post Esaū materno vtero exiliisse, Mosem Aarone iuniorem, Dauidem & statura & ætate minimum fuisse inter fratres, aliósque plurimos. *Nec enim Deus humano more personæ rationem habet, nec pretia rerum, canis & ætate metitur: sed indolem animi, mansuetudinem, lenitatem intuetur,*

Eumque tidem nominare, si modò leges patriç id iubēt.

Naturæ & Dei nō semper idē iudicium.

Deus nequaquā est personarum acceptor.

mandatorúmque suorum obseruationem. Quibus de causis ego quoq; corruptrici naturæ in multis nō obsequor, sed eius institutis, vt pusillæ mulierculæ consiliis, in rebus grauioribus repudiatis, Deum omnis prauæ affectionis expertē, authorem sequi malo. Quòd si citra vllā controuersiam Imperium Isaacio, filio natu grandiori, tradendum esset, nihil verbis esset opus, ad filii vtriusque declarandum ingenium. Sed quum ad natu minorem, Manuelem, id inclinet: ad vulgi malas suspiciones declinandas, & opinionem eam euitandam, ne affectu potiùs, quàm iudicio, minorem maiori anteponam: aliquid de hac re dici par est, atque adeò necessarium. *Cupiditatum non magis vnum genus ac ratio est, quam formarum: quæ, quum ex æquo homines simus omnes, maximam varietatem habent. Alii aliis rebus afficimur, neque omnes ex æquo iisdem delectamur. Alioqui nec à Deo nos, nec alii ab aliis accusaremur: quippe qui iisdem voluptatibus necessariò caperemur, eadémque consilia iniremus.* Sic filij quoque mei, quamuis eodē patre nati, tamē diuersis præditi sunt ingeniis. Qui, etsi ambo & viribus corporum, & dignitate vultuum, & animorū grauitate, præcellunt, tamen natu minor Manuel ad Imperii administrationem aptior mihi videtur. Nam Isaacius sæpius ira percitus mihi astitit,

Rationem reddit cur imperiū Manueli deferat.

Exordio à diligenti ingeniorum in filiis elucentium cōsideratione desumpto.

Quibus etsi ambo illustribus, minor natu aptior ad impe rādum censetur.

Isaacius iracundus.

περιττὸν βλέπῃ καὶ ἡμερῶν, καὶ τὸν αὐτοῦ φυλάττοντα τὰ ἐντάλματα. κατὰ ταῦτα τοιγαροῦν καὶ αὐτὸς οὐ τῇ δεκαςείᾳ φύσει τὰ πολλὰ χαριζόμενος, ἀλλὰ τοῖς θεσμοῖς αὐτῆς ὅσα καὶ γυναικὸς σμικρογνώμονος διαβούλια, ἐν τοῖς καιρίοις παρακρουόμενος πράγμασι· μιμεῖσθαι μᾶλλον προάγομαι τὸν προσωποληψίας πάσης ἀνώτερον Θεόν. εἰ μὲν οὖν κατὰ τὸ ἀναμφίλογον ἐς τὸν καθ' ἡλικίαν προήκοντα παῖδά μοι τὸν Ἰσαάκιον μετέβαινεν ἡ ἀρχή· κατ' οὐδὲν ἄν μοι λόγων ἐδέησεν, εἰς παράστασιν τῆς ἀμφοῖν μοι τοῖν παίδοιν φύσεως. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸν ὑστερότοκον Μανουὴλ ἡ βασιλεία μᾶλλον προσνένευκεν· ἐκκλίνων τὸ καχύποπτον τῶν πολλῶν καὶ τὸ δόξαι παρά τισιν ὡς φίλτρῳ μᾶλλον, καὶ οὐκ ἀρετῇ προστιθέμενος, τοῦ προτέρου παιδὸς τὸν ὑστερότοκον προτετίμηκα· ἀναγκαίως τὰ εἰκότα ῥηθήσεται· οὐ μία τίς ἐστι τῷ φύσει τῶν ἐπιθυμιῶν ὁδὸς, ἀλλ' εἰς ἀτραποὺς παμπόλλας διέσχισται, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν σωμάτων μορφώματα, εἰ καὶ τὴν αὐτὴν ἄνθρωποι φύσιν ἐκληρωσάμεθα. ἄλλαις γὰρ ὀρέξεσιν ἄλλοι προσπάσχομεν, οὐδὲ χαίρομεν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ταῖς αὐταῖς. εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, εἴχομεν ἂν καὶ πρὸς Θεοῦ καὶ πρὸς ἀλλήλων τὸ ἀνεπέγκλητον, ὡς ταῖς αὐταῖς ἡδοναῖς τε καὶ γνώμαις ἀναγκαστῶς ἐπιχαίνοντες. καὶ τῶν υἱέων μοι γοῦν ἡ δυὰς, εἰ καὶ ἐκ πατρὸς ἑνὸς προελήλυθεν, εἰς γνώμας ἀπομερίζεται διαφόρους. καλοὶ μὲν γὰρ ἀμφότεροι, καὶ ῥώμῃ σώματος, καὶ εἴδους σεμνότητι, καὶ φρενῶν βαθύτητι διαπρέποντες· καλλίων δέ μοι ὡς μάλιστα διαδείκνυται περὶ τὴν τῆς ἀρχῆς κυβέρνησιν ὁ ὑστερογενὴς Μανουήλ. ὁ μὲν γὰρ Ἰσαάκιος ἀκρόχολος πολλάκις παρέστη

μοι

μοι, καὶ ἀφ' ἧς ἔτυχε προφάσεως πα-
ροξυνόμενος, ἐν τῷ νοσεῖν ἀμετρίαν
θυμοῦ, ὃς ἀπόλλυσι καὶ σοφοὺς, καὶ δι' ὃν
μετ' ἀβουλίας οἱ πλεῖστοι πράσσουσιν. ὁ δὲ
σὺν τοῖς λοιποῖς τῶν ἀρετῶν ὁρμαθοῖς, ὧν
οὐδ' Ἰσαάκιος ἀπεξένωται, οὐδὲ τοῦ κα-
λοῦ χρήματος ἀπῴκισται τῆς πρᾳότητος,
εὐμαρῶς ἐνδιδοὺς πρὸς τὸ χρήσιμον, καὶ
πειθηνίῳ λόγῳ δεικνύμενος. ἐπεὶ δὴ
τοίνυν ἀκακίᾳ μᾶλλον καρδίας, ᾗ καὶ
Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς καὶ προφήτης ἐκέκα-
στο, ἢ χειρὶ ψηλαφώσῃ τὸ ξίφος, καὶ γνώμῃ
λεπτουργησάσῃ τὰ τῶν ἀρχομένων πλημ-
μελήματα, φιλοῦμεν ὑπάγεσθαι ἄνθρω-
ποι, τὸν Μανουὴλ ἐς βασιλέα κατὰ τόδε προ-
κέκρικα. δέξασθε τοίνυν τὸν μείρακα,
καὶ ὡς θεόχριστον ἄνακτα, καὶ ὡς δι' ἐπιψη-
φίσεως ἐμῆς βασιλεύοντα. ὅτι δὲ καὶ Θεὸς
αὐτὸν εἰς βασιλέα προκέκρικε καὶ προώ-
ρισε, τεκμήριον αἱ πολλαὶ προῤῥήσεις,
καὶ τὰ τῶν θεοφιλῶν ἀνδρῶν προθεσπίσμα-
τα, ἃ πάντα βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Μα-
νουὴλ προκατήγγελλον. τὸ δὲ καὶ τοὺς παρ'
ἐμοῦ προκριθέντας πρότερον εἰς τὸ ἄρ-
χειν υἱέας μοι τεθνηκέναι, ἀπεῖναι δὲ καὶ τὸν
κατὰ γένεσιν μετ' ἐκείνους εἰς τὴν βασι-
λείαν καλούμενον Ἰσαάκιον, ποῦ θήσει τις;
ἢ πάντως καὶ ταῦτα σύμβολα εἴποιμεν
ἂν ἐναργέστατα, τοῦ τὸν Θεὸν οὐχ ἕτερον
βούλεσθαι, τὸν δὲ Μανουὴλ τὰ σκῆπτρα τῶν
Ῥωμαίων χειρίζεσθαι; εἰ δέ τις ἐθέλει σκο-
πεῖν, οὐδ' ἐμὲ τὸν πατέρα ἐπόψεται δῶ-
ρον παντάπασι τῷ παιδὶ τὴν βασιλείαν
βραβεύοντα, καὶ τῇ διαδοχῇ τοῦ γένους τὸ
ὅλον προσρέποντα, ἀλλὰ καὶ ἆθλον ἀρε-
τῆς τὴν προχείρισιν αὐτῷ παρεχόμενον.
ἴστε γὰρ, ἴστε ὅσα καὶ παρ' ἡλικίαν ἐν Νεοκαι-

& quauis de causa bile effer-
uescente, moderari animo
non potest: quæ res inimi-
cissima consilio, sapientes
perdit. Alter verò præter a-
liarum virtutum chorum, à
quibus nec Isaacius alienus
est, nec à clemētia quidem,
re preclarissima, abhorret:
sed in loco cedere, & obse-
cundare nouit & rationis
imperium sequitur. Quo-
niam igitur animi candori,
quo & Dauid rex, idémque
propheta, ornatus fuit quā
ensiferæ manui, & ingenio
in subtiliter exquirēdis sub-
ditorum delictis intento,
parēre malumus homines:
Manuelem imperatorē cre-
andum esse duxi. Quare a-
dolescentē suscipite, vt Im-
peratorem diuinitus desi-
gnatū, & meo suffragio Im-
perium capessentē. Ac cum
à Deo prælatum & præde-
stinatum esse ad Imperium,
argumēto vobis sint multæ
prædictiones, & diuinorum
hominū præsagia: quæ om-
nia Manuelem Romanorum
imperatorem fore prænun-
ciarunt. Iam quód filii mei
antè Imperio destinati, ob-
ierunt: & is abest, cui id
post illos naturę lege debe-
tur: quis aliter accipiat, ni-
si ea quoque argumenta es-
se euidentissima Deum non
velle alium, nisi Manuelem,
sceptris Romanorū potiri?
Quòd si quis consideret, me
non omnino gratis filio cō-
ciliare Imperium, atque in
eius successionem propendére: sed virtutem eius hac designatione
remunerari deprehendet. Scitis enim, scitis, quæ ad Neocæsariam præ-

Manuel moderatus.

Ideo præfertur natu maiori.

Quum etiā ad imperiū à Deo vocari videatur, multis præsagiis.

Fratrum excessu.

Virtutū suarum meritis.

ter ætatem facinora ediderit, & in illustri illa contra Persas impressione, ob quã vt ego pater sollicitus, & in maximo de charissimo filio metu fui: ita eâdem, res Romana cõfirmata est. Hæc Ioanne loquuto, consilium cum eiulatu verbis eius assẽsum, Manuelem tanquam sorte suffragióve lectum, cupidè Imperatorem accepit. Deinde ad filium conuersus pater, post vtiles admonitiones, eum Imperatorio diademate ornat, & chlamyde prætexta induit. His peractis, Romanæ legiones conuocatæ, Manuelem Romanorum imperatorem salutarunt, vnoquoque procerum cum sua cohorte seorsim stante, & nouum Imperatorẽ clara voce consalutante. Deinde prolatis diuinis oraculis, studium quisque suum & fidem confirmat. Harum rerum omnium dux & author fuit Magnus Domesticus, eo cõsilio, vt ambitiosorum hominum vanitatem & motus, & plurimorum concursum ad quosdam regij generis homines sedaret: qui prærogatiuam ætatis, vt magnum quiddã, & venerabile, prætendentes, & Imperatoriam affinitatem exaggerantes, se Imperio digniores arbitrabantur. Quæ cũ transacta essent, aliquot diebus pòst Imperator moritur, anno Imperij vigesimo quarto, mẽse octauo: vir qui & principatum optimè administrauit, & vitam piam egit: moribus neque dissolutis

Omniũ consẽsu Manuel Imperator salutatur, et diademate ac vtilibus admonitionibus paternis ornatur.

Axuchus prudẽs consiliarius, Manuelis promotione turbarum ingẽtes flammas exstinguit.

Ioannis Comneni obitus & elogia.

στρατεία ἠρίστευσε, καὶ τὴν κατὰ Περσῶν γενναίαν ἐκείνην ἐμβολὴν, δι' ἣν ὁ μὲν πατὴρ ἔγωγε ἠγωνίων, περὶ τῷ φιλτάτῳ παιδὶ τὰ μέγιστα δεδιὼς, τὰ δὲ Ῥωμαίων ἀνεῤῥώσθη πράγματα. ταῦτα ὁ μὲν βασιλεὺς Ἰωάννης ἐφθέγξατο· ἡ δ' ἐκκλησία ἐπικωκύσασα τοῖς εἰρημένοις, τὸν Μανουὴλ ὡσεὶ κληρωτὸν, εἴτε καὶ χειροτονητὸν ἀσμένως εἰς βασιλείαν ἐδέξατο· ἔπειτα δὲ τὸν λόγον πρὸς τὸν παῖδα μετενεγκὼν ὁ πατὴρ, καὶ τούτῳ παραινέσας τὰ σύμφορα, ταινίᾳ διαδεῖ τῇ βασιλικῇ, καὶ τὴν χλαμύδα ἐπενδύει τὴν περιπόρφυρον. ἐπὶ δὲ τούτοις συναθροισθέντα κατὰ πρόσκλισιν τὰ στρατεύματα, βασιλέα Ῥωμαίων ἀνεῖπον τὸν Μανουὴλ, ἑκάστου τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως διακεκριδὸν ἐφισταμένου, καὶ διαζανοῦντος τὴν εὐφημίαν τῷ νέῳ ἄνακτι. ἐφεξῆς δὲ καὶ τῶν θείων προτεθέντων λογίων, ἐπ' αὐτῶν ἐμπεδοῦνται τῷ Μανουὴλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως πρὸς παντός. ἦν δὲ ὁ τῶν δρωμένων τούτων εἰσηγητής τε ἅμα καὶ τελετάρχης, ὁ μέγας Δομέστικος· ἐκλῦσαι διανοούμενος ἐντεῦθεν, καὶ διαχαλάσαι τοὺς μετεωρισμοὺς, καὶ τῆς στάσεως τὰς τῶν φιλάρχων ἐφέσεις, καὶ τὰς τῶν πλείστων συνδρομὰς πρὸς ἐνίους τῶν προσγενοῦς τῷ βασιλεῖ, οἳ τὴν πρεσβυγένειαν ὡς μέγα τι καὶ αἰδέσιμον προβαλλόμενοι, καὶ τὸ κῆδος μεγεθύνοντες τὸ βασίλειον, ἑαυτοῖς τὸ ἄρχειν ὡς ἀξιωτέροις ἀπένεμον. τούτων δ' οὑτωσὶ τελεσθέντων, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης μεθ' ἡμέρας τὸν βίον ἐκλέλοιπε, βασιλεύσας ἔτη τέσσαρα πρὸς τοῖς εἴκοσι, καὶ μῆνας ὀκτὼ, ἀνὴρ καὶ τὴν ἀρχὴν ἄριστα διῳκηκὼς, καὶ Θεῷ εὐαρέστως βεβιωκὼς, καὶ τὰ πρὸς

ἦθος οὐκ ἔκλυτος, οὐδ' ἀκόλαστος, κἀπὶ ταῖς δωρεαῖς τε καὶ δαπάναις μεταδιώξας μεγαλοπρέπειαν· καὶ δηλοῦσιν αἵ τε διὰ χρυσίνων πρὸς τοὺς τῆς πόλεως οἰκήτορας συχναὶ διαδόσεις, καὶ τῶν ναῶν ὁπόσους καλλίστους καὶ μεγίστους ἐκ βάθρων ἐδείματο. ἀλλὰ καὶ δόξης ἐραστὴς ὑπὲρ ἄλλον ἅπαντα γεγονὼς τοῦ καταλιπεῖν ἐν τοῖς ἔπειτα μέγιστον ἑαυτοῦ ὄνομα τὰ πάντα τιμώμενος ἦν. τοσοῦτον δὲ καὶ τῆς τῶν οἰκείων εὐσχημοσύνης καὶ τοῦ αἰδήμονος τρόπου ἐξείχετο, ὡς καὶ κουρὰν περιεργάζεσθαι τριχὸς, καὶ τὸ τοῦ ποδὸς σκῦτος περιαθρεῖν, εἰ κατὰ λόγον, καὶ πρὸς τὸ τοῦ ὑποδουμένου σχῆμα ὑπέρραπται. αἰσχρολογίαν δὲ καὶ σπερμολογίαν τῆς ἐπὶ κοινῆς ἀκροάσεως, καὶ τὸ ἐν ἱματισμοῖς καὶ διαίταις ἄσωτον, ὅσα καὶ λύμην τινὰ βιοφθόρον, τῶν ἀνακτόρων ἀπεσάρωσε, καὶ τὸν ἐμβριθῆ χαρακτηρίζων σωφροσύνην, καὶ μιμητὰς ἑαυτοῦ τοὺς ὑπὸ χεῖρα εἶναι γλιχόμενος, πᾶσαν ἀρετῆς ἰδέαν μετιὼν οὐκ ἀνίει. οὐ μὴν ταῦτα γε πράττων, χαλεπὸν ἀπείχετο, καὶ δυσξύμβλητος ἦν καὶ δυσπρόσιτος, καὶ στυγνὸς τὴν ὄψιν, καὶ συνεφὴς τὴν ὀφρὺν, καὶ ἀεί πως ὑποσκυζόμενος. ἑαυτὸν δ' ἐν τῷ περιδήλῳ πάσης πράξεως ἀρίστης πίνακα προστιθεὶς, ἄγαν σχολὴν τὴν ἐκτὸς, καὶ τὸ περιορᾶσθαι ὑπὸ πλείστων ὅσα καὶ κώδωνα φλύαρον καὶ λάλον ὑποτρεπόμενος, καὶ κομψείαν σεμνὴν εἰσῳκίζετο, καὶ τὸν εὐτράπελον οὐ παρέτρεχεν, οὐδ' ἐπεῖχεν ἐπίπαν καὶ ἦγχε τὸν γέλωτα. ὀλίγα οὖν τοῦ ἐς ἄκρον ἀποσφαλεὶς ἐγκρατοῦς τε καὶ ἀσφαλοῦς, καὶ τῆς πρὸς ἐντελῆ ἀκρίβειαν βραχέα διεκπεσὼν, καὶ μηδένα διὰ ξυμπάσης αὐτοῦ

dissolutis neque intemperantibus, quique & in donationibus & insumptis magnificentiæ studuit. Id que declarant & crebrę aureorum in populo vrbano distributiones, & templa pulcherrima & maxima, è fundamentis extructa. Sed & gloriæ, præter alios omnes, appetentissimus fuit: in eo ponens omnia, vt maximum nomen apud posteros relinqueret. Domesticæ disciplinæ & decori tam diligens obseruator, vt & in tondendis capillis, & forma calceorum proportionem requireret. Inania & obscœna verba à publicis conuentibus:& luxum vestium ac mensarum, tanquam corruptelam & vitæ pestem, à palatio pepulit. Cumque exemplum disciplinæ semetipsum grauissimum proponeret, atq; omnes familiares imitatores sui efficere studeret, omne virtutis genus colere non destitit. Neque tamen interim à Gratiis alienus fuit, neque in aditu aut cõgressu asper, tetricus superciliosus aut inhumanus: sed cùm in publico actionum optimarum exemplar se præberet, per ocium à republica, remotaque turba quam tanquam tympanum obstreperum & garrulum cauebat: etiam comitatem honestam admittebat, & ab vrbanitate non abhorrebat, neque risum prorsus opprimebat.

Sit princeps solidæ gloriæ cupidus.

Disciplinæ domesticæ & decori diligens obseruator.

Optima hæc est populorum institutio, si princeps, subditis suis virtutũ exemplo præeat.

Et omnibus appareat benignus pater ac populi pastor.

Comitatem atque vrbanitatem decorã admittat.

Itaque quum parum à summa continentia & integritate recesserit, & ab exquisitissima vitæ ratione haud multum aberrarit, nec totius

Imperij tempore vel vita priuarit quenquam, vel quocunque modo corpora multarit, in hũc vſque diem omniũ laudibus celebratur, & decus quoddam Imperatorũ Comneniæ familiæ iudicatur: ne dicã, eum multos etiã ex ſuperioribus partim æquaſſe, partim ſuperaſſe.

Magni animi propriũ vt ſciat eſſe placidus trãquillusque, & iniurias atque offẽſiones ſemper deſpicere.

τῆς ἀρχῆς ἢ ψυχῆς στερήσας, ἢ ἐς τὸ σῶμα ὁσονοῦν λυμηνάμενος ἐπαινετὸς ἐς δεῦρο παρὰ πᾶσι λελόγισται καὶ κορωνίς, ὡς εἰπεῖν, τῶν ὅσοι Ῥωμαίων ἐκ τοῦ τῶν Κομνηνῶν γένους ὑπερεκάθισαν, ἵνα μὴ λέγοιμι, ὡς καὶ πολλοῖς τῶν ἀνόπιν ἀρίστων τοῖς μὲν ἡμιλλήσατο, τοῖς δὲ καὶ παρήνεγκεν.

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ. τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐν τόμοις ἑπτὰ θεωρουμένη.

***

NICETAE CHONIATAE LIBRI VII. DE REBVS gestis Manuelis Comneni, Imperatoris Romani.

BREVIARIVM.

1 Manuel Ioanni Comneno patri ſuccedens Iſaacium fratrẽ natu maiorẽ in monaſterio includit, & ſeditionis anſam præcidẽs, à Byzantinis ob animi & corporis dotes eximias cupidè ſuſcipitur.

2 A Michaele patriarcha diademate ornatus, & cum fratre reconciliatus, in Perſas mouet ſemel & iterum. vxorem duxit Alemannam quandam, egregia forma & heroico animo mulierem, quam negligit, & inceſtu polluitur.

4 Ioannem Hagiotheodoritem Imperij Cancellarium, & Ioannem Puxenum (cuius tenacitas ſordida, inhumanitas item & auaritia deſcribitur) ſupremum Quæſtorem conſtituit. Hagiotheodorites à Theodoro Stypiota loco pellitur. Manuelis virtutes, quæ paulò poſt immutantur.

3 Conradi Germanorum imperatoris expeditio Hieroſolymitana. Alemannorum legatis Manuel benignè reſpondet, ſed clam inſidiatur: & Græcorum legiones alemannicum exercitum, Philippo politani epiſcopi aulica facundia circunductũ, comitari iubet.

5 Alemannorum & Græcorum diſſidia. Exercitus Conradi incõmoda, quem Græci ferro, fraude, veneno, Manuelis iuſſu & exemplo, perſequuntur.

6 Turcas hoſtes infenſiſſimos Germanicus exercitus adoriri conſtituit. Conradi ad milites pia & acris oratio. Atrox pugna & illuſtris victoria de Turcis reportata.

1 Miniſtrorũ idoneorũ cõſilio & opera nouus princeps quã primum vtatur: ſi modò proſperè agere cupit.

MAnuel Imperator appellatus, Magnum Domeſticũ Ioannem Axu-

ἈΝαῤῥηθεὶς οὖν ὁ Μανουὴλ αὐτοκράτωρ, αὐθέως τὸν μέγαν Δομέστικον, ᾧ κλῆσις, ἦν Ἰωάννης, Ἀξοῦχος δὲ ἡ ἐπίκλη-

ἐπίκλησις, ἐς τὴν βασιλίδα πόλιν ἐξέπεμψε· σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸν χαρτουλάριον Βασίλειον, τὸν Τζιτζιλούκην, ὡς μὲν καὶ τὰ κατὰ τὴν νέαν διαθήσοντας βασιλείαν, καὶ προομαλίσοντας τὴν εἴσελευσιν, καὶ κατασκευασομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὰ εἰσόδια, μετελευσομένους δὲ καὶ τὸν σεβαστοκράτορα Ἰσαάκιον τὸν ἐκείνου ταυτόδαιμον. τὸν γὰρ αὐτοκράτορα δέος ὑπέθραττε, μήπως οὗτος τὸν τοῦ πατρὸς ἐνωτισάμενος θάνατον, καὶ τὴν εἰς τὸν ἀδελφὸν τὸν νεώτερον ἀνηκοῶς τῶν σκήπτρων μετάθεσιν, εἰς ἐναντίαν μοῖραν ἀποκριθῇ, καὶ περὶ τοῦ τῶν ὅλων αὐτὸς εἶναι κύριος διαμιλληθῇ, ἅτε ἀπὸ γενέσεως εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας καλούμενος, καὶ κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν τότε παρὼν, καὶ τῶν ἀνακτόρων ἐντὸς αὐλιζόμενος, ἔνθα τῶν χρημάτων αἱ σωρεῖαι εἰσὶν ἀποκείμεναι, καὶ τὰ τῶν κρατούντων γνωρισικὰ περιβλήματα. ὁ Ἰωάννης τοίνυν καταταχύνας τὴν πόλιν εἴσεισι, καὶ τὸν Ἰσαάκιον, ἀγνῶτα ἔτι ὄντα τῶν γινομένων, αἱρεῖ, καὶ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος εἵργνυσιν, ἣν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννην ἔχει δομήτορα. καὶ ὁ μὲν μετὰ τὴν κατάσχεσιν, τὴν τοῦ πατρὸς ἀναμαθὼν τελευτὴν, καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀνάρρησιν ἐνηχηθεὶς, οὐκ εἶχεν ὅ,τι καὶ διαπράξαιτο, δεινὰ πάσχειν λέγων, καὶ πέραν δίκης ξύμπαντος, καὶ ὡς ἐπαινετέα ἡ τάξις, ὑφ᾽ ἧς διακρατεῖται τὸ πᾶν· ἀπῆλθε, φησὶν, Ἀλέξιος θανάτῳ πεσὼν, ὁ τῶν ἀδελφῶν πρωτότοκος, καὶ τῆς πατρῴας ἀρχῆς κληροῦχος· ἐπηκολούθησε τούτῳ Ἀνδρόνικος τῷ προτέρῳ ὁ δεύτερος, καὶ τὸν νεκρὸν εἰσάγων τοῦ ἀδελφοῦ διαπόντιον, μετὰ βραχὺ καὶ οὗτος τὸν βίον μετήλλαξεν. εἰς ἑαυτὸν τοίνυν τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα ὁρᾷ, καὶ τῷ δικαίῳ αὐτός ἐστιν ἐγκρατὴς τῆς ἀρχῆς. ἀλλ᾽ ὁ μὲν τοιαῦτα μάτην ἐξετραγῴδει, καὶ εἰκαίως ἦν πτερυγίζων κατὰ σαγηνευθὲν πτηνάριον. ὁ δὲ δὴ μέγας Δομέστικος τὸν τοῦ

chū ſtatim in vrbem imperatricem ablegauit, vnaque cum eo Baſiliū Tzitzilucem cartularium qui & nouum Imperium firmarent, & ingreſſum præpararent, & Sebaſtocratorē Iſaacium fratrem eius coercerent. Verebatur enim, ne is audito patris obitu, & ſua deſignatione cognita, per ſeditionem ſibi poteſtatem omnē vendicaret: quòd & ætate ad Imperium vocaretur, & tū in vrbe imperatrice verſaretur, & in palatio degeret, vbi pecuniarum acerui & Imperatoriæ veſtes repoſitæ eſſent. Ioannes igitur feſtināter vrbem ingreſſus, Iſaacium rerum adhuc ignarum capit, & in Omnipotētis monaſterio concludit, à Ioanne imperatore ædificato. Qui, vbi poſt captiuitatem patris obitum, & fratris deſignationem cognouit, quid ageret non habebat: iniquiſſimè ſecum agi conquerēs. & ordine collaudato, à quo etiam rerū vniuerſitas gubernaretur, *Alexius* inquit, *obiit, fratrum primogenitus, & paterni Imperii hæres. Hunc ſecutus eſt ætate proximus Andronicus: qui cùm fratris cadauer mari aduexiſſet, paulò pòſt & ipſe deceſſit. Romanorum igitur ſceptra ad me ſpectant, & ego iure imperio potiar.* Quæ cum fruſtra vociferaretur, & irritæ auiculæ inſtar inani conatu obſtreperet: Magnus Domeſticus

Manuelis cogitationes feſtinatio in huiuſmodi rerum ſcena inprimis neceſſaria.

Axuchus, fidus Manuelis miniſter.

Iſaaci ignauia, ignauo vitæ genere compēſatur.

Vanæ querelæ. Serò ſtulti ſapiūt.

Inutiles ſtolidorum voces

Prudentum verò diligentia prosperos obtinet successus.

custodiæ palatij intentus, atque id agens vt Manuel etiam à ciuibus Imperator salutaretur, literas rubro auroque sigillo, & serico filo munitas, & conchæ sanguine pictas, clero magni templi offert, quibus eis argenteæ monetæ nummi ad c c. minas promittebãtur.

Arte eludere seditiosa consilia, politicæ administrationis maxima pars.

Ferebatur Axuchus etiam alias rubricatas Imperatorias literas apportare, quæ summam eandem nummis aureis designarent. Nam cùm suspicio quædam non inanis Manueli oboriretur, ne forsitan aut ipse Isaacius, vt ad quem ob ætatis prærogatiuam pertineret Imperium, audito patris obitu, & fratris iunioris declaratione, vrbem seditione turbaret: aut alioqui plurimorũ turbulenti conatus, Imperatorum designationes & mutationes ferè semper comitari soliti, regni nouitati impedimentum aut periculum crearet: tam ancipiti rerum statu Ioanni bina liberalia diplomata dedit.

Turbulenti conatus imperiorũ mutationes ferè semper comitantur.

Axuchi prudentia aulica.

Quum verò legatio prosperè successisset, neque Ioannes successum legationis meliorem sibi fingere aut optare potuisset: id quo aurum promittebatur, retinuit, argẽtique pollicitationem protulit. Ingressu ad hunc modum præparato, Imperator parentalibus peractis, & patris cadauere nauibus imposito, quę in Pyramo fluuio statione habebãt, qui Mopsu hestiã irrigans, in mare influit: & Antiochiæ rebus pro tempore pacatis, è Cilicia

Manuelis ad vrbem, Imperij caput, accessus.

Itinerarium.

βασιλείων φυλακῆς ἐπιμεληθεὶς, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ παρὰ τοῖς ἀστοῖς ἀναγορεύσεως, γράμμα ἐρυθροσήμαντον σφραγῖδί τε χρυσείᾳ καὶ σηρικῷ νήματι, ἔμπεδον κόγχης ἀναδεδευμένῳ αἵματι, τῷ κλήρῳ τοῦ μεγάλου νεὼ ἐπιδίδωσι, τυποῦν αὐτοῖς ἀργύρεα ἐτήσια κέρματα. εἰς μνᾶς δὶς ἑκατὸν κορυφούμενα. ἐλέγετο δὲ καὶ ἑτέραν ἠρυθροδανωμένην βασίλειον γραφὴν ἐπιφέρεσθαι τὸν Ἀξοῦχον, διὰ χρυσέων * ταῦτα βραβεύουσαν. ἐπειδὴ γὰρ ὑπόνοιά τις τὸν κρατοῦντα ὑπέτρεχεν οὐκ ἀνεύλογος, μή πως ἢ αὐτὸς Ἰσαάκιος τῷ δῆθεν δικαιότερος εἶναι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκ γενέσεως, τὰ κατὰ τὴν πόλιν διαστασιάσειε πράγματα, πατρῷον θάνατον καὶ ξυναίμου ὑστερογενοῦς ἐνωτισάμενος μετὰ θάνατον ἐκείνου ἀναγόρευσιν· εἴτ' οὖν ἡ ταῖς τῶν βασιλέων προβλήσεσί τε καὶ μεταθέσεσιν ἀεί πως ἐπεισερχομένη φιλοτάραχος καὶ νεωτεροποιὸς τῶν πλειόνων ἔφεσις, οὐκ εὔοδά οἱ τῷ νέῳ ἄνακτι καὶ ἀκίνδυνα τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν διάθοιτο. διὰ τοῦτο πρὸς ἀμφιῤῥεπῆ κατάστασιν τοῦ καιροῦ διπλᾶ τῷ Ἰωάννῃ φιλότιμα θεσπίσματα ἐγχειρίζεται. τῷ δὲ κατὰ ῥοῦν προβεβήκει τὰ τῆς ἀποστολῆς, καὶ ὡς οὐκ ἦν τῷ πεπομφότι καὶ ἀφιγμένῳ διανοήσασθαι κάλλιον, ἢ ἐπεύξασθαι, συνέσχε μὲν τὸ βραβεῦον τὰ χρύσεα. ἐξήνεγκε δὲ τὸ τυποῦν τὰ ἀργύρεα, καὶ οἱ μὲν οὕτω τὴν βασιλικὴν προπαρεσκεύασαν εἴσοδον· ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ ὅσια τῷ πατρὶ ἐκτελέσας, καὶ ταῖς ναυσὶ τὸ σῶμα ἐνθέμενος, αἳ τῷ Πυράμῳ ποταμῷ ἐνωρμίζοντο, ὃς Μοψουεστίαν λιπαίνων θαλάσσῃ προσπλέκεται), τά τε κατ' Ἀντιόχειαν ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου καταστησάμενος,

ἀπάρας τῶν Κιλίκων, διὰ τῆς ἄνω καλουμένης Φρυγίας ἐπεπόρευτο, ὅτε καὶ ὑπὸ Περσῶν ἑάλωσαν, καὶ πρὸς τὸν Ἰκονίου τηνικαῦτα κρατοῦντα Μασοὺτ ἀπηνέχθησαν. ὅ, τε πρὸς πατρὸς τοῦ Μανουὴλ ἐξάδελφος, ὁ Κομνηνὸς δηλονότι Ἀνδρόνικος (οὗτος δὲ καὶ ὕστερον Ῥωμαίων κατετυράννευσε) καὶ ὁ Δασιώτης Θεόδωρος, ᾧ εἰς γαμετὴν Μαρία ἥρμοστο, ἣν ὁ τοῦ Μανουὴλ κασίγνητος ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἀνδρόνικος ἔτεκε. κατὰ γὰρ θήραν ἀγρίων τῆς ὁδοῦ ἐκτρεπόμενοι, ἧς τὸ στράτευμα εἴχετο, ἔλαθον συλληφθέντες πολεμίων χερσὶ, καὶ θήραν ἐπιβαλόμενοι κνώδαλα, θηρευταῖς ἀνθρώπων περιπεπτώκασι. τότε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς μὴ πράξεσιν ἑτέραις τὸν νοῦν ἐφιστᾶν δυνάμενος, ἀλλὰ τῆς προκειμένης ἅπας γινόμενος, καὶ ταύτης, ἢ βραχύ τι γοῦν ἀποσχέσθαι κρεῖττον ἀσύμφορον, οὐδὲ τὴν κατὰ τοὺς ἄνδρας τούτους, ὡς ἔδει, πεφρόντικεν, ἢ βασιλικῶς αὐτοῖς ἐπήμυνε· μετέπειτα μέντοι ζωαγρίων αὐτοὺς ἐλύσατο, καὶ τὸ πόλισμα τὴν Πρακανὰν, ὃ δὴ τῆς Σελευκείας ἐχόμενα ἵδρυται, Ῥωμαίοις ἐπανεσώσατο παρὰ Περσῶν πορθηθέν. ὡς δὲ τὴν βασιλίδα πόλιν ἐπεφθάκει ὁ Μανουὴλ, ἀσμένως παρὰ τῶν ταύτης οἰκητόρων προσδέχεται, τοῦτο μὲν ὡς τὴν πατρῴαν βασιλείαν παρειληφὼς, τοῦτο δ᾽ ὅτι καὶ παρὰ πᾶσιν ἀσπάσιος ἦν, ἐπεὶ κἂν τοῦ ἀκριβῶς μειρακίου τὴν σύνεσιν ἔστοζε τῶν καταγηρασάντων ἐν τοῖς πράγμασι πλείονα, πολεμικός τις καὶ φιλοκίνδυνος, κἂν τοῖς δεινοῖς ἀκατάπληκτος καὶ μεγαλόφρον δεικνύμενος, καὶ πρὸς μάχας τελῶν ὀξύρροπος. ἐπέπρεπε δὲ καὶ χάρις ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ νεανίου, καὶ τοῦ τῆς ὄψεως ὑπομειδιῶντι τὸ ἐπαγωγὸν ἐπεσύρετο, διὰ μήκους ὢν τὴν ἡλικίαν, κἂν ἐπένευέ τι τοῦ ἰθυτενοῦς μέτριον. τὴν δὲ χροιὰν οὔτε

è Cilicia digreſſus, per ſuperiorem Phrygiam proficiſcitur. Tum Andronicus Comnenus, qui pòſt in Romanos tyrannidem exercuit, Manuelis patruelis, & Theodorus Daſiotes, cui Maria nupta erat, Andronici Sebaſtocratoris, fratris Manuelis, filia, à Perſis capti, & ad Maſutum, Iconij principem, ſunt perducti. Nam dum feras venantur, à militari via digreſſi, venerunt in hoſtium manus, & in venatores hominum inciderunt. Imperator autem, qui cùm aliis rebus vacare non poſſet, ſed propoſitum vrgeret, omnémque moram ſibi incommodare putaret, non eam illorum rationem habuit, quam oportebat: nec vt decebat, opem eis tulit. Pòſt tamen eos ſine pecunia liberauit, & Pracam, oppidum Seleuciæ finitimum, vaſtatum à Perſis, recuperauit. Vt autem vrbem Imperatricem attigit, cupidè ab incolis ſuſcipitur: tum quòd regno paterno ſuccedebat, tum quòd apud omnes erat gratioſus. Nam in ipſa adoleſcentia ſenes prudētia anteibat, bellicoſus, audax, in periculis imperterritus & magnanimus, ad committenda prælia promptus. Adhæc è vultu adoleſcentis gratia quædam elucebat, & arridentes oculi neſcio quid illecebrarum in ſe habebant: procera ſtatura, quamuis nonnihil inflexa: colore ne-

Andronicus Cōnenus & Theodorus Daſiotes à Perſis capti.

Hos negligit ad tempus, vt ſibi proſpiceret, Comnenus. Ambitionis ingenium, ſe primum deinde alios (ſi vacat) promouet.

Manuel à Byzantinis cupidè ſuſcipitur. Felix ille princeps qui apud ſubditos ob virtutes eſt gratioſus.

Statura & habitus Manuelis.

que albo & niueo, vt qui in vmbra educati ſunt: neque etiam admodum fuſco, vt ij qui à ſole ſunt aduſti: ſed ita inter nigrum & candidum medio, vt quamuis ad nigredinem tenderet, tamen decorus eſſet. Quamobrem à ciuibus obuiis, quod aiũt, vlnis exceptus, & pleno ore cum applauſu celebratus, palatium ingreditur. Dum autem equo Arabico inſigni pergit, portam ingreſſurus, poſtquam ſolis Imperatoribus deſcenſus è ſella permittitur: equus clarè hinniit, & ſolo vngulis crebrò pulſato, ſolertérque progreſſus, & ferociter in gyrum actus, ſerò tandem limen tranſcendit. Id quoque bonum omen viſum eruditis, præſertim iis qui cœlo inhiantes, vix ea vident quæ ante pedes ſunt: & per equinos geſtus & crebros flexus longam vitam Imperatori portendi vaticinabantur.

Ciuibus pecchatus eſt.

Equi augurium.

Aſtrologorũ vanitas irriſa.

Facta igitur re diuina pro declaratione & Imperij auſpiciis, de patriarchici throni ſucceſſore & eccleſiaſticæ functionis gubernatore, à quo in templo Domini corona imperatoria ornaretur, deliberat. Nam Leo Stuppiota morte rebus humanis exemptus erat. Proinde ſententiam ſuam cum cognatis, ſenatoribus & ſacerdotibus communicat. Cùm autem multi in maximi pontificatus ſuffragiis nominarentur, eorum ſententia vicit, cæteris ferè omnibus aſſenſis, qui

Michael patriarcha Manuelem diademate ornat.

Qua ratione Michael in hanc dignitaté euectus ſit, nẽpe virtute & eruditione. Functionum publicarũ legitimus gradus.

καὶ τοὺς ἐσκιαγραφημένους λευκὸς ἦν καὶ χιονώδης, οὔτε μὴν ἄγαν καπνηρὸς, ὡς οἱ πολλοὶ τὸν ἥλιον ἐπὶ τοῦ προσώπου δεξάμενοι, καὶ οὓς παρέβλεψαν ἀκτῖνες θερμότεραι, ἀλλὰ τῆς λευκῆς θέας ἀναχωρῶν, τῷ δὲ μέλανι προσεγγίζων χρώματι, εὐπρεπείας καὶ οὕτως εἴχετο. διὰ ταῦτα τοίνυν ὑπτίαις ἀγκάλαις περιχυθέντων τῶν πολιτῶν, εἴσεισιν ἀσμένως τὰ βασίλεια, πλατέσι καὶ ἀνεῳγόσι περικροτούμενος στόμασιν. ἐν δὲ τῷ παριέναι μεθ' ἵππου Ἀράβου ἐριαύχενος τὰ ἀνάκτορα, καὶ μέλλειν εἰσιέναι διὰ τῆς πύλης, μεθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόβασις ἐφεῖται μόνοις τοῖς αὐτοκράτορσιν, ὁ ἵππος ὃς ἦν τὸν βασιλέα ὀχῶν, ἐς ἀκουστὸν χρεμετίσας, καὶ συχνὰ κόψας ἄκραις ὁπλαῖς τὸ δάπεδον, δίνημά τε περιποδίσας, καὶ περιδινηθεὶς ἀγέρωχα, ὑπερέβη ὀψέ ποτε τὸν οὐδόν. ἀγαθὸν οὖν ἔδοξε τοῦτο τοῖς συνιοῦσι κομψοῖς ἐπεισόδιον, καὶ τούτων μάλιστα, οἳ περικεχήνασιν οὐρανὸν, τὰ δ' ἐν ποσὶ μόλις ἔχουσι διορᾶν, καὶ διὰ τῶν ἱππείων σχηματισμῶν, καὶ συχνῶν περιελιγμάτων μακραίωνα περιτελλομένην ζωὴν τῷ αὐτοκράτορι ἀπεφοίβαζον.

2 Θύσας οὖν τὰ ἀναγορευτήρια θεῷ καὶ ἐπιβατήρια, σκέπτεται περὶ τοῦ τὸν πατριαρχικὸν κληρωσομένου θρόνον, καὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας χειρισομένου οἴακας, καὶ ταινιώσοντος αὐτὸν ἐπὶ νεὼ κυρίου τῷ αὐτοκρατορικῷ στεφανώματι. ὁ γὰρ Στυππῆς Λέων θανάτῳ ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. κοινοῦται οὖν τὰ τῆς γνώμης τοῖς ἐκ τοῦ καθ' αἷμά οἱ σεμνώματος, καὶ τοῖς ἐκ τῆς συγκλήτου βουλῆς, καὶ ὅσοι τοῦ βήματος ἔντροφοι, καὶ πολλῶν εἰς τὴν μεγίστην ἀρχιερατείαν ἐγκρινομένων, ἡ νικῶσα ψῆφος καὶ τῶν ἁπάντων σχεδὸν πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς μονῆς τῆς Ὀξείας ῥέπει

μοναχὸν

μοναχὸν Μιχαήλ. οὗτος γὰρ καὶ ἀρετῇ περιώνυμος ἦν, καὶ τῆς ἡμετέρας ἐν μεθέξει παιδεύσεως. προβληθεὶς οὖν ὁ Μιχαὴλ πατριάρχης, ἐξ αὐτῆς τὸν χρίσαντα χρίει τὰ ἱερὰ ἐσαφικόμενον μέλαθρα. συμβαίνει δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος, καὶ παρὰ δόξαν τὴν τῶν πολλῶν, ἀντεδίδοσαν ἀλλήλοιν τὼ ἀδελφὼ τὴν εὔνοιαν. ἦν δὲ Ἰσαάκιος διὰ τὸ εἰς χόλον εὐέμπτωτον, καὶ τὸ ἐκ μικρᾶς πολλάκις αἰτίας ἐς κολάσεις ὑπερόγκους διαρριπίζεσθαι, δυσξύμβλητος τοῖς πολλοῖς. ἔτρεφε δὲ καὶ τὸ ψοφοδεὲς ἀγεννές, καὶ ταῦτα τηλίκος ὤν, καὶ ἀνδράσιν ἀνόμοιον. ἦν οὖν ὁ βασιλεύτατος Ἰωάννης ὁ τούτου πατήρ, καὶ κατὰ τοῦτο παρὰ πᾶσι μακαριστός, καὶ τῆς ἀοιδίμου λήξεως, καὶ δι' εὐφήμου κείμενος μνήμης, ὅτι τὸν Μανουὴλ εἰς τὸ κρατεῖν καὶ βασιλεύειν ὑπὲρ αὐτὸν ἐδικαίωσε. τοῦ δὲ Μασοὺτ τὰ πρὸς ἕω ληϊζομένου καὶ κατατρέχοντος, ἔξεισιν ὁ Μανουὴλ κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ γεγονὼς κατὰ τὰ Μελάγγεια, τοὺς ἐκεῖσε Πέρσας μετῆλθε, πρὸς δὲ τῆς τῶν Μελαγγείων φυλακῆς τε καὶ ἀνακτίσεως ἐπιμεληθεὶς, εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπάνεισι πόλιν, νόσῳ προσπαλαίσας πλευρίτιδι. ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς Ἀντιοχείας πρίγκιπα Ῥαϊμοῦνδον μετιέναι δεῖν οἰηθεὶς, ταῖς Κιλικίαις ἐπιφυόμενον πόλεσιν, αἳ Ῥωμαίοις ἦσαν κατήκοοι, στρατιὰν ἐξέπεμψεν, ἡγεμόνας ἐπιστήσας αὐτῇ τοὺς ἀδελφόπαιδας Κοντοστεφάνου, τόν τε Ἰωάννην καὶ τὸν Ἀνδρόνικον, καί τινα Προσοὺχ οὐκ ἄϊδριν τὰ πολέμια· καὶ νῆας δὲ προσεπεπόμφει μακρὰς, ὧν ἡγεῖτο Δημήτριος ὁ Βρανᾶς. ἀμέλει καὶ τῶν κακῶς ἐκεῖσε παθόντων πόλεων, καὶ φρουρίων δεούσης ἐπικουρίας τετυχηκότων, κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύειν αὖθις προέθετο. ἤδη γὰρ οὗτοι

Michaelem Acuti monasterij monachum designabant, virum & virtute celebrem, & nostris literis eruditum. Is igitur patriarcha declaratus, eum à quo vnctus erat, vicissim vngit, sacram ædem ingressum. Imperatorem etiam frater Isaacius est comitatus: itáque fratres, præter vulgi opinionem, mutua beneuolentia se complexi sunt. Fuit autem Isaacius ob iracundiam, & leuibus de causis ad atrocia supplicia propensionem, minimè gratus populo: & quanquam procerus, nescio quid formidolosum & viro indignum habuit, vt ad quemuis penè strepitum expauesceret. Quamobrem pater eius Ioannes, Imperator solertissimus, etiam eo nomine ab omnibus celebrabatur, quòd illi Manuelem prætulisset. Qui contra Masutum Orientem incursantem & populantem, ad Melangia profectus, Persas illius loci vltus est: datáque opera, vt Melangia instaurarentur & custodirentur, in Imperatricem vrbē reuertitur, lateris morbo conflictans. Sed & Antiochiæ principem Raimūdum vlciscendum ratus, qui Ciliciæ vrbes Romanæ ditionis vexabat, Contostephani nepotes, Ioannem & Andronicum, & Prusuchum quendam, rei militaris non imperitum, cum exercitu ablegauit, adiunctis lōgis nauibus, quibus Demetrius Brana præerat. Oppidis & castellis quæ vexabantur defensis, Persis denuò bellum ipse inferre statuit. Qui

Isaacij cum fratre reconciliatio.

Crudeles principes exosi populo.

In magno Isaacij corpore parum salis.

Manuelis Persicæ expeditiones.

Et in Raimūdum Antiochiæ principem infensus animus, ob Raimundi prosperū successum.

Persicum bellum.

cùm Pithecanas munitiones occupare studerent, & in Thraciam impressione facta, obuia omnia prædarentur: præterita Lydia, vrbes Phrygiæ, & ad Mæandrum flumen sitas, imminentibus periculis eripuit, & Persas perterritos fugauit. Ad Philomelium cum Turcis congressus, cùm hasta Persam quendam prostrauisset, ab eodem cadente in planta sagitta ictus est. Quum autem & in rebus gerendis acer atque audax, & patre Ioanne bellicosior hostibus videretur, recedere noluit: neque paruit iis qui monebant, vt tandem domum reuerteretur: ne Persæ ex desperatione salutis conspirantes, exercitum eius malè tractarent. sed aucta potiùs alacritate, ipsum Iconium petiit. Vnde Masutus digressus, Taxaris castra posuit, quæ olim Colonia vocabatur. Vna verò ex filiabus eius, quæ Ioanni Comneno, Isaacij Sebastocratoris filio, Imperatoris patrueli, nupta esse ferebatur, qui ex leui offensa à patruo & Imperatore Ioanne ad Masutum defecerat: è mœnibus prospectans, in defensionem patris Sultani orationem haud ineptam habuit. At Imperator vbi ad Iconij mœnia successit, eáque exercitu circumdedit, & iuuentuti arcus contra propugnacula intendere concessit: prohibita sepulchrorum violatione, vix inde di-

Fortis princeps vrbes suas periculis eripit.

Hostes fugat

Pugnâ, si opus est, haud detrectat.

Pedem nô ci tò refert.

Sed vultum intrepidum aduersariis opponit.

Eorum propugnacula oppugnat.

Heroinę pro patre & patria intercedêtis oratio.

Manuelis ad Iconium irritus conatus.

Et difficilis regressus.

τὰ περὶ τὸν Πιθηκᾶν ἐρύματα ὑπαγαγέσθαι ἀποδιδόντες, καὶ τῷ θέματι τῶν Θρακησίων ἐμβάλλοντες, τὰ ἐν ποσὶν ἐληΐζοντο. ὑπερβὰς τοίνυν Λυδίαν καὶ ταῖς κατὰ Φρυγίαν καὶ Μαίανδρον ποταμὸν ἐπιστὰς πόλεσιν, αὐτάς τε τῶν ἐπηρτημένων κινδύνων ἀπήλλαξε, καὶ τοὺς Πέρσας φοβήσας ἐδίωξε. γενόμενος δὲ κατὰ τὸ Φιλομίλιον, κἀκεῖσε τοῖς Τούρκοις προσέμιξεν· ἔνθα καὶ τὸν τοῦ ποδὸς ἐτοξεύθη ταρσὸν παρὰ Πέρσου τινὸς, καταβληθέντος μὲν ὑπὸ βασιλέως τῷ δόρατι, ἐν δὲ τῷ ἀνατραπῆναι τὸ βέλος ἐπαφέντος κατὰ τοῦ πέλματος. δόξας δὲ παρ' αὐτοῖς φοβερὸς εἶναι τὰς πράξεις καὶ εὔτολμος, καὶ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου φιλοκινδυνότερος, οὐχ ᾑρεῖτο γενέσθαι παλίνστροφος, οὐδ' ἐπείθετό οἱ τοῖς συμβουλεύουσι μνησθῆναι καὶ νόστου ποτὲ, μήπως ἐπισυστάντες οἱ Πέρσαι ὡς ἤδη περὶ τῶν ὅλων ἀπογινώσκοντες, κακῶς τὸ κατ' αὐτὸν διάθωνται στράτευμα. ἀμέλει καὶ τὸ πρόθυμον ἐπιτείνας, ἐς αὐτὸ τὸ Ἰκόνιον ἤλασεν. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Μασοὺτ μεταναστεύσας ἐκεῖθεν, παρενέβαλεν εἰς τὰ Τάξαρα, ἅ ἐστιν ἡ πάλαι λεγομένη κολώνεια. τῶν δὲ θυγατέρων αὐτοῦ μία τῶν τειχῶν ἄνωθεν διεκκύπτουσα, ἥτις καὶ συνῳκηκέναι ἐλέγετο τῷ ἐξαδέλφῳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ, ὃν ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐγείνατο Ἰσαάκιος· κατὰ δὲ μικρολυπίαν τοῦ θείου, καὶ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ ἀποδρὰς, τῷ Μασοὺτ προσερρύη· ὑπὲρ τοῦ πατρὸς καὶ Σουλτάνου πιθανὸν ἐτίθετο τὸν ἀπόλογον. βασιλεὺς δὲ ἀγχοῦ τῶν περιβόλων τοῦ Ἰκονίου γενόμενος, καὶ τὰ τείχη τῷ στρατῷ διαζώσας, τόξα τε τείνειν ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις τῇ νεολαίᾳ ἐνδοὺς, καὶ τοῖς νεκροδόχοις σήμασιν ἐνυβρίζειν μὴ συγχωρῶν, οὕτως ἐκεῖθεν μόλις ἐξώρμησε, καὶ παλίμποις ἐφέρετο.

ρετο. ἐν δὲ τῇ ἀπάρσει λόχοις ὑποκαθισάντων τῶν πολεμίων, καὶ τὰ ἀμφιλαφῆ χωρία προειληφότων, μείζους τῶν προτέρων ἀνερράγησαν πόλεμοι. ἐναγωνίως δὲ καὶ τούτων διῳκημένων, ἐς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν ἀνέζευξεν. ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐξ Ἀλαμανῶν, γένους τῶν ἐπὶ δόξης καὶ θρόνων τῶν ἀρχικῶν. αὕτη μέντοι οὐ τοσοῦτον τοῦ σωματικοῦ κάλλους ἐφρόντιζεν, ὅσον τοῦ ἔνδον καὶ περὶ ψυχὴν ἐπεμέλετο. οὐκοῦν ἐξομνυμένη τὰ ἐκ τῶν κόνεων ἐπιτρίμματα, καὶ τοὺς τῶν ὀφθαλμῶν ὑπογραμμοὺς, καὶ τὸν πλάστην τὸν κάτωθεν, καὶ τὸ τεχνικὸν, ἀλλ' οὐ φυσικὸν ἐρύθημα, καὶ ταῖς ἄφροσι τῶν γυναικῶν αὐτὰ ἐπιρρίπτουσα, ταῖς ἀρεταῖς προσανεῖχε καὶ ὡραΐζετο. εἶχε δὲ τὸ μὴ ἐπικλινὲς ἐθνικὸν, καὶ τὸ τῆς γνώμης ἐκέκτητο δυσμετάθετον· ὅθεν οὐδ' ὁ βασιλεὺς τὰ πολλὰ προσεῖχεν αὐτῇ, ἀλλὰ τιμῆς μὲν καὶ θρόνων πάνυ λαμπρῶν καὶ δορυφορίας, καὶ τῆς λοιπῆς λαμπροφορίας βασιλικωτάτης μετεῖχε, τὰ δ' ἐς τὴν κοίτην ἠδίκητο. νέος γὰρ ὢν ὁ Μανουὴλ καὶ ἐρωτικὸς, τῷ τε ἀνειμένῳ βίῳ, καὶ ταῖς τρυφαῖς προσανέκειτο, καὶ συσσιτίων καὶ κώμων ἐξείχετο, καὶ ὅσα τὸ νεοτήσιον ἄνθος ὑπέβαλλε. καὶ ἐμύουν οἱ πάνδημοι ἔρωτες, διεπράττετο. ἐμίγη δὲ καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἀνεψιᾷ, καὶ ἦν τοῦτο μολυσμὸς, καὶ μέμψις μεγάλη αὐτῷ, καθάπερ καὶ λώβη εἰς ὡραιότατον πρόσωπον.

3 Ἐμέλησε δὲ καὶ τῶν κοινῶν τῷ βασιλεῖ τῷδε πράξεων, καὶ τῶν μὲν δημοσίων εἰσφορῶν προστάτην καὶ λογιστὴν μέγιστον τὸν ἐκ Πούτζης Ἰωάννην προβάλλεται καὶ αὐτὸς, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐκείνῳ καὶ βασιλεὺς, πρότερον ὄντα καὶ τοῦ Δρόμου πρωτονοτάριον· μελεδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστῆρα διαταγμάτων, τὸν Ἁγιοθεοδωρίτην τίθησιν

scessit. Sed quia in discessu hostes angustias insidiis occuparant, pugnæ superioribus maiores eruperunt. quibus non sine discrimine cõfectis, in vrbem Imperatricẽ rediit. Vxorẽ duxit Alemannam, ex illustri principum familia natam: quæ non tam formam corporis curabat, quàm animi pulchritudinẽ. Itaque omnibus fucis & ascititiis ornamentis repudiatis, vt quæ vecordes mulierculas decerent: naturali rubore contenta, virtutum ornamentis fulgebat, constantia & grauitate animi gentilitia prædita. Quò fiebat, vt Imperator, etsi ei solium altissimum, satellites, honorẽ & splendorem regium minimè negabat: tamen parum eam diligebat, neque fidem coniugij seruabat, vt homo adolescens, libidinosus, dissolutæ & delicatæ vitæ deditus, cæterisque rebus quas ea ætas & amoris illecebræ ferunt. Vsus est & neptis suæ consuetudine, nõ sine graui dedecore, & labe: qua, fama eius, vt formosissima facies turpi næuo, deformata est.

3 Nihilominus tamen rei publicæ curam suscepit. Publicorum vectigalium curatorem & quæstorem supremum Ioannem Puzenum, vt & pater, designauit, cùm prius Dromi Protonotarius esset: Ioannem Hageotheodoritem suarum constitutionum sequestrum & ministrum ordinauit. Is in

Alemanna quædam Manuelis vxor.

Gentilitia cõstantia & animi grauitate prædita.

Manuelis scelus.

Alio scelere & quidẽ nefario punitũ.

Principis sapiẽtis est rei publ. curam seriò & citò suscipere, primariis ministris diligenter selectis, nempe viris ad functiões publicas administrãdas idoneis.

conſpectu Imperatoris ſemper aſtabat, eiuſque mandata, tanquam oracula excipiebat: miniſtris verò eorum quæ dicenda ſcribendáque erant, non paucis eruditis viris vtebatur, qualibus aula referta erat, Theodoro Stypiota præſertim, de quo ſuo loco dicemus. Erat Ioannes Puzenus ad rempublicam gerendam callidiſſimus, vectigalium veterum exactor acerrimus, nouorúmque inuentor ſolertiſſimus. Moribus ad ſeueritatem & rigorem ita compoſitis, vt aſperrima rupes faciliùs emolliri poſſet, quàm ille à ſententia deduci: & quod mirabilius eſt, non modò lachrymis nõ mouebatur, ſupplici geſtu non flectebatur, argenti machinis non concutiebatur, auri præſtigiis non capiebatur: ſed & ad inhumanitatem vſque odioſam à congreſſibus abhorrebat: neque ferè (quod moleſtiſſimum erat hominibus, & penè intolerabile) iis, à quibus adibatur, reſpondebat, ſed ſilentio pleroſque tacitus præteribat. Tantum autem autoritatis & potentiæ habebat, vt Imperatoria edicta quæ vellet repudiaret & laceraret, quædam in publicos codices referret. Eiuſdem monitu, res vtiliſſima, & omnibus inſulis ſalutaris, & à ſuperioribus Imperatoribus conſtanter obſeruata, inutiliter abrogata fuit. Nam vectigalia nautica, olim in claſſem conferri ſolita, hic in fiſcum refe-

In eo autem peccauit Manuel, quòd Puzenum δημοβόρον vectigalium curatorem creauerit. Oues enim lupo princeps auarus commiſerat.

Nimia Puzeni auſteritas, aulicis qui ab exili loco progreſſi diuites & excelſo rerum faſtigio elati momento fiunt, admodum familiaris.

Rei naualis abrogatio.

Ἰωάννην. καὶ ἦν ὁ μὲν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀεὶ ὀπτανόμενος, καὶ τὰ τούτου ἐντάλματα, ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττονος μοίρας δεχόμενος. ὑπουργοῖς δὲ οὐκ ὀλίγοις τῶν γραφομένων καὶ λεγομένων ἐκέχρητο λογίοις ἀνδράσιν, ὅσοις ἡ αὐλὴ ἐνέβριθεν ἡ βασίλειος, πρὸ πάντων δὲ τῷ Στυππειώτῃ Θεοδώρῳ, περὶ οὗ δηλώσομεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς. ἦν δὲ ὁ ἐκ Πούτζης Ἰωάννης δεινότατος τὰ δημόσια, φορολογίας παιπάλημα καὶ ἐπίτριμμα· καὶ τῶν μὲν ὄντων δασμοφορημάτων συζητητὴς ἀκριβέστατος, τῶν δὲ οὐχ ὄντων εὑρετὴς ἀπαράμιλλος. ἐξήσκητο δὲ καὶ τὸ ἦθος ὑπὲρ πάντας ἀδυσώπητον καὶ ἀμείλικτον. εὐκοπώτερον γὰρ ἄν τις ἀμειδῆ καὶ ἀγέλαστον πέτραν ἐμάλθαξεν, ἢ ἐκεῖνον ἐν τοῖς ἀβουλήτοις ὑπέκλινεν· ὃ δὲ τούτου θαυμασιώτερον, οὐ μόνον οὐκ ἦν δακρύοις ἄτεγκτος, σχήμασι δεητηρίοις ἀπροσκλινής, ἀργυρίου ἀτίνακτος ἑλεπόλεσι, καὶ χρυσίου ἀγοήτευτος φαρμακεύμασιν, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ δυσέντευκτον ὡς ἀπάνθρωπον. τὸ δὲ τοῖς τότε θυμαλγὲς καὶ δυσύποιστον, οὐδ' ἀπόλογος ἦν παρ' αὐτῷ καθαρῶς ἐφ' οἷς ὁ προσιὼν προετίθετο, ἀλλὰ χαίρων τὰ πλεῖστα τῇ ἀφασίᾳ, ἐνιαχοῦ καὶ ἀπροσήγορον παρῄει τὸν παραβάλλοντα. τοσαύτην δ' ἐκ βασιλέως ἰσχύν τε καὶ ἐξουσίαν περιεζώννυτο, ὡς ἃ μὲν ἠβούλετο τῶν βασιλικῶν θεσπισμάτων, ἀποπέμπεσθαι καὶ διαρρηγνύειν, ἔνια δὲ καὶ τοῖς δημοσίοις ἐγγράφειν κώδιξιν. ὑποθήκῃ δὲ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, χρῆμά τι κοινωφελὲς, καὶ ταῖς νήσοις πάσαις σωτήριον, καὶ τοῖς πρόσθεν βασιλεῦσι συντηρηθὲν ἀπαράβατον, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀξυμφόρως κατήργησε. τὰ γὰρ ἐκ τῶν πλουσιακῶν ἐρανιζόμενα * στρατειῶν, διαδιδόμενα πάλαι τῷ ναυτικῷ, εἰς τὸ ταμιεῖον

ταμιεῖον οὗτος παρειπάμενος μετωχέ-
τευσε, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν νήσων ἐκ τύπου
παρεχομένας τριήρεις, αὐτάνδρους μι-
κροῦ κατεπόντωσε παραφάμενος. ὑπο-
θέμενος γὰρ ὡς τὸ μὲν τῶν τριήρεων χρῆ-
μα, οὐκ ἀεὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ τῷ κοινῷ
ἐπιτήδειον, τὰ δ' ὑπὲρ τούτων ἀναλώμα-
τα οὐκ ἀναγκαῖα καὶ ἐπέτεια, καὶ δεῖν αὐ-
τὰ μὲν τὸ ταμιεῖον ἐγκολπίζεσθαι, χρείας
δ' ἐνισταμένης ἐκ τῶν βασιλικῶν θησαυ-
ρισμάτων τὸν ὀψωνιασμὸν τῷ ναυτικῷ
παρέχεσθαι ἔδοξεν εἶναι ἀνδρῶν ὁ βέλτι-
στος, καὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἠκρι-
βωκώς, ὁ καταποντιστοῦ σκέμμα εἰσενεγ-
κάμενος. τοῖς γὰρ ἀδροῖς τὸν βασιλέα ἐν
τῷ ταῦτα εἰσηγήσασθαι παρακέκρουκε
δαπανήμασι, καὶ αὖθις τῷ μετρίῳ τῆς
καταβολῆς διακέχυκε. καὶ νῦν ἐκ τῆς κα-
κοβουλίας ταύτης, εἴτ' οὖν σμικροπρε-
πείας θαλασσοκρατοῦσιν οἱ πειραταί, καὶ
κακῶς πεπράγασι ταῖς λῃστρίσιν αἱ πα-
ραθαλαττίδιοι Ῥωμαίων χῶραι, καὶ ὡς ἂν
κατεύξοιντο οἱ διάφοροι. εἰ δὲ καὶ τὸν στά-
χυν * ἴσμεν τοῦ ἀπείροντος, ἀλλὰ καὶ
τὸν ἀμήσαντα προσεπαιτιώμεθα· καὶ εἰ ὁ
ἐμπρησμὸς τοῦ ἀνάψαντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ
κατασβέσαι δυναμένου, δρᾶσαι δὲ τι
τοιοῦτον ὅλως μὴ βουληθέντος, καὶ πλέον
μεμφόμεθα, ὡς γινώσκοντα, καὶ μὴ πρά-
ξαντα. ἀλλ' ἕως τότε φιλοδημόσιος λο-
γιστής, καὶ δεινὸς καὶ φειδωλὸς οἰκονόμος, καὶ
ὀβολοστατῶν ἀτεχνῶς δασμολόγος ὁ Ἰω-
άννης ἐδείκνυτο, ἕως ἀκαθαίρετον εἶχε
τὴν δυναστείαν, καὶ τὸ ποιεῖν ὅσα καὶ πρὸς
βουλῆς ἀνεξέλεγκτον, καὶ ὅσα βουλητὰ
τούτῳ καὶ δυνατά. ἐπειδὴ δὲ μεθαρμο-
ζόμενον εἶδε ἑώρα τὸ δύνασθαι, καὶ τὸ ἐν-
παρρησίαστον παραιρούμενον, καὶ ὑπορρέου-
σαν κατὰ βραχὺ τὴν ἰσχύν, οἷα καὶ ἑτέρων
κρατυνομένων παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ κ-

renda curauit: ac triremes, quę ex edicto ab insulis prębebantur, penè cum ipsis vectoribus in mari demersit: cùm diceret, triremes non semper reipublicæ esse vtiles: sumptus verò qui in eas fierent, & annuos esse, & immensos. Eos igitur in fiscum referendos: necessitate verò postulante, ex Imperatoriis thesauris stipendia promenda esse.

Puzeni intēpestiuum dictū & factū.

Quæ cùm dixisset, vir optimus, & rerum gerendarum peritissimus est habitus, cùm reuera sententiam crudelissimo pirata dignam dixisset. Imperatorem enim sumptuum magnitudine decepit, & paruitate impensarum rursus exhilarauit.

Summa iniustitia ea est, si omnium pessimus tamen vir optimus videri velis.

Qua siue temeritate, siue tenacitate factum est, vt piratæ optatissima occasione mare teneant, & maritimæ prouinciæ latrociniis vexentur. *

Ab euentu consilia & dicta metiēda sunt.

Quòd si spicam ei qui seuit, acceptam ferimus: & eum quoque accusamus, qui non resecuit: nec incendium ei duntaxat imputatur qui ignem iniecit, sed ei etiam qui id restinguere cùm posset noluit: & magis reprehendimus eum qui quod bonum esse norat, non fecit: quid est dicendum?

Simile, quo Puzeni nequitia amplius detegitur.

Ioannes igitur dum integra autoritate pro sua libidine versabat omnia: versabatur in publico, accuratus quæstor, parcus dispensator, fœnerator atque exactor acerbus. Sed vbi potentiam suam infringi, autoritatem decrescere, potentiámque languescere vidit, quòd alij quoq; apud Imperatorē

Puzenus suis rationibus consulit, dū potentiam suam languescere videt.

multum poſſent, ac poteſtatem ſuam immodicam euerterent: tranſlatis quos ſibi præfixerat limitibus, tempori ſeruire, & ſtatui rerum ſe accommodare pro virili inſtituit, & ad quendam familiarium ſuorum, mutata planè ſententia, dixit: *Agè, nos quoque diteſcamus.* ductáque vxore ex abiecta & obſoleta nobilitate, inter liberos ex ea ſuſceptos, ingentes opes, quæ voluptatibus alendis abundè eſſent, diſtribuit: homo parciſſimus, & tenaciſſimus, qui ne ſupercilium quidem ad intuendos pauperęs attollere auderet, ſed diuitias perpetuò vinculis inſolubilibus conſtrictas teneret: nec eas magis in publicum prodire pateretur, quàm olim Danaen Acriſius: adeò ſordidus, vt eſculenta & piſces maximos ac pinguiſſimos ſibi miſſos, ter aliquando in foro venditos, toties reciperet ab iis redemptos, qui opera eius egebāt. Ita pro piſcatoribus erant ei piſces, ſorte cōmutata, quibus magnitudo pro hamo, pinguedo pro eſca erat, itáque prætereuntes ad ſe emendos attrahebant. Sed & Ioannis Hagiotheodoritæ conſilia florebant. Verùm ei ſubita rerum mutatione ac varietate Theodorus Stypiotes collega ſolers eſt adiunctus: qui Ioanni aliàs aſſentiens, aliàs refragans, facundia quidem princeps, ordine verò ſecundus, iis dig-

Aulici nebulonis & prædatoris publici tabula.

Qui modò pecuniarum aceruos cumulet, & ſibi plaudat, cætera omnia negligit.

Vir tenaciſſimus.

Pauperum contemptor.

Cōgeſto pauper in auro.

Sordibus victitans.

Populi ludibrium.

Hagiotheodorites à collega pulſus viciſſitudinis aulicæ & rotæ illius rerū humanarum exemplum.

τοῦ ἄγαν ἐκκρουόντων καὶ περιτρεπόντων αὐτὸν, μετῆρεν ἅπερ ἦν θέμενος ὅρια, καὶ θεραπευτὴς τοῦ καιροῦ, καὶ τοῖς πράγμασι προσφυεὶς, ἀμφοτέραις τούτων ἔχεσθαί τε καὶ περιέχεσθαι. οὐκοῦν καὶ πρός τινα τῶν συνήθων εἰπὼν, ἄγε πλουτήσωμεν· ἑτερoίας γνώμης παντάπασιν ἐγεγόνει, καὶ γυναῖκα τῶν ἀπερριμμένων καὶ ἀπηνθηκυιῶν εὐγενῶν ἁρμοσάμενος, καὶ παίδων ἀκούσας πατὴρ, διένειμε τούτοις πλοῦτον, βαθὺν καὶ ἀρκετὸν εἰς ἡδονάς. κίμβιξ δὲ ὢν εἰς ἄκρον καὶ γνίφων, καὶ δυσχείριστος, οὐδ᾽ ἄνω ἆραι τὰ βλέφαρα πειρώμενος, ἀναβλέψαι, καὶ εἰς πτωχοὺς ἀτενίσαι, οὐ παρῆκε τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ πεδήτην εἶχε διὰ παντὸς δεσμοῖς ἀρρήκτοις ἀλύτοις τε, καὶ ἀπρόϊτον δήπου, ὅσα καὶ Δανάην ὁ πάλαι Ἀκρίσιος, καὶ σμικρολογίαν νοσῶν καὶ γλισχρότητα, καὶ τὰ πεμπόμενα πολλάκις τῶν ἐδωδίμων ἀνέπεμπεν εἰς τὸ πωλητήριον, καὶ δεῖγμα ὡς ἰχθύας σύακα καὶ λάβρακα, ὡς μὲν μεγίστους, ὡς δὲ πίονας παρά τινων αὐτῷ πεμφθέντας τρισσάκις ἀπέδοτο, καὶ τοσαυτάκις ἐναλλὰξ ἐωνημένους κατὰ χρείαν παρ᾽ ἑτέρων εἰσηνέγκατο. καὶ ἦσαν ἄντικρυς ἁλιεῖς οἱ ἰχθύες, ὃ πεπόνθασι δρῶντες, ὡς μὲν ἄγκιστρον χαλῶντες τὸ μέγεθος, περιτιθέντες δὲ τὴν πιμελὴν ὡς δέλεαρ, καὶ οὕτω κατασπῶντες τοὺς παριόντας εἰς τὴν ἐκείνων εἰσοίκησιν. εὔρει δὲ καὶ τῷ Ἁγιοθεοδωρίτῃ Ἰωάννῃ τὰ διαβούλια, πλὴν τούτῳ ἡ ταχύπους τῶν πραγμάτων φορὰ καὶ ἀγχίστροφος, συμφοιτητὴν ἐνδέξιον τὸν Στυππειώτην ἐφιστᾷ Θεόδωρον, ὃς συντρέχων ἢ ἀντιτρέχων τῷ Ἰωάννῃ, καὶ τῷ μὲν λόγῳ τὰ πρῶτα, τῇ δὲ τάξει φέρων τὰ δεύτερα, οὐκ ἠνείχετο, οὐδ᾽ ἠγάπα ταῖς παρούσαις ἀναβάσεσιν, ἀλλὰ τῆς κορυφαίας ἅπας γινόμενος, καὶ περὶ

τὴν

τὴν ἀκροφόρειαν λιχνευόμενος, ὅλον πρὸς τὸ ἀνώτατον τὸν δρόμον ἐπέτεινε. καὶ δὴ καιροῦ λαβόμενος, καθ' ὃν οὐκ ὀλίγα ξυνέπεσε τὰ διάφορα, μεταξὺ ἀνδρὸς εὐγενοῦς, τοῦ Παλαιολόγου φημὶ Μιχαὴλ, καὶ τοῦ Βαλσαμένου Ἰωσὴφ, ὃς γαμβρὸς ἦν τοῦ Ἁγιοθεοδωρίτου ἐπ' ἀδελφῇ, ἐπέθετο κραταιότερον, καὶ συντείνας ἐξοστρακίζει τοῦτον τῶν ἀνακτόρων ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς οὐρανίου, καὶ ὡς εἰς χῶρον ἐκσφενδονᾷ μυχαίτατον τὴν στρατηγείαν ἀρχὴν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς τοῦ Πέλοπος, εὖ τὰ ἐκεῖ διαθησόμενον, καὶ τὰς τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν διαλυσόμενον ἔριδας. οὐκοῦν ὁ μὲν Ἰωάννης ἐσκευαγώγει τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον· ἡ δὲ τύχη μηδὲ καθαρῶς τὴν τούτου μετάβασιν ἀναμείνασα, πρὸς τὸν Στυππειώτην μετεσκευάσατο· καὶ περιπλακεῖσα, πῶς ἂν εἴποι τις, ἀσμένως καὶ χαριέστατα, ταῖς καθ' ὥραν πάσαις ἐκλείζεν ἀναβάσεσι, καὶ τὴν ἐκ δόξης εἰς δόξαν παρεῖχεν ὕψωσιν. καὶ τέλος τὸν μὲν εἰς τὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου μεγαλοπρεπῆ προβιβάζει τιμὴν, καὶ τὴν παρὰ τῷ βασιλεῖ μεγίστην οἰκείωσιν, καὶ μείζοσιν ἑτέραις κατακυδροῖ προκοπαῖς· τὸν δ' ἀγνωμονοῦντα καὶ ψωμοῦ ἄρτου τίθησιν ἐνδεᾶ, καὶ οὐκέτι τὰ δεδογμένα μετημείψεν, ἢ ὅλως ἐστέπτα μετηλλοίωσεν, ἀλλ' ἔμεινεν ἡ ἀκροσφαλὴς ἐπὶ ταυτοῦ τὸ καινότατον. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε ἦγε τὰ πράγματα ὁ ἀνὴρ ὅδε ὡς ἐβούλετο, βαθυγνώμων ὢν καὶ πεπνυμένος, καὶ τὸ ἦθος ἐπίχαρις, καὶ ἠπιώδης τὴν φρόνησιν. ἡρεῖτο δὲ ὅσα ἐπέταττε βασιλεύς. ἐπέταττε δ' οὗτος, ὅσα ἐκεῖνος ἐβούλετο. ἦν δὲ ἐν τῷ τότε καὶ βασιλεὺς λημμάτων αἰσχρῶν ἐλεύθερος, θάλασσα φιλοδωρίας, ἐλέους ἄβυσσος, τῷ προσηνεῖ τοῦ ἤθους εὐέντευκτος, καὶ τὴν βασίλειον ἀρετὴν

nitatis gradibus non contentus, ad summũ fastigium plenis velis ferebatur. Oblata igitur opportunitate dissidiorum inter virum nobilem, Michaelem Palæologũ, & Iosephum Balsamenum, cui Hagiotheodoritæ soror nupta erat: consilium suum vrget, ac Hagiotheodoritam è regia tanquam è cœlesti specula in extremum angulum præturæ Græciæ & Peloponnesi exigit, ad prouincias eas ritè constituendas, eorúmque virorum dissidia dirimenda. Cæterùm, Ioanne iter adhuc adornante, fortuna discessu eius non expectato, ad Stypiotam transiit: cúmque cupidè & familiariter amplexa, ad omnes dignitatum gradus pro temporibus euexit, & gloriam gloria cumulauit. Tandem ad Caniclij magnificum munus, & intimam Imperatoris familiaritatem promotum magis etiam extulit: alterum verò exosa, ad extremam inopiam redegit: nec mutauit decreta, sed contra consuetudinem suam in eodem statu perpetuò permansit. Ex eo ille res omnes arbitratu suo administrabat, homo profundi consilij, cordatus, suauibus moribus, & volucri præditus ingenio. Quæ Imperator iubebat, exequebatur: ille verò ea iubebat, quæ hic volebat. Erat tum etiam Imperator à turpi quæstu alienus, munificentiæ pelagus, misericordiæ abyssus, ob comitatem aditu facilis, regiis virtutibus

Nemo tam diues habuit fauentes, cra stinũ vt possit sibi polliceri. Res Deus nostras celeri citatas turbine versat.

Stypiotę mirabilis prosperitas.

Ad omnes dignitatũ gradus euehitur

Manuelis fit intimus, dũ Hagiotheodorites prorsus deiicitur.

Arcana prouidentiæ & iustitiæ diuinæ, quæ humani ingenij acumen frustra rimari velit.

Principis munificẽtia in Manuele exhibetur.

cedens nemini, animo fraudis & curioſitatis experte. Nam vt è natu maioribus accepimus, illius ætatis homines aurea ſecula, quæ obliquis verbis celebrantur, ſibi reſtituta putabant: & qui ad fiſcum Imperatorium accedebant, examinibus apum erant ſimiles, è concaua petra cum bombis prouolantium: neque pauciores iis qui in foro conueniunt, nulli non commodi aliquid expectantes: adeò, vt ad portas premerentur inuicem, atque alij alios vrgerent: hi ingredi, illi egredi properantes. Atque hæc nos audiuimus tantùm, non etiam vidimus. Eodem tempore ex publicis theſauris ſubinde aliquid ad pauperum neceſſitates leuandas benignè redundabat. Nam Ioannis Imperatoris tributa, vnde iuſtitiæ & Deo pars dabatur, & frugi nummorum diſpenſatio, Manueli aceruos pecuniarum reliquerat: eandémque numinis quoque benignitas auxerat, quemadmodum in Euangelio & merces cœleſtis, & multiplex compenſatio certò promittitur. Cæterùm Manuel in optimo hoc inſtituto non diu permanſit. Nam vir factus, pro Imperio res adminiſtrauit: & eos quibus cum res erat, non vt ingenuos, ſed vt ære empta mancipia tractabat, & largiendi munificentiam reſtringebat, ac potiùs in contrarium vertebat. iis etiam

Sub clementi & munificentiſſimo principe aureũ ſeculũ.

Aulicorũ ſub liberali principe tabella.

Beneficentia in pauperes, maxima principũ virtus.

Vectigalium impẽdendorum recta ratio.

Ex liberalitate copia.

In optimo inſtituto perſeuerare, virtutũ colophon.

Manuelis liberalitas in tenacitatem mutatur.

ἀπαράμιλλος, ψυχὴν εἰσέτι ἄτεχνον ἔχων, καὶ γνώμην ἀπερίεργον. ὡς γὰρ ἀπήγγελον ἡμῖν οἱ τὴν ἡλικίαν προήκοντες ἐπὶ τὰς πλαγίῳ λόγῳ ᾀδομένας χρυσᾶς ἔννας, οἱ τότε ἦσαν παλινδρομήσαντες ἄνθρωποι, καὶ σμήνει ἐῴκεισαν μελισσῶν ἐκ πέτρας γλαφυρῆς βομβηδὸν ἱπταμένων, ἢ οὐδὲν τῶν ἐπ᾽ ἀγορᾶς εἱλουμένων διενηνόχασιν, ὅσοι τοὺς βασιλικοὺς χρυσῶνας εἰσῄεσαν, ὁποίου δή τινος φιλοτιμήματος ἀπολαύσοντες, ὡς τοὺς περὶ ταῖς πύλαις συνθλίβεσθαι, καὶ πράγματα παρέχειν καὶ λαμβάνειν ἀμοιβαδὸν, τοὺς μὲν ἐπειγομένους εἰσιέναι, τοὺς δὲ τὴν ἔξοδον ἐπισπέρχοντας. ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν. ἦν δὲ καὶ ἄλλως τὰ κοινὰ ταμιεῖα τὸ κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ εἰς τοῦτο ἐκ τούτου ἐξερευγόμενα, καὶ κατὰ τὰς συναγωγὰς τῶν ὑδάτων πλημμύροντα· καὶ θεραπεύειν τὸ τῶν ἔνδον πρὸς τοὺς ἐκτὸς καὶ πενομένους ἐθέλοντα, ὅσα καὶ γαστὴρ ἐγγίζουσα τοῦ τεκεῖν, καὶ βαρουμένη τῷ ὑπερτελείῳ τοῦ ἀχθοφορήματος. ἡ γὰρ μερίδα τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ δικαίῳ διδοῦσα φορολογία τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς τοῦ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ τὸ μὴ τῶν δαπανημάτων ἄσωτον καὶ ἀκόλαστον, εἰς σωρείας τὰ χρήματα ἐπεσοίβασε, καὶ ὡς κάχληκας αὐτὰ συναγήοχεν. ἦν δ᾽ ὡς ἔοικε, καὶ τὸ θεῖον ἐπευλογοῦν καὶ πληθῦνον αὐτὰ, κατὰ τὸ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀδιάπτωτον, ὃ καὶ λῆψιν οὐρανίου εἰσηγεῖται μισθοῦ, καὶ τὴν εἰς τὸ πολλαπλάσιον ἀνταπόδοσιν. ἀλλ᾽ οὐ μόνιμα τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ τὰ τῆς ἀρίστης ταύτης προθέσεως, ἀλλὰ βραχύχρονα καὶ ἐπίκηρα. ἐς γὰρ ἄνδρας ἐλάσας, ἀρχικώτερόν τε ἥψατο τῶν πραγμάτων, τοῖς ὑπὸ χεῖρα οὐχ ὡς ἐλευθέροις, ἀλλ᾽ ὡς κληρωτοῖς θεράπουσι προσφερόμενος, καὶ τὴν τῆς φιλοδωρείας συνέστειλεν ἔκροιαν·

ἵνα μὴ

ἵνα μὴ λέγοιμι, ὡς εἰς τὸ παλίρροουν αὐτὴν ἐβιάσατο, καὶ τὸν ἀναδασμὸν ἔστιν ὅτε καὶ ἐφ' οἷς ἐδικαίωσεν. οὐκ ἐκ τοῦ γνωμικοῦ δ' οἶμαι τοσοῦτον αἰτίου (χρὴ γὰρ ἐν τοῖς ἀδήλοις ῥέπειν πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον) ὅσον ἐκ τοῦ μὴ κοτύλης δεῖσθαι ψηγμάτων, ἀλλ' ἄντικρυς πελάγους τυρσηνικοῦ, δι' ἃς εἶχεν διορυίας διεξόδους τῶν δαπανῶν, ὡς προϊὸν δηλώσει τὸ λέγειν μοι.

4 Ἀλλ' οὔπω διακυβερνωμένῳ τὴν βασιλείαν τῷ αὐτοκράτορι, νέφος πολεμίων ἐκ τῶν ἑσπερίων ἐπισυστὰν κλιμάτων πετειγὸς δεινὸν καὶ ὀλέθριον, ἐς τὰ Ῥωμαίων ἐνέσκηψεν ὅρια, ἡ τῶν Ἀλαμανῶν φημὶ κίνησις, καὶ ἡ τούτοις συνεξάρασα μοῖρα ὁμογενῶν ἐκείνοις ἑτέρων ἐθνῶν· εἷς καὶ θήλειαι κατελέγοντο ὡς ἄρρενες ἐφιππάζουσαι, καὶ ταῖς ἐφεστρίσιν οὐ συμβάδην τὼ πόδε διαχαλῶσαι, ἀλλὰ περιβάδην ἀνέδην ἐποχούμεναι, καὶ κοντοφόροι καὶ ὁπλοφόροι, κατ' ἄνδρας ὁρώμεναι, καὶ ἀνδρείαν στολὴν περικείμεναι, αἳ καὶ ὅλως ἀρρενικὸν ἔβλεπον, καὶ ὑπὲρ τὰς Ἀμαζόνας ἠρρένωντο. μία δὲ καὶ ὑπεξῄρετο παρ' ἐκείναις, καθάπερ ἄλλη τις Πενθεσίλεια, ἥ τις ἐκ τοῦ στάζοντος χρυσοῦ, καὶ περιτρέχοντος τὰς ὤας, καὶ τὰ λώματα τοῦ ἐσθήματος, Χρυσόπους παρωνομάζετο. αὐτὸ δὲ τὸ τῆς κινήσεως αἴτιον, πρόφασιν τὸ κυριακὸν παρεῖχε κενήριον, καὶ ἡ πρὸς τὰ εὐθέα τῶν σκολιῶν, καὶ ἐπιβούλων παρόδων ἑτοιμασία τοῖς ἐκ τοῦ γένους ἐκείνοις εὐθὺ τῶν Ἱεροσολύμων ἐθέλουσιν ἴεσθαι. ἔφασκον δὲ καὶ κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκείνην, μηδέν τι περιττὸν ἐπισύρεσθαι, ἀλλ' ἢ τὰ πρὸς ἐξομάλησιν τῶν τρίβων ἀναγκαιότατα, καὶ μόνα ἐπάγεσθαι. διὰ τούτων δὲ παρυπέφαινον οὐ * πτύα, καὶ τυκία, καὶ σκαπάνας, θυρεοὺς δὲ καὶ θώρακας, καὶ φάσγανα, καὶ εἴ τι ἄλλο πρὸς πόλεμον ἐπιτήδειον. καὶ τοῦτο μὲν τὸ παρερμῆσαν ἐκεῖνοι προὐβάλλοντο,

distributionibus, quas ipse ordinarat, abrogatis : non tam,vt arbitror, suapte voluntate *(nam res dubiæ in optimam partem interpretandæ sunt)* quàm necessitate coactus, ad sumptus immensos tolerandos. id quod in orationis progressu declarabitur.

Nicetæ candor, & iudicium obseruatu dignũ.

4 Hoc Imperij statu, hostilis nubes horrenda & pestilens ab Occidente in fines Romanorum irrupit: de motu Alemannorum loquor, & cognatarum eis gentium:inter quos & mulieres erant, non coniunctis pedibus, sed virorum instar diuisis, super palliis equitantes, hastatæ atque armatæ,ac virili habitu ornatæ, Martio vultu, Amazonibus audaciores. Inter quas vna excelluit, quasi altera Penthesilea, quæ ob fastigia & limbũ vestiũ auro intertextum Auripes vocabatur. Expeditionis caussa prętendebatur, Dominicum sepulchrum, & præparatio vię rectę & nõ insidiosæ popularibus suis Hierosolyma ascensuris: neque se quicquã superuacuum aduehere, sed ea duntaxat, quæ ad viam complanandam maximè necessaria essent, profitebantur : per quæ non * ventilabra, non celtes, non ligones, sed galeas, thoraces, gladios, & quæ alia bello apta sunt, innuebant. Hanc sibi itineris esse caussam iurati affirmabant :

Alemannorum expeditio Hierosolymitana.

Alemannæ viragines.

Quarum primariæ Auripes cognomen.

Expeditionis huius causa.

Viæ hostilis complanādæ ratio.

Manuel Alemannorum legatis benignè respondet, sed clàm insidiatur. Facinus viro principe, qui virtutum nomine gloriatur, prorsus indignum. Tolle fidem, quid homini superest, quod laude dignum sit?

neque id falsò, vt postea cognitum est. ac per legatos ab Imperatore petebant, *sibi per eius prouincias pacatum transitum dari: & forum præberi, quo commeatum pro hominibus & iumentis comparare possent.* Imperator verò etsi re inexpectata, & noua, vt fit, territus: tamen suis rebus non defuit. Nam & legatis pro tempore benignè respondit, & eorum institutum probare se, & pios conatus admirari simulauit. ac statim rerum venalium copiam præparaturum pollicitus est, quas accepturi essent, nō quasi per alienam prouinciam, sed quasi per suam patriam transirent, modò fidem darent, transitum suum verè pium esse, & sine maleficio Romanorum finibus excessuros. His peractis, edicta quóuis dimittit, vt commeatus in viis, per quas occidentales transituri sint, vænalis exponatur: ídque fit statim. Sed quia verebatur, ne in pellibus ouium lupi venirent, aut, contrà quàm fabula narrat, sub asini exuuiis leo lateret, aut leoninā pellē vulpina obtegeret: Romanas legiones conuocat, publicè de rep. deliberat, quāta multitudo copiarum transitura sit, exponit: quantus sit equitatus, quantum grauis armaturæ, quàm infinita multitudo peditum, vt toti ærei sint, vt cædium auidi, commemorat: scintillare oculos,

Fidei publicę facies.

Cor verò suspicax.

Romanæ legiones Alemannos comitantur.

καὶ διώμνυντο, καὶ ἣν ὡς ἐκ τῶν ὕστερον ἔδειξαν, οὐκ ἐψευσμένα τὰ ὑπ' ἐκείνων λεγόμενα. πέμψαντες δὲ πρεσβευτάς, ὡς διὰ φιλίας, ἠτοῦντο τὸν βασιλέα τὴν τῶν Ῥωμαίων παρελθεῖν, καὶ ἀγορὰς αὐτοῖς παροδίους προστίθεσθαι, ἐξ ὧν ὠνήσονται, καὶ ὅσοις ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ ὅσα ἵπποις ξυμβέβληνται. ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς εἰκὸς ἐκ τοῦ παραχρῆμα διαταραχθεὶς τὴν ψυχὴν τῷ ἀέλπτῳ τοῦ πράγματος, καὶ μηδέπω εἰς τὸ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γενομένῳ, οὐκ ἀνῆκεν ὅμως τοῦ συνοισόντων ἐπιμελόμενος. τοῖς τε γὰρ πρέσβεσι διειλέχθη μετὰ προσηνείας τὰ πρόσφορα, καὶ ἐπαινεῖν ὑπερβαλλόντως τὰ δρώμενα ὑπεκρίνετο, καὶ ἄγασθαι αὐτοὺς τῆς εὐσεβοῦς προσεποιεῖτο προθέσεως, κἀκ τοῦ αὐτίκα δὴ μάλα ἑτοιμάσασθαι τὰ πρὸς διέλευσιν ἐπηγγέλλετο, ἄφθονά τε εὐτρεπίσειν, καὶ ἐτίμα οὕτως λαβεῖν τὰ ὤνια ἰσχυρίζετο, ὡς εἴπερ οὐ δι' ἀλλοτρίας, ἀλλὰ διὰ τῆς σφῶν παροδεύουσι χώρας, ἂν δώσουσι μόνον ὅρκια πιστά, ὡς θεοφιλὴς αὐτοῖς ἡ δίοδος ἀληθῶς, καὶ ὡς ἀμαχητὶ τὰ Ῥωμαίων ὅρια ὑπερβήσονται. ταῦτ' οὖν, ὡς εἰκός, καταστησάμενος, ἁπανταχῇ διεκπέμπει βασίλεια διατάγματα, προεκκεῖσθαι τὰ ζωαρκῆ τῶν ὁδῶν, καθ' ἃς οἱ ἐξ ἑσπέρας στρατοὶ διελεύσονται· καὶ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἐπηκολούθει. ὑποβλεπόμενος δὲ καὶ ὑπονοῶν, μή πως ἐν δέρματι προβάτων λυκιδεῖς ἔρχονται, ἢ ὄνῳ ὑποκρύπτονται λέοντες, ἀπεναντίας τῷ μυθικῷ διηγήματι, ἢ τὴν λεοντῆν ξυνέχωσι τῇ ἀλωπεκῇ· τὰς Ῥωμαϊκὰς ἀθροίζει δυνάμεις, καὶ συνδιασκέπτεται κοινῇ περὶ τῶν κοινῶν, τὸ πλῆθος τῶν παρελευσομένων στρατῶν διέξεισι, τῆς ἵππου τὸ πολὺ καταλέγει, τὸ ὁπλιτικὸν ὅσον διασαφεῖ, τῆς πεζοτέρας μοίρας παρίστησι τὸ μυρίανδρον, τὸ πάγχαλκον περιλαλεῖ καὶ τὸ φόνιον, τὸ πῦρ τῶν ὀμμά-

ὀμμάτων ἅπαντας βλέπειν, καὶ τοῖς αἵμασιν ἐπαγάλλεσθαι, ὡς οὐδὲ ῥαντισμοῖς ὑδάτων ἕτεροι. οὐ ταῦτα δὲ μόνον τῇ γερουσίᾳ καταγγέλλει, καὶ τοῖς τέλεσι καὶ στρατεύμασιν, ἀλλ᾽ ὅσα καὶ ὁ ἐκ Σικελίας τύραννος, ὥσπερ θὴρ ἐνάλιος, κατὰ τῶν παραθαλαττίων χωρῶν διαπράττεται, τὴν ἅλμην τύπτων τοῖς ἐρετμοῖς, καὶ ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ἐνορμιζόμενος κωμοπόλεσι, καὶ κείρων τὰ ἐν ποσὶ κατὰ πολλὴν τοῦ ἐπαμύνοντος ἐρημίαν, καὶ δὴ τὰς μὲν πυργοβαρεῖς ἐπισκευάζει τῆς πόλεως, καὶ τίθησιν εὐερκέα τὴν ὅλην τοῦ περιβόλου περίμετρον, τῇ δὲ στρατιᾷ χιτῶνας φολιδωτοὺς χορηγεῖ, κοντοῖς τε καθοπλίζει χαλκήρεσι, καὶ ἵπποις δρομικοῖς διεγείρει τὸ φρόνημα, καὶ χρημάτων ἐπιρρώννυσι διαδόσεσιν, ἃ νεῦρα τῶν πραγμάτων ἀρίστως τῶν πάλαι τις κατωνόμασε. καὶ οὕτω σὺν Θεῷ συλλήπτορι, καὶ τῇ πολιούχῳ μητροπαρθένῳ, ὡς ἐνῆν δυσμαχώτατα θέμενος τὰ στρατεύματα, τὰ μὲν εἰς ἔρυμα συνέχει τῆς καλλιπόλεως, καὶ τοῖς τείχεσιν ἐφιστᾷ, τοῖς δ᾽ ἐπισκήπτει τῇ στρατιᾷ παρέπεσθαι τῶν Ἀλαμανῶν, μὴ ἀπεστραμμένοις ἐπὶ πολὺ, κἀκ τοῦδε εἴργειν τοὺς ἐκ τῶν Ἀλαμανῶν ἐς ἁρπαγὰς παρεξιόντας καὶ προνομὰς, εἰρηνικῶς μέντοι, καὶ μὴ πολεμικῶς. κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀπωτέρω πορείαν οὐδέν τι ξυνηνέχθη ἀξιαφήγητον ἀμφοῖν τοῖς στρατεύμασιν. ὡς δ᾽ εἰς Φιλιππούπολιν οἱ Ἀλαμανοὶ παρενέβαλον, οὐδὲ κατὰ τὸν ἐκεῖσε σταθμὸν ἐς διαφορὰν ἀπεῖδον τὰ τάγματα. ὁ γὰρ τῆς χώρας ἀρχιερεὺς (ἦν δ᾽ οὗτος ὁ Ἰταλικὸς Μιχαὴλ, ὁ καὶ λόγῳ πολὺς, καὶ σοφίας ὁποίας εἴπῃ τις μέλημα, κἂν ταῖς ὁμιλίαις τὸ ἦθος ἐπαγωγότατος, καὶ λίθος αὐτόχρημα μάγνησσα) οὕτως ὑπηγάγετο τὸν ῥῆγα, ταῖς τῶν λόγων ἐκθηλυνάσας

& cruore delectari magis omnes, quàm alios aquæ aspersione. Neque verò hæc duntaxat senatui, magistratibus & exercitibus narrat: sed illud etiam adiungit quēadmodum Siciliæ tyrannus instar marinæ belluæ, oram maritimam infestet, vt ad Romana oppida appellat, & obuia quæque vastet, prohibente nemine. Deinde turres & propugnacula vrbis omnémque mœnium ambitum instaurat: exercitui loricas dat, ferratis hastis milites armat, equis velocibus eorum animos excitat, & pecuniæ distributione confirmat, quam ex antiquis quidam *rerum neruos* rectissimè appellauit. Ita legionibus, Deo & matre virgine custode vrbis adiuuante, ad vim hostilem propulsandam instructis: alias ad præsidium vrbis retinet, atque in mœnibus disponit: alias exercitum Alemannorum haud lōgo interuallo subsequi iubet, & eos coercere qui extra aciem ad prædam & rapinas euagentur: idque facere pacatè, non hostiliter. Ac in remotiori itinere, nihil memorabile inter vtrunque exercitum accidit. Vt autem Alemanni ad Philippopolim castrametati sunt, ne ibi quidem dissidium incidit. Nam eius prouinciæ pontifex, Italicus Michael, vir eloquens, & omni doctrinæ genere perpolitus, in congressibus ita suauis, vt ab eius ore omnes penderent:

Principis malevolentia et aculeata oratione, nō ad comitatū sed potiùs ad prędas & cædes tacitè incitātur.

Atque præmiis militaribus confirmantur.

Eo modo, Germani hostes esse persentiūt quos sibi amicos esse credebant.

Ioannes Italicus Philippopolitanus pontifex, Manueli similis, Græca fide agit.

elatum Regem verborum illecebris & linguæ dulcedine, aliud dicendo, aliud sentiēdo, ac Prothei instar, pro Romanorum vtilitate, se transformando, ita deuinxit, vt eum dicto audientem haberet, ad epulas inuitaret, & propinaret. qui quidem in eius gratiam crudelissimè tractabat eos, qui pecunia non numerata commeatum alicunde in castra aduehebant.

Inde Conradi in suos seueritas.

5 Cùm autem Rex inde progrederetur, inter extremum agmen Alemannorum & Romanorum disceptatio orta est, quòd aliqui malè tractarentur. Mox vulgi importunitate clamor & rixa sequitur, donec ad manus, & ad arma ventum est. Vnde haud dubiè atrox pugna extitisset, nisi idem pontifex regem iam mutatum, & bellum spirantem, ac instar feræ truculentæ concitatum, maturè placasset, ac præter expectationem cohibuisset. Cùm autem exercitus ad Adrianopolim conuenissent, Rex per vrbem vlterius perrexit. quidam verò ex eius cognatis ægrotus in vrbe mansit: quem Romani quidam, homines improbi, qui manus non ad arma, sed ad rapinas edoctas habebant, vnà cum diuersorio & iis quæ intus erant, cremant.

Alemannorū & Romanorum diffidia. Nec enim coalescere possunt simplicitas & calliditas.

Etiamsi ad tempus perfidi & rapaces viri lateant, tandem & momento explicant vngues.

ἴϋγξι, καὶ τῷ μέλιτι τῆς γλώττης κατεγοήτευσεν, ἀντιστρόφως μὲν οἷς ἐφθέγγετο, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ἐπωφελῶς τὴν γνώμην μεταμείβων, καὶ κατὰ τὸν φάριον Πρωτέα δραστηρίως μεταβαλλόμενος, ὡς ἐκ τῶν ὤτων ἀναρτῆσαι, καὶ κατὰ τοὺς ἀμφορέων δ[ια]κένους, τὸν ὑψηλόφρονα ῥῆγα, καὶ σύσσιτον παραλαμβάνειν, καὶ μεταδιδόναι προπόσεων· ὃς καὶ μετῄει ὠμοτάτως, αὐτῷ χαριζόμενος, τοὺς ἄνευ καταθέσεως ἀργυρίου, τὰ σῖτα ὁθενοῦν παρεισάγοντας.

5 Ἐν δὲ τῷ μεθίστασθαι ἐκεῖθεν, καὶ προβῆναι τὸν ῥῆγα τοῖς ἔμπροσθεν, ἐκ τῶν κατ᾽ οὐρὰν Ἀλαμανῶν καὶ Ῥωμαίων, δίκη μὲν τὰ πρῶτα παρρησιάζεται, ὡς δῆθεν κακῶς παθόντων τινῶν· εἶτα ἐξωθεῖ ταύτην ἡ φιλοτάραχος τῶν πολλῶν ἔνστασις, καὶ τραχύνεται ταῖς βοαῖς. ταύταις ἐφομαρτεῖ τὸ παρρησιαστικὸν καὶ φιλόνεικον, ὁπλίζει τοῦτο τὰς χεῖρας εἰς πόλεμον· ἡ Ἐνυὼ ἐφέπεται, καὶ τῆς φυλόπιδος ξυλλαβομένης, ἡ μάχη λαμπρῶς ἐκορθύετο. φιλαυξὴς δὲ οὖσα αὕτη, καὶ ἀεὶ τῶν ἄνω ἐφιεμένη, μικροῦ δεῖν ἐστήριξεν αὖ τὸ κάρη ἐς οὐρανὸν, χαμαιβάμων οὖσα τὰ πρῶτα καὶ χθόνιος, εἰ μὴ ὁ ῥηθεὶς προφθάσας ἀρχιερεὺς, τὸν ῥῆγα γινόμενον ἤδη παλίνστροφον, καὶ πόλεμον πνέοντα, τοῖς οἰκείοις θελκτηρίοις ἐμάλθαξε, καὶ ἠρεμεῖν ἀνέπεισε παρὰ δόξαν. ὅσα καὶ θῆρα βασιλικὸν, ᾧ οὐχ ἕωλον τὸ ἰσίαμα, τῇ ἀλκαίᾳ ὑπονυσσόμενον, καὶ πρὸς ἅλματα διερεθιζόμενον. ἐπεὶ δὲ καὶ κατὰ τὸ εὐερκὲς Ἀδριανοῦ πόλισμα τὰ στρατεύματα ξυνελέγησαν, ὁ μὲν ῥὴξ διὰ τῆς πόλεως ἐλάσας, τῆς προκειμένης εἴχετο· νοσηλαίᾳ δέ τις σώματος τῶν ἐξ αἵματος ἐκείνῳ περιπεσὼν, κατὰ τὴν Ἀδριανοῦ ἐνηυλίζετο. Ῥωμαίων δέ τινες ἀνάρσιοι, καὶ τὰς χεῖρας οὐκ εἰς ὁπλισμὸν, λημματισμὸν δὲ μᾶλλον δεδιδαγμένοι, νυκτὸς ἐπιθέμενοι τῇ καταγωγῇ, πῦρ τε ὑφάπτουσι, καὶ τὸν ἄνδρα τοῖς ἐνοῦσι συγκαταφλέγουσι. τοῦτο μαθὼν ὁ

θὼν ὁ Κορράδος (οὕτω γὰρ ὁ ῥὴξ ὠνομάζετο) ἐπιτρέπει τὰ τῆς ἀμύνης τῷ ἀδελφιδῷ Φρεδερίχῳ. ὁ δὲ καὶ ἄλλως ὢν φρονηματίας, τότε δὲ καὶ τῷ πάθει νενικημένος, ἐπαναστραφεὶς, τό, τε ἱερὸν σεμνεῖον τίθησι πυρὸς παρανάλωμα, ἐν ᾧ κατέλυεν ὁ Ἀλαμανὸς, καὶ τοὺς συλλαβομένους ὑποδικάζει θανάτῳ, ἐξέτασιν περὶ τῶν ἀπολωλότων χρημάτων ποιούμενος. καὶ τοῦτο μάχης παραίτιον γίνεται. ἀλλ᾽ ἐπεγέλασε καὶ πάλιν κουροτρόφος εἰρήνη τις, καὶ ἄλλων μὲν ἐκ τῶν ἐν τέλει Ῥωμαίων κατασβεσάντων τὸν πόλεμον, μάλιστα δὲ τοῦ Προσοὺχ ἐξηνυκότος τὸ πᾶν. οὗτος γὰρ τοῖς ποταμοῖς τὸν ἵππον ἀφεὶς ᾧ ἔποχος ἦν, οἱ συντρεῖς διὰ τῆς ἐκεῖσε λιθίνης γεφύρας διαυλωνίζονται, ὡς τὸν Φρεδερίχον παραγενόμενος, ὀργίλως τε ἔχοντα κατεπράϋνε, καὶ τῆς γνώμης μετακινεῖ. πάλιν οὖν σταθμοί τε ἦσαν εἰρηναῖοι, παρασάγγαι φιλήσυχοι, καὶ ἡ ἐς τὰ πρόσω δίοδος εὐδιάβατος· εἶχε τοίνυν μεθ᾽ ἡμέρας αὐτοὺς ἡ τῶν Χοιροβάκχων πᾶσα ἱππήλατος πηγνύντας στρατόπεδον, οὐ μὴν καὶ βάλλοντας χάρακα. τοῦτο γὰρ δι᾽ ὅλων ἦν αὐτοῖς τῶν σταθμῶν πιστύνοις οὖσι τοῖς παρὰ Ῥωμαίων ὅρκοις, καὶ ταῖς ξυμβάσεσι. παραρρεῖ δὲ ταῖς ἐκεῖσε πεδιάσι ποταμὸς, οὐ πλατὺς τὸ ῥεῖθρον, οὐ βαθὺς τὴν περαίωσιν, Μέλας τοὔνομα. οὗτος τοίνυν θέρους μὲν λειψυδρῶν, ἐς χαράδραν συνάγεται τεναγώδη, ὅτι μηδὲ διὰ ψαμμώδους πρόεισι γῆς, ἀλλ᾽ ἐριβώλακος ἁπάσης, καὶ εἰς βαθεῖαν σχιζομένης ἀρόταις βουσὶν αὔλακα· χειμῶνος δ᾽ ἐπεστῶτος, ἢ ῥαγδαίων ὑετῶν κατενεχθέντων, ἐκ μικροῦ μέγιστος γίνεται· καὶ πρόβας ἐς βαθυδίνην, ἐκ πονηροῦ καὶ λακκαίου ἀνοιδαίνεται ὕδατος, καὶ θαλάσσαις θέλων συνεξετάζεσθαι, ὁ ποταμὸς οὐκέτ᾽ ἀνεχόμενος εἶναι, εἰς φλοῖσβον τραχύνεται, καὶ πλωτὸς ἐκ βατοῦ γίνεται, καὶ διεκχεῖται εἰς πλάτος, ἀμέλει καὶ διαρριπιζόμενος πνεύμασιν, εἰς κῦμα μετεωρίζεται, κἀντεῦθεν ἄγχην ἀπο-

Quo Conradus cognito (id enim Regi nomen erat) vltionem Friderico nepoti mandat. Qui, vt homo & natura ferox, & tum ira æstuās, monasterium in quo diuerterat ægrotus, incendit: comprehensos capitis damnauit, & perditam pecuniam inquisiuit. Quæ res pugnæ causa fuit: sed cùm aliorum, tum Prusuchi studio pax facta est. Is enim tribus fluuiis, qui per pontem lapideum transeunt, equo superatis, Fridericum iratum conuenit, mitigat, à proposito abducit. Rursus igitur pacatè, tranquillè, expeditéque procedunt. Post dies aliquot in Cherobachorum planiciem perueniunt, castra locant: sed vallum vt nec in reliquo toto itinere, non obducunt, Romana fide & pactione freti. Campos illos fluuius Melas perfluit, neque latus, neque profundus: qui æstate arescens, in voraginem limosam coit. Ager enim quem transit, non arenosus est, sed fœcundus, & in altos sulcos aratro proscinditur. Hyeme verò aut rapidis imbribus ex paruo fit maximus & vorticosus, vt mare potiùs quàm flumen videatur: nec iam vado, sed nauibus traiicitur: & ventorum procellis exagi-

Porro, accidit nonnunquam vt in militares viros incurrāt, quibus dant meritas pœnas.

Versipelles isti autē imminens periculum à suorum ceruicibus auertere summo studio nitūtur. Germanorū, & bonorum omnium, candor.

Melas fluuius Alemānis infestus.

Formidabilis torrentis descriptio.

tatus, vicina rura vaſtat, viatores moratur, denique noxam quandam repræſentat. Is igitur torrens tum imbribus auctus, & noctu ex improuiſo latè vltra ripas effuſus, non ſecus ac ſi cœli cataractæ apertæ eſſent, ex caſtris Alemannorum non modò arma, phaleras equorum, veſtes, & ſi qua alia à iumentis vehebantur, ſed etiam equos, mulos & viros armatos abripuit: ſpectaculum ſanè miſerabile & lachrymoſum: cadunt ſine bello, cæduntur nemine cædente: non ſtaturæ proceritas, non inuicta bello dextera quicquam opis tulit. Pereunt inſtar fœni, inſtar palearum diſſipantur, cum atroci & immani vlulatu: vt qui eam rem viderunt, numinis iram caſtra Alemannorum inuaſiſſe crederent, ita ſubita inundatione oppreſſa, vt nec vitam ſuam tueri poſſent. Eius igitur noctis ſomnus, aliis interitum, aliis iacturam rerum omnium attulit. At Rex eo caſu conſternatus, ferociáque nonnihil remiſſa, admirans Romanis etiam elementa ſeruire: & anni tempora, cum opus ſit, vices ſuas permutare, inde diſceſſit. Quum autem prope vrbem Imperatricem veniſſet, exercitum ſtatim traiicere coactus eſt: quamuis dum in Peræa,

Exercitus Cõradi imperatoris luctuoſa clades.

Aquæ furentis impetus.

Hominum pereuntium imago.

Cõradi iuſta cõſternatio.

Traiectus Alemãnorum.

πτύων, καὶ τῇ γείτονι χέρσῳ ὑβριστὴς προσαράσσων, πόνους παρασύρει γεωργῶν, ὁδοιπόρους ἐπέχει τῆς ὁδοῦ, καὶ ὡς ἐπίπαν εἰς χρῆμα ἐπάρατον σχεδιάζεται. τότε τοιγαροῦν οὗτος ὁ χειμάρρους ἐξ ὑετοῦ πολὺς καὶ κατακλύζων φανεὶς, καὶ νυκτὸς ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν ὑπερπλημμύρας, ὡς εἴπερ αὐτοὶ οἱ καταρράκται ἀνεῴγεσαν οὐρανοῦ, ἀπάγει τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀλαμανῶν οὐ μόνον ὅπλα καὶ ἵππεια φάλαρα, καὶ ἐσθήματα, καὶ εἴ τι ἕτερον αὐτοῖς ἐσκευαγώγει τὰ ὑποζύγια, ἀλλὰ καὶ ἵππους, καὶ ὀρέας, καὶ ἄνδρας ἱπποκορυστάς, καὶ ἦν τὸ θέαμα ἐλεεινὸν, καὶ θέλγον ἀτέγκτους δάκρυα· ἄνευ πολέμου πίπτοντες, ἄνευ διώκοντος ἀναιρούμενοι, οὐδὲ τὸ τῆς ἡλικίας σταδιαῖον μικροῦ καὶ πελώριον, οὐδ' ἡ μάχης ἀκόρητος δεξιὰ, εἰς ἀποφυγὴν ἐπήρκεσεν αὐτοῖς τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἔπιπτον χορτὸς καὶ ὡσεὶ εἰληθερὴς, καὶ πόκος ἐρίου κοῦφος παρεσύροντο, καὶ ψαλμικῶς εἰπεῖν, τὰς τούτων ἀπῆρεν ὁ ποταμὸς οὗτος φωνὰς, βαρβαρικῶς ἀλαλαζόντων, καὶ μέλος ἐνδιδόντων ταῖς σκοπιαῖς, καὶ τοῖς γηλόφοις δι' ὧν παρεσύροντο ἄγριον ὁμοῦ καὶ ἀνήμερον, καὶ οὐχ' οἷον τὰ μιλιχρὰ τῶν ποιμένων αὐλήματα, ὡς συλλογίζεσθαι τοὺς συνορῶντας τὸ τηνικαῦτα συμβὰν, μῆνιν ἀπὸ θεοῦ ἄντικρυς εἰς τὸ τῶν Ἀλαμανῶν στρατόπεδον ἐπενσκήψασαν, εἰ οὕτως ἀθρόον ὕδατι κατεπόθησαν, ὡς μηδὲ τὰ ἑαυτῶν ἐκστόσασθαι δυνηθῆναι στόματα. ὕπνωσαν τοίνυν κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα οἱ μὲν εἰς θάνατον, οἱ δὲ ὧν εἶχον ἀφανισμὸν καὶ ἀπώλειαν. ὁ δὲ γε ῥὴξ κατώδυνος ἐπὶ τῷ συμβάντι τούτῳ γενόμενος, καθυφεὶς δέ τοι καὶ τοῦ κόμπου βραχὺ, καὶ θαυμάσας εἰ καὶ τὰ στοιχεῖα Ῥωμαίοις ὑπείκουσι, καὶ θελήσασι μόνον ὑπενδιδόασι, καὶ αἱ ὧραι παρὰ τούτοις, ὅσα καὶ ὑπηρέτιδες, δέησαν, τὰ ἀλλήλων ἀντιπαρέχουσιν, ἄρας ἐκεῖθεν διεπορεύετο. ὡς δὲ καὶ εἰς τὴν πόλιν ἤγγικε τὴν βασιλεύουσαν, εὐθὺς τὴν στρατιὰν εἰς τὸ ἀντιπέραν διαπορθμεύειν ἠναγκάζετο. κἂν ὑπερεφρόνει τὰ πρῶτα,

καὶ βλακευόμενος ἀπιωναίνετο τὴν περαίωσιν, παρὰ τῇ ἑαυτοῦ κείμενος γνώμῃ λέγων τὸ οὕτω δρᾶσαι, καὶ μή, τῇ Περαίᾳ ἐναυλιζόμενος, ἣ τῆς Πικριδίου κατονομάζεται. ὅθεν ἅπας μὲν ἐρέτης, ἅπαν δὲ πορθμεῖον καὶ ἁλιὰς ξύμπασα, καὶ ναῦς ἱππαγωγὸς, τὴν τῶν Ἀλαμανῶν ἀμφεπονεῖτο διάβασιν. ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τοῦ πλήθους τῆς στρατιᾶς ἀπογραφέας ἐφίστησιν, ἀνὰ πᾶσαν ἀποτάξας ἀναγωγὴν, τοὺς ἐκείνῳ σημανοῦντας τὴν κατ' ἄνδρα περαίωσιν, ἀλλ' ἦν τὸ πλῆθος ὑπερπεπαικὸς τὴν ἀπογραφήν. καὶ διὰ τοῦτο οἱ τῇ ὑπουργίᾳ ταύτῃ ἐφεστηκότες, ἀπειπόντες πρὸς τὸ πλῆθος, ἄπρακτοι ἐπανέλυσαν. οὕτω τοίνυν ἀγαπητῶς τοῖς Ῥωμαίοις ὡσεί τινος οὐρανίου δείματος ἀπαισίου τοῦ ῥηγὸς εἰς τὴν ἑῴαν λῆξιν διαβάντος. ἐφομαρτησάντων δὲ τούτῳ μετὰ βραχὺ καὶ ὅσοι τῶν ἐκ τοῦ γένους τῶν Φράγγων αὐτῷ συνανέβησαν· ὁ βασιλεὺς καὶ πάλιν τῆς αὐτῆς εἴχετο τῶν οἰκείων χωρῶν προμηθείας, ἧς καὶ πρὶν ἐξήρτητο. οὐκ ἠμέλει δὲ καὶ οἷς οὗτοι τραφήσονται, ἀλλ' ἐφ' ὁδοῦ τὰ ὤνια καὶ αὖθις προὐτέθειντο, ἐν μέντοι τοῖς τῶν χωρίων ἐπικαίροις, καὶ ταῖς τῶν παρόδων στεναῖς λόχοι παρὰ Ῥωμαίων ἐφίζανον, δόξαν οὕτω τῷ Μανουὴλ, καὶ οὐκ ὀλίγους ἐκ τῶν στρατοπέδων τούτων κατέκαινον· ἀλλὰ καὶ τὰς πύλας τῶν πόλεων ἐπιζυγοῦντες οἱ ἀστικοὶ, οὐκ ἀγορῶν τοῖς Ἀλαμανοῖς μετεδίδοσαν· σχοίνους δὲ τοῦ τείχους ἀποκρεμῶντες, ἀνεῖλκον πρότερον τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀποδιδομένου καταπιθέμενον τίμημα. ἔπειτα διαχαλῶντες ὅσον ἐβούλοντο, εἴτε ἄρτος ἦν τὸ πωλούμενον, εἴτε τι βιώσιμον ἕτερον, εἶων, ἄθεσμα δρῶντες κατ' αὐτῶν, ἐπαρωμένων τὸν παντέφορον ὀφθαλμὸν, ὡς μὴ χρωμένων σταθμοῖς δικαίοις. μηδ' οἰκτειρόντων αὐτοὺς ὡς ἐπήλυδας, μήτε τι καταπιθεμένων ὡς ὁμοπίστοις οἴκοθεν, μᾶλλον μὲν

quæ Picridij appellatur, castra haberet, principiò renueret, ac penes se esse, vtrũ traijcere vellet, necne, stupidè iactaret. Itaque nullum non nauigij genus in transportandis Alemannis fuit occupatũ. Quum verò Imperator multitudinem exercitus describi, & quot quaque vice traijcerent, annotari iussisset: ij quibus id negotij erat datum, tantæ multitudinis descriptione fatigati, re infecta domum redierunt. Ita Rege, tanquã ostento inauspicato, cupientibus Romanis, in Orientem transgresso, paulo pòst etiam Francis commilitonibus insequutis, Imperator in pristinam prouinciarum suarum curam incubuit: neque illud neglexit, vt isti in itineribus commeatum venalem haberent. Cæterùm, in locis opportunis, & angustis tramitibus, insidias collocandas censuit, quibus non pauci ex ijs exercitibus perierũt. Quin & ciues portis clausis, forũ Alemannis non præbebant: sed funibus de muris suspẽsis, pecuniam priùs attrahebãt: ijsque rursum, quantum vel panis vel aliarum rerum libebat, demittebant. quibus iniurijs Alemãni exacerbati, *oculum inspectorem omniũ rerum, contra eos qui iniustis ponderibus vterentur, nec aduenarum, & eidem religioni addictorum misereri, adeò nihil de suo con-*

Iactantia Conradi.

Manuelis calliditas.

Exercitus ingens.

Franci Conradi cõmilitones.

Orientales Alemannos & ferro & fraude, & veneno persequuntur.

At oculus rerũ omnium inspector ista vidit, & à Græcis per manus Tursicorũ requisiuit.

ferrent, vt cibos etiã è faucibus eriperent, vltorē inuocabant. Verùm, pessimi incolæ, & inhumanitate singulari præditi, ne minimum quidem demittebant: sed auro, argentóue attracto, atque in sinibus recondito, ex mœnibus se subducebant. quidam etiam calce farinæ immista, cibum pestiferum reddebant. Id vtrum iussu Imperatoris factum fuerit, vt ferebatur, compertũ non habeo. Vtut sit, iniquum & nefarium facinus fuit. Illud certè constat, eius iussu ex improbo argento monetam esse cusam, quæ ijs daretur, qui ex Italico exercitu aliquid vendituri essent. Breuiter vt dicam, nullum mali genus fuit, quod Imperator non vel ipse in eos machinaretur, vel alijs machinandi autor esset: vt scilicet eorum posteri perpetuis monimentis ab inuadendis Romanis deterrerentur.

Manuelis insidiæ contra Alemannos, quæ ipsi Manueli & toti Græciæ tandem pessimè cessêrunt.

6 Idem & Turci imitati sũt. Manuelis literis ad bellum Alemannis faciendum cõcitati. Itaque circa * Bathym, Pãplano quodam duce, prælio victores, multos occiderunt. Sed quum eam quoque partem aggressi essent, quæ Phrygiam præteribat, opinione sua decepti, interitum longè remotum vltrò sibi accersiuerunt, in foueam illapsi quã suis manibus effoderant. Neque e-

Manuelis imprudẽtia sũma, Turcos in Christianos impellentis. Acuebat enim tela, quibus paulò post Cõstantinopolitanã imperiũ trãsfossum est.

οἷον καὶ προσαφαρπαζόντων ἐκ τοῦ σφῶν φάρυγγος ὅσα πρὸς σύστασιν στόματος. οἱ δὲ χείριστοι τὴν οἰκητόρες, καὶ ὅσοις τὸ ἀπάνθρωπον περιεσπούδαστο, οὐδὲ τὸ βραχύτατον γοῦν διεχάλων, ἀλλὰ τὸ χρυσίον ἀναρειψάμενοι, ἢ τὸ ἀργύρειον ἀνιμησάμενοι, καὶ τῷ κόλπῳ ἐνθέμενοι, ἀφανεῖς ἦσαν οὐκέτι ἐν τοῖς μεσοπυργίοις ἐποπτανόμενοι, εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ τοῖς ἀλφίτοις ἐμφύροντες τίτανον, ἐποίουν τὰ σῖτα ὀλέθρια, τοῦτο δὲ εἰ μὲν ἀληθῶς ὁ βασιλεὺς ἐπέταττεν, ὡς ἐλέγετο, ἀκριβῶς οὐκ ἴσημι· παρηνομεῖτο δ᾽ οὖν ὅμως, καὶ ἀνοσίως ἐπράττετο, ὃ δὲ τοῦ βασιλέως βούλευμα ἦν οὐκ ἀμφίλογον, οὐδὲ ψεύδους παραπετάσματι σκιαζόμενον, ἀργύρειον ἀδόκιμον εἰς νόμισμα κέκοφε, καὶ τοῦτο προβάλλεται τοῖς ἐκ τοῦ τῶν Ἰταλῶν στρατεύματος ἀποδόσθαί τι θέλουσι, καὶ συντόμως εἰπεῖν, οὐδὲν ἀπῆν τῶν δεινῶν, ὃ οὐκ ἦν ἐπιτεχνώμενος αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, καὶ τοῖς ἄλλοις δρᾶν διακελευόμενος βασιλεύς, ὡς ἂν εἴη ταῦτα καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν ὀψιγόνοις μνημεῖα δήπουθεν ἀνεξάλειπτα, καὶ δέους σπέρματα, τὴν κατὰ Ῥωμαίων ἐκτρέποντα κίνησιν.

6 Παρόμοια δὲ καὶ τοῖς Τούρκοις ἐπῆλθε ποιεῖν, κατὰ τῶν Ἀλαμανῶν, τοῦ Μανουὴλ αὐτοὺς ἐπαλείφοντος γράμμασι, καὶ διανιστῶντος εἰς πόλεμον. καὶ τοίνυν περὶ τὸν Βαθὺν * ὑπερτερήσαντες, Παμπλάνου τινὸς ἡγουμένου τοῦ σφῶν στρατεύματος, πολλοὺς διέφθειραν, ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ μοίρᾳ ἐπέθεντο ἣ τῇ Φρυγίᾳ παρώδευεν, εἰς κενὸν αὐτοῖς τὸ βούλευμα ἔχασε, καὶ τὸν ὄλεθρον ἑκουσίως κατὰ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν καὶ πόρρωθεν ὄντα, ἀτεχνῶς μετάπεμπτον ἐποιήσαντο, καὶ εἰς βόθυνον κατώλισθον, ὃν ταῖς οἰκείαις χερσὶν ἐβάθυναν· τῷ τοι καὶ δέον

ὂν

ὃν μηδὲν παρενοχλοῦντας οὐχὶ λυπεῖν, μηδ᾽ ἀναγκάζειν τὸ τοῦ θυμοῦ θηρεῖον ἀφυπνίζειν τὸ τέως κοιμώμενον, ἢ πρὸς ἀνδροκτασίας διαῤῥένουν· οἱ δὲ εἰς φάλαγγας πυκνωθέντες, καὶ ταῖς ὄχθαις ἐφεστῶτες τοῦ ποταμοῦ (Μαίανδρος οὗτος ἦν) οὐκ εἴων ὅλως τὰ Λατινικὰ στρατεύματα διελθεῖν. ἔστι δ᾽ οὗτος καὶ τὸν ἕτερον μὲν ἅπαντα χρόνον οὐ ῥάδιος ἁπανταχοῦ τὴν περαίωσιν, τότε δὲ καὶ τέλεον ἦν ἄπορος, εἰς δίνας ἑλιττόμενος, καὶ μεταχωρῶν εἰς στροφάλιγγας, ὅτε καὶ κατὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν αἱ δυσμικαὶ δυνάμεις ὑπέδειξαν, ὡς αὐτῶν ἀνεχομένων, αἱ φάλαγγες τῶν Ῥωμαίων εἰς προνομὴν οὐκ ἐξεκείνοντο, καὶ αἱ τούτων πόλεις ἀδήωτοι παρεπωσοντο, οὐδὲ βοσκημάτων δίκην οἱ τούτων οἰκήτορες ἀναιρούμενοι ἐσφακέλιζον. ὡς γὰρ τῇ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ προσεστάζοντος τοῦ ῥηγὸς, οὔτε νῆες παρῆσαν ποτάμιαι, οὔτε γέφυρα πρὸς διάβασιν ἔζευκτο, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀναμὶξ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς ἐς τὸ ἀντιπέραν φαινόμενοι, δῆλοι ἦσαν ἀκροβολίζοντες, καὶ τὰ τοξεύματα διικνεῖτο τῶν παριόντων τὸν ποταμὸν, καὶ ἐνέπιπτον εἰς τὸ τῆς φάλαγγος μέτωπον· τότε μὲν ὀλίγον ἐπαναγαγὼν, ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ στρατοπεδεύεται, ὅπου μὴ εἴη βέλους ἐντὸς, καὶ ἐπιτάττει πάντας δειπνοποιήσαντας, ἱπποκορυστὰς γενέσθαι, καὶ τῶν * ἁρμάτων αὐτῶν ἐπιμεληθῆναι, ὡς ἐς νέωτα τοῖς Τούρκοις πολεμήσοντας προθυμότερον. σκοταῖος τοίνυν διαναστὰς, καὶ τοῦ ἡλίου μήπω τὸ ἅρμα ζεύξαντος, αὐτός τε ὡς πρὸς πόλεμον ἔσταλτο, καὶ ἡ λοιπὴ τὰ ὅπλα ἐνεδέδυτο στρατιά· καὶ οἱ βάρβαροι ὁμοίως διαπραττόμενοι, καὶ αὐτοὶ παρετάττοντο, τούς τε τοξότας τῇ ὄχθῃ παρέτειναν, καὶ τὸ ἱππικὸν ὡς αὐτοῖς ἐδόκει παρεσκεύαζετο· καὶ τοῦ ἀκροβολισμοῦ εἴχοντο, εἴποτε προὐχώρουν οἱ Ἰταλοὶ κατὰ τὸν ποταμόν. ὅτε

nim omni iniuria abstinentes lacessendi erant, nec ad iram, ad cædes concitandi. Verùm illi densata phalange, in ripis Mæandri fluminis stantes, Latinorum exercitum transitu prohibebant: qui cùm omnibus temporibus, ob vortices & varios anfractus non vbique facilè superetur, tum planè transiri non poterat. Ibi Occidentales copiæ ipsa re declararunt, patientia sua factum esse, quominus Romanorũ phalanges prædæ essent, eorumque vrbes exscinderentur, & ciues pecudum instar mactarentur. Nam quũ Rege ad fluminis ripas accedente, neq; naues præstò essent, neque pons: & Turci equites & pedites permisti, in vlteriore ripa se ad pugnã paratos esse ostenderent: & sagittis frontem exercitus, fluuium prætereuntis, attingerent: tum quidem paulum acie à fluuio subducta, extra teli iactum castra posuit, atque omnes vbi cœnarint, in equis armatos esse, & currus curare iussit, vt diluculo cũ Turcis dimicaturos. Surgit igitur ante ortum Solis, in tenebris adhuc, & ipse ad pugnam exornatus, & exercitus omnis armatus. Idem & barbari fecerũt, instructáque acie, & sagittariis in ripa dispositis, & equitatu, vt visum erat, ordinato, quum Itali in ripa progrediebantur, pugnam ciebãt eminus.

Turcorum à Manuele impulsorum conatus in Alemannos.

Alemannorum pugna cum Turcis ad Mæandrũ fluuium.

Contadi prudentia.

Fortitudo.

Vigilantia.

Turcorũ pugna è longinquo.

Conradi regis exhortatio ad milites, quibus proponitur sancta suscepte expeditionis occasio.

Rex verò aciem obiens, milites hoc modo cohortatus est. *Expeditionem hanc à nobis propter Christum, & diuinæ, non humanæ gloriæ parandæ causa, susceptam esse, scitis vtique, cõmilitones. Hac enim de causa, spreta domi iucunda vita, vltrò à propinquis nostris seiuncti, per alienas regiones ærumnas toleramus, periculis exponimur, fame tabescimus, frigore horremus, æstu soluimur: cubile, terram: tectum, cœlum habemus: quamuis nobiles, illustres, inclyti, diuites, multis gentibus imperantes, thoraces semper tanquam vincula necessaria gestamus: iisque fatigamur, quemadmodum maximus Christi seruus Petrus duabus cathenis oppressus, & quatuor militum quaternionibus custoditus. Barbaros autẽ, qui flumine à nobis diuidũtur, crucis Christi esse hostes, quos bello aggredi olim cupiuimus: in quorum sanguine, vt Dauid loquitur, nos loturos esse promisimus: quis est qui nesciat, nisi planè væcors, nec apertis oculis videre, nec patentibus auribus audire velit? Quòd si rectà in cœlũ ascendere studemus (neque enim iniustus est Deus, vt huius viæ causam ignoret, aut immortalia prata & vmbrosa Edemi domicilia non retribuat nobis: qui, relictis ædibus, pro ipso mortem oppetere quàm viuere maluimus) si memoria repetitis, quæ, quibusque tẽporibus isti corde incircumcisi, in populares nostros admittãt, & quas*

Totius exercitus pietas & cõstantia.

Exemplum maximi Christi serui.

Hostilis exercitus conditio.

Huius necessaria oppugnatio.

Felicitas eorũ q in hoc bello pro pietate occumbent.

Turcorum impietas.

καὶ τὰς τάξεις ἐπιπαριὼν ὁ Ῥὴξ καὶ παρακλήσεις τοῖς σφετέροις ποιούμενος, τοιάδε ἔφασκεν· ὅτι μὲν, ὦ συστρατιῶται, ἡ ἡμετέρα αὕτη κίνησις διὰ Χριστὸν, καὶ ὡς εἰλόμεθα τὴν προκειμένην, μὴ τὴν ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ δόξαν θηρώμενοι, ἴσασι δήπουθεν καὶ ὑμῶν ἅπας σαφῶς, πῶς γὰρ οὔ; οἱ τούτου ἕνεκα τοῖς μὲν ὑπ' οἴκου ἐνδιαπαθεῖν ἀπειπάμεθα, καὶ τῶν οἰκείων ἑκόντως ἀπεξενώμεθα, καὶ διὰ τῆς οὐκ ἡμεδαπῆς παροδεύοντες, θλίψεσι προσομιλοῦμεν, κινδύνοις παραβαλλόμεθα, λιμῷ τηκόμεθα, κρύει πηγνύμεθα, θαλπωρῇ ἐκλυόμεθα, κλιντῆρα ἔχοντες τὴν γῆν, στέγην τὸν οὐρανὸν, οἱ εὐγενεῖς, οἱ εὐπάρυφοι, οἱ ἐπὶ δόξης καὶ πλούτου, καὶ πολλῶν ἐθνῶν κυριεύοντες. τὰς δὲ πολεμικὰς σκευὰς ἐς ἀεὶ περικείμεθα, ὥσπερ ἀκούσια δεσμὰ, καὶ κάμνομεν αὐτὰς ἀνέχοντες, ὡς ὁ τῶν ὀπαδῶν Χριστοῦ μέγιστος Πέτρος πάλαι ἁλύσεσι διτταῖς κατεχόμενος, καὶ τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φρουρούμενος. ὅτι δὲ καὶ ὡς οἱ ἐν μεταιχμίῳ τῷ πορθμῷ τούτῳ ἀποδιϊστάμενοι ἡμῶν βάρβαροι, ἐχθροί εἰσι τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, οἷς πάλαι νόμῳ πολέμου συμβαλεῖν ἐγλιχόμεθα, καὶ ὧν τοῖς αἵμασι δαυιδικῶς ἐπηγγελλόμεθα νίψασθαι, οὐδὲ τοῦτο φιλονεικεῖν θελήσει τὶς, εἰ μὴ περιδήλως παρακοπεὶς τὸ φρονεῖν, ὁρῶν αὐτίκρυς οὐχ ὁρᾷ, καὶ ἀκούων οὐδαμῶς ἐνωτίζεται. εἴπερ οὖν τῆς εὐθὺ τῶν ἀθανάτων μονῶν πορείας μέλον ὑμῖν (οὐδὲ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς, ὡς μὴ τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ὁρᾶν αἰτιώμενον, μηδ' ἀκηράτων μεταδιδόναι λειμώνων, καὶ σκιερῶν ἐν τῇ Ἐδὲμ καταπαύσεων οἳ τὰ οἴκοι καταλιπόντες, ἀνθειλόμεθα τοῦ ζῆν τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ θανεῖν) καὶ εἰ μνήμη δέ τις ὑμᾶς ὑπεισέρχεται, ἃ καθ' ὥραν οἱ ἀπερίτμητοι οὗτοι τὴν καρδίαν, εἰς τοὺς ἐκ τοῦ γένους παροινοῦσιν ἡμῶν, καὶ οὓς

αὐτοῖς

αὐτοῖς ἐπιτρίβουσι κονδύλους, ταῖς φρεσὶν ἀναφέρετε, καὶ τοῦ ἐκκεχυμένου ἀθώως, αἵματος μαλάσσει τις ἔλεος· στῆτε γενναίως ἄρτι, καὶ ἐρρωμένως διαγωνίσασθε μηδέ τι δέος ἐκπλῆσσον ἐκκρουέτω τοῦ καθηκόντως ἀμύνασθαι· ἀλλὰ γνώτωσαν ἀληθῶς οἱ ἀλλόφυλοι, ὡς ὅσον Χριστὸς ὁ καθηγητὴς ἡμῶν καὶ διδάσκαλος ὑπέρκειται προφήτου λαοπλάνου καὶ μυοῦντος σφᾶς τὰ ἀπόβλητα, τοσοῦτον καὶ ἡμεῖς αὐτῶν κατὰ πάνθ' ὑπερφερόμεθα. ἐπεὶ οὖν παρεμβολὴ ἁγία ἡμεῖς καὶ στρατὸς θεόλεκτος, μὴ δὴ φιλοψυχήσωμεν ἀγεννῶς πρὸς φιλόχριστον καὶ ἀείμνηστον τελευτήν. εἰ Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε, πόσῳ ἡμεῖς τεθνάναι δι' αὐτὸν ἐσμὲν δικαιότεροι; ἀγαθῆς ταυτησὶ πορείας, ἀγαθὸν ἔστω καὶ τέλος ἐφομαρτοῦν. μαχεσώμεθα μετὰ τῆς ἐν Χριστῷ πεποιθήσεως, καὶ τοῦ εὖ εἰδέναι ὡς τοὺς ἐχθροὺς τροπωσόμεθα. ὅτι μηδὲ δυσχερὴς ἡ νίκη γένοιτο, οἷα μηδέρων ὑποστησομένων τὴν προσβολὴν ὡς πεποίθαμεν, ἀλλὰ πάντων ἐνδωσόντων καὶ πρὸς τὴν πρώτην ὁρμήν. εἰ δ', ὅπερ ἀπείη, πεσούμεθα, καλὸν ἐντάφιον τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ τελευτᾶν. βαλλέτω με τοξότης Πέρσης ὑπὲρ Χριστοῦ, ἀφυπνωτέον μετ' ἐλπίδων χρηστοτέρων εἰς θάνατον, καὶ ὥσπερ ὀχήματι τῷ βέλει χρηστέον πρὸς τὴν ἐκεῖ κατάπαυσιν. ἀλλὰ μὴ θάνατος προαρπασάτω ἴσως ἀκλεὴς καὶ ἐφάμαρτος. ἤδη ποτὲ τισώμεθα τούτους, ὧν οἱ καθ' αἷμα τε πιστοὶ καὶ ὁμόπιστοι ποσὶ κεχραμμένοις, ὡς εἰς κοινὸν εἰσεληλύθασι τόπον τὸν ἱερόν, ἐν ᾧ νεκρῶν ὁμόσκηνος γέγονεν ὁ σύγχρονος πατρὶ καὶ ὁμόθρονος. ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ δυνατοὶ καὶ διεσπασμένοι πάντες ῥομφαίαν καὶ ὡς κλίνην περιέποντες Σολομώντειον τὸν ζωοδόχον τάφον, καὶ θεοδέγμονα. τοὺς ἐκ τῆς Ἄγαρ τοίνυν τὴν δου-

eis alapas impingant, recordamini, & sanguinis innocenter effusi aliqua misericordia tangimini: state iā fortiter, & strenuè pugnate, neque vllus vos terror moueat, quominus alacriter resistatis.

Eorundem immanitas.

Pugnādi necessitas.

Cognoscāt Barbari, quantū Christus magister noster & praeceptor, seductorem prophetam & impiae religionis antistitem superat: tantò & nos rebus omnibus superiores esse.

Christianismi praestantia & Mahumetismi abominatio.

Cū igitur castra sancta simus, & diuinitus collectus exercitus, ne turpiter vitā amemus, nec obitū memorabilē pro Christi charitate reformidemus. Si.n. Christus pro nobis mortuus est, quātò iustius nos pro illo oppetemus? Honestae huic expeditioni, etiā finis honestus imponatur. Christo freti pugnemus, cum certa spe victoriae non difficilis. Neq; enim quisque, vt confidimus, impetum nostrum tolerabit, sed omnes primae aggressioni cedēt. Sin (quod absit) occubuerimus: honesta sepultura erit, vbicunque pro Christo occubuerimus. Me sagittarius Persa pro Christo feriat: cum spe bona moriar, eáque sagitta tanquā vehiculo ad requiē illam perueniā. quod mihi potius erit, quàm si morte ingloria in peccatis opprimerer.

Officiū piorum.

Honestatis verae amor & studium.

Spes certa victoriae.

Mors laudatissima.

Fuga ignominiosissima.

Iam tandē vlciscamur, eos, quorum impuris conculcati pedibus & consanguinei nostri & Christiani fratres, in communē illum sacrum locum abierunt, in quo defunctorum contubernalis factus est Christus, patri aequalis & assessor. Nos sumus potētes illi, nos omnes gladios strinximus, qui vitale diuinúmque sepulchrum tanquā Salomonis cubile circumsistimus. Agare-

Vltio praeclara.

Fratrum necessaria recordatio.

Piorum dignitas.

nos

nos igitur ancillæ filios, nos liberi tollamus è medio, & tamquam lapides offensionis è via Christi remoueamus: quos haud scio cur Romani tanquã lupos in suam cædẽ alunt, & per decus suo cruore saginant: cũ excitatis animis, & cogitatione cordato viro digna suscepta, tãquam feræ à gregibus, sic illi ab ipsorum prouinciis atque vrbibus pellendi essent. Iam quia fluuius hic, vt cernitur, non nisi noua ratione transiri potest: ego ipse huius exẽpli monstrator ero, meumque consilium primus exequar. Acie cõdensata, hastisque coniunctis, cum impetu irruemus, & flumen perequitabimus: satis scio aquam repulsam, staturã esse, conuersóque veluti cursu, nõ rectà pro-manaturã. Non dissimili olim ratione Israelitæ Iordanẽ, suppresso flumine, pedibus transierunt. Consiliũ hoc & facinus etiam ad posteros memorabile est futurum, nulla longinquitate temporis, nulla obliuione obliterandum: cum summo Persarũ probro, quorum cadauera circa hunc amnem prostrata, in collem exurgent, ac instar trophæi conspicientur, cum gloria nostra immortali. Quæ cum dixisset, & signum pugnæ dedisset: & ipse equum flagellis cohortatus, in fluuium fecit impetum: & cæteri de more peractis precibus, clamoréque sublato, hostes adoriuntur, acie turris instar instructa, densatáque confertim perequitantes, vt fluminis vndæ vngulis equorum partim in ripas excuterentur, partim resisterent, non secus ac si

Imperatorũ Græcorum ignauia, suo tempore (vt euenit) opprimenda.

Exemplũ ipsiusmet imperatoris Cõradi: quod fuit efficacissimum argumentum.

Confidentia preclara eiusdem.

Famæ perennis desiderium.

Et letæ spes victoria atque gloriæ immortalis.

Conradi imperatoris illustris victoria de Turcis.

Strenuos Numinis benignitas iuuat: timidos verò prædones & perfidos repellit.

λίδος ἐκποδὼν οἱ ἐλεύθεροι ποιησώμεθα. καὶ ὡς λίθους προσκόμματος, τῆς ὁδοῦ ἐξάρωμεν τοῦ Χριστοῦ, οὓς οὐκ οἶδ' ὅπως Ῥωμαῖοι ὡς ἐπὶ σφάγια ἑαυτοῖς ἐκτρέφουσι λυκιδεῖς, καὶ τοῖς οἰκείοις δυσκλεῶς πιαίνουσιν αἵμασι· δέον ἀλκὴν ἀναλαβόντας καὶ λογισμὸν ἔμφρονος ἀνδρὸς, ὡς θῆρας ἐκ ποιμνίων, τῶν οἰκείων ἀπελάσαι χωρῶν καὶ πόλεων. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ ποταμὸς οὗτος ὡς ἔστιν ὁρᾶν οὐκ ἄλλως περάσιμος, εἰ μὴ καινοτέραν ἀνοίξῃ τις πάροδον· αὐτὸς ἐγὼ καὶ τὸ κατὰ τοῦτον εἰσηγήσομαι γενησόμενον, καὶ τοῦ εἰσηγηθέντος πρῶτος κατάρξωμαι. ἐς ὁμαιχμίαν μίαν φραξάμενοι, καὶ ταῖς χερσὶ δόντες τὰ δόρατα, διεξιππασώμεθα σὺν ῥύμῃ τοῦ ποταμίου τοῦδε ῥεύματος, καὶ ἐς αὐτὸ ἐμβάλωμεν μεθ' ὁρμῆς, καὶ στήσεται οἶδα σαφῶς τὸ ὕδωρ ἀναχαιθὲν, καὶ τοῦ κατευθυωρίαν ἀνακοπήσεται προρρέειν ὥσπερ ἐπαναστραφὲν, καθὰ καὶ πάλαι ῥοῦς ὁ Ἰορδάνειος τῷ Ἰσραὴλ πεζευόμενος. καὶ εἴη ἂν τὸ ἔργον τοῦτο καὶ διανόημα τοῖς ὀψιγόνοις ἀοίδιμον, χρόνῳ μὴ διακοπτόμενον, οὐ λήθης ἐξίτηλον ῥεύματι, καὶ καταγέλως πλατὺς τῶν Περσῶν, ὧν τὰ κῶλα περὶ τουτονὶ πεσοῦνται τὸν ποταμὸν ἐς κολωνὸν αἰρόμενα, καὶ ὡς τρόπαιον προφαινόμενα, εἰς κλέος ἡμῶν αὐτῶν ἀθάνατον. τοιαῦτα παρακελευσάμενος, καὶ τὰ σημεῖα τῆς μάχης ἀναδείξας, αὐτός τε τὸν ἵππον ἀφῆκε συχνὰ μυωπίζων τε καὶ ἐγκελευόμενος, ὡς τὸν ποταμὸν μετὰ ῥύμης διαβησόμενος, καὶ οἱ λοιποὶ δὲ παιανίσαντες, καὶ τὸ σύνηθες ἀλαλάξαντες, ἐχώρουν ὁμόσε πυργηδὸν ταξάμενοι καὶ πυκνώσαντες ἑαυτοὺς, καὶ ἀθρόοι διιππαζόμενοι, ὡς τοῦ ποταμίου χεύματος τὸ μὲν ἐς τὴν χέρσον ἐκτιναχθῆναι ταῖς τῶν ἵππων χηλαῖς, τὸ δὲ διακοπῆναι καὶ τοῦ πρόσω στῆναι

ναι φορᾶς, ὡς εἴπερ εἰς ἀνάῤῥουν παρὰ φύ-
σιν ἀνέλυον, ἢ καὶ εἰς τοὐπίσω ἀνεσοιβά-
ζετο· αὐτοὺς δὲ ὡς διὰ ξηρᾶς ὑγροπορεοῦν-
τας παρὰ δόξαν τοῖς Πέρσαις ἐπεισπε-
σεῖν. ὅτε καὶ μὴ ἔχον τὸ βάρβαρον φυγῇ
τὴν σωτηρίαν ὑποκλέψαι γοῦν (διωκό-
μενοι γὰρ κατελαμβάνοντο, μηδὲ τῶν ἵπ-
πων αὐτοῖς ἐπαμυνόντων καὶ ἦσαν ὠκύ-
ποδες, καὶ ἐπ' ἄκρων ἀνθερίκων μικροῦ
θέοντες) ἢ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς Ἀλαμανοῖς
κατὰ μάχην ἀγχέμαχον, ἐκρεανομοῦντο
ποικίλως, καὶ ἐπ' ἄλλῳ ἄλλος ἔπιπτον,
ὡς ἀστάχυες, εἶτ' οὖν ὡς ῥάγες αἷμα τὸ
ζωτικὸν ἀπεθλίβοντο τοῖς λογχοφόροις
ληνοβατούμενοι. οἱ μὲν γὰρ δόρασι διη-
λαύνοντο, οἱ δὲ τοῖς τῶν ξιφῶν ἐπιμήκεσιν
ἀπεχώρων διχῇ διαιρούμενοι, καὶ μάλιστα
τὸ ψιλὸν αὐτῶν καὶ γυμνὸν τοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ
τοῖς ξιφιδίοις παρασπαδὸν οὐταζόμενοι ἀνε-
τρέποντο, τὰς χολάδας τοῦ χαλκοῦ διεκ-
χέοντες, ὡς τοὺς πεσόντας Πέρσας τὰ
ἐκεῖ τε πεδία καλύψαι τοῖς πτώμασιν ἀ-
κριβῶς, καὶ ὑπεραντλοὺς τὰς φάραγγας
θεῖναι τοῖς αἵμασι. τῶν δὲ Ἰταλῶν βληθῆ-
ναι μὲν ἀπὸ τόξων πολλοὺς, καταβλη-
θῆναι δὲ καὶ ἀφυπνῶσαι βραχεῖς εἰς θά-
νατον. καὶ μαρτυροῦσι τὸ τῶν πεσόντων ἐς
δεῦρο πολὺ πόσον, οἱ τῶν ὀστέων σωροὶ οὕ-
τω συχνοὶ καὶ μετέωροι ὄντες, καὶ κατὰ τὰ
ἀνεστηκότα γεώλοφα ἐπαιρόμενοι, ὡς θαῦ-
μα κεῖσθαι καὶ ἄλλοις μὲν ὁπόσοι τῆς ἐκεῖσε
φερούσης ἥψαντο, κἀμοὶ δὲ τῷ ταῦτα συγ-
γράφοντι. ὁποῖαι μὲν οὖν ἦσαν τῶν θριγγῶν
αἱ περίμετροι, οἳ τῶν Κίμβρων τοῖς ὀστέοις
τὰς τῶν Μασσαλιωτῶν ἀμπέλους περιε-
φράγμωσαν, Μαρίου τοῦ Ῥωμαίου τοὺς
βαρβάρους καταστρεψαμένου· εἰδεῖεν ἂν
σαφέστατα, ὅσοι τὸ καινὸν ἐκεῖνο ἔργον ὀφθαλμοῖς διειλήφεσαν, καὶ τοῖς
λοιποῖς εἰς ἀκοὴν ὠτίου παρέπεμψαν. τὸ δὲ νῦν τοῦτο καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνο δή-
πουθεν, εἴγε μὴ μεγαλοφωνία ἦν τὰ κατὰ Κίμβρους ἱστορικὴ τὴν φύσιν ὑπερ-

cōtra naturam ad fontes regrederentur: ipsi verò non secus ac terra proficiscētes, in Persas ex improuiso irruerent. Barbari verò, qui nec fuga salutem quærere (nam à persequentibus capiebantur, nihil adiuti velocitate equorum incredibili) neque comminus pugnare cum Alemannis possent: varijs modis cædebantur, atq; alij super alios aristarum instar cadebāt. Nam hi lanceis confodiebātur, illi prælongis gladijs medij disseca-bantur, velites præsertim, alijs pugiones in viscera adigebantur: Persarum cadaueribus campi illi planè tegerentur, & valles sanguine redundarent.

Stragis memorādæ descriptio. Manuelis & Turcorū opprobrium. Conradi autem laus & fama superstes.

Italorū multi sagittis icti, pauci verò interfecti sunt.

Clades ingens.

Quanta autem multitudo ceciderit, etiam hodie ossium tumuli crebri & alti, collium instar testātur: quos, qui illac iter habet, quiuis admiretur: vt & ego, qui hæc scribo, sū admiratus. Ac quanti sæpium fuerint ābitus, quæ ex Cymbrorum ossibus factæ, Massiliensium vineas cingebāt, Barbaris à Mario duce Romanorum cæsis: ij maximè nouerint, qui recēs illud facinus oculis vsurparunt, & cæteris exposuerūt.

Marij Cymbrica victoria.

Sed hoc illo vtique maius est, nisi magniloquētia historica res Cimbricæ vltra veri fidem exaggeratæ, propemodum

Romani historici notātur.

Victoriæ præclare insignis effectus.

in fabulam degenerassent. Ex eo citra bellum Alemãni sunt progressi, Barbarorum nemine impediente.

φωνοῦσα, καὶ εἰς μύθον ἐκπίπτουσα. τὸ δ᾽ ἐκ τούτου ὁ πόλεμος αὐτοῖς ἦν ἡ πορεία, οὐδένα τῶν βαρβάρων εἰς προῦπτον ἀντίπαλον φαίνουσα.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΊΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΈΩΣ

κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

***

NICETAE CHONIATAE LIBER II. RERVM A MAnuele Comneno Imperatore gestarum.

BREVIARIVM.

1 *Rogerius rex Siciliæ Corcyram occupat, Acarnaniam, AEtoliam & orã maritimam vastat, Bœotiam Corinthũ, diripit, Acrocorinthi arce recepta.*

2 *Manuelis expeditio contra Siculos, Corcyræ oppugnatio, & Contostephani Magni Ducis interitus.*

3 *Cosmas Patriarcha ob vaticinium de Contostephani interitu pridem editum, dignitate exuitur. Contostephano succedit Magnus Domesticus.*

4 *Ligneam turritã scalam Manuel in Corcyrenses obsessos exstruit, quam Pupaces & alij 400. conscendunt. fracta autem scala plerique pereunt: Pupaces autẽ mirabiliter euadit.*

5 *Seditio cruenta inter Græcos & Venetos, qua ægrè sedata & exercitibus reconciliatis, oppugnatur denuo Corcyra & tandem deditione recipitur.*

6 *Manuelis irrita in Siciliam expeditio. Seruiam populatur. Michael Palæologus rẽ gerit feliciter aduersus Siculos.*

7 *In Seruios & Hũgaros expeditiones Manuelis, & triumphus. Cum Scytis Calamannus malè pugnat. Alexius Bryennius, Ioannes Ducas & Constãtinus Angelus à Siculis capiuntur.*

8 *Manuel cum Rogerio Siculo Põtificis Rom. hortatu pacẽ init: sed paulò post mutuæ inimicitiæ recrudescunt.*

I Iniuriis Conrado & Germanico exercitui à Manuele & Græcis illatas vindicat Rogerius Siculus. Ab altero exspectes quod alteri feceris.

AC Itali huiusmodi certaminibus exercitati, Cœlesyriã occuparunt. Dum verò versus Hierosolyma pergebant, & Romanorum finibus superatis, Phrygiam superiorem Lycaoniam & Pisidiã atti-

ΚΑὶ τοιούτοις μὲν οἱ τῶν Ἰταλῶν παῖδες ἀγῶσιν ἐγγυμνασάμενοι, τὴν κοίλην Συρίαν κατέλαβον· ἐν ᾧ δὲ τὴν ἐπὶ τῶν Ἱεροσολύμων οὗτοι ἐβάδιζον, παραμειψάντες μὲν τὰ Ῥωμαίων ὅρια, τῆς δ᾽ ἄνω Φρυγίας ἁπτόμενοι, Λυκαονίας τε καὶ Πισιδίας, αἳ πάλαι μὲν

μὲν Ῥωμαίοις ὑπέκειντο, νυνὶ δὲ ἀνεῖνται βαρβάροις, καὶ δορύκτητοι παρ' αὐτῶν καρπίζονται, μαλακίᾳ πάντως καὶ οἰκείᾳ τῶν τὰ Ῥωμαίων περὶ πολλοῦ διεπόντων πράγματα, μὴ περὶ πλείστου τιθεμένων μογεῖν καὶ προκινδυνεύειν ὧν ὑπερεκάθηντο· ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ διεσκοπεῖτο, πῶς ἂν τοὺς Σικελοὺς μετελεύσεται, δίκην πραξόμενος ὧν ἀπανθρώπως εἰς Ῥωμαίους ἔπραξαν· τήν τε Κερκυραίων ἄκραν, ἣ νῦν ἐπικέκληται κορυφώ, τῆς ἐκ τούτων ἀπαλλάξει φρουρᾶς. ὁ γὰρ δὴ τῆς Σικελίας τότε κρατῶν Ῥογέριος, εἴτε καθ' ὁμολογίαν μετὰ τοῦ τῶν Ἀλαμανῶν προβᾶσαν ῥηγός, ὡς ἐλέγετο, εἴτε αὐθαιρέτως ὁρμώμενος, σύνδρομον ποιεῖται διὰ ταχυναυτουσῶν νηῶν τῇ τῶν Ἀλαμανῶν κινήσει, τὴν τῶν παρακτίων Ῥωμαϊκῶν χωρῶν καταδρομήν. ἀπάρας τοίνυν ἐκ Βρεντησίου στόλος, τῇ τῶν Κερκυραίων προσέσχε, καὶ ἀμαχεὶ καὶ ἐξ ἐφόδου ταύτην αἱρεῖ· τὸ δ' αἴτιον οἱ τῆς χώρας οἰκήτορες, καὶ τούτων μάλιστα οἱ τὴν σύνεσιν ὑπὲρ ὃ φιλώτεροι, Γυμνοὶ τὴν ἐπίκλησιν· οὗτοι γὰρ βαρύν, ὡς ἔφασκον, καὶ δυσοίστον φορολόγον μὴ φέροντες, οὐδὲ τὰς ἐκ τούτου παροινίας ἐπὶ πλεῖον ἐνεγκεῖν ἔχοντες, βουλὴν βουλεύονται πονηράν. καθ' ἑαυτοὺς δὲ οὐχ οἷοί τε ὄντες αὐτὴν κρατύνασθαι, ὡς ἕρμαιον ἁρπάζουσι τὸν καιρὸν καὶ προσιόντες τῷ τοῦ στόλου ἡγεμόνι, καὶ τῇ τούτου αἱμύλῳ γλώττῃ προσεσχηκότες, καὶ ἴχνεσι προβάντες ἀλώπεκος, ἐπὶ ῥηταῖς ὁμολογίαις εἴσω δέχονται Σικελιώτην φρουράν, εἰς χιλίους ἀριθμουμένην φρακτούς. καὶ οἱ μὲν καπνὸν φορολογίας ἀποδιδράσκοντες, ἔλαθον ὑπὸ χαυνότητος νοῦ, τῷ τῆς δουλείας ἐμπεσόντες πυρί, καὶ Ῥωμαίοις εἰσενεγκόντες πόλεμον οἱ χαλίφρονες χρόνιον ὁμοῦ καὶ βαρύτατον. ὁ δὲ τὸ

gerãt, olim Romanæ ditiõis, tũ à Barbaris, ſuperiorũ Imperatorũ ignauia & deſidia bello ſubactas: vt quibus parũ cordi erat, labores & pericula pro eorũ ſalute, quibus præerant, adire: Manuel Imperator animo agitabat, quo pacto iniurias Siculorũ Romanis inhumaniter factas vlciſceretur: & Corcyreorum promontorio quod nunc Corypho appellatur, præſidium eorũ depelleret. Nam Rogerius, qui in Sicilia tũ regnabat, ſiue ex fœdere cũ Alemannorum rege icto, vt ferebatur, ſiue ſua ſponte, vnà cum motu Alemannorum & ipſe nauibus expeditis Romanorum oram maritimã incurſabat. Claſſis igitur Brũduſio prouecta, Corcyrã appellit, eãque citra dimicationẽ primo impetu capit. Cauſa eius rei fuerunt inſulares, ij præſertim qui omnis prudentiæ expertes, Gymni cognominãtur. Cauſati enim, ſe grauem & intolerabilẽ exactorẽ, eiúſque iniurias diutius ferre non poſſe, improbum conſilium capiunt. Quod cũ ſuo Marte non poſſent exequi, occaſiõe cupidè arrepta, claſſis præfectum adeũt, eiusque blandiloquentia illecti, Siculũ præſidium mille armatorum, certis cõditionibus accipiunt. *Ita d umfumum tributi fugiunt, temerè ſe in ſeruitutis ignẽ præcipitarunt: ac Romanis, homines leuiſſimi, & diuturnum & grauiſſimum bellum concitarunt.* Ille verò caſtello pro virili munito,

Græcorum Imperatorũ ignauia Orientis imperiũ peſſundat.

Vnde occaſio belli à Rogerio Græcis illato.

Quæ fuerint huius belli initia, progreſſus, & ſucceſſus.

Exactiones populum ad defectiõem impellunt.

Et rudiores ad quæ ſibi vtilia putant capeſſenda conſilia hortantur.

Aſt tributi fumum pati præſtat quã ſe in grauiſſimi belli flãmas conijcere.

Belli initia læta, victores multa & maiora moliri iubent.

vt nec capi nec oppugnari facilè posset, Monembasiam traijcit: id quoque promontoriũ citra sanguinem, quẽadmodum paulò antè Corcyram, occupaturus. Sed cũ in viros cordatos, & libertatis dulcedinem expertos incidisset: ita repulsus est, ac si in petram immobilẽ impegisset. infectâq; re, remis dissimulandæ fugæ causa ad puppim conuersis, discessit:

Quamuis nõ feliciter omnia.

vitatóque Maleési traiectu, ventorũ contrarijs procellis infesto, de quo prouerbium vsurpatur, *Ad Maleam cum accesseris, eorum quæ domi habes obliuiscere*: fretũ interius ingreditur. & latus eius vtrunque peruagatus, non aperta loca duntaxat populatus est, sed opportuna etiam

Nihil nõ audet potens classis.

& munita partim in deditionem accepit, partim vi subegit: atque Arcanania, Aetolia, quæ nunc Artinia dicitur, totáque ora maritima vastata, Corinthiacum sinum intrat. & in Crissæum portum inuectus, in mediterranea impressionẽ facere ausus est, cùm neminem aduersarium parem haberet.

Celeritate audaci bella etiã difficillima perficiuntur.

Præterea classis præfectus graui & leui armatura in aciem è nauibus educta, cetorum instar qui pabulũ vtrinque petũt, in Bœotiã irrupit: & interiectis oppidis obiter direptis, Thebas cepit, & ciues inhumaniter tractauit. qui cũ ex antiquo rumore diuites haberentur, homo insatiabilis, qui nullũ cupiditati statuerat modum,

Aduersario impare aut nõ apparẽte, facilis victoria.

Et violentæ irruptiones.

Ac vrbium direptiones.

Dux auarus, vrbis bello captæ, sũma pernicies.

φρούριον κρατυνάμενος, καὶ ὡς εἶχεν αὐτὸ ποιήσας δυσαλωτότερον, καὶ εἶτον ἀπροσμαχώτερον· ἐκεῖθεν ἀναχθεὶς, τῇ Μονεμβασίᾳ προσίσχει, ἐλπίσι θαλπόμενος, ὡς λήψεται καὶ ταύτην τὴν ἄκραν ἀναιμωτὶ, ὥσπερ πρὸ βραχέος τὴν Κέρκυραν. ἀλλ᾽ ἀνδράσιν ἐντυχὼν νοῦ διοικουμένοις, καὶ τὴν τῆς ἐλευθερίας οὐκ ἠγνοηκόσι παφίαν, ἀπεκρούσθη ὡς εἰ καὶ προσβόλῳ προσέβαλεν ἀτινάκτῳ, καὶ πρύμναν κρουσάμενος, ἐκεῖθεν ἀνάγεται ἄπρακτος. ὑπερβὰς δὲ τὸν ἐπὶ Μαλέαν πλοῦν, ἀντιπνοίας γέμοντα πάσης, περὶ οὗ καὶ ταῦτα παροιμιάζεται, Μαλέαν δ᾽ ἐπικάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε· τὸν ἐσέχοντα πορθμὸν ἀνάγεται· καὶ τὰ τούτου ἑκατέρωθεν ἐπιὼν, οὐ τὰ εὐχείρωτα μόνον κατέδραμε λείαν τιθέμενος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλως ἐπικαιρότατα καὶ δυσάλωτα, τὰ μὲν ὁμολογίᾳ χειρούμενος, τὰ δὲ πολέμῳ δουλούμενος, Ἀκαρνανάς τε καὶ Αἰτωλοὺς, τοὺς νῦν λεγομένους Ἀρτινοὺς, καὶ ὅσα πάραλα ἀμαυρῶν, τὸν Κορινθιακὸν κόλπον εἰσέπλευσε. καὶ τῷ Κρισσαίῳ λιμένι προσορμισθεὶς, τοῖς ἐν μεσογείῳ θαρρεῖ προσβαλεῖν, οὐδένα ἔχων ἀντίπαλον ἰσοστάσιον. ἀμέλει καὶ ὁ τοῦ στόλου ἀρχηγὸς, τὸ ὁπλιτεῦον καὶ ψιλὸν τοῦ στρατοῦ, εἰς τάξεις διειληφὼς· καὶ χερσαῖος φανεὶς ὁ τέως θαλάττιος, κατὰ τὰ κήτη τὰ ἀμφιβοσκόμενα, τῇ Καδμείᾳ γῇ παρενέβαλε· καὶ τὰς ἐν μέσῳ κωμοπόλεις ὁδοῦ πάρεργον λῃσάμενος, ταῖς ἑπταπύλοις Θήβαις προσέβαλεν, ὧν καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς, ἀπανθρώπως τοῖς ἐκεῖ προσηνέχθη. κατὰ γὰρ παλαιὰν φήμην τῆς πόλεως, ὡς πλουσίους τρεφούσης οἰκήτορας, εἰς χρημάτων ἀπληστίαν ὑπονυττόμενος, καὶ μηδένα κόρον φιλοπλουτίας εἰδὼς, ἀλλ᾽ ὅρον τιθέμενος τῆς ἐφέσεως τὸ καὶ εἰς τρίτον ζωστῆρα τῇ ὁλκῇ τῶν χρημάτων τὰς πάσας

σας, ἢ τὰς πλείους νῆας βαπτίζεσθαι· τούς τε
χειρώνακτας ἐξεπίεσε, καὶ περὶ τοῦ ῥύπου
τῶν ὀβολῶν πολυπράγμων γινόμενος, τοὺς
δυνατοὺς καὶ λαμπροὺς τὸ γένος, καὶ σεμνοὺς
τὴν ἡλικίαν, καὶ περιφανεῖς κατ' ἀξίωσιν,
διαφόροις κακώσεσι καθυπέβαλε, μηδε-
νὸς λαμβάνων αἰδῶ καὶ φειδώ, μὴ δυσω-
πούμενος τὴν δυσώπησιν, μὴ τὴν Ἀδράστειαν
εὐλαβούμενος, αὐτοῦ λαβοῦσαν ἀρχήν, ἢ
τὴν Καδμείαν λεγομένην νίκην ὑπο-
βλεπόμενος. τέλος δὲ τὰ ἱερὰ προθεὶς
γράμματα, ἠνάγκαζεν ἕκαστον τὴν ὀσ-
φὺν ὑπεζωσμένον εἰσιόντα, τὴν οἰκείαν οὐ-
σίαν οἷς ἐνθεωρεῖται μεθ' ὅρκου διασαφεῖν,
καὶ ταύτην ἐξομνύμενος ἀπιέναι, καὶ οὕτω
πάντα χρυσόν, ἄργυρον πάντα διεκφορή-
σας, καὶ τὰς χρυσοϋφεῖς ὀθόνας ταῖς ναυ-
σὶν ἐνθέμενος, οὐδὲ τῶν σωμάτων αὐτῶν τῶν
ὑπ' αὐτοῦ καλαμωθέντων ἀπείχετο. ἀλ-
λὰ καὶ τούτων ἀριστίνδην τὸ προὖχον συλ-
λαβών, τῶν τε γυναικῶν ἀποκρίνας ὅσαι
τὸ εἶδος καλαὶ καὶ βαθύζωνοι, καὶ τοῖς
νάμασι πολλάκις τῆς καλλικρούνου Δίρκης
λουσάμεναι, καὶ τὰς κόμας διευθετισά-
μεναι, καὶ τὴν ἱστουργικὴν κομψότητα κα-
λῶς ἐπιστάμεναι, οὕτως ἐκεῖθεν ἀνάγεται.
κατὰ ῥοῦν δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῷ προχω-
ρούντων, καὶ μηδένα τοῦ καιροῦ ἀντίμαχον
ἔχοντος, οὐ κατὰ χέρσον, οὐ κατὰ θάλασσαν, τοῦ
πρὸς Κόρινθον ἔχεται πλοῦ, πόλιν ἀφνειόν,
καὶ κειμένην πρὸς τῷ ἰσθμῷ καὶ ὀλβιζο-
μένην ὑπὸ λιμένων δυοῖν, ὧν ὁ μὲν τοὺς ἐξ
Ἀσίας ναυλοχεῖ καταίροντας, ὁ δὲ τοὺς ἐξ
Ἰταλῶν εἰσπλέοντας, καὶ ῥᾳδίους ἑκατέρω-
θεν τὰς εἰσαγωγάς τε καὶ ἐξαγωγὰς τῶν
φορτίων ἔχουσαν, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους
ποιουμένην ἀμοιβάς. καὶ δὴ τὸ ἐμπόριον
εὑρὼν ἔρημον, ὅπερ ἡ κάτω πόλις ἐπονο-
μάζεται, ὡς ἁπάντων ἀνασκευασαμέ-
νων εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον, καὶ συντεθεικότων εἰς αὐτὴν ὄψον πᾶν, ὄλβον

nisi eũ, vt naues omnes aut
saltem plurimas, pecuniæ
pondere ad tertium vsque
cingulũ demergeret: & opi-
fices exhausit, & sordidi o-
boli curiosus indagator, po-
tentes, illustri genere natos,
ætate venerabiles, & digni-
tate præstantes viros, varijs
afflixit modis, nullius vere-
cũdia aut misericordia mo-
tus, homo prorsus inexora-
bilis, non vindictam inevi-
tabilem, non Cadmeã victo-
riam timens. Denique sacris
libris propositis, singulos
cinctis lumbis ingressos, in-
spectisque libris, cum iure-
iurando suam rem familiarẽ
declarare, eáque abiurata
discedere coegit. Sic omni
auro, omni argento, omni
preciosa veste nauibus. im-
posita, ne corporibus quidẽ
eorum pepercit, quos spo-
liarat: sed primoribus, de-
lectu ex optimatibus habi-
to, cõprehensis, & matronis
pulcherrimis ac ditissimis,
& texendi peritissimis sele-
ctis, inde discessit. Ita rebus
prosperè succedẽtibus, neq;
terra neque mari vllo resis-
tente: Corinthũ tendit, vr-
bem diuitem, in Isthmo si-
tam, duobúsque cõmodissi-
mis ad exportationẽ & im-
portationẽ ac commutatio-
nẽ mercium portubus no-
bilem: in quorũ alterum ex
Asia, alterũ ex Italia appel-
litur. Cùm autẽ mercatum,
quæ inferior vrbs est, vacuũ
reperisset: Acrocorinthum
etiã (omnes enim esculenta
omnia omnes opes siue sa-

Nec infimis nec potentibus parcit.

Nulla verecũdia, nulla misericordia ducitur.

Sacro nomine abutitur vt miseros ciues spoliet, & nudatos expellat.

Nec à miseris corporibus abstinet.

Immo delectu habito mãcipia abducit.

Diuites vrbes ducum & militum auarorũ pabulum & stimulus ad belli labores perferẽdos.

Magnes militaris, esculẽta & opes.

cras siue profanas eò cōtulerant) tentandum censuit, &, si fieri posset, expugnandum.

Acrocorinthi descriptio.

Fuit autē Acrocorinthus veteris vrbis arx, nunc verò castellū munitum est, monti alto impositum, in acutum cacumen fastigiato: ipsum verò fastigium, planiciem habet mensæ forma, firmis mœnibus circūdatū.

Munimentum.

Commoda.

Intus non pauci sunt aquæ pellucidæ & potabilis puteoli, & fons Pirene, cuius etiam Homerus in Odyssea meminit.

A Siculis facilè occupatur.

Id castellum, quãuis & natura & manu adeò munitum, adeò tutum ac penè inexpugnabile, Siculi Franci citra laborem ferè sūt ingressi, exiguo tempore ad deditionē coactum.

Ratio. validissimis locis mulieres include, infirmissima reddideris.

Neq; verò nouum hoc est, aut mirandum. Neque enim ipsum castellum sine iusto presidio seipsum defendere, aut hostes propulsare potuit, quãuis enim multi custodes in eo essent, nullus tamen inter illos fuit vir fortis, cui rectè ciuitatis custodia crederetur.

Otiū & mollities oppida & castella munitissima perdit.

Nam Imperatorij milites cū suo duce Nicephoro Chaluphe, & Corinthiorū proceres ibi desidebant: & ex vicinis oppidis non pauci eò tanquam in certissimū asylum se receperant.

Expugnatio vrbiū & artium, præcipuè munitarum, Deo omnipotenti tribuenda.

Classis autem præfectus, munitiōe potitus, eiusque natura cōsiderata, ad quam oppugnãdam nusquã pateret aditus: *Deo duce*, inquit, *pugnauimus*, *Deus nobis hunc locū occupandum præbuit.*

Imbelles duces & milites omniū hominū risui expositi.

Eos verò qui intus erãt, derisit, & vt imbelles exagitauit, Chaluphē in primis, vt fœmina molliorē,

ἅπαντα, ὅσος, ἰδιώταις ᾠκείωτο, καὶ ὅσος Θεῷ ἀφιέρωτο· ἔγνω δεῖν καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀκροκορίνθου περιαθλῆσαι, καὶ τοῦτον, εἰ οἷόν τε ἐξελεῖν. ἔστι δὲ ὁ Ἀκροκόρινθος τῆς μὲν πάλαι πόλεως Κορίνθου ἀκρόπολις, νυνὶ δὲ φρούριον ὀχυρόν· αὐτὸ δὲ ὄρος ὑψηλόν, εἰς ὀξεῖαν τελευτῶν κορυφήν. αὐτὴ δὲ εἰς τραπεζῶδες χωρίον ἀποτελευτῶσα ἐπίπεδον, τετειχισμένον ἀσφαλῶς. ἔνδοθεν δέ εἰσι ποτίμου ὕδατος καὶ διαυγοῦς οὐκ ὀλίγα φρεάτια, καὶ ἡ Πειρήνη, κρήνη, ἧς ἐν ῥαψωδίᾳ Ὅμηρος μέμνηται. ἀσφαλῆ δ' οὕτω καὶ ἀνεπιχείρητον ὄντα τὸν Ἀκροκόρινθον (καὶ φύσις γὰρ καὶ θέσις τοῦ τόπου, καὶ περίβολος ἀρραγὴς συνδραμόντα, δυσάλωτον ἢ ἀνάλωτον αὐτὸν ἀπειργάσαντο) οἱ Σικελοὶ Φράγγοι ἀπονητὶ τὸ πλεῖον εἰσήεσαν, βραχὺν ἀναλωκότες καιρὸν εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἐρύματος. καὶ καινὸν οὐδὲν τὸ συμβάν, οὐδὲ θαυμάζεσθαι ἄξιον. οὐ γὰρ ἐπήρκεσεν αὐτὸ αὐτῷ τὸ φρούριον, καὶ ἦν ἀπρόσμαχον καθ' αὐτό, οὐδὲ τοὺς ἐπιόντας ἐχθροὺς ἀπετρέψατο, μὴ ἔνδον ἔχον φρουροὺς καὶ τὸ φυλακικὸν ἀξιόμαχον. ἀλλ' εἶχε μὲν ἀριθμῷ καὶ τούτους πολλούς, εἰς ἄνδρα δ' οὐδένα συναλειφομένους ἀγαθὸν πρὸς φύλακα πόλεως. οἵ τε γὰρ ἐκ βασιλέως ἔνδον προσέμενον μετὰ τοῦ σφῶν ἀρχηγοῦ (ἦν δ' οὗτος ὁ Χαλούφης Νικηφόρος) καὶ τῶν Κορινθίων οἱ προύχοντες, καὶ ἐκ τῶν πέριξ κωμοπόλεων οὐ βραχεῖαι μοῖραι, ὡς εἰς καιριωτάτην τοῦ πολέμου ἀλεωρὴν εἰσεληλύθασι τὸν Ἀκροκόρινθον. ὁ τῶν τριηράρχης ἔνδον τοῦ φρουρίου γενόμενος, ἐπὶ τὴν φύσιν τούτου κατασκεψάμενος, ἁπανταχόθεν οὖσαν ἀνεπιχείρητον· σὺν Θεῷ πολεμῆσαι ἔφη, καὶ Θεὸν εἶναι τὸν τοιοῦτον αὐτῷ χῶρον καταχεῖν παρασχόμενον, κακῶς φάσκων τοὺς ἔνδον, καὶ πλείοσιν ὀνείδεσιν, ὡς ἀγεννεῖς τὰ πολέμια. μάλιστα δὲ τὸν Χαλούφην, ὃν καὶ γυναικὸς ὠνόμαζε μαλακώτερον,

μηδὲν ἐπισταμένης πλέων τῆς ταλασιουργοῦ γυναικωνίτιδος. ὡς δὲ καὶ τὸν ἐκεῖσε πλοῦτον ἐνέθετο ταῖς τριήρεσι, καὶ τοὺς γένει λαμπροτάτους τῶν Κορινθίων ἐδουλαγώγησεν, ἐξηχμαλώτισε δὲ καὶ τῶν γυναικῶν ὅσαι καλλίσταί τε καὶ βαθύκολποι, μηδ᾽ αὐτῆς τῆς εἰκόνος τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου καὶ διαβοήτου ἐν θαύμασι Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου ἀποσχόμενος, ἀλλὰ καὶ ταύτην τῷ αὐτοῦ τεμένει ἀνακειμένην ἀνελόμενος, οὐρίῳ καὶ φορᾷ χρησάμενος ἀνήγετο πνεύματι, ὡς εἶχε, καὶ τὴν τῶν Κερκυραίων ἄκραν ἐν τῷ διάπλῳ πρὸς τὸ ἀσφαλέστερον καταστησάμενος. ὅτε δὲ τὰς Σικελιώτιδας τριήρεις ἰδών τις, εἶπεν ἂν στοχαστικώτατα, μὴ ταύτας εἶναι στρατηγικάς, ἀλλὰ μυριοφόρους φορταγωγούς, πολλῶν καὶ καλῶν χρημάτων οὔσας ὑπερβριθεῖς, καὶ τῆς ἄνω εἰρεσίας ἐγγύς που βαπτομένας τῷ ῥεύματι.

2 Ταῦτα τε οὖν ἐν ὠσὶν ἐνηχοῦντα ἐλύπει τὸν αὐτοκράτορα Μανουήλ, καὶ κατὰ Δία ἐποίει τὸν ὁμηρικὸν ἀτεχνῶς, συχνὰ τὸ ποιητέον ταῖς φρεσὶ μερμηρίζοντα, ἢ τὸν Νεοκλέους Θεμιστοκλῆν, ἀεὶ ἐπὶ συννοίας ἐρχόμενον, καὶ ἀΰπνους νύκτας ἰαύοντα, καὶ πρὸς τοὺς πυνθανομένους ἀποκρινόμενον, ὡς καθεύδειν οὐκ ἐῴη Μιλτιάδου τὸ τρόπαιον. ξυνεκάλει τοίνυν εἰς τὴν τοῦ γενησομένου βουλὴν πάντα τὸν τακτικῶν ἐπιστήμονα, καὶ δημηγορεῖν εἰδότα λέγειν τῶν νιφάδων πυκνότερον. μία οὖν ἐκ πολλῶν ἀρίστη δέδοκτο βουλή, καὶ τῷ αὐτοκράτορι ἐπεψήφιστο, μετελεύσεσθαι πολέμῳ τοὺς Σικελοὺς κατά τε ξηρὰν συγκροτηθέντι κατά τε θάλασσαν, ὅτι καὶ ὁ ἀγὼν οὐδαμῶς τὰς ἐλπίδας ἀγαθὰς ὑπετείνετο, οὐδ᾽ ὑπέβαλε βραχέα τὰ προϊστάμενα, μέγιστος ἀναφαινόμενος, καὶ τοῖς πάλαι ἀπειρημένοις Ῥωμαίων ἄναξι. συλλέγεται οὖν τά τε ἑῷα καὶ ἑσπέρια τάγματα, αἱ μὲν ἐπισκευάζονται τῶν τριήρεων, αἱ δὲ νεωστὶ πήγνυνται, καὶ πρὸς τὸν πλοῦν ἀρτίωσιν

& ad colum & lanā tractandam aptiorem. Illius quoq; loci opibus in triremes impositis, Corinthiorum nobilissimos, & matronas formosissimas & ditiss. in seruitutē abduxit. Ac ne Theodori quidem martyris, miraculis clari, imagine abstinuit: sed ea quoque ex templo abrepta, secunda nauigatione vsus, in reditu Corcyræorum arcem firmauit. Tum si quis Siculas triremes multis pulchris rebus onustas, & ad summum vsq; remigium depressas, vidisset: rectissimè dixisset non naues esse pyraticas, sed onerarias, merciū omne genus vehentes.

Victoriæ fructus.

Cum viuis imaginibus etiam mortuas victores auferunt.

Nauiū Siculorū præda bellica onustarū iucunda nauigatio.

2 Quo nūcio turbatus Manuel Imperator, nō secus ac Homericus ille Iupiter, aut Themistocles insomnes noctes ob Militiadis trophæū agēs, solicitè quid agendum esset animo agitabat. Igitur viris & rei militaris peritis, & eloquentia claris, accersitis: vnū è multis consiliū approbauit, Siculos terra marique bello petendos, eóq; maiore apparatu, quod id bellum spe non optima niteretur, & multa impedimēta habiturū videretur: quippe de quo ex sententia conficiendo, veteres quoque Imperatores desperassent. Conuacantur Orientales & Occidentales legiones, triremes partim reficiuntur,

Principis hostium prosperitatē ægrè ferentis imago.

Solicitudine angitur.

Relictis Cōsiliis gaudet.

Ingenes apparatus conficit.

Conscribit exercitus.

Clafsẽ ædificat, machinis bellis munitam.

partim nouæ ædificantur. In certas ignis græcus imponitur, qui longo iam tempore abditus latuerat: omnis generis nauigia circiter mille, tam ad viros & equos, quàm ad cõmeatum vehendũ contrahuntur, & in mare deducuntur.

Et numerosam.

Ex omni ditione colligit peditatum.

Sunt & pedestres copię ex omni imperio conſcriptæ armis, viribus atque animis florentiſsimæ, & hoſtibus meritò formidabiles. Nam Ioannes, Manuelis pater, optimus & bellicoſiſsimus imperator, nec cæteris in rebus, quæ ad publicam vtilitatem ſpectarent, negligens, & in catalogos militum in primis intẽtus fuit: eóſque tum congiarijs liberalibus excitauit, tũ bellicis exercitatiõibus firmauit.

Iampridẽ liberalibus ſtipendiis & bellicis exercitiis ad arma tractã da firmatum.

Sic igitur optimè ad bellum Siculum, vt putabat, inſtructus, Stephano Contoſtephano ſororio, Magno Duce deſignato claſſem iubet ſoluere: pedites quoque præter cæteros duces Ioanne Axucho Magno Domeſtico adiuncto, cuius ſupra ſæpe mentionem fecimus, ablegat.

Exercitui fortiſſimos & peritiſſimos Duces pręficit.

Triremes ad Phæacũ littus appulſæ, ita diſtributæ ſunt, vt & Romanæ & Venetorum ſociæ ſeorſim ſtationes haberent, ne ex promiſcuo congreſſu contentiones orirentur.

Prouidet, ne milites inter ſe diſſideãt.

Paulo pòſt & ipſe Imperator cum exercitu egreditur: & Scythis primo congreſſu profligatis, qui Iſtro ſuperato

Præſentiam ſuam ſcit eſſe velut exercitus animam.

δέχοντο. αἱ πυρφόροι τὸ ὑγρὸν εἰσεδέχοντο πῦρ τὸ τέως ἠρεμοῦν ἀδιέκχυτον, ἀθροίζονται πεντηκόντοροι, ἀγείρονται μυοπάρωνες, αἱ ἱππαγωγοὶ ἀσφαλτοῦνται, αἱ φορταγωγοὶ πληροῦνται τῶν ἐδωδίμων, οἱ ἐπακτροκέλητες εὐτρεπίζονται, πάντα δὲ τὰ σκάφη τοῖς ἰδίοις πτερωθέντα ἐκ τῆς ἠϊόνος ἀνάγονται, ἐφ' ἧς ἦσαν σαλεύοντα. συνεκεκρότητο γοῦν ὁ στόλος ἄγχου που τῶν χιλίων πλοίων. αἱ δὲ πεζικαὶ δυνάμεις ἐς μυριάδας ἠθροίσθησαν, ἔφριξαν ἂν καὶ γίγαντες, εἰ παρῆσαν, τοιαύτην παρεμβολήν. ἐπεὶ καὶ εὐανδροῦσα τὴν ἡ Ῥωμαίων πᾶσα τὸ τότε καιροῦ, καὶ τρέφουσα ἄνδρας ἡρωϊκὴν ἐνδεικνυμένους ἀλκήν, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν οὐκ ἦν ἀγεννές, ἀλλὰ τὴν ὁρμὴν λεοντῶδες, καὶ ἀνυπόστατον. ὁ γὰρ βασιλεύτατος τῷ ὄντι καὶ στρατηγικώτατος Ἰωάννης, ὁ τοῦ Μανουὴλ τοκεύς, οὐδὲ τἄλλα μὲν ἐσχεδίαζεν ὅσα κοινὴν εἰσέφερε λυσιτέλειαν, τῶν δὲ στρατιωτικῶν καταλόγων διαφερόντως ἐφρόντιζε μάλιστα, συχνοῖς τε τῶν πιαίνων φιλοδωρήμασι, καὶ ταῖς καθ' ὥραν γυμνασίαις ὑπαλείφων πρὸς ἔργα πολέμια. οὕτω τοίνυν καὶ ὡς ᾤετο καλῶς τὰ κατὰ τὸν Σικελικὸν πόλεμον παρασκευασάμενον, ἀνάγεσθαι μὲν κελεύει τὸν στόλον τοῖς ἐρέταις καὶ κελευσταῖς λύσασι τὰ καρχήσια, μέγαν δοῦκαν προβαλλόμενος τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τὸν Κοντοστέφανον Στέφανον, ἀπαίρειν δὲ καὶ τὴν πεζὴν στρατιὰν ὑπ' ἀρχηγοῖς ἑτέροις· ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰωάννῃ τῷ Ἀξούχῳ, τῷ μεγάλῳ Δομεστίκῳ, περὶ οὗ φθάσαντες ἐν πλείστοις παρεδηλώσαμεν. εἶχε τοίνυν τὰς τριήρεις ἡ τῶν Φαιάκων πάραλος, ἣν καὶ διαμερίζονται πρὸς ἐνόρμησιν, αἵ τε τῶν Βενετίκων συμμαχίδες νῆες, καὶ αἱ Ῥωμαϊκαὶ αὐταί, ἵν' εἶεν οὕτως οἱ ναύσταθμοι τοῖς γένεσιν ἀμφοτέροις ἄμικτοι, καὶ τῆς ἐκ τῆς ἀναμὶξ ἀναστροφῆς ἄγονοι διαφορῶν. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ βασιλεὺς αὐτὸς ἔξεισι μετὰ τῆς στρατιᾶς. ἐξ ἐφόδου δὲ τοὺς Σκύθας διαθερίσας, οἳ τὸν Ἴστρον διαβάν-

διαβαίνοντες, τὰ περὶ τὸν Αἷμον ἐσίνοντο, ἄρας ἐκ τῆς Φιλίππου, τὴν εὐθὺ Κερκύρας ἐβάδιζεν. ἔστι δὲ ἡ Κερκυραίων ἄκρα αἰγίλιψ πᾶσα καὶ αἰγχινεφὴς, ἑλικοειδὴς τὴν θέσιν, καὶ ὑψικόρυμβος, προσανανεύουσα ἐς τὸ βάθιστον τῆς θαλάσσης, πέτραι δὲ περιερρώγεσαν αὐτὴν ἀμφίκρημνοι καὶ ἀπότομοι, τὸ δ᾽ ὕψος ὑπὲρ τὴν αἰδομένην ἄορνον, τείχη δὲ ἄρραγη τὴν πόλιν περιείληφε πᾶσαν, καὶ πύργων περιεστᾶσιν ὑψώματα, ἃ καὶ ποιοῦσι τὴν ταύτης παραλογωτέραν ἅλωσιν. αἱ μὲν δὴ ναυτικαὶ δυνάμεις τὴν ἄκραν περιεστεψάμεναι, παγχάλκοις περιείλουν ὅπλοις. πρὸ δὲ τοῦ πολέμου ἐπιβαλεῖν ἔγνω δεῖν ὁ βασιλεὺς διὰ ὁμογλώττων καὶ ὁμοφώνων πειραθῆναι τῶν ἔνδον, εἴ πως ὑπεκσταῖεν αὐτῷ τοῦ φρουρίου ἀμαχητί. ὡς δὲ τῶν λεγομένων ἀνήκοοι γεγονότες, οὐδ᾽ ὅλως ὑπενεδίδοσαν, ἀλλὰ τέλεον ἀπηναίνοντο· καὶ τὰς πύλας δὲ ἐπικλεισάμενοι, καὶ ὀχεῦσιν αὐτὰς ἀσφαλισάμενοι, φραξάμενοί τε ὡς εἶχον τὰ τείχη τοξόταις καὶ σφενδονήτορσι, καὶ παντοίοις μηχανήμασι περιστέψαντες, δῆλοι ἦσαν ἀκροβολιζόμενοι τότε καὶ βασιλεὺς ἐφῆκε τοῖς τάγμασι τὰ ὅμοια δρᾶν, καὶ παντοίως ἀμύνεσθαι τὸ ἀντίπαλον. ἐντεῦθεν Ῥωμαῖοι μὲν οἷα καὶ εἰς οὐρανὸν ἠκόντιζον βέλεμνα, οἱ δ᾽ ὡς νιφετοὺς κατέχεον τὰ τοξεύματα. καὶ οἱ μὲν τοὺς ἐξ ἀφετηρίων λίθους ἱεμένους ἄνωθεν, ἢ αὐτήρετον εἰπεῖν οἰκειότερον, οἱ δὲ χαλαζηδὸν αὐτοῖς ἐπηφίεσαν, ὡς συμβαίνειν τοὺς μὲν ὡς ἐξ ὑπερδεξίων καὶ ἀφ᾽ ὕψους βάλλοντας ἀπονητὶ καὶ ἐνεργὰ ἐπαφιέναι τὰ βέλεμνα· τοὺς δὲ ὡς ἀπὸ γῆς μαχομένους πρὸς τοὺς ἐν τῇ τῆς ἄκρας ὑπερβολῇ, βραχέα ἢ οὐδὲν τὸ ἀντιπίπτον λυπεῖν. ὡς δὲ πάλιν καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ πολὺ δρώμενα Ῥωμαίοις μὲν οὐκ ἦν ἐς ἐντελὲς ἀνύσι-

loca. Hæmo monti vicina populabantur: relicta Philippopoli, rectà ad Corcyram pergit. Cuius insulæ promontorium altissimum, in nubes assurgit, anfractibus inflexum, & in mare profundissimum prominens præruptis petris septum ;: tota vrbs mœnibus firmiss. circundata, atque altissimis turribus adornata est: quo mirabilior fuit eius expugnatio. Ac nauales copiæ corona promontorium cingentes, ferro totæ collucebant. Sed ante oppugnationem Imperator per eius linguæ peritos, hostium animos periclitandos censuit, an citra pugnam castello vellent cedere. Qui cùm eius postulatis reiectis, portísque clausis, ac vectibus firmatis, & sagittarijs funditoribus, & omnis generis machinis in mœnibus dispositis, pugnā cierent: tum suis quoque legionibus idē facere, & quouis modo vlcisci hostes iussit. Ex eo Romani tela velut in cælum eiaculantur: hostes verò sagittas tanquam niuē deijciunt. illi saxa tormentis vi adigere in altum conantur: hi grandinis instar saxa deijciunt, quorum tela vt ex superiore loco citra laborē missa, efficacia erant, cum Romanorum telis ex inferiore loco aut nihil aut parū admodum læderentur. Quæ cùm crebriùs repetita Romanis præsens exitium de-

Belli caput petit, nempe vrbē primariam.

Cuius præsidiarios ad deditionē tentat. Consilio enim & verbis sapientē prius quā armis sibi suis queconsulere conuenit.

A verbis ad verbera accedit.

Nec propter obsessorum pertinaciam consiliū mutat.

Et fortes milites nactus incommoda maxima per fert.

nuntiarent, obſeſsis verò ſine vllo incommodo optabilia eſſent: Romani cladibus excitati, ſubinde noui aliquid in conſpectu Imperatoris excogitāt, fortia facinora edunt, tolerantiam ærumnarum declarant, rationibus in re dubia inuentis. Vnde quanta calliditate, & rei militaris vſu valerent, elucebat. Verùm illa omnia fruſtra erant, & vani conatus earum rerū quæ fieri non poterant. Imò gratiſſimam rem hoſtibus & optabilem planè faciebant, haud ſecus ac ſi cœlū oppugnarent, aut nidos auium in ſublimi ſpecula poſitos, ipſásve nubes ſagittis peterēt. Tandem ipſe quoque Magnus Dux fragmine ſaxi machina excuſsi, lumbos ictus, & ſemianimis caput iactans, vulneri non diu ſuperſtes manſit.

Suaque præſentia ſuos ad omnia ſuſtinēda, & fortia facinora edenda animat.

Quamuis infelici ſucceſſu.

Exercitus primario duce lethali plaga ſublato.

3 Ita prædictio Coſmæ Attici patriarchæ, qui Michaeli Oxitæ ſucceſſit, euētu cōprobata eſt. Is Michael ſumma ſede vltrò ceſsit, & in Oxiam inſulam rediit, in qua vitæ inopis & ſimplicis inſtitutū à puero fuerat amplexus. Ibi in templi veſtibulo proſtratus, cuiuis monacho collū calcandum præbuit: quòd contrà quàm ſibi expediret, adamatam à primis annis quietē repudiaſſet, nulloq; cū fructu thronum ſublimem conſcendiſſet. Coſmas verò tum in numero diaconorum erat,

Digreſſio Nicetæ de magni illius ducis Cōtoſtephani interitu à Coſma prædicto.

Quis fuerit ille Coſmas.

μα, εἰς δὲ θάνατον μάλιστα βλέποντα, τοῖς δ᾽ ἐντὸς ὡς ἀπαθέσιν οὖσιν ἀσπάσια, καινότερον ἀεί τι παρὰ τῶν κακῶς πασχόντων Ῥωμαίων προσεφευρίσκετο, φιλοτιμουμένων ἐπ᾽ ὄψεσι βασιλέως καὶ ἔργα χειρὸς ἀκμαίας ἐνδεικνυμένων, ἐπὶ καρτερίαν ἐν τοῖς δεινοῖς. ἔτι δὲ μεθόδους ἐν τοῖς ἀπόροις πολλὴν βαθυγνωμοσύνην ἐκείνων κατηγορούσας καὶ ἐμπειρίαν τῶν τακτικῶν, ἀλλ᾽ ἠλέγχοντο τῶν ἀνεφίκτων ἐρῶντες, καὶ τοῖς ἀνηνύτοις ἐγχειροῦντες παντάπασι διακενῆς, καὶ τὰ πρὸς χάριν καὶ εὐκταῖα δρῶντες μᾶλλον τοῖς πολεμίοις, εἰς ἄντικρυς ὡς πρὸς οὐρανὸν αὐτὸν διεφέροντο, ἢ γοῦν ἀεροβάμοσι διημιλλῶντο πτηνοῖς, τὰς καλιὰς πηξαμένοις ἐπί τινος σκοπιᾶς, καὶ ἐπετόξευον νέφεσι. τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ὁ μέγας προσαπόλλυται δοὺξ, λιθιδίῳ κατὰ τοῦ κενεῶνος πέτρας ἀπορραγέντι βληθεὶς, ἥνπερ ἐπαφῆκεν ὑψόθεν ἀφετήριον ὄργανον, καὶ ὁ μὲν ἔκειτο ὀλιγοδρανέων, κάρη βάλλων θ᾽ ἑτέρωσε, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἐντεῦθεν ἐλύετο.

3 Πέρας δὲ ἡ ἐπ᾽ αὐτῷ πρόρρησις εἴληφε τοῦ πατριάρχου Κοσμᾶ τοῦ Ἀττικοῦ, ὃς μετὰ τὸν Ὀξείτην Μιχαὴλ τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐγχειρίζεται οἴακας, ὑπεκστάντα τῆς ὑπερτάτης τοῦ βουλομένου καθέδρας. καὶ πρὸς τὴν νῆσον τὴν Ὀξείαν ἀποφοιτήσαντα, καθ᾽ ἣν τὸν ἄσκολον βίον καὶ ἀπέριττον, ἐκ παιδὸς ἐπανήρητο. ἔνθα καὶ τὸν οἰκεῖον ὑποδοχμώσας αὐχένα, πρὸς τῇ εἰσόδῳ τοῦ προνάου πατεῖν παρεῖχε τῷ εἰσιόντι παντὶ μοναχῷ, λέγων, ἀξυμφόρως ἑαυτῷ τὴν ἡλικιῶτιδα καὶ φίλην ἡσυχίαν παρώσασθαι, καὶ ἐπ᾽ οὐδενὶ ξυνοίσοντι τὸν θρόνον ὑπερβῆναι τὸν ὑπερύψηλον. ὁ δὲ Κοσμᾶς τὴν μὲν τοῖς διακόνοις ἐναρίθμιος,

εἶχε

εἶχε δὲ πατρίδα τὴν Αἴγιναν, σοφίας δ'
ἁπάσης μεταλαχὼν, ἐκ τοῦ τῶν ἀρετῶν ὁρ-
μαθοῦ, πλέον ἦν ἔχει τοὐπίσημον. μάλιστα
δὲ τῷ πολλῷ τῆς ἐλεημοσύνης ἐκέκαστο, ἥ
τις ὡς ἐν περιδεραίῳ κόσμῳ πολυτελεῖ
προσαπεπηγυῖα τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀρετῶν,
δίκην ἀκτινώδους λίθου ἐπάμφαινεν· οὕ-
τω γὰρ τὸν εἰς ἀνθρώπους ἔλεον ἔρρωτο, ὡς
καὶ τὸν ἐπενδύτην αὐτὸν καὶ τὸν χιτῶνα ἑ-
αυτοῦ τοῦ σώματος, καὶ τὴν ὀθονοσκεπῆ
καλύπτραν τῆς κεφαλῆς διαδιδόναι πέ-
νησι, καὶ πράγματα παρέχειν τοῖς ἀφ' ἑ-
στίας μὴ διφῶσι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ πρὸς
εὐπορίαν ἄλλων τυρβαζομένοις. διὰ ταῦ-
τα καὶ παρὰ πᾶσι μὲν ἦν αἰδέσιμος ὁ ἀ-
νήρ. ὁ δὲ Σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ τοῦ
βασιλέως Μανουὴλ αὐτόαιμος, μόνον οὐκ
ἐπέθυεν ὡς θεῷ, ἐκεῖνο θεοφιλὲς καὶ πρακ-
τέον οἰόμενος, ὅπερ ἦν ὁ πατριάρχης ὑ-
ποτιθέμενος· κἀκεῖνο αὖθις θεομισὲς καὶ
ἀπώμοτον, ὅπερ οὗτος ἀπηγόρευεν. ἡ γοῦν
φρατρία τῶν τότε ἀντιδόξων τῆς ἀρετῆς
ἀρχιερέων, καὶ τοῦ ἱερωτάτου τούτου ἀντίθε-
τος μοῖρα, ἐνδιαβάλλουσι τὸν ἄνδρα τῷ
βασιλεῖ, ὡς τῷ ἀδελφῷ Ἰσαακίῳ τὴν
βασιλείαν μνώμενον, λαθραίας τὰς προ-
όπτους εἰς τὸ ἱερὸν ἀρχεῖον ἀνόδους τοῦ Σε-
βαστοκράτορος ὀνομάζοντες, καὶ κρυφιώ-
δεις συσκευὰς τὰ οὐκ ἐν μυχῷ γῆς καὶ
παραβύστῳ, ἀλλ' ἐφ' ἡλίῳ συλλαλούμε-
να μαρτυρεῖ. ὁ τοίνυν Μανουὴλ νέος ὢν ἔ-
τι καὶ αὐτάρεσκος, καὶ ἄλλως ὑποβλέπε-
σθαι τὸν ἀδελφὸν ὑπὸ τῶν τοῦ πατριάρχου
κατηγόρων ὡς βασιλειῶντα ἐναγόμενος:
ἀνατρέψαι τοῦτον τοῦ θρόνου ἐζήτει, κα-
πειδὴ ἅπτεται μῶμος καὶ τῶν ἀψαύστων,
ὡς οἴδαμεν, καὶ ἅπας, ὡς καὶ τοῦτο ἴσμεν,
εἰς τὸ κακόν τι δρᾶν προσκλινέστερος, κα-
θαιρέσει καθυποβάλλεται, ὡς συναιρε-

patria Ægineta, & quamuis eruditiſſimus, virtutum tamen choro erat illuſtrior: in primis benignitate erga pauperes inſignis: quæ tanquam in precioſo monili gemma radians, ſic ipſa inter virtutes reliquas elucebat. Adeò vt aliquando pallium & tunicam & lineam calyptram capitis, pauperibus miſericordia motus diſtribueret: nec de ſuo tantùm largiretur, ſed alios etiam vt pauperum inopiæ ſubuenirent impelleret. His de cauſis ille vir omnibus erat venerabilis. Iſaacius verò Manuelis frater Sebaſtocrator, ei tantum non immolabat, id Deo gratum & faciendum iudicans, quod Patriarcha monebat: contrà verò inuiſum Deo & abominandum, quod is vetabat. At factio pontificum virtutis inimicorum, & huic ſanctiſſimi viri inſtituto aduerſantium, eum apud Imperatorem deferũt, quaſi Iſaacio fratri regnum conciliare ſtuderet: manifeſtos illius in ſacrum palatium ingreſſus, vt clandeſtinos, & quæ palàm colloquebantur, tanquam occultas conſpirationes calumniãtur. Manuel igitur vt ambitioſus adoleſcens, cui facilè à patriarchæ accuſatoribus perſuadebatur fratrem regnum affectare: hunc throno deturbare cupiebat. & quia nihil tam ſanctum eſt, quod calumnia tentare non audeat, & omnes ad nocẽdum procliuiores eſſe conſtat: de ſucceſſore ei dando agitur, per cau-

Eius virtutes.

Miſericordiæ exemplum.

Ideo omnib. fit venerabilis, præcipuè verò Iſaacio Manuelis fratre.

Aulicis ſycophantis, non item. Virtutis enim vmbra, inuidia.

A quibus accuſatur, tanquam conſpirator.

Et à Manuele, iuuene ambitioſo, occaſione malè quæſita, exagitatur

> Nēpe quòd errores cum Nephone co leret, qui ob leuia quædā in carcerem fuerat coniectus.

sam, quòd cum Nephone quodam monacho perperā sentiret. Erat is monachus ei familiaris, & sæpe mensa eius, iisdémque ædibus vtebatur. Crimini autem ei dabatur praua opinio, & rasa erat in longum maxilla, & à patriarcha Michaele in carcerem coniectus fuerat. Itaque Cosmas etiam, vt sectator eius & suffragator, in crimen venerat. qua speciosa calumnia freti aduersarij, Patriarcham apertè incursabāt, & vi superare, ac in ordinem cogere manifestis suffragiis nitebantur. Proinde in iudicium adductus, ac potius præiudicio condemnatus, cùm ea rogaretur quæ ignorabat, ob eáque per ostracismum quendam pelleretur: indignatione plenus Imperatricis vterum execratur, ne mares liberos pariat: & ex proceribus quosdam censura ecclesiastica notat: & concilium eiiciendi sui causa indictum, vt quòd palatij fores frequentaret, & personarum rationem haberet, séque per iniuriam & contra instituta maiorum sede & grege pelleret, insectatus est. Contostephanus autem, vnus ex iis qui sellam Imperatoris circumsistunt, & familiarius cum eo colloquuntur, ægerrimè ferre se herilis vteri execrationem ostendebat: & simulata ingenti præ cæteris omnibus indignatione, ira æstuans, Patriarcham aggreditur, quasi alapam impacturus. quanquam ab eo sibi temperauit. Id nec Imperatori cordati hominis factum esse visum: quod suum iudicium iracundia declarauit.

> Per speciosā calumniam eximius vir Cosmas patriarchatu pellitur, ab aulicis inuidis.

> Iustus sed nimius dolor Cosmæ patientiam superat: ideo in Imperatricem, proceres & conciliū insurgit. Animi inuicti effigies.

> Proceres nō facilè patiuntur se in ordinem redigi, & principib. blandiuntur, atq; infimis audacter insultant.

τίζων μοναχῷ τινὶ Νήφωνι. ἦν γὰρ ὁ Νήφων συνήθης μὲν τῷ πατρὶ, καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ τραπέζης πολλάκις ἑστιαθεὶς, καὶ στέγης ὁμοίως μετειληχώς· διεβέβλητο δὲ ὡς οὐκ ὀρθὸς εἴη τὰ ἐς πίστιν, καὶ τὴν χοινοτενῆ γένυν ἐκέκαρτο, καὶ δεσμωτηρίῳ ἐνείρχθη παρὰ τοῦ πατριάρχου Μιχαήλ. ἦν οὖν ὁ Κοσμᾶς δι' αὐτὸν ὑπ' αἰτίαν, ὡς ὁμόφρων τε καὶ ὁμόδοξος, καὶ οἱ ἀντίδοξοι τοῦ Κοσμᾶ εὐπροσώπου ταύτης ἀφορμῆς λαβόμενοι, κατέτρεχον ἤδη, καὶ λαμπρῶς ἐπέκειντο, κατὰ κράτος αἱρήσειν, καὶ ὅλαις καθελεῖν ψήφοις αὐτὸν ἐπειγόμενοι. κρινόμενος οὖν, ἢ μᾶλλον κατακρινόμενος, καὶ ἃ οὐκ ἐγίνωσκεν ἐρωτώμενος, καὶ διὰ ταῦτα τοῦ θρόνου ἐξοστρακιζόμενος, ζήλου πίμπλαται· καὶ τὸ συνέδριον ἐκεῖνο περισκεψάμενος, τῇ μὲν μήτρᾳ τῆς βασιλίδος ἐπιτιμᾷ, μὴ παῖδα τεκεῖν ἄρρενα· ἀφορίζει δὲ καὶ τῶν περὶ τὸν βασιλέα τινὰς, καὶ τὴν τότε συνελθοῦσαν εἰς αὐτοῦ καθαίρεσιν σύνοδον, ὡς βασιλείους θύρας ἐκτρίβουσαν, καὶ πρόσωπα λαμβάνουσαν, κἀκ τούτου μὴ κανονικῶς ἀλλ' ἀθέσμως καὶ θρόνου καὶ ποίμνης αὐτὸν ἀπελαύνουσαν. τότε τοίνυν ὁ Κοντοστέφανος εἷς ὢν τῶν κυκλούντων θρόνον τὸν ἀνακτορικὸν, τῶν ἐγγιζόντων τε βασιλεῖ καὶ προσδιαλεγομένων θαρραλεώτερον, δεινὰ πάσχοντι ἐῴκει διὰ τὴν τῆς δεσποινικῆς νηδύος ἐπιτίμησιν. καὶ τὸν ζηλωτὴν ἐπὶ τούτοις ὑπὲρ τοὺς παρεστῶτας πάντας, παρακαιρείως ὑποκρινάμενος, ἐφίσταται τῷ πατριάρχῃ βράττων θυμῷ καὶ πὺξ πατάξαι τοῦτον διανοούμενος· κἂν ἐπέσχεν ἑαυτὸν τῆς ὁρμῆς. τοῦτο δὲ οὔτε τῷ βασιλεῖ ἐχέφρονος ἔργον ἔδοξε· καὶ ἔδειξεν, οἷς ἠγανάκτησε,

βαρέως ἐνεγκὼν τὸ γινόμενον· καὶ οἱ καθ' αἷμα δὲ τῷ βασιλεῖ συναπτόμενοι, καὶ τὸ ξυμπαρεστὸς γερούσιον, ὡς ἀνόσια δρῶντι τῷ Κοντοστεφάνῳ ἐπέπληττον, μήτε μὴν περιεικότι τὴν εὐρὺ μάλα τοῖς τὰ τοιαῦτα παρανομοῦσιν ἐπιχαίνουσαν γῆν. αὐτὸς δὲ ὁ πατριάρχης πρᾳεῖα οὑτωσί πως ἔφησε τῇ φωνῇ· ἄφετε αὐτὸν, ὅσον οὔπω τὴν οἰκείαν πετραίαν ληψόμενον· τὸν ἐκείνου μόρον ὅτῳ ξυμβαίη τρόπῳ γριφολογῶν ὧδε, καὶ αἰνιττόμενος. εἰ δὲ καὶ ἡ βασιλὶς διὰ ταυτηνὶ τὴν ἐπιτίμησιν τοῦ πατρὸς, οὐκ ἤκουσε μήτηρ παιδὸς ἄρρενος, τοῦ Θεοῦ τιμῶντος τὸν αὐτοῦ θεράποντα, καὶ θηλυτοκοῦσαν ἐκτελοῦντος, καθ' ὅλον τὸν ταύτης βίοτον, αὐτὸς μὲν σαφῶς οὐκ ἴσημι. ὅγε μὴν βασιλεὺς, ἀγνωμονῶν ὡς ἔδειξε, καὶ τῷ ἔνδον καὶ οἰκείῳ κριτηρίῳ πληττόμενος, οἷς ἄνδρα δίκαιον, θεοσεβῆ, καὶ ἄμεμπτον, καὶ μηδέν τι καθαιρέσεως ἄξιον διαπραξάμενον παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, αἰτίαν ταύτην οὐχ ἑτέραν τὴν τῆς υἱοτοκίας διετείνετο στέρησιν. πεσόντος δ' ὡς εἴρηται τοῦ Κοντοστεφάνου, ὁ Μέγας Δομέστικος Ἰωάννης τῆς τριηραρχίας ἐπιλαμβάνεται· οὐχ' ὥστε καὶ μέγας δοὺξ ὀνομάζεσθαι, ἀλλ' ὅσον τοῦ στόλου ἐξηγεῖσθαι, καὶ τοῖς γινομένοις ἐπιστατεῖν ὡς στρατηγίᾳ διαπρέπων ἀνὴρ, καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος, καὶ νοῦν ἡγεμονίας ἐπιστάτην πλουτῶν ἀξιώτατον· ὁ δὲ βασιλεὺς κατατρίβειν ἐπιεικῶς τὸν καιρὸν εἰκῆ ἐν δεινῷ τιθέμενος, καὶ τὰς ἡμέρας εἰς οὐδὲν ἀγαθὸν ἀναλίσκειν ἥκιστα βουλόμενος, ὡς ὁ Κεφαλλήνων βασιλεὺς Ὀδυσσεὺς τοὺς ἡλίου πρότερον βοῦς, εἰς νῆα ἐνέβη τὴν στρατηγίδα. καὶ κύκλῳ τὴν Κερκυραίων πᾶσαν κατωπτευκὼς, οἷ προσβάλοι ἐπιμελῶς κατεσκέπτετο. ἐς γὰρ μῆνας

clarauit. & consanguinei Imperatorij, & senatus, Contostephani facinus nefarium reprehenderunt, qui Tellurem vasto ore hominibus adeò iniquis inhiantem non horreret. Ipse verò patriarcha leni voce dixit: *Sinite istum, iamiam suam Petræam accepturum*. quibus verbis per ambages innuebat, quo mortis genere periturus esset. An verò Imperatoris coniunx, ob istam patris execrationem mares non pepererit, Deo seruum suum honorante, atque efficiente vt illa per omnem ætatem tantum puellas eniteretur: equidem non satis scio. Imperator autem rectè sentire visus, cùm à sua conscientia argueretur, ob virum iustũ, religiosum & criminis expertem, istáque ignominia minimè dignum, solio deturbatum: hanc, & non aliam causam esse censuit, cur nullos filios procrearet. Sed Contostephano, vt diximus, occiso, Magnus Domesticus Ioannes præfecturam classis, sine tamen Magni Ducis cognomento, suscipit, atque omnia administrat, vt homo rei militaris peritissimus, & manu promptus, & ingenio ad principatum aptissimo. Imperator verò frustra se tempus terere ægrè ferens, & dies, vt olim Cephalenum rex Vlysses, Solis boues frustra consumere nolens, naui conscensa, & Corcyra vndique perlustrata, diligenter considerat, qua parte oppugnari posset. Nam obsidio

Principes autem & togati viri nimiam audaciam aliquoties cõpescunt.

Lenitas in magno viro indignis modis excepto maxima virtus.

Sapientis historici est quædã ignorare, ea præcipuè, quæ peculiari quadam ratione in manu Dei sita sunt.

Manuelis ob iniquũ præiudiciũ conscientia.

Partes eximij & verè magni Ducis inter quas elucet prudẽ, modestia, dignitatum & & virtutum omniũ conseruatrix.

Fugit irreparabile tempus: ideo frustra non est terendum.

tertium mensem iam durabat. Neque enim Ossam reuellere, aut Athon aduoluere, & montes montibus imponere poterat, quò arcem faciliùs expugnaret, vt poetica magniloquentia fabulatur.

Et machinas idoneas exstruere, quibus obsessi vel expugnétur, vel ad deditionem paulatim inducantur.

4 Vt verò omni consilio destituebatur, visum est in valle, qua ad interiora facilis patebat aditus, ligneam scalam turris forma in orbem fabrefactam, mœnibus admouere. Proinde trabes nauticæ, & magni mali coagmentantur: & qui tantæ altitudini erant impares, cōmissuris aliorum lignorum æquantur cæteris. Ea scala cùm tandem attolleretur, & ad arcem applicaretur, fastigium eius asperam cautem attingebat, in qua mœnia vrbis incipientia, aditum è scala descensuris præbebāt, vbi vestigia figere, & hostes aggredi possent. Basis verò scalæ probè compacta, itáque defixa vt minimè agitaretur, nauigiis incumbebat. Deliguntur fortissimi, quíque & bellis celeberrimi: & ipse Imperator proclamat, Qui Imperatorem diligit, & pericula non reformidat, ascendat. Nec tamen eo præconio quisquam euocabatur, sed periculi magnitudine territi, ascensum detrectabant omnes: donec quatuor fratres Petraliphæ, ex Francica gente oriundi, qui Didymotœchi habitabant, dicto Imperatoris audientes, primi scalam conscenderunt. quorum audacia inci-

Pro ratione temporum lignea turrita scala aptissima.

Nihil sunt machinæ, nisi adsint strenui milites qui iis intrepidè vti velint, in principis gratiam & hostium perniciem.

Quatuor fratrum Francorum fortitudo.

τρεῖς ἡ πολιορκία παρεξετείνετο, ὅτι μηδ' εἶχε τὴν Ὄσσαν ἀνασπᾶν, ἢ τὸν Ἄθων ἐπικυλίνδειν, καὶ ἀνατιθέναι τὰ ὄρη ἐπάλληλα, καὶ τὴν ἄκραν οὕτω ποιεῖν ἁλώσιμον· ταῦτα γὰρ μεγαλουργία μυθικὴ καὶ ἀπίθανος.

4 Ὡς δὲ πάντοθεν ἦν ἀπορούμενος, ἔδοξε κατά τινα φάραγγα διέφοδα καὶ προσιτὰ τιθεῖσαν τὰ ἔνδοθεν, βαλέσθαι ξυλίνην κλίμακα, ἐς σχῆμα πύργου τεκτονηθεῖσαν κύκλωθεν. ἡρμόττοντο οὖν ναυπηγήσιμα ξύλα, καὶ ἱστοὶ μεγάλοι νηῶν συνεπήγνυντο, καὶ οἱ μὴ ἐξικνούμενοι τοῦ ὕψους, βλῆτρα ἐδέχοντο. ὡς δὲ ἔδει ποτὲ ἀρθῆναι, καὶ παρὰ τὴν ἄκραν τεθῆναι τὴν πυργοειδῆ ταύτην κλίμακα, ἡ μὲν κορυφὴ αὐτῆς ῥαχία πέτρα καὶ πάγῳ προσήγγιζεν ὀκρυόεντι. ὅθεν ὁ τῆς πόλεως τειχισμὸς ἀρχόμενον βάσιν ἐνεδίδου τοῖς ἀποβαίνειν ἐκ τῆς κλίμακος μέλλουσι, καὶ πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους ἀντιφέρεσθαι. ἡ δ' ὑποβάθρα πλοίοις ἐπανέκειτο εὖ ἀραρυῖα καὶ πεπηγυῖα πρὸς τὸ ἔμπεδον καὶ ἀκράδαντον. ἐπιλέγδην οὖν οἱ ἐπ' αὐτῆς ἀναβησόμενοι, ἐπεκρίνοντο, καὶ οἱ ἁπάντων ἔξοχοι ἄλλων, καὶ ἄλκιμοι κατὰ πόλεμον, ὅτι καί, ὁ τὸν βασιλέα φιλῶν, καὶ φιλότιμος ἐν δεινοῖς, ἀναβαινέτω, βασιλεὺς αὐτὸς προεκήρυττεν. οὐδένα μὲν οὖν συνηγηόχει τὸ τοιοῦτον διακήρυγμα, ἀλλὰ πάντες ἀνένευον πρὸς τὴν ἄνοδον, τὸ τοῦ κινδύνου μέγεθος εὐλαβούμενοι, ἕως Πετραλεῖφαι τινὲς αὐτάδελφοι τέσσαρες, ἐκ τοῦ τῶν Φράγγων γένους ὁρμώμενοι, καὶ κατὰ τὸ Διδυμότειχον τὴν οἴκησιν ἔχοντες, ἐπέβησαν πρῶτοι τῆς κλίμακος τῷ βασιλεῖ πειθαρχήσαντες. τούτων γὰρ ἀποτεθαρρηκότων πρώτως τὴν ἄνοδον, μάλιστα δὲ

περὶ

περὶ αὐτῶν τοῦ Πουπάκη, ὃς δορυφορῶν τὸν Μέγαν Δομέστικον ὅλος ἦν ἐνθεάζων πρὸς τὸ ἔργον τότε καὶ προαλλόμενος, καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι κατὰ ζῆλον ἐπηκολούθησαν. πάντας μὲν οὖν ἀγάμενος ἦν τῆς προθυμίας καὶ τοῦ τάχους ὁρμήματος ὁ κρατῶν, ἀφορίσας δὲ οὓς ἤδει παρ' ἀσπίδα πολλάκις ἐνιδρωκότας, καὶ ἄντικρυς ἄρεα πνέοντας, καὶ ἐς τετρακοσίους ἠριθμηκὼς, ἀναβαίνειν διαφῆκε, πολλὰ πρότερον ἐς ἀνδρείαν παρακαλοῦντα τούτοις διαλεχθεὶς, καὶ αὐτοῖς καὶ τέκνοις αὐτῶν ἁδρὰ γέρα, καὶ ἀμοιβαίαν ἐπαγγελλάμενος εὔνοιαν. εἴτε γάρ φησι τοῖς ζῶσι συνέστε, τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον διαδράντες, καὶ ἀρίστως ἀγῶνα τὸν προκείμενον ἀεθλεύσαντες, εὑρήσετέ με καὶ ὑπὲρ δόκησιν ἀντὶ δεσπότου καὶ βασιλέως πατέρα κηδόμενον. εἴτε τὸ ζῆν καταλύσετε, πατρίδι τιμὴν, καὶ κλέος αὐτοῖς ἀρνύμενοι· οὐδ' οὕτως τῶν εἰς δόξαν καὶ κειμένων ὑμῶν ἀφεξοίμην, ἀλλ' οὕτως εὖ διαθήσομαι τὰ κατ' οἶκον, καὶ τέκνα, καὶ ὁμολέκτρους, ὡς ζηλωτέα τοῖς οὕτως ἔτι περιοῦσι καὶ μακαριστέα δοκεῖν, καὶ αὐτοῖς δὲ ὑμῖν ὑπάρξουσι καθ' ᾅδην ἀσπάσια, εἴ τις τέως καὶ ἐν νεκροῖς αἴσθησις, μηδὲ τὸ τῆς λήθης ποτὸν ἐρχόμενον, οὐ μόνον τὴν τῶν προλαβόντων ἀπαλείφει μνήμην, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸν βίον ἐπιγινόμενα, οὐκ οὖν ἐς ᾅδου ἐπεισρέειν ἀφίησιν, ὅπως τοῖς θανοῦσιν εἴησαν γνώριμα. πρῶτος οὖν ὁ Πουπάκης, ὡς ἔφην, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ διατυπώσας ἐν ἑαυτῷ, τῆς ἀναβάσεως ἄρχεται, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ Πετραλίφαι κασίγνητοι, καὶ καθ' ἑξῆς ἕτεροι, ἕως πάντας ἡ κλίμαξ ἐδέξατο. οὐδεὶς οὖν τῶν θεωμένων ἦν, ὃς ἐπὶ τῷ παρατολμωμένῳ τούτῳ ἔργῳ οὐκ ἀνωλόλυξεν, ὡς ἐπὶ καινῷ καρδιαλγήσας θεάματι, οὐδὲ δακρύων ὑποπλησθεὶς καὶ πατάξας τὸ

tati alij non pauci, ac ante eos Pupaces, Magni Domestici satelles, quasi numine afflatus prosiliens, consequuti sunt. quibus omnibus Imperator ob alacritatem & celeritatem collaudatis, selectísque ad CCCC eorum, quos sæpe in acie, stetisse & viros esse fortes compertum habebat, eos ascendere iussit: prolixè priùs cohortatus ad rem fortiter gerendam, & ipsis eorúmque liberis ampla præmia & mutuam beneuolentiam pollicitus. *Siue enim vitam periculo euitato seruaueritis, inquit, certamine isto feliciter superato, me supra opinionẽ vestram pro domino & Imperatore, patrem fidelißimum habebitis: siue pro patria honore, vestráque gloria mortem oppetieritis, etiam sic ea quæ ad ornandum obitum vestrum pertinebunt, non negligam: sed vestræ familiæ, vxorum & liberûm eam rationem habebo, vt beati & felices sint iudicandi: & ipsi magnum sitis mortis solatium habituri si quis modò sensus defunctis superest, nec omnium anteactarum rerum obliuio obrepit, ac præclusa est rerum pòst actarum cognitio.* Primus igitur Pupaces, vt dixi, cum se cruce signasset, ascensum auspicatur. Sequuntur Petraliphæ fratres: deinde alij, donec in scalis omnes constiterunt. Nemo fuit, quin inusitato isto & horrendo spectaculo consternatus, eiulatu & lachrymis oppletus, percusso pectore Deum in-

Pupaces miles fortissimus.

Imperatoris præsentia militum acerrimus stimulus ad quiduis audendum.

Præsertim si verbis præmiorum & beneuolẽtiæ pollicitatio adsit.

Ad circunstantias temporis, periculi & militum accommodata oratio.

Inusitatæ & visu horrendę oppugnationis per scalæ conscensum descriptio.

Ingentis periculi consideratio quid efficiat.

Fortiſſimi milites, morti ipſi gladiũ intentantes.

uocarit. Illi clypeis, quo tutiores eſſent, ſupra capita elatis, ſtrictíſque gladiis, cùm ad hoſtes appropinquaſſent, acriter dimicant. qui quamuis omnis generis telis & grandibus ſaxis eos peterẽt, nihil proficiebant. Nã cùm vt incudes malleis, ita ipſi crebris telis ferirentur, indefeſſi, immobiles & in periculis imperterriti perſeuerabant. Atque id certamen exitum pulcherrimum habuiſſet, magnámque Romanis gloriam peperiſſet, niſi caſus quidam inauſpicatus & nimiis ſucceſsibus inuidens, optimum principium, & ſpem initiò bonam infelici exitu terminaſſet. Nam cùm Pupaces iam de ſcala deſcendiſſet, & gradu in rupe firmato, cum hoſtibus dimicaret: ſcala confracta cæteri miſerabiliter in fluctus, ſaxa & nauium tabulata pręcipitati, ſupernè etiam ſaxis obruti, plerique perierunt, ac pauci ex multis illis euaſerunt incolumes. At Pupaces cùm hoſtes mœnibus pepuliſſet, ac paruam portam apertam reperiſſet, per eam in caſtra rediit: quæ res non Romanis tantùm & Imperatori, ſed hoſtibus etiam ſtupori & admirationi fuit. quibus cùm inhumanitas & animi feritas obiiceretur, quòd de ſcala deiectos, ſaxis

Simile appoſitum.

Vi fati repelluntur, nec ſemper audaces diuina prouidentia iuuat.

Pupacis fortitudo egregia.

ecce interitus.

Pupaces mirabiliter euadit. Obſeſſorum magnanimitas. Nec enim decet in fortes viros caſu oppreſſos ſæuire.

στῆθος ἐθεοκλύτησε. καὶ ἦν γὰρ ἀληθῶς τὸ ὁρώμενον καταπλῆκτον τὸν θεατὴν ὀφθαλμόν. οἱ μὲν γὰρ τοὺς θυρεοὺς ὑπὲρ κεφαλῆς ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἀνατείναντες, καὶ τὰ ξίφη ἀνασπασάμενοι, τοῖς ἐκ τοῦ φρουρείου προσπελακότες, ἐκθύμως διημιλλῶντο· οἱ δὲ πάσαις κατ᾽ αὐτῶν ἐχρῶντο βολαῖς, καὶ λίθους ἀπερρίπτουν χειροπληθεῖς. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἤνυτον. οὗτοι γὰρ ὅσα καὶ ἄκμονες ῥαιστῆρσι, παντοίοις τυπτόμενοι βλήμασιν, ἀκάμαντες ἦσαν, καὶ ἀπερίτρεπτοι, καὶ τὴν ἰσχὺν ἀνένδοτοι κἀπὶ τοῖς παροῦσι δεινοῖς ἀκατάπληκτοι, κἂν κάλλιστον εἰλήφει τέλος τὰ τοῦ ἀγῶνος τοῦδε, καὶ Ῥωμαίοις πάντῃ κυδαντικὰ ἐγεγόνει. νῦν δ᾽ ἀλλ᾽ ἡ ταῖς τῶν πράξεων ἐπεισερχομένη αἰσχύνης περίπτωσις, καὶ τὸ ἄγαν ἀεί πως παρακολουθοῦσα, ἀρχὴν αἰσίαν ὑποθεῖσα τῷ ἔργῳ, καὶ τῇ προθέσει κατὰ βραχὺ ὑποθάλπουσα, περὶ τὸ πέρας ἠγνωμόνησε τὸ ἐπέραστον. ἤδη γὰρ τοῦ Πουπάκου τῆς κλίμακος ἀποβάντος, καὶ τὼ πόδε ταῖς πέτραις ἐνερείσαντος, ὅθεν καὶ τοῖς ἐκ τῶν τειχῶν διεφέρετο, ἡ κλίμαξ ἀποκαυλίζεται, καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες κύμβαχοι ἐπὶ βρεχμόν τε καὶ ὤμους, ἐλεεινὸν ἐπανετρέποντο θέαμα, καὶ ἄπιστος ὄψις οἰκτίρμοσιν ὀφθαλμοῖς, καὶ κακῶς διαπώλλυντο τοῖς τῶν κυμάτων διαύλοις φερόμενοι, καὶ πέτραις καὶ νηῶν προσσαραττόμενοι καταστρώμασι, καὶ τὸ ὑψόθεν λίθοις καταχωννύμενοι, ὡς βραχεῖς ἀπ᾽ ἐκείνων τῶν πολλῶν τὸν κίνδυνον διεκφυγεῖν. ὁ δέ γε Πουπάκης τοὺς ἐν τοῖς τείχεσι διασοβήσας, καὶ πυλίδα ἀναπεπταμένην εὑρών, δι᾽ αὐτῆς ἐξέθορεν εἰς τὸ στράτευμα· καὶ ἦν τοῦτο οὐ Ῥωμαίοις μόνον καὶ βασιλεῖ δι᾽ ἐκπλήξεως, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπεναντίοις αὐτοῖς διὰ θαύματος, οἳ καὶ τὸ ἀπάνθρωπον ὀνειδισθέντες, καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀνήμερον ἐπεγκληθέντες, οἷς καταλιθοῦντες ἦσαν τοὺς ἀνατραπέντας ἐκ τῆς κλίμακος, ἀπέχοντο τοῦ δρᾶν

οὑτωσί,

οὑτωσὶ, τοὺς ἄνδρας αἰδεσθέντες τῆς γενναιότητος.

5 Ἀλλ' οὔπω ἀκριβῶς τὸ ἀτύχημα τοῦτο Ῥωμαίοις διεθρηνήθη, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ τοῦ βασιλέως λύπην ὁ πάντα μαραίνων χρόνος διαφορήσας ἐλέανε. καὶ ἄλλη τις ἐπισυμπλέκεται συμφορὰ, χείρων τῆς προτέρας, καὶ κακὸν ἐπεισκωμάζει ἀξιοπενθὴς τοῦ ἑτέρου. διαστασιάζονται Ῥωμαῖοι καὶ Βενετικοὶ κατὰ μέσην τὴν ἀγορὰν, καὶ ἡ στάσις οὐκ ἐρεσχελίαι παρ' ἑκατέρων πίπτουσα τὴν γενεὰν, οὐδ' ἔπος αἰσχρὸν, ὁποῖον ἐρρέθη τοιοῦτον ἐπακουόμενον, οὐδ' ἐβωμολοχεύοντο πρὸς ἀλλήλους, ἢ κερτομίοις οἱ στασιασταὶ ῥήμασιν ἐκομψεύοντο, οὐδ' ἔβαλλον ὕβρεσι καὶ ἐπλύνοντο σκώμμασιν, ἀλλ' αἱ χεῖρες εἶχον τὰ ὅπλα, καὶ ἡ μάχη ἀγχώμαλος ἐκορθύετο. συχνοὶ οὖν οἱ κατὰ φήμην τοῦ κακοῦ μεθ' ὅπλων ἑκατέρωθεν ἐπεισρέοντες, καὶ τοῖς ὁμογενέσιν ἀρήγοντες, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ ἐκεῖσε μὴ ὁπλενδυτοῦντες παρενέβαλον, γένει βασιλείῳ διαπρεπεῖς, καὶ λαμπροὶ κατ' ἀξίωσιν. καὶ τῶν Βενετικῶν δὲ ἀφίκοντο οἱ γεραίτατοι, ὡς σβέσοντες τὸ κακὸν, καὶ διαλλακτῆρες ἐσόμενοι. ἀλλ' οὐκ ἦν τῶν λεγομένων ἐπιστροφὴ, οὐδέ τις εἰσῄει τούτοις αἰδὼς τῶν συνειλεγμένων μεγίστων ἀνδρῶν. ὁ γὰρ ἄρης ἐκτόπως ἐμαίνετο, καὶ περιχύσεως αἱμάτων ἤρων, ἐπισυνίστησι μάλιστα τοὺς ὁπλίτας, καὶ τούτους ἐκ τοῦ τῶν Βενετικῶν πλέον στρατολογήματος, καὶ κατεῖχεν οὐδὲν, οὐδ' ἐπέστρεφεν. ὅσον γὰρ ὁ Μέγας Δομέστικος τοὺς Ῥωμαίους ἀνέκοπτε τῆς ὁρμῆς, καὶ τὰς τούτων ἐπισυνδρομὰς ἐπετείχιζε, τοσοῦτον ἐβαρυμήνιων Βενετικοὶ, τῷ θυμῷ σφαδάζοντες, καὶ τῶν τριήρεων ἐξεχέοντο. ἰδὼν τοίνυν ὁ ἀνὴρ ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ διαλλαγαῖς μετιὼν, καὶ ὡς ἀνάγκη ἀναγκαῖα, τὰ νῦν μάχῃ διακριθῆναι, τοὺς ἰδίους μεταπέμπεται δορυφόρους, οἷς ἐπὶ καιρῶν μάχης εἶχε χρησίμοις ἑαυτῷ, καὶ ὁπλίταις ἀγαθοῖς ἐκέχρητο,

obruerent, deſtiterunt, fortitudinem eorum admirati.

5 Eius cladis luctu vixdum finito, & Imperatoris dolore temporis ſpacio cuncta conſumentis vtcunque lenito: alia calamitas ingruit, ſuperiore peior, & malum funeſtum ſuboritur. Inter Romanos & Venetos in medio foro ſeditio oritur: nec dicteriis & conuiciis certatur, ſed manibus & armis. Confluunt, ea audita, vtrinque armati, ad opem ſuis popularibus ferendam: acceſſere item multi inermes, regio genere clari, & dignitatibus illuſtres. Aduenerunt & Venetorum primores, motum illum ſedaturi, & pacem conciliaturi. Sed verbis iis mouebatur nemo: nemo concilium illud maximorum virorum curabat. Mars enim atrociter ſæuiens, & ſanguinis effundendi cupidus, grauis armaturæ milites, eóſque potiſſimùm Venetæ factionis, ita concitabat, vt nulla re coerceri poſſent. Nam quò magis Magnus Domeſticus Romanorum impetum reprimebat: eò magis Veneti ira perciti è triremibus erumpebant. Cùm igitur videret, ſe pacificando nihil proficere, & populos prælio dirimi neceſſe eſſe: ſuos ſatellites accerſit, quorum fideli opera in acie vtebatur,

Fit vt plurimùm, vt calamitas noua clade augeatur, ne mens humana eſſe ratur, ſed à potenti illa Numinis manu ſupplex ſemper pendeat.

Seditionis militaris initia dicteria & conuicia.

Progreſſus, arma, militũ armatorũ & inermium, ducũ etiam & proceſum concurſus vt ſuis popularibus opem ferant.

Sanguinis eſſ fundendi cupiditas.

Virorũ principum ſuper bus contemptus.

Inde dimicandi neceſſitas.

Atrox sed momẽtanea pugna, & truculentiorum fuga.

eósque in Venetos immittit. Educit & copiarum partem. Illi igitur, cùm paulisper restitissent, arrepta fuga, inuiti iaculis & cædibus in naues compelluntur. Verùm

Non autem ferocia mitigata.

ne sic quidem ferocia mitigata, arma nec post acceptam cladem posuerunt, sed instar belluarum ægrè morientium insilientes & prosilientes, indignati sunt, se ipsis Romanis non fuisse superiores. Et cùm non am-

Ira enim nõ aliorum more vitiorum solicitat animos, sed abducit, immo præcipitat.

pliùs terra pugnare possent, in quandam insulam prouecti, Asteridem opinor, quam veteres inter Ithacam & Cephalenum tetrapolim sitam esse tradunt: hostilem in modum Romanas naues illac transeuntes inuadunt.

Ac inimicitias irreconciliabiles producit.

ac malè tractata classe, Euboica præsertim, denique ipsas naues cremauerũt. Neque hoc malo contenti, aliud grauius adiungunt: Imperatoriam nauem suffurati,

Deinde hostium cõtemptũ, in quorum dignitatem amarulentiæ suæ venenata tela proiicit.

primùm conclauia Imperatoria peplis auratis & purpureis tapetibus exornant. Deinde homuncionem perditum, nigrum quendam Æthiopem, in eam introductum, & splendida corona exornatum vt Romanorum

Sed ineptè admodum: quid enim iracundiâ ridiculum & puerile magis?

Imperatorem, cum magnifico comitatu per ludibrium celebrarunt, deridendi Manuelis causa, qui non flauam comam haberet vt maturæ segetes, sed fuscus esset instar sponsæ illius in Canticis, quæ se nigram, sed formosam esse ait, vt à Sole nonnihil adustam. Quamuis autem Imperator Barbaros statim

καὶ διαφίησι τοῖς Βενετικοῖς. ἐξάγει δὲ καὶ μέρος τῆς στρατιᾶς. ἐπ' ὀλίγον οὖν οὗτοι ἀντισχόντες, τὰ νῶτα μεταβαλόντες προτροπάδην φεύγουσι, καὶ ταῖς ναυσὶν ἄκοντες συνωθοῦνται, βαλλόμενοί τε καὶ ἀναιρούμενοι. πλὴν οὐδ' οὕτω τῆς βαρβάρου γνώμης ἠρέμησαν, ἢ τὰ ὅπλα μετὰ τὴν ἧτταν κατέθεντο, ἀλλὰ κατὰ τὰ δυσθάνατα τῶν θηρίων ἐφαλλόμενοί τε καὶ προαλλόμενοι, ἐν δεινῷ τίθενται, ὅτι μὴ Ῥωμαίων αὐτῶν ὑπερίσχυσαν. ἀμέλει καὶ κατὰ χέρσον μηκέτι δυνάμενοι μάχεσθαι, ἀποσαλεύουσι τὰς νῆας, καὶ ἐξόρμους τιθέασι· καὶ κατά τινα νῆσον ἀναχθέντες ἀμφίρρυτον (ἡ Ἀστερὶς αὕτη οἶμαι ἐστὶν, ἣν φασὶν οἱ πάλαι κεῖσθαι μέσον Ἰθάκης καὶ τῆς τῶν Κεφαλλήνων τετραπόλεως) ἐπιτίθενται ὡς πολέμιοι τοῖς ἐκεῖθεν ἐξ Εὐβοίας παρορμῶσι πλοίοις Ῥωμαϊκοῖς, καὶ τὸ ναυτικὸν κακῶς διαθέμενοι, ὃ συνεπλήρουν οἱ Εὐβοεῖς μάλιστα· τέλος καὶ αὐτὰ τὰ σκάφη, πῦρ ἐμβαλόντες, ἠθάλωσαν. τῷ κακῷ δὲ τούτῳ ἕτερον ἀτοπώτερον ἐπιφέροντες, τὴν βασιλίδα νῆ[illegible] κλοποφοροῦσι καὶ παρ' ἑαυτοῖς θέμενοι, πρῶτα μὲν τὰς ἐν αὐτῇ βασιλικὰς διαιτήσεις κοσμοῦσι πέπλοις χρυσοϋφέσι, καὶ ἁλουργοῖς τάπησιν. ἔπειτα δ' αὐτῇ ἐμβιβάσαντες ἀνδράριον ἐπίτριπτον κελαινεχρῶτα τινὰ Αἰθίοπα εὐφήμουν ὡς βασιλέα Ῥωμαίων, περιάγοντες μετὰ λαμπρᾶς στεφανηφορίας καὶ προπομπῆς, τὰ τῆς βασιλείας σεμνὰ διαπαίζοντες, καὶ καταμωκώμενοι τοῦ ἄνακτος Μανουὴλ, ὡς μὴ ξανθίζοντος τὴν κόμην ὡς θέρος, ἀλλ' ὑπομελαινομένου τὴν μορφὴν, κατὰ τὴν τοῦ ᾄσματος νύμφην, τὴν λέγουσαν, μέλαινα εἰμὶ καὶ καλὴ, ὅτι παρέβλεψέ με ὁ ἥλιος. ἀλλ' εἶχε μὲν ἀξίαν ἐπιθεῖναι δίκην τοῖς βαρβάροις ἐκ τοῦ παραυτίκα ὁ βασιλεύς.

στόλους. δείσας δὲ μὴ ἐμφυλίου κινηθέντος πολέμου εἰς πλεῖον προχωρήσῃ τὰ ἄτοπα, πέμψας τῶν ἐξ οἰκείου γένους τινὰς, ἀμνηστίαν δίδωσι τοῖς Βενετικοῖς, ὧν τε εἰς αὐτὸν ἠνομήκασι, καὶ ὧν εἰς Ῥωμαίους, ὡς δυσμενεῖς, ἐκακούργησαν, ἐπεὶ τὰ τῆς ἀμύνης ἑώρα πως οὐκ ἀκίνδυνα, πρὸς ἄλλα τοῦ καιροῦ ῥέπειν ἐπείγοντος. πλὴν εἰ καὶ τὸν χόλον αὐτῆμαρ κατέπεψεν, ἀλλ' ὡς ἐν σποδιᾷ ἔναυσμα, τὸν κότον ἐνέθαλπε τῇ ψυχῇ, ἕως τῶν πραγμάτων ἐνδιδόντων αὐτὸν ἐξεπύρσευσεν, ὡς κατὰ τὸν καιρὸν τὸν οἰκεῖον ῥηθήσεται. τότε δ' οὖν φιλιωθέντων αὖθις ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων, εἰς πολιορκίαν ἐξάγει τὰς φάλαγγας, καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐν οἷς παρείκοι τὸ πόλισμα κυκλωσάμενος, παντοῖος ἐγένετο, ὥσπερ πρὸς ἑαυτὸν ἁμιλλώμενος ἐνεργότερος δεικνύσθαι, εἴπως παραστήσασθαι δυνηθείη τοῦτο καὶ ἐξελεῖν. ἔκ τε οὖν τῶν πετροβόλων ὀργάνων τὰ βάρη τῶν λίθων ἠφίετο συνεχέστερα, καὶ οἱ τοξόται παραμαζὸν ἀεὶ πελάζοντες τὰς νευρὰς, καὶ ἕως τῶν γλυφίδων ἕλκοντες νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσι, κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους τὰ βέλη ἔπεμπον. ἦσαν δὲ κατὰ πολλὰ μέρη τοῦ ἐρύματος, καὶ οἱ διὰ τῶν φαράγγων δίκην αἰγάγρων ἐκρημνοβάτουν. ἐπεραίνετο δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ἢ ὅσον μὴ ἀεργὸν ὁρᾶσθαι τὴν στρατιάν. οἱ γὰρ ἔνδον καὶ αὐτοὶ γενναίως ἀπεμάχοντο, ὑποκατιέναι μὲν καὶ συστάδην ἀντιπλέκεσθαι Ῥωμαίοις ὁ μὲν οὖν οὐδαμῶς δοκιμάζοντες, ἀπὸ δὲ τῶν τειχῶν παντοδαπῶς ἀμυνόμενοι, καὶ βέλεσι καὶ λίθων ἀφέσεσι παντοίοις κακοῦντες τὸ ἀνθιστάμενον. ὡς ἔγνω τοίνυν ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν, μετανάστευσαι μὲν ἐκεῖθεν, καὶ τὴν πολιορκίαν ἀφεικέναι ἀτέλεστον, οὐκ ἔκρινε δεῖν, καὶ ἀδοξίας ἑαυτῷ παραί-

iusto supplicio afficere posset, tamen veritus ne intestino bello cōmoto, plura incommoda sequerentur: missis è sua familia quibusdam Venetis iniuriarum tam sibi quàm Romanis hostiliter illatarum veniam pollicetur: cùm vltionem, aliis rebus vrgentibus, intempestiuam esse cerneret. Nihilominus ira animo, tanquam igne sub cineribus, pressa, atque in presentia dissimulata: tum eos vltus est, cum res patiebantur, vt suo loco exponemus. Tum autem recōciliatus exercitibus, ad oppugnationē educit legiones: & vrbe, quà res ferebat, mari circūsessa, nihil intētatū relinquit: quasi secum ipse certans, an eam vel ad deditionē cōpellere, vel per vim excindere posset. Igitur ex machinis grandia saxa crebrò torquebantur, & sagittarij summa contentione sagittas hybernis niuibus crebriores in mœnia coniiciebant. Quidam etiam in multis munitionis partibus per valles instar caprearū arrepserant. Sed id vnum proficiebatur, ne ignauus esset exercitus. Nam obsessi & ipsi fortiter se defendebant, ac in campū descendēdum, & cōminus cū Romanis pugnandū minimè censebant: sed de mœnibus vim propulsabāt, & saxis omniq; telorū genere hostes obruebāt. Vt igitur animaduertit, ea se conari, quæ ad exitum perducere nō posset: inde recedere, & obsidionē affectā relinquere noluit: ignomi-

Sapiētia non mediocris, amicos tibi reconciliare, vt communem hostem facilius debellare valeas.

Vltio enim de amicis hoste imminente & exultante prorsus intempestiua.

Nulla oppugnatio aut dubia belli expeditio tētanda, nisi reconciliatis militum diffidentium animis.

Summi ducis in oppugnatione locotū officium.

Conatus multus.

Irritus autē, si cum obses sis animo & manu promptis est tibi negotium.

Obsessorum prudentia.

Quę sola perseuerātia in obsidionis continuatione domatur.

Magnus animus multa tẽporis momento exequitur & obtinet.

Propositi tenacitate hostium pertinaciam frangit.

Et ad colloquium de de ditione tandẽ reluctantes cogit.

Quod sæpius fit, si præsidij præfectus pacis artes belli furoribus præfert.

Cautus Imperator obsessis (quos dimissos optat) seuerum & minacem vultũ ostendit.

Illud verò imprimis habet cõmendatum, vt fidem dedito hosti seruet: qui enim iu-

niosũ sibi fore ratus, si post multos labores, nec paucis cohortibus amissis, vnũ castellum, idq; non ita pridem Romanis obnoxium, expugnare non posset: atque in sua ditione mille prædones aleret, Corcyra relicta, quæ Siculis triremibus nauale ac receptũ præberet. obsidionem igitur, quoniã nulla spes melior affulgebat, ducendã esse statuit, & diuturnitate temporis præsidiarios ad deditionẽ cõpellendos. Nec eum fefellit hæc opinio, neq; spes frustrata est. Hostes enim, aliquot diebus pòst, per legatos petũt, spacium sibi dari, cũ armis cæterisq; rebus suis discedẽdi. Vt enim videbãt, se per Imperatorem ibi manere nõ posse, atq; inani spe subsidij Regij lactari, famis præsertim periculo paulatim instante: id consilij cæperũt, Theodori Capellani potissimũ impulsu, præsidij præfecti, viri nõ sanguinarij, sed pro grege Christi soliciti: cui pax dissensione antiquior, & Romani chari erãt, vt postea demonstrauit. Imperator igitur arrectis auribus eo nuncio audito, statim etiam rei exitum videre cupiebat: sed priusquã lætum responsum daret, asperitatem simulat, & nescio quid minatur, nisi ea facerent quæ legati pollicerentur. Vt igitur tandẽ accedebant, ac ne tum quidẽ vniuersi, sed pauci principiò, iis etiam qui remanserant, ostendebant, Imperatorẽ non superbum esse, neque quicquam grauius in deditícios

που ὑπετόπαζεν, εἰ πολλὰ καμὼν, καὶ οὐκ ὀλίγας ἴλας ἀπολωλεκὼς στρατιώτιδας, οὐχ ἕξει φρούριον ἓν ἐξελεῖν, καὶ τοῦτο προστετριμμένον Ῥωμαίοις ὑπόφορον. βόσκοι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκείας, χιλίους λῃστὰς, ὁρμητήριον παρεὶς καὶ νεώσοικον ταῖς Σικελιώτισι τριήρεσι κατὰ Ῥωμαίων τὰ Κέρκυρα. ἐπεβάλλετο τοίνυν χρονοτριβεῖν (ἄλλη γὰρ οὐδεμία τις ἐλπὶς ὑπελείπετο τοῖς χρηστοτέροις αὐτὸν ὑποσαίνουσα) διὰ δὲ τῆς πολυημέρου προσεδρείας συμπεῖσαι ἄκοντας ᾤετο τοὺς ἐπὶ τῆς φρουρᾶς, καταπροδοῦναί οἱ τὸ φρούριον, καὶ σφᾶς προσαναθήσειν αὐτῷ. ὅθεν οὐδὲ τοῦ καλοῦ τῆς προσδοκίας ταύτης ἐκπέπτωκεν, οὔτε μὴν διήμαρτε τοῦ σκοποῦ. ἡμέρας γὰρ διαλιπόντες τινὰς, διαπρεσβεύονται οἱ πολέμιοι, καὶ δέονται καιρὸν αὐτοῖς ὑποχωρήσεως ἐνδοθῆναι, ὡς ὅπλων καὶ τῶν ἄλλων ἦσαν ἔχοντες. ὡς γὰρ ἑώρων βασιλέα μὲν οὐκ ἂν αὐτοὺς ἐπὶ χώρας μένειν ἀνήσοντα, τὰς δ' ἐλπίδας χαζούσας εἰς κενὸν αἷς ἐβουκολοῦντο καθ' ὥραν, τὴν ἀπὸ τοῦ ῥηγὸς ἐπικουρίαν προσδεχόμενοι, ἅμα δὲ καὶ τὸν λιμὸν αὐτοὺς ἠρέμα ἐπιβοσκόμενον, τὴν εἰρημένην ἐτράποντο. συνῆγε δὲ πρὸς τὸ τοιοῦτον μάλιστα ἔργον ὁ Καπελάνος Θεόδωρος, ὃς τῆς φρουραρχίας προΐστατο, οὐκ ὢν αἱμάτων ἀνὴρ, ἀλλὰ τῆς ἀγέλης πλέον Χριστοῦ, καὶ προτιθεὶς εἰρήνην τῆς διαστάσεως, καὶ φιλορρώμαιος, ὡς ἔδειξεν ὕστερον. βασιλεὺς τοίνυν ὠσὶν ἑστῶσιν ἀκούσας τὴν ἀγγελίαν, ἐζήτει θεάσασθαι καὶ πέρας αὐτίκα τὸ ἐρετὶν, πρὸ δὲ τοῦ τὰς ὑποκείσας ἱλαρὰς ἀποδοῦναι, ἑαυτὸν εἰδωλοποιεῖ τραχὺν, καὶ ὑπερορίοις ἀπειλαῖς ἐνέχετο, εἰ μὴ δράσειεν ὅσα ἡ πρεσβεία κατεπαγγέλλεται. ὡς οὖν ὀψὲ προσερρύησαν, οὐδὲ τότε ὁμοῦ πάντες, ἀλλὰ κατὰ βραχεῖς, καὶ πεῖραν τοῖς ἐπιμένουσιν οἱ ἐξιόντες διδόντες, ὡς οὐχ ὑπερόπτης ὁ βασιλεὺς, οὐδέ τι τῶν ἀέλπτων

ἐπιτελοῦν, ἀλλ' εὐμενῶς αὐτοὺς προσιέμενος, μετὰ φιλοφροσύνης καὶ δεξίωσιν ἱκανὴν αὐτοῖς ἐλέγξ, τὸ ποιητέον, καὶ τὸ δοκοῦν ὠφέλιμον ἐγκελεύεται. ἑαυτῷ γὰρ μὴ εἶναι πρὸς τρόπου, μηδ' ἄλλως κρίνειν βασιλικόν τε καὶ ἐλευθέριον, ἢ μένειν ἐθέλοντας ἀπελαύνειν, ἢ ἀπιέναι τοῖς βουλομένοις περιΐστασθαι. πολλοὶ μὲν οὖν συμπαρέμειναν βασιλεῖ, καὶ περὶ πάντων ὁ Καπελλάνος Θεόδωρος, οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς τὴν πατρίδα Σικελίαν ἀνήχθησαν.

6 Βασιλεὺς δὲ παρελθὼν εἴσω τῆς πόλεως, καὶ τὴν ἄκραν καταπλαγεὶς, ὡς ὅπλοις οὐδ' ὅλως ἁλώσιμον, καὶ φρουρὰν ἐπιστήσας ἀσφαλεστάτην ἐκ Γερμανῶν, ἄρας ἐκεῖθεν μετὰ πάσης ὡς εἶχε τῆς στρατιᾶς, εἰς τὸν Αὐλῶνα μετασκηνοῖ, ἔνθα ἱκανὰς ἡμέρας ἐναυλισάμενος, τὴν εἰς Σικελίαν κυροῖ περαίωσιν, γνωματεύων, ἤρεμον εἶναι τὸν μαχόμενον, καὶ εἰρήνης τὸν πόλεμον πρύτανιν· κἀκείνας εὐδαιμονεῖν τῶν πόλεων, ὅσαι μὴ τοῖς τείχεσι, τοῖς δ' ἔγχεσι φράγνυνται, ὡς τοὺς τὸν δι' εἰρήνην τὸν πόλεμον ἀλυσκάζοντας λεληθέναι ἄντικρυς ἐθάσκειν ἑαυτοὺς, ὅτι πλείονες ἐντεῦθεν ὡς ἐκ πολύχνου γηΐου φύονται οἱ διάφοροι, οὓς ἔχουσιν ἀρχὴν περικόπτοντες, καὶ σταθερᾶς εἰρήνης οὐδαμῶς ἀπολαύοντες, ἀλλὰ δειλοί, φησιν ὁ τοῦ Δαβὶδ, οἱ τῶν ἀνθρώπων εἰσὶ διαλογισμοὶ, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ τούτων ἐπίνοιαι· ἡ δὲ βουλὴ τοῦ Κυρίου, βεβαία καὶ ἀμετάπτωτος, οὐδ' ἔστιν ὅς τις τῶν ἁπάντων αὐτὴν παραχρήσεται. τότε τοίνυν τὸν Μανουὴλ στείλαντα τὴν εἰς Σικελίαν κέλευθον, καὶ πρὸς τὴν νῆσον καταίραντα ἥτις Ἀειρρονήσιον ἐπικέκληται, τοῦ ἐγχειρήματος ἐπέσχον διακυκήσαντα τὸ πέλαγος λαίλαπες, καὶ καταποντιστικὰ τοῦτο ταράξαντα πνεύματα, βροντῶν τε μυκήματα ἐξαισίων,

cõſulere, ſed eos humaniter excipere: poſtquã eos porrecta dextera ſalutatos ſatis diu comiter tractarat, hortatur, vt id amplectantur, quod è re ſua eſſe putent. Sui enim moris nõ eſſe, atq; adeò nec regale nec liberale videri, vel manere volentes repellere, vel diſcedere cupientibus obſiſtere. Multi igitur apud Imperatorẽ manſerunt, atque in primis Theodorus Capellanus. Cæteri in patriã Siciliam redierunt.

6 Imperator verò vrbẽ ingreſſus, & caſtellũ admiratus, vt armis prorſus inexpugnabile: firmiſſimo Germanorum pręſidio impoſito, cũ omni exercitu Aulonẽ tranſit. ibiq; per aliquot dies cõmoratus, nauigationẽ in Siciliam decernit: quòd eum demum tranquillũ putabat, qui pugnaret, & bellũ pacis ſequeſtrum: *atque eas vrbes ſe lices iudicabat, quæ non mœnibus ſed enſibus munirentur. Nã qui bellum pacis amore fugiãt, eos non animaduertere, plures ſibi vt puluerem è terra friabili hoſtes exiſtere: qui & imperium eorum accidant, nec ſtabili pace ipſos frui patiantur. Cæterum, vt Salomon affirmat, irrita ſunt hominum conſilia, & lubricæ cogitationes. At Domini propoſitum firmum eſt, atque immutabile, neque quiſquam omnium id euitare queat.* Ita etiam Manuelis inſtitutum quum in Siciliam iter intendiſſet, & ad Aeroneſiam inſulam appuliſſet, procellæ ventorum mare exagitantes,

reiurando aliis imponit & damnum creat, tãdem in Dei lõgas manus incidit, & horrẽdæ tragœdiæ ſit magna pars.

In victoria modeſtiã colere, maxima virtus.

Contra Manuel in bello & enſibus pacem & triumphos repoſitos eſſe putat.

At longè fallitur opinione: vnicũ enim Dei propoſitum firmum eſt.

Principũ verò conatus ventorũ flatu & momẽtò diſſipãtur. Et rectè quidem, quum omnis humana præſtãtia nihil niſi tenuis aura ſit.

horrendáque tonitrua & terribilia prodigiosáque fulmina toto cœlo collucentia interruperunt. Secundò traiicere aggressus, tempestatibus æquè repulsus est: & classe disiecta, multísque nauib. demersis, ægrè aliquot in densa caligine terram tenuerunt, atque ipse Imperator serò periculum euasit. Omissa igitur ea nauigatione, quã suis auspiciis parum succedere videbat, ex Aulone cũ omnibus copiis discedit: ac Pelagoniæ rebus ex sententia ordinatis, Seruios inuadere statuit. qui tranquillo imperij statu, amicitiam simulantes, & aliud lingua promptum, aliud animo abditum habẽtes: posteaquam ea quę breuiter exposui, terra maríque acciderant, resumpta per occasionem fiducia, armísque sumptis, finitimas sibi Romanorum prouincias malè tractarant. Igitur instructissimam partem exercitus, cum impedimentis quàm minimis, in Seruiam ducit. Cuius satrapam Imperatoria expeditio, quantumuis dissimulata, non fefellit. Is quia quod faceret non habebat, séque Romanis legionibus esse imparem cernebat: è planicie in montes, vnde salutem expectabat, sę recepit: suúmque populum non secus ac pecorum greges, hostibus dissipandum & occidendum ob-

Bellator princeps ægrè arma deponit, sed spe aliqua frustratus, aliã meditatur.

Et in amicos simulatos, qui deinde nubilis temporibus turbas cient, parat expeditionem.

Vires si deficiant, loca inaccessa quærenda sunt.

καὶ ἀστραπῶν ἐκπυρρηνίσματα τερατώδη, καὶ ἀνάμματα φοβερώτατα. καὶ αὖθις δ' ἐπιβαλλομένῳ καὶ τὴν περαίωσιν ἐπιδιδόντι, οὐχ ὑπέθηκεν ἑαυτὴν ἡ θάλασσα ταῖς ναυσὶν, ἀλλ' ἀνεπήδα καὶ ἀνεβράσσετο κάτωθεν. ὡς οὖν ἀντέστησαν αἱ ἀντίπνοιαι, διαλύσασαι τὰ σκάφη γνόφῳ βαθεῖ, μόλις μὲν τῇ χέρσῳ τινὰ τούτων προσώκειλαν, καὶ αὐτὸς δὴ βασιλεὺς ἐξέπλευσε βραδέως τὸν κίνδυνον, τὰ δὲ λοιπὰ διεσπάρη ἄλλα ἄλλοθι, καὶ πάρεργον ἐγεγόνει κλύδωνος. τοῦ τοι τὴν δι' ἑαυτοῦ πρὸς Σικελίαν περαίωσιν ὡς ἀσύμφορον παρωσάμενος, ἀπαίρει μὲν ἐκ τοῦ Αὐλῶνος ὡς ἔχων σὺν τῶν δυνάμεων· εἰς δὲ τὴν Πελαγονίαν ἀφιγμένος, καὶ καταστησάμενος, ὡς ἐκείνῳ ξυνοῖσον ἐδόκει τὰ πράγματα, κατὰ Σέρβων ἔγνω μεταθέσθαι τὸ πρόθυμον. οὗτοι γὰρ, ἕως μὲν τὰ τῆς ἀρχῆς ἠρέμει τῷ αὐτοκράτορι, εὔνοιαν ἐπλάττοντο πρόσωπον, καὶ τὴν γλῶτταν ἐπλέτουν πρὸς τὰ ἐν μυχῷ τῆς καρδίας ἀντίφθογγον. ἐπειδὴ δὲ κατά τε γῆν κατά τε θάλατταν ἐπεισέρρηκεν, ὅσα ἐπετέμετο ἡ ἀφήγησις, ἀνεθάρρησάν τε παρὰ τὸ δέον, καταχρησάμενοι τῷ καιρῷ, καὶ κατὰ Ῥωμαίων ὅπλα ἤραντο, καὶ κακῶς διέθεντο τὰς ὑπὸ Ῥωμαίους ὁμόρους αὐτοῖς χώρας. καὶ δὴ τὸ εὔοπλον ἀπολαβὼν τοῦ στρατεύματος, καὶ ἀποτάξας αὐτὸ πρὸς τὸ εὔζωνον, τὴν Σερβίαν εἴσεισι, τὸν δὲ ταύτης σατράπην οὐ διέδραμε μὲν ἡ κατ' αὐτοῦ βασίλειος ἐπέλευσις· κἂν ἠπείγετο λήσειν ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἔχων δ' ὅ, τι καὶ διαπράξαιτο, μηδὲ συνορῶν ἑαυτὸν ἀνταγωνιστὴν πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἀξιαγώνιστον, ἀφίσταται μὲν τῶν πεδινῶν· εἰς δὲ τὰ ὄρη αἴρει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅθεν προσεδόκα ἥξειν αὐτῷ τὴν βοήθειαν· τὰς δὲ τῶν οἰκείων πληθῦς, ὅσα καὶ θρεμμάτων ἀγέλας τὰ χλωρὰ δρεπομένων τῆς ὕλης, ἀφῆκε τοῖς ἐπιοῦσιν εἰς διασκόρπισιν καὶ

ἀναίρεσιν

ἀναίρεσιν, ἐπιτρέψας ἑκάστῳ τὴν διὰ φυγῆς εὑρέσθαι σωτηρίαν, καὶ περιιδεῖν ποσὶ τὴν ζωὴν ὡς εἰς παράδειγμα αὐτὸν ἀποβλέπουσι. καὶ ὁ μὲν Σερβάρχης οὕτω διενοήθη καὶ διεπράξατο, καὶ ταῦτα ἦν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ὑποθέμενος. βασιλεὺς δὲ ὡς λέων ἀλκῇ πίσυνος, βουκόλια βοῶν ἢ αἰγῶν, ἢ αἰπόλια, τὰ τῶν βαρβάρων κείρας συστήματα, καὶ πολλὰς μὲν συγκτήσεις πυρὶ παραδοὺς, οὐκ ὀλίγων δὲ σωμάτων ἐγκρατὴς γεγονὼς, ἐκεῖθεν. καὶ γράμμα μὲν εὐθὺς εὐάγγελον ἐχαράττετο, τοῖς τῆς πόλεως σημαῖνον οἰκήτορσι τὰ ἐξ ὑπογείου ταυτὶ κατορθώματα, καὶ ὁ τοῦτο κομίζων ἀγγελεὺς ὁ Μέγας ἦν Δομέστικος. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ ὁ τῶν ἀνδραγαθημάτων ἐπιφθάνει πατὴρ, καὶ καταγαγὼν ἐπὶ τοῖς τελεσθεῖσι περιφανῆ θρίαμβον, καὶ παρὰ τοῦ δήμου, καὶ τῆς συγκλήτου πάσης εὐφημισθεὶς, καὶ τῇ τῶν κρότων ὑψηγορίᾳ διαχυθεὶς, εἰς ἁμίλλας ἵππων ἀπεῖδε, καὶ θέατρα. ἄρτι δὲ τοῦ ἔαρος ὑποφαίνοντος, τὴν Πελαγονίαν αὖθις κατέλαβε, καὶ ἐπείπερ ἡ πρὸς Σικελίαν ἄφιξις αὐτῷ ἀπηγορεύετο, χρήμασιν ἐφοδιάσας πολλοῖς ἄνδρα δραστήριον, τῶν ἐπισήμων ἕνα, καὶ εὐγενῆ, τὸν Παλαιολόγον φημὶ Μιχαὴλ, καὶ στρατιὰν αὐτῷ παραδοὺς ἱκανὴν, καὶ χεῖρα συχνὴν ἐγχειρίσας, ἐκεῖσε ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ κατὰ τὸ βασιλεῖ δοκοῦν ἐς Βενετίαν ἀφίκετο πρότερον, καὶ μισθοφορικὸν ἐκεῖθεν ἀγηοχὼς, κἀκ τῶν Ἰταλιωτίδων χωρῶν στρατολογήσας ἁδρὸν κοντοφορικὸν, καὶ γινόμενον ἤδη μεγαλοδύναμος, πρὸς τὴν Λογγιβαρδίαν κατέπλευσε· καὶ συμμίξας ταῖς ἐκεῖσε δυνάμεσι τὴν ῥηγὸς, τροπαιοφορεῖ κατ' αὐτῶν, καὶ νίκαις ἀναδεῖται λαμπραῖς, ἔχων ἐπὶ πᾶσι συγκροτοῦντα καὶ συναντιλαμβανόμενον καί τινα Κόμητα Ἀλέξανδρον, ἐκ ταὐτοῦ μὲν ἀπορρυέντα αἵματος τῷ

iecit, data cuique potestate salutis fuga, suopte exemplo, quærendæ, vitæque pedibus redimendæ. Quæ cùm Seruiorum princeps fecisset, Imperator contrà leonis instar freti viribus, armenta boum aut greges caprarum dissipantis, profligatis Barbarorum cohortibus, multísque possessionibus crematis, nec paucis mancipiis captis, inde discedit, ac literas rei bene gestæ nuncias per Magnum Domesticum in vrbem mittit. nec multò pòst ipse consecutus, actóque triumpho, & lætis acclamationibus, applausúque Senatus, populique totius exhilaratus, ad equestria certamina & spectacula conuertit animum. Vere appetente, Pelagoniam denuò occupat. Et quia de Siciliensi expeditione ipse desperarat: Michaelem Paleologum, virum acrem, illustrem, & ab antiqua stirpe nobilem, magna pecunia, & iustis militum copiis instructum, eò ablegat. Qui ex sententia Imperatoris priùs Venetias profectus, ibíque milite conducto, & ex Italicis prouinciis magna lancceariorum manu collecta, iam magnis viribus auctus, in Longobardia appellit: ibíque Regis copias illustribus victoriis superat, strenuam operam in rebus omnibus nauante Comite quodam Alexandro regis cognato, qui ob iniurias ab

Pessimè autē sibi consulit qui subditos (i. liberos) suos hostiū gladiis relinquit mactandos.

Belli feliciter confecti gloriatio semper infelix, ac triumphus misertimus.

Mundi summa vanitas, ex aliorum fletib. risum captans.

Sibi virum acrem, nobilē, industriū, & apparatu bellico instructum Manuel substituit.

Prosperi Michaelis successus.

Iniuriarum recordatio & vindictæ cupiditas acerrimus ad arma stimulus.

illo sibi illatas recèns ad Romanos defecerat. Ac Palæologi opes subinde augebantur: qui cùm pecuniam liberaliter distribueret, Regi permolestus erat, & maximas clades illaturus putabatur, plurimas vrbes partim deditione, partim vi capiendo: ac saxis inde translatis, & captiuis aliquot ad Imperatorem missis, in ora Ægæi maris vrbem, quæ etiã nunc Bare & Aulonia nominatur, munit.

Potẽtis exercitus gesta.

Hostes etsi pusilli & imbelles videãtur, minimè contemnendi sunt, auxiliis enim ascitis sibi animos faciunt.

7 Ipse verò Imperator cognitis Seruię principis iniuriis maioribus quàm superiores fuerant, & conspiratione cum finitimis Pæonibus contra Romanos inita: illos vt minimè pares per contemptum aggreditur. Illi verò præter opinionem resistentes, bellum non reformidarunt, maximis Hunnorum auxiliis ascitis. Tum Ioannes Cantacuzenus Barbaros adortus pugna, non priùs excessit, quàm illatis acceptísque plagis, manuum digitos amitteret, à Seruiorum multitudine circumuentus. Ipse quoque Imperator, cum Archizupano Bachino singulari certamine congreditur, viro heroica statura & lacertoso. qui cùm faciem Imperatoris percussisset, & ferreum eius velamen è galea deiecisset: ipse vicissim manu ense traiecta debilitatus, viuus in Imperatoris potestatem venit. Posteaquam ibi quoque Romanis victoriæ serenitas affulsit, Barbaris instar nubium dissipatis, & malũ pugnæ principium

Mars ab alio ad aliũ transit, dubiáque est certaminum alea.

Singulare certamẽ Manuelis & Archizupani.

Ex victoria noui belli cõsilium.

ῥηγὶ, προσκεχωρηκότα δὲ προσφάτως Ῥωμαίοις, δι' ἃς ὑπέστη παρ' αὐτοῦ συμφοράς. καὶ ὁ μὲν Παλαιολόγος ἀεί πως ἐνεπλατύνετο, καὶ ἀπείρων φιλοτίμως καὶ διαδοὺς τὰ χρήματα, ἐλύπει καιρίως τὸν ῥῆγα, καὶ εἰσέτι δράσων ἐκεῖνον ἐπίδοξος ἦν τὰ ἀνήκεστα, πλείστας τῶν ἐκεῖθι πόλεων τὰς μὲν ὁμολογίᾳ χειρούμενος, τὰς δὲ καταστρέφων. ἀλλὰ καὶ λίθων μετενεχθέντων ἐκεῖθεν, καί τινων ἀναπεμφθέντων αἰχμαλώτων τῷ βασιλεῖ, πόλις κατὰ τὴν τῶν Αἰγαιοπελαγιτῶν χώραν τειχίζεται, Βάρη καὶ Αὐλωνία παρωνύμως ἐς ἔτι ὠνομασμένη.

7 Βασιλεὺς δὲ αὐτὸς αὖθις μαθὼν κακουργεῖν τὸν Σερβίας δυναστεύοντα ὕβρεσι, καὶ χείρονα δρᾶν τῶν προτέρων, ὡς καὶ ἀπείσασθαι κατὰ Ῥωμαίων τοῖς γείτοσι Παίοσι, διαστρατεύει κατ' αὐτῶν, ὡς μὴ ἀξιομάχων ἀφροντιστῶν. οἱ δὲ καὶ παρὰ δόξαν χεῖρας ἀντῆραν, καὶ τὸν κατ' ὀφθαλμὸν ἐθάρρησαν πόλεμον, πλεῖστον συμμαχικὸν Οὐννικὸν ἐπαγόμενοι. ὅτε καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης συμπλακεὶς τοῖς βαρβάροις, καὶ μέχρι τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐγκαρτερήσας τὰς πληγὰς, τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν ἀπεβάλετο, πολλῶν ἐπιβρισάντων ἐκείνῳ Σέρβων. καὶ βασιλεὺς δὲ αὐτὸς κατὰ μονομαχίαν τῷ Ἀρχιζουπάνῳ Βαχχίνῳ προσέμιξεν, ἡρωϊκὸν προφαίνοντι σῶμα, καὶ αὐτουργοὺς χεῖρας ἐξ ὤμων φύοντι· καὶ ὁ μὲν κατὰ τῶν προσώπων πλήττει τὸν βασιλέα, καὶ διαθλᾷ τὸ ἐκ τοῦ κράνους κατακεχυμένον τῶν ὄψεων ἐκείνου σιδήρεον παραπέτασμα· ὁ δὲ τὴν χεῖρα τούτου τῷ ξίφει διήλασε, καὶ ἀπόλεμον ἔδειξε, καὶ ζωγρείαν ἐκ τοῦδε συνείληφεν. ὡς δὲ καὶ οὕτω τοῖς Ῥωμαίοις αἰθρία νίκης ἐπέλαμψε, τῶν βαρβάρων διαλυθέντων δίκην νεφῶν, καὶ ἡ τῶν ἐπαριστέρων ἀρχῶν, εἰς τέλος

τέλος ἀπηνώτησεν ὁ πόλεμος δεξιώτατον· κατὰ τὴν Οὔγγρων ὁρμὴν, μήπω τὴν τῆς μάχης κόνιν ἐκ τῶν προσώπων ἀπομορξάμενος, ἀλλ' ἔτι θερμοῖς ἱδρῶσι σταζόμενος ἐπίκλημα φέρων τὴν τῶν Σέρβων ἐπικουρίαν, καὶ τὴν ἀπουσίαν ἁρπάζων τοῦ ἐπαρήξοντος. ὁ γὰρ τῶν Οὔγγρων ῥὴξ οὐκ ἦν κατὰ χώραν, τοῖς γειτνιῶσι Ῥ' ὡς συμπλεκόμενον· καὶ δὴ τὸν Σάουβον διαβὰς ποταμὸν, καὶ τῷ Φραγγοχωρίῳ ἐμβαλὼν (ἔστι δὲ τόδε τμῆμα τῆς Οὐγγρίας οὐ τὸ ἐλάχιστον, ἀλλ' ἱκανῶς πολυάνθρωπον, μεταξὺ Ἴστρου καὶ Σαούβου τῶν ποταμῶν ἀναπεπταμένον, καθ' ὃ καὶ φρούριον ἐρυμνότατον ἔκτισται, ὃ Ζεύγμινον ἐπικέκληται, ὅπερ νῦν λέγεται Σίρμιον) χειρίστως τὰ ἐκεῖ διέθετο. τότε καί τις Παίων μεγέθει μέγιστος, καὶ ἀνδρεῖον προφαίνων ψυχῆς παράσημα, τῶν ἄλλων διαστὰς, ἐς αὐτὸν τὸν βασιλέα θυμῷ φέρεται· ὁ δὲ τοῦτον ὑποστὰς, ἐς τὸ μέσον τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ξίφος διελᾷ, καὶ ἀφίστησι τῆς ζωῆς. πολλὰς τοίνυν ζωγρίας λαβὼν, καὶ χρημάτων οὐκ ὀλίγων γενόμενος ἐγκρατὴς, πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν ἐπάνεισιν. ἐς δ' ὅσον πλεῖστον ἀπομηκύνας τὸν θρίαμβον, λαμπρότατα ὡς ἐνῆν διὰ τῶν τῆς πόλεως ἀμφόδων ἐπόμπευσεν. ὑπεξῆρεαν δὲ τὴν τηνικαῦτα κομψότητα τῆς πομπῆς τῶν Οὔγγρων οἱ νεαλεῖς, καὶ τῶν Σέρβων οἱ δορυάλωτοι, στολὰς ἐνημμένοι λαμπρὰς, καὶ ὑπὲρ τύχην ὁρωμένας αἰχμάλωτον, βασιλέως αὐτὰς παρασχομένου, ὡς ἂν εἴη καὶ ἐντεῦθεν ἡ νίκη περίδοξος, καὶ τοῖς πολίταις αὐτοῖς διὰ θαύματος, καὶ ὅσοι μὴ ἐνδαποὶ, ὡς ἀνδρῶν κεχειρωμένων κατὰ τὸν πόλεμον τῶν ἐκ γένους ἐπισήμων, καὶ ἀξίων τοῦ περιβλέπεσθαι. θαυμαστὴν δ' ἐποίει τὴν τότε πομπαίαν πανήγυριν, καὶ τὸ μὴ παριέναι ἀθρόους τοὺς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ κατὰ συμμορίας, καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἀφεστῶτας ἀλλήλων, ὡς κλέπτεσθαι τὴν ὄψιν ἐντεῦθεν τῶν θεωμένων, καὶ ὑπὲρ τοὺς ὄντας τοὺς πα-

finis auſpicatiſſimus eſt ſecutus: Hungaris miſſa Seruiis auxilia cauſatus, ſuperioris prælij puluere nondū deterſo, ſed calido adhuc ſudore manans, captata defenſoris abſentia, bellū infert. Hungarorum enim Rex peregrè aberat, cum finitimis Roſſis depugnās. Itaq; Sauuo fluuio ſuperato, factaq; in Francochorium impreſſione (ea nō minima Hungariæ pars eſt, ſed habitatorib. frequēs, inter Iſtrum & Sauum fluuios patens, in qua caſtellū munitiſſimum Zeugminum, quod nunc Sirmium vocant, ſitum eſt) prouinciā illam peſſimè tractat. Tum Pæon quidam ingēti corpore, & animū fortiſſimum præ ſe ferēs, relictis cęteris, in ipſum Imperatorē impetu fertur. Is verò gladio inter vtrumq; oculū traiecto, Barbarum occidit: multiſq; captis, & opibus nō paucis potitus, in vrbē Imperatricē regreditur: ac triūpho quā maximè extento, ſplendidiſſimā pompā per vrbis circuitus duxit. cuius elegantiam Hungarorū & Seruiorū captiui illuſtrarunt, veſtibus ſplendidioribus, quā pro ſua cōditione, ab ipſo exornati: vt ea quoq; re victoria glorioſior, & ciuib. atq; exteris admirabilior eſſet: quippe captis viris eo bello nobilibus, & ſpectatu dignis. Illud etiā pompæ eius admirationē auxit, quòd captiui nō omnes vnà ibāt, ſed in claſſes diſtributi, atq; interuallis diſtincti, vt ſpectantium oculi decepti, maiorē eſſe numerū

Manuelis Hūgarica expeditio, rege abſente.

Et bellicę impreſſiones ac prouinciæ vaſtatio.

Felix Manuelis fortitudo, Numinis benignitate.

Manuelis triumphus deſcriptus.

Glorioſa victoria.

Pompa mirabilior effecta.

Calamanus malè cū Scythis pugnat, & vulneratus vitâ abit.

arbitrarētur. Interea Scythis Istrū transgressis, & Romanorum castella ripensia populantibus, Calamanus quidā cōtra eos missus, quū bellū imprudenter administraret, acie victus, multisq; viris fortibus amissis, ipse quoq; ex vulneribus decessit. Scythæ verò de more suo obuia quæque prædati, & spoliis in equos impositis, domū redierunt. Facilè autē Istrū traiiciunt, nec difficulter prædatū exeunt, citráq; laborē & molestiam domum reuertuntur.

Scytharū arma, pugnādi & prædandi mos.

Arma eis sunt, pharetra sagittis plena de humeris suspēsa, & arcus. Sūt & qui hastilia vibrent, & in pugna circumagāt. Idē verò equus Scythā & in bellū fert, & secta vena alit, &, vt aiunt (si fœminini sexus est) belluinā eius libidinē explet.

Qua ratione Istrum traiiciant.

Flumen trāseunt corio subere expleto, itáq; cōpacto, vt nec minima guttula penetret. Quo Scytha cōscenso, equináque cauda prehensa, & sella ceterísque belli instrumētis impositis: equo pro velo, corio pro naue vtens, facilè traiicit, Istríq; vastū pelagus tranat.

Palæologi felicitas euanida.

Interea Palæologus, cui ingeniū inquietū & inutiles pecuniæ profusiones crimini dabātur: vbi primū Calabriā attigit, Imperio abire iubetur, successore misso Alexio Comneno, Bryennij Cæsaris filio, consobrino Manuelis, Magni Ducis honore nuper aucto.

Alexius, Bryennius, & Ioannes Ducas à Siculis capiuntur.

Vnà cum eo etiam Ducas Ioannes mittitur, vir

εἰόντας φαντάζεσθαι. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τῶν Σκυθῶν τὸν Ἴστρον διαπεραιωσαμένων, καὶ τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον ληιζομένων Ῥωμαϊκὰ φρούρια, στέλλεται κατ᾽ αὐτῶν Καλαμάνος τις· ἀλλ᾽ οὗτος μὴ δεξιῶς διαστρατηγήσας τὸν κατὰ Σκυθῶν πόλεμον, ἡττήθη τε ὑπ᾽ αὐτῶν κατὰ κράτος ὡς αἱ τάξεις ἐρρώγεσαν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπεβάλετο, καὶ αὐτὸς δὲ καιρίας ἐς τὸ σῶμα δεξάμενος, τὸ ζῆν μετήλλαξεν. οἱ δὲ Σκύθαι κατὰ τὸν αὐτοῖς εἰωθότα τρόπον, λείαν τὰ ἐν ποσὶ θέμενοι, καὶ ἀναθέμενοι τοῖς ἵπποις τὰ λάφυρα, νόστου ἐμνήσαντο. ῥάων δὲ αὐτοῖς ἡ τοῦ Ἴστρου περαίωσις, δυσχερεστέρα δὲ καὶ ἡ κατὰ προνομὴν ἐπέλευσις, οὐ κοπηρά τε καὶ ἐργώδης ἡ ἀναχώρησις. ὁπλισμὸς γὰρ αὐτοῖς, γωρυτὸς ἐπὶ τῆς ἰξύος ἐξηρτημένος πλάγιος, καὶ καμπύλα τόξα καὶ ἄτρακτοι. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ δόρατα κραδαίνουσι, περιελίττουσί τε κατὰ τὸν πόλεμον. ὁ δ᾽ αὐτὸς ἵππος καὶ τὸν Σκύθην ὀχεῖ, διὰ πολέμου φέρων τοῦ πολυαίκος· καὶ τροφὴν χορηγεῖ χαζομένης φλεβὸς, ὡς δὲ φασὶ καὶ ὀχευόμενος (εἰ ἔστιν ὁ ἵππος θηλυκὸς) τὴν ἄλογον ἀφροδίτην τοῦ βαρβάρου ἀποκενοῖ. σχεδιάζει δὲ τοῖς Σκύθαις τοῦ ποταμοῦ τὴν διάβασιν κάρφης πλήρης διφθέρα λίαν ἐς τὸ ἀκριβὲς σύσπαστος, ὡς μηδὲ βραχὺ λιβάδιον ἐπεισρέειν ἔσωθεν. οὐκοῦν ταύτην περιβὰς ὁ Σκύθης, ἱππείας ἐξημμένην οὐρᾶς, καὶ τὴν ἀστράβην ἐπαναθεὶς, καὶ ὅσα τοῦ πολέμου ὄργανα, ῥᾷον διαπλωΐζεται, οἷα σκάφος λαίφει τῷ ἵππῳ χρώμενος, καὶ τὸ τοῦ Ἴστρου διανηχόμενος πέλαγος. καὶ ὧδε μὲν εἶχε ταυτί. ὁ δέ γε Παλαιολόγος, τὴν φιλοπράγμονα αἰτίαν ἀπειληφὼς, καὶ τὴν δαπανηρὸν Ῥωμαίοις ἀξιωτελῶς, διότι Καλαβρείας ἐπέβη τῆς στρατηγίας παραλύεται. στέλλεται δ᾽ ἀντ᾽ αὐτοῦ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὁ τοῦ Βρυεννίου Καίσαρος υἱὸς, ἐξάδελφος ὢν τῷ βασιλεῖ πρὸς μητρὸς, καὶ τὴν τοῦ Μεγάλου Δουκὸς τιμὴν πρώτως περιζωσάμενος. συνεκπέμπεται δέ οἱ καὶ ὁ Δούκας

Ἰωάννης, ἀνὴρ ἑρμαϊκὸς ὁμοῦ καὶ ἀρεϊκός, οἷα παιδευμάτων ἐλευθερίων οὐκ ἄκρῳ λιχανῷ γεγευμένος, καὶ γνώσεως εὖ ἔχων, καὶ μεθόδων ἴδρις στρατηγικῶν. οὗτοι οὖν ἐς Σικελίαν τὸν πλοῦν θέμενοι, συνέμιξαν ταῖς δυνάμεσι τοῦ ῥηγός, καὶ μεγάλαις ναυμαχίαις πολλάκις αὐτὸν κατεπάλαισαν, ὡς τάς τε νῆας τούτου διαρρυῆναι, ἐγγὺς δὲ πολιορκίας καὶ αὐτὸ γέγονε τὸ Βρεντήσιον. ἀλλ' οὔπω ἡ τύχη τοῖς λαμπροῖς τούτοις δὲ καθαρῶς ἐπεμειδίασεν ἀγωνίσμασιν, οὔτε μὴν ὁ βασιλεὺς ὡς ἔδει ταῖς καλλίσταις ἐνεόρτασεν ἀγγελίαις· καὶ ὁ ῥὴξ μείζονα ἀθροίσας δύναμιν, καὶ ξενικὸν ἐπαμησάμενος οὐ βραχύ, τὴν ἧτταν ἐπῆλθεν ἀναμαχούμενος, καὶ συμβαλὼν περιγίνεται τῶν ἀνδρῶν, καὶ συλλαβὼν δεσμώτας, εἴργνυσιν ἀμφοτέρους, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ ἀναξέψας, ὅσα πόνῳ καὶ δαπάναις μεγίσταις ὑπὸ Ῥωμαίων εὐημερήθησαν. τούτοις οὖν ὁ Μανουὴλ ἀκούσμασι καὶ ἀγγέλμασι τὴν προὔξιτα θυμηδίαν ἀποκλυσάμενος, ὅσα τε ἀψινθιώδεσι κεράσμασιν ἐμπικρανθεὶς τὴν ψυχήν, ὡς εἰκὸς μὲν οὐκ ἤνεγκε τὸ γεγονὸς φορητῶς, ἀλλ' ἱκανῶς ἐπαθήνατο· οὐκ ὢν δὲ ψοφοδεής, μηδ' ἀναπίπτων ἐν τοῖς δεινοῖς συναντήμασιν, οὔτε μὴν πέρα τοῦ ὅρου τῶν πραγμάτων παρ' ὃ δεῖ κουφιζόμενος, οὐδ' αὖ πάλιν ἀγεννῶς ταῖς τούτων καταιγίσιν ὑποκλινόμενος, ὡς πρὸς τὴν τότε τύχην ἀγνωμονοῦσαν ἀντιπαρετάττων διημιλλᾶτο. ἔνθεν τοι καὶ ἑτέραν ἐξαρτήσας ναυτικὴν δύναμιν, ἐφίστησιν ἡγεμόνα ταύτης Κωνσταντῖνον τὸν Ἄγγελον, ὃς ἐκ μὲν Φιλαδελφίας ὥρμητο, καὶ γένους ἦν οὐκ εὐπαρύφου πάνυ καὶ εὐγενοῦς. εὖ δ' ἔχων τῆς σωματικῆς φυῆς, κἀπὶ τοῦ προσώπου λειμῶνα κάλλους κηπεύων, τὴν Θεοδώραν πρὸς γάμον ἠγάγετο, ἣν Ἀλέξιος ὁ βασιλεὺς ὁ προπάτωρ τοῦ Μανουὴλ ἐγείνατο, τὸ κάλλος εὐτυχήσας προμνήστριαν.

& Martialis & Mercurialis: qui liberales diſciplinas nō primoribus labris attigerat, nobili ortus genere, & diſciplinæ militaris non ignarus. Hi igitur in Siciliam cū veniſſēt, copias Regis adorti, claſſem eius ſæpe deuicerunt, adeò vt naues dilaberentur, & ipſū penè Brūduſiū obſideretur. Sed Fortuna illuſtribus certaminibus nōn planè fauit: neque Imperator, pulcherrimorū nunciorum eum, quē oportebat, fructum cepit. Nam Rex maioribus copijs coactis, cōductóque peregrino milite, detrimenta accepta reſarcire ſtuduit: eóſque adortus vincit, capit, in vincula conijcit: paulo momento euerſis ijs omnibus, quæ Romani maximis laboribus & impenſis conſecuti fuerant. Manuel verò ijs rumoribus & nuncijs excuſſa priſtina lætitia, & in mœrorem conuerſa: etſi caſū illum non ſanè leuiter ac moderatè tulit, ſed luctui non parum indulſit: tamē vt homo conſtans, qui nec aduerſæ fortunæ cederet, nec rebus proſperis lætitia efferretur: quaſi cū illa calamitate pugnare inſtitit, aliáque claſſe comparata, ducem deſignat Conſtantinū Angelū Philadelphienſē. qui cùm genere non admodum nobili eſſet ortus, ſed procera ſtatura, & inſigni forma præditus: Theodoram Alexij, aui Manuelis, filiam, pulchritudine pronuba vxorem duxerat.

Rerum viciſſitudines variæ, non fortunæ ſed diuinæ proui-dētiæ nutu.

Exiguo momento euertuntur quæ maximis laboribus & impenſis parata ſunt.

Conſtātinus Angelus à Siculis capitur. At non procera ſtatura nec inſignis forma in bello valent, niſi prudentiā & fortitudinem, atque à Deo felicē ſucceſſū coniunxeris.

Astrologorum insectatio.

Quia verò potentibus ferè omnibus tum nostræ tum superioris ætatis placitum est, stellarum progreſsiones & retroceſsiones, certosq; positus, configurationes, acceſsus, receſsus, cæteráq; (quæ nugatores isti in diuinæ prouidẽtiæ fraudẽ affirmant, ac diſsimulanter fatalem omnium rerum neceſsitatem statuunt) ad felicitatem humanósq; casus multum valere: Manuel idoneũ excũdi tempus inquirit, idque Constantino denuntiat. Sed quid fit? nondum ad occasum vrgebat sol: Manuelis iussu homo reuocatur, ob incommodum exitum, minus fausto siderum positu, nec subtiliter & accuratè perquisito. Rursus igitur thema constituitur, regulæ consuluntur. post longam astrorum indagationem & contemplationem, Angelus exit cum beneficorum siderum comitatu. Sed illa horæ obseruatio tantum Romanis profuit, priorumq; ducũ errata ita correxit, & accepta detrimenta resarsit, vt Constantinus statim hostiũ manibus caperetur. Nam cũ incircumspectè nauigaret, à Siculis triremibus, quæ mare tuebantur, comprehẽsus, ad Regem perducitur: qui ea pulcherrima præda delectatus, suis collaudatis, eũ quoq; vinctũ in custodiam dedit.

Manuelis à vanis artificibus demẽtati intẽperies.

Præmiũ eorum qui vera pietate relicta ad illicitas artes cõfugiũt, irrequietus animus.

Et infelix in rerum administratione successus.

ἐπεὶ δ' ἅπασι σχεδὸν δοκεῖ τοῖς πάλαι καὶ σήμερον μέγα δυναμένοις, ὡς πρὸς τὰς τύχας συναίρονται, καὶ τὰ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίοτον συναντήματα, οἱ τῶν ἀστέρων ἀναποδισμοὶ καὶ προποδισμοὶ, καὶ αἱ θέσεις αὗται, καὶ τὰ τοιάδε τῶν πλανήτων σχήματα, οἱ πλησιασμοί τε καὶ ἀποστάσεις, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα οἱ ἀστρολέσχαι φασὶν, τῆς θείας προνοίας καταψευδόμενοι, καὶ λεληθότως τὸ εἵμαρτο, καὶ τὰ δεδογμένα τῇ ἀνάγκῃ, ἀναλλοίωτά τε καὶ ἀνεπίκλωστα παρεισάγοντες· ὡραίαν τῷ Ἀγγέλῳ τὴν ἔξοδον ἀπακριβοῖ, καὶ εἶχε μὲν τῷ Ἀγγέλῳ τὰ ἐξιτήρια συνταξάμενος. ἀλλὰ τί; οὔπω εἰς ὀψίαν ἐνειστήκει ὁ ἥλιος, καὶ παλίμπους ἐπιτάσσοντος βασιλέως ὁ Κωνσταντῖνος γίγνεται. τὸ δ' αἴτιον ἡ τῆς ἐξόδου ἀκαιρεία, καὶ τὸ τῆς ὁδοῦ τὸν Ἄγγελον ἅψασθαι, οὐχ ὡς ἀγαθοὶ σχηματισμοὶ τῶν ἀστέρων ἐκέλευον, ἢ γοῦν ἡ ἀκρίβεια παρεῖχε τῶν τῆς ἀστρονομουμένης σφαίρας κανόνων, ἀλλ' ὡς οἱ φλήναφοι ἐνεδίδοσαν, κακῶς φάσκοντες, καὶ παχέως τοῖς λεπτοῖς ἐπιβάλλοντες, κἀντεῦθεν περὶ τὴν τῆς ὡραίας ὥρας σφαλλόμενοι εὕρεσιν. πάλιν τοίνυν θεμάτιον διετίθετο, καὶ κανόνες ἀπηκριβοῦντο. καὶ οὕτω μετὰ πολλὴν τῶν ἄστρων ἔρευναν καὶ σκέψιν καὶ περισκόπησιν, ὁ Ἄγγελος ἔξεισι, ταῖς τῶν ἀγαθοποιῶν ἀστέρων συνεξωρμηκὼς κινήσεσι. ἐς τοσοῦτον δ' ἄρα τὰ τῶν Ῥωμαίων ὤνησε πράγματα ἡ τῆς ὥρας ἀσφάλεια, ἢ τὰ τῶν προτέρων ἀρχηγῶν ἀνώρθωσε πταίσματα καὶ εἴ τι ἀντίξοον συμβέβηκε, μετεσκεύασε, ὡς ἐκ τοῦ παραυτίκα χερσὶν ἁλῶναι τῶν πολεμίων τὸν Κωνσταντῖνον. ἀπερισκέπτως γὰρ εἰς Σικελίαν ὁ Κωνσταντῖνος τὸν πλοῦν ποιούμενος, συνελήφθη ταῖς θαλασσοφυλακούσαις Σικελικαῖς τριήρεσι, καὶ ἤχθη παρὰ τὸν ῥῆγα αἰχμάλωτος. ὁ δὲ τὴν ἄγραν ἐπαινέσας τοὺς συλλαβόντας, καὶ ὡς κάλλιστον εἰπὼν τὸ θήραμα, εἶχε καὶ τοῦτον δεσμώτην ἔμφρουρον.

8 Βασιλεὺς δὲ καὶ μετὰ δευτέραν ταύτην πληγὴν διηρεύνατο τὰ τῆς ἁμίλλης ἀνάλογα. ὁρῶν δὲ τὸν διὰ πολέμων αὖθις τρόπον δύσεργον καὶ ἀξύμφορον, καὶ τὸ τῶν ἀναλωμάτων ἁδρὸν καὶ ἐπάλληλον ὑπειδόμενος, οἷά τινα νόσον γάγγραιναν τὰ τῶν θησαυρῶν κατὰ βραχὺ ταμιεῖα νεμόμενον (ἐγγὺς γάρ που κεντηναρίων τριακοσίων χρυσίου ἀνάλωκε χρήματα) δέον εἶναι διενοήθη σπείσασθαι τῷ ῥηγί. οὐκ ἀηδῶς τοίνυν, ἀλλ' ἀσμένως δεξάμενος τὴν τοῦτο ἐπισκήψασαν πρεσβείαν τῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης προέδρου, καὶ ὡς ἄγγελον εὐξύμβουλον ἀσπασάμενος· στέλλει κατὰ τὴν Ἀγκῶνα τὸν πρωτοστράτορα Ἀλέξιον, ὃς ἦν πρεσβύτερος τῶν υἱέων τοῦ Μεγάλου Δομεστίκου, πρὸς ἀμφότερα μερίσας τὸ σκέμμα τε καὶ τὸ βούλευμα, δηλαδὴ καὶ πρὸς ἑτοιμασίαν ὅπλων καὶ ξενικοῦ στρατεύματος συλλογὴν ἀπὸ τῶν ἑσπερίων μερῶν, εἰ τούτου δεήσοι, καὶ πρὸς τὴν τοῦ ῥηγὸς φιλίαν, εἰ προχωροῦσαν ὁρῴη τὴν ξύμβασιν. ἐνθένδε τοι καὶ ὁ Ἀλέξιος ἐκεῖσε γενόμενος, δραστήριος ἄνθρωπος ὤν, καὶ πᾶσαν ἐξησκηκὼς αὐτουργίαν πολεμικήν, νοῦ τε τὴν γλῶτταν ἔχων ἀντάμιλλον, καὶ χεῖρας ἀντερειζούσας ταῖς ἀρχικαῖς μεθοδεύσεσι, καὶ τὸ εἶδος αὐχῶν σεμνόν· στρατολογεῖν εὐθὺς ἐπεβάλετο, κατασεῖσαι τὴν γνώμην τῇ ἀκοῇ βουλόμενος τοῦ ῥηγός· καὶ συχνὴν ξυνελέγετο ἵππον, ὡς ἐς Καλαβρίαν μέλλων παρεμβαλεῖν. ἐν δὲ τῷ μέρει καὶ τοῦ τῶν σπονδῶν ἐπεμελεῖτο καθήκοντος, καὶ ὡς ἀλλήλοις λήξουσι πολεμοῦντες ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ ῥὴξ γραμματιά τε πέμπων ἐς Μάϊον καὶ δεχόμενος, ὃς ἐναυάρχει τότε τοῦ στόλου τῶν Σικελῶν. πρεσβείαν οὖν ἐκ Σικελίας ἐπισπασάμενος. ἀναπέμπει ταύτην τῷ βασιλεῖ, καὶ δεῖται προσχεῖν

8 Imperator verò hac quoque plaga accepta, cùm quid facto esset opus deliberans, à bello difficili atque inutili magnitudine perpetuorum sumptuum deterreretur, fiscum instar cancri paulatim depascentium (nam ad CCC auri centenarios impenderat) pacē cum Rege faciendam esse statuit. Itaque legatos veteris Romæ pōtificis, ea de causa missos, haud inuitus ac potiùs cupidè suscepit: & vt nuncios rectissimè consulentes amplexus, Protostratorem Alexium, (is erat Magni Domestici filius natu maximus) Anconam misit, bifariam suū cōsilium partitus, videlicet ad arma & militem conductitium in Occidente parandum, si res posceret: & ad amicitiam Regis, si pacificatio successisset, conciliandam. Alexius eò profectus, homo acer, & in re bellica exercitatissimus & lingua mentis æmulatrice prẹditus & dignitate formæ conspicuus, in exequēdis Imperatoris consiliis haud segnis: statim scribere milites instituit, vt ea fama Regis animum percelleret. ac magnum equitatū coegit, quasi in Calabriā impressionem facturus. Interim tamen ea quoque curauit, quæ ad belli compositionem & pacem inter Imperatorem & Regem constituendam pertinebant, (vltrò citróque ad Maiū classis Regiæ præfectū mittendis recipiendísque literis. Legatos igitur ex Sicilia ad se missos ad Imperatorem ire iubet,

Manuel cū Rogerio Siculo pontificis Rom. hortatu pacem facit.

Pedem alterum in aula, alterū in ecclesia habere qui cupit, & politicum & ecclesiasticū statum labefactat.

Manuelis animus in multas cogitationes semper diuisus.

Alexij stratagema.

Et ingenium in vtrunque paratum.

Legatio de pace, in qua nihil sinceri sed omnia fucata, vt ferè fit.

petítque vt eorum orationem audiat (eos enim, quantum intellexerit, nihil iniquum aut immodicũ postulare) & si pacificatio successerit, id sibi priusquam vulgò innotescat, vt indicet: ne per imprudentiam aliquid perperam agat, quĩ apud viros sit, quos ipse ex prouincijs Regi Alemannorũ socijs spe bona quasi furto quodã ad se attraxerit: quorumque animos, olim Romanis infestissimos, contra Siciliæ regem, vt potuerit, concitarit. Vt autẽ quidam ab Imperatore ad Alexium venit, qui pacificatiõis nuncium afferebat, clam ciuibus pecunia per fidissimos aliò translata, capsas inanes obsignatas procerum fidei mãdat: iubétque caueri, ne quid inde auferatur, néue quæratur quid in ijs sit: aut signa, ante suũ ab Imperatore reditum aperiantur. Alexio ad hunc modum Ancona digresso, & inter Imperatorẽ ac Regem pace ac fœdere constituto (quanquã, si vera dicenda sunt, non vera illa concordia fuit, sed tẽporis causa dũtaxat simulata) fructũ illius qualiscunq; pacificationis tulerunt captiui, gratis soluti, non tantũ nobiles, & regia stirpe orti, sed etiam gregarij milites: Corinthijs tantùm & Thebanis ignobilioribus exceptis, & ijs qui subtilem telam texebant, formosisque & locupletibus mulieribus eiusdẽ artificij peritis. Ac hodie quoque Thebanos & Co-

Alexij ad Manuelis mores cõpositi calliditas.

Furtum politicum.

Pacificatio inter Regem & Imperatorem, & Alexij dolus.

Principes alij aliis illudunt.

Pacificationis articuli.

Horum restrictio.

οἷς λέγουσιν οἱ πρέσβεις ἔχουσιν αἰτοῦνται δὲ, ὡς πυνθάνεται, οὐχ ὑπερόρια οὐδ' ὑπέρογκα, καὶ αὐτῷ παραστῆσαι, εἰ προβαίνουσι καὶ περατοῦνται τὰ τῆς καταλλαγῆς, πρὸ τοῦ εἰς ὦτα διαβῆναι πολλῶν, ἵνα μὴ ἀηδές αὐτῷ τι λάθοι διαπραξάμενος, ὄντι παρ' ἀνδράσιν, οὓς αὐτὸς ἐκ τῶν φίλων χωρεῖν τῷ ῥηγὶ τῶν Ἀλαμανῶν χρησταῖς ἐλπίσιν ἠνδραποδίσατο, καὶ ὧν τὴν γνώμην κατὰ Ῥωμαίων πλεῖστα πάλαι φλεγμαίνουσαν, κατὰ τοῦ Σικελίας ῥηγὸς, ὡς εἶχε, μετέθετο. ὡς οὖν ἐπέστη τις ἐκ βασιλέως, τὴν ἀγγελίαν Ἀλεξίῳ τῶν σπονδῶν διαφέρων, λάθρα τῶν ἐκεῖ τὰ χρήματα μετατίθησι, καὶ συνεκπέμπει τοῖς πιστοτάτοις ἑαυτοῦ ἀνδράσι· τὰ δὲ κιβώτια καταλείπει τούτων κενὰ, σφραγῖδάς τε τούτοις ἐπιβαλὼν, τοῖς κατὰ χώραν μέγα δυναμένοις παρέθετο, ἐπισκήψας ἀσυλίαν ἐπὶ τούτοις ἅπασαν εἶναι, καὶ μηδένα μεταλλᾶν τὰ ἔνδον, μήτε μὴν ἄλλως διαλύσαι τὰ σημεῖα, εἰ μήγε αὐτὸς ἐς βασιλέα ἱκόμενος, ἐκεῖθεν ἐπανελεύσεται. καὶ Ἀλέξιος μὲν οὕτως ἐκ τοῦ Ἀγκῶνος ἀπενόστησε. βασιλέως δὲ καὶ ῥηγὸς εἰρηνικὰ φρονησάντων, καὶ βλεψάντων πρὸς τὰς σπονδὰς, ἤτ' ἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ καθαρῶς ὁμονοησάντων, λυκοφιλίαν δὲ χρηματισαμένων, ὤναντο τῆς τούτων ὁποιασοῦν ἑνώσεως οἱ αἰχμάλωτοι λυθέντες ἀνάποινοι, οὐ μόνον οἱ λαμπροὶ τὸ γένος καὶ βασιλείῳ τιμήεντες αἵματι, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις ἐνετάττοντο, πλὴν τῶν ἐκ Κορίνθου καὶ Θήβηθεν ὁρμωμένων, καὶ τούτων ὅσοι τὸ γένος ἀφανεῖς, καὶ οἱ τὰς σηρικὰς ὀθόνας ὑφαίνειν ἔλαχον, καὶ τῶν γυναικῶν αἱ καλαὶ καὶ βαθύζωνοι, καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδράσι τέχνην ἐκμελετήσασαι. καὶ νῦν ἔξεστιν ἰδεῖν τοὺς ἐν Σικελίᾳ καταίροντας, Θηβαίων παῖδας καὶ Κορινθίων

ἱστο-

ἱστῷ προσανέχοντας τῶν ἐξαμίτων καὶ χρυσοπάστων στολῶν ὡς Ἐρετριεῖς πάλαι παρὰ Πέρσαις δουλεύοντας, ὅτι πολέμου ἦρξαν Δαρείῳ στρατείαν καθ' Ἑλλάδος ἐλάσαντι, ἀλλ' οὔπω μακρὸς διαλελοίπει χρόνος, καὶ αὖθις ἑκάτεροι ὡς ἀχανεῖς ἀμπώτιδες καὶ σύρτεις, αἳ κῦμα ὀρθὸν ἐπαιγίζουσιν, ἐς τὰς μάχας ἐπωγκοῦντο καὶ ὠρθιάζοντο· καὶ βασιλεὺς μὲν ἀνέσεισε τῷ ῥηγὶ τοὺς μέγα δυναμένους ἀστυγείτονας ἐκείνῳ δυνάστας, χρημάτων ἐπαίρων αὐτοὺς ὑποσχέσεσιν. ὁ ῥὴξ δὲ τῷ κόμητι τοῦ στόλου Μαΐῳ διακελεύεται, νῆας τεσσαράκοντα ταχυναυτούσας πάσας καθελκύσαι τῶν νεωρίων, καὶ φραξάμενον καινότερον, τὴν Κωνσταντίνου καταλαβεῖν, καὶ αὐτὸν μὲν ἐπ' ἀκροάσει τῶν ἀστυπόλων ἀναγορεῦσαι Σικελίας καὶ Ἀκυλίας, Καπύης τε καὶ Καλαβρείας, καὶ τῶν μεταξὺ τούτων χωρῶν καὶ νήσων ὅλων κύριόν τε καὶ βασιλέα, βασιλέα δὲ ἐκφαυλίσαι Ῥωμαίων, καὶ κακῶς εἰπόντα ἐπανελθεῖν. ἀμέλει τοι καὶ τὰ ἐντεταλμένα πληρῶν Μάϊος, Μαλέαν ἐπικάμψας, ἐπὶ τὸν Αἰγαῖον κόλπον παραλλάξας, καὶ παρημειφὼς Ἑλλήσποντον, τῇ βασιλίδι πόλει προσώκειλε. καὶ πρῶτα μὲν τὸν ἐσέχοντα πορθμὸν διαπλεύσας, καὶ τοῖς ἐν Βλαχέρναις βασιλείοις κατακολπίσας, βέλη κατ' αὐτῶν ἀφῆκεν, ἀργυρέους ἔχοντα τοὺς ἀτράκτους ἀληλιμμένους ἐς βάθος χρυσῷ. ἐν δὲ τῷ ἐκεῖθεν τὸν αὐτὸν ἐπαναμετρεῖν πλοῦν ἀπέναντι τοῦ μεγάλου παλατίου τὰς κώπας σχάσας, τὸν οἰκεῖον ῥῆγα ταῖς εὐφημίαις διεξανοῖ, συνεπηχοῦντος τοῦ ναυτικοῦ πληρώματος, καὶ θορυβώδη τελοῦντος τὴν ἀνακήρυξιν. καὶ ὁ μὲν οὕτω τὸν πλοῦν ἐπιταχύνας, τὰς πάλαι ᾀδομένας Ἀργοῦς πτηνότερον, Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου, ὡς ἄλλων συμπληγάδων, ἐξέθορε. πολὺς δὲ ἀνὰ τὴν πό-

rinthios in Sicilia texendis preciosis auratisq; incūbere videas, quēadmodum Eretrienses olim apud Persas, quòd principes Dario regi Græciæ bellum inferēti restitissēt. Cæterùm non multum temporis intercesssit, cū ambo rursus magno impetu bellum repetiuerunt. Nam Imperator regulos finitimos potentiores, pollicitatione pecuniæ impulsos, cum Rege committit. Rex verò Maium comitem, classis præfectum, XL naues celeres in mare deducere: iísque noua ratione constratis, Constātinopolim appellere: atque audiente vrbana multitudine, se proclamare Siciliæ, Aquileiæ, Capuæ, Calabriæ, atque earum regionum insularúmque quæ interiacent, dominum & regem: Romanorum verò Imperatorem contemnere: eíque vbi maledixerit, reuerti iussit. Maius igitur Malea declinata, Aegæóque sinu præterito, per Hellespontū ad vrbem Imperatricem, vti iussus erat, contendit: fretúmque emensus, ad regiam Blacherniam appulit: sagittísque, quarum cuspides argēteæ erāt, auratæq;, in eam coniectis, in reditu, è regione magni palatij remis inhibitis, Regem suum laudibus euehit, naualibus socijs magna voce magnóque cum tumultu acclamantibus. Ita nauigatione summa celeritate confecta, per Sesti & Abydi angustias euasit. In

Inimicitiæ inter Imperatorē & Regem recrudescunt.

Nec enim huiusmodi hominū amicitiæ firmiter & sincerè coalescunt.

Rogerij Manuelē ad bellū per Maiū comitē prouocantis, factum.

Vnde varia vtrinque iudicia.

vrbe autem, quippe Imperatore absente, magnus tumultus est excitatus: eáque re Siciliæ rex non parū gloriatus, magnū se triumphum esse adeptum putauit. Manuel verò id factum ludum & iocū interpretatus, quòd Rex tales honores cōsectaretur, ac potiùs latrocinio quodā venaretur: eum gloriari inaniter, & nullius momenti successum iactare passus est.

Manuelis versatile & omnium horarum ingenium.

λιν ἐπεκύμαινε τάραχος, βασιλέως μὴ παρόντος ἐντός· καὶ ἦν δὲ τοῦτο καύχημα τῷ Σικελίας ῥηγὶ, καὶ εἰς μέγιστον ἀνεγράφετο τρόπαιου χρῆμα. ὁ δὲ Μανουὴλ εἰς παίγνιον τὸ γεγονὸς καὶ γέλωτα ἀναφέρων, τὸν τοιαύτας ἑαυτῷ τιμὰς μνηστευόμενον ῥῆγα, ἢ τόγε ἀληθέστερον εἰπεῖν, λῃστεύοντα, διακενῆς ἀφῆκε βρενθύεσθαι, καὶ φυσᾶν ἐπ' οὐδενὶ χρηστῷ κατορθώματι.

ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΊΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΈΩΣ

κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

***

NICETAE CHONIATAE

RERVM AB IMPERATORE MANVELE COMNENO GESTArum liber tertius.

BREVIARIVM.

1 *Manuelis Hungarica expeditio. Hunicæ grassationes Andronici & Manuelis incestus.*

2 *Andronicus affinium insidiis in carcerem coniectus elabitur, vxoris opera: sed in itinere interceptus reducitur in custodiā.*

3 *Ludicras pugnas equestres Antiochiæ Manuel instituit. Eius copiæ dimissæ cladem à Turcis accipiunt.*

4 *Theodorus Styppiotes ob Camatheri Logothetæ calumnias occæcatur. Expostulatio Nicetæ cum diuina prouidentia. Camatheri Logothetæ mores, bibacitas & voracitas.*

5 *Manuelis secundæ nuptiæ. Nicetæ expostulatio cum Deo de Turcicis grassationibus. Iconiensis Sultani & Cappadocis Toparchæ dissidia: Sultanus ad Manuelem confugiens magnificè excipitur. Terræ motus apparatum eorum turbat. Agarenus quidam, nouus Icarus, suæ temeritatis luit pœnas.*

6 *Clizasthlanes Iconij Sultanus ingentibus donis à Manuele adfectus, Iconium reuersus fidem fallit, & Manuelis subditos vexat atque oppugnat.*

7 *Fucata Sultani & Manuelis amicitia: vnde vastationes & clades mutuæ.*

HIc certaminū Manuelis in Sicilia & Calabria fuit exitus: quę quan-

I Manuelis Hūgarica expeditio.

ΤΟιοῦτον μὲν οὖν εἰλήφει πέρας τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν καὶ Καλαβρίαν τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἀγωνίσματα.

τα, λαμπρὰ μὲν καὶ πλεῖστα τῶν χρημάτων
ἐκεῖσε μετηνεγκότος, εἰς οὐδὲν δὲ τέλος εὔ-
χρηστον Ῥωμαίοις κατηντηκότα, ἢ δὴ ἀσπού-
δαστον τοῖς ὕστερον αὐτοκράτορσιν. ἀλλὰ τί
ἔχοι τις εἰπεῖν πρὸς ἄνθρωπον οὕτω προ-
θύμως ἀγωνισάμενον πρὸς τὸ τὰ τῆς βα-
σιλείας εἰς τὸ κρεῖττον ἀποκαταστῆσαι πρά-
γματα, καὶ τὸ ἀλλόφυλον ὑποτάξαι, μὴ
δυνηθέντα δέ; ἀλλ' οὗτος αὖθις κατὰ Παιό-
νων οὓς Οὔγγρους καὶ Οὔννους φασί, στρα-
τείαν ἐκήρυξε, καὶ τοῖς κατὰ δύσιν ἔχουσι
τὰς οἰκήσεις ὁπλίταις ἁμάξας ἐπέταξεν
ἄγειν εἰς τὸ στρατόπεδον, δι' ὧν καὶ οὗτοι ἐφο-
διάζονται τὰ βιώσιμα, καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ
οὕτω συναριθμοῦνται στρατεύματι, ὅσοι τοι-
ούτων σκευαγωγημάτων σπανίζειν ἤμελ-
λον. ὡς οὖν εἰς ἓν συνήθροιστο τὰ στρα-
τεύματα, εἶχε καὶ αὐτὸν παρόντα τὸν βασι-
λέα πόλις ἡ Σαρδική, ἣ νῦν Τριάδιτζα
ὀνομάζεται· χρόνον δὲ οὐχὶ πολὺν ἐκεῖσε
προσμείνας, ἐπεὶ ἵκετο πρεσβεία ἐκ τῶν
Παιόνων καὶ λόγοι συμβατικοί, ἑτέραν τρα-
πόμενος, πρὸς τὸν τῶν Σερβῶν μεταβαίνει
σατράπην· καὶ διαθροήσας τοῦτον οὐδὲ
πάρεργον, καὶ πείσας αὐτὸν, μόνον εἰδέναι
βασιλέα καὶ δεδιέναι, τῶν δὲ μετὰ τῶν Οὔννων
ἀφεστάναι σπονδῶν, πρὸς μὲν τὰ οἰκεῖα
ἤδη τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς διαφῆκεν. αὐτὸς
δὲ τὴν τῶν Θετταλῶν καταλαβὼν ἐπαρχίαν,
κἀκεῖ προσδιατρίψας ἐφ' ὅσον αὐτῷ
ἐδόκει καίριον, τὴν βασιλίδα εἴσεισιν. ἡ-
λίου δ' ἄρτι τὰς χειμερινὰς τροπὰς πα-
ρελαύνοντος, εἰς Πελαγονίαν ἔξεισιν αὖθις,
ὁρμητήριον αὐτὴν ἐκείνων ἱκανὸν ὑποδέ-
ξασθαι στρατόπεδον, εἰς πεδία ἱππήλατα
ὑπτιάζουσαν, καὶ πρὸς τὰς προόδους εὖ ἔχειν
καὶ τὴν τῶν δρωμένων κατάληψιν ὑπὸ τῶν
ἐθνῶν μεθ' ὧν ἀντεπαλαμᾶτο καὶ διεφέρε-
το. ἔτι γὰρ τὰ κατὰ Σικελίαν μεθεῖλκον αὐτὸν
καὶ ὑπέθραττον, μήπω κατασιγασθέντα τέλεον. καὶ ὁ τῶν Οὔννων τὴν ἀρ-

uis splendida & sumptuosa, tamē nihil fructus Romanis aut secuturis Imperatoribus imitatu dignum attulerunt. Sed quid dicamus de viro, qui tanto studio, quamuis infelici conatu, in Imperiū in integrum restituendū, & barbaros subigendos incubuit? Inde expeditione cōtra Pæones, qui & Hungari & Hunni appellantur, indicta, occidentales legiones currus in castra adducere iubet, quibus & sibi ipsis commeatum aduehereut: & cæteris, qui vehiculis carerent, suppeditarēt. Cùm exercitus conuenissent, ipse quoque Sardicā, quæ nunc Triadiza vocatur, venit. Vbi non diu commoratus, cum Pæones per legatos pacem fecissent, iter contra Seruiorum satrapam conuertit. quo obiter territo & persuaso, vt omisso fœdere Hunnico, solum Imperatorem agnosceret & formidaret: magna copiarum parte dimissa, in prouinciam Thessaliā protectus: ibiq; , quandiu opportunū videbatur, commoratus, Imperatricem vrbem ingreditur. Post Solstitium hybernū, rursus Pelagoniā exit. quæ, quòd patentes campos haberet, apta ei videbatur & ad exercitum capiendum, & ad nuncios rerum quæ à gentibus, quibus cum pugnabat, gererentur, accipiendos. Nam Siculo bello adhuc distinebatur, non planè sopito: &

Et irrequieta mens, quæ sibi aliisque indesinenter facessit negotium.

Pace cū Pæonibus sancita mouet in Seruiæ Despotam.

Quo territo & ab Hūnico fœdere deducto, domum redit.

Rursus Pelagoniā adit, bellicis negotiis intentus.

Siciliam & Hūgariā respiciens, belli reparādi gratia.

Hungarorum princeps, vt facta eius declararunt, bellũ moliebatur. Poſtquam enim Andronicus Comnenus, qui pòſt Romanorum tyrannidem inuaſit, ducatu Branizobæ & belli gradi adępto, quòd cum Hunnis contra Romanos cõſpiraſſe, & Imperium, Manuele deiecto, auxilio principis Hunnorũ ſibi vindicare velle ferebatur, Palagoniam accerſitus, & inſidiarum, quas Imperatori & conſobrino ſuo strueret, cõuictus, & in cuſtodiam quandã magni palatij datus fuit: Hunnorum princeps, bello Romanis ſtatim illato, Branizobam obſidet, & latè omnia incurſionibus pro ſua libidine vaſtat. Quare Imperator chartularium, Baſilium Zinzilucem, ducẽ contra eos mittit. Is, milite in cohortes & phalanges, deſcripto, cùm ſe inuictum exercitum habere putaret, Hungaros adortus, victoriã non diuturnam eſt adeptus. Nã hoſtes in Romanos temerè perſequentes conuerſi, acceptam cladẽ illuſtriore victoria pẽſarunt. Quo Imperator audito, iter eòdem intendit, vt Pæones ſuo aduentu territi, prouinciis illis cederent. Quòd quũ feciſſẽt, iis conditionibus bello compoſito, quas tempus ferebat: Branizobæ & Belligradi rebus conſtitutis, domum redit. Cũ hoſtes pauliſper conquieſſent, nec vllius opes in Occidente me-

Idque ob nouam ab Andronico Cõneno excitatam tragœdiam.

In qua Hunnorum princeps non apparet muta perſona, ſed præcipuas partes agit.

Baſilij ſuper bia viã ſternit ad cruentam Cataſtrophen.

Manuel autem velut ex machina prodiens, qualẽcũque finem his turbis imponit. Obſerua lector iſtorũ hominum quietis inimicorum furores, bellũ bello coniungentes.

χὴν ἐζωσμένος πρὸς ξιφουλκίαν ἔβλεπεν, ὡς ἔδειξεν ἐξ ὧν ἔδρασεν. ἐπειδὴ γὰρ παρελύθη τῆς δουκικῆς ἀρχῆς Βρανιτζόβης καὶ Βελεγράδων ὁ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος, ὁ καὶ ὕστερον τυραννεύσας Ῥωμαίων, οἷα κρύβδην κατὰ Ῥωμαίων, ὡς ᾔδετο, τοῖς Παίοσι συντιθέμενος, καὶ περὶ τοῦ περιαλυθῆναι μὲν τὸν Μανουὴλ τῆς ἀρχῆς, αὐτὸν δ' ἐπιβήτορα ταύτης τῷ βασιλεῖ ἐπαναστάντα γενέσθαι, τῷ τούτων κοινολογούμενον ἄρχοντι, καὶ μετάπεμπτον τοῦτον εἶχεν εὐθὺς ἡ Πελαγονία, ὁπόσα μὴ εὐθυνῶν ἐκεῖνον εἰς τὸν ἐξάδελφον καὶ βασιλέα διήλεγχον· κἀκεῖθεν ἡ πόλις ἀναπεμπόμενον δέσμιον, καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ φρουρῶν καθειργνύμενον, τὸν κατὰ Ῥωμαίων εὐθὺς ὁ Οὐννάρχης ἐξέφερε πόλεμον, καὶ ἦν πολιορκῶν Βρανίτζοβαν, καὶ κατατρέχων τὰ ἐκεῖ πάντα, λεηλατῶν τε καὶ ἄγων, ὡς ᾕρητο. στέλλεται γοῦν παρὰ βασιλέως στρατηγὸς κατ' αὐτοῦ ὁ χαρτουλάριος Βασίλειος ὁ Τζιντζιλούκης. καὶ ὃς τὰς συνειλεγμένας δυνάμεις παραλαβών, καὶ εἰς τάξεις καταστήσας καὶ φάλαγγας, καὶ δόξας ἀξιόνικον ἔχειν στρατὸν, τοῖς Οὔγγροις συμπλέκεται· καὶ πρὸς βραχὺ μὲν κατηγωνίσατο τὸ πολέμιον· ἐπαναστραφὲν δὲ ὡς ἀσυντάκτως ὑπὸ Ῥωμαίων καταδιωκόμενον, ὃ πέπονθεν ἔδρασε γενναιότερον. βασιλεὺς τοίνυν ἐνωτισάμενος ταῦτα, τὴν ἐκεῖσε πορείαν ἐπέτεινεν, εἴ πως οἱ Παίονες πρὸς τὴν αὐτοῦ διαταραχθέντες ἄφιξιν τῶν ἐκεῖθι χωρῶν ἀπαναστῶσιν, ὃ καὶ ἦσαν διαπραξάμενοι, συμβιβασθέντες μετὰ τοῦ βασιλέως, ὡς ὁ καιρὸς τότε ἐδίδου. αὐτὸς δὲ ὡς εἶχε τὰ κατὰ τὴν Βρανίτζοβαν καὶ Βελέγραδα καταστησάμενος πράγματα, εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν μετασκευοῖ. οὐκοῦν καὶ τῶν δυσμικῶν ἐχθρῶν ἠρεμησάντων ἐπὶ βραχὺ δι' ὁμολογίας καὶ φιλιώσεως

λιώσεως, καὶ μηδένα ἔχων τέως ἀνθέλκοντα ἐξ ἑκατέρας ἀντίμαχον ἀξιόμαχον, κυροῖ τὴν εἰς Ἀρμενίαν ἀνάβασιν. ἀπάρας οὖν ἐς Ταρσὸν, καὶ ἀφιγμένος εἰς Ἄδαναν, καὶ ὅσα τῇ κάτω Ἀρμενίᾳ πρόσχωρα, καὶ ταῦτα κακοδαιμονοῦντα ὑπὸ τοῦ Τορούση διαθάλψας, καὶ ἀσφαλείας τῆς δεούσης ἠξιωκὼς, καὶ καταπλήξας τῇ παρουσίᾳ τὸν οὐχ ἁπλοῦν τὴν γνώμην, ἀλλὰ κρυψίνουν καὶ ὕφαλον Ἀρμένιον χάζεται τὸ πρόθυμον, καὶ οὐδὲ περὶ τῆς ὅλης Ἀρμενίας διαγωνίζεται, τὸν οἰκεῖον πατέρα ἐζηλωκώς. ἢ ὅσα ἐκεῖνος κάστρα καὶ χώρας ἐκράτησεν, οὗτος ἐκ λύκου στόματος ἠβουλήθη ἐκβαλεῖν. ἀλλὰ τῇ διπλόῃ τῶν λόγων τοῦ Τορούση φενακισθεὶς, καὶ τῇ αἱμυλίᾳ τῶν συνθηκῶν ἀπαλυνθεὶς τὴν διάνοιαν, τὰ χαλινὰ μεταστρέψας, εἰς Ἀντιόχειαν παραγίνεται, τὴν τῆς ἁπάσης Συρίας προκαθημένην καλλίπολιν.

2 Ὄντι δὲ κατὰ Ταρσὸν τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, ἡ τοῦ ἐξαδέλφου Ἀνδρονίκου ἐκ τῆς φυλακῆς φυγὴ καταγγέλλεται, ἧς τὸ αἴτιον καὶ ὅσα μὲν ἐρρέθη ἄνωθεν· οὐδὲν δὲ ἧττον τὸ ἐλευθεροστομεῖν ἀεὶ, καὶ τὸ τῇ ῥώμῃ τῶν πολλῶν διαφέρειν, καὶ ἡ εὖ ἔχουσα πλάσις τοῦ σώματος ἀξία οὖσα τυραννεῖν, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἀταπείνωτον· ἃ δὴ πάντα πεφύκασιν οἱ κρατοῦντες ὑποβλέπειν, καὶ κνίζον ἔχειν, καὶ ἕως καρδίας αὐτῆς βάλλοντα, διὰ τὸ περὶ τὴν βασιλείαν περιδεές. διὰ ταῦτα τοίνυν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἐν μάχαις ἐνδέξιον, καὶ τὸ τοῦ γένους ἐπίσημον (ἐκ γὰρ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς Ἀλεξίου τοῦ τῷ Μανουὴλ προπάτορος, ὅ, τε τούτου πατὴρ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, καὶ ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου γενέτης ὁ σεβαστοκράτωρ προῆλθοσαν Ἰσαάκιος) ὀφθαλμοβουλόμενος ἦν καὶ ὕποπτος μάλιστα. συνέβη δέ τι καὶ ἕτερον, δι' ὃ τοῦτον ἐν φρουρᾷ συνεῖχεν ὁ Μανουήλ. τῷ βασιλεῖ τούτῳ τρεῖς ἦσαν ὁμαίμονες, Ἀλέξιος, Ἀνδρόνικος, καὶ ὁ

tuendæ viderentur, expeditionẽ in Armeniam decernit. Tarſum igitur & Adanã profectus, & finitimis inferioris Armeniæ locis, quæ Toruſes afflixerat, refocillatis ac firmatis: & Armenio, viro nõ ſimplici, ſed occulti & inſidioſi ingenij homine ſua præſentia territo, non vlterius progreditur: nec, vt pater ipſius fecerat, totam Armeniam ſibi vindicat: nec caſtra & prouincias pridem ab illo occupatas, veluti è lupi faucibus eripit: ſed Toruſis fallaci blandiloquentia deceptus, & fœderis illecebris irretitus, conuerſis frænis, Antiochiã, totius Syriæ principem & pulcherrimam vrbem ingreditur.

Armeniaca expeditio.

Toruſes Armenius cretiſſat cũ Cretenſi.

Ingenia leuia verbis facilè deludũtur.

2 Dum verò Tarſi agebat, Andronici patruelis fuga è carcere illi nunciatur: cuius illi cauſa fuerant ea quæ ſuprà diximus. Sed tamen illa quoq; incõmodarunt, quòd in dicendo liber, & viribus præſtãs, & forma digna Imperio præditus, nunquam animũ ſubmittebat. Quæ res omnes Imperatoribus regni amittendi metu ſuſpectæ & moleſtæ eſſe conſueuerunt. Propter hæc igitur & bellicam virtutẽ, & generis nobilitatem (nam eodem patre Alexio, Ioannes Manuelis, & Andronici pater Iſaacius Sebaſtocrator, nati erant) maximè obſeruabatur, & ſuſpectus habebatur. Acceſſit alia quoque cauſa cur à Manuele in cuſtodia haberetur. Imperatori huic tres fuere fratres, Alexius, An-

In aulis principum ingentes turbæ.

Quas dicendi nimia libertas, & corporis præſtãtia in ſummis viris, facilè excitãt.

Bellica virtus & generis nobilitas hominẽ ſuſpectum reddunt.

Andronici horrẽdũ ſcelus, non carcere ſed graui ſupplicio dignũ: nempe inceſtus cũ Eudocia.

dronicus, & iis cuius sæpe facta est mẽtio, Isaacius quorum duo obierunt, patre adhuc superstite. Alexius vnã reliquit filiam, quam matrimonio sibi iunxit Magni Domestici Ioãnis filius Alexius, de quibus etiam suprà diximus. Andronicus filias tres suscepit, Mariam, Theodoram & Eudociam: & filios, duos, Ioannem & Alexium Eudocia, defũcto marito, nefaria consuetudine Andronici non clam, sed palàm vsa est.

Eudociæ, mulieris scelestissimæ, impudentia deplorata.

Andronicus verò quoties ob incestum reprehendebatur, hanc defensionem per iocum in promptu habebat: solere subditos principum mores imitari: & aquam ex eodem fonte petitam, eundem saporem referre. quibus verbis imperatorem Manuelem perstringebat, vt iisdem, aut etiam deterioribus affectibus obnoxium: qui cum fratris filia rem haberet, quum ipse patruelis duntaxat filiam complecteretur.

Andronici epicure⁹ Dei & hominũ contemptus. Incesti horrendi præmi um.

Ii sales nec Manueli placebant, & mulieris cognatos furore quodam cõtra Andronicũ incẽdebant: Ioannem in primis Eudociæ fratrem, qui Protosebasti & Protouestiarij dignitatẽ obtinebat: Ioannem item Cantacuzenum, qui sororem illius Mariam in matrimonio habebat.

Manuelis in iustitia summa, qui nec seipsum nec Andronicũ coercere no uit.

Itaque aperta vi & occultis insidiis Andronicus crebrò oppetebatur: quas vt araneæ telas, & puerorum ludicra in arena, facilè dissipabat: cùm fortitudine sua fretus, tum ingenio longè

Sed furore in alium per citus sibi in suo scelere, impiorum principũ mo re facit delitias.

Andronicus ad maiora suppliciaDei iudicio reseruatus, vim & insidias sibi paratas dissipat. Tolluntur Scelẽ

πολλάκις ῥηθεὶς Ἰσαάκιος. τούτων οἱ μὲν δύω τὸ ζῆν μετήλλαξαν, ἔτι τοῖς ζῶσι καταλελειμμένου τοῦ πατρὸς αὐτοῖς καὶ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ. ἐσάλευε δὲ τὰς τοῦ γένους διαδοχὰς ὁ μὲν Ἀλέξιος ἐπὶ μιᾷ θυγατρί, ἣν καὶ εἰς γαμετὴν γυναῖκα ἡρμόσατο ὁ τοῦ Μεγάλου Δομεστίκου Ἰωάννου υἱὸς Ἀλέξιος, ὧν πέρι καὶ εἰπόντες ἔφθημεν. τῷ δ᾽ Ἀνδρονίκῳ θυγατέρες ἐγεγένηντο τρεῖς, Μαρία, Θεοδώρα, καὶ Εὐδοκία, καὶ υἱοὶ δύω Ἰωάννης τε καὶ Ἀλέξιος. τῶν θηλειῶν τοίνυν ἡ Εὐδοκία τὸν ἐκ παρθενίας ὁμευνέτην ἀποβαλοῦσα θανάτῳ, ἀνοσίως Ἀνδρονίκῳ συνήρχετο, οὐ κρύβδην, ἀλλ᾽ ἀνέδην· καὶ τοῖς ἐπιτιμῶσιν Ἀνδρονίκῳ διὰ τὸ τῆς συνουσίας ἀθέμιτον, ἡ ἀφ᾽ ἑστίας μίμησις πρόχειρος εἰς ἀπόλογον ἦν· καὶ χαριεντιζόμενος ἀνθυπέφερεν, ὡς φιλεῖ τὸ ἀρχόμενον ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι, καὶ τὰ τῆς αὐτῆς ὁμοστοιχεῖ καὶ συνᾴδει πιὰς κεραμείας, εἰς τὸν ἐξάδελφον ἀποσκώπτων ταῦτα καὶ βασιλέα τὸν Μανουὴλ, ὡς ὁμοιοπαθέστερον ὑποκύπτοντα πάθεσιν, ἢ γοῦν καὶ χείροσιν ἁλισκόμενον· εἴπερ ὁ μὲν ἀδελφοῦ θυγατρὶ συνουσίαζεν, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἐξαδέλφου παιδὶ συγκατέκειτο. τὸ γοῦν τοιοῦτον οὔτε τὸν Μανουὴλ ἥνδανε, καὶ τοὺς ἐκ γένους τῆς γυναικὸς μαίνεσθαι ἐποίει κατ᾽ Ἀνδρονίκου, καὶ διαπειρᾶσθαι ἀτεχνῶς· ἐκ τοῦ πλείονος δὲ τὸν τῆς Εὐδοκίας ὁμαίμονα Ἰωάννην, ὃς τῇ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ καὶ Πρωτοβεστιαρίου ἐνιδρῦτο τιμῇ, καὶ τὸν ἐπ᾽ ἀδελφῇ τῇ Μαρίᾳ ὡσαύτως γαμβρὸν τὸν Καντακουζηνὸν Ἰωάννην. πολλαὶ μὲν οὖν, ὡς εἰκὸς, ἐπιβουλαὶ κατ᾽ Ἀνδρονίκου, αἱ μὲν ἐνδόμυχοι ἦσαν καὶ σκότιοι τυρευόμεναι, αἱ δὲ καὶ προδήλως τολυπευόμεναι· ἀλλὰ διέλυε ταύτας ὡς ἱστὸν ἀράχνης Ἀνδρόνικος, καὶ ὡς παιδίων ἐπὶ ψάμμου ἀθύρματα διεσκέδαζεν, ἀνδρείᾳ τε τῇ σφετέρᾳ πίσυνος ὢν, καὶ κατὰ σύνεσιν τῶν ἐναντίων ὑπερφέρων κατὰ πολύ,

καὶ ὅσον αἱ ἄλογοι φύσεις τῶν λογικῶν ἥττηνται
ὥστε καὶ συμβῆναι οὕτω, πολλάκις προσπλα-
κεὶς, ἐξέψατο τούτους τὰ φίλτρα τῆς Εὐδο-
κίας γέρας ἀρνύμενος. ἦν δ' ὅτε καὶ αὐτὸς
μὲν ἐπὶ σκηνῆς τῇ γυναικὶ κατὰ Πελαγο-
νίαν συνεπλέκετο. οἱ δὲ καθ' αἷμα τῇ Εὐ-
δοκίᾳ προσήκοντες, περιστάντες, ὡς τοῦτο
ἔγνωσαν, μετὰ συχνῶν ὁπλοφόρων ἐτήρουν τὴν
ἔξοδον, ὡς αὐτίκα μάλα τοῦτον διαχειρι-
σόμενοι. ἀλλ' οὐκ ἔλαθε ταῦτα τὴν Εὐδοκίαν,
καίπερ ἐφ' ἑτέροις τὸν νοῦν ἔχουσαν, εἴτε διαγ-
γελθέντα παρά του τῶν ἐκ τοῦ γένους, εἴθ' ἑτέ-
ρως τὸν κατὰ τοῦ φθορέως αὐτῆς λόχον γνωρί-
σασα. ἦν δὲ κἀκείνη δραστήριον τὸ φρονεῖν,
οὐ μόνον κατὰ γυναῖκας πλουτοῦσα τὴν σύνε-
σιν. διασαφεῖ τοίνυν τὴν ἐπιβουλὴν ξυγκει-
μένῳ τῷ Ἀνδρονίκῳ, ὁ δὲ διαθροηθεὶς ἐπὶ
τῷδε τῷ ῥήματι, ἐξανέθορέ τε αὐτίκα τῆς
κλίνης, καὶ τὴν ἐπὶ μήκει διαζωσάμενος μά-
χαιραν, διεσκοπεῖτο τὸ ποιητέον. ἡ μὲν οὖν
ὑπετίθει τῷ ἐρωμένῳ γυναικείαν ὑποδῦ-
ναι στολὴν, καὶ τῷ ἐπιτάξαι αὐτὴν τινὶ τῶν
προσκοίτων καὶ κατευναστριῶν γυναικῶν
λαμπτῆρα ὑπενεγκεῖν τῇ σκηνῇ πρὸς ὄ-
νομα καλέσασαν, καὶ οὕτως εἰς ἐξάκουστον,
ὡς τοῖς ἐλλοχῶσι τὴν ταύτης ἐνηχηθῆναι
φωνὴν, εὐθέως ἐξελθεῖν καὶ λαθεῖν, τῷ δὲ
οὐκ ἤρεσκεν ἡ παραίνεσις, ἐκτρεπομένῳ
μὲν καὶ τὸ ἁλῶναι, κἀπὶ τὸν βασιλέα ἐπι-
σπώμενον τῆς κόμης ἄγεσθαι ἀγεννῶς καὶ
θάνατον δὲ οὐχ ἧττον ὑφορωμένῳ τὸν γυναι-
κώδη καὶ ἀκλεᾶ. οὐκοῦν τὸ ξίφος γυμνώσας,
καὶ δοὺς τοῦτο τῇ δεξιᾷ, ἀφάλλεται, τὴν σκηνὴν
ἐγκαρσίως διατεμὼν, καὶ ἐν ἑνὶ πηδήματι
θετταλῷ ἄντικρυς, ὑπερβαίνει τόν τε ξυγ-
κείμενον τῇ σκηνῇ τυχὸν οὕτω θρίγγον, καὶ
ὅσον ἐπεῖχον οἱ πάσσαλοι καὶ οἱ σχοῖνοι χώ-
ραν, ὡς ἀχανεῖς γενέσθαι τοὺς ἐνεδρεύοντας,
καὶ τὸ ἐκ τοῦ διαδρᾶναι σφᾶς τὸ θέαμα
θαῦμα εἰς τραῦμα μετενεγκεῖν. ταῦτα
μὲν οὖν ἀκουόμενα τὸν αὐτοκράτορα ὑπέθραττε Μανουήλ, καὶ αἱ διαβολαὶ

ſuperior aduerſariis, vt præ illo brutæ pecudes haberi poſſent. eoſque ſæpe vim inferentes propulſabat, pericula illa Eudociæ amore abundè penſata ratus. Accidit autem, vt cùm ad Pelagoniã in tabernaculo mulieris amplexibus indulgeret, Eudociæ cognatis cum multis armatis eius exitũ obſeruarẽt, ad cædẽ parati. Sed ea res Eudociã nõ fefellit: quanquam aliis cogitationibus intẽtam, ſiue à cognatorũ aliquo monita, ſiue alia ratione inſidias odorata fuerit. quippe & ipſa acri ingenio, & plus quã muliebri prudentia inſtructa. Inſidias igitur accubanti Andronico indicat. quo verbo ille excitatus, è lecto exilit: & prælongo accinctus gladio, quid agendum eſſet deliberat. Mulier verò illum monet, vt muliebri veſte indutus, ſimulac ipſa cubiculariã clara voce, vt ab inſidiatoribus etiam audiatur, lucernam inferre iuſſerit ſtatim clàm egrediatur. Sed id conſilium viro forti non placebat, ne captus deformiter ad Imperatorem capillo traheretur, metuenti & muliebrem ac turpem mortẽ reformidanti. Itaque prælongo enſe arrepto, & tabernaculo obliquo ictu diſſecto, ſæpem, quæ fortè ante id erat, omne ſpacium quod vectes & funes occupabant, vno ingenti ſaltu traſilit. quo inſidiatores obſtupefacti, illius effugium admirabantur. His rebus Manuel turbatus, &

rati in altum vt lapſu grauiore ruant. Aut potiùs gradatim in formidandæ Dei vindictæ barathrum pelluntur.

Non deſunt ſceleratis corporis & animi vires quib. hominum conatus ad momentum effugiant: ſed vt in longas illas ſummi iudicis manus ſine effugio incidãt, poſtea, & lõgiſſimas ſcelerum ſuorũ luant pœnas.

Quàm ſtrenui & fortes ſunt peccatores, à ſui ſceleris furore rapti.

crebris calumniis ab amore Andronici auersus, paulatim crimina illa vera arbitrabatur. Neque enim famam omnino esse irritam, quæ talia de illo spargeret. Ita nihil habet natura humana calũniatrice lingua deterius: quã Psalmographus haud immeritò multis in locis detestatur, ab eáque se liberari optat. Manuel igitur cognatorum vocibus tanquã casſibus irretitus, nolẽs volens Andronicum in custodiam dat, ferreis compedibus firmissimis vinctum: in qua quum longo tempore malè tractaretur, homo audax, & in rebus difficillimis ingeniosus, animaduertit, in turri illa latericia, cui inclusus erat meatum antiquissimum: eumque subit, manibus pro ligonibus vsus, ad ingressum & exitum parandum & dissimulandum, rebus quibusdam ante foramen collocatis. Sub prandii tempus carceris fores à custodibus aperiuntur, epulæ afferũtur, sed conuiua nusquam apparet. perlustrant illi turrim, ne ea alicubi effracta aut perfossa homo calidus sit elapsus. Sed quũ prorsus nihil læsũ esset, non cardo, non postis, non limen, non tectum, non posticum, non ferro munita fenestra, non quicquam aliud: cum magno eiulatu faciem vnguibus la-

Non crimina, sed veræ accusatiões, etiamsi non sincero accusantiũ affectu propositæ.

Imò suomet scelere impeditus, cunctatur, & reo ægrè tandẽ manus iniicit.

Dei patiẽtia suppliciũ differt, non aufert.

Andronicus in meatu subterraneo occultatus, custodibus carceris illudit, æternę iustitię oculũ minimè effugiens.

Custodes attoniti, ob rei nouitatem, casum defecrunt procc-ribus.

δὲ ὅσα καὶ ῥανίδες ἐνδελεχεῖς ἐκοίλανον ἐς ὑποδοχὴν τὴν κατὰ τοῦ ἐνδιαβαλλομένου ἐπιχεομένων τῶν τοῦ ἐνηχουμένου ψυχήν, καὶ ἀπῆγον κατὰ βραχὺ οὐκ εἶχεν οὔτος εἰς τὸν ἄνδρα ζωπύρου φιλίας, καὶ ὡς ἀληθῆ ἐνῆγον τὰ λεγόμενα παραδέχεσθαι. μηδὲ γὰρ πάμπαν τὴν φήμην ἀπόλλυσθαι, μηδὲ εἰκῆ λύουσαν τὸ πτίλον, ἀμφιπεριτροχάζειν τοιάδε τὰ κατ' Ἀνδρόνικον. ὡς ἄρα οὐδέν τι διαβόλου γλώττης χείριστον ἐνέφυ τοῖς ἀνθρώποις ἕτερον κακόν. εἰκότως οὖν καὶ ὁ Δαβὶδ ὁ φιλῳδὸς καὶ φιλόψαλμος, ἐν πλείστοις τῶν αὐτοῦ θεοπλόκων καὶ ἡδυφραδῶν εἰδυλλίων διασύρει ταύτην καὶ κωμῳδεῖ, στηλογραφῶν ἀτεχνῶς τὴν ἐξ ἐρήμης ταύτης ἰσχὺν, καὶ ῥυσθῆναι τῶν ἑλίκων αὐτῆς ἐπευχόμενος. πλήν τοι γε ὁ Μανουὴλ ὡς ἄρκυσι ληφθεὶς, οἷς ἦσαν τοῦ Ἀνδρονίκου πολλάκις οἱ πρὸς γένους αὐτῷ κατεπᾴδοντες, ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ τίθησιν αὐτὸν ἐν φρουρᾷ, καὶ ποδοκάκαις σιδηραῖς ἀσφαλίζεται ἀρρήκτοις ὡς ἐνῆν καὶ ἀλύτοις. ἔμενεν οὖν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῇ φυλακῇ κακουχούμενος. θερμουργὸς δὲ ὢν καὶ ἀνθρώπων πολυτροπώτατος, καὶ τοῖς ἀπόροις πορισκὸς καὶ εὐμέθοδος, παλαίτατον κατανοήσας ὑπόνομον, καθ' ὃν εἴργνυτο οἰκίσκον (πύργος δὲ οὗτος ἦν ἐκ πλίνθου ἅπας ὀπτῆς) ὑπεισι τοῦτον, ταῖς χερσὶ πρότερον ὡς ἀμάλαις ἢ σκαλίσι διαμησάμενος τὰ πρὸς τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἔξοδον, ὡς εἶχεν ἀνύποπτα, καί τι προεκπετάσας ἔπιπλον. ἐνστάσης τοίνυν ὥρας ἀρίστου, αἱ θύραι τοῦ δεσμωτηρίου παρὰ τῶν φρουρῶν ἀνεῴγεσαν, καὶ τὸ δεῖπνον εὐτρεπὲς παρεισήγετο, οὐδαμοῦ δὲ φαινόμενος ἦν ὁ δαιτυμών. περιεβλέπετο γοῦν τοῖς φύλαξιν ἡ φρουρά, μή που τι ταύτης ἀποθραύσας ἢ διατορήσας ὁ πολύμητις Ἀνδρόνικος οἴχοιτο. ὡς δ' οὐδὲν ὅλως ἦν λυμανθὲν οὐ θαιρὸς, οὐ φλιά, οὔτε μὴν οὐδὸς τῶν πυλῶν, οὐκ ὄροφος, οὐκ ὀπισθόδομος, οὐδ' ἡ σιδηρόδετος ἀναφωτίς, οὐκ ἄλλο τῶν ἁπάντων οὐδὲν ἀνῴμωζον διωλύγιον, τὴν ὄψιν ὄνυξιν ἐδρύπτον

ἔδρυπτον, ὡς ὃν ἐφρούρουν οὐκ ἔχοντες, μηδὲ τὸν τρόπον ἢ τὸν τόπον κατανοοῦντες, καθ' ὃν ἐστὶν ἀποδράς· δῆλα ταῦτα ποιοῦσι τῇ βασιλίσσῃ καὶ τοῖς ἐν τέλει, καὶ ὅσοι τὴν βασιλικὴν ἀμφεπονοῦντο αὐλήν. οὐκοῦν ὁ μὲν ὡς φυλάξων τὰς αἰγιαλίτιδας πύλας ἐστέλλετο, τῷ δὲ ἡ τῶν χερσαίων ἐπετέτραπτο φυλακή, ἄλλος τοὺς λιμένας διηρευνᾶτο, ἕτερος ἄλλο τι μέρος τῆς πόλεως ἀπολαβὼν, ἀνεζήτει τὸν δραπέτην Ἀνδρόνικον· οὐδὲ αἱ ἄμφοδοι ἦσαν ἀδιασκόπητοι, οὐδ' ἀφύλακτοι αἱ εἴσοδοι· συχνὰ δὲ καὶ κατὰ πᾶσαν χώραν τὰ βασίλεια διίπτατο γράμματα, ἄφυκτον ἀπαγγέλλοντα τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ χολὴν ἐπίμονον ἐπιπάττοντα, ὅπως ἁλοὺς ἐπαναπεμφθῇ. ἐπὶ δὴ τούτοις καὶ ἡ τούτου συλληφθεῖσα γυνὴ ὡς τῆς φυγῆς συνίστωρ, τῷ δεσμωτηρίῳ παραρρίπτεται, ἐν ᾧπερ καθεῖρκτο Ἀνδρόνικος ὡς ἐκτίσε τίνῃ δίκας τῆς φιλανδρείας, ἔνθα ὁ ταύτης συνείληπτο σύζυγος, ᾧ ὑπέθετο τὴν δραπέτευσιν. ἐλάνθανον δὲ ἄρα καὶ Ἀνδρόνικον ὡς πρότερον ἔχοντες, καὶ μάτην εἰς γυναῖκα ταλαίπωρον τὸν χόλον ἐκχέοντες, καὶ τὰ πρὸς χάριν Ἀνδρονίκῳ ποιοῦντες. ἐξαναδὺς γὰρ οὗτος τοῦ θόλου καὶ τὸν ὑπόνομον ἐκλελοιπὼς, τῇ γυναικὶ ἐντυγχάνει, δόξας ὅσα καὶ δαίμων τὰ πρῶτα ὑποταρτάρειος, ἢ νεκύων ἀμενηνὸν ἴνδαλμα, καὶ διαταράξας τῷ ἀέλπτῳ τῆς θέας τὴν ἄνθρωπον, καὶ προσπλακεὶς ἐδάκρυσε μὲν, πλὴν οὐχ ὅσον ἤθελον αἱ συμφοραὶ καὶ τὰ τότε δυστυχῆ συναντήματα, φειδοῖ τοῦ μὴ τὸν θρῆνον ἀναβλῦσαι εἰς ὦτα τοῖς δεσμοφύλαξι, καὶ διὲφ' ἱκανὸν συγγεγονὼς τῇ ὁμευνέτιδι κατὰ τὴν φρουρὰν, καὶ ἐγκύμονα ταύτην ἐκ τῆς τότε συνουσίας ἀπεργασάμενος, ἐξ ἧς καὶ παιδὸς ἄρρενος ἀκούσοι πατὴρ, τὸν Ἰωάννην λέγω, ᾧ καὶ βασιλείας

cerantes, quaſi amiſſo eo quem cuſtodiebant, & locum & modum quo effugiſſet ignorantes: rem Imperatrici & magiſtatibus, aulæque proceribus nunciant. Alius igitur ad marinas portas mittitur, alius terreſtres portas cuſtodire iubetur, alius portus ſcrutatur: alius alia parte vrbis occupata, fugitiuũ Andronicum quæritat. perquiruntur & biuia & triuia: & crebræ Imperatoriæ literæ in omnes prouincias mittuntur, quibus fugitiuus Andronicus continenter inquiri, & captus in vrbem remitti iubebatur. Deinde vxor eius vt fugæ conſcia, cõprehenſa, in eundem carcerem, in quo erat Andronicus, coniicitur, vt ibi pietatis in maritum & cõſilij de fuga pœnas daret. Neſciebant illi nimirum, ſe Andronicum habere, vt prius: & bilem ſuam fruſtra in miſeram fœminam effundere, & rem gratam facere Andronico. qui quum è cauerna emerſiſſet, & mulierem inopinato conſpectu territam alloquutus, pro ſpectro haberetur: amplexus eam illachrymat ille quidem, ſed non tantum, quantum illarum ærumnarum acerbitas poſtulabat, ne cuſtodes eiulatum audirent. In ea cuſtodia diu conſuetudine vxoris vſus, è quo congreſſu filius ei Ioannes poſtea natus eſt: cui nomen Imperatorium,

Andronicus, vt fugitiuus quæritur ab hominibus, à ſeipſo autem & à Deo deprehenditur in latebris delitescens.

Innocẽs mulier maritĩ rei culpã ſuſtinet.

At innocentiæ ſuæ præmio donatur.

Nempe inopinata mariti fruitione.

Maſculæ prolis benedictione, & fuga mariti. Ira ſolet diuina miſericordia iudiciis ſuis imponere modum.

vt ſuo loco narrabitur, impertiit: tandem è carcere elabitur, cuſtodibus propter mulierem negligentioribus factis. Sed quum ad Melangia veniſſet, à milite quodam Nicæa captus, denuò in cuſtodiam priore maiorem & acerbiorem coniicitur, duplicibus ferreis compedibus oneratus. Quæ quum Manueli, in Armenia adhuc caſtra habenti, nunciarentur. Ioannes Camaterus Dromi Logotheta mittitur: qui Imperatorem propediem rediturum indicaret, & quid actum eſſet, diligentiùs exploratum, renunciaret.

Andronicus in carcerem reducitur, vt nouis ferulis edoctus reſipiſcat.

3 At Antiocheni principiò Imperatoris aduẽtu minimè læti, déq; eo amouẽdo ſolliciti: quum prohibere, ac voluntati eius reſiſtere non poſſent: non modò ſeruilibus geſtibus atque animis, effuſi portis, obuiam proceſſerunt, ſed & ingreſſum ei magnificum adornarunt, vicis & biuiis, tapetibus atque aliis rebus adornatis, ac via quâ tranſiturus erat, recentibus arborum frondibus & odoratis floribus cõſtrata. Nec quiſquam ab illo honorifico occurſu aberat, ſed omnes inquilini confluxerant. Aderat Syrus guloſus, aderat latro Iſaurus, aderat pirata Cilix: eques lancearius Italicus, relicto feroci equo, poſitáque animi elatione, pedibus triumphũ comitabatur. Quum autem Italicum militem haſtæ ſo-

Principis auſteri & callidi aduentus oppidanis metũ & ſollicitudinem [illegible]icit.

Metus vulgi facilè in obſequium ſeruile cõuertitur. Sed quot ſerui, tot hoſtes.

Confluxus ciuitatũ, ſentina vitioſorum,

Digreſsio, de ludicris exercitiis & pugnis equeſtribus à Manuele inſtitutis.

Ἀνδρόνικος μετέδωκεν ὕστερα, ὡς ὁ λόγος εἴπῃ κατὰ καιρόν, ἐκεῖθεν ἀναχωρεῖ, οἷα τῶν φυλάκων μηκέτι κατὰ τῇ γυναικὶ οἵαν καὶ ἐπ' αὐτῷ τῆς φρουρᾶς παρεχομένων ἀκρίβειαν. γενόμενος δὲ κατὰ τὰ Μελάγγεια, συλλαμβάνεται παρά του στρατιώτου, ὅτῳ ἦν Νικαίας ἐπίκλησις· καὶ εἶχε πάλιν αὐτὸν κουστωδία μείζων, καὶ χεῖρον τῆς προτέρας φρουρά, καὶ ποδοπέδαι σιδηραῖ διπλαῖ. ταῦτα οὖν ὡς ἠγγέλθη τῷ Μανουὴλ κατ' Ἀρμενίαν ἔτι στρατοπεδεύοντι, στέλλεται ὁ Λογοθέτης τοῦ Δρόμου Ἰωάννης ὁ Καματηρός, καὶ τὴν τοῦ ἄνακτος μὲν ὅσον οὐδέπω διαγγελισόμενος παρουσίαν, καὶ τὰ συμβάντα δὲ κρειττόνως διασκεψόμενος, καὶ παραδηλώσων βασιλεῖ σαφέστερον.

3 Οἱ δ' Ἀντιοχεῖς τὴν ἄφιξιν τοῦ βασιλέως τὰ πρῶτα μὲν ἀγαπητῶς οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλὰ καὶ λίαν βαρέως ἔφερον, καὶ ὅπως ἐσκέπτοντο ἀποπέμψαιντο. ὡς δὲ κωλύειν οὐκ ἦν, οὐδ' ἀναλύειν ὅλως τὰ δεδογμένα ἐκείνῳ, οὐ μόνον τῶν πυλῶν διεκχυθέντες μετὰ δουλικοῦ σχήματος καὶ φρονήματος ὑπηντίαζον, ἀλλὰ καὶ τὴν εἴσοδον αὐτῷ ἐς τὸ πομπικώτερον διεσκεύασαν, τάς τε ἀγυιὰς καὶ ἀμφόδους ἐπίπλοις καὶ τάπησι διεκόσμουν, καὶ δένδρων νεοδρέπτοις κλωσὶ κατηλάϊζον, τὰς τῶν λειμώνων καὶ ἀνθέων χάριτας ἐς τὸ ἄστυ μέτοι διακηπεύοντες, καὶ φιλότιμον αὐτῷ τὴν πρόοδον σχεδιάζοντες, οὐχ ὁ μέν, ὁ δ' οὔ, ἀλλ' οἰκήτωρ ἅπας ἅπαξ ἁπλῶς, ὡς παρεῖναι καὶ Σύρον ὀψοφάγον, καὶ ληστὴν Ἴσαυρον, καὶ πειρατὴν Κίλικα, καὶ ἱππότην κοντοφόρον Ἰταλιώτην ὁμοῦ, καὶ ἵππον ὑψαύχενα καὶ ὑπέραυχον φρόνημα παρωσάμενον, καὶ βάδην παριόντα τὸν θρίαμβον. ὁρῶν δὲ τὸ ἐκ τῶν Λατίνων ἐκεῖσε στρατιωτικόν,

μέγα

μέγα τῷ δόρατι ἐγκαυχώμενον, καὶ τῷ τού-
του ἐνδεξίῳ φυσῶν ἀγωνίσματι, παι-
διᾶς ἡμέραν συνθηματίζεται δι' ἀσι-
δήρων δορατισμῶν, ὡς οὖν ἡ προθεσ-
μία ἐνειστήκει, ἀριστίνδην τῶν Ῥωμαϊκῶν
ἐξάγει καταλόγων, τοὺς περὶ τὸ κρα-
δαίνειν δόρατα εὐφυεῖς, καὶ ὅσοι πρὸς
αὐτὸν τὸ γένος ἀνέφερον. ἔξεισι δὲ καὶ
αὐτὸς, ὑποσεσηρὼς βραχὺ, καὶ πρὸς τὸ
συνῆθες μειδίαμα ὑγραινόμενος, ἐς πε-
δίον ὑπτιάζον καὶ ἱκανὸν ἀντιτάξαι δι-
χιδεῖς ἱπποτιδας φάλαγγας τὸ δόρυ με-
τεωρίζων, χλαμύδα ἠσθημένος ἀστειο-
τέραν περὶ τὸν δεξιὸν ὦμον περονουμέ-
νην, καὶ ἀφιεῖσαν ἐλευθέραν τὴν χεῖρα
κατὰ τὸ πόρπημα. ὤχει δὲ αὐτὸν ἵππος πο-
λεμιστήριος, καλλίθριξ καὶ χρυσοφάλα-
ρος, ὡς ἠρέμα ὑπογυρῶν τὸν αὐχένα,
καὶ ὑποσκαίρων τὼ πόδε, ὡς δρόμον ἐρα-
στῶν, οἷον ἀνθημιλλᾶτο τῇ τοῦ ἀναβάτου
λαμπρότητι. καὶ ἑκάστῳ δὲ τῶν συγγε-
νῶν καὶ ὅσοι διαγωνίζεσθαι ἄλλοι τοῖς
Ἰταλοῖς ἐπεκρίθησαν, λαμπροφορεῖν
ἐπέταξεν ὡς ἐνῆν. ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ πρίγ-
κιψ Γεράρδος λευκοτέρῳ χιόνος ἐπο-
χος ἵππῳ, ἀμπισχόμενος χιτῶνα διά-
χρυσον ποδηνεκῆ, καὶ πῖλον ἔχων ἐπὶ κε-
φαλῆς κατὰ τιάραν ἐπικλινῆ χρυσῷ κατά-
παστον. συνεξίασι δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν
ἱππόται πάντες, ἀρίκοι τὴν ἰσχὺν, εὐ-
μήκεις τὰ σώματα. ὡς δ' ἔφειξεν ἐγ-
χείρησιν ἡ μάχη ἄγευστος αἵματος, συ-
νεπλέκοντο ἐνθύμως ἐξ ἀμφοῖν ἱκανοί,
ἀλλήλους δορατίζοντες, καὶ τοὺς κατ' αὐ-
τῶν ἀκοντισμοὺς ὑπεκκλίνοντες. ὅτε καὶ ἦν
ἰδεῖν κατὰ τὸν ἄχαλκον ἐκεῖνον ἄρεα τὸν
μὲν κύμβαχον ἐπὶ βρεχμόν τε καὶ ὤμους
ἀνατρεπόμενον, ἄλλοσε ἱππείας ἀστρά-
βης ἐκσφαιριζόμενον, ἄλλον πρηνῆ,
ἐξυπτιάζοντα ἕτερον, ἄλλον μεταβα-

lerti tractatione superbire
videret, ludicrum certamen
hastarum sine ferro instituit.
Cùm ludorum dies adesset.
delectu acto, è Romanis le-
gionibus, cognatisque suis,
vibrandæ hastæ peritissimos
producit. Prodit & ipse, pro
consuetudine sua, subriden-
ti vultu, in spaciosam plani-
ciem, in qua equestres tur-
mæ commodè concurrere
possent: hasta in altum elata,
chlamyde insigniore indu-
cus, quæ in dextro humero
infibulabatur, vt brachium
esset liberum: equo bellico
insidens, pulchri coloris, &
aureis phaleris conspicuo:
qui ceruice leniter arrecta,
& humum pedibus pulsans,
cursus cupiditatē præ se fe-
rebat, & cum splendore ses-
soris veluti certabat. Iussit
& cognatos suos, & cæteros
qui cum Italis certaturi es-
sent, quàm splendidissimas
vestes induere. Egressus est
& princeps Gerhardus, e-
quo niue candidiori insi-
dens, tunica acu picta vsque
ad talos demissa indutus: pi-
leum auratum in capite ges-
tans, tiaræ instar inflexum,
cum omnium equitum suo-
rum comitatu, proceritate
corporum & bellico ani-
morum vigore insignium.
Vt ludicra illa pugna incho-
ata est, vtrinque complures
magno impetu sunt con-
gressi, hastarum ictus inui-
cem ingerentes & declinan-
tes. Ibi videre erat, alios re-
supinos, pedibus in altum

In quibus, & ipse, pro more, prodit. Spectari enim volunt, etiā in ludicris, principes.

Et de pompa extrema maximè ac plurimum gloriantur: grauissimis&necessariis curis sępius abiecti.

De re nihili ingēs verbotū strepitus.

Et vt omnia paucis, ludicra pugna.

Dum aliis risum excitant leues & ridiculi homines, non rarò sibiipsis, luctū aut pudorem incutiunt.

elatis, sterni, alios pronos iacere, alios sella equestri deuolui, alios obuerso tergo effusè fugere: alios pallere præ iaculorum metu, & intra clypeum sese abdere: alios rubere, qui aduersarios trepidare cernerent. Aer verò impetu equorum verberatus, vexilla cum sibilo agitabat: vt haud ab re dici posset, in iis ludis Venerem cum Marte, & Bellonā cum Gratiis coiisse. Tanta erat varietas & elegantia. Studia porrò Romanorum, atque audaciam, æmulatio, Latinísque præcellendi cupiditas, & Imperatoris oculi, iudices actorum, incendebāt: Italos verò semper erecta ceruix, & animus superbus, atque indignatio, ne Romani hastato illo certamine superiores essent, excitabant. Imperator ipse duos equites simul prostrauit, equo in alterum, & hasta inuectus, qui impetu iaculi etiam alterum vnà secum deiecit. Postquā Antiochenos admiratione fortitudinis impleuerat cum ipsi vidissent quæ priùs audiuerant, Constantinopolim redire instituit: & per amicas prouincias iter habens, maximam copiarum partem dimisit. In quo prudentiæ suæ oblitus, milites plurimos amisit, extremo agmine malè tractato. Nam incitata itineris cupiditas, & effrenis atque inconsideratus domum itionis ardor, legiones non paucas in illa dispersione afflixit, subito Turcorum insultu oppressas.

Vana studia, inutilis audacia, æmulatio preposterа, & studiū deridēdum.

In re tenui labor, & tenuissima gloria.

Nam ludicrā illam comœdiam tragœdia subsequitur, in qua Manuel perspicaciæ illi[9] Antiochenæ & fortitudinis oblitus, militesamittit.

λόντα τὰ νῶτα καὶ τετροπάδην φεύγοντα· ὁ μὲν ἐχλώριζεν ὑπὸ δέους, τὸν ἀκοντίζοντα δεδιὼς, καὶ τῷ σάκει πᾶς ἐνεθάπτετο· ὁ δὲ αἰθηρὸς ἦν, τὸν ἀνταγωνιστὴν κατεπτηχότα ὁρῶν. τὸ δὲ τοῦ ἀέρος ῥόθιον, τῇ ὁρμῇ τῶν ἵππων τεμνόμενον, ἤνεμου τὰς σημείας, καὶ λιγυρὸν ὑπεσύριττεν, εἰπεῖν ἄν τις οὐκ ἀκόμψως πρὸς τὴν τηνικαῦτα διάχυσιν ἀπιδὼν, ἀφροδίτην Ἄρει συνελθεῖν, τῇ δ᾽ Ἐννυοῖ συμπλέκεσθαι Χάριτας, οὕτω τὰ τότε παίγνια μίγμα ποικίλου καλοῦ ἐτύγχανον ὄντα. ἐποίει δ᾽ ἁμιλλᾶσθαι καὶ παραλογώτερον Ῥωμαίους μὲν τὸ ὑπερφέρειν βούλεσθαι τῶν Λατίνων, καὶ κατὰ τὴν τῶν θεατῶν ἀγκοίνησιν, καὶ βασιλέως αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ἀγωνοθέται τῶν δρωμένων γινόμενοι. Ἰταλοὺς δὲ ὁ ἀεὶ ὀρθὸς αὐχὴν καὶ τὸ ὑβρίζον φρόνημα, ἔτι γε μὴν τὸ μηδ᾽ ὅλως ἀνέχεσθαι Ῥωμαίους κρατεῖν τὸν διὰ κοντῶν πόλεμον. βασιλεὺς δὲ αὐτὸς σὺν δύο ἱππότας προσούδισε, καθ᾽ ἑνὸς μὲν ἐλάσας τὸν ἵππον, καὶ τὸ δόρυ κραδάνας· ἐκείνου δὲ συγκαταβαλόντος τῇ ῥύμῃ τοῦ διακοντίζοντος τὸν συνέγγυς. πλήσας οὖν ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ τοὺς Ἀντιοχεῖς θαύματος, ὄψεσι παρειληφότας ἅπερ ἀκοαῖς ἐνηχοῦντο πρότερον, ἔγνω παλινῳδίαν ᾆσαι πρὸς τὴν Κωνσταντίνου τραπόμενος. ἐνθένδε τοι καὶ ὡς διὰ φιλίας μέλλων ἰέναι, διαφίησι τὸ στρατόπεδον, ὅπῃ φίλον ἑκάστῳ μεθίστασθαι. τοῦτο δὲ μὴ καθ᾽ ἡγεμόνα ὁποῖος ἦν αὐτὸς βουλευσάμενος, ἔλαθε παραπολέσας τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ, καὶ κακῶς τὸ κατ᾽ οὐρὰν διαθέμενος. ἡ γὰρ πρὸς πορείαν ὀξεῖα τούτου ῥοπὴ, καὶ ἡ πρὸς τὰ οἰκεῖα ἤθη τῶν στρατιωτῶν ἀχαλίνωτος ἄπαρσις καὶ ἀλόγιστος, οὐκ ὀλίγα τῶν ταγμάτων διαλυθέντα παρελυμήνατο, τῶν Τούρκων ἐπεισπεσόντων ἀθρόως αὐτοῖς ὡς

πεῖρα

πεῖραν γνῶναι τὸ τότε πολλούς, οἷον ἀγαθὸν ἡ προμήθεια, τὴν δ᾽ ὑπερβουλίαν πρᾶγμα ἀνόνητον καὶ ἀξύμφορον, καὶ ὡς κρεῖσσον τὸ μεθ᾽ ἡμέραν εἰ σώζοι καὶ δίδωσιν εὔκλειαν, τοῦ καταπαύοντος αὐτίκα εἰς θάνατον, κἂν ὑποσαίνῃ χρηστότητι. τάχα δ᾽ ἂν καὶ εἰς χείριστον περιέβη τὰ οἴκτιστα, εἰ μὴ βασιλεὺς ἐπαναστραφεὶς, τῶν Τούρκων ἀνέστειλε τὴν φορὰν, καὶ περιέπεμψε τὰ στρατόπεδα μεθ᾽ οἵας ἔδει συντάξεως πρότερον. ὅτε καὶ λέγεται τοῖς τῶν πεσόντων ἐπιστάντα πτώμασι, καὶ τὸ πλῆθος τῶν διαφθαρέντων ὅσον κατανοήσαντα, πλῆξαί τε τῇ χειρὶ τὸν μηρὸν ἀχθόμενον, καὶ περιψοφῆσαι τὰ χείλη πυκνὰ, καὶ ἀνοιμῶξαι βύθιον καὶ δακρῦσαι. ταῦτα δὴ τῶν παθαινομένων σημαντικὰ ἐπὶ τοῖς ὁρωμένοις ἢ καὶ ἐνωτιζομένοις ἀλγεινοῖς θεάμασι καὶ ἀκούσμασι. καὶ ὁρμῆσαι μὲν τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀναμαχέσασθαι ὄνειδος, γνῶναι δέ τι ἐξ ὑπογύου δρᾶσαι μὴ ἔχοντα, ὁδοῦ τῆς προκειμένης αὖθις ἔχεσθαι.

4 Ὁ δὲ μὴ τοῖς ὑψηλοῖς μόνον καὶ ἐθνῶν καὶ πόλεων δυνάσταις λοξὸν ἀεὶ ἐνορῶν φθόνος, καὶ τοὺς ἐπιβούλους τρέφων ἀεὶ ἐγγὺς, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετριωτέροις ἐπιφυόμενος· οὗτος οὐδὲ τὸν Στυππειώτην Θεόδωρον τῆς παρὰ βασιλεῖ παρρησίας εἴασεν ἀμετάθετον, ἀλλὰ περιδύσας καταιγιδῶδες καὶ ἄγριον ὁ δυσπάλαιστος, πολλάκις μὲν τοῦ στασίμου συσφελίξας μετήνεγκε, τέλος δὲ καὶ ἀνέτρεψε, καὶ εἰς πτῶμα κατήνεγκεν οἴκτιστον. παρενείρω δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῇ ἱστορίᾳ, δεικνὺς τοῖς ἀναγινώσκουσιν, ὡς κἂν ἀσυλλόγιστόν τι χρῆμα καὶ δυσφύλακτον ἡ πονηρία. χρῆναι γοῦν ὡς ἐξὸν ὑποβλέπεσθαι τῶν ἀντιτέχνων, ὁπόσοι τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἐλεύθεροι, τὸ δὲ ἦθος ὑποκαθήμενος, καὶ

Tum re ipsa compertū est, *quantum boni sit in prouidentia, quantum temeritas & inconsulta consilia apportent incommodorum & malorum: ac longe præstare salutarem moram perniciosæ festinationi, quantumuis initio spe bona blandienti.* Fortassis autem grauior clades accepta esset, nisi Imperator cōuersus, Turcorum impetū repressisset: atque exercitum eo ordine, quo priùs id fieri decuerat, reduxisset. Quum verò cadaueribus astitisset, & multitudinem interfectorum perspexisset: labiis agitatis, præ dolore femur crebrò percussisse, & cum profundis suspiriis illachrymasse fertur, vt in ægritudine animi & dolore fieri solet. Quāuis autem susceptum dedecus abolendi cupidissimus, cum quid in præsentia ageret, non haberet, institutum iter tenuit.

4 *Enimuero inuidia, quæ non tantum prouinciarum & vrbium dominos subinde obliquo intuetur oculo, & insidiatores in proximo alit, sed mediocres etiam insectatur:* nec Styppiotam Theodorum gratia apud Imp. pollentem, inuiolatum præteriit: neque priùs turbinibus & procellis agitare destitit, quàm de gradu deiectum, locoque motum, tandem miserabiliter afflixisset. Ego verò talia quoq; historiæ insero, vt lectores cognoscant, *quam improuisa & ineuitabilis res sit improbitas. Esse igitur, quantum liceat, eos æmulos obseruādos, qui ingeniis sunt illiberalibus, & moribus*

Hic pugnandū fuit. Qui ludis nimiū delectantur, in rebus seriis cæcutiūt.

Salutaris mora perniciosæ festinationi longè præstat.

Extrema gaudij luctus occupat.

Dolentis habitus.

Summa in principe tristitia, susceptum dedecus abolere non posse.

Inuidiæ effectus descriptus.

Cuius acuta tela & immedicabile vulnus persentit Styppiotes.

Huius historia nos prudentes, & in loquēdo cautissimos esse iubet.

occultis præditi, linguáque pollent ab animo dissentiente: ac custodia muniendum os, nec sinendam linguam temerè extra dentium septum & labiorum munitionem euagari: quibus à natura, quasi duplici vallo, est inclusa. Nam Dromi Logotheta, quum fortunæ benignitatem erga Styppiotam, & propensissimam Imperatoris voluntatem ferre non posset, ad quem illi semper pateret aditus, & colloquendi potestas daretur, adeò vt digito & nutu quiduis conficeret, cùm sibi certis horis tantùm accedere permitteretur: & quæ Styppiotes sola voluntate impetraret, ea sibi ne per somnium quidem cernere contingeret: inuidia æstuans, quæ ipsius animi penetralia insederat, homo callidus, & instar pestiferi serpentis, bifida lingua instructus, amicitiæ simulatione virum circumuenit, & scyphi veneno pleni oras amicitię melle inungit, aliud dicens, aliud cogitans, & labiis honorans, cùm animo esset alienissimo. His rationibus Styppiotam hac vna in re incautum & simplicem fallit, eúmque apud Imperatorem vt impostorem & dolosum criminatur, & Siculæ proditionis accusat. Cùm verò Imperator adhuc in Cilicia agens, fidem sibi fieri postularet, eum sub velo stare iubet: ipse Styppiotam tanquam arcani aliquid dicturus, eò se-

Inuidus aulicus, proximi autoritatem toruis oculis aspiciens describitur.

Suam conditionem inferiorem ægrè fert.

Pessimo affectui indulget.

Amicitiæ simulatione incautum opprimit, hypocrita & proditor insignis factus.

Impostor itē & sycophanta.

Et quidem artibus nefandissimis, ac fraudulentis fraudib.

τὴν γλῶτταν τῇ καρδίᾳ πλουτοῦντες ἀντίφθογγον· περὶ πάντων δὲ τιθέναι τῷ στόματι φυλακὴν, καὶ μὴ ἐᾶν τὴν γλῶτταν προπετῶς ἐκπηδᾶν τοῦ ἕρκεος τῶν ὀδόντων, καὶ τοῦ τῶν χειλέων ἐπιτειχίσματος, ἅπερ οἷα διπλοῦν περίβολον ἡ φύσις ταύτῃ περιεγύρωσεν. ὁ γάρ τοι τότε Λογοθέτης τοῦ δρόμου οὐχ οἷός τε ὢν στέγειν τὴν ἐς τὸν Στυππειώτην τῆς τύχης εὐμένειαν, καὶ τὴν ἀκρατάτην τοῦ βασιλέως ῥοπὴν, καὶ τὸ τῷ μὲν ἅπαντα τὸν χρόνον τὸ ἐς τὸν κρατοῦντα παρρησίας τε καὶ παρουσίας εἶναι καιρὸν, καὶ ἐξεῖναι δακτύλῳ μεταφέρειν πάντα καὶ νεύματι, αὐτῷ δὲ κατὰ τακτὰς ὥρας τὴν ἐς αὐτὸν ἀνεῳγμένην πυλαίαν, καὶ τἆλλα ὅσα τῷ μὲν Στυππειώτῃ καὶ μόνον βουληθέντι ἀνύσιμα, τῷ δὲ οὐδ᾽ ὄναρ διὰ τοῦ φανταστικοῦ ἐφιπτάμενα, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ φθόνου γινόμενα ὑπεκκαύματα, καὶ ἕως τοῦ ταμιείου πλήττοντα τῆς καρδίας, σκαιωρεῖ κατὰ τοῦ ἀνδρὸς τὰ οἰκτρότατα. καὶ δεινὸς ὢν καττύσαι δόλους, καὶ δικρόαν εὐτυχῶν γλῶτταν, ὁποίαν ὄφις ὁ ψίθυρος καὶ ἀρχέκακος, φιλίᾳ ὑποκλέπτει τὸν ἄνδρα, καλῷ πράγματι συσκιάζων ἄτοπα διαβούλια, καὶ δηλητηρίου σκύφον περὶ χείλη ἀγάπης μέλιτι περιχρίων, ἀμέλει τοι καὶ ἄλλα λέγων, καὶ διανοούμενος ἕτερα, καὶ χείλεσι μὲν τιμῶν, τῇ δὲ καρδίᾳ πόρρω πλαζόμενος, ἐλελήθει τὸν κατὰ τοῦτο μόνον ἀρχαῖον καὶ ἁπλοϊκὸν Στυππειώτην. ἐνδιαβάλλει τοίνυν ὡς μαγγανευτὴν τοῦτον καὶ δολιόφρονα, καὶ γράφεται προδοσίας τὰ κατὰ Σικελίαν λέγων ἀναταράττειν πράγματα. ἀπαιτηθεὶς οὖν ὑπὸ τοῦ βασιλέως πίστεις τῶν λεγομένων, τῇ Κιλικίᾳ ἔτι ἐνδιατρίβοντος, αὐτὸν μὲν ἐφίστησι παραπετάσματι· τὸν δὲ Στυππειώτην ὑπολαβὼν ὡς ἔχων τι μόνος μόνῳ προσδιαλέξεσθαι, ἄγει ὅπου ἦν ἀθέατος ὁ

βασιλεὺς

βασιλεῦσιν ἑστηκὼς, καὶ λόγους ἀνακινήσας ἑτέρους, εἶτα καὶ τοῖς κατὰ Σικελίαν δολίως ἐνέβαλε, καὶ διδοὺς αὐτὸς ἀφορμὰς τῷ μεμψιμοιρεῖν μήτε μὴν ἀσπάζεσθαι τὸν Στυππειώτην ὅσα ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἐπὶ τοῖς κατὰ Σικελίαν διαπραξάμενος πράγμασιν, ὅπερ διαλύει τὴν ἐντυχίαν, καὶ τοιοῦτον ἐνθάψας ἀπινθῆρα τῇ τοῦ βασιλέως ψυχῇ, καὶ κατὰ τοῦ Στυππειώτου ἀφεὶς ὑποτύφεσθαι, ἐσκέπτετο καὶ φορυτοῦ ἀπορήσειν ἑτέρων συκοφαντήσεων, δι' ὧν προχειροτάτη τῆς ἀπινθῆρος ἐσεῖται ἡ κίνησις. ἤκουε κατὰ καρδίας ἑτέραν ἀνταίαν πληγὴν εἰληφὼς ὁ δηλωθεὶς Λογοθέτης ἐκ τοῦ παρὰ Στυππειώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθροδάνου διὰ λίθων χρύσεον, καὶ τοῖς ὅρκοις τοῦτον ἐπισφραγῖσαι κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεών, οἳ τὴν τοῦ κράτους διαδοχὴν ἐνεπέδουν Ἀλεξίῳ τε τῷ ἐξ Οὐγγρίας, καὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως Μαρίᾳ, ἃ τῷ Λογοθετικῷ δήπουθεν ὀφφικίῳ ἦσαν ἁρμόδια, συντεθεῖσθαι λέγεται χάρτην λήρων ἔμπλεων, παρὰ τοῦ Στυππειώτου δῆθεν τῷ τῆς Σικελίας ῥηγὶ σταλησόμενον, καὶ τοῦτον ἀναφύρας τοῖς τοῦ Στυππειώτου τόμοις καὶ γράμμασι, πεῖσαι τὸν βασιλέα, στεῖλαι τοὺς κατὰ ζήτησιν τοῦ πρὸς τὸν ῥῆγα γράμματος τὴν τοῦ Στυππειώτου σκευὴν ἐρευνήσοντας· οὗ καὶ γενομένου, ὁ αὐτοκράτωρ οἷα πυρσὸν αἰθέριον τὴν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ὀργὴν ἀνέκαυσε· καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἐκκοπεὶς τὰς κόρας ἀδίκως, τυφλὸς ἦν μὴ βλέπων τὸν ἥλιον. ὦ πάντ' ἔφορε ὀφθαλμὲ τῆς δίκης ἀλάθητε, πῶς ἐπιμύεις πολλάκις ἐπὶ τοῖς τηλικούτοις παρανομήμασιν, ἢ καὶ μείζοσιν ἑτέροις ἀνθρώπων κακοπραγήμασιν, οὐδ' ἐπάγεις εὐθὺς τοὺς πρηστῆρας, καὶ τὸ κεραύνιον ἄναμμα, ἀλλ' ὑπερτιθέμενος ἐπέχεις τὴν κόλασιν; ἀνεξιχνίαστόν σου τὸ κρίμα, καὶ ἀνθρώπων λογισμοῖς ἀνεπίβατον. πλὴν εἶ σοφὸς, ναὶ, καὶ γνώμων ἀκριβὴς

ducit, vbi Imperator occulebatur. Et ab aliis rebus exorsus, tandem in Siciliæ mentionem fraudulẽter delabitur: datáque illi occasione acta illa Imperatoris reprehendendi, colloquium dirimit. Ita irritato illius animo, aliarum calumniarum occasiones quærit: magis etiam contra Styppiotam inflammatus, quòd Imperator illi aurea bulla cum radiantibus gemmis data, mandarat, vt in magna Blachernia ecclesia iuriiurando præesset, quo Imperij successio Alexio Hungaro & filiæ Mariæ confirmaretur (quod munus ad Logothetę potiùs officium pertinebat) scriptum nugacissimum composuisse fertur: quòd scilicet Styppiota ad Siciliæ regem missurus esset. eóque in Styppiotę codices & literas clàm inserto, Imperatori persuadet, vt inquiri iubeat illas proditionis ad Siculum literas. Quo facto, Imperator fulminis instar contra Styppiotam exarsit, eíque oculos effodi iussit innocenti. *O inspector omnium, ocule iustitiæ inevitabilis: cur sæpe connives ad tales iniurias, & graviores etiam casus hominum, neque statim tonitrua & fulmina promis, sed vindictam procrastinas? Impervestigabile tuum est iudicium, & humanis rationibus inaccessum. Tu verò sapiens es, & accuratus utilitatis*

Quibus alias iungit calumnias.

Et manifestã impietatem, scriptum nugacissimum, seu potius libellũ famosum in viri innocentis caput conscribens.

Principum ira, nuntius mortis.

Nicetæ expostulatio cum diuina prouidentia, cuius, amẽ voluntas est sũma iustitia: nec aliter eius rationes cõstãt quàm si nulli homini reddantur.

iudex: quamuis tenuitatem ingeniorum nostrorum frustreris. Draconem quidem aut leonem, qui videt aut audit in montibus, statim declinat: lachrymis & precibus etiam latro mitigatur: ad virum verò aliis insidiantem, qui aliud lingua promptum, aliud pectore clausum habet, cauendum, magna sapientia est opus, & numinis auxilio. Cæterùm, fuit is Logotheta (vt historiæ seriem paulo diutius suspendam) talis, qui sublimiores disciplinas primoribus duntaxat labris degustarat, sacrosanctæ sapientiæ parum diligens amator, nec docilis discipulus. Sed ingenio præstantissimo, dictionis extemporalis studiosus, eloquentia fontis instar exuberante, maximam gloriam adeptus. Fuit & mortalium omnium gulosissimus, & bibulorum princeps: canere ad lyram, & citharam pulsare: Cordacem saltare, & pedes celeriter huc atque illuc agitare promptus. Quamuis autem vinum auidissimè ingurgitaret, tamen nullum in eo signum ebrietatis apparebat: imò, quò plus biberat, eò prudentiùs, irrigatione illa vini excitato ingenio, loquebatur. Iam quia symposia consectabatur, cùm Imperatori acceptissimus erat, tum regulis prouinciarum, qui comessationes amabant, charissimus. Ad quos quum legatus ibat, alios potando superabat, eóque redigebat, vt longo tem

Deo insitū, vt lento gradu ad vindictam sui & innocētium hominum procedat, tarditatémque supplicij grauitate compenset.

Impiorum mentes si recludátur, adspicias laniatus & ictus, pessimæ cōscientiæ ineluctabilia supplicia. Nā vt corpora verberibus, ita ābitione, sæuitia, luxu, voracitate, libidine, malis consultis animus à seipso dilaceratur.

Suppliciorū extremū, in vitio facere sibi delitias, & mentē cauterio resectam gerere.

Væ valentibus potare vinum & strenuis ad miscendū potum inebriātem. Hei tibi, regio, cuius principes manè comedunt & comessatores ac ebriosos fouent.

τοῦ συνοίσοντος, κἂν ἡμᾶς τοὺς σμικρογνώμονας λέληθας. ἤδη μὲν οὖν τις θηρητὴρ ὄφιν δαφοινὸν ἢ λέοντα λασιαύχενα εἰσορῶν καὶ ἀΐων ἐν ὄρεσιν, αὐθέως ἐξέκλινεν· ἀλλὰ καὶ κακόεργος ὅστις δὴ παραιτητός ἐστι, δάκρυσι καὶ λιταῖς παρυπάγεται· ἄνδρα δὲ κακὰ τῷ πλησίον βυσσοδομεύοντα, καὶ ἄλλα μὲν ἐν φρεσὶ κεύθοντα, ἕτερα δὲ βάζοντα, σοφίας δεῖ πολλῆς ἐκφυγεῖν, καὶ χρεία τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἐφάψεως. ἦν δὲ ὁ Λογοθέτης οὗτος, ἵνα καὶ ἔτι μικρὸν παρακινήσω τῆς ἱστορίας μοι τὸν εἱρμόν, μαθημάτων ὑψηλοτέρων ἄκρῳ λιχανῷ γεγευμένος, καὶ τῆς ὑπερσέμνου σοφίας οὐκ ἀκριβὴς ἐραστής, οὐδ' εὐμαθὴς ὀπαδός, κράτιστος δὲ τῇ φυᾷ, καὶ τῷ ἀμελετήτῳ χαίρων τῆς φράσεως, ῥέων τε τῷ λόγῳ κατὰ πηγάδα καλλίρρεθρον διεκδιδοῦσαν τὴν πρανάν, ἐκ τοῦδε κλέος ἀπηνέγκατο μέγιστον. ἀνθρώπων δὲ ὀψοφαγώτατος ὤν, καὶ οἰνοφλύγων ὁ κράτιστος, πρὸς λύριον ἔψαλλε, καὶ πρὸς κιθάραν μεθερρυθμίζετο, καὶ κόρδακα ὠρχεῖτο, καὶ τὼ πόδε πολλάκις παρενεσάλευε. χανδὸν δὲ τὸν οἶνον ἐμφορούμενος, καὶ κατὰ τοὺς θαλαττίους χόας, καὶ τὰς ἀπολγιὰς συχνάκις τὸ ποτὸν ἀνιμώμενος, οὐ κατεπόντου τὸν νοῦν τῇ ἀρδείᾳ, μήτε παρασφαλλόμενος ὡς οἱ ἔξοινοι, μήτε τὸ κάρη βάλλων ἑτέρωσε ὡς ὑπὸ μέθης ἐπικλυζόμενος, ἀλλ' ἔλεγέ τι σοφὸν ἀναφλέγων τε καὶ ἄρδων ἐν τῷ πίνειν τὸ λογιζόμενον, καὶ πρὸς βλάστην λόγων μᾶλλον ἐπερραννύετο· διώκων δὲ τὰ συμπόσια, οὐ βασιλεῖ μόνον πλεῖστα κεχάριστο, ἀλλὰ καὶ δυνάσταις μᾶλλον πεφίλητο τῶν ἐθνῶν, ὁπόσοι τοῖς κώμοις προσεσπούδαζον. κατὰ γὰρ πρεσβείαν αὐτοῖς παραβάλλων, τοὺς μὲν ὑπερέβαλεν ἐν τοῖς πότοις, καὶ πρὸς τὴν ὀψὲ κατηνέγκε ἐκ τῆς μέθης ἀνάνηψιν,

ἀνάληψιν, καὶ τοῦ κάρου ἀνάνδυσιν, τοῖς δὲ καὶ ἰσοφαρίσειεν. οὗτοι δὲ ἦσαν οἳ πιθάκνας ὅλας ἐς τὴν γαστέρα μετήγγιζον, καὶ ἀμφορέας ὤχουν τοῖς δακτύλοις ὡς κύλικας, καὶ τὸν σκύφον εἶχον ἀεὶ ἐπιδείπνιον τὸν Ἡράκλειον. ἐπεὶ δὲ εἰς τοὺς περὶ τοῦ ἀνδρὸς τοῦδε λόγους καθάπαξ ἐνεπεπτώκειν, δεδόσθω κἀκεῖνα τῇ ἱστορίᾳ, μνήμης ὄντα καὶ διηγήσεως ἄξια. συνέθετό ποτε τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ ὕδατος πλησθεῖσαν διεκφορῆσαι τὴν πορφύρεον λεκανίδα, ἣν εἶχε μὲν πρότερον ὁ αἰθριώδης τοῦ κοιτῶνος αὔλειος τοῦ βασιλέως Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, ἣ καὶ ἄνωθεν τοῦ Βουκολέοντος ὑπτιάζουσα, νῦν δὲ ὁ παρὰ τοῦ εἰς ἱστορίην προκειμένου βασιλέως οἰκοδομηθεὶς χρυσόπαστος μέγιστος ἀνδρών. βασιλεὺς δ' ἐν θαύματι θέμενος τὸ λεχθὲν, καὶ πρὸς αὐτὸν ὑπερόλγε, λογοθέτα, φάμενος, ὀθόνας ὑφανθεῖς καὶ χρυσίου μνᾶς ἱκανὰς ξυνέθετό οἱ καταβαλέσθαι δράσαντι ὡς ἔφησεν, ἢ μὴν ταυτὰ τουτονὶ καταθέσθαι μὴ περατώσαντα τὰ ξυγκείμενα. ὡς δὲ τὸν λόγον ἀσμένως ὁ ἀνὴρ ἠνωτίσατο, ἡ μὲν λεκανὶς ἦν ὑπερχειλὴς ὕδατος, κεχαδῆα περὶ χόας δύω· ὁ δὲ κύψας τὸ ἄγγος ἐκένωσεν ὅσα βοῦς, ἅπαξ ἀνακόψας τὸ συνεχὲς τῆς πόσεως, καὶ τότε ὡς τὸ πνεῦμα πλεῖον συλλέξειε, καὶ εἶχεν εὐθὺς τὰ ἐκ συμφώνου πρὸς αὐτοῦ βασιλέως ἀποδιδόμενα. ἥττων δὲ ὢν τῆς τῶν χλωρῶν κυάμων ἑστιάσεως, οὐκ ἀπὸ ῥινὸς, ὅ φασιν, ἀλλ' ἐξ ὀδόντων τῷ θαλλῷ τούτων εἵλκετο. ὅλας οὖν ἀρούρας κατεδαπάνα, καὶ θωὸς ἀκριβέστερον ἐπεξήρχετο. καὶ τότε παρὰ τὸν ποταμὸν ἐνσκηνωσάμενος, ἐπειδήπερ εἰς τὴν περαίαν κυάμων θεάσαιτο γῄδιον, ἐξαυτῆς καὶ τὸν ἔσχατον χιτῶνα ἀποδυσάμενος, διενήξατο, καὶ τὸ πλεῖον ἀποτρώγων, οὐδ' οὕτως ἀπείχετο, ἀλλ' ἐς δεσμὰς τὸ μὴ

pore ad villum edormiendum, & ebrietatem discutiendam esset opus: alios æquabat, quum quidem ventres eorum integra doliola caperent, & amphoras digiti vt calices versarent, & Herculanum scyphum cœnę perpetuò subiungerent. Sed quia semel in huius viri mentionem incidi, illa etiam memoratu digna referantur. Pepigit aliquando cum Imperatore Manuele, se Porphyreticam patinam aqua plenam exhausturum: quæ olim in aula Phocæ Nicephori fuit, ad Bucoleontem spectante: nunc verò in maximo illo conclaui visitur, quod is Imperator, cuius historiam scribimus, ædificauit. Id Imperator admiratus: Optimè sanè, inquit, Logotheta. & ei multum lineę vestis preciosæ, & complures auri minas promisit, si ita fecisset: sin minus, tantundem ab eo stipulatus est. Quibus verbis homo delectatus, patinam aqua repletam, quæ ad duos choas capiebat, instar bouis inclinatus, exhausit, semel tãtùm recepto inter potandum spiritu, ac statim promissa ab Imperatore munera ex pacto accepit. Etiam viridibus fabis impensè delectabatur, earúmque tota arua consumebat. Aliquando igitur in castris quũ trans flumen fabis consitum agellum conspexisset, statim exutis vestibus tranauit: nec maximam deuorasse partem

In vino luxus, non veritas aut honestatis amor.

Camateri heroicè gesta, quæ hominem scilicet Imperatori cõmendarent. nempe egregius potator in bouem conuersus multũ aquæ exhausit. quem vtinam nostri seculi Camateri imitentur, vt pote qui non humanam sed asininam & taurinam vitam viuant, & bibere nõ viuere didicerint.

Voracitas Camateri, viro honesto, vel subrustico prorsus indigna: sed sycophantæ & nequissimo delatori apprimè conueniens.

contentus, reliquias in fasciculos collectas, & humeris impositas abstulit: & in tabernaculo suo sedens, fabas suauiter absumpsit, quasi longo tempore ieiunasset. Fuit homo proceræ staturæ, & heroici corporis: non imbellis, sed fortis: eáque familia dignus, ex qua maternam stirpem trahebat. Moriturus, quum sauciam haberet Styppiotæ calumniis conscientiam, virum accersit, & lachrymis oppletus veniam petit. quam ille, oblitus iniuriarum, ei concessit, & salutem eius animæ precatus est. Atque hæc hactenus: neque iniucunda, vt opinor, neque inutilia.

In magno corpore non mica salis.

Tandem, tametsi serò, crapula excussa, bonam mentem induit.

5 Manuel autem coniugis Alemannæ mortem, non secus ac membrum à suo corpore auulsum, acerbissimè deplorauit: iustísque persolutis, in paterno monasterio Pantocratoris magnificentissimè sepeliit: & luctus tempore, quod ipse sibi prefinierat, instar semianimis & dimidiati hominis exacto, secundas nuptias spectauit, masculæ prolis cupiditate. Multis itaque è locis literæ ad eum mittuntur: offeruntur regum & principum filiæ ex omni terra. Ipse verò Petebini, Antiochiæ Cœlesyriæ primariæ vrbis, ad Orontem sitæ, quam ventus Fauonius perflat, satrapæ filiam delegit. Is Petebinus erat genere Italus, & eques præstantissimus. Missis igi-

Alemanna, Manuelis vxor moritur, desiderium sui relinquit, sepelitur.

Manuel masculæ prolis cupidus ad secundas nuptias animũ aduertit.

Et vxorem sibi gratam deligit.

Puellã nempe incomparabili forma præditam.

κατεδηδομένων ξυνενεγκών, ἐπὶ νώτου τε ἀράμενος, διέβη τε τὸν ποταμὸν αὐτίκα δὴ μάλα, καὶ ἐπὶ δαπέδου τῆς σκηνῆς καθιζήσας, ἀνελέγετο τοὺς κυάμους ἡδέως, ὡς εἰ νῆστις ἦν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀπόσιτος. ἡρωϊκοῦ δὲ σώματος μετέχων, καὶ εἰς ἀρίστην ἡλικίας ἀνατείνας ἀναδρομήν, οὐκ ἀπόμαχος ἦν, ἀλλ' ἔβλεπε γενναῖον καὶ τοῦ αἵματος ἄξιον, ἐξ οὗ τὸ πρὸς μητρὸς ἐκείνῳ γένος καθείλκετο. τελευτῶν δὲ τὸν βίον, καὶ πλησίον ἔχων αὐτὸν τὸ οἰκεῖον κριτήριον, ἐφ' οἷς κατὰ τοῦ Στυππειώτου ἐλογοποίησε, μετάπεμπτον ποιεῖται τὸν ἄνδρα, καὶ συγγνώμην μετὰ δακρύων αἰτεῖται. ὁ δὲ βραβεύων ἀμνησικάκως ἄφεσιν, καὶ σωτηρίαν ψυχῆς προσεπηύξατο. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω, καὶ οὐ κατὰ διήγησιν οἶμαι ἀλυσιτελῆ τοῖς πολλοῖς, οὐδ' ἀκαλλῆ τε καὶ ἀχαρίτωτα.

5 Ὁ δὲ Μανουὴλ ἀποβαλόμενος θανάτῳ τὴν ἐξ Ἀλαμανῶν σύνευνον, ἐκόψατο μὲν τὸν ἐκείνης μόρον, διασπασμὸν οἰηθεὶς σώματος, καὶ ὡς λέων θρηνῶδες ἠρεύξατο, ταφῆς δὲ ἠξιωκὼς μεγαλοπρεποῦς, καὶ τῷ σκήνει ἐπιτελέσας τὰ ὅσια ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος πατρῴᾳ μονῇ, καὶ καιρὸν ὃν ἐδοκίμασε παρεπιδύσας ἡμιθανὴς καὶ ἡμίτομος, πρὸς μνῆστρα δεύτερα ἔβλεψε, πατὴρ ἀκοῦσαι παιδὸς γλιχόμενος ἄρρενος. πολλαχόθεν μὲν οὖν ἐπεφοίτων αὐτῷ καὶ γράμματα, καὶ προμνώμενοι ἐκ βασιλέων, ἀπὸ ῥηγῶν καὶ δυναστῶν ἁπάσης τῆς γῆς. ὁ δὲ προέκρινεν ἁπασῶν μίαν τὴν θυγατέρα τοῦ τῆς Ἀντιοχείας σατραπεύοντος Πετεβίνου· ταύτην λέγω τὴν τῆς κοίλης Συρίας προκαθημένην, ἣν Ὀρόντης ποτίζει, καὶ καταπνέει ζέφυρος ἄνεμος. ἦν δὲ οὗτος ὁ Πετεβῖνος Ἰταλιώτης μὲν τὸ γένος, ἱππότης δ' ἀκράδαντος, καὶ κατὰ τὸν Πρίαμον ἐκεῖνον ἐϋμμέλιος. στείλας οὖν ἐκ τῆς γερουσίας

γερουσίας καὶ τοῦ γένους ἐπισήμους ἄνδρας, εἰσοικίζεται τὴν κόρην, καὶ θύσας εἶχε τὰ γαμοδαίσια. ἦν δὲ καλὴ τὸ εἶδος ἡ γυνή, καὶ καλὴ λίαν, καὶ ἕως σφόδρα καλή, καὶ τὸ κάλλος ἀξύμβλητος, ὡς μῦθον εἶναι ἀπεχρὰς πρὸς αὐτὴν Ἀφροδίτην τὴν φιλομειδῆ καὶ χρυσῆν, Ἥραν τὴν λευκώλενον καὶ βοῶπιν, καὶ τὴν δολιχόδειρον καὶ καλλίσφυρον Λάκαιναν, ἃς οἱ πάλαι διὰ τὸ κάλλος ἐθέασαν, καὶ τὰς λοιπὰς δὲ ἁπάσας, ὅσας βίβλοι καὶ ἱστορίαι διαπρεπεῖς τὴν θέαν παραδεδώκασιν. ὁ δὲ λόγος τὰ κατὰ τοὺς Τούρκους μέλλων αὖθις διεξιέναι, ἅτε εἰς ἀρχὴν καθιστάμενος, καὶ τινα τῶν ἄνωθεν σαφηνείας ἕνεκα δοίη ἂν εἰς ἀφήγησιν. τῷ κατάρχοντι τῶν Τούρκων Μασοὺτ πολλοὶ μὲν ἦσαν υἱεῖς, καὶ θυγατέρες οὐκ ἐλάττους ἐγεγόνεισαν· ἐν δὲ τῷ μέλλειν ἐξ ἀνθρώπων γίνεσθαι, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν κολάσεσιν ὡς ἀσεβὴς παραπέμπεσθαι, διανέμει τοῖς ἐκείνου παισὶ τὰς ποτὲ μὲν Ῥωμαίων ὅροις κληρουχουμένας, τότε δὲ ὑπ' ἐκείνων ταττομένας πόλεις καὶ χώρας· καὶ ἄλλοις μὲν εἰς κλῆρον πατρῷον κατέλιπεν ἕτερα, τὴν δὲ Ἰκονίου μητρόπολιν καὶ ὅσα τετάχαται ὑπ' αὐτὴν τῷ Κλιτζασθλὰν ἀπομερίζει υἱῷ· τῶν δὲ γαμβρῶν τῷ μὲν Ἰαγουπασᾶν, Ἀμάσειαν καὶ Ἄγκυραν ἐκληροῦτο, καὶ τὴν Καππαδοκῶν εὐδαίμονα χώραν, καὶ ὅσα ταῖς πόλεσι ταύταις ὅμορα. Δαδούνῃ δὲ ἀπονενέμηνται πόλεις εὐδαίμονές τε καὶ μέγισται, Καισάρεια καὶ Σεβάστεια. Ἀλλ' ἕως τίνος τὸν οἰκεῖον παρόψει κλῆρον Κύριε εἰς ἀπαγωγὴν ἐκκείμενον, καὶ προνομὴν μακραίωνα, καὶ κίνησιν κεφαλῆς λαῷ μωρῷ καὶ οὐχὶ σοφῷ, καὶ πόρρωθεν ἀπεσχοινισμένῳ τῆς εὐσεβοῦς περὶ σὲ δόξης καὶ πίστεως; μέχρι τίνος ἀφ' ἡμῶν ἀποστρέφεις τὸ οἰκεῖον πρόσωπον ὁ φιλάνθρωπος, καὶ τῆς πτωχείας ἡμῶν ἐπιλανθάνῃ, οὐδ' ἐνωτίζῃ τοὺς στεναγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα ὁ ταχὺς τῶν θλιβομένων ἐπακουός; οὐδὲ δίκην ἐπιτίθης ὁ τῶν ἐκδικήσεων κύριος; ἕως πότε παραλλὰξ ἕρποντα ἔσεται τὰ ἄτοπα, καὶ οἱ μὲν τῆς

tur ad eum ſenatorij ordinis
tur ad eum ſenatorij ordinis nobilibus viris, puellam ducit, incomparabili forma præditam, ac nuptias celebrat. Iam quum ad inſtitutum redeundum ſit, quædam ſuprà commemorata, perſpicuitatis gratia repetenda ſunt. Maſuto Turcorum Imperatori multi erant filij, nec filiæ pauciores. Moriturus, prouincias & vrbes olim Romanas, tum verò ſuas, inter eos diſtribuit. quúmque aliis alias aſſignaſſet, Iconium metropolim cum ſubiectis oppidis, Clizaſthlani filio: generis verò, Iagupaſani, Amaſiam & Ancyram, fertilémque Cappadociam, cum locis finitimis: Daduni vrbes felices & maximas, Cæſaream & Sebaſtiam, attribuit. *Sed quouſque, Domine, hæreditatem tuam diripi, ac prædæ & ludibrio eſſe populo vecordi, & à vera tui cognitione ac fide alieniſſimo patieris? Quandiu à nobis auertes faciem tuam: cùm ſis humanus, & mendicitatis noſtræ obliuiſceris: nec gemitus noſtros & ploratus audies, cùm celeriter afflictis ſuccurrere ſoleas? neque pœnas ſumes, cum ſis vindex? Quandiu durabunt iſta abſurditates, vt Agaris ancillæ poſte-*

Ad inſtitutũ redit Nicetas.

Et quædam de Imperij Turcici ſtatu repetit.

Cuius proſperos ſucceſſus proponit.

Et cum Deo de Turcorũ graſſationib. expoſtulat.

Summa deprecationis eſt, Dei auxilium debere Chriſtianis præſto adeſſe, in Turcorum, gloriæ & populi Chriſti hoſtium, perniciẽ. At Chriſtiani Turcicam malitiã & impietatẽ idololatriis nefandis, iniuſtitia, epicureo contemptu, atheiſmo, & omnis gene-

ris sceleribus iustificarunt. Incipiat ergo iudicium à domo Dei, & sub ferula pij gementes sacrum illud silentiũ colere, & eum imitari discant, qui clamabat, Tacui, quia fecisti: item, Iusta sunt iudicia tua, Domine.

ri nobis ingenuis dominentur: & gentem sanctam tuam, quæ sanctißimum nomen tuum inuocat, perdent & occident? diuturnam seruitutem, & opprobria & alapas perditorum barbarorum sustinentem? Intuere tandem, clementißime Domine, captiuorum ærumnas. Sanguis famulorum tuorum nunc quoque, vt olim Abelis, te misericordem Dominum inclamet. Arripe arma & scutum, exurge ad opem nobis ferendam: confirmatóque viro qui tibi placuerit, probatúsque fuerit, improbis vicinis nostris septupla reddito, quæ in hæreditatem tuam commiserunt. & prouinciis atque vrbibus fortiter recuperatis, quas barbari surripuerunt, orientem & occidentem Solem eorum limites statuito, qui à te cognomentum acceperunt. Hæc fortasse non abs re, neque temerè effudimus, cum Deo paulisper colloquuti, & mœrore oppressum animum nonnihil leuauimus. Masuti autem liberi præcipuos regni paterni, ac potiùs Romanorum fines trifariam partiti, pacem & cognationis iura parum curauerunt, ad bella intestina propensi. Nam Iconij Sultanus Cappadociæ toparchæ, & hic illi vicissim, infesto animo est insidiatus, donec odia in apertum eruperunt, & ab ipsis Imperatori sunt exposita. Qui quum vtrunque perditum cuperet, optabat, vt non tantùm

Nulla fides regni sociis, omnísq; potestas impatiens cõsortis erit: & fratrum principum cõcordia rara.

δουλίδος Ἄγαρ ἀπόγονοι κατακυριεύσουσι τῆς ἐλευθέρας ἡμῶν, ἀπολοῦσί τε καὶ ἀποκτενοῦσι τὸ σὸν ἅγιον ἔθνος, ὃ τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα τὸ σοῦ ἐπικέκληται ἅγιον ὄνομα; τοῦτο δὲ χρονίαν ὑπηρεσίαν ὑπομένει, καὶ τοὺς ὀνειδισμοὺς ὑφίσταται, καὶ τοὺς κονδυλισμοὺς τῶν ἐπιτρίπτων τούτων ἀλλογενῶν; εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ὀψέ ποτε, φιλάγαθε δέσποτα, τῶν ἐν πέδαις ἡ συνοχή· βοησάτω πρὸς σὲ καὶ νῦν τὸν φιλοικτον τὸ ἐκχεόμενον αἷμα τῶν σῶν οἰκετῶν, ὡς τὸ τοῦ Ἄβελ πρότερον. ἐπιλαβοῦ ὅπλου καὶ θυρεοῦ, καὶ ἀνάστηθι εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν, καὶ κραταιώσας ὃν αὐτὸς εὐδοκήσειας ἄνδρα, καὶ ἐφ' ὃν αἱρετίσῃ, ἀπόδος τοῖς πονηροῖς γείτοσιν ἡμῶν εἰς τὸ ἑπταπλάσιον, ὅσα ἐπονηρεύσαντο κατὰ τῆς κληρονομίας σου· καὶ πόλεις καὶ χώρας ἐπαναστώσας ἡμῖν ἐν ἀνδρείᾳ, ἃς ὑφείλοντο οἱ ἀλλόφυλοι, ὅρια στήσαις τοῖς ἐκ τοῦ σοῦ καλουμένοις ὀνόματος ἀνίσχοντος ἡλίου καὶ δυομένου πρώτας καὶ ὑστάτας αὐγάς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οὐκ ἀκαίρως, οὐδὲ μάτην ἐξετοξεύσαμεν, Θεῷ τι μικρὸν προσλαλήσαντες, καὶ κενώσαντες τῆς λύπης βραχὺ ἐξ ὑπεράντλου ταύτῃ ψυχῆς. οἱ δ' οὖν τοῦ Μασοὺτ τειχῆ δασάμενοι τὰ κεφαλαιώδη τῆς ἀρχῆς ὁρίσματα ἢ τὸ ἀτρεκὲς εἰπεῖν, τὰ τῶν Ῥωμαίων χοινίσματα, παῖδες παρὰ πατρὸς ἐς αὐτοὺς καταβάντα διαδεξάμενοι, ὀλίγα μὲν εἰρήνῃ καὶ τοῖς τῆς συγγενείας θεσμοῖς ἐπέθυσαν. τὰ δὲ πλεῖστα εἰς διαφορὰς οἰκείας ἀπεῖδον, καὶ προσέχον ταῖς διαστάσεσιν. αὐτίκα γὰρ ὁ τοῦ Ἰκονίου Σουλτὰν τῷ τῆς Καππαδοκίας τοπάρχῃ σκαιόν τι καὶ ἄγριον ἐπωφθάλμισε, καὶ οὗτος αὖ ἐκείνῳ βλέμμα ὀλέθριον ἔρριψε, καὶ ἦν κατ' ἀλλήλων πονηρὰ διαβούλια, οὐχ ὑπὸ σκότον καὶ κρύφα τελούμενα, ἀλλ' ἔκπυστα καὶ βασιλεῖ καὶ ἔκφορα ὑπ' αὐτῶν. ὁ δὲ ἐπαρώμενος ἀμφοῖν πανώλειαν, ἠγάπα μὴ μόνον

μέχρι

μέχρι τοῦ ἐριθεύειν ἀπονοεῖν ἀλλήλων καὶ ἀποσχίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὅπλα ἄραντας εἰς μοῖραν διαστῆναι ἀντίθετον, ἵν' ἄγων ἠρεμίαν αὐτὸς, τοῖς ἐκείνων ἐπιχαίρῃ κακοῖς, ὡς ὁμοῦ τε ἀλλοφύλων καὶ ἀσεβῶν· καὶ πέμπων λάθρα ἀγγέλους, θάτερον θατέρῳ ἐνῆγεν εἰς πόλεμον. ἐκ δὲ τοῦ προδήλου τῷ Ἰαγουπασάνῃ προσέκειτο, καὶ οἱ τοῦ ἀρετῆς συνεθίγγανεν οἷς ἐδωρεῖτο, μυσαττόμενος τὸν Σουλτὰν, ὡς ὑποκαθημένην ἀεὶ τὴν γνώμην ἔχοντα, καὶ ὕπουλον τὸ φρονεῖν καὶ παλίστροφον, καὶ μὴ μόνον δολοπλοκοῦντα τοῖς ἐκ τοῦ γένους ἐκείνου καὶ αἵματος ἀνήκεστα, ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίων ἀεὶ κατὰ λῃστείαν τὸ γειτονοῦν ἐκτρίβοντα. πεποιθὼς τοίνυν Ἰαγουπασάνης τῷ αὐτοκράτορι, ἐκφέρει κατὰ τοῦ Σουλτὰν πόλεμον, καὶ οὗτος αὖθις ἀντέξεισι κατ' αὐτοῦ, καὶ συρραγέντες πολλάκις ἐμάχοντο. ὀψὲ δὲ καὶ μετὰ αἵματα ἐξ ἑκατέρων ῥεύσαντα τῶν στρατῶν, πρὸς Ἰαγουπασάνην ἔβλεψε τὸ νικᾶν· καὶ πρὸς καιρὸν τὰ ὅπλα καταθέμενοι, ὁ μὲν ἐπέμενε κατὰ χώραν, ὁ δὲ Σουλτὰν τῷ βασιλεῖ προσέσιν, ἄρτι πρὸς τὴν πόλιν τὴν βασιλεύουσαν ἐκ τῶν δυσμικῶν ἐπανιόντι μερῶν· καὶ φιλοφρόνως προσδεχθεὶς καὶ ἐντίμως, οὐχ ἧττον ἐπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα διαχυθῆναι πεποίηκεν, εἴπερ αὐτὸς ἐπὶ τῷ τῆς ξενίας ἐνευφράνθη ἀπροσδεεῖ. οὐκ ἐλπίσι γὰρ μόνον χρηστοτέραις ὑπεσαίνετο Μανουὴλ, ὡς εὖ τὰ κατὰ τὴν ἕω διάθοιτο διὰ τῆς τοῦ Σουλτάνου παρουσίας, καὶ τοῦ κεχαρισμένου τῆς ξενίας, δυναμένου γοητεῦσαι φιλοχρήματον βάρβαρον ἀλλὰ καὶ δόξαν αὐτῷ τὸ συμβὰν τῆς βασιλείας ᾤετο. εἰσιὼν τοίνυν ἅμα τῷ Σουλτὰν εἰς τὴν Κωνσταντίνου, κηρύττει θρίαμβον· καὶ ἦν εὐπρεπὴς ὁ θρίαμβος, καλλίστοις καὶ τιμίοις πέπλοις παμφαίνων, ὃ τῷ τοῦ κόσμου πολυειδεῖ δαίδαλος.

inter ſeſe rixarentur & diuellerentur, ſed armis etiam certarent: vt ipſe otioſus illorum malis, quippe barbarorum & impiorum inſultaret: ac per legatos clam vtrunque contra alterum concitauit. apertè verò Iagupaſani donis miſſis opem tulit, Sultani odio, qui eſſet homo obſcuri ac doloſi ingenij: nec cognatis tantùm ſuis perniciem moliretur, ſed & Romanorum fines ſubinde latrociniis vexaret. Iagupaſanes igitur Imperatore fretus, Sultano bellum infert: ille viciſſim in aciem egreditur, crebræ pugnæ committuntur. Tandem poſt multas vtrinque cædes factas, penes Iagupaſanem victoria fuit. atque armis ad tempus poſitis, hic in ſua prouincia manſit. Sultanus verò Imperatorem recens ex Occidente reuerſum adiit: & humaniter ac honorificè exceptus, non minùs Manuelem exhilarauit, quàm ipſe benignitate hoſpitij eſt exhilaratus. Nam ſpem bonam habebat Manuel, ſe ob Sultani præſentiam non modò rebus Orientis conſulturum, & auaro barbaro hoſpitij liberalitate fucum eſſe facturum: ſed ex eo caſu gloriam quoque ſperabat. Conſtantinopolim igitur vnà cum illo ingreſſus, triumphum indicit. qui cum eleganter inſtructus, precioſis veſtibus & ornamentorum varietate colluceret, atque

Potentiſſimi principes, alios oppreſſos cupiunt, vt ex illorũ incommodis ſua capiant commoda.

Obſerua Manuelis artes, hoc ſeculo ſolertet inſtauratas.

Committit fratres inter ſe, & bella inter eos ſedulò fouet.

Frater fratrẽ debellat.

Manuel Sultanum, doloſi ingenij virum honorificè excipit: Ita alij aliis blandè inſidiantur. Sed oculos conijce in tragœdiæ cataſtrophen.

Manuelis triumphus tempeſtatib. impeditur, & meritò. Qui enim alios tot modis turbare cogitabat, placidè & magnificè ad ſuos accedere non debuit.

Imperator cum applausu & acclamationibus ciuium, adducto vnà Sultano, qui inter cæteros proceres festiuitatem illam celebriorē redderet, proditurus esset: Deus illius dici splendorem fecit irritum. Nam terræ motu multæ splendidissimæ ædes corruerunt: & aeris intemperies ac caligo, & alij quidam terrores, æstuantes hominum animos à triumphis in se conuertebant. Aiebant & sacræ ædis antistites (nec ipse Imperator aliter ea omina accipiebat) irasci Deū, neque velle vt homo impius eum triumphum intueretur, quem instrumenta sacratissima, & diuorum imagines ornarent, & Christi signum consecraret. Sic triumphus frustra est instructus, & ab ipso Imperatore ita neglectus, vt nec receptæ consuetudini satisfaceret.

Animi motus in Manuele vtcunque concussi, sed non euersi, quemadmodū oportuit. Mentes euertit ambitio, vt nunquam quod decet intueri & procurare valeant.

Sultanus verò non paruo tempore cum eo commoratus, spectaculis Circensibus est oblectatus. Tum Agarenus quidam, principiò præstigiator habitus, vt verò pòst declarauit, omnium mortalium miserrimus: sua sponte Hippodromi turri cōnscensa, sub qua carceres sunt, vnde emittuntur equi, suprà verò quatuor equi aurati stant, collis incuruis, obuersi sibi inuicem, alacritatis ad cursum pleni, se stadium transuolaturum iactat. Stabat igitur in turri, tanquam in carceribus, ampla

Negligit Manuel triumphum: Sultanum nō expellit, nec pacē sancit inter fratres dissidentes. Manet igitur in animo vlcus: ambitionis.

Appositus typus cogitationum Manuelis, qui altius quàm par fuit sese efferēs, cum imperij dignitate corruit, throno Turcis tandē relicto.

καὶ ἤμελλε βασιλεὺς διὰ τοῦ θριάμβου περιϊέναι πρὸς αὐτῶν τῶν ἀστῶν κροτούμενος, καὶ μέρος εἶναι τῆς τότε δορυφορίας τε καὶ λαμπρότητος, καὶ τὸν κυδροιοῦντα τὸν αὐτοκράτορα· καὶ Σουλτάνος αὐτὸς ἐπιπαρειὼν, Θεὸς δ' ἠκύρωσε τὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης λαμπρά. ἥ, τε γὰρ γῆ κλονηθεῖσα πολλὰς κατεβεβλήκει λαμπροτάτας οἰκήσεις, καὶ ὁ ἀὴρ ταραχώδης ἦν ἐπιεικῶς καὶ ἀνώμαλος, καὶ ἕτερ' ἄττα ἐπισυμβάντα δείματα, ἐκείνοις, οὐ θριάμβοις ἠνάγκαζε προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἐκύμαινε λογιζόμενον. ἔφασκον δὲ καὶ οἱ τοῦ θείου νεὼ, καὶ τοῦ βήματος ἔντροφοι, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς, οὐκ ἀγαθὰς κληδόνας δεχόμενος τὰ λεγόμενα, μηνίειν τὸ θεῖον καὶ μηδόλως προσκύψειν ἀνέχεσθαι εἰς θρίαμβον, μὴ θεοσεβείας ἄνδρα μετεσχηκότα, ὃν κοσμοῦσιν ἔπιπλα πανάγια, καὶ ἁγίων ἔκτυπα διειλήφασι, καὶ χαρακτὴρ καθαγιάζει Χριστοῦ. καὶ οὕτω μὲν εἰκαίως ὁ θρίαμβος ἐσχεδιάσθη, μηδαμῶς αὐτῷ προσεσχηκότος τοῦ αὐτοκράτορος, οὐδ' ἐς ὅσον τὸ ἔθος ἀφοσιώσασθαι. εἰς ἱκανὸν δὲ ὁ Σουλτάνος τῷ βασιλεῖ συνδιέτριψε χρόνον, καὶ ἵππων σταδιοδρόμων ἁμίλλαις τὸν ὀφθαλμὸν καθειστίακεν. ὅτε καί τις ἀνὴρ τῆς Ἄγαρ ἀπόγονος ὃς ἐδόκει μὲν θαυματοποιὸς τὰ πρῶτα, ὡς δ' ὕστερον ἔδειξε ταλάντατος ἀνθρώπων, καὶ αὐτοέντης ἄντικρυς, ἐπὶ τὸν κατὰ τὸ θέατρον πύργον ἀναλάμενος, οὗ κάτωθεν μὲν αἱ τῶν ἐπὶ σταδίου θεόντων ἀφετηρίαι εἰς ἀψῖδας παραλλήλοις κεχήνασιν, ἄνωθεν δ' ἵπποι χαλκήλατοι πεπήγασι τέσσαρες χρυσῷ ἠλειμμένοι, τοὺς αὐχένας ὑπόγυροι, ἀντιβλέποντες ἀλλήλοις, καὶ δρόμον καμπτῆρος πνέοντες, διαπτῆναι τὸ στάδιον ἐπηγγέλλετο. εἱστήκει δὲ ὡς ἐφ' ὕσπληγγος τοῦ πύργου, ἠμφιεσμένος ποδηρέστατον εὐρέα χιτῶνα.

λευκὸς

λευκός δὲ ἦν ὁ χιτών. λύγοι δὲ εἰς κύκλον περιαχθέντες, ἐποίουν κολπῶδες τὸ ὕφασμα. ἦν δὲ σκοπὸς τῷ Ἀγαρηνῷ, ὥσπερ ἱστίῳ ναῦς πτερωθῆναι τῷ πέπλῳ, ταῖς τούτου κοιλότησι τοῦ πνεύματος ἐμφωλεύοντος. πᾶς οὖν ἐπέστραπτο πρὸς αὐτὸν ὀφθαλμὸς, καὶ ἐμειδία τὸ θέατρον, καὶ πυκνὰ ἐνεκραύγαζον οἱ θεώμενοι· πέτασον, πέτασον. καὶ ἕως τίνος αἰωρεῖς Σαρακηνὲ τὰς ψυχὰς ἡμῶν, ταλαντεύων ἐκ τοῦ πύργου τὸν ἄνεμον; βασιλεὺς δὲ πέμψας, διεκώλυεν αὐτὸν τοῦ ὁρμήματος. θεατὴς δ' ὢν τῶν δρωμένων καὶ Σουλτάνος αὐτὸς, ἐπ' ἀμφιβόλῳ ἀποτελέσματι ἀνεκήκιέ τε καὶ ἐσεσήρει, μετέωρος ὢν τὴν γνώμην, καὶ δεδιὼς περὶ τῷ ὁμογενεῖ. ὁ δὲ περιχάσκων ἀέρα συχνὰ, καὶ τὸ πνεῦμα διακριβούμενος, τὰς τῶν θεατῶν ἐλπίδας ὑπέκλεπτε, καὶ πολλάκις διαίρας τὰς χεῖρας, καὶ σχηματίσας ταύτας ὡς πτέρυγας εἰς κίνησιν πτήσεως, ὑπεστείλατο, τὸ πνεῦμα μεταπεμπόμενος. ἐπεὶ δέ ποτε φορὸν παρεῖναι καὶ οὔριον δέδοκτο, διαπινάσσεται πτηνοῦ δίκην, ἀεροβατεῖν οἰηθείς· ἀλλ' ἦν οὐρανοδρόμος Ἰκάρου ἐλεεινότερος. καὶ ὡς σῶμα κεντροβαρὲς χαμαιρριφῆσι, οὐχ' ὡς κοῦφος ἱπτάμενος, καὶ τέλος δὲ καταπεσὼν, διέρρηξε τὴν ψυχὴν, γαστροκνημίδας καὶ χεῖρας καὶ ὅσα τοῦ σώματος ὀστώδη διαθρυβεὶς ἦν. τοίνυν ὁ ἐκπετασμὸς οὗτος εἰς μωκίαν καὶ γέλωτα τῶν μετὰ τοῦ Σουλτάνου Τούρκων τοῖς ἀστυπολίταις διαθρυλλούμενος, οὐδ' ἦν ἐπ' ἀγορᾶς ἀκαταγελάστως αὐτοῖς παριέναι, τῶν ἀργυροκόπων ἀγοραίων τὰ τῶν τραπεζῶν διαψοφούντων σιδήρια. ὡς δ' ἠνωτίζετο ταῦτα ὁ βασιλεὺς, διεχεῖτο μὲν ὡς εἰκὸς, τὸ στωμύλον καὶ φιλοπαίγμον τῶν ἐπὶ τῶν τριόδων εἰδώς. Σουλτάνῳ δὲ χαριζόμενος (κατὰ βραχὺ γὰρ τὰ τῆς βαρβάρου ψυχῆς ὑπεισερχόμενα ἔδακνε τὰ βωμολοχεύματα)

& promissa admodum veste candida indutus: quæ vinculis in orbem succincta, sinuosa efficiebatur. Putabat enim, se veluti velo nauem, ita laciniis illius aere expletis ad volatum instructum fore. Omnium igitur oculi in eum conuertuntur, rident spectatores, ac subinde clamant: *Volato, volato:* &, *Quàm diu nos suspensos tenes, Sarracene, & aerem ex turri libras?* Imperatore hominem ab eo conatu deterrēte, ipso verò Sultano inter spem & metū suspenso, ne quid populari suo accideret. Is verò aerem subinde captans, & ventum explorans, spectatorum spē eludebat, ac manibus sæpe, alarum instar, ad volatū expāsis & liberatis vt plus venti colligeret, quum is tandem aptus & secundus aspirare videretur, instar volucris sese agitat: & dum per aerem incedere nititur, Icaro miserabilius in cœlo volitat. Neque enim corporis grauitas humum tendentis alta cū tenere sinebat, donec prostratus expirauit, manibus, pedibus, & omnib. ossib. confractis. Is volatus cū risu & derisu Turcorū Sultani comitū, vulgi fabula erat: adeò, vt forū transire inderisi nō possent, fabris argentariis ferramenta mensarum concutientibus. Quo Imperator audito, ridebat scilicet, nō ignarus iocorū & salium turbæ triuialis: sed in Sultani gratiā (quem ista ludibria paulatim mordebant)

Mutato nomine, de vobis fabula narratur, miseri Græci.

Agarenus, nouus Icarus, stultitiæ suæ præmium reportat.

Nec enim homini alæ cōcessæ sunt ad volandū: & obliquè Dei sapientiam oppugnāt, qui naturæ belluam indicunt.

Stulti aeris sūt ludibrio: & nugæ seria ducunt in mala.

se illorum licentiam coercere simulabat.

Manuel imprudentia & ambitione obcæcatus Imperij opes perfidi, & auari Sultani oculis subiicit: vt tẽpore à Dei iustitia constituto Turcæ Græciã inuaderent.

6 Enimuero Clizasthlanes post mirabilem benignitatem, & multa splendidaque munera ex Imperatoriis thesauris exhausta, quibus obstupefactus dubitabat, vtrum tantundem sibi reliqui fecisset Imperator, lætus, atque opibus onustus, domum reuertitur. Manuel enim quum sciret, quemuis barbarum auarum esse, & Romanorum opulentiam ostentare vellet: quicquid Clizasthlani daturus erat, in splendidissimo quodam palatij conclaui ordine exposuit. Ea fuere moneta aurea atq; argẽtea, delicatæ vestes, argẽtea pocula, & Thericlea aurea, & tela subtilissima, aliáque ornamenta eximia, Romanis paratu facillima, sed rara apud Barbaros, & pleraque nunquam visa. Id igitur conclaue ingressus, Sultanum accersit, *Numquid ex eo thesauro donari sibi velit?* rogat. Respondente illo, *Id sibi fore acceptum, quod ipse dedisset:* rursus interrogat, *Si eã pecuniam in militem domesticũ & externum erogaret, nunquis hostium suum impetum sustinere posset?* Quum verò ille non sine admiratione dixisset, *Se, si tantum pecuniæ habuisset, iam olim hostes omnes subacturum fuisse:* Hæc, inquit, *omnia tibi dono, vt & munificentiam meam noris: & quantis opibus polleat is, qui vni tantum donat, coniicias.*

Opum vana ostentatio, cupiditatum malarum irritamentum.

Ambitionis & fraudis colloquium.

Nihil arduũ ambitioni, vt quidẽ somniat.

Et in pecuniæ aceruis neruos sapiẽtiæ & rerum exitus consistere humana prudentia opinatur.

ἐπλάττετο τὸν τὸ ἐκείνων ἐλευθερόστομον ἀναστέλλοντα.

6 Μετὰ δὲ τὴν ἀξιάγαστον φιλοφροσύνην δῶρα πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἐκ τῶν βασιλικῶν χρυσώνων ὁ Σουλτάνος ἀπαρυσάμενος, ἐφ' οἷς καὶ ἔκθαμβος ἐγεγόνει, καὶ διαπορούμενος ἦν, εἰ καὶ ἑτέρων τοσούτων καὶ τηλικούτων τὸ μέγεθος εὐπορεῖ βασιλεύς, χαίρων ἐπανέζευξεν ἔμφορτος. ὁ γὰρ αὐτοκράτωρ εἰδὼς μὲν, καὶ ὅτι βάρβαρος ἅπας χρημάτων ἥττηται, λαμπρυνόμενος δὲ μάλιστα, καὶ ἐκπλῆξαι θέλων τὸν Κλιτζασθλάνην ἐπὶ τοῖς πολυταλάντοις τῶν θησαυρῶν, οἷς ἡ βασιλεία Ῥωμαίων περιερρέετο, ἐν ἑνὶ τῶν κατὰ τὸ ἀρχεῖον λαμπροτάτων ἀνδρώνων ἑξῆς διατέθεικεν ὅσα τούτῳ παραχέας δῶρα ὑπέσχετο. ἦν δὲ ταῦτα, χρυσός τε καὶ ἄργυρος, κεκομμένος εἰς νόμισμα, καὶ τρυφῶσα ἐσθής, ἀργυρέα τε ἐκπώματα, καὶ θηρίκλεια χρύσεα, καὶ ὀθόναι τῶν ἐξ ὑπερφανοῦς ὑφῆς, ἄλλοι τε κόσμοι ἐξαίρετοι, Ῥωμαίοις μὲν καὶ πάνυ εὐπόριστοι, σπάνιοι δὲ παρὰ βαρβάροις αὐτοῖς, καὶ τὰ πολλὰ μηδὲ θεατοί. εἰσιὼν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν ἀνδρῶνα, καὶ τὸν Σουλτᾶνον ἐκεῖσε μεταπεμψάμενος, ἤρετο, εἰ δωρηθῆναί οἱ τοῦ παρόντος βούλοιτο θησαυροῦ; τοῦ δὲ εἰπόντος, ὡς αἱρεῖται ὅσοις αὐτὸν δωρήσηται βασιλεύς. αὖθις ἐπήγαγεν, εἴ τις τῶν ἀντιπάλων, αὐτοῦ ταῦτα κενωσαμένου εἰς ξενικὸν καὶ ἐνδαπὸν στράτευμα, ὑπενέγκοι ἂν ὅλως τὴν κατ' ἐκείνου τῶν Ῥωμαίων ὁρμήν; τοῦ δὲ ἀγαμένου καὶ εἰπόντος, ὡς εἰ δεσπόζων ἦν τοσούτων χρημάτων, εἶχεν ἂν πάλαι τὸ κύκλῳ πολέμιον εἰς ὑπήκοον αὐτῷ μεταθέμενος· φιλοτιμοῦμαί σε τοῖς πᾶσι, φησὶ βασιλεύς, ἵνα καὶ τοῦ μὲν εἰδείης φιλόδωρόν τε ἅμα καὶ μεγαλόδωρον, ἀλλὰ καὶ ὅσων ἐστὶ κύριος χρημάτων ὁ τοιούτοις καὶ τοσούτοις ἕνα δωρούμενος.

ὁ δὲ

ὁ δὲ ἥσθη τε καὶ ἐξέστη τῇ ἀπομαγδαλίᾳ τῶν χρημάτων, τυφλώττων πρὸς κέρδος, καὶ βασιλεῖ τὴν Σεβάστειαν καὶ τὴν ταύτης χώραν παραχρῆμα κατεπαγγέλλεται. ὁ Μανουὴλ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἀσμένως δεξάμενος, καὶ ἕτερα δώσειν ξυνέθετο χρήματα, εἰ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις πιστώσηται. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν τοῦ βαρβάρου προφθάνων ῥοπήν, καὶ ἕως ἔτι ὁ σίδηρος ἐν ἀκμῇ, ἐνεργῷ χρήσασθαι τούτῳ βουλόμενος, διεπεπράχει ὡς εἰρήκει μετὰ καιροῦ. στείλας γὰρ τὸν Γαβρᾶν Κωνσταντῖνον, ἐξέπεμψεν αὐτῷ φιλοτιμήματα ἄλλα τε συχνὰ καὶ παντοδαποὺς ὁπλισμούς. ὁ δὲ ἀπατεὼν ὤν, καὶ μηδ᾽ ὅλως ἀλήθειαν ἐγνωκὼς ποτέ, τῶν τε συνθηκῶν ἐπελάθετο, ἀπελθὼν εἰς Ἰκόνιον, καὶ τὴν Σεβάστειαν ἐκπορθήσας, καὶ τὰ ὑπ᾽ αὐτὴν χειρωσάμενος, γέγονε τῶν ὅλων αὐτὸς ἐγκρατής. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸν Δαδούνην τῆς οἰκείας ἀρχῆς παρέλυσεν, ἐκεῖνον μὲν δραπέτην καὶ πλανήτην εἰργάσατο· τῆς δὲ Καισαρείας αὐτὸς λαβόμενος, καὶ τὸν λοιπὸν μετήρχετο ξύμφυλον, τὸν Ἰαγουπασάνην φημί, νοσήσας κἀπὶ τῇ τούτου ἔρχοντα χώρᾳ, καὶ τὸν αὐτίκα διψῶν ἀνελεῖν. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς τὸ οἰκεῖον συγκροτῶν ἐν τῷ μέρει στρατόπεδον, καὶ ὡς πρὸς ἀνταγωνιστὴν ἤδη μείζονα περιβαλλόμενον δύναμιν παραταττόμενος, φθάνει θανάτῳ τὴν προθυμίαν διακοπείς. Δαδουνὴς δὲ ὡς εἰς ἐρήμην δυνάστου τὴν τῶν Ἀμασέων σατραπείαν παρεισιών, ἐκεῖθεν τε ἀποκρούεται, καὶ τῇ μεταπεμψαμένῃ τοῦτον τοῦ Ἰαγουπασάνη συνεύνῳ θανάτου αἴτιος γίνεται. οἱ γὰρ Ἀμασεῖς ἐπαναστάντες, αὐτήν τε ὡς λάθρα τῷ Δαδουνῇ μνηστεύουσαν τὴν ἀρχὴν ἠμύναντο τελευτῇ, καὶ Δαδούνην ἀδοξήσαντες ἄρχοντα, μακρὰν ἀπεώσαντο. ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ τοῦ Κλιτζασθλᾶν γεγόνασιν ἰσχυρότεροι, ἀλλ᾽ ἕως αὐτῶν

Is verò & lætatus, & obstupefactus, & pecuniæ cupiditate cæcus, se Imperatori Sebastiam cum suburbano agro redditurum pollicetur. Qua re Manuel cupidè accepta, se illi plus pecuniç daturum promisit. vbi verba ad rem contulisset, & vt barbari inconstantiam anteuerteret, & ferrum feruens adhuc suo arbitratu versaret: Gabram Constantinum cum multis aliis muneribus, & omnis generis armis ad eum misit. Sed homo fallax, & fidei seruandæ ignarus, vt Iconium rediit, fœderis oblitus, Sebastia vastata, & vicinia eius subacta, summam rerum ad se transtulit: & Dadune eiecto, Cęsareáque occupata, etiam reliquum popularem suum Iagupasanem euertere atque occidere cupiebat. Qui quum & ipse vicissim copias suas cogeret, séque vt contra aduersarium iam maiore potentia præditum instrueret, in ipso belli apparatu extinguitur. Dadunes verò, Amasiæ satrapiam vt possessore vacuam clàm ingressus, & rursus inde eiectus, Iagupasanis vxori, à qua accersitus erat, causa mortis extitit. Amaseni enim eam, vt Imperium Daduni clàm conciliaturam, per seditionem occiderunt: & Dadunem, quem principem auersabantur, longè eięcerunt. Sed Clizasthlanis opibus resistere non potuerunt, quin,

Fraudulétus homo mul a pollicetur, nihil præstat.

Ambitio, quò occulatior, eò cæcior apparet.

Laruam deponit perfidus.

Dadunem & Iagupasanem profligat.

Iagupasanes belli initio moritur.

Dadunes tragedias sibi & aliis excitat.

Quarum catastrophe luctuosa.

Clizasthlanes, vt potentior, floret ad tempus:

vt iam Cappadociam tenebat, sic deinde Amasiã quoque occuparet, homo prosperæ fortunæ flatu in rebus celeriter conficiendis vtens: quamuis corpore parum integro, & pluribus præcipuis membris mutilato. Nam & articuli manuum elisi erant, & pedes claudicabant: & cætera sic affectus erat, vt plerunque curru veheretur. Quibus de causis Andronicus, homo dicacissimus, & cauillandi vel animi vel corporis vitia peritissimus, Cuzasthlanem illum appellabat. Quamuis autem tali corpore à natura deformatus: tamen magnũ adeptus Imperium, tantisque munitus copiis, ocio spreto, quippe turbulento & insatiabili præditus ingenio: Romanos vbi poterat, non indicto bello, nulla de causa violato fœdere, sed tantùm quia ita libitum erat, vexabat atque oppugnabat. Nec ipsa Melitina abstinuit: sed facultate illius euertendæ perspecta, quum nullam ab Amera iniuriam accepisset, causam impudenter commentus, illum quoque, nihil eandem religionem veritus, regno expulit. Deinde fratrem quoque suũ fraude circumuentum, in exilium egit. Exules omnes ad Imperatorem se contulere. Atque hæc posterius acciderunt. Sed tum aucta

Animi prõptitudine corporis tarditatem & imbecillitatem compensans.

Ideóque Andronici cauillis impetitus. Dicacitas illa verò in Andronici caput recidit tandem.

Cuzasthlanis iniuriæ.

Manuel in alios iniurius Sultani impetus perferre cogitur.

Ita mundi iudex eiusmodi flagellis vtitur ad compescendam aliorũ principum lasciuiam.

φανεὶς δυνατώτερος, ὡς εἶχε πρώην Καππαδοκίαν, οὕτω καὶ Ἀμάσειαν εἴληφεν ὕστερον, ὀξείᾳ καὶ ἐπιτυχεῖ τύχῃ πρὸς τὰ πράγματα χρώμενος, ἄνθρωπος οὐκ εὐφυὴς τὴν διαρτίαν τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐκπεπηρωμένος ἐν οὐκ ὀλίγοις τῶν καιρίων μελῶν. αὐτίκα γὰρ αἱ χεῖρες τούτῳ ἐξήρθρωντο, καὶ τὼ πόδε ὑποσκάζοντε ἤσαν, καὶ τὰ πολλὰ ἐφ' ἁρμαμάξης τὴν πορείαν πεποίητο. ὅθεν καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν κατ' αὐτοῦ σκωμμάτων ἐξ αὐτοῦ δὴ Ἀνδρόνικος ἐσέπειτα πορειζόμενος, Κουτζαθλάνην τοῦτον ὠνόμαζε, φιλολοίδορος ὢν εἴπερ τις ἄλλος, καὶ καθάψασθαι ἀνθρώπων δεινότατος, καὶ λόγοις κερκώπων ἁπαλοῖς τοῖς οὐ καλῶς πεπραγμένοις τῶν ἔργων, ἢ τοῖς ἀηδῶς τοῦ σώματος ἔχουσι μῶμον προστρίψασθαι ἱκανώτατος. ὁ μὲν οὖν ὁποῖος ἂν ᾖ ἦν τὴν πλάσιν τοῦ σώματος, εἶχε δ' ὡς αὐτὸς οἶμαι ἡ πλάστρια φύσις ἐπαλαμήσατο, μεγάλην ἀρχὴν εἰληχὼς, καὶ τοσαύτας δυνάμεις περιβαλλόμενος, οὐχ εἵλετο ἐντεῦθεν βίοτον ἤρεμον, ἀλλὰ φύσει ταραχώδης ὢν καὶ ἀκόρεστος, ὥσπερ τις κόλπος θαλάττιος, Ῥωμαίοις μὲν, ἐν οἷς εἶχε λυπεῖν ἀκηρυκτὶ, διεφέρετο, καὶ ἀνέγκλητον πολλάκις ἐπῆγε τὸν πόλεμον, σὺν οὐδενὶ λόγῳ θεσμὰ παρατρέχων, καὶ συγχέων μὲν σπονδὰς, τῇ οἰκείᾳ δ' ἐφέσει ταλαντεύων τὸ πραχθησόμενον. οὐδ' αὐτῆς οὖν ἐπέσχετο τῆς Μελιτινῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν ταύτης ἔχων καθελεῖν Ἀμηρᾶν, μηδὲ τὸ τῆς θρησκείας ταυτὸν ὑπειδόμενος, ἢ τὸ μηδὲν ἔχειν ἐπεγκαλεῖν ἀλγεινὸν τῷ ἀνθρώπῳ, αὐτὸς ἀνεπικαλύπτως αἰτίαν πλασάμενος καὶ γραψάμενος, ἐκεῖθεν αὐτὸν ἐξήλασεν. ἔπειτα δὲ καὶ τὸν οἰκεῖον ὑφέρπων κασίγνητον, μετανάστην κἀκεῖνον ἔθετο. οἱ δὲ φυγάδες πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἵκοντο. καὶ ταῦτα μὲν συμβέβηκεν ὕστερον. τότε δ' πολυδύναμος γεγονὼς,

νῶς, τὸ πρὸς τὸν βασιλέα αἰδήμον ἀπεξύσατο, καὶ τὴν αὐτὸς θεραπείαν προσῆγε, ταῖς τῶν πραγμάτων δυσκολίαις ἀγχόμενος, ταύτην ἐζήτει τό οἱ παρέχειν τὸν αὐτοκράτορα, βαρβαρικῶς μεταλλοιούμενος τοῦ καιροῦ, καὶ δεῖσαν ὑπὲρ τὸ δέον ὑποστελλόμενος, καὶ πτερὸν αὖθις ἐλαφριζόμενος ἐπιπετέστερον, ὅτε τῇ ἑτέρᾳ πλάστιγγι ῥοπὴν ἡ τύχη παρείχετο, τοῖς παλιντρόφοις βραβεύουσα πράγμασι· παντάπασι δ' ὑποκρινόμενος πάτταλος ἐξομαλίζων τὴν τὸν βασιλέα, καὶ θεραπεύων ἐνιαχοῦ, οὐ μὴν ὑπ' ἐκείνου θρησκομούμενος διεδείκνυτο, καὶ δόξαν ἀπονέμων πατρὸς, υἱοθεσίας τιμὴν ἐλάμβανε· καὶ ἦν τὰ παρ' ἀλλήλων χαραττόμενα γράμματα, πατέρα βασιλέα, καὶ Σουλτάνον υἱὸν καταγγέλλοντα. πλὴν οὐδ' οὕτως ἐς φιλίαν ἀκραιφνῆ συνηρμόζοντο, ἢ γοῦν τὰς σπονδὰς οὐ ξυνέχεον. ὅθεν ὁ μὲν κατὰ χειμάρρουν πληθύοντα, ἢ κατὰ πολλὰ ἐδηδοκότα φάρμακα δράκοντα κατέκλυζέ τε καὶ παρέσυρε τὸ προστυχὸν, καὶ συχνὰ τῶν ἡμετέρων πολιχνίων κατέχασκε, τὸν τῆς κακίας ἀποπτύων ἰόν. ὁ δὲ βασιλεὺς περιφράγμου τούτῳ τὰς διεξόδους, καὶ εἰς ἀνάρρουν τὸ ῥεῦμα ὑπανεστοίβαζε θελγητρίῳ ἀρραγεῖ στρατοπέδῳ ἢ ὁλκῇ χρυσίου ἐφ' ὁλκοῦ κατεκοίμιζε πρὸς εἰρήνην τὸ τούτου βλέφαρον, καὶ ἦν τέως εἰς λῃστείαν ἐπηγρίαινε λαφυρίαν καὶ τὸν ὁλκὸν ὃν ἐπεσύρετο τοῦ στρατεύματος καταπιάζων ἐπεραΐνεν. ἐνίοτε δὲ τοὺς ὡς πλεῖστα πλατέα διεκκεχυμένους τοῖς Ῥωμαϊκοῖς χωρίσμασι Τούρκους ἀναστέλλων, τοῖς περὶ τὴν πεντάπολιν ἐπιτίθεται, καὶ στομάτων ἀνθρωπίνων καὶ ζώων πολλῶν γενόμενος ἐγκρατὴς, μηδ' εἰς χεῖρας δεξαμένων αὐτὸν τῶν Περσῶν, τροπαιοφόρος ἐπανέζευξεν. ὁπηνίκα καὶ Σολυμᾶς ὁ τῶν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ τὰ μέ-

potentia, verecundiam Imperatoris deposuit: & qua obseruantia eum, temporibus adductus, coluerat, eandem ab Imperatore postulabat, barbarica planè inconstantia. Nam vt necessitate vrgente, vltra decorum se demiserat: ita rebus secundis insolescebat, animo vnà cum fortuna mutato. Tamen aliquando Imperatorem venerabatur: & quum belluam potius ageret quàm filium, patris illi honorem tribuebat, & filij adoptiui cognomentum ferebat. In literis quidem pater Imperator, & Sultanus filius scribebantur. Nec tamen hæ appellationes sinceram inter eos amicitiam conciliabant, aut pacta & conuenta stabiliebant. Nam ille instar exundantis torrentis, aut draconis veneno turgentis, obuia quæque inficiebat & abripiebat, multáque nostra oppida deuorabat, improbitatis suæ virus expuendo. Imperator verò vias illi aliàs inuictis exercitibus, aliàs auro obstruebat, & incitatam hominis cupiditatem ad pacem flectebat. Aliquando etiam Turcos in Romanorum fines effusos repressurus, Pentapolitanos inuadit: ac Persis nec ad manus venire ausis, multis captiuis, multis pecoribus abductis, triumphans vrbem ingreditur. Eo tempore Solymas procerũ Sultani

Prosperi successus impiorũ animos, rebus aduersis afflictos, efferant.

Nec eos sincerè agere sinunt: immo quo feruentiore affectu videntur, alii alios amplecti, eò sunt formidabiliores.

Et tandem larua deposita venenum quod in corde latebat apertè vomunt.

Manuelis artes vt Sultani rabiem coerceret.

Artibus Martem adiũgit, Græcorũ more, qui vulpinam leoninæ adsuunt.

Sultanus in eadem astutiæ schola educatus certiſſat cum Cresense.

princeps, homo callidus & diſertus, apud Imperatorem multa pro domino ſuo verba fecit, vt Turcos illa contra Sultani voluntatem feciſſe oſtenderet, blanditiis verborum vſus, quæ cum factis non congruebant. Etſi autem apertè mentiebatur, tamen

Et callidorũ hominũ mores explicat.

quia Imperatorem, vt barbarorum mos eſt, immodicis laudibus efferebat, oratione ad impoſturam compoſita, & equos curſores in ſuis ſtabulis educatos offerebat: nihil incommodi paſſus eſt. Accepit equos Im-

Manuel autẽ, magiſter artis, eludit barbarum.

perator, & Solymam, eius æquitate & ſubmiſſione approbata (quanquam ea benignitas non ab hominis ingenio proficiſcebatur, ſed

In principũ artes.

temporum erat) ad Sultanum ablegauit, vt ea exponeret, quæ non ignorabat: & leuitatem illi, perfidiam atque iniquitatem obiiceret. Neque verò ille quieturus

Sultanus verò abiecta vulpina leoninã induit.

erat, aut cladem illatam vel ad exiguum tempus inultam paſſurus. Latrociniis igitur de more vtebatur: & delectis cohortibus miſſis, Lao-

Laodiceam vaſtat.

dicea Phrygię, quę tum non, vti nunc cernitur, mœnibus adornata, ſed inſtar pagorum ad radices collium ſparſim extructa erat, ingentem

Prædam ingentem abigit.

prædam pecudum & hominum abegit: multos etiam occidit, atque inter alios

Multos interficit, inter alios Solomoné pontificem.

pontificem Solomonem, caſtratum illum quidem, ſed gratioſum hominem, & Deo virtute propinquum. Dicebat autem per ludibriũ

γιστα δυναμένων κορυφαιότατος, τῷ βασιλεῖ ἐποφθείς, πολλὰ μὲν ὑπερηγόρει τοῦ Σουλτάνου, ἀποτρέπων τῆς ἐκείνου γνώμης τὰ παρὰ τῶν Τούρκων πραττόμενα, καὶ σοφιστικῶς οἷς διεξῄει καταχαριζόμενος, ἀσύμφωνα δ' ὅμως τοῖς πράγμασι φθεγγόμενος, ἡλίσκετο ψευδολογίας ἐγκλήματι· πλὴν οὐδ' οὕτω τι πρὸς βασιλέως πέπονθεν ἄχαρι Σολυμᾶς. θεραπεύων δὲ καὶ ὑπὲρ τὸ ἀληθές, ὡς ἔθος τοῖς βαρβάροις, τὸν ἄνακτα, καὶ τὰ ἐς ἀπάτην τεχναζόμενος, ἵπποις αὐτὸν ὠκύποσιν ἐκολάκευσεν, οὓς τὸ ἐκείνου ἐσίτευσεν ἱπποστάσιον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς ἵππους δεξάμενος, καὶ Σολυμᾶν τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ὑποταγῆς ἀποδεξάμενος, εἰ καὶ μὴ τῆς ἐκείνου γνώμης ἴδιον ἦν, τοῦ δὲ καιροῦ ὑπῆρχε δῶρον τὸ φιλοφρόνημα, πρὸς τὸν Σουλτάνον ἀπέστειλεν ἐξηγησόμενον ἐκείνῳ, ἃ οὐκ ἦν ἀγνοῶν, καὶ ἐς αὐτὸ τὸ τοῦ τρόπου ἀποσκώψοντα τὸ παλίμβολον, τὸ ἄπιστόν τε καὶ τὸ κακόηθες, κἂν οὐκ ἦν αὐτὸν ἠρεμήσειν ἐπὶ τούτοις, ἢ γοῦν καθυπερθέσθαι καὶ πρὸς βραχὺ Ῥωμαίοις τὴν ἀντιπάθειαν. ἐκλόπευε γοῦν ταῖς συνήθεσι λῃστείαις χρώμενος. στείλας δὲ καὶ φάλαγγας ἐπιλέκτους, τὴν κατὰ Φρυγίαν ἐκπορθεῖ Λαοδίκειαν, οὐκέτι οὖσαν συνοικουμένην ὡς νῦν ἑώραται, οὐδ' εὐερκέσι φραγνυμένην τείχεσι, κατὰ δὲ κώμας ἐκκεχυμένην περὶ τὰς ὑπωρείας τῶν ἐκεῖσε βουνῶν. ἤλασε δ' ἐκεῖθεν βαρεῖαν λείαν ἀνθρώπων, καὶ ζώων πολλῶν πλῆθος οὐ σταθμητόν· οὐ μετρίους δὲ καὶ κατέκτανεν, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀρχιερέα Σολομῶντα, ἐκτομίαν μὲν ἄνθρωπον, χαρίεντα δ' ἄλλως τὸ ἦθος, καὶ Θεῷ δι' ἀρετῆς προσεγγίζοντα. εἰρωνευόμενος δ' ἔφασκε πρὸς τοὺς οἰκείους

κείοις, ὡς ὅσῳ ἂν μείζω δράσειε τοὺς Ῥω-
μαίους δεινὰ, τοσούτῳ μείζω παρὰ βασι-
λέως ἀγαθὰ πείσεται. ᾧ γὰρ πάρεστι, φη-
σὶ, τὸ κρατεῖν, τούτῳ καὶ αἱ δωρεαὶ φιλοῦ-
σιν ἐπιξενίζεσθαι, ἵνα μὴ πλεῖον ᾖ τὸ νικᾶν.
ἐπειδὴ καὶ τὰ φλεγμαίνοντα τῶν σωμάτων
τὰς νοσοκομίας ἐπισπῶνται πλείονας, ἵνα
ἀντισπῶνται καὶ στῶσιν τὰ πρόσω νεμόμε-
να. οὐδ᾽ ὁ Μανουὴλ μέντοι τούτοις ἡσυ-
χίαν ἠσπάσατο, ἀλλὰ πρῶτα μὲν διὰ
τοῦ Τζικανδύλα Βασιλείου, εἶτα καὶ διὰ
τοῦ Ἀγγέλου Μιχαὴλ τοῖς Τούρκοις ἐπέθε-
το, ὅσοι πολυθρέμμονες ὄντες ἀναδιφῶσι
πόας τὰς λειμωνίτιδας· καὶ τούτων ἕνεκα
τῶν οἰκείων ἠθῶν ἀπανιστάμενοι, πανταχῆ
τὰ Ῥωμαίων ἐπεισίασιν ὅρια. οὗτοι γὰρ ἐς
λόχους τὸ τῶν στρατοπέδων συντάξαντες
εὔζωνον, καὶ μεθ᾽ ἑαυτῶν παραλαβόντες,
ἐξήεσαν. ἄμεινον δὲ τὴν νύκτα κρίνοντες
εἰς τὴν τῶν ἐναντίων ἐπίθεσιν, σύνθημα
δεδώκασι τῷ στρατῷ ἐν τῷ κατὰ σκότον
συμπλέκεσθαι τοῖς Τούρκοις, ἀναφωνεῖν
Σίδηρος, ὡς εἴη αὐτοῖς οὕτως ἀντιπαρέ-
χεσθαι μὲν τὸ ὁμόφυλον ὡς ὁμόφωνον, τὸ
δὲ σιγῇ ἐπιὸν καίνοιεν ὡς ἀλλόγλωσσον.
καὶ τοῦτο δι᾽ ὅλης τῆς συμπλοκῆς ἐπιφωνού-
μενον, διέστελλε τὰ γένη, καὶ τὸ τοῦ Δαβὶδ,
ὡς σίδηρος τὰς τῶν Περσῶν ψυχὰς διήρ-
χετο. μετὰ δὲ πολὺν ὀψέ ποτε φόνον οἱ Τούρ-
κοι συνιέντες ὃ βούλεται τὸ ἀνὰ στόμα
Ῥωμαίοις κείμενον, ξυνῳδὰ καὶ αὐτοὶ
ἐφθέγγοντο, ἕως τῆς νυκτὸς διαγενομένης, ἀπ᾽
ἀλλήλων διέστησαν τὰ στρατεύματα. πολ-
λαὶ μὲν οὖν ἐκδρομαὶ τοτηνικαῦτα και-
ροῦ τῷ βασιλεῖ τούτῳ κατὰ τῶν Τούρκων ἐ-
γένοντο, καὶ παρὰ τούτων αὖθις Ῥωμαίοις
ἐπιξυνέστησαν. παρῆκα δὲ τούτων, ὅσαι
σὺν τῷ μὴ ἀξιαφήγητόν τι κεκτῆσθαι καὶ
κόρον τοῖς φιληκόοις ἐμποιήσειν ἤμελλον,

Sultanus ad ſuos, quò pluri-
bus malis Romanos affice-
ret, eò maiora ſibi beneficia
ab Imperatore expectanda
eſſe. Nam penes quem vic-
ctoria ſit, ad eum quoq; mu
nera confluere ſolere, ne la-
tius vagetur victoria. quem-
admodum morbi periculoſi
diligentiùs curentur, ne ſer-
pãt. Nec interea quieuit Ma-
nuel, ſed primùm per Baſili-
lium Zicandlam, deinde per
Michaelem Angelum, Tur-
cos eos inuaſit, qui ob gre-
gum & armentorum copiam
loca herbida & campeſtria
conſectantur: eáque de cau-
ſa ſuis relictis ſedibus, Ro-
manorum fines cum omni
familia occupant. Hi enim
expedita copiarum parte in
cohortes deſcripta, ſecum-
que adducta, noctu aduerſa-
rios rectius inuadi poſſe rati,
hanc exercitui teſſeram in
nocturno illo conflictu de-
derunt, vt exclamarent *Fer-
rum*, vt ſuos ea voce agnita
inuiolatos præterirent: eos
verò qui taciti accederent,
occiderent, ut peregrinos.
Ea acclamatio totius pugnæ
tempore gentes diſtinxit: &
vt Dauid ait, ferri inſtar in
Perſarum animos penetra-
uit. Sed Turci poſt multam
tandem cædem, teſſera illa
intellecta, eandem vocem
& ipſi vſurparunt, donec e-
lapſa nocte dirẽpti ſunt ex-
ercitus. Sunt & aliæ multæ
Manuelis contra Turcas, &
Turcarũ cõtra Romanos ex-
curſiões factæ: quas pleraſq;,
quòd nihil memorabile in iis
actũ eſt, prætermiſi: *ne crebra*

Hominis proſperis ſucceſſibus elati, ingeniũ.

Baſilius Zicãdla & Michael Angelus Turcos perſequũtur. Quicquid delirant principes, plectũtur populi.

Specialis quędam teſſera, in nocturno prælio neceſſaria eſt.

Stratagematis effectus.

Et eluſio.

Aliæ excurſiones prætermiſſæ, ne leuium repetitio pareret faſtidium.

similium rerum repetitio, sine vlla gratia nouitatis, fastidium pareret lectoribus.

οἷα τὰ πολλὰ εἰς ταυτὰ τὴν ἱστορίαν ἐπαναστρέφουσαι, καὶ μηδέν τι παρεξηλλαχὸς εἰς τὴν διήγησιν ἔχουσαι.

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

***

LIBER QVARTVS IMPERII MANVELIS COMNENI.

BREVIARIVM.

1 *Manuel affinem Stephanum, Hunnorum regis fratrem frustra Pannoniæ regẽ facere conatur: nam Stephanus ab Hunnis veneno tollitur, quibus Manuel bellum indicit.*

2 *Andronicus semel & iterum, mirandis artibus, vinculis elapsus tãdem Manueli patrueli reconciliatur.*

3 *Michaelis Branæ ingenuitas. Manuelis Pannonica expeditio, & Zeugmini oppidi recuperatio, in qua variæ belli facies.*

4 *Deses Seruiæ despota cogitur ad obsequiũ. Alexius Hungarus, Mariæ Manuelis ex Alemanna filiæ maritus, imperio destinatur, Andronico refragante, qui cum Toruse Armenio infeliciter bellum gerit.*

5 *Andronicus ob illicitos cum Philippa Imperatricis sorore & Theodora Balduini vidua amores Manueli exosus, varia agitatus fortuna, cum tribus liberis & Theodora ad Sultanum Chaldæum confugit.*

6 *Manuel, princeps sollicitus & suspicax Alexium Protostratorem virum innocentem ad cucullum induendum adigit. Vnde Manueli in Alexiũ malus animus.*

7 *Aron, Scelerus, Sicidites, insignes nebulones, ob magiam, perfidiam & calumnias excæcati: & Aroni postea Isaaci Angeli iussu lingua exacta Manuel cum magna omnium gratia & laude noua castra in Asia condit.*

1 Tragœdiæ Hunnicę descriptio, cuius Manuel & Stephanus, suo opprobrio & malo, præcipui actores. Qui enim turbare alios studẽt, sibiipsis accersunt periculum.

PRiusquam autem ad res Pãnonicas redeam, perspicuitatis gratia quædam præmittenda sunt. Hunnorum princeps Iazas duos fratres habuit, Stephanum & Bladisthlabum: totidemque filios, Stephanum & Belam. Stephanus euitatis insidiis quæ à fratre

ΕΠάνειμι δ' αὖθις ἐπὶ τὰ παιονικὰ, σαφηνείας δ' ἕνεκα τοῦ ἱστορεῖν προαναβαλοῦμαι ταυτί. τῷ τότε ἄρχοντι τῶν Οὔννων ἰατζᾷ δύω ἦσαν ὁμαίμονες, Στέφανος, καὶ Βλαδίσθλαβος, καὶ παῖδες Στέφανος καὶ Βελᾶς. τῶν ἀδελ-

φῶν ζήνιον ὁ Στέφανος τὰς ὁμογνίους ἐκ-
φυγὼν χεῖρας κατ' αὐτοῦ φονώσας, τὴν
Κωνσταντίνου κατείλαβε, καὶ προσδεχθεὶς
ἀσπασίως παρὰ αὐτοκράτορι Μανουήλ, ἄλ-
λης τε φιλοφροσύνης ὡς πλείστης ηὐμοί-
ρησεν, ἀλλὰ δὴ καὶ Μαρίαν ἔγημε τὴν
τούτου ἀνεψιάν, ἣν ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐφύ-
τευσεν Ἰσαάκιος. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ ὁ τῶν
ἀδελφῶν τρίτος Βλαδίσθλαβος κατ'
ἴχνια βαίνων τῷ Στεφάνῳ, τῷ Μανουὴλ
προσεχώρησεν, οὐ τοσοῦτον Ἰατζᾶ κατα-
γνοὺς ὡς μὴ φιλούμενος ὅσον εἰκός, ἢ ἐξ
ἐκείνου ἐπιβουλὴν πτοηθεὶς, ὅσον τῇ τοῦ ἀ-
δελφοῦ Στεφάνου φήμῃ γαργαλισθεὶς, καὶ πρὸς
αὐτὸν τὴν πορείαν τεινάμενος. τοίγαρτοι
οὐδ' αὐτὸς ἐξέπεσε τῶν ἐλπίδων, οὐκ ἀνα-
ξίως τοῦ γένους τῷ βασιλεῖ προσειλη-
πται. ἀλλὰ πάντα οἱ ἀπηλαυτήκει κατὰ σκο-
πόν, καὶ γυναῖκα δὲ ἣν ἠβούλετο ἀγαγέσθαι,
καὶ ταύτην ἐκ βασιλείου ἔγημεν ἂν αἵμα-
τος· ἀλλὰ γάμου μὲν ἀπείχετο, ἵνα μὴ
τῆς ἐς πατρίδα λαθόμενος ἐπανόδου, τὰ
οἴκοι διατεθεροῖ, τοῖς λωτοῖς τῆς γυναικὸς
προσπλεκόμενος. ἀλλ' οἷα τὰ ἐπὶ τούτοις;
τελευτᾷ ὁ τῶν Οὔννων ῥὴξ Ἰατζᾶς, καὶ ὁ
θάνατος ἥμερος, τῆς φύσεως οὗ ἐνέτεινε
βάρβιτον ὑποχαλασάσης τῆς ἁρμονίας, καὶ
διαλυσάσης πρὸς ἃ καὶ ἐξ ἂν συνετέθει-
το. ἡ δ' ἀρχὴ ἐπὶ τὸν ἐκείνου διαβαίνει
παῖδα τὸν Στέφανον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς ἐκ
ῥίζης αὐτομοίου φυέν, τι κάλλιστον τὸ γεγονὸς
ἡγησάμενος, καὶ κατὰ νοῦν ἀναπολήσας,
ὡς εἰ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἀνεψιᾶς γαμβρὸν Στέ-
φανον, ὡς δῆθεν εἰς ἀρχὴν δικαιούμενον,
ἡ τῶν Οὔννων μεταβαίη σατράπευσις, σχοίη
ἂν τὰ πρῶτα κλέος αὐτός, ἔπειτα ἡ βα-
σιλεία Ῥωμαίων μέρος ἴσος ἐκεῖθεν
δασμοῦ. ἐκ τοῦ ἀναντιρρήτου δ' οὖν ἀσφα-
λῆ τὴν τοῦ Ζευγμίνου καὶ τοῦ Φραγγοχωρίου κατάσχεσιν, συντείνει τὸ πρό-
θυμον πρὸς τὴν τῶν σκοπουμένων ἐκπλήρωσιν· καὶ εἶχεν εὐθὺς τοὺς μὲν

à fratre ſibi parabantur, Conſtantinopolim profe-
ctus, & à Manuele impe-
ratore humaniter ſuſceptus,
præter alia plurima bene-
ficia, etiam Mariam, vxo-
rem accepit, Imperatoris
neptem, Iſaacio Sebaſtocra-
tore natam. Paulo pòſt alter
quoque frater Bladiſthlabus
Stephanum imitatus, ad Ma-
nuelem ſe contulit, non tam
quòd à fratre minus quàm
par eſſet amaretur, aut inſi-
dias timeret: quàm fama re-
rum ſecundarum fratris Ste-
phani impulſus. Neque ve-
rò ſpe ſua fruſtratus eſt, aut
aliter ab Imperatore ſuſcep-
tus, quàm genus eius dece-
bat, ſed omnia ex ſententia
cōfecit. Ac vxorē quam vel-
let, vel ex Imperatoria ſtir-
pe, ducere ei licuiſſet. Verū
coniugio abſtinuit, ne illius
blanditiis irretitus, neglecto
reditu in patriam, rebus ſuis
minus conſuleret. Sed quid
fit? Hunnorū regi Iazæ pla-
cida morte defuncto, Ste-
phanus filius in principatu
ſuccedit. At Imperator eo
caſu delectatus, initáque ra-
tione, ſi Hunnorū ſatrapia
ad Stephanum affinē ſuum,
cui iure deberetur, tranſiret,
primùm id ſibi gloriæ fore,
deinde Romano imperio
forſitan aliquid tributi ac-
ceſſurum: Zeugmino certè
& Francochorio citra con-
trouerſiam potiturum, rei
conficiendæ intendit ani-
mum. Legati ſtatim ad Hū-

Placida & læta protaſis nēpe Stephani & Mariæ coniugium.

Bladiſthlabi iucunda receptio.

Proſperitas ſupra ſpem.

Ad epitaſin progreſſus, coniugij nēpe abſtinentia, & patriæ amor.

Item regis patris exceſſus.

Epitaſis, in qua perſonarum & cogitationum varij cōflictus. Manuel affinis ſui ſuaq; cōmoda ſpectat.

Stephano ſceptra ſomniās.

nos mittuntur, qui cum eis de regno ad Stephanũ transferendo agerent: paulo pòst ipse Sardicam venit. Hunni verò ad primum auditum à Stephano abhorruerunt, & nomen eius ægrè tulerunt: cum se cũ ob alia repudiare asserentes, tum quòd Romanam vxorem duxisset. Minimè enim è re sua esse, virum admittere, Romanorum Imperatori affinitate iunctum. Vereri se, ne Hũni suo regi, rex verò imperatori Romanorum pareret. His de causis nec Stephano illuc profecto studuerũt: & legatos Imperatoris, rebus infectis, dimiserunt. Vnde Stephano maioribus viribus opitulandũ ratus, Sardica ad Istri ripas, Branizobã & Belligradum, proficiscitur, & nepotem Alexium Contostephanum cum copiis adiungit Stephano. Qui cum Chramum tenuissent, pro virili egerunt ea quæ ad regnum obtinendum pertinebant. Quamuis autem Pannonum proceres & largitionibus ac adulationibus corrumperent, & maximis pollicitationibus inflarent: nihil tamen proficiebant, nisi vt Hũni Bladisthlabo, Stephani fratri, principatum deferrẽt. Quo paulo pòst defuncto, rursus ad Iazæ filium Stephanũ Hunni inclinarunt. Quod factũ neque Imperator æquo animo tulit: & eo adiuuante, Iazæ frater Stephanus nihil non agebat, si quo modo regno potiretur. Ea de causa multis

Legati munus sibi commissum implentes.

Hunni, Græcam respuẽtes reginam, & quibus Manuelis affinitas esset suspecta.

Odium illud gẽtis primus ad cruentam catastrophẽ gradus.

Alter, in Manuele. bello rẽ perficiẽdi animus.

Tertius, variæ artes inter aulicos vsitatę, vt Stephanus sceptrũ possideret.

Quartus, Hũnorum in abiiciendo Stephano constantia.

Quintus Manuelis ingẽtis animi viri & cædere nescij conatus.

πρέσβεις ἡ τῶν Οὔννων χώρα, οἵτινες αὐτοῖς καταστάντες, ἔμελλον ξυνδιαθέσθαι Στεφάνῳ τὸν τῆς ἀρχῆς στέφανον, μετὰ βραχὺ δὲ αὐτὸν ἡ Σαρδική. Οὖννοι μὲν οὖν καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἀκοὴν ἀπεπήδησαν τοῦ Στεφάνου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν τὴν τούτου προσηγορίαν, καὶ δι' ἄλλα μὲν φάσκοντες ἀποπέμπεσθαι τοῦτον, μάλιστα δὲ διὰ τὸ γῆμαι παρὰ Ῥωμαίοις· αὐτοῖς δὲ ἀσύμφορον ὅλως εἶναι προΐστασθαι, ἄνδρα κατὰ κῆδος τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων συναπτόμενον. ὑποβλέπεσθαι γὰρ, μή πως Οὖννοι μὲν ὑπ' αὐτοῦ βασιλεύωνται, αὐτὸς δὲ ὑπὸ τοῦ τῶν Ῥωμαίων ἄρχηται καὶ ὁρίζηται βασιλεύοντος. διὰ ταῦτα τοίνυν οὔτε τῷ Στεφάνῳ ἐκεῖσέ πῃ ἀφικομένῳ προσέκειντο, καὶ τοὺς κατάγοντας αὐτὸν ἐκ βασιλέως ἀπράκτους ἠφίεσαν. ἐντεῦθέν τοι καὶ διὰ μείζονος ἰσχύος ἐπιβοηθῆσαι τῷ Στεφάνῳ δεῖν ὁ βασιλεὺς οἰηθεὶς, αὐτός τε ἐκ Σαρδικῆς ἀπάρας, ἀφικνεῖται πρὸς τὰ παρίστρια, λέγω δὴ τὰ κατὰ Βρανίτζοβαν καὶ Βελέγραδα, καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν Ἀλέξιον τὸν Κοντοστέφανον συνεκπέμπει τῷ Στεφάνῳ μετὰ ἰσχύος. οἳ καὶ ὡς τὸν Χράμον κατέλαβον, ὡς ἐνῆν τὰ πρὸς ἀρχὴν διεπράττοντο, ὑποποιούμενοί τε δώροις τοὺς μέγα παρὰ Παίοσι δυναμένους καὶ κολακείᾳ ὑποφθείροντες, καὶ ὑποσχέσεσι μεγίσταις ἐπαίροντες· ἐπέραινον δὲ οὐδὲν, ἢ ὅσον Βλαδίσθλαβον τὸν τοῦ Στεφάνου κασίγνητον Οὔννους εἰς ἄρχοντα δέξασθαι. ἀλλὰ καὶ τούτου βραχύν τινα χρόνον ἐπιβιώσαντος τῇ ἀρχῇ, ἐς τὸν τοῦ Ἰατζᾶ υἱὸν Στέφανον οἱ Οὖννοι πάλιν προσέρρεψαν. ἀλλ' οὔτε βασιλεὺς πράως ἤνεγκε τὸ γεγονὸς, καὶ ὁ τοῦ Ἰατζᾶ κασίγνητος Στέφανος βασιλέως συναιρομένου πάντα ἦν μηχανώμενος, εἴπως τῆς ἀρχῆς ἐπιτεύξεται. πολλῶν οὖν ἕνεκα τού-

του

τοῦ συμβεβηκότων πολέμων, καὶ τοῦ βασιλέως τὸν τοῦ Ἰατζᾶ υἱὸν τὸν Βελᾶν εἰς γαμβρὸν ἀνελομένου ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἐκείνου Μαρίᾳ, ὃν καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας ἐμελέτα ποιῆσαι, οἱ τῶν Οὔννων ἀντιπαθήμενοι τῷ Στεφάνῳ τὰς προφύτας τῶν ἐλπίδων ἐκριζοῦντες βλάστας καὶ ἀποτέμνοντες, τὸ ἐκ προόδων τε ἐκείνῳ καὶ κύκλων μακρῶν ἀντιπαράταξιν ἀπολιπόντες, καὶ ἑαυτοὺς πραγμάτων ἀλλοτριοῦντες, ἔγνωσαν ἐκποδὼν ποιήσασθαι δόλῳ τὸν ἀπεχθῆ Στέφανον. διὰ ταῦτα τὴν φαρμακοποσίαν ἐπινενοηκότες, ὡς προχείρως ζωῆς καταλυτείαν, περιεσκόπουν τὴν θανατηφόρον κύλικα τῷ Στεφάνῳ τοῖς δακτύλοις ὀρέξοντα. ὡς δ' εὗρον ὑποδρηστῆρά τινα τοῦ Στεφάνου Θωμᾶν λεγόμενον, ἔστησαν τὸν μισθόν. οὗτος δὲ τὴν ὀξύτατον ἐκεῖνον καὶ δεινότατον ἀνθρώπου καταλῦσαι ζωὴν, καὶ στόματος διαστῆσαι ψυχὴν, πονηρῷ κέρδει χεῖρα ὑποσχὼν, ὡς καὶ οἴκοθεν προστερηρεῖν ἑτέραν μέθοδον, δι' ἧς εἰς ᾅδου τάχιον καταχθήσεται Στέφανος. ἀμέλει καὶ ἐν τῷ διαιματοῦσθαι τὴν φλέβα τῷ Στεφάνῳ, ἐγχρίεται φαρμάκῳ τὸ ἐπίθεμα τῆς τομῆς· τὸ δ' ὅλῳ περιχυθὲν τῷ σώματι καὶ διαδραμὸν, καὶ τοῖς καιριωτέροις ἐνσκῆψαν μέρεσιν, ἀπάγει τοῦ ζῆν τὸν ἄνθρωπον, πράγμασιν αὐτοῖς σαφῶς πιστωσάμενον, τὰς τῶν ἀνθρώπων ἐπινοίας ἀκροσφαλεῖς καὶ δειλὰς, καὶ ὡς εἰκῆ καὶ μάτην τοῖς ἀνικήτοις ἐγχειροῦσί τινες ἐνίοτε. καὶ διαπονοῦνται τοῖς οἰκείοις ἐπιτηδεύμασι, μὴ καὶ θείας συνεφαπτομένης χειρὸς ἄνωθεν, καὶ τοῖς πραττομένοις ἐπευδοκούσης, καὶ κατευθυνούσης τὰ τούτων διαβούλιά τε καὶ διανοήματα. καὶ ὁ μὲν ἔκειτο οὕτως. καὶ ἦν ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ὑβριζόμενος, καὶ ὁσίας ἄμοιρος. καὶ τὸ Ζεύγμινον ὑπὸ Οὔννων ὁμολογίᾳ ἑάλωκε. ταῦτα ὡς ἤκουσε ὁ βασιλεὺς, κατὰ Οὔννων κηρύσσει πόλεμον.

2 Ὅτε καὶ Ἀνδρόνικος πάλιν ἀποδρὰς καὶ διαδυόμενος εἰς Γάλιτζαν, ἐκεῖθεν ἐπανέζευξεν. ἔστι δὲ ἡ Γάλιτζα μία τῶν παρὰ τοῖς

bellis conflatis, cum Imperator Iazæ filio Belæ, quem Imperij successorē designare in animo habebat, Mariā filiam despondisset: Hunni, vt omnibus molestiis & periculis compendio defungerentur, inuisum Stephanum dolo necare instituunt. quā ad rem venenum aptissimū visum, quod per ministrum quendam eius Thomam largitionibus corruptum illi propinaretur. Is verò veneficij insignis artifex, è suo ingenio alia ratione deprōpta, cū fortè Stephanus venam incidisset, veneno ictū inunxit. quod in totum corpus diffusum, correptis vitalibus, hominem celeriter confecit. cuius interitus apertè declarat, *hominum cogitationes incertas & fallaces esse, ac nonnullos ea sequi que assequi nequeant, & frustra suis niti consiliis ac conatibus, diuino auxilio non suffragante.* Cadauer eius ludibrio habitum, sepulturæ honore caruit. Zeugminum Hunnis deditionem fecit. His Imperator auditis, Hunnis bellum indicit.

2 Sub id tempus Andronicus denuò carcere elapsus, Galizam confugit: sed non diu ibi mansit. Est autē Ga-

Postremus, Hūnorū violentum consilium.

Vnde ipsa Catastrophe, Stephano cruenta:

Per idoneū & selectum artificem de throno in terrā deturbato.

Tragœdiæ Manuelis & Stephani visus.

Stephani necem Manuel ægrè fert & bello vindicare constituit.

Andronicus, Græcorum astutissimus, & doli fabricator insignis, carcere elabitur.

liza toparchia Rossorum, qui & Scythæ Hyperborei appellantur. Fugæ ratio huiusmodi fuit. Morbum fingit, ac puero peregrino, cuius opera in corporis ministeriis vteretur, linguæ nostratis nõ satis gnaro, sed cui soli ad custodiam patebat aditus, mandat, vt claues turris clã surripiat, quum vigiles largius poti meridianum somnum capiant, easque cera exquisitè exprimat. Seruulus iussa exequitur, clauium exemplum Andronici iussu, Manueli filio eius ostendit, vt quàm primùm tales fabricaretur, & in amphoras, quibus potus ad prandium ferretur, lineos funes, glomos, & fila tenuia conijceret. Eo consilio ad exitum perducto, claustra noctu aperiuntur, carcer citra laborem patet, Andronicus pueri ministerio euadit, funiculos manibus gestans. ea nocte in denso & alto palatij gramine, quò nemo adire solebat, in diem vsque tertium delitescit: inquisitoribus deceptis, & iam defatigatis, funibus pro scalis vsus, per mœnia se demittit: nauiculam conscendit, quæ excomposito in littore inter crepidines, maritimo vrbis muro ad frangendũ vndarum impetũ interiectas, fluctuabat: nautæ, à quo ve-

Fugæ ratio. Captiui de libertate recipienda perpetuò cogitant.

Vigiles vino dediti, vigilibus ipsi indigent.

Seruuli diligens & fidelis opera. Nemo alium, quantumuis abiectũ, despiciat.

Ministerio seruuli Andronicus euadit.

Delitescit per triduum in gramine.

Tandem prorsus euadit.

Idque Chrysopoli nautæ opera.

Ῥῶς τοπάρχην, οὓς καὶ Σκύθας ὑπερβορέους φασίν. ὁ δὲ τρόπος τῆς φυγῆς ἦν οὗτος. πλάττεται τὸν νοσοῦντα, καὶ προσκαίτου παιδὸς εἰς τὰς σωματικὰς ὑπηρεσίας ἠμοιρηκὼς ἀλλοεθνοῦς, καὶ τούτου καὶ τὰ πολλὰ τῆς ἡμετέρας διαλέκτου παραχαραμματίζοντος, ἐπισκήπτει τούτῳ, ἐπεὶ δὲ μόνῳ ἀπὸ πάντων ἡ πρὸς τὴν φρουρὰν ἀνεῖτο εἴσοδος, ὑφελέσθαι λάθρα τὰς κλεῖς τῶν τοῦ πύργου πυλῶν, ὁπότε πρὸς ἡμερινὸν ὕπνον οἱ φύλακες τράποιντο δαψιλεστέρῳ χρησάμενοι τῷ ποτῷ, καὶ κηρῷ ἐκμάξασθαι ταύτας εἰς τὸ ἀντύπωτον, ὡς τῷ ἀρχετύπῳ εἶναι τὸ ἐκμαγεῖον κατὰ πᾶν ἐμφερὲς, καὶ εἰκασμένον πρὸς ἴνδαλμα ἀπαράλλακτον. δρᾷ τὸ ἀνδράποδον τὰ προσταχθέντα, εἰσάγει Ἀνδρονίκῳ τὰ τῶν κλείθρων ἴχνη. ὁ δὲ τῷ παιδαρίσκῳ ὑποτίθησιν, ἐμφανίσαι ταῦτα τῷ υἱῷ ἐκείνου τῷ Μανουὴλ, καὶ εἰπεῖν, ὡς δεῖ τὴν ταχίστην τοιαῦτα χαλκεύσασθαι. οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀμφορεῦσι τῶν οἴνων, οἵπερ αὐτῷ τὸ τοῦ ἀρίστου στέγουσι πόμα, παραβύειν ἐκ λίνου νενησμένα καλώδια, καὶ ἀγαθίδας, καὶ κρόκας, καὶ μηρίνθους λεπτάς. ὡς δὴ εἶχε πέρας τὰ βουληθέντα, ἀναπτύσσονται τὰ κλεῖθρα νυκτὸς, τὸ δεσμωτήριον ἀπραγμόνως ἀναπετάννυται· ὁ παῖς ὑπουργεῖ τὸ ἔργον, παρ' Ἀνδρονίκου λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον, ὁ Ἀνδρόνικος ἔξεισι τὰ λίνα φέρων ἐν ταῖν χεροῖν. γίνεται οὖν αὐτῷ τὸ κατάντημα τότε νυκτὸς χόρτος ἀμφιλαφὴς περί που τὰ ἄβατα μέρη τῶν ἀνακτόρων φυεὶς, καὶ εἰς ὕψος ἀναδραμὼν, καὶ περὶ δευτέραν δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν ταῖς πόαις ἐνειλημμένος, τοὺς διώκτας ἐλάνθανεν. ὡς δ' ἅλις εἶχον οἱ διφῶντες τῆς κατὰ τὰ ἀρχεῖα ἐρεύνης, διατίθησιν Ἀνδρόνικος τὰς στάλικας εἰς κλίμακας, καὶ διὰ μεσοπυργίου χαλασθεὶς, ἀκάτιον εἴσεισιν ἐκ συνθήματος περὶ τὰς ἀκτὰς σαλεῦον, καὶ τοὺς προβλῆτας, οἳ τὸ πάραλον τεῖχος τῆς πόλεως διειλήφασι, τὰς τῶν κυμάτων ἀποθραύοντες ἐμβολὰς

βολάς. ἦν δὲ τοὐπίκλην Χρυσοχοόπουλος ὁ τῇ ἁλιάδι Ἀνδρόνικον εἰσδεξάμενος. ἀλλ' οὔπω ἀκριβῶς ἀνάγεσθαι ἤρξατο, ἐξ ὅτου περ ὁ Τζιμισκὴς Ἰωάννης τῷ Φωκᾷ Νικηφόρῳ νυκτὸς ἐπέθετο, διὰ σαργάνης ἀνιμηθείς. παρὰ βραχὺ γοῦν ἦν αὖ καὶ πάλιν Ἀνδρόνικος χείροσι δεσμοῖς καὶ φυλακαῖς ἐνισχημένος, ἢ καὶ ξίφος τῆς ζωῆς αὐτὸν ὑπεξήγαγε τὰς πολλὰς εἰς ἔπειτα πλάνας ὑποτεμόμενον. νῦν δὲ ἡ οἰκεία εὐτραπελία ἐρρύσατο καὶ τότε τὸν βαθυγνώμονα, ἐκ τῶν ἑαυτῆς ῥιζοτομήσασα κήπων τὰ τῷ καιρῷ προσφυῆ φάρμακα, ὥσπερ καὶ Δαβὶδ ἐξέσωσε πρότερον ἡ ἐν Γὲθ τοῦ προσώπου ἀλλοίωσις, ἐπιψόφησίς τε τοῦ τυμπαίου, καὶ ἡ μανικὴ τῶν ποδῶν παρενσάλευσις. οἰκέτου γὰρ οἰκότριβος ὑποδὺς προσωπεῖον, χρόνια δεσμὰ ἐκδιδράσκοντος, ἐδεῖτο τῶν συλλαβόντων μὴ παριδεῖν αὐτὸν, οὐκ ὀλίγα πρὸς τοῦ δεσπότου πεπονθότα πάλαι δεινὰ, καὶ νῦν δὲ δίκας εἰσπραττόμενον τῆς φυγῆς. ἐκάλει δὲ οὕτω τὸν Χρυσοόπουλον, μεταρρυθμίζων ἅμα πρὸς τὴν βάρβαρον φωνὴν τὴν ἑλληνίδα διάλεκτον, καὶ μηδὲ ἐπαΐειν τὰ πλεῖστα ταυτησὶ πλαττόμενος, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χρυσοόπουλος δώροις παρακρουσάμενος τοὺς σκοποὺς, ἴσχυσεν Ἀνδρόνικον ἐξελεῖν, ὡς δραπέτην ἑαυτοῦ δοῦλον αἰτησάμενος, καὶ λαβὼν ἀμέλει. καὶ παρὰ δόξαν Ἀνδρόνικος εἰς τὸν οἰκεῖον οἶκον παρελθὼν, ὃς τοῦ Βλάγγα ἐπικέκληται, ὁμοῦ τε προσεῖπε τοὺς φιλτάτους τὰ εἰσιτήρια ἐπορθεὶς, καὶ προσεφθέγξατο τὰ ἀποδήμια, τοὺς πόδας τῶν σιδήρων ἀπολυθεὶς, καὶ τὸ Μελίβωτον καταλαβὼν, καὶ τῶν ἐκεῖσε ἵππων ἐπιβὰς, οἳ πρὸς ἀπόδρασιν αὐτῷ ἡτοιμάσθησαν, τὴν εὐθὺ τὸν Ἀγχιάλου ἵετο. ἔνθα δὴ γεγονὼς, καὶ τῷ Πουπάκῃ ἑαυτὸν ἐμφανίσας, ὃς πρῶτος, ὡς ἤδη ἐρρέθη μοι, τὴν κατὰ κορυφὴν ἐσα-

hebatur, Chrysopoli cognomentum erat. Sed quum vix ex eo loco soluissent, vbi Ioannes Zimisces sporta attractus, Nicephorum Phocam noctu oppressit: parum abfuit, quin Andronicus aut grauioribus vinculis & duriore carcere constringeretur, aut sibi ipsi manus afferret, vt diuturnis molestiis liberaretur. Nunc hominem callidum ingenij dexteritas & solertia, quemadmodum olim Dauidẽ insaniæ simulatio Getæ liberauit. Nã famuli persona simulata, ex diuturnis vinculis elapsi, orauit eos à quibus comprehensus erat, vt sui misererescerent, & ante multas acerbitates ab hero perpessi, & nunc ob fugã malè mulctandi. Herum autẽ Chrysopolum appellabat, & de industria barbarè loquebatur, ac Græca multa se assequi dissimulabat. Sed & ipse Chrysopolus muneribus impetrauit à speculatoribus, vt Andronicus tanquam seruus fugitiuus sibi redderetur. Ita præter spem ædes suas ingressus, cognomento Blanganas, eadem opera suos vt adueniens salutauit, & vt peregrè abiẽs valere iussit: solutisque compedibus Meliboti equo conscenso, qui ad fugã paratus erat, rectà Anchialũ contendit. Quò quũ venisset, Pupaci, qui (vt suprà dictum est) primus Corcyræ arcem conscendit, se

Nouum Andronici periculum, quod effugit, mira Dei prouidentiã ad alios angores hominũ illũ reseruante.

Andronicus seruum se simulat.

Simulatione iuuat Chrysopolus Andronico fidus seruus.

Præter spem etiam mali ingẽtibus periculis emẽsis subsistunt ad tempus, vt iusto iudici olim grauius luant supplicium.

agnoſcendum præbuit: ſumptóq; ab eo viatico, & viæ du

Andronicus denuò capt' arte euadit.

cibus, Galizã proficiſcitur. cuius fines ingreſſus, quò tãquam in aſylum tutiſſimum properabat, & iã perſecutorum metu ſe liberatum putans, à Blachis, qui fugã eius ex fama cognorant, captus, ad Imperatorem reducitur. Ibi quum nullum aſſertorẽ, non amicum, non armigerum, non miniſtrum vllum haberet, ſuapte induſtria

Qua ratione.

rurſus euadit. Simulato enim, ad decipiẽdos lictores, ventris profluuio, crebrò ex equo deſcendit, & ad requiſita naturæ ſeceſſit. Quod

Pelliculã veterẽ retinet Andronicus & aſtutã vapido geſtat ſub pectore vulpem.

dũ & noctu & interdiu ſæpius facit, cuſtodes hac ratione decipit: ſcipionem, quo vt æger innitebatur, in tenebris humi defigit, & chlamyde circumpoſita, & pileo impoſito, vt hominem inflexis genibus cacantem repræſentaret, cuſtodes ſimulachrum illud intueri ſinit: ipſe ſaltum condenſum ingreſſus, inſtar feræ è caſſibus

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet etiam quẽ cauet.

elapſæ fugit. Cuſtodes vix tandem intellecto dolo, cõfectam viam repetunt, Andronicum eódem fugere opinati. Verùm is conuerſo itinere, alia via Galizã peruenit. At Pupaces Impera-

Pupaces ob Andronicũ mulctatur, & quidem publicè.

toris iuſſu publicè multis verberibus in tergo & humeris afficitur. Deinde collo funi inſerto, à præcone cir-

νέβη κλίμακα καὶ παρ' ἐκείνου λαβὼν τὰ ἐφόδια, καὶ ἡγεμόνων ὁδοῦ εὐπορήσας, ἐς Γάλιτζαν ἐπορεύετο. ἀλλ' ὅτε τοῦ δειμαίνειν ἀπεῖχεν Ἀνδρόνικος ὡς ἤδη τὰς χεῖρας τῶν διωκόντων λαθὼν, καὶ τῶν τῆς Γαλίτζης ὁρίων λαβόμενος, πρὸς ἣν ὡς εἰς σῶζον κρησφύγετον ὥρμητο, τότε θηρευτῶν ἐμπίπτει ταῖς ἄρκυσι. συλληφθεὶς γὰρ παρὰ Βλάχων, οἷς ἡ φήμη τὴν αὐτοῦ φθάσασα φυγὴν ὑφηγήσατο, ἐς τοὐπίσω πρὸς βασιλέα πάλιν ἀπήγετο. μὴ ἔχων οὖν τὸν σώζοντα καὶ λυτρούμενον, οὐ φίλον παρόντα παρήγορον, οὐχ ὑπασπιστὴν, οὐ θεράποντα, τῇ οἰκείᾳ αὖθις μεθοδείᾳ συνεργῷ κέχρηται ὁ πολύφρων. τῷ τοι καὶ πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπαγόντων, ῥύσιν γαστρὸς πλασάμενος, συχνάκις τοῦ ἵππου ἀποκατέβαινε, καὶ ἐξέκλινεν εἰς ἀπόπατον παρασκευαζόμενος, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἀφιστάμενος, καὶ ἰδιάζων, ὡς δῆθεν ἐνοχλούσης ἀποκενώσεως. τοῦτο οὖν πολλάκις τῆς νυχθημέρου τελῶν, λανθάνει καταπσοφισάμενος τοὺς ἐφομαρτοῦντας. τὸν γὰρ σκίπωνα ᾧ ἦν βακτηρευόμενος, ὡς καχεξίᾳ δῆθεν παλαίων, σκοταῖος ἀναστὰς, τῇ γῇ προσεστήρεισε, καὶ τῇ μὲν χλαμύδι τοῦ σώματος περιείλησε τὸν λύγον, τὸν δ' ἐπὶ κρατὸς πῖλον ἐπέθηκεν ἄνωθεν, καὶ ἀνθρωπόμορφόν τι τὸ γόνυ κάμπτον καὶ ἀφοδεῦον τεκτηνάμενος, τοὺς μὲν φύλακας τὸ ὑποκείμενον αὐτὸν ἀνδρείκελον ἐκλείπει περιαθρεῖν· αὐτὸς δὲ τὸν ἐκεῖσε λοχμώδη χῶρον καθυπεισδὺς, ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὄρνις ἐκ παγίδων ῥυσθεὶς ἐφέρετο. ὡς δ' ὀψέ ποτε τὸν δόλον ἐκεῖνοι ἔγνωσαν, οἱ μὲν συνέτεινον τὸν δρόμον ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν, οἰόμενοι καὶ πάλιν Ἀνδρόνικον ἐκείνης ἧς καὶ πρότερον ἔχεσθαι, ὁ δὲ παλίμπους γενόμενος, δι' ἄλλης εἰς Γάλιτζαν ᾤχετο. τὸν δὲ Πουπάκην ὁ βασιλεὺς συλλαβὼν, ἔξανε πολλαῖς διὰ λώρων δημοσίᾳ κατά τε τοῦ νώτου καὶ τῶν ὤμων. μετὰ δὲ περιάγων αὐτὸν ὁ κῆρυξ ἐκ

τοῦ ζαχήλου χοινόδετον, ἐπεβόα οὑτοσὶ
ζανώτερον, ὅς τις τὸν ἐχθρὸν τοῦ βασιλέως
προσιόντα οἱ εἰσοικίζεται, καὶ διδοὺς ἐφό-
δια ἐκπέμπει, οὕτω μαστίζεται καὶ πομ-
πεύεται. ὁ δὲ πρὸς τοὺς συνιόντας ἀτε-
νὲς ὁρῶν, διακεχυμένῳ προσώπῳ, αὕτη
μοι αἰσχύνη πρὸς τοῦ βουλομένου παντὸς
ἤτω, ἐφθέγγετο, μὴ ἐπιστάντα τὸν εὐεργέ-
την καταπροδόντι, ἢ ἐμβριθῶς ἀπο-
πεμψαμένῳ, ἀλλ' ὡς ἐξῆν τεθερα-
πευκότι καὶ ἀποπέμψαντι χαίροντα. τό-
τε δ' οὖν ὑπτίαις ἀγκάλαις πρὸς τοῦ τῆς
Γαλίτζης ἐπιτροπεύοντος Ἀνδρόνικος
προσδεχθεὶς, ἔμεινε παρ' ἐκείνῳ χρόνον
οὐχὶ συχνόν. οὕτω δὲ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πό-
θον ὅλον ἐκεῖνον Ἀνδρόνικος ἀνηρτήσατο,
ὡς καὶ συνθηρεύειν καὶ συνθωκεύειν ἐκεί-
νῳ, ὁμέστιός τε εἶναι καὶ σύσσιτος. ἀλλὰ τὴν
τοῦ ἐξαδέλφου φυγὴν, καὶ τὴν ἐκ τῆς
ἐνεγκαμένης ἀπαλλοτρίωσιν οἰκεῖον ὀνεί-
δος κρίνων ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, καὶ ἄλ-
λως δὲ ὑφορώμενος τὸ τούτου ἐπὶ πλεῖ-
στον ἀπόδημον, ἐπεὶ καὶ ἤδετο παλεύειν
μυρίαν σκυθίδα ἵππον ὡς ἐς τὰ Ῥω-
μαίων ὅρια ἐσβάλῃ· ἔργον, ὅ φασι, πίθη-
σιν ἀσχολίας αἰώτερον ἐπανελθεῖν Ἀν-
δρόνικον.

3 Οὐκοῦν μετάπεμπτον ἐκεῖθεν ποι-
εῖται, πίστεις δοὺς καὶ λαβὼν, καὶ τοῦ πλά-
νου τοῦτον ἀνακαλίζεται· καθ' ὃν (ὡς ἔ-
φην) καιρὸν οἱ Παίονες τὰς σπονδὰς ἀθε-
τήσαντες, τὴν παρίστρον Ῥωμαίων κα-
τέτρεχον ἐπικράτειαν. συμβαλόντες δὲ
καὶ τοῖς στρατηγοῖς τῷ τε Γαβρᾷ Μιχαὴλ,
καὶ τῷ Βρανᾷ Μιχαὴλ, κατὰ κράτος τούτους
ἐτρέψαντο, καὶ λείαν ὅτι πλείστην ἤλασαν.
ἦν γὰρ ὁ Γαβρᾶς οὗτος νεωστὶ θύσας τὰ γαμο-
δαίσια μετὰ τῆς Κομνηνῆς Εὐδοκίας, ᾗ Ἀν-
δρόνικος ἐπλησίαζεν, ὡς ἤδη φθάσαντες

circumducitur, magna voce proclamante: *Quisquis Imperatoris hostem ædibus recipit, datóque viatico dimittit: ita flagellatur & circumducitur.* Ille verò intentis in populi concursum oculis, hilari vultu: *Hæc*, inquit, *contumelia à quouis obiiciatur, modò virum bene meritum non prodiderim, aut acerbè dimiserim: sed, vt licuit, coluerim, & lætum ablegarim.* Tum verò Andronicus, obuiis, quod aiunt, vlnis à Galizæ præfecto susceptus est. quē, etsi nō diu ibi mãsit, ita tamē sui desiderio deuinxit, vt ei & in venatu adesset, & in Senatu assideret, eodemq; tecto & cibo vteretur. Cæterùm patruelis fugam & exiliū ignominiæ sibi esse ratus Imperator, ac longiorem eius absentiam suspectam habens: (nam ingentem equitatum Scythicum cogere ferebatur, vt Romanorũ fines incursaret) ante omnia reuocandum Andronicum censuit.

Sed de officio in bene meritum collato gloriatur. Cõscientiæ & amicitiæ vis.

Manuel, incõmodis publicis adactus, Andronicum reuocat. Principũ miseriæ typus.

3 Fide igitur data, acceptáque, hominem inde accersit: quo tempore, vt dixi, ruptis Pannonij fœderibus, Romanas ad Istrum prouincias populabantur, Michaele vtroque Gabra & Brana acie victo: & præda ingēti abacta. Is Gabras nuper admodum cũ Eudocia Comnenia Andronici amica, cuius antè meminimus, nuptias celebrarat. Quem

Fide data & accepta diffidẽtes coeũt.

Pannoniorũ in bello successus

Apud principes adulandi certamẽ est, & vnum amicorum omnium officiũ, vnà contentio, vt omnes blandissimè fallant, & alij aliis sine pudore applaudant.

Eudociæ cognati vt Imperatori cõmendarent, magno applausu & laudibus prosequebantur, & in pugna Hũnica fortiter se gessisse affirmabãt. Quod vt credibilius esset, Michaelem Branam, collegam eius, testem citabant. Qui quũ in Imperatoris caput iurare iuberetur, an aliquod fortè Gabræ facinus vidisset? dilato respõso, Gabram priùs interrogat, an ipse quoque aliquid laude dignũ fecisset, ac boni & strenui ducis officiis in pugna cum Dionysio Hungarorum duce fũctus esset? Gabra verò affirmante, cum fortissimè se in illo prælio gessisse: subiicit, se corã Imperatore, in cuius caput iurare sit coactus, veritatem dissimulare non posse. Gabram hostium impetum nequaquam tolerasse: sed primo congressu territum, fugam cepisse: quamuis ipse eũ sæpius reuocasset, & magna voce hortatus esset, vt resisteret. Cæterùm, Imperator Zeugmini recuperandi & necis Stephani vlciscẽdæ cupidus, exercitum in illas partes adduxit. Sed barbari acie in Istri ripis instructa, omni telorum genere traiicere nostros prohibebant, aditu omni intercluso: sed frustra. Romani enim sagittarij, & grauis armatura ripis eos depulerunt: & Im-

Manuelem & Gabrã inter mẽdacia aulica stupẽtes, ipsáque consuetudine pro rectis blanda audiendi ad ignorantiam veri perductos, Branas veritatis amicus vindicat à cõsensu cõcentúque falsorum: & sycophantis aulicis æternum inurit opprobrium.

Dominationis & vindictæ cupiditas belli fundamenta.

Cuius priores impressiones fortissimæ.

ἐδηλώσαμεν. οὐκοῦν καὶ τῶν προσγενῶν Εὐδοκίας συνιστᾶν αὐτὸν θελόντων τῷ αὐτοκράτορι, πολὺς ἦν ἐπὶ βασιλέως ὁ τούτου κρότος καὶ ἔπαινος, καὶ ἐρρωμένως αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ τῶν Οὔννων μάχῃ διαγωνίσασθαι ἰσχυρίζοντο, καὶ παρῆγον τῶν λεγομένων μάρτυρα τὸν συστράτηγον αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Βρανᾶν. ὁ δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως ἐπιταχθεὶς, ὅρκον τὴν οἰκείαν κεφαλὴν ἐπαγαγόντος, ἀληθῶς εἰπεῖν, ὅ,τι περὶ τοῦ Γαβρᾶ γενναῖον σύνοιδεν ἔργον, τὸ τέως μὲν ὑπερέθετο τὸν ἀπόλογον· πρὸς δὲ τὸν Γαβρᾶν στραφεὶς, ἤρετο τοῦτον εἰ καὶ αὐτὸς ἀνδρεῖόν τι καὶ ἄξιον ἐπαίνου ἐνεδείξατο, εἴτε μὴν ὡς στρατηγὸς τὰ λῷονα διεπράξατο, ὅτε συμπεσόντες μετὰ τῶν Οὔγγρων, Διονυσίου στρατηγοῦντος, ἐμάχοντο; καὶ ταῦτα καθομολογοῦντα χαὼν τὸν Γαβρᾶν, καὶ ὡς οὐκ ἄλλον ὄντως τοῦ τότε αὐτὸν ἀνδρείσασθαι μαρτυροῦντα, ἐπήγαγεν, ὡς οὐκ ἔχων βασιλέως ἐνώπιον παρασοφίζεσθαι τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν οἰκείαν κεφαλὴν αὐτὸν ἐξορκίζοντος, φησί· μηδαμῶς ὑποστῆναι τὴν τῶν ἐναντίων ἐμβολὴν τὸν Γαβρᾶν, ἀλλ᾽ ἐκ πρώτης προσβολῆς ἀποδειλιάσαντα, οἴχεσθαι φεύγοντα, καὶ ταῦτα αὐτοῦ πολλάκις ἀνακαλουμένου τοῦτον, καὶ στῆθι ὦ φίλος εἰπόντος μετ᾽ ἐκβοήσεως. ἀτὰρ καὶ σπεύδων ὁ βασιλεὺς, αὐτό, τε τὸ Ζεύγμινον Ῥωμαίοις ἐπανασώσασθαι, καὶ δίκας τοὺς Οὔννους πράξασθαι ὧν εἰς Στέφανον πεπαρῳνήκασι, τοῖς ἐκεῖσε παρενέβαλε μέρεσιν. οἱ δὲ βάρβαροι παρὰ τὰς ὄχθας Ἴστρου τοῦ ποταμοῦ ὡς εἰς πόλεμον διαταξάμενοι, διεκώλυον τῆς στρατιᾶς τὴν περαίωσιν, παντοῖα βέλη ἐπαφιέντες, καὶ τὰς ἐμβολὰς προκαταλαμβάνοντες, κἂν ἦσαν οὐδὲν περαίνοντες. οἱ γὰρ ἐκηβόλοι Ῥωμαῖοι καὶ τὸ ἄλλο ἅπαν ὁπλιτικὸν, ὠσάμενοι τούτοις ἐξέκρουσαν τὸν πα-

ρακτίων

ερακτίων μερῶν. βασιλεὺς δὲ σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι κατὰ τὸ Ζεύγμινον ἀφικόμενος, ἐκεῖ που στρατήγιον βάλλεται. ἔστι δὲ τοῦτο κατὰ μεσημβρίαν ἀπρόσβατον ὑψηλόφῳ παρήκοντι καὶ ποταμίῳ τειχιζόμενον ῥεύματι. ᾤετο μὲν οὖν αὐτοβοεὶ αἱρήσειν τὸ πόλισμα, οἷα τῶν ἔνδον ἐς πρώτην αὐτοῦ θέαν καταπλαγέντων, καὶ τὰς πύλας ἀνακλινάντων, καὶ δεξαμένων αὐτὸν ἔνδοθι. ὡς δ' οὗτοι τὰς εἰσόδους παντάπασιν αὐτῷ ἐπεζύγωσαν, τά, τε τείχη παντοίοις ὅπλοις καὶ ἀφετηρίοις ὀργάνοις ἐκράτυναν, ἀλλὰ καὶ φαινόμενοι ἄνωθεν, τὰς γλώσσας ἔθηγον ὡσεὶ ὄφεως, οὐκ ἀπὸ χειρῶν μόνον ἀφέντες βέλη θανάσιμα, ἀλλὰ κἀκ τῶν ὀδόντων ἕρκους αἰσχρορρημοσύνας προχέοντες, ἰὸν ἀσπίδων τὸν ὑπὸ τὰ χείλη χυθείσας· οὐδ' οἱ Ῥωμαῖοι τὸ ἀπὸ τοῦδε χερσὶ κεναῖς αὐτοῖς προσεφέροντο, ἀλλὰ τὸ κακορρημονεῖν ὡς ἀγεννὲς ὅπλου καὶ γυναικείου ἀφιστάμενοι, σιδήρῳ μάλιστα κακῶς διετίθεσαν. πρῶτος τοίνυν ὁ βασιλεὺς τῷ τῆς μιμήσεως ὁμοίῳ ἐρεθίζων τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον, κατὰ τὴν τῆς πόλεως πυλῶν τὸν ἵππον ἐπαφίησι, καὶ μέσον αὐτὴν τὸ δόρυ ἤλασεν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὴν τάφρον ἐμπλήσας ἀφυσγετοῦ διὰ τὴν τῶν λίθων στέρησιν, τάς τε πετροβόλους μηχανὰς περιστήσας (τέσσαρες δ' ἦσαν αὗται) τὰ τείχη κατασείειν ἐπέταττεν. ἐνεργεῖς μὲν οὖν ἅπασαι ἦσαν, καὶ οἱ πέτροι ταλαντιαῖοι ἀφιέμενοι, τὰς τῶν τειχῶν παρέλυον ἁρμογάς. μία δ' ἐξ αὐτῶν μάλιστα, ἧς ἀρχιτέκτων ἦν Ἀνδρόνικος, αὐτὸς τὴν σφενδόνην, τόν τε στρόφαλον, καὶ τὸν λύγον διευθετούμενος, πλειόνως διεσάλευε τὸ περίβολον· ὡς καὶ τὸ μεσοπύργιον, καθ' ὃ τὰ βάρη τῶν πέτρων ἠκοντίζοντο, ὑποχαλᾶν ἤδη, καὶ μεθίστασθαι τοῦ κεῖσθαι ὀρθόν, ἄλλως τε καὶ ὀρυκτῆρσιν ὑπομοχλευόμενον. τότε τοίνυν κατά τινα τῶν νυκτῶν, τινὲς τῶν μεγιστάνων

perator cū omnibus legionibus ad Zeugminum castra locat. Id oppidum alto tumulo impositum, & præterfluente infrà flumine munitum, à Meridie adiri nō potest. Rebatur autē se id primo impetu capturum, defensoribus solo conspectu sui territis, & portas aperientibus. Sed quū omni aditu excluderetur, & mœnia omni armorum & tormentorum genere firmarētur, & hostes de pinnaculis non modò lethalia tela, sed & obscœna dicteria, & venenata probra iacularentur: Romani non ampliùs vacuis manibus accedebant: sed omissis *maledictis, quibus fœminæ pugnare solent*, ferro rē gerebant. Et Imperator vt sui æmulatione milites accenderet, primus equo inuectus, hastā in media porta defigit. Deinde, quia saxa non suppetebant, fossa humo & sordibus impleta, & quatuor tormentis in circuitu collocatis, mœnia prosterni iussit. Quæ quum in officio essent omnia, & saxa talenti pondere iacularentur, mœnium compagē labefactabant: vnum potissimùm, ab ipso Andronico ita directum, vt murus inter duas turres conquassatus, & vectibus suffossus, penderet, ruinam minitans. Quadam autem nocte aliquot Hun-

Zeugmini situs.

Potētes principes omnia sibi peruia somniantes sæpius opinione lōgè falluntur.

Hostes manu & linguæ violētos persentiunt.

Ferro rē gerere coguntur.

Pericula omnium primi subire, varioſq; labores, vt institutum opus non sine sudore perficiant.

Saxa ingentia, machinæque terribiles.

Andronici ingenium.

Minax & ridicula Hungarorum audacia, bello non tantùm inutilis, sed & perniciosa.

garici proceres, podium è trabibus contextum, foras prominens ingressi, & strictis gladiis aerem diuerberantes, Romanis atrocissima quæque cum ingẽti clamore minitabãtur. Sed vindicta eos euestigiò consequuta est. Nam Andronicus tormento solerter directo, munitionem in qua stabant ita perculit, vt prostrata illos miserabiliter opprimeret, nec multo pòst ipso quoque muro collapso, scalis admotis Romani transcenderunt. Tum multi sunt occisi, multi victoribus supplices conseruati: nonnulli etiam fuga salutem quæsiuerunt. Sed quidam illius vrbis vir nobilis & diues, quum vxorem suam, excellenti forma mulierem, ad stuprum à milite rapi videret, nec eius pudicitiam aliter tueri posset, acinace miseram confodit. *O violenta rerum series, ô Fortunæ inuidia atque insidiæ quæ in amplissimo & frequentissimo theatro huiusmodi tragœdias agis.*

Superbos sequitur vltor à tergo De⁹.

Zeugmini recuperatio.

Vxor à marito iugulata.

In hanc tragœdiam Nicetæ exclamatio.

Παιόνων, μίαν εἰσιόντες τῶν ἐκκρεμαθεισῶν τοῦ τείχους, καὶ προνευουσῶν ἔξωθεν μηχανῶν, ἄρκλας οἶδε ταύτας ἡ κοινὴ, καὶ πάνδημος φράσις καλεῖν, τῶν κουλεῶν τὰς σπάθας εἵλκυσαν· καὶ γυμνὰς αὐτὰς ἀνατείναντες, διηπειλοῦντο Ῥωμαίοις ὑπέραυχα. καὶ τὸ τέως βάπτειν μὴ ἔχοντες τὰ ξίφη αἵματι, σχήμασι τὸν ἀέρα ἔπληττον, καὶ φωνῶν ἐγέμιζον κεκραγότες ὅσον ἐχώρουν αἱ κεφαλαί. ἀλλὰ κατὰ πόδας ἡ δίκη μέτεισι τούτους. τιτῆνας γὰρ κατὰ τῆς ἀνεχούσης αὐτοὺς μηχανῆς τὸ βλῆμα Ἀνδρόνικος, οὕτω διαφῆκεν ἐπιτυχὲς, ὡς διαλυθῆναι μὲν αὐτίκα τοῦ τείχους τὸ προεκκρεμάμενον ἐκεῖνο ξύλινον σύνθεμα, ἐπικαταβληθεῖσι δὲ καὶ τούτοις ἐκτὸς ἐς ἅδου στόμιον κατὰ κάρα πίπτοντας καὶ κυβιστῆρας ὁρωμένοις ἐλεεινοὺς, διανηχομένοις ἀθλίως ἀχέροντα. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ τεῖχος ὑπέκυπτε, καὶ διὰ κλιμάκων εἶχε Ῥωμαίους ἀνιόντας, καὶ τὴν πόλιν εἰσιόντας· πολλοὶ μὲν οὖν βληθέντες, εἰς θάνατον κατεβλήθησαν. οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ προσκεχωρηκότες τοῖς ἤδη κρατοῦσιν ἐσώθησαν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ ἀποδράντες σωτηρίαν ἐντεῦθεν εὕραντο. εἷς δὲ τῶν οἰκητόρων ἐκείνης τῆς πόλεως, καὶ οὗτος οὐ τῶν συγκλύδων καὶ τῶν συρφάκων, ἀλλὰ τῶν πλούτῳ λαμπρῶν καὶ γένει ἐπισήμῳ διαπρεπῶν, ἀστεῖον τὸ εἶδος *ηὔχει γύναιον, καὶ σφόδρα καλὸν τὴν μορφήν. ὁρῶν δὲ ταύτην παρά τε τῶν Ῥωμαίων εἰς ὕβριν ἑλκομένην, καὶ μὴ ἔχων ἐπαμῦναι τυραννουμένῃ, ἢ βίᾳ τὴν βίαν ὠθῆσαι, καὶ στῆσαι τὸν ἄδικον ἐκεῖνον ἔρωτα, βουλεύεται βουλὴν οὐχ ἥκιστα γυναίαν ἢ τολμηρὰν καὶ ἀθέμιτον, καὶ τῷ τῆς τύχης ἐνεστῶτι κατάλληλον· διελαύνει τῶν σπλάγχνων τῆς φιλτάτης ὃν ἔφερεν ἀκινάκην. οὐκοῦν ὁ μὲν τῇ γυναικὶ ἐπιμαινόμενος ἀθέσμως ἐκεῖνος ἐραστὴς τὴν ἄλογον ἐμάρανεν ἔφεσιν, οὐκέτι ὄντος τοῦ ὑπεκκαύματος, τὴν δὲ σχετλίαν τῷ ὄντι ἐρωμένην τὸ ἦμαρ ἔλιπε τὸ εὐφρόσυνον· φεῦ πραγμάτων ἀναγκαίας ἐπιπλοκῆς καὶ φθονεροῦ τελχῖνος καὶ ἐπιβούλου τοιαύτας τραγῳδίας σκηνοποιοῦντος ἐπὶ θεάτρου πολυπληθοῦς.

* εἶχε

ὦ δύω

ὡ δύω ἀντιφερομένων ἐρώτων ἐπ' ἄθλῳ ἑνὶ, ἐπιλήπτου καὶ στερροῦ, καὶ τοῦ μὲν ἐπ' ἀθεμίτοις λέκτροις σώζειν ἐθέλοντος, τοῦ δὲ φθάνοντος τὸ αἶσχος καὶ νεκροῦντος καινότερον, καὶ πάθει πάθος ἐκκρούοντος. συνήραντο δὲ τοῖς Ῥωμαίοις εἰς τὴν τοῦ Ζευγμίνου ἐκπόρθησιν, καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν ἔνδοθεν, τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντες, καὶ τὰ τούτων ὡς εἶχον διαγνιστῶντες φρονήματα. οὗτοι γὰρ ἀφράκτοις ἀσιδήροις βιβλία προσδέοντες, καὶ ταῦτα πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα νυκτὸς ἐκτοξεύοντες, παρεῖσαν δι' αὐτῶν ὅσα τε οἱ βάρβαροι ἐβουλεύοντο, καὶ ὅση τούτων ἰσχύς. αἰχμάλωτος, ἔπι τὸν ἐγχώριον πῖλον ἐπὶ κεφαλῆς ἔχων, καὶ τὴν λοιπὴν ἠμφιεσμένος πάτριον στολήν· ἀλλὰ τοῦτον Ῥωμαῖός τις ἐπιπαρελθὼν, σιδήρῳ πλήττει καὶ θανατοῖ, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου ἑαυτῷ περιτίθησι κάλυμμα, καὶ ἣν ἀνύων οὔπωσι τὴν ὁδόν. τῆς δὲ δίκης ἐφεπομένης ἀψόφῳ ἐμβάδι, καὶ ὃ ἄλλῳ τέτευχε κακὸν τουτὶ καθ' ἑαυτοῦ ἀγχωμάλως ἀναστρεφούσης, ἐφίσταταί οἱ τομώτερος ἑτέρου ξιφήρης ἐκ τῶν ὄπισθεν Ῥωμαίων, καὶ παίει καιρίαν κατὰ τοῦ τένοντος ὡς ζωγρείαν παίζοντα, καὶ τοῦ ζῆν ἐκ τοῦ σχεδὸν μεθίστησιν. ἀλλ' οὕτω μὲν ἑάλω τὸ Ζεύγμινον, ὡς ἐπιτρέχοντά με εἰπεῖν, μὴ ἐμβραδύνοντα ταῖς διηγήσεσι. καὶ βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἀπονοστήσας, πρὸς τὰ Ῥωμαίων ὅρια μεταβέβηκεν· τὸν δὲ ἑαυτοῦ θεῖον, τὸν ἀπὸ φιλαδελφίας λέγω Κωνσταντῖνον τὸν ἄγγελον, ἐπιτειχιστὴν εἴασε τοῦ Ζευγμίνου, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸν Τρίψυχον Βασίλειον· καὶ οὗτοι τὰ ἐντεταλμένα περατοῦντες, τό, τε Ζεύγμινον ἠρτίωσαν, ὅσοι κατηρείποντο πύργους ἐπισκευάσαντες, καὶ τῆς ἄλλης ὁμοίως φρουρᾶς πεφροντίκασι, καὶ τὰ ἐν Βελεγράδοις πολίχνια πλείστης ὅσης ἐπιμελείας ἠξίωσαν. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Νίσσον τείχεσι περιέβαλον, καὶ τὴν Βρανίτζοβαν συνῴκισαν· καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ εὖ

O duplices Amores inter vos contrarij, ad vnum præmium tendentes: quorum alter per dedecus seruare, alter per ferrum & sanguinem pudicitiam tueri studet. Ad expugnationem Zeugmini non parum contulerunt quidam ex ciuibus, Romanorum studiosi, qui schedas sagittis sine ferro appensas noctu in castra eiaculantes, & Barbarorum vires & consilia detegebãt, & Romanorum animos cõfirmabant. Pannonius verò quidã captiuus, pileo & reliquo habitu, more patrio ornatus, à prætereunte milite occiditur. Is quum interfecti pileo capiti imposito pergeret, vindicta tacito pede illum consequuta, effecit, vt ab alio sequẽte Romano pro captiuo Pannonio iugularetur: dignum euestigiò factis suis præmium consequutus. Zeugmino ad hunc modum capto, Imperator in fines Romanorum discedit: auunculo suo Constantino Angelo Philadelphiense, & Basilio Tripsycho, ad oppidi instaurationem relictis: qui non prostratas modò turres cæteráque ædificia refecerunt, ac præsidiis munierũt: sed & oppida Belligradiẽsia magno studio curauerũt, ac ipsum Nisum mœnibus circumdederunt, & Branizobã ducta colonia, cæterísque

Zeugmini proditio.

Miles crudelitatis dat pœnas, iusto vindictæ diuinæ (quę sceleratis mentem eripit) iudicio.

Vrbium vi captarũ maxima habenda cura.

rebus constitutis, ad Imperatorem abierunt.

Ambitiosi hominib. nũquam bella desunt, & cũ quo conferant man⁹ principes irrequieti semper habent.

4 Is Desem vlturus, qui prioribus facinoribus maiora scelera adiecerat, in Seruiam intendit animum. Sed Deses multò antè obseruās quid ageretur, & id quod res erat maximè timens, ne, si Imperator impressionẽ in Seruiam fecisset, grauius aliquid sibi accideret: per legatos supplex petiit, vt Imperatorem citra periculum adire liceret. Quo impetrato, cum satrapico comitatu aduenit, ad Imperatorem adducitur: qui dolosum ingenium ei obiicit, & pacem negat. Ac parum abfuit quin comprehenderetur: sed tamẽ domum redire situs est: sanctissimo iureiurãdo adactus, se, mutatis moribus, nihil contra Imperatorem admissurum. quamuis satis appareret, eum à malitia nõ discessurum esse. Egressus ab Imperatore, variis curis æstuabat. pudebat accessisse, irascebatur ita se tractatum esse, iureiurando se velut in ordinem coactum esse dolebat. Denique repudiatis omnibus quæ contra animi sui sententiam iurarat, vulpina pelle resumpta, tragicũ illud homo barbarus collaudauit:

Deses desides, imbelles, & imbecilles hostes arguit, qui potẽtiorum vim minimè cogitãtes arma temerè capiunt, & periculis inextricabilib⁹ inuoluũtur, tandemque turpi deditiõe aut cruentis expugnationibus oppressi fœdè pereunt.

Perfidia verò Desis, Deo & hominibus propositi tenacibus omnino odiosa est.

Iuraui lingua, mentem iniuratam gero.

Imperator verò nondũ suscepto filio, omnes iureiurãdo adegit, se post ipsius obitum Mariæ filiæ ex Alemãna

Alexius Hũgarus, Manuelis gener, imperio destinatus.

διαθέμενοι, ἔνθα διάγων ἦν βασιλεὺς ἀφίκοντο.

4 Οὗτος δὲ τὸν Δεσὲ μετελευσόμενος, ἑαυτοῦ γενόμενον κακουργότερον, τὴν ἐς Σερβίαν ὥρμα στρατοπέδῳ. ἀλλ' ὁ Δεσὲ καὶ πόρρωθεν ἐπιτηρῶν τὰ πραττόμενα, μάλιστα δ' ὅπερ ἦν ἀληθές, δεδιώς, μή τι ἀηδὲς πάθοι καὶ ἀπευκταῖον, βασιλέως εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν παρεμβαλόντος, πέμψας εἰς βασιλέα, ἐνδοθῆναί οἱ καθικετεύει τὴν ἐς αὐτὸν ἀπαθῆ ἄφιξιν. ὡς οὖν εἶχεν ὃ ᾔτησεν, ἀφίκετο δορυφορείας μετέχων σατραπικῆς· καὶ εἰς θέαν τῷ βασιλεῖ καταστὰς, τὸ δολιόφρον τῆς γνώμης κατονειδίζεται, καὶ οὕτως ὡς ἄσπονδος ἀποπέμπεται. καὶ ἐγγὺς ἐλθὼν τοῦ συλληφθῆναι, διαφίεται πάλιν οἴκαδε ἀπελθεῖν, τὴν τοῦ τρόπου μεταβολὴν, καὶ τὸ μηκέτι τὰ μὴ δοκοῦντα βασιλεῖ διαπράττεσθαι φρικωδεστέροις ὅρκοις ἐμπεδωσάμενος· κἂν οὐκ ἦν τὸν χαμαιλέοντα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας μεταβαλέσθαι λευκότητα, ἐφ' ἑτέραν πᾶσαν χροιὰν ῥαδίως μετατιθέμενον. ἐξιὼν γὰρ ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως, πολλοῖς ἅμα τὴν ψυχὴν ἐμερίζετο πάθεσιν. ᾐσχύνετο ἐφ' οἷς τῷ βασιλεῖ προσελήλυθεν, ὠργίζετο ὧν ἕνεκα πέπονθεν, ἐπαθαίνετο οἷς τὰς τῆς γνώμης παρεκτροπὰς θεσμίοις ὅρκων ἑαυτῷ ἐπετείχισε· τέλος δὲ ὅσα τε ὀμωμόκει τῷ βασιλεῖ, τὴν οἰκείαν ἀποκρύπτων γνώμην, καὶ συνέθετο, κατανωτισάμενος, τὴν συνήθη παρδαλέην ἑαυτῷ περιτίθησι, τὸ τοῦ τραγῳδοῦ ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος ἐπαινέσας ἄντικρυς, καὶ εἰπών,

Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.

καὶ εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα· μήπω δὲ γεννήσας ὁ Μανουὴλ υἱὸν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Μαρίᾳ, ἣν αὐτῷ ἡ ἐξ Ἀλαμανῶν ἀπέτε-

ἀπέτεκεν ἄλοχος, τὰς τῆς ἀρχῆς σαλεύων διαδοχάς, ὅρκοις πάντας κατενεπέδωσε, μετὰ τὸν αὐτοῦ μόρον, αὐτήν τε τὴν Μαρίαν, καὶ τὸν μνηστῆρα ταύτης Ἀλέξιον, ὅς, ὡς εἰρήκειμεν, ἐξ Οὐγγρίας ὥρμητο, κληρονόμους τῆς οἰκείας ἔχειν ἀρχῆς, καὶ ὡς Ῥωμαίων ἄνακτι σφίσι καθυπείκειν καὶ προσκυνεῖν. ἔνθα οἱ μὲν ἄλλοι πάντες τοῖς ἐπιτεταγμένοις ὑπέκυπτον, καὶ τοὺς ὅρκους ὡς ὁ κρατῶν ἐκέλευεν ἀπεδίδοσαν. μόνος δ' ἦν ἀποδυσπετῶν Ἀνδρόνικος, φάσκων ὡς ὁ βασιλεὺς εἰς δευτέρους ἀποκλίνας γάμους, ἀρρενοτοκήσει δήπουθεν, καὶ πιστευομένους ἡμᾶς τῷ ὑστέρῳ τόκῳ τοῦ βασιλέως τὰ τῆς ἀρχῆς δι' ὅρκων ἐσέπειτα, ἀνάγκη, τῇ θυγατρὶ ἀρτίως ὅρκια διδόντας, μὴ εὐορκεῖν. καὶ ἄλλως δέ τις ἡ τοῦ βασιλεῖ θεοβλάβεια, ὡς πάντα μὲν Ῥωμαίων τῆς θυγατρὸς κρίνειν ἀπόλεκτον, τὸν δ' ἀλλογενῆ καὶ παρέγγραπτον τουτονί, εἰς ὄνειδος Ῥωμαίοις, Ῥωμαίων βασιλεύειν προκεκρίσθαι, καὶ ὑπερκαθῆσθαι ἀλλων ὡς κύριον; ἀλλ' οὐκ εἶχε λέξας τὰ χρηστὰ ταῦτα τὸν βασιλέα πειθόμενον, ἀθερίζοντα τὰ λεγόμενα ὡς ἀνδρὸς ἀντιδοξοῦντος, καὶ ἰσχυρογνώμονος τερετίσματα. εἰσὶ δ' οἳ μετὰ τοὺς ὅρκους Ἀνδρονίκῳ γεγόνασι σύμψηφοι, καὶ οἱ μὲν αὐτόθεν τὸ δοκοῦν ἀπεφήναντο, οἱ δὲ καὶ τὸ λέγειν ἀφέντες, ἀγωνιστικῶς μετεσκεύασαν, μήθ' ὅλως τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως, μήτε μὴν τῷ τῶν Ῥωμαίων ξυνοῖσον εἶναι πληρώματι τὸν ἐκ φυταλιᾶς ἑτεροφύλου ῥάδαμνον εἰς καλλιέλαιον μετεγκεντρίζειν πότατον, καὶ πρὸς τὸ ἀναζώσασθαι τὸ κράτος τῶν ὅλων προστίθεσθαι. ὁ δὲ λόγος προσθήσει τῇ ἱστορίᾳ καί τι ἕτερον τοῦ λαθεῖν ὑπέρτερον ὄν. τῷ βασιλεῖ τούτῳ πολλή τις ἦν ἡ μελεδὼν τῶν κατὰ Κιλικίαν πόλεων καὶ φρουρίων, ὧν ἡ λαμπρὰ καὶ περιφανὴς Ταρσός, ὡς μητρόπολις προκαθέζεται. ὅθεν πολλῶν τῶν ἐπὶ δόξης, καὶ τοῦ ἐπισήμου αἵματος ἡγεμόνων ἐκεῖσε ἀφικομένων, ἐφεξῆς ἡ ψῆφος περιελήλυθεν ἐς τὸν

procreatæ eiúſque marito Alexio Hungaro, vt Romanorum Imperatoribus, cum ſumma obſeruantia obtemperaturos. Huic edicto paruerunt cæteri, præter Andronicũ: qui iniquo id animo ferens, dicebat Imperatorem ſecunda vxore ducta, marem vtique procreaturũ: cui ſi iuſiurãdum daturi eſſent, iuſiurandum Mariæ iã dandum vtiq; fore irritum. Deinde ira numinis impulſum videri Imperatorẽ, qui omnibus Romanis repudiatis, alienigenam, & aſcititiũ iſtum filiæ maritum, & Imperij ſucceſſorem, cum Romanorum omnium contumelia delegerit. Sed nihil his verbis motus eſt Imperator, vt hominis aduerſatoris & contumacis. Quidã tamẽ, dato iureiurãdo, Andronico aſſenſi ſententiam ſuam ſtatim protulerũt: alij ſentẽtię dictione omiſſa, vehemẽter contenderunt, neque Imperatoris filiæ, neq; Romanæ rei publicæ expedire, hominem alienigenam rerũ potiri. Nunc aliud ſubiungẽdum eſt, indignũ quod ſilentio prætereatur. Erat Imperator de vrbibus & caſtellis Ciliciæ, cuius metropolis Tarſus eſt, admodum ſollicitus. Quò quum multi nobiles præfecti miſſi eſſẽt, tandẽm ea prouincia Com-

Reluctante Andronico.

Cuius rationes exponũtur.

Quas Manuelis peruicax ingeniũ reſpuit.

Aſt procerũ nonnulli ſẽtentiam Andronici ſequuntur.

Expeditio bellica in Ciliciam.

Quę Andronico cõmittitur.

neno Andronico, vt illuſtri genere orto, & ſpectatæ virtutis viro, decreta eſt: adiectum etiam Cypri tributum, ad ſumptus faciliùs tolerandos. Eò profectus, cum Toruſe inimico ſæpe infœliciter dimicauit: tandem etiam turpiter victus, audaciſſimum facinus auſus eſt. Vt enim vterque ſuas copias eduxerunt, Andronicus vniuerſum exercitum ſuũ ita inſtruxit, vt animantis inſtar capite & cauda, cæteríſque partibus conſtaret. Toruſes contrà ſuis in multos manipulos & cohortes diſtributis, rurſus illuſtrem victoriam eſt adeptus. Nam Andronici phalãges iis qui ſubinde ex inſidiis integri viribus proſiliebant, ceſſerunt, ac turpi fugæ ſe mandarũt. Qua de cauſa Andronicus animo æger, atque inops conſilij, quo pacto rebus afflictis ſuccurrendum eſſet, aut vlciſcendi hoſtes, iam pro victoria diis immolantes, rem aggreditur incredibilem. Cùm enim Toruſem cum ſatellitibus equo inſidentem & militum ex hoſtium perſecutione reditum expectantem conſpexiſſet, equo concitato, haſta directa, percuſſóque ſcuto, equo eum deiicit: & per omnem eius comitatum inſtar volucris equitis, aut lubricæ anguillæ, elabitur. Neque tamen Toruſi,

Huius cum Toruſe Armenio pugnæ.

Vtriuſq; ducis in acie ordinanda cõſilium.

Toruſes victoria potitur Andronici exercitu fuſo fugato.

Andronicus iacturã hãc & pudorẽ ſarcire conatur, ſed fruſtra.

Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον, καὶ ὡς γένει μέγαν, καὶ ὡς ἐν ἀνδράσιν ἀξιοθέατον. τῷ τοίνυν ἀφιγμένῳ ἐκεῖσε, καὶ τὴν τῆς Κύπρου δασμολογίαν προσειληφὼς, ὡς ἔχοι τὰς δαπάνας ἐκεῖθεν ἀντλεῖν, πολλάκις μὲν τῷ Τορούσῃ πρὸς μάχην ἀντικατέστη, καὶ ἀνεκήρυξε πόλεμον, ἐχθρά οἱ νοῶν καὶ ὑπ' ἐκείνου πάλιν ἀπισυγόμενος. οὐδὲν δέ τι γενναῖον κατόρθωσε πώποτε, οὐδ' ἧς ἔτρεφε πολυτρόπου πείρας περὶ πολέμους, καὶ πανουργίας εἰργάσατο ἄξιον, τελευταῖον δὲ ἡττηκότος αὐτὸν αἰσχρῶς τοῦ Τορούση, καὶ τρόπαιον στήσαντος, βουλεύεταί τι παραβολώτατον, ὁποῖον ὁ λόγος λέξων ἔρχεται. ὡς γὰρ τὰς οἰκείας δυνάμεις ἑκάτερος κατ' ἀλλήλων ἐξήνεγκαν, Ἀνδρόνικος μὲν ὅσα καὶ ζῷον τὴν στρατιὰν εἰς κεφαλὴν, καὶ μέρος τὸ κατόπιν, καὶ μέλη ἀνάλογα τῷ παντὶ συνδιαθέμενος εἶχεν. ὁ δὲ Τορούσης εἰς πολλὰ καταδιεῖλε τμήματα, καὶ διασπείρας ἣν εἰς σπείρας καὶ λόχους τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον. ἐπεὶ δὲ συμβαλόντες ἐμάχοντο, ἡ νίκη καὶ πάλιν ἐπεφοίτα τῷ Τορούσῃ λαμπρά. τοῖς γὰρ ἀεὶ ἐπιβοηθοῦσιν ἀκμῆσι καὶ τοῖς ἐκ τῶν λόχων λαθρηδὸν ἐκπηδῶσιν ἀρμενίοις, αἱ τοῦ Ἀνδρονίκου ἐνέδωκαν φάλαγγες, καὶ εἰς τροπὴν ἐνέκλιναν ἄκοσμον. διὰ ταῦτα τῇ λύπῃ καταποθεὶς Ἀνδρόνικος, καὶ μὴ ἔχων ὅπως τὴν ἧτταν ἀναμαχέσαιτο, ἢ γοῦν ἐξ ὑπογύου δράσειέ τι γενναῖον κατὰ τῶν θυόντων ἤδη πολεμίων τὰ νικητήρια, τοῖς ἐγγὺς ἀνεφίκτων ἐπιχειρεῖ. κατοπτεύσας γὰρ τὸν Τορούσην μετὰ τῶν δορυφορούντων αὐτὸν ἔτι που ἱστάμενον ἔφιππον, τὴν τῶν ταγμάτων συλλογὴν ἀναμένοντα, ἐξ ἧς εἴχοντο ἐπιδιώξεως, ὅλῳ ῥυτῆρι τὸν ἵππον ἀφεὶς, ἐνσείει κατ' ἐκείνου τὸ δόρυ, καὶ δὴ κατὰ τοῦ θυρεοῦ βαλὼν ἀνατρέπει τοῦτον τοῦ ἵππου, καὶ διεκπαίσας τὸ περὶ ἐκεῖνον ἐπίλεκτον, ὡς πτηνὸς ἱππότης, ἢ ὀλισθηρά τις ἔγχελυς, τὰς τῶν ἁπάντων χεῖρας ἐξήλυξεν. ἀλλ' ἕως τούτου σεμνὸν τὸ τοῦ Ἀνδρονίκου κατόρθωμα. τὸ δὲ παθεῖν τὸν Τορούσην κακῶς,

ἀπεκώλυσαν οἵ, τε σιδήρεοι χιτῶνες οὓς ἐνεδέδυτο, καὶ θυρεὸς ἐπιμήκης παρὰ πλευρὸν καταβαίνων τοῦ ἵππου πλάγιος.

5 Οὐ πολλαὶ δ' ἡμέραι παρῆλθοσαν ὕστερον, καὶ λογίζονται τῷ Ἀνδρονίκῳ δευτέρου λόγου καὶ πάρεργα ἀνδροκτασίαι καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι, καὶ σάλπιγξ ἠχοῦσα τὸ ἐνυάλιον, δεῖμός τε φόβος τε καὶ Ἄρης βροτολοιγὸς, καὶ ἔργα πολέμια παρωσάμενος, τὰ τῆς Ἀφροδίτης μέτεισιν ὄργια. ἡ δὲ Ἑλένην μὲν οὐχ ὑποβάλλει, οὐδ' οἷον ὑπ' ὄψιν παρίστησι, καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος τὴν οἴκησιν ἔχουσαν, καὶ διαχεῖ τῷ κάλλει, καὶ ἐκμαίνει πρὸς ἔρωτα, καὶ πηγνύει σκάφην, καὶ ναύαρχον ἐφίστησι φέρεκλον. ἐκ γειτόνων δὲ ὂν τὸ τῆς Φιλίππας εἶδος καθυπογράφει, καὶ μαστροπεύει τῷ δυσέρωτι Ἀνδρονίκῳ. ἣν γὰρ ἐξ ἀκοῆς ἐρωτόληπτος. ῥίψας οὖν τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ κράνος ἀποβαλλόμενος, καὶ τὸν ὅλον στρατιώτην ἀποσεισάμενος, πρὸς τὴν ἐρωμένην αὐτομολεῖ οὖσαν κατὰ πόλιν τὴν Ἀντιόχειαν. ἔνθα δὴ γεγονὼς, καὶ τὴν ἐρώτων ἀγλαΐαν τῆς ἀρείος σκολῆς ἀνθελόμενος, μόνον οὐκ ἐξαίνειν ἔρια, οὐδ' ἱστῷ προσανεῖχε, καὶ συνῆρεν ἠλακάτῃ, ὡς Ὀμφάλῃ πρὶν Ἡρακλῆς τῇ Φιλίππᾳ δουλεύων, ἡ δ' ἄρα ἦν τῆς συναφθείσης τῷ τούτου ἐξαδέλφῳ τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ πρώην οὔπω πάνυ, θυγατρὸς τοῦ Πετεβίνου ἀδελφή. καὶ ὁ μὲν τὴν Ἀντιόχειαν καταλαβὼν, τρυφαῖς ἐνεχλίδει, καὶ καλλωπισμοῖς ὑπελύττα, καὶ δορυφόροις ἐπ' ἀγκυῶν ἀργυροτόξοις ἐπόμπευε τὴν ἡλικίαν εὐμήκεσιν ἰούλῳ τε πρώτῳ λαχνουμένοις, καὶ κόμαις πυρσαινομένοις ξανθαῖς· καὶ ἦν ἐντεῦθεν θηρᾶν τὴν θηράσασαν, ἣν καὶ εἶχε ταῖς οἰκείαις ἐρωτοδέσμοις καταγοητεύσας Ἀνδρόνικος, καὶ ὅπερ ἐπεπόνθει τοῦτο δράσας φιλοτιμώτερον πλουτῶν μὲν καὶ ἄλλως εἶδος ἀξιάγαστον, καὶ ὡς ἔρνος ἀναβαίνων ἐλάτινον. ἐπτοημένος δὲ καὶ περὶ τὰς ἐξάλλους στολὰς, καὶ τούτων ὅσαι περὶ γλουτὸν καὶ μηροὺς καταβαίνουσαι διαχίζονται, καὶ οἷον εἰσί πως συνυφασμέναι τῷ σώματι, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν τοιούτων ἡγεμὼν καθιστάμενος οὐκοῦν τὸ μὲν βλοσυρὸν ἐνεχάλασε, καὶ τὸ ἐπὶ συνουσίας εἶναι ἀεὶ, καὶ τὸ τοῦ ἤθους ἐμβριθὲς καὶ φροντιστικὸν ἐνδεδώκει, καὶ τὸ ἐπισκύνιον ὃ θὴρ ἀπεβάλετο. ἡ δὲ ὡς ἑάλω κατάκρας ὑπέκυψεν εἰς εὐνὴν, οἴκου καὶ πατρίας ἐπελάθετο, καὶ τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς ὀπίσω κατηκολούθησεν. ὁ Μανουὴλ δὲ ὡς τοῖς περὶ τούτου κατεβροντήθη ἀκούσμασι μικροῦ, καὶ ἐννεὸς

oblongo ſcuto & ferreo thorace munito, quicquam nocuit.

5 Paucis diebus pòſt, ſepoſitis bellicis occupationibus, totus Philippæ amore inflammatur(erat ea Petebini Antiocheni filia, ſoror eius quam Manuel Imperator non ita pridem duxerat) & Antiochiam profectus, pulcherrimorum & ornatiſſimorum iuuenum comitatu, & exquiſitæ elegantiæ veſtitu, quo naturalis formæ dignitas & ſtaturæ proceritas condecorabatur, mulierem ita in ſui amorem pellicit, vt parentum & patriæ oblita, mutuo illius amore flagraret. Qua fama Imperator pe-

Noua Andronici tragœdia, qui officij publici partibus relictis ad turpia animum applicat.

Scortatores nõ modò in ipſo ſceleris progreſſu, ve rumetiam in initio iudicat caſtarum cogitationũ amãs Deus.

nè attonitus, Andronicum & ob incestos amores oderat: & spe Armeniæ recuperandæ frustratus, comprehensum mulctare in animo habebat. Mittit igitur Augustum Constantinum Calamanum, virum cordatum, magnanimum & cõstantem, qui & Armeniæ præesset: & Philippam, si posset, duceret. Is principiò sponsi ornatu sumpto, itáque paratus, vt adamatam in sui amorem pelliceret, Antiochiam ingreditur. Tantum autem abfuit, vt Philippa ab Andronici amore auelleretur, vt Calamanum nec aspectu nec colloquio dignaretur, ac potiùs breuitatem staturæ eius irrideret: atque ipsum Imperatorem insectaretur, qui ineptè putaret ipsam, despecto inclyto & nobilissimo heroe Andronico, ei nupturam, qui obscura familia ortus, nuper admodum nosci cœperit. Hoc sui contemptu, & amore Philippæ erga Andronicum cognito, Tarsum discedit: commissóque cum Armeniis prælio, victus & captus, magna pecunia ab Imperatore redimitur. Andronicus autem Manuelis minas veritus, ac metuens, ne Philippæ amorem pristino carcere, & diuturnis ærumnis cõmutaret,

Meretrix cordatum, magnanimum & constantem principem superbè despicit, vt turpissimo adultero adhæreat: horréda Numinis vindicta.

Et affectibus suis seruiens, hominibus furiosè insultat.

Repulsa coniugij viro principi grauissima: sed præstat in manus hostium quàm meretricis incidere,

ἦν, καὶ πρὸς ἄμφω μεμέριστο. καὶ ὡς ἐρῶντα γὰρ ἔρων ἀξύμφυλον, καὶ ὡς ἀθεμιτογαμοῦντα ἤχθαιρε τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ ὡς αὐτὸν τῶν κατ' Ἀρμενίων ἐλπίδων ψευσάμενον συλλαβεῖν ἐζήτει, καὶ δίκας ἐξ ἐκείνου λαβεῖν. στέλλει τοίνυν τὸν σεβαστὸν Κωνσταντῖνον τὸν Καλαμάνον, ἄνδρα καὶ τόλμης λελογισμένης μεστὸν, καὶ τὸ γενναῖον εὐτυχοῦντα στάσιμον, καὶ τοῖς κατ' Ἀρμενίαν μὲν ἐπιστατήσοντα πράγμασι, καὶ τῇ Φιλίππᾳ δ' ὅπως συναφθείη πειρασθησόμενον. ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα εἰς νυμφίον ἑαυτὸν διαθετήσας, καὶ λαμπρυνάμενος ὡς εἰκὸς, καὶ καθ' ὅσον ἤδη τὴν ἐρωμένην ὑπαγαγέσθαι, τὴν Ἀντιόχου εἴσεισι. τοσοῦτον δὲ προσέσχεν αὐτῷ Φιλίππα, καὶ οὕτως αὐτὴν τοῦ προτέρου μετέθηκεν ἔρωτος, ὡς μηδὲ βλέμματος ἴσου μεταδοῦναι, ἢ προσρήματος ἀξιῶσαι τὸν Καλαμάνον· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ προσονειδίσαι τἀνδρὶ τὰ τῆς ἡλικίας βραχὺ, καὶ ἐς αὐτὸν ἀποσκῶψαι τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ, εἰ οὕτως ἀμαθῶς καὶ εὐήθως αὐτὴν ἔχειν ᾠήθη, ὡς ἀποστατήσει μὲν Ἀνδρονίκου αὕτη τοῦ ἥρωος, οὗ τὸ κλέος εὐρὺ, καὶ οὗ τὸ γένος πολὺ, προσκολληθήσεται δὲ ἀνδρὶ, ὃς τὸ γένος ἀπεσβεσμένος καὶ χθὲς καὶ πρῴην εἰ ἔστιν ὅλως ἐγνώρισται. ἐπεὶ γοῦν ὁ Κωνσταντῖνος ἀδοξοῦντας αὐτὸν ἑώρα τοὺς τῆς Φιλίππας ἔρωτας, καὶ πρὸς ἄλλον λύοντας τὸ πτερὸν, μηλοβολοῦντας καὶ δαδουχοῦντας Ἀνδρόνικον, ἐκεῖθεν μεθίσταται· καὶ τὴν Ταρσὸν καταλαβὼν, μετὰ τῶν ἀντιπάλων Ῥωμαίοις Ἀρμενίων συνέρρηγνυ πόλεμον. ὡς δέ ποτε τούτῳ ἐπέβρισαν οἱ διάφοροι, ἑάλω τε, καὶ ἦν ἐν δεσμοῖς. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐλύσατο τοῦτον, ἱκανὰ ζωάγρια καταθέμενος. Ἀνδρόνικος δὲ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Μανουὴλ δεδιὼς, καὶ πτοηθεὶς μήπως συλληφθεὶς, τῶν φιλοτήτων Φιλίππας τὴν προτέραν εἱρκτὴν ἀνταλλάξαιτο, καὶ ὑποσταίη χρόνιον κάκωσιν, ἄρας ἐκεῖθεν, τῆς ἐπὶ

τῶν

τὴν Ἱεροσολύμων εἴχετο, γαλῆ τὸ τοῦ λό-
γου πρὸς στέαρ ἐλεγχθεὶς, κἀπὶ τὰς προσφι-
λῆ ἐπαναδραμὼν δραπετεύσεις, καὶ πρὸς
τὰς παλαιτέρας αὐτοῦ μηχανὰς ἀπιδών.
ἀδιάφορος δ' ἔχων τοῦ βίου, καὶ ὡς ἵπ-
πος θηλυμανὴς, ταῖς παραλόγοις ἐπιθορ-
νύμενος μίξεσιν, ἐγχρίπτει σαρκικῶς καὶ
ἐνασελγαίνει ἀκολάστως τῇ τοῦ πρώτου
ἐξαδέλφου θυγατρὶ Θεοδώρᾳ (Ἰσαά-
κιον φημὶ τὸν Σεβαστοκράτορα, τὸν τοῦ βα-
σιλέως Μανουὴλ ὁμαίμονα) θανάτῳ ἄρ-
τι ἀποβαλούσῃ τὸν παρθένιον σύνευνον, ὃς
ἦρχε πρὸ βραχέως τῆς Παλαιστίνης. Βαλ-
δουῖνος ἦν οὗτος, τὸ γένος ἔχων ἐξ Ἰτα-
λῶν. ἑτέραν ἐπὶ τούτοις πληγὴν ὁ βασι-
λεὺς δέχεται Μανουὴλ, καὶ πράττων ἦν
πάντα καὶ διατεχνώμενος, εἴ πως εἴη συ-
νειληφὼς Ἀνδρόνικον τῶν οἰκείων ἀμφι-
βλήστρων ἐντὸς, ὅθεν ἐρυθροδάνῳ ἐνση-
μανθὲν ἀφῆκε γραμμάτιον, ἐνάγων τοὺς
κατὰ κοίλην Συρίαν ἰσχύοντας, Ἀνδρόνικον
συλλαβεῖν ὡς ἀντίφρονα, καὶ περὶ τὸ γένος ἀ-
κολασταίνοντα, καὶ τοῦ φάους στερῆσαι τῶν ὀφ-
θαλμῶν. καὶ τάχ' ἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξ
αἵματος Ἀνδρόνικος ἠρυθροῦτο, ὤχρος
τε μὲν εἷλε παρειὰς, συνεχόμενον καὶ δεσ-
μούμενον, ἢ καὶ εἰς πορφύρεον ἐβάπτετο
θάνατον, εἰ χεῖρας εἶχον ἑτέρων τὸ τῆς βασιλικῆς ἐκείνης βαφῆς δελτά-
ριον. νῦν δὲ τοῦ Θεοῦ τηροῦντος αὐτὸν εἰς ἡμέραν ὀργῆς, ὡς ἔοικε, καὶ τοῖς
μετόπισθεν κακοῖς ταμιεύοντος, ἅ τε παρὰ τὸ δέον, εἰς τὸ ὑπήκοον ἐνεδεί-
ξατο, Ῥωμαίων ἄρξας ἐκ τυραννίδος, καὶ οἷς αὐτὸς ἀσυμπαθῶς ἐς ἔπειτα
περιπέπτωκε, χερσὶ τῆς Θεοδώρας τὸ ἐπιστόλιον δίδοται. ἡ δὲ ἀναγνοῦσα
τοῦτο, καὶ γνοῦσα τὰ κατ' Ἀνδρονίκου τυρευόμενα, ἐξαυτῆς τὸν χάρτην αὐ-
τῷ ἐγχειρίζει. συνεὶς οὖν Ἀνδρόνικος ὡς χωρεῖν ἐκεῖθεν δέον, καὶ ἐγκο-
νεῖν, μηδ' ἕδρας εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦδε ἀκμὴν, φρίκῃ τε ὑφέρπεται, καὶ πρὸς
ἀπόδρασιν ἐνσκευάζεται· σοφιστὴς δὲ ὢν καὶ ἀπατεὼν, καὶ αὐτὴν ἀποπλα-
νᾷ Θεοδώραν. καὶ ὥσπερ Εὐρώπην πάλαι ὁ Ζεὺς, τοῦ χοροῦ τῶν παρθένων
ἀποβουκολήσας, ἧκε φέρων ἐπὶ νώτων, εἰς βοῦν ἑαυτὸν μεταμορφώσας
καλλίκερων· οὕτω καὶ οὗτος ἀποστήσας τῶν οἴκοι τὴν γυναῖκα, καὶ συμ-
φοιτῆσαι οἱ σαββάτου ὁδὸν αἰτησάμενος, ὡς προπέμψουσαν ἐκεῖθεν,

Hierosolyma versus iter intendit, fuga de more arrepta: & vt homo luxuriosissimus, Theodoram Isaacij Sebastocratoris filiam incestat, Balduini Franci, qui toti Palestinæ nuper imperarat, viduam. Altera hac plaga accepta Manuel, nihil non molitur, quo Andronicum in suam potestatem redigat: missáque ad Cœlesyriæ Toparchas aurea bulla, mandat, vt Andronicum, hominem seditiosum atque incestum capiant, & visu priuent. Ac luminibus orbatus, aut planè occisus esset Andronicus, si eæ literæ ad manus aliorum peruenissent. Nunc Deo illum ad diem vltionis, atque ad ea mala perpetranda & perferenda reseruante, quæ tyrannide ab eo occupata acciderunt, eæ literæ Theodoræ redduntur. quibus ea lectis, & insidiis cognitis, chartam Andronico tradit. Qui vbi animaduertit, ibi non hærendum esse diutius, sed properè discedendum,

Luxuriosissimi hominis discursationes & pollutiones, quibus flagitiorum mensuram cumulat.

Manuel intemperiē illam frustra coërcere nititur, reluctāte Dei patiētia quæ Andronicum, iræ suæ flagellum & instrumentum cōstitutum ad diē vltionis reseruabat.

Ideo vincula sua sectatores trahunt.

Et à mala sua mente fugati, vt ab hominibus ad supplicium quæsiti, cœlū & solum nō animos mutant.

territus fugam adornat: & Theodoram fraude pellectam, vt se non longè comitaretur, seu volentem seu inuitam secum abducit. Dum autem prouinciam prouincia mutat, & in multiplici illo errore varios Dynastas & regulos adit, ab omnibus honorificè excipitur, & magnis muneribus afficitur. Serò tandem ad Sultanum, qui Coloniam, Chaldæam, & finitima loca tenebat, diuertit: ibíque cum Theodora, & duobus ex ea susceptis liberis, Alexio & Irene, ac Ioanne, quem ex legitima vxore procreatum, Byzantio secum abduxerat, commoratur, donec ad Manuelem Imperatorem reuersus est: id quod suo loco referetur, vt res eius gestæ cohæreant. Etsi autem Manuel vitę Andronici crebras ponebat insidias, ille tamen mirabili solertia &tolerantia omnes laqueos euadebat.

Beneuolos fautores & patronos, partim iisdē sceleribus inquinatos, partim cōfusione & principum discidiis gaudentes reperiunt.

Apud quos, ceu in custodiam coniecti, iudicium Dei & debita morantur supplicia.

6 Hoc loco illud prætereundum non est: Plerique principes formidolosi sunt, & suspicaces: nec inferno & morte clementiores, in viris nobilibus & generosis è medio tollendis: & vt altæ piceæ leuissimo vento impulsæ, ramorum aculeis inter se collisis, strident: sic ipsi & diuitem suspectum habēt, & fortitudine insignem

Tragœdia in Manuelis domo. Malorū principiū vita sollicita, suspiciosa, tyrannica, viuis coloribus & historico Nicetæ penicillo depicta.

καὶ συντάξομένην ἐκείνῳ τὰ ἐξιτήρια, συνέκδημον καὶ ξυμπλανῆτιν ἑκοῦσαν ἐπεσπάσατο ἄκουσαν. χώραν δ' ἐκ χώρας ἀμείβων, καὶ ἡγεμόσι καὶ δυνάσταις πολυπλανὴς ἐπιξενιζόμενος, καὶ παρ' οἷς κατέλυε, τιμήεις ὢν καὶ αἰδέσιμος, καὶ φιλοφροσύνης ὅτι πλείστης καταξιούμενος, καὶ δωρεῶν ἁδρῶν ἐν μεθέξει γινόμενος, ὀψέ ποτε καὶ μόλις παρὰ τῷ Σουλτὰν τῆς πλάνης ἵσταται. ἦν δ' οὗτος τὰ τῇ Κολωνείᾳ τότε κληρούμενος ὅμορα, καὶ ὅσα τῆς Χαλδαίας πρόσοικά τε καὶ ἔγγιστα καρπιζόμενος, κἀκεῖσε ἦν ἀλύων, καὶ συνὼν Θεοδώρᾳ, μεθ' ὧν ἀπέτεκεν αὕτη τούτῳ παίδων δυοῖν Ἀλεξίου τε καὶ Εἰρήνης, ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννου, ὃν ἐκ τῶν γνησίων καὶ προτέρων οἱ σπερμάτων συνέκδημον ἐκ Βυζαντίου ἐπήγετο, ἕως τῆς ἐς αὐτὸν αὖθις τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐπαναλύσεως, ἣν κατὰ τὸν οἰκεῖον χρόνον καὶ πρόσφορον ὁ λόγος τῇ ἱστορίᾳ παρέξεται, ὡς εἴη συνημμένα δήπου καὶ συναφῆ τὰ ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν αὖθις ἐπ' αὐτοῖς ῥηθησόμενα. ἐν πολλοῖς μέντοι καὶ πολλάκις ὁ Μανουὴλ τὴν Ἀνδρονίκου δεσμεύων ψυχὴν, καὶ ζητῶν ταύτην λαβεῖν, τοῖς ἀνεπιλύτοις ἐγχειρῶν, διηλέγχετο. ὁ γὰρ πολύπλαγκτος οὗτος, καὶ ταλασίφρων Ἀνδρόνικος, τὰς κατ' αὐτοῦ προσβολὰς διαμαρτὼς ἀπεκρούετο, καὶ τῶν θηρατέρων κούφως ὑπεραλλόμενος, ἅπερ αὐτῷ πολλάκις ὑφηπλοῦτο καὶ διετείνετο, ἀπαγίδευτος ἦν καὶ ἀθήρευτος·

6 Ἀλλὰ τίνα τὰ παρὰ πόδας. (χρεὼν γὰρ μηδὲ τούτων ἀφέξεσθαι) περιδεεῖς οἱ πολλοὶ τῶν κρατούντων εἰσὶ καὶ κακύποπτοι, καὶ χαίρουσι διαπραττόμενοι, ὅσα θάνατος καὶ Χάος, καὶ Ἔρεβος, ἐν τῷ τοὺς εὐπατρίδας ἀκροτομεῖν, καὶ ἐκποδὼν τιθέναι πάντα ὑψηλὸν καὶ μετέωρον· καὶ ἐοίκασιν ἀτεχνῶς ὑψιτενέσι καὶ ἀκροκόμοις πίτυσιν. ὡς γὰρ αὗται καὶ βραχείαις ἀνέμων πνοαῖς τὰς τῶν κλάδων βελόνας διατιναστόμεναι ψιθυρίζουσιν·

οὕτω

οὕτω δὴ καὶ οὗτοι καὶ τὸν πλούτῳ κομῶντα ὑποβλέπονται, καὶ τὸν ἐπ' ἀνδρείᾳ τῶν πολλῶν διαφέροντα κατεπτήχασι, κἂν εἴη τις τὸ κάλλος ἀγαλματίας, καὶ τὴν γλῶτταν ὡς ὄρνις μουσηγέτης ἐσόμωτο, κἂν τὸ ἦθος ὁρῷτο εὐτράπελος, οὐκ ἐᾷ καθεύδειν τὸν ἐπὶ τοῦ στέφους οὐδ' ἠρεμεῖν· ἀλλὰ γίνεται τούτῳ τῶν ὕπνων ἐκκοπή, τῆς τρυφῆς ἀνατροπή, ἡδονῆς ὑφαίρεσις, φροντίδων ὑπόθεσις· καὶ τὴν φύσιν μέμφονται τὴν πλάστριαν, ὅτι καὶ ἑτέρους εἰς τὸ ἄρχειν ἐπιδόξους ἐπαλαμήσατο, καὶ μὴ πρὸ τοῖς αὐτοῖς καὶ ὑστάτους καλλίστους ἀνθρώπων ἐφυτεύσεν. οὐκοῦν καὶ ἀντιστρατεύονται τὰ πολλὰ τῇ προνοίᾳ, καὶ τῷ θείῳ ὑπέροπλοι γίνονται, πάντα ἀγαθὰ ἐκ τοῦ πλείονος ἐκχορδεύοντες, καὶ ὡς θύματα σφαγιάζοντες, ὡς ἔχοιεν ἐφ' ἡσυχίας δήπουθεν οὗτοι ἀπαθῶν, καὶ ὡς πατρῷον κλῆρον καθηδυπαθεῖν μονώτατοι τὰ δημόσια, καὶ ὡς ἀνδραπόδοις χρῆσθαι τοῖς ἐλευθέροις, καὶ ὡς ὠνητοῖς τοῖς ἀξιωτέροις ἐνίοτε ἄρχειν προσφέρεσθαι· κακῶς εἰδότες, καὶ τὸ φρονεῖν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἀφῃρημένοι, καὶ κακοβούλως τὴν προτέραν λανθανόμενοι. καὶ ὁ Μανουὴλ τοίνυν οὐδὲν ἄχαρι ἔχων ἐπεγκαλεῖν Ἀλεξίῳ τῷ πρωτοστράτορι, ἢ ὅτι ὅλως παραλελύπηκεν ἢ παρηνώχλησεν, ἢ τῆς ὀφειλομένης εὐνοίας καὶ πίστεως καθυφῆκε. βραχύ τι γοῦν ἀντίρροπα δράσας, ὧν ὑπ' αὐτοῦ πέπονθεν εὖ, καὶ ὡς ἐπὶ ζυγοῦ τὴν ἑτέραν παρηνέγκεν πλάστιγγα, ἐξ ὑπονοίας δὲ μόνης ὁρμώμενος· κακοχόλων δέ τινων, ὡς ἄνθρωπος, ὑπαχθεὶς ὑφηγήσεσιν, ἐκ τοῦ τὸν ἄνδρα ὁρᾶν καὶ στρατηγοῖς καὶ στρατιώταις ἐρώμενον, καὶ φιλοτίμῳ γνώμῃ καὶ χειρὶ φιλοδώρῳ πρὸς ἅπαντας χρώμενον, ἴσως δὲ καὶ τοῦ προσόντος αὐτῷ πλούτου ὑποτύφων ἔφεσιν, συλλαμβάνει τοῦτον, διάγων ἐν Σαρδικῇ, μήπω ἐπιφαυσκούσης ἡμέρας τῇ οἰκείᾳ ἔτι συγκατακείμενον ὁμευνέτιδι,

formidant: nec forma, nec facundia, nec morum comitas insignis, quietos eos esse patiuntur: sed omni penè vitæ suauitate priuant, adeò vt naturam ipsam accusent, quòd alios etiam idoneos Imperio formarit, nec ipsos primos & postremos omnium mortaliũ pulcherrimos finxerit: diuinæque prouidentiæ repugnent, & optimum quemque tollant è medio, & instar hostiarum sacrificent, vt ipsi soli metus & periculi expertes, publica vectigalia tanquam priuatum patrimonium, pro sua libidine effundere, & ingenuos homines pro mancipiis tractare possint, qui aliquando ipsis sunt Imperio digniores. Ita potentiæ fastigium prudentiam eis adimit, & pristinæ conditionis stultam obliuionem affert. Sic Manuel quoque, quum ab Alexio Protostratore nulla re esset offensus, nec eius fidem & beneuolentiam desiderare posset, ac tenuem pro meritis ei gratiam retulisset: sola suspicione adductus, & improborum hominum calumniis impulsus, quia eum & ducibus & militibus esse charum videbat, & liberalitate erga omnes vtī (quanquam fortassis etiam diuitias eius clàm appetebat) Sardicæ agens, hominem ante lucem cum vxore sua cubantem compre-

Eiusmodi hominum crudelis & effeta inuidia.

Stultitia insanabilis.

Exemplum huius tabellę in Manuele, qui sola suspicione impulsus Alexium Protostratorem ad cucullum adigit.

Inuidiæ prætextus.

hendit: & omnibus opibus multatum, in monasterium quoddam Papycij montis coniicit. Ne autem id facinus manifestæ iniuriæ damnaretur, sycophantæ præstò erant, qui crimini darent, eum magicis præstigiis Imperatorem petere: quæ haud scio an ita efficaces sint) sanè quidem aures ab istiusmodi commentis abhorrent) vt hominem efficiant volucrem: itáque perstringant oculos, vt stricto ense irruens non conspiciatur. Quod genus illa sunt, quæ Græci olim de Perseo fabulabantur. Eorum calumniatorum princeps esse ferebatur Aaron Isaacius, qui Corintho cum ceteris in Siciliam abductus, ibique Latinam linguam exquisitè edoctus, Latinorum interpretem agebat apud Imperatorem. Alexij verò vxor, Alexij primogeniti fratris Manuelis filia, pietate in maritum & pudicitia insignis, & illustre muliebris sexus ornamentum, frustra sibiipsi manus afferre conata, ad patrui pedes supplex aduoluta, summóque cum luctu, & sanctissimo iureiurando mariti innocentiam & erga Imperatorem fidem atque obseruantiam testificata: permouere tamen eius animum ad misericordiam,

Satellites, néque aulici sycophantæ, quorū artes deteguntur.

Nihil non cōminiscuntur homines isti qui prorsus depudueruut & hominē exuerunt.

Calumniatorū princeps.

Alexij, principis innocētis, iterata afflictio in illū strissimæ vxoris interitu. Sic æterna prouidentia bonum virū in deliciis nō habet: experitur, indurat, sibi illum præparat.

καὶ οὐ μόνον τῶν ὄντων ἁπάντων ἀπογυμνοῖ, ἀλλὰ καὶ εἰς μοναχὸν ἀποκείρας, ἔν τινι τῶν κατὰ τὸ Παπύκιον ὄρος φροντιστηρίων παραρρίπτει. ἵνα δὲ μὴ ᾖ τὸ πραχθὲν ἀπροφάσιστον, καὶ προὔπτον, διὰ τοῦτο τὸ βασιλικὸν ἀδίκημά τε καὶ ἀσχημόνημα, οἱ συκοφάνται παρῆσαν ἐγγὺς, ὑφειμένοι παρ' ὧν ὑπεβλήθησαν, καὶ γοητεῖαι κατὰ βασιλέως τὰ αἰτιάματα, οὔπω πάνυ τοι πιθαναὶ καὶ δραστήριοι, ὡς ποιεῖν τὸν κεχρημένον πετόμενον, καὶ μηδόλως θεώμενον καθ' ὧν ἂν ἐπεισπέσθαι ξιφηφόρος βούλοιτο, καὶ ἕτερ' ἄττα βωμόλοχα, καὶ ἀκοαῖς ὑγιαινούσαις οὐκ εὐπαράδεκτα, ὁποῖα πάλαι τοῦ Περσέως λογοποιοῦντες κατηγόρουν Ἕλληνες. ἦν δὲ, ὡς ᾔδετο, τῶν συκοφαντῶν τοῦ ἀνδρὸς ὁ προχειρότατος, ὁ Ἀαρὼν Ἰσαάκιος, Κορινθόθεν μὲν ὁρμώμενος, τὴν δὲ Λατινίδα γλῶτταν ἄκρως ἐξησκηκὼς, ἡνίκα συναπήχθη τοῖς πατριώταις εἰς Σικελίαν αἰχμάλωτος, καὶ τοῖς ἐκ τῆς διαλέκτου ταύτης τῷ βασιλεῖ ἐντυγχάνουσιν ὑποβολεὺς τηνικαῦτα γενόμενος. ἡ δὲ τοῦ Ἀλεξίου γυνὴ, θυγάτηρ οὖσα τοῦ πορφυρογεννήτου Ἀλεξίου, ὃς ἐπρωτοτόκει τὸν τοῦ Μανουὴλ ἀδελφὸν, ἐφιλοτιμεῖτο μὲν ἑαυτὴν ἀνελεῖν, φιλανδρείαν καὶ σωφροσύνην ἐν ταῖς μάλιστα τῶν γυναικῶν ἀγαπήσασα καὶ τιμήσασα, καὶ τῶν ἐκ τοῦ γένους θηλυτέρων καλλιστεῖον οὖσα, καὶ λαμπρὸν ἐπικόσμημα, καὶ περιλάλημα τοῖς πᾶσιν ἐράσμιον, τοῦ τοιοῦδ' ἐγχειρήματος ἐκκρουσθεῖσα, πεσοῦσα προσεκυλίζετο τοῖς τοῦ θείου καὶ βασιλέως ποσὶ, καὶ ἐδεῖτο κοπτομένη θερμότερον φλώης καὶ ἐλεεινότερον, δρακόντων ὀδυνηρότερον, ἀλκυόνος πολυπενθέστερον, χαρίσασθαι τὸν ἄνδρα αὐτῇ, μαρτυρομένη θεὸν, καὶ εἴ τί που φρενῶδες πρᾶγμα τοῖς δυσσεβοῦσι καὶ ὄνομα ἀπαραλόγιστον, εἶναι τῆς ἐκείνου βασιλείας θεράποντα, καὶ ἀκαταιτίατον πάντῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς. ἀλλ' οὐκ ἴσχυε μεταθέσθαι τὴν γνώμην τοῦ αὐτοκράτορος, οὐδ' ἀναλύσαι ὅλως,

ἅπερ

ἅπερ ἐκείνῳ ἤδη κεκύρωτό πως, καὶ δέδοκτο, καὶ ταῦτα ἕως δακρύων αὐτὴ καὶ θέᾳ ἐλεεινῇ καὶ σχήμασιν ἱλασίμοις, καὶ ῥήμασιν οἰκτροῖς ἐκθηλύνασα, ἀμέλει καὶ τὸν βίον φιλόδακρυν ἔχουσα, κατὰ τὰς φιλοσώφρονας τρυγόνας τὰ οἰκόπεδα περιέτρυζεν, ὀλολύζουσα, καὶ τὴν μόνωσιν ἀποδυρομένη. ὅθεν καὶ τῇ περιαστοτέρα λύπῃ καταποθεῖσα, τὸ φρονεῖν παρακέκοπται, ἐπὶ παισὶν ἄρρεσι δυσὶ τὸ βιοῦν καταξαίνουσα, καὶ ἑαυτὴν εἰς τέλος καταμαραίνουσα. καὶ Ἀλέξιος μὲν τὸ μέλαν ἀσπασάμενος ἄμφιον, τοῖς θείοις ἐκουφίζετο ἔρωσι, τοῦ ἀκροτάτου τῶν ἐφετῶν ἐφιέμενος, καὶ ὡς ὑψιπέτης αἰετὸς τῶν κάτω ὑπερπτάμενος. κρεωδαισίας δ' ἄκρος ὢν ἐραστὴς, καὶ καρυκείαις χαίρων βρωμάτων, καὶ πανθοινίαις προσκείμενος, ὁπηνίκα πλούτῳ πολλῷ περιερρεῖτο, καὶ τοῖς κατὰ κόσμον ἐνηδυπάθει τερπνοῖς, ὡς καὶ τὰς νησίμους τῶν ἡμερῶν (τετράδα φημὶ καὶ παρασκευὴν) κρεωβόρον αὐτῷ παρατίθεσθαι τράπεζαν, ἢ δεσποτικῆς κατὰ ταύτας τελετῆς ἀγομένης, ἢ μνήμης ἐνδόξου μάρτυρος τελουμένης, ἢ τινὸς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χριστοῦ, τότε ποηφαγῶν, καὶ ταῖς ὀπώραις ἐνεσιώμενος, καὶ τὰς ἀκάπνοις θύων τὴν τράπεζαν, καὶ τὸ πεινῆν περιεῖναι ἀτεχνῶς· ὀψὲ δὲ καὶ ἰχθύων ἐνεορτάζων ταῖς παραθέσεσιν, ἔχαιρεν ὅτι μάλιστα καὶ μνήμην τῶν προτέρων λαμβάνων ὀψαρτυμάτων, καὶ τῆς περιέργου τῶν κρεῶν δαιτρεύσεως, ἀκκισμὸν ἐκάλει κοιλίας, καὶ ὀρέξεως μέθοδον, ὅσα οἱ ἀδδηφάγοι καὶ κρεωφάγοι προτίθενται, μὴ δυνάσθαι λέγοντες τοῦ ἄγαν ὑποχαλᾶν. πᾶν γὰρ τὸ παρατιθέμενον εἰδέναι τὸ σωμάτιον συνιστᾶν, καὶ εὐεξίας εἶναι ποιητικόν. τί δὲ ἡ φίλη δίκη, ἆρα πολύπους καὶ πολύχειρ οὖσα, ὀξυδερκής τε καὶ πανδερκὴς, καὶ μικροῦ ποδήρες τὸ οὖς ἔχουσα, λήθεται, ἢ οὐκ ἐννοεῖ, ἢ τέλεον παρεῖησιν ἀνεκδίκητα, ὅσα ἐπί τισιν ἀνα-

quamuis miserabili habitu, nec à sententia deducere potuit. Itaque ex perpetuo mœrore solitudinis & luctu, castæ turturis instar, mentis errore vsque ad obitum affecta, & tabe confecta est, duobus filiis superstitibus. At Alexius nigrum habitum amplexus, diuino amore leuabatur, summi boni appetitione acquiescens, & instar aquilæ in nubibus volantis inferiora despiciens. Cùm autem, dum opibus affluebat, summus amator esset lauticiarum, & conuiuiis delectaretur, atque omnes voluptates consectaretur, & carnibus nec ieiuniorum diebus, vt feria quarta & septima, nec aliis solennibus feriis abstineret: tum crudis herbis & pomis vescebatur, ieiuniis gaudebat, ac tandem piscibus etiam festis diebus pro deliciis suauissimè vescebatur. Quoties autem veterum cupediarum & curiosæ illius popinæ recordabatur, condimenta illa nihil aliud esse dicebat, nisi ventris fastidium & appetitus irritamenta. Naturam enim paucis esse contentam, & bonam corporis habitudinem quouis cibi genere æquè cōseruari. Vtrum verò Vindicta, cùm tot manus & pedes habeat, cùm acutè omnia perspiciat, & patentibus prædita sit auribus, obliuiscitur: an non considerat, aut peni-

Vir bonus est omnibus externis malis potentior: illa vincit: & alioquin quietus placidúsq; contra incurrentia tollitur.

Tunc apparet quanta virtus sit, et quid possit patientiā demonstrat.

Et paruo cōtentus vir fortis cum dura conditione compositus, de genu pugnat, & intrepidus gaudénsq; colluctatur.

Nec curat quid de se vel de suis inimicis constituerit Nemesis cœlestis. Etiam si potest miser dici, non potest esse.

tus inultas præterit impudentes calumnias & accusationes bonorum virorum? Non vtique: sed tum quoque declarauit, ea se perspicere, quæ in telluris recessibus aguntur, & obscura linguæ murmura exaudire. An verò Imperatori etiam ob iniquum istud facinus succensuerit, non huius temporis est dicere. Oportebat certè quidem illum, vt virum prudentem, & non indoctum, non propterea quòd Alexij nomen à litera A inciperet, eum vt insidiatorem & successorem, suspectum habere: sed Imperij habenas ei mandare, qui se in Apocalypsi Ioannis Euangelistæ & theologi, A & Ω, hoc est principium & finem esse dicit, cui vtique aliud A non defuturum erat.

> Is solus miser est qui in afflictione constitutus nimium tristatur, & Deo non se dignũ præbet.

> Manuelis mala suspicio, ex animi prauitate orta.

7 Calumniatores quidẽ alias alij pœnas dederunt: Aaron verò grauissimas omnium, suis ipse laqueis irretitus. Non multò enim pòst, eum magiæ studiosum esse, compertum est: & simulacrum testudinis prolatum, in quo erat imago hominis, qui ambos pedes habebat in compedibus, & pectus clauo transfixum. Est & librum Solomonium euoluere deprehensus, qui cum legebatur, legiones dæmonum adducebat, subinde interrogantium, cur accersiti essent, ac iussa alacriter exequentium. Nec vna hæc causa fuit, cur comprehenderetur Aaron, sed illa etiam accessit. Cùm Occidentalium gentium legationes exponeret, & Imperatoris voluntati eas non refragari videret: in vna postulatione

> Aaron ob magiam & perfidiã excæcatur, ab Isaacio Angelo lingua priuatus, calumniarum suarũ in Alexium Protostratorem præmia iusta recipit.

> Alia causa quæ Dei iudicia in sceleratum magum accelerauit.

δίως οἱ τῶν ἐπαινετέων κατήγοροι συῤῥάπτουσιν ἔκδικα; οὐ μὲν οὖν, ἀλλὰ παρυπέφηνε καὶ τότε, ὡς τὰ ἐν μυχῷ γῆς διορᾷ, καὶ τὰ ὑπὸ γλῶτταν ἐνωτίζεται τονθορυζόμενα. εἰ μὲν οὖν καὶ βασιλεῖ ἐνεμέσησε τῆς μὴ ἐνδίκου ταυτησὶ πράξεως, οὐ τοῦ παρόντος καταλέγειν καιροῦ. ἔδει δὲ σοφὸν ὄντα τὸν Μανουὴλ, μήδ' ἀμαθῆ τε καὶ ἀναλφάβητον, οὐχ' ὡς διαδεξόμενον ἐκεῖνον καὶ τῆς ἀρχῆς παραλύσοντα, τὸ α περιεργάζεσθαι, ἀλλ' ἐκείνῳ τὰ τῆς ἀρχῆς ἀνάπτειν πείσματα, ὃς εἶναί φησι τὸ α καὶ τὸ ω, τουτέστιν ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, ὡς Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ θεολόγος ἐν τῇ Ἀποκαλύψει διδάσκει με. οὐ γὰρ λείπει τῷ Θεῷ α.

7 Τοὺς συκοφάντας μέν τοι μετῆλθε, καὶ ἄλλῳ μὲν ἄλλην δίκην ἐπέθηκε. τῷ δ' Ἀαρὼν ἐπέβρισε χαλεπώτερον, ταῖς οἰκείαις ἁρπεδόσι περιχοινίσασα. μετ' οὐ πολὺν γάρ τινα χρόνον, ἁλίσκεται μαγείαις προσανέχων, καὶ προὔκειτο χελώνης ἔκφορον μίμημα, ἔνδον στέργον τῆς χέλυος ἀνθρωπόμορφον εἴκασμα, πεπεδημένον ἄμφω τὼ πόδε, καὶ τὸ στέρνον ἐληλαμένον ἥλῳ διαμπερές. ἑάλω δὲ καὶ βίβλον Σολομώντειον ἀνελίττων, ἥτις ἀναπτυσσομένη τε καὶ διερχομένη, κατὰ λεγεῶνας συλλέγει καὶ παρίστησι τὰ δαιμόνια, συχνάκις ἀναπυνθανόμενα, ἐφ' ὅτῳ προσκέκληνται; καὶ τὸ ἐπιταττόμενον ἐπισπεύδοντα περατοῦν, καὶ προθύμως δρῶντα τὸ κελευόμενον. οὐκ ἐπὶ τούτοις δὲ μόνον Ἀαρὼν συνείληπτο, ἀλλὰ καὶ βασιλέως ἐνώπιον ὑποβάλλων ἃς ἐκ τῶν δυσμόθεν ἐθνῶν ἀφικόμενοι πρέσβεις ἐκόμιζον ἀγγελίας, καὶ μὴ δυσαχθοῦντας ὁρῶν πρὸς τὰ τοῦ βασιλέως θε-

λήμματα, ἐπιπλήττει τούτοις ἐν μιᾷ τῶν αἰτήσεων, ὡς πρὸς τὰς καταθέσεις ἑτοιμορρόποις τε καὶ εὐκόλοις, καὶ ὑποτίθησιν, ἀντιτείνειν πρὸς τὸ τῶν ζητημάτων τηνικαῦτα προκείμενον, καὶ μὴ ῥαδίως οὕτω καὶ ἐκ πρώτης καθυπενδοῦναι, ὡς ἐντεῦθεν κερδανοῦντας, καὶ φιλίαν μείζω ἐκ βασιλέως, καὶ τῶν ὁμογλώττων πλείω τιμήν. καὶ ποτὲ μὲν ἡ διάλεξις διελέλυτο, ἀφώρατα τῷ βασιλεῖ θεμένη τὰ τοιαδὶ τοῦ Ἀαρὼν εἰσηγήματα, καὶ τῷ τῆς διαλέκτου διαφόρῳ τὰ ἔκθεσμα σκέμματα συσκιάσασα. κατὰ μόνας δὲ τὰ προβληθέντα τῶν ζητημάτων ἡ βασιλὶς, ἀναπεμπάζει φρενὶ, Λατινὶς οὖσα τὸ γένος, καὶ τῶν λεγομένων ἀκριβῶς συνιεῖσα, καὶ ἀνακαλύπτει πάντα τῷ ἄνακτι. ὁ δ' ἐπὶ τοῖς ἠκουσμένοις ἀγανακτήσας, κακῶς τὸν Ἀαρὼν τίθησι, τῶν τε ὀφθαλμῶν τὸ φῶς ἀμαυρώσας, καὶ τῆς οὐσίας πάσης ἀποστερήσας. κακοεργὸς δ' ὢν ὁ Ἀαρὼν, καὶ λιχνείαν φύσεως περὶ τὰ χείριστα δυστυχῶν, ἐς ὕστερον ἐπὶ τὸν Ἀνδρόνικον τυραννήσαντα, μὴ μέχρι τοῦ ἐκκόπτειν τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν τῶν ἀντιφρόνων ἐκείνῳ τιμωρίαν περιϊστᾶν, ἀλλ' ἢ θάνατον ἁπάντων καταψηφίζεσθαι, ἢ βαρυτέραις ἐκμοχλεύειν κολάσεσιν, ἑαυτὸν τιθεὶς εἰς παράδειγμα, κἀντεῦθεν πιστούμενος τὰ λεγόμενα, ζῶντά τε καὶ κινούμενον, καὶ πνέοντα, καὶ φθεγγόμενον, καὶ συμφράδμονα εἶναι δυνάμενον, καὶ μὴ μόνον διὰ χειρῶν ἀντιλαβῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ γλώττης αὐτῆς ὥσπερ καὶ μαχαίρας ὀξείας ἀποδειροτομεῖν ἰσχύοντα τὸν ἀντίδοξον, καὶ ἕτερα ἄττα φλύαρα καὶ ἀπάνθρωπα ὑφηγούμενος, δι' ὧν τὸ ἀκροχολώτατον ἐκεῖνο καὶ ὑποδύσκολον τὸν τρόπον γερόντιον χαιρησιφονεῖν ἐπὶ μᾶλλον ἐπώτρυνεν. ὧν δὴ πονηρῶν διαβουλίων καὶ παραινέσεων πικρὰν ἀποτιννὺς ἀμοιβὴν τῷ γηρυνήτορι Ἀαρὼν, ὁ τὸν Ἀνδρόνικον ὕστερον τῆς ἀρχῆς καθελὼν Ἰσαάκιος

latione legatos obiurgat, vt nimium ad iussa exequenda paratos: monétque vt aduersentur, neque tam facilè assentiantur. Id enim eis lucro fore, maiorémque gratiam apud Imperatorē inituros, & à suis popularibus plus honoris consecuturos. Ac tum id colloquium diremptum est, Imperatore ob Latini sermonis imperitiam, quid dictum esset ignorante. Cæterùm Imperatrix natione Latina, & sermonis illius peritissima: propositis quæstionibus seorsim consideratis, Imperatori éxponit omnia: qui ira commotus, Aaroni & visum & omnes facultates eripit. Sed is, vt homo maleficus, & natura propensus ad scelera, pòst autor fuit, Andronico iam rerum per vim potito, vt excæcatione haud contentus, aduersarios aut planè occideret, aut grauioribus suppliciis coerceret: exemplo suopte ad eam orationem confirmandam vsus, qui & viueret, & moueretur, & spiraret, & loqueretur, & consilium dare posset. Neque enim manuum vi duntaxat, sed lingua etiam æquè atque acuto gladio iugulari inimicos. Adiecit & alia inhumana nugamenta, quibus iracundum illum & morosum senocionem ad cædes propensiorem fecit. Cuius improbi consilij hunc fructum tulit, vt ab Isaacio An-

Perfidia in Imperatores. Nec enim fidelis hominibus esse potest qui Deo fidē fregit.

Sermonis imperitia nebuloni aulico facit audaciam.

Sed mendax & sycophanta nunquam memoria viget.

Ideo deprehensus, perfidiæ luit pœnas.

Non est autē pax impio, immo sibi alisísque creat periculum.

Et principes ad tyrannidē exercem iam impellit.

Idque manu & lingua.

Præcipuè verò mēdaciis valet.

Sed tandem conuenienti malitiæ suæ præmio donatur.

Eiusdem sceleris participes non leuiore afficiuntur supplicio.

Scleri impostura magica

Ipsi mago exitiosissima, vt consilium malum impiis semper exitium pariat.

Nã qui impudicis oculis puellam prius corruperat, & seipsum, oculis ipsis priuatur: primum mentis deinde corporis luce orbatus.

Exemplum prestigiarum Siciditis magi.

Huiusmodi præstigiatores, nihil nisi inutile & noxium prestare possunt: vere serui diaboli.

gelo, qui Andronicum imperio euertit, venenata ei lingua præcideretur. Manuel verò Imperator Sclerũ Sethum, & Michaelem Siciditem iusta ira permotus, cęcari iussit: qui sub Astronomiæ professione, magiæ & dęmonum imposturis operam dabant. Nam Sclerus cùm nubilem quandam virginem, à qua contemnebatur, adamaret, ac manifestè solicitaret, per lenam ei malum Persicum mittit: quo puella in sinum recepto, amore & libidine insaniens, ab illo corrumpitur. Puellæ verò cognati facinus id indignè ferentes, & strenuè contra dæmonem pudicitiæ puellarum infestum, & pomo instar malefici illius serpentis insidiãtem, quas castitate tanquam Edemio horto eiiceret, vociferantes, effecerunt, vt eius aspectu penitus priuaretur, quam impudicè aspexerat. Sicidites verò pręstigiis quibusdam, rerum earum conspectum eripiebat, quas oculi intuebantur, & totas dæmonum cohortes immittebat iis quos volebat exterritos. Cùm autem aliquando ex editiore palatij loco nauiculam vidisset, qua ollæ & patinæ vehebantur, astantes interrogauit, quid daturi essent, si efficeret, vt nauta alienata mente, nauigatione omissa, remo ad comminuenda fictilia vteretur? qui

ὁ Ἄγγελος, ἐκτέμνει τὴν αὐτοῦ γλῶτταν, συναφελεῖν τε καὶ ἀφανιεῖν τὸν ἐπὶ ταύτης ἀποδίδων ἰόν. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐπέβλεψέ ποτε θυμῷ πλαγίῳ καὶ κινήσει ἐνδίκῳ κατὰ τοῦ Σκληροῦ Σήθ, καὶ τοῦ Συκιδίτου Μιχαήλ. ὅθεν καὶ προστάξει τούτου ταῖς οἰκείαις ὄψεσιν ἄμφω τὸν σίδηρον ἐδέξαντο σίζοντα, λόγῳ μὲν Ἀστρονομίας ἐχόμενοι, ἔργῳ δὲ μαγγανείαις προσκείμενοι, καὶ δαιμονώδεσιν ἑτέροις φενακισμοῖς. ὁ μὲν γὰρ Σκληρὸς ἐπιγάμου παρθένου ἤρα καὶ ἐπείρα λαμπρᾶς, παρορώμενος δὲ ὑπὸ τῆς κόρης, καὶ ἀδοξούμενος, στέλλει ταύτῃ διὰ προαγωγοῦ τινος γυναίου, μῆλον Περσικόν. ἡ δὲ παρθένος καταθεμένη τοῦτο τῷ κόλπῳ, ἐκμαίνεται μάλα δὴ πρὸς ἔρωτα, καὶ ἀφροδισίου ὑποπίμπλαται οἴστρου, καὶ τέλος διακορεῖται παρ' αὐτοῦ. οἱ δὲ τῆς παιδὸς προσγενεῖς βαρέως ἐνεγκόντες τὴν ταύτης ταπείνωσιν, καταβοῶνται γενναίως μάλα τοῦ ταῖς νεάνισιν ἐφοπλίζοντος δαίμονος, καὶ δίκην ὄφεως ἀρχεκάκου δι' ὀπώρας τὰς παρθένους συλαγωγοῦντος, καὶ τῆς σώφρονος βιοτῆς ὡς ἐξ Ἐδὲμ ἀπελαύνοντος. καὶ πικρόγαμος ἐντεῦθεν γενόμενος, ἣν κακῶς ἔβλεψεν, οὐδ' ὅλως ἔτι ἑώρακεν. ὁ δὲ Σικυδίτης διά τινων ἀρρητουργιῶν, καὶ δεδορκότα τῶν θεωμένων ἐσκότου τὰ βλέφαρα, καὶ ἀπεπλάνα τοῦ τὰ θεατὰ ὡς ὄντα ὁρᾶν, καὶ τῶν ὁρώντων τὰς ὄψεις παρέφερε, κατὰ φάλαγγας ἐπισυνιστῶν τοὺς δαίμονας, οὓς ἂν ἐκπλῆξαι βούλοιτο. ἔτυχε γοῦν ποτε ἀπὸ μετεώρου τῶν βασιλείων βλέπων εἰς θάλασσαν, κατήγετο δὲ ἁλιάς, τρύβλια καὶ λοπάδας ἔχουσα τὰ ἀγώγιμα. φησὶ τοίνυν πρὸς τοὺς συνεστῶτας, ὥς τίνα ἂν αὐτῷ κατάθωνται τὸν μισθόν, εἰ τὸν νηίτην τῶν ὀρθῶν φρενῶν ἐκπλεύσαντα, μὴ ἂν ὀκνῆσαι παρασκευάσειεν, ἀναστῆναί τε τῶν σελμάτων τὴν δικωπίαν προέμενον, καὶ συντρίψαι εἰς λεπτὰ τὰ κεράμια;

τῶν

τῶν δὲ ἀγνωμονεῖν εἰπόντων πρὸς ἅπαν τὸ παρ' αὐτοῦ αἰτηθὲν, ὁ πρῳρεὺς μετὰ βραχὺ τῆς ἕδρας ἀνίσταται, καὶ τὴν κώπην ἀνὰ χεῖρας λαβὼν, κατέφερέ τε τῶν σκευαρίων συχνὰ, καὶ οὐκ ἀνῆκεν οὕτω διαπρατόμενος, ἕως αὐτὰ εἰς κόνιν ἐλέπτυνεν. ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν ἄνωθεν θεώμενοι τῷ γέλωτι διερρήγνυντο, τὸ γεγονὸς τιθέμενοι διὰ θαύματος· ὁ δὲ πλωτὴρ ἀμφοτέραις μετ' οὐ πολὺ τῶν γενείων δραξάμενος, γοερὸν ἐπωδύρετο, καὶ ὡς θεοβλαβείᾳ τὰς φρένας παρακοπέντα, πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἀνανήψας τοῦ ζόφου, ἑαυτὸν ὠλοφύρετο. ἐρωτώμενος δὲ, ὅ τι πεπονθὼς τὸν φόρτον οὑτωσὶ διετίθετο, διεξῄει περιπαθῶς, ὡς ταῖς κώπαις προσανέχων, ἄφνης ὄφιν ὁρᾷ δασφοινὸν, πυρσώδη τὸν λόφον, ἄνω τῶν τρυβλίων ἐκτεταμένον, ἐς αὐτὸν ἀτενὲς ὁρῶντα, κατὰ τοὺς τῶν δρακόντων ἀκλινεῖς τὸ ὄμμα, καὶ καταπιεῖν ὀρεγνώμενον, ὃς καὶ οὐκ ἔληξε τῶν ἑλίξεων, πρὶν ἢ κατηλοήθη τὰ κεράμια. τὸ δ' ἐκ τούτου ἠφάνιστο, ὥσπερ ἐκ μέσων οἱ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποπτάς. καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον, ἕτερον δὲ κἀκεῖνο. ἐν βαλανείῳ λουόμενος ἦν, ἐς διαφορὰν δὲ καταστὰς μετὰ τῶν τοῖς αὐτοῖς νίτροις ἁγνιζομένων, εἰς τὰ ἀποδυτήρια ἐξεισι. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ λουτρῷ φεύγοντες, καὶ συμπατοῦντες ἀλλήλους, ἐξῄεσαν ἐκεῖθεν περιδεεῖς, οἳ καὶ τοῖς συνειλεγμένοις πυκνὰ τὸ πνεῦμα συλλέγοντες, ἔφασκον, ὡς ἐκ τοῦ θερμορρόης ἐκπηδήσαντές τινες ἄνδρες, πίσσης μελάντεροι, ἐξῶσαν αὐτοὺς τοῦ λουτροῦ, παίοντες κατὰ τῶν γλουτῶν τῷ πλατεῖ τοῦ ποδός. διὰ ταῦτα τοίνυν ἀμφότεροι, καὶ πράξεις δὲ ἀσελγεστέρας ἑτέρας τῶν ὄψεων ἐστερήθησαν· οἱ δ' αὖθις ἐπιβιώσαντες, ὁ μὲν Σὴθ καὶ πάλιν τοῖς προτέροις ἐνησχόλητο. ἅτερος δὲ εἰς μοναχὸν ἀποθριξάμενος χρόνῳ ὕστερον, σύγγραμμά τι περὶ τῶν θείων μυστηρίων ξυνθέμενος, ἀφῆκε δι' αὐτοῦ κυνῶν ἐρυγὰς ὁ τῶν θείων δωρεῶν ἀνάξιος. ἔργον

cũ ei pollicerentur quicquid postulasset, nauta paulò pòst exurgit, & vasa non priùs ferire destitit, quàm in puluerem redigisset. Quo conspecto illi risu emori, factum illud admirantes: nauta verò paulò pòst barba prehensa lamentari, amotáque caligine ita se vt ira numinis agitatum deplorare. Rogatus cur merces suas ita tractasset? cùm dolore narrabat, se remis intentum, horribilem serpentem supra vasa porrectum, oculis inconniuentibus in se conuersum instar deuoraturi vidisse, qui priùs volutari nõ destiterit, quàm fictilia confracta essent. inde subitò ex oculis euanuisse. Fecit & aliud non dissimile. In balneo lauãs rixari cum quibusdam cœpit, & in conclaue egressus est. Paulò pòst & cæteri anhelantes & trepidi, præ metu ac festinatione inuicem conculcantes, narrãt, ex canali calidæ aquæ viros pice nigriores exiliisse, à quibus nates ipsorum plantis pedum ferientibus balneo exacti essent. Ob hæc igitur aliáque grauiora facinora vterque oculis orbatus est: ac Sethus quidem iisdem rebus etiam deinceps studuit: alter verò monachus factus, scriptum spurcissimum, vt homo diuina gratia indignus, de diuinis mysteriis composuit. Illud etiam

Præstigiæ detectæ.

Serpens horribilis, est magi mancipium & dominus.

Aliud exemplum præstigiarum Siciditis, qui nihil nisi ridicula & horrenda quædã exhibere nouit.

Iustum & appositum in magos supplicium.

Discrimen inter vtrunq.

Noua castra in Asia condita à Manuele.

factum huius Imperatoris clarum est. Cùm Asianæ vrbes Chliara, Pergamum & Adramyttium à Persis malè tractarentur (nam finitimæ prouinciæ per pagos habitabantur, & prædæ hostibus erant) munitionibus eas firmauit, & patentes campos castellis adornauit. Vnde factum, vt ea oppida frequentia ciuium & vitæ cultu rerúmque copia multis beatis vrbibus antecellant. Si quid igitur Manuel per omne Imperij sui tempus Romanis vtile suscepit & perfecit: hoc vel in primis celebrandum est. Quis enim illac præteriens, non ignarus quàm inculta loca illa fuerint, quàm feros & latrociniis deditos cultores habuerint: non sublatis in cœlum manibus, Imperatori Manueli paradisi delicias precetur? In ea porrò loca, quę Noua castra vocantur, Byzantio prætor mitti, & vectigalia colligere solet.

Laudabile Manuelis factum.

Locorum accōmodatio populi in principes beneuolētiam attrahit.

κἀκεῖνο τοῦ βασιλέως τοῦτο περιφανές. αἱ ἀσιαναὶ πόλεις, τὰ Χλιαρά, τὸ Πέργαμόν τε καὶ Ἀτραμύτιον κακῶς ἔπασχον ὑπὸ τῶν Περσῶν· αἱ γὰρ περιοικίδες χῶραι ἀσυνοίκιστοί τε ἦσαν πρότερον, κἀκ τοῦ κωμηδὸν οἰκεῖσθαι, εἰς προνομὴν τοῖς πολεμίοις ἐξέκειντο. καὶ αὐτὰς τοίνυν ἐκρατύνατο τείχεσι, καὶ τὰ πλησίον δὲ ἱππήλατα πεδία φρουρίοις διέλαβεν ἐρυμνοῖς. οὕτω δὲ πληθύουσιν οἰκητόρων ταῦτα δὴ τὰ πολίχνια, καὶ τοῖς κατὰ τὸν ἥμερον βίοτον ἐνευθηνοῦνται χρηστοῖς, ὡς ὑπερανῳκίσθαι πόλεων πολλῶν εὐδαιμόνων. ἀγροί τε γὰρ εἰς εὐφορίαν καρπῶν ἡμερωθέντες ἐπέδωκαν, καὶ φυτηκόμος χεὶρ ἐρριζούχησεν ἐκεῖσε ξύλον ἅπαν καρποδοτοῦν, ὡς μετατεθῆναι (φάναι τὸ τοῦ Δαβὶδ) τὴν ἔρημον εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ εἰς οἰκήσιμον τὴν πρότερον ἀοίκητον. εἴ τι οὖν κατόρθωμα μέγιστον, εἴ τι λυσιτελέστατον Αὔσοσιν, ὁ Μανουὴλ διενενόηκέ τε καὶ διεπράξατο καθ' ὅσους ἦρξε Ῥωμαίων ἐνιαυτούς, τοῦτο εἴη ἂν τὸ κράτιστον ὁμοῦ καὶ κοινωφελέστατον. τίς γὰρ παράγων ἐκεῖ, καὶ εἰδὼς οἵαν μὲν ὁ χῶρος ἔτρεφεν ἀγριότητα, οἵους δ' ἔστεργεν ἄνδρας, ἀναιδεῖς μὲν ὑπὲρ τὸν κορυνήτην Περιφήτην, ἀγριωτέρους δὲ τοῦ πιτυοκάμπτου Σίνιδος καὶ τοῦ Σκίρωνος, οὓς ἀνεῖλε πάλαι Θησεύς, οὐκ ἂν τὰς χεῖρας ἀνατείνας, τῷ βασιλεῖ ἐπεύξαιτο τῷδε κλῆρον ἐν Ἐδὲμ ἀΐδιον, καὶ τόπον χλοερὸν καὶ ἀνώλεθρον; οὐκοῦν καὶ ἴδιον ἐπώνυμον ταυτὶ τὰ φρούρια κληρωσάμενα (νεόκαστρα γὰρ ὀνομάζονται) οἰκεῖόν τε ἁρμοστὴν ἐκ Βυζαντίου στελλόμενον ἔχουσι, καὶ εἰς τὸ βασίλειον ταμιεῖον ἐτήσια ξυμφέρουσι κέρματα.

ΤΟΜΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ

τοῦ Κομνηνοῦ, ἐν ᾧ καὶ ὁ κατὰ τῶν Οὔγγρων πόλεμος, καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων νίκη.

***

LIBER QVINTVS DE IMPERIO MANVELIS COMNENI,

in quo Romanorum Hungarica victoria narratur.

BREVIARIVM.

1 *Manuel ex duabus statuis altera erecta, altera eiecta, bello Hungarico Andronicum Contestephanum præficit, & victoriæ omen ex Hungari lapsu arripit. Pannonij se ad bellum accingunt.*

2 *Andronicus neglecta Manuelis superstitione astrologica, milites ad pugnam hortatur.*

3 *Vtriusque exercitus dispositio. Pugna: victoria penes Andronicum, qui fama territus Istrum traiicit: Manuel autem de Pannonijs superatis triumphat.*

4 *Contra Seruios, Manuelis expeditio: item contra AEgyptios, Amerigo Hierosolymorum rege auxilia pollicente.*

5 *Amerigus pedem refert: nihilominus tamen Tamiathin obsidet Andronicus, & varijs modis oppugnat.*

6 *Fraude Amerigi Andronicus Tamiathi expugnatione frustratus, milites ad oppugnationem redintegrandam hortatur.*

7 *Tentata expugnatio, Amerigi dolis irrita redditur, & Græci Tamiatho domum redeuntes, naufragio ferè omnes pereunt. Saraceni pacem cum Manuele firmant.*

8 *Nascitur Manueli filius Alexius, imperator designatus. Manuelis gener Pannoniæ regnum occupat, & Marchionis Montisferrati filio Mariam filiam dat vxorem.*

9 *Manuelis cum Venetis controuersiæ, bellum & pax sancita.*

Αὖθις δὲ τῶν Παιόνων συγχεάντων τοὺς ὅρκους, ὁ κατ' αὐτῶν ἐνφύεται πόλεμος, καὶ πρὸς καιρὸν ἀπορρυεὶς, καὶ δόξας τέλος καταλελυκέναι· ὁ δὲ κατὰ πολύχουν ἀνέθηλε λήϊον μάκαρος ἀνδρὸς ἀκμαιοτέροις ἀμητῆρσιν ὀφέλον. ὡς οὖν ὑπέφαινεν ὥρα ὡραία τῇ ἐξόδῳ, ᾔει τὴν ἐπὶ Σαρδικῆς, ὅπως καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἃς ἄγειν ἤμελλεν ἐπὶ Παίονας, τεταγμένον ἦν αὐτῷ συμβαλεῖν. ἐν ᾧ δὲ τὰ

CVm autē Pannonij fœdera denuò rupissent, bellum contra eos suscipitur: & aliquandiu intermissum, maiore vi repetitur. Imperator vbi primùm per anni tempus licuit, Sardicam iter intendit, quò legiones conuenire iusserat. Dum au-

Manuel de hostibus bello adoriendis cogitans, superstitiosè agit, & cùm de viuis hominib. euertendis ageretur, statuas deiicit. In rebus serijs ludit superstitio.

tem copię contrahuntur, audit, duarum muliebrium æ-nearum ſtatuarum, quæ in Occidentali fornice fori Conſtantini ſitæ ſint, alteram, quæ Hungariſſa dicatur, erectam ſtare: alteram, nomine Romanam, vetuſtate collapſam eſſe. Quo intellecto, ſtatim illam deiecit, hanc repoſuit: ea ſtatuarum mutatione, ſe fortunam etiam gentis vtriuſque mutaturum ratus, & rem Romanam erecturum, Hungaricã depreſſurum. legionibus in vnum conductis, deliberandum proponit, vtrum ipſe quoque bello Hungarico intereſſe, an ſummam rerum duci alicui committere debeat? Vbi omnibus placuit, vt ipſe Sardicæ maneret, & generales belli duces crearet, vt abſente Imperatore incerti bellorum euentus, acceptæque cladis dedecus mitiora eſſent, & victoria plus laudis haberet: ſumma belli Andronico Contoſtephano claſſis præfecto mandatur. Exercitu Sardica moturo, Imperator præclara concione Contoſtephanum exhortatur: nec rationes tantùm, ſed tempus etiam gerendi belli edocet, armorúmque & aciei inſtruendæ rationem monſtrat. Legatos item eius, tribunos, cæteróſque milites ad pugnã acuit, commemoratis priorib. eo-

Vanæ ſuperſtitioſorũ cogitationes. Prudéter verè & fortiter, Deo duce, in bellis agẽdum eſt, & ſua ſuperſtitioſis idola ſunt relinquenda.

Strenuo & experto duci ſumma bellicæ rei committenda.

Quem Princeps ad officiũ exequendũ inſtruere debet.

Totius item exercitus pręcipua membra, vt capitis vigore ſuſtẽtati intrepidè pericula ſubeant.

στρατεύματα ξυνελέγετο, ἐνωτίζεταί οἱ ὡς ἄνωθεν τῆς ἀψῖδος, ἥ τις ἔκτισται κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος τῆς Κωνσταντινείου ἀγορᾶς, εἰκόνες ἐκ χαλκοῦ δύω ἵδρυνται πάλαι γυναικόμορφοι, ἡ μὲν καλουμένη Ῥωμαία, θατέρα δὲ Οὐγγρίσσα· νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα μετασκευάζοντος χρόνου, ἡ μὲν ἀπὸ Ῥωμαίων τὴν κλῆσιν εἰληχυῖα, τῆς ὀρθίας κατήρειπται στάσεως, ἡ δὲ λοιπὴ ἐπὶ τῆς προτέρας ἥδρασται βάσεως. θαυμάσας οὖν ἐκεῖνος τὸ εἰρημένον, πέμψας εὐθὺς, τὴν μὲν ἀνέστησε, τὴν δ' ἀνέτρεψε καὶ κατήνεγκε, ταῖς τῶν εἰκόνων μετασκευαῖς μεταβαλεῖν καὶ μεθαρμόσειν οἰόμενος καὶ τὰ πράγματα· καὶ τὰ μὲν τῶν Ῥωμαίων οἷον μετεωρείσειν, τὰ δὲ τῶν Παιόνων καθαιρήσειν. συνηγμένων δὲ τῶν στρατοπέδων σκέψιν προὔθηκεν, εἰ δεῖ καὶ αὐτὸν συνεκστρατεύειν κατὰ Παιόνων, εἴτε μὴν στρατηγῷ τὰς δυνάμεις ἐπιτρέψαντα μετελθεῖν οὕτω τὸ ἀντίπαλον. ὡς οὖν πᾶσι δέδοκτο, βασιλέα μὲν ἐπὶ Σαρδικῆς καθῆσθαι, τῶν δ' ἡγεμόνων τοὺς γενικοὺς ἀναρρηθῆναι στρατηγοὺς τοῦ πολέμου, ὅπως αἱ τῶν πραγμάτων ἄδηλοι ἐκβάσεις εἶεν, οὕτω καὶ τὸ ἐκ τῆς ἥττης αἶσχος μετριάζουσι, καὶ τὸ κατορθωθὲν μεγαλύνουσι μᾶλλον, καὶ εἰς κλέος ἐξαίρουσι μέγιστον, ὡς κἀκείνου τε καὶ τούτου ξυμβεβηκότος κατ' ἀπουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀναδείκνυται τῆς ὅλης ἀρχηγὸς στρατιᾶς ὁ τοῦ στόλου δοὺξ Ἀνδρόνικος ὁ Κοντοστέφανος. ἐν δὲ τῷ μέλλειν ἀπαίρειν τῆς Σαρδικῆς τὰ στρατεύματα, ἐν ἐπηκόῳ στὰς ὁ βασιλεὺς, γίνεται καλῶν καὶ γενναίων λόγων καὶ πολὺ τὸ πιθανὸν ἐχόντων ἀγορητής. αὐτόν τε γὰρ Κοντοστέφανον παρεθάρρυνεν εἰς τὴν προκειμένην στρατήγησιν, οὐ μόνον μεθόδους ὑποτιθεὶς τακτικὰς, ἀλλὰ καὶ καιρὸν αὐτὰς τῆς προσβολῆς ἐπισημαινόμενος, εἶδός τε ὁπλίσεων, καὶ σχήματα παρατάξεων, τοῖς τε ὑποστρατήγοις, καὶ τοῖς ἰλάρχαις, καὶ καθ' ἑξῆς ἅπαντας τοὺς ἐνό-

ἐν ὅπλοις διανίστη πρὸς μαχισμόν, ἐνάδων
εἰς μνήμην τῶν προηγωνισμένων, καὶ πεί-
θων τοῖς ὑποδείγμασι πιστεῦσαι, καὶ τὰ
προκείμενα θαρρῆσαι δεινά, καὶ ἀγαθὸν
καὶ τούτοις σὺν Θεῷ ἐπιθεῖναι τέλος, καὶ
μετὰ λαμπρῶν τροπαίων ἐπανελθεῖν. οὕ-
τω γὰρ ὑπ' αὐτῶν δοξασθεὶς ἐκεῖνος, κἂν
τῷ ἀπεῖναι τοὺς βαρβάρους νικήσας, ἀντι-
καταθήσεσθαι καὶ αὐτὸς τούτοις οὐκ εὐαγκά-
λους τὰς ἀμοιβάς. οἱ δὲ καὶ ὅτε μὲν ἤδετο
ταῦτα πρὸς τοῦ κρατοῦντος, τὸ ἡδέως ἀ-
κούειν, καὶ παραδέχεσθαι προθύμως, ὑπέ-
φαινον, ἐξ ὧν τὰς ἀκοὰς ὑπέκλινον, καὶ
σιγὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ἠσπάζοντο. ἐ-
πεὶ δ' ἐπαύσατο τοῦ λέγειν, ἔτι μᾶλλον τὴν
ἔνδον διάθεσιν ὑπεσήμαινον· καὶ ὃν εἶχον
γάργαλον ἐν ψυχῇ, τῷ μέλιτι τοῦ λόγου
κατακηλούμενοι, ὑφ' οὗ καὶ ἐῴκεσαν, ἀ-
τεχνῶς ἀποκλύσασθαι, εἴ τι που τούτοις εἰ-
σερρύηκει ἀηδὲς ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν προ-
τέρων πολέμων. βασιλέα τε γὰρ εὐφήμοις
ἐκρότουν φωναῖς, καὶ τὸ πρόθυμον καὶ
ὑπὲρ ἰσχὺν ἐνδείξασθαι ἰσχυρίζοντο. ἀμέ-
λει μηδὲ μέλλειν ἐβόων τὸν στρατηγόν, ἀλ-
λὰ τὴν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἄγειν αὐτοὺς. οὕ-
τως ἐξηρμένων τῶν στρατευμάτων, αἴφνης
αἴρεται θροῦς ἐν τῷ στρατοπέδῳ συμμιγής.
ἐκ γὰρ τοῦ τῶν Παιόνων τις ἔθνους τὸν ἵππον
κατὰ κράτος ἐλαύνων, καὶ προβαίνων εἰς ὅ-
σον καὶ ὅσον, ἐπὶ στόμα συγκαταλίσκεται
τῷ ὀχήματι. βασιλεὺς τοίνυν ὡς τοῦτο εἴ-
χε πυθόμενος, αὐτός τε διεκέχυτο, καὶ
θαρρεῖν παρεκελεύετο πᾶσιν, οὐκ ἄχαρι τὸ
μέλλον ἐντεῦθεν οἰωνιζόμενος, καὶ χαί-
ρειν ἀνάγων ὡς ἐπὶ δεξιᾷ ἤδη τῇ τοῦ πο-
λέμου τελευτῇ. καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν,
Θεὸν σωτῆρα προηγεῖν ἐπικαλούμενος
τοῖς στρατεύμασιν. ὁ δ' Ἀνδρόνικος τὴν στρα-
τηγέτην ὑποζωσάμενος, ἀπῆρεν ἐκεῖθεν μετὰ πασῶν τῶν δυνάμεων, καὶ
εἶχεν αὐτὸν ἡμερῶν τινῶν διαλειπουσῶν ὁ Σάουβις καὶ Δάνουβις διαπεραιού-

rum facinoribus & exemplis ad festinãdum, & imminentia pericula subeunda, quibus, Deo adiutore, fortiter superatis illustrẽ victoriam reportaturi sint, incitat. Quòd si gloriam ipsius illustrarint, atque absenti victoriam pepererint, se liberaliter illos remuneraturum. At illi & dum hæc dicebantur, attentione silentióque alacritatem suam ostendebant: & finita oratione, magis etiã affectum suum & incitatos animos declarabant, vt verborum lenociniis deliniti, si quid molestiæ ex superioribus pugnis in memoria residebat, id totum abolitum vi deretur. Nam & Imperatorem lætis acclamationibus celebrabant, & se vltra vires etiam dimicaturos pollicebantur: petebántque vt à Duce sine mora contra hostem ducerentur. Ita incitatis exercitibus, statim confusus clamor in castris tollitur: quòd quidam ex gente Pannonica, dum concitato equo ac toto impetu fertur, pronus in faciem prolapsus erat. Quo Imperator audito, & ipse exhilaratus est, & omnes bono animo esse iussit, bonum id omen interpretatus, belli feliciter euenturi, & Deum seruatorem vt ductor esset exercitus inuocauit. Andronicus verò cum omnibus copiis digressus, post aliquot dies Sauo & Danubio superatis, Zeugminũ

Addita præmiorum pollicitatione.

Ducum verò munus est, principum suorum exspectationi silentio, & alacri vultu respondere.

Deinde lætis acclamationibus.

Nec omina aspernari, vt nec etiam in leuibus eiusmodi coniecturis nimiã collocare fiduciam.

Princeps verò diligenter caueat, ne his nugis suorũ animos pascat nimium.

Pannonij viri militares, se ad bellũ, certa ratione, accingũt.

ingreditur. Pannonij verò ea re nihil territi, sed suis cohortibus instructis, & non paruis auxiliis à finitimis populis, atq; ipsis Alemannis, vt ferebatur, cõductis, summáque rerũ Dionysio, viro strenuo & victoriis inclyto mandata, pleni animorum & iactabũdi incedebãt. Is Dionysius, vt primùm audiit, Romanũ exercitũ Istrum transisse, victoriis priorib. inflatus, insolenter gloriatus est, se, vt pridẽ, ita nunc etiã occisorum Romanorũ ossibus in tumulũ aggestis, pro trophæo vsurũ. Id enim barbarica feritate victo Gabra & Brana, vt iã memini, fecerat.

Strenuúmque & victoriis inclytum ducem audacter sequuntur.

At triumphũ canunt ante victoriam.

2 Contostephanus verò in festo Procopij martyris, armatas phalanges in aciem educit, frõtem exercitus ipse occupat: cornu dextrũ Andronico Lapardæ, sinistrum aliis tribunis mãdat. Disposuit & alias phalãges paulùm ab vtroq; cornu semotas, vt per tẽpus laborãtibus legionibus subuenirẽt. Interea literæ Imperatoris illi afferũtur, quibus pugnã in aliũ cõmodiorẽ diem in literis declaratum, differre iubebatur. At ille libello in sinu cõdito iussa negligit: & apud procceres aliarũ rerũ mentione interiecta, callidè dissimulat. Is autẽ dies, vt ater & infaustus

Contostephanus astrologiam Manuelis negligit, ad bellica munia intentus. Nec enim prudentem ducem oportet remotas causas immotis oculis cõtemplari, & quæ sunt ad pedes vel ad manus negligere.

μένον, καὶ τὸ Ζεύγμινον εἰσεδέχετο. οὐδ᾽ οἱ Παίονες ἐπὶ τούτοις ἀναπεπτώκεσαν, ἀλλὰ τὰς οἰκείας ἴλας ἀγειράμενοι, καὶ συμμαχικὸν ξενολογήσαντες οὐκ ὀλίγον ἐκ τῶν ὁμορούντων σφίσιν ἐθνῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ Ἀλαμανῶν, ὡς ἐλέγετο, καὶ Διονύσιον τούτοις ἐπιστήσαντες στρατηγὸν αὐτοκράτορα, γενναῖον ἄνδρα καὶ πολλάκις τὰς ἐναντίας συγκόψαντα φάλαγγας, καὶ φρονηματισθέντες οὕτω, μετὰ κόμπου ἐπῄεσαν. οὗτος δὲ ὁ Διονύσιος ὅτε πρώτως ἠκηκόει τὸν Ἴστρον διαβῆναι Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν, γεγαυρωμένος ὢν ἐπὶ ταῖς προτέραις νίκαις, ἃς ἤρατο κατὰ Ῥωμαίων, μεγαλορρημονῶν ἔλεγεν, ὡς εἰς κολωνὸν αὖθις ἔσεται ἀγηοχὼς τὰ τῶν εἰς πόλεμον πεσόντων Ῥωμαίων ὀστᾶ, καὶ οἷα τροπαίῳ τούτοις ὡς καὶ ἄλλοτέ ποτε χρήσαιτο· ἐπεὶ καὶ ἦν τι τοιοῦτον βαρβαρικῶς δεδρακὼς, ὁπηνίκα τὸν Γαβρᾶν καὶ τὸν Βρανᾶν (ὡς ἤδη μοι ἐρρέθη) κατηγωνίσατο.

2 Ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς μνήμης Προκοπίου τοῦ μάρτυρος, ἐκτάσσει τὰς δυνάμεις εἰς πόλεμον ὁ Κοντοστέφανος, καὶ αὐτὸς ἐνέδυ τὸν θώρακα, καὶ τὴν ἄλλην πανοπλίαν ἠμφιέσατο, καὶ τοῖς λοιποῖς ὡσαύτως ἐπέταττε δρᾶν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος τάξιν ἐπεπορεύετο, καὶ καθίστα πρὸς τὸ εὔτακτον· καὶ τὸ μὲν τῆς φάλαγγος μέτωπον ἀπένειμεν ἑαυτῷ, τὸ δὲ κέρας τὸ δεξιὸν Ἀνδρόνικος ἐπεῖχεν ὁ Λαπαρδᾶς, τὸ δὲ λαιὸν ἄλλοι ταξίαρχοι, οὓς ὁ στρατηγὸς συνεπήγετο. ἐξετετάχει δὲ καὶ ἄλλας φάλαγγας, μικρὸν ἄποθεν αὐτὰς διαστήσας ἑκατέρου κέρατος, ὅπως ἐπιπαριοῦσαι κατὰ καιρὸν εἴησαν ἐπαρήγουσαι τοῖς κάμνουσι τάγμασιν. οὕτω δ᾽ ἐκτάσσοντι τὰς δυνάμεις, καὶ καθιστῶντι τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἐφίσταταί τις ἐκ βασιλέως κομίζων γράμματα, ἐκείνην τὴν ἡμέραν καθυπερθέσθαι τὴν συμπλοκὴν ἐπιτάσσοντα, ὡς ἀσύμφορον ἐς ἔργα πολέμια, καὶ καθ᾽ ἑτέραν ἀναθέσθαι, ἣν καὶ αὐτὸν τὸ ἐπιστόλιον ἀνεδίδασκε. δεξάμενος οὖν ὁ στρατηγὸς τὸ βιβλίον, εἰς τὸν οἰκεῖον καθῆκε κόλπον, μήτε τοῖς γραφομένοις προσχὼν, μήτε τοῖς συνοῦσι μεγιστᾶσι δῆλα τὰ προσταττόμενα θέμενος, ἐπαινετῶς δὲ παρα-

χρησάμενος ἑτέρων ὑποθέσεων διηγήσεσιν.
ἀπεστρέπετο δὲ ὡς ἀποφρὰς ἡ τότε ἡμέρα,
καὶ ὅλως ἀξύμφορος πρὸς τὴν κατ᾽ ἄρεα
συμβολήν, ἐπεὶ καὶ τὴν τὰς πλείστας καὶ
μεγίστας τῶν πράξεων, καὶ παρὰ Θεοῦ τὸ
πέρας κατ᾽ εὐδοκίαν, εἴτε μὴ, δεχομένας
ταῖς τῶν ἀστέρων οὐκ οἶδ᾽ ὅπως περιπλο-
καῖς, καὶ ταῖς τοιαῖσδε θέσεσι καὶ κινήσεσιν
ἐπαναπιθείς, καὶ τοῖς παρὰ τῶν ἀστρολε-
σχούντων λεγομένοις καθυπαγόμενος ἴσα
ταῖς ἐκ θεανίδος Θεοῦ ἀποφάσεσι. ὁ δὲ
μὴ τοῖς γραφομένοις ὅλως προσέχων, ἀλ-
λ᾽ εἰδὼς ὡς μέγα ὤνησε πολλάκις τὸν ἀ-
θλοῦντα καὶ βραχεία τις ὑποφώνησις τοῦ
ἀλείφοντος, πρὸς τὸν ἐν χερσὶν ἀγῶνα δια-
νίστησι λόγοις τὸ στράτευμα, μνήσασθε,
ὑποφθεγγόμενος, ἄνδρες Ῥωμαῖοι πολε-
μίου ἀλκῆς, μνήσασθε καὶ μηδέν τι φρονή-
σετε τῆς δόξης καὶ τῆς τύχης τῆς ἐνούσης ἀνά-
ξιον, εὖ εἰδότες, ὡς καὶ θῆρες ὀρεινόμοι
τοῖς κατ᾽ αὐτῶν εὐθαρσῶς ἐπιοῦσι. δεδία-
σί τε προσεγχειρεῖσαι, καὶ διασοβηθέντες
ἀπίασιν. ὅσοι δὲ αὐτοῖς ἀντιμέτωποι στῆναι
πεφρίκασιν, εἰς ἑτοίμην θοίνην ὠμοβο-
ρούμενοι πρόκεινται. ἀνδριστέον οὖν κατὰ του-
τωνὶ τῶν θηριογνωμόνων βαρβάρων, μή
πως ὑπ᾽ αὐτοῖς γενώμεθα, φιλοψυχίαν
ἀγεννῶς νοσήσαντες μὴ σώζουσαν, ἀλλ᾽
ἀπολλῦσαν· τοῦτο δὴ ὅπερ αἱ ταῖς ἀρεταῖς
ἀντίθετοι κακίαι εἰώθασι δρᾶν, εἰ καὶ πα-
ραπεπήγασιν αὐταῖς καὶ εἰσί πως ἀγχί-
θυροι. καὶ ἄλλως δὲ οὐχ ἡμεῖς μόνον μὲν
καὶ βλητοὶ καὶ θνητοί, ἐκ δὲ χαλκοῦ τεχνη-
τοὶ οἱ πολέμιοι, οὐδ᾽ οὗτοι μὲν χιτῶνας πε-
ρίκεινται σιδηρέους, ὠκύποσιν ἵπποις ἀ[illegible]-
χονται, ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον ἅπαν καὶ σώ-
ματα γυμνὰ περιβαλλόμενοι, οὐδ᾽ εὐ-
πάλαμον μὲν τὸ ἀντίπαλον, ἀπόμαχον δὲ τὸ ἡμέτερον. τοῖς πᾶσιν ἡ αὐτὴ
διάρτισις καὶ μέλλησις πολέμων καὶ ὅπλισις. ἐῶ γὰρ λέγειν ὡς ὅσῳ λόγῳ
καὶ παιδείᾳ τῶν βαρβάρων διενηνόχαμεν, ὡς καὶ εἰπεῖν, ἔμπειροι, καὶ ξυνι-
δεῖν οὐκ ἄποροι, τοσούτῳ καὶ τέχναις στρατηγικαῖς καὶ στρατιωτικαῖς μεθό-

ad pugnam, improbabatur.
Nescio enim quomodo plu-
rima & maxima quæque ne-
gotia quæ arbitratu Dei se-
cundos vel aduersos exitus
sortiuntur, ad astrorum cir-
cuitus & certos positus ac
progressiones Manuel refe-
rebat, & nugas Astrologorũ
pro oraculis excipiebat. Cæ-
terùm Contostephanus iis
literis planè cõtemptis, non
ignarus, sæpe modicam co-
hortationẽ ad certamen pu-
gili multum profuisse, legio-
nes ad hũc modum alloqui-
tur: *Fortes viros vos prabete,
Quirites, neque fortuna & glo-
ria vestra quicquã indignũ ad-
mittite. Scitis enim etiã feras, si-
quis fortiter inuadat, terreri, ac
in fugam cõiici, timidos verò &
fugaces ab eis deuorari. Quare
cum immanibus istis barbaris
strenuè dimicãdum est, ne mor-
tis formidine, quæ non salutem,
sed exitium affert, iugum eorum
turpiter subeamus, & igna-
uia nostra graues pœnas demus.
Neque verò aut nos soli vul-
neribus & morti expositi sumus,
aut hostes arei sunt & vulnera-
biles: sed vt illi ferro muniti sũt,
& velocibus equis insident, ita
eadem res nobis quoque suppe-
tunt, neque fortitudine illis ce-
dimus. Omnibus eadem est in-
structio, eadem belli exercitatio,
eadem armorum ratio. Nam il-
lud omitto, nos, quantum elo-
quentia & doctrina barbaros
superamus, tantò etiam disci-
plina militari & solertia supe-*

Ater verò an albus sit dies parum curare: sed albũ & felicẽ reputare, in quo milites & tribuni parati sunt ad prælium.

Et nugis omissis decet summũ ducem suos ad fortiter faciendum animare,

Id autẽ præstat Andronicus: idque variis argumẽtis.

A Necessario. mors imminet quæ fugacibus viris non parcit.

A Cõmodo. arma vt Pãnoniis ita & Græcis sunt ad manus, & pugnãdi eadem peritia.

A decoro. sapientiores & fortiores decet etiam in doctioribus & imbecillioribus esse præstantiores.

riores esse. Sumus etiam antehac cum Pãnoniis congressi, eorúmque agros vastauimus. Aggrediamur eos nunc quoque victoriæ habitu confirmato, Agite viri, agite commilitones, ita liberos & cõiuges vestras videatis: Barbarorum pereũtium voces Istri gurgites hauriant, cruentúmque flumen Pannoniorum cladem & Romanorum victoriam, insolito spectaculo terris iis nunciet, quas perfluit. Præterea illud etiam est considerãdum, eum, à quo huc missi sumus, totum pendere à nobis: & bona spe ex nostris pollicitationibus concepta, iam ferè captiuos agitare animo, & victoriæ magnitudinem sibi imaginari. Ne igitur præsẽti periculo, quod nihil habet morte grauius, debilitati, vel illi pudori, vel nobis ipsis calamitati simus. Sũma enim mala tergiuersationẽ non patiuntur: in quibus vel exigua negligentia, summæ rerum est euersio.

Ab honesto.

Ab officij cõmissi & permissi impletione.

Ab indecoro, quo orationem elaudit.
Insigni gnoma addita.

3 Hæc locutus, suas copias in patẽtem campum educit. Idem cõtrà & Dionysius facit, hilari vultu, cum plausu & lætitia, quasi ad ludum iret. Vnde quid agendum esset in præsentia ignarus, suas copias neque in dextrũ sinistrũue cornu distribuit, neq; in distinctas turmas & phalanges descripsit: sed tantùm exercitum in vnã quasi turrim globatum ac densatum, atræ nubis instar adduxit, cũ summo & acerbissimo nostrorum contemptu. Vexillũ eius in crassa & alta trabe,

Verbis effecta subiungẽda sunt. Qui enim ferreã linguam, pectus verò laneum gerũt: sibi aliisque dedecus exitiumque cõciliant.

Contemptus hostium, res periculi plena.

μεθόδοις ὑπεφερόμην. ἤδη δὲ καὶ ἄλλοτέ ποτε συμβαλόντες διημιλλήθημεν Παίοσι, τὴν γῆν αὐτῶν ἐπιόντες καὶ κείροντες. οὕτω τοίνυν καὶ νῦν αὖθις συμπλεκοίμεθα, ὡς εἰς ἕξιν τοῦ νικᾶν προελθόντες. ναὶ ἄνδρες, ναὶ συστρατιῶται. οὕτω τέκνα καὶ συλλέκτρους ἴδητε. ἀράτω τὰς φωνὰς τῶν βαρβάρων ὁ βαθυδίνης οὑτοσὶ Ἴστρος ἐπιτριβομένων, καὶ ταῖς δίναις ἐναποψυχέντων, ἀλλὰ καὶ αἱματώδης προρρέων δι' ὧν χωρῶν ὁλκοῖς σύρεται διαφανείτω Παίονας ἡττημένους, καὶ Ῥωμαίους ἀνακηρυττέτω νικῶντας, δεξιῶν τοὺς θεωμένους τῷ ἀήθει τῆς προχοῆς. χρεὼν δὲ πρὸς τούτοις σκοπεῖν ὡς ὁ ἐκπέμψας ἡμᾶς ἐς τόνδε τὸν πόλεμον, ἅπας ἡμῶν ἐξήρτηται, καὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ὑποθαλπόμενος, ἐφ' οἷς αὐτοὶ καὶ ὑπὲρ ἰσχὺν ἀνδρίσασθαι συνεθέμεθα, μικροῦ τοὺς ζωγρίας ἀναπολεῖ, καὶ τὸ τῆς νίκης φαντάζεται μέγεθος. μὴ τοίνυν κἀκεῖνον αἰσχύνωμεν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς κακῶς διαθώμεθα πρὸς τὸν ἐν ὄψει μαλακισθέντες κίνδυνον, οὐδὲν ὅτι μὴ θάνατον τὸ πέρας ἔχοντα. αἱ γὰρ ἀκμαὶ τῶν κακῶν οὐ φιλοῦσιν ἀνάδυσιν, καὶ τὸ βραχέως ἐν τούτοις καθυπενδοῦναι καταπροδοῦναι τὸ πᾶν ἐστι.

3 Τοιαῦτ' εἰπὼν ἐπὶ πεδίου ἀναπεπταμένου προῆγεν. ἀντεξάγει δὲ οἱ καὶ Διονύσιος τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, χαροπὸς τὸ πρόσωπον, κρότῳ ἅμα καὶ χαρᾷ ἐπὶ παιδιὰν δεξιῶν. ὁπόθεν καὶ τό, τί δεῖ ποιεῖν ἐπὶ καιροῦ μὴ εἰδώς, μήτε εἰς κέρας δεξιὸν καὶ εὐώνυμον τὴν ὑπ' αὐτὸν ἐμέρισε στρατιάν, οὔτε εἰς ἴλας ἀποδιεῖλε καὶ φάλαγγας, ἀλλ' ἐς ὁμαιχμίαν συνεσπειρακὼς μίαν τοσοῦτον στράτευμα, καὶ πυκνώσας εἶτ' αὐτὸ καὶ πυργώσας, κατὰ νέφος μέλαν ἐπῆγεν, οὐδὲν ἐκλείπων ὑπεροψίας ὠμῆς. ἦν δὲ καὶ ἡ σημαία ἐκείνου μετέωρος, ἐπί τινος ἠνεμωμένη

μεμηνυμένη παχέος καὶ ὑψιτενοῦς ἱστοῦ, τετρά-
σιν ὑπὸ ῥόχοις ἑλκομένους βοῶν ζεύγμα-
σιν. αὕτη δὲ ἡ ἀντίμαχος ὁμαιχμία φρικα-
λέον ὄντως καὶ δυσαντίβλεπτον ὅραμα ἦν·
πᾶσα οὖσα ἱππότις καὶ λογχηφόρος. οὐ μό-
νον δὲ οἱ ἄνδρες μετεῖχον τοῦ ἀκριβοῦς ὁ-
πλισμοῦ καὶ ποδηνεκοῦς, ἀλλ' ἦν ὁρᾶν καὶ
τῶν ἵππων αὐτῶν διαδήματα, μασχαλι-
στῆρας περιφαινόντων καὶ περικειμένων
προμετωπίδια καὶ προστερνίδια τῶν βλη-
μάτων ἐρύματα. ὁ δὲ τῶν ἵππων φρυαγ-
μὸς, ἥ τε πρὸς ἥλιον ἀνταυγάζουσα στιλβη-
δὼν τῶν ὅπλων, ὡς ἐγγὺς ἦν τὰ στρατεύ-
ματα, καινοτέραν ἐποίει τὴν θέαν, καὶ διὰ
φόβου καὶ θαύματος τοῖς ἐκ τῶν στρατοπέ-
δων ἀμφοῖν. ἐπεὶ δὲ προῆλθον ὡς εἰς με-
ταίχμιον, καὶ περὶ μεσημβρίαν ἦν ἡ ἡμέ-
ρα, καὶ καιρὸς ἐδόκει συρρήγνυσθαι· ὁ μὲν
Κοντοστέφανος τοῖς ἐκ δεξιοῦ τε καὶ λαιοῦ κέρως
ἄγχιστα παρακολουθοῦσι τὰ τελευταῖα τῶν
βαρβάρων κόπτειν ἐφῆκε, μάλιστα δὲ τοῖς
ἱπποτοξόταις θαμὰ βάλλειν παρεκε-
λεύετο. σκοπὸς δὲ ἦν ἐντεῦθεν τῷ στρατη-
γῷ κατασείσειν, εἴτε μὴν ἐκκρούσειν τῆς
συνεχείας τὰς Παιονικὰς φάλαγγας. κατὰ
γὰρ τὴν ὁμηρικὴν καὶ τότε παράταξιν,

> ἀσπὶς ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέ-
> ρα δ' ἀνήρ.

καὶ ἴσας εἶχον οἱ ἵπποι τὰς κεφαλὰς, ἔφρι-
ξε δ' ἡ μάχη ἐγχείῃσι φθισίμβροτος, καὶ
κατὰ κινούμενον δράκοντα καὶ φρίσσοντα
τὰς φολίδας ἐκύμαινον οἱ στρατοί. ὁ δὲ
Διονύσιος ὡς τεῖχος ἀτίνακτον προὔ-
βαινεν ἐς αὐτόν τε τὸν Κοντοστέφανον, καὶ τὸ
ἀμφ' αὐτὸν τεταγμένον τιταίνων τὸ ἔγχος.
ὡς οὖν ἐδέξαντο τοῦτο Ῥωμαῖοι, διαδορα-
τισμοὶ παρ' ἀλλήλων ἦσαν καὶ ὠθισμοὶ
καὶ ἀντωθισμοὶ μέχρι τινός. ἐπεὶ δὲ τὰ
δόρατα κατεάγη, καὶ ἦν τὸ μεταίχμιον ὑποσχεδιασθὲν εἰς φραγμὸν τοῖς
τῶν κοντῶν στοιβασμοῖς, τὰς ἐπιμήκεις ἐς ἔπειτα μαχαίρας ἐσπάσαντο, καὶ

quam rotis impositam quatuor iuga boum trahebant, sublime à ventis agitabatur. Erat ea acies omnino horrenda visu, tota equestris & hastata. Nec viri tantùm armis egregiè ad pedes vsque muniti, sed & equorum pectora & frontes ferro cōtra ictus armabantur. Adhæc equorum hinnitus, armorūque fulgor Solis radiis euerberatus, vt propius ventum est, vtriq; exercitui maiorem admirationem & terrorem afferebat. Sub meridiem in medium processere: Contostephanus, vbi tempus visū est, dexteri & sinistri cornu milites proximos, extremū barbarorum agmē iussit cędere: sagittarios verò equites in primis crebras sagittas vt coniicerent, hortatus est, eo consilio, vt Pannoniorū continua phalanx dissolueretur. Nam vt poeta noster ait,

> *Arma armis, pede pes hæret,*
> *densusque viro vir.*

Iuncta equi capita habebāt, atrox pugna hastis horrebat, instar draconis squamas attollētis vndabant exercitus. Dionisius verò velut turris firmissima procedens, hastam in Contostephanum & eius exercitum vibrabat. Vbi ad manus ventum est, primò hastis rem gerūt, vrgent vrgentur aliquandiu. Hastis fractis, & tanquā sepes in medio exaggeratis, prælongos enses strinxerūt,

Verilli Pannonici erectio, quæ gētis audaciam testatur.

Aciei dispositio & terrificus appārat[9]. Pugnæ acertimæ descriptio.

Andronici prudentia.

Prudētiæ militaris scop[9].

Atrocis prælij hypotyposis.

Ducis Pānonij intrepidū robur.

Ab hastis ad enses. Eminus & cominus pugnatur.

Armorum v-ſus vtiliſſimus.

ac denuò congreſſi pugnauerunt. Quibus hebetatis (nã tota acies vtrinque ferrea erat, & ærea) Pannonij æſtuabant, quippe qui Romanos ſuum impetũ minimè toleraturos putarant. Romani ferreis clauis, quas in bellũ ferre ſolent, arreptis, Pannoniorũ capita & facies opportunè cædebant. Vnde multi oborta caligine equis deuoluebantur, multi ſanguinis profluuio examinabantur. Ita firmiſſima illa acie perrupta, Romanorum nemo erat, qui non Pannoniũ feriret ac deiiceret, proſtratúmque ſpoliaret, nec aliam panopliam indueret, equumque cõcenderet, cuius ſeſſorem occiderat. Veſperi receptui canebatur, ſublimi illo Dionyſij vexillo ſublato: & exercitus nauibus impoſiti, Iſtrum traiiciebãt. Fama enim per Romana caſtra vagata, Pannonios poſtridie auxilia firma expectare, ducẽ ſollicitũ reddebat. ob eam igitur famã, quæ non prorſus inanis eſſe putabatur, poſt felicem pugnæ euentum, inde diſceſſit Andronicus. Pãnoniis hoc modo ſuperatis, Imperator tãta victoria lætus & exultans, Deo gratiis actis, ſtatim rei bene geſtæ nuncios in vrbẽ mittit: ac poſt dies aliquot & ipſe Conſtãtinopolim in-

Clauarũ ferrearum itẽ, ſi cominus pugnandũ aduerſus capita nudata.

Firmiſſima acie perrupta, clades ſequitur, fuga, & victoria.

Spoliorũ lucrum, & vexilli hoſtilis ſublatio.

Fama, malũ maximum, victoriã remoratur.

Manuelis triumphus.

αὖθις συμπεσόντες ἐμάχοντο. ὡς δ' ἤδη καὶ αὐταὶ τὰ στόματα ἠμβλυώθησαν διὰ τὸ τῶν στρατευμάτων πάγχαλκον καὶ πανσίδηρον· οἱ μὲν Παίονες ἠμηχανοῦντο ἀπὸ τοῦδε, μηδαμῶς κατὰ νοῦν θέμενοι, ὡς ἐπιόντας αὐτοὺς Ῥωμαῖοι δέξονται. Ῥωμαῖοι δὲ μετὰ χεῖρας τὰς ἐκ σιδήρου κορύνας χειρισάμενοι (ἔθος δὲ αὐτοῖς καὶ τοιόνδε φέρειν ὁπλισμόν, ἡνίκα ἂν εἰς πόλεμον ἴοιεν) ἔπαιον τοὺς Παίονας δι' αὐτῶν· καὶ ἦν καίριον μάλα τὸ πλῆγμα, κατὰ κεφαλῆς καὶ προσώπων γινόμενον. πολλοὶ τοίνυν σκοτοδινιῶντες τῆς ἱππείας ἀνετρέποντο ἕδρας. εἰσὶ δ' οἳ καὶ ἐλειφαίμουν τοῖς τραύμασι· καὶ οὕτω τοῦ ἀρραγοῦς ἐκείνου διασπασθέντος συντάγματος, οὐκ ἦν ὃς οὐκ ἦν τῶν Ῥωμαίων μὴ βάλλων ἢ καταβάλλων Παίονα, ἢ μὴ σκυλεύων τὸν πεπτωκότα, ἢ μὴ πανοπλίαν ἑτέραν ἐπενδυόμενος, ἢ ἵππου μὴ ἐπιβαίνων, οὗ τὸν ἀναβάτην κατέκανεν. ἐπειδὴ δὲ περὶ ὀψίαν ἦν ἡ ἡμέρα, τὸ μὲν ἀνακλητικὸν διαθρόως ἡ σάλπιγξ συνεθεμάτιζε, καὶ τὸ διάερον ἐκεῖνο καθῃρεῖτο τὸ τοῦ Διονυσίου σημαίας δίαρμα. ὁ δ' Ἴστρος εἶχε τὰ πορθμεῖα καθειλκυσμένα, καὶ ὁ στρατὸς εἰς τὴν περαίαν ἀνήγετο. φήμη γὰρ ἀνὰ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατόπεδα ἐπεφοίτα, καὶ κατακρότους ἐτίθει τὰς τοῦ στρατηγοῦ μερίμνας, ὡς οἱ Παίονες οὐκ ἀγεννῆ ξενολογίαν κατὰ τὴν μετ' ἐκείνην εἰσὶν ἐκδεχόμενοι. διὰ ταύτην οὖν τὴν ἀκοήν, μὴ περιτυχεῖν αὐτίκα ἀπόλλυσθαι ἐπίπαν, μετὰ τέλος αἴσιον τοῦ πολέμου ἀπῆρεν ἐκεῖθεν Ἀνδρόνικος. ἀλλ' οὕτω μὲν κατεστρατήγηντο Παίονες· βασιλεὺς δὲ τὴν καλλίστην ταύτην νίκην ἐνωτισάμενος, θύει Θεῷ χαριστήρια, καὶ αὐτὸς ἦν ἐν κρότοις καὶ χαρμοναῖς. κοινούμενος δὲ τοῖς τῆς βασιλίδος οἰκήτορσι πόλεως ταῦτα δὴ εὐφρόσυνα κατορθώματα, γράμματα εὐθὺς εὐάγγελα στέλλει, τὴν τροπαιουχίαν περισαλπίζοντα. μεθ' ἡμέρας δέ τινας καὶ αὐτὸς τὴν Μεγαλόπολιν εἰσιών, κα-

τὸν γοῦν θρίαμβον ἀπὸ τῆς ἑῴας πύλης, ἥ τις ἀνέῳγε κατὰ τὴν ἀκρόπολιν· οἷα δ' ἐπὶ μεγίστῳ τροπαίῳ καὶ ἀκραιφνεῖ κατορθώματι θριαμβεύσειν μεγαλοπρεπῶς προθέμενος, καὶ τὰ τῆς πομπείας διασκευασθῆναι πρὸς τὸ ὑπέρογκον διατέταχεν. ἅπας οὖν περιπόρφυρος πέπλος καὶ χρυσίῳ κατάστικτος ἀπῃώρητο, καὶ οἱ ἀστυνόμοι ἄλλος ἄλλοθεν ἐπὶ τὴν πρόσοδον ἐκείνην μεταρρυέντες, ὡς ῥεῦμα κατὰ πρανοῦς ὀχετηγούμενον ἐξεκένωσαν ἀγορὰς, οἴκους, νεὼς, ἐργαστήρια, καὶ ἄλλο μέρος ἅπαν τῆς πολυχανδοῦς πόλεως· οὐδὲ τῆς τῶν αἰχμαλώτων συμμοιρίας ὁ θρίαμβος ἀπεστέρητο, ἀλλὰ καὶ τούτων πολλοὶ διῄεσαν τοὺς παρόντας, καὶ ἐσέμνυνον τὴν πομπὴν παριόντες. αὐτὰ μέντοι τὰ καθ' ἑκάτερα μέρη τῆς ἀγυιᾶς, καθ' ἣν ἔμελλε τελεῖσθαι ὁ θρίαμβος, παρυφιστάμενα δρύφακτα εἰς διώροφα καὶ τριώροφα παρυψούμενα πᾶσιν ἐνεποίουν θαυμασμὸν, καὶ τὰ τέγη δ' οὐχ ἥκιστα μάλιστα πολλοὺς τοὺς θεωμένους καὶ πάντας ἀνέχοντα ἐκκρεμεῖς. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦ τὸν αὐτοκράτορα παρελθεῖν ἐπῆγε καιρὸς, προηγεῖτο μὲν ἀργύρεον ἐπίχρυσον τέθριππον, ἵπποις λευκοῖς ὡς αἱ χιόνων ἀποσπάδες ἑλκόμενον. ἵδρυτο δ' ἐπ' αὐτοῦ ἡ εἰκὼν τῆς ἀπροσμάχου συμμάχου καὶ ἀκαταγωνίστου συστρατήγου τῷ βασιλεῖ θεομήτορος. οὐ μέγα δ' ἔβραχεν ἄξων, ὅτι μηδὲ θεὰν ἦγε δεινὴν τὴν ψευδοπάρθενον Ἀθηνᾶν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς παρθένον, καὶ ὑπὲρ λόγον διὰ λόγου τὸν λόγον λοχεύσασαν. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ καθ' αἷμα τῷ βασιλεῖ περιώνυμοι, καὶ ὅσοι γερουσιάζοντες τὰς πολιτικὰς διεῖπον ἀρχὰς, καὶ οἱ λαμπροὶ τοῖς ἀξιώμασι, καὶ τῇ τοῦ βασιλέως εὐνοίᾳ περίκλυτοι. ἔπειτα δ' ὁ κρατῶν προῄει αὐτὸς, ἵππῳ ὑψαύχενι ἐποχούμενος, κύδιστος, μέγιστος, καὶ κόσμοις τοῖς βασιλικοῖς περιφανῶς περικείμενος. παρείπετο δέ οἱ καὶ ὁ τοῦ θριάμβου αἴτιος Κοντοστέφανος, ὑμνούμενος τῆς

gressus, triumphum ducit ab Orientali porta quæ ad arcem patet, eúmque ob insignem & incruentam victoriam quam splendidissimè & magnificentissimè adornat. Expansæ sunt omnes purpureæ & auratæ vestes: & ciues alij aliunde ad pompam illã confluentes instar torrentis ex monte decurrentis, fora, ædes, templa, officinas, & loca omnia vrbis amplissimæ deseruerunt. Sunt & captiui in triumpho ducti. Platea illa vtrinque suggesta habuit ad binas & ternas contignationes educta, tecta quoque omnia spectatoribus referta fuerunt. Imperatorem quadrigæ argenteæ auratæ cum equis niue candidioribus præcedebant: quibus imposita erat imago inuictæ adiutricis & insuperabilis cõmilitonis matris Dei. Neque verò axis magnũm sonuit, quia non vehebat acrem deã Mineruam, quæ falsò virgo dicitur: sed veram virginẽ, quæ Verbũ inexplicabili ratione per verbum peperit. Eũ currum Imperatoris propinqui atque amici, Senatus, viri magistratibus & dignitatibus insignes, ponè sequebãtur. Deinde ipse Imperator prodiit, equo feroci insidẽs, vir inclytus & maximus, ornamẽtis illustribus insignis, comitante Contostephano triumphi autore, qui ob vi-

Modus triũphi.

Apparat⁹ magnificentissimus.

Testes.

Captiui in triũpho ducti.

Imperatoris quadrigæ.

Anteambulo Atfoli Deo, non imagini virginis, gloria tribuẽda fuit.

Alij anteambulones Manuelis.

Imperator prodit.

Andronicus eũ comitatur.

ctoriam & rem bene gestam celebrabatur. Magnum templum ingressus, Deóque coram omni populo laudato, in palatium pergit: laxatáq; nimia bellorum contentione, ludis equestribus recreatur.

Deus coram omnibus laudatur.

Instituuntur ludi.

4 Sequenti etiam vere in animi oblectationem insũpto, postquam Sol Cancrum & Leonẽ permearat, & æstus Caniculæ desęuierat, bruma iam instante, in Occidentem egreditur. Audierat enim Seruiorum principẽ, inquieto & insatiabili ingenio hominem Stephanũ Neemanẽ, iusto audaciorem factum, finitima quæque inuadere, ac populares suós grauiter premere ferro grassantem, sueque fortunæ oblitum, Crabatiam & Cattarorum dominatum sibi vindicare. Vt igitur Neemanis voluntatẽ exploraret, Theodorũ Padiatem cum copiis ablegat. Erat autem ea Neemanis ferocia, vt bello non indicto, statim Romanos inuaderet. Postquam autem ipse imperator eũ vlcisci statuit, bello celeriter relicto, in montes confugit, & speluncas ac petras subiit: & subinde imminuta nonnihil superbia, tandem supplex ad pedes illius procumbit. Angebatur enim animo, ne Seruiæ principatus alicui ex iis quos ipse euerterat, qui esset eo dignior, tribueretur. Eum igitur

Manuelis expeditio contra Seruios. Ita magnus seu insatiabilis animus se ipsum aliosque fatigare gaudet.

Bellum autẽ iustum est, si prorsus necessarium.

Celeriter verò perficiendum.

Feroces ante prælium, quum opus est animũ despondent.

Et turpi fuga sibi consulunt, ac tandẽ fracta superbia se hominum vilissimos confitentur.

νίκης, τοῦ δεξιοῦ μακαριζόμενος ἀγωνίσματος. εἰς δὲ τὸν μέγαν νεὼν εἰσιών, καὶ τοῦ παντὸς ἐνώπιον λεὼ τὴν τοῦ κυρίου λαλήσας αἴνεσιν, πρόεισιν ἐκεῖθεν εἰς τὰ βασίλεια. ὥσπερ δὲ τόξον ἀνιεὶς ἑαυτὸν τῆς ἄγαν τάσεως, διεχεῖτο ἵππων ἁμίλλαις.

4 Καὶ τὸ ἐπιὸν δὲ ἔαρ εἰς ἄνεσιν ταμιευσάμενος σώματος, ἐπειδὴ παρείππευσε Καρκῖνον καὶ παρῆλθε Λέοντα ἥλιος, ὅ τε σείριος ὑπέληγε τῆς φλογώσεως, αἱ δὲ χειμέριοι τροπαὶ ἤδη παρεσκυθρώπαζον, ἔξεισι πρὸς τὰ ἑσπέρια, καὶ κατὰ τὴν Φιλίππου ἐναυλίζεται. ἠκηκόει γάρ, ὡς ὁ τῶν Σέρβων σατράπης (ἦν δὲ τότε ὁ Νεεμὰν Στέφανος) ὑπὲρ ὃ δεῖ θρασύτερος γέγονε, καὶ κακόχολος ὤν τις, ἥγηται σοφὸν τὸ περίεργον, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τρέφων ἀκόρεστον, καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ πάντα διαπλωθῆναι φιλονεικῶν, τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ φύλου βαρὺς ἐμπίπτει, καὶ ξίφει τὸ ὁμόφυλον μέτεισι, μήτε μὴν τὰ οἰκεῖα εἰδὼς μέτρα Χορβατίαν ὑποποιεῖται, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπᾶται τὴν Καττάρων κυριότητα. διὰ ταῦτα τοίνυν πεῖραν εἰληφέναι θέλων τοῦ ἐπὶ τούτοις τοῦ Νεεμὰν βουλήματος, στέλλει μετὰ δυνάμεως τὸν Παδιάτην Θεόδωρον. ὁ δὲ τοπάρχης Νεεμὰν οὕτως ἀναρσίου μετῆν φρονήματος, ὡς εὐθὺς ἐξενεγκεῖν ἀκήρυκτον πόλεμον καὶ Ῥωμαίοις ἐπιστρατεύσειν. βασιλέως δὲ αὐτὸν μετελθεῖν κρίναντος, ὀλίγον τῇ μάχῃ παραφανεὶς ἀπεκρύψατο, τὰς τῶν ὀρῶν καὶ πάλιν ὑποδὺς καταδύσεις, καὶ τὰς πέτρας θέμενος εἰς ἀποκρυφήν. ἀεὶ δέ τι περικόπτων τῆς περιλαβούσης ὀφρύος καὶ ὑφαιρῶν, τέλος τοῖς ἐκείνου ποσὶ τὴν οἰκείαν ὑποτέθεικε κεφαλήν, μέγας μεγαλοστὶ τεταμένος, καὶ περὶ τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς δεόμενος. ἠγωνία γάρ, μή πως αὐτὸς μὲν τῆς Σέρβων παραλυθῇ δυναστείας, τὸ δὲ κράτος μετενεχθῇ πρὸς τοὺς ἐκείνου ἀρχὴν δικαιοτέρους, καὶ οὓς αὐτὸς καταστασιάσας εἶχε πρὸς τὴν

ἀρχὴν

ἀρχὴν ἀναχθείς. οὕτω δ' εὐμαρῶς μετῄει τοῦτον, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου πίστιν μετέστρεφεν, εἴποτε ἀποπλανώμενον ἑώρα τῆς εὐθέος, καὶ ἐλευθέρως βλέποντα, ἢ πρὸς τὴν Ἀλαμανῶν ῥηγὶ προστιθέμενον, ἢ τοῖς Οὔννοις προσνεύοντα, καὶ κοινὸν ἐκείνοις βαλλάντιον καὶ πήραν προσκτώμενον, ὡς οὐδὲ ποιμὴν ποίμνιον εὐπερίγραπτον. οὕτω δ' ἐδεδοίκει τοῦτον ὁ Νεεμὰν, ὡς οὐδὲ τὸν βασιλικώτατον θηρῶν τὰ κνώδαλα· ὅς γε καὶ τὰ ἱππάσιμα μόνα πολλάκις ἐπιφερόμενος, καὶ τοῖς δορυφοροῦσιν εἰπὼν, ἕπεσθε, τὰ Ῥωμαίων παρήλλαττεν ὅρια, καὶ κατ' αὐτοῦ ἐξορμῶν, πρὸς τὸ οἰκεῖον ἑτέρον τὰ ἐκεῖθεν μετήμειβε πράγματα. ἀλλὰ τίνα τὰ ἐπὶ τούτοις, ἐρᾷ καὶ στρατείας ὑπερορίου, καὶ τὸ τῆς Αἰγύπτου ἐνωτιζόμενος πάμφορον, καὶ ὅσα γεωργεῖ Νεῖλος ὁ καρποδότης, καὶ εὔσταχυς, τοῖς πήχεσι μετρῶν τὸ εὔδαιμον, ἔγνω ἐν θαλάσσῃ θέσθαι χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐν ποταμοῖς δεξιὰν αὐτοῦ, εἴ πως τὰ δι' ἀκοῆς ἐρώμενα Αἰγύπτια ἀγαθὰ, καὶ ὀφθαλμοῖς ἐντρανοῖς θεάσαιτο καὶ θείη λήπτὰ ταῖς χερσίν. ἐποίει δ' ἐκεῖνον ταῦτα φαντάζεσθαι, τὰ ἐν ποσὶν ὑπερβαλλόμενον, καὶ ταῦτα ἔτι ὠδίνοντα, καὶ τεμνόμενα μὲν καὶ κατακαιόμενα, οὐκ ἀφαντούμενα δὲ καὶ ἀμαυρούμενα, ἀλλὰ παλιμφυῆ κατὰ τὴν ὕδραν γινόμενα, φιλοδοξία τις ἄκαιρος καὶ τὸ πρὸς βασιλεῖς ἀνθαμιλλᾶσθαι. οἷς τὸ κλέος πολὺ, καὶ τὰ σχοινίσματα οὐκ ἀπὸ θαλάσσης μόνον ἕως θαλάσσης ὑφαπλούμενα πρὶν παρετέτατο, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑῴων ὁρισμάτων μέχρι τῶν ἑσπερίων στηλῶν διικνεῖτο. οὐκοῦν καὶ τὸ σκέμμα τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ῥηγὶ Ἀμερίγῳ κοινωσάμενος, κἀκεῖνον εὑρὼν οὐκ ἀποπεμπόμενον τὸ ἐννόημα, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ συλλαβέσθαι οἱ τοῦ ἐγχειρήματος ὑπισχνούμενον, στόλον καταρτύει βαρὺν κατὰ

hominem Imperator tanta arte tractabat, & ad fidẽ sibi seruandam conuertebat, si quando à recta via aberrare, & libertatem spectare videbat, aut cum Alemannorum Rege se coniungere, aut ad Hunnos inclinare, & manubias communicare: quanta diligentia nec opilio exiguũ gregem custodire solet. Neeman verò illum non minus formidabat, quàm leonem cæteræ animantes. Nam cũ Imperator equitatu tantum educto, & satellitibus sequi iussis, Romanorum fines egressus, contra illum ferebatur: Seruiæ statum suo arbitratu extemplò immutabat. Post hæc Manuel, audita Ægypti fertilitate, & frugiferis Nili exundationibus: classe eam terram petere, & quæ auribus acceperat, oculis intueri & cõtrectare manibus instituit. Quamuis autẽ proxima quæque adhuc in motu essent, & licèt secarentur & vrerentur, non tamen tollerentur, sed instar rediuiuæ hydræ repullularent: tamen importuna ambitione impulsus, & veterum principũ æmulatione ac gloria adductus, qui non modò à mari ad mare, sed ab Oriente vsque ad Occidentem dominati fuerũt: rebus magis vrgentibus omissis, longinquã expeditionem suscepit. Cõsilioque suo cum Amerigo Hierosolymorum rege cõmunicato, qui se ei præstò futurum pollicebatur: classẽ amplius CC longarũ nauiũ

Manuel suo more, id est astutè agis, debellatum hostem clementer tractãs, vt alios facilius inuadere.

Neeman verò, principis animũ quidem non autẽ satis animi habentis gerit imaginem.

Manuelis Ægyptiaca expeditio, ex ambitione profecta, infelicem sortitur exitum. Vnus homũcioni, qui sarcophago contentus erit, non sufficit orbis.

Longinquæ expeditiões, sũptuosissimæ & periculosissimæ.

Præsertim si infidos socios princeps expeditionũ author nactus sit.

contra Tamiathum comparat, inter quas erant x Epidamniæ & ſex Euboicæ expeditæ naues. Nauarchũ deſignat Andronicum Contoſtephanum Magnum ducẽ: & Theodorum Maurozumem cum LX triremibus ad Regem præmittit, qui reliquam claſſem & Contoſtephanum iamiam adfore prænuntiaret: atque eum hortaretur, vt ipſe expeditionem maturaret: ſimul etiam Hieroſolimitanis equitibus qui Regem in Ægyptum ſecuturi eſſent, ſtipendia afferret. Non multo pòſt, VIII die mẽſis Iulij Contoſtephanus ad Melibotum appulit, vbi ab Imperatore, qui claſſis ſpectãdæ gratia aderat, quæ in rem fore viderẽtur, edoctus, biduò pòſt Cœla, quæ circa Seſtum & Abydũ ſunt, peruenit, & Romanas auxiliareſque copias ſibi aſſignatas triremib. imponit. Inde dum ſecundis ventis Cyprũ verſus nauigat, in ſex ſpeculatrices naues ab Ægypti Amera miſſas, incidit: quarum duabus captis, quatuor reliquę eminus accelerato curſu euaſerunt.

Nec ingens claſſis prodeſſe tũc poteſt: immò numerus nil aliud eſt quã numerus.

Alea periculoſiſſima, ſi ſocium non modò perfidum, ſed etiam ſomno lentũ excitare cogaris.

Claſſis Manuelis ad Ægyptium bellum nauigatio.

Velitatio quædam in Cyprio mari.

5 Ad Cyprum appulſus, Regi ſuum aduentum nunciat, illiúſque ſententiã exquirit, vtrum ipſe in Cyprũ venire, an ſe Hieroſolyma ire malit? At Rex Epimethei

Quoties fœderati in bello moras nectũt, aut exercitum & vaſa collige, aut cladẽ expecta.

τοῦ Ταμιάθου εἰς νῆας μακρὰς διακοσίας, καὶ ἔτι πρὸς ἀριθμούμενον, ἐν αἷς κατελέγοντο δέκα μὲν αἱ ἀπὸ τῆς Ἐπιδάμνου ἀναχθεῖσαι, ἓξ δὲ ταχυναυτοῦσαι ἅπασαι, ἃς ἐπλήρουν οἱ Εὐβοεῖς· ἀναδείκνυσι δὲ Ναύαρχον τὸν μέγαν Δοῦκαν τὸν Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον. ἀπὸ δὲ τουτωνὶ τῶν τριήρεων ἑξήκοντα τῷ Μαυροζούμῃ παραδοὺς Θεοδώρῳ πρὸς τὸν ῥῆγα ἐξέπεμψε, προκαταγγελοῦντα μὲν καὶ τὴν ὅσον οὐδέπω τοῦ λοιποῦ στόλου ἀναγωγὴν, καὶ τὴν ἐκεῖσε τοῦ Κοντοστεφάνου ἄφιξιν· διαναστήσοντα δὲ κἀκεῖνον ὡς εἴη ἑτοιμασάμενος τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον, ἅμα δὲ ἀποκομίζοντα καὶ τὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἱππέων ὀψώνια, ὅσοι συνεκστρατεύειν ἔμελλον τῷ ῥηγὶ συνεφαπτομένῳ τοῦ πολέμου, καὶ κατ᾽ Αἰγυπτίων τιθεμένῳ τὴν κίνησιν, καθ᾽ ὧν ὁ στόλος ὁ Ῥωμαϊκὸς συγκεκρότητο. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κοντοστέφανος ἔξεισιν (ἦγε δὲ τότε ὀγδόην μὴν ὁ Ἰούλιος) καὶ δὴ πρὸς τὸ Μελίβωτον καταχθεὶς, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε ἀφιγμένου θεατοῦ τοῦ στόλου τὰ πρὸς τὸ ἔργον ὑφηγηθεὶς, μετὰ δύω ἡμέρας ἀνάγεται, καὶ κατάγεται εἰς τὰ Κοῖλα. ταῦτα δή τὰ περὶ Σηστόν τε καὶ Ἄβυδον. καὶ ἐντίθησι ταῖς τριήρεσι τὸ ἐκ Ῥωμαϊκῶν καὶ ἐθνικῶν ἰλῶν ἀποκριθὲν, καὶ παραδοθέν οἱ στράτευμα. τὸ δ᾽ ἐντεῦθεν, ὡς ἦν τὸ πνεῦμα φορὸν καὶ οὔριον, τὰ πρυμνήσια λύσας, καὶ τὰ ἱστία διαπετάσας, τὴν ἐς Κύπρον παρανελέγετο κέλευθον. κατὰ δὲ τὸν πλοῦν τοῦτον, ἓξ ἐγκύρσας ναυσὶν, ἃς ὁ τῆς Αἰγύπτου Ἀμηρᾶς ἐπεπόμφει πρὸς κατασκόπησιν, τὰς μὲν δύω συλλαβὼν εἶχεν· αἱ δ᾽ ἄλλαι, αἳ καὶ μὴ αἰχμάλωτα τὸν πλοῦν ἐπέθεντο, καταταχήσασαι διαδιδράσκουσι.

5 Προσοκείλας δὲ τῇ Κύπρῳ, τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ παρίστησι τῷ ῥηγὶ καὶ πυνθάνεται πρὸς ὅτῳ ἔχει τὸν νοῦν ἐκεῖνος, καὶ εἰ προσμένει αὐτὸν εἰς Κύπρον, ἢ τὴν ἐπὶ Ἱεροσολύμων βαδιεῖται οὗτος; ὁ δὲ ῥὴξ κατὰ τὸν Ἐπιμηθέα,

ᾧ τὸ

ᾧ τὸ μὲν μέλειν οὐκ ἔστι φασί, τὸ δὲ μεταμέλειν, καὶ μάλα τὴν καρδίαν μεστὴν ἐπλήττετο, ὅτι συναρήξειν ὅλως βασιλεῖ κατένευσεν, ἢ γοῦν ἐπῄνεσε τὴν κατ' Αἰγυπτίων μελετωμένην κίνησιν. τῷ τοι καὶ ἀναβαλλομένῳ ἐῴκει καὶ σκεπτομένῳ πολλάκις τὸ ποιητέον. ὀψὲ δ' οὖν σημαίνει τῷ Ἀνδρονίκῳ τὴν ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἵεσθαι· ὡς ἐκεῖσε συνελθόντες, συνδιασκέψωνται ἀμφότεροι, ὃ κοινῶς διαπράξονται. εἶχε τοίνυν ἡ μὲν παλαιστίνη τὸν Κοντοστέφανον· τὸν δ' Ἀμέριγον αὖθις ἡ μέλλησις, καὶ ὁ μετάμελος πολὺς ἐγκείμενος, ὑπέτυφε τὴν ψυχήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα, πάζοκλον πρόφασιν περιτεθεὶς, οὐδὲν ἧττον ἐπὶ πᾶσι καὶ τὴν τῶν οἰκείων στρατευμάτων περιεβάλλετο συλλογήν. Ἀνδρόνικος δὲ ἐπὶ τούτοις ἤχθετο μὲν, τοῦ καιροῦ τὴν ἄλλως ἐκμετρουμένου, ὅπερ οὐκ ἦν εἰς αὖθις ἐπιλαβέσθαι, ὡς μηδὲ κομῶντος ἐξόπισθεν. ὑπέθραττε δ' αὐτὸν πλειόνως ὁ τοῦ ναυτικοῦ πληρώματος ὀψωνιασμὸς διηνεκῶς ἀναλούμενος. ὁ γὰρ βασιλεὺς τριῶν μηνῶν τῷ στόλῳ σιτηρέσιον ἐπεμέτρησεν ἐκ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἀρξάμενος. ἦν δὲ τότε λήγων ὁ Σεπτέμβριος. ἐπεὶ δ' ἐδόκει, τὴν διὰ ξηρᾶς ἀπαίρειν πορείαν ὁ ῥὴξ, τοῦ θαλαττίου προτίθησι πλοῦ, καὶ Ἀνδρονίκῳ οὑτωσὶ ποιεῖν ὑποτίθησι, φάσκων δὴ ῥᾳστέραν εἰδέναι ταύτην πολλῷ καὶ ἀπαθεστέραν τῷ ἑλομένῳ, καὶ ὡς ἔσεσθαι ἐξ ἐφόδου οὕτως αὐτοῖς ἅμα, καὶ πάρεργον ὁδοῦ παραστήσασθαι τὸ Τούνιόν τε καὶ τὸ Τενέβιον. τὰ δὲ ἐπὶ κωμύδρια τῷ τοῦ Αἰγύπτου Ἀμηρᾷ καθυπείκοντα, οὐ δυσπρόσοδα οὐδὲ δυσέμβολα, ἀλλ' ἐφ' ὑπτίου κείμενα πεδίου, καὶ τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων ἔχοντα γνωριζομένους ἐξ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. ὡς ἀγαθῇ γοῦν τῇ παραινέσει τοῦ ῥηγὸς πεισθεὶς Ἀνδρόνικος, ἣν ἥρειτο οὗτος ἐτράπετο. τὴν δ' ἐν τῷ μεταξὺ πορείαν ἀλύπως ἀνύσαντες, οἷς εἴπομεν φρουρίοις προσέβαλον, καὶ ὁμολόγως αὐτὰ χειρωσάμενοι, ὅτι

more, quem post factũ deliberare aiunt, cũ planè pœnituiſſet, quòd ſe Imperatori opem laturũ promiſiſſet, atque eius Ægiptiacam expeditionẽ approbaſſet, magnopere angebatur. Proinde rem procraſtinat, ac ſubinde quid agendum ſit, deliberat. Tandem Andronicũ Hieroſolima accerſit, vt ibi in commune cõſulant. Quò cum Andronicus veniſſet, Amerigus denuò cunctatur: & pœnitentia vehementer æſtuans, aliud atq; aliud excuſat, ſuarumque legionum conuocationẽ cauſatur. Andronicus eam moram tũ ob irrecuperabilis occaſionis neglectum, tum verò propter fruſtra inſumpta in claſſem ſtipendia ægrè ferebat, quæ Imperator ad tres mẽſes duntaxat numerarat, ab Auguſto auſpicatus, cũ September tũ exiret. Cùm autem Rex terreſtre iter tũ vt commodius & tutius nauigationi prætuliſſet, tũ quòd obiter Tunium & Tenebiũ pagos, aditu faciles & in planicie ſitos, quorum habitatores Chriſtiani plerique nominis, Aegypti Ameræ parerent, occupare liceret: Andronicus Regis conſiliũ ſequitur. Interiecto itinere citra moleſtiam confecto, & caſtellis quæ diximus, quòd

Tergiuerſantis principis effigies.

Eſt quædam cunctatio neceſſaria; hæc verò tum ipſi Amerigo probroſa, tũ Manueli exitioſa eſt.

Ex cunctatione intempeſtiua, ſummi ducis angores & exercit' clades propinquæ.

Conſilia languida parum efficiunt.

Leues expeditiones exercitũ ingentem debilitant.

iusto præsidio non munita erant, in deditionem acceptis pergunt: & cum classe, quæ iam ad Tamiathum appulerat, congressi, Sarracenos vrbe effusos, intrepida acie sic exceperunt, vt cum clamore & tumultu, vix aspectu Romanorum tolerato, intra portas refugerent. Id ea die factum, qua & triremes Nilum sunt ingressæ, & Rex pedes eôdem venit. Postridie Saraceni denuò conuenerunt, cum Romanis in campo sinuoso & leniter ad murũ inflexo dimicaturi. Sed ne tum quidem eis restiterunt. Nã ita pugnabant, vt paulum à portis progressi, nusquam à munitionibus discederent. Romanis autẽ irruentibus, salutẽ fuga quęrere contenti, in portas irruunt, suam phalangẽ hostibus opponere non ausi. Id per dies complures factum. quod eò pertinebat, vt res ostendit, vt Romani vana spe inflati, tempus tererent. Aliquanto pòst Andronicus muros ferire arietibus non sine labore & periculo cœpit. Nã barbari eos qui machinas admouebant, supernè iaciendo, & telis grandinis in modum ingerẽdis, ab opere depellebant, aliáque comminiscebantur ad mœnium defensionem. Nihilominus partem muri deiecit, in quo celebris ædes Dei genetricis extructa erat. Nã

Tamiathi obsidio, cuius initia obsidẽtibus læta, vt solet.

Ægyptiorum Tamiathi obsessorũ pugnãdi ratio. Qui impares sunt bello, si temeratio impetu ruũt in hostes, stultitiæ suæ luctuosa præmia reportabunt.

Prudẽtes autem obsessi velitatiõib' sæpissimè iteratis, exercitus obsidẽtis impetum retundunt.

Et facilè mœnia sua tuentur.

μὴ δ᾽ εἶχον ἔνδοθεν ἀξιόμαχον δύναμιν, καὶ χεῖρα ἱκανὴν εἰς ἀντίπαλον μοῖραν, χωρεῖν τοῦ πρόσω εἴχοντο, καὶ δὴ τῷ στόλῳ συμμίξαντες, ἤδη τὰς κώπας ἐπὶ τοῦ Ταμιάθου χάσαντι καὶ ἐφορμῶντι, τοῖς περὶ τῆς πόλεως εὐθὺς ἐκχυθεῖσι, καὶ μεθ᾽ ὅπλων ἐποφθεῖσι Σαρακηνοῖς συμμίγνυνται. οὕτω δ᾽ ἐξέπληξαν αὐτοὺς Ῥωμαῖοι καὶ διετάραξαν τῷ ἀπτοήτῳ τῆς ἀντιτάξεως, ὡς σὺν βοῇ τε καὶ ταράχῳ συνωθηθῆναι εἴσω πυλῶν, μηδὲ καθαρῶς ἀντιβλέψαι σφίσιν ὑπενεγκόντας. καὶ τοῦτο μὲν οὕτω τῆς ἡμέρας ἐκείνης πέπρακται, καθ᾽ ἣν αἱ μὲν τριήρεις τῷ Νείλῳ προσώκειλαν, ὁ δὲ ῥὴξ πεζῇ παρεγένετο. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ πάλιν οἱ Σαρακηνοὶ συμπλακησόμενοι Ῥωμαίοις συνεληλύθεσαν κατὰ τὸ περὶ τῆς πόλεως κολπῶδες πεδίον, καὶ ἐπικαμπὲς ἠρέμα περὶ τὸ τεῖχος. πλὴν οὐδὲ τότε Ῥωμαίοις ὑπέστησαν. τῶν γὰρ πυλῶν ὅσον ἀποσχόντες βραχὺ, καὶ μηδαμοῦ τοῦ περιτειχίσματος ἀφιστάμενοι, οὕτω διετίθουν τὸν πόλεμον. ὡς δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοὺς ὥρμηντο Ῥωμαῖοι, μόνον τὸ παθεῖν κακῶς φυλαττόμενοι, ἐνέκλιναν εἰς φυγὴν, καὶ διὰ τῶν πυλῶν εἰσεχέοντο, μὴ εὐθύωρον ἄγειν εἰς τοὺς πολεμίους τὴν ἑαυτῶν ἀποθαῤῥοῦντες φάλαγγα. καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐγίνετο. ἣν δ᾽ ἡ στρατηγία αὕτη μηδὲν ἄλλο δυναμένη ὡς δέδεικται, ἢ Ῥωμαίους κατασοφίζεσθαι, ὅπως εἰκῇ χρονοτριβῶσιν, ἐλπίσι μὴ περαινομέναις ὑποσυλώμενοι. ἀμέλει τὰς ἑλεπόλεις ἐς νέωτα προσαγαγὼν Ἀνδρόνικος, οὐκ ἀμογητὶ καὶ ἀκινδύνως τὸ τεῖχος ἔτυπτεν. οἱ γὰρ βάρβαροι τοὺς διαπτερομένους τῶν μηχανημάτων ἔβαλλον ὑψόθεν, καὶ τοῦ ἔργου ἀπεκώλυον, βέλη τε νιφάδων ἀφιέντες πυκνότερα, καὶ ἀντεπινοοῦντες τὰ τῷ τείχει σωτήρια. ἴσχυσε δὲ καὶ οὕτω κόρσην κατερεῖψαι τείχους, ἐφ᾽ οὗ κηῶδες ἵδρυτο τέμενος, τῇ θεομήτορι ἀνακείμενον.

ἤδετο

ἤδετο δὲ τοῖς ἀστοῖς ἐκεῖ που παύσασθαι τῆς πλάνης τὴν μητροπάρθενον σὺν ἅμα Ἰωσὴφ τῷ μνηστῆρι, ὁπότε εἰς Αἴγυπτον ὥρμηντο, τὸν παιδοφόνον Ἡρώδην ἐκκλίνοντες· οἱ τοίνυν Σαρακηνοὶ ἀπέσκωπτον ἐς Ῥωμαίους, καὶ ὕβρεσιν Ἀνδρόνικον ἔπλυνον, οἷα μὴ φεισάμενον νεὼ καθ' ὅνπερ ἐκκλησιάζοντες τὸ Χριστώνυμον, τὰ οἰκεῖα τελοῦνται μυστήρια, τῇ μὲν προσευκτήρια, τῇ δὲ καὶ χαριστήρια ᾄδοντες. ὡς δὲ οὐδ' ἔπω τὰ κατὰ νοῦν Ἀνδρόνικος ἐξεπέραινε, διὰ προσβολῆς ἰσχυροτέρας ἔγνω πειράσασθαι τῶν ἐντός· καὶ δὴ τῷ ῥηγὶ πρὸς λόγους ἐλθών, ἐνῆγε κἀκεῖνον, πολὺς ἐγκείμενος ἐξαγαγεῖν τὴν στρατιάν, καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν διαλαβεῖν· κἂν εἰ προχωροίη τὰ τοῦ ἔργου, καὶ κλίμαξι χρήσασθαι, καὶ τοὺς ἀναρριχωμένους διατεῖναι. ὁ δὲ ἐπῄνει μὲν τὰ λεγόμενα, καὶ τῶν εὐμεθόδων βουλευμάτων ἀπεθείαζε τὸν Ἀνδρόνικον, οὐκ ἄλλως δὲ τῷ πράγματι ἐγχειρήσειν διεβεβαιοῦτο καὶ διετείνετο, τὸν τοῦ Χριστοῦ τάφον εἰς ὅρκον παραλαμβάνων, εἰ μὴ πρότερον πύργοι τεκτονηθήσονται ξύλινοι, καὶ τούτους ἐπιστήσει τοῖς τείχεσι. καὶ ταῦτα λέγων, ἐπέταττε τοὺς τῇ πόλει περιπεφυκότας φοίνικας καθαιρεῖν. καὶ εἰς πύργων ὑποξέειν ὑψώματα. οἱ μὲν οὖν εὐφυεῖς τε ἀκρόκομοι φοίνικες ἀπετέμνοντο, καὶ τὰ ἄλση τῶν δένδρων ἀπεκενοῦντο, καὶ ἐψιλοῦτο ἅπας παράδεισος. τὰ δὲ τῶν πύργων δοκανώματα, τε ἡ τούτων ἁρμογὴ καὶ ἀπάρτισις ἐξεπεραίνετο οὐδαμοῦ. ὁ γὰρ ῥὴξ ἐς ἡλίους μακροὺς ἀπετίθει, τὸ γενησόμενον ἐς αὔριον ἀεί πως ἀναβαλλόμενος, μηδὲ τὰ δεδογμένα πληρῶν. ταῦτα δὲ ὁρῶν Ἀνδρόνικος, ἤχθετο μέν, ὃ λειπόμενον ἦν, καὶ κατῴκτειρε τὴν στρατιάν, σιτίων ἤδη σπανίζουσαν, καὶ θανεῖν λιμῷ κινδυνεύουσαν, καὶ τοὺς μὲν μηδ' ὀβολοῦ εὐποροῦντας ὡς ἔχοιεν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐξωνούμενοι, τοὺς δὲ δυσχεραίνοντας, ὡς οἰκείαν μὴ ἔχοντες ἀγοράν, πλεῖστα τοῖς ἐπὶ τῆς σιτηγίας κα-

ibi narrabant ciues, Virginē matrem cũ ſponſo Ioſepho fugam ſtitiſſe, cum ſãguinarij Herodis metu in Ægyptũ fugerent. Proinde Sarraceni Romanos irridebant, & Andronicũ inſectabantur, quòd ædi non peperciſſet, in qua Chriſtiani Deo preces offerrent, & vota exoluerent, & ſua myſteria peragerent. Sed cùm ne ſic quidē quicquam ex ſententia ſuccederet, maiore impetu hoſtes inuadendos ratus, Regem adiit, vehementer inſtans, vt & ipſi ſuis productis copiis, vrbem corona cingerent: & ſi res facultatē haberet, ſcalis admotis conſcenderent. Is verò etſi inſtitutum & prudentiam Andronici collaudabat, tamen ſalutare Chriſti ſepulchrum teſtatus, ſe eam rem prius aggreſſurum eſſe negauit, quàm ligneæ turres fabricarēntur, quas mœnibus admoueret. iuſſitque palmas ſuburbani agri in eum vſum ſuccidi. Quod cum factum eſſet, turres nihilo magis extruebantur ob Regis procraſtinationem & tergiuerſationē. Ea re triſtis Andronicus, exercitum miſerabatur, iam commeatu deſtitutum, & fame periclitãtem. Nam alii ne obolum quidem ad emenda cibaria habebant: alij indignabantur, quòd peculiare forum nō habentes, à frumētatori-

Oppugnãtes nihil curant aut quærũt, niſi victoriã.

Ideo, qui tē-pla colebant merito ridē-tur à Saracenis, quod loca tam religioſe culta deiicerent.

Andronicus lapidem vertat nō in hoſtes, ſed in ſe ipſum.

Amerig⁹ ſuo more cunctatur, vt commeat⁹ penuria debilitatum exercitum frangat.

Inde animorũ & opum relaxatio.

Et famis ingruentis incommoda.

Ita oppo rtunitate per inertem cunctationem amiſſa, obſidionis inutilis ac noxię piget.

bus Regiis magna pecunia parum impetrarent. & militiæ tempus iampridem elapſum, querelas & moleſtias militum augebat: in primis tamen inanis & irritæ obſidionis vltra dies L prorogatæ pigebat.

Andronicus Amerigi fraude, Tamiathi expugnatione fruſtratus in rerum viciſſitudinẽ inſurgit, quę tamen iſtam audaciã minimè iuuat. Nec etiã eſt aduerſus ſtimulos calcitrandum.

6 Cum autẽ nihil per Imperatoris literas agere liceret, niſi quod Regi placuiſſet: illius ſententiam expectauit. Sed cùm re ipſa comperiſſet, eum nihil æqui animo agitare, neque quicquam opis afferre, exercitum verò in multis ærũnis & periculis verſari videret, quippe fame vrgente, vt nõnulli cibis inuſitatis vterẽtur, omnes verò radicibus & palmarũ comis elixis veſcerentur: accedebat fama parum ſecunda, à Sultano Ægypti & orientalibus Arabibus iamiam auxilia ſubmiſſum iri, & magna pecunia cõductos equites Aſſyrios in propinquo eſſe: mortuo non in aurem inſuſurrandum ratus, cõtempto Latinorum faſtu, vel ſolus belli fortunam experiri decreuit. conuocatoque exercitu ad hunc modum diſſeruit: *Et hic diu commorari moleſtum eſt: & nulla clade iis illata, quos oppugnatum iuimus, ac vacuis reuerti manibus turpiſſimum. vtróque verò peius eſt, ſummaque dementia, parere viro à Romanorũ commodis prorſus abhorrenti: & nihilo melius erga nos affecto, quã ipſi hoſtes. Non videtis vt Rex vallũ longè à noſtro cõmunierit,*

Rectè quidẽ, ſed non ſatis validis copiis fultus, ſæpius id cogitur de ſuperbo & inerti ſocio alius dicere. Nec tecum nec ſine te.

Oratio Andronici ad milites Græcos, in qua Amerigi malam mentẽ detegit: dein eos ad aliquid ampli⁹ audẽdũ hortatur.

ταπιθέμενοι τοῦ ῥηγὸς, ὀλίγων ηὐπόρουν τῶν πρὸς ἑστίασιν. καὶ ὁ συντεθειμένος δὲ χρόνος τῇ στρατείᾳ πάλαι ἐκμετρηθεὶς, σχετλιάζειν ἐποίει καὶ δυσφορεῖν· πρὸ δὲ πάντων ἡ κενὴ καὶ ἀνόνητος προσεδρεία, ἡμέρας ὑπερβᾶσα πεντήκοντα, εἰς ἑτέραν δὲ μὴ ἔχων ἀπιδεῖν ἐργασίαν.

6 Ὅτι μηδὲ εἴων αὐτὸν τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα ὅλως ἐγχειρεῖν, ἃ μὴ εἴη ἀσπάσια τῷ ῥηγὶ, καθῆστο καραδοκῶν τὸ ἀπὸ τοῦ ῥηγὸς ἐνδόσιμον. ἐπεὶ δ' οὐδέν τι χρηστὸν οὐδὲ μέτριον ἐκ τῶν πραττομένων κατελάμβανε τὸν ἄνδρα διανοούμενον, μήτε προσλαμβάνοντα καὶ συμμογοῦντα, καὶ εἰς δεινὰ δὲ καὶ ἀμήχανα πολλὰ ἐμπεπτωκέναι τὴν στρατιὰν ὁρῶν κινδυνεύουσαν, οἷα τοῦ λιμοῦ ἐπιβρίθοντος, καὶ δεινῶς ἐπιβοσκομένου, ὡς ἅπτεσθαι τῶν ἀπηγορευμένων σιτίων τινὰς, πάντας δ' ὅμως ῥιζοφαγεῖν, καὶ τὰς τῶν φοινίκων δρέπεσθαι κόμας, καὶ δεῖπνον ἕψοντας παρατίθεσθαι· οὐκ ἀγαθαὶ δὲ καὶ φῆμαι προσέβαλλον, ὅσον οὔπω ξενολογίαν τοῖς πολιορκουμένοις ἀφίξεσθαι ἔκ τε τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῶν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον Ἀράβων, καὶ Ἀσσυρίαν δὲ ἵππον ἐωνημένην πολλὴν, ἄγχιστα εἶναι, ἀφεὶς πρὸς οὖς νεκρῷ διαλέγεσθαι, καὶ τὴν Λατινικὴν ἐξουδενώσας κόρυζαν, ἐπαποδύσασθαι, καὶ μόνος τὴν τοῦ πολέμου κέκρικεν ἅμιλλαν· ἐκκλησιάσας τοίνυν τὴν στρατιὰν, καὶ τὸ ἐνθάδε, φησὶν, ἐπὶ πολὺ μένειν ἀνιαρὸν, καὶ τὸ μηδέν τι δεδρακότας κακὸν, καθ' ὧν ἐπήλθομεν, χερσὶν ἐπανηκέναι κεναῖς, αἴσχιστον· χεῖρον δ' ἀμφοῖν τούτων καὶ μὴ νοῦ διοικουμένων ἄντικρυς ἔργον, τὸ πείθεσθαι ἀνδρὶ κατ' οὐδὲν ξυγκειμένῳ τὴν γνώμην Ῥωμαίοις ἀλλὰ καὶ τῶν ἐχθρῶν οὐ κοινῶς διακειμένῳ ἄμεινον· οὐ συνίετε ὅπως ὁ ῥὴξ τὸν οἰκεῖον χάρακα τοῦ ἡμετέρου βαλὼν ἄποθεν,

προέρεισιν; οὐδ' ὅλως ἐκεῖθεν ὁ συναγωνιστής, ὁ σύμμαχος, καθάπερ εἰς ἑόρτιον ἄνεσιν παρ' ἡμῶν καὶ θεατὴς προσληφθείς, οὐκ ἐργάτης ἄρεος ἔργων; οὐχ οὕτω καὶ οὗτοι δρῶσιν οἱ ἀντίπαλοι, ὅταν τὴν μάχην ὑπέρθωνται, οὐδὲ μαχούμενοι ἐξίασι τῶν πυλῶν; ὥστε τὸ ἀπὸ τοῦδε οὐ τοῦτό μοι ἔπεισι δεδιέναι, μὴ οὐδὲν χρηστὸν κατωρθωκότες ἀπίωμεν, ἀλλ' εἰ μή πως οὐχ ἱκανοὶ ἐσοίμεθα τὰς ἡμετέρας ἐκσῶσαι ψυχάς. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνό μοι διὰ μελέτης καὶ σκέψεως, ὅπως σὺν ἡμῖν μαχεῖται ὁ ῥήξ, ἀλλ' εἴ πως τὰς αὐτοῦ δολοφροσύνας διαδράντες, οὐκ ἐγκρυφιάζοντος ἤδη, μήτε μὴν παραπετάσματι συσκιάζοντος τὰ ἐνδόμυχα, ἀπείρατοι κακῶν ἐνθένδεν ἀπαίροιμεν, τὸν ἐν ὀφθαλμοῖς διακρουσάμενοι κίνδυνον. τάχα καὶ νῦν Αἰγυπτίοις προσεξεύρηνται φάρμακα τῶν πάλαι παρ' αὐτοῖς ἰσχυρότερα, ἃ καὶ μὴ κοιμίζειν μόνον λύπας ἔχουσι, καὶ τὸ δεδηϊωμένον τῆς ψυχῆς ἀπροσδοκήτοις διαιτᾶν διαχύσεσιν, ὡς ἐκεῖνο πρώην τὸ φάρμακον ὃ δέδωκε τῇ Λακαίνῃ Θῶνος παρακοίτις νηπενθὲς κακῶν ἁπάντων ἐπίληθες, ἀλλὰ καὶ πολεμικοὺς ἄνδρας ἐκθηλύνειν. καὶ ποιεῖν ἀλκῆς ἐπιλήσμονας, καὶ τούτων οἶμαι τῶν φαρμάκων Ἀμερίγῳ προὔτειναι σκύφον Αἰγύπτιοι, καὶ γοητευθεὶς, ὡς ἔοικε, τῷ ποτῷ, καὶ μεταχὼν ἐς μέθην τῆς κύλικος, πρὸς κάρον ἀποδεδόχμωται χρόνιον. τῷ τοι παρὰ πάσσαλον μὲν αὐτῷ ἡ ἀσπὶς, τὸ δὲ ξίφος καθυπνώττει τῷ κουλεῷ, ἐπὶ δὲ σταυρωτῆρος τὸ δόρυ πέπηγεν. ἢ τοῦτο μὲν οὐδαμῶς, ἀργύρῳ δὲ φαρμαχθεὶς, τὰς φρένας ἠλλοίωται, καὶ χρυσίῳ τὰ ὦτα βέβυσται, καὶ τούτῳ κνώμενος πρὸς τὸ δυσήκοον μετεσκεύασται. καὶ νῦν φροῦδαι μὲν αἱ ξυνθῆκαι, ἃς ὑπὲρ τοῦ συμμαχήσειν Ῥωμαίοις βασιλεῖ δέδωκε, χείλεσι μόνοις ἐκεῖνον τιμῶν, τῇ δὲ καρδίᾳ πόρρω φερόμενος. ἡμεῖς δὲ τηλικούτοις δεινοῖς προσοιχιζόμεθα, ὁ πόλεμος εἴγε καὶ λιμὸς ὁμοῦ ἡμᾶς δαπανᾷ, καὶ τὰ Ῥωμαίων ἐφ' ὑμῖν αὐχήματα οἴχεται, τὰ δὲ λαμ-

neque inde prodeat, socius & confœderatus noster, non secus ac si ad festum & spectaculum inuitatus esset, non autem belli societatē nobiscum coiisset? Nōne idem & hostes nostri faciunt, cum dilata pugna intra mœnia se continent? Itaque vereri mihi subit, ne non modò rebus infectis discedamus, sed ne vitam quidem nostram tueri possimus. Neque mihi curæ est, an Rex opem nobis ferat: sed illud, quo pacto dolos eius effugiamus, qui suas insidias iam ne dissimulare quidē studet: ac imminente periculo euitato, incolumes hinc discedamus. Fortasse nunc Aegyptij noua medicamenta inuenerunt, veteribus illis efficaciora, quibus non modò animi tristitia pellatur, vt illo Helenæ à Thoni uxore dato, sed fortes etiā viri effœminentur. Huiusmodi poculo Amerigus ad ebrietatem hausto, in diuturnū veternum incidisse videtur, ignauoque ocio abiectis & neglectis armis torpescere. aut potius pecunia infectus mutasse animum, & auro obturatis auribus obsurduisse. Nunc inane fœdus est quod cum Imperatore icit: quē verbis duntaxat colit animo ab eo abhorrens. Nos verò tantis malis circumuenti, & fame & bello absumemur. Romani frustra virtute nostra gloriātur, res à nobis præclarè gestæ

Amerig⁹ ostrametauit longè à Græcis.

Non ad bellum sed ad spectaculum accessit.

Colludit cū hostibus obsessis.

Dolosè agit cū obsidentibus.

Ab Ægygtiis nouo quodā medicamento dementatus videtur.

Et effœminatus apparet.

Vel pecunia corruptus. Illud est autē potentissimū pharmacum quod fœderatos in perfidos, & hostes infensissimos transmutat.

Periculū amplificat Andronicus, & prudēter qui demitum vt ad Amerigi odiū tum vt ad aliquid audendum suos incitet.

interciderunt. Præstitisset nos nunquam per tanta maria portus hos intrasse, quàm infectis rebus discedere hinc. Nunc albis velis, qualia Byzantio tulimus, redire non licebit: sed fuscis naues operiemus, ob ignominiæ labem. Verùm nos commilitones, siue populares siue peregrini, seiuncti à Palæstinis equitibus, hominibus superbis, elatis & perfidis, Barbaros inuadamus, mœnia oppugnemus, certatim oppidū hoc capiamus: itaque cōtēdamus, quasi hostiū diuitiis iamiam potituri. Si mœnibus muniti sunt barbari, & ex superiore loco tela coniiciūt: sunt nobis ingentes clypei, quos instar turrium opponamus: non telis modò & gladiis imperuii, sed tormentorum etiam ictibus inuiolabiles. Quòd si officio fungi vultis, me sequimini, paratū vnà vobiscum perpeti, quicquid sors dederit. Neque enim committam, vt quisquā dicat, Andronicum solertem esse ad verba facienda, & acuendos militum animos: sed ducem ignauum, & ulcisc ēdi hostis rudem. Imò & in prima acie stabo, vt decebit: & extremū agmē claudam, vbi oportuerit. Deus consilia nostra fortunet, & calamitates in hostium capita vertat.

Et hortatur, vt secessione à perfidis facta, soli obsessos inuadant.

Argumento ducto, ab vti l.

A facili.

Ab honesto.

Ab officio fortissimi ducis: quod est validissimū & militare prorsus argumentum.

Cōclusio pia & necessaria.

περὶ τῶν κατορθωμάτων ἠφανίσθη). κρεῖσσον ἦν μὴ ὅρμοις τοῖς ἐνταῦθα προσσχεῖν, διαμεμετρηκότας πελάγη ἀχανῆ καὶ ἀόριστα, ἢ ἀπράκτοις ἀπιέναι κατάραντας. ὡς νῦν γε οὐχ' ἱστίοις λευκοῖς τὰς ναῦς πτερῶσαι ἡμῖν γενήσεται, ὁποίοις ἐκ Βυζαντίου ἀνήχθημεν, ἀλλὰ φαιοῖς ἀτεχνῶς διὰ τὸ τῆς αἰσχύνης μελάνωμα. ἀλλ' ἄνδρες ὁμοφυεῖς καὶ συστρατιῶται, καὶ ὅσον ἐνταυθοῖ ξενικόν, ἀποκλεισθέντες τῶν Παλαιστίνηθεν ἱπποτῶν τῶν γαύρων τούτων καὶ ὑψαυχένων, καὶ Ῥωμαίοις ὡς ἔδειξαν ἀπίστων, προσβάλλωμεν τοῖς βαρβάροις, τειχομαχίαν στησώμεθα, ἀγωνισώμεθα ὡς τὸ πόλισμα τοῦτο ληψόμεθα, καὶ ὡς ἤδη ἔχοντες ἐν χερσὶ τὸν ἔνδον πλοῦτον ἁμιλληθῶμεν. εἰ τεῖχος τοῖς βαρβάροις τὸ πρόβλημα, καὶ ἀφ' ὕψους τὴν ἀμυντηρίαν ἡ ἄφεσις, ἀλλ' εἰσὶ καὶ παρ' ἡμῖν ἀσπίδες, αἳ οὐκ ἀνδράσι ῥαδίως ἀνέχονται, ὑπὲρ γὰρ τὸ σάκος εἰσὶ τὸ αἰάντειον ἐκεῖνο τὸ ἑπταβόειον, ἀλλ' ὡς πύργοι ἀντιπροβέβληνται οὐ μόνον ἀτίνακτοι βέλεσι καὶ τοῖς ἀπὸ χειρῶν οὐτήμασιν ἀδιάρρηκτοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ μηχανῶν ἀφιεμένων πάντων δήπουθεν στεγανώτεραι, ταύτας ἀντιστήσαντες ὡς πυργοβαρεῖς, ὀλίγα τοῦ τείχους καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ μαχομένων φροντίσωμεν. εἰ δὴ δίκαια ποιεῖν αἱρεῖσθε, ὥρα μοι πείθεσθαι, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὅ, τι ἂν δέῃ σὺν ὑμῖν ἀσμένως πείσομαι· μηδὲ γὰρ εἴη τινὰ ἐρεῖν, ὡς Ἀνδρόνικος ὑπαγαγέσθαι μὲν λόγοις καὶ παραθῆξαι πρὸς ἄρεα ἱκανώτατος, ἀρχηγὸς δ' ἀχρεῖος, μὴδ' ἀποκρούσασθαι εἰδὼς τὸ πολέμιον. ἀλλὰ τὸ τῆς ἐμῆς κόρυθος μέτωπον ὄψονται πρὸ ὑμῶν οἱ ἀντίμαχοι· καὶ πρόμαχος ὤν, δέον οὕτω ποιεῖν, καὶ οὐραγὸς ἐσοίμην ὑμέτερος, εἰ καὶ τοῦτο δίδωσιν ὁ καιρός. Θεὸς δὲ περαίνοι τὰ βεβουλευμένα, καὶ τράποιτο πᾶν ἀπαίσιον κατὰ κεφαλῆς ὧν τὴν χώραν κείρομεν.

7 Ταῦτ' εἰπὼν, αὐτός τε ὡπλίσατο, καὶ οἱ λοιποὶ διαλυθέντες τοῦ συλλόγου, τὰς πανοπλίας ἐνεδύσαντο. ἐπεὶ δὲ τότε ἦμαρ ηὐξάνετο, ὡς ἐς τρίτην ὥραν προβεβηκέναι, καὶ τὰ τάγματα ἐξήεσαν, ἄρας ἐκεῖθεν, προῄει σὺν κόσμῳ, τοῦ παντὸς προεστὼς στρατεύματος. οἱ δὲ Σαρακηνοὶ τὰς πύλας διαλαβόντες κλεισὶ καὶ ὀχεῦσι, καί τινα προπετάσαντες μηχανήματα τούτων ἐρύματα, ἔμενον ἐπὶ τῶν τειχῶν, παντοίοις ὅπλοις τοὺς ἐπιόντας ἀποκρουόμενοι, καὶ τὸν βέλους ἐντὸς ἅπαντα χῶρον ἀδιόδευτον ποιοῦντες οἷς τε ἀπεσφενδόνουν ἐκ τῶν ἐπάλξεων, καὶ οἷς ἐκ τόξων ἠφίεσαν. ἀλλὰ καίπερ οὕτω τῶν ἔνδον ἀμυνομένων, αὐτός τε τὸν ἵππον ἐπελάσας, κατὰ τῆς πύλης Ἀνδρόνικος τὸ δόρυ ἴθυνε, καὶ οἱ τοξόται καὶ ἅπας ἕτερος ἐνεργεῖς ἐδείκνυντο, αἵ τε σάλπιγγες πυκνὰ ἐνεπνέοντο, τὸ παρακλητικὸν ἐς μάχην παρακελευόμεναι, καὶ ἐβαρυήχει τὰ κύμβαλα, ὡς τοὺς εἰς τὰ τείχη καὶ τὰς βάρεις ἐκπλαγῆναι τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀθρόαν ἐμβολήν τε καὶ ἐπέλευσιν, καὶ τὰ ἐκ παντοίων ὀργάνων ἀφέματα. ἤδη δὲ τῶν κλιμάκων προσαγομένων, καὶ κατὰ πολλὰ μέρη τοῦ τείχους ἐρειδομένων, ἡ τῶν γινομένων ἀγγελία παίει τὸν ῥῆγα διαντιαίαν πληγήν. ὁ δὲ ὡς αὐτός τι μέγα κακὸν καὶ ἀπαράκλητον πεπονθὼς, ἢ τὸ λεγόμενον πρηστῆρι παρακοπεὶς, ἐνεὸς ἦν ἐφ' ἱκανόν. μόλις δ' ἀνενεγκὼν τοῦ ἰλίγγου; αἰτήσας ἵππον, καὶ ἀναπηδήσας, ἐφίσταται τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατεύματι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπιλέκτων· καὶ τὰς ἁπάντων ἀνακόψας ὁρμὰς, ὑποτίθησι μὴ διαμάχεσθαι ἀνθρώποις πάλαι διαμεμηνυκόσιν αὐτῷ ὡς ἑαυτοὺς ἀναιμωτὶ καὶ τὴν πόλιν βασιλεῖ παραδώσουσι· καὶ ὁ μὲν λόγος οὗτος οἷά τις νάρκη τὰς τῶν Ῥωμαίων χεῖρας ἐπέδησε, καὶ ἐγγὺς ἤδη τοῦ πορθεῖν τὴν πόλιν γεγενημένους ἔπαυσεν. αὐτὸς δὲ ὁ ῥὴξ ἐς

7 Hæc locutus & ipſe & cæteri, dimiſſa concione, arma ceperunt. & ſub tertiam diei horam legiones inſtructas educit, primus ante omnem exercitum incedens. At Sarraceni portas ſerris & vectibus munierunt, & machinis quibuſdã ad eas muniendas ſuſpenſis, de mœnibus noſtros omni telorum genere petebãt, vt intra teli iactum nemini accedere liceret. Sed Andronicus nihilominus equo concitato haſtam in portam dirigit, ſagittariis & cæteris omnibus ſtrenuò ſequentibus, & claſſicis continenter canẽtibus, & tympanis reſonantibus, vt defenſores vrbis ſubito Romanorum impetu & tormẽtorum ictibus percellerentur. Sed cùm iam multis murorum partibus ſcalæ admouerẽtur: Rex eo nuncio perturbatus, quaſi ipſe magno malo affectus, aut fulmine ictus eſſet, diu tacitus ſtetit. ac vix tandem pulſa illa caligine conſcenſo equo, cum delectis cohortibus ad Romanum exercitum properat: monétque ne cũ iis pugnent, qui iam pridem ſibi nunciarint, ſe Romanorum Imperatori deditionem facturos. Ea oratio militũ manus torpedinis inſtar alligauit, & ab vrbe iamiam capiẽda reuocauit. Pactione verò à Rege facta, hoſtibus ma-

Sapiens dux maturè conſultat, intrepidè & feſtinanter quod decretũ eſt exequitur.

Mars autem dubius eſt.

Dux nihil remittit: ſed omnia molitur, vt quod cõſtituit perficiat.

Amerig' cum ſtationẽ in dolum conuertens, ex inſidiis oppugnantes inuadit, & ſecũ quieſcere cogit. vide quid fraus poſſit in bello.

Subdola oratio vim militarem contundit.

gis vtili quàm Romanis honesta, milites nulla ratione habita qualis ea pax esset, sed mentione eius duntaxat audita, reditus cupidi, nauticã petulantiam igni esse atrociorem re ipsa monstrauerunt, ac tumultu tota castra compleuerunt. Nam & arietes iniussu ducis incenderũt, & armis plerisque depositis, in remos incubuerunt, furore quodam in naues irruentes: nihil hyberno tempore territi, ad nauigationem minimè apto. Quartus enim Decembris dies tum agebatur. Tum videre licebat, ingentem illam classem ex vna statione in varias diffundi partes, aliis aliam viã sequẽtibus, dum suam quique patriam petunt: vt vix VI. naues superessent, quæ Andronicum domum reueherent. Is verò Hierosolyma cum Rege profectus, atque cum iusto comitatu Iconiũ præteruectus, Byzãtium rediit. Ex multis autẽ illis nauibus alias aduersi venti vnà cũ vectoribus demerserunt: aliæ fluctibus disiectæ, verno tempore demum in naualia vrbana sunt reductæ: neque paucæ vbi vectores ad terram peruexerant, fluctuum arbitrio sunt permissæ. Ita perexiguæ vel maris æstum, vel nautarum negligentiam euitarunt. Cæterùm Sarraceni Romanorũ impressiones metuentes,

Miles armis depositis & pacis nomine audito, vix ad Martis officinam reduci potest.

Et quietẽ in ipsis temporum & fluctuũ fluctibus reperire se posse putat.

Nescio qua etenim natale solũ dulcedine cunctos allicit: immemores nec facit esse sui.

Tandem verò cum vitæ iactura persentit miles quàm malè sibi consulat quicũque ducum suorum detrectat imperium.

Ægyptij, pacem quærentes, sapientia illa sua omnium illorum temeritatem damnant qui nec belli artes tractare, nec pacis cõmoda cõmodis rationibus quærere norunt.

συμβάσεις ζητούμενος, ἀσπασίοις μᾶλλον τοῖς ἐκ τῆς Ἄγαρ, ἢ Ῥωμαίοις κυδαινούσας τὰς ξυνθήκας εἰργάσατο. οἱ δ' οὖν στρατιῶται μηδ' ὅλως ὁποῖα τὰ τῆς εἰρήνης κατεξετάσαντες, ἀλλὰ καὶ πρὸς μόνην τὴν ταύτης ἀκοὴν νόστου μνησάμενοι, τὴν ναυτικὴν ἀπαιδευσίαν πράγμασιν αὐτοῖς καθυπέδειξαν δραστικωτέραν πυρὸς, καὶ ἀταξίας εὐθὺς ἐνέπλησαν τὰ στρατόπεδα. αἵ τε γὰρ ἑλεπόλεις ὑπ' αὐτῶν ἐπυρφορήθησαν, γνώμης ἄτερ τοῦ στρατηγοῦντος, καὶ τὰς πλείστας ἀποφορτισάμενοι τῶν ὁπλίσεων, πρὸς ταῖς κώπαις ἐγένοντο, καὶ ἐπὶ πόντον ἔβλεψαν τὸν ἀξύγετον, μανικώτερον εἰς τὰς ναῦς ἐφορμῶντες, μηδὲ τὸ τοῦ καιροῦ δυσχείμερον, καὶ τὸ τοῦ πλοὸς ἔξωρον ἐννοοῦντες. τετάρτην γὰρ ἦγεν ὁ Δεκέμβριος μήν. ἦν οὖν ἰδεῖν τὸν πολυνέων ἐκεῖνον στόλον, καὶ τὴν ἐπὶ λιμένων μίαν καταγωγὴν, καὶ τὴν ἐκ τούτων αὖθις ἀναγωγὴν εἰς μυρία σκεδασθεῖσαν τμήματα, ἄλλων ἀγαπησάντων ἑτέρων πλοῦν, καὶ πάντων πρὸς τὰς πατρίδας οἰακοστροφούντων τὰς ναῦς, ὡς μόλις ἓξ ἐπιναυλοχεῖσθαι τριήρεις, αἳ ἤμελλον ἀνακομίσειν Ἀνδρόνικον. ὁ δὲ τὴν ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἅμα τῷ ῥηγὶ τραπόμενος, κἀκεῖθεν ἁρμοζόντως παραπεμφθεὶς, τὸ Ἰκόνιον παραλλάξας, ἐς Βυζάντιον παρεγένετο. τῶν δὲ πολλῶν ἐκείνων νηῶν αἱ μὲν ἀνέμων ἀντιπνοίαις περιπεσοῦσαι, κατέδυσαν αὔτανδροι. αἱ δὲ κλύδωνι θαλαττίῳ διασπαρεῖσαι, ὀψὲ καὶ ἔαρος ἐπιφαίνοντος τοῖς νεωσοίκοις τῆς πόλεως ἀπεδόθησαν, οὐκ ὀλίγαι δὲ καὶ τῶν ἐπιβατῶν κενωθεῖσαι καθάπαξ ἐπιλαβομένων τῆς γῆς, ὡς χερσόνεια πορθμεῖα τοῖς τῶν κυμάτων διαύλοις ἀφείθησαν φέρεσθαι, ὡς βραχείας περιλειφθῆναι, βρασμὸν θαλάσσης καὶ ναυτῶν διαδράσας ἀμέλειαν. οἱ δὲ Σαρακηνοὶ τὴν ἐς αὐτοὺς ὁδὸν τῶν Ῥωμαίων ὡς ἔδειξαν ὑποδειλιάσαντες

καὶ

καὶ τὸν ἐς ἔπειτα πλοῦν ἀποτρέποντες, πρέσβεις ἐς βασιλέα ἔστειλαν, καὶ δῶρα τὰ παρ' αὐτοῖς τιμώμενα ἔπεμψαν, καὶ τὴν εἰρήνην ἐκράτυναν.

8 Τῆς δὲ δεσποίνης πρὸς τὸ τεκεῖν ἐλθούσης, ᾠκονομήθη μὲν ἡ πορφύρα καὶ ηὐτρεπίσθη πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς γεννήσεως. ὡς δὲ κατέπειγον αἱ ὀδύναι, καὶ ἐντὸς τῆς πορφύρας ἡ δέσποινα ἦν, παρῆν καὶ ὁ βασιλεύς, βλέπων καὶ παρηγορῶν, καὶ τὰς ὠδῖνας κουφίζων αὐτῆς. τὸ δὲ πλέον τοῦ βλέμματος εἶχε πρὸς τοὺς ἀστέρας, καὶ τὸν καιρόν, καθ' ὃν ἔμελλε τὸ παιδίον τεχθήσεσθαι. ὡς δ' ἐγεννήθη τὸ παιδίον, καὶ ἦν ἄρσεν, καὶ ἡ τέχνη τῆς ἀστρονομίας ἐδίδασκε, πλούσιον εἶναι καὶ μονογενές, καὶ τῆς πατρικῆς βασιλείας διάδοχον, Θεῷ τε φωνὰς ἀπεδίδοντο χαριστηρίους, καὶ ἅπας τῆς βασιλείας ἄνθρωπος ἦν ἐν κρότοις καὶ χαρμοναῖς. ὑπερχαίρων δὲ τὴν γενέθλιον καὶ ὀνομαστήριον τοῦ παιδὸς ἡμέραν, ὡς εἴθισται παρὰ τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων, τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν πολιτῶν μετὰ κλάδων, θαλίαν εἰς τροφὴν ἐκάλει, καὶ Ἀλέξιον τὸν παῖδα ὠνόμασεν, οὐχ ἁπλῶς τὴν κλῆσιν ἀπολεξάμενος, οὐδὲ τὸν παῖδα τιμῶν παρὰ τοῦ τεκόντος τὸν γεγεννηκότα ἐκείνου ὀνόματι· ἀλλὰ προσέχων τὸν νοῦν προρρήματι πρὸς τὴν ὑποβληθεῖσαν ἐρώτησιν ἐξενεχθέντι, ἢ τίς ἦν, ἐς ὅσον ἡ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ παραταθείη σειρά; τὸ δὲ προαγόρευμα, αἷμα, ὃ τῆς συλλαβῆς διιστάμενον καὶ κατὰ στοιχεῖον ἀναλεγόμενον, διὰ μὲν τοῦ ἄλφα σαφῶς ὑπέγραφε τὸν Ἀλέξιον, διὰ δὲ τοῦ ι τὸν Ἰωάννην, διὰ δὲ τῶν ἐφεξῆς δύο γραμμάτων τὸν Μανουήλ, καὶ τὸν ἐξ ἐκείνου πάλιν παραληψόμενον τὴν ἀρχήν. ὡς οὖν ὁ παῖς τὴν ἡλικίαν προέκοπτε, καὶ κατὰ εὐθαλὲς, καὶ ἤπιον νεόφυτον εἰς αὔξην ἀνέτρεχεν, ἕτερος

eorúmque nauigationes in poſterum præcauere cupiẽtes: legatis & amplis muneribus ad Imperatorẽ miſſis, pacem firmarunt.

Ceremoniæ in partu Imperatricis.

8 Quum autem Imperatrix partui propinqua eſſet, deprompta & adornata eſt purpura ad puerum ſuſcipiendum. Doloribus verò vrgentibus, ea in purpura collocata, adeſt & Imperator, ſuáque præſentia coniugem ſolatur & ſubleuat: magis tamen in ſtellas, & punctum edendi fœtus animo intentus.

Quam Imperator aſtris intentus ſolatur & ſubleuat.

Nato filio, quem Aſtronomia docebat diuitem fore, atque vnigenitum, & paterni Imperij ſucceſſorem, Deo gratiæ agebantur, omnéſque ſubditi plaudebant & lætabantur.

De filio Manueli nato Deo gratiæ actæ, & populi applauſus.

Ipſe verò Imperator, vt diem natalem celebriorem redderet, ciues honoratiores (vti moris erat) ramos geſtantes, conuiuiis excepit, & puerum Alexium nominauit.

Nomen pueri.

Idque non temerè, nec tam vt eum proaui ſui nomine honoraret: quàm propter oraculũ, quo ei per ambages reſponſum fuerat, ſeriem Comnenię familiæ duraturam tantum, quot literas nomen AIMA, hoc eſt ſanguis, complecteretur.

Ex oraculo inditum.

Quale illud fuerit oraculum.

Ac per A Alexius, per I Ioannes, per M & A, Manuel, & filius eius alter Alexius, haud obſcurè ſignificabantur. Quum puer ætate procederet, & inſtar fœcundæ plantæ creſceret, aliud

Alexij infantia.

Manuel ob filij præſtantiā prius cōſiliū mutat.

conſilium capit Imperator: & iuſiurandum de Imperij ſucceſſione à Maria filia, & eius marito Alexio Pannonio, in filium transferre inſtituit. Proinde cum filio & ciuibus in ampliſſimo templo genitricis Dei conuenit, & per iuſiurandum Imperij ſucceſſione in filium, vt putabat, tranſlata, paulo pòſt filiam ab Alexio ſeiungit: eíque vxoris ſuæ ſororem, recens cum Balduino fratre Antiochia profectam, deſpondet. Vt autē ſub id tempus Hungariæ rex obiit, Manuel eius mortem peropportunam ratus, Alexium ſtatim cum ſplendido comitatu, & maximo apparatu Regio, ad Pannoniæ dominatum accipiendum ablegat. Eo ſine labore diademate ornato, & totius Hungariæ rege citra controuerſiam declarato: Imperator ſtudioſè maritum alterum filiæ quærit. ac nobilibus Romanis præteritis, indagat, qui exterarum nationum principes aut cœlibes eſſent, aut filios haberent paternis regnis ſucceſſuros. Quum autē Guilielmus Siciliæ rex in eo genere principatum tenere videretur, & ab illis nuptiis non abhorreret, crebrę legationes vltrò citróque miſſæ, de matrimonij conditionibus fruſtra agitabant. Nam Imperator, à principio ambiguus, & animo diuerſis conſiliis diſtracto, ſubinde

Et cōiugium mandato diuino tranſgreſſo, diſſol uit.

Alexium à ſocero indignis modis vxore priuatum, Dei benignitas promouet, & po ſtérer euehit.

Manuel autē illegitimj diuortij illjus à ſe facti & ambitionis ſuæ luit pœnas.

Nā eluditur à Gulielmo Siciliæ rege.

σκοπὸς ἀνῆκε τὸν βασιλέα· καὶ δὴ μετατίθησι τοὺς ὅρκους πρὸς τὸν υἱὸν, οὓς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Μαρίᾳ, καὶ τῷ μνηστῆρι ταύτης Ἀλεξίῳ τῷ Παίονι πρότερον εἶχε τετελεκώς. ὅθεν αὐτόν τε τὸν βασιλέα, καὶ ἐφ' ὃν οἱ ὅρκοι, καὶ τοὺς ἀποδώσοντας τούτους τὸ ἐν Βλαχέρναις εἰσεδέχετο μέγα καὶ περίπυστον τῆς Θεομήτορος τέμενος. καὶ διὰ τῆς τελεσιουργίας τῶν ὅρκων εἰς τὸν ἐξ ὀσφύος αὐτοῦ τὴν σκηπτουχίαν ὡς ᾤετο μεταθέμενος, μετὰ βραχὺ τοῦ μνηστῆρος Ἀλεξίου τὸ θυγάτριον ἀποζεύγνυσι, καὶ αὐτῷ μὲν εἰς γυναῖκα ἐγγυᾶται τὴν τῆς γυναικὸς οἱ ὁμόσπορον, ἄρτι σὺν τῷ ἀδελφῷ Βαλδουίνῳ τῆς Ἀντιοχείας ἀπάρασαν. ὡς δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὁ τῆς Οὐγγρείας ἀπέθανε ῥὴξ, εὐτύχημα τὸν τούτου θάνατον ὁ Μανουὴλ ἡγησάμενος, πέμπει τὸν Ἀλέξιον εὐθὺς μετὰ λαμπρᾶς δορυφορίας, καὶ βασιλείου πλείστης παρασκευῆς, τὴν Παιονικὴν παραληψόμενον δυναστείαν, καὶ βασιλεύσοντα τῶν ὁμοεθνῶν. καὶ εἶχε τοῦτον ἀταλαιπώρως ἡ Παιονία ταινίᾳ ῥηγικῇ διαδούμενον, καὶ τοῦ γένους ὅλου ἀνενδοιάστως δεσπόζοντα. ὁ δὲ βασιλεὺς αὖθις ἀνηρεύνα ἐπιμελῶς τὸν τῇ ἐκείνου θυγατρὶ συζευξόμενον. καὶ Ῥωμαίων ἀθερίζων ὅσοι πρὸς γένους ἐπίδοξοι, ἐφιλονείκει τοὺς δυνάστας ἐθνῶν, ὁπόσοι μὴ ζυγῖται, καὶ τοὺς ὅσοι παίδων γονεῖς, τὴν πατρῴαν διαδεξομένων μετὰ πότμον τῶν γεναμένων τούτοις ἀρχήν. καὶ ἐπειδήπερ ἔπιπτε τὸ πρωτεῖον πρὸς τὸν κρατοῦντα Σικελίας Γιλίελμον, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ πρέσβεις εἰς ἐκεῖνον ἐστέλλοντο, καὶ παρ' ἐκείνου αὖθις τὸ κῆδος πρεσβεύοντος ἐπάλληλα ἦν τὰ κηρύκεια, καὶ ἦν ἐφ' ἱκανὸν τὰ τῶν γάμων λογολεσχούμενα προεισόδια. ἀμφιτάλαντον δὲ τὴν ἐπὶ τούτοις, καὶ τὰ πρῶτα ἔχων ὁ βασιλεὺς ῥοπὴν, καὶ οἷον κυμαίνουσαν, καὶ πολλὰς μεταβολὰς λαμβά-

λαμβανούσας καὶ τροπὰς, ὀψέ ποτε μεθίσταται τοῦ σκοποῦ, Ῥωμαίοις κεῖνα ἀσύμφορα τὰ μετὰ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας μνηστεύματα. ἦν οὖν ἡ κόρη πολυμνήστη βασίλεια, καὶ κατὰ τὴν Ἀγαμεμνόνειον Ἠλέκτραν ἄλεκτρος ἐπὶ πολὺ τοῖς ἀνακτόροις ἀλύουσα, καὶ κατ' ἀχερωΐδα ὑδρηλὴν ὑψηλὴ, καὶ κοίτης ἀνδρῴας ἱμείρουσα. συνεζεύχθη δ' οὖν ὅμως μετὰ πολλὴν τοῦ βασιλέως προμήθειαν ὕστερον ἑνὶ τῶν τοῦ Μαρχεσίου Μόντης φερράτης υἱῶν, χαρίεντι τὴν ὄψιν, καὶ ἰδεῖν ἡδίστῳ, καὶ τὴν κόμην ἡλιῶντι καὶ εὐπρεπεῖ, καὶ μήπω φύοντι γένειον, αὐτὴ τὸ τριακοστὸν ὑπερβᾶσα ἔτος, καὶ ἀνδρικὴν τυγχάνουσα τὴν ἰσχύν.

9 Ἀλλ' ἐνταῦθα τῆς ἱστορίας γενόμενος, καὶ ταῦτα τοῖς εἰρημένοις προσεπαγάγω. ἔστι τις θαλάττιος κόλπος ἑσπέριος, Ἀδρίας λεγόμενος, ἀναχωρῶν μὲν τοῦ Σικελικοῦ πελάγους, καὶ οἷά τι ἐξέρραμα τοῦ Ἰανίου ῥοῦ, καθ' ἑαυτὸν ἰδιάζων, καὶ πρὸς Βορρᾶν ἄνεμον ἐπὶ πολὺ συρόμενος· τούτου δὴ τὰ μυχαίτατα Ἐνετοὶ νέμονται, οὓς καὶ Βενετίκους εἴποι τις ἂν κατὰ γλώττης ἰδιότητα, ἄνδρες θαλάττης τρόφιμοι, κατὰ Φοίνικας ἀγύρται, πανοῦργοι τὸ φρόνημα. ἀλλ' οὗτοι Ῥωμαίοις εἰσποιηθέντες κατὰ χρείαν ἣν ὅτε ναυμαχικὴν, κατὰ σμήνη καὶ φρατρίας τὴν Κωνσταντίνου τῆς οἰκείας ἠλλάξαντο. ὅθεν ἁπανταχοῦ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας διασπαρέντες, καὶ μόνον τὸ ἀπὸ γένους ὄνομα παραμεμενηκὸς αὐτοῖς ἔχοντες, τὰ δ' ἄλλα σύμφυλοι ὄντες καὶ φίλοι πάνυ καὶ Ῥωμαῖοι, ηὐξάνοντό τε καὶ ἐχυδαίζον. οὐκοῦν καὶ περιβαλλόμενοι πλοῦτον πολὺν, αὐθάδειαν καὶ ἀναίδειαν μετεδίωκον, ὡς μὴ μόνον ἀνάρσιως ἔχειν Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ τῶν βασιλικῶν ἀνεπιστρόφως ἀπειλῶν τε καὶ ἐντολῶν. μεταλλοιοῖ τοίνυν τὰς ἐπ' αὐτοῖς

fluctuans, ſententiam tandem mutat, affinitatem Siciliæ regis non è Republ. fore exiſtimans. Ita filia eius, quãuis à multis procis expetita, diu cœlebs & mœſta in palatio deſedit. Sed poſt longam patris circumſpectionem, tandem vni ex filiis Montisferrati Marchionis, adoleſcēti formoſiſſimo ſuauiſſimóque, imberbi adhuc, nubit: quamuis ipſa trigeſimum annum exceſſiſſet, virili prædita robore.

A ſeipſo etiã, qui quantumuis circunſpectus ægrè videt.

Tandē filiã, quæ Hungariæ regina fuiſſet, Marchioni tradit. Vid. Principum artes, qui de liberis ſuis negotiantur.

9 Hoc loco illud etiam eſt inſerendum. Occidentalis maris ſinus, qui Adria dicitur, à Siculo pelago remotus, & Ionij maris abſceſſus quidam ſeparatus, Aquilone ſpirante, latè exæſtuat. Eius ſinus intima Heneti, qui & Veneti appellantur, incolunt, homines maris alumni, vagi Phœnicum inſtar, callidis præditi ingeniis. Hi aliquando à Romanis, ob belli naualis neceſſitatem ſuſcepti, maximo numero Conſtantinopoli conſederunt, & in omnibus Romanis prouinciis diſperſi, ſolo retento nomine veteri, affinitatibus, amicitiis, cæteriſque rebus coniunctiſſimi Romanis, admodum creuerunt: & magnas opes nacti, contumaces & impudentes euaſerunt: nec Romanos tantùm odiſſe, ſed etiam edicta & minas Imperatoris negligere cœperunt. Vnde factum eſt, vt

Manuelis cū Venetis controuerſia. Vt figulus figulo, ita princeps principibus inuidet: nec benè conuenit monarchis cum Rebuſpubl.

Venetorum ingenium, & habitatio quorundam Conſtantinopoli.

Incrementū in variis Græciæ partibus.

Ex diuitiis faſtus & peruicacia.

Rebellio.

Vnde Imperatoris indignatio.

is mutata beneuolentia, nũc Corcyreæ insolentiæ recordatus, nunc alia atque alia iniuria irritatus, vehementer illis irasceretur: eorúmque grassationes intolerabiles ratus, literis in omnes prouincias missis, Venetos omnes certa die comprehendi, eorúmque bona publicari iuberet. Quod cùm ad constitutum tempus factum esset, eorúmque bona partim in fiscum relata, partim à præsidibus prouinciarum occupata essent: Veneti qui in vrbe habitabant, cœlibes in primis, fugam adornant: nauíque tribus ornata velis, noctu conscensa, qua nulla vnquam maior ædificatum iri creditur, abierunt: quos cum Imperatoriæ naues armatis plenæ, ancipites secures gestare solitis, persequerentur, adeptæ quidem illos sunt: sed ob nauis altitudinem & velocitatem secundo vento, volantis magis quàm currentis, & vectorum audaciam, re infecta domum redire sunt coactæ. Veneti prospero cursu Venetias peruecti, anno sequẽte classe instructa, insulas inuaserunt: ac Eubœam ingressi, Euripum obsederũt: & parte quadam eius occupata, ignem ædificiis iniece-

Præcedentiũ iniuriarũ recordatio.

Edictum sæuum.

Eiusdem edicti executio.

Venetorum fuga ex Constantinopoli.

Quos classis Imperatoria persequitur, & assequitur.

Sed non oppugnat, imò re infecta Cõstantinopolin repetit

Veneti autẽ iniuriæ à Græcis illatæ memores armis sua iustè repetunt, non sine successu.

ῥοπαῖς βασιλεύς, καὶ νῦν μὲν τοῦ κατὰ Κέρκυραν μεμνημένος ἐμπαροινήματος, νῦν δ' ἄλλου πεῖραν λαμβάνων κακοῦ, αὖθις δ' ἑτέρου καὶ χείρονος πανουργεύματος τὴν ἐκείνου διαῤῥιπίζοντος ψυχήν, εἰς θυμὸν ἐῤῥόχθησεν ὥσπερ ὑπὸ Καικίου ἢ Ἀπαρκτίου ἅλμη καταιγιδῶδες καὶ ἄγριον πνέοντος· καὶ ἐπειδὴ τὰ τούτων ἀτοπήματα ὑπέραντλα οἱ ἐδέδοικε, γράμματα ἐφοίτων κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν Ῥωμαϊκήν, τὴν τῶν Βενετίκων κατάσχεσιν ἐπιτείνοντα, καὶ τὴν ἡμέραν διασημαίνοντα καθ' ἣν ἔδει τοῦτο γενέσθαι, καὶ τὰ ἐκείνων ἔσεσθαι δημόσια χρήματα. ἐνστάσης οὖν τῆς προθεσμίας, ἅπας συνείληπτο, καὶ τῶν κτημάτων ἐκείνοις τὰ μὲν εἶχε τὸ βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον ξυνενεχθέντα ὁπόθεν, τὰ πλείω δὲ οἱ τοπαρχοῦντες ἐξιδιώσαντο· οἱ δ' ἐν τῇ πόλει τὰς οἰκήσεις ἔχοντες Βενετικοί, καὶ τούτων μάλιστα οἱ μὴ γάμοις ὡμιληκότες, δρασμὸν βουλεύονται, καὶ ἐπειδὴ τοῖς νεωρίοις ἐνώρμει τῆς πόλεως ναῦς τῶν τριαρμενίων, ἧς δὴ πολυχανδεστέραν, ἢ μᾶλλον τὸ μέγεθος προσφερεστέραν οὔποτε καιροῦ ναυλοχῆσαι ἐλέγετο, ταύτης νυκτὸς ἐπιβάντες, τάς τε ἀγκύρας ἀνίμησαν, καὶ τὰ λαίφη τοῖς ἀνέμοις διαπετάσαντες ἀπενόστησαν. κατεδίωξαν μὲν οὖν ὀπίσω τούτων νῆες πυρφόροι, καὶ τριήρεις βασιλικαὶ πλήρεις ἀνδρῶν, οἳ τοὺς ἑτεροστόμους πελέκεις ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνέχουσι, καὶ προσήγγισαν μὲν τῷ πλοίῳ· οὐκ ἴσχυσαν δ' ὅ, τι καὶ δράσαιεν, καὶ τοῦ πνεύματος μὲν τὴν ναῦν ἐπείγοντος, ὡς ἵπτασθαι δοκεῖν οὐ ναυτίλλεσθαι. ἀπειπόντες δὲ μᾶλλον πρὸς τὸ τῆς νηὸς ὕψος ἀναβαῖνον ἀέριον, καὶ τὸ ἀπονενοημένον τῶν ἐμπλεόντων, καὶ τότε μὲν ἡ πατρὶς Βενετία εἶχε τούτους εὐθυπλοήσαντας· κατὰ δὲ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν στόλον κρατιώαντες, ταῖς νήσοις ἐπήρχοντο. ἐς δὲ τὴν ΕΥ'βοιαν εἰσπλεύσαντες, ἐπολιόρκουν τὸν ΕΥ̓ριπον. καὶ μέρος τι τούτου καταχεῖν δεδυνημένοι, πῦρ τοῖς οἰκοπέδοις

ὑφῆψαν. ἔαρος δ' ὑποφαίνοντος, ἐκεῖθεν ἀνήχθησαν, καὶ πρὸς τὴν νῆσον τὴν Χῖον κατῆραν. ἐπεὶ δὲ πύθοιτο ταῦτα ὁ Μανουήλ, στέλλει τὸν μέγαν Δοῦκα τὸν Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον περί που τὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα τριήρεις ἔχοντα, ὅτι μηδὲ τῶν Βενετικῶν ὁ στόλος ἦν ἐνδεέστερος, ἢ ἄλλως τὸ κατεσπουδασμένον ἔχων, καὶ μὴ κατηκριβωμένον ἐν ἅπασι. πρὸς γὰρ ἀγῶνα μέγαν, καὶ ἀνταγωνιστὰς Ῥωμαίους ἑτοιμασάμενοι, εὖ ἁπανταχόθεν ἡρμόσθησαν, καὶ συμμαχίδας οὐκ ὀλίγας νῆας ἐπήγοντο, ἀπὸ τῆς τῶν Σθλαβινῶν ἐκπορθηθείσας χώρας ἐκείνοις. πρὸς δὲ τὴν πρώτην ἀποκναίσαντες ἀκοὴν τῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν νηῶν ἀποπλοίας, παρὰ κώπην ἵζανον πάντες, καὶ κατεδάρθανον. τοίνυν λύσαντες ἐκ Χίου, πρὸς ἑτέρας νήσους μετέβαινον· κἀκείνων ἀπανιστάμενοι καὶ ἀεὶ φεύγοντες, ἄλλαις προσέπλεον, ὡς πράγματα ἔχειν κἀκείνους τὰς νήσους ἀμείβοντας, καὶ Ῥωμαίοις ἐν δεινῷ τίθεσθαι, ὅτι μὴ διέρηστο σφίσιν ὁ πλοῦς, ἢ γοῦν ἀντίπρωροι τοῖς Βενετικοῖς ἐγίνοντο. ὡς δὲ μέχρι καὶ αὐτοῦ Μαλέου πεφθακὼς Ἀνδρόνικος, οὓς ἐδίωκεν ἀπικρὲς τὰ ἀκίχητα, ἢ τῆς ἀρχῆς ὀπίσω ποντοπορῶν, πρύμναν κρουσάμενος, τῷ λιμένι προσέσχε τῆς πόλεως. οἱ δὲ Βενετικοὶ τὸ διὰ πολέμων αὐτοῖς ἐπαμύνειν οὐ κοινῇ προβαῖνον ὁρῶντες, μετὰ τοῦ ῥηγὸς ἐσπείσαντο Σικελίας, ἵν' ἐντεῦθεν οἱ θυωρεῖτο τούτοις τὰ τῆς ἀμύνης, καὶ ἔχοιεν τὸν ἐπικουρήσοντα, ἣν Ῥωμαῖοι κατ' αὐτῶν ἐπίοιεν. ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἀφροντιστήσας τούτων τῶν ἀκουσμάτων (ᾔδει γὰρ, ὡς καὶ φαύλη τις αἰτία πολλάκις παρεμπεσοῦσα, πολλῶν πραγμάτων ὠδίνηκε μεταβολὰς, καὶ συμφορὰς ἀπέτεκεν ὑπερόγκους) πρὸς τὰς προτέρας μετὰ τῶν Βενετικῶν ξυνθήκας ἀπέβλεψεν. ὡς ἐνῆν μὲν ἠγωνισμένος ἀκυρῶσαι τὰς μετὰ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας τούτων σπονδάς. τούτων δὲ μὴ

runt. Vere instante, inde Chium appulerunt. Quare audita, Manuel magnum Ducem Contostephanum Andronicum, cum nauibus circiter centum & quinquaginta ablegat: quòd nec Veneta classis minor erat, summáque diligentia, & omni apparatu vt ad magnũ bellũ & cōtra hostes Romanos instructa erat: multis etiã auxiliaribus Sclauinorum nauibus ascitis. Cæterùm ad primam famã expeditionis Romanorum turbati in naues se contulerunt, & in alias insulas subinde fugiendo transierunt: vt & ipsis mutationes laboriosæ essent, & Romani ægrè ferrent, negotium minus feliciter succedere, nec sibi pugnandi potestatem ab hoste fieri. Andronicus verò Maleã vsque prouectus, quũ se ea sequi cerneret, quæ assequi nō posset, conuerso cursu in portũ Byzantinũ rediit. Enimuero Veneti, quum suos bello parum proficere viderent, cum rege Siciliæ pacem fecerunt: vt si arma eis inferrentur, illius auxiliis cōtra Romanos defẽderentur. Ea fama ĩpulsus Imperator, non ignarus, *sæpe ex leui causa magnas mutationes & ingentes calamitates esse ortas*, antiquum fœdus cum Venetis renouauit. & quãquam

Manuel ingenti apparatu edicti sui executionem tueri nititur.

Nihil nō tentat, vt hostes debellet.

Et Venetos fama tanti exercitus turbatos fuga sibi consulere cogit.

Non fugiunt tamen, sed Græcis negotium facessunt.

Ita vt cursum conuertere eos videant.

Et nouo fœdere se muniunt aduersus Manuelem.

Qui serò sapiens fœdus renouat cũ Venetis quos spoliauerat.

eos à pace Sicilienſi auellere non poterat, tamen petentibus veniam dedit: eáque reſtituit omnia, quæ de more, vt Romani ciues, obtinuerant: & quicquid de eorum opibus in fiſcum relatum erat, reddere non recuſauit. Sed ipſi aliam commodiorem & vtiliorem rationẽ ſecuti, vt ſtrenui & ſolertes mercatores, omiſſa pecuniæ ſuæ repetitione, pepigerunt, vt ſibi quindecim auri centenarij pro confiſcatis bonis darentur: quę ſumma non ſimul, ſed pluribus penſionibus eis perſoluta eſt.

Eíſque ablata reſtituit.

Illi autem vt prouidi homines lucroſo pacto dãna ſua ſolerter ſarciunt. Hic finis eſt belli nõ neceſſarij, vt qui illud temere mouét, non ſine famæ & facultatũ ſuarũ iactura leuitatis ſuæ præmia reportent.

ἀθετουμένων, καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐπεσπάσατο, καὶ ἀνεξικακίαν αἰτουμένοις, καὶ φιλίαν προσένειμεν ὅσα τοίνυν ἔθιμα ἦν αὐτοῖς ἰσοπολίταις οὖσι Ῥωμαίοις ἀνανεωσάμενος. οὐδὲ τοῦ ἀποδοῦναι τούτων ἀπέχετο, ἅπερ τῆς οὐσίας σφῶν ἡ βασίλειος γάζα ἔστεγεν. οἱ δὲ τὴν κερδαλεωτέραν, καὶ αὐτοῖς ὡς ἐδόκει οὐκ ἀργαλεωτέραν τραπόμενοι, τὸν μὲν ἀναδασμὸν τῶν οἰκείων χρημάτων χαίρειν εἴασαν, ἐμπορικόν τι καὶ δραστήριον ἐννοήσαντες, ἐκ τοῦ συμφώνου συνήλθοσαν δέκα πρὸς τοῖς πέντε χρυσίου λήψεσθαι κεντηνάρια, ἀνθ' ὧν ἀπώλεσαν. καὶ εἶχον ταῦτα οὐχ ἅμα, πολλάκις δὲ χορηγούμενα.

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

***

LIBER SEXTVS IMPERII MANVELIS COMNENI.

BREVIARIVM.

1 *Sultanum Perſicum Manuel adoriri conſtituit, Dorylæo & Subleo inſtauratis: ſe ad bellum apertè accingit.*

2 *Manuel ſpreta Sultani pacem petentis legatione, ſuperbiæ ſuæ dat pœnas, temerarium iter ingreſſus, in quo inſigni clade afficitur.*

3 *Capitalia Manuelis pericula, quæ ægrè ſuperat, multis ſuorum millibus, & illuſtriſſimis quibuſque cognatis deſideratis.*

4 *Nouæ cædes, ex quibus elapſus Manuel & ad legiones accedens, conuiciis acerbiſſimis pungitur, quæ patienti ſilentio obruit.*

5 *Ignauiſſimum Manuelis de clandeſtina fuga conſilium à gregario milite arguitur. Sultanus vltrò Manueli pacem offert: vnde Græcorum exercitui ſalus. Nicetæ de ſomnio Manuelis & Mauropuli ante infeliciſſimam illam pugnam narratio.*

6 *Pace ſancita, Græcos Perſæ nihilominus infeſtant.*

festant. Manueli cõditionibus pacis haud satisfacienti Sultanus bellum infert.

7 *Manuel per legatos Sultani exercitum præda onustum cædit & ad internecionem delet.*

8 *Alia Manuelis expeditio in Persas, cum infelici euentu. Turci Claudiopolin à Manuele protectam frustra oppugnant.*

Ἀλλ' οὕτω μὲν καὶ ταῦτα διελύσατο τῷ βασιλεῖ Μανουήλ· ὁ δὲ λόγος προβαινέτω τοῖς ἐφεξῆς, καὶ διδότω τῇ ἱστορίᾳ, ὡς ἕκαστον ἔχει καὶ χρόνου καὶ πράγματος. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἦν ἡσυχίαν τὸν Σουλτάνον ἀσπάσασθαι, ἅπαξ ἐπιτήδειον ἑαυτῷ πρὸς χρηματισμὸν, καὶ τοῖς Τούρκοις δὲ ὅλως ἀνυσιμώτατον γνόντα, τὸ ἀεὶ ἐπὶ τὰ Ῥωμαίων ὅρια ἐκκεχύσθαι, ἔξεισι καὶ πάλιν κατ' αὐτοῦ βασιλεύς. τὰ πλεῖστα μέντοι οὐδ' αὐτὸς εἴα τὸν περσάρχην καθεύδειν, ἀλλ' ὅσα καὶ θῆρα ὠμηστὴν ἐφυπνώττοντα ἐξηγείρων ὑπονύσσων, καὶ τοῦ κοίτου ἀνίστη, καὶ πρὸς μάχην ἠρέθιζεν. ἀτὰρ οὐδ' ἀνακωχαὶ πολέμων, οὐδ' ἐκεχειρίαι τῶν ἀντιτάξεων, σπονδαί τε καὶ ξυνθῆκαι καὶ διακηρυκεύματα πρέσβεων, ἀπεῖργον τὰς κατ' ἀλλήλων ἐπελεύσεις, καὶ ἀπετείχιζον· ἀλλ' ἄμφω πρὸς θερμουργίαν ὄντες ἐπιρρεπεῖς, καὶ πρὸς πόλεμον εὐπετεῖς, καὶ μικρᾶς ἐνίοτε παρεισφρησάσης αἰτίας ἀλλήλοις ἀντεπεξῄεσαν· καὶ ἦν ἔργον αὐτοῖς τὰ μάλιστα περισπούδαστον ἡ πανοπλίας περίδυσις, καὶ ἡ τῶν ταγμάτων συναγωγή, καὶ τὸ ταῦτα συμπεσόντα διαπληκτίζεσθαι. καὶ τοῦτο δὲ ἀλλήλων διήλλαττον, ὅτι ὁ μὲν Σουλτάνος ἀεὶ προμηθευτικὸς καὶ βουλευτικὸς ἐδόκει τις εἶναι, καὶ τὰ ἔργα ποιεῖν μετὰ σκέμματος, καὶ ἐτολύπευε τὰς μάχας διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατηγῶν πεφυλαγμένως. οὐ γάρ πού τις αὐτὸν ἐθεάσατο ἐπὶ μετώπου ἱστάμενον φάλαγγος, ἢ τὸν κάματον τοῖς στρατιώταις συνδιαφέροντα. ὁ δὲ βασιλεὺς γενναίαν ἔχων τὴν φύσιν, ξύρροπος ἐν τοῖς πολέμοις ἐδείκνυτο, καὶ τὰς διὰ χειρὸς πράξεις δραστήριος ἦν, καὶ φήμης διαδοθείσης πολλάκις ἐσβαλεῖν που τοὺς πολεμίους, καὶ κακῶς τιθέναι τὴν ὑπ' ἐκείνῳ ἀρχήν, πρῶτος τὸν ἵππον ἀνέβαινε, καὶ ἀπεθάρρει

HOc negocio confecto, Manuel contra Sultanum educit copias, hominem inquieti ingenij, Romanarum prouinciarũ perpetuas incursiones, suis Turcarúmque opibus augendis vtilissimas iudicantem. Quare nihil ocij concedendum ei, sed subinde armis vicissim lacessendum esse putauit. Proinde nulla fœdera, nullæ induciæ, legationes nullæ, expeditiones eorum morabantur: cùm vterque audax, & belli cupidus, leuissima de causa ad arma alteri inferenda moueretur. Nihil igitur eis erat antiquius, quã perpetuò in armis esse, legiones contrahere, inter sese decertare. Hoc tantùm inter eos intererat, quòd Sultanus magno consilio & prouidentia omnia administrabat: nec temerè in acie versabatur, sed per duces suos rem bellicam administrabat. At Imperator generoso præditus animo, acer in pugnis, & manu strenuus, quoties hostes ingruere, & prouincias malè tractare audiebat, primus equo conscenso in militiam

Sunt & belli, sicut pacis iura: iustéque ea non minus quã fortiter princeps gerere debet. At si iustitiam ab audacia separat, perniciem sibi struit.

Qui leuissimis de causis arma mouẽt barbarorum ritu cædem cæde, & sanguinem sanguine tandẽ expiabunt.

Sultani & Manuelis discrimen. Prouidentia verò fortitudinẽ bellicam longè superat.

Limitanea loca diligenter instauranda & munienda: modò id iure fiat.

egrediebatur. Doryleum autem instauraturus, Sultanum ad bellum concitauit: qui quasi ignoraret quid ibi ageret, per legatos causam illius profectionis sciscitatur, orátque vt inde discedat.

Ita certant simulatione principes.

Imperator, cui Sultani dissimulatio ex iis literis subolebat, vicissim se non parum mirari simulabat, illum tantum suum iter, eiúsque itineris causam ignorare. Vrbis autem instaurationem aggressus, ipse primus saxa humeris portare cœpit: eáque re aliorum alacritatem ita excitauit, vt murus celerrimè in altum eductus, vallo extrinsecus muniretur: & intra mœnia putei complures, vt affatim aqua suppeteret, effoderentur. At Persæ non ferendum esse rati, si Dorylęi campis pellerentur, in quibus greges & armenta eorum pascebantur, & in vrbe præsidium collocaretur, laxis habenis contra Romanos ferebantur: obseruatóq; eorum ad petenda necessaria egressu, obuios quosque occidebant. Id incommodum Imperator facilè auertit. Nã certo tempore ad quærendum commeatum pręfinito, datóque tuba signo, primus vallo relicto, dux erat eorum qui necessaria conquirebant: ac minimè ab eis recedens, aliquando vesperi, & crepusculo demum in castra reuertebatur. Quam rem Persæ molestè ferentes, & in bellum intenti, fructus & casas incendebant, ne hostibus

Dorylæi instauratio. Princeps, qui primus manum operi admouet, suorum alacritatem mirè excitat.

Ex instauratione limitanei oppidi belli origo.

Summi ducis præsentia per quam necessaria in rebus dubiis.

Stratagema Persicũ. Hostis quoquomodo profligãdus: modo id iure belli fiat.

τὴν ἔξοδον. θελήσας οὖν τὸ Δορύλαιον ἀνακτίσαι, προσεξῆψέ τε καὶ παρέθηξε τὸν βάρβαρον εἰς πόλεμον ἐντεῦθεν. ὅτε καὶ τὴν βασιλέως ἐς τὸ Δορύλαιον ἄφιξιν ἀγνοεῖν πλαττόμενος, διαπρεσβευσάμενος τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο, καὶ παρῃτεῖτο αὐτὸν ἐκεῖθεν ἀπαναστεῦσαι. ὁ δὲ κέρτομόν τι καὶ στερρὸν ἐνορῶν οἷς τὰ τοῦ Σουλτάνου γράμματα διεξῄει, ἐν μέρει δὴ οὐ τοῦ τυχόντος ἐτίθετο θαύματος, ὅπως τὸν μέχρι καὶ Δορυλαίου δρόμον ἐκείνου ἠγνόησε, καὶ τὴν αἰτίαν πλάττεται μὴ εἰδέναι. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν ἐπεβάλετο, νωτοφορεῖν τοὺς λίθους ἀρξάμενος, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἠρρένωσεν, ὡς ἀπείρῳ τάχει τὸ τεῖχος ἀνεγερθῆναι, καὶ προσπεριβληθῆναί οἱ χαράκωμα ἔξωθεν, καὶ ἀνορυχθῆναι φρεάτια ἔσωθεν εἰς πλείονας ὑδάτων ἀντλήσεις. ἐν δεινῷ δὲ οἱ Πέρσαι τιθέμενοι, εἴπερ τῶν Δορυλαίου πεδίων ἀπαναστῶσιν, ἐν οἷς ἐθέριζε τὰ τούτων αἰπόλια καὶ βουκόλια, πόαις ἐνσκιρτῶντα ταῖς λειμωνίτισι, καὶ δομηθήσεται πόλις, καὶ φρουρὸς ἐγκαθεθείη φάλαγξ Ῥωμαϊκὴ, ὅλαις ἡνίαις κατὰ Ῥωμαίων ἐτρέποντο. καὶ τὰς ἐπὶ σιτισμὸν ἐξόδους ἐκείνων τηροῦντες, τὴν ξύλευσιν ἀνεῖργον, καὶ ἀνῄρουν τοὺς ἐν χερσίν. ὁ βασιλεὺς δὲ τὸ δεινὸν τοῦτο ῥᾳδίως ἰάσατο. τακτὸν γὰρ ὁρίσας καιρὸν τοῖς ἐπὶ συλλογὴν ἐξιοῦσι τῶν ἀναγκαίων, αὐτὸς προσημαίνων τῇ σάλπιγγι, πρῶτος τοῦ χάρακος ἀπανίστατο, καὶ ἡγεῖτο τῆς ἐξόδου. οὐκοῦν οὐδὲ πρὸς βραχὺ τῶν τὰ ἐπιτήδεια διφώντων μεθιστάμενος ἐνίοτε περὶ βουλυτὸν, ἢ καὶ βαθεῖαν ἑσπέραν ἐπανέλυεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Πέρσαις δ' ἔμελε μὲν καὶ πολέμων πρὸς ταῦτα, καὶ συνεχῶς ἐκονίζοντο. παρεδίδοσαν δὲ πυρὶ καὶ τοὺς καρποὺς, καὶ τὰς σκηνὰς ἐνεπίμπρων, ὅπως μὴ εὐποροῖεν Ῥωμαῖοι

Ῥωμαίοις δι' ὧν τραφήσονται. ὅτε δὲ περὶ ἑστίασιν τετραμμένου τοῦ βασιλέως, καὶ μῆλόν τι Περσικὸν μαχαιρίῳ ἀπολεπίζοντος, ἐπιδρομή τις ἀπήγγελτο Περσικὴ κατὰ τῶν τὰ βιώσιμα συλλεγόντων· ῥίψας τὴν ὀπώραν αὐτίκα, καὶ τὸν ἀκινάκην περιζωσάμενος, καὶ περιδὺς τὸν θώρακα, καὶ τὸν ἵππον ἀναβὰς ἐξώρμησε. καὶ οἱ βάρβαροι κατὰ φάλαγγας ἴσασθαι σχηματιζόμενοι, μετ' οὐ πολὺ τούτου ἐποφθέντος τὴν τάξιν ἔλυον. ὅθεν ἀποδιδράσκειν πλαττόμενοι, τοὺς ἐπιόντας ἐπλησίον ὑποστρεφόμενοι, τὸν τῆς ῥοπῆς καιρὸν εἰς τὸ βάλλειν τὸν ἐπικείμενον, καὶ καταβάλλειν διατιθέμενοι· ἵππος γὰρ συχνὰ κεντρίζεται παρὰ Πέρσαις. ὁ δὲ κόπτων θαμὰ τὸ δάπεδον ῥαγδαίως φέρεται, καὶ ὁ Πέρσης τὸ βέλος ἔχων ἐν ταῖν χεροῖν ὀπίσω τοῦτο ἀφίησι, καὶ τὸν ὁρμῶντα φθάνειν, φθάσας αὐτὸς ἀνῄρηκε, καὶ τὸν ἤδη καταληψόμενον κατέλαβεν, αἴφνης μεταμειφθεὶς ὁ διωκόμενος εἰς διώκοντα. ἐπεὶ δὲ ἀνεπόλισε τὸ Δορύλαιον, καὶ τὰ εἰς φυλακὴν τούτου παντοίως ἀπηκριβώσατο, ἐκ τῶν ἐκεῖσε μερῶν ἀπανίσταται· εἰς δὲ τὸ Σούβλεον ὡς εἶχε παραγενόμενος, ἀνήγειρέ τε κἀκεῖνο, καὶ φρουρᾶς μετέδωκε. καὶ τὰ λοιπὰ ὡς οἷόν τε ἄριστα διαπραξάμενος, εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν ὑπέστρεψεν, ἀλλ' οὔπω χρόνος συχνὸς, καὶ αὖθις κατ' ἀλλήλων τὰς γνώμας ἐφλέγμαινον. τότοι καὶ ἀλλήλοις ἀντενεκάλουν τε καὶ προσῆπτον, βασιλεὺς μὲν τὸ πρὸς τὸν εὐεργέτην ἀχάριστον, καὶ τὸ ἀμνῆμον τῶν προηγησαμένων εὐποιϊῶν, καὶ τῆς εἰς τὸ ἄρχειν τῶν ὁμοφύλων παντοίας συνάρσεως. ὁ δὲ Σουλτὰν τὸ πρόχειρον εἰς παρασπόνδησιν, καὶ τὸ φιλίας εὐκόλως ἀποπηδᾶν, καὶ συγχέειν ἐν τῷ παραυτίκα τοὺς ὑπὲρ εἰρήνης τεθέντας θεσμοὺς, καὶ τὸ πλείσταις μὲν ἐκεῖνον ἐπαίρειν φιλοδωρειῶν ὑποσχέσεσι,

cibaria ſuppeterent. Accidit autem aliquando, vt Imperatori cibum capturo, & malum Perſicum cultello purganti, nunciaretur, Perſas in frumentatores feciſſe impetum. Quare pomo abiecto, & armis properè ſumptis, equo cōſcenſo egreditur. Eo viſo barbari, qui phalangis inſtar conſtiterant, paulo pòſt acie diſſoluta, fugáque ſimulata, ſubitò conuerſi, eos qui perſequebantur, cædebant. Solent enim ſubinde calcaribus equos pungere: qui cum impetu feruntur, ſagittas à tergo emittunt: mutatáque ſubitò pugnæ facie, qui fugiebat fugat, & inſequentem interimit. Dorylæo inſtaurato, & quæ ad eius defenſionem pertinerent, rebus omnibus inſtructo, diſceſſit: & Subleo quoque inſtaurato & munito, cæteriſque rebus quàm optimè ordinatis, in vrbem Imperatricem rediit. Nec multò pòſt renouatis ſimultatibus, vterque cum altero expoſtulans: Imperator Sultano immemorem & ingratum pro tantis beneficiis & auxiliis animum, quibus regnum in populares ei confirmaſſet: Sultanus Imperatori violata pacta, & in diſſoluenda amicitia leuitatem, & pacis conditionibus temerè abrogandis, & inanes magnorum munerum polli-

Aliud ſtratagema, fugam ſimulare, Perſico more, vt pugnā acrius inſtaures.

Potentior exercitus ſæpiſſimè operâ inſtituta abſoluit.

Nulla quies ambitioſis ingeniis.

Maximi illius belli, quod Græciā peſſundedit, & Turcas pan latim ad tanta promouit, initia: nēpe mutuę accuſationes.

citationes, quæ rubricatis quidem literis inſcriberentur, ſed exigua præberentur, obiiciebat. His de cauſis Imperator & veteres copias colligebat, & nouas conſcribebat: & auxilia peregrina, haud parua, accerſebat, à Latinis potiſſimùm & Scythis ad Iſtrum incolentibus: coactóque ingenti exercitu, ita ſe parabat, quaſi Perſicam gentem euerſurus eſſet, & Iconium cum ipſis mœnibus abrepturus, & Sultani caput pedibus conculcaturus. Rebus ad expeditionem neceſſariis præparatis, magnum templum diuinæ & ineffabilis Sapientiæ ingreſſus, numinis opem implorat: & victoriam orat ille quidem, ſed non impetrat, vt belli euentus docuit, Perſis, iudicio Dei nobis inexplicabili conceſſam. Vrbe digreſſus, per Phrygiam & Laodiceam, Chonas, olim Palaſſas, vrbem magnam & beatam, patriam meam, peruenit: & ædem Archangeli, magnitudine, pulchritudine & mirabili artificio inſignẽ ingreſſus, Lampin diſcedit, & Celænas ingreditur, vbi Mæandri fontes ſunt, in quẽ Marſyas fluuius fluit: quo loco Marſyam Apollo excoriaſſe fertur, furore quodam de canendi peritia ſecum certare auſum. Inde Choma & Myriocephalum tranſit. caſtellum vetus & deſertum id eſt, cui vel nomen ex re eſt inditum, vel res nomen

Manuelis expeditio contra Perſas.

Qui leues ob cauſas difficillima bella aggrediũtur, in dolores inextricabiles ſe ſuósq. coniiciunt.

Iniuſta bella optato ſucceſſu carent. Deus enim ſuperbis reſiſtit, nec ambitioſorum precibus annuit.

Iter exercitus Manuelis. Quàm mi ſerè ſatagit ambitio, vt ſibi & aliis faceſſat negotium.

Myriocephalum, locus Græcis ominoſus.

καὶ βασιλικαῖς ὑποσημαίνειν ταύτας γραφαῖς καὶ βαφαῖς, ὀλίγα δὲ χορηγεῖν. διὰ ταῦτα τοίνυν τάς τε οὔσας συνεκρότει δυνάμεις ὁ βασιλεὺς, καὶ νεωστὶ ἐπὶ ταύτας ἄλλας συνέταττεν. ἐστρατολόγει δὲ καὶ ξενικὸν οὐκ ὀλίγον, καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ γένους μάλιστα τῶν Λατίνων, καὶ ἀπ' αὐτῶν δὴ τῶν παριστρίων Σκυθῶν. καὶ δὴ ἐς μυριάδας τὸ οἰκεῖον ἀριθμήσας στράτευμα, ὡς ἀφανίσων ἐπῄει τὸ Περσικὸν, καὶ αὐτοῖς ἀναρπάσων τείχεσι τὸ Ἰκόνιον, καὶ τὸν Σουλτάνον ληψόμενος ὑποχείριον, καὶ κατὰ τοῦ τραχήλου τοῦτον πατήσων, ἐν τῷ ὑποθεῖναι δίκην θρανίδος ταῖς βάσεσιν ἑαυτοῦ. ἀμέλει τοι τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον ἑτοιμασάμενος, εἴσεισι τὸν μέγαν νεὼν, ὃς ἀπὸ τῆς θείας καὶ ἀῤῥήτου σοφίας ὠνόμασται, καὶ τὸ θεῖον ἐπικαλεῖται συνέριθον, καὶ τὴν νίκην αἰτεῖται μὲν ἐκεῖθεν, οὐ δέχεται δὲ, ὡς τὸ τοῦ πολέμου πέρας ὑπέφηνε, μετατεθεῖσαν πρὸς τὸν ἀντίπαλον Πέρσην, ἀνεφίκτοις ἡμῖν θεϊκοῖς κρίμασιν. ἀπάρας οὖν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, Φρυγίαν τε καὶ Λαοδίκειαν διελθὼν, ἀφικνεῖται ἐς Χώνας, πόλιν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην, πάλαι τὰς Παλασσὰς, τὴν ἐμοῦ τοῦ συγγραφέως πατρίδα· καὶ τὸν Ἀρχαγγελικὸν ναὸν εἰσιὼν, μεγέθει μέγιστον, καὶ κάλλει κάλλιστον ὄντα, καὶ θαυμασίας χειρὸς ἅπαντα ἔργον, ἐκεῖθεν ἐξελάσας, εἰς Λάμπιν ἵκετο· καὶ πόλιν Κελαινὰς ἔνθα τοῦ Μαιάνδρου εἰσὶν αἱ ἐκδόσεις, καὶ ὁ Μαρσύας ῥεῖ ποταμὸς, ἐμβάλλων εἰς Μαίανδρον, καὶ ὁ Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν ἐκεῖ που λέγεται, καθάπερ μύωπι οἰστρηθέντα βιαίῳ, καὶ περὶ τῆς ἀοιδῆς ἐρίζειν ἀρξάμενον πρὸς Ἀπόλλωνα, κἀκεῖθεν εἰς τὸ Χῶμα ἐλθὼν, τῷ Μυριοκεφάλῳ ἐφίσταται. φρούριον δὲ τοῦτο παλαιὸν καὶ ἀοίκητον, προσκληθὲν οἶμαι

οἶμαι ὃ ἐγίγνετο ἢ γεγονὸς ὃ προσεκλήθη. περὶ γὰρ αὐτὸ πολλάκις μυρίαις κεφαλαῖς Ῥωμαίων ἐβλήθη θάνατος, ὡς λέξων ἔρχομαι. ἀεὶ δὲ σὺν κόσμῳ καὶ τάξει τοὺς σταθμοὺς ὁ βασιλεὺς ἐτίθετο, βάλλων χάρακας, καὶ τὰς ἀπάρσεις σὺν λόγῳ ποιούμενος, καὶ μεθόδοις στρατηγικαῖς χρώμενος, εἰ καὶ τὴν πορείαν εἶχε χολαίαν, διὰ τὰ τὰς μηχανὰς ἀνέχοντα ὑποζύγια, καὶ τοὺς ἐπὶ τούτοις τεταγμένους, πολλοὺς ὄντας, καὶ ἀπομάχους πάντας. ἀλλὰ καὶ οἱ Πέρσαι παραφαινόμενοι, δι' ἀκροβολισμῶν ἐπέκειντο, καὶ περιϊππεύοντες, τὴν πόαν ἔκειρον τὴν ἐνόδιον, ὡς μὴ εἴη τοῖς Ῥωμαίων ἵπποις χιλὸς καὶ τὰ ὕδατα ἠχρείουν, ὡς μὴ καθαροῦ σπάσειν Ῥωμαίους ὕδατος. αὐτοὶ μέν τοι Ῥωμαῖοι κοιλιακῷ συνισχόμενοι νοσήματι, κακῶς ἔπασχον· καὶ ἡ νοσηλεία αὕτη ἐπιβοσκομένη μάλα τὸ στράτευμα.

2 Ἐπὶ δὲ τούτοις, ἐμέλησε μὲν τῷ Σουλτάνῳ καὶ τοῦ πολέμου, καὶ ξυμμαχικὸν συνεποιήσατο ἱκανὸν, ἀπό, τε τῆς μέσης τῶν ποταμῶν, καὶ τῶν ἄνω συμφύλων βαρβάρων. διαπρεσβευσάμενος δὲ καὶ εἰς βασιλέα, τὰς πρὸς εἰρήνην συνθήκας ᾐτεῖτο, καὶ τῶν ἐκείνῳ βουλητέων ὁποῖα ἂν καὶ ὦσιν, ἐπένευε τὴν περάτωσιν. ἅπαντες τοίνυν ὅσοι πολέμων οὐκ ἀμελέτητοι, καὶ μάλιστα δὴ τῶν Περσικῶν, καὶ χρόνῳ προήκοντες, ἐξελιπάρουν τὸν Μανουὴλ, ἁρπάσαι τὴν τοῦ Πέρσου πρεσβείαν, καὶ μὴ τῷ κύβῳ τοῦ πολέμου τὰς ἐλπίδας ὅλας ἀποχαρίζεσθαι, ἀφορῶντα μὲν καὶ πρὸς τὸ τοῦ ἀγῶνος μέγιστον, καὶ τὰ μὴ βάσιμα ῥαδίως τῶν τόπων, ἃ οἱ ἀντίπαλοι προσλοχήσουσιν, ὑποβλεπόμενον δὲ οὐχ ἧττον, καὶ τὴν τῶν Τούρκων ἀκμαιοτάτην πᾶσαν καὶ εὔιππον δύναμιν, μὴ παρατρέχοντα δὲ καὶ τὴν νόσον ἣ πιέζει τὸ στράτευμα. ὁ δὲ τοῖς παρὰ

subſecuta eſt. Nam ibi ſæpe multa millia Romanorum capitum perierunt, vt dicturus ſum. Semper autem cautè, inſtructáque acie procedebat, & vallum communiebat: neque vſquam fortunæ temeritati ſe committebat. Tamen vt tardius incederet, iumenta efficiebant, à quibus machinæ trahebantur: & quæ eas curabat, imbellium hominum multitudo. Cæterùm, Perſæ ſubinde ſe oſtendentes, leuibus prælíis Romanos laceſſebant: & gramen, quà eundum eis erat, demetebant, vt pabulum iumentis deeſſet: & aquas inficiebant. Vnde Romani morbo cœliaco magnopere affligebantur, & abſumebantur.

Prudentia Manuelis in bello, ſed intempeſtiua. Proſperè incedere vel agere non poteſt, q quod non cõuenit audet.

Stratagema Perſicũ, quo Manuelis exercitũ maximis cladibus afficiũt. Dolus bellicus an virtus quis in hoſte requirat?

2 Poſt hæc bello Sultanus intendit animum: & magnis auxiliis ex Meſopotamia & ab aliis popularibus ſuis comparatis, per legatos ab Imperatore pacem petiit, iis conditionibus quas ipſe præſcriberet. Quare omnes in bellis, præſertim Perſicis, exercitati, & ætate prouectiores, Manueli authores erant: Perſicæ legationis cupidè admittendæ, *neque ſpem omnem incertæ Martis aleæ commutendi: bellum eſſe ingens, loca ab hoſtibus occupata, non facilè tranſiri poſſe, Turcas validiſsimis equitum turmis florere: adhæc luem in exercitu graſſantem conſiderandam eſſe.* Verùm il-

Manuel ſpreta Sultani legatione, dat ſuperbiæ ſuæ pœnas.

Prima pœna verò, ea eſt, quod recta ſanáque conſilia non audit.

Sed sapientioribus neglectis, iunioribus & inexpertis auscultat, quibus dulce bellũ est, aurem præbet.

le, neglectis prorsus seniorum consiliis, cognatis verò suis cupidè auditis, iisque potissimùm, qui classicum nunquam audierant, forma & auro gemmísque conspicui, legatos voti impotes dimisit.

Altera pœna, superbũ in hosté potentem animam & sermonem effert.

Cæterùm Sultanus quum denuò pacem petiisset, & Imperator gloriatus esset, se illi Iconij responsurum: in angustiis, quæ Clisura Zybrizæ appellantur, per quas Romanis Myriocephalo digressis trãseundum erat, suas phalanges abdit, vt impetum in eos prætereuntes facerent.

Tertia, hosté sapienté incautè adoritur.

Est autem is locus oblonga conuallis, verticibus montium assurgens, quæ ad Septentrionem paulo decliuior in colles, in patentiores valles protenditur: ab altera verò parte altis rupium præcipitiis includitur.

Quarta, regionum situs non méte lustrat.

Per talem viam transiturus Manuel, nihil prouidit quod exercitui expediret. Neque enim impedimentorum multitudinem, aut currus qui machinas vehebant, remouit, neque expedita cohorte Persas ex montanis illis angustiis depulit, vt exercitui viam aperiret.

Quinta, in periculosissimas locorũ angustias exercitum & seipsum cõiicit, ac inutilem ad prælium reddit.

Sed vt in patentibus campis, ita etiam in faucibus illis iter fecit: quamuis antè audisset, id quod paulo pòst vidit,

τῶν πρεσβυτέρων λεγομένοις μηδ' ὅλως προσχὼν, τὴν δ' ἀκοὴν ὅλην ἀναπετάσας τοῖς ἐξ αἵματος αὐτῷ προσήκουσι, καὶ τούτων μάλιστα ὁπόσοι σάλπιγγος ἐνυαλίου ἦσαν ἀπεριήχητοι, καὶ τὴν κόμην ἀγλαοὶ, καὶ φαιδροὶ τὰ πρόσωπα, καὶ κλοιοῖς χρυσέοις καὶ περιδεῤῥαίοις διαφανέσιν ἐκ λίθων τηλαυγῶν, καὶ μαργαριδῶν τιμαλφῶν, τοὺς τραχήλους περιδεόμενοι, τοὺς πρέσβεις ἀπράκτους ἀπέπεμψεν. ὁ δὲ Σουλτάνος οὐκ ἀνῆκεν αὖθις τὰ πρὸς εἰρήνην διαλεγόμενος. ἐπεὶ δ' ἑώρα μὴ προχωρούσας τὰς συμβάσεις, ἀλλὰ καὶ βασιλέα αὐτὸν κατὰ τὸ Ἰκόνιον ἐπικεκινεῖσθαί οἱ μεγαλαυχοῦντα· προκαταλαμβάνει τὰς δυσχωρίας, αἳ κλεισοῦρα τοῦ Τζυβρίτζη κατονομάζονται. ἃς καὶ ἤμελλον Ῥωμαῖοι μετὰ τὴν ἀπὸ Μυριοκεφάλου παριέναι ἄπαρσιν, κἀκεῖσε τὰς οἰκείας παραβύει φάλαγγας, ὡς ἀντιτάξαιντο Ῥωμαίοις αὐτίκα δὴ παριοῦσιν. ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος ἐπιμήκης αὐλὼν, ἔχων ὀρῶν ὑπερβολὰς, κατὰ μὲν τὸ βόρειον κλίμα ὑποκαταβαίνων τοῦ ἀναντοὺς ἠρέμα εἰς γήλοφα, καὶ πρὸς εὐρείας κοιλαινόμενος φάραγγας· κατὰ δὲ θάτερον μέρος, εἰς ἀποτομὰς προνεύων πετρῶν, καὶ εἰς κρημνώδεις σύμπας ἀναστάσης περιερρωγώς. ἐπὶ τοιαύτης οὖν ἐλαύνειν μέλλων ὁδοῦ, οὐδέν τι τῷ στρατῷ συνοῖσον προμηθευσάμενος φαίνεται. οὔτε γὰρ τὸ πολὺ τῶν σκευοφόρων ἀπεσκευάσατο, ἢ γοῦν τὰς ἁμάξας ἐκποδὼν ἔθετο, αἳ τὰς τειχομάχους ἔφερον μηχανάς· οὔτε μὴν ἀπεπειράσατο σὺν εὐζώνῳ τάγματι ἀπώσασθαι Πέρσας πρότερον ἐκ τῶν ἀμφιλαφῶν ἐκείνων καὶ ὀρείων παρόδων, καὶ λειᾶναι οὕτω τῷ στρατῷ τὴν δίοδον. ἀλλ' ὡς εἶχεν ἐπὶ πεδινῶν ποιούμενος τὴν πορείαν, οὕτω κἀπὶ τῆς τρυμαλιᾶς ἐκείνης συνθλίβεσθαι εἵλετο· καίπερ ἀκοῇ προειληφὼς μετὰ βραχὺ δὲ ἔχων καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοπτείρως πιστουμένοις τὰ ἀκουόμενα,

ὡς οἱ

ὡς οἱ βάρβαροι προκατειληφότες τὰς ἀκρωρείας ἐπίθωνται, καὶ ὡς πᾶσαν μὲν φαρέτραν ἐκπωματίσουσι, πᾶν δὲ βέλος ἀφήσουσιν, ὅπως Ῥωμαίοις ζοπωσάμενοι, τοῦ πρόσω βαίνειν ἐπίσχωσιν. ἐπῆγεν οὖν οὕτω τὰς φάλαγγας βασιλεὺς (ἦν δὲ τότε μὴν ὁ Σεπτέμβριος) προηγοῦντο δὲ τοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν οἰκείων τάξεων, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἀγγέλου Κωνσταντίνου, ὅ, τε Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ Μακροδούκας ἐπ' αὐτοῖς Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ Λαπαρδᾶς Ἀνδρόνικος. μετὰ δὲ τούτοις τὸ μὲν δεξιὸν ἐπεῖχε κέρας ὁ τοῦ βασιλέως γυναικάδελφος Βαλδουῖνος, τὸ δ' ἀριστερὸν ὁ Μαυροζώμης Θεόδωρος. ἐπὶ τούτοις εἵποντο τὰ σκευοφόρα, καὶ τὸ οἰκετικὸν τοῦ στρατεύματος, αἵ τε φέρουσαι τὰς ἑλεπόλεις ἅμαξαι· μετὰ δὲ βασιλεὺς αὐτὸς, καὶ ὅσον ἐπίλεκτον, μεθ' οὓς ὀπισθοφύλαξ ὤν, Ἀνδρόνικος ὁ Κοντοστέφανος. ἐπεὶ δὲ ἠφαντο τῶν δυσβάτων πορθμῶν, τὰ μὲν περὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀγγέλου, καὶ τὸν Μακροδούκαν, καὶ τὸν Λαπαρδᾶν τάγματα, διεληλύθεσαν ἀπείρατα κακῶν. αἱ γὰρ πεζικαὶ δυνάμεις προβεβλημέναι, διεσόβουν τοὺς βαρβάρους, ἐκ τῶν γηλόφων ἀνασειράζουσαι, ἐφ' ὧν ἀπὸ τοῦ ὄρους καθηκόντων ἐπιστάντες ἐμάχοντο, κἀπὶ τὸ ἄναντες παλίμποδας ἀνεσοίβαζον. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ ἑπόμενα τούτοις στρατεύματα παρήλθοσαν ἀπαθῶς τὰς τῶν Περσῶν ἐπισυστάσεις, εἴπερ ἔργον ἔθεντο Ῥωμαῖοι συμφράξασθαι, καὶ τοῖς προηγουμένοις συναπτέσθαι ἐπέπεσθαι τάγμασι, καὶ διὰ τῶν τοξοτῶν ἀνέκοπτον τῶν ἐπικειμένων Περσῶν τὰ ὁρμήματα. νῦν δὲ αὐτοὶ τῆς συνεχείας καταμελήκασι, καὶ οἱ Πέρσαι πλείονες ἐπιβρίσαντες, ἀπό τε τῶν ὑψηλῶν ἐπὶ τὰ ταπεινὰ, καὶ πρὸς τὸ πρανὲς ἐκ τῶν γηλόφων ὑποκαταβάντες, διαζευγνύουσι τὰς τάξεις, συῤῥαγέντες παραβολώτερον·

Barbaros iugis præoccupatis omnes pharetras exhausturos, omne telorum genus coniecturos, & nihil intentatum relicturos, quò Romanos vlteriore progressu prohiberent. Imperator (Septembri mense id factum) sic processit. Angeli Constantini duo filij, Ioannes & Andronicus cum suis ordinibus antecedebant. Eos Macroducas Constantinus, & Lapardas Andronicus sequebantur. In dextro cornu Balduinus Imperatoris sororius, in sinistro Maurozomes Theodorus curabat. Hos secuta sunt impedimenta, lixæ, calones, currus qui machinas vehebant. Inde Imperator ipse cum delecta manu. Extremum agmen clausit Andronicus Contostephanus. Impeditum illud iter, cohortes filiorum Angeli, Macroducæ & Lapardæ incolumes transierunt: quòd pedestres copiæ Barbaros è collibus, vnde pugnabant, in montes repulerant. Forsitan & reliquæ legiones saluæ transissent, si Romani testudinem egissent, & antegressas cohortes strenuè consecutæ essent, & per sagittarios Persarum impetum repressissent. Sed quia eas commoditates neglexerunt, Persarum densum agmen ab editis locis in humilia, & è tumulis in planiciem magna vi incubuit: & confidentius in nostros inuectum, perrupit

Sexta, nec soli, nec cœli habet rationem.

Septima, copias pro ratione locorum, in quibus considét hostes, prudenter non disponit.

Octaua, necessaria ad exercitus sui conseruationem minimè curat.

His suppliciis grauiora addûtur, quibus non ipse modò Manuel, sed totus exercitus opptimitur.

aciem: & Balduini cornu in fugam verſo, multos vulnerauit, multos occidit. Ibi Balduinus ſuos laborare & vndique premi videns, & imbecilliores eſſe, quàm vt Perſarum phalangem perrumperent, cum aliquot equitibus in medios hoſtes inuehitur: ſed ab iis circumuentus, & ipſe occiditur, & eius milites omnes fortiſſimè dimicantes cadunt. Eo ſucceſſu elati Barbari, & conglobati, omnes vias Romanis præcluſerunt: qui vt in anguſtiis, inter ſe impliciti, & alij alios impedientes, aduerſariis adeò nocere non poterant, vt & defenſoribus ſuis obſiſterent, & vrgentibus hoſtibus faciliùs interirent: nec ab extremo agmine, aut ipſo Imperatore iuuari, aut recedere, aut ad alterutrũ latus declinare poſſent. Nam currus, qui in medio trahebantur, nec antecedentes legiones recipere ſeſe, aut aciem commodius inſtruere patiebantur: & Imperatoris progreſſum, tanquam vallo obiecto, impediebant. Iumenta pariter & homines telis Perſicis ſternebantur, valles plenæ erant cadaueribus, ſaltus interfectis ſcatebant, manabant riui ſanguinis, cruore pecudum & hominum permiſto: tanta atrocitate, quæ nullis exprimi literis poſſit. Cùm igitur neque progredi, neque regredi liceret,

Dextrũ cornu priorum ordinum deletur.

Balduinus Manuelis ſororius fortiter cadit.

Inſignis cladis deſcriptio. Vide quid nocendi cupiditas, vlciſcendi crudelitas, implacatus & implacabilis animus, feritas reſiſtentium & libido dominari cupientium efficiat.

Ambitio principum riuos ſanguinis humani fundere gaudet.

καὶ τρέπονται τοὺς περὶ Βαλδουῖνον, καὶ πολλοὺς μὲν τιτρώσκουσιν, οὐκ ὀλίγους δὲ ἀναιροῦσιν. ἔνθα δὴ ὁ Βαλδουῖνος πονηρὰ τὰ κατ' αὐτὸν ὁρῶν πράγματα, καὶ τὰ στρατεύματα ἀτονώτερα, ὥστε διελεῖν τοὺς πολεμίους καὶ παρελθεῖν, καὶ πάντοθεν πιεζόμενος, ἀναλαβὼν ἱππέας τινὰς, εἰς τὰς φάλαγγας διελᾷ τῶν Περσῶν. κυκλωθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων, αὐτός τε κατακαίνεται, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πίπτουσιν ἅπαντες, ἀλκῆς ἔργα καὶ χειρὸς γενναίας παράδειγμα ἐνδειξάμενοι. ἐκ δὲ τούτου πλεῖον ἐπαρθὲν τὸ βάρβαρον, ἀπόρους πάντῃ Ῥωμαίοις ἐποίουν τὰς τροχιάς· καὶ βύζην νενησμένοι, ἀπεῖργον τὴν πάροδον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οἷα ἐν στενῷ χωρίῳ εἰλούμενοι, καὶ ἀλλήλοις περιπίπτοντες, οὐ μόνον δρᾶσαί τι κακὸν οὐκ εἶχον τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιπορευομένοις προσιστάμενοι, ἀχρείους κἀκείνους ἐποίουν εἰς τὸ ἀμύνεσθαι. ὅθεν καὶ ῥᾶον ὑπὸ τῶν ἐπικειμένων αὐτοῖς ἔθνησκον, καὶ ἦν οὐδὲ μία τις ἐπιβοήθησις ἀπὸ τῶν οὐραγούντων ταγμάτων, ἢ ἐκ βασιλέως αὐτοῦ, ἢ ὑποχώρησις καὶ παράκλησις ἐπὶ θάτερα. αἱ γὰρ ἅμαξαι κατὰ μέσον ἑλκόμεναι, ὑπονοστῆσαι μὲν οὐδαμῶς εἴων τὰς προηγουμένας τάξεις, καὶ μετατάξασθαι πρὸς τὸ χρήσιμον· τοῖς δὲ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος στρατεύμασιν ὥσπερ ἀντίφραγμα γινόμεναι, τὴν ἐς τὰ πρόσω πορείαν ἀπετείχιζον. ἔπιπτε τοίνυν βοῦς ἐκ τοξεύματος Περσικοῦ, καὶ παρ' αὐτῷ βοώτης ἀπέψυχεν, ἵππος καὶ ἀναβάτης ὁμοῦ κατεβέβληντο, αἱ σήραγγες μεσταὶ σωμάτων περιυφαίνοντο, τὰ ἄλση τῶν πεσόντων πεπλήρωτο, αἱμάτων ῥύακες προύβαινον κελαρύζοντες, αἷμα συνεφύρετο αἵματι τῶν ὑποζυγίων τὸ βρότειον. οὕτως ἦν δεινὰ τὰ ἐκεῖ, καὶ πᾶσαν ὑπερβαίνοντα συγγραφήν. ὡς οὖν οὔτε προχωρεῖν ἐξῆν, καὶ τὸ ἀναζεῦξαι δὲ ἄλλως

ἀδύνατον

ἀδυνατον (οἱ γὰρ Πέρσαι καὶ κατὰ νώτου ἐ-
γκέοντο, καὶ τὰ πρόσω ἐποίουν ἄβατα) ὅσα καὶ θρεμμάτων ἀγέλαι Ῥωμαῖοι πε-
ρὶ σταθμοὺς τὰς δυσχερείας ἐκείνας ἐ-
φθείροντο. ἀλλὰ καὶ εἴ τι που γενναίου φρο-
νήματος ἐπῆν εἰσέτι αὐτοῖς, ἢ θυμοῦ
κατὰ τῶν ἀντιπάλων ὑπολέλειπτο ζώπυ-
ρον, καὶ τοῦτο σβεσθὲν ἀφῄρητο, καὶ ἀπέλι-
πεν αὐτοὺς τὸ πρόθυμον τέλεον, ἐκ τοῦ
τοὺς πολεμίους ὑπ' ὄψιν ἄγειν αὐτοῖς, ἑτέ-
ραν συμφορᾶς ἐπεισόδιον, αἰχμῇ περιπα-
ρεῖσαν τὴν τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Βατάτζου
κεφαλήν. ἦν δὲ οὗτος ἀδελφιδοῦς μὲν
τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, ἀπέσταλτο δὲ μετὰ
στρατιᾶς ὅσηπερ ἐκ Παφλαγόνων, καὶ τῆς
ἐν Πόντῳ Ἡρακλείας ἐστρατολόγητο, τοῖς
Ἀμασεῦσι Τούρκοις ἀντιταξόμενος. φή-
μαις τοίνυν τοιαύταις ὁ βασιλεὺς καὶ ἀ-
πευκταίοις τοιοῖσδε θεάμασι τὸ λογιζό-
μενον συγχυθείς, καὶ τὴν τοῦ ἀνεψιοῦ
προτεινομένην ὁρῶν κεφαλήν, καὶ τὸ τοῦ
κινδύνου ἐν ᾧ συνείληπτο, προορώμε-
νος μέγεθος, ἀθυμίᾳ συνείχετο, καὶ
ἀφασίᾳ πέσσων τὸ ἄλγος, καὶ κωφοῖς ὃ
λέγεται δάκρυσι τὸ πένθος ἀφοσιούμε-
νος, τὸ μέλλον ἐκαραδόκει, καὶ τὴν γνώ-
μην ἀμφιρεπὴς ἐδείκνυτο. τὰ δέ γε προ-
πορευθέντα Ῥωμαίων τάγματα, τὰς ἐ-
πισφαλεῖς ἐκείνας ὁδοὺς ἀπαθῶς διελ-
θόντα, ἐνηυλίσαντό που καὶ χάρακα ἔ-
βαλλον, γηλόφου λαβόμενα, ἀσφάλειαν
ἐκ μέρους βραβεύοντος.

3 Οἱ δὲ Πέρσαι τὸ πᾶν εἰσέφερον
τῆς σπουδῆς, τὰ περὶ τὸν βασιλέα κατα-
παλαῖσαι στρατεύματα, ὡς εἰ τὸ πλεῖστον
κατατεθραυσθείη καὶ κράτιστον, κἀκεῖνα
ῥᾳδίως παραλύσειν οἰόμενοι, καθὰ καὶ
ἐπὶ δράκοντος ὁρώμενον γινόμενον. τῆς
γὰρ κεφαλῆς συντριβείσης, καὶ ὁ λοιπὸς
συνεκρεῦται ὁλκὸς τοῦ σώματος, ἢ καὶ

(nam Persæ à tergo etiam imminebant) in angustiis illis Romani ouium instar cędebantur. Quòd si quid generosi animi, si quis audaciæ fomes in hostem supererat, ea quoque deperdita & penitus extincta sunt. Nam præter cætera mala, hostes caput Andronici Batazæ, hastæ præfixum ostentarunt: qui Manuelis ex sorore nepos, cum exercitu ex Paphlagonia & Heraclea Pontica collecto, contra Turcas Amasenos missus fuerat. Itaque Manuel Imperator huiusmodi rumoribus & spectaculis perturbatus, tum quòd nepotis caput videbat, tum quòd periculi quo circumuentus erat, magnitudinem cernebat, animo æger, & dolorem silentio tegens, & mutis, quod aiunt, lachrymis luctum dissimulans, euentum expectabat: & inops consilij, quò se verteret, nesciebat. Tamen Romanæ legiones quæ antecesserant, periculosis illis itineribus superatis, in colle quodam aliquid ad securitatem conferente, vallum munierunt.

Non ouium, sed luporum in foueis interceptorum instar.

Andronici Batacæ cædes. Manuel qui suis cognatis (seniorum consilio spreto) fidem adhibuerat, consiliariorũ suorum inutilia capita abscissà intueri cogitur.

Tot pœnis antea descriptis, grãdiores addũtur, mentis ægritudo, dolor immedicabilis, luctus horrendus, euentus misserrimi expectatio, consilij inopia.

3 At Persæ omni contentione copias, quæ cum Imperatore erant, debellare nitebantur: quòd maxima & potissima parte profligata, illas quoque se facilè superaturos putabant: quemadmodum in serpentibus videmus, capite contrito vnà etiam reliquum corporis

Deinde, contemplatio victoriæ in manu hostium.

Tertiò, Manuel videt suos omnes conatus irritos.

tractum emori: & arce expugnata, vrbem hostibus resistere non posse. Imperator verò etsi sæpe barbaros ex angustiis illis depellere est conatus, & suis viam cõplanare: tamen cùm eum conatum non succedere, séque æquè periturum, crescentibus subinde Persarum viribus, vt qui è superiore loco pugnarent, si maneret, ac si progrederetur: cum paucis, quos secum habebat, rectà in hostes fertur: cæterósque monet, vt quisque salutem quærat, vt possit. se enim nihil boni sperare posse ex iis quæ videat. atque ita post multa vulnera & vibices, ensibus & ferreis clauis facta, ex Barbarica illa phalange, tãquam decipula, est elapsus. Sic quidem toto corpore conuulneratus, vt scuto eius circiter triginta sagittæ inhærerent, & ipse cassidem decussam attollere nõ posset. Tamẽ vel sic Deo defendente, qui in die belli caput eius, quemadmodum olim Dauidis, vt ipse in Psalmis fatetur, custodiebat, mirabiliter barbarorum manus effugit. Cæteræ verò legiões subinde peius tractabantur. Nam & ferratis hastis vndique pungebantur, & iaculis petebantur, & inuicem ipsi sese prostrati conculcabant. Quòd si qui has quoque fauces, barbaris qui eas insederant pulsis, superarãt, in altera valle ab hostib. interibãt.

In desperationem incidit.

In morte quærit effugium.

Suos in idem præcipitium trudit.

In suo corpore ambitionis suæ luit pœnas, & ægrè elabitur.

Ad alia grauiora reseruatur.

Nempe vt exercitus sui dissipationẽ cruentam cerneret.

Ex periculis in pericula suos coniectos & iugulatos.

ἐπ' ἀκροπόλεως· ταύτης γὰρ ἐξαιρεθείσης, καὶ ἡ λοιπὴ πόλις ὡς κατάκρας ἁλοῦσα, τὰ οἴκτιστα πέπονθε. καὶ βασιλεὺς μὲν πολλάκις ἀπεπειράσατο τῶν ἐκεῖσε δυσπαρόδων ὁδῶν τοὺς βαρβάρους μεταστῆσαι, καὶ πολὺς ἦν ἐγκείμενος τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐξομαλίσαι τὴν δίοδον. οὐχ ὁρῶν δὲ τὰ κατὰ σκοπὸν προβαίνοντα, καὶ ὡς ἀπολεῖται οὐδὲν μεῖον μενόντων κατὰ χώραν, εἶτα τῶν Περσῶν ἐπικρατεστέρων ἀεὶ γινομένων, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων μαχομένων, ἐσβάλλει πρὸς τοὺς ἐνώπιον αὐτῷ πολεμίους· μετ' ὀλίγων τῶν ἀμφ' ἐκεῖνον, καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ ὑποτίθησι σώζειν σφᾶς, ὡς ἕκαστος δύναται· μηδὲν γὰρ χρηστὸν ἐκ τῶν ἐν ὄψει κατανοεῖν. καὶ βασιλεὺς μὲν ὡς ἐκ γαλεάγρας τῆς τότε αὐτὸν διειληφυίας βαρβαρικῆς ἐξώλισθε φάλαγγος μετὰ τραύματα πολλὰ καὶ μώλωπας συνεχεῖς, οὓς ἀπὸ ξιφῶν ἐπλήγη, καὶ σιδηρέων κορυνῶν, ὑπὸ τῶν περισχόντων αὐτὸν Περσῶν τυπτόμενος. ἐπεὶ καὶ οὕτω δι' ὅλου τοῦ σώματος τετραυμάτιστο, ὡς τὸν μὲν θυρεὸν περί που τοὺς τριάκοντα ἔχειν ἐμπεπηγότας διψητικοὺς αἵματος ὀϊστούς, αὐτὸν δὲ μηδ' ἀνορθῶσαι ὅλως δύνασθαι περιτραπεῖσαν τὴν κόρυθα, πλὴν καὶ οὕτω παρὰ δόξαν τὰς τῶν βαρβάρων διέδρα λαβάς, ὑπὸ Θεοῦ φρουρηθεὶς, τοῦ καὶ ἐπὶ κεφαλὴν πάλαι Δαβὶδ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου ἐπισκιάζοντος, ὡς αὐτός φησιν ὁ φιλόψαλμος. τὰ δ' ἄλλα τάγματα χειρόνως ἔπασχον ἀεὶ, δόρασι περισταδὸν λελογχωμένοις νυσσόμενα, καὶ βέλεσιν ἐκ τοῦ σχεδὸν διαμπερὲς ἐλαυνόμενα, καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἐν τῷ συμπίπτειν διαφθειρόμενα. εἰσὶ δ' οἳ καὶ ταύτην μὲν ἀπαθεῖς παρῆλθον τὴν φάραγγα, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῆς ἱσταμένους Πέρσας ἐσόβησαν. προσελθόντες δὲ, καὶ τῆς μετ' ἐκείνην ἁψάμενοι σήραγγος, ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε πολεμίων ἀπώλοντο.

εἷς γὰρ

εἰς γὰρ ἑπτὰ κοιλάδας ταφρώδεις πάσας καὶ ἀγχιτέρμονας ἡ πάροδος ἐκείνη διέσχιστο, διευρυνομένη βραχὺ, καὶ συμπτυσσομένη πάλιν πρὸς τὸ στενόπορον, καὶ ἦσαν αὗται παρὰ τῶν Τούρκων ἀκριβῶς ἐφεστώτων τηρούμεναι. ἀλλ' οὐδ' ὁ λοιπὸς χῶρος τῶν πολεμίων ἐσπάνιζε καθαρὸς, ἀλλ' ἅπας τούτων πεπλήρωτο. τότε δὲ καὶ ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ θῖνα βαθεῖαν ἐκ τῆς ἐκεῖσε ψαμμώδους μετεωρίσαντος γῆς, σύρδην ἐμπίπτουσαν, ἀμφότερα συμπεσεῖν ἐγένετο τὰ στρατεύματα, καὶ ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ, καὶ σκότει ψηλαφηταὶ ἀλλήλοις προσφερόμενα, τοῖς ἐχθροῖς τοὺς φίλους ἐπικατέσφαττον, καὶ οὐκ ἦν ἐξ ὁμοφύλου διακρίνειν ἀλλόφυλον, ἀλλὰ Πέρσαι καὶ Ῥωμαῖοι συμβεβλημένοι, καὶ καθ' ὁμογενῶν ἐσπῶντο τὰ ξίφη, καὶ τὸν προσιόντα κατέκαινον ὡς πολέμιον, ὡς τὰς φάραγγας τάφον ἕνα γενέσθαι, καὶ πάμμικτον πολυάνδριον, καὶ σκήνωμα κοινὸν Ῥωμαίων τε καὶ βαρβάρων, καὶ ἵππων, καὶ βοῶν, καὶ ὄνων ἀχθοφορούντων. ἔπεσον οὖν ἀριθμῷ πλείους Ῥωμαῖοι, καὶ μάλιστα οἱ ἐκ τοῦ γένους τῷ βασιλεῖ, καὶ τούτων οἷς πολὺ τὸ ἐπίσημον. ὡς δὲ ἡ κόνις ἐλώφησεν, ἥ τε ἀχλὺς ἐκείνη καὶ ἀορασία διεσκέδαστο, ὠπτάνοντό τινες (φεῦ τοῦ ἀπευκταίου πράγματος καὶ ὁράματος) ἕως ἰξύος καὶ τραχήλου συνεχόμενοι τοῖς πτώμασιν, οἳ καὶ χεῖρας μὲν ἱκέτιδας ὤρεγον, καὶ σχήμασιν ἐλεεινοῖς καὶ φωνῆς γοερὸν ὑπηχούσαις προσεκαλοῦντο τοὺς παριόντας εἰς ἀρωγὴν, οὐδένα δὲ τὸν ἀμύνειν δυνάμενον εἶχον, οὐδὲ τὸν σώζοντα. πάντες γὰρ οἷς ἔπασχον ἐκεῖνοι τὴν οἰκείαν προτυπούμενοι συμφορὰν τὴν περὶ ψυχῆς τρέχοντες ἀκούσιοί τινες ἦσαν ἀνοικτίρμονες, καὶ ὡς τάχους εἶχον σώζειν ἑαυτοὺς ἔσπευδον. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ σκιὰν ὑπελθὼν ἀχραδηφοροῦντος δένδρου ἀνελάμβανεν ἑαυτὸν, καὶ κα-

Is enim transitus in septem profūdas valles inter sese vicinas findebatur: & initio paulò latior, rursus in angustias cōplicabatur. Eæ verò omnes accuratè à Turcis custodiebantur, atque adeò cætera quoque loca Turcarū plena erant. Adhæc, procellis arenarum vento in eos impulsis, ambo exercitus impetu congressi, veluti noctu, & in densissimis tenebris pugnabant: nec vllo discrimine amici aut inimici, obuij quiq; trucidabantur: eodemque loco Turci & Romani, iumenta & homines iacebant, vt vallis illa nihil esset aliud, nisi amplissimum quoddam & commune Romanorum, barbarorum, iumentorum, pecudumq; sepulchrum: plures tamē Romani ceciderunt, præsertim illustrissimi quique Imperatoris cognati. Vt autē turbo ille, discussa caligine, quieuit: conspecti quidam sunt (heu miserum spectaculum) vsque ad lumbos & colla cadaueribus circumsepti, qui supplices tendebant manus, & gestu miserabili ac lugubri voce prætereuntium opem implorabant: sed nemo erat qui auxiliari posset. Nā *quique suam cladem illorū exemplis metientes, in vitæ periculo haud spōte immisericordes erant, & fuga salutem quærere satagebant.* Imperator verò sub pyri syluestris vmbra vires exhaustas recipiebat, si-

Nec viam eusasiōis videret.

Cœlum ipsi haberet aduersarium.

Et in horrēdo mortis sepulchro suos iacentes frustra requireret.

Tremēdum spectaculū, & malorum consiliorum fructus.

Belli horrēda facies. Nemo reperitur qui quum opus est auxiliū proximo suo ferre velit aut possit.

Alia Manuelis capitalia pericula. Vide iterum lector quā misera sit ambitiosorum principū conditio.

ne armigero, sine satellite, sine custode vllo. Sed quidā gregarius eques eius misertus, vltrò accedit, eique pro virili ministrare studet, & galeam huc atque illuc cadētem capiti reponit. Interea Persa quidā accurrit: & freno prehenso, eū abstrahere studet, quod nemo erat qui obsisteret. Sed eum Manuel, impacto in caput hastæ fragmine, quod adhuc reliquū habebat, humi prostrauit. Paulo pòst etiam alij Persæ accurrunt, qui eum viuum capere conabantur: sed & illos facilè propulsauit, arrepta hasta assistētis sibi equitis, & vno ex hostibus transfixo: ipse verò eques strictо ense alteri caput amputauit. Deinde aliis decē Romanis militibus accurrētibus, inde digreditur, coniungere se cū legionibus quæ antecesserāt, cupiens: sed rursus paulum progressus, & Turcarū occursu, & cadauerum aceruis in viis iacentiū impediebatur.

Qui caput Sultani se contriturū confidebat, de capite suo cum gregariis militib⁹ decertat.

Ex malis nōnullis elaps⁹ in alia incidit miser Manuel.

4 Faucibus istis & præterfluēte amne ægrè superatis, alicubi super cadauera equitando, aliam Romanā manū cogit, quæ ad conspectum eius accurrit. Ibi Ioannem Cantacuzenum, neptis maritum, vnum cū multis strenuè dimicare, & dum frustra

Ioannē Cantacuzenum neptis maritum sterni ac spoliari videt.

μοῦσαν συνέλεγε τὴν ἰσχὺν, μὴ ἔχων ὑπασπιστὴν συνιστάμενον, μὴ δορυφόρον ἐπισπόμενον, μηδὲ σωματοφύλακα ἐφεπόμενον. ἰδὼν δέ τις αὐτὸν, τῶν οἰκετείας ἐκ τοῦ τῶν ἱππέων τάγματος, καὶ ἕτερος τῶν ἀφανῶν, καὶ πολλῶν Ῥωμαίων, ἐφίσταταί οἱ προθύμως κατὰ προαίρεσιν, καὶ διακονεῖν αἱρεῖται τὰ δυνατὰ, ὅθεν καὶ τὴν κυνέην ἑτέρωσε βαλλομένην τῇ ἐκείνου ἐφήρμοσε κεφαλῇ. ἐν ᾧ δὲ καθ' ὃ εἰρήκειμεν δένδρον ὁ βασιλεὺς ἀνεκώχευεν, ἐπιδραμών τις Πέρσης ἐξεῖλκε τοῦτον τοῦ χαλινοῦ κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύοντος ἐρημίαν. ὁ δὲ πλήξας αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς τῷ τοῦ δόρατος τμήματι ὃ εἶχεν ἔτι ἐν ταῖν χεροῖν, εἰς γῆν ἔβαλλε. μετ' οὐ πολὺ δ' ἕτεροι Πέρσαι ζωγρίαν ἑλεῖν ὀριγνώμενοι, ἐπ' αὐτὸν ἵενται, ῥαδίως δὲ καὶ τούτους ἐώσατο. βασιλεὺς μὲν γὰρ τὸ τοῦ συνεστῶτος ἱππότου δόρυ ἀνακοινησάμενος, διαπείρει ἕνα τῶν ἐπιόντων, ἕως καὶ εἰς αὐτὸν θάνατον. αὐτὸς δὲ ὁ ἱππότης τὸ ξίφος ἀνασπασάμενος, ἀποκαρατομεῖ ἕτερον. συναλισθέντων δὲ καὶ περὶ τὸν βασιλέα ἑτέρων ὁπλοφόρων δέκα Ῥωμαίων, ἐκεῖθεν μετέβαινε, συμμῖξαι γλιχόμενος τοῖς προηγησαμένοις τάγμασιν· ἀλλ' αὖθις μικρόν τι προβὰς, ὑπό τε Τούρκων τῆς πρόσω πορείας εἴργεται, καὶ τοῖς τῶν πεσόντων οὐχ ἧττον νεκροῖς ἀπερύκεται, οἳ περὶ τὰς ὁδοὺς αἰθριάζοντες, ἀπέφραττον αὐτὰς σωρηδὸν προκείμενοι.

4 Μόλις δὲ τὰ ἐκεῖσε δυσπόρευτα χωρία, καὶ τὸν ἐγγύς που παραρρέοντα ποταμὸν διελθὼν, ἐνιαχοῦ τῶν θνησιμαίων ἐπιβαίνων, καὶ τούτων ὕπερθεν ἱππαζόμενος, ἀθροίζει καὶ ἄλλο τι στίφος Ῥωμαϊκὸν, κατὰ θέαν αὐτοῦ συνδραμόν· ὅτε καὶ ἀναβλέψας, ὁρᾷ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν ἐπ' ἀνεψιᾷ γαμβρὸν, τὸν Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, ἕνα πρὸς πλείους διαμιλλώμενον, καὶ ἀνδρείως αὐτοῖς προσφερόμενον, καὶ περιβλεπόμενον μὲν, εἴ τις ἐπαρήξων ἐκείνῳ ἐλεύσεται, ἐκ δὲ τοῦ μηδένα τὸν ἀμυνοῦντα παρεστάναι,

ρεστᾶναι, μετὰ βραχὺ πίπτοντά τε καὶ σκυλευόμενον. οἱ δὲ τοῦτον ἀπεκτονότες Πέρσαι, ὡς εἶδον παριόντα τὸν αὐτοκράτορα (οὐδὲ γὰρ ἦν λαθεῖν) συγκροτηθέντες εἰς σπεῖραν, ὡς εἰς θήραμα μέγα τὸν βασιλέα ἐπῄεσαν. ᾤοντο γὰρ αὐτίκα δὴ μάλα τοῦτον αἱρήσειν ἢ ἀναιρήσειν. ἦσαν δὲ οὗτοι πάντες Ἀραβίοις ἐποχούμενοι ἵπποις, καὶ κατὰ θέαν τῶν πολλῶν ὑπερφέροντες. ὁπλισμοῖς τε γὰρ ἐκπρεπέσιν ἐκάζοντο, καὶ τοὺς ἵππους ἠσκημένους εἶχον ἄλλοις τε κόσμοις λαμπροτάτοις, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐπαυχενίοις ἀγλαΐσμασιν, ἐκ τριχῶν συγκειμένοις ἱππείων, ἐς ἱκανὸν καθειμένων, καὶ περιηρτημένοις ἔχουσιν ἠχητικοὺς κώδωνας. βασιλεὺς δ' ἀναστήσας τὰ μὲν περὶ αὐτὸν φρονήματα, τὴν δὲ τῶν πολεμίων ἐπέλευσιν εὐπετῶς ἀποκρούεται, ἀεὶ δὲ κατὰ βραχὺ προβαίνων τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ νῦν μὲν νόμῳ πολέμου, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἀναιμωτὶ παριππεύων τοὺς Πέρσας, ἄλλους ἐπ' ἄλλοις συνιόντας, καὶ σπεύδοντας συλλαβεῖν αὐτὸν σπεύδοντας, τετρωσμένος ἐφίστατο) καὶ ἀσπάσιος τοῖς προωδευκόσι τάγμασιν, οὐ μᾶλλον περὶ αὑτοῖς δυσχεραίνουσιν, ἢ ἐπ' αὐτῷ μὴ φαινομένῳ ἀγωνιῶσιν. οὔπω δὲ συμμίξας τούτοις, ἀλλ' ἐκεῖσε ἔτι ὤν, ἔνθα ποταμὸν παραρρέειν ὁ λόγος εἴρηκε, δίψῃ συνέχεται. καὶ δὴ αἰτεῖται τῶν παρεστώτων τινὰ λαβόντα ὑδρεῖον, ὕδωρ ἀφύσασθαι, καὶ αὐτῷ ἀποκομίσαι πιεῖν. σπάσας τοίνυν τοῦ ὕδατος, ὅσον ἂν τῶν ἐκείνου ἐδίανεν ὑπερόλω, τὸ λοιπὸν ἐξέχεεν, οἷα μὴ τοῦ πιθέντος ἡδέως διὰ τοῦ οἰτοφάγου κατολισθαίνοντος. πολυπραγμονήσας δὲ τὸ ποτόν, καὶ λυθρῶδες τοῦτο κατανοήσας, ᾤμωξε καὶ εἶπε μὴ δυστυχῶς ἀπογεύσασθαι τοῦ τῶν Χριστιανῶν αἵματος. παρεστὼς δέ τις ἀνὴρ ἰταμὸς καὶ θρασύς, ὡς ἔδειξε, καὶ τοῦ τότε καιροῦ δυσκολώτερος, ἀνερυθριάστως ἔφησεν. ἄπαγε βασιλεῦ, οὐκοῦν ταῦτα οὐχί· οὐ γὰρ νῦν πρώτως, ἀλλὰ πάλαι καὶ πολλάκις, καὶ εἰς κραιπάλην

auxilia circumspectat, sterni ac spoliari videt. Persæ verò qui illum occiderant, vt Imperatorem præterire viderunt (neque enim latêre poterat) in cohortem conglobati, Imperatorem vt opimam prædam petebant: quẽ se mox aut capturos, aut interfecturos opinabãtur. Erãt ij viri eximij, & armis insignes, & omnes equis Arabicis insidebant: qui præter alia ornamenta splendidissima, prolixas tricas ex equinis pilis cõtextas, & sonoras nolas de collis dependentes habebãt. Verum Imperator, animis suorũ excitatis, hostium impetum facilè propulsat: ac subinde paulatim progrediendo, & nunc more belli, nunc citra sanguinẽ Persas prætereundo, quorũ alij atque alij ad eum capiẽdum properabant, exoptatus ad legiones quæ antecesserant, peruenit, non tam suã vicem dolentes, quàm illius periculo solicitas. Sed antequã eas adipisceretur, aquã è præterfluente fluuio haustã afferri sibi iussit: qua summis labris gustata, & effusa, quòd ex insuaui sapore tabo infectã cognouisset, cum suspirio: *Infeliciter*, inquit, *Christianorum sanguinem libaui.* Ibi quidam audax & ĩportunus homo, & illo acerbissimo tẽpore acerbior: *Non nunc*, inquit, *Imperator, non nunc primùm sed olim & sæpe, & ad e-*

In suam vitã hostes conglobatos.

Eos denique fortissimos, & armis insignes.

Virtus bellica crescit in periculis. Et ea ratione Deus Mandelẽ ad alia supplicia reseruat.

Græcorũ militum in Manuelem propensus affectus. Is autẽ in nouos luctus & animi dolores incidit.

Gustat enim & effũdit nõ aquã sed christianum sanguinem.

Conuiciis, veris quidẽ, sed intẽpestiuis, petitur à gregario milite: & qui seniorũ sana consilia superbè respuerat, ignoti dicteria acerbissima silẽs audire cogitur.

brietatem vſque Chriſtianorum ſanguinem hauſiſti, dum pauperes ſubditos exactionibus vexas & deglubis. Eum conuiciatorem Manuel ita æquo animo tulit, ac ſi ſurdus eſſet: & cùm vidulos in quibus ſignata pecunia erat, à Perſis diripi & effũdi videret: Romanos hortatus eſt, vt impetu in barbaros facto, pecuniam illam ipſis potiùs debitam arriperent. Tum rurſus idem ille impudẽter in Imperatorem inuectus: *Vltrò*, inquit, *iſta prius Romanis danda fuit, non nunc, vbi cũ difficultate & ſãguine paranda eſt. Quòd ſi vir fortis eſt, vt gloriatur, & chlamys poſtulat, in raptores Perſas impetum faciat: iiſque fortiter cæſis, rapinas recuperet.* Tacuit & ad ea verba hominis importuni Manuel, ſine vllo murmure, non ſecus atque olim Dauid Semeis intẽperias tulit. Tandem Contoſtephanus quoque Andronicus incolumis aduenit, qui extremum agmen ducebat: & alij quidam apud Manuelem gratioſi, vulnerum expertes, concurrerunt. Vbi nox prælĩũ diremit, omnes ſederunt triſtes, capita manibus ſuſtinentes: & dũ præſens diſcrimen reputant, ſe viuis non annumerabant: eo potiſſimùm territi, quòd barbari circum vallum curſitãtes, populares ſuos, qui vel religione mutata, vel aliis de cauſis olim ad Romanos ſe contulerant, cum maximis

Nec ſemel, ſed iterũ, vt hac ratione ambitioſam Manuelis animam Deus ſanaret.

Is etiam manum medici vtcũque perſentire & ferre videtur.

Andronicus, vt & Manuel, elabitur, ad duriora reſeruatus: mirã Numinis patientiã & prouidẽtiã.

Milites Græci autem ex recenti clade nouam conſiciunt, & vt ad lanienam deſtinati trepidant.

Victores, ſuo more victis inſultant.

καὶ ἀκραιφνῶς Χριστιανικῶν αἱμάτων κρατὴρ ἐκεράσθη σοι, καλαμωμένῳ τε καὶ ἐπιφυλλίζοντι τὸ ὑπήκοον. οὕτω δ' ἱκανῶς τὸν κατήγορον ἐκεῖνον καὶ λοίδορον ὑπήνεγκεν ἄνθρωπον, ὡς εἰ μὴ ἦν ἀκούων, μηδ' ἔχων ἐλεγμοὺς ἐν τῷ στόματι. ὁρῶν δὲ καὶ τοὺς θησαυροφύλακας θυλάκους διασπωμένους ὑπὸ Περσῶν, καὶ κατὰ γῆς χεόμενον καὶ ἁρπαζόμενον τὸν εἰς νόμισμα κεκομμένον χρυσόν τε καὶ ἄργυρον· ἐνῆγε τοὺς συνόντας Ῥωμαίους ἐπιπεσεῖν τοῖς βαρβάροις, καὶ κτήσασθαι τὰ χρήματα Περσῶν δικαιότερον. συστὰς δ' αὖθις ἐκεῖνος ἀνὴρ, διελοιδορεῖτο ἀναιδῶς βασιλεῖ τοιαῦτα κελεύοντι, ἐχρῆν λέγων ἑκουσίως, καὶ πρότερον διδόναι Ῥωμαίοις ταυτὶ, οὐχὶ δὲ πάντως νυνὶ ὁπότε ἡ κτῆσις δυσχερὴς, καὶ μεθ' αἵματος. εἰ δ' αὐτὸς ἀνήρ ἐστιν ἰσχύος, ὁποῖος εὔχεται εἶναι, ἢ γοῦν ἀναξυρίδα περίκειται· τοῖς χρυσοσύλαις συῤῥαγεὶς Πέρσαις, καὶ συγκόψας τούτοις θαῤῥαλεώτερον, ἐπανασωσάτω Ῥωμαίοις τὰ ἁρπαζόμενα. ἐσιώπα δὲ, κἀπὶ τούτοις τοῖς ῥήμασι, μὴ ὑπ' ὀδόντα γρύζων, μηδὲ τὸν θορύζων. ἀλλὰ φέρων τὴν τοῦ κερτόμου προπέτειαν, ὡς Δαβὶδ πάλαι Σεμεεὶ τὴν αὐθάδειαν. ὀψὲ δὲ καὶ ὁ Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος ἀβλαβὴς παρῆν, ὃς ἡγεῖτο τῶν τελευταίων τάξεων· καὶ ἕτεροι τῶν δυναμένων μέγα παρὰ τῷ Μανουὴλ, ἀπλῆγες συνδεδραμήκασιν. ἐπεὶ δὲ νὺξ ἐπῆλθε, καὶ σκότος ἡμέρας διάδοχον τὸν πόλεμον ἔπαυσεν, ἀδημονῶν ἅπας καθῆστο ὑπτίῳ τῷ τῆς χειρὸς κοίλῳ ῥίψας τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν ἐνεστῶτα κίνδυνον φανταζόμενος, οὐ τοῖς ζῶσι συνέταττεν ἑαυτὸν, καὶ μάλισθ' ὅτι τὸν χάρακα περιτρέχοντες, διαπρυσίοις ἀνεκάλουν φωναῖς οἱ βάρβαροι τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῖς, οἳ κατὰ χρείαν ἢ μετάθεσιν πίστεως πρὸς Ῥωμαίους προσεχώρησαν πάλαι, καὶ παρῄνουν ἐξελθεῖν αὐτονυχὶ τοῦ στρατηγίου, ὡς ἀπολουμένων

ἀπολουμένων ἄρδην ἔσωθεν αὐτίκα τῶν ἐν
αὐτῷ. διενυκτέρευον οὖν Ῥωμαῖοι κατὰ φρί-
κας καὶ λαγάδας τοῖς φύλλοις φύλα συνα-
γειρόμενοι, βαπτόμενοι πρὸς ὦχρον ὑπὸ
δέους εἰς οἷον τὰ πέταλα τῶν δένδρων κατὰ
καιρὸν τὸν φυλλοχόον μεταμορφάζεται.

5 Αὐτὸς δὲ ὁ κρατῶν ἀγεννεστάτας βου-
λὰς ὤδινεν. ὡς δὲ ταύτας ἀποτεκὼν εἰς
ἀκοὴν τῶν σὺν ἐκείνῳ ἐξέφερε, καὶ ἦν τὸ
ὑφηγούμενον λαθραία φυγὴ, καὶ τῶν τοσού-
των ψυχῶν εἰς αἰχμαλωσίαν καὶ θάνατον
ἔκδοσις, ἐξεπλήττει τοὺς ἀκροωμένους, καὶ
μᾶλλον τὸν Κοντοστέφανον, ὡς ἀνδρὸς ἀλ-
λοφρονοῦντος καὶ περιστρεφομένους σκοτο-
δίνῃ ἀτεχνῶς φθεγγομένου ῥήματα. οὐ
μόνον δὲ οἱ πρὸς σκέψιν τοῦ ποιητέου συνελ-
θόντες βαρέως ἤνεγκαν τὰ ἠνωτισμένα,
ἀλλὰ καί τις ἔξωθεν ἑστὼς τῆς σκηνῆς ἐκ
τῶν ἀγνώστων στρατιωτῶν, ὡς τὸ βασιλι-
κὸν ἐς οὖς ἐδέξατο σκέμμα, ὑψώσας τὴν
φωνὴν καὶ διωλύγιον ἀνοιμώξας· φεῦ, εἶ-
πεν, ὁποῖα δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων
εἰς νοῦν ἐβάλετο; καὶ πρὸς ἐκεῖνον τὴν τοῦ
λόγου στρέψας ὁρμὴν, οὐχὶ σύ φησιν ὁ διὰ
τῆς ἐρήμης καὶ στενῆς ταύτης ὁδοῦ ἐκθλί-
ψας ἡμᾶς, καὶ εἰς ἀπώλειαν διωθήσας, ἢ
μᾶλλον οἱονεί τινι ὅλμῳ ἐμπέσας τοῖς
συμπίπτουσι σκοπέλοις, καὶ τοῖς πεσοῦσιν
ἀτεχνῶς ἐφ' ἡμᾶς ὄρεσι; τί ἡμῖν καὶ τῇ κοι-
λάδι ταύτῃ τοῦ κλαυθμῶνος, καὶ τῷ στο-
μίῳ τοῦ ᾅδου ἀντικρὺς, καὶ τῷ παρελθεῖν
τὰς ἀνωμάλους ταύτας καὶ τραχείας τρο-
χιάς; ἢ τί ἴδιον ἐπάγειν τοῖς βαρβάροις ἐπί-
κλημα εἴχομεν, εἰ τοὺς χώρους τούτους τοὺς
στενούς τε καὶ βιαίους καὶ σκολιοὺς προκαθί-
σαντες, ἡμᾶς ἐσαγήνευσαν; ἔνι νῦν ὅπως
καταπροδίδως ὡς πρόβατα σφαγῆς
τοῖς ἐχθροῖς; τούτοις μαλαχθεὶς τὴν ψυ-
χὴν, εἴτ' οὖν ἕως καρδίας δηχθεὶς εἰς ἑτέ-
ραν ἐτράπετο, καὶ τὴν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖ-

clamoribus hortabantur, vt ea nocte castris excederent. Manè enim omnes qui in iis essent, perituros. Eam noctē ita exegerunt Romani, metu pallentes, vt tribules cū tribulibus, amici cum amicis se coniungerent.

5 At Imperator, quum ignauissimum consilium de clandestina fuga, & tot millibus neci obiiciendis, proceribus aperuisset: auditores, & Contostephanus in primis, obstupuerunt, quasi verba hominis parum sani loqueretur. Nec ij solū qui in consiliū adhibiti fuerant, eam orationem grauiter tulerunt: sed quidam obscurus miles, qui extra tabernaculū steterat, audito eius proposito, cum ingenti suspirio, & alta voce: *Quid*, inquit, *Romanorum Imperatori in mentē venit?* & ad ipsum cōuersus: *Non tu*, inquit, *is es*, *qui in desertam & angustā istam viam nos intrusisti*, *& in interitum præcipitasti? & concurrentibus istis scopulis & montibus nos omnino oppressuris veluti mortario contudisti? Quid nobis rei est cum ista valle luctus*, *& faucibus inferni? Cur istos iniquos & asperos tramites penetramus? Quid nos priuatim de barbaris queri possumus, qui violentis istis anfractibus atque angustiis infestis*, *nos irretiuerunt? Et tu nos tanquam oues mactationi destinatas prodis?* His verbis animo emollito, ac potiùs consauciato, consilium mutauit, & eam sequi viam in-

Summū Manuelis supplicium, præcedentia omnia lōgè superans, & nomini ei⁹ probrum inurēs sépiternum: hos turpiter deserere velle quos in periculū mortis ipse sua ambitiōe deduxerat.

Ideo, non à magnis viris & illustribus consiliariis, sed ab obscuro milite tenebricosa hæc vesania reprimitur. silentibus hominibus bruta vel ipsi lapides loquētur.

Est etiam vir ignobilis sæpe opportuna loquutus, & gregarij militis tempestiua admonitio reliquum seruat exercitū, atque adeò ipsum Manuelem.

stituit, quam tempus pateretur. Enimuero is qui olim Israeli semen reliquit, ne sua sors penitus, Sodomæ & Gomorrhæ instar, aboleretur: qui castigat, & rursus medetur: qui percutit, & viuere facit: qui baculum peccatorū non perpetuò in sortem iustorum grassari sinit: is tum quoque sancti sui populi misertus, quem non penitus repudiare volebat, Sultani animum ad insusitatam clementiā flectit: vt qui dudum Manuelis virtutem verebatur, nunc eius calamitate frangeretur. Aut, vt olim per Chusin Achitophelis consilia euertit, & animum Absolonis mutauit, vt ea sequeretur, quæ perniciem ei allatura erant: ita tum quoq; Persarum principem transuersum egit, vt procerum consiliis impulsus, quibus tempore pacis ab Imperatore pecunia affluebat, per legatos vltrò prior diuinitus pacem Imperatori offerret, quam is, vrgēte necessitate, petiturus erat: & pactiones rursus, vt antè, flagitaret. Persæ verò, Sultani consilio nondum patefacto, castra diluculo oppugnatum ibāt, vno impetu Romanos delēdi spe concepta. Itaque quū barbarico eiulatu obequitarent, & milites intra vallum sagittis conficerent, Ioannes, Constantini Angeli filius, cum sua cohorte, iussu Imperatoris, ad Turcorum

Corda principum in manu Dei sunt, qui mirandis rationibus ea flectit sicut & quocunq; libet.

Sultanus Manuelis calamitate fractus eorum insaniam dānat qui victi vel victores quiescere neque unt: sed pacē contemnentes, & vanæ gloriæ cupidi, pacē perdunt & gloriam.

Nec sanè in transuersum actus est Sultanus, vt Nicetas putat, dū pacem victis offerret: fortunam enim suam reuerēter habuit, & belli cogitauit egregium esse finē quoties ignoscendo transigitur. contētusque est nihil ex hoste victo, præter gloriam, sumere.

Pergunt ambitiosi in suo instituto: & quū de pace cogitare necesse fuit ad inutilia arma prosiliūt.

νον ἑλὼν εἵλετο. ἀλλ᾽ ὁ σπέρμα ἐγκαταλείπων πάλαι τῷ Ἰσραὴλ, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἀφανισθείη τὸ ἐκείνου κληρούχημα, ὡς Σόδομα γεγονὸς καὶ ὁμοιωθὲν ὡς Γόμορρα· ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος· ὁ πατάσσων, καὶ ζωὴν ποιῶν· ὁ μὴ τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων εἰς τέλος ἐῶν· οὗτος καὶ τότε τὸ ἅγιον ἔθνος κατοικτειρήσας, καὶ μὴ ἀπώσασθαι θελήσας ἐπίπαν, κάμπτει τὴν τοῦ Σουλτάνου ψυχὴν εἰς ἀξύμφυλον ἔλεον τὸ καινότατον. καὶ ὃς τὴν τοῦ βασιλέως ἀρετὴν αἰδούμενος πρότερον, τότε καὶ ταῖς ἐκείνου συμφοραῖς ἐπικλᾶται. ἢ γοῦν ὁ διὰ Χουσὶ τὴν Ἀχιτόβελ ἀκυρώσας βουλὴν, καὶ τὰς φρένας ἀλλοιώσας τοῦ Ἀβεσαλὼμ, ὡς τοῖς καθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ χείροσιν ἐπαγγέλλεσθαι· αὐτὸς καὶ τότε τὸν Περσάρχην ἐξέκρουσε τοῦ καθήκοντος. παρασυρεὶς γὰρ οὗτος ταῖς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὑποθημοσύναις, οἵπερ ἀπλούτουν ἐκ βασιλέως κατὰ τὸν τῆς εἰρήνης καιρὸν τὰ χρήματα, πέμψας πρεσβείαν, εἰρηνικὰ διαλέγεται, καὶ τὴν συνομολογίαν ὡς πρῴην αὖθις ἐπιζητεῖ, προφθάνων οἷον προαιρετῶς, τοῦ κρείττονος ἐποξωύοντος, τὸν ἀναγκαστῶς ἐς τὰς συμβιβάσεις βλέψαντα ἄνακτα. οἱ δὲ δὴ Πέρσαι μήπω τῶν κατὰ σκοπὸν τοῦ Σουλτάνου ἐκπεφανθέντων, ἅμα ἕω προσήλαυνον ὡς κυκλωσόμενοι Ῥωμαίοις, καὶ ὡς ὄψον εὐτρεπὲς, καὶ καθ᾽ ὁρμὴν μίαν, οἷα θῆρες, λαφύξοντες. ἢ ὡς ἐγκαταλελειμμένα ὠὰ τὰ νεοσσιὰν ἐρήμην ἀπάξοντες. προσεισχόντες τοίνυν τὸν χάρακα, τοὺς ἐντὸς κατετόξευον, κύκλῳ περιελαύνοντες, καὶ βαρβαρικῶς ἀλαλάζοντες. βασιλεὺς οὖν ἐγκελεύεται Ἰωάννῃ τῷ τοῦ Ἀγγέλου Κωνσταντίνου υἱῷ, μετὰ τοῦ συνόντος αὐτῷ τάγματος τοῖς Πέρσαις προσβαλεῖν. ὁ δὲ κατὰ τὴν βασιλικὴν ἐπιταγὴν ἀναστελεῖν τοὺς Τούρκους πειρᾶται,

πειρᾶται, οὐδὲν δέ τι καὶ δράσας γενναῖον, παλίνστροφος γίνεται. ἐκ δὲ τούτου ὁ Μακροδούκας Κωνσταντῖνος τὴν ὑπ᾽ αὐτὸν ἐξάγει στρατιὰν ἐκ τῶν ἑῴων στρατολογουμένων ταγμάτων. ἀλλὰ καὶ οὗτος μικρόν τι φανεὶς, ὑπενόστησεν. ὁ δέ γε Σουλτάνος πέμπει πρὸς βασιλέα Γαβρᾶν τὰ πρῶτα τῶν παρ᾽ αὐτῷ καὶ τετιμημένων τὰ μέγιστα· τό δ᾽ ἀπὸ τοῦδε οἵ τε Τοῦρκοι, καὶ ἐκ παραγγελίας τοῦ προσβάλλειν περιστάδην ἀπέστησαν, καὶ Ῥωμαῖοι τοῦ ὑπεξέρχεσθαι λήγουσιν. ὀφθῆναι δὲ τῷ βασιλεῖ μέλλων Γαβρᾶς, βαθεῖαν καὶ βαρβαρικὴν ἀπονέμει τιμὴν καὶ προσκύνησιν· καὶ ἅμα ἵππον προσάγει δῶρον νισαῖον ἀργυροχάλινον, ἐκ τῶν φατνιζομένων εἰς πομπὰς, καὶ περιμήκη ἀμφήκη μάχαιραν, καὶ λόγον κινεῖ περὶ σπονδῶν, διομαλίσας πρότερον λόγοις ἁπαλοῖς τὴν ἐπὶ τοῖς συμβᾶσιν ὑπεμφαινομένην ἀχθηδόνα τοῦ βασιλέως· καὶ καταστείλας τὸ τοῦ πάθους φλεγμαῖνον οἷά τισιν ἐπάσμασιν, οἷς πρὸς τὸ οὖς ἐκείνῳ ὑπεψιθύρισε ῥήμασι. θεασάμενος δὲ Γαβρᾶς ἣν εἶχε στολάδα ἐπὶ τοῦ θώρακος βασιλεὺς, τὴν χροιὰν χλοβάφινον, οὐκ εὐσύμβολον τὸ χρῶμα τοῦτό, φησιν, ὦ βασιλεῦ, ἀλλὰ καὶ λίαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου ταῖς ἀγαθαῖς τύχαις ἀντιπρᾶττον. αὐτὸς δ᾽ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις βραχὺ καὶ βεβιασμένον μειδιάσας, τὴν ἐπιθωράκιον στολὴν ἀποδὺς, ἐκείνῳ δίδωσι πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ διηνθισμένην. τὸν δ᾽ ἵππον καὶ τὸ ξίφος δεξάμενος, ἐγγράφοις τίθεται τὰς σπονδὰς, καὶ τὴν χεῖρα τούτοις βραβεύει. ἐνῆν δὲ τῷ γραμματίῳ καὶ ἄλλα μὲν ὅσα ὁ καιρὸς ἐπέταττε κατὰ μηδὲν ἀκριβολογούμενος, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ καταστραφῆναι τὰ φρούρια, τό, τε Δορύλαιον καὶ τὸ Σούβλεον. οὕτως οὖν εὑρηκὼς τὸν βάρβαρον τὰ πρὸς εἰρήνην ἀ-

impetum reprimendum egreditur. qui, quum irrito conatu, nullo forti facinore edito, rediiſſet, Macroducas Conſtantinus orientales copias educit. Sed is quoque non multo pòſt in caſtra ſe recepit. Interea Sultanus Gabram, honoratiſſimũ inter ſuos ſatrapas, ad Imperatorem mittit: cuius iuſſu Turci oppugnare vallũ deſiſtunt, & Romani clã ſubducere ſeſe deſinunt. Is Gabras Imperatori, barbarorũ more, ſummiſſe adorato, dono adducit equum Niſæũ, frenis argenteis ornatum, ex iis qui ad põpas aluntur: & longum ancipitem gladium. ac ſermonem de pacificatione interiicit, animo eius ob acceptam cladẽ, vt apparebat, triſti: prius mollibus verbis quæ in aurẽ illi dicebat, delinito, & dolori, acerbitate velut incantamentis quibuſdam mitigata. Quum autem thoracem Imperatoris fulua veſte tectum vidiſſet: *iſte color*, inquit, Imperator, *pugnæ tempore minimè commodus eſt, ſed planè inauſpicatus*. Id dictum Imperator exiguo & coacto riſu excepit: eamque veſtem, purpura & auro intertextam, illi dedit: acceptóque enſe & equo, pacem conſcribit, ſuáq; manu ſubſignat. Inter cæteras conditiones, quas id tempus ſcrupuloſius exquirere non ſinebat, illa quoque erat, vt Dorylæum & Subleum caſtella euerterentur. Manuel quum pacem nihil inſidiarũ

Sultanus autem dandi auferẽdíque vitam potẽs, beneficentiã munus diuinum magnificè exerit.

Et hoſtem equitatu armis gloriáq; ſpoliatum equo & gladio ancipiti donat. Belli pacíſque aptiſſima ſymbola.

Gabrias nobilis & ſapientis legati exemplar.

Non precioſa veſte prælíis, ſed ferro, res geritur.

Miſera pax vel bello benè mutatur.

Sultani prouidus anim⁹ munitorum locorum euerſionẽ procurat,

habere, & sincerè secũ agere barbarũ videret: alia via domum redire instituit, vt aspectum interfectorum declinaret. At viæ duces ob id ipsum potissimum eódem eum reducebant, vt miserabilia illa spectacula oculis intueretur, quæ quidem nullis lachrymis satis deplorari queant. Nam fauces exęquatæ erant, valles in tumulos assurgebant, saltus cadaueribus operiebantur. Prostratis omnibus, cutis capitis detracta erat: nonnullis pudẽda etiam præcisa. Ideò factũ à Persis dicebatur, vt circũcisis à Christianis non distinctis, victoria anceps esset. Nam ex vtroque exercitu multi ceciderant. Nemo igitur præteriit quin lamentaretur, & nominatim familiares atque amicos suos interfectos compellaret. Hoc loco illud in mentem mihi venit, *res futuras difficulter ab hominibus posse præcaueri: neque facilè quęquam pericula euasurum, nisi numine exorato diuinitus custodiatur, malorũque leuamen impetret.* Nã Imperator quum Persis inferre bellum statuisset, in somnis sibi visus est, conscensa Imperatoria naue, cum multis familiaribus Propontidis oram legere: subitò verò Europæ & Asiæ montes concidisse: fractáque naue, cæteris

Et Manueli bellica specta cula obiicit quæ ambitio sum principẽ à bello deinceps deterreant.

Luctuosissimum spectaculum.

Persarũ stratagema.

Græcorũ lamenta inutilia.

Nicetę de infelici Manuelis in Sultanũ expeditione grauis admonitio.

Manuelis somniũ, euent⁹ bellici præsagiũ: si mens illi non læua fuisset.

ληθῶς λαλήσαντα, καὶ μὴ ἐπ' ὀργὴν διαλογιζόμενον· αἱρεῖται δὲ ἄλλης ὁδοῦ προσθέσθαι, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἀναμετρῆσαι αὖθις ἣν ἐβάδισε πρότερον, ἐκκλῖναι τοὺς πεσόντας βουλόμενος. οἱ δὲ τῆς ὁδοῦ ἡγεμόνες κατ' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ἐπὶ τὴν ἐκεῖσε προῆγον, ἵν' ὀφθαλμοῖς οἰκείοις ἐπόψοιτο βασιλεὺς τὰ οἰκτρότατα ἐκεῖνα θεάματα. καὶ ἦν γὰρ ἀληθῶς δακρύων ἄξια τὰ ὁρώμενα, ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν, μείζω τοῦ ἀνακλαυσθῆναι διὰ τὸ τοῦ κακοῦ μέγεθος. αἵ τε γὰρ φάραγγες εἰς ἰσόπεδον ἀνέβαινον, καὶ αἱ κοιλάδες εἰς κολωνοὺς ἀνηγείροντο, καὶ τὰ ἄλση τοῖς θνησιμαίοις ἐκαλύπτετο, ἅπας δὲ κείμενος ἀποσυρεὶς ἦν τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς, πολλοὶ δὲ καὶ τοὺς ἰθυφάλλους ἀπεκαυλίσθησαν. ἐλέγετο δὲ τοὺς Πέρσας τοῦτο τεχνάσασθαι, ἵνα μὴ τοῦ ἀκροβύστου ὁ ἐμπερίτομος διαστέλλοιτο, καὶ ἡ νίκη οὕτως εἴη ἀμφιπαλὴς καὶ ἀμφήριστος, ὡς ἐξ ἑκατέρων τῶν στρατοπέδων καταβληθέντων πολλῶν. οὐδεὶς τοίνυν χωρὶς δακρύων καὶ στεναγμῶν ἀντιπαρῆλθεν· ἀλλὰ μέγα πάντες ἀνέκλαυσαν, καὶ ὀνομαστὶ τοὺς ἀπολωλότας ἑταίρους καὶ συνήθεις ἐκάλεσαν. ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, ἐκεῖνο ἔχω εἰπεῖν, ὡς δυσφύλακτον τὸ μέλλον τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν, καὶ οὐκ ἄν τις ῥαδίως ἐξαναλύξῃ τὸ ἐπιόν, εἰ μὴ τῷ τὸ θεῖον ἐκ λιπαρίας ἱλεωθὲν, ἀπώσαιτο τὰ δεινὰ, ἢ ἐκ τούτου εἰς τοῦτο μετακλινεῖ, καταμιγνῦον τὸ τῆς κινήσεως ἀκραιφνὲς, καὶ τῷ φιλανθρώπῳ καπηλεῦον τὸ ἄκρατον. βασιλεὺς γὰρ ἐκείνην ἣν κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύειν προθέμενος, ἐδόκει καθ' ὕπνους ὁρᾶν, ὡς εἰς στρατηγίδα νῆα ἐμβὰς αὐτός τε καὶ συχνοὶ τῶν ἐπιτηδείων, τὴν Προποντίδα ἀνελέγετο. αἴφνης δὲ συμπεσεῖν τὰ ἐξ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ὄρη, ὡς ἀφανισθῆναι μὲν τῆς νηὸς θραυσθείσης τὸ

ἐμπλέον

ἐμπλέον ἅπαν, αὐτὸν δὲ μόλις ἐκδυθῆναι τῇ χέρσῳ ταῖς χερσὶ νηχόμενον, καθ' ἣν δὲ ἡμέραν τῶν ἐπισφαλῶν ἐκείνων ἐπέβαινε τρίβων, ἀνήρ τις προσελθὼν αὐτῷ δίγλωττος, τὸ γένος Ῥωμαῖος, τοὐπίκλην Μαυρόπουλος, δόξαι οἱ ἔφατο κατ' ὄναρ, τὸν ἐκ τοῦ Κύρου παρώνυμον ναὸν εἰσελθεῖν, ἐν δὲ τῷ ἱλεοῦσθαί οἱ τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, φωνὴν ἐξικνουμένην ἐκεῖθεν ἐνωτισθῆναι, λέγουσαν, ὡς ἀρτίως ἐν μεγίστοις μάλιστα κινδύνοις ὁ βασιλεύς, καὶ τίς ἀπελεύσεταί μοι τούτῳ συνέριθος; εἰρηκότος δέ τινος ἀοράτως, ἀπελθέτω ὁ Γεώργιος· νωθὴς οὗτος, εἰπεῖν. κἀκείνου δὲ πάλιν ἐπενεγκόντος, ἀπίτω ὁ Θεόδωρος· καὶ πρὸς τοῦτον ἀπανήνασθαι, τέλος δὲ μετὰ περιαλγείας φθέγξασθαι, ὡς οὐδεὶς προφθάσει τὸ φυόμενον ἐκείνῳ κακόν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω.

6 Μετὰ δὲ τὸ ὑποκαταβῆναι τὰς δυσχωρίας, ἐνέκειντο καὶ πάλιν οἱ Πέρσαι Ῥωμαίοις ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐπιφαινόμενοι. μεταμέλῳ γὰρ ἐλέγετο πληγῆναι τὸν Πέρσην, ὅτι τὸ ἐν χερσὶ παρῆκε θήραμα· κἀντεῦθεν ἐνδοῦναι τοῖς οἰκείοις ἐκεῖνα ἐπιοῦσιν ἐνδείκνυσθαι, ὅσα καὶ πρὸ τῶν σπονδῶν ἐξῆν διαπράττεσθαι. οὐ πανσυδὶ δὲ καὶ ὡς ἡνίκα τὰ δυσέμβολα χωρία Ῥωμαῖοι διήρχοντο, οἱ Τοῦρκοι παρείποντο, ἀλλὰ κατὰ διαλειπούσας συμμορίας ἐπηκολούθουν. οἱ γὰρ κράτιστοι καὶ πλεῖστοι ταῖς τῶν σκύλων ὠφελείαις ἔμφορτοι γενόμενοι, τῆς οἴκαδε φερούσης ἥψαντο, πλὴν καὶ οἱ παρεπόμενοι ἐκεῖνοι πολλοὺς διέφθειρον, καὶ τούτοις μάλιστα ὁπόσοι τραυματίαι τε καὶ ἀπόμαχοι, καίπερ τοῦ βασιλέως τοὺς πολεμικοὺς τῶν ἡγεμόνων, καὶ δραστηρίους οὐραγεῖν ἐπιτάξαντος. ὡς δὲ κατὰ τὰς

omnibus sublatis, se vix manibus in littus enatasse. Quo autem die periculosas illas vias ingressurus erat, homo quidam duarum linguarum peritus, natione Romanus, cognomento Mauropulus, ei dixit: se visum in somnis Cyri ædē ingredi: & dū genitricem Dei placaret, vocē ex ea editam audire, quæ diceret: *Nunc in summo discrimine versatur Imperator, & quis ei meo nomine opem feret?* Cum quidam ex obscuro dixisset, *Abeat Georgius:* illam respondisse, *Tardus hic est.* illo iterum dicente, *Abeat Theodorus:* eo quoque repudiato, denique mœstam exclamasse: *Neminē malum illi imminens præcauere posse.* Atque hæc hactenus.

Mauropuli sōniū. Quid autem somnia iuuant: quum perpetua cæcitate & vertigine ambitio laboret. Porro somnium illud superstitiosum fuit prorsus, & exitui apprimè conueniens.

6 Postquam autem ex angustiis euaserunt, Persæ Romanos iterum à tergo sunt adorti. Persam enim pœnituisse ferebant, quòd paratā prædam è manibus amisisset: & suis concessisse, vt Romanis ostenderent ea quæ etiā ante pacem facere potuissēt. Non tamen toto exercitu, vt tum, quum angustias transirent Romani, assectabantur: sed ex interuallis, & seiunctis cohortibus. Nam plerique, optimi quique præsertim, manubiis onusti, domos suas repetebant. Nihilominus tamen illi qui tergis inhærebant, multos occidebant, vulneratos præsertim, atq; imbelles. quamuis Imperator bellicosos & strenuos duces extremum agmē claudere iussisset. Vbi Cho-

Etiamsi quidam ex Persis (Sultano iubente, id factū esse parū verisimi-le est) Græcorum reliquiis fuerūt infesti: nō ideò debuit Manuel fidem fallere, sed Sultanū maturè appellare, vt suos coerceret.

Exercitus ex periculis sũmis elapsi tabula.

nas peruenerũt, cupidè quieuerunt, vt hostes non amplius visuri. Imperator verò vnicuique malè habenti staterem viaticum dedit, ad morbum pro tempore curandum. Chonis Philadelphiam descendit, atque ibi ad valetudinem à belli ærũnis recreandam, aliquot dies commoratus, præmissis in vrbem nunciis acceptã cladem Constantinopolitanis per literas significauit: in quibus nunc idem sibi quod Romano Diogeni accidisse querebatur: qui bello Sarracenis illato, magnam copiarum partem amisisset, & ipse captus fuisset: nũc Sultanicũ fœdus extollebat, & Sultanũ pacẽ expetisse iactabat, aurea bulla consignatam pactionẽ ostentans, à Sultano subscriptam, quasi metu id fecisset. Nihilominus tamen Subleũ in transitu ex Sultani voluntate diruit, sed Dorylæum nequaquã. Quare à Sultano per legatos pactionis est admonitus, mirari se dicente, quòd Dorylæum nondum euersum esset. Ille verò, se parum ea curare, quæ necessitate facta essent, respondẽs Dorilæi euertendi mentionem minimè ferebat: illam opinor partem Delphici oraculi, quod Epicydidi est redditũ, secutus,

Manuel in ambitiõe sua pergens, corpus curat, animum verò minimè.

Cladem acceptam significat quidẽ, quam exemplo vtcunq; minuit.

Iactat fœdus cum Sultano sancitũ, ac si metu id fecisset. Quid si igitur penes Manuelẽ fuisset victoria?

Perfidiæ pœna diuina exitiũ: humana, dedecus.

Fides seruanda, etiam cũ dãno: & quæ necessitate fiunt perfidiã sequentẽ minimè excusant.

Iura. Mors rapit hos etiam qui
fœdera seruant.

Ea verò quæ sequuntur,
neglexit.

Iurisiurandi sed filia nominis
expers,

Perfidi quæ sibi vtilia putãt persequũtur, publicæ priuatæque honestatis & diuinæ iustitiæ immemores.

Χώνας παρεγένοντο, ἄσμενοι ἐκεῖσε τὸ γόνυ ἔκαμψαν, ὡς οὐκ ἔτι τοὺς πολεμίους ὀψόμενοι. βασιλεῖ δὲ καὶ τούτου ἐμέλησεν, ἑκάστῳ κακῶς ἔχοντι στατῆρα διαδοῦναι ἀργύρεον, νοσοκομίας ἐφόδιον πρόσκαιρον. καταβὰς δὲ εἰς Φιλαδέλφειαν, ἡμέρας τινὰς ἐκεῖσε διέτριψε, τὴν τοῦ σώματος διάθεσιν ἀνακτώμενος, καθῃρημένην οἷς ἐπεπόνθει κατὰ τὸν πόλεμον. προεκπέμψας δ' ἀγγέλους, τὰ συμβεβηκότα ταῦτα τοῖς Κωνσταντινουπολίταις παρίστα, νῦν μὲν ταὐτοπαθῆ πως ἑαυτὸν Ῥωμανῷ τῷ Διογένει κατονομάζων, ἐπεὶ καὶ οὗτος ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἐξενεγκὼν πόλεμόν ποτε, τό, τε πολὺ τῆς στρατιᾶς ἀπεβάλετο, καὶ αὐτὸς συλληφθεὶς ἀπήχθη αἰχμάλωτος· νῦν δὲ τὰς μετὰ τοῦ Σουλτάνου σπονδὰς ὑπεξαίρων, καὶ κάτωθεν τῆς ἑαυτοῦ σημαίας μεγαλορρημονῶν αὐτὰς περατῶσαι, ἀνέμῳ ἀναπεπταμένης, καὶ πρὸς τὸ τῶν ἀντιπάλων ἀφορώσης μέτωπον, ὡς φόβον ἀντιπίπτειν καὶ τρόμον αὐτοῖς· οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ μὲν Σούβλεον ἐπιπαριὼν κατὰ τὸ Σουλτάνῳ δοκοῦν αὐτὸς καθαιρεῖ, τὸ δέ γε Δορύλαιον οὐδαμοῦ. ὅθεν στείλας ὁ Σουλτάνος πρεσβείαν τῶν τε συνθηκῶν αὐτὸν ἀνεμίμνησκε, καὶ θαυμάζειν ἔλεγεν, ὅπως μὴ ἐς δεῦρο καθῄρηται τὸ Δορύλαιον. ὁ δὲ ὀλίγα τοῖς κατ' ἀνάγκην γινομένοις τὸν νοῦν προσέχειν εἰπὼν, κατεδαφίσαι δὴ τὸ Δορύλαιον, οὐδ' ἄκροις ὠσὶ παρεδέχετο· ἐκεῖνο ἀτεχνῶς τὸ τῆς Πυθίας πρὸς τὸν Ἐπικυδίδην ἐπῶν ὑποτεμόμενος, καὶ εἰπών.

ὄμνυ', ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει
ἄνδρα.

τὰ δ' ἐφεξῆς ἄφασιν οὕτω παρεπίσχων.

ἀλλ' ὅρκου πάϊς ἐστὶν ἀνώνυμος· οὐδ' ἔπι
χεῖρες

οὐδὲ

οὐδὲ πόδες, κραιπνὸς δὲ μετέρχεται εἰσόκε πᾶσαν
συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα.
ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

ὁ δέ γε Πέρσης μοῖραν ἀπόλεκτον τῆς ὅλης αὐτοῦ στρατιᾶς ἀποδιελὼν, εἰς χιλιάδας εἴκοσι πρὸς ταῖς τέσσαρσι μετρουμένην, καὶ στρατηγὸν αὐτῇ τὸν Ἀτάπακον ἐπιστήσας, πέμπει τὰς ἄχρι θαλάττης πόλεις καὶ χώρας πορθήσοντα, φείσασθαι μηδαμῆ μηδὲ μιᾶς ἐπισκήψας, ἀποκομίσαι τε αὐτῷ ὕδωρ θαλάττιον καὶ κώπην καὶ ψάμαθον. ὁ δὲ τὰ ἐπιτεταγμένα διδοὺς πέρατι, τὰς Μαιανδρικὰς ἐπιὼν πόλεις, ἐδῄου οἰκτρῶς, ἐσβολὰς ἀκηρύκτους καὶ ἐφόδους ἀπροόπτους τιθέμενος. παρεστήσατο δὲ καὶ τὰς Τράλλεις τὴν πόλιν, καὶ τὴν κατὰ Φρυγίαν Ἀντιόχειαν, τά Λοῦμά τε καὶ τὸν Πεντάχειρα, καὶ ἕτερ' ἄττα ἐρύματα κατάκρας ἑλὼν ἐσκύλευσεν. ὁδῷ δὲ προϊὼν, καὶ τὰς παραθαλαττιδίους ἐλυμήνατο χώρας,

7 Βασιλεὺς δὲ ταῦτα ἐνωτισάμενος, ἄλλαις τε δὴ πλείσταις μεθόδοις ἐχρήσατο, καὶ τῷ μὴ ἐπὶ βυκάνοις καὶ σάλπιγξι τῆς σκηνῆς προϊέναι, οὐ χρεία λέγων τοιούτων ἄρτι τινῶν, ἀλλὰ τόξων καὶ δοράτων, ἵνα τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς οἳ (κατὰ Δαβὶδ εἰπεῖν) ἤχησαν, καὶ ἦραν κεφαλὰς, τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀποπεμψώμεθα χωρῶν. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν εἰς τοὺς πολεμίους ἀπᾶραι οὐδαμῶς ἐδικαίωσε. στέλλει δὲ τὸν ἀνεψιὸν Ἰωάννην τὸν Βατάτζην, τῷ δραστηρίῳ ἐν δέοντι χρώμενον, καὶ τὸν Δούκαν Κωνσταντῖνον νεανίαν ἄρτι ὑπηνήτην, καὶ κατὰ τὴν φύσιν τὰ εὐγενῆ καρπογονεῖν πρὸ ὥρας ἐπαγγελλόμενον. ἔτι δὲ τὸν Ἀσπιέτην Μιχαὴλ, πολλὰ παραινέσας αὐτοῖς, σὺν εὐβουλίᾳ καὶ τάξει τὸ πραχθησόμενον ἅπαν ποιεῖν. πρὸ δὲ τούτων μὴ προσαπελάσαι παντάπασι τοῖς

Trunca pedũ manuumque celerrima sed tamen instat,
Persequiturque virũ, dum stirpem funditus omnem
Hauserit. At soboles seruantis fœdera floret
Post obitum magis, in seros rediuiua nepotes.

Cęterùm Persa Atapacũ ducem cũ delecta ex omni exercitu I I I I & x x millium manu ablegat, vt ad mare vsque omnes vrbes & prouincias vastet, ac nemini parcat: sibique aquam marinam, remum & arenam apportet. Is iussa exequens, Mæandrias vrbes subitis & improuisis incursiōibus miserabiliter populatur: Tralles & Phrygiæ Antiochiam deditione capit: Luma, Pentachira, & alias munitiones vi expugnatas spoliat: & ordine progressus, oram maritimam quoque vastat.

Suis subditis perniciem & cladem miserrimam parit perfidus Manuel: & hæc sunt luctuosæ illius Turcicæ tragœdiæ, cuius catastrophe soli orbis iudici nota, cruenta initia.

7 Quibus rebus auditis Imperator, cùm aliis plurimis artibus vsus est, tũ sine buccinis & tubis è tẽtorio prodiit. *Nunc enim talibus rebus nõ esse opus, sed arcubus & hastis, vt insolentes hostes Romanis prouinciis exigantur.* Ac ipse sibi nõ exeundum ratus, Ioannem Batazem nepotem suum misit, virum cautum & strenuum: & Ducam Cõstantinum, adolescentẽ adhuc penè imberbem, sed virili maturitate præditum: & Michaelem Aspietem: multùm hortatus, vt prudenter & tempestiuè omnia administrarent: nec prius Barba-

Prosperè agit per legatos Manuel: nec enim vno momento iisdéque ratiōibus vel instrumentis mundi arbiter sua exequitur iudicia.

Batazes Turcas præda onustos aggreditur.

Aduersus numerosissimũ & potentissimum exercitũ consilio non impetu opus est.

ros inuaderent, quàm numerum eorum cognouissẽt, & victoriam penes se fore intellexissent. Persæ verò, quorũ excursionis terminus mare fuit, cum opima præda recedentes, ea quoque in reditu populati sunt, quæ antè non attigerant. Batazes verò cum copiis & ab Imperatore acceptis, & in itinere collectis, rectà Hyeliũ & Limmochirẽ oppida petierunt, quà olim Mæandri fluminis pons fuit. Sed cùm speculatores, quos in omnibus viis constituerat, Turcorum discessum, qui quidẽ in propinquo essent, significarent: exercitu in duas diuiso partes, maiorem in insidiis collocat, quà hostes transituri erant: alteram vltra fluuium iuxta veterem pontem dispersã expectare, & turmas Turcarum cum captiuis traiecturas, fortiter inuadere iubet. Cùm verò Turci ex superiore loco telis petiti, in flumine mergerentur: Atapacus cũ fortissima cohorte cum Romanis congreditur, vt suis traiiciẽdi spacium præberet: ne singulis anteuertere cupientibus, & longior mora intercederet, & qui vado aberrarent, crudeliter interirent. Et diu acerrimè dimicando, & fortis animi prõptissimæque manus facinora egregia edendo, vt etiã vltra flumen

Nihil præstãtius in sũmo belli duce quam lenta festinatio.

Cum item oportet respicere magis quàm prospicere.

Et quum prœliorum delicta emendationem non recipiũt, præstat hostem ex insidiis atque imparatum, quàm aperto marte adoriri.

In Atapaci (strenui quidem militis, sed imperiti ducis) exercitu videmus celeritatem imprudentẽ, audaciã, impetum efferum hostib⁹ perconi modum, noxiã esse amicis.

βαρβάροις. εἰ μὴ πεῖρα γνοῖεν ἀκριβεῖ πρότερον. ὁπόσοι εἶεν τὸ πλῆθος, καὶ ὡς νικῷεν αὖθις μαχεσάμενοι, καὶ Πέρσαι μὲν πέρας τῆς ἐφόδου τὴν θάλατταν θέμενοι μετὰ πλείστης ὅτι λείας ἀνέλυον, κἀκεῖνα κείροντες οἷς κατὰ τὴν κάθοδον μὴ προσέβαλον· οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Βατάτζην τὰς δυνάμεις ἀναλαβόντες, ὅσας τε αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς ἐφωδίασε, καὶ ὅσαι κατὰ πάροδον ξυνελέγησαν, ἤλαυνον εὐθὺ τοῦ Ὑελίου καὶ τοῦ Λειμμόχειρος τῶν πολιχνίων, καθ' ἃ περὶ ποταμῷ τῷ Μαιάνδρῳ πάλαι γέφυρα περιήγετο. ἐπεὶ δὲ οἱ σκοποὶ οὓς ἄρα ὁ Βατάτζης κατέστησε, κατὰ πάσας τὰς ὁπηοῦν φερούσας ὁδοὺς ἀπήγγελλον τὴν τῶν Τούρκων ἀνάζευξιν, καὶ ὡς οὐ πρόσω ἤδη εἰσὶν ἐφορμῶντες, εἰς δύο ἀποτμηματίσας τὴν στρατιὰν, τὸ μὲν πλέον αὐτῆς εἰς λόχους καθίστησι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἃς ἤμελλε τέμνειν τὸ πολέμιον· τὸ δὲ λοιπὸν ἐς τὰς μετὰ τὴν παλαιὰν γέφυραν ἐκβάσεις τοῦ ποταμοῦ διασπείρας, προσμένειν ἐκέλευε μερίδος τινὸς ἀπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τῆς αἰχμαλωσίας περαιῶσιν, καὶ τηνικαῦτα μηδόλως κατορρωδεῖν, ἀλλὰ καὶ θαρραλέως προσυπαντᾶν. καὶ ὁ μὲν ὡς ἄμεινον οἱ δέδοκτο, οὕτω δὴ τὸ οἰκεῖον διεσκεύασε στράτευμα. οἱ δὲ Τοῦρκοι ὡς εἶχον τοῦ διαβαίνειν, ἐξ ὑπερδεξίων βαλλόμενοι, εἰς τὸν ποταμὸν συνωθοῦντο καὶ ἀπεπνίγοντο. ὁ δέγε Ἀτάπακος μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν εὐοπλοτάτων εἰς λόχον συσπειραθεὶς, καὶ συστραφεὶς ἀγχωμάλως, Ῥωμαίοις συμπλέκεται, καὶ τὸ ἀντίμαχον ἐντεῦθεν κακῶσαι βουλόμενος, καὶ τοῖς ὁμογενέσιν ἐκεχειρίαν διδόναι τῆς τοῦ ποταμοῦ περαιώσεως, ὡς μὴ φθάνειν ἑκάστου προμηθουμένου, βραδεῖα μὲν ἡ διάβασις γίνοιτο, δεινὴ δὲ ἡ τῶν σφαλλομένων ἀπώλεια. ἐφ' ἱκανὸν μὲν οὖν ἀντιχὼν, ἐνθύμως ἐμάχετο, ἀνδρείου φρονήματος, καὶ χειρὸς γενναιοτάτης ἔργα δεικνύς. ὡς δὲ μάθοι καὶ κατὰ τὴν περαίαν τοῦ ποταμοῦ Ῥωμαίους

Ῥωμαίοις ἐφεστάναι, καὶ ἀναιρεῖν τὸ διαβαῖνον τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος, κατακλείεται τὸ πρόθυμον, καὶ τοῦ ἀκμαίου ἐκείνου μεθαρμοσθεὶς λήμματος, τὴν σωτηρίαν ἑαυτοῦ διατίθησι. καὶ δὴ τὴν προκειμένην παραλλάξας πορείαν, ἀνωτέρω μεταχωρεῖ, ἀναδιφῶν ἑτέραν περαίωσιν. ὡς δὲ ἄπορος ἦν ὁ ποταμὸς πανταχόθεν, τοὺς διώκοντας δεδιώς, τὴν ἀσπίδα ὑποθεὶς τῷ ὕδατι, ὡς κελητίῳ ταύτῃ ἐχρῆτο, ἀρίστως ἀντικαταστὰς τῷ τῆς ἀνάγκης ὀξεῖ. καὶ τοίνυν τῇ μὲν λαιᾷ τὸν ἵππον κατέχων περινηχόμενον, τῇ δεξιᾷ δὲ τὴν σπάθην γυμνὴν δεδωκώς, καὶ προσαποιῶν ἐν τῷ παραυτίκα ταύτην εἰς οἴακα, ἐστέλλετο οὕτω κατὰ βραχὺ τοῦ ποταμοῦ διαπλέων τὸ πέλαγος· οὐ μὴν ἐς τέλος ἐξέπλευσε τὸ θανεῖν. εἰς γὰρ τὸ ἀντιπέραν ἤδη γενόμενος, ἐπί τι γήλοφον ἄνεισιν, ἑαυτὸν ὅς τις ἐστὶν διεφήμιζε, καὶ μεγάλης γλώττης κόμπῳ χρώμενος, ὅπως συναχθῶσι καὶ ἕτεροι Τοῦρκοι μετ' αὐτοῦ. οὐδενὸς δὲ τῶν ἐπισήμων καὶ αὐτὸν εἰδότων Ῥωμαίων προσπελάσαντος, ἀλλά τινος τῶν ἐπικούρων Ἀλανῶν ἐπιδραμόντος, ὅπου τὴν κοινὴν εἰρεσίαν χαλᾶν ἔμελλεν, ἀναιρεῖται ἀμφιστόμῳ κνώδοντι. ἐκ δὲ τούτου ἀκόσμως τε Πέρσης ἕκαστος ἀπεδίδρασκε, καὶ Μαίανδρος τοὺς πλείονας εἰσεδέχετο, ὡς βραχεῖς ἐκ τῶν τοσούτων χιλιάδων διασωθῆναι. καὶ τοῦτο τὸ ἔργον, εἴπερ τι ἄλλο, ἀνέρρωσε μὲν τὰ Ῥωμαίων πράγματα, καθεῖλε δὲ τῶν Περσῶν τὰ φρυάγματα, ὡς γὰρ οὐ δεξομένων σφᾶς τῶν Ῥωμαίων, γεγηθότες ἐπῄεσαν, καὶ ὡς πᾶσαν ἀφανίσοντες μικροῦ τὴν Φρυγίαν, καὶ φθεροῦντες ὁπόσην ἔπεισι Μαίανδρος ἀγκυλορρόας, ἐσβάλλων εἰς θάλασσαν. πίπτει δὲ κατὰ τοῦτον τὸν πόλεμον Ἀσπιέτης ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε. Πέρσης ἀντικαταστὰς Ἀσπιέτῃ, πλήττειν οὐκ ἔχων κατὰ τοῦ σώματος

Romanos ſtare cognouit,& quicquid Perſarum trãſiret, occidere: fracta alacritate,& generoſo illo ſpiritu debilitato, ſuæ ſaluti' conſulit:& propoſito itinere declinato, ſuperius abſcedit, aliud vadum quæſiturus. Quia verò flumen nuſquam trãſiri poterat, capto ex tempore cõſilio, ſcuto pro lintre vtitur, læua equum iuxtà natantem ducit:& dextra gladium pro gubernaculo ſuſtinens, natãdo paulatim progreditur. mortem tamen euitare non potuit. Nam cùm in vlteriorem ripam euaſiſſet, tumulo conſcenſo, quis ſit, prædicat, & arrogantibus verbis ſemetipſum celebrat, quò plures Turcæ eò confluerent. Verùm non ab illuſtri aliquo & noto Romano, ſed ab Alano quodã occiditur. Ex eo Perſæ effuse fugiẽtes, plerique in Meandro ſubmerguntur, perpaucis ex tot millibus conſeruatis. Id factum, ſi quid aliud, rem Romanam erexit, & Perſarum inſolentiam repreſſit. alacres enim inuehebantur: & Romanos terga daturos, ſe verò totã propè Phrygiam, quàm latè Mæander ad mare vſque protenditur, deleturos putabant. In hoc prælio Aſpietes cecidit, hoc modo: Perſa quidã, cum ipſum ob firmitatem armorum,& ſcutum ad pedes vſque demiſ-

Temeritas, vbi primum impetum effudit, ſicut quædam animalia, amiſſo aculeo, torpet.

Aut ſi conſulit ſibi, id quidẽ inconſultè & intempeſtiuè.

Suiſque perit artib', modum nunquã ſeruans.

Capite ſublato membra corruunt.

Superbiæ cogitationes & exit' diſſimiles.

Aſpietis interitus.

Fallax equus hostis, sine Numinis benignitate.

sum vulnerare non posset, impetu in equum eius inuehitur: qui letaliter in fronte percussus, regreditur, & in posteriores pedes erectus, sessorem in flumen præcipitat.

Manuelis alia Persica expeditio, in qua semper sui similis ille apparet, nēpe vanæ gloriæ cupidissimus.

8 Post hunc successū Manuel bellū Persis infert, qui ad Lacerium & Panasiū incolunt: & Panasianis profligātis, Lacerianos inuadit. Sed priusquā ad hostes ventum esset, Catidem Laodicensem speculatum mittit, qui, vt Turcarum res se haberent, quàm celerrimè renūciaret. Is verò, vt Turcis, contra quos Imperator, vt paratam prædam, ibat, terrorem incuteret, Imperatoris præsentia nunciata, facit vt diffugiant. Quamobrem iratus Imperator, nasum illi præcidit: sed hostes nulla festinatione assequi potuit. Alio quoque tempore, Turcos per Andronicum Angelum aggressus, parū prosperè pugnauit. Cui cum Orientalium copiarum partē optimam dedisset, & legatū Manuelem Cantacuzenum adiunxisset, virum in rebus gerendis strenuum, vnà cum aliis illustribus Romanis, Turcos Characenos iussit inuadere. Is Charax inter Lampem & Graosgala situs est. Andronicus copiis assūptis, in Graosgalacte primum castrametatur. Dein de iumentis & reliquis im-

Catidis enim strategema ferre nequit: sed victoriā speratam ereptam sibi dolens in miserum speculatorē sæuit.

Andronici in Turcos, Manuele Cantacuzeno legato, bellum infelix. Mars enim dubi⁹.

Nec in bellatoris ducis potestate situm de sūma rerum decernere. Illud enim non est humanæ sed diuinæ potestatis.

(τὰ γὰρ ὅπλα ἦν ἰσχυρὰ καὶ ἡ ἀσπὶς ἐς πόδας καθήκουσα) ἐπὶ τὸν ἵππον ὧ ἦν ἀναβάτης ἐποχος, θυμῷ φέρεται· καὶ δὴ ὡς ἐπλήγη καιρίαν κατὰ προσώπων ὁ ἵππος, εἰς τοὐπίσω τε ἀναχάζεται, καὶ τοὺς πρόσθεν πόδας μετεωρίσας, ἐπικαταβάλλει τὸν ἀναβάτην εἰς τὸν ποταμόν.

8 Ἐπὶ δὲ τῷ δε τῷ ἔργῳ καὶ ἕτερον ὁ Μανουὴλ ἀνύσαι προθέμενος, ἔξεισι κατὰ μέρος κατὰ τῶν ἐν Λακερίῳ καὶ Παναςίῳ κατασκηνούντων Περσῶν. καὶ δὴ ἀναστήσας τοὺς κατὰ τὸ Πανάσιον, τοὺς ἐν Λακερίῳ μέτεισιν ἔπειτα. πρὸ δὲ τοῦ τὴν χώραν ἐντὸς γενέσθαι, καθ' ἣν ηὐλίζοντο οἱ πολέμιοι, στέλλει τὸν Λαοδικέα Κατίδην, ἐν οἷς ἐστὶ τὰ τῶν Τούρκων κατασκεψόμενον, καὶ τάχος ἐκείνῳ ἀπαγγελοῦντα τὸ ὁραθέν. ὁ δὲ διασοβεῖ τοὺς Πέρσας, ἐς οὓς ἐξώρμα ὁ βασιλεὺς ὡς εἰς λείαν ἑτοίμην, καὶ ὅτι ἐγγύτατον θέαμα, καὶ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν δήλην ἐκείνοις τίθησι, διαθρέψαι θέλων τοὺς Πέρσας τῷ βασιλέως ὀνόματι. καὶ τῷ μὲν χαλεπήνας, καὶ πρὸς ὀργὴν ἐξενεχθεὶς, δίκην ἐπέθηκε τὴν ἐκτομὴν τῆς ῥινός· αὐτὸς δὲ μηδὲ βραχύ τι γοῦν ἀναδὺς, ἀλλ' ἐπιταχύνας ὡς εἶχεν, οὐ κατόπιν ἧκει τοῦ οὕτω τῶν πολεμίων. ἀλλὰ καὶ ἄλλοτέ ποτε δι' Ἀνδρονίκου τοῦ ἀγγέλου τοῖς Τούρκοις ἐπέθετο, καὶ οὐχ ὡς ἄριστα καὶ τότε τὰ κατὰ πόλεμον αὐτῷ ὑπηντίασε. τῷ γὰρ ἀνδρὶ τούτῳ τῶν ἑῴων ταγμάτων ὅτιπερ κράτιστον παραδοὺς, καὶ συνεκπέμψας αὐτῷ τὸν Καντακουζηνὸν Μανουὴλ, ἄνδρα περὶ τὰς πράξεις ἀγαθὸν καὶ γενναῖον, καὶ ἑτέρους τῶν ἐπὶ δόξης Ῥωμαίων, κατὰ τῶν ἐν τῷ Χάρακι Τούρκων ἀφίησι. κεῖται δὲ ὁ Χάραξ οὗτος μεταξὺ Λάμπης καὶ τοῦ Γεροῦ Γάλακτος. τὰς δυνάμεις τοίνυν ἀναλαβὼν Ἀνδρόνικος, πρῶτα μὲν εἰς τὸ τοῦ Γεροῦ παρεμβάλλει γάλα· ἔπειτα δ' ἐκεῖσε τά τε ἄλλην ἀποσκευὴν

ἀποσκευὴν καταθέμενος, ἄεισιν ἐς νέωτα πρὸς τὸν Χάρακα, κούφως ὡπλισμένην ἔχων τὴν στρατιάν. οὐ γεννάιον δέ τι δράσας, οὐδ᾽ ἄξιον τοῦ τοσούτου στρατεύματος, ὃ τηνικαῦτα ἐπήγετο, ἀλλὰ συμμετρήσας τὸ ἔργον βοσκημάτων ἁρπαγαῖς καὶ ποιμνίταις ὀλίγοις Τούρκοις, περιδεὴς ἐκεῖθεν ἀπονοστεῖ. ἐπιφανέντων γὰρ ἐκ τῶν ὄπισθεν νυκτὸς βαρβάρων τινῶν, καὶ βοησάντων, μὴ ἀναμείνας ἢ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιόντων κατεξετάσαι, ἢ τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς μάχην καταστησάμενος, ἀνεὶς τὸν ἵππον, καὶ χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ φωνῇ, πρὸς τὸ φέρεσθαι ὀξέως διήγειρεν. οὐ τὴν ἐς στρατήγιον φέρουσαν ὁδεύων, ἀλλ᾽ εὐθὺ τῆς τῶν Χωνῶν ὁρμώμενος πόλεως. ἰδὼν δὲ τὸν ἵππον καὶ πορρωτέρω χωρεῖν ἔχοντα, οὐδ᾽ ἐκεῖσε τὸν δρόμον ἵστησιν, ἀλλ᾽ ἐς τὴν ἐν Φρυγίᾳ Λαοδίκειαν ὅλον συντείνει τὸ πρόθυμον. τὸ δὲ στράτευμα πρὸς τὴν ἄθροαν τοῦ ἡγεμόνος ἀφάντωσιν ἐκταραχθὲν, διαλύεται τῆς συντάξεως, καὶ σὺν οὐδενὶ κόσμῳ τρέπεται πρὸς φυγὴν, τῶν θρεμμάτων καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἀφέμενον. τάχα δ᾽ ἂν καὶ ἑαυτοῖς συμπεσόντες, ἐμαχέσαντο Ῥωμαῖοι νυκτὸς ἔτι οὔσης, εἰ μὴ ὁ Καντακουζηνὸς Μανουὴλ ὡς ἐξ αἰππάλου συστὰς, καὶ σπασάμενος μάχαιραν, ἔπαιε τῷ ταύτης πλατεῖ τοὺς δραπέτας, εἶπε (λέγων) οὐδένων ἐπικειμένων, ποῖ φέρεσθε; καὶ οὕτως ἔληξαί ποτε πρὸς μικρὸν τῆς ἀλόγου ἐκείνης ἀπάρσεως, καὶ τοῦ ὅλῳ ῥυτῆρι κατά τε πεδινῶν κατά τε φαράγγων καὶ γηλόφων ἵεσθαι. πρὸς τὴν ἀκλεᾶ τοῦ Ἀνδρονίκου φυγὴν βαρυαλγήσας ὁ βασιλεὺς, ἐγγὺς ἦλθε τοῦ διὰ τῶν ἀμφόδων τῆς πόλεως ἐκφαυλίσαι Ἀνδρόνικον γυναικείαν στολὴν περικείμενον. φιλοικεῖος δ᾽ ὤν, καὶ ἀεὶ ἐνδιδοὺς πρὸς τὸ αἷμα, καθεῖλε τὸν χόλον· καὶ ἄλλως μαθὼν, ὡς βράχιστοι Ῥωμαίων ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ πεπτώκασιν. ἠρεσθουσαν

pedimentis ibi relictis, Characem cũ leui armatura inuadit. Sed nullo facinore edito, quod tanto exercitu dignum esset, raptis tantùm pecudibus & paucis Turcis pastoribus abductis, trepidus inde refugit. Nam cùm se noctu Turcæ cum clamoribus ostendissent: non quãtus eorum esset numerus expectauit, non suos ad pugnã instruxit: sed equum & manibus & pedibus & voce ad velocissimum cursum incitauit: nec in castra, sed Chonas properauit. & quia equum currere diutius posse videbat, ne ibi quidem cursũ inhibet, sed Phrygiæ Laodiceam contendit. Enimuerò exercitus inopinata ducis absentia consternatus, acie soluta effuse fugit, pecudibus & captiuis omissis. Forsitan etiam inter sese certassent Romani (quia nox adhuc erat) nisi Manuel Cantacuzenus stricto ense obstitisset, & fugitiuos obliquo gladio perculisset, ac stare iussisset, prosequente nemine. Sic tandem fœda & præceps illa fuga nonnihil compressa est. Qua indignatus Imperator, parũ abfuit quin Andronicum muliebri habitu per vrbem circumduci iuberet. Sed vt suorum amans, cognationis ratione habita, iræ imperauit, præsertim cùm in ea pugna paucissimi cecidissent. Nihil in

Ideo Andronicus, antea nimis sibi cõfidẽs panico terrore perculsus, nemine persequẽte, fugit.

Nemo in fortitudine vel prudetia sua glorietur. Penes Deũ est vires animo & corpori suppeditare.

Caput fugiẽs mẽbra post se trahit.

Fortis ducis præsens animus ignominiam exercitus comprimit.

Delicto conueniens supplicium.

Circumstantiarũ ratione habita suppressum.

ea expeditione memorabile gestum est, quòd & subitò eductus est exercitus, & celeriùs reductus.

Persicus sagittari° à Xero Manuele occisus.

Persa verò quidam arduo loco occupato, multos prætereuntium Romanorum sagittis interemit, etiam thoraces penetrantibus. Hunc multi viri fortes adorti, & telis eminus & hastis comminus irati feriebant. Verùm ille agilitate corporis & tela in se excussa euitabat, donec Xerus Manuel equo desiluit, obiectóque scuto, telis eius exceptis, stricto ense iterato ictu caput ei frustra mortē deprecanti, & ab iis petenti veniā, in quos tanquam immanis fera grassatus fuerat, dissecuit.

Non tam fortiter, quàm pugnauerat occumbit.

Choniatę fortitudo.

Tum cognatus quoque meus, clericus vrbis Chonarum, ordine Leuita, sed animo forti præditus, qui cū exercitu pro milite ad Characē iuerat, & spolia in Turcarum tabernaculis reperta legerat: in ipso periculo, parta præda nō deposita (erant autem stolæ Persicæ, & & ouilla vellera in pera) pedetentim incessit, conuersis in eum oculis omnium: aliis, vt in rebus asperis interritū & primarium militem laudantibus: aliis deridentibus, quòd vitā oue commutaret.

Siue potius audacia, vitā vili prædæ postponens.

Ridiculi, qui fugiunt nemine persequēte, & qui audacem virū derident.

δὲ οὐδένες κατὰ ταύτην τὴν ἔφοδον, οἷα τῆς ἐς τοὺς βαρβάρους ἀνόδου γενομένης ὀξείας, καὶ τῆς ἐς τοὐπίσω αὖθις ὀξυτέρας μεταχωρήσεως. Πέρσης δέ τις ἀνάντους τόπου λαβόμενος, κἀνταῦθα ὑφιζήσας, πολλοὺς τῶν παριόντων Ῥωμαίων ἀνῄρει, θανάσιμα πάντα, καὶ κατάγοντα ἐς ἅδου βέλεμνα πέμπων. διὰ γὰρ ἀσπίδος διῄει καὶ θώρακος, καὶ ἦσαν ἀμαιμάκετον κακόν. ἐπὶ τοῦτον πολλοὶ μὲν ὅσοι ἀρετῆς ἀντεποιοῦντο ἐπισυνέστησαν, καὶ ἀγχοτάτω παραγενόμενοι, ἔβαλλον βέλεσι, καὶ ἔπαιον δόρασι, θυμῷ πολλῷ χρώμενοι. ὁ δὲ πυρριχίζων ἄντικρυς ἐξωρχεῖτο πάντα τὰ ἐς αὐτὸν φερόμενα βλήματα, καὶ στερφάδην τοὺς ὑπαντιάζοντας ἔκτεινεν, ἕως ὁ Ξηρὸς Μανουὴλ ἀπὸ τοῦ ἵππου κατεπήδησε· καὶ τὴν ἀσπίδα προβεβλημένος, ξιφήρης τὴν χεῖρα τῷ Πέρσῃ ἐπῆλθε, τὰ βέλη πάντα τῷ σάκει δεχόμενος, καὶ κατὰ κεφαλῆς καιρίαν ἔπληξε, καὶ ἀνῄρηκεν· οὔπω δὲ τὸν Ξηρὸν ἀπέχοντα εὗρεν ὁ Πέρσης τοῦ ἐκεῖνον ἀπεκτονέναι, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ περὶ τοῦ μὴ θανεῖν δέησιν ἀκαμπὴς καὶ σκληρὸν ἀληθῶς καὶ ἀνένδοτον, ὡς καὶ δευτέραν πληγὴν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ λαβεῖν, οἷς καὶ παρακαίρια ἔβαζε, φιλανθρώπων τυχεῖν δεόμενος, ὧν αὐτὸς κακὸν ὀλέθριον ἦν. τότε καὶ ἐμὸς συγγενής, τῷ κλήρῳ μὲν τῆς πόλεως κατειλεγμένος Χωνῶν, Λευΐτης τὴν τάξιν, λήματος δὲ ἀνδρείου πλήρης, συνανελθὼν τῷ λοιπῷ στρατεύματι ἐς τὸν Χάρακα μετὰ σκευῆς πολεμικῆς, καὶ σκυλεύσας εἴ τι που ἐφεῦρεν ἡ χεὶρ ἐν τοῖς τῶν Τούρκων σκηνώμασιν, οὐκ ἀπεφορτίσατο κατ' αὐτὸ τὸ δεινὸν τὰ λάφυρα, ἀλλὰ ταῦτα φέρων, ἃ καὶ ἦσαν στολαὶ Περσικαί, καὶ πήρας ἐντὸς ὄϊς πηγεσίμαλος, βάδην ἐπορεύετο, ἐπιστρέφων τὰς ἁπάντων ὄψεις εἰς ἑαυτόν, καὶ ὑπὸ μὲν τῶν ὡς ἀδεὴς ἐν τοῖς περιστατικοῖς καιροῖς εὐφημούμενος, καὶ κορυφαῖα κρινόμενος ἄντικρυς τῶν κατ' ἐκεῖνο στρατευσάντων καιροῦ, ὑπὸ δὲ τῶν τωθαζόμενος, ὡς προβατίου ἀρνύμενος θάνατον,

αὐτὸς

αὐτὸς μέντοι καὶ οὕτω τὴν ὁδὸν ἤνυεν ὅπῃ παρείκοι, τοὺς δραπέτας βάλλων ὀνείδεσιν, ὡς μηδενὸς διώκοντος ἀγεννῶς ἀπαίροντας. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον χρόνῳ τὴν ἐκ Κλαυδίου Καίσαρος παρώνυμον πόλιν οἱ Τοῦρκοι περικαθίσαντες, πρῶτα μὲν οὐδὲ προελθεῖν ὅλως εἴων τοὺς ἀποτεταγμένους εἰς τὴν ταύτης φρουρὰν Ῥωμαίους, ἔπειτα δὲ πολιορκεῖν ἐπεβάλοντο. ὅθεν οἱ ἔσωθεν, εἰ μή τις αὐτοῖς ἐπαρήξειεν ἔξωθεν, σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν καταπροδώσειν ἠπείλουν, ὡς μὴ χρόνια λιμώττειν στέργοντες ἔτι, καὶ τοὺς πολεμίους ἀποτρέψασθαι ὅλως οὐκ ἔχοντες. μὴ ἀναμείνας οὖν τὴν τελευταίαν τοῦ κακοῦ ἀγγελίαν ὁ Μανουήλ, ἀναστὰς τὴν ὑστεραίαν ᾗ τάχους εἶχεν ἐπὶ τὴν Κλαυδίου διὰ τῆς Νικομηδείας ἤλαυνε πόλιν, μὴ αὐλαίαν ἀνακτορικὴν, μὴ κλίνην, μὴ στιβάδα, μήτε τινὰ ἄλλην σκευὴν τρυφῶσαν ἀρχικὴν ἐπαγόμενος, μόνα δὲ τὰ ἱππάσιμα φέρων, καὶ στολὰς φολίσι σιδηραῖς ὑφαντάς. ἐπέτεινεν οὖν τοὺς σταθμοὺς τοσοῦτον δι' ἣν ἐκείνῳ τὸ πρόθυμον ἐθάτῃ τοῖς πολιορκουμένοις ποθοῦντι, περὶ τοῦ παθεῖν τι τοὺς ἔνδον δεινὸν, ὁποῖον οὐκ ἔστι λόγῳ περιηγήσασθαι. οὐκοῦν τὰς νύκτας ἴαυεν ἀΰπνους, καὶ πρὸς τὴν πορείαν ἐχρᾶτο, φωτὶ πομπῷ βαδίζων διὰ τῆς Βιθυνῶν· ἣ δὲ ὡς ἐπίπαν ταῖς ξυναγκείαις πεπύκνωται, καὶ ἄπορός ἐστι πολλαχῇ τῷ τῆς ὕλης συνηρεφεῖ. εἰ δέ που καὶ χρείας ἱκανούσης ἐδεῖτο διαναπαύεσθαι, γήϊνον εἶχε τὴν καθέδραν, καὶ κάρφη ὑποβεβλημένη καὶ φορυτὸς ὑποκείμενος, ἐκείνῳ τὴν στρωμνὴν ἐσχεδίαζεν. ὅτε δὲ ὑετοῦ κατενεχθέντος, καὶ τοῦ σταθμοῦ γινομένου κατὰ φάραγγα τεναγώδη, ἄνωθέν τε ταῖς σταγόσιν ἐτέγγετο, καὶ τὸν ὕπνον διεσπᾶτο τῷ τὴν στιβάδα ὑποτρέχοντι νάματι, κἀπὶ τοῖς τοιούτοις ἠγαπᾶτο μᾶλλον καὶ ἠγᾶτο, ἢ ὅτε διαδήματι ἐταινιοῦτο, καὶ περιέκειτο τὴν

Sed ille sic etiam iter conficiebat, & vbi res ferebat, fugam cæteris turpem, persequête nemine, exprobrabat. Non multò post Turci Claudiopolim obsederunt, ac primò Romanum præsidium exitu intercluserunt, deinde etiam mœnia oppugnare cœperunt. Obsessi autem, nisi maturè auxilia mitterentur, quòd nec diuturnam famem perpeti, nec hostes propulsare vllo modo possent, deditionem se facturos minabantur. Manuel igitur mali extremi nuncio nõ expectato, postridie quanta celeritate poterat, per Nicomediam, Claudiopolim maximis itineribus contendit, sine vllis aulicis deliciis, armis & equis duntaxat instructus: & vt hostium conatus anteuerteret, insomnes noctes agit: & ad faces per Bithyniam, quę propter crebras valles & densas syluas multis in locis impedita habet itinera, pedes proficiscitur. Quod sicubi quiescendum erat, cubile illi erat humus, lectus è paleis & fœno constabat. Quũ pluuio tempore in palustri loco diuersabatur, nubes & subter fluẽtes riui somnum ei interrumpebant. Quæ res maiorem ei hominum & beneuolentiam & admirationem peperit, quàm in imperij principio diadema, purpura, &

> Claudiopolis à Turcis obsessa, à Manuele defenditur.

> Qua ratione obsessis ferẽdum sit auxilium.

> Manuelis tolerantia, laude dignissima.

> Vnde ei etiã hominũ beneuolẽtia & admiratio parta est.

Fortissimi principis præsentia inimicis terrorem & fugam, amicis securitatem & liberationem adfert.

equus aureis phaleris ornatus. Vt prope Claudiopolim ventum est, Barbari aduentu eius ex vexillis & splendore armorum cognito, fugæ se mandarunt, illo quàm longissimè persequente. Non minus autem eius aduentu obsessi iamiam desperantes recreati sunt, quàm nautæ post multum remigandi sudorem secundo vento, aut vere dulcissimo post asperrimam hyemem, aut alterius mali principij læto exitu homines exhilarari solent.

ἀλουργίδα, καὶ τὸν ἵππον ἀνέβαινε τὸν χρυσοφάλαρον. ὡς δὲ ἤγγισεν οὗ ἐπορεύετο, καὶ ὤφθη τοῖς περὶ τὴν Κλαυδιούπολιν ἐσκηνωκόσι βαρβάροις, οἱ μὲν ἐς φυγὴν αὐτίκα ὥρμησαν, ἐγνωκότες τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἔκ τε τῶν σημείων τῶν ταγμάτων, καὶ τῆς τῶν ὅπλων λαμπρότητος. αὐτὸς δ' ἐπέκειτο διώκων ἐς ὅσον ἦν ἐφικτὸν ὡς προσωτάτω τῆς μάχης. οὕτω δ' ἀσπάσιος ἐπέστη τοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἀπειρηκόσιν ἤδη Ῥωμαίοις πρὸς τὰ τῶν Τούρκων φρονήματα, ὡς οὐδὲ ναύταις οὔριος προσκεκμηκόσι ταῖς κώπαις, καὶ πλεῖστον αὐταῖς ἐνιδρώσασι, καὶ ἔαρ ἥδιστον μετὰ χειμῶνος κατήρειαν, ἢ ἕτερόν τι τῶν ὅσα ἐκ λυπηρῶν ἀρχῶν εἰς χρηστοτέραν μεταβαίνει κατάστασιν.

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

***

LIBER SEPTIMVS RERVM

AB IMPERATORE MANVELE

Comneno gestarum.

BREVIARIVM.

1 *Manuelis in Fridericum Cæsarem & Occidentale imperium dolosæ artes. Anconæ obsidio & propugnatio.*

2 *Nicetæ de Manuelis consilio iudicium. Manuelis rapacitas, profusiones, & inconsulta in ignotos beneuolentia: vnde maxima Reipublicæ labes.*

3 *Ædificia & luxus Manuelis, austeritas item in Monachos, quos ad rigidiorem instituti sui professionem reuocat.*

4 *Negligentia eiusdem circa disciplinam militum, quos nimia licentia reddit deterrimos.*

5 *Aula & militia perturbatis, animum cu-*

riosè ad Theologiam applicat, de præcipuis doctrinæ Christianæ articulis temerariè desiniens.

5 Insanit deinde circa Mahometis blasphemias, quas, doctis & piis viris nequicquam reclamantibus, edicto confirmat.

7 De Manuelis interitu præsagium obseruatu dignum. In monastico habitu, ab Astrologis dementatus, moritur. Successor, Imperij tempus, & sepultura eiusdem.

ΔΟτέον τῷ λόγῳ κἀκεῖνα. ὁ βασιλεὺς οὗτος μὴ ἔχων νόμῳ πολέμου κατὰ τῶν ἐθνῶν ἐπελθεῖν, ὅσα κόλπον ἀμφινέμεται τὸν Ἰόνιον, ἢ μᾶλλον τὴν κατὰ Ῥωμαίων ἔφοδον τούτων πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων ἀεί, καὶ κρείνων φοβερὰν καὶ δυσάντητον, ἅτε εἰδὼς τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις ἀπροσφυεῖς ἐξ ἀντιπάλου στῆναι ταῖς ἑσπερίαις, καὶ ἄντικρυς χύτρας πρὸς λέβητας, ὡς ἐξὸν καὶ τὸ θέσθαι διαθήκην κατὰ Ῥωμαίων, καὶ συμφρονῆσαι ὅλως τοὺς δυσμόθεν καὶ πρὸς μίαν τραπέσθαι σύμπνοιαν, ὑπεβλέπετο, καὶ παντοίως ἀσφαλιζόμενος πόῤῥωθεν, τοὺς μὲν κατὰ τὴν ἕω βαρβάρους ἐξεῖναί οἱ ἔφασκε χρήμασι πρὸς φιλίαν ὑπάγεσθαι, καὶ διὰ μάχης συμπείθειν, τῶν οἰκείων ὅρων μὴ ἐκκεχύσθαι, τὴν γε μὴν ἑσπερίαν δεδιέναι πολλαχῶς ἐθνικὴν πολυανδρείαν. ὑψαυχενεῖν τε γὰρ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὸ φρονεῖν εἶναι ἀταπεινώτους, τότε φιλαίματον διὰ μελέτης ἔχειν ἀεί, καὶ μὴ μόνον πλοῦτον περιβεβλῆσθαι πολύν, καὶ σιδηροφορεῖν πάντας εἰς πόλεμον, ἀλλὰ καὶ τὸ δύσνουν τρέφειν κατὰ Ῥωμαίων ἀκοίμητον, καὶ φιλεχθρεῖν ἀεὶ κατὰ τούτων, καὶ λοξὸν ὁρᾶν καὶ σφοδρύνεσθαι. ἀμέλει Βενετίαν καὶ Γένουαν, Πίσαν τε καὶ τὸν Ἀγκῶνα, καὶ ὅσα παραθαλάττια ἔθνη ἕτερα διάκειται, φίλια Ῥωμαίοις ἐτίθει, κατεμπεδῶν ὅρκοις, καὶ παντοδαπαῖς φιλοφροσύναις ὑποποιούμενος, καὶ καταγωγῆς αὐτοὺς ἀξιούμενος ἐν τῇ ἀρχούσῃ τῶν πόλεων. ὑφορώμενος δὲ μήπως τῶν παρ' αὐτοῖς λεγομένων ῥηγῶν ἰσχύν τις προσθὴς μείζονα, εἶτα κατὰ Ῥωμαίων ἐπίῃ, χρημάτων ἀνελάμβανε δόσεσιν, ἐσωμάσκει τε, καὶ ἐπέθηγε πρὸς ἀνθόπλισιν

Nunc illa etiam referẽda sunt. Imperator, quia gẽtes sinus Ionij bello petere non poterat, imò potiùs incursiones earum in Romanas prouincias perpetuò timebat, haud ignarus, copias Occidentales Romanis esse longè superiores: præsertim verò formidabiles eas fore, si in vnum conspirarent: multo antè se quouis modo contra illas muniebat. Nam Oriẽtales quidem Barbaros licere sibi & pecunia conciliare, & armis intra fines suos continere: sed Occidẽtalium gentium multitudinẽ timere se, quòd viri superbi sint, indomiti, sanguinarij, nec tantùm opibus & armis abundent, sed irreconciliabili etiam odio Romanos persequãtur. Proinde Venetias, Genuam, Pisas, Anconam, & reliquos oræ maritimæ accolas, Romanis conciliabat, iureiurando deuinciebat, omnis generis officiis alliciebat, & in vrbe Imperatrice hospitiis excipiebat. Et quia verebatur, ne quis Occidentalium regum opibus auctis Romanos inuaderet: potentiorum iniuriis obnoxios populos pe-

Manuel Papã & Italos contra Fridericũ Barbarossam cõcitat.

De Orientalibus & Occidentalibus populis Græcorum iudicium superbum.

Artes Manuelis, vt Occidentem atterendo se suósque conseruaret, nostro seculo non semel renouatæ.

cunia reficiebat, in armis exercebat, & ad resistendum animabat. Ac Italos contra Alemaniæ regem Fridericum, qui eos suæ ditionis facere maximè cupiebat, sæpe concitauit, per legatos hortatus, vt fortes viros se præberent, & Regis dolos cauerent, quem coronę accipiendæ gratia sæpe veterem Romam ingressurum, impediit: Papa per literas monito; *ne suam gloriam alteri daret, néve limites patrum transferret: ne temeritatis & negligentiæ tum demum pœniteret, cum accepta mala corrigi non possent.* Ita inclytæ Romæ aditu tanquam inermis exclusus est is, qui armatis legionibus efferebatur. Quodam tempore Mediolani mœnia sunt ab Alemannis diruta: sed ciues iureiurando adacti, se nunquam ea instauraturos, ita victores eluserunt, vt vrbem principiò profunda fossa munirent, se pacta & conuenta violare negantes. Deinde Imperatoris auxilio freti, ipsa mœnia reposuerunt. Ad hęc Montisferrati Marchione, viro nobilitate, autoritate & felici sobole insigni, tum amplis muneribus, tum Maria filia, vt suprà expositum est, eius filio desponsa, ad Romanorum amicitiam adiuncto, magis etiam principis Alemannorum consilia fregit. Qui Moguntino episcopo, Cancellario suo,

Italos in Fridericum Imperatorem concitat: id est, subditos in legitimũ principem.

Episcopi Romani fouet ambitioné.

Fridericum Italia eiicit.

Inde belli intestini origo, & Mediolanensiũ varia sors.

In Italia ipsa idoneum ministrum nactus Manuel, Friderici cõsilia euertit.

τὸ ὑποπίπτειν κινδυνεῦον νέος ἄρχοντι ὑπερέχοντι. Ἰταλιώτας οὖν πολλάκις κατὰ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας τοῦ Φρεδερίχου ἀνθωπλισεν. ὁ μὲν γὰρ ὑποκλιθῆναί οἱ, καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἐπιτρέψειν ἐκείνῳ, διὰ πλείστου ἐτίθετο. ὁ δὲ πέμπων ἐνίσχυε, καὶ κραταιοῦσθαι ὑπετίθει, καὶ τὰς τοῦ ῥηγὸς δολοφροσύνας ἐνῆγε φυλάττεσθαι. ἀλλὰ καὶ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην εἰσιέναι, καὶ στεφθῆναι τὸν αὐτὸν ῥῆγα πολλάκις ἐπιβαλλόμενον, ἀπεῖρξε τοῦ ἐγχειρήματος, μὴ δώσῃς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου γράφων τῷ Πάπᾳ μηδὲ πατέρων ὅρια μέταιρε, μήπως τὸ ἀπερμήθευτον ὕστερον ἔργοις αὐτοῖς ὁποῖόν ἐστιν ἐπιγνοὺς, τηνικαῦτα πλήττῃ τὴν ψυχὴν μεταμέλῳ διὰ τὴν τοῦ εἰκότος ὀλιγωρίαν, ὁπότε τὸ κακὸν παντάπασιν ἀθεράπευτον. καὶ ἦν ἐκ τούτου τῆς μεγαλοδόξου Ῥώμης ἀποκλειόμενος, καθά τις ἄνοπλος ὁ μυριάσι γαυριῶν στρατευμάτων· ἔστι δ' ὅτε τὰ μὲν τείχη Μεδιολανίων ὑπ' Ἀλαμανῶν κατεστράφησαν· οἱ δὲ τῆς πόλεως ταύτης οἰκήτορες κατασοφισάμενοι τοὺς ἔνορκον ἀνάγκην σφίσιν ἐπενεγκόντας, μὴ ἂν τὸ τεῖχος ἀναδομήσειν ποτὲ, τὰ μὲν πρῶτα ἐπὶ τάφρῳ ᾤκουν βαθείᾳ καὶ ὀρυκτῇ, μὴ ἐπιορκεῖν ἐκ τοῦδε λέγοντες. ἔπειτα δὲ ὡς πρότερον τὰ τείχη ἀνεκαίνισαν βασιλέως γενομένου συλλήπτορος, ἐπὶ τούτοις γε μὴν τὸν Μόντης Φεράντης Μαρκέσιον, εὐγενείᾳ καὶ εὐτεκνίᾳ κομῶντα καὶ μέγα δυνάμενον, εἰς φίλον Ῥωμαίοις ἐγγράψας, τοῦτο μὲν δωρήμασιν ἁδροῖς, τοῦτο δὲ τῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεώτερον συνευνάσαι τῇ οἰκείᾳ θυγατρὶ τῇ Μαρίᾳ, ὡς ὀλίγῳ πρότερον εἴπομεν, ἔτι μᾶλλον ἠκύρου τὰ διαβούλια τοῦ ἀρχηγοῦντος Ἀλαμανῶν. ὥστε ὁ μὲν τὸν οἰκεῖον, ὡς ἡ Λατίνων βούλεται φωνὴ, Καγκελάριον, ὡς δ' Ἕλληνες εἴποιεν, λογοθέτην (ἦν δ' οὗτος ὁ Μαγεντζῆς ἐπίσκοπος) πέμψας

πέμψας μετὰ πλείστης δυνάμεως, τὰς Ἰταλικὰς ὑπεποιεῖτο πόλεις, ἀποσπῶν αὐτὰς ἐκ τοῦ Πάπα, καὶ κατὰ παῤῥησίαν ἀνεύθυνον ὑπονοσφιζόμενος. βασιλεὺς δὲ τὸν Μαρρκέσιον χρημάτων ὑποσχέσεσιν ἐλαφείσας, πείθει τῷ Μαγούντζη ἐς ἀντίπαλον διαφεῖναι τὸν οἰκεῖον υἱὸν τὸν Κορράδον, καλὸν ὄντα ἰδεῖν, καὶ τὴν ὥραν εὐπρεπῆ, ἀνδρείας τε καὶ συνέσεως ἐς ὅτι κράτιστον ἥκοντα καὶ ἀκρότατον, καὶ ἀκμάζοντα ῥώμῃ σώματος· καὶ συμπλοκῆς γινομένης, τοὺς Ἀλαμανοὺς ἀπεκρούσατο, ἱππομαχίᾳ τρεψάμενος. ἐνίων δὲ καὶ κρατήσας, ἐν οἷς ἠριθμεῖτο καὶ ὁ Μαγούντζης ἐπίσκοπος. τάχα δ' ἂν ἦν καὶ οὗτος ἐς Βυζάντιον ἀναπεμπόμενος, εἰ μὴ βασιλεὺς ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. ἀλλ' οὐδέ τις ἦν τῶν Ἰταλιωτίδων, ἢ τῶν ἐπὶ πορρωτέρω πόλεων, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς αὐτὸς οὐκ εἶχεν ὁμότην οἰκεῖον, καὶ φρονοῦντά οἱ πιστά. ἀμέλει καὶ ὅσα εἰς τὰ ταμιεῖα τῶν ταμιείων εἰσιόντες, ἐν κρύπτῳ ἐτύρβουν καὶ ἐτύρβαζον, ὁπόσοι τῶν ἐκεῖ Ῥωμαίοις ἀντίφρονες, ἀκουστὰ ἦν ἐκείνῳ καὶ ἔκπυστα. ἄλλοτε δέ ποτε κατὰ τὴν Ἀγκῶνα ἧκον ἐκ βασιλέως τινὲς, δεῆσαν αὐτοῖς, κατὰ χρείαν πραγμάτων οἱ μὲν ἓν τὰ κατὰ σκοπὸν ἐξεπέραινον, καὶ τὰ διατεταγμένα σφίσιν ἐδίδοσαν πέρατι. εἴτε τὸ εἰς φιλίαν ἐκείνου ἑλκύσαι τινας ἦν, οὓς Λιζίους φασὶν, εἴτε τι ἕτερον Ῥωμαίοις ὠφέλιμον· ὁ δέ γε ῥὴξ τῶν Ἀλαμανῶν θυμοῦ ὑποπίμπλαται, καὶ πέμπει τοὺς τὴν Ἀγκῶνα πορθήσοντας, καὶ τισομένους τοὺς ἐκεῖ καὶ κολάσοντας, οἷς σπένδονται Ῥωμαίοις, καὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν εἰσδέχονται πρέσβεις, οὐδὲν ἕτερον ὅτι μὴ τὰ κατ' αὐτοῦ δηλαδὴ μετιόντας, καὶ πόλεις τὰς ἐκεῖ μεθιστῶντας τῆς ἐς αὐτὸν εὐνοίας καὶ πίστεως. καὶ τὸ μὲν πεμφθὲν στράτευμα ὡς πολεμίοις τοῖς Ἀγκωνίταις μετήρχετο καὶ περιζώσαντες τὴν πόλιν, ἀπῄτουν ἐκδοῦναι σφίσι Ῥωμαίους. οἱ δ'

cum magnis copiis misso, Italicas vrbes à Papa auulsas, sine vllo metu subigebat. Verùm Montisferrati Marchio largitionibus Imperatoris impulsus, Conradum filium, hominem formosum, fortem, cordatum, viribus & ætate florentem, cum copiis contra Moguntinum mittit. Commisso prælio, Alemanni ab equitatu profligantur: & inter alios ipse Moguntinus captus, forsitan Byzantium missus esset, nisi Imperator antè obiisset. Nec vlla fuit vrbs Italiæ, aut etiam ab Italia remotior, in qua Imperator non vnum coniuratum, & hominem sibi fidelem haberet. Vnde quæ in conclauibus Romanorum aduersarij clàm consultabant, ea omnia resciscebat. Aliquando eius legati negocij cuiusdam causa Anconam missi, siue, vt quosdā ad Imperatoris amicitiam attraherent, quos Lizios vocant: siue, vt aliquid aliud Romanis vtile conficerent: cum id expediuissent, Alemannorū Rex ira plenus, copias ad vastandam eam vrbem mittit, & ciues puniendos, qui cum Imperatore fœdus facerent, eiúsque legatos in fraudem vtique suam ad vrbes à se alienandas recepissent. Is exercitus Ancona hostiliter circunsessa, Romanorum legatos dedi sibi postulabat. Anconitani verò

Marchio Montisferrati Moguntinum Friderici Cancellarium prælio superatum capit.

Potentissimi Manuelis [illegible]tes. Pecuniæ enim obediunt omnia. Lanceis argenteis & aureis nouus ille Philippus optimū principē Fridericum domi oppugnat

Ancona, Manueli apertè fauēs, & perduellis, à Friderico obsidetur.

In perduellione Anconitani perseuerant. Vide quid Manuelis aurum efficiat, & nostri seculi imaginem.

eas minas ita audiuerunt, vallum obductum armatámque aciem ita timuerunt, vt legatos non modò non prodiderint, sed contemptis Alemanis, periculum illud fortiter tolerarint: & ducta obsidione, insolitos quoque cibos gustarint. Imperatorij verò legati, populo pro cõcione interrogato, an auxilia sibi accersere liceret? cum populus respondisset, licere quidem, sed pecuniam in promptu nõ esse: ipsi Deum testati affirmarunt, Imperatorem omnes belli impensas persoluturum: & ne cunctarentur, hortati sunt. Alioqui grauissima quæque ab hostibus toleraturos, vxoribus & liberis in seruitutem abductis, pecunia & rebus omnibus direptis. Itaque à quodam Comite Guilielmo, & vidua nobili, quæ nuper defuncti mariti opibus potiebatur, magno fœnore accepta pecunia, & auxiliis introductis, libertatem suæ ciuitati restitutam sunt gratulati. Quo successu lætus Imperator, Anconitanos collaudat: & ciuitate Romana donatis omnia se præstare velle pollicetur, quæ & ipse honestè dare, & illi rectè petere possint: aurique longè plus misit, quàm impenderant. Atque hunc res Anconitarum exitum habuerunt, qui quidem natura esse constantes, nec fidem cum for-

Omniũ miserrimi perduelles, qui malè agẽdo mala horrenda fortiter perferunt.

Nullum ius est legatis subditos aduersus legitimũ principẽ tumultuãtes consilio & pecunia iuuare.

Vituperio dignissimi sunt qui pecunia vel quoquo alio modo seditiosorũ peruicaciam fouent: & perduellium seruа est libertas.

Nec bonam cõscientiam tuetur externus princeps, immo tyrannũ agit, quicunque subditos perduelles laudat, & premiis in pessimo illo proposito alit.

Ἀγκωνῖται οὕτως ἦσαν εὐγνώμονες ἀκέραιοι τῶν ἠπειλημένων ἢ τῷ βληθέντι παρὰ τῶν πολεμίων ἐξέστησαν χάρακι, ἢ τῷ ἀρεϊκῷ ἐκείνῳ πρὸς δέος συνεπλήθησαν περιζώματι, ὥστε οὐ μόνον οὐ προὔδωκαν οὓς Ἀλαμανοὶ ἐπέκειντο ἐξαιτούμενοι, ἀλλὰ καὶ μακρὰν χαίρειν εἴασαν γενναίως τὸν παρόντα διαφέροντες κίνδυνον· ἐπιτεινομένης δὲ τῆς πολιορκίας, καὶ χρονιζόντων τῶν πολεμίων, ἥψαντο τῶν ἀήθων, καὶ πρὸς ἃ μὴ θέμις τρεχεδειπνεῖν σιτοφαγεῖν εἰωθότα ἄνθρωπον· οἱ τοῦ βασιλέως τοίνυν τὸ πλῆθος ἐκκλησιάσαντες, εἰ ἔξεστιν αὐτοῖς ἐπικουρίαν εἰσενεγκεῖν ἐπυνθάνοντο; τῶν δὲ εἰπόντων ἐξεῖναι μέν, χρημάτων δ' αὐτόθεν μὴ εὐπορεῖν, αὐτοὶ διετείνοντο, καὶ Θεὸν τοῦ λόγου πεποίηντο μάρτυρα, καὶ μὴ μέλλειν ἐνῆγον, ὡς βασιλεὺς ἅπαν καταθήσει τὸ τοῦ πολέμου δαπάνημα, ἢ μὴν ἀπεκδέχεσθαι σφᾶς τὰ ἀνύποιστα προὔλεγον ὑπὸ τῶν τὴν πόλιν διειληφότων, παίδων μὲν καὶ γυναικῶν ἀπαγομένων, χρημάτων δὲ καὶ πραγμάτων ἁρπαζομένων. ἔνθεν τοι καὶ μετάπεμπτόν τινα τιθέασι Κόμητα, Γιλέλμον τοὔνομα, καὶ γυναῖκα τῶν εὐγενῶν, οὐ πρὸ πολλοῦ μὲν θανάτῳ ἀφανιζομένην τοῦ ὁμευνέτου, πλουσίαν δὲ τὴν ἰσχύν, καὶ τὴν ἐκείνου κληρουμένην ἀρχήν. καὶ τούτοις ἁδρὰ τὰ δόματα στήσαντες, κἀντεῦθεν σὺν οὐδενὶ πόνῳ τὸ πολέμιον ἀποξεψάμενοι, ὡς ἐκ βάθους θαλάσσης τῆς αὐτῶν ἀνανηξαμένης πόλεως ἔχαιρον τὴν ἐλευθερίαν ἀνασωσάμενοι· βασιλεὺς δ' ἐπὶ τούτοις ὅσα εἰκὸς εὐφρανθείς, τούς τε Ἀγκωνίτας ἐπαίνοις τῶν γεγονότων ἀμοίβεται, καὶ τοῖς ἰσοπολίταις τῷ γένει Ῥωμαίων ἐγκρίνας, ἅπαντα ὑπισχνεῖται παρέξειν, ὅσα οἱ ἀμεμφῆ τε καὶ δυνατά, κἀκείνοις δέον αἰτεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ χρυσίον πολλαπλάσιον πέπομφε, καὶ εἰς τόδε μὲν τὰ τῶν Ἀγκωνιτῶν ἐτελεύτα πράγματα,

ματα, φύσει τὸ πιστὸν ἔχειν δοξάντων, καὶ μὴ πρὸς τὸ συμπῖπτον τῆς τύχης τὰς γνώμας μετακυβευέσθαι. εἴποι γὰρ ἄν τις, ὅπως τοῦ μὲν ἐκ γειτόνων αὐτοῖς δυνάστου, καὶ κατάρχειν ἀξιωτέρου, παρηγκωνίσαντο τὸ ἐπίταγμα, ὅς ἐστιν ὁ τῶν Ἀλαμανῶν ῥήξ· τὸν δὲ μετὰ πολλὴν ὀπτανόμενον γῆν καὶ ὄρη σκιόεντα Ῥωμαίων ἄνακτα ἠγαπήκεσαν, εἰ μή τις αὐτοῖς ἐμπεφυκυῖα ἦν αὐτόφυτος συνείδησις ἀγαθοῦ, καὶ τοῖς δεινοῖς ἀπτόητος ὅρμησις, καὶ πρὸς τὸ τῶν πραγμάτων οὐχ ὅμοιον βεβηκυῖα, καὶ μὴ εὐτίνακτος· εἴη δ᾽ ἂν ἕτερον, τούτοις οὐκ ἀρεσκόμενον, ἀνθυπενεγκεῖν, ὡς ἥττονες κέρδους ὄντες Ἀγκωνῖται, καὶ ἀγυρτεύοντες, καὶ πρὸς τὸ λαβεῖν χεῖρα προτείνοντες, ἀπέστησαν μὲν τοῦ χθές τε καὶ πρώην ἐς ἡγεμόνα σφῶν ἀποτεταγμένου, ὀπίσω δ᾽ ἐπορεύθησαν ἄλλου, ὃς ἤνεγκεν αὐτοῖς τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὸ κερδαλέον καὶ κάπηλον ἐθεράπευσε τοῦ φρονήματος.

2 Τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτα οὕτω διοικουμένῳ χλευασμοὶ παρὰ Ῥωμαίων ἐπετείβοντο, ὡς ὑπερορίας δῆθεν ἐπιθυμίας διὰ τὸ φίλαυτον τρέφοντι, καὶ ὀφθαλμοὺς ἐπ᾽ ἄκρα γῆς ἐκτείνοντι, καὶ ὅσα θερμὰ καὶ τολμηρὰ, ταῦτα διαπραττομένῳ, καὶ τῶν ἀξόνων βάλλοντα πόρρωθεν, οὓς οἱ πρώην ἔτεμον βασιλεῖς, καὶ πρὸς χρήσιμον οὐδὲν ἀπαντλοῦντι τὰ χρήματα, ἃ συλλέγει τὸ ὑπ᾽ ἀρχὴν καλαμώμενος, ἀπογραφαῖς τε καὶ φόροις ἐκδαπανᾶν ἀσυνήθεσιν. οὐ καλῶς δὲ παντάπασιν ἐκείνῳ τὰ τοιάδε προσερρίπτον, ὅτι μὴ δ᾽ ἦν καινοτομία τις ἄλογος ἐς τὸ παντελὲς τὰ πραττόμενα. ἀλλὰ τὰ τῶν Λατίνων ἔθνη ὁρῶν ἄμαχον ἰσχὺν περικείμενα, ἐδεδίει τὸ σύμπνουν, ὡς ἔφην, μὴ κατακλύσειε τὰ ἡμέτερα, ὥσπερ καὶ χείμαρρος, ἐξ ὀλίγου μέγας φανεὶς παρασύρει γῆν διὰ γεωργιῶν. διά τοι τοῦτο καὶ μικρὸν ὑφορώμενος ἔναυσμα, ὡς πυρσοῦ πα-

tuna mutare videbantur. Nam cur alioqui vicini regis Alemannorum potentiam & edicta spreuissent, eique Romanorum Imperatorem, tantis marium & terrarum spaciis seiunctũ, prætulissent: nisi notionem honestatis innatam habuissent, magna animorum constantia præditi, nullis aduersitatibus labefactanda? Quanquam illud etiam Anconitanis obiici posse video, quòd auaritia impulsi, ab eo cui non ita pridem paruerant, ad illum defecerint, qui cupiditatem eorum & sordes expleuerit.

2 At Imperatori res ita administranti, crimini dabatur à Romanis, quòd ex ambitione, longinqua desideraret, & oculos in extrema terrarum extenderet, multa audacter, temerè multa ageret, & vltra limites à superioribus Imperatorib. præfinitos multum euagaretur, & pecuniam à subditis acerbè & per iniuriam exactam, inutiliter dilapidaret. Verùm perperam ista reprehendebantur, non ab inani studio nouitatis profecta, sed Latinarum gentium metu, quarum vires inexpugnabiles essent. quæ si conspirassent, verebatur, ne torrentis instar nostrum imperium vastarent. Ea de causa, vel exiguum fomitem, vt

Nulláque honestatis innata notione fit, vt subditi legitimo principe repudiato, ad ambitiosum, monarchiæ cupidissimũ, & aureis machinis omnia iura labefactantem deficiant.

Quale fuerit Græcorum ipsorũ de Manuelis artib. iudicium, à rerum ipsarũ experientia petitum.

Nicetæ sententia, admodũ infirma, & planè sophistica argumentatione suffulta. Nec enim Latinos, sed Turcas metuere debuit Manuel. Propter inanem metũ verò, subditi à principis obedientia diuellendi non fuerunt.

magni incendij causam, suspectum habebat: & suborientia incommodorum semina statim extirpabat, optimi agricolæ more, qui spinas adhuc teneras, & degeneres frutices runcare solet. Atque hoc eius obitu declaratum est, cum sapienti gubernatore amisso, Reipublicæ nauis penè demersa est. Ac cum tributa exaggerasse, & magistratus publicanis vendidisse, & fertilissimos agros suis aratris proscidisse, nec ipse dissimulare possum. Sed pecunia hoc modo collecta, non tam in thesauros referebatur, quàm vtraque manu liberaliter effundebatur, partim in monasteria, sacras ædes, & pauperes Romanos: partim verò, & maxima quidem ex parte in varias gentes, Latinas præsertim. Nam ex munificentiæ ostentatione effusè spargebat, & insumebat ea quæ vtraque manu collegerat, & acerbissimos exactores questores designabat. In iusta sumptuum parte illa etiam numerabantur, quæ in cognatos & familiares conferebat. Nam neptis eius Theodora, cuius, vt dixi, consuetudine vtebatur, quamuis expers diadematis, tamen comitatu planè regio vtebatur, mulier superciliosa & arrogans, quæ palatium nisi exquisitè perpurgatum ingredi recusabat. Sed & filio ex ea procreato, & aliis plu-

De rebus ex euentis iudicare, haud ita tutū. Præterea sibi Græcorúmq. imperio pessimè consuluisse Manuel videtur, qui vt alienā domū euerteret, suam incendit.

Non liberalitas, sed turpissima profusio & scelerata nundinatio dicenda est pecuniæ distributio, qua scelera in rep. & extra rempublicā aluntur.

Incestuosa mulier de luxu Græcorū trophæa erigit, quæ à Turcis postea euersa sunt.

ραίτιον, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ εἰς μεγίστην προβαῖνον πυρκαϊὰν, καὶ εἰς ἐμπλησμὸν ἐκτοτε, καὶ πρὸς μόνην ὑποφυομένην τῶν λυπούντων ἀρχὴν ἀπεμάχετο κατὰ τοὺς ἀρίστους τῶν κηπόνων, οἳ τὰς ἀκάνθας νεαρὰς ἔτι ἐκσπῶσι, καὶ καταστρέφουσιν ἀρτιθαλῆ τῶν δένδρων τὰ μὴ κηπεύσιμα. καὶ τοῦτο σαφῶς ὑπέδειξε τὰ μετέπειτα, ἡνίκα τὴν μὲν ἐν ταύτῃ ζωὴν αὐτὸς μετηλλάχει· τὰ δέ γε πράγματα κυβερνήτην ἀποβαλόντα σοφὸν, μικροῦ τῆς βασιλείας σκάφος ἐβάπτισε. τὸ δ᾽ οὖν τῶν δασμῶν ἐπιτεταμένον οὐδ᾽ αὐτὸς ὡς μετεδίωκεν ἀποκρύψομαι· ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅτι αἱ ἀρχαὶ δημοσιώναις περιεβέβληντο παραδράμοιμι, ὥσπερ καὶ τὸ ποθεῖν νεώματα ἐν ἀρούραις, καὶ τῷ ἑαυτοῦ ἀρότρῳ διασχίζειν αὔλακας, ἐξ ὧν αὐτῷ ἀνδρομεγέθης ἀνέβλαστεν ἄσταχυς· ἦν δὲ τὰ συλλεγόμενα χρήματα οὐ τοσοῦτον ἀποθήκαις ἀποτιθέμενα, ἢ μυχοῖς γῆς ἐγκατορυττόμενα, ὅσον ἀμφοτέραις ἀποκενούμενα, καὶ ἀφειδῶς παρεχόμενα. καὶ μοναῖς μὲν, καὶ τεμένεσι καὶ Ῥωμαίοις ἐλασσουμένοις, τὰ δὲ πλεῖστα ταῖς τῶν ἐθνῶν μεταγγιζόμενα πανσπερμίαις, καὶ μάλιστα ταῖς Λατινικαῖς ἐκρέοντα ὁμηγύρεσι· φιλοδωρείας γὰρ μεταδιώκων ἐπίδειξιν, ἀσκόπως ἐσκόρπιζε, καὶ ἀνήλισκεν ἅπερ ἀμφοτέραις συνέλεγε, τοὺς ἄκρως κερματιστὰς, φροντιστὰς τῶν οἰκείων ἐφιστῶν. μέρος δὲ τὰ τῆς δαπάνης καίριον ἦσαν, καὶ ὅσοι καθ᾽ αἷμα συνήπτοντο καὶ ἄλλως ᾠκειοῦντο. αὐτίκα τοίνυν ἡ ἀνεψιὰ Θεοδώρα, ᾗ καὶ (ὡς ἔφημεν) ἐπλησίαζε, βασιλικωτάτης μετεῖχε δορυφορίας, καὶ μόνην οὐ διαδουμένη, καὶ τῶν ἀρχείων σαιρομένων παριέναι ἤθελε, καὶ κατὰ φυσικὴν μὲν ἰδιότητα σοβαρὰν ἕλκουσα τὴν ὀφρὺν, καὶ ἄνω τὸ ὄμμα τείνουσα, τὸ δὲ πλέον ἀγέρωχον βλέπουσα. καὶ ὁ ἐκ ταύτης δὲ γενόμενος τῷ βασιλεῖ παῖς,

καὶ

καὶ ἐφεξῆς ἕτεροι, ὅλας θαλάσσας χρημά-
των εἰς ἑαυτοὺς μετοχέτευον. εὔκολος δὲ
ὢν καὶ εὐχείρωτος τοῖς κατευναστῆρσι καὶ
θαλαμηπόλοις ἐκτομίαις, ἀλλὰ δὴ καὶ
τοῖς ἀπὸ γλωσσῶν ἑτερογλώττων ὑποβαρ-
βαρίζουσιν ὑπηρέταις, ὧν ὁ πλεῖστος τοῦ λό-
γου προηκοντίζετο τοῖς ῥυηφενέσι καὶ τού-
τοις ἐνέταττεν εὐπετῶς τὰ πολλὰ, τὸ οὖς
αὐτοῖς ὑποκλίνων, καὶ ἅπερ ἦ τοιοῦτο, ῥᾳό-
νως ἐκπεραίνων. ποιεῖ τοίνυν ἐκ τούτων οὕ-
τως εὐροεῖ τὰ κατὰ βίοτον, ὡς σωρείαις χρη-
μάτων ἐνευθηνεῖσθαι, καὶ τοῖς κατὰ κόσμον
πᾶσι περιρρεῖσθαι λαμπροῖς ἴσα καὶ μεγι-
στᾶσι μεγίστων ἐθνῶν, καὶ ταῦτα παιδείας
ἁπάσης ἐστερημένοις, καὶ φωνῆς Ἑλληνίδος
τὰ ἴχνη μεταδιώκουσιν, ὡς αἱ σκοπιαί τε
καὶ αἱ πέτραι πρὸς τὰ τῶν ποιμένων αὐ-
λήματα τὸ τῆς ἠχοῦς ὑστερόφωνον. κἀπὶ
τούτοις ὡς πιστοτάτοις αὐτοῦ καὶ θερμοῖς θε-
ράπουσι μάλιστα πεποιθὼς, οὐ μόνον αὐ-
τοῖς τὰς μεγίστας ἀρχὰς ἐγχειρίζει, ἀλ-
λὰ καὶ κρίσεσιν ἐφίστα δικαστικαῖς, ὧν οὐδὲ
καὶ νομοτριβεῖς ἄνδρες ἐφίκοιντο ἄν. δεή-
σαν δὲ καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τινὰς ἀπογράφεσθαι
(τοῦτο δὲ συχνάκις ἐγίνετο) ὁ τοιόσδε χορὸς
τοῦ λογίμου προὐτίθετο. εἰ δέ που καὶ πα-
ρεζεύγνυτό τις αὐτοῖς εὐγενὴς Ῥωμαῖος
ἀνὴρ, βάπτων ὅλως εἰς νοῦν, καὶ γέμων
φρονήσεως, κατὰ τοῦτο ξυνεπέμπετο, ὅπως
ὁ μὲν ἀπογράφων ἔσται καὶ πολυπονῶν τὰς
ὑποθέσεις, ἐξ ὧν ἤμελλον οἱ φόροι συνά-
γεσθαι· ὁ δὲ ὡς κερδοσυλλέκτης περιε-
δρεύει, καὶ τὰ φασκώλια σφραγῖδι δια-
σημαίνεται, ἃ ἤμελλον εἰσφέρεσθαι βασι-
λεῖ. τὰ πλεῖστα μέντοι πρὸς τοὐναντίον
αὐτῷ περιίστατο, καὶ ἠθέτητό οἱ ἐντεῦθεν
τὰ σκέμματα. Ῥωμαίους γὰρ ὡς κλεμμα-
τίας ἐκτρεπόμενος, εἴτε ὑποβλεπόμε-
νος, ἐλάνθανεν ἑαυτὸν ἐρασιχρημάτους
ὀλβίζων βαρβάρους, καὶ εὔποιων ἀνδρά-

ribus, tota maria pecuniæ affluebāt. Eunuchis quoque, cubiculariis, aliísque ministris ex peregrinis ortis nationibus, semibarbaris, qui expeditius spuebant, quàm loquebantur, erat facilis, & benignus, eósque in diuitum numerum referebat, vt aceruis pecuniarum & omni genere ornamentorum tanquam maximarum gentium proceres circunfluerent. ídque, cū omnis eruditionis expertes, linguæ Græcæ vestigia ita persequerentur, vt speculæ & rupes extremum sonum pastoralium canticorum. His tanquam obseruātissimis & fidelissimis ministris non modò summos magistratus tradebat, sed pro tribunali iuris dicundi prouinciam in causis difficillimis, quæ vel peritissimis legum negotium facesserēt, assignabat. Cùm aliqua prouincia describenda erat (id autem fiebat sæpius) istiusmodi cœtus eruditis præponebatur. Quòd si quando nobilis aliquis Romanus eis adiungebatur, vir prudens& cordatus: is ea de causa mittebatur, vt descriptionis munus obiret, cæterósque labores colligendi tributi sustineret: Barbarus verò pecuniam accipiebat, & saccos obsignatos ad Imperatorem mittebat. Sed pleraque contrà eueniebant, quàm sperabat ille. Nam dum Romanos peculatus suspectos cauebat, non animaduertit, se auaros Barbaros locupletare, & ho-

Princeps qu ad sumptu necessarios, & reip. vtiles animum nō applicat, eo delabitur vt neque suorū neque exterorū quam decet habeat rationem.

Peregrinos semibarbaros fidis subditis præfert: eósq; ad summos honores euehit.

Expertes & sapientes viros ignauis & stolidis postponit.

Aut si adiungit collegas, in infimo gradu locat.

Ita vt summa rerū penes barbarū & imperitū maneat.

Fit igitur vt auari & scelerati, bonis repulsis, locupletentur.

Fideles serui animum remittunt, & tandem perfunctoriè officio sibi cõmisso funguntur.

Barbari sitim exstinguere fastidiosè cogitant.

Commoda Imperatoris & imperij, vt & sua negligunt.

Aedificia publica, & magnifica, curet princeps sine priuatorum detrimento: & dummodo ante omnia viderit, ne quid detrimenti resp. ceperit.

minciones infelices beare: atque interim Romanos à se alienare, vt fidei & natura insitæ & doctrina comparatæ obliuiscerentur. Cognita enim Imperatoris de se suspicione, quòd ministri potiùs ac baiuli quæstus, quàm fideles procuratores iudicarentur, & bini in prouincias mitterentur, serui magis quàm gubernatores imperij: id solùm agebant, quod in mandatis acceperant, & extortã pecuniam tanquam in manipulos colligatam, ad Barbarum illum magna præditum authoritate, & plurimis Romanis prælatũ, velut in aream congerebant: cætera verò negligebant: ne dicam, ad Imperatorem pauca & veluti quisquilias peruenisse, illos verò pleraque suffuratos esse. Fidelis enim serui munus erat scilicet, ex farina sibi primùm panes conficere, deinde etiam collegæ aliquid impertiri.

3 Ab hoc Imperatore turris illa non procul à continente in mari extructa est, quæ Damalis pridem, nunc Arcula dicitur: & altera turris è regione iuxta Manganium monasterium: eo consilio, vt ferrea cathena vtrinque extenta, Barbaris nauibus aditus in loca vrbis arci vicina, & tractum illum omnem vsque ad Blacherniam regiam, intercluderetur. Magnificentiam eius testantur etiam maxima illa conclauia in vtroque pala-

εια κακοδαίμονα, καὶ τοῦ κατὰ φύσιν καὶ παιδείαν χρηστοῦ καὶ πιστοῦ πρὸς τὴν ἀντικειμένην γνώμην τοὺς ἐνδαπίους καθιστῶν. ἐπεὶ καὶ τὸ εἰς αὐτοὺς καχύποπτον τοῦ βασιλέως ἐκεῖνοι γνωρίζοντες, καὶ ὡς ὑπηρέται πλέον καὶ προαγωγοὶ λημμάτων, ἤπερ ἀσφαλεῖς τὰ εἰς πίστιν κρινόμενοι τοῖς ἐθνικοῖς συντάττονται, κατὰ συνδύο ἐκπεμπόμενοι, ἢ γοῦν ὡς πάροικοι καὶ παράσιτοι τοῦ τῆς ἀρχῆς λογίζονται ἅρματος, τὸ διατεταγμένον μόνον ἐποίουν, θερίζοντες καὶ δεσμεύοντες ὡς δράγματα τὰ κέρματα, καὶ ὡς εἰς ἅλωνα συμφοροῦντες τὸν ἐπὶ πολλῶν καθιστάμενον ἐκεῖνον, καὶ πλείστων ἄλλων Ῥωμαίων ἀντάξιον κρινόμενον βάρβαρον· τὰ δ᾽ ἄλλα παρέβλεπον, ἵνα μὴ λέγοιμι, ὡς βασιλεῖ μὲν βραχέα, καὶ οἷα ἀφαιρέματα τῶν ἄλλων εἰσήγετο. τὰ δὲ πλείω ἐκεῖνοι παρενοσφίζοντο, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πιστοῦ παρὰ βασιλεῖ δούλου ἐν πρώτοις ἑαυτῷ φύροντος ἐγκρυφίας ἐκ τῶν ἀλοωμένων πυρῶν, εἴτ᾽ οὖν χρυσίνων, καὶ μετέπειτα μεταδιδόντος καὶ τῷ συνάρχοντι.

3 Ἔργον τοῦ βασιλέως τούτου καὶ ὁ μὴ πόρρω τῆς θαλάσσης ἔνδον ἱστάμενος πύργος, τῆς προσκλυζούσης τὴν χέρσον, ἥ τις ὠνομάζετο Δάμαλις, τὰ νῦν δὲ Ἄρκλα καλεῖται. ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἀντιπόρθμιος οὗτος πύργος τῆς τῶν Μαγγάνων ἄγχιστα δεδομημένος μονῆς. ἦν δὲ σκοπὸς τῷ τούτους ἀνεγείραντι ἄνακτι, κατὰ καιρὸν ἐπαγωγῆς πλοίων βαρβαρικῶν, σιδηρᾶν ἐξ ἑκατέρου ἅλυσιν διατείνεσθαι, καὶ ἄβατον ἐντεῦθεν γίνεσθαι ὁπόσα περὶ τὴν ἀκρόπολιν μέρη τῆς πόλεως, καὶ τὸν συρόμενον ἔσωθεν ὁλκὸν, ἕως καὶ ἐς αὐτὰ τὰ ἐν Βλαχέρναις βασίλεια· φιλοκαλίαν δὲ κατηγοροῦσι τοῦδε τοῦ βασιλέως, καὶ

οἱ κατ᾽

οἱ κατ' ἄμφω τὰ ἀνάκτορα μέγιστοι ἀνδρῶνες, οὓς αὐτὸς ἀνήγειρεν, οἱ ψηφίδων χρυσῶν ἐπιθέσεσι διαυγάζοντες, τὸ ποῦσιν ἄνθεσι βαφῆς πολυχρόου, καὶ τέχνῃ χειρῶν θαυμασίᾳ, ὅσα οὗτος κατὰ βαρβάρων ἠνδρίσατο, ἢ ἄλλως ἐπὶ βέλτιον Ῥωμαίοις διεσκευάκει. ἀλλὰ καὶ τὰς πλείστας τῶν κατὰ τὸν πορθμὸν τῆς Προποντίδος λαμπρῶν οἰκοδομιῶν, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων θερίζουσι, τὰς δυσωρίας μεταδιώκοντες, ὡς οἱ πάλαι κρατοῦντες Περσῶν, τὰ Σοῦσά τε καὶ Ἐκβάτανα, οὗτος ἀνήγειρε καὶ πρὸς κόσμον ὑπεξῆρε πλείονα. καὶ πρὸς τοῖς πόνοις γὰρ ἀντεῖχε μάλα, καιροῦ καλοῦντος μοχθεῖν, καὶ ψῦχος ἔστεγε, καὶ πνῖγος ἔφερε, καὶ πρὸς ὕπνον ἀπεμάχετο, καὶ ταῖς τρυφαῖς δὲ προσανεῖχε, πολέμων ἄγων σχολήν, καὶ ἐνησμένιζε ταῖς ἀνέσεσιν. εἰ γοῦν περιεργότερον τοῦτον ἐθήρα τις, ὅπως ἔχαιρε καρυκείαις βρωμάτων, καὶ τοῖς πρὸς λύραν καὶ κιθάραν καὶ συμφωνίαν ᾠδῶν ἔχουσιν οὐκ ἀπηχθάνετο, εἶπεν ἂν ὡς μόνοις ἐντεῦθεν ἔχει τοῖς τοιούτοις καὶ ἡδονὴν τὸ πέρας ἥγηται τῆς ζωῆς· εἰ δὲ τοὐναντίον αὐτῷ προσέβλεψε πρὸς πᾶσαν ἀταπεινώτως γλυκυθυμίαν τυγχάνοντι, καὶ τιθεμένῳ παρὰ φαῦλον ἡδυπάθειαν, δυσκόλων ἐπιστάντων καιρῶν, ἐθαύμασεν ἂν ὅπως ἐξήλλακτο πρὸς ἀμφότερα. ἐπιβαλόμενος δὲ τὸν πρὸς θάλασσαν τῆς ἁγίας Εἰρήνης οἰκοδομῆσαι νεών, ὃν μεγέθει μέγιστον καὶ κάλλει κάλλιστον πάλαι Μαρκιανὸς ὁ πάνυ ἀνήγειρε, πῦρ δὲ ἠθάλωσε, μέρη τινὰ τοῦ τοιούτου τεμένους ἐκ βάθρων ἐγειράμενος, τοῦ λοιποῦ τῆς ναοδομίας ἐπαύσατο· ἱδρύσατο δὲ φροντιστήριον ἱερὸν περί που τὸ τοῦ Πόντου στόμα, εἰς τόπον τινὰ Κατασκέπην λεγόμενον,

tio ſtructa, aureis laminis refulgentia, & illuſtribus coloribus exornata: in quibus bella eius geſta cum Barbaris, aliáque ex vtilitate Romani Imperij adminiſtrata, ſummo depicta artificio ſpectantur. Ad hæc pleraque ſplendida in freto Propontidis ædificia, in quibus Imperatores propter aeris temperiem, æſtatem exigere ſolent, vt olim Perſarum reges Suſis atque Ecbatanis, extædificauit & exornauit. Nam & cum tempus poſtulabat, patientiſſimus erat laborum, frigoris, æſtus, inſomniæ: & cum à bellis vacabat, iucunditati ſe dabat, & genio indulgebat. Ac ſi quis accuratiùs obſeruaſſet, quãtopere lauticiis ciborum, & lyra, cithara, ſymphoniis delectaretur: eum in iis ſolis ætatem exegiſſe, & voluptatem ſummum bonum ſtatuiſſe iudicaſſet. Sin duris temporibus omnem iucunditatem deſpicere, & voluptatem in vitio ponere vidiſſet, ingenium ad vtrunque paratum miratus eſſet. Templum D. Irenæ maximum & pulcherrimum, à Martiano Imperatore conditum, & incendio abſumptum, inſtaurare aggreſſus, cum partes quaſdam ex fundamentis extruxiſſet, deſtitit: & monaſterium in Ponti faucibus, loco qui Cataſcepe dicitur, archiducis Michae-

Qui enim circa lignũ & lapides inſaniunt, neglecto iuſtitiæ & pietatis neceſſario cultu, ij non principes, ſed idola & mõſtra dicendi ſunt.

Mirum Manuelis ingenium: laude dignũ equidẽ ſi primariæ illæ virtutes, principe ſummo dignæ, adfuiſſent.

Illud, *Ne quid nimis*, eximiũ in vita omnium, principum præcipuè.

Pietatis vmbra, ambitioſi principis, pallium.

Manuel Monachis non prædia, sed victum præbet.

lis nomine extruxit: in quo celeberrimos quosque & præstantissimos monachos collocauit, ea ratione, vt solitariam & quietam vitam sine vlla solicitudine possent degere. Cùm enim monachos possessionibus & negotiis turbatos, & tranquillitate animi & Dei cultu excidere intelligeret:

Cura rerum secularium & cælestium inconciliabilis.

nullas eis vineas, nullos agros, nullas possessiones, quas nec eorum professio admittit, assignauit: sed ex fisco tantum pendi iussit, quantum ad victum & cultum opus esset.

De Manuelis prouidentia Nicetæ iudicium.

Videtur nimirum immodicam cupiditatem struendi monasteria improbasse, & exemplum prodere posteris voluisse, quo pacto templa condenda, & quæ viuendi ratio eremitis, pauperibus, & à terrenis rebus se abstrahentibus proponenda sit.

Nicephori Phocæ sanctio contra Monachorũ auariciam, cum Manuele, qui eam reuocauerat, abolita.

Tantùm autem abfuit, vt eorum institutum laudaret, qui monasticam vitam professi, & opibus affluunt, & multitudine curarum magis distrahuntur, quàm ij qui huius vitæ deliciis occupantur: vt sanctionem Nicephori Phocæ, fortissimi & cordatissimi Imperatoris, olim abolitam, de non augendis monasteriorum latifundiis, quasi postliminio reuocarit. neque patrem, auum, cæterósque cognatos suos omnes, qui monasteriis amplissima prædia donarãt, incusare destiterit:

εἰς ὄνομα τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ, καθ᾽ ὃ τῶν τότε μοναστῶν ἠθροικὼς τοὺς ὀνομαστοτάτους τε καὶ ἀκρέμονας, πάντῃ μοναδικὸν καὶ ἀπράγμονα μετιέναι βίον προεμηθεύσατο. εἰδὼς γὰρ τὸ κτηματικοὺς εἶναι καὶ τυρβάζεσθαι πάλιν περὶ πολλά, τοὺς τὸν ἐρημικὸν βίον ἀνελομένους, τῆς ἡσυχίας σφᾶς μεθιστῶν, καὶ τοῦ κατὰ Θεὸν ζῆν ἀπάγον, τοῦτο δὴ τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς ἐπάγγελμα, οὐδὲν κτησίδιον αὐτοῖς ἀπετάμετο, οὔτε μὴν ἀγροὺς καὶ ἀμπελῶνας τῷ φροντιστηρίῳ ἀπέταξε, πᾶσαν τοῖς μονασταῖς δίαιταν ἐκ τῶν βασιλικῶν χρυσώνων ἐπιμετρήσας, ἐκεῖθεν αὐτὴν ἐβράβευεν. ἀνακόπτων οἶμαι ἐντεῦθεν τὸν πολὺν ἔρωτα τῶν πλείστων περὶ τὰς μονὰς συνιστᾶν, καὶ παράδειγμα διδοὺς τοῖς μετόπισθεν, ὅπως χρεὼν νεὼς ἀνιστᾶν, καὶ οἵαν δέον ἑτοιμάζειν τράπεζαν τοῖς ἐρημικοῖς καὶ ἀβίοις καὶ τῆς ὕλης ἑαυτοὺς ἐκλύσασι· τοσοῦτον δ᾽ ἀπεῖχε τὴν νῦν κατάστασιν ἐπαινεῖν οἳ μονάζειν μὲν ἐπαγγέλλονται, πολυκτήμονες δὲ καὶ πολυφρόντιδές εἰσιν ὑπὲρ τοὺς τῇ ἐνταῦθα φιληδοῦντας ζωῇ, ὥστε καὶ τὴν νεαρὰν νομοθεσίαν, ἣν ὁ βασιλεύσας τῷ ὄντι Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, ὁ τὴν ἰσχὺν ἡρωϊκός, καὶ πολὺς τὴν σύνεσιν, ἔθετο, παύουσαν τὰς μονὰς ἐμπλατύνεσθαι κτήσεσι τεθνηκυῖαν πάλαι τῷ χρόνῳ, καὶ τὸ κῦρος ἀποθεμένην, τῷ ἐρυθρῷ τῆς βασιλείου βαφῆς ὡς αἵματι ἀναθάλψας ἐζώωσεν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ πάππῳ, καὶ τοῖς καθ᾽ αἷμα προσήκουσι λοιποῖς ἅπασιν, ὁπόσοι μονὰς δειμάμενοι, ὅλα πλέθρα γῆς καρποφόρα, καὶ λειμῶνας χλοεροὺς αὐταῖς προσεκλήρωσαν, ἐπεγκαλῶν οὐκ ἐπαύετο, οὐ κατὰ τοῦτο μεμψιμοιρῶν,

ἢ μυκτῆρα

ἢ μυκτῆρα καταχέων πλατὺν τῶν ἀνθρώπων, ὅτι τῆς οὐσίας Θεῷ τι ἀπένειμαν, ἀλλ' ὅτι μὴ καλῶς τὸ καλὸν εἰργάσαντο. δέον γὰρ ἐν τόποις δυσερευνήτοις, καὶ χωρίοις πανερήμοις, καὶ σπηλαίων ὀπαῖς, καὶ ὀρῶν περιωπαῖς, τοῖς μονάζουσιν ἀποτάξαι τὸ σκήνωμα, καὶ παριδεῖν ταυτηνὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ κειμένην καλλίπολιν, ὡς τὸν λωτὸν Ὀδυσσεύς, καὶ σειρήνια μέλη τὰ δυσαπόσπαστα. οἱ δὲ τὸν ἐξ ἀνθρώπων θηρώμενοι ἔπαινον, καὶ τοὺς κεκονιαμένους ἑαυτῶν τάφους καὶ ψηφῖσι πολυχρώμοις διηνθισμένους εἰς θέαν, τοῖς εἰσιοῦσι τοὺς νεὼς προθέντες, καὶ νεκροὶ ἐρῶντες στεφανούμενοι δείκνυσθαι, καὶ σιλπνοὶ καὶ φαιδροὶ τὰ πρόσωπα, ἐπ' ἀγορᾶς τε καὶ τριόδων τὰ θεῖα ᾠκοδόμησαν φροντιστήρια, ἐνλακκεύσαντες ἐν τούτοις καὶ ἐνσηκώσαντες, οὐκ ἐπιλέγδην τὸ ἀρεταῖνον, τὸ δὲ μέχρι τριχῶν ἀποβολῆς καὶ τῆς τῶν ἐσθημάτων μεταβολῆς, καὶ τοῦ ἀφειμένου πώγωνος χαρακτηρίζον τὸν μοναστήν. διὰ ταῦτα τοίνυν εἴτε τὴν μοναδικὴν ὑπερειδῶν σεμνότητα ἤδη ἀφαντουμένην, καὶ πρηνῆ ἐπὶ στόμα πίπτουσαν, εἴτε μὴν δεδιώς, μὴ ἔσεσθαι μέσος ληφθεὶς ὡς χαίρων οἷς διεβέβλητο. ἑτέραν ἐτράπετο ἧς οἱ ἐξ αἵματος ἐκείνῳ ἐβάδισαν.

4 Θεσμοῦ δὲ παρὰ Ῥωμαίοις κειμένου, οἶμαι δὲ καὶ παρὰ βαρβάροις αὐτοῖς κρατοῦντος, ὀψώνια τοῖς στρατευομένοις παρέχεσθαι, καὶ τούτων πολλάκις ἔκταξιν γίνεσθαι, εἰ εὐοπλοῦσιν, εἰ τῶν ἵππων ἐπιμεμέληνται. ἀλλὰ καὶ τοὺς νεωστὶ στρατευομένους πρότερον ἐξετάζεσθαι, εἰ εὐρώστως ἔχουσι τῶν σωμάτων, εἰ τόξων εἰσὶν εἰδήμονες, εἰ κραδαίνειν δόρυ ἐπήσκησαν, εἶθ' οὕτω τοῖς καταλόγοις ἐγγράφε-

non quòd de ſuis opibus Deo aliquid conſecraſſent, ſed quòd rem bonam malè adminiſtraſſent. Nam cum Monachis habitationes in abditis & deſertis locis, in antris & montium cacuminibus aſſignandæ eſſent: & Conſtantinopolis, tanquam Sirenum cantus vitanda: glo riola ductos, incruſtata ſua ſepulchra & vario marmore exornata, iis qui templa ingrediantur, ſpectanda propoſuiſſe, & mortuos quoque coronari ſe & hilari ſplendidóque vultu conſpici voluiſſe, & in foro ac triuiis monaſteria ædificaſſe: & ibi nullo cum delectu virtutis, velut in cauea concluſiſſe eos, qui monachos, non vltra tonſum capillum, & mutatum habitum, promiſſámque barbam exprimerent. His igitur de cauſis, ſiue vt Monaſticam ſanctimoniam nutantem, ac potiùs humi ferè proſtratam fulciret, ſiue metuens, ne ea ipſe facere diceretur, quæ reprehenderet: rationem à ſuis maioribus diuerſam eſt ſecutus.

Céſoria Manuelis in alios Imperatores qui otium monaſticum aluerant.

Monachorũ habitationes non in vrbibus & locis frequentatis, ſed in antris & montium cacuminibus aſſignandæ erant. Quæ enim eſt hęc ſolitudo, quę nihil niſi ſolitudinẽ fugit? Et qui monachi, qui religionem in tonſo capillitio, & mutato habitu conſtituunt?

4 Iam quia Romanis, ac Barbaris etiam, vt opinor, eſt in more poſitum, vt ſtipendia militibus ſoluantur, & ij ſæpè in medium producantur, vt exquiratur, an armis inſtructi ſint, an equos probè curatos habeant: item vt tirones, priuſquam in catalogos referantur, explorentur, an corporibus valeant, an ſagittare ſciant, an vibranda haſta ſe exercue-

Alia quædã Manuelis errata politica.

Militum nullam debitã habet rationem.

Stipendia militaria in fiscũ cogit.

rint: hic Imperator stipendia militaria, in fiscum, tanquam aquas in cisternam, coegit: & exercituum cupiditatem donatiuis quę incolarum dicuntur, leuauit: abusus re à veteribus Imperatoribus inuenta, & rarò vsurpata in eos, qui hostes sæpè ceciderant. Hinc factum est, vt & milites eneruarentur, & maximum pecuniæ flumen in ignauos ventres effunderetur, & Romanę prouinciæ malè tractarentur. Nam & strenui milites, cum non amplius id expectarent quo peculiariter ad virtutem bellicam excitabantur, quòd tum promiscuè omnibus idem præmium propositum erat, alacritatem illam in periculis adeundis abiecerunt: & prouinciales, qui olim fisco pecuniam numerabant, à militari auaricia pessimè sunt tractati, erepta non pecunia tantùm, sed & intima tunica, aliquando etiam à liberis & vxoribus auulsi. Proinde quilibet militiæ nomen dabat, & multi ignauissimi & sordidissimi opifices, vel equo Persico donato, vel paucis aureis datis, nullo delectu acto in militum catalogos relati, literis imperialibus, irrigua prata & rura fertilia & Romanos tributarios accipiebant, vt eis aliquando seruili habitu ministrarent: & vir Roma-

Donatiuis incolarũ cupiditatem exercituum leuat.

Inde militaris disciplinę corruptio, auaritiæ fomites, & prouinciarum expilatio.

Militũ item fortissimorũ ignauia.

Prouincialiũ tyrãnica expilatio.

Ignauissimorũ quorumcunque ad militiam delectus.

Munerũ militarium cõfusio summa

Disciplinæ militaris abolitio.

δὴ, ὁ βασιλεὺς οὗτος τὰ τοῖς στρατιώταις διδόμενα σιτηρέσια, ὡς εἰς δεξαμενὴν ὕδωρ, τὰ ταμιεῖα συγχῶν, ἰᾶτο τὸ δίψος τῶν στρατευμάτων ταῖς λεγομέναις τῶν παροίκων δωρεαῖς, ἔργῳ καταχρησάμενος παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐφευρημένῳ βασιλέων, καὶ σπανίως ἐπί τισι γινομένῳ τοῖς πολεμίοις πολλάκις συγκόψασιν. ἔλαθεν οὖν ἐντεῦθεν, καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἀτονώτερον ἐργασάμενος, καὶ χρημάτων ἀβύσσους εἰς ἀργὰς γαστέρας ὀχετηγήσας, καὶ τὰς Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας κακῶς διαθέμενος. οἵ τε γὰρ ἀγαθοὶ στρατιῶται τὸ ἐν δεινοῖς φιλότιμον ἐνθένδε καταλελύκασιν, οὐκ ἔτι τοῦ ὑποκνύσσοντος πρὸς ἀρετῆς ἀρεϊκῆς ἐπίδειξιν ἰδίου σφίσιν ὡς πρότερον μένοντος, ἀλλ' ἀποθέτου προκειμένου τοῖς ἅπασι, καὶ οἱ τὸν δημόσιον πάλαι δεσπότην λαχόντες τῶν ἐπαρχιῶν οἰκήτορες, ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀπληστίας πεπόνθασι τὰ οἰκτρότατα, οὐκ ἀργύρειον καὶ ὀβολὸν ἀφαιρούμενοι, ἀλλὰ καὶ τοῦ τελευταίου χιτῶνος ψιλούμενοι· ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν φιλτάτων αὐτῶν ἀποσπώμενοι. ἦν τοίνυν διὰ ταῦτα τὸ στρατολογεῖσθαι παντὸς τοῦ βουλομένου, καὶ πολλοὶ ταῖς ῥαφίσι χαίρειν εἰπόντες ὡς ἐπεισκωμαζούσαις αὐτοῖς τὰ χειρώδης στενῶς καὶ δυσεκβιάστως, ἄλλοι τὸ ἱπποκομεῖν λάξαντες, καὶ τὴν ἐκ πλινθείας ἰλὺν ἀπονιψάμενοι· ἕτεροι εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὴν τῶν χαλκείων ἀσβόλην ἀπομορξάμενοι, τοῖς στρατολογοῦσι παρέστησαν· καὶ παρενεγκόντες ἵππον Περσικὸν, ἢ χρυσίνους ἀριθμοῦ βραχεῖς καταθέμενοι, ταῖς στρατιώτισι κατελέγησαν ἴλαις ἀβασανίστως, κἀκ τοῦ παραυτίκα βασιλικοῖς ἐφωδιάσθησαν γράμμασι, πλέθρα γῆς δροσερὰ καὶ ἀρούρας σιτοφόρους καὶ Ῥωμαίους ὑποφόρους βραβεύουσιν, ὡς ὑπηρετεῖν ἐν σχήματι δούλων ἐνίοτε, καὶ καταπιθέναι φόρους ἀνδραρείῳ μιξοβαρβάρῳ, μὴ γὰρ εἰ ἔστιν ὅλως ἐγνωκότι παράταξις, Ῥωμαίων ἀνδρα

γεραρὸν

γεραρὸν τὸ εἶδος, καὶ οὕτως εὖ εἰδότα πολέμων, καὶ τοσοῦτον τοῦ φυρολογοῦντος αὐτὸν ὑπερφέροντα, ὡς Ἀχιλλέα πρὸς ἐκεῖνον δοκεῖν, ἢ διπλαῖς χερσὶν ὁπλιζόμενον, κρίνεσθαι πρὸς τὸν μηδετέραν ἀπὸ πάθους ὀρέγοντα. ἐπαξίως οὖν τῆς ἀκοσμίας ταύτης τῶν στρατευμάτων αἱ Ῥωμαϊκαὶ πεπράγασιν ἐπαρχίαι, αἱ μὲν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων σκυλευόμεναι, καὶ εἰς ἀρχὴν αὐτοῖς ἰδιούμεναι, αἱ δὲ ὡς ἀλλότριαι τοῖς ἡμετέροις ἀφαντούμεναι καὶ δῃούμεναι· ἀλλ' ἕως πότε Κύριε τῆς σῆς ἐπιλήσῃ κληρονομίας, καὶ τὸ σὸν ἀποστρέφων ἀφ' ἡμῶν πρόσωπον ὁδοποιήσεις τρίβον τῇ ὀργῇ σου; πότε ἐπόψει, ἐξ ἁγίου ἐπιβλέψας κατοικητηρίου σου, καὶ ἰδὼν ἴδῃς τὴν ἡμετέραν συνοχήν τε καὶ κάκωσιν, καὶ ῥύσῃ τῶν ἐφεστώτων κακῶν, ἀπαλλαγὴν δὲ παρέξεις καὶ τῶν πολὺ τούτων ἐλπιζομένων χαλεπωτέρων;

5 Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, κἀκεῖνα δοτέον τῇ ἱστορίᾳ. τοῖς πλείοσι βασιλεῦσι Ῥωμαίων οὐκ ἀρκετόν ἐστιν, ὅλως ἄρχειν μόνον, καὶ χρυσοφορεῖν, καὶ χρῆσθαι τοῖς κοινοῖς ὡς ἰδίοις, καὶ διαδιδόναι ταῦτα καθὼς ἄρα καὶ οἷς βούλονται, οὐδὲ μὴν ὡς δούλοις τοῖς ἐλευθέροις προσφέρεσθαι, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ σοφοὶ δοκεῖεν καὶ θεοείκελοι τὴν μορφὴν, καὶ ἥρωες τὴν ἰσχὺν, καὶ ὡς Σολομὼν θεόσοφοι, καὶ δογματισταὶ θειότητος, καὶ κανόνες τῶν κανόνων εὐθύτατοι, καὶ ἁπλῶς θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀπαρασφαλεῖς γνώμονες, δεινὰ οἴονται πάσχειν. ἔνθεν τοι καὶ δέον τοῖς ἀπαιδευτέροις καὶ θρασυτέροις ἐπιτιμᾶν, ἐπεισάγουσιν ἀσυνήθη καὶ νέα τῇ ἐκκλησίᾳ δόγματα, ἢ γοῦν ἀνατιθέναι ταῦτα οἷς ἐπάγγελμα τὰ περὶ Θεοῦ εἰδέναι

mus, graui vultu, rei militaris peritus, & tanto excellentior, vt illi comparatus, Achilles videretur, aut duabus manibus armatus, cum eo cõpararetur, qui neutram incolumem haberet, tributum pẽderet homuncioni semibarbaro qui instructam aciem nũquam viderat. Enimuero perturbationis huius, Romanæ prouinciæ graues pœnas dederunt, quarum aliæ ante oculos nostros à Barbaris spoliatæ & occupatæ sunt: aliæ à nostris tãquam alienæ, vastatæ & euersæ. *Sed quousque, Domine, hæreditatis tuæ obliuisceris, auersaque à nobis facie, iræ tuæ locum dabis? Quãdo ex sancta æde tua prospectans, nostras ærumnas & calamitates intueberis, malisque nos vrgentibus liberabis: eàque auertes, quæ longè grauiora impendere videntur?*

Fructus acerbissimus tantæ ignauiæ. Ita superbis principibus, qui sua domo neglecta alienas turbant & violãt Opt. Max. iustissimus ac sapientissimus ille Rex regum resistit.

5 Nunc illud etiam addẽdum est. Plerique Romanorum Imperatores, imperare, aurum gestare, communibus vt priuatis vti, eàque suo arbitratu quibus volunt, donare, non contenti: nisi sapientes, forma Diis, robore heroibus similes, &, vt Salomõ, diuinitus edocti, & doctores diuinitatis, & normæ rectissimæ, denique diuinarũ humanarumque rerum interpretes verissimi habeantur, iniuriam sibi fieri censent. Vnde fit, vt cùm immodestiores & audaciores, qui noua dogmata in Ecclesiã introducũt, coercere, aut id munus iis qui Theologiæ scientiam profitentur, mandare

Imperatorũ arrogantia & curiositas perstringitur.

Curiositas autem omnium periculosissima, ea est, quæ Dei solium, sacram nempe eius veritatem, loco mouendam esse opinatur.

deberent: nec in hac parte vllo inferiores esse volentes, iidem dogmatum & autores, & arbitri ac disceptatores existant, sæpè etiam dissentientes mulctent. Hic quidem Imperator natura facundus, & suauis sermonis affluentia ornatus: non elegantes tantùm epistolas scribebat, sed & religionis institutiones parturiebat, ac publicè declamabat. Tandem etiam de diuinis dogmatibus & ipso Deo disserebat. sæpè etiam dubitationẽ præ se ferens, quæstiones è scripturis proponebat: earúmque solutiones, eruditis omnibus conuocatis, requirebat. quanquam in his etiam laudari potuisset, nisi curiositate ingenij, eas etiam quæstiones agitasset, quæ attingi se nullo modo patiuntur, aut saltem omissa pertinacia, scripturarum sententiam in multis ad suam opinionem nouis interpretationibus non accommodasset, veris declarationibus veterum repudiatis: quasi ipse totum Christum comprehendisset, & ab ipso de natura eius dilucidius ac diuinius edoctus esset. Orta igitur quæstione de illo dicto, quo dicitur, incarnatum Deum, simul & offerre & offerri, & eruditis inter se dissentientibus: disceptatio longo tempore est extracta, multis & confirmationibus & confutationibus vtrinque allatis. Verùm Imperatore piæ & verę sententiæ post solertem controuersiæ explicationem assenso:

Manuelis theologia. Ne autẽ princeps supra sceptrum.

Curiosè audacis ingenij descriptio.

Veterũ Orthodoxæ declarationes nullo modo repudiandæ.

Quæstio de incarnati Dei oblatione.

καὶ λέγειν. οἱ δὲ οὐδὲ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος δευτερεύειν οὐ τινοσοῦν ἀνεχόμενοι, οἱ αὐτοὶ δογμάτων εἰσηγηταὶ καὶ δικασταὶ τούτων καὶ ὁρισταὶ, πολλαχοῦ δὲ καὶ κολασταὶ τῶν μὴ συμφωνούντων αὐτοῖς γίνονται. καὶ ὁ βασιλεὺς τοιγαροῦν οὗτος εὐγλωττίαν εὐτυχηκὼς, καὶ λόγου ἔμφυτον χάριν πεπλουτηκὼς, οὐ λαμυρὰς ἐπέστελλε μόνον, ἀλλὰ καὶ κατηχητηρίους ὤδινε λόγους, οὓς φασι σελέντια, καὶ εἰς κοινὴν ἀνέπτυσσεν ἀκοήν. ὁδοῦ δὲ παρεξιὼν, καὶ δογμάτων ἥπτετο θείων, καὶ περὶ Θεοῦ διελέγετο. ἀμέλει καὶ κατασχηματιζόμενος πολλάκις τὸν ἀποροῦντα, γραφικὰς εἰσῆγε ζητήσεις, καὶ περὶ τῶν λύσεων τούτων διεπυνθάνετο ξυναγείρων ὅσον ἔχαιρε λογιότητι. ἀλλ' ἦν ἂν ἐπαινετέος κἀν τούτοις, εἰ μέχρι τούτων τὴν λιχνείαν ἐκτείνων, τοῖς δυσεφίκτοις οὐδόλως προσέβαινε δόγμασιν, ἢ καὶ τούτοις ἐφιστάνων τὸν νοῦν, οὐκ ἦν ἰσχυρογνώμων, οὐδὲ τὸν νοῦν τῶν γραφομένων πρὸς τὴν οἰκείαν μετεῖλκεν ἐν πολλοῖς πρόθεσιν, ὁρίζων καὶ προστεπάγων ἐξηγήσεις, ἐν αἷς πρὸς ὀρθὴν ἔννοιαν οἱ πατέρες ἐφθέγξαντο, ὡς εἴπερ ὅλον αὐτὸν συνείληφε τὸν Χριστὸν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ μεμύηται τὰ περὶ ἑαυτοῦ τρανοτέρον καὶ θειότερον. ζητήσεως οὖν γενομένης περὶ τοῦ γραφικοῦ ῥητοῦ, ὅ φησι, τὸν σεσαρκωμένον Θεὸν προσφέρειν τε ὁμοῦ καὶ προσδέχεσθαι· καὶ τῶν τότε λογίων ἀνδρῶν εἰς ἐναντίας μοίρας ἀποκριθέντων, ἐφ' ἱκανὸν τὰ τῆς ἐξετάσεως παρετάθησαν, ῥήσεις τε καὶ ἀντιῤῥήσεις ἐξ ἑκατέρων ἐχύθησαν τῶν μερῶν. ὀρθοτομηθέντος δὲ τοῦ ζητουμένου, καὶ τῇ δόξῃ προστεθέντος τοῦ βασιλέως τῇ θεοφιλεῖ τε καὶ κρείττονι, καθαίρεσιν ὑπέστησαν ὡς ἀντίφρονες ὁ Ὑποψήφιος

φιος τῆς Θεουπόλεως, μεγάλης Ἀντιο-
χείας Σωτήριχος ὁ Παντεύγενος, ὁ Δυρ-
ραχίου Εὐστάθιος, ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Μι-
χαὴλ τὸν ῥητορικὸν θρόνον κοσμῶν καὶ τὸν
εὐαγγελικὸν ἀναβαίνων ὀκρίβαντα, ὁ
Βασιλάκης Νικηφόρος τὰς τοῦ Παύλου
ἀναπτύσσων ἐπ' ἐκκλησίας ἐπιστολὰς, καὶ
διαλευκαίνων τῷ τῆς καλλιρρημοσύνης φω-
τὶ, ὅσαι τῶν ἀποστολικῶν ῥήσεων τῇ ἀσα-
φείᾳ ὑπομελαίνονται, καὶ τῷ βάθει τοῦ
πνεύματος ἐπιφρίσσουσι. λέγεται δὲ, ὡς
τοῦ δόγματος τούτου ὑποκινουμένου, καὶ εἰς
κοινὴν ἐπικρινομένου προτεθῆναι βάσα-
νον, ἐξαίφνης ἐκραγῆναι βροντὴν ἐξαι-
σίαν, ὑφ' ἧς καὶ περικτυπηθῆναι τὰς ἀκοὰς
τὸ συνὸν ἅπαν τῷ βασιλεῖ κατὰ Πελαγο-
νίαν διατρίβοντι τότε, ὡς ἀπὸ τοῦ κτύπου
πολλοὺς εἰς γῆν καταπίπτειν. καί τινα τῶν
λόγου τροφίμων, Ἠλίαν τοὔνομα, τὴν τύ-
χην ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς, τοῦ στρατοῦ φύλακα,
βίβλον ἀναπτύξαντα περὶ βροντῶν καὶ σει-
σμῶν διεξιοῦσαν, καὶ τὰ περὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖ-
νον καθ' ὃν ἐβρόντησεν ἐπελθόντα, φά-
σκοντα εὑρεῖν οὑτωσὶ, πτῶσις σοφῶν. οὐ μό-
νον τοίνυν οἱ ῥηθέντες ἄνδρες τῶν τηνικαῦ-
τα ὄντες σοφῶν οἱ κράτιστοι, τῆς ἐκκλησίας
ἀπεσφενδονήθησαν, καὶ πάσης ἱερᾶς ὑπη-
ρεσίας ἐξωστρακίσθησαν, ἀλλὰ σὺν αὐ-
τοῖς καὶ ἕτεροι τῶν ἱερῶν καὶ θείων περιβό-
λων ἀποσηκωθέντες ἠλάθησαν. μετὰ χρό-
νους δέ τινας τὴν ὁ πατήρ μου μείζων μου
ἐστὶ, τοῦ θεανθρώπου φωνὴν προσθεὶς εἰς
ἐξέτασιν, ὀλίγα ταῖς τῶν πατέρων προσχὼν
ἐξηγήσεσι, καὶ ταῦτα διαφόροις οὔσαις, καὶ
ἱκανῶς πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου παράστα-
σιν καὶ σαφήνειαν, ἑρμηνεύσεις οἰκείας
εἰσήνεγκε, φιλονείκως τῶν ἅπαξ δοξάντων
περιεχόμενος, καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀνθέλ-
κων βούλημα, καὶ ὃ κυρώσειν προέθετο,

aduerſarij loco moti ſunt, vt
perperã ſentientes, Hypo-
pſephius Theopolitan. So-
teritus Panteugenus Antio-
chenus, Dyrrachinus Eu-
ſtathius, Michael Teſſaloni-
cenſis concionator, Nice-
phorus Baſilaces, qui Pauli-
nas epiſtolas interpretaba-
tur, & lumine eloquentiæ,
Apoſtolicorum ſcriptorum
obſcuritatẽ altiſſimo ſpiri-
tu refertam illuſtrabat. Fe-
runt, cum hæc controuerſia
agitaretur, & publicè diſce-
ptãda proponeretur, alieno
anni tempore ingẽs erupiſſe
tonitru, & auribus eorum o-
mnium qui tum Pelagoniæ
cum Imperatore erant, ita
inſonuiſſe, vt nonnulli hu-
mi prolaberentur. & Eliam
quendam hominem eruditũ
& celebrẽ, aperto libro qui
de tonitrib. & terræ moti-
bus differeret, & iis lectis,
quæ ad tempus illud perti-
nerent, ſcriptum inueniſſe,
Caſus Sapientum. Itaque non
ij modò quos diximus, do-
ctorum eruditiſſimi, eccle-
ſiis pulſi, & omnibus ſacris
miniſteriis interdicti ſunt,
ſed alij quoque vnà cũ illis.
Aliquot annis pòſt quæſtio-
ne de Deihominis dicto *pa-
ter maior eſt me*, propoſita, pa
rum curatis patrum explica-
tionibus, iiſque variis, & ad
controuerſiæ explicationem
& declarationem ſufficien-
tibus: ſuas interpretationes
attulit, eaſque pertinaciter
defendit: & ad ſuam volun-
tatem & ſententiam, vniuer-
ſalium doctorum ſententias,

Aduerſarij ſinceræ doctrinæ loco moti.

Tonitru ruinam doctorum ſignificans.

Eliæ, de tonitru extraordinario ſententia.

Quæſtio de explicatione dicti, Pater maior me eſt

non modò veritati non aduersantes, sed diuinitus editas, accommodauit. Nam cũ alij dicant, patrem, vt filij autorem, dici maiorem: alij de natura humana id intelligant, & id dictum nõ *verbo*: sed assumptæ *carni* attribuãt, vt & illa, de profectione ad patrem, de aduentu principis mundi, qui nihil in ipso inueniat: alij, etsi de *verbo vocem maior* accipiant, non absolutè tamen & essentialiter, sed ob inhumanationis summam extenuationem & humilitatẽ: atque alij aliter, piè tamen, explicent: iis nescio quomodo, vt propositę quæstioni nõ satisfacientib. improbatis, aliam attulit interpretationem: indictóque concilio, & omnibus sacrarum literarum studiosis cõuocatis, singulos hortatus est, vt ei decreto hoc modo subscriberent: Equidem etiam S. Patrum voces de illo dicto *pater maior est me* amplector: aio tamen id dictum pertinere ad carnem in eo conditam & passibilẽ. Quod nescio quomodo filio incarnato minus tribuit quã patri: perinde ac si ob naturæ humanæ assumptionem, & peregrinationem in terram, pari dignitate excidisset, ac suam authoritatẽ amisisset, & intra limites extenuationis constitisset: ac non deificasset, & extulisset humilia, & sua gloria per vnionem illã ornasset potiùs, quàm ea re ipse depressus esset. quod absurdũ est. Atq; etiam rubra scriptura, tanquam ense flãmeo decretum hoc muniuit, quo mortem minita-

Episcoporũ Græcorum de illo Christi dicto sententia.

Curiosi Manuelis, & in alienam messem falcem immitentis opinio. Ex parum laudato principe, fit malus theologus.

Decretũ Manuelis.

Huius edicti absurda impia Nicetas detegit.

Nulla scriptura, nullo sigillo error confirmari & in veritatẽ transformari potest.

τὰς μηδὲν τῇ ἀληθείᾳ λυμαινομένας, ἀλλὰ θεοσόφως λεχθείσας ῥήσεις τῶν μακαρίων διδασκάλων τῆς οἰκουμένης. τῶν μὲν γὰρ λεγόντων, τῷ αἰτίῳ εἰρῆσθαι μείζονα, τῶν δὲ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐξειληφότων, καὶ τῷ προσλήμματι, οὐ τῷ λόγῳ τὴν φωνὴν ταύτην ἀπονειμαμένων, ὥσπερ καὶ τὸ πρὸς τὸν πατέρα πορεύεσθαι, καὶ τὸ ἔρχεσθαι τοῦ κόσμου τὸν ἄρχοντα, καὶ ἐρευνῶντα μηδὲν ὅλως εὑρίσκειν ἐν αὐτῷ. τινῶν δὲ περὶ τοῦ λόγου τὸ μεῖζον ἐκλαβομένων, οὐχ ἁπλῶς δὲ καὶ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐν τῷ ἐνανθρωπῆσαι ἄκραν κένωσιν καὶ ταπείνωσιν, καὶ ἄλλων ἄλλως, εὐσεβῶς μέντοι ἐκδεξαμένων, ταύτας οὐκ οἶδ' ὅπως ἀποστέρξας, ὡς οὐχ ἱκανῶς περὶ τοῦ προκειμένου εἰπούσας, καὶ ἑτέρως αὐτὸ διηρμήνευσεν. ἀμέλει καὶ σύνοδον συγκροτήσας καὶ ἅπαν ὅσον τοῖς θείοις ἔχαιρε δόγμασι συναθροίσας, ἐνῆγεν ἕκαστον ἐν τόμῳ δογματικῷ ὑπογράφειν ὁρίζοντας οὑτωσί· ἀποδέχομαι μὲν καὶ τὰς περὶ τοῦ ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι, τῶν θεοφόρων πατέρων φωνάς, λέγω δὲ εἰρῆσθαι τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ κτιστὴν καὶ παθητὴν σάρκα. τοῦτο δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ ἔλαττον πρὸς τὸν πατέρα τῷ υἱῷ σαρκοφορήσαντι περιτίθησιν, ὡς εἴπερ ἀπωλίσθησε τῆς ἰσότητος διὰ τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρόσληψιν, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίαν, μὴ τὴν ἰδίαν καὶ οὕτως ἀνασώζων δόξαν. τοῖς δὲ τῆς κενώσεως μέτροις ἐναπομείνας, ἢ μὴ θεώσας καὶ ὑψώσας τὸ ταπεινόν, καὶ τῶν οἰκείων αὐχημάτων μέτοχον ἀναδείξας ἐξ αὐτῆς τῆς ἑνώσεως, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ τοὐναντίον ταπεινωθείς, ὅπερ ἄτοπον. ἀμέλει καὶ γραφαῖς ἐρυθραῖς ὡς φλογίνῃ ῥομφαίᾳ τὸ δόγμα τοῦτο διειληφὼς ἀπειλούσαις θάνατον καὶ

ἀποκήρυξιν πίστεως τοῦ προσεμβλέψαι ὅλως ἔνδον τολμήσαντι, καὶ κατὰ πρώτην τοῦ νοῦ κίνησιν πολλοῦ δέω εἰπεῖν, ἐπιλαβομένῳ καὶ ὑποτονθορύσαντι, ἔπειτα καὶ λιθίναις πλαξὶν ἐγχαράξας ὑποθήκαις τινῶν τῶν ἐπακολουθούντων αὐτοῦ καὶ κολακευόντων, ἐπὶ νεῷ τοῦ μεγίστου ἀνέθετο. ὑφεωρῶντο γὰρ τὴν τῶν κυρωθέντων ἀνάλυσιν, ὡς εἰς αὐτὸν τὸν λόγον διὰ μέσης τῆς σαρκὸς ἀποφερόντων τὸ ἔλαττον, καὶ μάλισθ' ὅτι τὴν κένωσιν καὶ τὸ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον νοούμενον παρεβλέψαντο.

6 Οἷον δὲ καὶ τόδε ἔρεξεν ἀνὴρ οὑτοσὶ περὶ τὸ πέρας τῆς αὐτοῦ βιοτῆς; ἔγκειται τοῖς κατηχητικοῖς πυκτίοις, μεθ' ἑτέρων ἀφορισμῶν καὶ τὸ ἀνάθεμα τοῦ θεοῦ τοῦ Μωάμετ, περὶ οὗ λέγει οὔτε ἐγέννησεν, οὔτε ἐγεννήθη, καὶ ὅτι ὁλόσφυρός ἐστι. τὸν τοιοῦτον τοίνυν ἀναθεματισμὸν ἀπαλεῖψαι τῶν ὅλων κατηχητικῶν βίβλων προὔθετο, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ πυκτίδος ἀρξάμενος. καὶ ἡ πρόφασις ὡς μάλα εὐπρόσωπος. ἔφασκε γὰρ, ὡς εἰς σκάνδαλον προκεῖσθαι τῶν μεταπιθεμένων ἀγαρηνῶν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θεοσεβῆ πίστιν, τὸ βλασφημεῖσθαι ὅλως θεόν· οὐκοῦν μετάκλητον τίθησι τὸν μέγιστον Θεοδόσιον, ὃς διεῖπε καὶ ἐκόσμει τηνικαῦτα θρόνον τῆς πρώτης, καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐνδημούντων ἀρχιερέων τοὺς λόγῳ καὶ ἀρετῇ διαπρέποντας, καὶ κοινοῦται τούτοις τὸ σκέμμα μετ' ὀγκηρῶν προεισοδίων τῆς ὑποθέσεως· ἀνανεύοντας δὲ πάντας εὑρὼν, καὶ μηδ' ἄκροις παραδεχομένους ὠσὶ τὰ εἰσηγούμενα ὡς ἀπόφημα, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀληθεστάτης δόξης ἀπάγοντα, ἐξηγουμένους δὲ θεοφιλῶς τὸ εἰς σκάνδαλον δῆθεν καὶ πρόσκομμα κείμενον, καὶ διασυρέντας, μὴ ὅλως Θεὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητὴν καθυ-

minitabatur & excõmunicationē ei, qui, non dico prima impulſione animi reprehendere, & ſubmurmurare, ſed tantùm introſpicere auſus eſſet. Deinde idem decretū de quorundam aſſenſorum, vel aſſentatorum potiùs cõſilio lapideis tabulis inſculptum, in maximo templo dedicauit. Verebātur enim, ne ſanctio illa, vt quæ prætextu carnis, ipſi *verbo* derogaret, abrogaretur, præſertim cum extenuationem & humanitatis ratione̅ præteriſſent.

6 Eiuſdem generis illud etiā eſt, quod Manuel ſub vitæ fine̅ fecit. Extat inter cæteras catecheticę tabulæ ſanctiões, anathema in Machometi Deū, quē nec genuiſſe, nec genitū, ſed holoſphyron eſſe affirmat. Id anathema ex omnibus catecheticis libellis aboleri voluit, ab ipſa magnæ Eccleſiæ tabula auſpicatus, idque ratione probabili ſcilicet. Aiebat enim, blaſphemiis in Deum qualibuſcunque offendi Agarenos, qui ad piam noſtrā religionem deficerent. Proinde maximo Theodoſio acceſito, qui principem ſedē curabat atque ornabat, & primariis ſacerdotibus, qui tum in vrbe erant, eloquentia & virtute præſtātes, queſtionem cum tumido exordio proponit. Qui cum omnes refragarentur, nec vllo modo illa admitterent, vt abſurda & à vera de Deo ſententia abducentia, atque anathema illud offenſionis plenū piè explicarēt. (Nec enim Deum cœli&

Aſſentatores mataeologi ſtultum principem euertunt.

Ideo ex errore in errorē lapſus, (vt ſolent tenebræ in mentibus fieri craſſiores, Machometis inſaniam impiā abominandā promouet.

Theologos orthodoxos tumidis verbis à recta ſētentia deducere nititur.

Refragantes, & ſinceram doctrinā cõſtanter tuentes ægro animo non audito: nec enim ad veritatem curioſus & ſuperbus animus aures applicat.

terræ cõditorem vllo modo anathemate notari, sed holosphyrum illum Deum, quem delirus & furiosus Machometus nec genitum nec gignentem confingeret. Nam apud Christianos Deum patrem celebrari, quod detestandis Machometi nugamentis planè prohibeatur. Deinde se nõ satis intelligere, quid sit illud holosphyrũ) eis animo nihil mitigato, contemptis, suapte authoritate, & aulicorum eruditorum, quos tempori seruire norat, ministerio, decretum proponit, quo & Machometi deliriũ (cur enim Theologiam dicam?) defendebatur: & superiores Imperatores sacrorumque antistites apertè taxabantur, qui Deũ verum ineruditè & inconsideratè anathemate notari passi essent: & id decretum in sacro palatio publicè recitandum curat, principib. senatus & cognatis suis literarum studiosis, qui veluti viam præpararent atque applauderent præmissis. Erat autem oratio adeò probabilis, non spiritualium verborum grauitate sed humanæ sapientiæ suauitate, vt aures non eorum duntaxat qui variam eius compositionem, & iucũdam vanitatem spectabant, sed eorum etiam qui ipsius scripti sententiam indagabant, propemodũ suspensas teneret. Ac forsitan veri Dei gloria Machometano illi Deo, quisquis est, tributa esset: nisi patriarcha strenuè aduersatus, nec ipse id scriptum curasset, quo noua & periculosa

Pios doctores spernit & aulicos assentatores sequitur, & impiũ decretũ profert, Vide, lector, initia horrendi illi[9] iudicij in Græcorũ imperiũ, quod tandem Machometi sectatoribus traditum est.

Hæreseos larua iucunda: veritatis, autem simplex oratio.

Theodosius Patriarcha Manueli refragatur, fidelissimi doctoris effigies.

ποβάλλεσθαι ἀναθέματι, ἀλλὰ τὸν παρὰ τῷ λήρῳ καὶ δαιμονιώδει Μωάμετ ἀναπλαττόμενον ὁλόσφυρον Θεόν, καὶ μήτε γεννηθέντα, μήτε γεννήσαντα. παρὰ Χριστιανοῖς μὲν γὰρ δοξάζεσθαι πατέρα Θεόν, αὐτὰ δὲ τὰ ἀπόβλητα τοῦ Μωάμετ ληρήματα, ταῦτα ἀπαγορεύειν ὅλως, καὶ ἄλλως δὲ μὴ συνιέναι ἀκριβῶς, ὁποῖόν τί ἐστι τὸ ὁλόσφυρον· αὐτοῖς μὲν φθινύθειν ἔασεν, ἐν στήθεσιν ἔχων νόον ἀκήλητον, καθ' ἑαυτὸν δ' ἐντίθησι τόμον, ὑπουργοῖς εἰς τοῦτο χρησάμενος, οὓς ἤδει τῶν ἐκ τῆς βασιλείου αὐλῆς τὸν καιρὸν κολακεύοντας, καὶ λόγου μετέχοντας, ὑφηγούμενον μὲν τὴν τοῦ Μωάμετ. μωρολογίας (οὐ γὰρ ἂν εἴποιμι θεολογίας) καθαπτόμενον δὲ λαμπρῶς τῶν προτέρων βασιλέων καὶ τῶν ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱεροῦ, ὡς ἀμαθῶς καὶ ἀπερισκέπτως ἀνεχομένων ὑπὸ ἀναθέματος τίθεσθαι Θεὸν τὸν ἀληθινόν, καὶ τοῦτον εἰς κοινὴν ἀκρόασιν ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἀρχείων ἐκδίδωσι, συνεκπεπεμφὼς οἷον τοῦτό μοι προοδοῦτας καὶ νεολαίαν κροτοῦσαν τὰ γεγραμμένα, ὅσοι τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας ἦσαν κεφάλαιον, καὶ τοὺς ἐκ γένους ἐκείνῳ τῇ λογιότητι χαίροντας· τοσοῦτον δὲ τὸ πιθανὸν ὁ λόγος ἐπλούτει, οὐκ ἐν διδακτοῖς πνεύματος βρίθων ῥήμασιν, ἀλλ' ἐν πειθοῖ σοφίας ἀνθρωπίνης κομῶν, ὡς μικροῦ δεῖν ἀπαιωρῆσαι τῶν ὤτων, μὴ μόνον ὅσον ἀνεώρα πρὸς τὴν ποικίλην τούτου περιβολήν, καὶ τὸ ἐπίχαρι τοῦ πτερώματος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ μεταλλεῦον τῶν γεγραμμένων τὸν νοῦν. καὶ τάχ' ἦν ἂν ὡς ἀληθὴς Θεὸς δοξαζόμενος ὁ παρὰ τῷ Μωάμετ ὁστισοῦν κληρούμενος Θεός, εἰ μὴ ὁλοχερῶς ὁ πατριάρχης ἀντέβη. οὔτε γὰρ οὗτος τοῖς γραφομένοις τὸν νοῦν προσέσχηκεν, ὡς ἐπισφαλῆ καὶ νέα ἐπεισά-

γουσι δόγματα, καὶ τοὺς λοιποὺς δὲ ὡς δηλητηριώδη ταῦτα ὑφορᾶσθαι παρέπεισεν. ὁ δὲ ὥσπερ τι δεινὸν πεπονθὼς, ὀνείδεσιν ἔπλυνε τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ μωροὺς τοῦ κόσμου τούτους ὠνόμαζεν, ἄλλως τε καὶ νόσῳ περιπαλαίων τότε δεινῇ ὑφ' ἧς καὶ τὸν βίον ἀπέλιπε καὶ ἐπίχολος ἐντεῦθεν γινόμενος. οὐκοῦν ὅσα τῷ προτέρῳ τόμῳ ἐμπλατυνόμενος εἰρήκει, ἀπηρτισμένῃ κατασκευῇ καὶ μεθόδοις ῥητορικαῖς χρησάμενος, ταῦτα ἐπιτεμών, καὶ τὸ τοῦ δόγματος αὖθις περιθεὶς δέλεαρ, ἕτερον τόμον ἐξέθετο· καὶ ἐπεὶ τότε τοῖς κατὰ Δάμαλιν ἀρχείοις ἐναυλιζόμενος ἃ Σκουτάριον ὀνομάζονται, τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν μεταδιώκων, καὶ τῆς πολυοχλίας ἀπανιστάμενος, καὶ ἅπας τῆς νοσοκομίας γινόμενος, διαπλωΐζονται ἐκεῖσε βασιλικῷ ἐπιτάγματι, ὅ τε τῶν ἀρχιερέων σύλλογος, καὶ ὅσοι τὸ πρεσβεῖον ἐκ τῶν λόγων ἐκτήσαντο. ἀλλ' οὔπω καθαρῶς τῶν λεμβαδίων ἀπέβησαν, καί τις τῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ παρρησίαν ἐχόντων καὶ τῶν μέγιστα δυναμένων ὑπογραμματέων ἐφίσταται. ὁ Ματζούκης ἦν οὗτος Θεόδωρος, καὶ πρός τε τὸν πατριάρχην καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων ὁμήγυριν τὸν λόγον ἀποτεινάμενος, τὴν μὲν ἐς τὸν βασιλέα πάροδον μὴ εἶναι ἔφησε νυνὶ ἐφικτήν, διά τι παρεισφρῆσαν ἐκ τῆς νόσου ἐμπόδιον. τῇ δὲ τούτων ἀναγνώσει προσέχειν χρεὼν τοὺς χάρτας δείξας αὐτοῖς τοὺς ἐν χερσὶν. ἦν δὲ ὁ μὲν περὶ τοῦ προκειμένου δόγματος διαλαμβάνων ὅν, ὡς εἰρήκαμεν, ὑπογράψαι τοὺς συνελθόντας ἀρχιερεῖς διὰ σπουδῆς ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέθετο. ὁ δ' ἕτερος τὸν βασιλέα ἔχων διαλεγόμενον τῷ ἀρχιποίμενί τε Θεοδοσίῳ καὶ τῇ συνόδῳ, οὐδὲν μέτριον οὐδὲ χάριεν διεξῄει, ἀλλὰ τῇ ἐνστάσει τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν συνόντων ἀρχιερέων ὡς μὴ κατὰ λόγον γινομένῃ

losa dogmata introducerentur: & cæteros, vt id tãquam venenũ suspectum haberẽt, monuisset. At Imperator, quasi graui affectus iniuria, põtifices cõuiciis insectabatur, & homines omniũ mortaliũ stultissimos appellabat: quippe ex morbo grauissimo, qui exitiũ ei attulit, pronior ad iram factus. Proinde iis quæ priore decreto fusius, oratoriis ornamẽtis adhibitis, scripserat, in cõpendium redactis, & dogmatis illecebris adornatis, aliud decretum promulgauit. Cũ autẽ tum in palatio ad Damalim, quod Scutarium dicitur, tũ ad vitandã turbam, tum ob acris temperiẽ versaretur, totus curandæ valetudini intẽtus, iussu eius põtificum collegium, & eruditissimi quique eò traiiciunt. Qui cũ vix ex lintribus descendissent, Theodorus Mazuca, homo apud Imperatorem gratiosus, & inter scribas autoritate princeps, adest: & oratione ad Patriarcham & Pontificum collegium instituta, Imperatorem nunc adiri posse negat, ob morbi quandã accessionem: literas verò quas manu teneret, esse audiendas. Agebãt autem alteræ de proposito dogmate, quibus à Pontificib. subscribi cupiebat Imperator: alteræ sub persona eiusdem cum sũmo pastore Theodosio & Pontificibus, ob præposteram aduersationem expostulan-

Superbis, Dei seruos contum liis afficit.

Et scabiem suam refricat.

Atque quoquomodo id fiat, praua sua consilia promouere studet.

Aulicis artibus piorum, & sancti pro positi tenacium virorũ constantiam infringere molitur.

Minas dulcib⁹ verbis ad miscet.

Et de te iam animo cõstituta collationem pollicetur.

tes, maius concilium minabantur:& controuersiæ disceptationem, ipso veteris Romæ Papa adhibito, iureiurando testificabantur. *Ingratus*, inquit, *vniuersitatis rerum Deo à quo præter imperii fastigium, aliis illustribus prærogatiuis sum ornatus, & insanus essem, nisi pro tenuitate mea qualecunque illi studium meum declararem: & summis in id viribus incumberem, ne is verus Deus anathemate notaretur.* Cæterũ auditores ea magniloquẽtia adeò nõ percellebantur, vt vir doctissimus & eloquentissimus, Eustathius Tessalonicæ archepiscopus, ea oratione vehementer commotus, verum Deũ aliquid holosphyrum, infelicis ingenij commentũ, perhiberi nullo modo ferret. *Enimuerò*, inquit, *insanirẽ, & hoc habitu* (ostenso pallio) *indignus essem, si Deũ verum iudicarem brutum illũ pædiconem, & omnis obscœnitatis & sceleris doctorem.* Quæ cum clara voce & magno veræ pietatis affectu dixisset, auditores penè obstupuerunt. Scripti verò illius recitator, paulisper velut attonitus, compressis labiis astitit, deinde ad Imperatorẽ reuersus est: qui ea oratione perturbatus, varia defensione vsus est:& patientia, vt nunquam antea, laudata, vt querulos & cauillatores vitaret, se quoq; integerrimis Christianis annumerabat, & religiosissimis natum esse parẽtibus asserebat, & contra Thessalonicensem iudicium

Nomen Dei in vanum assumit.

Sed apud bonos nihil promouet.

Immo liberas voces sancti Archiepiscopi Eustathij audire cogitur.

Qui mendaciũ tueri studet, verit atis telo transfigitur.

Manuel Eustathio iratus, specioso nomine, veluti pallio, impiam illã audaciã obtegit.

ἐπιμεμφόμενος, διηπειλεῖτο μείζονος συνόδου συγκρότησιν, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ τοῦ Πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τῶν προκειμένων ἐπωμνύντο διάσκεψιν. ἀγνώμων γὰρ ἂν εἴην, ἔλεγε, καὶ ἀλόγιστος, εἰ μὴ πολλοστὸν ἀντιδοίην μέρος τῷ ἐμὲ βασιλεύτῃ καὶ βασιλεῖ τῶν ὅλων Θεῷ, ὧν ἐκεῖθεν κρειττόνως ἔσχηκα, πᾶσαν σπουδὴν εἰσενεγκάμενος, μὴ τοῦτον ἀναθέματι καθυποβάλλεσθαι ἀληθινὸν ὄντα Θεόν. τοσοῦτον δὲ τοῦ διαθροηθῆναι τοῖς τοιούτοις ἀπεῖχον οἱ ἀκροώμενοι κομπάσμασιν, ὥς τε καὶ ὁ τῆς Θεσσαλονίκης πρόεδρος ὁ πολὺς καὶ μέγας ἐν λόγοις Εὐστάθιος, ζήλου ἐπὶ τοῖς ἀνεγνωσμένοις πλησθεὶς, καὶ μὴ ἐνεγκὼν Θεὸν ἀληθινὸν δοξάζεσθαι ὁλόσφυρον, διανοίας ἀνάπλασμα κακοδαίμονος· ἐσοίμην ἂν, ἔφη, καταπεπατημένον ταῖς πτέρναις φορῶν τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τοῦ σχήματος τούτου παντάπασιν ἀνάξιος (τὸν ἐπὶ τῶν ὤμων δείξας μανδύαν) εἰ θεὸν ἡγοίμην ἀληθινὸν τὸν παιδεραστὴν καὶ καμηλώδη καὶ πάσης πράξεως μυσαρᾶς ὑφηγητὴν καὶ διδάσκαλον. ἐπεπήγεσαν οὖν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τούτοις οἱ ἀκηκοότες μικροῦ. ἦν δὲ καὶ διατόρως ταῦτα φθεγγόμενος, καὶ προδήλως χαρακτηρίζων τὸν ζήλῳ εὐσεβείας πυρούμενον. ὁ δὲ τοῦ γράμματος ὑπαγορεύτης, στὰς ἐπὶ βραχὺ ἐννεὸς, καὶ τὰ χείλη μύσας, παλίμπους εἶτα εἰς τὸν αὐτοκράτορα εἴσεισι. καὶ ὃς τὰ λαληθέντα ἐνωτισάμενος, οἷον περιψοφηθεὶς, ποικίλως ἦν τὸν ἀπόλογον, τὸ μακρόθυμον ἐπηνεκὼς ὡς οὐδέποτε. καὶ ἑαυτὸν γὰρ τοῖς ἄγαν ὀρθοδοξοῦσι Χριστιανοῖς ἐνέταττε, καὶ πατέρων ὡμολόγει πανευσεβῶν προελθεῖν, τοὺς φιλαιτίους ἐκκλίνων καὶ φιλοσκώμμονας· καὶ τὴν μὲν τοῦ Θεσσαλονίκης κρίσιν πολὺς ἐνέκειτο ἐξαι-

τόμος[?]. ἢ γάρ φησι δικαιωθεὶς ὡς μὴ Θεῷ πιστεύων παιδεύσας ἢ, μηδὲ εἰσάγων παραχάραγμα πίστεως δικαίαν ἐπιθήσει δίκην τῷ κατὰ Χριστοῦ κυρίου ἐρυγγάνων τι βλάσφημα· ἢ καταχριθεὶς, ὡς ἕτερον δοξάζων Θεὸν, παρ' ὃν οἱ ἐκ Χριστοῦ καλούμενοι σέβονται, μεταμαθήσεται τὴν ἀλήθειαν, καὶ χάριν εἴσεται οὐ μικρὰν τῷ τοῦ χείρονος αὐτὸν μεταστήσαντι δόξης, καὶ μυήσαντι τὴν ἀλήθειαν. μετὰ βραχὺ δὲ τοῦ πατριάρχου εἰς θέαν ἐκείνῳ ἐληλυθότος, καὶ καταπάσαντος τὰ εἰκότα, τοῦ τε θυμοῦ ἔληξε, καὶ τῷ Εὐσταθίῳ συγγνώμην παρέσχετο ἐφ' οἷς παρεφθέγξατο, ἐνδεδωκὼς αὐτῷ ὅσα ᾑρεῖτο ἀπολογήσασθαι. τελευταῖον δὲ καὶ αὐτὸς ἐπειπὼν, ὡς δεῖ σε σοφὸν ὄντα, μὴ αἰσχρορρήμονα δείκνυσθαι, μηδὲ θρασυστομεῖν παρακαίρια. ἐπὶ δὲ τούτοις εἰς κοινὴν δοθέντος ἀκρόασιν τοῦ περὶ τοῦ δόγματος τόμου, καὶ πάντων ἐπαινεσάντων τὰ γεγραμμένα ὡς εὐσεβῶς ὀρθοτομηθέντα, καὶ περιχαρῶς ἐν αὐτῷ ὑπογράψαι καταθεμένων, ὁ σύλλογος διελέλυτο. καὶ οἱ μὲν ἀπήεσαν ἀγαλλόμενοι, ὡς τῇ οἰκείᾳ ἐνστάσει τὴν βασιλεία νενικηκότες. ὁ δὲ ἔχαιρεν ὡς τῇ ἑαυτοῦ καθυποκλίνας τούτους βουλῇ, καὶ χὼν[?] διὰ βραχυλογίας, οὗπερ διὰ τοῦ πολυστίχου προτέρου τόμου οὐδαμῶς ἐφίκετο. κατὰ δὲ τὴν μετ' ἐκείνην ἡμέραν εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἑστίαν ἡ σύνοδος ἀθροισθεῖσα, ὅπως κατὰ τὰ συμφωνηθέντα δράσωσιν (ἅμα γὰρ ἕῳ παρῆσαν οἱ ἐκ βασιλέως αὐτοὺς εἰς ἕνα ἀθροισμὸν συναγείροντες) οἱ δ' οὐκ ἔτ' ἦσαν οἱ αὐτοὶ, ἀλλ' ἀνένδοτον περιαύτες[?] πάλιν καὶ ἀπεπήδων, ὡς τῇ ὑπογραφῇ ἤδη γραφῇ ἔτι ἐγκειμένων ἐπιληψίμων ῥημάτων τινῶν,

vehemẽter efflagitabat. Aut enim si absolueretur, vt qui Deo pædiconi nõ crederet, nec de religione perperam sentiret, se iustas pœnas de eo sumpturum, qui contumeliosa verba in vnctum Domini effutiret: aut, si cõdemnatus esset, quasi alium quàm Christiani Deum coleret: veritatẽ velle discere, & gratiam ei non paruã habiturum, qui sibi errorem extorsisset, & veritatem explicasset. Paulò pòst Patriarcha in eius conspectum venit, & quæ res postulabat, locutus, effecit, vt iracundia placata, veniam habitæ orationis, & defendendi sui potestatem Tessalonicensi daret. hac tamen castigatione: oportere eum, vt virum sapientem, ab obscœnitate verborum sibi temperare: nec effutire temerè, quæ nihil ad rem pertinerent. Postea cùm scriptum de eo dogmate publicè recitaretur, & ab omnibus, vt piè explicatum, laudaretur, se libenter subscripturos pollicentibus: consilium est dimissũ. Ac illi abibãt læti, quòd aduersatione sua Imperatorem vicissent: is verò gaudebat, quòd eos ad suam voluntatẽ flexisset: ac paucis verbis id consecutus esset, quod antea verboso scripto impetrare non potuisset. Postridie cõcilium prima luce iussu Imperatoris in Patriarchæ ædibus conuẽnit, vt facerent, quemadmodum promiserant. Verùm illi omnes sententia mutata, subscriptionem recusabant, quòd in illo scripto adhuc verba quædam reprehendenda laterent:

Crimina in caput innocentis confingit. Nec enim læsæ maiestatis humanæ reus est, qui diuinæ gloriam tuetur.

Sanctæ eloquentiæ vis.

Manuelis pertinacia.

Mahometis non Deus sed doctrina cõdẽnata. Sed in huiusmodi negotiis, quæ ecclesiæ incolumitatem spectãt, & Christi gloriam, res ad viuũ sunt resecãdę qui enim strophis verborum & ambiguitatibus ludũt, procul dubio monstra alunt, à quibus ipsimet deuorãtur.

quibus erasis, alia reponenda essent, quæ cum vera sententia congruerũt. Rursus igitur commotus Imperator, eorum væcordiam, inconstantiam & leuitatem apertè insectatus est. Sed illi tandem ægrè assenserunt, vt anathema à Deo Machometi, in ipsum Machometum & omnem eius doctrinã & sectam in Catecheticis libellis trãsferretur. Quo, post multos congressus, decreto & confirmato, tandẽ quieuerunt.

Inde nouæ contentiões prioribus lõgè acriores.

Sed illud ludere est in re maximè seria.

καὶ ἤθελον καὶ ταῦτα ὀβελισθῆναι, καὶ ἕτερα ἐντεθεῖναι, τῷ ὀρθῷ κατὰ μηδὲν τι προσιστάμενα δόγματι. ἦν οὖν αὖθις παροξυνόμενος ὁ κρατῶν καὶ ὡς ἀνοηταίνουσι καθαρῶς ἐπεγκαλῶν τὸ τῆς γνώμης ἄστατον καὶ ἀγχίστροφον. ὀψὲ δὲ καὶ μόλις συνήλθοσαν, ἵνα τὸ μὲν ἀνάθεμα τῷ Θεῷ τοῦ Μωάμετ τῶν κατηχητικῶν βιβλίων ἀπαλειφθῇ, ἐγγραφῇ δὲ ἀνάθεμα τῷ Μωάμετ καὶ πάσῃ τῇ αὐτοῦ διδαχῇ καὶ διαδοχῇ. καὶ τοῦτο δογματίσαντες καὶ κυρώσαντες, τῶν πολλῶν ἐκείνων συνόδων καὶ συλλόγων ἔληξαν.

7 Adiiciam etiã aliud memoratu dignũ, postquã huc progressus sum. Fuit eunuchus Nicetas, Chonarum episcopus, omni genere virtutis ornatus, futurarum rerũ ita præscius, vt inter maximos vates haberetur: & omnibus qui eum norant, admirationi esset, quòd nostræ ætati improbæ atque adulteræ tantum bonum contigisset. Cùm autem hic Imperator recens diademate redimitus, paterni Imperij successor ex Armenia reuertens, Chonis Archangeli ædem ingressus, faustam comprecationem ab hoc Pontifice accepisset, vt ob virtutẽ vbique gentium celeberrimo: quidam sacerdotes, iiq; prudentissimi, dubitabant, an Manuel, adhuc adolescẽs, ac penè inberbis, tãtum Imperium administrare posset, quod virum senili prudentia præditum & maturum postularet? Deinde an fratrem Isaacium, qui vrbem Imperatricem obtineret, supera-

Nicetæ Choniatæ Præsulis de Manuele præsagiũ.

Iuuenilis ætas Manuelis sacerdotibus suspecta, propter molem imperij.

Et fratris natu maioris in primaria vrbe considerationem.

7 Ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὑπερβήσομαί τι καὶ ἄλλο τῶν ἀξίων εἰρῆσθαι, τοῦ ἱστορεῖν ἐνταῦθα γενόμενος. ἦν τις εὐνοῦχος, ἀρχιερατικῶς προεδρεύων τῆς τῶν Χωνῶν πόλεως, Νικήτας τοὔνομα, πάσης ἀρετῆς καταγώγιον, οὕτω δὴ προφητικὸς καὶ προβλέπων τὰ ἔμπροσθεν, ὡς τοῖς μεγίστοις τῶν ὁρώντων ἐγκρίνεσθαι, καὶ εἰς θαῦμα κεῖσθαι παρ' οἷς ὁ ἀνὴρ ἐγνώριστο. εἴπερ ἡ καθ' ἡμᾶς γενεά, πονηρὰ οὖσα καὶ μοιχαλίς, τοιούτου ηὐτύχησεν ἀγαθοῦ. ἀμέλει καὶ τοῦ βασιλέως τούτου ἐξ Ἀρμενίας παριόντος τὰς Χώνας ἀρτιστεφοῦς, καὶ τῆς πατρῴας διαδόχου ἀρχῆς, καὶ τὸν Ἀρχαγγελικὸν νεὼν εἰσελθόντος, καὶ χειρὶ τοῦ ἀρχιερέως τούτου εὐλογηθέντος, ἐπειδὴ καὶ περιώνυμος ἦν ἐκ τῆς ἀρετῆς, καὶ τοῖς ἅπασι διὰ στόματος, ἦσαν οἱ τῶν ἐντρόφων τοῦ βήματος, καὶ τούτων οἱ ἐς νοῦν βάπτοντες, ἐν ἀπόρῳ ἐτίθεντο, εἰ νέος ὢν ὁ Μανουὴλ καὶ ἄρτι πρώτως χνοάζων τὸν ἴουλον, διακυβερνήσειν ὅλως τὴν βασιλείαν δυνήσεται, ἥτις τὸ πολὺ δεῖται ἀνδρὸς πολιοῦ μὲν τὸ φρονεῖν, λαχνήεντος δὲ τὸν πώγωνα. ἔτι γε μὴν εἰ τὸν κασίγνητον καταπαλαίσειεν Ἰσαάκιον, δικαιότερον ὄντα πρὸς τὴν ἀρχήν, καὶ τῆς

βασιλίδος

βασιλίδος τῶν πόλεων ἔνδον ἱζάνοντα. ὁ δὲ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ ὄντως ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, λύων τὸ ἄπορον καὶ διασαφῶν τὸ παρ' ἐκείνοις ἀμφιγνοούμενον, ναί, φησι, καὶ τὴν βασιλείαν ὁ μεῖραξ οὗτος διιθυνεῖ, καὶ αὐτῷ ὑποπεσεῖται ὁ ἀδελφός. οὕτω γὰρ Θεῷ δέδοκται καὶ προώρισται. ἵνα δ' εἰδῆτε καὶ περὶ ὧν οὐδ' ὅλως με ἤρεσθε, τὸν οἰκεῖον πάππον, λέγω δὴ τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων καὶ προπάτορα ἐκείνῳ Ἀλέξιον, ὑπερβήσεται οὗτος βραχύ τι κατὰ τοὺς τῆς ζωῆς χρόνους· τῆς δὲ τελευτῆς αὐτῷ ἐγγιζούσης, μανήσεται. ἦν οὖν ἡ πρόρρησις αὕτη καὶ ἐμοὶ τῷ συγγραφεῖ Νικήτᾳ σὺν ἄλλοις πλείστοις γνώριμος, ὅτι καὶ ἐμὸς ὁ προφάντωρ ἀνάδοχος ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος. τίς δὲ ἔσται ἡ μανία, καὶ οἷος ὁ τρόπος αὐτῆς, οὐδεὶς εἶχεν ἀκριβῶς συμβαλέσθαι τῶν εἰδότων τὸ προαγόρευμα. οἱ μὲν γὰρ ἐς τὸ χρυσομανὲς ἀνέφερον τὸ προφοίβασμα, οἱ δ' ἐς ἄλλο τι σαρκικὸν ἐλάττωμα ἢ χμαλώπιζον. τοῦ δὲ προτεχῶς εἰρημένου δόγματος κινηθέντος, καὶ παραβόλως ἐνισταμένου τὰ πρῶτα τοῦ βασιλέως ἀληθῆ δοξάζειν Θεὸν τὸν παρὰ Μωάμετ ὁλόσφυρον, καὶ μὴ γεγεννημένον ἢ γεννήσαντα Θεόν, πέρας εἰληφέναι πάντες τὴν προθέσπισιν ἔφασκον, ἐπεὶ καὶ μανίαν ἀτεχνῶς ὀρθήν τε καὶ χρηστὴν τὴν δόξαν εἶναι ταύτην, ὡς τῆς ἀληθείας ἐπίπαν ἀντίθετον. κατήρξατο μὲν οὖν τῷ βασιλεῖ τὰ τῆς νόσου περὶ τὸν μαρτίου μηνός, τῆς ἐνισταμένης τότε ιγ ἰνδικτιῶνος· ὅτε καὶ τὰ περὶ τοῦ δόγματος ἐπεκύμαινε, καὶ αὐτὰ μὲν ἀφύβρισαν περί που μῆνα τὸν μάϊον. ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἐπιστάντος τοῦ σεπτεμβρίου, τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν. οὐδὲν δ' ἔτι κάλλιστον περὶ τῆς βασιλείας διῴκησεν, ἀλλὰ νωθέστερον ἦν διακείμενος πρὸς τὴν τῶν μετὰ τὴν μετάστασιν αὐτοῦ γενησομένων διαταγήν τε καὶ

turus esset, cui meliore iure Imperium deberetur? Tum magnus ille vir & verè diuinus homo, in hunc modum respondit: *Omnino adolescens iste & imperium gubernabit, & fratrē superabit. Sic enim à Deo decretum & constitutum est. Vt autem ea quoque sciatis, de quibus non interrogastis, auum Alexim ætate paulū superabit: sed instante obitu, insaniet.* Id præsagium & mihi & aliis plurimis fuit notum. Is enim vates ex diuino baptismate me suscepit. Quę autem ea insania, & cuiusmodi futura esset, nemo tum rectè coniicere potuit. Nam alij id præsagium ad insaniā auri cupiditatem, alij ad libidinis intemperātiam detorquebant. Sed cùm hæc, quam dixi, controuersia agitata esset, Imperatore temere principiò contendente, Holosphyrum illū Machometi verum esse Deum qui nec genitus esset, nec genuisset: omnes id oraculum eò retulerūt, quòd illa opinio à veritate alienissima, germana & pessima esset insania. Imperator autem nocte, mense Martio, morbo correptus, Indictione * decimaquinta, quo tēpore dogma illud in quæstionem vocatum est, & mense Maio demum sopitū, mense Septembri obiit, nec de Imperio quicquā præclari ordinauit: in iis quæ post suum obitum facienda essēt, mandandis & præscribendis

Scrupulum illud eximit præsul Nicetas.

Et certè insaniuit, non vno sed multiplici, modo.

Maxima autem hæc fuit insania, Machometi idolum tueri.

Vt omnes etiā ingenuè hîc agnoscunt.

Manuel non tam corpore quàm animo æger lethali morbo correptus obit.

* x i i i.

Astrologorum, seu potius engastrimythorũ vanitate deceptus Manuel, longiorẽ vitam sibi pollicetur. Mors sola autẽ fatetur quantula sint principum corpuscula.

segnior. In causa fuit, quòd nequaquã credebat instare sibi mortem, sed scire se affirmabat, XIIII vitę annos adhuc restare. idque ad ipsũ patriarcham Theodosium dixit, à quo monebatur, vt pro paterna pietate Reipublicæ curam, integris adhuc sensibus, maturè susciperet: & curatorem fidelem filij successoris, impuberis adhuc, & Imperatricis quæreret. Sed pestilẽtes impostores astrologi, Imperatorem paulo pòst ex morbo recreatum, vacaturum esse amoribus, & barbaricas vrbes euersurum, impudenter asserebant: &, quod incredibilius est, homines præcipiti lingua, & assueti mendaciis, motũ vniuersi orbis, & maximorum siderum congressus & concursus, ventorumque procellas ingentes, & vniuersitatis rerum penè mutationem prædicebant, Engastrimythi potius quam astrologi. Neque verò annos duntaxat & menses & hebdomadas numerabant, sed dies etiam & horæ punctum designare non verebantur: quæ suæ potestati reseruauit Pater, & Seruator discipulos suos percontantes castigauit. Proinde non ipse modò Imperator spelũcas & meatus subterraneos contra vẽtorum impetum inquirebat, & ad habitandum præparabat, & palatiorũ fastigia demoliebatur, vt minus impetu ventorum læderentur: sed

Principum à Planetariis istis & cœli exploratoribus deceptorum miseria summa.

Huiusmodi impostorum impietas & audax inscitia.

Manuelis & aulicorũ curiositas impia, & sinceræ religionis contemptus conuenienti præmio donatur. Spelũcas & meatꝰ subterraneos adeãt quicunque cœlorum & totiꝰ orbis moderatorẽ sub missis animis non reuerentur.

ὑποτύπωσιν. τὸ δ᾽ αἴτιον, οὐ παρεδέχετο ὁπωσοῦν ὡς ἤγγικεν ἐκείνῳ τὸ τελευτᾶν, ἀλλ᾽ εὖ εἰδέναι διετείνετο, ὡς ἐνιαυτοὶ ζωῆς ἕτεροι δεκατέσσαρες αὐτῷ ἐπιδαψιλεύονται. καὶ τοῦτο πρὸς αὐτὸν εἴρηκε τὸν σοφὸν καὶ τρισμάκαρα πατριάρχην τὸν Θεοδόσιον, ὑποτιθέμενον πατρικῶς, φροντίδα τῶν τῆς βασιλείας θέσθαι πραγμάτων, ἕως ἔτι καιρὸς, κἀκείνῳ ἔρρωται τὸ φρονεῖν, καὶ διφῆσαι τὸν ἀνθεξόμενον ἀκραιφνῶς τῶν τῆς ἀρχῆς κληρονόμου παιδὸς, οὔπω παραγγείλαντος εἰς ἥβην, καὶ πιστῶς προστησόμενον τῆς βασιλίδος, καὶ οἷον μητροκομήσοντα· οἱ δὲ παντοδήλητοι ἀστροφένακες, καὶ περὶ ἐρωτικὰ, κατ᾽ αὐτοὺς εἰπεῖν, τὸν βασιλέα σχολάσειν ἀπετόλμων λέγειν, ἀνασφήλαντα τῆς νόσου μετὰ βραχύ. καὶ πόλεων ἀλλοφύλων εἰς χῶμα τεθησομένων καθαιρέσεις ἀπηναιδεύοντο. τὸ δὲ δὴ παραλογώτερον, πρόχειροι τὴν γλῶτταν ὄντες, καὶ τῷ ψεύδει ἐνεθισμένοι, καὶ συγκίνησιν προὔλεγον τοῦ παντὸς, συνδρομάς τε καὶ συνόδους τῶν μεγίστων ἀστέρων, καὶ ἀνέμων ἐξαισίων ἐκρήξεις καὶ σχεδὸν τοῦ παντὸς μεταστοιχείωσιν προεφοίβαζον, ἐγγαστρίμυθοι πλέον ἢ ἀστεροσκόποι δεικνύμενοι. οὐ χρόνους δὲ μόνον καὶ μῆνας ἠρίθμουν, καὶ ἑβδομάδας κατέλεγον, ἐφ᾽ ὧν ταῦτα γενήσεται, καὶ βασιλεῖ διεσήμαινον, ἀλλὰ καὶ ἡμέρας ἠκριβολόγουν, καὶ τὸ τῆς ὥρας ἀκαριαῖον ἐβωμολόχουν, ὡς εἴπερ σαφῶς ᾔδεσαν, ἅπερ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἔθετο ὁ πατὴρ, καὶ περὶ ὧν ἐπετίμα πυνθανομένοις τοῖς μαθηταῖς ὁ σωτήρ. ἀμέλει τοι οὐ μόνον αὐτὸς ὁ βασιλεὺς σπήλαια καὶ καταδύσεις ἀλεξηνέμους διηρευνᾶτο, καὶ προητοίμαζεν εἰς ἐνοίκησιν, καὶ οἱ τῶν βασιλικῶν οἰκοπέδων καθῃροῦντο ὕελοι, ὡς εἶεν ἀπαθεῖς ταῖς τῶν ἀνέμων ἐκθησαυριζομέναις πνοαῖς, ἀλλὰ καὶ ὁπόσοι τῇ θεραπείᾳ

ραπεία τούτου καὶ συγγένεια ἐνεγράφοντο, καὶ οἱ κολακικῶς αὐτὸν ὑπεισήρχοντο, τοῖς αὐτοῖς ἐπιμελῶς ἐνέκειντο, ὡς τοὺς μὲν γεωρυχεῖν κατὰ μύρμηκας, τοὺς δὲ σκηνορραφεῖν καὶ χοινία περιδέειν ἔνζωστα, καὶ πασσάλους ἀποξύειν πηχυαίους εἰς ἀκράδαντον ἔρεισμα τῶν σκηνῶν, ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ἐπειδὴ τὰ τῆς νόσου ἐπέτεινε παραβόλως, βαλανείῳ ἐχρήσατο, καὶ γνοὺς ἔτι πλέον ἐντεῦθεν τὰς τῆς ζωῆς ἀπαλειφομένας ἐλπίδας, καὶ οἷον καθ' ὑγρῶν τυπουμένας, καὶ τὴν προθεσμίαν ἀνυπεξάλυκτον ἐφεστῶσαν, ὀλίγα περὶ τοῦ παιδὸς Ἀλεξίου τοῖς παρεστῶσι διείλεκται, κεράσας οἰμωγαῖς τὰ ῥήματα, ἐκ τοῦ προορᾶν, οἷον τὰ κατὰ τὴν ἐκείνου συμβησόμενα ἔξοδον. ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀστρονομίας ὑποθήκῃ τοῦ πατριάρχου βραχύ τινα χάρτην ὑπεσημήνατο, πρὸς τὴν ἐναντίαν δόξαν μεθαρμοσθείς. τέλος δὲ καὶ αὐτὸς τῇ ἀρτηρίᾳ προσάγων τὴν χεῖρα, καὶ τὰς κινήσεις τῶν σφυγμῶν γνωματεύων, βύθιόν τι στενάξας, καὶ πλήξας τῇ χειρὶ τὸν μηρὸν, τὸ μοναδικὸν σχῆμα ᾔτησε. θορύβου δὲ, ὡς εἰκὸς, ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ ἀρθέντος, καὶ τῆς πνευματικωτέρας ἀμφιάσεως ἐχούσης τὸ ἀπαράσκευον τριβωνίου μέλανος, οἱ περὶ τὸν βασιλέα ὁθενοῦν εὐπορήσαντες, περιδύουσι μὲν αὐτὸν τὰ μαλακὰ καὶ ἀρχικὰ ἄμφια· ἐπενδύουσι δὲ τὸ τραχὺ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἔνδυμα, εἰς ὁπλίτην μετημειφότες πνευματικὸν, κράνει τε θειοτέρῳ καὶ θώρακι σεμνοτέρῳ, τῷ οὐρανίῳ στρατολογήσαντες ἡγεμόνι. τὸ δὲ ῥάκος μὴ ποδῆρες ὂν, μήτε μὴν δι' ὅλου τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐκείνου καταβαῖνον σώματος, εἴα τὰς κνήμας ἀκαλυφεῖς, ὡς μηδένα τῶν ὁρώντων εἶναι ἀδάκρυτον, ἐν νῷ βαλλόμενον τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, καὶ τὴν ἐν τῷ τελευτᾶν τὸν βίον, τοῦ σώματος ἀχρειότητα, ὅπερ ἡμῖν ὡς ὄστρεον περιπλάτ-

& miniſtri, & cognati, & adulatores eius, iiſdem rebus intenti, partim terram, formicarum inſtar, effodiebāt, partim tentoria tripliciter conſuebant, & vectes cubitales, quò minus tabernacula concuterentur, acuebant. Sed morbo, ut dixi, ingraueſcente, balneo vſus, cognouit ſpem vitæ euaneſcere, & terminum inſtare ineuitabilem: ac pauca cum aſtantibus de Alexio filio locutus, oratione ſuſpiriis interpolata (quia præuidebat, quæ poſt ſuum obitū tẽpeſtates impenderent) Patriarchæ monitu, breui chartę de Aſtrologia ſubſcripſit, mutata priſtina ſententia. Denique admota ad arteriam manu, & pulſu pertẽtato, cū alto ſuſpirio femur percuſſit, & monaſticum habitum poſtulauit. Quo dicto, cum, vt fieri ſolet, tumultus eſſet ortus, & ſpiritualem veſtem nigro panno, omnis ornatus expertem miniſtri neſcio vbi nacti, mollibus & regiis veſtibus detractis, & aſpero illo diuinæ vitæ indumento illi inducto, in ſpiritualem eum conuertunt militem, & galea thoracéque inſigniore ornatum, in cœleſtis Imperatoris catalogum referunt. Ea lacerna, quippe breuior, crura heroici illius corporis non tegebat: vt nemo qui id cernebat, à lachrymis ſibi temperaret, humanæ imbecillitatis cogitatione, & vilitate corporis in morte, quo animus tãquam teſtæ inclu-

Ei felix mors incubat, qui piè & iuſtè viuere didicit: curioſis autem & doloſis nulla pax.

Quam qui in ſuperſtitione conſiſtere putãt, ſpecioſa larua ſibi ipſis miſerè imponunt. Nec ſpiritualis veſtis ea eſt, quæ corruptioni obnoxia & vanæ fiduciæ magiſtra dici debet.

Quis ſibi tẽperet à lacrymis, tantum imperatorẽ in ridiculū hiſtrionem transformatum conſpiciens?

ſus coaleſcit. Sic igitur & vita & imperio cedit, quod annos trigintaocto gubernauit, tribus menſibus demptis. Ad quod imperij ſpacium, vetuſtiſſimum illud oraculum alludere videtur:

Tempus imperij Manuelis.

Tui prehendet te poſtrema nominis.

De eo Oraculum, ſeu vetus alluſio, quã Græca curioſitas conquirit.

Nã ηλ poſtrema ſyllaba nominis Manuelis, apud Græcos tantùm numerum complectitur. Sepultus eſt in obliquo latere monaſterij Pãtocratoris, iuxta templi fores, in ſacello adiuncto, quà templi muro in fornicẽ circumflexo, latus circa tumulum ingreſſus diſtinguitur. Lapis eum tegit nigricans, & mœſtũ aliquid præ ſe ferens, qui in ſeptem vertices aſſurgit. Nõ procul inde baſi impoſitus adoratur lapis purpureus, viri magnitudine, qui antè fuit Epheſi: & is eſſe dicitur, in quo Chriſtus de cruce ſublatus, & faſciis inuolutus conditus fuerit. Eum lapidẽ Imperator inde aduectũ, humeris ſuis, quippe qui diuinum corpus, ipſumque Chriſtum geſtaſſet, à portu Bucoleontis, vſque ad ædem quæ in turri palatij eſt, pertulit. Sed non multo poſt Imperatoris obitũ, ſaxum illud è palatio ad ſepulchrum illius eſt tranſlatum, vt clara voce defuncti res geſtas & certamina proclamet.

Manuelis ſepultura.

Tumuli ornatus.

Græcorum ſuperſtitio.

Manuel lapidem mortuum geſtat, lapides viuos deiicit & innumetis bellis doliſque atterit Chriſtianos homines. Vide ſuperſtitionis ingeniũ: & miram vitæ turbulentiſſimæ cataſtrophen.

τέταται, καὶ συμφύεται τῇ ψυχῇ. τὸν βίον γοῦν οὕτω καὶ τῆς βασιλείας μεθίσταται, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χρόνοις γεγονὼς ἐν τῇ βασιλείᾳ, λειπόντων μηνῶν τριῶν. πρὸς ἣν οἶμαι παράτασιν τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ παλαίτατον ἐκεῖνο λόγιον ἀφορᾶν, ὃ διέξεισιν οὑτωσί.

ἀλλ᾽ ὑστάτη σε κερδανεῖ λαβὴ λόγου.

ἡ γὰρ τελευταία τοῦ ὀνόματος συλλαβὴ, τὸν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα διασημαίνεται ἀριθμόν. τέθαπται γοῦν παρὰ πλάγιον πλευρὰν τῷ τὸν νεὼν εἰσιόντι τῆς τοῦ Παντοκράτορος μονῆς, οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ τεμένει, ἀλλ᾽ ἐν τῷ περὶ τοῦτον ἡρῴῳ. τοῦ δὲ τοίχου τοῦ νεὼ εἰς ἀψῖδα περιαχθέντος, ἡ περὶ τὴν σορὸν εὐρεῖα διαστέλλεται εἴσοδος. συνέχει δὲ ταύτην λίθος τὴν μελανίαν ὑποκρινόμενος, καὶ διὰ τοῦτο συνάζοντι ἐοικὼς, ὃς καὶ εἰς ἑπτὰ διέσχισται λοφιάς· παράκειται δέ οἱ ἐπὶ κρηπῖδος, καὶ προσκύνησιν δέχεται, λίθος ἐρυθρὸς ἀνδρομήκης, ὃν εἶχε πρότερον μὲν ὁ κατ᾽ Ἔφεσον τὴν πόλιν ναὸς, ἐκεῖνον εἶναι διαθρυλλούμενον, ἐφ᾽ οὗ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀπὸ σταυροῦ καθαίρεσιν νεκροταφίοις εἱληθεὶς ἐσμυρνίσθη. ὁ δὲ βασιλεὺς οὗτος διακομίσας ἐκεῖθεν, καί οἱ τὸν νῶτον ὑποστορέσας ὡς ὁμόθεον σῶμα, καὶ * γεγονὼς ὅπερ τὸ χρίσαν βαστάσαντι, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Βουκολέοντα λιμένος εἰς τὸν ἐν τῷ φάρῳ τοῦ παλατίου νεὼν ἀνήγαγε. μετ᾽ οὐ πολὺν μέντοι ὕστερον χρόνου περίοδον τοῦ βασιλέως τὸν βίον ἀπολιπόντος, καὶ ὁ λίθος οὗτος ἐξήρθη τῶν ἀνακτόρων, καὶ μετήνεκται, ἔνθα δὴ ἀρτίως ἐμνήσθην, κεκράξων οἶμαι καὶ διαζανωσόμενος ὁπόσα ὁ τῇ σορῷ σιωπῶν εἰργάσατό πως καὶ ἠγωνίσατο.

ΒΑΣΙ-

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΙΤΟΥ, ΤΟΥ ΥΙΟΥ

τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ αὐτοῦ Χωνιάτου.

***

IMPERIVM ALEXII COMNENI PORPHYROGENITI,

MANVELIS FILII.

BREVIARIVM.

1 Puerilis ætas Alexij, Manuelis filij & successoris, aulicorum itẽ improbitas, imperium Græcorum pessundat.

2 Andronicus Comnenus, sequentium tragœdiarum pars maxima, cum Manuele reconciliatus, Oenæum ablegatur, vt in otio post longinquos errores se recrearet.

3 In solitudine sua Andronicus imperij occupandi cudit consilia.

4 Maria Cæsarissa, Alexij pueri imperatoris soror, Alexij Protosebasti qui in aula rerum potiebatur, potentiam ægrè ferẽs, coniurationem init.

5 Consilio suo frustrata seditionem concitat, Byzantini populi fauore adiuta.

6 Seditionis à Maria concitatæ effecta. Protosebasti conatus. pugna cruenta.

7 Mariæ maritus suos ad pugnam instaurandam hortatur, & impetum facit in Protosebasti milites. Patriarchæ Theodori auctoritate pax restituitur.

8 Ignominiosi huius belli detestatio. Patriarcha dolis Protosebasti loco mouetur, & paulò post restituitur.

9 Andronicus apertè imperiũ affectat. Protosebastus imperatricis fauore innixus quos & quib. potest modis sibi conciliat, & Andronico reddit aduersarios. Andronicus autem viribus haud destitutus in instituto pergit.

10 Protosebasti classis contra Andronicum. Xiphilini legati, magniducis & aulicorum fere omnium ad Andronicũ defectio.

11 Constantinopolitanarum rerum mira conuersio. Protosebastus in vincula coniectus excæcatur. Latini seu Franci vrbe pelluntur.

12 Futurorum Præsagia. Patriarchæ cũ Andronico congressus & colloquutiones.

13 Andronici cũ Imperatore Alexio & matre eius congressus. Mendicus in Andronici gratiam à plebe viuus exuritur. Ad Manuelis sepulchrum Andronicus qua fronte & voce accesserit.

14 Suo arbitratu Rempublicam Andronicus administrat. In nobiles quosq; grassatur. Ioannem Cantacuzenum excæcat. Mariam Cæsarissam eiusque maritum veneno tollit.

15 Alexij & Irenes Andronici nothorũ incestæ nuptiæ. Theodosius patriarchatu cedit, & successorem habet Basilium Camatherum.

16 Sultanus Iconij in Oriente grassatur. Magnus Domesticus Ioannes Comnenus arma mouet in Andronicum, cuius exercitũ fundit & fugat. Ioanne mortuo, eiusdem filij in Andronici manus incidunt & excæcantur. Alexius puer coronatur.

17 Andronicus Imperatrici struit insidias. In Andronicum coniuratio facta, detecta,

& excæcatione mulctata. Imperatricis miserabilis interitus.

18 Consiliariorum & aulicorum ignauia summáque improbitate Andronicus imperator designatur, salutatur, & Alexio puero, Manuelis filio præfertur, qui paulò post ab Andronico non tantũ imperio sed & vita crudeliter spoliatur.

I

Væ tibi terra, quæ puerum regem nacta es, & quæ luxuriosos, auaros, ignauos atque stolidos duces sequi cogeris.

MAnuele Comneno ad hunc modum defũcto, filius Alexius, ferè impubis adhuc, & puer, qui pędagogi & nutricis opera nõ satis commodè carebat, successit. Itaque Romana Respublica perperam administrabatur, & peius se habebat, quam quum Phaethon paternum currum per cœlũ regere conatus est. Nã Imperator ob immaturam ætatem & inopiã consilij, nullam officij rationem habebat, inani superbia elatus, & vix satis gnarus, quæ res tristes aut iucundæ essent, venationi & equitationi incũbebat: puerorum cum quib. colluderet, familiaritate vtebatur, vita pessimè instituta. Paterni verò eius cognati & amici aliis rebus intenti, illius educationem aliis reb. omnibus anteuertendã, negligebant, nec interitũ Reipublicæ curabant. Nam alij Imperatricis amore flagrabant, & eius pudicitiã haud dissimulanter tentabant: calamistris, vnguẽtis puerilib. mitris muliebribus, aureis torquibus ornati, defixos in illam oculos habebant, & mutuum illius amorem captabant. Alij, homines auari & rapaces, cùm luxuriosissimè viuerent, fiscum depeculabantur, vt crumenã immodicis sumptibus exhau-

Infantis principis misera conditio: sed miserrima, quãdo recta institutio deest.

Item, si consanguinei & domestici aliis rebus intenti, principis animum & Reipub. curam negligunt.

Tunc enim ferè fit vt alij sint impudici & effœminati.

Alij auaritiæ ac rapacitati studeãt, vt luxuriæ suæ satisfacere possint.

ΚΑΙ οὕτω μὲν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς καταλύει τὸν βίον. βασιλεύει δὲ μετ' αὐτὸν ὁ ἐκείνου παῖς Ἀλέξιος, οὔπω καθαρῶς τῆς ἥβης ἁψάμενος, ἀλλ' ἔτι παιδοκόμων καὶ τιθηνείας δεόμενος. πλημμελῶς τοίνυν καὶ ἀχρείως τὰ Ῥωμαίων ἐφέρετο πράγματα, καὶ χειρόνως ἢ ὅτε ὁ Φαέθων τὴν ἐν ἄστροις οὐρανοῦ τέμνειν ὁδὸν ἐπεβάλλετο, τοῦ πατρικοῦ καὶ χρυσοκολλήτου ἐπιβὰς ἅρματος. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ κρατῶν διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς, καὶ τοῦ τὰ συνοίσοντα φρονεῖν ἐνδεὲς, οὐδενὸς ἦν τῶν καθηκόντων ἐπιστρεφόμενος, κούφοις δὲ μόνον τρεφόμενος πνεύμασι, καὶ τὸ χαίρειν καὶ τὸ λυπεῖσθαι μή πω μεμαθηκὼς ἀκριβῶς, κυνηγεσίοις προσανεῖχε, καὶ ἱππηλασίαις προσέκειτο, παιδαρίοις συμπαίγμασι συγγινόμενος, καὶ τὸ ἦθος ἐν τοῖς χείροσι τυπούμενος. οἱ δέ τε πατρῷοι τούτῳ ἑταῖροι, καὶ οἱ καθ' αἷμα δή που προσήκοντες, ἑτέροις τὸν νοῦν προσέχοντες, τῆς τούτου καλλίστης κατημέλουν ἀγωγῆς καὶ τροφῆς, καὶ τὰ κοινὰ φθειρόμενα παρεβλέποντο, οἱ μὲν γὰρ τῆς βασιλίδος ἤρων, καὶ ἐπείρων μάλα λαμπρῶς, ἐπαφροδίτως βοστρυχιζόμενοι, καὶ τὸν ταύτης ἀντέρωτα θηρώμενοι, ἐμυρίζοντο νηπιωδῶς, καὶ ἐμιτροῦντο γυναικωδῶς περιδεῤῥαίοις λιθοκόλλοις, καὶ ὅλοις ὀφθαλμοῖς εἰς αὐτὴν ἐνητένιζον. οἱ δὲ χρηματιστικοὶ ὄντες καὶ δημοβόροι, παρενοσφίζοντο τὰ δημόσια, ταῖς τε ἐφευρημέναις δαπάναις ἀφειδέστερον χρώμενοι, καὶ νέας προσεφευρίσκοντες, ἵν' ἔχοιεν οὕτω τὸ χθὲς κενὸν καὶ σύσπαστον βαλάντιον πλη-

ρες καὶ διωδικὸς σήμερον. οἱ δὲ τοῦ βασιλεύειν ἔχοντες ἔφεσιν, πρὸς τοῦτο τὸν οἰκεῖον σκοπὸν συνέτεινον ἅπαντα. ὡς γάρ τινος παιδαγωγοῦ γενναίου καὶ ἐμβριθοῦς ἐκποδὼν γενομένου, ἀταξίας τὸ πᾶν ἐπεπλήρωτο, ἑκάστου τὸ οἰκεῖον μεταδιώκοντος ἐφετὸν, καὶ ἀλλήλοις ἁπάντων ἀντιπρατιόντων, ἢ κίονος ὑποσπασθέντος ἑδραίου καὶ ἀσραβοῦς, πρὸς ἐναντίαν φορὰν ἀποκεκλίκεισαν ἅπαντα. τῆς δὲ ἰσοτιμίας ἀτιμασθείσης παρὰ τοῖς τότε τὰ μέγιστα δυναμένοις, καὶ κατὰ γένος συναπτομένοις τῷ βασιλεῖ, αἵ τε ὑπὲρ τῶν κοινῶν φροντίδες ἐξέλιπον, καὶ αἱ συνδρομαὶ καὶ σύνοδοι ἠφαντώθησαν. καὶ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ καὶ Πρωτοβεστιαρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὃς ἀνεψιὸς ἦν πρὸς πατρὸς τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, τὴν τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως μητέρα ὑποποιησαμένου, καὶ θαμὰ αὐτῇ ὁμιλοῦντος, καὶ ὑπὲρ πάντα ἰσχύοντος ἕτεροι, οἱ τοῦ αὐτοῦ μεταλαχόντες αἵματος, καὶ ἰσοκρατεῖς εἶναι παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἐαθέντες, καὶ ἀξιώμασι μεγίστοις ἐμπρέποντες, ἔστιν ἃ ἀπεπνίγοντο τοῖς γινομένοις· ἔστι δ' ἃ καὶ τυραννίδα φυομένην ὁρῶντες, τὸν Πρωτοσεβαστὸν ὑπεβλέποντο, οὐ τοσοῦτον μὴ ὁ βασιλεύων Ἀλέξιος αἰδές τι πάθῃ περὶ πλείστου ἔχοντες, ὅσον μὴ αὐτοὶ συλληφθεῖεν, ὑφορώμενοι. καὶ διὰ ταῦτα καραδοκοῦντες τὸ μέλλον, τὸ καθ' αὑτοὺς ἀσφαλὲς τοῦ πέλας προετίθεσαν. ἤδη γὰρ ἡ φήμη λάλος οὖσα, καὶ διαρρήδην κραυγάζουσα, ὡς Ἀλέξιος τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως ξύμφυτος μικροῦ καὶ σύμπνους γενόμενος, μέτεισι τοὺς πολλοὺς φιλίᾳ καὶ χρήμασι, καὶ καθελεῖν μὲν αὐτὸν τῆς βασιλείας ἐν νῷ τίθεται, ἑαυτὸν δ' ἐπιβήτορα ταύτης,

stã, pecunia re farcirent. Alij ad Imperij cupiditatem omnia referebant. Denique *tanquam strenuo & graui pædagogo sublato, confusa erant omnia, dum suum quisque negocium agit, & alteri aduersatur: aut velut colũna firma reuulsa, in partem contrariam omnia inclinabant.*

Alij, ambitione excæcati, rerum habenas cupiant.

Proinde cũ potentissimi quique, & cognati Imperatoris, æqualitatem spernerent: reipublicæ cura defecit, congressus & concilia deserta sunt.

Imperiorum labes ex inæqualitate, ignauia, & ambitione.

Cùm autẽ Protosebastus & Protouestiarius Alexius Comnenus, Manuelis patruelis, pueri Imperatoris matrẽ sibi conciliasset, & crebrò eius consuetudine vteretur, cæterósque omnes autoritate vinceret: ij qui eadem orti erãt familia, & Manuele imperãte parem potestatem obtinuerãt, maximis dignitatib. præditi, molestissimè illa ferebant. quidam etiam cum tyrannidem suboriri cernerent, Protosebastum suspectum habebant: non tam de Imperatoris Alexij salute solliciti, quàm ne ipsi comprehenderentur, metuẽtes.

Idonea instrumẽta ad imperij exitium accelerandum, mater parũ pudica, & primari[9] gubernator mollis, exosus, imprudens.

Quapropter expectatione rerum futurarum suspensi, modò ipsi tuti essent, cæteros minus curabãt.

Aulici suis rebus tantùm consulentes.

Fama enim, vt loquax est, iam vociferabatur, Alexium Imperatrici adhærere, cum eaq; conspirasse, multos sibi officiis & largitionibus conciliare: & Imperatore eiecto regnum affectare, & matris

Variæ artes primariorũ, sub puero principe, & Protosebasti cæca ambitio.

eius nuptias ambire. Atque ita ſeſe res Imperij habebãt, confuſionis & turbarũ plenæ: non aliter quàm in fabulis de ſerpente illo traditur, qui cauda, ſurda & cæca, non ſine multis offenſionibus progrediebatur. Is rerũ ſtatus mõſtro illo ſub Manuelis obitum edito, præſignificatus fuit. Nam mulier quædã in Propõtide habitans, puerum peperit, cætera perexilem, & imbecillem, ſed capite ingenti. Id principatus multorum, *quem omnis Imperii & diſciplinæ contemptus ſequitur*, omen habitum.

Simili appoſito deploratum rerũ ſtatum pingit Nicetas.

Monſtroſa rerum facies monſtro præſignificata.

2 At Comnenus Andronicus, Imperatoris Manuelis patruelis, de quo in illius hiſtoria copioſè ſcripſimus, cũ Imperatoris mortem, & aulæ diſſidia, Oenæi audiuiſſet, veterem tyrannidis amorem renouat. Sed hæc ſuo loco commodius referẽtur. Nunc verò ne ordo hiſtoriæ interrumpatur, neque quicquam memoratu dignũ prætermittatur, paulo altius exordiamur. Hic Andronicus, vt Manuelis caſſes euitaret, cum perpetuũ ſibi ipſi exilium indixiſſet, multis vrbibus, multis prouinciis peragratis, tandem ad Sultachũ, vt diximus, diuertit. Toparcha is erat, cui regio Chaldææ vicina in portionẽ ceſſerat, olim Romanis, tributaria, tum autem Turciæ ditionis & religionis: & caſtello illius voluntate occupato, atque ad naturalem loci ſitum artis munitione adiũcta, ibi ſe tenebat:

Tot periculis functus & elapſ' Andronicus, ad Manuelis (qui impuri illius ſcelera, vt par fuit, non repreſſerat) domum fundituseuertendam reſeruatus, in ſolitudine ſua terribilis tragœdiæ theatrũ conſtruit.

Sũma hiſtoriæ Andronici ſub Manuele.

Apud Turcas latet ad tempus, qui tandem pro hoſpitio Græciã obtinuerunt.

ὥσπερ δὴ καὶ τῆς τεκούσης, μνηστεύεσθαι σκέπτεται. καὶ οὕτω μὲν τὰ κατὰ τὴν βασίλειον αὐλὴν πάσης ὄντα συγχύσεως καὶ παντοίου χειμῶνος ἔμπλεα, καὶ τὸ τοῦ μυθικοῦ δράκοντος, πράγμασιν αὐτοῖς ὁρώμενον ἦν, ὃς κακῶς διετίθετο κωφῷ καὶ τυφλῷ μέρει τῷ οὐραίῳ διεξαγόμενος, ἢ τὸ τέρας πέρας ἐλάμβανεν, ὃ τὸν βίον τελευτῶντος ἐπεφάνη τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ. γυνὴ γάρ τις κατὰ τὴν Προποντίδα λαχοῦσα τὴν οἴκησιν, παιδίον ἀπέτεκεν ἄρρεν, τὸ μὲν λοιπὸν ἄνθρωπον ἐξηρθρωμένον καὶ λίαν βραχυμερέστατον, τὴν δέ γε κεφαλὴν χρῆμά τι ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνέχον, μέγα τε καὶ ἐξαίσιον, ὃ καὶ συνελελόγιστο πολυαρχίας εἶναι σημαντικὸν, ἥτις μήτηρ ἀναρχίας ἐστίν.

2 Ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος ὁ τοῦ βασιλέως ἐξάδελφος Μανουήλ, περὶ οὗ τὸ λέγειν ἐν τῇ κατὰ τὸν βασιλέα τοῦτον ἱστορίᾳ κατέῤῥευσεν ἱκανώτατα, διατρίβων τηνικαῦτα κατὰ τὸ Οἴναιον, ἐπεὶ πύθοιτο τὸν τοῦ Μανουὴλ θάνατον, καὶ διαστασιάζειν ἔγνωκε τὰ βασίλεια, τὸν παλαιὸν τῆς τυραννίδος ἀνασκάλλει ἔρωτα. ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων, καθ' εἱρμὸν γὰρ προϊὸν τὸ λέγειν, ἐκεῖθεν τῆς ἱστορίας τῆς κατὰ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐχέσθω, ὁπόθεν ἄρχεσθαι ἄμεινον, σαφείας ἕνεκα, καὶ τοῦ μὴ παραλιπεῖν τι τῶν ῥηθῆναι ἀξίων. ὁ Ἀνδρόνικος τοίνυν οὗτος τὰς λαβὰς ἐκφεύγων τοῦ Μανουὴλ, ἀειφυγίαν εἵλετο· καὶ πόλεις ἀμείψας συχνὰς, καὶ πλεῖστα ἐθνῶν ἄστεα κατιδὼν, τέλος, ὡς εἰπόντες ἔχομεν, καταλύει παρὰ τῷ Σαλτούχῳ. τοπάρχης δ' ἦν οὗτος, εἰς ἀρχὴν ἔχων ἐξαιρεθεῖσαν τὴν τῇ Χαλδίᾳ προσεγγίζουσαν χώραν, Ῥωμαίοις μὲν πάλαι ὑπόφορον, τότε δὲ τοῖς Τούρκοις καὶ τοῖς τούτων ὑπείκουσαν ἔθεσι, καὶ παρειληφώς τι φρούριον αὐτοῦ ἑκόντος, καὶ τῇ φυσικῇ αὐτοῦ ἐρυμνότητι τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης προσθεὶς, ἐκεῖσε προσέμενε, συμπλανῆτιν ἔχων ἑαυτῷ καὶ συνέκδημον τὴν

Κομνηνὴν Θεοδώραν, ἥτις ἀθεμίτως
αὐτῷ συνηυνάζετο, θυγάτηρ Ἰσαακίου
οὖσα τοῦ Σεβαστοκράτορος. ἐξ ἀδελφῶν
δ' ἔφυσαν ἄμφω, Ἰσαάκιος καὶ Ἀνδρό-
νικος. ὁ τοίνυν αὐτοκράτωρ Μανουὴλ συ-
νειληφέναι οὐκ ἔχων Ἀνδρόνικον, ἀλλ' ὅσα
καὶ Ἰξίων Ἥρας τύπῳ ἀποπλαζόμενος,
ὡς γοῦν νεφέλην τὴν ἀνεψιὰν Θεοδώραν
παρισχεῖν διὰ φροντίδος ἐτίθετο, καὶ τοῦ κατὰ
σκοπὸν ἐπιτυχὴς γεγονώς, διὰ τοῦ τότε τὴν
ἀρχὴν τῆς Τραπεζοῦντος ἀνεζωσμένου
Νικηφόρου τοῦ Παλαιολόγου, μετὰ βραχὺ
καὶ αὐτὸν ἐπισπᾶται Ἀνδρόνικον, ὅσα καὶ
δελητίῳ τῇ Θεοδώρᾳ κατασπώμενον, καὶ
τῷ ταύτης ἀγκιστρούμενον ἔρωτι, οὐ μι-
κρῶς καὶ τῷ τῶν παίδων πυρὶ δαπανώ-
μενον, οὓς ἀπέτεκεν αὐτῷ Θεοδώρα. στεί-
λας τοίνυν πρέσβεις εἰς βασιλέα, αἰτεῖ-
ται ὧν πεπαρῴνηκεν ἀμνηστίαν. πρὸς δὲ καὶ
ἀσφάλειαν, ὡς οὐδέν τι πείσεται θυμαλ-
γὲς ἀφικόμενος, καὶ τοῦ βασιλέως πρὸς
ἄμφω οὐκ ἀπατηλῶς κατανεύσαντος,
μετά τινα καιρὸν προσχωρεῖ. πολυμήχα-
νος δ' ὢν Ἀνδρόνικος, καὶ παντοίοις δό-
λοις καζόμενος, ἁλύσει σιδηρέᾳ πολυ-
ταλάντῳ διαλαμβάνει τὸν τράχηλον· καὶ
ταύτην ἔνδον συνέχων, καὶ περιθάλψας
τῷ ἱματίῳ ἐς τὰ τῶν ποδῶν ἔσχατα κατα-
βαίνουσαν, ὡς εἴη βασιλεῖ τε ἀφώρατος,
καὶ τοῖς τὸ βῆμα τοῦτο πληροῦσιν ἀθέα-
τος, λαβὼν τοῦ ὀφθῆναι τῷ αὐτοκράτορι
καὶ θεάσασθαι τὸ ἐνδόσιμον, ἐπεὶ ἅπαξ
ἐκείνῳ εἰς θέαν κατέστη, μέγας μεγαλω-
στὶ κατὰ τοῦ δαπέδου ἐκτείνεται, προτείνας
τὴν ἅλυσιν, καὶ δακρύοις τέγγων τοὺς ὀφ-
θαλμούς, ἐδεῖτο θερμότερον, καὶ περιπα-
θῶς καθικέτευε, συγγνώμην εὑρεῖν ἐφ' οἷς δή που παραλελύπηκεν. ὁ δὲ
βασιλεὺς ἐπὶ τοῖς δρωμένοις οὕτως ἔκθαμβος γεγονώς, αὐτός τε πρὸς
δάκρυα προήχθη, καὶ τοὺς ἐξεγείροντας ἐπέταξεν. ὁ δὲ οὐκ ἀναστῆναι τὴν
κάτω διϊσχυρίζετο, εἰ μὴ βασιλέως ἐπιτεταχότος, αὐτόν τις τῶν παρεστηκότων

Theodora Comnenia, Isaa-
cij Sebastocratoris filia, quã
incesto amore prosequeba-
tur, fugę comite. Orti autem
† fratribus erant Isaacius &
Andronicus. Manuel verò
cum eum non magis com-
prehendere, quàm Iunonem
Ixion, posset: Theodoram,
tanquam ille Nubem, cape-
re studuit: atque eius voti
per Trapezuntis principem
Nicephorum Palæologum
compos factus, paulo pòst i-
psum etiam Andronicum,
Theodoræ amore tanquam
esca illectum, & non medio-
cri filiorum, quos illa ei pe-
pererat, desiderio flagran-
tem attraxit. Missis enim ad
Imperatorem legatis, deli-
ctorum veniam, & fidem pu-
blicam postulauit: & vtraque
re impetrata, aliquanto post
in vrbem reuersus, vt erat so
lers & callidus, graui cathena
ferrea collo circumuoluta, &
sub veste ad pedes vsque de-
missa, ne vel ab Imperatore,
vel ab astantibus cerneretur,
cum in eius conspectum ve-
nisset, humi porrectus quan-
tus erat, prolata cathena &
lachrymis oppletus, offensa-
rum veniam magna conten-
tione, supplici & miserabili
gestu, flagitauit. Imperator
eo spectaculo stupefactus, &
ipse in lachrymas erupit,
cúmque leuari iussit. Ille ve-
rò se surrecturum esse nega-
uit, nisi iussu Imperatoris ab

Incestu pollutus Andronicus.

† patruelibus.

Manuel consilia humana persequens, & iusti principis officiũ nesciens in familiam suã & in imperiũ fatales pœnas attrahit.

Andronici calliditas. Sic solet ambitio indigna quæuis agere & pati, vt se ad maiora reseruet.

Enimuerò crudelis est illa misericordia quæ tot scelerum hominem reum dimittit impunitum.

Angelus Isaacius Andronici carnifex maturè designatus, sed tempore quo summus iudex constituerat apparans.

aliquo ex astantibus cathena ad tribunal Imperatorium attraheretur, atque procumberet. Factum est, vt petiit Andronicus, Angelo Isaacio, à quo pòst & Imperio & vita priuatus est, ministro: admiratione digna res, quæque non fortuitò accidisse videri queat. Tum autem splendidissimè & magnificentissimè susceptus, & humanissimè tractatus, vt decebat tantum virum ex diuturna peregrinatione reuersum, Oenæum ablegatur, vt ibi habitaret, & ex longinquis erroribus se recrearet. Ambo enim norant, si vnà degerent, fore vt veteres simultates recrudescerent. Neque enim quieturam inuidiam, neque ocium acturos eos, quibus studio est, criminando principum captare beneuolentiam, & alios calumniando suas opes firmare, & ad altiorem dignitatis gradum ascendere.

Scelerato tormenta & patibula, non magnificentissimæ receptiones debentur.

Aularum status: & Manuelis inconsulta prudentia.

3 Erat igitur Andronicus procul à Ioue & à fulmine, in voluntario exilio: sed ærumnis illis errorum liber, & Imperatoria munificentia fruebatur. Eo loco degens, cùm Manuelis obitum, & palatina dissidia, & Alexij equitationes & lusus, quibus puerilia ingenia capiuntur, audisset: curatores verò eius patricios, partim vt apes crebrò in prouincias euolare, & pro melle pecuniam congerere: partim vt capræ frondes, ita imperium continenter appetere: partim porco-

Andronicus regni affectãdi occasionẽ quærit. Obserua hîc, lector, ambitiosi principis ingeniũ.

Attentè cõsiderat procerũ mores & studia.

διὰ τῆς ῥυμοτομίας ἑλκύσαι τοῦ βήματος, λαβόμενος τῆς ἁλύσεως, καὶ προσουδίσαι τῷ θρόνῳ τῷ βασιλείῳ. ἀμέλει καὶ γέγονεν, ὡς ἐδεῖτο Ἀνδρόνικος, ὑπούργηκει δὲ πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος, ὁ καθελὼν τῆς τυραννίδος Ἀνδρόνικον ὕστερον· καὶ θαυμάσας ἄν τις τὸ τελεσθὲν τηνικάδε καιροῦ, οὐκ εἰς ἄλογον συγκυρίαν ἢ αὐτόματον ἀπολύσαι περίπτωσιν. τῷ δ' οὖν τότε λαμπρότατα προσδεχθεὶς, καὶ φιλοφροσύνης μεγαλοπρεποῦς ἀξιωθεὶς, ὡς ἔδει τηλίκον ἄνδρα, χρόνιον ἐπανήκοντα, πρὸς τὸ Οἴναιον ἀποστέλλεται, ἐκεῖσε τὰς διατριβὰς τελέσων, καὶ τὴν μακρὰν ἀνακωχεύσων περιοδείαν, καὶ τὸν πολυετῆ καταπαύσων πλάνον. ᾔδεσαν γὰρ ἀμφότεροι, τὰ τῆς ἐν ταὐτῷ συνουσίας εἰς τὰς προτέρας ἐπαναλύσοντα συμφοράς. μηδὲ γὰρ ἠρεμήσειν ὅλως τὸν φθόνον, καὶ οἷς ἔργον τῷ φιλαιτίῳ τὴν παρὰ τοῖς κρατοῦσιν οἰκείωσιν ἀφύσσειν, καὶ ταῖς τῶν ἄλλων διαβολαῖς ἑαυτοῖς ἐπικρατύνειν, καὶ εἰς μείζους προσεπαίρειν τιμάς.

3 Ἦν οὖν Ἀνδρόνικος Διός τε πόῤῥω καὶ κεραυνοῦ, παρὰ τοσοῦτον οὐ τὸν προφύλων ἕλκων πονηρὸν βίοτον, παρ' ὅσον οὐ τῆς Ῥωμαίων ἐπλάζετο ὑφόρειος, καὶ δωρεὰν ἐνεφορεῖτο βασιλικῶν. ἐκεῖσε τοίνυν ὢν, τὸν τοῦ Μανουὴλ ἠνωτίσατο θάνατον, καὶ τὰς ἐν τοῖς βασιλείοις νόσους ἠκρίβωκε, καὶ ὡς ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἱππασμοῖς διαχεῖται, καὶ προσέτηκε παιδιαῖς ὁπόσαις φιληδοῦσιν οἱ παιδαριώδεις τὴν φρόνησιν· τῶν δὲ παιδοκομούντων αὐτὸν εὐπατριδῶν, οἱ μὲν κατὰ τὰς μελίσσας συχνὰ πρὸς τὰς ἐπαρχίας λύουσι τὸ πτερὸν, καὶ ὡς μέλι τὰ χρήματα τιθαιβώσσουσιν· οἱ δὲ κατὰ τὰς αἶγας τοῦ τῆς βασιλείας ἐρῶσι θαλλοῦ, καὶ συνεχῶς ἐρω-

πᾶσι τουτονὶ διέπρεπε, ἔνιοι δὲ τὰς ὗς μιμούμενοι, ἐκ τῶν ῥυπαρωτέρων προσόδων λυπαίνονται, πρὸς μὲν τὸ ἐπαινετὸν καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος ὠφέλιμον, οὐδ' ἀναθρεῖν ὅλως οὐδ' ἀνακύπτειν αἱρούμενοι, ταῖς δὲ μυσαραῖς ἐγκυλινδούμενοι πράξεσι, καὶ συνῳδῶς πρὸς ἅπαν ἐγκυπτάζοντες χεῖρον. αἰτίαν οὖν ἐφιλοχώρει, καὶ ἀνηρεύνα περιεργότερον, δι' ἧς εὐαφόρμως τῇ βασιλείᾳ ἐπίθοιτο· καὶ πολλοὺς λογισμοὺς ἀνελίξας, καὶ πᾶσαν μηχανὴν μετελθών, τέλος τοῦ ὅρκου τὸ βιβλίον ἔπεισιν, ὃν τῷ Μανουὴλ καὶ τῷ υἱῷ ἐκείνου Ἀλεξίῳ εἶχεν ὀμωμοκώς, καὶ μεθ' ἑτέρων εὗρεν ῥημάτων καὶ ταῦτα ἐγκείμενα. χρεὼν δὲ μὴ ὑπονοθεύειν ἑτέρᾳ φράσει τὰ ῥήματα, ἀλλ' ὡς ἐπὶ λέξεων εἶχεν, οὑτωσὶ καὶ δηλοῦν. διεξῄεσαν δὲ ὧδε· καὶ εἴ τι δὲ ἴδω, ἢ νοήσω, ἢ ἀκοῇ παραλήψομαι εἰς ἀτιμίαν ὑμῶν, καὶ λύμην τοῦ ὑμετέρου φερόμενον στέμματος, καὶ ὑμῖν τὴν περὶ τούτου διδοὺς ἑτοίμην εἴδησιν, καὶ αὐτὸς δέ, ὡς ἐξόν μοι, τοῦτο κωλύσω. καὶ τοῖς ῥήμασι τούτοις ἐπικαθίσας ὡς αἱ μυῖαι τοῖς μώλωψι, πάνυ χρησίμοις οὖσι πρὸς ἣν πάλαι ὤδινε τυραννίδα, ἐμβριθέστερον ἔχων τὸ ἦθος, καὶ τὸ φρόνημα ἀρχικώτερον, ἐπάλληλα τὰ γράμματα ἔστελλε πρός τε τὸν ἀνεψιὸν καὶ βασιλέα Ἀλέξιον, καὶ τὸν τῆς μεγίστης ἱερωσύνης κοσμήτορα Θεοδόσιον, καὶ τοὺς λοιπούς, οἷς ζώπυρον φιλίας ὑπῆν πρὸς τὸν κατοιχόμενον βασιλέα τὸν Μανουήλ, ἐν δεινῷ τιθέμενος τὰ τῆς ἀσχήμονος φήμης περιλαλήματα, καὶ τὸν ἀγανακτοῦντα ὑποκρινόμενος, εἰ μὴ ὁ Πρωτοσεβαστὸς τῆς δυναστείας παραλυθείη, καὶ τὴν μετριωτέραν τύχην εἴη μετειληφώς, καὶ διὰ τὸν προσέρποντα μὲν ἐντεῦθεν καὶ ἤδη καθιστάμενον προδηλότατον τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ὄλεθρον. ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν ἀπρεπῆ οὐχ ἥκιστα φήμην, καὶ ὦσιν ἡμετέροις οὐκ εὐπαρα-

rum imitatione † sordidis prouentibus pinguescere: laudis verò & reipublicæ nullam prorsus rationem habere, sed in turpitudine & flagitiis omnib. volutari cōperisset: speciosam inuadendi regni causam quæritat. ac post varias cogitationes & multiplices conatus, iurisiurandi libellum, quod Manueli & filio eius Alexio dederat, legit. In quo cùm verba non in alium sensum detorquenda essent, sed in sua natiua significatione accipienda: ille huic clausulæ (Si quid videro, aut intellexero, aut audiuero, quod honori, imperio, & saluti vestræ fraudi sit: id & vobis indicabo, & ipse pro virili mea prohibebo) vt muscæ vlceribus inhæsit, opportunæ admodum ad tyrannidem, quam iam olim parturiebat. Et vt homo acer erat & imperiosus, crebras literas ad Imperatorem & nepotem Alexium, & ad patriarcham Theodosium, ac cæteros, in quibus aliqua scintilla amoris erga Manuelem defunctum apparebat, mittit, in quibus infamiam exaggerabat: séque indignari simulabat, quòd Protosebastus non adempta potentia, ad moderatiorem fortunam redigeretur: tum quòd haud dubium Imperatori exitium iamiam inde impenderet: tum ob turpissimum rumorem, & ipsis au-

† *opimis.*

Quos si pecuniæ, dominationi, gulæ deditos videt, latam ad imperiū viā se habere putat.

Prætextus quærit.

Vide Annotationes.

Et quanuis sint parum speciosi, hos tamen auidè arripit.

Tantos ambitionis ignes diu gestare in sinu nequit.

Primarium aulæ ministrum perstringit & accusat.

Imperij & imperatoris se simulat studiosissimum.

ribus grauem, qui in summis mœnibus clamitet, & in foribus principum versatus, totum orbem terrarum peruagetur. Hæc cum summa grauitate & splendore loquendo & scribendo (erat enim literarum apprimè peritus, & diuini oratoris Pauli epistolas subinde in ore habebat) omnes in suam sententiam pertraxit: atque id consecutus est, vt tanquam reipublicæ studiosissimus, & longo tempore ac vsu rerum diuturno perpolitus, summā auctoritatem obtineret. Itaque Oenæo relicto Constātinopolim proficiscitur: & quocunque venit, iusiurandum suum profert: rogatus, profectionis suæ causam exponit. homines autem nouarum rerum cupidi, & qui veteri famæ, Andronico regnum vaticināti credebant, ad illum tanquam ad aquilā monedulæ confluentes, irrita verba fundebant. Hoc modo vsque ī Paphlagoniæ partes peruenit, & vbique, vt seruator diuinitus missus honorificentissimè excipitur.

Fucata eloquentia & verborum tinnitu, imperitorum corda suffuratur.

Hæc sunt in imperiorum & retūpub. consiliarios Dei iudicia, vt quum oculatiores se esse putant tunc sint & tandem aliis appareant cæciores.

Tyrannidis autem affectator viam in dies sibi sternit, sectatores nactus, qui impedimenta (quan tū in se est) diligenter amouent.

4 Cæterùm Alexius Sebastocrator, sua potentia & Imperatoris gratia fretus, summam rerum sibi vendicabat, & insolenter se gerebat: vt draco, cuius aspectum post multa venena deuorata, nemo sustineat. Neque quicquam erat rerum omnium, quod per eum non gubernaretur. Quòd si quis alius clam aliquid vel ab Imperatrice exorasset, vel, occasione vsus, ab Imperatore,

Nihil autem ambitiosos tyrannorum conatus magis promouet, quā eorū qui tātis malis medicinā maturè facere debuerāt, effera mollities.

δεικτὸν, ἥτις ἐπ' ἄκρων τειχέων κηρύσσεται, καὶ πύλαις δυναστῶν ἐφεδρεύει, καὶ περίεισι παγκόσμιον περιήχημα. ταῦτα λέγων καὶ γράφων, μεθ' οἵας οὐκ εἴποι τις ἂν πειθανάγκης καὶ λαμπρότητος (ἦν, γὰρ εἰ καί τις ἄλλος, γραμμάτων ἔμπειρος, καὶ ἀνὰ στόμα φέρων ἀεὶ τοῦ πνευματορήτορος Παύλου τὰ ἐπιστόλια) εἶχε πάντας τῇ αὐτοῦ γνώμῃ προστιθεμένους, καὶ πρὸς ἐκεῖνον νενευκότας μονώτατον, ὡς φιλορώμαιον ἄνδρα, καὶ χρόνῳ μακρῷ καὶ πείρᾳ πολιωτέρᾳ τὰ κάλλιστα συλλεξάμενον. καὶ αὐτὸς δὲ τοῦ Οἰναίου ἀπάρας, πρὸς τὴν τῶν πόλεων βασιλίδα μετέβαινε, τὸν οἰκεῖον καθ' οὓς ἐπισταίη ὅρκον ἀναπτύσσων, καὶ τοῖς πυνθανομένοις διεξιὼν τὸ τῆς κινήσεως αἴτιον. καὶ περὶ ἐκεῖνον ὅσα καὶ πρὸς ἀετὸν ὑψινεφῆ καὶ γαμψώνυχα κολοιοὶ ἐγάρυον ἄκραντα, οἱ πραγμάτων νεωτέρων τρέφοντες ἔφεσιν, καὶ οἷς ἡ πάλαι φήμη περιεσπούδαστο, ἣ δή που βασιλεύσειν Ἀνδρόνικον προηγόρευε. καὶ εἶχεν αὐτὸν οὕτω μεταβαίνοντα ἡ τῶν Παφλαγόνων μερὶς, καὶ ὅσα καὶ σωτῆρα, καὶ κατὰ θεῖον ἥκοντα προσδεχόμενον ἐντίμως.

4 Ὁ δὲ Πρωτοσεβαστὸς Ἀλέξιος τὴν τῶν ὅλων διοίκησιν εἰς ἑαυτὸν ἐπεσπᾶτο, τῷ ἰδίῳ φυσιούμενος κράτει καὶ τῇ παραδυναστείᾳ τῆς δεσποίνης καταχρώμενος, ὥσπερ καὶ ὁ πολλὰ πολλάκις ἐδηδοκὼς φάρμακα δράκων, καὶ γινόμενος δυσαντίβλεπτος· οὐκοῦν οὐκ ἦν τι τῶν ἁπάντων, ὃ μὴ δι' αὐτοῦ ἐπεραίνετο. εἰ δέ τι καὶ διεπέπραχει λαθὼν ἕτερος, ἢ τῆς βασιλίσσης δεηθεὶς, ἢ τὸν βασιλέα καρυπιζόμενον εὑρὼν, ἢ ῥιμμᾷ λιθιδίων

δίων καταλαβὼν προσανέχοντα, καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς περάτωσιν τοῦ αἰτουμένου χρησάμενος, οὐδὲ τοῦτο τὴν ἐκείνου ἐκπεριΐστατο ὀφθαλμόν. σκεψάμενος γὰρ τρόπον, δι᾽ οὗ τὰ παρ᾽ ἄλλων διίωσι μένα πρὸς ἐκεῖνον ἐπαναλύσουσιν, ὡς εἰς στροφάλιγγα περιδινούμενα ῥεύματα, δόγμα ἐκ βασιλέως ἐξενήνεγκε, μὴ ἄλλως εὐπαράδεκτα οἴεσθαι, ὅσα ἡ βασιλικὴ χεὶρ ὑποσημαίνεται γράμματα, εἰ μὴ πρότερον ὀφθεῖεν τῷ Ἀλεξίῳ, καὶ οὕτω τὴν δεξιὰν τῷ βατραχείῳ ἐπιδοὺς χρώματι, τὴν τοῦ Ἐτηρήθησαν ἐπισημασίαν βραβεύσοι. ἦγεν οὖν ὡς ᾑρεῖτο πάντα, καὶ μετεπέττευεν, καὶ ἅπερ οἱ ἐκ Κομνηνῶν πρότερον βασιλεῖς ἱδρῶσι πολλοῖς, εἴπω δὲ καὶ τοὺς πένητας καλαμώμενοι, συλλογιμαίως ἀπεθησαύρισαν χρήματα, ταῦτα τῷ Πρωτοσεβαστῷ καὶ τῇ βασιλίσσῃ πρὸς ἀποχέτευσιν προὔκειντο, καὶ τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου ἄντικρυς ἐπεραίνετο, ὅ φησιν, εἰς ἔντερον πόρνης πολλάκις μεταρρυΐσκεσθαι τὰ χρόνῳ καὶ πόνῳ συλλεγέντα μακρῷ. ἐντεῦθεν ἡ πᾶσα πόλις πρὸς Ἀνδρόνικον ἔβλεπε, καὶ ἡ ἐκείνου ἄφιξις ὡς ἐν σκοτομήνῃ λαμπτὴρ, καὶ ἀστὴρ ἀείζηλος ἐδοξάζετο. τῷ τοι καὶ ἐνῆγον διὰ γραμμάτων κρύβδην πεμπομένων οἱ μέγα τότε δυνάμενοι, καταταχῦσαι τὴν εἴσοδον, ὡς αὐτιταξομένων οὐδένων, οὔτε μὴν πρὸς τὸ αὐτωπὸν τῆς ἐκείνου στησομένων σκιᾶς, ἀλλ᾽ ὑπτίαις ὅλων προσδεξομένων χερσὶ, καὶ ἀναπετασόντων ἀσμένως τὰς τῆς καρδίας περιπτυχάς. διαφερόντως δὲ αὐτὸν παρεκρότει, καὶ θαρραλέως προσιέναι διένυττεν, ἡ Πορφυρογέννητος Μαρία, ἡ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ἑτεροθαλὴς ἀδελφὴ, καὶ ὁ παρειαύων ταύτῃ Καῖσαρ ἐξ Ἰταλῶν ὁρμώμενος. αὕτη γὰρ ἀποπνιγομένη μικροῦ τῷ τὴν πατρῴαν βασιλείαν ὑπὸ

nucibus aut lapillis ludente impetrasset: ne id quidem inexploratum relinquebat. Eam enim rationem iniit, qua per alios confecta, ad se referrentur, aquarum instar in verticem redeũtium, impetrato edicto, quo continebatur, ea quibus manus Imperatoris subscripsisset, nõ aliter rata fore, nisi priùs Alexius ea vidisset, & colore viridi subscripsisset, *Rata sunt*. Itaque suo arbitratu versabat omnia: & quas pecunias Comnenij Imperatores, multis sudoribus, atque etiam deglubendis pauperibus in thesauros retulerant, eas in se & Imperatricem deriuabat. Vt planè id fieret, quod Archilochus scribit, ea sæpè in scorti pudenda confluere, quæ longo labore & tempore sint congesta. Hinc tota ciuitas Andronicum spectabat: eius aduentus, vt fax in tenebris, & stella radians, expectabatur. proceres eum clam per literas ad accelerandum iter hortabantur. Neminem enim fore qui ei aduersetur, aut vmbræ eius se opponat: sed omnes supinis manibus eum excepturos, & intimos cordium recessus ei libenter reuelaturos. In primis verò Maria Porphyrogenita, Imperatoris Alexij germana, sed non vterina soror, cum confirmabat, & Cæsar eius maritus natione Italus. Quæ cum ægerrimè pateretur, paternum imperium Seba-

Protosebasti insania, qua seipsum & alios euertit.

Audacia Alexij, qui omnia rata vel irrita faciẽs, & priuatum commodum luxúmq. curans, acuit in oculos suos pugionem.

Imperatricis, seu impiæ matris, probra.

Miseræ ciuitatis cæcitas. Aulicorum proditio.

Maria, mulier audax, vt Protesebasto oculos erueret, fratris sui Alexij suúmque aduersarium accersit. En, quid ira, odium in nouercam, superioris impatientia, & misera ambitio efficiant.

ſtocratori prædæ eſſe: & alioqui iracunda mulier & virago, naturali etiam in nouercam odio incitata, præterea ſuperioris impatiens, & ſe vt aduerſariam ſuſpectam eſſe ægrè ferens: literis Andronicum, vt equum in carceribus ſtantem, & ad metam aſpirantem, veluti flagellis incitabat: idque ſuo malo, accelerato ſibi interitu. & quia Sebaſtocratoris odium diſſimulare non poterat, apertè ei aduerſabatur, & nihil non in eius perniciem conabatur, conciliatis etiam cognatis ſuis, quos fauere norat Andronico, & Protoſebaſto inimicos eſſe.

Summo rerũ arbitro non deſunt viæ quibus lictores & carnifices (qualis fuit Andronicus) arcanis rationib. attrahat ad iudicia ſua in alios facinoroſos exequenda.

Hi erant Comnenus Alexius, nothus Manuelis filius ex nepte Theodora ſuſceptus, Andronicus Lapardas: duo Andronici filij, Ioannes & Manuel: præfectus vrbis Ioannes Camaterus, & alij complures. Ita ſua in fratrem & Imperatorem fide per coniurationem firmata, & morte Protoſebaſti deſtinata, eius aggrediendi tempus cupidè obſeruabat.

Apparatus tragœdiæ, & horrẽdi theatri conſtructio, nempe Mariç & procerum coniuratio in Sebaſtocratorem.

Quam ad rem cum eius in profundum Ryacem egreſſum cum Imperatore, ad celebrandam Theodori martyris memoriam ſeptimo primi ieiuniorum, opportunum fore putaret, facinus inſtruxit: & percuſſores ſubornauit, qui ferrum in eius ſanguine tingerent. Sed caſu quodam eo conſilio fruſtrata eſt. Nam inſidiis paulo pòſt deprehenſis, cæteri ad tribunal

Mulier vindictæ cupidiſſima nullum nõ mouet lapidem vt hominem ſibi inuiſum excindat: neo vllã pudoris, ſexus, aut dignitatis habet rationẽ.

Ad aliud ſupplicium reſeruatus Protoſebaſtus, c-

τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ συλλαβῆς, καὶ ἄλλως θερμουργίαν ἀσπαζομένη, καὶ ἀνδρικὴ τὸ φρόνημα οὖσα, προσκειμένη δὲ καὶ τὸ φύσει πρὸς τὴν μητρυιὰν βαρύζηλον, οὐχὶ στέργουσα δὲ καὶ τὸ παραδοκιμεῖσθαι, καὶ ὡς ἀντικαθισταμένη τις ὑποβλέπεσθαι, τὸν Ἀνδρόνικον τοῖς γράμμασιν ἐμυώπιζεν ὡς ἵππον ἐφ' ὕσπληγγος ἑστῶτα καὶ δρόμον καμπτῆρος πνέοντα, ἑὸν κακὸν ἀμφαγαπῶσα, καὶ τὸν οἰκεῖον ὄλεθρον ἐπισπέρχουσα. τὴν δὲ πρὸς τὸν Πρωτοσεβαστὸν οὐχ οἵα τε οὖσα περιστέλλειν ἀπέχθειαν, εἰς τοὐμφανὲς αὐτῷ ἀντεφέρετο· καὶ οὐδ' ὁπωσοῦν διελελοίπει, ὅσα οἱ πρὸς λύμην, βυσσοδομεύουσα ἀμέλει καὶ ὑποποιησαμένη τῶν πρὸς γένους ἐκείνῃ τινάς, ὁπόσους δηλαδὴ τῷ Ἀνδρονίκῳ ᾔδει προστιθεμένους, φιλεχθροῦντας δὲ τῷ Πρωτοσεβαστῷ. ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὃς ἐκ νοθείας ἀπετέχθη τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, ὁ Λαπαρδᾶς Ἀνδρόνικος, οἱ δύω τοῦ Ἀνδρονίκου υἱοί, ὅ, τε Ἰωάννης καὶ ὁ Μανουήλ, ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος Ἰωάννης ὁ Καματηρός, καὶ συχνοὶ ἕτεροι. καὶ διὰ συνωμοσίας τὴν μὲν ἐς τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα πίστιν κρατυναμένη, τὸν δὲ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ κυρώσασα θάνατον, ἐκαιροφυλάκει τὴν τούτου καθαίρεσιν. εὔκαιρον δὲ πρὸς τὴν μελετωμένην πρᾶξιν εὑρηκέναι καιρὸν οἰηθεῖσα, τὴν εἰς τὸν βαθὺν Ῥύακα μετὰ τοῦ βασιλέως ἐξέλευσιν τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ ἐπὶ τῷ τελεσθῆναι τὰ ὅσια Θεοδώρῳ τῷ χριστομάρτυρι κατὰ τὴν ἑβδόμην τῆς πρώτης τῶν νηστειῶν, τὴν μὲν ἐγχείρησιν ἑτοιμάσατο, καὶ τοὺς σφαγέας τοῦ ἀντιπάλου ἐπήγετο, τὸ φονουργὸν παραγυμνοῦντας σιδήριον. ἐκ δέ τινος περιπετείας τοῦ οἰκείου ἐκκρούεται σκέμματος· καὶ τῆς βουλῆς ὁμοῦ καὶ τῆς ἐπιβουλῆς μικρῷ ὕστερον φωραθείσης,

ραθείσης, τοῖς μὲν λοιποῖς τοῦ συστέμματος εἶχε σχῆμα βασιλικὸν, καὶ σκέψις τοῦ ἀτοπήματος προὔκειτο σχήμασι μόνοις, ἀλλ' οὐχὶ πράγμασιν. ἐφωμάρτει γὰρ ἡ καταδίκη εὐθὺς, καὶ ὡς ἄφωνοι ἰχθύες οἱ συσχεθέντες ἀπήγοντο, μηδ' ὅλως δεξάμενοι τὸ ἐνδόσιμον εἰς τὸ τὰ δοκοῦντα σφίσιν ἀπολογήσασθαι.

5 Αὐτὴ δὲ ἡ Πορφυρογέννητος σὺν τῷ ἀνδρὶ τῷ Καίσαρι τῷ μεγίστῳ ναῷ προσρύεται, βαρυμηνιάσαν κατ' αὐτῆς ἐκδιδράσκειν φάσκουσα μητρυιὰν, καὶ τὸν ταύτης κάρταμον ἐραστήν. οἶκτον οὖν οὐ τῷ πατριάρχῃ μόνον ἐμπεποιήκει, καὶ τοῖς ὅσοι τῆς ἱερᾶς κυκλίδος ἐντὸς, ἀλλὰ καὶ πλείστοις τῶν ἐκ τοῦ ξυγκλύδος δήμου καὶ σύρφακος οὕτω κατέκαμψε καὶ μετέφερεν, ὡς μικροῦ καὶ δακρυρροεῖν ἐπ' αὐτῇ. ἔνθεν τοι καὶ ταῖς τῶν πολλῶν ἀναθερμανθεῖσα προσπαθείαις, ἐν τῷ μέρει δὲ καὶ αὐτὴ διαδόσεσι χαλκέων στατήρων πρὸς ἀποστασίαν τὸ πτωχικὸν πλῆθος ἐξαγριαίνουσα, τὰ τοῖς προσφυξιν ἠδόξει βραβευόμενα ἔθιμα· καὶ προτεινομένης ἀμνηστίας, ὧν ἑάλω δρῶσα κακῶς, οὐδ' ἐπαΐειν ὅλως ἠνείχετο, ἀλλ' ἀπῄτει παλινδικίαν τῶν ταύτης συνωμοτῶν, καὶ ἄνεσιν τῆς καθείρξεως· τόν τε Πρωτοσεβαστὸν τῆς τῶν κοινῶν ἔχεσθαι διοικήσεως οὐδαμῶς φέρουσα ἦν, καὶ ἀποφλαυρίζουσα τουτονὶ πόδα ὑπερβάθμιον τείνειν, ἔφασκε τοῖς οὐκ ἐφικτοῖς καὶ κατολισθαίνειν εἰς πράξεις μηδαμῇ θεμιτὰς, καὶ τὸ γένος οἱ ἐντεῦθεν ἐπιθολοῦν. ὁδῷ δὲ προϊοῦσα, καὶ τῶν βασιλείων ἀποσκορακισθῆναι τοῦτον ἐνέκειτο ἐξαιτοῦσα, καὶ οἷά τι παραφυὲν ζιζάνιον, τῆς εὐγενοῦς ἀποσπασθῆναι φυταλιᾶς, καὶ ζημιωθῆναι ὀλέθρῳ, συναναβαῖνον καὶ συμπνῖγον ὡς σῖτον τὸν αὐτοκράτορα. ἦν δὲ ἄντικρυς ὀριγνωμένη, ἃ μὴ τελέσθαι

Imperatoris adducti sunt, vt sententia de eo scelere ferretur: idque specie duntaxat, non re vera. Statim enim condemnatio sequebatur: & illi vt muti pisces, non data defendendi sui potestate, in vincula abducebantur.

Vadit Matiæ casses: & in coniuratorũ caput malũ recidit consilium.

5 Ipsa verò Porphyrogenita cum Cæsare marito ad maximum templum confugit, iratam nouercam, & eius acerrimum defensorem & amatorem se fugere vociferans. Non igitur Patriarcha solùm, & collegium sacerdotum, eius sunt miserti: sed plebem quoque promiscuam quæ eò confluxerat, ita commouit, vt vix à lachrymis temperarent. Quo populi affectu freta, & paupere turba æreorum staterum largitione ad seditionem concitata: consuetudinem supplicum contempsit: & veniæ mentionem, quæ ei offerebatur, audire nolens, postulabat, vt coniuratis carcere eductis, denuò causæ dictio daretur: neque vllo modo ferebat, vt Sebastocrator Rempublicam administraret. Eum enim limites transilire, & in multas res nefarias impingere, & tenebras suis maioribus offundere querebatur. Nec his contenta, vt palatio exigeretur, postulabat, & veluti ramum adulterinum ex nobili stirpe reuelli & perdi: qui si vnà adolesceret, Imperatorem suffocaturus esset. Cæterùm ea desiderabat mulier, quæ

Nouæ artes coniuratorũ vt & Protosebastum opprimant.

Clerum & plebem in partes suas vanis rumoribus sparsis pertrahunt.

Obæratos largitione ad seditionem concitant.

Iniquis petitionibus aduersarios euertere nituntur.

In eorum capita vera falsáq. coniiciunt.

Ardua postulant.

Coniurati malo animo feruntur in Protosebastũ. Ille autẽ in efferam mollitie & turpi ignauia pergens seditionis flammas accendit.

euentura non erant. Nam ille vir imperatricis thalamo, vt polypus petris, adhærens, acetabulis passim expansis, nequaquam inde sibi discedendum putabat. Cæterùm Imperatore sorori Cæsarissæ comminato, nisi vltrò templo excederet, vi abstractum iri (cùm Imperatorem dico, Protosebasti & matris Imperatoris edicta dico) illa se vltrò excessuram pernegat: & verita ne comprehenderetur, custodes in portis collocat, & omnes aditus præsidiis munit, domo precationis in speluncam latronum, aut castellum munitissimum & inexpugnabile cõuersa. Ita subinde progressa in deterius, & res illaudatas aggressa, copias auxiliares conscribit, & templi ambitum castra facit. Nam & Italicos gladiatores coegit, & magnanimos Iberes ex oriente conscripsit, qui negociandi causa in vrbe erãt: & armatam Romanorum phalangem asciuit, contemptis omnibus qui ad pacem hortabantur: nec ipsum Patriarcham verita, qui acriter instabat, & grauiter monebat, quid agendum esset, & sæpe etiam iracundè obiurgabat. *Est profectò morbus hic omnium ciuitatum, vt plebs sit temeraria, & magno impetu feratur. Sed Constantinopoli turba circumforanea omnium turbulentißima est, & rectis consiliis eo minus gaudet, quo ex pluribus gentibus constat, & artium varietate quodammodo ingenia mutat.* & quia peiora

Ideo vi aperta res geritur: nec valent edicta eorum qui omissa reip. sancta cura, ex suarum libidinũ specu mãdata proferunt quæ bella ciuilia, id est, omnis generis mala, pariant.

Pacis consilia seditiosis exosa.

Seditiosi nulla Ecclesiasticæ vel politicæ dignitatis ratione habita in instituto pergunt.

Byzantini populi temeritas, viua effigies seditiosarũ ciuitatũ quæ opibus suis, & procerum quorundam auxilio, milite, pecunia, cõmeatu, factæ audaciores, anarchiam inducere student.

ἔμελλεν. ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος τοῖς ἀνακτορικοῖς θαλάμοις, ὡς πολύπους ταῖς πέτραις καθάπαξ ἐμφύς, καὶ τὰς κοτυληδόνας κύκλῳ διαφείς, οὐδ᾽ ὅλως μεταβαίνειν ἐκεῖθεν ἠβούλετο. καὶ δήποτε τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ διηπειληκότος τῇ κασιγνήτῃ Καισαρίσσῃ τὴν ἐκ τοῦ νεὼ καθαίρεσιν καὶ κατάσπασιν, εἰ μὴ ἐκσταίη ἑκοῦσα τοῦ ἱεροῦ (βασιλέα δὲ λέγων, τὰ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ φημὶ ἐπιτάγματα, καὶ τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς) τὸ ἑκοῦσα εἶναι μηδαμῶς προελθεῖν ἀντηπείλησεν. ἔνθεν τοι καὶ δεδοικυῖα μὴ συλληφθείη, ταῖς τε πύλαις τοῦ νεὼ ἐφίστησι φύλακας, καὶ πάσας τὰς εἰσόδους διαλαμβάνει φρουραῖς, τὸν τῆς προσευχῆς οἶκον διασκευάζουσα πρὸς λῃστήριον ἢ φρούριον ἐχυρὸν καὶ ἀπότομον, δυσάλωτον τοῖς προσβάλλουσιν. ἀεὶ δ᾽ ἐπεκτεινομένη τοῖς χείροσι, καὶ προβαίνουσα τοῖς οὐκ ἐπαινετέοις, καὶ ξυμμαχικὸν τάγμα ξενολογεῖ, καὶ τίθησι στρατόπεδον τὸν θεῖον περίβολον. καὶ Ἰταλιώτας γὰρ συναγήοχεν ὁπλομάχους, καὶ μεγαθύμους ἑῴους ἐστρατολόγησεν Ἴβηρας, κατ᾽ ἐμπορείαν τῇ πόλει παραβαλόντας, καὶ Ῥωμαίων ὁπλιτεύουσαν ἐπεσπάσατο φάλαγγα, ἐμπαιζομένη μηδενὸς τὰ πρὸς εἰρήνην αὐτῇ κατεπᾴδοντος, μήτ᾽ αὐτὸν τὸν πατριάρχην ὑποστελλομένη, ἐμβριθῶς ἐγκείμενον καὶ μάλα κοτέοντα, καὶ πολλάκις πρὸς ὀργὴν ἐπιπλήττοντα. καὶ ξύμπαν μὲν οὖν ἑτέρας πόλεως τὸ λαῶδες πλῆθος ἀλογίᾳ χαίρει, καὶ τὴν ἐπί τι ῥοπὴν δυσμαχώτατόν ἐστι. τὸ δὲ τῆς Κωνσταντίνου ἀγοραῖον φιλοταραχώτατον μάλιστα, προπετείᾳ χαῖρον, καὶ σκολιάζον ταῖς ὁδοῖς, ὅσῳ καὶ ἐκ διαφόρων πολιτεύεται γενῶν, καὶ τῇ τῶν τεχνῶν ποικιλίᾳ συμμεταποιοῦται (ὡς εἴποι τις) τὸ φρονεῖν. ἐπειδὴ δὲ ἀεὶ τὰ χείρω νικᾶν εἴωθε,

καὶ

καὶ ἐν πολλοῖς ὄμφαξι μίαν ῥᾶγα πεπανθεῖσαν μόλις εὑρήσει τις, διὰ τοῦτο οὔτε σὺν λόγῳ τὸ τοῦ πολιτεύματος ἀγοραῖον ἐφ' ὁποιονοῦν χωρεῖ, οὔτε μετὰ προθυμίας ἐφίσταται οἷς ἐφορμήσειεν, ἀλλ' ὅπη μὲν πρὸς στάσιν καὶ φήμῃ μόνῃ μεθαρμοζόμενον, πυρός ἐστι δραστικώτερον, χωρεῖ δὲ καὶ κατὰ ξιφῶν καὶ προβλῆσι καὶ κύμασι κωφοῖς ἀνθιστάμενον, ὅπη δὲ καταπτηχὸς, ὡς ψοφοδεὲς καὶ τὸν αὐχένα παντὶ τῷ βουλομένῳ παρέχει πατεῖν. εἰκότως οὖν ὡς ἀστασίαν ἤθους νόσον καὶ παλιμβολώτατον διαβέβληται. οὔτε οὖν ἑαυτοῖς ποτὲ τὰ κάλλιστα πεφώρανται πράξαντες οἱ τῆς Κωνσταντίνου δημόται, οὔθ' ἑτέροις εἰσηγουμένοις τὰ κοινωφελῆ καὶ σωτήρια ἐπειθάρχησαν, ἀεὶ δὲ τἀναντία ταῖς εὐδαιμονεστάταις παρακαθισάντες πόλεσιν, ὅσα γῆ καὶ θάλασσα τούτοις δορυφορεῖ, ἐπ' ἀνηνύτοις εἰς ἑτέρας πόλεις ἀλλοεθνῶν διαφοροῦσι καὶ μεταγγίζουσι. τὸ δὲ πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἀδιάφορον, ὡς ἔμφυτον αὐτοῖς κακὸν συντετήρηται. ὃν γὰρ ὡς ἔννομον σήμερον ἐξαίρουσιν ἄρχοντα, τοῦτον ὡς κακοεργὸν ἐς νέωτα διασείρουσι. τοῦτό τε κἀκεῖνο παριστῶντες μὴ σὺν λόγῳ ποιεῖν, ἀνεπιστημοσύνῃ τοῦ κρείττονος, καὶ τῷ εὐριπίστῳ τοῦ φρονήματος.

vincere solent, & in multis immaturis vuis vix vnus maturus acinus reperitur: neque consilio quicquã aggreditur, neque æquo animo ab inhonestis conatibus desistit: & interdum fama tantum seditionis impulsa, igni magis exæstuat, in enses, in præcipitia, in marinos scopulos cæco furore ruit. Contrà, cùm perterrita est, ad quemuis strepitum expauescit, cuiuis collum calcãdum præbet. Rectè igitur inconstantiæ & temeritatis nomine reprehenditur. Nam colluuies illa populi neque ipsa sibi rectè consulere, neque aliis bene præcipientibus auscultare solet: & contra fortunatarum vrbium cõsuetudinẽ, quicquid terra marique importatur, nullo cũ fructu in peregrinas vrbes effundit. leuitas verò & perfidia erga Imperatores, natura eis insita est. Quem enim hodie vt legitimum magistratũ extollunt, eum perendie pro malefico traducũt. Vnde satis apparet, eos nihil cũ ratione agere, sed temeritate quadam & leuitate ingenii.

Colluuiei seditiosæ ingenium.

Fortunatarũ vrbium consuetudinem seditiosæ inuertunt.

Et legitimos principes detestantur, atque de medio tollere student.

6 Ἦν οὖν τηνικαῦτα ὁρᾶν καὶ κατὰ συλλόγους ἀθροιζομένους, καὶ ἀγειρομένους κατὰ συστήματα. οἱ δὲ πρῶτα μὲν ἠλευθεροστόμουν, τὴν μὲν Πορφυρογέννητον Μαρίαν δῆθεν οἰκτείροντες, ὡς παρ' ἀξίαν πράττουσαν. τοῦ δὲ Πρωτοσεβαστοῦ καταβοώμενοι, ὡς μὴ σὺν λόγῳ εὐπραγοῦντος, μηδ' ὡς χρὴ τῇ τύχῃ χρωμένου· καὶ κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως ἠγανάκτουν μητρός. κατὰ μικρὸν δὲ προϊόντες, καὶ εἰς στασιασμὸν ἀνερρώγεσαν, καί τις τῶν ἱερέων ἔκτυπον τοῦ Χριστοῦ ἐπ' ἀγορᾶς ἐνεγκὼν, καὶ ἄλλος ἄρας σταυρὸν ἐπωμάδιον, καὶ ἕτερος σημαίαν ἱερὰν ἀνωμόσας ὡς γλάγος μυίας

6 Tum igitur in manipulos & cohortes centuriari: ac primum Mariam miserari, quòd alia fortuna esset, quàm eius dignitas postularet: & in Protosebastum vociferari, quòd præter meritum felix, fortuna abuteretur: Imperatoris etiam matri succensere, ac paulatim in seditionem erumpere: & quidam sacerdos Christi imagine in forum allata, alter cruce in tergum sublata, alius sacro vexillo arrepto,

Seditionis & tumultus popularis in primaria vrbe pictura: descriptio in manipulos & cohortes: Beneuolentia cæca in coniuratos: Vociferatio in malos administratores: religionis prætextus.

Seditioſorũ deinde concurſus violẽtus, & dominationis execratio, non legitimis viis quæſita emẽdatio.

ſeditioſos attraxerũt, vt Cæcias nubes, vt velut ex compoſito omnes Imperatorem laudarent: & qui ſeditioſorum mos eſt, à bono principio ad malum finem delapſi, Protoſebaſtum & dominam execrarentur. Hoc non in Milio duntaxat fecerunt: ſed nec in circo equeſtri, palatium intuentes, à tanta fœditate abhorruerunt. Quod diebus compluribus continuatum, populum ad ſeditionem concitauit. Proinde vulgus omni metu poſito, ſplendidiſſimas ędes eorum, quos Protoſebaſto & dominæ in primis charos eſſe norant, diripuit & diruit: inter quas inſignis domus Theodori Pantechni, præfecti vrbis, domeſtici Secretarij & Prætoris, deſtructa eſt. ac ipſe quidem fuga ſalutem quæſiit: ſed inſtrumento omni direpto, nec publicis commentariis, quibus iura ciuitatis à veteribus deſcripta Imperatoribus continebantur, abſtinuerunt: quorum vtilitas cũ publicè permanet ad omnes, aut plurimos, priuata eorum poſſeſſio tantam cupiditatis ſitim nullo modo poſſit extinguere. Protoſebaſtus igitur, cum malum ſubinde creſcere videret, conſilium tumultus illius comprimendi init: & quia Mariam Cæſariſſam ab inſtituto non receſſuram, neque de arrogantibus & immodicis iſtis poſtulationibus quicquam remiſſuram

Audax graſſatio & gladij publici vſurpatio.

Nefaria temeritas, deprædatio fœda, furor indomitus: ſæuitia in ipſos lapides.

Nulla boni publici, nulla iuris gẽtium aut ciuitatis, nulla pudoris vel honeſtatis, aut vtilitatis publicæ ratio habita.

Protoſebaſtus armis ſeditionem opprimit. Ignauiores neceſſitate adacti, etiãſi ſerò, tamẽ aliquo modo ſapiunt. Cæterũ, duro nodo durior cuneus adhibendus.

τοὺς στασιαστὰς ἐπεσπάσαντο· καὶ ὥσπερ ὑφ' ἑνὶ συνθήματι κινηθέντες, τὸν μὲν βασιλέα εὐφήμοις ἐδεξιοῦντο φωναῖς, τοῦτο δὴ τὸ τῶν ἐς νεώτερα χωρούντων ἔργα τεκμήριον, ἐκ καλλίστης καταρχομένων ἀρχῆς, τὰ μέντοι τελευταῖα βλεπόντων εἰς ἀπανάστασιν· τὸν δὲ Πρωτοσεβαστὸν καὶ τὴν δέσποιναν καθυπέβαλλον ἀναθέματι. οὐκ ἐς αὐτὸ δὲ μόνον ἔδρων ἀθροιζόμενοι ταῦτα τὸ Μίλιον, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τῆς λαμπρᾶς ἱπποδρομίας σφενδόνην περιαγνυόμενοι, καὶ ἀφορῶντες εἰς τὰ ἀνάκτορα, τὰ οὕτως ἀπρεπῆ διεπράττοντο. καὶ τοῦτο ἐφ' ἡμέρας συχνὰς γινόμενον, ἐξεκύμαινε τὸν δῆμον, καὶ εἰς στάσιν ἀνέφλεγε. καὶ εἰς αὐθάδειαν οἱ πολλοὶ τραχυνόμενοι, οἴκους λαμπροτάτους κατέσπασαν, καὶ τὰ ἐντὸς τούτων διήρπασαν, οἷς διαφερόντως ἔβλεπον ἥμερον, ὅ τε Πρωτοσεβαστὸς καὶ ἡ δέσποινα. σὺν οἷς καὶ τὸ τοῦ παντεχνῆ Θεοδώρου περικαλλὲς οἴκημα, ἐπάρχου ὄντος τῆς πόλεως, καὶ τὸ τῶν οἰκειακῶν διέποντος σέκρετον, τῷ δικαιοδοτικῷ τε θρόνῳ ἐμπρέποντος, καὶ αὐτὸς μὲν ἐξήλυξε δρασμῷ τὸ πεσεῖν. τὰ δ' ἐνόντα διαρπασάμενοι, οὐδ' αὐτῶν τῶν δημοσίων τόμων ἀπέσχοντο, οἳ τὰ δίκαια τῆς πολιτείας παρὰ τῶν πρώην βασιλέων ἔχουσιν ὑπογεγραμμένα· καὶ τὸ μὲν χρήσιμον κοινῇ διαβαῖνον πρὸς ἅπαντας, ἢ τοὺς πλείονας, ἀφανὲς δὲ τὸ ἐκ τοῦ ἰδιώσασθαι κέρδος, καὶ μηδ' ὅσον τῶν ἐκείνων ἐδίαινεν ἂν οἰνοποτάζοντα φάρυγγα. οἱ περὶ τὸν Πρωτοσεβαστὸν τοίνυν ὁρῶντες ἀεὶ τὰ χείρω προβαίνοντα, σκέπτονται, βουλὴν καθιζήσαντες, ὅπως τὴν λύμην στήσωσι ταύτην· καὶ ἐπεὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἑώρων τὴν Καισάρισσαν Μαρίαν τῶν οἰκείων βουλευμάτων μεθισταμένην, ἢ βραχύ τι γοῦν ὑπενδιδοῦσαν τῶν ὑπερόγκων ζητημάτων ἃ προὐτείρετο,

νετο, ἔγνων διὰ πολέμου ἐπ' ἐκείνην χω-
ρεῖν, καὶ ὡς ἀπό τινος ἐρύματος τοῦ θείου
ἐξελάσαι νεώ. συλλεγέντος τοίνυν οὐκ
ὀλίγου στρατεύματος ἐκ τῶν ἑώων τε καὶ
ἑσπερίων ταγμάτων, καὶ πάντων ὡς εἰς
ἓν συναθροισθέντων στρατόπεδον τὸ μέγα
παλάτιον, ὁ ἐπιτήδειος χῶρος ἀνεδιφᾶ-
το, καθ' ὃν ἂν τοῖς ἐπὶ τοῦ νεὼ ἐπίθωνται.
ἤδη γὰρ καὶ ἡ Καισάρισσα Μαρία πρὸς τὴν
ἀντίταξιν ἡτοιμάσατο, διακριθῆναι πο-
λέμῳ τὰ καθ' αὐτὴν ἐθέλουσα. οὐκοῦν ὅσαι
τῷ ἱερῷ οἰκίαι κατὰ τὸν Αὐγουστεῶνα συνή-
πτοντο, παρὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν ἀπερράγη-
σαν, καὶ τῆς μεγίστης ἀψῖδος ἄνωθεν, ἥτις
κατὰ τὸ Μίλιον ἵσταται, οἱ ἀπ' αὐτῆς ἀνήλ-
θοσαν, τοῖς βασιλικοῖς ἀντιπλακησόμε-
νοι. καὶ τὸν νεὼν δὲ ὃς τοῦ Ἀλεξίου κατονο-
μάζεται, τῇ δὲ τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίᾳ
προσήνωται, στρατιῶται εἰσιόντες ἐφύλατ-
τον. αὐτοὶ μέντοι οἱ βασιλικοὶ καθ' ἡμέ-
ραν ἑβδόμην, δευτέραν τοῦ Μαΐου μηνὸς,
τῆς πεντεκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος ἐκ τοῦ
μεγάλου παλατίου κατὰ τὸ περίορθρον ἐκ-
θορόντες, εἰσίασι τὰ πρῶτα τὸν τοῦ Θεο-
λόγου Ἰωάννου ναὸν, ᾧ τὸ ἐπίκλην Δίιπ-
πειον, στρατιάρχην ἔχοντες τινὰ Σαββά-
τιον Ἀρμένιον. ἔπειτα τοῦ τεμένους ἄνωθεν
γενόμενοι, ἀσήμους ἀλαλαγὰς ἠφίεσαν. ὡς
δ' ἐνειστήκει καιρὸς τῆς μάχης, περὶ τρί-
την ὥραν οὔσης τῆς ἡμέρας, καὶ πληθού-
σης μάλιστα τῆς ἀγορᾶς, οὐ μετρίως τοὺς
ἐκ τῆς ἀψῖδος τοῦ Μιλίου, καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ
νεὼ τοῦ Ἀλεξίου μαχομένους ὁπλίτας τῆς
Καισαρίσσης ἐσίνοντο οὗτοι, ἐξ ὑπερδεξίων
μαχόμενοι, καὶ ὡς ἀφ' ὕψους σκηπτοὺς ἐ-
παφιέντες τὰ βέλεμνα κάτωθεν. ἀλλὰ καὶ
ἑτέρων καταλόγων εὐοπλοτάτων τοῦ πα-
λατίου ἐξιόντων, καὶ τὰς διόδους πληρω-
σάντων, καὶ τοὺς στενωποὺς διειληφότων, ὁπόσα πρὸς τὸ μέγα τέμενος
φέρουσιν, ὅ, τε δῆμος τοῦ ἐπιβοηθεῖν τῇ Καισαρίσσῃ ἐπαύσατο, διὰ τὸ πα-

prouidebat: bello contro-
uersiā dirimere statuit, eámque sacra æde velut arce e-
iicere. Itaque ex Orientali-
bus copiis exercitu non exi-
guo collecto, & in magnum
palatium, vt vna castra, con-
uocato, locus idoneus quæ-
rebatur ex quo templum in-
uaderent. Iam enim etiam
Cæsarissa ad vim bello pro-
pulsandam se parabat, & æ-
des maximo templo iuxta
Augusteonem contiguas, il-
lius milites euerterunt: &
maximo fornice, qui est in
Milio, conscenso, ad pro-
pulsandos imperatorios se
parabant. D. quoque Alexij
ædem, Augusteonis atrio
iunctam, custodierunt. Ve-
rū Imperatoris milites mē-
sis Maij die VII, indictione
XV, diluculo palatio egressi,
Ioannis Theologi ędem co-
gnomento Diippum, Sab-
batio Armenio duce, occu-
pant: cáque conscensa, con-
fusum clamorem tollūt. Ho-
ra diei tertia cum pugna es-
set auspicanda, foro pleno
hominibus: Cæsarissæ mili-
tes, qui è Milij fornice & A-
lexij æde pugnabant, telis è
superiore loco tanquam ful-
minibus coniectis, non me-
diocriter læserunt. Cùm au-
tem aliæ quoque cohortes
armis instructissimæ palatio
educerētur, & omnes vicos,
omnes angulos, omnes an-
giportus, qua ad templum i-
tur, occuparent: populi ad
Cæsarissam concursus com-

In bellis, prę sertim ciuilibus, cū pa-ri contendere anceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum.

Nunquā velit quisquam tam grauiter hostem ferire, vt manū in vulnere relinquat, & se ab ictu reuocare non possit. Atqui tale ita telū est: vix retrahitur.

Sacra itē admiscet profanis, terras, mare, cœlū ruere cupiēs, si aliter noce re nō possit.

Pugnæ ciuiū initia sæua.

Telis emin° coniectis a-lij alios vulnerant.

Populi ad Cæsarissam cōcursus opprimitur.

Inde coniuratorũ fatigatio & molliores impressiones.

pressus est. Cæsarianos quoque milites relicto tẽplo, & Augusteonis vestibulo, cum Imperatoriis exercitibus in vicis cõgressos, paucos cum multis, fatigari, & paulatim remollescere apparebat. Ita manifestè ad manus ventum est, & pugna magna vi commissa, eminus sagittis & cominus manu: gemitus cadẽtium, & cohortationes occidentium vtrinq; audiuntur, ancipiti in ipsum vsq; meridiem victoria. Die verò iam inclinãte, Imperatorij haud obscurè superiores euaserũt, Cæsarianis ex biuiis in Augusteonem cõpulsis. Deinde etiam ij qui in fornice Milij stabant, & ex æde Alexij pugnabant, fugam spectarunt. Quibus locis occupatis, Imperatorius exercitus vexilla cum imaginib. in fornicibus erexit, & fores Augusteonis securibus & malleis perrupit. Cæsariani verò, quia resistere non poterant, cum & ex fornicibus supernè, & comminus in Augusteone à globo militum pessimè tractarentur, paulatim dilabebantur, parum adiuti ab iis qui ex Macronis, vbi Catechumeni instituuntur, & Thomaitæ superioribus locis saxa & tela iaculabantur.

Pugnæ cominus cõmissæ, progressus sæuiores. Et scissa gaudẽs furit discordia palla: sequitur quã cum sanguineo Bellona flagello.

In ciuili bello nulli superiores, sed omnes victi. In coniuratos autẽ iusta numinis vindicta.

Luctuosa victoria, & pudendum de perditis ciuibus trophęũ.

Seditio & pugnãdi furor nõ aliorum more vitiorũ solicitat animos, sed abducit, & impotentes sui, cupidosque vel communis mali, exagitat.

σαν ἔφοδον τοῖς ὅπλοις ἀποταφρεύεσθαι· καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐπεξιόντες, καὶ τὴν αὐλαίαν τοῦ Αὐγουστεῶνος ὑπερβαίνοντες, καὶ τοῖς βασιλικοῖς κατὰ τὰς ἀγυιὰς συμπλεκόμενοι, ὀλίγοι πρὸς πλείους διαμιλλώμενοι, δῆλοι ἦσαν κάμνοντες ἤδη, καὶ κατὰ βραχὺ τοῦ θαρραλέου ὑπεκλυόμενοι λήματος. καὶ οὕτω δ' οὖν τὰ τῆς συμπλοκῆς ἐνειστήκει λαμπρῶς, καὶ μάχη συνέρρωγε κρατερὰ ἡ μὲν ἀπὸ τόξων βολῆς, ἡ δὲ καὶ ἐν χερσὶν ἀγχώμαλος. καὶ στόνος μὲν τῶν πληττομένων, ἐπικελευσμὸς δὲ τῶν ἀναιρούντων ἑκατέρωθεν διηκούετο. ἕως μὲν οὖν σταθερᾶς μεσημβρίας ἦν ἡ μάχη ἀμφιπαλὴς, καὶ ἡ νίκη ἀμφήριστος, ἐπίσης τῶν ἀμφοτέρων στρατευμάτων ταλαντεύουσα τὰς πλάστιγγας, κλίνουσά τε ἀνὰ μέρος, καὶ αὖθις ἀνάγουσα τὸ τότε μαχόμενον. τῆς δ' ἡμέρας ἤδη ὑπολη-γούσης, περιφανὴς ἡ νίκη τοῖς ἐκ βασιλέως προσερρύη. ὠσάμενοι γὰρ τοὺς ἐκ τοῦ νεὼ εἴσω τοῦ Αὐγουστεῶνος, ἐκ τῶν πλατειῶν ἀπεκρούσαντο. τούτων δὲ συνειληθέντων ἐντὸς, καὶ οἱ ταῖς ἀψῖσιν τοῦ Μιλίου ἐφεστῶτες, καὶ οἱ ἐκ τοῦ νεὼ τοῦ Ἀλεξίου διαμαχόμενοι, πρὸς τροπὴν ἔβλεψαν. καὶ ὡς ἐπελάβοντο τῶν χώρων τούτων, ὁ τοῦ βασιλέως στρατὸς τὰς μὲν σημαίας τῶν ἀψίδων ἄνωθεν ἔστησαν, αἳ τοὺς βασιλεῖς εἰκονίζουσιν· αἱ δὲ πύλαι τοῦ Αὐγουστεῶνος ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ κατερράγησαν. καὶ τὸ τῆς Καισαρίσσης ὁπλιτικὸν, οὐκέτι ἀντιπλήττειν ἔχον, ὡς τοῖς ἀνιοῦσι τὰς ἀψῖδας κατὰ κορυφὴν βαλλόμενον, καὶ τῶν εἰσχεθέντων εἰς τὴν αὔλειον στρατιωτῶν ταῖς κατὰ χεῖρα συμπλοκαῖς πάσχον τὰ χείριστα, κατὰ μικρὸν ὑπέκλεπτε τὴν φυγὴν, βραχείας ἀρωγῆς ἀπολαῦον, διά τε λίθων βολῆς καὶ βελῶν ἀφέσεως ἐκ τῶν ὕπερθεν ἐπαμυνόντων σφίσι Ῥωμαίων, ἀπό τε τοῦ ἀνδρῶνος τοῦ καλουμένου Μάκρωνος ἐς τὸν Αὐγουστεῶνα προνεύοντος, καὶ τοῦ συνημμένου τούτῳ Θωμαΐτου δόμου.

τέλος

τέλος δὲ τοῖς πάντοθεν βάλλουσιν ἐκ τοῦ νεὼ πιεζόμενοι, ἀφίστανται τῆς τοῦ Αὐγουσταίου αὐλαίας, καὶ εἰσίασι τὸ πρόναον, καθ' ὃ δὴ ὁ πρώτιστος καὶ μέγιστος τῶν παρεστατούντων ἀρχαγγέλων Θεοῦ Μιχαὴλ ἐσπασμένος ῥομφαίαν ἐστήλωται, ψηφίδων λεπταῖς ἐπιθέσεσι, φύλαξ προβεβλημένος τοῦ ἱεροῦ. ἐκ δὲ τούτου οὔτε οἱ τοῦ βασιλέως προσωτέρω βαίνειν ἠδύναντο, ὑφορώμενοι τοὺς τοῦ ναοῦ στενωπούς· οὔτε οἱ τῆς Καισαρίσσης ὑπερπονοῦντες, ἐκεῖθεν ἐξήεσαν ὡς μαχούμενοι.

7 Ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ πατριάρχης αὐτὸς, ὁ μὲν δείσας περὶ ἑαυτῷ τε καὶ τῇ ἀλόχῳ, μὴ συλληφθεῖεν αἰσχυνάδ' ὑπὸ τῶν διαφόρων· ὁ δὲ, μή πως ἔνδον τοῦ ἱεροῦ παρεισίωσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ποσὶ μὲν οὐχ ὁσίοις τὸ ἅγιον πατήσωσι δάπεδον, χερσὶ δ' ἀνάγνοις καὶ θερμὸν ἔτι σταζούσαις τὸ λύθρον, τὰ παναγῆ ληστεύσωσιν ἀναθήματα· ὁ μὲν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν ἐπενδὺς καὶ τὰ θεῖα μετὰ χεῖρας δεξάμενος λόγια, κάτεισιν εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ νεὼ, ἐν ᾧ οἱ τῆς Καισαρίσσης ὑπερμαχοῦντες, ηὐλίσθησαν φεύγοντες, ὃ Προτεκδίκειον κικλήσκεται. ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς τὰς εἰσόδους τῆς ἐκκλησίας τηροῦντας ὁπλομάχους ἀγνοχῶς, καὶ ὅσον περὶ αὐτὸν ἀκραιφνὲς ἔτι Λατινικὸν δορυφορικὸν, καὶ τὸ περὶ τὴν ὁμόλεκτρον αὐτοῦ θεραπευτικὸν καὶ οἰκίδιον, καὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα πάντας ἠριθμηκὼς, ἐπί τινος μετεώρου σκιμποδίσκου κατὰ τὸν Μάκρωνα παρευρεθέντος στὰς αὐτὸς, καὶ περιστήσας τοὺς παρεσκευασμένους εἰς πόλεμον, ἔφησε τοιάδε· ἐχρῆν μὲν μὴ καθ' ὁμοφύλων καὶ ὁμοπίστων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ τὰς πολεμικὰς ταύτας περιβεβλῆσθαι στολὰς, καὶ τὰς χεῖρας τοῖς φασγάνοις καθωπλίσθαι· ἐπεὶ δ' οἱ τὰ τῆς βασιλείας Ῥωμαίων μοχθηρῶς διέποντες, τοῦτο μὲν ἀφείλοντο,

Tandem armis vndique circumuenti, ex Augusteone in templi vestibulum irruunt, vbi princeps & maximus Dei apparitor, archangelus Michael stricto gladio pro templi custode statuam habet, tenuibus calculis interpunctam. Ex eo neque Imperatorij vlterius progredi potuerunt, ob suspectos templi angiportus: neque Cæsarissæ defensores inde ad pugnam prodibant.

Coniurati ex Augusteone in templi vestibulum irruunt. Vulgi arma primo impetu ferrea, tandem straminea.

Imperatoriorũ impetus cohibitus.

7 At Cæsar de se ipso & coniuge sollicitus, ne turpiter ab inimicis caperentur: Patriarcha, metuens ne hostes in templum penetrarẽt, & profanis pedibus sacrum solum calcarent, & impuris & calidum adhuc sanguinem stillantibus manibus sanctissima donaria raperẽt: pontificia stola ornatus, & diuina oracula manibus gestans, in templi vestibulum, quod & Protecdiceum dicitur, quò se Cæsariani fuga receperant, descendit. Cæsar verò gladiatores, qui ecclesiæ fores tuebantur, & Latinos satellites adhuc viribus integros, & vxoris suæ ac domesticos ministros circiter CL secum adduxit: & sublime subsellium in Macrone nactus, orationem huiusmodi habuit. *Etsi non contra populares & eadem religione initiatos, sed contra crucis inimicos arma sumi decuisset: tamen quia ii qui Romanum Imperium male administrant, illud nobis ademerunt, & quan-*

Variæ oppugnatorum cogitationes. Autores cõiurationis de sua pelle sũt solliciti. Boni viri autẽ qui imprudentes in istorum pedicas inciderunt, reip. & ecclesię cõsulunt esse cõsultum.

Quandiu aliqua spes pugnandi aut euadendi affulget, coniurati manũ haud porrigunt: imò suos ad noua certamina accendunt.

Oratio ad ingeniũ coniuratorũ, & ad rei præsentis circunstantias accommodata.

tumuis inuitos hastas nostras in se acuere coegerunt: hostes haud timidè propulsemus, neque religionis, neque nationis ratione habita: sed primùm vt hostes Dei, cuius templum impudenter ingrediuntur: deinde vt nostros aduersarios vlciscamur. Neque nos eo nomine quisquam reprehendet. Hi enim quos nunquam offendimus, contra quos arma non cepimus, contra nos veluti capitis damnatos impudenter accurrunt, nullo respectu honestatis: nósque Deo supplices, contra omnem æquitatem ex æde auellere contendunt, nulla à nobis iniuria lacessiti. Est enim extremæ insaniæ, eos vel obiurgare, vel vt iniurios lacessere, qui ad Deum confugiunt: eóque intercessore & defensore, persecutionum remedium quærunt. Quare nemo nefas putare debet, suam salutem propugnare, & ictum hostilem anteuertere. Neque populari suo, stricto ense mortem minitanti, parcendum est. Quisquis nocet, hostis habeatur. qui occisum it, occidatur. Imò Deus ipse gratiam nobis habebit, si templum suum contra istos carnifices defenderimus, qui hianti ore, vt videtis, ad sacra diripienda veniunt. Quod nisi in animis haberent, & sacra profanáque iuxtà æstimarent, iampridem quippe victores, vltra templi vestibulum vi penetrare destitissent. Verùm tanta est eorum impudentia, vt non modò nos, sed ipsum etiam Deum spoliatum velint. Sed cruci af-

Cõiurati eos vocãt Dei & reip. hostes, à quibus oppugnantur.

Etiam si priores remp. turbarint, in alios nihilominus crimẽ illud coniiciunt.

Non ad Deũ confugit, qui superstitionis prætextu ciuium sanguinem effundere gaudet.

Vim vi quidem repellere licet, sed iustis armis: quicunque enim iniusta bella mouẽt, innumeris homicidiis & sceleribus fœdati, tandem Deo & legibus meritas dant pœnas.

Vt coniurati sunt omnib. modis inexcusabiles, ita quicunque reip. tractant habenas, multiplicíque tyrannide subditorũ odia

ἀναγκαστῶς δὲ καὶ οὐκοῦν προαιρετῶς τὰς ἡμετέρας λόγχας καθ' ἑαυτῶν ἀκονήσαντες ἔχουσι, μὴ δὴ ἀγεννῶς ἐπιστῶμεν τοῖς ἐπιοῦσι, μήδ' ὅτι ταυτόπιστοι, καὶ τὴν αὐτὴν οἰκοῦντες, ἀναλογιζώμεθα, ἀλλ' ὡς πολεμίους Θεοῦ πρότερον, οὗ τὸ ἱερὸν τόδε εἰσίασιν ἀναιδῶς, ἔπειτα δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἀπεχθεῖς ἀμυνώμεθα, πάντως δέ εἰσι τὰ τῆς ἀμύνης ἀνεύθυνα. οἷς γάρ τι οὐ προσέσημεν ὅλως, καὶ καθ' ὧν ὅπλα οὐδ' ὅλως ἠράμεθα, ἀνερυθριάστως οὗτοι προσίασιν ἡμῖν, ὡς ἐπιθανατίοις τισὶ καὶ ἐσχάτοις, καὶ κειμένων ἀδαημοσύνῃ καταπεμβαίνουσι τοῦ καλοῦ, καὶ προσερρυομένους Θεῷ ἐκ τοῦ νεὼ τούτου ἀποσπᾶν ἐθέλουσι. χρεὼν μήδ' οὕτω δρᾶν, ὅτι τε οὐδὲν ἄχαρι ἐπεγκαλεῖν ἡμῖν ἔχουσι· καὶ ὅτι τῆς ἐσχάτης ἐστὶν ἀπονοίας, ἐπιτιμᾶν ὅλως, ἢ ὡς δεινὰ δρᾶσιν ἀρειμανίως σφᾶς ἐπιέναι τοῖς εἰς Θεὸν καταφεύγουσι, καὶ μεσίτην τοῦτον προβαλλομένοις, καὶ λυτῆρα τῶν διωξέων. οὔτε οὖν ὑφορᾶσθαι δέον, ὡς ὅλως ἀνόσιον τὸ ὑπερμάχεσθαί τινα ἑαυτοῦ, καὶ σπεύδειν κατὰ τοῦ πλήττοντος αὐτὸν, ἐπιστρέφειν τὸν ἐκεῖθεν ἐπαγόμενον θάνατον, οὔτε τὸν μετὰ ξίφους ἐπιόντα καὶ ἀναιροῦντα ὁμογενῆ ἀπλῆγα δεῖ παριέναι. ἀλλ' ἅπας κακῶς διατιθεὶς, κρινέσθω πολέμιος, καὶ ὁ ἀναιρήσων πιπτέτω· ἡμῖν δὲ καὶ τὸ θεῖον εἴσεται δήπουθεν χάριν, εἰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦδε τοὺς μιαιφόνους ἀποσοβήσομεν, εἴτε μὴν κεχηνόσιν, ὡς ὁρᾶτε, κατὰ τῶν ἁγίων, καὶ διαρπάσαι ταῦτα προθυμουμένοις ἀντιβαίημεν. εἰ μὴ γὰρ τοῦτ' ἦν, ἀλλὰ διέστελλον ἀνὰ μέσον βεβήλου καὶ ἱεροῦ, πάλαι ἂν τὴν ἐνδοτέρω τῶν προνάων παρῆκαν λιχνοῦσιν, ὡς ἤδη τὸ νικᾶν ἔχοντες. οἱ δὲ οὕτω τοι εἰσὶν ἀναιδέστατοι, ὡς οὐ μόνον σκυλεῦσαι φαντάζεσθαι τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ἀβέλτεροι ἰδιώσασθαι. ἀλλ' οὐ μὰ

τὸν

τὸν παγέντα σταυρὸν καὶ τὴν λόγχην ταύτην, οὔκουν αὐτοῖς ἐσεῖται πέρας ἐπιθεῖναι τοῖς ἐγχειρήμασιν, ἐπεὶ καὶ Θεῷ τὰ οἰκεῖα χερσὶ κεχραμμέναις ἄψαυστα διαφυλαχθήσονται, καὶ ἡμεῖς ἐσοίμεθα αὖ ἀπρονόμευτοι. Τούτοις καὶ τοιούτοις χρησάμενος ῥήμασιν, αὐτός τε κάτεισιν εἰς τὸ πρόναον, ἔνθα ὁ λόγος εἴρηκε ῥομφαίαν ἐσπασμένον ἵστασθαι τὸν τῶν ἄνω καὶ θείων ταγμάτων κατάρχοντα Μιχαήλ, καὶ οἱ λοιποὶ δὲ ὡς ἡγεμόνι τούτῳ παρείποντο, ἀσπιδιφόροι πάντες, καὶ μαχαίρας ἀμφήκεις ἐγχειριζόμενοι, καὶ ἀτεχνῶς ἀνδριάντες χάλκεοι. κἀκεῖσε εἰς τάξιν τὸ περὶ αὐτὸν καταστήσας ὁ Καῖσαρ, καὶ τῷ σταυρικῷ σημείῳ φραξάμενος, τῶν ἄλλων προσκιπτηδᾷ. οἱ δ' ἐπὶ τῆς τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίας, καὶ πρὸς τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐκθαμβηθέντες τοῦ Καίσαρος, διὰ τῶν εἰσόδων θλιβόμενοι ἐξεχέοντο. ὅτε καὶ τραυματίαι μὲν ἐκ τῶν τοῦ βασιλικοῦ τάγματος πολλοὶ γεγόνασιν· εἷς δέ τις καὶ ἐτεθνήκει, τῷ ξίφει διελαθείς. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε ὁ μὲν Καῖσαρ ἐπάνεισιν αὖθις, ὅθεν ἐξώρμησεν· οἱ δ' ἐκ τοῦ βασιλέως τάξεων οὐκέτι παρελθεῖν ἐθάρρησαν εἰς τὸ αὔλειον, ἀλλὰ δι' ἀκροβολισμῶν ἠγάπων μαχόμενοι. ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας ὑποκλινούσης, αὐτοί τε οἱ μαχόμενοι καμόντες ἐνέδωκαν, καὶ τοῦ πατριάρχου στείλαντος εἰς τὴν δέσποιναν τὸν ἑαυτοῦ ὑπηρέτην, ὃς ἐκ τοῦ παραβάλλειν εἰς τὰ ἀρχεῖα, καὶ διαπορθμεύειν τοῖς βασιλεῦσι τὰ βουλητέα, καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἐκεῖθεν αὖθις μεταφέρειν, παλατῖνος ὠνόμασται· καὶ πρῶτα μὲν τὴν θείαν ἐπεμβειμησαμένου ταύτῃ ὀργὴν οὕτως ὀξυδερκοῦσαν καὶ καθορῶσαν ἐν ἀκαρεῖ τὰ ὁπουδήποτε δρώμενα ἄθεσμα. ἔπειτα δὲ τὰς περὶ σπονδῶν τῆς Καισαρίσσης διαμεμηνυκότος φωνὰς ἀφικνεῖται λυτὴρ τὸ ἐν ἀμφινοίαις τῶν μηνιμάτων ἀμφοτέροις

fixum & hanc hastam testor, haudquaquam ad exitum cœpta perducent. Nam & Deo donaria hac à pollutis manibus intacta conseruabimus, & nostram salutem haud negligemus. Huiusmodi oratione habita, in templi vestibulum descendit, ad Michaelis archangeli statuam, cæteris cum vt ducem sequentibus, qui omnes clypeos, & longos ancipites enses gestabant, planè æneis statuis similes. Ibi Cæsar acie instructa, signo crucis munitus, ante alios prosiluit. Qui verò in Augusteonis atrio erant, primo illius impetu perturbati, foribus, alij alios vrgentes, effunduntur: ac multi ex Imperatoria legione vulnerati sunt: vnus etiã ense traiectus est. Post hoc Cæsar eò redit vnde venerat. Imperatoriis vltra atriũ prodire non audentibus, sed eminus tela ingerere contentis. Die iam ad occasum vergente, milites vtrinque fatigati, pugnare destiterunt. Patriarcha ministro ad dominam misso, qui quòd palatium ingredi, & Imperatorem adire, & nuncios vltrò citróque perferre solet, Palatinus dicitur, principiò diuinam ei iram comminatus est, quæ acutissimis oculis, quicquid vbique nefariè fiat, in nictu oculi intueatur. Deinde Cæsarissæ verba de pacificatione nunciauit. Magnus itaque dux

in se concitant, summæ ignominiæ notas indelebiles sibi inurunt.

Vna salus desperatis, ferro sibi facere saluté.

Ex improuisa eruptione oppugnatis periculũ & damnũ, sed reparabile, quando oppugnantium manus est exigua.

Patriarchæ authoritate pax restituitur. Vir pietate grauis ac meritis regit dictis animos & pectora mulcet.

Procerũ voluntates, Dei beneficio, ad pacem inclinant. Induciæ aulicis & plebi conceduntur, quibus elapſis noua acrioráq. ingruunt certamina.

Andronicus Contoſtephanus, Magnus Hæteriarcha Ioannes Ducas, & alij complures, viri nobiles, & maximis ornati dignitatibus, ad iras vtrinque componendas adſunt. Ac tum quidem ob noctem magis, quàm quòd inuicem crederent, ab armis diſceſſerunt. poſtridie ad redintegrandam pugnam incitati, cùm iidem viri iterum adeſſent, & Cæſariſſæ ac marito eius fidem dediſſent, nihil eis mali timendum eſſe, vel à fratre Imperatore, vel à domina nouerca, vel à Protoſebaſto Alexio, neque dignitatem eis ereptum iri: ita demum, data etiam ſociis & adiutoribus eorum venia, ſecundo prælio abſtinuerunt. Ac alij iureiurando dato & pacificatione peracta, ſtatim abierunt. Cæſar verò & Cæſariſſa noctu templo exceſſerunt, & in magnum palatium ſe contulerunt, in quo tũ Imperatores degebant.

Pacificatiõis articuli. Ambitionis turbida & perplexa cõſilia magnũ quid in ſpeciem parturiunt, nihil autem niſi leuia quædam, vel potius noua odia ſibi pariunt.

τοῖς μέρεσιν ὁ μέγας Δοὺξ Ἀνδρόνικος ὁ Κοντοστέφανος, ὁ Μέγας Ἑταιρειάρχης Ἰωάννης Δούκας, καὶ συχνοὶ ἕτεροι τὸ γένος ἀριπρεπεῖς, καὶ μεγίστοις περίβλεπτοι ἀξιώμασι. καὶ τότε μὲν νυκτὶ μᾶλλον πεισθέντες, ἢ ταῖς καταλλαγαῖς τεθαῤῥηκότες, τὸν ἀγῶνα διέλυσαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ καὶ αὖθις πρὸς πόλεμον διηῤῥένωντο. τῶν δ' αὐτῶν καὶ πάλιν παραγενομένων ἀνδρῶν, καὶ πίστεις δόντων τῇ Καισαρίσσῃ καὶ τῷ ταύτης ἀνδρὶ, καὶ ὅρκοις κρατυνομένων αὐτὰς, καὶ πληροφορίαν παρεχομένων ὡς οὐκ ἄν τι πάθοιεν ἀηδὲς, οὔτε μὴν ἀφαιρεθεῖεν τὴν οἰκείαν ἐπιτιμίαν πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ καὶ βασιλέως, ἢ τῆς μητρυιᾶς δεσποίνης, ἢ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ Ἀλεξίου, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀμνηστίας κακοῦ δοθείσης οἵπερ αὐτοῖς προσεχώρησαν, καὶ εἰς συμμάχους ἐνεγράφησαν, οὕτω δὴ τῆς δευτέρας ἀπέσχοντο συμπλοκῆς· καὶ οἱ μὲν ἀπῄεσαν εὐθὺς μετὰ τὴν τῶν ὅρκων καὶ τῶν σπονδῶν ἐκπεράτωσιν. νυκτὸς δ' ἐπιστάσης, ὁ Καῖσαρ καὶ ἡ τούτου ξύνευνος ἐξίασι τοῦ νεὼ, καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸ μέγα παλάτιον, καθ' ὃ τότε οἱ κρατοῦντες διέτριβον.

8 Hunc Cæſaris res exitum habuerũt: & his de cauſis ignominioſum illud bellum eſt conflatum, quo diuina indignatio, propter ſacra polluta, contra nos commota eſt. Neque enim Cæſariſſam ſupplicem abſoluo, quæ temeritate ſua Remp. turbauit: neq; eos qui verba ſupplicis aſpernati, in cõtentionem haud ſanè laudabilẽ deſcenderunt, & domũ precationis cædibus impleuerũt, piaculi expertes eſſe ſtatuo. Nã ſi Titus Imperator, vrbis Hieroſolymorũ oppugnator

Ex ignominioſo bello nouæ tragœdiæ initia.

De Cæſariſſę & aliorũ factis in hoc ciuili bello Nicetæ cẽſura.

Ab exemplo Titi, inſaniã iſtorũ bellatorũ dãnat.

8 Τοιοῦτο μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν Καίσαρα πέρας εἰλήφασι, καὶ δι' αἰτίας ταύτας ὁ δυσκλεὴς ἐκεῖνος συνέστη πόλεμος, καὶ τὴν θείαν ἐπενέγκας καθ' ἡμῶν κίνησιν, δι' ὅσα κατὰ τὸ ἱερὸν ἐπισυνέβησαν ἀθέσμα. οὔτε γὰρ τὴν προσρυεῖσαν Καισάρισσαν ἀφίημι τοῦ ἐγκλήματος, εἰς ἀτάσθαλα ἔργα ῥέψασαν, καὶ διακυκήσασαν τὸ πολίτευμα· καί γε τοὺς μὴ καθυφέντας βραχὺ πρὸς τὰ τῆς δεομένης ταυτησὶ ῥήματα, τὴν δ' οὐκ ἀγαθὴν ἔριν ἀνελομένους, καὶ τὸν τῆς προσευχῆς οἶκον ἐντεῦθεν φονίου πλήσαντας αἵματος, εἴπῃ ἄν τις ἐνόχους παρανομήματος. εἰ γὰρ ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς Τίτος, ὁ πάλαι τῇ Ἱερουσαλὴμ βαλὼν χάρακα,

τοσοῦτον ἐφείδετο τοῦ Σολομωντείου νεὼ, καὶ οὕτω τοῦ ἐκείνου ἀντείχετο σώζεσθαι, ὡς ἐλέσθαι βάλλεσθαι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε ἐκπηδῶντος Ἰουδαϊκοῦ τάγματος, καὶ κακῶς πάσχειν τὸ οἰκεῖον στράτευμα, ἢ γοῦν τι θεομισὲς ἐπὶ τῷ πολυτελεῖ ἐκείνῳ καὶ θαυμασίῳ ἔργῳ βουλεύσασθαι, ἀνὴρ καὶ ταῦτα μὴ εἰδὼς Θεὸν, οὗ τὸ τέμενος ὑπεστέλλετο, ἀλλὰ Θεοῖς ἀπονέμων σέβας κακῶς, οἳ τὸν οὐρανὸν οὐκ ἐποίησαν. ποίαν οὐκ ἂν ἔδει τιμὴν θεοσεβοῦντας ἀπονεῖμαι Χριστιανοὺς, τῷ καλλίστῳ τῷ δὲ καὶ θείῳ ναῷ, ὅνπερ ἀτεχνῶς Θεοῦ χεῖρες ἠρχιτεκτόνησαν, καὶ ὕστατον καὶ πρῶτον ἐκαλλιτέχνησαν ἔργον ἀμίμητον, καὶ ἄντικρυς ἐπὶ γῆς οὐράνιον σφαίρωμα; κατὰ δὲ τοῦ πατριάρχου Θεοδοσίου βαρύμηνις ὢν ὁ Πρωτοσέβαστος, ὡς τοῖς αὐτοῦ βουλήμασιν ἀνθισταμένου λαμπρῶς, καὶ τὰς οἰκείας ἐφέσεις ἐγκόπτοντος, καὶ πρότερον μὲν κατ' αὐτοῦ πολλοὺς τῶν ἀρχιερέων ἐπισυνέστησε, χρυσίῳ καὶ συμποσίῳ διαφθείρας, καὶ καθαιρέσει τοῦτον καὶ ἀπόντα ὑπέβαλεν, ὡς δῆθεν τῇ Καισαρίσσῃ κατὰ τοῦ βασιλέως ἐπαναστάσῃ προσθέμενον, καὶ ὡς ἀφ' ὁρμητηρίου τοῦ ἱεροῦ στασιοσκοπεῖν αὐτῇ μεθ' ὅπλων ἐνδόντα, καὶ νεωτεροποιεῖν ἀφρόνως καὶ ἀλογίστως. τάχα δ' ἂν καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἀτίμως τοῦτον κατέσπασεν, εἴπερ ἡ Καισάρισσα μὴ ἀμφοτέραις προσίσατο, τῷ μὲν Πρωτοσεβάστῳ μὴ χώραν διδοῦσα τὸν πατριάρχην καταγαγεῖν, καὶ ἀντεισαγαγεῖν ἕτερον. αὐτὸν δὲ τὸν ἱερώτατον ἄνδρα ἐπιμελῶς φρουροῦσα, μήπως ὑποχωρήσας ἑαυτὸν μὲν ἀπαλλάξῃ πραγμάτων ἐν τῷ καθ' ἡσυχίαν ζῆν εἰς ἣν ἐδομήσατο μονὴν κατὰ τὴν νῆσον τὴν Τερέβινθον, ἑαυτῇ δὲ ἀπωλείας ὀφθήσεται προ-

Salomonio templo vſque adeò pepercit, & ei defendẽdo ita ſtuduit, vt ab erumpente inde Iudaica cohorte telis peti,& malè tractari ſuũ exercitum, quàm ſumptuoſum & mirandum illud opus violari maluerit : idque homo eius Dei ignarus, cuius templũ reuerebatur : & eorum Deorũ cultor, qui cœlum non fecerunt: quis honos à religioſis & Chriſtianis huic pulcherrimo & planè diuino templo habendus non fuit, quod omnino Dei manibus fabricatum eſt,primum ac poſtremum opus, pulcherrimum atque inimitabile, nec in terris aliud, quàm orbis quidam cœleſtis extitit?At Protoſebaſtus patriarchæ Theodoſio iratus, vt ſuis cupiditatibus apertè aduerſanti,principiò multos primarios ſacerdotes auro & conuiuiis corruptos contra illum ſubornauit.Deinde etiam de abſẽte iudicium fieri iuſſit, quòd Cæſariſſæ cõtra Imp.ſeditioſæ fauerit, & è templo quaſi arce quadam tumultus cum armis excitãdi & nouis ſtudẽdi rebus occaſionem impudenter ac temerè ſuppeditarit. Forſitan etiam patriarchico ſolio tũ eum detraxiſſet, niſi Cæſariſſa manib. pedibuſque obſtitiſſet : nec ei tantum ocij conceſſiſſet, vt hoc Patriarcha pulſo alium ſubſtitueret: & virum ſanctiſſimum diligentiſſimè obſeruaſſet, ne à turbis negociorũ in ocium monaſterij, quod in Terebintho inſula ſtruxerat, ſe clam ſubduceret:ipſique cauſa interitus eſſet,

Argumentũ efficaciſſimũ à minori ad maius.

Templũ D. Sophiæ.

Theodoſius patriarcha à Protoſebaſto pellitur. Ab impiis nihil aliud quã opprobria & exſilia piis expectanda ſunt.

Cæſariſſa, vt ſibi conſuleret, Patriarchæ patrocinium ſuſcipit. ſtratagema politicum.

ſtatim è templo abripiendæ, & grauiſſimo ſupplicio affi-ciendæ. Tunc autem oppor-tunitatem explendi animi nactus, virum ſanctum ſacro palatio pulſum, in Pãtepopti monaſterium relegat: pluri-mis viis antè tentatis, & va-riis rationibus excogitatis, improbiſſimorum ſenatorũ & ſacerdotum conſiliis vſus, qui nec Deum nec homines metuebant, vt id facinus ho-neſta ſpecie fucaret. Non ta-men ſucceſſit negotium, tũ quòd nihil in eo comperie-batur, propter quod pellen-dus eſſet: tum quòd Domina & alij plurimi, atque adeò ferè omnes Imperatoris cõ-ſanguinei, virum illum ſum-mopere venerabantur. Inui-tus igitur obliquus iſte an-guis, voluminibus omiſſis, & veneno quod in virum ſan-ctum euomendum curarat, rurſus deuorato: ipſe quoq; aſſentitur, vt Patriarcha in priſtinam ſedem reponatur. Die reditus inſtante, omnes magiſtratus, omnes ſacerdo-tes honeſtatis amãtes, & tota vrbis multitudo, cõcurſu ad monaſteriũ facto, progreſ-ſionem ciues ſplendidiſſimã effecerunt: vici vnguẽtis de-libuti, ſuffitus ex lignis In-dicis & aromatibus facti, tã-ta multitudine comitante, vt veſperi demum in magnum Sophiæ templũ perueniret, cum primo diluculo mona-ſterium egreſſus eſſet. Sacer-dotes verò qui ei dignitatẽ abrogarant, ita facti puduit, vt non modò publicas vias declinarẽt, ob admiſſum fa-

Nihil iucundius piis & ętate grauib. viris quàm ſtrepitu malorũ vitato, duces ſacrarum muſarũ receſſ[us] colere.

Protoſebaſti audacia, im probiſſ. ſenatorum & ſacerdotũ con ſiliis firmata. Aulę ingenium,

At impiis pro voto nõ ſuccedũt negotia: ſed re periũtur qui eorum artes euertant.

Ideo venenũ quod euomere incęperant rurſũ deuorare coguntur viperæ.

Pietati honor habitus.

Splendidiſſima progreſſio.

Plebis in Patriarchã eximius affectus.

Mali ſacerdotes pudore ſuffuſi ſuę impudentiæ & malitiæ præmia tefe runt.

ξενος, εὐθὺς ἐκ τοῦ ναοῦ ἁρπαγησομένη καὶ πεισομένη τὰ χείριστα. τότε δὲ καιρὸν εὑρὼν τῷ θυμῷ χαρίσασθαι, τῶν ἱερῶν ἀρχείων ἀπελαύνει τὸν ὅσιον, καὶ τῇ τοῦ Παντεπόπτου περιορίζει μονῇ, πλείστας γε μὴν ὁδοὺς τεμὼν, καὶ πολλαῖς ἀντιπαλαίσας ἐννοίαις, καὶ τοῖς τότε πονηροτάτοις τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου βουλῆς συγγινόμενος, καὶ ὁπόσοι τῶν ἐνζόφων τοῦ βήματος, μήτε Θεοῦ ὄπιν, μήτ᾽ ἀνθρώπων ὑφορῶντο νέμεσιν συμβούλοις χρησάμενος, ὅπως εὐσχημόνως ὁ ἱερὸς οὗτος καὶ εὐπροσώπως ἀποβληθείη ἀνήρ· οὐκ εἶχεν ἐπιτελῆ τὰ κατὰ σκοπὸν, καὶ διὰ τὸ καθαιρέσεως μὲν εὐλόγως οὐδ᾽ ὁτιοῦν ὑπάρχον ἐν αὐτῷ εὑρίσκεσθαι, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ τὴν δέσποιναν, καὶ τοὺς πλείους σχεδὸν, ἢ τοὺς ἅπαντας τῶν ἐκ τοῦ βασιλείου αἵματος ὑπερβαλλόντως τὸν ἄνδρα τιμᾶν. ἄκων οὖν ὁ σκολιὸς ὄφις τῶν ἑλίξεων ἀποστὰς, καὶ τὸν ἰὸν αὖθις κατεσπακὼς, ὃν ἐμημεκέναι κατὰ τοῦ ἁγίου αὖθις προητοιμάκει, ἐπευδοκεῖ καὶ αὐτὸς τῇ ἐς τὸν πρότερον θρόνον αὖθις τούτου ἐπανελεύσει. ἐπεὶ δὲ ἡ κυρία τῆς ἀνόδου ἐνειστήκει, ὁπόσοι τῶν ἐν τέλει, καὶ ὅσοι τοῦ βήματος, τὸν καλοῦ ἔστεργον ἔρωτα, καὶ ὁ τῆς πόλεως ἅπας δῆμος εἰς τὸ ἱερὸν φροντιστήριον συνδραμόντες, λαμπροτάτην ἐκείνῳ συντελοῦσι τὴν πρόοδον, μύροις τὰς ἀγυιὰς τέγγοντες, καὶ τοῖς ἰνδικοῖς ξύλοις καὶ καρυκευτοῖς ἀρώμασι τὸν ἀέρα εὐωδιάζοντες. οὕτω δὲ ἡ προπομπὴ μυριάνθρωπος ἦν, ὡς μόλις περὶ βαθεῖαν ἑσπέραν ἐπαναζεῦξαι τὸν προπεμπόμενον ἐς τὸν μέγαν τῆς Σοφίας Θεοῦ ναὸν, ὑποφαινομένης ἡμέρας ἐκ τῆς τοῦ Παντεπόπτου μονῆς ἀπάραντα. τοσαύτη δ᾽ αἰσχύνη τὰ τῶν θεμένων αὐτὸν ὑπόδικον ἀρχιερέων ἐκάλυψε πρόσωπα, ὡς μὴ μόνον τὰς δημοσίους παρόδους ἐκτρέπεσθαι διὰ τὸ ἐς τὸν ἀρχιθύτην ἀμπλάκημα, καὶ τὸ ἐκείνων ἐν-

τεῦθεν

τεῦθεν παγκαταγέλαστον. ἀλλὰ καὶ τὸ θανεῖν ὑποβλέπεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν εἶχεν οὕτως.

9 Ὁ δ' Ἀνδρόνικος τῇ ἐφέσει τῆς ἀρχῆς κουφιζόμενος, καὶ τοῖς ἐπιστολίοις πτερούμενος, ἅπερ αὐτῷ συχνάκις ἐπεποτῶντο τηλεβολούμενα ἐξ οἴκων λαμπρῶν, ὡς ἤδη ἐρρέθη μοι, τέλος καὶ αὐτὴν τὴν θυγατέρα Μαρίαν δραπετίδα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, ἐπεὶ καὶ τοιούτου πατρὸς εὔχετο εἶναι, διδάσκαλον ἀπαράγραπτον τῶν κατὰ τὰ ἀρχεῖα τελουμένων, κατὰ τὸ θεῖον ηὐτύχησε, καὶ μυωπισθεὶς οἷς παρ' αὐτῆς ἠκηκόει θυμήρεσι ῥήμασιν, ὡς ἵππος σταδιεύτης, τὰ μὲν τῶν Παφλαγόνων μεθίησιν ὅρια· εἰς δὲ τὴν κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν παραγίνεται, κἀκεῖθεν προσωτέρω μεταχωρεῖ, τῇ πολυτρόπῳ μεθοδείᾳ καὶ τῷ τοῦ ἤθους ὑποκαθημένῳ, καὶ τῷ σεσοφισμένῳ φρονήματι ἐξομιλῶν τοὺς ἐν ποσὶ πάντας καὶ οἰκειούμενος. ἐπεὶ καὶ τίς ἐκ πέτρας ἀγελάστου οὕτως ἦν προϊών, ἢ καρδίαν σιδηρέῳ χαλκευθεὶς ἄκμονι, ὡς ἄτεγκτος εἶναι τοῖς Ἀνδρονίκου δακρυρροήμασι, καὶ τῇ αἱμυλίᾳ τῶν ῥημάτων ὁπωσοῦν ἀγοήτευτος, ἅπερ κατὰ κρήνην μελάνυδρον ἔχεε, καὶ οἷς ἀπατηλῶς τε ἅμα καὶ ἐφολκῶς ἐσωμύλλετο, τὸν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ζῆλον προφέρων, καὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος ἐλευθερίαν ὑποκρινόμενος; ἀλλ' οὐδ' ὁ Πρωτοσεβαστὸς ἐπὶ τούτοις ἠμέλει παντάπασιν, καίτοι γύνανδρος ὤν, καὶ μὴ μόνον τὴν ἕω εἰς τὸ νήγρετον ὑπνώττειν καταναλίσκων, ἀλλὰ καὶ πολὺ τῆς ἡμέρας πρὸς τοῦτο ἐκδαπανῶν, καὶ ἵνα μὴ τὸ ἀσπασιώτατον τοῖς ἄλλοις ἡλίου βλέφαρον τὰς ἐκείνου κόρας ὑπανοίγῃ διαφωτίζον, παραπετάσμασι στεγανωτέροις ἐκζοφῶν τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ ἐκάθευδε. καὶ καθ' ἕτερόν τι σημαινόμενον ἀποκρυβὴν ἑαυτοῦ τὸ σκότος τιθέμενος. εἰ δὲ δεῖ ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὰ μὲν

cinus, & derifum, fed mortẽ etiam optarent.

9 Interim Andronicus fpe principatus elatus,& crebris illuftrium virorũ literis confirmatus,quæ, vt dixi, ex lõginquo ad eum aduolabant: denique Maria quoque filia, quæ haud ab ipfo degenerabat, fuga ad eũ elapfa, & difertè omnẽ palatij ftatũ referente : fuauibus illius verbis, vt equus curfor flagellis concitatus, Paphlagonũ finibus relictis, Ponti Heracleam proficifcitur. atq; inde longius progreffus, multiplici calliditate, obfcuro ingenio, & fimulandi ac diffimulandi artificio obuios quofque præparauit & cõciliauit. Nã quis ex dura adeò rupe natus effet, & corde adeò ferreo præditus, vt Andronici lacrymis & verborũ præftigiis atque illecebris, quæ fontis inftar exuberabant, non moueretur? Iactabat enim honefti ftudium,& Imperatoris libertatem curę fibi effe profitebatur. Cæterum nec Protofebaftus ifta negligebat, quãnquam homo effœminatus, qui nõ auroram tãtum ftertendo cõfumebat, fed magnam diei quoque partem fomno tribuebat:& ne iubar Solis, aliis optatiffimum, radiis oculos ei aperiret, velis denfiorib. cubiculum obfcurabat: quæ res eò quoque pertinebat, vt in tenebris delitefceret. Quòd fi verius dicendũ

Inter iftas aulæ velitationes, machinas parat tyrannus, quib⁹ imperiũ, imperatorẽ, & potentiores quofque peffũdet. Dũ proceres alij in alios infurgunt, coniuratio crefcit qua omnes tandem opprimũtur. Cæfariffa autem fuæ ambitioni feruiens, paulò poft fed nimis ferò magnóque fuo malo ftultitiæ fuæ luit pœnas.

Simulatio principis expedita via ad miras turbas concitãdas.

Protofebaftus liberalitate fuos in officio retinet,& gratiã Imperatricis, licet homo voluptarius. Quid autem egregij ab ifto nebulone expectare debuit imperium?

eſt, opera nocturni luxus facibus accenſis peragebat, facticio lumine diſcuſſis tenebris. Sole verò in noſtrũ hemiſphærium aſcendẽte, more ferarum cubile petens, tapetibus & peplis lumen excludebat. Proinde cum putreſcentes dentes abſtergeret, & qui ob ætatẽ exciderant, picatiõe expleret, mollis homo & ignauus, plurimos viros nobiles noua ſibi ratione conciliauit, Imperatoris matre plerunque propugnatrice, aut potius conciliatrice inſuperabili vtendo: quæ ſplendore & elegãtia vultus, æquabilitate morum, animi candore, & ſuauitate verborum, veluti funiculo attrahebat omnes. Plerunque tamen pecunia placauit, & munificentia deliniuit eos, qui ſe poſteriores ferre iniquis animis patiebantur. Itaq; nullus, Andronico reſiſtere iuſſus, à Protoſebaſto ad eum defecit, iam haud obſcurè regnũ affectantem: neque perſona illa, qua ſe is velabat, vt hoſtẽ tyrannidis, eſt deceptus. Nicęa enim princeps ac maxima Bithyniæ vrbs, planè repudiauit Andronicũ: nec eius vrbis præfectus Ioãnes Ducas literis illius ſede gradu deiici paſſus eſt, licet acrius ferientibus quàm mœnia vlli arietes aliæue machinæ. Præterea Magnus Domeſticus Ioannes Comnenus, Thraciæ præfectus, nõ ſolum aures conrra Andronici carmina obturauit, verùm etiam vt tyrannum inſectatus eſt, perſpecto in eius literis multiformi

Ignaui & mollis aulici pictura.

Imprudentiſſimæ matris, nõ ad imperiũ filio conſeruandum, ſed ad voluptates natæ effigies: in qua externa apparent pulchra, interna verò fœtẽt.

Calida, non autem callida Protoſebaſti cõſilia.

Andronicũ Nicea repudiat à ſapiente præfecto gubernata. Minis aut promiſſis de gradu nõ deiici magni animi ſymbolum.

Magni Domeſtici fortitudo, tyrãnum deteſtans.

νυκτὸς ἔργα τρυφῶν φωτὶ ποιητῷ τὸ νύκτερον διέλυε ζόφωμα. ἡλίου δὲ τὴν ἑῶον ὁρίζοντα ἀναβαίνοντος, κατὰ τὰ θηρεῖα τὴν κοίτην μεταδιώκων, τάπησι καὶ πέπλοις τὸ φῶς ἀντέφραττε. τοίνυν καὶ σμήχων τοὺς σαπριῶντας τῶν ὀδόντων, καὶ καταπιττώμασι ἀναπληρῶν τοὺς ὑπὸ χρόνου ἐκκρουσθέντας, θηλυδρίας τε ὢν καὶ ὑπόνωθρος τοὺς πλείστους τῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν ἑαυτοῦ καινοπρεπῶς ἐξηρτήσατο, χρώμενος μὲν καὶ προτειχίσματι ἢ ἀληθῶς εἰπεῖν μειλίγματι ἀμάχῳ τῇ τοῦ βασιλέως μητρί. αὕτη γὰρ τῷ τῆς θέας λαμπρῷ, καὶ τῷ τῆς ὄψεως μαργαρώδει, καὶ τῷ τοῦ ἤθους ὁμαλῷ, καὶ τῷ τοῦ φρονήματος ἀσυμπλόκῳ, καὶ τῷ ἐπαγωγῷ τοῦ φθέγματος ὡς ἀπὸ μηρίνθου πάντας ἐφείλκετο· τὰ δὲ πλεῖστα τοῖς χρήμασιν ὑπαγόμενος, καὶ τῇ φιλοδωρείᾳ κατακοιμίζων τοὺς ἐν δεινῷ τιθεμένους ἐκείνου φέρειν τὰ δεύτερα, ὅθεν οὐδεὶς τῶν ἐπιταχθέντων ἀντιτάξασθαι Ἀνδρονίκῳ, πρὸς Ἀνδρόνικον μετετάξατο τὸν ἤδη λαμπρῶς τῆς τυραννίδος ἁπτόμενον, ἀποπτύσας πρωτοσέβαστον, καὶ τῷ προσωπείῳ τοῦ μισοτυράννου Ἀνδρονίκου δελεασθείς. ἥτε οὖν προκαθημένη τῶν Βιθυνῶν μεγίστη πόλις ἡ Νίκαια, οὐδ' ὅλως Ἀνδρονίκῳ προσέθετο, καὶ ὁ τὴν ταύτης ἐμπιστευθεὶς φυλακὴν Ἰωάννης ὁ Δούκας, τοῖς Ἀνδρονίκου γράμμασι μεμένηκεν ἀστυφέλικτος, καίπερ τὰς γνώμας πλήττουσιν ἑλεπόλεων ἀκριβέστερον, καὶ τειχομαχείου ξύμπαντος ἰσχυρότερον. ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Δομέστικος Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς τὴν ἐπαρχίαν διέπων τῶν Θρακησίων, οὐ μόνον ἔβυε τὰ ὦτα πρὸς τὰ τοῦ Ἀνδρονίκου ἐπάσματα, ἀλλὰ καὶ ὡς τύραννον διετώθαζεν, οἷα κατόπτρῳ τοῖς λεγομένοις προκύπτων λείῳ καὶ ἀποστίλβοντι, καὶ διαφαινόμενον

ἐν τούτοις ὁρῶν τὸ πολύμορφον πρότερα, καὶ τυραννικὸν τὸν τρόπον Ἀνδρόνικον. ἐπεὶ δὲ τῇ Ταρσίᾳ ὁ Ἀνδρόνικος ἤγγιζε, καὶ τὴν περὶ τὴν Νικομήδους πόλιν οἱ πλείονες αὐτῷ προσεχώρουν, στέλλεται κατ' αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς Ἀνδρόνικος ὁ Ἄγγελος, οὗπερ οἱ υἱεῖς ἐς ὕστερον Ἰσαάκιός τε καὶ ὁ Ἀλέξιος μετ' Ἀνδρόνικον ἐπέβησαν τῆς ἀρχῆς. ὁ δὲ περὶ τὸν Χάρακα τὸ χωρίον πόλεμον συγκροτήσας, ἡττᾶται λαμπρῶς, καίπερ οὐκ ἰσοπαλεῖ συμπλακεὶς στρατιᾷ, ἢ τὸν ἀνταγωνιστὴν εὑρὼν ἀξιόμαχον, ἀλλ' ἐκτομίᾳ τινὶ συμμίξας, ἀχρείους στρατολογήσαντι γεωργοὺς, καὶ μοῖραν συνεπαγομένῳ Παφλαγόνων στρατιωτῶν. εἰς τὴν πόλιν δ' εἴσιεν μετὰ τὴν ἧτταν εὐθὺς εἰσιὼν, ἀπῃτεῖτο καταθέσθαι τὰ χρήματα, ὅσα οἱ πρὸς τὰς κατὰ πόλεμον δαπάνας βεβράβευνται. ὁ δὲ βασανιζομένην ὁρῶν τὴν αὐτοῦ κατάσχεσιν, ὅτι φίλια φρονῶν τῷ Ἀνδρονίκῳ, τὰ πράγματα χειρόνως διέθετο, ἅπερ εὐμαρείσθην ἀπέσταλτο· ἐναγόμενος παρὰ τῶν υἱέων ἓξ ὄντων, καὶ πάντων ὁπλοτέρων τὰς φρένας, καὶ κατὰ χεῖρα γεννάδων, ἐπεβάλετο μὲν τὸν οἰκεῖον οἶκον διακρατύνειν, καὶ κατασκευάζειν ἐπιτειχίσματα κατὰ τὸ ἔξω Κιόνιον διακείμενον, καὶ τῶν ἐκ τοῦ δήμου τινὰς ἐπεσπᾶτο πρὸς ἑαυτόν. ὁρῶν δὲ ὡς οὐκ ἀκμαῖος ἐστὶ πρὸς βασίλειον πλεονεκτοῦσαν αὐθόπλισιν, καὶ ὡς οὐκ ἂν χοίη περιγενέσθαι τὸ διάφορον, πρὸς φυγὴν καθαρμόζεται· καὶ τοὺς ἐξ υἱοὺς παραλαβὼν, τὴν δὲ ὁμόλεκτρον τοῦ δόμου ἀπαγαγὼν, νηὸς ἐπιβὰς, τὸ ἐς Ἀνδρόνικον ἄπεισι. ὁ δὲ ἰδὼν προσιόντα τὸν Ἄγγελον, λέγεται εἰπεῖν· ἰδοὺ ἀποστελῶ τὸν Ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάζει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. θάρσος οὖν ἐπὶ τῇ τοῦ ἐξαδέλφου παρουσίᾳ λαβὼν, καὶ τὰ κατ' ἔφεσιν ὁρῶν προβαίνοντα, τὸ ἐνο-

tiformi Proteo, tyrãnico Andronici ingenio, velut in claro ſpeculo relucente. Qui cũ Tarſiæ appropinquaret, & Nicomedenſium maximam partem ſibi adiunxiſſet: Andronicus, Angelus, cuius filij Iſaacius & Alexius pòſt ad Imperij faſtigium aſcenderunt, cum iuſtis copiis cõtra eum mittitur, & circa Characem caſtellum commiſſo prælio, ſuccũbit: quãquam neque cum pari exercitu, neque cum duce belliccoſo, ſed cum ſpadone quodam congreſſus, qui ruſticos inutiles, & cohortes aliquot militum Paphlagonum adduxerat. Poſt acceptã cladem, cum ſtatim in vrbem veniſſet, repetita eſt ab eo pecunia, quam ad bellũ adminiſtrandũ acceperat. Videns igitur caſum eũ ſic accipi, quaſi ex amicitia Andronici rem de induſtria peius geſſiſſet, à ſex filiis impulſus, qui omnes cordati & manu ſtrenui viri erant, domum ſuam in exteriore Cionio ſitam firmare præſidiis inſtituit, aliquot ex plebe adiutoribus aſcitis. Sed cũ res ſuas eò vergere cerneret, vt ab Imperatore oppugnaretur, & aduerſariis reſiſtere non poſſet: mutato conſilio, ſex filiis & vxore in nauim impoſitis, ad Andronicum abit. Qui eo viſo, dixiſſe fertur, Ecce mittam Angelum meum ante faciẽ tuam, qui viam tibi præparet. Reſumpta igitur ex præſentia conſobrini fiducia, & ſucceſſu conſilij ſui confir-

Numinis autẽ iuſta prouidentia fit, vt hominibus quantũuis reluctantibus Andronicus rẽ gerat feliciter.

Et cum exigua imbelliq; manu potentem exercitum debellet.

Andronicus Angelus victus ad Andronicũ deficit. Alia Dei in Alexiũ & aulicos vindicta. Hos enim fortium virorum auxilio cõſilio, & præſentia priuat.

Andronic⁹, iræ Dei in Manuelis familiã inſtrumentum, ſẽpe, ſui ſimilis ad tẽpus fit ſummi Iudicis carnifex & flagellum, vt tandem ad idẽ tremẽdi ſupplicij theatrũ ipſe pertrahatur.

matus, itineris ambagibus omiſſis, & vrbibus Nicæa & Nicomedia contemptis, rectà Conſtantinopolim pergit. & Peuciis diuerſatus (locus is eſt ſupra Chalcedonẽ) & multis pyris incenſis, non pro magnitudine exercitus, ſed vt maiores copias habere videretur: omnes Byzantinos ſuſpenſos reddidit, vt ſuis operibus omiſſis, littus oppoſitum intuerentur: & collibus ac tumulis conſcenſis, Andronicum adhuc procul ab vrbe remotum, nutibus veluti attraherent. Ita res recaluaſtri & cani Andronici procedebant.

Stratagema Andronici vt molles aulicos & ſtolidũ vulgus turbaret.

10 Alexius verò Protoſebaſtus cum ingruentem hoſtẽ pedeſtribus copiis propulſare nõ poſſet (iam enim alij animis clam ad Andronicum inclinabant, quibus ad eum tranſire pedibus tutò non licebat: alij ſe fidem ſuam Imperatori ſatis probaſſe putabant, ſi domi ſederent, neutri parti addicti. Sic enim animi calliditas, & cõſuetudo illa vt pleriq; cędib. & ſanguine imperio potiantur, vulgus & ſentire & loqui docuit) nauali pugna imminens, diſcrimen auertere conatur. Igitur triremibus occupata eſt Propontis, in quibus partim Romani remigabant, & ex tabulatis pugnabant: partim diuerſæ nationes Latini nominis, pars fortiſſima & pugnaciſſima copiarum, quibus, quia plus-

Fidei aulicæ luculentum exemplum. Dum fueris felix, multos numerabis amicos. Recedẽte proſpera illa fortunæ, adulatores auolant, ad orientem ſolem accedẽtes, vel de gradu gladiatorũ ludum ſpectantes.

Protoſebaſti claſſis cõtra Andronicũ.

δίων ἐκτροπῶν ἀφέμενος, καὶ χαίρειν ἐάσας τὰς πόλεις Νίκαιάν τε καὶ Νικομήδειαν, καὶ τὸ τῇδε ἢ ἐκεῖσε μεταστρέφεσθαι, πρὸς τὴν Κωνσταντίνου τὸν δρόμον ἀκλινεῖ συνέτεινε νεύματι, ὡς ὁδοῦ φιλιστεὶμ τῆς ἐς αὐτὴν φερούσης ἐχόμενος, καὶ δὴ κατὰ τὰ Πευκία ἐναυλισάμενος (τόπος δέ ἐστι ταῦτα ἐν τοῖς ἄνω Χαλκηδόνος διακείμενος μέρεσι, οὕτως ὀνομαζόμενος) πυρὰ πολλὰ καύσας κατὰ τὴν νύκτα ὅλην ἐκείνην, μὴ κατὰ λόγον τῆς συσκευούσης αὐτῷ στρατιᾶς, ἀλλ᾽ ἐς δόκησιν αὐτῷ στρατεύματος πλείονος, ἐκκρεμεῖς ἑαυτοῦ τοὺς Βυζαντίους ἔθετο, ὡς τὰ ἀνὰ χεῖρας προεμένους ἔργα. εἰς τὴν περαίαν τοίνυν τὸ ὄμμα, ἀκταῖς τε καὶ γηλόφοις προσιόντες τῆς πόλεως, καὶ πόῤῥωθεν ὄντα Ἀνδρόνικον ἐπισπᾶσθαι οἷον τοῖς νεύμασιν· ὧδε μὲν ἐχώρει τὰ κατὰ τὸν ἀναφαλαντίαν Ἀνδρόνικον καὶ πολιοκόρσην.

10 Ἀλέξιος δὲ ὁ Πρωτοσεβαστὸς, μὴ ἔχων διὰ πεζῆς φάλαγγος ἀποσοβῆσαι τὸν ἐπιόντα οἱ πολέμιον (ἤδη γὰρ οἱ μὲν μετέβαινον ταῖς γνώμαις κρυφιωδῶς πρὸς Ἀνδρόνικον, ὁπόσοις οὐκ ἦν ὅλως ἀκίνδυνος ἡ πρὸς ἐκεῖνον τοπικὴ μετάβασις, τοῖς δὲ ἀρκετὸν ἐς τὴν πρὸς τὸν κρατοῦντα πίστιν λελόγιστο, τὸ ἐπ᾽ οἴκου μόνου καθῆσθαι, καὶ μηδενὶ προστίθεσθαι τῶν μερῶν· οὕτω γὰρ φρονεῖν τε καὶ λέγειν τοὺς πολλοὺς ἐξεπαίδευσε τὸ τῆς γνώμης κερδαλεόφρον, καὶ τὸ διὰ φόνων ἀεὶ, καὶ προχύσεως αἱμάτων τοὺς πλείους τῶν βασιλέων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπιβαίνειν ἀρχῆς) διὰ ναυμαχίας ἐπειρᾶτο τὸν προσέρποντα κίνδυνον ἀποκρούσασθαι. τριήρεις τοίνυν τὴν Προποντίδα ἐκάλυπτον, αἱ μὲν Ῥωμαίοις ἔχουσαι τοὺς ἐρέσσοντας, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ καταστρωμάτων διαμάχεσθαι μέλλοντας, αἱ δὲ τὸ κατὰ πόλιν διαφερομένων Λατίνων, ὅπερ κράτιστον μέρος καὶ μαχιμώτατον· οἷς καὶ τὰ χρήματα ποταμηδὸν

ἐπεχέοντο

ἐπεχέοντο. ἐπεὶ καὶ τούτοις ἐπεποίθει μᾶλλον ὁ χρώμενος Πρωτοσεβαστὸς, ἤπερ τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοῖς ὡς ἀφήξουσιν. ὥρμησε μὲν οὖν τοὺς πιστοτάτους αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τριηράρχας, καὶ παραδοῦναι τὸν στόλον τοῖς ἐκείνου κατὰ γένος ἐγγίζουσι. τοῦ δὲ μεγάλου Δουκὸς τοῦ Κοντοστεφάνου ἀντιπνεύσαντος, καὶ τὴν στολαρχίας παντὶ τρόπῳ ἐξεχομένου, ὡς αὐτῷ καὶ οὐχ ἑτέρῳ δή ποθεν προσηκούσης, ἀναγκαστῶς τὴν βούλησιν μετατίθησι. καὶ δὴ ὁ μὲν Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος κύριος καθειστήκει τοῦ στόλου παντὸς, καὶ κατάπλοις ἅπας τοῖς ἀπὸ τῆς ἕω περαιουμένοις ἀπετετείχιστο. συνῆν δὲ τῷ Κοντοστεφάνῳ καί τι τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ συγγενικὸν καὶ οἰκίδιον. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ πρέσβεις ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἐς Ἀνδρόνικον στέλλεταί τις τῶν ἐν τρόφων τοῦ βήματος, ὁ Ξιφιλῖνος τὴν κλῆσιν οὗτος Γεώργιος, ὃς καὶ εἰς ὄψιν τῷ τυράννῳ ἐληλυθὼς, τά τε γράμματα ἐνεχείρισε, καὶ τὰ διαμεμηνυθέντα οἱ ἀπήγγελκεν. ἦν δὲ ταῦτα, δωρεῶν ἐπαγγελίαι μειζόνων, καὶ ἀξιωμάτων ἀναβαθμοὶ, καὶ χάρις ἀπὸ τοῦ πρυτανεύοντος εἰρήνην Θεοῦ, ἀποστάντι μὲν τοῦ προκειμένου σκέμματος, ἐξ οὗπερ ἐμφύλιοι συμβήσονται πόλεμοι, πρὸς δὲ ἤθη τὰ πρότερα ἐπανήκοντι. ὁ δὲ τοῦ πρεσβεύοντος, ὥς φασι, Ξιφιλίνου τὴν πρεσβείαν ὑπονοθεύσαντος, καὶ μὴ ἐνδοῦναι ὅλως, ἢ βραχύ τι γοῦν καθυφεῖναι παρακελευσαμένου τῷ Ἀνδρονίκῳ, τήν τε αἴτησιν ἀποπέμπεται, καὶ τὴν προσλαλιὰν ποιεῖται τοῖς διαπρεσβευσαμένοις ὑπέρογκον, φάσκων πρὸς ὀργὴν, ὡς εἰ τὸν Ἀνδρόνικον βούλοιντο παλίνορσον ἀναζεῦξαι, ὅθεν ἐλήλυθεν, ἀπεσκορακισθήτω μὲν ἐκ μέσου ὁ Πρωτοσεβαστὸς, καὶ δότω λόγους ὧν πεπαρῴνηκεν. ἡ δὲ τοῦ βασιλέως μήτηρ καθ' ἑαυτὴν βιοτευέτω, τὴν τρίχα κειραμένη καθάπαξ τὴν κοσμικήν. ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ

quam Romanis fretus erat, pecuniam ingentem numerabat. Cum autem sibi fidissimos trierarchas deligere, & cognatos suos classi præficere in animo haberet: Cõtostephano Magno Duce aduersante, & præfecturam classis sibi quouis modo vẽdicante, coactus consilium mutat, & Contostephanum vniuersæ classi præficit, adiunctis etiã cognatis & domesticis suis. Ita Oriẽtalibus nauib. aditu intercluso: paulo pòst quidam ex ordine sacerdotum Georgius Xiphilinus ab Imperatore ad Andronicum mittitur. qui cum in tyranni conspectum venisset, literas reddidit: & quę in mandatis acceperat, exposuit. Ea erant, promissio magnorũ munerum, & amplioris dignitatis, & gratiæ Dei pacem procurantis, si à proposito desisteret, vnde bella ciuilia oritura essent, & ad pristinum vitæ genus reuerteretur. Andronicus verò, quum legatus Xiphilinus, vt aiunt, mala fide munus suum obiisset, eumque monuisset, ne vel minimum cederet: postulationem illã reiicit. & legatos superbè dimissos, vicissim nunciare Imperatori iussit: *Si Andronicum eò reuerti velint, vnde discesserit, Protosebastũ in primis pellendum esse, & ad reddendas facinorum suorum rationes adigendum. Imperatoris matrem in ordinem cogendam, & tonso capillo in monasterium abdẽdam. Imperatori ex testa-*

In periculis imminentibus etiã ambitio tumultuatur. & se priuatim respicit.

Xiphilini legati perfidia.

Alexij imperatoris, vel Protosebasti, mandata ad Andronicum.

Andronici superbũ responsum. In tota illa tragœdiæ Andronicæ protasi proditiones, superbiam, defectiones, impias voces audis. Quanta fuerunt ergo Græcorũ vulnera quæ istiusmodi cauteriis opus habuerunt?

mēto paterno capeſſendum Imperium: neque committēdum, vt aliorum potentia tanquam ſpica lolio ſuffocetur. Verùm paucis diebus pòſt Magnus Dux Andronicus cum omnibus longis nauibus, quas Romanorū catalogus continebat, ad ad Andronicum defecit. Quæ res ſeditioſum Andronicum ſuper omnia extulit: & Protoſebaſtum adeò depreſſit, vt rebus deſperatis omnem animi alacritatē amitteret. Neque enim amplius diſſimulanter concurſabant Andronici ſtudioſi: ſed Protoſebaſtum impudenter irridentes, qui nouis rebus gaudebant, Chalcedonē traiiciebant: & turmatim Andronicum adeūtes, ſtaturam eius & formā pulcherrimam & venerabilem ſenectutem mirabātur. & ſuauitate orationis eius magnifica pollicentis capti, alacres & læti domum redeunt, non ſecus ac ſi in fortunatis inſulis omni deliciarū genere expleti fuiſſent. Fuerunt etiam, qui ſub pelle ouina deliteſcētem lupum ex primò congreſſu perſpexerunt, & ſerpentem ſtatim à refocillatione graſſaturū in eos, quorum ſinu foueretur.

Cōſtephani ad Andronicum defectio. Græcorum deplorāda leuitas: & mira rerū humanarum conuerſio. Heu, homo quam mutabile & variū animal! quā impium & efferum! In ſeipſum, in patriam coniurat, vt tyrannus recal uaſter & fili cernium pro moueatur. Heus tu, lector vide ſeculi & imperij noſtri faciem.

Alacritas & lætitia Pyrau ſtarum ad tyrannidis flāmas circumvolitātium.

II Poſt hæc duo Andronici filij, Ioannes & Manuel, cæteríque quos Protoſebaſtus in vincula coniecerat, carcere emittuntur: & alij eò coniiciuntur, quibus idē fauebat: atque adeò omnis eius factio atque cognatio, & ipſe Protoſebaſtus in palatio comprehenſus, à cu-

Protoſebaſtus, qui primus muneris publici ſibi cōmiſſi partes neglexerat vt ſuæ libidini & molliciei ſine pudore & metu inſeruiret, primus dat pœnas.

τὴν πατρῴαν διαθήκην ἀρχέτω, μὴ ὡς στάχυς αἴραις τοῖς παραδυναστεύουσι συμπνιγόμενος. ἀλλ' οὔπω ἡμέραι συχναὶ παρήλθοσαν, καὶ μεταχωρεῖ ἐς Ἀνδρόνικον καὶ ὁ μέγας Δοὺξ Ἀνδρόνικος, τὰς μακρὰς νῆας παρειληφὼς, ὁπόσας ὁ Ῥωμαίων ἐπλήρου κατάλογος, καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ἐπῆρε μὲν ὑπὲρ ἅπαν ἄλλο τὸν ἀποστάτην· τὸν δὲ Πρωτοσεβαστὸν ἠφάνισε τέλεον, πάσας τὰς ἐλπίδας ἀπεγνωκότα, καὶ καταπλαγέντα τὸ πρόθυμον. οὐκέτι γὰρ λαθείᾳ συνῳδοὶ τῷ Ἀνδρονίκῳ προσκειμένων ἐγίνοντο, ἀλλ' ἀνέδην τὸν Πρωτοσεβαστὸν ἐρεσχελοῦντες, οἱ ταῖς τῶν πραγμάτων μεταβολαῖς χαίροντες, ἐς Χαλκηδόνα διεπλωΐζοντο· καὶ τῷ Ἀνδρονίκῳ κατὰ φρατρίας συγγινόμενοι, φυὴν ἐκείνου καὶ γῆρας σεμνὸν, καὶ εἶδος ἀγητὸν ἀπεθαύμαζον· καὶ τὸ τῆς ἐκείνου γλώττης ζυγῶντες μελίκηρον, καὶ ὡς ἄγρωστις ὄμβρον ἢ δρόσον ἑρμωνῖτιν τὰ ὄρη σιὼν, ἃ τὴν ὑψηγορῶν προσιέμενοι, μετὰ πλείστης ἐπανέστρεφον χαρμονῆς, ὡς εἴπερ τὰς ᾀδομένας χρυσᾶς ἔννας, καὶ τὴν ἀλληλεσμένην τοῦ *μήλου δίαιταν, ἢ τὴν ἡλίου λεγομένην τράπεζαν παρακειμένην εὕραντο, καὶ κατακορεῖς αὐτῆς ἐγεγόνεισαν. ἦσαν δ' οἳ καὶ πρὸ τῆς ὄψεως εὐθὺς τὸν ἐν δέρματι προβάτου κεκρυμμένον λύκον ἐγνώρισαν, καὶ τὸν ὅσον οὔπω μετὰ θάλψιν ἐπιθησόμενον ὄφιν, καὶ κακῶς τοὺς ὑπόκολπον φέροντας δράσοντα.

II Ἐπὶ τούτοις ἀνίενται μὲν τῆς εἱρκτῆς αὐτοῦ τε τοῦ Ἀνδρονίκου οἱ παῖδες ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Μανουὴλ, καὶ οἱ λοιποὶ οὓς καθεῖρξεν ὁ Πρωτοσεβαστὸς. ἐγκλείονται δ' ἕτεροι, οἷς οὗτος προσέβλεπεν ἥμερον, καὶ ὅσον τῆς αὐτοῦ μερίδος καὶ συγγενείας. καὶ αὐτὸς δὲ κατὰ τὰ ἀνάκτορα συλληφθεὶς, καὶ

φρουρᾷ

φρουρᾷ διαληφθεὶς Γερμανῶν, οἳ κατωμαδὸν τοὺς ἑτεροστόμους πελέκεις ἀνέχουσιν, ἀπρόϊτος ἔμενεν. αὖθις δὲ τῶν μὲν βασιλείων λαθραίως, καὶ περὶ μέσας νύκτας ἐξάγεται, τοῖς δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν ἀνάκτορον οἰκήμασι δίδοται, ὧν δομήτωρ ὁ πατριάρχης γέγονε Μιχαήλ, μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ πάλιν καὶ πλείονας ἀσφαλεστέρας φρουρᾶς. ὢ πραγμάτων παλινστρόφου μεταφορᾶς, καὶ θᾶττον ἢ λόγος μεταβαλλομένων ἐνίοτε. ὁ κατὰ τῆς ἐκκλησίας χθὲς εἰσενεγκὼν ἀκήρυκτον πόλεμον, ὡς πολὺς τὸ γένος, καὶ τὴν τύχην ὑπέραυχος, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκεῖθεν ἀποσπῶν ὡς οὐκ ἔδει, καὶ μυριάσιν ὄχλων περιβομβούμενος, σήμερον δέσμιος καὶ ἀνέστιος, μηδένα ἔχων ὀπαδὸν καὶ συλλήπτορα, ἢ τὸν σώζοντα καὶ λυτρούμενον· ὁ δὲ ἐδυσχέραινε μὲν κἀπὶ τούτοις, ἐπαθαίνετο δὲ πλέον, ὅτι μὴ ἐφῖτο ὑπνώττειν ὑπὸ τῶν φυλάκων, ἀεὶ ἐπιπιπτόντων αὐτῷ πρὸς ὕπνον τρεπομένῳ, καὶ βιαζόντων ἱστᾶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὥσπερ κέρας ἢ σίδηρον. ὁ δὲ πατριάρχης μὴ μνησικακῶν, ἀλλ' οἰκτείρων τῆς μεταβολῆς τὸν ἄνθρωπον, θεραπείας τε ἱκανῆς μετεδίδου· καὶ συγγινόμενος, τὸ ἄχθος ἐκούφιζε, καὶ μετρίως ἐκείνῳ προσφέρεσθαι παρῄνει τοῖς φύλαξι, μηδὲ γίνεσθαι βαρύτερος τύχης τῆς ἐνεστώσης. οὐ μὴν ἀλλ' ἡμερῶν τινῶν διαλειπουσῶν, ἕωθεν ἀπάγεται τοῦ νεώ, ἵππῳ βραχυτάτῳ ἐπικαθήμενος, καὶ προσοδεύουσαν ἔχων σημαίαν ἐπὶ καλάμῳ αἰωρουμένην, καὶ παροινούμενος οὕτω, κατῄει πρὸς θάλασσαν· κἀκεῖθεν παραρριφεὶς ἁλιάδι, ἐς τὸ πέραν ἀνάγεται πρὸς Ἀνδρόνικον. ἔπειτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται, κοινῶς ἁπάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ συνελθόντων, καὶ μετ' Ἀνδρονίκου τὴν τοιαύτην πρᾶξιν κυρωσαμένων. καὶ τοιοῦτο μὲν τὰ τῆς Πρωτο-

ſtodia Germanorum * ancipites ſecures in humeris geſtantium, exitu prohibetur. Sed ſub mediam noctem clam palatio eductus, in ædes ſacræ curiæ, quas Patriarcha Michael ſtruxit, perducitur,' cum eadem & maiore ac firmiore cuſtodia. *O viciſſitudinem rerum, aliquãdo dicto citius ingruentem.* Is qui pridie bellum atrociſſimum Eccleſiæ intulerat, ampliſſima familia ortus, in ſummo faſtigio collocatus, qui contra officium ſupplices inde abſtrahere ſtuduerat, quem multa millia circũſonabant: is perẽdie vinctus, extorris, nullum pediſſequum, nullũ adiutorem, nullum vindicẽ habuit. Quæ cùm ægrè ferret, illud magis querebatur, quòd à cuſtodibus dormire prohiberetur, ſubinde irruẽtibus, & immotis oculis aſtare cogentibus. At Patriarcha oblitus iniuriarum, & mutatæ fortunæ miſertus, nõ paruam eius curam geſſit: & onus illud ſuo colloquio leuauit, hortans, vt moderatè cum cuſtodibus ageret, neque arrogantiùs quàm pro fortuna loqueretur. Aliquot diebus elapſis, matutino tẽpore ex templo abducitur: & minutiſſimo equulo impoſitus, vexillo, quod in calamo ventilabatur, præeunte, per ludibriũ ad mare deductus, & in lintrem coniectus, ad Andronicum defertur. Pòſt etiam de ſententia omniũ procerum, iuſſu Andronici excæcatur. Hic exitus fuit potentiæ, ac potiùs

Exitu prohibetur.

In vincula cõiicitur.

Audacæ ſuę & crudelis affectus, in cõciues ſuos præmia debita refert.

Ab omnibus deſeritur.

Et à ſe ipſo, vt qui mollitiem deponere, melioreq; mentem induere non nouerit.

Quã pius Patriarcha ſuppeditare, ſed ſerò, nititur.

Ludibrio habetur, & cõuenienti põpa ad inimicũ ducitur.

Tandem, qui mentis luce caruerat, etiã corporeis oculis priuatur.

nondum firmatæ tyrannidis, & adminiſtrationis Protoſebaſti: qui ſi (vt erat homo rei bellicæ peritus, & non ignauus) ita maiores copias cõparaſſet, & maiore vigilantia rem geſſiſſet: tã Andronicum vrbis ingreſſu prohibere, quàm ipſe illa mala euitare potuiſſet. Nã de Imperatoriis theſauris ſumere licuiſſet, quantum libuiſſet: & triremibus ad debellandũ aduerſarium vti potuiſſet, in quibus Latini milites erant, tota Romana claſſe potiores, toti ferrei & cruenti. Enimverò eum, fato aduerſante, ſegniorem, Andronicus factus alacrior, euertit, illuſtri victoria potitus: qui dũ vltra fretum adhuc verſaretur, miſſis triremibus, quæ Magnum Ducem ſequebantur, & delectis ex ſuo exercitu cohortibus, bellum Latinis in vrbe verſantibus infert. Quum autem vrbana quoque multitudo animos contra eos ſumpſiſſet, & inuicem ad ſtrenuè pugnandũ cohortati eſſent, terra marique ſimul pugnatum eſt: & Latini à duobus exercitibus circumuenti, quia ſe defendere non poterant, vt quiſque potuit, ſalutem quæſiuerunt, apertis ad diripiendum ædibus, quæ plenæ diuitiarum omnis generis, eorumque bonorum fuerunt, quæ mortales expetere ſolent. Neque enim cõſiſtere, neque Romanos inuadere, neque eorum impetum ſuſtinere audebant. Itaque alij,

De Protoſebaſti inſania Nicetæ iudicium. Nihil recti volunt vel poſſũt molles aulici.

Latini, ſeu Franci, vrbe pelluntur.

Andronicus cõtra aduerſarios ſuos vrget, & in celeritate victoria conſiſtere nouit.

Pugna terribilis, Latinis parum ignominioſa, quũ ne Hercules contra duos, maximè ſi proditio & tanta rerum mutatio accedat.

σεβαστοῦ περιδυναστείας, ἢ μᾶλλον οὔπω παγείσης ἀκριβῶς τυραννίδος, καὶ τοῖς τῶν κοινῶν πραγμάτων διοικήσεως πέρας εἰληφέσαν. εἶχε μὲν οὖν τὰς χεῖρας εἰς παράταξιν ἱκανάς, καὶ τοὺς δακτύλους πρὸς πόλεμον ἐδεδίδακτο. ἴσως δ' ἂν καὶ πλείονι πολέμου παρασκευῇ καὶ ὁρμῇ ὀξυτέρᾳ χρησάμενος, τῷ τε Ἀνδρονίκῳ τὴν εἰς τὴν πόλιν πάροδον ἀπετείχισε, καὶ ἑαυτὴν ἀπείρατον διεφύλαξε τοῦ ἐφεστῶτος κακοῦ. ποιεῖν γὰρ ἐπὶ τοῖς βασιλείοις ἠδύνατο θησαυροῖς, ὁπόσα ἠβούλετο, καὶ ταῖς τριήρεσιν ἐνῆν χρήσασθαι πρὸς τὴν τοῦ ἀνθισταμένου καταπολέμησιν, αἳ τὸ ἐκ Λατίνων εἶχον ὁπλιτικόν, οὕτω μὲν ἐπικρατέστερον ὂν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ναυτικοῦ, οὕτω δὲ πάγχαλκον καὶ ὅλον αἱμοχαρές. ἀλλὰ τοῦ μορσίμου, ὡς ἔοικεν, ἀντικρούσαντος, ὁ μὲν τὸ πρόθυμον ὑπεχάλασεν, Ἀνδρόνικος δ' ἐπιτείνας ὑπεσκέλιζε τουτονὶ ἀντιτρέχοντα, καὶ τὴν νίκην λαμπρὰν ἀπηνέγκατο. ὃς καὶ κατὰ τὴν περαίαν ἔτι διατρίβων, στείλας τριήρεις ὅσαι ὀπίσω τοῦ μεγάλου δουκὸς ἠκολουθησάντων αὐτῷ κατὰ πάροδον, στρατιωτικῶν καταλόγων ἅπαν ἐπίλεκτον, πόλεμον συγκροτεῖ κατὰ τῶν ἐν τῇ πόλει Λατίνων. καὶ δὴ καὶ τοῦ δήμου ἀναθαρρήσαντος κατ' αὐτῶν, καὶ ἀλλήλοις ἐς συνασπισμὸν παραθήξαντος· ἐπιθαλάττιος ὁμοῦ καὶ ἐπίγειος ἔρις φύεται, καὶ πρὸς ἄμφω τὰ πλήθη κυκλωσάμενά τε καὶ περιζώσαντα μὴ ἀντιπαλαίειν σθένοντες οἱ Λατῖνοι, ὡς εἶχον ἕκαστος σώζειν ἑαυτοὺς ἐπεβάλλοντο, τὰς οἰκίας ἀνέντες πλήρεις πλούτου παντός, καὶ πολυειδῶν ἀγαθῶν, ὁπόσα μεταδιώκουσιν ἄνθρωποι, τοῖς βουλομένοις προνόμευμα. οὐδὲ γὰρ μένειν κατὰ χώραν ἐτόλμησαν, ἢ κατὰ Ῥωμαίων ἐπήλθοσαν αὐτοί, ἢ ὅλως ἐπιόντας ὑπέστησαν.

σαν. ἐντεῦθεν οἱ μὲν κατὰ πόλιν διασπαρέντες ὡς ἔτυχεν, ἄλλοις προσρυέντες οἴκοις ὑποφητευομένοις· οἱ δὲ καὶ τῶν μακρῶν ἐπιβάντες νηῶν, ἃς ἐπλήρουν οἱ ὁμόφυλοι σφίσιν, ἐξέφυγον οὕτω τὸ μαχαίρᾳ πεσεῖν. ὅσοι δὲ συνειλήφθησαν, θανάτῳ ὑπεδικάσθησαν, πάντες μέντοι τὰς οὐσίας ἀπεβάλλοντο· αἱ δὲ πλήρεις τῶν δραπετευσάντων τριήρεις τὸν τῆς πόλεως ἀναχθεῖσαι λιμένα, καὶ βλέψασαι πρὸς Ἑλλήσποντον τὸ μὲν λεῖπον τῆς ἡμέρας ἐκείνης προσορμηκυῖαι ταῖς νήσοις ἐξεπέρασαν, ὁπόσαι μικρὸν ἄποθεν τῆς βασιλίδος ἀμφιρρέονται πόλεως, μὴ πάνυ πελάγιαι, φημὶ τὴν Πρίγκιππον καὶ τὴν Πρώτην, καὶ ὅσαι περὶ αὐτὰς ἀνίσχουσι τοῦ βυθοῦ. τὴν δ' ἐπιοῦσαν τινὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἱερῶν φροντιστηρίων πυρπολήσασαι, ἐξῆραν ἐκεῖθεν κώπαις ἁπάσαις, καὶ διαπετασθεῖσι λαίφεσι. μηδενὸς δ' ἐπιδιώκοντος, ἔνθα τὴν πρὸς βουλῆς καταίρουσαι, ἔδρων ὅτι καὶ εἶχον κακὸν τοὺς ἐκεῖσε Ῥωμαίους.

quo ſors tulit, in vrbe ſunt diſperſi: alij in magnatum ædes euaſerunt: alij longis nauibus ſuorum popularium conſcenſis, ferrum vix euaſerunt. Qui cōprehenſi fuere, capitis ſunt damnati, omnes rei familiaris iacturam fecerunt. Triremes verò fugitiuis plenæ, ex portubus vrbis in Helleſpontum prouectæ, eo die ad inſulas Principis & Protam, cæteraſque vrbi vicinas, non in alto ſitas, appulerunt. Poſtridie, nōnullis earum monaſteriis incenſis, velis remiſque diſceſſerunt. Nemine autē perſequēte, vbi placuit deſcenſu facto, Romanis quicquid potuere nocuerunt.

Latinorum diſperſio, fuga, clades: vt fit in huiuſmodi prælijs.

Comprehenſorū ſupplicium.

Fugientium melior conditio.

Vindictæ effecta.

12 Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας καὶ κομήτης ἐφάνη κατ' οὐρανὸν, ὑποσημαίνων τὰ ἐσόμενα χείριστα, καὶ αὐτὸν ἀτεχνῶς διαχαράττων Ἀνδρόνικον. ὄφεως γὰρ σχῆμα καὶ ἕλιγμα ἡ τοῦ φανέντος ἀνάμματος ὄψις διατυποῦσα, νῦν μὲν διετάττετο, μετὰ βραχὺ δ' ἀμφιπεριειλίσσετο εἰς ὁλκοὺς, ἄλλοτε εἰς χάσμα ἀνοιγομένη στόματος φόβον ἐνεποίει τοῖς θεωμένοις, οἱονεὶ καταχάσκουσα ἐξ ὕψους τῶν κάτωθεν, καὶ ἀνδρομέου γλιχομένη αἵματος. ἡμέρας οὖν ἐκείνης τὸ μήπω ἐκμετρηθὲν, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα διαρκέσας, ἠφάνισται. ἀλλὰ καὶ ἱέραξ τοῦ θηρεύειν ἐθὰς, λευκὸς τὴν πτίλωσιν, τοὺς πόδας λωροπεδούμενος, κἀπὶ καλιᾶς πτερορρυήσας πολλάκις, καὶ αὖ πάλιν ἀνηβηκὼς, ὥρμησεν ἐκ τῆς ἕω πρὸς τὸ τοῦ Λόγου μέ-

12 Diebus illis Cometa in cœlo cōſpectus eſt, qui grauiſſimas clades, quæ conſequutæ ſunt, portendit, atque ipſum adeò Andronicum expreſſit. Nam ſerpentem ſinuoſum repræſentans, nunc porrigebatur, nunc in ſpiras ſe colligebat: nunc cū horrore intuentiū, quaſi inferiores ex alto deuoraturus eſſet, humani ſanguinis auidus, vaſtum rictum aperiebat. Sed quum non ultra diei illius reliquum & ſequutam noctē duraſſet, euanuit. Accipiter quoque aucupio exercitatus, albus, vincula pedibus geſtans, qui plumis in nido ſæpe amiſſis repubuerat, ab Oriēte in VERBI ma-

Exigua illa in cœlo fuere præſagia. Maxima circa vrbem ipſam apparebant, nempe Andronici crudelis animus, effera con filia, peſſimi conſiliarij.

Accipitris auſpiciū, accipitrem Andronicū repræſētās, qui pullo Alexio laniato, in altum auiā græcarū carnes vngues & roſtrum cruentauit.

ximum templum tetendit: ac Thomaiticam ædem ingressus, multos ad sui spectaculũ attraxit. Erant etiam qui eũ comprehendere studerent: verùm ipse inde in magnum palatium peruolauit, & super eo conclaui consedit, in quo recẽs Imperio potitos, diademate redimitos, ab omni populo celebrari moris est. Paulo pòst ad templum reuertitur: & hoc circuitu ter peracto, tandem à quodam captus, ad Imperatorẽ affertur. Id auspicium quidã planè ad Andronicum referentes, qui & sæpissimè in carcerem coniectus, & canus esset: eum statim pœnas grauissimas daturum interpretabantur. sed prudentiores, & sublimioribus præditi ingeniis, volatum illum ter repetitum, triennium significare asserebant, quo in Imperio exacto, Andronicus rursus in custodia & compedibus futurus esset. Omnib. autem ad Andronicum nauigantibus, postremus omnium etiã patriarcha Theodosius cum primariis sacerdotibus traiicit. Qui cũ pontificem ad suum tentorium accedere audiuisset, statim ei obuiam procedit, veste indutus fissa, violacei coloris, telæ Ibericæ, vsque ad genua & cubitos pertinente. Pileum in capite gerens, in acutum, pyramidis instar, desinentem, pulli coloris, & quantus erat, se ad equi vngulas prosternit.

Auspicij à priuatis quibusdam facta interpretatio.

Item à prudentioribus, quam euentus & rerum exitus comprobauit.

Theodosij Patriarchæ cauta prudẽtia.

Andronici calliditas & hypocrisis.

Habitus, homini conueniens.

γιστον τέμενος, καὶ τὸν Θωμαΐτην εἰσιὼν δόμον, πολλοὺς κατὰ φήμην θεατὰς ἐφειλκύσατο. ἦσαν δ᾽ οἳ καὶ διετεχνῶντο αὐτὸν συλλαβεῖν. ὁ δ᾽ ἐκεῖθεν ἀρθεὶς, κατέπτη πρὸς τὸ μέγα βασίλειον· καὶ ἄνω τοῦ οἰκήματος καταπαύσας, ἐν ᾧ τοὺς ὑπογύως τοῦ ἄρχειν ἐπειλημμένους εἴθισται πρὸς τοῦ δήμου παντὸς ἀνευφημεῖσθαι στεφανηφόρους, μετ᾽ οὐ πολὺ πάλιν ἐπάνεισι πρὸς τὸν νεὼν, καὶ τὴν τοιαύτην περιοδίαν τρισσῶς σταδιεύσας, ὕστερον παρά του θηρεύεται, καὶ εἰσάγεται βασιλεῖ. τοῖς μὲν οὖν πλείστοις μέλλειν αὐτίκα Ἀνδρόνικον συλληφθῆναι οἰωνίζετο ἐνθένδε, καὶ δίκας δικαίας ὑφέξειν, ἐπεὶ καὶ ἐς αὐτὸν ἔφασκον ἀτεχνῶς τὸ οἰώνισμα ἀφορᾶν, πλειστάκις ἐνειρχθέντα δεσμωτηρίῳ, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς τρίχωμα χιονούμενον. οἱ δέ γε σοφώτερόν τι προβλέποντες, καὶ τὸ φρονεῖν ὑψιβάμονες, τριετὲς ἕλιγμα χρονικὸν, τὴν τριττὴν εἰς τὸ αὐτὸ κατάντημα πτῆσιν ἰσχυρίζοντο προσημαίνειν, καὶ τελευταῖον αὖθις Ἀνδρόνικον φρουρὰν, καὶ ποδοκάκας καθυποδέχεσθαι Ῥωμαίων κατάρξαντα. πάντων δ᾽ ἐς Ἀνδρόνικον διαπορθμευομένων, λοίσθιος ἐς αὐτὸν περαιοῦται ὁ πατριάρχης Θεοδόσιος, μετὰ τῶν λογίμων τοῦ βήματος. ὁ μὲν οὖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐγγίζειν σκηνὴν τὸν μέγαν ἀρχιερέα ἐνωτισάμενος, ἔξεισιν εὐθὺς πρὸς ὑπάντησιν, στολὴν ἠμφιεσμένος χιστὴν ἰοβάφινον, ὑφῆς τῆς Ἰβηρικῆς εἰς γόνατα καὶ γλουτοὺς καταβαίνουσαν, καὶ πυκάζουσαν τὰ ἕως βραχίονος, καὶ πυραμιδουμένην καλύπτραν τῇ κεφαλῇ περικείμενος, καπνηρὰν τὴν χροιάν· καὶ πρὸς τῶν ἱππείων χηλῶν βαλὼν ἑαυτὸν,

ἔκειτο

ἔκειτο πεπτανυσμένος μέγας μεγαλωστί. μετὰ μικρὸν δὲ ἀνίσταται, καὶ τὰ ἐκείνου ποδῶν περιλιχμᾶται τὰ πέλματα, σωτῆρα τοῦ βασιλέως ἀποκαλῶν, ζηλωτὴν τοῦ καλοῦ, καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχον, τῷ χρυσῷ τὴν γλῶτταν Ἰωάννῃ ἀνθάμιλλον καὶ πᾶσαν αὐτῷ προσηγορίαν περιτιθεὶς ἀγαθήν. ὁ δὲ τότε πρώτως Ἀνδρόνικον θεασάμενος, ἐπεὶ κατηθρήκει περιεργότερον βλέμμα γοργὸν, ὑποκαθήμενον φρόνημα, σοφιστικὸν καὶ περίεργον ἦθος, ἡλικίας ἀναδρομὴν ἐς πόδα δέκατον μικρὸν ἀνατείνουσαν, ἀγέρωχον βάδισμα, ὀφρὺν ἐπιλάπτουσαν ὑπεροψίαν, φροντιστικόν τε καὶ ἐπὶ συννοίας ἀεὶ ἄνθρωπον, ταλανίσας τοὺς ἀφρόνως ἄνδρα τοιοῦτον εἰσοικισαμένους ἐπ' ἀνηκέστοις ἑαυτῶν συμφοραῖς, ἀκοῇ μὲν φησὶν ἤκουόν σου τὸ πρότερον. νῦν δὲ καὶ ἑωράκειν, καὶ ἐγνώκειν σαφῶς. καὶ αὖ πάλιν τὸ τοῦ Δαβὶδ ἀποκναίσας, εἶπε· καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως εἴδομεν, αἱμύλας καθαπτόμενος Ἀνδρονίκου, οἷς τὰ τῆς ὑπαντήσεως τῆς σκηνικῆς, ὑπεξῆρε τῆς γνώμης, ἑαυτὸν ἐδαφίζων, καὶ κυνηδὸν προσκυνιζόμενος, ἀναφέρων ἅμα τὰ ὀφθέντα, πρὸς ἅπερ αὐτῷ ἀπήγγειλεν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, διαζωγραφῶν τῷ λόγῳ Ἀνδρόνικον, καὶ οἷον ἀγνοοῦντι τιθεὶς ὑπόψιον. ἀλλ' οὐκ ἔλαθε τὸ τῶν ῥημάτων, ἀμφοτερίζον τὸν πολύμητιν Ἀνδρόνικον. ὅθεν καὶ τῇ τῶν λεχθέντων διπλόῃ, ὡς οἷα διπάλτῳ ξίφει τρωθεὶς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σκυζομένην οἷον καὶ συνηρεφῆ τῶν ὀφρύων τοῦ πατριάρχου γραμμὴν, τῶν ἔνδον καὶ περὶ ψυχὴν κινημάτων εὑρὼν προμηνυτείαν· ἴδε, φησὶ, βαθὺς Ἀρμένιος, ἐπεὶ καὶ τὸ πατρῷον γένος ἐξ Ἀρμενίων ἕλκειν ἐλέγετο. τοῦτο δὲ καὶ ἄλλοτέ ποτε ἐπέσκωψεν ἐς αὐτὸν

Paulo pòst aſſurgit, & Patriarchæ plantas deoſculans, eũ Imperatoris ſeruatorẽ, honeſtatis amatorem, veritatis propugnatorẽ vocat, & Ioanni Chryſoſtomo comparandum, nullo honorifico titulo prætermiſſo. Patriarcha verò qui tum primum Andronicum videbat, accuratiùs eo perluſtrato, animaduerſóque viſu truci, occulto ingenio callidis & affectatis moribus, ſtatura ad decem ferè pedes aſſurgente, ſuperbo inceſſu, arrectis ſuperciliis, ſeueritate & triſtitia perpetua, miſeratus eos qui talem virum in perniciem ſuam accerſiuiſſent: *Hactenus*, inquit, *audiui, nũc etiam vidi, & palàm cognoui.* ac Dauidicum illud non ſine dolore adiicit: *Vt audiuimus, ita quoque vidimus.* quibus verbis ſalſè perſtringebat ſimulatum Andronici occurſum, & ſubmiſſionem. ſimul etiam memoria repetebat verba Manuelis Imperatoris, qui Andronicum oratione depinxerat, & ignorantis Patriarchæ veluti oculis ſubiecerat. Sed illæ verborum ambages Andronici ſagacitatem nõ latuerunt, qui ambiguis illis verbis tanquam ancipiti gladio vulneratus, viſa ſuperciliorum Patriarchæ ſubtriſti, & denſa ſerie ad oculos vergente, quæ affectionũ animi index eſſet: *Ecce*, inquit, *occultum Armenium.* Nam patre Armenio natus eſſe ferebatur. Eodem dicterio eum aliàs quo-

Simulatio hominis aulicarum artium magiſtri.

Patriarchæ cum Andronico cõgreſſus & dicteria.

Ambiguè dicta, quæ cor Andronici fortius feriunt.

Manuel pingit Andronicum, quem extinguere debuit.

Mala & ægra mens veritatis ictus præſẽtit, nec ferre poteſt.

Ideo ſeipſam vtcunque aperit.

que perſtrinxit, cum in colloquio dolenti ſimilis diceret, ſe vnum Imperatoris Alexij curatorẽ ſupereſſe, ſine vllo moleſtiarum & laborũ ſocio, ne ſanctitate quidem eius adiuuante: quanquam ei Manuel Alexij filij curam mandaſſet, & imperij adminiſtrationem etiam præ cognatis ſuis commiſiſſet. Cui Patriarcha reſpondit, *ſe iam olim ſollicitudinem de Imperatore depoſuiſſe: hoc eſt, inter mortuos eum numerare, poſteaquam Andronicus vrbem ingreſſus, rerum adminiſtrationẽ ſuſceperit,* Quo reſponſo cõfuſus Andronicus, & ſe intellexiſſe diſſimulans, rogauit, quid ſibi vellet ea oratio? quamuis ſatis ſciret, diuinum virum pueri Imperatoris mortem deſignaſſe. At ille, ne feram alioqui contra ſe rugientẽ magis irritaret, aut camelum ad ſolitum vomitum prouocaret: dictum illud aliò detorſit, ac ſe iam olim & canonibus & ſenio, rerum adminiſtratiõe interdicentibus, Imperatorẽ curare deſiiſſe, neque licere ſibi mundanis rebus implicari. Præterea ipſum Andronicum vel ſolum parem eſſe Imperatori educando.

Alia Andronici horrẽda ſimulatio, dũ mortem Alexio procurat.

Theodoſij prudẽs & acutum reſpõſum.

Verba ſapiẽtũ in animis impiorũ ſũt claui tenaciter adhærẽtes.

Prudẽtis eſt tyrannorum rabiem ſalua pietate & ſãcta libertate declinare.

13 Cæterùm Palatij rebus ex Andronici ſententia per filios & amicos eius quàm rectiſſimè conſtitutis, & Imperatoris etiam amicis, eius accedendi, & eius voluntati ſe accommodandi, poteſtate data: tandem ipſe quoque Andronicus Damali diſce-

Ad tempus, tyrãnidis affectatores rẽ publicam cõſtituere vidẽtur. Sed aliud in pectore geſtant.

Ἀνδρόνικος, ὅτε ὁ μὲν πρὸς τὸν πατριάρχην τὸν λόγον ποιούμενος ἀχθομένῳ ἐῴκει, καὶ μόνος ὑπολελεῖφθαι τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου κηδεμὼν ἔλεγε, μηδένα ἔχων τὸν συμπονοῦντά τε καὶ συγκάμνοντα, μηδ᾽ αὐτὴν τὴν ἐκείνου ἁγιότητα, καίπερ τοῦ βασιλέως καὶ παῖδος τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ ἐς αὐτὸν ἀναθεμένου τὴν τοῦ υἱοῦ τημελούχησιν, καὶ τὴν τοῦ κράτους αὐτοῦ κυβέρνησιν, ὑπὲρ τοὺς τούτῳ κατὰ γένος προσήκοντας. ὁ δ᾽ ἔφησεν ἀποφροντίσαι πάλαι τὸν βασιλέα, εἴτ᾽ οὖν τοῖς τεθνεῶσιν ἔχειν ἐνάριθμον, ἐξότου περ αὐτὸς Ἀνδρόνικος τὴν βασιλίδα πόλιν εἰσεληλύθει, καὶ τὰ κοινὰ διαχειρίζει πράγματα. πρὸς τὴν ἀπόκρισιν τοῦ πατριάρχου ἐρυθριάσας Ἀνδρόνικος, ἤρετο, τί ἐστι τὸ ἀποφροντίσαι, καὶ πρὸς ὃ σημαινόμενον ἐκτετόξευται, τὸ μὴ συνιέντα πλαττόμενος καίτοι ἐγνωκὼς ἀληθῶς, ὡς τὸν τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως θάνατον ἠνίξατο, δι᾽ ὧν ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ ἐφθέγξατο. ὁ δὲ τὸν θῆρα μὴ ἐκμαίνειν ἐθέλων, καὶ ἄλλως κατ᾽ αὐτοῦ ὠρυόμενον, ἢ τὴν κάμηλον ἀναστομοῦν εἰς ἐξέραμα, πρὸς ὅπερ εἴθιστο, οὐ κατὰ τὴν ἀληθῆ καὶ πρὸς ἣν ἐρρέθη προβάλλων ἐξήγησιν, ἑτεροίως τὸν τοῦ ῥήματος νοῦν ἡρμήνευσε, μηκέτι φάσκων φροντίζειν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ τὸ τούτου παιδεύειν τημελές, καὶ διὰ τοὺς κανόνας μὲν καὶ τὸ γῆρας μὴ ἐγχωρεῖν αὐτῷ τοῖς κατὰ κόσμον συμπλέκεσθαι πράγμασι· τὸ δὲ πλέον, αὐτὸν τὸν Ἀνδρόνικον αὐτάρκη, καὶ μονώτατον εἶναι τὸν βασιλέα παιδοκομεῖν.

13 Τῶν δὲ κατὰ τὰ ἀρχεῖα πραγμάτων, ὡς Ἀνδρονίκῳ ἐδόκει καὶ ἀρίστως εἶχε, διῳκημένων παρά τε τῶν υἱέων ἐκείνου, καὶ ὅσοι περ αὐτῷ προσέθεντο, ὀψὲ καὶ οὗτος μεταχωρεῖ τῆς Δαμάλεως, ὑποψήλας

τὸ τοῦ Δαβὶδ ἐν τῷ τὸν πορθμὸν διαβαίνειν, καὶ φθεγξάμενος μετὰ διαχύσεως· ἐπίστρεψον ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι κύριος εὐηργέτησέ σε, ὅτι ἐξείλετο τὴν ψυχήν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος. τοῦ δὲ βασιλέως Ἀλεξίου καὶ τῆς ἐκείνου μητρὸς Ξένης ἐξιόντων μὲν τῶν βασιλείων, κατὰ τὴν Ἀνδρονίκου βούλησιν, εἰς δὲ τὰς ἐν τῷ Φιλοπατίῳ βασιλικὰς μετασκηνωσαμένων οἰκοδομὰς, αἱ τῶν Μαγγάνων ἐλέγοντο, πρόσεισιν ἐκεῖσε Ἀνδρόνικος, καὶ τῷ μὲν βασιλεῖ βαθεῖαν ἀπονέμει προσκύνησιν, ἐπὶ γόνυ πεσὼν, καὶ τοὺς ἐκείνου πόδας περιπτύσσεται, ὡς εἰώθει κοψάμενος, καὶ δάκρυα χεάμενος, τῇ δὲ τούτου μητρὶ Ξένῃ ὅσα καὶ ἀπούσῃ τὴν τιμὴν ἀφοσιωσάμενος, καὶ τῆς ἐκεῖσε παρουσίας πάρεργον ἀπονείμας τὴν προσαγόρευσιν, καὶ ταύτην ὑποψίας μεστὴν, καὶ τοῦ μίσους ἐνδεικτικὴν, ὅπερ κατ' αὐτῆς ἐκ μακροῦ τῇ ψυχῇ ἐναπέθετο· βραχύ τι προσδιατρίψας μεταχωρεῖ, καὶ κατὰ τὴν προσηυτρεπισμένην αὐτῷ ἐκεῖ που σκηνὴν ἀφικόμενος, εἶχε περὶ αὐτὸν τὰς αὐλαίας πηξαμένους, ὃν τρόπον αἱ ὄρνεις ὑπὸ τὰς ἑαυτῶν ἐπισυνάγουσι πτέρυγας τὰ νεόττια, πάντα ἄνδρα εὐγενῆ καὶ περίδοξον. ὅτε καί τις ἀνὴρ Ἶρος ἄλλος Ὁμηρικὸς, μολοβρὸς καὶ ἀνέστιος, τὰς τῶν πλουσίων θύρας ἐκτρίβων, καὶ θεραπεύων τὴν γαστέρα τοῖς τῶν ἄρτων τεμάχεσιν, ἑάλω τὰ βιώσιμα αἰτῶν ἀωρὶ τῶν νυκτῶν περὶ τὴν Ἀνδρονίκου σκηνὴν εἰλούμενος, ἐξωμίας καὶ παραβλὼψ, τὰ μὲν πρῶτα ὑπὸ τῆς θεραπείας Ἀνδρονίκου, ὡς γοητείαις εὐθυνέται χρώμενος, ἔπειτα καὶ τῷ δήμῳ τῆς πόλεως ἐκδίδοται παραλόγως. οἱ δὲ ὅσα καὶ θείας ὄψεως τῆς Ἀνδρονίκου θέας ἐχόμενοι, ἀνεξελέγκτως αὐτὸν εἰς τὸ θέα-

dit. ac triremi conſcenſa, dū per fretū in vrbem traiicit, Dauidicū illud hilariter ſuccinuit: Reuertere anima mea in requiem tuam, quoniam Dominus tibi benefecit, erepta vita mea ex morte, oculis meis à lachrymis, pedibus meis à lapſu vindicatis. Imperatore Alexio & matre eius Xene è palatio, vt voluerat Andronicus, in Manganicas regales ædes ad Philopatium digreſſis, eò ſe confert: ac Imperatore ſubmiſſè adorato, pedes eius amplectitur, cum ſolito plā-ctu & fletu. Matre verò eius obiter & contemptim ſalutata, ſine diſſimulatione veteris in eam odij, citra morā longiorem in tentorium nō procul inde paratum diſcedit, vbi omnes viri nobiles & honorati ſua quoque tabernacula erexerunt, quemadmodum pulli ſub gallinæ alas confugiunt. Tum homo quidam, alter Irus Homericus, teter, ſine domo, diuitum limina terens, vt fruſtis panis famem ſedaret, captus eſt, cum intempeſta nocte iuxta Andronici tabernaculum victum mendicaret, vir procerus, & ſtrabus. ac primū ab Andronici miniſtris pro mago inſimulatur, deinde vrbanæ plebi præter opinionem deditur. Ea verò ſpectando Andronico, vt diuino vultui intenta, cum indicta cauſa, congeſtis in

Andronici cum Imperatore congreſſus.

Rectè quidē Andronicus, ſi ad Deum ſincero cordis affectu os conuertiſſet: quum verò furore percitus in Manuelis familiam ferretur, hæc verba fuerūt totidem in Deum blaſphemiæ.

Non diſſimulat in Xenen vetus odium Andronicus.

Non ſub gallinæ, ſed ſub accipitris alas cōfugiūt Græci.

Teſte miſero illo mendico, qui primus ſæuos accipitris vngues perſenſit.

theatro lignis aridis & sarmentis, in Andronici gratiā exurit. Qui dies complures cum Imp. in Philopatio cōmoratus, magnam vrbem intrare desiderauit, & Manuelis patruelis sepulchrum spectare. Cū in Pātocratoris monasterium venisset, quæsiuit, vbi situs esset Imperator: eiusque sepulchro astans acerbè fleuit, miserabiliter eiulans, vt quidam ex astantibus artium Andronici ignari, præ admiratione dicerent: *O rem miram, vt Imperatorem cognatum, quamuis acrem & inhumanum persecutorem, dilexit!* Cùm autē quidam ex cognatis eum à tumulo auellerent, & luctui satis esse datum dicerent, monitis eorum nequaquam acquieuit: sed petiit, vt se paulisper adhuc sepulchro inhærere paterentur. habere enim, quod cum defuncto seorsim colloquatur. Itaque manibus & palmis supplicis in modum compositis, & oculis in sepulchri saxū intētis, labia mouit, editáq; voce, quæ à nemine exaudiretur, occultū colloquium habuit. At pleriq; murmur illud incantationem barbaricam esse, facetiores autem Andronicum Manueli insultare, & manes eius exagitare dicebant, his verbis: Habeo te, persecutor, à quo multis actus sum erroribus, & totius penè mundi factus fabula, vniuerso orbe pererrato. ac te quidem sepulchrum istud in septem vertices assurgens,

Andronicus Manuelis sepulchrū spectat.

Crocodili lacrymæ.

Sibi primùm deinde aliis imponit hypocrita: at nemo, se iudice, nocēs absoluitur.

Vindictæ cupiditas etiā mortuis insultat.

Interpretatio epicedij, per Nicetam ex rerum ante & post Manuelis excessum ab Andronico gestarum histo rica narratione, collecta.

ζον ἀπαγαγόντες, καὶ κραῦρα ξύλα καὶ φακιόλοις φορυτῶν ξυναγείραντες, κατακαίουσιν Ἀνδρονίκῳ χαριζόμενοι. συχνὰς δ᾽ ἐκμετρήσας ἡμέρας Ἀνδρόνικος σὺν τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸ Φιλοπάτιον, ἔσχεν ἔργον εἰς τὴν μεγαλόπολιν εἰσιέναι, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως ἐξαδέλφου Μανουὴλ τάφον ἰδεῖν. ὅθεν κατὰ τὴν τοῦ Παντοκράτορος μονὴν γεγονὼς, καὶ ποῦ τέθαπται ὁ νεκρὸς ἐρωτήσας, καὶ ἐπιστὰς τῷ σωματοφυλακοῦντι μνήματι, πικρῶς ἐπεδάκρυσε, καὶ περιπαθῶς ὠλοφύρετο, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν παρεστώτων μὴ τὸν κρυψίνουν ὅλως διορᾶν Ἀνδρόνικον ἔχοντας, θαυμάσαι λίαν, καὶ εἰπεῖν· ὢ τοῦ θαύματος, πῶς ἐφίλει τὸν προσγενῆ ἄνακτα, καίπερ διώκτην ὄντα θερμὸν, καὶ φιλανθρώπως αὐτῷ μὴ χρησάμενον. τινῶν δὲ τῶν ἐκ τοῦ γένους ἀποσπώντων αὐτὸν τῆς σοροῦ, καὶ ἀρκούντως ὑποφωνούντων τεθρηνηκέναι, οὐδ᾽ ὅλως καθυπεῖξε ταῖς παραιφάσεσιν, ἀλλ᾽ αἰτήσας καὶ ἔτι μικρὸν ἐνδοθῆναί οἱ προσκαρτερῆσαι τῷ τάφῳ, ἔχειν γάρ τι τῷ κειμένῳ κατὰ μόνας διαλεχθῆναι, τὰς χεῖρας ὡς πρὸς ἱκεσίαν διασκευάσας, καὶ διαπετάσας τὰς παλάμας, καὶ διάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς λίθον τὸν νεκροδέγμονα, τὰ χείλη μὲν κινῶν, φωνὴν δ᾽ οὐδαμῶς ἐξικνουμένην εἰς ὦτα τῶν παρεστώτων οὐ μὲν οὖν ἀφιεὶς, διάλεξίν τινα λαθραίαν ἐπεποίητο. τοῖς μὲν οὖν πλείστοις ἐπῳδή τις βαρβαρικὴ λελόγιστο τὰ ὑποψαλλόμενα· ἦσαν δ᾽ οἳ, καὶ τούτων μάλιστα οἱ τὴν εὐτραπελίαν μεταδιώκοντες, ἐπικερτομεῖν Ἀνδρόνικον ἔφασκον τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ ἀτεχνῶς κειμένῳ ἐπεμβαίνοντα λέγειν· ἔχω σε τὸν διώκτην, καὶ πολλὰς ἐμοὶ πλάνας προξενηκότα, καὶ ὑφ᾽ οὗ παγκόσμιον μικροῦ γεγένημαι περιλάλημα, πᾶσαν δυστυχῶς ἐπιὼν ὁπόσην ἥλιος ἔπεισιν ἅρματι. καὶ σὲ μὲν ὁ ἑπτακόρυμβος οὑτοσὶ συνέξει λίθος,

λίθος, ὅσα τὸ ἄφικτον δεσμωτήριον νήγρετον καθεύδοντα ὕπνον, καὶ τῆς τελευταίας σάλπιγγος ἐπιδεᾶ, ἐγὼ δὲ τὸ σὸν μετελεύσομαι γένος, οἷα καὶ λέων μεγάλῳ ἐπεγκύρσας θηράματι, καὶ δίκας ὧν ὑπὸ σοῦ κακῶς ἐπεπόνθειν γενναίας εἰσπράξομαι,

Τὴν ἑπτάλοφον καὶ λαμπρὰν εἰσιὼν
ταυτηνὶ μεγαλόπολιν.

14 Ἐκ δὲ τούτου πάντα οἶκον ἐπιὼν περιφανῆ καὶ λαμπρὸν, καὶ σταθμοὺς ἐν αὐτοῖς τιθέμενος, ὥσπερ οἱ παροδεύοντες, ἐχρῆτο τοῖς κοινοῖς ὡς ᾑρεῖτο πράγμασι, τῷ μὲν βασιλεῖ Ἀλεξίῳ κυνηγεσίοις ἐφιεὶς προσανέχειν, καὶ κούφοις τῷ τέως τρέφεσθαι πνεύμασι μετὰ τῶν φυλάκων οὓς αὐτῷ ἐπέστησεν, οὐ μόνον τὴν εἴσοδον αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔξοδον ἐφορῶντας τοῦ μυθικοῦ πολυομμάτου Ἄργου περιεργότερον, ἀλλὰ καὶ μηδένα τῶν ἁπάντων παρεῶντας μόνῳ ἐντυγχάνειν αὐτῷ, ὑπέρ τε οὐ πνοσσοιῦ διομιλεῖσθαι πράγματος· ἑαυτὸν δὲ ὅλον ἐπιδοὺς ταῖς μερίμναις, οὐχ ὅπως εὖ πράττοιεν τὰ Ῥωμαίων, ἀλλ' ὅπως ἀφελεῖ ἐκ τῶν βασιλείων καὶ σύμβουλον ἀγαθὸν, καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖον ἄνδρα καὶ ἀρειμάνιον, καὶ ὕποπτον ἐκείνῳ, καὶ πρὸς ἀρχὴν ἐπιτήδειον· ἀμειβόμενος δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοὺς Παφλαγόνας, καὶ πάντα ἄλλον συνεφαψάμενον αὐτῷ τῆς ἀποστασίας, ἀξιώμασι τούτοις ἐτίμησε, καὶ δωρεαῖς φιλοτίμοις ἐδεξιώσατο, καὶ τὰ λαμπρὰ δὲ τῶν ἀξιωμάτων, καὶ τὰ τῶν ὀφφικίων μεγαλοπρεπῆ, ὡς ἐκείνῳ ἐδόκει μεταπιθεὶς, ἐπὶ τινὰν μὲν τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας προυβάλετο· ἄλλοις δ' ὑπεξῆρεν ἑτέρους, ἐκείνους δηπουθεν, οἳ ὀπίσω αὐτοῦ ἐπορεύθησαν, ὡς τοῦ Βάαλ πρότερον οἱ ἀποστάντες ζῶντος Θεοῦ, καὶ οἱ τὴν παρ' ἐκείνῳ δόξαν προέθεντο τῆς ἐπαινετῆς καὶ προτέρας

& ineuitabilis carcer profundo somno oppressum tenet, ex quo non nisi vltimæ tubæ clangore excitaberis: ego verò tuum genus vlciscar, vt leo prædam opimam nactus, & pœnas iniuriarum tuarum graues exigam, postquam hanc splendidam vrbem sum ingressus,

Quæ septem vna sibi muro
circundedit arces.

Andronicus, vt famelicus leo, Manuelis sobolem discerpit.

14 Deinceps omnes domos illustres & splendidas peruagando, & viatorum instar in eis diuersando, Rempublicam suo arbitratu administrabat. Imperatori Alexio venationes & alia ludicra indulsit, custodibus adhibitis, qui non modò ingressum & egressũ eius diligẽtissimè obseruarẽt, sed etiã neminem omnino vlla de re cum eo colloqui paterentur: sibi curam rerum vendicauit, non in id intentus, vt Romana res floreret, sed vt omnes tam consilio quàm manu pollentes, & imperio idonei, diuersę factionis, palatio exigerentur. Paphlagones cæterósque omnes quorum opera & studiis regnum occuparat, & honoribus & largitionibus est remuneratus. Dignitates & officia magnifica pro libito partim in filios suos, partim in alios transtulit: eos vtique qui ipsum secuti erant, vt olim ij qui à Deo viuente ad Baalem defecerunt, quique ipsius gloriam priori lauda-

Eiusdem tyrannicæ artes. Illustriũ domos scrutatur.

Rempub. suo arbitratu administrat.

Iuueni Imperatori ludicra indulget, & adhibet custodias, fidósq. admonitores ab eo procul amouet.

Prudentes & fortes viros palatio exigit.

Tyrannidis fautores promouet & locupletat.

Munera publica in homines sibi acceptos transfert.

bili dignitati cum iuſtitia coniunctæ prætulerũt. Proinde clari viri partim domo & patria pellebantur, à chariſſimis ſuis auulſi: partim oculis priuabantur: partim in carcerem & ferreas manicas coniiciebantur, nullius ſibi ſceleris conſcij: ſed illius criminis tacitè condemnati, quòd ex nobilitate eſſent, & in bello ſæpe fortiter ſe geſſiſſent, aut proceritate corporis & elegantia formæ, aut alia quapiam re quæ morderet Andronicum & ſpe haud bona aleret, antecellerent: aut ob reſiduas veterum offenſarum ſcintillas, quæ hactenus velut ignis ſub cinere latuerant, reſuſcitatas, mulctabantur. Itaque peracerba fuit illorum temporum cõditio, & coniunctiſſimorum inter ſeſe perfidia, malũ ĩtolerabile. Nec enim frater dũtaxat fratrem, pater filiũ negligebat, ſi Andronico ita viſum eſſet: ſed proditores eorum infeſtiſſimos ad internecionem familiæ adiutabãt. Erant etiam qui ipſi ſuos deferrent, vt aut Andronici acta irridentes, aut ſpreto Andronico, paternum imperiũ gerẽti Alexio addictos. Multi quoque inter accuſandum ſunt accuſati: & dum alios arguunt, vt Andronici inſidiatores, ab ipſis reis aut circunſtantibus ſunt delati, & in eãdem cuſtodiã vtrique abducti. Orationẽ meam confirmat Ioannes Cantacuzenus, qui pugnis in ſpadonẽ Zitam ita ſæuit, vt dentes ei excuteret, & labia diſcinderet; quod

In illuſtres viros vario ſuppliciorũ genere affectos graſſatur.

Æmulos quoſcunque euertit.

Veteres aduerſarios opprimit, vindictæ cupidiſſimus.

Sub tyrannide acerba tẽporum conditio. Qui enim homines antea erant coniunctiſſimi, tunc naturæ ruptis vinculis, alij in alios perfidè inſurgunt.

Sycophantarum aulicorum merces.

Ioannis Cantacuzeni Andronicũ in tyrãnide ſua cõfirmãtis (peculiari [illegible] vindicta) [illegible]

τιμῆς, καὶ τοῦ δικαίου μερίδα παρεχομένης. οἱ μὲν τοίνυν τῶν ἐπισήμων ἀνθρώπων ἀπηλαύνοντο οἴκου καὶ πατρίδος, καὶ τῶν φιλτάτων ἀποδιΐσαντο. οἱ δὲ εἱρκταῖς καὶ χειροπέδαις σιδηραῖς παρεδίδοντο, ἄλλοι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξεκόπτοντο, αἰτίαν οὐδεμίαν πρόδηλον ἐπαγομένην ἑαυτοῖς συνειδότες· τὸ δ' εἶναι τῶν εὐπατριδῶν σιωπηλῶς ἐγκαλούμενοι, καὶ κατὰ πόλεμον πολλάκις εὐδοκιμῆσαι, ἢ φυῆς σώματος γενναιοτάτης, ἢ ὥρας ἱκανωτάτης μεταλαχεῖν, ἢ τι ἕτερον φέρειν ἐπαινετὸν, ὑποκνίζον Ἀνδρόνικον, οὐδ' ἀγαθὰς ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ὑποβάλλον, εἴτε μὴν παλαιᾶς μικρολυπίας ὑποτύφον ἐμπύρευμα, καὶ φρυκτεῦον κατὰ βραχὺ τὸ πρὶν λεληθὸς καὶ ἀποδιούμενον τοῦ θυμοῦ. ἦν τοίνυν ἀνύποιστος ἡ τοῦ τότε καιροῦ φορὰ, καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῶν πάνυ γνησιωτάτων οὐκ εὐπιστία, κακὸν ἀφόρητον ἦν. οὐ γὰρ μόνον ἀδελφὸς παρεώρα κασίγνητον, καὶ πατὴρ υἱέα παρέτρεχεν, ἂν οὕτως ἤρεσκεν Ἀνδρονίκῳ· ἀλλὰ καὶ τοῖς καταπροδιδοῦσι τούτους συνεπράττον τὰ ἀνήκεστα, καὶ τὴν τοῦ γένους συνδιετίθουν ἀπώλειαν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ κατεμήνυον αὐτότατοι τοὺς οἰκείους, ὡς ἢ τὰ παρ' Ἀνδρονίκου χλευάζοντας δρώμενα, ἢ γοῦν τῷ τὴν πατρῴαν ἄρχοντι ἀρχὴν Ἀλεξίῳ προσκειμένους, Ἀνδρονίκου δὲ ἀπαυχενίζοντας ἑαυτούς. πολλοὶ δὲ κἂν τῷ ἄρτι κατηγορεῖν κατηγόρηντο, καὶ διελέγχοντες ἑτέρους ἐπ' Ἀνδρονίκῳ τέκτονας κακῶν, ὑπ' αὐτῶν τῶν κατηγορουμένων, ἢ καὶ ἄλλων παρεστώτων προσηγγέλλοντο, καὶ εἶχε τούτους κἀκείνους συναπαγομένους μία φρουρά. καὶ πιστοῦταί μοι τὸν λόγον ὁ Κανστακουζηνὸς Ἰωάννης, παλαμναιοτάταις πυγμαῖς παίων ἐκτομίαν τινὰ Τζίταν καλούμενον, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐκρίζων, καὶ τὰ χείλη

ἀφαιμα-

ἀφαιματῶν, ὅτι πεφώραται ὅλως Ἀλεξίῳ τῷ βασιλεῖ περὶ τὴν κοινὴν διαλεχθεὶς συμφοράν· παραχρῆμα δὲ συλλαμβανόμενος καὶ αὐτὸς, ἐξομματούμενός τε, καὶ εἱρκτῇ ζοφώδει παραρριπτούμενος, οἷς προσηγορίαν διὰ τοῦ δεσμοφύλακος πέπομφεν ἑνὶ τῶν γυναικομαίμων Ἀγγέλῳ δεσμώτῃ ὄντι τῷ Κωνσταντίνῳ. οὐκοῦν διὰ ταῦτα ἦν εἰς πόνον ἅπασα κεφαλὴ, καὶ παρρησίαν ἦγον, ὡς οὔποτε τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἀπιστούμενα, ὅσα τὸ Ἐμπεδόκλειον νεῖκος τερθρεύεται τέρατα. οὐ γὰρ ἐκλεκτὸς μόνον ἅπας ὑψηλὸς, καὶ τῆς ἐναντίας Ἀνδρονίκῳ μοίρας, ἔπασχε τὰ οἰκτρότατα, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς οἰκείους θεραπευτῆρας ἀπιστότατος ὢν, οὓς χθὲς ἐψώμιζε στέαρ πυροῦ, καὶ οἷς τὸν μόσχον παρετίθει τὸν σιτευτὸν, καὶ τὴν ἀνθοσμίαν ἐκίρνα ζωρότερον, ἢ τῷ κύκλῳ τῷ περὶ ἐκεῖνον ἐνέγραφε, τούτοις διετίθει χειρίστως σήμερον. ἦν δὲ καὶ τὸν αὐτὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πολλάκις ὁρᾶν στεφανούμενόν τε ἅμα κατὰ τὸν τοῦ Χέρξου ναύαρχον, καὶ δειροτομούμενον, ὑμνούμενόν τε καὶ βλασφημούμενον. ὥστε καὶ πολλοὶ τῶν τῆς ἐκείνου μερίδος, οἱ ὅλως ἐς νοῦν βάλλοντες, τὸν ἐξ Ἀνδρονίκου ἔπαινον καταβολὴν ἐνόμιζον ὕβρεως, καὶ τὴν ἀγαθοῦ τινὸς ἀνθρωπικοῦ παροχὴν, ἔμεσιν τῶν προσόντων ᾤοντο εἶναι, καὶ καταστροφὴν τὴν ἐπιστροφήν. ὁ δ᾽ αὐτὸς φαρμακοὺς ὢν ὀλεθριώτατος ἐλελήθει πρότερον, ἡνίκα τυραννεῖν ἐπεβάλλετο. ἡμερῶν δέ τινων διαλειπουσῶν, ἤδετο παρὰ πᾶσιν, εἴτε καὶ ἀληθῶς, οὐκ ἔχω λέγειν, καὶ θανασίμοις κεραννύειν ἐπίστασθαι κύλικας. καὶ τῆς ὀλεθρείας ταύτης ἐς ἅδου καταγωγῆς πρώτην ἄλλων πειραθῆναι τὴν Καισάρισσαν Μαρίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, τὴν καὶ πρώτως καὶ παρὰ πάντας μάλιστα τὴν τοῦ Ἀνδρονίκου κάθοδον ἐς τὴν

cum Imperatore Alexio de communibus miseriis esset collocutus: idemque mox cõprehensus, & oculis erutis in obscurum carcerem est con iectus, quòd per quendã carceris custodem fratri vxoris suæ Angelo Constantino salutem dixerat. Nemo igitur ærumnarum erat expers: & si nunquam aliàs, tum certè re ipsa monstra illa apparebãt, quæ Empedocles de Contẽtione fabulatur. Neq; enim proceres duntaxat Andronici aduersarij, sed eius etiam cultores, crudelissimè tracta bantur. Nam quos heri humanissimè exceperat, & inter intimos habuerat, in eos hodie atrociter sęuiebat. Ita videre erat eundem eodẽ die, vt de Nauarcho Xerxis est memoriæ proditum, & coronari & securi percuti, laudari & conuiciis proscindi. Itaq; prudentiores, Andronici laudationem iniuriæ principiũ, & beneficentiam eius facultatum rapinam, benignitatẽ eius interitum iudicabant. Neque verò constabat, cùm regnum affectaret, eũ veneficum esse atrocissimum, & lethalia pocula miscendi peritũ: sed aliquot diebus pòst, id omnibus in ore erat, verè nec ne, haud scio: ac eius nefariæ artis prima fecisse periculum Maria Cæsarissa, Manuelis Imperatoris filia, ferebatur, quæ & princeps, & præ cęteris omnibus Andro-

Nemo sub tyrannide ærũnarũ expers est.

Periculum imminet iis qui circa leonis antrũ morãtur, aut iubas eius vel molliter tractant.

Tyrãni laudatio iniurię principiũ, benignitas interitus.

Veneficium, tyrannis ars vsitatissima, præcipuè verò recentioribus Andronicis.

Cæsarissa, quæ Andronico mensã erexerat, tyranni poculum prior exhausit.

nici reditum expetiuerat. Nã pollicitationibus ab eo corruptum paternum eius spadonem cognomento Pterygionitem, lentum illi venenum miscuisse. Nec multò post, Cæsar vxoris obitum est consecutus, qui nec ipse naturali morte decessisse, sed vnus calix duos præstantes homines, Andronici insidiis, confecisse putabatur.

Hanc sequitur maritus.

15 Cùm autem filiam Irenen, ex consobrina Theodora Comnena contra leges susceptam Alexio, Manuelis ex incesto concubitu Theodoræ filio, despondere vellet: breue scriptum ad sanctum Concilium componit, idque suo nomine atramento subscriptum, publicè recitandum & deliberandum proponit. Cuius hęc erat sententia: Vtrum ferendum esset matrimonium, quod cum parum aut nihil potius incommodi prę se ferat: tamen ad Orientis & Occidentis coniunctionem & captiuorum redemptionem pertineret, ac plura alia commoda Reipublicæ allaturum esset. Id breue scriptum veluti ahenum ebulliens, aut Neptunius tridens, aut ingeniosè confictum illud Contentionis pomum, Concilium permiscuit: & inter senatorios iudices omnes dissidium effecit, aut, vt verius dicam, alios in alios armauit, & in contrarias velut acies distraxit. Nam eorum maxima pars corrupta largitionibus, & amplificandæ dignitatis promissionibus: id coniu-

Qui iura humana & diuina tyrannus peruertit, nihil mirum si naturam ipsam incestat.

Impiorum cõscientia, in Deum & naturam insurgens, suo ipsius iudicio damnata, latebram quærit, vt male agendo reip. commoda quærere videatur.

Edictum impium, contentionis pomum.

Consiliariorum sub tyrannide discordia.

Maxima pars auaritiæ & ambitionis morbo lethali laborat.

πατρίδα γλιχομένην ἰδεῖν. ὑποφθαρεῖσαι γὰρ χρησταῖς ὑποσχέσεσιν ἐκτομίαν τινὰ πατρῷον ὑπηρέτην τῇ γυναικὶ, τὸν ἐπίκλην Πτερυγιονίτην, καὶ λυγρὸν ἐγχεθῆναι τῇ ἀνθρώπῳ διὰ τούτου φάρμακον. εἶναι δὲ τὸ δηλητήριον οὐ τῶν αὐτίκα θανατούντων, ἀλλὰ τῶν κατὰ βραχὺ παραπιθεμένων θανάτῳ, καὶ ὑπεξαγόντων τοῦ ζῆν χολαίτερον. οὐ πολὺς ὁ ἐν μέσῳ καιρὸς, καὶ τῷ τῆς γυναικὸς μόρῳ καὶ ὁ ταύτῃ συζυγεὶς Καῖσαρ ἐπηκολούθησε. πλὴν οὐδ᾽ οὗτος φυσικῶς ἐλέγετο τελευτᾶν, ἀλλὰ κύλιξ ἐτεκμαίρετο μία ζωῆς καταδυνάστρια δύο ἀμαυρῶσαι τέκνα πότητος.

15 Βουληθεὶς δὲ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην εἰς γάμον ἁρμόσαι τῷ Ἀλεξίῳ, ἣν ἡ Κομνηνὴ Θεοδώρα ἐγείνατο, βιβλίον λακωνίζον ξυντίθησι πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον, καὶ τοῦτο ὑποσημηνάμενος κάτωθεν διὰ μέλανος τῷ οἰκείῳ ὀνόματι, ἐπὶ κοινῆς ἀκροάσεώς τε καὶ σκέψεως ἀναδίδωσιν. ἦν δὲ τῶν γραφομένων ὁ νοῦς, εἰ συγχωρηθήσεται περαιωθῆναι συνάλλαγμα γαμικὸν, βραχὺ μὲν ἢ οὐδὲν παρυπεμφαῖνον τὸ ἄσεμνον, ξυνοισόμενον δ᾽ ὅμως εἰς ἁρμογὴν τῆς ἑῴας καὶ ἑσπερείου λήξεως, καὶ ἀνάρρυσιν αἰχμαλώτων, καὶ χορηγὸν πλείστων ὅσων ἑτέρων συνοισόντων κοινῇ. καὶ τὸ βραχυσύλλαβον τοῦτο γραμμάτιον, καθά τις εὐρυχανδὴς ζωμήρρυσις ἢ Ποσειδώνιος τρίαινα, ἢ τὸ εὐφυὲς τῆς ἔριδος μῆλον, τήν τε σύνοδον διεκύκησε, καὶ τῆς συγκλήτου μέρος ὁπόσον περὶ τὸ κρίνειν, διέστησεν· ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν, κατ᾽ ἀλλήλων ἐφώπλισε, καὶ εἰς μοίρας ἐναντίας ἀπέκρινε. χρήμασι γὰρ οἱ πλεῖστοι τούτων καθυπαχθέντες, καὶ τιμῶν ἀναβάσεσι μαλαχθέντες, ἐπεδεδόκουν, ὡς οὐκ ὄφελον, οἷα μὴ κεκωλυμένῳ

τῷ

τῶν γάμων. οἱ δὲ θρασύτεροι τῶν δικαστῶν καὶ ψηφοφαγεῖν εἰωθότες, καὶ κατὰ τοὺς περιφανεῖς ἀγυρτεύοντες οἴκους, καὶ οἱ φιλόχρυσοι τῶν ἐκ τῆς συνόδου, καὶ θεοκάπηλοι, μηδὲ συγγένειαν ἐπισυρέσθαι διετείνοντο τὰ συναφθησόμενα πρόσωπα, διὰ τὸ ἐξ ἀθεμίτων ἑνώσεων ἀμφότερα γεγενῆσθαι, καὶ τοῖς νόμοις τὰ τοιάδε κυήματα ἀνεπικοινώνητα συγγενείας, καὶ ἐκ διαμέτρου ἀφεστῶτα λογίζεσθαι. καὶ ἀμαθὲς δὲ ἔλεγον εἶναι καὶ τὸ οἴεσθαι ὅλως δεῖν ὑπ' ἐξέτασιν πίπτειν ἐκδηλοτέραν ἡλίου ὑπόθεσιν. οἱ δ' οὐδ' ἄκροις ὠσὶ παραδεχόμενοι τὰ φθεγγόμενα, καὶ ὡς ἀγχωμάλοις ὅπλοις τοῖς νόμοις τὰς προσβολὰς αὐτῶν ἀπρακτοῦντες, μηδὲ συγχωροῦντες τῇ πράξει, ὡς ἀθεμιτογαμίας μεστῇ· ἀντέπιπτον γενναιότερον. ἦσαν δὲ οἱ τῆς καλλίστης ταύτης εἰσηγούμενοι γνώμης, καὶ τῆς πάλης τῆς κρείττονος, βραχεῖς ἐκ τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἐντρόφων τοῦ βήματος, καί τινες δυσώπητοι τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς. καὶ αὐτοὺς δὲ ὁ τοῦ πατριάρχου ζῆλος ἐπισυνίστη τε καὶ ὑπήλειφεν, οὐκ ἐῶν ἑτεροζυγεῖν, καὶ οἴκοθεν ἄλλως ἀποδύοντας. ὅτε γὰρ ἡ Ἀνδρονίκου τοῦτον ἐξέλυσε μεγαλειότης στομφασμὸς, οὔθ' ἡ τῶν αὐτοῦ λόγων ἐσυφέλιξε δύναμις, οὔθ' αἱ ἀπειλαὶ διετάραξαν. ἀλλ' ἦν ἀτίνακτος ὡς ἐκεῖνος ὁ πρόβολος, περὶ ὃν ἀεὶ κῦμα ὀρθὸν ἵσταται, καὶ ἅλμη περιμορμύρουσα. ὁ δὲ εἰς ἀφρὸν διαλύων, καὶ μακρὰ κλάειν ἐᾶν τὴν ἠχήεσσαν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστήρικται βάσεως. ἀμέλει τοι καὶ ἰδὼν ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλ' ἀνακαλύπτως ἔπεισι τὰ δεινὰ, καὶ νικᾷ τὰ χείρονα τῶν ἱερῶν ἀπανίσταται ἀρχείων, καὶ πρὸς τὴν νῆσον ἀφικνεῖται Τερέβινθον, καθ' ἣν αὐτῷ τὴν καταγωγὴν, καὶ τὴν τοῦ σκήνους ηὐτρεπίκει κατάθεσιν. ὁ δ' Ἀνδρόνικος τὴν

gium, vt licitum (quod vtinam factum non esset) approbauit. Iudices verò audaciores, qui procerum ædes frequentare, ac suffragia conuiuiis eorum condonare solent: & homines auari, & res diuinas cauponari soliti, eas personas inter se cognatas esse negabant: propterea quòd ex illicitis nuptiis procreatæ, nihil cum iure cognationis cõmune haberẽt, ac alienissimæ putarentur. Esse autem inscitiæ, causam sole illustriorem in quæstionem vocari. Alij verò argumentis istis planè repudiatis, fortiter aduersabantur: & nuptias istas, quæ incestæ essent, procedere nequaquam patiebantur. Eius pulcherrimæ sententiæ autores erant pauci ex ordine Pontificum & sacerdotum, & ex Patribus cõscriptis aliquot, qui & ipsi Patriarchæ studio incitati, & autoritate confirmati, in recta sententia, quamuis eam domo non attulissent, permanebant. Hunc enim neque Andronici maiestas debilitauit, neque vis eloquentiæ euertit, neque minæ perturbarunt, quo minus instar marinæ petræ inconcussus maneret. Qui cum se nihil proficere, & mala manifestè ingruere, & partem meliorem à maiore vinci cerneret: è sacro palatio in insulam Terebinthum, vbi sibi diuersorium & sepulchrum struxerat, discedit. Andronicus verò, vt deside-

Iudicum impiorum characteres.

Incestæ nuptiæ ab impuris ingeniis facilè probantur.

Summa impiorum impudentia.

Sapientes naturæ legem tuẽtur.

Paucus autẽ illorum est numerus.

Vir bonus & magni nominis multos in officio retinet.

Theodosius virtutis veræ custos rigidusque satelles malo seculo, in tyrãnidis iudicium, natus: viri laudatissimi effigies. Tempestatĩ quam pacare non poterat prudẽter cedit.

ratum, ita inopinatum eius discessum, instituto suo commodissimum ratus, nuptias perficit: Bulgarorum episcopo, qui tum fortè in vrbe erat, cerimonias matrimonij peragente. Quum de successore suę factionis patriarchæ dando deliberaret, Camatero Basilio Oecumenicum pontificatum defert: aut potius illius syngrapha impulsus vendit, qua is promiserat, se quicquid cordi esset Andronico, quantumuis illicitum, facturum, & ea declinaturum quæ illi displicerent.

Tyrannis bonorum vmbra exosa.

Basilius Camaterus patriarchatum emit, factus tyranni mācipium. Vide seculi nostri tabellam.

16 Hoc tam afflicto ciuitatis statu, prouinciæ peius etiam habebant, nescio quo fato Romanum imperium labefactāte. Nam Iconij Sultanus audito Manuelis Imperatoris obitu, quem, vt Tantalus, saxum iamiam capiti imminens formidarat: Sozopolim belli iure capit, oppida circumiacentia direpta suæ ditionis facit, & splendidissimam Attali vrbem longa obsidione affligit: Cotyalium vastat, & alias complures prouincias in deditionem accipit. Adhæc, Magnus Domesticus Ioannes Comnenus, cognomento Batazes, vir rei bellicæ non ignarus, multis victoriis contra Persas insignis, tum Philadelphiæ degens, acriter Andronico aduersatur, eius edicta negligit, minas eius grauioribus

Græciæ imperiū ad ruinā inclinans, paulatim cōrruitur.

Sultani Iconiensis belli&c prosperitates.

Andronicus, qui in Rempub. coniurauerat, alios in suam tyrānidem videt insurgentes.

ὑποχώρησιν Θεοδοσίου κάλλιστον δεξίωμα τύχης ἡγησάμενος, ὡς παρὰ δόξαν ἅμα καὶ κατὰ γνώμην ἐκείνῳ γεγενημένην, τότε συνάλλαγμα ἐξεπέρανε τῶν γάμων, εὐλογητὴν ἀναδείξας τὸν ἀρχιποίμενα τῶν Βουλγάρων, παρόντα τηνικαῦτα τῇ πόλει, καὶ περὶ τοῦ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον διαδεξομένου, καὶ αὐτῷ πληροφοροῦντος τὰ κατ' ἔφεσιν διασκέπτεται, καὶ ἐπικρίνεται Ἀνδρονίκῳ εἰς τὴν οἰκουμενικὴν προεδρίαν ὁ Καματηρὸς Βασίλειος, ἢ τὸ ἔμπαλιν, ὡς ἐλέγετο, αὐτὸς Ἀνδρόνικον ἐφειλκύσατο πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιλογήν, οἷς μονώτατος ἐξ ἁπάντων Ἀνδρονίκῳ ἐγγράφως συνέθετο, ἐκεῖνα ἐν τῷ ἀρχιερατεύειν διαπράττεσθαι, ὅσα φιλητὰ Ἀνδρονίκῳ, κἂν εἴησαν παναθέμιτα, κἀκεῖνα πάλιν ἀποστυγεῖν ὁπόσα οὐχ ἥδυνει Ἀνδρόνικον.

16 Οὐ μόνον δὲ τὰ κατὰ τὴν πόλιν οὕτως ἐνόσουν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔξω χειρόνως ἔπασχον, ἀντιπαράγοντος οἶμαι τοῦ δαιμονίου τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις εἰς πᾶν ἀξύμφορον· ὁ γὰρ τοῦ Ἰκονίου Σουλτάνος, ὃν ἐδείμαινε πέτρον ἀεὶ κατὰ Τάνταλον, ὑπὲρ κεφαλῆς ἀνατέλλοντα, φημὶ δὴ τὸν ἄνακτα Μανουήλ, εἰς ᾅδου μετακεχωρηκέναι μαθὼν, τήν τε Σωζόπολιν πολέμου νόμῳ κατέσχε, καὶ τὰς πέριξ κωμοπόλεις λῃϊσάμενος, ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο. καὶ τὴν Ἀττάλου δὲ λαμπροτάτην πόλιν πολιορκίᾳ ἐκάκωσε, καὶ τὸ Κοτυάλειον ἐξεπόρθησε, καὶ ἑτέρας συχνὰς χώρας παρεστήσατο. καὶ ὁ Μέγας δὲ Δομέστικος Ἰωάννης ὁ ἐκ Κομνηνῶν, ᾧ τὸ ἐπώνυμον Βατάτζης, ἀνὴρ οὐ φαῦλος τὰ τακτικὰ, πολλὰς δὲ νίκας πολλάκις ἐπανῃρημένος κατὰ Περσῶν, τῇ Φιλαδελφείᾳ ἐνδιατρίβων, ἀντεκάθητο γενναίως τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ ὀλιγώρως τῶν τούτου εἶχεν ἐπιταγῶν, καὶ ἀπειλοῦντι δεινὰ ἀντενεβριμᾶτο δεινό-

δεινότερα, καὶ κακῶς ἀκούων ὡς τυραννίδι ἐπιχειρῶν, τῷ ἤδη τετυραννηκότι λαμπρῶς ἐπετίμα τε καὶ ἐπέπληττεν ὡς ἐνστάτῃ δαίμονι, τὸ βασίλειον γένος ἐκτρίβοντι. ὅθεν ἐμφυλίων στάσεων καὶ πολέμων αἱ Ἀσιάτιδες ἔγεμον πόλεις, καὶ ἦν τὰ ἐντεῦθεν δρώμενα δυσαχθέστερα τῶν ἐξ ὁμόρων συμβαινόντων ἐθνῶν, ἢ καὶ οὕτως εἰπεῖν, ὃν χεὶρ οὐκ ἐπεξῆλθεν ἀλλόγλωττος, τοῦτον ἡ ἐγχώριος ἐθέριζε δεξιά, καὶ κατ' ἀλλήλων ἐκπεπολέμωτο τὸ ὁμόφυλον βαρβαρωθὲν, καὶ τοὺς τῆς συγγενείας νόμους ἠγνοηκός. καὶ Ἀνδρόνικος μὲν ὁπλίζειν ἔγνω κατὰ τοῦ Βατάτζη τὸν Λαπαρδᾶν Ἀνδρόνικον, ἄνδρα βραχὺν μὲν τὸ δέμας, δραστήριον δὲ τὰ πολέμια, οὐκ ὀλίγον αὐτῷ στρατολογήσας ὁπλιτικόν. ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἰωάννης νόσῳ τότε συνεχόμενος, καὶ περί που τὴν Φιλαδελφέων πόλιν ἐσκηνημένος, ἀντεξάγει τῷ Λαπαρδᾷ τοὺς υἱεῖς, τόν, τε Μανουὴλ καὶ τὸν Ἀλέξιον. τοῦ δὲ πολέμου συχνὰς μεταλαβόντος τροπὰς ὁποίας αὐτὸς ἵστησι, καὶ πολλῶν ἐξ ἑκατέρωθεν ἀναιρουμένων ταῖς ἐμφυλίοις συμπλοκαῖς· βαρυπενθὴς ἦν ὁ Βατάτζης τῇ ἐνσκηψάσῃ καχεξίᾳ ἐπιστυγνάζων, ὡς ἀμφοτέραις αὐτὸν συγχούσῃ, καὶ καταβαλούσῃ δυστυχῶς ἐπὶ κλίνης, ὅτε δημοσιεύειν ἔδει καὶ παριστᾶν ὃ τρέφει περὶ τὰ πολεμικὰ γενναῖον, καὶ τὰς ἐπὶ νίκῃ νενομισμένας φωνὰς πρὸς τῶν ἑῴων πόλεων δέξασθαι, ἔτι δὲ πιστοῦσθαι τοῖς ἔργοις πρὸς οἷον ἀντιφέρεται ἀρχηγὸν ὁ βαθυγέρων Ἀνδρόνικος. πράγμασι δὲ καθυποδεικνὺς, ὡς προθυμία καὶ νεκροὺς ἀνίστησι, καὶ ὡς οὐδὲν καρδίας αὐθεντικῆς ἰσχυρότερον, αἴρειν αὐτὸν ἐπὶ κλινιδίου αὐτοσκεδίου προστρέπεται, καὶ στῆσαι φέροντας ἐν γηλόφῳ, ὅθεν ὁρατά οἱ τὰ κατὰ πόλεμον ἔσοιτο. οὗ δὴ γεγονότος, καὶ τοὺς υἱεῖς αὐτοῦ τὴν στρατιὰν κατὰ τὸν δοκοῦντα

minis eludit. & cùm ob affectati regni crimen malè audiret, eum qui id iam inuaserat: obiurgat: & vt malum genium, genus Imperatorium extirpantem, execratur. Vnde Asianæ vrbes seditionibus & intestinis bellis grauius, quàm à finitimis hostibus affligebãtur. Imò, quem barbari non violarant, eum ciues trucidabant: & concitati contra sese populares, oblitis necessitudinis, barbari có more alij in alios grassabantur. Ac Andronicus in animo habuit, Andronicum Lapardam iustis copiis datis cum Bataze committere, virum paruum illum quidem, sed bellicosum. At Ioannes Comnenus oppressus morbo, circa Philadelphiam castrametatus, filios Manuelem & Alexium contra Lapardam mittit. Cùm autem vario euentu pugnaretur, & multi vtrinque ciuilibus armis caderent: in magno luctu erat Batazes, ac fortunas suas miserabatur, quòd tum infeliciter in lecto decumberet, cum in publico & in acie versandum, & bellica virtus declaranda, ac Orientalium vrbium voces ob victoriam audiendæ essent: vt re ipsa intelligeret senex Andronicus, cum quali sibi aduersario res esset. *Sed quid non facit alacritas, & animus in re mala bonus?* Iubet se in tumulum, vnde pugna conspici posset, in lectulo deferri: & filiis vt instruenda sit

Domi nullã, foris multã eamque altius personantem veritatẽ audit.

Seditiões & intestina bella sub tyrannide.

Andronicus modis omnibus suam tyrannidẽ firmare studet, ciuiũque sanguine ædificij pessimi parietes extruit.

Ciuilium armorum sors.

Batazes, proceris bellico si & tyrannidis aduersarij effigies.

Nihil nõ potest alacer & in re mala bonus animus.

acies, præcipit. Sic victoria illustri potitur eius exercitus, & Lapardanos longè persequitur ac cædit. Paucis diebus pòst, Batazis interitus magnum Philadelphiensibus luctum attulit, & animos eorum omnium ita immutauit, vt cũ Andronico se coniungere statuerent: & missis Constantinopolim legatis, ad captandam Andronici beneuolentiam, Batazẽ & filios eius summa animi leuitate criminarentur, Proinde Magni Domestici filij, metuentes, ne comprehensi Andronico proderentur, ad Iconiensem Sultanum confugiunt: *quorũ calamitate declaratum est, laqueos & retia diuinæ prouidentiæ neminẽ posse euadere.* Nam cum Sultani cessationem in ferendis cõtra hostem auxiliis molestè ferrẽt, abire in Siciliam decreuerunt: & naui conscensa, principiò prospero flatu Cretici pelagi oram legunt. Ibi verò aduerso vento coorto, ad Cretam appellere coacti, & à quodam præsidiario Gallo, ex eorum ordine qui secures gestant, cogniti, comprehenduntur, & apud Cretæ quæstorem deferuntur. Qui cum eos incolumes & commeatu instructos, ex insula dimittere in animo haberet, nec tamen suum exequi consilium, illis iam agnitis, posset: rem

At occultum iustũque numinis in Græcos iudiciũ columnã istam nempe Batazen, tollit, vt publicum ædificium citius rueret. Philadelphienses vulgi ingenium leue produnt

Batazis filij in diuinæ prouidentiæ retia incidũt.

Abeunt in Siciliam, oriẽte relicto.

Vento aduerso in Cretam pellũtur. Trahit nolentes fatum.

Quæstor eos seruare cupit, nec audet. Misera mancipiorũ tyrãnidis cõditio.

οἱ τρόπον ἐκτάξαι κελεύσαντος, ἡ νίκη περιφανῶς πρὸς τὸ ἐκείνου μετέβη στράτευμα· τὸ δὲ τοῦ Λαπαρδᾶ τὰ νῶτα μεταβαλὼν, ἐπὶ πλεῖστον ἦν χρόνον διωκόμενον καὶ κτεινόμενον. μετὰ βραχείας δ' ἡμέρας τὸν βίον καταστρέψαντος τοῦ Βατάτζη, οἱ Φιλαδελφεῖς πικρῶς ἐπ' αὐτῷ καὶ βύθιον ὀλολύξαντες, προσχωρεῖν ἐγνώκεισαν Ἀνδρονίκῳ, ὡς μὴ εἶναι ὅστις οὐ τῶν ἁπάντων. οἱ δὲ καὶ ἐς αὐτὴν τὴν βασιλεύουσαν πόλιν τὸ τῆς προθυμίας πτερὸν ἔλυον, καὶ Ἀνδρόνικον θεραπεύοντες κατὰ τοῦ ἀετιδέως ὄρνιθος τοῦ Βατάτζη, καὶ τῶν ἐκείνου νεοττῶν ἔκρωζον ὡς κορῶναι λακέρυζαι. ἢ γοῦν ὡς κηφῆνες περιεβόμβουν ἀγυιὰς καὶ ἀνάκτορα, ὁποῖον δὴ τὸ τῶν κακοχόλων ἐπιτήδευμα, καὶ τῶν δικέραν τρεφόντων γλῶτταν ἐπὶ τοῦ στόματος. οἱ δὲ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου υἱοὶ δείσαντες, μὴ συλληφθεῖεν, καὶ κατὰ προδοθεῖεν Ἀνδρονίκῳ, μεθίστανται ἐκεῖθεν, καὶ τῷ Ἰκονιεῖ Σουλτάνῳ προσρύονται· οἱ καὶ ὕστερον, ἐξ ὧν ἔπαθον προδήλως ὑπέδειξαν, μὴ ἐξεῖναι τὰς πάγας ὑπεξάλλεσθαί τινα, ἢ τὸ ἀμφίβληστρον διεκδῦναι, ὃ ἡ ἄνωθεν ἐξέτεινε πρόνοια. δυσχεράναντες γὰρ ἐπὶ τῇ μετὰ τοῦ Σουλτάνου χρονίᾳ διατριβῇ, ὡς οὐκ ἀμύνειν τοῖς ἐχθροῖς ἐκείνοις ἐθέλοντος, εἰς Σικελίαν ἀπαίρειν κεκρίκασι. καὶ δὴ νηὸς ἐπιβάντες, ἐξ οὐρίου τὰ πρῶτα πνεύματι χρώμενοι, τὸ Κρητικὸν διαπλωΐζονται πέλαγος. κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ πνεύματος ἀντιστάντος, ἀναγκαστῶς τῇ Κρήτῃ προσίσχουσι· καὶ γνωσθέντες παρά τινος ἐκεῖσε φυλάσσοντος (γένους οὗτος τοῦ πελεκυφόρου καὶ Κελτικοῦ) συλλαμβάνονται, καὶ τὸ τῆς Κρήτης δασμολόγῳ καταμηνύονται. ὁ δὲ ᾑρεῖτο μὲν τοὺς ἄνδρας ἐκσῶσαι, καὶ τῆς νήσου ἀρτεμέας ἐκπέμψαι, ἄλφιτα αὐτοῖς ἐπισιτισάμενος, καὶ οἶνον ὑδρευσάμενος, καὶ τἆλλα τὰ πρὸς τὸν πλοῦν ἐπιτήδεια χορηγήσας, οὐκ ἔχων δ' ὅπως περανεῖ τὸν κατὰ σκοπὸν (καταφανεῖς γὰρ ἤδη τοῖς ἅπασιν

ἅπασιν ἐγεγόνεισαν) δηλαπίθησιν Ἀνδρονίκῳ τὰ κατὰ τοὺς ταλαίνας Κομνηνούς. καὶ οὗτος μισοφαὴς ὤν, καὶ ταῖς τῶν ἀνδρῶν κόραις ἀκορέστως ἀντικαθήμενος, τοῦ φωτὸς τούτοις ἀποστερεῖ. τότε δ' οὖν Ἀνδρόνικος θείαν ἐπισκοπὴν τὸν τοῦ Βατάτζη θάνατον ἡγησάμενος, καὶ προσθεὶς ταῖς λοιπαῖς ἑαυτοῦ δολοφροσύναις, καὶ ἕτερον τοῦ τρόπου προκάλυμμα, στεφθῆναι αὐτοκράτορα εἰσηγεῖται τὸν βασιλέα Ἀλέξιον· καὶ δὴ ἐπὶ τῶν ὤμων ἄρας αὐτόν, καὶ μετὰ δακρύων θερμῶν εἰς τὸν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνακομίσας ἀνάβαθμον, ἐπὶ μάρτυσι μυριάσι πολλαῖς πλήθους ἀστικοῦ, καὶ ἀλλοίου, καὶ πάλιν ὁμοίως ἐκεῖθεν κατενεγκών, ἔδοξε φιλοστοργότερος εἶναι πατρός, καὶ χεὶρ δεξιὰ ἐπιστῆναι τῷ νεαρῷ τῆς βασιλείας ὄρπηκι. ὁ δὲ τὸ τοῦ Δαβὶδ ἀντικρὺς διδοὺς πέρατι, ὅ φησιν, ἐπάρας κατέρραξέ με, διενοεῖτο ταῦτα, καὶ ἐπετέλει.

17 Τῷ τοι καὶ πάντας ἐκποδὼν θέσθαι προθυμηθείς, διεξῆγεν ὡς ᾑρεῖτο τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν πράγματα, τῶν ὅλων κύριος καθεστώς. καὶ πρῶτα μὲν τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα, τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως ἀποστῆσαι βουλόμενος, οὐκ ἔληγεν αὐτῆς καταβοώμενος, καὶ τὸν ἀπονοστοῦντα πλαττόμενος, φάσκων ἀντικαθίστασθαί οἱ ταύτην προδηλότατα, καὶ πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν καὶ μηχανὴν τῷ κοινῷ τῆς πολιτείας, καὶ τῷ βασιλεῖ συνοίσουσαν, ἀντιπολιτεύεσθαι, καὶ τὸν δῆμον εἰς τὰς κατ' αὐτῆς ἐξεκύμαινεν ὕβρεις, ὡς πολλάκις εἰς τὸ ἱερὸν ἀρχεῖον ἐκδημαγωγηθέντα συναθροισθῆναι, καὶ πρὸς τὴν κατὰ τῆς δεσποίνης σκέψιν τε καὶ προβούλευσιν ἐξαρπάσαι, καὶ μὴ ἑκόντα τὸν πατριάρχην τὸν πάνυ τὸν Θεοδόσιον, καὶ παραβιάσασθαι τοῦτον εὐδοκῆσαι δι' ὑπομνήματος, τὴν ἐκ μέσου ταύτης μετάστασιν, καὶ τὴν ἐκ τῶν βασιλείων ἄπαρσιν. τάχα δ' ἂν καὶ τῶν χρειῶν αὐτοῦ ἐπελάβοντο τῶν ἀγοραίων οἱ κυνογνώμονες, παρ' οὐδὲν τὴν ἐμπρέπουσαν ἐκείνῳ θέμενοι ὁσιότητα, εἰ μὴ κατένευσε

dronico indicat. qui vt lucis inimicus, & oculis infestissimus, miseros illos Comnenos excæcat. ac Batazis obitum diuinum beneficium interpretatus, cæteris dolis etiam hunc adiecit, ingenij sui dissimulandi causa. Autor est coronandi Alexij, cumque in humeros elatum lachrymans in magnæ Ecclesiæ ambonem pertulit: atque inde retulit, vt patrem pietate superare videretur, & adolescẽtis Imperatoris præsidium haberetur: cum ipse aliud in animo haberet, ac Dauidicum illud agitaret, Elatum me allisit.

A lucis inimico luce priuatur.

Nouus Andronici dolus.

Alexij coronatio.

Perpetua tyrannidis comes, hypocrisis.

17 Quare omnib. aulę proceribus amotis, summáque rerum in se translata, imperium suo arbitratu gerebat: ac principiò matrem Imperatoris, vt apertè sibi, & Imperatoris ac reipub. cõmodis aduersantem, criminari non destitit, séque discessurum iterum simulauit: & populo ad eam conuiciis lacerandam concitato, suis artibus effecit, ut in sacro palatio conueniret, & patriarcham Theodosium importunis flagitationibus & crebris conuiciis perpelleret, vt in Imperatricis eiectionẽ è palatio consentiret. Tanta enim circumforaneæ turbæ væcordia erat, vt timẽdum

Andronici cõiuratio in Alexiũ, quẽ per matris latus transfodit. Obserua tyrãnicas artes, authoritatis summæ vsurpationẽ, calumnias in Imperatricẽ, discessus simulationẽ, vulgi concitationem, illicitos conuẽtus & iniquas flagitatiões.

Vulgus idoneum tyrannis instrumẽtum, quo praua sua consilia exequuntur.

esset, ne in barbam eius inuolarent, nihil elucētem in eo sanctimoniam reueriti: ni Andronici postulatis, vt ab iniuria esset tutior, annuisset. Beli quoque iudices, Monasteriotes Leo, Tornicius Demetrius, & Constātinus Patrenus, nondum in album eorum inscripti qui Andronico studebant, nec apertissimè illius cupiditatibus mancipati, vitæ periculū adierunt. Nā de Imperatrice sententias rogati, responderunt, *se prius velle cognoscere, an id concilium de Imperatoris sententia coactum esset.* Qua oratione tanquā stimulo vulneratus Andronicus: *Isti sūt,* inquit, *qui Protosebastum ad illa facinora impellunt: comprehendite eos.* statim igitur satellites gladios quos humeris sustinebāt, in illos vibrarunt: & populus chlamydib. eorum apprehensis, viros per contumeliam huc & illuc traxit, vt mortem ægrè effugerent. His peractis, Andronicus proceres inuasit. qui cum ea facinora ferenda non ducerent, & Cyclopiam cœnā ante oculos haberent: fidem inter sese dederunt & acceperunt, & concordiam sanctissimo iureiurando firmauerunt, pacti, se nec oculis somnum visuros, nec capitibus quietem daturos ni prius Andronicum, si fieri posset, sustulissent, vt suopte potius quàm cōchæ sanguine (qua vestem suam tingere cupiens, omnem Imperatoriam stirpem euellere, & tāquam immanis bellua deuo-

Quàm periculosum sit sinceritatis amantibus hominibus sub tyrannis viuere exemplo sūt Theodosius & Beli iudices.

Sapientum consiliariorū responsum.

Tyranni iniusta vox.

Satellitū & vulgi impia obedientia,

Procerum cōiuratio in Andronicū. Sibi verò potius quā Reipublicæ commodis consulentes, in seipsos ferrū conuertunt.

πρὸς τὰ παρ' Ἀνδρονίκου αἰτούμενα, ἐπὶ τὸ εὖ διατιθεὶς τὴν τοῦ κινδύνου σφοδρότητα. μικροῦ δὲ ἐδέησε κινδυνεῦσαι περὶ τὸ ζῆν καὶ τὴν τοῦ Βήλου κριτῶν τὸν Τορνίκην Δημήτριον, τὸν Μοναστηριώτην Λέοντα, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Πατρηνόν, οὔπω τῷ κύκλῳ ἐγγραφέντας τῶν Ἀνδρονίκῳ προσκειμένων, μηδὲ πρὸς πᾶν ἐράσμιον ἐκείνῳ δουλογραφηθέντας τρανότερον, καὶ τὸ γόνυ βαθέως κάμψαντας. οἱ μὲν γὰρ ἀπαιτούμενοι τὸ παριστάμενον εἰπεῖν πρὸς τὰ κατὰ τῆς δεσποίνης εἰσαγόμενα, ἐθέλειν πρώτως ἐτάσαν μαθεῖν, εἰ ὁ σύλλογος ἐκεῖνος καὶ ἡ συνέλευσις, καὶ ἡ περὶ τῶν προκειμένων ἐξέτασις, κατὰ γνώμην γίνεται τοῦ κρατοῦντος καὶ ὁρισμόν. ὁ δ' Ἀνδρόνικος ὡς βουκέντρῳ τῷ λόγῳ τούτῳ τρωθείς, οὗτοι εἰσίν, ἔφησεν, οἱ τὸν Πρωτοσέβαστον ἐνάγοντες εἰς τὸ τὰ ἄτοπα δρᾶν· συλλάβετε αὐτούς καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε οἱ μὲν δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐπεστήκοτα ξίφη ὡς καθιζόμενοι κατήνεγκαν. ὁ δὲ δῆμος τῇδε κἀκεῖσε τῶν χλαμύδων λαβόμενοι, περιέφερον τοὺς ἄνδρας μεθ' ὕβρεως, ὡς μόλις ἐκφυγεῖν τὸ θανεῖν. τοῦτο δ' ἀνύσας Ἀνδρόνικος, τοῖς μεγιστᾶσι μὲν μετέπειτα ἐπεφύετο. οἱ δὲ ὡς οὐκ ἀνεκτὰ τὰ τοιαῦτα ἔργα ὑφορώμενοι, καὶ τὴν Κυκλώπειον ἄντικρυς περὶ ὀφθαλμῶν ἔχοντες καταθοίνησιν, ἀλλήλοις πίστεις δόντες τε καὶ λαβόντες, καὶ τὴν ὁμόνοιαν κρατυνάμενοι, καὶ ὅρκοις τὸ ὁμόπνουν φρικώδεσιν ἐμπεδώσαντες, συνέθεντο, μὴ δοῦναι ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, μηδὲ τοῖς κροτάφοις, εἰ δυνατόν, παρασχέσθαι ἀνάπαυσιν, ἕως οὗ θανεῖται Ἀνδρόνικος, καὶ τὸ τούτου αἷμα πρὸ τοῦ τῆς κόχλης χρώσειεν αὐτόν, ἐξ ἧς βάψαι τὴν οἰκείαν στολὴν ἱμειρόμενος, πᾶσαν τὴν βασίλειον φυταλιὰν ἐκριζοῖ, καὶ ὡς μονιὸς διαλυμαίνεται ἄγριος·

ἦσαν δὲ οἱ οὕτω συνομωμοσάμενοι, Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγγέλου Κωνσταντίνου, ὁ μέγας Δοὺξ, Ἀνδρόνικος ὁ Κοντοστέφανος, καὶ οἱ τούτων υἱεῖς ἑκκαίδεκα ὄντες, πάντες ἀκμαῖοι καὶ ῥομφαίαν ἐσπασμένοι πρὸς πόλεμον· ὁ τοῦ δρόμου Λογοθέτης, ὁ Καματηρὸς Βασίλειος, καὶ συχνοὶ ἕτεροι κατὰ γένος αὐτοῖς συναπτόμενοι, καὶ ἄλλως τὸ ἐπίσημον ἔχοντες. ἀλλ' οὐκ ἔλαθε τὸ σύστρεμμα τὸν Ἀνδρόνικον, οὐκ εἰς τέλος ἄφθεγκτον καὶ κρύφιον διαμεῖναν. διὸ καὶ αὐτίκα ὄγε κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀγγέλου ὁρμήσας, μικρὸν ἄποθεν αὐλιζομένου τῶν χερσαίων πυλῶν τῆς πόλεως τηνικαῦτα, ἐκεῖνον μὲν φυγάδα μετὰ τῶν υἱέων τίθησιν, ἀσπασίως διαδράντα τῇ σαγήνῃ, ἣν οἱ ὁπλοφόροι Ἀνδρονίκου αὐτῷ διεπέτασαν, ἐκ τοῦ μόλις ἀκατίῳ περιτυχεῖν ἀμφορέων πλήρει κενῶν, καὶ αὐτὰ μὲν ἐκτινάξαι εἰς θάλασσαν ὅσα καὶ ἀμφιβλήστρου σκύβαλα, αὐτὸν δ' ἐν τούτῳ διεκπλεῦσαι μετὰ τῶν παίδων τὸν κίνδυνον. τὸν δέ γε Κοντοστέφανον συνειληφὼς, καὶ τέσσαρας τῶν παίδων, καὶ τὸν Καματηρὸν Βασίλειον, πάντας ἐξομματοῖ. πρὸς δὲ καὶ ἄλλους, ὁπόσους οὐ μὲν ἔλεγχον περιφανῆ, ἀλλὰ φήμην ψιλὴν, καὶ ταύτην ἀμφίλογον ἠκηκόει κοινωνῆσαι τοῖς εἰρημένοις τοῦ σκέμματος. οὕτω τοίνυν θύσας καὶ ἀπολέσας Ἀνδρόνικος, οὓς πάλαι μὲν συλλαβεῖν ὤδινεν, εἰς καιρὸν δ' ἀνεβάλλετο τὴν ἐπίθεσιν. τινὰς δὲ καὶ δεσμωτηρίοις παραδοὺς, τῇ ὑπερορίᾳ δὲ καταδικάσας ἑτέρους, καὶ ἄλλους ἄλλως διαφθείρας. ὁρῶν δὲ καὶ ὅσοιπερ κατελείφθησαν εὔγνωστοί τε καὶ εὐαρίθμητοι, εἰς τοὔμπαλιν ἰέναι πρόφην τοῖς πλείοσιν ἐπιχειροῦντες, κατὰ τοὺς πλανωμένους τῶν ἀστέρων, κἀκείνους μεταθεμένους τὰς γνώμας, καὶ τὸν αὐχένα παρεχομένους Ἀνδρονίκῳ πατεῖν, καὶ τῷ ἐκείνου ἅμα συμφερομένους ἄξονι, τὸν τῆς δεσποίνης ἰπέπωδεν ὄλεθρον· καὶ διαφόρους αἰτίας ξυνθέμενος, τέλος καὶ προδοσίας

rare conaretur) purpurasceret. Coniurati erant, Andronicus Angeli Constantini filius, Magnus Dux Andronicus Cōtostephanus, & horum filij sedecim, omnes viri robusti & bellicosi: Logotheta Dromi Camaterus Basilius, & alij complures genere eis iuncti, viri illustres. Sed ea conspiratio prodita, non diu latuit Andronicum: qui impetu facto in Andronicū Angeli filium, tum non procul à terrestribus mœnibus habitantem, illum cum quatuor filiis in exiliū agit. Nam sagena satellitum Andronici cupidissimè euitata, conscensaque cum filiis nauicula, vacuis amphoris quæ in ea erant, eiectis, periculū vix euitauit. Cōtostephanus cum quatuor filiis, & Camaterus Basilius, comprehensi, omnes excæcantur. Item alij non conuicti, ex fama duntaxat, eáque ambigua coniurationis, easdem pœnas dederunt. Ad hunc modum iis quos olim cōprehensos cupiebat, per occasionem in potestatem redactis, & aliis in carcerem coniectis, aliis in exilium actis, aliis aliter mulctatis, cū paucos admodum reliquos esse cerneret, qui omissa pertinacia, errantium stellarum more, cursu in contrarium mutato sibi studerent, dominæ perniciē molitur: ac post varias criminationes, miseram mulie-

Nihil numerus, industria, nobilitas, potentia iuuat, sine numinis auxilio.

Celeritas in exequendis huiusmodi consiliis necessaria: qua neglecta, patefiunt. sunt enim tyranni admodū oculati & suspicaces.

Coniuratorū varia sors diligentiores euadūt tardiores, cūctationis suæ dant pœnas.

Sublatis potētioribus aduersariis, reliquis sub iugū redactis tyrannus siquem aduersariū intuetur superstitē de illo tollēdo init consilium: quemadmodū Andronicus de imperatrice.

rem concilio suorum, & eorum iudicum cœtu coacto, qui non iudicaturi, sed damnaturi erant, proditionis accusat: eam ad Belam Hungariæ regem, sororis maritum, crebras dedisse literas, & magnis pollicitationibus eũ impulisse, vt Branizobam & Belligradum vastaret. Itaque in angustissimum carcerem prope S. Diomedis monasterium ignominiosè abducitur. Vbi & custodum ludibriis ac contumeliis, & fame sitique afflicta, sæuissimi carnificis manum continenter expectabat. Andronicus verò nihil imminuta feritate, nihil nisi atrox & crudele cogitans, & viuere illã grauiter ferens, non multò pòst iniuriarũ ministros iudices conuocat, quæ pœna legibus in vrbium & prouinciarum proditores statuta sit, rogat? accepto scripto, quo respõdebatur, capitale id esse facinus: cohiberi non potuit, quin impetu in Imperatricẽ ferretur. Cùm autem iudices illi iniqui clara voce exclamassent, miserrimam illam Imperatricẽ è medio tollẽdã esse: statim chartæ ab Imperatore, filio eius, quasi gutta materni sanguinis, qua illa mori iubebatur, subscribitur. Illius crudelissimi & nefarij facinoris ministri Manuel primogenitus Andronici, & Georgius Augustus, Andronici affinis, deligũtur. Ii verò ad solã eius rei mentionẽ cõsternati, neglecto Imperatorio mandato,

Hanc proditionis (vt tyrãnorũ schola docet) accusat coram subornatis iudicibus seu tyrãnidis mãcipiis.

Non auditã, dignitate spoliatã, in carcerem teterrimum ignominiosè detrudit.

Conscientiæ furiis agitatus in miserã captiuã crudelitate insatiabili fertur.

Iniquissimos iudices constituit, & naturæ iura peruertit.

Manuel fili' & Georgius affinis, Andronico tacitè crudelem tyrannidem exprobrant.

κρίνει τὴν αὐθέσπιν, συναγαγὼν τὸ ἐκείνῳ φίλον συνέδριον, καὶ τῶν δικαστῶν οἳ κατακρινεῖν, οὐ κρινεῖν, τὴν ταλαίπωρον ἤμελλον. καὶ ἡ μὲν ὡς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τὸν ῥῆγα Οὐγγρίας τὸν Βελᾶν ἀνασείουσα, καὶ πορθεῖν τὰ κατὰ Βρανίτζοβαν καὶ Βελάγραδα γραφαῖς ἐνάγουσα, καὶ ἁδραῖς ἐπαίρουσα ὑποσχέσεσιν, εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Διομήδους μονὴν περί τινα ἐκεῖ που στενοτάτην οὖσαν εἱρκτὴν ἀκλεῶς ἀπάγεται. ἔνθα καὶ ἐφ' ἱκανὸν παρὰ τῶν φυλάκων ἐρεσχελούντων παροινουμένη, καὶ λιμῷ καὶ δίψει τετρυχωμένη, τὸν σφαγέα διηνεκῶς ἐφαντάζετο ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τομώτατον. ὁ δὲ οὐδὲ βραχὺ γοῦν τῆς ἀγριαίνουσης ὑποκεχάλαστο, ἀλλὰ τὸ τοῦ Δαβὶδ, πόνον καὶ θυμὸν κατανοῶν, καὶ παραδοῦναι σπεύδων αὐτὴν εἰς θάνατον, καιρὸς οὔπω πολὺς καὶ τοῖς ζῶσιν ὅτι συνέστι δυσχεραίνων, ἀθροίζει πάλιν τοὺς τῇ ἀδικίᾳ βραβεύοντας δικαστὰς, καὶ ὧν ἡ δεξιὰ, δεξιὰ ἀδικίας καὶ ἐρώτησιν προτεινάμενος, ὁποῖα ἐκ τῶν νόμων ἐπήρτηται ποινὴ τοῖς προδόταις πόλεων καὶ χωρῶν; καὶ ἀπόφασιν ἔγγραφον θανάτῳ ὑποδικάζουσαν τοὺς οὕτω δρῶντας ἀνὰ χεῖρας δεξάμενος, ἣν τὸ ἐκ τούτου κατὰ τῆς ἀνάσσης ἄσχετος τὴν ὁρμήν. τοίνυν καὶ τὴν φωνὴν ὑψωσάντων καὶ βοησάντων τῶν παρανόμων ψηφοφόρων ἐκείνων, δεῖν ἐκ τῶν βιουμένων τὴν δύσποτμον ἐκείνην ἐν γυναιξί· χάρτης εὐθὺς παρὰ τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως ὑποσημαίνεται ἀτέχνως, ψεκάδι τοῦ μητρικοῦ διεντυπούμενος αἵματος, ταύτην μεταπιθεὶς τῆς ζωῆς. ἐκλέγονται τοίνυν εἰς τὸ καθυπουργῆσαι τῇ μυσαρᾷ ταύτῃ καὶ ἀνοσίῳ πράξει ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου πρωτότοκος υἱὸς Μανουὴλ, καὶ ὁ σεβαστὸς Γεώργιος ὁ τῆς Ἀνδρονίκου γυναικὸς ἀδελφός. ἄμφω δὲ καὶ πρὸς μόνην ἀπεπήδησαν τὴν ἐπιλογὴν δυσχεράναντες, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως ἐξεφαύλισαν δόγμα,

εἰπόντες

εἰπόντες. μήτε πρότερον τῇ ἀναιρέσει τῆς βασιλίδος συνευδοκῆσαι ὅλως, καὶ τὰς χεῖρας φέρειν ἁγνὰς τοῦ μιάσματος, καὶ νῦν δὲ πολλῷ πλέον μὴ ἀνέξεσθαι αὐτῶν θεωμένων σῶμα διασπαράττεσθαι δίκαιον. καὶ Ἀνδρόνικος ὡς σκηπτῷ τοῖς λεγομένοις πληγεὶς, παρὰ δόξαν πᾶσαν ἀπηλπικόσι, τάς τε τοῦ γενείου τρίχας πυκνὰ περιείλισσε τοῖς δακτύλοις, πῦρ τῶν ὀμμάτων βλέπων, καὶ τὸ κάρη κλίνων τε καὶ ἀνάγων, ἑαυτὸν ἐταλάνισε, καὶ μέγ' ὤχθησε πολλάκις οἷς οὐκ εἶχε τὸ φίλιον αἱμοχαρὲς, καὶ πρὸς φονουργίαν μόνῳ ἐκπυρούμενον νεύματι. τότε μὲν οὖν τῆς ὁρμῆς ἀνασειραθεὶς, ὡσεὶ καὶ ἵππος θερμὸς καὶ δυσκάθεκτος, ἢ ὅσα καὶ καπνὸς φλόγα περὶ αὐτὴν εἰληθεὶς, τὸν οἰκεῖον ἀποσβέσας μὴ ὑπεξιόντα θυμὸν, ὑπερέθετο τὴν ἀναίρεσιν. μετὰ δὲ βραχείας ἡμέρας τῷ διὰ πνιγμονῆς ἐλεεινῷ μόρῳ ὑποδικάζει τὴν κακοδαίμονα. ἐπιστατησάντων τῷ ὑπουργήματι τοῦ Τριψύχου Κωνσταντίνου, ὃς τὴν τῆς ἑταιρειαρχείας ζώνην εἶχε. καὶ τοῦ ἐκτομίου Πτερυγιονίτου, ὃς διεθρυλλεῖτο παρὰ πᾶσι, καὶ τὸν τῆς Πορφυρογεννήτου Μαρίας διὰ φαρμάκου κακουργῆσαι θάνατον. καὶ τὴν μὲν τὸ γλυκερὸν φάος καὶ καλὸν ὅραμα ἀνθρώποις εἶχεν ἡ ἐκεῖ που ἀκτὴ τῇ ψάμμῳ καταχωσθεῖσαν· ἥλιε τοῦ μιάσματος. καὶ Λόγε Θεοῦ προάναρχε, τῆς ὑπὲρ κατάληψιν σῆς ἀνοχῆς.

18 Ὁ δ' Ἀνδρόνικος ἐπὶ τούτοις ἐσκίρτα, πῶς ἂν εἴποι τις, καὶ διεχεῖτο τὸ τῆς ψυχῆς ἡδόμενον, τοῦ γένους ἐκτριβομένου τοῦ Μανουὴλ, καὶ δενδροτομουμένου κήπου τοῦ βασιλείου, ὡς μόνος οἰκήσων τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους, καὶ τῶν ταύτης σκήπτρων ἐπιληψόμενος ἀδεῶς. ἐνστάντος δὲ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς δευτέρας ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἔτους, τῇ ἀναρ-

liberè dixerunt, ſe nec antè in Imperatricis necem conſenſiſſe, & ab eo piaculo puras habere manus. & nunc multò minùs commiſſuros, vt in conſpectu ſuo corpus innocens lanietur. Quibus verbis Andronicus planè inopinatis turbatus, barbam digitis ſubinde implicuit: & ardētibus oculis, caput ſubinde attollendo & demittēdo ſuam miſeriam deplorauit: crebrò indignatus, quòd amiciſſimi ſui à crudelitate abhorrentes, ſolo nutu ad facinus atrociſſimum non impellerentur. Ac tum repreſſo impetu, vt equus ferox & contumax, ſuppreſſáque iracundia, vt ignis fumo inuolutus occulitur, paucis diebus pòſt miſeram ſuffocari iubet, eius mandati Cōſtantino Tripſycho Hetæriarcha, & ſpadone Pterygionite, cuius veneficio Mariā Porphyrogenitam extinctā eſſe ſupra dixi, executoribus Sic illud eximiū formæ decus, iucundiſſimæ lucis aſpectu priuatum in littore arena obruitur. Heu tantum nefas ſolē intueri? O Dei verbum omni principio prius, eamne eſſe tuam lenitatem incredibilem?

Quum quicquid iubet licere ſibi putet tyrannus, quid mirum ſi voto ſuo fruſtratus in ſeipſum ſæuit.

At iracundiā ita premit, vt ſæuitiæ ſuæ horrēdę paulò poſt tamen ſatiſfaciat, repertis impiorū decretorū ſuorum executoribus.

Indigniſſimi ſceleris detē ſtatio.

18 Andronicus verò exultabat, ac lætabatur, cum familia Manuelis excinderetur, & Imperatorij horti arbores excinderentur: quaſi ſolus Romanis prouinciis potiturus, & imperium ſine vllo periculo occupaturus. Igitur ſeptembri menſe, indictione 11, anno à mundi

Tremendis Dei iudiciis in proceres & imperatricem expoſitis, alia ſequūtur in reliquos proceres, aulicos, populum & Alexium ipſum Manuelis filium.

exordio sexies millesimo & & sexcentesimo designationi suæ adiicit animũ: ac improbus ille grex, & mercenaria manus quanquam Andronico voluntatem suam dissimulante, de Bithynica seditione, déque Isaacio Angelo & Theodoro Cãtacuseno Niceæ receptis, & de improbis Prusaensium conatibus, qui Theodorum Angelum, Nicæenses imitati, recepissent, concilio indicto asserit, nullum fore seditionum finem, nisi Andronicus imperaret, qui ob venerabilem senectutem prudentia superet adolescentes, & in solio gemmato considẽs, & Imperatorio diademate redimitus, pari potestate cũ immaturo Imperatore vteretur, oculis atque animo in rerum omnium administrationem & executionem maioribus viribus & autoritate intentus. Corona verò circunstans, & Andronici ob splendorẽ generis, & dignitatum excellentiam, assessores, vna voce exclamarunt: Eam rẽ sibi iam olim in votis esse, nec tergiuersationi locum relinqui. quod nisi cũ gratia impetrarent, vim minitantes, acclamationẽ hanc (Alexius & Andronicus Cõneni, magni Imperatores & principes Romanorũ, multos annos viuunto) hianti ore & plenis faucibus cecinerunt, vt parum abesset, quin clamorib. rũperentur. Cum ea præclara res ad simplicis populi aures peruenisset (sic enim Constantinopolitana plebs vocanda est) omnis generis, ætatis.

Proceres & aulici tyrannum Andronicum euehere festinant.

Reipublicæ salutem mẽdaciter obtẽdunt.

Prudentiam in crudelissimo tyranno, vires & autoritatem extollunt.

Consiliarij adulatores & sceleratissimi sycophãtæ, conculcatis legibus, in legitimũ imperatorẽ manifestè coniurant, æmulũ imperij & carnificẽ ei opponentes.

Proditoria acclamatio.

Vulgus stolidũ post proceres, consiliarios & aulicos debacchatur.

ῥῆσιν ἐπιβάλλει. ἤκουον οἱ ἐκ τῆς συμμορίας τῆς φαύλης τοῦ Ἀνδρονίκου, κατὰ γνώμην δήπουθεν Ἀνδρονίκου, καὶ ἔκρυπτε τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν, λόγον εἰσήνεγκαν τῷ συνεδρίῳ περὶ τῆς νεοχμωθείσης τοῖς Βιθυνοῖς ἐπαναστάσεως, καὶ τῆς ἐντὸς τῆς πόλεως Νικαίας παραδοχῆς Ἰσαακίου τοῦ ἐξ Ἀγγέλων, καὶ Θεοδώρου τοῦ Καντακουζηνοῦ. ἀλλὰ δὴ καὶ ὅσα κακουργοῦσιν οἱ Προυσαεῖς, εἰσοικισάμενοι Θεόδωρον τὸν Ἄγγελον, καὶ ταὐτὰ τοῖς Νικαεῦσι φρονήσαντες, καὶ φάμενοι, μὴ οὐκ ἂν ἄλλως ἠρεμήσειν τοὺς στασιώδεις, εἰ μὴ Ἀνδρόνικος βασιλεύσειεν ὁ διὰ τὴν ὑπαργυρίζουσαν τῷ χρόνῳ τρίχα, τῶν νέων ἔχων λέξαι σοφώτερα, καὶ ἐπὶ θρόνου καθίσας τοῦ διαλίθου, καὶ τῇ βασιλείῳ ταινίᾳ διαδηθείς, συναυτοκρατορείη τῷ παναφήλικι βασιλεῖ, καὶ διορθῴη τὸ γενησόμενον, καὶ περατοῖ τὸ πραχθησόμενον μετ' ἰσχύος μείζονος καὶ ἐξουσίας ἀρχικωτέρας· εἶχον εὐθὺς τοὺς παρεστῶτας, καὶ ὅσοι περ ἐκείνῳ συνήδρευον διὰ γένους λαμπρότητα καὶ ἀξιωμάτων σεμνότητα, ὁμοφώνως ἀνακραγόντας, πάλαι αὐτοῖς εἶναι τὸ προβληθὲν δι' ἐφέσεως, καὶ μηκέτι καιρὸν εἶναι τοῦ ἀναδύεσθαι. ἢ γὰρ ἂν καὶ βίαν συμμίξωσι, προχωροῦσαν οὐκ ἔχοντες τὴν πειθώ, ἀμέλει καὶ τῆς εὐφημίας κατάρχονται, καὶ οὑτωσὶ διατιθέασι τὴν ἀνάρρησιν (Ἀλεξίου καὶ Ἀνδρονίκου μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων τῶν Κομνηνῶν πολλὰ τὰ ἔτη) πλατέσι καὶ ἀνεῳγόσιν ᾄδοντες στόμασι, καὶ μικροῦ διαρρηγνύμενοι ταῖς φωναῖς. διαδοθέντος δὲ τοῦ καλοῦ τοῦδε πράγματος τοῖς ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀβελτέροις (οὕτω γὰρ χρεὼν τὸν Κωνσταντινουπολίτην δῆμον καλεῖν) ὡς μελισσῶν σμήνη τῶν σίμβλων ἀπαναστάντα, τὰ πλήθη

opificij

συνείλεκτο ἐκ παντὸς γένους, καὶ τέχνης ἁπάσης, καὶ πάσης ἡλικίας, τῆς συνόδου γεγενημένης, ὅτε καί τις τῶν τοῦ Βήλου κριτῶν (τὸ δὲ ὄνομα ἑκὼν ὑπερβήσομαι) εἰς τὸ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων ὀφφίκιον ἀναβὰς, ὡς θεράπων Ἀνδρονίκου θερμότατος, καὶ ἄλλος δέ τις Πρωτονοτάριος τιμηθεὶς, γλωττογάστωρ, καὶ μηδενὸς ἀγεννέστερος τῆς τυραννίδος ὑποδρηστὴρ, τῆς κατὰ τὴν ἀναῤῥησιν τοῦ Ἀνδρονίκου φήμης ἁπανταχῆ διαχεχύσης, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν φαυλοκολάκων τὰ ὦτα περικτυπησάσης, ὥσπερ ἐν ἑνὶ πνεύματι τὸ τυραννεῖον καταλαβόντες, καθ' ὃ ἐτελεταρχεῖτο τάδε τὰ ἄθεσμα (τοῦτο δὲ ἦν ὁ τοῦ Μιχαηλίτζη λεγόμενος οἶκος) τὰ συγκλητικῶς ἐξυφασμένα τῶν κεφαλῶν ἐξελκόντες καλύμματα, καὶ τῶν κατὰ νώτου λευκολίνων κεχυμένων λαβόμενοι, διείλουν αὐτὰ ὡς σφαίρας χοροστατοῦντες ταῖς ἐκ τριόδων, καὶ τῆς τότε τελετῆς προεξάρχοντες, πρὸς μέλος τε κεκλασμένον μετερύθμιζον τὴν φωνὴν, καὶ πανικῶς ἐξαλλόμενοι, καὶ τὰς χεῖρας ὡς ἐς κρότον ξυμβάλλοντες, τὼ πόδε ὑπεσάλευον, καὶ κατὰ μέσον ἐδίνευον, μολπῇ τ' ἰυγμῷ τε τὴν γῆν ἐκρότουν ὑπορχούμενοι. ὢ τῆς ἀπαιδείας, καὶ τῆς μικρογνώμονος φρενὸς καὶ κουφότητος. τοῦ δ' Ἀνδρονίκου καταβάντος ἀπὸ τοῦ τυραννείου ἐς τὸ ἐν Βλαχέρναις βασίλειον, καὶ γενομένου κατὰ τὸν ἐντὸς τούτου ὑψηρεφῆ δόμον ὃς Πολύτιμος λέγεται, ἐφίσταται καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἐκ τῶν ἔξωθεν ὁμοῦ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων (οὐ γὰρ πάντες τοῖς καιροῖς παρεσύρησαν) εὗρεν μεστὰ τὰ ἀνάκτορα, καὶ αὐτὸν Ἀνδρόνικον ὡς βασιλέα σχεδὸν παρὰ πάντων εὐφημούμενον. ἑκὼν τοίνυν ἀέκοντί γε θυμῷ τοῖς τελουμένοις ἐπευδοκήσας, ἐκολάκευε κἀκεῖνος ἐν τοῖς λοιποῖς τὸ γερόντιον, Ἀνδρόνικον εἰς τὸ συμβασιλεύειν ἐπεγείρων, καὶ προθυ-

opificij multitudo, velut apũ examina aluearibus effusa cõuenit: & quidam Beli iudex, cuius nomen libens prætereo, vt obseruantissimus Andronici famulus supplicum libellorum officiũ adeptus, & alius quidam Protonotarius, homo tumidæ linguæ, & præcipuus tyrannidis minister: rumore, qui de Andronici designatione passim vagabatur, audito, improbi assentatores vno spiritu in tyrannicam domũ, quæ Michaelize dicitur, vbi ista tractabantur, properarunt: & senatoriis capitum tegminibus detractis, albas sindones ex humeris dependentes, in orbem conuoluerunt: & cœtibus in triuiis coactis, vt præsultores choreæ, fractum & molle canticum auspicati, exultarunt, cum plausu manuum, ad numerum saltãtes. O impudẽtiam singularem, & vęcordis animi leuitatem! Cum autem Andronicus ex tyrannicis ædib. in Blachernium palatium descendisset, & Polytimi sublimes ædes ingressus esset, etiã Alexius imperator acclamationibus & suspiriis hominum excitus (neque enim omnes eæ intemperiæ agitabant) vbi palatium hominibus refertum, & Andronicum ab omnibus pro Imperatore celebrari vidit: tempori seruiendum ratus, seni cum cæteris adulatus est, eumque ad Imperij societatem vocauit, ad

Homines, qui propter munera publica grauitate quadã præditi esse debuerant, cũ aliis turpiter insaniũt. En tyrãnidis seculum miserrimum.

O homines, ad seruitutẽ paratos! in quorum plateis postea Turcæ lugẽdas choreas duxerunt.

Iuuenis imperatoris, quorundam suspiriis exciti animus tẽpori seruiẽs, & sors infelicissima: vt qui nullũ cõsiliariũ fidelémve seruũ nactus sit.

quod iam olim magno impetu ferebatur. ac factionis pars acrior Andronicũ tergiuersantem, & confessũ recusantem scilicet, ambabus manibus comprehensum, in aurata sella collocauit: alij pullo & acuto pileo detracto, rubram mitram eius capiti imposuerunt: alij stola imperatoria eum induerunt. Postridie cum in magna ecclesia Imperatores proclamarentur, ordine mutato, Andronici nomen priore, Alexij posteriore loco est pronunciatum, ob causam nimirum honestã & speciosam: non decere infantẽ, immaturæ ætatis, læuibus malis celebrari ante Andronicum, virum canum, prudentia venerabilem, excellenti præditum ingenio. Postquã verò ipse Andronicus in sacram ædem peruenit, vt coronaretur, tum primum hilarior visus est, truci aspectu posito: & multis supplicãtib. spem rerum meliorum fecit, manifesta vtique fraude & falsa pollicitatiõe impostoris. Nam illa vultus hilaritas, tenuissimã humanitatis speciem ad tempus præ se ferẽs, abstrusam in eo immanitatẽ obtegebat. Templũ ingressus, coronationis cerimoniis peractis, cum sacrosancta mysteria percipienda essent: cum cœlesti pane percepto, ad calicem preciosi & viuifici sanguinis bibendum accederet, manibus tanquam ad poculum prehendendum extentis, & vultu ad tristitiã composito, per veneranda

Factiosorum audax & impiũ facinus. Seditiosos gnauiter impudẽtes, & demẽtes prorsus esse oportet.

Summa iniustitia, prætextu honesto & specioso tyrãnnidem induere.

Tunc tyrannus magis metuendus, quum veri principis mores imitatur.

Ingenium tyranni expressum.

Huiusmodi impiis, religio nihil aliud est præterquam impietatis & iniustitiæ velamen.

μοποιῶν εἰς τὸ ἐνεστὸς ἔργον, τὸ ἀκρατῶς
εἰς τοῦτο πάλαι φερόμενον. τὸ δὲ τῆς Ἀνδρο-
νίκου φρατρίας θερμότερον καὶ ἀκκιζόμε-
νον Ἀνδρόνικον, καὶ τὴν συνεδρείαν εἰρω-
νευόμενον, ἀμφοτέραις συσχόντες εἰς τὴν
χρυσόπαστον κλίνην ἔθηκαν, ἐφ' ἧς ὁ βασι-
λεὺς ἵζανεν. ἄλλοι δὲ τὴν καπνηρὰν καὶ
πυραμοειδῆ ἐρέαν τῆς κεφαλῆς ἀφελό-
μενοι, πυρσὴν αὐτῷ περιέθεντο, καὶ στολὴν
βασιλικὴν ἐνέδυσαν ἕτεροι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ
ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀρξαμένης
τῆς τῶν βασιλέων ἀναρρήσεως γίνεσθαι, Ἀν-
δρόνικος ἀνηγορεύετο πρότερον, ὁ δ' Ἀ-
λέξιος ὑπεβίβαστο, μεταπεσούσης τῆς τά-
ξεως· καὶ ἡ αἰτία ὡς καλλίστη καὶ εὐπρεπής,
οὔ φασι δεῖν τὸν ἴνφαντα, καὶ ἐς μέτρον οὔπω
ἡλικίας ἱκόμενον, λειογένειον, προαναγο-
ρεύεσθαι τοῦ πολιότειχος Ἀνδρονίκου καὶ
γεραροῦ τὸ φρονεῖν, καὶ ἅμα πρόσω καὶ ὀπί-
σω τὸ ὁρᾶν ἔχοντος τοῖς ἐσθλοῖς τῆς φύσεως.
ἐπεὶ δὲ Ἀνδρόνικος τὰ ἱερὰ ἐσαφίκετο μέ-
λαθρα στεφθησόμενος, τότε πρώτως ὤφθη
τοῖς ἀνθρώποις διαχυθείς, καὶ τὸ τοῦ βλέμ-
ματος ὁ θὴρ μεταθέμενος βλοσυρόν,
καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῶν πραγμάτων
ἀλλοίωσιν πολλοῖς τῶν δεομένων καθυ-
ποσχόμενος. ἦν δὲ ταῦτα φενάκη πρόδη-
λος, καὶ ψευδὴς ἐπαγγελία τοῦ ἀπατεῶ-
νος, καὶ τὸ τοῦ προσώπου ἱλαρὸν, φιλανθρω-
πίας παρυφιστῶν ἰσχνότατον ἴνδαλμα
πρόσκαιρον, συσκιάζον τὴν ἔνδοθεν ἀγριό-
τητα. εἰσελθὼν δὲ τὸ ἱερὸν, καὶ τελεσθεὶς ὁ-
πόσα τοῖς στεφομένοις ἔθισται ἄναξι, πρέ-
σδοσι δῆσαν τῶν ἀχράντων ἁγιασμάτων με-
ταχεῖν· καὶ τὸν οὐράνιον ἄρτον δεξάμενος,
ἐν τῷ ἐγγίζειν τῷ ἐκπώματι τὰς χεῖρας
ἀνέχε· καὶ σχηματίσας ἑαυτὸν εἰς παθαι-
νόμενον, κατὰ τῶν φρικωδῶν ἐπιμνύσι μυ-
στηρίων,

στηρίων, ἀκροωμένων σχεδὸν ἁπάντων, ὅσους τὸ ἱερὸν συνεῖχεν ἄδυτον, μὴ δι' ἕτερόν τι βασιλεύειν αἱρετίσασθαι, ἢ τὸ θελῆσαι βοηθῆσαι τούτῳ, καὶ τὸ τούτου κράτος, δείξας τὸν συνεστῶτα βασιλέα καὶ ἀνεψιὸν Ἀλέξιον, ὃν μεθ' ἡμέρας ἀπηγχόνησε, καὶ τῷ τῆς θαλάσσης βυθῷ παρέπεμψεν. ἐξιὼν δὲ τοῦ ἱεροῦ μετὰ δορυφορίας ὡς ἐνῆν μάλιστα λαμπροτέρας, καὶ πλείστων ὑπασπιστῶν (τὸ γὰρ δειμαίνειν ἄκρως τοιαῦτα ὑφηγεῖτο ἐκείνῳ) καὶ διελθὼν τὸν ἐν τῇ χαλκῇ νεὼν τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν πορείαν ἐπέτεινεν, οὐ βάδην προβαίνων, καὶ βάσιν οὐκ ἐμβραδύνων, ὡς ἔθος τοῖς θριαμβεύουσιν αὐτοκράτορσιν, ἀλλ' ἀνεὶς τὸν ἵππον ἐλευθέρῳ ποδὶ πορεύεσθαι. ἦν οὖν τὸ γεγονὸς τοῦτο εἰς ἀμφίλογον. οἱ μὲν γὰρ δειλίαν τὸ ποιητικὸν αἴτιον τοῦ ὁρμωμένου ἀπεφοίβαζον, οἱ δὲ ἄλλο τι ὑπενόουν. γενόμενος δὲ κατὰ τὸ μέγα παλάτιον, καὶ θύσας τὰ ἀναγορευτήρια, ἐφ' ἕτερα τρέπει τὸν νοῦν ἐναγῆ ἔργα. ἐκποδὼν γὰρ θέσθαι τὸν βασιλέα βουληθεὶς Ἀλέξιον, τὴν φίλιον πάλιν ἀθροίζει [illegible], καὶ τὴν ἑταιρείαν ἀγείρει τὴν ἐκείνου συνοργιάζουσαν τὰ μὴ ὅσια· καὶ τοίνυν τὸ ὁμήρειον ἔπος ἅπαντες φωνήσαντες, ὃ διέξεισιν,

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
εἷς βασιλεύς.——

Καὶ ὡς ἀετοῦ γῆρας κορύδου νεότης, ψηφίζονται ἰδιωτεῦσαι τὸν βασιλέα Ἀλέξιον, οὐκέτι λόγων οἰκονομίας ἀδήλων τοῖς πολλοῖς μεμνημένοι, παιδοκομίας τε καὶ διαμονῆς τοῦ κράτους καλλίονος. ταῦτα δὴ τὰ χθές τε καὶ πρώην ἐπὶ πολυανθρώπων συνελεύσεων προβαλλόμενα, καὶ τοῖς ἐρωτῶσι τὴν αἰτίαν τῶν γινομένων εἰς ἀπολογίαν προκείμενα, εἴ τις τέως τῶν πα-

mysteria, ferè omnibus illis astantibus, & audientibus qui in sacro adyto erant, iurat, se non alia de causa imperiũ accepisse, nisi vt Alexium imperatorem & consobrinum iuuaret, eiusque potentiam stabiliret, quem paucis diebus post laqueo præfocatum, in maris fundũ demersit. Templũ cum splẽdidissimo comitatu & plurimis armigeris egressus (eam enim rationem dictabat illi metus acerrimus) vbi per seruatoris Christi ædem in Chalcem transiit, non pedetentim processit, nec alicubi immoratus est, qui triumphantium Imperatorum mos est, sed equum libero pede incedere passus est. Id factum in quæstione fuit, vtrum à metu proficisceretur, an aliam causã haberet. Postquam in magnum palatium peruenit, & compluribus diebus pro imperij auspiciis rem diuinam fecit, ad alia scelera conuertit animum. Nam cum Alexium imperatorem è medio sublaturus esset, senatum suum conuocat, & sodalitium scelerum ministrorum cogit. Hi verò Homericum illud statim vno ore exclamant:

Est mala res multos dominarier: vnicus esto
Rex dominusque.——

Item, aquilæ seniũ esse corydali iuuentam: ac decernũt, priuatam vitam agendã esse Alexio: nec iam ambagibus inuoluunt orationem, omissa mentione educationis & conseruationis imperij, quę

Impietatis in Andronico cumulus, nomen Dei assumere, vt pietatem & humanitatẽ aboleat.

Nulla pa impiis, qui seipsis iudicibus carnificẽ in pectore gerunt, & seipsos oculatioribus viris non semel produnt.

Extremã manum sceleri addit Andronicus.

In vitam legitimi principis conspirat, & sceleratos cõsilia rios in eam cogit.

Ii voto impio satisfaciẽtes, primùm principẽ innocentẽ dignitate spoliant.

non ita pridem in maxima populi frequentia iactarant, quæque rerum illarum ignaris pro defensione faci norū responderi solebant. Vix iā decretum erat in Republica cognitum, cum imperator Alexius ab improbo illo cœtu capitis damnatur, tantum non Salomonium illud elocuto: *Vinciamus iustum, quia non est nobis commodus: conspectus eius nobis est grauis.* Itaq; Stephanus Hagiochristophorita, Constantinus Tripsychus, & Theodorus quidam Badibrenus lictorum præfectus, noctu eum adorti, neruo arcus strangulant. Andronicus cadaueris latus pede tundit: & parentum eius alterum vt periurum & iniurium, alteram vt vulgati corporis mulierculam contumeliosè insectatur. Deinde veru auris ei perforatur: traiectoque filo, appensa sera, Andronici annulo signatur: reliquū corpus in profundum maris abiici, caput verò à ceruice reuulsum, ad Andronicū referri iubetur. Peractis mandatis, caput clā in Catabaten (loci nomen id est) abiicitur: truncus arcæ plumbeæ inuolutus, in mare demergitur. Cymba, qua miserrima illa sarcina vecta erat, à duobus claris viris cum carminibus & tripudiis, Ioāne Camatero Caniclæi præfecto, qui pòst Bulgariæ patriarcha extitit, & à Chartulario Theodoro Chūno, est reducta.

Spoliatū capitis damnant. Legitimi principis vultum, hominum sceleratissimi, ferre nequeunt.

Adsunt tyrāno carnifices qui crudelia iussa & parricidia exequūtur.

Solenne est istis sceleratis in mortuorum cadauera sæuire, vt se nihil cum natura cōmune habere testentur.

Familiæ Manuelis Comneni misera sors.

ἐρρίκων ἀτεχνῶς ἐν τῇ λαμπροτάτῃ πόλει τοῦ Κωνσταντίνου οὐκ εἰδὼς τὰ γινόμενα, καὶ τὸν λόγον ὅλως ἠγνοηκώς, δι' ὃν ἐπεραίνοντο. ἀλλ' οὔπω ἀκριβῶς τὸ βράβευμα τοῦτο τῇ πολιτείᾳ ἐγνώριστο, καὶ κρῖμα θανάτου κατὰ τοῦ βασιλέως ἐξάγεται παρὰ τῆς φρατρίας ἐκείνης τῆς πονηρᾶς, τὸ τοῦ Σολομῶντος ἄντικρυς ἐπαινεσάντων τῶν συνειλεγμένων τότε, καὶ φθεγξαμένων ἀναιδῶς. δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστὶ, καὶ βαρὺς ἐστὶ, καὶ μόνον βλεπόμενος. καὶ νυκτὸς ἐπεισπεσόντων αὐτῷ τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου Στεφάνου, τοῦ Τριψύχου Κωνσταντίνου, καί τινος Βαδιβρηνοῦ Θεοδώρου, προεστῶτος τῶν ῥαβδοφόρων, τὴν διὰ τόξου νευρᾶς καθυποδέχεται πνιγμονήν. ἀρθεὶς δὲ ὁ νεκρὸς, καὶ ἀχθεὶς εἰς Ἀνδρόνικον, κατὰ τοῦ κενεῶνος τῷ ἐκείνου ποδὶ τύπτεται, καὶ τὴν τοκέοιν τῷ κειμένῳ ὁ μὲν ὡς ἐπίορκος ἐκείνῳ καὶ ἐπηρεαστὴς διατωθάζεται, ἡ δὲ ὡς περιλεχεύσαντον ἑταιρικὸν καταμωκᾶται γύναιον, ἔπειτα τιτρᾶται ὀβελίσκῳ τὸ οὖς· καὶ κρόκης ἐξαφθείσης κηρὸς περιπλασθεὶς, τῷ Ἀνδρονίκου σφραγιστηρίῳ ἐνσημαίνεται δακτυλίῳ. καὶ τὸ μὲν λοιπὸν σῶμα καταδικάζεται ῥιφῆναι βυθῷ, ἡ δὲ κεφαλὴ ἀποτμηθῆναι, καὶ αὖθις Ἀνδρονίκῳ προσενεχθῆναι. καὶ πέρας εἰληφότος τοῦ ἐπιτάγματος, ἡ μὲν ἐν παραβύσῳ κατὰ τὴν λεγομένην Καταβάτην διαφίεται, τὸ δὲ σκῆνος κεράμῳ μολιβδίνῳ ἐνειληθὲν, τοῖς θαλαττίοις κόλποις ἐκδίδοται τῆς ἁλιάδος, ἥ τις τὸν οἰκτρότατον τοῦτον φόρτον ἀνεῖχε δυσὶν ἀναγομένης ἐνδόξοις ἀνδράσι μετὰ μολπῶν καὶ ᾠδῶν, δηλαδὴ τῷ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου Ἰωάννῃ τῷ Καματηρῷ, ὃν καὶ ὕστερον ἀρχιποίμενα ἡ τῶν Βουλγάρων προεδρεύουσα ἔλαχε, καὶ Θεοδώρῳ τῷ Χούμνῳ, ὃς τετίμητο Χαρτουλάριος.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΥΡΙΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ.

ANDRONICI COMNENI IMPERIVM.

***

BREVIARIVM.

1 *Alexij elogium. Huic succedit Andronicus Comnenus, qui iam prouectæ ætatis sobrini sponsam adolescentulam nondum XI. annos natam vxorem ducit. Pontifices adulatores deludit, & merito præmio donat. Lapardas, vir bellicosus, ab Andronico deficit, sed interceptus, erutis oculis in monasterium conijcitur.*

2 *Relaxatis curis Andronicus ad Nicæam obsidendam proficiscitur. Oppugnationis varij euentus.*

3 *Theodori Cantacuzeni interitus, Isaaci Angeli segnities, Nicolai pontificis pauor, fuit occasio Nicææ dedendæ. In oppidanos sæuit Andronicus, & Isaacium comiter excipit.*

4 *Prusæ excidium, & in Prusaēses Andronici crudelitas: Angeli Theodori excæcatio: nobilium multorū supplicia. Andronici in theatro periculum.*

5 *Isaacius Comnenus Cyprum occupat, & in ea tyrannū agit: vnde Andronico metus.*

6 *Macroducas Constantinus & Ducas Andronicus, Andronici familiares & consiliarij, mira quadam ratione vltimo afficiuntur supplicio. Populi affectus sub illa tyrannide, cui Andronicus legum autoritatem prætexit: & paulò post Sebastianos fratres laqueo suffocat.*

7 *Alexius Comnenus, Manuelis ex fratre nepos, Siciliæ regem in Græcos concitat. Dyrrachium & Thessalonicam Siculi occupant. Thessalonicensiū, vrbe dedita, miseriæ.*

8 *Siculorum grassationes horrendæ in Thessalonicenses qui domi se continebant.*

9 *Eorundem immanitas in miseros qui ædibus relictis per vicos vagabantur & in plateis considebant. Insolentia in eos qui religionis ergo conueniebant in templis. Eustathius Thessalonicæ episcopus sua intercessione ciues subleuat.*

10 *Andronici crudelitas in Irenem filiam notham, eiusdemque maritum. Corruptorum iudicum qui coniugium istud probauerant insectatio. Mamalus scriba crudelissimo ignis supplicio affectus.*

11 *Disypatus Georgius, magni templi lector, conijcitur in vincula. Tripsychus Constantinus diligentissimus tyrannidis Andronici minister, volubili quadā rerum vicissitudine euersus excæcatur.*

ΚΑΙ οὕτω μὲν ἐξ ἀνθρώπων ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἐγεγόνει, ζήσας τὸν μὲν ἅπαντα χρόνον ἔτη μὴ ἀκριβῶς πεντεκαίδεκα, τρία δ' ἐκ τούτων

AD hunc modū Alexius Imperator rebus humanis exēptus est, anno ætatis nondū decimo quinto, im-

1 Catastrophē tragœdię luctuosæ Alexij miseri principis (cuius breue subiicitur elogium) sequitur

protaſis ſeu initium tyrãnicæ dominationis Andronici, in qua tragœdię perpetuæ, & noſtri ſeculi multiplices facies occurrunt.

perij tertio, exacto. quod tamen ſuo arbitratu non geſſit, à matre principiò, deinde à duobus tyrannis republica adminiſtrata: per quos vt à nube Sol abſcondebatur, miniſtro quàm Imperatori ſimilior, cùm ea faceret & iuberet, quæ præceptores iubebant, donec laqueo præfocatus eſt. Iſto miſerabili facinore perpetrato, Andronicus Annam Imperatoris Alexij ſpõſam, regis Francorum filiam, matrimonio ſibi iungit: nihil verecũdatus effœtus & vietus ſenex, ſobrini vxorem adoleſcentulam, roſeam & tenellam, nondum annos XI natam, per nefas amplecti. Eius nefarij voti compos factus, à Patriarcha ſuo & cõcilio aliam gratiam petit, vt iureiurando, quod Imperatori Manueli, & infelici eius filio dederat, ſoluatur, ac ceteri vnà, quos ſacramẽti ceperat obliuio. Illi verò, quaſi abſq; vllo diſcrimine & vinciendi & ſoluendi quẽlibet, poteſtatem diuinitus accepiſſent, ſtatim literis publicè affixis, impunitatem ſcelerum perfidis conceſſerũt. Andronicus verò pontificibus illis iuriſiurandi ſolutoribus, quàm egregiam gratiã retulit? Ea fuit, vt quædam leuicula eorũ poſtulata fierent: maximus verò is honos fuit, ut ſubſelliis ad ſolium

Prima tragœdia, impar & prorſus indignum coniugium.

Altera, ab execrãdo iureiurando liberatio, impiis ratiõib. quęſita & impetrata.

Eccleſiæ paſtores poteſtatem ligandi & ſoluendi quemlibet abſque vllo diſcrimine non acceperũt à Deo.

Adulatorum & ambitioſorum pontificum præmium, honoris vmbra.

ἄρξας, οὐ καθ' ἑαυτὸν δὲ καὶ ἀμιγῶς, ἀλλὰ τὰ μὲν πρῶτα ὑπὸ μητρὶ τὴν ἀρχὴν διεξαγούσῃ παιδονομούμενος. ἔπειτα ὑπὸ δυοῖν τυράννων τῶν πραγμάτων τῆς βασιλείας ἐπειλημμένων, ὅσα καὶ ἥλιος ὑπὸ νέφους συσκιαζόμενος, ὥστε καὶ βασιλευομένῳ ἐῴκει μᾶλλον ἢ βασιλεύοντι, ἐκεῖνα ἐπιτάσσων καὶ δρῶν, ὅσα εἰσηγοῦντο οἱ ἐπιστάται, μέχρι τοῦ δι' ἀγχόνης τὸ πέρας δέξασθαι τῆς ζωῆς. τῆς δὲ πράξεως ταύτης οὕτω τετελεσμένης οἰκτρῶς, ἁρμόζεται Ἀνδρονίκῳ πρὸς συμβίωσιν Ἄννα ἡ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου μνηστὴ, θυγάτηρ οὖσα τοῦ τὴν ἀρχὴν τῶν Φράγγων διέποντος. καὶ οὐκ ᾐσχύνετο κρονίων ἀπόζων ἀνεψιοῦ γυναικὶ, μιλτοπαρείῳ κόρῃ καὶ τρυφερᾷ, καὶ μήπω τὸ ἑνδέκατον ἔτος ἐξηνυκυίᾳ συγκατακείμενος ἀθεμίτως, καὶ παραγκαλιζόμενος ὁ πέπων τὴν ὀμφακίζουσαν, ὁ ὑπέρωρος τὴν ἡλικίαν, τὴν ὀρθοτίτθιον νεάνιδα, καὶ ὁ ῥικνὸς τῷ χρόνῳ καὶ χαλαρὸς, τὴν ῥοδοδάκτυλον καὶ δρόσον ἔρωτος στάζουσαν. βασιλεύσας δ' Ἀνδρόνικος, αἰτεῖται τὸν πατριάρχην Βασίλειον, καὶ τὴν τότε σύνοδον, λυθῆναι τοῦ ὅρκου, ὃν εἶχεν αὐτὸς ὀμωμοκὼς τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ τῷ ἐκείνου ταλαιπώρῳ παιδί· καὶ οἱ ἄλλοι σὺν τούτῳ πάντες, ὅσοι παραβάται ὤφθησαν τῶν ὀμωσμένων. καὶ οἱ μὲν, ὡς εἰ δεσμεῖν ἀδιαφόρως, καὶ λύειν τὰ πάντα εἰλήφασι πρὸς Θεοῦ, τόμοις ἐξέθεντο αὐτίκα, δι' ὧν ἀμνηστίαν τῶν ἠνομημένων τοῖς μὴ εὐόρκοις ἐδίδοσαν ἅπαξ ἅπασιν. ὁ δὲ ὡς θαυμαστήν τινα παρέχει τὴν ἀμοιβὴν τοῖς τῶν ἐπιταγμάτων αὐτοῦ πληρωταῖς. ἡ δὲ ἦν καὶ τῶν τότε μὲν αἰτηθέντων ῥαδία τερμάτωσις, ἃ μικρὰ δήπουθεν ἦσαν, καὶ περὶ μικρῶν ὑφηγούμενα. ἡ δὲ μεγίστη τὸ συνεδρεύειν ἐκείνοις αὐτῷ σκιμποδίσκων παρατιθεμένων, καὶ παρισοφερομένων τῷ βασιλείῳ θρόνῳ

θρόνῳ κλισμῷ, ὃ καὶ οὐχ ἧττον εἰς γέλωτα τῶν ἑλομένων καὶ καταδεξαμένων ἀρχιερέων οὐκ ἐπὶ συχναῖς ἡμέραις συμβάν, ἥπερ φαντασίαν τιμῆς καὶ δόξης ἴνδαλμα, ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανῆλθε συνήθειαν. καθὰ καὶ ξύλον ἐπικλινὲς βίᾳ πρὸς τὴν προτέραν ἕξιν ἐπανεῖσιν ἀνεθέν. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ταύτης πολὺ παρεσπάσατο. ἵνα γὰρ μὴ δοκῇ Ἀνδρόνικος παλιμβολώτατος ἀνθρώπων, καὶ ἀστασίαν ἤθους ἐπὶ ταῖς ἑαυτοῦ πράξεσι νοσῶν, τὸ εἰς ὄψιν ἐκείνῳ ἐλθεῖν οἱ ἀρχιερεῖς οὗτοι οὐχ εὕρισκον εὐχερὲς ἐπὶ βήματος καθημένῳ λαμπροῦ· καὶ οἱ πρὸ μικροῦ τῇ συνεδρείᾳ βασιλικῇ σεμνυνόμενοι, καὶ γέρας εἰληφέναι τοῦτο Δαυιδικῶς ὡς πιστοὶ τῆς γῆς βρενθυόμενοι· τότε ὑπενόστουν ἐγκαλυπτόμενοι καὶ ταλανίζοντες ἑαυτοὺς, ὡς Θεοῦ ἀπέστησαν τὰ ἄλυτα λύοντες, καὶ αὐτὸν Ἀνδρόνικον διακενῆς θεραπεύοντες. ὡς δὲ τὰ κατὰ τὴν ἀνάῤῥησιν τοῦ Ἀνδρονίκου, καὶ τὴν ἀναίρεσιν Ἀλεξίου τοῦ βασιλέως δῆλα ἦσαν Ἀλεξίῳ τε τῷ Βρανᾷ καὶ Ἀνδρονίκῳ τῷ Λαπαρδᾷ, τοῖς τῶν ταγμάτων στρατηγοῖς ἅπερ ἀντεφέρετο κατὰ τὸν Νίσσον καὶ τὴν Βρανίτζοβαν τῷ τῆς Οὐγγρίας ῥηγὶ τῷ Βελᾷ, πορθοῦντι τὰ ἐκεῖ πάντα, καὶ ποιοῦντι κακῶς τοῖς ξίφεσιν· ἅτερος μὲν τῶν στρατηγῶν ὁ Λαπαρδᾶς ἀπορρητέαν κέκρικε τὴν ζωὴν, καὶ τὴν εὐρυχανδῆ γένυν Ἀνδρονίκου διὰ παντὸς ὑπεβλέπετο, καταχάσκουσαν ἑκάστοτε μέλλουσαν καὶ αὐτόν. ὁ δέ γε Βρανᾶς ἀσμένως τὴν μετάθεσιν τῆς βασιλείας ὑπέφερεν, ἤδη τῷ χορῷ ἐγγραφεὶς, οἷς Ἀνδρόνικος ἔβλεπεν ἵμερον. πολλὰς οὖν ὁ Λαπαρδᾶς Ἀνδρόνικος ὁδοὺς τραπόμενος ἐνθυμήσεων, καὶ κατὰ κύνα λάκαιναν τὴν θευσεῖται ἰχνηλατήσας, μίαν εὕρισκε σώζουσαν ἀτραπὸν τὸ τῆς ὄψεως

Imperatoris collocatis, ei assiderent: qui cùm paucos dies durasset, vmbra potiùs honoris quàm verus honos, materiam eos ridendi præbuit, pristina consuetudine reuocata, instar vi curuati ligni, quod laxatum ad suam naturã reuertitur. Imò ea res dignitatem eorum multum imminuit. Nam Andronicus ne omnium mortaliũ leuissimus, & in actis suis parum constare sibi videretur, Põtifices illos in splendido solio sedens, non facilè admittebat. Ita qui paulo antè Imperatorio consessu gloriabãtur, idque sibi præmium vt fidelibus ministris datũ verbis Dauidicis iactarant: tum inuolutis capitibus recedẽtes, sese miserabantur, quòd iis solutis quæ soluenda non essent, à Deo defecissent, & derisorẽ Andronicũ frustra coluissẽt. Vt autem Andronici designatio, & Alexij Imperatoris suffocatio, Alexio Branæ & Andronico Lapardæ legionum ducibus, qui ad Nisum & Branizobã Hungariæ regi Belæ resistebant, loca illa omnia ferro & igni vastanti, significata est: Lapardas vitæ spe abiecta, vastas Andronici maxillas perpetuò formidabat, vt iã iam ab iis deuorãdus. Branas verò iam in numerum amicorum Andronici assumptus, imperij mutationem alacri animo ferebat. Alter verò variis rationibus apud animũ suum initis, & more Laconici canis vestigata via quam insisteret, in eo salutem suam esse posita animaduertit, vt è conspectu & potestate Andronici quàm longissimè abiret. quod con-

Omnium hominum leuissimo qui cõfidit, leuior dicẽdus est.

Infideles serui sunt qui principũ vitia intolerãda ferunt.

Tertia Andronici Imperatoris tragœdia, cuius titulus Lapardas meritò dicitur.

Tyrannus viro forti & strenuo formidabilis.

Conspectus tyranni fugiendus ei qui incolumis manere cupit.

filiũ si persecutus esset, nec aliis rebus animum adiecisset, euasisset incolumis. Verũ cum nocere cuperet Andronico, & Imperatoris parricidium vlcisci, deficit. & quia videbat, in Occidente locum sibi non futurum, nec collegam Alexium Branam passurũ moueri aliquid contra Andronicum: in Orientem, magis sibi familiarem, intendit animũ: quippe vbi sæpe maxima imperia gessisset, & homines ad defectionem æquè propẽsos esse sciret. Itaque Branæ collegæ persuadet vt ibidem perseueret, dum ad recentem Imperatorem proficisceretur: ipse statim iter ingressus, *famam ea quoque quæ sub terra latent, perspicere, & futura sæpe tanquam iam facta, promulgare solitam*, anteuertit. Vbi Orestiadẽ, quæ nunc Adrianopolis appellatur, in patriam suam peruenit, paulisper ibi commoratus, dum sorores salutaret, non vlterius cunctandum, sed quanta festinatione posset, in Orientem contendendum cẽsuit. Iam enim fama, vt loquax est, in triuiis & plateis, in summis mœnibus & campis, viri fugam celebrabat, & summa velocitate passiim spargebat. Itaque nocte vna ad mare descendit: conscensisque nauibus ad Hyelocastellium ea de causa paratis, traiicit. Vbi cum paulum respirasset, se interitum & cruentas Andronici fauces

Vindictæ autem cupiditas strenuũ ducem retinet.

Tutiora consilia sequi cogitat.

Collegam ad tẽpus in statione retinet.

Famam celeritate anteuertit.

Sororibus salutatis contẽdit in orientem.

Eius fuga ad Andronici aures peruenit.

Sibi consulere quàm prudenter fieri potest Lapardas conatur.

καὶ ἐξουσίας ἀποπλάζεσθαι Ἀνδρονίκου. καὶ εἶχεν ἂν ἀπαθῆ καλῶς ἑαυτὸν διατηρήσας, εἰ τῇ βουλῇ ταύτῃ ἐπέμεινε, καὶ μὴ πρὸς πρᾶξιν ἑτέραν μετεκεκύβευτο. ἐρασθεὶς δὲ κακῶς δρᾶσαι Ἀνδρόνικον, καὶ τῆς εἰς τὸν κύριον καὶ βασιλέα παρανομίας ἀμύνασθαι, θαρρεῖ τὴν ἀπόστασιν, καὶ τὴν δύσμην ὁρῶν οὐ χωρήσουσαν αὐτὸν, μήτε μὴν παραδεξομένην τὴν κατ' Ἀνδρονίκου ὁρμὴν διὰ τὸ παρόντα καὶ συστρατηγοῦντα Βρανᾶν, τὴν ἕω φαντάζεται, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐκτείνει τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ὡς συνηθεστέραν μὲν ἑαυτῷ ἄρξαντι κατ' αὐτὴν πολλάκις τὰς μεγίστας ἀρχὰς, καὶ ὡς θερμὰ δὲ πρὸς ἀντιστασίαν οὐχ ἧττον τρέφουσαν στόματα. ἀμέλει καὶ τῷ συνηγεμόνι κοινολογησάμενος, καὶ πείσας Βρανᾶν μὲν κατὰ χώραν μένειν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν πρεσβύτην ἅμα καὶ πρόσφατον αὐτοκράτορα παραγενέσθαι· ὡς εἶχεν εὐθὺς ἐξώρμησε, τὴν φήμην προφθάνων, ἣ καὶ τὰ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενα διορᾷ, καὶ τὰ γενησόμενα πολλάκις ὡς ἤδη γεγενημένα διατρανοῖ· καὶ γεγονὼς κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα, εἴπῃ δ' αὖτις ἄλλος Ἀδριανούπολιν, ἀφ' ἧς ὥρμητο, καὶ βραχύ τι ἐγκαρτερήσας, καὶ ὅσον ταῖς ἐκεῖ κατοικούσαις ἀδελφαῖς ὁραθῆναι καὶ συντάξασθαι τὰ ἀπόδημα, ἔγνω μὴ περαιτέρω ἐλλινύειν, ἀλλ' ὡς ἐνὸν ἐπισπέρχειν τὴν ἐς ἕω περαίωσιν. ἤδη γὰρ ἡ φήμη ἀθυρόγλωττος οὖσα, καὶ ἐπὶ τριόδων καὶ πλατειῶν, ἄκρων τε τειχέων καὶ δωμάτων, εὔστομος τὴν ἀπόδρασιν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ πολλαχῇ ἐπῄει διατοξεύσιμος. μιᾷ τοίνυν νυκτὶ πρὸς θάλασσαν κάτεισι, καὶ ναυσὶν ἐμβὰς αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, αἳ κατὰ τὸ Ὑελοκαστέλλιον τούτου ἕνεκα ἡτοιμάσθησαν, ἐς τὴν περαίαν γίνεται. κἀντεῦθεν ἀναπνεύσας βραχὺ, ἐκφυγεῖν τὸ διολέσθαι ᾤετο, καὶ τὸ προβεβλῆσθαι θοίνη τις ἑτοίμη ἢ ἐπιτράγημα πρόχειρον ταῖς γνάθοις

γνώσθοις τοῦ Ἀνδρονίκου. ἦν δ᾽ ὡς ἔοικε καὶ οὗτος τῇ προνοίᾳ ἐκ τῆς τῶν ζώντων βίβλου ἀπαλειμμένος, καὶ εἰς θοίνην Ἀνδρονίκου δαιταλουθεὶς, καὶ τὴν νοσοῦσαν ἐς ᾅδου κληρούμενος πλάσιγγα. ἐνθένδε τοι καὶ τοῦ Θείου ἀντιπνεύσαντος, ἐκείνων ταῖς χερσὶ θηρᾶται, καὶ ἀναπέμπεται πρὸς Ἀνδρόνικον, ὑφ᾽ ὧν ἐλπίσιν ἐθάλπετο συντηρηθῆναι ἀδιαλώβητος, εὖ τε καὶ ὡς ἀρίστως πρᾶξειν, καὶ χειρὶ καὶ ψυχῇ παντοίαν συνάρσιν καὶ ἀρήξιν εὑρέσθαι πρὸς τὸ καταπαλαῖσαι Ἀνδρόνικον. ἦσαν δὲ ταῦτα διανοίας οὐκ εὐτυχοῦς ἀναπλάσματα καὶ ὀνειρώδη ὡς δέδεικται φαντάσματα. γενόμενος γὰρ κατὰ τὸ Ἀτραμύτιον, συλλαμβάνεται παρά τινος Κεφαλᾶ, ἀνδρὸς μέγα δυναμένου τότε παρὰ τῇ χώρᾳ καὶ προσποιοῦντος, πιστοῦ τε τῷ τυραννοῦντι ὡς ἔδοξε, καὶ παρακατατίθεται χερσὶν Ἀνδρονίκου σφάγιον εὐπρεπὲς, καὶ ἱερεῖον ἀνακοχλιαζόμενον πρὸς ἀναίρεσιν, καὶ τὰς κόρας ἐκκόπτεται, καὶ παραρρίπτεται τῇ τοῦ Παντεπόπτου μονῇ, τὴν τῶν κατ᾽ αὐτὸν πραγμάτων φορὰν ὡς ἀγνώμονα ὀδυρόμενος. τὸν μὲν γὰρ ὑπὲρ καλλίστης αἰτίας τὸν τῆς ἀποστασίας ἀναρρῖψαι κύβον· τὴν δὲ οὐδὲ τὸ βραχύτατον γοῦν προχωροῦσαν, οἷς μετ᾽ εὐβουλίας αὐτὸς ἐπέβαλε, προσθέσθαι μερίδι τῇ χείρονι. οὕτω κρύψας ἔχει Θεὸς οὐ μόνον τὸν ἄμοχθον καὶ ἀνόδυρτον βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ προαισθέσθαι τὸ μέλλον κακὸν, καὶ τὸ προελέσθαι τὸ ἀκίνδυνον ἐπιτήδευμα. καὶ οὗτος γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐν πολλοῖς ὀφθεὶς στρατηγικώτατος, αἰσχρὸν δουλεύειν οἰηθεὶς Ἀνδρονίκῳ μετὰ τὸν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου μόρον καὶ τὸν ἐκ τοῦ τυράννου προφθάνων θάνατον, καὶ πρὸς φόνον ἑτοιμοτάτης ἀποξενῶν ἑαυτὸν φύσεως, ἔλαθεν ὑπ᾽ ἐκείνου καταλαμβανόμενος, ὃν ἔφευγε, καὶ χερσὶν ἐμπίπτων αἷς ἀπεδίδρασκεν, ἣ τὸν ἐξόπισθεν καταλήψεσθαι προσδοκώμενον, ὡς ἐπιδιώκοντα

effugiſſe rebatur. Ceterùm apparet, hunc quoque lancibus ad Orcum vrgentibus à Prouidentia ex libro vitæ deletum & Andronici crudelitati condonatum fuiſſe. Nam reflante numine, illorū manibus comprehēditur, & ad Andronicum mittitur, quorum ope ſe non modò ſaluum & beatum, ſed ſummis etiam ſtudiis Andronici victorem fore ſperarat. Verūm erant illa vtique infelicis animi figmēta, & ſpectra inania ſomniorum. Nam cū Adramyttium perueniſſet, à quodam Cephala, viro in illis locis potenti & primario, vt fidem ſuam erga tyrannū declararet, comprehenſus, Andronico parata hoſtia ad cædē offertur, atque effoſſis oculis in Pantepopti monaſterium coniicitur, iniquitatem fortunæ ſuæ deplorans: cum ob pulcherrimā cauſam diſcrimen defectionis adiiſſet, illam prudenti conſilio ſpreto, ac planè deſtituto, peiori parti fauiſſe. *Ita Deus non vitam ſolum laboris & triſtitiæ expertem, ſed imminentis etiam exitii, & tutarum actionum prænocionē abſcondit.* Hic enim vir ſæpe præclari ducis functus officiis, cū poſt imperatoris Alexij obitū Andronico ſeruire turpe duceret, ac certam mortē & naturam tyranni ad cædē prōptiſſimi vitaret, in eius manus incidit, quem fugiebat: & quem à tergo inſtare pu-

At ſupplicio mortis, arcano numinis iudicio addictus, fugiens ad Andronicum accedit.

Nam ſpe deluſus in Cephalam incidit, à quo cōprehēſus Andronico offertur.

Inde miſeri Lapardæ excæcatio & monachatus.

Vanæ querelæ in Dei prouidentiā cuius conſilia abſcondita, ſed iuſtiſſima.

Lapardæ elogium.

tabat, à fronte & aduersariũ & victorem habuit obuium, nec multò pòst moritur. Andronicus verò eius defectione ita consternatus fuit, vt toto tempore fugæ illius, exitium capiti suo imminere putaret. Metuebat enim Lapardam, vt & ducem acerrimum, & virum magnanimũ: & quia videbat, eum persequendo & armis debellari non posse, ad literarum solertiam conuertitur: & callidissimo consilio epistolas ad primarios Orientalium prouinciarum præsides, dolo plenas mittit, quibus asseuerabat, Lapardam à se in Asiam missum esse: qui quicquid acturus esset, certis de causis, aliter quàm plerique suspicarentur, pro stabiliendo ipsius imperio acturus esset. Quæ eò pertinebant, vt vulgi impetum reprimeret, suspicantis subesse dolum, quòd Lapardas se pro Andronici aduersario gerens, manum faceret: Andronicus verò desertoris fidem prædicaret, atque vt à se missum suscipi iuberet. Quid autem speciosæ istæ literæ ponderis habituræ fuerint, accelerata Lapardæ captiuitas cognoscere non siuit.

Andronici machinationes contra Lapardam.

*Fortes & industrij duces tyrãnis exosi.

Callidũ Andronici figmentum.

Vulgi impetum qua ratione tyranni reprimãt.

2 Timore illo præter expectationem propulsato, summa lætitia affectus, lentis itineribus Cypsella conten-

Ex fortiũ & illustriũ ducum excidio tyranni sibi lætitiam faciunt.

κατὰ στόμα προσυπαντῶντα δυσείσικον, καὶ ἐνώπιον συμπλεκόμενον καὶ συνέχοντα. καὶ ὁ μὲν μετ' οὐ πολύν τινα χρόνον τοῦ βίου θανάτῳ ἀπάγεται. ὁ δ' Ἀνδρόνικος οὕτω τῇ ἀποστασίᾳ τούτου κατεπτοήθη, ὡς παρ' ὅλην τὴν ἐκείνου φυγὴν τὴν οἰκείαν ὡς ἤδη ἐφεστῶσαν φαντάζεσθαι καταστροφήν. ἐδεδίει γὰρ ὡς περὶ τὰς μάχας ὀξύῤῥοπον, καὶ λήματος ἀνδρείου μέτοχον τὸν Λαπαρδᾶν. ἀμέλει καὶ μὴ προχωροῦσαν ὁρῶν τὴν μετ' ἐπιδιώξεως, ἢ μεθ' ὅπλων τούτου καταπολέμησιν, πρὸς τὴν διὰ γραμμάτων μεθαρμόζεται πανουργίαν· καὶ τὸν τρόπον καινὸν ὁ σοφιστὴς ἀνεπλάσατο. βασιλικὰ γὰρ ξυνθέμενος γράμματα, ἐκπέμπει ταῦτα πρὸς τοὺς τῶν ἑῴων ἐπαρχιῶν προστατεύοντας· ἐλάλουν δὲ πονηρίαν ἀληθῶς τὰ γραφόμενα. καὶ διετείνοντο, ὁμιλοῦντα ἔχοντα τὸν Ἀνδρόνικον, παρ' αὐτοῦ σταλῆναι κατὰ τὴν Ἀσίαν τὸν Λαπαρδᾶν, καὶ πᾶν ὅπερ διαπράξηται, κατ' οἰκονομίας ἄγνωστον τοῖς πολλοῖς τρόπον ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ βασιλείας μέλλειν τοῦτο διαπραχθήσεσθαι, καὶ ἐνῆγε πάντας εἰς τὴν ἐκείνου ἀνενδοίαστον παραδοχήν. ἦν δὲ ὁ σκοπὸς Ἀνδρονίκῳ ἐντεῦθεν ἐγκόψαι τὴν ὁρμὴν τῶν πολλῶν, ὑφορωμένων ἐφ' ὅτῳ δὴ αὐτὸς μὲν ὁ Λαπαρδᾶς κατ' Ἀνδρονίκου ἐξῆρκε τὸ φρόνημα, καὶ ὡς ἀντίφερον τὰς τῶν ἀνδρῶν στίχας ἐπιπορεύεται. ὁ δ' Ἀνδρόνικος τῷ ἀποστάτῃ τὴν ἐς αὐτὸν πίστιν ἐπιμαρτύρεται, καὶ ὡς παρ' αὐτοῦ πεμφθέντα τὸν πεφευγότα δέξασθαι διορίζεται. καὶ τί μὲν ἂν ταῦτα τὰ καινοφανῆ ἔδρασάν τε καὶ ἴσχυσαν γράμματα, ἡ ὀξεία τοῦ ἀνδρὸς κατάσχεσις οὐ παρῆκε διαγνωσθῆναι.

2 Τότε δὲ καὶ τὴν ποίαν ταύτην περὶ δόξαν Ἀνδρόνικος ἀποκρουσάμενος, ἰάνθη τὸ ψυχίδιον ὡσεί τε περὶ σταχύεσιν ἕρση, καὶ τῆς πόλεως ἔξεισι, καὶ ὁμαλαῖς κινήσεσι καὶ σταθμοῖς βραχέσι καταλαμβάνει τὰ Κύψελλα

τὰ Κύψελλα, καὶ τοῖς ἐκεῖσε κυνηγεσίοις
ἐνδιαρρανθείς, μετὰ τὴν πατρώαν ἀφικνεῖ-
ται μονήν, τὴν ἐν τῇ Βήρᾳ διακειμένην,
καὶ τῷ τοῦ φύσαντος ἐφίσταται μνήματι
μετὰ δορυφορίας καὶ δόξης βασιλικῆς, ἧς
κἀκεῖνος πάλαι ποτὲ ἐρῶν, οὐκ ἐφίκετο·
ἐπεὶ καὶ τὸ βασιλείαν πατρόθεν Ἀνδρόνι-
κος, ὡς κλῆρον καταβαὶν διεδέξατο. καὶ
κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας χάσας τὸ κα-
κῶς τινὰς τιθέναι, ὡς ἀλκυονίδας πρὸς
πολλῶν ὀνομάζεσθαι, μετὰ μικρὸν ἐπάνεισιν
αὖθις εἰς τὰ βασίλεια, τῶν γενεθλίων ἐ-
πιστάντων Χριστοῦ, καὶ ἁμίλλαις ἵππων, καὶ
θεωρίαις προσχὼν, ἔαρος ὑποφαίνοντος
τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν συνήθροισε, ὅσον τε
ἑσπέριον, καὶ τοῦ ἑῴου ὁπόσον οὐκ ἀφηνίασε·
καὶ αὐτὸς μὲν τὴν ὁδὸν τῆς πόλεως Νι-
καίας ἵεται· τὸν δὲ Βρανᾶν Ἀλέξιον, ἐκ τῶν
κατὰ τὴν Βρανίτζοβαν ἐπανεληλυθότα με-
ρῶν ἐκπέμπει μετὰ στρατιᾶς ἱκανῆς, τοῖς
περὶ τὸ Λοπάδιον ἀντιταξόμενον. ἤδη γὰρ
καὶ οὗτοι τοῖς ὁμόροις Νικαεῦσι τε, καὶ
Προυσαεῦσιν ἐς τὸ αὐτὸ ἥκοντες ἀπέστησαν
φρόνημα. καὶ ὡς εὐόδησεν αὐτῷ ἡ στρατή-
γησις, καὶ τέλος αὐτῇ ἐπέθηκε τῷ πολέ-
μῳ δεξιώτατον, ἄρας ἐκεῖθεν πρὸς τὴν
Νίκαιαν παραγίνεται, καὶ συμμίγνυσιν
Ἀνδρονίκῳ, καὶ περὶ ἓν στρατόπεδον ἀμφοτέ-
ρων συνδραμόντων τῶν στρατευμάτων, ἔγ-
νω προσβαλεῖν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος. οἱ
γὰρ ἔνδον οὐκ ἀπόντος μόνον Ἀνδρονίκου
ἐφρονηματίζοντο, ἀλλὰ καὶ παρόντα ἐξου-
θένουν, καὶ ὅπλοις ἠμύνοντο παντοίοις,
τῶν τειχῶν προεμφαινόμενοι, καὶ λόγοις
ἀσχήμοσιν ἔπληττον, μηδενὸς φειδόμενοι
καὶ βλήματος καὶ ῥήματος. καὶ ἦσαν
αἱ μὲν πύλαι τῆς πόλεως μεμυκυῖαι, καὶ
ὀχεῦσιν ἀραρότως ἐνηρμοσμέναι. αἱ δὲ
γλῶσσαι, ὅσα καὶ πυλῶν τῶν χειλέων διαιρεμένων, καὶ ὡς ἐκ θυρα-

dit: ibíque venationibus recreatus, in paternum monasterium Beræ se confert, ac patris monumento cum regio comitatu & splendore astat, cuius is quoque cupiditatem frustra aluerat. Nam regni affectationem Andronicus hæreditariam à patre acceperat. Vbi cum per dies aliquot suppliciis abstinuisset, vnde illi à multis Halcyonij vocabantur, paulo pòst ad Christi natalem in palatium reuersus, cum ludis Circensibus & spectaculis se recreasset: verè aduentante copiis omnibus coactis, quę vel in Oriente vel Occidente fidem seruarant, rectà ad Nicæam cõtendit. Alexium verò Branam Branizoba reuersum, cum iusto exercitu contra Lopadianos mittit, qui Nicæenses & Prusaenses imitati defecerant. Qui cum bello finem felicem imposuisset, ad Nicæam contendit: vbi Andronicus illis copiis auctus, vrbem inuadere statuit, cuius incolæ nõ absentem modò parum timebant, sed præsentem etiam contemnebant, & mœnia oppugnantem cùm armis vlciscebantur: tum indecoris verbis lacessebant, nullo dicto & ictu prætermisso. Portæ quidem vrbis clausæ erant, & vectibus munitæ: linguæ verò, labiis tanquam portis apertis, & den-

Halcyonij dies sub tyrãnide, quales.

Portentosa res, tyrannũ ludis vacantem intueri.

Quarta Andronici tragœdia, cuius nomen Nicæa, seu Nicææ excidiũ.

Nulla salus bello, sed quid miseris ciuibus à tyranno crudelissimo est expectandũ? Dulce & decorũ est pro patria mori.

Illud verò improbādū, & perniciosum, verbis contumeliosis,& per iugulum reditutis, potiùs quàm ferro certare.

tibus tanquam pinnis emissæ, obscœnissimis dicteriis Andronicum lacerabant. Quibus inflammatus, animi dolorem celare non poterat. Mœnia Nicææ cocto latere constant, eáque firmitate sunt, vt vi aut non capi, aut difficulter posse capi videantur. Tum autem milites eò confluxerant, Andronico infesti: & Angelus Isaacius, qui euerso Andronico imperium occupauit: & Theodorus Cantacuzenus: accersita erant & Persica auxilia. Quæ cum omnia difficilem redderent expugnationem, & Andronicus diebus compluribus frustra obequitasset, non aliter quàm si præruptas rupes, & Arbela, aut mœnia Babylonis oppugnaret, aut sagittas in cœlum eiacularetur: obsessis fortiter repugnantibus, & arma armis, machinas machinis, quæ variæ ab Andronico, solertiam suam vrbes oppugnandi ostentante, excogitabantur, propulsantibus. Occultis enim portis erumpentes, arietes disturbabant & incendebant: & cum mœnibus admouerentur, similibus machinis, vt araneæ telas, perrumpebant. Quare Andronicus, cum sua consilia successu carere videret,

Propugnationis cōmodæ rationes, oppidum muro firmatū, intrepido milite & strenuo duce munitum.

Has frustraneas reddere conatur pertinacitas Andronici. Nihil enim nō audet vindictę cupiditas.

Et solertiæ ostentandæ gloriola, quā intrepidus animus territat.

κίων τῶν ὀδόντων ἐκπίπτουσαι, βολίδας αἰσχρορρημοσύνης ἠκόντιζον ἐς Ἀνδρόνικον. ὁ δὲ τοιούτῳ βλήματι καιρίως πληττόμενος, πῦρ ἀπέπνει θυμοῦ ἐκπυρηνίζον ἆσθμα τυφώνειον, οἷα μηδὲ στέγειν ἔχων τὸν ἔνδον τάραχον. ἐπεὶ καὶ πόλις ἡ Νίκαια αὐχεῖ μὲν καὶ τὸ ἐκ κραταιῶν τειχῶν ἀνάλωτον, ἢ δυσάλωτον γοῦν, ἐκ πλίνθου ᾠκοδομημένη πᾶσα ὀπτῆς. τότε δὲ καὶ στρατιωτῶν εἰς αὐτὴν εἰσρυέντων, ὁπόσοι ἀπεστύγουν Ἀνδρόνικον, καὶ τοῦ Ἀγγέλου δὲ Ἰσαακίου, ὃς μετ' Ἀνδρόνικον Ῥωμαίων ἐκράτησε, τῆς τυραννίδος παραλύσας Ἀνδρόνικον, καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ Θεοδώρου, καὶ Περσῶν ἐκ προσκλήσεως εἰσδεδεγμένων ἔνδοθεν, οὐκ ἀγαθὰ τοῖς πορθοῦσι τὰ τοῦ πολιορκεῖν ἐφαντάζοντο. πλείστας οὖν ἡμέρας παρειπωδύσας Ἀνδρόνικος, οὐδὲν ἤνυσεν. ἀλλ' αὔτικρυς ἐῴκει ὄρεσιν ἀποτόμοις προσφερόμενος, ἢ πετρῶν ῥαχίαις συμπλεκόμενος παραλόγως, καὶ πρὸς Ἄρβηλα καὶ τείχη διαμιλλώμενος Σεμιράμεια, ἢ βέλεμνα πέμπων πρὸς οὐρανόν. οἱ γὰρ ἔνδον ἐκθύμως ἐμάχοντο, καὶ ὅπλοις μὲν τὰς δι' ὅπλων ἀπεκρούοντο προσβολάς, μηχανῶν δὲ κατασκευαῖς ἀπηχρείουν τέλεον τὰ τῶν πετρῶν ἀφετήρια, ἅπερ ὁ βαθυνοῦς Ἀνδρόνικος ἐτεκταίνετο, τειχομάχα ἱστῶν βελοστάσιά τε καὶ ὀρυκτῆρας ἐπιτεχνώμενος, καὶ εἴ τι ἕτερον διαλύειν ἔχει περίβολον πόλεως, ἐργαζόμενος, καὶ φιλοτιμούμενος πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς πολὺ τὸ κατὰ τὰς τῶν πόλεων ἁλώσεις ἐνδέξιον ηὔχησεν. ὁ μὲν γὰρ ἐπήγνυε τὰς ἑλεπόλεις, καὶ τὴν σφενδόνην περιειργάζετο, τὸν λύγον τε καὶ τὸν στρόφαλιν, καὶ τὸν τείχεσι πλήκτην κριὸν σιδήρῳ ἐφράγνυεν. οἱ δὲ τοτὲ μὲν ἀπὸ πυλίδων ἀδήλων ἐκθρώσκοντες τῆς πόλεως, πυρὶ παρεδίδοσαν, καὶ χερσὶ κατέσπων τὰ μηχανήματα· τοτὲ δὲ προσαγόμενα τείχεσι δι' ἑτέρων ὁμοίων ὀργάνων, ὡσεὶ καὶ ἀράχνης διέλυον νήματα, ὥστε καὶ Ἀνδρόνικος εἰς κενὸν χάζοντα ὁρῶν

τὰ

τὰ ἑαυτοῦ διαβούλια, ἐννοεῖ τι ἀπάνθρωπον, καὶ ὀλίγοις πάλαι καταπραχθὲν πολιορκοῦσί τε καὶ πολιορκουμένοις ἔξωθεν. τὴν γὰρ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου μητέρα τὴν Εὐφροσύνην ἐκ Βυζαντίου ἀνακομίσας, νῦν μὲν ὡς πρόβλημα προυτίθει τῶν ἑλεπόλεων, νῦν δὲ τῷ κριῷ ἐπαναβάλλων ὡς ἐν ὀχήματι, προσῆγεν οὕτω τῷ τείχει τὸ μηχάνημα. τῷ τοι καὶ ἦν δακρύειν ἐν ταυτῷ καὶ θαυμάζειν· δακρύειν μὲν διὰ τὸ τοῦ ὁράματος καινότερον, καὶ τὸ τοῦ θυμοῦ πάντα ῥᾷον ποιεῖν, καὶ μηδεμίαν τῶν ξενακούστων, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀλλοτρίων ἀποστελλόμενον πρᾶξιν· ἐκπλήττεσθαι δ᾽, ὅπως οὐκ ἐτεθνήκει τῷ δέει τὸ γύναιον, ἄνω τῶν μηχανημάτων καθήμενον, καὶ τοῖς τείχεσι τῆς πόλεως προσαγόμενον. ὅτε καὶ πρώτως τεθέανται ἄνθρωποι σαρκίον ἁπαλὸν καὶ τοῦτο γυναικεῖον εἰς ἔρυμα σιδήρου προβεβλημένον, καὶ τὴν τάξιν ἐνηλλαγμένην, καὶ μεταπηδῶσαν ἐς τὸ ἀνόμοιον, ὡς δέμας μὲν εὐπαθὲς καὶ ἀνθρώπινον τῶν ἀντιτύπων προσκεῖσθαι μηχανημάτων εἰς ἀποσόβησιν τοῦ χαλκὸν ἐγχρίπτειν χαλκῷ, σίδηρον δὲ προσεστελλόμενον ἀνθρώπου στόματι. τοῖς δ᾽ ἐκ τῶν τειχῶν οὕτως ἀτεχνῶς τὰ βέλη ἐφρένωτο, ὡς ἀφίεσθαι μὲν καθὰ καὶ πρότερον, καὶ πλήττειν τοὺς ἐπιόντας, καὶ καταπλήττειν, αὐτὴν δὲ τὴν εὐγενῆ γυναῖκα κακῶν ἀπαθεστάτην τηρεῖν, ὡς εἴπερ καὶ χερσὶ καὶ νεύμασιν ἐξ ἑαυτῆς μετῆγε τὰ βέλεμνα, εἰς δὲ τὰς τῶν ἀντιθέτων καρδίας αὐτὰ κατέπηξεν. οὐ μόνον τοίνυν ἐς οὐδὲν χρήσιμον τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην ἐπίνοιαν καταλήξασαν εἶδεν Ἀνδρόνικος, ἀλλὰ καὶ νυκτὸς ἐξιόντες οἱ Νικαεῖς, τάς τε μηχανὰς πυρὶ παρεδίδοσαν, καὶ τὴν γυναῖκα διὰ μηρίνθου ἀνιμήσαντο, ἣ ὡς Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο· Ἀνδρόνικον δὲ ὡς Φινέα ἄλλον παρῆκαν ἄχθεσθαι, μὴ ἔχοντα ὅπη ἀντὶ τῷ θυμῷ παραθήσεται.

inhumanum facinus molitur, à paucis antè vſurpatum. matrem Iſaacij Angeli Euphroſynam, Byzantio accerſitam, nunc vt propugnaculũ machinis apponit, nunc ea arieti impoſita mœnia ferit, vt eodem tempore & ſpectaculi nouitas & iracundię immanitas à nullo ſcelere abhorrens, miſeratione: & muliérculæ tolerantia, non ipſo metu exanimatæ, in tanto tãque periculoſo impetu admirationem haberet. ac tum primùm videre mortales, teneram mulierculam defenſionis ergo ferro præpoſitam, ac mirabiliter inuerſo ordine, fragile corpus hominis firmiſſimis machinis adiunctum, vt qui ex iis pugnabant, incolumes manerent. Tela verò è mœnibus æquè ac prius, ſed tanta cautione iaciebantur, vt illæſa nobili muliere, quaſi illa nutibus & manibus iacula à ſe auerſa in hoſtium corda defigeret, hoſtes & ferirent & terrerent. Immane iſtud facinus adeò nihil Andronico profuit, vt Nicæenſes facta noctu eruptione, & machinas incenderent: & muliere, fune in vrbem attracta, eum tanquam Phineum ab Harpyis ſpoliatum, plorare ſinerent, non habentem quo famem iracũdiæ ſuæ expleret.

Iſaacij Angeli mater machinis impoſita. Inhumana facinora molitur crudelis bellator.

Et à nullo ſcelere abhorret iracũdia.

Mulierculæ tolerantia memorãda.

Bellũ à crudele principe illatũ rerum ordinẽ inuertit.

Mirãda propugnantium dexteritas.

Et felix eruptio, qua innocens mulier periculo eripitur, & ferox hoſtis pudore dãnóq; afficitur.

Magna laus, quæ ab ipsis hostibus tribuitur.

Ita Nicæenses ab ipsis hostibus laudem fortitudinis cōsecuti, maiores animos conceperunt, atque audaciùs pugnauerunt, non mœnia tantùm strenuè defendendo, & Andronicū dicteriis incessendo, vt lanium, canem sanguinarium, putre silicerniū, malum immortale, hominū Furiam, mulierosum, Priapū, Tithono & Saturno annosiorem: denique nullo turpissimæ rei vocabulo abstinendo, sed etiam relictis propugnaculis, portis erumpendo. Andronicum verò pallor vultus, & oculorum distorta acies, & crebra promissæ ac in cincinnos distinctæ barbæ implexio, ira esse percitum, & dolos struere Nicænsibus manifestè declarabant. Sed quia famem crudelitatis suæ saturare non poterat, vrbem sæpius eodem die corona cingebat: & vt vrsa catulis suis spoliata huc atque illuc transeundo, legiones suspiriis, tribunos verbis castigabat, quòd bellum segniùs administrarent, hostium congressum reformidantes.

Dicteria in crudelem & potentē hostem, miseris conuiciantibus tandem noxia.

Iræ violentissimæ indicia, & vindictæ cupidi principis visibiles notæ.

Simile elegantissimū.

3 At Cantacuzenus Theodorus, ætate atque audacia feruidus, cum Andronicum cum multis cohortibus & equitum turmis vrbem circumire vidisset, quasi numine afflatus Orientali porta cum paucis erumpit: perruptáque prima acie, hastam in Andronicum vibrat.

Theodori Cantacuzeni interitus occasio Nicææ dedendæ. Vide quantum conferat vrbi obsessæ fortissimi & sapientis ducis præsentia, quantum nocat absentia vel excessus.

καὶ κλέος ἐντεῦθεν μέγα ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ παρὰ τοῖς ἐναντίοις κτησάμενοι οἱ Νικαεῖς, ἔτι μᾶλλον ἠῤῥενώθησαν τὰ φρονήματα, καὶ τῆς μάχης ἥπτοντο εὐθαρσέστερον. οὐκ ἀπὸ τῶν τειχῶν δὲ μόνον φαινόμενοι, ἔργα γενναῖα ἐπεδείκνυντο, καὶ Ἀνδρόνικον σκώμμασιν ἔπλυνον, μακελλάριον ἀποκαλοῦντες, καὶ κυνὰ φιλαίματον, καὶ σαπρόγηρον, καὶ κακὸν ἀθάνατον, καὶ ἀνθρώπων ἐριννὺν, καὶ φιλογύνην, καὶ Πρίαπον, Τιθωνοῦ τε καὶ Κρόνου πολυετέστερον, καὶ εἴ τι αἴσχιστον ἄλλο πρᾶγμα καὶ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπάλξεων, ὡς εἴρηκε τὸ λεγόμενον, καταπηδῶντες, διεξεχέοντο τῶν πυλῶν. Ἀνδρόνικος δὲ τῷ ὑποχλιαίνοντι τοῦ προσώπου, καὶ τῷ μὴ κατὰ φύσιν τοῦ βλέμματος, καὶ τῷ πολλάκις ὡς ἐν ἱστῷ ὑφαινούσης τῷ δακτύλῳ περιελίττειν τὸ κατακεχυμένον καὶ βοστρυχῶδες τῆς γενειάδος θυμομαχῶν προδήλως ἐδείκνυτο, καὶ δόλους ὑφαίνων κατὰ τῶν Νικαέων ἀμέλει. μηδὲ φέρειν ἔχων τὸ τῶν ἔνδον αὔθαδες, λιμώττων δὲ ὡς κύων δαυιτικῶς εἰπεῖν, ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν τὸ καταθοινησόμενον, περιεκύκλου τὴν πόλιν τῆς ἡμέρας πολλάκις, καὶ ὡς ἠπορημένη ἄρκτος τῇδε κἀκεῖσε μεταχωρῶν, κατεστέναζε τῶν ταγμάτων, καὶ τοῖς ταξιάρχαις ἐπέπληττεν, ὡς δήπου βλακευομένοις περὶ τὸν πόλεμον, καὶ τὴν παράταξιν ὑπεκκλίνουσι.

3 Τολμητίας δ᾽ ὢν ὁ Καντακουζηνὸς Θεόδωρος, καὶ τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ὅσα καὶ οἶνος ζέων νεωστὶ ληνοβατούμενος, ἰδών ποτε τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον τὴν πόλιν περιϊόντα μετὰ ἴλης συχνῆς καὶ εὐίππων ταγμάτων· ἐνθουσιωδῶς πλησθεὶς ὁρμήματος, καὶ διὰ τῶν ἑῴων πυλῶν ἀνακλιθεισῶν ὡς εἶχεν εὐθὺς ἐκθορὼν, ἑφεπομένων αὐτῷ καί τινων εὐαρίθμων, κατ᾽ Ἀνδρονίκου παίνει τὸ δόρυ διὰ τῶν προμάχων χωρῶν.

σφοδρῶ

σφοδροτέραν δὲ ποιούμενος τὴν ἐπέλασιν, καὶ συνεχῶς κεντρίζων τὸν ἵππον, καὶ βιάζων αὐτίκα ἵπτασθαι οὐχὶ φέρεσθαι, ὡς ἡ φύσις τοὺς πόδας ἐπέτρεψεν, ἔλαθεν αὐτὸν ἀπολαλεκώς. τοῦ γὰρ ἵππου κενεμβατήσαντος, καὶ κακῶς ὑπὸ βέλους παθόντος, κἀντεῦθεν ἐπὶ γόνυ κλιθέντος, τῆς ἕδρας ἀποβάλλεται ἐπὶ βρεχμὸν κάτω κάρα πεσὼν, καὶ τῶν μυῶν τῶν νωτιαίων παθόντων κακῶς, ἔκειτο ὀλιγοδρανέων σκοτοδίνης ὑποπλησθείς. κἀντεῦθεν ἐπιδραμόντες ξιφήρεις τῶν ἐξ Ἀνδρονίκου συχνοὶ ἀποδειροτομοῦσι τὸν Θεόδωρον, Ἀνδρονίκῳ δρῶντες τὰ καταθύμια. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ τοῖς οἰκήτορσι τῆς Κωνσταντίνου ἡ τοῦ Καντακουζηνοῦ προσάγεται κεφαλὴ, κοντῷ μετέωρος ταῖς ἀγυιαῖς τῆς πόλεως ἐμπομπεύουσα. οἱ Νικαεῖς τοίνυν τὸν θαρσαλέον πολεμιστὴν καὶ ἄμαχον πρόμαχον ἀποβαλόντες, οὐ μικρῶς, ὡς εἰκὸς, ἐπωδύραντο τοῦτον πεσόντα, καὶ ἀθυμότερον διετέθησαν. βλέψαντες δὲ πρὸς τὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον, ἤθελον ὑπείκειν τούτῳ, καὶ ὡς σφῶν ἀρχηγῷ προσφέρεσθαι. οὗτος δὲ τὴν γνώμην ὑπόνωθρος ὤν, καὶ κατ' Αἰνείαν τῆς μάχης ἀφιστάμενος, ὡς ἔοικε, τὸ μέλλον εἰδὼς, καὶ τὴν ἀποκειμένην αὐτῷ βασιλείαν, ὡς ἐκεῖνος τὴν τοῦ γένους εὔκλειαν φανταζόμενος, οὐ περὶ πολλοῦ τὸν ἡγεμόνα ἐτίθετο. ἀμέλει τοι τὸ στρατιωτικὸν ὑπεκλυόμενον κατὰ βραχὺ τοῦ προθύμου, ἐς ξυμβάσεις ἤθελε χωρεῖν, καὶ τὸ γενναῖον ἐκεῖνο λῆμα, καὶ ἐνθεάζον ἀπέσβεστο τέλεον. σύνοδοι γοῦν κατὰ φρατρείας γινόμεναι, εἶχον ἐντραγῳδούμενα καὶ ὑπὸ πρὸ ὀφθαλμῶν παριστάμενα, ὅσα οἱ πολιορκηθέντες δεινότατα πάσχουσι. καὶ τὴν Ἀνδρονίκου δὲ κατὰ νοῦν ἀπήνειαν φέροντες, καὶ τὰς παντοδαπὰς κακώσεις ἀναπεμπάζοντες ταῖς φρεσὶν, ὅσας πείσονται πολέμου νόμῳ ἁλούσης τῆς πόλεως,

Sed dum maiore impetu fertur, & calcaribus ſubditis equum tantum non volare cogit: in exitium ruit. Nam cùm equus impegiſſet, & ex vulnere in genu concidiſſet: ſella excuſſus, & in caput præcipitatus, muſculis dorſi grauiter colliſis, oborta vertigine ſemianimis iacuit. Andronici verò milites ei caput amputant, alij etiam truncum in Andronici gratiam in fruſta diſſecant. Caput eius conto præfixum per vicos Conſtantinopolis circumlatum eſt. Nicæenſes, fortis bellatoris & inuicti propugnatoris interitu triſtes & conſternati: Iſaacio parere voluerunt. Sed is ſegniore ingenio præditus, euitata pugna, vt Æneas, & fortaſſe futurorum præſcius, ac in debitum ſibi imperium, vt ille in poſteritatis ſuæ nobilitatem intentus, ducatum non magnifecit. Milites quoque alacritate animorum paulatim exoleſcente, tranſactionem ſpectant, extincto penitus generoſo illo & penè diuino impetu. Itaque per contubernia conuentus agitari obſidionis ærumnæ velut oculis ſubiici. Andronici crudelitas animis obuerſari, varia tormēta in cōſpectu eſſe, ſi vrbs vi expugnata fuerit,

Iſaacius Angelus ad patē inclinat.

Ad maiora ille reſeruatus tunc onus ſibi delatum recuſat. Sunt prouidentiæ diuinæ rerū progreſſus occulti ſed certiſſimi.

Quoties vrbē vel Rempubl. vel priuatos ad deditionē vel aliam quamlibet duram cōditionem De° deducere decreuit,

incommoda quæcunque inde oriuntur homines nihili faciũt, sed fractis animis,& velato vultu, quo fata trahunt feruntur.

trepida re omnes veluti lepusculi, aliter quàm Cęneus. Is enim, vt est in fabulis, ex muliere vir factus est: illi à virili robore ad muliebrem molliciem degenerarunt, cũ nemo superesset, qui seruore suo frigus eorum foueret: vnà cum morte Cantacuzeni omni fortitudine, omni pugnandi alacritate emortua. Quibus rebus Nicænus Pontifex Nicolaus perspectis, necessitate in liberalitatem conuersa populũ monet, vt rebus & tempori seruiens, vrbem priusquam belli procellis demergatur, Andronico vltrò dedat. Videre se non commissurum Andronicum, vt vacuis manibus discedat, præsertim cum nihil sit quod eum ab obsidione abstrahat: & ipsi ciues vrbis custodia paulatim deserta, ad rem domesticam, vt tempore pacis, curãdam declinent. Eo consilio ab omnibus approbato, & commoda pacis vtraque manu amplexis, sacra veste indutus, & diuinis oraculis in manus sumptis, sacerdotes & omnem vrbanam multitudinem se sequi iussit, ne mulieribus quidem & pueris exceptis, sine vllis armis, supplices frondes manibus gestantes, apertis capitibus, nudis pedibus & manibus, nullo verè supplicum miserabili gestu prætermisso, submissa voce misericordiam flagitantes. Qui cum hoc modo vrbe effunderentur: Andronicus Imperator inexpectato spectaculo at-

Cordati & pacifici homines alios suo ingenio metiũtur: vnde frequentes & ingentes tragœdię.

Facilè est homines belli mole oppressos ad pacis ambiguæ imaginata cõmoda pertrahere. Quid enim plebs ex pendere potest?

Quid supplicibus autem à crudelitate ipsa aliud quàm cædes & lanienas expectãdum est?

κατέπτησσον ὡς λαγώδια, ἀπεναντίας τῷ Καινεῖ πεπονθότες. ὁ μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς εἰς ἄνδρα, ὡς ὁ μῦθος βούλεται, ἡρμόσθη· οἱ δὲ ἐξ ἀνδρῶν εἰς μαλακότητα γυναικείαν ἐξενευρίσθησαν, μηδενὸς ὄντος τοῦ διὰ τῆς οἰκείας θερμῆς ὁρμῆς εἰς ἔργα ἀρετῆς ἀναθάλποντος, ἀλλὰ πάντων μετὰ τοῦ τοῦ Καντακουζηνοῦ μόρου συνεκρεφθέντων τό τε θάρσος, καὶ τὸ περὶ τὰς μάχας ἀποθεμένων πρόθυμον. ἃ πάντα κατανοήσας ὁ τότε τῆς Νικαίας ἀρχιερεὺς Νικόλαος, τὴν ἀνάγκην ἐς τὸ φιλότιμον διατίθησι, καὶ δὴ τὸν λαὸν ἐκκλησιάσας, ὑποτίθησιν ἐνδοῦναι τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ ἕως ἡ πόλις τοῖς κύμασι τῆς μάχης ἀβάπτιστος, ἐγχειρίσαι φέροντας Ἀνδρονίκῳ. ὁρᾶν γὰρ Ἀνδρόνικον μὴ ἄν ποτε κενοῖς ὅ φασιν ἐπαναζεύξοντα χεροῖν, ὅτι μηδ᾽ ἑπόμενά εἰσιν αὐτῷ τὰ ἀνθέλκοντα καὶ ἀντιπερισπῶντα ἑτέρωθι, καὶ αὐτοὺς δὲ κατὰ μικρὸν, καὶ τῆς φυλακῆς ἀφισταμένους τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τὸ τῆς εἰρήνης οἰκουρὸν ἀπονεύοντας. καὶ ὡς εὗρε πάντας ἀγαθὴν τὴν παραίφασιν οἰομένους, καὶ ἀμφοτέραις τοῦ ἐκ ταύτης καλοῦ περιδραττομένους, τὴν ἱερὰν ἐρέαν ἐνδὺς, καὶ ἀνὰ χεῖρας τὰ θεῖα δεξάμενος λόγια, ἕπεσθαί οἱ τοὺς ζακόρους κελεύει, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως πλήρωμα, ὡς μηδὲ γυναῖκας ἢ νηπιάχους ἀπολειφθῆναι τῆς ἐξελεύσεως, πάντας γυμνιτεύοντας ὅπλου παντὸς, κλάδους ἱκετηρίους σείοντας, ἀκαλυφεῖς τὴν κάραν, ἀκρηπιδώτους τοὺς πόδας, τὰς χεῖρας λελυμένους τῶν ἱματίων, καὶ μηδὲν τὸν ὡς ἀληθῶς ἱκέσιον ψευδομένους, ἀλλὰ καὶ σχήμασιν ἐλεεινοῖς καὶ ὑφειμένοις φθέγμασιν ἐπισπωμένους τὸν οἰκτιζόμενον. καὶ οἱ μὲν οὕτω τῆς πόλεως ἐξεχύθησαν. ὁ βασιλεὺς δ᾽ Ἀνδρόνικος τῷ τῆς θέας ἀέλπτῳ καταπλα-

καταπλα-

καταπλαγείς, πολλάκις τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς ἀκριβῆ τῶν θεωμένων διεστάλλευεν ὅρασιν. ἀτεχνῶς γὰρ ὄναρ ἐδόκει βλέπειν τὰ τότε τελούμενα. ἐπεὶ δὲ ἀληθῆ τὴν ὄψιν, καὶ πρὸς μηδὲν πλανῶσαν εἶχε καταμαθών, τὸ τοῖς βασιλεῦσι προσῆκον ἐλευθέριον φρόνημα, καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀκαπήλευτον παρωσάμενος, ὑπονοθεύει τὸν ἔλεον. καὶ τὴν λεοντῆν οὐκ ἔχων τετέως ἀνακαλύπτειν, τὴν ἀλωπεκῆν ὑποδύεται. καὶ τοίνυν οὐ μόνον τὸν ἀσμένως προσδεχόμενον πλάττεται, ἀλλὰ καὶ μικροῦ κατήχθη πρὸς δάκρυα. τοῦτο δὴ τὸ ἀρχαῖον Ἀνδρονίκῳ τῆς ἀληθείας συσκίασμα τῶν τῆς ψυχῆς κινημάτων προσκίασμα. πλὴν οὐκ ἐπὶ πολὺ τὸ δράμα ὑποκεινάμενος, ἀλλὰ μετὰ καιρὸν ἀποδὺς ὡς ῥάκια τὰ ἁπαλὰ, καὶ ὑπὲρ ἔλαιον λεῖα ῥήματα, ἐμφανῶς τοῖς Νικαεῦσιν ὑπέδειξε, καὶ μάλιστα τοῖς κατ' ἀξίωσιν, καὶ γένους σεμνότητα ὑπερέχουσιν. οἵαν ὁ γέρων ἐπιγουνίδα τρέφει ὀργῆς, καὶ ὅσον τὸν μετόπισθεν ὑποτύφων κότον, καὶ τὸ ἐχθραντικὸν καὶ μνησίκακον, εἰς καιρὸν ἐταμιεύχει τὴν ἀνταπόδοσιν. πολλοὺς τοίνυν μετέπειτα τῆς πατρίδος μετανάστας εἰργάσατο. τινὲς δ' ἀπὸ τῶν τειχῶν κύμβαχοι καταρριφέντες, οἰκτρότατον ὑπέμειναν θάνατον. τότε δὲ τοὺς Πέρσας ἀνασκολοπίσας κύκλῳ τῆς πόλεως, καὶ τὸν Ἄγγελον Ἰσαάκιον ἐπαινέσας ὧν ἔδρασε καὶ ὧν εἴρηκε, μὴ μόνον τοὺς ὀδόντας εἰς ὅπλα καὶ βέλη οὐ μεταποιήσας ἐπίσης τῷ Καντακουζηνῷ Θεοδώρῳ, ἀλλὰ κἀκείνῳ ἐπιπλήξας πολλάκις, κατὰ Χριστοῦ κυρίως θρασυστομοῦντι, καὶ ὡς ἐκ κουλεοῦ τοῦ στόματος μάχαιραν ὀξεῖαν τὴν γλῶτταν ἕλκοντι, καὶ χρηστῶν ἐμπλήσας προσδοκιῶν· τὸ δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὸν ἑαυτοῦ φονέα καὶ τῆς ἀρχῆς παραλύσοντα τρέφων κατὰ θεῖον, καὶ προθάλπων εἰς τὸν τῇ προνοίᾳ δοκοῦντα καιρόν.

tonitus, ſubinde huc atque illuc deflexit oculos, vt certius perſpiceret, quid rei eſſet. Nam planè ſomnium videre ſibi videbatur. Vbi verò animaduertit, ſe abſque errore rem veram cernere, repudiata liberalitate & cãdore digno Regibus, clementiam adulterat: & quia pellem leoninam tum proferre haud licebat, vulpinã induit: ſéque non modò libēter recipere ſupplices fingit, ſed vix à lachrymis temperat, quibus iam olim veritatem inuoluere, atque animum ſuum diſſimulare conſueuerat. Enimuerò fabula illa non diu acta, aliquanto pòſt ſimulatione depoſita, & mollibus oleóque lenioribus verbis omiſſis, Nicæenſibus, nobilitate præſertim & dignitate præſtantibus, oſtendit, quantum iræ æſtum animo celaſſet, dum ſe vltionis offerret occaſio. Multos enim in exilium egit, nonnullos de mœnibus miſerabiliter præcipitauit, & Perſas circum vrbem palis affixit. Iſaacium verò Angelum ob dicta & facta eius collaudauit, quòd Theodori Cantacuzeni maledicentiam nõ modò non imitatus eſſet, ſed etiam caſtigaſſet: ac ſpe bona impleuit, aut, veriùs vt dicam, percuſſorem ſuum & Imperij euerſorem, fato quodam & prouidentia numinis aluit.

Andronici degener animus & crudelitas in dedititios.

Clemẽtia virtus regia: immanitas verò, tyrannorum nutrix.

Tyrãnus vulpinam citò deponit, vt leoninã, qua ſola exultat, nõ ſine multorũ lachrymis & ſanguine, induat.

Iſaacius Angelus fouetur ab Andronico, iuſta numinis de crudelis illius ſupplicio iamiam cogitãtis ſententia.

Quinta Andronici tragœdia, cuius inscriptio Prusa, seu Prusæ excidium.

4 Ac illo Byzantiũ misso, Prusam transiit: munitóque versus meridiem vallo, quà ob planiciem adiri posse mœnia videbantur (nam aliæ partes vrbis rotundæ & præruptæ rupi impositæ sunt) postridie oppugnationẽ orditur. Machinis & viris operi intentis, ipse plurimas literas sagittis annexas, in vrbẽ iaculatur, quarum hęc sentẽtia erat: se eis defectionis dare veniam, si apertis portis reciperetur, & Theodorus Angelus, & circumforaneus Lachanas, & temerarius Synesius, (his enim titulis eos ornabat) eorúmque coniurati sibi traderentur. ídque diebus cõpluribus repetitũ est. Nam Prusaense bellum Nicæo nec fortitudinem militum, Imperatorios inuadẽtium, nec odiis in Andronicum, quæ & belli causa erãt, quicquam concedebat: & ipsa vrbs vndique pulchris turribus adornata, & robustis mœnibus, iisque versus Austrum conduplicatis, firmata est. Vnde cùm excursiones fierent, multi vtrinque cadebant. Sed quum hanc quoque vrbem Andronico dedi oporteret, & multos qui in ea erant, subactos, in cruciatum agi:

Stratagema Andronici vt Prusaenses ad deditionem pelliceret.

Vrget obsessos, ne de propugnatione ineãt cõsilium.

Varij enim defensionis modi oppugnantib. metum meritò iniiciunt.

4 Ἐκεῖνον μὲν ὀπίσω ἀποπέμπει πρὸς τὸ Βυζάντιον, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸ τῶν Προυσαέων μεταβαίνει πόλισμα μετὰ τῶν ἑφεπομένων αὐτῷ στρατιωτικῶν τάξεων, καὶ δὴ κατὰ τὸ πρὸς μεσημβρίαν μέρος τῆς πόλεως βαλὼν χάρακα, καθὸ δὴ καὶ προσιτὸν ἐδόκει τὸ τεῖχος διὰ τὸ τοῦ χώρου ἰσόπεδον, μὴ ὡς ἡ λοιπὴ πόλις εἰς πέτραν καὶ περιφερὲς αἰρόμενον γήλοφον, καὶ ἀπότομον προφαινόμενον, τῇ ἑξῆς ἔχεται τοῦ πολιορκεῖν. καὶ αἱ μὲν μηχαναὶ, καὶ οἱ ἄνδρες οὐκ ἀέργως εἶχον, ἀλλ᾽ ἔδρων τὸ πρόσφορον· αὐτὸς δὲ Ἀνδρόνικος ῥέων τὸ λέγειν, ἀτράκτους βελῶν πετασίμους τιθεὶς λόγοις πτερόεσσιν, ἐπηφίει κατὰ τῆς πόλεως. ἦσαν δὲ ἃ ἐδήλου τὰ φερόμενα ἐκεῖνα διὰ βέλεα γράμματα, μεταβολῆς παραίφασις καὶ ἀμνηστία κακῶν, εἰ αὐτὸν μὲν εἴσω προσδέξονται, τὰς πύλας ἀναπετάσαντες· Θεόδωρον δὲ τὸν Ἄγγελον, καὶ τὸν ἀγοραῖον Λαχανᾶν, καὶ τὸν ἀσυνέτον Συνέσιον, ἵνα ταῖς αὐτοῦ ἐκείνου χρήσαιμι λέξεσι, καὶ οἱ τούτοις ὁμόφρονες θανάτῳ καταπροδώσουσι συσχόντες, καὶ τοῦτο ἐφ᾽ ἱκαναῖς ἡμέραις ἐποίει. οὐδὲ γὰρ ὁ κατὰ Προῦσαν συγκροτούμενος πόλεμος, τοῦ κατὰ Νίκαιαν συστάντος τὸ ἔλαττον ἀπεφέρετο, κατά τε ἀλκὴν ἀνδρῶν συμπλεκομένων τοῖς βασιλείοις τάγμασι, καὶ μῖσος τὸ ἐς Ἀνδρόνικον, ὃ καὶ τοῦ πολέμου αἴτιον ἦν. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Προῦσα καλλίπυργός ἐστι, καὶ ἰσχυρὸν περιβεβλημένη περίβολον, καὶ τοῦτον ἀμφίδυμον κατὰ τὸ κλίμα τὸ νότειον. ἐν ᾧ καὶ ἐκδρομαὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας γινόμεναι, συνέπιπτον πρὸς ἄλληλα τὰ στρατεύματα, καὶ ἔπιπτον ἐξ ἀμφοτέρων συχνοί. ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ τὴν πόλιν ταύτην ὑποκύψαι τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ τοὺς πλείστους τῶν ἐν αὐτῇ χειρωθέντας παθεῖν τὰ ἀνήκεστα, τοῦ τείχους τι ἀπελεπίσθη, τῇ ἑλεπόλει συνεχῶς δρυπτόμενον.

περὶ δὲ τούτῳ καὶ τὸ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος προσεπίκτισμα καὶ ἱμάντωμα τοῦ παλαιοῦ περιβόλου καταβληθὲν, φαντασίαν τοῖς ἔνδον παρέσχετο, ὡς τὸ τεῖχος ἅπαν ὁπόσον ἡ ἑλέπολις ἔτυπτεν, ἐπὶ γόνυ κλιθῆναι κατασεισθέν. θροῦς οὖν ἐπὶ τῷ γενομένῳ ἄσημος αἴρεται, καὶ δέος τὰς ἁπάντων ἐκταράττει καρδίας. ὅθεν μὴ περιεργασθέντος τοῦ κακοῦ, ἀλλ᾽ ὅλων καὶ πρὸς μόνον τὸν ἐκτιναχθέντων λίθων τὸν δοῦπον ἐναποψυξάντων τῷ δέει μικροῦ, ἔρημα μὲν τὰ τείχη τῶν ἐπ᾽ αὐτῶν ἀμυνομένων εἰάθησαν· αἱ δ᾽ ἀγυιαὶ εἶχον ἀλιζομένους ὡς ἐπ᾽ ἀμηχάνοις τοὺς ὑποκαταβάντας ἐκ τῶν τειχῶν, καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἄνετος μὲν τοῖς πολεμίοις ἡ διὰ πυλῶν καὶ τείχους κλιμάκων ἐπενηνεγμένων εἰς τὴν πόλιν εἴσοδος. αὐτοῖς δὲ τοῖς Προυσαεῦσι καταλαμβανομένοις ἀνηλεὴς ἀναίρεσις, καὶ τῶν προσόντων διαρπαγὴ, καὶ τῶν βοσκημάτων κατακοπὴ, ἃ κατὰ πῶυα καὶ ὅλα βουκόλια εἰσηλάθησαν, ὡς ἔχοιεν ὅθεν τραφήσονται οἱ ἐντὸς, ἐπιτεινομένης τῆς πολιορκίας. καὶ τότε μὲν ἐν τοιούτοις ἦσαν δεινοῖς τὰ πελώμενα. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος εἰσεληλύθει τὸ πόλισμα, καὶ ἐνηυλίσατο ἔνδοθεν, οὔθ᾽ ὡς βασιλεὺς πρᾶος καὶ σώζων, ὑπηκόοις οὖσι πάλαι, καὶ αὖθις ἐσομένοις, κἂν πρὸς καιρὸν ἀπέστησαν, τοῖς Προυσαεῦσιν ἐχρήσατο, οὔθ᾽ ὡς ὁμοφυέσιν ἀνδράσιν ἡμέρως προσενήνεκται· ἀλλ᾽ ὡς ἀρχικὸς καὶ θὴρ ἀπόσιτος ἱκανῶς ἀσηκώτοις περιαπεσὼν καὶ ἀποιμάντοις θρέμμασι, τῶν μὲν αὐχένα κατέαξεν, ἄλλων δ᾽ ἐλάφυξεν ἔγκατα, καὶ ἄλλως ἔθετο χειρίστως ἑτέρων, τὰ δὲ λοιπὰ κρημνοῖς καὶ ὄρεσι καὶ βαράθροις διασπαράττοντα παρέπεμψεν· οὕτω καὶ τότε βασιλεὺς Ἀνδρόνικος μὴ προηγησαμένης ὁμολογίας τε καὶ σπονδῆς μετὰ τοῦ τῶν Προυσαέων πληρώματος, ἢ ἑκουσίας προβάσης παραδοχῆς, ἀλλὰ πολέμῳ

pars muri quædam crebris arietum ictibus labefactata, & muro veteri adiūcta crepido proſtrata, opinionem obſeſſis attulit, murum vniuerſum, quē machina feriebat, corruiſſe. Rumor igitur confuſus tollitur, omnibus territis, nec malum datum accuratiùs explorantibus, ſed ad ſonitum duntaxat excuſſorum ſaxorum metu pene exanimatis: mœnia deſtituta ſunt à defenſoribus, & vici vrbis trepidis eorum diſcurſationibus repleti. Inde ſcalis appoſitis, muróque ſuperato, portis apertis liber vrbis ingreſſus hoſti patuit. Pruſaenſes, direptis ædibus, crudeliter interfecti, & pecudes mactatæ, quarum greges & armēta in vrbem coacta erant, vt ducta obſidione haberent vnde viuerent. Quæ dum fiebant, vrbē ingreſſus Andronicus, non vt clemens Imperator, & eorū qui & olim ſubditi fuerant, & rurſus futuri erant, quamuis ad tempus defeciſſent, conſeruator, Pruſaenſes tractauit: nec vt hominum, qui iiſdem elementis conſtent, rationē habuit: ſed vt famelicus leo incuſtoditos greges adortus, aliis colla frangit, aliarum viſcera deuorat, alias aliter miſerrimè conficit, reliquas in mōtes & prę-cipitia agit: ita tum Andronicus, quòd Pruſa non deditione, ſed vi potiùs erat, plurimos peſſimo exitio

At mundi in dex populos principibus ſæuis caſtigā dos tradit, aliique alios cōficiunt: vt in iſtis ſuppliciis ſummi illius rerū arbitri ſeueritas eluceat.

Vrbis vi captæ, & populi metu cōſternati facies, ac luctuoſiſſimus ſtatus.

Andronici in Pruſaēſes crudelitas.

Quid miſerius quàm in ſæuiſſimi tyranni manus incidere?

perdidit: multiplices cruciatus & varia tormenta commentus. Angelũ Theodorũ, adolescentẽ penè adhuc imberbem, effossis oculis asino impositum, & vltra limites Romanorum eductum, dimitti iubet, vt quocũque impetus iumentum tulisset, ibi solus oberraret: ac forsitan à feris deuoratus esset, quod Andronici consilium fuit, nisi Turci viatores eius miserti essent, & in tabernacula sua abductum curassent. Leonem Synesium, & Manuelem Lachanam, & alios complures X L. numero, de summis arboribus iuxta Prusę mœnia suspendit: & longè plures aliis suppliciis affecit, aliorũ manibus, aliorum digitis, quorundam pedibus amputatis multi & manibus & oculis priuati sunt, nonnulli oculo dextro & pede sinistro mutilati, alij contrà. Robustissimis & fortissimis ac rei militaris peritissimis viris adeò inhumaniter interfectis, atque Imperij viribus imminutis: Lopadium transit Andronicus: eodemque modo ibi quoq; grassatus, & episcopo oculis priuato, quòd seditiosorum sui gregis motum contra Andronicum nõ castigasset, sed æquo & leni animo tulisset ac spectasset: talibus triumphis ornatus, in palatium reuertitur, relictis Prusaensiũ vitibus, quæ arbores amplectebantur, su-

Angeli Theodori excæcatio.

Qui apud Christianos nullum misericordiæ locum inuenit Turcarũ auxilio seruatur.

Leonis Synesij & Manuelis Lachanæ suspendium.

Sexta Andronici tragœdiæ, Lopadium.

Lopadij episcopus excæcatus.

Ciuium cadauera gratæ tyranno vites, eorundéque sãguis, rabie perciti hominis vindemia.

ἡλωκυίας τῆς πόλεως, πλείστους ὅτι μάλιστα διέφθειρε καὶ ἠφάνισεν, εἰς πολυειδεῖς καὶ πολυτρόπους κολάσεις τὸ τοῦ θυμοῦ καταμερίσας ἀλλόκοτον. τὸν μὲν γὰρ Θεόδωρον τὸν Ἄγγελον ἤϊθεον ὄντα, καὶ τὸν ἴουλον προσφάτως χνοάζοντα, τίθησιν ἐξόμματον· καὶ ὄνῳ ἀναβληθέντα, καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὅρων ὑπὲρ ἐκεῖνα ἀπαχθέντα, εἶτα κελεύει διαφεθῆναι, ἵνα ὅπῃ τὸ ὑποζύγιον ὁρμῴη αὐτόματον, φερόμενος πλάζοιτο. καὶ τάχ' ἂν θηρείοις ἐγεγόνει κατάβρωμα, ὃ καὶ ὁ τὴν τιμωρίαν ταύτην ἐκείνῳ ἐπιθεὶς Ἀνδρόνικος ὁ βασιλεὺς προεσκέψατο, εἰ μὴ Τοῦρκοι ἐγκύρσαντες, ᾤκτειράν τε τὸν μείρακα εἰς τὰς αὐτῶν σκηνὰς ἀπαγαγόντες, καὶ θεραπείας ἠξίωσαν. τὸν δὲ Συνέσιον Λέοντα, καὶ τὸν Λαχανᾶν Μανουήλ, καὶ συχνοὺς ἄλλους, τοῖς τῶν παραπεφυκότων τῇ Προύσῃ δένδρων ἀκρέμοσιν ἀπεκρέμασε, τὸν δέκατον τετραπλῶς ἀποσώζοντας ἀριθμόν. πολλαπλασίοσι δ' ἑτέροις καθυποβεβλήκει ποιναῖς· ὧν μὲν γὰρ χεῖρας ἀπέτεμεν, ὧν δὲ δακτύλους ὡς ἀμπέλων περιέκειρε κλάδους, τινῶν δὲ πόδας ἀφῄρηκε, πολλοὶ δὲ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν ὑπέστησαν στέρησιν. ἦσαν δ' οἳ καὶ ὀφθαλμὸν δεξιὸν καὶ πόδα εὐώνυμον ἐζημίωντο, καὶ αὖ τοὐναντίον ἐπεπόνθεισαν ἕτεροι, καὶ οὕτως ἀπανθρώπως τὸ ἐν Ῥώμῃ στόματος καλλιστεῦον, καὶ στρατιωτικῇ ἐξαίρετον ἐμπειρίᾳ τὴν οἰκείαν ζημιώσας βασιλεὺς Ἀνδρόνικος, μεταίρει πρὸς τὸ Λοπάδιον, κἀκεῖ τὰ ὅμοια δράσας, καὶ τῶν ἐπισκόπων ἕνα στερήσας τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς μὴ κατὰ τῶν ἐκ τῆς ποίμνης ἐκείνου ἀγανακτοῦντι στασιωτῶν, ἀλλὰ πράως οὕτω καὶ ὁμαλῶς τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου φορὰν ἐκείνων προσιεμένῳ, καὶ ἀνεπεγκλήτως θεωμένῳ, ἐπάνεισιν εἰς τὰ βασίλεια, τοιούτοις γεγανωμένος τροπαιουχήμασι τὰς τῶν Προυσαέων ἡμερίδας καταλιπών, αἳ περιπλέγδην τὰ δένδρα

δρα ἀνέτρεχον, βαρυνομένας ταῖς τῶν κρεμασθέντων σώμασιν ὡς ἄλλοις βότρυσι, καὶ μηδένα τῶν ἀνασκολοπισθέντων ἀφεὶς, ὡς λινοῖς δοθῆναι τοῖς σήμασιν, ἀλλὰ καὶ θερινὰς ἥλιος ἀνέμοις περιφέρεσθαι ἀνῆκε, κατὰ τὰ ἐν συκηλάτοις ὑπὸ τῶν ὀπωροφυλάκων αἰωρούμενα φάσματα. εἰς δὲ τὴν πόλιν ἐπανιὼν, καὶ παρὰ τοῦ δήμου φωναῖς εὐφήμοις δεξιωθεὶς, καὶ ταῖς τῶν κολάκων προσλαλιαῖς, αἳ ἀεὶ περιτρέφουσι τὰ ἀνάκτορα, τὸ μεγαλόφρον πλεῖον κτησάμενος, εἰς θεωρεῖα καὶ ἁμίλλας ἵππων, θερείας οὔσης τῆς ὥρας, ἐτράπετο. ὅτε καὶ τινων ἐκ τῶν κατὰ τὸ βασιλικὸν ἑδρίασμα δρυφάκτων καταβληθέντων, καὶ περὶ τοὺς ἓξ ἄνδρας ἀνῃρηκότων, καὶ τοῦ θεαζομένου ὄχλου ἐπὶ τῷ συμβάντι διαθροηθέντος, ὥρμησε τοῦ θώκου ἐξαναστῆναι, καὶ μεταχωρῆσαι πρὸς τὰ βασίλεια, τῷ δέει ἀλλοιωθεὶς, καὶ τοὺς δορυφόρους συνηθροικὼς, εἰ μὴ τὸ περὶ ἐκεῖνον εὔνουν ἱκέτευσαν, ἀποστῆναι ὡς ἀτόπου τοῦ τοιούτου προβλήματος, καὶ ἐμπέδως ἱζάνειν παρέπεισαν, ὡς αὐτίκα εἰ ἐξαναστάη ἀπολούμενον, τοῦ δήμου συσπειραθέντος εἰς ἓν, καὶ κατ' ἐκείνου καὶ τῶν ὅσοι περὶ αὐτὸν ἐφορμήσαντος. μικρόν τι γοῦν ἐπιμείνας, τὸ ἱππικὸν μόνον καὶ γυμνικὸν τετέλεκεν ἄεθλον, τῶν δ' ἐπεισοδίων θεαμάτων ἀπέσχετο τέλεον. ἐν οἷς διαχέουσι τὸ θεώμενον οἱ διὰ μηρίνθων εἰς ὕψος ἀναρριχώμενοι, καὶ ὑπὸ μικρῷ καὶ λεπτῷ τῷ συνέχοντι καλῳδίῳ ἐπορχούμενοι διαέριοι, ἔτι δὲ οἱ πλωόποδες λαγῖναι, καὶ κύνες αἱ θηρευτικαὶ φιλοτοιούτως ἀποδεικνύντα τοὺς ἀήθεις θεατροβάμονας. καὶ ταῦτα μὲν ὧδέ πῃ ἐφέρετο.

5 Ἦν δέ τις ἀνὴρ, τοὔνομα Ἰσαάκιος, γένους ἀριστα ἥκων (ἕτερος παρὰ τὸν Ἄγγελον Ἰσαάκιον) θυγατρὸς παῖς Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος, ὃν ὁ λόγος τῆς ἱστορίας ἁπτόμενος, κασίγνητον τοῦ βασιλέως εἴρηκε Μανουὴλ. ἀλλ'

ſpenſorũ cadaueribus vt vuis oneratas: vllũ neq; ſepeliri paſſus eſt, ſed à ſole arefactos vt terriculamẽta volucrum, ne poma deuorent, à ventis agitari voluit. Cõſtãtinopoli lætis populi acclamationibus exceptus, & adulatorum laudationibus, quos ſẽper alere ſolent aulę, maiori ſuperbia inflatus, ſpectaculis & ludis Circenſibus æſtiuo tempore intentus fuit. Cum autẽ aliquando tabulata aliquot iuxta imperatoriam ſedem collapſa, viros VI oppreſſiſſent: vulgo eo caſu conſternato, perterritus ſatellites conuocauit, & in palatium abire voluit: ſed ab amicis exoratus mãſit. quòd ſi ſurrexiſſet, ſtatim periturus eſſet, populi globo in ipſum & ſatellites eius impetum facturo. Pauliſper igitur moratus, dũ equeſtre & gymnicum certamen abſolueretur, reliquis ſpectaculis prorſus abſtinuit, cuiuſmodi ſunt funambulorum & venationũ: quibus in vrbe manere ſolita turba, vt rebus nouis impenſe capitur. Et hæc ita ſe habuerunt.

Andronici, aulicorũ adulationibus & vulgi applauſu demẽtati, in Theatro periculũ.

Principũ nugę & ludi miſeris ſubditis lachrymas frequenter eliciunt: at tyrãni populũ à quo metuũtur ipſi metuunt.

Spectacula populo nouis & ludicris reb. gratiſſima inhianti.

4 Erat autem vir quidam nobiliſſimus, nomine Iſaacius (non Iſaacius Angelus) Iſaacij Sebaſtocratoris, quẽ fratrem fuiſſe Manuelis diximus, ex filia nepos. Is Armeniæ viciniſque locis Ro-

Septima Andronici tragœdia, Cyprus. Deinceps efferus & ſanguinis humani effuſioſe gaudẽs, proceres eſſe tos & ad rẽpub. turbandam natos, vt draco draconem, prouehit.

manæ ditiōis & Tarso à maiore patruo Manuele præpositus, commisso cum hostibus Armeniis prælio captus, Manuele iam defuncto, in custodiam datur. In qua cum longo tempore fuisset, tandem ab Hierosolymitis, quos Frerios dicunt, redemptus commodum in patriam reditum habuit, Andronico redemptionis adiutore: idq; de Theodoræ sententia, cuius, vt sæpe diximus consuetudine vtebatur, hic verò frater patruelis erat. Vt autē Andronicus Isaacij curam susciperet, ac diuturnæ eius captiuitatis misericordia tāgeretur, Macroducæ Constantini, qui materteram Isaacij in matrimonio habebat, opera est effectum, & Andronici Ducæ, cognati eius & familiaris à puero. Is igitur Isaacius cum Andronico cedere, ac in patriam redire nollet, nec vllam cognationis aut suauis consuetudinis rationem haberet, sed imperare quam imperio parere mallet: pecuniæ Byzātio missæ subsidiis ad improbū affectandi regni consilium abutitur, & Cypro cū magna manu occupata, principio se pro legitimo prætore, qui ab imperatore missus esset, gerit, literis imperatoriis ostensis, quas ipse composuerat: & commenticiis mandatis recitatis, quæ quid ipsi agendum esset scilicet, præscribebant: ac cætera agit, quæ iis necessariò

Isaaci in Cypro tyrannidem exercētis historia.

Meretricis fauore promouetur, & Macroducæ opera captat Andronici beneuolentiam.

Sed homo ambitiosus primus in Cypro, quàm secūdus in Græcia esse mauult.

Pecuniam acceptā in Andronicum ipsum cōuertit. Tyrannorum merces ea est, vt quos malis artibus promouerūt eos tēpore à Dei iustitia cōstituto deploratissimos hostes esse persentiant. Cæterùm expēde Isaaci artes seditiosis familiares.

οὗτος δὴ ὁ Ἰσαάκιος παρὰ τοῦ πρὸς πατρὸς θείου καὶ βασιλέως, τοῦ Κομνηνοῦ Μανουὴλ, τὰ κατ' Ἀρμενίαν διέπειν λαχὼν, καὶ ἄρχειν Ταρσοῦ, καὶ στρατηγεῖν, ὁπόσα τοῖς ἐκεῖ προσκεκλήρωται, συῤῥήγνυσι μετὰ τὸν διαφόρων Ἀρμενίων πόλεμον, καὶ ἁλοὺς ἐν φρουρᾷ καθείργνυται (φθάνει δὲ θανὼν καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ) καὶ τοῦτο ἐς ἡλίους πολλούς. ὀψὲ δὲ πρὸς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν λυθεὶς οὓς Φρερίους φασὶν, ἔσχεν εὔθετον τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον, Ἀνδρονίκου συναραμένου πρὸς τὰ λύτρα, ὑποθυμοσύνῃ Θεοδώρας, ἥπερ ὁ μὲν Ἀνδρόνικος, ὡς πολλάκις εἴπομεν, ἐπλησίαζεν. ὁ δ' Ἰσαάκιος οὗτος ἀδελφιδοῦς ἦν. ἐνῆγον δὲ Ἀνδρόνικον εἰς τὸ προσδέξασθαι Ἰσαάκιον, καὶ τῆς χρονίου κατοικτεῖραι ἀποδημίας, ὁ Μακροδούκας Κωνσταντῖνος, τῇ πρὸς μητρὸς Ἰσαακίου θείᾳ συνδυαζόμενος, καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Δούκας, συνήθης ὢν ἐκ παίδων Ἰσαακίῳ, καὶ κατὰ γένος αὐτῷ προσεγγίζων. οὗτος τοίνυν ὁ Ἰσαάκιος Ἀνδρονίκῳ τῷ βασιλεῖ οὐχ ὑπείκειν θέλων, καὶ τὴν πατρίδα ὡς ἐν ἄστρασι φανταζόμενος, καὶ συγγενείας ἢ ἐρατεινῆς ὁμηλικίας οὐδένα λόγον τιθέμενος, τυραννίδος δ' ἐρῶν, καὶ ἀρχῆς ἔφεσιν τρέφων, οὐ μὴν ὑποκύπτειν ἀνεχόμενος ἄρχουσιν, ἐφοδίοις χρῆται καὶ συνεῖθοις τοῖς πεμφθεῖσιν αὐτῷ ἐκ Βυζαντίου χρήμασιν, εἰς τὸ κακοβούλως ἀρχὴν ἑαυτῷ μνηστεύσασθαι. τοίνυν μετὰ χειρὸς συχνῆς καταπλεύσας ἐς Κύπρον, τὰ μὲν πρῶτα τὸν ἔννομον, ὡς πρὸς βασιλέως ἀπεσταλμένον δυνάστην ὑποζωγραφεῖ, βασιλικὰ ὑποδεικνύων τοῖς Κυπρίοις γράμματα, ἅπερ αὐτὸς συνέθετο, καὶ διατάγας ἀναγινώσκων αὐτοκρατορικὰς ἐπιπλάστους, τὸ ποιητέον δῆθεν ὑποτιθεμένας ἐκείνῳ, καὶ τἄλλα διαπραττόμενος, ὅσα οἱ ὑφ'

ἑτέρων ἀρχὴν ταχθέντες πρὸς ἀνάγκης
ποιεῖν ἔχουσι. μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸ τυραννοῦντα
παραγυμνώσας, καὶ ἣν ἔτρεφεν ἀπήνειαν
ἐκκαλύψας, ἀπανθρώπως τοῖς ἐκεῖ
προσφέρεται. καὶ τοσοῦτον ἐς τὸ τοῦ ἤθους
ἀκαμπὲς καὶ ἀμείλικτον Ἀνδρόνικον ὑπε-
ρέβαλεν, ὅσον οὗτος τοὺς πώποτε διαβοή-
τους ἀνεπιεικεῖς εἰς τὸ προσηκεκρουκὸς ὑπε-
ρήλασεν. οὐ γὰρ διέλιπεν ἐξ ὅτου περ ἀσφα-
λῶς ἤδη ἀρχὴν ᾤετο, μυρία ἄττα ἀνόσια
ἐπὶ τοῖς οἰκήτορσι τῆς Κύπρου ἐργαζόμε-
νος. φόνοις τε γὰρ καθ' ὥραν ἀναιτίοις ἐχραί-
νετο, καὶ δηλήμων σωμάτων ἀνθρωπίνων
ἐγίνετο, ποινὰς ἐπάγων καὶ τιμωρίας, οἷά τι
συμφορῶν ὄργανον, ὁπόσαι κατῆγον εἰς
θάνατον, καὶ κοίταις δὲ ἀθεμίτοις, καὶ φθο-
ραῖς παρθένων ὁ παναισχὴς καὶ ἐξάγιστος
ἐνηλάσαινεν, οὐσίας τε ἁπάσης τοὺς εὐδαί-
μονας πρὶν οἴκοις ἀνυπολείπτως ἐστέ-
ρησε, καὶ τοὺς χθές τε καὶ πρώτιστα περιβλε-
πομένους αὐτόχθονας, καὶ κατὰ τὸ πολυκτή-
μον τοῦ Ἰὼβ ἀντερίζοντας, διαφῆκεν ἀ-
γυρτεύειν λιμώττοντας καὶ γυμνιτεύον-
τας, καθ' ὅσων τέως οὐκ ἐχρήσατο τῷ ξίφει
ὁ ἀκρόχολος· φεῦ, φεῦ, ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν
εὐοδοῦται· εὐθηνήσαν πάντες, οἱ ἀθε-
τοῦντες ἀθετήματα· ἐφύτευσας αὐτούς, καὶ
ἐρρίζωσας· ἐτεκνοποίησαν, καὶ ἐποίησαν
καρπόν· ταῦτα δὴ ἃ καὶ προφήτης ἀπο-
λογεῖται πρὸς Κύριον λαλῶν κρίμα-
τα. οἷα γὰρ ἡ τότε γενεὰ ἐξέφυσε κώνεια,
πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἁδρυνθέντα, ἢ θάνα-
τον τοῖς προσφερομένοις, καὶ ἀπώλειαν τῶν
πλείστων πόλεων, ὧν τῆς ἀρχῆς παναθέσ-
μως ἐπέβησαν. ταῦτα ὡς εἰς ἀκοὴν ἐλή-
λυθε βασιλέως Ἀνδρονίκου, οὐκ ἦν ὁπω-
σοῦν καθεκτός, ἀλλ' ὁρῶν αὐτῷ ἐπερχό-
μενον, ὃν πάλαι πεφόβητο φόβον (ἦν γὰρ
ὑφορώμενος ἀεὶ τὸ ἰῶτα, ὡς τὴν αὐτοῦ

facienda sunt, qui alienis imperiis subsunt. Verùm non multo pòst se tyrannũ professus, innata crudelitate recta, insulares inhumaniùs tractat: ac pertinacia sæuitiáque tantum superat Andronicum, quantũ Andronicus cæteros omnes, qui vnquam atrocitate in hostes celebre nomen consecuti sunt. Neque enim, vbi primum tyrannidis fundamenta iecisse videbatur, infinita immanitate in subditos grassari desistebat: sed & cædibus innocentum in horas polluebatur, & humana corpora lacerabat, tormentis in exitium mortalium excogitatis. Præterea in stupris virginum, & adulteriis, homo nefarius volutabatur: & beatas dudum familias sine vllo crimine omnib. opibus spoliabat, vt indigenę paulo antè conspicui diuitiis, famelici & nudi oberrarent, si quibus homo iracundus ensem abstinuerat. *Hei, hei, cur via improborum prospera est? florent facinorosi: plantasti eos, & firmasti: procrearũt liberos, & fructus tulerunt*, vt Propheta cũ Domino expostulat. Illa enim ætas velut aconita genuit, quæ adulta nõ ad aliud nisi ad perimendos homines & plurimarum vrbium excidium valuerunt, quarũ dominatum per vim inuaserãt. Quæ cum ad Andronici aures peruenissent, nullo cohiberi modo potuit: sed quia id præstò esse videbat, quod olim formidarat (sẽper enim literã I, vt Imperij sui euer-

Nescit lupus ouilla pelle tectus innatã crudelitatẽ occultare.

Tyrannidis violẽtissimæ tabula, in qua occurrunt.

Immanitas in subditos.

Innocentum crudelissima tormenta & supplicia.

Stupra & adulteria.

Rapinæ.

Vnde querela in Dei prouidentiã arcanam, sed iustissima ratione omnia administrantem.

Miser Andronicus, vt mare turbidum, quouis rerum vẽto agitatur, & curiositatis profanæ præmia reportãs I literã formidat, vt imperio suo perniciosam.

sionem, suspectã habuerat) principiò quærebat, quã ratione comprehendi posset Isaacius, & tolli è medio is à quo exitiũ immineret. Verebatur enim, ne Cypro aduectus, & alacriter susceptus ab omnib. se principatu deturbaret. *Remota enim mala minus molesta sunt, quàm propinqua: & quod expectatur, etsi pessimũ fuerit, leuius eo ducitur quod vrget in præsentia. Id enim est mortaliũm ingenium, vt exiguum doloris leuamen in lucro deputemus.*

De tuto autẽ remedio, népe de tyrannidis abdicatione & reipublicæ cogitatiõe, ne per somniũ quidem, cogitat.

6 Sed cum hostem absentẽ in potestatẽ suam redigere nõ posset, ira in eius propinquos conuersa, canes imitatus, qui hominem allatrare cõtenti, lapidẽ ab eo coniectum mordicus arripiunt, Macroducam Constantinũ & Ducam Andronicum in ius vocat: qui confirmarant, Isaacium, si redẽptus in patriam rediret, fidelem & vtilem illi operam nauaturũ. Paucis diebus pòst maiestatis rei fiunt, quamuis principes factionis Andronici, & summi amici eius. Nam Macroducas præter cætera officia, quibus Andronicũ obseruãtissimè colebat, Theodoræ amicæ eius sororem in matrimonio habebat. Andronicus verò Ducas, homo depygis & sordidus, ac perfrictæ frontis, maiori sibi curę esse Andronici salutem, quàm ipsi, simulabat. Quod si Andronicus aliquem cæcare volebat, Ducas iste,

Ex hac Cypria tragœdia, octaua Cõstãtinopoli nascitur, quã *proceres* inscribimus.

Macroducas & Ducas ob operam Andronico & Isaacio pessimè nauatã, ignauiæ suæ mercedẽ referunt.

Meretricia affinitas parum amica.

παραλύσειν ἀρχὴν) ἐζήτει τρόπον δι' οὗ ἂν συλληφθῇ Ἰσαάκιος, καὶ ἐξ ἀνθρώπων γενήσεται ὁ ἐκείνῳ προσδόκιμος ὄλεθρος. ἐδεδίει γὰρ, μήπως Κυπρόθεν καταπλεύσας, καθελεῖ τοῦτον τῆς ἀρχῆς, εἰδὼς, ὡς ἀσμένως προσδεχθήσεται παρὰ πάντων, ἐπεὶ καὶ τὸ πόῤῥω κακὸν, τοῦ ἐν χερσὶν ἀλυπότερον, καὶ τοῦ θλίβοντος ἄρτι κουφότερον, τὸ ἐλπιζόμενον χεῖρον. ἀγαπητῶς γὰρ παρακερδαίνειν ἐοίκαμεν ἄνθρωποι, καὶ τὴν βραχεῖαν τοῦ ἀλγοῦντος ἄνεσιν. μὴ ἔχων δὲ ὅπως τὸν ἀπόντα ἐχθρὸν χειρώσεται, ἐπὶ τοὺς ἐγγὺς τρέπει τὸν θυμὸν, ταὐτόν τι δρῶν, ὃ καὶ κύνες πολλάκις ποιεῖν εἰώθασι.

6 Τοῦ γὰρ βάλλοντος ἀφιστάμενοι, ἀφεθέντι λίθῳ τοὺς ὀδόντας ἐγχρίπτου- τοῦτο μὲν ἀμύνονται φυλακῶς, τὸν δ' σιν. ἀμέλει καὶ ὑπὸ κρίσιν ἤγαγε τόν τε θεῖον Ἰσαακίου, τὸν Μακροδούκαν Κωνσταντῖνον, καὶ τὸν Δούκαν Ἀνδρόνικον, οἳ ξυνέθεντο, μὴ ἀχρεῖον Ἀνδρονίκῳ τὰ ἐς πίστιν ὀφθῆναι τὸν Ἰσαάκιον λυθέντα, καὶ πρὸς τὴν πατρίδα ἐπαναζεύξοντα. μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας καὶ καθοσιώσεως οἱ ἄνδρες ὑπάγονται, καίπερ τῶν τοῦ μέρους ὄντες Ἀνδρονίκου οἱ μάλιστα ἔξοχοι πάντων, καὶ τῆς ἑταιρείας οἱ κράτιστοι· εἴγε ὁ μὲν Μακροδούκας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων φιλοφροσυνῶν, αἷς ἐπιμελῶς Ἀνδρόνικον ἐθεράπευε, καὶ ἀδελφῇ τῆς Θεοδώρας κατὰ συνάφειαν συνῄρχετο γαμικήν, ἣν ὁ λόγος πλειστάκις ἱστόρηκε, γινώσκων ἀθεμίτως Ἀνδρόνικον· ὁ δὲ Δούκας Ἀνδρόνικος καταπύγων ὢν καὶ γλοιὸς, καὶ τὴν ἀναίδειαν ἐπὶ τοῦ προσώπου προβεβλημένος, καὶ αὐτοῦ δὲ Ἀνδρονίκου ἐν τοῖς ὑπὲρ Ἀνδρονίκου προμηθέστερος εἶναι ἐπλάττετο, ὅτι ὁ μέν τινος ἐκπερονᾶν ὀφθαλμοὺς ἀπεφαίνετο, ὁ δὲ Δούκας οὗτος Ἀνδρόνικος, ὡς εἰ δι-

δακτὸς

διακτὸς ἦν τοῦ ἀρχῆθεν ἀνθρωποκτόνου, καὶ ταῖς τῶν μερόπων χαίροντος συμφοραῖς, καὶ χειρῶν προσεψηφίζετο στέρησιν, ἢ ἀνασκολόπισιν ἐγνωμάτευε, βλασφημεῖν ἐν πολλοῖς Ἀνδρόνικον, καὶ λίαν ἀπανθρώπως αὐτοῦ καθαπτόμενος, ὡς μὴ κατὰ ἀλλήλοις τοῖς πταίσμασι τὰς κολάσεις ἐπάγοντος. ἐπιστάσης τοίνυν τῆς λαμπροτάτης καὶ εὐσήμου ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ μετὰ τοῦ προσλήμματος εἰς οὐρανοὺς ἄνοδος τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἑορτάζεται, ἀθροισμὸς ἐκ προσκλήσεων γίνεται τῶν περὶ τὰ βασίλεια σχεδὸν ἁπάντων αὐλικῶν· καὶ ἦν διὰ τοῦτο τοῖς ἐκ παντὸς γένους καὶ ἔθνους συνδρομὴ καὶ ὁρμή, ἔνθα ὁ βασιλεὺς ἐνηυλίζετο· ἦν δὲ τότε σκηνούμενος κατὰ τὸ ἔξω λεγόμενον Φιλοπάτιον· ὥσπερ δὲ παλινῳδίαν οἱ συνερχόμενοι ᾄδοντες, ἢ ἐν τῷ ἄλλην τρέχειν, ἑτέραν βαδίζοντες, εἶχον τὸ κατάντημα τῆς ὁδοῦ περὶ τὰ λεγόμενα τοῦ Μαγγάνη παλάτια, ἃ καὶ αὐτὰ κατὰ τὸ ἐντὸς Φιλοπάτιον ᾠκοδόμηντο, ὕστερον δ' Ἀνδρόνικος κατηδάφισε. καὶ ἐπεὶ πολυάνθρωπος ἦν ἡ συνέλευσις, πάνυ μέντοι πολυάνθρωπος, καὶ ἁπλῶς οὐδεὶς ὃν παρεῖναι ἐχρῆν, ἐξάγονται παρὰ δόξαν τῶν συνειλεγμένων ὁ Δουκάς τε καὶ ὁ Μακροδούκας ἐκ τῶν ἐκεῖ που ἐπιπέδων οἰκημάτων, καὶ πρὸς τὴν αὔλειον ὡς κατάκριτοι θριαμβεύονται, καὶ οἱ μὲν ὡς ὑπὸ δίκην ἀχθησόμενοι, ἢ τὸν βασιλέα ὀψόμενοι τῶν ὑπερῴων ἐκκύπτοντα διεσκευάζοντο, ἄνω τὰ ὄμματα αἴροντες, καὶ τὼ χεῖρε πρὸς τὸ τοῦ σχήματος σεμνὸν περιβάλλοντες· ὁ δὲ Ἁγιοχριστοφορίτης Στέφανος, ὃν καὶ Ἀντιχριστοφορίτην οἱ τότε ὠνόμαζον ἄνθρωποι, ἐς τὸ κατάλληλον τῶν ἔργων τὴν κλῆσιν μετάγοντες (ἦν γὰρ ὁ τῷ ὄντι ἀναιδέστατος τῶν Ἀνδρονίκου ὑπη-

quasi ab improbo illo magistro, hoste humani generis edoctus, etiã manus ei amputandas, aut in crucem agendũ esse decernebat: obiurgato sæpe Andronico & inhumaniter castigato, quòd in suppliciis sumendis infra delictorum atrocitatẽ subsisteret. Igitur ad celebre festum eius diei, quo memoria reditus in Cœlos vnà cum assumpto corpore Domini & Dei & Seruatoris nostri celebratur, omnes aulici, vt denunciatum erat, cõuenerunt, atque omnis generis & nationis homines diuersis itineribus eò contendebant, vbi Imperator diuersabatur. Erat autem tum in exteriori Philopatio. Cæterũ per errorẽ in Manganicum palatiũ factus est concursus, quod est in interiore Philopatio, pòst destructum ab Andronico. Cùm frequens esset conuentus eorum omnium quos adesse decebat, Macroducas & Ducas præter omnium opinionem ex ędibus in planicie sitis producti, & in vestibulo triũphati, tanquam in iudicium abducendi, aut Imperatorẽ è superiore cœnaculo prospecturum visuri, gestu corporis ad grauitatem confirmato, & manibus suppliciter compositis, suspexerunt. At Stephanus Hagiochristophorites, qui tum Antichristophorites vulgo dicebatur, nomine pro moribus nonnihil immutato (erat enim impudentissimus omnium Andronici ministro-

Ducas hostis humani generis & mali discipuli pessimus magister, ac sæuissimus nebulo, malum sibi cacat. Væ tibi qui in aliorum suppliciis exultas: tandem omnes de tuo interitu lætabuntur.

Narratio ostendens mira quadã & velut inaudita ratiõe de medio sublatos fuisse aulicos illos Andronici familiares.

Quam infida sit Andronicorum beneuolentia, vel in vnico hoc speculo cernere licet.

Nec desunt tyrannis antichristophoritæ qui sceleratissimis modis dominorum suorum sæuissima decreta exequantur.

rum, & omnium scelerum sentina) lapide quantum vola capiebat sublato, & in Maeroducam destinato, qui & affinitate imperatorios & ętate & amplissimis opibus antecellebat: omnes hortabatur, vt suum exemplum imitarentur, totum conciliũ circumspectans, & qui lapidatione abstinebat, dicteriis & conuiciis incessens, vt imperatori infidelem, & paulo pòst idem supplicium subiturum. Iis minis territi omnes saxa in illos coniecerũt, vt supplicio peracto (ô miserabile & incredibile spectaculum) lapides in tumulũ exurgerent. Ii verò quibus id munus datũ erat, eos adhuc spirantes sublatos, & tapetibus quibus sarcinę mulorum tegi solẽt, inuolutos, Ducam in Iudeorum cœmiterium, Macroducam in littus editius, quod est è regione Mãganij monasterij, trãsuehunt, atque vtrunque palis affigunt. Ac tum primùm Constãtinopolitani ea cum luctu viderunt, à quorũ cõmemoratione prius aures abhorrebant: atque id facinus reputantes, attonitis similes, quò se verterent nesciebãt, duplices pœnas luentes. Nam & popularium calamitate mouebantur: & quia idem periculum iamiã sibi quoque imminere putabant, longiore cruciatu afficiẽbantur, quàm ij qui iam in mediis tormentis erant. Nam hi quidem mala timere desierant, oppressi malo, quod animus pridem augu-

Aulicorum miseria, qui nefando spectaculo interesse & execrandæ lanienæ patrandæ manus commodare iubentur.

Miserabile & incredibile spectaculum.

Populi affectus tyranno grassante.

Duplices pœnæ eorũ qui tyrannis subiiciuntur.

ρετῶν, καὶ πάσης ἀνοσιουργίας ἀνάμεστος) λίθον ἄρας χειροπληθῆ, καὶ τοῦ Μακροδοῦκα στοχασάμενος, τοῦ καὶ προφερεστάτου κατὰ κῆδος βασιλικὸν, καὶ τὸ γεραρὸν τῆς ἡλικίας, καὶ τὴν τοῦ πλούτου βαθύτητα, παρῄνει πᾶσιν, ὡς ἐς παράδειγμα αὐτὸν ἀφορᾶν, περιβλεπόμενος ἅπασαν τὴν ὁμήγυριν, καὶ τὸν μὴ λαϊβολοῦντα ἐρεσχελῶν, καὶ ὡς ἄπιστον ἐς βασιλέα κακολογῶν, καὶ τὴν αὐτὴν καταδίκην μετὰ μικρὸν ὑποστῆναι μέλλοντα. ἦραν οὖν διὰ τὴν ἀπειλὴν ταύτην ὁ ἀθροισμὸς ξύμπας χερμάδια, καὶ κατέλαβον τῶν ἀνθρώπων (ἐλεεινὸν καὶ ἄπιστον μετὰ τὸ πάθος θέαμα) ὡς ἀρθῆναι ταῖς λίθοις ἐς κολωνόν· ἔτι δὲ ἐμπνέοντας τοὺς ἄνδρας ἀράμενοί τινες, οἷς τὰ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἐπετέτακτο, καὶ τάπησιν ἐνειλήσαντες, ἐφ' ὧν αἱ τοῖς ἡμιόνοις ἀνατιθέμεναι στρωματοθῆκαι σκέπονται, τὸν μὲν ἐς τὴν περαίαν ἢ τοῖς Ἰουδαίοις εἰς ταφὴν ἀποτέτμηται ἄγουσι, τὸν δὲ Μακροδούκαν κατὰ τὴν ἀντίπορθμον τῇ μονῇ τῶν Μαγγάνων ἀποκομίζουσι λοφώδη ἀκτὴν, καὶ ἀνασκολοπίζονται ἀμφότεροι· καὶ τότε πρώτως οἱ τῆς Κωνσταντινουπολῖται τεθέανται, τὰ καὶ ἀκοαῖς αὐταῖς δυσπαράδεκτα, καὶ ὧν ἀφηγουμένων πρότερον ἔβυον τοὺς ἀκουστικοὺς πόρους, τηνικάδε τοῖς ὀφθαλμοῖς προκειμένων ἀπωλοφύροντο, καὶ τὸ πραχθὲν ἀναλογιζόμενοι, ἀμηχανίᾳ συνείχοντο, καὶ διπλῆν ἐπὶ τοῖς γινομένοις δίκην ὑφίσταντο· καὶ τῶν ξυμφυλετῶν γὰρ ἐδάμαζον αὐτοὺς τὰ παθήματα, καὶ τὸν εἰς αὐτοὺς ὅσον οὔπω προσπελάζοντα κίνδυνον φανταζόμενοι, χρονιωτέραν εἶχον τὴν βάσανον, τῶν ἤδη ἐνσχεθέντων τοῖς ἀχθεινοῖς, καθ' ὅσον οἱ μὲν τῆς πονηρᾶς ἐλπίδος ὑπέληγον, τοῦ κακοῦ ἤδη ἐπιστάντος, ὃ πάλαι κατὰ νοῦν ἔστρεφον.

ἔστρεφον. τοῖς δὲ τὸ περιὸν ἀεὶ τὸ δεινὸν, καὶ τὸ οἴεσθαι τὸ μέλλον ὡς ἐφεστὸς, καὶ νυκτὸς ἀφῄρει τὸν ὕπνον, καὶ ἡμέρας πλέον βασάνου πάσης ἐπίεζε τὴν συνείδησιν. καὶ τὸ καινότατον, οὐ μόνον ταῦτ' ἔπασχον ὁπόσοι τὸ ἔνδον κριτήριον εἶχον ὑποθεάτριον, ὡς οὐκ ἀγαθὰ τῷ Ἀνδρονίκῳ εὔχονται καὶ βουλεύονται, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐκεῖνος προσέκειτο, καὶ ἀεί τινος μετεδίδου χρηστοῦ. τὸ γὰρ ἐς ἅπαν ἄπιστον ἦθος, καὶ τὸ τῆς γνώμης παλίμβολον ὑφορώμενοι, ἔτι δὲ τὸ πρὸς κόλασιν ἑτοιμότατον δεδιττόμενοι, οὐδ' οὗτοι τὸ τοῦ κινδύνου ὀξὺ σφῶν αὐτῶν ἀπετρέποντο· ἀλλὰ γὰρ μηδὲ τοῦτο παραδραμέτω ὁ λόγος. αἰτοῦνταί τινες Ἀνδρόνικον, οἷς μετῆν παρρησίας, τὰ τῶν κρεμασθέντων καθαιρεθῆναι σώματα. ὁ δὲ μὴ ἀηδῶς τὸν λόγον δεξάμενος, ἠρώτησεν, εἰ πάλαι ἀπέθανον· καὶ γνοὺς ἐκ τῶν ἀναρτησάντων, κακοὺς κακῶς καταστρέψαι τὸν βίον, συμπαθείας εἶπε τοὺς ἄνδρας καταξιοῦν· καὶ ἐπεδάκρυσε τούτῳ τῷ ῥήματι, ἰσχυροτέραν φάμενος εἶναι τῆς οἰκείας ὁρμῆς καὶ προθέσεως, τὴν τῶν νόμων αὐστηρίαν καὶ αὐθεντίαν, καὶ τὴν τῶν δικαστῶν ἀπόφασιν ὑπερκεῖσθαι τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως. ὢ δάκρυον τοῖς πάλαι μὲν καὶ ἡμῖν ἐν συνοχῇ ψυχῆς ὡς ἐκ νέφους ὄμβρος τῆς καρδίας ἐπιψεκαζόμενον· ὢ λύπης σφοδροτέρας σύμβολον, καὶ τῶν ἔνδον πιεζόντων τεκμήριον ἀμφήριστον. ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὸ χαρᾶς συλλειβόμενόν τε καὶ σταλαττόμενον, ὡς ἐξ ἁμάρας τῶν ὀφθαλμῶν· παρ' Ἀνδρονίκῳ δὲ μὴ ταυτὸ σθένον, ἀλλ' ἑτέραν φύσιν λαχὸν, καὶ τεκμαίρεσθαι παρέχον ὄλεθρον ἐν τῷ ἀμαρύεσθαι, εἰπεῖν δὲ καὶ τὴν ὁδὸν ἐπανόδιον τῆς ἐς Ἀχέροντα διαπλώσεως, ὅπερ τὸ Στυγὸς ὕδωρ τὸ κρυερὸν ὥσεὶ καὶ φρικῶδες, κἀκ μόνης ἀκοῆς ἀποτρόπαιον.

rabatur. Illi uerò, quia malum subinde prouidebant, & futura tanquã præsentia cernebant: neque noctu somnũ capere, nec interdiu quietis animis esse poterant, conscientiæ quasi flagellis excruciati. Neque verò ij solũ sic affecti erant, qui animi parũ amici erga Andronicum sibi erant conscij: sed quod magis mireris, ij quoque quib. fauebat Andronicus, & subinde aliquod bonum impertiebat. In causa erat, quòd acerbitatis, implacabilitatis, & sæuitiæ hominis gnari, periculi aciem ne se quidem euitaturos metuebant. Est & hoc memoratu dignũ. Quidã homines apud Andronicum gratiosi petebãt, vt suspensorum corpora tollerẽtur. Is verò iis verbis nõ offensus, rogauit, num pridẽ essent mortui? Vbi ex carnificibus audiuit, malos malè periisse: se dolere vicẽ illorũ dixit. ac id dictum lachrymis prosecutus, adiecit, legum seueritatem & autoritatem sua voluntate & proposito plus valere, & iudicũ sententias suo iudicio præpollere. O lachrymæ, quæ & olim & à nobis in animi mœrore fundebamini, ex corde tanquã imber è nubibus destillantes! O grauioris tristitiæ signa, & eorum quæ intus vrgent, argumenta certissima: quãuis aliquãdo etiã præ gaudio ex oculis veluti guttę exuberetis! Alia vestra natura est apud Andronicũ: internecionis estis pręnũcię, & in Acherõtẽ & Stygiã paludẽ vel ipso nomine detestabilẽ, demanatis.

Sed rati sunt qui tyrannidis stimulos ad viuũ percentiant.

Rarissimi qui sub tanto onere fatiscentes, de eo excutiendo legitima ineãt consilia.

Tyrannus legum autoritatẽ suæ crudelitati prætexit.

Lachrymæ Crocodili.

Harum feria detestatio.

O quàm multorum pupillas vestrum profluuiū extinxit! O quā multos in Orcum adegistis! O quot demersistis! O quales viros in sepulchrū cōiecistis, & vltimo lauacro abluistis, tāquam inferię effusę! Ad hūc modū Maroduca Constātino & Duca Andronico è medio sublatis, quemadmodum remunerari amicorum beneuolētiā soleret Andronicus, cōstabat. Non multo pòst duos fratres Sebastianos in altero freti littore, quod Perama dicitur, suspendit, quòd scilicet vitæ eius insidiati essēt. Huiusmodi atque aliis deterioribus rebus & suppliciis Andronicus subinde occupabatur.

Tragœdiæ præcedentis appendix.

Sebastianorum fratrum supplicium.

7 At Comnenus Alexius, Manuelis imperatoris ex fratre nepos & pocillator, ab Andronico in Scythiam relegatus: atque inde profugus, draconis volātis instar, in Siciliam peruectus, Gilielmo insulæ tyranno, quis esset, aperuit: atque vnà cum ipso ex Philippica prouincia oriundus Maleinus, vir non illustri genere, non splendida fortuna, non rebus gestis clarus. Hi quam bilem ambo contra Andronicum cōceptam longo tempore parturierant, alter fortasse non sine causa, alter verò in Comneni gratiā, & vt aliquo nomine dignus videretur iis à quibus ignorabatur: eam tādem contra patriam pepererunt, illa non in aurem regis locuti, sed palàm, multis audientibus, ferè plātas eius

Nona tragœdia, Comnenus Alexius.

Facilè est proceribus, quos diuini iudicij decretum veluti currus celerrimus circūfert, tyranno rerum quietē turbare.

Et vel leuissimas ob causas, miseros populos sub tyrannorum vmbra lethifera degētes innumeris damnis morte ipsa formidabilioribus afficere.

ὢ πόσον ἔσβεσας κόρας, θερμότερον προχυθέν. ὢ πόσους εἰς ᾅδου παρέσυρας πέταυρον λαῦρον ἐπιρρυέν; ὢ πόσους κατέκλυσας; ὢ οἵους ἄνδρας εἰς τύμβον παρέπεμψας, εἰς τὰ ὕστατα νίπτρα παραληφθὲν, ἢ ὡς χοὴ ἐπιτάφιος καὶ λοιβή τις λοίσθη ἐκκενωθέν; καὶ ὧδε μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἔθετο τὸν Μακροδούκαν Κωνσταντῖνον, καὶ τὸν Δούκαν Ἀνδρόνικον κἀπὶ τούτοις οὗτοι Ἀνδρόνικον εἴδοσαν ἀντιμετροῦντα σφίσι τῆς εὐνοίας τὰ ὀφειλήματα· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τοὺς Σεβαστιανοὺς ὁμαίμονας, δυάζοντας τὸν ἀριθμὸν, ἐς τὸ ἀντιπέραν ἀναρτᾷ τοῦ πορθμοῦ, ὃς κικλήσκεται Πέραμα· διὰ τὸ δῆθεν ἐπιβουλεύειν αὐτοῦ τῇ ζωῇ. ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν καὶ παραπλησίοις ἄλλοις καὶ χείροσιν οὐκ ὀλίγοις ἀεὶ ἐνηυκαίρει Ἀνδρόνικος.

7 Ὁ δ' ἐκ Κομνηνῶν Ἀλέξιος, ὃς ἐπὶ τοῦ κεράσματος ἐτέτακτο, τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ ἐκ τῆς αὐτοῦ φύτλης γεγονημένος (ἐκ γὰρ ἀδελφόπαιδος προελήλυθεν) ὑπερορίαν ἐς τοὺς Σκύθας Ἀνδρονίκῳ κατακριθείς· κἀκεῖθεν φυγὰς γενόμενος, εἴπῃ ἄν τις ὄφις πετόμενος εἰς Σικελίαν κατέλυσε, καὶ τῷ ταύτης τυραννεύοντι Γιλιέλμῳ εἰς ὄψιν ἐλθὼν, καὶ ἑαυτὸν, ὅς τις εἴη, καταφανῆ θέμενος, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ ἐκ τῆς Φιλίππου ἐπαρχίας ὁρμώμενος Μαλεΐνος, ἀνὴρ οὐ τὸ γένος ἐπίσημος, οὐ τὴν τύχην λαμπρὸς, οὐ γνώριμος τὸ ἐπιτήδευμα, ὃν συνέλαβεν ἄμφω χόλον καὶ ὤδινον ἐπὶ πλεῖστον κατ' Ἀνδρονίκου, ὁ μὲν καὶ δικαίως ἴσως ἐπεγκαλῶν, ὁ δὲ Μαλεΐνος τῷ Κομνηνῷ χαριζόμενος, καὶ δοκεῖν τις εἶναι τῶν αἰδοῦς ἀξίων παρὰ τοῖς οὐκ εἰδόσι πραγματευόμενος, τοῦτον κατὰ τῆς πατρίδος ἀπέτεκον. ἐκεῖνα μὴ πρὸς οὖς τοῦ ῥηγὸς, ἀλλ' ἐπὶ πολλῶν εὐπαρακλήτως λαλήσαντες, ἐν τῷ μικροῦ τὸ ἐκείνου ποδῶν τὰ πέλματα καταψᾶν καὶ κυνη-

δὸν ταῖς ἑαυτῶν γλώτταις περιλιχμάζειν
οὐδ' ὅσοις κακῶς παθεῖν Ἀνδρόνικος ἔμελ-
λεν, ἀλλ' οἷς ὡς ἐπὶ θήραμα πρόχειρον
τὴν ἅλωσιν τῶν Ῥωμαϊκῶν χωρῶν διερεθί-
σειν εἶχον τὸν τῶν Σικελῶν τύραννον· ὁ δὲ
τοῖς τούτων λόγοις ἀναρριπισθείς, καὶ ἄλ-
λως ἔχων ἀναφέρειν τὰ ἐπαδόμενα ἐς τὸ
σύμφωνόν τε καὶ ταυτοδύναμον, οἷς καὶ
παρὰ ταυτογλώσσων ἐκείνῳ Λατίνων πολ-
λάκις ἀκήκοε, πάλαι μὲν ἐπὶ μισθῷ συ-
νόντων Ῥωμαίοις, καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν
ἐκτελεσάντων αὔλειον, τότε δὲ διασπαρέν-
των ἄλλων ἄλλοσε διὰ τὴν παρὰ σφίσιν ἀ-
τεράμονα καὶ ἀτέγκτον Ἀνδρονίκου, καὶ τὸ
ἐξ αὐτοῦ ἀκηδές, τάς τε οὔσας πολεμικὰς
δυνάμεις ἐς τὸ ἐπικρατὲς διατίθησι· καὶ
τὸ ξενολογικὸν ἐκ πολλῶν ὁπλιτῶν ὑπο-
κρίνας καὶ ἁδροῖς ἐπάρας μισθώμασι, καὶ
μείζοσι φυσήσας τοῖς ἐπαγγέλμασιν, ἐς χι-
λιάδας τὴν ἵππον καταριθμεῖ· καὶ τὴν μὲν
πεζὴν στρατιὰν ἐς Ἐπίδαμνον διαβιβά-
σας, καὶ ταύτην αὐτοβοεὶ κατασχών, τὴν δὲ
ναυτικὴν δύναμιν εὐθυπλοήσασαν χωρεῖν
ἐς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπίνεια, τὰς ἐν τῷ
μεταξὺ χώρας ὁμολογίᾳ αἱρεῖ, ὁμοῦ δὲ τῶν
στρατευμάτων κατά τε γῆν κατά τε θά-
λατταν τὴν λαμπρὰν ἐν πόλεσι Θεσσα-
λονίκην διαλαβόντων μίξᾳ ἄρεος καὶ
διαζωσάντων, ἑάλω αὕτη πολιορκίᾳ, καὶ
εἴσω μεθ' ἡμέρας δέχεται τὸ πολέμιον, οὐ-
κοῦν διὰ τὸ τῶν ἔνδον ἀμυνομένων ἀπάλα-
μόν τε καὶ ἀπειρόμαχον, τὴν δὲ μαλακίαν
μᾶλλον τοῦ στρατηγοῦντος Δαβὶδ τοῦ ἐκ Κο-
μνηνῶν. οὗτος γὰρ ἐς οὐδὲν χρήσιμος τοῖς
Θεσσαλονικεῦσιν ὀφθείς, δεξιώτατος δὲ
μόνον γινόμενος ἀεὶ δεδιέναι Ἀνδρόνικον,
καὶ τρόπον ἐπιζητεῖν, δι' οὗ δὴ τὰς ἀάπτους
ἐκείνου χεῖρας διαφεύξεται. δέον κῦμα
θαλάσσης ὑπελθεῖν, ἢ κατὰ πετρῶν ἠλιβά-
των βαλεῖν ἑαυτόν, ἢ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις

demulcentes, & linguis suis canino more deosculantes, non quæ Andronico nocitura erant, sed per quæ tyrannum Siculum, ad Romanarum prouinciarum vastationem, tanquam ad paratã prædam, concitarent. Is verò iis verbis incitatus, eóque magis, quòd cum populariũ suorum oratione consentirent, qui cum olim in aula Constantinopolitana stipẽdia mererent, tum Andronici metu, & neglectu sui, alij alio dispersi, eadem sæpe dixerant: & copias quas habebat coegit: & magnis stipendiis, maioribus promissis, tam pedestrium quàm equestrium auxiliorum multa millia acciuit. Peditatu Dyrrachium traiecto, vrbẽ primo impetu capit. Naualibus copiis rectà in Thessalonicensem portum delatis, interiectas regiones in deditionem accepit: Thessalonicam verò illustrem vrbem terra marique obsessam, corona cepit: ac post dies aliquot obsidionis exercitum introduxit: eo successu non tã ob defensorũ timiditatem & imperitiam rei militaris, quam ob Dauidis Comneni, præfecti vrbis, ignauiã vsus, Qui cũ Thessalonicensibus nihil cõmodaret, sed metuendo Andronico, & crudelibus eius manibus cauendis ingeniosissimus esset: aut fluctus marinos subire, aut de summis rupibus se præcipitem dare, aut in montibus & speluncis abdere, aut

Coniurati in patriam suã, ad externos principes dũ cõfugiũt, indecora quæque facere & pati cogũtur.

Decima tragœdia, Dyrrachium.

Vndecima, ea quidẽ prolixè descripta, nẽpe Thessalonicæ luctuosa deditio.

Ignauus præfectus vrbiũ euersor.

Qui potest ignauus esse ingeniosus

fugitiui illius Prophetę exẽplo à ceto deglutiri debuisset. Verùm illi horum nihil fecit, sed malo Thessalonicensiũ fato vrbis præfecturã parum honestè adeptus, vir muliere corruptior, & ceruis timidior, tantũ non eos à quibus & ipse & vrbs caperetur, longè adhuc remotos accersiuit: atque in id operam vltrò dedit, vt in eorum manus perueniret.

Parum honestis artib. molles & ignaui ad vrbium & prouinciarũ præfecturas, iustâ Dei in populos irâ & vindictâ eueʜuntur.

Nam cum pugnandum esset, & omnis generis arma & machinæ contra vrbem expedirentur, se pro spectatore hostium, non pro bellatore gessit.

Ignaui ducis characteres.

Est spectator, non bellator.

Nunquam certè totius obsidionis tempore vllã eruptionem fecit, quamuis non paucis, qui in præsidio erant, exhortantib. neque id ipsos facere passus est, sed ciuium alacritatem, vt ignauus venator canum impetum, cunctando suffocauit.

Nullam facit eruptionem, neque alios strenuè agere patitur: imò omniũ alacritatē vana cũctatione suffocat.

Neque armatum quisquam eum aut galeatum vidit: sed galeam, thoracem, ocreas ita vitauit, vt delicata muliercula, quæ præter vmbram conclauis sui nihil nouit. mulo quidem per vrbem vehebatur, cum pallio quod à tergo nodus astringebat, & elegãtibus calceolis auro vsque ad talos interpunctis.

Molliter & mulierculaʀum delicatarum more incedit.

Laxa diffluens in periculis cernitur.

Cum autem machinæ muros quaterent, & saxa humi deciderent, excussorũ saxorum bombos, & mœniũ cum ferirentur mugitum & ruinas ridebat: & familiarib. suis nequam hominibus sub tuta crepidine muri stãs, *Audite* inquit, *aniculæ mugitum.* Sic autẽ machinam maximã

Imminentes sibi & aliis ruinas deridet.

Nebulonum gaudet consortio.

Periculũ negligens, paulo post atteritur.

εὑρέσθαι ἀποκρυβῆν, ἢ κατὰ προφήτην φυγάδα κήτει θαλαττίῳ καταποθῆναι· ὁ δὲ τοιοῦτο μὲν οὐδέν τι ποιεῖν ἐπεβάλετο, ἐπὶ κακῇ δὲ μοίρᾳ τὴν τῶν Θεσσαλονικέων ἐγχειρίζων ἀρχήν, καὶ τὴν ἀρχηγίαν ὁ καὶ γυναικῶν θηλύτερος, καὶ τῶν ἐλάφων δειλότερος, οὐκ εὐκλεῶς κληρωσάμενος, ἔλαθε τοῖς συλληψομένοις αὐτόν τε καὶ τὴν πόλιν Θεσσαλονίκην· καὶ πόρρωθεν ὄντας μεταπεμπόμενος ἄντικρυς, καὶ ἑαυτὸν ἐκείνοις ἐγχείριον ἑκούσιον ζώγρημα θέσθαι διὰ παντὸς μελετῶν· οὐκοῦν καὶ τοῦ τῆς μάχης ἐνστάντος καιροῦ, καὶ παντοίων ὅπλων καὶ μηχανῶν κινουμένων κατὰ τῆς πόλεως, θεατὴς τῶν πολεμίων μάλιστα ἦν αὐτός, οὐκ ἀντίπαλος. οὔτε γὰρ δι' ὅλης τῆς πολιορκίας ὤφθη ἐπεκδραμών, καί περ διανιστώντων αὐτὸν οὐ μετρίως πρὸς τοῦτο, οἳ τῆς πόλεως προεκαπίζοντο, οὔτε δρασείειν οὕτως αὐτοῖς ἐνέδωκεν, ἀλλ' ἦγχε τὸ τῶν πολιτῶν πρόθυμον, οἷα καὶ σκυλάκων κυνηγέσιον ὅρμημα θηρατὴς ἀχρειότατος· τοίνυν οὐδενὶ τῶν ἁπάντων ὤφθη πανοπλίαν ἀμφιασάμενος, ἀλλ' ἀπεῖχε κράνους καὶ θώρακος, καὶ κνημίδων καὶ θυρεοῦ, κατὰ τὰς ἐσκιατραφημένας τῶν γυναικῶν, καὶ μηδὲν εἰδυίας πλέον γυναικωνίτιδος. καὶ περιῄει τὴν πόλιν ἡμιόνῳ ἔποχος μετ' ἀναξυρίδος, συνεπτυγμένης ὄπισθεν δεσμεύματι, καὶ πεδίλων κομψῶν ἐστιγμένων χρυσῷ, ἐς αὐτὸν ἀπολιγόντων ἀστράγαλον. τῶν δὲ μηχανημάτων τὰ τείχη τυπτόντων, καὶ βαλλόντων τοῖς λίθοις ἔραζε, αὐτός, εἰς γέλωτα εἶχε τὰ τῶν ἀφιεμένων πετρῶν ῥοιζήματα, καὶ τὰ τοῦ περιβόλου ἐν τῷ πλήττεσθαι μυκήματα· καὶ τῷ ἐρείπεσθαι ῥήγματα, ἐνωτίζεσθε γοῦν, ἔφασκε, τοῖς ἐκείνῳ συνοῦσι φαύλοις ἀνδραρίοις, ὑπὸ ἀψῖδα ἰσχυρὰν τοῦ τείχους παραδυόμενος, τὰ τῆς γραίας μυκήματα, ὁ τίτθην οὐκ εἰσέτι δεόμενος· ἐκάλει δ' οὕτω τὴν μεγίστην

τῶν ἑλεπόλεων ὑφ' ἧς ἠχρειοῦτο τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, τῶν λίθων ἐκπηδώντων τῆς ἁρμογῆς. τοιοῦτον τοίνυν προδότην ἡ Θεσσαλονικέων τότε κληρωσαμένη φύλακα δυστυχῶς, καὶ κυβερνήτην λαχοῦσα τὸν καταποντιστήν, καὶ ἰατρὸν τὸν φαρμακέα, ἐπ' ὀλίγον ἀντισχοῦσα, τοῖς ἐχθροῖς ὑπέκυψε. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις γεγενημένα ἄλλη τίς ἐστι κακῶν Ἰλιάς, καὶ τραγικὰς ὑπερβαίνουσι συμφοράς· ἅπας γὰρ οἶκος τῶν ἐνόντων ἠρήμωτο, οὐδὲ ἦν οἰκία τις σώζουσα, οὐ στενωπὸς τῶν ἀναιρούντων λυτρούμενος, οὐ κατάδυσις ἐπὶ πολὺ ἀποκρύπτουσα, ἀλλ' οὐδὲ σχῆμα ἠλεεῖτο ἐλεεινόν, οὐδὲ ἐδυσωπεῖτο δυσώπησις. ἀλλὰ διὰ πάντων ἐχώρει τὸ ξίφος, καὶ θυμοῦ λῆξις ἦν ἡ ἀπάγουσα τοῦ βίου πληγή, κενὴ δὲ καὶ ἡ κατὰ τοὺς ἱεροὺς νεὼς συνδρομὴ τῶν πολλῶν ἐδείκνυτο, καὶ ματαία ἡ ἐπὶ ταῖς εἰκασίαις ταῖς θείαις πεποίθησις. οἱ γὰρ βάρβαροι καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα συγχέοντες πράγματα, τιμᾶν οὐκ ᾔδεσαν τὰ Θεοῦ, οὔτε ἀσυλίαν παρεῖχον τοῖς εἰς τὰ τεμένη προστρέχουσιν· ἀλλ' ὃ ἦν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς δόμοις κατάντημα, τὸ μαχαίρᾳ δηλονότι παραυτίκα πεσεῖν, ἢ γοῦν τῆς οὐσίας ἁπάσης ψιλωθέντας τινὰ διαφίεσθαι, ὃ παρὰ τοῖς πορθηταῖς ἐς μεγίστην εὐποιΐαν συνελογίζετο, τοῦτο καὶ οἱ ἐν τῷ νεῷ καταφεύγοντες πέρας εὕρισκον, ἵνα μὴ προσθείην καί τι βαρυσυμφορώτερον ἕτερον, τὸ ἐκθλίβειν ἐκεῖσε κακῶς τὴν ψυχὴν τῇ τῶν μυριάδων συνδρομῇ τε καὶ συμπιλήσει, αἳ τοῖς θείοις δόμοις εἰσέδυσαν. καὶ τοῖς ἱεροῖς γὰρ μεθ' ὅπλων ἐπεισπηδῶντες οἱ ἐναντίοι, τοὺς ἐν ποσὶν ἀνῄρουν ἀεί, καὶ ὡς θύματα τοὺς καταλαμβανομένους ἀνηλεῶς ἐκρεάϊζον· πῶς δὲ ἀνθρώπων ἤμελλον φείδεσθαι οἱ τοῖς θείοις ἐμπαροινοῦντες, καὶ μηδ' ὅλως Θεοῦ ἐμπαζόμενοι; ἀλλ' οὐ

uocabat, qua ſaxa compage ſua elidebantur, homo ipſe adhuc nutricis egens. Igitur Theſſalonica talẽ proditorem pro duce, piratam pro gubernatore veneficum pro medico ſortita, hoſtibus nõ diu reſtitit. Deditionem ingens malorum pelagus eſt conſecutũ. Omnes ędes ſunt deſertę, nulla fuit domus quę ſeruaret, nullus angiportus ab homicidis defendebat: nulla cauerna erat, quæ diu celaret: nullæ preces, nulli geſtus miſerabiles, miſericordiam impetrabant: graſſatur vbique ferrum, *ira non niſi lethali ictu lenitur*: fruſtra vulgus in templum concurrit, fruſtra ſacris imaginibus fidit. Nã Barbari diuinis humaniſque rebus cõfuſis, nulla religione mouebãtur, neque in ſacras ædes confugiẽtibus parcebant. Illud ſaltem proficiebant miſeri, vt aut ſtatim gladio caderent, aut bonis omnibus ereptis dimitterẽtur: quod vaſtatores illi ſummum beneficium iudicabant. Idem exitus manebat eos, qui in fana ſe conferebant. & accedebat malũ grauius, quòd infinitæ multitudinis concurſu multi & ex compreſſione exanimabantur, & ab hoſtibus in ſacra irruentibus trucidabantur, & obuij quique pro hoſtiis crudeliter mactabãtur. Et quĩ pepercissent hominibus qui diuinis rebus inſultabant, & Deũ planè contemnebant? Neque verò tã

Et hoſti cogitur manuſ dare, innumeroſq; ſecũ trahere in miſeriarum abyſſos.

Vrbis, potentiſſimi & violentiſſimi victoris arbitrio relictæ deploratiſſimus ſtat⁹: in genere primùm, deinde particulatim hic deſcribitur.

Crudeles hoſtes neque ſacra neq; profana curant.

Cæde & rapinis delectãtur.

Miſeros ciues pecudũ more mactant.

Deo audacter illudũt.

illud erat nouum, quòd sacra donaria rapiebant, & profanis manibus non tangenda contrectabant: ac caninis oculis ea intuebantur, quæ aspiciẽda non sunt: quàm hoc nefarium, quòd sacrosanctas Christi & famulorum eius imagines terræ allidebant, & pedibus insistentes, si quid ornatus ex materia preciosa inerat, eo vtcunque direpto, ipsas in triuia efferebant, vt à prætereuntibus conculcarentur, aut ad cibum coquẽdum foco apponebant. Illud autem maximè nefarium est & piorum auribus detestabile, quòd in sacra & ipsis angelis venerabili mensa indecorè saltabant, & Barbarica quædam cantica psallebant. Deinde pudẽdis apertis sacrum pauimentum in orbem permingebant, aspersione illa & calidis balneis, noxiis dæmonibus vtique gratificantes, vt in iis, fatigati cladibus hominum, innatarent. Sed cum tandem malorum finis instare, & pugna quietura videretur: Siculi duces interuenerunt, & turbæ in cædes ruentis impetum represserũt: quorum vnus cataphractus, equo insidens, Theodori martyris, è cuius sepulchro vnguentũ ebullit, templũ ingreditur: & alios obliquo ense verberando, alios vulnerando, vix militum intemperias cohibere potuit.

Nec solum viuas eius imagines trucidant & spoliant, sed etiam opera manuum humanarum euertũt & ad focum apponunt.

In sacra mensa indecorè saltant.

Tẽpla sacris cæremoniis peragẽdis destinata polluunt.

Sed iusta ratione à sapiẽtioribus suis ducibus reprimũtur ad tẽporis momentum.

8 Verùm ne sic quidẽ tolerabilis fuit Thessalonicensium cõditio. Etsi enim postridie expugnatæ vrbis, à cædibus ciuium temperatũ

Nescit enim quiescere militaris crudelitas: immò, quò magis refrænatur, eò

τοσοῦτον καινόν, εἰ τὰ τοῦ Θεοῦ ἀνατεθειμένα ἱεροσύλουν, καὶ χερσὶ βεβήλοις καὶ ὀφθαλμοῖς κυνέοις ἥπτοντο τῶν ἀψαύστων, καὶ τοῖς μὴ θεατοῖς ἐνητένιζον, ὅσον δὴ ἀνόσιον, εἰ τὰς παναγεῖς Χριστοῦ εἰκόνας καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἠδάφιζον· καὶ τούτων κατεπεμβαίνοντες, εἴ τις μὲν κόσμος ἐξ ὕλης περιττῆς τιμαλφοῦς, τοῦτον ἀφῄρουν ἐκσπῶντες, ὡς ἔτυχεν· αὐτὰς δ᾽ εἰς τὰς τριόδους ἐξέφερον, τοῖς παροδεύουσιν ἐσομένας εἰς καταπάτημα, ἢ τοῦ τῆς διαίτης πυρὶ παρεδίδοσαν· ἀνοσιώτατον δὲ μάλιστα, καὶ ὠσὶ δυσήκουστον τῶν πιστῶν, εἴ τινες ἦσαν οἳ τῆς θυωροῦ καὶ ἀγγέλοις αὐτοῖς αἰδεσίμου ἄνωθεν ἀνιόντες τραπέζης, ἐπ᾽ αὐτῆς ὠρχοῦντο μεταφερόμενοι ἀσχημόνως, καί τινα βάρβαρα ἀπηχέστατα ᾀσμάτια πάτρια ἔψαλλον· εἶτα τὴν αἰδῶ ἀνακαλύψαντες, καὶ τὸν ποδεῶνα τοῦ τῆς κοιλίας ἀσκοῦ ῥέειν ἀνέντες, ἐνούρουν κύκλῳ κατὰ τὸ ἅγιον ἔδαφος, περιρραντήρια ταῦτα τελοῦντες δαίμοσι, καὶ λουτρὰ θερμὰ τοῖς ἀλάστορσι σχεδιάζοντες, οἷς οὗτοι μετὰ κάματον διανήκονται, ὃν διήνεγκαν ἀνθρώποις συμφορὰς μηχανώμενοι, καὶ δεινὰ διαθλοῦντες ἀνήκεστα. ἐπεὶ δέ ποτε τὰ δεινὰ δόξαν τοῦ λῆξαι εἴληφε, καὶ εἰς ἀνοχὴν ἀπεῖδεν ὁ πόλεμος, μέσον ὀφθέντων οἱ περ εἰς ἀρχηγοὺς τῶν Σικελῶν ὑπερανεστήκεσαν, καὶ τὴν τῶν πολλῶν ἐπιχόντων ὁρμὴν εἰς ἀναίρεσιν, ὧν ἅτερος ἔφιππος σιδήρῳ κατάφρακτος τὸν τοῦ μυροβλύτου μάρτυρος εἰσέδυ νεών, καὶ τοὺς μὲν τῷ πλάτει παίων τοῦ ξίφους, τοὺς δὲ καὶ εἰς ἀληθὲς τραῦμα πλήττων, ἴσχυσε μόλις τὴν τοῦ κακοῦ στῆσαι φοράν.

8 Οὐδ᾽ οὕτω τὰ ἑξῆς ὡς ἐν κακοῖς μέτρια Θεσσαλονικεῦσιν ἐφάνησαν· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐς ᾅδου καταγαγεῖν τοὺς πολιορκηθέντας ἡ μετὰ τὴν ἅλωσιν εὐθὺς ἡμέρα κατέπαυσε, τὰ δ᾽ ἐπισυμβαίνοντα ἀλ-

λως ἐδυνήθη πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς ζωῆς τέρμα μυριαχῶς τοὺς τλήμονας κατηνάγκαζον, καὶ βέλτιον τὸ θανεῖν ἐποίουν ὑπὲρ τὸ ζῆν, ὥστε τὸ τοῦ τλησιπόνου Ἰὼβ εἰπεῖν, πολλοὶ δεόμενοι τελευτῆς, οὐκ ἐτύγχανον· καὶ πᾶς μὲν γὰρ ἕτερος πολέμῳ τὸ ἀντίπαλον χειρωσάμενος, κακῶς αὐτῷ κέχρηται, καὶ ἀνελεημόνως προσφέρεται, καὶ ὅσα ἡ ἐκ τῆς νίκης ὑπεροψία διατίθησι διαπράττεται· Λατῖνος δὲ πορθήσας τὸ ἀντίπαλον, καὶ ὑποχείριον ἐργασάμενος, ἀνύποιστόν ἐστι μάλιστα κακόν, καὶ λόγῳ ἀπεριήγητον· εἰ δὲ καὶ Ῥωμαῖος εἴη ὁ συλληφθεὶς, καὶ ἐστὶ καθαρεύων γλώττης Ἰταλιώτιδος, καὶ τοσοῦτον τοῦ ἑτεροφύλου ἔθνους ἀποξενούμενος, ὡς μηδὲ κατὰ τὴν σωματικὴν περιβολὴν βραχύ τι γοῦν Λατίνοις ἐπικοινωνεῖν, εἴη ἂν ἐστὶν ἐστυγημένος Θεῷ καὶ τῆς ὀργῆς κυρίου ἀμιγῆ κατακριθεὶς πιεῖν τὴν κύλικα, καὶ τὸ ποτήριον ἀκέραστον προσενέγκασθαι. ποία γὰρ θανατηφόρος ἔχιδνα, ἢ πτερνοφύλαξ ὄφις ὀλέθριος, ἢ ταυροφόντης λέων, τὰ τῶν θρεμμάτων ἕωλα παρεωρῶν, θερμῆς δ' ἐπὶ τῆς θήρας ἐμφορούμενος, οὕτως ἂν ἐλυμήνατο, ὡς ἀπανθρωπία Λατίνη ζωγρήσασα; οὐκ ἐπικλᾶται λιταῖς, οὐ θηλύνεται δάκρυσιν, οὐχ αἱμύλοις ἱλαρύνεται φθέγμασι, κἂν ᾄσῃ τις χάριεν, κλαγγὴ τοῦτο ἰκτίνων, ἢ κρωγμὸς κορώνης λογίζεται. εἰ δ' οὕτως εἴη θελκτήριον ὡς καὶ πέτρας αἱρεῖν, ὁποῖα τὰ ὀρφαϊκὰ κρούματα, εἰς κενὸν μὲν καὶ οὕτως ὁ φορμίζων ἐψάλλαξε, καὶ μάτην ἀείδων ἀνεβάλλετο λιγυρόν· εἰ δέ που καὶ ἁλοίη τῇ ἀοιδῇ ὁ βάρβαρος, ἀλλ' εἰς κύκνειον ᾆσμα τελευταῖόν τε καὶ φιλότιμον ἡ ἀμείλικτος τοῦτο ψυχὴ συλλογίζεται, αὖ πάλιν κατεργαζομένη θάνατον, καὶ μένουσα πάλιν ὡς πρότερον ἄθελκτος, ἢ ὥσπερ ἄκμων ἀνήλατος, πρὸς πᾶσαν ἱκετείαν ἀνένδοτος. μόνῳ οἱ τοῦ γένους τούτου τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι ἴσασι, καὶ οἷς ἐστὶν ἐπιτάσσει ὀργίλως ὑπενδιδόναι πεφύκασι· τί δ' ἂν κακὸν εἴη παρεκὸς ἀτέλεστον ἀνὴρ μισορω-

est: tantæ tamen grassationes in superstites fuerunt, mille modis ad eundem vitæ exitũ tendentibus, vt cum mortuis bene actum videretur: &, vt apud Iobum tolerantissimum est, multi frustra mortem exoptarent. Nã etsi alij ferè omnes in bello victos hostes, vt victoriæ superbia dictat, sæuiunt: Latinus tamen superatis aduersariis, intolerabile malũ est, & verbis inenarrabile. quòd si Romanus sit comprehensus, & is Latinæ linguæ rudis, & à peregrinitate ita abhorrens, vt in vestitu nihil cum eis commune habeat: is verò Deo inuisus habetur, & quouis supplicio dignus. Quæ vipera, quis leo, præda vetere omissa, & calidũ adhuc venatum deuorans, ita sæuit, vt Latina immanitas in captiuos? non flectitur precibus, non mollitur lachrymis, non blãdis lenitur verbis: quamuis suauis cantus, strepitus anserum, aut clangor miluiorum habebitur. Si Orpheum cithara, cygnos moribundos cantus dulcedine superes, nihil profeceris. & vt paulisper barbarica feritas mulceatur, mox tamẽ ad ingenium redit, in cædes ruit: nec supplicum vocibus plus mouetur, quàm incus ictu malleorum. Ea gens tãtùm iracũdiæ indulgere nouit, & imperatis eius obtẽperare. Quid verò malorum prætermittat homo Roma-

Violẽtiùs paulò post in naturam humanã fuit, quã extinctã desiderat.

Nicetæ in Siculos & occidentales ex ingenti iustóque dolore odium: vnde vehemẽs insectatio.

Insectationis illius amplificatio, variis similitudinibus & eloquentiæ oratoriæ flosculis ornatã.

nis infestus, corũque inueterato odio ita flagrans, vt nec vetus ille serpẽs, humani generis insidiator, vnquã tantũ vir' acerbitatis in terras euomerit? Nã execrabiles Latini prouincias nostras Paradiso cõparant, nostrorumq; bonorũ desiderio genti nostræ perpetuò sunt infesti, & subinde mala machinantur: ꝙ si quãdo temporibus adducti, amicitiam simulant, tamẽ acerrimas inimicitias clàm alunt. Si blãdis verbis & oleo mollioribus vtuntur, iacula & ancipites gladij in iis delitescunt. Tanto discordiæ vallo inuicem dirempti sumus, nec vllo modo animi coniungentur, etsi corporibus coniuncti in iisdem ædibus habitemus. Illi plerũque erecta ceruice elatóque vultu incedentes, morũ nostrorum leuitatẽ, & ex modestia humilitatem cauillari & despicere solent. Nos verò eorum superciliũ, iactantiam, fastum insolentiam, Christo auspice conculcamus, qui potestatem dat super serpẽtes & scorpios citra noxam ambulandi. Verũ vt ad historiæ ordinem redeamus, Siculus exercitus, Thessalonica potitus, hoc modo grassatus est sine vllo respectu Dei. Vrbem oppugnare cœpit sexto die mensis Augusti, indictiõe tertia, anno sexies millesimo, sexcẽtesimo nonagesimo tertio: eâq; cepit sine vllo suo detri

Occidẽtaliũ de oriẽtis & Græciæ partibus iudicium atque odium in Græcos irreconciliabile.

Græcorũ mores & efferus animus in Latinos.

Quo tẽpore Siculi Thessalonica potiti sint.

μαιος, καὶ τοσαύτην ἀποθησαυρίσας ἐν ἑαυτῷ καθ' ἕλληνος ἀνδρὸς ἀπέχθειαν, ὁποίαν οὐδ' ὄφις αὐτὸς ὁ ἀρχαῖος, τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἐπίβουλος, συνειληφὼς πάλαι ἀπέτεκεν; ἐπεὶ τῷ παραδείσῳ μὲν ἄντικρυς παρὰ τοῖς καταρατοτάτοις Λατίνοις εἰκάζεται, ἣν ἡμεῖς ἐλάχομεν οἰκεῖν καὶ ἀποκαρποῦσθαι, καὶ δυσέρωτες ὄντες τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν, κακογνωμονοῦσιν ἀεὶ περὶ τὸ ἡμέτερον γένος, καὶ κακῶν εἰσι τέκτονες διὰ παντὸς, καὶ φιλεῖν πλάττωνται, τῷ καιρῷ ὑποδυόμενοι, μισοῦσιν ὡς ἔχθιστοι, καὶ ὁ λόγος αὐτοῖς εὐπροσήγορος, καὶ ὑπὲρ ἔλαιον ῥέων ἀψοφητὶ ἀπαλύνηται, ἀλλὰ βολίδες εἰσὶ καὶ οὕτως αὐτοὶ, καὶ μαχαίρας ἀμφιστόμου τομώτεροι· οὕτω μέσον ἡμῶν καὶ αὐτῶν χάσμα διαφορῶν ἐστήρικται μέγιστον, καὶ ταῖς γνώμαις ἀσυναφεῖς ἐσμὲν, καὶ κατὰ διάμετρον ἀφεστήκαμεν, εἰ καὶ σώμασι συναπτόμεθα, καὶ τὴν αὐτὴν πολλάκις εἰλήχειμεν οἴκησιν. ὅθεν καὶ αὐτοὶ μὲν ὑψαυχενοῦντες τὰ πολλὰ, καὶ τὸ τοῦ σχήματος ὑπερηφανῶς ὑποκρινόμενοι ὄρθιον, ὡς πτέρναν φιλοῦσι τηρεῖν, καὶ περιεργάζεσθαι τὸ λεῖον τοῦ ἤθους ἡμῶν, καὶ ὑποκαταβαῖνον χαμαὶ, διὰ τὸ τοῦ φρονήματος μέτριον. ἡμεῖς δὲ τὸ ἐκείνων ὑπέροφρυ, καὶ τὸ κομπηρὸν, καὶ σεμνὸν, καὶ τὴν κόρυζαν οἷά τινα κεφαλὴν ἄνω ὑποβλεπόμενοι τείνουσαν, ἐπ' αὐτῆς τὴν πορείαν τιθέμεθα, φλῶντες ἐς δεῦρο τῇ δυνάμει Χριστοῦ, τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων ἐξουσίαν βραβεύοντος, καὶ τὸ μηδὲν ἐντεῦθεν παθεῖν, ἢ καὶ ἠδικῆσθαι παρέχοντος· καὶ οὕτω μὲν (ἵνα καθ' εἱρμὸν αὖθις προΐῃ τὸ λέγειν) ὁ Σικελικὸς στρατὸς ἔνδον τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης γενόμενος, ὅσα καὶ οἷα μὴ Θεῷ φίλα τετέλεκε, κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, τῆς τρίτης ἐπινεμήσεως· τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἐνενηκοστοῦ καὶ τρίτου ἔτους, τῆς τειχομαχίας ἀρξάμενος, καὶ συμπεράνας ταύτην ἀβλαβῶς ἑαυτῷ πάντῃ, κατὰ

τὴν πέμπτην καὶ δεκάτην τοῦ αὐτοῦ μηνός·
οὐ μόνον τοίνυν ὡς ἐλέγομεν τοῦ πολέμου
ἐνισταμένου τὰ τῶν ὅλων πεπόνθασιν οἱ
Θεσσαλονικεῖς χείριστα, ἀλλὰ καὶ τούτου
λήξαντος οὐκ ἔρρεψεν ἡ τύχη πρὸς τὸ φι-
λάνθρωπον, οὐδ᾽ ἐνεῖδον αὐτοῖς οἱ αἰχ-
μαλωτεύσαντες ἥμερον· οὐ γὰρ οἰκιῶν μό-
νον τοὺς δεσπότας ἐξήλασαν, καὶ τῶν κει-
μηλιουμένων ἐντὸς ἀπεστέρησαν αὐτοὶ
ταῦτα ἰδιωσάμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱμάτια
περιεστείλοντο, μηδὲ τῶν ἐσχάτων ὑπο-
δυτῶν ἀποσχόμενοι, τῶν κρυπτόντων ἃ ἡ
φύσις ὡς ἀσχήμονα καλύπτειν ἐπέταξε.
μήτε μὴν τρύφους τοῖς δεσπόταις μετα-
διδόντες ὧν αὐτοίπερ εἰς τοὺς κόπους εἰσε-
ληλύθεσαν, ἀλλ᾽ οἶκοι μὲν οἱ ἀλλότριοι
καθήμενοι κατεσπάθων τὰ ἐνόντα, καὶ ὁ-
σημέραι ἐκώμαζον· τοὺς δὲ συγκεκομι-
κότας εἰς τὰς σηπίας, εἴων ἐπὶ τῶν τριό-
δων πλάζεσθαι νήστιδας, χαμαιεύνας, γυμ-
νόποδας καὶ ἀχίτωνας, ὡς κλίνην μὲν ἔ-
χειν τοὺς πρότερον εὐπαρύφους τὸ δάπε-
δον, στέγην τὸν οὐρανόν, τὴν δὲ κοπρίαν
θαλπωρὴν δέμνιον. ὃ δὲ χεῖρον τῶν ἀφη-
γουμένων, καὶ ἕως αὐτῆς δάκνον ψυχῆς,
οὐκ ἐξῆν τοῖς πρὶν δεσπόταις παρει-
σιέναι τὸν οἶκον αὐτῶν. ἀλλ᾽ εἴ τις τοῦτο εἰρ-
γάσατό ποτε, ἢ μόνον παρέκυψεν ἔνδοθι,
αὐτίκα ὡς ὑπὸ σκύλλης ἀρχαίου κακοῦ τῆς
ἐντὸς αὐτῆς ἀνηρπάζετο, καὶ καθιστάμε-
νος εἰς λόγους, καὶ πολλάκις τὸ αἴτιον δι-
ερωτώμενος τοῦ ἐκεῖσε παραβαλεῖν, ἢ
ὄμμα τοῖς ἔσω βαλεῖν, ἢ τὸν οὐδὸν τῆς αὐ-
λείου πατῆσαι, πολλὰς ἐδαίρετο, καὶ χρή-
ματα παρέχειν κατηναγκάζετο, ἃ ἐκεῖ-
σέ που ὑπωπτεύετο κατακρύψαι, καὶ οἷς
τὴν καρδίαν δῆθεν ἐκχέειν, καὶ δὴ συμ-
βεβυσμένην αὐχῶν, περιπαπταίνειν προ-
ήχθη τὸ οἴκημα, δεδιὼς μὴ σεσύληται,
καὶ περιόδων μαθεῖν, εἰ οὐκ ἔλαθε τὸ μέ-
ρος τῆς οἰκίας τοὺς πολεμίους, καθ᾽ ὃ ταῦτα ἐγκέκρυπται, ἐπιμελέστερον περὶ

mẽto, eiusdẽ mensis die x v. Neque verò durante bello duntaxat Thessalonicenses grauissimè sunt afflicti, sed nec eo finito fortunam æquiorem habuerunt, aut victores clementiores sunt experti: qui non contenti, expulsis dominis ædes & omnia quæ in iis erant, sibi vendicare, etiam vestes eis rapuerunt, ne interulis quidem relictis, quibus ea tegerentur, quæ natura tegi voluit: nec frustum panis dominis impertiebant, quorum bona occuparant. sed Barbari sedentes in ædibus comessabantur, & per luxum ea absumebant, quæ possessores veteres magnis laboribus comportarant: ac tum in triuiis ieiuni & nudi oberrabant, qui dudum lautis vestibus induti fuerant: lectum habebant terram, tegumen cœlum, fimeta pro stragulis: & quod hæc omnia superat, & ad ipsum vsque cor penetrat, non licebat prioribus dominis ædes ingredi. Quòd si quis fecerat, aut saltem introspexerat: statim inclementer in eam pertrahebatur, & subinde causam rogabatur, cur eò ingressus esset, aut introspexisset, aut limen atrij calcasset? ac multis plagis acceptis, pecuniam dare cogebatur, quã illic occultasse putabatur, eáque de causa perlustrasse domum, metuens, ne sublata, aut ea parte ædium in qua lateret, accuratiùs perquisita, ab hostibus inuenta esset,

Militum licentia in victos.

Dominos ædibus expellunt.

Facultatibus omnibus spoliant.

Ad esuriem adigunt.

Spoliatorum diuitias dilapidant.

Victos ad inopiam lugendã deducũt.

Ædium dominos, si ad eas lustrãdas accedũt, verberant, excarnificant.

Miſeros pecunia emunctos, grauioribus cruciãt tormentis.

aut ipſe diligentiùs eam occultare vellet. Sæpe autem factum eſt, vt qui id dederat, quod prouiſa migratione ſua abdiderat: nihilo minus flagris cæderetur, & grauioribus tormẽtis cruciaretur, vt plura recondita indicaret. Alius qui nihil dabat, ſed ſe, vt nunc, ita prius etiam fuiſſe pauperem, patriæque domus, aut magnis ſuis ſumptibus extructæ deſiderio à propoſita via vel inuitum abſtractum eſſe affirmabat, vt ſuas poſſeſſiones ſimul & ſpectaret & deploraret, ne is quidem miſericordiam inueniebat: ſed in cruciatum abreptus, & pede ſuſpenſus, ſubiectis paleis incenſis fumo torrebatur, concacabatur, verubus latera pungebatur: & aliis ſexcentis pœnis exagitatus, aut in ipſa excarnificatione animam exhalabat: aut ſemianimis pede extra ædes tanquam purgamentum extractus, ſub dio in plateis iacebat.

Nihil numerantes, inauditis tormentis, immaniter exagitãt.

Pœnis horrendis exanimatos, tanquam purgamenta in plateis proiiciunt.

9 Quid? Tali benignitate Siculi veteres ædium dominos tractabant: cæteris verò qui ædes ſuas vt inferni fauces, aut Creticum Labyrinthum, aut Ceadam Laconicum præteribant, humanitatis aliquid tribuebant? Minimè verò. Nam vnde illis talis affectus, qui feris immaniores, ignorant quid ſit miſericordia, & cladibus hominum delectantur? Canes quidem inuenias

Aliorum ſine lare, ſine ſede, ſine tecto, per vicos miſerè vagãtium pauperiem, nullo cordis, oculi aut linguę humano affectu, vel tantillum ſubleuant.

Sed feris ipſis immaniores apparẽt.

τὴν αὐτῶν διατεθέντας ἀνεύρεσιν, ἢ αὐτοὶ ἀσφαλέστερον, ὡς εἴησαν ἀφανῆ. καὶ διδοὺς οὖν τις πολλάκις ὅπερ συνέστειλε τῶν ἐκ τοῦ δώματος αὐτοῦ προφερόμενος ἄπαρσιν, οὐδ᾽ οὕτως ἠλλοτριοῦτο τῆς μαστιγώσεως, ἀλλὰ πλείους αὐτῷ ἐπετείνοντο αἱ πληγαί, καὶ πολυειδέστεραι αἱ βάσανοι ἐπήγοντο, ἵνα καὶ πλείω τὰ ἀποθησαυρισθέντα ἐκφήνειε· καὶ μὴ παρέχων δέ τις ἕτερος, ἀλλὰ πένεσθαι καὶ νῦν ὡς πρὶν διατεινόμενος, καὶ φάσκων ὡς πόθος πατρῴου οἰκήματος, ἢ πολλαῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ δαπάναις ἀνεγερθέντος, παρενεγκὼν τῆς προκειμένης ὁδοῦ, καὶ ἄκοντα ἐπεσπάσατο, θεατὴν ἅμα καὶ θρηνητὴν τοῦ οἰκείου ποτὲ κτήματος ἀναδείξας, οὐδ᾽ οὕτως εἶχε τὸν ἐλεοῦντά τε καὶ λυτρούμενον, ἀλλὰ στρεβλούμενοί τε καὶ αἰκιζόμενοι, κἀκ τοῦ ποδὸς ἀπαιωρούμενοι, καὶ ἀχυρμιᾷ κάτωθεν ὑποβεβλημένοι, καὶ ἀναπτομένῳ πυρὶ καπνιζόμενοι, τό, τε στόμα μινθούμενοι, καὶ τὰς πλευρὰς κεντούμενοι βέλεσι, καὶ μυρίας ἄλλας κολάσεις ὑφιστάμενοι, ἢ ἐν τῷ ταῦτα πάσχειν ἐξέρρηξαν τὴν ψυχήν, ἢ ἡμιθνῆτες ἑλκόμενοι τοῦ ποδὸς ὥσπερ τι τῆς οἰκίας ἐξεφέροντο ἀποσάρωμα, κἂν ταῖς πλατείαις προὔκειντο ἄθλιοι.

9 Τί δέ; ἀλλὰ τοιούτοις μὲν φιλοφρονήμασιν ἐδεξιοῦντο τοὺς πάλαι τῶν δόμων κυρίους οἱ Σικελοί, καὶ ἐθεράπευον· τοὺς δὲ λοιποὺς ὅσοι τὰς αὐτῶν οἰκίας παρέτρεχον, ὅσα καὶ ᾅδου στόμια, ἢ λαβύρινθον Κρητικόν, ἢ Καιάδαν Λακωνικὸν ἡμέρως προσίεντο, καὶ μετόχους ἐποίουν ἧστινοσοῦν φιλανθρωπίας; οὐμενοῦν οὐδαμῶς· ποῦ γὰρ τοιοῦτόν τι παρ᾽ ἐκείνοις ἀγριωτέροις οὖσι θηρῶν, καὶ ὅλως ἠγνοηκόσι τί ἐστιν ἔλεος, καὶ ταῖς ἀνθρωπίναις συμφοραῖς ἐπιχαίρουσι; καὶ κύνες ἐστὶν

ὅπη

ὅπη τῶν ἐπικαταλαμβανομένων ἀπέχοντο, οὐδ' ὀδοῦσιν αὐτοὺς παρελύπησαν, ἀλλ' εἰς τὸ γόνυ ὤκλασαν οἱ καταδιωκόμενοι, παρῆκαν οὗτοι τὸ ὑλακτεῖν, καὶ εἰς μάτην αὐτοῖς ἑκοῦσιν ὥσπερ ἀπετελεύτησε τὸ χανεῖν. οἱ δὲ τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ οἰκτείρειν οὓς τῶν ὄντων ἐστέρησαν, καὶ ὧν τὰς οὐσίας κατεδαπάνων μετὰ πορνῶν, ἃς καὶ περὶ πλείστου ἐτίθεσαν εἰς τὰς αὐτῶν ἐξοχὰς ἐκκλίνοντες, καὶ ὑφ' ὧν μικροῦ καὶ κονδυλιζόμενοι ἔφερον, οἱ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων κομπάζοντες καταλήψεσθαι ὡς ἔρημον νοσσιὰν, καὶ συλλαβεῖν ὡς ἐγκαταλελειμμένα ᾠὰ, ὥστε καὶ εἰς γέλωτα τὴν γυμνιτείαν ἐτίθεσαν τῶν πολλῶν, καὶ ἀτάκτῳ καγχασμῷ συνεβράσσοντο ἡνίκα τις παρῄει ἐκτεταριχευμένος ἀπασίᾳ, ᾠδηκὼς τὴν γαστέρα, τὴν ὄψιν ὕπωχρος καὶ νεκρώδης ἐκ τοῦ λαχάνοις ἐνευωχεῖσθαι, καὶ μόνοις ἐνεορτάζειν βότρυσιν, ἐκ τῶν ἐκεῖ που ἀμπελώνων σὺν δέει συλλεγομένοις· οὕτω δ' ᾤκτειρον τοὺς διερρωγόσι περιβλήμασι κεχρημένους, καὶ περιστέλλοντας ψιάθῳ ἃ κρύπτειν χρεὼν μέρη τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τῶν σχίνων ἐκφύσεσιν εἰς πλέγμα συνεστραμμέναις τὴν κεφαλὴν συσκιάζοντας, ὡς μετὰ μειδιάματος καὶ σεσηρότος σχήματος ἐν τῷ κατὰ τὴν πορείαν συναντᾶν ἀλλήλοις, ἀμφοτέραις λάζεσθαι τῶν γενείων, καὶ τοῦ τῆς κεφαλῆς τριχώματος ἅπτεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν λέγειν εἶναι κακὰ, ἐς τὸ λάσιον καὶ καθειμένον τοῦ πώγωνος ἀποσκώπτοντας, τὴν δὲ κεφαλὴν δεῖσθαι τοῦ ἀποθερισθῆναι κατ' αὐτοὺς περιτρόχαλα. ἔστι δ' ὅτε καὶ μετὰ δοράτων μελίνων ἔφιπποι τὴν ἀγορὰν διϊόντες, ἐς τοὺς κατ' ὄψιν ταλαιπώρους τὸ δόρυ κραδαίνοντες ἀνέτρεπον. εἰ δὲ καὶ ἰλὺς ἢ βόρβορος ἐγγύς που παρέκειτο κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ λεωφόρου, αὐτοὺς ἐνέβαλλον, ὡς οὐκ ἀποτελεστικὸν ἀγα-

qui captis parcant, vltrò hiatu oris, morsu & latratu represso, si ij quos persequuntur, in genua procubuerint. Isti autem, tantum aberat vt eorum miseresceret, quos omnibus opibus spoliarant, & quorum rem familiarem cum scortis consumebant, quæ consectabantur, maximique faciebant, vt penè a lapis ab eis cædi se paterentur ij, qui se omne Romanorum imperium, vt desertum nidum occupaturos, & vt oua derelicta sublaturos iactabant. Nuditatem verò hominum ridebant, & cachinnis concutiebantur, si quis præ fame, macie confectus, aut tumefacto ventre, pallida & liuida facie ex holerum aut vuarum victu, ex proximis vineis cum periculo collecto, preteribat. Ita porrò miserabantur eos qui laceris vestibus vtebantur, aut arborum corticibus pudenda velabant, aut è viminibus contextis pileolis capita tegebant, vt cum risu & ludicro gestu, obuiorum barbas & capillos ambabus manibus comprehenderent, ac hirtas & promissas illas barbas malas esse, capillis verò opus esse dicerent vt ipsorum more in orbem tonderentur. Aliquando in equis forum perambulantes, fraxineis hastis miseros prosternebant, in fimum: aut lutum potissimùm, si quod in via iacebat, seu occursum eorum vt ominosum detestan-

Ita tamen, vt qui alios vicerant, & toti Græciæ minabâtur, turpissima ratione scortorũ iugum subirent.

Iactabundi illi ergo victores nudos esurientes & fame oppressos victos cachinnis prosequuntur.

Cum risu & ludicro gestu obuios petulanter excipiunt.

Barbas & capillos euellũt miseris.

Fraxineis hastis eos in fimum prosternunt.

Vitam ægrè ſuſtentantiũ patellas euertunt.

tes, ſiue eadem via illos incedere moleſtè ferentes. quòd ſi in Romanos incidebant, pane ſiligenio, aut alio quopiam cibo veſcentes, patellas per ludibrium euertebant: impulſáque menſa, cõuiuium perturbabant: neque ſuo tempore, acerbo pane frui ſinebant, aut vappam vel aquam immundam tranquillis animis bibere. Ad hæc, impudentiſſimi ſanniones ac Dei contemptores inclinati, attractis veſtibus podices in comedẽtes conuertebant, & cibis proximi oppedebant: quidam etiam tanquam per ſiphonem recrementa ventris in cibos & facies exulantium eiaculabantur. in puteos mingebant, vnde poſtea aquabantur: eodémque vaſe, nulla lotione adhibita, nunc pro matula, nunc pro calice vtebantur. Chriſti miniſtros in primogenitorum album relatos, adeò non, vt decuit, venerabantur: nec editis per eos miraculis mouebantur, quibus Chriſtus eos remuneratur, qui ſuis membris ipſi honorem habuerunt: vt vnguentum, quod ex celeberrimi martyris Demetrij monumento ebullit, cadis & lebetibus hauſtum, patellis piſcium infunderent, eo calceamenta vngerent: & ad cætera miniſteria, quibus o-

Et obſcœniſſima quęque patrare audent, vt oppreſſis nihil niſi dolor ignominioſiſſimus remaneat. At turpiſſimis & ſceleratiſſimis iſtiuſmodi latronibus horrẽda imminẽt probra atque ſupplicia æternùm duratura.

Vnguentum ex Demetrij martyris ſepulchro ebulliens, à Siculis ad profanos vſus applicatur.

θοῦ τινὸς συνάντημα ἐκτρεπόμενοί τε καὶ μυσαττόμενοι, ἢ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις δυσαναχετοῦντες πορεύεσθαι. ἐσθίουσι δὲ Ῥωμαίοις ἄρτον ὀλυρίτην, ἤτι ἕτερον ἐδώδιμον ὁπόσα συνιστᾷν σῶμα τὸ ἀνθρώπινον ἔχουσιν, ἐφιστάμενοι, ἀνέτρεπον τὰ τρυβλία ἐμπαίζοντες· καὶ τὴν τράπεζαν λάξαντες, συνέχεον τὴν ἑστίασιν, καὶ οὐκ εἴων κατὰ καιρὸν τὸν τῆς ὀδύνης ἄρτον προσίεσθαι, ἢ τὴν κύλικα μεθ' ἡσυχίας προσενέγκασθαι, ἐκτροπίαν οἶνον κιρνῶσαν, ἢ ἐξ ὕδατος λακκαίου δεξιουμένην, καὶ τὸ δίψος παύουσαν· οἱ δ' ἀναιδείας πληρέστατοι καὶ γελοιασταὶ, καὶ τὸ θεῖον δεδιότες μηδοπωστιοῦν, κατακύπτοντες ἐς ἱκανὸν, καὶ τὰς πυγὰς καὶ ὅσα περιστέλλουσιν ἄνθρωποι τῇ ἀνελκύσει τῶν ἐσθήτων ἀπογυμνοῦντες, τὸν πρωκτὸν ἐς αὐτοὺς ἔτρεπον, καὶ τῶν σιτίων γινόμενοι ἔγγιστα, ἀπέπερδον δριμύτερον γαλῆς οἱ ἀβέλτεροι. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ τῆς γαστρὸς λύματα ὡς διὰ σίφωνος τῆς ἕδρας ἀκοντίζοντες, ἔχραινον τὰ ὄψα, καὶ κατὰ τῶν προσώπων ἐνίους ἐμόλυνον, ἐνούρουν τε τοῖς φρέασι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐσέπειτα τὸ ποτὸν ἀνιμώμενοι προσεφέροντο, καὶ τὸ αὐτὸ παρ' αὐτοῖς ποτήριον, ὡς ἀμὶς καὶ οἰνοχόη πρὸς ἄμφω ἦν ἐπιτήδειον, μὴ πρότερον βαπτιζόμενον, τόν τε καταποθησόμενον οἶνον καὶ τὸ ὕδωρ εἰσεδέχετο, καὶ ἔστεργεν ὁμοίως τὸ ἐκ τοῦ σωματικοῦ κρουνοῦ ἀποχεόμενον περίττωμα· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπογεγραμμένους ἐν πρωτοτόκοις θεράποντας Θεοῦ οὔτε τιμᾶν ᾔδεσαν, καὶ τοῖς δι' αὐτῶν τελουμένοις προσεῖχον θαύμασι, καὶ ἐξεπλήττοντο τὰ ἐξαίσια καὶ καινὰ θεάματα, δι' ὧν δοξάζει Χριστὸς τοὺς αὐτὸν τοῖς οἰκείοις δοξάσαντας μέλεσιν, ὥστε καὶ τὸ ἐκ τῆς σοροῦ τοῦ ἐν θαύμασι καὶ ἐν μάρτυσι διαβοήτου Δημητρίου ἀναδιδόμενον μύρον, κάδδιοις καὶ λέβησιν ἀρυόμενοι ταῖς τῶν ἰχθύων λοπάσιν ἐνέχεον, καὶ τὸ τοῦ ποδὸς σκῦτος ταῖς μυραλοιφαῖς ἐλίπαινον, καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ὑπηρεσίας ὅσας παρὰ

τὸ

τὸ ἔλαιον διατίθησι, χύδην καὶ ἀσώτως ἐκέχρηντο. τὸ δὲ ὡς ἀπὸ πηγῆς προϊὸν ἀκενώτου, ἢ ἐξ ἀβύσσου ἀναβάλλον, ἐπέρρεε πλησμιώτερον, καὶ ὑπερεξεχεῖτο καινοπρεπῶς, ὡς καὶ τοὺς βαρβάρους αὐτοὺς διὰ θαύματος τίθεσθαι τὸ ὁρώμενον, καὶ τὴν χάριν ἐκπεπλῆχθαι τοῦ χριστομάρτυρος, ἣν θεόθεν εἴληχεν. εἰ δὲ καιρὸς ὑμνῳδίας, ὁμηγερέας ἐτίθει κατὰ τοὺς νεὼς τοὺς Ῥωμαίοις, οὐδὲ τότε σφῶν ἀπείχοντο οἱ ἀπαίδευτοι τοῦ στρατεύματος, ἀλλὰ προσιόντες ὡς συνεκκλησιάζονται σφίσι, καὶ συνθύσωσι Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, τοῦ μὲν ποιεῖν τοιοῦτόν τι ἀφίσταντο. λαλαγοῦντες δὲ πρὸς ἑαυτούς, καὶ ταῖς ἀσήμοις φωναῖς διαρρηγνύμενοι, ἢ καί τινας τῶν Ῥωμαίων διά τι συμπεσὸν πρὸς βίαν ἄγχοντες, καὶ πράγματα παρέχοντες, συνέχεον τὸν ὕμνον, καὶ ἦσαν οἱ ψάλλοντες ἄντικρυς ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας ᾄδοντες, καὶ οὐχ ὡς ἐφεστῶτες τεμένει Θεοῦ. πολλοὶ δὲ καὶ ἀντᾴδοντες τοῖς ἀλαλάζουσι κυρίῳ, ᾄσματα ἠφίεσαν πορνικά, καὶ κυνηδὸν ὑλακτοῦντες, ἐνέκοπτον τὴν ᾠδήν, καὶ ὑπερεφώνουν τὴν εἰς Θεὸν ἱκετήριον· καὶ ταῦτα μὲν (ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα εἰπεῖν) οἱ Θεσσαλονικεῖς πολιορκηθέντες ἔπαθον, ἃ καὶ εἰς ἰδικήν τινες ἀπέτεμον συγγραφήν, καὶ τὴν ἱστορίαν ἐς τὸ πολύστιχον ἐφακέλωσαν. ἐπεὶ δὲ ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, διέκυψεν οὐρανόθεν. καὶ οὐδένα τῶν αἰχμαλωτευσάντων ἑώρακε συνιέντα ἢ ἐκζητοῦντα Θεόν, ἀλλὰ πάντας ἀχρειωθέντας, καὶ πρὸς ἔργα ἐκκλίναντας ἄθεσμα, ἐδικαίωσεν αὐτοὺς μὲν ἐκμυκτηριεῖν, ἐκτρίψαι τε καὶ ταράξαι τῷ οἰκείῳ θυμῷ, τὴν δὲ τοῦ οἰκείου λαοῦ κατοικτεῖραι κάκωσιν, καὶ τούτοις ἐλευθερίαν βραβεῦσαι, ἐν τῷ προσχεῖν ἀκηδιῶντι πνεύματι, καὶ καρ-

leum vſui eſt, temerè & nequiter abuterentur. Id verò vt è fonte inexhauſto prodiens, aut ex abyſſo ſcaturiens, copioſius affluebat, & noua ratione exundabat, vt & Barbari vnum id mirarentur, & gratia martyri diuinitus conceſſa obſtupeſcerēt. Quòd ſi Romani ad canendas Dei laudes in templis conueniebant, ne tum quidem à militari inſolentia immunes erant. Nam importuniores ex iis, per ſpeciem vnà canendi & laudādi Dei, ingreſſi, vociferabantur inter ſeſe, & confuſis clamoribus rumpebantur, aut obtorto collo Romanis aliquibus ob fortuitum aliquem caſum arreptis, cantiones turbabant, vt cantores planè in aliena terra canerent, non vt in templo Dei. Multi quoque ex aduerſo meretriciis canticis, & caninis latratibus hymnos turbabant, & Dei celebratores clamores ſuperabant. Atque hæc pauca de multis, quæ Theſſalonicenſes in vrbis expugnatione ſunt perpeſſi, à nonnullis peculiari ſcripto prolixè commemorata, exponere viſum eſt. Poſtquam verò is qui in excelſo habitat, & humilia intuetur, è cœlo proſpexit, neque illum hoſtem & victorem Romanorū intelligere aut quærere Deum vidit, ſed omnes inutiles eſſe factos, & nefariis rebus deditos: ſubſannare eos inſtituit, ac perturbare & excindere, iuſta indignatione cō-motus, & tam crudeliter afflictis clementer libertatem reſtituere, mœſti

Martyri gratia diuinitus conceſſa effe ram militum audaciā obſtupeſcere cogit.

Petulantia militaris deteſtanda.

Impietas horrenda.

Deus tādem è cœlo proſpectat, maximè verò quū hominū impietas ad cumulum peruenit.

spiritus & contriti cordis misertus. Propter electos igitur, vt arbitror, acerbitates illas diutius grassari non passus: & quæ Babyloniis minatus erat olim, quòd Sionis nihil miserti, filios eius delicatos & filias in seruitutem abduxissent, momento temporis istis intulit, vt misericordia eius mirabilis, tum si vnquam aliàs celebraretur, martyrum vt arbitror precibus & Thessalonicensis Pontificis exorati. Is erat eloquentia & virtute celeberrimus Eustathius, qui & prudentia, & vsu rerum mirabili præditus, & doctrina profanarum & sacrarum literarum vberrima cęteris omnibus antecellebat, eáque velut insigni & peculiari nota prædicabatur. Qui cum mallet cum grege suo affligi, quàm mercenarios imitari, qui lupis aduentantibus grege deserto aufugiunt: quamuis dum hostes adhuc expectabantur, necdum vrbem circumsederant, discedere licuisset: id sibi minimè faciendum censuit, quòd sua præsentia nimirum multos conseruaturus erat: sed vltrò in vrbe tanquam carcere inclusus, ærumnas omnes vnà tolerare non destitit, tum suo exemplo persuadendo, tum monendo, Dei verbera, vt benigni patris castigationem, æquis animis ferenda, & ab eodem medicinam expectandam esse. Nam *si sæpè, vt ait, percutere, at sæpissimè etiam mederi consueuit: præsertim si quis leniter*

Nec enim propter electos suos acerbitates summas continuò grassari patitur.

Tot indignis modis vexati ciues innocentes, verè sunt Dei martyres, quorũ vt & pij episcopi preces atque lachrymas clementissimus pater cœlestis exaudit.

Episcopi Orthodoxi & reipsa pastoris imago.

Non licet pastori fugere, quàdo gregi periclitanti potest ferre auxilium.

In eiusmodi periculis & cladibus boni pastoris officium.

δίαν μὴ ἐξουθενῶσαι συντετριμμένα· κολοβοῖ τοίνυν, ὡς οἶμαι, διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς τὴν χρονικὴν τῶν ἀποδυκταίων παράτασιν· καὶ ὅσα τοῖς Βαβυλωνίοις διηπείλησε πρότερον οὐκ ἐλεήσασι τὴν Σιών, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῆς τοὺς τρυφεροὺς, καὶ τὰς θυγατέρας ἐν ἀπαγωγῇ καὶ αἰχμαλωσίᾳ, ταῦτα καὶ αὐτοῖς ἐν ἀκαρεῖ ἐπήνεγκε· καὶ ἐνδοξάζεται κύριος ὡς οὐδέποτε, ἐφ' οἷς τὸ τηνικάδε καιροῦ τὸ οἰκεῖον ἔλεος ἐθαυμάστωσε. μαρτυρικοῖς, ὡς ἔοικεν, ἐπικαμφθεὶς λιτασμοῖς, καὶ δι' εὐχῆς ἐπακουὸς γινόμενος τοῦ τῆς Θεσσαλονικέων ἀρχιερέως· ἦν δ' οὗτος ὁ πολὺς ἐν λόγῳ καὶ ἀρετῇ διαβεβοημένος ἁπανταχῇ Εὐστάθιος, ᾧ καὶ τὸ ἀπὸ συνέσεως μὲν ἐπιπρεπὲς ἀξιέπαινον, καὶ ἡ πολυπειρία θαυμαστή τις καὶ ἀξιάγαστος, τὸ δὲ παρὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἐν λόγοις καὶ σοφίας πάσης ὁπόση τε ἡμετέρα καὶ ὅση τῶν θύραθεν κρατῆρα εἶχε περιχειλῆ τὸ οἰκειότατον ἐκεῖνο καὶ ἐξαίρετον ἦν χαρακτήρισμα· οὗτος γὰρ συγκακουχεῖσθαι τῷ οἰκείῳ ποιμνίῳ ἑλόμενος μᾶλλον, ἢ τοὺς μισθωτοὺς ἐζηλωκέναι, οἳ τῶν λύκων ἐρχομένων ἐῶντες τὰ θρέμματα, ἐκδιδράσκουσιν, ἐξὸν μεταναστεῦσαι τῆς πόλεως, ἔτι τῶν πολεμίων προσδοκωμένων, μηδὲ περικαθισάντων αὐτήν, τοῦτο μὲν οὐδαμῶς ἐδικαίωσεν, εἴπερ αὐτοῦ συμπαραμεμενηκότος, πλεῖστοι ἔμελλον σώζεσθαι· ἐνειρχθεὶς δὲ τῇ πόλει ἑκών, οὐκ ἐπαύσατο συνδιαφέρων τὰ ἀλγεινὰ τοῖς πάσχουσιν, ὡς μὲν τῷ καθ' αὐτὸν ὑποδείγματι πείθων, ὡς δὲ παραινῶν ὅσα καὶ πατρὸς ἡμέρου δείγματα, τὰ τοῦ Θεοῦ καθυποφέρειν πλήγματα, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πατάξαντος προσμένειν αὖθις ἴασιν· εἰ γὰρ καὶ οἶδε, φησί, πατάσσειν πολλάκις, ἀλλὰ καὶ ἰᾶσθαι πλειστάκις φιλεῖ, καὶ

λεῖ, καὶ μάλιστα εἰ πράως φέρει τις καὶ εὐχαρίστως τὰ λυποῦντα, καὶ μὴ πρὸς δριμὺ τούτων, καὶ βάλλον τὴν αἴσθησιν ἀνθιζόμενος, ἀποστόργως ἔχει πρὸς τὸν ἐπάγοντα, καὶ κατασκευάζει μὲν τῆς προνοίας, χειμάτων δὲ βάθος ἀποσείεται θεϊκῶν, οἷα τῷ κυρίῳ ἐξομολογεῖσθαι μεμαθηκὼς ἐν μόνῳ τῷ ἀγαθύνεσθαι, καὶ ὅταν ἐξ οὐρίας φερόμενον τὸ τοῦ βίου ἀκάτιον, διακομίζῃ ἀναυαγήτως ἐκεῖνο, καὶ ῥεῖα καὶ κούφως τὰ ἐφετά, ὡς αἱ νῆες μακρόθεν τὰ ἀγώγιμα· οὐκοῦν τοῖς στρατηγοῖς ἐπιφανόμενος, οὓς Κόντους εἴπῃ τις ἄν, Λατίνῃ διαλέκτῳ χρώμενος, ἐμετρίαζε τὰ χείρω τοῖς πεπονθόσιν, ἐπιτάγματα ἐκεῖθεν χρηστὰ κομίζων ἀνέσεως, καὶ πᾶν ἕτερον πρυτανεῦον αὐτοῖς παράκλησιν· τάχα γὰρ καὶ πέτρας ἀγελάστου ὁ ἐκείνου λόγος καθίκετο, καὶ δι' αἰδοῦς καὶ μόνον ὀφθεὶς τοῖς ἀλλοφύλοις ἤγετο, καὶ θώκων ὑπεξίσταντο, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουον. καὶ πρὸς τὸ πρᾳότερον καὶ χρηστότερον ἦθος μετεποιοῦντο, οἷα ῥεῦμα φλεγμαῖνον χειρὶ κούφῃ καταλεαινόμενον ὕδατι· εἰ γὰρ καὶ ἦσαν οὗτοι ἀγχινεφεῖς μικροῦ αἰρόμενοι γαμψώνυχες ὄρνιθες, καὶ βαρεῖς ἐπεποτῶντο τοῖς ὑπὸ χεῖρα τηνικαῦτα Ῥωμαίοις, μετοικεσίαν αὐτοῖς εἰς Σικελίαν ἐπαπειλούμενοι. ἀλλ' οὖν ἐκεῖνος τοὺς δέει περιβριθοῦντας, καὶ δεινότερα τῶν ἐνεστώτων τὰ ἐσέπειτα ὑφορωμένους κακά, ἐπισυνῆγέ τε καὶ διέθαλπε, καθὰ καὶ ὄρνις ὑπὸ τὰς ἑαυτῆς περιστέλλει πτέρυγας τὰ νεόττια, καὶ τὸ τοῦ θυμοῦ μεῤῥάκον τῶν κρατούντων μετήμειβε ποιοῦ τοῦ πικράζοντος, ὥσπερ Μωσαϊκὸν μέσος ξύλον προσλαμβανόμενος· ὁποῖος δὲ ὁ τρόπος τῆς ἐλευθερίας, καὶ διὰ μέσου τίνος τουτονὶ τὸ θεῖον ἐκαινούργησε, τὸν οἰκεῖον ἀναμενάτω καιρόν.

& cum gratiarum actione molestias perfert, neque ob acerbitatem earum, cum à quo proficiscuntur, odio persequitur, nec cum prouidentia expostulat:nec iudicii diuini profunditate reiecta, in secundis duntaxat rebus & prospero fortunæ flatu, bonū se præbere didicit. Is igitur duces exercitus, qui latinè Cōti dicuntur, adiens, edicta impetrabat, quibus ærumnæ leniebantur:neque quicquam prætermittebat, quod ad consolationem suorum pertineret. Nā eius oratione vel horridæ cautes moueri potuissent:& solo conspectu alienigenis ita erat venerabilis, vt & venienti assurgerent, & orantem libenter audirent, & eius monitis ad humanitatem & æquitatem flecterentur: veluti vulnus inflammatum, quod leui manu aqua mollitur. Qui alites etsi propè in nubibus volitabant, & in obuios quosque Romanos magno impetu ruebant, abductionem in Siciliam. eis minitantes:ille tamē ciues perterritos, & vrgentibus malis grauiora metuentes, ueluti gallina pullos sub alas suas alliciebat, & victorum acerbitatem verbis, vt Moses aquam Merranam ligno iniecto, diluebat. Quæ verò liberationis eorum ratio fuerit, mirabiliter à Deo prouisa, suo loco referetur.

Dei natura descripta.

Vigilantia & indefessa cura pastoris Christiani gregis prorsus necessaria.

Oratio iusti & pij Ecclesiæ ministri, efficacissima

Præfētia suis ouibus, ne animū in publicis & priuatis calamitatibus despondeant, prorsus necessaria.

10 Nunc ad institutum redeat oratio, & res ab An-

Duodecima tragœdia. Alexij Cōneni excæcatio.

10 Τὸ δὲ λέγειν ἐπανίτω πάλιν, ὅθεν ἐκβέβηκε, καὶ διδόσθω τὰ τῶν βασι-

dronico gestæ referantur. Is Sebastianis fratribus in crucem actis, quòd Alexiũ Cõnenum (is est, quem Manuel extra coniugium suscepit, & Andronicus Irenæ filiæ eodem modo natæ despondit) regnum affectantem adiutarent, & se imperio pulsum vellent, paulo pòst etiam illum comprehensum, in carcerem coniicit. Deinde excæcatum, Chelen (id oppidũ vicinum est Ponti angustiis) relegat, & in turrim ea de causa extructã cõpingit. etiã Irene filia exosa & expulsa, quòd maritũ minimè lugere iussa, si, vt piam filiam deceret, patris malis moueretur, sed eũ odio nõ minore, quã prius amore persequi: illa pristina charitate conseruata, luctum suum & lachrymis & pullo vestitu testabatur. Ita mirabile illud cõiugium, & à detestandis assentatoribus & iniquis iudicibus, qui camelum deglutiunt, & culicem colant, magnificè iactatum, subitò est diremptũ. Per quod iidem prædixerãt, ea quæ olim auulsa essent, iterum coitura, & Orientem cum Occidente copulatum iri: & inueteratis odiis abolitis, gentes vt linguis, ita moribus à Romanis discrepantes, concordiam inituras, iisdémque moribus vsuras, dissensionibus noua ratione abolitis, vt enses in aratra mutarẽtur, & agni cum

Affinitatis iura Andronicus violat. vt cõiugium, ita sceptrum socios ferre nequit.

In naturã ipsam Andronicus insurgit filiam nõ lugere iubés acerbos mariti casus.

Insectatio sycophantarũ aulicorũ & corruptorũ iudicum.

De Alexij & Irenes felici coniugio oracula, deprehendũtur falsissima.

λέως Ἀνδρονίκου τῷ ἱστορεῖν. εἶχε μὲν οὖν ἐπὶ ξύλου ἀναρτήσας τοὺς κασιγνήτους Σεβαστιανοὺς, ὡς εἰς τυραννίδα δῆθεν ἐπαίροντας, καὶ αὐτοῦ καθαίρεσιν, τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον. οὗτος ἐστὶν ὁ μὴ ἐξ ἐννόμων περιπλοκῶν τῷ βασιλεῖ ἀποτεχθεὶς Μανουήλ, καὶ γαμικῶς συναφθεὶς τῇ ἐξ ὁμοίων φυείσῃ σπερμάτων, θυγατρὶ τοῦ Ἀνδρονίκου Εἰρήνῃ· βραχέος γοῦν διαλιπόντος καιροῦ, καὶ αὐτὸν συνειληφὼς τὸν Ἀλέξιον, εἱρκτῇ παραδίδωσιν· ἔπειτα διαλωβησάμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐς τὴν Χηλὴν ὑπερόριον τίθησι (πολίχνιον δὲ ἐστὶν αὕτη πάραλον, ἀγχιστά που τοῦ πόντου στόματος κείμενον) ἔνθα καὶ πύργιον εἰσδέχεται τὸν Ἀλέξιον, τούτου ἕνεκα δομηθὲν, καὶ τὴν θυγατέρα Εἰρήνην ἀποστυγεῖ, καὶ ποιεῖται ἀπὸ προσώπου Ἀνδρόνικος, ὅτι ὁ μὲν μὴ ἀχθεσθῆναι, μηδὲ κόψασθαι ὁπωσοῦν ἐπέταξεν ἐπὶ τῷ ταύτης ἀνδρὶ, εἰ φιλοπάτωρ ἐστὶ θυγάτηρ, καὶ ὑπεραλγεῖ τοῦ φυτεύσαντος· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀποστυγῆσαι τὸν σύλλεκτρον, καὶ τὸ πρόσθεν φίλτρον μετενεγκεῖν εἰς μῖσος ἀντίρροπον. ἡ δὲ ἐθρήνησεν, ὡς εἰκὸς, οὐκ ἀποστέρξασα τὸν ὁμόκοιτον, καὶ δυσείμων ἀποδειξαμένη τεθέαται. ἀλλ' οὕτω μὲν ἐξάπινα διέστη τὰ τῆς θαυμαστῆς ταύτης καὶ μεγαληγορουμένης γαμικῆς συναφείας ὑπὸ τῶν καταρατωτάτων κολάκων, καὶ τῶν ἀντιφθεγγομένων νόμοις δικασπόλων, οἳ τὴν κάμηλον καταπίνοντες, διύλιζον τὸν κώνωπα, ὑφ' ἧς καὶ τὰ χρονίως ἀπορραγέντα συνελθεῖν αὖθις προεφοιβάζετο, τὴν ἕω τε προσαπλακῆναι τῇ δύσει, καὶ παλαιὰν ἐκπολέμωσιν ἀποτρέψασθαι· καὶ ἔθνη ὥσπερ τὰς γλώττας, οὕτω καὶ τὰς γνώμας Ῥωμαίοις ἀνόμοια τὸ σύμπνουν ἀσπάσασθαι, καὶ τὸν ταυτισμὸν τῶν ἠθῶν τῆς προτέρας καινοτέρως ἀλλάξασθαι διαστάσεως, ὡς συγκοπῆναι τὰς ζιβύνας εἰς ἄροτρα, καὶ συμβοσκηθῆναι

θῆναι ἄρνας τοῖς λέουσιν. εὐνομίαν τε πό-
λεων ἐμεγαλαύχοντο, καὶ τῶν ἐκφορείων
τῆς γῆς ἐπίδοσιν ἐξαρκῆ, καὶ παράλογον
ἔκφυσιν· ὡς ὄχνας μὲν προσενεγκεῖν τὴν
ῥάμνον, τὴν δὲ συκῆν ἀσταχύων φορτίσειν
ἀνθέρικας. ἢ γοῦν ὡς ἐν τῇ μίξει Διὸς
καὶ Ἥρας οἱ ποιηταί φασιν, ὑποστρωννύεσθαι
μὲν λωτὸν ἑρσήεντα, κρόκον δ' ἀναφύε-
σθαι, καὶ ἀνατέλλειν ὑάκινθον, οὕτως οἱ λο-
γοποιοὶ τῶν τοιούτων ἐμωράνθησαν περι-
δηλότατα, καὶ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ καὶ
προβλεπτικοὶ τῶν ἐσομένων, καὶ προει-
δότες τὰ ἔμπροσθεν, οὐδὲ τὰ ἐν ποσὶν ὁ-
ρῶντες ἠλέγχοντο, ἀλλὰ κατὰ τὴν προφη-
τικὴν ἀρὰν βλέποντες οὐκ ἔβλεπον, οὐδ'
ἀκούοντες ἠνωτίζοντο· ἑώρων μὲν ἀσφαλῶς,
καὶ ᾔδεσαν ἀκριβῶς, καταποντισμοῦ
φθεγγόμενοι ῥήματα, καὶ εἰς ὅπλα καὶ
βέλη τοὺς αὐτῶν ὀδόντας μεταμορφοῦν-
τες, χαριεντογλωττοῦντες δ' ὅμως, καὶ
πρὸς ἀργύρειον λαλοῦντες, καὶ βοὴν ἐπὶ
γλώττης φέροντες, καὶ τὸ ἀνθρωπάρεσκον
κατὰ κράτος μεταδιώκοντες, ὁποίους οὐ
(δέον) βόσκουσι τὰ ἀνάκτορα, τῶν κακῶν
ἐπαινέτας, τὸ δὲ καλὸν γνῶναι μὴ θέλον-
τας, ἐπιμελῶς ἐνέκειντο πρὸς τὰ πονη-
ρά, καὶ ἐπεσπούδαζον ἐκείνοις, οἷς ἔχαιρεν
ὁ κρατῶν, οὐ μὴν ὁ δι' οὗ βασιλεῖς ἠρέσ-
κετο βασιλεύουσιν· οὐ μόνον δὲ ἀπαν-
θρώπως οὕτω καὶ ἀνεπιεικῶς διέθετο Ἀν-
δρόνικος τὸν Ἀλέξιον, ἀλλὰ καὶ ὁπόσοι-
περ τῶν ὑπηρετῶν ἐκείνῳ λόγιμοι, συλλα-
βὼν εἶχεν ἐμφρουρούς· μετ' οὐ πολὺ δὲ
κἀκ τούτων ἀριστίνδην οὐκ ὀλίγους συνει-
ληφώς, τῶν ὄψεων ἀπεστέρησεν· ἕνα δ' ὑπο-
λαβὼν, ὃς ἐν ὑπογραφεῦσι τῷ Ἀλεξίῳ
ἠρίθμητο, τὴν ἐπίκλην Μάμαλος, ἐς θοί-
νην ἐταμιεύσατο πύματον· οὕτω δ' αὐτὴν
ἐδαίτρευσε, καὶ καρυκείας μετέδωκε πλείο-
νος, ὡς ἀξίαν εἶναι μὴ ἄλλον ἐντυχῆσαι

leonibus pascerentur. Ciuitatum quoque disciplinam, & frugum prouentum vberem & mirabilem iactabant. Nam rubum pira pariturum, ficum segete grauatum iri: ferè vt Poetæ in Iouis & Iunonis concubitu, roscidam lotum substerni, & crocum enasci, ac hyacinthum oriri fabulantur. Omnino isti nugigeruli manifestissimè delirarunt, qui cùm se sapiētes esse, futuráque prospicere gloriarentur, nec ea quæ āte pedes erant, perspiciebant: propheticæ illi execrationi obnoxij, vt videntes non viderent, & audientes non audirent. Imò apertè cernebāt, & satis norant, se capitalia verba fundere, & dentes suos tanquam iacula & gladios exacuere: sed quia grata auribus dicebant, & linguas venales habebant, & hominibus placere impensè cupiebant, quales, proh dolor, aulæ in perniciem suam alunt, *laudatores malorum, bonorum inscitiam simulantes*: sedulò improbitatem promouebāt, eáque probabant quæ Imperatori cordi erant. Neque verò Alexium duntaxat tanta inhumanitate tractauit Andronicus, sed ex ministris etiam eius præcipuos in custodiā dedit: nec multo pòst delectu ex optimis habito, plerosque excæcauit. Vnum verò ex scribis illius, cognomento Mamalum, quem vltimum deuoraret, asseruauit: & eas epulas tanta lauticiarum varietate instruxit, vt dignæ essent, quæ non alium

Isti [illegible]inuacu li tantū verba norunt: & quanto magis ingenia pollicentur, eo minus sūt audiendi.

Dum in arcana cælestia perrumpere nituntur, ante pedes positos lapillos minimè perspiciunt, in aperta luce cæcutientes.

Quod autē in istis est scelerum caput, Nicetas aperit, pietatis nempe cōtemptus, ad mēdacia cudenda parata mens, & adulatiōis studium indefessum.

Tragœdiæ Alexianę catastrophe crudelissima.

Nempe, Mamali scribæ combustio.

nisi primum illum homicidam, conuiuam haberent, & à mensis Furiarum nihil differrent. quales à nullo vnquã coquo eis sunt appositæ. Id porrò erat, vt homo in Hippico cremaretur. Incēsus est rogus, & flamma in altum elata, in Sphendone stadij: nõ aliter quàm Chaldaica illa fornax, naphtha incensa, & clematide in septuplum inflammata. Producitur ille funibus vinctus, & nudus, vt primùm materna aluo egressus, solem aspexerat. Carnifices adolescentem, cui prima lanugo malas vestiebat, tanquam victimam, longissimis perticis in medium ignis trudebant. Is verò doloris acerbitate & vitæ cupiditate, vt humanum est, coactus, malum iam ineuitabile vitaturus, aliàs ictibus obuium se ferebat, eum dolorem flammæ cruciatu leuiorem ratus: aliàs à carnificibus in mediũ flammæ coniectus, instar iaculi è rogo maximo impetu emicabat. Quod cum diu duraret, spectatoribus lachrymas excutiebat, donec fatigatus supinus concidit, & tetro exustę carnis fœtore circumfusum aerem & spectatorum nares infecit. O rogum immitem! O gratum dæmonibus holocaustum! O victimam Telchinum! O Furiarum proteruiam! O nidorem insuauem, quem non olfacit Dominus, sed maleficæ potestates, & infesti humanæ vitæ genij! Nam cum

Idque adstante plebe Cõstantinopolitana, vt tyrãnus terrorem cunctis incuteret.

Mamali productio in publicum.

Qualis domi nus tales serui.

Iuuenes, vitæ cupidi, etiam ex ipsis lethi abyssis irremeabilibus egredi student.

Spectaculum luctuosum.

Epiphonema in detestationē crudelis supplicij.

δαιταλοῦντην, ἢ μόνον βασιλέα Ἀνδρόνικον, καὶ τραπέζαις ἐριννύων καὶ τελχίνων φθονερῶν ἑστιάσεσι μὴ ἀπᾴδειν τὸ παράθεμα, καὶ οἷα οὐδέπω τις ὀψοποιὸς μαγγανεύσας εἰσίακε. τὸ δὲ ἦν, πυρὶ παραδοθῆναι τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸ Ἱππικόν· ἀμέλει τοι καὶ τὸ μὲν ἀνῆπτο, καὶ διεχεῖτο ἡ φλὸξ ἐπὶ τοῦ ἀέρος πολὺ κατὰ τὴν τοῦ σταδίου Σφενδόνην, ἐπίσης τῇ Χαλδαϊκῇ ἐκείνῃ καμίνῳ, ἣν ἀνέκαυσε νάφθα, καὶ κληματὶς ὑπερῆρεν εἰς ἑπταπλάσιον· ὁ δὲ παρῆκτο χοινόδετος καὶ γυμνὸς, ὁποῖος πρώτως προσεῖπε τὸν ἥλιον, τῆς μητρικῆς νηδύος ἐκθορών· περιστησάμενοι οὖν ὡς ἱερεῖον τὸ μειράκιον οἱ καμινευταὶ, ὑπηνήτην ὄντα τὸ πρῶτον, καὶ ἰούλῳ τὰς παρειὰς στεφόμενον, ἐνώθουν μετὰ καμάκων μηκίστων εἰς τὸ μεσαίτατον τοῦ πυρός· ὁ δὲ προσομιλῶν τῇ καμίνῳ καὶ ἀλγυνόμενος, φιλοψυχῶν δὲ καὶ ὡς ἄνθρωπος, ἴσως δὲ καὶ ὡς φεύξεται διανοούμενος τὸν ἤδη ἀνυπεξάλυκτον θάνατον, νῦν μὲν ἐμπίπτων ἀντέβαινε τοῖς διακοντίσεσι, μετριωτέρας κρίνων τὰς ἐκ τούτων ὀδύνας τῆς τοῦ πυρὸς ἐρωῆς, καὶ τοῦ ἐπ' ἀνθράκων ἁπλώματος· νῦν δὲ τοῖς ἐμπυρευταῖς εἰς τὸ τῆς φλογὸς μεσαίτατον ἐμβαλλόμενος, καὶ ὑπὸ τῆς πυρᾶς διειλημμένος κατὰ τοὺς ὄφεων τοὺς ἀκοντίας, τῆς καμίνου ἐξετινάσσετο, τὴν περὶ ψυχῆς τρέχων, καὶ ὑπὲρ τὸ θετταλὸν διαλλόμενος πήδημα, καὶ τοῦτο ἐφ' ἱκανὸν γινόμενον, εἰς δάκρυα ἐκίνει τοὺς θεατάς· ὀψὲ δὲ καμὼν ἐξύπτιασε, τὸ δὲ πῦρ λαῦρον τὰς ἐκείνου σάρκας περιχυθὲν, ἐν βραχεῖ συνετέλεσε· κνίσα δὲ ἐς οὐρανὸν ἀνιοῦσα τὸν κύκλῳ διέφθειρεν ἀέρα, καὶ ἦν τὸ τῆς λιγνύος ἀποφερόμενον, ῥισὶν ἀνθρώπων ἐκεῖ που παρειόντων ἀπρόσιτον. ὢ πυρσὸς ἐκεῖνος ἀνήμερος· ὢ ἀσπάσιον δαίμοσιν ὁλοκαύτωμα. ὢ ἱερεῖον τελχίνων· ὢ ἀλαστόρων ὁλόκληρος προσφορά. ὢ οὐκ εὐωδίας ὀσμὴ, ἣν οὐκ ὀσφραίνεται κύριος, ἀλλ' ἐριννύων χορὸς, καὶ κακοεργὸς

Ἀνδρόνικος, ὃς βουθυτεῖν ἀκούων τοὺς πάλαι, καὶ κνίσαις θεραπεύειν τὸ προσκυνούμενον, τὴν αὐτὴν δραμεῖν οὐκ ἠνέσχετο· ἀλλ' ὡς ἦν ἐκ τῶν δρωμένων πιστοῦσθαι, νηλεεστέραν τρέφων ψυχὴν τῶν πώποτε ἀνεπιεικεστάτων ἀνδρῶν, ἀνθρωποθυτεῖν κακῶς ἐπεβάλετο, τὰ τῶν Χριστιανῶν θέσμα παριδὼν, ἃ ψυχὴν σῶσαι μᾶλλον ἢ ἀπολέσαι παρακελεύονται, καὶ οὐδὲ τὸν κόσμον ὅλον ἀντάξιον αὐτῆς ἀποφαίνονται. τίς Καμβύσης μαινόμενος, ἢ ἀπηνὴς Ταρκύνιος, ἢ Ἔχετος καὶ Φάλαρις, ἄγριοι καὶ θηριώδεις, τοιαῦτα εἰργάσαντο; ἢ τίνες Ταυροσκύθαι ξενοκτονίαν νενομικότες, ὧν τὰ ἤθη ὁ πολυπλανὴς οὗτος ἀνεμάξατο γέρων, οὕτως ἐπέθεντο καὶ διεχειρίσαντο; ποιῶν δὲ τὴν τιμωρίαν οὐκ ἀναίτιον, ἀλλά τι προὔφερε δὸς ἐπισυρομένην ἔγκλημα, βίβλους τινὰς συγκατέκαυσε τῷ Μαμάλῳ, διεξιούσας δῆθεν περὶ βασιλέων ἀρξόντων ἐς τοὐπιὸν· ἃς τῷ Ἀλεξίῳ ὑπαναγινώσκων Μάμαλος, ἐνάγειν τοῦτον εἰς τὸ βασιλεῖν ἐμυθίζετο.

II Οὕτω δ' ἐπὶ τοῖς πραττομένοις τούτοις ὑστεροβουλία ἐβάλλετο, ἢ τοῦ τὰ αὐτὰ καὶ αὖθις δρᾷν ἀπήγετο, ὡς καὶ τὸν Δισύπατον Γεώργιον (ἦν δ' οὗτος ἐκ τοῦ τῶν ἀναγνωστῶν τάγματος, οἳ τὸν μέγαν ἀμφιπονοῦνται νεὼν) εἱρκτῇ συνειληφέναι, παθαινόμενον μόνον ἐφ' οἷς κακῶς ἐποίει Ἀνδρόνικος, καὶ κακῶς εἰπόντα Ἀνδρόνικον, καὶ ὀβελίσκοις ἐμπεῖραι δελφακικῶς μελετᾷν, καὶ ἐπ' ἀνθράκων ὀπτηθέντα τῇ τούτου παρεισενεγκεῖν γαμετῇ. καὶ ἦν αὖ ὁ τιμελώδης Δισύπατος κατὰ δελφάκιον ὀβελοῖς ἐμπειρόμενος καὶ ὀπτανόμενος, καὶ ὡς ὄψον ἐπὶ κακοῦ τιθέμενος, καὶ τοῖς κατ' οἶκον εἰσαγόμενος, καὶ τῇ ὁμευνέτιδι παρατιθέμενος, οὐκ

Andronicus à veteribus immolari boues,& nidore placari numina didicisset: eandem sequi rationem noluit: sed vt eius facta probabant, immanitate omnibus superiorum temporum immanissimis tyrannis superior, homines sacrificare per scelus instituit,spretis Christianæ religionis legibus, quæ hominem potiùs conseruandum esse,quàm perdendum, nec totum mundum cum eius animo comparandũ docent. Quis insanus Cambyses,aut crudelis Tarquinius, aut Echetus & Phalaris, tyranni crudelissimi, talia perpetrarunt? Qui Tauroscythæ,quorum legibus mactantur hospites,quorúmq; moribus errabundus Andronicus infectus fuit,ita in captiuos sæuierunt? Ne verò tam atrox supplicium sine causa & iusto crimine inflixisse videretur:libellos aliquot vnà cum Mamalo cremauit, qui de secuturis Imperatoribus tractabant, quibus recitãdis Alexium ad regni amorem impulisse fingebatur.

Homines sacrificare, summum scelus, à pseudochristianis, nostro seculo renouatum.

Isti verò ex crudelissimorũ ethnicorũ schola, non ex Christi verbo tales mores hausisse agnoscantur.

II Tantum autem abfuit, vt eius facti Andronicũ pœniteret, aut simili crudelitate in posterum abstineret,vt Disypatum Georgium, magni templi lectorem, propterea quòd de Imperatoris sæuitia liberius questus esset, in carcerem cõiectum, subinde in animo haberet, verubus trãsfixum,& pinguem hominem instar porcelli supra carbones assatum, vxori

Decima tertia tragœdia, nempe Disypati Georgij periculũ, & Tripsychi Constantini excæcatio.

Illud sub tyrannorũ iugo grauissimum, quòd nemini licet sine vitæ periculo liberas voces emittere.

eius, haud ſcio in quo vaſe (amplum id vtique eſſe oportuiſſet) mittere: ac omnino feciſſet, niſi Monaſteriota Leo ſocer eius, qui ob dicendæ ſententiæ prudētiam Senatus os ab Andronico vocabatur, tyranni furorē autoritate ſua repreſſiſſet.

Authoritas ſapientis viri & belli imminentis facies tyrannicũ furorem reprimit.

Præterea fama vndique aduolans, quæ Dyrrachium Siculis deditionē feciſſe, & Theſſalonicam obſideri nunciabat, ſæuitiam Andronici & humani cruoris auiditatem nonnihil infringebat. Diſypatus igitur in carcere manus ad Deum extendebat, & cum Dauide precabatur: *Educ è custodia animam meam, vt nomen tuum prædicem.* & Ionæ verba ſæpè repetebat: *Nunquid amplius ſanctũ tuum templum reſpiciam?* Quid verò precabatur? *Deleto me domine ex Andronici memoria: ſim ignotus apud eum omni tempore, ne recordetur nominis mei, donec ex libro viuentium deletus fuerit.* Itaque numen non cunctatum eſt, nec preces eius aſpernatum, ſed illæſum eduxit è carcere, Andronico paucis diebus pòſt extincto.

Hunc furorē verò penitus frangit pia innocētium virorum ad Deũ oratio.

Delet ſuos nō rarò Deus ex impiorũ & crudelium hominũ memoria.

Qui quo pacto fideliſſimos ſuos miniſtros remunerari fuerit ſolitus, Macroducæ Conſtātini & Ducæ Andronici ſupplicia declararunt: quorũ alterũ, vt dictum eſt, Panhyperſebaſti honore extulerat: Ducā verò adoptatũ, in amiciſſimorũ numerũ receperat. Ingenij eius feritatē & in colēda amicitia leuitatem, illud etiam demōſtrat,

Aulici adulatores tandē nequitiæ ſuæ & turpiſſimi obſequij præmia reportant.

οἶδα ἐφ' ὅτῳ, πολυχανδοῦς δήπουθεν, εἰ μὴ ὁ τῆς γαμετῆς τούτῳ πατὴρ ὁ Μοναστηριώτης Λέων ἀνεσείραζεν Ἀνδρόνικον τῆς ὁρμῆς, καὶ ἦγχε καὶ κατεῖχε τοῦ ἐγχειρήματος, ὅσα καὶ λέων κνώδαλα ἐκφοβῶν, δι' ὧν τὰ αἰδάνοντα τοῖς πράγμασιν ἐξηρεύγετο, στόμα τῆς συγκλήτου πρὸς Ἀνδρονίκου καλούμενος, καὶ φῆμαι δὲ ἤδη πάντοθεν λύουσαι τὸ πτερὸν τοῖς μὲν Σικελοῖς ἀπήγγελλον Ἐπίδαμνον παραστήσασθαι, Θεσσαλονίκην δὲ παρακαθῆσθαι, Ἀνδρόνικον ἐξέκρουον τῶν φρενῶν ὑποθεράπουσαι, καὶ τῶν κολάσεων τὸ σύντονον ὑποχαλῶν. φρουρᾷ τοίνυν συνεχημένος ὁ Δισύπατος, τὰς χεῖρας πρὸς τὸ θεῖον ἀνέτεινεν, κατὰ Δαβὶδ ἐπευχόμενος, καὶ λέγων· ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχήν μου, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου. ἢ τὸ τοῦ Ἰωνᾶ φθεγγόμενος· ἆρα προσθήσω τοῦ ἐπιβλέψαι με πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου; ἀλλὰ τί ηὔχετο; ἀπάλειψόν με κύριε ἐκ τῆς μνήμης τοῦ Ἀνδρονίκου, καὶ ἐσοίμην παρ' αὐτῷ ἄγνωστος, χρόνον ἐκ χρόνου, καὶ μῆνα ἐκ μηνὸς, καὶ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, μηδ' ἀκοῆς μου μνησθείη, ἕως ἂν ἐκ τῆς βίβλου τῶν ζώντων ἐξέλθοι. ὅθεν οὐδ' ἠμέλησε τὸ θεῖον, οὐδὲ παρεῖδε τὴν τούτου δέησιν, ἀλλ' ἀθιγῆ κακῶν ἐξείλετο τῆς φρουρᾶς, Ἀνδρονίκου τὸν βίον μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἀπολιπόντος. ὅπως δὲ ἠπίστατο τιμᾷν Ἀνδρόνικος τοὺς τῆς ἐκείνου θεραπείας ἐξεχομένους, καὶ διαπύρους τῶν αὐτοῦ θελήσεων πληρωτὰς, ἐδήλωσε μὲν καὶ ἐξ ὧν ἀπανθρώπως τοῦ βίου ἐξήγαγε τὸν Μακροδούκαν Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Δούκαν Ἀνδρόνικον, ὧν, ὡς εἴρηται, τὸν μὲν τῷ τῶν Πανυπερσεβάστων ὑπερῆρε σεμνώματι, τὸν δὲ Δούκαν υἱωσάμενος, τοῖς πάνυ φιλουμένοις ἐνέγραφε. σαφῶς δὲ τὸ τῆς γνώμης ἀνήμερον ὑπέδειξε,

καὶ τὸ

καὶ τὸ μὴ συμβαῖνον ἦθος εἰς ἐπίμονον εὔνοιαν, ἐν οἷς προσέθετο καὶ τὸν Τρίψυχον ἐκτυφλῶσαι Κωνσταντῖνον, ἄνδρα πολυέραστον χρῆμα παρ' Ἀνδρονίκῳ, καὶ πάγχρηστον ἐν ταῖς ἐκείνου ὑπηρετήσεσι, καὶ τοσοῦτον ὑπερηγαπηκότα Ἀνδρόνικον, καὶ θερμῶς αὐτῷ προσεσχηκότα, ὡς ὑπερελάσαι πάντας μικροῦ, ὁπόσοι τὰ Ἀνδρονίκου ἐπρέσβευον. παρὰ τοσοῦτον γὰρ εἰργόμενος ἦν τὸ ἐκ διαμέτρου νῖκος μονώτατος ἀποφέρεσθαι Τρίψυχος, παρ' ὅσον εἶχε συμπτερυσσόμενον αὐτῷ, καὶ πρὸς τὸ ὑπερβάλλον τῆς προθυμίας ἀνθαμιλλώμενον τὸν Ἁγιοχριστοφορίτην Στέφανον, καὶ τὸ μονάζον τοῦ βραβείου δυάζοντα, οἷς κἀκείνῳ τῆς ἀπηνείας ἐπλέκετο στέφανος. ἦν δὲ ἡ αἰτία τοῦ σβεσθῆναι τὰς κόρας Τρίψυχον, βραχεῖά τις παραλύπησις, καὶ ἀξία παρορασθῆναι μᾶλλον, ἢ πεσεῖν ὑπ' ἐξέτασιν, καὶ κολάσαι τὸν παρειπόντα, καὶ ταῦτα φιλούμενον πολὺ, καὶ φιλοῦντα, οὐκ ἔλασσον. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον ἐδίδοσαν ἄνθρωποι ἐπὶ τῶν Ἀνδρονίκου καιρῶν, κατὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐξεταστὴς τῶν τοιούτων Τρίψυχος, καὶ πολλοὺς βασάνοις ὑποβαλὼν, καὶ τῆς οὐσίας πάσης ἀποψιλώσας, ὅτι καὶ γογγυσμοῦ ῥῆμα κατ' Ἀνδρονίκου ἀπέπτυσαν, ἢ ἐγκατάλειμμα πονηροῦ ἐνθυμίου παρ' ἑαυτοῖς ὑπελίποντο, τοῖς ὁμοίοις καὶ αὐτὸς ἀνηλεῶς περιπέπτωκε, τῇ ἀνομίᾳ τῆς οἰκείας πτέρνης περιληφθείς· καὶ ᾧ μέτρῳ πολλάκις μεμέτρηκε, σεσαγμένῳ καὶ πεπιεσμένῳ, καὶ ὑπερεκχυνομένῳ τούτῳ ἀντιμετρηθείς· καὶ εἰς ὃν ὤρυξε βόθυνον τῷ πλησίον πολλάκις, ἐπὶ τοῦτον, ὡς αἰνᾶσε δίκη, χαριέντως ἐμπεπτωκώς· καὶ ἐφ' ἑαυτὸν λίθον κυλίσας, ὃν ἀνώχλισε πλειστάκις κατὰ τῶν ἔγγιστα. τοῦ τοι κατειπόντος αὐτοῦ πρὸς Ἀνδρόνικον τῶν πάνυ γνησιωτάτων τινὸς, ὡς ἴσα τοῖς οὐκ εὐηργετημένοις, μηδ' εὖ παθοῦσιν ὑπ' Ἀνδρονίκου, ὑποτονθορύζει κατ' Ἀνδρο-

quòd Tripſychum Conſtantinum excæcauit, hominem chariſſimum & diligentiſſimum tyrannidis miniſtrum: qui fide & obſeruantia erga illum ferè nemini cedebat: nec quicquam ei ad victoriam in certamine beneuolentię deerat, niſi quòd vnus Hagiochriſtophorites Stephanus in eodem ſtadio pari ſtudio cum illo decurrebat. Cauſa cur Tripſychi pupillæ extinguerentur, offenſa exigua fuit, digna quæ negligeretur potius, quàm in quæſtionem vocaretur, & pœnam autori irrogaret, præſertim tam dilecto, nec minus diligenti. Verùm quia temporibus Andronici ocioſi verbi ratio reddebatur, & Tripſychus earum cauſarum quæſitor multos excruciarat, & bonis omnibus ſpoliarat, quòd contra Andronicum nonnihil murmuraſſent, aut malæ alicuius cogitationis reliquias animis celaſſent: in eadem mala inclementer incidit, ſuapte iniquitate circumuentus: & qua menſura ſæpe menſus fuerat conferta & exuberante, eadem ei remenſus eſt Andronicus: & quam foueam aliis ſæpe foderat, in eam (quàm vero iudicio) ipſe meritò incidit: & in ſe deuoluit ſaxum, quod ſæpiſſimè aliis intentarat. Itaque delatus à quodam ex coniunctiſ-

Tripſychi Conſtantini excæcatio. Mali domini peſſimus ſeruus iniquiſſimorũ obſequiorũ debitam mercedem accipit.

Leues ob cauſas tyrannus in ſeruos ſibi chariſſimos ſæuit: & ocioſi verbi ratio ſub crudeli principatu requiritur.

Impius ſuapte iniquitate circumuenitur, & in foueam quã aliis foderat, ipſe incidit.

Delatores aulici ſibi coniunctiſſimos euertunt.

ſimis, Tripſychum tot beneficiis cumulatum, tot dignitatibus ornatum, qui in imperatoriis literis dilectus filius appelletur, & exploratæ fidei homo, qualis hodie vix inueniatur, pecunioſum illum & purpuratum, æquè de Andronico queri, ac eos qui nihil ab eo beneficij accepiſſent: perdoluit Andronicus, & fide eius in vniuerſum damnata, triſtis aſtitit, iiſque verbis ad iracundiam eſt extimulatus. Vt verò delator animaduertit, efferueſcentem bilem acriora verba flagitare, vt magis etiam ebulliret, & ſanguinarium illud iracundiæ pelagus, miſerum Tripſychum, vt Ægyptium equitem abſorberet, ſubiunxit: *Etiam filium tuum, Domine Imperator, & legitimum imperii ſucceſſorem, pulcherrimum & optatiſſimum omnibus Ioannem, inſanis verbis calumniari non deſiſtit Tripſychus: eúmque, vt piaculum, diuinam Imperii ſedem conſcenſurum prædicat. Adhæc, cum aliquando Imperator Ioannes præteriret, eíque à maxima hominum frequentia acclamaretur: Tripſychus eum deriſit, & per contemptum Zinziphizem vocitauit, & cum magno ſuſpirio dixit, O miſerum principatum Romanorum, qualis ei Imperator expectatur!* Erat autem Zinziphizes deformiſſimus homuncio, qui in circo equeſtri crebrò verſabatur, pleriſque membris diſtortis, breuis & carnoſus, ſcurra tamen non inſulſus, & riſus concitandi artifex.

Summa delationis ad aures Andronici hominũ ſuſpicaciſſimi.

Ad delationes quaſque tyrannorum aures apertæ ſunt, vnde mœſtitia, & iracundia, ſycophantæ autem igni oleum callidè addunt.

Et atroces confingunt calumnias, quarũ mole vno impetu delati inauditi obruuntur.

Calumniarũ aulicarũ delineatio.

Cõtemptus, res omnibus, præſertim aulicis, grauiſſime.

Principes viros ſcurris & nihili homũ cionib. comparare, nefas.

νίκου καὶ Τρίψυχος, ὁ τοσαύταις εὐποιΐαις περιαντλούμενος, καὶ τὰ τῶν ἀξιωμάτων ὑπέρογκα κτώμενος· κἂν ταῖς βασιλείοις ἀκούων ἐπιστολαῖς, ἠγαπημένος υἱός, καὶ κνιπὸς ἄνθρωπος, καὶ ἐν ταῖς νῦν ἡμέραις δυσεύρετος, ὁ πολύολβος, ὁ εὐπάρυφος, ἐπαθήνατο τὴν ψυχὴν Ἀνδρόνικος, καὶ ἀπιστίαν καταγνοὺς τῶν ὅλων, ἐπὶ συννοίας εἱστήκει, πρὸς ὀργὴν ὑπὸ τῶν λεχθέντων ἀναρριπιζόμενος, καὶ εἰς θυμοῦ ἐπιφείασων κλυδώνιον. ἐπεὶ δὲ ὁ προσαγγέλλων ἑώρα τὸ ἀναθαλπόμενον τοῦ θυμοῦ, καὶ ἑτέρας ἐπιδεὲς δριμυτέρων ῥημάτων ἐπιφορᾶς, ὡς ἂν οὕτω λαβρότερον γεγονὼς, μεταρσιωθείη αἰθέριον, ἢ γοῦν τὸ ἀχανὲς ἐκεῖνο τῆς ὀργιλότητος πέλαγος καταιγιδώδη θέλον πνοὴν ἐς τὸ διαστῆναι καὶ κατακρύψαι ὡς ἑτέραν τριστάτην Αἰγύπτιον τὸν ἄθλιον Τρίψυχον, φησὶ πρὸς Ἀνδρόνικον, ὡς καὶ τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τῆς σῆς βασιλείας, καὶ κληρονόμον ἔννομον τῆς ἀρχῆς, τὸν κάλλιστον καὶ ἀσπασιώτατον ἅπασιν Ἰωάννην, διασύρων οὐ παύεται Τρίψυχος, ἀπόπληκτα φθεγγόμενος ῥήματα, καὶ βδέλυγμα τοῦτον ἀναγορεύων θείῳ τόπῳ τῷ τῆς αὐτοκρατορείας ἐνιδρυθησόμενον, καί ποτε παριέναι μὲν τὸν βασιλέα Ἰωάννην, ὑπὸ πλείστων εὐφημούμενον καὶ προπεμπόμενον, τὸν δὲ Τρίψυχον ἐπεγγελάσαντά οἱ δυσφημεῖν, καὶ Ζιντζιφίτζην ἀποκαλεῖν, καὶ μέγα στενάξαντα εἰπεῖν· ὦ δυστυχὴς Ῥωμαίων ἀρχὴ, οἷός σοι ὁ αὐτοκράτωρ ἐλπίζεται. ἦν δὲ ὁ Ζιντζιφίτζης ἀνδράριον εἰδεχθέστατον, ταῖς τῶν σταδιοδρόμων ἵππων ἀμφιπεριστρεφόμενον ἄντυξι, καὶ τὰ πλείω μὲν τῶν μελῶν ἀνάρμοστον, καὶ βραχὺ τὸ δέμας καὶ εὔσαρκον, εὐτράπελον δὲ ἄλλως, καὶ δεινὸν εἰς ταμιεῖα πλῆξαι ψυχῆς ἀπαλυνομένοις βωμολοχίᾳ σκώμμασι, καὶ ποιητικοῖς γέλωτος λόγοις διαχέουσι σκηνικώτερον.

οὐκ

οὐκ ἐνεγκὼν τοίνυν τὰ λελεγμένα, ὡς ἢ βολίδας ἔνδον ἐν καρδίᾳ δεδεγμένος Ἀνδρόνικος, ἅτε λαίλαψ τὰ προσόντα τοῦ Τριψύχου διαφορεῖ, καὶ εἱρκτῇ παραδοὺς ἀδέσμῳ, εἶτα καὶ τοῦ τῶν ὀμμάτων φάους ἀποστερεῖ. καὶ τοιοῦτο μὲν τὰ τῆς παρὰ δυναστείας τοῦ Τριψύχου, ὡς ἐπ' αὐτῷ ἄντικρυς ῥηθῆναί τε καὶ περατωθῆναι τὸ τοῦ Σολομῶντος ἐκεῖνο δοκεῖν, ὅ φησιν, εἰσὶν ὁδοὶ δοκοῦσαι μὲν ἀνδρὶ τὰ πρῶτα ὀρθαὶ τὰ μέντοι τελευταῖα αὐτῶν βλέπει εἰς θάνατον. καὶ τῇδε μὲν τὰ κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν ἐφέρετο.

Quibus verbis grauiter cōmotus Andronicus, Tripsychi bona grandinis in morem dissipat: & ipsum in liberam custodiam datum, tandem etiam excæcat. Hunc Tripsychi potentia finem habuit, vt Salomonis illa sententia planè in eum quadrare videatur, cum ait: Vias esse quæ principiò rectæ videantur, sed exitum earum ferre ad mortem.

Ira principis, fundi subditorū, in quos irruit, calamitas.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ

Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ.

NICETAE CHONIATAE

LIBER SECVNDVS DE IMperio Andronici Comneni.

***

BREVIARIVM.

1 *Andronicus Siculis victoribus parum feliciter resistit.*

2 *Eiusdem apparatus ad Constantinop. vrbis (quam obsidere cogitabant Siculi) defensionē. Negligentia, luxus, satellites, canis, crudelitas Andronici.*

3 *Contra, eiusdem præclaræ quædam virtutes proponuntur, nempe benignitas in pauperes, & reipublicæ cura.*

4 *Grauis oratio Andronici de Imperatorum negligentia.*

5 *Seueritas Andronici naufragorum incolumitati consulit. Alia memoranda in republicæ commoda ordinat: æquus est subditis, eorúmque oppressores mulctat: doctorum amans sed disputationibus de religione infensus.*

6 *Saturnina Andronici statua. Imagines Imperatricis quam suffocauerat, cur transformauerit. Templum 40. martyrum instaurat, & exilii sui gloriatur.*

7 *Crudele Andronici consilium de tollendis omnibus seditiosorum cognatis. Vniuersæ eorum familiæ condemnantur.*

8 *Edicti crudelis exordium & summa eiusdem exagitatio. Manuel Andronici filio edicto refragatur.*

9 *Impietas Andronici ad Egnastrimythos dæmonum seruos abeuntis, vt successorem nosset. Mali genij œstro percitus malum imminens minimè videt.*

10 *Hagiochristophorita dum Angelum Isaacium occidere studet, occiditur: Isaacius autem in templo supplex populum concitat.*

11 *Seditionem comprimere dum studet Andronicus, accendit. Ioannes Ducas frustra ambit imperium: nam Isaacius Angelus Imperator designatur, vnde Andronici fuga.*

12 *Palatium à plebe direptum: Captiuitas Andronici, qui miserabiliter exagitatus à plebe Constantinopolitana, atrocissimis cruciatibus occiditur.*

13 *Andronici elogia, vaticinium, sepultura, & de eiusdem interitu vaticinium.*

Τὸ δέ γε Σικελικὸν στράτευμα τριχῆ διαιρεθὲν, ὃ μὲν τῇ Θεσσαλονίκῃ προσέμενε. τὸ δ᾽ αὖ ἕτερον δύω μερίδων, ἡ μὲν εἰσβάλλει κατὰ τὰς Σέρρας, καὶ τὰ ἐκεῖσε πάντα χειροῦσθαι καὶ πορθεῖν ἔγνωκεν. ἡ δὲ ὡς διὰ λείας ὁδοῦ φερομένη, καὶ μηδένα τῶν εἰς χεῖρας ἰόντα ἢ ἀντιπίπτοντα ἔχουσα, εἰς αὐτὴν τὴν Μοσυνόπολιν κατεσκήνωσε, καὶ τὸ κύκλῳ ὑποχείριον ἔθετο. Ἀνδρονίκῳ δὲ τὰ μὲν πρῶτα ἐμέλησε στεῖλαι τοὺς φυλάξοντας τὴν Ἐπίδαμνον, καὶ ἀφίκετο ἐκεῖσε ὁ Βρανᾶς Ἰωάννης. βραχεῖαι δὲ ἡμέραι, καὶ οἱ μὲν Ἰταλοὶ Ἐπιδάμνου ἐπέβησαν ὡσεὶ πτηνοὶ καὶ ἀέριοι, μικροῦ τε θατέρου τῶν ποδῶν τὴν βάσιν ἐκτείναντες, ἀπραγμόνως τὰ τῶν περιβόλων ὑπερέβησαν κρήδεμνα, ὁ δὲ Βρανᾶς εἰς Σικελίαν αἰχμάλωτος μετατίθεται. ἔπειτα δὲ τῷ διέπειν λαχόντι Θεσσαλονίκην, Δαβὶδ ἐπέστελλε, καὶ ἐπέτελλεν ἐπαγρυπνεῖν τῇ τῆς πόλεως φυλακῇ, καὶ μηδ᾽ ὅλως δεδιέναι τοὺς πεδιλορράφους Λατίνους, πηδᾶν δὲ καὶ δάκνειν, καὶ κεντεῖν, ἵν᾽ αὐτὰς τὰς Ἀνδρονίκου παραθήσωμαι λέξεις. καὶ ἐφ᾽ ὅτῳ μὲν Ἀνδρόνικος οὑτωσὶ συνετίθει τὰ γράμματα, μόνος ὁ ἐκδιδοὺς ἐπιστάμενος ἦν Ἀνδρόνικος. αὐτοῖς δὲ τοῖς φιλοσκώμμοσι πολίταις διὰ γέλωτος ἤγετο τὰ γραφόμενα, ἀντιφέρουσι ταῦτα καὶ ἀντιβάλλουσι πρὸς αἰσχρά τινα δημόσια ῥήματα, ἃ μὴ προφέρειν χρεών.

ἐπὶ

Tragœdias superiore libro descriptas comitantur aliæ calamitates in rep. & aula, tandémq. horrendum ipsius Andronici exitium & supplicium. Ita vltio diuina dum peccatores expectat, in eorum capita gladios acuit, pœnarúmq. grauitate tarditatem supplicioru compensat.

Hoc vrbis imperatricis statu, Siciliensis exercitus in tres partes est diuisus: quarum vna Thessalonicæ mansit, altera in Serranum agrum impressionem fecit, vt loca illa omnia vastatura & subactura. tertia quasi plana via processit: neque vllo hoste apparente, ad ipsam Mosynopolim tentoria fixit, & circumiacentia loca omnia subegit. Andronico verò principiò curæ fuit præsidium mittere Epidamnum. Sed paucis diebus pòst, quàm Branas Ioannes eò peruenisset, Itali veluti volatu per aerem aduecti, citra laborem & quasi per ocium mœnium pinnacula transcenderunt. Ioannes Branas captiuus in Siciliam est abductus. Deinde Thessalonicæ præsidi Dauidi per literas mandauit, vt vrbis custodiæ intentus esset, nec calcearios Latinos quicquam formidaret: vtque saltaret, morderet & pungeret, vt ipsa verba Andronici apponam: quæ cur vsurparit, solus autor nouit Andronicus. Sed ciues facetiores verba illa ridebant, & ad quædam vulgaria & obscœna detorquebant, quæ silentio prætereunda sunt.

Andronicus Siculis resistit, sed parum feliciter.

Hostes nimium securè & petulanter contemnit. Superbiæ ignominia comes.

Dauid ille præfectus Thessalonicensis, mollis Græculus, merito deridetur, vt qui animum effœminatum gereret.

ἐπὶ δὲ τούτοις τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις συνηθροικὼς, ὅσαι τε ἑῷαι, καὶ ὅσαι ἑσπέριαι, καὶ ταύτας ἐς τάγματα διελὼν, τὸ μὲν τῷ βασιλεῖ καὶ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀπέταξε, περὶ τὴν Φιλίππου διατρίβοντι ἐπαρχίαν, τὸ δὲ τῷ Χαρτουλαρίῳ παραδέδωκε Χούμνῳ, ἄλλο τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ἕτερον τῷ ἐκτομίᾳ Νικηφόρῳ ὃς τιμήεις ἦν παρ' Ἀνδρονίκῳ, τῷ τοῦ παρακοιμωμένου κυδρουμένῳ ἀξιώματι. ἀλλὰ καὶ Ἀλέξιον ἐκπέπομφε τὸν Βρανᾶν μεθ' ἑτέρου στρατεύματος. πλὴν ὁ μὲν υἱὸς κυνηγεσίοις ἐνδυπάθει κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν, ὅσα καὶ πυλῶν Γαδειρείδων κατάξεσιν ἢ Διονυσείων στηλίδων καθαίρεσιν τὴν τῆς Θεσσαλονίκης προνόμευσιν φανταζόμενος. οἱ δὲ λοιποὶ ταύτης πολιορκουμένης, ἐγγίσαι μὲν καὶ ἐπαρῆξαι οὐδαμῶς ἀπεθάρρουν· πορρωτάτω δὲ σκηνούμενοι, διὰ ὀπτήρων καὶ ταχυδρόμων κλεπτόντων τὴν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων ἄφιξιν, τὰ κατὰ Θεσσαλονίκην ἦσαν ἐνωτιζόμενοι. μόνος δὴ ἀπὸ πάντων ὁ Χοῦμνος Θεόδωρος, ὑπέστη ἐγγύτερον προσελθεῖν, ὡς ἐπαμυνῶν Θεσσαλονικεῦσιν ἐν τῷ συμπλακῆναι τοῖς διειληφόσιν τὴν πόλιν στρατεύμασιν, ἢ καὶ παρελευσόμενος ἔσωθεν, εἰ καὶ τοῦτο ἐξείη. ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄμφω διαμαρτὼν τοῦ σκοποῦ, αἰσχρῶς παλίμπους ἐφέρετο. οἱ γὰρ ἀμφ' αὐτὸν μηδὲ μέτωπον κόρυθος τῶν ἐναντίων βλέψαι ὑπενεγκόντες, τὰ νῶτα μετέβαλον. καὶ ἀμεταστρεπτὶ ἔφευγον, ἐν τούτῳ παρὰ τοὺς πολλοὺς ὁμοφύλους ἀνδρεισάμενοι, τὸ γοῦν ἀεὶ μὴ ἐφησυχάζειν, ἀλλ' οὓς οἱ προθέοντες ἀνήγγελλον αὐτοῖς πολεμίους, τούτοις αὐτόψει καταπιδεῖν, καὶ ἔργοις αὐτοῖς διδαχθῆναι τὸ ἐν μάχαις ὀξύρροπον τῶν ἀνδρῶν. ἐπεὶ δὲ ἑάλω ἡ λογίμη Θεσσαλονίκη, καὶ ὁ διαμερισμὸς, ὥς μοι εἴρηται, ἤδη ξυνέβη τῶν

Post hæc Romanis copiis tã Occidentalibus quã Orientalibus coactis, & in legiones deſcriptis, partem vnam Ioanni filio, Imperatori deſignato, tum in Philippica prouincia degēti, aliã Chũno Chartulario, aliam Andronico Paleologo, aliã Nicephoro ſpadoni dedit, cui Accubitoris dignitatem tribuerat. Alexium quoq; Branam cum alio exercitu ablegauit. Cæterũ filius eius circa Philippopolim venationibus deditus, de excidio Theſſalonicæ nõ magis cogitabat, quàm de Gadiũ portis, aut Bacchi columnis euertendis. Cæteri verò dum ea obſideretur, propius accedere & opem ferre nullo modo auſi, caſtris longè ab vrbe poſitis, per ſpeculatores & expeditos equites caſtra hoſtium furtim ingreſſos, Theſſalonicæ ſtatum explorabãt. Solus omniũ Chũnus Theodorus propius accedere non dubitauit, vt ciuibus in aciem contra hoſtes egreſſis, opem ferret: aut, ſi liceret, ipſam vrbem ingrederetur. ſed vtroque conſilio fruſtratus, turpiſſimè pedem retulit, quòd milites eminus, ne galeam quidem hoſtilem intueri auſi, tergis obuerſis effuſè fugiebant. In eo duntaxat cæteris popularibus ſuis præſtãtiores, quòd non ſemper ignaui deſederant, ſed hoſtes, quos ſpeculatores adeſſe nunciarãt, coràm aſpexerant, & re ipſa impetum eorum cognorant. Capta Theſſalonica, & Sicu-

Multi quidē exercitus, ſed nulli duces. Etenim ſi caput imperij morbis in ſanabilib. laborat, quid membra iuuant?

Venator, nõ ſemper bellator. Vnum age, princeps.

Græcorum ignauia.

Chũni Theodori puſillanimitas, theſſalonicenſibus exitioſa.

Militum Græcorum fuga turpiſſima.

Hos falſè perſtringit Nicetas, nẽpe lepores galeatos.

Siculus exercitus trifariã diuisus Constantinopolim cogitat.

lo exercitu diuiso, vt dictum est, quẽ alij prius instar Chimæræ coniunctum, tam separatum esse dicerent: fortissima eius pars tanquam leo recta ad urbem imperatricẽ contendebat: media Serranũ & Amphipolitanum agrum peruagabatur: postrema, classis videlicet, quæ in modum serpentis in aquis voluitur, principem Thessalorum vrbẽ custodiebat. Verũ Romanis, quamuis coniuncti iisdem auspiciis militarent, ne sic quidem cum vna parte dimicare ausis, hostes qui Mosynopolim occuparant, cum nullum hostẽ viderent, lõgius progredi statuerunt. Romani verò montium verticibus insessis, in planiciem descẽdere, & hostibus ire obuiam non audebant. Itaque Siculi nihil cũctandum esse rati, coactis in vnum copiis, Constantinopolim petendam & occupãdam esse censuerunt. Hãc etiam spem Comnenus Alexius eis fecerat, qui cum eos ne ducis quidem loco comitaretur, tamen irrita spe cõcepta, homo stultissimus, ac ne ouibus quidem pascendis aptus, Siculorũ regẽ sua causa laborare putabat: nec minus supercilij prę se ferebat, quàm si iam Imperator designatus, insignia Imperij gestaret, & apud peregrinum militem se à Constãtinopolitanis non minus quam patruũ magnificũ Imperatorẽ Manuelem desiderari, & æque ac matutini Solis iucũdissimos radios expectari

Græcorũ ad Siculi exercitus conspectum timiditas.

Ambitiosi & stolidi principis imago.

Humanæ vitæ vanitas, in qua sæpius homines ne ouibus quidem pascendis apti, sceptra gerunt.

Σικελικοῦ στρατεύματος, ἄλλος δ' ἂν εἴποι τις ὡς κατὰ τὴν μυθικὴν Χίμαιραν συναπτόμενον πρότερον τὸ ἀντίπαλον, τότε διαιρεθέν, τὸ μὲν κράτιστον αὐτοῦ ὅσα καὶ λέων προηγούμενον, εὐθὺ τῆς βασιλίδος ἵετο πόλεως, τὸ δὲ μέσον τὰ κατ' Ἀμφίπολιν καὶ Σέῤῥας ἐνέμετο. τὸ δὲ λοιπὸν ὅσον δηλονότι ναυτικὸν, καὶ ὡς ὄφις συρόμενον ἐν τοῖς ὕδασιν, ἐτήρει τὴν προκαθεζομένην πόλιν τῶν Θετταλῶν. οὐδ' οὕτως ὄντες ὁμοθυμαδὸν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ βάλλοντες ἓν στρατήγιον, ἑνί τινι συμπλακῆναι ἀπεθάῤῥησαν τμήματι· ἀλλ' οἱ μὲν κατειληφότες τὴν Μοσυνόπολιν πολέμιοι, καὶ περὶ τῆς προσωτέρω πορείας ἐσκέπτοντο, μηδαμῶς ὁπλίτην Ῥωμαῖον ἐνοπτευσάμενοι. Ῥωμαῖοι δὲ τὰς τῶν ἐκεῖσε καταλαβόντες ὀρέων λαγόνας, εἰς τὸ πεδίον οὐκ εἶχον ὑποκαταβῆναι, καὶ δέξασθαι τὸ ἐπιὸν δυσμενές. ὅθεν ἐγνώκεσαν Ἰταλοὶ, μηκέτ' ἀναδύεσθαι, ἀλλ' ὁμοῦ συσπειραθῆναι, καὶ πρὸς ἓν καταύτημα τὴν Κωνσταντίνου Καλλίπολιν ἐπειχθῆναι, καὶ ταύτην χειρώσασθαι. οὕτω γὰρ αὐτοὺς ἐπῆρεν ὁ ἐκ Κομνηνῶν Ἀλέξιος, ὃς σφίσι συνὼν, καὶ μηδ' ἐν μέρει ταττόμενος στρατηγοῦ, ὅμως ἃ τελεσθῆναι οὐκ ἔμελλον φανταζόμενος ᾤετο ὁ ἀνέστατος, καὶ μηδὲ προβατίων ἀρχὴν ἐνδέξιος, ὑπὲρ ἐκείνου διαπονεῖσθαι τὸν ῥῆγα τῶν Σικελῶν· καὶ ὡς ἤδη ἐν τῷ βασιλικῷ σχήματι καταστὰς, καὶ ἀρχαιρεσιασθεὶς αὐτοκράτωρ ὁ μελετίδης ὠφρύωτο, φάσκων τε διατεινόμενος πρὸς τὸ ἀλλόθρουν στράτευμα, μὴ ἂν ὑποβεβηκέναι τὸν ἑαυτοῦ πόθον παρὰ τοῖς Κωνσταντινουπολίταις πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ βασιλέως καὶ πρὸς πατρὸς αὐτῷ θείου τοῦ Μανουὴλ, ἀλλ' οὕτως ἡγεῖσθαι παρὰ Ῥωμαίοις ἀσπάσιος, ὅσα καὶ ἡ μεσοφαὴς ἥλιος, καὶ κατὰ τὴν ἀέρος ὁλκὴν ἀπαραίτητον κρίνεσθαι

θαι καλόν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

2 Αὐτὸς δὲ Ἀνδρόνικος τὰ τείχη τῆς πόλεως περιελθών, εἴ τι χρόνῳ ὑπέσκαζεν, ἐπισκευάζεσθαι τοῦτο προσετετάχει. καὶ ἦν ἔργον εὐθὺς τὸ ἐπιταττόμενον. κατηρείπωντο δὲ καὶ τῶν οἰκημάτων, ὁπόσα τοῖς τείχεσιν ἐπικείμενα, εὐέφοδα ἐποίει τὰ ἔσωθεν, καὶ νῆες μακραὶ περὶ τὰς ἑκατὸν ἐσάλευον κατὰ τὰς ἀκτάς, ἡτοιμασμέναι πρὸς ἔκπλοιαν, δέησαν, ἐπιβοηθήσουσαι πόλεσι κακῶς διακειμέναις ὑπὸ τοῦ στόλου τῶν Σικελῶν, καὶ τοῖς ἀστυπολίταις ἀρήξουσαι (καὶ οὗτοι γὰρ ἐπιστήσεσθαι ᾤοντο αὐτίκα τοὺς πολεμίους) καὶ διαληψόμεναι κατὰ καιρὸν τὸν εἰσέχοντα θαλάττιον κόλπον, καὶ ποταμίου δίκην ὁλκοῦ τὴν ἐν Βλαχέρναις ἠϊόνα ῥαίνοντα. καὶ τὰς μὲν κοινὰς ἐς τοσόνδε διαθέμενος φροντίδας, ἀνέπεσεν, ὡς ἀρκούντως ἤδη καὶ ἀραρότως τὰ πρὸς ἀντιμάχησιν διοικήσας, καὶ καταπολέμησιν τῶν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιόντων ἐχθρῶν. ἀκηκοὼς δὲ ἁλῶναι Θεσσαλονίκην, εἰς κακοποιΐαν τρέπεται τῶν προσηκόντων Δαβίδ, ὃν φύλακα τῆς πόλεως ταύτης τὸ λέγειν ἤδη δεδήλωκε. καὶ συλλαβὼν τούτους, καθείργνυσιν ἐν φρουραῖς. δημηγορῶν δέ, οὐδὲν μέγα τὸ συμβὰν ἔλεγεν εἶναι, οὐδ' ἄξιον ὡς κατόρθωμα σεμνολογεῖσθαι τοῖς Σικελοῖς. οὐ νῦν γὰρ πρώτως, ἀλλὰ καὶ πρώην πόλεων ἁλώσεις, ἐπάγειν τὸν χρόνον φιλεῖν, καὶ νίκην ἐπαμείβεσθαι ἄνδρας. φήμαις δὲ βαλλόμενος ἀπευκταίαις ἄλλοτε ἄλλαις, καὶ συχνάκις ἐφισταμένων τῶν ἀγγελλόντων, ὡς νῦν μὲν οἱ ὑπεναντίοι Ἀμφίπολιν παρεστήσαντο, νῦν δὲ τὰς ἐφεξῆς ληϊσάμενοι χώρας, κατὰ τὴν Μοσυνόπολιν ἐναυλίζονται, καὶ τὰς τοιαύτας ἀγγελίας ὡς οὐδέπω δεινὰς ἀπεπέμπετο, καὶ ἔλεγεν, ὡς μετελεύσεται τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἐξολοθρεύσει τέλεον, ὃν τρόπον οἱ θηρα-

ineptè iactabat.

2 Andronicus verò ipſe mœnia vrbis circumiit: & ſi quid vetuſtate ruinoſũ erat, id ſuffulciri & inſtaurari iuſſit. Nec mora, iuſſis alacriter obtemperatur: ædificia extrinſecus mœnibus cõtigua, quæ facilem in vrbem aſcẽſum præbebant, diruuntur: naues lõgæ circiter C in littoribus fluctuant, ad nauigandum, ſi opus eſſet, & opẽ vrbibus, quas Sicula claſſis infeſtaret, & ipſis ciuibus ferendam paratæ, (nã hi quoq; hoſtis aduentum imminere putabant) & ad marinum ſinum, qui fluminis inſtar Blachernium littus alluit, per tempus occupandũ. Hactenus reipublicæ nauata opera quieuit, quaſi iam abunde ad defenſionem & hoſtium profligationem paratus. Audita verò Theſſalonicæ expugnatione, Dauidis cuſtodis eius vrbis propinquos in carcerẽ coniicit, ac pro concione caſum illum extenuat: nihil magni geſſiſſe Siculos, neque nunc primum, ſed ſępe alias progreſſu temporis vrbes eſſe expugnatas, & victoriæ viciſſitudinẽ eſſe. Sed cum alias aliis aduerſis nunciis percelleretur, & crebrò adeſſent qui nunc Amphipolim eſſe captam, nunc finitimis illi prouinciis vaſtatis, hoſtes iuxta Moſynopolim caſtra habere aſſerebãt: iis quoq; rumoribus eleuatis, ſe vlturum hoſtes, & funditus deleturũ dicebat, quẽadmodum venatores ſingu-

Qui legum publicarum, humanitatis & honeſtatis parietes euerterat, qui domos ciuiũ ſanguine & luctu polluerat, qui mare & turbauerat defenſionem quidẽ parat aduerſus viſibiles hoſtes, de reconciliatiõe cũ omnipotente iudice nullo modo ſollicitus.

Sibi ob præſtitam vanã operam applaudit.

In mollis pręfecti propinquos ſæuit, ipſe cauſa mali.

Plebem mẽdacio lactat.

Hoſtibus riculè minatur. Sic ſolẽt homines rerum imperiti aut ciuiũ ſanguine inebriati, aut proſperitate ſua excæcati & ab adulatoribus dementati.

Comparat Italos apris, & ferinas pelles ante ferarum capturam iactabūdus venator, mactationis proximus, imaginate ostentat.

lares apros. Eos enim paulatim à saltu recedentes, & escam persequētes, in insidias & decipulam pellici, ac venabulo transfigi, aut profūdum vulnus in visceribus accipere. Italos eodem modo, quasi resistente nemine securos, & subinde maioris prædæ cupiditate progrediētes, in extremum & improuisum interitum delapsuros, & scelerum suorum pœnas daturos. Quæ verba nihil erant aliud, nisi futiles rationes viri, qui apertè naturæ rerū repugnabat, & concitatum contra se populum lenire studebat: non autem eò pertinebant, vt ex viri fortis officio nihil intentatum relinqueret, quo Barbaros profligaret. Nam quāuis tot & tanta mala instarent, vt omnes atrocissima quæq; timerent, iisque veluti iam vrgentibus angerentur: ille res intolerabiles æquo ferebat animo, & in alienis malis philosophabatur: idq; in summa ambitione & cupiditate imperij, qua ad inhumanitatem impulsus, omnes tyrannos qui vnquam fuere superauit. Ad hæc, vt erat luxu corruptus, cum cœtu scortorum & pellicum in loca deserta & temperata secedere, & ferarum more conualles & herbosos saltus consectari solebat, vt gallinarum gallus gallinaceus, aut hircus caprarū ductor, aut vt Bacchus Thyadas & Mænadas, sic ipse amicas suas antecedebat, tantū nō hinnuli pelle & crocoto indutus. Ac

Primaria Andronici tragœdia, Andronic⁹ ipse.

Qui tot malis intus & extra obsessus seipsū in seipso nempe in barathro vitiorū, perdit.

Et luxu corruptus, ac virorū exercitu neglecto cœtus scortorum, æterno opprobrio amictus persequitur.

ταὶ τοῖς μοναδικοῖς τῶν συῶν. αὐτούς τε γὰρ κατὰ βραχὺ μεθισταμένους τῆς λόχμης ἐξελκεῖσθαι, λιχνευομένους περὶ τὴν προκειμένην ἐδητύν, ἔνθα ὁ δόλος καὶ ἡ πάγη κατέστηται, καὶ οὕτως ἐμπείρεσθαι δόρατι, ἢ βαθεῖαν κατὰ τῶν σπλάγχνων δέχεσθαι τὴν πληγήν. καὶ τοὺς Ἰταλοὺς δὲ ὡσαύτως ἀφροντιστοῦντας, ὡς οὐκ ὄντος τινὸς ἀνθισταμένου, καὶ ἀεὶ προχωροῦντας τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ τῇ τῶν πλειόνων σκύλων ὑποσαινομένους ἐφέσει, μέλλειν εἰς τὸν ἔσχατον καὶ ἀπροόπτον ὄλεθρον ἐμπεσεῖσθαι. καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτῶν τὴν ἀδικίαν αὐτὸν καταβήσεσθαι. ἦν δὲ ταῦτα οὐδέν, ἢ ἀνδρὸς τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἀντιμαχομένου προδήλως αἱμύλα προβλήματα, καὶ πολιτείας ἤδη κατ' αὐτοῦ φλεγμαινούσης μειλίγματα, οἷς οὐκ ἦν ἀρκούμενος, καὶ πᾶσαν μηχανὴν μετιών, ὅπως ἀποσβέσειε τὸ ἀλλόγλωττον. καίπερ δὲ τοιούτων καὶ τοσούτων ἐφεστώτων κακῶν, καὶ πάντων πείσεσθαι φανταζομένων τὰ οἰκτρότατα, καὶ ὡς ἤδη παρόντων καὶ ἀνιόντων ὀδυρομένων· ὁ δὲ ὁμαλῶς ἔφερε τὰ ἀνύποιστα, καὶ οἷον ἐπ' ἀλλοτρίοις δεινοῖς τὸ φιλόσοφον ἐπεδείκνυτο. καὶ ταῦτα εἴπερ τις, φίλαρχος ὤν, καὶ δι' ἔρωτα βασιλείας εἰς ἀπανθρωπίαν ἤδη ἐκκυλισθείς, καὶ τυράννους ὑπερελάσας τοὺς πώποτε. ἔνθεν τοι καὶ τῆς πόλεως πολλάκις ἀπανιστάμενος, μετὰ χορείας ἑταιρίδων καὶ παλλακῶν ἐφιλοχώρει τοῖς τῶν τόπων ἐρημικωτέροις, καὶ οἷς ἡ τῶν ἀέρων ἐπλεόναζεν εὐκρασία, καὶ θηρείων δίκην συναγκείας ὀρῶν, καὶ χλοεροῖς ἐνδιαβυόμενος ἄλσεσιν, ὡς ὄρνιθας κατοικιδίους ἀλεκτρυών, ἢ αἶγας τράγος ἡγούμενος αἰπολίου, ἢ καθάπερ ὁ Σεμέλης Διόνυσος τὰς Θυάδας, Σοβάδας, Μαινάδας Βάκχας, εἶχεν ἑπομένας ὡς ἑρωμένας· μόνον οὐ νεβρίδα ἐξημμένος, καὶ τὸν κροκωτὸν ἐνδυό-

ἐνδυόμενος. καὶ ἦν κατὰ τακτὰς μὲν ἡμέρας ὡσεὶ διὰ παραπετάσματος ὀλίγοις τῶν ἐκ τῆς βασιλείου αὐλῆς ὀπτανόμενος, καὶ τούτων οἵπερ ἐκείνῳ μάλιστα προσῳκειοῦντο. αὐλητρίσι δὲ καὶ ἑταιρίσιν ἀναπεταννὺς πᾶσαν πάροδον, καὶ πάντα καιρὸν εἰς ὁμιλίαν αὐταῖς χαριζόμενος, ἐχώρει τε κατὰ Σαρδανάπαλον ταῖς ἀνέσεσιν, ὃς τόσσ' ἔχειν, ὅσσ' ἔφαγε καὶ ἐφύβρισε, τῷ ἐπιταφίῳ ἐνεκόλαπτε γράμματι. Ἐπικούρειός τε ἦν καὶ Χρυσίππειος, καὶ λαγνείαν δυστυχῶν πολύποδος ἵμερον ἐδίωκε. καὶ φιλότητι μαργαίνων, καὶ τὸν Ἡρακλέα μιμούμενος, ἀτεχνῶς κατὰ τὴν τῶν πεντήκοντα καὶ μόνον θυγατέρων Θυέστου φθοράν. οὐκ ἔχων δὲ τὴν ἴσην πρὸς τὸ ἀκολασταίνειν ἰσχύν, ὡς Ἰόλεων ἐκεῖνος κατὰ τῆς παλινφυοῦς ὕδρας συνέριθον, οὕτω καὶ οὗτος τὰ ὑπὸ γαστρὸς πρὸς συνουσίαν ἀλοιφαῖς καὶ περιττοῖς σκευάσμασιν ἀνερρώννυεν. ἤσθιε δὲ καὶ ζῷον Νειλῷον, κροκοδείλῳ πάνυ τοι ἐμφερές, σκίγγον λεγόμενον, ἀπόσιτον μὲν τοῖς μὴ τὰ τοιαῦτα βρωτέα κρίνουσι, διερεθίζον δὲ ὅμως καὶ διανιστῶν ἐν ταῖς ὁμιλίαις πρὸς συνουσιασμόν. κατὰ δὲ τὰ ἀρχεῖα γινόμενος ἀπὸ τῶν ἔξωθεν διατριβῶν τε καὶ διαχύσεων, οὐκ ὀλίγον μὲν καὶ τὸ περὶ αὐτὸν εἶχε δορυφορικόν, καὶ τοῦτο ἐκ βαρβάρων ἰλῶν καὶ ἀνδρῶν λοιμῶν χαιρόντων ἀπαιδευσίᾳ, καὶ τὰ πλεῖστα μηδ' ἐπαϊόντων Ἑλληνίδος φωνῆς. καὶ τοὺς προκοίτους δὲ καὶ προφύλακας ἐσαεὶ τοιούτων ἀναγώγων συνείληχεν ὁμηγύρεων. τελευτῶν δὲ καὶ κύνα κάρχαρον, οἷον καὶ λέουσιν ἀντιπλέκεσθαι, καὶ ἄνδρα ἔφιππον ὁπλίτην κατενεγκεῖν ἔραζε, συνοικὸν ἑαυτῷ πεποίητο. οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες καὶ δορυφόροι ἄποθέν που τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατηυνάζοντο· ὁ δέ γε κύων

certis diebus à paucis aulicis, iisque intimis, veluti per transennã videbatur: tibicinis verò & meretricibus omnem aditũ patefaciebat, easque quouis tempore ad colloquium admittebat, voluptati vt Sardanapalus indulgens, qui sepulchro suo incidit, ea se habere quæ comederit, & pro libidine egerit.

Vultum hominum fugit, vt lenones & meretrices ad se admittat.

Erat Epicureus & Chrysippeus, morbo luxuriæ corruptus, & amore perditus: Herculem L Thyestis filiabus stuprandis imitabatur. Sed quia tantùm illi roboris ad lasciuiam non suppetebat, vt ille Ioleum contra rediuiuam hydram implorabat, sic ipse virilia vnctionibus & deliciis firmabat.

Naturam ipsam violare nititur, & senectuti suæ notam infamiæ inurit.

Vescebatur item Nilotica bestiola, crocodilo non absimili, quem scincum vocant: à quo cibo cum plerique abhorreant, tamen tentiginem excitat, & ad rem veneream paratos facit.

Victus rationem non ad naturam, sed ad fœdissimas voluptates accõmodat.

In palatium à deambulationib. & recreationibus reuersus, non paucos secum habebat satellites, eosque ex barbaricis cohortibus & pestilentibus hominibus, quibus immodestia cordi est, linguæ Græcæ maxima ex parte ignaris: & qui ante cubiculũ & fores excubabant, ex istiusmodi petulantibus cœtib. conflati erant.

Pestilẽtes & crudelissimos nebulones sibi satellites deligit.

Tandem etiã canem asperum, qui & cum leonibus pugnare, & armatum equitem humi sternere poterat, in suo conclaui habuit. Nã satellites & custodes noctu procul ab eius cu-

Et qui tot proceres ac ciues nõ modò allatrauerat, sed etiã suppliciis cõsciderat, cãnem asperũ in conclaui retinet.

biculo cubabant: canis verò ad ianum alligatus, ad exiguum ſtrepitum horrendum in modum latrabat. Ita paulatim Conſtantinopolitanorum ſimplicitati inſultabat, & quaſi naribus ſuſpẽſos trahebat: & vt ad omnem imperatorum obſeruantiam & cultum paratos (ignarus, ſe ab illis imperio deiectũ grauiſſimas pœnas daturũ eſſe) deridebat. Itaq; cornua ceruorum, quos venatus erat, inſignia, & rari aliquid habentia, in porticibus fori ſuſpendebat, per ſpeciem oſtentandæ magnitudinis ferarum quas cepiſſet: cum reuera ciuitatis, & vxorum quas ipſe corrũpebat, laſciuiam notaret. Quo verò die ex Propontidis deliciis & amœnitatibus in vrbem reuertebatur, is dies omnino nefaſtus habebatur. Neq; enim alia de cauſa rediiſſe putabatur, niſi vt mactaret & perderet eos, quos ſibi ſtrue re inſidias ſuſpicabatur. Ita Andronici aduentus multis detrimentum, & mœrorem, aut vitæ iacturã, aut aliud extremum malum portendebat. Is enim vir cum eam veluti lineã in animo ſuo deſſcripſiſſet, ad quam crudelitatis ſuæ amuſſim exigeret: cum ſibi diem periiſſe putabat, quæ non excellentem aliquem virum aut iugulaſſet, aut excæcaſſet, aut ſaltẽ obiurgaſſet, aut Titanico vultu terruiſſet. Nam ſæuo pædagogo ſimilis, ſubinde flagellum in pueros quatiẽti, tẽpeſtiuè & intempeſtiuè

Vulgi ſimplicitati inſultat, & miſeros ciues naſo trahit.

Sceleráque ſua paſſim & palàm oſtẽtat.

Delicias ſuas ſanguine fœdat.

Aduentus tyranni ſubditis pernicioſus.

Tyrannicum axioma, cui regiũ opponatur, diem principibus periiſſe, quo non ſubditis benefecerint aut aliquos ſibi obſequentiores pietate & iuſtitia ſua effecerint.

πρὸς ταῖς θύραις ἐδέδετο, χαλκεόφωνος ὤν, καὶ πρὸς βραχεῖαν διαταραττόμενος ψόφησιν, καὶ κινούμενος ὑλακόμωρος. προϊὼν δὲ οὕτω κατετρύφα τῆς τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν εὐηθείας, καὶ ὡς ἀπὸ ῥινὸς ἑλκομένους ἐχλεύαζε, καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν κρατούντων θεραπείαν τε καὶ θωπείαν ἑτοίμως ἔχοντας ἐκωμῴδει, οὐκ εἰδὼς ὡς ὑπ' αὐτῶν καθαιρεθήσεται τῆς ἀρχῆς, καὶ τὰ τῶν ὅλων ὑποστήσεται χείριστα· ὥστε καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ θηρευμένων ἐλάφων τὰ κέρατα ὅσα δωδεκάδορκα ἦν, καὶ εἶχόν τι θαύματος, ταῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀψίσιν ἀνήρτα, τὸ μὲν δοκεῖν εἰς ἔνδειξιν τῶν παρ' αὐτοῦ ἁλισκομένων μεγέθους ἀγρίων, τῷ δ' ὄντι διαμωκώμενος τὸ πολίτευμα, καὶ διασύρων εἰς ἀκρασίαν τὰς γαμετάς. ὁπηνίκα δὲ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν γένοιτο, τῶν τῆς Προποντίδος τρυφηλῶν χωρίων καὶ περιπάτων ἀπανιστάμενος διαιτήσεων, οὐκ ἦν μὴ ἀποφράδα κρίνεσθαι τὴν τότε ἡμέραν. οὐ γὰρ δι' ἄλλα ἄττα παρεῖναι ἐδόκει ἢ ὡς θύσων καὶ ἀπολέσων, ὁπόσον ὡς ἐπίβουλον ὑπωπτεύετο. καὶ ἡ Ἀνδρονίκου ἐπιδημία τοῖς πολλοῖς ζημία καὶ ἀθυμία, ἢ καὶ τοῦ βίου ἐκδημία, καὶ πᾶν ἄλλο τι ἔσχατον κακὸν συλλελόγιστο· ἐπειδήπερ ὁ ἀνὴρ ὡσεὶ καὶ γραμμὴν μονοδιάστατον, καὶ μηκιζομένην εἰς τὸ λεπταλέον καὶ ἀπλατὲς ἐν τῷ ἐδαφιαίῳ τῆς ψυχῆς καθάπαξ τὴν ὀξυχολίαν προϋποθείς, καὶ πρὸς ταύτην ἅπαν ἀποστενῶν τὸ πραττόμενον, ἀβίωτον ᾤετο τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οὐ ξυνειλήφει τινὰ τῶν ἐν ὑπεροχαῖς, ἢ λύχνους οὐκ ἔσβεσε σώματος, ἢ ὅτου δή τινος οὐ καθήψατο φιλονείκως, ἢ ἐπιτιμητικῷ βλέμματι καὶ Τιτανικῷ ἐμβριμήματι μὴ ἐξέστησε τοῦ φρονεῖν. παιδαγωγῷ γὰρ ἐμβριθεῖ ἐικὼς, θαμὰ τῶν μειρακίων καταφέροντι τὴν σκυτάλην, εὐκαίρως ἀκαίρως ἐπέπληττεν

ἐφιστάμενος, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀκοὴν ἐκείνῳ ἀνήδυντον παρωξύνετο. κατηφιῶντες οὖν οἱ τότε ἄνθρωποι, καὶ συννάζοντες ἐβίωσκον, οὐδ' ὁ ὕπνος ἄφροντις τοῖς πολλοῖς, καὶ ὀδυνῶν ἀδαὴς καὶ μαλακός, ἀλλ' ὀφθαλμοῖς ἐφιζάνων ἄκροις ἀφίπτατο, καὶ διεψευσμένος ἦν τὰ πολλά, ἢ Ἀνδρονίκῳ διασοβούμενος ὄναρ πολλάκις ἐφισταμένῳ, ἢ ὅσοις ὁ τραχὺς οὗτος καὶ δυσεκβίαστος καὶ ἀπαραίτητος τὴν ὀργὴν, τῆς οἰκείας ἀπηνείας ἔθετο πάρεργον. ὃ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐσχάτων συμβήσεσθαι ἡμερῶν ὁ Θεάνθρωπος προηγόρευσε, δηλονότι ἔσονται, οἱ δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφίεται· τοῦτο ἀτεχνῶς κατὰ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγίνετο, ἑνός τινος τῶν συνεύνων ἐξάπινα συλλαμβανομένου, καὶ ἀπαγομένου πρὸς σωματικὴν κάκωσιν (οὐδὲ γὰρ καὶ γυναῖκες ἀπῆσαν τοῦ μὴ ὑπὸ δίκην πίπτειν, καὶ τὰ ἀπολυκταῖα ὑφίσασθαι, ἀλλὰ καὶ τούτων οὐκ ὀλίγαι τὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπώλεσαν φῶς, καὶ λιμὸν, καὶ φρουρὰν, καὶ αἰκισμοὺς ὑπέστησαν σώματος) καὶ πατὴρ ἠλόγει τέκνων, καὶ υἱεῖς ὀλιγώρουν πατρός· καὶ διεμερίζοντο πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ, τρεῖς ἐπὶ δυσὶ, καὶ δύο ἐπὶ τρισί. πολλοὶ δὲ καὶ ὡς σοδομιτικὸν ἐμπρησμὸν τὸν τοῦ Ἀνδρονίκου θυμὸν ἐκτρεπόμενοι, φυγάδες ὅλῳ ποδὶ τῆς πατρίδος γεγόνασιν, καὶ τοῖς ἐκ γειτόνων Ῥωμαίοις παρενέβαλον ἔθνεσι, οἳ καὶ εἶχον αὐ ἑαυτοὺς ἀπαθεστάτους κακῶν, εἰ τὴν φυγὴν τῇ Ἀνδρονίκου ζωῇ συνεμέτρησαν. νῦν δὲ τῶν κατ' οἶκον μεταποιούμενοι, εἰς στήλην μὲν ἁλὸς κατὰ τὴν γυναῖκα Λὼτ οὐκ ἐπάγησαν, οὐδὲ νεκρὸς ἐγεγόνεισαν ἅλς, ἄλλως δὲ μωρανθέντες, τὸ ζῆν κατέστρεψαν κακῶς.

3 Οὕτω δ' ὀργιλότητος ἔχων, καὶ σκληρὸν τὸ ἦθος αὐχῶν, καὶ ἀμετάθετος

obiurgabat, & ad quodlibet verbum suis auribus ingratum commouebatur. Quo fiebat, vt ea tempestate homines mœsti & solliciti viuerent, nec securi somnum caperent, sed subitò territi expergiscerentur, Andronicum in se irruere rati: aut eos cernere, quos asper ille, implacabilis & inexorabilis trucidarat. Nam quod Deus & homo Christus, extremis temporibus futurum esse dixit, vt binis in eodem lecto cubantibus, alter assumatur, alter relinquatur: id omnino illis diebus accidebat, cum alter coniugum ad pœnas corpore luendas subitò raperetur (neque enim mulieribus cōcessa erat impunitas: quin & harum non paucæ oculis orbatæ carcerem, famem, verbera tolerarunt) pater filios negligeret, filij patres non curarēt: si in iisdem ædibus quini essent, terni binis, & bini ternis aduersarentur. Multi etiam Andronici iracundiam, vt Sodomiticum incendium remis & velis fugiētes, quàm longissimè à patria discedebant: qui si exilium vsque ad illius obitum extendissent, omnis mali expertes permansissent. Nūc dum rei familiari consultum volunt, non quidem in statuam salis sunt mutati, vt Loti vxor, neque sal emortuum euaserūt, sed alioqui mentis errore affecti, mala morte perierunt.

3 Etsi autem Andronicus adeò iracundus, asper, & inexorabilis erat, vt aliorum

Vt optimorū principū vultus, subditis est velut vmbra in æstu, & sol in tenebris aut frigore: contra sub tyrānos homines pauore correpti marcescunt, hisque illis vita amara.

Quàm miserum sit viuere, vel potius in dies mori sub sæuissimo principe.

Mulierum atrocia supplicia.

Dissidia inter domesticos.

Fuga prudentium ciuium, vt incendium tyrannicum vitarent.

Incōsulta aliorum temeritas qui in periculo perierunt.

Andronici præclaræ virtutes, aliis tyrannis ad omnia inutilibus litē intentant.

malis gauderet, & aliis euertendis se suum suorumq; liberûm imperiũ stabilire putaret, ac voluptatem inde caperet: tamen non pauca rectè administrauit, nec planè ab omni virtute degenerauit: sed vt ex viperæ carnibus, ita ex ipso quoq; Panacęã venari licebat, & salutare antidotum consequi, & ex aspe ris spinis suaueolentem rosã decerpere, & ex helleboro & aconito suauem victum præbere * psaris & coturnicibus. Nam subditos pauperes largitionibus fouebat, si qua modò spes suberat, eum qui opem implorabat, Andronico ob scelera non infensum esse. Procerum auaritiam ita mulctauit, & manus alieni auidas ita compressit, vt eo imperãte multæ prouinciæ colonis auctæ sint, cum quisque, secundũ Propheticum dictum, sub vmbra suarum arborum recubaret, & vindemia peracta & frugibus comportatis, hilariter epularetur, & suauiter dormiret, non quæstoris minas timens, non exactorẽ auarum expectans: sed si Cęsari dederat, quæ erant Cæsaris, nemo erat, qui plus ab eo postularet, aut etiam tunicam aliquando eriperet, & violenter ad necem adigeret. Nam quæstores ad Andronici appellationem ita terrebantur, vt rapaces alio-

Variæ similitudines ad rem accommodatæ.

Benignitas in pauperes.

Seueritas in proceres auaros.

Subditis quietem facit & iucundum otium.

Exactores dissipat.

Rapaciũ vngues abscindit.

ὢν τὸ κολάζειν, καὶ παίζων ἐν ταῖς τῶν πέλας συμφοραῖς καὶ κακώσεσι, τῶν ἄλλων τε ταῖς καθαιρέσεσι τὴν ἰδίαν ἐπιτειχίζειν δοξάζων ἀρχήν, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ἐπικρατύνειν τὴν βασιλείαν, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἐντεῦθεν αὔξαν ἡδόμενον, ὅμως καὶ ἀγαθῶν μετεῖχεν οὐκ ὀλίγων πράξεων, καὶ οὐ παντάπασι δήπουθεν πρὸς τὴν ἐναντίαν ἀπονενεύκει διάθεσιν, σκηνοβατῶν τὰ ὀλέθρια, ἀλλ᾽ ἦν ὡς ἀπὸ ὄφεως σαρκῶν ἐκείνου πανάκειαν θηράσασθαι περιμάχητον, καὶ σώζουσαν εὑρέσθαι ἀντίδοτον, καὶ ὥσπερ ἐξ ἀκανθῶν τρυγῆσαι ῥόδον ἡδύπνοον, ἢ γοῦν ἐξ ἐλλεβόρου καὶ κωνείου ψαρσὶ παραθέσθαι καὶ ὄρτυξιν ἡδεῖαν ἑστίασιν. ἐπεὶ καὶ δωρεαῖς ἔθαλπε τῶν ὑπηκόων τοὺς ἐνδεεῖς, εἰ μόνον ἐλπίδος τι διεφαίνετο, ὡς ὁ αἰτῶν οὐκ ἀποσυγεῖ ἐκεῖνον, παθαινόμενος τὴν ψυχήν, ἐφ᾽ οἷς κακοεργὸς δείκνυται. καὶ τὴν τῶν μέγα δυναμένων πλεονεξίαν οὕτως ἐκόλασε, καὶ χεῖρας τ᾽ ἀλλότρια διψώσας οὕτως συνέστειλεν, ὡς τοῦ βασιλεύοντος ἐκείνου αἱ πλείους ἐπαρχίαι πρὸς πληθυσμὸν ἐπέδωκαν τῶν οἰκούντων. ἕκαστος γὰρ κατὰ τὸ προφητικὸν παράγγελμα, ἐπὶ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων αὐτοῦ ἀνεκλίνετο, καὶ τὸν τῆς ἀμπέλου καρπὸν κομίζων, καὶ γῆς εἰσοικιζόμενος τὰ ἐκφόρια ἀσμένως ἤσθιε, καὶ ἡδέως ἐκάθευδε, μὴ φορολόγου ἀπειλὴν δεδιττόμενος, μὴ πλεονέκτην ἢ συζητητὴν εἰσπράκτορα κατὰ νοῦν στρέφων, μὴ τὸν ἐκφυλλίζοντα ὑποβλεπόμενος, μὴ τὸν καλαμώμενον φανταζόμενος, ἀλλὰ τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι ἐπιδιδούς, οὐδένα τὸν ἐπιδιπλοῦντα εἶχε τὸ κέρμα, καὶ τὸ τάλαντον πολυπλασιάζοντα, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ τὸ χιτώνιον προσαπαιτοῦντα, καὶ τὸ ψυχάριον αὐτὸ πολλάκις ἀναχρέμψασθαι βιαίως ἐγκείμενον. ἦν γὰρ ἡ Ἀνδρονίκου ἐπίκλησις οἷά τι ὀλέθριον καὶ διασκεδαστικὸν τῶν φορολόγων ἔπασμα φαρμάκευμα, καὶ δυσήκοον φόβητρον τοῖς, ὅσοι παρὰ τὰ διατεταγμένα εἰσέπραττον

εἰσέπραττεν, καὶ νάρκασις καὶ πάρεσις χει-
ρῶν, αἳ πρὸς μόνον ἀφεώρων πρότερον
τὸ λαβεῖν· πολλοῖς δὲ καὶ τὸ ἐθελουσίως ἀ-
ποχαριζόμενον ἀπεπέμπετο, ὥσπερ σῆς
ὑφερπόμενον τῶν ἐκείνοις προσόντων, ἢ ἑ-
τέρα τις φθαρτικὴ δύναμις τὸ προσεγγί-
ζον ἀπολλῦσα. τὸ δὲ δὴ μεῖζον, καὶ ἁδρεῖς
ὀψωνίοις ἐνιαχοῦ ἐφοδιάζων τοὺς τὰς δη-
μοσίους ἀναζωννυμένους ἀρχάς, καὶ ὅσα
πείσονται δεινὰ τὰς αὐτοῦ παραβλεψά-
μενοι ἐντολὰς προαγγέλλων, οὕτως ἐξέ-
πεμπεν, οὐκ ὠνίους ταύτας τοῖς βουλομέ-
νοις προβάλλων, καὶ τοῖς ἐκ τελόδων
ἀποδιδοὺς ὁποιονδήτινος δόματος, ἀλ-
λὰ δωρεὰν τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ ἐπιλέκτην
παρεχόμενος. ὅθεν οἱ πάλαι τῷ χρόνῳ
παρασυρέντες, καὶ τοῖς κοινοῖς πράγμασι
νοσοῦσι κατενεχθέντες εἰς θάνατον, ὥσπερ
ἀρχαγγέλου τινὸς εἰς τὰ ἐκείνων ὦτα περι-
σαλπίσαντος, τὸν χρόνιον ἀπεσείσαντο
κάρον, καὶ τὴν παλαιὰν ἀπέθεντο νέκρω-
σιν· καὶ καθὼς ἡ τοῦ Ἰεζεκιὴλ ὅρασις βού-
λεται, ὀστᾶ συνήγοντο πρὸς ὀστᾶ, καὶ ἁρμο-
νίαι πρὸς ἁρμονίας, καὶ ἐν βραχεῖ αἱ πλεῖ-
σται τῶν πόλεων ἀνεβίωσαν, καὶ τὸ πρὶν ἀ-
πέλαβον εὔδαιμον. εἰ δὲ δεῖ τι καὶ τῶν τοῦ
ψαλμῳδοῦ Δαβὶδ ἐνταῦθα προσεπα-
γαγεῖν, ἔθετο ἔρημον εἰς λίμνας ὑδάτων,
καὶ γῆν ἄνυδρον εἰς διεξόδους ὑδάτων.
* καὶ τὰς διασπορὰς ἐπισυνῆξε τῶν τοῦ δη-
μοσίου τελεστῶν ἐκ τοῦ παῦσαι τοὺς ἐκ τῶν
πρακτόρων κονδυλισμούς, καὶ συστεῖλαι
εἰς ὡρισμένον τι ζήτημα τὰς ἐπαλλήλους
ἀπαιτήσεις, ὁπόσας οἱ δεινοὶ τῶν φόρων ἐ-
φευρεῖν ζητηταί, καὶ εἰς ὄφλημα ἐκράτυ-
ναν ἐνιαύσιον, οἱ ἐν βρώσει ἄρτου τὸν ὑπο-
πίπτοντα λεὼν κατεσθίοντες. ἔθους δὲ ἀλο-
γωτάτου παρὰ Ῥωμαίοις, ὥς ἔοικε, μόνοις
ἰσχύοντος, τὸ δέ ἐστι τὸ τὰς χειμαζομένας

qui manus facilè ab alieno abstinerent, ac munera vltrò à prouincialibus oblata tanquam pestes aliquãdo auersarentur. Et quod maius est, quũ magistratus in prouincias ablegabat, larga eis stipẽdia dabat: simulq; denunciabat, quas pœnas sua iussa negligentibus irrogaturus esset. Neque enim publica munera vendebat, aut leui munusculo conciliatus conferebat: sed gratuitò, habitóq; delectu magistratus ordinabat. Itaq; multi olim pro fugi, & publicis calamitatibus penè immortui, quasi archangeli tuba audita, ex diuturno veterno experrecti, reuixerunt, pristina felicitate recuperata: & vt Ezechielis visio docet, ossa ad ossa cõgerebantur, artus artubus coniungebantur, & breui tempore pleræque vrbes & vitam & pristinas opes receperũt. Quòd si quid e Psalmis Dauidicis inserẽdum est: desertum mutauit in paludes, & terram aridam in riuos aquarũ. publica vectigalia rapinis exactorum reprimendis auxit, & crebras exactiones ab auaris quæstoribus obnoxiũ populum veluti panem deuorantibus repertas, & quotannis quasi debitum efflagitatas, ad certum numerum reuocauit. Cum autem apud Romanos, eósque solos, vt opinor, iniquissima consuetudo valeret, vt naues tempestatibus in littus eiectæ nõ

Magistratus inferiores, vt decet, ordinat.

Publica munera neque vẽdit neque munusculis cõciliatus cõfert, sed gratuitò, & habito delectu.

Nicetas pro more sed parum aptè sacra miscet profanis. Andronicus enim dum aliis panẽ porrigit, alios immaniter excarnificat.

Vectigalia sanè ordinat, sed proceribus vitã aufert, & innoxio sanguine polluitur.

Naufragorũ spoliatores reprimit, nec imperij tamen propter tot immania facta naufragium patientis rectam curam gerit.

modò à nemine adiuuarentur. sed ab accolis quouis tur bine sequioribus diriperētur, si qua fluctus reliqua fecerāt: iniquissimæ isti rationi tam acriter est aduersatus, ita piraticam illam rapacitatē cōpescuit, vt hæc vna res amplissimas eius laudes cōplectatur. Nam aulici quidem proceres ad malum deploratum & immedicabile iudicabant, & vetustate confirmatū: ac multos ex superioribus Imperatoribus, fasciculis literarum in prouincias missis, extrema naufragorū spoliatoribus minitatos: sed conatum illū fuisse irritum, & intra scripta substitisse, rubricam Imperatoriam illius mali vndis eluentibus, vt literæ illæ planè in aqua scriptæ viderētur, & edicti frustra subnotarentur.

Immedicabile malum homines pręsertim aulici & nullo modo tractādū iudicant, præsertim si illi sint extra teli iactum.

4 Quæ cum hi dixissent, Andronicus circumstantem senatum acriter intuitus, & suspirio ex imis præcordiis ducto, *Nihil, inquit, est, quin ab Imperatorib. emēdari queat: nec vllum peccatum est, quod vires eorum superet. Superiores autem Imperatores, aut rē stultè sunt aggressi, aut se dolere iniuriis simularunt. Nam si corruptelam illam verè suppressam, & liberè agi ea quæ ad æquitatem pertinent, voluissent: rubricatis*

At rigidus Imperator a liter sentit & teneris auribus occinit. Andronici grauis oratiō de Imperatorum negligētia.

ναῦς, ὑπὸ πνευμάτων καὶ φλοίσβων θαλαττίων ταλαντευούσας, μηδένα ἔχειν τὸν συναιρόμενον, καθ' οὓς ἂν λιμένας ἢ τόπους ἐκβράσσωνται, κύμασιν ἐλαυνόμεναι. τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ κατωλίσθος χείρεις ὁρᾶν τοὺς ἐκεῖσε περὶ λαχόντας τὴν οἴκησιν, διασπῶντας καὶ διαρπάζοντας, ὁπόσα μὴ παρέσυρε θάλασσα· οὗτος τοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀτοπίαν πολὺς ἀντέπνευσε, καὶ εἰς δεξιὰν αὔραν μετέβαλε τὴν τῶν πλοίων καταποντιστικὴν τῶν πλείστων ὁρμὴν, ὡς ἀντὶ πολλῶν ἓν εἰς εὐφημίαν ἐκείνῳ τοῦτο τὸ ἔργον ἀρκεῖν. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸ βασίλειον βῆμα δυσίατον τὸ κακὸν, ἢ τέλεον ἀμετάβλητον εἰς ἕξιν ἐληλυθὸς, καὶ προκόψαν ἐπὶ τὸ χεῖρον, ᾤοντο. πολλοὺς μὲν γὰρ καὶ τῶν πρότερον αὐταρχησάντων Ῥωμαίων βουληθῆναι, τὴν τοῦ ἔθους τούτου παῦσαι παραλογότητα, καὶ φακέλλοις ἀπολῦσαι διαταγμάτων βασιλικῶν, τὰ ἀνήκεστα διαπειλουμένων τοῖς ὁπλιζομένοις κατὰ πλοίων τῶν ναυαγῶν, καὶ διαρπάζουσι τὰ ἔνδον αὐτῶν. ἐν γράμμασι δὲ μόνοις τὰ τοιαῦτα θεσπίσματα κεῖσθαι, οἷα κατὰ κλύδωνα τοῦ κακοῦ κορυφουμένου, καὶ μεταρσίως αἰρομένου, καὶ τὸ βασιλικὸν ἀπαλείφοντος ἐρυθρόδανον, ὡς γράφειν ἄντικρυς τοὺς γράφοντας καθ' ὑγρῶν δοκεῖν, καὶ ὑποσημαίνεσθαι μάτην τὰ οἰκεῖα κελεύσματα.

4 Καὶ οἱ μὲν τοιαῦτα ἐφθέγγοντο. ὁ δὲ δριμέως τὸ περιεστὸς ἐκεῖνον σύμπαν περιβλεψάμενος γερούσιον, στενάξας εἶπε βαθὺ, ὡς οὐδὲν τοῖς βασιλεῦσιν ἀδιόρθωτον, οὐδ' ἔστι τι τῶν πλημμελῶς γινομένων, ὃ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ὑπερπέπαικεν. ἐβλακεύοντο τοίνυν, ὡς ἔοικεν, οἱ πρότερον αὐτοκράτορες, ἢ ἐπλάττοντο τὸ ἐπὶ τοῖς κακίστοις ἀχθόμενον. εἰ γὰρ ἀληθῶς ἠβούλοντο στῆναί ποτε τὰ βιοφθόρα, καὶ παρρησίᾳ ἄγειν, ὁπόσα τὴν εὐνομίαν συνίστησι, παρηγκωνίσαντο ἂν τὸ ἐν

τοῖς

τοῖς γράμμασιν ἐρυθρὸν, καὶ τὸν χάρτην ὡς οὐδὲν ὀνησιφόρον παραβλεψάμενοι, ἐβάλλοντο ἂν κατὰ νοῦν, ὡς αἵμασι πενθοῦσιν, ἀλλ' οὐχὶ δάκρυσιν ἐπιστένουσιν, οἱ σπιλάδων καὶ πετρῶν ὑφάλων τραχυτέροις εὑρίσκοντες, παρ' οἷς αἱ νῆες αὐτῶν ἐκβράσσονται ὑπὸ κλύδωνος, καὶ κατ' αὐτῶν ἐχρήσαντο ἂν τῷ ξίφει, μὴ φορουμένῳ μάτην μηδὲ εἰκῇ, καὶ ἔβαλλον ἂν εἰς κεφαλὰς ἀνόμων θάνατον. νῦν δὲ ὡς πέπεισμαι, γράφοντες, αὐτὸ χρῆμα πονηρίαν ἔγραφον, κἀπὶ τοῖς ἄλλων κακοῖς οὐκ ἐπαινετῶς ἐπιδεικνύμενοι τὸ μακρόθυμον, τοῖς πάσχουσι συνεπετίθεντο καὶ αὐτοὶ, καὶ ἐπεκράτυνον μᾶλλον τὰ οὐκ ἐπαινετέα ἔθιμα, οἷς τὴν τούτων διόρθωσιν ἑκόντες ἐκπεριΐσαντο. ταῦτ' εἰρηκὼς, ἄνδρες, προσεπῆγεν, οἱ καθ' αἷμα μοι προσῳκείωσθε, καὶ ὅσοις ἡ πρὸς ἐμὲ πίστις εὔνοιαν ἐπεβράβευσε, καὶ τὸ περιεστηκὸς δὲ λοιπὸν, ὅσον τε εἰς γερουσίαν ἐγκέκριται, καὶ ὅσον ἐς τὸ ἄλλως ὑπουργικὸν τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἀποκεκλήρωται, ἀκούσατέ μου, ἀκούσατε. φθέγξομαι γὰρ οὐχ ὅσαπερ ἀὴρ διαφορήσει ἀτέλεστα, ἀλλ' ὁπόσα εἰ μὴ τὸν εἰκότα χρόνον εἰς ἔργον ἐκβήσονται, τὸν μὲν τὸ ποιητέον ἐμὲ διακελευόμενον ἐκμηνύσουσιν εἰς ὀργὴν, ἡ δὲ βαρεῖά τις καὶ δυσύποιστος ἐπενσκήψει τοῖς παρὰ τὰ διατεταγμένα μοι πράττουσι, καὶ ἀρχικῶν οὐκ ἐμπαζομένοις ὅλως φωνῶν. χρεὼν μὲν οὖν, καὶ τἄλλα τὰ κοινοβλαβῆ καὶ κηρεσιφόρα Ῥωμαίοις παύσασθαι, καὶ ἔστωσαν εἰδότες οἱ τὸν πλεονέκτην βίον μεταδιώκοντες, ὡς εἰ μὴ λήξουσιν ἐθελονταὶ τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐφέσεως, καὶ τὰ οἰκεῖα προσαπολέσουσι, καὶ τοῖς τῶν πενήτων ἐκφυσηθήσονται στεναγμοῖς, ὥσπερ ἐν σφοδρᾷ λαίλαπι χοῦς ἀπὸ προσώπου γῆς ἐκριπίζεται. μάλιστα δὲ τὸ ταῖς ναυ-

literis omissis, & chartis inutilibus despectis, cogitassent, sanguinem flere, nõ lachrymas fundere eos, qui homines, apud quos fractæ naues eiiciuntur, occultis in mari saxis & rupibus duriores experiuntur: & ense illos coercuissent, qui non frustra gestatur, & capitis iniquos dãnassent. Nũc, vt mihi videtur, nihil nisi malitiam scripserunt, & in alienis malis contrà quàm decet patiẽtes, afflictos ipsi quoque sunt insectati, dum prauos mores non corrigendo, cõfirmarunt Quæ cum dixisset, subiecit: *Viri, qui sanguine mihi iuncti, aut fide vestra meam beneuolentiam cõsecuti estis, & reliqua circunstans corona, siue in senatum asscripta, siue aliis Imperii muneribus destinata, audite, audite me. Loquar enim non ea quæ aer frustra dissipet, sed ea quæ nisi suo tempore ipsa re apparebunt, me edicti autorem graui ira commouebunt: ea verò acris & intolerabilis in eos desæuiet, qui dicto magistratus non audientes, secus ac iussi fecerint. Quum autẽ alia quoque Reipublicæ incommodantia, & cladem Romanis importantia, abroganda sint: homines ex rapto viuere soliti sciunto, nisi vltrò appetere aliena desierint, etiam sua amissuros & pauperum suspiriis non secus eiectum iri, quàm puluis à vehementi turbine dissipatur. eos præsertim, qui naufragiis insidiantur, & sarcinas diripiunt, & aliquando ipsas naues dis-*

Non minacibus verbis sed acutis & fulmineis ensibus coercẽdi Reipublicæ crudeles prædatores.

Qui leges cõtra reos figunt, ij malitiam figũt, & in alienis malis sunt iniquè patientes.

Attẽtionem captat sibi Andronicus, argumentis ductis ab auditorum officio.

A seueritate inexorabili, quam experturus est in præfractos.

Rem ipsam proponit, nẽpe piraticæ artis prohibitionem.

Vitæ & facultatum iacturam piratis minitans.

Adstantes officij sui admonet.

secant & comminuunt. Si quis vestrûm igitur nostra autoritate magistratum aliquem gerit, si quis fundos maritimos possidet: is primùm se ipsum, deinde subditos quoque ad iustam Dei & imperii nostri obseruantiam ac reuerentiam confirmet. Profectò pœna delicti multiplex ab eo exigetur, qui vel prouinciæ præest, vel agrum possidet. quod si ipse & animo à facinore abhorruerit, & manus abstinuerit, sed ministri eius scelus id admiserint, id ipsi imputabitur.

Mala mente impulsos territat, & omnes iubet esse in suum munus intentos.

Nam si sceleratus dominus flagellabitur, seruitia resipiscent. & vt subditi in illaudatis rebus principem imitari solent: ita etiam, si is flagelletur, & publicæ vtilitati seruire cogatur, hi eum, vt matrem filius, sequentur. Vt autem pœnæ quoque modum noueritis, quam edicti mei contemptor luet, in malo nauis pendebit. Sin eum fluctus marinus deturbarit, in olto littore, editaque specula altissimæ arbori quæ in iis montibus cædi poterit, affigetur: vt qui medio mari nauigant, eum conspiciant, velut de antenna velum, prominentem, atque in terra naufragum: suo exemplo cæteros monentem, ne naufragia inuadant, & naues spolient: quemadmodum Deus arcum suum in nubibus suspendit, qui argumento esset, non fore amplius diluuium.

Rationē huius seueritatis reddit.

Et suppliciū reis cōstitutum declarat.

Publicorum suppliciorū vsus.

Principū seueritas reipublicæ vulneribus non raro medetur.

5 Quæ cum dixisset, magnum dolorem præ se ferens, eumque exprimens,

σιν ἐπιτίθεσθαι, καὶ διαρπάζειν τοὺς φόρτους· ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὰς κατατεμμαχίζειν καὶ ἀπογομφοῦν. εἴ τις τοίνυν ὑμῶν ἀρχὴν ἐκ τοῦ ἡμετέρου κράτους χειρίζει εἴ τις ἀκινήτων παραλίων κύριος, καταρτισάτω πρότερον ἑαυτόν· εἶτα καὶ τὸ ὑπήκοον εἰς δέος τὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐμῆς βασιλείας ὑποστελλῶ, καὶ αἰδῶ, ἢ μὴν ἐκ τῆς ψυχῆς ζητηθήσεται πολλαπλάσιον τὸ ἀδίκημα τοῦ τὴν ἐπαρχίαν διέποντος, ἢ τὸν ἀγρὸν κατέχοντος. κἂν εἴη αὐτὸς μὲν ἀθῷος χερσὶ, καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, οἱ δ' ὑποδρηστεύοντες ἐκείνῳ τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἀποτελέσωσι. λοιμοῦ γὰρ μαστιγουμένου κυρίου, τὸ ὑπὸ χεῖρα νοῦν οἴσει. καὶ ὥσπερ ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι φιλεῖ τὸ ἀρχόμενον, πονηροτέρῳ δρῶντι τὰ μὴ ἐπαινετὰ ἐφεπόμενον· οὕτω καὶ μαστιζομένῳ, καὶ ἀναγκαστῶς μεταμανθάνοντι τὸ κοινῇ συνοῖσον, ἐφέψεται τὸ ὑπήκοον κατὰ πόδας, ὅσα καὶ μητρὶ παῖς. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκδικήσεως, ᾗ καθυποβληθήσεται ὁ τῆς ἐμῆς παρήκοος ἐντολῆς· ἐπὶ τοῦ ἱσοῦ ἀπαιωρηθήσεται τῆς νεώς. εἰ δὲ τοῦτον παρέσυρε φλοῖσβος θαλάττιος, ἐφ' ὑψηλῆς ἀνασκολοπισθήσεται σκοπιᾶς, μεγίστης τινὸς καὶ ἰθυτενοῦς ἐκ τῶν ἐκεῖσέ που ὀρέων ἀποτμηθείσης δοκῶν, ἵν' οὕτω καὶ τοῖς κατὰ τὰ ἀχανῆ ναυτιλλομένοις πελάγη περίοπτος ἔσοιτο, ὡς λαῖφος ἐν κεραίᾳ προφαινόμενος, καὶ ναυαγὸς ἐν γῇ δεικνύμενος. καὶ εἰς σύμβολον παραλαμβανόμενος, τοῦ μὴ προβῆναι καὶ εἰσέτι θραῦσιν νηῶν καὶ τῶν ἐνόντων αὐταῖς προνόμευσιν· καθὰ καὶ θεὸς ἐν ἀέρι τὸ ἑαυτοῦ τόξον ἐνέτεινεν εἰς σημεῖον, τοῦ μηκέτι ἔσεσθαι ὕδωρ εἰς κατακλυσμόν.

5 Καὶ ὁ μὲν φάμενος ταῦτα πρὸς ἑτέροις, εἶχε τὸν νοῦν, τὸν ἄγαν χαρακτηρίζων παθαινόμενον,

καὶ

καὶ εἰκάζων τὸν μηδόλως παραδεξόμενον τῶν δοξάντων μεταποίησιν, ἢ ῥοπὴν φιλανθρωπότερον ἐφ' οἷς ἀπεφήνατο. οἱ δ' ἀκηκοότες ἀπολιθωθέντες τῷ δέει μικροῦ (πεῖραν γὰρ ᾔδεσαν, ὡς οὐκ οἶδε παίζειν Ἀνδρόνικος, οὐδ' ἄλλα μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις φθέγγεσθαι, ἄλλα δὲ κεύθειν ἐν ταῖς φρεσὶν) ὀψὲ καὶ μόλις ἐν τῷ καθεστῶτι γενόμενοι, ἐπιστολὰς γράψαντες διὰ ταχυδρόμων ἐξέπεμψαν τοῖς τῶν σφετέρων ἐπιστάταις κτημάτων, καὶ τοῖς ἀντ' αὐτῶν διέπουσι δημοσίας ἀρχάς. πολλὰ τούτοις ἐπισκήπτοντες, καὶ παράκλησιν πᾶσαν ἐπάγοντες, προσέχειν τε καὶ ἐπαγρυπνήσειν, μή πως ναυαγίῳ ἐγκύρσασα ναῦς, ἔσεταί τι πεπονθυῖα δεινόν· εἰ δὲ δυνατὸν, καὶ τοῖς ἀνέμοις αὐτοῖς ἐπιτιμᾶν, ἢ κατὰ τὴν αἰόλου μυθολογίαν, ἀσκοῖς τὰ πνεύματα συλλαμβάνειν, ἵνα μὴ καταιγίδας ἐγείρωσι, καὶ τὴν ἅλμην διατινάσσωσιν, ἀμέλει τοι ἐκ τοῦδε οὐκ ἦν ὁρᾶν πλοῖον ὃ περιπεσὸν κλύδωνι παρά τι τῶν ἁπάντων διηρπάγη τι τοῦ φόρτου, ἢ μέρος τι καταστρωμάτων ἀφῄρετο, ἢ καθῄρητο τὸν ἱστὸν, ἢ ἀγκύραν ἀπέβαλλετο, ἢ τῶν ὅπλων τινὸς ἐστέρητο, μέχρι καὶ μηρίνθου λεπτῆς· ἀλλὰ πνεύμασι τῇ χέρσῳ ἐκδιδόμενα ἢ ἐκπτυόμενα, ἢ χοιράσιν ἀρασσόμενα πέτραις, ἢ περιβόλοις καταρρηγνύμενα, ὡσεὶ καὶ Χαρωνικὰ ψυχαγωγὰ ἀκάτια ἐκ στομίου ᾅδου ἀναγόμενα, ὑπεβλέποντο ἀντιπαρερχόμενα, ἢ ὡς θεοειδεῖς νῆες ἀμφιπεριείποντο, καὶ μεθ' ὑποστολῆς εἶχον ἀμφιπονούμενον αὐτὰς τὸν πολὺν καὶ λαώδη ὅμιλον, καὶ τὸ χειρίζον τὰς ἀρχὰς, μή πού τι κατὰ χέρσον ἀπολέσωσιν, ὃ μὴ κλύδων ἠφάνισεν ἅλιος, καὶ ἦν ἀτεχνῶς γαλήνη διαγελῶσα ἐκ ζάλης καὶ δεξιᾶς ὄντως θειοτέρας ἀλλοίωσις τὸ ὁρώμενον. οὗτος ἀνεκαίνισε μεγίσταις δαπάναις καὶ τὸν παλαιὸν ὑπόγειον ἀγωγὸν, ὃς περὶ μέσην ἔξεισιν

qui nec consilium mutaturus, nec de sententiæ seueritate quicquam remissurus esset: aliis rebus intẽtus fuit. Auditores verò experientia edocti, nescire iocari Andronicum, nec alia loqui, alia sẽtire in rebus huiusmodi metu trepidabant: & vix tãdem animis receptis, per veredarios, procuratores suos, & in magistratibus suam vicem obeuntes, seuerissimè monuerunt, ac obtestati sũt, vt vigilantissimè caueant, ne tempestate fracta nauis lædatur: sed potiùs, si fieri possit, ipsos etiam ventos increpẽt, aut, vt de Aeolo fabulantur, vtribus includant, ne turbinibus mare exagitent. Ab eo tẽpore nulla nauis iactata fluctibus, vllã sarcinarum iacturam fecit, aut parte tabulatorum spoliata est: aut malum anchoramve, aut minimum funiculũ, nedum vlla armamenta amisit. Imò siue ventis in terram ageretur, siue scopulis occultis allisa frangeretur, non aliter spectabatur, quã cymba Charontis, qua ex faucibus inferni animæ veherentur: aut vt sacræ naues à populo & magistratib. submissè curabantur, ne quid in terra amitterent, quod mare non abstulisset. Ita ex tempestate, subita tranquillitas extitit, vt ea mutatio diuinitùs instituta videretur. Idem maximum aquæductum subterraneum, qui in medio foro,

Nesciunt iocari principes, qui gladium è vagina sæpius extrahere gaudent.

Mira seueri & iusti edicti efficacia.

Eiusdem edicti vtilitas, ad oppressos an tea subditos vndique perueniens, & longè latéq; dimanans.

Seueritas Andronici cunctis formidabilis.

Aquæ ductus Andronici.

non ſtagnantem & morbidã, ſed fontanam & potabilem aquam effunderet, maximis ſumptib. renouauit, Hydrale fluuio in eũ deriuato: ad cuius primos fontes turrim extruxit, & ædes ad æſtiuandũ idoneas. Ex eo fonte adhuc aquantur, qui ad Blachernas, & interius etiam in vrbe habitant. Nam id opus morte eius interruptum eſt, quo minus aqua in medio quoq; foro exiliret. Secuti autem Imperatores in hunc vſque diem id opus ita curarunt, vt Iſaacius, qui Andronico vnà cum imperio vitam eripuit, & turrim & ædes amœniſſimas diruerit, ex inuidia nimirũ pulcherrimi iſtius facinoris. In prætoriis magiſtratibus reficiendis, viros præſtantes & ſenatorij ordinis optimos delegit, & ampliſſimis muneribus donatos ablegauit, vt beneficiis tãtis ornati, minus graues eſſent ciuitatibus & defendẽdis ac ſubleuandis pauperibus ſemper intenti. Qui, cum abundè ſuppeteret vnde viuerent (nam quadragenas & octogenas argenti minas ſecum auferebant) tãquam ſacrilegio etiã iis abſtinebant, quæ à prouincialib. vltrò offerebantur, quòd aut è manu potentis erepti, aut aliis beneficiis affecti eſſent. Vnde ciuitates exiguo tempore creuerunt, terra centuplum fructũ tulit, annona paruo væniit. Facilè quoque ſe ab iis adiri paſſus

Iſaacij inuidia dirutæ Andronici ſubſtructiones. Vitę principum vanitas, in qua alij conſtruunt, alij deſtruunt.

Magiſtratuũ abſtinentia.

ἀγορὰν, ὑετίζων κάτωθεν ὕδωρ, οὐχ ἑστὸς καὶ νοσῶδες, ἀλλ᾽ ἥδιον πηγαῖον καὶ πότιμον ὡς πλανώμενον, καὶ τὸν ποταμὸν Ὑδράλην ἐποχέτευσε, τῷ αὐλῶνι τούτῳ τοῦ ὕδατος, καὶ περὶ τὰς πρώτας τούτου πηγὰς πύργον τε ἀνῳκοδόμησε, καὶ οἰκήματα ἤγειρε, πρὸς θερινὴν δίαιτησιν ἐπιτήδεια. καὶ νῦν ἐκ τούτου ὑδρεύονται, ὁπόσοι περὶ τὰς Βλαχέρνας καὶ ἔτι ἐνδοτέρω τῆς πόλεως τὴν οἴκησιν ἔλαχον. οὐδὲ γὰρ ἅπαν τὸ ὑδροδοχεῖον ἐπεσκεύαστο, ἵνα καὶ κατὰ μέσην τὴν ἀγορὰν ἐκδίδωσι τὸ ὕδωρ διαυλωνιζόμενον. ὁ γὰρ μῖτος ἐκεῖνον ἐπιλέλοιπε τῆς ζωῆς. τοσοῦτον δ᾽ ἐμέλησε τοῖς μετ᾽ ἐκεῖνον ἄρξασιν, ὅσοι τέως ἐς δεῦρο ἀνάσσουσι, πέρας ἐπιθεῖναι τῷ κοινωφελεῖ τούτῳ ἔργῳ, ὥστε καὶ ὁ τοῦτον μεταστήσας τῆς ἀρχῆς ἅμα καὶ τῆς ζωῆς Ἰσαάκιος. τόν τε πύργον κατήρειψε, καὶ τὰς χαριεστάτας οἰκήσεις κατέβαλε, φθονῶν ὥσπερ Ἀνδρονίκῳ τῆς καλλίστης ταυτησὶ πράξεως. ἀναποιῶν δὲ καὶ τὰς πραιτωρίας ἀρχὰς, ἄνδρας λογίμους τὴν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀρίστους αὐταῖς ἦν ἐφιστῶν. ἀλλὰ καὶ ἁδροτάτοις ἐπαίρων φιλοδωρήμασι, τεθραμμένους εἴπῃ ἄν τις ταῖς εὐποιΐαις ἐξέπεμπε, προμυθούμενος ἐντεῦθεν τοῦ ἀνεπαχθῶς ταῖς πόλεσι στέλλεσθαι, καὶ τοῦ σφᾶς ἐπιμόνως προσανέχειν τῷ ἐλέῳ καὶ τῇ χειρὶ τῶν ταπεινῶν. οἱ δὲ διαρκῶς τῶν ἐπιτηδείων ἔχοντες (ἀνὰ τεσσαράκοντα γὰρ καὶ ἀνὰ ὀγδοήκοντα νομίσματος ἀργυρέου μνᾶς ἀπέφερον) ὥσπερ ἱερῶν χρημάτων ἐφείδοντο, ἃ παρά τινων καὶ αὐθαιρέτως σφίσι παρείχοντο, ἀνθ᾽ ὧν ἐκ χειρὸς δυνάστου ἐῤῥύσθησαν, ἢ τινὸς ἄλλως ἀγαθοῦ μετεσχήκασιν. ὅθεν διὰ βραχέος εἰς πληθυσμὸν αἱ πόλεις ἐπέδωκαν, ἥ, τε γῆ τὰ ἐκφόρια κατὰ ἑκατοστύας ἀνέδωκε, καὶ ὀλίγου τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀπεδίδοτο. ἦν δὲ καὶ τοῖς κατειπεῖν

ἔχουσι

ἔχουσι τῶν χειροδικῶν εὐέντευκτος, καὶ πρόσωπα μὴ λαμβάνων, οὐκ ᾖρεν ἀπὸ τοῦ δικαίου τὸ δίκαιον· ἀλλ' ἐπίσης τοῖς τὴν τύχην χθαμαλοῖς καὶ γένος οὐ πάνυ τι σεμνὸν παράγων ἐπὶ τὸ κρίνεσθαι, ἀμφοτέρων νουνεχόντως κατηκροᾶτο, καὶ ἐπέπληττεν ἱκανῶς· καὶ δίκην ἐπετίθει ἀνάλογον τοῖς γαύροις, καὶ ἀδοξοῦντι μετὰ πένητος κρίνεσθαι, εἰ πεφώραται ἀδικῶν, ἢ ἐκθλίβων καὶ πλήττων πυγμῇ τὸ ἐλάχιστα. ποτὲ οὖν καιροῦ περιέστησαν αὐτὸν ἐξ ἀγροικίας τινὲς, καταβοῶντες τοῦ Δαδιβρηνοῦ Θεοδώρου, ὡς καταλύσαντος παρὰ σφίσιν ἐν τῷ παροδεύειν, καὶ ποιησαμένου μὲν ὅσων ἐσπάθιζεν αὐτὸς, καὶ ἡ ὑπηρεσία αὐτοῦ ἅπασα, καὶ τὰ ὀχήματα ξύμπαντα, μηδὲν δ' ἀπόδομα καταθεμένου ἐν τῷ μεθίστασθαι. ἔστι δ' ὁ Δαδιβρηνὸς οὗτος, ὃν ὁ λόγος ἐδήλωσεν ἄνωθεν ὑπηρετῆσαι μεθ' ἑτέρων τῇ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου συνιγμονῇ. δικάσας οὖν μετὰ τῶν ἀγροτέρων ἐκεῖνον, καὶ ἀληθείας εὑρὼν ἐχόμενα τὰ λεγόμενα, αὐτὸν μὲν δὶ ἀλλακτῶν ἐπαίδευσε δώδεκα, τὴν δὲ τῶν ἀναλωμάτων τιμὴν ἐς τὸ πολλαπλάσιον ἐκέλευσε καταθέσθαι τοῖς ἐπὶ τῶν χρυσωνῶν τῶν βασιλικῶν. ἔγραψε δὲ καὶ πρός τινας τῶν τὰ δημόσια ἐνεργούντων ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως· ἀλήθινε τοῦ ψεύδους πρωτάγγελε· σὺ ἀσυνετέ μοι συνίστε· καὶ σὺ ἀγοραῖε λαχανᾶ ἤκουσαι τῇ βασιλείᾳ μου, ἀδικεῖν ὑμᾶς τὰ πολλά· καὶ ἢ τὸ ἀδικεῖν ἐάσατε, ἢ τὸ ζῆν. τὸ γὰρ ἀδικεῖν ὑμᾶς καὶ ζῆν. οὔτε τῷ Θεῷ ἀρεσόν ἐστιν, οὔτ' ἐμοὶ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἀνεκτόν. τοσοῦτον δ' ἀπεῖχε τὴν τότε καὶ νῦν περὶ δογμάτων θείων κρατοῦσαν κατάστασιν ἐπαινεῖν, ἢ περὶ Θεοῦ τι λέγειν καὶ ἀκούειν καινότερον ἤθελε, καὶ ταῦτα τῆς ἡμετέρας σοφίας οὐκ ἄκρῳ λιχανῷ γεγευμένος, ὥ-

est Andronicus, qui de violentia potentum querebantur, nulla personarum habita ratione: nec ius à iusto remouit, sed genere & opibus illustres æquè ac tenuis fortunæ homines in ius adductos, ex æquo audiuit: insolentes, quos cum obscuris hominibus iure agere pudebat, si conuicti essent iniuriarum, quòd pauperes opprimerent aut pugnis cęderent, grauiter castigatos pro delicti modo mulctabat. Aliquādo Dadibrenum Theodorum, quem suprà Alexij imperatoris præfocationem adiuuisse ostendimus, quidam agricolæ accusarunt, quòd apud se diuertisset, ac cum seruitiis & & iumentis suis, omnib. necessariis acceptis, discedens nihil soluisset. Quod vbi verum esse cōperit, ipsū XII * plagis fuste castigauit, & ex fisco agricolis lōgè plus quā quanti erat damnum, solui iussit. Scripsit & ad quosdam magistratibus fungētes, huiusmodi literas: *Verè mendacii princeps: prudenti meo iudicio imprudēs: Et tu holitor venalicie: auditum est nostro imperio, vos studere iniuriis. Enimuerò aut iniurias aut vitam relinquite. Nam vos iniurios esse & viuere, neque Deo acceptum est, neque mihi seruo eius tolerabile.* Tantùm porrò abfuit, vt consuetudinem & tunc & nunc receptam, de diuinis dogmatibus disputādi, probaret, aut de Deo noui aliquid vel dicere vel audire vellet (idque, cum nostrā doctrinā non summis tantū labris attigisset)

Aliæ Andronici virtutes, subditis quidem, nō ipsi Andronico vtiles, vt qui aliorum mulctam, suiipsius verò nullam rationē haberet. Esto autem princeps in seipsū rigidus, subditos deinde seuerè reuocet ad officium.

Theodori Dadibreni pœna, quam si quis princeps hodie renouare conetur, fustes illi prius deficient quàm fures & exactores fustibus castigandi.

Acerbū sed conueniens ad corruptos iudices rescriptum.

Andronicus doctorum amans, sed disputatiōibus de religione infensus.

vt nouarum Patrarum episcopum Euthymium, virum eruditissimum, & Cinamum Ioannem, ad Lopadium de illo Christi dicto (PATER MAIOR EST ME) in suo tabernaculo differentes, obiurgarit, & in Rhyndacum amnem abiecturum minatus sit, ni desisterent. Fuit autem illud argumento, non planè efferatum fuisse Andronicũ, quod eruditionis rationem habuit: & eruditos non procul à purpura, sed prope solium suũ collocatos, & muneribus frequentibus fouit, & honores eis non minimos habendo, cœlestem sapientiam diuinarumque rerum doctores, disertos & iurisperitos, magnam rem & summi precij se æstimare declarauit.

Sacra mysteria religiosè tractãda sũt: nec quibusuis licet de fide disputationes instituere.

Nemo est qui non mitescere possit, si modo pietati patientem cõmodet aurem.

6 Iam quia se in æde pulcherrima & amplissima, & in media vrbe sita, XL martyrum, sepeliri volebat: omnes eius templi partes ruinosas studiosè refecit, & exolescẽtem pulchritudinem reconcinnauit: & Christi seruatoris nostri imaginẽ, per quam olim cum Imperatore Mauricio collocutus esse fertur, magnis impensis ornauit: & ingens illud Porphyreticum solium, cuius labra duo horrendi serpentes sinuosis voluminibus amplectũtur, mirabile opus, ex hortulo magni palatij, in eius tẽpli vestibulum transtulit, ibidemque prioris suæ coniugis reliquias ex Ancurij monasterio translatas reposuit. Extrinsecus iuxta Septentrionales eius templi fores,

Andronicus quid ferus vesper vehat minimè expendens, de magnifica se pultura parũ prudẽter cogitat. Ita in rebus grauissimis ludit hominũ ambitio.

Et nugis ac leuib. curis, quæ seruulis erant relinquendæ, grauiter incumbit.

στε καὶ τῶν νέων Πατέρων Εὐθυμίῳ (μέγας δ' ἐν λόγοις οὗτος ἦν ὁ ἀνήρ) καὶ τῷ Κινάμῳ Ἰωάννῃ οὐ μόνον ἐπέπληξεν ἐντὸς τῆς βασιλείου σκηνῆς κατὰ τὸ Λοπάδιον, διαλεγομένοις περὶ τοῦ (ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι) τοῦ θεανθρώπου φωνῆς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Ῥυνδακοῦ ποταμοῦ ἀκοντίσειν χαλεπῶς ἠπείλησεν, εἰ μὴ παύσαιντο ποιούμενοι περὶ θεοῦ τὴν διάλεξιν. καὶ μὴν κἀκεῖνό γε σημεῖον, τοῦ μὴ πάμπαν ἐκτεθηριῶσθαι Ἀνδρόνικον. τοῦ γὰρ λόγου λόγον τιθέμενος. οὐ πόῤῥω τῆς ἁλουργίδος τοὺς πατέρας λόγων ἐτίθετο, ἀλλ' ἐγγὺς ἄγων τοῦ θρόνου, καὶ δωρεαῖς διαθάλπων συχναῖς, καὶ τιμῆς οὐκ οὔσης ἐλαχίστης μεταδιδοὺς, ἐδείκνυ ἑαυτὸν καὶ φιλοσοφίαν οὐρανοβάμονα ὡς μέγα τι χρῆμα οἰόμενον καὶ πλείστου τιμώμενον, καὶ σοφιστὴν ἐγκωμιάζοντα καλλιῤῥήμονα, καὶ τοὺς νομοτριβεῖς ἄνδρας περὶ πλείστου μάλα τιθέμενον.

6 Τὴν δέ οἱ τοῦ σκήνους κατάθεσιν ἐς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα μαρτύρων βουληθεὶς ποιήσασθαι, ὡς κάλλει κάλλιστον καὶ μεγέθει μέγιστον, καὶ περὶ τὸ καίριον καὶ μέσον ἀνεγηγερμένον τῆς πόλεως, ἅπαντα φιλοτίμως τὰ πεπονηκότα μέρη τοῦ τεμένους ὑπέλαβε, καὶ τὸ ἀποσβεσθὲν ἀνέθαλψεν ἀγλαόμορφον, τήν τε τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰκόνα Χριστοῦ, δι' ἧς ὁμιλῆσαί ποτε τῷ βασιλεῖ Μαυρικίῳ λόγος αἱρεῖ, πολυτελῆ περιέβαλε κόσμον, καὶ τὴν πορφυρᾶν μεγίστην πλυνὸν, ἧς τοῖς χείλεσι φρικώδεις δύο ἀμφελίττονται δράκοντες εἰς ὁλκοὺς λορδούμενοι, θαῦμα ἰδέσθαι, ἐκ τοῦ κατὰ τὸ μέγα παλάτιον κηπίου, περὶ τὴν αὔλειον μετήνεγκε τοῦ νεὼ, κἀκεῖσε τὰ τῆς ὁμοζυγέτιδος αὐτοῦ μετακεκόμικε λείψανα ἐκ τῆς τοῦ Ἀγκουρίου μονῆς, ἔνθα πρότερον ἐτέθαπτο. ἔξωθεν δὲ περὶ τὰς ἀρκτῴας καὶ κατ' ἀγορὰν τετραμμένας τοῦ νεὼ τῶν τεσσαράκοντα πύλας,

ἐπὶ μεγάλου πίνακος ἀνέστησεν ἑαυτὸν, οὐκ ἐσταλμένον βασιλικῶς, οὐδὲ χρυσοφοροῦντα ὡς ἄνακτα, ἀλλά τινα πολύτλαν ἐργατικὸν ἐκ κελαίνου βαφῆς, ἐνδεδυμένον ἀμπεχόνην ἐς γλουτὸν ἀμφιχιδῆ καταβαίνουσαν, καὶ λευκαῖς κρηπῖσι περιστελλόμενον τοὺς πόδας ἀναβαινούσαις εἰς γόνατα, καὶ δρέπανον περικαμπὲς κατέχοντα τῇ χειρὶ, βριθὺ καὶ μέγα καὶ στιβαρὸν, σύμμετρον τῷ ἐπικλινεῖ σχήματι, καὶ σαγηνεῦον ἐν τοῖς ἀγαλματίαν μειρακίσκον ἕως φάρυγγος καὶ ὤμων περιφαινόμενον, ἐκεῖνα διὰ τῆς εἰκόνος τοὺς παροδεύοντας μυῶν ἀτεχνῶς καὶ διδάσκων στηλῶν καὶ κύρβεων πασῶν ὑψηλότερον. καὶ τιθεὶς τοῖς βουλομένοις ὑπόψια, ἅπερ εἶχεν ἐπὶ τῶν ἔργων ἠνωμηκῶς, τὸν κληρονόμον ἀπεκτονὼς, καὶ τὴν ἀρχὴν ἅμα καὶ τὴν ἄκοιτιν ἐκείνου ἑαυτῷ μνηστευσάμενος. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κίονος κατὰ τὸ χαλκοῦν μετέωρον Τετράπλευρον, ἐν ᾧ γυμνοὶ περιβλημάτων μηλοβολοῦσιν ἀλλήλοις οἱ Ἔρωτες, ὃ Ἀνεμοδούλιον κέκληται, ἑαυτὸν ἀναστῆσαι ἐμελέτα χαλκοῦν, καίπερ τὰς εἰκόνας τῆς βασιλίδος Ξένης τῆς τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου μητρὸς, ἣν διὰ πνιγμονῆς τοῦ ζῆν ἀπεξέωσε, πρὸς γραιοτάτην καὶ ῥικνὴν μεταζωγραφῶν μορφὴν, τὸν ἐκ τῶν παριόντων καὶ θεωμένων τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο καὶ περικαλλέστατον εἶδος, καὶ τοῦ θαυμάζεσθαι ἀξιώτατον ὑποβλεπόμενος ἔλεον. τὰς δὲ πλείους καὶ ἀπαλείφειν ἐνδοὺς τοῖς ἐθέλουσι, καὶ μετεγγράφειν αὐτὸν ἐν σχήματι βασιλικῷ, τῇ Ἀλεξίου μνηστῇ συνιστάμενον, ἢ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἰδίᾳ τυπούμενον, ἐπὶ πᾶσιν ἀνεγείρας κατὰ τὸν νεὼν τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων πολυτελῆ οἰκήματα, ἑαυτῷ ἀφώρισεν εἰς ἐνοίκησιν, ἡνίκα ἂν ἀφίκοιτο πρὸς τὸ τέμενος. μὴ ἔχων δ' οὖν ἐκ τῶν προσφάτων καὶ νεαρῶν αὐτοῦ

in maxima tabula ſtatuã ſuã collocauit, non imperatorio regióve habitu, nec aureo ornatu, ſed inſtar ærumnoſi operarij, nigra veſte induti, fiſſa vſque ad ſuras, cum albis ocreis vſque ad genua aſcendentibus: qui falcem grauem & magnam manu tenens, formoſiſſimum adoleſcentem vſque ad humeros & fauces prominentem, velut incuruatus, comprehendat & implicet, qua imagine prætereũtibus clariſſime ſua facinora depingebat: & quo ſuis edocebat, vt hærede imperij occiſo, ſponſam illius ſibi matrimonio iunxiſſet. Habuit etiam in animo æream ſuam ſtatuam ſuper columna in ſublimi æneo Tetrapleuro, vbi nudi Cupidines pomis ſe inuicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere. Imagines Xenæ imperatricis, Alexij matris, quã ſuffocauit, prius ibi depictas, in rugoſæ aniculæ faciem transformauit: commiſerationem prætereuntium, ſi illuſtrem illam & pulcherrimam formam, atque omni admiratione digniſſimam ſpectarent, veritus, pleraſque aboleri paſſus eſt, & ſuam imaginem habitu Imperatorio aut Alexij ſponſæ aſtantem, aut ſeorſim reponi. Poſt omnia, iuxta ædem S. Quadraginta magnificas ædes ſtruxit: in quibus, cum templum vellet ingredi, verſaretur: & quia recentibus ſuis factis parietes

Non in virtutis & pietatis albo, ſed in corruptibilibus tabulis includi geſtit.

Atq. de ſuo ſcelere non ſemel ſdque palam gloriatur.

Mortuorum hoſtiũ imagines ferre nequit.

Sed omnib. modis dominationẽ crudeliter vſurpatã retinere ſtudet.

S.XL. martyrum templũ ab Andronico inſtauratũ; nec propterea tot reip. templa euerſa negligenda erant. Leges nõ lapides erigendæ & in integrum ſunt reponendæ.

coloribus, aut aliorum calculorum interpositionibus adornare non poterat, ad ea conuertit animum, quibus ante imperium fuerat occupatus. Ea erant, aurigationes, venationes, strepitus auium, latratus canum, ceruorum, leporúmque venatus, aprorum & zumbrorum confossio (est autem Zumbrus fera, quæ apud Tauroscythas potissimùm nascitur, & vrso & leopardo maior) & vita agrestis in tentoriis, & conuiuia ex venatu simplicia, & Andronicus ceruinam aut aprugnam suis manibus in frusta secans, & diligenter assans, & id genus alia, quæ vitam hominis repræsentāt, arcu, gladio, & velocibus equis freti, patria siue ob simplicitatem, siue virtutē suam exulantis. Verùm Andronicus fortunam suam cum Dauidica comparabat, séq; inuidiæ retia æquè vt illum euitasse, multis exiliis actum aiebat. Interdū suas res amplificando, illum parum à Palæstina Sicelagam peruenisse, & Amalechitam gladio confecisse, & adeò sordidè vixisse, vt Nabalem etiam occisurus fuerit, quòd postulatis non statim annuisset: se verò totum penè Orientem peruagatum ad omnes gentes Apostolico more Christi nomen pertulisse, & prædicasse. & quocunque transisset, summis affectum esse honoribus, & cum honorifico comitatu recessisse. Hæc nō indisertè commemorabat, præsertim si cum viris eru-

Priora Andronici facta ludus & iocus, si cū rebus sub imperio gestis cōparantur. Malus seruus pessimus dominus.

Exiliis suis gloriatur, vt solent qui ex tenui fortuna ad summā inimicis prostratis perueniunt.

Ineptæ Andronici profani, & propter scelera sua fugiētis, cum Dauide comparationes.

πράξεων καταπάττειν τοὺς δόμους τῷ τῶν χρωμάτων συγκερασμῷ, ἢ ταῖς λεπταῖς καταποικίλλειν τῶν ψηφίδων ἐνθέσεσιν, εἰς τὰ πρὸ τῆς βασιλείας ἔβλεψεν ἔργα. καὶ τὰ ἱππηλάσια καὶ κυνηγέσια ζωγραφούμενα, κλωγμὸς πτηνῶν, θωϋσμὸς κυνῶν, ἐλαφηβολίαι, καὶ λαγῶν θηρεύσεις, καὶ χαυλιόδους σῦς διωκόμενος, καὶ ζουμπρος διελαυνόμενος δόρατι (ζῷον δὲ οὗτος τὸ μέγεθος ὑπὲρ ἄρκτον μυθικήν, καὶ πάρδαλιν στικτήν, κατὰ τοὺς Ταυροσκύθας φυόμενον μάλιστα καὶ τρεφόμενον) καὶ βίος ἀγροικικὸς καὶ σκηνίτης, καὶ ἑστίασις ἐκ τῶν θηρευομένων χέδιος, καὶ αὐτὸς Ἀνδρόνικος μισύλλων αὐτοχειρὶ κρέας ἐλάφειον, ἢ κάπρου μινάζοντος, καὶ ὀπτῶν περιφραδέως πυρί, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα, ὁπόσα τεκμηριάζειν ἔχουσι βίοτον, ἀνδρὸς πεποιθότος ἐπὶ τόξῳ καὶ ῥομφαίᾳ καὶ ἵπποις ὠκύποσι, φεύγοντός τε τὴν ἐνεσκημμένην δι' οἰκείαν ἀβελτηρίαν ἢ ἀρετήν. ὁ δ' Ἀνδρόνικος καὶ εἰς Δαβὶδ ἀνῆγε τὰ ἑαυτοῦ, καὶ κατ' ἐκεῖνον ἔλεγε καὶ αὐτὸς τὰ τοῦ φθόνου ἐκδιδράσκειν πάλαι θήρατρα, καὶ πρὸς τὴν ἀλλοτρίαν πολλάκις μετασκευάσασθαι. ὑπερχαίρων δ' ἔσθ' ὅπῃ τὰ ἑαυτοῦ, τὸν μὲν καθίσαι τῶν ὁρίων τῆς Παλαιστίνης ἄποθεν βραχὺ κατὰ τὴν Σικελὰν ἔλεγε, καὶ συγκόπτειν τὸν Ἀμαληκίτην μαχαίρᾳ. καὶ γλίσχρως ἀποζῆν, ὥστε καὶ τὸν Νάβαλ ἀ'κτενὰς ἦν ἂν ὅτι μὴ οὐκ εἶχεν ἀνὰ χεῖρας τὸ αἰτηθέν· ἑαυτὸν δὲ δι' ἐθνῶν τῶν ἑῴων ἁπάντων σχεδὸν ἰέναι, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ τοῦ Χριστοῦ βαστάσαι καὶ κηρῦξαι ἀποστολικῶς ὄνομα, τιμῶν τε τῶν ἀνωτάτω μεταλαχεῖν δι' ὧν ἤρχετο, καὶ περιπεμπόμενον ἀπανίστασθαι. καὶ ταῦτα μὲν διεξῄει μετὰ πειθανάγκης ἱκανῆς, ὁποῖος ἐκεῖνος, καὶ μάλιστα τοῖς ἀνδράσιν

ὡμίλει

ὡμίλει λόγου καὶ σοφίας μετέχουσιν, ἔτι τῶν πραγμάτων γαληνιώντων, καὶ ἠρεμαίαν ἐχόντων κατάστασιν.

7 Τὰ δὲ τελευτῶντι αὐτῷ μελετώμενα, ἤδη δὲ καὶ ἀρχὴν λαμβάνοντα γίνεσθαι, ἐσχάτης ἦν ἀπονοίας ἀποκυήματα, καὶ παρεληλακότα πᾶσαν ἀπανθρωπίας ὑπερβολήν. ὅσον γὰρ τὰ μὲν τῆς ὑπ' ἐκείνου ἀρχῆς σμικρυνόμενα. τοὺς δὲ πολεμίους κατὰ τοὺς ἐξ ὄμβρων πλήθοντας ποταμοὺς, καὶ τὰς ὄχθας ὑπερανιόντας, τὰ ἐν ποσὶν ἐξερημοῦντας καὶ κατακλύζοντας, κατὰ βραχύ τε τὴν πολιτείαν ἐλευθεροστομοῦσαν, καὶ πρὸς ἀποστασίαν ὑποκινουμένην, οἷς μὴ φροντιδοκοπεῖται ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' ὥς εἰς κάρωμα ὕπνου κατενεχθεὶς, οὐθ' ὁρᾶν οὔτ' ἀΐειν ἔχει τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐθνῶν ἀνομούμενα, ὠδίνησέ τε πόνον, καὶ ἀνομίαν ἀπέτεκεν, οὐ τόσον οἴκοθεν, ὅσον ὑφ' ἑτέρων εἰς τὰ ἄτοπα ἐποτρυνόμενος. ἡ δὲ ἦν τὸ μὴ μόνον ὅσους συνείληφεν ἐν φρουραῖς θανάτῳ ὑποδικάσαι, καὶ οὓς μὲν μαχαίραις ἀνελεῖν, οὓς δὲ θαλάσσης ἀκοντίσαι βυθῷ, ὧν δὲ ἀκινάκαις ἀναρρῆξαι τὰς γαστέρας, καὶ ἄλλοις ἄλλως ὑπεξαγαγεῖν τοῦ βιοῦν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν συναπτομένων τούτοις πρὸς γένος ἠκονηκέναι τὸ ξίφος. τί γὰρ, φησὶν, ὄνειαρ, εἰ κόρσης ἐκτμηθείσης μιᾶς, πλείονα ἐκφυήσονται κάρηνα, τοῖς δὲ οὐκ ἐπάγει τις τὸν σίδηρον σίζοντα. ἐπαινετέος ἐν τούτῳ μάλιστα ὁ ἡμίθεος καὶ ἥρως Ἡρακλῆς, ὅτι τὸν Ἰόλεων ἐπικάοντα εἶχε, καὶ τὸ τῆς ὕδρας παλιμφυὲς ἀφανίζοντα. ἔνθεν τοι καὶ ἐκκλησιάσας, τὸ φίλιον ἐκείνῳ σύστημα, καὶ τῶν δικαστῶν ὁπόσοι χρημάτων ὤνιοι, καὶ τὴν βασιλικὴν περιπταίνοντες τράπεζαν, καθάπερ οἱ γῦπες τὰ θνησιμαῖα, ἐκτραγῳδεῖ ὁπόσα ἐπονηρεύ-

ditis & eloquentibus colloqueretur, rebus adhuc integris & tranquillis.

7 Quæ autem postremò instituit, & ex parte inchoauit, & extremi furoris erant, & omnem crudelitatis immanitatem superabāt. Nam cùm imperium imminui, & multitudinem hostium instar hybernis niuibus aucti torrentis, & extra ripas effusi, obuia quæque vastare, & subditos paulatim incipere liberiùs loqui, & defectionem spectare animaduertit: quòd nullam imperij curam susciperet, sed veluti veterno oppressus, hostium grassationes neque videret neque audiret: parturiit laborem, & peperit iniquitatem, non tam sua sponte, quàm aliorum consiliis incitatus: qui monebant, vt quot quot in carceribus tenerētur, capitis damnati, alij iugularentur, alij in fundum maris demergerentur, aliorum ventres dissecarentur, alij denique aliis modis è medio tollerentur. Imò vt damnatorum cognati quoque eādem gladij aciem sentirent. Neque enim quicquam profici, si vno capite resecto plura renascantur, nec ferro stridenti tollantur. In ea re maximè laudādum esse heroem & semideum Herculē, quòd Iolaum asciuerit, qui rediuiuam hydram exureret. Itaq; amicorum & mercenariorū iudicum cōcilio coacto, qui mensam imperatoriam, vt vultures cadauera consecta-

Andronici crudele consilium de tollendis omnibus seditiosorū cognatis. Leo semper Leo, etsi gestet purpuram.

Non emendare sed euertere rēp. malus princeps nititur.

Nebulonum cōsiliis paret.

Sāguine delectantur belluæ aulicæ.

Malis cōsiliis quæruntur prætextus.

Et heroum exempla adhibentur.

Nēpe à gnatonib. & mēsarū affectis.

bantur: atrocibus verbis commemorat, *quanta fuerit Italorum improbi-*

Cum quibus malus princeps de suo exitio captat consilia. Qui enim in subditos innocẽtes sęuire cogitat, in viscera sua gladium acuit.

tas, & quantis cladibus Occidentales prouincias afficiant, quot vrbes vi expugnarint. Causam earum rerum non nisi Romanis, qui sibi aduersentur, eorúmque cognatis & amicis ascribendam esse: Eos sitire Andronici interitum: & omnem mouere lapidem, vt imperio deturbatus, miserrimè concidat. Quã cupiditatem cum per populares ad exitum perducere nequeant, alienum ex longinquo exercitum accersere, ac locustas imitari, quæ flammis euitatis, aqua suffocentur. Verùm senectutem hanc (inquit) *testor, non gaudebunt inimici & hostes Andronici. Sed quæ in Andronicum moliuntur, ea ab Andronico perpetientur. Sin fata ad inferos adigunt etiam Andronicum, ipsi antecedent, & viam præparabunt: sequetur Andronicus.*

Oratio ad crudelis principis ingeniũ accommodata, sed patri patriæ nullo modo conueniens.

Hæc locutus, adiectáque Paulina illa sententia: Non faciam quod volo bonum, sed malum quod nolo peragam, aduersariis contra me militantibus, & ad ea me compellentibus, à quibus abhorreo: malorum remedium quærebat. Cum autem coniurati eius, magnis vocibus exclamassent, tollendos eos è terra, ac nemini parcendum esse: in omnes eos qui vel in carceribus tenebantur, vel in exilium acti erant, in omnes eorum cultores & cognatos, sententia capitalis lata est, & in libellos relata. Protosecretario dictante, libellorum supplicum magistro laborante, Protonotario Dromi accla-

Impia verbi Dei profanatio.

Cõdemnatio vniuersarum familiarum.

Pessimi consiliarij malũ principẽ pessundant.

σαντο Ἰταλοὶ, καὶ οἵοις κακοῖς περιβάλλουσιν ἐπαρχίας τὰς Ἑσπερίας, καὶ ὅσας παρεστήσαντο πόλεις νόμῳ πολέμου· καὶ τὴν οὐκ ἄλλοις τὴν αἰτίαν τούτων ἀνατιθεὶς, ἀλλ' οἵπερ ἐκείνῳ ἀντίφρονες, ὁπόσοι τε τούτοις καθ' αἷμα καὶ εὔνοιαν προσῳκείοντο. τούτοις γὰρ τὴν Ἀνδρονίκου διψᾶν ἀπώλειαν, καὶ πάντα κάλων κινεῖν, εἴ πως τῆς ἀρχῆς ἐκσφαιρισθείη Ἀνδρόνικος, καὶ πεσεῖται πτῶμα παγχάλεπον. μὴ ἔχοντας δ' οὖν ὅμως διὰ συνάρσεως ὁμοφύλων δοῦναι τὴν ἔφεσιν πέρατι, ἀλλοτρίαν καὶ ὑπερόριον εἰσενεγκεῖν στρατιὰν, καὶ ταὐτὸν ἄντικρυς δρᾶν τοῖς τῶν ἀκρίδων ἔθνεσι, αἳ τὸ πῦρ ἐκδιδράσκουσαι, τοῖς ὕδασιν ἀποπνίγονται. ἀλλ' οὐ μὰ τὸ γῆρας τοῦτο φησὶ, χαιρήσουσιν οἱ φίλεχθροι, καὶ πολεμοχαρεῖς Ἀνδρονίκῳ. ἀλλ' ὃ παθεῖν Ἀνδρόνικον γλίχονται, τοῦτ' αὐτοὶ πρὸς Ἀνδρονίκου πείσονται. εἰ δὲ τὸ μόρσιμον εἰς ᾅδου δώματα ἐφέλκεται καὶ Ἀνδρόνικον, αὐτοὶ καθηγήσονται, καὶ ὑπανοίξουσι πρότερον τὴν ὁδὸν. εἶθ' οὕτως ἐπιπορεύσεται Ἀνδρόνικος. ταῦτ' εἰπὼν, καὶ τὸ τοῦ Παύλου παραφράμενος, ὥς τε οὐχ ὃ θέλω τοῦτο δράσαιμι ἀγαθὸν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο διαπραξαίμην, ἀντιστρατευομένων μοι τῶν ἐναντίων, καὶ αἰχμαλωτιζόντων εἰς τὰ παρὰ προαίρεσιν, θεραπείαν ἐζήτησε τοῦ κακοῦ. ἀράντων δὲ τὴν φωνὴν τῶν ἐκ τῆς ἐκείνου φρατρείας πάντων, καὶ μέγα κραξάντων, αἴρειν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς, καὶ φείσασθαι μηδενὸς, κυροῦται ἡ τῶν ὅλων ἀφάντωσις, ὅσους τε εἶχε συνειληφὼς ἐν φρουραῖς, καὶ ὅσοι τὴν ὑπερορίαν κατεκρίθησαν, καὶ τὸ θεραπευτικὸν τούτων καὶ συγγενὲς, καὶ δὴ τόμος εὐθὺς ἐδέχετο τὰ ὑποτυπούμενα, ὑπαγορεύοντος τοῦ πρωτασηκρήτις, ἀμφιπονουμένου τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων· τοῦ δὲ πρωτονοταρίου τοῦ Δρόμου

ταῖς

ταῖς φωναῖς ἀλαλάζοντος. τὰ δὲ ὀνόματα τούτων καὶ νῦν παρείσθω μοι, καὶ τῶν καθεξῆς ὁμοίως συμπραττόντων, ὅσοι τῆς περὶ τοῦ κενοῦ δοξαρίου ἔχοντες, ὠρακίων τότε καὶ ὠρρώδουν Ἀνδρόνικον· ὧν πρωτοστάτης ἦν καὶ ταξίαρχος ὁ Ἁγιοχριστοφορίτης Στέφανος, τῷ τοῦ φθέγματος βροντώδει καταδουπῶν τὰ ἀνάκτορα, καὶ καθά τι ῥεῦμα ποτάμιον ὀξὺ καχλάζων καὶ παρασῦρον τὸ δοκοῦν Ἀνδρονίκῳ ὑποπτεύσιμον.

8 Εἶχε δὲ τὰ ὑπομνηματιζόμενα οὑτωσί πως τῆς προοιμιάσεως, θεόθεν κινηθέντες, καὶ οὐκ ἐξ ὁρισμοῦ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως, ψηφηφοροῦμεν καὶ ἀποφαινόμεθα συνοῖσον εἶναι κοινῇ, καὶ ἰδίᾳ λυσιτελὲς Ἀνδρονίκῳ, τῷ σωτῆρι Ῥωμαίων, ἄρδην ἀπολωλέναι, οἵπερ ὡς αὐθάδεις καὶ στασιώδεις συλληφθέντες, φυλακαῖς ἐνείργνυνται, ἢ τὴν ἀλλοτρίαν οἰκεῖν ἀφωρίσθησαν. συγχεθῆναι δὲ καὶ τοὺς τούτοις προσήκοντας καὶ καθ᾽ αἷμα συναπτομένους, καὶ θανάτῳ πάντας ὑποβληθῆναι. οὕτω γὰρ καὶ Ἀνδρόνικον γένοιτο, τὸν ἀγαθῇ τύχῃ Ῥωμαίων τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα διέποντα, βραχύ τι γοῦν ἀναπνεῦσαι, ταῖς κοιναῖς φροντίσι βαλλόμενον, καὶ τὰς τῶν ἐπιβούλων κακογνωμοσύνας ὑποβλεπόμενον, καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀλλοεθνεῖς Σικελιώτας ᾆσαί ποτε παλινῳδίαν, μηδένα ἔτι τὸν αὐτοῖς ὑφηγούμενον ἔχοντας, ὁπόσα χρὴ κατὰ Ῥωμαίων ποιεῖν. πάντες γὰρ οὗτοι συγχεθέντες, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορυχθέντες, ἀμεταθέτως ἔχουσι τῆς κακονοίας, καὶ οὐδείς ἐστι τοῦ λοιποῦ τρόπος ὁ σωφρονίσων αὐτούς, μόνη δὲ ἡ τοῦ ζῆν ὑπολείπεται στέρησις, ἣν ὡς τελευταίαν καὶ σωτήριον ἄγκυραν δεῖ ἡμᾶς ἐπιχαλᾶν τοῖς κακόφροσιν. οἱ τοσοῦτον εἰσὶ φρενοβλαβεῖς τε καὶ ἀποτρόπαιοι, ὡς

mante. quorum nominibus parcam in præsentia, vt & eorum, qui pòst in eiusmodi rebus vanæ gloriolæ causa, aut Andronici metu operas nauarunt, quorum dux & autor fuit Hagiochristophorites Stephanus, cuius vox quasi tonitru in palatio resonabat, & instar torrentis eos abstrahebat, quos suspectos habebat Andronicus.

Hagiochristophorita Stephanus tyrannidis minister sedulus, domini sui feritatē, vt inter huiusmodi mōstra fit, longè superans.

8 Fuit autem eius scripti huiusmodi exordium. *Diuinitus impulsi, non iussu magistratus & principis ac Imperatoris nostri, decernimus & pronunciamus, è republica esse, & priuatim Andronico Romanorum seruatori vtile, vt contumaces & seditiosi funditus intereant, qui comprehensi in carcere tenentur, & in exilium acti sunt: eorúmque necessarii & cognati capiantur, & omnes vltimis suppliciis afficiantur. Sic enim & Andronicus, qui numine propitio imperii sceptra gerit, à publicis curis & insidiarum metu nonnihil respirabit: & Siculi cœptis desistent, vbi neminem habuerint, à quo, quemadmodum Romani oppugnandi sint, doceantur. Nam cum & ii qui in vincula coniecti, & qui oculis priuati sunt, consilia improba non referant in melius, sed in priore sententia perseuerent: nulla ratio superest, qua improbi ad sanam mentem reducantur, nisi vitæ ereptio: quæ, vt sacra & salutaris anchora contra vecordes & dementes est vsurpanda. quorum eæ sunt intemperiæ, vt non animaduer-*

Exordium crudelis edicti, in quo occurrunt blasphemia in Deum, horrenda in viros innocentes conspiratio, mendacium multiplex, falsissimi prætextus & putidæ calumniæ. Hæ sunt aulicæ artes impiorū, qui neq. morbū neq. remedia ferre norunt.

Pessimū consiliū, vt respubl. serues, spirantia eius membra abscindere.

Atqui non prorsus malos prudens princeps tolerat: nec suspicionibus ita concedit locum, vt in subditos indifferenter sæuire velit.

tant, se contra stimulum calcitrare, & gladium contra semetipsos acuere. Hęc & huiusmodi alia, vt ex multis pauca referam, nefarium illud decretum continebat. Sequebatur eorum enumeratio, qui comprehendendi & mox occidendi erant: exprimebatur & modus, quo quisque tollendus esset. Ego verò cùm alia illorum hominum acta demiror, & sceleratissima iudico, tum decreto isto obstupesco: neque perspicere possũ, quid in eo secuti sint, aut quo iudicio suum parricidium Deo adscripserint, diuinúmque motum id impudenter appellarint, quod primus humani generis hostis eis haud dubiè suggessit. cũ aliud sumere principiũ modestius & probabilius licuisset, atque à contumelia Dei abstinere: *qui cædibus haud delectatur, nec mortem fecit, sed hominem ad vitam condidit: in cuius conspectu vox sanguinis Abeli clamat: qui apertè denũciat, se malle, vt peccator conuersus viuat, quam vt moriatur.* Enimuerò illi damnatis omnibus, è concilio discesserunt. Andronicus verò iudicum nefarias sententias, haud scio quo consilio, in scrinio suo diligenter asseruauit, prouiso fortassis imminenti exitio. Nam cum comprehensus esset, & à cõcursu populi facinorum suorum rationem reddere iuberetur: culpam in iudices & senatum transferebat, qui

Impij & crudelissimi e-dicti, quod Andronici exitium procuidubio maturauit excogitatio & cẽsura Nicetæ.

Parricidę isti impudenter, & in vanum nomen Dei assumunt.

Deus enim cædibus innocentiũ minimè delectatur.

Andronici astutia incẽpestiua. Etenim ne in manus populi incideret non sententias nefarias asseruare, sed nefarios iudices cruci affigere debuit.

πρὸς κέντρα λακτίζειν, καὶ μὴ συνιέναι ὅλως, ὡς καθ' ἑαυτῶν οἱ λασιόκωφοι τὴν μάχαιραν θήγουσιν. οὕτω μὲν οὖν καὶ τοιαῦτα (ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα εἰπεῖν) διεξῄει τὸ ἄθεσμον ἐκεῖνο θέσπισμα. ἐφεξῆς δ' ὁ τῶν συλληφθησομένων καὶ τεθνηξομένων ἦν κατάλογος. ὑπεδηλοῦτο δὲ καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἀποθνήσκειν ἕκαστοι ἤμελλον. ἐγὼ γοῦν καὶ τὰς ἄλλας μὲν τῶν ἀνδρῶν τουτωνὶ πράξεις διὰ θαύματος τίθεμαι, καὶ ἀνοσίας παντάπασιν ἥγημαι, τὴν δὲ νῦν ἀφηγουμένην ἀπόφασιν καὶ λίαν ὑπερεκπέπληγμαι, καὶ θαυμάζω πρὸς τί περατωθησόμενον ταύτην ἐκύρωσαν· ἢ πῶς ποτε κρίνοντες, τὴν ἑαυτῶν μιαιφονίαν προσῆπτον Θεῷ, καὶ κίνησιν θεόθεν ἀνερυθριάστως ὠνόμαζον, ἣν ὁ ἀρχῆθεν ἀνθρωποκτόνος σκέψιν αὐτοῖς ὑφηγήσατο, δέον ἑτέρως προοιμιάζεσθαι, καὶ μὴ ἀναιδῶς οὕτω καὶ ἀπαραθαμβήτως φθέγγεσθαι, μηδὲ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τὸ θεῖον συκοφαντεῖν, ὡς χαῖρον αἵμασιν. ὁ πρώτως εἰς τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἔκτισε, μὴ πεποιηκὸς θάνατον, καὶ οὗ ἐνώπιον φωνὴ αἵματος Ἄβελ βοᾷ, καὶ ὃ διαρρήδην κέκραγε, μὴ βούλεσθαι τὸν τοῦ ἁμαρτωλοῦ θάνατον, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆσαι. καὶ οἱ μὲν οὕτω παντὸς ἀπώλειαν καταψηφισάμενοι, τὸν σύλλογον διέλυσαν. Ἀνδρόνικος δὲ τὰς ἐπὶ ταῖς πράξεσι ταύταις ταῖς μυσαραῖς ἐκτιθεμένας δικαστικὰς ψήφους ἀνὰ χεῖρας δεχόμενος, ἐφύλαττεν ἐν φωριαμοῖς ἀσφαλῶς οὐκ οἶδ' ὅτι διανοούμενος, οἶμαι δὲ τὸ ἐσόμενον προσκοπούμενος, καὶ δειλιῶν φόβον, ὃς ἐπῆλθεν αὐτῷ μετέπειτα. συσχεθεὶς γὰρ, καὶ λόγους ὧν διεπράξατο παρὰ τῶν συνεληλυθότων εἰσπραττόμενος, ἑαυτὸν ἀπηλλοτρίου τῶν γινομένων, ἐφ' οἷς τινας παρελύπησεν, ἢ κακώσεσι σωματικαῖς καθυπέβαλε, καὶ τοὺς μὲν

δικαστὰς

δικασταῖς ἔφησε καὶ τὴν γερουσίαν ἀπο-
φαίνεσθαι τὰς τιμωρίας ἃς ὑπέστησαν, καὶ
ὁποίας πεπόνθασιν οἱ προσκεκρουκότες
αὐτῷ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ κατὰ τὴν βασιλείαν
αὐτήν, αὐτὸν δὲ ταῖς ἐκείνων γνώμαις ὑ-
πηρετεῖν (μηδὲ γὰρ εἰκῆ φορεῖν τὴν μάχαι-
ραν) καὶ ἄγειν τὴν χεῖρα εἰς πέρας ὧν ἀ-
πεφαίνοντο. τότε δ' οὖν τὴν ἐξενεχθεῖ-
σαν ψῆφον πληροῦν ἐπεβάλετο, πρὸς ἣν
ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σεβαστοκράτωρ ἀπεπήδησε
Μανουήλ, εἰπών, μηδαμῶς συντίθεσθαι
πράξει, ἥτις μὴ καθ' ὁρισμὸν τελεῖται
βασιλικόν, ὡς οἱ θεσπίζοντες προαναβάλ-
λονται. καὶ ἄλλως δὲ μὴ ἀναγκάζεσθαι ὁπω-
σοῦνποτε ἀπόφασιν οἰκειώσασθαι, ὑπὸ κρί-
μα θανάτου τεθεῖσαν σχεδὸν τὸ πανρώ-
μαιον, καὶ μὴ μόνον ἀφανίζουσαν ὁπόσοι
Ῥωμαίων προσήλθοσαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ
ἐθνῶν οὐχὶ βραχεῖς διαφθείρουσαν. εἰς
γὰρ ἄπειρον ἀποτελευτήσειν τὴν τελευτήν,
τοῦ μὲν διὰ τόνδε ξυλλαμβανομένου τε καὶ
ἀναιρουμένου, κἀκείνου μὴ ἀπὸ λίθου εὑ-
ρισκομένου, μηδὲ φύντος ἀπὸ δρυός,
ἀλλ' ἐκ πατρὸς καὶ μητρός, ἢ ἐξ ἀγχι-
στείας τὸ συναπτόμενον εἰς γένος καὶ τὸ
φίλιον ἀναφαίνοντος. καὶ δὴ ἀπὸ διαταγ-
μάτων βασιλικῶν ἀρχὴν δεξάμενον τὸ
δικαστικὸν τοῦτο γνωμάτευμα, ἤμελλον
ὡς πρόβατα σφαγῆς εἰς ἓν συνάγεσθαι
ἄθροισμα, οἱ ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις ἐκ-
τοπισθέντες, καὶ ταῖς ὁπουδήποτε καθειρ-
γνύμενοι φυλακαῖς, ὥστε ἕκαστον ὑφίστασθαι
θάνατον, εἰς ὃν ἀφώριστο, εἰ μὴ κατὰ τὸν προ-
φήτην εἰπεῖν, τὴν οἰκείαν μάχαιραν ἐπέ-
βαλεν ὁ Θεὸς, ἐπὶ τὸν ἀποστάτην δράκον-
τα, τὸν σκολιόν, τὸν ἐν τοῖς ὕδασιν ὑπο-
φεύγοντα τῇ καθύγρῳ ταύτῃ, ὡς ἔδει-
ξεν, βιοτῇ, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὰ ὁρώμενα, καὶ
βίον τὸν ἡδονικὸν φανταζόμενον.

supplicia decernerēt in eos, à quibus ante imperium & in ipso imperio offensus esset. Se verò illorum sententiis inseruisse (neque enim frustra gestasse gladium) & manum eorum suffragiis accommodasse. Tum autem cum latas sententias executurus esset: filius eius Manuel Sebastocrator refragatus, pernegauit, se consensurum in acta, quæ non fiant autoritate Imperatoris, vt ipsi iudices in exordio fateantur.

Manuel Sebastocrator pius princeps prudēter recusat tyrannicū edictū exequi.

Præterea se nullo modo ea suffragia probaturum, quæ penè Romanos omnes capitis cōdemnent, atque etiam prouincialium non paucos perdant. Carnificinam enim illam in infinitum grassaturam, alio ob aliud crimen comprehenso & occiso, qui nō extorris sit, nec ex quercu natus, sed parentes, cognatos, affines, amicos habeat.

Consilij sui rationes explicat.

Cæterum illud iudicum decretum, iussu Imperatoris editum, eos omnes qui in diuersis prouinciis dispersi, & vbiuis in carceribus erant, in vnum locū, velut oues mactationi destinatas in vnum macellum, cogebat: ac suas quisque pœnas dedissēt, nisi, vt Propheta loquitur, Deus suum gladium in fugitiuum draconem, obliquum illum, in aquas refugientem, strinxisset: qui, vt molli & delicata illa vitæ ratione indicauit, nihil aliud expetebat, nihil aliud cogitabat, nisi vitam voluptariam.

Et non sine numinis benignitate crudelissimorū istorum iudicum consilia euertit. Præstātissimi Consiliarij vox impiorū artes eludit.

Andronicus nō sanguine sed voluptatū cœno gaudet.

Vt pœnas tot scelerum tādē daret Andronicus, cōtra stimulū calcitrās, remediáq. morbis priuatis & publicis conueniētia, spernens ad salutis suæ hostē confugit, auxilium & consilium à miseria & infirmitate ipsa petens.

9 Accidit etiam aliud quiddam, quod eum in tantam immanitatem impulit. Nam cum vndique in arctū suas copias cogi, & Siculos iam iam suo capiti imminere, & tanquam Typhonem c. capitum oppressuros: ciues verò mortem suam sitire, & suum interitum diuinū beneficium & malorum remedium existimare cerneret: prætereáque se propter multiplices procerum cædes à Deo desertum iudicaret, quanuis se ad Christi mandram pertinere affirmaret, iisdémque elementis constaret, quibus ij quos extirpabat: ad futura per noxiorum dæmonum cultum cognoscenda se conuertit, vt & Saulus olim ad Engastrimythos tandem abiit, quos antè placandi numinis gratia pepulerat. Nam cum aruspicinam ante plurimos annos obsoleuisse, & penitus abolitam esse, auguralem item superstitionem, vt & somniorum & omnium interpretationem iam olim è Romanis finibus auolasse: solos verò eos impostores, qui è pelui diuinant, & qui astrorum positus rimantes, æquè fallunt ac falluntur, superesse: tum quidē Astrologiam, vt magis familiarem, & futura obscurius innuentem seposuit: séque totum permisit iis, qui futura ex aquis, quasi per caliginem coniiciunt, & imagines futurarum rerum velut ex vmbra solarium radiorum consectantur. Ac ipse quidem iis nocturnis sacris interesse noluit, metu

Andronico ab Engastrimytho prædicitur exitium. Et hæc est impię curiositatis merces.

Astrologia iudiciaria neglecta, hydromantiam colit.

9 Συνέβη δέ τι καὶ ἕτερον, εἰς τὴν τοιαύτην αὐτὸν ἐκβαχηλίσαν ἐνθύμησιν. ὁρῶν γὰρ ἁπανταχόθεν στενὰ οἱ τὰ πράγματα, καὶ τοὺς ἐκ Σικελίας ὅσον οὐδέπω ἐπιστησομένους, καὶ ὡς ἑκατοντακέφαλον Τυφῶνα καταπεσοῦντας, τοὺς δ' ἐντὸς τὸν αὐτοῦ θάνατον διψῶντας, ἐπισκοπήν τε ἡγουμένους Θεοῦ, καὶ λύσιν δοξάζοντας τῶν κακῶν τὴν αὐτοῦ ἀνάλυσιν ἐκ τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ θείου δὲ ὑφορώμενος ἐγκατάλειψιν, εἰς πολυτρόπως τὸ ὑπερέχον ἐδάμασε· καὶ ταῦτα διατεινόμενος ἐκ τῆς αὐλῆς εἶναι Χριστοῦ, καὶ τὸ αὐτὸ γένος τοῖς ἐκθλιβομένοις λαχών· πρὸς τὴν διὰ θωπείας εἴτε καὶ θεραπείας τῶν ἐναγῶν δαιμόνων πρόγνωσιν τῶν μελλόντων ὁρμᾷ· καθὰ καὶ ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Σαοὺλ εἰς τοὺς Ἐγγαστριμύθους ὕστερον ἔβλεψεν, οὓς ἐδίωκε πρότερον τὸ θεῖον ἑαυτῷ ἱλεούμενος. καὶ δὴ τὴν θυτικὴν καταργηθεῖσαν πάλαι ὁρῶν, καὶ τὴν διὰ ταύτης δήλωσιν τῶν ἐσομένων τεθνηκυῖαν καὶ ἄφαντον ἤδη παντάπασιν· ὁσαύτως καὶ τὴν δι' ὀρνίθων περιεργίας πάλαι ἀποπτᾶσαν ἐξ ὁρίων Ῥωμαϊκῶν, ἐνυπνιασμούς τε καὶ κληδονισμούς· μόνους δὲ τοὺς διὰ πλυνῶν καὶ λεκανίδων φενακομάντεις περιλειπομένους, καὶ τοὺς ὅσοι τὰς τῶν ἄστρων θέσεις περισκοπεύουσιν, οὐχ ἧττον πλανῶντες ἤπερ πλανώμενοι· τὴν μὲν Ἀστρονομίαν τέως ὡς συνηθεστέραν καὶ ἀξυμφανῶς τὰ μέλλοντα ὑπεμφαίνουσαν, ὑπερέθετο· ἐφίησι δ' ὅλον ἑαυτὸν τοῖς οἵ τινες ἀμυδρῶς ἐν ταῖς πλυνοῖς ὕδασι τεκμαίρονται τὰ ἐσόμενα, καὶ ὡς οἷά τινας ἀκτῖνας ἡλίου περιαυγαζούσας ἰνδάλματα τῶν ἔμπροσθεν ἐκεῖθεν ἐνοπτρίζονται· αὐτὸς μὲν οὖν παρεῖναι τοῖς τελουμένοις ἀπείπατο ἐκκλίνων, ὡς ἔοικε, τὴν κωτίλον φήμην, ἢ τὰ ἐν κρυπτῷ δρώμενα διορᾷ,

διορᾷ, καὶ πίθησι τοῖς ἅπασιν ἔκφορα, ἀναπίθησι δὲ τὴν μυσαρὰν νυκτεργασίαν ταύτην τῷ Ἁγιοχριστοφορίτῃ Στεφάνῳ, οὗ πολλάκις ἐμνήσθημεν. ὁ δὲ τὸν Σὴθ παραλαβὼν, ἐκ βούπαιδος τετελεσμένον τὰ τοιαδὶ, καὶ τούτων ἕνεκεν ἐκκοπέντα τὰς κόρας παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου λόγοις εἰρήκαμεν, ἐρωτήσιν πίθησι δι' ὧν ἔδρασεν (ὅσα ἐμοὶ μὲν γνῶναί τε καὶ μαθεῖν οὐχ ἡδὺ, μαθεῖν δὲ ἑτέρωθεν ἔξεστι τοῖς βουλομένοις) εἰδέναι, ὅς ἐστιν ὁ μετὰ τὴν βασιλέα ἄρξων Ἀνδρόνικον, ἢ καὶ παραλύσων αὐτὸν τῆς ἀρχῆς; τὸ δὲ πονηρὸν ὑποκρίνεται πνεῦμα, ἢ μᾶλλον ἀμυδρὰς, ὡς ἐν ὕδασι, καὶ τούτοις θολεροῖς, διαχαράττει τῶν γραμμάτων τινὰ, Ἰσαάκιον ἐννοεῖν ὑπεμβάλλοντα, οὐχ ἅπαν ξυνθὲν τὸ ὄνομα, ἀλλὰ δὲ προφῆναι, ὁποῖον τὸ τῆς Σελήνης ἡμίτομον, καὶ τούτου ὄπισθεν προδιατυπῶσαν Γ'άτα, εἰς τὸ ἀξυμφανὲς ἄγον ἐντεῦθεν τὸ μάντευμα. ὃ περὶ τοῦ ἐσομένου προκέντημα· ἢ, ἀληθέστερος εἰπεῖν, ὃ μὴ ἀκριβῶς ἠπίστατο, τοῦτο τῇ ἀσαφείᾳ ὑπομελαῖνον, τὸ πολυμερὲς τὴν κακίαν νυκτινόμον δαιμόνιον, τὸν τοῦ ψεύδους ἐκτρεπόμενον ἔλεγχον. ὡς τε καὶ Ἀνδρόνικος Ἰσαυρον ὑπετόπασεν, ἐξ ὧν ἤκουσε, τὰ ὀφθέντα διασημαίνειν, καὶ τοῦτον εἶναι ἰσχυρίζετο τὸν Κομνηνὸν Ἰσαάκιον, ὃς τῆς Κύπρου κατετυράννησε, καὶ ὃν ἐνήγετο ὑποπτεύειν ἐνδελεχῶς ὡς διάδοχον αὐτῷ τῆς ἀρχῆς· ἐπειδὴ καὶ Ἰσαυρίας ἀπάρας, εἰς Κύπρον ἀφίκετο, κακοεργὸς ὡς οὔπω τις ἕτερος, καὶ φθοροποιὸς τελχὶν, καὶ θάλασσα πελαγίζουσα συμφορὰς, ἢ γοῦν ἐριννὺς ἐπιμανεῖσα τοῖς πρώην εὐδαίμοσι τῆς νήσου ταύτης οἰκήτορσι. συμπαθητικῶς γὰρ ἐν ῥήμασι, τοῖς ἐν πράγμασι περιστα-

famæ, vt arbitror: quę ea quę in occulto fiunt, perſpicit, & omnibus enarrat. Sed nefarium illud arcanum Hagiochriſtophoritæ Stephano, cuius ſæpè mentionem fecimus, mandat. Is verò Setho adhibito, qui ab ineunte ętate iſtiuſmodi oraculis deditus, oculos propterea Manuelis Imperatoris iuſſu amiſerat, vt ſuprà expoſuimus, certo ritu (quem mihi nec ſcire, nec explicare iucundum eſt, & aliunde petere licet) percontatur, quis poſt Andronicum ſit imperaturus? aut imperium ei erepturus? reſpondet malus genius, ac potiùs obſcurè, vt in aquis, iiſque turbidis, aliquot primas literas, integro nomine non expreſſo, deſignat, vnde Iſaacius intelligeretur: ſed primum oſtenſa litera S, inſtar dimidiatę Lunæ, ac deinde ſubiuncta litera I: vt oraculum eſſet obſcurius, & fati veluti ſtimulus, aut, vt verius dicam, quòd non ſatis norat nocturnum illud & infinitæ improbitatis dæmonium, perplexitate inuoluerat, ne argui mendacij poſſet. Itaque Andronicus eas Iſaurum ſignificare putabat, & eum eſſe affirmabat Iſaacium Cōnenum, qui Cyprum per tyrannidem oppreſſit: cúmque perpetuò ſuſpectum habebat, vt Imperij ſucceſſorem. Nam ex Iſauria in Cyprum venerat, homo maleficétiſſimus, perniciosus Telchin, mare calamitatibus exæſtuans, & atrox furia, in beatos antè inſulares crudeliter graſſata. Nam ſcriptis eos miſeror, qui ipſis factis publicum illud infor-

Et tenebras tenebricoſi principis mancipium adire nō audet, ſed ſuo ſatelliti negotiū tractandum relinquit.

Hic verò, adhibito mago de Andronici ſucceſſore percontatur: ſed deluditur à malo genio.

SI PRO IS.

Mendacij princeps ambiguè loquitur.

Andronicus Iſaaciū Comnenum ſuſpectum habet.

Cypriorum ſub Iſaaci iſtius tyrannide miſerrima conditio.

tunium sunt experti. Andronicus verò miratus oraculũ, *Non modò*, inquit, *de successore interrogato, sed tempus etiam adiicito.* Facta etiam de tempore quæstione, aerius ille & terrestris spiritus, carminibus quæ proferri nefas est, euocatus, & cum strepitu in aquam illapsus, Intra exaltationem crucis respõdit. Hæc autem initio Septembris acta sunt. Secundo etiam responso audito, cum insuaui & falso ac planè Sardonio risu, *Vanum*, inquit Andronicus, *est istud oraculum.* Quî enim Isaacius intra tam paucos dies Cypro aduenire, méque imperio euertere poterit? eáque verba penitus neglexit. Cum autem Ioannes Tyranus, Beli iudex ab Andronico designatus, eáque de causa cupiditatum eius feruidus minister, dixisset: Isaacium Angelum è medio tollendum esse, ne fortè oraculo ad illum pertinente, ipsi longinqua imaginarentur, iis quæ ante pedes essent, neglectis: ne sic quidem diuinationi assensus est: ac potius hominẽ derisit, quòd tale aliquid de Isaacio Angelo suspicaretur, quem, vt mollem & ignauum, nec ad vllam rem gerendam idoneum, contemnebat. Nam fata vrgebant, & Deus vtique illo prudentior erat.

Andronici curiositas.

Insultatio itẽ in spiritus mendacis oraculum.

Sapientia humana fati ministra.

Isaacium Angelum, à quo euersus est, spernit Andronicus.

10 Cæterùm Hagiochristophorita Stephanus, homo impiger, quouis modo domini & Imperatoris sui saluti consultum volens, Isaacium Angelum comprehendere statuit, ac primũ in custodiã dare, deinde Andronici arbitratu occidere.

Hagiochristophorita dum Angelũ Isaaciũ occidere studet, occiditur.

μένοις τοῦ κοινῇ συμπεσόντος ἐκείνοις κακοῦ· ἀγασάμενος δ' Ἀνδρόνικος τὸν χρησμόν, μὴ ἐρώτα, εἶπε, μόνον τὸν διαδεξόμενον, ἀλλὰ προσέθες καὶ τὸν καιρόν. γενομένης οὖν καὶ περὶ τοῦ καιροῦ ἐρωτήσεως, ἐμπεσὸν καὶ ψοφῆσαν τῷ ὕδατι τὸ ἀερικὸν καὶ γεωχαρὲς πνεῦμα, πεφοίβασται δι' ἐπασμάτων, ὁποῖα μὴ ἐκφαίνειν χρεών, ὡς ἐντὸς τῶν ἡμερῶν τῆς ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ ἀρχόμενος ὁ Σεπτέμβριος μήν, ὅτε ταῦτα ἐγίνετο· ὡς δὲ ἠκηκόει καὶ τὰ περὶ τῆς δευτέρας Ἀνδρόνικος πεύσεως, ἀηδές τι καὶ διεψευσμένον μειδιάσας καὶ ἀτεχνῶς Σαρδώνιον, καὶ εἰπὼν ὡς λῆρος ὁ χρησμὸς οὗτος. ποῦ γὰρ δυνήσεται Ἰσαάκιος κυπρόθεν καταπλεῦσαι διὰ μετρίων πάνυ τοι τουτωνὶ ἡμερῶν, καὶ καθελεῖν αὐτὸν τῆς ἀρχῆς; οὐδ' ὅλως προσέσχε τοῖς εἰρημένοις. φήσαντος δὲ τοῦ ἀπὸ Τύρου Ἰωάννου (ἦν δ' οὗτος κριτὴς τοῦ βήλου παρ' Ἀνδρονίκου προβεβλημένος, καὶ θερμὸς διὰ τοῦτο τῶν αὐτοῦ θελημάτων ὑπηρέτης) ὡς δεῖ συλληφθέντα ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι τὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον, μήπως εἰς τοῦτον ἀφορῶσι τὰ τοῦ μαντεύματος, αὐτοὶ δὲ τὰ πόρρωθεν φαντάζονται τὰ ἐν ποσὶν ὑπερβαίνοντες, οὐδ' οὕτω τῷ χρησμῳδήματι ἔθετο. τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ μωκίαν κατέχεε τοῦ ἀπὸ Τύρου, εἰ τοιαῦτα ὅλως φαντάζεται Ἰσαακίου ἕνεκα τοῦ Ἀγγέλου, ἐξουθενῶν ἅμα ἐς μαλακότητα ἤθους τὸν ἄνδρα καὶ πρὸς οὐδὲν κατόρθωμα τοῦτον ἐνδέξιον εἶναι διατεινόμενος. ἤγγιζε γὰρ τὸ μόρσιμον, καὶ ἦν τὸ Θεῖον αὐτοῦ συνετώτερον.

10 Πλὴν θερμουργὸς ὢν ὁ Ἁγιοχριστοφορίτης Στέφανος, καὶ τοῦ κυρίου βασιλέως παντοίως κηδόμενος, τὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον προσέθετο συλλαβεῖν, καὶ πρῶτα μὲν ἐνεῖρξαι φυλακῇ, εἶτα καὶ θανάτῳ ὑπαγαγεῖν, ᾧ Ἀνδρόνικος δοκιμάσειεν.

οὐκοῦν εἰς τὴν οἰκίαν Ἰσαακίου παραγενόμενος, ἐγγὺς οὖσαν τῆς μονῆς τοῦ Περιβλέπτου, περὶ δείλην τῆς ἑνδεκάτης τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ ἐνενηκοστοῦ καὶ ἐνάτου ἔτους, καὶ τὴν αὔλειον εἰσελθὼν, ἐπέταττεν Ἰσαακίῳ κατελθεῖν, καὶ ἕπεσθαί οἱ ἔνθα ἂν προάγῃ. τοῦ δὲ, ὡς εἰκὸς, ἀναβαλλομένου, ὅτι καὶ μόνον ὀφθεὶς ἐκεῖνος κακὸν ἔσχατον συλλελόγιστο, ὁ δὲ καὶ βίαν προσεπῆγε, καὶ τοῖς συνοῦσιν ἐπετίμα, μὴ καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἀναβολὴν ἀπτομένοις αὐτοῦ τῶν τριχῶν, καὶ λαζομένοις ἐκ τοῦ γενείου, καὶ ἀτίμως τοῦ δωματίου κατάγουσιν ἐπὶ κεφαλὴν ὠθούμενον καὶ τυπτόμενον, εἰς ἣν αὐτὸς καθηγήσεται κάθειρξιν· καὶ οἱ μὲν ὀπαδοὶ πρὸς τοῖς ἐπιτεταγμένοις ἦσαν. ὁ δ' Ἰσαάκιος τὴν θήραν ἰδὼν ἄφυκτον, καὶ ἀνυπεξάλυκτον τὴν σαγήνην, ἣν ἐφήπλωσεν ὁ ἐπελθὼν ἐκείνῳ ἀσπαλιεὺς, καὶ ἤδη συνέχουσαν, οὐ δειλανδρεῖ, οὔτε μὴν φιλοψυχεῖ, ἀλλ' ὡς τεθνηξόμενος προτίθεται μαχέσασθαι, εἴπως οὐχὶ τεθνήξεται, ἢ μᾶλλον μὴ ἔχων ἄλλα κεραίνειν ὡς ὁ ἀκοστήσας ὁμήρειος ἵππος, καὶ ποσὶ κατὰ πεδίων ἐλευθέρῳ φέρεσθαι (ἡ γὰρ ἀρπὴ ἤδη ἐτέτατο, καὶ ἡ σύλληψις οὐκ ἦν δυσχερὴς) μιμεῖται τὸν πολεμιστήριον, καὶ τὸ οὖς ἀναστήσας ὡς πρὸς σάλπιγγα ἠχοῦσαν τὸ ἐνυάλιον, καὶ φρίξας κόμην τὴν ἐπαυχένιον καὶ φριμάξας, ὁμόσε χωρεῖ, καταφρονητὴς ξιφῶν, ὑπερόπτης ἄρεος, ἀπειλῶν μηδ' ὁπωσοῦν ἐμπαζόμενος.

Igitur ædes Isaacij, quæ prope Periblepti monasterium sunt XI Septēbr. anno sexies millesimo DCC † LXXXXIX vesperi ingressus, Isaacium descendere ac se sequi iussit. Illo verò cunctante, vt fit, & solum conspectum eius extremum malum iudicante, vim adhibuit: & ministros suos increpauit, quòd nō statim in cunctaris capillos & barbam inuolantes, præcipitem abreptum, & per ignominiam pulsatum, in carcerem à se monstratum ducerēt. Quibus iussa executuris, Isaacius, qui se iam intra casses ab illo extensos esse cerneret, & metu & vitæ cupiditate abiecta, si quo modo mortem euitaret, vel potiùs, quia fuga vndique interclusa erat, nec vsquam elabi poterat, fortiter pugnare instituit: &, vt erat nudo capite, bicolore tunica ad lumbos descendente, ac deinde bifariam diuisa indutus, conscendit equum, & stricto ense in Hagiochristophoritæ caput ruit. Is Isaacij impetu apertè in cædem ruentis territus, calcaribus mula subditis fugam molitur: sed antequam porta egrederetur, letalem Isaacius plagam ei infert, cal-

† lxxxxiiii.

Tandē carnificis & nebulonis aulici Hagiochristophoritæ venit summa dies & ineluctabile fatum.

Necessitas imbellem in prælia trudit.

ἀμέλει καὶ ὡς εἶχε τὸ ξίφος σπασάμενος, εἶχε δὲ ἀπερικαλύπτως τῆς κεφαλῆς, τὸ δὲ σῶμα λωπίῳ διχρώμῳ συνεῖχε περὶ τὴν ἰξὺν καταβαίνοντι, ἔκτοτε δὲ διῃρημένῳ διχῆ, καὶ τὸν ἵππον ἀναβὰς, τὴν χεῖρα ἀνατείνει ξιφήρη κατὰ τῆς τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου κεφαλῆς. ὁ δὲ τὴν Ἰσαακίου ὁρμὴν πτοηθεὶς, ἐκξιφισαμένου καὶ θανατῶντος προδήλως, μεταστρέψας τὴν ἡμίονον ἧ ἔποχος ἦν, καὶ συχνὰ κεντρίζων τὴν ἡμίκερκον, τῆς ἐξόδου ἅπας γίνεται. ἀλλ' οὔπω ἀκριβῶς τὴν πύλην διεληλύθει, καὶ Ἰσαάκιος καιρίαν κα-

Hagiochriſtophoritæ horrēda ſed iuſtiſſima laniena.

ua per mediū diſſecta, eúmq; pecudis inſtar in ſuo ſanguine palpitātem à canibus deuorandum relinquit. & cum ex eius miniſtris alium ſolo ſtricto gladio fugaſſet, alij auriculam amputaſſet, alios diſieciſſet, vt domum quiſque ſuam reuerteretur, laxis habenis ad magnum templū contendit: & dum per mediam viam & forum curſitat, alta voce clamat, ſe eo enſe, quem ſtrictum adhuc ſuſtinebat, Hagiochriſtophoritam Stephanum occidiſſe. Templum eo habitu ingreſſus, eam ſedem conſcendit, in qua homicidæ ſuum facinus exponentes, ab ingredientibus & egredientibus veniam petunt. Vrbana verò multitudo, quæ partim Iſaacium equitantē viderat, partim ex aliis id facinus audierat, maximo numero ſtatim ad templum confluit: tum vt ipſum videat Iſaacium, tum vt quid de eo futurum ſit coràm intueatur. Omnes enim putabant, eum ante Solis occaſum ab Andronico comprehenſum, nouis & exquiſitis tormentis occiſum iri, à veteratore in ea re ingenioſiſſimo. Eôdem ſe confert, candémque ſeditionem fouet, Iſaacij patruus Ducas Ioannes, eiúſque filius Iſaacius, non quòd in Hagiochriſtophoritæ cædem conſpiraſſent, eóque facinore ſe obſtrinxiſſent, ſed quòd noxam ſpōſionis comitem eſſe norant. Nam alij pro aliis ſpondere coacti, fidē Andronico ſyngraphis firmarant.

Iſaacius Angelus in templo ſupplex populū concitat.

Populi nouarum rerū cupidi ad Iſaacium confluxus, & ſuſpenſum de recenti clade iudicium.

Conſanguineorum pro aliis ſpōdentium miſera conditio.

τέχνῃ, καὶ πλήττει κατὰ μέσον τὸ κρανίον τὸν δείλαιον. καὶ διχῇ διελὼν, ἐκεῖνον μὲν ἐᾷ κύρμα προκεῖσθαι κυσὶν, ὡς βόσκημα σφοκελίζοντα, καὶ τῷ ἰδίῳ παλυνόμενον αἵματι. αὐτὸς δὲ τῶν ἐκείνου ὀπαδῶν ὃν μὲν διαθροήσας τῷ γυμνῷ μόνῳ τῷ ξίφει, ἑτέρου δὲ τὸ ὠτίον ἀφελόμενος, καὶ ἄλλον ἄλλοσε διαστήσας, ὡς ἐπὶ τὰ σφῶν ἕκαστον ἀπαλλάσεσθαι, ὅλῳ ῥυτῆρι πρὸς τὸν μέγαν ἵεται νεὼν, διὰ τῆς λεωφόρου μέσης καὶ τῆς ἀγορᾶς διϊὼν, καὶ πᾶσι διαπρυσίως φθεγγόμενος, ὡς διεχρήσατο τῇ σπάθῃ (ἔτι γὰρ γυμνὴν ἔφερε τῇ χειρὶ) τὸν Ἁγιοχριστοφορίτην Στέφανον. καὶ ὁ μὲν ὡς εἶχε τὸν θεῖον εἰσιὼν ναὸν, ἄνεισι τὸν ἀνάσταθμον. ὃν οἱ φονεῖς ἀνερχόμενοι, τὸ οἰκεῖον ἀνακεκαλυμμένως διαξανοῦσι πλημμέλημα, τὴν ἐκ τῶν εἰσιόντων τε καὶ ἐξιόντων τὸ ἱερώτατον τέμενος αἰτοῦντες συγχώρησιν. τὸ δὲ πλῆθος τῆς πόλεως ὃ μὲν αὐτόψει τὸν Ἰσαάκιον ἐνοπτευκὸς, ἐς τὸν μέγαν νεὼν ἐπελαύνοντα· ὃ δὲ εἰς ἀκοὴν ὠτίου δεξάμενον τὸ πραχθὲν, συρρέει κατὰ χιλιοστύας αὐτίκα, αὐτόν τε ὀψόμενον Ἰσαάκιον, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ γενησόμενον ὀφθαλμοῖς ἐθέλον παραλαβεῖν. πάντες γὰρ ᾤοντο, μὴ ἂν ἐπιδεδυκέναι τὸν ἥλιον, καὶ Ἰσαάκιον συλληφθέντα παρ' Ἀνδρονίκου, τίσειν δίκας τὰς ἀνηκέστους, καὶ τιμωρίας καινὰς εἰς αὐτοῦ κάκωσιν ἐπινοηθῆναι, παρὰ τοῦ κομψοῦ τὰ τοιαῦτα μαγγανευτοῦ. συμπαραγίνεται δέ οἱ, καὶ τὴν αὐτὴν στάσιν ἀσπάζεται ὁ πρὸς πατρὸς Ἰσαακίῳ θεῖος, Ἰωάννης ὁ Δούκας, καὶ ὁ τούτου υἱὸς Ἰσαάκιος, οὐχ ὅτιπερ Ἰσαακίῳ ἦσαν συμμέτοχοι τῆς τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου σφαγῆς, καὶ κοινωνοὶ τοῦ αἵματος τούτου, ἀλλ' ὅτι παρεπομένην ᾔδεσαν ἐγγύῃ τὴν ἄτην, ἣν ὑπὲρ ἀλλήλων ἔδοσαν Ἀνδρονίκῳ, τὴν ἐς αὐτὸν κρατυνάμενοι πίστιν ἀναγκαστῶς.

ἀμέλει

ἀμέλει καὶ οἱ μὲν ὡς ὅσον οὐδέπω συλληφθησόμενοι, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον ἔχοντες, περιδεεῖς ἦσαν, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐκεστάλιζον ἀτεχνῶς, καὶ τοὺς συνεισδραμόντας ἐς τὸ ἱερὸν ξύγκλυδας, καὶ ἀεὶ ἐπιστρέοντας γλωττηματικώτερον ὁμιλοῦντες καθικέτευον συμπαραμεῖναι σφίσι, καὶ ἐπαρήξειν ὡς ἔχουσι, τὰ ἔσχατα πείσεσθαι κινδυνεύουσι. καὶ ἦσαν οἱ κατένευον πρὸς τὴν αἴτησιν, καὶ ᾤκτειρεν τῆς ἐνεστώσης τύχης τοὺς ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐκ τοῦ βασιλέως οὐδεὶς παρῆν ἀγανακτῶν ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις τούτοις, οὐ τῶν γένει λαμπρῶν, οὐ τῶν Ἀνδρονίκῳ τηρούντων εὔνοιαν, οὐ πελεκυφόρος Βάρβαρος, οὐχ οἱ τὰ ὑσγινοβαφῆ φοροῦντες ῥαβδοῦχοι, οὐ τῶν ἁπάντων τὶς ἕτερος· ἔτι μᾶλλον οἱ συλλεγέντες ἦσαν θρασεῖς, καὶ λελυμένῃ καὶ ἀχαλίνῳ γλώττῃ ἐχρῶντο, τῇ τῶν κωλυσόντων ἐρημίᾳ πτερούμενοι· καὶ πᾶσαν βοήθειαν συνεισενεγκεῖν ἐπηγγέλλοντο. ὅλην μὲν οὖν τὴν τότε νύκτα οὕτω παρέπεμψεν Ἰσαάκιος, οὐ λόγον βασιλείας τιθέμενος, ἀλλὰ περὶ τοῦ μὴ καταπυθῆναι δεόμενος. ᾔδει γὰρ Ἀνδρόνικον ὡς βοῦν αὐτὸν ἱερεύσοντα ἢ μᾶλλον καὶ ὠμῶν τῶν αὐτοῦ σαρκίων ἀπογευσόμενον κατὰ κύκλωπα, καὶ θερμῷ ἔτι σταζομένων αἵματι. ἐκ δὲ τῆς ἐπιμελοῦς ἱκετείας, ἔσχε τινὰς τῶν συνειλεγμένων τὰς πύλας ἐπικλίναντας τοῦ νεὼ, καὶ φῶτα εἰσενέγκαντας, καὶ τῷ καθ᾽ ἑαυτοὺς ὑποδείγματι τούτῳ πολλοὺς συμπείθοντας μὴ μεθίστασθαι οἴκαδε. πρωΐας δὲ γενομένης, οὐκ ἦν ὅστις οὐ παρῆν οἰκήτωρ τῆς πόλεως, οὐδ᾽ ἐθεοκλύτει αὐτοκράτορα ἤδη μὲν Ἰσαάκιον, Ἀνδρόνικον δὲ καθαιρεθῆναι τῆς βασιλείας, καὶ συλληφθέντα παθεῖν ὁπόσα δέδρακε, τῇ τῶν ὅλων σχεδὸν ἐπιβουλεύων ζωῇ.

Ad hæc alij, vt iamiam comprehendendi & occidendi, præ metu dentibus stridebant, & promiscuam turbam, quæ in templum confluxerat, ac subinde accurrebat, magna contentione rogabant, vt secum maneret, & pro virili opem ferret in summo periculo constitutis. Neque deerant, qui iis precibus & aduersæ fortunę casu ad misericordiam adducti, annuerent. Cum verò nemo ab Imperatore adesset, qui illas res ægrè ferret, non genere illustres, non Andronici amici, non bipenniferi Barbari, non purpurati lictores, denique nemo prorsus: crescebat audacia factionis, vt in illa impunitate liberrimè quiduis loquerentur, & promptissimam opem pollicerentur. Totam igitur noctem sic exegit Isaacius, vt non de regno cogitaret, sed exitium deprecaretur. Norat enim Andronicum, se vt bouem immolaturum, & more Cyclopico carnes suas calidum adhuc stillantes sanguinem deuoraturum. Est autem diligenti supplicatione id consecutus, vt quidam ex eo cœtu fores templi clauderent, & illatis luminibus, exemplo suo multos impellerent, ne domum abirēt. Vbi diluxit, omnes vrbis incolæ adfuerunt, omnes Deũ orarunt, vt Isaacius imperio potiretur: eóque pulsus Andronicus, & cōprehensus, dignas crudelitate sua pœnas daret, qui omniũ penè vitæ insidiaretur.

In istis turbis fauor vulgi multũ promouet.

Et sibi consulunt, qui populi manibus muniuntur.

Andronicus autem, cui summi iudicis gladius imminebat, de tumultu cōpescendo, aut in herba opprimendis aduersariorũ consiliis minimè cogitat

Diuina verò prouidentia, sapienter omnia disponens, Isaaciũ in desperationis abysso conclusum tenet, vt illustriores postea fiant liberationes & vindictæ.

Precibus cōseruatur innocens princeps, & imperij vsurpator Andronicus fugatur.

Andronicus frustra seditionem comprimere studet. Nec enim vt princeps agere potuit, qui à Deo & populo ad supplicium trahebatur,

II Ac diuinitùs profectò accidit, vt is vrbe tum abesset, & ad orientalem partem Propontidis in Meludiano palatio versaretur: vbi cæde Hagiochristophoritæ sub primam vigiliam audita, ea nocte ibi permansit: nec fecit aliud, nisi vt ciues breui scripto moneret, vt nouis rebus studere desinerent. cuius hoc fuit initium: *Qui habet, habet. Pœna sublata est.* Manè verò, cultores Andronici turbam fluctuantẽ compescere studuerunt, & ipse Andronicus Imperatoria triremi ad magnum palatium peruehitur. Verùm nec iis verbis, nec nuncio reditus Andronici populus quicquã mouebatur, vt cœptis desisteret: quæ ad comprimendum motum afferebantur, surdis auribus accipiebantur omnia: ac multi vitæ periculum adierunt, quod rem illã parum bellam esse dixissent.

Nec amplius audit currus habenas aurigæ quem summus rerum arbiter deturbare cogitabat.

Omnes enim quasi vno signo dato concurrebant, ac veluti numine afflati, aut furore perciti, in diuini VERBI maximum templum, alios alij acuentes, & subsannãtes eos qui ignaui spectatores astarent, nec quouis telo armarentur. Qui vero literis eruditi erant, eosdem membra putrida vocabant, qui dolore publico non afficerentur. Deinde seris & repagulis carcerum effractis, liberum exitum inclusis patefaciebant: qui quidem non omnes malefici erant, sed

Ideo alij alios in Andronici perniciem concitant.

Nemo imbecillis aut ociosus in populo, quoties malum principem mũdi iudex euertere constituit.

A linguis ad manus tandem illi veniunt, & Andronici tyrannide oppressos liberant.

II Ἔτυχε μὲν οὖν τῷ τότε καιρῷ θεῖον, ὡς ἔοικε, μὴ παρεῖναι τοῖς ἀρχείοις Ἀνδρόνικον, ἀλλ' ἐς τὸ ἑῷον μέρος τοῦ ἀναπλεομένου τῆς Προποντίδος πορθμοῦ, περὶ τὰ τοῦ Μηλουδίου κεκλημένα διατρίβειν βασίλεια. ἐνθένδε τοι καὶ περὶ τὴν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς τὸν τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου θάνατον ἐνωτισάμενος, τότε μὲν ἔμεινε κατὰ τόπον, μηδέν τι ἐπιτάξας ἕτερον, ἢ γραμματίῳ βραχεῖ τοὺς Μεγαλοπολίτας δεξιωσάμενος, παύσασθαι παραινῶν τοῦ νεωτέροις ἐγχειρεῖν πράγμασιν, οὕτω πως ἀρχομένῳ· ὁ λαβὼν ἔλαβεν, ἡ δὲ δίκη ἐκόπη. ἡμέρας δὲ διαγελασάσης, ὅσοι τε Ἀνδρόνικον ἐθεράπευον, κατασέλλειν ἐπειρῶντο τὸν ὄχλον κυμαινόμενον, καὶ αὐτὸς Ἀνδρόνικος κατὰ τὸ μέγα παλάτιον παραγίνεται τριήρει βασιλικῇ. ἀλλ' οὐδὲ μία τις ἦν ἀναστολὴ τῆς τοῦ λεὼ συῤῥοῆς, οὔτ' αὐτὸς Ἀνδρόνικος εἰς τὸ ἀρχεῖον εἶναι ἀπαγγελλόμενος, ἐξεκρουσέ τινας τῆς ὁρμῆς· ἀλλ', οὐδὲ ὁ εἰσηγούμενός τι ἕτερον παῦον τὴν συνδρομὴν, εἰς ὦτα ἐῴκει λέγειν ἀκουόντων. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ ἐγγὺς τοῦ τεθνάναι ἤλθοσαν, μόνον ὑπογρύξαντες, καὶ μὴ καλὸν ἔργον γίνεσθαι φάμενοι, ἀλλ' ὡς ἐξ ἑνὸς συνθήματος πάντες παρῆσαν ἤ τε καὶ πανδημεὶ ἔθεον ἔνθοις, καὶ ἀτεχνῶς κορυβαντιῶντες, εἰς τὸ τοῦ θεοῦ λόγου μέγιστον τέμενος ἀλλήλους παραθήγοντες, ἐρεσχελοῦντες τοὺς μὴ ταὐτὸ ζήλους, οὔτε μὴν τὰς χεῖρας ὁπλίζοντας ὅπλῳ ὁτῳδὴ, ἀλλ' ἀργοὺς οὕτως ἑστῶτας, καὶ θεωμένους τὰ παρ' ἄλλων γινόμενα. οἱ δὲ λογικῶν μαθημάτων ἐν μεθέξει, καὶ μέλος ἀπεκάλουν αὐτοὺς σεσηπὸς, μὴ συμπάσχον τῷ λοιπῷ τῆς πολιτείας σώματι καὶ πληρώματι. ἐπὶ τούτοις διαθλῶσι τὰς κλεῖς καὶ τοὺς ὀχέας τῶν δημοσίων φρουρῶν, καὶ τοῖς φυλακίταις πεδέασι τὴν ἔξοδον ἀνετον, οὐ πᾶσιν οὖσι κακούργοις.

ἀλλὰ

ἀλλὰ καὶ γένους μετειληχόσι λαμπροῦ, κακουχουμένοις δ' ὅμως ἐν δεσμωτηρίοις διά τι συμπεσὸν βραχὺ ἁμάρτημα, ἢ παρεφθεγμένον ῥῆμα, ἢ καὶ φίλου κακούργημα προσβὰν ἐς Ἀνδρόνικον. τοῦτο δ' ἔτι μάλιστα τὸ πλεῖον συνηγήοχε τοῦ λαοῦ, καὶ τοὺς κατ' Ἀνδρονίκου τὸν θορύζοντας πρότερον, καὶ ὀκνοῦντας τὴν πρᾶξιν ὡς κίνδυνον ὑποφαίνουσαν, εἰς ἐναντίαν μοῖραν μετέστησεν ἀκραιφνῶς. ἦν οὖν ἐκ τοῦδε ἰδεῖν ξιφηφοροῦντας οὐκ ὀλίγους καὶ θυρεοφόρους, καὶ πεφραγμένους θώραξιν οὐ βραχεῖς, τοὺς δὲ πλείστους ῥοπάλοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἐργαστηρίων ξύλοις τὰς χεῖρας ὁπλίσαντας. καὶ συναγωγῆς πλείστης μεθ' ὁρμῆς τοιαύτης γεγενημένης, βασιλεὺς αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ἀναγορεύεται Ἰσαάκιος, τινὸς τῶν νεωκόρων τὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου στέφος ὅπερ ἄνωθεν ἀπῃώρητο, τραπέζης τῆς μυστικῆς κατενεγκόντος διὰ κλίμακος, καὶ τῇ τοῦ Ἰσαακίου κεφαλῇ ἐφαρμόσαντος. ἵνα δὲ μηδὲ τοῦτο εἴη ἀνιστόρητον, καὶ ἀκοαῖς ἀπροσήχητον τῶν ἐς ἔπειτα, ὁ μὲν Ἰσαάκιος ἐδυσκόλαινε πρὸς τὴν στεφηφορίαν, οὐχ ὡς ἔρωτα μὴ τρέφων ἀρχῆς, ἀλλ' ὡς ὑποτρεφόμενος τὸ τοῦ πράγματος ἐργῶδές τε καὶ δυσέφικτον, καὶ ὄναρ οὐχ ὕπαρ ἄντικρυς ἐπιτελεῖσθαί οἱ τὰ παρόντα οἰόμενος. ὑποβλεπόμενος δὲ καὶ τὴν Ἀνδρονίκου ὀργιλότητα, καὶ μὴ ἐντεῦθεν ἐκμειλίξῃ τοῦτον πλεόνως βουλόμενος· συνεστὼς δὲ ὁ δηλωθεὶς ἄνωθεν Δούκας, τὸν πῖλον τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος, ἑαυτῷ περιθέσθαι ἱκέτευε τὸ διάδημα, ἐψιλωμένον τριχῶν προδεικνὺς κρανίον, καὶ τὴν φαλάκραν ὡς πλησιφαῶσαν σελήνην ὑποφαίνουσαν. ὁ δ' ὄχλος ἀπηνήνατο φάσκοντες, μηκέτι γέροντα ἄρχειν βούλεσθαι, ἢ βασιλεύειν ἐπ' αὐτούς. πολλῶν γὰρ ἐμφορηθῆναι κακῶν ἐκ τοῦ πολιότριχος Ἀνδρονίκου, καὶ δι' αὐτὸν μισεῖν τε καὶ

nonnulli claris orti familiis, ob fortuitum erratum, aut dictum inconsideratius, ant amici delictum in Andronicum, eò compacti fuerant. Ea res omnium maximè populi concursum auxit: ac effecit, vt qui prius periculi metu submurmurabant, & dubitabant, haud dissimulanter factioni sese iungerēt. Ex eo ensibus accinctos, scutatos, & thoracatos non paucos cerneres: plures tamen fustibus & lignis, quæ ex officinis rapuerant, armatos. A tali cœtu concitatissimæ multitudinis, Romanorum Imperator salutatur Isaacius, cùm quidam ex ędituis Magni Constantini coronam quæ supra mysticam mensam pendebat, scalis depromptam, eius capiti imposuisset. Ne autē hoc quoque à posteris ignoretur, Isaacius eam coronationem ægrè ferebat, non quòd ab Imperij cupiditate abhorreret, sed quòd rei summam difficultatem pertimesceret: & quæ tum agerentur, vigilantis quoddam somnium existimaret. Huc accedebat metus, ne Andronici acerbitatem eo facto magis etiā irritaret. Cæterùm Ducas, cuius antè meminimus, illi astans, detracto capiti pileo, orabat, vt sibi diadema imponeretur, caluitio ostenso, quod instar plenæ lunæ relucebat. Turba autē respondit, se nolle deinceps parere seni, quòd ab Andronici canicie plurimas clades accepisset: ob eúmque omnem

Concursus popularis in maxima ciuitate descriptio.

Effectus mirus in multitudine momento concitata.

Isaacius Angelus Imperator salutatus noua quadam ratione, vt Andronicū prodigiosis gradib. ad thronum euectum daret præcipitem.

Ioannes Ducas frustra ambit Imperium.

ſenem Acheronticum & capularem odiſſet, præſertim ſi bifurcatam haberet barbam, ex altera parte breuiorem. Sic inaugurato Iſaacio, aliud accidit relatu dignum. Nam cum equi Imperatorij aureis ornati phaleris, per traiectũ Cioniorum adueherentur, vnus ab equiſone vi auulſus, & per publicas vias curſitãs, comprehenditur, & ad Iſaacium adducitur. Is eo conſcenſo, ex maximo templo diſcedit, etiam Baſilio Camatero patriarcha comitante: quem populus, quamuis inuitum, approbare acta illa compulerat. Andronicus verò vbi ad magnam Curiam peruenit, primum confuſo clamore, pòſt etiam re ipſa viſa turbatus, cẽturiare ſuos & confligere cum populo inſtituit. Sed cum paucos ad ſuum conſilium paratos videret, ipſe arcu correpto, pro virili ad pugnam ſe parat: & ex maximæ turris, quæ Centenarium appellatur, pinnaculis, ſagittas in accedentes coniicit. Quem conatum quia irritum videbat, alloqui populum inſtituit: ſéque imperium filio Manueli traditurum profeſſus, tumultũ ſopire, & præſentiſſimum periculum propulſare ſtudet. Verùm populus iis verbis magis exaſperatus, nulla non atrociſſima conuicia in eum, & quem Imperij ſucceſſorem relicturum aiebat, congeſſit. Poſtquam verò effracta porta, quæ Carea dicitur, in palatium penetrarunt,

Iſaacius Angelus Imperator deſignatur.

Nunquã dat manus crudelitas: imò ignem terræ miſcere conatur.

Et in naturã ipſam inſurgit, vt ſuę cupiditati litet.

Varias facies induit, pro conditionis ſuæ ſtatu, & leniter eos alloquitur quos paulò ante euertere ſtudebat. Nulla autem tyrannis pax cum populo exaſperato.

ἀποστρέφεσθαι πάντα στερδαίμονα καὶ πολυετῆ ἄνθρωπον, καὶ μάλιστα εἰ καθειμένον ἔχοι τὸ γένειον, διχῆ διηρημένον, καὶ μυκείζον περὶ τοῦ πώγωνος. οὕτω τοίνυν ἐς βασιλέα χρισθέντος Ἰσαακίου, συνέβη καὶ ἕτερόν τι ἀξιαφήγητον. ἵππων γὰρ χρυσοφαλάρων βασιλικῶν ἐκ τῆς περαίας κατὰ τὸν πόρον τῶν Κιονίων διαπορθμευομένων, εἷς τοὺς πόδας ἀναβαλὼν, καὶ τυραννήσας τὸν ἱπποκόμον, ἔθεε διὰ τῶν λεωφόρων· καὶ συλληφθεὶς, εἰσάγεται Ἰσαακίῳ πρὸς ὄχησιν. καὶ ὁ μὲν ἐκ τοῦ μεγίστου νεὼ ἀπαίρει, συνεπόμενον ἔχων τὸν πατριάρχην Βασίλειον τὸν Καματηρόν. ἐπεὶ καὶ τοῦτον τὸ πλῆθος συμπράττειν καὶ συνευδοκεῖν τοῖς τελουμένοις ἄκοντα ἐπεσπάσατο. ὁ δὲ Ἀνδρόνικος κατὰ τὸ μέγα γεγονὼς ἀρχεῖον, ἐπεὶ ὁ συμμιγὴς θροῦς ἐκέντει αὐτοῦ τὰ ὦτα, μετὰ βραχὺ δὲ καὶ τὴν ὄψιν τῶν γινομένων εἶχε διδάσκαλον, ἐπέβαλε μὲν τῇ ἀντιμαχήσει τοῦ πλήθους, καὶ τοὺς συνιόντας συνεκρότει πρὸς πόλεμον. εὑρίσκων δὲ βραχεῖς ἑτοιμοπειθεῖς ἐκ τούτων πρὸς τὸ ἐκείνου σκέμμα καὶ σύνθημα, ἠυτούργει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέρει τὸν πόλεμον, τόξον δοὺς τῇ χειρὶ, κἀκ τῶν τοῦ μεγίστου πύργου διασφάγων, ὃς κικλήσκεται Κεντηνάριον, ἀφιεὶς τοῖς ἐπιοῦσι βέλεμνα. γνοὺς δὲ ὡς μάτην ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖ, διάπινος ὁμιλεῖν προάγεται τοῖς λαοῖς, ἀποτίθεσθαι λέγων τὴν βασιλείαν, καὶ παραπέμπειν ταύτην πρὸς τὸν παῖδα τὸν Μανουήλ, πεποιθὼς ἐντεῦθεν καταστεῖλαι τὸν θόρυβον, καὶ τὸν ἐπ' ἀκμῆς καὶ παρὰ βραχὺ κίνδυνον ἀποκρούσασθαι. οἱ δὲ πλεόνως ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ ἐκτραχυνθέντες, ὕβρεσιν αὐτὸν ἀπάσαις ἀπαισίοις ἔπλυνον, καὶ ὃν ἔφασκε τῆς βασιλείας καταλιπεῖν κληρονόμον. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος ἦν εἰσχυθὲν ἔσωθεν τῶν ἀνακτόρων, ἀναρραπείσης τῆς πύλης, ἥτις Καρέα λέγεται, τρέπεται πρὸς φυγὴν,

καὶ

καὶ τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον τοῦ ποδὸς ἀφελιξάμενος, καὶ τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ περιφύλαγμα τὸν σταυρὸν ὁ θεοβλαβὴς ἀποτραχηλισάμενος ἐκεῖ που, καὶ πῖλον βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ὃς ἐς ὀξὺ λήγων πυραμίδι εἴκασται, τὴν βασιλικὴν εἴσεισιν αὖθις τριήρη, δι᾽ ἧς ἐκ τοῦ Μηλουδίου πρὸς τὸ μέγα παλάτιον ἐσαφίκετο· καὶ γενόμενος αὖθις κατὰ τὸ αὐτὸ καταίτημα, δύο ἐκ τῶν γυναικῶν προσλαβόμενος, Ἄνναν τὴν ἁρμοσθεῖσαν τῷ Ἀλεξίῳ βασιλεῖ, ἐκείνου δὲ ἐξ ἀνθρώπων γενομένου ὡς εἴρηται θανάτῳ, γαμηθεῖσαν Ἀνδρονίκῳ· καὶ τὴν ἑταιρίδα Μαραπτικήν, ἧς ἐνεθουσία τῷ ἔρωτι, καὶ περιπαθῶς εἶχεν Ἀνδρόνικος, ὡς οὐδὲ πάλαι τῆς Λαμίας ὁ Πολιορκητὴς Δημήτριος, ἣν Πτολεμαῖον καταγωνισάμενος ἐν Κύπρῳ ἔλαβε δορυάλωτον, αὐλοῦσαν οὐκ εὐκαταφρονήτως, ἤλαυνε κατὰ κράτος ἣν προέθετο. ἠρετίσατο δὲ τὴν ἐπὶ τοὺς Ταυροσκύθας, πᾶσαν ἐπαρχίαν Ῥωμαϊκήν, καὶ τοπαρχίαν ἄλλην ἐθνικήν, ὡς ἐπίβουλον ἀθετήσας.

12 Καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον Ἀνδρόνικος τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἀπεσφαίρισο. Ἰσαάκιος δὲ τῶν ἀρχείων εἴσω παρελθών, καὶ βασιλεὺς αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν συνεληλυθότων ὄχλων αὖθις ἀναρρηθείς, στέλλει τοὺς ὀπίσω Ἀνδρονίκου καταδιώξοντας. τὸ τοῦ δὲ δήμου πολύ, ἐπειδὴ τὰ ἀνάκτορα ἄνετα ἐγεγόνεισαν, καὶ οὐδεὶς ἦν ὁ κωλύσων αὐτοὺς ἢ ἀπάξων τοῦ δρᾶν οἷα καὶ ὅσα βούλοιντο, διαρπάζουσιν οὐ μόνον ὁπόσα χρήματα εὕραντο παρὰ τοῖς Χρυσιοπλυσίοις ἐπιταμιευόμενα (ἦσαν δὲ αὐτὰ τῶν μὴ κεκομμένων εἰς νόμισμα ὑλῶν, χρυσίου κεντηνάρια δώδεκα, ἀργυρίου τριάκοντα, καὶ τοῦ ἐκ χαλκοῦ κόμματος διακόσια) ἀλλὰ καὶ πᾶν ἕτερον ὅπερ εἶχον αἱ χεῖρες ἑνός τινος μεταφέρειν ῥᾳδίως, ἢ καὶ

in fugam conuerſus Andronicus, purpureo calceo, & veteri ſuo amuleto, cruce quam de collo ſuſpēſam geſtabat, quaſi numinis ira agitaretur, abiecta & acuto Barbarico pileo capiti impoſito, denuò triremē imperatoriam conſcendit, qua ex Meludio in magnum palatium venerat: eodemque reuerſus cum duabus mulieribus, Anna, quam ſublato Alexio duxerat, & Maraptica meretricula tibicina non contemnenda, cuius amore non minus inſaniebat, quam olim Poliorcetes Demetrius Lamiæ, quam Ptolemæo victo ceperat: haud ſegniter nauigat, ad Tauroſcythas profecturus, omnibus Romanis prouinciis aliarumq; gentium ditionibus vt parum fidis, deſpectis.

Tandem Andronicus qui omnes irritauerat ab omnibus eiicitur, & fugiens priſtinæ dignitatis abiicit inſignia.

Etiā in fuga inſanit, horrēdo prorſus Dei iudicio.

12 Andronico ad hũc modum deiecto regno, Iſaacius palatium ingreſſus, ac denuò à frequentia populi Imperator Auguſtus conſalutatus: ſatellites mittit, qui Andronicum perſequātur. At plebis pleraque pars, cum aperto palatio nemo eſſet, qui quicquam prohiberet, quod animus tuliſſet: non eam tātum pecuniam diripuit, quæ in Chryſioplyſiis recōdi ſolet (erant autem, præter rudem materiam, auri centenarij x II, argēti x x x æris c c) ſed & quicquid vnius hominis manu, aut etiam

Nondum ſepulto Andronico, alius ei ſuccedit.

Palatiũ à plebe diripitur. Mali principes ſæpius populo opes congerunt.

Armamẽtarium spoliatum. Popularis insolẽtiæ tabula.

pluriũ coniunctis operis auferri poterat. Ex armamentario quoque multa armorũ millia abstulerunt. Ac rapina etiã in palatina sacella grassata, ornatus sacrarum imaginũ est surreptus: & sacrosanctum illud vasculum furto ablatum, quo, vt à maiorib. accepimus, Christi manibus scriptæ ad Abgarum literæ asseruabantur.

Palatina sacella expilata.

Isaacius verò Imperator dies complures in palatio commoratus, in Blacherniam aulam transit, ibique de capto Andronico nuncium acccipit. Fuit autem ea captiuitatis eius ratio.

Andronici captiuitas.

Cum fugeret, Chelen peruenit cum paucis ministris quos ante imperium habuerat, & duabus illis mulierculis. Cuius loci incolæ, cum nulla imperij insignia in eo cernerent, sed exulis habitu ad Tauroscythas appellere festinãtem, & nemine persequente fugientem, eum comprehendere neque ausi sunt, neque æquum cẽsuerũt.

Pristinæ dignitatis in Andronico metus & respectus.

feram etiam exarmatam metuentes, & ad solum conspectum eius trepidãtes, eique nauem pararunt.

Crudelis hominis cõspectus formidabilis.

Qua conscẽsa, ipsum mare velut indignatum, quòd innocentum cadaueribus sinus suos sæpe polluisset, in altos fluctus & vastum hiatum assurrexit, quasi deuoraturum eũ esset, & nauem in littus eli-sit.

Mare Andronicum ab hominibus puniendum in terram eiicit.

Quod sæpius factum obstitit, quo minus ante persecutorum aduentum traiiceret Andronicus. Ita miser cũ duabus mulierculis comprehensus, in nauiculam vinctus

πολλῶν συνερχομένων ὁμοῦ. ὅπλων δὲ μετήνεγκαν μυριάδας, τὰς ὁπλοθήκας εἰσιόντες. προέβη δὲ τὰ τῆς ἁρπαγῆς καὶ εἰς τοὺς ἔνδον τῶν βασιλείων νεὼς, ὥς τε καὶ κόσμους ἀπορραγῆναι ἁγίων εἰκασιῶν, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἱερώτατον κλοποφορηθῆναι σκεῦος, οὗ ἔνδοθεν φήμη ἄνωθεν διαρρέει, καὶ ἐς ἡμᾶς καταβαίνουσα, τὸ τοῦ Κυρίου ἐπιστόλιον συνεπτύχθαι, ὅπερ οἰκείαις χερσὶν ἐξέθετο πρὸς τὸν Αὔγαρον. ἡμέρας οὖν συχνὰς τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐνδιατρίψας ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, πρὸς τὸ ἐν Βλαχέρναις ἀρχεῖον μεθίσταται, ἔνθα καὶ οἱ ἀγγέλλοντες ἐληλύθεσαν, ἁλῶναι Ἀνδρόνικον. ἦν δὲ ὁ τρόπος τῆς αὐτοῦ συλλήψεως οὗτος· ἀποδιδράσκων ἀφικνεῖται εἰς Χηλὴν, ὀλίγους τῶν πρὸ τῆς βασιλείας ὑπηρετῶν συνεπομένους ἔχων ἐκείνῳ, καὶ τὰς δύω γυναῖκας ἐπαγόμενος. ἰδόντες οὖν αὐτὸν οἱ ἐκεῖσε, μηδὲν τεκμήριον περικείμενον τῶν κρατούντων, ἀλλ' ὡς φυγάδα τὴν ἐπὶ τοὺς Ταυροσκύθας διαπλώϊσιν ἐπισπέρχοντα, καὶ φεύγοντα μηδενὸς διώκοντος, συλλαβεῖν μὲν οὔτε ἐθάρρησαν, οὔτε ὅπως τοῦτο ἐδικαίωσαν. τὸν δὲ θῆρα καὶ γυμνὸν ὄντα τῶν ἀμυντηρίων οὐδὲν ἔλαττον ἐδεδίεσαν, καὶ πρὸς μόνην τὴν ἐκείνου θέαν κατέπτησσον. νῆα δὲ ἡτοιμάσαντο, καὶ Ἀνδρόνικος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐμβεβήκει εἰς αὐτήν. ὥσπερ δὲ καὶ θαλάσσης ἀγανακτούσης κατ' Ἀνδρονίκου, ὅτι σώμασιν ἀθῴοις τοὺς αὐτῆς κόλπους ἔχρανεν, ὀρθόν τε τὸ κῦμα ἵστατο. καὶ καταπιεῖν αὐτὸν διανίστατο, καὶ πρὸς χέρσον ἡ ναῦς ἐξεβράσσετο. καὶ τοῦτο πολλάκις γινόμενον, ἐκώλυσε τὴν Ἀνδρονίκου περαίωσιν, ἕως οἱ καταληψόμενοι ἐπέστησαν. οὕτω τοίνυν ὁ τάλας Ἀνδρόνικος συσχεθεὶς, ἀκατίῳ παραρριπτεῖται μετὰ τῶν γυναικῶν δέσμιος.

ἀλλ'

ἀλλ' ἦν καὶ τῷ τότε καιρῷ Ἀνδρόνικος, ὁ πολύμητις ἐκεῖνος καὶ περίφρων Ἀνδρόνικος. συνιδὼν γὰρ ὡς πόδες οὐκ εἰσὶν, ὡς χεῖρες οὐκ εἰσὶν, οὐδὲ πάρεστι ξίφος εἰς τὸ δρᾶσαί τι γενναῖον, καὶ διαδρᾶσαι τοὺς συλλαβόντας, ὑποκρίνεται τραγῳδίαν, δεξιοστροφήσας τὸ τετράχορδον τῆς φθογγῆς, καὶ θρηνῶδές ᾄδει τι μέλος, καὶ περιπαθὲς ἀναβάλλεται τὰς παλαιὰς πειθανάκας ἀνατινάσσων, καὶ περιτρέχων ὡς δεξιὸς μουσηγέτης εὐήχου ὀργάνου χορδὰς, καὶ καταλέγει μελεάζων ὡς ἀηδόνες, τὸ γένος ὡς ὑψηλὸν, τὸ εὐγενὲς ὡς ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς, τὴν προτέραν τύχην ὡς εὐτυχῆ, τὸν πάλαι βίοτον, καὶ πλάνης ἦν, καὶ ἀνέστιος, μηδαμῶς ἀβίωτον· καὶ τὴν τότε καταχοῦσαν αὐτὸν συμφορὰν, ὡς λίαν οὖσαν οἰκτρὰν. ἀνταδούσας δ' εἶχε. καὶ τὸ μέλος γοερώτερον διασκευαζούσας οἷα σοφὰς τὰς γυναῖκας. καὶ ὁ μὲν ἦρχε τῶν θρηνῳδημάτων, αἱ δὲ ἀντῇδον αὐτῷ συνυπακούουσαι καὶ συμψάλλουσαι. ἀλλ' ἦν ταῦτα πάντα μάτην μετιὼν, καὶ διακενῆς τεχνώμενος ὁ βαθυνοὺς καὶ πολυτροπώτατος. ἃ γὰρ ἀνόσια διεπράξατο ἔργα, ταῦτα ὡσεὶ κηρὸς τὰς τῶν κατεχόντων αὐτὸν ἐπέβυσεν ἀκοὰς, καὶ οὐδεὶς οὐδένα οἶκτος εἰσῄει, οὐδ' ἐνήχησις ἦν ὧν κατὰ σειρῆνας ἐμελῴδει γυναικωδῶς, εἴτ' οὖν ὑπούλως καὶ δολερῶς εἰπεῖν οἰκειότερον· καὶ τὸ Μῶλυ τὸν Ἑρμῆν ἐπιλέλοιπε τοῦ Θείου μηνίσαντος. εἶχε τοίνυν τοῦτον ἡ τῆς Ἀνεμᾶ λεγομένη φρουρὰ, δυσὶ παχείαις ἁλύσεσι τὸν ὑψαύχενα βαρούμενον τράχηλον, ὑφ' ὧν οἱ ἐν δεσμωτηρίοις σιτούμενοι λέοντες μετὰ σιδηρέων κλοιῶν συνέχονται, καὶ πέδαις τοὺς πόδας κακούμενον. ἐμφανισθεὶς δὲ οὕτως ἔχων, καὶ παραστὰς Ἰσαακίῳ τῷ βασιλεῖ, ὕβρεσι βάλλεται, κατὰ κόρρης ῥαπίζεται, τοὺς γλουτοὺς ἐπικρούεται, τὴν γένυν τίλλεται, τοὺς ὀδόντας ἐκριζοῦται, τὴν κεφαλὴν ψιλοῦται τριχῶν, εἰς κοινὸν

Vbi cōprehē fus & vinct' in nauiculā coniicitur.

coniicitur. Sed tum quoque erat Andronicus, ingeniosus & callidus ille Andronicus. Nam cum neque pedes ad fugam, neque manus & arma ad pugnam suppeterēt, tragœdiam agit: & lugubrē cantilenam auspicatus, facūdiæ arma depromit. Cōmemorat, quàm alto genere sit ortus, vt nobilitate vulgo præstet, vt pristina fortuna fœlix: vt ante acta vita quāuis in fuga & exilio, non aspernenda: quàm miserabili calamitate tum oppressus esset. Eas querimonias ingeniosæ mulierculæ non ineptè adiutabant, & veluti præcentori succinebāt. Sed frustra illa omnia astutus & versipellis Andronicus conabatur. Nam nefaria eius facinora lictorum aures veluti cera obstruebant, vt nulla eius misericordia tangerētur, quamuis Sirenas muliebriter aut fallaciter potius imitaretur: iratoque Deo, Mercurium Moly destituit. Itaque in Anemæ castellum duabus grauibus cathenis cum ferreis seris superbo collo iniectis, & compedibus oneratus, vt captiuos tractari moris est, coniicitur: eoque habitu ad Isaaciū perducto, contumeliosis verbis insultatur, alapæ impinguntur, nates pulsanuur, barba vellitur, dentes excutiuntur, capilli euelluntur: publicè o-

Nec facūdia valet quoties mūdi iudex in reum animaduertere decreuit.

Aduersus Deum calliditas humana nihil prę-stare potest.

Tragœdiæ cruentæ Andronici cruē tissima catastrophe, quæ principibus omnib. sublata voce dictum illud occinit, disci te iustitiam moniti & nō temnere Deum.

mnium ludibriis expoſitus, etiam à mulieribus pugnis cæditur, iis præſertim quarũ maritos aut occiderat, aut ex cæcarat. Deinde præciſa dextera, in idẽ caſtellum reducitur, ſine cibo, ſine potu, ſine vllo cuiuſquam officio. Poſt aliquot dies altero oculo effoſſo, ſcabioſo camelo impoſitus, per forum triũphi ſpecie traducitur, calua glabra inſtar aridæ quercus, & ouo nitidiore, & breui tunicula tectus, ſpectaculum miſerabile, quod riuos lachrymarum elicere queat ex oculis non inhumanis. Sed ſtolidiſſimi & petulantiſſimi vrbis incolæ, præſertim fartores, coriarij, opifices & circumforanea ſordidaq; turba, muſcarum inſtar verno tempore ad mulctras & pinguia cymbia conuolãtiũ, nulla ratione habita, quòd is nudiuſtertius Imperator, regio diademate ornatus, ab omnibus laudatus, celebratus, adoratus eſſet, quodque ſanctiſſimo iureiurando fidẽ & beneuolentiam ſuam erga illum teſtati eſſent, efferatis animis ſine vlla ratione ruẽtes, nihil mali prætermiſerunt, quo Andronicum per nefas non afficerẽt, Alij clauas in caput eius impegerũt, alij ſtercore nares eius fœdarunt, alij ſpongias excrementis hominum & pecudũ fœdatas in faciem eius expreſſerunt, alij verbis obſcœnis parentes eius inſe-

Atrociſſimis cruciatibus miſer captiuus afficitur. Rerum humanarum luctuoſa viciſſitudo: iudiciorũ Dei luculentiſſimum exemplum: miſeriæ principũ effigies: populi rabie in tyrannum effe ri tabella expreſſa.

Quid non mortalia pectora cogit tyrannorum odiũ & vindictæ cupiditas in illa multorũ capitum bellua.

ἐκδίδοται παίγνιον πᾶσι τοῖς συνελθοῦσιν, ἐμπαροινεῖται καὶ ὑπὸ γυναικῶν, καὶ τύπτεται πυγμαῖς κατὰ στόματος, καὶ τούτων ὁπόσαι μάλιστα ἢ θανάτῳ ὑπ' Ἀνδρονίκου ἀπεβάλοντο τοὺς συνεύνους, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπεσβεσμένους ἀπέλαβον. ἔπειτα τὴν δεξιὰν χεῖρα πελέκει ἀποκοπεὶς, παραρρίπτεται αὖθις τῇ αὐτῇ φυλακῇ, ἄσιτος, ἄποτος, ὑπ' οὐδενὸς μεταλαγχάνων τῆς οἱασοῦν κομιδῆς. μεθ' ἡμέρας δέ τινας καὶ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἐξορύττεται, καὶ καθιδρυθεὶς ἐπὶ καμήλου ψωριώσης, διὰ τῆς ἀγορᾶς θριαμβεύεται, κατὰ γεράνδρυον ἄφυλλον ὢν ψιλότερον, ἀκαλυφές τε παντάπασι κρανίον περιφαίνων, καὶ βραχεῖ ῥακίῳ τὸ σῶμα σκεπόμενος, θέαμα ἐλεεινὸν, καὶ πηγὰς ἕλκον δακρύων ἡμέροις ὄμμασιν. ἀλλ' οἱ εὐηθέστατοι καὶ ἀπαιδευτότατοι τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορες, καὶ τούτων οἱ ἀλλαντοπῶλαι πλέον, καὶ βυρσοδέψαι, καὶ ὅσοι τοῖς καπηλείοις διημερεύουσι, κἀκ τῶν καττυμάτων ἀποζῶσι γλίσχρως, καὶ ταῖς ῥαφίσι τὸν ἄρτον στενῶς συλλέγουσι, κατ' ἔθνεα συναθροισθέντες μυιῶν, αἳ τοὺς γαυλοὺς ἀμφιπερίπτανται ἔαρος, καὶ περιχαίνουσι τὰ παλέα κισσύβια, μηδένα λόγον θέμενοι, εἰ βασιλεὺς οὗτος προτρίτης, καὶ βασιλείῳ διαδήματι περιδεδεμένος, καὶ ὡς σωτὴρ ὑμνούμενος ὑπὸ πάντων, εὐφημούμενός τε, καὶ προσκυνούμενος, καὶ ὡς φρικώδεσιν ὅρκοις τὴν ἐς αὐτὸν ἐνεπέδωσαν πίστιν καὶ εὔνοιαν, ἀλόγῳ δὲ θυμῷ καὶ παραλογωτέρῳ νοῒ φερόμενοι, οὐδέν τι τῶν κακῶν ἐνέλιπον, ὃ μὴ εἰς Ἀνδρόνικον ἀνοσίως εἰργάσαντο. οἱ μὲν γὰρ κατὰ κεφαλῆς κορύναις αὐτὸν ἔπληττον, οἱ δὲ βολβίτοις τὰς ἐκείνου ῥῖνας ἐμόλυνον, ἄλλοι διὰ σπόγγων λύματα γαστέρων βοείων καὶ ἀνθρωπείων τῶν ὄψεων ἐκείνου κατέχεον. ἕτεροι αἰσχρορρημονοῦντες ἐκακολόγουν ἐς μητέρα καὶ τὸν λοιπὸν

τῶν

τῶν σκεύων. ἦσαν οἳ καὶ ὀβελίσκοις ἔπειραν αὐτοῦ τὰς πλευράς. οἱ δ' αὖ χυδέστεροι λιθολευστοῦντες, κύνα ὠνόμαζον λυσσητῆρα. μία δέ τις πορνικὴ γυνὴ καὶ ἀκόλαστος, κεράμιον θερμοῦ ὕδατος πλῆρες ἁρπασαμένη ἐξ ὀπτανείου τῶν ἐκείνου κατεκένωσε παρειῶν. καὶ οὐδεὶς ἦν, ὃς οὐκ ἦν ἐπ' Ἀνδρονίκῳ κακοποιός. καὶ οὕτως ἀτίμως ἐπὶ τὸ θέατρον ἀπαχθεὶς μετὰ γελοιώδους θριάμβου καὶ τοῦ οἰκτροῦ ἐκείνου καὶ παιζομένου ἐπὶ καμήλου ὑψώματος, ὅπερ ἄνωθεν κατέβη αὐτόχρημα, ἐκποδὼν ἀναρτᾶται, τινῶν ἀναψάντων ἐκ φελλύρας καλώδιον κατὰ τοὺς περὶ τὰς ἐπικλινεῖς τὸν τράχηλον ἐκ χαλκοῦ πεποιημένας λύκαιναν καὶ ὕαιναν ἀλλήλαις ἀντιβλεπούσας καὶ πρὸς ὀργὴν ἠγριωμένας ἱσταμένους δύο στηλίσκοις, καὶ λίθον ἐπικείμενον ἔχοντας. τοσαῦτα δὲ πεπονθώς, καὶ μυρία ἕτερα ὑποστάς, ὅσα ὁ λόγος παρέδραμεν, ὅμως ἀντεῖχεν ἔτι γενναίως πρὸς τὰς ἐπιφορὰς τῶν δεινῶν, ἐρρωμένος ὢν τὸ φρονεῖν, πρὸς δὲ τοὺς ἐπεισχεομένους καὶ βάλλοντας ἐπιστρεφόμενος, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφθέγγετο, εἰ μὴ τό, Κύριε ἐλέησον· καί, ἵνα τί κάλαμον συντετριμμένον προσεπικλᾶτε; ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὴν ἐκ ποδῶν ἀπαιώρησιν οἱ ἀνύστατοι ὄχλοι τοῦ πολυπαθοῦς ἀπέσχοντο Ἀνδρονίκου, ἢ φειδὼ τῶν ἐκείνου σαρκῶν ἔλαβον, ἀλλὰ περιελόντες τὸ χιτώνιον, κακῶς ἐπίθουν τὰ παιδογόνα μόρια. ἀνόσιος δέ τις διὰ τοῦ φάρυγγος εἰς τὰ ἔγκατα ἐπιμήκες ξίφος ἔβαψε. τινὲς δὲ τῶν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ γένους καὶ κατὰ τῆς ἐξέδρας ἀκινάκην ἀμφοτέραις ἐπήρεισαν, καὶ περιστάντες κατέφερον τὰ ξίφη, ὁποῖον ἐστὶ τμητικώτερον ἀποπειρώμενοι, καὶ τῇ τῆς χειρὸς κατακομπάζοντες δεξιότητι διὰ τὸ ἀξιόλογον τῆς πληγῆς. καὶ μετὰ τοσαῦτα μογήματα καὶ

ctati sunt. Erant & qui verubus latera eius pungerent, impudentiores quidam lapidibus coniectis rabidũ canem eum appellabant. Scortorum quoddam impudens ollam feruenti aqua plenam è culina raptam in faciem eius effudit. Nemo deniq; erat, quin malefaceret Andronico. Ita ignominiosè in theatrum ridiculo triumpho perductum, ac misero illo camelo detractum, iuxta duas columellas quibus supernè lapis incumbit, prope æneam lupam & hyænam, quę inflexis ceruicibus quasi altera in alteram impetum factura, concitatæ astant, pedibus suspendunt fune alligatis. Tot mala perpessus, & alia sexcenta, quæ prætermisimus, tamen generoso adhuc animo illata mala tolerabat, ac mente integra ad affluentem turbam & iaciẽtem conuersus, nihil dicebat aliud, nisi, *domine miserere:&, quid calamum contritum infringitis?* Cæterùm dementissima populi turba, ne tum quidem afflictissimo pepercit Andronico, postquã pedibus suspensus fuit: sed direpta tunicula, virilia eius vexauit. & quidã homo nefarius longum ensẽ per fauces eius vsque ad intestina adegit. Duo verò Latini generis, enses, ambabus annixi manib. in nates eius adegerunt, vt periculum facerent, vter esset acutior, ictus dexteritate gloriati. Post tot ærumnas & clades ægrè vitã

Scortationum Andronici postrema merces.

Qui omnes opprobrio ac damno affecerat in omnium contumelias & crudeles vexationes tãdem incidit.

Et tamen in ira misericordiæ suæ non obliuiscitur Deus miserũ peccatorem tot flagellis ad pœnitẽtiam reuocans.

Repetitis verò suppliciis reum coram omnibus in hac vita castigat, vt mũdi iudicem apertos oculos & manũ extensam habere omnes in Andronici interitu cõspiciant

abrupit, dextera cum dolore ad os admota, vt multi putarent, eum calidum ex ea ſanguinem ob recẽtem plagam adhuc deſtillantem exugere.

Andronici elogia: nempe anni imperij & ſtatura.

13 Imperauit annos duos: vnum verò rerum potitus eſt, ſine purpura & regio diademate. Habitu corporis egregio fuit, aſpectu venerabili, erectus, ſtatura heroica, etiam extrema ætate iuuenili facie, corpore omnium ſaluberrimo: quia neque delicatus, neque vorax, neque bibax erat, ſed vt Homerici heroes, aſſa plerunq; veſcebatur. Vnde nemo eum ructantem audiuit. Si quando ex ſtomacho laborabat, totius diei exercitatione & ieiunio, vel exiguum faſtidium propulſabat. Die ad occaſum vergente, fruſto panis & modico vino corpus recreabat. Antidoto per omnem ætatem nunquam vſus eſt, niſi dum imperauit ſemel, idque inuitus, hortatu medicorum: quòd, vt habitudo corporis adhuc integra eſſet, tamen ad morbos in poſterũ præcauẽdos medicina prodeſſet. Purgatiõe exhauſta, ſerò ſub occaſum Solis, nonnihil redundantiũ in venis humorum egeſſit. Itaque cum amici dixiſſent, vetus illud oraculum ad eum pertinere:

Corporis cõſtitutio.

Ratio victus, Morbi & remedia.

Frugalitas.

Antidoto ſemel vtitur. defuit mens ſana in corpore ſano.

Purgationẽ ſumit & cõtemnit.

Te quadrimeſtre Falcifer tempus manet:

arridens, omnino eos falli reſpõdit. Se enim omnis generis morbis vel annum integrum reſiſtere poſſe, viri-

Viribus pollet corporis.

παθήματα μόλις ἀπέρρηξε τὴν ζώνην, τὴν δεξιὰν χεῖρα μετ' ὀδύνης ἐκτείνας, καὶ περιαγαγὼν οὕτω τῷ στόματι, ὥς τε καὶ τοῖς πολλοῖς ἔδοξεν ἐκμυζᾶν τοῦ ἐκ ταύτης ἔτι θερμοῦ ἀποστάζοντος αἵματος διὰ τὸ νεαρὸν τῆς τομῆς.

13 Ἦρξε δ' ἐνιαυτοὺς δύο, καὶ ἕνα τῶν πραγμάτων κύριος ἐγεγόνει, τηβέννης ἄνευ καὶ ἀρχικοῦ διαδήματος. ἦν δὲ τὴν τοῦ σώματος φυὴν εὐφυής, ἀγητὸς τὸ εἶδος, ὄρθιος ἀναβαίνων, τὴν ἡλικίαν ἡρωϊκός, κἂν τῷ βαθεῖ γήρᾳ τὴν ὄψιν νεοειδής, ὑγιεινότατός τε ἀνθρώπων, ὅτι μήδ' ὀψοφάγος περισσὸν ἦν καὶ ἀκράτως ἔχων κοιλίας ὡς ζωροπότης καὶ τένθης, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς ἥρωας μάλιστα τοῖς ὀπτοῖς προσέκειτο τῷ πυρί. ὅθεν οὐδ' ἐρυγγάνοντά τις αὐτὸν ἐθεάσατο. ἀλλ' εἴποτε πλημμελῶς εἶχε στομάχου, πανημερίῳ μόγῳ τε καὶ νηστείᾳ καὶ τὸ βραχέως ἐνοχλοῦν ἀπεκρούετο, ψωμῷ ἄρτου καὶ οἴνου κεράσματι, κλινούσης τῆς ἡμέρας, ἐπιμετρῶν τὴν θεραπείαν τοῦ στόματος. οὐκοῦν οὐδ' ἀντιδότῳ ἐχρήσατό πώποτε, εἰ μὴ ἅπαξ ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἰς τοῦτο τῶν ἰατρῶν τότε ἐποτρυνάντων ἄκοντα, φαμένων, εἰ καὶ μὴ δι' ἐνσκήψασαν καχεξίαν, ἀλλ' οὖν προφυλακῆς χάριν τὸ ἀνύσιμον χρεὼν προσενεγκάσθαι φάρμακον. πιὼν τοίνυν τὸ καθάρσιον, βράδιον καὶ περὶ δυόντα ἥλιον, ἀπεκένωσέ τι τοῦ ἐν φλεψὶ περιττώματος, ὥς τε καὶ πρὸς τοὺς φάσκοντας τῶν ἑταίρων ἐπ' ἐκείνῳ οἴεσθαι πάντας τὸ παλαίφατον λελέχθαι τοῦτο χρησμῴδημα·

δρεπανηφόρος τετράμηνόν σε μένει,

ἐπιμειδιῶν ἔλεγε, διαψεύδεσθαι προδήλως. αὐτὸς γὰρ καὶ ἐνιαυτὸν ὅλον νοσηλείᾳ παντοίᾳ τοῦ σώματος διαρκέσειν ἂν προσπαλαίων, τῷ ῥωμαλέῳ πεποιθὼς τοῦ

σώματος

σώματος, καὶ φανταζόμενος, ὡς ἔοικεν, ὡς μαλακῷ θανάτῳ δαμήσεται, καὶ εἰρηνικῷ τέλει συμπερανοῖ τὴν ζωὴν, τὴν δ' ἐναντίαν τελευτὴν ἢ ἑκὼν ἀποπροσποιούμενος, ἢ μὴ κατὰ νοῦν ὅλως βαλλόμενος. καί τοι λόγος διαρρέων καὶ ἐς ἡμᾶς ἵκετο, ὡς ἵππων ἀγομένης ἁμίλλης, ἐκτείνας τὴν χεῖρα Ἀνδρόνικος, δακτύλῳ ὑπέδειξε τῷ ἐξαδέλφῳ καὶ βασιλεῖ Μανουὴλ τοὺς κίονας, ὧν αὐτὸς μέσον ἀνήρτηται, εἰπὼν, ὡς ἐκεῖσε μέλλει ποτὲ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀπαιωρηθῆναι, κακῶς παθὼν ὑπὸ τοῦ τῆς πολιτείας πληρώματος. τὸν δὲ πρὸς τὴν Ἀνδρονίκου διήγησιν ἀποκρίνασθαι· ἀλλ' αὐτὸς τέως οὐκ ἐσεῖται ὁ τοῦτο πεισόμενος. καὶ τοιοῦτο μὲν τέλος θανάτου κατείληφε τὸν Ἀνδρόνικον, ἐξάπινα εἰς ἐρήμωσιν, ὡσεὶ καὶ ἐνύπνιον ἐξεγηγερμένου, γεγενημένον, καὶ ἐν τῇ πόλει τὴν οἰκείαν ἐξουθενωμένον εἰκόνα, εἴτε τὸν τοῦ προσώπου χαρακτῆρα βούλοιτό τις ὑπονοεῖν, εἴτε τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ σανίδων εἰκάσματα, ἐπεὶ καὶ ταῦτα ὁ πολὺς κατηχρειώκει λέως, καὶ διεσκεδάκει πρὸς γῆν καὶ ἐλέπτυνεν, ὡς οὐδ' οἱ περὶ Μωσέα πρότερον ἀφοσιωθέντες τὸ χωνευθὲν ἐν μέθῃ ταυρόκρανον. μεθ' ἡμέρας δέ τινας καθαιρεθεὶς τοῦ οἰκτροτάτου ἐκείνου ὑψώματος, ὅσα καὶ πτῶμα θρέμματος ἐν μιᾷ τῶν τῆς ἱπποδρομίας ἀψίδων παραρριπτεῖται, ὕστερον δέ τινες μερίδα τῷ ἐλέῳ διδόντες, καὶ μὴ πάντα τῷ θυμῷ χαριζόμενοι, ἐκεῖθεν τὸν Ἀνδρονίκου νεκρὸν ἀνελόμενοι, παρά τινι κατωτάτῳ τόπῳ κατατεθὲν, περὶ τὴν Ἐφόρου μονὴν, ἣ κατὰ τὸ Ζεύξιππον ἵδρυται, ὃ καὶ εἰσέτι μὴ πάντῃ διαλυθὲν τῆς ἁρμονίας, τοῖς βουλομένοις ὀπτάνεται. ὁ γὰρ ἀμεμφὴς, ὡς ᾤετο, τὰ πάντα, καὶ δίκαιος Ἰσαάκιος, οὐκ ἀπένευσε καθαιρεθῆναι, καὶ ταφῇ παραδοθῆναι Ἀν-

bus corporis fretus: falſaque ſpe, vt apparet, concepta, ſeleni morte & tranquilla obiturum, violento interitu vel vltrò diſſimulato, vel planè non cogitato. Quamquam accepimus, eum ludis Circenſibus extenſa manu imperatori Manueli patrueli ſuo duas illas columnas, intra quas ſuſpenſus eſt, digito monſtraſſe, ac dixiſſe: *fore vt aliquando Romanorum Imperator, multa prius à populo perpeſſus, intra eas ſuſpẽderetur.* Illũ verò reſpõdiſſe: *Id ſibi non vſuuenturum eſſe.* Ac talis vitæ exitus oppreſſit Andronicum, ſubitò deſtitutũ, & velut è ſomno experrectum, imagine eius in ipſa vrbe ad nihilum redacta, ſiue quis faciem eius intelligat, ſiue ſtatuas & picturas in tabulis & parietibus. Nam eas quoque vulgus perdidit, diſſipauit & comminuit, non ſecus ac olim Moſes bouem illum per ebrietatem conflatum contriuit. Poſt dies aliquot ex alto illo miſerabili detractus, & in theatri fornicem quendam, vt beſtia, proiectus, iacuit: donec quidam humanitate adducti, nec iræ nimium indulgẽtes, cadauer eius inde ſublatum iuxta Ephori monaſterium, quod ad Zeuxippum eſt, in quodam infimo loco poſuerunt: idque compage nondũ penitus diſſoluta, adhuc ſpectare licet. Nam Iſaacius Imperator, criminis expers & iuſtus, vt putabat, non annuit, vt id ſublatum ſepeli-

Andronici vaticinium, ambiguum initio, vt quod Manueli minitaretur, ſed in vaticinantis caput tandẽ recidens.

Quem oriẽs ſol beatum, occidens miſerrimũ contemplatur.

Memoria Andronici deleta ex oculis, hiſtoriæ manu erecta. vt alij tam inſigni exemplo excitati ſapere diſcant.

Qui viuens malè ſederat, moriens fœdè ſtat, & mortuus ignominioſè iacet. Neſciunt mali quid ſerus veſper vehat.

retur, aut in S. Quadraginta ædem transferretur, quam Andronicus ea de causa studiose condiderat & exornarat. Pauli diuini præconis epistolas supra modum amauit, & melle inde promanante subinde est refectus, & literas suas elegantissimas, inde ad persuadendum efficacius instruxit. Imago verò cœlestis illius oratoris, antiquæ manus opus, quam auro exornatam in illa æde reposuit, imminente ei exitio lachrymauit. Quo is audito, explorari iubet, an verũ sit? Ad id ministerium præter cæteros Hagiochristophorita Stephanus delectus, per gradus ascendit (nam in sublimi pendebat imago) Paulique pupillas purissimo linteolo abstersit: quo facto lachrymæ magis etiam tanquã ex fonte exuberarunt. Quod vbi cum admiratiõe retulit, Andronicus graui dolore perculsus, & diu agitato capite, cum gemitu dixit: Paulum videri sua causa lachrymasse, ac grauissimam sibi cladem impendere. Se enim ex animo amare Paulum, & eius dicta maximi facere, & à Paulo vtique redamari. Sed vt rem in pauca conferam: si de sæuitia nonnihil remisisset Andronicus, neque statim ad sectiones & vstiones properasset, neque vestes imperatorias inexorabili sæuitia subinde polluisset (quo veluti contagio crudelitatis ex multiplicibus erroribus apud Barbaras gen-

D. Pauli imago deflet necem Andronici: si Græciæ fidem adhibere licet.

Egregius testis, insignis nebulo, & tyrannidis primarius satelles.

Scilicet mutus lapis lacrymas emisit: & Paulus viuens in cœlis redamauit hominẽ qui sancta dicta maximi faciens moribus gaudebat Pauli doctrinã euertentibus.

δρόνικον. ἢ ἀπενεχθῆναι τὸ τούτου νεκρὸν εἰς τὸν τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα νεὼν, ὃν Ἀνδρόνικος ἐπεποίησε φιλοτίμως, καὶ λαμπροῖς ἠγλάϊσε κόσμοις, καὶ ἀναθήμασι περιττοῖς κατεκάλλυνε, καὶ ἐν ᾧ τὸν τοῦ σώματος χοῦν ἀποτεθῆναι εἶναι προεμηθεύσατο. ἐκλείπων δὲ ἦν τὴν ψυχὴν εἰς τὰς τοῦ Θεοκήρυκος Παύλου ἐπιστολὰς, καὶ συνεχῶς ἐκ τούτων ἀποστάζοντος ἐνεφορεῖτο μέλιτος, καὶ ἄριστα ἐπιστέλλων, ἐκ τῆς αὐτῶν πειθανάγκης, τὰ οἰκεῖα περιέβαλεν ἐπιστόλια. ἀμέλει τοι καὶ ἀρχαίας χειρὸς εἰκόνα τοῦ πνευματορήτορος Ταρσέως κόσμῳ λαμπρυνούσας τῷ ἐκ χρυσοῦ, ἀνέθηκε τῷ ῥηθέντι ναῷ· ἡ δὲ τῆς Ἀνδρονίκου καταστροφῆς ἐγγιζούσης, τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστάλαττε δάκρυον. τοῦτο δ᾽ ἀκηκοὼς Ἀνδρόνικος, στέλλει τοὺς ἀκριβωσομένους τὰ τῆς ἀκοῆς. ἦν δὲ μεθ᾽ ἑτέρων εἰς τοῦτο ἐπιλεγεὶς καὶ ὁ Ἁγιοχριστοφορίτης Στέφανος, ὃς καὶ διὰ βαθμίδος ἀνελθὼν (ἦν γὰρ ἡ εἰκὼν μετέωρος) ἀπέψησεν ὑφάσματι ἀκεραίῳ τὰς τοῦ Παύλου κόρας. αἱ δὲ καὶ τὰς διασμωμένας κρήνας ἔτι πλεῖον τὸ δάκρυον ἐξεκένουν. καὶ θαυμάσας ὃ ἑώρακεν, Ἀνδρονίκῳ ἀπιὼν διηγήσατο. ὁ δὲ μέγ᾽ ὀχθήσας, καὶ τὴν κάραν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταλαντεύσας, ἐπέμυξε καὶ εἴρηκεν, ἐπ᾽ αὐτῷ ἄρα δακρύειν ἐοικέναι τὸν Παῦλον, καὶ κακὸν αὐτῷ χεῖρον προσημαίνειν τὸ ἀγγελλόμενον· φιλεῖν γὰρ ἐνθύμως τὸν Παῦλον, καὶ τῶν αὐτοῦ ῥημάτων ἐξέχεσθαι, καὶ ἀντιφιλεῖσθαι δήπουθεν εἰκὸς ὑπὸ Παύλου. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω τὸ πᾶν, εἰ τοῦ ἐντόνου τῆς ἀπηνείας ὑπεχάλα Ἀνδρόνικος, μήδ᾽ εὐθὺς ἐπῆγε τὸν καυτῆρα καὶ τὴν τομὴν, ἀεὶ ῥανίσιν αἱμάτων συνδιαπλέκων καὶ διαχρώζων τὸ ἀρχικὸν ἀμπεχόνιον, τῷ ἀπαραίτητος εἶναι πρὸς κόλασιν, ὅπερ ἐκ τῶν ἐθνῶν οἷς προσέμιξεν ἀπεμόρξατο, πολυ-

πολυπλανέστατος ἀνθρώπων γενόμενος,
ἦν ἂν οὐκ ἐλάχιστος ἐν τοῖς ἐκ Κομνηνῶν
ἄρξασιν, ἵνα μὴ λέγω ὡς ἐν ἴσῃ τῇ σταθ-
μῃ καὶ πάντῃ ἰσόῤῥοπος. ἐπεὶ δή περ ἦν
κἀκ τούτου συλλέγειν ἀνθρώπινα ἄττα μέ-
γιστα ἀγαθά. οὐ γὰρ παντῇ ἀπηνθρώπιστο,
ἀλλὰ κατὰ τὰ διφυῆ ἀναπλαττόμενα μορ-
φώματα θηριωδίας μετέχων, καὶ βροτείῳ
εἴδει ἐκέκαστο. περὶ δ' Ἀνδρονίκου καὶ ἕτε-
ροι τὸ μέλλον αὐτῷ προφοιβάζοντες
ἰαμβεῖοι στίχοι βίβλοις ἐμφέρονται, καὶ
στόμασι πολλῶν περιάδονται. σὺν ἄλλοις
δὲ καὶ οὗτοι εἰσὶν,

ἄφνως δ' ἀναστὰς ἐκ τόπου πλήρους πότου
ἀνὴρ πελιδνὸς, ἀγέρωχος τὸν τρόπον,
στυγνὸς, πολιὸς, ποικίλος χαμαιλέων,
ἐπεισπεσεῖται, καὶ θερίσει καλάμην.
πλὴν ἀλλὰ καὐτὸς συνθερισθεὶς τῷ
χρόνῳ
ἐσύστερον τίσειν ἀθλίας δίκας,
ὧν περ κακῶς ἔπραξεν ἐν βίῳ τάλας.
ὁ γὰρ φέρων μάχαιραν, οὐ φύγῃ ξίφος.

πλήρη δὲ πότου τόπον τὸ Οἴναιον ὑπεμφαί-
νουσιν, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ τῆς χώρας προσώνυ-
μον, ἐξ οὗπερ Ἀνδρόνικος ἀπάρας,
ὡς ἤδη ἐῤῥέθη μοι, πρὸς
Κωνσταντινούπολιν
παρεγένετο.

tes infectus est)nō minimus inter Comnenios Imperatores fuisset:ne dicam, eum nemini quicquam de palma fuisse concessurum. Nam ex eo quoq, maxima bona colligi poterant. Neque enim penitus hominē exuerat,sed, ut Centauri, partem belluæ habebat, & humano vultu ornatus erat. De Andronici exitu cum alij Iambici versus & in libris reperiuntur, & multis in ore sunt:tum hi,

Non decet principem esse belluā & hominē: sed hominem & Deum inter belluas & homines.

Vinosis impiger profectus ex
locis,
Vir lividusque & insolentis
ingeni,
Canus, severus, multiplex
Chamæleon
Ruet, & recurua culmos fal-
ce demetet.
Sed tēpus ipsum deniq; haud
minus metet,
Miserque scelerū pœnas haud
leues dabit.
Non parcet ensi namque dirus
ensifer.

Vinosa verò loca, Oenæum designāt: vnde Andronicus,vt iam dictū est, Constantinopolim venit.

Oraculū de Andronici interitu.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ.
Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

NICETAE CHONIATAE
DE IMPERIO ISAACII
Angeli Liber primus.

***

BREVIARIVM.

1 *Commoda Isaaci Angeli initia. Expeditio contra Siculos. Andronici filij excæcantur. Siculi exercitus secordia.*

2 *Branas, Isaaci legatus, profligat Siculos, quorum duces capti & terrestris exercitus miserè dissipatur. Alexius Comnenus belli fax, captus excæcatur.*

3 *Siculæ classis calamitates. Isaacius Siciliæ regis iustam petitionem contemnit, duces captiuos coniicit in carcerem, deinde educit & pro se orantes audit.*

4 *Beneuolentia Isaaci in duces captiuos & alios quoscunque dictis testata, quibus facta minimè respondent. Clixasthlanis Sultani grassationes. secundæ nuptiæ & sordes Isaaci. Mysorum seu Blachorũ defectio.*

5 *Calamitosa in Cyprum expeditio aduersus Comnenum Isaaciũ, cuius mandato Rentacenus Basilius crudeli supplicio afficitur. Blachos à furiosis & dæmoniacis ad bellum concitatos Isaacius Angelus sua negligentia confirmat.*

6 *Blachicum bellum à ducibus malè commissum: & Ioannis Cantacuzeni lethalis temeritas. Branas Alexius seditiõem mouet in Isaacium, imperatorio nomine vsurpato: Byzantium obsidet, & cum Isaaci milite ante vrbem manus cõserit: & per piscatores Propontidis imperatoriam classem fatigat.*

7 *Conradus Cæsar Montisferrati Marchio Isaacium nutantẽ confirmat, & non modo precibus verum etiam ensibus hostem repellendum esse docet. Isaaci ad milites hortatoria oratio.*

8 *Inter duos exercitus certamen. Branas à Corrado interficitur. Constantini Stethati astrologi interitus.*

9 *Branæ capiti & vxori Isaacius victor insultat: seditiosis ignoscit, & vt sacrificulus irridetur.*

10 *Suburbana Byzantij ædificia diripiuntur & incenduntur. Opifices Latinorum ædes direpturi malè multantur, sed pro meritis, Latinorum solers commentum.*

Isaacius in tã prospero rerum suarum statu iuueniliter exultat. Illud solẽne viris, ex infimo gradu ad summum euectis fortunam suã nullo modo reuerenter habere.

IMperium hoc modo, ferè citra negocium, Hagiochristophoritæ sãguine quodãmodo partum, cõsecutus Isaacius Angelus, ex magno palatio in Blacherniam regiam transit: versi-

Ἀπραγμόνως δ' οὕτω τὴν βασιλείαν παραλαβὼν Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος, καὶ τῷ τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου αἵματι, ὡς εἰπεῖν, αὐτὴν ὠνησάμενος, ἐκ τοῦ μεγάλου παλατίου εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀφικνεῖται ἀνάκτορα, καὶ εἰς ἑαυτὸν οὐκ ὀρθῶς

ἕλκων

ἕλκων τὰ ἔπη, καὶ ἀνὰ στόμα φέρων διὰ παντὸς, ἃ περὶ τοῦ βοοχήμονος βασιλέως ἐκπεφώνηται, καὶ δεξίασιν οὑτωσί,

τὸ σχῆμα φαίνει τὸν τόπον καὶ τὸν τρόπον,
ὅθεν μολήσας. οἷος ὀφθεὶς μοι φίλος;
πρὸς ταῖς ἔχεις γὰρ ἀρεταῖς ἄλλων πλέον,
καὶ σωφρονίζεις, σωφρονῶν τοὺς φιλτάτους.
ὅθεν τέτευχας χρηστοτάτου τοῦ τέλους
μόνος ἀναχθεὶς ἐξ ἀνακτόρων κλέος
καὶ τῷ νεκρῷ κράτιστε λιπὼν τὸ κράτος
ὡς ἐν βραχεῖ γὰρ εὐτυχήσεις τὸ κράτος.

ἀρίστως τὸ δίκαιον ὑπεκρίνετο. τῷ ἐλαίῳ τε γὰρ τῶν ἐνδεῶν ἤλειφε πλησμίως τὴν κεφαλὴν βασιλεύσας, καὶ τῶν ταμιείων ἔνδον ὡμίλει τῷ ἐν κρυπτῷ βλέποντι πατρὶ θεῷ· ἀθοείσως δὲ καὶ τοῖς ἐν ἐξορίαις κακουχουμένοις, καὶ ὅσους Ἀνδρόνικος ἢ τῆς οὐσίας ἐψίλωσεν, ἢ ἐς σῶμα διελωβήσατο, εὖ ἐποίει ἱκανῶς, οὐκ ἀποδιδοὺς μόνον, εἴ τι τῶν πάλαι προσόντων αὐτοῖς οὐκ ἠφάνιστο, τῇ βασιλικῇ γάζῃ στεγόμενον, ἢ παρ' Ἀνδρονίκου βραβευθὲν ἑτέροις εἰσέτι περιελέλειπτο ἀλλὰ κἀκ τῶν ἀρχικῶν θησαυρῶν περιπαρέχων, καὶ φιλοτίμῳ χειρὶ δεξιούμενος. ὃ καὶ τὸν κατὰ τῶν Ἰταλῶν κατεύθυνε πόλεμον, οἳ Θετταλίαν τε εἶχον ἤδη, καὶ Ἀμφίπολιν παρεστήσαντο, καταθρασυνόμενοι ἀνέδην καὶ αὐτῆς τῆς μεγαλοπόλεως τῆς περιωνύμου, καὶ μεγαλαυχοῦντες τῷ κατά τε γῆν κατά τε θάλατταν αὐτὴν διαλαβεῖν ῥᾷον καὶ ὡς ἐρήμην καταλήψεσθαι νοσσιὰν, καὶ σκυλεύσειν ἀταλαιπώρως βραχυημέρῳ πάνυ καιρῷ. οἱ δὲ ἄνθρωποι τὴν Ἰσαακίου ἀρχὴν ὡς ἐκ χειμῶνος εἰς ἔαρ μετάβασιν, ἢ γαλήνην ἀπὸ ζάλης θεασάμενοι σταθερὰν, ἐκ τῆς ἁπανταχῆ ῥωμαϊκῶν συνέρρεον χωρῶν, οὐ μόνον ὅσοι πρὶν ὡπλίτευον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπόμαχοι πάλαι ποτὲ ἦσαν· καὶ αὐτοὶ δὲ

bus illis, quos ſubinde in ore habebat, haud rectè ad ſe accommodatis, qui de Tauriformi imperatore ſic loquuntur:

Figura mores, nec minus locũ
Vnde aduenisti. conſpectu ve (notat.
lætor tuo? (tior,
Virtute multo cæteris præſtã-
Modeſtè leniterque caſtigas
tuos. (ſperrimum,
Hinc conſecutus exitum pro-
Decuſque ſolus ductus ex palatio,
Relicta mortuo potentia breui
Te nanque regni proſperi manet decus.

Nam iuſtitiam quidem optimè aſſimulauit: ac Imperio potitus, omnibus egentibus benefecit: & in abdita cella ſolus adorauit patrẽ & Deũ, qui in occulto videt. Erga eos etiam qui in exilio affligebantur, aut ab Andronico bonis ſpoliati aut mutilati erant, benignitate vſus eſt, non iis tantũ reſtitutis, quæ adhuc vel in ærario, vel aliis donata ſupererant, ſed ex theſauris etiã liberaliter adiecta pecunia. Quæ res effecit, vt cum Latinis felicius bellum gereretur, qui Theſſaliam iam tenebant, & Amphipolim ſubegerant, & inſolenter ipſam Conſtantinopolim affectabant: quam ſe terra marique obſeſſam, facilè vt vacuum nidum occupaturos, & citra laborem perexiguo tempore ſpoliaturos gloriabãtur. Nam homines Iſaacij imperio, quaſi vere poſt hyemem, & tranquillitate poſt tempeſtatem exilarati, ex omnibus prouinciis confluebant: nec ij tantùm qui tum militabant, ſed homines etiam bello deſueti pridem, & adoleſcentes: alij vt

Ingenij ſeruilis initia, vt plurimũ læta, & aliis cõmoda.

Benignitas, nouo principe digna.

Expeditio contra Siculos, ob nouũ Iſaaci principatum audacius ſuſcepta.

Poſt tyranni acerbam dominationem gratus eſt ad modum benigni principis adſpectus.

liberatorẽ Mosem, & Zorobabelem captiuitatis Sioniç reductorẽ, tantùm viderent: (talis enim habebatur Isaacius) alij, vt stipẽdia militaria de more acciperẽt: quidã vt nomina militiç darent, & Siculos fortiter propulsarent. Vt autem ij qui cum Imperatore Ioanne Andronici filio, in Philippicam prouinciam abierant, interitũ Andronici cognouerunt: etiam Ioannes effossis oculis magno cum dolore interit, sine vlla cuiusquam commiseratione & consolatione. Eodemque modo frater eius Manuel excæcatur, quanquã paternis iniuriis nequaquam assensus: idque non circumforanei modò homines sciebant, sed & ipse Isaacius omnium maximè, qui eum lumine priuauit. Is eos qui ex Oriente concurrebant, cum ad Siculos propulsandos satis esse multos cerneret, & cupidè suscepit: & pro virili muneribus & armis ornatos, in Branæ castra misit. ac cæteras etiam Romanas legiones, quæ contra hostes in procinctu erant, stipendiis missis, quæ ad XL centenarios auri conficiebant, ad instans discrimẽ alacriores fecit. Cæterùm hostes Siculi nõdum audito casu Andronici, confidenter pergebant, prçstituto fine laborũ itineris, ipsa Cõstãtinopoli. Classis quoq; ad insulas vrbi proximas appulit. Sed is qui gigãtes ingẽtib. virib. curribus & equis saluos esse non sinit,

Ioannes & Manuel Andronici filij excæcantur.

Visitatur iniquitas patris in filios.

Fortium militum præsentia & volorum alacritas principes ad bella suscipienda facilè impellit.

Pecunia neruus belli & audaciæ ministratis fomes.

Superbia nimiaque confidentia ob pristinos prosperos successus, exercitum potentissimum pessundat.

οὐχ ἧττον ἠΐθεοι, οἱ μὲν ἐφιέμενοι μόνον τὸν ἐλευθερωτὴν Μωσῆν, καὶ τὸν ἐπανάγοντα Ζοροβάβελ τὴν αἰχμαλωσίαν Σιὼν (οὕτω γὰρ αὐτοῖς ἐκρίνετο Ἰσαάκιος) οἱ δὲ ὑπολαψόμενοι τὰ συνήθη τοῖς στρατευομένοις ὀψώνια, τινὲς δὲ καὶ στρατολογηθησόμενοι, καὶ κατὰ τῶν Σικελῶν ἀνδρεισόμενοι. ὡς δὲ δήλη γέγονεν ἡ Ἀνδρονίκου καταστροφὴ τοῖς κατὰ τὴν Φιλίππου ἐπαρχίαν τῷ βασιλεῖ συναπάρασιν Ἰωάννῃ τῷ Ἀνδρονίκου παιδὶ, παραχρῆμα καὶ αὐτὸς συλληφθεὶς, τὰς κόρας ἐκκόπτεται, καὶ καταστρέφει τὴν ζωὴν ἐπωδύνως, ὑπομένας παρακαλοῦντα· καὶ μὴ εὑρὼν, καὶ συλλυπούμενον καὶ μὴ ἰδών. καὶ ὁ ἀδελφὸς δέ οἱ ὡσαύτως Μανουὴλ συσχεθεὶς, ἐκτυφλοῦται, κατὰ μηδὲν αὐτοῦ ἐπαρκέσαντος τοῦ μηδόλως τοῖς πατρικοῖς συντίθεσθαι ἀνομήμασι, καὶ συνειδέναι τοῦτο ἀκριβέστατα οὐ μόνον τοὺς ἐν ἀγορᾷ στρεφομένους, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἁπάντων μάλιστα Ἰσαάκιον, ὃς ἐστέρησε τὸν ἄνδρα τοῦ φωτός. ἰδὼν δὲ Ἰσαάκιος τὴν ἐκ τῶν ἑῴων πόλεων συνδρομὴν τοῦ λεὼ ἱκανὴν συναρᾶσθαί οἱ κατὰ τῶν ἐκ Σικελίας ἐχθρῶν, αὐτούς τε ἀσμένως εἰσωκίζετο, καὶ δωρεαῖς εὐφραίνων ὅση δύναμις, καὶ ὁπλοδοτῶν, εἰς τὸ μετὰ τοῦ Βρανᾶ στρατόπεδον ἐξαπέστελλε. καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ Ῥωμαϊκοῖς τάγμασιν ὁπόσα ἐθυραύλει, τοῖς πολεμίοις ἀντιφερόμενα ἔπεμψε τὰ βασιλικὰ σιτηρέσια, καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐπέρρωσε τὸν προκείμενον, ποσωθέντα εἰς χρυσοῦ κεντηνάρια τεσσαράκοντα. αὐτὸ μέντοι τὸ ἐκ Σικελίας ἀντίμαχον μήπω τὰ κατ᾽ Ἀνδρόνικον ἐνωτισάμενον, εὐθαρσῶς τῆς ἐς τὰ πρόσω πορείας εἴχετο, πέρας τῶν μόχθων τῆς ὁδοιπορίας τὴν Κωνσταντίνου θέσθαι διανοούμενον. καὶ ὁ στόλος ἀναπλεύσας, ταῖς νήσοις προσώκειλεν, αἳ ἄγχιστά που τῆς πόλεως ἀμφιρρέονται. ἀλλ᾽ ὁ τοὺς γίγαντας μὴ ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτῶν καὶ ἅρμασι καὶ ἵπποις σώζεσθαι ἀφιείς,

τοῖς δὲ ταπεινοῖς καὶ προσκυνοῦσι χάριν ἐπι-
σταλάττων, οὗτος τοὺς ὑψαύχενας ἔσφηλε,
καὶ ὡς πρότερον ἐπὶ τῶν πυργοποιούντων αὖ-
θις ἀτεχνῶς καταβὰς, οὐ συνέχεε μὲν τὰς
γλώσσας αὐτῶν, εἰς δὲ τρισσευόμενα τού-
τοις καταδιεῖλε τμήματα. τὸ μὲν γὰρ τὴν
Θετταλῶν προκαθημένην πόλιν εἰάθη
φρουρεῖν, καὶ ἔμενε κατὰ χώραν μετὰ νηῶν τα-
χυναυτουσῶν· τὸ δὲ τὰς Σέρρας ἔκειρε, πε-
ριϊὸν ἀδεῶς· τὸ δὲ τρίτον τοῦ πρόσω ἐχό-
μενον, οὐδ' αὐτὸ καθαρῶς ἦν ἀδιαίρετον,
ἀλλ' ὃ μὲν τοῦ Στρύμονος ἔπινε, καὶ ἐλυμαίνετο
φθείρων τὰ κατ' Ἀμφίπολιν· ὃ δὲ προπο-
ρευόμενον γεγηθὸς, καὶ οἷον προαρπάζον
τὴν εἰς τὴν βασιλεύουσαν εἴσοδον, κατὰ Μο-
συνόπολιν ἐστρατοπεδεύετο. ἀεὶ δὲ νικῶν-
τες, καὶ μηδένα τὸν ἐς χεῖρας ἔχοντες ἐπι-
όντα, ἀπερισκέπτους ἔδρων τὰς ἐκδρομὰς,
καὶ κατ' ἴλας ἀποδιΐσαντο, καὶ ἄλλος ἀλλο-
θι, ὥσπερ ἑκάστῳ φίλον, ἀπεσκεδάννυν-
το, εἴποτε δεήσειεν ἐξιέναι τῆς Μοσυνοπό-
λεως ἐπὶ ληϊσμῷ, καὶ πρὸς τὰ ἐπιτήδεια εἰ-
σενέγκασθαι.

2 Φυλάξας τοίνυν ὁ στρατηγὸς Βρανᾶς
τὰ παρὰ τῶν Βαρβάρων, ὧδέ πῃ γινόμε-
να, τὴν στρατιὰν ἐπάγει κατὰ καιρὸν, μό-
λις πείσας ἀποστῆναι μικρὸν τῶν ὀρέων, καὶ
βαδίσαι ποτὲ καὶ πεδίον ἱππήλατον. καὶ ὡς
ἤνυσάν τι χρηστὸν ἐκ πρώτης ὁρμῆς, καὶ μοῖ-
ραν ἐτρέψαντο τῶν ἀντιπάλων, τὸν τῶν Μυρ-
μιδόνων μῦθον ἔργοις αὐτοῖς ἐπιστώσαν-
το, αἴφνης εἰς ἀγαθοὺς ἄνδρας μετατεθέν-
τες, καὶ ἀεὶ τὸν ὄπισθεν κτείνοντες. συνέβη
δ' ἐπιταθῆναι τὴν τῶν πολεμίων ἐπι-
δίωξιν καὶ κατὰ Μοσυνόπολιν αὐτήν. εὐτυ-
χῶς δὲ καὶ τοῖς ἐφεξῆς προσπλακέντες, ἐπι-
τίθενται καὶ τοῖς τοῦ πολίσματος ἔνδοθι.
ἀμέλει καὶ τὰς πύλας παρὰ τῶν πολε-
μίων φρουρουμένας (ἤδη γὰρ φόβος καὶ φει-
κασμὸς αὐτοὺς περιεκέχυτο σώματος)

& humilibus gratiam instil-
lat, homines elatos labefecit:
& vt olim contra turris ædi-
ficatores, ita contra hos etiã
descendit, ac linguas eorum
haud sanè confudit, sed ex-
ercitũ in tres partes diuisit,
quarũ vna ad Thessalonicæ
custodiã cum expeditis na-
uibus relicta est, altera Ser-
ranum agrum impunè vasta-
uit. Tertia quæ vlterius per-
gebat, ne ipsa quidem planè
indiuulsa, partim iuxta Stry-
monem versabatur, & Am-
phipolitanum agrum vasta-
bat: partim alacriter antece-
dens, & vrbis ingressum an-
ticipans, iuxta Mosynopolim
castra habebat. & quia per-
petuò victores neminẽ ha-
bebant qui resisteret, teme-
rè excurrebant: & turmatim
diuisi alius aliò, pro sua quis-
que libidine vagabantur, si
quando Mosynopoli præda-
tum exeundum erat, & com-
meatus importandus.

Exercitus diuisio cladis causa.

Agrorum vastatio victori facilis: sed illud in victore turpissimũ de mutatione fortunæ nullo pacto cogitare, vt tandem magno suo malo dicere cogatur, ingenti scilicet clade accepta, non putabã.

2 Branas igitur dux, Bar-
barorum negligẽtia animad-
uersa, per occasionem ad-
ducit exercitum, ægrè per-
suasis militibus, vt paulum
è montibus, in planiciem
descenderent. Qui cum pri-
mo congressu aliquot co-
hortes hostiũ feliciter pro-
pulsassent, Myrmidonum fa-
bulam reipsa confirmarunt,
statim viri fortes facti, sub-
inde iis * qui terga dabant,
occisis, & hostes ad ipsam
vsque Mosynopolim perse-
cuti. Vt autem cum cæteris
quoque feliciter dimicarũt,
etiam oppidũ inuadere sta-
tuerũt: & portis incẽsis (quas
hostes iam territi custodie-

Negligentia victorũ, antea victis, sed non prorsus confectis, animos reddit.

Ex leui pugna feliciter peracta audaciam induũt qui prius terga dabant.

Mosynopolis expugnata & Siculi propugnatores interfecti.

bant) Barbarorum cædibus poſt diuturnam rei bellicæ famem ſunt expleti. Eoque ſucceſſu non contẽti, ad eos qui Amphipolim tenebant, properarunt: & hoſtium armis atq; equis inſtructi, partem quæ adhuc ad Strymonem verſabatur, ſunt adorti. Ibi rerũ facie diuinitus mutata, pridem feroces & inſolentes, qui ſe tantum non montes haſtis euerſuros minabantur, fama de ſuorum ad Moſynopolim clade cõſternati, quaſi fulmine icti aut attoniti, pugnam differebant, & ſegnius in aciem deſcendebant. Romani verò repudiata ignauia, vt ſublimes aquilæ in humiles auiculas, impetum in eos facere auebant, & cum iis congredi, à quibus contumelioſis verbis ſpreti fuerant. Cũ autem in Demetrizæ campo vterque exercitus conueniſſet, Siculi metum ſuum magis etiam declararunt, legatis ad Branã de pace miſſis. Quorum poſtulata cũ principiò Romanis placerẽt, deinde vel inſidias ſubeſſe, vel euidens timoris id ſignum eſſe rati, mutatis animis, nõ belli ſigno, non tubæ ſonitu, non vllò ducis monitu expectato, ſtrictis enſibus in hoſtes ruunt. Qui cum eorũ impetum ad tempus fiden-

Amphipolis à Græcis obſeſſa.

Siculi antea nimium feroces ſuorũ clade conſternati pugnam detrectant. Super biæ merces ea eſt, vt ſeruos ſuos in periculo cõſtitutos deſerat.

Fortitudinis natura.

Metus indicium, in arena de pace cum armato hoſte colloquium petere.

Militum Græcorum intrepidus animus. Siculos ob tot crudeliter patrata ſummus rerum arbiter vocat ad iudicium.

παραδόντες πυρί, εἰ ἀπεπηδηκότες ἔσωθεν, ἐνεισιῶντο ταῖς σφαγαῖς, ἐπὶ μακρὸν ἀπόσιτοι ὄντες κρεηκουμάτων ἀρεϊκῶν. ὡς δ' ἔφαγον πλεῖστον ἐθνῶν, ἐνεπλήσθησάν τε καὶ ἐλιπάνθησαν τοῖς λαφυραγωγήμασι, καὶ κατὰ τῶν περὶ τὴν Ἀμφίπολιν ἐφρενηματίσθησαν, ὡς ἕωλον τροφὴν τὴν πρότερα νίκην ἀντιπαρελθόντες. ἀπῆραν οὖν ὡς παρεμβολὴ θεοῦ ἢ λεόντων στρατόπεδον, τοῖς τῶν πολεμίων ἵπποις καὶ ὁπλισμοῖς φραξάμενοι, κατὰ τῶν περὶ τὸν Στρύμονα ἔτι σκηνουμένης λοιπῆς μερίδος τῶν ἀντιπάλων. ὅτε καὶ τοῦ κύβου θεόθεν ἄλλως ῥιφέντος, οἱ μὲν πρῴην ὑψαύχενες καὶ γαῦροι, καὶ μικροῦ τοῖς δόρασιν ὄρη μετεωρεῖσθαι καὶ μετατιθῆσθαι κομπάζοντες, ὡς καταιβάτῃ πληγέντες, ἢ βροντῆς ἠχῷ ἐξαισίας παρακοπέντες τὸν νοῦν τοῖς τῶν κατὰ τὴν Μοσυνόπολιν οἰκείων ἀποδυκταίοις ἀκούσμασιν, ἀνεβάλλοντο τὴν μάχην, καὶ ἐξετάσσοντο ῥαθύμως. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸ ταπεινὸν ἀποθέμενοι τοῦ φρονήματος, ὡς εἰς θήραν ὀρνίθων χαμαιπετῶν ὑψινεφεῖς ἐξεπετῶντο ἀετιδεῖς, καὶ ὤργων ἀπτέρῳ τάχει συμπλακῆναι, ὑφ' ὧν ἦσαν ἀπορνιθούμενοι πρότερον ὀνειδείοις ῥήμασιν. ἐπεὶ δ' εἰς ἕνα χῶρον ἀμφότερα συνήλθοσαν τὰ στρατεύματα (ἦν δ' οὗτος ὁ τοῦ Δημητρίτζη λεγόμενος τόπος) τότε δὴ μᾶλλον οἱ Σικελοὶ καθυπέδειξαν ὃ πεπόνθασι δείλανδρον· συμβάσεων γὰρ ἐμέμνηντο, καὶ τούτων ἕνεκα διεκηρυκεύοντο πρὸς Βρανᾶν, καὶ τὰ μὲν πρῶτα Ῥωμαίοις ἥνδανε τὰ αἰτούμενα· μετὰ βραχὺ δ' οὐκέθ' οἱ αὐτοὶ γεγονότες, ἀλλὰ δόλον εἶναι ὑποτοπάσαντες τὰ παρὰ τῶν ἀντιπάλων προβαλλόμενα, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, δειλίαν γοῦν ἐκ τοῦ ἀναμφιλέκτου πρόδηλον, μὴ πολέμου ἀναμείναντες σύνθημα, μὴ σάλπιγγος ἠχὴν μήτε τι ἕτερον παράγγελμα τῶν ὅσα στρατηγοῖς εἴθισται ποιεῖν, πρὸ τῶν συμπλοκῶν συμβάλλουσι τοῖς πολεμίοις, τὰ ξίφη γυμνώσαντες. οἱ δὲ μέχρι μέν τινος εὐθαρσῶς

καὶ

καὶ ἀνδρείως τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐμβολὴν
ἐδέξαντο, καὶ καμπάς τινας καὶ ἑλίξεις ὁ πό-
λεμος ἔλαβε. τέλος δὲ πρὸς τὸ ὑπέρα-
γαν ἔνθερμον τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς ὑπεν-
δόντες, ἔκλιναν εἰς τροπὴν, καὶ ἀκόσμως
ἔφευγον. ὅθεν καταλαμβανόμενοι ἀνῃ-
ροῦντο, ἐζωγροῦντο, ὠθοῦντο κατὰ ποτα-
μοῦ τοῦ Στρύμονος, ἐλαφυραγωγοῦντο,
ἐσκυλεύοντο. ἤγετο δὲ ἑβδόμη τότε τοῦ
Νοεμβρίου μηνὸς καὶ περὶ δείλην ἦν τὴν
ἡμέραν, ὁπότε ταῦτα ἐγίνετο. συλλαμβά-
νονται δὲ καὶ οἱ δύω στρατηγοὶ τοῦ στρα-
τεύματος, ὅτε Ῥιντζάρδος ὁ τῆς γυναι-
κὸς τοῦ Ταγκρὲ κασίγνητος, ὃς ἐναυάρχει τοῦ
τῶν Σικελῶν ναυτικοῦ, καὶ ὁ Βαλδουῖνος Κόν-
τος, γένους μὲν οὐ φὺς εὐγενοῦς καὶ λαμπροῦ,
διὰ δὲ τὴν κατὰ πόλεμον δεξιότητα αἰδέσι-
μος ὢν τῷ ῥηγὶ, καὶ τότε ὑπὲρ πάντας τὸ
τῆς στρατηγίας ὑπεζωσμένος σέμνωμα,
ὃς καὶ ταῖς προτέραις κατὰ Ῥωμαίων νίκαις
μεγαλοπρεπευόμενος, ἑαυτὸν ἐξωμοίου
τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ πάνυ τῷ Μακεδόνι,
μόνον οὐκ ἐν στήθεσι κατ' ἐκεῖνον τρίχας
δεικνὺς ῥάμφους, καὶ πτερῶν εἰκασίαν ὑ-
πεμφαινούσας, καὶ μείζω ἢ ἐκεῖνος ἔργα
δι' ἀκαρεαίου καιροῦ καὶ ἀναιμωτὶ ὑπερηφα-
νεύετο διαπράξασθαι. ὅσοι δὲ τὸ τοῦ πολέ-
μου διαταθὲν ἐξήλυξαν δίκτυον, ἔκ τε τού-
των τῶν ἴλων, καὶ οἱ τὰ ἐν Σέῤῥαις χωρία
κατέτρεχον, εὐθὺ τῆς Θεσσαλονίκης ἵενται,
καὶ τῶν ἐκεῖσε μακρῶν ἐπιβάντες νηῶν, ὡς
εἶχον εὐθὺς ἀπὸ τῆς φυγῆς, οὐκ εὔπλοιαν τὸν
πλοῦν εὕρισκον. φοροὶ γὰρ εἰς τὴν αὐτῶν
ἀφάνισιν ἀνεγερθεῖσαι λαίλαπες, ἀπο-
πλῆσαι τὴν μοῖραν αὐτοῖς εἰργάσαντο, ὃν
θεόθεν χερσαῖον ἐπικλωσθέντα, μετὰ βρα-
χὺ μετέθεντο κατὰ θάλατταν. πολλοὶ δὲ μὴ
ἐντυχόντες τριήρεσιν, ἐπικαταλαμβανό-
μενοι ἔτι κατὰ Θεσσαλονίκην ἀλύοντες,
πολυτρόπως ἐφθείροντο, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν
ἐπικούρων Ἀλανῶν. οὗτοι γὰρ ἀντίῤῥοπα δρῶν-

ter & fortiter tolerassent, aliquandiu vario euentu pugnatum est. sed tandem summo Romanorum ardore loco pulsi, effusè fugerunt: in eáque fuga partim capti, partim occisi, partim in Strymonem flumen acti sunt: nostri spolia legerunt. Accidit hoc vesperi, VII die Nouembris mensis. Capti sunt & duo duces exercitus Rinzardus frater vxoris Tangri, qui classi præerat: & Balduinus Contus, non ille quidem nobili & illustri genere ortus, sed ob fortitudinem & rei militaris solertiam Regi charus, & totius exercitus dux delectus. Qui superioribus victoriis elatus, se Alexandro Magno comparabat: ac tantum non vt ille in pectore plumas rostri, alarum imaginem repræsentantes, ostentabat: sed & maiora illo facinora se exiguo tẽpore citra sanguinẽ edidisse gloriabatur. Qui verò ex iis Italorum cohortibus effugerant, & qui Serranum agrum populabãtur, rectà Thessalonicam contẽdunt: & longis nauibus statim à fuga conscensis, non commodam nauigationem repererunt, sed ventorum procellis & fluctibus obruti perierunt: & morte in terra diuinitus decreta, paulo pòst in mari oppetiuerunt. Multi verò qui triremes nõ adepti erant, adhuc circa Thessalonicam oberrantes deprehẽsi, multis modis perierunt, ab auxiliaribus Alanis potissimum interfecti: qui ea fa-

Eorundem strages horrenda.

Richardus & Comes Balduinus capti.

Balduini elatus animus ob victorias. Deus autem superbis resistit.

Humana gloria fumus.

Aliorũ Siculorum, qui ad Amphipolim non pugnauerant in tẽpestiua fuga & miserabilis interitus.

Alani infidi socij, Siculorum crudelitatem imitãtur. Fiunt victo amici hostes.

cinora illorum imitati, quæ capta Theſſalonica perpeſſi erat, nulli hoſtium pepercerunt, ſed biuia & ſacellorum veſtibula cadauerib. impleuerunt. Rogitabãt enim cõprehenſos Siculos, vbi frater ipſorum, videlicet popularis Alanus eſſet, quem vrbe capta occiderant? ac ſtatim enſes in iis defigebant, & in templa confugientes mactabant, vbi Papa eſſet rogitãtes? hoc eſt, ſacerdotes quos in templis occiderant. Tum mirũ quiddã accidit. Capta enim Theſſalonica, nullum Romanũ cadauer canes guſtaſſe, aũt dentibus laceraſſe ferunt. Latinorum verò cadauera rabie quadam inſatiabiliter deuoraſſe, & ſepulchris etiam eruta laniaſſe. Cũ duobus illis ducibus etiam væcors ille & peſtilens, & omnium malorum autor Alexius Comnenus captus eſt, & excæcatus, homo inferorum ſede dignus. Quidam ex Latinis Epidamnum confugerunt, quam omnis generis armis inſtructã Siciliæ Rex, poſt ſuarum legionum interitum, Romanis non reddebat: ſed gloriæ ineptè cupidus, poſt illuſtrem illam cladẽ & celebre dedecus amẽter retinebat. Cæterũ paulo pòſt, ſumptibus deterritus, vltrò omiſit. Ac terreſtre bellũ tã felici exitu eſt terminatũ, qui nemini in mentẽ veniſſet. Sed *Deus, qui curat omnia, & rerum omnium dominus, qui res humanas cle-*

Crudelitatis merces.

Canes Romanorum cadaueribus parcunt, Siculis infeſti.

Alexius Cõnenus excæcatur. Fax iniuſti belli, pro meritis, extincta.

Gloriæ cupi- … homi- … excæ- …

Deus caſtigat & medetur.

τες ὧν πεπόνθασιν, ἡνίκα Θεσσαλονίκα ἑάλωκεν, οὐ φειδώ τινος τῶν πολεμίων ἐλάμβανον, τὰς δ' ἀμφόδους καὶ τὰ τῶν θείων σηκῶν περιαύλια πτωμάτων ἐνέπλησαν. ἐπερόμενοι γὰρ καὶ τοὺς συλλαμβανομένους Σικελοὺς, ποῦ ποτε ὁ ἀδελφὸς, ὁ συμφυλέτης δηλαδὴ ἀλανὸς ὃν κατὰ τὴν ἅλωσιν οἵδε ἀπέκτειναν, ἔπηγον ἅμα τῷ λόγῳ τὸ ξίφος. ἀλλὰ καὶ τοὺς προσρυομένους τεμένεσιν ἀπέσφαττον, ποῦ ποτε ὁ παπᾶς λέγοντες; τουτέστιν, οὓς ἀνῃρήκεσαν ἱερεῖς, εἰσεφρηκότες ἔνδον τῶν ἱερῶν. ὅτε καὶ τοιοῦτο καινόν τι ἐπισυνέβαινε· τοὺς γὰρ κύνας φασὶ κατὰ μὲν τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν μηδενὸς νεκριμαίου σώματος τῶν ἀναιρεθέντων Ῥωμαίων ἅψασθαι, ἢ ὅλως ὀδοῦσι σίνασθαι ἢ αἰκίσασθαι. τότε δὲ οὕτως ἐμμανῶς τοῖς πτώμασι τῶν πεσόντων Λατίνων προσφέρεσθαι, καὶ κόρον οὐδένα μηδαμῶς εἰδέναι σαρκοβορείας, ὡς καὶ τυμβωρυχεῖν καὶ ἀνακαλύπτειν τὰ παραδοθέντα ταφῇ σώματα, καὶ κύρμα ταῦτα ποιεῖν. ζωγρεῖται δὲ σὺν οἷς εἴπομεν δυσὶ στρατηγοῖς, καὶ ὁ ἐκ Κομνηνῶν νόθος ἔρημος καὶ φθόριμος Ἀλέξιος ὁ τούτων πάντων αἴτιος τῶν κακῶν, καὶ τοῦ τῶν ὀφθαλμῶν φωτὸς στέρεται ὁ τῶν χαρωνείων οἰκήσεων ἄξιος. ἦσαν δ' οἱ τῶν Λατίνων καὶ πρὸς τὴν Ἐπίδαμνον ἀπεσώθησαν, καὶ τοῖς ἐκεῖ ὁμοφύλοις φρουροῖς τῆς πόλεως, ὡς σπέρματα χιλιοστύων πολλῶν ἀγαπητῶς ἀπεδόθησαν, ἣν καὶ παντοίοις ὅπλοις ἀμυντηρίοις ὁ Σικελίας ῥὴξ κρατυνάμενος ὕστερον, οὐκ ἀπεδίδου Ῥωμαίοις καὶ μετὰ τὴν τῶν οἰκείων στρατευμάτων φθοράν, ἀλλ' ἣν οὐκ ἔδει μετὰ ἧτταν καὶ αἰσχύνην, περιφανῆ δόξαν ἑαυτῷ θηρώμενος, κατεῖχε φρενοβλαβῶς. μετὰ βραχὺ δὲ πρὸς τὰς δαπάνας ἀπειρηκὼς, ἑκόντως ἀπέσχετο. καὶ ὁ μὲν χερσαῖος πόλεμος τοιοῦτον αἴσιον ἀπείληφε πέρας, οὐδέ ποτε ἐπὶ καρδίαν ἡμῶν τινὸς ἀνελθόν. ἀλλ' ὁ πάντων κηδόμενος Θεὸς, ὅτι πάντων δεσπόζει, μετὰ φειδοῦς πολλῆς διοικῶν τὰ ἀνθρώ-

πινα, καὶ ἐλεῶν τὰ πάντα, ὅτι πάντα δύναται,
οὕτως εἰς ῥοπὴν πλάστιγγος ἐπαναγαγὼν τὰ
ἡμέτερα, καὶ χρηστὴν ἐλπίδα πᾶσαν ἀπε-
νεγκὼν, ἡμᾶς παιδεύσας βραχέα, τοὺς ἐχ-
θροὺς ἡμῶν ἐν μυριότητι ἐμαστίγωσεν, οὐ
στοιχείων μεθαρμοζομένων, οὐδὲ γῆς μὲν
ἐξαγούσης πλῆθος σκνιπῶν, ποταμοῦ δὲ
ἐξερευγομένου ἔνυδρα ζῶα βατράχους, οὐ-
δὲ σφηκῶν ἀποστελλομένων προδρόμων
τοῦ στρατοπέδου, ἢ τινος ἑτέρου τῶν παλαιῶν
ἐξαισίων, ἀλλὰ τῶν ἀναιρουμένων ἀποκ-
τεινόντων τοὺς φονευτὰς, τῶν ἐξαίφνης εἰς
ἀποτόμους ὑπὸ Θεοῦ μεταβληθῆναι πο-
λεμιστάς. ἐπεὶ καὶ δειλόν τι πρᾶγμα ἡ
πονηρία, ἰδίῳ καταδικαζόμενον μάρτυ-
ρι, καὶ προσείληφεν ἀεὶ τὰ χαλεπὰ, τῇ οἰ-
κείᾳ συνειδήσει συνεχόμενον. τί γὰρ καὶ εἶ-
χον δεινὸν ἐπεγκαλεῖν Ῥωμαίοις οἱ Σι-
κελοὶ, οἷς

οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα
πλεῖστον ἀφ᾽ ἡμῶν ἐξετόπισαν; ἀλλ᾽ εἴπερ
ἔστι τῶν βαθυτέρων ἀνεπιπλήκτως ἅψασθαι
κριμάτων Θεοῦ, Κύριος ἔπαισεν ἡμᾶς, ὅτι
ἔγνωκεν ἁμαρτήματα ἡμῶν. ἀλλ᾽ ἐπειδή-
περ ἦσαν ἰταμοί τε καὶ ἀνελεήμονες οἱ θεό-
θεν εἰληφότες ἡμᾶς εἰς μαστίγωσιν· οὐδ᾽
αὐτοὶ, τοῦ τὸν ἔλεον θέλοντος, καὶ ψωμίζον-
τος ἄρτον δακρύων, καὶ ποτίζοντος ἐν δά-
κρυσιν ἐν μέτρῳ, τὸν δίκαιον χόλον ἐξέ-
φυγον· ἀλλ᾽ ὡς ἐκ δρυμοῦ λέων ἐμπίπτον-
τες, καὶ ὡς λυκιδεῖς ὀλοθρεύοντες, καὶ ὡς
πάρδαλις ἐφαλλόμενοι, γεγόνασιν αἰχ-
μάλωτοι οἱ αἰχμαλωτίσαντες, καὶ κα-
τεκυριεύθησαν οἱ κατακυριεύσαντες, καὶ
κεκέρακεν αὐτοῖς Κύριος ὕδωρ πλανή-
σεως, δείξας ὡς καὶ σφίσιν ἦσαν κηλῖδες,
διὰ τὸ τοῦ τρόπου φονικὸν εἰς φοινικοῦν χρω-
ζόμεναι, καὶ νίτρου δεόμεναι. οὐκοῦν καὶ
τὰ οἰκεῖα ὅρια ὑπερβάντες, εἰσέδραμον τὰ
ἡμέτερα, μαστιγοῦντες ἡμᾶς βραχέα, καὶ

menter moderatur, & omnium miseretur, quia potest omnia: is res nostras lancibus impositas omni bona spe firmauit: & nobis leniter castigatis, flagris nostros hostes longè pluribus affecit: nõ quidem mutatis elementis, nec terra productis culicibus, non fluuiis ranas eructantibus, neque crabronibus ante exercitum præmissis, aut vllo veteri prodigio edito: sed illud diuinitus accidit, vt qui occidebantur, percussores occiderent, pristina timiditate in summam audaciam conuersa. *Nam timida res est improbitas, ac suopte testimonio conuincitur: & arguente conscientia, nihil boni expectat.* Nam quid Siculi de Rom. queri potuerunt? quos

Vmbrosiq. procul montes pelagúsque sonorum.

à nobis remouerunt? Sed si arcana Dei iudicia rimari fas est, Dominus percussit nos, quia peccata nostra norat. Sed quia superbi & crudeles erant ij, qui nos castigandos ab eo susceperant: nec ipsi eius, qui misericordiam vult, & cibum potúmque lachrymarum suppeditat, iustam indignationem effugerunt, & quia, vt è sylua leones irruebant, & vt lupi vastitatẽ efficiebant, & vt leopardi insultabant: capti sunt, qui captabant: oppressi sunt, qui opprimebant: & temperatũ à Domino erroris poculum exhauserunt, expertíq; sunt sibi quoque inesse maculas, eásque coccineas ob sanguinariam immanitatem, quæ eluendæ essent. Itaque extra suos limites euagati, nostros fines incursarũt: & paucis plagis nobis illa-

Non vna vetò & eadem, sed multiplici ratione, in qua eius bonitas & omnipotentia cõspicua fit.

Improbi, omnium timidissimi.

Cur Deus homines nomen suum profitentes percutit.

Deinde iræ suæ instrumenta violenter abiicit & pedib. atterit.

tis,ipſi plures tolerarunt. Ac equitatus has pœnas exoluit.

Siculæ claſſis calamitates.

3 Longæ autem naues, amplius CC nec ipſæ malorum expertes, retrò vela dederunt. Nam cùm ad Aſtacenum ſinum deſcenſum feciſſent, multi à Romanis copiis cæſi ſunt, quę paſſim in littoribus prohibebant, quo minus appellerent, nec vſquam eos continentem attingere patiebantur, quòd ſi quando Siculi aut terram ſpectabant, aut ſcalas proferebant, ſtatim telis tanquam fluctibus obruti, non aliter quàm teſtudines conchas, nauium tabulata ſubibant. Etſi autem tantum numerum nauium habebant, tamen noſtræ non amplius C cum eis confligere cupiebant. Neque verò claſſici duntaxat feruebant, ſed multi etiam ex vrbis incolis, nauiculis conſcenſis & armis obiter arreptis inſtructi, ad hoſtes inuadendos parati erant. Sed id ab Imperatore & ſenatu eis conceſſum non eſt, qui non tantum alacritatem ciuium ſpectabant, ſed etiam hoſtilium nauium multitudinem conſiderabant: eáque de cauſa noſtræ naues ad Cionicum littus in anchoris ſtantes, vlterius non progrediebantur. Claſſis verò hoſtilis, cùm ad dies ſeptendecim in inſulis conſediſſet, nec popularium quenquam terra accedere vidiſſet, moram illam nihil boni portendere arbitrati, de reditu cogitarunt. incenſáq; Calonymo inſula, & finitimis in ſinu Helleſpontio locis, domum verſus perrexerunt. Ferunt autem

Qui terram & maria appetunt, in terra & in mari pereunt.

De nauium ſuarum gloriantes à paucioribus profligantur. Victoria noſtro ſeculo in Mediterraneo & Oceano ſæpius, ante paucos annos autem in Britannico mari feliciſſimè de crudeliſſimis hoſtibus, mortaliúmq. ſuperbiſſimis reportata.

Siculæ claſſis miſeria. Qui in metu exſpectant, mil lies vno quoque die pereunt.

μαστιγωθησόμενοι πλείονα· καὶ τὴν μὲν ἵππον ἔτως ἡ δίκη μετῆλθεν.

3 Αἱ δὲ μακραὶ νῆες ὑπὲρ τὰς δὶς ἑκατὸν οὖσαι, οὐδ᾽ αὗται τῶν κακῶν ἀπαθεῖς πρύμναν ἐκρούσαντο. ἀποβᾶσαι γὰρ κατὰ τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον, πολλοὺς ἀπεβάλοντο τῶν πλωτήρων, Ῥωμαϊκαῖς ἐγκύρσασαι στρατιαῖς, αἳ τὰς ἐνορμίσεις αὐτῶν ἀπεκώλυον, ἀμφὶ τὰς ἀκτὰς ἑλισσόμεναι, καὶ πᾶσαν ἄβατον ἐποίουν ἤπειρον. τὸ γὰρ Σικελικὸν ναυτικὸν εἴποτε κατὰ χέρσον προὔκυψεν, ἢ ἀποβάθραν ἔβαλεν, εὐθὺς τοῖς βέλεσιν ὡς ὕδατος σταγόσι πάντοθεν καταντλούμενον, ὡς κέλυφος χελώνης τὰ τῶν νηῶν ὑπέτρεχε καταστρώματα. ταῖς δὲ ναυσὶ τοσαύταις οὔσαις τὸν ἀριθμὸν, αἱ ἡμέτεραι εἰσάπαξ ἑκατὸν συγκροτούμεναι, μάχεσθαι ἀπεθάρρουν· καὶ οὐ τὸ ναυτικὸν ἐκαρδίωτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν Ἀστυπολιτῶν ταῖς ἁλιάσιν ἐμβάντες, καὶ ὅτῳ τύχοι καθοπλισάμενοι, τὸν πλοῦν ἐς τοὺς πολεμίους ἔσφυζον θέσθαι· οὐ συνεχωρεῖτο δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν συνδιασκεπτομένων αὐτῷ τὰ κοινὰ, οὐκ εἰς τὸ πρόθυμον τῶν ἡμετέρων ἀφορᾶν μόνον ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπέρπαιον προορωμένων τῶν ἀντιμαχομένων νηῶν, καὶ κατὰ τοῦτο περὶ τὴν τῶν Κιόνων ἠϊόνα αἱ τριήρεις σαλεύουσαι, οὐ περαιτέρω προῄεσαν. ὁ δὲ τῶν ἐναντίων στόλος περὶ τὰς ἑπτακαίδεκα ἡμέρας τὴν κώπην χαλάσας ἐν ταῖς νήσοις, ὡς οὐδένα πως ἑώρα τῶν ὁμοφύλων κατὰ χέρσον προσιόντα, οὐκ ἀγαθὴν εἰκάσας τὴν ἀναβολὴν, μεθαρμόζεται πρὸς ἀπόπλοιαν. καὶ δὴ τὴν νῆσον τὴν Καλώνυμον πυρπολήσας, καὶ ὅσα πάραλα κεῖται κατὰ τὸν κόλπον τὸν Ἑλλησπόντιον, εἴχετο τοῦ οἴκαδε πλοῦ. φασὶ

δὲ, ὡς καὶ τούτων πολλαὶ αὔτανδροι τῷ βυθῷ κατέδυσαν, ἀντιπνοίαις περιπεσοῦσαι, καὶ καταιγιδώδεσιν ὁμιλήσασαι πνεύμασι. καὶ λιμὸς δὲ καὶ νόσος ἔστιν ἃς ἐξεκένωσε. καὶ οὕτω μὲν οὐ μὲν οὐ μεῖον ἢ δέκα χιλιάδες μαχίμων ἀνδρῶν ἐν τοῖσδε τοῖς πολέμοις ἀπώλοντο. αὐτοὶ δὲ οἱ ζωγρηθέντες κατ᾽ ἀμφοτέρους τοὺς πολέμους ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας ἀριθμούμενοι, ταῖς δημοσίαις φυλακαῖς ἐνειρχθησαν. μὴ ἐκ βασιλικῶν δὲ ψωμιζόμενοι ταμιείων, ἢ τινὸς τῶν ὅσα τὸ ζῆν συνίστησι μεταλαγχάνοντες ἄλλοθέν ποθεν, ἄρτῳ δὲ μόνῳ διαζῶντες χορηγουμένῳ πρὸς τῶν θεοφιλῶς ἐπισκεπτομένων τοὺς ἐν εἱρκταῖς, κακῶς ἐφθείροντο. ὥσθ᾽ ὁ τὴν ἀρχὴν τῆς Σικελίας χειρίζων, καὶ τὴν τότε κατὰ Ῥωμαίων κίνησιν θέμενος, τοῦτο πυθόμενος, διὰ γραμμάτων τὸν βασιλέα ἐχλεύαζεν, ὡς ἀφιλανθρώπως ἐῶντα λιμῷ καὶ γυμνότητι παραπόλλυσθαι τηλίκων καὶ τοσούτων στίχας ἀνδρῶν, ἐναργῶς μὲν τραπομένων ὅπλα κατὰ Ῥωμαίων νόμῳ πολέμου, Χριστιανῶν δ᾽ ὅμως ὄντων, καὶ οἱ παραδεδομένων εἰς χεῖρας ὑπὸ Θεοῦ, χρῆναι δ᾽ ἔλεγε τὸν νικῶντα ἢ πανωλεθρίαν εὐθὺς τῶν ζωγρηθέντων καταψηφίζεσθαι εἰς θηρίου φύσιν ἐκ πολλοῦ τοῦ παραλόγου μεταμειφθέντα, καὶ τὸν ἀνθρώπινον νόμον παραβλεψάμενον· ἢ μὴ δοκιμάσαντα τοῦτο, συνειληφότα δὲ καὶ καθείρξαντα, τρύχος γοῦν ἄρτου διαθρύπτειν ὀκτάβλωμον, εἰ περὶ τὴν διαρκῆ δίαιτησιν κιμβικεύεται, ἀλλὰ μὴ τιμωρεῖν τοῦ διὰ ξίφους μόρου καὶ αὐτίκα μακρότερα λιμῷ τὸν παρεικότα καὶ παγετῷ καὶ κρυμῷ διαρρήγνυσθαι κακῶς τὴν ψυχήν, καὶ φόνου αἰτίαν ἐπάγεσθαι, εἰ καὶ μὴ τὰ στέρνα διατρεῖ δόρατι, ἢ τὸ βέλος ἁρπαζόμενον τοῖς σπλάγχνοις καὶ ἐμβαπτόμενον δείκνυσιν. ἐπεὶ μηδὲ διαφέρειν τὸ φονεῦσαι, καὶ φόνου παρασχεῖν πρόφασιν. βασιλεὺς δὲ ὠσὶν ἀκροῖς παραδεξάμενος τὰ γραφόμενα, εἴασε τοὺς τάλανας Σικελοὺς ὡς πρότερον φθίνεσθαι, ὡς ἐν

tem multas naues cum vectoribus aduersis ventis & turbinibus demersas esse, alias morbo & fame exhaustas. Ita decē millibus haud pauciores his bellis periērūt, vltra quatuor millia vtroque bello in carceres inclusa, cùm nihil ab Imperatore aut aliunde suppeditaretur, præter panem, qui pietatis ergò à nōnullis subministrabatur, malè perierunt. Quo rex Siciliæ, illius belli autor audito, Imperatori per literas immanitatē exprobrauit, qui fame & frigore tot viros perire pateretur: *qui etsi more belli apertè arma intulissent, tamen Christiani essent, & à Deo in manus eius traditi. Esse autem à victore aut statim capitis damnandos captiuos, omnis humanitatis, ob insperatos successus oblito, & in feram conuerso: aut, si id nolit, saltem frustum panis captiuis impertiendum, si ita sordidus sit, vt eos alere nolit. Etsi enim eos gladio non traiiciat, nec telum cruentum è visceribus eorum extrahat: tamen cum eos frigore & fame crudeliter conficiat, nihilo minus cædis esse reū. Neque enim interesse, vtrum ipse occidas, an cædis causam præbeas.* Verùm Imperator istis literis parum motus, miseros Siculos æquè vt antea, perire sinebat: quasi ve-

Nauium post dissipatā classem in agitato mari errantium luctuosa conditio.

Captiuorum horrendus exitus.

Isaacius Siculi regis iustam querimoniā contemnit: & qui præclara trophæa de hoste reportauerat seipsū vincere non potest: sed virtute illa regia, nempe clementia, exutus, insignem victoriā polluit.

Victori non licet quicquid libet.

rò liceret, quicquid libuiſſet. Sæpe igitur eodem die bini & terni, ſine inferiis, ſine extrema lotione, in cœmiteria & cauernas coniiciebantur. Imperator verò ſella aurea occupata, & gemmata purpura indutus, coactáque maxima hominum frequentia, vt non peregrinis tantùm, ſed Romanis etiam maximè formidabilis eſſet: Siculi exercitus duces Balduinum & Richardum adduci iubet. qui pileis depoſitis, ſeruilem in modum eo adorato, rogati ab eo ſunt, cur ſe vnctum Domini, ſuis literis inſectati eſſent, cùm nullam iuſtam querimoniam haberent, tantùm fortunæ ſucceſſibus & victoria contra officium inflati? Nam Iſaacius Imperio recens ſuſcepto, cum Latinorum exercitus adhuc eſſet integer, per legatos nihil quod ad pacificationem attineret, cũ ducibus hoſtium egerat, neque muneribus miſſis, neque beneuolentia ſimulata: ſed quamuis incerto adhuc ſuarum rerum ſtatu, pro imperio interitum & internecionem eis minatus fuerat: niſi mutatis conſiliis eò redirent, vnde veniſſent. Verùm Balduinus cùm alioqui ferox, vt res declarauit, tum ſucceſſibus vtris inſtar inflatus, iis literis irritatus, inſolenti reſponſo gladium

Iſaacius Balduinũ & Richardum in iudicium adductos, in carcerē cõiicit, & coram ſe deinde adduci iubet, quibus ſuperbiã ſuperbè obiiciat. Neſcia mens humana fati ſortíſq. futuræ, modum in rebus ſecundis ſeruare contemnit.

Idem de Balduino dicendũ qui lætis ſucceſſibus inflatus, alios impudenter deridet.

αὐτῷ ὄντος τοῦ ὅ, τι ποτ' ἂν αὐτοῖς βούλοιτο δρᾶσαι. σὺν δύω οὖν καὶ σὺν τρεῖς πολλάκις τῆς ἡμέρας ἐκκομιζόμενοι, νεκροταφίων ἄμοιροι καὶ ἄτερ τῶν τελευταίων λουτρῶν, κατὰ τῶν πολυανδρίων ἐξετινάσσοντο, καὶ καταδύσεων τῶν ὑπογείων. καθίσας δ' ὁ βασιλεὺς ἐπὶ δίφρου χρυσοκολλήτου, καὶ περιθεὶς τὴν λιθόστρωτον τήβενναν, βῆμά τε πολυανθρωπότατον ἠθροικὼς, ὡς εἴη μὴ τοῖς ἀλλοφώνοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοῖς ἐπιφοβώτατος, εἰσάγεσθαι κελεύει τοὺς τοῦ Σικελικοῦ στρατεύματος ἀρχηγοὺς, δηλαδὴ τὸν Βαλδουῖνον καὶ τὸν Ῥιντζάρδον· οἳ καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἀποθέμενοι κάλυμμα, καὶ δουλικώτερον προσκύνησιν ἀπονείμαντες, ἠρωτήθησαν παρὰ τοῦ βασιλέως, ὅπως αὐτὸν χριστὸν ὄντα Κυρίου, ἐκακολόγουν ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν γράμμασιν, οὐδὲν μὲν δικαίως ἔχοντες ἐπεγκαλεῖν, τῇ δ' ἐνεστώσῃ τύχῃ παρὰ τὸ δέον χρώμενοι καὶ κυδρούμενοι, καὶ τῷ ἡττῆσθαι κατὰ κράτος τὸ πολέμιον φυσώμενοι; αὐτὸς γὰρ ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, τὴν βασιλείαν ἄρτι παραλαβὼν, πρέσβεις ἀποστείλας, ἔτι τῆς Λατίνης στρατιᾶς συνεστώσης, οὐδέν τι τῶν πρὸς διαλλαγὴν φερόντων τοῖς στρατηγοῦσιν ἐλάλησε τοῦ ἐναντίου στρατεύματος, μήτε δώροις ἀγάλλων μήτ' εὐνοίας ὑπαγόμενος πλάσμασιν, ἀλλ' ἐπιστείλας ἀρχικώτερον, καὶ πάσαις μὲν αἰτίαις, πᾶσι δὲ βάλλων ἐγκλήμασιν, ἐσοβαρεύετο πρὸς ἄνδρας ἔτι νικῶντας, κἀπὶ τοὺς ἑαυτῶν πόδας τιθέντας ἅπαν τὸ ἐν Ῥωμαίοις, καὶ τὸ οἰκεῖον ἀνυμνῶν ξίφος, καὶ μεγαλαυχῶν ὡς τμητικώτατον, διηπειλεῖτο ἐφ' οἷς ἔτι διηπορεῖτο, ἐξολόθρευσιν αὐτῶν καὶ ἀπώλειαν, εἰ μὴ μεταβουλευσάμενοι, παλίμποδες γένωνται ὅθεν ἐξῄεσαν. ὁ δὲ Βαλδουῖνος ἀγέρωχος ὢν καὶ ἄλλως, ὡς ἔδειξε, τότε δὲ καὶ ταῖς ἐνεστώσαις τύχαις ὡς ἀσκὸς ἐξοιδούμενος, οὐκ ἐνεγκὼν τὰ ἐπεσταλμένα, ἀμείβεται τὸν βασιλέα

λέα λόγοις κομψευτικοῖς. τότε γὰρ ξίφος αὐτοῦ ἐκωμῴδησεν, ὡς σκιατραφέσιν ὀξυνόμενον σώμασιν (ὑπηνίττετο δὲ τὰ γραφόμενα τὸν τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου θάνατον) καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἰσαάκιον ὡς ἀπάλαμνον ἐμωκᾶτο. μηδὲ γὰρ θυραυλῆσαί ποτε, καὶ ἐπὶ θυρεῶν ἐπαναθεῖναι, ἢ μὲν φύλλης ἀναχέεσθαι κράνοις, καὶ ὑπενέγκαι μολυσμὸν θώρακος, ἀλλὰ καπνῷ γραμμάτων προσανέχειν, ἐς γραμματιστοῦ φοιτῶντα ἐξ ἁπαλῶν ἔτι ὀνύχων, καὶ δέρριν ἐξημμένον, πινακίδιόν τε καὶ γραφεῖον ἀνὰ χεῖρας ἔχοντα, τὴν σκυτάλην συχνὰ ὑποβλέπεσθαι, καταφερομένην τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ τῶν πυγῶν, καὶ ταύτης μόνης εἰδέναι καὶ δεδιέναι τὰ κροταλίσματα. ἀπειλὴν δ᾽ ἄρεος ὑφίστασθαι μηδαμῶς, μηδὲ δοῦπον ἀκόντων ἐνηχηθῆναί ποτε. οὐ ταῦτα δὲ μόνον ἐπικερτομῶν ἔγραφεν, ἀλλὰ καὶ παραίφασιν εἰσῆγε, καὶ ἐχθρὸς ὢν συμφράδμων ἐγίνετο, καὶ ἐνῆγεν ἀποθέμενον τὸ βασίλειον στεφάνωμα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρχῆς ἀποβαλλόμενον, καὶ συμπτύξαντα τὰ σύμβολα, τούτων μὲν ὑπεκστῆναι, καὶ τηρεῖν τῷ νικῶντι καὶ κρείττονι (τὸν ἑαυτοῦ κύριον οὕτω τὸν ῥῆγα λέγων) αὐτὸν δὲ ὑποπεσεῖν, καὶ περὶ τοῦ μόνον ζῆν ἐπανατείνεσθαι δέησιν καὶ βασιλεὺς μὲν διὰ ταῦτα ὑπ᾽ εὐθύνην ἦγε τότε τοὺς στρατηγούς, μὴ φέρων τὸ τοῦ Δαβὶδ κατὰ νοῦν, ἡ γλῶσσα ἡμῶν παρ᾽ ἡμῖν ἐστι· τίς ἡμῶν κύριός ἐστι; καὶ θανάτου ἐτίμα τὰ γεγραμμένα. ὁ δὲ Βαλδουῖνος οὐχ ἦν ἄρα μόνον δεινὸς ἐπιπλῆξαι, τὴν τύχην ἔτι ἔχων ὑπερηφανευομένην, ἀλλὰ καὶ κολακεύειν ἤσκητο ἄκρως, πρὸς ὃ μόνον πᾶν ὅπλον, καὶ πᾶσα μικροῦ μηχανὴ πέφυκεν ἀσθενέστερον, ἐν οἷς ἀπολελοιπὸς ἦν αὐτὸν τὸ εὐδαιμονεῖν. ἐξέκρουσε γὰρ τῆς ὀργῆς,

Imperatoris irridebat, vt in effœminata corpora acutum (quibus verbis Hagiochristophoritæ cędem innuebat) & ipsum Isaacium vt imbellem subsannabat, qui nunquam sub dio in clypeo dormisset, nunquam galeam sustinuisset, neque thoracis sordes tolerasset: sed fumo lucubrationum sorderet, à teneris annis ludos frequentare solitus, & membranam, tabellam & graphium tenés, subinde virgam & manibus & natibus imminentem timuerit, eiúsque solius strepitum & nouerit & metuerit, sed Martis minas nunquam tolerarit, neque vnquam sonitum iaculorũ audiuerit. Neque verò hæc ludibria duntaxat scribebat: sed admonitionem quoque subiungebat: & cùm hostis esset, consiliarij munus subibat, suadebátque, vt Imperatoriam coronam, cæteráque omnia imperij insignia deponeret, eáque potentiori & victori diligenter asseruaret (quibus verbis dominum suum innuebat) & multo antè supplex, de vita impetranda laboraret. Ac his de causis Imperator in iudicium adducebat duces, Dauidicum illud non ferens: Lingua nostra penes nos est, quis dominus noster est? & scripta illa vltimo supplicio multabat. Verùm Balduinus, vt secundis rebus ad obiurgandum paratus, sic mutata fortuna adulandi etiam summus artifex, quæ res omnia arma, omnes machinas ferè vincit:

Bellatoribus viris imbelles admodũ exosi.

Infrequens Marti cum Musis consortium.

Facile militari duci imbellibus illudere, & consilia dare.

Obtrectationes principibus imprimis sunt odiosæ.

Cereum Balduini ingenium. Turpe est autem ex minaci adulatore, & ex leone simia fieri.

Imperatoris iracundiam depulit, & indignationem mitigauit, gladium eius vt summo imperio dignissimum, & exquisita acie præditum extollendo: & quæ scripsisset, non leuia & inania verba, sed veritate suffulta, & manu Dei omnino consignata fuisse, affirmando. Neque verò se, quòd acerbiùs rescripsisset, propterea contemnendum iudicari orabat. Nam hostile odium iure naturæ omni vacare crimine.

Adulationis voces.

4 Ad ea verba conticuit Imperator, haud scio an adulatione effœminatus, an verò defensione motus: & illis in eandem custodiam reductis, aliis rebus occupatus, iis qui aderant omnibus, & iis qui aberant tam ciuibus quàm peregrinis declarare instituit, se ab eo die, quanuis mortalium omnium inimicissimus sit, suóque imperio & vitę insidietur, occisurum aut mutilaturum esse neminem. Ac ij qui tum in consilio aderant, ea verba vt diuinitus prolata, summis laudibus & lætis acclamationibus sunt prosecuti, omnes ad quorum aures ea peruenit oratio, difficultate eius rei considerata, & ingenti mansuetudine obstupefacti, absolutum Dei donum Imperatorem illum esse affirmarunt. Neq; enim posse quenquam, Imperatorem præsertim, improbitatem naturæ inemendabilem tolerare, aut ferre desertorem, & imperij vastatorem, etsi Dauidica virtute sit præditus, qui malum malo non penset: aut periculosis temporibus

Isaacius se neminis corpus læsurum profitetur. Multa quidé promittit, sed pauca præstat.

Consiliatiorum adulatorum & stolidi vulgi deprauatum iudicium. Nec enim principis clemétia iustitię amorem & obseruationem de medio tollere debet.

καὶ καθήδυνε τὸν βασιλέα ὑποσκυζόμενον, τὸ ξίφος αὐτοῦ μεγεθύνειν ἀρξάμενος, ὡς βασιλικὸν ὄντως καὶ τμητικόν, καὶ μὴ κουφολογίαν ἀνόητον, ῥήματα δὲ ἀληθείας τὰ παρὰ βασιλέως γραφέντα διετείνετο εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἐνσημανθέντα χειρὶ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν οὐκ ἀποβλητέον ἐδεῖτο ἡγεῖσθαι, εἰ δριμύτερα ἐπέστελλε. τὸ γὰρ ἐκ τῶν ἐχθρῶν μῖσος καὶ ἡ φύσις οἶδεν ἀνέγκλητον.

4 Πρὸς ἅπερ ἀπεσιώπησε βασιλεύς, μηδέν τι προσθεὶς ἕτερον, οὐκ οἶδ' εἴτε τῇ κολακείᾳ ἐκθηλυνθείς, εἴτε τῇ ὑπερηγορείᾳ καταπεισθείς, καὶ αὐτοὶ μὲν ἐκεῖθεν ἐξήλθοσαν, καὶ γεγόνασιν αὖθις ἔμφρουροι· βασιλεὺς δ' ἑτέραις πραγμάτων ὑποθέσεσι, προσέθετο τοῖς παροῦσι διατρανώσασθαι, καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ πᾶσιν ἀστυκοῖς καὶ ἀλλοίοις, οὐκ ἐστὶν ὅλως ἀνήκοον ἤθελεν, ὡς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, οὐδένα ἐς τὸ σῶμα διαλωβήσεται· κἂν ἢ τὶς ἀνδρῶν ἔχθιστος, κἂν τῇ αὐτοῦ βιοτῇ καὶ βασιλείᾳ ἐπιβουλεύων ἁλῷ. καὶ οἱ μὲν τὸ βασιλικὸν βῆμα τότε πληροῦντες, ἐπευφήμησαν τοῖς λελαλημένοις τούτοις, καὶ ἐπερρώσθησαν, ὡς μικροῦ φωνῆς ἀκηκοότες Θεοῦ, καὶ πᾶς ἐνηχηθεὶς τὸ ῥῆμα τουτὶ, δώρημα Θεοῦ τὸν βασιλέα τέλειον ἔλεγε, πρὸς τὴν τοῦ ἐπηγγελμένου ἐργωδίαν ὁρῶν, καὶ τὸ τῆς πρᾳότητος πολὺ ἐκπληττόμενος. μηδὲ γὰρ ἐξεῖναί τινι καὶ μάλιστα βασιλεύοντι, μοχθηρείαν φύσεως φέρειν ἀκίνητον πρὸς τὸ κρεῖττον ἢ δυσμετάθετον, ἢ στέργειν ἄνθρωπον ἀποστατικὸν καὶ ληστεύοντα τὴν ἀρχὴν, κἂν ἀρετῆς μεταποιεῖτο μάλιστα, καὶ μετὰ Δαβὶδ οὐκ ἀνταποδιδοίη τοῖς ἀνταποδιδοῦσι κακά, ἢ ψάλλων εἴη κατ' ἐκεῖνον ἐν καιροῖς κινδυνώδεσιν, ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ μέλισ-

σαι κηρίον, καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. αὐτὸς μέντοι βασιλεὺς ἀντιφθεγγομένην περιδήλως τῇ γλώττῃ καθυπέφηνε μετὰ βραχὺ τὴν προαίρεσιν, καὶ ὥσπερ ἐν τῷ λέγειν οὐ διεστείλατο, οὕτω κἂν τῷ πράττειν οὐ συνεστείλατο, ἀλλὰ μικροῦ δεῖν ἡμιλλήθη Ἀνδρονίκῳ, τὸ προσκεχρεωκὸς σινόμενος, μὴ τὸ τοῦ Σολομῶντος ἐπῃνεκώς, ὅ φησιν ἀγαθὸν τὸ μὴ εὔξασθαι, ἢ εὔξασθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι. ὁ δέ γε τοῦ Ἰκονίου Σουλτάνος (ἣν δ' εἰσέτι ὁ Κλιτζασθλάν) εὐγήρειαν ἄγων, καὶ γεγονὼς ὑπὲρ ἔτη τὰ ἑβδομήκοντα, τὸν Ἀνδρονίκου ἐνωτισθεὶς θάνατον, καὶ τὴν ἀνάρρησιν Ἰσαακίου πυθόμενος, καταστοχάζεται ἀρίστως, ὅσα εἰκὸς ἐπὶ ταῖς τῶν βασιλέων μεταθέσεσί τε καὶ παραλύσεσι γίνεσθαι, καὶ μᾶλλον εἰ πόλεμος ἀνθέλκει ἑσπέριος, καὶ πολέμων ὁ κράτιστος, καὶ δὴ εἰσβολὴν ποιεῖται κατὰ τοῦ τῶν Θρακησίων θέματος δι' εὐίππου καὶ εὐόπλου στρατεύματος, τοῦ Σαμὴ Ἀμηρᾶ στρατηγοῦντος, καὶ κενοῦ ἀνδρῶν κεκενωμένον εὑρὸν τὸ τοῦ Κελβιανοῦ κλίμα, ὅπλα φέρειν εἰδότων (πάντες γὰρ ὡς χείμαρροι μετερρύησαν πρὸς τὸν νεωστὶ τὴν ἁλουργίδα ἐμπορπησάμενον Ἰσαάκιον) ἀνθρώποις τε πολλοῖς ἐχειρώσατο, καὶ ζώων ἤλασεν ἀγέλας παντοδαπῶν, καὶ ὠφελειῶν ἄλλων τὸ οἰκεῖον ἐνέπλησε στράτευμα. ἠρεμησάντων δὲ καὶ τῶν ἑῴων ἐθνῶν, ἄλλοις τε προσκαίροις φιλοτιμήμασιν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐτησίων ἀπολήψεσι φόρων (οὕτω γὰρ οἱ ἐς ἡμᾶς ὑπερκαθήμενοι Ῥωμαίων μετιέναι ἴσασι τὸ ἀλλόφυλον, τὴν οἰκουρίαν μεταδιώκοντες, ἴσα καὶ θαλαμηπόλοις νεάνισιν, αἳ περὶ τὴν ταλασίαν διαπονοῦνται) ἠθέλησεν ἐξ ἀλλοεθνοῦς γένους ἑαυτῷ μνηστεύσασθαι γαμετήν (ἣν γὰρ ἐμνηστεύσατο πρότερον, θανάτῳ ἀπεβάλετο)

ribus canat, Circundederunt me vt apes fauum, ego verò nomine Domini eos propulſaui. Cęterùm ipſe Imperator breui poſtea egit quæ cum eius oratione minimè conſentiebant: & vt in dicendo nulla diſtinctione, ita etiam in agendo adeò nulla moderatione vſus eſt, vt parum abeſſet, quin vlciſcendis inimicis Andronicum imitaretur, neglecto illo Solomonio, quo dicitur: *Præſtare non facere votum, quam votum non reddere.* Interim Iconij Sultanus Clizaſthlanis felici ſenecta vltra annum LXX progreſſus, cùm Andronici interitum, cui ſucceſſiſſet Iſaacius, audiuiſſet: & ea quæ in Imperatorum mutationibus accidere ſolent, præſertim ſi bellum ab Occidente grauiſſimum vrgeat, ſagaciſſimè diuinaſſet: lectiſſimo equitatu, & armis inſtructiſſimo, in Thraciam impreſſionem facit, Same Amera duce. Qui cum Celbianum tractū bellicoſis viris vacuum inueniſſet (omnes enim torrentis inſtar ad Iſaacium recens imperio potitum confluxerant) multos homines cepit, armenta & greges omnis generis abegit, & multis manubiis ſuum exercitū locupletauit. Vbi Orientales gentes cùm aliis pro tempore muneribus, tum annuis tributis placatæ quieuerunt (ſic enim noſtra ætate Romanorum Imperatores cum Barbaris agere ſolent, domi inſtar nentium puellarum deſidentes) vxore defuncta

Iſaacij facta cū dictis non conſentiunt.

Clizaſthlanis graſſationes. In interregno potentiſſimus hoſtis audacter ad arma proſilit.

Et prouincias milite vacuas aggreſſus deprędatur.

Iſaacij ſecundæ nuptiæ & ſordes. Græcorum Imperatorū mollities Turcas peperit.

alienigenam ducere ſtatuit: & per legatos Belæ Hungariæ regis filiam, nondum decem annos natam, ambit. Sed dum ex tenacitate nuptias ex fiſci pecunia celebrare reformidat, & ſumptus illos ab vrbibus & prouinciis affatim exigit: cùm alias vrbes, præſertim Anchialo finitimas, afflixit: tum Barbaros, Hæmi montis accolas, ſibi & Romano imperio infeſtiſſimos reddidit, qui olym Myſi, nũc Blachi nominantur. Hi enim anguſtiis & caſtellis freti, quę plurima habent præruptis ſaxis inædificata: cùm prius etiam Romanos parum curarent, tum per cauſam abacti pecoris & vexationum quas toleraſſent, apertè defecerunt. Eius defectionis principes & autores fuere duo ex illa gente fratres, Petrus & Aſan: qui ne ſine cauſa res nouas moliri viderentur, Imperatorem Cypſellis degentem adeunt, petentes, vt in Romanas legiones referantur, & ſibi prædium exigui reditus in Hęmo monte ſitum, aſſignetur. Ea re nõ impetrata *(nam fatorum vis prudentiam humanam ſuperabat)* ſubmurmurabant, vt contempti, & voti impotes: & verbum audacius emiſerunt, quo defectionem, & ea quæ domum reuerſi acturi eſſent, innuebant. Aſan præſertim, homo audacior & crudelior, cui ob impudentiam, Ioannis Sebaſtocratoris iuſſu, colaphus infringi-

Tenacitas turpiſſima, capacitatis comes.

Myſorum ſeu Blachorũ defectio.

Defectionis principes & autores.

Occaſio induſtriè quæſita.

Sed fruſtra.

Ex audacia nata.

καὶ δὴ κοινολογησάμενος διὰ πρέσβεων τῷ τῆς Οὐγγρίας ῥηγὶ τῷ Βελᾷ, ἄγεται εἰς γυναῖκα τὴν ἐκείνου θυγατέρα, τῆς δεκαετηρίδος οὔπω ἀκριβῶς ἁψαμένην. τὰ δὲ γαμοδαίσια θύειν ἀπὸ χρημάτων δημοσίων σμικρολογούμενος, ἀμισθὶ ταῦτα ἐκ τῶν οἰκείων συνέλεγε χωρῶν· καὶ ἔλαθε διὰ σμικροπρέπειαν, καὶ ἄλλας μὲν πόλεις καλαμησάμενος, αἳ κατ' Ἀγχίαλον συνῳκίζοντο, ἑαυτῷ δὲ μάλιστα καὶ Ῥωμαίοις ἐκπολεμώσας τοὺς κατὰ τὸν Αἷμον τὸ ὄρος βαρβάρους, οἳ Μυσοὶ πρότερον ὠνομάζοντο, νυνὶ δὲ Βλάχοι κικλήσκονται. οὗτοι γὰρ ταῖς δυσχωρίαις πεποιθότες, καὶ τοῖς φρουρίοις θρασυνόμενοι, ἃ πλεῖστά τε εἰσὶ καὶ ὀρθὰ κατ' ἀποτόμους κείμενα πέτρας, καὶ ἄλλοτε μὲν κατὰ Ῥωμαίων ἐμεγαλαύχησαν, τότε δὲ πρόφασιν εὑρηκότες (ὃ δὴ λέγεται πάτροκλον) τὴν τῶν οἰκείων θρεμμάτων ἀπαγωγὴν καὶ κάκωσιν ἑαυτῶν, ἐς ἀποστασίαν λαμπρὰν ἀνεσκίρτησαν. ἦσαν δὲ οἱ τοῦ κακοῦ πρωτουργοὶ, καὶ τὸ ἔθνος ὅλον ἀνασείσαντες, Πέτρος τις καὶ Ἀσὰν, ὁμογενεῖς καὶ ταυτόσποροι, οἳ καὶ μὴ δρῶντες τὴν νεωτέρισιν ἀπροφάσιστον, προσίασι βασιλεῖ σκηνουμένῳ ἐν τοῖς Κυψέλλοις, αἰτούμενοι συστρατολογηθῆναι Ῥωμαίοις, καὶ διὰ βασιλείου γράμματος σφίσι βραβευθῆναι χωρίον τι βραχυπρόσοδον, κατὰ τὸν Αἷμον κείμενον. ἀλλ' ἀπέτυχον τοῦ αἰτήματος (ἦν γὰρ ἡ θεία ἐπικρατεστέρα κίνησις) ὑπετονθόρυσαν οἷα ὡς παροφθέντες, εἰκαίως δὲ καὶ τὴν αἴτησιν ἐπανατεινάμενοι, παρέπτυσάν τι καὶ ῥῆμα θερμότερον, τὴν ἀποστασίαν ἐμφαῖνον, καὶ ὅσα ἐπανιόντες οἴκαδε δράσουσι· καὶ τούτων μάλιστα ὁ Ἀσὰν, ὁ καὶ θρασύτερος καὶ ὠμότερος, ὃς καὶ τύπτεται κατὰ τῶν προσώπων, ἐπιταγῇ τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰωάννου ἐπιπληχθεὶς εἰς ἀναίδειαν.

ἀναίδειαν. καὶ οἱ μὲν ἀπεράχθη οὕτως ἐπανῆλθον καὶ περιύβρισοι, ὅσα δὲ κατὰ Ῥωμαίων οἱ ἀλιτήριοι οὗτοι καὶ μιαροὶ διεπράξαντο, τίς ἂν ἐφίκοιτο λόγος; ἢ ποία διήγησις τοσαύτας κακῶν ἰλιάδας συμπεριλήψεται; ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων, τὸ δὲ λέγειν προβαινέτω μοι καθ' εἱρμόν.

5 Ἔτι τοῦ ἐκ Κομνηνῶν Ἰσαακίου κατατυραννοῦντος τῆς Κύπρου, καὶ μήτε χρημάτων ὑποσχέσεσιν ἀποσχέσθαι ταύτης προτιθεμένου, μήθ' ὑποκλινομένου τῷ βασιλεῖ, οὔτε μὴν τὰ δεινὰ μετριάζοντος, ὅσα ἐκακούργει κατὰ Κυπρίων, ἀεὶ καινοτέρας κολάσεις ἐπινοῶν· ἔγνω κατ' αὐτοῦ στόλον καταρτύσειν ὁ βασιλεύς, καὶ ἐπεὶ δὴ μακραὶ νῆες ἡτοιμάσθησαν ἑβδομήκοντα, ναύαρχοι ἀναδείκνυνται ὁ Κοντοστέφανος Ἰωάννης, ὁ δ' ἐπιβὰς γήρως, καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὃς εἰ καὶ ἐνῆλιξ ἦν καὶ ἀνδρεῖος, καὶ τοῦ βασιλεύοντος ἐξανέψιος, ἀλλ' ἐκκοπεὶς τὰς κόρας ὑπ' Ἀνδρονίκου, ἀχρεῖος πρὸς τὴν ὅλων εἰς τὸ τότε στρατήγησιν συλλελόγιστο, ναὶ μὴν οὐδ' αἴσιος ἐκρίνετο οἰωνιστής. καὶ δὴ ὁ μὲν ἐς Κύπρον πλοῦς ἀκίνδυνος, καὶ τὸ πνεῦμα λίαν φορὸν, ἠρέμα πως ἐμπίπτον τοῖς λαίφεσι, τάδ' ἑξῆς καὶ μετὰ τὸ προσχεῖν εἰς τοὺς Κυπρόθι λιμένας, ἁπάσης ἀγριωτέρα λαίλαπος· αὐτούς τε γὰρ ὁ τῆς Κύπρου κρατῶν Ἰσαάκιος συλλαβὼν ἐζωγρήσατο, καὶ ὁ τῶν τότε κατὰ θάλατταν πειρατῶν ὁ κράτιστος, ὁ Μεγαρείτης καλούμενος, ἐπαμύνων Ἰσαακίῳ, ἀνωϊστὶ ἐπέθετο ταῖς ναυσὶ, κεκενωμένας οὔσας τῶν ἀνδρῶν, εἰς τὸν χερσαῖον ἐξιόντων πόλεμον. οἱ δὲ τριήραρχαι οὐ μόνον οὐδέν τι γενναῖον κατώρθωσαν, ἀλλὰ καὶ χερσὶ τῶν ἐναντίων αὐτάνδρους ἑάλωσαν, καὶ αὐτοὺς μὲν τῷ Μεγαρείτῃ ἐκδίδωσιν Ἰσαάκιος ἐς ὑπ- βάλλην χρήσασθαι. καὶ ἔχει τούτοις μετὰ μι-

tur. Ita non infecta modo re dimissi, sed cõtumeliis etiam irritati homines isti nefarij & cõscelerati: quomodo cõtra Romanos grassati sint, quis verbis cõsequatur? quæ oratio tantum malorum pelagus complectatur? Sed nõdum de his, ne historiæ series interrumpatur.

5 Comneno Isaacio Cyprum adhuc tenente, à qua neque pecuniæ pollicitationibus, neque Imperatoris reuerẽtia abstrahebatur, neque de crudelitate erga insulares quicquam remittente, sed subinde noua supplicia excogitante: classem cõtra eum Imperator mittere statuit, & LXX longis nauibus Ioannem Contostephanum, hominem senem, & Alexium Comnenum (qui etsi vir fortis, & integræ ætatis erat, & Imperatoris nepos: tamen ob effossos ab Andronico oculos ad id munus nõ modò inutilis, sed malum omen quoque ab omnibus iudicabatur) nauarchos præponit. Ac nauigatio in Cyprum periculi expers fuit, secundis & lenibus ventis aspirantibus. Sed vbi in portubus appulerunt, atrocissimam tempestatem sunt experti. Nam Isaacius Cypri tyrannus eos & vicit & cepit: & potentissimus pirata Megarita, qui opem ferebat Isaacio, clam naues vacuas, militibus ad terrestre præliũ egressis, occupauit. Itaque trierarchæ non modò nullũ illustre facinus ediderũt, sed denique etiam in hostium manus venerunt: & Megaritæ arbitrio per-

Item ex intempestiua castigatione: nec facilè irritandi sunt eiusmodi crabrones. Ex scintilla exigua grauissimum incendium.

Calamitosa in Cyprum expeditio, ad Comneni tyrãnidẽ compescendam.

Classis ingẽs sed nauarchis destituta: nec enim tot negotiorum momẽta senio confectum aut oculis orbatum, sed vegetum & oculatum ducẽ desiderãt.

Megaritæ proditio classem omnino perdundat.

missi ab Isaacio, paulò pòst ad Siciliæ tyrãnum, ad quem ille vt dominum suas actiones referebat, sunt perducti.

Comneni crudelitas in captiuos.

Isaacius verò post victoriã multos Romanos in suas cohortes retulit, multos crudelibus pœnis affecit, vt erat tortor inexorabilis: atq; inter cæteros Rentacenũ Basilium, cui alterum pedem à genu securi resecuit.

Rentaceni Basilij supplicium.

Erat is vir bellicosissimus, & vt Achillem Phœnix, ita ipse olim Isaacium & in eloquentia & in re militari erudierat.

Ingratitudo tyrannidis alumna.

Ac tali præmio Isaacius omnium mortalium maximè iracundus, & in ira lebetis instar exæstuans, ac trementem mento absurdè loquens, pædagogum suum est remuneratus.

Nauticæ turbæ incõmoda & infelix libertas.

Nauticam verò turbam, quò quisque vellet, abire siuit. qui tanquam ex diuturno naufragio, serò domũ redierunt: si qui ex tribus malis vno, videlicet mari, fame aut morte non perierãt.

Blachi à furiosis & dæmoniacis cõcitati.

Cum Mysi apertè defecissent, ab iis, quos dixi, impulsi: Imperator bellum eis infert. Sed nec illud prætereundum est. Cum Blachi principiò ab eo conatu, ad quem à Petro & Asane inducebantur, rei difficultate territi, abhorrerent: fratres, vt popularibus suis eum metum adimerent, ædem nomine præclari martyris Demetrij ædificarunt: in eámque multos dæmoniacos vtriusque sexus coegerunt, qui cruentis & peruersis pupillis, effusísque crinibus cætera omnia exquisitè exprimebant,

Seditionis authores super stitioso commento popularibus suis imponunt & metum adimunt.

κρὸν Σικελίας καὶ ὁ ταύτης τύραννος, εἰς ὃν ὡς δεσπότην ὁ Μεγαρείτης ἀνέφερε τὰ ἑαυτοῦ. ὁ δ' Ἰσαάκιος πολλοὺς μὲν τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν ἧτταν τοῖς οἰκείοις κατέλεξε τέλεσι, πολλοὺς δὲ καὶ ἀγρίαις ποιναῖς καθυπέβαλεν, ὁποῖος οὗτος ἀπαραίτητος ὢν κολαστής, ἐν οἷς καὶ τὸν Ῥεντακηνὸν Βασίλειον πελέκει ἐκ τοῦ γόνατος θάτερον τῶν ποδῶν ἐκτεμών. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἄριστος τὰ πολέμια, καὶ τῷ Ἰσαακίῳ τούτῳ ὡς Ἀχιλλεῖ ποτε Φοίνιξ, μύθων τε ῥητὴρ καὶ τῶν πολεμικῶν ἔργων διδάσκαλος πεφηνώς. ὀργιλώτατος δ' ὢν ἀνθρώπων ὁ Ἰσαάκιος, καὶ κατὰ λέβητα καχλάζων ἀεὶ τῷ θυμῷ, παράφορά τε φθεγγόμενος ἐν τῷ χολᾶν, καὶ τὴν κάτω γένυν ζομαλέαν δεικνύς, καὶ ἄλλως δὲ οὐχ ἱλαρὰ θρέπτρα ἐκτίνειν εἰδώς, τοιαύτῃ τιμωρίᾳ τὸν ἑαυτοῦ καθυποβάλλει παιδαγωγόν. τὸ δὲ ναυτικὸν πλῆθος ἔνθα οἱ περὶ βουλῆς διαφῆκεν ἵεσθαι, οἳ καὶ ὡς ἐκ ναυαγίου μακροῦ χρόνιοι τὰ οἴκοι κατέλαβον, ὅσοι τέως μὴ τελεῦν ἑνί τινι κακῷ θαλάσσης καὶ λιμοῦ καὶ τελευτῆς ἀπεγένοντο. τῶν δὲ Μυσῶν ἀποστασίαν μελετησάντων περιφανῆ, καὶ ἀρχηγῶν τοῦ κακοῦ τούτου ὧν εἴρηκα γεγενημένων, ἔξεισι βασιλεὺς κατ' αὐτῶν. χρὴ δὲ κἀκεῖνα μὴ παριδεῖν ἀνιστόρητα. οἱ Βλάχοι ὤκνουν τὰ πρῶτα, καὶ ἀπεπήδων πρὸς τὴν ἀπόστασιν, εἰς ἣν ἐνήγοντο πρὸς τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἀσάν, τὸ τοῦ πράγματος μέγεθος ὑφορώμενοι. τῆς δὲ δειλίας ταύτης τοὺς ὁμογενεῖς ἀπάγοντες οἱ αὐτόαιμοι, εὐκτήριον ἐδείμαντο οἶκον ἐπ' ὀνόματι Δημητρίου τοῦ καλλιμάρτυρος, εἰς ὃν πολλοὺς τῶν δαιμονολήπτων συνηθροικότες ἐξ ἑκατέρου γένους, αἱμωποὺς καὶ διαστρόφους τὰς κόρας, λυσιχαίτας, καὶ τἆλλα ἀκριβῶς διασῴζοντας, ὁπόσα οἱ τοῖς δαίμοσι κάτοχοι διαπράττονται, τοιάδε τούτοις ἐνθουσιῶ-

θουσιῶσιν ὑπεπίθουν φθέγγεσθαι, ὡς ὁ Θεὸς
τῷ τῶν Βουλγάρων καὶ Βλάχων γένους ἐλευθε-
ρίαν ηὐδόκησε, καὶ τοῦ χρονίου ζυγοῦ ἐπένευ-
σεν ἀπαυχένισιν, οὗ χάριν καὶ τὸν Χριστομάρ-
τυρα Δημήτριον ἀπολιπεῖν μὲν τὴν Θεσ-
σαλονικέων μητρόπολιν, καὶ νεὼν τὸν ἐκεῖ, καὶ
τὰς παρὰ Ῥωμαίοις διατριβάς, ἐς δ' αὐ-
τοὺς ἀφικέσθαι ὡς ἐπαρήξοντα, καὶ συλλή-
πτορα τοῦ ἔργου ἐσόμενον. ἀνακωχευόμενοι
δὲ πρὸς βραχὺ οἱ παράφοροι οὗτοι, καὶ αἴ-
φνης τὸ πνεῦμα πλεῖον συλλέγοντες, ἐπι-
ληπτευόμενοι αὖθις διεσοβοῦντο καὶ ἐβόων
ἐνθεαστικὸν καὶ διάτορον, μὴ εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦδε
ἕδρας ἀκμήν, ἀλλ' ὅπλα μετὰ χεῖρας
λαβεῖν, καὶ Ῥωμαίοις ὁμόσε χωρεῖν, τοὺς δέ-
γε συλλαμβανομένους κατὰ πόλεμον μὴ ζω-
γρεῖν, μὴ ζωογονεῖν, ἀλλ' ἀποσφάττειν καὶ
κατακαίνειν ἀνηλεῶς, μηδ' ἐπὶ λύτροις
ἀφιέναι, μηδ' ἐπικάμπτεσθαι δεήσεσι, μη-
δὲ γονυκλισίαις θηλύνεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ
τινὰς ἀδάμαντας πρὸς πᾶσαν ἀνενδότους
εἶναι παράκλησιν, καὶ φθείρειν ἅπαξ ἅπαν-
τας τοὺς συλληφθέντας. ὑπὸ θεοφορήτων
οὖν τοιούτων ὅλον τὸ γένος ἐξομιληθέν-
τες, τῶν ὅπλων γίνονται· καὶ ὡς εὐημερήθη τά-
τοις τὰ τῆς ἀποστασίας, ἔτι μᾶλλον ἔθεντο τῇ
ἐλευθερίᾳ σφῶν ἐπευδοκεῖν τὸν Θεόν· καὶ
μικρὸν ἡγησάμενοι τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἀνέτον
καὶ ἀπόλυτον, καὶ κατὰ τὰ ἄποθεν τοῦ Αἵμου
ἐμπλατιούνται. ἕτερος δὲ τῶν ὁμαιμόνων ὁ
Πέτρος, καὶ στεφανίσκῳ χρυσέῳ διαδεῖται
τὴν κεφαλήν, καὶ τοῖς ποσὶν ὑπορράπτει καὶ
περιτίθησι κοκκοβαφὲς πέδιλον. τῇ δὲ Πε-
ρισθλάβᾳ προσβαλόντες (πόλις δ' αὕτη
ὠγυγία ἐκ πλίνθου πᾶσα ὀπτῆς, καὶ πλεί-
στην ὅσην περὶ τὸν Αἷμον τὴν περίμετρον ἔχου-
σα) ὡς οὐκ ἀκίνδυνον ἑώρων τὴν πολιόρ-
κησιν, αὐτὴν μὲν ἀντιπαρέρχονται, τὸν δ'
Αἷμον ὑποκατέρχονται· Ῥωμαϊκαῖς δ'
ἑτέραις ἐπικαταρραγέντες ἀπροσδόκητοι

quę id genus hominum pro-
pria habet. eósque docebãt,
in furore proloqui: *Deo vi-
sum esse, vt gens Bulgarorum
& Blachorum diuturno iugo ex-
cusso, libertatem consequatur:
eáque de causa Christi marty-
rem Demetrium, relicta metro-
poli Thessalonica & ede, Ro-
manorúmque consuetudine, ad
ipsos peruenisse, adiuturum id
opus.* Igitur vęcordes isti ho-
mines paulum morati, & su-
bitò maiore spiritu collecto,
rursus alienati, exagitaban-
tur, & clara voce quasi nu-
mine afflati clamitabant: *Nõ
amplius desidiæ esse locum, sed
arreptis armis Romanos inua-
dendos esse: & qui in bello ca-
perentur, non conseruandos aut
vendendos, sed inclementer oc-
cidendos esse, & prece & precio
repudiatis, neque magis vlla
obtestatione moueri oportere
quàm adamantem.* Tota igi-
tur gens à talibus vatibus
concitata, ad arma cõcurrit:
& vt initia defectionis auf-
picata fuerunt, magis etiam
credidere, Deum libertati
suæ fauere. nec ea cõtenti, in
oppida & prædia ab Hæmo
remota diffunduntur. Alter
verò fratrum Petrus, auream
corollã imponit capiti, & pe
dibus coccineos calceos in-
ducit. Pristhlabam aggressi
(vrbs ea Ogygia est, tota la-
tericia, & maximum Hæmi
spacium complexa) vt oppu-
gnationem non esse tutam
videbant, ea præterita, ex
Hæmo descendunt: & Ro-
mana oppida subitò adorti,

Impost[uræ] summa.

Subornati nebulones iniunctum sibi munus strenuè adimpleant.

Seditiosorũ consilia immania.

Vulgus su[-]perstitionis artibus facilè irretitur.

Et initiis felicib. in defectione confirmatur.

Seditiosorũ capita, inanibus titulis gaudent, & sibi plaudũt.

Blachorum grassationes. Seditiosorũ progressus violenti.

multos ingenuos homines, multos boues, & iumenta, aliarúmque pecudū ingentē numerum abducunt. Isaacio aduentante, rursus in angustiis & inaccessis locis abditi, diu restiterunt. Sed caligine præter expectationem à Deo, cuius latebræ in tenebris sunt, excitata, & montes, quos Barbari aditu angustiarum obsesso tuebantur, inuoluente, Romani eos imprudentes oppresserunt: & terrore attonitos ita dissiparunt, vt mali istius autores & duces, cum amicorum cœtu, vt ille porcorum grex in Euangelio in mare, ita ipsi in Istrum illapsi, ad finitimos Scythas traiicerent. Imperator verò, cum nemine prorsus prohibente, totā Mysiam peruagari, & præsidia in vrbes, quæ pleræque in Hæmo sunt, sed plures ac potius ferè omnes in præruptis rupib. & altissimis tumulis extructæ, introducere liceret, neutrum fecit: sed cumulis frumenti incēsis, supplicum Blachorum confictis verbis deceptus, statim retrò abiit, relictis illis rebus adhuc planè exulceratis. Vnde factū, vt Barbari Romanis audacius insultarent.

Isaacius Blachos sua negligentia cōfirmat. Cōtra autē huiusmodi principiis & vulgi tumultib. sine cunctatione sapiens princeps obstabit.

Seditiosi tandem fracti dilabuntur, & ad finitimos Scythas traiiciunt.

Ingenia mollia imponi sibi facilè patiuntur: & solenne est seditiosis debellatis decipere credulos.

Vide Annotationes.

6 Nam is quidem in vrbem reuersus, vt re bene gesta gloriabatur: quidam verò ex ordine iudicum, Monasteriotes Leo, falsè dicebat, Basilij Bulgaroctoni animā dolere. Qui cū Bulgaros funditùs deleuisset, edixerit:

Leo Monasteriotes, vir prudens falsè perstringit Imperatoris ignaviā, sed occulto dicterio. Cautè enim leo tractandus est, alioquin magistrū discet pturus.

κωμοπόλεσι· πολλὰ μὲν σώματα Ῥωμαίων ἐλεύθερα, πολλοὺς δὲ βόας καὶ ὑποζύγια καὶ τῶν ἄλλων βοσκημάτων χρῆμά τι οὐκ ἐλάχιστον διαρπάζουσιν. ἔξεισι τοίνυν κατ᾽ αὐτῶν Ἰσαάκιος, οἱ δὲ τῶν δυσχωριῶν καὶ ἀπροσβάτων αὖθις ἐπιλαβόμενοι, ἀντέχον ἐπὶ πολύ. γνόφου δὲ παρὰ δόξαν ἀναβάντος ὑπὸ Θεοῦ, ὃς σκότος τίθησι τὴν οἰκείαν ἀποκρυβήν, καὶ τὰ ὄρη καλύψαντος, ἃ ἐτήρουν οἱ βάρβαροι, τὰς τῶν παρόδων στενὰς προλοχίσαντες, ἔλαθον Ῥωμαῖοι λάθρα αὐτοῖς ἐπιστάντες, καὶ διασκεδάζουσιν οὕτω καταπλήγας θέμενοι. καὶ οἱ μὲν ἀρχηγοὶ τοῦ κακοῦ, καὶ τῆς στρατιᾶς, ὁ Πέτρος δηλαδὴ καὶ Ἀσάν, καὶ ὅσον περὶ αὐτοὺς ἑταιρικὸν ἀποστατικόν, κατὰ τὴν τῶν Εὐαγγελικῶν χοίρων ἀγέλην ὡς εἰς θάλασσαν τὸν Ἴστρον ὥρμησαν. καὶ τοῦτον διαπλωϊσάμενοι, τοῖς ἐκ γειτόνων Σκύθαις προσέμιξαν. ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν πᾶσαν τὴν Μυσίαν ἔχων περιελθεῖν, καὶ φρουρὰν ἐπιστῆσαι ταῖς ἐκεῖσε πόλεσιν, αἳ πολλαὶ μέν εἰσι κατὰ τὸν Αἷμον, αἱ δὲ πλείους ἢ γοῦν ἅπασαι σχεδὸν ἐπὶ πετρῶν ἀποτόμων καὶ περινεφῶν γηλόφων πεπολισμέναι, τούτων μὲν τοι οὐδέν τι καὶ διαπέπραχε· πυρὶ δὲ τὰς θημωνίας τῶν καρπῶν παραδοὺς, καὶ τοῖς τῶν ὀφθέντων Βλάχων φενακισμοῖς ὑπαχθεὶς, παλίμπους ἐκ τοῦ παραυτίκα γίνεται, ἔτι ὠδίνοντα τὰ ἐκεῖσε παρείς. ὅθεν εἰς πλατύτερον μᾶλλον ἐπῆρε τοὺς βαρβάρους κατὰ Ῥωμαίων μυκτῆρα, καὶ πλειόνως ἠρρένωσεν.

6 Ὁ μὲν γὰρ τὴν βασιλίδα καταλαβὼν, ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις ἐβρενθύετο, ὥς καί τινα τῶν ἐπὶ τῷ δικάζειν (ἦν δὲ οὗτος ὁ Μοναστηριώτης Λέων) παθήναδε εἰπόντα τὴν τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου ψυχὴν, ἔτι τὸ τυπικὸν αὐτοῦ βασιλεὺς παρεβλέψατο, καὶ ὅσα ἐπὶ τῇ τοῦ Σωτῆρος μονῇ ἐκεῖνος διέθετο,

καὶ κατὰ τοῦτον νεωτερίσαι τοὺς Βλάχους, ἐρεχελῶν καὶ διασύρων, οὐ καθυφῆκε βραχὺ, ὡς δῆθεν σφαλέντα περὶ τὴν πρόῤῥησιν, φάσκων, ὡς αὐτὸς αὖθις εἰς τὴν προτέραν ὑποταγὴν καὶ δουλείαν τοὺς ἀποστάτας συνέπεισέ τε, καὶ ἐπανήγαγεν ἀκαριαίως οὕτως, ὡς οὐδὲ χρονίως ἐκεῖνος, καὶ μάτην αὐτὸν ὡς ἀπὸ δαφνηφάγου λαιμοῦ καὶ δελφικοῦ μαντικοῦ τρίποδος ἀπερεύγεσθαι τὰ τοῦ ψεύδους ὀδωδότα καὶ διάκενα θεοπρόπια. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀσὰν βάρβαροι τὸν Ἴστρον διαβάντες, καὶ τοῖς Σκύθαις συμμίξαντες, πλεῖστον ἐκεῖθεν συμμαχικὸν, καθὼς ᾑροῦντο στρατολογήσαντες, ἐς τὴν πατρίδα Μυσίαν ἐπανῆκον, καὶ σεσαρωμένην ἀτεχνῶς εὑρόντες αὐτὴν, καὶ Ῥωμαϊκοῦ κεκενωμένην στρατεύματος, μετὰ κόμπου ἐπεισέφρησαν μείζονος, οἷα λελαχότας πνευμάτων τῶν ἐκ Σκυθῶν ἐπαγόμενοι συνάρσιν. ὅθεν οὐδ' ἠγάπων, εἰ τὰ ἑαυτῶν ἔχουσι σώζειν, καὶ τὴν τῆς Μυσίας μόνην περιβαλοῦνται τοπαρχίαν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τὰ Ῥωμαίων μέγιστα βλάψουσι, καὶ τὴν τῶν Μυσῶν καὶ τῶν Βουλγάρων δυναστείαν εἰς ἓν συνάψουσιν, ὡς πάλαι ποτὲ ἦν, οὐδαμῶς ἠνείχοντο. καὶ ἦν ἂν διασούμενα τὰ καλὰ, εἴπερ αὐτὸς καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν ἀποστάντων ἐξώρμησε. πλὴν ἀλλ' αὐτὸς μὲν τὴν οἰκείαν ὁρμὴν εἰς ἕτερον καιρὸν ὑπερέθετο, τὴν δ' ἀρχηγίαν τῷ πρὸς πατρὸς ἐνεχείρισε θείῳ, τῷ Σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ. ὁ δὲ οὐκ ἐπισφαλῶς, ἀλλ' ὡς ἄγαν ἐπαινετῶς διακυβερνήσας τὴν στρατιὰν, καὶ τοὺς πολεμίους ἐν τῷ συμβαλεῖν λυπήσας οὐ βραχέα, εἰς ὁμαιχμίαν συσπειραθέντας, καὶ εἰς πεδία ὑποκαταβάντας ἱππήλατα, μετὰ μικρὸν τὸν στρατηγὸν ἀποζώννυται, ὑποβλεπόμενος βασιλειᾶν. διαδέχεται δὲ τὴν ἡγεμονίαν ὁ Καῖσαρ Ἰωάννης ὁ Κανταχουζηνὸς, γαμβρὸς ὢν τῷ βασιλεῖ ἐπ' ἀδελφῇ.

Si quando Blachi denuò nouis rebus studuerint, suum exemplum imitandum esse, & prouinciam, castris in ea positis, peragrandam ei, qui bellum cum eis gesserit: eo edicto in Sosthenij monasterio affixo. Quod nunc sit irritum: quòd Imperator, ea quæ ille multis annis confici iusserit, tam exiguo momento absoluerit, vt illi tale nihil in mentem venerit. Asan verò, maximis auxiliaribus Scytharum copiis suo arbitratu delectis, reuersus, cum Mysiam patriam perpurgatam, & Romano exercitu vacuam reperisset, factus insolentior & iactantior, Mysiæ incolumitate & dominatu non cōtentus, maxima Romanis detrimenta inferenda, & Mysorum ac Bulgarorum dominatum, vt olim fuisset, omni contentione coniungēdum esse censuit. Quòd si ipse Imperator, vt prius, iterum ad bellum exisset, fortasse res bene gesta esset. Verùm is alacritate sua in aliud tempus dilata, Ioannem Sebastocratorem patruum suum, cum imperio ablegauit: qui exercitu non temerè, sed planè laudabiliter gubernato, & hosti, qui cōtractis in vnum copiis, in planiciem descenderat, non paruis cladibus illatis, imperium ob affectati regni suspicionem deponere iubetur: & in eius locum Ioannes Cantacuzenus Cæsar, qui Imp. sororem in ma-

Prosperis successibus seditiosi facilè inebriati, in dies cōtinua sumunt.

Et maxima detrimenta aliis inferre cogitant.

Qui per alios quod præstare debuit exequitur, aliquoties aberrat.

Sebastocrator dux prouidus rē gerit feliciter.

Cantacuzenus, temerarius dux, infeliciter agit.

trimonio habebat, sufficitur. Erat is vir procera statura, forti animo, voce magna, bellicosus, sed ob audaciam & arrogantiam ferè perpetuò aduerso Marte pugnabat, inter alios & ipse ab Andronico excæcatus. Cùm autem Barbaros vitata planicie in montibus se tenere audiuisset, non cogitauit illos reficiendarum virium causa, & quò tutiores sint, ibi commorari: sed id factum timiditatē interpretatus, in medio campo castra posuit, neque custodiis neque excubiis accuratioribus vsus, neque vallo communito. Itaq; noctu à Barbaris oppressus, vix euadit, exercitu variis modis afflicto. Nam alij iacentes in tentoriis occidebantur, alij inermes in fuga capiebantur. Qui verò vsque ad Cæsaris tabernaculū profugerāt, maiorem eius quàm hostium acerbitatem sunt experti, à quo contumeliis vt proditores proscindebātur. Vt autem susceptum dedecus aboleret, armatus Arabicum equum conscendit: scutóque in manus sumpto, in confertos hostes est inuectus, vociferans: *Sequimini me:* cum nec videret, neque sciret, quò iret, aut quid in castris fieret. Romanis ita victis & fugientibus, omnia tabernacula sunt direpta, & vexilla capta, & aureæ Cæsaris vestes ferrugineo colore interpunctæ: quas Petrus & Asan induerunt, ante exercitum incedentes, & taber-

Temeritas animi & corporis dona inutilia reddit.

Et hostium consilia circumspecta timiditati adscribit: vnde clades horrendæ.

Tādem importune furore in suos percita apparet.

Et in pericula cæco impetu ruit.

Temeritatis effigies, effecta, præmia.

ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τὴν ἡλικίαν μακρὸς, καὶ ἀνδρεῖος τὴν ψυχὴν, καὶ μεγαλόφωνος, καὶ ἐν πολέμοις δόκιμος, ἀεί ποτε δὲ ἐδυστύχει ἐν τοῖς πολέμοις, δι' ἣν εἶχε θρασύτητα καὶ ἀλαζονίαν. ἐξωρύχθη δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς παρὰ Ἀνδρονίκου μετὰ τῶν ἄλλων. ὅθεν καὶ τοὺς βαρβάρους ὁ Καῖσαρ ἀκούων ἐν ὄρεσι διάγειν, καὶ μὴ εἰς τὸν κάμπον κατέρχεσθαι, μὴ διαλογισάμενος, ὅτι διὰ τὴν αὐτῶν ἀνάπαυσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐν τοῖς τοιούτοις εὑρίσκονται ὄρεσιν, ἀλλὰ δειλίαν τοῦτο κρίνας αὐτῶν, μέσον τοῦ κάμπου ἐποίει τὰ αὐτοῦ κατευνοτόπια, μήτε φυλακὰς ἔχων ἀκριβεῖς, ἢ βίγλας, μήτε μὴν βάλλων χάρακα. νυκτὸς οὖν αὐτῷ οἱ βάρβαροι ἐπιθέμενοι, μόλις αὐτὸς διασώζεται, καὶ τὸ στράτευμα πολυτρόπως ἐκάκωσαν. οἱ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν ἐν ταῖς τένταις κείμενοι, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καταλαμβανόμενοι ἐφονεύοντο· οἱ δὲ ἀναρμάτωτοι φεύγοντες, ἐζωγροῦντο. ὅσοι δὲ φυγεῖν ἠδυνήθησαν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος κατούναν ἐλθεῖν, πικρότερον αὐτὸν ὑπὲρ τῶν πολεμίων εὕρισκον, ὑβρίζοντα καὶ διαβάλλοντα ὡς προδότας αὐτούς. θέλων γοῦν ὁ Καῖσαρ τὴν ἑαυτοῦ νίκην ἀνακαλέσασθαι, ἡρματώθη καὶ ἐκαβαλλίκευσε Ἀραβικὸν φαρὴν, καὶ ἔλαβε καὶ σκουτάριον εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ ὥρμησε κατὰ μέσον τῶν πολεμίων, κράζων καὶ λέγων, ἀκολουθεῖτέ μοι, μὴ βλέπων, μηδὲ γινώσκων, ὅπη πορεύεται, ἢ τί ἐν τῷ στρατῷ γίνεται. νικηθέντων οὖν οὕτω τῶν Ῥωμαίων καὶ φευγόντων, ἡρπάγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατοῦναι πᾶσαι, καὶ τὰ χρυσοϋφῆ ῥοῦχα τοῦ Καίσαρος, τὰ μετὰ τῶν γερανέων χρωμάτων σεσημειωμένα, καὶ τὰ φλάμουλα, ἅτινα καὶ ἐνεδύσαντο ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀσὰν προπορευόμενοι ἔμπροσθεν τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὸν κάμπον ἔκτοτε κατελθόντες,

θόντες, τὰς τέντας αὐτῶν ἐκεῖ ἔστησαν καὶ κατεσκήνωσαν. παραλυθεὶς δὲ ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ὁ Καντακουζηνὸς Καῖσαρ, ἀνηγορεύθη στρατηγὸς τοῦ ὅλου στρατεύματος ὁ Βρανᾶς Ἀλέξιος, βραχὺς μὲν κατὰ τὴν ἡλικίαν, βαθὺς δὲ τὴν γνώμην, καὶ ποικίλος τὴν φρόνησιν, καὶ τῶν εὑρισκομένων τότε ἀνθρώπων ὁ στρατηγικώτατος, ἀλλ' οὗτος τὴν στρατιὰν παραλαβὼν, οὐ θρασέως, ἀλλὰ μετὰ ἀσφαλείας καὶ φυλάξεως τὰ τούτου ἐποίει κατευνοτόπια, τακτικῶς τοὺς ἔμπροσθεν προπορευόμενος, καὶ προθυμοποιούμενος θλίβειν τοὺς ἐχθρούς. ἐπιμελούμενος δὲ ὅπως καὶ ὁ στρατὸς ἅπας ἀκινδύνως διέρχεται. διελθὼν δὲ τόπους δυσβάτους πολλοὺς, φθάνει κατά τινα τόπον, μέλανα βουνὸν καλούμενον, κἀκεῖσε κατασκηνοῖ, καὶ χάρακα βάλλει, καὶ ἐφαίνετο ὡς καὶ χρηστότερόν τι ἐργάσηται. ἔχων δὲ δι' ἐπιθυμίας ἀεί ποτε καὶ φανταζόμενος εἰς τὸ ὕψος ἀναβῆναι τῆς βασιλείας, τότε τὸν ἅπαντα σκοπὸν αὐτοῦ ἐφανέρωσεν. ὁ αὐτὸς γὰρ Βρανᾶς καὶ πρῶτον ὅτε εἰς τὸν κατὰ τῆς Σικελίας πόλεμον στρατηγὸς παρὰ τοῦ βασιλέως κατέστη, καὶ τὸ ἐξ Ἀλεμανῶν συμμαχικὸν ἀνελάβετο, διακρίνας, ὡς ἀρκετόν ἐστι συνεργῆσαι αὐτῷ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ (οὐ γὰρ ἐθάρρει τοσοῦτον τὸ στρατιωτικὸν σύνταγμα, ὥστε τὴν βουλὴν αὐτοῦ φανερῶσαι) ἔγνω καὶ αὐτὸς βαδίσαι τὴν ὁδὸν, ἣν ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος ἐβάδισε καὶ ἐβασίλευσεν, ἐξελθὼν γὰρ νυκτὸς, καὶ πρὸς τὸν μέγαν τῆς ἁγίας Σοφίας ναὸν εἰσελθὼν, καὶ μέσον τοῦ ἱεροῦ στὰς, παρεκάλει τοὺς εἰσερχομένους βοηθῆσαι αὐτῷ; ἀπὸ τῆς ἀδίκου καὶ παραλόγου τοῦ βασιλέως ὀργῆς, λέγων, ὅτι οὐδὲν προσέκρουσα τι ἢ ὅλως ἔξω τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ θελήματος ἐλθόμην αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐγκαυχᾶσθαι ἐν τοῖς αὐτοῦ στρατηγήμασιν· οὐ γινώσκετε τὸ

nacula sua in planicie fixerunt. Imperio Cantacuzeno Cæsari abrogato, dux totius exercitus declaratus est Branas Alexius, breui quidem ille statura, sed magno ingenio & prudentia vir, atque illa ætate summus Imperator. Qui exercitu suscepto, non confidenter, sed circumspectè castrametabatur, instructa progrediens acie: atque in id intentus, vt & hostem detrimentis afficeret, & omnes copias periculi expertes conseruaret. Ita multis angustiis superatis, ad locū qui Niger tumulus dicitur, peruenit. Ibi castris positis, valloque munito, rei bene gerendæ spem hominibus afferebat. Sed cum regni cupiditate perpetuò æstuaret, tū animum suum declarauit. Nā idem Branas cum primum ab Imp. dux ad bellum Siculum missus, auxilia Germanorum quæ acceperat, satis habere virium ad iuuandos conatus suos ratus (nam Romanis legionibus tantum nō fidebat, vt eis consiliū suum aperire auderet) eandē viam & ipse ingredi statuit, quæ Isaacium ad imperium perduxisset. Igitur magnum S. Sophiæ templum ingressus, in medio stans opem introeuntium contra iniquam & peruersam Imp. iram, quem nulla re offendisset, neqne quicquam prĕter mandata & voluntatem eius fecisset, implorat, & res gestas suas celebrare instituit. *An ignoratis,*

Dux tertius, bello conficiendo destinatus, Branas Alexius.

Hostes debellat, suis conseruatis.

At dominandi ardore incensus, miras agēdi rationes persequitur. Ambitionis seditiosæ facies.

Isaaci Angeli politicū stratagema renouat, & populum sibi conciliare studet.

Meritis suis in medium propositis. At nulla iusta causa est arma in legitimum principem & patriā sumere.

inquit, *viri, quàm fortiter in bellis me gesserim? vt hostes iterum ac tertiùm industria mea superarim?* & populum ad seditionem concitat. Vt autem se nihil proficere videbat, promissa ab Imperatore impunitate, cœptis destitit, eadem cupiditate nihilominus retenta: cuius tum explendæ occasione data, cùm totius dux exercitus esset declaratus, quę diu animo celarat, in apertum protulit. Cognatísque suis in consilium adhibitis, qui Adrianopolim, vt & ipse, patriam habebant, multis & potentibus viris, rubrū calceum induit: atque inde in patriam digressus, & ab omni exercitu Imperator salutatus, ad vrbem Imperatricem contendit: & castris ad exterius Philopatium positis vesperi cum instructissimis copiis ad mœnia accedit, equo planè nigro insidens, nisi quòd in fronte albam maculam instar lunaris orbis habebat, & Imperatorios milites & ciues, qui ex mœnibus illa spectabant, simul & monet, & minis terret. Nam si portis apertis vltrò in partes suas concesserint, seruatorem & benefactorem habituros. Sin per ianuam & non aliter ingredi cupiēti restiterint, vtique, si clàm ingressus & imperiū latrocinio quodā consecutus fuerit, se causam habiturum sic agendi cum eis, vt immanes feræ, quæ pulsis pastoribus caulas perfregerint.

Noua occasione, eáque iudicio suo commodissima, arrepta, armis detectis prodit in medium.

Cum potentibus viris fœdus percutit, & Imperator salutatur.

Primariam imperij vrbē obsidet.

Ciues & milites obsessos monet & minis terrere nititur.

Obuelatis oculis ad exitium suum pedetentim pergit ambitio seditiosa.

ἄνδρες, ὅσα ἐν πολέμοις ἠνδραγάθησα, καὶ δεύτερον καὶ τρίτον διὰ στρατηγικῶν μεθόδων τοὺς ἐχθροὺς ἐνίκησα· καὶ ἐκίνει πρὸς στάσιν τὸν λαόν. ὡς δ' εἶδε μηδὲν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ γίνεσθαι, ὅρκοις ἐκ βασιλέως δεξάμενος, τὴν στάσιν διέλυσεν· ἔτρεφε δ' ὅμως καὶ εἶχε καθ' ἑαυτὸν τὸν τοιοῦτον τῆς ἀποστασίας σκοπόν. ὡς δὲ τότε καιρὸν ἐπιτήδειον εὗρε, καὶ ἔλαβεν ἐξουσίαν τὸ στρατηγὸς εἶναι ἁπάσης τῆς στρατιᾶς, ἔχων καὶ τὸν ἅπαντα στρατὸν μεθ' ἑαυτοῦ, εἰς φανερὸν τὰ ἐν κρυπτῷ μελετώμενα ἀνεκήρυξε. καὶ δὴ συμβούλοις εἰς τοῦτο χρησάμενος, τοῖς ὅσοι κατὰ γένος ἐκείνῳ συνήπτοντο πατριώταις (ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ δ' ὥρμητο πόλεως) πολλοῖς οὖσι, καὶ σύμπασι δυνατοῖς, τὸ ἐρυθρὸν ὑποδύεται πέδιλον, καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ πρὸς παντὸς ἀναγορευθεὶς τοῦ στρατεύματος αὐτοκράτωρ, τὴν ἐς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν στέλλεται, καὶ περὶ τὸ ἔξω λεγόμενον καταστρατοπεδεύεται Φιλοπάτιον. περὶ δὲ δείλην μετὰ τῶν εὐοπλοτάτων δυνάμεων τῷ τείχει προσελάσας τῆς πόλεως, ἵππῳ ἔποχος ὤν, παρὰ τοσοῦτον μὴ παντὶ μέλανι, παρ' ὅσον λευκαὶ τρίχες ἐς κύκλον σεληναίας περιαγόμεναι, φυεῖσαι ἦσαν περὶ τὸ μέτωπον, τοῖς ἐπὶ τῶν τειχῶν βασιλικοῖς καὶ θεαταῖς τῶν δρωμένων ἀστυπολίταις ἀπειλητὴς ἅμα καὶ παραινέτης ἐδείκνυτο. τὰ μὲν γὰρ αὐτοῦ φρονοῦντας εὖ παθεῖν ἔφασκεν, ὡς ἄρα καὶ εἰ διαπετάσαντες τὰς πύλας εἰσδέξονται, σωτῆρά τε καὶ εὐεργέτην εὑρήσουσιν. εἰ δὲ διὰ τῆς θύρας εἰσιόντι καὶ μὴ ἀναβαίνειν ἀλλαχόθεν ἐθέλοντι, ἀντιβαῖεν δήπου καὶ ἀντισταῖεν, πάντως κλέψας τὴν εἴσοδον, καὶ λῃστεύσας τὴν βασιλείαν, ἐκεῖνα ἀνεπεγκλήτως ἐργάσαιτο, ὁπόσα καὶ ὠμησταὶ θῆρες τοὺς ποιμένας παρωσάμενοι, καὶ μὴ διὰ τῆς αὐλῆς τῶν προβάτων, ἀλλ' ἑτέρωθεν εἴσω παριόντες.

ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦθ' ἕτερα μεγαλαυχή-
σας, καὶ ἅμα παράταξιν ἐνδειξάμενος ὁ-
ποίας χρεία τοῖς ἑτοιμασθεῖσιν εἰς πόλε-
μον πρὸς τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον ὑπενό-
στησε. τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄρτι τοῦ ἡλίου τὰ ἑῷα
φαυσιβολοῦντος, πρὸς τοῖς τείχεσιν αὖθις
τῆς πόλεως γίνεται, κἀπὶ ταῖς χερσαίαις
πύλαις ἀντιτάξας τὴν στρατιάν, αἳ τοῦ
Χαρσίου λέγονται, εἰς δεξιὸν καὶ εὐώνυμον
κέρας αὐτὴν διαιρεῖ, καὶ τὸ μέσον αὐτὸς ἐ-
πέχων τῆς φάλαγγος, ἐφίησι τοῖς ἐκχεομέ-
νοις τῆς πόλεως στρατοῖς συμπλέκεσθαι. οὐδὲ
γὰρ μόνον ἐντὸς τῶν πυλῶν τῆς πόλεως τὸ ὑ-
περπονοῦν ἑαυτοῦ κατεμέρισε βασιλεύς, ἔστι
δ' ὃ καὶ τῶν τειχῶν ἄνωθεν ἐπέταξεν ἐφε-
στάναι, ἀλλὰ καὶ μέρος ἀποδιελόμενος,
ἐπέτρεψεν ἐπεκθέειν ἔξωθεν ἑκαστάτω τῆς
τάφρου, καὶ τοῖς πολεμίοις ὡς ἐνὸν ἀντιφέρε-
σθαι. εἰ δέ γε κάμωσιν, ἐπιβρισάντων τῶν
ἐναντίων, προσρύεσθαι παρῄνει τοῖς τείχε-
σιν, ὅπως οἱ τῶν πυργοβαρέων ἄνωθεν αὐ-
τοῖς ἐπαμύνωσιν. ἕως μὲν οὖν σταθηρᾶς με-
σημβρίας τοξασμοὶ καὶ ἀκροβολισμοὶ
παρ' ἑκατέρων ἐγίνοντο τῶν μερῶν, καὶ βρα-
χύ τι μὲν ἄχρι τινὸς ἐκράτει τῶν τοῦ βα-
σιλέως, οἱ τοῦ Βρανᾶ ὡς πολέμων ἔμπει-
ροι, καὶ τούτων μάλιστα οἱ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ
πεζικοῦ συγκεκροτημένοι στίφους, ἐπεὶ καὶ οἱ
τοῖς ζῶσιν ἔτι συνεξητάζοντο ἐκ τοῦ ζω-
γρηθέντος Σικελικοῦ στρατεύματος, τού-
τους ὁ βασιλεὺς τῆς φρουρᾶς ἀνεὶς καὶ δεσ-
μῶν, καὶ ὁπλισμοῖς ὑπαγαγών, πρὸς Βρα-
νᾶν ἀπέστειλε, τὴν ἐς τὸ Αἷμον στελλόμενον,
καὶ ἦσαν κρατίστη φάλαγξ τῶν περὶ αὐτὸν
πεζική, ἱππικῷ θυρεῷ καὶ ξίφει ἐπιμή-
κει καὶ δόρατι ἐγχήρει φραττόμενοι. ἐπιβοηθήσαντος δὲ καὶ τοῦ κατὰ σφᾶς ἱπ-
πεύοντος τάγματος, κατὰ κράτος οὗτοι τοὺς ἐξ ἄστεος τρέπονται, ὡς καὶ ἄκον-
τας τὴν τάφρον διαβῆναι, καὶ προσφυῆναι τοῖς τείχεσιν. ἐπήμυνον δ' αὐτοῖς
οἱ τῶν τειχῶν ὑπερφαινόμενοι. καὶ τὰ μὲν τῆς τόθ' ἡμέρας ἐν τούτοις ἔληξεν.

Quæ cum iactasset, acie velut ad pugnam instructa, in castra reuertitur. Postridie Sole orto, rursus ad vrbis mœnia accedit: & exercitu, ad terrestrem portam quæ Charsij dicitur, in dextrum & læuum cornu instructo, mediam phalãgem ipse obtinens, copias vrbe effusas aggreditur.

Turpitudinē suam audacter reuelat.

Imperator enim suos milites non tantum intra portas vrbis collocarat, sed & partem quam longissimè excurrere extra fossas, & cum hostibus congredi, & fatigatos hostibus vrgentib. ad mœnia refugere, iusserat, vt ab iis qui in turribus starent, iuuarentur. Ac vsque ad meridiem sagittis & iaculis vtrinq; dimicatum est.

Intrepidè manus cum domini seruis impius seruus conserit.

Branæ factione aliquandiu nonnihil superiore ob belli vsū, atque in ea Latinorum peditatu potissimum. Nam qui ex Siculo exercitu adhuc in viuis erant, eos Imperator custodia & vinculis liberatos, armis datis Branæ ad Hæmū proficiscēti miserat, qui optimam phalangem pedestrē explebant, scuto equestri, prælongo ense, & lancea armati.

Latini pedites, Græcis præstãtiores, seditiosi partes temere sequũtur & ad tempus strenuè agunt.

Cùm autem equitum quoque turmæ iis opem tulissent, vrbani vi pelluntur: & quamuis inuiti, fossa superata, ad mœnia se recipiunt, propugnatoribus eos adiu-

Byzantini vrbem repetere, vi maiore pulsi, coguntur.

tantibus. Tyrannus verò ſuis ad dies v recreatis, rurſus eoſdem labores oppugnandi mœnia capeſſit, ſimul vt ſe vrbanis formidabilẽ præberet, ſimul etiam vt diſſidium inter ciues excitaret: ac partem copiarum ad Septentrionale latus vrbi obuerſum mittit, qui Boſphorus dicitur. Vnde tractus maris qui vſque ad Blachernium palatium pertinet, apertè cernitur: cæteræque partes vrbis quæ ad Aquilonẽ vergunt. Ij ergo iuſſa exequentes, vexillis in altum elatis, tumulos occupant. At ſolis radij qui in thoraces & arma militum recens polita & læuia incidebant, refracti, ignis inſtar relucebant. Itaque vrbanus populus turmatim in editiores colles vrbis, illius ſpectaculi gratia conuolans, ſumma admiratione afficitur. Deinde Propontidis etiam incolas attraxerunt, nõ in re militari ſed in remis agendis maximo numero exercitatiſſimos. Ij ſcaphas ad piſcium capturam fabricatas, in naues bellicas mutarunt, craſſis tabulis vtrinque affixis, alij fundis, alij arcubus & pharetris armati. atq; ita ex piſcatoribus in Mauortios viros mutati, cum Imperatoriis triremib. fortiter dimicant. quæ vrbem circũeuntes, nocturnas Branę impreſſiones obſeruabãt, ac fretum diligẽter tuebantur, ne fortè tyrannus deſperato per terreſtres portas ingreſſu, clàm per litto-

Nouæ ſeditioſi artes, vt vrbe primaria obſeſſa potiatur.

Exercitus ſtudioſi alacritas.

Vulgi in his periculis ingenium.

Propontis ad Branam deficit.

Seditioſorũ ſubiti conatus.

Piſcatores claſſem adoriuntur.

ἀνοχεύσας δ' ἐφ' ἡμέρας πέντε τὰς οἰκείας δυνάμεις ὁ τύραννος, τῶν αὐτῶν καὶ πάλιν ἔχεται πόνων, τοῖς περιβόλοις ἐπιστὰς τῆς πόλεως· ποιῶν δ' ἐπὶ φόβον τοῖς ἀστικοῖς ἑαυτόν, καὶ διαστασιάζειν τὰ ἔνδον πειρώμενος, μοῖράν τινα τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς παρελόμενος, ἐκπέμπει κατὰ τὴν βόρειον ἀντιπρόθμιον τῆς πόλεως πλευράν, ἥ τις πόρος βοὸς κικλήσκεται. ἀφ' ἧς καταφανής ἐστιν ἀκριβῶς ὁ μέχρι τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων συρόμενος θαλάττιος ὁλκός, καὶ ὅσα πρὸς ἄνεμον βορρᾶν ἐπινενεύκασι μέρη τῆς πόλεως. καὶ οἵγε τὸ ἐπιτεταγμένον τέλει διδόντες, τοὺς ἐκεῖσέ πη μετεώρους γηλόφους ἀνιόντες, τὰς σημαίας ἠνέμωσαν. ὁ δὲ ἥλιος τοῖς θώραξι, νεοσμήκτοις οὖσι καὶ λείοις, ἐποίει ἐναπάλλεσθαι τούτων καταλαμπὴν, καὶ ἐπάνσδον τῶν ἀκτίνων σελαγισμάτων ἐκπυρρωίσματα, ὡς καθ' ὁμηγύρεις τὸν ἀστικὸν συλλέγεσθαι δῆμον εἰς τὰ ἀνεστηκότα τῆς πόλεως γήλοφα, καὶ τὰ πραττόμενα θεᾶσθαι, καὶ διὰ πλείστου τίθεσθαι θαύματος. μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τοὺς τῆς προποντίδος οἰκήτορας εἰς ἑαυτοὺς ἐπεσπάσαντο, οἳ μάχης μὲν οὐ πάντες ἵστορες, κώπην δ' ἐλαύνειν παμπληθεὶ ἄριστοι. ὅθεν τὰ πρὸς ἰχθύων ἄγραν παρ' αὐτῶν ναυπηγούμενα σκάφη, εἰς πολεμιστηρίους συνεκρότησαν οὗτοι ναῦς, σανίσι παχείας ἑκατέρωθεν αὐτὰ διειληφότες· καὶ οἱ μὲν σφενδόναις ὡπλίσαντο, οἱ δὲ τόξα καὶ γωρυτὸν ἀνέλαβον· καὶ οὕτως εἰς ἀρεϊκοὺς ἄνδρας ἐκ δικτυοπλόκων μετασκευασθέντες, κατὰ τῶν βασιλικῶν ἰσχύουσι καὶ κραταιοῦνται τριήρεων· αἳ τὴν πόλιν περιϊοῦσαι, τὰς ἐκ τοῦ στρατεύματος τοῦ Βρανᾶ νυκτερινὰς ἐφόδους ἐσκόπευον, καὶ ἐτήρουν ἐπιμελῶς τὸν πορθμόν, μή πως τὴν διὰ τῶν χερσαίων πυλῶν πάροδον ὁ τύραννος ἀπογνούς, διὰ

τῶν

τὴν παρακτίων λάθοι ἔνδοθεν παρεισδύς. οἱ δ᾽ ἐπὶ τῶν μακρῶν νηῶν τὰ μὲν πρῶτα μαίνεσθαι ᾤοντο ἀτεχνῶς τοὺς τῶν ἰχθύων ἀγρευτάς, εἰ οὕτως ἐπὶ τῶν ἁλιάδων μόλις σαλεύοντες, ἐγχειρεῖν αὐτοῖς ἀπεθάρρησαν. ὡς δὲ καιρὸς ἐνειστήκει τοῦ βάλλειν καὶ βάλλεσθαι, αἱ μὲν μετὰ βυκανῶν καὶ σαλπίγγων ἔξορμοι γίνονται, τὰ δὲ τῶν ἁσπαλιευτῶν πορθμεῖα σιγῇ καὶ οἱ ἐπ᾽ αὐτῶν μένεα πνέοντες, ἔτυπτον τὴν θάλασσαν ἐρετμοῖς· καὶ συμβαλόντες, ὑπερτεροῦσι τῶν ἀντιπάλων μεγίστων σκαφῶν, καὶ ταῖς τῆς πόλεως ἠόσιν συγκλείουσι. τὰ μὲν γὰρ διὰ τὸ μήκιστα εἶναι καὶ δυσδιέλικτα, οὐκ ἐκ τοῦ αὐτίκα ἐκάκουν τὸ ἀνθισάμενον, τὰ δὲ συμφορηδὸν ἐπιόντα καὶ πολλὰ μίαν τριήρη συμμίγδην περιϊόντα, ἔκ τε πρύμνης καὶ πρῴρας, καὶ παρ᾽ ἑκάτερον τοῖχον μαχόμενα, ὡς ἐν στενοπόρῳ πορθμῷ τὴν νίκην εἶχον ἐπιγινομένην αὐτοῖς, καὶ λαμπρὸν ἀνίστων τρόπαιον. ἀλλ᾽ οὐκ ἐς πολὺ τὸ ἐκ τῆς ἥττης αἶσχος ὑπενεγκόντες οἱ τοῦ στόλου τοῦ βασιλέως, παλίωξιν τῶν λεμβαδίων τιθέασι. τάχα δ᾽ ἂν καὶ τῷ ὑγρῷ πυρὶ τὰ πορθμεῖα ἠφάνισαν, εἰ μὴ ἐκ τοῦ σχεδὸν ἑστῶτες ἐπεβοήθησαν οἱ τοῦ Βρανᾶ ὁπλομάχοι, ἐκ τῶν λόφων καταβάντες, καὶ τὸν αἰγιαλὸν ἐπιπορευόμενοι ἕνεκα τοῦ ἐπαρήγειν τῷ ναυτικῷ.

7 Ἰδὼν δὲ ὁ ἀποστάτης, ὡς οὔτε κλέπτειν ἔχει τὴν πάροδον, οὔτε μὴν πολέμῳ ἢ πειθοῖ ἀνύσιμα εἰσὶν οἱ τὰ μελετώμενα, ἄλλην τραπέσθαι διενοεῖτο. ἢ γὰρ λιμῷ τὴν βασιλίδα παραστήσασθαι πόλιν, μεγίστην ἐπιστήσας αὐτῇ καὶ κρατίστην ἑλέπολιν τὴν τῶν ἐδωδίμων ὑποσπάνισιν (ἤδη γὰρ ἥ ἑῴα τε καὶ ἑσπέριος ὑπὸ Ῥωμαίους λῆξις αὐτῷ προσεχώρησε) μηδεμίαν ἐπισκήψας νῆα σιταγωγὸν καταίρειν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἢ προσβαλεῖν μετ᾽ ἀκμαιοτέρου στόλου καὶ πλείονος. ἐκεῖνα δ᾽ ἦν

rales ingrederetur. Ac principiò piſcatores inſanire viſi, quòd ęgrè in nauiculis fluctuantes, impetum in longas naues facere auderent: vbi ad arma ventum eſt, maximas hoſtium naues cum buccinis & tubis inuectas, tacitè quidem ſed fortiter adorti, ſuperant, & in vrbana littora compellunt. Nam eæ quia longiſſimæ erãt & tardæ, lembis piſcatorum non ſtatim nocere poterant: hi verò quia confertim irruebant, & multi vnam triremẽ circũdabant, à puppi & prora & vtroque latere pugnãtes, in anguſto freto victoria potiti, illuſtre trophæum erexerunt. Sed Imperatorij claſſiarij, non diu eo dedecore tolerato, nauiculas viciſſim fugant: eaſque forſitã igni Græco abſumpſiſſent, niſi Branæ milites ex collibus ad littora digreſſi, ſuppetias illis tuliſſent.

Videntur inſanire principiò, animi autem præſentia victoria potiũtur ad breue ſpatium.

Claſſis Imperatoria dedecus ſibi illatum abſtergit.

7 Cæterùm vbi ſeditionis autor animaduertit, ſe neq; clàm penetrare, nec aperta vi conſilium ſuum exequi poſſe, alia via rem aggrediẽdam cenſuit, ac imperatricẽ vrbem aut fame ad deditionem compellendam, *annonæ penuria machina firmiſſima & acerrima* admota (iam enim & Orientales & Occidentales prouinciæ ad eum defecerant, quibus edixerat, ne qua frumentaria nauis Byzantium appelleret) aut cum firmiore & maiore claſſe impetum faciendum: verùm ea

Nouis rationibus Branas ſeditionis caput, rem promouere nititur.

Byzantium fame ad deditionem ſe compellere poſſe putat.

Aut vi expugnare. at ſeditioſa conſilia Deus euertit.

Isaacius Imperator suo modo resistit, non autem vt patrē patriæ & fortē ac piè institutū principē decuit.

Cōradus Cæsar Montisferrati Marchio Isaaciū confirmat.

Præstantissimi huius ducis elogia.

Qua ratione Conradus ad Isaacium Angelum accesserit.

voluebat animo, quæ Deus haud concessurus erat. Nam Imperator cùm vrbanum populum sibi addictum esse, ac Branā adeò auersari cerneret, vt etiam execraretur: Dei genitricis imagine, quæ ab Hodegio monasterio Hodegetria nuncupatur, in mœnia pro vallo inexpugnabili translata, cùm suapte industria ad pugnam incitatus est, quòd diuturnam obsidionem è re sua non esse, & aliquid aduersi nouarumque rerum studium allaturā putabat: tum Conradi Cæsaris hortatu maximè impulsus. Erat is vir genere Lombardus, Montisferrati domini filius, prudentia & fortitudine tantum excellens, vt non apud Romanos duntaxat esset celebris, Manueli præsertim charus, vt ab ipsa natura & ingenij & manuum dexteritate luculenter ornatus, sed apud populares quoque suos inclytus. Hic est, qui maximis largitionibus à Manuele impulsus, Alemānorum Regi restitit; & Moguntinum episcopum Cancellarium Regis superauit, qui cum maximis copiis impressionem in Italiam fecerat: eumque in vincula coniectum, aliter se dimissurum negauit, nisi à Romanorum imperatore iuberetur. Tum autem cùm Imperator Isaacius ad fratrem eius Bonifacium legatos misisset, de sorore Theodora illi despōdenda, is verò iam cum alia nuptias celebrasset: legati

ἀνελπίστων κατὰ νοῦν, ἃ μὴ τὸ θεῖον ἐπιτελῆ γενέσθαι κατένευσεν. ὁ γὰρ βασιλεὺς ὁρῶν αὐτῷ προσκείμενον τὸ τῆς πόλεως πλήρωμα, καὶ μὴ μόνον οὐκ ἀνεχόμενον βασιλεύειν Βρανᾶν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀναθέματι καθυποβάλλον ἐκεῖνον, αὐτὸ τὸ τειχέων ἀναγαγὼν οἷά τι ἄμαχον ὀχύρωμα καὶ ἀνάλωτον χαράκωμα τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ἣ τῆς ἐκ τῆς τῶν ὁδηγῶν μονῆς, καθ' ἣν προσκεκλήρωται, ὁδηγήτρια ἐπικέκληται· ἐῤῥώσθη μὲν καὶ οἴκοθεν πρὸς ἀντιμάχησιν, κἀκείνας ἀλυσιτελῆ τὴν χρόνιον ἐντὸς τοῦ ἄστεος κάθειρξιν, καὶ ἀπευκταῖον δέ τι καινοποιήσουσαν ἐπ' αὐτῷ, πλειόνως δ' ὑπεῖξε ταῖς ἐπιπλήξεσι Καίσαρος τοῦ Κοῤῥάδου. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος τὸ μὲν γένος Ἰταλιώτης, πατρὸς δ' ἐξέφυ τοῦ τὴν χώραν τῆς Μόντης φεῤῥάτης κατέχοντος. τοσοῦτον δ' ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει διέφερεν, ὥστε οὐ παρὰ Ῥωμαίοις ἦν μόνον περιώνυμος, καὶ μάλιστα τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ ἐπιπόθητον ἄκουσμα, ὡς φύσεως λαχὼν εὐκλεείην καὶ διανοίας ὀξύτητα, καὶ χειρῶν δραστηριότητα, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ὁμογενέσιν αὐτῷ περικλεής. οὗτός ἐστιν ὁ μεγίστοις φιλοδωρήμασι παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἐπαρθεὶς, καὶ ἀντάρας χεῖρας τῷ τῆς Ἀλαμανίας ῥηγὶ, καὶ μάχῃ τὸν ἐπίσκοπον Μαγούτζης νενικηκὼς, καγκελλάριον ὄντα τοῦ ῥηγὸς καὶ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐμβαλόντα μετὰ πλείστων δυνάμεων, συνειληφώς τε αὐτὸν, καὶ δεσμοῖς περιβαλὼν, καὶ οὐκ ἄλλως ἀπολύσειν ἰσχυριζόμενος. εἰ μὴ εἴη τοῦτο καὶ τῷ Ῥωμαίων βασιλεῖ προσταχθέν. τότε δὲ τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου τὸν αὐτοῦ ὁμαίμονα Βονιφάτιον διὰ πρέσβεων μεταστειλαμένου, ὡς κατὰ γάμον συναφθείη Θεοδώρᾳ τῇ αὐτοῦ κασιγνήτῃ, ἐπεὶ νυμφίον ἐκεῖνος ἡρμόσατο, καὶ ἄσας εἶχε προσεχῶς

στεχῶς τὸν ὑμέναιον, ἅμα τὴν τοῦ βίου κοινωνὸν θανάτῳ ἀποβαλόμενος, ὡς ἕρμαιον τοῖς πρέσβεσι κρίνεται, καὶ τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου μεῖζον κατὰ πολύ. καὶ μὴν ὑποσχέσεσιν οἱ πρέσβεις μεγίσταις τὸν Κορράδον κουφίσαντες, σὺν αὐτῷ ἐπανέζευξαν, καὶ ὡς εἰσίασε τοὺς γάμους ὁ βασιλεὺς, μετὰ μικρὸν δὲ ἡ τοῦ Βρανᾶ ἐπηκολούθησεν ἐπανάστασις, τὸ τοῦ βασιλέως διανιστῶν φρόνημα οὐ διέλιπε, καὶ ταῖς χρηστοτέραις ἀναθάλπων ἐλπίσιν ἀπειρηκὸς ἤδη καὶ εἰς αἰσχύνην καταβληθὲν χαλαρότητα, καὶ ὥσπερ ἀκόνη τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸ τοῦ πολέμου ξυρὸν γινόμενος. ἀμέλει καὶ βασιλεὺς τοὺς γυμνόποδας καὶ χαμευνίας τῶν μοναχῶν ἠθροικὼς, καὶ ὅσοι κίοσι τῆς γῆς ὑπερήρθησαν, εἰς τὰ ἀρχεῖα συνηθροικὼς, ἐδεῖτο δι' αὐτῶν τοῦ Θεοῦ, διασκεδασθῆναι τὸν ἐφεστῶτα ἐμφύλιον πόλεμον, καὶ μὴ μεταβῆναι ἢ ἀποπτῆναι τὸ κράτος πρὸς ἕτερον, τῶν δὲ κατὰ πόλεμον ἠπημέλει παντάπασι, τὰς ἐλπίδας πάσας ἐπανάπτων τῇ παντοδυ[illegible] τοῦ πνευματ[illegible]. ὁ δὲ ὡς ὁ καρκῖνος τὴν πίνναν πολλάκις τοῦτον διύπνιζε, καὶ ὑπονύττων διανίστα, πείθων μὴ πάντα τοῖς ἀβίοις τούτοις θαρρεῖν. ἀλλ' ἐν τῷ μέρει καὶ στρατιῶν ἐπιμέλεσθαι, καὶ φάλαγξιν ὁπλομάχοις κατὰ τοῦ ἀντιστάτου κεχρῆσθαι, ὅπως εἴη μὴ μόνον διὰ τῶν δεξιῶν ὅπλων τῶν συναρωγῶν δηλαδὴ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀριστερῶν τῶν κρατυνομένων ξίφει καὶ θώρακι, τὸν ἀντικαθήμενον πολέμιον μετιών· μηδὲ χρημάτων ὑποτιθεὶς φείδεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα διαφθείρειν εἰς στρατευμάτων συναγωγὴν, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ τῶν καθ' αἷμα τῷ βασιλεῖ συναπτομένων, καὶ τῶν ὅσοι τὰς οἰκήσεις μὴ ἐκτὸς εἶχον τῆς πόλεως, πάντες ὑπέκυψαν τῷ Βρανᾷ, κἀκ τῶν ἔξωθεν οὐκ ἦν ἐπισυνειλέχθαι στράτευμα. οἷς δὴ τοῦ Καίσαρος

magnæ felicitatis loco habuerunt, quòd hic coniugē amisisset, ac bonum longè maius iudicarunt, quàm si id cōfecissent, cuius gratia venerant. & Conradum maximis pollicitationibus impulsum secum adduxerunt. Cum verò non multò post eas nuptias, Branas defecit, is Imperatoris animum erigere, & bona spe sustentare iam labascentem, & remollescentem confirmare non destitit: quippe qui iis monachis qui nudis pedibus incedentes, & humi cubantes, veluti columnis vltra humū efferuntur, in palatium congregatis, Deo supplicaret, vt ciuile bellum propulsaret, nec alteri traderet imperium: rem verò bellicam penitus negligeret, omni spe sua in armis spiritus collocata. Cæterùm Conradus eum, vt cancer pinnam, subinde vellicabat & excitabat: monens, ne in mendicis istis omnem fiduciam collocaret, sed rei militaris etiam rationē haberet, & armatis phalangibus seditioso occurreret: nec dextris duntaxat armis, hoc est sanctorum virorum intercessionibus, sed sinistris etiam, quæ ense & thorace constarent, hostes vlcisceretur. neque parcendum esse pecuniæ, sed ad cōscribendum militem impēdendam. Nam pater cognatos Imperatoris, & eos qui in vrbe habitabant, cæteri omnes Branæ se submiserāt, neque foris copię parari poterant. Quibus Cæsaris ver-

Isaacius votis pugnat contra hostem: & monachorum consilia sequitur.

Rem bellicā penitus negligit, & quidem contra munus sibi commissum. Ideo excitatur & meritò quidem ad vocationem imperatoriam sequendam.

Vt enim armis dextris, ita & sinistris pugnandum.

Tandem tor pore excusso de legitima defensione Isaacius cogitat.

bis, velut assiduis stimulis, torpore illo & secordia excussa auxilia cōtrahere instituit. Et quia sibi pecuniam deesse querebatur, vasa ex Imperatoriis scriniis deprōpta, templis quæ aurum habebant, oppignorauit: & pe-

Pecuniā colligit & militi numerat.

cuniam inde acceptam, ad colligendum exercitum distribuit. quamuis post victoriam, nec pecuniam restituit, & vasa illa abstulit. Con-

Parua strenui ducis manus, animus ingens.

radus verò exiguo tempore equites Latinos in vrbe circiter C C L coegit, omnes viros bellicosissimos, & pedites D. nec pauci ex Ismaelitis, & Orientalium Iberum multi, qui negociandi causa in vrbem venerant, nomina

Illustres viri & fideles subditi in re incerta cernuntur.

militiæ dederunt. Ex genere illustribus & alioqui palatium frequentare solitis, ad mille connumerati sunt. Cō-

Heroes peculiari quadam ratione excitantur à Deo.

radus verò tanta contentione Imperatoris partes tuendas suscepit, vt ab omnibus diuinitus missus esse tempore maximè necessario crederetur. atque aliquādo ad Imperatorem comedentem in-

Conradi libera vox.

gressus, cum suspirio dixit: *Vtinam ita rē bellicā curares, vt alacriter ad cœnæ lauticias accurris, & animum in patinis habes.* Eo dicto Imperator

Imperatoris conueniens responsum.

erubuit, & prehenso illius pallio, cum risu coacto dixit: *Heus tu, suo tēpore & cœnabimus & bellabimus:* Tum quoque ostenta apparuerūt.

Ostenta.

Nam stellę interdiu sunt cōspectæ, aer turbulentus fuit, circuli quas areas vocant, Solem ambiuerunt: vnde lu-

λόγοις καθάπερ ἐνδελεχεῖ βουπλῆγι πιεζόμενος, ἀνένηψέ τε τοῦ κάρου, καὶ τὴν ἀκηδίας μεθήρμοστο, καὶ ἤρξατο συλλέγειν συμμαχικόν. μὴ εὐπορεῖν δὲ λέγων χρυσίνων, ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμιείων ἀργύρεα σκεύη ἀνελόμενος, παρακατέθετο ταῦτα τοῖς χρυσίου εὐποροῦσι τεμένεσι, καὶ τὰ ἐκεῖθεν πορισθέντα χρήματα εἰς συλλογὴν δίδωκε στρατιᾶς, καὶ ὕστερον μετὰ τὴν νίκην καὶ τὸ χρυσίον οὐκ ἀποδέδωκε, καὶ τὰ παρακατατεθέντα ἀνείλετο. ἀμέλει γοῦν ἐν βραχεῖ καιρῷ ὁ μὲν Κορράδος ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν πόλιν συναγήοχε Λατίνων ἱππότας περὶ τοὺς δὶς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πάντας ἀρειμανίους, καὶ πεζοὺς πεντακοσίους. οὐκ ὀλίγοι δ' ἐστρατολογήθησαν ἀπὸ Ἰσμαηλιτῶν καὶ τῶν ἑώων Ἰβήρων, κατ' ἐμπορείαν σταλμένων τὴν ἐς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. τὸ δὲ περὶ τὸν βασιλέα ἐπίσημον τῷ γένει, καὶ ἄλλως περὶ τὴν βασίλειον αὐλὴν εἰλούμενον, περὶ τοὺς χιλίους ἠρίθμητο. τοσαύτην δ' ὁ Κορράδος ὑπὲρ τοῦ κρατοῦντος εἰσηνέγκατο σπουδὴν, ὥστε θεόπεμπτον ἀγαθὸν κατὰ καιρὸν τῷ βασιλεῖ ἐπιστὰν τοῖς ἅπασιν ἐλογίζετο. ἔστι δ' ὅτε τῷ βασιλεῖ ἐσθίοντι ἐποφθεὶς, εἴθε οὕτως (ὑποστενάξας εἴρηκε) τὸν κατὰ τῶν ἐφεστῶτα πόλεμον ἐπεμέλου, ὥσπερ γίνῃ τρεχέδειπνος, ἐπὶ τὰ προκείμενα βρώματα λιχνευόμενος, καὶ ὅλην τὴν φροντίδα τοῖς παρασκευουμένοις διὰ χαλῶν δαιτρεύμασιν. ὁ δὲ ἐρυθριάσας ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ, καὶ πυῤῥωπότερος φανεὶς ἑαυτοῦ, καὶ μειδιάσας βεβιασμένον· ἐπελάβετο τῆς χλανίδος τοῦ Καίσαρος, καὶ διασεσοβηκὼς εἶπεν· ὡς κατὰ καιρὸν ὦ οὗτος ἑστιαθησόμεθά τε καὶ μαχεσόμεθα. ἐγένοντο δὲ καὶ διοσημεῖαι τηνικαῦτα. ἡμέρας γὰρ ἀστέρες ἐφαίνησαν, καὶ ὁ ἀὴρ ταραχώδης ὤφθη, καὶ περὶ τὸν ἥλιον πάθη τινὰ συμβεβήκασιν, ἃ

φασιν

φασὶν ἅλωνας, ὡς μηδὲ τοῦτον καθαρὸν καὶ ἀθόλωτον, ἀλλ' ὠχρότερον ἀποδισκεύειν τὸ φῶς. τοσαύτην δ' ὡς ἐνεδίδου τὰ πράγματα συνηθροικὼς ὁ βασιλεὺς στρατιάν, ἔγνω μὴ ἀναδύεσθαι καὶ μὴ μέλλειν εἰσέτι, καθήμενος ὑπωρόφιος, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει καὶ αὐτὸς ξιφήρης ὀφθῆναι τῷ ἀποστάτῃ. στὰς τοίνυν θωρακοφόρος εἴσω τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, ὃν ὁ βασιλεὺς ἀνήγειρε Μανουήλ, ἔρυμα τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων, παρεθάρρυνε λόγοις τὸ συγγενὲς, καὶ τὸ παρεστὸς ἐγγύθεν ὁπλιτικόν, τοιάδε παρακελευόμενος, κρεῖσσόν ἐστι δήπουθεν, καὶ παρά γε Θεῷ ἀνεπίληπτον, τοῦ ἐννόμως κρατοῦντος προκινδυνεύειν τοὺς ὑπ' ἀρχήν, ἢ γοῦν προστρέπεσθαι ἀνδρὶ νεωτερίζοντι, καὶ κατ' ἀλλήλων ἐκπολεμῶσαι τὸ ὁμόγλωττον. εἰ δέ τινες εἰσὶ, μετακυβευομένην ἔχοντες τὴν γνώμην καὶ ἀμφιτάλαντον, ἢ προσκεκλικυῖαν ὅλην τῷ ἀποστάτῃ, καὶ ἀποστρεφόμενοι αὐτοῦ ἐξέχονται, καὶ ὃν χθὲς ὡς δεσπότην δεσμόχειρες ἐθεράπευον, τοῦτον ἀθετοῦσι σήμερον· αἴτησιν ταύτην αὐτοῖς αἰτοῦμαι δικαιοτάτην, ἐπ' οἴκου ἱζάνειν μηδενὶ ἐπαρήγοντας, ἕως ἂν πολέμῳ διακριθείη τὰ πράγματα, καὶ τῷ νικῶντι πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑποπέσωνται, ἢ μεταχωρεῖν ἐς τὸν ἀποστάτην ἐξ αὐτῆς, καὶ πρὸ τῆς δὴ τῆς συμπλοκῆς κἀκείνου προπολεμεῖν τε καὶ προκινδυνεύειν, ὅπως καὶ χάριν εἴσεται πλείονα τροπαίοις ἀναδηθείς. ὡς τό γε ἐμοὶ μὲν προσκολλᾶσθαι καὶ χείλεσι τιμᾶν, ἑτέρῳ δὲ προσσυνδεδεκέναι τῇ καρδίᾳ, κἀκείνῳ ἀπονέμειν ἅπαν τὸ πρόθυμον· οὐκ οἶδα εἴ τις καὶ ἐπαινέσεται, ἢ ὅπως ζυγοστατηθείη παρὰ Θεῷ, ὃς τὰς ἐπὶ στήθεσιν ἐννοίας ἐξετάζει φιλοδικαίως. τὸ γὰρ ἔτι τούτων χεῖρον καὶ ἀναιδέστατον, οὐδὲ βάλλεσθαι προάγομαι κατὰ νοῦν, τουτέστι τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν αὐτομολίας ἐργάζεσθαι πρὸς τὸν τύραννον, καὶ κακὸν τοῖς

men eius non purum, sed pallidius emicuit. Imperator verò tanto exercitu coacto, quantum res sinebant, non diutius cunctandum, & sub tecto desidendum esse ratus est, sed vicissim arma seditiosis inferenda. Itaq; thoracatus intra ea mœnia, quib. Manuel imperator Blachernium palatium muniit, stãs, huiusmodi oratione cognatos & proximè astantes milites cõfirmauit: *Omnino præstat, Deoque gratius est, vt subditi pro legitimo Imperatore pugnent, quàm cum seditioso ac ciuilis belli autore se coniungãt. Si qui verò sunt, quorum animi vacillent ac fluctuent, aut omnino ad seditiosum magno impetu amoris ferantur: & quem heri, vt mancipia dominum, coluerunt, eum hodie reiiciant: ab iis impetratam velim rem omnino æquissimam, vt domi sedentes neutri opitulentur, donec prælio dirempta fuerit controuersia, ac tum vt cæteri cum victore se coniungant: aut statim ante pugnam ad hostem abeãt, ac pro eius salute dimicent, quo gratiam ab eo victoriam adepto maiorẽ ineant. Nam me quidẽ labiis honorare, corde verò alteri addictos esse, ac omne studium deferre haud scio an ab vllo probari, aut Deo placere poßit, qui æquitatis amans in animorum recessus inquirit. Nã ab eo quod his peius est, ac omnium impudentißimum, animus quoque abhorret, videlicet ne qui pugnæ tempore ad tyrannum deficiant, & probatos etiam vi-*

Aduersus seditiosos arma sine cunctatione inferenda.

Isaaci imperatoris ad milites hortatoria concio.

Vacillãtibus subditis mediam viam ostendit.

Potestatem facit malè animatis secedendi ad hostem.

Ratio grauissima, quum Deus hypocritis minimè faueat, tales Isaacius respuit.

Altera, ab vtili sumpta. præstat eos maturè deserere quam bene affectis militibus pugnæ momento nocere

perfida quadā defectione. Id autem confirmat apposita similitudine.

ros exemplo suo corrumpant. Id quod in auibus quæ gregatim volant, cernitur. nam vbi vna subuolarit, reliquæ omnes vnà auolant: vbi vna consederit, reliquæ etiam considēt, Hæc propterea dicebat, quòd Ioannē Sebastocratorem patruum suum suspectum habebat, vt & veteri necessitudine & recenti affinitate cum Brana coniunctum, cuius filiam nō ita pridem filio suo despon-derat. Quibus verbis cum omnes alij doluerunt, tum Sebastocrator, vt omnem suspicionem à se amoueret, omnem familiam suam & semetipsum atrocissimis diris deuouebat, si vnquam ad Branam deficere in animo habuisset. Neque enim se ita esse officij rudem, aut senio delirare, vt fratris filium Imperatorem, à quo ab alia dignitate ad aliam promotus esset, aduenæ sub dio versanti, cuius animum erga se inexploratum haberet, ob filij nuptias posthaberet.

Ioannes Sebastacrator Isaacio se purgat.

ἐκλεκτοῖς ἀνδράσι προσηκειῶσθαι παράδειγμα εἰς τὸ συμμεθίστασθαι σφίσι καὶ προσαπαίρειν εἰς ἕτερον, ὃ κἀπὶ τοῖς ἀγεληδὸν πεπτομένοις πτηνοῖς ἑωρᾶσθαι γινόμενον. ἑνὸς γὰρ ἀναπτάντος, καὶ τὰ λοιπὰ ῥοιζηδὸν συναναπτάνται, καὶ τῇ τοῦ ἑτέρου καταπαύσει, συστέλλουσιν ἅπαντα τὸ πτερόν. ταῦτα δ' ἐφθέγγετο δι' ὑποψίας ἔχων τὸν πρὸς πατρὸς θεῖον τὸν Σεβαστοκράτορα Ἰωάννην, ὡς πάλαι τε τῷ Βρανᾷ συνήθη, καὶ ὀλίγῳ πρότερον τῆς ἀποστασίας, γάμον υἱοῦ θύσαντα μετὰ θυγατρὸς τοῦ Βρανᾶ. ἐφ' οἷς καὶ ὅσοι μὲν ἐπλήρουν τὸν τότε σύλλογον, οὐ μικρῶς ἐπαθήναντο. ὁ δὲ Σεβαστοκράτωρ ἅπαν ἑαυτοῦ μεθιστῶν ὕποπτον, παλαμναιοτάταις ἀραῖς τοὺς κατ' οἶκον ἅπαντας ἑαυτοῦ καὶ ἑαυτὸν δὴ καθυπέβαλλεν, εἰ ὅλως ἐγνώκει ποτὲ τῷ Βρανᾷ προσθήσεσθαι. μηδὲ γὰρ οὕτως εἶναι τοῦ καθήκοντος ἀδαής, ἢ τὸν νοῦν ὑπὸ τοῦ γήρως ἀπολωλεκέναι, καὶ ἠλιθιάζειν παντάπασιν, ὡς ἀδελφόπαιδος βασιλέως, καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μετεωρίσαντος, τὸν ὕπαιθρον καὶ ἔπηλυν ἀνταλλάξασθαι δι' ἀγχιστείαν παιδός· καὶ ὃν οὐκ ἴσασιν ἀκριβῶς, εἰ διανοήσαιτο δήπουθεν ἐπ' αὐτῷ, καὶ δράσειε τὰ χρηστότερα.

Vtriusque aciei dispositio ad pugnam.

8 Cum Branas suos milites in aciem eduxisse nūciaretur, & pugnæ tempus esse videretur, apertis portis milites erumpunt, Protostratore Manuele Camyze, qui Imperatori ad conducendū militem non paruam pecuniam suppeditarat, cornu sinistrum obtinente. Nam cū Branæ inimicissimus esset, neque spem bonam foueret, si is vinceret: omnes suas opes Imperatori aperuerat: & quantum vellet, inde su-

Camyzes cornu sinistrum copiarum Isaaci ducens, prudenter suas opes in Imperatoris auxilium effundit: publico enim commodo consulens priuatas suas facultates collocat in tuto.

8 Ἐπεὶ δ' ἐκάλει καιρὸς πρὸς παράταξιν, καὶ ὁ ἀποστάτης ἐκτάσσειν τὰς οἰκείας δυνάμεις ἠγγέλλετο, ἀνακλίνονται μὲν αἱ πύλαι τῆς πόλεως, ἐκχέονται δὲ τὰ στρατεύματα. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας ὁ Πρωτοστράτωρ ἐπεῖχε Μανουὴλ ὁ Καμύτζης, ὃς οὐκ ὀλίγα τῷ βασιλεῖ ἐχορήγησε χρήματα, κατὰ τὴν τότε γινομένην τῶν ὁπλιτῶν ξενολόγησιν. ἔχθιστος γὰρ ὢν τῷ Βρανᾷ, μηδ' ἀγαθαῖς ἐννοίαις βαλλόμενος, εἴπερ εἴη ἐπικρατέστερος ὁ Βρανᾶς, πᾶσαν τὴν οὐσίαν βασιλεῖ ἀνεκάλυψε, καὶ ταύτης ὁπόσον βούλοιτο μέρος ἀποδάσασθαι

θαι συγκεχώρηκε. κρεῖσσον οἰηθεὶς, ὑπὲρ βασιλέως φιλοῦντος καὶ προσήκοντος καταπροέσθαι τὰ ὄντα ξύμπαντα, καὶ πλείω νικῶντος μετ' εὐχαριστίας ἀπολήψεσθαι ὕστερον, ἢ τὰ οἴκοι ἀλλοτρίῳ, καὶ τούτῳ ἀσπόνδῳ τε καὶ ἀγνώμονι ταμιεύειν εἰς καταγέλων οἰκεῖον, κἀκείνου ῥᾳστώνην ἄφθονον. τὸ δὲ δεξιὸν αὐτὸς διεῖπεν ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, ἐν ᾧ συνείλεκτο ἅπαν κράτιστον καὶ ὅπλοις ἀριπρεπέστατον. τὸ δὲ μέσον ὁ Κορράδος Καῖσαρ μετὰ τῶν ἐπὶ μισθῷ ἀγηγερμένων Λατίνων ἱππέων τε καὶ πεζῶν. τοῦ δ' ἀντιπαραταξαμένου στρατοπέδου τὸ μὲν μέσον τῆς φάλαγγος, ἔνθα καὶ τὸ συγγενὲς καὶ φίλιον ἥλιστο τῷ Βρανᾷ, καὶ εἴ τι τῶν συνακολουθησάντων ἐκείνῳ ἐπίσημον τὸ γένος καὶ εὐθαρσὲς, αὐτὸς ἐπεῖχε Βρανᾶς, τὰ δ' ἑκατέρωθεν ἱστάμενα τάγματα, ἄλλοι τε στρατηγίας εἰδήμονες, καὶ ὁ Σκύθης Ἐλπαμής. μήπω μὲν οὖν μεσούσης ἡμέρας ἀκροβολισμοὶ ἑκατέρωθεν καὶ ἐμπηδήσεις κατ' ἀλλήλων ἐγίνοντο παρ' ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων, καὶ πεζικαὶ προβεβλημέναι δυνάμεις μάχης ἐξ ἀντιστάσεως ἥπτοντο. ἐπεὶ δ' ὁ ἥλιος κατὰ κορυφὴν ἔφλεγε τότε δὴ τὰ σημεῖα τῆς μάχης αἴρεται, καὶ πρῶτος ὁ Κορράδος διακινεῖται φοινικοβαφὲς μετὰ τῶν αὐτῷ συνόντων Λατίνων τὸ τῶν ὅπλων ἔχων ἐπίσημον, αὐτὸς μέντοι ἄνευ θυρεοῦ τηνικαῦτα διηγωνίζετο, ἐκ δὲ λίνου πεποιημένον ὕφασμα οἴνῳ αὐστηρῷ ἱκανῶς ἡλισμένῳ διάβροχον πολλάκις περιπτυχθὲν δίκην θώρακος ἐνεδύετο· ἐς τοσοῦτον δ' ἦν ἀντίτυπες ἁλσὶ καὶ οἴνῳ συμπιληθὲν, ὡς καὶ βέλους εἶναι παντὸς στεγανώτερον. ἠριθμοῦντο δ' εἰς ὀκτωκαίδεκα καὶ πλείω τὰ τοῦ ὑφάσματος συμπτύγματα. ποιήσας δὲ τὸ μεταίχμιον βραχύτερον, αὖθις ἵσταται. καὶ ἐπεὶ οἱ μὲν πεζοὶ τὰς λόγχας ὡς πρὸς συμπλοκὴν ἀνέστησαν, πυργηδὸν παραταξάμενοι (ἀσπὶς γὰρ ἀσπίδα καὶ κόρυς

mere permiſerat: melius eſſe ratus, propter Imperatorem amicum & cognatum, omnia ſua bona effundere, eaq, ſi viciſſet, cum gratiarum actione & fœnore recipere, quàm domi aſſeruare homini alieno, infeſto & ingrato, qui in deriſum ſuum & ſummam illius commoditatem. In dextro cornu ipſe Imperator curauit, in quo lectiſſimi quique & armis inſignes erant. Mediũ Conradus Cæſar cum ſtripendiariis Latinis tam equitibus quàm peditibus occupabat. Hoſtilis phalangis medium Branas cum cognatis ſuis & amicis, & nobiliſſimis ac fortiſſimis quibuſque obtinebat: in vtroque cornu cùm alij duces, tũ Elpames Scytha curabant. Ante meridiem leuia certamina & inſultus ab vtroque exercitu facti ſunt, pedeſtribus copiis pugnam auſpicatis. Cùm verò ſole iã medium cœli culmen occupante, ſignum pugnæ datum eſſet: Conradus primus cum ſuis, quorum arma purpureũ inſigne habebant, impetum in hoſtem facit, ac ſine clypeo tum pugnabat, ſed textũ lineum auſtero & ſallito vino probè maceratũ, & amplius decies octies complicatum pro thorace indutus erat, ita firmum, vt nullum telum penetraret. Vtriuſque exercitus interuallo in anguſtum contracto, rurſus conſiſtit. Poſtquam pedites vt pugnam inituri lanceas iſtar turris erexerunt (nam clypeus clypeum, galea ga-

Infidelis ſubditi ſuperbia.

Cum Domino manus cõſerit.

Et ſignum pugnæ dat.

Conradus in ſeditioſos facit impetum, tam lorica quàm bona conſcientia & Dei auxilio fretus.

Seditioſi nõ ad pugnam, ſed ad ſupplicium accedunt.

leam vrgebat, & ſcuta colli-
debantur)& equites ſubditis
calcarib. equos directis ha-
ſtis concitarunt, Imperato-
ria etiam legione ſubſecuta:
Branę milites ne primo qui-
dem impetu Corradini ex-
ercitus tolerato, obuerſis
tergis diſſipantur. Deinde
cæteræ etiam legiones in fu-
gam vertuntur. Branas verò
quanta voce poterat clami-
tans, *State Romani, plures e-
nim cum paucioribus pugnabi-
mus, & primus ego haſtam in
hoſtem vibrabo*: idque quod
alios monebat exequẽs, ne-
minem ſanè à fuga reuoca-
uit, ſed telo in Conradum
ſine galea pugnantem dire-
cto, non lethalem ictum illi
intulit: ſed Cæſaris humero
perſtricto, telum è manibus
amiſit. At ille haſtam ſuam
vtraque manu prehenſam
ita in Branæ maxilla defigit,
vt oborta vertigine equo
pręcipitaretur, & à ſatellitib.
Cæſaris confoderetur. Aiũt,
cum primo vulnere accepto
mortem deprecaretur, Cõ-
radum eum bono animo eſſe
iuſſiſſe, neque enim quicquã
grauius quàm capitis trun-
cationem ei metuendam eſ-
ſe: idque ſtatim accidit. In
illa effuſa fuga, proximum
quenquam quilibet occidit:
idque principio fugæ dun-
taxat factum, non vlterius
proceſſit. Nam & Romani
cognato ſanguini parcebãt:
& ij quos perſequebantur,
quippe res capitis agebatur,
ſumma feſtinatione aufugie-
bant. Caſtra à victoribus di-
repta ſunt, nec militibus dũ-

Pugna neglectã, percuſſi à mala mente diſſipatur.

Seditionis caput mẽbris truncatis nequicquam reſiſtit.

Telum inutiliter torquet & tãdem cũ capite amittit.

Ignominioſè eradicatur è terra, nec tamen merito ſupplicio. In morte etenim victoris experitur clementiam.

Coniurationis cõplices puniuntur, non omnes: nã cognato ſanguini boni ciues parcuut.

Victorię prę-mium.

κόρυθα ἤρειδε, καὶ οἱ θυρεοὶ ἀλλήλοις συνέ-
μυον) οἱ δὲ ἱππεῖς τὰ δόρατα ἠγκωνίσαν-
το, καὶ τὰ τῶν ποδῶν κέντρα τοῖς ἵπποις ἐνέ-
πειραν· ἤδη δὲ καὶ τὸ τοῦ βασιλέως τάγμα
ἐπηκολούθει, οὐδὲ τὴν πρώτην ἔμπτωσιν
τοῦ περὶ τὸν Κορράδον ὁπλιτεύοντος πεζικοῦ
οὐδὲ τὴν ῥόθιον ἐπαγωγὴν τῶν ἱππέων οἱ
περὶ τὸν Βρανᾶν ὑπενεγκόντες, τὰ νῶτα με-
ταβαλόντες διασκίδνανται· ἐπὶ δὲ τούτοις
καὶ τὰ λοιπὰ διαθρυληθέντα τάγματα τρέ-
πονται πρὸς φυγήν. αὐτὸς δὴ ὁ Βρανᾶς
γεγωνὸς κεκραγὼς καὶ διάτορον, στῆτε Ῥω-
μαῖοι, πλείους γὰρ πρὸς ἐλάττονας μαχε-
σόμεθα, καὶ πρῶτος ἔγωγε κατὰ τῶν ἐνωπίων
ἐμβαλῶ πολεμίων· καὶ ἅμα δρῶν ὃ ὑπετί-
θετο, παλίνστροφον μὲν οὐδένα ποιήσειν ἴ-
σχυσε· κατὰ δὲ τοῦ Κορράδου ἄτερ κόρυθος
μαχομένου τὸ δόρυ ἴθυνεν, οὐ καιρίως
δ' ἔβαλεν, ἀλλὰ τὸ μὲν τὸν τοῦ Καίσαρος
ὦμον παραξέσαν, ἄλλιον τῶν ἐκείνου χειρῶν
ἐξερρύη. ὁ δὲ ἀμφοτέραις τοῦ οἰκείου ξυστοῦ
λαβόμενος, ἐμπήγνυσι τοῦτο τῇ παρειᾷ
τοῦ Βρανᾶ, καὶ σκοτοδίνης ἐκεῖνον ἐμπιπλη-
σι, καὶ κατακρημνίζει τοῦ ἵππου Βρανᾶν, τό-
δ' ἀπὸ τοῦδε περιστάντες αὐτὸν οἱ δορυ-
φόροι τοῦ Καίσαρος καταδορατίζουσι. φα-
σὶ δὲ ὡς ἐν τῷ πρώτως ὑπὸ Κορράδου
τρωθῆναι, τὴν τελευτὴν ὑποπτοηθεὶς, ἱκετη-
ρίασε, Βρανᾶς τοῦ μὴ τεθνάναι, τὸν δὲ Κορ-
ράδον ἐκείνῳ μὴ χρῆναι δεδιέναι ἀποκεί-
νασθαι· οὐ γὰρ ἀηδές τι πείσεται ἕτερον, ἢ τὴν
κεφαλὴν μόνον ἀποκοπήσεται. ὃ καὶ παρα-
χρῆμα πέπονθεν. ἀκόσμου δὲ τῆς φυγῆς γε-
νομένης, ἕκαστος τὸν καθ' αὑτὸν διώκων ἀνῄ-
ρει. τοῦτο δὲ ἀρχομένης συμβὰν τῆς τροπῆς
οὐ περαιτέρω προβέβηκε. καὶ Ῥωμαῖοι γὰρ
ὁμογενοῦς ἐφείδοντο αἵματος, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ
διωκόμενοι τὸν περὶ ψυχῆς τρέχοντες,
μεθ' ἁπάσης ὁρμῆς ἀπεδίδρασκον. ἐσκύ-
λευται οὖν ὁ χάραξ ὑπὸ τῶν νικώντων, καὶ
εἰς διαρπαγὴν ἐκκείμενος ἦν οὐ μόνον

τοῖς τοῦ βασιλέως στρατεύμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκχεομένοις ἀστυπολίταις. ἀναιρεῖται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν πόλεμον καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Στηθάτος, περὶ τὰ βουβῶνα λόγχῃ τρωθεὶς, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ μείλιχος, ὃς διέπων τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀγχιάλου, οὐχ ἑκόντως ἐπηκολούθησε τῷ Βρανᾷ, ἀλλ' οὔτε τὸ προσλαβόμενον ὤνησέ τι, καθὼς καὶ προσεδόκατο Βρανᾶν, καὶ ἑαυτὸν οὐκ ἐξέσωσε τοῦ μαχαίρᾳ πεσεῖν, τῶν τότε ἀστρολόγων ὁ δοκιμώτατος ὤν. ἀλλά τι τὴν ἐκείνου γνῶσιν διαδραμὸν, ὡς ἔοικε. λεπτὸν ἐπὶ λεπτὸν, ἡσυχῇ μένειν πέπεικεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ἐπιὸν οὐκ ἔδεισε τὸ πολέμιον. ἐλέγετο δὲ τῷ Βρανᾷ φοιβάσαι προρρητικῶς, ἐκ τῶν τῆς τέχνης ἐκβάσεων τεκμαιρόμενος, ὡς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς πόλεως ἐντὸς εἰσελεύσεται, καὶ θριαμβεύσει περιφανῶς. τοῦτο δὲ εἰ μὲν αὐτὸς ἀληθῶς εἴρηκεν ὁ Στηθάτος, ἀσφαλῶς οὐκ ἴσημι, ὅτι μηδ' ἀψευδῶς τὰ πάντα ἡ φήμη μυθεύεται, ὁπόσα παρηλλαγμένα τιθέναι φιλεῖ. ὅτι δὲ εἰ δὲ ἴδωμεν ὁπόσα ἡ φήμη ἐδίδαξεν ὑπὸ τοῦ προσφαῖτρος, Στηθάτου εἰκαίως ἐξετόξευθησαν, αὐτά φασι τὰ πράγματα ἔφηναν, εἰ μή τις τῇ οὐρανοσκόπῳ ἐπιστήμῃ προσκείμενος, μὴ παντάπασι διεψεῦσθαι τοῦτον διατείνοιτο, καὶ τὰ τῆς τέχνης μὴ καθόλου διαπεσεῖν, εἰς τὴν τοῦ Βρανᾶ κεφαλὴν μετάγων τὰ προρρηθέντα, καὶ τὸν ἕτερον αὐτοῦ τῶν ποδῶν, ἅπερ τῆς ἡμέρας ἐκείνης διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐμπεπερονημένα κοντοῖς διεπόμπευσαν. σὺν αὐτῇ δὲ καὶ κεφαλὴ τινὸς ἀγοραίου, ποιητοῦ λεγομένου, ἣν οὐδεμία πολεμία χεὶρ ἀφείλετο· αὐτὸς δὲ βασιλεὺς μετὰ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην νίκην, καὶ τῶν ἐναντίων καταπολέμησιν ἀποτμηθῆναι προσέταξεν, οὐκ οἶδ' ἐφ' ὅτῳ συνοίσοντι ἢ κατορθώματι.

9 Καὶ τοιοῦτο μὲν ὁ τότε ἀγὼν εἴληφε πέρας, αὐτὸν δὲ ὁ βασιλεὺς τραπόμενος εἰς ἑστίασιν, πᾶσαν τὴν ἀρχείων ἀνῆκε πύλην αὔλειον, καὶ παραθο-

taxat, sed vrbanę etiam multitudini prædæ fuerunt. In hac pugna Constãtinus Stethatus occubuit, hasta in inguine vulneratus, vir bonus & suauis: qui cum Anchiali prouinciæ præesset, Branam non sponte secutus, nec ip si, vt expectabatur, commodauit: nec semetipsum conseruauit, quo minus ferro interiret, quamuis astrologorũ eius ætatis princeps. Nimirum scrupulo aliquo minutissimo deceptus in tentorio manserat, hostem ingruentem nihil timens. Ferebatur autem Branæ ex artis obseruatione prædixisse, fore vt eo die vrbem ingrederetur, & magno cũ splendore triumpharet. Quod vtrum diyerit, nec ne, affirmare non possum. Noui enim, famæ non semper in huiusmodi rumoribus fidẽ habendam esse. Sed si illa dixit, quæ feruntur, vates vtique deceptus est, vt res ipsa declarauit, nisi quis fortè astrologiæ deditus, eum non prorsus aberrasse, nec artem omnino vanam esse propterea contendat, quòd caput eius & dexter pes eo die hastis affixa, per forum traducta sunt: vnaq; caput circumforanei cuiusdam, qui Poeta dicebatur, non in bello cæsi, sed post illustrem illam victoriam iussu Imperatoris, haud scio quo fine interfecti.

9 Eo bello hunc exitũ sortito, Imperator conuiuio instructo, omnes aulæ por-

Constantini Stethati astrologi interitus Qui impiis adhæret, etiamsi non sponte, pessimè sibi consulit.

Prædictio ambigua, & istorum hominum more.

Fama istis nimium multa tribuit.

Predictionis astrolocicæ impletio.

Pusillus animus in victoria iuuenili ter exultat.

tas aperuit, vt victor à quibusuis conspiceretur: & cùm manus epulis admoturus esset, ferculum haud sanè decorum, & ludicrum parum elegans, Branæ caput inferri iussit, quod hianti rictu & clausis oculis humi abiectũ huc atque illuc globi instar agitabatur, & iaculis traiiciebatur. Deinde coniugi quoque eius in palatio inclusæ oblatum est. quæ rogata, num sciret cuius esset? oculis in miserabile illud & inexpectatum spectaculum coniectis: *Noui*, inquit, *& me miseram iudico*. Erat enim modesta mulier, & decoram matronis taciturnitatẽ maximi faciebat. Quare à patruo Manuele matronale decus, & familiæ suæ ornamentum appellabatur. Exercitus verò qui cum Brana defecerant, laxis habenis quocunque fugiebant: ac qui pugnæ tempore post propugnatores steterant, cum inclinatam esse aciem sensissent, fuga occupata, eos qui à tergo sequebantur, pro hostibus metuentes cursum intendebant, ne caperentur. Qui verò sequebantur, antecedentium incitatam fugã, vt rem salutarem imitati, & hostium persecutionem veriti, illud vtique optabant, vt equi non vngulis humum pulsarẽt, sed tanquã Pegasus volitarent: ipsique velut orci galea tecti, à nemine conspicerẽtur. Tantus eos terror inuaserat, qui faciebat vt quiduis & dicerẽt & optarẽt.

Indecorum, maximè in viro principe, hosti deuicto & mortuo insultare.

Muliebris sexus, imbecillis, habenda est ratio.

Scitum mulieris afflictæ dictum.

Fugientium trepidatio.

Vanis & inaninib. magis quàm iustis formidinis causis mouẽtur seditiosi superbi, si semel in fugã cõuersi sint.

Pauci terroris mirus effectus.

ρον περισκελίδιον, ὥστε τοῖς βουλομένοις εἰσιέναι, καὶ θεᾶσθαι αὐτὸν τροπαιοῦχον. ἐν δὲ τῷ ἅπτεσθαι τῶν σιτίων χανδὸν, καὶ τὰς χεῖρας κινεῖν εἰς τὸν τῶν προκειμένων ἐδεστῶν πόλεμον, ἐπεισόδιόν τι οὐκ εὐπρεπὲς καὶ ἄθυρμα ἐπιδείπνιον, τὴν τοῦ Βρανᾶ παρεισαχθῆναι κεκέλευκε κεφαλήν. ἡ δὲ ὡς εἰσῆκτο, ἐπ' ἐδάφοις ἔρριπτο, σεσηρυῖα καὶ μεμυκυῖα τὼ ὀφθαλμώ, ὧδέ τε κἀκεῖσε δίκην σφαίρας διαιρομένη τε καὶ μεταιρομένη διηκοντίζετο. ὕστερον δὲ καὶ τῇ αὐτοῦ γαμετῇ ἔνδον τῶν ἀνακτόρων καθειργμένῃ παρεισφέρεται, καὶ ἀνέρεται αὕτη, εἰ συνοίδεν ὅτου ἐστὶν ἡ κεφαλή; ἡ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνῳ τῷ πικρῷ καὶ οἰκτρῷ καὶ ἀέλπτῳ θεάματι ἐπιβαλοῦσα, οἶδα, φησι, καὶ ταλανίζω ἐμαυτήν. ἦν καὶ σώφρων ἡ γυνὴ, καὶ τὴν ἐπιπρέπουσαν τῷ θήλει σιωπὴν τιθεμένη περὶ πολλοῦ, οὗ χάριν καὶ καλὴν ἐν γυναιξὶ κατωνόμαζεν ὁ πρὸς μητρὸς αὐτῆς θεῖος ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ, καὶ οἷόν τι τὴν ἐκ τοῦ γένους ὀσφράδιον. τὰ δέ γε πρὸς ἀποστασίαν τῷ Βρανᾷ συναιρόμενα στρατεύματα, ὅλοις ἀνέντα χαλινοῖς, τὰς ὅπῃ δή ποτε φερούσας ἐτράπετο· καὶ οἱ μὲν ὄπισθεν ἑστῶτες τῶν προμάχων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς συμπλοκῆς, ὡς ᾔσθοντο τῆς τροπῆς, ἁψάμενοι τῆς φυγῆς πρότεροι, τοὺς κατ' ὄπιν ἐλαύνοντας ὡς πολεμίους ὑφορώμενοι, τὸν δρόμον ὡς μὴ συλληφθεῖεν ἐπέτεινον. οἱ δ' ἑφεπόμενοι τὸ σωτήριον εἰς φυγὴν τῶν προαγόντων ὡς πρᾶξιν ζηλοῦντες σώζουσαν, καὶ τὴν τῶν πολεμίων ἐπιδίωξιν δεδιττόμενοι, ἐκεῖνα ηὔχοντο ἄντικρυς, τοὺς μὲν ἵππους μὴ ποσὶ κάπτειν τὸ δάπεδον, ἀλλ' ἵπτασθαι κατὰ πήγασον, αὐτοὺς δὲ ἀορασίᾳ καλύπτεσθαι, ὡς εἰ τὴν κυνέην ἄδου ὑπέδυσαν. ἦ πολλὴ τότε ἦν αὐτοῖς ἡ δείλανσις, καὶ πᾶν ἐποίει καὶ πράττειν καὶ εὔχεσθαι. ἀλλὰ δὲ καὶ περὶ τὴν γέφυραν πλεῖστοι ἂν ἀπολισθόντες ὀλώλεισαν, ἥτις

ἤ τις κατὰ τὸ Διαφνούτιον περιάγεται, εἰ μή τις αὐτοῖς ἐπεπείκει καθυφεῖναι τῆς ὀξείας φυγῆς, κατὰ κόσμον τε καὶ μὴ ἐπισφαλῶς διὰ τῆς ἁψῖδος ἰέναι. εἰς οὐρανὸν ἀνατείνας τὰς χεῖρας, καὶ τὸ θεῖον ἐπομοσάμενος, μηδένα κατ' αὐτῶν ἐπιέναι πολέμιον ὄπισθεν, ἀλλὰ πάλαι μεταστραφέντας, παύσασθαι τῆς καταδιώξεως. ὅσοι μὲν οὖν τὴν τύχην ἦσαν φλαῦροι καὶ περιπέζιοι, οὗτοι ἀνεπαχθῶς καὶ ἀνεπεγκλήτως ἀφίκοντο οἴκαδε, τὴν οἰκείαν παράβυστον σώζουσαν ἔχοντες, καὶ μηδένα δεδιότες, τὸν ἐπὶ τῷ κολάσαι ἀναδιφήσοντα. οἱ δὲ τὸ γένος λαμπροὶ καὶ ἐπίσημοι δι' ἡγεμονίαν ἢ ἀρχηγίαν, οὗτοι ἐς ἄθρουν ἁλισθέντες σύνταγμα, διαπρεσβεύονται βασιλεῖ, συγγνώμην αἰτοῦντες οἷς ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τῷ ἀποστάτῃ ἐπηκολούθησαν· καὶ παρὰ βασιλέως λαμβάνοντες τὸ ἀνέγκλητον, ἀγαθοὶ καὶ πιστοὶ θεράποντες ἐς τὸ μέλλον ἔσεσθαι συνετίθεντο, κἀκ τῶν ἔργων αὐτῶν ὑποδεῖξαι τὴν μετάνοιαν, ἐφ' οἷς ἐκ παροινίας πεπαρῳνήκασι, κατὰ τοῦ κυρίου βασιλέως ἐφοπλισάμενοι. εἰ δὲ βασιλεύς, φασι, τὸ τῆς ψυχῆς θυμούμενον πλουτῶν ἀμετάθετον, οὐκ αὐθημαρ καταπέψει τὴν ὀργιλότητα, ἢ γοῦν ἐς ἔπειτα στήσει τὰ ἡμαρτημένα σφίσιν αὐτοῖς, ὃν ὑπέτυφε κότον εἰς σπινθῆρας ἀναρριπίζων θυμοῦ, καὶ αὐτοὶ φεύξουνται ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν παρὰ τοῖς φιλεχθροῦσιν ἔθνεσι Ῥωμαίοις ζητήσουσιν ἔσχατον σταθμὸν, κἀκεῖνα Ῥωμαίους ἐργάσονται, ὅσα οἷς προσερρύησαν, δρᾶν ὤφειλον, ἐπεὶ μηδὲ καινὸν, εἰ διώκων τις τὸν ἀντίπαλον, καὶ κολακεύσει τουτονὶ ὡς φίλιον, τὸν οἰκεῖον εὑρίσκων πολέμιον. ταῦτα οἱ μὲν πρέσβεις ὑπετονθόρυσαν. βασιλεὺς δὲ πᾶσιν ἀμνη-

Ac in ponte Daphnutiano plurimi periissent, nisi quidam manibus in cœlum extensis, Deum testatus, neminem à tergo instare, sed victores iamdudum à persequendo destitisse, eos monuisset, vt impetum fugæ moderantes, ordine & cautè fornicem illum pertransirent. Ac tenues & obscuræ fortunæ homines citra molestiam & crimen domum redierunt, salubriter obscuritate sua tecti, neque metuentes ne ab vllo inquirerentur. Qui verò aut genere illustres, aut magistratibus gestis insignes erant, frequentes conuenere, & per legatos veniam ab Imp. petiuerũt, quod hominem seditiosum secuti defecissent. Quòd si ab Imperatore noxæ eximerentur, se in posterum bonos & fideles ministros fore pollicebantur: & pœnitentiam suam re ipsa declaraturos, quòd contra Dominum & Imperatorem arma cepissent. Sin is inexpiabili iracundia arderet, atque iniuriarum memoriam perpetuò conseruatam, ac iræ scintillas resuscitatas vellet: se quoque conspectum eius fugituros, & extremum receptum apud gentes Romanis infestas quæsituros: & in Romanos ea commissuros, quæ illis deberent, ad quos confugissent. Neque enim esse nouũ, si quis suos infestos experiatur, vt hostiũ amicitiã

Qua ratione effusa illa fuga sistitur, & pauidi firmã mentem induunt.

Obscuræ & tenuioris fortunæ homines armis exutis facilius quam potentiores sibi cõsulunt.

Sapientes & boni ciues initia belli ciuilis non spõte sed inuiti sequũtur, extrema non libenter persequuntur: immò detestantur, maximè quum ab officio se vel tantillum declinasse sentiunt.

expetat, eosq; pro amicis colat. Quæ cũ legati submurmurassent, Impe-

Nullum ornamētum principis fastigio dignius pulchriusque est, quā illa corona, *ob cives servatos.*

rator impunitate omnibus concessa, eos qui accedebant benignè susceptos, monebat, vt pœnitentiæ ob violatum iusiurandum declarandæ causa, Patriarcham adirent, seque anathemate solui peterent, quo à ciuib. cū illorum facinora ex turribus spectarent, obstricti essent. Ac multi quibus religio cordi erat, ita fecerunt: cæteri verò nutu capitis dūtaxat admonitioni illi assēsi, magni templi ingressum & confessionem pro nugis habuerunt: ne dicā, fuisse quosdam petulantes, qui cū exissent, Imperatorem deriserint & subsannarint: nihil esse noui dicentes, si is qui sacrificulus olim fuisset (nam id etiam ei crimini dabatur) ipsis etiam ea præscriberet, quæ à puero didicisset. Multi qui ad Asanem & Petrum se contulerant, paulo pòst Imperatoriis literis reuocati sunt.

Isaacius sacrificulus, irridetur, sed à petulantibus ingeniis qui neque repetitis plagis emendantur, neque sanantur clementiæ placidis vnctionibus.

10 Post hæc Imperator (quod haud satis mirari queas) concessiit omnibus tam ciuibus quàm peregrinis, vt vrbe effusi, omnes eos malè tractarēt, qui ad Branā defecerant, suburbanos, villicos, & Propontidis incolas: eaq; nocte quæ Branæ interitum consecuta est, Græcus ignis ædificiis ad fretum sitis iniicitur: qui in vasis occultus, subitò fulguris instar emicans, omnia quæ contigerit, incendit. Qui cum in tabulata incidisset, omnia ædificia tam sacra quam profana,

Inconstantia in principe, benignitate professo, vitium maximum.

Suburbana ędificia incenduntur Græco igne iniecto, vnde ædium & facultatum cō sumptio.

σίαν ἐβράβευσε, καὶ τοὺς προσιόντας εὐμενῶς προσδεχόμενος, παρῄνει μετάμελον ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν πρὸς αὐτὸν ὀμωμοσμένων ἐνδείκνυσθαι, καὶ ἀρχιερεῖ ὀπτάνεσθαι τῷ μεγάλῳ, καὶ ζητεῖν ἐκεῖθεν λύσιν τοῦ ἀναθέματος, ὅπερ αὐτοῖς οἱ τῆς πόλεως οἰκήτορες καθυπέβαλον. ἄνωθεν ἑστῶτες τῶν πυργοβαρέων, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν θεώμενοι δρώμενα. καὶ πολλοὶ τῷ πατριάρχῃ προσήλθοσαν, ὅσοις τέως εὐλαβείας μετῆν· οἱ δὲ ἄλλοι τῇ κατανεύσει τῆς κεφαλῆς, τὸ πέρας τῆς παραιφάσεως συμμετρήσαντες, ὡς λῆρον ἡγήσαντο τὴν εἰς τὸν μέγαν νεὼν ἄφιξίν τε καὶ ἐξαγόρευσιν. ἐῶ γὰρ λέγειν, ὡς ἦσαν οἱ τῶν ἀτασθάλων μετὰ τὴν ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως ἐξέλευσιν, διεχλεύαζον αὐτὸν καὶ ἐξεμυκτήριζον, καὶ οὐ καινὸν ἔλεγον, εἰ θεῷ πρότερον κληρωθεὶς (ἐπεὶ καὶ τοῦτο προσδιεβέβλητο) ἐκεῖνα καὶ αὐτοῖς ὑφηγεῖται νῦν, ὁπόσα δὴ καὶ ἐξ ἐφήβου δεδίδακται. πολλοὶ δὲ καὶ τῷ Ἀσὰν καὶ τῷ Πέτρῳ προσερρύησαν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι γράμμασι βασιλικοῖς μετὰ μικρὸν ἐπανήλθοσαν.

10. Ἄλλο δὲ ἐπὶ τούτοις παρηκολούθησεν ἔργον παραλογώτατον. ὁ γὰρ βασιλεὺς πᾶσιν ἐνέδωκεν ἀτεχνῶς ἀστικοῖς τε καὶ ἀλλοχώροις, διεκχεῖσθαι καὶ κακῶς δρᾶν, ὁπόσοι πρὸς Βρανᾶν μετετάξαντο τῶν ἀγχοῦ τῆς πόλεως ἀγροτῶν, καὶ τῶν τὴν Προποντίδα λαχόντων εἰς οἴκησιν, καὶ τὴν μετὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης διάδοχον νύκτα καθ' ἣν Βρανᾶς κατηγωνίσθη, ἐνίεται ταῖς οἰκίαις τῶν δυστήνων προποντίων τὸ ὑγρὸν πῦρ, ὃ τοῖς στέγουσιν ἐφυπνοῦν σκεύεσι, κατὰ τὰς ἀστραπὰς ἐξαίφνης προΐησι τὰ ἐξάλματα, καὶ πιμπρᾷ καθ' ὧν διεκπίπτον ἀφίεται. τὸ δὲ λάβρον ἐμπεσὸν τοῖς δρυφάκτοις, ἐπυρπόλησεν ἅπαν οἰκοδόμημα, εἴτε τέμενος τοῦτο ἅγιον ἦν,

εἴτε

εἴτε σεμνεῖον ἱερὸν, εἴτε οἴκημα ἰδιωτικὸν, καὶ τοῦ κακοῦ παρὰ πᾶσαν δόκησιν ἐπελθόντος, οὐ μόνον τὰ μέλαθρα τὸ πῦρ ἐπενέμετο, καὶ ἡ φλὸξ μικροῦ διεῖρπεν αἰθέριος, ἀλλὰ καὶ τὰς οὐσίας ἐπεβόσκετο τῶν ἀνθρώπων, οὐδενὸς ἁρπάσαι τι καὶ μετενεγκεῖν ἔχοντος, εἰ μὴ ὅσα τῶν χρημάτων εὐάγκαλα· κατὰ δὲ τὴν μετ' αὐτὴν ἕω, ἔξεισιν ὡς ἐκ προσκλήσεως τὸ Λατινικὸν στῖφος, ὃ τῷ Κορράδῳ Καίσαρι συνετέτακτο, καὶ τὸ ἀγελαῖον καὶ πτωχεῦον πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ τὰ πέριξ διαδραμόντες, οἱ μὲν ἔτι τὰ ὅπλα φέροντες, οἱ δ' ἀμυντηρίῳ τῷ παρευρεθέντι χρώμενοι, τί μὲν οὐχ ἥρπασαν; τί δὲ χεῖρον οὐκ εἰργάσαντο; οἰκήματα κατήρειψαν, τὸν ἔνδον πλοῦτον περιεβάλοντο, ἱερὰ ἀνηρεύνησαν φροντιστήρια, ἔπιπλα ἀφείλοντο πανάγνα, σκεύη τίμια ἐβεβήλωσαν, σεμνῶν μοναζόντων οὐκ ᾐδέσθησαν πολιὰν, ἀρετῆς, ἣν καὶ πολέμιος οἶδε τιμᾶν, ὠλιγώρησαν· καὶ ἵνα τὰ πολλὰ συντέμω, πᾶσαν κάκωσιν, καθ' ὧν ἐπήεσαν, ἐπεδείξαντο. πολλοὶ δὲ καὶ ὅτι τῶν κατ' οἶκον σκυλευομένων ὑπέμυξαν, θάνατον εὕραντο τὸ ζημίωμα. προὔκοψε δ' ἂν τὸ δεινὸν, καὶ χρονιώτερον γεγονὸς, ὤφθη καὶ περιαλγέστερον, εἰ μή τινες ἀνενεγκόντες βασιλεῖ τὰ τελούμενα, καὶ βαρυαλγήσαντες, ὡς εἰκὸς, ὑπένυξαν πρὸς διόρθωσιν, καὶ στείλας εὐθὺς τινὰς τῶν κατ' ἀξίωσιν καὶ γένος περιφανῶν, ἀνέστειλέ τε τὰς τῶν ἀτάκτων ὁρμὰς, καὶ κατέληξεν οὕτως ὀψέ ποτε τὰ εἰς μέγα μέρος ἀφανισμοῦ τῶν ἐκεῖσε τολμώμενα· ἀλλ' οὔπω ταῦτα διετεθρήνητο ἀκριβῶς, ὁπόσοις τῶν ἀνθρώπων ψυχὴ φιλοίκτος, καὶ τὸ δάκρυ ταῖς τῶν πασχόντων ἀναπηδύει θερμότερον συμφοραῖς, καὶ τὸ τῆς πόλεως χειρωνακτικὸν, καὶ ὅσον οὐ συνεπιδεδόκησε τοῖς λοιποῖς ἐπὶ τὰ ἱστορημένα ἤδη τῷ λέγειν μοι,

tam priuatā quàm publica incēdit. Id malum cum præter expectationem accidisset, non ædes modò flamma in altum elata, sed etiam bona miserorum absumebat, cùm nihil eripere aut transferre possent, nisi parūa quędam. Postridie manè Latina cohors Conradi Cæsaris & promiscua & paupercula turba vrbe egreditur. Hi circumiacentia omnia peruagati, partim adhuc armati, partim telis obiter arreptis, quid nō rapuerunt? quo scelere abstinuerunt? diruerunt ædes, opes diripuerunt, monasteria scrutati suppellectilia sacrosancta abstulerunt, vasa preciosa profanarunt, venerabilem monachorum senectutē non reueriti sunt: virtutem, quam hostis etiā venerari solet, neglexerunt: denique, ne sim prolixior, omne malorum genus quólibet secum attulerunt. Multi quòd ob direptionem ædium suarum murmurassent, occisi sunt. Ac ea calamitas latius vagata, ac diutius & acerbius grassata esset, nisi quidam graui dolore commoti, eam audaciā Imperatori indicassent: eumq; perpulissent, vt viris nobilibus & dignitate præstantib. missis, importunorum hominū impetum repressisset. Hoc modo vastatione magnæ partis suburbanorun ædificiorum vix tandem finita, & ab hominibus, qui aliorum malis afficiuntur, vix satis adhuc deplorata: opifices vrbani, qui ea quæ iam ex-

Miles ob victoriam elatus, & fęx vulgi prędæ acciter inhiat.

Et nullo scelere abstinet vt rapacitatem suam expleat.

Mala deniq; quouis bello grauiora inuehit.

Pessimis quibusque in tāta rerum cōfusione quicquid libet licet.

Id videre est in opificibus Byzantinis qui Latinos temere adoriuntur.

posui, non probarant, non ferendum esse rati, quòd Latini non modo liberè & insolenter iactarent, Branam à se debellatum esse, sed etiã in suburbanos Romanos intolerabiliter grassati essent, in cohortes & phalanges cẽturiati, instar hyberni torrentis in Latinorum ædes irruunt. Igitur confusæ voces non aliter quàm gregib. gruum aut graculorum obstrepentibus, aut venatorib. latratum canum incitantib. aerem implebant, atque alij alios, tunicis prehensis, instigabant. Nemo ibi audiebatur, qui pacem suadebat: omnes, vt aspides, aures obturabant, ne sapientem magum audirent. Eum circumforaneæ turbæ concursum non modò effrenata iracundia, sed etiam alienæ pecuniæ cupiditas, regebat. Putabant enim se, Latinis exiguo labore ædib. expulsis, quicquid in iis esset reconditum, vt sub Andronico fecissent, direpturos. Verũ non modò spe sua frustrati, sed etiã cõtrarium sunt experti. Nam aduersarij animaduerso plebis contra se concitatæ impetu, vias publicas, quæ ad ipsorum ędes ducebant, maximis trabibus obstruxerũt, & thoracati in munitionib. illis, densi inter sese, constiterunt. at collecticia turba sæpe vallum illud transcendere conata, non modò nihil profecit, sed etiam à Latinis malè tractata est. Nam cum sine ferro & nudi, plerique etiam vino obruti cum armatis congrederentur : tum demum quid fecissent cernebant, & Epime-

Temeritatis popularis p similitudinẽ descriptio.

Seditiosorũ consiliarij ef frenata iracundia & rapinæ studiũ.

At spe sua frustrati stultitiæ suæ graues luunt pœnas.

Latini prudẽter impetum tumultuantis belluæ retũdunt.

Audaciores strenuè excipiunt & saucios recedere cogunt.

δεινὸν ἡγησάμενοι. εἰ οὐχ ὅπως ἐλευθερο-
στομοῦσι Λατῖνοι, καὶ βρενθύονται τῷ ὑπ' αὐ-
τῶν καταγωνισθῆναι Βρανᾶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ
τῶν ἀστυγειτόνων σφίσι Ῥωμαίων διαπε-
πράχασι τὰ ἀνύποιστα, κατὰ φάλαγγας ἀ-
γηγερμένοι καὶ σπείρας, δίκην χειμάῤ-
ῥου ταῖς τῶν Λατινικῶν γενῶν οἰκίαις προσ-
ρήγνυνται· αἵ τε οὖν ἄσημοι φωναὶ τὸν
ἀέρα ἐπλήρουν, ὡς οὐδ' εἰ κολοιῶν, ἢ
γεράνων, ἢ ψαρῶν ἔθνεα κλαγγηδὸν ἐ-
πτερύσσοντο, ἢ ἐπέκλωζον θηρευταὶ, καὶ
ἐπεθώϋζον κυνηγέται· ἀλλήλους τε πα-
ρεκάλουν, ἐπισπώμενοι τῶν χιτωνίων,
καὶ οὐκ ἦν ἐκεῖ τις τῶν εἰσηγουμένων τὰ
πρὸς εἰρήνην κατήκοος, ἀλλ' ὡς ἀσπί-
δες τὰ ὦτα βύοντες, πάντα παρέτρεχον
σοφὸν φαρμακὸν· ἡγεμόνευε δὲ τῆς τότε τῶν
ἀγοραίων συνδρομῆς οὐ μόνον θυμὸς ἄ-
λογος, ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἀλλοτρίων ἠῤῥέ-
νου ἔρως χρημάτων· ᾤοντο γὰρ ἐν βραχεῖ
πόνῳ τοὺς Λατίνους ἐκστῆσαι τῶν οἰκημά-
των, καὶ διαρπάσαι ἅπαν ἀπραγματεύ-
τως τὸ ἔνδον κειμηλιούμενον, ὥσπερ κατὰ
τοὺς χρόνους Ἀνδρονίκου διαπεπράχασι·
τοῖς δὲ εἰς τοὐναντίον τὰ τῶν ἐλπίδων με-
τέστραπται. οἱ γὰρ διάφοροι ὡς εἶδον τὴν
ἐπ' αὐτοὺς τῶν ξυγκλύδων σύῤῥοιαν, τὰς
τε λεωφόρους περιεφράγμωσαν μεγίστοις
σκόλοψιν, ὅσαι κατ' αὐτοὺς ἦγον τὸ παρο-
δεῦον, καὶ θωρακισθέντες, βούζην ἐν τοῖς
ὀχυρώμασιν ἔστησαν· ὁ δ' ἀγελαῖος ὄ-
χλος πολλάκις μὲν ὑπερβῆναι τὰ προ-
σταυρώματα ὥρμησαν. οὐ μόνον δὲ τοῖς κατὰ
σκοπὸν οὐκ ἔδοσαν πέρας, ἀλλὰ καὶ κα-
κῶς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἔπαθον. ἀσιδή-
ρωτοι γὰρ καὶ γυμνοὶ πρὸς ὡπλισμένους
μαχόμενοι, οἱ πλεῖστοι δὲ καὶ οἰνόφλυ-
γες ὄντες, τότε ὃ καὶ ἔδρων ἐγίνωσκον,

καὶ τὸν Ἐπιμηθέα τοῦ Προμηθέως καταδεέστερον ᾔδεσαν, ὁπότε βαλλόμενοι ἀπὸ τόξων, ἢ παρασταδὸν οὐταζόμενοι, κατὰ γῆς ἔπιπτον. καὶ τὴν μὲν δείλην ὅλην τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέχρι καὶ ἐς βαθεῖαν ἑσπέραν, οὕτω κατίσχυε τὸ δεινόν. ἡλίου δὲ τὸν ὁρίζοντα ὑπεραναβάντος, μετὰ μείζονος Ῥωμαῖοι ῥύμης ὡς εἰς ἀγώνισμα δεύτερον συνηθροίζοντο, πλείστους μετὰ τῶν ὅπλων προβεβλημένοι, ἀλλ' οἵ τε συνελθόντες ἐκ βασιλέως λόγιμοι ἄνδρες αὐτοὺς ἀνέστειλαν, καὶ οἱ ἐκ τῆς Λατίνης φυλῆς καταστοφισάμενοι τοὺς συνήθεις, κατέσβεσαν τὸ πολὺ τῆς ὁρμῆς· συναγαγόντες γὰρ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ καταλύσαντας τὸ ζῆν Ῥωμαίους, καὶ μετὰ τὴν τῶν περιβλημάτων ἀφαίρεσιν δείξαντες ἐν χρῷ κουρίας, ἐξέθεντο κατὰ τὴν αὔλειον σφῶν, καὶ πλαστῶς ἐπ' αὐτοῖς ὡς ἐφ' ὁμογενέσι παθηνάμενοι, ὑπεδείκνυον τοῖς προσιοῦσιν ἐκ βασιλέως, καὶ ἱκεσίαζον, μὴ ἀναχέασθαι καὶ ἐς αὖθις συῤῥαγῆναι πόλεμον, καὶ δὶς αὐτοὺς πεπονθέναι, ὁπόσα καὶ ὁρᾶν ἔχουσιν. οἱ δὲ πρὸς τὴν ἀποχειροβίοτον λαὸν ταῦτα διαπορθμεύοντες, κἀπὶ τοὺς τεθνεῶτας τείνειν τὰ ὄμματα πείθοντες, μηδ' ἐπαινεῖν τὰ γινόμενα φάσκοντες, ἴσχυσαν οὕτως ὀψέ ποτε μαλάξαι τοὺς σύρφακας, ὡς ἀποχωρῆσαι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἕκαστον ἐπιτήδευμα, καὶ ἄλλως δὲ εἰπεῖν μὴ τοῦ συνήθους ἡγεμόνος τοῦ οἴνου σφᾶς θωρακίσαντος, μηδ' ἀκριβέστερον σιδήρου πρὸς τὸν ἀγῶνα παραθήξαντος (πρώϊος γὰρ ἦν ὁ καιρὸς) διελύθησαν δυσμαχοῦς ἀναμίλλητοι, οἷς ὑπέχοντες συνήκοον τῇ παρεκτάσει τῶν διαλλακτόρων μεγίστων ἀνδρῶν. εἰ γὰρ οἴνῳ προκατελήφθησαν οἱ καὶ τὰ πύρρον οἰνοβαφέστεροι οἱ ταῖς σμίλαις καὶ ταῖς ῥαφίσι προσανέχοντες, ποία τίς αὐτοὺς ἴυγξ, ἢ τίνων τερετίσματα σειρήνων πρὸς εἰρήνην ἂν μεθηρύθμισαν,

Epimetheum Prometheo ſtultiorem eſſe intelligebāt, cùm aut ſagittis icti, aut com minus vulnerati, humi procumbebant, ac toto veſperi vſque in crepuſculum malum illud durauit. Manè autem cũ Romani maiore impetu ad ſecundum prælium ſe pararent, plurimis armatis hoſti oppoſitis: cùm clari viri ab Imperatore miſſi eos repreſſerunt, tum Latini ſtultis fucum fecerunt, ac multum de feruore illo reſtinxerunt. Romanos enim qui in pugna ceciderant, Latinis veſtibus indutos, raſiſq; barbis, in ſuarum ædium veſtibulis collocatos, pro popularibus ſuis lamentati ſunt: & iis qui ab Imperatore aderant, illos monſtrando, rogarunt, ne denuò committi prælium, ſéve bis iiſdem cladibus quas cernerent, affici paterentur. Qui cùm illa ad opifices perferrent, & monerent vt in mortuos defigerent oculos, ſéq; illa probare negarent: vix tandem populi colluuiem emollire potuerunt, vt in officinam quiſque ſuam reuerteretur. Facilius tamen impetratum eſt, vt grauiſſimis pacificatoribus obſecuti, ab armis diſcederent, quòd (vt matutino tempore) non conſuetus dux illos armarat, nec magis quàm ferrum acuerat. Nam ſi vino occupati fuiſſent ij qui gallam & acum ſubigunt, quæ oratio, quis eloquentię torrens, illum pugnandi ardorē reſtinxiſſet,

Pugnam redintegrare ſeditioſi ſtudent, ſed à claris viris reprimũtur.

Et lepido deluduntur ſtrategemate.

Latinorum, Imperatoris miniſtros na ſo trahentiũ calliditas.

Populi colluuies icta ſe rò ſapit.

Ebrietas hominibus vilioribus & terræ filiis arma miniſtrat nec eiuſmodi currus ira & rapinę ardore clari moderatorũ conſiliorum habenas facilè audiunt.

aut ad quietam aliámve honestam actionem eos impulisset? Nam cùm alij Byzantinos vt ebriosos perstrinxerunt, tum Menander sic eos arguit:

Byzantium ebriosos reddit hospites,
Potando noctes perdere integras solent.

Atque hæc ita contigerunt.

ἢ πρὸς ἑτέραν εὐσχήμονα πρᾶξιν μετέθηκαν; ὧν γε καὶ ἄλλοι μὲν ὡς ὑπὸ μέθης διαρρεόντων οὐκ ὀλίγα ξυνέθεντο σκώμματα· ὁ δὲ Μένανδρος οὑτωσίπως ἐπιλαμβάνεται,

μεθύσους τοὺς ἐμπόρους ποιεῖ τὸ Βυζάντιον,
ὅλην ἔπινον τὴν νύκτα.

καὶ ταῦτα μὲν ὧδέ πῃ ἐφέρετο.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ
Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

NICETAE CHONIATAE
DE IMPERIO ISAACII
Angeli Liber secundus.

* * *

BREVIARIVM.

1 *Isaaci Angeli in Blachos expeditio. Conradi Cæsaris in Palæstina interitus. Ideo de Chasiorum audacia narratio. Græci à Blachis cæduntur, & Isaacius pedem referre cogitur.*

2 *Theodori Mangaphæ imperium affectantis defectio. Is à Sultano proditus, coniicitur in carcerem.*

3 *Friderici Barbarossæ in Palæstinam expeditio. Legati vecordes Fridericum & Isaacium committunt. Armeniorum & Alemannorum in religione consensio.*

4 *Mutationes variæ in Ecclesiastico statu tunc temporis, & Isaaci astutiæ in his mutationibus descriptæ.*

5 *Protostrator Friderico frustra insidiatur. Græci fugantur ab Alemannis qui inconstantiam superbam Isaaci experiuntur & derident.*

6 *Friderici in Orientem traiectus, non auersante Isaacio. Philadelphiensium perfidia & Laodicensium hospitalitas. Turcas perfidos Fridericus maximis damnis afficit.*

7 *Pugna Friderici ad Iconium. Alemannici cuiusdam herois fortitudo.*

8 *Friderici submersio & præclarũ elogium. Eiusdem filio mortuo Alemanni rebus infectis domum redeunt. Francorum & Anglorũ expeditio in terram sanctam, quam vocant.*

Βασιλεὺς

Βασιλεὺς δὲ διασωθεὶς κατὰ Μυσῶν ὑστεροβουλίᾳ πληττόμενος, ὅτι μὴ κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐμβολὴν τὰ τῆς πολεμίας εὖ διέθετο γῆς· ἀλλ' ἀναστὰς ᾤχετο ἐκεῖθεν, ὡς εἰ πολέμιοι ἐπέκειντο βάλλοντες, μήτε τοῖς φρουρίοις Ῥωμαίους ἐπιστήσας φύλακας, μήτε ὅμηρα λαβὼν τὰ τῶν βαρβάρων φίλτατα, καὶ τότε μὲν αὐτὸς μετὰ τῶν συνόντων οἱ ὀλίγων ἐξῄει τῆς πόλεως· ἠκηκόει γὰρ μηκέτι τοὺς Μυσοὺς τὰ ὄρη περιπαπταίνειν καὶ τοὺς βουνοὺς, ἀλλ' ὁπλιτικὸν ξενολογήσαντας Σκυθικὸν, ἐς τὰ τῆς Ἀγαθοπόλεως μέρη παραβαλεῖν, καὶ ταῦτα κατὰ κράτος ληΐζεσθαι, κακὰ ἐργαζομένους τερμέρεια. τὸ δὲ λοιπὸν ἐκ προσκλήσεως συνήγετο στράτευμα· πρὸς γὰρ τὴν ἄελπτον καὶ ὀξεῖαν ἔφοδον τῶν βαρβάρων, καὶ αὐτός τι τοιοῦτο τρόπον ἐμεθόδευσε καὶ συστολὴν ἐντεῦθεν τοὺς ἐχθροὺς παθεῖν προμηθούμενος, καὶ τοὺς οἰκείους μὴ ἀπαυθαδήσασθαι ἐς τὴν παρὰ πόδας καὶ δευτέραν κατὰ τῶν Βλάχων ἐξόρμησιν, εἰ κατὰ τούτων πρῶτος αὖθις αὐτὸς τὰ ὅπλα ἤρατο, καὶ τὸν ἵππον ἀνέβη τὸν πολεμιστήριον· καὶ ὁ μὲν κατὰ τὸν Ταυρόκωμον γενόμενος (κτησείδιον δέ ἐστιν οὗτος, οἰκούμενον κωμηδὸν, καὶ μὴ πάνυ πόῤῥω τῆς Ἀδριανοῦ κείμενον) ἐπέμενε τὰς δυνάμεις συνελθεῖν. ἐπέσκηψε δὲ καὶ τὸν Καίσαρα Κοῤῥάδον, μηδέν τι μελλήσαντα ἐξελθεῖν. ὁ δὲ δυσχεραίνων προδήλως πρὸς τὴν ὠρέγετο ἐκ βασιλέως φιλοφροσύνην, ὡς τῷ βασιλείῳ κήδει ἀσύμφωνον, καὶ τῷ ἑαυτοῦ γένει ἀπᾴδουσαν, ὁρῶν δὲ καὶ τὰς ὑπερηφανοὺς ἐλπίδας καταληξάσας, ἐς μόνον τὸ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμόχρωμον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς

Imperator verò dolēs, quòd prima in Mysiam impressione bellum nō ritè administrasset, sed inde non aliter digressus quàm si hostium telis vrgeretur, neque castella Romanis præsidiis occupasset, neque Barbarorum filios obsides sumpsisset: denuò Blachis arma inferre statuit. Ac tum ipse quidem cum paucis qui obiter reperiebantur, egreditur. Audierat enim, hostes non amplius in montibus & collibus versari: sed Scythicis auxiliis ascitis, in agro Agathopolitano castra posuisse, & loca illa effusè vastare, & magnis afficere detrimentis. Reliquæ verò legiones interea cōuocabantur. Nam & ipse Imperator ad subitum & inexpectatum hostium tumultum, expeditionem illam accommodare cogebatur: in quo illa etiā spectabat, vt & hostium impetum reprimeret, & suos dicto audientiores haberet, ad secundum illud Blachicum bellum, si ipse primus in equo bellico armatus cerneretur. Vbi Taurocomū peruenit (prædium, id est, quod vicatim incolitur, non procul ab Adrianopoli dissitū) expectauit, dum copiæ conuenirent. & Conrado Cæsari quoque mandauit, vt citra cunctationem exiret. Is verò cum Imperatoris erga se benignitatem, cum suo genere non consentientem, & ab imperatoria affinitate abhorrētem, haud dissimulāter ægrè ferret: & magnificā illā spē non aliud afferre cerneret,

Duo bella hoc libro infeliciter gesta ab Isaacio describūtur, Blachicum & Alemannicum.

Expeditio Blachica.

Causa, eruptio & progressus Blachorum.

Accommodata ad oppugnationem expeditio.

Præsentia principis in exercitu, res maximi momenti.

Conradus Cęsar de Gręcia optimè meritus, aula callidè eiectus in Palęstinā, quam inuisere constituerat, se confert.

nisi vt calceis Cæsareis, à vulgo distinctis, vteretur. Eò accedebat, quòd cruce domo secum gestata, Palæstinam ab Ægyptiis Sarracenis iam occupatam inuisere constituerat, & obiter Imperatoris sororem duxerat: annuit ille quidem se Imperatorem conuenturum, & bellum vnà administraturũ. Verùm cùm Deus Romanis plures clades per Mysios inferre decreuisset: mutato consilio, naue firmissima & noua conscensa, in Palæstinam contendit. Cum Tyri appulisset, à popularibus suis veluti numen quoddam susceptus, Sarracenis restitit: & Ioppen, quæ nunc Ace dicitur, aliáque oppida recuperauit. Sed quia illis quoque locis fatalis calamitas impendebat, multi præclari & fortes duces, qui Christianum illud iter vltrò & suis stipendiis susceperant, perierunt: & ipse Conradus non multo pòst, vix edito specimine virtutis & prudentiæ suæ, vt Agarenis admirationi esset, à Chasio quodam occiditur. Gens autem Chasiorum suos principes ita vereri & obseruare, & in iussis eorum exequendis adeò alacris esse dicitur, vt si tantum supercilio magistratus innuerit, statim de rupibus se præcipitent, in enses irruant, in vndas desiliant, in ignem se coniiciant: & ad eos missi, quos eorum principes occisos volunt, vt hospites & amici adeunt, &, aut se habere quod eis dicant, aut legatos

Ab Isaacio reuocatus, verbis reditũ pollicetur, reipsa negat.

Tyrum appellit, & feliciter bellum infert Saracenis.

Palæstina Christianis multis & fortibus ducib. fatalis, nominatim Cõrado qui à latrone Chasio interficitur. Principũ miseriæ speculum.

Chasiorum obseruantia suorum magistratuum. Hos Chasios nonnulli Assassinos appellarunt, vndi Gallis etiamnum dicuntur *Assassins* latrones qui operam suam vel prece vel pretio, vel præmij spe locant aliis, vt proditoriè quemcunque siue

(τὸ τῶν Καισάρων λέγω περιφάσημον) καὶ ἄλλως δὲ σταυροφορήσας οἴκοθεν, καὶ τὴν ἐς Παλαιστίνην ὁδεῦσαι πάλαι προθέμενος, ἤδη καταχεθεῖσαν ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον Σαρακηνῶν, καὶ πάρεργον ὁδοῦ τὴν μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως ἐπιτελέσας συνάφειαν, ἐπένευσε μὲν συνεξιέναι τῷ βασιλεῖ, καὶ συνδιαθέσθαι τὸν προκείμενον πόλεμον· ὡς δ᾽ αὐτεκρουσε τὸ βεβουλεῦσθαι Θεὸν κακοτυχεῖν εἰσέτι Ῥωμαίοις ὑπὸ Μυσῶν, ἐπ᾽ ἄλλοις τρέπει τὸν νοῦν. νῆα γὰρ ἐξαρτύσας εὐπαγῆ τε καὶ νεογόμφωτον, τὸν πλοῦν ἐς Παλαιστίνην ἔθετο· καὶ τῇ Τύρῳ προσορμίσας, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖσε ὁμογενῶν οἷά τις κρείττων ὀφθεὶς καὶ προσδεχθεὶς δύναμις, τοῖς Σαρακηνοῖς ἀντεφέρετο, Ἰόππην ἐπανασωσάμενος, ἣ νῦν Ἄκε λέγεται, καὶ ἑτέρας πόλεις τοῖς ὁμοφύλοις. ἀλλὰ γὰρ ὅτι καὶ τὰ ἐκεῖ πάσχειν κακῶς ἀφώριστο, ἄλλοι τε καλοὶ καὶ γενναῖοι ἀπώλοντο στρατηγοί, τὴν κατὰ Χερσὸν ἑκόντες καὶ οἰκείοις ὀψωνίοις πορείαν στειλάμενοι, καὶ αὐτὸς δὲ ἀναιρεῖται ὑπὸ Χασίου, μικρόν τι ἐπιβιοὺς, καὶ ὅσον πεῖραν τῆς ἀνδρείας τε καὶ φρονήσεως δοῦναι τοῖς Ἀγαρηνοῖς, καὶ θαυμασθῆναι. γένος δὲ εἰσὶν οἱ Χάσιοι τοσαύτην λεγόμενον τηρεῖν τῷ ἄρχοντι σφῶν συστολὴν, καὶ τῶν ἐντελλομένων πλήρωσιν, ὡς καὶ κατὰ κρημνῶν ὠθεῖν ἑαυτοὺς, ἐκείνου ἐπ᾽ ὀφρύσι νεύσαντος μόνον, καὶ χωρεῖν κατὰ ξιφῶν, καὶ ὑδάτων καθάλλεσθαι, καὶ κατὰ πυρὸς ἀκοντίζεσθαι· ἀμέλει τοι καὶ πρὸς οὓς ἂν ἐθέλωσιν οἱ τῶν Χασίων ἐξουσιάζοντες, ἀποστέλλουσι τοὺς σφᾶς ἀναιρήσοντας· οἱ δὲ ὡς φίλιοι προσιόντες, ἢ καὶ ὡς ἐπάλιδες ἐκείνοις ὀφθέντες, ἤ τι τῶν καθηκόντων εἰπεῖν ἔχοντες, ἢ καὶ ὡς πρέσβεις ἐξ ἐθνῶν ἥκειν πλαττόμενοι, πλήττουσι πολλάκις παρα-

ξιφιδίῳ

ξιφιδίῳ, καὶ θανατοῦσιν ἐνίους τῶν τοῖς κυ-
ρίοις αὐτῶν διαφόρων, μὴ τὸ τοῦ πράγμα-
τος ἐργῶδες ὅλως ἐν νῷ βαλλόμενοι, μὴ
δ' ὅτι ἐκ τοῦ δήπουθεν ἀναιρεθήσονται γοῦν
αὐτοί, καὶ μὴ τὸν ἑτέρου καταπραξά-
μενοι θάνατον, ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς περὶ
δισχιλίους ἐπιλέκτους ἀποκρίνας, καὶ τού-
τοις ὅπλα καὶ ἵππους ὠκύποδας διαδούς,
ὥρμησεν ἐκ τοῦ Ταυροκώμου πρὸς τὸ πο-
λέμιον, τὴν δ' ἀποσκευὴν πᾶσαν, καὶ τὸν
ὑπηρετικὸν ὄχλον ἐς Ἀδριανούπολιν ἱκέσθαι
διατετάχει. οἱ δὲ ἠγγέλλοντο παρὰ τῶν ὀ-
πτήρων τὰ περὶ τὴν Λαρδέαν κατατρέχειν
χωρία, καὶ πλείστους μὲν ἀπεκτονέναι, οὐκ
ἐλάττους δὲ συνειληφέναι. καὶ ὡς ἐπανα-
ζευγνύειν ἐγνώκασι πολλῶν ἐμπεπλησ-
μένοι ὠφελειῶν· ἐννύχιος τοίνυν ὑπὸ σάλ-
πιγγι τὸν ἵππον ἀναβὰς ἐπορεύετο, καὶ κατὰ
τόπον Βαστέρνας λεγόμενον ἀφιγμένος,
διανέπαυσεν ἐκεῖσε τὴν στρατιάν, μὴ ἐπι-
φαινομένων τῶν πολεμίων· μετὰ δὲ τρεῖς ἡ-
μέρας ἐκεῖθεν ἀπάρας, τῆς εὐθὺ τῆς Βερ-
ῥόης ἐπορθρευσάμενος ἥπτετο· ἀλλ' οὔπω
παρασάγγας παρῆλθε τέσσαρας, καί τις
εὔζωνος ἐφίσταται ἀνήρ, τὸ τῆς ἀγγελίας
ἔχων ἐπὶ τοῦ προσώπου κακόν, καὶ ἔλεγε
τὸ πνεῦμα συχνάκις ἀνακαλούμενος, ἀγ-
χοῦ που μετ' αἰχμαλωσίας τὸ ἀντίπαλον
ὑποστρέφειν, ἀνειμένην τὰ πλεῖστα τὴν πο-
ρείαν κατ' ἄμφω ποιούμενον, ὅτι τε οὐδέ-
να ἑωράκει ἀντίμαχον, καὶ ὡς ἔμφορτον
παμπόλλων λῃσμάτων· αὐτίκα γοῦν εἰς ἡ-
γεμόνας τὸ σὺν ἐκείνῳ διελὼν στράτευ-
μα, καὶ σχῆμα παρατάξεως θέμενος, ὥ-
δευεν ἐκείνην ἣν ὁδοιπορεῖν ἐλέγετο τὸ
πολέμιον· ἐπεὶ δὲ εἴδομέν τε καὶ ἐθεάθη-
μεν (συνειπόμην γὰρ καὶ αὐτὸς βασιλεῖ ὑ-
πογραμματεύων) οἱ μὲν Σκύθαι καὶ Βλά-
χοι τὴν λείαν παραδόντες τισὶν ἐξ αὐτῶν
μοίραις, ἐκέλευσαν τὰς ἐπιτομωτέρας

venire simulantes, sæpè do-
minorum suorum aduersa-
rios pugionibus occidunt:
nulla difficultatis & explo-
rati supplicij ratione habi-
ta, etiamsi alterum non oc-
ciderint. Imperator verò cir
citer bis mille delectis viris,
quibus arma & veloces e-
quos dedit, Taurocomo ad
hostes contendit: impedi-
menta omnia, lixas & calo-
nes Adrianopolim ire iussit.
Interea speculatores nun-
ciant, Blachos loca Lardeæ
finitima vastare: ac multis
occisis, nec paucioribus ca-
ptis, cum maxima præda di-
scedere statuisse. Igitur no-
ctu classicis canentibus con-
scenso equo, cùm ad Baster-
nas (loci nomen est) perue-
nisset, nullo hoste apparen-
te, quiete refocillauit exer-
citum. Triduo pòst inde di-
gressus, manè Berroen ver-
sus iter ingreditur. cum nõ-
dum IIII parasangas pro-
cessisset, mali nuncius adest;
homo quidã expeditus, qui
spiritu ex festinatione sub-
inde interrupto, narrat, ho-
stes non procul inde cũ prę-
da reuerti, ac pedetentim se
rè incedere, quòd & nullum
hostem inuenissent, & ma-
nubiis onusti essent. Quare
statim exercitu inter duces
distributo, & acie instructa,
eam viam instituit, qua ince-
dere hostes ferebãtur. Quos
vbi vidimus, & vicissim cõ-
specti sumus (nam & ego Im
peratorem pro scriba comi-
tabar) Scythæ & Blachi, præ-
da cohortibus aliquot suo-
rum tradita, eos compendia

regem, siue principem, vel priuatim quemcũque, adoriantur & sclopetto aut pugione traiiciant.

Iniucundus Isaacio nuntius de improuiso Blachorum aduentu.

Exercitus victoris aut prę da onusti cõditio.

Isaacius hostes aggredi cõstituit, Niceta teste oculato.

itinerum ſectari, & accelerare, dum montana attingerent, iuſſerunt. Reliqui conglobati, Romanum equitatum intrepidè exceperunt, patrio ritu pugnantes. Nam cum accederēt, ſagittas coniiciebant, & haſtis congrediebantur. Paulo verò pòſt impetu in fugam conuerſo, hoſtibus ad perſequendum irritatis, rurſus inſtar volucrum ſubitò reuerſi, aduerſa fronte multò fortius dimicabant. Quo ſæpe facto, cum iam ſuperiores eſſent, omiſſis illis anfractibus, gladios ſtrinxerunt: & horribili clamore ſublato, dicto citius in Romanos irruerunt, & pugnantes & fugientes ex æquo occiderunt. ac eo die fortaſſe magnam adepti gloriam contemptiſſimi populi nobis inſultaſſent, niſi Imperator cum phalange ſua adhuc integra ſuperueniſſet: & incitatus claſſicorum cantus, & clangor tubarum, & rictus hiantium draconum, haſtis ſuſpenſi & à ventis agitati, hoſtes maioris exercitus opinione terruiſſent. Ac tunc Imperator parua captiuorum parte velut ex faucibus ferarum erepta, inſtituto itinere omiſſo, Adrianopolim peruenit. Sed quia Barbari non quieſcebant, quam viam omiſerat, denuò currere inſtituit: & Berroen profectus, Blachorum & Scytharum excurſiones cū per duces rei bellicæ

Scythæ & Blachi intrepidè & ordine, patrio ritu pugnant, fugiendo vincētes.

Pugnandi ratio Scythis vſitata ab eorum poſteris Turcis inſtaurata.

Stratagema Iſaacij vt ſuos præſenti periculo eriperet.

Prædæ partē minimam recuperat: Blachi autē non quieſcūt, imò Iſaacium ad arma retrahunt.

ἀναλέγεσθαι τῶν ὁδῶν, καὶ τὴν πορείαν ἐπιτείνειν, ἕως ἂν ἐφάψωνται τῶν ὀρειαίων· οἱ δ' ἄλλοι συστραφέντες, ἐδέχοντο εὐπετῶς τοὺς κατ' αὐτῶν ἱππαζομένους Ῥωμαίους, καὶ τὸν πάτριον αὐτοῖς καὶ ἠθάδα τρόπον μαχόμενοι, ἐπιόντες ἐφίεσαν βέλεμνα, καὶ δόρασι προσεπλέκοντο, μετὰ βραχὺ δὲ μεταβαλόντες τὴν ὁρμὴν εἰς φυγὴν, καὶ καταδιώκειν ὀπίσω σφᾶς ὡς φυγάδων τὸ ἀνθιστάμενον ἐρεθίζοντες, αὖθις ὡς οὐδὲ πτηνὰ τὸν ἀέρα τέμνοντα, τὰ νῶτα εἰς τὴν τῶν ὄψεων μετατιθέμενοι χώραν, ἐνώπιοι τοῖς ἐπιοῦσιν ἐμάχοντο, καὶ πολλῷ γενναιότερον συνεπλέκοντο· καὶ τοῦτο πολλάκις πεποιηκότες, ὡς ἤδη τῶν Ῥωμαίων ἦσαν ἐπικρατέστεροι, οὐκ ἔτ' ἐμέμνηντο τῶν ἑλίξεων, ἀλλὰ τὰ ξίφη γυμνώσαντες, καί τινα βοὴν ἐκπληκτικωτάτην ἐκρήξαντες, μικροῦ καὶ ἐννοήματος τάχιον Ῥωμαίοις ἐνέπεσον, καὶ τὸν μαχόμενον ὁμοίως καὶ τὸν δειλαινόμενον καταλαμβάνοντες, ἐξεθέριζον· καὶ τάχ' ἂν τὸ τότε ἡμέραν οἱ Σκύθαι μέγα κλέος ἀράμενοι ἐνεκαυχήσαντο καθ' ἡμῶν, καὶ λαῷ ἄφρονι ὄνειδος παρεδόθημεν, εἰ μὴ αὐτὸς ἐπεβοήθησε βασιλεὺς, ἔτι τὴν περὶ αὐτὸν ἔχων ἀκραιφνῆ φάλαγγα, αἵ τε σάλπιγγες ἐπίτορον ἀλαλάξασαι, καὶ αἱ χαλκόστομοι κώδωνες διηχήσασαι, τά τε τῶν δρακόντων ὀφθέντα εἰκάσματα ἃ ἐπὶ δοράτων ἠώρηνται περισοβούμενα πνεύμασι, τοὺς πολεμίους κατέπληξαν, φαντασίαν παρέχοντα μείζονος στρατιᾶς· τότε μὲν οὖν βασιλεὺς βραχύ τι τῆς αἰχμαλωσίας ὡς ἐκ στόματος θηρῶν ἀφαρπάσας, κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν, ἣν βαδίζειν προὔθετο παρεικώς· τῶν δὲ βαρβάρων οὐκ ἠρεμούντων, ἣν παρεῖκε τρέχειν αὖθις εἵλετο· καὶ δὴ γενόμενος κατὰ Βεῤῥόην, τὰς τῶν Σκυθῶν καὶ Μυσῶν ἀνέστελλεν ἐκδρομὰς, καὶ δι' ἀνδρῶν μὲν ἠκριβωκότων τὸ στρατηγεῖν,

καὶ

καὶ δι᾽ ἑαυτοῦ δὲ οὐχ ἥκιστα. οἱ δὲ καίπερ ὑφορώμενοι Ῥωμαίους, καὶ βασιλέως παρόντος ἐπιστρεφόμενοι, ὅμως αὖ πάλιν ἐπετίθεντο λαθραίως, ὡδέ πῃ ἐμβάλλοντες ὡς πολεμησείοντες, καὶ καραδοκεῖν ὡς ἐπιόντας αὐτοὺς παρεχόμενοι, ἄλλοθι δὲ μεταβαίνοντες, καὶ ἀεί τι δρῶντες ἐπιτυχές. ἦν δ᾽ ὅτε καὶ βασιλεὺς μὲν ὡς Ἀγαθόπολιν ἤλαυνεν, ἐπισχήσων τοὺς βαρβάρους τῆς ἐκδρομῆς· αὐτοὶ δὲ τὰς κώμας ἔκειρον, αἳ ἦσαν ἄγχιστα τῆς Φιλιππουπόλεως· κἀκείνου πρὸς τὸ πάσχον ἐπιόντος, ἐκεῖνοι αὖθις ἐπήλαυνον, ἐξ ὧν ὁ βασιλεὺς ἀπανίστατο· ταῦτα δ᾽ ἐποίει ἅτερος τῶν ἀδελφῶν ὁ Ἀσὰν, ἀγχίνους ὢν διαφερόντως, κἀν τοῖς ἀπόροις ἐπινοῆσαι τὰ ξύμφορα ἱκανώτατος. ἐγνώκει οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ πάλιν εἰς τὴν Ζαγορὰν εἰσελθεῖν, καὶ ὡς οἷόν τε πειράσασθαι παραστήσασθαι τοὺς Μυσούς· καὶ δὴ ἐξάρας ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, εἰς Τριάδιτζαν παραγίνεται· ἐκεῖθεν γὰρ ἠκηκόει μὴ δυσπορεύτους εἶναι κατὰ πολὺ τὰς εἰς τὸν Αἷμον πορείας, ἀλλ᾽ ἔσθ᾽ ὅπῃ καὶ ἐς εὐθείας ἀνοίγεσθαι, καὶ ὕδωρ εἶναι εἰς ἄντλημα ἱκανώτατον, καὶ χιλὸν τοῖς ὑποζυγίοις ἐνίδιον, εἰ κατὰ καιρὸν ἐκεῖ τις πορεύοιτο· ὡς δ᾽ εἰς χειμέριον τροπὴν παρεγκλίνας ἤλαυνεν ἥλιος, καὶ ποταμοὶ μὲν ὑπὸ ψύχους ἐπήγνυντο, καὶ ἄλλως βορείου καὶ ψυχροῦ τοῦ ἐκεῖσε κλίματος ὄντος, χιὼν δὲ πλείστη κατενεχθεῖσα, τὸ τῆς γῆς ἠφάνισε πρόσωπον, οὐ μόνον πλήσασα φάραγγας, ἀλλὰ καὶ θύρας οἰκημάτων ἐπιζυγώσασα, ὑπερέθετο τὸ ἔργον εἰς ἀνάφανσιν ἔαρος· καὶ τὴν μὲν στρατιὰν αὐλίζεσθαι διαφῆκε κατὰ τὴν ἐκεῖθι ἐπαρχίαν· αὐτὸς δ᾽ εὔζωνος τὴν βασιλίδα καταλαβὼν, διεχεῖτο ἵππων ἁμίλλαις, καὶ θεωρείοις ἐγάνυτο. ἅμα δ᾽ ἦρι φανέντι ἔξεισιν αὖθις, καὶ

peritos, tum per semetipsum repressit. Qui etsi Romanos verebantur, & Imperatoris præsentiam formidabant: tamen iterum clam insidiabātur, ita excurrentes, vt pugnæ auidi, & subinde expectandi viderentur: & aliàs aliò transibant, nec vsquam occasionibus deerant. Cùm Imperator ad eos reprimēdos Agathopolim properabat, illi pagos Philippopoli proximos vastabant: cùm afflictæ parti succurrebat, illi eò irruebant, vnde ille discesserat. Hæc alter frater Asā faciebat, homo ingeniosissimus, & in rebus dubiis solertissimus. Itaque Imperator cùm denuo Zagoram inuadere, & quantum liceret, periculum facere instituisset, an Mysos ad deditionem cō pellere posset: Philippopoli Triadizam digressus est. Inde enim Hæmum facilè adiri posse, alicubi etiam planos tramites patere, item aquæ affatim, & pabulum iumentis suppetere audierat, si quis eò tempestiuè proficisceretur. Quia verò bruma instabat, & flumina (in gelido illo & septentrionali præsertim climate) congelabant, & dēsissimæ niues non solùm terram operiebant, & valles explebant, sed ædium quoque fores obstruebant: eum conatum in vernum tempus distulit. & exercitu in illa prouincia hybernare iusso, cum expeditis in vrbem reuersus, ludis Circensibus & spectaculis animum recreauit. Veris initio rursus contra My-

Callidè bellū gerunt.

Philippopolitanū agrū vastant.

Ducem ingeniosissimū nacti negotium Græcis facessunt.

Isaaci de propulsandis Scythis varia cōsilia.

Septentrionalis climatis incommoda, præsertim belli tēpore.

Isaacius Byzantium reuersus, genio indulget.

Bellum imprudenter redintegrat.

ſos egreſſus, & tribus integris menſibus in obſidione Lobizi caſtelli fruſtra cum maximo labore conſumptis, infecta re domum rediit. Nã Propontidis amœnitas, ſuauiſſima diuerſoria, venationes & equitationes, quæ velut cathenis conſtringere ſolent noſtræ ætatis Imperatores, non diu eum ſub dio eſſe ſinebant, ſed veluti clypeo abiecto aufugere cogebant. Etſi autem & Aſanis vxorem ceperat, & fratrem eius Ioannem obſidem acceperat: nihilominus tamen res in peius ruebant.

Voluptas Imperatorib. officio antiquior.

μέτεισι τοὺς Μυσούς· ὅλοις οὖν μῆνας τρεῖς ἐξηνυκὼς, καὶ περὶ τὴν τοῦ φρουρίου κατάσχεσιν, ὃ Λοβίτζος ἐπικέκληται, πλεῖστα πεπονηκὼς, ἀτελὲς τὸ ἐγχείρημα καὶ πάλιν ἀπολιπὼν, ἐκεῖθεν μεθίσταται, καὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εἴσεισιν· αἱ γὰρ τῆς Προποντίδος χάριτες, καὶ τὰ ἐπιτερπῆ κατ' αὐτὴν σκηνώματα, τά τε κυνηγέσια καὶ ἱππάσια, ἀλυσιδοῦντα δὴ τοὺς ἐς ἡμᾶς αὐτοκράτορας, οὐκ εἴων ἐπὶ μακρὸν θηραυλεῖν, ἀλλ' ὡς ῥιψάσπιδας γινομένους ἔπειθον αὐτομολεῖν εἰς αὐτά· τότε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἀσὰν γυναῖκα κατῆχεν ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ θάτερον τὸν Ἰωάννην εἰς ὅμηρον εἰλήφει· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐπὶ τὰ χείρω τὰ πράγματα προὔβαινε.

Mollis & delicatior illa vita Principis, nebuloni animũ creat vt de imperio occupando auſit cogitare.

2 Sub hoc tempus Theodorus Mangaphas, Philadelphienſis, regnum affectauit: ac primùm eius vrbis frequentiſſimæ plebem audaciſſimam ſibi conciliauit, & iureiurando obſtrinxit: ac paulatim progreſſus, Lydis omnibus ad defectionẽ impulſis, regium nomen vſurpauit. Deinde finitimis quoque prouinciis tentatis, argenteam monetam cum ſua imagine percuſſit. Vt autem defectio augebatur, & vt initiò deriſa fuerat, ſic deinde Imperatoris animum grauiter percellebat: nihil cunctandum ratus, Mangapham cognomentò Morotheodorum ob parum proſperos ſucceſſus non multò pòſt dictum, Philadelphiæ obſidet. Sed cum vrbẽ diuturna ob-

Progreſſus Morotheodori.

Cunctatione ſeditio creſcit, diligẽtia extinguitur.

2 Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον τυραννίδι ἐπικεχείρηκεν ὁ Φιλαδελφεὺς Θεόδωρος ὁ Μαγκαφᾶς, καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὸ τῆς πόλεως ταύτης ἀγελαῖον πολυανδρούμενον ὂν, θρασύ τε καὶ ἀναιδέστατον ἑαυτῷ προσῳκείωσε, καὶ ὅρκοις τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν κατενεπέδωσεν· ὁδῷ δὲ προϊὼν, καὶ βασιλείας ἑαυτῷ περιέθηκεν ὄνομα, τοὺς Λυδοὺς πάντας εἰς ἀποστασίαν ἐπισπασάμενος· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἀγχιθύρων ἀποπειρᾶται χωρῶν, καὶ ἀργύρεον κέκοφε νόμισμα, τὴν οἰκείαν ἐγχαράξας ἐν αὐτῷ στήλην· ὡς δὲ προὔκοπτε τὰ τῆς ἀποστασίας, καὶ ὁ ἐπὶ τοῖς δρωμένοις πρότερον γέλως εἰς πληγὴν γενναίαν μεθίστατο πρὸς ἧπαρ χωροῦσαν τοῦ βασιλέως, μὴ μέλλειν οὗτος ἐγνώκει, ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα διφᾶν. καὶ δὴ κατὰ τὴν Φιλαδέλφειαν γεγονὼς, ἔμφρουρον αὐτῇ τὸν Μαγκαφᾶν εἰργάσατο, ὃς καὶ τὴν τοῦ Μωροθεοδώρου προσωνυμίαν ἐκτήσατο, τῶν κατὰ σκοπὸν ἐκείνῳ διαπεσόντων ἐς ἔπειτα, καὶ ἱκανὸν χρόνον τῇ πολιορκίᾳ ἐγκαρτερήσας, οὐκ ἴσχυσε τοὺς Φιλαδελφεῖς παραστήσασθαι· ὅθεν πρὸς ὁμολογίαν καὶ

μουβάσεις

συμβάσῃς ἐξήπτετο, ὥστε τὸν μὲν Μαυρο-
θεόδωρον τὰ τῆς βασιλείας ἀποθέσθαι πα-
ράσημα, καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν ὡς πρότερον
πολιτεύεσθαι, τὸ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πλή-
ρωμα βασιλεύεσθαι πάλιν, ὑφ᾽ οὗ πρότε-
ρον ἐβασιλεύετο, καὶ ὅμηρα ἐκεῖθεν δεξά-
μενος ὧν ᾑρεῖτο τοὺς παῖδας, ἐπανέζευξεν
εἰς τὴν Μεγαλόπολιν. οὐκ ὀλίγοι δὲ κἀν τῇ
ἐπαναστάσει ταύτῃ ἀγαθοὶ καὶ γενναῖοι ἄν-
δρες ἀπώλοντο. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ Βασί-
λειος ὁ Βατάτζης γένους μὲν ἀσήμου βλα-
στὼν, διὰ δὲ τὸ εἰς γυναῖκά οἱ γαμετὴν
συναφθῆναι τὴν τοῦ βασιλέως πρὸς πα-
τρὸς ἐξανεψιὰν, Δομέστικος τῆς ἀνατολῆς
τιμηθεὶς, καὶ τὴν δουκικὴν ἀρχὴν τῶν
Θρακησίων ἀναζωσάμενος, χρήμασιν
ὑπέφθειρε πλείστους τῶν τοῦ Μαγκαφᾶ ὁ-
μοτρόπων. καὶ αὐτὸν μὲν οὐκ ἔσχε συλλαβεῖν,
καὶ δεσμοῖς περιβαλεῖν, τῆς δὲ πόλεως Φι-
λαδελφείας ἐξώσας, ἔδοξε καὶ οὕτω μέ-
γα τι κατορθωκέναι καὶ ἀσπάσιον ἔργον τῷ
βασιλεῖ· ἀλλ᾽ οὗτος τῷ τοῦ Ἰκονίου Σουλ-
τὰν προσρυεὶς, ᾧ ἡ κλῆσις Καιχοσρόης,
συμμαχικὸν μὲν αἰτήσας κατὰ Ῥωμαίων οὐκ
ἔλαβεν, ἐνεδόθη δέ οἱ προσλαμβάνεσθαι
ἀνεπεγκλήτως, τοὺς ὁπόσοι τῶν Τούρκων
κερδαλεόφρονες, κἀπὶ τῷ γωρυτῷ καὶ τῷ
τόξῳ τὴν πεποίθησιν ἔχοντες, Ῥωμαίοις
λῃστεύουσιν· οὐκ ὀλίγην οὖν τῷ τρόπῳ
τούτῳ συναγηόχει δύναμιν· καὶ ἐπιὼν,
τούς τε πατριώτας ἑαυτοῦ ἐς τὸν γεωργικὸν
ὄχλον καὶ τῶν ζώων ἐλυμαίνετο τὰ ὑπὸ
ζυγὸν, καὶ τοὺς Λαοδικεῖς δὲ Φρύγας μυ-
ριαχῶς ἐκάκωσεν, ὥσπερ καὶ τοὺς τῶν Χω-
νῶν τῶν ἐμῶν οἰκήτορας· τὰς ἅλωνας κατὰ τὸν
θέρειον καιρὸν πυρπολῶν, καὶ τὸ προστυχὸν
ὡς πολέμιος χειρίστως διατιθέμενος· ἐῶ
γὰρ λέγειν ὡς τοὺς Τούρκους φιλανθρω-
πευομένους ἐνίοτε πρὸς τὸ Χριστώνυμον,

ſidione ad deditionem com-
pellere non poſſet, iis con-
ditionib. paciſcitur, vt Theo-
dorus, depoſitis regni inſi-
gnibus priuatam vitam agat
vt priùs: ciues verò ei pare-
ant, cui priùs: & obſidibus
ſuo arbitratu acceptis, in ma-
gnam vrbem reuertitur. In
ea quoque defectione multi
viri fortes perierunt. Cæte-
rùm non multò pòſt Baſilius
Batazes, obſcuro genere or-
tus, tamen ob ductam Im-
peratoris neptem, Domeſti-
cus Orientis & Thraciæ dux
deſignatus, plurimos coniu-
ratos Mangaphæ, largitio-
nibus corrupit. & quanquam
hominem comprehendere,
& in vincula coniicere non
potuit: illud tamen effecit, vt
vrbe pelleretur. Quo facto,
cùm magnum quiddam cõ-
ſecutus, & Imperatori ad-
modum gratificatus videre-
tur: Mangaphas ad Caicho-
ſroen Iconij Sultanum pro-
fugus, auxilia contra Roma-
nos non imperauit: literas ta-
men obtinuit, quibus con-
cedebatur, vt Turcas libe-
ros, qui arcu & pharetra fre-
ti, Romanos prædarentur,
aſciſceret. Qua ratione cùm
non paruas copias contra-
xiſſet: ciuium ſuorum man-
cipia & iumenta abduxit, &
Phryges Laodicenſes innu-
meris cladibus affecit, vt &
populares meos Choniatas:
areis eorum æſtiuo tempore
incenſis, & obuiis quibuſque
hoſtilem in modum tracta-
tis. Nam vt non dicam Tur-
cos ob clementiam finiti-
mos Chriſtianos ab eo ob-

Quibus conditionibus cum Mangapha & Philadelphieſib. Theodorus pactus ſit.

Bellorum ciuilium miſeria & infelicitas.

Baſilij Batazis opera Mãgaphas ad Iconij Sultanũ profugere cogitur.

Huius permiſſu prędonum ingẽtes copias contrahit.

Phryges, Laodicẽſes, Coloſſenſes, cladibus afficit innumeris.

iurgatos esse, & facta in Cariam impressione, multos inde captiuos Turcis abducẽdos esse datos: Michaelis quoque archiducis templũ, opus maximum & celeberrimum, quod elegantia & longitudine D. Mocij martyris ædem in vrbe imperatrice superabat, incendi passus est. Vt autem huiusmodi facinoribus plenus, tandem ad Sultanum rediit: & Imperator ad Iconij principem Caichosroen, cuius pater nuper defunctus erat, legatos misit, quòd eum à Mangapha in cogitationes & actiones non bonas induci videbat, & largitionibus impetrauit, vt ille desertus ac proditus, ad se mitteretur: ea tamẽ conditione, vt defectionem nec capite, nec mutilatione lęsionéve vllius membri lueret. Qua de causa, omnis alterius mali expers, ad diuturnum carcerem est damnatus. Id factum adeò cæteris Sultani fratribus, qui regnum cum eo diuiserãt, displicuit, vt & arma ei illaturi fuerint, quòd hominem profugũ & supplicem pecuniæ causa Romanorum Imperatori prodidisset: nisi specioso responso iracundiam illorum placasset. Aiebat enim, se pacificationis ergò illum remisisse, nequaquam verò prodidisse: & hominem vagum in patriam restituisse, vt nec ipse alios, nec ipsum alij porrò persequerentur. Atque hæc hactenus.

Michaelis archãgeli templum incẽdio patitur.

Tandem à Sultano proditus ad diuturnum carcerem damnatus scelerũ suorum luit pœnas.

Sultanus hac proditione sibi malum creat.

At responso specioso declinat imminens periculum.

κακῶς ἔφασκε καὶ ἐπέπληττεν· ἐμβαλὼν δὲ τῇ Καρίᾳ, καὶ πολλοὺς προνομεύσας τῶν ἐκεῖ, τοῖς βαρβάροις ἐκδέδωκεν εἰς ἀπαγωγήν· ἀλλὰ καὶ τὸν νεὼν τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ ὁ ἄνομος οὗτος διαφῆκεν ἐμπρῆσαι, ἔργον μέγιστον καὶ περίπυστον ὄντα, καὶ ὑπερβαίνοντα ἐς κάλλος καὶ τὴν εἰς μῆκος ἔκτασιν τὸ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει τοῦ καλλιμάρτυρος Μωκίου τέμενος· ὡς δὲ ποτε πρὸς τὸν Σουλτὰν ἐπανέζευξε, τοιούτων παρανομιῶν πλήρης, καὶ πύθοιτο ὁ βασιλεὺς οὐκ εἰς ἀγαθὰς ἐννοίας καὶ πράξεις τὸν Ἰκονιάρχην ἐνάγειν Καϊχοσρόην, ἄρτι πρὸς πατρὸς ἐκλελοιπότος τὸ ζῆν τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἰκονίου δεξάμενον, πρέσβεις ἔστειλε· καὶ χρήματα παρασχὼν τῷ Σουλτὰν, καταπροδοθέντα εἶχε καὶ ἀνάπεμπτον γενόμενον αὐτῷ τὸν Μαγκαφᾶν, πλήν γε μεθ' ὁμολογίας καὶ πίστεως, μὴ ὥστε τοὐπιτίμιον αὐτῷ τῆς ἀποστασίας κείσεσθαι θάνατον, ἢ μέρος περικοπῆναι καὶ διαλωβηθῆναι τοῦ σώματος· οὗ χάριν ἀπαθὴς ἑτέρου παντὸς ὀφθεὶς κακοῦ, δεσμὰ κατεκέκλειτο χρόνια· τοσοῦτον δὲ τὸ ἔργον τόδε τοῦ Σουλτὰν τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ κασιγνήτοις, ὁπόσοι τὴν πατρῴαν ἀρχὴν συνδιείλοντο ἐκείνῳ, ἀποθύμιον ἔδοξεν, ὥστε καὶ ὅπλα ἤραντο ἂν κατ' αὐτοῦ, ὡς ἄνθρωπον ἐς αὐτὸν ἑκουσίως ἀφιγμένον συνειληφότος, καὶ καταπροδόντος Ῥωμαίων βασιλεῖ ἐπὶ λήμμασιν, εἰ μὴ οὗτος εὐπρόσωπον τιθεὶς τὴν ἀπόκρισιν, ἐπὶ συμβιβάσεσιν ἀποστεῖλαι· οὐ μὴν καταπροδοῦναι διϊσχυρίζετο, καὶ πλανῆτα ὄντα ἐς τὴν πατρίδα καταγαγεῖν, ὡς μηκέτι διώκοντα εἶναι καὶ διωκόμενον· καὶ ταῦτα μὲν εἶχεν οὕτως.

3 Neque verò vllus annus elabi poterat, quin publicè abominandi aliquid afferret, non aliter quàm

Bellum Alemannicum, Isaaci & Græcorum vecordia gestum: quod etiam eis infeliciter cessit.

3 Οὐκ ἦν δὲ λυκάβαντα παρελθεῖν, μή τι ἐπενεγκόντα κοινὸν ἀποτρόπαιον, ὡς

εἴπερ τὸ θεῖον ἐπέκλωσεν ἀνειρηνωδὲς τοῖς
ταῖς ἡμέραις τῶν καθ' ἡμᾶς μερόπων περι-
δραμεῖν· ὡς γάρ τι ἐνδεόντων πρὸς τὸ κα-
θῆκον τῆς μαστιγώσεως τῶν ἐκ τοῦ κύκλῳ βαρ-
βαρικοῦ μαχισμάτων, καὶ ὑπερόριον κακὸν εἰ-
σεκώμασε Φρεδέριχος ὁ τῶν Ἀλαμανῶν
ῥήξ· πρὸς γὰρ τὸν βασιλέα διαπρεσβευσά-
μενος Ἰσαάκιον, ὡς διὰ φιλίας ἠτεῖτο τῆς
Ῥωμαίων γῆς παρελεύσεσθαι, αὐτός τε καὶ ὅσον
οἱ ἐφέποιτο στράτευμα, ἐν τῷ ἀπαίρειν εἰς
Παλαιστίνην, καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὠνουμέ-
νοις αὐτοῖς χορηγεῖσθαι, καὶ τὸ δοκοῦν ἐπὶ
τούτοις αὐτῷ σημαίνειν δι' οἰκείων ἀντα-
ποστολῆς πρέσβεων. στέλλεται τοίνυν πρὸς
αὐτὸν ὁ τοῦ Δρόμου Λογοθέτης Ἰωάννης ὁ
Δούκας, καὶ πίστεις δοὺς καὶ λαβών, ὡς αὐτὸς
μὲν ὁ ῥὴξ τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἀμαχεὶ διε-
λεύσεται, καὶ μηδέν τι δράσας ἔσεται κα-
κὸν, οὐ πόλιν, οὐ κώμην, οὐ φρούριον, οὐ πολί-
χνιον, Ῥωμαῖοι δὲ προβαλοῦσιν αὐτῷ τὰ
ἐπιτήδεια ἄφθονα, ὡς μή τινος σπανί-
ζειν τὴν ὑπ' αὐτὸν στρατιάν, ἀλλ' ἀπραγ-
μόνως καὶ κατὰ λαιμὸν ἔχειν ὥσπερ ἐπεμ-
βυόμενα, ὅσοις ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ εἶτα
τοῖς ἵπποις ξυμβάλλεται, μετὰ καιρὸν ἐκεῖ-
θεν ἐπάνεισι, καὶ ἀγγέλλει τὰ ξυμφωνηθέν-
τα τῷ βασιλεῖ. καὶ βασιλεὺς τῆς ξυλλογῆς
τῶν ὠνίων φροντίδα τίθησι, καὶ τὴν ἐξ ἐπι-
τάγματος ὑπὸ τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτίκα με-
ταφερόμενα, καθ' οὓς ἔμελλε τόπους ὁ ῥὴξ
διέρχεσθαι· ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ἐντὸς εἴη τῶν ὁρίων
ἠγγέλλετο τῶν Ῥωμαϊκῶν, καὶ γράμματα
πεφοιτηκότα τῷ βασιλεῖ μετ' ἀνδρῶν
κατὰ γένος λαμπρῶν καὶ ἀξίωσιν τὴν αὐτοῦ
παρουσίαν ἐσήμαινον, ὁ αὐτὸς καὶ πάλιν στέλ-
λεται Λογοθέτης εὖ διαθήσων τὴν δίοδον
τοῦ ῥηγός, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Καντακουζη-
νὸς Ἀνδρόνικος· ἀλλ' οὗτοι ἀνεπιστημοσύνῃ
τῶν ὀφειλόντων γενέσθαι, καὶ μαλακότητι οἰ-
κείᾳ (χρεὼν γάρ, καὶ φίλων ἡμῖν τῶν ἀνδρῶν

quàm si numinis indignatio
illi ætati perpetua bella de-
creuisset. Quasi enim Barba-
ri circumcirca nostris cer-
uicibus imminentes, ad nos
castigandos non satis essent:
etiam lõginquo malo sumus
oppressi. Nam Fridericus A-
lemannorum rex, legatis ad
Isaacium Imperatorem mis-
sis petiit, vt sibi cum omnib.
copiis Palæstinam petenti-
bus, per Romanas prouin-
cias pacatè iter facere & cõ-
meatum emere liceret: &
suam sententiã per proprios
legatos sibi significaret. Mit-
titur igitur ad eum Dromi
Logotheta Ioannes Ducas:
fidéque data & accepta, re-
gem sine maleficio transitu-
rum, nullam vrbem, nullum
oppidum, nullum castellum
aut pagum violaturum: Ro-
manos commeatum ei abun
dè suppeditaturos, vt eius e-
xercitus nulla re necessaria
careat, sed omnia in promp-
tu copiosissimè habeat, quæ
tam iumentis quàm homi-
nibus vsui sunt: aliquanto
pòst reuertitur. Iis condi-
tionibus renunciatis, Impe-
rator, per prouincias edicit,
vt quà rex transiturus esset,
commeatus comportetur: i-
psius verò in fines Romanos
ingressu virorum genere &
dignitate clarorum literis
nũciato, eundem Logothe-
tam denuò mittit, vnáque
cum eo Andronicum Can-
tacuzenum, qui regis transi-
tum commodiorem redde-
rent. Verùm ij ignoratione
officij & suapte ignauia (etsi
enim amici nostri sunt, ta-

Friderici Barbarossæ expeditio in Palæstinam.

Ioannis Ducæ, Isaaci legati cũ Friderico pacta.

Quæ Isaacius approbat, de executione parum sollicitus.

Legati vecordes Fridericum & Isaacium comitantur.

Legati Græci iusiurandum turbant, vnde Philippopolitanis, quibus Nicetas præerat, plurimæ molestiæ creatur.

Artes Græcorum vt Alemannicum exercitũ pessundarent.

Commeatũ auferunt & itinera intercludunt.

Pabulantes Alemannos ex insidiis aggrediuntur.

Illas artes Fridericus fortiter eludit.

men veritas eis est preferenda) regem contra Romanos concitarunt, & vt Imperator eum pro hoste suspectum haberet effecerunt. Ita & iusiurandum est turbatum, & comportatio commeatus cessauit: & nos, qui hæc scribimus, tum Philippopolitanæ prouinciæ gubernationi & descriptioni præfecti, plurimis molestiis conflictati sumus: cum nunc Imperatoris iussu Philippopolis mœnia & fossas, illis angustis & periculosis temporibus, instauraremus: nũc aliis literis eadem demoliri iuberemur, ne receptaculum regis essent. Qui cum excursionibus commeatum pararet, Imperator legatos eius detinebat, & angustos tramites sua opinione intercludebat, altissimis arboribus succisis, & ita implexis, vt id septum à rege transiri non posset: sed & patruelem suum Manuelem Camyzem Protostratorem, & Occidentis Domesticum Alexium Guidum cum exercitu regẽ subsequi, & Alemannos pabulantes ex insidiis aggredi iussit. Verùm rex illo arborum vallo ita impeditus est, vt ex angustiis sine vllo negocio euaderet: imò quod facetius est, alia via Philippopolim penetrauit: ibique vallo munito, Romanis imprudentib. loca præoccupauit, à quibus prohibebatur, quorúmq;

ὄντων, ὡς πρεσβυτέραν καὶ φιλτέραν τιμᾶν τὴν ἀλήθειαν) αὐτόν τε τὸν ῥῆγα κατὰ Ῥωμαίων ἐξεμήναν, καὶ τὸν βασιλέα ὡς πολέμιον ἐκεῖνον ὑφορᾶσθαι παρέπεισαν· ὅθεν οἵ τε ὅρκοι συνεχύθησαν, καὶ ἡ τῶν ζωαρκῶν ἐπιλελοίπει συγκομιδή, καὶ ἡμεῖς οἱ ταῦτα γράφοντες, πλείστοις ἀνιαροῖς προσεπλάκημεν, τὴν τοῦ θέματος Φιλιππουπόλεως ὑπεζωσμένοι τηνικαῦτα καὶ ἀρχὴν καὶ ἀπογραφήν, νῦν μὲν πρὸς βασιλέως ἐπιταττόμενοι ἀνακτίζειν τὸν τῆς Φιλίππου περίβολον, καὶ διαταφρεύειν, καὶ οὕτω κατὰ τοὺς στενοὺς ἐκείνους καὶ κινδυνώδεις χρόνους διαπραττόμενοι, μετὰ βραχὺ δὲ διὰ γραμμάτων τὴν καθαίρεσιν ἐπιτιμώμενοι, ἵνα μὴ εἴη κρησφύγετον τῷ ῥηγί. ἀμέλει καὶ ὁ μὲν ἐκδρομὰς ποιούμενος, τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπορίζετο. βασιλεὺς δὲ τοὺς τοῦ ῥηγὸς πρέσβεις οὐκ εἴα ἐπανελεύσεσθαι πρὸς τὸν ἀποστείλαντα, καὶ τὰς στενὰς τῶν παρόδων ὡς ἐκείνῳ ἐδόκει ἀπέκλειε, καταβάλλων διὰ πελέκεων τὰ τῶν δένδρων ὑψιτενῆ καὶ βαθύρριζα, καὶ ταῦτα ἐκ κορυφῶν ὡς εἰς ἀδιεξίτητον ἀντίφραγμα τοῖς ὁδεύουσιν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξάδελφον ἐκείνου Μανουὴλ τὸν Καμήτζην, Πρωτοστράτορα ὄντα, καὶ τὸν τῆς δύσεως Δομέστικον τὸν Γίδον Ἀλέξιον παρέπεσθαί οἱ μετὰ στρατευμάτων ἐκέλευσε, καὶ λεληθότως ἐπιτίθεσθαι τοῖς χορτολογοῦσι καὶ τὰς τροφὰς μαστεύουσιν Ἀλαμανοῖς· τῷ δὲ ῥηγὶ οὕτω προσέστησαν τὰ ταῖς δυσχωρίαις γεγυμνημένα διὰ καταβολῆς τῶν δένδρων ἐπιτειχίσματα, ὥστε σὺν πόνῳ οὐδενὶ παρῆλθεν αὐτά· τὸ δὲ χαριέστερον, αὐτὸς μὲν δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπορεύθη, καὶ εἰσῆλθε τὴν Φιλιππούπολιν, καὶ κατ' αὐτὴν ἐβάλετο χάρακα· Ῥωμαίοις δὲ ἀντιπαρελθὼν, ἔλαθε γενόμενος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ κατέχων ὧν εἴργετο, καὶ ὧν

καὶ ὧν χάριν αἱ πάροδοι ἀπεφράσσοντο. τὴν δὲ Φιλιππούπολιν εἰσιών, κεκενωμένην εὗρε τῶν πλειόνων καὶ ἐπιφανεστέρων αὐτῆς οἰκητόρων· εἰ γάρ τις καὶ ὑπολέλειπτο, πτωχὸς ἦν οὗτος, καὶ τὴν οὐσίαν πᾶσαν ἐν οἷς ἐνεδέδυτο ἀριθμῶν, καὶ τοῖς Ἀρμενίοις κατειλεγμένος· οὗτοι γὰρ μόνοι τῶν ἁπάντων, οὐκ ἐπιδρομὴν ἐθνῶν, ἀλλὰ φίλων παρουσίαν τὴν τῶν Ἀλαμανῶν διέλευσιν ἡγοῦντο. ἐπειδὴ καὶ συγχρῶνται τοῖς Ἀρμενίοις Ἀλαμανοί, καὶ κατὰ τὰς αἱρέσεων τὰς πλείστας ἀλλήλοις συμφέρονται· Ἀρμενίοις γὰρ καὶ Ἀλαμανοῖς ἐπίσης ἡ τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησις ἀπηγόρευται, καὶ τοῖς ἀζύμοις κατὰ τὰς ἱεροτελεσίας ἀμφότεροι κέχρηνται, καὶ ἄλλα ἅττα ὀρθοδόξοις χριστωνύμοις ἀπόβλητα, οὗτοι σφαλλόμενοι τοῦ ὀρθοῦ, τηροῦσιν ὡς ἔννομα· πλὴν καὶ τῆς Φιλίππου γενόμενος ὁ ῥὴξ ἐγκρατής, οὐκ ἀνῆκεν ἐπιστέλλων τῷ Πρωτοστράτορι, καὶ διαμηνυόμενος ὡς μάτην αὐτὸν τῆς πρόσω πορείας Ῥωμαῖοι κωλύουσι, καὶ, μὴ δέον, ἐπέχουσιν ἐπειγόμενον. μηδὲ γὰρ κατὰ Ῥωμαίων ἀξύμφορόν τι καὶ ἄχρι καὶ νῦν καὶ πρότερον βεβουλεῦσθαι, καὶ τὰ συντεθειμένα δὲ φυλάττειν ἀπαρεγχείρητα. ὁ δὲ δῆλα τιθεὶς τῷ αὐτοκράτορι τὰ γραφόμενα, καὶ τὸ ποιητέον ἐκεῖθεν ἐπιταττόμενος, οὐδέποτε εἶχε τὸν βασιλέα τὰ πρὸς εἰρήνην ἀντεπιστέλλοντα, ἀλλ' ἀρρενοῦντα μᾶλλον αὐτὸν εἰς τὴν μετὰ τοῦ ῥηγὸς συμπλοκήν, καὶ εἰς ἀγεννὲς κατονειδίζοντα φρόνημα, ὅτι μὴ ἐς δεῦρο ἔχει πυθόμενος ἀναίρεσιν καὶ ἧτταν Ἀλαμανῶν, κατὰ ἴλας ἐξιόντων εἰς σιτίων ἀνεύρεσιν, καὶ κατὰ πώεα πλατέα, κἀκεῖ καὶ τῇδε ἐκχεομένων μετὰ πλείστης ὅσης τῆς πεποιθήσεως.

quorúmq. causa angustię obstruebantur. Philippopolim ingressus, vrbem plerisque, iisque nobilissimis ciuibus vacuam reperit. Nam si quis ibi manserat, is aut ita pauper erat, vt eius opes in vestibus quibus tegebatur cõsisterent, aut erat ex Armeniorum numero. Hi enim vni omnium, transitum Alemannorum, non hostium incursionem, sed amicorum aduentum iudicabant. Nam & commercia inter sese agitant, & in plerisque religionis dogmatibus cõsentiunt. Quippe apud Alemannos & Armenios sacrarum imaginum adoratio æquè interdicta est, & azymis in sacris vtrique vtuntur, & alia quædam Orthodoxis Christianis improbata, opinionis errore pro legitimis obseruãt. Enimuerò rex etiam post Philippopolim occupatam, ad Protostratorem scribere, eíque significare non destitit, Romanos frustra sibi iter intercludere, & properantem, contra officium impedire. Neq; enim se vel prius, vel nunc quicquam in animo habuisse, quod Romanis incommodum aut molestiã afferret, & pacta ac conuenta adhuc inuiolata conseruare. Qui cum eas literas Imperatori significasset, & iussa eius expectaret, nunquã pacatum ab eo responsum accepit, subinde ad prælium committendum extimulante, & ignauiam ei exprobrante, quòd Alemannorum temerè & sparsim pabulatum exeuntium cædem & internecionem nondum significasset.

Et Philippopolim ferè vacuam occupat.

Armeniorũ & Alemannorũ in religione consensio.

Friderici in victoria clementis intrepidus animus, pactorũ obseruationem petit.

Isaacius autẽ agit Græca fide.

Diſſimulationis Iſaaci fons impius, nempe improba diffidétia ex dãnata coniectura ortum ducens.

4 Hæc impulſu cuiuſdam ſcribebat, qui ex Engaſtrimythi potiùs afflatu, quã prophetico ſpiritu affirmabat, regi nunquam in mentem veniſſe Palæſtinæ occupationem: ſed eum nihil aliud cogitare, niſi vrbis imperatricis dominatum: & per Xylocerci portam haud dubiè ingreſſum, ea facturũ principiò quæ abominanda ſint. Deinde iuſto Dei iudicio non pauciora perpeſſurum. Huiuſmodi opinionibus occupatus Imperator, ipſam portam lateribus & cemento obſtruxit: & acutas ſagittas, quas ſæpe manibus geſtabat, ſe in cordibus Alemannorum defixurum eſſe dicebat: monſtratáque feneſtra Blachernij palatij in eo loco, qui ab altitudine cognomentum habet, vnde patentes campi extra propugnacula in Philopatiis cernuntur, per eam ſe illas in Alemannos excuſſurum, eóſque proſtraturum minabatur, adeò vt ea verba ridicula audientibus viderentur. Is vates erat Doſitheus quidã, Studienſis monachus, Venetiis oriundus, & patre Viticlino, vt ferebatur, natus, qui Iſaacio cui familiaris erat, priuato adhuc Imperiũ prędixerat. Qua prædictione euentu comprobata, ſummo honore & autoritate apud hunc Imperatorem florens, Hieroſolymorum Patriarcha poſt Leontij viri eruditi & virtute celebris obitum deſignatus eſt. *Sed vt Imperatorum impetus & potentia*

Doſithei monachi falſa diuinatio.

Iſaaci iactationes ridiculæ.

Reſviro principe prorſus indigna hoſtibus procul remotis minari.

Doſitheus, magnus nebulo, hiſtrióque nugaciſſimus, Patriarchatu Hieroſolymitano potitur.

Potentię humanæ ingenium.

4 Ταῦτα δὲ γράφων ἦν, ἐν τῷ δοξάζειν παρ' ἑαυτῷ, τισὶν ὑφηγήσεσι, φανούντων μᾶλλον ἀπὸ γαστρὸς, ἤπερ προειδότων τὰ μέλλοντα, μηδέ ποτε προθέσθαι τὸ ῥῆγα τὴν Παλαιστίνην καταλαβεῖν, ἀλλὰ τὴν ἅπασαν τρέφειν ἔφεσιν κατὰ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ μέλλειν ἐκ τοῦ δῆθεν ἀναμφιλέκτου διὰ τῆς λεγομένης Ξυλοκέρκου πυλίδος τῆς πόλεως εἰσελθεῖν ἔνδοθι, καὶ δράσαι πρῶτον τὰ ἀπευκταῖα, παθεῖν δ' ἔπειτα τὰ ἀντίρροπα, τοῖς δικαίοις τοῦ Θεοῦ σταθμίοις. καὶ τοιαύταις προληφθεὶς γνώμαις, τὴν ξυλόκερκον διὰ τιτάνου καὶ πλίνθου ὀπτῆς ἀπέφραξεν· καὶ βέλη νεοχάλκευτα φέρων πολλάκις ἐν ταῖν χεροῖν, ταῦτ' ἔφασκεν ἀκονᾶν, κατὰ καρδίας παγησόμενα τῶν Ἀλαμανῶν· δεικνύων δὲ τὸ παράθυρον ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Βλαχερνῶν εἰς τὰ λεγόμενα ὑψηλὰ δι' ἧς ὁρατὰ ἦν τὰ ἱππήλατα πεδία τὰ ἔξωθεν τῶν ἐπάλξεων ἐν τοῖς Φιλοπατίοις καθυπτιάζοντα, ἐκ ταύτης ἔλεγε μέλλειν ἀφιέναι τὰ βέλεμνα, βάλλειν τε καὶ καταβάλλειν τοὺς Ἀλαμανούς, ὥστε καὶ ἐν γέλωτι ἤγετο τοῖς ἀκούουσι τὰ λεγόμενα· ἦν δέ τις Δοσίθεος ἐν τῇ τοῦ Στουδίου μονῇ τὴν ἄσκησιν μετιὼν, ὃς ἐκ Βενετίκων ἕλκειν τὸ γένος, καὶ πατρὸς τοὔνομα Βιτικλίνου γεγονέναι ἐλέγετο· συνήθης δὲ καταστὰς Ἰσαακίῳ πρὸ τῆς ἀρχῆς, προείρηκεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν· κἀπειδήπερ εἰλήφει πέρας τὰ τῆς προῤῥήσεως, ἤγετο διότι πλείστης τιμῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τούτῳ, καὶ τὰ μεγάλα δεδύνητο, καὶ πατριάρχης Ἱεροσολύμων προὐβέβλητο, καταλύσαντος τὴν ζωὴν τοῦ τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων τότε διέποντος Λεοντίου, ἀνδρὸς τὸ ἦθος χαρίεντος, καὶ διαβοήτου τὴν ἀρετήν· ὁποία δὲ ἡ τῶν βασιλέων ὁρμὴ καὶ ἰσχὺς οὔκουν ἀνεχομένη μὴ οὐχ ὡς αὐτοῖς

αἱρετὸν

αἱρετὸν μεταφέρειν καὶ ἀλλοιοῦν τὰ θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα πράγματα, βασιλεύσας Ἰσαάκιος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου παραλύει τὸν Καματηρὸν Βασίλειον, καίτοι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ τὰ μέγιστα συναράμενον· αἰτία δ' αὐτῷ προῄχθη τῆς καθαιρέσεως, ὅτι ἃς Ἀνδρόνικος τῶν εὐγενίδων γυναικῶν οὐχ ἑκούσας ἀπέκειρε μονάζουσας, ταύτας αὐτὸς ἐνέδωκε τὸ μέλαν ἀποδύσασθαι ἀμφίον, καὶ πρὸς τὴν προτέραν μεταβλέψαι καὶ ζωὴν καὶ στολήν· προβαλλόμενος δ' ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχην τὸν Μουνταίην Νικήταν, τῆς μεγίστης ἐκκλησίας ὄντα σακελλάριον, οὐδὲ τὸν τετραγέροντα τουτονὶ τῷ θρόνῳ παρῆκεν ἐναποψύξαι, ἀλλ' ἀφέλειαν καὶ κουφότητα καταγνοὺς τοῦ ἀνδρὸς, καὶ γῆρας ἐπεγκαλέσας ἀνέγκλητον, καὶ ἄκοντα τοῦ θρόνου ἀπεσφενδόνησε· φροντιστικώτερον δὲ διατεθεὶς περὶ τοῦ τὸν κυβερνήσοντα τὴν ἐκκλησίαν εὑρεῖν, προχειρίζεται μέγαν ποιμένα Λεόντιον τινὰ μοναχὸν, διαβεβαιούμενος ἐπὶ συλλόγων καὶ διομνύμενος ἐπὶ βασιλικοῦ βήματος καὶ ὁμηγύρεων, ὡς οὐκ ᾔδει τὸν ἄνδρα πρότερον· νυκτὸς δὲ ἡ θεομήτωρ τοῦτον αὐτῷ καθυπέδειξε, τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀρετὴν ὑπογράψασα, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον διασαφήσασα, καθ' ὃν τὴν οἴκησιν ἔλαχεν· ἀλλ' οὔπω ἐνιαυτὸς ἐξίκετο, καὶ καταστρέφει καὶ τὸν Θεοτοκίστην τοῦτον ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑψώματος, μηδένα λόγον θέμενος ἢ ἐντραπεὶς εἰς ὅσους ἐπαίνους ἔλεγε περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐδόξαζε τοῦτον ὡς θεῖον ἄνθρωπον. ἀποσκορακισθέντος δ' οὕτω καὶ Λεοντίου, ἔγνω δραματουργῆσαι μετάθεσιν, καὶ εἰς τὴν οἰκουμενικὴν ἐπᾶραι προέδρευσιν τὸν τῶν Ἱεροσολύμων Δοσίθεον. εἰδὼς δὲ τοὺς κανόνας τοῦτο μὴ συγχωροῦντας, μέτεισιν ὑπούλως τὸν διέποντα τὸν θρόνον τῆς Θεοῦ

non quiescere solet, nisi diuina humanáque pro suo lubito mutarint: principatum adeptus Isaacius, Basilio Camatero, quanquam eius ope maximè adiutus, Patriarchatu deiecto (causa prætexebatur, quòd, quas nobiles matronas Andronicus in monasteria inuitas abstrusisset, iis ipse nigro vestitu deposito, reditum ad pristinum habitum & vitæ rationem concessisset) Nicetam Muntanum pro eo patriarchã designauit, Ecclesiæ maximæ sacellarium. Sed ne hunc quidem, hominem natu maximum, in sacra sede expirare passus, inuitum expulit, senium & delirium & leuitatẽ causatus. Cùm autem diligentiùs de gubernatore Ecclesiæ cogitaret, Leontium monachum quendam, magnum pastorem designat: in populi frequentia pro tribunali iureiurando testatus, eum virum priùs ignotum, sibi à Dei genitrice noctu esse demonstratum, non forma & virtute eius duntaxat descripta, sed loco etiam ostenso in quo habitaret. Verùm eo quoque Dei genitricio, priusquam annus elaberetur, repudiato, nihil verecundatus, quòd coram tam multis, eum vt diuinum hominem laudibus extulisset, mutationem instituit, Hierosolymitanum Dositheum ad OEcumenicum patriarchatum euecturus. Quod cũ Canones nõ permittere sci-

Non desunt prætextus iis qui alios deturbare cupiunt & possunt.

Nicetas Muntanus patriarcha.

Leontius monachus patriarcha.

Somniis somnia sua Isaacius confirmat, & stolidum vulgus naso suspendit.

Vulpecula coruũ hiantem deludit. Improbitate Isaacij profana Theodori ambitio castigatur.

ret, Theodorum Balsamum, magnæ Antiochiȩ episcopũ, virum ea ætate iurisconsultissimum, astu circumuenit: & in priuato colloquio indignationem simulat, quòd Ecclesia piis & doctis viris ita destituatur, & monastica virtus ita obsoleuerit atque euanuerit, vt nemo sit qui vniuersalem sedem, non secus ac solis irrequietus circuitus orbem terrarum, illustret, cœtúmque fidelium quàm optimè gubernet. Hęc & id genus alia non sine dolore præfatus, subiunxit, olim fuisse sibi in animo, illũ ex Antiochena sede in Oecumenicam, vt illustrem legalis puritatis lucernã transferre. Sed ab ea mutatione veterum canonum & ecclesiasticarum sanctionum interdicto deterreri. Si verò ipse, vt legum & canonum peritissimus, translationem, vt olim, ita nunc quoque habere locum, demonstrare, ac vulgo persuadere possit: se omnino id in lucro deputaturum, eúmque (modò liceat) incunctanter designaturum. Hoc modo tractatus Theodorus, omnia rata fore affirmauit. Postridie concilio Pontificum in æde sacra indicto, & quæstione illa agitata, translatio statim concessa, & literis Imperatoriis cõfirmata est. Ac Antiochenus vt antè fuerat, ita mansit Antiochenus. Dositheus verò à sede Hierosolymitana Cõstantinopolim est trãslatus, cũ tã frequenti & splẽdido comitatu, vt haud dubiè regium triumphũ æquaret.

† ἢ αὐτὸν ἐπὶ τῶν οἰάκων.

Doli mali initia, & progressus. Inanis gloriæ cupidus à versuto aulico demulcetur.

Impij legum & disciplinæ lictatoris mala mens.

Dositheus & Hierosolymitana & Byzantina sede excidit.

πόλεως μεγάλης Ἀντιοχείας Θεόδωρον τὸν Βαλσαμὸν, ἄνδρα ὑπὲρ τοὺς τότε πάντας ὄντα νομομαθῆ· ὃ δὴ καὶ μόνας αὐτῷ συγγενόμενος, σχηματίζεται τὸν ἀσχάλλοντα. εἰ οὕτως ἀνδρῶν φιλοθέων καὶ λογίων ἡ ἐκκλησία σπανίζεται, καὶ ἡ μοναχικὴ διέρριπται καὶ ἠφάνισται ἀρετὴ, ὡς μὴ πρότερον εἶναι τὸ ἡμέριον τουτονὶ λαμπτῆρα τὸν ἀεικίνητον ἥλιον, † ἢ τὸν ἐπὶ τῶν κεφαλαίων τοῦ ἱεροῦ καθιζησόμενον θρόνου, καὶ ἄριστα τὸ τῶν πιστῶν διϊθυνοῦντα πλήρωμα, καὶ τοιαῦθ᾽ ἕτερα σχετλιαστικῶς προαναβαλλόμενος, ἐπήγαγε πάλαι μὲν βούλεσθαι μετενεγκεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας εἰς τὴν οἰκουμενικὴν περιωπὴν, ὡς λύχνον ταῖς τῶν νόμων τηλαυγείαις πάμφωτον, ὑποστέλλεσθαι δὲ τὴν μετάθεσιν ὡς πάλαι τοῖς κανόσιν ἀπειρημένην, καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀπάδουσαν θεσμοῖς· εἰ δ᾽ αὐτὸς σχοίη ἂν ὡς νόμους καὶ κανόνας ἀκριβωσάμενος χώραν ἔχουσαν ἀποδεδειχέναι, καθά ποτε καὶ νῦν τὴν μετάθεσιν, καὶ τὰς τῶν πολλῶν εἰς τοῦτο μεθαρμόσαι γνώμας, ἕρμαιον ὄντως ἡγήσεται τὸ πραχθὲν, καὶ οὐκ ἀναβαλεῖται τὸ πέρας, αὐδύθυνον ποιοῦν τὴν προχείρισιν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς οὕτως μετῆλθε τὸν Ἀντιοχείας Θεόδωρον, ὁ δὲ πάντα ἐντελῆ γενέσθαι κατέθετο· σύλλογοι οὖν μετ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀρχιερέων ἀνὰ τὰ ἀρχεῖα τὰ ἱερὰ, καὶ συνόδοι καὶ συζήτησις περὶ μεταθέσεως, καὶ παρὰ πόδας ἐκχώρησις, καὶ τόμος ἐπὶ βασιλικοῦ συμπληρούμενος βήματος, καὶ ὁ μὲν Ἀντιοχείας πάλιν Ἀντιοχείας ἐώμενος, καὶ ὁ Δοσίθεος ἀπὸ τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνου εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναγόμενος, καὶ ἡ προπομπὴ ὡς λαμπροτάτη καὶ πολυανθρωποτάτη τῶν πώποτε, ὡς εἶναι καὶ θριάμβοις βασιλέων ἀμφήριστος,

καὶ

καὶ ἀχανεῖς ἐπὶ τούτῳ οἱ φενακισθέντες ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς κανόνας εἰκῇ καταπανωπισάμενοι, ἀμέλει τοι καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ χρόνον ἐνεγκεῖν τὸν γέλωτα ἔχοντες, παρασυναγωγὰς ποιοῦσι καὶ ὀχλαγώγια οἱ λογάδες τοῦ βήματος, καὶ τῶν ἀρχιερέων ὁπόσον εἶχε τὴν γλῶτταν πρὸς λόγον ἰσχὺν ἐπίσημον· οὐκοῦν ἐπιβάτης ἐκκλησίας ἀλλοτρίας ἀκούει Δοσίθεος, καὶ ἀναλυομένην ἔχει τὴν δευτέραν τιμὴν, καὶ τοῦ θρόνου κατάγεται· τὴν δ' ἧτταν μὴ φέρειν ἔχων ὁ βασιλεὺς, ἀναμαχόμενος ἦν, καὶ παντοίως ἀποδιδῶν ἰσχύειν τὴν κυρωθεῖσαν μετάθεσιν· καὶ μετὰ βραχύν τινα χρόνον ἀναλύσας τὰ ἐπιλυόμενα, αὖθις ἐστήριξε τὸν Δοσίθεον· ὅτε καὶ διὰ τῶν πελεκυφόρων αὐτοῦ δορυφόρων, καὶ τῶν τοῦ παλατίου ἐκκρίτων, προέπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸ μέγιστον τέμενος, δεδιὼς μὴ τὸ πλῆθος νεωτερίσειεν· ἦν γὰρ διὰ μίσους ἅπασιν ὡς φιλόθρονος ὁ Δοσίθεος, καὶ τὸ τοῦ κρατοῦντος ἐπὶ μὴ καιρίοις πράγμασιν ἐνστατικόν τε καὶ φίλαυτον οὐκ ἐπαινετόν· ἀλλὰ καὶ πάλιν τοῦ θρόνου ἀποδιοπομπεῖται Δοσίθεος, καὶ πέπονθεν ἀτεχνῶς τὸ τῆς αἰσωπείας κυνὸς, ἥς τε διεῖπεν ἀποπεσὼν ἱερᾶς ἀρχῆς (ἑτέρως γὰρ Ἱεροσολύμων κεχειροτόνητο) καὶ τοῦ μείζονος θρόνου καθαιρεθείς· καὶ τοῦτο μὲν ἐς ἔπειτα. καὶ προχειρίζεται πατριάρχης, μέγας ὢν σκευοφύλαξ ὁ Ξιφιλῖνος Γεώργιος.

5 Τότε δ' ὡς ἁπανταχῇ περιήδετο, ἐκ Σολομοντείων βίβλων ἰνδάλματα τῶν ἐσομένων καί τινας ἐμφάσεις κατὰ τοὺς ὀνειροπομποὺς δαίμονας ἀποτρυγῶν ὁ Δοσίθεος, οὐχ ὥσπερ ἀπὸ ῥινὸς, ἀλλ' ἐκ τῶν ὤτων εἷλκε τὸν αὐτοκράτορα· ὁ δέ γε Πρωτοστράτωρ κατὰ τὰς βασιλικὰς ὑποθημοσύνας διαπρατόμενος, παρεβλέπετο τὰ πρὸς αὐτὸν γραφόμενα παρὰ τοῦ ῥηγὸς, καὶ ἅπας

At primarij ſacerdotes, cæterique facundia inſignes, qui ſe canonib. temerè violatis deceptos videbant, obſtupefacti, cùm riſum diutius perferre non poſſent, extraordinaria conciliabula & plebis conuenticula inſtituunt: alienæ eccleſiæ occupator, audit Doſitheus: ſecundo honore abrogato, è ſede educitur. Imperator verò ignominiam illam non ferens, omnibus modis aduerſatur: ac nihil non facit, vt approbata illa tranſlatio valeat. nec multo pòſt, abrogatione ſublata Doſitheumque denuò confirmatum, per bipenniferos ſatellites, & palatinos proceres in ſacram ædem deducit, populi motum veritus. Erat enim Doſitheus ob ambitionem, & Imperatoris intempeſtiuã pertinaciam, & parum laudatum ſui ſtudium, omnibus inuiſus. Cæterùm rurſus ſede eiicitur, eodemque modo quo canis Aeſopicus, & põtificatum, quem tenuerat, amittit (nam alius Hieroſolymis electus erat) & maiori ſede excidit, magno vaſorũ cuſtode Xiphilino Georgio Patriarcha deſignato.

5 Tum verò, quòd vbiq; erat celebre, ex Salomoniis libris futurarum rerum imagines & formas quaſdam, inſtar dæmonum qui ſomnia immittũt, depingendo, non naſo, ſed auribus trahebat Imperatorem. Cuius iuſſis Protoſtrator obſequens, literis regis neglectis, totus in

Ridiculi homines nullũ non mouent lapidem vt iniurias ſibi illatas vindicent.

Iſaacius intercedit vt illegitimã ordinationem tueatur. Ita ſeculares cũ Eccleſiaſticis ſæpiſſimè tixantur.

Pſeudepiſcopi characteres.

Magnus nebulo pro meritis mulctatur.

Infelix princeps illicitis artibus, futurorum ſcientiam inquirit.

Protoſtrator Friderico fruſtra inſidiatur.

eo erat, vt Alemannis noceret frumentatũ exeũtibus & quadam nocte circiter bis mille inſignibus equitibus delectis, ad Philippopolim proficiſci, & inſidiis in collibus illis collocatis, frumẽtatores manè inuadere inſtituit. ac ei rei intentus, impedimenta ſeruitia militum, & reliquum exercitum, quaſi numine afflatus, nobiſcum diſcedere iuſſit. Priuſquam enim diluxerat, Alemanni ab Armeniis Pruſeni caſtelli (ibi enim conſtiterat Imperatoris exercitus) de Protoſtratoris conſilio certiores redditi, eadem nocte vltra v millia cataphractorũ in noſtrum exercitum immittere properabant, noſtris ſpeculatoribus & cuſtodibus deceptis, nec Protoſtratori facti obuiam. Nam is quidem partes montibus vicinas, in quibus prædia erant adhuc commeatu referta, pertranſibat, & tumulos ſubibat, ne ab iis conſpiceretur, quos venabatur. Alemanni verò confidenter per planiciem ad Romana caſtra pergebãt. Sed cũ nemine reperto, noſtros pridie ſub cœnæ tempus diſceſſiſſe, delectiſque fortiſſimis ad frumẽtatores ſuos circumueniendos abiiſſe audiuiſſent, ne expectato quidem nuncio, conuertunt equos, vt ab iis inuenirentur, à quibus quærebantur. Igitur cum ex eo colle deſcenderent, qui iuxta Pruſenum caſtellum eminet no-

Alemannorum in bello ſagacitas.

Quæ inſcio hoſte & celeriter geruntur in bello ea ſunt tutiſſima, & plerunque feliciſſima.

Confidentia, belli neruus.

Alemannorũ intrepidus animus.

ἐγίνετο τοῦ δρᾶσαί τι κακὸν τοὺς Ἀλαμανοὺς, περὶ φρυγανισμὸν ἐξιόντας, καὶ δή ποτε περὶ τοὺς διχιλίους τε καὶ εὐίππους ἀποκεκρικὼς, ἠθέλησεν ἄγχου που τῆς Φιλίππου πορευθῆναι νυκτὸς, καὶ τὴν ἐκεῖθι βουνῶν ἐχομένως ὑποκαθίσαι λόχον, καὶ τοῖς σιτοφόροις ἐπιθέσθαι ὄρθριος· καὶ αὐτὸς μὲν τοιαύτης εἴχετο πράξεως. τὰ δὲ σκευοφόρα καὶ τὸ ὑπουργικὸν τοῖς στρατιώταις καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα ἐκεῖθεν μεταβῆναι μεθ' ἡμῶν ἐπέταξεν, ὡς εἰ θεόθεν ἦν ἐμπνευσθείς· οὔπω γὰρ ἦν ἡμέρα διαγελῶσα, καὶ οἱ Ἀλαμανοὶ μαθόντες παρὰ τῶν ἐς τὸ φρούριον τὸ Προυσηνὸν Ἀρμενίων (ἐκεῖσε γὰρ ἡ βασιλικὴ κατεστρατοπεδεύετο στρατιὰ) ὅσα ἦν τῷ Πρωτοστράτορι πρὸς βουλῆς, νύκτα τὴν αὐτὴν ἐξάραντες τῆς Φιλίππου ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας σιδήρῳ κατάφρακτοι, ἐπιθέσθαι ἡμῖν ἠπείγοντο, λαθόντες οὓς εἴχομεν ὀπτῆρας καὶ φύλακας, μηδὲ τοῖς ἅμα τῷ Πρωτοστράτορι ἐπιλέκτοις συνηντηκότες, ἐπεὶ καὶ ὁ μὲν Πρωτοστράτωρ τὰ τοῖς ὄρεσι προσεγγίζοντα μέρη ἐπεπορεύετο· ἔνθα καὶ χωρία ἦν εἰσέτι τῶν ἐπιτηδείων ἔμπλεα, καὶ τοὺς γηλόφους ὑπεδύετο, κλέπτων τὸ θεαθῆναι πρὸς τοῦ θηράματος· οἱ δ' Ἀλαμανοὶ πεποιθότως ἐβάδιζον τὴν διὰ λείου πεδίου εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον φέρουσαν· ὡς δ' οὐδένα εὗρον ἀντίμαχον οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ τὴν ἀποσκευὴν τοῦ στρατεύματος, * κατὰ τὴν τῆτες δείλην ἀπονοστῆσαι ἐκεῖθεν ἐπύθοντο. ὅσον δ' αὐτοῦ κράτιστον, κατὰ τῶν ἐκ τοῦ γύοις σφῶν τὰ σῖτα εἰς τὴν παρεμβολὴν μεταφερόντων ἐξωρμηκέναι, μὴ ἀναμείναντες τὴν ἀγγελίαν, τοὺς ἵππους μετήνεγκαν, εὑρεθῆναι τοῖς ζητοῦσιν αὐτοὺς Ῥωμαίοις γλιχόμενοι. οὐκοῦν οἱ μὲν τὸν ἐκεῖθι λόφον ὑποκαταβαίνοντες, ὃς περὶ τὸ φρούριον ἐξῆρται τὸν Προυσηνὸν· οἱ δ' ἡμέτεροι αἰό-

ἀνιόντες, προσέμιξαν ἀλλήλοις ἀδόκητοι. ἐπεὶ δὲ καὶ συμπλακέντες ἐμάχοντο, οἱ μὲν Ἀλανοὶ ἐξηγούμενον αὐτῶν ἔχοντες τὸν τοῦ Ἀλεξίου Βρανᾶ υἱὸν τὸν Θεόδωρον, μικροῦ ἔπεσον πάντες, ὡς μόνοι καὶ πρῶτοι μαχεσάμενοι τοῖς Ἀλαμανοῖς· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδραπέτευον προτροπάδην καὶ ἀκλεῶς, μηδὲ καθαρῶς ἐμβλέψαι τοῖς ἐναντίοις ὑπενεγκόντες· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πρωτοστράτωρ δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνακεχωρηκώς, ἀφανὴς ἦν ἐκ τοῦδε ἡμῖν εἰς τρίτην ἡμέραν· τρισάσμενος δὲ τὰς χεῖρας τῶν πολεμίων διεκφυγεῖν. μόλις ἐπανέζευξεν, ὡς ἐκ μακροῦ πελάγους εἰς λιμένα καταίρας, ἔτι τὴν ἅλμην ἀποπτύων τοῦ μαχισμοῦ, καὶ τοῖς ὠσὶ φέρων ἐναύλους τὰς ἐπὶ τὸ αὐτὸν ἁλῶναι προϊεμένους διατόρους φωνὰς τῶν Ἀλαμανῶν· πολλοὶ δὲ καὶ ἄνοπλοι καὶ ἄνιπποι ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπανήλθοσαν, τῇ συντονίᾳ τοῦ δρόμου λακησάντων σφίσι τῶν ὀχημάτων. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε τοσοῦτον ἀπεχωρίσμεθα ἀλλήλων Ἀλαμανοί τε καὶ Ῥωμαῖοι, ὡς σταδίους διεστάναι πλείους τῶν ἑξήκοντα· οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ Φιλίππου προσέμενον, ἡμεῖς δὲ περὶ τὰ ἔσχατα τῆς Ἀχριδοῦ γενόμενοι ἡσυχάζομεν, εἰ σωζοίμεθα μόνον ἐπιμελόμενοι. εἴπω δέ τι καὶ ἕτερον, κείροντες τὴν ἰδίαν, τὰ σῖτα εἰσεφερόμεθα· καὶ τὰ τοιαῦτα εἰσεληλυθότα τοῦ βασιλέως ἐνώπιον, ἐνδοῦναι μόλις τοῦ ἄγαν ἔπεισαν. καὶ ἡμεῖς δ' αὐτοὶ μετὰ βραχὺ ἀφικόμενοι, κατὰ μέρος πάντα διηγησάμεθα, προσθέμενοι, ὡς φασὶν οἱ Ἀλαμανοί, μηδὲν ἕτερον εἶναι τὸ πεῖσαν τὸν βασιλέα Ῥωμαίων τὰ τῶν ἑσπερίων Χριστιανῶν ὅρκια παραβλέψασθαι, ἢ τὸ μετὰ τοῦ τῶν Σαρακηνῶν ἄρχοντος σπείσασθαι, καὶ κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς περὶ φιλίας

ſtri verò aſcẽderent, ex improuiſo concurrerũt. Vt ad arma vẽtũ eſt, Alani Theodoro Alexij Branæ filio duce, ferè omnes ceciderunt: quippe qui primi & ſoli cũ Alemannis pugnarent. Romani verò præcipiti & turpi fugæ ſe mandabant, vix aſpectu hoſtium tolerato: & ipſe Protoſtrator alia via elapſus, à nobis in tertium vſque diem viſus non eſt:& manibus hoſtium cupidiſſimè euitatis, vix tanquam ex longo mari ſalſam veluti aquam adhuc expuẽs, in portum peruectus, rediit, confuſis Alemannorum vocibus de eo capiendo adhuc aures eius perſonantibus. Multi quoque ſine armis, ſine equis in caſtra redierunt, fractis in illa curſus contentione vehiculis. Ex eo tantum ab Alemannis ſeiũcti ſumus, vt vltra L X ſtadia recederemus. Nã illi ad Philippopolim permanebat. Nos circa extremitates Achridi quieſcebamus, de vita duntaxat conſeruanda ſolliciti:imò & noſtram prouinciam populabamur, vt cõmeatus ſuppeteret. Quæ cum ad Imperatorem perlata eſſent, vix eum mouerunt, vt nonnihil de pertinacia remitteret. & nos etiam paulo pòſt ad eũ profecti, ſingula diligentiùs exponebamus:illo adiecto, Alemannos dicere, nihil eſſe aliud quod Imperatorem ad negligenda Occidentalium Chriſtianorum pacta impulerit, niſi quòd cum principe Sarracenorum pacem feciſſet: &(vt moris illorũ eſſet in amici-

Alanorum fortitudo inutilis, propter ſociorũ ignauiam.

Nec enim pedibus ſed manibus viam ſibi aperiunt viri fortes.

Fugacis ducis deſcriptio.

Nicetæ in ea rerum facie conditio.

Iſaacij inconſtantia & inſolentia erga Alemannos.

Mutua sãguinis guſtatio, fœdus confirmatio inter Saraceno rum & Alemannorum principes.

ia cōstituenda) vterq; vena
in pectore incisa, suū alteri
sanguinem propinasset. Sic
tandem eius contumaciam
ita fregimus, vt consilio in
contrarium mutato, Alemā-
norum transitum in Orien-
tem expeteret. Quem cum
regem, ob instantem hyemē
(nam Nouembri mense hæc
acta sunt) in vernum tempus
differre cerneret, rursus ad
ingenium rediit: & per lite-
ras, contra decorum Impe-
ratoriū, regi vaticinatus est,
eū ante Pascha moriturū. &
vt alia quæ antecessere præ-
teream (plura enim habent,
quæ in dictis & factis auto-
ris culpentur, quàm quæ lau-
dentur (vix adducitur, vt le-
gatos ad illum reuerti patia-
tur. E quibus vbi is cogno-
uit, Imperatorem eos neque
consessu, neq; vllo alio sin-
gulari honore dignatū esse,
sed æq; vt Romanos seruili-
ter astare siuisse, quamuis e-
piscopos & cognatos suos,
indignationem & iracundiā
dissimulare non potuit. Vt
autem legati nostri ad eum
venerunt, & ipsos sibi assi-
dere iussit: nec ministros,
coquos, & equisones eorum
astare passus est. Qui cū de-
cere negarent, vt ministri
regi maximo assiderent, satis
esse, quòd suis dominis ho-
nos is haberetur: non desti-
tit, sed inuitos etiam illis as-
sidere coegit. quo facto Ro-
manos subsannabat: & in-
nuebat, eos neque virtutis
neque generis habere ratio-
nem, sed vt subulci porcos
omnes siue pingues & pre-

Imperatorē nō decet circulatoris impostoris partes sibi tribuere.

Multo minus aliorum principū legatos opprobrio afficere.

Fridericus Græcorū insolentiam lepido facto subsānat, porcisque; potius quàm hominibus similes esse ostēdit.

κρατουμένων ἔθιμον, ἀμφοτέροις χάσαι φλέ-
βα τὴν ἐπιστήθιον, καὶ τὸ ἐκεῖθεν ἐκρυὲν
αἷμα ἑκάτερον εἰς πόσιν ἀλλήλοις ἀντι-
προτείνασθαι, καὶ μεταβαλεῖν οὕτως ἰσχύ-
σαμεν τῆς ἐνστάσεως, ἀμέλει τὴν ἐναντίαν
τραπόμενος τῆς προτέρας ὁ βασιλεὺς προ-
θέσεως, ἐγλίχετο τῆς ἐς ἕω τῶν Ἀλαμανῶν
περαιώσεως· ὁρῶν δὲ τὸν ῥῆγα διὰ τὴν ἐς
χειμῶνα τῆς ὥρας μεταστροφὴν (ἦν γὰρ
νοέμβριος μὴν, ὅτε ταῦτα ἐγίνετο) εἰς
ἔαρ τὴν μετάβασιν ἀνατιθέμενον, πάλιν
τοῖς προτέροις ἐνέμενε, καὶ ἐπιστέλλων προη-
γόρευε τῷ ῥηγὶ, βασιλεῦσιν οὐχ ἁρμοδίως,
ὡς θανεῖται πρὸ τῶν πασχαλίων ἡμερῶν. καὶ
ἵνα τὰ ἐν μέσῳ παρῶ πλείω κατηγορίαν
τοῦ δρῶντος καὶ λέγοντος ἤπερ ἔπαινον ἔ-
χοντα, πείθεται μόλις διαφεῖναι τοὺς πρέσ-
βεις ἐς τὸν ῥῆγα ἐπανελθεῖν. αὐτὸς δὲ τού-
τοις ἰδὼν, καὶ μαθὼν ὡς οὔτε καθέδρας ὁ
βασιλεὺς αὐτοῖς μετεδεδώκει, ἀλλὰ δου-
λοπρεπῶς ἐπίσης Ῥωμαίοις αὐτῷ παρει-
στήκεισαν ὀπτανόμενοι, οὔτε τινὸς ἑτέρου ἠξιώ-
θησαν ἀγαθοῦ, ἐξαιρέτου ἐπίσκοποί τε ὄντες
καὶ αὐτῷ προσγενεῖς, ἠγανάκτει, καὶ δῆ-
λος ἦν ἐπὶ τῷ γεγονότι τῷδε διαπριό-
μενος. ὡς δὲ καὶ πρέσβεις ἡμέτεροι παρ'
ἐκεῖνον ἀφίκοντο, ἑαυτῷ συμπαρέδρους
πεποίηκεν αὐτούς τε καὶ τοὺς ὑπηρετουμένους
αὐτοῖς, μηδὲ τοὺς ὀψοποιοὺς καὶ ἱπποκόμους
καὶ μάττοντας παρεῖσθαι ἀφεικώς. μὴ
εἶναι δὲ λεγόντων ἐκείνων εἰκὸς, βασιλεῖ με-
γίστῳ συνθωκεύειν ὑπηρέτας· ἀρκετὸν γὰρ
ὅτι καὶ οἱ κύριοι αὐτῶν συνεδρεύουσιν, οὐ κα-
θυφῆκέ τι μικρὸν τοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ καὶ μὴ
ἑκόντας τοῖς δεσπόταις αὐτοὺς συγκατέ-
κλινεν· ἐν οἷς ἔπραττε Ῥωμαίοις κατα-
μωκώμενος, καὶ δεικνὺς μὴ ἀρετῆς καὶ γέ-
νους εἶναι παρ' αὐτοῖς διαστολὴν, ἀλλ' ὡς εἰς
συφεὸν οἱ συφορβοὶ τὰς σῦς ἀπαξαπάσας
εἰσελῶσιν εἰς ἕνα σταθμὸν, μὴ διϊστῶντες

τὰς

τὰς πίονας καὶ πλεόνως διαχέειν ἐχούσας τὸ ἀποδίδοσθαι, οὕτω καὶ Ῥωμαῖοι παρασα-τοιαύτας ἔχουσιν ἅπαντας. οὐ πολλοῦ δὲ διαγινομένου καιροῦ, ἠνάγκασεν αὐτὸν ἡ τῶν ἐπιτηδείων ὑπὸ σπανίσεως μερίσαι τὸ στράτευμα. οὐκοῦν αὐτὸς μὲν ἄπεισιν εἰς Ὀρεστιάδα, κατὰ δὲ τὴν Φιλιππούπολιν εἴασε τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν, καὶ τοὺς ἐπισκόπους μεθ' ἱκανοῦ στρατεύματος, εἰπὼν, ὡς ἀναπαύσασθαι χρεὼν ὑμᾶς ἐνταυθοῖ, ἄχρι δὴ τὰς παρειμένας κνήμας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἐκ τοῦ παρίστασθαι τῷ βασιλεῖ γραικῶν ἀναρρωσθείητε.

6 Ἐπειδὴ ὁ χειμὼν παρῆλθε, καὶ τὰ ἄνθη ἔδωκεν ὀσμὴν, ἀνανεοῦνται τοὺς ὅρκους ὅτε βασιλεὺς καὶ ὁ ῥὴξ, καὶ τότε ὁμωμόκεσαν οἱ ἔπαρχοι καὶ μεγιστᾶνες, παρελεύσεσθαι τὸν ῥῆγα διὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς γῆς, καὶ μὴ δι' ἀγρῶν ἢ ἀμπελώνων διελεύσεσθαι, ὁδὸν βασιλέως πορεύσεσθαι, οὐδ' ἐκκλινεῖν δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ, ἕως τὰ τῶν Ῥωμαίων παρελεύσεται ὅρια. βασιλεὺς δὲ δέδωκε τινὰς τῶν ἐξ αἵματος ὁμήρους, ὠρκώθησαν δὲ καὶ ἔνδον τοῦ μεγίστου νεὼ ἀπὸ τῶν ἀγυραίων καὶ τῆς βασιλείου αὐλῆς πεντακόσιοι, ὡς ὁ βασιλεὺς ἀπαραβάτους τὰς συνθήκας φυλάξει, καὶ χορηγήσει τοῖς Ἀλαμανοῖς ἡγεμόνας ὁδοῦ καὶ ἐφόδια· τότε καὶ τῶν κριτῶν τοῦ Βήλου τινὲς εἰς τὸν ῥῆγα κατὰ λόγον ὁμήρων στελλόμενοι, οὐχ ὑπήκουσαν βασιλεῖ· καὶ μὴ ἔχοντες ἀντιπίπτειν; καὶ καθῆσθαι οἴκαδε ἀδεῶς, γωνίαις ἀλλοτρίων δόμων ἑαυτοὺς ἐνετύμβευσαν μέχρι τῆς εἰς ἕω τοῦ ῥηγὸς διαβάσεως. βασιλεὺς δὲ χολωθεὶς, ἀντὶ μὲν τῶν κριτῶν τοῦ Βήλου, ταβελλίωνας ἀπέστειλεν ὄψιδας· τὰς δὲ τῶν μὴ πεισθέντων κτήσεις τε καὶ οἰκήσεις, οἷς ᾑρεῖτο παρέσχετο, καὶ δικαστὰς ἑτέρους προὐβάλλετο·

cij maioris, siue macilentos, in eandem haram compellerent: ita Romanis etiam sine discrimine quosuis astare oportere. Non multo pòst, commeatus penuria coactus, exercitu diuiso, Orestiadem abiit, filio suo cum episcopis & iustis copiis Philippopoli relictis, quibus dixit, *Vobis hîc requiescendũ est, dum fessas tibias, & labascētia genua ex illa apud Græcum regem statione refocillaueritis.*

> Vt exercitui consuleret filium in hybernis relinquit Isaacio festiuè insultans.

6 Elapsa hyeme, cum prata iam reflorescerent, fœdus inter regem & imperatorẽ renouatur: ac illius principes & magnates iurant, regem per Romanas prouincias via regia transiturum, neque leua neq; dextra vel in vineas vel in agros euagantem, donec Romanorum fines excesserit. Imperator verò quosdam cognatos suos dedit obsides, & in maximo tẽplo circumforanei & palatini proceres D iureiurando sunt adacti, Imperatorẽ pacta imuiolata cõseruaturum, & Alemannis viæ ductores & viaticũ suppeditaturum. Tum etiam quidam ex Beli iudicibus, ad regem obsidũ loco mittendi, quia palàm Imperatori refragari, tutoq; sedere domi non poterant: in alienarum ædium angulis, donec rex in Orientem trãsisset, sese abdiderunt. Enimuerò Imperator iratus, iudicum loco tabelliones misit obsides, & contumacium possessiones & ędes iis donauit, quibus voluit, aliosq; iudices designauit.

> Potentis hostis virtute indomita fractus Isaacius, tandem cedit.

> Friderici traiectus in Orientem, nõ aduersante Isaacio.

> Iudicum Beli timiditas. Eiusmodi togati viri vt plurimũ sũt meticulosissimi.

Sed à molli Imperatore in integrum restituuntur.

Nõ sine precio pacem in alieno imperio redimendam esse docet Fridericus.

Pòst verò cũ id nõ cõtumacia, sed metu nõ superuacaneo factũ esse cõperisset: eis & possessiones & dignitatẽ pristinam restituit. Pactione peracta, regi quatuor centenarios argenteæ monetæ, & eximias telas auro intertextas mittit, aliaque ab illo munera recipit. Inde plurimis nauibus equestrib. Calliopolim perductis (nam id quoque conuenerat, vt duabus nauigatiõibus totus exercitus traiiceret, rege metuente, ne Romani pactis violatis paucos vnà vehentes in traiectu occiderent) Rex diebus nõ amplius quatuor in orientem peruenit.

Philadelphiensium perfidia.

Vt ad Philadelphiam accessit, neque per vrbem transiit: & eius incolę simulata amicitia, in regis discessu, in inimicitias erumpente, partem exercitus per latrocinium sunt adorti. vt verò res parum successit, sed ferreas statuas aut gigantes sibi oppugnare videbantur, terga dederunt. Alemãni verò per Aquilæ prædium (loci nomẽ id est) profecti, ad Phrygiæ Laodicæam castra posuerũt:

Laodicensiũ hospitalitas. Friderici pietas & humanitas.

ibique humanissimè suscepti, & hospitalius quàm alibi vsquam tractati, cum omnes Laodicẽsib. faustissima quæque à Deo sunt precati: tum rex manib. & oculis in cœlum sublatis, genibus verò humi flexis, orauit, vt quicquid vitæ prodesset, quicquid animis salutẽ afferret, id à gubernatore vnuersitatis Deo patre illis tribueretur

Turci perfidiæ suæ Friderico dant pœnas.

hac adiecta clausula: Si Rom. prouinciæ Christianis huiusmodi floreret,

ὕστερον δὲ μὴ ἀπείθειαν, ἀλλὰ δειλίαν εἶναι οὐκ ἄλογον, ἐπιγνοὺς τὸ πραχθὲν, τῶν τε κτήσεων κυρίους αὖθις πεποίηκε, καὶ τῆς προτέρας ἠξίωκε τιμῶν. τῶν δὲ συμφωνιῶν πεπερασμένων, βασιλεὺς μὲν τῷ ῥηγὶ ἀργυρέων νομισμάτων στέλλει κεντηνάρια τέσσαρα, καὶ περιφανῆ νήματα χρυσοϋφῆ, κἀκεῖνος ἄλλοις ἀντιδεξιοῦται τοῦτον δωρήμασι· κἀντεῦθεν πλοίων πλείστων ἱππαγωγῶν ἀπενεχθέντων εἰς Καλλιούπολιν (ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἀλλήλοις συνέδοξεν, ὥστε διαπλωΐσεσι διτταῖς μετὰ τοῦ παντὸς αὐτὸν διαπεραιωθῆναι στρατεύματος. ἐδεδίει γὰρ, μὴ παρασπονδήσαντες Ῥωμαῖοι τοῖς κατὰ βραχεῖς διαπεραιοῦσιν εἰς τὴν ἀντιπέραν ἐπιθῶνται) οὕτως οὐχ ἡμέραις πλείοσι τῶν τεττάρων κατὰ τὴν ἕω γίνεται. ὡς δ' ἤγγισε κατὰ τὴν Φιλαδέλφειαν, οὔτε παρῆλθε διὰ τῆς πόλεως, καὶ οἱ ταύτης φίλον δεικνῦντες οἰκήτορες, ἐν τῷ ἀπαίρειν τὸν ῥῆγα ἐκεῖθεν, πρὸς πόλεμον μεθηρμόσθησαν, καὶ μέρει τῆς στρατιᾶς κατὰ λῃστείαν ἐπέθεντο. ὡς δ' οὐ προὐχώρει τούτοις τὰ καταθύμια, ἀλλ' ἀνδριᾶσι χαλκήρεσιν ἢ γίγασιν ἀκαταβλήτοις προσερείσοντες ἔγνωσαν, μετέθεντο τὴν ὁρμὴν εἰς τροπήν· οἱ δὲ διὰ τοῦ ἀετοῦ λεγομένου χώρου πορευθέντες, παρενέβαλον εἰς τὴν ἐν Φρυγίᾳ Λαοδίκειαν· ἐνφιλοφρονηθέντες ἐκεῖσε ἀσπασιώτατα, καὶ ξεναγωγηθέντες ὡς οὐχ ἑτέρωθι, καὶ πάντες μὲν τοῖς Λαοδικεῦσι πάντα τὰ θεόθεν ἐπηύξαντο ἀγαθὰ, ὁ δὲ ῥὴξ καὶ μάλιστα· ἀνατείνας γὰρ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν, καὶ ἄρας ἄνω τὰ ὄμματα, τὸ δὲ γόνυ κάμψας εἰς γῆν, εἴ τι βιωφελὲς, εἴ τι ψυχῶν σωτήριον, ἐκ τοῦ τῶν ὅλων κηδεμόνος Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐπικαταπτῆναι τούτοις ἱκέτευσεν· ἐπειπὼν, ὡς εἰ χριστιανοῖς τοιούτοις ἐνευθηνεῖτο ἡ Ῥωμαίων

&

γῆ, καὶ εὐγνωμόνως οὔπω τοὺς τοῦ Χριστοῦ ὁπλίτας καθυπεδέχοντο, κἀκεῖνοι τὸν ἐπιφερόμενον πλοῦτον σφίσιν ἀγαπητῶς ἐδεδώκεισαν ἄν, τὰ ἐπιτήδεια μετ' εἰρήνης παρέχοντες, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅρια Ῥωμαίων πάλαι παρήλθοσαν, ἀγεύστοις χριστιανῶν αἵματος καὶ ὑπανιώσας ἐπὶ κολεῶν τὰς λόγχας φέροντες. ἀψάμενοι δὲ τῆς ἄνω πορείας, οὐδὲ τοὺς Τούρκους εὕρισκον ἠπίως αὐτοῖς προσφερομένους. ἀλλὰ καὶ οὗτοι τὴν ἐνώπιον μάχην ἐκκλίνοντες, ἐλῄστευον ὁπήποτε ἴσχυον, καίτοι Ῥωμαίοις ἐπίσης συνθέμενοι, διὰ τῆς χώρας σφῶν τούτοις ἀμαχητὶ παρελθεῖν, καὶ πάντα χορηγήσειν, ὁπόσων οἱ παροδεύοντες χρῄζουσι. καὶ ἦν ἂν οὐ πρὸς κακοῦ καὶ αὐτοῖς, εἰ τὰς συνθήκας ἐτήρησαν. νῦν δ' ἐλπίσι κεναῖς κουφιζόμενοι, πρὸς προῦπτον ἠρρενώθησαν πόλεμον. τοῦτο καὶ περὶ τὸ κάστρον τὸ λεγόμενον Φιλομήλιον συγκεκροτηκὼς πόλεμον ὁ ῥήξ, μετὰ τῶν παίδων τοῦ Ἰκονίεως Σουλτάνου, οἵτινες αὐτὸν τοῦ ἄρχειν καὶ βασιλεύειν παρέλυσαν, καὶ τοῦ Ἰκονίου ἀπεώσαντο, τὴν προτέραν πατρικὴν εὔκλειαν εἰς γῆρας μεταθέμενοι δύσδαιμον, αὐτούς τε ῥᾷστα ἐτρέψατο, καὶ τὸ Φιλομήλιον πολιορκήσας ἐνέπρησεν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον Γιγκλάριον αὐτοῖς συμβαλὼν, τὸ κράτος ἤρατο· ὅτε καὶ οἱ μὲν Τοῦρκοι τὰς τῶν παρόδων προκατειληφότες στενὰς, προσέμενον τὴν τῶν Ἀλαμανῶν ἐκεῖθι ἄφιξιν. ὁ δὲ ῥὴξ τὸ τῶν ὑπεναντίων σκέμμα συνεὶς, ἐπὶ τόπου κατεστρατοπέδευσε πεδινοῦ, νυκτὸς δὲ εἰς δύω μοίρας τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον διελὼν, τὸ μὲν ταῖς οἰκείαις σκηναῖς προσμένειν ἀπέταξε, τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν ὑποφαινομένης ἡμέρας εἰς ἀπόδρασιν ἐπέταξεν πλαστῶς ἐνσκευάζεσθαι ἄλλης ἁπτόμενον ὁδοῦ. οἱ τοίνυν Πέρσαι τὸν δόλον ἔργον ἀληθὲς εἶναι ὑποτοπήσαντες, ἀπανίστανται μὲν τῶν δυσχωριῶν περιχαρῶς· κατὰ δὲ τὸ πεδίον

& adeò benignè Christi milites susciperent, se & illis opes quas attulissent libenter fuisse daturos, commeatu pacatè accepto, & fines Romanorum iampridem fuisse transituros, hastis nullius Christiani sanguine contaminatis. Cùm altius ascenderent, nec Turcos benignos sunt experti. sed & hi apertam pugnam declinantes, latrociniis eos, vbi poterant, infestabant: quanquã æquè vt Romani, pacti, si absque maleficio transirent, se eis omnia quæ prætereũti exercitui essent opus, suppeditaturos: ac sanè eis quoque profuisset, si pactis stetisset. nunc inani spe elati, in apertum bellum eruperunt. Itaq; rex ad castrum Philomeliũ prælio cum Iconiensis Sultani liberis commisso (quem regno erepto Iconio expulerant, pristina eius felicitatē in ærumnosam senectutē mutata) cũ ipsos facilè profligauit, tum Philomelium euertit atque incendit. Eosdem etiam ad Cingularium vicit. Cũ enim angustiis occupatis Alemannorum trãsitum obseruarent, ille consilio hostiũ intellecto, castra in cãpo posuit: & copiis suis noctu bifariã diuisis, vnam partem in tentoriis manere iussit, alteram diluculo fuga simulata viam aliam insistere. Persæ autem dolum eum rem veram esse rati, læti ex angustiis in apertum campũ

Perfidiæ & vanæ gloriæ ignominiosa merces.

Friderici stratagema.

Persarum in cogitantia. Hic autē nō licet bis peccare.

effusi, vallum Alemannorum irrumpunt: simul & securi & læti, vt paratam prædã, magnas opes direpturi. *Omnis enim Barbarus auarus est, & pecuniæ causa pleraque, ne dicam omnia, & dicit & facit.* Vt verò & qui fugerant, se cõuertunt, & qui in castris erant, confidenter occurrerunt: Persæ circumuenti occidebantur.

Friderici pugna ad Iconium.

7 Neque verò ex his duobus duntaxat pręliis rex formidabilis euasit, & apud Orientales gentes celebris: sed ex eo etiam, quòd Turcos ad ipsum Iconium iisdẽ cladibus affecit. Nam ipse quidẽ Sultanus ad Taxara profugus, ignorationem excusabat eorum quæ filij sui fecissent, vtpote ab vno ex iis Copatino regno pulsus. Turci vero hortorum aggeribus & fossis, quæ crebra sunt iuxta Iconium, occupatis, & maceriis pro muro obiectis, Alemannorum accessum facilè se prohibituros putabant, cùm omnes sagittarij optimi essent, atque vno in loco expediti, cũ grauis armaturæ equitibus pugnaturi. Sed id quoque consilium eorum fuit irritum. Nam Alemanni cum Turcos septa hortorum subire, atque inde velut ex propugnaculis sagittare viderent, sic fecerunt. Quisque peditẽ armatum in equi sui tergum recepit, vt ex eo tanquã scala, maceria conscensa, comminus cum hoste congrederetur: & ipsi, quà equis patebat iter, opitulaban-

Turcarũ munitiones vt Friderici impetum frangerent.

Consilia irrita redduntur, fortis & prudentis aduersarij sagacitate.

Alemãnorũ stratagema.

γινόμενοι, τὸν χάρακα εἰσέδυσαν τῶν Ἀλαμανῶν, ἀφροντιστήσαντες ἅμα καὶ χαίροντες, ὡσεὶ καὶ προχείρῳ ἑρμαίῳ τοῖς ἐν αὐτῷ ἐντευξόμενοι, πολλοῖς οὖσι καὶ ἀγαθοῖς· ἐπεὶ καὶ φιλοκερδὴς ἅπας βάρβαρος, καὶ τὰ πλείω ἢ καὶ πάντα πράττων ἐστὶ καὶ φθεγγόμενος πρὸς ἀργύριον. Ὡς δὲ οἵ τε φεύγοντες ἐπανέλυσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς εὐθαρσῶς ὑπηντίαζον, περιειλημμένοι οἱ Πέρσαι, τὴν πρὸς θάνατον ᾔγοντο.

7 Οὐ μόνον δὲ ἐκ τῶν δυοῖν τούτων πολέμων ὁ ῥὴξ ἐγεγόνει φοβερὸς, καὶ παρὰ τοῖς ἑῴοις ἔθνεσι διαβόητος, ἀλλ' ὅτι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ Ἰκόνιον τοῖς αὐτοῖς τοὺς Τούρκους περιέβαλε δυσπραγήμασιν· αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ σουλτὰν εἰς τὰ Τάξαρα δραπετεύσας, ἀπελογεῖτο μηδὲν εἰδέναι ὧν οἱ υἱεῖς αὐτοῦ διεπράξαντο, ὅτι καὶ τῆς ἀρχῆς ὑφ' ἑνὸς αὐτῶν τοῦ Κοπατίνου ἀπεσκοράκισται· οἱ δὲ Τοῦρκοι τὰ τῶν κήπων ὑπεισδῦντες ταφρεύματά τε, καὶ τοὺς διώρυχας, οἳ συνεχεῖς εἰσὶ περὶ τὸ Ἰκόνιον, καὶ τοὺς ἐκ λίθων περιβόλους ὡς ἕρκος περιβαλλόμενοι, ἐκ τούτων ᾤοντο ἐπισχήσειν τὴν ἐς Ἰκόνιον πάροδον τῶν Ἀλαμανῶν, οἷα τοξόται πάντες κράτιστοι περὶ ἕνα χῶρον συνηλισμένοι, καὶ πρὸς ἱππεῖς ὁπλοφόρους ἐν δυσχωρίαις κοῦφοι διαμιλλώμενοι. ἀλλ' εἰς κενὸν καὶ τότε σφίσι τὰ διαβούλια ἔχασαν. οἱ γὰρ Ἀλαμανοὶ θεασάμενοι τοὺς Τούρκους τὰς τῶν κήπων ὑπεισιόντας αἱμασιὰς, καὶ ὡς ἀφ' ὁρμητηρίου τινὸς ἐκεῖθεν τοξεύοντας, τάδε ἐποίουν, ἐπὶ τὸ οἰκεῖον ὄχημα τῶν ἱππέων ἕκαστος πεζὸν ἐπανέλαβεν ὁπλίτην, καὶ τούτοις ὡς διὰ βαθμίδων τῶν ἵππων ἄνωθεν τῶν περιβόλων θέμενοι, ἔνθα οἱ Τοῦρκοι συνεσπειράθησαν, διαφῆκαν ἐνθένδε σφίσι συμ-

πλέκεσθ

πλέκεσθαι. ἐπεβοήθουν δὲ καὶ αὐτοὶ ἐν οἷς ἀξίαν διϊππάζεσθαι, καὶ κακοὶ καὶ τότε κακῶς οἱ πλείους τῶν Τούρκων ἀπώλοντο, οἱ δὲ καὶ διασπαρέντες ἐσώθησαν. ἵνα δὲ καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαις τὸ πλῆθος πιστωσώμεθα τῶν πεσόντων, ἔφασκέ τις Ἰσμαηλίτης, ὃς τῷ πολέμῳ τούτῳ παρατετυχήκει, τῷ βασιλεῖ προσφυεὶς Ῥωμαίων τὴν οἰκείαν ἐπομνύμενος θρησκείαν, διακοσίους ἀργυρέους καταθέσθαι στατῆρας εἰς ἐκκόμισιν τῶν, οἳ κατὰ τὸν κῆπον αὐτοῦ ἀπεσφάγησαν. οἱ δ' Ἀλαμανοὶ τὸ Ἰκόνιον καταχόντες, τούτου μὲν ἐντὸς οὐκ εἰσέδυσαν, κατὰ δὲ τὴν ἔξω λεγομένην πόλιν ηὐλίσθησαν, αὐτόθεν τῶν δωμάτων τὰς αὐλαίας πηξάμενοι, καὶ μηδὲν ἕτερον ὅτι μὴ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια καὶ μόνα ἐκεῖθεν ἐνσκευασάμενοι τοῦ πρόσω εἴχοντο. κατὰ δὲ τὴν ἀνάβασιν ταύτην λέγεταί τινα Ἀλαμανὸν πελώριον τὸ σῶμα, τὴν ἰσχὺν ἀπαράμιλλον, τῶν ὁμοφύλων ἐπὶ πλεῖστον ἀπολειφθῆναι, καὶ τὸν μὲν αἰρομένοις στέλλεσθαι ποσὶν, ἐκ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἵππον ἐφέλκοντα, τῇ ὁδοιπορίᾳ κεκμηκότα. τῶν δὲ ἐξ Ἰσμαὴλ ἀθροισθῆναι περὶ αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα, κρατίστους ἅμα πάντας, καὶ τὰς οἰκείας τάξεις ἀπολιπόντας. οἱ μὲν οὖν ὡς ἐς κύκλωσιν αὐτὸν διειληφότες περιετόξευον. ὁ δὲ τῷ εὐρεῖ σάκει σκεπόμενος καὶ τῇ τῶν ὅπλων θαρρῶν στεγανότητι, γεννικῶς ἐπορεύετο ἀτίνακτος κατὰ πρῶνα ἢ πρόβολον τοῖς τοῦ βαρβαρικοῦ ἐκείνου ξυλλόγου βλήμασι, καὶ ὢν καὶ δεικνύμενος. ὡς δ' ἐκείνων τις γενναῖόν τι δράσειν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐπαγγελλόμενος, ἀπέθετο μὲν τὸ τόξον ὡς οὐκ ὀνήσιμον. τὴν δ' ἐπιμήκη μάχαιραν ἐξερύσας, καὶ τὸν ἵππον ἐς δρόμον ἀνεὶς, ἀγχωμάλως καὶ ἐνώπιος ἐνωπίῳ τῷ Ἀλαμανῷ ἐπεβάλετο μάχεσθαι· αὐτὸς μὲν ὅσα καὶ ἀκρώρειαν ὄρους ἢ ἀνδριάντα χάλκεον ἔπαιε τὸν Ἀλαμανόν· ὁ δὲ τὸ ξίφος σπασάμενος παχείᾳ καὶ ἡρωϊκῇ χειρὶ, βελτίων καὶ

tur. Ita tum quoque Turci plerique, mali malè perierunt: nonnulli etiam dispersi, fuga salutem quæsiuere. Vt autem occisorum multitudinem, hostium testimonio confirmemus: Ismaelita quidam qui ei pugnæ interfuerat, ad Imperatorē profugus, per suam religionem iurauit, se c c argenti stateres pollinctoribus numerasse, vt cadauera ex suo dūtaxat horto efferrent. Alemanni verò Iconio potiti, vrbem ingredi noluerunt: sed in tectis suburbij fixis tabernaculis, nec vlla re alia nisi ad vitam tuendam necessariis inde ablata, cœptū iter sunt prosecuti. In hac expeditione ferunt Alemānum quendam corpore ingēti, & robore inuicto præditum, populares suos longo interuallo secutum, pedetentim incessisse, equum trahentem ex itinere fatigatum. Ismaelitas verò circiter L viros fortissimos, suis stationibus euagatos, illum vndique sagittis petiisse. Cæterùm cum lato scuto tectum, & firmitate thoracis fretum, alacrem perrexisse, nihilo magis barbarorum telis cōmotum quàm si rupes esset. Vnum autem cæteris iactātiorem, abiecto inutili arcu, longum ensem strinxisse, & concitato equo comminus illum vt promontorium, aut æream columnā gladio percussisse. Alemannū verò gladio, qui heroicam dextram deceret, ambos anteriores

Turcorum fuga.

Maxim a clades.

Prudens clemētia victorem decet.

Alemānicus heros, strenuus & sagax. L. Turcis resistit.

Armorum prudēs & vtilis vsus.

Ismaelitæ audacia intempestiua.

Alemanni prodigiosū robur.

pedes hostilis equi tanquam fœnum amputasse. qui cum in genua prolapsus, nihilominus sessorem in sella sustineret, ensem in mediũ Persæ caput ita impegisse, vt equite in duas partes dissecto, etiam iumenti tergum, sella quoque dissecta, vulneraret. Eoq; spectaculo Persas attonitos, nõ amplius esse ausos vnum eum lacessere, qui nihil accelerato itinere pedetentim vesperi in castra suorum peruenerit. Aiunt Ismaelitas, veritos ne Rex in ditione ipsorum, vt quos deuicisset, moraretur, simulatione benignitatis eum sibi placare voluisse. Eum verò procerum filiis obsidibus acceptis, & plurimis itinerũ ducibus assumptis, ita fines eorum superasse. Paulo verò pòst, cum Armeniæ fines attigisset, non paucos ex iis obtruncasse, cæteros domũ remisisse.

Mirus ictus, si credere licet.

Ad inauditã vim, mens humana obstupescit, & pedem refert.

Friderici, à barbarorum simulatione sibi cauentis laudata prudentia.

8 Ab Armeniis honorificè susceptus, & dies cõplures ibi commoratus, Antiochiam ire in animo habuit: augescente in dies eius gloria, & nomine illustrato, tũ ob prudentiam, tum propter inuictũ exercitũ, nullo hoste occurrente. Cùm autẽ ad fluuium quendam peruenisset (ô insperatos & inopinatos casus, vel potiùs inexplorata hominibus Dei iudicia) vorticibus aquarum suffocatur, vir honesta & perpetua memoria dignus, &

Quem 'oriẽs sol videt excelsum, hũc occidẽs morte oppressũ intuetur.

Friderici submersio & præclarum elogium.

μέγα καὶ στιβαρὸν πλήττει τὸν ἵππον ἐπιδοχμίως περὶ τοὺς πόδας καὶ ἄμφω τοὺς ἐμπροσθίους, ὡς οὐδ' ἀργοῦ τις χόρτον ἀπέτεμεν· ὡς δ' ἐπὶ γόνυ κλιθεὶς ὁ ἵππος ἔτι τὸν ἀναβάτην ἐρειδόμενον εἶχε τῇ ἐφεστρίδι, ἐκτείνας ὁ Ἀλαμανὸς τὸν βραχίονα, κατὰ μέσης τῆς τοῦ Πέρσου κόρσης τὴν σπάθην κατήνεγκεν. ἡ δὲ τῇ οἰκείᾳ τε ἀντιτυπίᾳ καὶ τῇ τοῦ φέροντος γενναιότητι, οὕτως ἀξιοθαύμαστον εἰργάσατο τὴν τομήν, ὡς τὸν μὲν πλήττοντα διαιρεθῆναι διχῇ, κακῶς δὲ καὶ τὸν ἵππον ἐς τὸν νῶτον παθεῖν διαπτάντος τὴν ἀστράβην τοῦ πλήγματος. τοὺς δὲ λοιποὺς Πέρσας πρὸς τὴν τοιαύτην θέαν καταπλαγέντας, μηκέτι ἀναθαρρῆσαι τὸν μεθ' ἑνὸς πόλεμον. καὶ οἱ μὲν οὕτως. ὁ δὲ ὡς λέων πεποιθὼς τῇ οἰκείᾳ ῥώμῃ, οὐκ ἐπέτεινε τὴν πορείαν, ἀλλὰ βάδην ὁδεύων περὶ ὀψίαν τοῖς ὁμογενέσι προσέμιξεν ἔνθα ηὐλίσαντο. φασὶ δ' ὡς οἱ ἐξ Ἰσμαὴλ ὑφορώμενοι, μή πως εἰς τὴν αὐτῶν χώραν εἴη χρονίσας ὁ ῥήξ, ὡς ἤδη καταπαλαίσας σφᾶς, φιλοφροσύνην ἐς αὐτὸν προσποιητὴν ἐνδειξάμενοι, ἔδοξαν πως αὐτὸν ἐκμειλίξασθαι οὕτω. τὸν δὲ ὅμηρα τὸ μέγα παρ' αὐτοῖς δυνάμενον τοὺς παῖδας δεξάμενον, καὶ ἡγεμόνας ὁδοῦ προσλαβόμενον πλείστους, τὰ αὐτῶν ὅρια οὕτως ὑπερβαλεῖν. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἤδη τῆς Ἀρμενίας ἁψάμενον, οὐ βραχεῖς ἐκ τούτων δοῦναι τῷ ξίφει, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποπέμψαι ὀπίσω.

Φιλοτίμως δὲ ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων προσδεχθεὶς, καὶ συχνὰς ἐκεῖσε ἡμέρας προσδιατρίψας, ἐς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ὥρμητο μεταχωρεῖν, μέγα ἀεὶ περιβαλλόμενος ὄνομα ἐπί τε συνέσει καὶ τῷ ἀκαταμαχήτῳ στρατεύματι, καὶ μηδὲν ἔχων ὑπαντιάζον πολέμιον. γενόμενος δὲ κατά τινα ποταμὸν (ὢ τῆς παρὰ δόξαν καὶ ἀέλπτων περιπτώσεων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῶν ἀνεφίκτων ἀνθρώποις κριμάτων Θεοῦ) ταῖς τῶν ὑδάτων δίναις ἐναποπνίγεται, ἀνὴρ διὰ μνήμης ἄγεσθαι ἀγαθῆς καὶ διηνε-

κοῦς,

κοῦς, καὶ μακαρίζεσθαι δικαίως τοῦ τέλους πα-
ρὰ τοῖς ἐχέφροσιν ἄξιος οὐ μόνον ὅτι περ εὖ
εἶχε γένους, καὶ πολλῶν ἐκ τετραγωνίας κατῆρ-
χεν ἐθνῶν· ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ τοῦ χριστοῦ πόθῳ πυ-
ρούμενος, ὑπὲρ τοὺς ὁπουδήποτε τῶν τότε χρι-
στιανῶν αὐτοκράτορας πατρίδα καὶ χλι-
δῶν βασίλειον καὶ ἀνάπαυλαν καὶ τὸν οἴκοι μετὰ
τῶν φιλτάτων ὄλβον, καὶ τὸν ὑπερήφανον βίο-
τον παρωσάμενος, εἵλετο συγκακουχεῖσθαι
τοῖς κατὰ παλαιστίνην χριστιανοῖς, ὑπὲρ τοῦ ὀνό-
ματος τοῦ χριστοῦ, καὶ τῆς τοῦ ζωοπαρόχου τά-
φου τιμῆς, τὴν ἀλλοτρίαν τῆς οἰκείας προ-
κρίνας, μηδ' ὑποχαλασθεὶς τῆς ὁρμῆς τοῖς
παρασάγγαις τῆς δολιχῆς καὶ πάσης ἀργα-
λέας ὁδοῦ, καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν κινδύνοις, δι'
ὧν παρέρχεσθαι ἤμελλεν· οὐδὲ τὸ στενὸν ὕ-
δωρ, καὶ ὁ μετρητὸς ἄρτος καὶ τοῦτο ὠνητός,
ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπίβουλος, ἐξέκρουσεν αὐτὸν
τῆς προθέσεως· οὐδὲ τέκνων περιχύσεις καὶ
περιβολαὶ μετὰ δακρύων, καὶ ὕστατοι ἀσπασ-
μοὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν συγκεχύκασιν, ἢ ἐξε-
θήλυναν· ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον
μὴ ἔχων τὴν αὐτοῦ ψυχὴν τιμίαν παρ' ἑαυτῷ,
ἐπορεύετο μὴ μόνον δησόμενος, ἀλλὰ καὶ
θανούμενος ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ χριστοῦ· οὕτως
ἀποστολικὸς ἦν τοῦ ἀνδρὸς ὁ ζῆλος, καὶ θεο-
φιλὴς ὁ σκοπὸς, καὶ τῶν ὑπὲρ τελῶν τὸ κα-
τόρθωμα. οἱ πρὸς τὴν ἀνάντη πολιτείαν τῆς
εὐαγγελικῆς ὑψηγορίας ὅλον τὸν νοῦν ἀνα-
τείναντες, καὶ πρὸς ταύτην ἅπαντα τὸν δρό-
μον συντείνοντες, τὰ κατὰ τὸν βίον ἁπαξα-
πλῶς ὡς σκύβαλα παρεβλέψαντο. καὶ ὁ
μὲν, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, μακαρίου τετύ-
χηκε τέλους. ὁ δ' ἐκείνου υἱὸς τὴν πατρῴαν
ἀρχηγίαν δεξάμενος, τῇ Ἀντιοχείᾳ εἰσε-
λήλυθεν. ἐκεῖθεν δ' ἀφιγμένος εἰς τὴν
προσωτέρω κοίλην συρίαν, Λαοδίκειαν

iudicio prudentum vel in
tali obitu felix:non eo tantũ
quod nobili ortus genere a-
uitum imperium in multas
gentes obtinuit:ſed ob illud
potiùs,quod vltra omnes o-
mnium gentium Chriſtia-
narum principes Chriſti de-
ſiderio flagrans, patria, de-
liciis regiis, tranquillitate,
beata domi ſuperbaque cum
chariſsimis vita deſpectis,
cũ Chriſtianis Palæſtinæ in-
colis ærumnas tolerare ma-
luit: & proter Chriſti nomẽ
& vitalis ſepulchri venerati-
onem, exteras terras patriæ
prætulit, ab eo inſtituto
non tot paraſangis, non
tam longinquo & vbique
difficili itinere, non pericu-
lis, quæ à gentibus, per qua-
rum prouincias tranſeundũ
erat, imminebant, deterri-
tus. Non aquæ penuria, non
præfinitus, iiſque empticius
panis, & alicubi inſidioſus,
cum ab inſtituto dimouit.
Nõ liberorũ amplexus cum
lachrymis, & extremæ ſalu-
tationes, animum eius com-
mouerunt aut effœminarũt:
ſed potius inſtar Pauli apo-
ſtoli, vitam parui æſtimans
abiit, non modò vt vincire-
tur, ſed etiam vt pro Chriſti
nomine moreretur. Adeò a-
poſtolicus fuit illius viri fer-
uor & religioſum inſtitutũ:
nihil eorum ſanctimonia in-
ferius qui extra communem
ſortẽ poſiti, tota contentio-
ne animorũ,ad vitæ rationẽ,
euangelicæ celſitudini reſpõ-
dentẽ,ferũtur:& totius ætatis curſu eo directo,res humanas pro ſterco-
ribus deſpexerunt. Ac is quidem vt mihi perſuaſum eſt, feliciter eſt de-
functus. Filius autem eius paterno principatu ſuſcepto, Antiochiam
venit. Vnde in vleriorem Cœleſyriam profectus, Laodiceam ſeditio-

Expeditiones Chriſtianorum principum in Palæſtinam infructuoſæ.

Inuia virtuti nulla eſt via.

Vicit iter durũ pietas, ſed nõſatis oculata. Dũ enim Imperatores Germani de Palæſtina inuadenda, Põtificum ſuaſu & iuſſu cogitant, Imperatoria maieſtate ab iiſdem pontificibus ſũt ſpoliati.

Friderici quoq; filio mortuo Alemanni rebus infectis domum redeunt.

ne laborantẽ,&ad Iſmaelitas inclinantẽ pacauit. Berytum quoq; nullo labore ſubegit: atq; aliis plurimis Syriacis vrbibus,quę pridẽ Latinis paruerant, tũ verò ad Sarracenos defecerant, potitus, & Tyrũ profectus, Acen,quã Iſmaelitę occuparãt,obſedit:& plurib. laborib. pro Chriſti nomine exhauſtis,extremũ& ipſe diẽ ibi clauſit. Exercitus verò reliquus,nõ conſultum duxit terradomũ reuerti,perfidiæ metu earũ gentiũ, per quas tranſeundũ erat:ſed rotũdis nauib. populariũ ſuorũ quę Tyrũ appulerant,cõſcenſis,incolumes ad ſuos redierũt. Hoc tẽpore nõ Alemãni dũtaxat Sarracenis qui Palęſtinã occuparãt,& Hierololyma vaſtarant,arma intulerũt:ſed & Frãciæ rex, & bipenniferorũ Britannorum princeps, quos nũc Inglinos vocãt,plurimis nauib. ex Sicilia & ora Italiæ maritima coactis,& cõmeatu oneratis, Tyrũ petierũt.Nã ea vrbs receptus eorũ &quaſi belli arx erat contra Sarracenos:quos cũ nec ipſi vrbe ſancta pellere poſſent, infectis rebus domũ redierunt. Cæterùm Inglinorum Rex in illo itinere Cyprũ occupauit,eiúſq; dominũ ac potius inhumanũ & implacabilẽ tyrannũ Iſaaciũ Comnenũ principiò in vincula cõiecit,&paulo poſt hominem nefarium inde abductum cuidam ſuo populari pro mancipio donauit.

Capite afflicto membra fatiſcunt.

Francorum & Anglorũ expeditio in terram ſanctam,ſed (vt Germanorũ) irrita.

Anglus capto Iſaacio tyrãno, Cyprũ Hieroſolymorum regi donat.

κατεστήσατο, καθ' ἑαυτὴν στασιάζουσαν, καὶ πρὸς τοὺς ἐξ Ἰσμαὴλ μεταρρέπουσαν, καὶ Βηρυτὸν πόνῳ οὐδενὶ παρεστήσατο, καὶ ἄλλας πλείστας Συριακὰς ὑπηγάγετο πόλεις, Λατίνοις μὲν ὑπηκόους πρότερον. τότε δὲ προσκεχωρηκυίας Σαρακηνοῖς. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Τύρον ἀφιγμένος, καὶ πολιορκήσας τὸ Ἄκε, ὑπὸ τῶν Ἰσμαηλιτῶν κατεχόμενον, καὶ μογήσας ἐφ' ἱκανὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ· καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε τὴν ζωὴν καταλέλυκε. τὸ δὲ περιλειφθὲν τοῦ στρατεύματος, οὐκέτι διὰ τῆς ἠπείρου θέσθαι τὴν ἐπάνοδον ἐδοκίμασεν, ἀπιστίαν κατεγνωκὸς τῶν ἐθνῶν, δι' ὧν παρώδευσε, πλοίων δ' εὐπορῆσαν στρογγύλων, ἅπερ ἦσαν ἐκ τῶν ἑσπερίων ὁμοφύλων αὐτοῖς γενῶν εἰς Τύρον καταίροντα, τοῖς οἴκαδε ἀνασώζεται. τῷ καιρῷ δὲ τούτῳ οὐ μόνον Ἀλαμανοὶ κατὰ τῶν τὴν Παλαιστίνην κατασχόντων, καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκπορθησάντων Σαρακηνῶν ἐστράτευσαν· ἀλλὰ καὶ ὁ ῥὴξ Φραγγίας, καὶ ὁ τῶν πελεκυφόρων κατάρχων Βρεττανῶν, οὓς νῦν φασὶν Ἐγκλίνους, ναῦς ὅτι πλείστας ἐκ Σικελίας καὶ τῆς κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἠπείρου ἀγείραντες, σίτου τε αὐτὰς ἐμπλησάμενοι καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, εἰς Τύρον ἔπλευσαν. ταύτην γὰρ τὴν πόλιν εἶχον οἱ ἀθροιζόμενοι ναύσταθμον, καὶ πρὸς τὸν κατὰ Σαρακηνῶν πόλεμον ὁρμητήριον. πλὴν οὐδ' οὗτοι τῆς ἁγίας πόλεως ἐξελάσαι ἴσχυσαν τοὺς Σαρακηνούς, ἀλλ' ἀτέλεστον ἀφεικότες ὃ προέθεντο ἔργον, τοῦ πρὸς τὰς πατρίδας πάλιν ἥψαντο πλοῦ. ὁ δέ γε τῶν Ἐγγλίνων ῥὴξ ἐν τῇ ἀναγωγῇ καταίρας εἰς Κύπρον, αὐτῆς τε ἐκράτησε, καὶ τὸν ταύτης τύραννον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀπάνθρωπον καὶ δυσμείλικτον ὀλοθρευτήν, Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνὸν συλλαβών, τὰ μὲν πρῶτα εἶχεν ἐν δεσμοῖς. μικρῷ δὲ ὕστερον ἐκεῖθεν ἐκτοπίσας τὸν ἀλιτήριον, ὡς καὶ ἀνδράποδον τινὶ τῶν ὁμογλώττων ἀπεχαρίσατο.

καὶ αὐτὸς μὲν εἰς Παλαιστίνην κατέπλευσεν. ἐν δὲ τῇ Κύπρῳ καταλείψας στράτευμα, ὡς οἰκείας ἤδη τῆς νήσου ἀντεποιεῖτο· καὶ στέλλων εἰς τὴν νῆσον νῆας φορταγωγοὺς, τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκεῖθεν ἐφορτολόγει. ἐν δὲ τῷ μεθίστασθαι τῆς Παλαιστίνης, ὡς σφετέραν ἐδωρήσατο χώραν τὴν Κύπρον τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ἡγήτορι ῥηγὶ, ἵνα τὰς οἰκείας ποιοῖτο διατριβὰς ἐκεῖσε, ἐκεχειρίαν ἄγων ἐκ τῶν πολέμων, οἷα τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἀποβαλόμενος, καὶ κατάρχῃ τῶν Κυπρίων, ὡς ὑπ' ἐκείνου τῷ Κυριακῷ προσκληρωθείσης μνήματι, καὶ συναφθείσης τοῖς τῆς Παλαιστίνης ὁρίσμασι. καὶ ταῦτα μὲν οὑτωσί.

Sed cùm in Palæstinam nauigaret, relicto in Cypro exercitu, insulam sibi vendicauit: & nauibus onerariis eò missis, necessaria inde afferenda curabat. Ex Palæstina discedens, insulam pro sua Hierosolymitano regi donauit, vt ibi amisso regno habitaret, belli molestiis liberatus: & Cypro imperaret, vt à se Dominico sepulchro attributæ, & cum Palæstinæ finibus coniunctæ. Sed hæc hactenus.

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ

Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

NICETAE CHONIATAE

DE IMPERIO ISAACII

Angeli Liber tertius.

***

BREVIARIVM.

8 *Isaacij familia, & diuturni imperij imaginatio. Pseudalexij seditio & interitus.*

2 *Alterius Pseudalexij & Basilij Chotzæ crebræ seditiones & exitium. Procerum nonnullorum supplicia.*

3 *Clades Isaacij in Blachica expeditione. Hannonem imitatus, falsam iactat victoriam, & inanes magnarum rerum imaginationes.*

4 *Blachorum & Scytharum grassationes. Seruiorum Pepanus victus. Constantinus Angelus repressis Blachis affectat imperium: sed derisus à Bataze, & à milite proditus, excæcatur, vnde Blachis gaudium, & Græcorum subsannatio.*

5 *Isaacij væcordia. Theodori Castamonitæ potentia & interitus. Pueri duo Imperatores, imperium administrant.*

6 *Luxus & ineptiæ Isaacij, atque in ædificiis publicis ac priuatis immensi sumptus.*

7 *Eiusdem sacrilegia, auaritia, & alia scelera, necnon quædam virtutes describuntur.*

8 *In Blachos expeditionem suscipit. frustrà monetur de fratris insidiis. Basilacius fatuus vates Isaacio excæcationem denunciat.*

9 *A fratre Alexio Isaacius imperio & oculis priuatur.*

I Isaaci tres liberi.

Isaacius autē imperator tribus ex priore coniuge liberis susceptis, filiabus duabus & vno filio: filiam natu maiorem monacham fecit, Ioannizæ ædibus magnis impensis in muliebre monasterium mutatis (quod & Xene imperatrix post Manuelis mariti obitū instituerat) & Deo veluti agnam consecrauit: alteram Siciliæ regis Tangris filio vxorem misit, qui Post Gilielmum regnauit, quem Romanos terra marique oppugnasse suprà narrauimus. Filium verò Alexium in spem Imperij educabat, nihil demorte aut iactura potestatis adhuc cogitās. Pollicebatur enim sibi absque omni dubitatione XXXII annos imperij, non secus ac si diuinā voluntatem nosset, aut sibi vitæ limites ipse præscribere posset, quod Deus potētiæ suæ reseruauit. Cæterùm non Branas Alexius & Lydus Theodorus duntaxat, insignia Imperij contra hūc vsurparunt, sed & alij eius fastigij titulos sibi vendicarunt: vt & Alexius quidam, qui cum se Manuelis imperatoris filium profiteretur, eam fabulam tanta solertia egit, eam personam tanta dexteritate repræsentauit, vt & comam eius flauescentem & linguæ balbutiem exprimeret. Natus erat is adolescēs Constātinopoli, & primùm in Mæandriis vrbibus conspectus, in oppidulum

Atqui fœdera coniugij prīcipes spernere minimè debent, vt dignitatē suam facilius tueantur.

Imaginatio diuturni Imperij, miserū principē mētis oculis primum, deinde corporis orbatum exhibet.

Pseudalexij seditio.

Histrionis fabula tragica.

Eiusdem ortus. Ex ludicris initiis periculosi progressus.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰσαάκιος ἐπὶ τρισὶ παισὶ τὴν τοῦ γένους σαλεύων διαδοχήν, οἳ ἐκ τῆς προτέρου αὐτῷ γάμου γεγένηντο, δυσὶ μὲν θηλείαις, ἑνὶ δὲ ἄρρενι, τὴν μὲν τὴν πρεσβυτέραν κατὰ τὸν χρόνον εἰς μοναχὴν ἀπέταξε, καὶ τὸν τοῦ Ἰωαννίτζη λεγόμενον οἶκον εἰς μοναστήριον γυναικεῖον μετασκευάσας πολλοῖς ἀναλώμασι (τοῦτο δὲ καὶ ἡ βασιλὶς Ξένη ποιεῖν ἐπεβάλετο, μετὰ μόρον τοῦ ταύτης ξυνεύνου καὶ βασιλέως τοῦ Κομνηνοῦ κυρίου Μανουήλ) αὐτὴν ἐκεῖσε ὡς ἀμνάδα τῷ Θεῷ ἱερώσας ἐμάνδρωσε· θατέραν δὲ εἰς γυναῖκα πέπομφε γαμετὴν τῷ υἱῷ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας τοῦ Ταγκρὲ, ὃς ἦρξε μετὰ Γιλίελμον, τὸν κατὰ Ῥωμαίων ἄραντα πόλεμον ἐξ ἠπείρου τε καὶ θαλάσσης, ὡς φθάσαντες ἱστορήκειμεν. τὸν δὲ υἱὸν Ἀλέξιον τῆς βασιλείας κληρονόμον ἀνέτρεφε, καὶ οὐδέπω τὸ τοῦ βίου φανταζόμενος πέρας, ἢ ἔκπτωσιν τῆς δυναστείας ὑφορώμενος, δύω καὶ τριάκοντα χρόνους ἀδιστάκτως ἄρξειν ἐχρησμολόγει, ὥσπερ τὸ θεῖον προειδὼς βούλημα, ἢ τοὺς ὅρους πήξας ἑαυτῷ τῆς ζωῆς, οὓς ὁ Θεὸς ἔθετο παρὰ τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ· οὐ μόνον δὲ ὁ Βρανᾶς Ἀλέξιος καὶ ὁ Λυδὸς Θεόδωρος κατὰ τοῦ βασιλέως τούτου πτερνισμὸν ἐμεγάλυναν, ἀλλά γε καὶ ἕτεροι βασιλείας ἑαυτοῖς περιτεθείκασιν ὄνομα. αὐτίκα γάρ τις Ἀλέξιος, ἑαυτὸν λέγων εἶναι υἱὸν τοῦ τῶν Ῥωμαίων αὐταρχήσαντος Κομνηνοῦ Μανουήλ, τοσοῦτον ἀρίστως τὸν ἀγωνιστὴν ὑπέδυ τοῦ δράματος, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου προσωπεῖον εὐφυῶς ὑπεκρίνετο, ὡς καὶ κόμην διευθετίζειν, κατὰ τὴν ἐκείνου ὑποξανθίζουσαν, καὶ τὸν τῆς γλώττης τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως σχηματίζεσθαι ψελλισμόν. ἐκ τῆς Κωνσταντίνου μὲν οὖν ὥρμητο ὁ μεῖραξ, εἰς δὲ τὰς κατὰ Μαίανδρον πόλεις πρώτως ὀφθείς, κατέλυσεν εἰς πο-

λίχνιον λεγόμενον Ἄρμαλα, κἀκεῖσε Λατίνῳ τινὶ ἐπιξενωθείς, καὶ ὅστις εἴη ἀπηγγελκώς, ἔλεγε δὲ (ὡς μικρὸν εἰρήκειμεν ἄνωθεν) καὶ ἐκδοθῆναι μὲν εἰς τὸ κατὰ βυθοῦ θαλάσσης ἀκοντισθῆναι παρ' Ἀνδρονίκου, οἰκτειρηθῆναι δὲ παρὰ τῶν τὸ ἔργον τοῦτο ἐπιταχθέντων ὡς πατρῴων αὐτῷ ὁμοτῶν, συνάμα οἱ πρὸς τὸ Ἰκόνιον ἄπεισι· καὶ τῷ γέροντι ὀφθεὶς Σουλτὰν (οὔπω γὰρ αὐτὸν καθῃρήκει τῆς ἀρχῆς ὁ ἐκείνου παῖς ὁ Κοπατῖνος) ὡς υἱὸς ἀληθινὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπείσακτος καὶ πλάνος, ἐκείνῳ προσδιελέγετο. πολλάκις δὲ καὶ ἐπέπληττε, καὶ τὰς ἐκ τοῦ δῆθεν πατρὸς ἐκείνῳ τοῦ Μανουὴλ ἐπ' αὐτῷ γεγενημένων ἀναμιμνήσκων εὐποιϊῶν, ἀχάριστον περὶ τὸν εὐεργέτην ἐκάλει, καὶ τὸ ἀφιλάνθρωπον ἐπωνείδιζεν, εἰ οὕτως ἀτυχοῦντι φίλου παιδὶ οὐκ ἐπικάμπτεται. ὁ δὲ τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς ἀναιδείας, τοῦτο δ' ἐκ τῶν τοῦ χαρακτῆρος ἰνδαλμάτων τιμᾶν αὐτὸν ἐναγόμενος, δώροις τε ὀλίγοις ἥδυνε, καὶ ἀγαθαῖς ἐλπίσιν ὑπέσαινεν. ἦν δ' ὅτε καὶ πρεσβευτὴν Ῥωμαίων ἑστῶτα, καὶ ἀκροώμενον ὅπως ἑαυτὸν τῇ ἐξόχῳ εὐγενείᾳ ἐσέμνυνεν, ἤρετο ὁ Σουλτάν, εἰ ἐπίσταιτο τοῦτον τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸν Μανουήλ; τοῦ δὲ μηδέν τι φήσαντος ἕτερον ἀλλ' ὅτι δὴ ἐκεῖνος ἀπώλετο, ἀληθῶς φανεὶς ὑδατόκλυστος, καὶ τοῦτον μάτην περὶ ἑαυτοῦ τὰ μὴ πιστεύεσθαι περικότα ξυντίθησι, τῇ τοῦ κειμένου κλήσει ἐποχούμενος, βελτίων ἀτεχνῶς θυμῷ, καὶ ζέων ἀκριβῶς τῷ χόλῳ ὁ μείραξ Ἀλέξιος, μικροῦ ἂν τοῦ πώγωνος ἐπελάβετο τοῦ πρεσβεύοντος, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ πρέσβυς διακινηθεὶς ἐς ὀργήν, ἀπεκρούσατο γυναίως μάλα τὸν Ψευδαλέξιον. καὶ ὁ Σουλτὰν δὲ οἱ ὡς ἄτοπα δρῶντι ἐμβριμησάμενος, ἀτρεμεῖν ἐκέλευσε. τῇ συχνῇ δ' ὅμως τοῦ νεανίου ἐκλιπαρήσει ὁ περσάρ-

Armala ſe contulit: & Latino cuidam, in cuius ædibus diuerſabatur, quis eſſet, aperuit. Aiebat (id quod ſupra expoſuimus) ſe quidem iuſſu Andronici in fundum maris abiiciendum fuiſſe: ſed miſericordia miniſtrorum, qui patri ſuo iureiurãdo obſtricti fuiſſent, eſſe conſeruatũ. & cum hoſpite ſuo Iconium profectus, ſenem Sultanum (nondum enim à filio Copatino regno pulſus erat) adit, & vt verus filius Manuelis, non vt impoſtor & erro, alloquitur: ſæpe etiam paterna beneficia exprobrãdo, im memorem & ingratum vocat: & inhumanitatem ei obiicit, quod calamitate amici filij nihil moueretur. Is verò cùm impudentia hominis victus, tum ex lineamentis corporis, apparente patris in eo ſimilitudine miſericordia motus, eum & muneribus non paucis exilarat, & ſpe bona fouet. Cum autem aliquando, legato Romano aſtante, & audiente, excellentem ſuam nobilitatem iactaret: Sultanus legatum interrogat, an iſtum Manuelis Imperatoris filium eſſe norit? Qui vbi nihil aliud reſpondit, niſi illum omnino ſubmerſum eſſe, & iſtum res incredibiles ſub falſo defuncti nomine comminiſci: adoleſcens Alexius ira percitus, & bile exæſtuans, parũ abfuit quin in legati barbam inuolaret, niſi is & ipſe cõmotus, impetum Pſeudalexij fortiter propulſaſſet, & Sultanus intẽperias eius verbis caſtigaſſet. Qui etſi nihilominus crebris adoleſcentis flagitationib.

Pſeudalexij veriſimilis defenſio.

Ad Sultanũ profectio, & impudentia.

Sultani imprudens clementia.

Impoſtor, grauiter impudens eſſe ſolet.

Legatorum munus eſt, veritatem in trepidè profiteri.

Audacia impoſtoris.

Sultani prudentia.

victus, tamẽ ne tũ quidẽ immẽsæ eius petitioni reliquit locũ: sed per Sultanicas duntaxat literas quas Turci Musurium vocant, ei concessit, vt impunè, quotcunq; Turcas posset sibi conciliaret. Ille igitur inde digressus, ac literis illis apud Turcos ostensis, Ameram Arsanem, aliosque non paucos Romanas prouincias prædari solitos contraxit, vt breui tempore cum VIII millibus incederet, ac Mæandrias vrbes partim deditione occuparet, partim resistẽtes quouis modo vexaret. Areas tamẽ in quibus frumentum trituratur inprimis perdidit: vnde Vsthalone, cognomẽtũ tulit. Ad hũc adolescentẽ opprimendũ multi alij quoque duces missi sunt: verùm omnes nullo memorabili facinore edito infecta re discedere cogebantur, metu suorum militum, qui ad illũ Imperatoris filium & nouitium Imperatorem propensiores erant, quàm ad obtẽperandum Isaacio. Neque enim vulgo & imperitæ plebi duntaxat, charus atque in ore erat, & amabilis videbatur: sed aulicis etiam, qui cõpertum habebant, Alexium Manuelis filium iã olim reb. humanis exemptum esse, admirationi erat, nõ quòd verum ignorarent, sed quia libenter id amplectebantur quod cupiebant. Tandem etiam Imperatoris frater Alexius, qui pòst Imperio potitus est, nullã cum eo pugnã commisit: sed castris lõgissimè positis nihil egit aliud, nisi vt loca nondũ ab eo occupata in officio cõtineret, ne ad rediuiuũ illũ Alexiũ deficerẽt.

Non ita facilè eiicitur impostor quàm admittitur.

Lattonũ magnum latro cõtrahit, vt maioribus consiliis exequẽdis iter aperiat.

Bellica Pseudalexij gesta.

Falsus de nouo principe rumor, magni momẽti in bello causa

Aulicorum inconstãs animus.

Libenter enim amplectũtur quod cupiunt homines mutationum cupidi.

χὴς καθυποσπονδους, οὐδὲ τότε μὲν τὰ τῆς αἰτήσεων ὑπέρογκα ἐτερμάτωσε. συνεχώρησε δ' οὖν ὅμως διὰ Σουλτανικοῦ γράμματος, ὅ φασιν οἱ Τοῦρκοι Μουσούριον, ὅσους ἂν χοίη τῶν ὑπὸ τὴν ἐκείνου ἀρχὴν ὑποποιήσασθαι ἀδεῶς. ὁ δὲ ἀναχωρήσας, καὶ τὸ γράμμα τοῖς Τούρκοις καθυποδείξας, τὸν Ἀμηρὰν ἐφέλκεται Ἀρσάνην, καὶ ἑτέρους οὐκ ὀλίγους, οἳ λῃστεύειν τὰ Ῥωμαίων εἰώθασιν, ὡς ἐν βραχεῖ καιρῷ χιλιάδας ὀκτὼ στρατεύματος ἐφεπομένας λαχεῖν. ὅθεν τὰς κατὰ Μαίανδρον ἐπιὼν πόλεις, ἃς μὲν ὁμολογίᾳ χειρούμενος ἦν, τινὰς δὲ καὶ ἀνθισταμένας παντοίως διέφθειρε· μάλιστα δὲ τὰς ἅλωνας ἐλυμαίνετο, ὅθεν καὶ Καυσαλώνης ἐπεκέκλητο, κατὰ δὲ τούτου τοῦ μειράκος πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι πολεμησείοντες ἀπεστάλησαν, οὐδεὶς δ' ἐργάσασθαί τι ἔσχε νεανικὸν, ἀλλ' ὑπενόστουν ἄπρακτοι, δεδιότες μὴ καταπροδοθεῖεν ὑπὸ τῶν συνόντων ἐκείνοις Ῥωμαίων, εἶτα μάλιστα ῥεπόντων εἰς τὸν καθιστάμενον ἄρτι βασιλέως παῖδα καὶ βασιλέα, ἢ ἀρχὴν αἱρουμένων τὸν βασιλεύοντα Ἰσαάκιον. οὐ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἤδη καὶ ἀγροτέροις ἠσπάζετο, καὶ ἦν διὰ στόματος καὶ ὀνόματος, καὶ θεώμενος ἐδόκει ἐπέραστος, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ τὴν βασίλειον αὐλὴν διατρίβουσι, καὶ εἰδόσι μάλα ἐπισταμένως, ὡς Ἀλέξιος ὁ τοῦ βασιλέως παῖς Μανουὴλ πάλαι τὸν βίον ἀπολέλοιπε τὸν ἀνθρώπινον, εἰς θαῦμα ἐτίθετο, γινώσκουσι μὲν τὰ ὄντα, τὰ δὲ καθ' ἡδονὴν σφίσιν εἰκάζουσι. σὺν ἑτέροις δὲ καὶ ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Ἀλέξιος ἔξεισιν, ὡς καὶ ὕστερον ἐβασίλευσεν. πλὴν καὶ οὗτος κατ' οὐδεμίαν μάχην συνεπλάκη τῷ Ἀλεξίῳ, ἀλλ' ὡς πλεῖστον ἀποσκηνούμενος, ἐπισυνίστη μόνον τὸ λεῖπον τῆς παροικίας, ὁπόσον γε ἐκείνῳ μὴ προσεχώρησε, καὶ συνεῖχε τὸ διαρρέον καὶ μεταβαῖνον εἰς τὸν ἀναβεβιωκότα τοῦτον Ἀλέξιον.

ἀλλ' ἔτι τῶν πραγμάτων οὕτως ὄντων ἠωρημένων, καὶ τοῦ μὲν ἀεὶ ἐμπλατυνομένου τε καὶ κρατυνομένου, τοῦ δὲ Σεβαστοκράτορος ἔτι περὶ συλλογὴν ἐκπονουμένου στρατεύματος, λύει Θεὸς τὴν ἐμφύλιον μάχην καινοπρεπῶς, καὶ ὡς αὐτὸς ἐπίσταται μόνος, ἐν ἀκαρεῖ. τὸν γὰρ Ἀλέξιον αὖθις ὑποστρέψαντα πρὸς τὰ Ἅρμαλα, εἰς τὴν πίασαν τὸ φρούριον, καὶ μετὰ πότον πολὺν ὑπνώττοντα, ἀποσφάττει τις τῶν ἱερέων, τὴν αὐτοῦ παρακειμένην σπασάμενος μάχαιραν, οὗ τὴν κεφαλὴν ἀποκομισθεῖσαν οἱ ἀθρήσας ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἀλέξιος, καὶ τῆς ξανθῆς ἀναλαμβάνων κόμης, πολλάκις διὰ τοῦ ἱππείου μύωπος, οὐ πάντῃ, ἐφάσκεν, ἀμαθῶς αἱ πόλεις τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ ἐπηκολούθησαν. ἀλλὰ τότε μὲν οὗτος τοιαύτην ἔτισε δίκην, καὶ ὧν μὲν ἐπλημμέλησεν ἑτέρως, Πέρσας μὲν ὁπλίσας κατὰ Ῥωμαίων, τούτων δ' αὖ ὁπόσον αὐτῷ προσερρύη, καθ' ὁμοφύλου ἀγριάνας αἵματος, καὶ ὧν δὲ παρῴνησεν ὁ ἐπάρατος εἰς τὸν ἐν ταῖς ἐμαῖς Χώναις περιώνυμον νεὼν τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν θείων καὶ ἀΰλων τάξεων Μιχαήλ. ἐμίανε γὰρ τὸ τοῦ Θεοῦ πανάγιον σκήνωμα, εἰσελθὼν μετὰ Περσῶν, καὶ ἠνείχετο καθορῶν ὁ ἐπάρατος τὰ διὰ ψηφίδων ποικιλοχρόων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἔκτυπα ἀχρειούμενα, καὶ τὸν ἱερὸν καὶ θεῖον ἀνάσταθμον πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ καταρασσόμενον, καὶ τὴν παναγῆ καὶ θυωρὸν βεβηλουμένην καὶ βαλλομένην ἔραζε τράπεζαν.

2 Οὐ πολλαῖς δὲ ὕστερον ἡμέραις καὶ ἕτερός τις τὴν αὐτὴν κλῆσιν καὶ τὸν αὐτὸν βασιλέα γεννήτορα ψευδωνύμως ὑπεισιὼν, κατὰ Παφλαγονίαν ἐπεφάνη. καὶ τινὲς μὲν καὶ τούτῳ ἐπαρχίαι προσκεχωρήκασι. σταλεὶς δὲ κατ' αὐτοῦ ὁ Σεβαστὸς, κύριος Θεόδωρος ὁ Χοῦμνος, χαρτουλάριος ὢν

Pseudalexij interitus.

Cæterùm dubiis adhuc rebus, dum & seditiosi opes augentur, & Sebastocrator colligendo exercitu occupatur: Deus ciuile bellum noua ratione, quam ipse solus nouit, vno momẽto dissoluit. Nam cum Pseudalexius Harmala reuersus, post largiorẽ compotationem dormiret, à sacerdote quodam suo gladio iugulatur. Cuius caput Sebastocrator contemplatus, & flauis crinibus equestri flagello discussis, Non omnino sine causa, inquit, vrbes hunc hominem secutæ sunt. Ac is quidem suorum scelerũ has pœnas dedit, tum quod Persas contra Romanos incitauit, & ex his ipsis quotquot ad eum confluxerant, popularium suorum sanguine contaminauit, tum quòd homo detestandus Chonis meis celebre templum Michaelis archiducis cœlestium copiarum violauit, Persis in sanctissimum Dei tabernaculum introductis: nec spectare dubitauit pernicies humani generis, Christi & sanctorum imagines calculis varij coloris expressas, aboleri, & sacros postes securibus & celtibus reuelli, & sacrosanctam mensam profanari, & humi abiici.

Ita Deus societatis humanæ commoda prouehit, vt seditiosos maturè opprimat.

De Pseudalexij interitu, Nicetæ, imaginũ cultoris, iudicium.

2 Non multis diebus pòst, alius qui eandem appellationem, eundémque patrem sibi vendicabat, in Paphlagonia extitit, & quasdam prouincias attraxit. Sed cum Sebastus Theodorus Chomnus, Chartularius e-

Alterius Pseudalexij & Basilij crebræ seditiones, & interitus.

quitum,& prelio vicit,& captum occidit. Posthæc Basilius Chozas, Tarsiæ, quæ Nicomediæ vicina est, tyrannidem occupauit : quam cum aliquandiu tenuisset, captus effossis oculis in custodiam datur. Denique subinde alij atque alij, penè innumeri, nō secus ac terrigenæ illi fratres, regno affectato, perinde atque bullæ inanes euanuerunt. Nam & Comnenus Isaacius, Imperatoris Andronici ex fratre nepos, custodia elapsus, & magnum templū ingressus, plebem concitare instituit. Sed comprehensus, & grauiter excruciatus, vt conscios nominaret, intestinis corruptis postridie interiit. Est & Constantinus Taticius, homo factiosus, qui clàm in vrbe D. sicarios diu aluerat, delatus: & paulo pòst captus, oculos amisit. Ob idem crimen Racendyta quidam Comnenij generis, statim comprehensus, easdem pœnas luit. Frequentium illarum seditionum causa erat, cùm quòd Isaacius imperium segniter administrabat, planè persuasus, se id & accepisse diuinitùs, & à solo Deo custodiri: tū quòd homines ambitiosi videbāt, quanta facilitate rerum potitus esset. Vnde plerique insano consilio, modò vellent, se imperium citra dimicationem armorum occupaturos putabant, eam in-

Aliorum conatus inanes. In euertēdis seditiosorū consiliis diuina prouidentia sine labore laborat.

Comneni Isaacij seditio & suppliciū.

Const. Taticius factiosus excæcatur.

Item Racendyta, Comnenij generis.

Principum ignauia, seditionū altrix, & ambitiósis pabulum.

Insana seditiosorū consilia.

τῶν ἱπποστάθμων, ἥττησέ τε πόλεμον συγκροτήσας, καὶ συνειληφὼς ἀπέκτεινεν. ἐπὶ τούτοις καὶ ὁ Χοτζᾶς Βασίλειος κατὰ τὴν ἄγχουρον Νικομηδεῦσι Ταρσίαν ἀνταρσίαν ἐμελέτησε, καὶ περιέβη καὶ ἡ τούτου ἐφ' ἱκανὸν τυραννίς. συλληφθεὶς δὲ καὶ αὐτὸς, ἀμαυροῦται τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ φρουρᾷ παραδίδοται. οὐχ οὗτοι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἄλλοτε πάλιν καὶ πάλιν, καὶ οὐκ ἔστιν ὁσάκις εἰπεῖν, ἐπανέστησαν, ἢ καὶ ὡς σπαρτοὶ ἀνεδόθησαν γίγαντες, κἂν ὡς πομφολυγώδη φυσήματα διάκενα ὡς ἦν ἰδεῖν ἀπέπιπτόν τε καὶ διελύοντο. ὅ, τε γὰρ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ὁ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου ἀδελφιδοῦς, τῆς φυλακῆς ἀποδρὰς, καὶ τὸ μέγα τέμενος εἰσιὼν, ἀνασείειν τὸν ὄχλον ὥρμησεν. συλληφθεὶς δὲ καὶ ἀπαιωρηθεὶς, καὶ βαρείαις ἐτάσεσιν ὑποβληθεὶς, ἐπὶ τῷ τοὺς συνίστορας ἐκφῆναι τῆς τυραννίδος, τὰ ἐντὸς διεφθάρη, καὶ ἀπεβίω τὴν μετ' ἐκείνην. καὶ ὁ Τατίκιος Κωνσταντῖνος σύστρεμμα τεκτηνάμενος, καὶ πεντακοσίους ἔχων τοῦ ἔργου συλλήπτορας, καὶ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῇ πόλει κρυπτόμενος καὶ λεληθὼς, καταμηνυθεὶς, μικρὸν ὕστερον ἑάλω, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται. καὶ Ῥακενδύτης δέ τις, ἐκ Κομνηνῶν ἕλκων τὸ γένος, τὴν αὐτὴν τοῖς εἰρημένοις βαδίσας, καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα συσχεθεὶς, ἀπεστέρηται τοῦ φωτός. τῶν δὲ συχνῶν τουτωνὶ ἐπαναστάσεων ἦν μὲν αἴτιον καὶ τὸ τὸν Ἰσαάκιον τὴν βασιλείαν διακυβερνᾶν μαλθακώτερον ἀκριβῶς πεπεισμένον, ὡς ἐκ Θεοῦ τὸ ἀρχὴν ἐδέξατο, τὸ παρ' ἐκείνου μόνου ἐπὶ φρουρούμενος, πλειόνας δ' ἐπῆρε τοὺς φιλάρχοις εἰς παρρησίαν τε καὶ ἀπόστασιν, τὸ τῆς βασιλείας ἀπραγμόνως ἐπιλαβέσθαι τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ὡς εἰ θελήσουσι βασιλεύσουσιν, οἱ πλείους φρεναπατώμενοι, ἄτερ ὅπλων τοῖς κατ' ἔφεσιν πλειστάκις ἐπέβαλον, ἐκείνην ἀτράπιτον στείβοντες, ἣν

ἀνέῳξεν

ἀνέῳξεν ἐς λεωφόρον αὔτικρυς Ἰσαάκιος, ἐάσας τὸν Ἁγιοχριστοφορίτην ἀπεκτονώς, καὶ τῷ μεγίστῳ νεῷ προσφυείς, καὶ βασιλεύσας ἐς νέωτα, κακῶς κρίνοντες, καὶ διὰ τοῦτο κακῶς πάσχοντες, καὶ ἀντὶ πορφυρίδος διπλοΐδα αἰσχύνης ἐνδιδυσκόμενοι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πορφύρεον θάνατον ὑπιστάμενοι. οὐ γὰρ τὸ θεῖον φιλεῖ διὰ τῆς αὐτῆς ὡσαύτως κινήσεως ἢ ἐφορμήσεως τὰ κατὰ τὸν βίοτον μεθιστᾶν καὶ διακυβερνᾶν πράγματα, ἀλλὰ τὸ ποικίλον παριστῶν τῆς τοῦ παντὸς τοῦδε διεξαγωγῆς τε καὶ διοικήσεως, ἄλλοτε ἄλλως τὰς ἐξουσίας μεθαρμόζει, καὶ μετατίθησι τὰς ἀρχάς, μηδὲ τὸ λεπτότατον ἐῶν τῆς αὐτοῦ χειρὸς ἔξωθεν. καὶ Φαραὼ μὲν αὐτοῖς στρατιώταις τοῖς ἁλίοις βυθοῖς παραδίδωσιν, ἄλλον ἀπολαιμίζει μαχαίρᾳ διὰ γυναικός, καὶ ταύτης καλλιπαρείου καὶ λευκωλένου· ἕτερον χερσὶ τῶν πολεμίων παραδούς, τῆς τῇδε μεθίστησιν. ἔστι δ' ὃς τὰς φρένας παρακοπείς, καὶ λογισθεὶς ὡσεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας, καὶ εἰς τέλος ἐπιλησθείς, τῶν ἀρχείων μετ' ἐπιταγμάτων ἐκκομίζεται, καὶ ταφῇ παραπέμπεται. κἀκεῖθεν λεπτὸν ὑπηχῶν, καὶ ποθῶν τὴν ἡμέραν, οὗ τῆς ἀρχῆς ἀντεχόμενος, ἐᾶται καὶ οὕτως φθινύθειν, καὶ ὡς ἀνδρῶν χείριστος καλῶς ἀφίεται ἰέναι κακῶς τὴν ἐς θάνατον. πολλοὶ δὲ μαλακῷ δαμέντες θανάτῳ, πρὸς τὰ ἐκεῖθεν ὡς μύσαντες ἐν ὕπνῳ μετέβησαν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τοῦ ἵππου χρεμετίσαντος, τῆς βασιλείας ἐπέβησαν. ἄλλος ἐξ ἀρότρου καὶ αὔλακος τὴν τήβενναν ἠμφιέσατο· καὶ μειρακίσκος προβατεύς ἐξόπισθεν ληφθεὶς τῶν λοχευομένων, θεόχριστος ὤφθη βασιλεύς. καὶ τί ἂν τις διεξίῃ τὰ πάντα, ἢ τὰ πλείονα ὁπόσα ἡ πολύτροπος πρόνοια ποιεῖ καὶ μετασκευάζει κατὰ τὸ ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων χρήσιμον; ἐνέμπτωτος

gressi viam quam suo exemplo demonstrarat Isaacius. qui cùm pridie occiso Hagiochristophorita supplex in templum confugisset, postridiè regnare cœpisset: peruerso vtique iudicio, proptereáque aduerso euentu. Non enim purpuram, sed duplicem ignominiam consequebantur, aliqui etiam occidebantur. *Non enim solet Deus eadem subinde ratione res humanas gubernare, sed ad varietatem administrationis vniuersi declarandam, regna & principatus aliter atque aliter transferre, ne minutißimis quidem rebus à sua cura exclusis.* Pharaonem cum equitatu in fundo maris demersit, alium per formosam mulierem iugulat, alium ab hostibus occidi sinit. Est & qui ex mentis errore pro mortuo habitus, atque obliuioni traditus, palatio cum derisu effertur & sepelitur. Vnde obscura voce clamãs, & lucem desiderans, nõ imperium expetens, nihilominus vt vir pessimus rectè pessum ire & interire sinitur. Multi leni morte extincti, velut oculis somno clausis hinc demigrãt. Sunt qui per hinnitum equi ad regnum ascenderint. Alius ab aratro & sulco ad purpuram est vocatus, alius adolescens opilio diuinitùs in regem vngitur. Sed quorsum attinet commemorare singula, quæ prouidentia in vitæ humanæ ratione pro vtilitate cuiusque variis modis mutat & transfert? Cæterùm hic Impera-

Non tantùm facta imitari sed causam iustam tueri oportet.

Prouidentia diuina, alios aliis rationibus ad destinatum finẽ perducit.

Pharao.

Holophernes.

Iulianus.

Varia variorum in vita humana euentuum exempla, quę diuinæ prouidentię luculentum testimonium ferunt.

Zenon.

Anastasius.

Darius.

Leo.

Marcianus.

Saul.

Dauid.

Andronici Cōneni excæcatio.

tor pronus ad iram, & magna de semetipso persuasione imbutus, non tantùm leui de causa, sed etiam ex inani suspicione, & aliquando aliorum impulsu, multos malè tractauit. Nam & Andronicum Comnenum (erat is Alexij filius, nati ex Bryennio Cæsare & Anna filia Alexij, primi ex Comnenia familia Imperatoris) qui Thessalonicæ præerat, delatum à quodam quasi regnum affectaret, eáque de re cum Alexio notho filio Manuelis, pridem Sebastocratore, tum Dramæ degente, sermones conferre, statim comprehendendum censet.

Delationes, vt vmbræ corpora, principes viros sequuntur.

Ij verò quibus id mandatum erat, cum in Andronicum ad Imperatorem ascendentem incidissent, mandata neglexerunt, feram vltrò Constantinopolim tanquam decipulam ingredientem, & ad eum venientem à quo captaretur, non terrendam esse rati.

Satellitum Isaaci circunspectio.

Qui cum in Isaacij conspectum venisset, statim perfidiæ insimulatur. Eo crimen id negante, species quædam iudicij instituitur: sed deinde indicta causa comprehensus Andronicus in carcerē conijcitur, & paulo pòst excæcatur.

Accusationes, sentētiæ & supplicia apud credulos & crudeles principes, sibi inuicem adhærent.

Alexius verò qui ei conscius esse dicebatur, in monasterium quoddam Papycij montis, nobis id ministerium exequentibus, abstruditur. De quo cùm multa dicere possem, pauca duntaxat attingam. Non erat ille procerus duntaxat, & fortis, & cordatissimus, vultu patrem planè referens, robustis manibus & latis humeris,

Alexij Comneni coactus monachatus, & fortunæ varietas.

δι' ὧν ὁ βασιλεὺς εἰς θυμὸν, καὶ μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ φανταζόμενος, οὐκ ἐκ μικρᾶς μόνον παραρριφείσης λαβῆς, ἀλλὰ κἀκ μόνης ὑπονοίας ἐνίοτε, καὶ τῆς παρά τινων εἰσηγήσεως, κακῶς ἐτίθει πολλούς. τόν τε γὰρ Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον (ἦν δὲ οὗτος Ἀλεξίου παῖς, ὃν Βρυέννιος ὁ Καῖσαρ, καὶ Ἄννα ἐγείνατο ἡ θυγάτηρ Ἀλεξίου τοῦ πρώτως ἐκ Κομνηνῶν βασιλεύσαντος) ἐν τῷ χειρίζειν τὴν Θεσσαλονικέων ἀρχὴν, εἰσηγησαμένου τινὸς τῆς βασιλείας ἐρᾶν, καὶ κοινολογεῖσθαι περὶ τοῦ ἔργου τῷ πρώην Σεβαστοκράτορι Ἀλεξίῳ, τῷ νόθῳ υἱῷ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ, κατὰ τὴν Δράμαν τότε διάγοντι, εὐθὺς τοῦ συλληφθῆναι κρίνει ἄξιον. οἱ μὲν οὖν εἰς τοῦτο ἀποσταλέντες ὡς ἐνέτυχον Ἀνδρονίκῳ πρὸς βασιλέα ἐπανιόντι, οὐδὲν ὧν ἐπείσθησαν διαπεπράχασι, δέον κρίναντες, μὴ προσοβῆσαι τὸ θήραμα ἑκόντως, ὡς δίδωσιν ὁρᾶν, καθάπερ εἰς γαλεάγραν τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσιὸν καὶ ἐγγίζον τῷ προθεμένῳ συλλαβεῖν. ὀφθεὶς δὲ βασιλεῖ Ἰσαακίῳ Ἀνδρόνικος, εἰς ἀπιστίαν εὐθὺς ὀνειδίζεται. κἀκείνου τοὺς ἐλέγχους ἀπαιτήσαντος, σχῆμα μόνον διαιτήσεως τὰ τῆς δίκης ἐδέξατο. τὸ δ' ἐκ τούτου ἐξ ἐρήμου συσχεθεὶς Ἀνδρόνικος, εἰς φυλακὴν ἀπάγεται. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ τὰς κόρας τούτου ἐξέκοψε, καὶ τὸν συνίστορα δὲ τούτῳ τῆς βασιλείας λεγόμενον Ἀλέξιον, τὸν τῆς Κομνηνῆς Θεοδώρας υἱὸν, ἀποκείρει εἰς μονάζοντα, ἡμῶν ὑπουργησάντων τῷ ἔργῳ καθ' ἓν τῶν ἐν τῷ Παπυκίῳ σεμνείων. περὶ οὗ καὶ οὐκ ὀλίγα εἰπεῖν δυνάμενος, βραχέα μεμνήσομαι. οὐ γὰρ ἦν μόνον εὐμήκης καὶ ἀνδρεῖος, ἀλλὰ πλήρης συνέσεως, πατρίζων τὴν ὄψιν ἀκριβῶς, τάς τε χεῖρας

ἀκμαῖος, καὶ τοῖς ὤμοις κατ' ἐκεῖνον ὕπερθεν ἔχων εὐρέας, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπίπαν μείλιχος καὶ εὐέντευκτος. πρὸς ἃ καὶ ὁ πολύτλας Ἀνδρόνικος ἀπιδὼν, τὴν οἰκείαν θυγατέρα Εἰρήνην ἐμνήστευσε τῷ ἀνδρὶ, κρείας καὶ παρανόμοις γάμοις τετελεκένη, εἰ μέλλει μόνον Ἀλέξιος τοῖς γνησιωτέροις ἐκείνῳ συγγενέσιν ἐγγράφεσθαι. ὅθεν πλειόνως τούτῳ ἤπερ τοῖς υἱέσι προσέκειτο πρότερον, καὶ τῆς βασιλείας ἐμελέτα καταλείψειν διάδοχον. μεταβουλευσάμενος δ' ὕστερον, τὸν υἱὸν Ἰωάννην ἀνθείλετο, εἰρηκὼς, πρὸς οὓς ἀνέπτυσσε τὰ τῶν βουλευμάτων ἀπόρρητα, μὴ ἐξ Α εἰς Α τὴν βασιλείαν μεταπεσεῖν, ἀλλὰ τῷ Ι μᾶλλον προσρέπειν, καὶ εἰς τοῦτο μᾶλλον θεόθεν συνάγεσθαι. ἅμα δὲ τῇ μεταθέσει τῆς γνώμης, ἣν εἶχεν ἐπ' Ἀλεξίῳ Ἀνδρόνικος, καὶ τῆς συντονίας τοῦ φίλτρου ὑπέληξεν. οὐ γὰρ ὡς συμφυὴς ἔτι περιεσπούδαστο καὶ ὁμόψυχος ὁ Ἀλέξιος, ἀλλ' ὡς φιλτάτῃ θυγατρὶ συνοικῶν, δι' αἰδοῦς μόνον ἦγετο καὶ τιμῆς. μετὰ δέ τινα καιρὸν καὶ τοῦτον ἀπεξένωσε τοῦ φωτὸς, τὴν δ' αἰτίαν προειπόντες ἔχομεν. ἀνακληθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου, καὶ ἀπὸ Σεβαστοκράτορος εἰς Καίσαρα ὑποδεθεὶς, ὡς εἶχε τὰ ἀρχεῖα ἐξέκλινε, καὶ τὴν καθ' ἑαυτὸν ἐδίωκε βίωσιν. πλὴν οὐδ' οὕτως τὸν ἄλυπον ἐδίωκε βίοτον. τότε δ' οὖν τὴν ἐπὶ τὰ χείρω ἔτι μᾶλλον τῶν πραγμάτων ἔχων φορὰν καὶ μετάβασιν, καὶ μέλλων μὴ ἑκὼν ἀποθρίξασθαι, οὐχ ἕνα ᾔτησεν ἄρτον καὶ σπόγγον καὶ κιθάραν, κατὰ πάλαι τινὰ τῆς τύχης πειραθέντα σκληρᾶς καὶ ἀρτίως μὲν, ὡς ἔχων ἐν ᾧ τὸν τοῦ στόματος ἐκτενεῖ βάρβιτον, χαλαρὸν τῇ τῶν σιτίων κενώσει γινόμενον, ὑποψήλῃ τὰ οἰκεῖα καθ' αὑτὸν δυσπραγήματα, συνείθῳ τῇ κιθάρᾳ χρώμενος, τῷ δὲ σπόγγῳ

humeris, sed etiã humanissimus & accessu facillimus. Quas ob res ærumnosus ille Andronicus, filiam ei suam Irenen desponderat: nec ab incestis nuptiis abhorrens, modò Alexium intima familiaritate sibi coniungeret.

Nihil mutabilius aulica beneuolẽtia.

Vnde factum est, vt pluris eum faceret, quàm pridem filios suos, & imperij successorem relinquere in animo haberet: sed pòst mutato consilio filium Ioannem ei prætulit, suisque familiaribus dixit, Imperium diuino consilio non ab A in A, sed in I potius transiturum.

Andronici Cõneni inconstantia.

Ea sententia mutata, vnà etiam ardorem amoris erga Alexium immutauit. Neque enim vt prius amabatur, neque vbique Imperatoris lateri adhęrebat, sed vt charissimæ filiæ maritus, tantum honore quodam afficiebatur.

Ob vxorem, non ob seipsum colitur Alexius.

Verùm aliquanto pòst, & hunc lumine priuauit, cuius pœnæ caussam antè diximus. Deinde ab Imperatore Isaacio reuocatus, & pro Sebastocratore Cæsar designatus: palatium, quantum potuit, vitauit, priuatæque vitæ se dedidit. Sed ne sic quidem molestias effugit.

Aulę insidias expertus metuit.

Tum verò rebus in peius ruentibus, cũ ei capillus detondendus esset, non panem, spongiam & citharam petiit, vt olim quidam fecit fortunæ iniquitatem expertus: panem, vt corpus diuturna fame exhaustũ recrearet: citharam, vt mala sua deploraret: spongiam,

Solitudo nõ admodũ formidanda, rebus collapsis.

vt lachrymas abstergeret: sed casus illos æquo tulit animo, nihil de Prouidentia questus, neque Fortunæ leuitatem & varietatem in rebus humanis permiscendis insectatus. Bonorum verò suorum ereptionem perinde æstimauit, vt alius possessionem. Sed cum Drama, vbi cum ceperamus, Mosynopolim profecti, Papycium montem ascensuri essemus, vt monasticis cerimoniis eũ initiaremus: tum, vt fert natura humana, tristior solito apparuit: nec id quo animus angebatur, dissimulare potuit. Me verò vrgente, & subitæ mutationis causam rogitante: *Non habitum*, inquit, *vir amicißime, horreo* (*quid enim vestis mutatio periculi habeat?*) *sed promißiones quas secum fert habitus, reformido: & illud, quòd ad cœleste regnum nullo modo aptus est is qui manum aratro semel admotam per insaniam retraxerit.* His & aliis id genus dictis (vt erat homo facundus, & in sacris litteris versatus) Christianum pallium inuitus induit: & precibus quæ super eo peragebãtur, ne summis quidem auribus admissis, tantum radi se, & Athanasium appellari passus est. Illud sanè admirari queas, nec fortuitò accidisse dicas, quòd ex omnibus Papycij montis cellis eam delegit, in qua Protostrator Alexius à Manuele nulla probabili de causa (vt alibi diximus) sed tantùm ob amplissimas opes & singularem prudentiam,

Summa prudẽtia est pro uidentiæ diuinę decretis placido animo acquiescere: nã qui contra stimulos calcitrat, dedecus & plagas nouas acquirit.

Non in habitu sed in vitæ professione & labore cõsistit monachi votú.

Inuitus monasticũ pallium induit Alexius.

Patris delictum luit filius.

Manuelis in Alexij patrẽ iniquitas.

ἀποψήσῃ τὰ τῶν δακρύων ἀποκρεμνίσματα, ἅπερ ὡς ἐκ πέτρας γλαφυρῆς τῶν ὀμμάτων ἐκείνου ἀπελείβετο· ἀλλὰ πράως ἤνεγκε τὰ συμπίπτοντα, μὴ καταστενάζων τῆς προνοίας, μηδ᾽ ἐς τὸ τῆς τύχης ἄστατον καὶ παλίντροφον ἀπολύων τὰ καθ᾽ ἡμᾶς· τὴν δὲ τῶν προσόντων ἐκείνῳ ἀφαίρεσιν, ὡς οὐδὲ κτῆσιν ἄλλος τὶς ἐλελόγιστο. ἐπεὶ δὲ τῆς Δράμας ἀπάραντες, εἰς Μοσυνόπολιν ἀφικόμεθα, καὶ τῷ Παπυκίῳ προσβαίνειν ἐμέλλομεν, ὡς ἂν τὰ τῶν μοναχῶν ἐκεῖ τελεσώμεθα ἐπ᾽ αὐτῷ, τότε πεπονθώς τι ἀνθρώπινον, ἐπὶ συννοίας ἦν, καὶ ὑπεγνόφου τὸ πρόσωπον, διοίσειν οὐκ ἔχων τὰ ἔνδον θλίβοντα. ἐγκειμένου δέ μου, καὶ τὴν αἰτίαν πυνθανομένου τῆς ἐξάπινα μεταβολῆς, οὐ τὸ σχῆμα, φησί, φίλτατε ἀνδρῶν δέδια (τί γὰρ τὸ διάφορον ἔχει τῶν χρωμάτων ἡ ἄμειψις;) ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τῷ σχήματι πεφρικὼς εἰμὶ ἐπαγγέλματα. καὶ τὸ μὴ εὔθετον εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν εἶναι ὁπωσοῦν βασιλείαν τὸν βαλόντα χεῖρα ἐπ᾽ ἄροτρον, καὶ στραφέντα φρενοβλαβῶς. καὶ ὁ μὲν τοσαῦτα εἰπών, καὶ ἄλλως ὢν ἀποφθεγματικός, οὐχ ἑκόντι τὸ κατὰ Χριστὸν ὑπέδυ τριβώνιον μηδ᾽ ἄκροις ὠσὶ τὰ ἐπαδόμενα ἐνηχούμενος, μόνον δ᾽ ἐν χρῷ κουρείας ὁ ἀκερσεκόμης γινόμενος, καὶ μετονομασθεὶς Ἀθανάσιος. θαυμάσαι δ᾽ ἄν τις ἐκείνῳ μηδὲ τυχαίως εἴπῃ συμβῆναι. ἐκ γὰρ ἁπασῶν τῶν κατὰ τὸ Παπύκιον μονῶν ἐκείνην κατοικεῖν ᾑρετίσατο, καθ᾽ ἣν ὁ Πρωτοστράτωρ Ἀλέξιος τὴν κοσμικὴν ἀπεκείρατο τρίχα, παρὰ τοῦ βασιλέως συλληφθεὶς Μανουήλ, δι᾽ αἰτίαν μὲν οὐδαμῶς πρόδηλον, ὡς ἐν τοῖς περὶ τούτου εἴπομεν λόγοις. ὅτι δ᾽ ἐβεβρίθει πλούτῳ πολυταλάντῳ, καὶ ἦν ἱκανὸς βουλεύσασθαι,

καὶ

καὶ κατασπεύξασθαι περιδέξιος. τὴν γὰρ ἐκ τῶν πατρικῶν ὀμφάκων πρὸς τοὺς υἱεῖς μεταρρέουσαν αἱμωδίαν, καὶ ὁ Κομνηνὸς οὗτος Ἀλέξιος, ὡς ἔοικεν, παθεῖν κατακέκειτο. ἀλλ' οὔπω τρεῖς μῆνες παρίππευσαν, καὶ βασιλεὺς αὐτὸν ἐκεῖθεν ἀνακαλεσάμενος, ἔδειξεν ἐξ ὧν ἔδρασεν, μὴ σὺν λόγῳ τὰς οἰκείας πράξεις ποιεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο χαίρειν ταῖς ἀγχιστρόφοις μεταβολαῖς κατὰ τὸν τῆς Αὐλίδος πολυρρόθιον πορθμόν. παραλαμβάνων γὰρ τὸν Ἀλέξιον σύσσιτον, νώτοις διηνεκέσι γέραιρε κρεῶν, ὡς Ἀγαμέμνων πάλαι τὸν Αἴαντα, καὶ ἐνάγων πρὸς τὴν τῶν προκειμένων ἐδεσμάτων ἀνυπόστολον ἔφαψιν, φάγε καθηγούμενε, πολλάκις ἐπέλεγεν. οὐ τὸν Ἀλέξιον δὲ καὶ τὸν Ἀνδρόνικον οὕτω διέθετο Ἰσαάκιος, ἀλλὰ καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Ἀσπιέτην, ὑποφθεγξάμενον τοῦ στρατεύματος οὗ ἡγεμόνευε, τὸν κατὰ τῶν Βλάχων μετιὼν πόλεμον, καὶ φήσαντα μόνον· ὡς οὐ φέρειν ἔχουσιν οἱ στρατιῶται, λιμῷ καὶ Βλάχοις διαμιλλᾶσθαι, δυσὶ δυσπαντήτοις κακοῖς, ἀλλὰ χρεὼν αὐτοῖς παρασχεθῆναι τὰ ἐπέτεια σιτηρέσια, τὸν θυμὸν ἐκκόψαι μὴ δυνηθεὶς, κατέσχε τε αὐτίκα μεταστήσας τῆς ἀρχηγίας, καὶ τοῦ φωτὸς τῶν ὀμμάτων ἐστέρησεν, ἀναταράττειν ὑποπτεύσας τὸν ἄνδρα τὴν στρατιὰν τῷ τῆς ὑπερηγορίας προσχήματι. ὁ δὲ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀνδρονίκου υἱὸς, ὃν προσεχῶς εἰρήκειμεν, οὐκ οἶδ' εἴτε τῆς πατρικῆς ἀποστασίας ἀναπληρῶσαι τὸ μέτρον βουλόμενος, εἴτε τῷ τεκόντι ἐπαμῦναι προθέμενος, πρόσεισι μετὰ βραχὺ τῆς τοῦ πατρὸς τυφλώσεως τῷ μεγίστῳ ναῷ, ποθῶν ἐκεῖθεν εἰς βασιλείαν ἀναρπασθῆναι, καὶ ἀναρρηθῆναι πρὸς τοῦ συνειλεγμένου λεώ. ἦν δὲ ἑορτή, ἀλλ' οὔπω τοῖς συνελθοῦσι κατὰ τὸ τέμενος ὁ τρόπος ἔγνωστο,

& in rebus gerendis dexteritatem captus, mundanum capillum posuerat. Nam in fatis erat scilicet, vt paterna delicta in filium redundarent, eúmque, vt prouerbio dicitur, stupor dentium ob acerbas vuas à patre gustatas, inuaderet. Cæterùm trimestri tempore nondum elapso, Imperator eo inde reuocato, se ea quæ faceret, nulla cum ratione facere, & Euripo inconstantiorem esse declarauit. Nam Alexium mensæ suæ adhibitum, subinde carnibus vt Agamemnon Aiacem honorauit, crebrò vt sine verecundia cibis appositis frueretur, hortans. Neque verò Alexium & Andronicum duntaxat sic tractanit Isaacius, sed & Constantinum Aspietam, ob exercitum, cui bello Blachico præerat, his verbis defensum: *Non posse milites cum duobus grauissimis hostibus Blachis & fame dimicare, sed annua stipendia eis persoluenda esse:* statim dignitate priuari & excæcari iussit, non moderatus iracundiæ suæ, quòd illum per speciem defensionis concitare milites suspicabatur. At Comneni Andronici filius, de quo modò diximus, haud scio an vt paternæ defectionis mensuram impleret, an vt patri opem ferret: non multo post eius excæcationem in maximum templum sese recipit, inde à cœtu populi (erat autem dies festus) se ad imperium abripi cupiens. Sed antequam causa ingressus eius vulgò innote-

Isaacij incōstantia.

Alexij redintegratio.

Constantini Aspietæ excæcatio.

Libertas sapienti duci damnum creat.

Andronici Comneni filij excæcatio.

Qui à populi manu pédet ſpe ſua non rarò fruſtratur.

ſceret: pro ſeditioſo comprehenſus excęcatur: & quia eorum exemplis qui rem eã fruſtra tentarant, non (vt decuerat) factus erat cautior, ſuo exemplo cæteros omnes à ſimili conatu deterruit.

Iſaacij clades in Blachica expeditióe.

3 Vt autem res Occidẽtis ſubinde in peius ruebant, & Blachi cum Comanis Romanas prouincias ferro & igni vaſtabãt: Imperator iterum egreſſus, Anchialo prætérita, per ambages Hæmum montem adit. Sed cum nihil ſua præſentia dignum gerere poſſet, bimeſtri tempore eam expeditionem circunſcripſit. Nam caſtella & oppida, nouis mœnibus & turribus adornata, longè munitiora reperit: & propugnatores eorum inſtar ceruorũ alta petẽtes, nec aliter quàm capras in rupibus ſaltantes, pugnam ſtatariam detrectabant. Et quia Scytharũ quoque incurſionem timebat (tempus etiam id ad traiiciendum non erat incommodum) non diu ibi morari licuit. Cum autem non ea via qua venerat, rediturus, aliam breuiorẽ cõſectaretur, quæ per amœnas conualles Berroen ferret: & maiorem exercitus partem amiſit, & ipſe (niſi diuina ope conſeruatus eſſet) periiſſet. Nam cum ea via, quæ alicubi panderetur, & equitationi eſſet idonea, incedendum fuiſſet: ille in anguſtas fauces & mõtium cauernas, vbi torrens exiguus præterfluebat, & ſe

Blachorum ſtratagema.

Scytharum incurſiones formidabiles.

Iſaaci pericula.

Anguſta itinera ingentibus copiis ſuſpecta eſſe debent.

καθ' ὃν ἐκεῖσε εἰσέδραμε, καὶ χειροῦται ὡς ἀποστάς, καὶ στέρεται τοῦ φωτός, μὴ ταῖς τῶν προϊόντων, καὶ τῶν κατὰ σκοπὸν ἀποπεσόντων ποιναῖς παιδευθείς, καὶ δέον ἄλλον τινὰ εἶναι τὸν ὕστατα τιμωρούμενον ὡς βασιλείας ἐρῶντα, καὶ τοῖς τε μένει προσιόντα, οὗτος ἐπισφράγισμά τι, καὶ τελευταῖ γέγονε τῶν ἀποστατῶν· οὐ γὰρ ἐκ τότε τις τὴν βαδίσαι προέθετο.

3 Ὡς δὲ τὰ κατὰ δύσιν χειρόνως εἶχον ἀεί, καὶ οἱ Βλάχοι ληϊζόμενοι μετὰ Κομάνων, καὶ δῃοῦντες τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους, ἐπέεσαν συνεχῶς, ἔξεισιν αὖθις ὁ βασιλεὺς κατ' αὐτῶν. καὶ δὴ τὴν Ἀγχίαλον παραλλάξας, ἐκ περιελεύσεως τὸν Αἷμον εἴσεισι. μηδὲν τι δὲ ἔχων παρουσίας βασιλέως ἄξιον διαπράξασθαι, δυσὶ μησὶ τὴν ἐκστρατείαν ἀφώρισε. τὰ γὰρ ἐκεῖσε φρούρια καὶ πολίχνια ἰσχυρότερα τῆς προτέρας εὗρε περιβεβλημένα ἰσχυρῶς τε τείχεσι νεοδμήτοις καὶ ἀρτιστεφέσι προσδιειλημμένα βάρεσι, καὶ τοὺς ἔξωθεν ἀμυνομένους ὡσεὶ καὶ ἐλάφους ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ τοὺς πόδας ἱστῶντας, καὶ δίκην αἰγῶν κρημνοβατοῦντας, καὶ τὴν μὲν Ῥωμαίων συμπλοκὴν ἀλυσκάζοντας, τὴν δὲ καὶ Σκυθῶν ἐπιδρομὴν ὑφορᾶσθαι τὸν αὐτοκράτορα (ἦν γὰρ καὶ ὁ καιρὸς εἰς τὴν τούτων περαίωσιν οὐκ ἀνάρσιος) ὀξεῖαν τὴν ἐκεῖθεν ἠνάγκασε ποιῆσαι μετάβασιν. οὐκοῦν μὴ δι' ἐκείνης ἀναχωρῆσαι προθέμενος, δι' ἧς εἰσελήλυθεν, ἀλλ' ἐπιτομωτέραν ἄλλην μεταλλῶν, καὶ τὴν τέμνων εἰς Βερρόην διὰ τῶν ἐκεῖσε τεμπῶν ὑποκαταβήσεται, τότε πλεῖον ἀπώλεσε τοῦ στρατεύματος· καὶ εἰ μὴ κύριος ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς τοῖς ᾅδῃ παρῴκησεν ἄν. δέον γὰρ διὰ τῆς εὐρυνομένης ἐνιαχοῦ καὶ ἐνδιδούσης ἱκανῶς ἐνιππάσασθαι πορευθῆναι, τρυμαλιᾷ δυσβάτων χαρειῶν καὶ ὀρεινῶν παρόδων αὐλῶνι παρενέβυσεν ἑαυτὸν καὶ τὴν στρατιάν.

στρατιάν. παρέρρει δὲ κατὰ τὸν ἐκεῖ χῶρον ὑδάτιον ἐκ χειμάρρου. προῆγον μὲν οὖν ὁ Πρωτοστράτωρ Μανουὴλ ὁ Καμύτζης, καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ὁ τοῦ ὕστερον βασιλεύσαντος Ἀλεξίου γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρί. ὀπισθοφυλάκει δὲ ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Δούκας, ὁ πρὸς πατρὸς θεῖος τοῦ βασιλέως. τὸ δὲ μέσον ἐπεῖχε τῆς φάλαγγος, ἧς ἐπίπροσθεν ὤδευε τὰ σκευοφόρα καὶ τὸ ἑπόμενον ἔξω τάξεως ὑπηρετικόν, αὐτός τε ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, καὶ ὁ τούτου αὐτάδελφος ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἀλέξιος. οἱ δὲ βάρβαροι παρ' ἑκάτερα τῆς στενῆς ἐκείνης παρόδου φαινόμενοι, δῆλοι ἦσαν ἀεί τι τελέσοντες δεινόν. τὰ μὲν οὖν προπορευθέντα παρήλθοσαν ἀμαχεί, μήπω τῶν Βλάχων ἀπηντηκότων κατὰ τὰ στενὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἄλλως δὲ κρινάντων ἐπιεικῶς ὠφέλιμον, τοὺς πρώτους παριόντας ἀναιμωτὶ τὰς ἄκρας ὑπερβαλεῖν, τῷ δὲ μέσῳ συνεπιστῆναι, καὶ προσαράξαι σφᾶς τῆς φάλαγγος, καθὸ πάρεστι βασιλεὺς, καὶ ἡ τούτου θεραπεία, καὶ ὁπόσον αὐτῷ κατὰ γένος ἐπίσημον προσεφέπεται. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν τοῦ κατὰ σκοπόν. ἐπειδὴ γὰρ προὐχώρησεν εἰς πολὺ τοῦ χαλεποῦ ἐκείνου τόπου, καὶ μηδαμοῦ διάφευξιν ἔχοντος ὁ αὐτοκράτωρ, οἱ βάρβαροι τηνικαῦτα μετὰ πλείστου ὁμάδου ἐπέθεντο. ἀλλ' οὐδ' οἱ τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος Ῥωμαϊκοῦ ἐπὶ τούτοις ἠμέλουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μὴ ἐγκυκλωθῆναι ἀποδιδόντες, πρὸς τὸ ἄναντες ἐφορμῶντες τοῦ χώρου ἀνέστελλον, εἰ καὶ πονήρως μάλα καὶ ἐπικινδύνως τοὺς ὑποκατιόντας τῶν ἀκρωρειῶν βαρβάρους. ὡς δ' ἐβιάζοντο τῷ πλήθει, καὶ τοῖς ἐπικυλιομένοις λίθοις κακῶς οἱ Ῥωμαῖοι ἔπασχον, ἐνεδίδοσαν εἰς τροπήν, πλὴν ὑφειμένως καὶ τότε, οὐδ' ὑπεράγαν, καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ πολύ· τὸ γὰρ ἀεί τι τοὺς ἀλλοθρόους πλεονεκτεῖν, ἐπιβρίθοντάς τε καὶ κατὰ πλείονας ἐγκειμένους, ἐπικατέβαλε σφᾶς ἀκόσμως τῇ στρατιᾷ. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε

& exercitum intrusit. Præcedebat autem Manuel Camyzes Protostrator, & Comnenus Isaacius, Alexij eius qui pòst imperauit, gener. agmen claudebat Ioannes Ducas Sebastocrator, Imperatoris patruus. Mediam phalangem, quam impedimenta & seruitia extraordinaria præcedebant, ipse Imperator Isaacius & eius frater Sebastocrator Alexius obtinebant. Barbaros verò, se ab vtroque angustiarum latere ostendentes, satis apparebat, semper malè cogitare. Ac antegressę legiones citra dimicationem è faucibus illis euaserunt, quòd Blachi nondum eò peruenerant: & è re quoque sua esse iudicarant, vt primis neglectis, mediam phalangem, in qua esset Imperator, eiúsque ministri, & reliqua nobilitas, aggrederentur. nec opinione sua sũt decepti. Nam vt in faucibus illis, fugæ nullum spatium relinquentibus longè processerat, tumultuosissimam pugnam cient. Neque Romanus peditatus segnior, ne circumueniretur, in arduum tendens, barbaros cum labore &periculo è cacuminibus descendentes reprimebat. Sed cum multitudine telorum & deuolutis saxis vrgerentur, fugæ se paulatī & quasi dissimulanter initiò mandarunt, donec barbaris

Exercitus Isaacij dispositio.

Blachi occasiones circumspiciunt.

Et non sine stratagemate Græcum adoriuntur exercitum.

Peditatus in angusto itinere difficulter pugnat.

Hostis è montibus cũ impetu ruens aduersarias copias facilè dissipat.

maiori ſubinde ſucceſſu & impetu irruentibus perturbati, effuſè fugerunt, de ſua quiſque tantùm ſalute ſollicitus, & velut pecudes in ſtabulo concluſæ, defendente nemine cæduntur. Imperator verò tanquam in mediis caſſibus irretitus, ſæpe quidem irruentes in ſe barbaros propulſare conatus, præterquam quòd nihil profecit, etiam tegumen capitis, quam Caſin vocant, amiſit. Sed cùm multi fortiſſimi viri circa eum conglobati, multa iumenta & nonnullos etiam, vt ferunt, Romanos milites progreſſioni obſtantes occidiſſent, euadendi facultatem habuit: & multis interfectis, ſolus vulnerum expers conſeruatus, cum ad antegreſſos perueniſſet, more Dauidico gratias Deo perſoluit, qui caput ſuum eo prælio obumbraſſet. Ducas verò Sebaſtocrator, cum ſe progredi non poſſe videret, bonum ducẽ nactus, quẽ miles quidam eius Litoboes ex barbarica cohorte pellexerat, alia via ſine vlla noxa eſt elapſus. Imperator cum per Crenum Berroen perueniſſet, incolumem exercitum qui anteceſſerat, nihil de ſe boni ſperantem reperit. Ferebatur etiã vnà cum copiis periiſſe. Ad eum aduerſum rumorem abolendum, paucos dies in illis partibus commoratus, in vrbem imperatricem rediit, infauſta fama alio nuncio abolita, quem ipſe Carthagi-

Iſaacij ingẽs periculum.

A quo ſuorũ ſtrenuitate, quæ Dei manus eſt, liberatur. Mali conſilij ignominioſus exitus.

Sebaſtocrator ſolertia, quum vi nõ poſſet, ſine noxa elabitur.

Iſaacius Hannonem imitatus, falſam victoriam iactat.

συγχύσεως γινομένης, καὶ πάντων σώζειν ἑαυτοὺς προθεμένων, ὡς θρέμματα κατακλεισθέντα σηκῷ κατήκιζον οἱ πολέμιοι τὸν ἐπικαταλαμβανόμενον, καὶ ἀεὶ τοὺς ἐν χερσὶν ἔκτεινον. ἀμύνων δὲ οὐδεὶς ἦν, οὐδ᾽ ἠδύνατο. βασιλεὺς δὲ αὐτὸς ὡς ἐν ἄρκυσι μέσος ληφθεὶς, πολλάκις μὲν ἀπώσασθαι τὸ καθ᾽ αὑτὸν ἐπιὸν ἀπεπειράσατο βάρβαρον, σὺν δὲ τῷ μηδὲν ἀνύειν καὶ τὸν τῆς κεφαλῆς ἀπεβάλετο Κάσιν. πολλῶν δὲ καὶ κρατίστων συνειλεγμένων περὶ αὐτὸν, καὶ πολλὰ μὲν ἀνῃρηκότων ὑποζύγια· ὡς δέ φασι καὶ στρατιώτας Ῥωμαίους, ὁπόσοι τῇ παρόδῳ διὰ τὴν συμπίλησιν παρεῖσαντο, οὕτως αὐτῷ ἡ ἔξοδος διευμαρίσθη, καὶ σέσωστο μόνος ἄτρωτος ἀπολωλότων πολλῶν. καὶ ὁ μὲν τοῖς προηγησαμένοις συναφθεὶς τάγμασιν, ἔθυε σῶστρα Δαυιτικῶς τῷ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κατὰ τὸν τότε πόλεμον ἐπισκιάσαντι σωτῆρι Θεῷ. ὁ δὲ Σεβαστοκράτωρ ὁ Δούκας, μὴ βατὰ καθορῶν τὰ ἐν ὄψεσιν, ἄλλην ἐβάδισεν, ἀγαθοῦ τινος ἡγεμόνος εὐπορήσας, ὃν τοῦ κατ᾽ αὐτόν τις στρατεύματος Λιτοβόης τοὔνομα ἐκ τοῦ τῶν βαρβάρων τάγματος προσδιαλεξάμενος ἐπεσπάσατο, καὶ δι᾽ ἐκείνης ἀπείρατος ἐξῆλθε κακοῦ. βασιλεὺς δὲ διὰ τοῦ λεγομένου Κρηνοῦ πρὸς τὴν Βέῤῥοιαν ἀποσωθεὶς, εὗρε τὴν προεξελθοῦσαν ἀπαθῶς στρατιὰν, οὐκ ἀγαθὰ φανταζομένην περὶ αὐτοῦ. διεθρυλλεῖτο γὰρ, ὡς καὶ αὐτὸς τῷ λοιπῷ συναπολώλει στρατεύματι. διὰ γοῦν τὸ τῆς φήμης ἄγνωμον ὁ βασιλεὺς ὀλίγας ἡμέρας τοῖς ἐκεῖ που προσδιατρίψας μέρεσι, πρὸς τὴν τῶν πόλεων ἐπάνεισι βασιλίδα. ἡ μέντοι ἀπευκταία περὶ τοῦ κρατοῦντος ᾄδουσα φήμη ὑφ᾽ ἑτέρας ἀγγελίας παρευδοκίμητο· ἣν πτερώσας ὁ βασιλεὺς,

ἀφῆκε κατὰ τὸν Καρχηδόνιον Ἄννωνα τὰς πόλεις ἐπιοῦσαν νικητὴν αὐτὸν διαγορεύειν. ἀλλ᾽ οὔτε Ἄννων ἐπὶ πολὺ ὤνατο τῆς τῶν ᾠδικῶν ὀρνίθων συλλογῆς, οὓς μετὰ τὸ διδαχθῆναι διὰ μειρακυλλίων ὡς Ἄννων Θεὸς ἐνδελεχῶς παρακαθημένων αὐτοῖς, καὶ τοῦτο ὑποβαλόντων ἀεὶ μάθημα διαφῆκεν ἄλλοσε ἄλλον, ὡς ἁπανταχῆ διαῤῥούσῃ τὸ ὑπ᾽ αὐτοῦ τῶν ὀρνίθων μέλος. λύσαντες γὰρ τὸ πτερὸν, οὐκέτι Ἄννων ἦδον Θεὸς, ἀλλὰ τὰ τῶν ὀρνίθων καὶ πάλιν ἐμυσσούρζοιεν ὡς πρότερον. οὔτε βασιλεὺς ἐς μακρὸν τῆς διαγγέλου φήμης ἀπέλαυσεν. ἡ γὰρ πλάσις πολυάνθρωπος γινομένη, τὰς πόλεις ἐπιστεναχούσας ἐδείκνυ, καὶ τοὺς ἀγροὺς, κῶμον καμάζοντας ἄγριον. εἰσιὼν δὲ τὴν τῶν πόλεων ἄρχουσαν, ὑπεχάλασέ τι μικρὸν τῆς ὀφρύος, καὶ ἦν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τούτοις δακνόμενος. πρότερον δὲ οὐχ οὕτω διέκειτο, ἀλλ᾽ ἀπαίρων κατὰ βαρβάρων, τὰ προφητικὰ ἐκεῖνα εἰς ἑαυτὸν μικροῦ ἐφελκόμενος ῥήματα, ὥστε ἐν εὐφροσύνῃ ἐξελεύσεσθαι, καὶ ἐν χαρᾷ εἰσελεύσεσθαι, καὶ ὡς τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐξαλοῦνται, προσδεχόμενοι αὐτὸν ἐν χαρᾷ, καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ ἐπικροτήσει τοῖς κλάδοις, καὶ ἀντὶ στοιβῆς ἀναβήσεται κυπάρισσος, ἀντὶ δὲ κνύζης ἀναβήσεται μυρσίνη. ἐπεὶ καὶ ἀλλοκότοις δόξαις περὶ ἑαυτοῦ συγκεκρότητο, καὶ πολλάκις τὰ ἐν μυχῷ καρδίας ἐπιλυγαζόμενα ἐκφέρων ἐφθέγγετο, μὴ διὰ τὸ Θεοῦ κρίσιν πάντας καταλιπεῖν, καὶ τὰ κοινῶς ὑφ᾽ ἡμῶν ἡμαρτημένα, βαρυνθῆναι τὸ οὖς Κυρίου, τοῦ μὴ ἀκούειν ἡμῶν, καὶ παραδοθῆναι ἡμᾶς εἰς μαστίγωσιν λαῷ μωρῷ, καὶ οὐχὶ σοφῷ, ἀλλὰ τίνοντας δίκην τοῦ ὀπίσω τοῦ Βρανᾶ πορευθῆναι

nensis Hannonis exemplo, de sua victoria in vrbibus spargendum curarat. Cæterùm neque Hanno diuturnum fructum ex Musicarum auium cantu percepit, quas à pueris continenter edoctas Hannonem esse Deum, alias alio dimiserat, vt volucrum illa cantilena passim audiretur. Nam cùm auolassent, destiterunt canere, Hannonem esse Deum: & veterem suam cantilenam repetiuerunt, & Imperator victricis famæ gloriolam citò amisit. Nam interfectorum multitudo vrbes & agros luctu complebat. Vrbem ingressus, cladis illius dolore nonnihil de supercilio remisit. Nam ante eam expeditionem, Propheticis illis verbis ad se accommodatis, putabat, se cum lætitia egressurum, & cum gaudio ingressurum, & montes ac colles præ expectatione sui hilariter exultaturos, & omnes syluæ arbores ramis sibi applausuras: pro gramine cupressum, & pro rubo myrtum nascituram. Nam absurdis de semetipso opinionibus imbutus, ea quæ in animi penetralibus insederant, proferebat: non ob publica nostra peccata & Dei iudicium ab omnibus derelictum, aurem Domini esse obturatam, quo minus nos audiret, & populo stulto & barbaro nos flagellandos esse datos: sed pœnas dedisse

Stultæ ambitionis speculum.

Hannone stultior Isaacius. Principum enim ineptiæ sunt aliis noxiæ.

Isaacij inanes magnarum rerum imaginationes.

Absurdas opiniones de seipsis stulti principes (vt Ixion nubé) auidè amplectuntur.

Pœnarum publicarū causas libenter ignorant.

defectionis, quòd Branam secuti essent ij qui hostibus prædæ fuissent. *O diabolicas cogitationes & inspirationes: Si nonnullis Principibus persuasum est, multa piorum millia ob qualecunque in eos delictum sanguinariis gentibus ouium instar ad cædem & internecionem dedi.* Quis enim lachrymosus Hieremias satis deploret eos qui capiuntur, qui occiduntur, qui in longinquas regiones venduntur, eas præsertim, in quibus Christi nomen non inuocatur? Neque illa insolentia contentus, monarchiam de se iactabat, & opes gentium & Palæstinæ liberationem, & gloriæ Libani adeptionem, & Ismaelitarum vltra Euphratem fluuium profligationem, & barbararum gentium vndique depulsionem. Adiiciebat, quos tum duces habiturus esset, eos non fore nostris similes, sed summam potentiam habituros, & diuitias gentium comesturos, & pinguedinis eorum medullas exhausturos, Regibus & Toparchis authoritate & splendore similes. In huiusmodi ineptias impulsus est à vanis hominibus, qui nostra etiam ætate vigent, & veluti tineæ vanitatibus istis ingenium eius nouarum rerum auidum subibant, & erodebant: aut potius, vt nutrices infantem in cunis collocant, ita illi

Scipsos supra ipsum Deum superbè esse runt, & subditorũ sanguinẽ habẽt vilissimum.

Nouas monarchias, melancholici ęgri, miras chimæras, vigilantes & dormientes, imaginantur.

Atque felicitatem vtopicam ridiculè somniant.

Diuina cul & eiusmodi nugatores ex stulto principem insanũ reddunt.

Elegans comparatio.

ἀποστασίαν κατ᾽ αὐτοῦ νοσήσαντος, τούτοις ἐκδεδόσθαι τοὺς προνομευομένους κακοῖς. ὢ τῶν τοῦ πονηροῦ σκεμμάτων τε καὶ ὑφηγημάτων, εἰ οὕτω τῶν ἀρχόντων τινὲς ὑπειλήφασιν, ὡς εὐσεβῶν μυριάδας τῆς ὁποιασοῦν ὑπό τινος αὐτῶν παροινήσεως ἀντάλλαγμα καὶ ἀντίψυχον ἐκδίδωσιν ὁ Θεὸς συγκινηθεῖσιν ἔθνεσι, καὶ ὡς πρόβατα σφαγῆς παρίησιν αὐτοὺς ἀπάγεσθαι καὶ ἀποκτείνεσθαι. τίς γὰρ Ἱερεμίας πολύδακρυς ἐθρήνησεν ἂν ἀρκούντως τοὺς αἰχμαλωτιζομένους, τοὺς ἀναιρουμένους, τοὺς εἰς τὰς πορρωτέρω χώρας ἀποδιδομένους, καὶ τούτων ἐφ᾽ ὅσαις τὸ τοῦ Χριστοῦ μὴ ἐπικέκληται ὄνομα; οὐ ταῦτα δὲ μόνον διεξιὼν ἦν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ μοναρχίαν περιβαλεῖται, καὶ θηλάσει γάλα ἐθνῶν, καὶ αὐτὸς ἔσεται τὴν Παλαιστίνην ἐλευθερῶν, καὶ τὴν δόξαν τοῦ Λιβάνου κτώμενος, καὶ τοὺς Ἰσμαηλίτας ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν κρατίζων καὶ ληϊζόμενος, καὶ τὸ βαρβαρικὸν κύκλῳ ἀνακαθαίρων. προσετίθει δὲ καὶ ὡς οἱ τότε ὑπ᾽ αὐτὸν ἡγεμόνες οὐκ ἔσονται τοῖς σήμερον ὅμοιοι, ἀλλ᾽ ἰσχὺν περιβαλοῦνται πλείστην, καὶ πλοῦτον ἐθνῶν ἔδονται, καὶ τὰ πάχη αὐτῶν ἐκμυελιοῦσιν εἰς τὴν αὐτὴν ῥηξὶ καὶ τοπάρχαις ἐξουσίαν καὶ περιφάνειαν καθιστάμενοι. ἔλεγε δὲ τὸ τούτων πάντων ὑφηγητὰς Ἰσαακίῳ καθεστάναι τοὺς ἐς ἡμᾶς ματαιολόγους, ὥσπερ σῆτας ταῖς κενοφωνίαις ταύταις τὴν ἐκείνου φύσιν πρὸς τὰ καινὰ τῶν ἀκουσμάτων οὖσαν κατάρροπον ὑπεισιόντας καὶ κατεσθίοντας, ἢ μᾶλλον ὡς αἱ τίτθαι τὰ βρεφύλλια ἐπικλινῆ τιθέντας πρὸς ῥαστώνην, καὶ βίον

καὶ βίον ἐξημβλυμμένον ἀναπεπτωκότα τε δεικνύντες τὸν βασιλέα τοῖς τῶν τοιούτων μυθολογημάτων ἐπάσμασιν, οἷα δὴ καὶ μηδὲν αὐτουργοῦντος αὐτοῦ, τῆς ὡρισμένης δ' ἐπιστάσης, ὑποχειρουμένων αὐτῷ πασῶν τῶν βασιλειῶν, καθ' ὃν δὴ τρόπον καὶ οἱ πάλαι ζωγράφοι Τιμόθεον ἔγραφον, αὐτὸν μὲν καθεύδοντα, τὴν τύχην περιϊοῦσαν καὶ εἰς ἕνα κύρτον τὰς πόλεις ἐμβάλλουσαν, καὶ προσαγαγοῦσαν αὐτῷ καὶ παραδιδοῦσαν. τὸ δὲ δὴ θαυμάζεσθαι ἀξιώτερον, ἔλεγε διαρρήδην, ὡς ὁ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος, ὃν αὐτὸς τῆς ἀρχῆς καθελὼν, εἰς θάνατον ἐξέδωκε πονηρὸν, ἐννεαετίαν ἤμελλε τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων. συνέστειλε δὲ τὴν ἐκείνου ἐννεαρχίαν εἰς τριετίαν Θεὸς, ὡς ὄντος κακοεργοῦ, ἀμέλει τοι καὶ ὡς ῥάκος πορφύρας ἐπιβέβληται τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ καὶ οἱ ἐξ ἐκείνου λυκάβαντες. καὶ μέλλει κατὰ τούτους αὐτὸς τοὺς χρόνους μὴ εἶναι πάνυ τοι ἐπιεικής τε καὶ μέτριος, μηδὲ ὡς ἐπίπαν ταῖς ἀγαθοπραξίαις γαννύμενος, ὡς τῶν κακοποιῶν Ἀνδρονίκου ἐνιαυτῶν πρὸς τὴν ἐκείνου μεθελκόντων φύσιν αὐτὸν, καὶ ἀποσπώντων ἀναγκαστῶς. ταῦτα δὲ εἰ καὶ Ἀνδρονίκῳ τὸ ἀνεπέγκλητον χαρίζονται, ὡς κατὰ χρόνους ἄρξαντι κακοποιοὺς, καὶ συνίστησι τὴν εἱμαρμένην καὶ τὴν ἀνάγκην, ὡς τῶν Ἑλλήνων τινὲς παρίημι τοῖς βουλομένοις σκοπεῖν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἓξ παρήλθοσαν ἐνιαυτοὶ, ἔδειξεν ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, μὴ τὴν χρονικὴν περίοδον, ἀλλὰ τὴν γνωμικὴν ἰδιότητα ὑποβάλλειν καὶ ὑποτιθέναι τὰ βουλητέα ποιεῖν· ἀγαθὰ γὰρ ἐπαγγελλόμενος μείζονα τοῖς ὑπηκόοις εἰς τοὺς μετέπειτα ἐνιαυτοὺς, οὐδέν τι τῶν προτέρων εἰργάσατο ἄμεινον.

4 Οἱ μέντοι Βλάχοι τῷ ἀεὶ νικᾶν Ῥωμαίους ὀφρυαζόμενοι, καὶ πλοῦτον ἁβρὸν

ita illi ipsum ad socordiam & ignauiam suis fabulis & commentis impellebāt: quasi verò ipso dormitante, cum fatalis hora instaret, regna in eius potestatem vltrò casura essent: quemadmodum veteres Timotheum pinxerūt dormientem, fortuna interim circumeunte, & vrbes in vnum rete contractas ei tradente. Et quod magis mireris, asseuerabat Andronicum Comnenum, quem ipse imperio pulsum miserabiliter trucidandum curarat, IX annos in imperio exacturum fuisse, nisi à Deo propter improbitatem illius, ad triennium contracti essent: & sex illius anni, tanquam panni purpuræ, suo imperio adiecti, quibus non omnino clemens & moderatus futurus esset, neque beneficentię rationem vbique habiturus, quippe cùm à maleficis annis Andronici ad illius naturam per vim traheretur. Quibus verbis an excusarit Andronicum, vt maleficis temporibus Imperio potitū, & fati necessitatem, vt quidā ex Græcis, probarit: aliis iudicandum relinquo. Postquam verò sex anni præterierunt, suo exemplo demonstrauit, non annorum circuitu, sed animorum impulsu nonnullos ea fecisse quæ voluerunt. Nam cùm maiora bona polliceretur, insecutis annis nihilo clementiùs tractauit subditos.

4 Enimuero Blachi crebris victoriis elati, & ex Romanorū spoliis magnas opes

Miserrimi omnium hominum illi sunt Principes, qui in nugatorum istorum manus incidūt.

Dum malesana mens alios carpit, non videt manticę quod in tergo est.

Malis temporibus, dominatio est periculosissima vt in graui tempestate sedere ad clauum. Et functio publica certè hominem arguit.

Blachorum & Scytharum grassationes. hominis ina-

nibus Isaacij iustus iudex opponit asperrima vindictę suæ flagella.

& omnis generis arma consecuti, deinceps nullo modo cohiberi potuerunt: nec iam villas & agros passim populabantur, sed munitas etiam vrbes inuadebant. Anchialum quidem vastarunt, Barnam subegerunt, & Triadizæ, quæ olim Sardica dicebatur, maiorem partem deleuerunt, Stumpio ciues exegerunt. Niso quoque non paruam hominum & pecorum prædã abegerunt.

His autem neq. ad meliorẽ mentẽ, neq. ad moderatã reip. administrationem reuocatur miser Isaacius: imò contra stimulũ calcitrat.

Quãobrem Imperator vndique non aliter quàm fauus ab apibus circumuentus, & quibus prius aut posterius opem ferret dubitãs, exercitus inter duces distribuit, Barnam instaurauit, Anchialum turribus & præsidio firmauit. Quæ quamuis ab Imperatoria prouidentia non abhorrere viderentur, tamen hostes denuò superiores fuerunt.

Vim vi repellit, & iustè quidem: de iustitia diuina pacãda parum sollicitus.

Sed & ipse post æquinoctium autumnale in Philippicam prouinciam egressus, adductis vnà mulieribus. Blachorum & Scytharum incursiones pro virili prohibebat. Inuasit & Seruiorum Zupanum, qui maleficiis nõ abstinebat, & † Scopia euertebat.

† speculas.

Commisso ad flumen Morabum prælio, barbari terga dederunt: in eáque fuga non pauci aqua & ferro perierunt.

Ad tempus res prosperè cedunt eis quos mundi arbiter occulto fune ad pœnã tardã sed grauem sensim trahit.

Nisum quoque prætergressus, & ad Sauum fluuium profectus, socerum suum Belam Hungariæ regem adiit: & complures ibi dies commoratus, Philippo-

καὶ παντοῖον ὁπλισμὸν ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν λαφύρων περιβαλλόμενοι, ἀκατάσχετοι τοῦ λοιποῦ ταῖς ὁρμαῖς ἐγεγόνεισαν, καὶ οὐκέτι κώμας καὶ ἀγροὺς ἐληΐζοντο ἐπιόντες, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν εὐπύργων ἐφωπλίζοντο πόλεων. τήν τε οὖν Ἀγχίαλον ἐξεπόρθησαν, καὶ τὴν Βάρναν παρεστήσαντο, καὶ κατὰ τὴν Τριάδιτζαν ἀφικόμενοι, ἣ ἐστιν ἡ πάλαι λεγομένη Σαρδική, τὸ πλεῖον αὐτῆς μέρος ἠφάνισαν, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Στούμπιον τῶν ἐνοικούντων ἐκένωσαν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Νῖσον ἀφικόμενοι, λείαν κἀκεῖθεν οὐκ ὀλίγην ἀνθρώπων τε καὶ ζώων ἐπεσπάσαντο. μὴ ἔχων δὲ ὁ βασιλεύς, ὡς οἷα ὑπὸ μελισσῶν κηρίον κυκλούμενος, τίνι τῶν κακῶς παθόντων ἐπαρήξει πρότερον, ἢ τίνι τελευταῖον βραβεύσει τὴν συνάρσιν, εἰς ἀρχηγοὺς μερίζει τὴν στρατιάν· ἀμέλει καὶ τὴν Βάρναν ἀνέκτισε, καὶ ἐπύργωσε τὴν Ἀγχίαλον, καὶ φρουρὰν αὐταῖς ἐγκατέστησε, καὶ ἐδόκει μὲν οὐκ ἀπὸ προμηθείας εἶναι ταῦτα βασιλικῆς. ἦσαν δὲ καὶ οὕτω τὰ τῶν ἐναντίων αὖθις ἐπικρατέστερα. ἐξιὼν δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ τὰς μετοπωρινὰς τροπὰς περὶ τὴν Φιλίππου ἐπαρχίαν, καὶ τὴν γυναικωνῖτιν συνεπαγόμενος, ὡς ἐνῆν, ἀνέστελλε τὰς τῶν Βλάχων καὶ Σκυθῶν ἐπιδρομάς, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν Σέρβων Ζουπάνου κακουργοῦντος, καὶ τὰ σκόπια φθείροντος, κατ' ἐκείνου ἐξώρμησε· καὶ ὡς συνερρώγεσαν αἱ τάξεις, κατὰ τὸν Μόραβον λεγόμενον ποταμόν, ἐνέκλιναν οἱ βάρβαροι. καὶ καταδιώξεως γινομένης, οὐκ ὀλίγοι τούτων ἀφανισμῷ παρεδόθησαν, ὕδασι καταβαπτιζόμενοι, καὶ δόρασι διαπειρόμενοι. παρελθὼν δὲ τὸν Νῖσον, καὶ περὶ τὸν Σάουβον γινόμενος ποταμόν, τῷ οἰκείῳ συνέμιξε κηδεστῇ, τῷ τῆς Οὐγκρίας ῥηγὶ τῷ Βελᾷ· καὶ συχνὰς ἐκεῖσε διατρίψας ἡμέρας, ἐπάνεισιν αὖθις εἰς Φιλιππούπο-

λιππούπολιν. κἀκεῖθεν τὴν μεγαλόπολιν εἴσεισιν, ἐκκλίνων τὴν εἰς τὸν Αἷμον πάροδον. εἰς δ' ἑτέραν τὴν κατὰ Φιλιππούπολιν χωρῶν ἀπιδὼν κυβέρνησιν, ὡς τῶν ἐκεῖσε μάλιστα κακῶς πασχόντων ἀεὶ, στέλλει τὸν οἰκεῖον ἐξάδελφον Κωνσταντῖνον, ὃν καὶ δοῦκα τοῦ στόλου προὐβάλετο, εἰς στρατηγὸν ἀποτάξας. ὁ δὲ κἂν οὔπω ὑπερβεβήκει τὸν μείρακα, τὸ γοῦν θυμοειδὲς παρεδείκνυεν ὡς οἱ τῶν λεόντων σκύμνοι τὴν ὀφρὺν εὐθὺς ἐκ γενέσεως, καὶ τῆς ἐπαυχενίου κόμης τὸ λάσιον, καὶ τὰς τῶν ὀνύχων ἀκωκὰς, οὕτω πρὸς ὑπακοὴν καὶ δέος τὸ σὺν αὐτῷ ἐρρύθμισε στράτευμα, ὡς νεύματι μόνῳ πείθεσθαί οἱ καὶ ἐννοήματι, καὶ πρὸς τὰ ἐπιταττόμενα ῥᾳδίως ὑπάγεσθαι. ἐστρατήγει οὖν μετὰ τῆς φυσικῆς ὀξύτητος. εἰ δέ που ἡ νεότης σφαδάζουσα ἐξέπιπτε τοῦ καθήκοντος, ἡ τῶν ἐκείνῳ συνεζευγμένων ὑποστρατήγων ἐμπειρία ταύτην ἀνασειράζουσα, μὴ ὅρους ὑπερβαίνειν ὑπετίθει τοῖς τακτικοῖς. ἔπτηξαν οὖν αὐτὸν οἱ ἀποστάται Βλάχοι, ὅσον οὐδ' αὐτὸν τὸν βασιλέα ἐποπτανόμενον κατεπλάγησαν, καὶ πολλάκις ὁ Πέτρος σὺν τῷ Ἀσὰν κείρειν τὰ κατὰ Φιλιππούπολιν καὶ Βερρόην προθέμενοι, οὐκ ἔλαθον ἐξιόντες τὸν Κωνσταντῖνον, ἀλλ' ἐφεπόμενον εἶχον, καὶ τὰς ἐκείνον κλονοῦντα φάλαγγας· ὥστε οὐχ ὡς πρότερον συχνὰς ἐποίουν τὰς ἐκδρομὰς, ἀλλὰ δέον τὰ λυσιτελῆ ταῦτα τῇ πατρίδι καὶ ταῖς ἐκεῖσε πόλεσιν αἱρεῖσθαι τὸν Κωνσταντῖνον, ὁ δὲ τὴν ἐναντίαν ἐτράπετο. ἐπαρθεὶς γὰρ τοῖς μικροῖς ἀγωνίσμασι τούτοις, ὡς τὰς φρένας ἀστατῶν τῇ νεότητι, ἤρξατο ὑποποιεῖσθαι τοὺς συνόντας αὐτῷ στρατηγοὺς, κἀκ τῶν ἐγχωρίων στρατιωτῶν ὁπόσοις τὸ γένος αἰδεσίμοις ἐγίνωσκε, καὶ περιδεξίοις εἰς ἔργα πολέμια. οὐκοῦν ἐπὶ βραχεῖαν ῥοπὴν ἐκ τούτων ἐσχηκὼς πρὸς τὴν τῶν

polim reuertitur, atque inde in magnam vrbem redit, declinato Hæmi transitu: initáque alia ratione Philippopolitanam prouinciam gubernandi, vt hostium grassationibus maximè obnoxiam: Constantinum fratrem patruelem cum imperio ablegat, quem classis quoque ducem crearat. Qui etsi adhuc adolescens, tamen quemadmodum leonum catuli à primo ortu supercilium, iubam & vnguium aciem ostendũt: sic ille statim animi vigorem & iracundiam præ se ferens, ita exercitum ad sui metum & obedientiam assuefecit, vt ad nutum & cogitationẽ paratus, iussa eius facilè exequeretur. Naturalem igitur in regendo milite acrimoniam secutus, si quando ætatis vitio ab officio deerrabat, errata eius legati corrigebant, monentes, ne vltra limites euagaretur. Proinde Blachi magis eum formidarunt quàm ipsum Imperatorem: ac Petrus & Asan sæpe Philippopolitanum & Beroenum agrum populaturi, Constantinum non fefellerunt, tergis subinde inhærentem, & phalangem eorum armis lacessentem: & minus crebras excursiones fecerũt. Cum autem Constantino ij successus ad patriæ & subiectarum vrbium salutem referendi essent, is contrariam viam secutus, & paruis illis dimicationibus ob ætatis leuitatem & temeritatem elatus, duces & milites nobiliores & rei bellicæ peritiores

Cõstantius Angelus repressis Blachis affectat imperium & excæcatur.

Bene est, si princeps bellicosus fidos legatos nanciscitur.

Acris celeritas belli feliciter conficiendi non minima pars.

Ex bellicis successibus prosperis superbia oritur quę leuia ingenia euertit.

Exigua fides pietásq. non paucis viris qui castra sequuntur.

sibi cõciliare instituit. Quos cum dicto audientes, & ad iuuandum institutum suum paratos inuenisset, pro ducis habitu Imperatoriam sumit: & ad tyrannidis occupationem declarandam, purpureũ calceum induit: sororísque maritum magnum Domesticum Occidentis, Basilium Batazem, vt secum actum sit, per literas certiorem facit. Is verò Adrianopoli tum degens, non modò facinus eius non probabat, nec puerilibus eius actis & insolentibus literis quicquam mouebatur: sed etiam importunam eius ambitionem deridebat, & vt iamiam periturum deplorabat. ídque euestigiò est consecutum. Nam cum eo consilio Philippopoli discessisset, vt Adrianopolim profectus, sororium Batazem vel inuitum in partes suas pertraheret, vbi ad Neuzium peruenit (locus is est, qui Philippopolitanam & Adrianopolitanam prouinciam disterminat (comprehenditur, & Imperatori ab iis ipsis proditur, à quibus ad defectionem impulsus, & Imperator salutatus fuerat. Qui vt suum facinus honesta specie velarent, ad Imperatorem scripserunt: Se non alio consilio seditiosum hominem secutos, nisi vt iniquæ temporum conditioni seruirent. Vidisse enim se, tum minimè fuisse tutum Constantini voluntati refragari, qui omnes duces iracundia vinceret, & ensem statim in eos stringeret, qui iussis eius non obsecundarent.

Batazes Constantinũ castigat. At superbũ citius frangas quã corrigas.

Militum erga Constantinum perfidia, & fucata apud Imperatorem excusatio. Iusta perduellium merces vt tãdẽ ab iis ipsis prodantur quorũ opera ad tempus abusi sunt.

κατ' ἔφεσιν ἐκπεράτωσιν, τῆς στρατηγίδος αὐθαιρεῖται στολῆς τὴν βασίλειον, καὶ τοὺς πόδας εἰς ἑτοιμασίαν τῆς τυραννίδος φοινικοβαφὲς ἀμφιέννυσι πέδιλον, καὶ παραδηλοῖ γράμμασι τὰ ἐπ' αὐτῷ τετελεσμένα τῷ τῆς ἀδελφῆς γαμέτῃ τῷ μεγάλῳ Δομεστίκῳ τῆς δύσεως Βασιλείῳ τῷ Βατάτζῃ. τὸν δὲ οὐ μόνον οὐκ ἔχειν ἐπαινοῦντα τὰ τετολμημένα, ἢ προσχόντα οἷς ἔπραττε νηπιωδῶς, καὶ οἷς ἔστελλεν αὐθαδῶς εἰς Ἀδριανούπολιν τότε διάγοντα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὴν ἄκαιρον ὁμοῦ καὶ ἄλογον ἐκείνου φιλοτιμίαν καταμωκώμενον, καὶ ὡς ὅσον οὐδέπω ἀπολούμενον αὐτὸν ὀδυρόμενον, ὃ καὶ παρὰ πόδας ἐπηκολούθησεν. ἄρας γὰρ ἐκ τῆς Φιλίππου ἐπὶ σκοπῷ τοῦ κατ' Ἀδριανούπολιν γενέσθαι, καὶ μὴ ἑκόντα τὸν οἰκεῖον συμπαραλήψεσθαι γαμβρὸν τὸν Βατάτζην συλλήπτορα τοῦ ἔργου, καὶ συνεπευδοκοῦντα τοῖς τελουμένοις, φθάσας περὶ τὸ λεγόμενον Νεούτζικον (τόπος δέ ἐστιν οὗτος διοριστικὸς τῶν ἐπαρχιῶν ἀμφοτέρων, τῆς Ἀδριανοῦ φημὶ καὶ τῆς Φιλίππου) συλλαμβάνεται καὶ καταπροδίδοται βασιλεῖ παρ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν εἰς ἀποστασίαν ὑπονυξάντων, καὶ ἀναγορευσάντων αὐτὸν αὐτοκράτορα. οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ τὸν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀπόλογον ἐφ' οἷς ἔδρασαν πρὸς τὸ εὔσχημον μεθαρμόζοντες, διεμηνύσαντο βασιλεῖ, τὸ μὲν ὑποκλιθῆναι καὶ προσνεῦσαι τῷ ἀποστάτῃ μὴ καθ' ἕτερον τρόπον ἐργάσασθαι, ἢ τῷ συμμεταβεβλῆσθαι ἀθελήτως τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασιν. ὁρᾶν γὰρ οὐκ ἀκίνδυνον αὐτοῖς καὶ ἀκόνδυλον τηνικαῦτα τὸ ἀντιτείνειν πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου ὑποβαλλόμενα· εἶναι γὰρ καὶ τῶν προηγησαμένων στρατηγῶν ἐπιχολώτατον, καὶ τὸ ξίφος ἐκ τοῦ αὐτίκα γυμνοῦντα κατὰ τῶν μὴ ἐπευδοκούντων τοῖς αὐτοῦ δόγμασι.

τὸ δὲ νῦν τελεσθὲν, τῆς ἐς αὐτὸν ἐκεῖνον ἀκραιφνοῦς τεκμήριον πίστεως τὸ οἰκεῖον ἐνδειξαμένων, ὁπηνίκα εὐκαιρίας ἐλάβοντο. καὶ ᾔδει μὲν ὁ βασιλεὺς παλιμβόλων ἀνδρῶν τεχνάσματα ταῦτα καὶ κατεσχηματισμένα προβλήματα, ἐπαινέσας δ' ὅμως τὸ γεγονὸς ὡς αὐτῷ ξύμφορον, τῶν μὲν συναιραμένων τῷ Κωνσταντίνῳ οὐδένα ἐκ τοῦ προδήλου παραλελύπηκεν, αὐτὸν δ' ἐς τὸ φῶς ἐλυμήνατο. τοσοῦτον δ' εὐφράνθησαν οἱ Βλάχοι, καὶ ἠγαλλιάσαντο Πέτρος τε καὶ Ἀσὰν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τούτοις τῷ Κωνσταντίνῳ, ὥς τε κἀκεῖνον ἐπὶ τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους τῇ βασιλείᾳ ἐπιβαλεῖν, καὶ βασιλέα μὴ ἔχοντα μειζόνως εὐεργετήσειν ἄλλως τοὺς Βλάχους, ἢ τὰς κόρας ἐκκόψαι τοῦ Κωνσταντίνου, θυμοσοφοῦντες ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ τὰ Ῥωμαίων μυκτηρίζοντες πράγματα, ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ προχωροῦντα, καὶ τοῖς χείροσι μέρεσιν ὑπενδιδόντα. οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τοῖς ἐκ φυτλῆς τῶν Ἀγγέλων τὴν τῶν Ῥωμαίων χειρίζουσιν ἀρχὴν πολυετὲς ἐπηύχοντο κράτος, μηδὲ ἰδεῖν ποτε θάνατον εἰ δυνατὸν ἐξεῖ παρέχουν τὸ θεῖον, ἢ ἀφαίρεσιν τῆς βασιλείας παθεῖν. καὶ τὴν αἰτίαν προστιθέντες, ἐχρησμῴδουν οἱ κατάρατοι, ὡς αὐτῶν βασιλευόντων ἔτι· καὶ ἔτι τὰ τῶν Βλάχων προσεπιδώσουσί τε καὶ μεγεθυνθήσεται, καὶ χώρας δὲ καὶ πόλεις ἀλλοτρίας ἐπικτήσονται, καὶ ἄρχοντες ἐξ αὐτῶν καὶ ἡγούμενοι ἐκ τῶν μηρῶν αὐτῶν ἐξελεύσονται, οὐκ οἶδ' ὅθεν καὶ ὅπως τὰ ἐσπουδασμένα ταῦτα διεξιόντες. ἔνθεν τοι καὶ οἱ μὲν ὡς ἐπί τι ἐκπορθήσοντες φρούριον, ἢ κώμας ἀναρπάσους θησόμενοι, ἢ πόλεις ἀναστάτους δείξοντες μετὰ φάλαγγος ἐπῄεσαν σκυθικῆς, καὶ τὸ προστυχὸν ἅπαν ἐσίνοντο, ποτὲ μὲν τῇ Φιλιππουπόλει ἐπιόντες, ποτὲ δὲ τῇ Σαρδι-

Id verò quod nũc per occasionem fecerint, argumentũ esse suæ inuiolatæ erga Imperatorem fidei. Imperator verò etsi leuiũ virorum artes & fucatas excusationes non ignorabat, tamen eo facto quod è re sua esset, probato, Constantinum excæcauit, adiutorum eius nemine apertè multato. Blachi verò tantum eo Constantini casu exilarati sunt, Petrus & Asan fratres ita exultarũt, quasi & suæ gentis regnum affectasset: neque Imperatorem vllum maius beneficiũ in Blachos conferre potuisse diceret, excæcatione Cõstantini: quibus verbis iracundiæ suæ blandiebantur, & rem Romanam subinde in deterius ruentem subsannabant. Iidemque Angelicæ familiæ suæ diuturnum imperium precabantur: Deũque orabant, ne vnquam, si fieri posset, morerentur, aut vnquam priuatam vitam agerent. causam subiungebãt homines execrabiles & veluti oraculum edebant, iis regnantibus Blachorum regnũ magna incrementa capturum, & amplificandum, alienis prouinciis & vrbibus augendum, principes ex ipsis, & duces è femoribus eorum egressuros esse: haud scio vnde & quomodo erudita hæc edocti. Proinde aut ad castellum aliquod vastandum, aut ad Pagos diripiẽdos, aut ad vrbes euertendas cum phalange Scythica proficiscebantur: & obuia quæque populantes, aliàs Philippopolim inuadebant, aliàs Sar-

Etsi proditores non amẽtur, tamen ꝑditionẽ principes amant.

Strenui ducis interitus facit hostibus lætitiam.

Blachi Constantini interitu læti, Græcos deridẽt. Et sanè omnium hominum stupidissimi censendi sunt populi quĩ ciuilis sanguinis effusione hostium vicinorum sitim ambitiosam potant.

Experientia ipsa sapientũ & stultorum magistra Blachos vt talia verba efferrent satis superque docebat; quippe qui adu. stultum principem & ignauam gentem bellum gererent.

dicæ insidiabantur, alias Adrianopolim petebant. Romani verò segnius cum eis pugnabant. quod si quando in aciem descendebant, & pugnam inibant, parum nocebant hostibus.

καὶ ἐφεδρεύοντες, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ἐπερχόμενοι. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι νωθέστερον ἐπεξῄεσαν, εἰ δέ ποτε ἀντετάχθησαν ἢ συνεπλάκησαν, καὶ μετρίως ἐκάκουν τοὺς ἀντιπάλους.

Quãdo principes ad interitum festinant, stadio virtutis, quod antea sequi videbantur, relicto, prauis & furiosis affectibus sine pudore indulgent.

5 Ipse verò Imperator cũ optimæ gubernationis cursum instituisset, instar ignaui cursoris non procul ab ipsis carceribus destitit. Neq; enim multos virtutis circulos absoluit, sed veluti fatigatus & eneruatus, de cõtentione honesti instituti plurimum remisit, summa rerum Theodoro Castamonitæ auunculo denique mãdata. Erat is homo rebus gerendis, præsertim vectigalibus recipiendis, aptissimus, & probè eruditus. Quare Logothetam secretorum eũ designarat, & illius arbitratu huc atque illuc instar mãcipij trahebatur: & quicquid ille vellet, agebat nusquam ferè iudicio suo interposito.

Theodorus Castamonitæ aulicę prosperitatis inconstantissimæ speculũ. Istã quam vocant, beata fortuna vitrea est. Quãto splendidius lucet, eò facilius & citius frangitur.

Sed quia morbo articulari laborabat Castamonites lectica plerũque à duobus baiulis, ut vini amphoræ solẽt, ad Imperatorem ferebatur: cum quo ea quæ res postulabant collocutus, ac potius Romanas res exiguo precio cauponatus, rursus efferebatur, sequente populo, proceribus itẽ & cognatis Imperatoris pheretrum illud comitantibus & non illum, sed fortunas suas deplorantibus. Nihil enim sine illo

5 Ὁ δὲ βασιλεὺς ὥσπερ δολιχοδρόμῳ ἢ γοῦν σταδιεῖ προσεοικὼς εὐθὺς πρὸς τῇ νύσσῃ κατέπαυσε, τὸν τῆς ἀρίστης βασιλείας δρόμον τρέχειν ἀρξάμενος. οὐ γὰρ ἦν πολλοὺς ἀμφιὼν κύκλους τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς ἀποκαμὼν, ὑπεχαλάσθη τοῦ συντόνου τῆς ὁρμῆς, καὶ τῆς ἐπαινετῆς ἐξενευρίσθη εἰς ἅπαν προθέσεως· οὐκοῦν πολλοῖς τὰ χαλινὰ καὶ τὰς ἡνίας ὑπαλλάξας τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως ὡς εἴπερ αὐτὸς ἀποπεφύκει πρὸς σπουδαίαν ἀρχῆς διοίκησιν, τέλος φέρων ἐνεχείρισε τὴν τούτων διεξαγωγὴν καὶ κυβέρνησιν τῷ πρὸς μητρὸς θείῳ Θεοδώρῳ τῷ Κασταμονίτῃ. ἦν δ' ὥσπερ περὶ πραγμάτων ἐγχείρισιν, καὶ μάλιστα περὶ τὰς δημοσίας συνεισφορὰς δεξιώτατος, καὶ λόγων σοφωτέρων μέτοχος, ὃν καὶ Λογοθέτην τῶν σεκρέτων προβαλλόμενος, ἤγετο ὑπ' αὐτοῦ μᾶλλον, καὶ μετήγετο καθάπερ βασιλευόμενος, ὅθεν ὡς ἄν τις ἐν ὑπηρέτου μοίρᾳ καθήμενος, πᾶν ὅπερ ὑπ' αὐτοῦ ἐπετάττετο, διεπράττετο σχεδὸν μηδὲν διακρίνων. νοσῶν δὲ τὰ ἄρθρα τῶν ποδῶν ὁ Κασταμονίτης, φοράδην τὰ πολλὰ πρὸς τὸν κρατοῦντα εἰσήγετο, ὑπὸ δυοῖν φορέων αἰρόμενος διὰ σκίμποδος ὡς οἱ τῶν οἴνων ἀμφορεῖς, καὶ συνομιλῶν βασιλεῖ τὰ πρόσφορα, ἢ μᾶλλον καπηλεύων τὰ Ῥωμαίων πράγματα καὶ ὀλίγου ἀποδιδοὺς, αὖθις ἐξήγετο. οἱ δέ γε λαοὶ καὶ τὸ τῆς πολιτείας γερούσιον, καὶ ὅσοι τῷ βασιλεῖ καθ' αἷμα συνήπτοντο, εἵποντο ἐκείνῳ, καὶ προπέμποντες ἐκύκλουν τὴν νεκροφόρον ἄντικρυς ὀκλαδίαν, τὰς οἰκείας τύχας οὐκ ἐκεῖνον ἀποκλαιόμενοι. οὐ γὰρ ἦν τι

τῶν γινομένων ἐκείνου αὐτοῦ διαπραττόμενον, ἀλλ' οὐδέ τις καὶ τῶν ἐν ὑπεροχαῖς συμμετεῖχε τῷ Κασταμονίτῃ καθέδρας, ἀλλὰ παρίσταντο πάντες δουλοπρεπεῖ σχήματι, καὶ ὁ κρατῶν ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐδυσχέραινε, καὶ τὴν οἰκείαν δόξαν ὁρῶν ἀναρσίως πρὸς ἕτερον μεταβαίνουσαν, καὶ διαρπαζομένην τὴν βασιλείαν οὐδέν τι πρὸς τὴν ἀτοπίαν ταύτην ἐφρόνει ἐνδόσιμον, ἀλλ' ἦν τοῖς τελουμένοις ἐπευδοκῶν κατ' οὐδένα πρόδηλον δίκαιον σκοπόν. προϊὼν δὲ καὶ φάλαρα ὀξυβαφῆ αὐτῷ ἐνδέδωκεν ἔχειν, τοῦ ἱεροῦ χοινίσματος ὄντι πρότερον, καὶ ἐφεῖσθαι τοιαύτην ἐν τῷ ἱππεύειν κεκτῆσθαι, καὶ διὰ βαφῆς ὁμοίας ὑποσημαίνεσθαι τοῖς τόμοις τῶν δημοσίων λόγων καὶ τὰ γραμμάτια. καὶ ἦν ὄντως τὰ πράγματα μετακεκληκότα πρὸς τὸ ἀσυνήθες, καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει ἀντιστασόμενα, ἕως τις νόσος φιλάνθρωπος ἐπέβρισε τῷ ἀνθρώπῳ ἐξ ὕλης μοχθηροτέρας, ἥ τις τὰ ἄρθρα τοῦ σώματος ἀναμοχλεύουσα ἐπενέμετο. καὶ ἐπέθετο τῷ λογιστικῷ κραταιότερον. ἦγε δὲ τότε πεντεκαιδεκάτην ὁ Αὔγουστος μῆνα, καὶ ὁ Κασταμονίτης μετὰ φυσήματος καὶ πολυοχλίας ἀρχικωτάτης τῇ μονῇ τῆς Παντανάσσης διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐπεφοίτησε, τὰ ὅσια τελέσων τῇ μεταστάσει τῆς Θεομήτορος, ὅτε καὶ πρώτως ἀκούσας δεσπότης καὶ βασιλεύς, ἐπεὶ καὶ τοῦτο προσεφεῖτο ἐπιλέγειν τοῖς κόλαξι καὶ τοῖς αἰκάλλειν εἰωθόσι τοὺς δυναστεύοντας ἔδοξε τοῖς κομψοτέροις τῶν συνελθόντων εἰς ἐπιληψίαν ἀποκλῖναι διὰ τὸ καινότερον τοῦ ἀκούσματος. ἀλλὰ καί τις τῶν τοῦ Βήλου κριτῶν παρεστὼς (τὸ δὲ ὄνομα ἑκὼν ὑπερβήσομαι) διαχαλάσας τὴν ἐσθῆτα, ἐδέσμει τὰς γαστροκνημίδας τοῦ Λογοθέτου τῇ ζώνῃ τῆς ὀσφύος ἐπισχήσειν τὸ ἀνωφερὲς τῆς ὕλης ἐντεῦθεν πειρώμενος. πλὴν ὁ

conſtituebatur, neque quiſquam ex principibus Caſtamonitæ aſſidebat, ſed omnes ſeruili geſtu aſtabant. Eas res Imperator non ægrè ferebat: nec, cum ſuam gloriam ad alium trāſire & diripi regnum videret, quicquam de abſurditate iſta corrigenda cogitabat: ſed omnia, nulla probabili ratione adductus, approbabat. Denique etiam purpureas phaleras ei, quanquam ex ſacro cœtu eſſet, & ſimile pallium in equitando, eundemq; colorem in ſubſcribendis publicis libellis & literis conceſſit. Ita res ad inuſitatum morē deuolutę, naturę ſuæ repugnarunt: donec morb. hominum miſertus, affluxu noxiorū humorum articulos eius eliſit, & rationis etiam arcem inuaſit. x v die menſis Auguſti cū faſtu & frequentiſſimo comitatu per forum in Pantanaſſæ templum ad feſtū aſſumptionis Dei genitricis celebrandum, incedens: primùm Dominus & Imperator audiuit (nām eum quoq; titulum adulatores & potētiorum aſſentatores vſurpabant) & tum primùm cordatiorum iudicio ad epilepſian inclinare viſus eſt, ob eius appellationis inſolentiā. Sed & quidam Beli iudex (cuius nomen de induſtria prætereo) veſte laxata ſuras Logothetæ cingulo ſuo conſtringebat, vt obſtaret, quo minus humores ſurſum ferrentur. Sed is ne ſic quidem à

Fortunam reuerēter habe quicūque repente, vel etiā gradatim exili loco natus diues effectus es: non enim in tua ſitum eſt poteſtatę rotę aulicæ velociſſimum motum ſiſtere: immo ebrius ille ob nimiam proſperitatem animus paxillum diuinæ patientiæ furenter loco mouere tentat, & tandē auellit, vt ſe ipſum ex ſūmo dignitatis faſtigio velut ebrius & mēte captus præcipitet.

Superbis Deꝰ reſiſtit.

Adulatoris, turpiſſimo morbo laborantis ludicrum factū.

delirio liberabatur: & ille ab omnibus, cùm ob fluxã vestem, tum propter animi facilitatem ridebatur. Etsi autem tum nonnihil ab acerbitate doloris respirauit, rursus tamen in idem malũ incidit, & post dies aliquot expirauit, etiã alioqui corpore morbido, & ex morbo circa sedem fistulis excauatus. Enimuerò *turpitudo cum pulchritudine comparata magis elucescit.* Nam Castamonita mortuo, Imperatoris beneuolentia in adolescentulum quendam, cui adhuc literatore & tabella erat opus, transfertur. Eo quoque extincto, paruus puer, qui non ita pridem à calamo & atramento discesserat, summam rerum administrabat. nec Imperatorem duntaxat suo arbitratu, vt maximum cete minutissimus piscis qui Propompus dicitur, traducebat & circumferebat: sed militares etiam catalogos tractabat, non secus ac si à cunabulis ad maximarũ rerum administrationem esset enutritus, aut rerum humanarum scientiam ante natalem suum habuisset: quemadmodum Sibyllam simul ac è materna aluo prodierit, de fabrica vniuersitatis rerũ disseruisse ferunt. Igitur is quoque autoritatem longè maiorem quàm Castamonita consecutus, vt erat in plerisque reb. acutus, & in tractandis negociis dexter, Imperatori quicquid erat libitum, probabat: & summum ab eo atque incomparabile bonum iudicabatur,

Castamonitę conueniens interitus.

Pueri duo Imperatoris, Imperatores. Horrendum in Græcos iudicium. Qui stultitiæ perpetuo morbo laborabãt nõ ab hominibus sed à pueris regi debuerunt.

Catamiti aulici turpissimus dominatus.

Dignus fuit Isaacius qui infami cynædo subiiceretur.

μὲν καὶ οὕτως ἀλύπως εἶχε τὸ τῶν φρενῶν παρακοπῆς. ὁ δὲ τὸν παρὰ πάντων εὖ μάλα ὠφλίσκανε γέλωτα διά τε τὸ ἱματίων τὸ ἄνετον, καὶ τὸ τῆς γνώμης εὐάγωγον. ἀλλὰ τότε μὲν βραχύ τι καὶ ὅσον ἡδυτέραν τὴν ἡμέραν ὑπολογίσασθαι, τῆς καχεξίας ἀνανεύσας, πάλιν ἐμπέπτωκεν εἰς αὐτὴν, καὶ μεθ' ἡμέρας ἀπέρρηξε τὴν ψυχὴν, καὶ ἄλλως ἀσθενικὸς ὢν τὸ σῶμα, καὶ τὰ περὶ τὴν ἕδραν ὑπὸ νόσου πολύτρητος· ἐκδηλότερον δὲ τὸ αἶσχος ἐγγὺς τοῦ κάλλους ὁρώμενον. τοῦ γοῦν Κασαμονίτου τελευτήσαντος, διαδέχεται τὴν βασιλέως εὔνοιαν νεανισκάριόν τι, γραμματιστοῦ καὶ πινακιδίου δεόμενον, καὶ τούτου τὸν ἐν ἡμῖν βίον ἀπολιπόντος, παιδίον μικρὸν τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν ἀναζώννυται, οὔπω πέρυσιν ἀφειμένον δονακίσκου καὶ μέλανος, ὃς οὐ τὸν κρατοῦντα μόνον αὐτὸν ὡς τὸ κῆτος ὁ λεγόμενος προπομπεὺς μετῆγεν ὡς ἤρεσε καὶ περιέφερεν, ἀλλὰ μετῄει καὶ ὅσα τῶν στρατιωτικῶν εἰσι καταλόγων, ὡς εἴπερ ἐκ σπαργάνων αὐτῶν τῇ πηδαλιουχίᾳ τῶν μεγίστων ἐνετέθραπτο πραγμάτων, ἢ τὰς κοσμικὰς φροντίδας ἠπίστατο πρὸ γενέσεως, καθὰ καὶ περὶ Σιβύλλης φασὶν, ὡς ἅμα τῆς μητρῴας νηδύος ἐξέθορε, καὶ ἅμα περὶ τῆς τοῦ παντὸς ἐφιλοσόφει συστάσεως. πολλαπλασίονα οὖν καὶ οὗτος τοῦ Κασαμονίτου τὴν ἰσχὺν ἐνεδέδυτο, θυμόσοφος ὢν ἐν πλείστοις, καὶ περιδέξιος τὸν νοῦν ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πραγμάτων, κἀκεῖνα τῷ αὐτοκράτορι θεμιτὰ, ὁπόσα οἱ θελητὰ ἐδέδοκτο· ὅθεν ἀπαραίτητον ᾤετο ἀγαθὸν, καὶ ἀσπάσιον, ὅσα καὶ τὸ παμβότανον τῆς ἄγρας, εἰπεῖν δὲ καὶ τριπόθητον, ὡς τὸ τοῦ Περόζου μάργαρον παρὰ τῷ δὲ τῷ βασιλεῖ συλλελόγιστο. καὶ ἦν βομβύλιος ἀτεχνῶς,

εἴτε κώνωψ ὠτίον περιβομβῶν λέοντος, ἢ μυρμηκάνθρωπος μελάγχροος τὸ τῆς γῆς μέγιστον ἄχθος διακυβερνῶν ἐλέφαντα, ἢ μήρινθος λεπτὴ ἀπὸ ῥινὸς ἐφέλκουσα κάμηλον, εἴπῃ δ' ἄν τις οὐκ ἀκόμψως καὶ παχεῖα κυψελὶς περὶ τὸ τῆς βασιλικῆς ἀκοῆς ἐνσκήψασα ἕλιγμα, καὶ τὴν ἑτέρωθεν ἐπηχουμένων τὴν εἰσροὴν ἀποφράττουσα, ἢ καὶ τεθλιμμένη παράθυρος, καὶ στενὴ πυλίς, καὶ συνεπτυγμένη ὁδὸς εἰσάγουσα πρὸς τὰ βασίλεια. αἱ δ' εὐρεῖαι τῶν εἰσόδων δι' ὧν προσεφοίτων πρότερον τοῖς κρατοῦσιν οἱ δεόμενοι, τέλεον ἐπεζυγώθησαν, καὶ ταῖς μωραῖς τῶν παρθένων οἱ δι' ἐκείνων εἰσελθεῖν πειρώμενοι ἐῴκεσαν ἀτεχνῶς, ὅτι μηδ' ἦν ὁ κατ' ἐκείνας τῷ κρούοντι ὑπανοίγων. εἰ δέ τις ὀψέ ποτε διὰ τῆς τῶν πυλῶν συμμύσεως τοῖς ἐπιμένουσι τῷ κρούειν ἐπαπταίνετο, οὐδὲν μέντοι πρὸς τὴν πεῦσιν ἀπεκρίνετο, τὸ δ' ἀπελθεῖν εἰσηγεῖτο, κατὰ τὴν παραπυλίδα τὴν πλάγιον, οὐδ' ἐκείνης ἦν εὐμαρῆ τὴν εἴσοδον εὑρέσθαι, μὴ καταθέμενόν τι τῶν ἐν τῷ κόλπῳ, ἢ τῶν οἴκοι ἀποδόμενον δίπλακα. συνεμάχετο δὲ τῷ παιδογέροντι τούτῳ πρὸς τὸ ὑπερφιλεῖσθαι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ εἰς ἀντὶ παντὸς λογίζεσθαι, τότε ἦθος σοφιστικὸν καὶ εὐτράπελον ὂν ἐν τοῖς παρεμπίπτουσι πράγμασι. καὶ τὸ πολυειδὲς ὡσαύτως τῆς γνώμης καὶ ὕφαλον. ἐπεὶ καὶ κατηγόρει ταῦτα ἡ τῶν ὀφρύων γραμμὴ συνεχὴς φυεῖσα, καὶ μηδέν τι μεταίχμιον ἔχουσα. ἐπὶ πλέον δ' ἐποίει αὐτὸν ἀγαπᾶσθαι καὶ οἰκειοῦσθαι, ἡ τῶν διδομένων αὐτῷ παρά τινων πρὸς τὸν βασιλέα ἀπόδοσις, καὶ τὸ ἐμπορικὸν φρόνημα, καὶ ὁ ὑπεράπειρος λημματισμός. οὐ γὰρ μόνον τοῖς ἐξ ὕλης παντοίας στατῆρσιν ἐνσκολιζόμενος, ὑφεῖρπε καὶ ἐνήδρευε τοῖς πρὸς δίαιταν, ἀλλὰ καὶ ποπάνοις ἐνελύττα, καὶ ἐνέχαινε πέποσι, καὶ σύμπαν ἄλλο

batur, non absimilis apiculæ aut culici, aurẽ leonis circũsonãti, aut atro pumilioni maximũ terræ pondus elephantũ gubernãti, aut tenui funiculo camelum naso trahenti: aut potius densis sordibus aures Imperatoris, ne quid aliud audirent, obstruentib. aut angustæ portæ & arcto tramiti ad palatium ducenti. Nam lati olim aditus, penitus obstructi fuere: per quos qui intrare conabantur, planè fatuis illis virginibus erant similes, quòd nemo erat qui ibi pulsantib. aperiret. Si quis verò per rimas forium iis cernebatur, qui pulsare non desistebant, nullum tamen aliud responsum accipiebant, nisi vt exiguam & obliquam portulam adirent: ac ne ibi quidẽ patebat ingressus, nisi muneribus aperiretur, etiamsi vestis vendenda esset. Vt autem senex iste puer plurimum ab Imperatore diligeretur, & solus ei esset instar omnium: id tum sophistico & faceto ac prompto ingenio, tum animo occulto & obscuro consequebatur: quod hirsuta supercilia & iuxta nasũ nullo interstitio distincta arguebant. Sed maximè illud ei commodabat, quòd munera sibi ab aliis oblata Imperatori restituebat. Erat enim adeò mercatorio ingenio, tam inexplebili accipiendi fame flagrabat, vt non aurum & vestes dũtaxat acciperet, sed & alia minuta, vsque ad pepones, & cætera

Elegantes similitudines, quæ aulicam istam miseriam adumbrant.

Sub huiusmodi dominatu viris ob struuntur aditus impuris patent fores.

Nec licet nisi muneribus onusto ingredi.

Nebulo instar omniũ stulto principi.

Rem magnã præstat huiusmodi facies, si bona est.

Nebulonis sordidum ingenium.

esculenta, & omnis generis poma. Sed ad institutum redeundum est, & multa ex paucis, vt Imperator in vrbe se gesserit, explicanda. Erat igitur in victu sumptuosissimus, & de ferculis distribuebat iis qui mẽsæ astabant. Mensam omnino Salomoniam aut Sybariticam habebat, & nouis vt ille vestibus quotidie vtebatur: nec erat eius conuiuium aliud, quàm collis panum, saltus ferarum, piscium mare, vini Oceanus: alternis diebus lauacris se reficiebat: pastillis & vnguentis omnis generis deli butus, instar pauonis superbi se ostentabat: & vt sponsus è thalamo, aut, vt sol ab Oriente, ita ipse è palatio quotidie prodibat. Gaudebat facetiis & mollib. cantilenis: morionibus scurris, histrionibus parasitis, mimis, cantoribus palatij fores patebant: cum quibus rebus & hominibus vtique Bacchi & Veneris intemperantia coniungitur, cæteraque bonum sani Imperij statum corrumpere solita. Cũ aliquando in cœna sibi alia afferri iussisset, mimorum illius ętatis festiuissimus, cognomento Calibures, conspecto cœtu mulierum qui ancillis & cognatis Imperatoris constabat: Cognoscamus prius has, inquit, Imperator, deinde alias adduci iubeto. quod dictum cum omnes & viri & mulieres risu excepisset: ille colore mu-

Isaacij luxus & ineptię. Ita summus rerum arbiter peccata peccatis iustè reprimit.

Luxuriosæ aulæ descriptio.

Ineptus princeps, qui virtutibus spoliatus, veste (brutum pecus) superbit: & miser histrio, ineptiis pascitur.

Vide annotationes.

Calibures scurra. Qui scurrarũ cõsortio gaudet, necesse est vt illorũ sputa in faciem, spurcissimus hospes, excipiat.

προσειργάζετο τῆς γῆς ὡραῖον ἐδώδιμον. ἀλλ' ἐπανακτέον τὸν λόγον, ἐκτετραπόμενον τοῦ ἴχνους, ἐφ' ὅπερ ὥρμησεν ἐξ ἀρχῆς. τὰ δὴ ἐφ' ὅσον ἐνεδήμει χρόνον τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τούτου πραττόμενα (ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα εἰπεῖν) οὑτωσί πως διετεράνωτο. ἦν οὖν τὰ περὶ τὴν δίαιταν ὁ βασιλεὺς εἴπερ τις πολυτελέστατος καὶ διαδοτικὸς βρωμάτων τοῖς παρεστῶσιν. εἶχεν οὖν ἀτεχνῶς τὴν τράπεζαν Σολομώντειον, καὶ τὰς ἐσθῆτας, ὡς ἐκεῖνος, καινοφανεῖς περιέκειτο, ξενίζων μὲν τοῖς ἄρτοις, λόχμην τε κνωδάλων, ἰχθύων τε διαπλέουσιν, καὶ πόντον οἴνοπα δεικνὺς τὴν ἑστίασιν, ναὶ μὴν ἑτερημέροις ἐνδιατρίβων λουτροῖς, ὠσφραίνετό τε μυρεψουμένων εὐωδιῶν, καὶ ταῖς σακταῖς ἐρραντίζετο· ὡς ὁμοίωμά τε ναοῦ στολαῖς ἐξάλλοις ἐκέκασο βοστρυχιζόμενος, ἐπιδεικτικός τε ἦν ὡς ταὼς ὁ φιλόκοσμος, ἢ ὥσπερ ἐκ παστοῦ νυμφίος, καὶ ὡς ἐκ λίμνης περικαλλοῦς ἥλιος προῄει καθ' ἑκάστην τῶν ἀνακτόρων. χαίρων δὲ ταῖς εὐτραπελίαις, καὶ τοῖς ἐκ τῆς ἁπαλῆς μούσης ᾄσμασιν ἁλισκόμενος, ἐγερσιγέλωσί τε αἰθεροπίσκοις * συμπαραθύρων, οὐκ ἐπεζύγου κέρκωψί τε, καὶ μίμοις, καὶ παρασίτοις, καὶ ἀοιδοῖς τὰ βασίλεια· τοῖς δὲ τοιούτοις ὁ πάρεργος κόσμος συνέζευκται πάντως, καὶ ἡ κατὰ τὰς κοίτας ἀσέλγεια συνεφάπτεται, καὶ ὅσα χρηστῆς καὶ ὑγιοῦς βασιλείας συνδιαφθείρει κατάστασιν. ἀτὰρ εἴρηκέ ποτε ἐπὶ δείπνου, ἐνέγκατέ μοι ἄλλας, παρεστὼς δὲ τῶν τότε μίμων ὁ χαριέστατος. ᾧ τὸ ἐπώνυμον Χαλιβούρης· περιβλεψάμενος τὸν τῶν γυναικῶν χορὸν ἔκ τινων προσπόλων καὶ συγγενῶν τοῦ βασιλέως κεκροτημένον, γνωσόμεθα, εἶπε, πρότερον ταύτας ὦ βασιλεῦ· εἶθ' οὕτως ἄλλας εἰσενεχθῆναι κέλευσον. καὶ πρὸς τὸ ῥῆμα τοῦτο πᾶσαί τε καὶ πάντες ἐξεκάγχασαν· τῷ δὲ τρέπεται ὁ χρώς, καὶ μόλις

μόλις τὸν θυμὸν ἐν περιωπῇ κολάσας, ἐμβριμήματι τὴν τοῦ γελωτοποιοῦ ἐλευθεροστομίαν ἀνέστειλε. μεταδιώκων δὲ τὰ τῶν χωρίων εὖ ἔχοντα καὶ ὥρας καὶ θέσεως, ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὴν μεγαλόπολιν ἐπανήρχετο, καὶ κατὰ περιόδους, ὡς ὄρνις ὁ Φοῖνιξ, ἐπεφαίνετο. ὑπὲρ πᾶν δὲ ἕτερον τὰς τῶν ὑπερόγκων οἰκημάτων ἀνεγέρσεις περιεσπούδαζε, μανικώτερον ἐπὶ τὰ ἐραστὰ ἐμπηδῶν, καὶ τοῖς πλείστοις τοῦ καθήκοντος ἐκφερόμενος. ἐντός τε οὖν τῶν βασιλείων ἀμφοτέρων λουτρὰ καὶ διαιτήσεις λαμπροτάτας ἐδείματο, καὶ κατὰ τὴν Προποντίδα πολυτελεῖς δόμους ἀνήγειρε, νησίδιά τε τὴν θάλασσαν ἀπογαιώσας εἰργάσατο. προθέμενος δὲ καὶ πύργον τεκτήνασθαι κατὰ τὸ ἐν Βλαχέρναις παλάτιον, ἅμα μὲν εἰς ἔρυμα τῶν ἀνακτόρων, ὡς ἔφασκε, καὶ ὑπέρεισμα, ἅμα δὲ καὶ εἰς ἐνοίκησιν ἑαυτῷ, ναούς τε κατὰ τὴν ἀκτὴν πάλαι ἱσταμένους ἀτημελεῖς κατήρειψε, καὶ πλείστους τῶν κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν περιφανῶν οἴκων ἔθετο εἰς ἐρήμωσιν, ὧν ἐς δεῦρό τινες θέαμα τοῖς παριοῦσι δακρύων ἄξιον τοὺς θεμελίους προβάλλονται, καὶ τὴν ἐκ πλίνθου πάσης ὀπτῆς λαμπροτάτην τοῦ γενικοῦ οἰκοδομὴν κατηδάφισε. σὺν πολλοῖς δὲ καὶ τὸν περίκλυτον οἶκον τῶν Μαγγάνων κατέβαλε, μήτε τὸ τοῦ ἔργου κάλλος καὶ τὸ μέγεθος αἰδεσθείς, μήτε τὸν τροπαιοφόρον μάρτυρα πτοηθεὶς ᾧ ἀνέκειτο οὗτοσί. ἐπισκευάσαι δὲ βουληθεὶς καὶ τὸν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ νεὼν τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω τάξεων Μιχαήλ, εἴ τις ἐν πλαξὶ τοῖς βασιλείοις δόμοις ὑπέστρωτο, καὶ περιημπίσχε τοῖς τοίχοις, καλλίστη τε τῇ στιλπνότητι, καὶ ῥανίσιν ἐστιγμένη ποικιλοχρόοις ἐκεῖσε μετακεκόμικεν. ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ὁπόσα διὰ χρωμάτων καὶ ψηφίδων τυπώματα ἡ πόλις ἔστεγεν,

tato, & vix repreſſa iracundia, morionis licentiam minis caſtigauit. Loca & ſitu & temperie aeris amœna conſectabatur, & ex interuallis in vrbẽ redibat, & vt Phœnix auis non ſemper conſpiciebatur. In primis verò immenſis ſubſtructionibus delectabatur, & furore quodã ad ea ruebat, quæ deſiderabat, officio in pleriſque neglecto. In vtroque palatio balnea & conclauia ſplendidiſſima, & in Propontide ſumptuoſas ædes ædificauit, & inſulas paruas mari aggeribus expleto excitauit. Cũ turrim in Blachernio palatio, cum munitionis, vt aiebat, tũ ſuæ habitationis cauſa extruere ſtatuiſſet: & vetera fana, quę in littore neglecta ſtabãt, & multas illuſtres vrbis domos demolitus eſt, quarum fundamenta nunc quoque vix ſine lachrymis ſpectari queunt, ſplendidiſſimum Generalis ædificium, quod totum latere coctili conſtabat, ſolo æquauit: & præter alia multa, inclytam Manganiam domum deſtruxit: neque operis elegantiam & magnitudinem veritus: neque victorem martyrem, cui ea dedicata erat, reueritus. Aedem D. Michaelis, cœleſtium copiarum archiducis, in portu ſitam, inſtauraturus, ſit qua in palatio marmorea tabula ſplendore & guttarum varietate illuſtris vel pauimentum tegebat, vel parietes ornabat, eò transferendam curauit. Sed & Archangeli pictas & fictas

Fatuus princeps regaliter inſaniẽs, diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.

Nullum pietatis vel iuſtitiæ indici um in viro principe qui viuis lapidib⁹ neglectis, id eſt ſubditorũ cura neglecta, mortuos lapides congerit, vt parietib. corruptioni obnoxiis inanẽ gloriam inſcribat.

imagines, vel in vrbe vel aliis locis præsidij causa dedicatas, vetustæ & admirandæ manus opera, in idem templum congregabat. Summũ etiam studium adhibuit, vt Monēbasia trãsferret Christum, qui in cruce trahitur, opus admirabili arte & elegantia, quod cruciatus Domini & seruatoris nostri euidentissimè repræsẽtat: nec conquieuit prius quàm eam imaginem dolo abstulisset. nam apertè citra periculum id conari haud potuisset. Aereas portas latas & altissimas, quæ olim magnum palatium claudebant, nostra ętate carcerẽ, qui inde Chalce dicitur, muniebant, eódẽ transtulit. Celebrem aulæ ædem, quod nouum monasterium dicitur, omni sacro ornatu, vasis omnibus spoliauit. Atque his rebus gloriabatur & efferebatur magis, quàm quisquã alius mirabilia opera laudi sibi duceret. Nam cùm vmbram imagini præferret, subtractionem pro additione, & transpositionem pro appositione habebat: quamuis ea nullum beneficentiæ simulachrum, paruam aut nullam religionis speciem haberet. Neque verò Deum irasci, sed potius gaudere, si aliud templum pristino splendore priuatum, volucribus nidos & erinaceis foueas præberet: aliud verò instauratum, peregrinis donariis & alienis ornamentis splẽdesceret.

Ludit superstitio circa lignum & lapides: desertaque solida veritate, rerum vmbras persequitur.

Dum venatur in aere, tanquam de victoria præclara sibi plaudit.

Atq; vt stulta est, Deum sibi fingit similem.

ἢ κώμαις καὶ χώραις ἀνέκειντο φυλακτήρια, χειρὸς ἀρχαίας ἔργα καὶ θαυμασίας. κατὰ τὸ αὐτὸ συνήθροισε τέμενος. ἡ δὲ τοῦ βασιλέως τούτου σπουδὴ ὅπως ἐκ τῆς νῦν λεγομένης Μονεμβασίας ἀνακομίσῃ τὸν ἐπὶ σταυρὸν ἑλκόμενον Χριστὸν, ὡς ἔργον ἀξιάγαστον, καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν χάριν οὐδὲν ἀπελείπετο τῶν ἐκφανεστάτων παθῶν τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν. ὅλος γὰρ ἀνήρτητο ταῖς ἐλπίσιν, ἕως ἐκεῖθεν σὺν δόλῳ ἀφῄρηκεν. οὐ γὰρ ἀκίνδυνος ἦν παντάπασιν ἡ προφανὴς ἐπιχείρησις. ἀλλὰ καὶ τὰς χαλκᾶς πύλας ἐκεῖσε μετέθηκεν, αἳ πρότερον μὲν ἐπεζύγουν τοῦ μεγάλου παλατίου τὴν εἴσοδον, εὐρεῖαι οὖσαι καὶ ὑψίσται, ἐς δ᾽ ἡμᾶς τὴν εἱρκτὴν συνεῖχον, ἥπερ ἐξ αὐτῶν Χαλκὴ κατωνόμασται, καὶ τὸν ἐν ἀνακτόροις περιώνυμον ναὸν, ὃς νέα μονὴ κικλήσκεται, θείου παντὸς ἐπίπλου καὶ ἱερῶν σκευῶν ἐψίλωσε. κἀπὶ τούτοις λαμπρυνόμενος ἦν καὶ θρυπτόμενος, ὡς οὔτις ἄλλος ἐπ᾽ ἔργοις θαυμαστοῖς ἀβρυνόμενος. ᾤετο γὰρ προσένεξιν τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ πρόσθεσιν τὴν μετάθεσιν. τὴν γὰρ σκιὰν προὔκρινε τῆς εἰκόνος, οὐ μὴν ἀγαθοεργίας σκιογραφίαν, καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν φιλοθείας ἴνδαλμα στόζουσαν. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ θεῖον χολᾶν, χαίρειν δὲ μᾶλλον, εἰ τοῦ μὲν ὁ νεὼς τῆς προτέρας ἀχρειοῦται λαμπρότητος εἰς ἐννόσσευσιν πτηνῶν καὶ κατοίκησιν ἐχίνων ἐώμενος, ἐγκαινίζεται δ᾽ ἕτερος ὀθνείοις κειμηλίοις, καὶ κόσμοις ἀλλοτρίοις καταγλαΐζεται.

7 Ὁ δὲ τόλμης μετεῖχεν (ἵνα μετρίως γοῦν εἴποιμι) ἐκοίνου τὰ ἱερὰ σκεύη, κἀκ τῶν θείων αὐτὰ ναῶν ἀποσπῶν, ταῖς ἑαυτοῦ τραπέζαις παρεισέφερεν. ὤχει δὲ

7 Ea quoque fuit audacia (ne quid dicam grauius) vt sacra vasa profanaret: & templis auulsa, mensis suis adhiberet. In comessationibus

καὶ τοῖς δακτύλοις κατὰ πότον τὰ ἐν τάφοις βασιλέων ἠωρημένα κυπελλοειδῆ τοῦ Θεοῦ ἀναθήματα, ἐκ λίθων τιμαλφῶν καὶ χρυσίου ἀπέφθου ἐσκευασμένα, καὶ εἰς χέρνιβα χειρῶν ὑδροχόοις περιεφέροντο, ἃ μέχρι τὸ κάλλος, καὶ ἄπληστοι τὴν ὥραν εἰς ἀπομόργνυνται Λευῖται καὶ ἱερεῖς τὰ θεῖα μετιόντες μυστήρια· ἀφαιρῶν δὲ καὶ ἀπὸ τιμίων σταυρῶν καὶ πτυχῶν τῶν ἀκηράτων Χριστοῦ λογίων κόσμους πολυτελεῖς, περιδέραια καὶ στρεπτοὺς ἐπίθετο ἐξ αὐτῶν, καὶ τούτοις αὖ κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν μεταβάλλων, ἑτέραις ἐνήρμοζεν ἀπεριθαμβήτοις βασιλικαῖς στολαῖς. πρὸς δὲ τοὺς εἰσάγοντας παραίφασιν, μὴ συμφέρειν αὐτῷ τὰ γινόμενα ταῦτα θεοφιλεῖ αὐτοκράτορι ὄντι, καὶ ἄνωθεν ἐκ προγόνων τὴν εὐσέβειαν ἐπικαταβαίνουσαν ἔχοντι, καὶ θεοσυλίαν εἶναι περιφανῆ τὰ γινόμενα· σφοδρὸς ἦν καὶ παροξυντικὸς, καὶ ἐπέπληττεν ὡς ἀνοηταίνουσι περιδήλως καὶ δυσπραγοῦσιν ἄγνοιαν τοῦ καλοῦ τοῖς οὕτω φάσκουσι. πάντα γὰρ ἐξεῖναι τοῖς βασιλεύουσι ποιεῖν διετείνετο· καὶ Θεοῦ καὶ ἄνακτος κατὰ τὸ ἄρχειν τῶν ἐπιγείων μὴ ὡς ἐπίπαν εἶναι τὸ διεστὸς ἀσύμβατον καὶ ἀντίθετον, ὡς τῇ καταφάσει ἀπόφασις. συνιστῶν δὲ ὡς δῆθεν ἀμεμφῆ καὶ ἀνεύθυνα τὰ γινόμενα, παρῆγεν εἰς παράδειγμα τὸν ἐν βασιλεῦσι χριστιανοῖς πρῶτον καὶ κράτιστον Κωνσταντῖνον, ὃς μὲν τῶν ἥλων δι' ὧν ὁ κύριος τῆς δόξης τῷ ξύλῳ τῆς κατάρας προσηλοῦτο, τὸν ἱππείῳ χαλινῷ πασσαλεύσαντα, τὸν δὲ τῇ κόρυθι ἐνερείσαντα. τὸν δὲ σκοπὸν ἑκὼν παρέβλεπε, δι' ὃν ὁ τῆς πίστεως ἀρχηγὸς ἄναξ, ταῖς τοιαύταις ἐνεκαλλωπίζετο πράξεσι, δύναμιν θειοτέραν τὸν τοῦ σταυροῦ λόγον δεικνὺς τοῖς Ἕλλησι, καὶ τιθέμενος, οἳ μωρίαν τὸ

tionibus quoque ex gemmis preciosis & solido auro, calicũ instar facta donaria, quæ supra Imperatorum monimẽta pẽdebãt, manib. versabat: & peluib. insuperabilis elegãtię, quib. se Leuitæ & sacerdotes, cum sacra mysteria tractãt, mũdare solẽt, pro malluuiis vtebatur. Auferebat particulas de venerandis crucibus itẽ ornatũ maximi precij de immortalib. Christi oraculis, iisque pro monilib. & torquib. vtebatur: ipsos verò codices aliis Imperatoriis stolis, quæ nihil haberẽt admirationis, inuoluebat, & grauiter succẽsebat iis à quibus monebatur, ea facta non expedire religioso Imperatori, qui pietatẽ à maiorib. accepisset, nec aliud esse quã sacrilegiũ, eosque vt manifestè deliros & honestatis ignaros arguebat. Licere enim Imperatorib. omnia: & inter Deũ & Regẽ, quod ad terrenarũ rerũ gubernationẽ attineret, nõ eã esse repugnãtiã, quę sit inter negationẽ & affirmationẽ, cõtẽdebat. Ac vt probaret scilicet, se eo nomine non esse reprehẽdẽdũ: primi & summi inter Christianos Imperatoris Cõstãtini exẽplũ adducebat, qui alterum clauũ, quib. gloriosus Dominus execrabili cruci fuit affixus, fræno equi inseruerit, alterum galeæ infixerit. Sed causam de industria dissimulabat, cur Christianæ religionis princeps, eiusmodi rebus se ornarit, vt videlicet gentilibus ostenderet prædicationem crucis esse diuinam potentiam, quam ipsi vt dementiam aspernaban-

Isaacij sacrilegia & auaritia. Ita solẽt superstitiosi homines vitia in contraria currere: aureã enim mediocritatem sequi non norunt homines à sincera pietate alieni.

Sicuti peccãt grauissimè qui sacrorum Bibliorum lectione relicta, se aliquid magni præstitisse credunt, si in precioso sepulchro Christum inclusum custodiant: ita scelerati suntqui pietatis studio sepulto, librorum sacrorũ ornamenta spoliant, vt libidini suæ sine pudore satisfacere possint, & nihil non sibi licere vociferantur.

Atqui longè fuit in Constantino præstãtius Christum crucifixum colere, quàm eiusmodi insigni bus Gentiles cõuincere vel le. Nec enim muto ministerio homines ad suam cognitionem Deus reuocare constituit.

tur. Argẽteã monetam adulterauit, neque pecuniã planè citra reprehensionẽ collegit: publicorum vectigaliũ exactiones auxit, quibus ad luxum est abusus, magistratus, vt circumforanei poma, vænales habuit: eosque nonnunquam Apostolico more sine sacco & crumena in prouincias ablegabat, quos æquitatis rationem aliquam habere, nec auro decipi, nec quicquid collegissent, domi abstrudere norat, sed quod fisco deberetur, bona fide pendere. Tamen liberalitate in templa & monasteria, superiores Imperatores omnes superauit. Nam tempore ruinosa suffulsit, vetustate deformata incrustationibus & picturis illustrauit. Dei genitricẽ tanta veneratione coluit, vt ad eius imagines animo penè linqueretur: ideoq; plurimas auro & gẽmis ornatas in iis fanis adorandi causa dedicauit, vbi frequentissimus erat piorũ hominum concursus. Domũ Isaacij Sebastocratoris in ardua parte Sophiani portus sitam, in Pandocheum trãsformauit, vbi centum viri cibum capere, totidã lectis cubare, & totidem equi stabulari possent. Et qui eò veniebant, sine pecunia dieb. compluribus pascebantur. Regias ædes quas Andronicus ad ædem S. quadraginta struxerat, in Nosocomium mutauit. Redemit & domum quæ Magni Drungarij dicitur, à possessore: & in ea

Isaacius quærit vt absumat, absumpta requirere certat. Sic ipsæ vitiis sunt alimenta vices.

Nugas grecanicas tangis, lector. Et ludicra ista principis nomine indigna, quã misera fuit rerũ facies sub isto dominatore ostendunt.

κήρυγμα ἤγηντο. ἀλλὰ καὶ τὸ ἀργύρειον κιβδηλεύσας, ἀδόκιμον τὸ νόμισμα κέκοφε, καὶ τὴν τῶν χρημάτων συλλογὴν οὐκ ἀνέγκλητον ἐποιεῖτο παντάπασι· τάς τε τῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξεις ἐπέτεινε, καὶ περὶ τὴν τούτων ἀπόχρησιν ἠσωτεύετο, καὶ τὰς ἀρχὰς παρέβαλεν εἰς ἐξώνησιν ὡς τὰς ὀπώρας οἱ ἀγοραῖοι. ἐνίοτε δὲ καὶ ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας ἀποστολικῶς εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐξέπεμπεν, οὓς ᾔδει μερίδα τῷ δικαίῳ διδόντας, καὶ ἀκαταγοητεύτους χρυσίῳ, μηδ' οἴκοι καταβύοντας πάντα τὰ συλλεγόμενα, ἀλλὰ καὶ τῷ δημοσίῳ ταμιείῳ κατατιθεμένους τὸ ἐφαρμόζον ὄφλημα. ναοῖς δὲ καὶ τεμένεσι καὶ εὐκτηρίοις οἴκοις καὶ ἱεροῖς φροντιστηρίοις ὡς οὔ τις πρότερον, τὸ φιλότιμον ἐπεξέτεινε. τοὺς γὰρ καμόντας χρόνῳ ὑπήρεισε· καὶ ὅσοις τὸ ἀγλαοφανὲς ἠμαύρωτο, τούτοις τοῖς ἐκ τῶν ψηφίδων καὶ χρωμάτων ὡραϊσμοῖς κατεκόσμησε. πρὸς δέ γε τὴν θεομήτορα τοσαύτην ἔτρεφε πίστιν, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ἐκκεχύσθαι ταῖς εἰκόσιν αὐτῆς· καὶ διὰ τοῦτο πλείστας χρυσίῳ περιστείλας, καὶ λίθοις τιμαλφέσι περιανθίσας, ἀνέθηκε ναοῖς ἐς προσκύνησιν, καθ' οὓς γίνονται πολλάκις τῶν εὐσεβῶν συνδρομαί. ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κάταντες ἐν τῷ λιμένι τῶν Σοφιῶν ἑστίαν Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος, εἰς πανδοχεῖον μετασκευάσας, ἀνδρῶν μὲν ἑκατὸν παρέθηκε τράπεζαν, καὶ κλίνας ἰσομέτρους, τοσαυταρίθμων δὲ ὑποζυγίων ἱππῶνας ἀνέστησε, καὶ εἱστιῶντο καθ' ἑκάστην οἱ παραβάλλοντες, ἄτερ καταθέσεως ἀργυρίου ἐφ' ἡμέραις πλείοσι. μετέβαλε δὲ εἰς νοσοκομεῖον καὶ τοὺς βασιλικοὺς δόμους, οὓς κατὰ τὸν νεὼν τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἐδομήσατο· ἔτι γε μὴν καὶ τὸν τοῦ μεγάλου Δρουγγαρίου ὀνομαζόμενον οἶκον ἐκ τοῦ δεσπόζοντος ὠνησάμενος,

μένος, ὁμοίως καὶ τοῖς τῶν εἰς ἀνάπαυμα τῶν κακουχούντων ἀπέταξεν, οὐδενὸς φεισάμενος, ὁπόσα πρὸς ῥῶσιν ὁρῶσι τῶν ἀσθενούντων· καὶ πυρὸς τὸ πρὸς ἄρκτιον κλίμα τῆς πόλεως ἀφανίσαντος, διαδόσεσι χρημάτων τοὺς ἐς δόμους καὶ τὰ ὄντα ζημιωθέντας παρεκάλεσε· καὶ βασιλεύσας τοῖς πολίταις διένειμε χρυσίου κεντηνάρια πέντε. καὶ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος ἐφισταμένης, καθ' ἣν τὰ ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Θεανθρώπου πάθη σεβάζονται, πολλάς τε ἀποβαλομένας θανάτῳ τοὺς εὐνέτας ἀνεκτᾶτο τῆς χρείας δι' εὐποιΐας, καὶ παρθένοις ἐχορήγει τὰ πρὸς γαμήλιον δόμα καὶ παστάδα καὶ ὑμέναιον ἐπιτήδεια· οὐ μόνον δὲ καθ' ἕνα καὶ κατ' οἴκους καὶ συγγενείας ἐνεπίμπλα φιλοδωρείας, ἀλλὰ καὶ πόλεις ἔστιν ὅτε ὅλας εὐηργέτει ταῖς τῶν φόρων ἀνέσεσιν. ὡς δ' ἔπος εἰπεῖν, οὕτως ἔχαιρε καὶ ἠγαλλιᾶτο εἰς τὴν ἐλεημοσύνην καὶ εἰς τὰς εὐεργεσίας καὶ ἀσχολήσεις τῶν ἀνθρώπων, ὡς τὰ εἰσερχόμενα, ὅθεν ἄρα καὶ ἦσαν, πάλιν ἐξέρχεσθαι διὰ τρόπου τοιούτου. καὶ διὰ τοῦτο εἴπερ καὶ ἐξ ἀπόρων συνήγοντο τὰ χρήματα, ἠπατᾶτο μὴ ἁμαρτάνειν, ἐν οἷς πάλιν ἐδίδοντο οὕτως. αἱ γὰρ ὑπέρογκοι ἔξοδοι ἐποίουν αὐτὸν ἀναδέχεσθαι καὶ πέμπειν εἰς τὰς δημοσίας ἐνοχὰς ἀνθρώπους διεφθαρμένους, οἵτινες ὑπέχοντο πλεῖον δοῦναι τῶν ἄλλων. καὶ διὰ τοῦτο ἐφθείροντο καὶ τὰ πράγματα. τὰ γὰρ μὴ καλῶς μηδὲ δικαίως συναγόμενα χρήματα, καὶ τὰ εὑρισκόμενα συμφθείρουσί τε καὶ ἀφανίζουσι. κατάφορος δ' ὢν εἰς θυμὸν, οὐδὲ τοῦ συμπαθοῦς ἤθους ἀπῴκιστο· ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸν πρὸς εὐμένειαν ἐπανάγων, σύνδρομον πολλάκις ἐπεποίητο τῇ ὀργῇ τὴν συμπάθειαν, καὶ ταῖς συμφοραῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπικλώμενος, τὰ

quoque malè habentes refocillandos curauit, nulla re negata, quæ sanationem eorum iuuare posset. Cum vrbis pars Septentrionalis cõflagrasset, eos qui vel ædium vel bonorum iacturam fecerant, distributione pecuniæ subleuauit. Imperio potitus, v auri centenarios ciuibus diuisit. Magna hebdomade, quę supplicij, quod Deus & homo pro nobis subiit, memoria colitur, viduas eleemosynis paupercu-las virgines, dote & sumptu nuptiarum iuuabat. Neque verò singulos duntaxat homines, domos, familias, munificentia sua recreabat, sed interdum vrbibus integris tributũ remittebat. Vt paucis complectar, ita propensus erat ad misericordiam, beneficentiam, & inopum subleuationem, vt quicquid vndecunque per vim & iniuriam partum acceperat, id rursus vtraque manu effunderet. Eáq; de causa etsi pecunia à pauperibus exigebatur, in eo errore versabatur, vt se non peccare persuasum haberet, quòd hoc modo iisdem restitueretur. Nam immensi sumptus efficiebant, vt in prouincias mitteret homines corruptos, qui magistratus auctionarentur. Quæ causa erat, vt Respublica pessum iret. Nam pecunia per vim & fraudem quæsita, etiã bene partam vnà corrumpit & absumit. Quamuis autem pronus in iram esset, tamen nec à clementia erat alienus & sęuitiam subinde moderabatur, & placabilitate hominũ ærumnas sub-

Virtutes quæ data Isaaci, vt minutæ stellæ inter densas tenebras lucẽt. Has autem nouis vitiis obscurat, altera manu panem, altera lapidẽ ostentans.

Immẽsi sumptus Rempu. euertunt.

Isaacij falsa spes & Blachica expeditio.

leuabat. Quæ, aliáque à nobis prætermiſſa cum faceret, ſe palmæ inſtar ad flumen ſitæ florere, & Imperio ſolidius infixum eſſe quàm ſolẽ cœlo arbitrabatur, & vt altã cedrum Libani in longas ætates duraturum. Idem & alius iudicaſſet, qui optimam partem elegiſſet & dilexiſſet: nec mundana duntaxat curaſſet, ſed & futurum ſeculum quotidie præ oculis habuiſſet. Nam bonum & malum in vniuſcuiuſq; poteſtate & iudicio ſitum eſt, vt id deligat & agat, quod Deo gratum eſt. Quod qui facit, in multos annos durabit: quemadmodum contrà, improborum vitam breuem fore dicimus. Prophetæ autoritatem ſecuti, qui *viros ſanguinarios & doloſos ad dimidium dierum ſuorum peruenturos eſſe negat.* Deus verò nõ ita ſtatuit. Quis verò nouit mentem Domini, aut ab eo in conſilium eſt adhibitus?

Superbia tumida res eſt, vana, ventoſa, nullum habens terminum.

De ſolida & falſa gloria ex S. ſcripturis ferẽdum eſt iudiciũ.

8 Cæterùm cũ eum ab Imperio remoturus eſſet, animũ eius ad res præclaras atque optimas excitauit, vt eo etiam amiſſo, pleriſque charus & optatus eſſet. Nam cũ Blachorum cum Scythis incurſiones & latrocinia ferre non poſſet, atque animo per celleretur, quòd Alexius Guido Orientalium, & Batazes Baſilius Occidentaliũ legionum dux, prope Arcadiopolim cum hoſtibus cõgreſſi, non modò rem malè geſſiſſet, verumetiam Guido

Ad res præclaras aliquoties animi principum à Deo excitãtur, vt poſt mortem ſint ingratis ſubditis chariores.

Legatorum Iſaaci aduerſus caſus & interitus.

πρὸς ὑφαίρεσιν ἑκάστῳ ἐπιμέτρει τῶν ἀλγεινῶν. ταῦτα δὲ πράττων, καὶ ἄλλ' ὁπόσα τὸ λέγειν παρέδραμε, ᾤετο τῇ βασιλείᾳ ἐνεστηρίχθαι, ὡς οὐδὲ οὐρανίῳ σφαιρώματι ἥλιος, ἢ ὡς στέλεχος φοίνικος ὑπὸ ἰσμῆς ἀναθηλούμενος ὕδατος, καὶ κέδρος Λιβανίτης ὑψίκομος ἐς κύκλους διατηρηθῆναι μακραιώνων ἐνιαυτῶν. τοῦτο δὲ καὶ ἄλλος τις ἂν ὑπέλαβεν, εἰς ἄνθρωπον τὸν τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐκλεξάμενον καὶ ἀγαπήσαντα, καὶ μὴ μόνον τὰ τοῦ παρόντος κόσμου φροντίζων, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντος. ἐπεὶ καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ διάκρισιν ἑνὸς ἑκάστου κεῖται τὸ ἀγαθὸν καὶ πονηρὸν, ὅπως ἐκλέγεται καὶ ποιῇ τὸ τῷ Θεῷ ἀρεστόν. ἐπεὶ καὶ ὁ τοιοῦτος εἰς πολλοὺς διαρκέσει χρόνους. ὥσπερ πάλιν τοὺς πονηροὺς λέγομεν εἰς ὀλίγον τὸ τῆς ζωῆς αὐτῶν ἔσεσθαι τέλος, κατὰ τὸν τοῦ προφήτου λόγον, τὸ, ἄνδρες αἱμάτων καὶ δολιότητος οὐ μὴ ἡμισεύσωσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Θεὸς δὲ οὐχ οὕτω βεβούλευται. τίς δ' ἔγνω νοῦν κυρίου, ἢ τίς συμπαρείληπταί οἱ σύμβουλος; ἀμέλει καὶ ἐκποδὼν τὸν ἄνδρα θέσθαι προμηθευσάμενος, ἀρίστῃ πράξει καὶ καλλίστῃ προθυμίᾳ συνεπεγείρας οἷον αὐτὸν, καὶ ἐπιρρώσας χρήσασθαι ἀπαστὸν, καὶ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἀρχῆς τοῖς πλείοσιν ἔδειξε.

8 Μὴ φέρειν γὰρ ἔχων τὰς μετὰ Σκυθῶν ἐπιδρομὰς καὶ λῃστείας τῶν Βλάχων, πληττόμενος δὲ καὶ τῷ τὸν Γίδον Ἀλέξιον καὶ τὴν Βατάτζην Βασίλειον, ὧν ὁ μὲν τῶν ἑῴων ἡγεῖτο ταγμάτων, ὁ δὲ Βατάτζης τῶν ἑσπερίων προὐκάθητο, συμπλακέντας τοῖς πολεμίοις ἔγγιστά που τοῦ πολίσματος οὗ δυμήτωρ Ἀρκάδιος, μὴ μόνον οὐδέν τι κατορθωκέναι χρηστὸν, ἀλλὰ τὸν μὲν Γίδον

ἀκόσμως

ἀκόσμως φυγεῖν ἀπολελογικότα τὸ κρεῖττον τῆς στρατιᾶς, τὸ δὲ συμφθαρῆναι ταῖς ὑπ' αὐτὸν τάξεσιν, ἔγνω καὶ πάλιν δι' ἑαυτοῦ κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἐξενέγκασθαι πόλεμον. συλλογαὶ οὖν καὶ ἀπογραφαὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐγίνοντο στρατευμάτων, οὐκ ἀργεῖον δὲ καὶ τὸ μισθοφορικὸν συνελέγετο. πέμψας δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου πενθερὸν τὸν ῥῆγα τῶν Οὔννων, δι' ἐπικούρων ἠτεῖτο συνάρσιν. ὁ δὲ ἀσμενίως ἐπαρήξειν ἐπένευσε, καὶ διὰ τῆς Βιδύνης ἐκπέμψειν ἴλας συνέθετο στρατιώτιδας. ἀποχρῶσαν οὖν τὴν τοῦ στρατοπέδου ξυλλογὴν ἐργασάμενος, καὶ πέντε μὲν πρὸς τοῖς δέκα χρυσίου ἐνσκευασάμενος κεντηνάρια, ἀργυρίου δ' οὐδὲν θέμενος ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα, καὶ ἕτερα ἅττα τῇ στρατιᾷ ἐφοδιασάμενος χρήσιμα, κατὰ τὰς μαρτίου ἡμέρας τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἔξεισιν, ἀφεὶς αὐτὸν Θεῷ, καὶ κατὰ τῶν βαρβάρων στηρίξας τὸ ἴδιον πρόσωπον, καὶ θεὶς ὡσεὶ πέτραν αὐτὸ στερεάν, καὶ ὅρον τῆς ἐπαναστροφῆς θέμενος, τὸ πέρας τῶν ἔργων ὧν χάριν κατὰ τῶν ἀποστατῶν ἐξεστράτευεν, εἰ μὲν δεξιὸν εἴη τοῦτο, ἐπανατιθεὶς τῷ Θεῷ, εἰ δ' ἀπαίσιον (ὅπερ ἀπηύχετο) καὶ οὕτω τῶν ἐκείνου κριμάτων ἐξαρτῶν, εἰ ἔτι δοκιμάζοντος τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν ῥάβδον πατάσσειν κλῆρον τῶν δικαίων. καὶ ὁ μὲν ἀπαίρει τοιοῦτον τρέφων τὸ πρόθυμον, καὶ ὁμόσε τῇ ἀκμῇ τοῦ κινδύνου χωρῶν· ἡ δ' ὑπερκειμένη πάντων χεὶρ καὶ ῥοπὴ ἔτι ἦν ὑψηλή, οὐδ' ὁ τοῦ κρείττονος ἀπεστράφη θυμός, ὡς ἔδειξεν, ἐπὶ πᾶσιν οἷς Βλάχοι κραταιωθέντες προσηγωνίσαντο, καὶ οὕτω μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κρατοῦντος ἐπὶ τοὺς παρακραίνοντας ἔβλεπον ἀποστάτας, καὶ τῷ διανοητικῷ ἐκείνου τὰ ἀφεστῶτα πόρρωθεν ἐφαντάζοντο. οἱ δέ γε τοῦτον τῆς ἀρχῆς ἀνατρέψοντες ἐγγὺς ὄντες, παρεβλέποντο, καὶ

amiſſa maiore exercitus parte effuſè fugiſſet, alter verò vnà cum ſuis copiis periiſſet: denuò ſuo ductu ſuiſque auſpiciis arma hoſtibus inferre ſtatuit. Colliguntur & conſcribuntur vbique Romanæ legiones, neque parua auxilia conducuntur. Implorat & ſoceri ſui Hungariæ regis opem: & facilè impetrat, vt is ſe per Bidynam auxiliares turmas miſſurum polliceatur. Igitur iuſto exercitu munitus, depromptis auri XV & argenti amplius LX centenariis, cæteriſque rebus idoneis inſtructus, omnibus negociis ſuis Deo permiſſis, menſe Martio vrbe egreditur, animo contra Barbaros intento & obfirmato: reditus verò non alio termino præfixo, niſi vbi ea confeciſſet, propter quæ expeditionem inſtituiſſet. quòd ſi proſper eſſet euentus, eum Deo ſe acceptum laturum: ſin aduerſus (quem deprecaretur) & hunc illius iudicio permittendum, qui ſortem iuſtorũ diutius virga peccatorum cædi vellet. Quo animo & conſilio cum ad ſummum diſcrimen pergeret, Dei manus & poteſtas adhuc excelſa erat, neq; numinis ira placata: vt euentus docuit, Blachis victoriã contra nos adeptis. Cùm autem Imperatoris oculi acerbos hoſtes ſpectarẽt, & cogitatio longè remota proſequeretur: non videbat eum à quo Imperio pellendus erat, prope aſtantem, & ſum-

Principis eſt legatorũ ſuorum damna celeriter & præsẽtia ſua ſarcire.

Noua mens Iſaacij: ſecunda rectum animum auferunt: melius in malis ſapimus.

Pij voti formula.

Iſaacius fruſtra monetur de fratris inſidiis. Nam sãguinis propinquitas ſuſpicioni non ita facilè locum tribuit.

ma animi conſenſione per omnia coniunctum: & domeſticum offenſaculum vt planè innoxium tráſiliebat. Neque id eſt mirandũ. *Quoniam mortales vitia iuxta virtutes in propinquo & in eadem propè ſtirpe naſcentia, cernere aut nolumus, aut nequimus. Vt non dicam, natura à nobis quodammodo charitatem erga res noſtras eſſe inſitam, qua deuincti & remolleſcentes, malis affectibus & actionibus tam noſtris quàm chariſſimorum ſegnius reſiſtamus. Quo fit, vt veluti ſurdis auribus eorum verba prætereamus, qui noſtrorum improba facta commemorãt.* Sic Iſaacius quoque cum è plurimis audiret, fratrem Alexium ſuæ & vitæ & Imperio inſidiari, & clandeſtinum odium beneuolentię prætextu diſſimulare, ac plures eſſe Alexij quàm Iſaacij amãtes: verba illa pro nugis aſpernabatur, non adhibito iudicio, vt lapide Herculeo, ad adulterina fratris acta deprehendenda. Imò aſper in delatores erat, quaſi charitatem ſuam erga fratrem indelebilem & firmiſſimis nixam radicibus, abolere atq; excindere vellent, quem ſolum omnium vaſtator Andronicus non læſiſſet. Igitur ad Radæſtum maritimã vrbem profectus, maximum & nomini ſuo reſpondens reſurrectionis feſtum celebrat, & paſcha myſticũ immolat & comedit: ibiq; Baſilacium conuenit, inuſitatæ vitæ hominem, eamque opinionem apud omnes conſecutum, quaſi futura præuideret atque prædiceret.

In eam rem grauis Nicetæ admonitio perpetua experientia rerum & vitæ humanæ curriculo cõprobata.

Quos sũmus iudex ad ſupplicium trahit, iis aures & oculos mentis occludere ſolet, vt audientes & videntes cæci & ſurdi fiũt.

Baſilacius fatuus vates Iſaacio excæcationem denunciat.

τὸ ἀφ᾽ ἑστίας σκῶλον, ὡς μὴ παρενοχλοῦν, ὑπεραλλόμενον ἦν, καὶ καινὸν οὐδέν, ἐπεὶ καὶ τὰς παραβλαστανούσας κακίας ταῖς ἀρεταῖς ἀγχιθύρους ἢ καὶ φεραλλήλοις μάλιστα οὔσας, οὐχ ὁρᾶν ὡς δέον ὁρᾶν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων αἱρούμεθα ἢ δυνάμεθα. ἐῶ γὰρ λέγειν, ὅπερ ἐνεσημήνατό πως ἡμῖν ἡ φύσις, καὶ ἐνεφύτευσε πρὸς τὰ οἰκεῖα συμπάθειαν, καὶ συνδήσασα τῷ φίλτρῳ, ἐνδιδόναι καὶ μαλακίζεσθαι πρὸς τὰς φαύλας ἕξεις καὶ πράξεις ἑαυτῶν τε καὶ τῶν φίλων ἐνιαχοῦ παραβιάζεται, καὶ μὴ ῥαδίως ὑπάγεσθαι δ᾽ ἀπειθῆσι τοῖς ἐπαντλοῦσιν ὡς εἰς τετρημένον πίθον τὸ οὖς, καὶ ὑφηγουμένοις τὰ μὴ καλῶς δρώμενα οἷς προσανεπόνθαμεν. οὐκοῦν καὶ οὗτος ὁ βασιλεὺς παρὰ πλείστων ἐνωτιζόμενος, ἐπιβουλεύειν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ καὶ ζωῇ τὸν ἀδελφὸν Ἀλέξιον, καὶ παραπετάσματι φιλίας συγκαλύπτειν πολλαχῇ τὸ μισάδελφον, καὶ ὡς πλείονες εἰσὶ φιλαλέξιοι μᾶλλον ἤπερ φιλισαάκιοι, ὡς λῆρον ἀπεπέμπετο τὰ λεγόμενα. μηδὲ τὸ ἐξεταστικὸν ὡς λίθον ἡράκλειον προσάγων, καὶ βασανίζων τῶν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ πραττομένων τὸ κίβδηλον, ἀλλὰ δριμὺς ὢν τοῖς τοιαῦτα εἰσηγουμένοις, ὡς ἔχουσι πρὸς ἐφέσεως, ἐξίτηλον ποιεῖν τὸ ἀνέκπλυτον, καὶ οἷον εἰς βάθος ἐγκεκαυμένην τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ πρὸς τὸν κασίγνητον στοργήν, ὃν μόνον ὁ λωβητὴρ ἀπὸ πάντων Ἀνδρόνικος οὐκ ἐσίνατο· ἀφιγμένος τοίνυν ἐς τὴν παραθαλάττιον Ῥαιδεστόν, τὴν πρωτίστην ἐκτελεῖ καὶ κυριώνυμον ἀναστάσιμον ἑορτήν, καὶ θύει καὶ ἐσθίει τὸ πάσχα τὸ μυστικόν, ἔνθα καὶ τῷ Βασιλακίῳ συγγίνεται. ἦν δ᾽ οὗτος ἀλλοτρόπον τινὰ βίοτον μετιών, καὶ δόξαν παρὰ πάντων ἠνέγκατο προφητεύειν καὶ προβλέπειν

τὰ ἔμπροσθεν. ὅθεν εἰς αὐτὸν τὰ πλήθη συνέῤῥεον, ὡς οὐδ᾽ ἐς μυρμηκιὰν οἱ ἐπανιόντες τε καὶ ἐξιόντες φιλόπονοι μύρμηκες, ἢ γοῦν οἱ ἐς Ἄμμωνος πάλαι καὶ Ἀμφιάρεω ἀφικόμενοι. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἀληθὲς καὶ σαφὲς περὶ τῶν ἐσομένων οὗτος ἐφθέγγετο, πεπλανημένα δὲ καὶ ἀσύμφωνα ἑαυτοῖς καὶ γριφώδη διεξῄει ῥήματα, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ γέλωτος διατεχνώμενος ἄξια, τὸν ἀγελαιοκόμον ὅμως καὶ πρὸς ὕνιν ἀφορῶντα, καὶ κώπην ἐπεσπᾶτο λεών. τῶν γὰρ ἀφικνουμένων ἐς αὐτὸν γυναικῶν ἐμάσσε τοὺς μαστοὺς, καὶ περιαθρῶν τὰ σφυρὰ, ληρῶν ἐπὶ τούτοις ἦν, καὶ ἀποφοιβάζων ἀδιάγνωστα λόγια, ἀπεσιώπα δὲ κατὰ τὰς πλείστας τῶν πεύσεων, ἅσπερ αὐτοῦ παρὰ τῶν προσιόντων ἐπήγοντο, καὶ τὰς οἰκείας πράξεις μεταβάσεσι τοπικαῖς καὶ σχηματισμοῖς ἐπέραινε πανικοῖς. συνεστῶτα δὲ γύναια γραϊκά τινα οἰστρηλατούμενά τε καὶ κωθωνιζόμενα, κατὰ γνῶσιν αὐτοῦ συναπτόμενα, ὑφηγοῦντο τοῖς παραβάλλουσι, τὰ ὑπὸ τοῦ Βασιλακίου τελούμενα, ὅτι τῶν γενησομένων τεκμηριάζουσι, καὶ τὴν σιγὴν ὡς τι φθεγγομένην καὶ ὑποδηλοῦσαν σοφὸν, διεσήμαινον. ἐδόκει οὖν ὁ ἀνὴρ οὗτος τοῖς μὲν πολλοῖς (ὡς ἔχω εἰπεῖν) προφητικὸς, καὶ προσημαίνων τὰ συμβησόμενα, καὶ μάλιστα ὁπόσαις τῶν γυναικῶν αἱ τῶν πεύσεων ἄσεμνοι, καὶ ἀσχήμονες τῶν ἐσθημάτων ἐγκομβώσεις, ὡς παιδιά τις περιεσπούδαστο γέλωτι σύμμικτος, τοῖς δ᾽ ἐς νοῦν βάπτουσι περίεργόν τι καὶ γελωτοποιὸν καὶ ληρῶδες γερόντιον ἡγεῖτο. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ πνεύματι Πύθωνος κάτοχον εὐστόχως εἰρήκασιν, οἷς ἐθέμην μάλιστα καὶ αὐτός. τότε γοῦν ἐπιστάντι τῷ αὐτοκράτορι οὔτε προσέσχεν ὅλως, ὡς περιβεβλημένῳ τοσαύτην καὶ τοιαύτην ἰσχὺν, οὔτε πρὸς τὴν αὐτοῦ προσηγορίαν (ἣ δὲ ἦν, χαίροις ὦ πάτερ Βασιλάκιε) τὴν ἀπόκρισιν ἔθετο, ἢ γοῦν

Vnde maxima hominũ frequentia ad eum, vt olim ad Hammonis & Amphiarai oraculum, confluebat. Cæterũ nihil veri & perspicui de rebus futuris loquebatur, sed verba confusa, inter se dissidentia & perplexa fundebat: & quamuis sæpe ridicula quædam admisceret, tamẽ turbam pastorum, agricolarum & remigum ad se attrahebat. Nam mulierum ad se venientium mammis exploratis, & talis cõtrectatis, obscura promebat oracula, & ad plerasque quæstiones nihil respondebat, & suas diuinationes discursationibus & insanis gestibus peragebat. Astabant ei quoque cognatæ aniculæ, væcordes & insanæ, quæ consultoribus explicabant, quid illi Basilacij gestus rerum futurarũ designarent, & taciturnitatẽ vt sapientem orationem interpretabantur. Is igitur homo, vt dixi, vates vulgò habebatur, & futura prædicere putabatur: à mulierculis præsertim, quibus turpes quęstiones, & deformes vestium implexiones pro ludo & ioco cordi erant. Cordatis verò hominibus ineptus histrio & væcors silicernium videbatur. Erant etiam qui eum Pythonico spiritu esse præditum haud absurdè cõiectarent: quorum ego iudiciis maximè assentior. Imperatorem, neque vt tanta potentia præditum excepit: neque salutationi eius, quæ erat, Salue pater Basilaci, respondit: neque tacito

Idoneus Græciæ insanientis magister.

Oracula ad quærentium ingenium accõmodata.

Alia mulierum impudicarum, alia cordatorum hominũ sententia.

Isaaci curiositas insana, gestibus insanis carpitur.

nutu capitis gratias egit:ſed huc atque illuc inſtar pulli equini aut hominis furioſi ſaltans, accedẽtibus maledixit, Cõſtãtino Meſopotamitano in primis, qui tũ Iſaacio familiariſſimus erat: nec ipſi deniq; Imperatori parcens, vix tandem inquietis illis agitationibus omiſſis, ſcipione quem manibus geſtabat, imaginis Imperatoris, quæ in eius oratoriæ cellæ pariete depicta erat, oculis eraſis, etiã pileũ de capite illius auferre ſtudebat. Quæ cũ feciſſet, Imperator eo deliro deſpecto, receſſit. Populus verò qui ea viderat, nihil boni ominabatur. Vt verò etiam euentum non planè ab illis ſignis abhorrere conſtitit: cuiuſque opinio de Baſilacio confirmata eſt, quæ, vt dixi, anceps prius & in pleriſque dubia fuerat. Vt autẽ Imperator Cypſella peruenit, exercituum partem cẽturiauit: partem, quæ nondum a duenerat, expectauit. Sed nobilitatis magna pars ægrè ferre ſe ſimulans, quòd longo tempore ab Imperatore neglecta eſſet, quodq; reſpublica perperam & temerè adminiſtraretur: cũ reuera illud ſpectaret, quòd ex Imperij mutationib. ſe plurima emolumenta percipere animaduertebat: quæ diu cælarat animis, tũ in apertũ protulit. Cũ autẽ Imperator cõſcẽſo equo venatũ iturus, fratrẽ Alexiũ, vt ſecũ exiret, & in herbidis & floridis illis

Stultus aliquando opportuna loquitur, ſed deſpicitur. Ita ſapiens Deus, hominum qui ſe ſapientes eſſe putant, veſaniam per motiones & diuinaculos perſtringit.

Aulici ex Imperij mutationibus ſe plurima emolumenta percepturos ſperant.

ἀντησπάσατο, σιωπῇ κατανεύσας τῇ κεφαλῇ. ἀλλ᾽ ὧδε κἀκεῖσε μετὰ πωλικῶν φερόμενος σκιρτημάτων καὶ παραφόρων μετακινήσεων, ἐκακολόγει τοὺς προσιόντας, καὶ μάλιστα τὸν Μεσοποταμίτην Κωνσταντῖνον ὃς ἦν τότε ἰδίαν ᾠκειωμένος τῷ βασιλεῖ. μηδ᾽ αὐτοῦ φειδόμενος τοῦ κρατοῦντος *ἐκ μακροῦ. ὀψὲ δὲ καὶ μόλις τῶν ἀτάκτων λήξας κινήσεων, τὴν χεῖρα ἐκτείνας, ἀχρειοῖ διὰ τοῦ σκίμπωνος, ὃν ἔφερε ταῖν χεροῖν, τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, ἥτις κατὰ τὸ εἰς εὐχὴν αὐτῷ ἀποτεταγμένον οἰκίδιον χρώμασιν ἐπὶ τοίχου ἐστήλωτο, τοὺς ὀφθαλμοὺς διαλωβησάμενος. ὡρμήκει δὲ καὶ τὸν τῆς κεφαλῆς τοῦ αὐτοκράτορος πῖλον ἁρπάσαι, καὶ χαμαὶ κατενεγκεῖν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω διεπεπράχει. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφροσύνην καταγνοὺς τὴν ἀνδρείαν ἐκείνου, ἐκεῖθεν μεθίσταται. αὐτοῖς μέντοι γε τοῖς συνειλεγμένοις ὀφθαλμοῖς παραλαβοῦσι τὰ γενόμενα, οὐκ εὐσύμβολος τῶν ἐσομένων οἰωνὸς συλλελόγιστο. ὡς δὲ καὶ τὰς ἀποβάσεις οὐ πάντη ἀπᾳδούσας τοῖς συμβόλοις τεθέαντο), ἐπὶ πλέον ἕκαστος ἐπὶ τὴν περὶ τοῦ Βασιλακίου δόξαν ἐκρατύνετο. ἀμφιρρεπῆ τε οὖσαν, ὡς ἤδη μοι λέλεκται, πρότερον κἀπὶ τοῖς πλείστοις ἀμφισβητήσιμον. ὡς δ᾽ εἰς τὰ Κύψελλα ὁ κρατῶν ἀφίκετο, τὰ μὲν τῶν στρατευμάτων ἐς φάλαγγας καὶ ἴλας ξυνέταττε, τὰ δὲ καραδοκῶν προσερχόμενον ἀφικέσθαι. τῶν δὲ εὖ γεγονότων συχνοὶ τῇ ἀκομιστίᾳ τοῦ κρατοῦντος δυσχεραίνειν πλαττόμενοι, καὶ τῷ μὴ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον τὰ κοινὰ διοικεῖσθαι πράγματα, εἰπεῖν δ᾽ ἀληθέστερον, τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων κατὰ πολὺ συμβαλλομένας αὐτοῖς ἐς χρηματισμὸν κατανοήσαντες, τότε τὰ ὑποδεδυκότα τῇ ψυχῇ καὶ ὑποθαλπόμενα τοῦ στήθους ἀναμηρύοντες, εἰς φῶς προενήνεγκαν. τοίνυν ὁ μὲν αὐτοκράτωρ εἰς κυνηγέσιον ὁρμηθεὶς, καὶ πρὸς τῷ ἔφιππος εἶναι γινόμενος, μετεπέμπετο καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀλέξιον συνεξιέναι οἱ, καὶ συνδιαχυθῆναι κατὰ τῶν ἐκεῖσε πεδίων τὰ ποώδη καὶ ἀνθηρά,

ὁ δὲ πρὸς τὸ ἐν χερσὶν ἔργον ἑτοιμασάμενος, ὅπη παρελθεῖν οἱ ἀπείπατο, πρὸς σχάσιν μὲν φλεβὸς ἐπιμαθῆναι λέγων, μαλακισμὸν ὑποκρινάμενος σώματος. καὶ οὕτως ὁ μὲν ἔξεισι, καὶ μόνος καὶ τῆς προκειμένης ἔχεται, οἱ δὲ τοῦ σκέμματος κοινωνοῦντες τῷ Ἀλεξίῳ λοιμοὶ καὶ κύβοι καὶ εὔελπι, καὶ σκηνῆς γέμοντες ἄνθρωποι, ὡσεὶ σταδίους τρεῖς τὸν βασιλέα προϊόντα ἰδόντες τῆς σκηνῆς μετὰ τῶν πέλας καὶ φίλων οἷς πεπολίτευτο καὶ οἳ συνδιώκουσιν αὐτῷ τὰ κατ' ἔφεσιν, συναρπάζουσιν εἰρωνικῶς τὸν Ἀλέξιον, καὶ εἰς τὴν βασίλειον σκηνὴν τοῦτον εἰσάγουσι, καὶ ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορα. ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Βρανᾶς Θεόδωρος, ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος, ὁ Πετραλίφας Ἰωάννης, καὶ ὁ Ῥαοὺλ Κωνσταντῖνος, ὁ Καντακουζηνὸς Μιχαήλ, καὶ συχνοὶ ἕτεροι ἀνάρσιοι καὶ εὔελπι ἄνθρωποι, κατὰ γένος τῷ βασιλεῖ συναπτόμενοι, καὶ σμῆνος ἄλλο ἀγελαῖον περὶ τὸ Σεβαστοκρατορικὸν πάλαι ἀλητεῦον καὶ χᾶνον ἑστιατόριον, καὶ χαῖρον ταῖς τῶν πραγμάτων ἐξαλλαγαῖς. προσχωρεῖ δέ οἱ καὶ πρὸς μόνην τὴν τῶν νεοχμωθέντων ἐνήχησιν ἅπαν τὸ στρατιωτικὸν ἰλαδὸν, καὶ ὁπόσον Ἰσαακίῳ προσέρρεπε θεραπευτικὸν καὶ οἰκίδιον, καὶ οἵπερ εἰς βουλῆς ἀξίωμα ἤρθησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀσήμους τὰ πρῶτα φωνὰς εἰς ἀκοὴν ὠτίων δεξάμενος, εἶτα καὶ κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐλαίαν τῶν πλείστων θεώμενος συνδρομήν, καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀνάρρησιν ἐνηχούμενος, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τοὺς ἀγγέλοντας ἔχων ταυτὶ τὰ τολμώμενα, ἔστη τε τοῦ ἵππου πρόσω, καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἑαυτῷ ἐγχαράξας ἰλήκοις Χριστὲ βασιλεῦ ἀνεβόησε, καὶ ῥυσθῆναι τῆς ὥρας ἐκείνης πολλάκις ἐθεοκλύτησεν. ἐξενεγκὼν δὲ καὶ ὃ εἶχεν ἐνστήθιον τῆς θεομήτορος μόρφωμα, πυκνὰ τοῦτο

locis vnà oblectaretur accer si iussisset: is destinatis exequẽdis intẽtus, ægritudine & venæ sectione simulata, comitari eũ recusauit. Sic illeso lus cœptũ iter prosequitur. Alexij verò coniurati, homines leues, conscelerati, euripo mutabiliores, fucis & dolis referti, vbi Imperatorem cum satellitibus & amicis quorum in administranda republica & cupiditatibus suis explendis opera vtebatur, tria circiter stadia à tabernaculo recessisse viderunt, Alexium, inuitum scilicet, abreptum, & in Imperatorium tentorium perductum, Imperatorem salutarunt. Erãt hi, Branas Theodorus, Georgius Palæologus, Raul Constantinus, Cantacuzenus Michael, & alij complures improbi & leues homines, Imperatori sanguine iuncti: & agmen eorum qui mensam Sebastocratoricam consectabantur, nouis rebus gaudentes. Totus item exercitus illo motu duntaxat audito, turmatim ad Alexium deficit, domestici præterea & ministri Isaacij omnes, & qui ab eo dignitate senatoria ornati erant. At Imperator obscuris principiò vocibus acceptis, deinde in tentorium suum concursu plurimorum viso, & fratris declaratione audita, nec multo pòst facinoribus istis nunciatis: cursu represso, signo crucis se muniit: & Christi pace implorata, Deum sæpius orauit, se ex illo discrimine liberari: & Dei genitricis imaginem ex

Patricidæ simulatio.

Coniuratorum impiorum descriptio.

Nefarium facinus, cuius atrocitatem auget consanguinitatis vinculum ab istis sceleratis ruptum. His autem Gnathones & perfidi domestici accedunt.

Isaaci trepidatio noxia, quem inuocatione Christi, dein superstitione inutili fulcit. In summis periculis, bona conscientia quæ veræ pietatis anno re nititur cõsilia salutaria suppeditat: mala mens autem vel erroribus delibuta in tenebris cespitãs tandem arrepta fuga inanes captat latebras.

ſinu prolatam, crebrò amplectens, partim collaudabat, partim ſupplex efflictim orabat, vt imminens periculum effugere liceret. Cùm autem quoſdam comprehendendi ſui cauſa laxis habenis irruere, nec aliud ſpirare aut ſpectare niſi captiuitatem ſuam cerneret: fugam arripit: & vorticoſo fluuio, qui illic prꝫterfluit, non ſine periculo ſuperato, pergit. quáuis enim nullum tutum receptum cerneret, tamen vt exitium à populi furore ſumma feſtinatione perſequentis imminens euitaret, Stagira peruenit, quę nunc Macra dicitur: vbi à Panteugeno quodam comprehenſus, & perſequutoribus proditus, ſole poſtremum viſo, paulo pòſt ad Peræ monaſterium ab Imperatoris Andronici patre Iſaacio conditum excęcatur. Vtrum verò numinis vindicta pœnas illas ibi dederit, aliis conſiderandum relinquo. Vult enim Prouidentia, quæ omnia optimè gubernat, etiam in inimiciſſimorum ſuppliciis moderationem adhiberi, & ſemper in conſpectu eſſe poteſtatis lubricum, & Imperij amiſſionem: ne, vt omnium rerum viciſſitudo eſt, quemadmodum quiſque tractarit cæteros: ita & ipſe diuino iudicio ab aliis tractetur. Poſt hanc calamitatem, ob ingentem cruciatum diebus compluribus cibo non guſtato, palatino carceri includitur. Paulo verò pòſt, in alteram vrbis partem, ad Diplocionium transfertur: nec quicquam præter vini & panis

Tandem verò ex latebris raptus & in monaſterium coniectus excæcatur.

Prouidentiæ diuinæ conſideratio.

Iſaacij à parricida fratre excæcati, coram hominibus miſerrima conditio.

περιεπτύσσετο, τὰ μὲν αὐτομολογούμενος, τὰ δὲ καὶ ἐξιλεούμενος, καὶ μετὰ συνοχῆς ἐδεῖτο καρδίας, διαδρᾶναι τὸν ἐπιόντα κίνδυνον. ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς συλληψομένους αὐτὸν ἑώρα πάντα χαλινὸν ἀνεικότας, καὶ ἓν πνέοντας, καὶ πρὸς ἓν βλέποντας τὴν αὐτοῦ κατάσχεσιν, φυγαδείας ἅπτεται· καὶ τὸν ποταμὸν ἐπικινδύνως διαβάς, ὃς ἐκεῖσε βαθυδίνης διὰ τοῦ πεδίου σύρεται, εἴχετο τῆς ὁδοῦ, ἐς οὐδὲν μὲν προδήλως σωτήριον κατάντημα συνορῶν, τὸν δὲ ὄλεθρον ὡς ἄνυστον ἐκτρεπόμενος, ὃς ἐκ τοῦ μανιώδους τῶν ἑπομένων ὁρμήματος καὶ τοῦ τάχους ἀνιέναι μηδὲν ὀξύτατος συλλελόγιστο. ἀφιγμένος δὲ κατὰ Στάγειραν, ἥτις Μάκρη λέγεται νῦν, συλλαμβάνεται παρὰ Παντευγένου τινός, καὶ καταπροδίδοται τοῖς ἐπιδιώκουσιν, οὐκοῦν καὶ τὸν ἔσχατον ἥλιον θεασάμενος, ἄμφω τὼ ὀφθαλμὼ μικρὸν ὕστερον ἐξορύττεται κατὰ τὴν ἐν Βήρᾳ μονήν, ἧς δομήτωρ ὁ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοκεὺς Ἰσαάκιος. εἰ δὲ κατὰ θείαν νέμεσιν ἐκεῖσε ταύτην ἔτισε τὴν δίκην, ὡς δράσας κακῶς Ἀνδρόνικον, ἑτέροις σκοπεῖν ἀφίημι. βούλεται γὰρ ἡ τὸ πᾶν ἀρίστως διεξάγουσα πρόνοια, καὶ τοῖς ἐχθροτάτοις τὰς τιμωρίας φιλανθρώπως προσφέρεσθαι, ὑφορωμένοις τὸ μὴ ἀειπαγὲς τῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν τῆς ἰσχύος ἀπόζωσιν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κινήματος ἐς τὸ αὐτὸ κατάντημα πολλάκις μετακυβεύουσίν τε καὶ παλινδρόμησιν. καὶ τὸ μὲν εἶχε μετὰ τοῦτο τὸ πάθος, ἡμερῶν συχνῶν μὴ προσενηνεγμένον σῖτα, διὰ τὴν συνάχθειαν τῆς κολάσεως, τῶν βασιλείων ἔνδοθι κάθειρξις πρόσκαιρος, καὶ αὖθις ἡ κατὰ τὸν Διπλοῦν κίονα περαία, βίον ἀργότην ἀντλοῦντα, οἴνῳ τε καὶ σίτῳ με-

τρητοῦ ὡς τὸν τυχόντα ἰδιώτην, διαζῶντα. τὸν δ' ἀδελφὸν ἡ βασιλεία μετ' εἰρηναίας καὶ ἀστασιάστου τῆς καταστάσεως, καὶ ὡς εἴπερ καὶ τοὺς Διοσκόροις συνέθεντο δύειν τε καὶ φαίνειν ἑτερημέρως τῷ τῆς βασιλείας στερεώματι. ἦρξε δὲ Ῥωμαίων Ἰσαάκιος ἐνιαυτοὺς ἐννέα, σὺν μησὶν ἑπτά, φλογερὸς ὢν τὴν ὄψιν, τὴν τρίχα πυρσός, τὴν ἡλικίαν μέσος, τὴν ἰσχὺν εὔρωστος, οὔπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγονημένος, ὁπηνίκα τῆς βασιλείας καθῄρητο.

demenſum, vt homo plebeius, ruri degens, accipit. Frater verò eius, Imperio pacato & ſeditionum experte potitur: non aliter ferè quàm Caſtor & Pollux, qui alternis diebus oriri & occidere feruntur. Imperauit Iſaacius annos IX, & menſes VIII. fuit flammanti facie, rufo capillo, mediocri ſtatura, robuſto corpore: nondum annos XL natus, cùm regno pelleretur.

Imperij & ætatis curriculum.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ, ΑΔΕΛΦΟΥ

Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, ἐν τόμοις τρισίν.

***

NICETAE CHONIATAE LIBER PRIMVS, DE ALEXII Comneni Imperio, fratris Iſaacij Angeli.

BREVIARIVM.

1 *Græcorum in Iſaacij aduerſo caſu affectus. Alexij parricidæ, noui Imperatoris profuſiones, & Reipublicæ cura poſthabita. Contoſtephani Alexij ſeditio opprimitur.*

2 *Alexius à cunctis per malas artes acceptus, in vrbem ingreditur. Infelicis imperij omina.*

3 *Angeli cognomentum Alexius repudiat, & Sardanapalum agit. Euphroſyna imperatrix virago, ſed ſuperba luxurioſa & impudica. Pſeudalexij Cilicis ſeditio & interitus. Iſaacij Comneni in ſeditionis apparatu interitus.*

4 *Blachi conditiones pacis ab Alexio oblatæ aſpernantur. Aſanis de fama, & de Alexio Imperatore diſputatio. Iſaacius Sebaſtocrator ab Aſane capitur.*

5 *Aſani ſacrificulus necem prædicit: & paulò poſt Aſan interficitur ab Ibanco.*

6 *Græcos Ibancus in auxilium vocat, ſed ab iis nihil adiuuatur, ad Alexium ſe confert, cui vtilem nauat operam.*

7 *Perſæ Græcos bello aggrediuntur, & Dadibram vrbem occupant. Ammerigi, Friderici Barbaroſſæ filij, ad Græcos legatio.*

8 Alexij reſponſio, & oſtentatio ab Alemannis deriſa. Ingentem auri vim ſingulis annis perſolui ſibi petit Ammerigus: inde inter Græcos tributum exactum eſt quod Alemannicum dicebatur: Alexius autem ſepulchra ſpoliat.

Tragica imperij Alexij hiſtoria hoc libro & ſequẽtibus duobus deſcripta vtilia multa cõtinet quæ ad vitæ rectam inſtitutionẽ non parum conducunt.

AC Iſaacius ad hunc modum leui momento & Imperium & oculos amiſit, eorum ſcelere, de quibus ſummam ſibi charitatem & obſeruantiam pollicebatur. Quid enim fratre, præſertim adeò dilecto, coniunctius & ſincerius? Quòd ſi aqua fauces ſtrangulat, quid homines bibamus? ſi membra cõtra ſeſe armabuntur, qua tandem compage corpora noſtra conſtabunt? Medicorum quidem ars ex contrariis rebus ſalutare antidotum conficit. Quidam verò præclara Naturæ munera obliti, mutuò ſe exagitant: & præ improbitate ingenij & maioris gloriæ cupiditate, ſe homines eſſe non meminerunt. Peperit hoc quoque facinus Romanis apud exteras nationes contemptum, omnibus aliis quæ in mutandis Imperatoribus accidere ſolent, turpius & flagitioſius. Fuerunt & qui ruptis amicitiæ vinculis, veterem familiaritatem dirimerent. Frater fratrem, inquiunt, non liberat: quid faciat alienus? Quibus antè arcana commiſerant, eorũ vel colloquium, metu inſidiarum, deuitabãt: in illud fraterni ſceleris exemplum intuentes. Ipſe verò Imperij occupator Alexius, non cogitans, ſe, fratre euerſo, ſemetipſum euertiſſe: ſtatim Imperatorium ſolium, flagrante adhuc

Indignus Iſaacij caſus Græcorum affectus variè mouet.

Parit Græcis apud exteras nationes cõtemptum.

Græcorũ amicitias mutuas & firmiores corrumpit.

Alexius, tragœdiç maxima pars, mẽtis oculis orbatus, & à ſeipſo ex cõ-

Καὶ τόνδε μὲν τὸν τρόπον ὁ Ἄγγελος Ἰσαάκιος τῆς ἀρχῆς καταστρέφεται, καὶ τὸν δυνάστην οὐ χεῖρος ἀποζώννυται, προσαπαθῶν φωτὸς στέρησιν, ὑφ' ὧν ὡς παρ' οἰκείων ὀφθαλμῶν χειραγώγησιν ἐφαντάζετο. τί γὰρ ἀδελφοῦ, καὶ τούτου φιλουμένου, ἐγγύτερον ἄλλο καὶ γνησιώτερον; εἰ δὲ ὕδωρ πνίγει, τί καὶ πιώμεθα ἄνθρωποι; καὶ εἰ κατ' ἑαυτῶν τὰ μέλη ὁπλίζεται, τίνι ἂν συναρμολογηθέντες ζησόμεθα; καὶ ἡ μὲν φιλάνθρωπος τέχνη ἐξ ἀντιθέτων σαρκῶν ἀντίδοτον συνεκεράσατο σώζουσαν. ἔνιοι δὲ τῶν τῆς φύσεως σεμνῶν δώρων ἐπιλαθόμενοι, ἐπανέστησάν τε ἀλλήλοις, καὶ ὅπερ εἰσὶν, ἠγνοήκασι μοχθηρίᾳ γνώμης, καὶ δόξης ἔρωτι μείζονος. ἦν τοίνυν παρ' ἔθνεσι καὶ τοῦτο Ῥωμαίων εἰς ἐξουθένημα παρακολούθημά τε, καὶ ἐπισύμβαμά τι λελόγιστο, τῶν προηγησαμένων ἁπάντων αἴσχιον, ἐπὶ ταῖς τῶν πραγμάτων μεταπτώσεσι, καὶ ταῖς τῶν κρατούντων μεταθέσεσί τε καὶ ἀλλοιώσεσιν. ἦσαν δ' οἳ καὶ τῆς ἐς τοὺς πέλας φιλίας ἀφιστάμενοι, ἀπολυόμενοί τε τὴν πάλαι συνήθειαν, ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται· λυτρώσεται ἄνθρωπος; ἔλεγον· καὶ οἷς τὰ μυστηριώδη τῶν βουλευμάτων τινὲς ἀπεκάλυπτον, τούτων τὴν τηνικαῦτα καὶ τὴν προσηγορίαν, ὡς ἐπίβουλον, ὑπεβλέποντο, πρὸς παράδειγμα τὸ γεγονὸς ἀφορῶντες. αὐτὸς δὲ ὁ τῆς ἀρχῆς ἐπιβήτωρ Ἀλέξιος, μὴ ἐν νῷ βαλλόμενος, ὡς ἑαυτὸν καθῄρηκε τῆς ἀρχῆς, τὸν ἀδελφὸν καθελὼν, ὡς τὸν βασιλικὸν αὐτίκα θρόνον ἐπὶ τῷ θερμῷ τούτῳ ἀνε-

πήδησεν αὐτῷ μήματι, καὶ τοῖς ἱματισμοῖς
καὶ τὸ στέφος διφήσας τοῦ κασιγνήτου καὶ
περιθέμενος, ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατιωτικοῦ
τάγματος, καὶ ὅσοι μέρος ἦσαν τῆς γε-
ρουσίας, βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ἀναγο-
ρεύεται· καὶ τῇ μὲν γυναικὶ, καὶ τοῖς ἐν τῇ
πόλει καθήκουσι δῆλα τὰ ξυνενεχθέντα
παραχρῆμα ποιεῖ· αὐτὸς δὲ τοῖς συναρα-
μένοις αὐτῷ τῆς ἀρχῆς δεξιούμενος, τῷ
τε σπουδῆς ἀμειβόμενος, καὶ τὸ λοιπὸν
ἅπαν πλῆθος θεραπεύων, ὅτι τε ἀσμέ-
νως προσεχώρησε, καὶ οὐδέν τι διεστασία-
σεν, ἤρξατο μὴ σὺν λόγῳ καὶ τάξει τινὶ,
ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑκάστου αἴτησίν τε καὶ ἔφε-
σιν διαδιδόναι τὰ χρήματα, ὁπόσα ἐκ-
στρατεύων ἐπήγετο Ἰσαάκιος. τούτων δ'
ὑπορρευσάντων τῇ ἀσώτῳ καὶ ἀνομοίῳ δια-
νομῇ, γήδια καρποφόρα καὶ δημοσίους συ-
νεισφορὰς παρεῖχε τοῖς αἰτουμένοις. ὡς δ'
ἐπιλελοίπει καὶ ταῦτα, τοῖς τῶν ἀξιωμά-
των ἐπεφύη λαμπροῖς, καὶ νῦν κἀπὶ τού-
τοις ἐξαίρων, οὐ τόνδε ἢ τόνδε τῶν ἐλλογί-
μων ἢ ἀνάγων εἰς τὸν προσεχῆ βαθμὸν καὶ
ἀνάλογον, ἀλλὰ πάντα, καὶ τὸν βραχέος
τιμώμενον τὴν τιμὴν, καὶ τὸν οὐδέποτε τῆς
πρώτης ἠξιωμένον βαθμίδος, ἐπὶ τὴν
αἰωτάτω καὶ κορυφαίαν μετεωρίζων ἀνε-
βίβαζεν. ὡς εἶναι τὸ πολύτιμον ἄτιμον, καὶ
τὸ φιλότιμον ἄχαρι. πολλοὶ δὲ καὶ ὑποβι-
βασμὸν τὴν ἄνοδον ᾤοντο, ὡς ὀψέ ποτε
δικαίως ἠξιωμένοι, ὧν ἄλλοι παρ' ἀξίαν
προνυμοιρήκεισαν, κἀκείνοις τὴν αὐτὴν
τιμὴν συγκληρούμενοι, ὧν ἠξιωμένων τι-
μῆς, αὐτοὶ παραβλεπόμενοι ἄδοξοι, ἐκεί-
θησαν τιμηέστεροι. ἦν δὲ καὶ ἡ κτῆσις πρό-
χειρος. ὃν γάρ τις προσενήνεχε χάρτην
τῷ βασιλεῖ, αὐτίκα ὑπεσημαίνετο κἂν σο-
λοίκως εἶχε τῆς φράσεως, κἂν ὁ προτεί-

adhuc eo delicto, conſcendit, & fratris veſtitu coronáque ornatus, ab omni militari turba, & ſenatoriis viris Imperator Auguſtus conſalutatus, vxorem ſuam & propinquos in vrbe degentes, ea de re certiores facit: & vt eos quorum ope & ſtudio Imperium cõſecutus erat, remuneraretur, & reliquum vulgus, quod libenter & citra ſeditionem acceſſiſſet, in officio retineret, ſine ratione vlla & ordine, ſed pro cuiuſque petitione & libidine pecuniam dilargiri cœpit, quam in militiam Iſaacius aduexerat. Quæ cum immoderata & inæquali diſtributione dilapidata eſſet, prædia fructuoſa & publica vectigalia petentibus donauit. Iis quoque deficientibus, illuſtribus dignitatibus non paucos, eóſque non claros viros ornauit, aut ad proximum & conuenientẽ gradum euexit: ſed quoſuis, qui eum honorem parui ęſtimabant, & primum gradũ nondum conſcenderant, in ſummo faſtigio collocauit, vt dignitatum frequentia indignitatem haberet, & omni gratia careret. aliqui etiam ſuo honori derogatum putarent, illo honoris incremento, vt ſerò tandem iure id conſecuti, quod aliis præter meritũ ante tempus cõtigiſſet: dignitate ſecum exęquatis iis, quibus, quantumuis honore auctis, ipſi prorſus neglecti, dignitate præſtare indicarentur. Neque verò difficilis erat honoris adeptio. Quod enim ſcriptum Imperatori offerres, id eueſtigiò ſubſignabatur, ſiue ine-

ſcientiæ ſolio deturbatus, Imperatoriũ ſolium conſcendit. Ita impij in ſceleribus dormiunt. Stupiditas, primũ Alexij emblema.

Profuſio, alterũ emblema. Mali vt ſeipſos tueãtur aliorum opera coguntur vti, quibus ingẽtem pecunię vim numerant: & ita ſeruorum ſuorum fiũt turpiſſima mancipia.

Iniuſtitia in muneribus publicis conferendis, tertium emblema.

pta dictione constaret, siue vt mare arare, terra nauigare, & montes in mediũ mare transferre, siue (vt est in fabulis) vt Athon Olympo imponere liceret, peteres. His rebus omnibus ita perfectis, vel potius confectis, quasi temporum & rerum conditioni seruire coactus, legiones domum abire sinit: nihil curans, quòd Blachi cum Scythis obuia quæque vastarent. & ipse non statim in vrbem properat, sed fratre capto & excæcato, nihil periculi metuens, pedetentim ac per ocium in diuersoriis commorando, proficiscitur. Iam enim à ciuibus quoque declaratus Imperator, & à coniuge Euphrosyna ingressus ei præparatus erat: & senatus, licèt non totus, eius successibus lætabatur. Neq; plebs ad illius mutationis famam concitata vel nouis rebus studuit, vel iusta iracundia exarsit, quòd Imperatoris creandi priuilegium à militibus sibi ereptum esset: sed quieuerunt, & acta comprobarũt omnes. Cæterùm cum coniunx eius Ducissa Euphrosyna in magnum palatium abiret, tum verò colluuies opificum & turbulentorum hominum, quendam astrologum Alexium Contostephanum, Imperio iam olim insidiantem, in foro Imperatorem cõsalutat. Negabant enim se Comnenorum laturos diutius imperium, quorum pertæsum esset. Imperatrice verò ita cum periculo magnum palatium

Quartũ emblema, ambitio, cui posthabetur prouinciarũ salus. Collige ex his emblematis tyranni & parricidæ characteres.

Alexij Contostephani astrologi seditio compressa. Nihil mirum quòd in impiũ fratré vani homines conspirant. Huiusmodi enim quisquiliæ aliæ in alias iusto Dei iudicio insurgunt.

νων ἐδεῖτο ναυτίλλεσθαι μὲν τὴν ξηρὰν, ἀροῦσθαι δὲ τὴν θάλασσαν, ἢ τὰ ὄρη ἐν καρδίαις θαλασσῶν μετατίθεσθαι, εἴτε μὴν (ὡς ὁ μῦθος βούλεται) Ὀλύμπῳ Ἄθων ἐπανατίθεσθαι. οὕτω δὲ ταῦτα πάντα τετελεκὼς, ἢ μᾶλλον συντετελεκὼς, οἰκειότερον εἰπεῖν, ὡς χαρίζεσθαι τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι βιαζόμενος, διαφίησιν ἔπειτα τὰ στρατεύματα εἰς ἤθη τὰ οἰκεῖα ἐπανελθεῖν· μηδένα θέμενος λόγον, εἰ τὰ ἐν ποσὶν οἱ Βλάχοι ληΐζονται, μετὰ Σκυθῶν ἐπιόντες. καὶ αὐτὸς μὲν οὐκ εὐθὺς ῥύμῃ παντὶ τῆς εἰς τὴν πόλιν ἥψατο, ἀλλ' ὡς τοῦ ἀδελφοῦ συσχεθέντος καὶ πηρωθέντος, μηδένα ὑφορώμενος κίνδυνον, βάδην καὶ τοῖς σταθμοῖς ἐμβραδύνων ἐπορεύετο. ἤδη γὰρ καὶ τὸ τῆς πολιτείας αὐτὸν ἀνευφήμησε πλήρωμα, καὶ πρὸς τῆς γυναικὸς Εὐφροσύνης ἡ τούτου προητοίμαστο εἴσοδος, τό, τε τῆς συγκλήτου μέρος, εἰ καὶ μὴ ἅπαν, ἱλαρῶς ὅσα οἱ ξυνενήνεκται ἤνεγκε, καὶ τῶν ἐκ τοῦ δήμου πρὸς τὴν ἀκοὴν τῶν ἠγγελμένων οὐδέν τις ἀτάσθαλον ἐνεόχμωσε, ἀλλ' ἠρέμησαν μὲν πάντες, καὶ συνευδόκησαν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήτε βατταχείσαντες, μήτε ἀναφλεγόντες πρὸς δικαίαν ὀργὴν, οἷς εἰωθὸς αὐτοῖς βασιλέα χειροτονεῖν, ὑπὸ τῶν στρατοπέδων καὶ τοῦτο ἀφήρηνται. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ μέγιστον ἀρχεῖον ἡ Δούκαινα Εὐφροσύνη ἄρασα ἤλαυνε, τότε τῶν βαναύσων καὶ ξυγκλύδων τινὲς φιλοτάραχοι, φρατρίαν καὶ σύστρεμμα ποιησάμενοι, τινὰ Κοντοστέφανον ὀνόματι Ἀλέξιον, ἐς τὸ μέγιστον ξυλλεγέντες τέμενος, ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορα, ἀστροθεάμονα ὄντα, καὶ πάλαι τῇ βασιλείᾳ ἐνεδρεύοντα· οὐκέτι λέγοντες θέλειν ὑπὸ Κομνηνῶν βασιλεύεσθαι, γεγονημένων αὐτοῖς εἰς πλησμονήν. τῆς δὲ βασιλίσσης Εὐφροσύνης ἐπικινδύνως οὕτως εἰσιούσης

τὸ

τὸ μέγα παλάτιον, ἔνιοι τῶν ἀπὸ δυσήμου γένους ἐφεπόμενοι ἐκείνῃ, κατὰ τοῦ Κοντοστεφάνου ὥρμησαν, τολμηρότερον μᾶλλον ἢ συνετώτερον, καὶ τὸ χυδαΐζον στῖφος τῆς πόλεως αὐτίκα διασκεδάννυται, καὶ ὁ Κοντοστέφανος συλληφθεὶς, φρουρᾷ παραδίδοται.

ingressa, comitatus nobiliũ hominum audacius quàm prudentius in Contostephanum facto impetu, factionem illam dissipat, & Contostephanum in carcerem coniicit.

2 Τοῦ δὲ δημώδους πλήθους οὕτως ἠρεμηκότος, καὶ αὐτὸ συναπλῶς τὸ τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα, τῇ νέᾳ τυραννίδι συμβαίνει, καὶ τις τῶν νεωκόρων ὀλίγοις ὑποφθαρεὶς κέρμασι, (τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἀγοραίων οἱ ταραχώδεις πεπόνθασι, καὶ βραχεῖς τῶν ἐκ τοῦ δικαστικοῦ τάγματος, τὰ δὲ ὀνόματα προφέρειν οὐ δύναμαι) τῆς τοῦ Ἀλεξίου εὐφημίας κατάρχεται, εἰς τὸν ἱερὸν ἀνάστηθμον ἀνιὼν, μὴ ἀναμείνας ἐκ τοῦ ἀρχιποιμένος τὸ ἐνδόσιμον· ἀλλὰ καὶ οὗτος μικρόν τι ἐνστὰς, καὶ ὅσον τὸν μὴ αὐτόκλητον ὑπεμφῆναι, τὴν γνώμην εἰς τὴν ἄρξαντα μετέθηκε. καὶ τοῦ Πατριάρχου τοίνυν ὑποχαυνωθέντος, οὐδεὶς ἦν ἐκ τούτου γνωσιμαχῶν, ἀλλὰ πάντες τὸ μέγιστον ἀρχεῖον καταλαμβάνοντες, ηὐτομόλουν ἀτεχνῶς τῇ βασιλίδι ὡς ἀνδράποδα· καὶ πρὶν ἰδέσθαι τὸν τυραννήσαντα, ἢ γνῶναι ἀκριβῶς, ὁποῖα τὰ ξυνενεχθέντα τῷ προτέρῳ ἄνακτι, τῇ τοῦ λεγομένου βασιλεῦσαι καθυπέκυπτον γυναικὶ, καὶ ὑπετίθουν ὡς θρανίδας τὰς κεφαλὰς, καὶ τὴν ῥῖνα τῇ ἐμβάδι, δίκην προσκυνιζομένων κυνιδίων, ἐνήρειδον, καὶ περιδεεῖ περιίσταντο τῷ σχήματι, τὼ πόδε συνάπτοντες, καὶ τὼ χεῖρε συμβάλλοντες· καὶ οἱ μὲν ἀβέλτεροι οὕτως ἐξ ἀκοῆς ἀνασοβούμενοι. ἡ δὲ βασιλὶς χρῆμά τι οὖσα ποικίλον, καὶ πράγμασιν εὐμετάρμοστον, προσφυεῖς ταῖς ποδύσεσι τὰς ὑποκρίσεις ἐμέριζε, καὶ τοὺς εὐήθεις διέχεε Βυζαντίους ἐν οἷς ἐκώπαλλεν. οἱ δὲ ὡς ὕες ἀνὰ τὰς γαστέρας καταψώμεναι

2 Eo populi motu compresso, etiam Ecclesiastici nouum Imperatorem approbant: & quidam sacrificulus paucis nummis corruptus, (eodem modo & cum seditiosis circumforaneis & paucis ex ordine iudicum, quorum nominibus parco, actũ) suggesto conscenso, Alexij proclamationem orditur, sine Patriarchæ consensu: qui tamen paulisper refragatus, ne sua voluntate coactus videretur, & ipse in Imperatoris partes concessit. Quo facto, nemo amplius est aduersatus, sed vniuersi in magnum palatium tanquã mancipia transfugerunt: & priusquam nouum Imperatorem viderent, aut quid veteri accidisset, compertum haberent, eius vxori, qui rerum potiri ferebatur, obediuerunt, & tantum non capita pro scabellis supposuerunt: & catellorum instar calceum eius deosculari, formidantium habitu, coniunctis pedibus & complexis manibus, soli famæ obtemperantes, astiterunt. At Imperatrix callida, & tempori seruire edocta mulier, fatuos Byzantios verborum lenocinio demulcebat: qui, vt porci resupini, quibus ventres fri-

Ecclesiasticorum nomine tenus, reipsa profanissimorum hominum sceleratus consensus. A sacerdotib. perit lex, & pastores fiunt lupi.

Primarius Ecclesię Grę cæ minister, parricidij fautor fit. Inde Imperij labes. Nam societatis humanę vinculum Ecclesiasticæ disciplinæ vigore firmatur.

Gynæcocratia pudẽda.

Aulicorum mancipiorũ characteres.

Vulgi ingenium.

cantur, blanditiis deliniti, nihil non eorum quæ acta erant, approbabant. Ingressu ad hunc modum sine sanguine & publicatione bonorum cuiusquam præparato, post dies aliquot ipse Alexius in vrbem venit: & recens lotus in aurato lecto, in exteriore Philopatio sedēs, libenter & hilariter adiri se patitur, animo propter admissum in fratrem scelus nō consternato. Quidam verò ex Beli iudicibus, intempestiuis iocis, quos adulatio suggerebat, risui se exposuerant. Erant etiam qui id spectaculum suspiriis prosequerentur, cum vestes, quas sibi confecerat Isaacius, fratrem eius induisse viderent, & indignum id facinus deplorarent, & eam principatus mutationem breui malorum fore principium augurarētur: Osiridis & Typhonis recordati, à quibus afflicta esset Ægyptus. Celeberrimum & maximū Dei Sapientiæ templum ingressus, vt de more inauguraretur, & imperij insignia assumeret, primùm fidei symbolum Imperatorio colore tardius perscribit. Deinde ad speciosam templi portam diutius cōmoratur, expectans, dum ingredi iuberetur ab iis, qui opportunam horam in eo loco, vbi Catechumeni instituuntur, obseruabant. Templo egressus, cum sublimem equum Arabicum à Protostratore adductum conscensurus esset, res memoratu digna ac-

Alexij ingressus in vrbē.

Varia Numinis irati in Alexiū Dei iudicia. Stupor & mens sanguine fraterno ebria, quam adulatores sceleratissimi intempestiuis iocis fouent.

Bonorum virorum censura.

Cunctatio ex malæ conscientiæ tinnitu nata.

Excommunicationis Ecclesiasticæ sēsus, quam ad viuum experiri debuit: sed intercessit sacerdotū impietas.

ὑπτιάζουσιν, ὑποκνώμενοι τὰ ὦτα τοῖς εὐπροσηγόροις ἀσπασμοῖς, οὐδέν τι τῶν συμβεβηκότων ὑπὸ νέμεσιν ἔθεντο. καὶ τοιαύτη μὲν ἡ προοιμιώδης ἑτοιμασία τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀλεξίου, ἀναίμακτος πάντη, καὶ μηδένα τῶν ὅλων ἐς οὐσίαν ἀδικήσασα. εἴσεισι δὲ τὸ Βυζάντιον μεθ' ἡμέρας τινὰς καὶ αὐτός, καὶ κλίνῃ χρυσοπάστῳ νεόλουτος ἐνιζήσας, κατὰ τὸ λεγόμενον ἔξω Φιλοπάτιον, περιχαρῶς καὶ ἀσμένως τοὺς ἐς αὐτὸν ἀφικνουμένους προσίετο, μὴ καταπεπληκὼς τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, ἐξ ὧν εἰς τὸν ἀδελφὸν διεπράξατο. τινὲς δὲ τῶν τοῦ Βήλου κριτῶν μὴ εὐκαίρως τὸν καιρὸν κολακεύοντες, βωμολόχοις ἐπαφῆκαν φωνάς, ἐν αἷς καὶ ὦφλον κατάγελων. ἦσαν δ' οἳ καὶ ἐπεστέναξαν τοῖς ὁρωμένοις, καὶ τοῖς βασιλείοις κόσμοις κατεστολικότες, οὓς ἑαυτῷ ὑπέρραψεν Ἰσαάκιος, περιαμπέχοντας ἄρτι τὸν ἐκείνου κασίγνητον, ἐπωδύραντο, τὴν ἀτοπίαν ἐκπλαγέντες τοῦ πράγματος, καὶ τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν τῆς ἀρχῆς ἀρχὴν προσφάτων οἰωνίζοντο συμφορῶν, τά τε Ὀσίριδος καὶ Τυφῶνος ἐβάλοντο κατὰ νοῦν, ὑφ' ὧν ἐκακοπράγησεν Αἴγυπτος. εἰσελθὼν δὲ τὸ τῆς Θεοῦ λόγου σοφίας περίπυστον καὶ μέγιστον τέμενος, ὅπως κατὰ τὸ ἔθιμον ἐς βασιλέα χρισθῇ, καὶ περιβάλλεται τὰ τοῦ κράτους σύμβολα· πρῶτα μὲν ὀψιαίτερον τὸ τῆς πίστεως ἐγγράφει σύμβολον βαφῇ τῇ βασιλικῇ. ἔπειτα ταῖς ὡραίαις λεγομέναις τοῦ νεὼ πύλαις ἐγγίσας, ἱκανὸν ἐκεῖσε χρόνον διέτριψε, προσδεχόμενος, πότε ἂν ἐπιταχθείη τὴν εἴσοδον παρὰ τῶν ἀκριβούντων τὸ τῆς ὥρας καίριον τῶν ἱερῶν κατηχουμενείων ἄνωθεν. ἐξιὼν δὲ τοῦ νεώ, καὶ μέλλων ἐπιβῆναι τοῦ ὀχήματος, ὁ μὲν ἵππος (ἦν δὲ οὗτος φατνιστὸς καὶ Ἀράβιος) προσάγεται παρὰ

παρὰ τοῦ Πρωτοστράτορος, ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ ἑλκυσθείς, γίνεται δέ τι τῶν ἀήθων καὶ ἀξίων θαύματος. οὐ προσίεται ὁ ἵππος τὸν ἀναβάτην, ἀλλὰ φριμάσσων ὕφαιμος τὸ ὄμμα, καὶ τὸ οὖς μετέωρος, καὶ συχνὰ κόπτων τὸ δάπεδον, καὶ τὰς ἐμπροσθίους ἀναβάλλων χηλάς, καὶ ῥύδην φερόμενος, αὐτὸν ἀπεστρέφετο, ἀδοξαν ὥσπερ ἐπὶ τῶν νώτων ὀχεῖν, καὶ κατ᾽ αὐτοῦ ἀγειρούμενος. πολλάκις οὖν πρὸς τὸ ἱππεύειν γινόμενον τὸν Ἀλέξιον, ἀπεκρούσατο, τὰς ἐμπροσθίους ἐνσείων χηλάς, καὶ τὰς ὄψεις ἐπιστρέφων ὀπίσω. ὡς δέ ποτε μετὰ πλεῖστα περιποππύσματα καὶ διομαλίσεις τοῦ αὐχένος ἔδοξεν ἠρεμῆσαι, καὶ παύσασθαι τῶν ἀγερώχων ἐκείνων ἑλίξεων, καὶ τῆς τῶν ποδῶν ἀερώσεως, ὁ μὲν βασιλεὺς ἐπ᾽ αὐτὸν ἀνεπήδησε, καὶ τῶν ἡνίων ἐλάβετο. ὁ δὲ ὥσπερ ἠπατημένος, καὶ δεξάμενος ἀναβάτην ὃν οὐκ ἤθελεν, ἠτάκτει τε ὡς πρότερον, καὶ τοὺς πόδας ἀνίστη μετ᾽ ἐξακούστων τῶν χρεμετίσεων· οὐδ᾽ ἔληξεν ἐκβακχευόμενος οὕτως, ἕως τὸ μὲν λιθόστρωτον στέφος ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως εἰς γῆν κατήνεγκεν, ὡς καὶ τούτου διαθραυσθῆναι μέρη τινά, αὐτὸν δ᾽ ἀπεσφαίρισεν. ἵππου τινὸς ἑτέρου προσενεχθέντος, οὐχὶ μεθ᾽ ὑγιοῦς ἐπορεύετο στεφανώματος, ὃ καὶ μὴ αἴσιον τῆς ἐσομένης ἔδοξε σύμβολον. μηδὲ γὰρ ἂν ἀδιαλώβητον οἱ συντηρηθῆναι τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ τοῦ ὕψους ἀποπεσεῖν, καὶ προσπασθὲν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐναντίων κακῶς. συνεπόμπευον δὲ τῷ βασιλεῖ τῷδε ἔφιπποι, καὶ οἱ δύο ἐπὶ θυγατράσι τούτῳ γαμβροί, ὁ Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος. καὶ ὁ πρὸς πατρὸς ἐκείνῳ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δούκας, πεπαίτερος ὢν τὴν ἡλικίαν, ᾧ καὶ κατὰ τὴν πομπαίαν ἐκείνην πρόοδον συνέβη τι τοιοῦτον παράλογον. μὴ γάρ τινος διαταράξαντος τὴν κόλουρον ἡμίονον, ἧ ἔποχος ἦν, τὸν Σεβαστοκρατορικὸν ἀπεβάλετο στέφανον, ἀνατραπέντα τῆς κορυφῆς, καὶ αὐτομάτως

cidit. Equus enim ſeſſorem non admittit: ſed oculis ſanguine ſuffuſis, auribus arrectis, crebrò ſolum pulſans, & anterioribus vngulis cum fremitu ſublatis, eum ferociſſimè auerſatur, quaſi tergo recipere dedignaretur. atque ita ſæpius in poſteriores pedes arrectus, & auerſis oculis Alexium repellit. Vt autem poſt multos poppyſmos & ceruicis palpationes placatus, & crebros illos gyros & calcitrationes omiſſurus videbatur, Imperator in eum inſiliit, & habenas prehendit. Is verò vt deceptus, ſeſſore quem nollet recepto, æquè ac prius ferocit, cum claro hinnitu pedes attollit: nec prius importunè ſaltare deſiſtit, quàm gemmata corona capite eius excuſſa, & ex parte comminuta, ipſum quoque deieciſſet. Alio equo adducto, fracta corona inauſpicatum omen viſa eſt Imperij cladium nō expertis, & imminentis ruinæ & noxæ hoſtilis. Comitabantur eum in equis duo generi, Contoſtephanus Andronicus, & Iſaacius Comnenus, & patruus eius Ioannes Ducas, vir prouecta ætate, cui in ea pompa mirum quiddam accidit. Nam cum mula eius à nemine exterrita eſſet, corona Sebaſtocratorica ſponte de eius verti-

Repulſa animalis bruti parricidę furorem corā hominibus bruta cæcitate percuſſis, arguit.

Supplicium iuſtum. Qui in fratrem parricidali odio inſurrexerat ab hominibus impiis palpatur, ab equo autē in terrā deiicitur. At qui brutum animum gerebat, bruti animalis diſciplina etiam nō eſt emendatus.

Admonitiones neque in ſuo neque in alieno caſu obſeruat Alexius, hominum ſuis ſceleribus oppreſſorum more.

ce humi cecidit. Vnde populus caluitio eius, quod instar plenæ lunæ relucebat, nudato, cum risu exclamauit. Ducas verò, qui etiam alioqui non facilè rebus aduersis commoueretur, necessitate in iocum & festiuum ludum conuersa, hilaritatem populi adeò non indignè tulit, vt etiam vnà lætari videretur.

In Alexium alia Dei iudicia.

3 Imperator verò Angeli cognomento, siue vt humiliore repudiato, siue vt vnà cum fratre abolendo, Comnenus appellari voluit. Cum autem omnes putarēt, eum post declarationem, rebus pacatis, statim in armis fore, nec vrgentia duntaxat mala depulsurum, sed superiorum etiam temporum delicta fraterna correcturum, clades præsertim à Barbaris propterea illatas, quòd eis nemo restitisset, aut rerum curam suscepisset: ille contrà, vt iam votorū omnium & vnici ac diuturni desiderij compos factus, corolla in signis, ignauiæ sese dedidit, quasi non legitimam hominum curationem sortitus, sed deliciarum & ocij facultatem esse imperium opinaretur. Igitur abiecta reipublicæ cura, vt gubernator fluctibus defatigatus, in aureo vestitu se ostentabat: & apertis auribus, omnium eorum petitionibus annuebat, quos adipiscendi Imperij adiutores habuerat, & vtraque manu pecuniam ab I-

Miserrimus ille, cōscientiæ flagellis & tædis ardentibus exagitatus, ne cognomen quidē, quod cum fratre cōmune habuit ferre potest. Ita impij ad quamcunq. vel leuissimā eorū quos iniustè & crudeliter oppresserūt, mentionem trepidant.

Ignauiæ se dedit, abiecta reip. cura, qui pietatis & humanitatis iacturā fecit, ineptus est ad seria tractanda.

καταπεσόντα εἰς ἔδαφος. πρὸς ὅπερ οἱ μὲν θεώμενοι ἐξεβόησαν, καὶ εἰς γέλων διεκινήθησαν, τὴν ἐγκρυφιαζομένην τῷ στεφάνῳ πρότερον φαλάκραν ὡς πλησίφωτον σελήνην τότε κατωπτευκότες. ὁ δὲ Δούκας τὴν ἀνάγκην μεταπιθεὶς εἰς τὸ εὔχαρι καὶ μείλιχον, ἄλλως τε κἂν τοῖς ἀβουλήτοις μὴ ἑτοίμως χολούμενος, ἔφερεν ὡς σύμμικτον ἡδονῇ παιδιὰν τὴν τῶν πλείστων ἐπὶ τῷ γεγονότι διάχυσιν, γεγηθὼς ἐν μέρει καὶ αὐτὸς, καὶ μηδαμῶς τὸν ἀγανακτοῦντα ὑποκρινόμενος.

3 Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν Ἀγγελωνυμίαν παρωσάμενος, Κομνηνὸς ἐπελέγετο, εἴτε τὸ ἐπώνυμον ἀδοξῶν, οἷα ὑφιζάνον πρὸς τὸ Κομνηνικὸν κλέϊσμα, εἴτε συναφανίζων τῷ ὁμαίμονι καὶ τὴν ἐκείνου ἐπίκλησιν· ἁπάντων δ' οἰομένων μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν αὐτίκα, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἠρέμησιν, ὁπλιτεύοντα φανῆναι, καὶ θηραυλοῦντα τὸν Ἀλέξιον, καὶ οὐχ ὅπως ἀντιστήσεται τοῖς ἐν χερσὶν δυσχερέσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ πρότερον ἡμαρτημένα πρὸς τοῦ κασιγνήτου μὴ ἄν ποτε ἀναχέσθαι παροφθῆναί οἱ ὁπωσοῦν ἀδιόρθωτα, καὶ μάλισθ' ὅσα κακῶς ὑπὸ βαρβάρων ἔπαθον, μὴ τὸν ἀνθιστάμενον ἔχοντα, μηδὲ τὸν ὁτεδὴ παθηνάμενον· ὁ δὲ πρὸς ἅπαν τοὐναντίον μεθώρμησε, καὶ ὡς τὸ ἀκρότατον ἤδη τῶν ἐφετῶν εἰληφὼς, καὶ πρὸς ὃ πάλαι τὸ πᾶν ἐπέτεινε πρόθυμον πεφθακὼς, ἀνέπεσε στεφηφορήσας, ὡς εἴπερ οὐκ ἐπιστασίαν ἔννομον ἀνθρώπων, ἀλλ' εὐπορίαν χλιδῆς, καὶ ἀνέσεως παροχὴν τὴν βασιλείαν ᾤετο. οὐκοῦν καὶ τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν παρεικὼς, ὡς τὸ πηδάλιον ὁ κυβερνήτης, ὃς ἀπείρηκε πρὸς τὰ κύματα, χρυσοφορῶν ἦν, καὶ τὴν ἀκοὴν ὅλην ἀναπεταννὺς, καὶ πᾶσαν ἔντευξιν χαριζόμενος τοῖς ἐκ τῆς μερίδος τῶν συνεφαψαμένων αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀφειδῶς ἀμφοτέραις ἀπήντλει τὰ χρήματα, ἅπερ

συνέλεξεν

συνέλεξεν Ἰσαάκιος· οὔτε τὴν ἐργώδη τούτων εἰσέπειτα συναγωγὴν σκοπούμενος, οὐδὲ τὴν διακενῆς ἀπόκτησιν διλαζούμενος. τούτων γοῦν διαφορηθέντων δίκην ἀχυρμιᾶς, καὶ κατὰ θερινὴν κόνιν ἐσκεδασμένων ταχέως πρὸς ἀργὰς γαστέρας ἃς οὐδ' ἦν ἐπιστάμενος, ὁ τῇ φιλοδωρείᾳ προσκείμενος εἰκῇ αὐτοκράτωρ, ἑαυτὸν τῆς ἀσωτίας ἐμέμφετο ὕστερον, ἡνίκα χρημάτων ἐχάτιζεν. ἦν δὲ καὶ ἡ τοῦ βασιλέως τοῦδε ἄκοιτις τὸ μὲν φρόνημα καὶ λίαν ἀνδρώδης, ἔγλαττεν αὐτοφυᾶς αὐχοῦσα σοφιστικήν, χάρισι διηνθισμένην, καὶ περιθεομένην γλυκύτητι, καὶ προγνῶναι τὸ μέλλον ἱκανωτάτη, καὶ τὸ ἐνεστὸς ἀρίστως διοικήσειν ἐπισταμένη· τὰ δ' ἄλλα κακὸν διωλύγιον, οὔ φημι τὰς κομώσας, καὶ βασιλείας καθηδυπάθησιν, καὶ τὸ ἰσχύειν ὑπὲρ τὸν ὁμευνέτην περιουσίᾳ φύσεως μετενεγκεῖν τὰ καθεστῶτα, καὶ μὴ ὄντα ἐπεξευρεῖν (ταῦτα γὰρ οὐ διὰ λόγου τῇ ἱστορίᾳ, κἂν εἰσὶν γυναιξὶν οὐχ ἁρμόδια, καὶ βασιλίσσαις οἵαις δὴ προσεγύετο) ἀλλ' ὅτι τὸ κάλυμμα τῆς αἰδοῦς ἀτιμάσασα, ἑλκίζετο καὶ διεσυρίττετο, καὶ εἰς ὄνειδος ἦν τῷ ταύτην ἡρμοσμένῳ. ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα εἰδέναι τὰ ἀτοπούμενα παρὰ πᾶσιν ἐκρίνετο, τοῖς δ' ἀγνοοῦσι χρηματίζεσθαι. ἐξ ὧν δ' ὕστερον διεπεπράχει, ὅτε τὰ κατὰ τὴν σύνοικον γεγύνασιν ἔκπυστα, σαφῶς ὑπέδειξεν, ὡς οὐδὲν τῶν τολμωμένων ἠπίστατο, δηλώσεται δὲ ταῦτα τὸ λέγειν κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρόν. τῆς τοίνυν βασιλίδος τοὺς ὅρους ὑπερβαινούσης, καὶ τὰ ταῖς πρὶν Αὐγούσταις Ῥωμαίων ἔθιμα ἀδοξούσης, εἰς δύω ἀτεχνῶς ἀρχὰς ἡ βασιλεία διῄρητο. οὐ γὰρ ὁ κρατῶν μόνον, ὁπόσα ᾑρεῖτο διεκελεύετο, ἀλλὰ ταυτοδυνάμως τούτῳ κἀκείνη

ſaacio collectam profundebat: non conſiderans, cum quanta difficultate poſtea recolligēda eſſet & quàm temerè nunc diſsiparetur. Cū igitur inſtar palearū aut æſtiui pulueris celeriter diſiecta, & in ventres ignauos, quos ne norat quidem, inſumpta eſſet: temerè munificus Imperator, ipſe tādem profuſionem ſuam damnare cœpit, cum pecunia egeret. Eius verò vxor, virili animo mulier, & ab ipſa natura dicendi ſuauitate & lepore ornata, nec ad præſentia duntaxat optimè adminiſtranda, ſed & ad futura prouidenda ſolertiſſima, aliis rebus teterrima peſtis fuit. Neque nunc de exquiſito ornatu & luxu regio loquor, neque de eo quòd ingenij felicitate in mutando recepto ſtatu & rebus nouandis maritum ſuperabat: (nam hæc, etſi non decora mulieribus, reginis præſertim, tamen prætereundа cenſeo) ſed de impudicitiæ probro atque infamia, qua maritum dehoneſtabat. Qui cum initio id dedecus ſcire, & diſſimulare ab omnibus putaretur: tamen ea facinora ſe ignoraſſe, poſtea cum publicata eſſent, declarauit, vt ſuo tempore narrabimus. Cum igitur imperatrix limites tranſiliret, & ſuperiorum Auguſtarum inſtituta contemneret, Imperium planè in duos principatus eſt diuiſum. Neque enim Imperator duntaxat, quicquid erat libitnm man-

Prodigalitatem ignauiæ adiūgit. Nec facultates publicas vel priuatas ritè diſpenſare ſcit, qui conſcientiæ ſuæ diuitias impiè dilapidauit.

Euphroſyna imperatrix virago, ſed ſuperba, luxurioſa & impudica. Qualis vxor talis maritus. Nec aliud flagellum quærendum fuit. Ita ſolet ſummus iudex de impiorū corio lora ſumere quibus eos indeſinenter quanuis alto ſopore oppreſſos ſurdis verberib. & plagis immedicabilibus afficiat.

Imperatricis ambitio.

dabat: ſed illa etiam pari autoritate, quæ viſa erant, peragebat, imò aliquando pro ſua libidine illius iuſſis intercedebat. Et cum maximæ legationes audiendæ erant, duo precioſa ſolia coniungebantur, & illa marito cum magno ſplendore, ac pileolo gemmis & perſpicuis margaritis ornato aſſidebat, & torques precioſiſſimos de collo ſuſpendebat. Aliquando etiam in aliis palatiis ſeiuncti, per vices adorabantur, ſubditis ab Imperatore ad illam ſalutandam tranſeuntibus, & genua ſubmiſſius flectentibus. Nonnulli etiam Imperatoris conſanguinei, qui ſummos magiſtratus gerebant, imperatricis ſplendidas & altas lecticas humeris tanquam mancipia ſubibant. Verùm trimeſtri nondum elapſo, fama non fallax affertur, Cilicem quendam, aſſumpto Alexij filij Manuelis nomine, ad Ancyræ vrbis ſatrapam ſe contuliſſe, ab eóque vt verum Manuelis filium ſuſceptum eſſe, non vt eius poſtulatis annueret (nouerat enim & ipſe Imperatorem Alexium ab Andronico ſtrangulatum eſſe, ſed vt Imperator bellis diſtineretur, dum ſeditioſis reſiſteret: & ipſe aliquid emolumenti inde perciperet, amicitia ſua Romanis vendita.

Faſtus.

Summa vtriuſque ſuperbia.

Aulicorum inſania.

Internis & domeſticis iudiciis in Alexium deſcriptis ſequuntur externa. Népe Pſeudalexij Cilicis ſeditio in verè Pſeudalexiú qui animo cęcus fratré excęcauerat.

τὰ πρὸς βουλῆς διεπράττετο, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ ἀνέλυε πρὸς τὸ θυμῆρες αὐτῇ μεταμείβουσα, ἅπερ ἐδέδοκτο τῷ βασιλεῖ. ἀλλὰ καὶ πρεσβείας μεγίστης ἐθνῶν μελλούσης βασιλεῖ ἐποπτάνεσθαι, θρόνοι συμφυεῖς πολυτελεῖς παρετίθεντο· καὶ συνεδρεύουσα, προεκάθητο λαμπρῶς διεσκευασμένη, λίθοις τε καὶ μαργάροις διαφανέσι τὸ τυμπάνιον ἀναδέουσα, καὶ τὸν τράχηλον ὁρμίσκοις πολυτίμοις διαλαμβάνουσα. ἐνίοτε δὲ κατ᾽ ἄλλας βασιλείοις οἰκοδομὰς διϊστάμενοι, καὶ ἀνὰ μέρος ἀμφότεροι προφαινόμενοι, εἰς ἑαυτὸν ἐμέριζον τὸ ὑπήκοον, ἣ δὲ προφανῶς ἀπονεῖμαν βασιλεῖ προσκύνησιν, ἐκεῖθεν ἀπαῖρεον, πρὸς τὴν βασιλίδα μετεπορεύετο, καὶ βαθυτέραν αὐτῇ παρεῖχε τοῦ γόνατος σύγκαμψιν. οὐ βραχεῖς δὲ καὶ τῶν καθ᾽ αἷμα βασιλεῖ ἐγγιζόντων, καὶ οἷς τὰ ὑπερήφανα τῶν ὀμφικίων ἀνέκειντο, τοὺς ὤμους ὡς θρανίδας ὑποβάλλοντες ἐπὶ τῶν λαμπρῶν καὶ μετεώρων θώκων τὴν βασιλίδα ἀνέφερον. ἀλλ᾽ οὔπω μῆνες τρεῖς παρειπτώκεισαν, καὶ φήμη τις προσέισιν ἀψευδής, ἐκ Κιλίκων τινὰ ὁρμώμενον Ἀλέξιον, τοὔνομα τῷ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ὀνόματι ἐποχούμενον, ὃν ὁ βασιλεὺς ἐγείνατο Μανουήλ, τῷ τῆς πόλεως Ἀγκύρας σατραπεύοντι προσρυῆναι, καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ προσδεχθῆναι ὡς υἱὸν ἀληθῆ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ, οὐχ ὅπως πρατώσειεν αὐτῷ τὰ κατ᾽ ἔφεσιν (ᾔδει γὰρ κἀκεῖνος, ὡς ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος διὰ πνιγμονῆς ὑπ᾽ Ἀνδρονίκου τὸν βίον κατέστρεψεν) ἀλλ᾽ ἵν᾽ ὁ βασιλεύων Ῥωμαίων συνδιαπλέκοιτο πράγμασι, τοῖς στασιασταῖς ἀντικαθιστάμενος, καὶ αὐτὸς ἐντεῦθεν παρακερδαίνῃ τι, χρημάτων ὤνιον τὴν μετὰ Ῥωμαίων φιλίαν κτώμενος.

ἐπεὶ

ἐπεὶ δὲ εἰς ἔργον ταῦτα δὴ τὰ ἀγγέλματα ἐκβεβήκει, καὶ ὁ ψευδώνυμος οὗτος Ἀλέξιος τοῖς ὁμόροις τῇ Ἀγκύρᾳ Ῥωμαϊκοῖς πολίσμασιν ἐπεφύετο, ἐνισχυόμενος παρὰ τοῦ Πέρσου, καὶ κρατυνόμενος, στέλλεταί τις ἐκτομίας ὢν τοὐπίκλην Ἠονοπολίτης, ἄρτι πρὸς βασιλέως παρακοιμώμενος τιμηθείς. μηδέν τι δὲ τοῦ θλαδίου κατορθοῦντος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, δεῖν ἔγνω καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐξελθεῖν, ἐν τῷ μέρει δὲ καὶ τῶν μετὰ τοῦ Πέρσου σπονδῶν ἐπιμεληθῆναι. εἰδὼς, ὡς οὕτω μάλιστα ῥᾳδίως καταγωνίσεται, τὸν ὀνόματι ἑτέρου, καὶ τούτου πάλαι τεθνεῶτος ἐπερχόμενον αὐτῷ ἀντίπαλον. πλὴν ὁ Πέρσης τῷ καιρῷ καταχρώμενος, οὐκ ἄλλως τὴν εἰρήνην ἐδέχετο, εἰ μὴ αὐτίκα δωρήσεταί οἱ βασιλεὺς ἀργυρείου κεντηνάρια πέντε, κεκομμένα εἰς νόμισμα, ἐτησίως δ' ἐκ τότε τρεῖς ἐκ τούτων φιλοτιμεῖται, καὶ σηρικοῖς ἐνδύματα τεσσαράκοντα νήμασιν, ἅπερ ἐκ Θηβῶν ἑπταπύλων βασιλεῖ κεχορήγηται. ἀφικόμενος οὖν κατὰ τὸ πόλισμα τὰ Μελάγγεια, πρὸς τῶν ἐκεῖσε βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ἀναγορεύεται, πλὴν οὐχὶ καὶ γενναίαν τὴν κατὰ τοῦ ἀντιστάτου Ἀλεξίου συναρσιν εὕρισκεν. ἀλλ' ὡς βασιλεῖ Ῥωμαίων αὐτῷ προσανέχοντες, οὐδὲ τὸν Ψευδαλέξιον ἐκεῖνον φιλοφροσύνης εἴων ἐκτὸς, τούτῳ τε κἀκείνῳ τὰ βλέμματα χαριζόμενοι, πρὸς ἑκατέροις ταῖς γνώμαις ἔρρεπον, μηδαμῶς ἐμφαίνοντες ὅτῳ προστρέπουσιν ἀτεχνῶς. ὅθεν παντὶ τῷ βουλομένῳ παρεῖχον κατανοεῖν, ὡς ἀμφίρροποι ὄντες, οὐδ' ἑτέρῳ μὲν ἐκ τοῦ αὐτίκα προσκείσονται, κατὰ δὲ καιρὸν τῷ νικῶντι προστεθήσονται. ἀλλὰ κἂν ταῖς πρὸς βασιλέα ἐντεύξεσιν ὑπεξαίροντες τὸν Ἀλέξιον, οὐδαμῶς ἔληγον. πολλάκις γοῦν ἔλεγον, ὡς καὶ σὺ ἀγάσαιο ἂν τὸν ἄνδρα,

Poſtquam autem Pſeudalexius iſte Perſarum opibus adiutus, Ancyræ vicina Romana oppida populabatur, eunuchus quidam cognomento Eonopolita, nuper ab Imperatore Accubitoris dignitate ornatus, ad eum reprimendum mittitur.

Omnia ſibi aduerſa & infida experitur, qui per fidè aduerſus fratrem egerat.

Qui cum rem malè gereret, Imperator ipſi ſibi exeundum eſſe cenſuit, eadémque opera de fœdere Perſico agendum: haud ignarus, impoſtorem illum ea ratione facillimè debellari poſſe.

Manum ictibus opponit, ſed fruſtra: imminebat enim ceruici eius fatum ineluctabile, cuius apparitor inter alios Perſa fuit.

Verùm Perſa occaſione vſus, pacificationem ſe nulla alia ratione admiſſurum affirmauit, niſi argenti ſignati centenarij v in primis, & deinceps quotannis terni, & quadragenæ veſtes ſericæ, quæ Thebis Bœotici Imperatori pendi ſolerent, ſibi donarentur. Vbi ad Melangia oppidum peruenit, ab illius loci incolis Imperator Auguſtus ſalutatur: ſed parum alacriter contra ſeditioſum adiuuatur.

Cilicum ambiguam fidẽ experitur qui nullã fidem fratris reſpectu coluerat.

Quamuis enim eum pro Romanorum Imperatore colerent, tamen nec Pſeudalexium planè contemnebant: & dum vtrumque colunt, minimè præ ſe ferunt vtri prorſus ſint addicti. Vnde quiuis coniicere poterat, eos duabus ſedere ſellis, & in præſentia neutri opem laturos, ſed per occaſionem in partes victoris conceſſuros.

Duabus ſellis ſedentes ſubditos reperit qui cum fratre duabus ſellis ſedebat. Lex talionis id præcipit.

Imò etiam quoties Imperatorem adibant, Alexium extollere non deſiſtebant, ſubinde interiiciẽtes: ipſi etiam miraculo eum fore, ſi vide-

Falsi Alexij Manuelis filij laudes Alexius parricida audire cogitur: nec propterea mens illi melior redit.

ret, vt rufo & promisso capillo esset ornatus, non secus ac si auri bracteæ essent: vt esset procerus, vt robustus eques, quasi fibulis sellæ affixus. Ad quæ cum Imperator aliquando respondisset, Manuelis filium ab Andronico iam olim sublatum: eũ verò qui nunc illius nomen vsurpet, erronem esse, & à Comnenia familia alienum. Et vt ille viueret, atque is ipse esset qui arma inferret, se tamen meliore iure imperare, qui nunc sceptrum teneat: illi eius oratione interpellata, & ex tempore refutata, responderunt: *Vides ergo, Imperator, te quoque de illo dubitare, & mortem eius incertam existimare? Quare noli succensere iis qui adolescentis miserentur, cui regnum proauitum debetur, quo tamen vnà cum patria per iniuriam est priuatus.* Itaque videns Imperator se nihil sua præsentia proficere, castellis præteritis, quorum alia ab Alexio dimouit, alia incendit, vt seditioso addicta: in vrbem rediit, expeditione duobus mensibus terminata, & Ciliciæ rebus Manueli Cantacuzeno mandatis. Sed cum ne is quidem apertè illi bellum inferret, quamuis Persæ auxiliis subinde crescenti, & à castellis Ancyræ finitimis omnibus, aut saltem pluribus tributa exigenti, diuturnis vtique malis Romanos affecturus ille fuit, nisi Deo noua hic quoque ratione nostri miserto, in castello

Ars eluditur arte, & impostor impostura petitur.

Irrita Alexij expeditio.

Pseudalexij interitus: qua ratione Deus Constantinopolitano Imperio inducias tribuit.

εἰ θεάσαιο δέσποτα βασιλεῦ, οὕτω πυρσαῖς καὶ ἐκτενέσι κόμαις ἠγλάϊσται ὡς εἰ χρυσίου ἦσαν ἀπορρινήματα· οὕτως ἐστὶν εὐῆλιξ, οὕτως ἱππότης ἀκράδαντος, ὡς εἴπερ τῇ ἐφεστρίδι ἐμπεπερόνητο. πρὸς δὲ ταῦτα τοῦ βασιλέως ἀνθυπενεγκόντος ποτὲ, ὡς ὁ τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸς Μανουὴλ πάλαι ἀπεβίω θανάτῳ, ᾧ δὴ πρὸς Ἀνδρονίκου καταδεδίκαστο· ὁ δὲ νῦν προσιὼν οὗτος πλάνος ἐστὶ, καὶ τοῦ τῶν Κομνηνῶν γένους ἀλλότριος. εἰ δ' ἐκεῖνον δοίη τις ζῆν, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν ἐπιόντα, ἀλλ' αὐτὸς ἄρχειν δήπουθεν δικαιότερος, ὁ καὶ τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα χειρίζων νυνὶ, ἐπελάβοντο τῶν λόγων οἱ ἀκροώμενοι, καὶ ἀπ' αὐτῶν ποιησάμενοι τὴν ἀντίθεσιν, ὁρᾷς, ἔλεγον, βασιλεῦ, ὡς ἄρ' ἀμφιγνοεῖς καὶ σὺ περὶ τοῦ παιδὸς, καὶ τὸν ἐκείνου θάνατον ἀμφήριστον ἥγησαι; μὴ οὖν χαλέπαινε τοῖς τὸν νεανίαν οἰκτείρουσιν, ἐκ μὲν τριγονίας τὴν βασιλείαν ἐς αὐτὸν καταβαίνουσαν ἔχοντα, ἀρχῆς δ' ὁμοῦ καὶ πατρίδος παρὰ δίκην ἀποπλαζόμενον. ἰδὼν τοίνυν ὁ βασιλεὺς ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν ἐπ' οὐδενὶ κερδαλέῳ κατανοῶν γίνεσθαι, τὰ φρούρια παρελθὼν, καὶ ἃ μὲν τούτων ἀποστήσας τοῦ Ἀλεξίου, ἃ δὲ πυρὶ παραδοὺς, ὡς τῷ ἀντάρτῃ προσρέποντα, ἐπανόδου ἐμνήσατο, δυσὶ τὴν ἐκστρατείαν περιγράψας μησὶ, καὶ τὰ κατὰ τὸν Κίλικα Ἀλέξιον ἐπιτρέψας τῷ Καντακουζηνῷ Μανουήλ. πλὴν οὐδ' οὗτος ἐξενήνεγκε πόλεμον κατ' αὐτοῦ προφανῆ, καίπερ ἐμπλατυνομένου ἀεὶ τῇ ἐπικουρίᾳ τοῦ Πέρσου, καὶ τῶν περὶ τὴν Ἄγκυραν φρουρίων φορολογοῦντα τὰ πάντα ἢ τὰ πλείονα· ἦν δ' ἂν καὶ οὗτος ἐπὶ μακρὸν ἀμήχανον Ῥωμαίοις κακὸν, εἰ μὴ Θεὸς κἀνταῦθα φανεὶς καινουργὸς, τὰ Ῥωμαίων ᾤκτειρε πράγματα. τὸ γὰρ φρού-

ριον

ριον εἰσιὼν, ὃ Τζούγγρα κατονομάζεται, νυκτὸς ἀποσφάττεται μαχαίρᾳ παρά τινος. οὕτω μὲν οὖν καὶ οὕτως ἠφάνισται, κατὰ τάχος ἀστραπῆς διάξας καὶ πάλιν ἀποκρυβεὶς, ἢ γοῦν ὡς ἐκ Κιλικίου κωρυκίου πνεῦμα βίαιον διεκπνεύσας, καὶ μέρος τῆς ὑπὸ Ῥωμαίοις διακυκήσας, μετὰ βραχὺ διεκφυσηθεὶς ἐπαύσατο τῆς σφοδρότητος. ἐπὶ δὲ τῷ κακῷ τούτῳ παρὰ πόδας ἕτερον ἐπεσέφρησε χεῖρον, ἢ μᾶλλον δόξαν πρὸς καιρὸν ὑπορρεῦσαι, πάλιν ἀνέβλαστε κατὰ κώνειον φθοροποιὸν, ὁ Κομνηνὸς οὗτος Ἰσαάκιος, ὃς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν βιβλίοις ἐρρέθη μοι, ἐγκρατὴς ἅμα καὶ ὀλετὴρ τῆς τῶν Κυπρίων νήσου γενόμενος· ἑάλω μὲν πρὸς τοῦ ῥηγὸς Ἰγγλινίας, ἐς Παλαιστίνην ἀφικνουμένου διαποντίου, καὶ ὡς δοῦλος μαστιγίας τινὶ τῶν ὁμοφύλων ἐκείνῳ ἀποκεχάριστο, καὶ ἦν ἁπανταχῆ διαβόσιμος, ὡς κατέστρεψε τὸν βίον κακῶς ὁ κακός. φήμη δ', ὡς δέδεκται ὕστερον, μόνη ἀποβιοὺς, καὶ δεσμῶν ἀπαλλαγεὶς, καὶ φρουρᾶς ἀπολυθεὶς (ὡς μὴ ὤφελε) τὸν παλαιὸν ἀναθάλπει τῆς τυραννίδος ἔρωτα· ἀνεκαλεῖτο μὲν οὖν πρὸς τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου διὰ γραμμάτων συχνῶν, ἐναγούσης αὐτὸν εἰς τοῦτο τῆς βασιλίδος Εὐφροσύνης, δι' ἣν ἐκ συγγενείας ἐγγύτητα εἶχεν αὕτη πρὸς Ἰσαάκιον. ὁ δὲ ἀπεδυσπέτει, καὶ πρὸς μόνην ἠγανάκτει τῶν ἐπιστελλομένων ἐνήχησιν, βασιλεύειν, οὐ μὴν βασιλεύεσθαι λέγων εἰδέναι, καὶ ἄλλων ἐξηγεῖσθαι, μὴ γοῦν ἑτέροις πείθεσθαι. συχνὰ τοίνυν γράμματα συνετίθει πρὸς τοὺς τῆς ἀσιάτιδος γῆς προστατεύοντας, τί μὲν τῶν ἀπειρημένων οὐκ εἰσηγούμενα, τί δὲ τῶν καθεστώτων οὐχὶ κινοῦντα, καὶ πάντα τοῖς πειθομένοις βραβεύοντα, εἴ πως τοῦ τῆς βασιλείας ὀνόματος ἐπιδράξεται· ἀλλὰ ὡς πρότερον διώκων ἦν τὰ ἀκίχητα,

Zungra noctu iugulatus à quodam fuiſſet. Sic fulguris inſtar ſubitò & emicuit & euanuit: aut vt flatus vehemẽs ex antro Corycio erumpens: qui paulo pòſt in partem Romani imperij conturbatam ſæuire deſiit. Hoc malum e-ueſtigiò aliud peſſimum eſt conſecutum: & cum exaruiſſe viſum eſſet, inſtar letiferi aconiti refloruit. Nam Comnenus Iſaacius, à quo vaſtatam eſſe Cyprum ſuprà memorauimus, captus quidem fuit à rege Angliæ in Palæſtinam nauigante, & pro verberone ſeruo, cuidam populari eius donatus: fama vbique ſparſa, malum hominem malè periiſſe. Sed, vt res poſtea declarauit, ſola fama mortuus, reuixit, & vinculis & carcere (quod vtinam factum non eſſet) liberatus, priſtinam Imperij cupiditatem renouat. Qui cùm imperatricis Euphroſynæ impulſu, quam propinqua cognatione attingebat, crebris Alexij literis reuocaretur: illam cõditionem cum indignatione prorſus reſpuebat, ſe imperare, non parere didiciſſe, & ducem, non militem agere nouiſſe, affirmans. Proinde frequentes literas ad Aſianos proceres mittit, quæ nihil non vetitum ſuadebant, nihil non à maioribus inſtitutum abrogabant, nihil non obtemperantibus promittebant, ſi quo modo imperij titulum conſequeretur. Verùm vt olim ea ſectabatur,

Seditioſorũ conatus ſubitò euaneſcunt.

Iſaacij Comneni in apparatu ſeditionis interitus. Aliud Dei iudicium obſeruandum. Seditioſus nebulo qui malè imperauerat, fit pro meritis vile mancipium.

Mauult ambitioſus cum periculo dominari quã ſecurè ſeruire: & nullum non mouet lapidem vt tyrannidis ædificium inchoatum abſoluat.

At fummi rerum arbitri inuiolabiliis æquitas tandē impiū iftum tragœdiarū architectum de excelfo gradu deturbat.

quæ affequi non poterat: & ea fruftra moliebatur, quæ in fatis non erant: ita tum etiam irritos conatus eius, euentus coarguit. Neque enī Perfa poftulatis eius annuit (cupiebat autem eum Romanis bellum inferentem, cum omnibus copiis fuis fequi, & eius iuffis omnib. obtemperare) neque quifquā eorum, ad quos clam fcribebat, benignas aures ei præbuit. Quis enim belluam fanguinariam paulo pòft in faciem inuafuram & laceraturam fequeretur? aut cum venenato ferpente amicitiam conftitueret, qui, fiue amplecterere, letale virus euomeret: fiue in finu foueres, peftiferos dentes infigeret? Enimuerò & hic paulò pòft mortuus, ad cæteros tyrannos Dei nutu fublatos abiit, mirabiliter quidem, fed non fine inftrumentis falutem afferre foliti. Ferebatur autem non naturaliter, fed veneno per pincernam magnis largitionibus ab ipfo Imperatore corruptum, propinato, interiiffe.

Benignas aures fanguinario tyranno nullus præbet.

Sed fpe fua fruftratus, inuifa morte fublatus ad focios fuos abit.

4 Cæterùm Alexius potitus Imperio, miffis ad Petrum & Afanem legatis, pacem cum Blachis facere ftuduit. fed fruftra is conatus fuit, ob fuperbum & ferox barbarorum refponfum, & conditiones Romanis inhoneftas & intolerabiles. Dum autem Imperator in Oriente verfatur, in Bulgaricum agrum iuxta Serras incurfione facta, victá-

Blachi pacis conditiones afpernantur. Pax, eximiū Dei donum, non cōtingit facilè parricidis & legū naturæ contemptorib.

καὶ ἃ μὴ Θεὸς βεβούληται, διακενῆς μηχανώμενος· καὶ τότε ὁμοίως ἠλέγχετο, μάτην διατεχνώμενος τὰ ἀνήνυτα. οὔτε γὰρ αὐτῷ προσέσχεν ὁ Πέρσης, ὥσπερ ἱμείρετο (ἐγλίχετο δὲ μεθ' ὅλης τῆς οἰκείας ἰσχύος ἐπιθέσθαι οἱ κατὰ Ῥωμαίων στρατεύοντι, καὶ πάνθ' ὁπόσα ἐπιτάττειν ἔχει ποιεῖν) οὔτε οἷς ἐπέστελλε κρύβδην, οὐ τὶς ὑπέσχετο εὐεικτῶν, ἀλλὰ πάντες ὡς ἀσπίδες οἷς ἐπῆδε τὰς ἀκοὰς ἐπέφραττον. τίς γὰρ ἂν θηρίῳ κατηκολούθησεν αἱμοβόρῳ, μετ' οὐ πολὺ ταῖς ὄψεσιν ἐμπηδήσοντί τε καὶ ἀναιρήσοντι; ἢ μετ' ὄφεως ἰοβόλου φιλίαν συνέθετο, κἂν περιπλέκοιτό τις αὐτῷ, τὸν ἰὸν ἐξεμοῦντος θανάσιμον, κἂν ἐν κόλπῳ διαθάλποι, ὀλέθρια δάκνοντος; πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτος κατὰ θεῖον ἐξέρρηξε μετὰ βραχὺ τὸ ψυχίδιον, καὶ τοῖς λοιποῖς προσετέθη τυράννοις, οὓς χεὶρ κυρίου ἠφάνισε, κἂν οὐκ εἴωθεν ἀμέσως ποιεῖν ἃ καινοποιεῖ πολλάκις σωτήρια. ἤδετο δὲ μηδὲ φυσικῷ θανάτῳ δαμῆναι τὸν ἀλιτήριον, ἀλλὰ φαρμάκῳ ἀπολωλέναι, κυλικοφορηθέντι παρά τινος, μεγάλοις δώροις ἐπιρρωσθέντος πρὸς τοὔργον ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ.

4 Ἐπὶ πᾶσι δ' εἰς Ἀλέξιος ἐπειράσατο βασιλεύσας, εἴ πως σπείσαιτο Βλάχοις, καὶ πρέσβεις πέπομφε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἀσάν. ἐπέρανε δ' οὐδ' ὅλως τὴν εἰρήνην καὶ τὰς σπονδάς, οἷα τῶν ἀνδρῶν τούτων ὑπερόγκους τὰς ἀποκρίσεις ποιησαμένων, κἀκεῖνα προτιθεμένων ὑπὲρ εἰρήνης, ἃ Ῥωμαίοις ἀδύνατά τε καὶ ἄτιμα δήπουθεν ἦν. ἀμέλει τοι τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν ἕω διατρίβοντος, προσβάλλουσι τοῖς περὶ τὰς Σέρρας Βουλγαρικοῖς θέμασι, καὶ τὸ αὐλιζό-

αὐλιζόμενον ἐκεῖσε Ῥωμαϊκὸν σύνταγμα ἐπιπηκότες, ἄλλους τε πλείστους κακῶς εἰργάσαντο, καὶ δὴ καὶ αὐτὸν εἷλον ζωγρίαν τὸν Ἀσπιέτην Ἀλέξιον, ὃς ἀρχηγῶν Ῥωμαίοις προὐβέβλητο, κρατοῦσι δὲ καὶ πολλῶν ἐκ τῶν ἐκεῖθι φρουρίων, καὶ αὐτὰ μὲν εἰς τὸ ἐπικρατὲς ἠσφαλίσαντο, αὐτοὶ δ' ἐπανῆκον οἴκαδε, λείαν ἐληλακότες ἀσταθμήτην. βασιλεὺς δὲ μὴ καὶ μετέπειτα τοιοῦτόν τι διαπραχθείη προμυθούμενος, μεθ' ἱκανῆς ἐξέπεμψε στρατιᾶς τὸν ἑαυτοῦ γαμβρὸν Ἰσαάκιον τὸν Σεβαστοκράτορα. ὅτε δὴ καὶ Ἀσὰν πρὸς τοὺς εἰσάγοντας παραίνεσιν Βλάχους, μηκέτι τὰς κατὰ Ῥωμαίων ἐπελεύσεις μετὰ θερμότητος τίθεσθαι, μεμνῆσθαι δὲ καὶ μεθόδων στρατηγικῶν (ἀρχεῖν γὰρ, ὥς πυνθάνονται, ἄνδρα πολεμικὸν, καὶ λίαν τοῦ ἀδελφοῦ προφερέστερον) μετὰ κόμπου ἀπεκρίνατο, μὴ δεῖν ἀεὶ ταῖς φήμαις ἐπικλίνειν τὸ οὖς, μήτε δ' ὃν ἀνδρεῖον αὕτη διαθρυλλεῖ, ὡς ἤδη καὶ τοιοῦτον ὄντα τοῦτον καταπεπληχέναι, οὔθ' ὃν διέξεισι δειλὸν καὶ ἀνάλκιδα, πρὸ τῆς πείρας ἀθετεῖν καὶ ἀποπέμπεσθαι· ἀλλὰ τὴν μὲν φήμην μὴ πάμπαν ἀποστρέφεσθαι, ὅτι μηδ' ἐς ἅπαν ἀπόλλυται, καὶ μάλιστα ἣν πλεῖστοι λαοὶ φημίζουσιν, ἐπάγειν δ' ὡς λίθον μάγνησαν τὰς πράξεις τῶν ἐνδιαβαλλομένων, εἴτε μὴν κροτουμένων παρ' αὐτῆς ἀνδρῶν. ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἱζάνειν τῶν φημιζομένων δικαστὴν, καὶ οὕτω προσίεσθαι τὴν φήμην ὡς ἀληθῆ, ἢ γοῦν μύερις ἀλείφειν ὡς ψευδῆ, καὶ ἄλλοθί ποι ἀπιέναι. τὰ γὰρ ὦτα οὐκ οἶδε τὰ δρώμενα, ἀλλὰ γλώττης ὄχλον εἰσοικιζόμενα. φύλακές εἰσιν ἀλλοτρίων, καὶ τούτων ἐναντίων πολλάκις ἐνηχημάτων. ἀσφαλὴς δὲ ἐπὶ τῶν γινομένων διαιτητὴς ὀφθαλμὸς, καὶ μάρτυς ὧν τεθέαται ἀπαραλόγιστος, οὐχ ἑτέρωθεν εἰσχεομένην ἔχων τὴν πίστιν, ὡς τὴν

que legione Romana, tum alios plurimos malè tractarunt, tum ipsum Ducam Alexium Aspietem ceperũt, multaque castella expugnarunt: quibus firmatis, cum innumerabili præda domum redierunt. Imperator verò vt caueret, ne quid simile in posterum accideret, Isaaciũ Sebastocratorem generum suum, cum iustis copiis ablegat. Qua de causa cum Blachi à quibusdam monerentur, ne temerè & confidenter in Romanos irruerent, sed militaris etiam solertiæ & doli meminissent (nã audire se, imperare virum bellicosum, & fratre lõgè præstantiorem) Asan insolenter respondit: *Non semper famæ prabendas esse aures, nec si quẽ ea pro viro forti celebret, eum statim vt talem esse formidandum, nec si quis pro timido & ignauo traducatur, spernendum & reiiciendum esse. Sed famam vt non omnino vanam, præsertim tam celebrem, non quidem planè contemnendam, sed ad res gestas eorum qui vel malè vel bene audiant, tanquam ad Lydium lapidem exigendam: sæpe etiam oculo iudicium permittendum, & sic eam vel vt veram probandam, vel vt falsam repudiandam. Aures enim non videre ipsam rem, sed alienarum linguarum & sæpe aduersarum strepitum conseruare. Visum verò certum esse rerum arbitrum: & pluris esse vt ait Comicus, vnum oculatum testem, quàm auritos decem, qui non alieno testimonio, sed suo*

Alexius Blachis occurrit, generisui operâ.

Non temere nec cõfidenter in potentem hostem irruendum.

Asanis de fama & imperatore Alexio disputatio.

Fama ad res vel benè vel malè gestas exigẽda est.

Nec ad eam coponendus animus est.

Sed bellum oculo gerẽndum.

experimento nitatur. Non igitur eos moueri oportere, quod hic Romanorum Imperator, vir fortis perhibeatur: sed an talis sit, ex anteacta eius vita coniecturam capiendam. Quam si accuratius intueantur, nihil vnquam ab eo esse gestum laude dignum. Neque enim bellis & prœliis pro Romana republica gestis interfuisse, neque vnà cum fratre labores & pericula adiisse, quod ipse quidem sciret, qui hostilem agrum perpetuò infestarit, & victorias victoriis, triumphos triumphis cumularit. Neque illi purpuram & diadema laborum præmium esse data, sed fortunæ ludibrio contigisse. Is ergo, qui nunquam in pugna visus sit, qui non voce, non manu, non cōsilio res Mysorum vnquam labefecerit: qua ratione subitò mutatus sit in contrarium, se planè nō intelligere. Vt autem, inquit, virū illum, quantum licet, similitudine depingam & genus eius declarē. videtis fila diuersi coloris, etsi non diuersæ telæ, de hasta mea pendentia? hac vna eadémque materia constant ab vno textore confecta sunt. Sed quia coloribus discrepant, ex alia materia & ab alio artifice confecta putantur: cum res aliter sese habeat. Eodem modo Isaacius & Alexius fratres, quorum alter imperio deiectus est, alter purpura & diademate insignis cōspicitur: eundem patrem habuerunt, eodem vtero sunt editi, eadem terra nati, omnia eadē sunt consecuti, quamuis Alexius sit natu maior. Quare, mea quidem sententia, nec in re militari quicquam inter eos inter-

τῶν λεγομένων εἰς ἐνοίκησιν ἀκοήν. μὴ οὖν δὴ καὶ ὑμεῖς θροεῖσθε, ὡς ὁ νῦν Ῥωμαίων βασιλεύων γενναῖος ὑπὸ φήμης κηρύττεται, ἀλλ' εἰ τοιοῦτός ἐστιν ὁποῖος ἂν δέοι, χρεὼν σκέψασθαι. ὁδηγὸς δὲ ὑμῖν εἰς τοῦτο ἔστω βίος ὁ πρότερος, καὶ καθηγητὴς ἀκριβὴς τοῦ ἀνδρὸς καθιστάσθω. ἀτὰρ εἰ φιλοκρινήσετε, οὐκ ἂν ἐφ' ὁτῳοῦν εὐδοκιμηκότα εἴσεσθε τουτονί. οὔτε γὰρ πολέμοις ὡμίλησε, καὶ κινδύνοις ὑπὲρ Ῥωμαίων παρενεβλήθη συστρατευόμενος, καὶ συγκάμνων τῷ ἀδελφῷ, ὅσα γε αὐτὸς ἴσημι, κρεῖσσον ἀεὶ καὶ κατατρέχων τὴν πολεμίαν, καὶ νίκας ἐπὶ νίκαις ἀναιρούμενος, καὶ τροπαίοις ἐπισοιβάζων τὰ τρόπαια, οὔτε μὴν μισθὸν καμάτων τὴν ἀλουργίδα καὶ τὸν βασίλειον εἴληχε στέφανον, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἔργων ὑπέδειξε, τύχης ἀγνούμενον πέττευμα τὰ σκῆπτρα παρείληπται. οὗτος τοίνυν ὃς οὐ τεθέαταί μοι μαχόμενος, οὐδὲ φωνῇ καὶ χειρὶ καὶ βουλῇ τὰ Μυσῶν περιαλυπήσας ἐνίοτε, ὅπως ἐξαίφνης εἰς ἅπαν τοὐναντίον μεταπεποίηται, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω καὶ συνιδεῖν. ἵνα δὲ καὶ δι' ὑποδείγματος, καθ' ὅσον ἔξεστι, τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα τουτονί, καὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ γένος διασαφήσαιμι, ὁρᾶτε τὰ ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ δόρατος ἀπαιωρούμενα, καὶ ἀνεμούμενα διάφορα ταῖς χροιαῖς, εἰ καὶ μὴ ταῖς ὑφαῖς νήματα· ταῦτα μιᾶς μὲν προελήλυθεν ὕλης, καὶ εἷς ὑφάντης αὐτὰ ἐμηρείσατο. τοῖς δὲ χρώμασι διαλλάττοντα, διεστάναι δοκοῦσι καὶ κατὰ τὸ τοῦ εἶναι ποιητικὸν αἴτιον. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν. Ἰσαάκιος οὖν καὶ Ἀλέξιος οἱ ὁμαίμονες, ὧν ὁ μὲν τῆς βασιλείας ἤδη καθῄρηται, ὁ δὲ τηβεννοφορεῖ νῦν καὶ διαδεῖται ἀρχικῷ στεφανώματι, ἕνα τοκέα ἔχων, τῆς αὐτῆς νηδύος ἐξώλισθον, κατὰ τὴν αὐτὴν γεγένηνται γῆν, τὰ πάνθ' ὅμοια ἐκληρώσαντο, κἂν ἄτερος τούτων Ἀλέξιος τῷ χρόνῳ προήκων ἑώραται. ὅθεν οὐδὲ κατὰ τοὺς πολέμους διαφέρουσιν αὖ,

Itaque ad famam ducis ignoti fortes exercitus trepidare minimè oportet.

Præsertim quū dux ille non. Leo sed ignauus & fugax ceruus sit.

Non fortitudine sua, sed fortunæ ludibrio in altū euectus est.

Similis prorsus est fratri homini ignauo.

Iisdem genitus parentibus.

[T]um fratre [n]et omnia [c]onuenit.

ὡς ἔμοιγε γοῦν δοκεῖ, καὶ ὡς ἐν πείρᾳ πάντες γνωσόμεθα. χρεὼν τοίνυν φημί, μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ προτέρας προθέσεως καὶ πάλιν τὸν κατὰ πόλεμον ἀπιέναι, εἰδότας, ὡς οἷς καὶ πρότερον ἐξ ἐναντίας μοίρας ἐ νῦν στησόμεθα, ἵνα μὴ καὶ χεῖρον εἴποιμι, ἀφορῶν μὲν καὶ πρὸς τὸ καταβεβλημένον καὶ ἀτονώτερον ἤδη φρόνημα τῶν Ῥωμαίων, οἳ πολλάκις ὑφ' ἡμῶν τροπωθέντες, οὐδ' ἅπαξ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀναλαβεῖν ἐσχήκασι πράγματα. ἐννοῶ δὲ καὶ τὴν θεόθεν ἐπεσπάσαντο οἵδε μῆνιν, τῆς αὐτοὺς βαρείας τυραννίδος ἀπηλλαχότα Ἰσαάκιον, βασιλείας ἐννόμου καθῃρηκότες. εἰ γὰρ οὕτω κατὰ τῶν σεσωκότων ὁπλισάμενοι, οὐκ ἂν φθάνοιεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ὡς παράσπονδοι ἀναιρούμενοι. τοιαύταις γνώμαις ὁ βάρβαρος τὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀναστήσας φρονήματα, μετὰ κόμπου μείζονος ἐπῄει κατὰ τῶν περὶ Στρυμόνα τε καὶ Ἀμφίπολιν ἐπαρχιῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ ταῖς Σέρραις ἐμβαλεῖν Ἰσαακίῳ ἤκουσται τῷ Σεβαστοκράτορι, νέος ὢν ἔτι, καὶ προσεχεῖ τινι τῶν Βλάχων ἐπαρθεὶς πταίσματι, μὴ προεξετάσας τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν, τῇ δ' ἀκοῇ συνάψας τὴν κατ' αὐτῶν ἐξόρμησιν, ἀνίστησί τε παραχρῆμα τὴν στρατιάν, τῆς σάλπιγγος ἐνδούσης τὸ σύνθημα. καὶ τὸν πολεμιστήριον ἵππον πρῶτος ἀναβάς, καὶ θωρακισάμενος, κατ' ἐπιγουλὴν οὐχὶ βάδην τὸ δόρυ κατὰ τῶν ἀντιπάλων τιταίνων ἔξεισιν, ὡς εἴπερ ἐλάφων αὐτῷ κυνηγέσιον προητρέπιστο, ἢ θηρευτικὰ ἐκεῖ που ἀθύρματα προητοίμαστο. διελθὼν οὖν ἀνέτῳ ῥυτῆρι ὡσεὶ σταδίους τριάκοντα, τό τε ἱππικὸν ἀποκναῖσαι πεποίηκεν, ὡς ἀχρεῖον εἶναι κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσβολῆς, καὶ τὸ πεζικὸν ἐκλυθέν, ἐς οὐδὲν γεγονέναι μετέπειτα χρήσιμον. ὡς δὲ ἤγγισεν ἔνθα παρενέβαλε τὸ πολέμιον. τοῦ μὲν Ἀσὰν τὸ πλεῖστον καὶ κράτιστον στράτευμα εἰς ἐνέδρας καὶ λόχους διαμερίζεται.

erit: itaque re ipſa omnes cognoſcemus. Itaque rationem belli priſtinam ſequendam eſſe nobis affirmo, cum iiſdem arma inferenda ſint, quos prius oppugnauimus, ne deterioribus dicam. Nam Romanorum animi crebris cladibus fracti & eneruati ſunt, & crebro à nobis in fugam verſi, ne ſemel quidem vires ſuas recuperare potuerunt. Nec illud prætereundum, eos iram Dei contra ſe concitaſſe, Iſaacio, cuius opera graui Andronici tyrannide liberati fuere, legitimo imperio pulſo. Nam qui Seruatores ſuos ita tractarunt, primo quoque tempore ab inimicis, vt homines perfidi occidentur. Huiuſmodi ſententiis Barbarus ſuorum animis excitatis, prouincias iuxta Strymonem & Amphipolim maiore ſæuitia inuaſit. Cum autem Sebaſtocrator homo adoleſcens, & recenti clade Blachorum elatus, hoſtes Serranum agrum incurſare audiuiſſet: non prius exploratis eorum viribus, ſtatim ſigno tuba dato, primus in armis equo conſcenſo haſtã in hoſtes vibrauit, quaſi ad paratam ceruorum venationem aut ludicrum aliquod exiret. Cum igitur laxis habenis circiter x x x ſtadia ꝓceſſiſſet: & equitatum & peditatum ita fatigauit, vt pugnæ tempore inutiles eſſent. Vt propius hoſtium caſtra ventum eſt, maxima & potiſſima pars copiarum Aſanis, in inſidias diſtributa eſt.

Milites non milites, ſed cladibus fractos homines trahit.

Præterea tyrãnus eſt qui ſe ditioſis imperat: quibus ſupplicia, nõ victoriæ imminent.

Dux iuuenis leui quodam recentis victoriæ vento in aera ſublatus, audacia ſua perit: & de hoſtibus ex ſuo ingenio temere iudicat.

At in inſidias neglectas incidens longas luit ſtultitiæ ſuæ pœnas: factus hoſtium ſuorũ præda & ludibrium.

Quo ſtratagemate & dolo Iſaacius non animaduerſo, certa ſpe victoriæ concepta, inſano impetu eos inuaſit. Cum autem illi ex inſidiis conſurrexiſſent, vt mediis caſſib. irretitus, multis ſuorum amiſſis, tandem & ipſe à Scythis capitur. Vnde Barbari ad incurſiones & rapinas more leonum in armenta irruentium animoſiores facti ſunt: quippe cum nemo Romanorum eis occurrere auderet, ſed omnes territi laxis habenis in vrbem Serras confugerent, qui in illa clade non occubuerant. Scytha verò Sebaſtocratorem à ſe captum quouis modo celare conatus eſt, ne id Aſan reſciſceret, ſpe maximæ pecuniæ, eius redimendi cauſa accipiendæ, concepta, ſi hominem in Scythiam abducere liceret. Sed cũ fama captum eſſe ducẽ hoſtium vulgaſſet, inquiſitione diligenti compertus, ad Aſanem perducitur.

Inde incurſiones & rapinæ hoſtis victoriis, ac audacia maior. Victorũ autem terror & fuga.

Temerarius Dux in potentiſs. hoſtis manus tandẽ incidit.

ὁ δ' Ἰσαάκιος μὴ τὸ στρατήγημα τοῦτο καὶ τὸν δόλον κατανοήσας, ὡς ἡττήσων καὶ τροπωσόμενος βακχευτικῷ ἐπῆλθεν ὁρμήματι. διὸ καὶ τῶν ἐν τοῖς λόχοις ἐπιθεμένων, ὡς ἐν μέσοις συσχεθεὶς ἄρκυσι, πολλοὺς μὲν ἀπέβαλε τῶν ἰδίων, τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ἑάλω ζωγρίας ὑπὸ Σκυθῶν. ἐκ δὲ τούτων συμβέβηκεν ὡς ἐν κτήνεσι λέοντα πρός τε τὰς ἐπελεύσεις ἀδεεστάτως, καὶ τὰς προνομὰς τῶν βαρβάρων ἐφορμᾶν. οἷα μηδενὸς ἀντεξιόντος ἔτι ἐκ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ πάντων ἀποδειλιασάντων, καὶ τῇ πόλει ταῖς Σέρραις μετ' ἀνέτων ἡνιῶν εἰσρυέντων, ὅσοι τέως μὴ ξίφοις ὤφθησαν πάρεργον ἐν τῇ συμβολῇ. ὁ δὲ συνειληφὼς τὸν Σεβαστοκράτορα Σκύθης, παντοίως αὐτὸν περιέκρυπτεν, ὡς εἴη ἀφώρατος τῷ Ἀσὰν, ὑποσαινόμενος ἐλπίσι μή τινων ἐνδεεστέραις, ὡς εἰ τοῖς Βλάχοις διελθὼν, εἰς τὰ οἰκεῖα ἔθνη τοῦτον ἀπενέγκαι, πλεῖστα ἂν αὐτῷ καταθεῖτο λύτρα ὁ βασιλεύς. τῆς δὲ φήμης κατειπούσης, συλληφθῆναι τὸν στρατηλάτην· ἐπιμελοῦς γεγενημένης ἐρεύνης, δῆλος γίνεται, καὶ τῷ Ἀσὰν ἐμφανίζεται.

5 Hic illius expeditionis exitus fuit. Tum etiam quidam captiuus ſacerdos, Blachicæ linguæ peritus, cum in Hæmum abduceretur, Aſanem miſerabili oratione obteſtatus, vt ſe demitteret: vbi id ille renuit, neque enim ſibi propoſitũ eſſe Romanos dimittere, ſed perdere, idque Deo etiam probari: ille cum alto ſuſpirio & lachrymis ſubieciſſe fertur: Nec ipſi reliquam eſſe Dei miſericordiam, quòd viri pauperis, Deo ob ſacerdotium familiaris, non ſit mi-

Victores pro ſperitate ſua nimium efferatos, ſequitur vltor à tergo Deus.

Aſani à ſacrificulo prædictus interitus,

5 Καὶ τῇδε μὲν ἀπέβη ταῦτα. τότε δὲ καὶ τῶν δορυαλώτων τις ἱερέων, εἰς τὸν Αἷμον αἰχμάλωτος ἀπαγόμενος, δεῖται τοῦ Ἀσὰν ἀφεθῆναι, δι' ὁμοφωνίας ὡς ἴδρις τῆς τῶν Βλάχων φωνῆς εἰς ἔλεον αὐτὸν ἐκκαλούμενος· ὁ δὲ ἀνανεύσας, ἔφατο, μηδέ ποτε προσθέσθαι Ῥωμαίους ἀπολύειν, ἀλλ' ἀπολλύειν. τοῦτο γὰρ καὶ Θεὸν βούλεσθαι. πρὸς ὃ τὸν θύτην λέγεται ἀνθυπενεγκεῖν, στενάξαντα βύθιον, καὶ δακρύοις τὰ ὄμματα τέγξαντα, μηδ' αὐτῷ Θεὸν ὑπολείπεσθαι οἰκτίρμονα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐμνήσθη ποιῆσαι ἔλεος, μετὰ πένητος ἀνδρὸς διὰ ἱερωσύνης Θεῷ πλησιάζοντος, ἐγγὺς δέ οἱ

οἱ παρεστάναι καὶ τὸ τῆς ζωῆς τέρμα. καὶ τοῦτο μὴ ὡς ἐν μαλακῷ ὕπνῳ τῷ φυσικῷ μόρῳ ἐπελευσόμενον, ἀλλ' ὡς εἴωθε τὰ πλεῖστα τοῖς σφάττειν ἐν μαχαίρᾳ προστεθειμένοις. καὶ οὐ διέπεσε τοῦ θύτου πολὺ τὸ πρόῤῥημα. μικρῷ γὰρ ὕστερον εἰς τὴν Μυσίαν ἐπανεικὼς, παρά τινος τῶν οἰκείων διαχειρίζεται. ἦν δὲ ὁ τρόπος οὗτος τῆς αὐτοῦ ἀναιρέσεως. ἀνήρ τις ὁμοφυὴς αὐτῷ καὶ ὁμότροπος, καὶ ὃν πάνυ προσέβλεπεν ἢ μεθ' ἕτερον (Ἰβαγκὸς ὄνομα τῷδε, σημαίνει δὲ ἡ λέξις τὸν Ἰωάννην) τῇ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ κασιγνήτῃ λάθρα συνήρχετο. πυθόμενος οὖν τὰ τῆς μίξεως ἐκεῖνος, τὰ μὲν πρῶτα εἰς εὐθύνας ἦγε τὴν ὁμευνέτιν, καὶ θανάτου ἐτίμα τὴν ἐπὶ τοῖς δρωμένοις παρασιώπησιν. ὡς δ' ἄλλοις τε αὐτὸν ἡ γυνὴ λόγοις τοῦ φονίου κατήμυαζε βλέμματος καὶ ὁρμήματος, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ προσάγειν ὕστερον, ὡς εἰκαίως χολᾷ κατ' αὐτῆς, ἀκριβῶς γὰρ κἀκεῖνον τὰ περὶ τὴν μίξιν ταύτην συνειδέναι, τὸν κατὰ τῆς ὁμολέκτρου χόλον εἰς Ἰβαγκὸν μετατίθησι, καὶ δὴ μεταπέμπεται τὸν ἄνδρα τῆς νυκτὸς ἀωρὶ, μηδὲν καθυφεὶς τῆς ὁρμῆς. ὁ δὲ τὸ τῆς χρείας ἔξωρον οὐκ ἀναίτιον καὶ ἀνεύθυνον οἰηθεὶς, ἐς τὴν αὔριον τὴν ἄφιξιν ὑπερτίθεται. ἐκείνου δ' αὖ πάλιν ἐγκειμένου, καὶ μὴ φέρειν ἔχοντος τὴν ῥᾳστώνην ὡς παρέχουσιν, κοινοῦται τοῖς καθ' αἷμα καὶ φίλοις τὸ ποιητέον ὁ Ἰβαγκὸς, εἰς νοῦν ὀψέ ποτε βαλὼν τὸ τῆς ἀφίξεως αἴτιον· οἱ δ' ὑποτιθέασι τούτῳ, τὴν προτενῆ περιζώσασθαι μάχαιραν, καὶ ταύτην τῷ ἱματίῳ ἐνθάψαντα εἰσελθεῖν. καὶ τοῦ μὲν Ἀσὰν ἠρέμα προσεπιπλήττοντος, καὶ τὸ τοῦ θυμοῦ κατ' αὐτοῦ βέλτιον ὕβρεσι συμμετροῦντος, καὶ τοῖς λοιποῖς ἃ μὴ λυμήνηται τὸ σῶμα, τὴν κόλασιν ἀφορίζοντος, φέρειν γενναίως, καὶ τῶν ἐφ' οἷς ἑάλω παραλύπησιν συγγνώμην αἰτεῖν. εἰ δ' ἐκεῖνος διφῷη τὸ ξίφος

ſertus: ac inſtare ei cruentũ vitæ exitum, quali homines ſanguinarij plerunque perire ſoleant. Nec feſellit ea ſacrificuli diuinatio. Nã paulò pòſt in Myſiam reuerſus, à familiarium ſuorum quodã occiditur. idque hoc modo factum eſt. Quidam natura & moribus ei ſimilis, & intima familiaritate cõiunctus, nomine Ibancus (ſic Ioãnes, à Blachis dicitur) clam cum vxoris eius ſorore conſueuerat. Quo ſtupro comperto, principiò vxorem accuſabat, & propter eius facinoris diſſimulationem capitis damnabat. A quo crudeli propoſito cùm aliis verbis vxoris ſuæ deterritus, tum eo, quod affirmabat, ipſum quoque eius rei probè gnarum eſſe: iram à muliere in Ibancum transfert, eumque nulla mora interpoſita, intempeſta nocte accerſit. Is verò ſe alieno tempore nõ ſine graui cauſa & crimine vocari ratus, aduentum ſuũ in craſtinum differt. Sed illo rurſus inſtante, & procraſtinationem ſui contemptum interpretante: Ibancus vix tãdem cauſa, cur vocaretur, intellecta, cum amicis & cognatis deliberat. Ij monent, vt lõgo gladio ſub veſte occultato accinctus, ingrediatur. quòd ſi Aſan eum modicè obiurget, & iracũdiæ impetum conuiciis terminet, ſine cruciatu corporis, vt fortiter ferat, & culpam deprecetur. Sin enſem poſtu-

Hominibus ſanguinariis nõſicca mors imminet.

Tragœdiæ Aſanicæ fœda protaſis.

Epitaſis turbulẽtiſsima, in qua concurrũt ira Aſanis in Ibancũ, de interficiẽdo Ibanco conſiliũ, Ibãci metus, amicorũ eius audax propoſitio, dubius Ibanci ad Aſanem intẽpeſta nocte acceſſus.

let, tum & ipſe virum ſe præbeat: & operam det, vt anteuertat hominem impudẽtem & ſanguinarium: nec vllum ictum, niſi lethalem, ei inferat. Id conſilium Ibãcus ſtatim exequitur. Nam cum barbarus nihil moderati in eum cogitaret, ſed ad primũ eius conſpectum efferatus, enſem quæreret, ille facinus occupat: & enſe in inguine defixo, Aſanem occidit. Inde elapſus, ſtatim ad cõſcios ſe recipit: ac cæde indicata, cum eis conſilium defectionis init. Neque enim fratres, cognatos & amicos interfecti, quieturos. Quod ſi res ex ſententia ſucceſſerit, ſe regioni illi & toti Myſiæ iuſtius & æquius quàm Aſanẽ dominaturos: neque vt ille fecerit, ferro graſſaturos in omnes: & quicquid iracundia ſuaſerit, perpetraturos. Sin res aliter ceciderit, nec euentus conſiliis reſponderit, aliam rationem inituros, & ſalutem ſuam Romanorũ imperatori cõmiſſuros. Hæc nocturno adhuc tẽpore non modò decreuerũt, ſed multos etiam in ſuas partes pertraxerunt: & Ternobo occupata (ea eſt omnium Hęmi vrbium munitiſſima & præſtantiſſima, in montis vertice ſita, firmis circũdata mœnibus, quam & amnis perfluit) Petro reſtiterunt. Nam vt primũ diluxerat, fama cędem Aſanis non Ternobi duntaxat, ſed in locis etiam remotiorib. diuulgauit. Sed cùm nec Petrus Ibancum expugnari, nec Ibancus Petro

Cruenta catastrophe, nẽpe Aſani cædes, Ibanci fuga, cũ ſociis cõſultatio & defectio, vnde bellum ciuile. Ita enim ſcelerati, ſalu ti ſuæ conſulere & ſcelera ſceleribus tegere ſolẽt.

Seditioſorũ conſiliorum effectus, vrbium munitiſsimarũ ſubita occupatio.

Vtriuſq; partis in bello ciuili conſilia.

κατ' αὐτοῦ, τὴν καὶ αὐτὰ κἀκεῖνον ἀνδρίζεσθαι, καὶ σπεύδειν ὥς τε φθάσειν ὃ μελλήσας αὐτίκα πείσεται, καὶ πάσας καιρίας ἐπάγειν, καὶ καταγγέσας εἰς ᾅδου τὸν αἱμοδιψῆ καὶ φιλαίματον· ὁ καὶ εἶχεν ὅδε διαπραξάμενος. μηδὲν γὰρ ἐπ' αὐτῷ διανοουμένου μέτριον τοῦ βαρβάρου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν πρώτην εὐθὺς θέαν ἐκθηριωθέντος, καὶ τὸν σφαγέα ζητοῦντος κνώδοντα, κατὰ τοῦ βουβῶνος φθάσας ἐκεῖνον πλήττει καὶ ἀναιρεῖ. οὐκοῦν καὶ διαδρὰς Ἰβαγκὸς, παραχρῆμα πρόσεισι τοῖς ἔργου συνίστορσι, καὶ μηνύσας τὸ γεγονὸς, ἔγνω αὐτοῖς ἅμα πρὸς ἀποστασίαν ἰδεῖν. μηδὲ γὰρ ἠρεμήσειν τοὺς τοῦ πεσόντος ὁμαίμονας, καὶ ὅσον αὐτῷ πρὸς γένος καὶ φίλιον. κἂν μὲν προχωρείη τὰ κατὰ σκοπὸν, καὶ χώρας ἐκείνοις καὶ Μυσίας ἄρξειν αὐτῆς τοῦ Ἀσὰν δικαιότερόν τε καὶ ἐννομώτερον, καὶ μὴ τῷ ξίφει τὰ πάντα, ὡς ὁ πεσὼν, διοικεῖν, καὶ ὅπερ ἂν ὑποβάλλῃ θυμὸς, τοῦτο καὶ διαπράττεσθαι. εἰ δ' ἄλλως αὐτοῖς μεταῤῥιφείη τὰ διαβούλια, μήτε μὴν ὅλως προβαίνουσι τὰ κατ' ἔφεσιν, πρὸς ἄλλον μετασκευάσασθαι πλοῦν, τοῖς τὰ Ῥωμαίων πράγματα κυβερνῶσι τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπιτρέψαντες. ἔτι τοίνυν οὔσης νυκτὸς, οὐ μόνον τὴν σκέψιν ταύτην ἐκράτυναν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς παρώξυναν, τῶν βουλευμάτων αὐτοῖς συλλαβέσθαι. ὅθεν κρατήσαντες τοῦ Τερνόβου (ὃ δή ἐστιν ἡ ἐρυμνοτάτη ἅμα καὶ προφερεστάτη τῶν κατὰ τὸν Αἷμον ἁπασῶν πόλεων, τείχεσί τε ἰσχυροῖς περιβεβλημένος, καὶ ῥεύματι ποταμείῳ διειλημμένος, καὶ ὄρους ἀκρωνυχίᾳ πεπολισμένος) τοῖς περὶ τὸν Πέτρον ἀντέστησαν. ἡ γὰρ φήμη ἅμα ἕῳ οὐκ ἐπ' ἄκρων μόνον τῶν τοῦ Τερνόβου τειχέων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξω καὶ πόῤῥωθεν τὸν τοῦ Ἀσὰν περιεσάλπιζε θάνατον. ὡς δ' οὐδ' ὁ Πέτρος ῥᾳδίαν εὕρισκε τὴν Ἰβάγκου κατα-

στροφὴν

στροφὴν, οὐδ' ὅλως ἀποκρύψασθαι Πέτρον ἠδυνήσατο· ὁ μὲν χρονοτριβεῖν ἐπεβάλετο, καὶ μίαν ταύτην ᾤετο προσδοκίαν καταπαλαίσουσαν τὸν ἀντίδικον Ἰβαγκόν. ὁ δὲ παρὰ τὸν Ῥωμαίων προσφυγεῖν βασιλεῖ δεῖν ἔγνωκε, καὶ διὰ τῆς ἐκεῖθεν συνάρσεως περιγενέσθαι τὸν διάφορον. ἐλέγετο δὲ καὶ ὑποθήκαις Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος ἀναιρεθῆναι πρὸς Ἰβαγκοῦ τὸν Ἀσὰν, ἄλλαις τε πλείσταις ὑποσχέσεσι πρὸς τοῦτο ἐπιρρωσθέντος, καὶ προσέτι γε μνῶν πτερωθέντος ταῖς κατ' ἐπιγαμίαν συναρμόσασθαί οἱ τὴν οἰκείαν θυγατέρα καθυποσχέσθαι τὴν Θεοδώραν. πλὴν ὁ μὲν ἐναφῆκε τοῖς δεσμοῖς τὴν ψυχὴν, καὶ μηδέπω τοῦ φόνου κατεργασθέντος.

6 Ὁ δ' Ἰβαγκὸς δηλώσας βασιλεῖ τὸ γινόμενον, στεῖλαί τινας μετὰ στρατιᾶς διηρέθιζε τὸν παραληψόμενόν τε τὸν Τέρνοβον, καὶ σὺν αὐτῷ περὶ τῆς ὅλης Μυσίας ἀγωνισόμενον. καὶ τάχ' ἂν τετέλεστό τι τοῖς Ῥωμαίοις σωτήριον, εἰ βασιλεὺς αὐτίκα προθύμως πρὸς τὴν ἀγγελίαν ταύτην πραξικοπεῖν ἐπεβάλετο· ἐπειδήπερ καὶ εἰ Τέρνοβον εἷλεν, εἶχεν ἂν εὐμαρῶς καὶ ἀπόνως Μυσίαν ἅπασαν. νῦν δὲ ὁ μὲν βλακευσάμενος ἐνέφυ τοῖς ἀρχείοις, καὶ πάλιν κατὰ τὸν εἰς τὸ κέλυφος δυόμενον σκώληκα, στέλλει δὲ τὸν Πρωτοστράτορα Μανουὴλ τὸν Καμύτζην, αὐτεπιτροπὸν στρατηγὸν. ὁ δ' ἀπάρας ἐκ τῆς Φιλίππου μετὰ τῆς ἑπομένης ἐκείνῳ δυνάμεως, καὶ τῶν ὅρων τῆς Μυσίας ἄκροις ποσὶν ἐφαψάμενος, παλίσσυτος γίνεται παρὰ δόξαν. τὸ γὰρ στράτευμα ἐπαναστὰν, ποῖ ἄγεις ἡμᾶς ἔλεγον, ἢ τίσι συμπλακήσεσθαι μέλλομεν; οὐ πολλάκις τὰς ὀρειάς ταύτας ὁδοὺς διήλθομεν, καὶ μὴ μόνον οὐδέν τι κατωρθώκαμεν βέλτιον, ἀλλὰ καὶ μικροῦ προαπολώλειμεν ἅπαντες; ἀνάστρεφε τοίνυν, ἀνάστρεφε, καὶ ἡγοῦ τῆς ἐπὶ τὰ σφέτερα. ἐπὶ δὴ

se resistere facilè posse cerneret: ille hunc obsidionis mora domãdum, hic ad Romanorum imperatorem cõfugiendum, & eius ope hostibus resistendum esse censuit. Ferebatur autem Ibancus etiam Isaacij Sebastocratoris impulsu Asanem occidisse, cùm aliis plurimis pollicitationibus, tum spe nuptiarum filiæ eius Theodoræ adductus. Cæterùm Isaacius ante Asanis cędem in vinculis expirauit.

Isaaci artes inutiles: nam in vinculis moritur.

6 Ibancus verò Imperatorem statu rerum exposito hortatus est, vt aliquos cum copiis mitteret, qui & Ternobum acciperent, & se adiutore totam Mysiam vendicarent. Ac Romanis forsitan aliquid salutare actum esset, si Imperator statim sine mora gerendæ rei animũ intendisset. Nam Ternobo occupata, facilè totius Mysiæ potitus esset. Verùm ipse per stultitiam vt cochlea testam repetens, in palatio abditus, Manuelem Camyzem Protostratorem cum imperio mittit. Is cum suis copiis Philippopoli profectus, & Mysiæ limites vix ingressus, præter expectationem retrò abit. Milites enim mota seditione, quò se duceret, & cum quibus pugnandum esset, rogitabant: *An non sæpe*, inquiunt, *montana ista transiuimus, atque adeò nihil confecimus, vt penè omnes interierimus? Reuertere igitur, reuertere, nosque domum reducito.*

Homicidæ mens multa mouet, pauca promouet.

Vanum esse hominũ auxiliũ, ad quos confugit, experitur.

Pessimè sibi cõsuluntprincipes, qui vicarios deligunt eos, qui bus milites fint imperaturi.

Panici terrores exercitũ diſſipant.

Præterea inopinato metu conſternati, quaſi hoſtes à tergo inſtarent, & omnis generis tela coniicerent, effuſè fugerunt. Imperatore idem opus cum exercitu maiore iterum tentante, ſubinde res ſucceſſu caruit. Quare Ibancus cum nemo Romanorum cum barbaris vellet congredi inualeſcentib. Petri opibus, & maioribus ei copiis affluentibus deſperatis rebus Ternobo clàm profugus, Imperatorem adit. Ita Petrus ſumma rerum denuò potitur. Sed nec ipſe naturali morte obit, ſed paulo pòſt eo quoque à popularium quodam miſerabiliter confoſſo, principatus ad Ioannem tertium eius fratrẽ tranſit. quem tum Petrus adiutorem laborum & regni participem aſſumpſerat. Is non paruo tempore apud Romanos obſes fuerat, cum Imperator Iſaacius ſecundũ Myſis arma intuliſſet: ſed fuga elapſus domum redierat, nihilo fratre Aſane Romanis ſpoliandis & infeſtandis mitior. E noſtro autem exercitu nemo reſiſtere Petro potuit: ſed hoſtibus per tot annos, tot & tantas victorias adeptis, eo malo Romanam rempub. perpetuò turbante: nũquam vlla victoria vllum rei bene gerendæ ſimulacrũ noſtris arriſit. Hanc numinis indignationem, & noſtri deſtitutionẽ nemo ex ſummis & honoratiſſimis ſacerdotibus, nemo ex religioſiſſimis

Nec benignitas Numinis parricidã Alexiũ iuuat.

Nec Ibanco homicidæ & adultero fauet.

Nec Blachos latrones eorúmve ducẽ iuuat. Ita ſcelerati, vt ſpinæ colligatæ in eaſdem diuinæ vindictæ flammas cõiiciuntur.

Ira Dei placanda in rebus aduerſis. Sed pauci ſẽper reperti ſunt, qui remediũ illud in publicis & priuatis malis quæſierint.

τούτοις καὶ δείμασιν ἀλόγοις ἐκταραχθέντες, ὥσπερ κατὰ νώτου τινῶν ἐγκειμένων, καὶ παντοίοις ὅπλοις βαλλόντων, ἀκόσμως ᾤχοντο. καὶ αὖθις οὖν πρὸς τοῦ βασιλέως ἡ πρᾶξις αὕτη μετὰ στρατιᾶς ἐπεκείνατο μείζονος· ἐνίκα δ' ἐς ἀεὶ τὰ χείρονα, μηδενὸς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, καὶ συμμῖξαι τοῖς βαρβάροις ἐν τῷ ἐπαρήγειν Ἰβαγκῷ δοκιμάζοντος. ἀπειρηκὼς τοίνυν οὗτος, καὶ τοῖς κατὰ τὸ Τέρνοβον δυσχεραινόμενος πράγμασιν, οἷα τῶν περὶ τὸν Πέτρον κρατυνομένων ἀεί, καὶ στρατιᾶς προσθήκαις ἐπαυξομένων, ἔξεισιν ἐκεῖθεν λαθραίως, καὶ πρόσεισι βασιλεῖ, καὶ μετῆλθεν οὕτω καθαρῶς πρὸς τὸν Πέτρον πάλιν ἡ ἀρχηγία Μυσῶν. πλὴν οὐδ' οὗτος θανάτῳ φυσικῷ ἐπαπῆλθεν. ἀλλὰ μικρῷ ὕστερον παρά του τῶν ὁμογνίων ξίφει διελαθεὶς, κατέστρεψεν οἰκτρῶς τὴν ζωήν. ἡ δὲ ἡγεμονία τῶν Βλάχων βλέπει πρὸς Ἰωάννην τὸν τρίτον τῶν ἀδελφῶν. τότε δ' οὖν ὁ Πέτρος συλλήπτορα τῶν πόνων καὶ μερίτην τῆς δυναστείας Ἰωάννην προσειλόμενος τὸν ὅμαιμονα, ὃς ἐφ' ἱκανὸν ὡμήρησεν ἐν Ῥωμαίοις, ἡνίκα εἶχε βασιλεὺς Ἰσαάκιος στρατεύσας κατὰ Μυσῶν, ἀποδρὰς δὲ, ὡς πρὸς τὰ οἴκοι πάλιν ἀφίκετο, οὐκ ἐξ ἀντιθέτου τῷ τεθνεῶτι Ἀσὰν τὰ Ῥωμαίων ἔκειρε προνομεύων. ἡ γὰρ φύσις καὶ τούτῳ οὐδέν τι πρὸς τὰ ἡμέτερα διεβράβευσε μέτριον. ὑπλῶτα δὲ τῷ Πέτρῳ ἐξ ἡμῶν οὐδεὶς, οὐδ' ἠδυνάτο, ἀλλὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων τοῖς ἐναντίοις κατορθωμένων ἐπὶ πλείστοις ἐνιαυτοῖς, καὶ τοῦ κακοῦ τοῦδε τὰ Ῥωμαίων ἐς ἀεὶ διακυμαίνοντος πράγμασιν, οὐδέποτε βραχεῖα νίκη Ῥωμαίοις διαγεγέλακε, οὐδέ τι παρυφέστη τροπαιουχήματος ἴνδαλμα. τὴν δ' ἐκ Θεοῦ παρόρασιν, ταύτην, καὶ τελείαν μικροῦ ἐγκατάλειψιν, οὐδεὶς τῶν ὑψιθρόνων ἀρχιερέων, καὶ τὰς πρώτας καρπουμένων τιμάς, ἢ τὴν ἱερὰν τῆς

κεφαλῆς

κεφαλῆς μέχρι καὶ ῥινὸς διαχαλώντων
βαθυπωγώνων μοναστῶν ἐν τῷ βαλλό-
μενος ἦν, ἢ διδάσκων πρὸς ταύτην ἀν-
τιπαρατάττειν ὁποσονοῦν, ἢ ἐν τῷ παρρησιά-
ζεσθαι βασιλέως ἐνώπιον Ῥωμαίοις διαμη-
χανώμενος τὰ σωτήρια· ἀλλ' ὡς εἰ πάν-
τες ἐξέκλιναν τε ἅμα καὶ ἠχρειώθησαν,
ἀνεπαισθήτως εἶχον τῶν γινομένων, καὶ διὰ
ἀντέβαινον ταῖς ἐκ Θεοῦ μαστιγώσεσιν.
Ἕλληνες δὲ τὴν αἰτίαν ἐζήτησαν τοῦ λοιμοῦ,
καὶ τοῦ μάντεως πειθόμενοι Κάλχαντος, οὐκ
ἀφῆκαν τὸ κακὸν ἀθεράπευτον, παρ' οὐδὲν
θέμενοι, εἰ βαρυμηνίαν ἔμελλεν ὁ πρῶ-
τος καὶ κράτιστος τοῦ στρατεύματος. ὅγε
μὴν Ἰβανκὸς τῷ βασιλεῖ προσρυεὶς, ἀσ-
μένως προσδέδεκτο, καὶ γέγονεν ἐς οὐκ ὀ-
λίγα χρήσιμος Ῥωμαίοις, εὐμήκης ὢν τὴν
ἡλικίαν, καὶ ἀγχίνοις μάλιστα, καὶ τὴν ῥώ-
μην ἀκμαῖος τοῦ σώματος, τὸ δέγε ἄνδρα
τῶν αἱμάτων τῷ τοῦ εἴδους ἀκροχόλῳ καὶ
τῷ τῆς γνώμης ἀποκρότῳ σαφῶς διεχά-
ρατε, Ῥωμαίοις μὲν συναυλιζόμενος,
μεταρυθμιζόμενος δὲ μηδαμῶς πρὸς τὸ
τοῦ φρονήματος ὁμαλὸν καὶ εὐένδοτον. ὁ μέν-
τοι βασιλεὺς οὐκ ἀνάξιον κρίνας τὸν ἄν-
δρα τῶν εἰς αὐτὸν γινομένων γαμικῶν ἐγ-
γυήσεων, τὴν μὲν παστάδα ἐς τὸν νόμιμον
καιρὸν ἀνεβάλετο (ἔτι γὰρ ἐψέλλιζεν ἡ
νύμφη τὰ παιδικά) αὐτὸν δὲ τοῖς μέγα δυ-
ναμένοις συγγενέσιν ἐνέγραφεν, οὐδενὸς τῶν
εἰς θεραπείαν ἀρχὴν καὶ πλοῦτον βαθὺν
παρεικὼς στέρεσθαι. ὁ δὲ πρὸς τὸ κατηγγυημέ-
νης αὐτῷ θυγατρόπαιδος τοῦ βασιλέως
ἀτελὲς ὁρῶν καὶ τῇ τοῦ κάλλους ῥοδωνιᾷ τῇ
τῆς τεκούσης αὐτὴν Ἄννης ἐν χηρείᾳ ἔτι οὔ-
σης, περιέργως ἐνατενίζων, καὶ γάμοις φαν-
ταζόμενος μείζονας, τί μοι καὶ τῷ ἐν γά-
λαξιν, ἔφασκεν, ἀρνειῷ ἀμνάδος πρὸς
χρείαν, καὶ αἰγὸς τελείας ἐπιδεομένῳ;

monachis cōsiderauit, vllóve modo placare docuit, aut liberius apud Imperatorem differendo, quicquam Romani salutare conatus est: sed quasi omnes à via deerrantes & inutiles facti, quid rei esset non animaduerterunt, quodammodo flagellis Dei aduersantes, Græci quidem causa pestilentiæ ex Calchante vate cognita, offensi numinis iram placarunt, neglecta summi & potētissimi Imperatoris indignatione. Ibancus verò cum ad Imperatorem se contulisset, benignè susceptus, Romanis multis in rebus vtilē nauauit operam: homo proceræ staturæ, præstanti ingenio, & robustissimo corpore, sed iracundia & contumacia animi è vultu relucens, crudelitatem eius abundè testabatur. quare tametsi inter Romanos viueret, tamen mores suos ad facilitatem & æquabilitatem minimè componebat: Nihilominus Imperator eum, sponsalibus à Sebastocratore promissis, non indignum ratus, nuptias in legitimum tempus distulit, ob puellæ teneros annos: ipsum verò in numerum cognatorum suorum potentissimorum hominum recepit, summa potentia & maximis opibus donatū. Is verò sponsæ suæ immatura ætate considerata, & matris eius Annæ viduæ adhuc elegantia curiosius inspecta, nuptiis amplioribus inhians: *Quid,* inquit, *mihi rei est cū lactāte adhuc agna cū oue indigeā ad coi-*

Publicorum malorū caput, sapientia sapientibus ablata.

Ibancus Græcis (qui Romani perpetuò à Niceta nūcupantur) vtilem operā nauat.

Barbari hominis, ingenium.

Is matrem filiæ præfert, nuptiis amplioribus inhians.

tum apta? Ac vir ille in partibus Philippopoli vicinis plurimum laborauit, & veluti vallum popularibus suis & auxiliaribus Scythis obuia quæque vastãtibus & opponebatur aliquãdo etiam Imperatorem in expeditiones sequens, strenuam operam præ cæteris nauare videbatur. Quis verò Scytharum & Blachorum incursiones & nefaria facinora enumerare queat? Vastitas regionũ Hemo vicinarum, Macedoniæ & Thraciæ direptiones vtique omnibus statuis & tabulis clarius, & quauis historia dilucidius ostẽdunt, quid actum sit.

Opponitur Scytharũ incursionibus. Sed vallũ illud eruptiones diluuij illius quod tãdem Græciã inuasit non potuit coercere.

7 Neque verò à Septentrionalibus duntaxat barbaris Romani perpetuò premebantur, sed in Oriente Persis etiam prædæ erant. Nam cùm Imperator cum Persa Galaticæ Ancyræ domino pacem nõ fecisset, sed partim amicitiã eius, vt qui Romanis nocere nõ posset, aspernatus esset: partim pecuniæ, quæ pro pace postulabatur, parceret: vnũ annum & sex menses bellum continenter cum eo gessit. Qua de causa Cilix Alexius, ea quæ retulimus, illius adiutus opibus, confecit: & vrbs Dadibra à Persis occupata est. Nam cum is omnibus suis copiis adductis, se non inde recessurum confirmaret, nisi illam expugnasset, obsidio quatuor mẽses durauit, Dadibrenis nemine opem ferente. Nam Imperator etsi

Qui pietati & æquitati bellum indicunt, vndique accersũt etiã hostes, à quibus opprimuntur.

Dadibræ vrbis munitissimæ oppugnatio.

Nemo oppugnatis opem fert.

τὰ πλεῖστα μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ οὗτος τοῖς περὶ τὴν Φιλίππου ἐπόνει μέρεσι, καὶ ἦν ἀγαπητὸν Ῥωμαίοις ἀντίφραγμα τῆς ἐκ τοῦ γένους ἐκείνου μετὰ Σκυθῶν συνάρσεως, ἐξιόντων καὶ κειρόντων τὸ προσπεσόν. ἐνίοτε δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ συστρατεύων, διαφερόντως ἐδόκει δραστήριος. τίς δ' ἂν καὶ ἀριθμεῖν δύναιτο, ὅπῃ καὶ ὅτε τοῦ ἔθνους Σκυθῶν καὶ Βλάχων ἐγίνοντο ἔφοδοι, καὶ οἷα ἔργα ἔδρων ἀνόσια; μαρτυροῦσι δήπου τὰ πεπραγμένα ἡ τῶν πρὸς Αἷμον χωρῶν ἐρημία, Μακεδονίας τε καὶ Θρᾴκης οἱ λῃϊσμοί, στηλῶν καὶ κύρβεων ἀκριβέστερον, καὶ ξυμπάσης ἱστορίας τρανότερον.

7 Οὐ μόνον δὲ τὰ κατὰ τοὺς πρὸς ἄνεμον βορρᾶν ἐκπολεμωθέντας ἡμῖν βαρβάρους ἦν ἀεί πως ἐπικρατέστερά τε καὶ δυσαντίβλεπτα, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕω τὰ Ῥωμαίων Πέρσαις ἐξέκειτο πρὸς ἀφαίτωσιν. μὴ γὰρ τῷ Πέρσῃ σπεισάμενος, ὃς Ἀγκύρας ἦρχε τῆς Γαλατικῆς, ἀλλὰ τῇ μὲν τὴν μετ' αὐτοῦ φιλίαν παρ' οὐδὲν τιθέμενος, ὡς λυμαίνεσθαι Ῥωμαίοις οὐκ ἔχοντος, τῇ δὲ περὶ τὴν δόσιν τῶν χρημάτων ὧν ὑπὲρ εἰρήνης ᾔτει σμικρολογούμενος, διετέλεσεν ἐς χρόνον ἕνα καὶ μῆνας ἓξ ἐκείνῳ διαφερόμενος. ἀμέλει τοι διὰ ταῦτα ὅ, τε Κίλιξ Ἀλέξιος, ὅσα εἴπομεν, διεπράξατο, παρὰ τοῦ τῆς Ἀγκύρας δυνάστου ἐνισχυόμενος, ἥ τε πόλις Δάδιβρα ἑάλω, καὶ Πέρσαις ὑπέκυψεν. ἄρας γὰρ μετ' ἁπάσης ὁ Πέρσης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως, καὶ περὶ ταύτην τὴν πόλιν βαλὼν στρατόπεδον, ἐπέμενε πολιορκῶν. τριβομένου δὲ τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ μὴ ἂν ἄλλως ἔλεγεν ὁ Πέρσης δυνατὸν εἶναι τὴν πολιορκίαν λῦσαι, εἰ μὴ παραλάβοι αὐτήν, εἰς μῆνας μὲν ἡ πολιόρκησις παρετάθη τέσσαρας, ἐπικουρία δ' ἦν οὐδαμοῦ τοῖς Δαδιβρηνοῖς ἐπιοῦσα ἐκ τῶν ἐκτός. ὅ, τε γὰρ βασιλεὺς

γὰρ βασιλεὺς εἰ καὶ πέμπων ἐνῆγεν αὐτοὺς ἀντέχειν γενναίως, καὶ συμμαχήσειν κατεπηγγέλλετο, ἔμελλεν ἀεί πως καὶ ἀνεδύετο, καὶ οἱ περίοικοι Παφλαγόνες ἀγχοῦ που προσιέναι καὶ ἐπαμύνειν οὐδαμῶς ἐθάρρησαν. ἀτὰρ οἱ πολιορκούμενοι πρὸς πᾶσαν ἀπεγνώκεσαν ἀρωγήν, καὶ δῆλοι ἦσαν λιμῷ πιεζόμενοι, καὶ ταῖς πετροβόλοις μηχαναῖς ἀνήκεστα πάσχοντες. τοῖς γὰρ λίθοις ἐκ τῶν ἔξωθεν γηλόφων κατὰ τὸ μέσον ἀφιεῖσθαι τῆς πόλεως, τὰς οἰκίας κατήρειπον, πέτρινά τε διακοντίζουσαι. καὶ πᾶν ἕτερον ἀνθρώποις ἐπίβουλον ἀκροβολίζουσαι, τὰ δοχεῖα τῶν ὑδάτων ἠφάνιζον, ὥστε τὰ ποτὰ ἠχρείουν ἔσωθεν ὄντα, καὶ μὴ πλανώμενα. μετ᾽ οὐ πολὺν δέ τινα χρόνον βασιλικῆς ἐπικουρίας ἀφιγμένης, καὶ κατὰ τὸν Βάβαν τὸ ὄρος αὐλισαμένης, ἧς ἦρχον μειράκες τρεῖς, ὁ Βρανᾶς οὗτος Θεόδωρος, ὁ Καταχαλὼν Ἀνδρόνικος, καὶ ὁ Καζάνης Θεόδωρος, ὡς ᾔσθοντο οἱ Πέρσαι, λόχους ὑποκαθίζουσι, καὶ μήπω παρανατειλάσης ἡμέρας ἐπιθέμενοι καὶ φεύγουσιν κατόπιν ἐπικείμενοι, οὓς μὲν ἔκτειναν, οὓς δὲ συνειλήφασι ζῶντας, μεθ᾽ ὧν καὶ τοὺς δύω στρατηγούς, καὶ τούτους περιηγκωνισμένους τὰς χεῖρας, κύκλῳ περιάγων ὁ Πέρσης ἐδείκνυ τοῖς ἐπὶ τῶν τειχῶν, καὶ παρῄνει ἕως ἡ πόλις τοῖς πολεμίοις ἀβάπτιστος κύμασι, τὴν ἐκείνης ἐγχειρίσαι αὐτῷ οἰάκισιν. μηδὲ γὰρ ἐκ τοῦδε σώζειν ἔχουσαν ἐλπίδα σφίσιν ὑπολελεῖφθαι, μηδ᾽ ἂν αὐτὸν ἐκεῖθεν μεταναστεῦσαί ποτε, εἰ μὴ ἐγκρατὴς τῆς πόλεως γένοιτο. τοιούτοις οὖν οἱ Δαδιβρηνοὶ θεάμασι καὶ ἀκούσμασι κατακλασθέντες τὸ πρόθυμον, τρέπονται πρὸς συμβάσεις ἀσυμφόρους μέν. ὁποίας δ᾽ ἐπέταττεν ὁ καιρός, ἀκμαῖος ἐφεστὼς καὶ τομός, κατανεύουσί τε τὴν μὲν πόλιν ἐκλιπεῖν πανσυδί, βαδίσαι δ᾽ ἕκα-

eos per nuncios ad fortiter resistendum hortabatur, & auxilia pollicebatur: subinde tamē rem procrastinabat: & finitimi Paphlagones propius accedere, & opem eis ferre non audebant. Neque verò hostem latebat, eos omni auxilio destitutos & fame premi, & à machinis grauissimè affligi. Nam cum saxa, calx, & quicquid hominum vitæ insidiatur, ex collibus in mediam vrbem cōiicerentur, ædes diruebantur, & putei inficiebantur. Non multò pòst missis ab Imperatore auxiliis, quæ in Baba monte castra habebāt, tribus adolescentibus ducibus, Brana isto Theodoro, Andronico Catacalone & Cazane Theodoro: Persæ ea re comperta, ex insidiis eos ante lucem adorti, & tergis fugientium inhærentes, alios occiderunt, alios ceperunt, & duos duces inter cæteros. quos Persa manibus post tergum reuinctis vndique circunductos, iis qui in mœnibus erant, ostēdebat, monens, vt vrbem priusquā belli fluctibus obrueretur, sibi gubernandam traderent. Neque enim spē salutis vllā eis superesse: neque se inde recessurum, nisi vrbe expugnata. His spectaculis & sermonibus Dadibreni fracti, ad pactiones descendunt, iniquas quidem illas, sed quas temporis angustiæ & durum telum necessitas flagitabant. Annuūt, se vrbē penitus deserturos, vt cuique cum suis charissi-

Imperator ignauus cunctando rem amittit: nec Paphlagones audent ferre suppetias.

Obsessi duriter premuntur.

Adolescentū auxilium vanum & nullum esse sentiunt.

Clades auxilij intempestiui, vrbem obsessam persuadat.

Victoris audacia felix obsessorum animos frangit, & iniquas pacis cōditiones cogit recipere.

mis & ſupellectilibus incolumi abire liceret, quò vellet. Neque enim barbarus eos in patria manere, & tributa penſitare pati voluit. His conditionibus iureiurando firmatis, Perſa vrbem ſuis popularibus incolẽdam dedit, ciues in alias atque alias regiones & vrbes ſunt diſperſi. quidam etiam, Perſæ conceſſu, tuguriolis in proximo ſtructis, amore patriæ, ſeruitutis iugum ſubierunt. Ac cum vrbe Dadibra hoc modo actum eſt. Imperator autem paulo pòſt, pace cum Perſa facta, libenter ei, deterſo pudore, ea dedit, quæ ante illius vrbis deditionem poſtularat. Vix Romanum imperium ab hoc malo reſpirarat, quũ alij nũcij grauiores afferuntur, & futura maiorem dolorem afferũt quàm præſentia. Nam hæc quidẽ, quamuis ex parte moleſtiam haberent, tamen libertatis nonnullis reliquiis blandiebantur. Quæ autem ab Occidentalibus gentibus imminebãt, ea ſeruitutem vniuerſam & perpetuam minitabantur. Nam Alemannorum rex Ammerigus, Friderici filius, qui in expeditione Palæſtina ſubmerſus eſt, vt in Iſaacij Angeli imperio diximus, paterno principatu ſuſcepto, Sicilia & Italia ſubactis, Romanos ipſos laceſſebat, nouarũ rerum importunè cupidus,

σον κακῶν ἀπαθῆ μετὰ τῶν φιλτάτων σφίσι, καὶ τῶν κτήσεων, ἣν ἂν αἱροῖντο στείλασθαι, ἐπεὶ μηδ' εὕρισκον τὸν βάρβαρον μένειν αὐτοὺς κατὰ χώραν ἐῶντα, καὶ φόρους αὐτῷ κατατίθεσθαι ὁπωσοῦν συντιθέμενον. ταῦτ' ἄρα καὶ ὅρκων γεγονημένων, ὁ Πέρσης εἶχε τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ γένους δίδωσιν αὐτὴν εἰς ἐνοίκησιν· αὐτοὶ δὲ μεταναστάντες ἐκεῖθεν, καθ' ἑτέρας χώρας καὶ πόλεις διεσπάρησαν· πολλοὶ δὲ τῆς πατρίδος ἄγχιστα πηξάμενοι μόσσυνα, οὕτω δοκοῦν τῷ Πέρσῃ, προσέμειναν, δούλειον ὑποδύντες ζυγόν, εἷς ἡ τῆς ἐνεγκαμένης γλυκύτης τῇ μνήμῃ προσίζανεν ἀναπόνιπτος. καὶ τοιοῦτον μὲν τῇ πόλει Δαδίβρῃ τέλος ἀπήντησεν. ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ βραχὺ τῷ Πέρσῃ σπεισάμενος, ἀπέδωκεν ἀσπασίως, ὅσα πρὸ τοῦ ἁλῶναι Δάδιβραν ἀπῃτεῖτο χρήματα, ὡς ἐξ ὀμμάτων οὖσαν τὴν τότε αἰσχύνην ταχέως ἀποτριψάμενος. ἀλλ' οὔπω ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ τὴν ἄλμην ταύτην ἀπέπτυσεν, ἀνένευσέ τε καθαρῶς, καὶ ἀνέπνευσε, καὶ δεινοτέροις ἀγγέλμασιν ἀκουσμάτων βάλλεται ἄλλων, καὶ τῶν ἐνεστώτων ἦσαν τὰ προσδοκώμενα δυσαχθέστερα, εἴ γε τὰ μὲν ὑπέσαινον ἐλευθερίας ἐγκαταλείμμασιν ἀπὸ μέρους ἀλγύνοντα. τὰ δ' ἐκ τῶν ἑσπερίων ἐθνῶν βάλλοντα, δουλείαν παρεῖχον φαντάζεσθαι, παγγενῆ προϊσταμένην καὶ δυσαπάλλακτον. ὁ γὰρ δὴ τότε κρατῶν τῶν Ἀλαμανῶν Ἀμερίγος ὁ τοῦ Φρεδερίχου υἱὸς ἐν τῇ κατὰ Παλαιστίνην ἀνόδῳ τὰ ὕστατα νίπτρα λέλουται, ποταμίῳ ἐναποψύξας ῥεύματι, καθὼς ἐν τοῖς κατὰ τὸν βασιλέα Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον λόγοις ἱστόρηται, τὴν πατρῴαν εἰληφὼς βασιλείαν, Σικελίαν τε παραστησάμενος, καὶ Ἰταλίαν ὑπαγαγόμενος, ἐπὶ τῷδε καὶ Ῥωμαίοις αὐτοῖς ἐπεφύετο, πραγμάτων νεωτέρων ἄτοπος ὢν ἐραστής, καὶ

Dadibreni ſuis ſedibus patriis pulſi experiuntur quàm miſera ſit eorum conditio qui ſtultorũ principum imperio ſubiecti ſunt.

Amerigi legatio ad Græcos Tertia Græcorum oppugnatio, ab Occidente. In luxu & ignauia perditos populus vndiq; ruunt potentes aduerſarij.

Amerigi elogium ab homine Græco ſcriptum.

καὶ ῥέκτης κακῶν δυσαπάλλακτος. οὐκ ἀνέδην δὲ καὶ αὐτίκα Ῥωμαίοις ἦν ἐφεδρεύων, τὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἐργῶδες ὑποβλεπόμενος, καὶ ἔτι ἔχων τοῖς ὀφθαλμοῖς προκείμενα, ὁπόσα Ῥωμαῖοι κατὰ Σικελικῶν ἠνδρίσαντο, ἐς τὴν ἡμετέραν πρώην παρεμβαλόντων, καὶ παρὰ τοῦ Πάπα δὲ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, οὐκ ἔλαττον ἀνασειραζόμενος τῆς προθέσεως. πέμψας οὖν πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰσαάκιον (οὐ γάρ πω τῆς ἀρχῆς ἐξωστράκιστο) αἰτίας συνεῖρε ἀναιτίου δήπουθεν διαστάσεως. ἑαυτῷ γὰρ ἀπεμέριζε καὶ προσῳκείου, ὡς ἤδη Σικελίας ἐξουσιάζοντι, τὰς ἐξ αὐτῆς Ἐπιδάμνου μέχρι καὶ τῆς μεγαλωνύμου πόλεως Θεσσαλονίκης Ῥωμαϊκὰς ἁπαξαπάσας χώρας. ὡς νόμῳ ὑποκυψάσας πολέμου τῷ τῶν Σικελῶν προτέρως στρατεύματι. τὴν γὰρ ἧτταν τούτων καὶ κατατρόπωσιν, κατ' ἀπάτην ἔλεγε Ῥωμαίων προσυπαντῆσαι, οὐχ ἥκιστα πάντων λογοποιὸς ἐν τοῖς ἀνδράσιν εὑρισκόμενος. ἐλογίστευε δὲ καὶ λύπας τὰς τοῦ πατρὸς, καὶ σταθμίοις οὐ δικαίοις αὐτὰς ἐταλάντευεν, οὐ τὰς προσφάτους μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσαις ἐκεῖνος ἐκ πολλοῦ προσεπάλαισε, τῆς παλαιτέρας Ῥώμης ἐκδιϊστάμενος, ταῖς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἀγχινοίαις, καὶ Ἰταλίας ὡσαύτως ἐκσφενδονούμενος, καὶ ταῦτα δὴ τὰ πρὸ Εὐκλείδου ἀνυποστάτως ἀνακινῶν, ἤθελε Ῥωμαίους χρήμασι μεγίστοις πρίασθαι τὴν εἰρήνην, ἢ πολεμησείοντα τοῦτον ἐκ τοῦ αὐτίκα μάλα καθυποδέχεσθαι. προσαπῄτει δὲ, ὡς εἰ κυρίων κύριος καθειστήκει, καὶ βασιλεὺς ἀναδέδεικται βασιλέων, συνάρασθαι τοῖς κατὰ Παλαιστίνην ὁμογενέσιν ἐκείνῳ διὰ ἀποστολῆς ναυμαχικῆς στρατιᾶς. ἀντεπιστείλαντος δὲ πρὸς ταῦτα τοῦ βασιλέως, καὶ ἄνδρα τῶν οὐκ ἀσήμων πρεσβευτὴν στείλαντος, πρέσβεις ἐκεῖθεν ἀφίκοντο, ὧν ἅτερος βαρὺ

& grassator ineuitabilis. Neque tamen statim Romanos inuasit, rei difficultate deterritus. positis adhuc ob oculos nostrorum contra Siculos fortibus facinoribus, cùm pridem in prouincias nostras impetum fecissent, & à veteris Romæ Papa ab instituto retraheretur.

Cur Amerigus non tam citò Græcos inuaserit.

Missis igitur ad Isaaciũ legatis (nõdum enim is imperio exciderat) causam dissensionis inanem quæritans, Romanas prouincias omnes ab Epidamno vsque ad inclytã vrbem Thessalonicam, sibi vt Siciliæ regi vendicabat, vt belli iure nuper à Siculo exercitu subactas.

Legationis Amerigi ad Alexiũ summa.

Nam quòd is tandem à Romanis profligatus esset, id fraude factum asserebat, in suis cupiditatibus fucandis fabulator insignis.

Exagitat Amerigũ Nicetas in occidẽtales paulò iniquior.

Cõmemorabat etiam, & iniquis lancibus ponderabat paternas offensas: nec eas recentes duntaxat, sed veteres etiam, Manuelis solertia veteris Romæ Papa contra illũ concitato, cuius Manuelis opera etiam Italia exactus esset pater. Ita obsoletis criminibus perfricta fronte renouandis, Romanis aut pacem maxima pecunia redimendam, aut bellum statim tolerandũ arbitrabatur. Præterea tanquam rex regum & Imperator imperatorũ postulabat, vt Romanis suis in Palæstina popularibus naualia auxilia mitterent.

Ex aliis historicis petenda est rerum à Germanis & aliis occidentalibus populis gestarum descriptio.

Ad quę cum Imperator rescripsisset, & virum non obscurum ad eum ablegasset: legati ab eo venerunt, quorum alter

homo ſuperciliosſus erat: & eo nomine ſuperbus, quòd regis in pueritia curam geſſiſſet. Eius legationis ſumma erat, plurimorum talentorum poſtulatio, arrogantia & inſolētia verba, rerum ab Alemannis geſtarum glorioſa commemoratio, quibus auditores decipi ſolent.

Summa iteratæ legationis Amerigi ad Alexium.

8 Imperator igitur (potiebatur autem rerum is, cuius nunc hiſtoriam contexi-mus) cum legatos infecta re dimittere non poſſet, annuit ſe pacem pecunia redempturum, quæ res ad id vſque tempus facta non erat. & vt Imperij Romani opes oſtētaret atque exaggeraret, rem aggreſſus eſt tēporibus minimè conſentaneam, ſed ab officio & decoro alieniſſimam, & Romanis propè ridiculam. Nam in feſto natalis Chriſti & ipſe gemmatam veſtem induit, & reliquos omnes auratas & laticlaui veſtes induere iuſſit. Quo ſpectaculo Alemanni adeò non obſtupuerunt, vt eorum cupiditas illo ſplendore Romanorum magis etiam inflammaretur: & Græcos vt ignauos homines & ſeruilibus deliciis deditos, quàm primum oppugnandi occaſionem optarent. Cum autem aſtantes Romani eos hortarentur, vt gemmarum ſplendorē, quibus Imperator inſtar prati nitebat, aſpicerēt, & media bruma veris ſuauitatē oculis perciperēt: negabāt, Alemānos talia ſpectacula deſiderare, neq; muliebria ornamēta admirari ſolere, quæ fucis flāmeis, inauribus radiantib. viris

AlexiūAmerigus ad pacem pecuniā redimēdam cogit.

Qui rem aggreditur, tēpori minimè cōſentaneā, ab officio & decoro alienam, is ſe ridendum cun ctis propinat.

Græci ab Alemānis ignaui & ſeruilibus delitiis dediti homines iudicantur.

ἣν τὴν ὀφρὺν καὶ περιττὸς τοῦ παιδοκομῆσαι τὸ ῥῆγα. ἦν δὲ τὰ δι᾽ αὐτῶν πρεσβευόμενα χρημάτων ἀποδόσεις πολυταλάντων, ἀλαζονεῖαί τε καὶ κόμποι, καὶ αὖ χρημάτων ἐγχωρείων κατάλογοι, δι᾽ ὧν καταπολιτεύονται οἱ ἀκούοντες.

8 Βασιλεὺς τοίνυν (ἦρχε δὲ ὁ νῦν ἱστορούμενος) μὴ ἔχων ἀπράκτους ἀποπέμψαι τοὺς πρέσβεις, κατένευσε χρημάτων τὴν εἰρήνην ἀλλάξασθαι, πρᾶγμα μήπω ἐς τόδε καιροῦ γεγονός, ὑπεξάψαι δὲ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ὡς πλουσίαν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος προθέμενος, ἐς οὐδὲν ἔργον τοῦ καιροῦ συνῳδὸν καθυπενήνεκται, ἀλλὰ καὶ λίαν παρακεκινημένων τοῦ σεμνοῦ τε καὶ εὐπρεποῦς, καὶ ῥυὲν μικροῦ πρὸς Ῥωμαίων κατάγελων. τῆς γὰρ γενεθλίου ἐπιστάσης ἡμέρας Χριστοῦ, αὐτός τε τὴν διάλιθον στολὴν ἠμφιάσατο, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν ἐπιτετάχει τὰς χρυσοϋφεῖς περιθέσθαι καὶ πλατυσήμους ἐσθῆτας. οἱ δ᾽ Ἀλαμανοὶ τοσοῦτον ἀπεῖχον ἔκθαμβοι τοῖς ὁρωμένοις τούτοις φανῆναι, ὥστε καὶ ἀνέθαλπον μᾶλλον τὸν ἔρωτα, ὃν ὑπέτυφον ταῖς λαμπροφορίαις τῶν Ῥωμαίων ἐναυόμενον, καὶ ηὔχοντο τάχιον κρατῆσαι Γραικῶν, ὡς ἀγεννῶν τὰ ἐς πόλεμον, καὶ περισπουδαζόντων τὰς ἀνδραποδώδεις χλιδάς. πρὸς δὲ τοὺς συνεστῶτας σφίσι Ῥωμαίους καὶ ἐνάγοντας ἐς τὴν τῶν λίθων ἄνθην ἀφορᾶν, εἷς ὁ βασιλεὺς ὡς λειμὼν ἐνηγλάϊστο, καὶ χειμῶνος μέσον χάριτας ἐαρινὰς δρέπεσθαι, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἑστιᾶν· οὐ χρείαν, ἔφασκον, Ἀλαμανοὶ τοιούτων ἔχουσι θεαμάτων, οὔτε μὴν ἐπιτηδείων γυναιξὶν ἐμπορπημάτων καὶ στολισμάτων φιλοῦσι θεάσασθαι καθεστάναι, ἃς ἡ κονία καὶ κρήδεμνα καὶ ἐνώτια παμφανόωντα, καὶ τὸ ἀρέσαι τοῖς ἀνδράσι δια-

φέροντας ἀσπάζεται· ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίους μορμολύττοντες, νῦν ἱκανὸν καιρὸς, ἔλεγον, μεθαρμοσθῆναι τῶν γυναικωδῶν ἐμπορπήσεων, καὶ σιδήρῳ περισταλῶσαι ἀντὶ χρυσοῦ. εἰ μὴ γὰρ τὰ τῆς πρεσβείας λήψονται πέρας, καὶ πρὸς τὸ τοῦ κυρίου σφῶν καὶ βασιλέως συμβαῖεν Ῥωμαῖοι βούλημα· ἀνάγκη τις ἔσται πάντως διὰ μάχης ἀνθρώποις χωρεῖν, οἵ τινες οὐ λίθοις ὡς λειμῶνες περιανθίζονται, οὐδ᾽ οἰδαίνονται πρὸς ἦθος ἀγέρωχον μαργάρων σφαιρώμασιν πρὸς φῶς διαγελώντων σελήνης, ἢ ταῖς ἐν θυάσοις μεθύουσι λίθαξιν, αἳ ὡς ἀλαζὼν ὄρνις ὁ μηδικὸς, πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ περιχρώζονται. ἀλλ᾽ ἄρεος ὄντες τρόφιμοι, θυμοῦ μὲν πυρὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρυθραίνονται τοῖς τῶν λίθων ἐπίσης ἀκτινώδεσιν. ἱδρῶτας δὲ θρομβοῦντες ἐν τῷ μογεῖν πανημέρια ὑπὲρ στιλπνότητα μαργάρων αὐτοὺς καλλωπίζονται. ᾐτοῦμεν δὲ καὶ τὰ ὑπὲρ εἰρήνης αἰτούμενα χρήματα εἰς χρυσίου πεντήκοντα κεντηνάρια καθ᾽ ἕκαστον χρόνον διδόμενα. πρὸς ἅπερ ὁ βασιλεὺς ἀπαυδῶν, πρέσβιν ἐς τὸν ῥῆγα πέπομφε τὸν Φιλοκάλην Εὐμάθιον, ἔπαρχον ὄντα τῆς πόλεως. τοῦτο δὲ πλείστῳ ὑπὲρ τοὺς τότε κομμῶν, ἑκόντως ὑπέδυ τὸν πρεσβευτήν. ἀμέλει καὶ δεῖται τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν ἐπαρχικῶν παρασήμων ἐνδοθῆναι οἱ διαπρεσβεύσασθαι. καὶ βασιλεὺς ἐφόδιον ὅπερ ᾔτησε περιχαρῶς αὐτῷ παρασχόμενος, οἰκείοις ὀψωνίοις τὴν προκειμένην παρῆκε στείλασθαι. ὅθεν ἐποφθεὶς καινός τις καὶ ἔξαλλος πρεσβευτὴς, οὐ μόνον οὐδέν τι παρὰ τοὺς πρότερον πρέσβεις τετίμητο, ἀλλὰ καὶ γέλων ὦφλε τῷ ἀήθει τοῦ περιβλήματος. ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς εἰρήνης ἕνεκα δοθησόμενα χρήματα, εἰς δέκα πρὸς τοῖς ἓξ χρυσίου περιέστησαν κεντηνάρια, ὁ μὲν Φιλοκάλης τὴν

viris impensè placere studeãt, ac vt Romanis terrorẽ incuterent, nunc tempus instare aiunt, vt muliebribus ornamentis sepositis, aurum ferro commutẽt. Nam si legatio foret irrita, nec Imperator regis sui & domini postulatis annueret: necesse eos habituros pugnare cum hominibus qui non gemmis vt prata niteant, neque rotũdis margaritis intumescant, aut amethystis purpuræ & auro intertextis pauonis instar glorientur: sed qui Martis alumni, irę flamma oculos suffusi non secus quàm gemmæ radient: & totos dies sudorẽ fundant, margaritis splendidiorem. Recensebant etiam pecuniam quæ pro pace postularetur, esse auri centenarios L. quotannis pendẽdos. Quam summam cum se Imperator soluere posse diffideret, Eumathium Philocalem præfectũ vrbis, legatum ad regẽ mittit: qui cum opibus cæteros superaret, vltrò id munus subiit, Imperatore exorato, vt sibi cum præfecturę insignibus legationem obire cõcederetur. Imperator verò viatico quantũ postularat libenter dato, suis eũ sumptibus propositum iter conficere passus est. Ita ille insolitus ac potius insolens legatus, nõ modò non maiore quàm cæteri honore affectus est, sed derisus etiam ob vestitus inusitati nouitatem. Cæterùm pecunia quæ pacis causa dãda esset, ad XVI. auri talenta redacta: Philocales

Veterũ Germanorũ obseruandum elogium.

Martis alumnorum deliciæ quales sint.

Sedecim auri talenta Alemannis pẽsitanda.

Diuites ambitiosi munera grauia vltro subeunt.

Insolitus ac insolens legatus, stultæ ambitionis mercedẽ, nẽpe irrisionẽ, reportat.

in Sicilia, vbi regem conuenerat, expectabat, dum ea mitterentur. Imperator verò pecuniæ inopiam causatus, à prouinciis tributum exigebat, quod Alemanicum appellatur, tum primùm institutum, & vrbano populo, senatu & cœtu Ecclesiastico, opificibus item & artificibus omnis generis conuocatis, petebat vt quisque de facultatibus suis partem aliquam stipis nomine conferret. Sed cum se nihil proficere, ac frustra talibus rebus niti, & inania verba fundere cerneret: plerisque etiam vociferantibus & tumultuãtibus ob inusitata ista & iniqua tributa, nonnullis verò cẽsoriam ei notam inurentibus, quòd Rempu. per luxum perderet, inter cognatos prouincias partitus, qui extinctis oculis omnes essẽt inutiles: ab eo quidem instituto toto impetu resiliit, ac propemodum eam postulationem à se profectam esse negauit: & aliam ingressus viam, aurea & argentea donaria, quæ extra sacrariũ essent, neque corpori & sanguini Christi suscipiendo seruirẽt, postulauit. Ab ea quoque petitione multis abhorrentibus, quasi sacra profanaturus esset, surda & muta Imperatorum monumenta, quæ nullum aduocatum haberent, inuadenda esse censuit. Itaq; sepulchra effodiuntur: nec vllis Romanorũ imperatoribus, quantumuis ob res gestas claris, quicquam præter saxeas tunicas, frigidum & extremum illud propugnaculum, relinquitur, omni precioso ornatu spoliatis.

Rebus suis, dum fuit tẽpus Alexius minimè consulens, grauis populo fit, tributa exigendo Sic solent stulti principes in cõtraria vitia currere.

Censoria nota dignus est qui per luxũ perdit Rempublicã, prouinciasque cõmittit hominibus inutilibus.

Nihil homini sacro sacrum est.

Surda & muta, sepulchra fac inuaduntur.

τούτων ἀποστολὴν κατὰ Σικελίαν ἐπέμενε, προσδοκῶν ἔνθα τῷ ῥηγὶ συνεγένετο. βασιλεὺς δὲ φάσκων ἀπορεῖν χρημάτων τάς τε χώρας ἐφορολόγει, τὸ καλούμενον εἰσπράττων Ἀλαμανικὸν, τότε καινισθὲν πρώτως· καὶ τὸ τῆς πόλεως ἐκκλησιάσας πλήρωμα, τότε γερουσιάζον καὶ ὅσον τοῦ βήματος τρόφιμον. καὶ ὅσον εἰς διαφόρους τέχνας καὶ ἐπιστήμας μερίζεται, ἔρανον ἀπῄτει γενέσθαι, καὶ ἀπόδασμά τι καταθέσθαι τῆς οὐσίας ἕκαστον. ὁρῶν δὲ ὡς οὐδὲν περαίνει, ἀλλ' εἰκῇ τὰ τοιαῦτα μέτεισι, κενολογῶν ἀτεχνῶς, καὶ τοὺς πλείους δὲ κραυγάσους καὶ στασιώδεις εὑρίσκων, οἷα μηδαμῶς ἀνεκτὰ ἡγουμένους τὰ φορτικὰ ταῦτα καὶ ἀήθη ἐπιτάγματα, ὑπό τινων δὲ καὶ λοιδορούμενος, ὡς τὰ κοινὰ κατασπαθῶν, καὶ τοῖς συγγενέσι τὰς ἐπαρχίας διανειμάμενος, ἀχρείοις οὖσι πᾶσι καὶ ἀπεσβεσμένοις τοὺς λύχνους τοῦ σώματος, τῆς μὲν προθέσεως ταύτης μεθ' ὅλης συντονίας ἀπῆρε. μικροῦ μηδ' αὐτὸς εἶναι διατεινόμενος ὁ τὸ σκέμμα τότε εἰσενεγκάμενος· ἑτέραν δὲ τραπόμενος, ᾔτει τὰ τῶν χρυσέων καὶ ἀργυρέων ἀναθημάτων, ὁπόσα ἐκτὸς τοῦ βήματος, μήτε μὴν πρὸς ὑποδοχὴν ἡτοίμασαι τοῦ θείου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ἀποπηδησάντων δὲ πρὸς τοῦτο πολλῶν, καὶ εἰπόντων, ὡς κοινοῦν ἐθέλει τὰ ἅγια, ἔγνω δεῖν τοῖς ἀλάλοις καὶ κωφοῖς τῶν βασιλέων ἐπιθέσθαι μνήμασι, μηδένα τὸν ὑπερφθεγγόμενον ἔχουσιν. ἐτυμβωρυχοῦντο οὖν τὰ μνήματα, ὡς τοῖς πώποτε Ῥωμαίων ἄρξασι, καὶ ὅσοις αἱ πράξεις περίδοξοι, τοὺς λαΐνους περιλελεῖφθαι μόνον χιτῶνας, τὸ ψυχρὸν καὶ τελευταῖον κώλυμα τοῦτο, παντὸς γεγυμνωμένοις ἐπικοσμήματος τιμαλφοῦς.

ἣν δ' ἂν οὐδ' ἡ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου σορὸς ἀναφὴς καὶ ἀσκύλευτος, εἰ μὴ φῶρες φθάσαντες τὸ δόγμα τοῦ βασιλέως, τὴν ἐπιτρέχουσαν διάχρυσον ἀγλαΐαν ἐκλωποφόρησαν. ἀμέλει καὶ συναγηοχὼς ἀργύρειον ἐντεῦθεν, εἰς τὰ ἑβδομήκοντα κεντηνάρια, καὶ μερίδα χρυσίου τινὸς ὡσεὶ βέβηλον ὕλην καθῆκεν εἰς τὸ χωνευτήριον. δυοῖν δὲ τῶν ἐκ τῆς βασιλείου αὐλῆς τὴν τούτων ἐπαναθεὶς συλλογὴν, εἶχεν ἀμφοτέρους μετὰ βραχὺ σύνδρομον τῇ πράξει τὴν ἐκβίωσιν εἰληφότας. ὁ μὲν γὰρ πυρετῷ λάβρῳ διαφρυγεὶς ἀπελήλυθεν, ὁ δ' ὑδέρῳ κατὰ τοὺς ἀσκοὺς οἰδηθεὶς ἀπερρύετο.

Ac ne magni quidem Constantini loculus intactus & inuiolatus mansisset, nisi fures Imperatoris decretum anteuertissent, & aurea illius ornamenta abstulissent. Vnde cùm ad LXX centenarios argenti, & auri nonnihil corrasisset, conflari ea tanquam profanam materiam iussit. Eius muneris ministri duo paulo pòst obierunt, alter ardenti febre, alter aqua intercute sublatus.

Multa, sed non satis possidet homo pietatis & cõsilij expers.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

NICETAE CHONIATAE
LIBER SECVNDVS, DE REBVS gestis Alexij Angeli.

* * *

BREVIARIVM.

1 *Nicetas insultat Amerigo mortuo, illiúsque in Siculos crudelitatem exaggerat. Caphures Genuensis pirata à Ioanne Stirione opprimitur.*

2 *Turbæ in aula Alexij Imperatoris, cuius cognati omnia vendunt. Euphrosyne imperatrix Constantinum Mesopotamitanum euehit, ideo à fratre & genero adulterij accusatur: vnde Batazis nobilis adolescentis proditoria cædes, & Alexij factum indignum.*

3 *Alexij irrita contra Blachos expeditio. Euphrosyne in monasterium abstruditur: sed delatorum opera reuocatur.*

4 *Constantini Mesopotamitani, sacrificuli & versutissimi aulici miræ artes describuntur. In altum sublatus casu grauiore ruit.*

5 *Temeritas Alexij in Iconiensi Sultano concitando. Sultanus oppida quædam ex improuiso capit. Antiochia Phrygiæ maximo periculo mirè liberatur. Sultani in captiuos humanitas. Alexij futiles ad bellum apparatus.*

6 *Alexius inconsultè in seipsum sæuit. Imperatricis deliberationes de imperij successore. Miserrimus imperij status: & Scytharum in Thraciam eruptio.*

Amerigi obitus inducias adfert Alexio. Nicetas autem, ex illa sua faecundia, tāquam ex armamētario, tela in mortuū contorquet, sed irrito conatu: immo in Nicetam ipsum eiusmodi tela redeunt. Sapientē etenim haud decet, rhetorum more in hunc vel illū declamitādo veritatis oculis offundere caliginem.

SEd quis Domini potētiam pro dignitate celebret, aut laudes eius diuulget? Antequam pecunia mitteretur, Alemaniæ rex moritur, cuius obitus non Romanis duntaxat optatissimus, sed Occidentalibus etiam gentibus gratissimus fuit, tum iis quas vi magis quam beneuolentia secum cōiunxerat, tum iis quas inuadere decreuerat, semper solicitus, & omnium voluptatum contemptor, vt monarchiam constitueret, & circumiacentibus regnis omnibus dominaretur: Antonios & Augustos Cæsares subinde somnians, & ad eorum principatum cupiditatem extendens, & tantum non vt Alexander dictitans, Et hæc & illa mea sunt. Pallidus & seuerus. Cum autem serò cibum caperet, & moneretur, cauendum esse ne ea re valetudinem læderet: respondit, *Homini priuato quoduis tempus ad cibum capiendum esse idoneum, id præsertim cui assueuerit. Regi verò, tot curis distracto, si nomini suo respondere vellet, satis esse, si vesperi curare corpus liceret.*

Amerigi apophthegma Principe dignum.

Verùm quod dixi, regis Alamaniæ mors cùm omnibus aliis gentibus optata fuerit, tum Siculi ea tanto magis sunt exhilarati, quod insula capta grauissimis ab eo malis affecti fuerant, quæ vix satis describi possunt. Non enim tantum cædibus rapinis, exiliis, cruciatibus into-

Siculos ad defectionem procliues in officio retinet, sed manu effera.

Τὸ δ' ἐφεξῆς, ἀλλὰ τίς ἂν ἀξίως τὰς τοῦ κυρίου λαλήσειε δυναστείας; ἢ τίς ἀκουστὰς ποιήσειε τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; φθάνει τὴν ἀποστολὴν τῶν χρημάτων ὁ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας θάνατος. οὐ Ῥωμαίοις δὲ μόνον πολυέραστος οὗτος γεγένηται, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑσπερίοις μάλιστα τρισασπάσιος ἔθνεσιν, ὅσα τε πρὸς ἑαυτὸν ἐκεῖνος βίᾳ πλέον ἤπερ πειθοῖ ἐπεσπάσατο, καὶ ὅσα μετελθεῖν μελέτην ἐτίθετο, ἀεὶ μερίμναις κατατεινόμενος, καὶ πρὸς ἅπασαν ἀντίξους ὁρώμενος ἡδυπάθειαν, ὅπως μοναρχίαν περιβαλεῖται, καὶ κύριος ἔσεται τῶν κύκλῳ δυναστειῶν, τοὺς Ἀντωνίους καὶ Αὐγούστους Καίσαρας τῷ διανοητικῷ φανταζόμενος, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀρχὴν ἐκτείνων τὴν ἔφεσιν, καὶ μικροῦ φθεγγόμενος κατ' Ἀλέξανδρον, τὰ τῇδε καὶ τὰ τῇδε πάντα ἐμά. ὠχρός τε καὶ στυγνὸς ὁρώμενος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ τροφὴν προσιέμενος. καὶ πρὸς τοὺς εἰσάγοντας παραινέσιν, ὡς χρεὼν, ἐκ τοῦ οὕτω σιτεῖσθαι καχεξίαν ὑποβλέπεσθαι στόματος, ἀποφαινόμενός τε καὶ γνωματεύων, ἰδιώτῃ μὲν ἐπιτήδειον εἶναι πάντα καιρὸν εἰς σίτησιν, καὶ μάλιστα ἣν εἰώθει τονθούεσθαι· βασιλεῖ δὲ πολυφρόντιδι, μηδὲ βουλομένῳ τὴν κλῆσιν ψεύδεσθαι, ἀγαπητὸν εἰ καὶ περὶ βουλυτὸν ἐνευκαιρήσει τῇ ἀνέσει τοῦ στόματος. ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, καὶ πᾶσι μὲν εὐκταῖος ἔθνεσιν ὁ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας θάνατος ἐφάνη, Σικελοῖς δὲ καὶ μάλιστα ὡς οὐδὲ πᾶσιν ἄλλοις, ἡ τελευτὴ τούτου ἀσπασιωτάτη γεγένηται, ὅσῳ καὶ τῆς νήσου ταύτης ἁλούσης πλείστοις ὑπ' αὐτοῦ κακοῖς προσεπάλαισαν, ἅπερ οὐδὲ ῥάδιον γραφῇ παραδοῦναι. οὐ γὰρ μόνον ὑπήνεγκαν οὗτοι σφαγὰς, καὶ χρημάτων ὑπέστησαν ἁρπαγὰς,

παγὰς, καὶ πατρίδος ἐδυστύχησαν ἐκπίπτωσιν, καὶ κολάσεσιν ἀνυποίστοις καθυπεβλήθησαν, ὁπόσαι τοῦ ζῆν αἱρετώτερον τιθέασι τὸ θανεῖν, ἀλλὰ καὶ πόλεις συχναὶ πολλαὶ καθῃρέθησαν, καὶ φρούρια ἐπικαίρια κατεσκάφησαν. ἐδεδίει γὰρ τὴν ἐς τοὔπιον ἐπανάστασιν, καὶ ὡς μή ποτε Σικελοὶ τῆς ἐλευθερίας ἐρασθεῖεν προμηθούμενος, πᾶσαν αὐτοῖς ἀγαθὴν ἐλπίδα ἀπέκοψε, ὅση τε ἐν χρήμασι καὶ ὅση ἐν ἅρμασι καὶ ἵπποις τέθεαται, καὶ ὅση περιβόλοις πόλεων εὐτειχέσιν καὶ ἀνδράσιν εὐγενέσι καὶ ἐχυροῖς ἐρύμασιν ἐμπεριέχεται, πλὴν καὶ τὸ μέλλον δεινὸν ὡς παρὸν ὑφορώμενος, καὶ μὴ παρὸν προαποκρουόμενος ἐπεβουλεύθη παρά τινων· καὶ κρείττων τῆς ἐκείνων φανεὶς ἐπιθέσεως, οὐ τῷ διὰ ξίφους θανάτῳ τοὺς ἀντιστάτας ἠμύνατο, ἀλλὰ πολυτρόπως πρότερον βασανίσας οἰκτρότατα, οὕτω τοῦ ζῆν ἐστέρησεν. ὃν μὲν γὰρ διακεχαλακῶς καχλάζοντι λέβητι, καὶ θεὶς ἐπὶ κανοῦ καθάπερ σῖτον, ἐκπέπομφε τοῖς οἰκείοις, ὃν δὲ ἡκοντικῶς εἰς πυρὰν ἀνακαεῖσαν ἑπταπλασίως, ὃν δὲ ἐνσακκεύσας καὶ τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης παραπέμψας ἐξέτριψε. τὸν δέ γε πρωτουργὸν τοῦ συστρέμματος, καὶ πρὸς ἡγεμονίαν ἐπιλεγέντα, βαρυτέρᾳ τιμωρίᾳ τῶν λοιπῶν ὑπεδίκασε. στέφος γὰρ ἐκ χαλκοῦ ἐπιτάξας γενέσθαι, ἐγκαρσίους ἔχον ὀπὰς ἴσας τοῖς πέρασι, περιτίθησι τοῦτο τῷ ἀντάραντι χεῖρας ἐκείνῳ, ἔπειτα τέτρασι μεγίστοις ἥλοισι ἐς τὸ διαμπερὲς διαβεβλημένοις τῇ κεφαλῇ ἐνερείσας τὸ διάδημα, οὕτω διαφῆκε βαδίζειν, ἔχεις, εἰπὼν, ὃν ἐδίωκες ἄνθρωπε στέφανον. φθόνος οὐδεὶς, ἀπόλαυε τοῦ ἐφετοῦ σοι λίαν περισπουδάστου χρήματος. ὁ δὲ σκοτοδίνης πλησθεὶς, καὶ πρηνὴς πεσὼν, μετὰ βραχὺ ἐτεθνήκει, τῷ οἰκτρῷ ἐκείνῳ ἐναπορρήξας στεφανώματι τὴν ψυχήν. κατὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Σικελίας,

lerabilibus & morte grauioribus afflicti fuerãt, sed multæ etiam vrbes euersæ, multa opportuna castella diruta erant. Metuebat etiam rebellionem eorum, & quò libertatis cupiditatem oppri-meret, omnem fortunæ melioris spem quam vel pecunia vel currus & equi, vel munitæ vrbes, vel viri nobiles, vel tuta castella suppeditare queũt, eis ademit. Dum autem futurum periculum tanquam iam vrgens reformidat, & id quod nondum aderat, propulsat, quorundam insidiis est appetitus: quorum conatus cum anteuertisset, insidiatores non gladio puniuit, sed variis modis miserabiliter excruciatos interfecit. Nam alium feruenti aqua excoctum in canistro, pro missu ad suos remisit: alium in ingentem rogum coniecit, alium culeo insutum in fundum maris abiecit. Factionis verò principem & regem delectum, grauiori supplicio destinauit. Iussit enim coronam æneam fieri cum quatuor foraminibus quam eius capiti totidem magnis clauis affixit, atque ita hominem abire iussit, his verbis: *Habes homo coronam quam venatus es. nemo tibi inuidet: fruere vsque adeò desiderata re.* Is verò vertigine oborta humi prolapsus, paulo pòst in miserabili illo diademate expirauit. Capta Sicilia, vnà cum cæte-

Rebellionis metus principes ad sæua consilia impellit.

Insidiæ facilè parantur crudelibus principibus. Clementia tutissimũ est præsidium.

In coniuratos immaniter sæuitum.

Corona ænea interficitur rex imaginarius qui auream cõcupiuerat.

Captiuitatis maximũ incommodũ, libertatis & honorum iactura.

ris Irene Iſaacij Imperatoris filia captiua eſt abducta, & deſponſa notho fratri regis Alemaniæ Philippo, amiſſo priore coniuge, qui poſt obitum Tancredi patris Siciliæ imperarat. Cæterùm hoc quoque malo maximo, à quo omnes prouinciæ Romanæ peſſima quæque timebant, diuinitùs ſublato: aliud infortunium è mari extitit. Nam Genuenſis quidam nomine Caphures, biremibus & triremibus fabricatis, rotundis etiam nauibus inſtructus, maritimas vrbes & inſulas Ægęi maris vexauit. Sed & Adramyttio acta præda, immenſis opibus eſt potitus. Vt verò iis quibus talia curæ eſſe debebant, tandem veternus excuſſus eſt, Ioannes Stiriones cum XXX nauibus contra illum mittitur. Fuerat is Stiriones pirata ſæuiſſimus, è Calabria oriundus: ſed ab Imperatore Iſaacio maximis muneribus aſcitus, Romanis ſæpiſſimè in naualibus bellis commodarat. Is contra Caphurem profectus, præter expectationem aduerſa fortuna vtitur. Nam cum viribus aduerſario inferior, illum arte ſuperare contenderet, ab eo victus eſt, id perpeſſus, quod perpetuò facere deſtinarat. Caphures etiam, Romanas naues circa Seſtum clàm adortus, cum ſub meridiem ad Sigum flumen claſſiariis vacuas reperiſſet; vniuerſas cum armis & commeatu capit. Ex eo

Malo vno ſublato, aliud oboritur: nec ignauo principi longæ conceduntur induciæ.

Piratę incurſiones alius pirata fręnat.

Munera alliciunt militares.

Stiriones aſtutia ſuperatę contendens ſuperatur. Ars deluditur arte.

ἀπήχθη μεθ' ἑτέρων αἰχμάλωτος καὶ ἡ θυγάτηρ Ἰσαακίου τοῦ αὐτοκράτορος, ἧς ἡ κλῆσις Εἰρήνη, καὶ προσαρμόζεται Φιλίππῳ τῷ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας ἀδελφῷ, ἐκ πορνικῶν φύντι σπερμάτων, ἀποβαλοῦσα αὐτὴ θανάτῳ τὸν ἐκ παρθενίας καὶ πρότερον σύνευνον, ὃς καὶ ἐτυράννησε Σικελίας μετὰ μόρον τοῦ τεκόντος αὐτὸν Ταγκρέ. ἀλλ' ἐκποδὼν καὶ τοῦδε τοῦ κακοῦ θεόθεν γεγενημένου, μεγίστου τε ὄντος, καὶ ὑφ' οὗ πᾶσα ἡ Ῥωμαίων ἐκαραδόκει τὰ δεινότατα πείσεσθαι, ἕτερον ὑπεκύμαινε κυνοβλαβὲς καθ' ἅλα κακόν. Γενουΐτης γάρ τις Καφούρης τοὔνομα, νῆας δικρότους καὶ τρικρότους πηξάμενος, καὶ πλοίοις στρογγύλοις φραξάμενος, τὰς παραθαλαττίους ἔκειρε πόλεις καὶ τὰς νήσους ἐπιὼν, ἐπίθει κακῶς, αἳ κατὰ τὸ Αἰγαῖον ἀνίσχουσι πέλαγος. ἀλλὰ καὶ τῷ Ἀτραμυττίῳ προσβαλὼν, λείαν ἐκεῖθεν ἤλασε, καὶ συνέλεξε πλοῦτον οὐ σταθμητόν. ὡς δὲ ῥέγκοντες βαθέως ἐξανέθορον ὀψέ ποτε, καὶ ἀνένηψαν βράδιον, οἷς ἐξῆν τὰ τοιαῦτα σκέπτεσθαι, στέλλεται κατὰ τοῦ Καφούρη μετὰ τριάκοντα νηῶν ὁ Στειριώνης Ἰωάννης, πειρατὴς μὲν ποτὲ γεγονὼς, καὶ πειρατῶν ὁ χείριστος, ἐκ Καλαβρίας ὁρμώμενος, Ἰσαακίῳ δὲ τῷ βασιλεῖ προσρυεὶς ἐπὶ μεγίστοις φιλοτιμήμασι, καὶ Ῥωμαίους πλειστάκις ὠφεληκὼς ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν ἀεθλεύμασιν. ἐξιὼν οὖν κατὰ τοῦ Καφούρη, κακοδαιμονεῖ παρὰ δόξαν. ἔχων γὰρ διὰ μελέτης κατασοφίσασθαι τὸν ἀντίπαλον, πλείω προβεβλημένον ἰσχὺν, ὑπ' ἐκείνου καταναυμαχεῖται, πεπονθὼς, ὃ δρᾶσαι ἐκεῖνον ἐνενόει διὰ παντός. ταῖς γὰρ Ῥωμαϊκαῖς ναυσὶ περὶ Σηστὸν σαλευούσαις λαθριδὸν ἐπιστὰς ὁ Καφούρης, ὡς εὗρε περὶ μεσημβρίαν κατὰ τὸν Σιγὸν ποταμὸν κεκενωμένας τοῦ ναυτικοῦ, ἀπαξαπάσας μετὰ τῶν ὅπλων καὶ ὧν εἶχον ἔνδοθι βιωσίμων αἱρεῖ. ἐκ

δὲ τούτου

δὲ τούτου τὰς νήσους ἀδεῶς ἐπιὼν, καὶ χωρία τὰ πάραλα ληϊζόμενος, φόρους ἐπέταττε καὶ συνέλεγεν ὡς ἠβούλετο. βασιλεὺς τοίνυν ἐξηπορηκὼς ἐπὶ τούτοις, δεῖν ἔγνω σπείσασθαι τῷ πειρατῇ. ἀμέλει καὶ στείλας τινὰς τῶν συνήθων ἐκείνῳ Γενουϊτῶν (πολλάκις γὰρ κατ' ἐμπορείαν ὧδε κατήχθη ἐς τὸ Βυζάντιον· ὃ δέδρακεν, ἐς χρήματα ζημιωθεὶς παρὰ τοῦ τότε δουκὸς τοῦ στόλου Μιχαὴλ τοῦ Στρυφνοῦ εἰργάσατο) ἀνεκίνει μὲν καὶ λόγους περὶ σπονδῶν, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζετο, τριήρεις ἄλλας καταρτισάμενος, καὶ ταύτας αὖθις τῷ Στειριώνῃ παραδούς. ὡς δὲ συνέβησαν, ὁ μὲν βασιλεὺς ἓξ κεντηνάρια χρυσίου στεῖλαι τῷ Καφούρῃ, καὶ χώραν ἀποδάσασθαι τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἑπταπλασίους ἔχουσαν τρέφειν ὁμογενεῖς ἐκείνῳ ὁπλίτας· ὁ δὲ ὑπείκειν τῷ βασιλεῖ, ἀπροσδόκητος ὁ Στειριώνης μετὰ τῆς ἑπομένης αὐτῷ Πισσαϊκῆς δυνάμεως, ἔτι οὔσης τῆς εἰρήνης ἀμφιπάλου, καὶ μάχην συνάψας, αὐτόν τε τὸν Καφούρην ἑλὼν ἀναιρεῖ, καὶ τὰς ἐκείνου νῆας πλὴν τεττάρων αἱρεῖ. αὗται δὲ τὸν ἐκείνου ἦγον ἀνεψιόν.

— 2 Ἀλλὰ καὶ τῶνδε τῶν κακῶν ἐκποδὼν γινομένων, ὁ ἐν τοῖς ἀρχείοις ἐπεγείρεται τάραχος, ὃς τὰ κατὰ τὸν βασιλέα ᾔσχυνέ τε τὰ μέγιστα, καὶ ἐφ' ἱκανὸν διεκύκησε. μέλλων δὲ τὰ περὶ τούτων διεξιέναι, ὡς εἰς ἀρχὴν τὸν λόγον ἄγειν πειράσομαι, σαφηνείας ἕνεκα τῶν ῥηθησομένων. βασιλεὺς Ἀλέξιος, ὥς μοι ἄνωθεν ἀμυδρῶς λέλεκται, οὐκ εἰρηνικὸς ᾤετο τοῖς πλείστοις περὶ τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ λίαν πολεμικός. ὅθεν ἐν ἐλπίσιν ἔκειτο πᾶσιν, ὡς οὐ μόνον τοῖς ἐχθροῖς Ῥωμαίων τὴν λόγχην ἀνατείνει βασιλεύσας, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἀρ-

insulis & locis maritimis quę impunè passim populabatur, tributa pro sua libidine imperabat & exigebat. Quare Imperator inops consilij, pacem cum pirata faciendam censuit: & quibusdam Genuensibus illi familiaribus ad eum missis (sępe enim negociandi gratia Byzantium appulerat, & quod faciebat, ea de causa faciebat, quòd à Michaele Stryphno classis præfecto pecunia mulctatus fuerat) quanuis verba de pace faceret, nihilominus etiã ad bellum se parabat, aliis triremibus comparatis, & rursus Stirioni traditis. Sed vt inter eos conuenit, & Imperator se ei VI auri centenarios missurum, & Romanum agrum assignaturum, qui septuplo plures milites posset alere, quàm ipse haberet, ille contrà se Imperatori dicto audientem fore est pollicitus: Stiriones cum suis, Pisanis copiis pace adhuc ambigua, ex improuiso Caphurem adoritur: commissáque pugna captum occidit: & eius nauibus quatuor exceptis, potitur, in quibus cõsobrinus eius erat.

2 His quoque malis amotis, Palatinę turbæ oriuntur, quę Imperatorẽ & probro & diuturnis molestiis affecerunt. Qua de re dicturo mihi, ad principium est recurrendum, vt narratio fiat apertior. Imperator Alexius, vt suprà innui, antequam rerum potiretur, à plerisque non pacificus, sed admodum bellicosus habebatur. Vnde omnes augurabantur, cum non modò Romanorum hostes bello petiturum, sed nec

Victoria potitus latro subperbit, & pro libidine imperat.

Alexius suo more, latebras captat, in quibus laqueos nectit quibus Caphurem alliget.

Superbo verba dãtur, dũ Stiriones ad ingenium reuersus Caphurẽ adoritur & captũ interficit.

Vt foris bella miserum parricidam vexant: intus etiam malis premitur immedicabilibus.

Spem, quam omnes de eo conceperant fallit.

in ſubditos omnino clementem futurum. Verùm planè contrarium euenit, decepta omnium opinione:& vt pleraque omittam) ne vituperationem potius quàm hiſtoriam ſcribere videar) initiò principatus proclamari iuſſit, ſe magiſtratus non venditurum: ſed delectu ex optimis habito, gratuitò mandaturum. atque id conſilium liberale & præclarum erat, & optimæ gubernationis firmiſſimum fundamentum. Neque quiſquã eſt noſtro tempore, qui id exemplum vel imitatione conſequi, vel accedere propius poſſit. Verùm eius cognati, omnes auari homines, & crebris Imperatorum mutationibus nihil aliud edocti niſi furari, rapere, publica tributa depeculari, & cumulare diuitias: ſi ab aliquibus vt apud Imperatorem gratioſi, adibantur, eos ſpoliabant, & coactam pecuniam in ſuam rem conuertebant: quæ tanta erat, vt priuatorum hominum conditionem ſuperaret. Vnde cùm aliis in rebus ita peccatum eſt, vt in nullo alio imperio: tum Romana Reſpublica funditus interiit, & magiſtratus peius quàm prius vænales extiterunt. Cuiuis licebat præeſſe prouinciæ, & ſummum apud Romanos dignitatis gradum conſequi. Ita factum, vt non modò triuiales & circumforanei homines, nummularij & inſtitores, ſed Scythæ etiam, & Syri, excuſſo veterum dominorum iugo, Augusti crearentur. Harum rerum omnium, vt

Non ſtat neceſſitiis promiſſis.

Firmiſſimũ optimæ gubernationis negligit fundamentum.

Furti, rapinæ, peculatus reis hominibus imperij adminiſtrationem committit.

Reip. labes ex munerũ publicorum licitatione.

Ira enim hominum quiſquiliæ euehuntur, modò pecuniã numerent.

χρημένοις αὐτοῖς ἔσεσθαι παντελῶς μέτριος. ἄρξας δ' οὖν ἑτεροῖος ὤφθη παντάπασι, καὶ πάντας ἐν τοῖς καθ' αὑτὸν εἰκαιομύθους ἀπέδειξε πράγμασιν. ἵν' οὖν τὰ πλείω παραγκωνίσωμαι (μή πως τὰ πλείω καταγορεύων ἁλῶ, καὶ εἰς ψόγον τὴν ἱστορίαν διατιθέμενος) ἄρξας εὐθὺς ἀνεκήρυξε, μὴ χρημάτων ὠνίους τὰς ἀρχὰς ἀνατίθεσθαι, ἀλλ' ἀριστίνδην καὶ δωρεὰν αὐτὰς βραβεύεσθαι. καὶ ἦν ὄντως τὸ τοιοῦτον ἐννόημα ἐλευθέριόν τε ἄγαν καὶ ἀξιάγαστον, καὶ κρηπὶς χρηστῆς βασιλείας καὶ ὑποβάθρα καὶ θέμεθλος. οὐδ' ἂν ἐπαλληλίζειν τις ἕλοιτο, οὐκ ἄν ποτε οὐδ' ἐγγὺς ἀφίκοιτο παραδείγματι ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἡμερῶν. ἀλλ' οἱ τῷ βασιλεῖ προσήκοντες κερδοσυλλέκται πάντες τυγχάνοντες, καὶ ταῖς συχναῖς μεταθέσεσι τῶν ἀρχόντων μηδὲν ἕτερον περισπουδάζειν δεδιδαγμένοι, ὅτι μὴ κλέψαι καὶ διαρπάσαι καὶ τὰς δημοσίους εἰσφορὰς ὑφελέσθαι καὶ περιβαλέσθαι πλοῦτον βαθὺν, τούς τε προσιόντας σφίσιν ὅτῳ ἐνέτυχεν, ὡς ἰσχύουσι παρὰ βασιλεῖ, ἐληΐζοντο, καὶ τὰ ξυλλεγόμενα ἰδιοῦντο χρήματα, ἁδρὰ ὄντα, καὶ τύχην ἰδιωτικὴν ὑπερβαίνοντα. διὰ δὴ ταῦτα τά τε ἄλλα ἡμαρτήθη ὡς οὔποτε κατ' ἄλλην ἀρχὴν, καὶ παντάπασι τὰ Ῥωμαίων διέφθαρται πράγματα, καὶ αἱ ἀρχαὶ χειρόνως καὶ οὐχ ὡς πρότερον τοῖς πρίασθαι θέλουσι προὔκειντο. ἦν οὖν τοῦ βουλομένου παντὸς χώρας ἀρχὴν ἀναζώσασθαι, καὶ τοῦ μεγίστου παρὰ Ῥωμαίοις τυχεῖν ἀξιώματος. οὐ μόνον τοίνυν οἱ ἐν τριόδοις καὶ ἀγοραῖς, καὶ κολυβισταὶ καὶ πραταὶ τῶν ὀθονῶν, σεβαστοὶ ἐπιμήθησαν, ἀλλὰ καὶ Σκῦθαι καὶ Σύροι ὤνιον ἀργυρείων εὕραντο τὸ σεβάζεσθαι, τοῖς πρὶν ὑπηρετεῖσθαι δεσπόταις ἠδοξηκότες. τούτων δὲ πάν-

τῶν αἰτία τις ἦν, ὡς εἴρηται, πρωτουργὸς, ἡ τῶν βασιλικῶν φρενῶν ἐλαφρεία, καὶ τὸ πρὸς διοίκησιν τῶν πραγμάτων ἀπροσφυὲς, οὐκ ἔλαττον δὲ ἔτι ἡ λιχνεία τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τὸ πρὸς συλλογὴν χρημάτων ἄπληστόν τινων καὶ ἀκόρεστον. ὅθεν ὑπὸ τῆς γυναικωνίτιδος, καὶ ὅσοι τῶν ἐξ ἀνδρῶν αὐτῷ προσῳκείωντο διεπετεύετο τὰ κοινά. τοσοῦτον δ' ἀπεῖχε τοῦ εἰδέναι τὰ δρώμενα, ἐς ὅσον καὶ Ῥωμαίων ἀποχωρίζονται οἱ τῆς Θούλης οἰκοῦντες τὰ ἔσχατα. ἠκούου αὐτός τε ὁ τῆς ἀρχῆς πηδαλιοῦχος κακῶς ἤκουε παρὰ πάντων, καὶ τὸ ἐς πρῳρεῖς καὶ ναύτας ὑπ' ἐκείνου ταχθὲν, παλαμναιοτάταις ἀραῖς ὑπεβάλλετο. ἡ τοίνυν βασιλὶς οὐκ ἀνασχετὸν τὸ γινόμενον οὕτω κρίνουσα (ὅτι μηδὲ διαδρᾶναι οἷόν τε ἦν τὸ ταύτης ἐρευνητικὸν, καὶ ἐρασιχρήματον) ἔγνω μὴ ἐπὶ μακρὸν ἐθελοντὶ ἀτρεμεῖν, ἀλλ' ἢ κατὰ τοὐπίταγμα τοῦ ταύτης ἀνδρὸς τὰς προβλήσεις γίνεσθαι ἀπράτεις, ἢ γοῦν τὴν βασίλειον γάζαν στέλλειν τὰ ξυλλεγόμενα. καὶ τὰ μὲν πρῶτα εἰς ὑπουργὸν ἡ βασιλὶς ἐπέταξεν ἑαυτῇ τὸν Μεσοποταμίτην Κωνσταντῖνον. ἦν δ' οὗτος ὁ παρ' Ἰσαακίῳ τῷ Ἀγγέλῳ τὰ μέγιστα δυνηθεὶς, καθὼς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου λόγοις εἰρήκειμεν. ἔπειτα δὲ τῷ ἀνδρὶ καταλλάσσει, δύσνως περὶ τῆς ἀρχῆς εἰς αὐτὸν ἔχοντι, καὶ μετὰ τὴν τοῦ κράτους ἔτι ἀποστρεφομένῳ τοῦτον ἀνάζωσιν, ὅτι τε πολλὰ τῶν καθεστώτων πραγμάτων Ῥωμαίοις κεκίνηκε τοῦ στασίμου, καὶ ἔτι ξυγκυκῶν κατὰ πρόοδον, καὶ συνταράσσων τὰ σύμπαντα οὐδαμῶς ἔληγεν. ὡς οὖν ἡ τῶν κοινῶν διοίκησις πάλιν πρὸς τὸν Μεσοποταμίτην μετανενεύκει, ἔσβεστο ἡ τῶν ἄλλων ἰσχὺς, ἠμαύρωτο δὲ τῶν τῷ βασιλεῖ προσκολλωμένων τῆς δυναστείας τὸ φῶς, καὶ ὁ πρὶν παρὰ τῷ κράτει ὢν ἀπόβλητος, ἀξύμβλητος

vt dictum est, primaria causa fuit Imperatoris facilitas, ne leuitas dicam, & ingeniũ imperio ineptum. Eò accedebat familiarium eius ingluuies, & quorundam inexplebilis auaritia. Itaque mulieribus & cognatis eius Respublica ludibrio erat. Ipse verò quid rerum gereretur, non magis norat, quàm qui in extrema Thule habitant. Hinc & ipse gubernator pessimè apud omnes audiebat, & proretæ ac nautæ omnes ab eo delecti, atrocissimis diris deuouebantur. Imperatrix verò, quæ eas res non ferendas duceret (neque enim diligẽtiam & auaritiam eius latere poterant) non diu sibi quiescendum rata, aut magistratus ex edicto Imperatoris non nundinandos, aut collectã pecuniam in fiscum esse referendam censuit. Ac principiò eius instituti ministrum deligit Mesopotamitanum Constantinum, cuius apud Isaacium summam fuisse autoritatem diximus. Deinde eum marito, cui & ante principatum inuisus, & post eum quoque parum gratus erat, quòd plurima in Romana Republica nouasset & labefactasset, & conturbare omnia non destitisset, reconciliat. Igitur summa rerum denuò ad illum deuoluta, cæterorum autoritas elanguit, & lumen potentiæ cognatorum Imperatoris est obscuratum. Qui verò dudum ab Imperatore pro nihilo putabatur, tum omnia pote-

Extranei & barbari filiorum & domesticorum sedes possident.

Aulicorum & ipsius principis vita, turpi ignauia laborat.

Cessantibus viris mulier satagit.

Et idoneum suo ingenio ministrum deligit.

Marito ministrũ hunc reconciliat.

Aulici, autoritate Imperatricis euecti, potentia crescit.

rat, & vnus erat instar omnium, vnus omnia rectè statuere, vnus omnium moribus se accommodare, omnia omnibus pro dignitate posse tribuere putabatur, & ab Imperatoris latere nunquam discedebat. Eam inexpectatam mutationem, cùm alij qui priori potentia exciderant, & vt pyrilampides orto Sole splendere desierant, ægrè tulerunt: tum Imperatricis cognatis Andronico Contostephano, cui Irene illius filia nupta erat, & fratri eius Camatero Basilio penè ilia rumpebantur. Proinde omisso Constantino, qui vt lapillus contra ipsos coniectus erat, totum cursum contra dominam, quæ eum coniecerat, intenderūt, & bilem suam euomuerunt, vltionis occasionem quæritantes. & post diuturnam deliberationem & summā cautionem, Imperatorem adeunt, in Occidentem abiturum, & huiusmodi orationē habent. *Etsi natura fert, vt cognatis maior charitas & honos tribuatur: nos tamen ii sumus, qui Imperatorem & Alexinm plus diligamus, quàm Euphrosynam.* Nam si is ab humana manu inuiolatus permanserit, imperium esse saluum, cùm publicè omnibus salutare, tum priuatim nobis est conducibile. Sin te casus aliquis inopinatus oppresserit,

Potentię nebulonis alij aulici inuident.

Ideo non in lapidem sed in manū quę lapidem cōiiciebat insurgunt & Imperatrici horrēdas struunt insidias.

Oratio ad Sycophātarum & Imperatoris stupidum ingeniū accommodata: argumentis sumptis à naturæ vi, ab honesto & errore, à necessario & vtili. In summa, se saluté imperij in Alexij cōseruatione sitā esse testātur, quę Euphrosina stante corruit. Propositio adtexitur, nempe Imperatricis adulterium.

τὴν καὶ ταῦτα ἐκρίνετο, κέρας ἂν ἀμαλθείας ᾤετο παρ' ἐκείνῳ καὶ πολυμιγὴς κρατὴρ ἀγαθῶν, ἢ τὸ παρὰ τῷ Ἰὼβ παμβότανον τοῦ ἀγροῦ, καὶ πᾶσι πάντα περισφύδας καὶ καταλλήλως εἰδὼς γίνεσθαι, φῶς μὲν ὀφθαλμοῖς ἀναπεπταμένον, ἀὴρ δ' εἰσκεχυμένος ῥισὶ ζωογόνος, τὸ τοῦ περόζου ἄντικρυς μέγαρον, ἀεὶ πρὸς τοῖς ὠσὶ τοῦ βασιλέως ἀπαιωρούμενον, καὶ τῆς ὅλης ἀντάξιον ἀρχῆς κρινόμενον, εἴτε μὴν Ἀρτέμων ὁ περιφόρητος, καὶ Ἄργος ὁ πολυόμματος, καὶ ὁ ἑκατόγχειρ Βριάρεως. τὸ δὲ δὴ παράλογον οὑτωσὶ συμπεσὸν, βαρέως μὲν καὶ ἄλλοι ἤνεγκαν, ὁπόσοι τῆς προτέρας ἰσχύος ἐξέπεσον, ἢ γοῦν κατὰ πυριλαμπίδας ἠμαύρωντο μετὰ διαυγασάσης ἡμέρας· οἱ δ' ἐξ αἵματος τῆς δεσποίνης Ἀνδρόνικός τε ὁ Κοντοστέφανος, ὃς Εἰρήνῃ τῇ ταύτης θυγατρὶ συνῳκειάζετο, καὶ ὁ ταύτης ὁμαίμων ὁ Καματηρὸς Βασίλειος, μικροῦ τῷ γινομένῳ καὶ ἀπεπνίγησαν. ἀφέντες οὖν τῷ τέως τὴν κατ' αὐτῶν βληθεῖσαν καὶ εἰς πρόσκομμα κειμένην λίθακα, τὸν Μεσοποταμίτην φημὶ Κωνσταντῖνον, ἐπὶ τὴν ἀφιεῖσαν δέσποιναν ὅλον τὸν δρόμον συνέτειναν, καὶ τὸν χόλον ἐμεμέκεσαν, ζητοῦντες ἐν καιρίοις τὴν ὄρεξιν τῆς ἀντιλυπήσεως. μετὰ γοῦν ἱκανωτάτην σκέψιν τοῦ ποιητέου, καὶ μεθ' ὅσην τῆς ἐπιβουλῆς προμήθευσίν τε καὶ προβούλευσιν, προσίασι βασιλεῖ, πρὸς τὰ ἑσπέρια μέρη ἀπαίροντι, ἰδίᾳ δὲ τούτῳ ἐντυχόντες ἔφησαν, εἰ καὶ ἡ φύσις οἶδε τὸ συγγενὲς τιμιώτερον, καὶ πρὸς ἀγάπησιν ἐπιτηδειότερον, ἀλλ' αὐτοὶ φιλοβασιλεῖς μᾶλλον, καὶ φιλαλέξιοι πλέον, ἢ φιλευφρόσυνοι καὶ εἰσὶ καὶ ἀκούειν βουλόμεθα. τοῦ μὲν γὰρ μηδέν τι ἀπευκταῖον ἐξ ἀνθρωπίνης χειρὸς πεπονθότος, τὸ κοινὸν τοῦτο πάντων ἀνθρώπων σωτήριόν ἐστι τὸ τὴν βασιλείαν σώζεσθαι, καὶ ἴδιον ἀγαθὸν ἡμῖν ποιούμεθα. εἰ δ' ἐπὶ σοί τι ξυμβαίη

τῶν ἀδοκήτων, κοινῇ συναναρραγέντες, καὶ συμφορὰς ἰδίας προσεπιμαζόμεθα, φρούδων ἁπάντων γεγενημένων ἅπερ ἀναδούμεθα σοῦ βασιλεύοντος. οὕτω φροιμιασάμενοι, καὶ δεξιῶς χορδολογήσαντες τὸ τοῦ λόγου βάρβιτον, ἐπενήνοχαν τὸν κολοφῶνα τῆς ὑποθέσεως, οἷόν τι μέλημα ὀξιστῶν βασιλέα φρενὸς, καὶ μεταφέρον εἰς μανιώδη ἀλλοίωσιν, ὡς οὐδ᾽ Ἀλέξανδρον πάλαι πρὸς ὅπλισιν τὰ Τιμοθέου ἐνεθέαζον κρούματα. φασὶ γὰρ, ὡς ἡ σὴ ἄλοχος, δέσποτα, ἐς πράξεις μυσαρωτάτας ἀνακεκαλυμμένῃ χωρεῖ κεφαλῇ, καί σε τὸν εὐνέτην εἰς τὴν κοίτην ὡς μαχλὰς ἀδικοῦσα, δεδίαμεν μὴ καὶ νεωτέροις ἐγχειρήσειε πράγμασι μικρὸν ὕστερον. ᾧ γὰρ λαγνεύουσα, καὶ ἀναιδῶς συγκατακλινομένη γέγονε, τοῦτον εἰκὸς καὶ ἄρχειν αὐτὴν αἱρεῖσθαι, καὶ τὴν πᾶσαν πρὸς τοῦτο συντείνειν πρόθεσιν. δεῖ τοίνυν αὐτὴν μὲν ἀνακοπῆναι τοῦ πάντα δύνασθαι, καὶ πλούτῳ περιρρεῖσθαι πολλῷ. τὸν δ᾽ ἐραστὴν αὐτῆς, ὃν αὐτὸς μὲν ἐς παῖδας ἐνέγραψας, ἡ δὲ ἀθεμίτως ἑαυτῆς πεποίηκεν ἐπιβήτορα, ἐκποδὼν γενέσθαι ἀνυπερθέτως, καὶ μάλα αὐτίκα, ὡς μηκέτι τοιοῦτόν τι ξυμπεραίνηται μίασμα. τὰ δ᾽ εἰς τὴν ἄδικον σύζυγον γινόμενα χρεὼν ἀναβεβλῆσθαι κατὰ καιρὸν, καθ᾽ ὃν σὺν Θεῷ ἀνύσας τὴν προκειμένην, εἰς τὴν Κωνσταντίνου αὖθις ἐπαναλύσειας. ταῦθ᾽ οἱ μὲν εἰπόντες, καὶ ὑποθέμενοι, ἀνδρῶν ἠκηκόεισαν βέλτιστοι, καὶ χρῆμά τι σπάνιον ὁμοῦ καὶ ἀσπάσιον. ὁ δὲ βασιλεὺς μέγ᾽ ὀχθήσας, ὅτι τὴν πρὸς τὸν Βατάτζην εὐποιΐαν ταύτην ἀνείληφεν ἀμοιβὴν, στείλας εὐθὺς τῶν δορυφόρων ἕνα, ᾧ ἐπίκλησις Βασραλίτης, τίθησιν ἐξ ἀνθρώπων. ὁ μὲν γὰρ τοῖς περὶ Βιθυνίαν διέτριβε μέρεσιν, ἔτι ἀντιστατοῦντος Ἀλεξίου τοῦ Κίλικος. ὁ δὲ Βασρα-

nos in communi omnium naufragio, etiam priuatim periclitabimur: iactura earum rerum omnium facta, quas te Imperatore tenemus. Hac insinuatione vsi, argumenti summam subiecerunt, & Imperatorem velut in furorem impulerunt, eumque multo maiorem, quàm Timothei moduli Alexandrum. *Aiunt coniugem tuam, domine, citra vllam verecundiam in turpißima facinora delabi, & adulteriis thalamum tuum inquinare. Quare veremur, ne paulo pòst nouis rebus studeat. Nam cum quo impudenter concumbit, & suas voluptates explet: eum probabile est, eam etiam ad imperium euectum velle, & in eam rem omnes suos neruos intendere. Est igitur potentia mulieris & opulentia restringenda: amator verò eius, quem tute adoptasti, illa verò incesto concubitu sibi iunxit sine vlla mora statim è medio tollendus, ne posthac simile piaculum admittatur. Cæterùm iniquæ coniugis pœna in id tempus differenda est, quo, Deo fortunante, ab instituto itinere Cõstantinopolim reuersus fueris.*

Accusationi grauissimæ adduntur consilium, quod sibi vtile fore iudicabât, pro sycophãtarũ more.

Hæc cùm dixissent, & monuissent, viri omnium optimi sunt iudicati, quales & pauci inueniantur, & summo honore afficiendi sint. Imperator verò grauiter indignatus, talem sibi pro summis meritis referri gratiam, Batazen statim per satellitem nomine Bastralitem occidendum curat, qui adhuc in Bithyniç partibus agebat, Alexio Cilice adhuc rebel-

Dulce venenum, adulatio. Sycophãtæ aulici viri omnium optimi iudicantur.

Calumniæ effectus horrendus, nobilissimi adolescentis laniena crudelissima.

LL. j.

lante. Baſtralita verò illuc profectus, cum vt arcani aliquid ab Imperatore nunciaturus, longiùs à caſtris abducit, & ſtricto enſe cùm ipſe in eum irruit, tum ij qui ad cædem ſubornati erant eius miniſtri, membratim adoleſcentem tanquam pecudem diſſecuerunt. Id factum & crudele ſpectaculum totus exercitus ægrè tulit. Baſtralita verò caput eius capſulæ impoſitum, celeriter ad Imperatorem pertulit. Is cum in id ante pedes ſuos proiectum calcibus inſiliiſſet, ac diu contemplatus eſſet, ſermonem habuit quem hiſtoriæ inſeri non decet.

Carnifex Baſtralita, cum aſſeclis, principum ſummam miſeriã detegit. Iis enim pauci fideles ſerui ſunt: peſſimi autẽ maximo numero.

3 Deinde inſtitutum iter perſequens, Cypſella abiit, vt Thraciis vrbibus opem ferret, quas Blachi & Scythæ populabantur: & Chryſum etiam comprehẽderet, aut ſaltem excurſiones eius prohiberet, quas clàm in Serranum agrum faciebat. Erat is Chryſus genere Blachus, paruæ ſtaturæ homo, qui in Petri & Aſanis defectionem à Romanis non cõſenſerat, ac potius fœdere cum Romanis icto, cum ſuis D militibus arma eis inferebat. Sed non multo pòſt captus, vt ad populares ſuos inclinans, quòd perpetuò progrederetur, & principatum ſibi parare niteretur, in cuſtodiam datur. Deinde ſolutus, & ad Strũmizam tuendam miſſus, Imperatoris ſpẽ fefellit: eóque oppido ſibi vendicato, finitimos Romanos grauiter afflixit. Contra

Princeps omnibus modis inter ſuos infelix, aduerſus exteros proſperè agere vix poteſt.

Qui in patriã & populares ſuos arma ſumit, vix aliis fidem ſeruabit.

Proditoris ingenium in inconſtantia conſtans.

λίτης ἀφικόμενος, καὶ τοῦτον τοῦ στρατοπέδου ἀπαγαγὼν, ὡς ἂν οὕτω μηδενὸς ἀΐοντος ἀπαγγελεῖ τὰ βασιλέως ἐντάλματα, ἅπερ εἰς ἐκεῖνον ἥκει φέρων ἀπόρρητα, αὐτός τε τὸ ξίφος ἐσπάσατο, καὶ οἱ τὴν ἐκείνου πρὸς φονουργίαν προητοιμάσθησαν, καὶ τὸν ὁ μείραξ ἐντεῦθεν ὡς βόσκημα διαμελιζόμενον. καὶ τὸ μὲν ἔργον τοῦτο βαρέως καὶ δυσφόρως ἅπας ἀνήνεγκεν ὁ στρατὸς, ὁπόσοις τὸ πραχθὲν ἐν ὀφθαλμοῖς προὔκειτο. ὁ δὲ Βαστραλίτης πηλιδίῳ τὴν τοῦ Βατάτζη κεφαλὴν ἐνθέμενος, εὔζωνος ἐπανήκεν ἐς βασιλέα. καὶ οὗτος τῷ κρανίῳ πρὸ τῶν ποδῶν ῥιφέντι λὰξ ἐναλλόμενος, καὶ ἱκανῶς αὐτῷ ἐμβλέπων, προσλαλιάν τινα διεξῄει, μηδαμῶς ἱστορίᾳ δοθῆναι πρέπουσαν.

3 Καὶ βασιλεὺς μετὰ τοῦτο τῆς προκειμένης ἐχόμενος, ἄπεισι πρὸς τὰ Κύψελλα, σωτήριόν τι ταῖς Θρακίαις πόλεσιν ἐργασόμενος, αἷς οἱ Βλάχοι καὶ Σκύθαι κακῶς ἐπίθεσαν. ἔπειτα δὲ συλλαβεῖν τὸν Χρύσον προθέμενος, ἢ γοῦν ἀνακόψαι τὴν ἐκδρομὴν, ἃς ἐποίει λαθραίως, τὰ περὶ τὰς Σέῤῥας κείμενα χωρία. ἦν δ' ὁ Χρύσος οὗτος Βλάχος τὸ γένος τὴν ἡλικίαν συνεσταλμένος, μὴ συμφρονήσας μὲν ἀφισταμένοις Ῥωμαίων Πέτρῳ καὶ τῷ Ἀσὰν, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον κατ' αὐτῶν ἀράμενος ὅπλα μεθ' ὧν εἶχε πεντακοσίων ὁμογενῶν, καὶ Ῥωμαίων γεγονὼς ἔνσπονδος. οὐ πολλῷ δ' ὕστερον ἁλοὺς, ὡς ῥέπων πρὸς τὸ ὁμόφυλον, τῷ πρόσω βαίνων διὰ παντὸς, καὶ δυναστείαν ἑαυτῷ μνηστευόμενος, φρουρᾷ παραδίδοται. εἶτα ἀνεθεὶς, καὶ σταλεὶς ἐπὶ τῷ φρουρῆσαι τὴν Στρούμιτζαν, τὸν μὲν ἐκεῖσε πεπομφότα βασιλέα τῶν ἐλπίδων ἐψεύσατο, τῇ δὲ γνώμῃ χρησάμενος, ἦν τοῖς ἐκ γειτόνων Ῥωμαίοις κἀκεῖνος κακὸν ἀδυσώπητον.

πρὸς

πρὸς τοῦτον τοίνυν ἐξορμήσας ὁ βασι-
λεὺς, καὶ στράτευμα ἱκανὸν ἐς τὰ Κύψελλα
ἠθροικώς. μετὰ βραχὺ ἀποστὰς τῆς προθέ-
σεως, ἐρῶ ἐπανόδου, ὡς μάτην μὲν ἐκεῖ
που τὴν στρατιὰν ἀλισθῆναι, εἰκαίως δὲ καὶ
αὐτὸν τὴν ἐς τὰ Κύψελλα πορείαν ἑλέ-
σθαι. οὐκοῦν τὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἀφεικὼς
φέρεσθαι, ὡς πρότερον εἶχον καὶ ἔπασχον, ἐς τὸ
Βυζάντιον ἐπανέζευξε, μηδὲ δύο μῆνας
ἀνασχόμενος θυραυλῆσαι. καὶ ὁ μὲν τοῖς
κατὰ τὴν Ἀφάμειαν βασιλείοις ἐναυλισά-
μενος, τὸ Φιλοπάτιον ἔπειτα κατειλήφει.
ἡ δέ γε βασιλὶς Εὐφροσύνη συναθροῦ-
σα τῷ νῷ, καὶ συλλαμβάνουσα ὅσα κα-
τερρέθη αὐτῆς, καὶ δεδοικυῖα τὸν σύλλεκ-
τρον, τὰς χεῖρας πρὸς ἅπαντας ὤρεγεν ἐ-
λεεινῷ καὶ ἀπεσβεσμένῳ ὄμματι, καὶ ἱκέ-
τευε τοὺς παρὰ βασιλεῖ πεποίθησιν ἔ-
χοντας, προστῆναί τε αὐτῆς, καὶ τὰ δυνα-
τὰ ὑπερφθέγξασθαι, οὐ μόνον ἀτίμως ἐξω-
θεῖσθαι τῶν ἀνακτόρων κινδυνευούσης,
ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ ψυχῆς ἤδη τρεχούσης.
ᾤκτειρον οὖν αὐτὴν οἱ πλεῖστοι, καὶ οἱ μὲν
ἀπολιγωρῆσαι τῶν κατὰ τῆς γυναικὸς εἰση-
γηθέντων τὸν βασιλέα ἔνηγον, ἐνδιέβαλ-
λόν τε τοὺς κατειπόντας αὐτῆς ἄνδρας, ἀ-
κανθώδεις τὸν τρόπον, καὶ συῤῥαφέας ψευ-
δοῖς, καὶ στρεβλοχείλους αὐτοὺς ὀνομάζον-
τες, καὶ φιλαιτίους ἔτι καὶ μεμψιμοίρους. οἱ
δὲ ὑπετίθουν μετὰ προθυμίας πλείστης τὸ
γνωσόμενον διαπράξασθαι, ἵνα μὴ ἄλλως
ἐκείνην εἰσοικιζόμενος ὕστερον, ἣν ἀπέ-
λυσε σήμερον ὡς μοιχεύτριαν, καὶ τὴν
αὐτὸς αὐτοῦ αἰσχύνην διατεχνώμενος, ἔ-
σεται οὗτος παγκόσμιον περιλάλημα,
κἀκείνοις τῶν ζώων παραβαλλόμενος τοῖς
ἐκκρούουσι μὲν ἐπὶ τῶν κεστάφων τὰ ἀ-
μυντήρια, παροξυνομένοις δὲ οὐδαμῶς,
ὅτε μὴν τὸ κέρας ὁπλίζουσι κατὰ τῶν ἐπι-
θορυμένων ἐν ὄψεσι τῶν θηλείαις αὐτῶν.
μετὰ δὲ τοῦτο εἰς τὰ κατὰ Βλαχέρνας

eum igitur profectus Impe-
rator, & iuſto exercitu Cy-
pſella conuocato, paulo pòſt
domum redire cupit. Ita &
exercitus fruſtra eò conue-
nit, & ipſe fruſtra eam expe-
ditionem ſuſcepit: eóque ſta
tu Occidentis relicto, qui
prius fuerat, ne duos quidẽ
menſes foris commoratus,
Byzantium rediit: & in pala-
tio Aphamiano diuerſatus,
inde in Philopatium tranſiit.
Imperatrix verò Euphroſy-
ne cum animo ſuo reputans,
vt apud maritum delata eſ-
ſet, eúmque metuens, miſe-
rabili geſtu manus ad omnes
extendebat, obteſtans eos
quibus fidebat Imperator, vt
ſui patrocinium ſuſciperent,
ſuámque cauſam pro virili
defenderent. Periculum e-
nim eſſe, non modò ne per
ignominiam palatio eiice-
retur, ſed etiam ne occide-
retur. Itaque plerique eius
miſerti, partim ſuadere Im-
peratori, vt crimina vxori
obiecta negligeret: & dela-
tores eius criminari, vt mo-
roſos, mendaces & calum-
niatores: partim monere, vt
quod decreuiſſet, ſummo ſtu
dio exequeretur, ne poſt-
modum argui poſſet, eam
recepiſſe, quam hodie pro
adultera repudiaſſet, & i-
pſe ſuum dedecus per to-
tum orbem terrarum diuul-
garet: iis animantibus ſimi-
lis, quæ cornua vibrarent,
ſed non ferirent eos à qui-
bus fœmellas ſuas iniri vide-
rent. Poſt hæc Blachernium

Ignauus bellator turbas mouet, non componit.

Nec enim quærit Martis exercitia, ſed Veneris otium.

Euphroſynes Imperatricis tragicomœdia.

Patronos ſollicitè quærit.

Et inuenit, qui delatores criminentur.

Qui ſtolidũ Alexium naſo ſuſpẽdũt.

Ille verò, à delatoribus primum accensus iram fouet.

palatium ingressus, non statim suam iram declarauit, sed vxorem suæ mensæ adhibuit: quamuis tum quoque perturbationem animi tetrico vultu, & auerso aspectu præ se tulit: & ira æstuans, quam tamen subinde reprimebat, non amplius eius cõsuetudine vti, nec concœnare instituit.

Vxoris consuetudinem respuit.

Tum illa iudiciũ de se fieri flagitare, quiduis perpeti non recusare, si con uicta esset: Imperatorem orare, vt non eloquentia & cognatione delatorum, sed veritate & certitudine rei moueretur.

Euphrosyne causam suã tuetur.

Is verò ad nullam huiusmodi rem se demisit: sed quæstionibus de nonnullis cubiculariis mulieribus habitis, eunuchis etiam illius diligenter interrogatis, post dies aliquot eam, omnibus ornamentis & principatus insignibus ademptis palatio educi iubet.

Sed frustra, nã quæstionibus habitis palatio educitur.

Educitur illa per descensum quendã vulgo ignotum, vili vestitu, quali vtuntur mercenariæ mulierculæ, cum duabus Barbaris ancillis, sermonis nostri nõ satis peritis & in cymbam coniecta, in Nematareũ muliebre monasterium circa Ponti fauces situm, abducitur.

Vili vestitu induta in monasteriũ conicitur.

Domina sic amota, delatores eius casum illum nõ prorsus sine dolore tulerũt. Nam ea de causa illam detulerant, vt authoritatem eius imminuerent, non, vt ipsam imperio deiicerent, aut à

Tragœdiæ conuersio. Delatores qui malũ intulerant, cogitant de remedio.

ἀνάκτορα εἰσιών, οὐκ εὐθέως τὸν κότον ἐξέρρηξεν, ἀλλὰ σύσσιτον καθάπαξ παραλαβὼν τὴν ὁμόλεκτρον, καὶ τότε τὴν ἔνδον ταραχὴν ὑποφαίνων τῷ τῆς ὄψεως σκυθρωπῷ, καὶ τῷ ἀλλοσέ πῃ προσνεύοντι βλέμματι, καιόμενός τε τῷ πυρὶ τοῦ θυμοῦ, μὴ μέντοι γε καταπιμπράμενος, ἢ γοῦν ἀφανῶς ἐξαπτόμενος, καὶ λεληθότως αὖθις ὑποσβεννύμενος, οὐκέτι ὁμιλῆσαι ταύτῃ καὶ συνδειπνῆσαι προσέθετο. ἡ δὲ κρίσιν ἐπὶ τοῖς εἰσαγομένοις κατ' αὐτῆς ἐξαιτοῦσα ἐνέκειτο, καὶ πάντα παθεῖν ἑτοίμως ἔλεγεν ἔχειν, ὁπόσα ἂν ἡ κατ' αὐτῆς ἐξενεχθεῖσα ψῆφος ὑποφανεῖται· ἐδεῖτό τε τοῦ βασιλέως, μὴ τῇ κομψείᾳ καὶ συγγενείᾳ τῶν κατηγορησάντων αὐτῆς προσώπων, τῇ δ' ἀληθείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ τῶν πραγμάτων προσέχειν. ὁ δὲ πρὸς οὐδέν τι τοιοῦτον ἑαυτὸν ἀπολθλώας, ἀλλά τινας τῶν κατευναστριῶν γυναικῶν βασάνοις ὑπαγαγὼν, κἀκ τῶν θαλαμηπόλων εὐνούχων ἀκριβωσάμενος τὰ τοῦ πράγματος, ἀπάγειν αὐτὴν μεθ' ἡμέρας τῶν βασιλείων ἐκέλευσε, παντὸς ἐστερημένην ἀρχικοῦ στολίσματος καὶ προβλήματος λαμπροῦ. ἐξάγεται οὖν τῶν ἀνακτόρων διὰ καθόδου τοῖς πολλοῖς ἀδήλου, εὐτελὲς περικειμένη χιτώνιον, ὁποῖον τῶν γυναικῶν αἱ χερνήτιδες, καὶ δύω ἀμφιπόλοις βαρβάροις ἔχουσα, παραγραμματιστρίας καὶ ταύτας τῆς ἑλληνίδος φωνῆς, καὶ δικώπῳ ἁλιάδι παραρριφεῖσα, κατά τινα γυναικείαν μονὴν ἀπάγεται, περί που τὸ τοῦ Πόντου στόμα δεδομημένην, καὶ τῆς Νηματαρέας ὠνομασμένην. ἀλλ' οὔπω τῆς δεσποίνης ἐκποδὼν γενομένης, οἱ μὲν κατειρηκότες αὐτῆς, οὐ πάντῃ ἀνεπαχθῶς ὑπέφερον τὸ συμβάν. ἐπειδήπερ καὶ τοῦ ἄγαν ἐκκροῦσαι τὴν βασιλίδα πειρώμενοι, κατεῖπον αὐτῆς ἐς τὸν ἄνακτα, οὐ μὴν ἐκσφαιρίσαι παντάπασι τῆς ἀρχῆς βουλόμενοι, ἢ γοῦν ἐκ θεμελίων αὐ-

τὴν εἰς

τῶν εἰς τέλεον κατασεῖσαι, καὶ τὴν βασιλέα οὐκ ᾤοντο ὅλως τοιαῦτα δρᾶσαι ποτὲ κατ' αὐτῆς, εἰς τὴν τούτου ἀφορῶντες μαλακότητα, καὶ τὸ φέρεσθαι αὔραις μικροῦ καὶ ῥιπίζεσθαι. καὶ οἱ μὲν ἐφ' οἷς τὸ γένος ἤσχυναν, ἤχθοντο, εἰ καὶ μὴ ἐς ὅσον ἔδει καὶ δυσφορεῖν. καὶ οἱ ὀνειδισμοὶ δὲ τοῦ λεὼ, καὶ αἱ κερτομίαι τούτου ἐπιπίπτουσαι κατεπίεζον. ἐξ μὲν οὖν μῆνες ἐξίκοντο, καὶ ἡ βασιλὶς Εὐφροσύνη τῶν βασιλείων ἀποβέβλητο. ἐς τέλος δ' ἂν παρεωρᾶτο, εἰ μή γε οἱ τρώσαντες ἰάσαντο, οὐχ ὃν τρόπον Ἀχιλλεὺς Τήλεφον, ἀλλὰ τὸ πρὸς αὐτοὺς πάγκοινον μῖσος, ὅτι τὴν δοξάσασαν αὐτοὺς, οὐδὲν δέον αὐτοὶ ἀπεδόξασαν. δι' ἑαυτὸ πρὸς ἐπάνοδον οἱ δὲ πανάκειαν ἄντικρυς. παντὸς γὰρ τοῦ ἐκ συγγενείας τῷ βασιλεῖ συνωμονοηκότος, καὶ τοῦ Μεσοποταμίτου Κωνσταντίνου πάντα κάλων, ὅ φασι, κεκινηκότος καὶ ἀνταρκέσαντος, ἐπανακαλεῖται αὖθις καὶ προσλαμβάνεται, καὶ τὴν ἰσχὺν τὴν προτέραν ὑπερβάλλουσα τῇ ὑστέρᾳ. τοῖς δ' ἀντιφέρουσι πρὸς οὐδὲν ἐβαρυμήνιασε προδήλως, ἢ ἐδολορράφησε τὰ ἀντίσταθμα. οὔτε μὴν τῇ κατοχῇ τοῦ θυμοῦ ὡς Μήδεια ἀνέστησε βακχευτικῶς κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ θηροκομοῦσα τὴν σύζυγον, καὶ πάλαι μὲν ἀποστέργοντα, τότε δὲ καὶ τέλεον αὐτῆς ἀποσχόμενον, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐκείνη μηδαμῶς συνερχόμενον, σοφιστικῶς ὑπήρχετο, θωπεύουσά τε σὺν τέχνῃ, ἐχρῆτο ὡς ἠρεῖτο τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἤθει, μικροῦ πᾶσαν ἀναζωσαμένη τῆς ἀρχῆς τὴν διοίκησιν. καὶ τῇ δὲ μὲν εἶχε ταῦτα.

4 Ὁ δὲ Μεσοποταμίτης Κωνσταντῖνος (δοτέον γὰρ ἔτι τῷ λόγῳ τὰ κατὰ τὸν καθ' ἡμᾶς Πρωτέα, καὶ πολυτροπώτατον ἅμα, καὶ ποικιλώτατον τόνδε ἄνθρωπον) ἀνέσπα-

fundamentis euerterent. neque vnquam hoc Imperatorem commissurum crediderant, cuius mollitiem, & animum quauis aura impelli solitum, nō ignorarent. Eos igitur facti pœnitebat, etsi non tantum, quantum conueniebat: sed vulgi dicteriis & conuiciis admodum mordebantur. Abfuit Euphrosyna VI menses à palatio: ac prorsus abiecta, & perpetuò neglecta esset, nisi ij qui vulnerarant, eam sanassent (non eo quidem animo quo Telephum Achilles, sed publico populi odio impulsi, quòd nulla necessitate coacti, eam ignominia affecissent, à qua ipsi honoribus affecti essent) & Panaceam ad eius restitutionem inuenissent. Nam cum omnes Imperatoris cognati consensissent, & Mesopotamita Cōstantinus omnē, quod aiunt, lapidem mouisset, ab Imperatore reuocata, maiorem etiam potentiam quàm prius obtinuit. nec tamen delatores vel aperta vi, vel occulta fraude vlta est: insigni moderationis exemplo. Maritum verò iampridem à se abalienatum, tum verò eius consuetudine prorsus abstinentē, miris artibus & blanditiis reconciliauit, vt in ipsius potestate esset: omniáq; ferè imperij negocia suo arbitratu administrauit. Atque hæc hactenus.

4 Constantinus autem Mesopotamitanus (plura enim de Vertumno ętatis nostræ, & homine callidissimo ac versutissimo dicenda sunt) elato super-

Vulgi dicteriis & conuiciis ad id impulsi.

De Euphrosynes restitutione captāt consilia, vt sibi ipsis consulerent.

In hanc restitutionem tandem consentiunt.

Et Euphrosyne, maiore quàm antea potestate fruitur. Exēplum vicissitudinis illius quæ in rerū humanarum administratione sæpius apparet.

Alia Cōstantini Mesopotamitani sacrificuli aulici tragœdia.

cilio insolenter incedebat ob dominæ reditum: eáque de causa opinor non contentus, quòd apud Imperatorē posset omnia, Caniclij officium, quod Isaacio imperante obtinuerat, ac rursus offerebatur, vt suo fastigio inferius, renuit, sed ex Lectore Diaconum creari se voluit: non ferendum ratus, ni sacras etiam dignitates contrectaret. Continuò quod libitum est impetrat, ab Imp. in inclytū Blachernium tēplum mittitur, à Patriarcha statim ex Lectore Diaconus creatur, stationem & gradū principem consequitur. Hoc confecto negocio, se relicturum palatium, & Imperatori non amplius operam nauaturum simulat. Neque enim permittere Canones, eundem & Deo sacra facere, & ciuilibus rebus vllo modo implicari. Distare illa inter sese, neque coniungi posse: quemadmodum seruire Deo & seruire Mammonę, ex diametro pugnent. Imperator verò eum vt hedera vitem complexus, statim Patriarcham Xiphilinum priuilegio concedere cogit, vt Mesopotamitano, simul & Deo & Imperatori, & templo & palatio, sine fraude canonum, qui acerbas pœnas in istos ambidextros statuunt, inseruire liceat. Hoc quoque peracto, non multo pòst Thessalonicæ pōtifex designatur. Tātam gloriam adeptus, homo fortasse non contemnendus fuisset, nec ea mala, in quæ post incidit, ipse sibi ex

Politica functione repudiata, nebulo munus Ecclesiasticum ambit.

Ex malo aulico fit pessimus Ecclesiæ minister.

Aulæ negotia se relinquere velle hypocrita fingit, & Theologum simulat.

Stolidus princeps, omnem disciplinam, ciuilem & ecclesiasticam, violat, vt impuro nebuloni gratificetur.

Duæ pestes Mesopotamitanū tandem exstinguunt: auaritia & ambitio.

τὴν ὀφρὺν, καὶ βλακῶδες ἔβαινε διὰ τὴν τῆς δεσποίνης ἐπάνοδον, καθ' ὃν οἶμαι λόγον μηδ' ἐξαρκεῖν αὐτῷ ἐς τιμὴν τὸ παρὰ βασιλεῖ δύνασθαι τὰ πάντα οἰόμενος, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ Κανικλείου ὀφφίκιον, ὅπερ Ἰσαακίου εἶχεν ἀνάσσοντος, βραβευόμενον αὖθις, ὡς μὴ χωροῦν αὐτοῦ τῆς ἰσχύος τὸ μέγεθος, ἀπηνήνατο, ἐκ δ' ἀναγνώστου κληρωθῆναι εἰς διάκονον ᾑρετίσατο, μὴ καὶ τῶν ἱερῶν ἐπιθιγγάνειν ἀξιῶν, οὐ κείνων ὅλως ἀνασχετόν. καὶ ἦν ἡ πρόθεσις ἔργον εὐθὺς, καὶ βασιλεὺς αὐτὸν κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις περίπυστον καθίει νεών. καὶ ὁ Πατριάρχης ἅμα οἱ παρῆν, προχειρίζων τοῦτον ἐξ ἀναγνώστου διάκονον, καὶ στάσις αὐτῷ καὶ βαθμὸς ἀναβάσεως συγκεχώρηται πρώτιστος. τοῦτο δ' ἠνυκὼς, σχηματίζεται τὸν ὑπονοστοῦντα, καὶ μηκέτι τοῖς ἀρχείοις παραβαλοῦντα ἢ ὑποδρηστεύοντα βασιλεῖ ὅλως. τοὺς γὰρ κανόνας μὴ ἐνδιδόναι οἱ ὁπωστιοῦν καὶ Θεῷ ἱερᾶσθαι, καὶ κοσμικαῖς προσπλέκεσθαι πραγματείαις. ἀποδιεστάναι γὰρ ἄμφω, καὶ μηδαμῶς συναλείφεσθαι, ὥσπερ καὶ τὸ δουλεύειν Θεῷ τε καὶ Μαμωνᾷ κατὰ διάμετρον εἰσὶν ἀντικείμενα. ὁ γοῦν βασιλεὺς ὅσα καὶ κιττὸς ἐξεχόμενος τούτου καὶ περιεχόμενος, τόμον εὐθὺς ἐκτεθῆναι τὸν Πατριάρχην Ξιφιλῖνον ἠνάγκασεν ἐνδιδόναι τῷ Μεσοποταμίτῃ, Θεῷ, βασιλεῖ, νεῷ τε καὶ ἀρχείοις συνδιαπλέκεσθαι, μηδὲν ὑφορωμένῳ βλάβος ἐκ τῶν κανόνων, οἳ τοῖς ἀμφιβίοις τούτοις δριμύσσονται δυσκολαίνοντες. τετέλεστο γοῦν καὶ τοῦτο, μικρῷ δ' ὕστερον καὶ τῆς λαμπροτάτης πόλεως Θεσσαλονίκης ἀρχιερεὺς προχειρίζεται. ἦν οὖν τὰ τῆς δόξης ταύτης κληρούμενος, οὐκ ἀπόβλητος ἴσως ὁ ἄνθρωπος, οὐδ' ὧν ἐς ὕστερον πέπονθε δεινῶν αὐτὸς ἑαυτῷ

παραί-

παραίτιος· εἰ τῶν βασιλείων ἀπέστη λαμ-
προῶς, ὅπερ ὀψέ ποτε τῇ ἐφέσει τῶν χρη-
μάτων θέμενος, ἢ τῆς φιλοπράγμονος
γνώμης βραχύ τι καθυπενδούς. νῦν δὲ ἀλλ'
ἡ τῶν πολλῶν καὶ μεγίστων τιμῶν, καὶ τούτων
ἀνομοίων, λυσσώδης καὶ ἀπέραντος λίχ-
νευσις, καὶ τῶν χθαμαλωτέρων αὐτὸν ἐξέ-
κρουσε, καὶ προὔθηκεν εἰς παράδειγμα, τὸν
αὐτὸν ὕψους ὑπερφυοῦς καὶ ταπεινότητος
ἀμέτρου ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι
βραβεύουσα πρόνοια, καὶ ἀναβὰς ἕως τῶν
οὐρανῶν, καταβέβηκεν ἕως τῶν ἀβύσσων
τῇ παλιμπνοίᾳ τῶν πράξεων. οὐκ ἀνασχε-
τὰ γὰρ ἐκείνων, εἰ μὴ τῇ λαιᾷ μὲν τῶν ἱερῶν
ἔχοιτο πραγμάτων, τῇ δεξιᾷ δὲ τῶν κατὰ τὰ
ἀνάκτορα λάβοιτο, συμμεμπλέκων τὰς ἀρ-
χὰς ἀμφοτέρας, καὶ περισφίγγων ὅσα καὶ
λίθος τῶν διεστώτων συνδέτης ἀκρογω-
νιαῖος, ἀμεταθέτως εἶχε καὶ πάλιν τῆς προφό-
ρην προθέσεως, ἀλλὰ μηδ' ἄτερ τῆς αὐ-
τοῦ γνώμης πραγματεύεσθαί τι βουλόμενος, ὡς
σφῆνας τινὰς καὶ βλῆτρα τοὺς ἑαυτοῦ κα-
σιγνήτους ἐνέβυσε τῇ ἀρχῇ, ἢ ὡς ἐνώτια
ταῖς τοῦ βασιλέως ἑκατέραις ἀπῃώρισεν
ἀκοαῖς, ἵν' εἴ ποτε τῇ ἐκκλησίᾳ παρα-
βάλλων, τῇ συνόδῳ συγγίνοιτο, μηδὲν εἴη
διαπραχθὲν ἢ καὶ λεχθὲν ἀφώρατον, μηδὲ
λάθῃ τις αὐτὸν εἰς τὸν ἐκείνου χῶρον πα-
ρεισιών. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Θεσ-
σαλονίκην ἀφικόμενος, καὶ μικρόν τι φα-
νείς, καὶ ὅσον ἐνιδρυθῆναι τῷ θρόνῳ, ἐς τὸ
Βυζάντιον αὖθις πτηνὸς ἀνέζευξε, μὴ πε-
ριβλέψας εἰς τὰ ὀπίσω, μηδὲ στὰς ἐν πά-
σῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ κατ' αὐτὸ μὲν δὴ τοῦτο
ὑπερόπτης τῶν ἁπάντων γενόμενος, ὅτι τὰ
πάντα τῷ δακτύλῳ μετῆγέ τε καὶ ἔφερε,
μάλιστα δ' ὅτι τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ Χρύ-
σου αὖθις ἐξωρμηκότος, αὐτὸς ἐς ὅσα τῷ
βασιλεῖ πρὸς βουλῆς τὰ κατὰ τὸν ἀποστάτην
τοῦτον διῳκηκὼς, ἔδοξε τακτικῆς ἐνδέξιος

parte accersisset: si planè palatio excessisset, & cupiditati suæ tãdem modum aliquem statuisset, aut de curiositate ingenij & rerum gerendarũ cupiditate aliquid remisisset. Nunc multorum & maximorum honorum, eorúmq; inter sese dissimilium insana & infinita affectatione, etiam humiliore statu est excussus, vt diuina in eo prouidentia & celsitudinis immoderatæ, & humilitatis immensæ exẽplum statueret: & ad cœlos vsque elatum, insigni rerum vicissitudine ad inferos deprimeret. Nam cum vitam sibi acerbam esse duceret, nisi læua templum, dextra palatium teneret, & vtrasque dignitates, vt lapis angularis bina ædificij latera complecteretur: à pristino instituto non recedebat. & ne quid sine sua autoritate gereretur, fratres suos tanquam clauos & vectes inserebat, ac potius velut inaures de vtraque Imperatoris auricula suspendebat: vt si quando ecclesiasticis conuentibus interesset, nullum dictum aut factum ignoraret, nec quisquam locum suum se imprudente occuparet. Thessalonicam verò profectus, & vix tantisper ibi commoratus, dum in solio collocaretur, summa cum festinatione Byzantiũ rediit. Ac ea ipsa de causa contemptor omnium euasit, quòd vno digito regebat omnia, præsertim cum Imperatore rursus contra Chrysum profecto, suo consilio, industria & opera, omnib. rebus cõtra

Honorum immoderata affectatio superbos suæ conditionis immemores in rerum fastigio diu cõsistere non sinit.

Ambitiosis vita acerba est, nisi sibi & aliis perpetuò facessant negotiũ læua tẽplũ, dextra palatium tenere cupientes.

Curiositatis aulicæ pictura.

Perpetuus motus miseri nebulonis aulici.

Et qui vno digito regit omnia, omnium cõtemptor euadit.

seditiosumquàm optimè administratis, magnam ingenij laudem esset consecutus. Vnde quemadmodum Hippocrates optimam corporis habitudinem, quòd diu in eodem statu permanere non possit, periculosam esse affirmat: ita etiam Mesopotamitano accidit, qui dum semper crescere studet, dum nullum gloriolæ modū statuit, instar culicis illius, vt fabula narrat, post leonem oppugnatum, exiguo araneæ filo implicatus, omnem gloriam amisit: & dum in pauperes imperium exercet, inclinatus concidit, vt est in Psalmis Dauidicis. Nam ij quorum capitibus vt Comicus ille pulex insultarat, & quibus veluti mancipiis tantum non colaphos infregerat: nō paruo cœtu coacto, & criminibus parum sanis cōcinnatis, Imperatorem adierūt: & eius facilitate ac leuitate (nam quouis verbo flectebatur) ad rei odium abusi, acriter hominem insectati sunt. Ex eo non modò vt paruus globus robusta machina palatio facilè excussus est, sed pōtificatu etiam deiectus: vno ventroso ab omnibus accusatore delecto, Michaelem Stryphnum classis præfectum intelligo, cui vt omnium auarissimo peculatori, & publicam pecuniam hiantibus faucibus deuoranti, in primis Mesopotamitanus aduersatus fuerat. Verùm hoc quanquam graue, non tamen adeò graue est, aliquem incomperto crimine, cùm alio munere, tum verò

Dum autem rebus nescit imponere modum, gloriæ suæ finē accelerat.

Apposita similitudine superbi aulici casus descriptus.

Omnibus exosus, de fastigio illo rerum deturbatur.

Ita tolluntur impijin altū, vt deinde lapsu grauiore ruant.

Qui malis artib. ad primarias functiones Ecclesiasticasv-

ὑποβαλεῖν ὑποθέσεσι, καὶ ἀτεχνῶς βασίλειον ἱεράτευμα. ὅθεν ὅπερ ἐπὶ τῶν σωματικῶν ἕξεων ὁ Κῷος, φησὶ ποιητὴς, ὡς εἰς τὸ ἄκρον προελθούσαις, φιλοῦσι πρὸς τὸ κάταντες ὡς φιλυπόστροφοι μεταφέρεσθαι, μὴ ἀτρέμας ἔχουσαι μηδὲν ταῖς συνεχέσι ἀεὶ τῆς κινήσεως· τοῦτο καὶ ἐπὶ τῷ Μεσοποταμίτῃ συμπέπτωκεν αὐτίκρυς. ἀεὶ γὰρ τοῦ προβαίνειν πτεροφόμενος, καὶ μηδένα τοῦ δοξοθηρεῖν εἰδὼς κόρον, ἔλαθεν ὡς ὁ μυθικὸς κώνωψ, ὁ λέοντι συμπλακεὶς, ἀραχνίῳ λεπτῷ συλληφθεὶς, καὶ πᾶσαν ἐπαναλύσας δόξαν δι' ἀτιμίας, ἣν περιαπεργῶς αὐτῷ δεδώσε περίτερον, κατὰ τὸ ψαλτῴδημα τοῦ Δαβὶδ, κύψας ἣν, καὶ πεσὼν ἐν ταῖς κατακυριεῦσαι τῶν τότε πενήτων* γνώσεως. ἐς γὰρ φρατρίαν οὐ μετρίαν ἀθροισθέντες, καὶ κοινῇ συνελθόντες, ὁπόσων αὐτὸς ταῖς κεφαλαῖς κατὰ τὴν τῆς κωμῳδίας ψύλλαν ἐφήλατο, καὶ οἷς μικροῦ κατὰ κόρρης ἐρράπιζεν ὡς ἀνδράποδα, καί τινας οὐχ ὑγιεῖς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ὡς ἀφυστερεῖν ἠθροικότες, προσίασι βασιλεῖ, καὶ τὸ αὐτοῦ εὐένδοτόν τε καὶ ῥάδιον παντὶ καθυπάγεσθαι ῥήματι, συνεῖδον πρὸς τὸ ἔχθος ὑφεάμενοι, κατέδραμον γενναίως· καὶ τὸ ἐντεῦθεν οὐ μόνον τῶν ἀνακτόρων ἐκτοπίζεται ὡς σφαῖρα τις ὑπὸ περικράτου διαφεθεῖσα ἰσχυρῷ μηχανήματι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐξοστρακίζεται, ἑνός τινος προκοιλίου ἐς ἀγορητὴν ἐπιλέγδην παρὰ τῶν ὅλων προβληθέντος, λέγω δὴ τοῦ τότε δουκὸς τοῦ στόλου Μιχαὴλ τοῦ Στρυφνοῦ, ᾧ καὶ μᾶλλον ὁ Μεσοποταμίτης ἀντεπολιτεύετο, ὡς καὶ ὑπὲρ πάντας ὅτι φιλοκερδεῖ, καὶ τὰ κοινὰ νοσφιζομένῳ, καὶ χανδὸν καταβροχθίζοντι χρήματα. πλὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ πάνυ δεινὸν, καίπερ ὂν δεινὸν, τὸ τινὰς ἀβασανίστως, καὶ ἄλλης μὲν ὑπηρεσίας ἀδίκου γλώττης ἀπάγεσθαι πάρεργον,

μάλιστα δὲ ἀποπίπτειν τοῦ τῆς ἱερωσύνης μεγίστου χρήματος. ἐκεῖνο δὲ καὶ λίαν ἀσύγγνωστον, καὶ πολλὴν ἀβελτηρίαν τῶν δεδρακότων κατηγοροῦν. δεῆσαν γὰρ ἕτερον ἀρχιερέα ψηφισθῆναι Θεσσαλονίκης, ἡ τοῦ Μεσοποταμίτου καθαίρεσις κατ' ἐρήμην προτίθεται πρὸς ἐξέτασιν, καὶ ὡς ἔδοξαν σκάζοντά τε καὶ μὴ ἐρρωμένα τῶν ἐν αὐτῇ κεφαλαίων τινὰ πρὸς ἀρχιερωσύνης ἀφαίρεσιν, ὁ δὴ πατριάρχης εἴτε βασιλείῳ ὑπείκων κελεύσματι, εἴτε τῷ πρὸς τὸν Μεσοποταμίτην ἔχθει, φρονεῖν οὐκ ἔχων τὰ καίρια, εἴθ' ἑτέρως, καθ' ὃν οὐκ ἴσμεν λόγον, ἐκκρουσθεὶς τοῦ καθήκοντος, τινὰς τῶν ἀρχιερέων ἀγνοχῶς, καὶ δικαστὰς αὐτῷ συνεδριάσας, ὁπόσοι κακόσχολοι, καὶ τὴν ἐκ βασιλέως εὔνοιαν ὅλῳ ποδὶ καὶ συντόνῳ προθυμίᾳ μεταδιώκοντες, μεταλλοιοῖ τὴν καθαίρεσιν. καὶ παρέντα τινὰ τῷ τόμῳ προσαφθεὶς αἰτιάματα, ἐκ τοῦ δήπουθεν ἀναμφηρίστου πάσης ἱερᾶς ἀπεξενοῦντα λειτουργίας τὸν τούτοις ἁλόντα τῷ χαρτοφυλακίῳ ἀποτίθησιν, ἐκδοὺς ἔκτοτε καὶ τῷ Χρυσάνθῳ ἀντίγραφον, ὃς τῆς Θεσσαλονίκης ἐνεχειρίσθη τοὺς οἴακας, κἀπὶ τοῖς τελεσθεῖσι τούτοις δέον ἐγκαλύπτεσθαι· τῷ δέ τινες καὶ ἐπεσκίρτων, ὡς εἴπερ πολεμίων ἐθνῶν ὑπόπτωσις ἐντεῦθεν κατώρθωτο, ἢ θηρίον δυσάλωτον πόλεις ἐξερημοῦν, καὶ τοὺς κατοίκους διαφθεῖρον, καὶ πρὸς χρόας ἀνομοίους μεταλλαττόμενον, ὁποῖα τὰ Λιβυκὰ φασίν, ἢ ὁ παρὰ τῷ Ἰὼβ ἀνάλωτος δράκων συνείληπτο, καὶ ὁ βορὸς μυρμηκολέων ἀπώλετο, εἴτε μὴν ἡ πολυθύσανος αἰγὶς καὶ δερματώδης ἐκείνοις, εἰς χάος ἐλήλαται, καὶ διέσπασται. καὶ οὕτω μὲν ὁ Μεσοποταμίτης Κωνσταντῖνος, καὶ οἱ τούτου δύω κασίγνητοι τῶν κοινῶν ἐκκρούονται διοικήσεων, ἀντεισάγεται δ' ἕτερος περὶ τὰς κοινὰς διοικήσεις οὐκ ἐνδέων τοῦ ἀκριβοῦς,

verò ſacerdotio re maxima propter improbæ linguę ſuſurros deiici: illud verò nullam prorſus habet excuſationem, & inſignem ſtultitiam arguit. Nam cum alius Theſſalonicę pōtifex creandus eſſet, deliberatio de Meſopotamitani abſentis abrogatione in quæſtionem vocatur: & cum in ea criminatione quędam capita claudicare, nec ſatis firma eſſe ad pontificatus abrogationem viderentur, Patriarcha ſiue iuſſu Imperatoris, ſiue Meſopotamitani odio, ſiue alia de cauſa mihi ignota temerè & cōtra officiū aliquot primariis ſacerdotibus ſecū adductis, & in iudicum numerum quibuſdam malè feriatis hominibus relatis, qui beneuolentiam Imperatoris per fas & nefas captabant, abrogationem decernit: & prætermiſſis antè quibuſdam criminibus, quæ vtique conuictum omni ſacro miniſterio pellerent, inſertis, id decretum in chartophylacium refert, dato exemplo eius Chryſantho, cui Theſſalonicæ gubernatio commiſſa erat. Quæ acta cum ſummum dedecus haberent, tamen erant qui iis non aliter gloriarentur, quàm ſi hoſtes deuiciſſent, aut feram immanē cepiſſent. Hoc modo Meſopotamitano Conſtantino, & duobus eius fratribus ab adminiſtratiōe Rei publ. remotis, alius ſuccedit, homo accuratus, ſuauib. mo-

Surpādas per uenerat, primariorū fraude de ſolio deiicitur.

Quàm miſera tunc fuit Eccleſiæ gręcæ facies: cuius præpoſiti dolis & immanitate alij in alios inſurgebant.

Superbis ſummum dedecus imminet, horrendo quodam, ſed iuſtiſſimo, Dei iudicio. Vnuſquiſque ſuæ vocationis partes ſedulo ſequatur & exequatur.

Felices quos faciunt aliena pericula cautos.

ribus, disertus, ac potius eloquens, Theodorus Irenicus, qui se comem erga omnes præbuit. Collega ei adiunctus est alius, ab auaritia nō alienus, & perpetua tussi laborās. Qui ambo publicis muneribus occupati, Mesopotamitani casum non deridebant, sed perpetuò ob oculos habebāt: & Imperatoris facilitatē metuētes, non erecti & immoti, ut periti equites, per montes & valles ferebātur, sed velut fascibus submissis, autoritatē suam subinde astringebant, & multa necessaria præteribant, mutationis metu.

Visus egregius alieni casus, cautè incedere.

Alexij vita mollis & socorsingeniū, parricidij merces.

5 His & huiusmodi rebus Alexius Comnenus triennium in Imperio exegit. Reliqua ab eadem ratione nihil recesserunt. Consuetudo mansit eadem, vita mollis, & perpetuò socors ingenium. Tūc fœdus Iconiense violatū est. Nam Caichosroes, eius vrbis Sultanus duos equos qui Imperatori ab Alexandrino Sultano mittebantur eripuit: quorū alterius genu in cursu luxato, per legatos ab Imperatore veniā petiit, quòd eius equos intercepisset, & quòd propter alterius læsionem alterū quoque mittere nō fuisset ausus. cæterùm se omnino curaturū, ne amico esset molestus, néve diu equis careret. Hāc speciosam defensionem Imperator non vt magnanimum virum decuit, æquo animo accepit:

Bellorū inter ambitiosos principes fundamenta vanissima.

Sultani prudentia, imprudētiæ remedium ferens.

Magnanimi viri est æquo animo aliorū defensionem excipere.

χαρίεις τὸ ἦθος, μάλα τε τοὺς λόγους ἀποτορνεύειν εἰδὼς καὶ ἀπομηκύνειν εἰς περιόδους ῥητορικῶς (ὁ Εἰρηνικὸς ἦν οὗτος Θεόδωρος) καὶ παρεῖχεν ἑαυτὸν τοῖς πᾶσι κατάλληλον, συνέζευκται δέ τις ἐκείνῳ καὶ τῶν πόνων συνελαμβάνετο, φιλοχρήματος ἱκανῶς, καὶ βηχὶ συνεχεῖ κάτοχος. ἀμφότεροι οὖν ταῖς πολιτικαῖς ἐπιστατοῦντες πράξεσι, πλὴν τὸ τοῦ Μεσοποταμίτου πτῶμα μηδαμῶς ἐν γέλωτι ἔχοντες, ἀλλὰ διὰ παντὸς προφερόμενοι, καὶ τὸ τοῦ κράτους εὔκολον ὑφορώμενοι, οὐκ ὄρθιοι καὶ ἀκλινεῖς, ὡς οἱ ἀκράδαντοι τῶν ἱπποτῶν, κατά τε πρανῶν καὶ ὀρθίων ἐφέροντο, ἀλλὰ τὸ δυναστεῦον ὑποποιούμενοι, ἀνεῖργόν τε καὶ ἀνεσείραζον ἀεὶ τὴν ἰσχύν, καὶ πολλὰ τῶν δεόντων παρέτρεχον, τὴν ἀπόβασιν εὐλαβούμενοι.

5 Ἐν τούτοις μὲν οὖν καὶ τοῖς τούτοις παραπλησίοις, ἐνιαυτὸς ἐξήκει τρίτος ἄρχοντι Ῥωμαίων Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ. τὰ δ' ἐφεξῆς οὐδὲν ἀντιστατοῦντα τοῖς προτέροις. δίαιτα γὰρ ἦν ἡ αὐτὴ καὶ πάλιν, καὶ βίος χαλαρός, καὶ ἐξημβλυμμένον φρόνημα ἀεί. τότε δὲ καὶ αἱ εἰρηνικαὶ σπονδαὶ παρεφράσθησάν τε καὶ συνεχέθησαν, ἃς εἶχε βασιλεὺς ἐκτελέσας μετὰ Πέρσου τοῦ διέποντος τὸ Ἰκόνιον. ὁ μὲν γὰρ Καϊχοσρόης (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βαρβάρῳ) δύω ἄραβας ἵππους ἐκ τοῦ Σουλτὰν τῆς κατ' Αἴγυπτον Ἀλεξανδρείας τῷ βασιλεῖ στελλομένους ἀφείλετο, τοίνυν καὶ θατέρῳ τούτων τὸ γόνυ ἐξαρθρωθέντι ἐν τῷ πρὸς δρόμον ἀνίεσθαι, πέμψας εἰς βασιλέα, συγγνώμην ᾐτεῖτο, ὅτι τε ὅλως εἰς αὐτὸν διαβαίνοντας ἵππους ἔσχεν ἰδιωσάμενος, καὶ ὅτι περ ἡ τοῦ ἑνὸς ἀχρείωσις, καὶ τὴν ἑτέρου ἀποστολὴν πεποίηκεν ὑποστείλασθαι, πάντως δὲ φροντιεῖν τοῦ τῷ φίλῳ ἀνεπαχθοῦς, καὶ τοῦ μὴ τῶν ἵππων ἐς μακρὸν στέρεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἐφ' οἷς

ἔδρασεν εὐπρόσωπον ὅπως ἠγόρευε τὸν ἀπόλογον. ὁ δὲ μήτε τὸ μεγαλόψυχον ἐπαινέσας, μήτε μὴν τὴν ἀνάξιον τρέψας εἰς τὸ φιλότιμον, ἤγουν ἐν νῷ βαλλόμενος τὸν καιρὸν, βαρὺν ἐνστάτην ἀεὶ αὐτῷ ἐφιστάμενον, καὶ πρὸς πνίγμα ἐπὶ πᾶσι κατασχόντα, ὡς πρηστὴρ αὐτίκα καιόμενος τοῦ θυμοῦ, ὑπερζέοντα. πλὴν ἕτερον μὲν οὐδέν τι γενναῖον πρὸς ἀντιλύπησιν τοῦ Πέρσου συνεώρακε διαπράξασθαι, καθ' ἑαυτοῦ δὲ στρατεύεται ἀτεχνῶς, καὶ τὸ ξίφος τὸ τέως κρυπτόμενον ἀναδείκνυσι. Τοίνυν ἐπιτάττει φυλακαῖς ἐνειρχθῆναι, καὶ τὰ ὄντα πάντα ἀφαιρεθῆναι, ὁπόσοι Ῥωμαῖοί τε καὶ Τοῦρκοι πραγματευταὶ τοῦ Ἰκονίου ἀπάραντες, τὸ Βυζάντιον ἐπεισήεσαν. καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ἐμπορεύματά τε καὶ ὑποζύγια, οὔτ' αὐτὸς εἶχεν ὡς δέον οἰκειωσάμενος, οὔτ' ἐναπέλειψεν ἐκείνοις. ἀλλὰ γὰρ ἄλλοις καὶ πάνθ' ὁμοῦ διεσκέδαστο καὶ ἠφάνιστο. ὁ δὲ βάρβαρος τὸ συμβὰν ἐνωτισάμενος, μηδέν τι τῆς προθυμίας καθυφεὶς, μήτε μὴν εἰς δευτέραν βλέψας πρεσβείαν, κατὰ Ῥωμαίων ὅπλα βαστάζει, καὶ προσπεσὼν ἀπροσδόκητος ταῖς κατὰ Μαίανδρον κωμοπόλεσι, Καρίαν τε καὶ Τάνταλον καθ' ἡλικίαν ἠνδραποδίσατο, καὶ πόλεις ἄλλας ὅτι πολλὰς ληϊσάμενος, πρὸς αὐτὴν ἠπείγετο τὴν κατὰ Φρυγίαν Ἀντιόχειαν, καὶ τάχ' ἂν ἐξεῖλε καὶ ταύτην ὥσπερ χθιζὰ Καρίαν καὶ Τάνταλον, εἰ μὴ παρὰ δόξαν ἐπέσῃ τῷ βαρβάρῳ πρὸς τὸ ὀξὺ τῆς σκυλεύσεως οὐκ ἐκ προνοίας τινὸς ἀνθρωπίνης, ἀλλά πως αὐτομάτως, ἢ καὶ θεόθεν παρεισπεσόντι συγκύρημα. ὁ μὲν γὰρ νύκτωρ ἐξαναστὰς κατὰ κράτος εἰς Ἀντιόχειαν ἤλαυνε, ἐπιθησόμενος ὄρθριος, καὶ πορθήσων τὸ πόλισμα· ἔτυχε δ' ἡμέρας ἐκείνης τῶν παρὰ τῇ πόλει δυναμένων τινὰ θύειν γάμοις θυγατρί. ἦν οὖν, ὡς ἐν ταῖς τοιαύταις εἴθισται τελεταῖς, ὅμαδος ἀνθρώπων θαλιαζόντων, κύμβαλά τε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀλαλάζοντα, καὶ τύμπανα περικτυπού-

neque neceſſitati volūtatem accommodauit, neque temporum rationem habuit, quorum difficultatibus vndique vrgebatur, ſed ſtatim efferueſcente bile fulminat: nec tamē quicquā facit qno Perſam vlciſcatur, ſed ſibi ipſi planè bellū infert, & gladium cōtra ſeſe ſtringit. Iubet in carcerem duci & omnibus bonis mulctari negotiatores omnes tam Romanos quam Turcos, qui Iconio Byzātium veniſſent: eorum verò merces & iumenta, nec ipſe vt decuit, ſibi vēdicauit, nec illis reliquit. Vnde alia alibi diſſipata perierūt. Quo Barbarus audito, denuò legatos mittere noluit, ſed armis alacriter arreptis, improuiſa incurſione Cariam & Tantalum oppida ad Mæandrum ſita vaſtauit. Inde ad Phrygiæ Antiochiam cōtendit, eámque fortaſſis æquè ac heri Cariam & Tantalum cepiſſet, niſi caſus quidam fortuitus, impetum eius diuina potiùs quàm humana prouidentia fregiſſet. Nam qua nocte ad vrbem opprimendam properabat, quidam homo potens filiæ nuptias celebrabat. Erat igitur, vt in huiuſmodi feſtiuitatibus ſolet, tumultus hominum conuiuantium, cymbala, tym

Irati væſania deſcripta.

Inſanę iracūdiæ effecta, irato perniciosiſſima.

Ex duobus equis, bellū oritur quod æquitatē & humanitatē omnem violat. Quicquid delirant principes, miſeri plectūtur populi.

Sultanus leues ob cauſas arma induens, ridiculo & inopinato modo deluſus, pedē nō ſine maximo dedecore refert, iuſtum iniuſti belli præmium reportans.

pana, ſaltatores, & mulierum cœtus hymenæum cantantium per totam noctem perſtrepebant. Vt autem ad vrbem acceſſit Caichoſroes, audita organorum harmonia, & hominum concentu: non rem ipſam coniectura aſſecutus, ſed militum teſſeras eſſe, qui ſuum aduentum præcognoſſent, putans, ad Lampen diſceſſit, ibique captiuos deſcribēdos curauit: & cuiuſque patriam, & nomen, & à quo captus eſſet, item an aliquid ſuarum rerum amiſiſſet: & an filius, aut filia, aut vxor alicuius, à Perſa aliquo occultata eſſet, per ueſtigauit. Hac inquiſitione facta, Romanis omnia reſtituit: & omnibus captiuis in tribus & familias diſtributis, qui v. millium numerum explebant, perrexit. In ea abductiōe, Barbaro illud quoque curæ fuit, ne captiuis victus deeſſet: & diſtributo inter eos frumento, ne frigus quidem neglexit, ſed correpta ſecuri, ipſe collapſam arborem diſſecuit. & id ſpectaculum Perſas concurrentes monuit, vt idem & ipſi facerēt, adiecta laboris eius cauſa, & quem inde fructū percepturi eſſent. Ac Perſis perpetuò licere lignatum extra caſtra ire, quòd à nemine impedirentur. Romanis verò non item, cauentibus ne fugere viſi, compedibus vincirentur. Poſtquam verò Philomilium eſt peruentum, & domicilia & agros fertiles eis aſſignauit, & rurſus fru-

Ad ſaniorē mentē reuerſus captiuos humaniter tractat, crudelibus Chriſtianis immanem illū exprobrans furorem, quo perciti, alij in alios quotidie inſurgūt.

Captiuorum cura memoranda. Victū & ignem illis ſuppeditat Barbarus mi nimè Barbarus.

Item domicilia & fertiles agros eis aſſignat: frumentum & mitia legumina diſtribuit; liberationē dimiſſionémq; pollicetur.

μένα, καὶ ὀρχησταὶ τὼ πόδε παρενσαλεύοντες, καὶ χοροὶ γυναικῶν τοῖς ὑμεναίοις πρόσφορα ᾄδοντες. ὡς οὖν ἤγγισε τῇ πόλει Καιχοσρόης, τὴν ὀργάνων ἁρμονίαν εἰς ὦτα δεξάμενος, καὶ τὴν συμφωνίαν τῶν ᾀδόντων ἀκροασάμενος, οὐ κατὰ τοῦ ὄντος κατεστοχάσατο, ἀλλ' ἀνδρῶν ἡτοιμασμένων πρὸς πόλεμον συνθήματα εἶναι ταῦτα ὑπολογισάμενος, τὴν ἐκείνου προεγνωκότων ἔφοδον, ᾤχετο ἐκεῖθεν, καὶ πρὸς τὴν Λάμπην ἀφίκετο, ἔνθα δὴ ἀπογραφεῖς ἐπιστήσας τῶν αἰχμαλώτων, περί τε τῆς πατρίδος ἕκαστον, καὶ τῆς κλήσεως ἐπυνθάνετο, καὶ ὅστις ὁ συλλαβὼν ἀνηρπότα, καὶ εἴ τι τῆς οὐσίας ἀπολώλεκε; καὶ εἰ παῖς, ἢ θυγάτριον, ἢ ἄλοχος ὑπό του τῶν Περσῶν ἀποκέκρυπται; καὶ τοιαύτην ἔκταξιν ποιησάμενος, πάντα ἀποδοὺς Ῥωμαίοις, καὶ κατὰ φῦλα καὶ συγγενείας πάντας ἀπομερίσας, τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω εἴχετο. συγκεκεφαλαίωτο δὲ ἡ τῶν ἀνδραποδισθέντων πληθὺς εἰς πέντε χιλιάδας ἀνθρώπων. ἐν δὲ τῇ ἀπαγωγῇ ταύτῃ ἐμέλησε τῷ βαρβάρῳ, καὶ ὅπως τῶν ζωαρκῶν μὴ σπανίζωνται οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ σῖτον αὐτοῖς διεδίδου, οὐδὲ τὸ τῆς ὥρας ψῦχος παρῆκεν ἀνήκεστον. πέλεκυν γὰρ ἐγχείριον ἔχων καὶ αὐτουργῶν, ἐς σχίδακας διῄρει, τυχὸν οὕτω, χρόνῳ ἀνατραπὲν γεράνδρυον, ἀλλὰ καὶ τοῖς συνδραμοῦσι πρὸς τὴν θέαν Πέρσαις, ὁμοίως δρᾶν ὑπετίθετο, προστάγων ἅμα καὶ ὑποβάλλων τὸ τῆς ἐργασίας αἴτιον, καὶ τὸ πρός τι εὔχρηστον αὐτοῖς ἐπιλέγων. Πέρσαις μὲν γὰρ ἐξεῖναι διὰ παντὸς ἐξιέναι τῆς παρεμβολῆς καὶ ξυλεύεσθαι, ὅτι μηδ' ἔσται τις αὐτοῖς προσιστάμενος, Ῥωμαίοις δὲ οὐχί, φυλαττομένοις τὸ μὴ δοκεῖν ἀποδιδράσκειν καὶ τὰ ἐκ τοῦ δὲ ὑφορωμένοις ὡς φυγάσιν ἐπικεισόμενα δεσμά. ἐπεὶ δὲ τὸ Φιλομίλιον κατέλαβεν, ἐπαύλεών τε μετέδωκε, καὶ γῆς ἐπεμέτρησε μέρος,

ρος, πρὸς ἐργασίαν ἀγαθῆς, σῖτόν τε αὖ-
θις διέδωκε, καὶ ὅσα τῶν ἡμέρων καρπῶν
ἀπόσπερμα, καὶ μὴν ἐλπίδων χρηστῶν ἐνέ-
πλησε, τέλος εἰπὼν, ὡς αὐτοὶ καὶ βασιλέως
αὖθις φιλιωθέντων, καὶ πρὸς τὰς προτέ-
ρας σπονδὰς ἐπιδόντων, προῖκα καὶ αὐτοὶ
τὴν οἴκαδε ἐπάνοδον ἕξουσιν. εἰ δέ τι ἕτερον
μεταβουλεύσεται βασιλεὺς, ἐπὶ πέντε ὅλοις
ἐνιαυτοῖς ἀδασμολόγητοι καθιδοῦνται,
μηδένα τὸν ὁποιονοῦν ἀπόδομα εἰσπράττον-
τα ἔχοντες. μετέπειτα δὲ καταβαλοῦνται,
ὃν αὐτὸς ἀνεπαχθῆ διατάξαιτο σφίσι φό-
ρον, οὐχ ὑπερβαίνοντα τὸν ὅρον, ὡς εἴθισται
Ῥωμαίοις, οὐδὲ πρὸς τὸ πολλαπλάσιον
κορυφούμενον. καὶ ὁ μὲν ταῦτα διατετα-
χὼς οὕτω, ἐπανῆκε πρὸς τὸ Ἰκόνιον. τὸ δὲ φι-
λάνθρωπον τοῦτο διάγγελμα, οὐδένα τῶν
αἰχμαλώτων πατρίδος ἀφῆκε μνήσασθαι
ἀλλὰ καὶ πρὸς πολλοὺς ὁπόσοι πρὸς Περ-
σῶν οὐχ ἑάλωσαν, ἐς τὸ Φιλομίλιον ἐφειλ-
κύσατο, ἀκηκοότας, ὅσα τοῖς καθ' αἷμα καὶ
πατριώταις ὁ Πέρσης εἰργάσατο. οὕτως ἐκ
τῶν εἰς ἡμᾶς Ῥωμαίων γενεᾶς οὐχ ὅπως
ἐκλέλοιπεν ὅσιος, καὶ ὠλιγώθησαν αἱ ἀλή-
θειαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν
ἀνομίαν ἀπεψύγη τῶν πολλῶν ἡ ἀγάπη-
σις, ὡς τὴν παρὰ βαρβάροις ἀποικίαν πό-
λεις ὅλας Ἑλληνίδας ἑλέσθαι, καὶ τῆς πατρί-
δος ἀσμένως ἀλλάξασθαι. αἱ γὰρ συχναὶ
τυραννίδες τε, τε ὑπ' ἀρχὴν τοῦ σώφρονος
διαίτης ἐξέκρουσαν, καὶ ταῖς ἁρπαγαῖς τῶν
κρατούντων οἱ πλείους ἐγγυμνασάμενοι, οὐ-
δέν τι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους μέτριον ἐνε-
νόουν καὶ διεπράττοντο. ἀλλ' οἷα καὶ τὰ
παρὰ βασιλέως πρὸς τοῖς ἔτεσι συμβάντα
διῳκημένα, στέλλει τὸν Δοῦκαν Ἀνδρόνικον
νεανίαν πρώτως ὑπηνήτην τῷ Πέρσῃ
συμπλακησόμενον. ὁ δὲ μεθ' ὧν ἡγεμό-
νευεν, ὀψὲ ποιεῖται τὴν κατὰ τῶν Τούρκων
ἔφοδον. ἀμέλει καὶ νύκτωρ ἐπιθέμενος ποι-

mentum cęteráque mitia legumina distribuit: & spe bona impletis denique dixit, reconciliata inter se & Imperatorem gratia, & fœdere renouato, se eos gratuitò remissurũ esse domũ. Sin aliud consilium caperet Imperator, eos v. integros annos immunes futuros, nullo quæstore quicquam postulaturo. Deinceps verò se tolerabile tributum eis impositurum, quod non (vt apud Romanos moris sit) constitutum excedat, nec multiplicetur. His ita ordinatis, Iconium rediit. Ea tam humana denunciatio neminem patriæ meminisse passa est, sed multos etiam à Persa non captos Philomilium attraxit, cum audissent, quomodo cognati & populares eorum à Sultano tractarentur. Sic ab ortu Romanorum ad nostra vsque tempora, non modò sancti defecerunt, & veritas imminuta est: verùm etiam ob iniquitatem multiplicatam, charitas vulgò refrixit, vt integræ ciuitates Grææ patria cupidè relicta, ad Barbaros in colonias abierint. Nam crebrę tyrannides subditis sobriam viuendi rationem extorserunt: & plerique Imperatores rapinis assueti, nihil in suos moderati vel cogitarunt, vel fecerunt. Iam videamus quid Imperator gesserit. Andronicum Ducam adolescentulum adhuc mittit ad bellum Persæ inferẽdum. Is cum suis Persas serò tandem aggreditur: & noctu pastores & armen-

Sin minus, tolerabile tributum.

Beneuolentia & humanitate nõ armis populi domantur.

Dum ethnici recta exequũtur, pietatis veræ professores luxui & crudelitati indulgẽt: Alexiiq; principatus ob oculos sequentium seculorum horrendas tyrannides reponit.

Futilis & vani principis futiles conatus & vani ad bellum apparatus.

Otij cultoribus bellica negotia odiosissima.

ta cuiusdam Ameræ Arsanæ adortus, non multo pòst recessit. Sed & ipse Imperator ab amœnis Propontidis locis ægrè tanquam à loto aut cantu Sirenum auulsus, Nicæam & Prusam est profectus, non vt Persas vlcisceretur: sed ne ex Batho digressi, vbi magnus eorũ numerus statiua habebat, vrbes & agros finitimos popularetur. nec amplius vno mẽse ibi exacto, Byzantium rediit. Inchoante vere denuò cum summa festinatione cogũtur exercitus.

Militibus sub ignauo principe fatigat'o & calamitas immineat.

Milites enim frequentibus eodem anno expeditionibus fatigati ea molestia carere, & diutius domi manere cupiebãt. Cõcurrunt igitur vt vltra dimicaturi, & aut superaturi Barbaros, aut pro patria occubituri. Ita copiæ Cypsella vt in vna castra cõuenerunt.

Qui ægrotl & ilia trahentis principatus vsurpati curam abiecerat, intempestiua remedia sibi applicat. Nec alios nec seipsum ridiculus medicus curare poteſt: imòvt prius ferro & igne miseris subditis grauissimos cruciatus inflixerat, ita nũc sibiipsi manus infert: & qui nullum carnificẽ reperiebat, peculiari quodam iudicio diuino ferra mentis candentibus in seipsum sæuit.

5 Ausus est & Imperator sua sponte id quod iam dicam. Morbo articulari per certa interualla laborabat, & dolore pedum in primis affligebatur, peiore materia cò delabente & cruciatus intolerabiles excitante, qui & motum adimebant, & acres febres inflammabant. Quadã ergo die foribus cubiculi clausis, arcanum nemini præterquam cubiculariis indicat: & ferramentis candentibus in tibias profundè impressis, principiò dolores animo philosophico perfert, & contumeliosis dictis medicos repudiat,

μυλίταις καὶ βουκολίοις Ἀμηρᾶ τινὸς Ἀρσανῆ, μετ' οὐ πολὺ ἐπανέζευξεν· ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς αὐτὸς ὡς ἀπὸ λωτοῦ καὶ Σειρήνων τῶν τρυφερῶν χωρίων τῆς Προποντίδος μόλις ἀποσπασθεὶς, κατὰ Νίκαιαν καὶ Προῦσαν ἀφίκετο, οὐκ ἀντιμετρήσων ἢ ἀνταποδώσων τοῖς Πέρσαις, ὃ ἐμέτρησαν καὶ ἀνταπέδωκαν ἡμῖν ἀνταπόδομα· ἀλλ' ἵνα μὴ τὰς ἐκεῖσε πόλεις καὶ χώρας κακῶς διαθῶνται, τῶν τοῦ Βάθυος ἐξαναστάντες μερῶν, ἐν οἷς οὐ μέτριοι τότε ηὐλίζοντο, πλὴν καὶ βασιλεὺς μῆνα τοῖς ἐκεῖσε ἕνα προσδιατρίψας, ὀξέως ἐπανείεισιν εἰς Βυζάντιον. ἀνατείλαντος δ' ἔαρος, γίνονται πάλιν συνδρομαὶ τῶν στρατευμάτων, καὶ συλλογαὶ, μεθ' ὅσης οὐκ εἴποι τις αὐτῆς ὁρμῆς, καὶ συντονωτάτης ἐπειγωλῆς, ἐπεὶ καὶ ταῖς πολλάκις τοῦ ἔτους συνόδοις, καὶ ταῖς συχναῖς συντάξεσιν ὁ στρατὸς ἀποκναίσαντες, στῆναί τε τῶν ἐπαλλήλων συνελεύσεων ἤρων, καὶ τὸ οἴκοι * ἀναβολῆς ἐγλίχοντο. ὡς ὑπὲρ ἰσχὺν τοίνυν ἀγωνιούμενοι συνελέγησαν, καὶ ἢ κρείττους τῶν ἀλλοφύλων ἐσόμενοι, ἢ μετ' εὐκλείας ὑπὲρ τῶν πατρίδων ἀποθανούμενοι. καὶ οὕτω μὲν αἱ δυνάμεις ὡς εἰς ἓν στρατόπεδον τὰ Κύψελλα συνηθροίζοντο.

5 Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτογνωμονῶν ἀποθαῤῥεῖ, ὅπερ ὁ λόγος λέξων ἔρχεται, ἐπάσχε τὰ ἄρθρα τοῦ σώματος, κατὰ κύκλον οἱονεὶ καὶ περίοδον· τοὺς δὲ πόδας, καὶ μάλιστα ὕλης ἐνσκηπτούσης μοχθηροτέρας, καὶ ὀδύνας δυσυποίστους ἀποτικτούσης, ἐξ ὧν ἀκινησίαι τε προσεπήγοντο τοῦ πάθους φλεγμαίνοντος, καὶ λάβροι πυρετοὶ πολλάκις ἐπήγιζον. κατά τινα οὖν ἡμέραν τὰς θύρας τοῦ κοιτῶνος ἐπιζυγώσας, ἄλλῳ μὲν οὐδενὶ, τοῖς δὲ προκοίτοις ἐκφήνας τὸ ἀπόρρητον, σιδήρια πυρακτωθέντα τοῖς σκέλεσιν ἐπιτίθησι, καὶ εἰς βάθος τὴν καυτῆρα ἐπαγαγὼν, τὰ μὲν πρῶτα φιλοσόφων τὰς ὀδύνας πρὸς τὰς καύσεις τῶν ποδῶν ἀπεμάχετο, μεθ' ὕβρεων τε τοὺς

ἰατροὺς ἀπεπέμπετο, περὶ μόνα τὰ καθάρ-
σια τούτους λέγων ἀεὶ στρέφεσθαι, καὶ μηδέν τι
πλέον τῶν κενωσίμων εἰδέναι, καὶ μετιέναι τοῖς
κάμνουσιν ἴαμα. τῶν δ' ἐφεξῆς φλεγμονῶν τῶν
καυτηρίων, καὶ περιωδυνίαι τῶν πρὸ πολλῶν δρι-
μύτεραι, ἰατροὶ ἐπὶ τούτοις εἰσκεκλημένοι
οὐχ ὁ μὲν ὁ δ' οὔ, ἀλλὰ πάντες κοινῶς.
πρὸς δὲ τούτοις καὶ δέος ὑποθεράτιον τὸ
αἷμα, μήπως τὸ τῆς ὕλης μεθιστάμενον τῆς
περὶ τοὺς πόδας καθόδου ἀνακοπὲν, εἴς τι
καίριον ἐνσκήψῃ μέρος τοῦ σώματος, καὶ
αὐτὸν μὲν παρασύρῃ τοῦ ζῆν αἰφνηδὸν, ἡ δ'
ἀρχὴ μεταπεσεῖται παρὰ δόξαν πρὸς
ἕτερον. οἱ μὲν οὖν τῶν σωμάτων θεραπευ-
τῆρες φαρμακεύειν αὐτὸν ἐγνώκεσαν. οὕτω
γὰρ ἂν τὸ τῆς ὕλης κινούμενόν τε ἅμα καὶ
πλεονάζον γαληνιάσειε ταῖς κενώσεσι. καὶ
ἦν τὰ φάρμακα ἡμέραν παρ' ἡμέραν σχεδὸν κε-
ραννύμενα, ἐπὶ τὸ ἀνύσιμον αὐτοῖς ἐφω-
μάρτει. ἡ δὲ βασιλὶς Εὐφροσύνη ἐφρόντι-
ζε μὲν καὶ τῆς ὑγείας, ὡς εἰκὸς, τοῦ εὐνέτου,
ἐσκέπτετο δὲ πλέον μετὰ τῶν συνήθων, καὶ οἷς
τὰ κρυφιώδη τῶν βουλευμάτων προσανε-
τίθει, καὶ τοῦ στήθους ἀνεμήρυε τὰ ἀπόρρητα,
καὶ περὶ τοῦ παραληψομένου τὴν βασιλείαν,
ὡς ἔσται τις αὐτῇ μὴ ἀνάρσιος, μηδ' ἀπε-
χθὴς, ἀλλ' ἀσπάσιος. βασιλεῖ μὲν γὰρ οὐκ
ἦν διάδοχος υἱὸς τῆς ἀρχῆς, δυάζουσαι
δὲ θυγατέρες, καὶ αὗται τὴν συνεύναν μικροῦ
σπανιζόμεναι. ἡ μὲν γὰρ προφερεστέρα καθ'
ἡλικίαν Εἰρήνη, θανάτῳ μαλακῷ δα-
μέντα τὸν σύλλεκτρον Ἀνδρόνικον τὸν Κοντο-
στέφανον ἀπεβάλετο. Ἄννα δὲ ἡ κατὰ γένεσιν
ἐφεπομένη, τῷ δὲ κάλλει προτεροῦσα,
Ἰσαακίῳ συνῴκει τῷ Κομνηνῷ, ὃς κατὰ
Μυσίαν ἐναπέθανε τοῖς δεσμοῖς, ὡς ἐν
τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις εἰρήκειμεν. ἐπιλο-
γαὶ τοίνυν καὶ ψηφηφορίαι τῶν ἀρξόντων
ἄλλαι τε παρ' ἄλλων ἐγίνοντο. καὶ πᾶσαι
πρὸς τὸ τῶν προβαλόντων ἐτελοῦντο χρή-

quod in ſolis purgationibus verſari didiciſſent, neque quicquam remedij vltra euacuationes adhibere ſcirent. Deinde verò vſtionibus inflammatis, & maioribus doloribus ſubſecutis, medici non ſingulatim, ſed omnes ſimul cõuocati ſunt, cognatis eius metuentibus, ne decurſus humorũ ad crura impeditus, principali aliquo membro infeſſo, necem illi ſubitò inferret, & imperium præter expectationem ad alium transferretur. Ac medici pharmaca ei prębere decreuerunt, vt commotio ſimul & redundantia humorum egeſtionibus ſiſteretur. itaque medicamenta ſingulis ferè diebus temperabantur, neque ſanè fruſtra erant. At imperatrix Euphroſyne, quanquam de valetudine mariti, vt par erat, ſollicita: tamen cum iis quibus arcana ſua committebat, de ſucceſſore imperij magis deliberabat, ne is ſibi inimicus & infenſus eſſet, ſed potius amicus. Nam Imperator filium non habebat, ſed duas duntaxat filias, eáſque viduas. Nam Irenes maritus Andronicus Contoſtephanus obierat. Anna verò vt natu minor, ita forma præſtantior, Iſaacio Comneno nupta fuerat, qui in Myſia in vinculis obiit, vt ſuprà narrauimus. Igitur alij atque alij Imperatores nominantur, ſed omnes qui iis opportuni eſſent, à quibus no-

Huiuſmodi inſaniẽtium principũ cura difficilis & periculi plena.

Ambitio ſeipſã curat imprimis, ad oculũ tãtummodo aliis inſeruiens.

Familię Alexij conditio miſerrima.

Aulicorum magnatũ ingenium.

minabantur. De eo verò deligendo, qui Rempubl. optimè & è dignitate Romanorum administraret: nemini quicquam in mētem veniebat. Vnde væcordes homines etiam infantes in cunis adhuc vagientes designabāt. Ex nobilitate & opibus claris Manuel Gamyzes Protostrator, auunculo suo Ioanni Sebastocratori aduersabatur. Is verò vicissim illum impediebat. Tres verò Imperatoris fratres, ab Andronico excæcati, & eorum sororius Ioannes Cantacuzenus, & ipse orbus oculis, filijs suis fauebant. Erant etiam qui Pōticarum nucum, & suillarum carnium reliquias adhuc in dentibus gestantes, imperium haud dissimulanter & amarēt & ambirent, & curiosos in id oculos defigerent, sed pronubis seu lenonibus vtentes hominibus circumforaneis, qui ventri seruiebant, & pecunia facilè corrumpebantur. Quanto deterius est suffragium multorum quàm vnius? O celebre Romanorum imperium, & omnibus gentibus admiranda & adoranda Maiestas? quales tyrannos pertulisti? quibus iniuriis exagitata es? quales amatores in te insanierunt? quales homines es amplexa? qualibus te substrauisti, & oscula præbuisti? quales corona & diademate, & purpureo calceo exornasti? Grauiora vtique ab illis pertulisti, quàm Penelope à procorum frequentia. Nimirum ab omni parte similis es regiæ matronæ felicissimæ, forma venerabili, iusta magnitudine, vultu

Græcorū malus animus.

Artes aulicæ. Non publica sed priuata cōmoda spectātur ab iis qui inuidiæ morbo insanabili laborant.

Luxus etiam & gula aulicā ambitionem fouent.

Nicetas imperij Græci, qui Romani pars nobilissima fuit, clades & interitū deplorat.

Aptissima comparatione tanti imperij miserrimum statum describit.

σιμον. τοῦ δ᾽ ἀξίως βασιλεύσοντος Ῥωμαίων, καὶ ὡς ἄριστα τὰ κοινὰ διακυβερνήσοντος πράγματα, οὐδεὶς οὐδένα λόγον εἰσήρχετο. ὥστε ὑπὸ τῶν ἀβελτέρων καὶ νήπια ἔτι ἐν γάλαξιν ὄντα καὶ σπαργάνοις ἐνειλημμένα πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐπεκρίνετο. αὐτῶν μέντοι τῶν ἐν γένει καὶ πλούτῳ περιβλεπομένων ὁ μὲν Πρωτοστράτωρ Μανουὴλ ὁ Καμύτζης τῷ πρὸς μητρὸς ἐπεκάθητο θείῳ τῷ Σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ. ἐκεῖνος δ᾽ αὖθις κατ᾽ αὐτοῦ ἀντωφθάλμει. οἱ δὲ τοῦ βασιλέως κασίγνητοι τρεῖς ὄντες, καὶ παρ᾽ Ἀνδρονίκου τυφλωθέντες, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ γαμβρὸς ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης ἐξόμματος καὶ αὐτὸς δεικνύμενος, παισὶ τοῖς ἑαυτῶν τὴν ἀρχὴν ἠνδρολόγουν. ἦσαν δ᾽ οἱ χθές τε καὶ πρῴην διαμασώμενοι τὰ δρυόκαρπα. καὶ τὰ Ποντικὰ ὕεια κρέα ἐπὶ στόματος ἔτι φέροντες, ἐπείρων καὶ ἤρων τῆς βασιλείας μάλα λαμπρῶς, καὶ ὅλους ἐς αὐτὴν περιέργοις ἐνητένιζον ὄμμασι. προαγωγοῖς καὶ προμνηστόρσι χρώμενοι, ὁπόσοι τῶν ἀγοραίων ὤνιοι χρημάτων καὶ κοιλιόδουλοι, ὡς μακρῷ κάκιον τοῦ καθ᾽ ἕνα τὸ κοινῇ γινόμενον ψήφισμα; ὦ περίπυστον πρᾶγμα Ῥωμαίων ἀρχή, καὶ πᾶσιν ἔθνεσι ζηλωτὸν καὶ προσκυνητὸν ἀξίωμα; οἵους ὑπήνεγκας βιαστάς; οἷοί σοι ἐπανέστησαν ὑβρισταί; οἷοί σοι ἐπεμάνησαν ἐρασταί; οἵους ἐνηγκαλίσω; οἵοις ὑπέθηκας ἑαυτήν, καὶ φιλοτήτων μετέδωκας, ἐταινιώκεις τε τῷ στεφάνῳ, καὶ περιέβαλες τὸ διάδημα, καὶ τὸ φοινικόχρουν περιέδησας πέδιλον; θυμαλγέστερά εἰσιν ὄντως τὰ σά, ὧν πέπονθε Πηνελόπη παραλληλιζόμενα, καὶ κατ᾽ οὐδὲν ἀπέοικας βασιλείας γυναικὸς πανευδαίμονος, σεμνῆς τὸ κάλλος, εὐφυοῦς τὸ μέγεθος,

εὐπρεποῦς τὴν ὄψιν, ἑαλωκυίας μέν τοι
χερσὶν ἐραστῶν ἀναιδῶν, μηδὲ τιμωμένων
ὀβολοῦ παρ' ἐχέφροσιν, οὔτε μὴν ἐχόντων
τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτῆς συνιδεῖν, μηδ'
εὐλαβουμένων τὸ ὕψος, μηδ' ὑποστελλο-
μένων τὸ εὐγενές, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς ὕβριν
περιελκόντων, καὶ εἰς κοίτην ἀπαγόντων
ἀθέμιτον· αἲ, αἲ τῆς αἰσχρουργίας. οἷα πέπον-
θας; οἷα τεθέασαι; ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι
χρῆμα περίπυστον, καὶ πρᾶγμα περίδο-
ξον. καὶ φροῦδον μέν σοι τὸ ἀπέριττον ἐκεῖνο
κάλλος, καὶ τὸ τοῦ προσώπου αἰδήμον, καὶ
ἡ σώφρων καὶ προτέρα ἐγκρατὴς δίαιτα.
περίεργον δὲ καὶ μετεγέγραφεν ἐντρίψεσι καὶ
φαρμάκοις τὸ σὸν πρόσωπον, καὶ διεσκεύα-
σαι πρὸς τρυφήν. καὶ πρὸς ἦθος ἀκόλα-
στον μετερρύθμισαι. οἱ γάρ σε βιασάμενοι,
τὴν πρὶν ἀπεριέργως καλήν, καὶ τὸ εἶ-
δος ἀγαστὴν καὶ ἐπέραστον, πρὸς τὸ ἑται-
ρικὸν μετεπλάσαντο σχῆμα. πότε ἀνανεύ-
σεις τῆς ἀμόρφου ταύτης εὐμορφίας καὶ τοῦ
δυσειδοῦς εἴδους, καὶ τοῦ ἐπιποιήτου βλέμ-
ματος καὶ βαδίσματος; ἢ τίς ὁ ἐξάξων
σε τῶν πρὸς βίαν τυραννικῶν τούτων περι-
πλοκῶν, καὶ πρὸς τὴν πρὶν ἐπανάξων
ἀκαπήλευτον καὶ ἐλευθέραν διαγωγήν; ὡς
νῦν γε καὶ τὸ οἶκτον εἰς γέλων μετενεγκεῖν
κινδυνεύομεν οἷς οὐ δεῖ συμφερομένην
ὁρῶντές σε, καὶ τὰ τῆς ἀσχημοσύνης προβλέ-
ποντες δεδίαμεν, μὴ εἰς τέλος ἀφαντω-
θείης, καὶ καταρραγείης εἰς πτῶμα τὸ δυ-
σανόρθωτον. ἀλλ' ἐῶν. ὁ δὲ δὴ αὐτοκρά-
τωρ μήπω καθαρῶς ἀνασφήλας τῆς νόσου,
μηδ' ἐπὶ τῶν ποδῶν στῆναι δυνάμενος,
ἔξεισι καὶ ἄπεισι πρὸς τὰ Κύψελλα. ἐξαρ-
τύσας ὅσα πρὸς πόλεμον ἄραρεν. αὐτοῦ δ'
ὄντος ἐν καχεξίᾳ, Σκύθαι μετὰ μοίρας Βλά-

vultu venusto: sed captæ impudentium amatorum manibus, quos cordati homines vix centusse liceantur, qui magnificentiam illius æstimare nequeant, celsitudinē non reuereantur, nobilitate nihil moueantur, aliquando etiam eam per contumeliam in nefarium cubile pertrahant. Hei dedecus, hei flagitiū, qualia perpessa es? qualis visa es? facies meretricis, ô inclyta & celebris Maiestas, contigit tibi. Euanuit naturalis illa tua pulchritudo, & vultus verecundia, & frugi pridem & modesta vitæ ratio. Nunc facies tua luxu & fucis est corrupta, ad delicias exorbitasti, ad mores dissolutos deflexisti. Nā qui tibi vim fecerunt pridē citra curam formosæ, vultu admirabili & amabili præditæ, ad meretricium habitum te redegerunt. Quando istā deformē formā exues? quādo accersitum aspectum & gressum mutabis? Quis te à tyrannicis istis amplexibus per vim vindicabit, & ad veterem castimoniam & libertatem reducet? Nam nunc quidem parum abest, quin te rideamus potius quā miseremur, eorum vtentē consuetudine qui te dedecēt: atque id opprobrium intuentes, vereamur, ne prorsus delearis, & ad extremū corruas. Sed ad institutum redeamus. Imperator nondum planè recuperata valetudine cum pedibus nondū insistere posset, Cypsella abit, rebus ad bellū gerendū necessariis instructus. Verùm illo adhuc malè affecto, Schythæ cū

Faciem meretriciam ei tribuit. Quid autē scriberes Niceta, si bestiæ imaginem nostro seculo videre cōtigisset.

Patheticę sed inutiles querelæ. Imminebant enim surdis istis & luxu perditis hominibus diuina vindicta.

Vanus Alexij conatus.

cohorte Blachorũ Istro traiecto, Thracia oppida Mesenæ & Zerulo finitima in ipso D. Georgij martyris festo subita incursione populantur. Ac decreuisse Barbari, & eã tesseram à ducibus accepisse ferebantur, vt Cuperij conuenirent. Locus is est non procul Zurulo dissitus, vbi tum festum martyris magna hominum frequentia celebrabatur. sed manè humili nebula orta, maxima Barbarorum pars in alia loca est delata, & vsque ad maritimã Radæstum descendit. Pars tamen eorum quædã in Cuperium irrupit. Cæterũ multitudo quæ ad festum conuenerat, potius rata vim ꝓpulsare, quàm tolerare, curribus templum vallauit, & primę Barbarorũ incursioni aditum facilè interclusit: cũ Scythæ pagos oppugnare non solerent, & nunc etiam vrbiũ munitiones declinent, vt qui turbinis instar primo dũtaxat impetu obuiis quibusque vastatis domum sese recipiant. Eos tamen, qui omisso templo Zurulum petebant, omnes intercęperunt. Verùm vniuersi malorum expertes fuissent, nisi perditissimus Racendytes, qui colligendi vectigalis ergò venerat, Branæ Theodori, qui ei prouinciæ præerat, monita spreuisset. Edixerat autem, ne populus ad festum conueniret. & Scytharum incursionem indica-

Scytharum in Thraciam irruptio.

Prædatores cõmodaquęque studiosè captãt: & illis prædæ odor est gratissimus ex re qualibet.

Multitudo vim propulsare se posse credit.

Schytharum mos in oppugnando.

Racendytes monachus auarus miseros Græcos prædæ & lanienæ exponit.

χων τὸν Ἴστρον διαβάντες, τοῖς Θρᾳκικοῖς πολίσμασιν, ὁπόσα περὶ Μεσλιώνην καὶ Τζουρουλόν, καὶ τὰ ἐπὶ τούτων ἐχόμενα, ἐξ ἐρόδου ἐκείρησαν κατ' αὐτὴν τὴν ἐτήσιον μνήμην Γεωργίου τοῦ χριστοῦ μάρτυρος. ἦν μὲν οὖν ὡς ᾔδετο τοῖς βαρβάροις σκέμμα καὶ σύνθημα πρὸς τῶν ἡγεμόνων τῆς ὁδοῦ δοθέν, ἐς τὸ Κουπέριον ἀφικέσθαι (τὸ δέ ἐστιν ἐκ γειτόνων τοῦ Τζουρουλοῦ διακείμενον, ἔνθα ἤγετο τηνικαῦτα τῷ μάρτυρι ἑορτή, καὶ πανήγυρις συγκεκρότητο) ὁμίχλης δὲ περιπαθείσης ἕωθεν χαμαιφερῶς, τὸ μὲν πλεῖστον τῶν βαρβάρων τῆς προκειμένης ἀπορραγέν, εἰς χωρία μετέρρευσεν ἕτερα μέχρι καὶ τοῦ παράλου Ῥαιδεστοῦ κατιόν, μοῖρα δέ τις αὐτῶν περὶ τὸ Κουπέριον ἐνσκήψασα, τὸ γὰρ συνελθὸν πλῆθος ἐπὶ τῷ τὰ ὅσια τελέσαι τῷ μάρτυρι δρᾶσαί τι μᾶλλον φθάσαν, ἢ παθεῖν ἀναμεῖναι κεκεικὸς δέον, ἁμάξας ἀγηοχός, καὶ τὸν νεὼν περιφραγμώσαν, κατὰ τὴν πρώτην εὐθὺς τῶν βαρβάρων ἐπέλευσιν τὰ ἐκεῖσε πεποίηκεν ἄβατα, ἄλλως τε καὶ τοῖς Σκύθαις ἀπείρητα τειχομαχεῖν τὰ ἐν κώμαις ἐκτρεπομένοις ἐς δεῦρο καὶ πόλεσιν ὀχυρώματα ὡς οἷα πρὸς τὴν πρώτην ὁρμὴν κατὰ λαίλαπος κίνησιν ἀναρριπτόντων τὰ ἐν ποσί, καὶ πρὸς ἔθη τὰ οἰκεῖα μεταχωρούντων. τοὺς δέ γε τοῦ νεὼ ἀφεμένους, καὶ πρὸς τὸ πόλισμα τὸ Τζουρουλόν, ὡς ἔχον σῶσαι, μεταχωρήσαντας, πανδημεὶ ᾐχμαλώτευσαν, μὴ λαβέσθαι φθάσαντας τοῦ ἐρύματος. ἦσαν δ' ἂν ἅπαντες τοῦ κακοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπείρατοι, εἰ μὴ ὁ κάκιστ' ἀπολούμενος Ῥακενδύτης, ὃς ἐκ τῆς Ἀντιγόνου μονῆς ἐκεῖσε ἀφίκετο, τελωνήσων τὴν πανήγυριν, παρ' οὐδὲν ἔθετο, ὅσα αὐτῷ ἐπέστειλας ὁ Βρανᾶς Θεόδωρος, ὃς τῆς ἐκεῖθι χώρας ἡγεμόνευεν, ἀπαγορεύσαν τὰ μὲν τῇ τῶν πολλῶν ἐς τὸ Κουπέριον συνδρομήν, τὴν δ' ἐπιδρομὴν τῶν Σκυθῶν ἀπαγγέλλοντα, καὶ προτιθέντα αἵρεσιν,

σιν, ἢ κακῶν ἀπαθεῖς εἶναι τοὺς συνελθόντας, τῶν ἐντελλομένων ἀκούσαντας, ἢ τεθνάναι παρακούσαντας. νῦν δὲ ὁ τοῖς ἐν κόσμῳ ἐπὶ πᾶσιν ἀποταξάμενος, καὶ λαμπρῶς τῶν κάτω ἀπορραγείς, τὸ δὲ κατὰ Χριστὸν τριβώνιον ἐθελοντὴς ὑποδύς. δείσας, μὴ χάλκεος στατὴρ αὐτὸν διαδράσῃ τοῦ λεὼ διασπαρέντος, τὴν μὲν δέλτον τῷ κόλπῳ ἐνέδυσε, καὶ ὡς ἐν σκότει τῇ μελαίνῃ μονίᾳ παρέπεμψε· τοῖς δὲ ἀγγελομένοις προὔλεγεν, ὡς εἰ καὶ προφήτου τὴν ἀκριβεστέραν ἔχων ἐννοίας, ἔνθα τὸ κέρδος, ἐμπορικὸς καὶ δεινὸς τίς. ὡς οὐδέν τι πείσονται ἀηδὲς, καὶ ὁποῖον αἱ φῆμαι τὰ πολλὰ τὴν ἀλήθειαν τυραννοῦσαι, μὴ διαχειρίζον καταγγέλλουσι. καὶ οὕτω μὲν οἱ Σκύθαι λείαν ἐλάσαντες πολλὴν, ἀνεζεύγνυον. ὁ δὲ τὴν Βυζίην φυλάσσων Ῥωμαϊκὸς στρατὸς, μαθὼν ἐπανιέναι τοὺς Σκύθας, τὴν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐτράπετο. ἐπεὶ δὲ καὶ συνέβαλλον ἀμφότερα τὰ στρατεύματα, κρατεῖ τὸ ἡμέτερον, φόνος τε καὶ τροπὴ γίνεται τῶν Σκυθῶν, καὶ τὸ τῆς αἰχμαλωσίας πλεῖστον ἀνίεται, καὶ τοῦτ᾽ ἐπὶ βραχύ. ἡ γὰρ σύμφυτος καὶ μανιώδης, κἀπὶ τοῖς μηδαμῶς καθήκουσιν ἀμετάθετος Ῥωμαίων λίχνευσις, τὴν νίκην διέφθειρεν. ὅλοι γὰρ τοῦ ἀφαρπάζειν καὶ μεταφέρειν γινόμενοι, ἅπερ ἦγον οἱ Σκύθαι τὰς Ῥωμαϊκὰς χώρας πορθήσαντες, τὸ ἄπιον καὶ δραπετεῦον πολέμιον ἐπέστρεψε καθ᾽ ἑαυτὸ, καὶ παλίωξιν ἐντεῦθεν εἰργάσαντο.

rat: optione data, vtrum dicto audientes & incolumes esse, an spretis suis monitis perire mallent. Nunc is qui mundo prorsus renunciarat, qui planè à terrenis rebus auulsus erat, Christiano pallio vltrò induto, veritus ne sibi æreus stater disperso populo elaberetur, literas eas in sinu abdidit, & in nigra veste tanquam in tenebris occultauit: & populo prædixit, quasi vates esset, homo corradendi nummos & nundinandi peritior, eos nihil mali passuros: *famam sæpè veritatem opprimere, neque certi quicquam afferre.* Scythas autē cum magna præda recedentes, Romanus exercitus qui Bizyam tuebatur, aggreditur, cædit, in fugam coniicit, maximam prædæ partē recuperat, eam tamen non diu tenet. Nam Romanorum naturalis & insana & in rebus minimè conuenientibus contumax auaritia, victoriam corrupit: qui cum toti in eo essent, vt Scythis prædam ex agro Romano receptam extorquerent, eos qui fugiebant in se cōuerterunt, & vicissim fugati sunt.

Monachi cupiditas insana sibi & aliis impudenter illudit.

Spoliatores spoliantur, & latrocinij sui pœnas luunt.

Græcorū cōtumax auaritia victoriam corrūpit, eisque probrosum damnū infert.

*

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΤΗ͂Σ ΒΑΣΙΛΕΙ'ΑΣ ΑΛΕΞΙ'ΟΥ

τοῦ Κομνηνοῦ, ἔνθα καὶ διήγησις τῶν συμ-
βαίντων τῇ μεγαλοπό-
λει αὐιαρῶν.

NICETAE CHONIATAE

LIBER TERTIVS, DE REBVS

gestis Alexij Angeli, in quo clades vrbis
etiam referuntur.

BREVIARIVM.

1 Alexij contra Chrysum Blachum bellica expeditio, & irrita Prosaci munitissimi castelli oppugnatio. Chrysus ex hoste fit Alexij affinis.

2 Scytharum incursio in Macedoniam. Nuptiæ filiarum Alexij. Ibanci defectio: & in eum expeditio, Protostratori Manueli Camyzi infausta.

3 Controuersiæ inter Græcos de Eucharistia, & Theologorum variæ sententiæ.

4 Ibancus Alexij periurio deceptus capitur. Euphrosyne imperatrix oppresso Contostephano res futuras profana curiositate inuestigat. Caichosroen Sultanum Rucratinus frater Iconio pellit.

5 Comani à Rossis & Calyza principe Christiano repressi. Calomodij diuitis negotiatoris comœdia. Ioannis Lagi tragœdia.

6 Ioan. Comnenij Crassi seditio. Alexij spoliatio nauium, & perfidia in Rucratinum. Michaelis defectio. Periculum Alexij à naufragio & ruina.

7 Eudocia Alexij filia à Stephano Triballo repudiata. Mysi Constantiam & Varnam expugnant. Protostrator ad Chrysum deficit. Spyridonacæ defectio. Alexius tandem seditiosos coercet.

8 Ad cladis Byzantinæ descriptionem accedens Nicetas, Alexij imprudentiam proponit qui de Isaacio fratre securus est. Comneniorum fratrum rapacitas & profusiones.

9 Veneti multis iniurijs ab Alexio & Comneniis fratribus affecti, Henrici Danduli ducis sui consilio bellum contra Byzantinos parant. Alexius Angelus Isaacij filius cum Veneta classe se coniungit. Imperator classem hostilem contemnit quæ in Græciam vela dat.

10 Byzantij obsidio. Velitationes Græcorum & Latinorum. Incendium Byzantij. Alexius frustra tentatis armis Debeltum profugit, imperio spoliatus. Eiusdem elogia.

Καὶ

Καὶ τῇδε μὲν καὶ ταῦτα συμβέβηκε. βασιλεὺς δ' ἀπάρας ἐκ τῶν Κυψέλλων, τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐφίσταται· κἀκεῖθεν ἀναστὰς, κατὰ τοῦ Χρύσου ὁρμᾷ. ἐπεὶ γὰρ τὴν Στρούμιτζαν ἰδιωσάμενος, Βλάχος ὢν τὸ γένος, καὶ φρούριόν τι ἀπολαβὼν λεγόμενον Πρόσακον, ἐς τυραννεῖον ἑαυτῷ κατεσκεύασε, κρατύνας παντοίως τὸ ἔρυμα, ὅπερ ἡ μὲν φύσις ἀρχῆθεν φιλοτίμως ἐξεῦρέ τε καὶ ἀνέδωκε. πέτραι γάρ εἰσιν ἀπορρῶγες διχιδεῖς, συνεπτυγμέναι ἀλλήλαις, μία δ' ἐς αὐτὰς ἔστιν ἄνοδος στενὴ, καὶ βίαιος, καὶ ἀμφίκρημνος. ἡ δὲ λοιπὴ περίμετρος τῶν πετρῶν αἰγίλιψ ἅπασα καὶ ἀπρόσβατος. καὶ ποταμὸς βαθυδίνης ὁ Ἄξειος ἀμφιπερικλώμενος, ἐπιτειχίζει ταύτας περιαλογώτερον· ἐλθοῦσα δ' εἰς ὕστερον τέχνη ἀνθαμιλλήτρια τῇ φύσει, ἀναλώτους αὐτὰς μικροῦ ἐπεκτήνατο. τείχει γὰρ ἀρραγεῖ διειληφυῖα κατὰ τὴν ἐνδοθεῖσαν ἄνοδον, ὑπερφυὲς τετέλεκεν ὁρμητήριον, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἔρυμα τὸν Πρόσακον Ῥωμαῖοι μὲν πάλαι παρεῖδον, Βουλγάρων ἀφροντιστοῦντες, καὶ κατέλιπον ἔρημον, ὁ δὲ Χρύσος ἐπιποιήσας εἶχε κατὰ Ῥωμαίων ἀπρόσμαχον οἰκητήριον, παρ᾽ ὅτι περ ὅπλοις τρόφιμον ἐκεῖσε συνηλικῶς, ἀφετήριά τε ὄργανα περιστήσας, καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐνθέμενος ἄφθονα, ποίμνιά τε καὶ βουκόλια κατ' ἀγέλας ταῖς ἀκρωνυχίαις ἀνεὶς νέμεσθαι. οὐ γὰρ εὐπερίληπτος ἡ τοῦ φρουρίου τοῦδε περίμετρος, ἀλλ' ἐς ὅτι πλεῖστον εὐρύνεται, καὶ μηκύνεται, καὶ ἄλσεσιν ἐξ ὄμβρων κομᾷ, καὶ χωρίοις δρυμώδεσι βέβριθεν. ἑνὸς δέ τινος καλοῦ καὶ τούτου ἀπαραιτήτου, καλλίστου τε κρατίστου τὸ φρούριον στέρεται. οὐδὲ γὰρ βραχεῖά τις ὕδατος λιβὰς ἐκεῖ που ἐκδίδωσιν, οὐδὲ φρεάτιά εἰσιν ὀρυκτὰ, ἀλλὰ δεῖ ἐς τὸν ποταμὸν κατιέναι, καὶ ὑδρίαις ἀφύ-

His ita gestis, imperator Cypselis Thessalonicam proficiscitur, inde contra Chrysum iter intendit qui Strumiza sibi vendicata, castellum quoque Prosucam & natura & opere munitissimũ, pro regia occcupauit. Sunt enim solidę rupes bifidæ, inter se cõtiguæ. in quas vnus patet aditus angustus, difficilis & pręceps: reliquus ambitus rupiũ vel capreolis inaccessus est & Axius profundus amnis eas, quod mirere, circumfluit. Deinde ars æmula naturæ, penè inexpugnabiles eas facit, & firmissimis mœnibus in aditu structis mirabile propugnaculum absoluit. Id castellum Romani olim nihil de Bulgaris soliciti desertum & neglectum iacere passi sunt. Chrysus verò domiciliũ ibi tutissimum constituit, præsidio veteranorum imposito, tormentis in circuitu dispositis, & cõmeatu abundè importato, greges & armenta in verticibus montium vagari & pasci siuit. Neq; enim castelli ambitus facilè comprehendi potest, qui longè latéque patet, saltibus etiam & nemoribus floret. Vno tamen bono, eóque summè necessario & præstantissimo careret, quòd ne vna quidem aquæ gutta ibi scaturit, nec fossiles putei sunt, sed ad flumen descendendum, & hydriis aqua haurienda est.

Continet hic liber tertius varias tragœdias, quarum Alexius pars fuitmaxima, vt pote in quem (fratris hostem nefariú) omnes vndique insurgunt, & qui tandem imperio eiicitur. Aspicit oculis iustis mortalia Deus.

Prima autẽ in Alexiú & Græcorũ imperium hoc libro descripta tragœdia. Chrysus meritò appellatur: nempe infausta in Chrysum expeditio. Loci naturâ muniti cõtẽptus, multæ cladis occasio.

Nihil omni ex parte perfectum. Sed aliquid semper deest rebus quæ absolutissimę videntur: vt aliquid toto orbe prçstantius mẽtis humanę oculis semper obuersetur.

Chrysus igitur tali castello potitus, Imperatoris contra se expeditiōe nihil territus, ad resistendum se parauit.

Loca quę arte & naturâ munita sunt, nō manu sed cōsilio & arte oppugnanda.

Romani verò rei militaris periti (si qui fortè supererant) & situs locorum non ignari, monebant Imperatorem, vt præterito Prosaco, reliqua opida & pagos Chrysi inuaderet: & iis expugnatis demum, ad illud castellū accederet.

Facilis ad victoriam aditus & progressus.

Sic & exercitum fore fidentiorē victoria, & prĕda ex minus firmis castellis parta, & ipsum Chrysum vi belli vrgente, aut consilium mutaturū, remissa pertinacia, aut de rebus suis desperaturum.

Impetus in arcem inexpugnabilem vanus est.

Cæterùm in arcem inexpugnabilē principiò facere impetum, & cum præruptis petris dimicare. cùm vanum esse tum cruentis sudoribus & multis ærumnis & cædibus plenum.

Imberbes adolescentuli sana consilia rident.

His spadones Georgius Oenæotes in primis & imberbes adolescētuli acriter aduersati, Imperatori persuaserunt, vt recta ad Prosacum adduceret exercitum. quo capto, nihil deinceps posse resistere, præsertim cum nihil impediret quo minus arcē belli inuaderet: nec quidquam esset, quod hostē per ambages quærere cogeret.

Verisimilia sed infirma sunt inexpertiorum iuuenū consilia.

Præterea neminem esse qui in barbaricis & fœdis illis locis diutius commorari sustineat, nullo aut exiguo cū

σασθαι τὸ ποτόν· τοιούτου τοίνυν ἐρύματος ἐγκρατὴς ὁ Χρύσος γενόμενος, πρὸς οὐδὲν ὅ, τι κατ᾽ αὐτοῦ βασιλεὺς ἔπραξεν, ἐτετάρακτο, ἀλλ᾽ ὡς ἂν τις ἀντιταξόμενος ἡτοιμάσατο. τοῖς μὲν οὖν ἐν πείρᾳ πολέμου Ῥωμαίοις (εἴ τις που τέως καὶ ὑπολέλειπτο) καὶ οἷς ἡ τῶν ἐκεῖσε θέσις χωρῶν οὐδαμῶς ἠγνόητο, δέον ἐκρίνετο, καὶ τῷ βασιλεῖ συνεβούλευον, παραλλάξαι μὲν τὸν Πρόσακον, μετελθεῖν δὲ τὰ λοιπὰ πολίσματα, καὶ τὰς κώμας ὁπόσαι κατήκοοι Χρύσῳ γεγόνασι· μετὰ δὲ τὴν τούτων χείρωσιν, τῷ Προσάκῳ παρεμβαλεῖν. οὕτω γὰρ ἔσεσθαι καὶ τὸ στράτευμα εὐθαρσέστερον, τὰ εὐχείρωτα καταστρεψάμενον πρότερον, καὶ λείαν ἐκεῖθεν περιβαλλόμενον, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Χρύσον τῇ βίᾳ τῶν πραγμάτων ἀγχόμενον, μεταβουλεύσασθαί τι χρηστότερον, ἐνδόντα τοῦ ἄγαν ἢ καὶ ἀπογνόντα τῶν καθ᾽ αὐτόν. τὸ δέ γε κατὰ τὴν πρώτην ὁρμὴν τοῖς ἀπροσμάχοις εὐθὺς προσβαλεῖν, καὶ πρὸς ὄρη διαμιλλᾶσθαι ἀπότομα, μὴ καὶ εἶναι μάταιον ἔλεγον, καὶ ἄλλως ἱδρῶτας ὁρᾶν αἱματόεντας, καὶ προσκείμενον πόνον πολὺν, καὶ φαντάζεσθαι κόρσας ἀναύχενας τῶν μαχομένων ἀνδρῶν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα παρῄνουν, ἀντέστησαν δὲ γυναικότερον οἱ μὴ ἐνόρχαι τοῦ βασιλέως πρόκοιτοι, ὧν ἐπρωτίστευεν ὁ Οἰναιώτης Γεώργιος, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς θεραπείας λειογένεια μειράκια. οὗτοι γὰρ πεισάντες τὸν βασιλέα * παλαιοὶ καὶ πανδέξιοι, ἔπεισαν ἐς τὸν Πρόσακον εὐθυώρως ἄγειν τὴν στρατιὰν, καὶ κατ᾽ αὐτοῦ τοῦ Χρύσου ἀντίον τὰ ὅπλα ἄγειν. καὶ τὸ δόρυ διαγωνίζεσθαι, ὡς εἰ τοῦτο ἁλώσεται, οὐκ ἔστιν ὅστις ἐς τὸ ἑξῆς ἀντιστήσεται. καὶ ἄλλως δέ τι τὸ προσιστάμενον μὴ κατὰ τοῦ καιρίου μέρους αὐτίκα χωρεῖν, ἀλλ᾽ ἐκ περιόδων καὶ κύκλων μετέρχεσθαι τὸ πολέμιον; πρὸς δὲ τούτοις, τίς ἂν ἀνέξεται ὅλως ταῖς βαρβαρικαῖς ταύταις καὶ ἀχαριτώτοις χώραις διατρίβειν ἐπὶ πολὺ, δι᾽ οὐδὲν ἢ μικρὸν ὄφελος,

τῆς συκίων καὶ τῶν πεπόνων ὥρας ἀφισταμένης,
καὶ τῶν ἄλλων περκαζόντων ὡραίων τῆς γῆς,
οἷς ὑπερβέβριθε Προποντίς, ὅσα καὶ παρά-
δεισος χειρὶ Θεοῦ φυτευθείς. εἴθε ὑπὸ
πλάκα Ῥηγίου γενοίμεθα, καὶ Ἀφάμειαν θεα-
σαίμεθα, ὅπως προσείποιμεν τὴν ἱερὰν
Κωνσταντινούπολιν, κἀκεῖθεν ἐς τὰ τῶν περὶ
τοῦ Πόντου τρυφερὰ χωρία προσαναπλεύ-
σαιμεν, ἔνθα πραεῖά τις αὔρα βόρειος καὶ
ζωογόνος προσβάλλει διὰ παντός, καὶ ἰχ-
θύες νεαλεῖς περισκαίρουσι, καὶ δελφῖνες ἥ-
διστον ἀναθρώσκουσι, λουτρῶν τε χάριτες
διαγελῶσιν ἁπανταχῆ, καὶ ἀργύρεα πλα-
νώμενα ὕδατα τὸν θεατὴν διαχέουσι, καὶ
τὰς ἀκοὰς τῶν δεῦρο κἀκεῖσε περιπολούν-
των ἑστιῶσι, κατακηλοῦσαι χελιδόνες καὶ
μελεάζουσαι ἀηδόνες, καὶ πᾶν ἕτερον ἄλ-
λη καὶ ἄλλῃ τρύζον ἐν ταῖς λόχμαις καὶ πι-
τυβίζον μουσικὸν πτερόν. ὅλῳ τοίνυν ῥυ-
τῆρι πρὸς τὸν Πρόσακον φέρεται βασιλεύς,
εἴπερ ἐς ἴσον αὐτῷ κατέστη τῇ θέᾳ ὁ λόγος.
ὅθεν τινὰ μὲν ἐρύματα πάρεργον ὁδοῦ κα-
τεστράφησαν, θημωνίαι τε καρπῶν καὶ λήϊα
πυροφόρα κατηθαλώθησαν, καὶ παρὰ
Περσῶν ἑάλωσαν Βλάχοι δορύκτητοι, οὓς
ὁ τῆς πόλεως Ἀγκύρας σατράπης ἐπικούρους
ἀπέσταλκε βασιλεῖ. ὅτε καὶ τὸ μὲν περὶ τὴν
ὀρθόδοξον πίστιν ὑγιὲς καὶ θερμότερον τὸν
βασιλέα ἐξελιπάρησε, μὴ συγχωρῆσαι ὅ-
λως τοῖς Τούρκοις, οἴκαδε ἀνθρώποις με-
τενεγκεῖν Θεὸν ὃν ἡμεῖς πρεσβευόμενον σε-
βομένοις, ἵνα μὴ τὴν πίστιν ἄκοντες μετα-
θέμενοι, τὸ θεῖον κατὰ τῶν ἐκδόντων ἐκμή-
νωσι, ἀλλὰ τὸ μὲν Βλαχικὸν αἰχμάλωτον
ἐς οἰκετικὸν ἀποδοθῆναι Ῥωμαίοις, αὐτοὺς
δὲ τοὺς χειρωσαμένους Πέρσας φιλοφρονη-
θῆναι δεξιώσεσιν ἑτέραις βασιλικαῖς. ὁ δὲ
οὐδ᾽ ὅλως ἐπένευσε. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐς αὐτὸν ἐφ-
θάκει τὸν Πρόσακον βαλὼν ἐκεῖ που στρα-

fructu, ficuum & peponum
tempore instante, & cæteris
pomis maturescentibus, qui-
bus Propontis vt Paradi-
sus Dei manibus consitus a-
bundet. Vtinam (inquiunt) in
Rhegij planicie essemus, &
Aphameam cerneremus, vt
sacra Constantinopoli salu-
tata, in Propontidis amœ-
nitates nauigaremus: quam
lenes & fœcundæ Aquilo-
nis auræ iugiter perflant, v-
bi pisces recentes palpitant,
vbi delphines iucundissimè
saltãt, vbi lauacra passim ar-
rident, vbi limpidorum ri-
uulorum flexus spectatorem
exhilarãt, vbi auribus obam-
bulantium garritus hirundi-
num, & cantus lusciniarum,
ceterarúmque auium blan-
diuntur. Igitur Imperator
laxis habenis ad Prosacum
fertur, quasi oculis ea vsur-
passet, quæ auribus accepe-
rat. obiter tamen castella
quædam euersa sunt, & hor-
rea & segetes incensæ: & à
Persis, quos Ancyranus sa-
trapa Imperatori auxilio
miserat, Blachi aliquot cap-
ti. Tũ orthodoxæ fidei cul-
tores Imperatorem obtesta-
ti sunt, ne à Turcis, homines
qui eundem Deum colant,
quem nos veneraremur, ab-
duci vllo modo pateretur,
ne religionem abiurare co-
acti, Deum cõtra eos à qui-
bus dediti essent, instigaret:
sed Blachis in Romanorum
seruitia distributis, Persæ qui
eos cæpissent, aliis largitio-
nibus placarẽtur. Verùm il-
le planè renuit: & castris ad
Prosacum positis, statim op-

Solent delicatuli alios metiri suo pede, illisq; vanas quasdam tribuere cogitationes. At viri bellicosi, laudem solidam & vtilitatem publicam priuatis deliciis præferentes fortiter pergunt & in statione sibi commissã, tametsi incommodè, perseuerant.

Velitationes bellicæ, ad victoriam promouendã parum faciunt.

Alexius Christianos captiuos redimere negligit: homo nec Deũ timens, nec hominũ amans.

Oppugnatio loci natura & arte munitissimi principio grata oppugnãtibus, sed paulo post exosa fit.

pugnationẽ tẽtare instituit. Ac Romani opera edebant præmio & admiratione digna, spem omnem alacritate superantes. Nam alij clypeis & strictis ensibus muniti, alij arcus & sagittas gestantes, in arduos castelli tumulos arrepebant: & mœnium defensores, facti propiores impetebant. Denique post fatigationem & cędem multã, barbaros munitione recẽs portis obducta depulerũt. erant etiam qui per pręcipites tramites funibus sese attollentes, & in rupibus instar caprearum hæsitantes, mœnia transcendere, & in ipsam arcem euadere niterentur. Sed cùm propugnatoribus profligatis, & in castellum compulsis, se rem salutarẽ & pulcherrimam confecisse putarent, tum demum laboris sui vanitatem intellexerũt. Nam cùm ligones ad mœnia diruenda postulassent, nemo fuit qui ea instrumenta suppeditaret. Cæterùm nihilominus in opere perseuerantes, fabrũm præfecto succẽsebant, & manibus ac gladijs pro ligonibus vsi, saxa ẽ compagibus eruebant, & pinnas assiliendo reuellebãt. Sed cum res tardius procederet, & ipsi ex superiore loco malè tractarentur, vix tandem armamentario præfectus spado ligones in vnũ fascẽ colligatos attulit. Cum autem homo execrãdus statim submergendus fuisset, aut saltem grauiter obiurgandus, vt milites pugna, labore, & æstu ex ardore solis afflicti, nonnihil recrearentur, Imperator propè inuito similis,

Alacritas militaris, vt gladius rupem percutiens, citò retũditur.

In oppugnanda inexpugnabili arce, multus sed irritus labor.

Nisi instrumenta idonea, hostibus expauefactis, in promptu adsint, quib[9] viam festinãter tibi aperias, hostes paulatim animum & vires nouas colligunt.

τήριον, ἔγνω τοῦ φρουρίου αὐτίκα πειράσασθαι καὶ τὰ ἔργα πρὸς Ῥωμαίων τηνικαῦτα τελούμενα κατιδεῖν γέρατος καὶ θαύματος ἄξια. ὑπὲρ γὰρ ἐλπίδας διηγωνίσαντο. οἱ μὲν γὰρ θυρεοῖς καὶ γυμνοῖς φραξάμενοι ξίφεσιν, οἱ δὲ τόξα καὶ βέλη φέροντες, περὶ τὰ ἀνάντη τοῦ φρουρίου ἀνερριχῶντο γεώλοφα, καὶ τοῖς ἀπὸ τειχῶν καὶ τῆς ἄκρας μαχομένοις ἐπεγχρίπτοντες, ἔβαλλον. ἀμέλει καὶ μετὰ κάματον, καὶ φόνον πολὺν ἐξέκρουσαν τοὺς βαρβάρους τοῦ προτειχίσματος, ὅπερ προφύλαγμα τῆς ἐκεῖσε πυλῶν ἐπῳκοδόμητο νεωστί. ἦσαν δὲ, οἳ καὶ διὰ τῶν κρημνωδῶν ἀνιμώμενοι ἀνόδων, ἱκροβάτουν ὡς αἴγαγροι, πειρώμενοι γενέσθαι εἴσω τειχῶν, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἄκραν ἀναδραμεῖν. ἀλλ' ὅτε τι διανύσαι ἔργον ᾠήθησαν σωτήριόν τε ἅμα καὶ κάλλιστον, τοὺς ἐπὶ τῶν τειχῶν ἀμυνομένους τρεψάμενοι, καὶ εἴσω συγκλείσαντες, τότε εἰκαίως διαπονούμενοι ἔγνωσαν. αἰτήσαντες γὰρ σκαπάνας εἰς τὴν τῶν περιβόλων καθαίρεσιν, οὐδένα εἶχον τὸ αἰτηθὲν ὅπλον προσάγοντα. ἐπιμένοντες δὲ καὶ οὕτω τῷ μόχθῳ, καὶ κατὰ τοῦ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ὅπλων ἀγανακτοῦντες, χερσί τε καὶ ξίφεσιν ὡς ἀμάλαις χρώμενοι, τοὺς λίθους ἀπέσπων τῆς ἁρμογῆς, καὶ τὰ θωράκια καθῄρουν ἀναθορνύμενοι. σχολαίτερον δὲ τοῦ ἔργου προβαίνοντος, καὶ αὐτῶν προσπασχόντων κακῶς ἐκ τῶν ἐπικειμένων ἄνωθεν ἀντιπάλων, ὀψὲ καὶ βραδέως ὁ τοῖς ὅπλοις ἐφεστὼς θλαδίας ἀφίκετο, σκαπάνας κομίζων εἰς ἕνα ὁρμαθὸν διὰ μηρίνθου συμβεβλημένας. δέον οὖν αὐτίκα καταποντισθῆναι τὸν * ἐπίρρητον, ἢ γοῦν δυσφόρως καὶ χαλεπῶς τὸν κρατοῦντα ὑπενεγκεῖν τὸ πραχθὲν, εἰς βραχεῖαν ἀνάψυξιν τῶν μάχῃ καὶ δίψει καὶ πνίγει κακουχουμένων διὰ τὸν ἐξ ἡλίου καύσωνα. ὁ δὲ μόνῃ ἐπιπλήξει καὶ ταύτῃ ἀκκισμῷ κατεχούσῃ,

καὶ τῇ περιφοφήσει τῶν χειλέων τὸν ἀγα-
νακτοῦντα ὑποκεινάμενος, κατέβαλεν
οὕτω τὰ τῶν γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν φρο-
νήματα. ἐπὶ δὲ τούτῳ καὶ κλίμακας αἰτη-
σάμενοι, ὅπως δι' αὐτῶν ἐς τὰ ἄνω γένων-
ται τῶν τειχῶν, οὐδὲ τούτων αὐτίκα ἠυ-
μοίρησαν. ὅθεν μὴ ἐπ' ἀνηνύτοις εἰσέτι μο-
γεῖν ἀνεχόμενοι, μετέβησαν ἐκεῖθεν οὐχ
ἑκοντί. ἐκ τοῦ ἀναμφιλέκτου δ' ἄν, ὡς οἱ
τειχομαχούμενοι Βλάχοι διέτείνοντο ὕστε-
ρον, ἑάλω τὸ φρούριον, καὶ ὁ Χρύσος συ-
νειλήπτο, καὶ Ῥωμαίοις εὔφημον τὸ ἔργον
τόδε γεγόνητο, καὶ πολλῶν ἐς ἔπειτα κα-
μάτων ἀναίρεσις, εἰ τὰ πρὸς τὴν καθαί-
ρεσιν τοῦ τείχους ὄργανα προητοίμαστο, καὶ
κατὰ καιρὸν αἰτουμένοις παρείχετο. νῦν δὲ
ἡ καθηκόντων ἀμέλεια, ἢ καὶ Θεὸς αὐτὸς
(ἀλλ' ἡμῖν ἱλήκοι Θεὸς, εἰ ἐμπλήκτως
τοῖς αὐτοῦ ἐπιβάλλομεν κρίμασι) μὴ ἐν
τοῖς τότε ἀνθρώποις ἐπευδοκῶν, προσέ-
στη τοῖς ἀγωνίσμασι. καὶ κατ' ἐκείνην μὲν
τὴν ἡμέραν οὕτω Ῥωμαῖοι διημιλλήθη-
σάν τε καὶ διελύθησαν. τὴν δ' ἐπιοῦσαν
αὖθις πρὸς δευτέραν ἐξῄεσαν συμπλο-
κήν, εὗρον δὲ μετὰ φρονήματος, καὶ κόμ-
που τὸ ἀνθιστάμενον ἁμιλλώμενον, διὰ
τὰ συνενεχθέντα χθιζά, ἀλλὰ καὶ τὰ πε-
τροβόλα μηχανήματα οἷς ἐχρῶντο οἱ
βάρβαροι, ἀνήρουν οὐχὶ βραχεῖς, ἐπιτυ-
χῶς καὶ ἀφ' ὕψους τοὺς λίθους διακοντίζον-
τες. ἦν γὰρ καὶ ὁ ταῖς τῶν πετρῶν ἀφέσεσιν
ἐφεστὼς, καὶ τὸν λύγον περιάγων, καὶ τὴν σφεν-
δόνην διατιθεὶς, ἐν μηχανουργοῖς ἄριστος,
Ῥωμαίοις μὲν ἐπὶ μισθῷ τὰ πρῶτα ὑ-
πηρετούμενος, τότε δὲ πρὸς Χρύσον ἀπο-
νοστήσας ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν τὸν μισθὸν χορηγού-
μενον. οὐ μόνον δὲ οἱ ἐξ ἀφετηρίων ἀπο-
σφενδονούμενοι σφαιροειδεῖς λίθοι κακῶς
ἐτίθουν τὸ στράτευμα, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ
πρανοῦς ἐπικυλιόμενοι ἄνωθεν. ἐν πολ-

murmure labiorum duntaxat simulata iracundia, animos fortium illorum virorum deiecit. Deinde scalæ, etiam ad summa mœnia conscendenda flagitantibus vix tandem datæ sunt. Itaque inani labore se conficere nolentes, non spontè inde recesserũt. Alioqui castellum, vt Blachi obsessi postmodũ affirmarunt, citra controuersiam expugnatum, & Chrysus ipse captus esset: & Romani magnam laudem consecuti, multis postea laboribus caruissent, si instrumenta ad diruendum murum idonea statim in promptu fuissent. Nunc vel officij neglectus, vel Deus ipse (is verò veniam concedat, in sua iudicia temerè inquirenti) iis hominibus offensus, illis conatibus obstitit. Ac eo die Romani sic à pugna discesserunt: qua postridie renouata, Barbaros fortiter & insolenter ob hesternum casum pugnantes repererunt: nec pauci ex nostris tormentorum saxis icti, ex superiore loco solerter emissis, ceciderunt. Nam qui eas machinas instruebat, solertissimus artifex, principiò Romanis mercede inseruierat, tum verò ob non solutum stipendium ad Chrysum defecerat. Neque verò globis duntaxat machinarum, sed saxis etiam supernè deuolutis, nostri affligebantur. Ea quoque saxa quæ primo impetu corpora non attingebant, cum eminentibus rupibus allisa,

Animos tollit rigidus vultus Imperatoris.

In leuibus momentis præclara latet victoria.

Nihil in bello negligendum est.

Et officij cõtemptus, & Dei offensi indignatio, consilia humana euertunt.

Prosperitas vel leuissima animum reddit militibus ignauissimis.

Solertissimi artifices, præmio minimè fraudandi.

Saxa supernè deuoluta grauissimam cladẽ inferunt.

in plurima frusta dissilirent, huc atque illuc sparsa letiferum erant malum. & Barbari noctu clàm è castello egressi, machinas quas Romani in tumulis disposuerant, deiecerunt: & excubias territas ad Protouestiarij Ioannis tentorium fugientes adepti sunt, vt is quoque somno excussus, statim è lecto surgeret, & trepidus fugeret. Prædam in eius tabernaculo repertam partiti, in qua etiam virides calcei erant, insigne dignitatis illius, per totam eam noctem res Romanas deriserunt & subsannarunt. Præterea vacua dolia demittendo, sonitu exercitum, quid rei esset in tenebris ignarum, perterrefaciebant. Quamobrem cùm Imperator non succedere institutum suum cerneret, nec alioqui diutius immorari cõstituisset, per pactiones Chryso Strummiza & Prosaco finitimisque regionibus cedit: & quamuis vxorem habenti, quandam ex cognatione sua se ei desponsurum promittit. Byzantium reuersus, Protostratoris filiam à marito seiunctam, Chryso per Sebastum Constantinum Rhadænum mittit. Sponsalibus peractis & nuptiali conuiuio apposito, Chrysus strenuè potabat & comedebat. Vxor verò eius obseruata sponsarum consuetudine, nihil attingebat:

Machinæ dispositę in tumulis facilè deiiciuntur.

Excubiæ territæ exercitũ turbant.

Præda sine labore parta ritum victorib. excitat.

Secuti hostes fatigatũ exercitum inani strepitu deludunt.

Temerariæ oppugnationis exitus pudendus.

Chrysi in nuptiali conuiuio militaris petulantia.

λοῖς δὲ καὶ τὰ μὴ ἐφικνούμενα σωμάτων ἐκ τῶν μηχανῶν χερμάδια εἰς θάνατον κατῆγον οἷς προσεπέλαζον. ταῖς γὰρ ἀνεστηκυίαις πέτραις προσαρασσόμενα, εἶτα τῇ τοῦ ἀφεικότος βέλους σφοδρότητι πρὸς πλεῖστα διαιρούμενα τμήματα, τῇδέ τε κἀκεῖσε διασκεδαννύμενα, θανατηφόρον ἦσαν κακόν. καὶ νυκτὸς δὲ λάθρα τοῦ ἐρύματος ἐξιόντες οἱ βάρβαροι, τάς τε μηχανὰς διέλυσαν, ἃς ἐπὶ τῶν ἐκεῖσε γηλόφων διέστησαν Ῥωμαῖοι· καὶ τὸ νυκτοφυλακοῦν διαθροήσαντες στράτευμα, τῇ τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Ἰωάννου σκηνῇ φεῦγον ἐπικατέλαβον, ὡς καὶ τοῦτον θορυβηθέντα ἐξαναστῆναί τε αὐτίκα τοῦ λέχους, ὡς εἶχε, καταδαρθάνων, καὶ δρασμῷ χρήσασθαι ὠρακιῶντα, καὶ ὑπὸ δέους βαλλόμενον. ἀμέλει καὶ τὰ ἐν τῇ σκηνῇ διελόμενοι, ἐν οἷς ἦν καὶ τὰ βατράχια τὸ χρῶμα πέδιλα τοῦ Πρωτοβεστιαρίου, ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν μωκείᾳ καὶ γέλωτι τὰ Ῥωμαίων ἐτίθεσαν πράγματα. ἔτι δὲ καὶ οἴνων δοχεῖα τυμπανοειδῆ ἐκ λύγων διάκενα διαχαλῶντες ἄνωθεν ἐξίστων τῷ δούπῳ τὸ στράτευμα, μὴ εἰδὸς ὡς ἐν σκότει τὸ γινόμενον· ταύτῃ τοι καὶ βασιλεὺς τὰ κατὰ σκοπὸν οὐχ ὁρῶν περαινόμενα, ἄλλως τε μηδὲ χρονοτριβεῖν ἐκεῖσε προθέμενος, ἐς ξυμβάσεις τρέπεται. τοῦ τε οὖν Προσάκου καὶ τῆς Στρουμμίτζης καὶ τῶν χωρῶν τῶν πέριξ Χρύσῳ ἐξίσταται, καὶ μίαν τῶν ἐκ τοῦ γένους συνευνάστειράν οἱ συντίθεται, μὴ γυναικὸς σπανίζοντι. ἀμέλει καὶ εἰσιὼν τὸ Βυζάντιον, τὴν τοῦ Πρωτοστράτορος θυγατέρα τοῦ συνοικοῦντος ἀπέζευξε, καὶ τῷ Χρύσῳ ταύτην ἐκπέπομφε, νυμφαγωγὸν ἀναδείξας τὸν Σεβαστὸν Κωνσταντῖνον τὸν Ῥαδηνόν. τελεσθέντων δὲ τῶν νυμφευμάτων, καὶ τῆς γαμηλίου δαιτὸς παρατεθείσης, ὁ μὲν Χρύσος ἐζωροπότει καὶ ἤσθιε τονθολόμενος. ἡ δὲ γυνὴ τὸν τῶν νεονύμφων αἰδουμένη νόμον, ἐγκρατῶς εἶχε τῶν παρακειμένων. ἐπιταχθεῖσα

χθεῖσα δὲ πρὸς τοῦ νυμφίου, συμμετέχειν ἐκείνῳ βρώσεως, καὶ μὴ οὕτως αὐτίκα δράσασα, εἰς ὀργὴν ἐκμαίνει τὸν ἄνδρα. ἀμέλει καὶ πλεῖστα καθ' ἑαυτὴν ὑποβαρβαρίσας, καὶ θυμομαχήσας ἐφ' ἱκανόν, μεθ' ὑπεροψίας ἔστησεν ὕστερον, μὴ φάγης, μηδὲ πίης, ἑλληνίδι φωνῇ.

2 Τότε δὲ καὶ Σκυθῶν ἔφοδος ἐγεγόνητο μεγίστη τε καὶ φρικαλεωτέρα τῶν πρότερον. εἰς γὰρ τέσσαρα διαιρεθέντες στρατεύματα, πᾶσαν τὴν Μακεδονίαν ἐπῆλθον, ἀποπειρασάμενοι καὶ πόλεων ὀχυρωτάτων, καὶ κορυφὰς ἐπανιόντες ὀρῶν, ὥστε καὶ τὸ Γάνος τὸ ὄρος διερευνησάμενοι, πολλὰ φροντιστήρια ἐσκύλευσαν, καὶ μονάζοντας ἀπέκτειναν, μηδενὸς εἰς χεῖρας τολμῶντος ἰέναι διὰ δέος, ὅτι καὶ μετ' ἐλαττόνων ἔμελλον πρὸς πλείους συμπλέκεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἑαυτῶν ἐρᾶν οὐκ εἶχον ψυχῆς. ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς θυγατέρας ὁρῶν ὀργάδας ἐπὶ λέχος δεύτερον διὰ νεότητα καὶ ὥραν σώματος, ἐφιλονείκει τοὺς συζευξομένους αὖθις αὐταῖς. ὥστε καὶ δυνάστας ἐθνῶν ἐξελέγετο τῶν Χριστιανῶν πρεσβεύοντας, οὓς ὡς πολεμίους ἦν δεδιώς. ὀψὲ δὲ τῶν τοιούτων σκεμμάτων μεθαρμοσθεὶς, Ῥωμαίοις αὐτὰς ἐκδέδωκε, τὴν μὲν Εἰρήνην συνάψας τῷ Παλαιολόγῳ Ἀλεξίῳ, διαζευχθέντι πρότερον, ἥ τις ἐννόμως αὐτῷ ἐγινώσκετο, ὥρας εὖ ἔχουσα. τὴν δ' Ἄνναν συνηρμόκει Θεοδώρῳ τῷ Λάσκαρι, νεανίᾳ τολμητίᾳ καὶ ῥαγδαίῳ πρὸς ἔργα πολέμια. ἣν δ' ὁ καιρὸς καθ' ὃν αὗται γεγόνασιν αἱ συνάφειαι, ἐξήζοντος ἀπόκρεω. καὶ τοῦ κηδεστοῦ βασιλέως οὐκ οὖν ἐνσχολάσαι προθεμένου σταδιοδρόμων ἵππων ἁμίλλαις, οἱ νεόγαμοι ἐνεκάθυντο, θέατρα ἐξαιτούμενοι. διαιτῶν τοίνυν καὶ βασιλεὺς ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς γαμβροῖς, εἰς μὲν τὸ μέγα παλάτιον οὐδαμῶς ἀφικνεῖται, οὔτε μὴν ἐσάνεισι τὸ στάδιον, τὰς δ' ἱππικὰς αὔγας εἰς

& cum ab eo veſci iuſſa, non ſtatim paruiſſet, ira inflammatus,& multis barbaris verbis per indignationem obmurmuratis,tandem per cōtemptum Græcè dixit : *Neque edito,neque bibito.*

2 Sub id tempus Scythæ in quatuor exercitus diuiſi, maiori cum terrore quàm vnquam prius per totam Macedoniam ſunt graſſati. munitis etiam vrbibus, & montium cacuminibus tentatis,ac monte Gano peruestigato, multa monaſteria diripuerunt, multos monachos occiderunt, nemine cum eis ob multitudinem eorum ex periculi metu congredi auſo. Imperator verò cum filias ſuas ob adoleſcentiam &formam ſecundas nuptias deſiderare videret, delectu ex omnibus gentibus Chriſtianis habito,eos principes præferebat cæteris,quos metuebat. Tandem eo conſilio omiſſo,Romanis eas deſpondit, Irenen Alexio Palæologo, cum prius formoſam vxorem repudiaſſet: Annam Theodoro Laſcari, adoleſcenti animoſo & bellicoſiſſimo. Eæ nuptiæ cum ſub Carniſpriuium celebrarentur, Imperator qui decurſionibus equeſtribus ſuperſedere ſtatuiſſet, ſponſis ſpectacula flagitantibus, vt & ſibi ipſi,& generis morem gereret, nec magnum palatium,nec ſtadium ingreditur, ſed curribus in Bla-

Altera tragœdia, Scythæ,qui Macedoniā populantur impunè,ob Gręcorum ignauiam.

Alexius Palæologus, & Theodorus Laſcaris, generi Alexij.

Ludicræ pōpæ Gręcis hominib. conueniētiſſimę deſcriptio:& indecora in principe viro exercitia, imperij ſtatu ita turbato & lacerato.

chernium palatium translatis, theatrum ex tempore instituit, organa Musica in fornicibus disponit: præfecti vrbis personam sustinere iubet Eunuchum quendam, opulentissimũ & summis magistratibus præditum, ordinis senatorij hominem, cuius nomini libens parco. Is fabrica, quæ vulgò Ligneus asinus dicitur, aurato & picturato sago tecta succinctus, extemporale illud theatrum ingreditur. ac eundem equitem magnificè incedentem, & equum leniter progredientem, & hinnientem: & paulo pòst, vt olim histriones, deposita equestris præfecti persona, peditem videres. Qui gymnicos ludos frequentabant, non erant homines circumforanei & triuiales, sed adolescentes patricij. Ea scenica & ridicula ludicra, Imperator & imperatrix spectabãt, vnà cum cognatis & honoratioribus ministris, cæteris omnibus exclusis. Cum tempus currendi adesset, eunuchus, medium locum tenẽs, manibus ad cubitos vsque nudatis, & argenteo tegmine capiti imposito, tertiùm adolescentes ad cursum prouocabat. Quidam verò nobilis & dignitate illustri præditus adolescens à tergo eius stans, toties eius nates & femora planta pedis clarè feriebat, quoties ille cõsidens

Ligneus asinus, Græcos in tanta rerũ conuersatione stupidos arguit.

Dum puerilibus magis principes delectantur, ad seria meditanda Deus eos reuocat.

τὸ ἐν Βλαχέρναις ἀρχεῖον προστάξας ἐνεχθῆναι, σχεδιάζει θέατρον. καὶ δὴ αἱ μὲν φύσαι τῶν πολυαύλων ὀργάνων κατὰ τὴν ἐκεῖσε αὔλειον εἰς καμπύλας διατίθενται, εἰς δ᾽ ἔπαρχον τῆς βασιλίδος διασχηματίζεται πόλεως ἐκτομίας τις, τὸ δ᾽ ὄνομα ἑκὼν παραδράμοιμι. πλούτῳ δ᾽ ἦν οὗτος περιβριθὴς, καὶ μεγίστας χειρίζων ἀρχὰς, καὶ τοῖς περὶ τὴν βασίλειον * γραφὴν ἐγγραφόμενος. πλεγμάτιον τοίνυν ἐκ λύγων συγκείμενον, ὅ φησιν ἡ δημώδης φράσις ὄνον ξύλινον χρυσοπάστῳ σάγῳ ζωοτύπῳ ἐς τὸ διαμπερὲς σκεπόμενον διαζωσάμενος τὸ σχέδιον ἐκεῖνο θέατρον εἴσεισι. ὅτε καὶ ἦν τὸν αὐτὸν ὁρᾶν καὶ ὡς ἀναβάτην μεγαλοπρεπευόμενον καὶ ἵππον εὐηνίᾳ προποδίζοντά τε καὶ χρεμετίζοντα, μετὰ βραχὺ δὲ κατὰ τοὺς πάλαι τῶν δραμάτων ὑποκριτὰς, τὸν ἔφιππον ἀποδυσάμενος ἔπαρχον, τὸν μαππάειον ὑποκρίνεσθαι. ἦσαν δὲ οἱ τὸν γυμνικὸν ὑποδύντες ἀγῶνα, οὐ τῶν ἐξ ἀγορᾶς καὶ τριόδων τινὲς, ἀλλ᾽ εὐπατρίδαι νεανίαι, πρώτως φύοντες γένειον. ἐθεᾶτο γοῦν τὰ σκηνικὰ ταῦτα καὶ γελοιώδη ὁ βασιλεὺς παίγνια, καὶ ἡ βασιλὶς, καὶ ὅσον αὐτοῖς τοῦ γένους ἐπίσημον, καὶ τὸ τῆς θεραπείας ὑπαρρησίαστον, τοῖς δ᾽ ἄλλοις πᾶσα πάροδος ἀποκέκλειστο. ἐπεὶ δ᾽ ἐφειστήκει καιρὸς καθ᾽ ὃν ἔδει πρὸς τὸ τρέχειν γενέσθαι τοὺς τὸν γυμνικὸν ἐκτελέσοντας δίαυλον, ὁ μὲν ὑποδὺς τὸν μαππάειον εὐνοῦχος, τὴν μέσην εἰληχὼς χώραν, εἰς βραχίονας τὰς χεῖρας ἀνεκάλυψε, καὶ τὸ καταντυγῶδες ἀργύρεον κάλυμμα τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ἐκ τρίτου ἦν εἰς τὸ θεῖν τὰ μειράκια προσκαλούμενος· ἑστὼς δέ τις ἐξόπισθεν νεανίσκος εὐγενὴς, ἀξιώματι λαμπρῷ περίβλεπτος, τοσαυτάκις αὐτὸν τοῦ ποδὸς τῷ πλατεῖ κατὰ τῶν πυγῶν καὶ τῶν γλουτῶν ἔτυπτεν εἰς ἐξάκουστον, ὁσάκις συνιζάνων ἐκεῖνος τὸ τοῦ δρόμου

παρείχετο

παρείχετο σύνθημα· ἀλλ' οὔπω ἀκριβῶς διηγώνιστο τὰ μειρακιώδη ταῦτα ἀθύρματα, καὶ οἰκτρά τις ἀγγελία τὴν ἐν τούτοις διαδέχεται χαρμονήν. ἡ δὲ ἦν, τὸ ἀποστῆναι τὸν Ἰβαγκὸν κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν· ὡς γὰρ ἄνωθεν εἴπομεν, μετονομασθεὶς ὅδε Ἀλέξιος, καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατέρι παιδὶ τῷ βασιλεῖ γεγονὼς, καὶ πλείω τῆς δεούσης ἰσχὺν ὑποδὺς, στρατηγεῖν εἰλήφει, καὶ προεστάναι τῶν τάξεων αἳ τοῖς ὁμογενέσιν αὐτῷ Βλάχοις περὶ τὴν Φιλίππου ἐπαρχίαν ἀντεκάθηντό τε καὶ ἀντεφέροντο· ἀμέλει καὶ τῶν ἐκεῖσε χωρῶν φανεὶς κύριος, ἦγε τὰ πάντα καὶ ἔφερεν, ἀγχίστροφος ὢν καὶ δραστήριος πρὸς ἅπαν σύνδρομον ἔργον τοῖς ἐν τῇ ψυχῇ κινήμασι καὶ βουλεύμασιν· ἤσκει τε εἰς πόλεμον τὸ περὶ αὐτὸν ὁμόφυλον, δωρεαῖς παίνων καὶ ὁπλισμοῖς κρατύνων, καὶ φρουρίων ἐρυμνῶν ἀνεγέρσεσι τὰ ἀντικείμενα τῷ Αἵμῳ ὄρη ἀνεπιχείρητα μικροῦ ἀπειργάζετο· βασιλεὺς μὲν οὖν ἐπῄνει ταῦτα μανθάνων, καὶ δι' αἰδοῦς ἐτίθετο τὸν Ἀλέξιον, πολλαῖς καὶ μεγίσταις φιλοφρονούμενος αὐτὸν δωρεαῖς, ἡδέως τε αὐτοῦ ἤκουε, καὶ τὰς αἰτήσεις ἐξεπέραινε ῥᾴδιον· τὰ δὲ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς τοῦδε πραττόμενα οἱ περὶ τὸν βασιλέα συνορῶντες, καλὰ μὲν ἀπεφαίνοντο εἶναι, καὶ ἀρίστως ἔλεγον δρᾶσθαι, οὐ μὴν καὶ ἐπὶ σκοπῷ Ῥωμαίοις συνοίσοντι παρὰ τοῦ πράττοντος γίνεσθαι. ὅθεν καὶ παραινέσεις εἰσῆγον τῷ αὐτοκράτορι, παραλῦσαι τῆς ἀρχῆς τὸν Ἀλέξιον· μηδὲ γὰρ ἂν βάρβαρον ἄνδρα μὴ πάνυ πρώην Ῥωμαίοις πολεμιώτατον, οὕτως ἐξαίφνης μεταπεσεῖν εἰς ἀκραιφνῆ διάθεσιν, ὡς φρούρια καὶ πολίχνια ἐν τοῖς ἐπικαίροις νεουργεῖν τόποις, καὶ αὔξειν μὲν τὸ ἐμφύλιον αὐτῷ στράτευμα, σμικρύνειν δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὡς δύσχρηστον τιθέναι ἀπόμαχον, εἰ

certaminis signũ dabat. His puerilibus ludicris nondum absolutis, tristis nuncius Philippopoli affertur, de Ibanci defectione. Is, vt suprà diximus, nomine in Alexium mutato, desponsáque nepte Imperatoris, maiorem quàm decuit authoritatem nactus, & cohortibus præfectus quæ Blachis ad Philippopolim resistebant, ac potius locorum illorum dominus factus, suo arbitratu regebat omnia: quippe homo callidus & strenuus, facilè quicquid animo destinasset exequens: & populares suos liberalibus donatiuis saginatos, & armis exornatos ad bellum exercebat, & loca monti Hæmo finitima firmis castellis ita muniebat, vt ea hostes penè inuadere nõ auderent. Quamobrem ab Imperatore collaudabatur, & magni fiebat, multis amplissimis muneribus afficiebatur, audiebatur libenter: quicquid petiisset, impetrabat. Aulici verò illius viri facta, egregia & vtilia quidem esse fatebantur, sed ad Romanorum vtilitatem referri negabant, & Imperatori autores erant adimendi ei magistratus. Neque enim hominem Barbarum, paulo antè Romanis infestissimum, vsque adeò subitò mutatum esse, tantámque beneuolentiam concepisse, vt noua castella & oppida in opportunis locis extruat. Neq; eum cohortes Blachicas aucturum, Romanis imminutis, & aliquando etiam vt inutilibus à pugna remotis, nisi

Tertia tragœdia, Ibancus, seu Ibanci defectio.

Maiorẽ autoritatẽ quã decet, nacti homines, ea facilè abutũtur.

Præsertim si sint callidi & strenui.

Hi enim liberalitate & idoneis artibus alios ad se pelliciũt, locáque munita retinẽt.

Principis gratiã captant.

Aulicis suspecti sunt.

Et meritò, quippe qui ingenium eſ ferum minimè deposuerint.

Regni cupiditatem in animo alũt. In quascunq. formas facilè sese vertunt.

regni cupiditatem aleret. Neque enim omnes ea quæ pectore lateant, ore proferre: sed ipsa facta sæpenumero omni oratione euidentius animi recessus declarare. Verùm surdo (vt aiunt) fabula narrabatur. Imperator enim neptis suæ Theodoræ sponsaliã satis firmos quasi obsides ratus, de integritate & fide Alexij nihil dubitabat: malefica quapiam vi hic quoque, vt opinor, mentis oculos perstringente, cuius impulsu res Romana subinde ruit in peius. Vt autem non multo pòst id euenit, quod timebatur, eo inopinato nuncio attonitus, & inops consilij, ob difficilem exercitus conuocationem, ad seditiosum statim spadonem quendam ei familiarissimum mittit, qui pacta & conuenta in memoriam ei reuocaret: & quòd nihil vnquam ex eo tempore, quo se ad Romanos contulisset, molesti aut spei suæ contrarium perpessus esset, admoneret. neque enim de eo reconciliando desperabat. Eum non longo interuallo secuti sunt Imperatoris generi, cum omni ministrorum & cognatorum comitatu, & militibus qui in palatio reperiebantur. Sed nefarius spado ad eum profectus, non modò nihil quod ad rem pertineret confecit: sed illum sua præsentia vt cœpta persequeretur, magis confirmauit, cum temerè effutisset, Romanos euestigiò illũ inuasuros: & monuisset,

In quascunq. formas facilè sese vertunt.

Peculiari quadam Dei in principes & populos vindicta per annos multos isti homines florét.

Tandem verò produnt quod intus latebat.

Amicis autem admonitionib. seditiosi isti ad meliorem mentem nó reuocantur.

Armis non verbis compescédi sunt. Vt verò qui serpétem ad ignem fouit, à serpente læsus est: idem malè sanis principibus accidit.

Alij proditores istos vt plurimum in persequédis cœptis cófirmant.

μή τις αὐτῷ ἐνέσπαρτο τοῦ τυραννίδι ἐπιβαλεῖν ἔννοια· ἐπεὶ μηδὲ τὰ τινῶν ἐννοήματα φιλεῖν πως ἀεὶ ὡς διὰ πυλῶν τῶν χειλέων ἐκφέρεσθαι, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ φωνῆς τρανώτερον ὅσα κέκευθεν ἡ φρὴν αἱ πράξεις ἐξαγγέλλουσιν· οὐ μὴν εἰς ὦτα ἀκουόντων τὰς σοφὰς ταύτας γνώμας ἦσαν εἰσηγούμενοι· ὁ γὰρ βασιλεὺς ἐχέγγυον εἰς πίστιν τὸν τῆς ἐγγόνου Θεοδώρας γάμον καθάπαξ ὑπολαβὼν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἐπὶ πᾶσιν οὐκ ἀσφαλῆ τὰ πρὸς εὔνοιαν καὶ ἀπρόσκοπον ἔκρινε τὸν Ἀλέξιον, καταγοητευούσης, οἶμαι, κἀνταῦθα τῆς κακοποιοῦ δυνάμεως, τῆς ἐπὶ τὸ κάταντες ἀεὶ φερούσης τὰ Ῥωμαίων πράγματα· ὡς δ' οὐ πολλῷ ὕστερον εἰς ἔργον τὸ δέος ἐκβέβηκεν, ἐνεὸς ἐπὶ τοῖς ἠκουσμένοις φανεὶς, καὶ μὴ ἔχων ὅ,τι καὶ δράσειεν, ὡς ἀναρραγέντος τοῦδε τοῦ κακοῦ ἀπροόπτως, καὶ ἔτι τῶν στρατευμάτων ἐργώδης ἡ συλλογὴ, ἐν μὲν τῷ παραυτίκα στέλλει πρὸς τὸν ἀποστάτην θλαδίαν τινὰ, τὰ πρῶτα τῶν οἰκειωμένων αὐτῷ, ὑπομνήσοντα τοῦτῳ τῶν συνθηκῶν, καὶ τοῦ μηδέν τι πώποτε παθεῖν ἀηδὲς, ἢ τῶν ἐλπίδων ἀνάξιον, ἐξότου περ αὐτῷ προσκεχώρηκεν. οὐδὲ γὰρ ἦν ἀπογινώσκων τὴν τῆς γνώμης μεταβολήν. τοῦδε κατόπιν καὶ οἱ νεόνυμφοι γαμβροὶ τοῦ βασιλέως συνεξήεσαν, μετά γε παντὸς τοῦ οἰκιδίου καὶ συγγενικοῦ πληρώματος, καὶ τῶν τότε ἐν τῷ παλατίῳ εὑρισκομένων στρατιωτῶν. ἀφιγμένος οὖν ὁ βέβηλος εὐνοῦχος πρὸς τὸν Ἀλέξιον, οὐ μόνον οὐδέν τι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ὤφθη διαπραξάμενος, ἀλλὰ καὶ προσεπέρρωσε μᾶλλον ἐκεῖνον τῇ ἰδίᾳ παρουσίᾳ, εἰς ἔργον τὸ ἐν χερσὶ, προσημάνας προπετῶς τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Ῥωμαίων ὅσον οὐδέπω ἐπέλευσιν, καὶ διδάξας οἷς εἴρηκεν, ἀποχέεσθαι μὲν τῶν πεδινῶν, ἐπιλα-

ἐπιλαβέσθαι δὲ τῶν ὀρεινῶν, ὡς ἐκείνων σώζειν ἐχόντων καὶ τὸ συναποστὰν ὁμόφωνον σύνταγμα. οἱ δὲ περὶ τοὺς γαμβροὺς τοῦ βασιλέως καὶ τὸν Πρωτοστράτορα Μανουὴλ τὸν Καμύτζην, ἐδίωξαν μὲν ὀπίσω ἱκανῶς τοῦ ἀντάρτου, καὶ ἦν θαυμαστή τις ἡ προθυμία, καὶ προταγωνιστεῖν ἠβούλοντο ξύμπαντες· τὴν δὲ τοῦ καιροῦ ῥοπὴν ἀπολέσαντες, ἐκ τοῦ διασοβηθῆναι τὸ θήραμα, τὸ πρόθυμον ἔχασαν. τοῖς μὲν οὖν θερμοτέροις ἐπιδιώκειν καὶ οὕτως ἐδόκει, καὶ διερευνᾶν ἐφέποντας, οἷ τῶν ὀρέων ἀπέδρα Ἀλέξιος, τοῖς δ᾽ ἀσφαλεστέροις οὐκ ἥνδανεν ὅλως, ἀετοῦ ἴχνη ἀναδιφᾶν, ἐπιποτωμένου πάγοις καὶ ὄρεσιν, ἢ μεταλλᾶν ἑρπυσμὸν ὄφεως ἐπὶ πέτραν, ἢ ἐκμαίνειν εἰς συμπλοκὴν χαυλιόδοντα, μονιὸν πολλάκις τὸ στῆθος εἰς διακόντισιν προτεινάμενον, περιελθεῖν δὲ τὰ πολίχνια ὁπόσα ἐπεσκεύασε καὶ ἀνήγειρεν ὁ Ἀλέξιος, καὶ θέσθαι βασιλεῖ κατήκοα. καὶ τῆς βουλῆς ταύτης ὡς ἀμείνονος κυρωθείσης, τῷ φρουρίῳ προσβάλλουσιν, ὃ καθ᾽ ὑπόβασιν ὄρους ἐν τόπῳ Κειτζίμας λεγομένῳ ἐδομήσατο ὁ Ἀλέξιος. ἔνθα καὶ πλεῖστα Ῥωμαῖοι καμόντες, καὶ φιλοκινδύνως ἁμιλλησάμενοι, οὐκ ὀλίγους ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐν τῇ προσαγωγῇ τῷ τείχει τὰς κλίμακας ἀπεβάλλοντο, ὧν ἦν πρώτιστος ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος. ὀψὲ δ᾽ ἐξελόντες τὸ ἔρυμα καὶ ἕτερ᾽ ἄττα πολίσματα, ἐπὶ τῷδε συναφῶς ἐχειρώσαντο. πῇ μὲν μεθ᾽ αἵματος, πῇ δὲ καὶ ὁμολογίᾳ τούτων περιγινόμενοι. εὐμήχανος δ᾽ ὢν ὁ Ἀλέξιος, καὶ πολύχοις εἰς ἔργα πολέμια, ἄλλα τε πλεῖστα κατὰ Ῥωμαίων ἔργα στρατηγικῆς ἐμπειρίας πλήρη μαχόμενος ἐπεδείξατο. τέλος δὲ καὶ τοιόνδε τι μεθόδευμα μετιὼν δεξιώτατον, σὺν ἄλλοις καὶ αὐτὸν χειροῦται τὸν Πρωτοστράτορα. πλεῖστα γὰρ ὅσα τῶν ἀγελαίων ζώων ἐκ τῶν προσώπων

vt campestribus relictis, salutem suam & popularium montanis locis committeret. Imperatoris verò generi, & Protostrator Manuel Camyzes, alacritate & æmulatione mira seditiosum persecuti sunt: sed opportunitate ob prędam fugatam amissa, contētionem remiserunt. Ac feruidioribus sic etiam placebat persequi, & in montibus quærere Alexium. Prudentiores autem haud consultum putabant, aquilæ vestigia montes & rupes peruolantis consectari, aut volumina serpētis in saxo quæritare, aut aprum dentatum, qui pectus sæpe iaculis obtulerit, ad pugnam irritare, sed oppida ab Alexio instaurata & condita recuperanda esse. Quo consilio prælato, castellum in loco qui Crizimus dicitur, ab Alexio conditum oppugnant: vbi Romani promptissimè & fortissimè dimicantes, multos viros fortes, quorum princeps erat Georgius Palæologus, in admouēdis ad mœnia scalis, amiserunt. Tādem eo expugnato, etiam alia quædam oppida deinceps, alia sanguine profuso, alia deditione ceperunt. Alexius verò callidus homo & solers bellator, cùm alia plurima disciplinę militaris specimina edidit, tum vno insigni stratagemate præter alios, ipsum etiam Protostratorem cepit. Nam plurimis pecoribus ex speculis in campos

Non facilè ideo isti domantur.

Nec persequendi acriter videntur, præsertim in locis munitissimis.

Horum latebræ expugnandæ.

Id autem, nō sine puluere & sanguine perficitur.

Mars quàm sit dubius, & diuina prouidentia, iustissimis de causis, consilia iniusta etiam ad tempus prosperè agere sinat, perfidi & defectores non rarò victoria potiuntur.

agi, & à popularibus ſuis cum parte Romanorum captiuorum in Hæmum ad Ioannem Zagorę principem, cum quo fœdus contra Romanos inierat, muneris loco & grati animi ergò duci iuſſis, Romanis inſidias collocauit, rapacitatis & auaritiæ eorum & charitatis erga ſuos non ignarus, præ quibus etiam ſalutem ſuam neglecturi eſſent. Nec eum feſellit opinio. Nam paulo pòſt Protoſtrator eo nuncio accepto, Batrachocaſtro, vbi ſtatiua habebat, Bactunium profectus, ſpecie rei decipitur: & non animaduerſo Alexij dolo, exercitum ea quæ in conſpectu eſſent, ſpoliare iubet: ipſe equo non bellico circumiens, ſpectatorem agit. Tum verò ex inſidiis conſurgit Alexius, & Protoſtratorem circumuentum, diductáque ſuorum acie veluti caſſibus implicatum capit. Hoc deſertoris commento Romani exercitus reliquiæ prorſus eneruatæ: ij verò qui defecerant, elati ſunt. Neque iam Romani eum laceſſere aut aggredi audebant: ſed iuxta Philippopolim verſantes, benè ſecum agi putabant, ſi vrbem defendere poſſent. Verùm Alexius, oppidis & caſtellis, quæ in altiſſimis montibus è regione Hæmi ſita, nec minus impeditis itineribus firma ſunt,

Rapacitatis & auaritiæ ſtudium, laqueus aptiſſimus quo ſtulti homines irretiuntur.

Artes non deſunt iis quos iratum Numen ceu vindictæ ſuę flagella reſeruat.

Græcorum ſolita & ferè perpetua ignauia: quippe quorum imperium ad ruinam inclinabat.

εἰς τὸ πεδίον μετενεγκὼν, καὶ ταῦτα παραδοὺς τοῖς πρὸς Αἶμον ἀπάξουσιν ὁμοφύλων μετὰ καὶ μοίρας αἰχμαλώτων Ῥωμαίων, ὥσπερ τι σκύλων ἀφαίρεμα καὶ ἀπόδασμα τῷ ἄρχοντι τῆς Ζαγορᾶς Ἰωάννῃ, καὶ χάριν ἀμοιβὸν ἐσόμενα, ἐπεὶ καὶ σπεισάμενος Ἀλεξίῳ ἐκεῖνος κατὰ Ῥωμαίων διαθήκας διέθετο, λόχοις ἔκτοτε ὑποκαθίσας Ῥωμαίους ἐπάλευεν. ᾔδει γὰρ τὸ ἁρπαλέον, καὶ πρὸς κέρδος ἑτοιμορρεπὲς τῶν ἀνδρῶν. οὐδ' ἦν ἀγνοῶν ὡς αὐτίκα μάλα τοῖς φιλικοῖς ἐντυχόντες σφίσι Ῥωμαῖοι, τὰς ψυχὰς αὐτοῖς ἐπιθήσουσιν ἐξερεθισθέντες, καὶ μηδένα λόγον τῆς σωτηρίας ἑαυτῶν ποιησάμενοι. ἀμέλει καὶ εἶχε Ῥωμαίους μετὰ μικρὸν αὐτὰ ταῦτα διαπραττομένους, ὁπόσα κατὰ νοῦν ἔστρεφε. ὁ γὰρ δὴ Πρωτοστράτωρ ἅμα τῇ ἀκοῇ τῶν δρωμένων ἐκ τοῦ Βατραχοκάστρου ἀπάρας ἔνθα ἦν σκηνούμενος, ἐς τὸ Βακτούνιον παραγίνεται. καὶ τῷ φαινομένῳ προσχὼν, τὸ δὲ σόφισμα τοῦ Ἀλεξίου παραδραμὼν, τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς σκυλεύειν διαφῆκε τὸ στράτευμα. καὶ αὐτὸς δὲ μὴ πολεμιστηρίῳ ἵππῳ ἔποχος ὢν, ἐπιπαριὼν ἐθεᾶτο τὰ δρώμενα. ἐκ δὲ τούτου τῶν λόχων ἀνακύψας Ἀλέξιος, ὡς ἐς κύκλωμα τὸν Πρωτοστράτορα περίεισι, καὶ ὥσπερ ἀμφίβληστρον ἢ σαγήνην τὸ περὶ αὐτὸν ἐκτείνας ὁπλιτικὸν αὐτόν τε στρατηγοῦντα ζωγρεῖ, καὶ τὸ κλέμμα τοῦτο τοῦ ἀποστάτου καὶ διανόημα τὴν μὲν περιλειφθεῖσαν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν ἐξενεύρισε τέλεον, τὸ δ' ἀποστατικὸν ἐπτέρωσε πλήρωμα. οὐκέτι γοῦν ἠυχήσουν Ῥωμαῖοι, ἢ γοῦν ἀπεθάρρουν ἀντιμέτωποι στῆναι τῷ Ἀλεξίῳ κατὰ μάχην ἀγχώμαλοι, ἀλλὰ περὶ τὴν Φιλίππου στρεφόμενοι, ἠγάπων, εἰ μὴ καὶ ταύτην Ἀλέξιος παραστήσεται. ὁ δὲ πρὸς τὸ δοκοῦν οἱ καταστησάμενος, ὅσα πολισμάτιά τε καὶ φρούρια εἰς ὀρῶν ἀκροβολὰς ἀνεστήκασιν, ἀντικαθιστάμενα τῷ Αἵμῳ καὶ ἀνυψούμενα, καὶ ταῖς δυσχωρίαις οὐχ ἧττον φιλοτιμούμενα·

οὐδὲ

οὐδὲ τὰ λοιπὰ μένειν ἐπὶ χώρας κατέλιπεν, ἀλλὰ τὴν ὑπονοθεύων καὶ ἀφιστῶν Ῥωμαίων ὁπόσα ἐς Μοσυνόπολιν ἐπινένευκε, μέχρι καὶ Ξανθείας αὐτῆς, καὶ πρὸς ὄρος τὸ Πάγγαιον καὶ ἐπ' Ἄβδηρα παρατείνουσιν· ἀμέλει καὶ τὸ θέμα τῶν Σμολένων ὑπεποιήσατο, καὶ τὰ ὅμορα ἐπενέμετο κατὰ καχέκτημα διαδόσιμον, ἐξαιρῶν μὲν Ῥωμαίους, καὶ ἀναιρῶν, ἀπ' ἐνίων δὲ καὶ λύτρα διαλαμβάνων, τοὺς δ' ὁμογενεῖς ἐκείνῳ προστιθεμένους ἑκόντας ἐπὶ τῶν σφετέρων μένειν ἐῶν· καὶ ὁ μὲν ἐμπλατυνόμενος τὴν ἀεί, καὶ μακρῷ κακίων τῶν προτέρων ἀποστατῶν, ἐπεὶ καὶ ἐς τοσοῦτον ὠμότητος ἤλασεν, τὴν ἀνδρείαν οἱ πλεῖστοι τῶν βαρβάρων οἴονται, ὡς τοὺς ἐν πολέμῳ ζωγρουμένους Ῥωμαίους κατὰ πότον μελιστὶ διαιρεῖν· ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς ἐξ ὧν ἔδρασε καθυπέδειξεν, ἕρμαιόν τε καὶ χάριν καὶ κάλλιστον τύχης βράβευμα τὴν τοῦ Πρωτοστράτορος ᾠήθη κατάσχεσιν· ὅθεν τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιθέμενος οὐσίᾳ ῥυηφενεῖ καὶ τυραννικῇ ἄντικρυς οὔσῃ, καὶ μηδὲν αὐτῆς ἀναψηλάφητον ἢ ἀνεξερεύνητον ἀφεικώς, ἀλλὰ καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν ὑποδικάσας φρουρᾷ, οὐκ οἶδ' ὅτι δοκοῦν, ἔαρος ὑπολήγοντος ἔξεισι, καὶ ἄπεισιν εἰς τὰ Κύψελλα.

3 Ὅτε καὶ τὸ περὶ τῶν θείων μυστηρίων ἀνακαλυφθὲν δόγμα, πρὸς μοίρας ἐναντίας διέστησε τὸ Χριστώνυμον, καὶ λαμπρῶς ἐπ' ἀγορᾶς καὶ τριόδων παρὰ τοῦ βουλομένου παντὸς τὰ τιμῆς ὁμοῦ καὶ σιγῆς ἐξεφαυλίζετο ἄξια· μετὰ γὰρ τὸν Ξιφιλῖνον Γεώργιον, ὃς ἔτεσιν ἑπτὰ τὴν ἐκκλησίαν διεκυβέρνησεν, ὁ Καματηρὸς Ἰωάννης τὸν Πατριαρχικὸν εἴληφε θρόνον, καὶ δέον τὸ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ξιφιλίνου ἀρξάμενον ὑπολαλεῖσθαι καὶ φύεσθαι δόγμα πρόρριζον ἐκτεμεῖν, καὶ καθυποβαλεῖν μὲν ἀνα-

suo arbitratu constitutis, ne cætera quidem tranquilla esse patiebatur: sed quæ ad Mosynopolim vergunt, ad ipsam vsque Xanthiam, Pangæum montem, & Abdera, ad defectionem impulit, & Smolenorum prouinciam subegit: & finitima quæque instar contagiosi morbi depascendo, Romanos partim cepit, partim sustulit, partim precio dimisit: populares verò suos vltrò deditionem facientes, pristinas tenere sedes passus est. Cum ita subinde cresceret, prioribus hostibus longè peior & crudelior extitit: ad eam progressus immanitatem, quam Barbari plerique fortitudinem esse censent, vt in compotationibus captiuos Romanos membratim dissecaret. Imperator verò factis suis declarãs, se Protostratoris captiuitatem singulare Fortunæ beneficium iudicare: maximis eius opibus, ac planè regiis direptis, nec vlla re imperuestigata relicta, vxore quoque & filio eius in vincula nescio quo consilio coniectis, Cypsella proficiscitur.

3 Eodem tempore dogma de diuinis mysteriis vulgatum, Christianos in factiones diuisit. Vnde in foro & triuiis res veneratione & silentio dignæ, palàm contemnebantur. Nam Georgio Xiphilino VII annis patriarchatu functo, Ioannes Camaterus successit: qui, cum opinio quæ sub Xiphilino pullularat, radicitus ex-

Contagiosi morbi instar rebellio finitima sibi loca inuadit.

Defector in eos quorum ope sustentatus fuerat, sæuus est.

Et tandem lanienam exercet.

Hæc est aulica gratia, post libertatis, & facultatis iacturã pati.

Quarta tragœdia, & ea quidem domestica, sed omnium tristissima, vt quæ sanctam Dei veritatẽ profanaret.

Hæreses, vt morbi insanabiles, radicitus exstirpandi sunt: nam qui seditiosos in ecclesia ferūt iis similes vi dentur, qui oleo gangrænas curare student.

tirpanda, & eius autor, nequam monachus Sicidites, vt hæresiarcha & homo seditiosus condemnandus fuisset, & aliis ipsius exemplo silentium imperandum, vt mysterium rursus esset mysterium: differendi arte & demonstrationibus quę aduersarium conuincerent, in rebus ingenij humani captum excedentibus, & artificium respuentibus, vsus est. Composuit etiam orationes Catechisticas, quę dies ieiuniorum instare nunciarent, & sacerdotes ad id certamen exhortarentur: mentione inserta, quem dogma illud ortum habuerit, & quid sentiat ipse exposuit: aduersariorum verò dicta planè silentio dissimulauit, refutationem, vt arbitror, veritus: & ea tribuit aduersariis, quæ neque norant, neque vnquā cogitarāt. Nam cùm in quæstione esset, vtrum Christi corpus post perceptionem incorruptibile sit, quale post passionem & resurrectionē fuit, an corruptibile vt ante passionem: alij dicebant, incorruptibile esse, quòd diuinorum mysteriorum perceptio confessio sit, & recordatio quædam Domini propter nos mortui & rediuiui, vt magnus in Theologia Cyrillus tradit: & quam partem quisque acceperit, ab eo Christum integrum percipi, quē Thomas palparit, eúmque comedi post resurrectionem, vt Ioannes Chrysostomus affirmat, his verbis: *O rem miram. Qui ad dexteram patris sedet, in nostrum peccatorum manibus inuenitur.* Item, *Quancūque partem acceperis, eum*

Non verbis sed verberibus nefarij & seditiosi nebulones coercentur.

Aduersariorū obiectiones non dissimulandæ sed refellendæ: nec eis falsa sunt tribuenda.

Quæstionis, tunc temporis agitatæ, status.

Eorum sententia, qui corpus Christi offerri ve scentibus in cœna nō corruptibile sed incorruptibile, putant.

Cyrillus, Chrysostomus, & Eutychius, quid de hac quæstione senserint.

θέματι τὴν γεννήτορα τούτου τὸν ψευδομόναχον Σικιδίτην, ὡς αἱρεσιάρχην, καὶ νέα ἐπεισάγοντα δόγματα, τοὺς δ᾽ ἄλλους ἐχεμυθεῖν πεῖσαι τῷ καθ᾽ ἑαυτὸν ὑποδείγματι, ὡς εἴη τὸ μυστήριον αὖθις μυστήριον· ὁ δὲ λογικαῖς μεθόδοις ἐχρῆτο καὶ ἀποδείξεσι βιαζομέναις εἰς συγκατάθεσιν τὸν προσδιαλεγόμενον ἐν τοῖς ὑπερφυέσι, καὶ μηδὲν ἔξωθεν δεομένοις ἐπιτεχνήσεως· ἀλλὰ καὶ κατηχητηρίοις συντιθεὶς λόγους, τὴν τῶν νηστίμων ἡμερῶν προθεσμίαν ἐφεστάναι προκαταγγέλλοντας, καὶ τοὺς τῆς πνευματικῆς πάλης πρὸς τὸν ἀγῶνα ὑπαλείφοντας, ἐν μέρει μνημονεύων τοῦ δόγματος. ὅπως μὲν συνεζητήθη, καὶ τίνα τὰ παρ᾽ αὐτοῦ δοξαζόμενα, καὶ ἅ φασιν οἱ ἀντίφρονες σιωπῇ παρεδίδου, οἶμαι τὴν ἀντίφασιν ἐκτρεπόμενος, τῷ δὲ δόγματι ἐπιβάλλων ἐκεῖνα κωαδν κατηγόρουν, ἃ οὐδ᾽ ὅλως ᾔδεσαν, οὐδ᾽ ἐβάλλοντό ποτε κατὰ νοῦν. ζητήσεως γὰρ οὔσης, εἰ τὸ μεταλαμβανόμενον ἅγιον σῶμα Χριστοῦ ἄφθαρτόν ἐστιν, ὁποῖον μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν, εἴτε μὴν φθαρτὸν, ὡς πρὸ τοῦ πάθους· οἱ μὲν ἔλεγον ἄφθαρτον· ὁμολογίαν γάρ τινα καὶ ἀνάμνησιν εἶναι τοῦ τεθνάναι τε καὶ ἀναβιῶναι δι᾽ ἡμᾶς τὸν κύριον, τὴν τῶν θείων μυστηρίων μετάληψιν, κατὰ τὸν μέγαν ἐν θεολογίᾳ Κύριλλον, καὶ ὡς ὃ ἂν μέρος τις δέξηται, ἐκεῖνον εἰσδέχεται ὅλον τὸν παρὰ τοῦ Θωμᾶ ψηλαφηθέντα· καὶ ὡς ἐσθίεται μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καθὼς ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης φησὶ πρὸς τοῖς ἑπομένοις· ὢ τοῦ θαύματος, ὁ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθήμενος, ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν εὑρίσκεται τῶν ἁμαρτωλῶν· καὶ πάλιν· ἤνθησεν ἐν τῷ νόμῳ,

ηὔξησεν ἐν τοῖς προφήταις, ὡρίμασεν ἐν τῷ σταυρῷ, ἐσθίεται μετὰ τὴν ἀνάστασιν. καὶ πρὸς τούτοις, ὡς οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ ἐκεῖνο τὸ σῶμα, ὃ τοῦ θανάτου κρεῖττον ἐδείχθη, καὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν προκατήρξατο. καθάπερ γὰρ μικρὰ ζύμη, καθά φησιν ὁ Ἀπόστολος, ὅλον τὸ φύραμα πρὸς ἑαυτὴν ἐξομοιοῖ καὶ ἰσάζει, οὕτω καὶ τὸ ἀθανατισθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σῶμα ἐν τῷ ἡμετέρῳ γινόμενον σώματι, ὅλον πρὸς ἑαυτὸ μεταποιεῖ καὶ μετατίθησιν· κἀκεῖνα δὲ τῶν τοῦ λαμπτῆρος τῆς ἐκκλησίας Εὐτυχίου πρὸς ὑπόθεσιν ἕτερα. ὅλον οὖν ἅπαν τὸ ἅγιον σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ κυρίου δέχεται, κἂν εἰ μέρος τούτων τις δέξηται· μερίζεται γὰρ ἀμερίστως ἐν ἅπασι διὰ τὴν ἔμμιξιν, καθὼς καὶ σφραγὶς μία πάντα τὰ ἐκτυπώματα αὐτῆς καὶ μορφώματα τοῖς μεταλαμβάνουσιν μεταδίδωσι, καὶ μία μένει καὶ μετὰ τὴν δόσιν, οὐκ ἐλαττουμένη οὐδὲ ἀλλοιουμένη πρὸς τὰ μετέχοντα, κἂν ᾖ τῷ ἀριθμῷ πλείονα· ἢ ὡς καὶ μία φωνὴ ὑπό τινος προαχθεῖσα, καὶ εἰς ἀέρα χυθεῖσα, καὶ ἐν τῷ ταύτην προεμένῳ πᾶσα μένει, καὶ ἐν τῷ ἀέρι γενομένη πᾶσα ταῖς ἀκοαῖς πάντων ἐναπετέθη, οὐδενὸς πλεῖον ἢ ἔλαττον τοῦ ἑτέρου τῶν ἀκουσάντων εἰσδεχομένου, ἀλλὰ ὅλη ἐστὶν ἀδιαίρετος καὶ ὁλόκληρος παρὰ πᾶσι, κἂν μύριοι τὸν ἀριθμὸν ἢ πλείους ὦσιν οἱ ἀκούσαντες, καίτοι σῶμα ὑπάρχουσα· οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστι φωνὴ, ἢ πεπληγμένος ἀήρ· μηδεὶς οὖν ἀμφιβολίαν ἐχέτω, τὸ ἄφθαρτον μετὰ τὴν μυστικὴν ἱερουργίαν καὶ τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, καὶ ἀθάνατον καὶ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν αἷμα τοῦ Κυρίου τοῖς ἀντιτύποις ἐντιθέμενον διὰ τὴν ἱερουργίαν ἔλαττον τῶν προειρημένων παραδειγμάτων τὰς οἰκείας ἐναπομόργνυσθαι δυνάμεις,

eum totum accipis, qui à Thoma palpatus est. & alio loco: *Floruit in lege, adoleuit in prophetis, maturuit in cruce, comeditur post resurrectionem. Neque enim aliud id est quod percipitur, quàm illud corpus, quod morte superata vitam nostram auspicatum est. Vt enim parum fermenti totam massam fermentat, & sibi similem & parē reddit, vt D. Apostolus ait: sic immortale factum Dei corpus, cum in nostro corpore fuerit, totum id in se commutat & transfert.* Ait & magnus Eutychius: *Totum igitur sacrosanctum corpus & preciosum sanguinem Domini accipit homo, etsi horum partem aliquam acceperit. Distribuitur enim impartibiliter inter omnes propter immistionem, vt vnum sigillum omnes imagines suas omni materiæ imprimit, & vnum manet etiam post communicationem, non imminutum, non mutatum in ea, in quibus expressum est, etsi numero plura fuerint. eodémque modo vna vox ab aliquo prolata & in aere diffusa, in eo qui eam protulit tota manet, & per aerem tota ad aures perfertur, nemine auditorū plus minúsve percipiente: sed tota est indiuisibilis, & integra apud omnes, etsi decem millium numerum superent, quanuis ipsa corpus sit. Neque enim aliud est vox quàm aer ictus. Nemo igitur ambigat, quin incorruptibile post mysticum sacrificium, & sanctam & immortalem resurrectionem, sanctum & viuificum corpus & sanguis Domini per sacrificia in res solidas impositus minus, quàm commemorata exempla suas vires mi-*

Simile, quo Chrysostomus ostēdit non panem in corpus Christi, sed corpus illud nos in se, & se in nos cōmutare.

Aliud simile Eutychij, remotius quidem, sed idē significans.

Aliud item non ita conueniēs: nam accidens vt vox, ex diametro differt à substātia, qualis est caro.

Caro Christi est viuifica quatenus crucifixa est pro nobis: nec disputatio de glorificatione ad Eucharistiam refertur.

nuens, exprimatur, & totus in totis inueniatur. His ergo hæc proferentibus, & alia plurima testimonia Ecclesiæ citantibus: alteros, id mysterium non confessionem resurrectionis, sed sacrificium dũtaxat esse, & proinde corruptibile & amens & inanime: ad quod qui accedat, nõ totũ Christum percipiat, sed partẽ, vt qui partẽ percipiat. Nam si, inquiunt, incorruptibile esset, etiam mentis esset particeps, & animatum, & intactile & inaspectabile, neque dentibus scinderetur & moleretur, & in scindendo nullam omnino molestiam aut dolorem sentiret. Præsertim cum sacrificus dicat, Qui comedit me, viuet. Quemadmodum misit me pater, & ego viuo propter patrem. Quasi cum malo animo & voluntate tantam ignorantiam & vecordiam se coniunxisse faterentur. Nam baptisma pro similitudine mortis Christi, sepultura est & emersio. Quicunq; enim in Christũ baptizati sumus, Christum induimus, & in mortem eius baptizati sumus, & diuinorum mysteriorum efficacia per Dei adorationem & inuocationẽ & gratiæ cœlestis descensum, perficitur. Quæ & id genus alia improborum hominum verba, vt impia & inutilia pretermisimus. Nam quasi etiam corporum resuscitationem improbarent, dicebant: Ipsi viderint, quomodo nos post resurrectionem nullo modo sub tactum, aspectum, & figuram humanam casuros affirment, sed vt incorporeas vmbras volaturos. & Christi

Et tamen totus Christus percipitur.

Non scinditur autem & cõminuitur reale illud & nunc glorificatũ corpus, nisi in mysterio, vt orthodoxa vetustas docuit.

Hæc vetustus codex interserit.

Curiosæ de corpore glorificato disceptationes quid efficiãt.

ἀλλ' ὅλον ἐν ὅλοις διευρίσκεσθαι. τῶν μὲν οὖν ταῦτα προτεινομένων, καὶ μαρτυρίας ἄλλας πλείστας τῆς ἐκκλησίας παραγαγόντων, τῶν δ' ἐκ τῆς ἑτέρας μοίρας φασκόντων μὴ τῆς ἀναστάσεως ὁμολογίαν, ἀλλὰ θυσίαν μόνην τὸ τελούμενον εἶναι, καὶ φθαρτὸν ἀκολούθως καὶ ἄνουν καὶ ἄψυχον, μηδὲ τὸν τῇ μεταλήψει προσιόντα ὅλον δέχεσθαι τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ μέρος ὡς καὶ μέρους μεταλαμβάνοντα· εἰ γὰρ ἦν, φησὶν, ἄφθαρτον, καὶ ἔννουν καὶ ἔμψυχον, ἦν ἂν καὶ ἀναφὲς καὶ ἀθέατον, μήδ' ὀδοῦσι κειρόμενον καὶ ἀληθόμενον, οὐδ' ἐν τῷ τμᾶσθαι μηδαμῶς δυσχεραῖνον καὶ ὀδυνώμενον. καὶ ταῦτα τοῦ ἱερέως λέγοντος, ὁ τρώγων με ζήσεται, καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, ὥσπερ εἰ μετὰ κακῆς γνώμης καὶ θελήσεως αὐτοὶ τὴν τοσαύτην ἄγνοιαν καὶ ἀνοησίαν ἐχρηματίζοντο ἔχειν. τὸ γὰρ βάπτισμα κατὰ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ταφή ἐστι καὶ ἀνάδυσις· ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, Χριστὸν ἐνεδύθημεν, καὶ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, καὶ ἡ τῶν θείων μυστηρίων ἐνέργεια διὰ τῆς πρὸς Θεὸν δεήσεως καὶ ἐπικλήσεως καὶ ἐπελεύσεως τῆς ἐξ οὐρανοῦ χάριτος πληροῦται. ταῦτα γοῦν καὶ ἄλλα λέγουσιν οἱ πονηροὶ, ἅτινα ὡς σαθρὰ καὶ ἀνωφελῆ κατελείψαμεν· ἐπεὶ καὶ ὡς εἰ τῶν σωμάτων ἠθέτουν τὴν ἔγερσιν, ἔφασκον, εἰδεῖεν δ' αὖ ὅπως ἐκεῖνοι ἔσεσθαι ἡμᾶς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἁφῇ τε καὶ ὁράσει καὶ σχήματι ἀνθρωπείῳ μηδαμῶς ὑποπίπτοντας, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀσωμάτους σκιὰς ἀΐσσοντας, καὶ τὴν

καὶ τὴν διὰ τῶν κεκλεισμένων θυρῶν εἰσέλευσιν τοῦ κυρίου μὴ θαῦμα ἰσχυρίζοντες εἶναι, ἀλλά τι προσφυὲς καὶ ἐφαρμόσιον τοῖς ἀνισταμένοις ἐκ τῶν νεκρῶν· τοιοῦτον μὲν ἐν τοῖς γραφεῖσιν οὐκ ἔστιν ὅλως εὑρεῖν οὐδὲν, καταδρομὴν δέ τινα ἀναιδῆ καὶ ἀμάρτυρον. ὡς οἷα λεγόντων ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως καὶ κοινωνίας ἠφθαρτίσθαι τὸν κυριακὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀναλυθῆναι εἰς θεότητα, καὶ διὰ τοῦτο φρονοῦντες καὶ τὸ μεταλαμβανόμενον ἄφθαρτον.

4 Ὅγε μὴν βασιλεὺς τῇ κρείττονι προστεθεὶς δόξῃ, παραγενόμενος, ὡς ἔφην, ἐς τὰ Κύψελλα, καὶ τὸ συναθροισθὲν ἐκεῖσε παρειληφὼς στράτευμα, ἄνεισιν εἰς Ὀρεστιάδα· ἔνθα καὶ πλείους ἡμέρας ἐνδιατρίψας, ἀμηχανίᾳ συνείληπτο, τὸν μὲν ἀποστάτην ὁρῶν δυσμαχώτατον, τὸ δὲ συνὸν αὐτῷ στράτευμα ἀντιθέτως ἔχον, καὶ πρὸς μόνην ἐκθνῆσκον τὴν τῶν πολεμίων ἐνήχησιν· τοῖς δὲ πολλοῖς καὶ ὄνομα χλευαζόμενον ἡ βασίλειος ἐκεῖθεν ἀνελογίζετο ἄφιξις, καὶ μηδέν τι μηδαμῶς χρηστὸν κατορθοῦν, καὶ τὸν βάρβαρον μᾶλλον ἐν τῷ ὑποστέλλεσθαι προσεπαίρεσθαι εἰς θρασύτητα· ὁ δὲ τὸ τῶν πραγμάτων ἄγριον καὶ δυσαπρόσιτον ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου, περιποππύζων, καὶ διασαίνων, παντοῖος ἐγίνετο, καὶ τοὺς αὐτῷ οἰκειοτάτους βιβλιοφόρους ἔπεμπε πρὸς Ἀλέξιον, ἐς συμβάσεις αὐτὸν προσκαλούμενος. ἔστι δ' ὅπῃ καὶ δολοφονίας ἐφρόντιζε, μηδὲ τοῦ πολέμου παντάπασι μεθιστάμενος· τῷ τοι καὶ τὴν στρατιὰν ἀναλαβὼν, καὶ τὴν Φιλίππου ἐπαρχίαν καταλαβὼν, περὶ τὸ φρούριον στρατοπεδεύεται τὸ Στενίμαχον, εἰς ὃ πολλοὶ τῶν βαρβάρων συνέφυγον, καὶ διειληφὼς αὐτὸ τοῖς στρατεύμασι ἐξεῖλέ τε κατὰ κράτος, καὶ τοὺς ἐνόντας ἠνδραποδίσατο.

& Christi per clausam ianuam ingressum, non miraculum, sed aliquid cognatum & aptum resurgentibus ex mortuis esse asserebant. Ac tale nihil prorsus in scriptis reperitur, sed exagitatio impudens, & nullis nixa testibus quasi dicerent, ex ipsa vnione & communione dominicum hominem incorruptibilem esse factum, propereáque sentirēt, id etiam quod perciperetur, esse incorruptibile.

Exagitatio impudens & nullo testimonio nixa, imperceptibile corpus fingere perceptibile.

4 Cæterùm Imperator meliori assensus parti, Cypsella, vt dixi, profectus, & congregato ibi exercitu assumpto, Orestiadem contendit: ibíque complures dies commoratus, inops consilij erat. Nam desertorem oppugnatu difficillimum esse: exercitum suum timore perculsum, audita duntaxat voce hostium emori: Imperatoris aduentum vulgò ridiculum haberi, nomen sine vllis successibus, & Barbari audaciam retrò cedendo magis inualescere videbat. Tamen temporum difficultates vtcunque leniēdo, Alexium per fidelissimos suos tabellarios ad pactiones inuitat: aliquando etiā per dolū necē ei machinatur, neq; à bello penitus recedit. Itaq; cum exercitu in Philippopolitanā prouinciā profectus, circa Stenimachū castellū, quò multi barbari cōfugerāt, castrametatur. Quo legionibus circūdato, & vi expugnato, captiuos ī seruitutē redegit.

Lepotum galeatorum exercitui si fugacissimus ceruus præsit nihil nisi timor, & infortunium imminet, præcipuè si leonum turma propè adsit. Quinta tragœdia, nempe *Ibancus perfidia oppressus.*

Leoninæ aliquo modo indutæ, vulpinam addit Imperator.

Et aliquid, hoste temoto, manu audet.

Hostis verò bellicosus sibi commodissimas pacis conditiones proponit.

Desertor verò nec ipse ad Imperatorem venire, nec aliter de pace quicquam audire voluit, nisi Imperator dato diplomate vrbibus & agris ei cederet, quas antè occupasset, & desponsam Theodoram cum Imperatoriis insignibus mitteret.

Et à timido quicquid libitum est extorquet.

Pactionibus & iureiurando vix tandem de Alexij sententia confectis, Imperator cōsilium init haud scio an ducibus & Imperatoribus dignum, *quibus iurisiurandi religionem cæteris rebus omnibus antiquiorem esse decet.*

Pusilli verò animi princeps fidem turpiter fallit.

Nam Alexium, sacrosancto Euangelio misso, per generum natu maiorem Alexium ad se pellectum, dato, vt dixi, vtrinque iureiurando, in vincula coniicit: Dauidica illa sententia, *Cum sancto sanctus, & cum peruerso peruersus eris*, abusus.

Et perfidiæ iungit blasphemiam.

Inde vrbibus & castellis citra laborem potitus, fratrem eius Mitum in exilium mittit. His peractis, Byzantium reuersus, cōiugem Euphrosynem, non ociosam desedisse domi reperit, sed homines factiosos & peculatores viriliter vltam, cuiusdam Contostephani conatus oppressisse, non contemnendum sanè facinus, sed (vt mulieris) potius admiratione dignum, si is sexus intra certos quasi officij limites se cohibere sciret.

Euphrosyne animum virilem gerens mollitiem Alexij audacibus gestis damnat. Sexta tragœdia, Euphrosyne.

Nunc immodica superbia, & curiositas præceps, & rei bene gestæ opinio, rectè facta vt solem nubes obscurarūt. Nam cum futura cognoscere vellet, in nefarias diuina-

Superbia curiosa, vt nubecula tristis solem pręclarè gestorum obscurat.

ὁ δ᾽ ἀποστάτης ἀφικέσθαι μὲν ἐς βασιλέα οὐδαμῶς συνετίθετο, ἀλλὰ μηδ᾽ ἂν ἑτέρως σπείσασθαι διετείνετο, εἰ μὴ χωρῶν καὶ πόλεων ἐγγράφως αὐτῷ βασιλεὺς ὑπεκσταίη, ὁπόσας αὐτὸς ἐχειρώσατο, καὶ τὴν κατηγγυημένην αὐτῷ Θεοδώραν μετὰ τῶν ἀρχικῶν ἐκπέμψειε παρασήμων· τῶν δὲ συνθηκῶν ὀψέ ποτε καὶ τῶν ὅρκων τετελεσμένων ὡς ᾔτειτο Ἀλέξιος, βουλεύεταί τι μετέπειτα βασιλεὺς, οὐκ οἶδα εἰ στρατηγοῖς καὶ βασιλεῦσιν ἁρμόδιον, οἷς παρὰ πᾶν ἕτερον τὸ εὐορκεῖν τιθέναι περὶ πλείστου χρεών· τὸν γὰρ Ἀλέξιον θείων ἀκουσμάτων ἀποστολαῖς διὰ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν γαμβρῶν Ἀλεξίου πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκυσάμενος, μετὰ τὴν τῶν ὅρκων, ὡς ἔφην, συμπλήρωσιν, συνειληφὼς εἶχεν ἐν δεσμοῖς, τὴν, μετὰ ὁσίου ὅσιος ἔσῃ καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψῃς, Δαβιδικὴν φωνὴν οὐχ ὡς ἐρρέθη ἐπενεγκών· κἀκ τοῦδε τῶν τε πόλεων καὶ φρουρίων ἀπονητὶ περιγίνεται ὧν ἦρχεν Ἀλέξιος, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μῖτον φυγάδα τίθησι· καὶ τοιαῦτα δράσας, ἐπάνεισιν ἐς τὸ Βυζάντιον· εὑρίσκει δὲ καὶ τὴν σύνευνον Εὐφροσύνην, μὴ πάντη τὴν οἰκουρίαν ἀσπασαμένην, ἀλλὰ κατὰ στασιαστῶν καὶ δημοκόπων κἀκείνην ἀνδρισαμένην, καὶ ὡς μῖτον πηνελόπειον ἀναλύσασαν τὰ παρά τινος Κοντοστεφάνου ἐξυφανθέντα συστρέμματα· ἦν δ᾽ ἂν οὐκ ἀσπούδαστα ταῦτα, οὐδὲ τοῦ ἄγασθαι πόρρωθεν, ὡς ὑπὸ γυναικὸς κατορθούμενα, εἴπερ ᾔδεσαν μέτρα, καὶ ὅροις ὑπήγοντο. νῦν δὲ τὸ ἄγαν τυφομανὲς καὶ πολυασπερχὲς τῆς δεσποίνης, καὶ τὸ δοκοῦν ἴσως δεόντως ἀκριβωθῆναι, ἠχρείου τε καὶ διέφθειρεν ὡς νέφεσιν ἥλιος, τοῖς ἐπιγινομένοις ἀπευκταίοις ἀφαυρούμενα. ζαπομένη γὰρ ἐς προγνώσεις τῶν γινομένων, ἀρρητουργίαις καὶ μαντείαις προσέκειτο,

καὶ

καὶ πολλὰ τῶν ἀθεμίτων εἰργάζετο, ὥστε καὶ τοῦ Καλυδωνίου συὸς τὸ ῥύγχος, ὃς ἐν τῷ ἱππικῷ χαλκοῖς ἱστάμενος φρίξας τὴν λοφιὰν, καὶ χωρεῖ χαυλιόδουσι πρὸς λέοντα· καὶ τὸν καλλίνικον Ἡρακλῆν τοῦ Λυσιμάχου ἔργων τὸ κάλλιστον ὄντα, χειρὶ βαλόντα τὴν κεφαλὴν τῆς λεοντῆς ὑπεστρωμένης κοφίνῳ, καὶ τὰς ἰδίας τύχας ὀλοφυρόμενον πολλαῖς κατὰ νώτου ξαίνειν διενοεῖτο Ἡρακλεῖς τοῦ ἀτοπήματος, καὶ παπαὶ τῶν ἐπὶ σοὶ τολμωμένων ἥρως ἄλκιμε καὶ μεγαλόθυμε. τίς σοι Εὐρυσθεὺς τοιοῦτον πώποτε προὔθηκεν ἄεθλον; ἢ τίς Ὀμφάλη, ἐπίτριμμα ἐρώτων καὶ κακότεχνον γύναιον, οὕτω σοι ὑπερηφάνως προσενήνεκται; οὐ ταῦτα δὲ μόνον ἀναιδῶς διεπράττετο, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἀνεικέλων ἀφήρει μέρεα, καὶ σφυρῶν καρατομαῖς ἐκαρατόμει ἕτερα· τὸ δὲ τῆς πόλεως πλῆθος ἐπὶ τούτοις, τί μὲν δυσχεραῖνον ἀπρεπὲς οὐκ ἐφθέγγετο, ποίαις δ' οὐκ ἐπέπλυνε τὴν ταῦτα πράσσουσαν ὕβρεσιν; ἔνιοι δὲ τῶν ἀγοραίων, καὶ τὰ μιμηλὰ τῶν πτηνῶν, καὶ ὅσα ἡ φύσις ἐστόμωσε πρὸς μουσουργίαν, ἀεὶ μίαν ὑποβάλλοντες μάθησιν, καὶ ταύτην κοινόλεκτον, ᾄδειν ἐπὶ στενωπῶν καὶ τριόδων, πολιτικὴ τὸ δίκαιον, ἐξεπαίδευσαν· ἡ δ' αὐτὴ καὶ δορὰν χρυσόπαστον ἐγχείριον ἔχουσα διεσχισμένην ἐς δάκτυλον, * κιννητίναι εἶχεν ὄρνιθα· καὶ ἐξιοῦσα πρὸς θήραν, ἐπέκλωζέ τε καὶ ἐπεθώϋζε, καὶ τοὺς μὲν τὴν θεραπείαν τούτων καὶ κομιδὴν ἱκανοὺς εἶχεν ἐφεπομένους. οὐ πολὺς δ' ὁ ἐν μέσῳ καιρὸς, καὶ Καϊχοσρόης ὁ τοῦ Ἰκονίου σατράπης ἀπαντᾷ πρὸς βασιλέα, κυρβασίαν ἐπὶ κεφαλῆς ἔχων, καὶ στολὴν διηνθισμένην χρυσῷ ἀμπεχόμενος. ἀλλὰ μικρόν τι περὶ τοῦ γένους τοῦ Πέρσου τοῦδε τὸ λέγειν διαλαβὸν, τῆς τῶν ἑξῆς ἱστορίας αὖθις ἅψοιτο.

tiones incumbebat, & multa illicita peragebat. Itaque æ-nei apri Calydonij rostrum præcidit, qui setis horrentibus & exertis dentibus leonem in Hippico inuadit: & inclytum Herculem, pulcherrimum Lysimachi opus, qui Leoninæ pelli incumbens, capite in manum inclinato suas fortunas deplorat, multis verberibus afficere instituit. O rem absurdam, ô facinus, heros illustris & magnanime, contra te susceptũ. Quis vnquam Eurystheus tale certamen tibi mandauit. Quæ Omphale, exercitata meretrix, & malefica muliercula, tam superbè tecum egit? Neque hac impudentia contenta, aliarum quoque statuarum partes aliquas mutilabat, nonnullis capita malleis contundebat. Vrbana verò multitudo, quibus obscœnis verbis abstinuit, quibus conuiciis eam non proscidit? Quidam etiam ex circumforaneis, aues humanarum vocum imitatrices sedulò edocuerunt, vt in triuiis & angiportis vulgari voce canerẽt, *Politica iusticiam.* Eadem aurata chirotheca accipitrem sustinebat, & in venatu canes inclamabat, cum magno venatorum & aucupũ comitatu. Non multo post Caichosroes Iconij satrapes Imperatorem adit, thyaram capite gestãs, veste auro interpuncta amictus. Verùm vbi pauca de Persæ huius familia disseruero, historiæ seriem prosequar.

Diuinationes nefariæ nefandis artibus perficiuntur.

Herculis simulachrum, Euphrosynes iussu multis verberibus affectum.

Aliæ statuæ mutilatæ aliis capita contusa.

Plebi fiunt detestabiles qui nefariis nugis delectantur.

Insaniã mulieris nomine tenus sapientis aues redarguere docentur.

Septima tragœdia: Chlyfasthlanis Sultani Iconiensis liberi.

Clyzaſthlani Iconienſi, qui ſuperioribus temporibus potentiſſimus fuit, & multa cum Manuele Imperatore bella geſſit, multas victorias adeptus eſt, filij plures fuerunt. Amaſiam, Ancyram, Dorylæum, & alias beatas vrbes Ponticas Maſuto aſſignauit. Melitenen, Cæſariam, & Coloniam, quæ nũc Taxara dicitur, Coppatinus gubernabat. Aminſo, Docea, & aliis maritimis vrbibus Rucratinus potiebatur. hic verò Caichoſroes Iconium tenebat. Item Lycaoniam & Pamphyliam, & quæ ad Cottyanium vſque pertinent. Coppatino mortuo, de eius ſatrapia Dociæ princeps Rucratinus, & Maſutus Ancyranus, certant. Sed Rucratinus ingenio & rei bellicæ peritia ſuperior, auctis ea victoria opibus, Maſuto cedenti & amicitiam offerenti, Toparchiæ parte adempta, reliqua vt prius tenenda conceſſit. Sed in Caichoſroen magno cum furore impetũ fecit, iampridem Iconij, vt paternæ ſedis, potiundi cupidus: & illum vt matre Chriſtiana genitum, odio proſequens. Per legatos igitur fratrem monet, vt ſibi Iconio cedat, & toto principatu excedat, ſi & ſaluti ſuæ, & ſubiectarum ciuitatum incolumitati conſultum velit. Tantus erat faſtus, tam immanis arrogantia Barbari,

Maſutus.

Coppatinus.

Rucratinus.

Caichoſroes.

Rucratinus, Coppatino mortuo, cum fratre Maſuto certat, & vincit.

Deinde Caichoſroen Iconio pellit. Fratrũ enim, præſertim principum, concordia rara eſt.

Caichoſroes, pactis cum ſuperbo fra-

τῷ Ἰκονιεῖ Κλυτζασθλάν, ὃς ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ἠδυνήθη τὰ μέγιστα, κἀπὶ πολλοῖς ἀντετάξατο τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, καὶ νίκαις διὰ πολέμων ἐστεφάνωται, πλείους γεγόνασιν υἱεῖς. Ἀμάσειαν μὲν οὖν, καὶ Ἄγκυραν, καὶ Δορύλαιον, καὶ πόλεις ἄλλας Ποντικὰς εὐδαίμονας τῷ Μασοὺτ ἀπεκλήρωσε. Μελιτηνὴν δέ, καὶ σὺν Καισαρείᾳ Κολώνειαν, ἣ νῦν Τάξαρα λέγεται, ὁ Κοππατῖνος διεῖπε. Ἀμινσὸν δὲ καὶ Δόκειαν καὶ παραλίους πόλεις ἑτέρας ὁ Ῥουκρατῖνος παρείληφεν εἰς ἀρχήν. Καϊχοσρόης δέ, οὗ πρὸ βραχέος ἐμνήσθημεν, ἡγεμόνευεν Ἰκονίου, Λυκαονίας τε καὶ Παμφυλίας προΐστατο, καὶ ὅσα παρατείνει ἐς αὐτὸ Κοτυαέιον. ὡς οὖν ὁ Κοππατῖνος τοῦ ζῆν παρελέλυτο, περὶ τῆς σατραπείας τοῦδε διαμιλλῶνται, ὅ τε τῆς Δοκείας κρατῶν Ῥουκρατῖνος, καὶ ὁ κατάρχων τῆς Ἀγκύρας Μασούτ. ἅτερος τοίνυν αὐτῶν ὁ Ῥουκρατῖνος τὸν ἀντιτρέχοντα ὑποφθάσας κασίγνητον, τὸ νῖκος ἤρατο, δεξιωτέραν φύσιν λαχών, καὶ πολεμοχαρὴς διαφερόντως δεικνύμενος. ἀμέλει καὶ μείζονος εὐμοιρήσας ὁ Ῥουκρατῖνος ἐντεῦθεν δυνάμεως, τὸν μὲν Μασοὺτ ὑπενδόντα οἱ καὶ φίλα φρονεῖν συντιθέμενον, μέρος τῆς τοπαρχίας ἀφελόμενος, τῆς λοιπῆς χώρας ὡς πρόσθεν διαφῆκε προΐστασθαι. τῷ δέ γε Καϊχοσρόῃ μάλα ἐμμανῶς ἐπεφύη, παλαιὸν ὑποτύφων Ἰκονίου ἔρωτα, ὡς ἀρχείου πατρῴου, καὶ τοῦτον ὡς μητρόθεν Χριστιανὸν μυσαττόμενος. πέμπων οὖν ὑπεκστῆναί οἱ παρῄνει τοῦ Ἰκονίου καὶ τῆς ὅλης ἀπαρεῖν δυναστείας, εἴγε βούλοιτο εὖ μάλα πράξειν αὐτός, τὰς δὲ πόλεις κατ' ἄνδρα καὶ κατ' ἔθνος ἀπειράτους μεῖναι τῶν ἐκ τοῦ πολέμου δεινῶν, οὕτω κεκομπασμένος ἦν καὶ ἀνυπέρβλητος τὸν τῦφον ὁ βάρβαρος,

καὶ

καὶ τὴν ὀφρὺν ὑπὲρ νέφελος, καὶ ὡς ἰὸς πολύφθορος κατὰ πλεῖστον διασκιδνάμενός τε καὶ διαχεόμενος. προέστι τοίνυν Καϊχοσρόης τοῦ βασιλεῖ ἐκεχειρείας γινομένης, τὸν ἑαυτοῦ πατέρα κατὰ τοῦτο ἐζηλωκὼς, ἐπεὶ κἀκεῖνος τοὺς ἀφ' αἵματος ἀδικῶν, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀδικούμενος, μετὰ τὸν τοῦ φύσαντος ἐκεῖνον Μασοὺτ ἀποβίωσιν, ὡς εἰς ἄγκυραν ἱερὰν, καὶ στερεὰν χεῖρα δυναμένην ὑπολαβεῖν, τὸν αὐτοκράτορα προσέβλεψε Μανουήλ. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν οὐ κατόπιν ἐλήλυθε τῶν ἐλπίδων, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑπὲρ δόκησιν ἁβραῖς αὐταῖς ἐντετύχηκε. Καϊχοσρόης δὲ βραχέα ἄττα φιλοφρονηθεὶς, καὶ τῶν ἐν ταῖς οὐδ' ὅσον εἰπεῖν ἐνδέστερα, μή τε συνάρσιν εὑρηκὼς τῆς πρὸς τὸν κασίγνητον ἀντιτάξεως ἐπανέκαμψεν οἴκαδε. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Μασοὺτ ἐστέπτα πεποίηκε. ἀλλ' οὐκ ἔφθη καθαρῶς εἰσιὼν τὸ Ἰκόνιον, καὶ τοῦ Ῥουκρατίνου κατ' αὐτοῦ ἐπιόντος, τῆς τε ἀρχῆς ἐκσφαιρίζεται, καὶ φυγὰς εἰς Ἀρμενίαν παρὰ Λεβουνὴ γίνεται. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις οὐκ ἀμυδρὰ μὲν τῆς ἐκεῖ παραδοχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐπαγωγὰ δὲ μᾶλλον καὶ ἄλλως χαρίεντα. εἰ καὶ ξυνέβη σφᾶς πολλάκις κατ' ἀλλήλων ἐξενεγκεῖν πόλεμον· ἐπεὶ καὶ φιλοῦσιν ἄνθρωποι, μὴ μόνον τὸ συγγενὲς καὶ ὁμόφυλον πάσχον κακῶς, ἀλλά πως καὶ τὸ ἀλλόγλωττον * οὐ φανὲν πολλάκις πολέμιον, πρόσφορον καὶ προσαπίπτον φιλανθρωπίας καταξιοῦν· τὰ δέ γε τῆς ἀμύνης καὶ τῆς καταγωγῆς ἐς τὴν προτέραν ἡγεμονίαν ὁλοσχερῶς ὁ Λεβουνὴς ἀπείπατο, Ῥουκρατίνῳ σπείσασθαι φάσκων, καὶ μηδὲ τὴν συνάρσιν ἔχειν ὁρᾶν ἀναίμακτον· διὰ ταῦτα τοίνυν ἐς βασιλέα Καϊχοσρόης μετακεχώρηκε πάλιν, συλλήψεσθαί οἱ πρὸς τὴν ἀνάρρυσιν τῆς ἀρχῆς ὁπωσδήποτε φανταζόμενος· τοῦ δὲ κατὰ σκοπὸν αὖθις διαμαρτὼν, Ῥωμαίοις συνῆν, μὴ πάνυ μεταλαγχάνων θεραπείας τῆς γῆς ἐποικίας.

& ſupercilium ſupra nubes arrectum: ita exitiale venenũ latè diffundebatur. Quare Caichoſroes factis induciis, patrem ſuum imitatus, Imperatorẽ adit. Nam is quoq; mutuis iniuriis cũ fratribus ſuis certans, poſt Maſuti patris obitum, ad Imperatorẽ Manuelem, vt ſacrã anchoram, & ſalutare præſidium confugit. Verùm illum ſpes ſua adeò non fruſtrata eſt, vt etiam ſpe ampliora fuerit, conſecutus: Caichoſroes verò paruam benignitatem, & infinito interuallo expectatiõe ſua minorem expertus, nec impetratis contra fratrẽ auxiliis, domum rediit. Sed vix dum Iconium ingreſſus, à Rucratino opprimitur: & patria pulſus, ad Lebunem in Armeniam confugit. vbi humaniter & ſplendidè eſt ſuſceptus. Etſi enim multa bella inter ſe geſſerant: tamẽ *ſolent homines non tantùm cognatos & populares afflictos, ſed hoſtes etiam ſupplices benignè tractare.* Cæterùm eum in integrum reſtituere prorſus noluit Lebunes, quòd ſibi fœdus cum Rucratino intercedere affirmabat, nec incruentũ fore auxilium cerneret. Quapropter Caichoſroes denuò ad Imperatorem abit, ſpe principatus, eius ope, recuperandi concepta. Sed iterum fruſtratus, apud Romanos vixit minori ſplendore, quàm pro nobilitate generis.

tre induciis, Alexiũ adit, aquam petẽs à pumice.

Nec enim Manuelem vt olim Clyziaſthlanes, ſed ignauũ patricidam reperiit, cuius vmbra etiam eſt pernicioſa.

Chaichoſroes à fratre pulſus in Armeniam fugit.

Ex Armenia iterũ miſer ad ignauum accedit, nempe à mortuo quærẽs auxiliũ. Non conueniendi ſed longè fugiendi iſtiuſmodi principes.

Sub imperatore, stolido & luxu perdito (veluti inter ingentium ædificiorū rudera noxiæ spinæ & herbæ crescūt insalubres) oriuntur bella externa & barbari populi grassātur. Octaua huius libri tragœdia, *Blachi & Comani.*

5 Sequenti anno Blachi cum Comanis impressione in Thraciam facta, & optimis quibusq; prouinciæ partibus vastatis, incolumes recesserunt: ac forsitan ad terrestrem imperatricis vrbis portā accessissent, nisi Rossi Christianissima gens, eorūq; principes, partim sua spōte, partim pōtificis precib. adducti, admirabili studio pro Romanis propugnassēt, Christiani populi miserti, qui à Barbaris malè tractabatur: & indignati, cum sępius eodem anno abduci, & gentibus à Christiana religione alienis venūdari, Vnde Calizę princeps Romanus, magno & forti exercitu subitò coacto, in Comanorum agrum irrupit, & sine vllo negocio diripuit & vastauit omnia: eóque sępius in gloriam & amplificationē inculpatæ Christianæ fidei, cuius minima pars, & grano sinapis par, montes transponit, & sublimia transfert, benignè facto, Comanorū incursiones repressit, & Romanis in excidij periculo constitutis, auxilium tulit, inopinatū prorsus & improuisum, diuinitùs omnino procuratū per eiusdem religionis populū. Cæterùm eo anno hi Tauroscythæ quoque seditione conflictati sunt, & Romanus hic & Ciabæ princeps Ruricas, cæde popularium suorū enses imbuerunt. Sed Romanus homo robustus & strenuus, tū quoque multos Comanos cecīdit, qui optima & fortissima phalange Ruri-

Romanus Calyzę princeps vir bellicosissimus, feliciter agit in Comanos. Armis iustis fauet Numinis benignitas.

Auxiliū Gręcis diuinitus procuratnm.

Ruticas Ciabæ princeps.

5 Τῷ δ' ἐφεξῆς ἔτει μετὰ Κομάνων πάλιν ἐπεξιόντες οἱ Βλάχοι, καὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας κείραντες, ἀσινεῖς ἐπανέλυσαν· τάχα δ' ἂν καὶ ταῖς χερσαίαις πύλαις τῆς βασιλίδος προσήγγισαν, ἐπ' αὐτὴν τραπόμενοι, εἰ μὴ τὸ Χριστιανικώτατον οἱ Ῥῶς γένος, καὶ οἱ τούτων ἀρχικῶς προεδρεύοντες. τοῦτο μὲν κατ' αὐθαίρετον ὁρμὴν κινηθέντες, τοῦτο δὲ ταῖς τοῦ ἀρχιποίμενος αὐτῶν λιταῖς ὑπενδόντες, ἀξιάγαστον οἷον τὸ πρόθυμον ἐπὶ τοῖς Ῥωμαίων ἐπεδείξαντο πράγμασι, καὶ διὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ λαὸν τὸν κακῶς ὑπὸ τῶν βαρβάρων πάσχοντα, ταῖς τοῦ ἔτους πολλάκις ἀπαγωγαῖς, καὶ ταῖς ἀποδόσεσι τούτων εἰς ἔθνη τὰ μὴ χριστώνυμα δυσχεράναντες· ὅθεν καὶ διὰ ταχέων παρασκευασάμενος ὁ τῆς Καλίτζης ἡγεμὼν Ῥωμανὸς, ἀγαθήν τε καὶ πολλὴν ἠθροικὼς στρατιὰν, κατὰ Κομάνων ἐξώρμησε, καὶ τὴν γῆν αὐτῶν κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν ἐπιὼν, ἔφθειρε καὶ ἠφάνισε· καὶ τοῦτο φιλοφρόνως εἰς καύχημα καὶ μεγαλωσύνην τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀμωμήτου πίστεως πολλάκις διαπραξάμενος, ἧς καὶ τὸ βραχύτατον καὶ ὅσον κόκκος σινάπεως μεθίστησιν ὄρη, καὶ μετατίθησι τὰ μετέωρα, τὰς τῶν Κομάνων ἐφόδους ἔστησε, καὶ τοῖς ἀνήκεστα πάσχουσι Ῥωμαίοις ἀνακωχὴν ἐβράβευσε τοῦ κακοῦ, ἀνυπονόητος ἀρωγὴ καὶ ἀσυλλόγιστος συνασπισμὸς, καὶ φάλαγξ, ὡς εἰπεῖν, θεοσύλλεκτος ἔθνει ὁμοπίστῳ φανείς· πλὴν οὐδὲ τὰ κατὰ τοὺς Ταυροσκύθας τούτους ὁ τότε χρόνος παρέδραμεν ἀστασίαστα, κατὰ δ' ὁμοφύλου σφαγῆς τὸ ξίφος ἔβαψεν ὅ, τε Ῥωμανὸς οὗτος, καὶ ὁ διέπων τὸ Κίαβα Ῥουρίκας· νίκην δ' ὁ Ῥωμανὸς ἀπενεγκάμενος, ῥωμαλέος ὢν τὸ σῶμα, καὶ τὰς χεῖρας δραστήριος, πολλοὺς καὶ τότε τῶν Κομάνων κατέτρεψεν, οἳ συνεφήψαντο τῆς μάχης τῷ Ῥουρίκα

κα κρατίστη καὶ δυναμωτάτη φάλαγξ περὶ
αὐτὸν ὁρώμενοι. ἀλλὰ χρεὼν μηδὲ τοῦτο
παριδεῖν ἀνιστόρητον. ἦν τις κολλυβιστής,
Καλομόδιος τὴν προσηγορίαν, ὃς ἀπὸ χρή-
μασιν ἔβριθε πολλοῖς, ἀργαλέας καὶ
δολιχὰς ἐκδημίας κατ' ἐμπορίαν πολ-
λαχῆ στειλάμενος, κερδαλεόφρων ἄνθρω-
πος, ἀμέλει καὶ συγκαθεύδων τῷ φασκο-
λίῳ, καὶ πείθων τὸ κύμινον, καὶ πάντα τι-
θεὶς τοῦ χρηματίζεσθαι δεύτερα, δέδωκε
καθ' ἑαυτοῦ πολλάκις λαβὰς τοῖς χρυ-
σοθύραις ἄρχουσιν, ἀνθρώπων εἶναι ῥυηφενέ-
στατος, καὶ ὡς κῆπος Ἀλκινόειος, καὶ τῆς
ὥρας τὸ ἀκαρὲς, οὐκ ὄχνην τρέφων ἐπ'
ὄχνῃ, σῦκον τ' ἐπὶ σύκῳ παρέχειν, χρυσὸν
δὲ φέρειν ἐπὶ χρυσῷ, ἐπί δ' ἀργυρέῳ φύ-
ειν ἀργύρεον· ὃ δὲ φυτὸν ἄντικρυς γνώσεως
ἦν, ὡς ἐν Ἐδὲμ πεφυτευμένον τῇ ἀγο-
ρᾷ καὶ τοῖς τῆς πόλεως στενωποῖς· οὐκοῦν ὡς
ἡ ἄνθη τῆς ὀπώρας πάλαι τοὺς γενάρχας ἐ-
δουλαγώγησεν, οὕτω καὶ τοῦ χρυσίου τὸ πυ-
ρωπὸν, τοὺς ἐπὶ τῶν βασιλείων χρυσώνων
εἰς τὴν ἐκείνου τρύγην ἐφείλκυσεν· ἀλλ'
ἅμα τῷ Καλομοδίῳ τὰς χεῖρας ἐπέβαλ-
λον. καὶ ἅμα τὴν πόλιν εἰς στάσιν ἀνέστησαν,
μεῖζόν τι τῶν προτέρων πεπονθότες δυστύ-
χημα· οἱ μὲν γὰρ τοῦ καρποῦ δρεψάμενοι καὶ με-
ταλαβόντες, μηδὲ τὴν λιχνείαν ἐς μόνην τὴν
ὅρασιν περιστήσαντες, τῇ δίκῃ δικαίως ὑ-
πέπεσον· οἱ δὲ μηδ' ἐμβλέψαι τοῖς χρή-
μασι, φθάσαντες, μάτην ἠλέγχθησαν ἐγ-
χανόντες, καὶ δίψος Ταντάλειον ἔπαθον.
ἔχοντες γὰρ τὴν πηγὴν, οὐκ εἶχον καὶ πιεῖν ἐξ
αὐτῆς, ἀλλὰ συχνάκις ὡρμηκότες ἀρύ-
σασθαι, εὕρισκον τὸ χρυσίον τῶν οἰκείων χει-
ρῶν ἀφαντούμενον· οἱ γὰρ ἀγοραῖοι ἑσπέρας
μαθόντες τὴν τοῦ Καλομοδίου κατάσχε-
σιν, καὶ τὸ αἴτιον αὐτῆς ἐπιγνόντες, κατὰ φρα-
τρίας ὄρθρου ἠθροίσθησαν· καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ
νεὼν εἰσιόντες, καὶ τῷ πρώτῳ ἐποφθέντες

cæ opem tulerant. Sed nec
hoc silentio prætereundum
est. Fuit nūmularius quidam
Calomodius nomine, qui
lōginquis & difficilibus ne-
gociationibus maximam pe-
cuniā acquisierat, homo aua-
rus & sordidus, tantum non
indormiens marsupio, & pe-
cuniæ postponēs omnia. Qui
cum pro ditissimo celebra-
retur, & non vt hortus Alci-
noi ficum super ficum, & py-
rum super pyrum, sed aurum
auro, argentum argento cu-
mulatum gignere diceretur,
auarorum principū insidiis
est appetitus sæpè. Sed erat
idem omnino arbor cogni-
tionis, in foro & vrbis angi-
portis, tanquam in Edem,
plantata. Vt igitur pomi ele-
gantia quondam primos pa-
rentes nostros in seruitutem
redegit, sic tū auri nitor au-
licos ad rapinam inuitauit.
Sed simul & Calomodio
manus iniecerunt, seditionē
in vrbe excitarunt, maiorē
quàm maiores nostri cala-
mitatem perpessi. Nam illi
non solo aspectu contenti,
sed decerpto & gustato fru-
ctu, iure pœnas dederunt: hi
verò nondum viso auro fru-
stra inhiarunt: & Tantaleam
sitim perpessi, cùm fontem
haberent, bibere nō potue-
runt, sed crebrò haurire co-
nati, aurum ēx manibus ami-
serunt. Nam circumforanei,
Calomodij captiuitate & cau
sa eius cognita vesperi, ma-
nè tributim conuenerunt: &
Dei templum ingressi, Pa-

Calomodius diues nego-tiator casses aulicorū eua dit. Tragœdiis comœdia admiscetur.

Ludit Nicetas noster, sed in re admodū seria. Nec enim ad aulicorum & nebulonis artes sacra hæc historia referenda fuit.

Corui hiantes deluduntur, vt sæpius fit.

Circumforaneus à circũforaneis liberatur.

triarcham Camaterũ Ioannem circumſterunt, tantum non diſcerpturos eum aut de feneſtra præcipitaturos cõminati, niſi literis ad Imperatorẽ datis, Calomodiũ vt ouem perditam, aut aberrantem à grege, reuocaret. Is populi tumultũ ęgrè ſopito, facundia ſua & commiſeratione, eum quem quærebant, vt agnum reduxit, non auro pro pelle abrepto à lupis, neque lana direpta. Atque hic motus citra ſanguinem deſiit, & ex principio triſti & tragico, in comicum ludum feſtiuamque fabulam eſt mutatus, fletu in riſum conuerſo. Nõ multis diebus pòſt, aliud malum erupit, quod ad ſanguinis effuſionẽ eſt progreſſum. Nam Ioannes quidam cognomẽto Lagus, prætorij cuſtodiæ ab Imperatore prefectus, inde & ſibi & ſuis pecuniam comparare inſtituit. O ſordidum ingenium: nec enim hiſtoriæ lex me plura dicere ſinit. & ſtipe quam homines pij vltrò cõferebant, in ſuam rem cõuerſa, noctu celebres fures vinculis liberatos carcere educebat: qui ædibus clàm perluſtratis furta ad illum conferebant. Vnde premio furibus diſtributo, reliqua homo facinoroſus malè collocabat, fideli miniſtro ſimulato, cum omnibus in rebus Deo perfidus eſſet. Hunc Lagũ multi apud Imperatorem ſacrilegij detulerunt. qui correctione promiſſa, rem ſubinde differebat, quaſi viribus deſtituere-

Non agnus erat Calomodius ille, ſed lupus, ouium quas degluberat lana tectus. Lanã au lici non lupum quærebant,

Nona tragœdia, Lagi ſeditio.

Sordidi ingenij deſcriptio.

Fur omnium maximus minutos fures liberat.

Ignauus princeps fures & ſacrilegos ſeruos tolerat.

ἀρχιερεῖ (ἦν δὲ οὗτος ὁ Καματηρὸς Ἰωάννης) περιστάντες, μικροῦ καὶ διασπαράξειν ἠπείλουν, καὶ κύμβαχον ἐκ τῆς ἱστίας κάτω βαλεῖν, εἰ μὴ ὅσα καὶ συνείλῃ τοῖς πρὸς βασιλέα χρησάμενος γράμμασιν, ὡς πρόβατον ἀπολωλὸς, ἢ καὶ ἀπόνομον τὸν Καλομόδιον αὐτοῖς ἐπανακαλέσεται· ὁ δὲ μόλις καταστείλας τοῦ λεὼ τὸν θόρυβον, τῇ τῶν χειλέων περιψοφήσει καὶ τῷ λαμπρῶς ἐπὶ τούτῳ παθαίνεσθαι, ἐπανήγαγεν αὐτοῖς ὡς ἀμνὸν τὸν ζητούμενον, μὴ τὸν χρυσὸν ὡς δορὰν ἀποσυρέντα παρὰ τῶν συσχόντων αὐτὸν λυκιδέων, μηδὲ λυμανθέντα τὴν τρίχωσιν· καὶ τὸ μὲν οὕτως ἀναιμωτὶ παρεληλύθεν, ἐξ αἰτίας τραγικοῦ τε καὶ σκυθρωποῦ ἐς κωμικὸν κατέληξεν ἀκοαῖς διαχέον ἄθυρμα, καὶ σχηματίζειν τὸ κλαυσιγέλωτα. οὐ πολλαῖς δ᾽ ἡμέραις ὕστερον ἕτερον ἀνερράγη κακὸν, ὅ, τι καὶ εἰς αἱμάτων προὔκοψεν ἔκχυσιν. Ἰωάννης γάρ τις, Λάγως τὸ ἐπώνυμον, ἐκ βασιλέως εἰληφὼς προΐστασθαι τῆς τοῦ πραιτωρίου φρουρᾶς, ἤθελεν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς προσπισαμένοις ἐνθένδε πορίζειν χρήματα· φεῦ τῆς ῥυπαρότητος τῆς γνώμης· οὐ γάρ τι πλέον ὁ τῆς ἱστορίας νόμος εἰπεῖν ἐπιτρέπει μοι· ὅθεν τὰς ψυχικὰς τῶν φιλοθέων οἰκειούμενος διαδόσεις. νυκτὸς ἀνίει φρουρᾶς, καὶ δεσμῶν τοὺς ἐπὶ κλεπτοσύνῃ διαβοήτους· οἱ δὲ λάθρα τὰς οἰκίας διερευνῶντες, προσῆγον ἐκείνῳ τὰ φώρια, καὶ ἆθλον ἀσεβείας ἐκ τῶν σύλων τοῖς νυκτιλόχοις διαδιδοὺς, τὰ λοιπὰ οἷς οὐ δέον προσέφερε, τὸν πιστὸν ὑπηρέτην, ὁ Θεῷ τὸ πᾶν ἄπιστος, ἐν τοῖς ἀτολμήτοις σχηματιζόμενος. τούτου δὴ τοῦ Λαγὼ πολλοὶ κατεῖπον ἐς βασιλέα, ὡς δρῶντος ἀνόσια· ὁ δὲ τὴν διόρθωσιν ἐπαγγειλάμενος, ὥσπερ οὐ δυνάμενος ἀνεβάλλετο· ὅθεν οὐδαμῶς ἐπὶ τοῖς τολμωμένοις ὑποπτήσσων ἦν ὁ Λαγὼς, ἀλλ᾽ ὡς ἀνεύθυνος χειρίζων ἀρχήν.

χὴν ἀναίδην τὰ θεομισῆ διεπράττετο· ἐνίοτε δὲ τῶν ἀγοραίων ἕνα συνειληφὼς, μετὰ τὸ πλῆξαι πολλὰς κατὰ νώτου, τειχῶν ὑποδικάσας κουρᾷ, τὸ θερμότερον τῆς πόλεως ἐπὶ τῷ παθόντι ὁμότεχνον. πρὸς στασιασμὸν ἀνερρίπιζε. σύγχυσις οὖν τὴν πόλιν κατείληφε, καὶ πλῆθος χειρωνακτικὸν οὐκ ὀλίγον ἐς τὸ πραιτώριον συλλεγὲν, θηρεύσειν ἐπεβάλλετο τὸν Λαγῶν· ὁ δὲ ὑπὲρ δασύποδα συντονίᾳ δρόμου χρησάμενος, ἐκεῖθεν ἠφάνισται· ὁ μέν τοι λεὼς καὶ οὕτως ἐπισυρρέοντες, ὥρμων τὸν μέγαν εἰσιέναι νεὼν, καὶ βασιλέα ἕτερον ἀνειπεῖν· προκαταληφθέντος δὲ τοῦ τεμένους παρὰ τῶν εἰς αὐτοῦ φρουρὰν ἀπεσταλμένων πελεκυφόρων, μὴ μεθιστάμενοι τοῦ πραιτωρίου, κατὰ τοῦ κρατοῦντος ἐρεσχελίας ἠφίεσαν απρεπεῖς· ὁ δὲ μὴ παρὼν τῇ πόλει, ἀλλὰ περὶ τὴν Χρυσόπολιν ἐναυλιζόμενος, πέμπει μοῖραν τῶν περὶ τὴν φυλακὴν τοῦ σώματος, καταληψομένην τὸ πραιτώριον· ἧκε δ' ἐκεῖσε καὶ ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος Κωνσταντῖνος ὁ Τορνίκης· ἡ δὲ πληθὺς καὶ πρὸς μόνην τὴν αὐτοῦ θέαν ἐκτραχυνθέντες, τόν τε ἔπαρχον λαϊβολίαις ἐκτρέπονται, καὶ τοὺς σωματοφύλακας ἀποπέμπονται· ἐπεὶ δὲ τὰς τοῦ πραιτωρίου ἀνατρέψαντες πύλας, ἄνεσιν τοῖς ἔνδον διδόασι, σκυλεύουσί τε τὸν ἐκεῖσε Χριστιανικὸν ναὸν, τὸ δὲ τῶν Σαρακηνῶν συναγώγιον ἀνασπῶσιν ἐκ βάθρων αὐτῶν· καὶ ταῦτα σὺν οὐδενὶ διαπραξάμενοι λόγῳ, ἐφίστανται τῇ φρουρᾷ τῇ λεγομένῃ χαλκῇ, κἀκεῖσε τὰ ὅμοια δράσοντες. στρατιᾶς δ' ἀφιγμένης βασιλικῆς μεθ' ἑνὸς τῶν τοῦ βασιλέως γαμβρῶν (ἦν δ' οὗτος ὁ Παλαιολόγος Ἀλέξιος) ἀνασειράζονται τῆς ὁρμῆς, οὐ μὴν ἀφίστανται τέλεον, ἀλ-

tur. Vnde Lagus ob ſcelera minimè trepidans, ſed tanquam libero magiſtratu fūgens, apertè facinora Deo inuiſa perpetrabat. Quodam verò tempore, circumforaneo quodam multis verberibus affecto & raſo, audaciorem populi turbam & eiuſdem opificij ad ſeditionē incitauit. Statim igitur orto tumultu, non parua opificū pars Lagi capiendi cauſa ad prætorium conuolat. Sed cū is quouis lepore velociùs euanuiſſet, populus nihilominus, confluens, magnū templum occupare, & alium Imperatorē creare voluit. Sed quia ædem ſacram bipenniferi, præſidij cauſa eò miſſi iam occuparant, nō digreſſi à prætorio, verbis indecoris Imperatorem inſectati ſunt. Qui Chryſopoli tum agens, partem ſatellitum ad prætorium occupādum mittit: eodēque præfectus vrbis Conſtantinus Tornicius venit. Ad cuius ſolum conſpectum exaſperati, lapidibus hominem petūt, & ſatellites profligant: & prætorij foribus effractis, & captiuis emiſſis, Chriſtianam illius loci ędem ſpoliant, Sarracenorum verò conuenticulum à fundamentis euertunt. Quæ cum ſine vlla ratione feciſſent, ad caſtellum quæ Chalce dicitur, eodem modo graſſari voluerunt: Sed cum Imperatoris gener Alexius Palæologus, exercitum in vrbem reduxiſſet, furore nonnihil repreſſo, cœptis non planè deſtiterūt: ſed principio nu-

> Impunitas ſceleratam gignit licentiā. Hæc verò licentia ſeditionē parit.

> Quæ inſurgit in ipsū principē, iniuſtitiæ ſuæ meritas pœnas luentem.

> Seditio in furorem vertitur, qui exaſperato populo arma miniſtrat: inde direptiones & legum ac ædificiorum euerſiones.

dis corporibus, deinde paucis armatis ascitis, cum legionibus ferro vndique fulgentibus congrediũtur, nullo cum fructu & gloria morituri. Erant etiam qui tectis conscensis tegulas deiicerẽt & lapides quantos vola capit iacularentur. alij sagittas in Imperatorium exercitum torquebant. Ac toto eo die nihil remissa iracundia, sub vesperam demum abierunt. Postridie nec obmurmurarunt quicquam, nec pugnam iterarunt.

Tandem res venit ad sũmum, & desperatis vna salus est nullam sperare salutem.

6 Hoc quoque malo elapso, quidam ex Comnenia familia, contra Imperatorẽ insurgit, nomine Ioannes. qui cum homo ventrosus & dolij similis esset, Crassi cognomentum tulerat. Is subitò in maximum templũ cõfugit: & corolla ex iis quæ circum sacram mensam pẽdent capiti imposita, rursus egreditur: & à cõiuratis (qui plurimi erant, & pleriq; nobilitate insignes) & magnæ turbæ concursu facilè in magnum palatium perductus, in aurato solio consedit, & quibusdam maxima officia committit. Interim vulgo & parte seditiosorum per fora vicos & littora eum Romanorum Imperatorem proclamante, & magnificas ædes diruente. Nocte instãte, Ioannes nec palatij custodiã curauit, vt oportuit, nec euersas fores restituit: sed velut aduersariis omnibus sublatis, in tuto collocatus, tanquam Delphin anhelans, & ob sitim vehementissimam

Tragœdia decima, Ioãnis Cõnenij *Crassi seditio.* Sub stulto principe Respublica quietè agere nequit.

cuiuis seditioso quicquid libet licet.

Vulgi nulla legũ & principis maiestate repressi ferox audacia.

Seditiosis, quum magis oportuit, deest consiliũ.

λὰ σώμασι γυμνοῖς, εἶτα καὶ βραχεῖς τοὺς μεθ' ὅπλων ἐφισταμένους ἔχοντες, ὅλαις καταφράκτοις συμπλέκονται στρατιαῖς, πρὸς οὐδὲν αἴσιμον ἢ παρεκτικὸν ἔργον εὐκλείας τελευτᾶν ἑλόμενοι· ἦσαν δ' οἳ καὶ τῶν τεγῶν ὑπερφερόμενοι κεράμοις κατέφερον, καὶ λίθοις ἔνιοι χειροπληθεῖς ἐπιπέμποντες, καὶ οἰστεύοντες ἕτεροι, τῇ βασιλείῳ ἀντεμάχοντο φάλαγγι· ὅλης οὖν τῆς ἡμέρας ἐκείνης μηδέν τι παραλύσαντες τῆς ὀργῆς, ὑπενόστησαν πρὸς ἑσπέραν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ οὔτε τι ἐβαττάρισαν ὅλως, οὔτε πρὸς ἀγῶνα συνέδραμον δεύτερον· ἀλλὰ καὶ τοῦδε τοῦ κακοῦ παρελθόντος, ἐκ τοῦ τῶν Κομνηνῶν τις γένους τῷ βασιλεῖ ἐπανίσταται, Ἰωάννης τοὔνομα· προκοίλιος δ' ὢν καὶ πιθώδης τὴν πλάσιν τοῦ σώματος, τὸν παχὺν εἰς ἐπώνυμον εἴληχε· ἐν τοίνυν τῷ μεγίστῳ νεῷ ἐξάπινα εἰσρυείς, καὶ τῶν στεφανίσκων ἕνα τῇ κεφαλῇ περιθείς, οἳ τὴν ἱερὰν ἀμφὶ περιῃώρηνται τράπεζαν, ἔξεισιν ἐκεῖθεν· καὶ προσληφθεὶς ὑπὸ τῶν ὁμοτῶν (πλεῖστοι δὲ ἦσαν οὗτοι, καὶ σχεδὸν τοῦ ἐπισήμου πάντες αἵματος) συνδραμόντων καὶ ὄχλων οὐκ ὀλίγων πρὸς τὴν φήμην τῶν πραττομένων, τὸ μέγα παλάτιον εἴσεισιν εὐμαρῶς. καὶ αὐτὸς μὲν ἐπὶ θρόνου διαχρύσου καθίσας, τινὰς ἐπὶ τῶν μεγίστων ὀφφικίων προβάλλεται· ὁ δ' ὄχλος καὶ τοῦ συναποστάντος μέρους τινὲς, τὰς ἀγορὰς καὶ ἀγυιὰς διϊόντες, καὶ τὰς ἠϊόνας καταλαμβάνοντες, βασιλέα Ῥωμαίων αὐτὸν ἀνηγόρευον, καὶ οἰκίας κατέσπων περιφανεῖς· νυκτὸς δ' ἐπιούσης οὔτε τῆς φρουρᾶς, ὡς ἔδει, τῶν ἀρχείων ὁ Ἰωάννης ἐφρόντιζεν, οὔτε τὰς ἀνατραπείσας πύλας ἀνέστησεν· ἀλλ' ὡς ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθιστάμενος, καὶ μηδένα ἔχων ἤδη τὸν ἀνθιστάμενον, κατὰ Δελφῖνας ἀναφυσῶν, καὶ ὕδατος ὅλα κεράμια ἐκκενῶν,

δίψει ἀμάχῳ ἐχόμενος, οἷα κρεωβεί-
θής, ἀπέψα τοὺς ἱδρῶτας κρουνηδὸν ἀπο-
στάζοντας, καὶ θερμὸν ἀπαναμίζοντας. τὸ
δὲ περὶ αὐτὸν ὁπλιτικὸν τὴν ἱπποδρομίαν
περιϊὸν, ἤλυε τινὰ ἄλλως ἐκεῖσε· οἱ γὰρ ὄχ-
λοι δύνοντος ἡλίου, κατ᾽ ἀγέλας ὀρνίθων
διέστησαν, τάχιον διαγελάσαι τὴν ἕω γλι-
χόμενοι, ὡς αὖθις συνδραμόντες τοῖς ὑ-
περηφάνοις ἐπεισπέσωσιν οἴκοις, καὶ τὰ
σφίσιν ἐνόντα διαρπάσωσι· βασιλεὺς δ᾽ ὁ-
πόσον συγγενὲς συναθροίσας, καὶ τὸ περὶ αὐ-
τὸν οὐκ ἀπόλεμον. πέμπει κνεφαίως ἐπι-
θέσθαι τῷ Ιωάννῃ· οὐδὲ γὰρ ἂν ἡμέρας δια-
φαυσάσης, ἡσυχίαν ἀγαπήσειν τὸν τῆς πό-
λεως ὅμιλον, ἀλλὰ πλείονα πολλῷ καὶ
δυσκαθεκτὸν περὶ τὸν τύραννον συνελθεῖν
ὀρθριαίτερον, συλληψόμενον ἐκείνῳ τοῦ
ἔργου, καὶ πολυμερῶς αὐτοῖς ἀντιμαχησο-
μένους· οἱ μὲν οὖν πλοίων ἐπέβησαν, καὶ τῇ
ἀκτῇ προσίσχουσι τῆς μονῆς τῶν ὁδηγῶν, κα-
κεῖθεν τοῖς πελεκυφόροις συμμίγνυνται τοῦ
βασιλέως ὑπασπισταῖς. οὐδὲ γὰρ ἦν ὁπλο-
φόροις διὰ μέσης τῆς πόλεως παρελθεῖν, καὶ
μὴν ἐξάπινα συρραγέντες τοῖς περὶ τὸ
θέατρον στασιώταις τοῦ Ιωάννου, αὐτούς τε ῥα-
δίως διασκεδάζουσι, καὶ κατὰ ῥαστώνην πᾶ-
σαν τῷ Ιωάννῃ προσβάλλουσι, κτείνουσί
τε ὡς βόσκημα πανστόμοις ἐπενεγκόντες
πληγάς, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀφελόμενοι,
τῷ βασιλεῖ προσάγουσι. καὶ ἡ μὲν τῇ κατὰ τὴν
ἀγορὰν ἀψῖδι μετεωρίζεται πρὸς θέαν
πάνδημον, ἔτι τοῦ αἵματος ἀποβλύζουσα.
σεσηρυῖά τε δεινὸν, καὶ μεμυκυῖα τὼ ὀφθαλ-
μώ· ὁ δὲ λοιπὸς Ιωάννης ἀρθεὶς ἐπὶ κλί-
νης ἄθλιος προτίθεται κατὰ τὴν μεσημ-
βρινὴν πύλην τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων.
καὶ βασιλεὺς τὰς ἄνωθεν αὐτῆς ἀρχικὰς
διαίτας εἰσιὼν, ἐθεᾶτο κάτωθεν, ὁμοῦ μὲν
τὰς ὄψεις, διδοὺς τῷ πτώματι, ὑπὲρ βοῶν

totas amphoras aquę exhauriens, sudorem riui instar ex vasto corpore decurrentē & fumantē abstergebat. Eius vero milites ad Circū equestrē temere deambulabant. Nam plebs post Solis occasum, vt grex auium dissipata, vt aurora celerius oriretur optabat, quo locupletum ædes diriperet. Imperator vero cognatos, & quicquid bellicosorum hominum secum habebat, misit, vt in tenebris Ioannem opprimerent. Nā si diluxisset, vrbanam turbā non esse quieturam, sed longè plures & importuniores concursuros, ad tyrannum adiutandum & defendendū. Quare hi nauiculis ad Hodegium monasterium traiiciunt, atque inde cum bipēniferis Imperatoris satellitibus se coniungunt (neque enim armatis per forum trāsire licebat) & circa theatrū factionem Ioannis subitò adorti sunt. quā facilè profligata, per summum ocium ad ipsum Ioannem irrumpunt, eumque tanquam pecudem totis corporibus cōnixi cædunt, & caput eius Imperatori offerunt. Id in fornice fori pro publico spectaculo est suspensum, cruore adhuc destillante, cum fœdo oris hiatu & clausis oculis. Reliquum eius cadauer in lecto collocatum, in meridionali porta Blachernij palatij sub dio exponitur. Imperator vero è superiori conclaui simul & spectaculo illo fruebatur, cadaueris instar vasti tauri

Qui immensum rerū pōdus gestandū suscipit, ne quiescat: alioquin opprimetur.

Milites & stultum vulgus superbiā sua vt plurimum euertit.

Seditionis flammas quā primum extingue princeps: nam si deliberas in teipsum insilient.

Seditiosorū factio ex improuiso oppugnata facilè profligatur.

Caput seditionis si tollas, membra trepidant & collabuntur.

In cadauera sæuire, immanitas est.

tumētis, ſimul & tāto ſucceſſu cū inſolētia lętabatur. Cadauere inde ſublato, & canibus ac volucribus proiecto, quod omnibus ferè immane & inhumanū facinus viſum eſt, cōiurati eius cōprehenſi, & quæſtionibus adhibiti, vt conſcios nominarēt, in vincula & carceres coniiciūtur. Fecit & aliud Imperator, neſcio quale. Conſtantinum quendam Francopulum cū VI triremibus in Pontū Euxinum miſit, per ſpeciem de mercibus nauis cuiuſdam, quæ ex Phaſide Byzantium nauigans, iuxta Ceraſuntem fracta eſſet, inquirendi: re-uera autem, vt oneraria nauigia, quæ Aminſum appellerent, ſpoliaret. Is, vt iuſſa Imperatoris exequeretur, nulli naui parcit: ſed ſpoliatis omnibus quę & Byzantiū plenę mercibus ibant, & ſuis rebus venditis, & aliis impoſitis, inde recedebāt: poſt bimeſtre in vrbem rediit, quibuſdam negociatoribus occiſis, & in mari demerſis, quorum pecuniam ſibi vendicauit, cæteros Leberide nudiores dimiſit. Ii vrbem & palatium ingreſſi, ſæpe ſuas iniurias conqueſti ſunt, & cum luminibus ſacras ædes frequentarunt. Sed nihil ab Imperatore impetrarunt, qui bonis illis iam venditis, pecuniam in fiſcum redegerat. Quare Iconienſes negociatores Rucratinum adeūt, qui per legatos res eorū ab Imperatore repetebat, pacis

Præcipua ſeditionis mēbra etiā tollēda de medio.

Vndecima tragœdia, Alexij *ſpoliatio nauiū*, & perfidia in Rucratinum.

Iſtis lucri bonus eſt odor ex re qualibet.

Ab iniuſto iniuſtum reſponſum expecta.

Potentioris auxilium in oppreſſione inuocandum eſt.

διῳδηκότι μεγαλόπλουρον ὁ μὲν δὲ διαχεόμενος τῷ ῥεύματι, καὶ καταλαζονευόμενος τὸ κατόρθωμα. μετὰ δὲ, τὸ σῶμα ἐκεῖθεν ἀρθὲν, κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰ παραπέθειται· ὃ καὶ θηριῶδες μικροῦ καὶ ἀπάνθρωπον τοῖς ἅπασιν ἔδοξε. οἱ δ᾽ ἐκ τῆς συνωμοσίας μερίδος τοῦ Ἰωάννου συσχεθέντες, καὶ βασάνοις ὑποβληθέντες, ὅπως ἐκφήνωσι τοὺς συνίστορας, δεσμοῖς καὶ φρουραῖς παραπέμπονται. ἀλλ᾽ οἷον καὶ τόδ᾽ ἔρεξεν αὖθις ὁ βασιλεὺς, ἀνδρί τινι παραδοὺς τριήρεις ἕξ, ᾧ ἡ μὲν κλῆσις ἦν Κωνσταντῖνος, ἡ δ᾽ ἐπίκλησις Φραγγόπουλος, ἐς τὸν Εὔξεινον Πόντον ἐξέπεμψε, τῷ μὲν δοκεῖν περὶ φορτίου πλοίου τινὸς ἐξετάσοντα, ἐκ Φάσιδος καταίροντος εἰς Βυζάντιον, περὶ δὲ Κερασοῦντα ναυαγήσαντος, τῷ δὲ ὄντι ταῖς ἐς πόλιν τὴν Ἄμινσον καταπλευσάσαις ὁλκάσιν ἐπιθησόμενον, καὶ τούτων τὰ ἀγώγιμα προνομεύσοντα· ὁ δὲ κατ᾽ ἐπίταγμα τὸ βασιλικὸν ἐς τὸν Εὔξεινον ἀναπλεύσας, οὐδεμιᾶς φείδεται νηὸς· ἀλλὰ πάσας σκυλεύσας, ὅσαι τε ἐς Βυζάντιον ἐμπορευμάτων πλήρεις κατήγοντο, καὶ ὅσαι αὖθις ἀνήγοντο, ἀποδιδόμεναι τὰ ἑαυτῶν, καὶ ἄλλα ἄττα ἐνθέμεναι, μετὰ δύω μῆνας ὑπέστρεψε, τινὰς τῶν ἐμπόρων μαχαίρᾳ ὑποδικάσας, καὶ τῷ βυθῷ παραπέμψας, ὧν τὰ χρήματα αὐτὸς ἰδιώσατο, τοὺς δ᾽ ἄλλους ὑπέρου γυμνοτέρους ἀποπεμψάμενος· οἱ δὲ τὴν πόλιν εἰσιόντες, πολλάκις μὲν ἱκέτευσαν ὑπὲρ ὧν παρὰ δίκην πεπόνθασιν ἀρχείοις προσιόντες, καὶ θείοις μετὰ φώτων τεμένεσι παραβάλλοντες· οὐκ εἶχον δὲ τὸν βασιλέα πρὸς οἶκτον ἐπιρρεπῆ, τὰς αὐτῶν ἐμπορείας καθάπαξ ἐξαργυρώσαντα, καὶ τῷ αὐτοῦ ταμιείῳ ἐγκαταθέμενον· οἱ ἐξ Ἰκονίου τηνικαῦτα ὁρμώμενοι ἔμποροι, τῷ Ῥουκρατίνῳ προσίασι, καὶ πέμψας αὖθις ἐς βασιλέα, τὰ τούτων

ἀπήτει

ἀπῄτει χρήματα. ἦν δὲ καὶ λόγος τότε περὶ σπονδῶν. βασιλεὺς δὲ ἀποστάτην ὀνομάζων τὸν ἑαυτοῦ Φραγγόπουλον, τῆς οἰκείας γνώμης ἀπῆγεν, ὅσα περ αὐτὸς ἐκακούργησεν, ἐπὶ ψεύδει τὴν ἐλπίδα τιθέμενος, τῇ ἐναργείᾳ τῶν πραγμάτων ἀντιμαχόμενος. τελεσθείσης δὲ τῆς ἀγάπης, ὁ μὲν Ῥουκρατῖνος μεθ' ἑτέρων αἰτήσεως φόρων, καὶ μνᾶς ἀργυρίου προσειλήφει πεντήκοντα, εἰς ἀπόδομα ὧν οἱ ἔμποροι ἀφῃρέθησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς φωρᾶται μεθ' ἡμέρας τῇ ἐκείνου ἐπιβουλεύων ζωῇ. μεγίσταις γὰρ ὑποσχέσεσι Χάσιόν τινα ἐλαφείσας, καὶ τούτῳ ἀμαθῶς, ὡς ἐς φιλίαν ἀστάθμητος, ἐγχειρίσας γραμμάτιον ἐρυθρόγραφον, ἐκπέμπει τὸν Ῥουκρατῖνον ἀναιρήσοντα. συλληφθέντος δὲ τοῦ Χασίου, καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ δρᾶμα ἐκφήναντος, παρεβάθησαν μὲν αἱ σπονδαί, πολλαὶ δ' ἐκ τῶν Τούρκων ἐπιδρομαὶ διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν ταῖς ἑῴαις ἐπανέφυσαν πόλεσι. καὶ Μιχαὴλ δέ τις ἐκ νοθείας υἱὸς Ἰωάννου τοῦ Σεβαστοκράτορος, τῆς ἐπαρχίας Μυλάσσης φορολόγος ἀποσταλείς, νέος ὢν καὶ αὐθάδης, τοῦ βασιλέως ἀφίσταται. πολέμῳ δὲ ἡττηθεὶς καὶ φυγών, παρὰ Ῥουκρατίνῳ προσφύεται, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως μίσει προσδεχθεὶς ἀσμενέστατα, στρατείαν ἐξ ἐκείνου δεχόμενος, τὰς Μαιανδρικὰς πόλεις πολυτρόπως ἐσίνετο, χεῖρον τῶν ἀλλοφύλων καὶ νηλεέστερος ἀνδροφόνος δεικνύμενος. εἴπερ γοῦν αἰτιώτατον τοῦ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐς γόνυ καταπεσεῖν, καὶ χωρῶν καὶ πόλεων χειρώσεις παθεῖν, ὕστατα δὲ καὶ αὐτὴν ἐξαπολωλέναι, τοῦτο οἱ ἐκ Κομνηνῶν γεγόνασιν ἀφιστάμενοι καὶ βασιλεύοντες. παρὰ γὰρ ἔθνεσι καταλύοντες μὴ φίλια Ῥωμαίοις νοοῦσι, τῆς πατρίδος ἦσαν πανώλεια,

quoque mentione facta. Imperator verò Francopulum defecisse causatus, nefaria illius facinora à se remouebat, spe in mendacio collocata, & rerum veritate dissimulata. Pace facta Rucratinus præter annui tributi pactionem, etiam L minas argenti accepit, quas spoliatis mercatorib. restitueret. Imperator verò post dies aliquot Rucratini vitæ insidiari deprehensus est. Nã Chasium quẽdam maximis pollicitationibus impulsum, leuis amicitiæ cultor, cum rubricatis literis ad eum tollẽdum ablegat. Verùm capto Chasio, literis deprehensis, & omni fabula explicata, ruptum est fœdus: eáq; de causa Turcæ multas Orientales vrbes infestarũt. Adhęc Michael quidam Ioannis Sebastocratoris nothus filius, ad exigẽda Mylassenæ prouinciæ tributa missus, homo adolescens & contumax, deficit: sed prælio victus & fugatus, ad Rucratinum se cõfert. à quo Imperatoris odio cupidissimè susceptus, acceptóq; exercitu, Męãdricas vrbes variis affligit modis, Barbaris ipsis crudelior. Quod si vlla grauissima causa fuit, cur Romanum Imperium labefactatum, vrbes atque prouincias amiserit, & ipsũ denique corruerit: Comnenij regni cupiditate ad hostes deficiendo, eam suppeditarunt. Nam cum ad gentes Romanis inimicas confugerent, patrię pernicies erãt.

Alexij mala mens. Nihil mẽdacio turpi⁹, in eo præsertim qui veritatis assertor esse debet.

Mendax & fidem facilè fallit, & aliorũ vitę insidiatur: at defectus mala sibi parit suisque.

Duodecima tragœd. Michaelis defectio.

Sequũtur deinceps tragœdiæ domesticæ, grauissimæ. Prima, Comnenio-rũ, qui in imperio administrãdo inepti ssimi fuerãt, defectio ad hostes, vnde imperij postea interitus.

quanquam apud nos rebus gerendis & administrando Imperio ineptissimi & stolidissimi. Cæterùm Alexius Nouembri mense cōtra Michaelem in Orientem profectus, in reditu ad Pythia castrametatus est, vt calidis aquis innataret. Balneis & crateribus satiatus, longiorem nauigationem desiderauit. Nā in eius animo terrestrium & marinarum voluptatum cupiditas ex æquo certabant, nunc his, nunc illis vincentibus. Conscensa igitur naui imperatoria, rectà ad paruas insulas passim iuxta vrbem sitas contēdit. Astacenum sinum circumuectus. Orto autem subito turbine, fluctu in altum erecto, nauis à prora in puppim sublata, propemodum submergitur, vndis vndique vrgentibus. Nautæ tumultuari, sudare vectores, vociferari, Deū inuocare, suspirare, clarè eiulare. Vehebantur enim vnà omnes Imperatoris familiares vtriusque sexus, terræ videndæ & attingendæ cupidissimi. post multos labores & pericula vix optatissimam Principis insulam attingunt Ex ea, tēpestate sedata, Chalcedonē traiiciunt. Vbi vertigine posita, & salsugine reiecta, timoribus & periculis obliuioni traditis, in magnum palatium transeunt, ad edēdos Circenses ludos, & populum spectaculis exhilarandum. Quibus finitis, Imperator statim in Blachernas se conferre voluit: sed quia

Altera, quæ fuit peculiaris, nēpe Alexij periculum à naufragio.

Futuræ tempestatis qua veluti subito turbine deiectus est, presagium.

Naufragij hypotyposis.

Aulicorum periculum.

Liberatio.

Non gratiarum ad Deū actio, sed in Deum ingratitudo.

Alexius, vt & antecessores imperatores Græci, astro-

καίπερ ἐν τῷ παρ' ἡμῖν μείρειν πράγμασιν * ἐγχειρήσειν ἑλεῖν τε καὶ κρατήσειν, ἀνεπιτηδειότατοι ὄντες, καὶ πάντων ἀχρειότατοι καὶ σκαιότατοι. διὰ δὲ τὴν τοῦ Μιχαὴλ νεωτέρισιν περὶ μῆνα τὸν φυλλοχόον ἔξεισιν εἰς ἕω Ἀλέξιος· ὑποστρέφων δ' ἐκεῖθεν, παρενέβαλεν εἰς τὰ Πύθια, τοῖς θερμοῖς ἐννηξόμενος ὕδασιν· ὡς δ' ἅλις εἶχε λουτήρων καὶ κρατήρων, ἐρᾷ καὶ μακροτέρου πλοός. δὴ ἀμφισβήτουν γὰρ παρὰ τῷδε τῷ ἄνακτι καὶ ἀνὰ μέρος ἐκράτουν αἱ ἐπίγειοι καὶ ἐνάλιοι χάριτες, καὶ λαμπρὰν ἀνεδοῦντο τὴν νίκην· νῆα τοίνυν εἰσιὼν στρατηγίδα, εὐθὺ τῶν νησιδίων διαπλωΐζεται, ἃ ἄγχιστα τῆς Κωνσταντίνου ἀμφιρρέονται, τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον ἀφεὶς περιπλεῖν· λαίλαπος δ' ἀνεγερθείσης ἐξαίφνης, καὶ μετεωρισάσης τὸ κῦμα ὀρθὸν πλοῖον ἐκ πρώρας ἐπὶ πρύμναν αἴρεται, καὶ μικροῦ καταδύεται, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπικλυζόμενον· ἐθορύβουν μὲν οὖν οἱ πλωτῆρες, καὶ ἱδρῶσι περιερρέοντο, βοαὶ δὲ τῶν ἐμπλεόντων καὶ θεοκλυτήσεις ἦσαν, οἰμωγαί τε καὶ ὀλολυγαὶ διαλύγιον ἐξηκούοντο· συνέπλεον δὲ βασιλεῖ πᾶσαί τε καὶ πάντες ἐπιτήδειοι, οἷς καὶ ποθεινὴ μὲν ἡ γῆ τοῖς βαδίζουσι, ποθεινὴ δὲ καὶ αὐτοῖς ἐδόκει τις ἐντυχεῖν, πολλὰ δὲ καὶ παντοῖα διακινδυνεύσαντες, ἀγαπητῶς καὶ μόλις περὶ τὴν Πείγκιπον διασώζονται· ἐκ δὲ ταύτης, τοῦ κύματος ἠρεμήσαντος, ἐς Χαλκηδόνα καταίρουσιν· ἔνθα τοῦ ἰλίγγου ἀνεθέντες, καὶ τὴν ἅλμην ἀποπτύσαντες, καὶ λήθης βυθοῦ παραδόντος τὰ χαλεπὰ τοῦ κινδύνου καὶ φοβερὰ, ἐς τὸ μέγα διαπεραιοῦνται παλάτιον, ἁμίλλας τελέσοντες ἵππων, καὶ θεάτροις τὸν δῆμον δεξιωσόμενοι. ὡς οὖν εἰλήφει πέρας καὶ τάδε, βασιλεὺς μὲν ἀπελθεῖν ἐς Βλαχέρνας αὐτίκα ἤθελε, τῆς δὲ τῶν

Ῥωμαίων

* Ῥωμαίων ἀγχιστείαις προσισταμένης (οἱ γὰρ ἐς ἡμᾶς αὐτοκράτορες καὶ μέχρι * βηματίσαι, τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν περιεργάζονται) τὴν πρώτην τῶν νηστειῶν ἑβδομάδα τῷ μεγάλῳ παλατίῳ προσέμενεν οὐχ ἑκών· ὡς δὲ ἦν ἡ ἕκτη τῶν ἡμερῶν οὐκ ἀνάρσιος πρὸς μετάβασιν, καὶ μάλιστα τοῦ βαθέως ὄρθρου μεθισταμένῳ, ἔγνω μετανάστευσαι κνέφαιος, καὶ μήπω τοῦ ἡλίου διαπείραντος τὰς ἀκτῖνας, τὰς Βλαχέρνας καταλαβεῖν· ἥ, τε οὖν τριήρης παρὰ ταῖς ἀκταῖς τῶν ἀρχείων ἐσάλευεν, καὶ τὸ συγγενὲς ἅπαν τοῦ βασιλέως παρ' αὐτὸν μετὰ φώτων συνήλιστο, σύμπλουν ἐσόμενον· τοῦ Θεοῦ δὲ δεικνύντος, ὡς κύριός ἐστιν ὡρῶν τε χρόνων αὐτός, καὶ παρ' αὐτοῦ κατευθύνεται, εἴτε μὴν συμποδίζεται τὰ πάντων διαβήματα, τὸ περὶ τῆς βασιλείου κλίνης δάπεδον αὐτομάτως ὑποχαλᾷ, καὶ εἰς χάσμα ἱκανῶς διανοίγεται, καὶ βασιλεὺς μὲν παραδόξως τοῦ κινδύνου ῥύεται· ἅτερος δὲ τῶν τούτου γαμβρῶν ὁ Παλαιολόγος Ἀλέξιος καὶ συχνοὶ ἄλλοι, ἐνίσχονται τῷ διαστήματι, καὶ πάσχουσι κακῶς τὰ βάθρα τοῦ στόματος. εἷς δέ τις ἐκτομίας καὶ ἐτεθνήκει, εἰς τὸ βάθιστον τοῦ χάσματος καταδύς· οἵαν μὲν οὖν ἔννοιαν ἢ μετάνοιαν ἐπὶ τούτοις εἴληφεν ὁ κρατῶν, οὐδαμῶς ἔχω ἐπεξιέναι· ὁ δὲ κατὰ πόδας ἐπηκολούθησε, τοῦτο δὴ καὶ τῇ ἱστορίᾳ παραδίδωμι·

7 Τῷ βασιλεῖ τῷδε καὶ τρίτη θυγάτηρ ἦν, Εὐδοκία τοὔνομα· ταύτην ἔτι τοῦ τεκόντος Ἀνδρόνικον ἐκδιδράσκοντος, Ἰσμαηλίτας τε καὶ Παλαιστίνην περιιόντος, πλανήτος, ὁ πατράδελφος Ἰσαάκιος ἑνὶ τῶν παίδων ἐκδέδωκε τῷ Στεφάνῳ τοῦ Νεεμάν. ἦν δ' οὗτος ἡγεμὼν τῶν Τριβαλλῶν· ἀλλ' ὁ μὲν βραχὺν ἐπιμείνας τῇ ἀρχῇ χρόνον, τὸ ὄρος ἄνεισι τὸ Παπύκιον,

tempus incommodius obſtabat (nam noſtri temporis Imperatores nec minimam mutationem aſtris inconſultis inſtituunt) primam ieiuniorum hebdomadẽ in magno palatio haud ſanè volẽs permanſit. Vt verò dies ſextus ad migrationem non erat incommodus, præſertim ſi ea ſummo mane fieret, diluculo ante ſolis ortum tranſire Blachernas inſtituit. Igitur & triremis in anchoris ad palatiũ fluctuat, & omnis Imperatoris cognatio cum luminibus adeſt, vt nauiget vnà. *Deo verò monſtrante, ſe eſſe horarum & temporum dominum, & à ſe itinera hominum vel proſperari vel impediri:* ſolum ante Imperatorium cubile vltrò cedens profundè dehiſcit, ac id periculum Imperator mirabiliter euadit. Sed alter eius gener Alexius Palæologus, & alij plures voragine illa impliciti, in cruribus malè afficiuntur: quidam verò eunuchus in imum hiatum delapſus, periit. Quid Imperator ea de re cogitarit, & an conſilium mutarit, dicere nullo modo poſſum. Quod verò eueſtigiò cõſecutum eſt, referam.

7 Habuit Alexius tertiam quoque filiã, Eudociam nomine: quam ipſo adhuc Andronicum fugiente, & apud Iſmaelitas & in Palęſtina oberrante, patruus Iſaacius Stephano filio Neemanis deſpondit, Triballorum principi. Verùm in exiguo tempore in principatu exacto, in

logiæ iudiciariæ ſtudioſus, domi incluſus manet.

* χρόνων.

Nouo periculo, nẽpe ruina domus, terretur: alterũ imminentis ruinæ pręſagiũ: quam vanus aſtrologus nec pręuidere nec auertere poteſt.

Aulici ruina illa læſi, & illorum vnus oppreſſus. Omnia ſecuris minantur exitium.

Tertia, Eudocia Alexij filia à Stephano Triballo repudiata.

Ex incesto connubio parit liberos.

Papycio monte fit monachus. Filius verò eius eodem nomine Stephanus Eudocia paternæ ſatrapiæ domina declarata pluſculo tempore exacto liberos ex ea ſuſcipit. Sed tempus omnia innouare, & perpetuò diſſimilitudines inducere ſolitum, ambos à priſtina coniunctione & conſentione diſiungit, nec in eo numero eſſe patitur, quos Lyricus his verſibus celebrat,

A marito incestuoso disiungitur.

Felices ter & amplius
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuulſus querimoniis
Suprema citius ſoluit amor die.

Inceſtuoſorum odium implacabile.

Nam ille vxori pruritum libidinis, ea cõtra marito bibacitatem à primo diluculo & aliarum mulierum cõſuetudinem obiiciebat. Ita diſſidio ſubinde creſcente, Stephanus Barbaricum conſilium init atque exequitur. Nã ſiue conficto, ſiue verè obiecto adulterij crimine, Eudociam omni veſtitu muliebri ſpoliat, ſola tenui interula relicta, eaque vndique præciſa, vt vix pudẽdas partes tegeret, atq; ita ignominioſè quò libitum eſſet abire ſinit. Huic pœnæ tam inhoneſtæ, atroci & immodicæ, frater eius Volcus intercedit: & obiurgata eius inhumanitate, orat, vt depoſita iracundia paulo clementius agat, habita ratione illuſtris generis Eudociæ: & famæ ſuæ conſulat, ac tãtam ignominiæ labẽ caueat. Sed cum pertinax & implacabile eius ingeniũ mouere non poſſet, ipſe Eudociam ita ſuſceptã

Suæ libidinis præmia meritarefert imprudens mulier.

Nec valet fratris interceſſio.

Miſera eiecta recipitur à fratre tandémq; ad patrem peruenit.

καὶ βίον ὑπέστη τὸν μοναδικόν· ὁ δέ οἱ υἱὸς Στέφανος κληροῦχον τῆς πατρῴας σατραπείας τὴν Εὐδοκίαν δεικνὺς, ἡλίοις συχνοῖς ἐξεμέτρησε, καὶ παίδων ἐξ αὐτῆς ἀκούει πατήρ· καινοτόμος δ' ὢν ὁ χρόνος καὶ προβολεὺς τῶν ἀνομοίων ἀλλήλοις, διΐστησιν ἀμφοτέρους τῆς πρὶν ἑνότητος καὶ συμπνοίας, οὐκ ἄχρι τῶν ἐσχάτων ἀναπνοῶν συμφυΐαν παρεὶς ἀνόθευτον, ὃ τοῖς ἐχέφροσι συζυγίταις πλήρωμα τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας κρίνεται. οὐκοῦν ὁ μὲν τῇ γυναικὶ ἐνεκάλει τὸν τῆς ψωρώδους ἀκρασίας ὀδαξησμόν, ἡ δὲ τἀνδρὶ προσῆπτε τὸ εὐθὺς ἐξ ἑωσφόρου ἀκροχάλικα, καὶ τὸ μὴ πίνειν ὕδατα ἐξ οἰκείων ἀγγείων, καὶ τὸ κρυφίων ἄρτων ἐμπίπλασθαι· καὶ προβαινούσης οὕτω τῆς διχονοίας ἀεὶ ἐπὶ μέγα, σκέπτεταί τι βαρβαρώτερον ἔργον ὁ Στέφανος, καὶ αὐτὸ μέτεισι· πλασάμενος γὰρ, ἤτοι καὶ φάμενος ἀληθῶς, μοιχευομένην ἁλῶναι τὴν Εὐδοκίαν, παντὸς ἀπογυμνοῖ περιβλήματος γυναικείου, τὸν ἔσχατον αὐτῇ καὶ λεπταλέον χιτῶνα μόνον καταλιπών· καὶ τοῦτον κύκλῳ περικοπέντα, ὡς μόλις περιστέλλειν τὰ τῶν μελῶν ἀσχήμονα, καὶ ἐξαφίησιν οὕτως ἀτίμως, ἔνθα καὶ διοργῷη πορεύεσθαι· πρὸς δὲ ταυτηνὶ τὴν πρᾶξιν τὴν ὄντως ἄσεμνον καὶ ἀπότομον, καὶ τὴν ὑπέρογκον ἀμιωτηρίαν, ὁ ἀδελφὸς ἀντιστὰς Βόλκος, ἔς τε τὸ ἀπάνθρωπον ἦθος ὠνείδισε τὸν κασίγνητον, μεθαρμόσασθαί τε τῆς ὀργῆς, καὶ καθυφεῖναί τι μικρὸν καθικέτευσεν, ἀποδόντα πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ γένους τῆς Εὐδοκίας, καὶ ἑαυτὸν δὲ οἰκτειρήσαντα, γενησόμενον οὕτως ἐπ' ἀσχήμοσιν ἔργοις ἀοίδιμον. οὐκ ἔχων δὲ καὶ πείθειν, ὡς τὴν γνώμην ἀκαμπῆ καὶ δυσμείλικτον, αὐτὸς τὴν Εὐδοκίαν προσηκούσης κομιδῆς ἀξιώσας, παραδίδωσι τοῖς

vt

ἀπάξουσι δεόντως εἰς τὸ Δυῤῥάχιον. μαθὼν δὲ τὸ γεγονὸς ὁ πατὴρ, πέμψας ἀμφικέφαλον καθέδραν, καὶ κόσμους περιδεῤῥαίους, ἄλλας τε λαμπρειμονίας βασιλικὰς, εἰσοικίζεται τὴν θυγατέρα. πλὴν οὐδὲ τοῦ Νεεμὰν οὗτοι υἱοὶ ἀδελφὰ φρονοῦντες εἰς τέλος διήρκεσαν· ἐκπολεμωθέντες δὲ κατ᾽ ἀλλήλων, τῶν χορῶν τῶν ἄλλων καὶ οὗτοι συνηρίθμησαν, οὓς μικρῷ πρόσθεν εἰρήκαμεν ἠγνοηκέναι τὴν φύσιν διά τε φιλαρχίαν καὶ τρόπου σκαιότητα· καὶ φανεὶς κρείττων ὁ Βόλκος, τῆς ἀρχῆς ἅμα καὶ τῆς πατρίδος ἐκτοπίζει τὸν Στέφανον· ἐκ γὰρ τῆς τῶν πόλεων βασιλίδος, ὥσπερ τινὸς ὑπογραμμοῦ καὶ τύπου καὶ κοινοῦ θεμιστεύματος τῆς ἀδελφοκτονίας ἐξιούσης, καὶ διαδραμούσης τῆς γῆς τὰ πέρατα, οὐ Πέρσαι μόνον καὶ Ταυροσκύθαι, καὶ οἵδε οἱ Δαλμάται, καὶ μετέπειτα Παίονες, ἀλλὰ καὶ λοιποὶ ἕτεροι παρ᾽ ἔθνεσι δυναστεύοντες, στάσεων καὶ φόνων τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ἐνέπλησαν, καθ᾽ ὁμογενῶν τὰ ξίφη σπασάμενοι· κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τούτους ἔξεισι τῆς Μυσίας ὁ Ἰωάννης μεγίστῳ τε καὶ παγχάλκῳ στρατεύματι· καὶ διειληφὼς τὴν Κωνστάντιαν, χειροῦται ταύτην κατὰ πᾶσαν εὐπέτειαν, διάσημον οὖσαν ἐν τοῖς τῆς Ῥοδόπης χοινίσμασι· καὶ καθελὼν τὸν ταύτης περίβολον, ἐκεῖθεν ἀπανίσταται· καὶ περὶ τὴν Βάρναν στρατοπεδεύεται, καὶ πολιορκεῖ γενναίως καὶ ταύτην, κατὰ τὴν ἕκτην τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἡμέραν· παντοίαν δ᾽ ἔνστασιν ἐνδεικνυμένων τῶν ἔνδοθι, κρατίστων ὄντων τῶν πλείστων, κἀκ τοῦ Λατινικοῦ στίφους συγκεκροτημένων, τετράπλευρον συντίθησι μηχανὴν συμμηκιζομένην τῷ εὔρει τῆς τάφρου, ἰσοϋψῆ τῷ τείχει τῆς πόλεως, καὶ ταύτην ὑπότροχον οὖσαν τῆς τάφρου ἄγχιστα στήσας, εἶτα ἀνατρέψας, ἀμφοτέρων τῶν περάτων

vt dignitas eius postulabat, Dyrrachium perducendam curat. Quo casu cognito pater, filiam lecticæ & ornamentis muliebribus missis, in ædes suas recipit. Cæterũ ne hi quidem Neemanis filij longo tempore concordes permanserunt: sed inimicitiis susceptis, in cæterorum cœtum transierunt, quos suprà diximus per ambitionẽ & væcordiam, naturæ oblitos esse: & Volcus victor Stephanum & principatu & patria exegit. Nam cùm fraternæ cædis exemplum ex vrbe imperatrice promanasset, & extremos orbis terrarum fines peruagatum esset, non Persæ tantùm & Tauroscythæ, & hi Dalmatę, & postea Pannonij, sed & alij plures cæterarum gentiũ principes, ensibus in cognatos suos strictis, seditionum & cædium patrias suas compleuerunt. Sub hoc tempus Ioannes cum maximo & armis instructissimo exercitu, Mysia egressus, Constantiam insignem vrbem Rhodopæi territorij sine vlla difficultate capit: & mœnibus dirutis, Varnã sexto die passionis Dominicæ fortiter oppugnat. Sed cùm ij qui vrbẽ tenebant, plerisque fortissimi viri, & Latini generis, summa ope resisterent, quadrilateram machinam fabricat, quæ longitudine latitudini fossę, & altitudine fastigio mœnium responderet: & ea rotis subiectis proximè fossam collocata, & deinde euersa, vtrosque fines

Fratrum quoque gratia rara est: & incestuosus Stephanus tandem pœnas luit.

Ex Byzantio malum in extremos fines orbis peruagatur.

Alia tragœdia Mysi Cõstantiam & Varnam expugnant.

Machina quadrilatera ad vrbis expugnationẽ ædificata.

apprehendit: eadémque machina & ad explendam fossam, & ad cōscendenda mœnia pro scalis vsus, triduo Barnæ potitur. neq; diei solēnitatem (erat enim id sanctissimum sabbathum, quo Dominus in sepulchro dormiuit) neque Christianū nomen veritus Barbarus, quod solis labiis iactabat: sed intemperiis sanguinarij alicuius dæmonis actus, omnes quos viuos ceperat, in fossam præcipitauit: iniectáque humo, & expleta, sepulchretum locum illum facit: nec multo pòst, etiam mœnibus euersis, in Mysiam reuertitur, huiusmodi victimis & abominandis inferiis celebre illud sabbathum veneratus. Atque hæc sic gesta sunt. Manuel verò Camizes Protostrator longo tempore in Mysia captus, Imperatorem & consobrinum orat, vt de sua re familiari redimatur, neque vt maleficus longo tēpore in Barbarorū potestate relinquatur. Sed iis literis nihil impetrauit. Desperata igitur cognati ope, ad Chrysum se conuertit: & solutione ab eo impetrata, Prosacum abit. ac ne ibi quidem Imperatorē obtestari desinit, vt Chryso duos auri centenarios pro sui redemptione soluat, cū lōgè plus ex suis opibus rapuerit. præter aurea & argētea vasa, & telam sericam, & vestes preciosas, quarum rerum copia mortalium locupletissimus fuerit habitus.

Expugnati crudeliter interfecti, & in fossa vrbis sepulti.

Barnæ oppidi mœnia à victore euersa.

** Manuel Camyzes ad Chrysum deficit. Nona tragœdia ex priore consurgens. Ex desperatione defectio.*

Manuelis modestia prudens, & patriæ amor.

ἐπιλαμβάνεται, καὶ τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ μηχανήματι ζεύγματί τε τῆς τάφρου χρησάμενος, καὶ κλίμακι ἐξικνουμένῃ τοῦ ὕψους τῆς πόλεως, τρισὶν ἡμέραις τῆς Βάρνας κρατεῖ. οὔτε δὲ ἡμέρας τὴν δύναμιν ὁ βάρβαρος πτοηθεὶς (ἦν δὲ τὸ ὑπερευλογημένον σάββατον καθ' ὃ ὕπνωττεν ἐν τάφῳ Χριστὸς) οὔτε τὸ Χριστιανὸν αἰδεσθεὶς, ὃν μόνοις περιέφερε χείλεσιν, ἀλλὰ φιλαιμάτοις δαίμοσιν ἐλαστρούμενος, πάντας οὓς συνείληφε ζῶντας, κατὰ τῆς τάφρου ὠθεῖ· καὶ χοῦν ἐς ἰσόπεδον ἐπιχέας, πολυάνδριον τὸν τόπον δείκνυσι. ἔπειτα καὶ τὰ τείχη καταστρεψάμενος, εἰς Μυσίαν ἐπάνεισιν, ἐναγίσμασι τοιούτοις καὶ τελεταῖς μυσαρωτάταις τὴν μίαν τῶν σαββάτων, καὶ τῶν ἡμερῶν κυρίαν τετιμηκώς· καὶ τῇδε μὲν καὶ ταῦτα ἐφέρετο. ὁ δέ γε Πρωτοστράτωρ Μανουὴλ ὁ Καμύτζης, χρόνιος ἐν Μυσίᾳ καθειργνύμενος, δεῖται τοῦ ἐξαδέλφου καὶ βασιλέως, ἐκ τῆς οἰκείας οὐσίας λυθῆναι, μηδ' ὡς κακοῦργος ἐπὶ πολὺ παροφθῆναι παρὰ βαρβάροις δορύκτητος, οὐκ εἶχε γὰρ καὶ πείθειν, δι' ὧν ἐπέστελλε. ἀπειρηκὼς οὖν τὸν κηδεστὴν, μέτεισι Χρύσον, καὶ παρ' αὐτοῦ δεῖται λυθῆναι. καὶ ὡς εἶχε τὰ ᾐτημένα, πεπερασμένα, ἐκ Μυσίας ἐς Πρόσακον ἄπεισιν. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖσε γενόμενος καθυφῆκε, τοῦ βασιλέως δεόμενος, εἴπως τῷ Χρύσῳ τὰ λύτρα κατάθοιτο, εἰς δύο ποσούμενα χρυσοῦ κεντηνάρια, πολλαπλασίονα τούτων ἀφαιρεθῆναι φάσκων, πλὴν τῶν ἀργυρέων καὶ χρυσέων σκευῶν, τῶν σηρικῶν τε νημάτων καὶ τῶν περιφανῶν ἐσθημάτων οἷς ὑπερεκόμα ῥυηφενέστατος ἀνθρώπων φανείς. ὁ δὲ τὴν σχέσιν τοῦ Πρωτοστράτορος ἐν πλάστιγγι μιᾷ τοῦ τῆς φρενὸς ζυγοῦ καταθεὶς, ἐν δὲ θατέρᾳ τὰ τούτου χρήματα, καὶ ταλαντεύων ἀμφότερα, πολλῷ

Alexij auaritia & malus animus.

Ille verò Protostratoris cognatione in vna lance animi sui pēsata, pecunia verò eius in alterā collocata, & vtraque perpēsa, posteriorē multum pre-

τῇ ῥοπῇ βαρυτέραν τὴν δευτέραν εὕρι-
σκεν. ὅθεν οὐδ᾽ ἄκροις ὠσὶν εἰσῳκίζετο τὰ
ὑπ᾽ ἐκείνου γραφόμενα. ἀπειπὼν οὖν ὁ
Καμύτζης, ἔγνω σὺν Χρύσῳ τοῖς ἀγχι-
τέρμοσι Προσάκῳ Ῥωμαϊκοῖς ἐπιθέσθαι
τέρμασιν. εὐμαρῶς οὖν Πελαγονίαν χει-
ροῦνται, καὶ ῥαδίως ὑπάγονται Πρίλαπον,
ἐπιφύονται τὰ ἑξῆς, ἀφιστῶσι τὰ πόρρωθεν,
διεκπίπτουσι Τεμπῶν τῶν Θετταλικῶν, τῶν
πεδιάδων ἐπιλαμβάνονται, παρακινοῦσι
τὴν Ἑλλάδα, παλίμβολον τιθέασι τὴν τῆς
Πέλοπος. τότε δὲ καὶ δεύτερος ἀποστάτης
κατὰ τοὺς ἀπαρτὶ ἐπανέστελλε γίγαντας. Ἰω-
άννης γάρ τις τὸ γένος Κύπριος Σπυρι-
δωνάκης τοὐπώνυμον, τὸ εἶδος φαῦλος,
τὴν ἡλικίαν φαυλότερος, στράβων τὰς
ὄψεις, χειρῶναξ τὴν τέχνην, τὴν τύχην
χθόνιος, τῷ βασιλεῖ τῷ δὲ ὑπηρετούμενος,
ταῖς δὲ παραλόγοις προόδοις καὶ ἀναβά-
σεσι τῶν ἔσω λεγομένων ταμιείων φύλαξ
ταχθείς, εἶτα τὴν ἀρχὴν τῶν Σμολένων χει-
ρίζειν λαχών, καταγινώσκει τοῦ πεπομ-
φότος εὐτέλειαν νοὸς καὶ ἀφέλειαν. καὶ τῷ
δυσπροσόδῳ τῆς χώρας ἐπαρθεὶς εἰς ἀπό-
νοιαν, διϊστάμενον ἐκείνῳ γίνεται ἀντιστά-
τημα, καὶ σατὰν, καὶ σκώλωψ καὶ ἀπρό-
σκοπον συγκύρημα χείριστον. ὁ δὲ βασιλεὺς
καὶ τρίτῳ τότε κακῷ τῇ συνήθει καχεξίᾳ
τρυχόμενος, ἥτις ἐπενέμετο τὰ ἄρθρα τοῦ
σώματος, τὴν ἐπιμηθέα εἶχε κατ᾽ ἄμφω
δεινῶς ἐπικείμενον, καὶ εἰς πνῖγμα μικροῦ
ἐναλλόμενόν τε καὶ ἐπεμβαίνοντα, ὅτι τὸν
ἐξάδελφον οὐκ ἐλύσατο, καὶ ὅτι τὸν οὐτιδα-
νὸν ἐν ἀνθρώποις Σπυριδωνάκην εἰς ὄνει-
δος οἰκεῖον πόλεων τοσούτων ἐρυμνοτάτων
κατέστησεν ἄρχοντα. διχῇ οὖν διαιρῶν τὸ
συναγόμενον στράτευμα, τὸ μὲν τῷ γαμ-
βρῷ παρεδίδου Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ,
τὸν ἀνθρωπίσκον μετιόντι Σπυριδωνά-
κην, τὸ δ᾽ ἐξέπεμψεν εἰς τὸν Οἰνοπολίτην.

pōderare deprehendit. Itaq;
flagitationes eius nec extre-
mis aurib. admisit. Vnde Ca-
myzes desperatione coactus,
statuit cū Chryso finitimos
Prosaco Romanorum agros
vastare, ac Pelagoniā celeri-
ter subigunt: & Prilapo sine
difficultate potiti, ordine cæ
tera inuadūt, remota ad de-
ditionem impellūt, per Tē-
pe Thessalica penetrant, cā-
pestria occupant: Græciam
commouent, Peloponesum
ad rebellionē instigant. Tūc
& alius seditiosus, velut olim
terræ filij, extitit, Ioannes
Spyridonaces Cyprius, ho-
mo deformi vultu, statura
fœdiore, strabis oculis, sor-
didus opifex, fortuna infima.
Sed dum Imperatori inser-
uit, mirabilibus successibus
& promotionibus interioris
fisci custodię pręficitur. De-
inde Smolanis præpositus,
eū à quo missus erat, asper-
natur vt vili & simplici in-
genio præditum: & difficili
prouinciæ aditu fretus, bifa-
riam illi resistit, inopinatum
& pessimū infortunium. At
Imperator tertio tum malo
conflictans, familiari sibi ar-
ticulari morbo, duplici pœ-
nitentia supra modum ange-
batur, quòd nec consobrinū
redemisset, & nequam homi-
nem Spyridonacem, cum suo
dedecore tot munitissimis
vrbibus præfecisset: & co-
piis quas coegerat, in duas
partes distributis, alteram
Alexio Palæologo genero
suo tradit, vt homuncionem
Spyridonacem vlciscatur:
alteram ad Oenopolitam

Pecunia amor hominem insanire iubet.

Ex desperatione violenta consilia.

Et bellici conatus.

Spyridonacæ defectio. Ex tragœdia tragœdiæ oriuntur.

Infidelis subditus dominum aspernatur.

Vetus verbū iubet, compedes quas ipse fecit, ipsas vt gestet faber.

Alexius tandem seditiosos coercet.

Ioannem, qui Protoſtratori reſiſtebat, mittit. Ac Imperatoris gener Alexius prudentia & audacia adhibita, Spyridonacem exiguo cum labore deuincit, & nanum illum in Myſiam fugat. Protoſtratoris verò rebellio cũ longo ſanè tempore duraſſet, proſpero exitu eſt terminata. Nam Imperator cũ aliis artibus & dolis Chryſũ circumuenit, tum neptem Theodoram, pridem Ibanco deſponſam, Byzantio acceſſitam illi vxorem dedit. Et hac ratione Pelagonia & Prilapo recuperatis, Theſſalia quoque Camyzen expellit, aliàs prælio victum, aliàs vltrò fugientem. Tandem ipſo etiam Stano eiicit, quò vt in aſylũ inexpugnabile ſe receperat. Huiuſmodi præclaris operibus poſt diuturnam deſidiã & ignauiam editis, Byzantium recurrit. Tunc Stromiza quoq; potitus eſt, ibi etiã Chryſo circumuento, & pacem cum Ioanne fecit.

Seditioſus exiguo cum labore oppreſſus.

Chrys⁹ dolo circũuentus.

Camyzes Theſſalia & Stano pulſus.

Ad tempus cõmoda fortuna Alexius vtitur.

8 Hactenus expeditus fuit noſtræ orationis curſus, & molli proceſſit via. Deinceps verò quid dicam, neſcio. Quo enim animo eum eſſe par eſt, qui publicas clades quibus Regina vrbium, terrenis iſtis Angelis imperantibus, afflicta eſt, commemorabit? Vellem equidẽ me omnium grauiſſima & triſtiſſima mala, pro dignitate poſſe exponere. Sed quia id fieri non poteſt, hiſtoriam compẽdio exequar: vtiliorem futuram poſteris,

Exordium Nicetæ ad rerum geſtarũ narrationem deinceps continuãdam accõmodatũ.

Iuſtus atque honeſtus amor patriæ nihil nõ efficit.

Ἰωάννην τῷ Πρωτοστράτορι ἀντικαθιστάμενον. ὁ μὲν οὖν τοῦ βασιλέως γαμβρὸς Ἀλέξιος ἀρετὴν καὶ τόλμαν ἐνδειξάμενος ἔμφρονα, τὸν Σπυριδωνάκην καταγωνίζεται σὺν πόνῳ βραχεῖ, καὶ φυγάδα τίθησι τὸ πυγμαϊκὸν ἀνδράριον ἐς Μυσίαν. ἡ δὲ τοῦ Πρωτοστράτορος ἀντίστασις ἐφ' ἱκανὸν μὲν διήρκεσε χρόνον, αἴσιον δὲ καὶ αὕτη πέρας ἐδέξατο. ὁ γὰρ βασιλεὺς ἄλλαις τε μεθόδοις ἐχρήσατο, μεθ' ὑπουλίας μετιὼν τὸν Χρύσον, καὶ δὴ καὶ τὴν θυγατρόπαιδα Θεοδώραν, ἣν τῷ Ἰβαγκῷ κατηγγυήσεν, ἐμνήστευσεν αὐτῷ εἰς εὐνέτιν, ἐκ Βυζαντίου μεταπεμψάμενος. καὶ τούτοις τοῖς μεθοδεύμασιν ἀνασώζεται Πελαγονίαν καὶ Πρίλαπον, καὶ Θετταλίας ἀπανίστησι τὸν Καμύτζην, πῇ μὲν πολέμῳ καταστρατευόμενον, πῇ δὲ φυγῆς ἐθελοντὶ ἁπτόμενον. ὕστατα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Στανοῦ μετανάστην δείκνυσιν, εἰς ὃν ὡς εἰς ἀνάλωτον ἀπέδρα κρησφύγετον. καὶ τοιούτοις ἔργοις ἑαυτὸν περιανθίσας, ἐπὶ μακρὸν ὀφθέντα οἰκουρὸν καὶ ἀπόλεμον, εἰς Βυζάντιον ἐπανήδραμε. τότε δὲ καὶ τοῦ Στρουμμίτζης ἐκράτησεν, ἀπάτῃ κἀνταῦθα τὸν Χρύσον περιελθὼν, καὶ τὰς πρὸς Ἰωάννην σπονδὰς διεπέρανεν.

8 Ἀλλὰ μέχρι μὲν δὴ τούτων εὔδρομος ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ διὰ λείας φέρων ὁδοῦ, τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ οἶδ' ὅπως τῷ λόγῳ χρήσομαι, τίνα γὰρ γνώμην ἔχειν εἰκὸς, τὸν τὰς κοινὰς διεξιέναι μέλλοντα συμφορὰς, ὧν ἡ τῶν πόλεων αὕτη πεπείραται βασιλὶς, τῶν γηΐνων ἀγγέλων βασιλευόντων. ἐβουλόμην μὲν οἷός τε εἶναι διεξελθεῖν ἀξίως τῷ λόγῳ τὰ πάντων τῶν κακῶν ἀχθεινότατά τε καὶ χαλεπώτατα. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἐν ἐπιτόμῳ δὴ καὶ ποιήσομαι τὴν διήγησιν, κερδαλεωτέραν ἐσομένην δήπου τοῖς ὀψιγόνοις, διὰ

τὴν τῶν ἀλγεινῶν ἀκουσμάτων με-
ξίασιν, καὶ τὴν ἐντεῦθεν τῆς πλείονος λύ-
πης ὑφαίρεσιν. εἶχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς
Ἀλέξιος τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον καθῃρη-
κὼς τῆς ἀρχῆς, δέον δὲ μὴ πάντῃ ἀμελῆ-
σαι τῆς φυλακῆς αὐτοῦ. ὁ δὲ λαθόμενος ὡς
ἐγκαίονται τοῖς πλείστοις αἱ συμφοραὶ, καὶ
εἰσὶν ἀναπόνιπτοι, οὔτε μὴν ἡ δίκη δι' ὅλου
τις ἐστὶν ἀδιύπνιστος, καὶ ταῖς χρονίαις φι-
ληδοῦσα μεταβολαῖς, ἀλλ' ἔπεισι καὶ
ταχύπους, καὶ ἀψόφως ἐπιπίπτειν φιλεῖ
τοῖς ἔργα ῥέζουσιν ἄδικα. ἐνδίδωσι τῷ
κασιγνήτῳ διάγοντι κατὰ τοὺς κίονας, οἳ πε-
ρὶ τὸν πορθμὸν ἀκταῖοι καὶ δυάζοντες ἵ-
στανται, βίοτον ἔχειν ἄνετον, καὶ πᾶσιν ἀνε-
πέγκλητον εἶναι τὴν εἰς αὐτὸν διαπλώϊσιν.
ἣν οὖν τοῦ βουλομένου παντὸς, καὶ οἱ ἐκ
γένους μάλιστα τῶν Λατίνων, εἰς Ἰσαάκιον
ἀναπλεῖν· οἷς καὶ κρυφίων κοινωνὸς ἐδεί-
κνυτο βουλευμάτων, ὁπόσα τὴν αὐτοπά-
θειαν ἐβυσσοδόμευον, καὶ τὴν Ἀλεξίου
καθαίρεσιν ἐμεθόδευον, γράμματα
πρὸς Εἰρήνην πέμπων τὴν θυγατέρα,
κοινωνὸν λέχους Φιλίππῳ τῷ κρατοῦντι
τότε τῶν Ἀλαμανῶν, πρὸς τὴν πατρῴαν
ἐκδίκησιν ὑπαλείφοντα, κἀκεῖθεν διαπεμ-
πόμενα ἔχων ἀντίγραφα, τὸ ποιητέον αὐ-
τῷ εἰσηγούμενα. εἶτα καὶ τὸν υἱέα τούτου
Ἀλέξιον τῆς εἱρκτῆς ἀνεικὼς, ἐλεύθερον
ἀφῆκε βαδίζειν. ἐν δὲ τῷ μέλλειν κατὰ τοῦ Πρω-
τοστράτορος ἐξιέναι, καταλύσας εἰς Δα-
μοκράνειαν, συνέκδημον καὶ τοῦτον ἐπή-
γετο. ὁ δὲ κατὰ γνώμην δήπουθεν τοῦ πα-
τρὸς Πισσαίῳ τινὶ περὶ δρασμοῦ κοινολο-
γησάμενος, στρογγύλης προεστῶτι μεγίστης
νεὼς, ἐκαιροφυλάκει θέσθαι ἐν θαλάσσῃ τὸ
ὅρμημα, καὶ τὸ ἴχνος ἐν πολλοῖς ὕδασιν.
ὡς δ' ἐπέστη καιρὸς πρὸς τὴν ἄπαρσιν
οὐκ ἀνάρσιος, ἡ μὲν ναῦς ἱστίοις πτεροῦται,
καὶ κατ' οὖρον φέρεται, καὶ προσοκέλλει τῇ καθ' Ἑλλήσποντον Αὐλωνίᾳ. τὸ δὲ

ob moderatam tristium rerum commemorationem, & doloris diminutionem. Alexius fratrem Isaaciũ Imperio deiectum excæcarat: sed cum eius custodia non prorsus negligenda esset, oblitus, *plerisque inuri calamitates, nec deleri posse: & Vindictam non perpetuò stertere, sed seris gaudere mutationibus, & celeriter ingruentem tacito eos pede consectari, qui nefaria facinora perpetrent*: fratrem iuxta duas columnas quæ in freti littore sunt, liberè viuere passus est, neque quenquam ad eum traiicere vetuit. Erat igitur cuiusuis Isaacium adire: tum verò Latinorum, cum quibus arcana consilia de vlciscendis iniuriis & euertendo fratre Alexio conferebat, literis ad Irenem filiam missis, Philippi Alemannorum Regis coniugem, quibus eam ad opem sibi ferendam instigabat, atque inde literas recipiebat, quibus quid agendum esset monebatur. Deinde filius quoque eius Alexius, custodia eductus, liberè quò libuit ambulauit: & ab Imperatore contra Protostratorem exituro, itineris comes est assumptus. Is verò de sententia patris, cũ Pisano quodam maximæ rotundæ nauis domino, consilio fugæ inito, nauigandi opportunitatem captabat. Quæ cum contigisset, maius nauigium plenis velis ad Hellesponti Auloniam fertur: minus ve-

Tragœdiarũ Alexij primaria, Alexius ipse cõscientiæ vinculis alligatus.

In Alexium animi oculis orbum, Isaacius excæcatus cõspirat. Tragœdiæ summæ protasis literæ ad Irenem.

Alexij (qui fuit Isaacij filius) ex custodia liberatio.

Fuga eiusdẽ multis dolis operta.

rò, Athyræ, Alexij recipiendi causa, appulit: & quo id consilium lateret, nautę arenam intulerunt, saburrandi scilicet vacui nauigij gratia. quo Alexius, Damocrania eò profectus, conscenso, ad magnam nauem peruehitur. Fuga eius cognita, mittuntur ab Imperatore qui nauem perscrutentur, nec tamen Alexium deprehendere potuerunt. Nam coma in orbem rasa, & Latina veste induta, vt in turba magna obuersans, inquisitores latuit. Perductus in Siciliam, sorori indicatur: quæ iusto præsidio misso, fratrem amplexa, maritum Philippum orat, vt patri suo pro virili opem ferat, simul & imperio & lumine priuato: & fratrem quoque iuuet exulem & extorrem, & errantium stellarum instar vagantem, neque quicquam ferrentem secum præter corpus. Sed præter hæc, alia quoque in mentem mihi veniunt, quæ negligenda non sunt. Angelici nominis fratres cùm aliis rebus Imperium perperam administrabant, vt iam diximus: tum pecuniæ cupiditate æstuantes, neque iustis rationibus opes augere volebant, nec ea quæ coegerant, conseruabant, sed ambabus manibus dissipabant, non tam superuacuo comitatu, & precioso corporis ornatu, quàm meretricibus & cognatis reipublicę prorsus inutilibus largiẽdo. Vnde nouis vectigalibus institutis, non modò Romanas vrbes & prouincias exhauriebant, sed Latini etiam

Sera nimis Alexij Imperatoris consilia.

Alexius filius peruenit ad sororem Irenẽ, à qua recipitur, Philippóque commendatur.

Cõmneniorum fratrum rapacitas & profusiones; alia tragœdię Alexianæ pars. Accelerãt enim mali mi nistri pœnas in dominos iniustos.

ταύτης ἐφόλκιον, κατάραν ἐς τὴν Ἀθύραν ἐπὶ τῷ δέξασθαι τὸν Ἀλέξιον, τιθὲν τὴν σκέψιν ἀφώρατον, ἐνεφόρει ψάμμαθον, φόρτον ἐσομένην τῇ νηῒ κεκενωμένῃ δῆθεν τῶν ἀγωγίμων. ὁ δ' Ἀλέξιος ἐκ Δαμοκρανείας ἐκεῖσε παραγενόμενος, τὴν ὁλκάδα εἴσεισι, καὶ πρὸς τὴν νῆα μετακομίζεται. γνωσθείσης δὲ τῆς τούτου φυγῆς, πέμπονται μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως οἱ τὸ πλοῖον ἐξερευνήσοντες, οὐ μὴν ἴσχυσαν συλλαβεῖν τὸν Ἀλέξιον. οὗτος γὰρ τὴν κόμην κειράμενος περιτρόχαλα, καὶ τὴν αὐτὴν τοῖς Λατίνοις στολὴν ἐνδυσάμενος, ὡς ἐν ὁμίλῳ πολλῷ συναναστρεφόμενος, τοὺς διφῶντας ἐλάνθανεν. ἀπαχθεὶς οὖν ἐς Σικελίαν, δῆλος τῇ ἀδελφῇ γίνεται. ἡ δὲ δορυφορίαν ἱκανὴν ἀποστείλασα, τὸν ἀδελφὸν ἀγκαλίζεται, καὶ δεῖται τοῦ ἀνδρὸς Φιλίππου, τὰ δυνατὰ τῷ πατρὶ ἐπαμῦναι, φάους ἅμα καὶ κράτους ὑπὸ τῶν γνησίων ἀφῃρημένῳ, καὶ τῷ ἀδελφῷ ἐπαρήξειν ἀστέγῳ τε καὶ ἀπόλιδι κατ' ἀστέρας μεταφερομένῳ τοὺς πλάνητας, καὶ μηδὲν ἐπαγομένῳ πλὴν τοῦ σώματος. ἀλλὰ γὰρ πρὸς τούτοις, καὶ ἄλλα μοι ἐπιρρεῖ, ἃ μὴ χρεὼν παρόψεσθαι. οἱ Ἀγγελώνυμοι κασίγνητοι καὶ ἄλλως μὲν πλημμελῶς διῴκουν τὰ τῆς ἀρχῆς, ὡς ἤδη λέξαντες ἔχομεν, μάλιστα δὲ φιλοχρηματίαν νοσοῦντες, οὔτ' ἀπὸ δικαίων πόρων πλουτεῖν ἠνείχοντο, οὔτε συνεῖχον τὰ συλλεγόμενα, ἀλλ' ἐξέφερον ἀμφοτέραις αὐτὰ καὶ περιττῇ μὲν θεραπείᾳ καὶ κόσμῳ πολυτελεῖ σώματος, πλέον δ' ἀπεπλούτουν πρὸς ἑταιρίδας καὶ συγγενεῖς ἀλυσιτελεῖς παντάπασι τοῖς κοινοῖς. οὐ μόνον τοίνυν τὰς Ῥωμαϊκὰς πόλεις ἐκαλαμῶντο καὶ ἀπεφύλλιζον, εὑρεταὶ τῶν καινῶν εἰσφο-

ρῶν καθιστάμενοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ φυλῶν Λατινίδων ἐν οἷς εἶχον, εἰσέπραττον πολλάκις οὖν τὰς πρὸς Βενετίκους ξυνθήκας παραβλεψάμενοι, αὐτούς τε ἐς χρήματα ἐζημίωσαν, καὶ τὰ πλοῖα τούτων ἠργυρολόγουν, καὶ τοὺς ἐκ τῆς Πίσσης αὐτοῖς ἐπανέστησαν. ἀμέλει καὶ ἦν ὁρᾶν ὅτε μὲν τῆς πόλεως ἔνδοθεν, ὅτε δὲ κατὰ μέσην τὴν θάλατταν, διὰ μάχης ἀμφότερα τὰ γένη χωροῦντα, κρατοῦντά τε ἀνὰ μέρος καὶ κρατούμενα, καὶ παλίωξιν ἐντεῦθεν καὶ ἀντισκύλευσιν.

9 Ἀτὰρ οἱ Βενέτικοι παλαιῶν μεμνημένοι πρὸς Ῥωμαίους σπονδῶν, καὶ μεταχωροῦσαν πρὸς Πισσαίους τὴν σφετέραν δεξίωσιν οὐκοῦν ὁρᾶν ἀνεχόμενοι, δῆλοι ἦσαν Ῥωμαίων κατὰ βραχὺ ἀφιστάμενοι, καὶ μελετῶντες ἐν καιροῖς τὴν ἀντιλύπησιν, καὶ μάλιστα ὅτι κιμβικευόμενος ὁ Ἀλέξιος, οὐκ ἀπεδίδου σφίσι χρυσίου μνᾶς διακοσίας, ἐνδεούσας ἔτι πρὸς τὸ ἅπαν ὀφείλημα τῶν δέκα πρὸς τοῖς πέντε κεντηναρίων, ἃ συνέθετο δοῦναι τοῖς Βενετίκοις ὁ βασιλεὺς Μανουήλ, ἡνίκα συνειληφὼς τοὺς Βενετίκους δημόσια τὰ τούτων ἔθετο χρήματα. ἦν δὲ δεινὸν οὐκ ἐλάχιστον, καὶ ὁ τηνικαῦτα Δοὺξ Βενετίκων Ἐρρίκος Δάνδουλος, ἀνὴρ πηρὸς μὲν τὰς ὄψεις, καὶ τῷ χρόνῳ πέμπελος, ἐπιβουλότατον δὲ πρᾶγμα Ῥωμαίοις καὶ φθονερώτατον, ὃς παιπάλημα ὢν ἀγυρτείας, καὶ φρονιμώτερον τῶν φρονίμων ἑαυτὸν ὀνομάζων, καὶ δοξομανῶν ὡς οὐχ ἕτερος, θανάτου ἐπιμᾶτο, τὸ μὴ τίσασθαι Ῥωμαίους δίκας τῆς ἐς τὸ γένος αὐτοῦ παροινίας, φρεσὶν ἀναπεμπάζων καὶ λογιστεύων, ὁπόσοις κακοῖς οἱ Βενέτικοι προσωμίλησαν, τῶν Ἀγγελωνύμων ἀδελφῶν ἀνασσόντων, καὶ πρὸ τούτων Ἀνδρονίκου, καὶ ἀνόπιν ἔτι τοῦ Μανουὴλ τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆ-

etiam nominis gentes, quantum poterant, tributis vexabant. Venetos quidem sæpe pactis & conuentis violatis, pecunia mulctarunt, & vectigal ab eorum nauibus exegerunt: & Pisanos cum eis ita commiserunt, vt aliquando intra ipsam vrbem, aliquando in mari congrederentur, victoria nunc his nūc illis fauente, & mutuò sese fugarent & spoliarent.

Et dum aliis exitium moliuntur, in seipsos conspirant.

9 Cæterùm Veneti antiquo Romano fœdere prolato, suam dignitatem ad Pisanos translatam esse ægrè ferentes, à Romanis paulatim alienati, se vicissim nostris per occasionem ægrè facturos ostendebant, præsertim cum Alexius per auaritiam CC auri minas, quę debito XV centenariorum auri adhuc deerant, non solueret, quos Manuel, cum Venetorum bona publicasset, se pensurum pepigerat. Neque minimum malum erat Dux Venetorū Ericus Dandulus, homo cæcus ille quidem & capularis, sed Romanis infensissimus & insidiosissimus, vt calliditate singulari, ita arrogantia immensa, vt se prudentum prudentissimum appellaret, & gloriolæ cupiditate omnes superaret. Is vitam sibi morte acerbiorē fore putabat, nisi genti suæ factas à Romanis contumelias vlcisceretur: animo repetens, & recensens quot malis populares sui, Angelis fratribus imperantibus, affecti essent, & ante hos Andronico & Manuele rerum

Veneti iniquis modis vexati, à Græcis paulatim alienantur.

Principis auaritia rempub. pessundat.

Henricus Dandulus, firmissimis ingenij oculis præditus, stupidis & superbis Græculis bellum parat, contumelias suæ genti illatas vlcisci constituens.

Prudenter auxilia adſciſcit.

potientibus. Sed quia norat, in ſuum caput redundaturũ, ſi quid cum ſola ſua gente contra Romanos conaretur, de auxiliis aliorum aſciſcendis cogitat, arcaniſque cum iis communicandis, quos norat irreconciliabili odio à Romanis diſſidere, eorúmq; felicitati inuidere.

Et conſilia cum Græcorum hoſtib. cõmunicat.

Cum autem ipſum tempus nobiles quoſdam Toparchas, qui Palæſtinam viſere cupiebãt, ſpõte obtuliſſet, ſocietatem & fœdus cum eis contra Romanos coit.

Dum Græci ſtertunt, Latini vigilant & ineunt ſocietatem.

Erant ij, Montisferrati Marchio Bonifacius, Flandriæ Comes Balduinus, Comes S. Pauli Ericus, Pleæ Comes Doloicus, & alij complures audaces bellatores, & ſtatura ſuis haſtis propemodum pares.

Belli apparatus maximus

Igitur toto triennio Venetiis fabricatæ ſunt celeres naues equeſtres C & X, naues longæ L X, rotundæ vltra L X X ſunt coactæ, quarum

Nauis maxima, cui cognomẽ Mundus.

vna ob inſignem magnitudinem Mundus ab eis appellabatur. Eas naues conſtituto tempore conſcenderũt equites cataphracti M. ſcutati X X X M. plurimis armorum generibus inſtructi, ſed

Ingens exercitus in Græcos.

plerique Zagrotoxotę. Claſſe ad oram ſoluendam parata, malum malo cumulatur, & fluctus fluctum vrget, vt

Non deſunt hoſtes eis quos diuina vltio euertere decreuit.

dicitur. Nam Alexius, Iſaacij Angeli filius, literis veteris Romæ pontificis, & Regis Alemaniæ Philippi inſtructus, qui piraticis iſtis collegiis plurimum ſe debituros profitebantur, ſi adoleſcentẽ in patrium Imperium reſti-

πέρα διέποντος. εἰδώς, καὶ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς προχωρήσειν, εἴ τι που Ῥωμαίοις ἐπίβουλον μετὰ μόνων τῶν ὁμοφύλων ἐργάσεται, καὶ ἄλλους προσλαβέσθαι συλλήπτορας σκέπτεται, καὶ τούτοις κοινωνῆσαι τῶν ἀπορρήτων, οὓς ἤδη πρὸς Ῥωμαίους ἄσπονδον μῖσος τρέφοντας, καὶ τοῖς τούτων καλοῖς βάσκανον καὶ λίχνον ἐνατενίζοντας. τοῦ δὲ καιροῦ χορηγήσαντος αὐτομάτως τοπάρχας τινὰς εὐγενεῖς, οἵτινες πρὸς Παλαιστίνην ὥρμων τραπέσθαι, κατὰ κοινοπραγίαν τούτοις συγγίνεται, καὶ συνωμότας ἐπισπᾶται τοῦ κατὰ Ῥωμαίων κινήματος. ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Μόντης Φερράντης μαρκέσιος Βονιφάτιος, ὁ κόμης Φλάντρας Βαλδουῖνος, ὁ κόμης τοῦ ἁγίου Παύλου Ἐρρίκος, καὶ ὁ κόμης Πλέης Δολόϊκος, καὶ συχνοὶ ἕτεροι τολμητίαι πολεμισταί, καὶ συμμηκιζομένην διὰ τὰς δολιχὰς τῶν δοράτων τὴν ἡλικίαν προφαίνοντες. ναυπηγηθέντων οὖν εἰς Βενετίαν δι᾽ ὅλων τριῶν λυκαβάντων, δρομώνων μὲν ἱππαγωγῶν ἑκατὸν δέκα, νηῶν δὲ μακρῶν ἑξήκοντα, ἔτι δὲ πλοίων συναθροισθέντων στρογγύλων μεγίστων ὑπὲρ τὰ ἑβδομήκοντα, ὧν ἓν Κόσμος παρ᾽ αὐτοῖς ὠνομάζετο, ὡς πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερφέρον ἐς μέγεθος, εἴσεισιν ἐκ παραγγελίας αὐτά, ἵππος μὲν χιλία σιδήρῳ κατάφρακτος, ἀσπὶς δὲ τρισμυρία, εἰς ὁπλίτας πλείστους διῃρημένη. μάλιστα δὲ εἰς τοὺς καλουμένους Τζαγροτοξότας. ὡς δ᾽ ἦν ὁ στόλος πρὸς ἀναγωγὴν ἕτοιμος, κακὸν ἐπὶ κακῷ προσβάλλει, καὶ κῦμα, ὅ φασιν, ἐπὶ κύματι Ῥωμαίοις ἐπικυλίνδεται. Ἀλέξιος γὰρ ὁ παῖς Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου γράμμασιν ἐφοδιασθεὶς τοῦ Πάπα Ῥώμης τῆς πρεσβυτέρας, καὶ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας Φιλίππου, χάριτας μεγίστας ὁμολογούντων τοῖς πειρατικοῖς τούτοις ἐργαστηρίοις, εἰ τὸν Ἀλέξιον εἰσδέξονται,

καὶ πρὸς τὴν πατρῴαν ἐπαναγάγωσι βασιλείαν, τεισάσμενος μετὰ καιρὸν τῷ στόλῳ ἐφίσταται, καὶ προσβλέπεται, ὡς οὐ μόνον τὸν κατὰ Ῥωμαίων λῃστρικὸν ἔκπλουν μετασχηματίσων πρὸς τὸ εὐάφορμον, καὶ διαμορφώσων πρὸς τὸ εὐπρόσωπον, ἀλλὰ καὶ χρημάτων ἀποθεραπεύσων σωρείαις τὸ κερδαλέον ἐκείνων καὶ φιλοχρήματον φρόνημα. τὸν τοίνυν Ἀλέξιον οὐ μᾶλλον τὴν ἡλικίαν ἢ τὰς φρένας νεάζοντα πανοῦργοι πάντες καὶ πράγμασιν ἐντακέντες ἄνδρες παραλαβόντες, ἐκείνοις ἐν ὅρκοις συνθέσθαι παρέπεισαν, ἃ μηδαμῶς ἐπεφύκει πέρας λαβεῖν. οὐ γὰρ μόνον θαλάσσας χρημάτων αἰτησαμένοις κατένευσε τὸ μειράκιον, ἀλλὰ καὶ συνάρασιν κατὰ Σαρρακηνῶν μεθ' ὁπλομάχων Ῥωμαίων, καὶ τριηρέτων νηῶν πεντήκοντα. τὸ δὲ δὴ μεῖζον καὶ ἀτοπώτατον, παρεκτροπὴν τῆς πίστεως, ὁποία τοῖς Λατίνοις ἀπάζεται, καὶ τῶν τοῦ Πάπα προνομίων καινισμόν, μετάθεσίν τε καὶ μεταποίησιν τῶν παλαιῶν Ῥωμαίοις ἐθῶν, συγκατέθετο. καὶ δὴ ὁ μὲν στόλος τὰ πρυμνήσια λύσας, κατάγεται πρὸς Ἰάδαρα, καὶ τὴν αὐτὰ πολιορκῶν, δόξαν οὕτω τῷ τῆς Βενετίας Δανδούλῳ δουκί, ὡς δῆθεν παλαιὰς συνθήκας πρὸς τοὺς ἐκγόνους ἐκείνῳ παραβλεψάμενα. ὁ δέ γε κράτωρ Ῥωμαίων Ἀλέξιος, ἐκ πολλοῦ τὴν τῶν Λατίνων ἐνωτιζόμενος κίνησιν, πρὸς οὐδέν τι ἄμεινον ἑαυτῷ τε καὶ Ῥωμαίοις διέκειτο. τὸ γὰρ περιττὸν ἐς μαλακίαν, ἴσην ἔχει πως καὶ τὴν βλακείαν πρὸς τὰ κοινωφελῆ καὶ τὰ δέοντα. οἱ δὲ τῶν περιφύτων ὀρῶν φύλακες ἐκτομίαι, ἃ τοῖς βασιλεῦσιν ἀνεῖται πρὸς κυνηγέσια, καθάπερ ἱερῶν ἄλσεων, εἰπεῖν δὲ καὶ θεοφυτεύτων παραδείσων, ἐφείδοντο τουτωνὶ καὶ διηπειλοῦντο τὸν ἔσχατον κίνδυνον, τοῖς ἐκτεμεῖν προθε-

tuerent: aliquanto pòst cupidiſſimè ad claſſem & peruenit & excipitur, vt qui nõ tantum latrociniũ illud contra Romanos inſtitutũ, promouere, & honeſta ſpecie fucare, ſed & pecuniarum aceruis ipſorũ auaritiam explere poſſet. Is nõ ætate magis quàm animo puer, à viris callidis & verſutis ſuſceptus, pepigit & ſacramento firmauit, ea ſe præbiturum, quę perduci ad exitum minimè poterant. Nec enim maria pecuniarum duntaxat, illis poſtulantibus promiſit, ſed & auxilium contra Sarracenos cum Romanis militibus & L. triremib. Et quod maius eſt ac longè abſurdius, Latinorum deprauatam religionem amplectitur, & priuilegiorum Papalium innouationem, & veterem Romanorum inſtitutorum mutationem pollicetur. Claſſe Iadara prouecta iuſſu Danduli Venetorum ducis vrbs obſidetur, ob vetus quoddam fœdus violatum, vt aiebat. At Romanorum Imperator Alexius, iampridem Latinorum motu audito, nihil præparauit, quòd è re vel ſua priuatim, vel publicè omnium eſſet. *Nam immodica mollicies rebus gerendis nihilo aptior eſt quàm dementia.* Et ſpadones ſyluoſorum montium cuſtodes, qui Imperatoribus tanquam ſacri luci, aut diuini paradiſi venandi gratia conſecrati ſunt, parcebant arboribus. & extremum periculum iis minitabantur, qui ad fabricandas

Quibus conditionib. Latini eum in fœdus receperunt.

Nicetas Gręcus Latinorũ religionem deprauatam eſſe aſſerit.

Alexius, ſuperbia excęcatus, contra belli leges peccat, quæ aduerſarium quamuis infirmum nolunt cõtemni.

Spadonum Græcorum dementia.

naues ligna inde peterent. Adhuc claſſis dux Michael Stryphnus, cui Dominæ ſoror nupta erat, non tantùm clauos & ancoras auro permutare, ſed vela etiam & rudentes vendere ſolitus, longis nauibus prorſus omnibus naualia Romana ſpoliarat. Imperator verò væcordes homines peſſima facinora perpetrantes adeò non caſtigabat, vt iis cum primis propitius eſſe videretur. Iã quia libenter domi deſidebat, nunc colles æquabat, & valles complanabat, & areas faciebat: nunc Latinæ claſſis expeditionem* à cœna pro ludicro deridebat, & vt fabulam eleuabat ea pericula, quæ multi audiebant, & velut in conſpectu habebant. Poſtquam verò Latinos Iadaris ad deditionem compulſis, Epidamni appuliſſe, & Alexium Imperatorem ab Epidamniis ſalutatum eſſe: haud dubiis nunciis cognouit: vt de piſcatore prouerbio dicitur, ictus ſapere incipit, & ſcaphulas putreſcentes & eroſas à vermibus vix xx reficit: & mœnia vrbis obiens, ædes extrinſecus eis contiguas dirui iubet. Claſſis Epidamno ad Corcyrã prouecta, Conſtantinopolim verſus vela facit. Nam Occidentales multo antè norant, *Romanum Imperium iam nihil eſſe aliud niſi crapulam & ebrietatem*, *nec aliud eſſe Conſtantinopolim quàm Sibarim illam luxu celebrem*: & proſperam nauigationem mira-

Claſſis dux auarus, dum ſibi conſulit remp. perdit.

Stultus princeps iis eſt propitius quos vt omnium pernicioſiſſimos de medio tollere debuit.

Hoſtes ſtultus ſuper mẽſa debellat.

At ſtultorũ cogitationes vanæ ſunt.

Et tandem icti, ſed ſerò ſapiũt: quum ſæpius inutilis & inſipiẽs illa ſit ſapientia.

Quid tũc fuerit Græcorũ imperiũ teſtis omni exceptione maioris vox obſeruanda.

μένοις ἐκεῖθεν ξύλα ἅττα ναυπηγήσιμα· ναὶ μὴν καὶ ὁ τοῦ στόλου δοὺξ Μιχαὴλ ὁ Στρυφνὸς, κασιγνήτῃ τῆς δεσποίνης συνεζευγμένος, δεινότατος ὢν μὴ μόνον γόμφοις καὶ ἀγκύρας χρυσίου ἀλλάξασθαι, ἀλλὰ καὶ λαίφεσιν ἐπιθέσθαι, καὶ ἐξαργυρεῖσθαι πρότονα, ἅπαξ ἁπάντων πλοίων μακρῶν τὰ νεώρια Ῥωμαίων ἐκένωσε. καὶ βασιλεὺς οἷς οὐκ ἐπετίμα τοῖς ἀβελτέροις τὰ τῶν κακῶν κάκιστα δρῶσιν, ἐπευδοκῶν τοῖς γινομένοις ἡλίσκετο. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ αὐτὸς οἰκουρείᾳ χαίρων, νῦν μὲν γεώλοφα καθῄρει, καὶ ἀνεπλήρου φάραγγας, ἅλωας αὐτουργῶν· νῦν δὲ εἰς ἐπιδείπνιον εἶχε γέλωτα τὴν τοῦ Λατινικοῦ στόλου ἀπόπλοιαν, καὶ ὡς εἰς μῦθον ἀπέλυε τὰ τοῖς ὠσὶν ἔναυλα δεινὰ, καὶ πρὸ ὀμμάτων πολλοῖς κείμενα. ἐπεὶ δὲ παρεστήσαντο μὲν οἱ Λατῖνοι τὰ Ἰάδαρα, τῇ δ' Ἐπιδάμνῳ προσώκειλαν. καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὁ σὺν ἐκείνοις Ἀλέξιος παρὰ τῶν Ἐπιδαμνιτῶν ἀνηγόρευτο, καὶ τὴν περὶ τούτων φήμην ἀναμφήριστον εἶχεν ὁ βασιλεὺς, γίνεται παροιμιώδης ἀσπαλιεὺς, ὃς πληγεὶς κομίζεται νοῦν. ἤρξατο τοίνυν ἐπισκευάζειν τὰ τῶν σκαφιδίων ὑπόσαθρά τε καὶ θριπηδέστατα μόλις ἐς εἴκοσιν ἀριθμούμενα. περιελθὼν δὲ καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, τὰς ἔξωθεν οἰκήσεις κατερείπειν προσέταττεν· ὁ δὲ στόλος ἄρας ἐξ Ἐπιδάμνου, τῇ τῶν Κερκυραίων παρενέβαλε, καὶ περὶ τὰς εἴκοσιν ἡμέρας χάσας ἐκεῖθεν τὸν πλοῦν, ὡς ἔγνω τὴν ἄκραν δυσεπιχείρητον, εὐθὺ τῆς Κωνσταντίνου τὰ λαίφη διαπετάννυσιν. ᾔδεσαν γὰρ ἐκ μακροῦ, τὴν τῶν Ῥωμαίων (οἱ ἀφ' ἑσπέρας) ἀρχὴν ἐς μηδὲν ἕτερον περιστᾶσαν, ἢ κραιπάλην καὶ μέθην, καὶ τὴν Βυζαντίδα Σύβαριν ἀτεχνῶς τὴν ὑμνουμένην ἐπὶ τρυφῇ. ὅθεν εὐπλοίας παραδόξου

τυχόντες

τυχόντες (αὖραι γὰρ διὰ παντὸς ποντιάδες δεξιαί τε καὶ πλησίστιοι ταῖς ναυσὶν ἐκείνων ἐπέπνεον) τῇ πόλει ἐφίσταται, μηδενὸς εἰδότος σχεδόν. καταίραντες οὖν ἐς Χαλκηδόνα, πρὸς τὴν ἀντίπορθμον ἔκτοτε τῇ ἕῳ Περαίαν τὴν κάτωθεν μικρόν τι τοῦ διπλοῦ κίονος, κώπαις μὲν αἱ νῆες, τὰ δὲ πλοῖα λαίφεσιν ἀφικνοῦνται μετὰ μικρόν, καὶ σαλεύουσιν ἐπ' ἀγκυρῶν ἄποθεν τῆς χέρσου, ἐς ὅσον μὴ εἶναι βέλους ἐντός. οἱ δέ γε δρόμωνες τῷ Σκουταρίῳ προσίσχουσιν. ἠκροβολίζοντο μὲν οὖν Ῥωμαῖοι κατὰ τῶν πλοίων ἐκ τῶν ἐκεῖσε λόφων προφαινόμενοι, καὶ ταῖς ἀκταῖς ἐφιστάμενοι. ἀλλ' ἦν οὐδαμῶς ἀνύσιμα τὰ πεμπόμενα· τὰ δὲ πλείω μηδ' ἐξικνούμενα τοῦ μήκους, κατὰ θαλάσσης ἐβάλλοντο· καὶ φάλαγξ ἑτέρα τις ἄνωθεν περὶ τὸν Δαμάτρυα ἠγραύλει, τὰς τῶν ἱππέων ἐκδρομὰς ἐπισχήσουσα. πλὴν καὶ αὕτη πρὸς οὐδέν τι χρήσιμος ἐγεγόνει· οὐ γὰρ μόνον τοῖς πολεμίοις οὐδ' ἐπὶ βραχὺ προσεπέλασεν, ἀλλὰ καὶ στρέψασα τὰ μετάφρενα τοῖς ἐπιδιώκειν ἐθέλουσιν, οἱ μὲν ἔπιπτον, οἱ δ' ἔμελλον, οἱ δ' ἀνὰ κράτος ἐδραπέτευον, καὶ μάλιστα οἱ στρατηγοὶ ὡς *κρυδέλαφοι πλέον δείλανδροι. πῶς δ' ἂν καὶ συμβαλεῖν ἀνδράσιν ὑπήνεγκαν, οὓς ψυχάρπαγας ἀγγέλους καὶ χαλκηλάτους ἀνδριάντας οὐκ ὤκνουν ἀποκαλεῖν, καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν θέαν τῷ δέει ἐξέθνησκον;

10 Ἀλλ' οὔπω συχνοὶ παρήλθοσαν ἥλιοι, καὶ γνόντες οἱ Λατῖνοι, ὡς οὐδεὶς ὁ κατὰ χέρσον σφίσιν αὐτοῖς ἀντιστησόμενος, ταῖς ἀκταῖς προσπελάζουσι. κἀντεῦθεν ἡ μὲν ἱππικὴ στρατιά, ἵετο βραχύ τι τῆς θαλάσσης ἀπέχουσα. αἱ δὲ νῆες τε καὶ οἱ δρόμωνες, καὶ ἐπὶ τούτοις τὰ πλοῖα, πρὸς τὸν ἐστέγοντα κόλπον μετέβαινον. ὡς δ' οἱ μὲν ἐπίγειοι, οἱ δ' ἐνάλιοι τῷ φρουρίῳ

militer consecuti (nam auræ lenes & secundæ perpetuò nauibus eorum aspirabant) &vrbe ignaris ferè omnibus occupata, cum Chalcedonē appulissent, naues partim remigio, partim velificatione, paulo pòst in obuersam orienti Peræam nō multum infra duas columnas perueniunt,& in ancoris extra teli iactum à littore fluctuant. Dromones verò ad Scutarium appellunt. Ac Romani ex tumulis & littore irrita tela,& plerunque naues non attingentia in mare iaciebant. Excubabat & alia phalanx ad Damatryn, quæ excursiones equitum cohiberet, sed nec illius vlla fuit vtilitas. Nam adeò ad hostes non propè accesserunt, vt obuersis tergis alij ceciderint, alij mortem vix effugerint, duces præsertim,ceruis timidiores. Et quo pacto cū iis viris congressi essent, quos angelos raptores animorum, & æreas statuas appellabant: ad quorum conspectum propemodum emoriebantur?

Græcorum belluinus stupor.

Puerilis & ludicra propugnatio.

Animus trepidus & superborum et fusa fuga.

Latini Græcis quā formidabiles.

10 Paucis diebus elapsis, cum Latini cognouissent, neminem in terra esse qui resistere vellet, propius ad littora accedunt. Exinde equitatus paululū à mari recessit, naues in sinum sese contulerunt. Vt autem alij terra, alij mari castellum id, ad quod ferrea cathena maximi ponderis alligari solet, cùm hostilis classis expectatur, statim oppugnare cœperunt: videres alios ex no-

Horrendum in Byzātinos Dei iudiciū, & tragœdiæ Alexianę catastrophe: cuius partes sequuntur.

Græcorum imbellis defenſio, laniena, & fuga à portu.

ſtris poſt exiguam defenſionem aufugere, alios occidi & capi, alios per catenam quaſi funem in triremes noſtras deſcendere: multos cathenam non adeptos, in vndas præcipitari. Deinde illa fracta, tota claſſis hoſtilis ingreditur: mox triremes noſtræ partim capiuntur: aliæ ad littus vrbis appulſæ, fugatis vectoribus lacerantur. Erat malum id adeò varium, vt nullius hominis cogitatione integrum comprehendi poſſit. Actum hoc eſt menſe Iulio, anno VI. M. DCCXI. Inde Latini cum tantùm quieuiſſent, quantum ad deliberandum ſatis eſſet, alij cum nauibus, equites verò cum adiuncto peditatu, ad Coſmidium accedunt, parum Romanis armis ad põtem & locum qui Perforatus lapis dicitur, impediti, ac naues omnis generis ibi appellunt. Dux caſtrametatur partim foſſa, partim vallis iuxta collem circundata, ex quo Blachernia regia, qua ad occaſum vergit, conſpicitur. Circa deſcenſum illius, veſtibulum quoddam verſus meridiem aperitur, in eum murum deſinens, quem Manuel muniendi caſtelli cauſa ſtruxit: verſus Septentrionẽ verò prope mare porrigitur. Ergo qui in vrbe erant, erecta tabernacula cernebant, & penè colloqui poterant cum iis qui

Cathena fracta, Latinorũ claſſis ingreditur, & Grecã capit aut lacerat.

Latini victos vrgẽt & naues collocãt in tuto.

Caſtrametantur, ita vt à Græcis conſpici & cum iis penè colloqui poſſint.

ἐπέστησαν, ἐν ᾧ εἰώθασι Ῥωμαῖοι σιδηρὰν βαρυτάλαντον ὑποδέειν ἄλυσιν, ἡνίκα πλοίων πολεμίων ἐνσταίη τις ἔφοδος, ὅθεν προσβάλλουσι τῷ ἐρύματι· καὶ ἦν ἰδεῖν, οὓς μὲν τῶν φυλάκων Ῥωμαίων μετ' ἀντιμάχησιν βραχεῖαν φυγάδας ὁρμωμένους ἐκεῖθεν, οὓς δὲ ἀναιρουμένους καὶ ζωγρουμένους, ἐνίους δὲ καὶ ὡς διά τινος ἱμονιᾶς τῆς ἁλύσεως κατιόντας τε καὶ εἰσιόντας τὰς ἐκεῖσε ἡμετέρας τριήρεις, πολλοὺς δὲ καὶ κυμβάχους κατὰ βυθοῦ φερομένους ἐν τῷ τῆς ἁλύσεως διαμαρτεῖν. εἶτα καὶ αὐτῆς διαρραγείσης, εἴσω ξύμπας ὁ πολέμιος στόλος εἰσρύεται. τῶν δ' ἡμεδαπῶν τριήρεων, αἱ μὲν αὐτίκα χειροῦνται, αἱ δὲ τῷ τῆς πόλεως αἰγιαλῷ προσεγχρίψασαι θραύονται μετὰ τὴν τῶν ἐμπλεόντων κένωσιν. καὶ ἦν πολυειδὲς τὸ κακὸν, μηδ' ἐπὶ καρδίαν ὅλως τινὸς ἀνιόν. ἐνίστατο δὲ τότε μὴν ἰούλιος, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ ἑνδεκάτου ἔτους. ἀνοχυσάμενοι δ' ἐκ τούτου μικρὸν οἱ Λατῖνοι, καὶ ὅσον τὸ ποιητέον σκέψασθαι, οἱ μὲν μετὰ τῶν νηῶν, ἡ δ' ἵππος μετὰ τῆς προβεβλημένης πεζῆς στρατιᾶς τῷ Κοσμιδίῳ ἐφίστανται, μικρὰν ἐφευρηκότες ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἀντίστασιν, περὶ τὴν ἐκεῖ που γέφυραν, καὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον, καὶ τὰ μὲν πλοῖα καὶ αἱ νῆες καὶ οἱ δρόμωνες ἐκεῖ που προσίσχουσι. ὁ δὲ στρατηγὸς στρατήγιον πήγνυσι διειλημμένον ἐν μέρει ὀρυκτοῖς χαρακώμασι, καὶ ξυλίνοις περισταυρώμασι περὶ τὸ γεώλοφον, ἀφ' οὗπερ ὁρατὰ μὲν τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα, ὁπόσα νένευκε πρὸς ἑσπέραν. περὶ δέ γε τὴν τούτου ὑπόβασιν, ὑπτιάζει τις αὔλειος, πρὸς μεσημβρίαν μὲν ἐς τὸ τεῖχος λήγουσα, ὅπερ ἔρυμα τῶν ἀρχείων ὁ βασιλεὺς ἀνήγειρε Μανουήλ, κατὰ δὲ βορρᾶν ἄνεμον τῇ θαλάσσῃ ἐγγίζουσα. σκηνάς τε οὖν ὀρθὰς ἑώρων οἱ ἐν τοῖς τείχεσι, καὶ μικροῦ διομιλεῖσθαι εἶχον τοῖς ἐν αὐταῖς, περὶ τὴν Γυρολύμνην στρεφο-

στρεφομένοις. καὶ οἱ μὲν οὐ χάρακι ἐπίπαν καὶ ὅπλοις, τῷ δὲ περιβόλῳ τῆς πόλεως ἡμῶν διείργοντο. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος πάλαι τεθησαυρικὼς ἐν τῇ ψυχῇ τὴν φυγὴν, καὶ ἅπας αὐτῆς γινόμενος, ὡπλοφόρησεν οὐδαμοῦ, ἀλλ' ἀντιμέτωπος ὤφθη τοῖς ἔξωθεν, ἀλλὰ θεατὴς τῶν δρωμένων ἐκάθητο, τοῖς ὑψηλοῖς δόμοις ἀνιὼν, οἳ τῆς ἐξ Ἀλαμανῶν δεσποίνης κικλήσκονται. οἱ δέ γε περὶ τὸν βασιλέα οἰκειακοί τε καὶ συγγενεῖς, ὁσονοῦν ἀγηοχότες στράτευμα ἱππικὸν, καὶ μοῖραν εὐαρίθμον πεζικὴν, ἐκ διαλειμμάτων ἐξῄεσαν, μόνον οὐ προθέμενοι δεικνύειν, μὴ ἔρημον ἀνθρώπων τὴν πόλιν εἶναι παντάπασιν. ἐπελάσεις τοίνυν ἐξ ἐπιδρομῆς μερικαὶ, καὶ διακοντίσεις ἱπποτῶν πρὸς ἱππέας, κατ' ἐρεθισμὸν καὶ ζῆλον ἀνδρείας πολλάκις τῆς ἡμέρας συνέβαινον ἑκατέρωθεν· καὶ ἦσαν ἐπὶ τούτοις οὐκ ἀγεννῆ τὰ ἡμέτερα, καὶ μάλιστα, ἡνίκα διεστρατήγει τὸν πόλεμον ὁ τοῦ βασιλέως γαμβρὸς, Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις. οὗτος γὰρ ῥαδιαιότερον συμπλεκόμενος, εἶναι καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ἀρεϊκοὺς ἄνδρας, τοῖς Λατίνοις ἐκ τῶν ἔργων ἐξέφαινεν. ἀλλὰ καὶ πεζαὶ ἐκπηδῶσαι δυνάμεις ἐς τὴν αὔλειον μάλιστα ἣν εἰρήκειμεν, τοῖς ἐναντίοις προσέβαλλον. ἤδη δὲ καὶ ὑπὸ τῶν πετροβόλων μηχανημάτων ἀχρειούμενα τὰ βασίλεια, ἐνιαχοῦ δὲ κἀκ τῶν τειχέων τῆς πόλεως βαρὴ λίθων ὑποσφενδονούμενα, τοὺς ἐναντίους κατέπληττον. ἐνστάσης δὲ τῆς ἑπτακαιδεκάτης τοῦ ἰουλίου μηνὸς, χερσαῖοί τε καὶ ὑδραῖοι ἀνδρικώτερον ἔγνωσαν διαγωνίσασθαι οἱ ἀντίμαχοι, ὡς ἢ τὸν κατὰ σκοπὸν ἐπιτευξόμενοι, ἢ τούτων διαπεσόντες, ἐς συμβάσεις βλέψοντες. ἀμφότερα γὰρ ἡ φήμη διϊπταμένη, λαμπρῶς ἐκώτιλλεν. οἱ μὲν τοίνυν

ad Gyrolimnam verſabantur: nec illi vallo & armis, ſed mœnibus vrbis à nobis diſtinguebantur. Cæterùm Imperator Alexius, qui pridem fugam animo deſtinarat, in eáque totus erat, nuſquam arma tulit, neque in aciem contra hoſtes prodiit, ſed ſpectator aſſedit, conſcenſis altiſſimis ædibus, quę ab Alemannorum domina nomen habent. Eius verò familiares & cognati, cum quantocunque equitatu, & exiguo peditatu, per interualla exibant, tantum non vt oſtenderent, vrbem hominibus non omnino eſſe vacuam. Sæpe igitur eodem die vtrinque cohortes aliquot, leuia equeſtria certamina, æmulatione fortitudinis, faciebant: qua in re noſtri haud ſegniter ſe gerebant, præſertim cum Imperatoris gener Theodorus Laſcaris copias ducebat. Is enim magno impetu inuehi ſolitus, re ipſa docebat Latinos, apud Romanos quoque viros fortes reperiri. Sed & peditū cohortes in id quod diximus veſtibulum egreſſę, hoſtes laceſſebant. Palatia machinis diruebantur, alicubi etiam ex mœnibus ingentium ſaxorum iactibus hoſtes terrebantur. Enimuerò XVII die Iulij. terra maríque ſimul fortius dimicare inſtituerunt, vt aut votorum compotes futuri: aut ſi iis fruſtrarentur, ad pactiones deſcenſuri. Nam vtriuſque rei fama haud obſcura vagabatur. Ac alij na-

Alexius de ſeruando populo & imperio ſpem deponens fugam quam animo pridē deſtinauit adornat.

Familiares & cognāti, in re ſeria ludunt, iminens exitiū ſpernentes.

Velitationēs Latinorū & Romanorū.

Machinarū bellicarum conatus.

Apparatus ad validiſſimam oppugnationem.

ues boum tergoribus contra ignem munitas ad Petrium adduxerunt, ſcalis in antennis ex funibus factis, quę rudentibus ad malos alligatis demittebantur, & in altum attollebantur. alij ariete ad mœnia adducto, & Zagrotoxotis paſſim diſpoſitis, tanquam vno ſigno dato, congrediuntur, & atrox pręlium cõmittitur.

Atrox prælium.

Nam Latini qui cum ariete erant, perfracto muro qui ad mare pertinẽs, Scala Imperatoris dicitur, intrò penetrarunt: ſed ab auxiliaribus Piſanis, & bipenniferis barbaris fortiter pro pulſati, & plerique vulnerati receſſerunt.

Auxiliariorũ intrepida propugnatio

Qui verò nauibus Petrium occuparant, aggreſſi mœnia, anchoris nauium per cymbas ex ſcalis humi proiectis, Romanos ex turribus facilè deturbarunt: quippe cum ex ſuperiore loco pugnarent, ac tantum nõ ſupra vertices eorum aſtantes tela coniicerent. Nam ſcalæ nauium rudentibus in altum eductæ, longè ſuprà mœnia eminebant.

Græci facilè ex turribus deturbati.

Quibus hoſtes occupatis, ædes illis contiguas incendunt, paſſim vagantes. Editur eo die miſerabile ſpectaculum, quod flumina lachrymarum tanto incendio paria poſtulet. Nã quicquid à colle Blachernio vſque ad Euergetæ monaſterium pertinet, flamma eſt abſumptum, flammæ impetu vltra Deuterum elato. Imperator tam miſerabili in-

Incendium Byzantij.

Tandem miſer Alexius à flammis crepitantibus & populi percuntis vocibus excitatur.

τὰ πλοῖα φέροντες ἔστησαν κατέναντι τῶν Πετρείων, βοείαις δοραῖς φραξάμενοι ταῦτα, ὡς εἶεν πυρὶ ἀδήωτα, κἀν ταῖς κεραίαις τεκτηνάμενοι κλίμακας, τὰς βαθμίδας μηρινθώδεις ἐχούσας, ὑποχαλωμένας διὰ κάλων, καὶ αὖθις αἰρομένας εἰς ὕψος, προσδεδεμένων τοῖς ἱστοῖς. οἱ δὲ τῷ χειροπλήθει τὸν κριὸν κρατυνάμενοι, καὶ τοὺς Τζαγγροτοξότας πολλαχῇ περιστήσαντες, ὡς ἀφ' ἑνὸς συνθήματος ποιοῦνται τὴν σύρρηξιν. καὶ ἦν ἡ μάχη φρικαλέα τις καὶ στονόεσσα πάντοθεν. οἵ τε γὰρ περὶ τὸν κριὸν ὁπλισάμενοι Λατῖνοι, τὸ τεῖχος ῥήξαντες, πάροδον ἔχον ἔνδοθεν ὃ παρατείνει πρὸς θάλασσαν περὶ τόπον ὃς Ἀποβάθρα Βασιλέως ὠνόμασται, εἰ καὶ πρὸς τῶν ἐπικούρων Ῥωμαίοις Πισσαίων, καὶ τῶν πελεκυφόρων βαρβάρων γενναιότερον ἀπεκρούσθησαν, καὶ τραυματίαι οἱ πλείους ἀνέζευξαν. οἵ τε τοῖς πλοίοις ἐνόντες τοῖς περὶ τὰ Πετρεῖα τείχεσι προσπελάσαντες, καὶ δι' ἀκατίων τὰς ἀγκύρας τῶν πλοίων ἔραζε ῥίψαντες ἐκ τῶν κλιμάκων, ἔπειτα τοῖς ἐκ τῶν πύργων Ῥωμαίοις συμπλέκονται, καὶ τρέπονται τούτους ῥαδίως, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων μαχόμενοι, καὶ οὐ μόνον ἀπὸ ὕψους, ἀλλὰ καὶ κατὰ κορυφὴν αὐτῶν ἐφεστῶτες καὶ βάλλοντες. κατὰ πολὺ γὰρ τῶν τῆς πόλεως τειχέων ὑπερανεστήκεσαν αἱ ἐν τοῖς πλοίοις κλίμακες, μετέωροι διὰ πεισμάτων γινόμεναι. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε λαβόμενοι τῶν τειχισμάτων οἱ πολέμιοι, πῦρ ἐνιᾶσι ταῖς οἰκίαις, ὁπόσαι τοῖς τείχεσιν ἐκκρεμεῖς, διασκεδασθέντες πολλαχῇ. καὶ γίνεται τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐλεεινόν τι θέαμα, καὶ ποταμοὺς ἕλκον δακρύων ἀντιρρόπων τῷ πολλῷ τῆς πυρκαϊᾶς· πάντα γὰρ ὅσα ἐκ τοῦ τῶν Βλαχερνῶν βουνοῦ πρὸς τὴν μονὴν διήκει τοῦ Εὐεργέτου, κατηθάλωτο, καὶ ὑπερεμηκίσθη τὸ καλούμενον Δεύτερον ἡ τοῦ πυρὸς ῥοή. ἰδὼν δ' ὁ βασιλεὺς τὸ οἰκτρὸν

τοῦτο

τοῦτο τῆς βασιλίδος δυστύχημα, καὶ τὴν συνοχὴν τῶν ἀνθρώπων εὐλαβηθεὶς, ὁπλίτης γίνεται μόλις, καὶ μάλισθ' ὅτι πρὸς ὀργὴν τοὺς πλείους ἐπιφειάσοντας ἑώρα, καὶ λόγοις ἐπαχθεῖς κατ' αὐτοῦ καὶ περιπηλακισμοὺς ἀφιέντας, οἷς οἰκουρεῖν ἑλομένου, ἐπὶ μᾶλλον τὰ τῶν ἐναντίων φρονήματα ἤρετο, μηδεμιᾶς ἀρωγῆς ὑπονοθευομένης τῇ πόλει προσγινομένης. ἀλλ' ἀφεὶς τὸν πόλεμον τοῖς τείχεσι προσελθεῖν, πρᾶγμα μὴ ἐς δεῦρο πραχθὲν, ὡς εἴπερ οὐδένες τῶν ἐνόντων ἠπίσταντο πολεμεῖν, μηδὲ βέλτιον ἤδεσαν τὸ φθάσαι τὸν ἀντίπαλον μᾶλλον, ἢ παρ' αὐτοῦ προληφθῆναι ὅσα καὶ σῶμα δεινῷ καχεκτήματι τὴν ἴασιν ὑπερπαίοντι. ἐξιὼν τοίνυν τῶν ἀρχείων, ἱππότας πλείστους πρὸς ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο, καὶ πεζή τις φάλαγξ οὐκ ἀγεννὴς συνδεδράμηκεν ἐκ τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως· ὥς τε καὶ τῷ κατὰ χέρσον πολεμίῳ στρατεύματι φρικασμὸς ἐπεγένετο σώματος, μεγίστην αἰφνηδὸν θεασαμένῳ παράταξιν. τάχα δ' ἂν καὶ σωτήριον ἔργον διήνυστο, εἰ ὁπότε κεχωρήκει τοῖς ἀντιπάλοις, ἢ τῷ κηδεστῇ Λάσκαρι τὴν συμπλοκὴν συγκεχώρηκεν, συμμίξαι τοῖς Λατίνοις σφαδάζοντι. νῦν δὲ ἡ ἐνδελεχὴς τῆς φυγῆς ἔννοια, καὶ τὸ τῶν περὶ αὐτὸν εὐπτόητον, τοῦ τί δεῖ ποιεῖν ἐξέκρουσε τὸν Ἀλέξιον. καὶ παραταξάμενος μόνον, ὅθεν ἐξῆλθε Ῥωμαίοις ἀσπάσιος, ὡς δῆθεν ἀντιταξόμενος τοῖς Λατίνοις, εἰσῆλθεν αἴσχιστος καὶ ἐφύβριστος, σοβαρώτερον μᾶλλον καὶ θρασύτερον πεποιηκὼς τὸ ἀντίμαχον· ἐπεὶ καὶ κατεπαρθὲν Ῥωμαίων, ὀπίσω τούτων εἵπετο, τραπομένων πρὸς ὑπονόστησιν, καὶ τὰ δόρατα ἐπεκράδαινον. εἰσιὼν οὖν Ἀλέξιος τὰ βασίλεια, πρὸς ἀπόδρασιν ἐνσκευάζεται, ὡς εἴπερ φερομένην τὴν πόλιν εἰς ἀτυχὲς πτῶμα καὶ ὑπὲρ αἶσαν ἀφαντῶσαι διεπονεῖτο,

fortunio viſo, anxietatis populi miſertus, vix tamẽ arma induit: ídque, cùm à pleriſq; iratis vrgeretur, qui maledictis, & conuiciis non abſtinebant, quòd deſidia ſua hoſtiũ animos augeret, nec vllã vrbi afflictæ opem ferret, ſed bellum ad mœnia accedere pateretur, quod hactenus nunquã accidiſſet: quaſi verò nemo eſſet, qui pugnare ſciret: neque pręſtaret hoſtẽ anteuertere, quã anteuerti: vt corpus graui valetudine & omnẽ medicinam reſpuente, oppreſſum. Igitur palatio egreſſus, plurimos equites aſciuit: & pedeſtris phalanx non cõtemnenda ex flore ciuitatis eſt contracta, vt hoſtes qui in terra erant, maximo exercitu ex improuiſo cõſpecto, horrore afficerẽtur. Ac forſitã res bene geſta eſſet, ſi vel ipſe pugnã commiſiſſet: vel id Laſcari genero permiſiſſet, in Latinos irruere cupienti. Nunc perpetua fugæ cogitatio, & familiarium eius trepidatio, eum conſilij inopem fecit, vt tantum acie inſtructa, qua Romanis charus & gratus vt Latinos aggreſſurus exierat, eadem turpiſſimè & ſummo cum dedecore rediret, aucta & confirmata hoſtium ferocia, qui Romanorum diſcedentium tergis inhærebant, & haſtas in eos vibrabant. In palatiũ reuerſus, ad fugam ſe parat, quaſi de induſtria vrbem afflictam, & contra fatum per-

Arma inutilia infelix bellator induit.

Et pugnam, cuius exitus erat dubius, detrectat: vt qui iampridẽ à malo genio ad fugã impelleretur.

Arma ideo exuit, & deſperato animo populo, honore, dignitate momento ſpoliatur, immanitatis ſuæ in

fratrem Isaacium prœmia secum auferens. Vides, lector, quę sic parricidij & aliorum scelerũ merces. Principes & subditi in æquitatem & pietatē conspirātes, horrēdas pœnas attrahunt.

ditam, & remotius eius exitium acceleratum vellet. Eóque consilio cum paucis mulierculis & cognatis communicato, & Irene filia, & decem auri centenariis cum alio ornatu Imperatorio ex preciosis gemmis & perspicuis margaritis in nauem impositis, sub primam noctis vigiliam Debeltum cōtendit, vbi suum aduentum præpararat: homo timidissimus, qui non charitate liberum emollitus, non amore coniugis subactus, non tantę vrbis miseratione fractus, degeneri vitæ cupiditate, salutem suam, eámque ambiguam, tot vrbibus, tot prouinciis, totáque sua familia commutauit. Imperauit annos VIII, III menses, & dies X. In re bellica talis fuit, vt dictum est, nec ad ciuilia munia satis aptus, ne dicam planè fuisse negligentem: cætera non aspernandus, clementia & lenitate omnibus superior, aditu facilis, non seueritate vultus, non arrecto supercilio quenquam à suo alloquio deterrebat. cuiuis eum adire & orare licebat: aliquando etiam non submissa voce illi refragari. calumniatores & adulatores † frequentes circum se habebat. Sed cum sceleris in fratrem admissi conscientia flagellaretur, fatum timebat, & Vindictam omnes res humanas perlustrantem perpetuò reformidabat. Itaq; animo angebatur, metu, solicitudine, pœnitentia æstuans.

Alexij elogia.

Atqui non decet principem, sub virtutum velo, nefanda scelera (quemadmodū Alexius) fouere.

† planè à se repellebat.

Mala mens metu, solicitudine, pœnitentia, reū excruciat.

καὶ τὸν ταύτης ἀποτεταμένον συνέτεμεν ὄλεθρον. τὰ τοῦ σκοποῦ τοίνυν κοινωσάμενος μετρίοις τῶν κατοδναστριῶν ἐκείνῳ καὶ συγγενῶν, κἀκ τὴν θυγατέρα τὴν Εἰρήνην, καὶ δέκα χρυσίου ἐνθέμενος κεντηνάρια, καὶ κόσμοις ἄλλοις βασιλικοῖς ἐκ λίθων τιμαλφῶν συγκειμένοις καὶ μαργάρων διαφανῶν, περὶ τὴν πρώτην ἄρας φυλακὴν τῆς νυκτὸς, ἤλαυνεν εἰς τὸ Δεβελτὸν, ἔνθα τὴν οἰκείαν προητοίμασεν ἄφιξιν, δείλαιος ἐν ἀνθρώποις, μὴ φίλτρῳ παίδων μαλαχθεὶς, μὴ γυναικὸς ἔρωτι δαμασθεὶς, μὴ τηλικαύτῃ πόλει μαλακισθεὶς, μηδέ τι τῶν ἄλλων εἰς νοῦν βαλλόμενος, φιλοψυχίᾳ δὲ καὶ ἀνανδρίᾳ σωτηρίαν ἑαυτῷ καὶ ταύτην ἀμφίβολον χωρῶν καὶ πόλεων τοσούτων καὶ γένους παντὸς ἀλλαξάμενος. ἐβασίλευε μὲν οὖν ἐνιαυτοὺς ὀκτὼ, καὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ἡμέρας δέκα. ἦν δὲ τὰ μὲν ἐς πόλεμον ὁποῖος εἴρηται, οὐδὲ τὰ πρὸς κοινὴν διοίκησιν ἀπεξεσμένος παντάπασιν, ἵνα μὴ λέγοιμι, ὡς ἐξέκλινεν εἰς τὸ πάντη ὀλίγωρον. τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἦν τις ἀπόβλητος, χαρίεις δὲ τὸ ἦθος, εὐήλιξ καὶ ὄρθιος. πλέον δὲ πάντων τῷ μειλιχίῳ τοῦ ἤθους ἐκέκαστο, μὴ δυσπρόσοδος ὤν, οὔτε μὴν ὑποσκυζομένῳ προσώπῳ, καὶ ὑπεροφρυάζοντι βλέμματι ἐκκρούων καὶ τὸ ὑπ' ὀδόντα γρύξαι τινά. ἀλλ' ἦν τοῦ βουλομένου παντὸς προσελθεῖν ἐκείνῳ, καὶ δεηθῆναι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πρὸς ἀντιφάσεις χωρεῖν οὐχ ὑποστελλομένῃ φωνῇ, καὶ τοὺς ἐπαλλήλοις διαβόλοις καὶ τοὺς κόλακας λαμπρῶς περιΐστατο. ἔχων δὲ τὴν συνείδησιν βάλλουσαν ἐφ' οἷς ἠνόμησεν εἰς τὸν ἀδελφὸν, τὸ χρεὼν ἐδεδίει, καὶ τὴν πάντα περισκοποῦσαν τὰ θνητῶν πράγματα δίκην δεινῶς ὑπεβλέπετο. ὅθεν κατανύξει καρδίας συνείχετο, καὶ δεικνὺς ἀκηδιῶν πνεῦμα ἤλυέ τε καὶ ἐδυσφόρει, καὶ ἤχθετο.

εἰ δὲ

εἰ δὲ μέγα, καὶ βασιλεῦσιν ἐργῶδες, τὸ μὴ τῶν ἀσταχύων ἐκτέμνειν τοὺς ὑπερέχοντας, μηδὲ θηριωδῶς ἐμπηδᾶν τοῖς παραλυπήσασι, καὶ τοῦτο προσαπλουτοῦνται ἴδῃ τὶς ἂν τὸν Ἀλέξιον. οὐδὲ γὰρ πρὸς φυτείαν σκότοις ὀφθαλμοὺς ἐπαττάλευσεν, οὐδὲ κλαδῶν ἦν ὡς ἀμπέλοις τὰ τοῦ σώματος ἀκρωτήρια, μάγειρος ἀνθρώπων γινόμενος. οὐδὲ ὅσον χρόνον τὴν συγνόχροον πορφύραν ἐνεδέδυτο γυνή τις ἠμφιάσατο μέλανα, χήτει ἀνδρὸς, ὃν μέλας ἐκάλυψε θάνατος, οὐδὲ πῦρ ἔβλεψε τῶν ὀμμάτων ὡς τῶν λίθων οἱ ἀκτινώδεις, οὐδ' ἐνέφυ ποιὸν εἰς ἐπήρειαν ὡς λείβειν θρόμβους δακρύων ὁποῖα τὰ τῶν μαργάρων σφαιρώματα.

Quòd si regibus magnum est ac difficile, spicas eminentes non decutere, nec immaniter eos prosternere à quibus offensi fuerint: etiam ea laude abundauit Alexius. Neque enim vel oculos effodiebat, vel membra mutilabat, neque carnificina hominum delectabatur: neque vlla matrona, quandiu is imperauit, ob maritum interfectum pullam vestem induit: neque quisquam contumeliis ab eo affectus, fortunas suas deplorauit.

Fratris oculos effodit, vt ambitioni suæ litaret, quod scelus fuit grauissimum.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ,

καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου.

ISAACII ANGELI VNA

CVM ALEXIO FILIO

iteratum Imperium.

BREVIARIVM.

1 Alexio fugato, Isaacius excæcatus, iterum Imperator salutatur, qui fratris fugam Alexio filio & Latini exercitus ducibus denuntiat. Latinis sacra & profana vix sufficiunt.

2 Synagogæ Saracenorum direptio causa incensæ vrbis. Huius incendij luctuosissimi descriptio.

3 Alexius Comnenus relictum imperium frustra repetit. Isaaci & Alexij filij dissidium, turpitudo, vecordia: monachorum assentationibus fouetur. Mineruæ statuam æream plebs comminuit.

4 Latini rapinis, incendiis, ferro grassantur

in Byzantinos. Alexius Ducas Murzuflus Latinis resistit. Seditio contra Isaacium & Alexium Angelos.
5 *Nicolaus Canabus adolescens, à plebe inuitus Imperator inauguratur. Isaacio animam agente Alexius filius sibi consulit. Murzufius astutè deiicit, & Canabo oppresso, vita spoliat.*

Ignaui principes rebus publicis & sibiipsis exitiosi.

AC sic Debeltum fugit Alexius, cũ à nemine fugaretur. *Neque verò mulier duntaxat res grauis est, & coniugalis amor plus nocet quàm iuuat,* vt quidam ex veteribus à muliere afflicto Imperio queritur: *sed vir etiam mollis & effœminatus, res pessima & molestissima est, cui qui parent, quid infortunii, quid extremi periculi non subibunt?* id quod ipsis Romanis accidit, cùm aduerso quodam fato in molles, ignauos & voluptarios Imperatores incidissent, qui labores non ferendos, & vitæ pericula intolerabilia iudicabant. Cæterùm eo cœptum iter prosequente, populus qui in palatio conuenerat, Alexij discessum grauissimè tulit, animis imminentium periculorum metu consternatis. Putabant enim Latinos, qui castra in propinquo haberent, nec à quoquam prohiberentur, statim armatos in vrbem irrupturos. Igitur Alexij cognatis & familiaribus & Imperatrice Euphrosyna vt proditoribus cõtemptis, ob grauissimorum periculorum procellas intra palatium tanquam in carcere inclusi, Isaacium Alexij fratrem tanquam sacram anchoram in-

Populi, qui tales dominos nacti sũt omnium infelicissimi.

Imminentia grauissima pericula animos consternant.

Isaacio denuò defertur Imperium.

ὯΔε μὲν οὖν ἠλαύνετο ἐς Δεβελτὸν Ἀλέξιος, ὑπ' οὐδενὸς ἐλαυνόμενος· ἦν δ' ἄρα οὐ μόνον χαλεπὸν γυνὴ, καὶ τὸ τῆς συνευνάσεως φίλτρον βλάψειε μᾶλλον ἢ ὠφελήσειε, καθά τις ἐγνωμάτευσε τῶν πάλαι, καὶ πῶς ἐς βασιλείαν παθὼν προκοίτου γυναικὸς εἰσηγήσεσιν· ἀλλὰ καὶ γύννις ἀνὴρ ἀργαλέον πρᾶγμα καὶ χεῖρον καὶ τί οὐκ ἂν ἐπαχθὲς, καὶ εἰς κίνδυνον ἐλαῦνον τὸν ἔσχατον, τὸ ὑπ' ἐκεῖνον ταττόμενον πείσεται; ὃ δὴ καὶ Ῥωμαίοις αὐτοῖς συνενήνεκται, ἀνειμένοις καὶ χαλαροῖς, καὶ τὸν ἀπολαυστικὸν βίον μεταδιώκοντας δυστυχήσασιν αὐτοκράτορας, οἷς δ' αὐτοῖς καὶ δυσαπάλαιστον μὲν τὴν ἀνάγκην, ἀνύποιστον δὲ τὸ περὶ ψυχῆς δέος δι' ὅλου κρίνοντας. ἀλλ' ὁ μὲν ὧδ' ὁδὸν ἣν προέθετο, ὁ δ' ἐντὸς τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων εὑρεθεὶς τοτότε λεὼς σφόδρα ἤνεγκεν ἀφορήτως τὴν Ἀλεξίου ἀπόδρασιν, διστρεφόμενός τε καὶ συγχεόμενος τὴν ψυχὴν, διὰ τὰς ἐμφαινομένας τῶν κακῶν ἐλπίδας. καὶ γὰρ ᾤοντο μηδὲν μελλήσαντας τοὺς Λατίνους, οἷα μηδὲ σκηνουμένους ἄποθεν, ἢ τὸν ἐπισχήσοντα ἔχοντας, μεθ' ὅπλων αὐτίκα ἐπιρρεῦσαι τῇ πόλει, καὶ τῶν τειχέων εἴσω παρεισελθεῖν. οὐκοῦν καὶ τοὺς μὲν φύσει προσήκοντας Ἀλεξίῳ, καὶ τοὺς ἄλλως ἐπιτηδείως ἔχοντας ἐκείνῳ, καὶ τὴν ἄνασσαν Εὐφροσύνην, προδότου δόξαν λαβόντας, οὐ προσεκαλέσαντο εἰς τὴν ἀρχήν· διὰ δὲ τὸ ἄμαχον τῆς τῶν πραγμάτων ἀγρίας προσβολῆς, εἰς αὐτὸν ἀφορῶσιν, Ἰσαάκιον, τὸν Ἀλεξίου κασίγνητον, ὡς εἰς τὴν καλουμένην ἱερὰν ἄγκυραν τελευταῖοι, οἱ τοῖς ἀκαταστροφέστοις περιστοιχιζόμενοι κύμασιν, ἔνδον τῶν ἀρχείων

ἀρχείων εἰργνύμενον. καὶ δὴ τοῦ ἐκτομίου Κωνσταντίνου, ὃς ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ἐτέτακτο θησαυρῶν, τοὺς πελεκυφόρους συναγαγόντος, καὶ τούτοις ὡμιληκότος τὰ δέοντα. συνδραμούσης δὲ καὶ συμμορίας τινῶν, οἳ βασιλεύσειν αὖθις τὸν Ἰσαάκιον διὰ σπουδῆς πάλαι ἐτίθεντο, ἡ μὲν βασιλὶς Εὐφροσύνη συλλαμβάνεται, χειροῦται δὲ καὶ τὸ συγγενὲς αὐτῇ, ὁ δ' Ἰσαάκιος ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ· καὶ χειραγωγούμενος δι' ἣν ὑπέστη πήρωσιν, ὁ τὸ πᾶν ταττόμενος ἐφορᾶν, εἰς θῶκον ἀνάγεται τὸν βασίλειον. πέμψας δ' αὐθέως Ἀγγέλοις Ἀλεξίῳ τε τῷ υἱῷ, καὶ τοῖς τοῦ Λατινικοῦ στρατεύματος ἡγεμόσι, παρίστησι τὴν τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ φυγήν. οἱ δὲ οὔτε τι τῶν προσδοκωμένων κατὰ τῆς πόλεως ἐνεόχμωσαν, καὶ τὸν Ἰσαακίου δὲ υἱὸν οὐ πρότερον, αἰτησαμένου τοῦ πατρὸς, ἐκπεπόμφασι, εἰ μή γε καὶ αὐτὸς Ἰσαάκιος εἰς πέρας ἀγαγέσθαι συνέθετο, ὅσα ὑπέσχετο σφίσιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος. τὰ δὲ ἦσαν, ὡς ἐν τοῖς λόγοις ἐρρέθη τοῖς ἔμπροσθεν, μηδὲ μίαν τῶν πρὸς δόξαν καὶ κέρδος τοῖς διαθεμένοις Λατίνοις ὑπερβολὴν ἀπολείποντα. ὑπὲρ γὰρ τοῦ μὴ τῆς πατρῴας ἀρχῆς ἀποτεύξασθαι πάντα πράττων Ἀλέξιος, χαλίφρων καὶ πραγμάτων ἀδαὴς μειράκιον, οὔτε ἠκριβολόγησέ τινα τῶν ζητημάτων, οὔτε μὴν τὸ μισορώμαιον φρόνημα τῶν Λατίνων ὁπωσοῦν ἐβάλλετο κατὰ νοῦν. ἐπὶ τοιαῖσδε τοίνυν τοῦ βασιλείου ὕψους καταστροφαῖς τὴν εἰς τὴν πόλιν πριάμενος εἴσοδον, συνεδρείας ἠξίωτο πατρικῆς, καὶ βασιλείας προσλέληπται κοινωνός. ἅπας τοίνυν φυλέτης τῆς πόλεως εἰς τὰ ἀρχεῖα συνέτρεχε σὺν τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν ὀψόμενος, καὶ ἀμ-

tuentur: & cùm spado Constantinus fisci præfectus bipenniferos coegisset, & apta oratione conciliasset: concursu etiam ab ea factione, quæ iam olim Isaacio restitutum cupiebat Imperium, facto, Imperatrix Euphrosyna vnà cum cognatis comprehenditur, Isaacius verò Imperator salutatur: & manu ductus ob excęcationem, is cui prospicienda erant omnia, in Imperatorio solio collocatus, missis statim ad Alexium filium & Latini exercitus duces nunciis, fratris sui Imperatoris fugam eis nunciat. Ij verò nec contra vrbem eorum quicquam quæ expectabantur † prætermiserunt, nec Alexium prius ad patrem remiserunt, quàm ipse Isaacius quoque, se rata illa habiturum esse, quæ filius eius pollicitus esset, assentiretur. Quæ quidem, vt suprà exposuimus, huiusmodi erant, vt ad gloriam & emolumentum Latinorum nihil amplius posset accedere. Nam Alexius vęcors & rerum imperitus adolescentulus, in id vnum intentus, vt paternum Imperium recuperaret: nec vllam conditionem considerauit, neque quàm infesti essent Latini Romano nomini, cogitauit. Ac talibus Imperatorij fastigij depressionibus aditum in vrbem mercatus, patri assedit, collega Imperij ascitus: & populus vniuersus in palatium concurrit, filij & patris videndi

Id quę Constantini cuiusdam opera.

Et Alexij vxor ac cognati comprehenduntur. Sic mutat & versat Numē rerum vices.

† fecerunt.

Victores sollerter rebus suis consulunt.

Alexius Isaacij filius, vt paternū imperium recuperet, omnia pollicetur. Tandem verò vt Latini, & Gręci etiā, spe sua frustrantur.

Isaacius & Alexius Latinis ducibus & primariis pro restitutione sua gratias debitas agunt.

simul & adorādi causa. Non multis diebus pòst, etiam Latinorum duces & nobilitate insignes viri palatium ingressi sunt: & subselliis allatis, Imperatoribus assederunt, vt bene meriti, vt seruatores celebrati, & omnibus aliis honestis titulis ornati, vt qui ambitiosum Alexium erepto, quod tantopere appetierat, Imperio, probè vlti, & calamitosis opitulati essent. Præter hæc, omnibus aliis officiis & exquisitis honoribus affecti, &

Eosdem lautissimo conuiuio excipiunt.

lautissimè tractati sunt. Nam Isaacius, si quid Imperatorius fiscus celabat, si quid ipse, capta Euphrosyna Imperatrice, & cognatis eius, acquisierat, id vniuersum vtraque manu in illos confe-

Donis immensis locupletant.

rebat. Quæ cum ab illa gente omnium auarissima & luxuriosissima, exiguæ guttæ instar acciperentur, Tyrrheni maris vndas desiderāte, etiam sacrosancta profanat: vnde, vt opinor, Romana res funditùs subuersa & deleta est. Nam cum pecunia destitueretur, templa quoque inuasit. Nec sacræ tantùm Christi imagines securibus excidebantur, & humi proiectæ, sine vlla reuerentia, ornatu adempto in ignem coniiciebantur: sed & sacrosancta vasa, absque metu è templis rapta & conflata, vt vulgare aurum & argentum hostibus dabantur. Huius impietatis furor ne-

Sed auaritiā & luxum satiare nequeunt.

Inde Byzantina clades luctuosissima.

Imagines ipsi iconolatræ spoliant, & in ignē coniiciunt, atque sacra vasa auerūt.

φοῖν ὑποδῦσαν προσκύνησιν. μετ' οὐ πολλὰς δ' ἡμέρας καὶ οἱ τῶν Λατίνων ἡγεμόνες ἐς τὰ βασίλεια παρεμβάλλουσιν. οὐχ οὗτοι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τὸ γένος παρ' ἐκείνοις ἐπίσημοι καὶ παρενειλημμένων σκιμπόδων τοῖς βασιλεῦσι συνήδριζον ἅπαντες, εὐεργέται καὶ σωτῆρες ἀκούοντες, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀγαθὴν προσηγορίαν δεχόμενοι, ὡς τὸν φίλαρχον Ἀλέξιον ἐς αὐτὰ πεσόμενοι τὰ παιδικά, καὶ δυσπραγοῦσιν αὐτοῖς ἐπαμυνάντες. οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης μετεῖχον φιλοφροσύνης καὶ δεξιώσεως, θεραπευτήριά τε καὶ τρυφητήρια τούτοις ἐπινενόηνται. Ἰσαάκιος γὰρ εἴ τι που ἔσεγεν ἔνδον τὸ βασιλείας γαζοφυλάκιον, ἢ αὐτὸς δὲ συμπορισάμενος ἦν, συνειληφὼς Εὐφροσύνην τὴν βασιλίδα, καὶ τοὺς τὸ γένος εἰς αὐτὴν ἀναφέροντας, ἐξεφόρει τε ἀμφοτέραις, καὶ μετήγιζεν ἀδεέστερον. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ὡσεὶ καὶ ῥανὶς ἐκείνοις τοῖς λαμβάνουσιν (οὐδὲν γὰρ ἔθνος ἐρασιχρηματώτερον τοῦδε τοῦ γένους, ξεχεδιπνότερόν τε καὶ δαπανηρότερον ἕτερον) καὶ διψῶντες ἦσαν ἀεὶ προχοὰν πελάγους Τυρσηνικοῦ, ἅπτεται καὶ τῶν ἀψαύστων παναθεμίτως, ὁπόθεν, οἶμαι, καὶ τὰ Ῥωμαίων ἀνατέτραπται τέλεον, καὶ ἠφάνισται· ὡς γὰρ χρημάτων ἐσπάνιζε, καὶ τοῖς θείοις ἐπεφύει διὰ τοῦτο τεμένεσιν. ἦν γὰρ ἰδεῖν, οὐ μόνον τὰς ἱερὰς εἰκόνας Χριστοῦ ἀξίναις ἐκκοπτομένας, καὶ χαμαὶ ῥιπτομένας, καὶ τοὺς αὐτῶν κόσμους μὴ σὺν φειδοῖ, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν, ἐκσπωμένους, καὶ πυρὶ παραπεμπομένους· ἀλλὰ καὶ σκεύη τὰ σεπτά τε καὶ πανάγια ἀφειδαμένως ἐκ τῶν ναῶν ἁρπαζόμενα καὶ πυρούμενα, καὶ ὡς κοινὸν ἀργύριον καὶ χρυσίον τοῖς πολεμίοις στρατεύμασιν παρεχόμενα. καὶ τῆς κατὰ τῶν ἁγίων τῆσδε

λύπης

λύπης οὔτ᾽ αὐτὸν τὸν κρατοῦντα εἰσῄει τίς αἴσθησις ὁπωσοῦν, τῶν τε ἄλλων οὐδεὶς παρρησιαζόμενος ἦν τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ τῆς ἐχεμυθίας ἕνεκεν εἴπουν ἀναλγησίας εἰπεῖν οἰκειότερον, οὐδὲν τῶν παραφόρων διενηνόχαμεν ἅπαντες, ὅθεν ὡς ὑπεύθυνοι πεπόνθαμέν τε καὶ ἴδομεν, ὁπόσα βαρυσυμφορώτερα τῶν κακῶν. ὁποῖον γὰρ τὸ χυδαΐζον σῖφος τῆς πόλεως, μήτ᾽ αὐτόθεν τοῖς ἐπαινετοῖς προσχωροῦν, μήθ᾽ ἑτέρῳ πειθόμενον εἰσηγουμένῳ τὰ λῷονα· ἤδη ταῖς Ῥωμαϊκαῖς χώραις εἰσκεχυμένων τῶν πολεμίων, εἰς ἔδαφος καθαιρεῖ, καὶ διαλύει παραλόγως εἰς χοῦν, τὰς πρὸς θάλασσαν οἰκίας τῶν ἐξ ἑσπέρας ἐθνῶν, μὴ διαστείλαν τοῦ πολεμίου τὸ φίλιον. ἐδυσχέραινον οὖν πρὸς τὴν ἀβουλίαν ταύτην καὶ ἀτοπίαν, οὐ μόνον ὅσοι ἐκ τῆς ἀμόλφης ἤθεσιν ἐντεθραμμένοι Ῥωμαϊκοῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν ἐκ τῆς Πίσσης τὴν Κωνσταντίνου ἀνθείλοντο. μήπω τοίνυν φυγὰς ὀφθεὶς ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος, χρησταῖς ἐλπίσι τοὺς ἐκ τῶν δὲ τῶν γενῶν ἐβουκόλει, καὶ τὸ τῆς λύπης ἀφήρει πολύ. ὡς δ᾽ ὁ μὲν δρασμῷ ἐχρήσατο, βασιλεύσας δ᾽ ἦν Ἰσαάκιος, καταλλάσσει τοὺς ἐκ τῆς Πίσσης τοῖς Βενετίκοις, καθ᾽ ἡμῶν καὶ τοῦτο ἀσυντηρήτως ἐπιτεχνώμενος· οἱ δὲ πρὸς τὴν περαίαν ἀπάραντες, ἐν ᾗ κατέλυον οἱ διάφοροι, γίνονται τοῖς πρώην ἀντιφέρουσι σύσκηνοι καὶ ὁμόδειπνοι, καὶ τὰ πάντα συμφυεῖς, καὶ ὁμόφρονες, ἐννεακαιδεκάτην διάγοντος τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ καὶ ἑνδεκάτου ἔτους.

2 Τινὲς τῶν Φραγγίσκων (οὗτοι δέ εἰσιν οἱ πάλαι Φλαμίονες κεκλησκόμενοι) Πισσαίων καὶ Βενετίκων μοῖραν προσειληφότες, καὶ εἰς ὄψον ἕτοιμον καὶ προχειρότατον ἕρμαιον τὰ τῶν Σαρακηνῶν διαρπάζονται χρήματα.

que Imperatori in mentem venit vnquam, neque quisquam fuit, qui pietatis caussam liberè agere auderet: sed, quod quidem ad silentium, ne stuporem dicam, attinet planè attoniti fuimus omnes. Vnde violatæ religionis rei, ea mala tolerauimus & vidimus, quibus grauiora vix inueniuntur. Nam *populi turba*, vt solet, *nec sua spōte sana consilia amplectens, nec meliora suadentibus obtemperans*, cum iam hostes in Romanas prouincias irrupissent, præter omnem expectationem solo æquat, & in pulucrem redigit maritimas Occidētaliū gentium ædes, amicis ab hostibus non distinctis. Eam temeritatem & absurditatem, non tantùm ciues Romani, sed & Pisani inquilini ægerrimè tulerūt. Alexius autem antequam fugeret, earum gentium homines bona spectabat, doloremq; mitigabat. Vt verò is in pedes se coniecit, Isaacius Imperio recuperato, Pisanos cum Venetis in nostrā fraudem magna cum temeritate reconciliat. Ii verò Peræam profecti, vbi aduersarij diuersabantur, veterum inimicorū hospitiis & conuictu vtuntur, summa cum eis familiaritate inita, Mensis Augusti die XIX, VI. Indictione, anni VI.M.DCC.XI.

2 Quidam verò ex Francis, qui olim Flaminij vocabātur, Pisanorū & Venetorū cohorte assūpta, ad diripiēdas Sarracenorū facultates, tā quā ad paratā prędā traiiciūt

Græci stupore perculsi omnia ferūt

Vulgi ingenium in armorum feruore.

Temeritas vulgi intolerabilis.

Isaaci, post recuperatum imperiū oscitantia. Neq; enim prudentia & feli citas facilè cohærent.

Synagogæ Sarracenorū direptio cau sa incensę vrbis.

Ea ſcelerata factio, cum ad vrbem appuliſſet (neque enim quiſquam erat, qui corū vel acceſſum vel receſſum impediret) in Sarracenorum ſynagogam, quā vulgo Mitatum dicunt, irrumpunt, & per vim omnia diripiunt. Eā inexpectatam iniuriam Sarraceni armis obiter arreptis vlciſcuntur, Romanis etiam eius mali fama excitatis, adiutantibus: neque tamen tātum proficiunt, quantum oportebat, cœtu illo militum pauliſper duntaxat regreſſo: & omiſſa defenſione, ad alterum incendium priore vix dum reſtincto, properante: cùm experientia didiciſſent, nihil eſſe efficacius ad vrbē vlciſcendam & euertendam, quàm ignem. Proinde variis in locis diſperſi, ædes incēdūt. Flamma verò ſupra cogitationem in altum elata, totam illam noctem & poſtridie, eo item die qui ſequebatur ad veſperam vſq;, omnia peruagata eſt. Inuſitatum id ſpectaculum fuit, & tale quod nulla oratio poſſit conſequi. Nam cū prius maximis & innumeris ferè incendiis vrbs afflicta fuerit: illud eiuſmodi fuit, vt cætera præ eo pro nihilo putarētur: cū variè interrupta ſerie ſpargeretur, rurſus coibat, vt igniti fluminis alueū repræſentaret, porticus corruebant, elegantiſſima fora euertebantur, maximæ columnæ veluti ſarmenta abſumebantur: neque quicquā erat, quod illius ignis vehementiæ reſiſteret. Globi flā-

Vim vi repellunt, ſed parū feliciter, ob temporū iniquitatem.

Nihil eſt igne efficaci⁹ ad magnā vrbem vlciſcēdam & euertendam.

Incendium horrendum, quo Græcorū ſuperbia veluti in puluerem redigitur.

Cui alia incēdia comparata pro nihilo putantur.

καὶ δὴ τὸ σύνταγμα ἐκεῖνο τὸ πονηρὸν τῇ πόλει προσχὸν δι' ἀλιάδων (οὐδὲ γὰρ ἦν τις ὁ προσιστάμενος ὅλως ἐπιπλέειν σφᾶς τῇ πόλει, καὶ αὖθις ἀνάγεσθαι) τῇ τῶν ἐξ Ἄγαρ συναγωγῇ λάθρα ἐπεισπίπτουσιν, ὃ φησι Μιτάτον ἡ δημώδης διάλεκτος, καὶ τὰ ἐνόντα μετὰ ξίφους λῃστεύουσιν. ὡς δ' οὕτω ταῦτα παραλόγως καὶ ὑπὲρ δόκησιν πᾶσαν παρηνομεῖτο, ἠμύνοντο μὲν αὐτοὺς οἱ Σαρακηνοὶ, τὰς χεῖρας τοῖς παρατυχοῦσιν ὁπλίσαντες. ἐπιβοηθοῦσι δὲ καὶ Ῥωμαῖοι, παρὰ τῆς τοῦ κακοῦ φήμης ἐκεῖσε συνηλισμένοι. καὶ ἤνουν μὲν ἅπαν ὁπόσον καὶ ἔδει κατήνυσαν, ἐπεὶ δὲ βραχὺ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ὁμαιχμίας ἀναχώρησις γίνεται. οἱ δὲ τὸ δι' ὅπλων ἀντέχειν μεθέντες ἐπὶ τῷ μὴ πάνυ πρότερον ἐμπρησμῷ, διανοοῦνται καὶ δεύτερον, ἀνυσιμώτατον ἀμυντήριον, καὶ ὑπὲρ ἅπαν ἕτερον τὴν πόλιν ἔχον ταχὺ κατεργάσασθαι πεῖρα μεμαθηκότες τὸ πῦρ. καὶ δὴ κατὰ πλείστους διαστάντες τόπους, πῦρ ταῖς οἰκίαις ὑφάπτουσι. τὸ δὲ μεταρσιωθὲν ὑπὲρ ἔννοιαν, τὴν νύκτα ὅλην ἐκείνην, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, καὶ τὴν ταύτης διάδοχον ἑσπέραν, τὸ πᾶν ἐπενέμετο. καὶ ἦν καινὸν τὸ ὁρώμενον, καὶ πᾶσαν ὑπερβαῖνον λόγου δύναμιν. πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων τῇ πόλει πρότερον ἐμπρησμῶν. οὐμένουν εἴπῃ τις ὁπόσων καὶ οἵων γεγενημένων ὁ τότε συμβὰς, ἐναύσματα βραχέα τοὺς πάντας ἀπέδειξε. πολλαχοῦ δὲ διαιρούμενος, καὶ διασπώμενος τῆς συνεχείας, αὖθις συνήρχετο, καὶ ὡς εἰς ὁλκὸν ἕνα πυρόεντος συνήπτετο ποταμοῦ, ἀνετρέποντο στοαὶ, ἀγορῶν κάλλη κατερριπτεῖτο, κιόνων μέγεθος διεφορεῖτο καθ' ὕλην εὔπρηστον, οὐκ ἦν τῶν ὄντων οὐδὲν, ὃ ἦν ἐκείνου τοῦ πυρὸς σθεναρώτερον. τὸ δὲ δὴ παράδοξον, ὡσεὶ ψωμοὶ πυρὸς ἐξ ἐκεί-

νης

νης τῆς βαρυβρόμου καὶ σιδηρᾶς ἐμπρή-
σεως ἀποσπώμενοι, καὶ φερόμενοι διαέριοι,
τὰς πόῤῥωθεν οἰκοδομίας κατέφλεγον, κατὰ
διαστήματά πως ἀκοντιζόμενοι, καὶ ὡς οἱ
ἐν αἰθέρι διάττοντες ἐκτεινόμενοι, καὶ τὸν
ἐν μέσῳ χῶρον ἀθιγῆ τέως ἐῶντες καὶ
ἀκατάπρηστον, μετὰ βραχὺ κἀκεῖνον ἐπα-
νιόντες, συνεπίμπρων καὶ ἠφάνιζον. ἐν πολ-
λοῖς δὲ καὶ κατ' εὐθυωρίαν τὸ πῦρ προϊὸν,
ὑπ' ἀνέμου βοῤῥᾶ ἐλαυνόμενον, μετὰ βραχὺ
παρεκκλίναν, ὡσεὶ νότου αὐτὸ διεῤῥίπι-
ζεν, ὡρᾶτο δόχμιον, ἀμαυροῦν ὅπῃ στρο-
φάδην, καὶ τὰ ὅλως ἐμπρησθῆναι ἀνυπο-
νόητα. συνεπελάβετο δὲ καὶ τοῦ μεγίστου νεὼ
τὸ δεινόν. καὶ δὴ ὅσα πρὸς ἁψῖδα νένευ-
κε τοῦ Μιλίου, καὶ τῷ ἀνδρῶνι συνῆπται τῷ
Μάκρωνι καὶ τῷ λεγομένῳ αἱ Σύνοδοι, εἰς
ἔδαφος κατεῤῥάγησαν, μὴ τῆς ὀπτῆς ἐπαρ-
κεσάσης πλίνθου, μὴ τῶν βαθέων ἀντισχόν-
των θεμέθλων, ἀλλ' ἐνδόντων πάντων, καὶ
δίκην θρυαλλίδων κατεργασθέντων. ἤρ-
ξατο μὲν οὖν ἡ πρώτη τοῦ πυρὸς ἀφὴ ἀπὸ
τῆς συναγωγῆς τῶν Σαῤῥακηνῶν, τὸ δέ ἐστιν
κατὰ τὸ πρὸς θάλασσαν ἐπικλινὲς βόρειον
μέρος τῆς πόλεως· καὶ τῷ τεμένει ἐγγίζον, ὃ
ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἵδρυται. καὶ
πρὸς ἕω κατ' εὖρος λωφῆσαν ἐς τὸν νεὼν
τὸν παμμέγιστον, κατὰ δ' ἑσπέραν ἐς τὸ λε-
γόμενον Πέραμα ἐξεμηκύνθη, καὶ διεῤῥύη
ἔκτοτε τοῦ πλάτους λαβόμενον τῆς πόλεως,
ἢ μᾶλλον τὸ καινότατον, καὶ ταῦτα κατ' ἐ-
πίστασιν ὥσπερ ὑπεραλλόμενον, τὰς ἔξω-
θεν τῆς πόλεως οἰκήσεις κατενεμήσατο, καὶ
νῆα περιπλέουσαν ἄνθρακες ἐκτιναχθέν-
τες κατέφλεξαν, ἠθάλωντο δὲ καὶ οἱ τοῦ Δο-
μνίνου λεγόμενοι ἔμβολοι, αἵ τε ὑπόστεγοι
ἀμφίδυμοι ἄμφοδοι, αἱ ἀπὸ τοῦ Μιλίου
ἀρχόμεναι, ὧν ἀτέρα εἰς αὐτὸ παρατείναι
τὸ Φιλαδέλφιον. σὺν αὐτοῖς δὲ ἡ Κωνσταν-
τίνειος ἀγορὰ, καὶ τὰ μεταξὺ πάντα, ὅσα

marum ab immani illo incē-
dio auulsi, mirabiliter remo-
tas ædes per certa interualla
consumebant, iis quæ inter-
iectæ erant, intactis: sed pau-
lo pòst eas quoque reuersi
cremabant. In multis locis
rectà progressus ignis ab a-
quilone impulsus, paulo
pòst quasi ab austro exagita-
tus, obliquus cernebatur: &
ea quoque consumebat, quę
omnis periculi expertia pu-
tabātur. Id malum etiam tē-
plum maximum comprehē-
dit: & quæcunque ad Milij
fornicem vergunt, & cum
Macrone & Synodis cohæ-
rent, corruerunt, nihil ope-
re latericio, nihil altissimis
fundamentis adiuuantibus:
sed omnibus cedentibus, &
instar lychnorū absumptis.
Cœpit incendium à synago-
gio Sarracenorum, quod ad
Septentrionalem vrbis par-
tem ad mare & ædē D. Ire-
nes vergit. Versus Oriētem,
in latitudine in templo ma-
ximo desiit. Ad occasum vs-
que ad Perama se extendit,
atque inde in latitudinē vr-
bis se diffudit: aut potius, i-
nusitato modo eam veluti
transiliens, domos subur-
banas absumpsit, & nauis in
medio cursu carbonibus in
eam excussis conflagrauit. In
cineres redacta sunt & Do-
mini Rostra, & duplices te-
cti ambitus à Milio inci-
pientes, quorum alter ad
ipsum Philadelphium per-
tinet: vnáque Constantini
forū, & quæ interiecta sunt

Incendij publica terrifica descriptio.

Longitudo, ædificia innumera euertens.

Latitudo eiusdem.

Trāssultus ab vrbe in suburbia.

Aedificia pūblica cōsumpta.

omnia versus Septētrionem & Austrũ. Nec ipsum Hippicum inuiolatum permansit: sed eius quoque pars occidenti obuersa penitus cõflagrauit, & quæ ad Sophias & & Bacanum porriguntur, & deinceps Elutherij partibus contermina. Cum autem incendium vrbem à mari vsq; ad mare hoc modo vastaret, & in hiatum vastissimum discessisset, ignito flumini simile, amici non citra periculum, nisi nauigio adiri poterant. Tunc maior pars habitatorum vrbis rei familiaris iacturam fecit: quippe cum ignis alios nec opinantes oppressisset, alij bona sua aliò translata multis anfractibus & regressibus ignis æquè amisissent. Heu splendidissimas & elegantissimas ædes, & omni venustate & summis opibus plenas, quę apud omnes celebrãtur. His atrocissimis casibus Isaacius Imperator dolebat ille quidem, sed non quantum oportebat. Eius verò filius Alexius adeò non grauiter eos ferebat, vt totam vrbẽ interire optaret, patriæ fax, flãmea facie, & malum illum Angelum incendiarium exprimens, cuius sacræ litteræ meminerunt. Incendio nundum planè sopito, sacer ornatus accuratius perquiritur & conflatur, quàm prius. Latinorum verò exercitus aurum & argentum quod ita præbebatur, ad vsum corporis, vt profanam materiam transferebat, & publicè vendebat, ac se criminis ab-

Hiatum vastissimum efficit.

Iacturã maximam fortunis ciuium adfert.

Isaacius atrocissimos casus deplorat: filius minimè. Adeò quorũdã, prę sertim magno loco cõstitutorũ ferrea sunt pręcordia.

Latini reliquias ignis diripiunt.

πρὸς βορρᾶν καὶ νότον περίεισιν ἄνεμον, οὐδ' αὐτὸ τὸ ἱππικὸν ἀδιαλώβητον ὑπολέλειπτο, ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ πρὸς δυσμὰς ἅπαν μέρος ἐξεπυρώθη, καὶ ὅσα κάτεισιν ἐς Σοφίας, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ Βύκανον παρεκτείνεται, καὶ καθ' ἑξῆς ὁπόσα τοῖς τοῦ Ἐλευθερίου ἀγχιτέρμονα μέρεσι. τοῦ δὲ πυρὸς ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης τὴν πόλιν οὑτωσὶ διαζώσαντος καὶ διελθόντος ὡς εἰς χάσμα μέγιστον, ἢ ποταμοῦ πυρὸς μέσον ἕλκοντος, οὐκ ἦν ἀκινδύνως συμμίξαι τοῖς φιλουμένοις ἀκμή τις ἀκατίῳ διεπορθμεύετο. τότε καὶ οἱ πλείους τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως, τῶν οὐσιῶν ἀπεψίλωντο, οἷα τοῦ πυρὸς τοῖς μὲν ἀπαρασκεύοις ἐπιφθάσαντος, τῶν δὲ τὰ ὄντα μεταθεμένων πρὸς ἑτέρας καταγωγάς, καὶ μήδ' οὕτω διασωσαμένων αὐτά. ἕλιξι γὰρ καὶ περικαμπαῖς ἐκτροπαῖς τε πλείσταις καὶ ἐπανόδοις τὸ πῦρ χρησάμενον, ἠφάνιζε τὰ μεταγόμενα. ὤμοι τῶν λαμπροτάτων καὶ περικαλλῶν δόμων, καὶ παντοίας γεμόντων χάριτος, καὶ τοῦ ῥυηφενοῦς πλούτου καὶ ζηλωτοῦ παρ' ἅπασι. πρὸς δὲ τὰ δεινότατα ταῦτα συναντήματα ὁ μὲν βασιλεὺς Ἰσαάκιος ἤχθετο, εἰ καὶ μὴ ἐς ὅσον εἰκός. ὁ δὲ τούτου υἱὸς Ἀλέξιος, οὐχ ὅπως οὐκ ἐδυσχέραινεν, ἀλλὰ καὶ συντελεσμὸν ἐπηύχετο τοῦ παντός, ὁ τῆς πατρίδος δαλός, καὶ τὴν ὄψιν φλογερός, κἀντεῦθεν διαχαράττων τὸν γραφικὸν ἐμπρηστὴν πονηρὸν Ἄγγελον. μήπω δὲ καθαρῶς λωφήσαντος τοῦ πυρός, ἡ τῶν θείων αὖθις κειμηλίων συλλογή τε καὶ καταχώνευσις ὑπὲρ τὸ πρὶν ἐπετείνετο. ὁ δέ γε τῶν Λατίνων στρατὸς τὸ χορηγούμενον αὐτοῖς οὕτωσὶ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, εἴς τε τὰς σωματικὰς χρείας, ὡς ὕλην βέβηλον, μετεσκεύαζον, καὶ τοῖς βουλομένοις προὔβαλλον εἰς πρατήριον, ἑαυτοῖς τὸ ἀνεπέγκλητον

τὸν ἐπιμαρτυρόμενοι (οὐ γὰρ ἠγνόουν, ὁπόθεν συνείλεκτο τὰ σφίσι βραβευόμενα χρήματα) ὡς τὰ ὠφειλημένα λαμβάνουσι, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις τὴν ὑψόθεν ἐπιχαλῶντες ὀργὴν, ὡς περιέπουσι μὲν τὰ οἰκεῖα, κοινοῦσι δὲ τὰ Θεοῦ.

3 Δέησαν δὲ καὶ τῆς Λατινικῶν δυνάμεων συνάρσιν εὑρέσθαι τὸν Ἀλέξιον (ὁ γὰρ θεῖος αὐτῷ καὶ πρῴην βασιλεύων Ἀλέξιος, ἀπαναστὰς τοῦ Δεβελτοῦ, τὴν Ἀδριανοῦ κατέλαβε· καὶ ἣν ἀπείπατο βασιλείαν, ἐρασταῖς καταπροδόις ἐκμανέσιν ἐρᾶν τε πάλιν καὶ πειρᾶν οὐκ ᾐσχύνετο) οὐκ ἄλλως συνέκδημον αὐτῷ καὶ συστράτηγον τὸν Μαρκέσιον ἐπεσπάσατο Βονιφάτιον, εἰ μὴ χρυσίου δέκα πρὸς τοῖς ἓξ καταθέσθαι οἱ συνέθετο κεντηνάρια. ἐξιὼν τοίνυν, φυγάδα δείκνυσι τὸν Ἀλέξιον συντονωτέρῳ τοῦ προτέρου καὶ πολλῷ μακροτέρῳ χρησάμενον δραπετεύματι· ἀμέλει καὶ τὰς Θρακίας πόλεις περιελθὼν, καὶ ταύτας καταστησάμενος, εἰπεῖν δὲ καὶ καλαμησάμενος. ὁ γὰρ συνέκδημος ἐκείνῳ στρατὸς συχνάκις ὠρέκτια τὸν χρυσορρόεθρον ἀρύσασθαι, καὶ κατὰ τοὺς διψάσι δηχθέντας πίνων οὐκ ἐκορέννυτο· καὶ μέχρι Κυψέλλων κατιὼν, ἐπάνεισι πάλιν εἰς τὰ βασίλεια, ἅπας τῆς φρατρίας ἐξηρτημένος, οἳ τὴν τοῦ πατρὸς πήρωσιν καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀρχῆς καθαίρεσιν Ἀλεξίῳ τῷ θείῳ συνδιεπράξαντο. ὃ καὶ μὴ φέρειν Ἰσαάκιος ἔχων, ὅτι καὶ ἣν καιροφυλακῶν εἰς φῶς ἐκρῆξαι τὸν κότον, ὃν ὑπέτυφεν ἐκ μακροῦ τῇ ψυχῇ, κατὰ τῶν σχέτλια ἐκεῖνον ἐργασαμένων δεινὰ, κακηγορῶν οὐκ ἐνέλιπε τὸν υἱὸν, καὶ μάλισθ' ὅτι τὴν οἰκείαν ἑώρα ἰσχὺν ὑποβαίνουσαν, καὶ κατὰ βραχύ πως ἀφιπταμένην, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν μεταῤῥέουσαν. ἀπεπνίγετο δὲ καὶ πρὸς τὴν μετάθεσιν τῆς ἀναγορεύσεως. ὁ μὲν γὰρ υἱὸς προταττόμενος, κατατεινομέναις ἀνευφημεῖτο

soluta (nec enim ignorabãt vnde essent, quæ dabantur) quod acciperẽt debitũ: Romanis verò irã Dei impendere vaticinabatur, quod rem priuatam conseruarent, sacram verò profanarent.

Irritus Alexij Cõneni, imperiũ quod meritò amiserat repetẽtis, conatus.

3 Cũ autem Latinæ copiæ Alexio auxiliari deberẽt (nã patruus eius & dudũ Imperator Alexius, Debelto relicto Adrianopolim occuparat: & Imperium quod repudiarat, insanis amatoribus cõdonatum, repetere & amplecti non verebatur) Bonifacium Marchionem aliter secũ attrahere ad belli societatẽ nõ potuit, nisi auri centenarios XVI promisisset. Verùm egressus Alexium fugat longè celerius & lõginquius quàm prius: & Thracias vrbes passim componit, ne dicam deglubit.

Fugatur enim ab Alexio Isaacij filio.

Nam qui eum sequebatur exercitus, sæpissimè ex aureo flumine haurire cupiebat, veluti morsi à dipsadibus inexplebili siti ardens. Vsq; ad Cypsella progressus, in palatiũ reuertitur, totus eorum factioni deditus, qui patris excæcandi, & euertẽdi Alexio patruo adiutores fuerant.

Qui Constantinopolim reuersus ad homestum domesticorum lanienam conuertitur.

Quod cùm Isaacius ferre non posset, iam longo tempore vltionem illorũ cogitans, filio maledicere non desistebat: præsertim cum autoritatem suam imminui, & paulatim exolescere, & ad filium transire cerneret.

Inde inter filium & patrem simultates & odia ex stulta ambitione nata.

Indignissimè quoque ferebat, proclamationis mutationem. Nam filius priore loco contentis vocibus, vt palatium resonaret, saluta-

ſalutabatur, ipſo tanquam Echo ſubmiſſius ſequente. Sed quia prohibere illa non poterat, ſubmurmurabat, & apud eos quibus arcana ſui pectoris committebat, malè de filio loquebatur. Neque enim quicquam virtutis ei eſſe, non bonis moribus informatum eſſe, ſed peſſimis ſtudiis occupari, & peſſimorum hominum conſuetudine corrũpi. Neque hæc falſa erant, aut inania. Nam Alexius pluribus & grauioribus peccatis magnificum & inclytum Imperij Romani nomen fœdabat, vt qui paucis comitantibus, in Barbarorum tentoria traiiciens, crapulæ & aleæ vnà cum illis per totos dies indulgeret. Eius verò colluſores diadema aureum & gemmatum, ei detractum, ſuis capitibus, illi verò laneũ hirſutum pileum imponebant. Neque verò Alexius duntaxat ob huiuſmodi res apud honeſtiores Latinos & modeſtiores Romanos execrabilis habebatur: ſed & pater eius Iſaacius nihilo minus inuiſus erat, cũ rurſus abſurdarum opinionum intemperiis agitaretur, & diuinationibus atque oraculis fœdioribus quàm prius incumberet. Nam antè monarchiam ſibi imaginabatur, ſeque impudenter eum eſſe iactabat, qui Occidentem cum Oriente coniuncturus, & totius mũdi Imperio potiturus eſſet. Tum verò viſum ſe recepturum, & arti-

Iſaacius Alexio filio maledicit.

Eiuſdem tra ducit & carpit vitia.

Princeps crapulæ & aleæ deditus, exitio proximus

Colluſores ei diadema detrahunt.

Iſaacius autẽ hæreſeos & magiæ morbo execrabili laborat.

Monarchiã ſomniat impudenter.

Suauiter ſibi applaudit mẽtis oculis priuatus.

φωναῖς, ὡς τῷ πατάγῳ κόπτεσθαι τὰ ἀνάκτορα. ὁ δὲ κατὰ τὸ τῆς ἠχοῦς ὑστερόφωνον παρηκολούθει ταῖς υἱικαῖς καὶ στεῤῥοτέραις ἀνακηρύξεσιν. οὐδὲν δέ τι δρᾶσαι πρὸς τὰ γινόμενα οὕτω δυνάμενος, ὑπ᾽ ὀδόντα ἐτονθόρυζε, καὶ οἷς ὡς ἐξ ἀδύτων τῆς καρδίας ἀνεμήρυε τὰ ἀπόῤῥητα, κατὰ τοῦ υἱοῦ ἀποφήματα διελέγετο, ἕωλα μὲν αὐτῷ τὰ χρηστὰ λέγων εἶναι, καὶ ὡς οὐδ᾽ ὅλως σωφροσύνῃ ἐῤῥύθμισται, ἐν τοῖς χειρίστοις τὸ ἦθος τυπούμενος, φθορεῦσί τε ἀνδράσι συνδιαιτώμενος, καὶ τὰ ἤθη τούτων ἀναματτόμενος. οὐ μάτην δὲ ταυτὶ καὶ εἰκαίως κατὰ τοῦ υἱοῦ ἠγόρευεν Ἰσαάκιος. ἀλλὰ καὶ πλείω ἕτερα καὶ ἀσελγέστερα πολλῷ πλημμελῶν, τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ πανκλέϊστον τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας κατεῤῥύπαινεν ὄνομα. εἰς γὰρ τὰς τῶν βαρβάρων σκηνὰς μετὰ μετρίων ὀπαδῶν περαιούμενος, συνεκραιπάλα τοῖς ἐν αὐταῖς, καὶ συνδιημερεύων ἐκύβευεν. οἱ δὲ συμπαίγμονες ἐκείνῳ τὸ τῆς κεφαλῆς ἀφαιροῦντες διάδημα, χρυσόκολλον ὂν καὶ λιθόστρωτον, αὐτοὶ μὲν ἐκεῖνο περιετίθεντο, τὸν δ᾽ Ἀλέξιον περιέβαλλον τὸ λαχνῆεν καὶ ἐρεοῦν καὶ τῆς Λατινικῆς ταλασίας περίβλημα. οὐ μόνον δὲ ὁ Ἀλέξιος ἐνδυκαιρῶν ταῖς πράξεσι ταύταις, παρὰ τοῖς τῶν Λατίνων εὐσχήμοσι καὶ τοῖς τῶν Ῥωμαίων σώφροσι βδελυγμίας ἐκρίνετο· ἀλλὰ καὶ ὁ τούτου πατὴρ Ἰσαάκιος οὐκ ἐπ᾽ ἔλαττον ἦν στυγητός, ἐπειδήπερ καὶ πάλιν ἀλλοκότοις δόξαις περιεφέρετο, λόγιά τε καὶ ὀμφὰς συντιθείς, οὐκ ἔληγε τῶν ἐπὶ τῆς προτέρας ἀρχῆς ἀῤῥητότερα· εἴγε πάλαι μὲν τὸν μόναρχον ἐφαντάζετο, καὶ αὐτὸς εἶναι ἀναιδῶς διετείνετο, ὁ τῇ δύσμῃ συνάψων τὴν ἕω, καὶ κράτος περιζωσόμενος τὸ παγκόσμιον, τότε δὲ καὶ τὴν πήρωσιν ἀποτρίψασθαι προσεδόκα τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ὡς

λεβηρίδα

λεβηρίδα τὴν νόσον ἀποξύσασθαι τὴν ἀφθεί-
τιδα, καὶ τὸ ὅλον εἰς ἄνδρα θεοείκελον ἀ-
μειφθήσεσθαι, ὥς τε καὶ τῶν μοναστῶν οἱ κα-
ταρατότατοι, καὶ βαθεῖ ληΐῳ κομῶντες
τὴν τοῦ πώγωνος ἄρουραν, εἰς αἰσχύνην τε
οἰκείαν τὸ θεοφιλὲς οἱ θεομισεῖς περικεί-
μενοι σχῆμα, τὰς ἀρχικὰς τραπέζας με-
ταδιώκοντες, καὶ τῶν ἰχθύων τοὺς νεαλεῖς καὶ
πίονας περιχαίνοντες, συνδειπνοῦντες
Ἰσαακίῳ, συγκαθίστων ἐκείνῳ τὴν μο-
ναρχίαν ἐν λόγοις, τὸν αὐθοσμίαν ζωρό-
τερον προσφερόμενοι· ἐνίοτε δὲ καὶ τὰς
ἐξηρθρωμένας χεῖρας περιπτυσσόμενοι,
καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὰς προσάπτοντες,
τὴν ὅσον οὐδέπω τούτων προηγόρευον ἀνα-
καίνισιν καὶ κραταίωσιν. ὁ δὲ διεχεῖτο πῶς
ἂν εἴποι τις τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐπεσκίρτα
τοῖς βωμολοχεύμασι τούτοις ὡς ἀψευδέ-
σι θεσπιωδήμασιν. ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τοὺς
τῇ ἀστρικῇ προσκειμένοις προσιέμενος,
ἄλλα τε ταῖς αὐτῶν ὑποθήκαις ὑπείκων
εἰργάζετο· καὶ δὴ καὶ τὸν Καλυδώνιον σῦν,
ὃς ἐν τῷ Ἱππικῷ φρίσσων τὴν ἐπινώτιον
τρίχα, ῥύδην φέρεται, τῆς βάσεως κα-
θελών, μετενήνεγκεν εἰς τὸ μέγα παλά-
τιον, τὸν τὴν ὁρμὴν συώδη καὶ ἀτάσθαλον
δῆμον τῆς πόλεως καταστελεῖν ἐντεῦθεν οἰ-
όμενος. ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγοραίων οἱ φιλοι-
νότεροι τὸ ἑστὸς ἐπὶ στήλης ἐν τῷ Κωνσταν-
τινείῳ φόρῳ τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα εἰς
πλεῖστα διεῖλον τμήματα. ἐδόκει γὰρ τοῖς
ἄφροσι σύρφαξιν ὑπὲρ τῶν ἐξ ἑσπέρας ἐστοι-
χειῶσθαι τοῦτο στρατῶν. ἀνέβαινε μὲν τὴν ἡ-
λικίαν ὄρθιον ὡς ἐς τριακάδα ποδῶν· ἠμ-
φίεστο δὲ στολήν, ἐξ ὁποίας ὕλης ὅλον τὸ
ἰνδαλλόμενον κεχαλκούργητο. ποδήρης
δ' ἦν ἡ στολή, καὶ συμπτυσσομένη πολλα-
χῇ τῶν μερῶν, ὡς μή τι τοῦ σώματος πα-
ραφαίνοιτο, ὅπερ ἡ φύσις περιστέλλειν ἐπέ-

cularem morbum, vt serpentem exuuias, positurum, & in virum Deo similem se transformatum iri somniabat. Proinde Monachi quidã summè execrabiles, promissis barbis, homines inuisi Deo, religioso habitu cum sua ignominia conspicui, qui mensam principalem persequebantur, qui recentibus & pinguibus piscibus inhiantes, cum Isaacio cœnitabant: mero largius hausto monarchiam illi verbis confirmabant. aliquãdo etiam nodosas manus eius oculis admotas, euestigiò renouatum & confirmatum iri prędicebãt. Ille verò mirum quàm blanditiis istis exhilarabatur, & scurrilibus iocis æquè ac certissimis oraculis fidem adhibebat. De astrologorũ quoque sententia cum alia fecit: tum aprum Calydonium, qui horrentibus in tergo setis in Hippico impetu fertur, in magnum palatium transtulit, ea se ratione temerarij & apro non dissimilis populi rabiem cohibiturum existimans. Sed & ebriosi quidam ex circumforaneis, Mineruę simulacrum in foro Constantini columnæ insistens, in multas partes comminuerunt, quòd demens turba id pro exercitibus occidentalibus formatum esse credebat. Id in xxx. pedum altitudinem assurgebat, indutum ærea veste, qua materia totum constabat, demissa ad pedes, & multis in partibus complicata, ne quid appareret, quod natura tectum es-

Monachi assectatores miserũ Isaaciũ pessundant.

Recẽtiorum hypocritarũ, qui specioso titulo & studio tecti principibus & populis fucum faciũt expressa tabella.

Aper imago plebis.

Minerua vt Occidentaliũ fautrix comminuta à plebe Constantinopolitana.

Simulacrum egregij operis.

se voluit, baltheus lumbos arctè constringebat. In pectore rectis mammis insigni Aegidem cum Gorgoneo capite ab humeris dependentem gerebat. collum nudum & longum erat iucundissimum spectaculum. Aes enim deam ita repræsentabat, vt labia suauem editura vocem, si quis expectaret, viderentur. apparebant & venæ, & totum corpus, quà decebat, mollius inflectebatur: & quamuis exanime, animati corporis vigorem referebat. Cauda equina capiti imposita, terrorem quendam præ se ferebat. Coma à fronte dependens, in nodum contorta, & à tergo constricta oculorum erat deliciæ. galea non penitus contecta, sed ex parte prominens. læua manus plicas vestis continebat: altera versus Austrum caput paulũ inclinatum sustinebat. oculorum acies eódem intendebatur, vt qui situm angulorum non satis norant, simulacrum Occidentem spectare, & veluti manu allicere Occidentales exercitus, affirmarent, haud sano iudicio oculorum decepti. Ac illi hac opinione impulsi, Mineruæ simulacrũ contriuerũt: ac potius subinde ruentes in deterius, & contra semetipsos armati, fortitudinis & prudentiæ præsidem nec typis expressam apud se ferre potuerunt. Imperatorum verò sũma & vnica occupatio erat, pecuniæ collectio, quòd nulla erat acci-

Veteres opifices admodũ industrij & inimitabiles.

Nicetas ex pulice facit elephantũ: & minutias istas nimium auidè persequitur ac pueriliter deflet.

Summum in principe vitium pecuniæ amor, vt eã postea in malos vlus effundat.

ταξε· μίτρα δ' ἀρεος τὴν ἰξὺν διειληφυῖα, ἱκανῶς αὐτὴν περιέσφιγγεν. εἶχε δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς στέρνοις ὀρθόπτυθον ὂν ποικίλον αἰγίδος ἐπένδυμα, τὴν ὤμων διεξικνούμενον, τὴν τῆς Γοργόνης τυποῦν κεφαλήν. ὁ δέ γε αὐχὴν ἀχίτων ὤν, καὶ πρὸς τὸ δολιχόδειρον ἀνατεινόμενος, ἄμαχον εἰς ἡδονὴν θέαμα ἦν. τοσοῦτον δ' ὁ χαλκὸς πρὸς τὴν ἐκείνου μίμησιν πειθήνιος ὑπηλλάττετο, ὥς τε καὶ τὰ χείλη δόξαν παρεῖχον, ὡς εἰ προσμένει τις, μείλιχον φωνὴν ἐνωτίσεσθαι, καὶ φλεβῶν δὲ διεκτάσεις ὑπεκείνοντο, καὶ ὡς ὑγρὸν ὅλον τὸ σῶμα ἐν οἷς ἔδει περικλᾶσθαι· καὶ ζωῆς ἀπέχον, μετεῖχεν ὡς ζῶν ἀνθηρότητος, τοῖς ὀφθαλμοῖς ἱμέρῳ παντὶ ῥεόμενον. ἱππουρὶς δ' ἐπικειμένη τῇ κεφαλῇ, δεινὸν καθύπερθεν ἔνευεν. ἡ δὲ κόμη ἐς πλέγμα διεστραμμένη, καὶ δεσμουμένη ὄπισθεν, ὅση κέχυτο ἐκ μετώπων τρυφή τις ἦν ὀφθαλμῶν, μὴ ἐπίπαν τῷ κράνει συνεχομένη, ἀλλά τι καὶ παρεμφαίνουσα τοῦ πλοχμοῦ. τῶν δὲ χειρῶν ἡ μὲν λαιὰ τὰ συνεπτυγμένα τοῦ ἐσθῆτος ἀνέστελλε, ἀτέρα δ' ἐκτεινομένη πρὸς κλίμα τὸ νότιον, εἶχε τὴν κεφαλὴν ἠρέμα πως ἐγκλινομένην ἐκεῖ, καὶ τὰς τῶν ὀφθαλμῶν ἐπίσης τεινομένας βολάς, ὅθεν οἱ μηδὲ τὰς θέσεις τῶν περάτων ὁπωσοῦν ἐπιστάμενοι ἐς ἑσπέραν ἀφορᾶν τὸ ἄγαλμα διετείνοντο, καὶ οἷον ἐπισπᾶσθαι χειρὶ τὰ ἐκ δυσμόθεν στρατεύματα, κακῶς κρίνοντες καὶ μὴ πρὸς ἔννοιαν ὀρθὴν τοῖς ὁρατοῖς ἐπιβάλλοντες. οἱ μὲν οὖν μετὰ τοιούτων κινημάτων τῆς διανοίας τὸ τῆς Ἀθηνᾶς συνέτριψαν ἄγαλμα, ἢ μᾶλλον τοῖς χείροσιν ἀεὶ προβαίνοντες, καὶ καθ' ἑαυτῶν ὁπλῖται γινόμενοι, τὴν ἀνδρείας καὶ φρονήσεως ἐπιστάτιν κἂν τοῖς τύποις αὐτοῖς ἀπεώσαντο. οἱ δὲ βασιλεῖς οὐδὲν ὅτι μὴ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων

μάτων ἔργον ἀσχολίας πάσης εἶχον, καὶ πάλιν ἀνώτερον, ἐπεὶ μηδὲ κόρος ἦν παρὰ τοῖς λαμβάνουσι λήψεως. ἀλλ' ὅσον αἱ δόσεις προὔβαινον, τοσοῦτον ἐνήκμαζε τὸ φιλόχρυσον. ἀμέλει κἀκ τῶν πολιτῶν ἔρανοι ὠδίνοντο συλλογαί. τούτου δὲ μὴ ὁμαλῶς προχωροῦντος (ὁ δὲ λεὼς ὅσα καὶ πέλαγος ἀχανὲς καὶ ἀόριστον ἀνέμῳ, τοῖς μὴ θυμήρεσι διαρριπιζόμενον, ἐπέρρευσεν εἰς ἀπόστασιν) τῆς μὲν προθέσεως ταύτης ἀπέστησαν. τοὺς δὲ ζαπλούτους ἐπιλεγόμενοι ἐσύλησαν ὅπως ἡ Λατινικὴ γαληνιάσῃ βούπεινα. καὶ τὰ χρύσεα δὲ τοῦ μεγίστου νεὼ ἔπιπλα ἑκατοντάλαντα ὄντα, καὶ αἱ λυχνίαι σὺν αὐτοῖς αἱ ἀργύρεοι ἀφαιρούμεναι, καὶ παραδιδόμεναι πυρί, πρὸς βρῶσιν ἀτεχνῶς προβέβληντο τοῖς κυσί, καὶ μίξις ἦν τῶν ἀμίκτων αἴσιος.

4. Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτω γινομένων, καὶ προδήλως αἰτουμένων, οὐδὲν ἐπεραίνετο. ἠβούλοντο γὰρ οἱ τῶν χρημάτων εἰσπράκτορες, τῆς τῶν Ῥωμαίων εὐηθείας κατατρυφῶντες, καὶ τῆς τῶν κρατευόντων ἠλιότητος καταπαίζοντες, τοὺς μὲν τὰς τιμίας ὕλας ἀποφορτίζεσθαι παρ' αὐτοῖς, τοὺς δὲ παρεστάναι ἀχθοφοροῦντας, ἄλλους προσιέναι χρυσαγωγούς, ἐνίους δ' ἐνσκευάζεσθαι πρὸς τὴν ἄφιξιν, καὶ τοῦτο δρᾶσθαι διὰ παντός. ὅθεν τοῖς περὶ τὴν μεγαλόπολιν τρυφηλοῖς χωρίοις, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἐν Προποντίδι τεμένεσι, τοῖς τε λαμπροτάτοις οἰκοπέδοις τῶν βασιλέων παραλλὰξ οἱ στρατηγοὶ ἐφιστάμενοι, καὶ παρὰ θάτερον ἄτερος ὁπλιζόμενοι, ἐσκύλευόν τε τὰ ἐνόντα, καὶ αὐτὰ πυρὶ παρεδίδοσαν, φειδόμενοι μηδενὸς παραλίου οἰκοδομήματος, οἱ τοῦ καλοῦ ἀνέραστοι κηρεσιφόρητοι βάρβαροι. πλεῖστα δὲ κἀν ταῖς ᾐόσι τῆς πόλεως ἐπιπλέοντες συνίστων πόλεμον. καὶ ἦν ἡ νίκη ἀμειβαδὸν ἐπιμειδιῶσα ποτὲ καὶ Ῥωμαίοις,

piendi ſatietas: ſed quantum donatiua augebantur, tantũ creſcebat auri cupiditas. Cupiebant etiam à ciuibus exigere tributum. Sed cum ea res nõ expeditè ſuccederet (nã populus inuiſa poſtulatione irritatus, inſtar vaſti maris vento cõturbati, defectionẽ ſpectabat) omiſſo illo propoſito, eos qui ditiſſimi eſſe ferebantur ſpoliarũt, vt Latinorũ cupiditati immẽſæ fieret ſatis. Præterea maximi tẽpli aurea ſupellectilia multorũ talentûm, & argẽtei lychni vnà abrepti conflabantur, & planè canibus obiiciebantur, rebus non miſcendis nefariè commiſtis.

Græcorum ſumma miſeria, ſe ipſos exuere vt Latinos graſſantes induerẽt.

4 Neque tamen manifeſtis iniuriis iſtis quicquã proficiebatur. Nã pecuniæ exactores Romanorũ ſimplicitati inſultantes, & Imperatorũ vecordiæ illudẽtes, poſtulabant, vt alij materiã precioſam apud ſe deponerent, alij onera ſuſtinẽtes aſtarent, alij auri baiuli accederent, alij ſe ad acceſſum pararent, idq; cõtinenter fieret. Vnde hoſtium duces ſuburbana prædia amœniſſima & ſacras ædes Propontidis, & ſplendidiſſima Imperatorum palatia, alij ab aliis inſtigati, direptis per vices iis quæ inerant, cremabãt, nulli maritimo ædificio parcentes: homines Barbari ab omni elegantia alieni & in perniciem hominum nati. Multi etiam vrbana littora legentes, pugnam ciebant, victoria non ipſis perpetuò addicta, ſed alternis, etiam Ro-

Sicuti quò plus ſunt potæ plus ſitiuntur aquæ: ita pecuniæ diſtributio exactorũ auaritiã acuit.

Inde rapinæ, incendia, cædes.

Quid enim non mortalia pectora cogit, pecuniæ ſitis?

manis aliquando fauente. & vrbanus populus, fiducia ſumpta, ab Imperatore poſtulauit, vt ſibi, qui fideles ipſi & populares ipſius eſſent, cum exercitu ad reſiſtendum hoſtibus opem ferret: niſi fortè labiis duntaxat Romanis faueret, animo verò ad Latinos propenderet. Verùm illæ poſtulationes erant irritæ. Nam & Alexius ab armis cõtra Latinos ſumendis abhorrebat, idque inutile eſſe putabat: & pater eius id conſilium dabat, inanes promiſcuæ turbæ clamores negligendos: eos verò quorum ope in patriam reſtitutus eſſet, ſummis honoribus afficiendos eſſe. Huic ſententiæ reliquiæ quoq; Imperatorii generis in Alexii æqualis ſui gratiam aſſentiebãtur. Quidam etiam Latinis familiares facti, colloquia ciuium vt veteres nugas aſpernabantur: Latinum bellum magis reformidantes, quàm ceruorum exercitus rugientem leonem. Solus omnium Ducas Alexius, cui ob coniuncta ſupercilia & velut oculis imminentia, Murzufli cognomentum ab æqualibus erat inditum, regni cupiditate flagrans, vt ciuium gratiam colligeret, cum Latinis pugnare auſus, ad perforatum ſaxum & contiguum illi fornicem, illuſtre virtutis ſpecimen edidit. Sed popularium ducum nullo adiuuante (nam id Imperator vetuerat) captus eſſet, equo in genua prolapſo, & omnibus vnum ducem petentibus, niſi manus ſagittariorum eum defendiſſet. Proinde plebeia mul-

Ignaui imperatoris opẽ fruſtra populus oppreſſus implorat.

Nec enim ſuprema lex illi eſt, Reipublicæ ſalus.

Adulatores aulici priuata ſua cõmoda curant, & populi querelas ſuauiter derident: vmbrã belli formidãtes.

Alexius Ducas Murzuflus Latinis reſiſtit, non vt patriã iuuaret, ſed vt principatum facilius vſurparet. Ita ſuperbi & ambitioſi homines in Reipublicæ turbis & incendiis aurã popularẽ captant, & pericula nõnulla adeunt, quo ſcalas ſibi ad rerum faſtigiũ pertingendũ erigere poſſint.

καὶ μὴ πιθεῖσα ταύτῃ τὰ τῶν ἐναντίων ἀπρόσμαχα. ὁπότε καὶ τὸ δημῶδες τῆς πόλεως ἀνδριζόμενοι, ἐνέκειντο τὸν βασιλέα αἰτούμενοι, συμπαραθῆναι σφίσι μετὰ στρατεύματος κατὰ τῆς τῶν πολεμίων ἀντιμαχήσεως, πιστοῖς οὖσι καὶ πατριώταις, εἴπερ μὴ χείλεσι μὲν Ῥωμαίοις προστίθεται, τῇ δὲ καρδίᾳ Λατίνοις προσνένευκεν. ἦσαν δὲ αἱ ἐπαγγελίαι πρὸς μηδὲν ἀνύσιμον προϊοῦσαι. ὅ,τε γὰρ Ἀλέξιος ὁπλίζεσθαι κατὰ Λατίνων μὴ πεφυκὼς, ᾤετο καὶ ἀσύμφορον καὶ ὁ τούτου πατὴρ Ἰσαάκιος εἰσῆγε παραίφασιν, κενοφωνεῖν τοὺς ἐκ τριόδων ἐᾶν, τοὺς δ᾽ αὐτὸν καταγαγόντας εἰς τὴν πατρίδα, τιμῆς τῆς ἀνωτάτω καταξιοῦν. ταῖς δὲ γνώμαις ταύταις προσεπέρρεπον, καὶ τὰ τοῦ βασιλείου γένους ἐγκαταλείμματα, ἥλικες ἥλικα τέρποντες τὸν Ἀλέξιον. ἔνιοι δὲ καὶ τοῖς Λατίνοις εἰς ἑταίρους ἀνακραθέντες, ὡς ἑώλους ὕθλους τὰς τῶν πολιτῶν ἐντεύξεις παρέτρεχον, τὸν τῶν Λατίνων ἐκτρεπόμενοι πόλεμον, ὡς οὐδὲ λέοντα βρυχητίαν ἐλάφων στρατόπεδον. μόνος δ᾽ ἐκ πάντων ὁ Δούκας Ἀλέξιος, ὃς ἐκ τοῦ συνεσπάσθαι τὰς ὀφρῦς, καὶ οἷον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπικρέμασθαι, πρὸς τῶν συνεφήβων ἐπωνόμαστο Μούρτζουφλος. πλὴν καὶ ἐρῶν βασιλειῶν, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν ἐπιτεχνώμενος εὔνοιαν, τὸν κατὰ τῶν Λατίνων ἀπεθάρρει πόλεμον, ἀρετῆς τε ὡς μάλιστα ποιούμενος ἔνδειξιν περὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον, καὶ τὴν ἐκεῖσε περιαγομένην ἁψῖδα, τοῖς δυσμενέσι συμπλέκεται. μηδενὸς δὲ τῶν παρεστώτων ὁμοφύλων ἡγεμόνων, δόξαν οὕτω βασιλεῖ, ἐπαρήξαντος, μικροῦ συνείληπτο ἄν. ὅτε γὰρ ἵππος ἐπὶ γόνυ ὤκλασεν ᾧ ἐπεκάθητο, καὶ πᾶσα ἡ ξυμβολὴ πρὸς ἕνα ἀπεκλείσθη πολέμαρχον. εἰ μὴ τοξότις νεολαία τῆς πόλεως τὰ δυνατὰ περιτυχοῦσα ἐπήμυνε. τὸ τοίνυν λεῶδες τῆς πόλεως

μηδένα τὸν ἐπὶ Λατίνοις ξιφουλκίας συναγωνιστὴν εὑρίσκων καὶ ξύμμαχον, εἰς ἀποστασίαν οἰδαίνειν ἤρξατο, καὶ ὡς λέβης ἐκ πυρὸς κατὰ τῶν κρατούντων ἀτμοὺς ἀνιέναι ὕβρεων, καὶ τὴν πάλαι ὕφαλόν τε καὶ ἄγνωστον γνώμην ἐκζέειν πρὸς φῶς. ἦγε μὲν οὖν τότε πέμπτην καὶ εἰκοστὴν ὁ Ἰανουάριος τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ δωδεκάτου ἔτους. συνδρομῆς δ' ὅτι πλείστης εἰς τὸν μέγαν γινομένης νεὼν, συνηναγκάζετο καὶ ἡ σύγκλητος, ἥ, τε τῶν ἀρχιερέων ὁμήγυρις, καὶ οἱ τοῦ βήματος λόγιμοι συνελθεῖν ἐκεῖσε καὶ συνδιασκέψασθαι σφίσι περὶ τοῦ ἄρξοντος. περὶ τῶν προκειμένων τοίνυν τὸ παριστάμενον εἰπεῖν λιπαρούμενοι, ἐκ μὲν τοῦ αὐτίκα ἐπιθέσθαι τοῖς βασιλεύουσι, καὶ χειροτονεῖν ἕτερον εἰς ἀρχὴν, οὐ δόλως ἐδοκιμάζομεν ὑποθέσθαι τοῖς συνιοῦσι. καλῶς γὰρ ᾔδειμεν, ὡς τὸ μεῖον ὁ προβληθεὶς ἀποίσεται, τῇ τε ἄλλῃ, καὶ ὅτι τῶν Λατίνων οἱ στρατηγοὶ ἀμφοτέραις καὶ πάλιν ἀνθέξονται τοῦ Ἀλεξίου καὶ περιέξονται. οἱ δὲ λαοὶ χρῆμά τι ὄντες ἀφελὲς καὶ εὐρίπιστον, καὶ πλέον τοῦ θεληματαίνειν οὐδὲν ἐπιστάμενοι, οὐκέτ' ἔφασκον ὑπ' Ἀγγέλων βούλεσθαι βασιλεύεσθαι· καὶ ὡς οὐκ ἄλλως ὁ σύλλογος ἐκεῖνος διαλυθήσεται, εἰ μή τις τῶν πραγμάτων προστήσεται θυμήρης αὐτοῖς. πεῖραν τοίνυν γνόντες τὸ τῶν ἀνδρῶν ἀμετάθετον, ἡσυχάζομεν, ἑαυτοὺς ταλανίζοντες, καὶ πολλὰ τῶν παρειῶν καταλείβομεν δάκρυα, τὸ μέλλον, ὡς εἰκὸς, προσορώμενοι. οἱ δὲ τὸν ἄρξοντα ἐπιμελῶς ἀνεδίφων, καὶ νῦν μὲν τόνδε, νῦν δ' ἐκεῖνον ἐκ τῆς εὐγενοῦς φυταλιᾶς ηὐτοσχεδίαζον αὐτοκράτορα· τέλος δ' ἀπειρηκότες τοῖς ὅλοις, τοῖς ὀχλαρχικοῖς καὶ δημοκόποις, ἐνίους δὲ καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς τάγματος τῆς χειρὸς ἐπισπώμενοι, στεφηφορεῖν ἀνέπειθον ξιφήρεις ὁρώμενοι

titudo, cũ neminẽ, qui cõtra Latinos opẽ ferret, inueniret, defectionis cõsilia agitare cœpit, & cõuiciis Imperatores insectari: cogitationibus quæ diu animis latuerãt, erumpentibus. Agebatur tũ XXV dies mensis Ianuarij: VII indictione anno VI. M. DCCXII. Concursu autem maximo in magnum tẽplum facto, etiam Senatus & collegium pontificum, & Ecclesiasticorũ primores eò conuenere, & de Imperatore deligendo vnà deliberare sunt coacti. Cum autem sententias rogaremur, nullo modo autores esse poteramus, vt Imperatoribus statim eiectis, alium crearent: haud ignari, quisquis designatus esset, eũ cùm ob alia, tum quòd Latinorum duces rursus Alexium summis viribus defensuri essent, posteriores laturum. At *plebs, vt simplex est & mutabilis, & nihil nisi libidinem in consilio habet*, se Angelorum imperium diutius toleraturã negabat: neque prius discessurã, quàm Imperatorem ex sententia nacta esset. Igitur ipsa re contumaciã hominũ experti, fortunas nostras miserãtes & affatim lachrymantes, quiescimus, quid futurũ esset, multo antè prospicientes. Dum autẽ illi diligẽter Imperatorẽ quærunt, & alios atq; alios ex nobilib. familiis designãt: tandẽ iis omnibus improbatis, plebeios magistratus, & quosdã nostri ordinis manibus prehẽsos, accipere coronã strictis ensibus hortaban-

Tandem populum ad seditionem suspercilíosus iste sedulò incitat: quod cõsilium recẽtiores Mursufli ex Niceta hausisse ac secuti esse videntur.

Plebis seditiosæ ingenium.

Prudentiorũ in his tumultibus lacrymæ.

Imperium à seditiosis nõ meliori vel nobiliori, sed viliori offertur.

tur. Heu, heu, quid illo periculo grauius atque acerbius? quid illius cõciliabuli vecordia demẽtius magisue ridiculũ? designationis ea ratio afferebatur. *Vestem habes: esto noster Imperator.*

Cõfusio summa.

5 Vix tandem triduo elapso, adolescentẽ quendã Nicolaũ Canabũ inuitũ Imperatorẽ inaugurant. Quæ vbi Alexius audiuit (nã Isaacius animam agebat, illis diuturni imperij prædictionibus ipso euentu refutatis, & nõ aliter quàm febricitãtium somnia euanescentibus) Bonifacium Marchionẽ accersit: initóq; cõsilio, vtriq; visum est Latinas cohortes in palatium admittendas esse, quibus nouus iste Imperator, & populus qui illũ designasset, submoueretur. Eo consilio nunciato, Murzuflus Ducas arrepta occasione, ad defectionem quã parturiebat idonea, cũ multis cognatis suis, spadonẽ fisco prefectum sibi conciliat, homuncionẽ incremẽtis dignitatis & largitionibus non inexpugnabilẽ. Is verò Imperatoris consilio bipenniferis nunciato, efficit, vt ea amplectenda censeant, quæ ipse vellet, & Romanis grata essent. Ex eo Imperatoris expulsio quasi per ludum inchoatur, cumq; Ducas intẽpesta noctę adit (erat enim ei intima familiaritate cõiunctus, Protouestiarij dignitate & insignibus calceis ab eo ornatus) & mœsta voce ait, cognatos eius, & plurimos obscuros homines, in primis verò bipenniferos barbaros furioso impetu in foribus es-

Adolescens Nicolaus Canabus à seditiosis imperator, inuitus inauguratur.

Cui armata manu Alexius Angelus occurrendum esse cẽset.

Murzuflus occasionem inter tot turbas astutè celeriterq; captans, viam ad soliũ sternit.

Alexium Angelum mentis impotem verbis dolosis ludificat: quales imperatores habuisti tunc, ô Græcia!

φεῦ, φεῦ, τί τούτου τότε τοῦ πειρατηρίου θυμαλγέστερον ἢ ἀχθεινότερον; ἢ τί τῆς συνειλεγμένης ἀβελτηρίας γελοιωδέστερόν τε καὶ ἀλογώτερον; τὸ γὰρ ἱμάτιον ἔχεις· γενοῦ ἡμῶν ἀρχηγὸς, ἦν ὁρᾶν ἀτεχνῶς περαινόμενον.

5 Μόλις δὲ καὶ τρίτης ἡμέρας παραρρυείσης, νεανίσκον τινὰ λαβόντες Νικόλαον τὴν κλῆσιν, Καναβὸν τὴν ἐπίκλησιν, εἰς βασιλέα χρίουσιν ἄκοντα. ὡς δ' Ἀλεξίῳ ταῦτα ἠνώτισθη τῷ ἀνάσσοντι (ὁ γὰρ Ἰσαάκιος ἔκειτο πνέων τὰ λοίσθια, τῶν μακρῶν ἐκείνων προαγγελμάτων τῆς μοναρχίας φρούδων ἐληλεγμένων, καὶ ὡς κλινεγερτοῦ ἀποπταύντων ἐνύπνιον) μετάκλητος τίθεται ὑπ' αὐτοῦ ὁ Βονιφάτιος Μαρκέσιος, καὶ περὶ τῶν ἐνεστώτων ἄμφω σκεψάμενοι, δεῖν ἔγνωσαν, δυνάμεις Λατινικὰς εἰσενεχθῆναι τοῖς παλατίοις, δι' ὧν ἀπόβλητος ἔσεσθαι ὁ δημοπρόβλητος, καὶ ὁ τοῦτον αἱρετισάμενος λαός. ὡς δ' ἦν τὰ ἐσκεμμένα ταῦτα πεφωραμένα, τὸν καιρὸν ἁρπάσας ὁ Δούκας ὁ Μούρτζουφλος, ὡς πρὸς ἣν ὤδινεν ἀποστασίαν ἁρμόδιον, σὺν τοῖς ἐκ τοῦ γένους ἐκείνῳ συχνοῖς καὶ τὸν ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν χρυσώνων ὑποποιεῖται θλαδίαν, ἁλωτὸν ἀνθρώπιον τιμῶν ἀναβάσεσι καὶ εὐχείρωτον λήμμασιν. ὁ δὲ τοὺς πελεκυφόρους ἐκκλησιάσας, καὶ σφίσι κοινωσάμενος τὴν βασιλέως πρόθεσιν, ἐκεῖνα φιλητέα τίθησι κρίνοντας, ὅσα οἱ βουλητέα, καὶ Ῥωμαίοις ἀσπάσια. κἀντεῦθεν ἡ τοῦ βασιλέως οὐδέπως δραματουργεῖται καθαίρεσις. προσέρχεται ὁ Δούκας τῷ βασιλεῖ τῆς νυκτὸς ἀωρὶ (ἐπῳκείωτο γὰρ ὑπὲρ ἅπαντας, τιμηθεὶς Πρωτοβεστιάριος, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς ἐπερόχημα καθυποδούμενος πέδιλα) καί φησι συμπαθῶς, ὡς οἱ τῶν αἱμάτων ἐκείνῳ. ἀλλὰ δὴ καὶ πλεῖστοι τῶν ἀνωνύμων, πρὸ δὲ πάντων τὸ πελέκεσιν ὁπλιζόμενον βάρβαρον, πάρεισιν ἐπὶ θύραις ὁρμαῖς μανιώδεσιν,

αὐτοχειρὶ αὐτὸν διασπαράσοντες, ὡς ἤδη τοῖς Λατίνοις ἐκφανθέντα ὁμόνοα, καὶ τῆς αὐτῶν ἐξηρτημένον φιλίας. ὁ δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν ταύτην μορμολυχθεὶς, καὶ φανεὶς ἔκθαμβος, ὑποθέσθαι οἱ τὸ πραχθησόμενον λιπαρεῖ. περιχέων τοίνυν τὸν βασιλέα τοῦ καταπεχυμένου μέχρι ποδῶν καὶ πλατεῖ ἐπενδύτῃ τοῦ σώματος, συνέξεισιν ἐκείνῳ, καὶ ἄπεισι δι' ἀφανοῦς τοῖς πλείστοις πυλίδος ἐς τὸ σκήνωμα, ὃ δὴ τῶν βασιλείων εἶχεν ἐντὸς, ὡς δῆθεν αὐτὸν ῥυσόμενος. καὶ βασιλεὺς μὲν ἐπὶ τοῖς οὕτω δρωμένοις μικροῦ καὶ χάριτας ὡμολόγει τῷ Δούκᾳ, καὶ τὰ τοῦ Δαβὶδ ὑπέκρεκεν αὐτίκα ἐπ' αὐτῷ, ἔκρυψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ κακῶν μου· ἐσκέπασέ με ἐν ἀποκρύφῳ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. ὁ δὲ καθ' ἕτερα ψαλμῳδήματα τοῦ Δαβὶδ ἅ φησι· χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησε κακά· καὶ ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν, καὶ ἐπ' ὀργὴν δόλους διελογίζοντο, ταῦτα ἦν μετιών. καὶ παραχρῆμα ὁ μὲν σιδήρῳ τοὺς πόδας ἀσφαλισθεὶς, καὶ παραρριφεὶς δεινοτάτῃ παρὰ πάσας εἱρκτῇ, ἔθετο οὕτω σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ τοῖς βασιλικοῖς κοσμεῖται συμβόλοις. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις οἱ μὲν τῷ Δούκᾳ προσρύονται, καὶ τὰς εἰωθυίας τῷ αὐτοκράτορι προσρήσεις ἀναδιδόασιν. οἱ δὲ τῷ καθημένῳ ἐπὶ νεὼ προσνεύουσι Καναβῷ, ἀνδρὶ τὸ ἦθος μειλίχῳ καὶ δεξιῷ τὴν γνώμην, μηδ' ἀγεννεῖ τὰ πολέμια. ἐπεὶ δὲ τὰ χείρω ἐπικρατέστερα παρὰ τοῖς Κωνσταντινουπολίταις, καὶ μάλιστα (φιλτέρα γὰρ ὑπὲρ τοὺς ὁμογενεῖς ἡ ἀλήθεια) ὁ μὲν Δούκας ἐκραταιοῦτο καὶ ηὔξανεν, ὁ δὲ Καναβὸς ἀμαυρουμένην εἶχε τὴν αἴγλην κατὰ σελήνην λειψιφῶσαν. χειροῦται δὲ καὶ πρὸς τῶν ὁπλοφόρων τοῦ Δούκα οὐκ εἰς μακρὸν, καὶ φρουρᾷ παραδίδοται, πρὸς οὐδὲν ἐπαρκέσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλοῦντος λεὼ, ἀλλὰ πάντων διασπαρέντων εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάρρησιν,

se, ad eũ, ob initã cum Latinis familiaritatẽ & amicitiã, discerpendũ. Is verò eo nũcio territus atq; obstupefactus, orat, vt quid agendũ sit, moneat. Tum ille Imperatorem lata veste & ad pedes vsque fusa, cõplexus, per portã plerisq; ignotã, in tentoriũ, quod in palatio habebat, quasi liberaturus perducit. Qui ob id factum ei penè gratias agebat, & Dauidicũ illud canebat, Occultauit me in tentorio suo, in die malorũ meorum: texit me in occulto tabernaculi sui. Ille verò alternis respõdebat: Labia dolosa in corde, & in corde locutus est mala: ac pacatè mecũ loquuti sunt, & irati dolos struxerũt. Ac Alexius statim cõpedibus iniectis, in omniũ teterrimũ carcerẽ cõiicitur, Murzuflus verò insignia Imperij sumit, eumq; deinceps alij Imperatorẽ de more cõsalutant: alij ad Canabum in tẽplo sedentẽ confluunt, virum leni ingenio, cordatũ, & nõ imbellẽ. Sed quia peiora apud Constantinopolitanos in primis vincũt (nam populariũ meorũ gratiæ veritatẽ antepono) Ducæ opes crescebant & firmabantur, Canabi verò splendor vt Lunæ deficientis obscurabatur: nec multo pòst à satellitibus Ducæ captus, custodiæ traditur, populo nihil opitulante, post proclamationem eius dispersis omnibus.

Miser Alexius dum sibi optimè consultum esse putat ab amico, paulò post eundem inimicissimum experitur, in tetrum carcerẽ coniectus.

Murzuflus imperiũ rapit.

Canabum æmulũ per satellites tradit custodiæ.

Aduersarios leni flatu dissipat.

Alexium Angelũ laqueo interimit.

Cæterùm Alexio imperatori Ducas bis venenum propinauit. quod cum adolescẽs tum ætatis robore, tum antidotis, quibus clàm vtebatur, vicisset, laqueo ei guttur elidit, mense Imperij sexto, die octauo.

Τῷ δὲ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ δὶς μὲν προὔτεινεν ὁ Δούκας ζωῆς κατολυνάστριαν κύλικα. ὡς δ' ἦν ὁ μεῖραξ τοῦ φαρμάκου νεανικώτερος, ἀντιδότοις χρώμενος λάθρα, δι' ἀγχόνης τὸν τῆς ζωῆς ἐκείνῳ μίτον ἐκτέμνει, ἢ καὶ οὕτως εἰπεῖν, διὰ στενῆς καὶ τεθλιμμένης τῆς δὲ πορείας τὴν ψυχὴν ἐκείνῳ ἐκθλίβει, καὶ πρὸς τὸ τοῦ ᾅδου ἐκπυρρινίζει πέταυρον βασιλεύσαντι μῆνας ἕξ, σὺν ἡμέραις ὀκτώ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ
ΤΟΥ̃ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ̃ ΚΑἸ ΜΟΥΡΤΖΟΥΦΛΟΥ.

ALEXII DVCAE COGNOMENTO MVRZVFLI, SEV
Superciliosi Imperium.

BREVIARIVM.

1 *Alexij Ducæ Murzufli ingenium locupletibus mulctatis bello se parum feliciter parat. A Latinis fugatur.*

2 *Pacificationis conatus irriti. Vrbis oppugnatio, expugnatio, & incendium. Eques vnus Latinus Græcos in fugam vertit.*

3 *MurZufli fuga. Theodorus Ducas & Lascaris frustra de imperio contendunt. Vrbis direptio, & sacrilegiorum deploratio.*

4 *Latinorum in vrbe deprædationes & alia flagitia. Eorundem insectatio. Saraceni Latinis humaniores.*

5 *Deploratio vrbis prolixè descripta per Nicetam.*

6 *Confeßio & inuocatio: multiplex item consolatio & ad pœnitentiam adhortatio.*

Stultus multa animo versat. Stat autẽ diuinæ prouidentiæ cõsilium.

IMperio citra cõtrouersiã potitus Ducas, mutatiões rerum parturiebat, & conturbare omnia in animo habebat, homo callidus & arrogans, qui prudentiam in dissimulatione

ὩΣ οὖν καθαπερὰς εἰς Δούκαν ἡ βασιλεία μετανεκύβευτο, ὁ μὲν ὤδινε πραγμάτων μεταβολὰς, καὶ τὸ πᾶν ἀνακυκήσειν ἐσκέπτετο, συ-

φισματίας ὢν τὸ ἦθος, καὶ τὸν τρόπον φρενηματίας, καὶ τὸ κρυψίνουν ἀγχίνουν οἰόμενος, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν εὐεργέτην ἐς τοὺς * μετέωρος αἰῶνας ἀναδυόμενος, ἐκ τοῦ μὴ κρίνειν, ὡς ἔλεγε, βασιλικὸν, τὸ αὐτόματον καὶ ἀνάκριβον ἐν ταῖς πράξεσι, τὸ δὲ προεσκεμμένον καὶ χρόνιον. πρὸς δὲ τὰς τοιαύτας γνώμας ὡρμᾶτο μὲν καὶ αὐτόθεν, οὐδὲν ἐκεῖνον λεληθέναι τῶν καθηκόντων ἰσχυριζόμενος, ἀλλὰ πᾶσι πεφυκέναι πράγμασι· εἶχε δὲ καὶ συνεργὸν σκίασμα ἰσχνὸν παρεπόμενον, τὸν κηδεστὴν Φιλοκάλιον. ὃν οὐχ ἑτέρως ἔχων ἐπὶ τοῦ ἄκρου στῆσαι τῆς συγκλήτου βατῆρος, ἡμᾶς μὲν ἀπ' οὐδεμιᾶς εὐσχήμονος προφάσεως τοῦ τοῖς σεκρέτοις λογοθετεῖν παραλέλυκεν. ἐκεῖνον δ' ἀντιπροβέβληκεν. ἀμελέτητος δ' ὢν ὁ ἀνὴρ ὅδε τοῦ ἑαυτὸν εἰδέναι παντάπασιν, ὑπὸ τῆς ἄγαν φιλοτιμίας τῶν ὑπὲρ τὸ καθῆκον σφαλερῶς ἐφιέμενος, τὸ μὴ σύνθρονος εἶναι τοῖς ἐν τιμαῖς ἐνίοις ὑπενόθευε, ποδάγραν σχηματιζόμενος, ὡς εἴπερ συνδιέρρεε ταῖς πτέρναις τὸν ἐγκέφαλον, κἀντεῦθεν ἀλλοφρονέων, ὀλιγώρως εἶχε τοῦ πρέποντος. ἀλλὰ καὶ τοὺς βασιλείους θησαυροὺς οὐκ ἐπιχειλεῖς, οὐδ' ἡμιδεεῖς, ἀλλ' ἐν στενῷ παντῃ ἀπειλημμένους ὁ ἄρξας οὑτοσὶ Δούκας εὑρὼν, θερίζων ἦν ἔνθα οὐκ ἔσπειρε, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισεν, ἐτάσεσι βαρείαις ὑπάγων τοὺς τὰς μεγίστας ὑπ' Ἀγγέλων ἀνεζωσμένους πρώην ἀρχὰς, καὶ μεταρσιωθέντας εἰς ὕψος Σεβαστοκράτορσι καθῆκον καὶ Καίσαρσι, καὶ πρὸς τὰς κοινὰς ἀπεκτᾶτο χρείας, ὁπόσα ἐνθένδε συνέλεγε χρήματα. ἀπειροκάλως δ' ἔχων τῆς τῶν Λατίνων ἀντιμαχήσεως, καὶ τοῦτο τὸ μέρος πάντων ἐπρώτευε. τά τε γὰρ παράλια τείχη τῆς

mulatione & cunctatione ponebat, ac beneficia subinde in Meteonis ætatem differebat. Negabat enim regium esse, subitò ac temerè quicquam facere, sed cum mora & deliberatione. Ad has sententias cùm suapte sponte propensus erat, quippe qui se nihil scitu necessarium ignorare, sed omnibus rebus gerendis idoneum esse profiteretur: tum à Philocalio socero suo vmbratili adiutore in ea opinione confirmabatur. Quem cum aliter in summo consilij gradu collocare non posset: nos nulla probabili de causa ab officio Logothetæ secretorum remouit, eúmq; in nostrum locum substituit. Is verò vir cum à sui cognitione alienissimus esset, dum præ nimia ambitione ea quæ dignitatem eius superabant, cũ periculo appetit, ne quosdam honoratos viros assessores haberet, pati podagrã simulat, quasi vnà cum pedibus cerebrum etiam amisisset, & quasi alienata mente decorum negligit. Cæterùm Ducas hic cum suscepto imperio thesauros non plenos, nec semiplenos, sed admodũ exhaustos reperisset: metebat vbi non seuerat, & colligebat vbi nihil sparserat. ac graui quęstione in eos habita, qui sub Angelis maxima imperia gesserant ad fastigium Sebastocratoricũ & Cæsareum euecti, pecuniam inde collectam ad publicos vsus referebat. Cùm autem Latinis, hostium viribus malè æstimatis, resistere cuperet, eáque re omnium primus esset, murum mariti-

Tyrãnus prudẽtiam in simulatiõe & stolida cunctatione constituit.

Superbia ridicula effertur.

Vmbratili adiutore gaudet, & fidelẽ ministrũ (qualis tunc fuit Nicetas) de gradu deijcit.

Stulto autem delectatur. Dignum patella operculum.

Rapacitatem crudelitati & superbiæ adiungit.

In primarios viros inquirit.

Malè æstimat hostium vires.

In vmbra pugnat, aerem ridiculè feriens.

mum trabibus altiorem fecit, & terrestres portas tibicinibus fulsit: & legionibus, suo exemplo, dum gladio accinctus, & ferream clauam manibus versare cõspicitur, ad fortitudinem excitatis: partim hostium excursiones reprimit, partim eos qui frumentatum sparsim exibant persequitur. Quæ cum vltrò nemine flagitante faceret, vt charus erat ciuibus, ita cognatis suis ferè suspectus & inuisus.

Cognatis suspectus & inuisus est.

Qui vt in ocio nutriti, & in deliciis adulti, seueram & modestam vitæ rationem vt morbida corpora temperantiam auersantes, ab eo abhorrebãt, & eius castigationẽ & increpationẽ (erat enim natura voce graui, aspera & rauca) grauissimè & iniquissimis animis patiebantur & eius exitium vt diuinum beneficium exoptabant.

Voce graui & aspera delectatur.

Cũ autem Imperator contra Balduinum Flandriæ Comitem, qui Phileæ loca finitima populabatur, & tributa exigebat, exiret, atq; in eo itinere vterq; alteri occurrissent: Romanis perterritis & trepidè fugientibus, solus derelictus, penè periit: & genitricis Dei imago quam Romanorum Imperatores belli sociam asciscunt, ab hostibus capta est. Neq; hæc tantùm grauia erãt, sed & longè grauiora timebãtur. Nam in maioribus nauibus horrendæ rursus scalæ fabricabantur, & omnis generis machinæ parabantur,

Impetu, non consilio, impulsus sapientem & strenuum aduersariũ aggressus, dat tantæ leuitatis, multas pœnas: & superstitionis suæ spoliatur insignibus.

πόλεως διὰ δοκῶν ἀνύψωσε, καὶ τὰς χερσαίας πύλας τειχισματίοις διείληφε, καὶ τὴν στρατιὰν ἀνεζωπύρει τῷ καθ' αὑτὸν ὑποδείγματι. ἐν πολλοῖς δὲ καὶ αὐτὸς ξίφος ἀγκυλιζόμενος, καὶ χαλκήρει κορύνῃ τὴν χεῖρα καθοπλιζόμενος, τοῦτο μὲν τὰς τῶν ἐναντίων ἀνέκοπτεν ἐκδρομὰς, τοῦτο δὲ τοῖς σποραδικῶς ἐξιοῦσιν εἰς πορισμὸν σιτίων, ἐφιστάμενος ἦν αὐτεπάγγελτος καὶ αὐτενέργητος. ἀμέλει διὰ ταῦτα τοῖς πολίταις ἠσπάζετο, εἰ καὶ ὕποπτος ἦν τὰ πολλὰ, καὶ ἀσύμβατος τοῖς ἐξ αἵματος. ἅτε γὰρ ἐντραφέντες οὗτοι βλακείᾳ, καὶ μαλακίᾳ συνανδραθέντες, ἀναγωγικὴν αἰσχείειν καὶ δίαιταν σώφρονα περιϊστάμενοι, ὡς τὰ κεκρατημένα σώματα νοσοκόμησιν, ἐτρα- χηλίων καὶ ἐσκληρύνοντο. τὴν τοῦ Δούκα τοίνυν ἐμβρίμησιν καὶ ἐπίπληξιν (ἦν γὰρ καὶ φύσει κοῖλος καὶ βαρὺς τὴν φωνὴν, καὶ τὸν φάρυγγα βραγχιῶν) ὅσα καὶ γεῦσιν πολύποδος ὠμοῦ ἢ ἐλλεβόρου τράπεζαν, εἴτε μὴν ταυρείου αἵματος κέρασμα ἐκτρεπόμενοι, τὴν τούτου καταστροφὴν ἐπιστροφὴν ᾤοντο θείκην· ἔνθέν τοι καὶ Βαλδουίνου τοῦ τῆς Φλαντρείας Κόμητος τὰ περὶ τὸν Φιλέαν κείροντος μέρη, κἀκεῖθεν φόρους συλλέγοντος, ἔξεισι κατ' αὐτοῦ βασιλεύς. ὡς δὴ ὁ μὲν ἀπιὼν, οἱ δ' ἐκ τοῦ πολεμίου σίφοις ἀναζευγνυῶτες, ἀλλήλοις συνέμιξαν· Ῥωμαῖοι μὲν δέει ξυνέχονται, καὶ συντόνου φυγῆς ἔχονται. περιλειφθεὶς δὲ μόνος ὁ βασιλεὺς, αὐτός τε μικροῦ παραπώλετο, καὶ ἡ τῆς Θεομήτορος εἰκὼν, ἣν οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων ποιοῦνται συστράτηγον, τοῖς ἐναντίοις ἑάλωκεν. ἦν δ' οὐ μόνον ταῦτα δεινὰ, ἀλλά γε καὶ τὰ ἐλπιζόμενα πολὺ χείρω καὶ χαλεπώτερα. ἐν γὰρ τοῖς μείζοσι τῶν πλοίων φρικώδεις πάλιν κλίμακες ἐτεκταίνοντο, καὶ μηχαναὶ παντοῖαι κατεσκευάζοντο,

σημαῖ-

σημαῖαί τε ἐπὶ τούτων ἠνέμωντο, καὶ τοῖς εἰς αὐτὰς ἀνιοῦσιν ἐπὶ τῷ μάχεσθαι, δωρεαὶ παρὰ Λατίνων προὐτείνοντο μέγισται.

2 Καὶ ταῦτα μὲν τὴν δειναὴν ἐκινεῖτο, τὰ δὲ ἐγίνετο, τὰ δ᾽ ἤμελλεν. ἠλόγηντο δὲ καὶ οἱ περὶ φιλίας λόγοι, καὶ παντάπασι κατημέληντο. μᾶλλον δὲ καὶ τούτους πονηροί τινες τελχῖνες πολλάκις συνέχεον. ὁ γὰρ δοὺξ Βενετίας Ἐρρίκος Δάνδουλος ὁμιλῆσαι περὶ σπονδῶν ἑλόμενος βασιλεῖ, νηὶ εἰσιὼν τριήρει, περὶ τὰς ἀκταῖς προσέχει τοῦ Κοσμιδίου, ὡς δ᾽ ἔφιππος ἐκεῖσε καὶ βασιλεὺς ἀφίκετο· ἐκοινοῦντο μὲν ἀλλήλοις τὰ πρὸς εἰρήνην ῥήματα, μηδενὶ τῶν ἄλλων τὴν σπουδὴν χαριζόμενοι. καὶ ἦσαν τὰ παρὰ τοῦ δουκὸς Βενετίας καὶ τῶν λοιπῶν στρατηγῶν αἰτούμενα χρυσίου πεντήκοντα κεντηνάρια, ἐκ τοῦ αὐτίκα μάλα καταβαλλόμενα, καὶ συμφωνίαι τινὲς ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἀποκναίουσαι μὲν καὶ δυσπαράδεκτοι τοῖς γευομένοις ἐλευθερίας, καὶ εἰωθόσιν ἐπιτάσσειν, οὐκ ἐπιτάσσεσθαι, καὶ λακωνικαὶ βαρεῖαι κρινόμεναι μάστιγες. οἷς δ᾽ αἰχμαλωσίας πρόκειται κίνδυνος, καὶ πάνδημος ἀνέρρωγεν ὄλεθρος τὸ μέν τοι πρῶτον, τὸ δὲ καὶ ὑπογύως ἀναστομούμενος, ἀνεκταὶ πάντως, μηδὲ παντάπασιν ἀχθεινόταται. ἐν ᾧ δὲ τὰ πρὸς εἰρήνην εἰς διάλεξιν προὔκειντο, ἱππικαὶ Λατινικαὶ δυνάμεις ἐξ ὑπερδεξίων ἄφνης φανεῖσαι, ἡνίαις ὅλαις τῷ βασιλεῖ ἐπιτίθενται, ὡς μόλις ἐκεῖνον παρερύσαντα τὸν ἵππον διεκφυγεῖν τὸν κίνδυνον, τῶν δὲ συνόντων χειρωθῆναι τινάς. τὸ γὰρ ἄκρον τῆς ἐκείνων πρὸς ἡμᾶς ἀπεχθείας, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐπ᾽ ἐκείνοις ἡμῶν διχονοίας, οὐδὲ μίαν ἑκατέροις παρεισῆγε ῥοπὴν φιλάνθρωπον. τὰ

vexillis supernè volitantibus:& iis qui pugnandi causa ea conscenderent, à Latinis maxima præmia proponebantur.

2 Ita periculis partim instantibus, partim vrgentibus, nulla spes pacificationis supererat, pactionibus per inuidos & sceleratos quosdam homines sępè confusis. Nam dux Venetiarum EricusDandulus cum Imperatore de pace acturus, triremi iuxta Cosmidium appellit: eodem & Imperator equo aduehitur. rebus aliis omnibus relictis, de pace verba conferunt. Ac à duce Venetiarum cæterisq; principibus auri centenarij L. statim numerandi postulantur, adiectis conditionibus aliquot durissimis, & minimè accipiendis iis, qui libertatis dulcedinem sunt experti, & imperare, non parere didicerunt, & Laconici flagelli acerbitatem superantibus. Quibus verò captiuitatis periculum imminebat, ac publicum exitium & inchoatum & exasperatum, planè tolerabiles erant, nec omnium difficillimæ. Dum verò de pace disputatur, Latinorum equestres copiæ ex superiore loco subitò erumpentes, laxis habenis Imperatorem petunt, vt vix equo conuerso periculum effugeret, & comitum eius aliquot caperentur. Nam summum eorum erga nos odium, & immensum nostrum cum illis dissidium, obstabat, quo minus vtrinque de æquis conditionibus agi posset. Exinde maximæ

Nulla pax iis contingere potest quib. iratum Numen bellum & excidium denuntiat.

Vel potétiorum postulatis acquiescendum est, vel fortiter pugnandum & moriédū.

Captiuitatis periculo imminéte, quouis auro pax vitáq. est redimenda.

Murzufli supercilium fe rè depressū.

Tandem venit summa dies & ineluctabile fatũ vrbis, quæ tot parricidas, tot sceleratos nebulones tandiu fouerat.

hostiles naues, in quibus paratæ erant scalæ, cæteráque instrumẽta ad oppugnationem necessaria, à littoribus reductæ, rectà ad mœnia accedunt: & iustis inuicem distinctæ interuallis, id spaciũ occupant, quod ab Euergetæ monasterio ad amussim ad Blachernium palatiũ extenditur, incendio desolatũ, aspectúque fœdum. Quo viso Ducas, vt paria cum hostibus faceret, ipse quoque Imperatoria tentoria in tumulo ad Pantepopti monasterium figi iussit: vnde & hostium naues, & quicquid agerent, conspici poterat. Vt autem IX. dies Aprilis illuxit, Indictione VII anni VI. MDCCXII: naues ad mœnia contendunt: & quidam audaces milites, scalis conscensis, tela omnis generis in eos iaculantur, qui mœnia defendebant. ac eo toto die acriter pugnatum est, victoria tamen ád Romanos inclinante. Nam scaligeræ & equestres naues re infecta sunt ab vrbe repulsæ, & tormentis magna hostium multitudo occubuit. Postridie & sequenti die Dominico quieuerunt hostes. Inde Aprilis XII, II die, VI hebdomadis ieiuniorum rursus vrbem petunt. Ac res nostra vsque ad meridiem superior fuit, & pugna atrocior quàm nudiustertius cõmissa. Sed cum omnium vrbium dominę ci-

Superba stultáq. ambitio, serpenti similis, etiamsi in frusta dissecta, strepitus & sibilos edit, vt suam prodat magis ac magis miseriam atque infelicitatem.

Postremus Græcorum conatus.

Quiescunt victores vt impressioné acriùs faciát.

δ᾽ ἐπὶ τούτοις ἀποσαλεύονται τῶν ᾐόνων τὰ μέγιστα τῶν ἀντιπάλων σκαφῶν, ἐφ᾽ ὧν αἱ κλίμακες εὐτρεπεῖς, καὶ ὅσα τῶν ὀργάνων πρὸς τειχομαχίαν ἡτοίμασται, καὶ ὡς ἐπὶ ζυγοῦ κατατείναντα, ἐπὶ τὴν πρὸς τὰ τείχη μεταβαίνουσι πλάστιγγα, καὶ διειλήφασι τὸν χῶρον, ἐς τὸ ἀπὸ χρεὼν ἀλλήλων διϊστάμενα, ὃς ἐκ τῆς τοῦ Εὐεργέτου μονῆς ἐς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα γραμμικῶς ἐκμηκίζεται, ἐμπεπυρισμένος ὢν καὶ ἀνεσκαμμένος τὰ ἔνδον οἰκόπεδα, καὶ παντὸς ἐψιλωμένος ἡδέος θεάματος. ὅπερ ἰδὼν ὁ Δούκας, δρᾷν καὶ αὐτὸς τοῖς πολεμίοις ἀντίθετα, τὴν βασίλειον αὐλαίαν προσετετάχει διαταθῆναι κατὰ τὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντεπόπτου κολωνόν. ὅθεν ἦσαν ὁραταὶ μὲν αἱ νῆες αἱ πολεμιστήριοι, καταφανῆ δὲ καὶ τὰ παρ᾽ αὐτῶν ἐν ταύταις δρώμενα. ὡς δ᾽ ἐπέφασκεν ἡ ἐννάτη τοῦ ἀπριλλίου μηνὸς τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ δωδεκάτου ἔτους, τὰ μὲν πλοῖα καὶ οἱ δρόμωνες τοῖς τείχεσι προσπελάζουσι. θαρσαλέοι δέ τινες πολεμήτορες ἐπανίασι τὰς κλίμακας, τὰ δὲ βέλη παντοῖα κατὰ τῶν ἐν τοῖς πύργοις ἠφίεντο. ὅλην μὲν οὖν ἐκείνην τὴν ἡμέραν μάχη ἐνειστήκει στονόεσσα, ἦν δέ πως τὰ Ῥωμαίων ἐπικρατέστερα. αἵ τε γὰρ κλιμακοφόροι νῆες σὺν τοῖς ἱππαγωγοῖς δρόμωσιν, ἄπρακτοι τῶν τειχῶν ἀπεκρούσθησαν, καὶ τὰ τῶν λίθων ἐκ τῆς πόλεως ἀφετήρια πλείστους ὅσους τῶν πολεμίων διέφθειραν. ἀνοχλευσάμενοι δὲ οἱ πολέμιοι τὴν μετ᾽ ἐκείνην ἡμέραν, καὶ τὴν ἐφεξῆς κυριώνυμον, τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν τῇ πόλει προσπλέουσι, καὶ ταῖς ἤοσι προσίσχουσιν, ἥτις ἦν δωδεκάτη μὲν τοῦ ἀπριλλίου μηνὸς, δευτέρα δὲ τῆς ἕκτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν. μέση μὲν οὖν ἡμέρα καὶ κατίσχυον τὰ ἡμέτερα, καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ κακοῦ ἰσχυροτέρα τῆς ἦν καὶ δριμυτέρα τῆς προτεραίας ἐπειδὴ δὲ ἔδει δούλειον ζυγὸν ὑποδῦναι

τὴν

τὴν τῶν πόλεων ἁπασῶν ἄρχουσαν, ἐν κημῷ τε καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας ἡμῶν ἄγξαι Θεὸς ἐδικαίωσεν, ὅτι καὶ πάντες ἐξέστημεν, ἱερεῖς ὁμοῦ καὶ λαὸς, ὡς ἵππος θρασαύχην τε καὶ δυσχάλινος, ἐκ τῶν κλιμάκων μιᾶς, ἥτις ἄγχιστα ἦν τῶν Πετρίων, καὶ βασιλέως ἔναντι διεπονεῖτο, ἄνδρες δύο παραβαλόντες ἑαυτοὺς τῇ τύχῃ, πρῶτοι τοῦ ἐπιβατικοῦ ἐς τὸν κατ' ὄψιν πύργον καταπηδῶσι, καὶ διασοβοῦσι τὸ ἐκεῖσε Ῥωμαίοις φυλακτικὸν συμμαχικόν. ἐκ δὲ τούτου διασείσαντες τὴν χεῖρα ἄνωθεν, ὅπερ σύμβολον χαρᾶς καὶ θάρσους, τοὺς φυλέτας ἐπέῤῥωσαν. ἐξ ἴσου δὲ τοῖς εἰς τὸν πύργον ἀλαμανοῖς, καί τις ἐκ τῆς ἱππάδος Πέτρος τοὔνομα, διὰ τῆς πύλης εἴσεισι τῆς ἐκεῖσε, ὅλας φάλαγγας κλονῆσαι κρινόμενος ἱκανώτατος, καὶ τὴν ἀναδρομὴν τοῦ σώματος ὡς γίγας μικροῦ προφαινόμενος ἐννεόργυιος, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν κάσιν τῆς κεφαλῆς διεσκευασμένον ἔχων κατὰ πόλιν πυργόεσσαν. οὐδὲ κόρυθος τοίνυν μέτωπον ἑνὸς ἀνδρὸς ἱππασοῦ καταπληκτικοῦ τὸ εἶδος, ἀξιοθεάτου τὸ μέγεθος οἱ περὶ τὸν βασιλέα τῷ γένει ἐπίσημοι, καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα κατιδεῖν ἐνεγκόντες, ἀγαθὸν τοῦ σώζεσθαι φάρμακον τὴν ἐθάδα φυγὴν ὑπειλήφασιν, ὥσπερ εἰς μίαν ἐνηθισθέντες καὶ συντακέντες ἀγεννῆ ψυχὴν, ὅθεν εἰς δειλίαν τῶν ὀχυρωμάτων αὐτοῖς τεθειμένων (ἐπὶ γὰρ γηλόφων ὀρθίων ἵσταντο) κατὰ χιλίους ὑφ' ἑνὸς ἐδιώκοντο, καὶ ταῖς * χρυσέαις χερσαίαις πύλαις ἐπιστάντες τῆς πόλεως, τὸ νεόδμητον ἐκεῖσε κατασπῶσι τῶν πολλῶν ἐπιτείχισμα, καὶ τρέχουσί τε καὶ διασκίδνανται (ὡς ὄφελόν γε τὴν ἐς βάραθρον καὶ πανώλειαν βαδιούμενοι) οἱ δὲ πολέμιοι μηδενὸς εἰς χεῖρας ἰόντος, διαθέουσι πολλαχῇ, καὶ τὰ ξίφη σπῶσι καθ' ἡλικίας πάσης

uitati feruitutis iugum fubeundum effet,&maxillas noftras fræno & camo cõftringendas cẽfuiffet Deus, quòd omnes declinaueramus, facerdos fimul & populus, vt equus effrænis & contumax: duo viri falute fua fortunæ permiffa, ex fcalis quæ proximè Petrium aduerfus Imperatorem in opere erant, præ cæteris fociis in turrim defiliunt, & Romanum præfidium deturbant. Deinde agitata manu,quod alacritatis & fiduciæ fignum effet, populares fuos confirmant. Eodem quoque tẽpore quidam eques nomine Petrus, per portam ibidem ingreditur, qui totas phalanges fugare poffe cenferetur, gigantex propemodum ftaturæ, caffidem turritæ vrbis inftar capite geftans, cuius vnius equitis toruo vultu & fpectabili proceritate, ftipatores Imperatorij,homines nobiles, & reliquus exercitus non tolerato,confuetam fugam egregium falutis præfidium iudicarunt, quafi in vnum degenerem animũ conflati effent omnes: ac defertis munitionibus (nam in editis tumulis ftabant) milleni ab vno fugabantur, & per * Auream terreftrem vrbis portam egreffi,ac nuper ftructo propugnaculo diruto, quò quemq; metus tulit (vtinam verò in barathrum & internecionem incidiffent) diffugiunt. Tum hoftes refiftente nemine, paffim difcurrunt, & gladios in omnẽ

Durum eft contra ftimulos calcitrare, & iugum quod omnipotens impo nit fubire neceffe eft.

Conftãtinopolis expugnatio à Latinis facta.

Petrus Planzius turriger gigas.

Trepida Græcorum fuga. Non in multitudine,nec in militũ manibus latet fortitudo.

Mille ab vno fugantur. Vide quid metus à Deo immiffus efficiat.

Multus vbiq. pauor, vbiq. luctus, & plurima mortis imago.

ætatem & ſexum ſtringunt, non conſeruata acie, non integra cohorte, ſed ſparſim diffuſi, vt iam omnibus formidabiles. Veſperi iis quæ ad Orientem tendunt incenſis (quod incendium ab Euergetæ monaſterio, ea quæ ad mare inclinant, vſq; ad Drungarij ædes abſumpſit) reuerſi ad Pantepoptæ monaſterium caſtra locant, Imperatoris tentorio ſpoliato, & Blachernio palatio citra negocium primo impetu capto. At Imperator in alios atque alios vrbis angiportus diſcurrens, ſtudebat ille quidem temerè oberrantem populum colligere & centuriare: ſed ij neque monitis eius mouebantur, nec increpationes curabant, turbine deſperationis omnes oppreſſi. & vt ea quæ reſtant adiungam, dies inclinauit, nox proceſſit, & vrbis habitatores omnes transferendis & defodiendis ſuis opibus occupabantur. erant etiam qui ex vrbe vellent diſcedere, qua quiſque poſſet ratione ſalutem quæſituri.

Incendium vrbis.

Nihil inexpugnabile victori.

Vanus Murzufli conatus.

Deſperatio victos opprimit.

Expugnatorū amentia.

3 Ducas igitur cum ſe nihil proficere videret, ſimúlque timeret, ne captus paratum opſonium maxillis Latinorum eſſet: maximum palatium ingreditur, & Euphroſyna Imperatoris Alexij coniuge, & eius filia Eudocia, cuius amore tenebatur (erat enim homo à pubertate libidinoſus & ſalax, & duas iuuenculas vxores per iniuriam repudiarat) lembo impoſitis, vrbe egreditur, cum duos menſes & dies XVI imperaſſet.

Qui malis artibus imperium rapuerat, præda ignominioſè ſpoliatur.

Libidinoſus tyrannus ingenium retinet.

καὶ γένους παντός, οὐχ εἰς ἓν συνηγμένοι, καὶ κατὰ σύνταξιν πλείους ἀλληλουχούμενοι, ἀλλὰ διακεχυμένοι σποράδες, ὡς ἤδη παρὰ πᾶσιν ἐπιφοβώτατοι. ἑσπέρας δὲ παραδόντες πυρὶ τὰ πρὸς ἕω, καὶ ἔτι πρόσω μικρὸν τῆς τοῦ Εὐεργέτου μονῆς, ὃ καὶ κατενεμήσατο τὰ πρὸς θάλασσαν ἐκεῖθεν ἐπικλινῆ, καὶ μέχρι τῶν Δρουγγαρείου καταλήγοντα μέρη τῆς πόλεως, ἐπαναλύουσιν αὖθις, καὶ περὶ τὴν μονὴν τοῦ Παντεπόπτου στρατήγιον βάλλουσι, τὴν βασίλειον ἐσκυλευκότες σκηνήν, καὶ αὐτῶν τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων ἀπραγμόνως τε καὶ ἐξ ἐφόδου κεκρατηκότες. ὁ δὲ βασιλεὺς τῇδε κἀκεῖσε τῶν τῆς πόλεως περιϊὼν στενωπῶν, ἐπεχείρει μὲν συνιστᾶν, καὶ διακροτεῖν πρὸς σύνταξιν τὸν εἰκῇ περιφοιτῶντα λαόν, οἱ δ' οὔτ' ἐπείθοντό οἱ ἐπιρρωννύοντι, οὔθ' ὑπήκουον ἐπιπλήττοντι, ἀλλ' ἀπογνώσεως πᾶσιν αἰγὶς ἐπεστέφετο. καὶ ἵνα τῷ λόγῳ προβιβάσω τὸ λεῖπον, κέκλικεν ἡ ἡμέρα, καὶ ἡ νὺξ προὔκοπτε, καὶ τῶν μὲν ἀστυπόλων ἕκαστος ἐνεπόνει τῇ μεταθέσει καὶ καταχώσει τῆς οὐσίας. ἦσαν δ' οἷς ᾑρέτιστο καὶ ἡ ἐκ τῆς πόλεως ἄπαρσις, καὶ ὡς ἑκάστοις προὐχώρει σώζεσθαι ἠπείγοντο.

3 Ἰδὼν τοίνυν ὁ Δούκας ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ, καὶ δεδιὼς ἅμα μὴ συλληφθείη, καὶ ὡς ὄψον ἢ ἐπιτράγημα ταῖς γνάθοις τῶν Λατίνων προκείσεται, εἴσεισιν ἀρχεῖον τὸ μέγιστον. καὶ δὴ τὴν βασίλισσαν Εὐφροσύνην τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου γυναῖκα, καὶ τὴν ταύτης θυγατέρα Εὐδοκίαν λεμβαδίῳ ἐνθέμενος, ἧς τῷ ἔρωτι προκατείληπτο, πολυμίλητος ἐκ πρώτης τριχὸς, καὶ ῥυηφενὴς εἰς κοίτας δεικνύμενος, καὶ δύω κουριδίοις ἀλόχοις παρὰ δίκην ἀποπεμψάμενος, τῆς πόλεως ἔξεισι, βασιλεύσας μῆνας δύω καὶ ἡμέρας ἓξ πρὸς

ταῖς δέκα. τοῦ δὲ βασιλέως οὕτω μετανα-
στάντος, νεανιῶν ξυνωρὶς ἐν φαλίων
τε καὶ ἀρίστων τῶν κατὰ πόλεμον δεξιότητι
(ὁ Δούκας οὗτοι καὶ ὁ Λάσκαρις, ἀμφοῖν
δὲ ἡ κλῆσις ὁμώνυμος τῷ ἀρχηγῷ τῆς
πίστεως βασιλεῖ) ὡς περὶ νηὸς χειμαζο-
μένης διαφέρονται τῆς ἀρχῆς, τύχης βρα-
βεύματα, καὶ φορᾶς ἀλογίστου πέτευμα. τὸ
μέγιστον ὁμοῦ καὶ περίπυστον χρῆμα τὴν τῶν
Ῥωμαίων βασιλείαν ὁρῶντες προκείμε-
νον. εἰσήκεισαν οὖν ἀμφότεροι, τὸν μέγαν
εἰσιόντες νεών, ἁμιλλώμενοί τε ἀλλήλοις
καὶ παραβαλλόμενοι, καὶ μηδὲν πλέον ἢ
ἔλαττον ἔχοντες, ἀλλὰ τῆς ἴσης ῥοπῆς ἀ-
ξιούμενοι ὅτι μὴ δὴ ἦν ὁ ἐλέγχων, ἢ ὁ ἐπι-
κρινῶν ἑκάτερον. ἐκ δὲ κλήρου τὸ πρω-
τεῖον εἰληχὼς ὁ Λάσκαρις, τὰ μὲν τῆς
βασιλείας οὐ προσίετο σύμβολα, συνε-
ξιὼν δὲ τῷ πατριάρχῃ κατὰ τὸ Μίλιον, οὐκ
ἀνίει παραινῶν τοῖς συνιοῦσι, καὶ σφᾶς ὑ-
ποθωπεύων εἰς ἀντιμάχησιν, ἀλλὰ καὶ
τοὺς σείοντας ἐξ ὤμων τὰ ἀρεϊκὰ σιδή-
ρια ἐς τὸν προκείμενον ἀγῶνα πέμπων
ἐπώτρυνε, μὴ χρῆναι λέγων, Ῥωμαίων ἔ-
λαττον ἐκείνοις τὸ διολωλέναι δεδιέναι, εἰ
πρὸς γένος ἕτερον τὰ Ῥωμαίων ἀνακυμ-
βαλιασθήσεται πράγματα. οὐδὲ γὰρ μι-
σθοφορήσουσιν εἰσέτι ἄνδρας, οὐδὲ γέρα
περιώνυμα τῆς βασιλέων φυλακῆς ἀπο-
λήψονται, ἀλλ' ἐν αἴσῃ καρὸς τετάξον-
ται καὶ ὁ μὲν πρὸς τούτοις ἦν. ὡς δὲ οὐ-
τοῦ λεώ τις τὴν φωνὴν ἐπεστρέφετο, καὶ αὐτὸ
δέ τὸ πελεκυφόρον ἐπὶ μισθῷ τὴν συνάρ-
σιν ἐπηγγέλλετο, ἐμπορείας καιρὸν ὑπού-
λως καὶ ἐπικλόπως τὴν ἀκμὴν τοῦ κιν-
δύνου τιθέμενον, ἤδη δὲ καὶ κατάφρακτοι
Λατινικαὶ προὐφαίνοντο φάλαγγες, ἐκεῖ-
θεν μεθίσταται, καὶ τὸ σωθῆναι φυγῇ δια-
τίθησιν· οἱ δὲ πολέμιοι μηδένα παρὰ δό-
ξαν ὁρῶντες ἰθυμαχοῦντα ἢ ἀντεγχει-

rasset. Post eius discessum duo iuuenes modestissimi & bellicosissimi, Ducas & Lascaris, vterque Theodorus, de imperio, tanquam de naue tempestatibus conflictante certant, cum maximam & celebratam illam rem Romanum imperium, fortunæ ludibrio & incerti casus temeritati propositum viderent. Maximum igitur templum ingressi inter sese contendebant, nec erat qui in comparatione alteri præponderaret, ambobus velut in æquilibrio cõstitutis. Neque enim erat qui censuram aut iudicium faceret. Lascaris tamen à clero prælatus, insignibus imperij repudiatis, cum Patriarcha in Milium egressus, confluentem populum blandiendo & rogando ad resistendum cohortari non desistebat, & satellites ad pugnam concitabat. Neque etiam exitium minus eis timẽdum esse quã Romanis, si imperium ad aliam nationem deuolueretur: neque ampla stipendia, neque Imperatoris stipandi honorem retenturos, sed mercenariorum militum loco futuros. Quibus verbis cum nec è populo quisquã moueretur, nec bipenniferi nisi stipendio promisso auxilium promitterent, vrgens illud periculum callidè nundinaturi, etiam cataphractæ Latinorum cohortes apparerent: inde discedit, & fuga salutem quærit. Hostes verò cum præter expectationem arma contrà ferre nemi-

Intempestiua & detestãda Græcorũ in medijs flammis de vrbe retinenda disceptatio.

Lascaris prudenter imperij insignia respuit, quæ armis non voce populi tunc recipi poterant.

Quis Græcorum amentiam hîc satis miretur!

Lascaris suorum vesania explorata, & deplorato rerum omniũ statu, fuga sibi consulit.

nem, neminem reſiſtere cernerent, omnia plana & expedita, angiportus peruios, triuia aperta, à bello ſecuritatem, ab hoſtibus vtilitatē

Vrbis direptio, & ſacrilegiorum deploratio.

eſſe, Fortuna quadam propicia & adiutrice, omnibus cum crucibus & ſacris Chriſti imaginibus, vt in pompis & feſtiuitatibus moris eſt, obuiam prodeuntibus: nihil eo conſpectu habitum animorum immutarunt, neque arriſerunt paululum, nec in-

Eiuſmodi ſpectacula vix mouent homines ad cædē & prædam paratiſſimos.

ſperato illo ſpectaculo triſtis & furioſus eorum impetus mitigatus eſt, quo minus non tantum priuatorum pecuniam, à iumentis auſpicati, ſed & Deo ſacra impudenter diriperent, ſtrictis enſibus, equos ad tubæ ſonitum excitari ſolitos, in armis tenentes. Quid verò primo, quid ſecundo, quid tertio loco referam ex iis quæ nefarij iſti viri perpetrarunt?

Imaginum, quas Græci colunt, conculcatio.

Heu ignominioſam adorandarum imaginum conculcationem. Heu reliquiarum S. martyrum in fœda loca abiectionem. Quod verò vel auditu horrendum eſt, id tum erat cernere, vt diuinus ſanguis & corpus Chriſti humi effunderetur & abiiceretur.

Abſit, vt Chriſti corpus in cœlis ſedens humi abiiciatur. Et iſta fiebant ab iis qui huiuſmodi iſtas opiniones amplectuntur. Ita Deus ſuperſtitioſorū opera vtebatur, vt aliorū idolomaniā eradicaret.

Qui autem precioſas eorum capſulas rapiebant, ornamenta quæ in iis continebantur, in ſinum congerebant, ipſas confractas pro patinis & poculis vſurpabant, Antichriſti præcurſores, & nefariarum eius actionum, quæ in expectatione ſunt, auſpices & prænuncij. Planè profectò à gente illa tum, vt & olim, & Chriſtus exuebatur & illudebatur,

ρῶντα σφίσι, καὶ ὁπλιζόμενον, ἀλλ' εὔοδα τὰ ἐν ποσὶ, εὔκολα τὰ ἐν χερσὶ, τὰ ἐν στενωποῖς διαβατὰ, τὰ ἐν τριόδοις ἀπρόσκοπα, ἀπὸ πολέμων ἀσφάλειαν, ἀπὸ πολεμίων ὠφέλειαν, τύχης τινὸς περιαγέσης εὐμενοῦς καὶ συλλαμβανούσης, πάντας σφίσι προσυπαντᾶν μετὰ σταυρικῶν σημείων καὶ σεπτῶν ἐκτύπων Χριστοῦ, ὡς ἐν πανηγύρεσιν εἴθισται καὶ πομπαῖς· οὐ πρὸς τὴν ὄψιν τῶν ὁρωμένων τὴν τῆς ψυχῆς μεταμορφοῦσι κατάστασιν, οὐδὲ μέχρι χειλέων ἐπεμειδίασαν, οὐδὲ ἡ ἄελπτος ἐκείνη θέα τὸ στυγνὸν καὶ μανιῶδες ὅρμημα καὶ βλέμμα εἰς εἰκόνα μετέχρωσεν ἱλαρότητος, ἀλλ' ἐπρονόμευον ἀδεῶς, ἐκ τῶν ὀχημάτων πρώτως ἀρξάμενοι, οὐ τὰ τῶν πολλῶν μόνον χρήματα, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ τῷ Θεῷ ἀνακείμενα, ξιφηφόροι πάντες, οἱ δὲ καὶ σκεπαστηρίοις ὅπλοις τοὺς πρὸς σάλπιγγα ἐγειρομένους ἵππους ἑαυτῶν περιφράττοντες. τί δ' ἂν πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξαιμι τῶν τηνικαῦτα τολμωμένων παρὰ τῶν παλαμναίων ἐκείνων ἀνδρῶν; ὤ μοι τῆς ἀτίμου τῶν προσκυνητῶν εἰκόνων κατεδαφήσεως, ὢ τῆς τῶν λειψάνων τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ παθόντων κατ' ἐναγῶν ἀκοντίσεως τόπων. τὸ δὲ φρικῶδες καὶ ἀκουόμενον, ἦν ὁρᾶν τὸ θεῖον αἷμα καὶ σῶμα Χριστοῦ κατὰ γῆς χεόμενον, καὶ ῥιπτόμενον. οἱ δὲ τὰ τιμαλφῆ δοχεῖα τούτων διαρπάζοντες, τὰ μὲν διέθραυον, καὶ τοὺς ἐγκειμένους κόσμους ἐνεκολπίζοντο, τὰ δὲ εἰς σιτίων κανᾶ καὶ οἴνων κεράσματα ταῖς ἑαυτῶν τραπέζαις παρέφερον οἱ τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομοι, καὶ τῶν προσδοκωμένων πανασεβῶν πράξεων ἐκείνου προτουργοὶ καὶ προάγγελοι. ἀτεχνῶς τοίνυν ὑπὸ τοῦδε τοῦ γένους ὡς πάλαι ποτὲ καὶ τότε, ἀπημφιάζετο Χριστὸς, καὶ

ὑβρίζετο, καὶ μερισμοὶ καὶ κλῆροι τῶν αὐτοῦ ἱματίων ἐγίνοντο, καὶ μόνον οὐ λογχευόμενος τὴν πλευρὰν θεορρύτους ῥύακας αἵματος εἰς γῆν καὶ πάλιν ἀπέσταξε. τὰ δ' ἐπὶ νεὼ τοῦ μεγίστου ἠσεβημένα οὐδὲ ἀκοαῖς εἰσὶν εὐπαράδεκτα. ἡ μὲν θυωρὸς τράπεζα, τὸ ἐκ πασῶν τιμίων ὑλῶν σύνθεμα, συντετηγμένων πυρὶ, καὶ περιχωρησασῶν ἀλλήλαις εἰς ἑνὸς ποικιλοχρόου κάλλους ὑπερβολὴν ἐξαισίου τῷ ὄντι, καὶ ἀξιαγάστου παρ' ἔθνεσιν ἅπασι, κατετεμαχίσθη καὶ διεμερίσθη τοῖς σκυλευταῖς, ὥσπερ καὶ πλοῦτος ἅπας ὁ ἱερὸς, ὁ τοσοῦτος τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ἀγλαΐαν ἀπέραντος. δεῆσαν δ' ἐκκομισθῆναι καθά τινα σκῦλα τὰ παναγῆ σκεύη καὶ ἔπιπλα, τὰ τὴν χάριν καὶ τὴν τέχνην ἄμαχα, καὶ τὴν ὕλην σπάνια. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ δόκιμον ἀργύρειον, ὃ τὸν τοῦ βήματος θριγκὸν καὶ τὸν οἷον ἐκπλῆξαι ἄμβωνα, καὶ τὰς πύλας περιήμπισχε, καὶ εἰς παμπόλλοις ἄλλοις κόσμοις περιετέτηκτο, χρυσῷ περιζεχόμενος ἅπας, ἡμίονοί τε καὶ ὑποζύγια σεσαγμένα μέχρι τῶν ἀδύτων εἰσήγοντο τοῦ νεὼ, ὧν ἔνια διωλισθηκότα, μηδ' ἐπὶ ποδῶν στῆναι δυνάμενα, διὰ τὴν τῶν ἐπιπέδων λίθων στιλπνότητα, μαχαίραις ἐξεκεντήθησαν, ὡς ἐκ τῆς τῶν χολάδων κόπρου καὶ τοῦ περιχυθέντος αἵματος τὸ θεῖον μολυνθῆναι δάπεδον.

4 Ἀλλὰ καὶ γυναικάριόν τι σεσωρευμένον ἁμαρτίαις, ἐριννύων ζάκορον, δαιμόνων πρόσπολον, ἀρρήτων τε γοητειῶν καὶ ἐπιρρήτων ἐπῳδῶν ἐργαστήριον, καταστρηνιάσαν Χριστοῦ, ἐπὶ τοῦ συνθρόνου ἵζησαν, κεκλασμένον ἀφῆκε μέλος, καὶ πολλάκις περιδινηθὲν, εἰς ὄρχησιν τὼ πόδε παρενεσάλευε. καὶ οὐ ταῦτα μὲν ἠνομεῖτο οὕτως, ἀλλὰ δ' οὔ, ἢ ἐκεῖνα μὲν ἐπὶ πλέον, εἰς δ' ἔλαττον ἕτερα, ἀλλ' ὁμο-

batur, & vestes eius sorte distribuebantur: illud tantum aberat, ne latus hasta traiectus, riuos diuini cruoris humi effunderet. Violatio porrò maximi templi nec auribus æquis potest accipi. Nã sacra mensa ex omnis generis preciosis materiis conflata, in excellentis pulchritudinis varietatem, omnibus gentibus admirabilem, in frusta est dissecta, & inter milites distributa, vt & omnes sacræ opes tam immensæ & infiniti splendoris. Cum autem sacrosancta vasa & supellectilia insuperabilis artis & gratiæ, raræque materiæ, & probum argentum quod tribunalis clathros, & ambonem artis admirabilis & portas & multa alia ornamenta ambiebat, auro circunfusum, pro manubiis efferenda essent: muli & iumenta sellis instrata vsque ad templi adyta introducebantur, quorum nonnulla cum ob splendidum & lubricum solum pedibus insistere nequirent, prolapsa confodiebantur, vt effuso cruore & stercore sacrum pauimentum inquinaretur.

Mensa maximi templi dissecta.

Vasa & supellectilia imměsi pretij direpta. Vetus ecclesia Constantinopolitana virtutibus abundans auro indigens, florebat: noua opibus caducis superbiens spoliatur & de gradu deiicitur.

4 Imò & muliercula quędam, cooperta peccatis, ministra Furiarum, ancilla dæmonum, incantationum & veneficiorum officina, Christo insultans, & in patriarchę solio considens, fractum canticum cecinit, & sæpè in orbem rotata saltauit. Neque verò hæc admittebantur, alia non admittebantur: aut hæc remissius, illa vehemen-

Bellorum & vrbium expugnatarum hæc est conditio, vt victoris partes sequentibus quicquid libet liceat.

tius: ſed vno conſenſu omnia ſumma ſcelera & piacula omnibus ex æquo ſtudio erant.

Scelera in matronas honeſtas, nubiles puellas & moniales admiſſa.

An verò illi matronis honeſtis & nubilibus puellis aut Deo conſecratis virginibus pepercissent, qui tantam in ipſum Deum rabiem exercuerunt? Nihil autem erat difficilius & operoſius, quàm precibus mollire, & beneuolos reddere Barbaros, adeò iracundos, adeò bilem euomentes ad quoduis ingratum verbum, vt nihil non furorem eorum inflammaret.

Latinorum in Græcos victos efferatus animus. Nihil moderabile victoria ſumma ſuadet,

quod qui conabatur, vt amens, & homo linguæ intemperantis deridebatur. ſæpè etiam pugio ſtringebatur in eum, qui paululum refragabatur, aut poſtulata eorum detrectabat.

Vrbis vi expugnatæ expreſſa effigies, & ad viuum delineatio, vt nihil amplius deſiderari poſſit,

Itaque nemo luctus erat expers: in angiportis, in triuiis, in templis querelæ, fletus, lamentationes, planctus, virorum gemitus, mulierum eiulatus, lacerationes, ſtupra, captiuitates, coniunctiſſimorum diuulſiones: nobiles cum ignominia, ob ſenectam venerabiles, lachrymoſi, diuites ſpoliati bonis circumibant. ſic in plateis, ſic in angulis, ſic in templis, ſic in ſpeluncis agebatur. Nec etiam vllus locus inexcuſſus relinquebatur, aut ſupplices defendebat. Omnia vbique malis omnibus referta erant. Deum immortalem, quanta hominum afflictio, quantæ anguſtiæ?

Præſagia tantorum malorum.

Fremitus maris, ſolis obſcuratio, cruenta lunæ facies, ſtellarum exorbitatio, vbi & quomodo hæc mala prænunciarunt? Enimuerò abominationẽ deſolationis in loco ſancto ſtare vidimus, meretricios

Abominatio deſolationis in loco ſancto.

θυμαδὸν πάντα παρὰ πάντων ἀνοσιουργεῖτο τὰ παναθέμιτα. πάνυ δ' ἂν ἐφείσαντο γυναικῶν εὐλαβῶν, καὶ κορῶν ἐπιγάμων, ἢ τῶν τῷ Θεῷ ἀνακειμένων, καὶ παρθενεύειν ἑλομένων οἱ κατὰ τὴν θείαν οὕτω λυττήσαντες. ἐπὶ πᾶσιν ἐργῶδες ἦν καὶ δυσμήχανον τὸ μειλίξασθαι λιταῖς, ἢ ἐλεεινολογίαις ὑπαγαγέσθαι ὁπωσοῦν, καὶ εὔνουν θέσθαι τὸ βάρβαρον, οὕτω μὲν εὐπαρόξυντον ὂν, οὕτω δ' ἐρευξίχολον ἀκριβῶς πρὸς πᾶσαν ἀκοὴν ἀθέλητον, πάντα δ' ἐκρίνετο θυμοῦ ὑπεκκαύματα, καὶ ἄνοιαν ὤφλισκανε καὶ γέλων, καὶ ὡς τὴν γλῶτταν ἀταμίευτος ἐπεπλήττετο, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τὸ παραξιφίδιον εἶχεν ἐπ' αὐτὸν ἀπώμενον, ὁ καὶ μικρὸν ἀντειπὼν, ἢ πρὸς τὰ θυμήρη σφίσιν ἀναδυόμενος. ὅθεν ἦν εἰς πόνον ἅπασα κεφαλὴ, ἐν στενωποῖς θρῆνοι, καὶ οὐαὶ, καὶ κλαυθμοὶ, ἐν τριόδοις ὀδυρμοὶ, ἐν ναοῖς ὀλοφυρμοὶ, ἀνδρῶν οἰμωγαὶ, γυναικῶν ὀλολυγαὶ, ἑλκυσμοὶ, ἀνδραποδισμοὶ, διασπασμοί τε καὶ βιασμοὶ σωμάτων συναφῶν πρότερον· οἱ τοῦ γένους σεμνοὶ ἀτίμως περιῄεσαν, οἱ τῷ γήρᾳ γεραροὶ γοεροὶ, οἱ πλούσιοι ἀνούσιοι, οὕτως ἐν πλατείαις, οὕτως ἐν γωνίαις, οὕτως ἐν τεμένεσιν, οὕτως ἐν καταδύσεσιν. οὐδὲ γὰρ ἦν τις τόπος ἀνεξερεύνητος, ἢ ἀσυλίαν τοῖς προσρυομένοις παρεχόμενος, ἀλλὰ πάντα πανταχοῦ πάντων κακῶν ἔμπλεα ἦν. Χριστὲ βασιλεῦ τῆς τότε θλίψεως, καὶ τῆς συνοχῆς τῶν ἀνθρώπων; ὁ δ' ἦχος ὁ θαλάττιος, ὁ δὲ τοῦ ἡλίου σκοτασμὸς καὶ ἡ ζόφωσις, ἡ δὲ τῆς σελήνης εἰς αἷμα μεταστροφὴ, οἱ δὲ τῶν ἀστέρων ἔξεδροι, ὅπῃ καὶ ὅπως οὐ τὰ τελευταῖα τάδε κακὰ προεσήμαινον; καίτοι τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τεθεάκαμεν, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, καὶ πορνικὰ

στρογγυλίζον λογάρια, καὶ τἆλλα κἂν μὴ ἐπίπαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ δῆθεν μεταβάντα πρὸς τὸ ἀντίστροφον, ὅσα παρὰ Χριστωνύμοις σεμνά, καὶ τὸν τῆς πίστεως λόγον ἐξευαγγελίζοντα. τοιαῦθ' (ὡς ἐκ πολλῶν βραχέα δοῦναι τῇ ἱστορίᾳ) οἱ ἐξ ἑσπέρας στρατοὶ κατὰ τῆς Χριστοῦ κληρονομίας παρηνομήκασιν, ἐπ' οὐδενὶ τῶν ὅλων τὸ φιλάνθρωπον ἐνδειξάμενοι, ἀλλὰ πάντας ἀποξενώσαντες χρημάτων καὶ κτημάτων, οἰκημάτων τε καὶ ἐσθημάτων, καὶ μηδενὸς τῶν πάντων μεταδόντες τοῖς ἔχουσι. ταῦτα ὁ χαλκοῦς αὐχήν, ἡ ἀλαζὼν φρήν, ἡ ὀρθὴ ὀφρύς, ἡ ἀεὶ ξυρουμένη καὶ νεανισκευομένη παρειά, ἡ φιλαίματος δεξιά, ἡ ἀκρόχολος ῥίν, ὁ μετέωρος ὀφθαλμός, ἡ ἄπληστος γνάθος, ἡ ἄστοργος γνώμη, ἡ τορὴ καὶ τροχαλὴ λαλιά, καὶ μόνον οὐκ ἐπορχουμένη τοῖς χείλεσι, μᾶλλον δὲ οἱ παρ' ἑαυτοῖς ἐπιστήμονες καὶ σοφοί, οἱ εὔορκοι, καὶ φιλαλήθεις καὶ μισοπόνηροι, καὶ τῶν Γραικῶν ἡμῶν εὐσεβέστεροί τε καὶ δικαιότεροι, καὶ τῶν Χριστοῦ διαταγμάτων φύλακες ἀκριβέστεροι (ἀλλ' ἐγὼ τοῦτο οὐδὲ ἐν εἰρωνείᾳ ἢ ὡς γελοῖον εἴπω διὰ λόγου ποτέ. τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;) τὸ δὲ πλέον, οἱ τὸν σταυρὸν ἐπ' ὤμων ἀράμενοι, καὶ πολλάκις κατὰ τούτου καὶ τῶν θείων λογίων ἐπομοσάμενοι, τὰς μὲν τῶν Χριστωνύμων χώρας παρελθεῖν ἀναιμωτί, μὴ προσνεύσαντες ἀριστερά, μηδ' ἐκκλίναντες δεξιά, κατὰ δὲ Σαρρακηνῶν ὁπλίσαι τὰς χεῖρας, καὶ τὰ ξίφη πορφυρῶσαι τοῖς αἵμασιν, οἳ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐξεπόρθησαν, μηδ' ἀνδρίσασθαι γυναιξὶν, ἢ καθ' ὁμιλίαν αὐταῖς συνελθεῖν, ἐφ' ὅσον ἂν χρόνον τὸν σταυρὸν ἐπωμάδιον φέρωσιν, ὡς ἡγνισμένοι Θεῷ, καὶ τὴν αὐτοῦ πορείαν στελ-

retricios ſermones rotundo ore proferentem: & cætera etſi non penitus ſimilia, tamen in contrarium conuerſa, iis quæ apud Chriſtianos honeſta & religioni conſentanea iudicantur. Hæc pauca de multis Occidentalium exercituum in Chriſti hæreditatem ſcelera, qui erga neminem humanitate vſi, omnes pecunia, poſſeſſionibus veſtimentis, aris & focis ſpoliarũt, nec poſſeſſorib. quicquam impertierunt, literis mandanda eſſe cenſui. Hæccine collum æreum, ſuperbus animus, arrectum ſupercilium, iuueniliter raſa maxilla, ſanguinaria dextra, iracundæ nares, elatus oculus, inhumanum ingenium, rotunda & incitata loquela, ac tantum non ſaltans in labiis? imò potius, vos qui veſtra opinione docti, ſapientes, fideles, veraces, probi, nobis Græcis religioſiores, iuſtiores, & præceptorum Chriſti obſeruãtiores eſtis (ego verò hæc nunquam per ludibrium & iocũ dixerim. nam quod luci cum tenebris eſt commercium?) & quod maius eſt, qui crucem Chriſti in humeros ſuſtuliſtis, eámque & diuina oracula ſæpe teſtati eſtis, vos Chriſtianas prouincias citra ſanguinem tranſituros, nec ad dexteram, nec ad lęuã declinantes, ſed contra Sarracenos armaſſe manus, eorúmque ſanguine tincturos eſſe gladios, qui Hieroſolyma expugnaſtis, qui nos conſuetudine & colloquio mulierum temperaturos promiſiſtis, quandiu crucem in humeris tuleritis, vt Deo conſecratos viatores?

Chriſtiani pontificij in Orientales crudeliter ſæuiunt.

Nicetas Latinorũ de ſepulchro Chriſti à Sarracenis vindicando gloriationem vaniſſimam, & in Chriſtianos Græcos efferam audaciã execratur.

Chriſtianorũ ad ſacrã illã expeditionẽ accinctorum hypocriſis reuelata.

Vide Annotationes.

Nugatores eos eſſe planè conſtat, qui dum diuinum ſepulchrum vindicant, maniſeſtè contra Chriſtũ inſanierunt: & cum cruce crucem violarunt & deſtruxerunt, quam humeris baiulabant, dum eam exigui auri & argenti cauſa ante pedes abiiciunt: & dum margaritas colligunt, precioſam margaritam Chriſtum abiecerunt, in ſordidiſſimis beſtiis re ſanctiſſima diſperſa. Non ita fecerunt Iſmaelitæ: ſed populares iſtorum clementiſſimè & humaniſſimè tractarunt, potiti Hieroſolymis. Neque enim Latinas matronas violarunt, neque Chriſti ſepulchrum cadaueribus oppleuerunt: neque ingreſſum vitalis tumuli deſcẽſum ad inferos, neque vitam mortem, neque reſurrectionem ruinam effecerunt: ſed paucis aureis in ſingula capita contenti, omnibus liberum abitum permiſerunt, cætera quantumuis multa poſſeſſoribus conceſſere. Et hoc modo Chriſti oppugnatores cũ Latinis aliam religionẽ profitentibus egerunt: & vt magno animo dignum eſt, nec ferro, nec igni, nec fame, nec perſecutione, nec nuditate in eos ſunt graſſati, nullo grauiore onere impoſito. Nobiſcum autem iſti Chriſti amantes, eiuſdem religionis, nulla iniuria laceſſiti, ſic egerũt, vt breuiter percurrimus.

Impietatis in Chriſtum.

Immanitatis in fratres Chriſtianos qui in Saracenis humanitatẽ & miſericordiam inuenerunt.

Saracenorũ in Chriſtianos clemẽtia Chriſtianorũ in Chriſtianos crudelitatẽ dãnat.

λόμενοι; ὄντως λογοποιοὶ ἐξεφάνθησαν, καὶ τοῦ θείου τάφου διψῶντες ἐκδίκησιν, κατὰ Χριστοῦ περιδήλως ἐλύττησαν, καὶ μετὰ σταυροῦ τὴν τοῦ σταυροῦ κατάλυσιν ἠνομήκασιν, ὃν ἐπινώτιον ἔφερον, τοῦτον περὶ ποδῶν τιθέναι μὴ φρίττοντες, διὰ χρυσίον βραχὺ καὶ ἀργύρειον. καὶ μαργαρίτας ἐγκολπιζόμενοι, τὸν πολύτιμον μαργαρίτην Χριστοῦ ἠθετήκασι, τοῖς ἐναγεστάτοις τῶν ζώων τὸν παναγέστατον διασπείραντες. οἱ δ' ἐξ Ἰσμαὴλ οὐχ οὕτως, ὅτι μὴ καὶ πάνυ φιλανθρώπως καὶ προσηνῶς τοῖς ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν προσηνέχθησαν, τῆς Σιὼν κατισχύσαντες. οὔτε γὰρ γυναιξὶ Λατινίσιν ἐπεχρεμέτισαν, οὔτε τὸ Χριστοῦ κενήριον πολυάνδριον πεσόντων ἔδειξαν, οὐδὲ κάθοδον ἐς ᾅδου τὴν πρὸς τὸν ζωηφόρον τάφον εἴσοδον, οὐδὲ θάνατον τὴν ζωήν, οὐδὲ πτῶσιν τὴν ἀνάστασιν, ἀπαξάπασι δ' ἀνέντες τὴν ἔξοδον, χρυσίνοις ἀριθμοῖς κατ' ἄνδρα βραχέσιν, ἀφώριζον τὰ ζωάγρια, τὰ λοιπὰ τοῖς κεκτημένοις παρέντες, κἂν ψάμμῳ ἦσαν παρόμοια. καὶ τοιῶσδε μὲν τὸ Χριστομάχον τοῖς ἀλλοπίστοις Λατίνοις ἐχρήσατο, μὴ ξίφος, μὴ πῦρ, μὴ λιμόν, μὴ διωγμόν, μὴ γυμνότητα, μὴ συντρίμματα, μὴ πιέσματα μεγαλοψύχως σφίσιν ἐπενεγκόν. ἡμῖν δ' ἐκείνως τὸ φιλόχριστον καὶ ὁμόδοξον προσενηνόχηται, ὡς ἐπιτρέχοντες εἴπομεν, μηδὲ ἐπεγκαλεῖν ἀδίκημα ἔχοντες.

ΘΡΗΝΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ.

5 Ὦ πόλις πόλις, πόλεων πασῶν ὀφθαλμέ, ἄκουσμα παγκόσμιον, θέαμα ὑπερκόσμιον, ἐκκλησιῶν γαλουχέ, πίστεως ἀρχηγέ, ὀρθοδοξίας ποδηγέ, λόγων μέλημα, καλοῦ παντὸς ἐνδιαίτημα. ὢ ἡ ἐκ

DEPLORATIO VRBIS.

Conſtantinopoleos encomium, in quo Nicetas admodũ pathetice ſuorũ miſerias defflet.

5 O vrbs vrbs, vrbium omnium ocule, per orbem terrarũ celebris, ſpectaculũ vltramundanum, Eccleſiarũ mater, princeps religionis, rectæ ſententiæ dux, eruditionis alumna, omnis pulchritudinis diuerſorium: Itáne

χειρὸς Κυρίου τὸ τοῦ θυμοῦ πιοῦσα ποτήριον, ὢ ἡ γενομένη πυρὸς μερὶς πολλῷ δραστικωτέρου τοῦ καταιβασίου πάλαι πυρὸς πενταπόλεως, τί μαρτυρήσω σοι; τίνι ὁμοιώσω σε; ὅτι ἐμεγαλύνθη ποτήριον συντριβῆς σου, Ἱερεμίας φησὶν ὁ φιλόδακρυς, τὴν πάλαι σιὼν κοπτόμενον. τίνες κακοποιοὶ δυνάμεις ᾐτήσαντό σε, καὶ ἔλαβον εἰς σινίασιν; τίνες ἀλάστορες, φθονεροὶ καὶ ἀμείλικτοι δαίμονες, κῶμόν σοι ἐπεκώμασαν ἄγριον; ἢ ποῖοι ἀνάρσιοι καὶ μανιώδεις τελχῖνες, παστάδα μὲν οὐκ ἐπλέξαντο, οὐδ' ἀνῆψάν σοι δᾷδα γαμήλιον, ἀφανιστηρίους δ' ἀνέκαυσαν ἄνθρακας· ὢ ἡ πολύχρυσος καὶ βύσσον καὶ πορφύραν ἠμφιεσμένη βασίλειον, ῥυπαρὰ δ' ἀρτίως καὶ αὐχμηρὰ, καὶ πολλῶν κακῶν κληροῦχος, καὶ τέκνων τῶν γνησίων χατίζουσα. ὢ ἡ πρῴην ὑψίθρονος, καὶ βιβῶσα μακρὰ καὶ μετέωρα, μεγαλοπρεπὴς τὸ εἶδος, ἀξιοπρεπεστάτη τὸ μέγεθος, νυνὶ δὲ κατερραγμένη καὶ διερρηγμένη, τοὺς χλιδῶντας χιτῶνας, καὶ τὰ κομψὰ καὶ ἀρχικὰ κρήδεμνα, καὶ ὄμμα ἀπεσβεσμένη τὸ χαροπὸν καὶ γραῒ καμινοῖ ἴση ἐκ τοῦ καπνοβολοῦντος πυρί. καὶ ῥυτίσι χαλεπαῖς ηὐλακισμένη, τὴν στιλπνὴν καὶ τερπνὴν ὄψιν πρότερον. ἐῶ γὰρ λέγειν τοὺς πρὸς λύραν ἐντείνοντάς τε καὶ ψάλλοντας τὰ σὰ δυσπραγήματα, καὶ κωμῳδίαν τιθεμένους τὴν σὴν τραγῳδίαν, ἐν τῷ τὸν οἶνον προσίεσθαι, καὶ βίου τέχνην ποιουμένους τὴν γελοιώδη τῶν κακῶν σου ἀφήγησιν, τοὺς κονδυλισμούς τε καὶ πτερνισμοὺς, ἔτι δὲ τὰς ἀθετήσεις καὶ τὰ ὑπώπια ἅ σοι καθ' ὥραν πᾶσαν προστρίβονται. παρεζηλωμένη θεόθεν ἐπὶ μὴ ἐχέφροσιν ἔθνεσιν, ἢ οὐδ'

Itáne ex manu Domini calicem furoris bibisti? Itáne pars extitisti ignis multò vehementioris eo, quo olim Pentapolis diuinitùs conflagrauit. Quódnam tibi tribuam elogium? cui te comparem? An poculum contritionis tuę amplificatum esse, vt lachrymosus Hieremias veterem Sionem deplorans ait? Qui mali genij te ad cribrandum efflagitarunt? Qui alastores, inuidi & implacabiles dæmones, ebrietatis in te suæ intemperias effuderunt? Qui infesti & insani proci, thalamum tibi non concinnarunt, nec facem nuptialem, sed carbones exitiales incenderunt? O fœcunda genitrix, bysso & purpura Imperatoria amicta pridem, modò sordida & squallida, & germanis orbata liberis. O pridem in alto solio collocata, longis & altis incedens passibus, augusto vultu, statura magnifica, nunc humilis & depressa. laceratæ sunt tuæ delicatæ vestes. elegantibus atque imperiosis spoliata es redimiculis: extincta est lux gratiosorum oculorum: aniculæ caminariæ similis ex incendij fuligine extitisti: profundis rugis splendida prius & suauis tua facies est arata. Neque iam dico esse qui tuas clades ad citharam cantillent, qui tuam tragœdiam pro comœdia ludant, quò artificio ridiculæ recitationis malorum tuorum & alaparum alantur: qui lapsus & vibices & contumelias, quibus in horas afficeris, per iocum commemorent. Per inuidiam depressa es, à væcordi populo, ac

Huius afflictionem Babylonis & Sodomę exitio comparat.

Aduersariorū descriptio.

Vetus gloria, præsentem ignominiam adaugens.

Summū opprobrium.

Oppreſſio calamitoſiſſima.

potiùs ab obſcuri & vagabũdi populi colluuie. cuius magnam partem ſi non genuiſti, at euexiſti & ſaginaſti.

Salus deſperata.

Quis te ſeruabit? quis te conſolabitur? quis tibi parcet? quis vicem tuã dolebit? quis reuertetur, vt paci tuæ conſulat?(ſunt & hæc lachrymoſi Hieremiæ verba)quis priori ſtola te induet?

Pro reſtauratione votum.

Quando diuinitus audies:Erigere,ſurge, quæ calicem furoris mei bibiſti, & poculum ruinæ ex hauſiſti.Indue vires tuas, indue gloriam tuam : excuſſo puluere ſurgito: exuito vinculum colli tui : extende locum tabernaculi tui,& veſtibuli tui.

Conſolatur miſeros ciues Nicetas, argumento ſumpto ab eo quod afflictio vehementior eſt momẽtanea.

Ne mouearis quòd probro affecta es,neque verecunderis ob acceptas contumelias , & quòd omnes prętereuntes manus ſuper te comploſerunt, ſibilarunt, & capita quaſſarunt , & dixerunt : Hæc eſt vrbs, corona gloriæ, & deliciæ orbis terrarum.Quo autem pacto vidua ſedit,quæ populis referta fuit?Quomodo tributaria facta eſt, quæ prouinciis imperauit ?

A natura Dei clementiſſ.

Dixit enim Deus tuus:Exiguo tempore te reliqui, ſed magna te miſericordia proſequar: in parua ira faciem meam auerti , ſed æterna te clementia fouebo.

A dictis ſcripturæ.

Nimirum cum Dauide cantabis Deo, Pro multitudine dolorum cordis mei conſolationes tuæ meum animum exhilararũt.

A ſpe liberationis.

Quis Moſes nouorũ effector operũ tibi patrocinabitur? Quis Zorobabel te reducet?

A pio voto.

Quando liberos tuos à 4.vẽtis,in quos diſperſi ſumus,recolligere licebit?quẽadmodũ piæ gallinæ pullos ſub alas ſuas cõgregant.

ἔθνεσιν ἀληθῶς εἰπεῖν, ἀλλ' ἀμυδροῖς καὶ σποραδικοῖς γένεσιν, ὧν τὰ πλείω εἰ μὴ ἐγέννησας, ἀλλ' ὕψωσάς τε, καὶ στέατος πυροῦ μετέδωκας. τίς σώσει σε; ἢ τίς παρακαλέσει σε; τίς φείσεται ἐπί σοι; ἢ τίς σκυθρωπάσει ἐπί σοι; ἢ τίς ἐπανακάμψει ἐρωτῆσαι τὰ εἰς εἰρήνην σοι (Ἱερεμίου καὶ τάδε τοῦ πολυθρηνήτου τὰ ῥήματα) εἴτε μετὰ τὴν προτέραν στολὴν ἐπενδύσει σε. πότε θεόθεν ἐνωτίσῃ, ἐξεγείρου, ἐξεγείρου ἀνάστηθι ἡ πιοῦσα τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ μου, καὶ τὸ κόνδυ τῆς πτώσεως. ἔνδυσαι τὴν ἰσχύν σου. ἔνδυσαι τὴν δόξαν σου. ἐκτίναξαι τὸν χοῦν, καὶ ἀνάστηθι. ἔκδυσαι τὸν δεσμὸν τοῦ τραχήλου σου· πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου, καὶ τῶν αὐλαιῶν σου. μὴ φοβοῦ ὅτι κατῃσχύνθης, μηδὲ ἐντραπῇς ὅτι ὠνειδίσης, καὶ ἐκρότησαν ἐπί σοι χεῖρας πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδόν, ἐσύρισαν καὶ ἐκίνησαν κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ εἶπον· αὕτη ἐστὶν ἡ πόλις, ὁ στέφανος δόξης καὶ ἡ εὐφροσύνη πάσης τῆς γῆς. καὶ πῶς ἐκάθισε χήρα ἡ πεπληθυσμένη λαῶν; καὶ ἡ ἄρχουσα ἐν χώραις ἐγενήθη εἰς φόρους. εἶπε γὰρ ὁ Θεός σου, χρόνον μικρὸν κατέλιπόν σε, καὶ μετ' ἐλέους μεγάλου οἰκτειρήσω σε. ἐν θυμῷ μικροῦ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἐν ἐλέῳ αἰωνίῳ ἐλεήσω σε. ἢ γοῦν ᾄσεις Δαβιδικῶς πρὸς Θεόν, κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου, αἱ παρακλήσεις σου εὔφραναν τὴν ψυχήν μου. τίς ἐπιστήσεταί σοι Μωϋσῆς καινουργός; ἢ ἐπανάγων ἐποφθήσεται Ζοροβάβελ. πότε δ' ἔσεταί σοι ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων συναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ἐν οἷς διεσπάρημεν; ὃν τρόπον αἱ φιλότεκνοι ὄρνιθες ὑπὸ τὰς ἑαυτῶν ἀθροίζουσι πτέρυγας τὰ οἰκεῖα νεόττια.

Nam

ὡς νῦν γε οὐδ' ἐνωπίως σοι ἐποφθαλμιῆσαι καθαρῶς ἔχομεν, οὐδ' ἐμφῦναι περιχαρῶς ὡς μητρί, καὶ ἀκριβῶς ἐπιπαρεῖσαι σοι δάκρυον, ὅσον ὀφθαλμὸς βούλεται ἢ δύναται), ἀλλ' εὐλαβῶς ὡς στρουθοί σε περιιπτάμενοι, ὧν συνείληπται ἡ τροφὸς, ἡ δὲ καλιὰ διεσκέδασται, ἐλεεινόν τι καὶ γοώδες περιτρύζομεν, πόρρω που τῶν σῶν φατνωμάτων ἐκτοπισθέντες, πεινῶντες καὶ διψῶντες, αὐχμῶντες καὶ ῥιγῶντες, καὶ πρὸς φθειρῶν πολλάκις κειρόμενοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἐν κακοῖς τηκόμενοι, ὁδὸν τε μηκέτι κατοικεσίας εὑρίσκοντες πόλεως, ἀλλὰ πολύπλαγκτοι φερόμενοι ὡς ὄρνιθες οἱ ἀβέβαιοι, καὶ τῶν ἀστέρων οἱ πλάνητες, ἢ καὶ οὕτως εἰπεῖν, ἑνούμεθά σοι διῃρημένως, καὶ συμπλεκόμεθά σοι κεχωρισμένως, καὶ τοῖς ψυχῇ συναπτομένοις, καὶ διϊσταμένοις σώματι, καὶ περισπαιρόμεθα ἀτεχνῶς, ὃ καὶ ἔνια τῶν ζώων πρὸς τὰ παιδευόμενα ἐκ σφῶν ὑπὸ θηρευτῶν καὶ ἐγκλειόμενα διαφανέσιν ὑελίνοις ἄγγεσιν. ἐκεῖνά τε γὰρ τὴν τοῦ σκεύους εἰλικρινεῖ καὶ στιλπνῷ τὴν τοῦ συννόμου ζώου θέαν ἐνοπτριζόμενα, συμμῖξαι καὶ ἐν χερσὶ γενέσθαι ὅλως ἀδυνατεῖ, καὶ διὰ τοῦτο μάτην περὶ τὸ ἄγγος ἀδημονοῦντα στρέφεται, τῷ ἐξηλλαγμένῳ τῆς ὄψεως, ὡς ἀπεναντίῳ τῆς προτέρας ἕξεως ἐκθαμβούμενα. Ἡ ἡμεῖς ἐπίσης σοι τὰς μὲν ὄψεις προσβάλλειν, καὶ ἐγγύτερον ἰέναι ἔχομεν, τοῦ δὲ περιχυθῆναί σοι γνησίως καὶ προσπλακῆναι θαρραλέως, ὡς πρότερον παντάπασιν ἐστερήμεθα. ὅσα καὶ σώματι στερεῷ καὶ πολλῷ στεγανοτέρῳ ὑέλου τῷ βαρβαρικῷ συντάγματι διειργόμενοι.

6 Ἵνα τί ἔπαισας ἡμᾶς Κύριε; καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἴασις· ἔγνωμεν Κύριε ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀδικίας πατέρων ἡμῶν· κόπασον διὰ

Nam nunc quidem nec intueri ſatis te nobis licet, aut amãter amplecti vt matrem, & libare tibi lachrymas, quãtas oculus cupit aut poteſt: ſed timidè vt paſſerculi te circumuolamus, quorum nutrix abrepta, nidus direptus eſt, miſerabiliter & lugubriter pippientes longè à tuis lacunaribus remoti ſumus, eſurientes & ſitientes, ſquallore & rigore horrentes: à pediculis ſæpe rodimur, animis noſtris calamitate liqueſcentibus: nec viam inuenimus ad vrbem, in qua habitemus, ſed multis erroribus vt vagabundæ volucres, & errãtes ſtellæ, circũferimur: ac potius longo interuallo à te ſeiuncti, tecum coniungimur, complectimur te ſeparati, vt ij qui animis cohęrẽt, diuulſi corporibus: dolemus vicem tuam, vt quędam animantes, cum aliquas ſui generis à venatoribus captas, & perſpicuo vitro incluſas vident, quas tamẽ attingere & amplecti nequeunt, & fruſtra cum dolore circa tranſennã verſantur mutato aſpectu vt priori formæ contrario obſtupefactæ. Eodem modo & nos adiicere oculos, & propius accedere poſſumus: ſed conuenire te liberè, & fidenter amplecti, vt pridẽ, nullo modo poſſumus. Barbarico exercitu vt ſolido muro, & longè firmiore quàm vitrum eſt, intercluſi.

6 Cur nos percuſſiſti, Domine, nec eſt qui medeatur? Agnoſcimus, Domine, peccata noſtra, iniurias patrum noſtrorum: deſine per miſericordiam tuam.

Charitatem ſuam erga miſeros teſtatur.

Et appoſite ſimili declarat.

Miſeriæ huius ſe participare aſſerit.

Vnitatem ſe colere, cum populo ſuo denuntiat.

Nec propter ſummam populariũ ſuorum afflictionem à cõmunione illa diuelli poteſt.

A deploratione & charitatis proteſtatione ad cõfeſſionem peccatorum

& Dei inuocationem (quod tutissimum est in malis solatiũ) conuertitur Nicetas.

Ne perde solium gloriæ. Castigato nos Domine, ne à te deficiat anima nostra: sed iudicio, non furore, ne ad paucitatem nos redigas. Effunde furorem tuum super gentes quæ te non agnoscunt: & super nationes, quæ nomen tuum non inuocant. Pater noster tu es Domine: nos lutum, tu figulus noster: opus manuum tuarum nos omnes sumus. Aduerte oculos, & vide probra nostra: hæreditas nostra ad alienigenas est auersa, ædes nostræ ad peregrinos. Si tu nos ad te conuerteris, conuertemur. Renouato dies nostros, vt olim fuerunt. Vtendum enim mihi est per tempus, & in simili calamitate his Scripturæ sacræ verbis. Sed iam oratio me deficit vnà tecū, ô vrbs, nutrix eloquentiæ, amissa: quemadmodum compages corporis animo discedente dissoluitur. Est igitur magnitudo luctus, mutis lachrymis & ineffabilibus gemitib. cōcludenda, & abrumpēda iam historiæ series. Quis enim Musarum sacra in terra iam à Musis alienata, & barbarie oppressa, æquo animo celebret? Absit vt ego res gestas Barbarorum decantem, aut ea bella memoriæ posterorū prodam, in quibus non vincunt Greci. Nā si Cous Hippocrates à rege Persarū magna pecunia accersitus, vt illius vrbes pestilentia laborantes sanaret, magnificis illis pollicitationib. repudiatis, contempsit barbaros: cur ego rem optimam historiam, & pulcherrimū Græcorū inuentum, rebus barba-

Precum verè Christianarū formula.

Leues curæ loquuntur, ingentes stupent.

Dolor immodicus historiæ seriem abrumpit. Nec putat Nicetas historiæ dignitati cōuenire, vt Latinorū in Græcos immanitatem scriptis explicet.

τοῦ ἐλέους σου. μὴ ἀπολέσης θρόνον δόξης σου. παίδευσον ἡμᾶς Κύριε, ὅπως μὴ ἀποστῇ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀπὸ σοῦ, πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἐν θυμῷ, ἵνα μὴ ὀλιγοστοὺς ποιήσῃς ἡμᾶς. ἔκχεον τὸν θυμόν σου ἐπὶ τὰ ἔθνη, τὰ μὴ εἰδότα σὲ, καὶ ἐπὶ γενεὰς, αἳ τὸ ὄνομά σου Κύριε οὐκ ἐπεκαλέσαντο. πατὴρ ἡμῶν σὺ εἶ Κύριε· ἡμεῖς πηλὸς, καὶ σὺ πλάστης ἡμῶν, ἔργον τῶν χειρῶν σου πάντες ἡμεῖς. ἐπίβλεψον, καὶ ἴδε τοὺς ὀνειδισμοὺς ἡμῶν. ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη εἰς ἀλλοτρίους, οἱ οἶκοι ἡμῶν εἰς ξένους. ἐπίστρεψον ἡμᾶς πρὸς σὲ, καὶ ἐπιστραφησόμεθα. ἀνακαίνισον ἡμέρας ἡμῶν, καθὼς ἔμπροσθεν. χρηστέον γάρ μοι ἐπικαίρως, καὶ ἐφ' ὁμοίοις τοῖς συναντήμασι, τοῖς γραφικοῖς τοῖσδε ῥήμασιν. ἀλλ' ἤδη μοι καὶ τὸ λέγειν αὐτὸ ἐπιλέλοιπεν, ὅσα καὶ σῶμα συμφυὲς ψυχῇ καὶ ὁμόστολον τῇ τοῦ λόγου σοι τροφῷ πόλει συναπιόν τε καὶ συναποθανόν. κωφοῖς τοίνυν δάκρυσι, καὶ στεναγμοῖς ἀλαλήτοις τὰ πολλὰ τῶν θρηνημάτων ἀφοσιωτέον, καὶ τοῦ περαιτέρω ἀφεκτέον τῆς ἱστορίας εἱρμοῦ. τίς γὰρ ἀνάσχοιτ' ἂν ἐπὶ γῆς ἀλλοτριωθείσης ἤδη τοῦ λόγου, καὶ βαρβαρωθείσης τέλεον, τὰ μουσῶν ἐπιδείκνυσθαι κρούματα; οὐκ ἂν ἀσαίμην τὰ βαρβάρων αὐτὸς, οὐδ' ἐσοίμην παραπέμπων τοῖς ἔπειτα πράξεις πολεμικὰς, ἐν οἷς μὴ νικῶσιν Ἕλληνες. εἰ γὰρ ὁ Κῷος Ἱπποκράτης πολλοῖς μεταπεμπόμενος χρήμασι πρὸς τοῦ τότε Περσῶν βασιλεύοντος, ὡς ἂν τὰς ὑπ' ἐκεῖνον ἐπισκέψαιτο πόλεις, κακῶς πασχούσας νοσηλείᾳ σώματος, οὐδ' ἄκροις ὠσὶ τὰς ὑποσχέσεις ἠνέσχετο δέξασθαι, ἔρρειν καὶ οἰμώζειν τοὺς βαρβάρους ἀφεὶς· πῶς ἂν εἴην ἐγὼ τὸ βέλτιστον χρῆμα τὴν ἱστορίαν, καὶ κάλλιστον εὕρημα τῶν Ἑλλήνων, βαρβαρι-

ταῖς καθ' Ἑλλήνων πράξεσι χαριζόμε-
νος; ἀλλ' οὗτοι μὲν κατὰ τὸν ἐμπρήσαντα τὸν ἐν
Ἐφέσῳ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος οἰχέσθωσαν ἀΐ-
στοί τε καὶ ἄπυστοι· μηδὲ προσρήματος γοῦν
τινος ὑφ' ἡμῶν ἀξιούμενοι, ἕως οὗ παρέλθοι
ἡ ἀνομία, κἀπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὸ θεῖον
παρακληθήσεται. οὐ γάρ ἐστιν οὐκ ἔστιν ὁ
Θεὸς ἡμῶν εἰς τέλος ἐπιλανθανόμενος, ἢ
συνέχων ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ τοὺς οἰκτιρμοὺς
αὐτοῦ, μηδὲ προστιθεὶς τοῦ εὐδοκῆσαι ἔτι.
ἀλλὰ πατάσσων, ἰᾶται· καὶ θανατῶν, ἐπι-
στρέφων ζωοποιεῖ· ἂν ὀδόντας θηρίων ἐπα-
ποστελῇ μετὰ θυμοῦ συρόντων ἐπὶ τῆς γῆς·
ἀλλὰ καὶ τὰς μύλας τῶν λεόντων συνθλᾷ, καὶ
τὴν κεφαλὴν συντρίβει τοῦ δράκοντος. ἂν
ὡς κάλαμον διαθλᾷ, καὶ τοῖς θηρίοις τοῦ
καλάμου ἐπιτιμᾷ. ἂν οὗτοι ἐν ἅρμασι, καὶ οὗ-
τοι ἐν ἵπποις· ἀλλὰ ψευδὴς ἵππος εἰς σω-
τηρίαν, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐ-
δοκεῖ. εἰ δείκνυσι τῷ οἰκείῳ λαῷ σκληρὰ,
καὶ οἶνον κίρνησι κατανύξεως· ἀλλ' ἑτοιμά-
ζει καὶ τράπεζαν ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων,
καὶ προτείνει ποτήριον φιλανθρωπίας πλή-
ρες καὶ ἱλαρότητος καὶ μεθύσκον ὡς κράτι-
στον. εἰ τοὺς μαστιγοῦντας ἐκ περάτων ἄγει
τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ μακρὰν, καὶ διὰ
προφήτου βοᾷ μεγαλοκήρυκος, γίγαντες
ἔρχονται, πληρῶσαι τὸν θυμόν μου, χαίρον-
τες ἅμα καὶ παίζοντες, ἡγιασμένοι εἰσὶ, καὶ
ἄγω αὐτούς· ἀλλὰ καὶ τούτοις ἐπιτείνει σφο-
δροτέρας πληγὰς, καὶ τῶν κακῶν μαστίζει τοῖς
χείροσι, χάριν εἰδὼς οὐδαμῶς οὐδὲ μίαν,
εἰ χρῆται τούτοις ὀργάνοις εἰς ὄλεθρον
πόλεων, καὶ κακοῖς ἐπιδημίοις καὶ δημίοις
ἀνθρώπων ἀνελεήμοσιν. εἴτε μὴν ὡς νο-
σηλείαι καὶ φάρμακα συνάγονται οἱ ἐν

Barbarorum contra Græcos
gestis condonarem? Imò illi,
vt is qui Ephesiæ Dianæ tē-
plum incendit, pereāt ignoti
& obscuri: nec vllo verbo
quisquam nostrum eos dig-
netur, donec transierit ini-
quitas, & Deus seruos suos
clementer respexerit. Non
enim, non enim Deus noster
is est, qui nostri perpetuò
obliuiscatur, aut in ira sua mi
sericordiam nō complecta-
tur, aut beneficentiam om-
nem in posterum deneget.
Sed cum percutit, medetur:
cum occidit, in vitam redu-
cit: cum ferarum dentes im-
mittit, qui cum rabie terræ
affligant: at leonum quoque
maxillas confringit, & caput
draconis conterit. Si vt cala-
mum comminuit, at bestias
etiam ob calamum increpat.
Si isti curribus & equis fi-
dunt: at in equo certa salus
non est, neque Deus viri ti-
biis delectatur. Si populum
suum duriter tractat, eique
vinum cōpunctionis miscet:
at vicissim mensam instruit,
coram eis à quib. affligitur,
& poculum porrigit huma-
nitate & hilaritate plenum,
& ob vini bonitatem ine-
brians. Si flagellatores ab ex-
tremis terræ marisq. finibus
adducit, & per Prophetam
magnum præconem clami-
tat, Gigantes veniunt, vt ex-
pleant iram meam, simul &
lætantes & ludentes, sacro-
sancti sunt, & à me adducun-
tur: atqui grauioribus plagis eosdem afficit, & deterioribus malis flagel-
lat: nec vllam eis gratiam habet, si pro instrumentis ad perniciem vr-
bium, & publicarum cladium, & pro crudelibus hominum carnificibus
eis vtitur. Nam eos vt morbos & medicamenta, quippe animorum me-

Immo crudeles illos affirmat æterno silentio esse obruendos.

Ad ciues Cōstantinopolitanos consolatio sumpta à Dei natura.

Ab aduersariorum ingenio.

A cōditione populi Dei.

A iudiciis quæ in persecutores & homicidas parata sunt.

Ab afflictio nū vtilitate.

dicus,adhibet: quorũ natura
peritis non ignota eſt. aut e-
nim mala habitudo, ægroto
ſanato,vires ſuas amittit,aut
vnà cũ illo interit. Medica-
mẽta verò quãtumuis acria,
depulſo morbo, vnà cũ pra-
ua materia expellũtur,nec vl
li ſunt amplius vſui. Quãobrẽ
affirmo iſta mala quibus op-
preſſi ſumus, nõ libellũ repu
dij diuinitùs nobis datũ, aut
barbarici oleaſtri abſolutam
inſitionẽ in noſtrã oliuã eſſe
iudicanda:ſed paruã caſtiga-
tionẽ, qualẽ Deus adhibere
nouit,ſeruato modo,nõ om-
nia tentatorib.cõcedere,ſed
tẽtatis etiam parcere ſolitus.
Præſertim ſi is qui agit,nullũ
modũ ſuis ſceleribus ſtatuit,
ſed per impietatẽ cõtra eum
ipſũ inſurgit, à quo flagellã-
di poteſtatẽ accepit (vt Na-
buzardã prefectus exercitus,
qui vrbe Dei incẽſa,vaſa mi-
niſterij ſacri rapuit: vt Bal-
thaſar, qui iis ad luxũ abuſus
eſt,qui aris illuſit, & diuina
myſteria cõtempſit.) Is verò
qui patitur, ſeipſũ in primis
accuſat: & verberum autoris
Dei opẽ & conſolationẽ ar-
dẽter implorat. Itaq; Dei be
nignitas nobis expectãda eſt
& cũ Dauide canẽdum: Me-
mẽto noſtri, Domine,in ap-
probationẽ populi tui. Inui-
ſito nos vt ſeruator, vt pro-
ſperitatẽ electorũ tuorũ vi-
deamus: vt lætitia gẽtis tuæ
lętemur,vt cũ hęreditate tua
laudemur. Neq.enim obſcu-
rũ eſt,impios dedi flagris,cũ
eorũ autẽ caſtigatione, quo-
rum ſpes in Domino ſita eſt,
conſolationem & reſtitutionem in integrum eſſe coniunctam.

A ſimili aptiſſimo.

Ab experientia ipſa,& ex afflictionib. certa liberatione.

A diligenti cõſideratione immanitatis aduerſariorũ, qui veteribus Babyloniis cõparantur.

A piorum afflictorũ patientia,pœnitẽtia, fide & inuocatione nominis diuini.

Oratio Nicetæ ad Deum.

Præclara de impiorũ & piorum conditione ſententia.

πλείστοις ὡς ψυχῶν ἰατρῶν, οἷς καὶ φύσις τοιάδε τις ἔνεστι τοῖς ἐπισταμένοις πρόδηλος. καχεξίαι μὲν γὰρ ἢ τοῦ κάμνοντος ἀναῤῥωσθέντος ἐκμαρανθεῖσαι, τοῦ δρᾶν ἔληξαν. ἢ τῷ πάσχοντι συνδιόλλυνται. τὰ δ' ἀκεσίνοσα φάρμακα τὸ καχεκτοῦν ὁτεδήποτε ἰασάμενα, ταῖς τὴν ὕλην ἀτιμοτέραις συμπροέεισιν ἀχρειούμενα. χρεῶν τοίνυν φημί, μὴ βιβλίον ἀποστασίου πρὸς Θεοῦ δεδομένον ἡμῖν· ἢ γονὴν τῶν ἀγριελαίων βαρβάρων παντελῆ ἐγκέντρισιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς καλλιελαίαν τὰ ἐπιόντα οἴεσθαι δεινά, ἀλλὰ παιδείαν μικρὰν ὁποίαν ἴσασιν ἐπάγει Θεός, ἀνιεὶς τοῦ ἄγαν, μηδ' ἐνδιδοὺς τὰ πάντα τοῖς πειρασταῖς. ἀλλὰ καὶ τῶν πειραζομένων ἐν μέρει φειδόμενος, καὶ μάλιστα εἰ τὸ μὲν δρῶν, κόρον οὐκ εἶδος ἀνοσιουργίας, καὶ αὐτοῦ κατεπαίρεται δι' ἀσέβειαν, παρ' οὗ τὴν ἰσχὺν εἰλήφει τοῦ μαστιγοῦν (ὡς μὲν Ναβουζαρδὰν ἀρχιμάγειρος τὴν τοῦ Θεοῦ πόλιν παραπέμπων πυρί, καὶ τὰ λειτουργικὰ σκεύη προνομεύων. ὡς δὲ Βαλτάσαρ τρυφῶν ἐν αὐτοῖς, θυσιαστήριά τε καθυβρίζων, τὰ δὲ θεῖα μυστήρια ἐξορχούμενος) τὸ δὲ πάσχον ἑαυτοῦ γινόμενον, ἐν πρωτολογίαις κατήγορον, παρήγορον τὸν παίσαντα Θεόν, θερμότερον ἐπικέκληται. οὐκοῦν φιλανθρωπίαν ἐκδεχομένοις Θεοῦ, δέον ᾄδειν μετὰ Δαβίδ· μνήσθητι ἡμῶν κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ λαοῦ σου· ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῷ σωτηρίῳ σου τοῦ ἰδεῖν ἐν τῇ χρηστότητι τῶν ἐκλεκτῶν σου· τοῦ εὐφρανθῆναι ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ ἔθνους σου, τοῦ ἐπαινεῖσθαι μετὰ τῆς κληρονομίας σου. εὖ εἰδότας, ὡς ἀσεβῶν μὲν ἡ εἰς τέλος παράδοσις καὶ μαστίγωσις, τῶν δ' ἠλπικότων ἐπὶ κύριον, τῇ παιδείᾳ σύνδρομος ἡ παράκλησίς τε καὶ ἐπανάκλησις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΧΩΝΙΑ-
ΤΟΥ ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩ-
σιν συμβάντα τῇ πόλει.

NICETAE CHONIATAE
LIBER DE REBVS POST
expugnatam vrbem geſtis.

BREVIARIVM.

1 *Nicetas rationem reddit cur poſt expugnatam à Latinis Conſtantinopolin, Solonis exemplum non ſit imitatus.*

2 *Græcorum cladem nulla prodigia præceſſerunt. Captæ vrbis miſerrimus ſtatus. Nicetæ peculiaris conditio.*

3 *Miris modis conſeruatur Nicetas, qui nobilem Virginem à raptoris manu prudenter vindicat.*

4 *Cum mœnibus vrbis Nicetæ expoſtulatio & vrbis adlocutio, inaniaque vota.*

5 *Nicetæ & aliorum exſulum fortuna: populi item & militum licentia deſcribitur.*

6 *Inter Duces Latinos ſortitio prouinciarum nondum ſubactarum. In comitiis regiis, ſortitionis ritus. Balduinus Flandriæ comes Danduli opera creatur imperator. Eiuſdem elogium.*

Σόλων ὁ ἐκ Κόδρου, καὶ τῶν Ἀθηναίων τὰ κράτιστα, ὑποτυφομένην ὁρῶν τὴν Πεισιστράτου νεωτέρισιν, πολλάκις μὲν διειλέχθη τοῖς Ἀθηναίοις, πειρώμενος καταςβέσαι τὴν τυραννίδα, εὖ μάλα εἰδώς, εὐμαρέστερον τὸ τὴν ἀρχὴν συνιστάμενον παῦσαι κακόν, καὶ κωλῦσαι πῆξιν ἄρτι δεχόμενον, ἢ χρόνου προβὰν ἤδη καὶ κρατυνθὲν, ἐκκόψαι ἤδη καὶ ἀνελεῖν. οὐδενὸς δ᾽ αὐτῷ προσέχοντος, μηδὲ πείθειν δυναμένου, μετὰ χεῖρας ὅπλα λαβὼν, πρὸς ταῖς εἰσόδοις αὐτὰ κατέθετο, εἴ πως ἐκκαλέσαιτο οὕτω, καὶ παροξυνεῖ τοῦ δήμου τινὰς πρὸς ζη-

Solon à Codro ortus, Athenienſis Reipublicæ vir prꝫſtantiſſimus, cùm Piſiſtrati tyrannidem paulatim inoleſcere videret, ſæpe ciues ſuos ad eam opprimendam eſt hortatus. Satis enim norat, multò eſſe facilius malorum principiis obſtare & incremēta prohibere, quàm ea progreſſa longius & confirmata cohibere, & extirpare. Sed cum eius conſiliis nemo pareret, arma ad fores Curiæ poſuit, ſi quo modo aliquos è populo ad ſui æmu

Inſectatio ignauiæ & cō tumaciæ Byzantinorum, propter quas res Solonis exemplū ſibi imitandum nō fuiſſe Nicetas aſſerit.

lationem pertraheret. Cùm autem neminem ad tyranni expulsionẽ suo exemplo impulisset, dixisse fertur: Se vt licuerit patriæ opem tulisse, ac postea per ocium Atheniensium temeritatem & incognitantiam perstrinxisse versibus, quorum nõnulli vetustate non aboliti, sic habent:

Si vestro vitio tãdem mala plurima fertis:
De superis ratio non sinit vlla queri.
Namque ope dum vestra libuit firmare tyrannos,
Seruitij meritò vos graue stringit onus.
Astutam vapido geritis sub pectore vulpem,
Et vestris animis nil grauitatis inest.
Insidias minimè, quas res docet ipsa, videtis:
Sed vos blanditiæ fictáque verba tenent.

Alia Solonis, alia Nicetæ temporum, item, locorũ & personarũ conditio.

Quòd si Solon ille, ex posteritate Codri, sapientiæ præstantia per totum ferè orbẽ terrarum celebris, apud populum verbis regi solitum, frustrà & dixit & fecit omnia: quid alicui nostræ ætatis homini iuuandæ Reipublicæ causa faciendum fuisset, cùm Imperatores nostri ab ineunte ætate in vmbra & ocio educati, more Endymionis stertèrent: qui maturius cœnare soliti, tantùm à rerum gerendarũ opportunitate abhorrebãt? quippe mala educatione prorsus corrupti, vt hyberno tempore flores, verno poma re-

Imperatorũ Græcorũ belluinus stupor.

λεν τὸ ὅμοιον. ὡς δ᾽ οὐκ ἐξηρέθιστό τις πρὸς ταῦτα, οὔτε μὴν συνεπωτρύνετό οἱ πρὸς τὴν τοῦ τυράννου καθαίρεσιν, λέγεται εἰπεῖν· ἔγωγε, ὡς εἶχον, τῇ πατρίδι ἐπήμυνα, καὶ τὸ λοιπὸν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ γράφειν ποιήματα, καὶ διαπωθάζειν Ἀθηναίοις ἐς ἀβουλίαν, ὧν ἔνια μὴ παρασυρέντα τῷ χρόνου ῥεύματι, οὑτωσί πως ξυντέθειται·

εἰ δὲ πεπόνθατε δεινὰ δι᾽ ὑμετέραν κακότητα,
μή τι θεοῖς τούτων μοῖραν ἐπαμφέρετε.
αὐτοὶ γὰρ τούτους ηὐξήσατε ῥύσια δόντες,
καὶ διὰ ταῦτα κακὴν εἴχετε δουλοσύνην.
ὑμέων δ᾽ εἷς μὲν ἕκαστος ἀλώπεκος ἴχνεσι βαίνει.
σύμπασι δ᾽ ὑμῖν κοῦφος ἔνεστι νόος.
εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε, καὶ εἰς ἔπος αἰόλου ἀνδρὸς,
εἰς ἔργον δ᾽ οὐδὲν γιγνόμενον βλέπετε.

Εἰ γοῦν λέγων καὶ πράττων ὁ Σόλων πρὸς πεθλιώιον λόγοις ὁμήγυειν, ἠλέγχετο μάτην ἀμφότερα μετιὼν Σόλων ἐκεῖνος ὁ Κοδρίδης μὲν τὸ γένος, τῷ δὲ τῆς σοφίας περιόντι, μικροῦ πᾶσαν τὴν τετράκλιμον διελθών· ὁποῖον ἄν τις τῶν καθ᾽ ἡμᾶς εἰσενηνοχὼς, τοῖς κοινοῖς ἐπήρκεσεν ἂν πράγμασιν, ὧν οἱ μὲν βασιλεῖς ἐν ῥαθυμίᾳ τραφέντες ἦσαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ῥέγκοντες ἡδύτερον Ἐνδυμίωνος, καὶ τὰ δεῖπνα προϊαίτερον προσιέμενοι, καὶ τοσοῦτον τῆς τῶν πραγμάτων ἀκαιρίας ἐκδιϊστάμενοι, οἷα φαύλως ἐν τοῖς ὅλοις ἠγμένοι, ὡς ἐν χειμῶνι μὲν τὰ ἄνθη ζητεῖν, ἔαρος δὲ ποθεῖν ὀπωρίζεσθαι; τὸ δὲ πολίτευμα, ἐμπορικόν τε καὶ κάπηλον τὸ φρονεῖν, καὶ μὴ μόνον οὐχὶ σάλπιγξι τοῦ λέχους ἀνιστάμενον, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ᾠδαῖς ὀρνίθων διυπνιζόμενον, ὡς καὶ τὸ ὅλον καθεῦδον ἡδέως, καὶ

μὴ

μὴ ἐγνωκός ποτε πόλεμον; τὸ δέ γε συντεθέν τι ποιήματα, καὶ τῶν διαμαρτανόντων καθάπτεσθαι, ἦν μὲν καὶ τοῦ μεγαλείου Σόλωνος, ἦν δ᾽ ὡς ἔοικε, καὶ τοῦ τότε δήμου τῶν Ἀθηναίων. κινουμένου τὸ ἐξ τοῖς τῶν εἰσηγητέων χρησίμοις, ἠρέμα τε ὑπενδιδόντος ταῖς τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν παραιφάσεσι, καὶ ἄλλως δὲ τὸ πρὸς ὄνειδος ᾄδειν πιθανοῖς λόγων μέτροισιν, ἔνεστι τι καὶ γλυκάζον σὺν τῷ σώφρονι ἐμφαινόμενον. ἔτι ἡ μνήμη ὅσα δὴ καὶ ῥιπὶς, τὸ παραμένον ἐν ψυχῇ καὶ ἐνθαπτόμενον ἐμπύρευμα τοῦ καλοῦ, καὶ ζῶσαν ἔπι φλόγα πυρὸς ἀναθάλπουσαν, τὴν ἐφ᾽ ὁμοίοις ἐσέπειτα διαμαρτίαν φυλάττεσθαι διανίστησι. τοῖς δ᾽ ἐς ἡμᾶς τῶν Κωνσταντίνου οἰκήτορσιν, εἰπεῖν δὲ καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἄλλων ὁρμωμένοις χωρῶν, οἱ ἔλεγχοι μώλωπες ἀκριβῶς, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐδ᾽ ὦτα πεφύτευται τετρημένα εἰς νοῦν, οὐδ᾽ ἡ παφία τῆς ἐλευθερίας, ὁποία τίς ἐστιν ἐς δεῦρο κατείληπται, ὡς οὐδὲ γλυκύτης μέλιτος, τοῖς μηδέπω γευσαμένοις μέλιτος. ἐπεὶ τοίνυν ἀσύμφωνα τοῖς Σόλωνος τὰ ἡμέτερα, ἅ γε τὰ μὲν τῶν ἐλέγχων παρήσομεν βουκέντρα ἐς οὐδὲν ἕτερον προσληφθησόμενα, ὅτι μὴ τῶν πλείστων ἑτεροζύγησιν (εἰσὶ γάρ, εἰσὶν, οἳ χόρτον ἐν τοῖς κέρασιν ἔχουσι) τῆς δ᾽ ἱστορίας καθ᾽ εἱρμὸν ἑξόμεθα. εἰ γὰρ καὶ τὰ τῶν βαρβάρων ᾄδειν ἀπειπάμεθα, ἀλλ᾽ οὖν τοῦ δραξαμένου σοφοὺς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτῶν, ἐν πολλοῖς τοὺς ὑψαύχενας σφήλαντος, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀτιμίας πλήσαντος, καὶ παραδόντος εἰς ὄλεθρον βαρβαρωτέροις ἑαυτῶν ἔθνεσι, χρεὼν μηδ᾽ ἡμᾶς τὴν σιωπὴν εἰς τέλος ἑλέσθαι. χρήσασθαι δὲ τῷ λόγῳ πρὸς ἀνθομολόγησιν τῶν τερασίων Θεοῦ, τοῦ, ζῶ

quirerent? Ciues verò mercatorum & cauponum ingeniis præditi non modò non ad tubæ ſonitũ ſurgere, ſed nec auiũ garritu excitari ſoliti, ſuauiter dormire omnes, bellum prorſus ignorare didiciſſet? Cæterùm verſus componere, & vitia carpere, ea tempeſtate cùm Solonis erat, viri illuſtriſſimi, tum populi Athenienſis cuius aures vtilibus monitis capiebantur, quique optimorum virorũ cõſiliis paulatim acquieſcebat. *Nam manſuetis ingeniis reprehenſiones plus fere voluptatis afferunt quàm doloris, eorumque memoria ſcintillas honeſtatis in animis velut ignem ſub cineribus deliteſcentem, ad cauenda in poſterum ſimilia delicta excitat.* Noſtra verò ætate Cõſtantinopolitanis ciuibus & prouincialibus quoque admonitiones planè vibices erant, nec vulgus aures habebat ad mentem perforatas: neque libertatis dulcedo quanta eſſet, hactenus intellexerat: vt & mellis dulcedo ignota iis eſt, qui id non guſtarunt. Quoniam igitur noſtra tẽpora ab ætate Solonis diſcrepant: age omiſſis reprehenſionum ſtimulis, qui nihil aliud niſi odia plerorumq; irritarent (ſunt enim, ſunt, qui fœnum in cornu gerant) hiſtoriam ordine proſequamur. Etſi enim nos res à Barbaris geſtas ſcripturos negauimus: tamen cùm is qui ſapientum ſapientiam confundit, ſuperbos illos homines in multa infortunia coniecerit: eorũque facie ignominia impleta, barbarioribus gentibus perdẽdos obiecerit; repudiato ſilentio, mirabilia Dei ope-

Ciuiũ Byzãtinorũ luxus Qualis domi nus, tales ſub ditj.

Solon Atheniẽſes vt plurimùm dicto audiẽtes habuit.

Nicetas Cõſtãtinopolitanos refractarios expertus eſt.

Omiſſis reprehenſionũ ſtimulis, hiſtoriam perſequitur.

Et quamuis Latinorũ geſta omittere ſtatuiſſet, tamen ad Dei gloriam non nulla quædã abſoluere decreuit. Nec enim in opere laudabili neceſſarioq; fas eſt obrepere ſomnũ.

ra ſunt celebrāda, qui ait: Vt viuo in perpetuū, ita de inimicis meis pœnas ſumam, & eos qui me oderunt extirpabo. Et alio loco ad Abraamum: Gentē verò cui ſeruient, ego vlciſcar. Cū illo rerum ſtatu clariſſima vrbs, communes omnium deliciæ, omnium celebrata vocibus, incendio abſumpta, deleta, capta, omnibus opibus tam ſacris quàm profanis, ſiue publicis ſiue priuatis ab Occidentalium gentium colluuie ſpoliata eſſet, quæ gentes maxima ex parte obſcuræ & ignobiles cùm nauigationem latrocinii cauſa ſuſcepiſſēt, ſuæ contra nos expeditioni ſpecioſam cauſam prætexebant Iſaacij Angeli reſtitutionem: & quem is filiū malo fato in patriæ perniciem genuerat, comitem pulcherrimum & optatiſſimum adducebant. Nam eorum oſcitantia & ignauia qui rerum potiebantur, effecit, vt latrones iſti nobis ius dicerent, & pœnas irrogarēt.

Latinos prætexuiſſe Iſaacij Angeli reſtitutionē vt ſuis latrociniis ſpecioſam cauſam prætexerent, affirmat.

2 Nec illæ clades vrbis vllo portento vel cœleſti vel terreſtri præſignificatæ ſunt id quod olim plerunque factum eſt, cum cædes hominum & excidia vrbiū imminebāt. Neque cruentæ guttæ cœlo deciderunt, neque ſanguinea meſſis extitit, nec igniti lapides ex æthere deciderunt, nec quicquam denique inuſitati accidit, ſed tacita & tranquilla Vindicta multis manibus & pedibus ita nos oppreſſit, vt delicta probè vlta miſerrimos omnium mortalium effecerit. Eo porrò die quo vrbs capta eſt,

Byzantinos Dei iuſtitia perditos voluit: ideo paſſa eſt atrociſſimā cladē ſine prodigiis accidiſſe.

Captæ vrbis ſqualida facies.

ἐγώ, λέγοντος, εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἀνταποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ τοῖς μισοῦσί με ἐξολοθρεύσω. καὶ αὖ πάλιν πρὸς Ἀβραάμ· τὸ δὲ ἔθνος ᾧ δουλεύσουσι, κρινῶ ἐγώ. εἶχε μὲν δὴ οὕτω ταῦτα, καὶ ἡ Κωνσταντίνου καλλίπολις, τὸ κοινὸν ἁπάντων ἐντρύφημά τε καὶ ἐξάκουστον περιλάλημα, ἠθάλωται πυρὶ καὶ ἠμαύρωται, ἑάλω τε, καὶ τὸν πλοῦτον παντὸς κεκένωται, ὅσος τε δημόσιος ἦν, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἐπῳκείωτο, καὶ ὅσος Θεῷ ἀφωσίωτο, παρὰ γενῶν ἑσπερίων σποραδικῶν, ἀφανεστάτων τὰ πλεῖστα καὶ ἀνωνύμων, εἰς λῃστρικὸν μὲν ἔκπλουν συγκροτηθέντων, ὀργάνῳ δὲ χρησαμένων καὶ προσωπείῳ εὐτυπωτάτῳ τῆς καθ' ἡμῶν κινήσεως, τῷ κρούσασθαι πρύμναν εἰς ἄμυναν Ἰσαακίῳ τοῦ ἐξ Ἀγγέλων, καὶ ὃν ἐκεῖνος ἐφύτευσεν, ὡς μὴ ὤφελεν ἐπ' ἀπωλείᾳ τῆς πατρίδος, ὃν καὶ καλῶν κάλλιστον καὶ σφίσιν ἐπέραστον ἀγώγιμον ἐπεφέροντο. ἡ γὰρ ὑπτιότης καὶ οἰκουρότης τῶν τὰ Ῥωμαίων χειριζόντων πράγματα, δικαστὰς ἡμῶν καὶ κολαστὰς τοὺς λῃστὰς ἐπεισηνέγκεν.

2 Ἐπὶ δὲ τοῖς συμβᾶσι πᾶσι τῇ βασιλίδι, οὐδὲν σημεῖον ὕψοθεν, ἢ καὶ γῆθεν ἐκφανθὲν ἔγνωσται, ὁποῖα ἄττα πολλὰ τοῖς πρότερον ξυνηνέχθησαν, συμφορὰς ἀνδρῶν καὶ κακῶν ἐπαγωγὰς κηρεσιφόρους ὑποσημαίνοντα. οὔτε γὰρ ψακάδες οὐρανόθεν ὕσθησαν αἱματόεσσαι, οὔτε θέρος ἔναιμον παρεξήλλακται, οὔτε λίθοι πυρόεντες ἐξ αἰθέρος ἠνέχθησαν, οὔτέ τι ἕτερον ὡράθη καινουργηθὲν ὁπωσοῦν, ἀλλ' ἐμβάδι ἀψόφῳ καὶ χερσὶν ἀκροτήτοις πολύπους καὶ πολύχειρ τῇ πόλει καὶ ἡμῖν ἡ δίκη ἐπεισπεσοῦσα, δυσπότμους ἐν ἀνθρώποις εἰργάσατο τιμωρὸς ὀφθεῖσα φιλότιμος. καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐκείνην καθ' ἣν ἡ πόλις

ἑαλώκειν, οἱ σκυλευταὶ ταῖς ὁπηοῦν οἰκίαις ἐναυλισάμενοι, τά τε ἔνδον διήρπαζον, καὶ περὶ τῶν ἀφανῶν τοὺς δεσπότας ἀνέκρινον, πληγὰς ἐντείνοντες ἐνίοις, πολλοῖς δὲ καὶ προσηνῶς συγγινόμενοι, ταῖς δ᾽ ἀπειλαῖς ἐπὶ πᾶσι χρώμενοι· ὡς δὲ τὰ μὲν εἶχον τὰ δ᾽ ἐξέφαινον, τὰ δὲ ὀφθαλμοῖς προκείμενα, καὶ πρὸς τῶν ἐχόντων προσαγόμενα, τὰ δ᾽ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀναδιφώμενα, καὶ φειδώ τις οὐκ ἦν παρὰ σφίσιν, οὐδὲ τῶν ἐνόντων μετάδοσις πρὸς τοὺς ἔχοντας, οὔτι μὴν συμμέθεξις ἑστίας ἢ ἑστιάσεως, ἀλλ᾽ ὑπεροψία καὶ ἀμιξία, καὶ μεθ᾽ ὕβρεων ἀπαγωγὴ καὶ ἀπόπεμψις, ἔδοξε διὰ ταῦτα τοῖς στρατηγοῦσιν ἀνεικέναι τοῖς βουλομένοις τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἄπαρσιν. κατὰ συμμορίας τοίνυν ἀγειρόμενοι ἐξῄεσαν, ῥακίοις ἐσπειραμένοι, ἀπασίᾳ ἐκτετηγμένοι, τὴν χροιὰν τραπέντες, νεκρώδεις τὰς ὄψεις, καὶ ὕφαιμοι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς πλέον αἵμασιν ἤπερ δάκρυσι κλαίοντες. οἱ μὲν γὰρ θρήνων τὰς οὐσίας εἶχον ὑπόθεσιν, οἱ δὲ τὴν τούτων ἀποβολὴν ὡς οὔπω θλίβον ἐς μὴ λόγον τιθέμενοι, ἢ ὡραῖον γάμου κόριον ὠλοφύροντο, ἁρπαγὲν παρά του καὶ διακορηθὲν, ἢ ἀλόχου στέρησιν ἀπωδύροντο, καὶ ἄλλος ἄλλό τι κακὸν αἰώμωζε πορευόμενος. ἵνα δὲ καὶ τὰ κατ᾽ ἐμὲ συνείρω τῇ ἱστορίᾳ, πολλοὶ τῶν συνήθων εἰς τοὐμὸν συνέδραμον οἴκημα, τῆς στυγνῆς ἐκείνης καὶ δυσωνύμου ὄντως ἐπιφαυσάσης ἡμέρας, ὑπόστῳον οὖσαν καὶ χαλεπὴν προσπελάσαι καὶ ζοφώδη τὴν εἴσοδον. ὁ γὰρ ἄμαχος τῷ κάλλει καὶ τῷ μεγέθει μέγιστος οἶκος ἡμῶν ἐν τοῖς Σφωρακίου ἱδρυμένος, ὑπὸ τοῦ δευτέρου πυρὸς ἠφάνισται. ἦν δὲ καὶ ἄλλως εὐμαρῶς ἐκεῖθεν εἰς τὸν μέγιστον εἰσδῦναι ναὸν, ἐπεὶ καὶ τῷ τεμένει συνέκειτο. ἀλλ᾽ ἦν ἀνεξερεύνητον οὐδὲν

est, prædatores eas ædes, in quas diuerterant, diripiebãt: & præterea quæ ipsi indagabant, dominos de occultis thesauris, nonnullos cum verberibus, multos blandis verbis, omnes cum comminationibus percontabantur. Qui cum alia se habere faterentur, alia indicarent, alia in conspectũ afferrẽt: milites nulla erga hospites clementia, nulla benignitate, nec hospitiis nec victu communicando, vtebantur. omnia superba, inhumana immania erant, domini per contumeliam ædibus suis eijciebantur. Quibus de causis cũ visum esset ducibus, ijs qui vellent vrbe excedendi potestatem dare: ciues turmatim abibant, pannis inuoluti, macie & pallore confecti, facie mortuis similes, oculis sanguine suffusis, quippe qui sanguine potiùs quàm lachrimis flerent. Nam alij facultatum iacturam deplorabãt: alij ea, vt re leuioris momẽti, neglecta, aut filiolæ nubilis raptum, aut coniugem amissam, alij denique aliud in itinere lugebant. Vt autẽ de me quoque aliquid referam: Multi ex familiaribus illo tristi & verè nefasto die, in meam domum porticibus impositam, propter obscuritatem aditu difficilem (nã pulcherrimæ & amplissimæ ædes nostræ in Sphoracio sitæ, altero incendio perierant) confluebant: & alioqui opportunus erat inde in maximum templum receptus, cui vicina erat. Sed mi-

Deprædationes & rapinæ.

Militum immanitas.

Græcorũ ex suis ædibus eiectio.

Lugubre exilium & miserabilis conditio.

Quid maximè deplorãdum sit in istiusmodi expugnationibus.

Nicetæ post vrbem expugnatam, qualis fuerit cõditio.

Ædes eius sunt multorum asilum.

Milites victores quocumque libet, pergunt, & quicquid libet peragunt.

lites nihil inperuestigatum relinquebant: nec locus vllus sacer, aut situ munitus, supplices defendebat. Quocũque accurreres, ab hostibus abstractus, quò illis erat lubitum, abducebaris. Quas iniurias cum cerneremus, vt tempus ferebat, rebus nostris consulebamus. Erat mihi familiaris quidam atque domesticus natione Venetus, qui domi meæ cum vxore & rebus suis victum tutumque receptum habebat. Is eo tempore nobis vtilis fuit. Nam armis & militari habitu pro mercatorio sumptis, prædatores aliquandiu fortiter ædium ingressu depulit: se commilitonem eorum, & ædes eas præoccupasse simulans, & patria lingua cum eis, quæ res postulabat, colloquens. Cùm autem illis cateruatim irruentibus, Francis præsertim, qui cæteris nec ingenijs nec corporibus similes, id vnũ se vereri iactant, ne cœlum ruat, resistere non posset: autor nobis fit inde discedẽdi, ne capti à barbaris, nos in vincula conijceremur, mulieres verò ad stupra & libidinem raperentur. Cum autem bonus ille pridẽ famulus & cliens, tum verò adiutor & tẽpore maximè necessario defensor, nos in alias ædes vbi nobis noti Veneti habitabant, duceret: pauci simul exibamus, illo manibus nos trahente, & vt prædam suam comitante, tristes & malè vestiti.

Beneficentia in peregrinũ & hospitem præmiũ non leue reportat.

Homo pauper liberali patrono in extremo discrimine fide fit.

Francorũ vis Nicetæ exosa.

Consiliũ fidi clientis optimum.

Et opera tẽpore maximè necessario fideliter præstita.

3 Sed vbi ad illam vrbis

τοῖς στρατεύμασιν, οὐδὲ τόπος εὐαγὴς, καὶ τῇ θέσει παρέχων ἀσφάλειαν, ἀσινὲς ἐτήρει τὸ προσρυόμενον. ἀλλ' ὅπῃ τις ἂν καὶ προσδεδραμμένον ἀπεσπᾶτο πρὸς τῶν εἰσιόντων ἐκεῖ πολεμίων. καὶ ἔνθα πρὸς βουλῆς ἐκείνοις ἀπήγετο. ταῦθ' ὁρῶντες ἡμεῖς αἰομέμεθα, ὡς ἐκ τῶν παρόντων εἰχόμεθα τὸ σύμφορον μέτιμεν. ἦν οὖν ἐμοί τις συνήθης τε καὶ σύνεστιος, ἐκ τοῦ τῶν Βενετικῶν προσελθὼν γένους, κομιδῆς ἀξιούμενος καὶ τῆς ἐς τὸ σῶμα ἀσφαλείας κομιδῇ μετέχων τοῖς οὖσιν ἅμα καὶ γυναικὶ, οὗτος χρήσιμος ἡμῖν ἐν τοῖς τότε καιροῖς γίνεται. θωρακισάμενος γὰρ καὶ τὸν ἔμπορον εἰς στρατιώτην μεταμειψάμενος, μάλα ἐμβριθῶς ἀπεκρούετο τοὺς εἰσιόντας μέχρι τινὸς τὸ οἴκημα σκυλεύοντας, τῶν συμπολιτῶν ἐκείνοις ὑποκρινόμενος, καὶ προειληφέναι τὴν οἰκίαν χρηματιζόμενος, συμβαρβαρίζων ἅμα σφίσι, καὶ τὰ εἰκότα διαλεγόμενος. ὡς δ' οἱ μὲν κατὰ πλῆθος εἰσέρρεον, ὁ δ' ἀντέχειν ἀπείρηκε, καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ τῶν Φραγγίσκων εἰσιόντας, μὴ τοῖς ἄλλοις ὄντας παραπλησίους καὶ τὰς γνώμας καὶ τὰ σώματα, μόνον δὲ τὸν οὐρανὸν δεδιέναι κομπάζοντας, μὴ εἴη σφίσιν ἐπιπεσὼν, μεταχωρεῖν ἐκεῖθεν ἡμῖν ὑποτίθησιν, ἵνα μὴ πρὸς τοῖς βαρβάροις γενόμενοι, ἐν μὲν δεσμοῖς οἱ ἄνδρες ἡμεῖς διαχρήματα εἴημεν, αἱ δὲ γυναῖκες ἐν ὕβρεσι καὶ ἀσέμνοις ἀπαγωγαῖς. τοῦ χρηστοῦ τοίνυν ἐκείνου προφήλου οἰκότριβός τε καὶ πρόσφυγος, τότε δ' ἀγαθοῦ συνεργάτου κἀν τοῖς καιρίοις ὑπερασπίζοντος, ἐς ἄλλην οἰκίαν ἡγησαμένου, γνωστοὺς ἡμῖν Βενετικοὺς τρέφουσαν, κατὰ βραχεῖς ἔξιμεν ἐκεῖθεν, ὡς δορύκτητος ἐκείνῳ κλῆρος φερόμενοι, ἐκ χειρὸς ἑλκόμενοι κατηφεῖς καὶ δυσείμονες, καὶ οὕτω παραπεμπόμενοι.

3 Ἐπεὶ δ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς πόλεως

λεως εἰς κλῆρον τοῖς Φραγγίσκοις ἐπέλαχε, μεταναστάσαι πάλιν γινόμεθα. ὅτε καὶ τῶν ἐπὶ τῆς θεραπείας ἡμῶν ἄλλων ἄλλῃ διασπαρέντων, καὶ πάντων ἀπανθρώπως ἡμᾶς παρηκότων, ἐπωμάδια φέρειν ἡμεῖς ἠναγκάσμεθα τὰ μήπω τῶν παιδαρείων ποσὶ χρώμενα, σέγξιν δ' ὑπομάλλιον καὶ ἄρρενα παῖδα ὑπομασίδιον, καὶ χωρεῖν οὕτω διὰ μέσον τῶν ἀγυιῶν. ἡμέρας τοίνυν πέντε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῇ πόλει προσμείναντες, ἀπαίρομεν καὶ ἡμεῖς. ἦν δὲ τότε σάββατον, κατὰ θείαν οἶμαι καὶ μὴ τυχηρὰν περίπτωσιν ἢ συντυχίαν οὕτωσί πως συμβὰν ἄλογον. καὶ χειμὼν δὲ ἐπὶ καὶ πρὸς ὠδῖσιν ἔτι ἡμῶν ἡ σύζυγος, ὥστε καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ προηγόρευμα ὅ φησιν, εὔξασθε μὴ γενέσθαι τὴν φυγὴν ἡμῶν χειμῶνος ἢ σαββάτου, καὶ οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ὡς εἴπερ ἐφ' ἡμῖν προείρητο, πέρας ἀτεχνῶς εἴληφεν. ὡς δ' ἱκανοὶ συνήθεις καὶ συγγενεῖς, καὶ πλῆθος ἕτερον κατὰ θέαν ἡμῶν συνδραμόν. τῆς πορείας εἰχόμεθα, ἐπίσης ἀγορᾷ μυρμήκων διϊόντες τὰς τριόδους, προσυπαντώντων ἡμῖν οἱ στρατιῶται, οὐχ ὡπλισμένοι πρὸς ἀκρίβειαν, μαχαίρας δ' ἐπιμήκεις παρὰ πλευρὸν πλάγιον τοῦ ἵππου ἐξηρτημένοι, καὶ παραξιφίδια ταῖς ζώναις ἐνιέμενα φέροντες, οἱ μὲν τῶν σκύλων ἔμφορτοι, οἱ δὲ τοὺς παριόντας αἰχμαλώτους ἐξιχνιάζοντες, εἰ λαμπρὰν ἐσθῆτα περίκειν), διερρωγότι περιεσταλμένῳ χιτῶνι, ἢ γοῦν ἀργύρειον καὶ χρυσίον τῷ κόλπῳ ἐνθάπτουσιν, οἱ δὲ καὶ γυναικῶν τὰς κάλλει διαφερούσας πεπηγόσι βλέμμασι, μηδὲ ῥαδίως ἀποσπωμένοις ἐνατενίζοντες, ὡς ἁρπάζοντες αὐτίκα, καὶ βιασόμενοι. περὶ ταῖς γυναιξὶ τοίνυν ἡμῶν δείσαντες, τὰς μὲν

partem Francis aſſignatam, rurſus peruenimus, inde pro fugimus : à famulis noſtris omnibus, alijs aliò diſperſis, inhumaniter deſerti, liberis noſtris, qui nondum ingredi poterant, humeris impoſitis, & filiolum lactantem adhuc ſub ala ferre, & ita per medios vicos incedere coacti ſumus. & dies v poſt captam vrbem commorati, & ipſi diſceſſimus die ſabbati. quod diuina prouidentia, & non fortuito caſu factum videtur. Accedebat & hyems, & noſtra vxor vicina erat partui. vt illa Chriſti prædictio, quæ monet, orãdum eſſe, ne fuga noſtra in ſabbato & hyeme fiat, & prægnantibus in diebus illis malè ominatur: non ſecus ac ſi noſtra cauſa dicta eſſet, exitum ſortiretur. Vt verò complures familiares & cognati, aliaque turba ad noſtrum conſpectum confluxerant, non aliter quàm cœtus formicarum per triuia pergebamus, occurrentibus nobis exercitibus, non accuratè armatis, ſed prælongis enſibus ad latera equorũ ſuſpenſis, & pugionès cingulis inſertos geſtantibus: quorum alij manubiis onuſti erant, alij prætereuntes captiuos excutiebant, an ſub lacera tunica ſplẽdidam veſtem celarent, aut argentum aurumue in ſinu occultarẽt. alij mulieres forma præſtantes ita defixis oculis intuebantur, quaſi mox eas ad ſtuprum rapturi eſſent. Nos igitur mulieres earum pudicitiæ metuentes, in

Abyſſus abyſſum inuocat: nec miſeriarũ finis eſt. Nicetas tot modis vexatus cuſtoditur, vt poſtea nobis ſuas aliorumque calamitates exponat.

Chriſti prædictionẽ ad ſe ſuoſq; applicat.

Diſcedentibus ex vrbe lacera cœtus imbellis, militũ ſuperbiæ crũdelitati libidinique exponitur.

Impudentiæ militaris deſcriptio. Nicetæ & aliorũ induſtria, vt virginum pudicitiæ cauerent. Quæ autẽ olim fucis vtebãtur, cœnogenatum ruborẽ illinũt.

medium agmen tanquam in ouile recepimus, adoleſcentulas verò cœno faciem illinere vt pridem fucis, atque ita ruborem genarum extinguere iuſſimus, ne formæ venuſtas principiò, vt viatores noctu elatus ignis, ſpectatores, deinde amatores, poſtremo raptores alliceret, cum ſibi licere viderent omnia. Interim ſupplices ipſi manus ad Deum tendebamus, afflictis animis pectora plangentes, & oculos rigãtes lachrymis, ſi quo modo omnes immanes iſtas feras ſalui & inuiolata pudicitia euaderemus. Cum autem nobis per auream portam exeundum eſſet, vt ad inclyti martyris Monij ædem venimus, inſolens & nefarius quidam barbarus puellam formoſam, iudicis cuiuſdam filiam, è medio noſtrûm tanquam lupus agnam abripit. Quo miſerrimo ſpectaculo totus cœtus noſter conſternatus exclamauit. Puellæ verò pater ſenio & morbo afflictus, tum etiam in cœnũ prolapſus ac contaminatus, iacens crebrò me tanquam ficulnum præſidium intuebatur, & nominatim orabat, vt ſibi pro virili ad puellam recuperandam adiumento eſſem. Itaque ſtatim conuerſus veſtigia raptoris perſequor, cum lachrymis vim factam proclamãs, & ſupplicibus geſtibus opem prætereuntium militum implorãs, qui linguæ noſtræ non planè rudes erant: quorundam etiam manibus prehenſatis. & vix quoſdam ad commiſerationem ita flexi, vt impudẽtem & libidinoſum illum hircum vlciſci

Tutũ in ſummis illis tentationibus & periculis præſidium.

Nefarius miles victoriâ inſolenter & impiè abutitur, nobilem virginem rapiens.

Agnam Nicetas è lupi faucibus eripere modis omnibus conatur, egregiâ proximo ſuo nauans operam.

ὡς ἐν σηκῷ τῷ μέσῳ ἡμῶν ἀπειλήφαμεν, ταῖς δὲ νεάνισι ἐπεσκήψαμεν ἐντρίψασθαι πηλῷ τὰ πρόσωπα ἀντίρροπα τῆς προτέρας κομμώσεως, καὶ τὸ πυρσὸν οὕτω κατασβέσαι τῶν παρειῶν, ἵνα μὴ ὡς ἐν νυκτὶ φρυκτωρούμενον πῦρ προκαλεῖται τοὺς ὁδίτας, πρῶτα μὲν θεατάς, ἔπειτα δ' ἐραστάς, ἐκ δὲ τούτου καὶ βιαστάς, ἀνόθευον ὁρῶντας τὸ ἴδιον θέλημα· ἅμα καὶ χεῖρας ἱκέτιδας αἴροντες εἰς Θεόν, καὶ μετὰ συνοχῆς καρδίας τὸ στῆθος τύπτοντες, καὶ δακρύοις τὰ ὄμματα τέγγοντες, εἴ πως ἅπαντες ἐν πάσαις τοὺς ὠμηστὰς ἐκείνους θῆρας σχοίημεν ἀδιαλώβητοι παρελθεῖν. ἔδει δὲ διὰ τῆς χρυσείας πύλης ἡμᾶς ἐξελθεῖν. ὡς δὲ περὶ τὸν νεὼν ἥκομεν Μωκίου τοῦ καλλιμάρτυρος, ὑβριστὴς καὶ ἀνόσιος βάρβαρος, ὡς ἀμνάδα λύκος, ἐκ μέσου ἡμῶν ἀφαρπάζει κόρην εὐπλόκαμον, τινὸς τῶν ἐπὶ τῷ δικάζειν θυγάτριον· πρὸς τὴν οἰκτροτάτην τοίνυν ταύτην θέαν, οἱ μὲν συνοδῖται πάντες διαθροηθέντες ἐξεβοήσαμεν. ὁ δὲ πατὴρ τῆς παιδὸς γήρᾳ καὶ νόσῳ τετρυχωμένος, τότε δὲ καὶ σφαλεὶς κατὰ τέλματος, ὀλοφυρόμενος καὶ τῷ πηλῷ φυρόμενος, δόχμιος ἔκειτο, ὡς εἰς συκίνην ἐπικουρίαν ἀφορῶν συχνάκις ἐμέ, καὶ πρὸς ὄνομα δεόμενος, συναρέσθαι οἱ τὰ δυνατὰ πρὸς τὴν τῆς παιδὸς ἀπόλυσιν. ἐπιστραφεὶς οὖν αὐτίκα μάλα ὡς εἶχον, κατ' ἴχνια τοῦ ἅρπαγος ἔβαινον, μετὰ δακρύων τὴν βίαν ἐπιβοώμενος, καὶ σχήμασιν ἱλασίμοις εἰς ἀρωγὴν ἐπισπώμενος τοὺς μὴ πάντη ἀμαθεῖς τῆς ἡμετέρας φωνῆς, ἐκ τοῦ στρατεύματος παριόντας· ἔστι δ' ὧν καὶ χειρὸς ἁπτόμενος, καὶ μόλις ἴσχυσά τινας οὕτως ἐς οἶκτον προκαλέσασθαι, ὡς μετιέναι ζητεῖν ἐκεῖνον τὸν ἀναιδῆ καὶ φιλόσαρκον. ἠ-

γύναιον τοίνυν αὐτός, οἱ δ' ἐφείποντο. ὡς δ' ἐπέστημεν ἔνθα ὁ φιλογύνης κατέλυεν, ὁ μὲν τὴν κόρην εἴσω ἐκπέμψας, πρὸς τοῖς πυλῶσιν εἱστήκει, τοὺς ἀντιστησομένους ἀποκρουσόμενος. ἐγὼ δὲ αὐτὸν δακτύλῳ ὑποδείξας· οὗτος, εἶπον, ὁ ἐπὶ μάρτυρι τῷ φωτὶ ἀδικῶν, καὶ τῶν εὖ γεγονότων ὑμῶν παραβλεπόμενος τὰ ἐντάλματα. ὑμεῖς μὲν γὰρ γυναιξὶ ταῖς ὑπὸ ζυγόν, καὶ ταῖς ὅλως ἀπειράτοις ἀνδρός, καί γε ἔτι ταῖς ἀποθειξαμέναις Θεῷ, μηδὲ μοιχικοῦ μέχρι βλέμματος εἰ δυνατόν, συνελθεῖν ἐθεσπίσατε, καὶ ὅρκοις τὰ περὶ τούτων φρικώδεσι διειλήφατε. ὁ δὲ ἀποφλαυρίσας τὰς ὑμῶν ἐντολάς, ταῖς παρθενικαῖς ἐπὶ μάρτυσι πολλοῖς ὀνηδὸν ἐπιβρωμώμενος οὐχὶ δέδιε. τοῖς αὐτῶν οὖν ὑμῶν νόμοις, καὶ τοῖς ἐν χερσὶν ἡμῖν ἐπαμύνατε, μαλαχθέντες τούτοις τοῖς δάκρυσιν, ἃ καὶ Θεὸς προσίεται, καὶ ἡμῖν ἡ φύσις ἐς τὸ πρὸς ἀλλήλους οἶκτον βοήθημα μέγιστον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπωχέτευσεν. εἰ δὲ καὶ πατέρες παίδων ὑμεῖς, ναὶ πρὸς τῶν συλλέκτρων καὶ τῶν φίλων ὑμῖν τέκνων τοῖς ἱκέταις ὑμῶν χεῖρα ὀρέξατε, ναὶ πρὸς τοῦ τάφου τοῦ θεοδέγμονος καὶ τῶν Χριστοῦ παραιφάσεων, αἳ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ καλουμένοις κοινῶς πᾶσιν ὑποτιθέασιν, ἐκεῖνα ποιεῖν τοῖς ἀνθρώποις, ἃ καὶ σφίσιν ὑπ' ἐκείνων γενέσθαι βούλονται. τούτοις τοῖς ῥήμασιν ὡς ἐξ ἐφόδου χρησάμενος, τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων φρονήματα διανέστησα. οὐκοῦν ἐνέκειντο, τὴν κόρην αἰτούμενοι. ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα ὑπερεώρα. ἔρωτι καὶ θυμῷ τυραννικωτάτοις δυσὶ πάθεσιν ἐνισχόμενος. ὡς δὲ εἰς ὀργὴν ἐπιφρυάσοντας ἑώρα τοὺς ἄνδρας, καὶ προτείνοντας ἐκείνῳ τὴν ἐπὶ σκόλοπος ἀπαιώρησιν, ὡς ἀδίκῳ ἅμα καὶ ἀναιδεῖ, τό δ' ὅλον οὐκ ἀπὸ χειλέων μόνον, ἀλλὰ καὶ καρδίας τὴν διάλεξιν ἐκείνῳ πεποιημένους, ἐνδιδῶσί τε μόγις, καὶ

vlcisci cupientes, à me ad ædes illas perducerentur. Quò cum ventum esset, mulierosus ille, virgine introducta in foribus stabat, vt si qui vim facturi essent, eos repelleret. Ego verò digito eum commonitrans: *Iste*, inquam, *luce teste iniurius, vestræ nobilitatis edicta cōtempsit. Vos enim edixistis, ne cōiugatæ mulieris, aut virginis, aut delicatæ Deo puellæ, vel impudico aspectu, si caueri possit, quisquā contaminetur, & iusiurandum ea de re sanctissimum dedistis. At iste vestra autoritate cōtempta, in conspectu multorum, vt salax asinus, in virgines impetū facere non dubitauit. Vos igitur vestris legibus & armis nos defendite, lachrymis his deliniti, quas Deus admittit etiam, & natura maximū mutuæ misericordiæ incitamentum in oculos nostros deriuauit. Quòd si & vos liberos habetis, per cōiuges & charissima pignora obtestor, vt nobis supplicibus manum porrigatis: obtestor per diuinum sepulchrum & Christi præcepta, quæ Christianos omnes iubent, ea facere hominibus, quæ ab iisdem sibi præstari cupiant.* His verbis ex tempore vsus, virorum illorum animos excitaui, vt puellā seriò repeterent. At ille principiò verba illorum contemnebat, amore & iracundia duobus violentissimis affectibus occupatus. Sed cùm irati instarent, & suspendium ei minitarētur vt iniurio simul & impudico, denique verba illa nō ex labijs sed ex pectore promanare cerneret: vix

Nicetæ ad milites adstātes in raptorem oratio, qua puellam raptam repetit.

Agumenta ducta sunt: à victorum officio, qui edicta & promissa sua seruare tenētur.

A pio, iusto, & honesto.

A iuris naturalis cōsideratione.

Ab eiusdē religionis professione.

Iracundia & amor duo violētissimi affectus metu supplicij coercentur.

Patris ob filię liberationẽ lætitia, & in Deum gratitudo.

tandem minis expugnatus, puellam restituit. Pater conspectu filiæ exhilaratus, & lachrymis Deo libatis, ob fœdas illas nuptias propulsatas, surgit, & rursus nobiscum proficiscitur.

Variæ exsulũ cogitatiões, sed ad eundẽ scopum collimantes.

4 Postquam vrbe excessimus, alii aliter Deo gratias agebant, & fortunas suas cũ eiulatu miserabantur. Ego verò rectà in faciem prolapsus, tantùm non cũ mœnibus expostulabam, quòd sola essent integra, nec lachrymarẽt, nec in tumulum corruissent, sed adhuc erecta starent.

Nicetæ cum mœnibus expostulatio pathetica.

Nam si (inquam) ea quorum causa condita estis, iam ferro & igni penitus sublata conciderunt, cur vos adhuc statis? quem posthac tegetis & custodietis? nisi fortè hostibus exitium moliemini in die iræ cum Dominus ad eos, à quibus nos ita tractati sumus, frangendos insurrexit, & Occidentem forsitan, vt Dauid vaticinatus est, conculcarit?

Vrbis adlocutio, & encomium.

Et tu quoque Regina vrbiũ, vrbs amplissima, vrbs magni Regis, tabernaculum altissimi, laudatio & celebratio ministrorum eius, deliciæ hospitum, imperantium vrbium imperatrix, canticum canticorum, splendor splendorum, & rebus visu raris spectaculum rarius: quis nos à te auulsit, vt à chara matre charos liberos? Quierimus? quò nos vertamus? quam consolationem inueniemus? nudi à tuo sinu vt ex vtero matris auulsi? Quando te spectabimus, nõ talem qualis nunc es, campũ vastitatis, vallem luctus,

Vota inania: nã etsi summa dies huius vrbis non dũ aduenisset, tãdẽ Turcarũ prędа facta est.

τὴν κόρην ἀποδίδωσι. περιχαρὴς οὖν ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς παιδὸς φανεὶς ὁ πατήρ, καὶ σπείσας Θεῷ δάκρυα ἐπὶ τοῖς ἀστεφανώτοις ἐκείνοις καὶ ἀνυμεναίοις νυμφεύμασιν, ἀναστὰς αὖθις σὺν ἡμῖν ἐπορεύετο.

4 Ὡς δὲ τῆς πόλεως ἐξῄειμεν, ἄλλοι μὲν ἄλλως ἀνθωμολογοῦντο Θεῷ χαριστήρια, καὶ τὰ καθ' αὑτοὺς ἀνωλόλυζον. ἐγὼ δὲ ῥίψας ἐμαυτὸν, ὡς εἶχον, εἰς τοὔδαφος, μόνον οὐκ ἐμεμψιμοίρουν τοῖς τείχεσιν, ὡς μόνοις ἀπαθέσι, μηδὲ κατάγουσι δάκρυα, μήτε μὴν εἰς χῶμα κειμένοις, ἀλλ' ὀρθίαν εἰσέτι στάσιν ἔχουσιν. εἰ γὰρ ὧν ἕνεκα ἐκτίσθητε, εἶπον, εἰς τέλος ἤδη ἐξέλιπον, πυρὶ καὶ πολέμῳ ἠμαυρωμένα, τί ὑμῖν ἔτι καὶ τὸ ἑστάναι; καὶ τίνα περιστελεῖτε καὶ φυλάξεσθε μετέπειτα; εἰ μή γε τοῖς πολεμίοις ἀποτινεῖτε τὸν ὄλεθρον, ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, ὅταν ἀναστῇ κύριος, θραῦσαι τοὺς ἡμᾶς οὕτω διαθεμένους, ἐπιβεβηκὼς ἴσως ἐπὶ δυσμῶν, κατὰ τὴν Δαβιδικὴν προαγόρευσιν; καὶ σὺ δὲ ὦ πόλις, ἔφην, βασίλεια πόλις περιοχῆς, πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου, σκήνωμα ὑψίστου, αἴνεσις καὶ ὕμνησις τῶν αὐτοῦ θεραπόντων, καὶ προσφιλὲς ξενοδόχημα, καὶ βασιλὶς μὲν τῶν βασιλίδων πόλεων, ᾆσμα δὲ ᾀσμάτων, καὶ λαμπρότης λαμπροτήτων, καὶ τῶν σπανίων πανταχῇ θεαμάτων σπανιώτερον ὅραμα· τίς ὁ διασπάσας ἡμᾶς ἀπὸ σοῦ, ὡς ἐκ μητρὸς φίλης τέκνα φιλούμενα; τίνες γενοίμεθα; ποῖ τραποίμεθα; ποίαν παραψυχὴν εὕροιμεν γυμνοὶ, ὡς ἐκ κοιλίας μητρὸς τῶν σῶν ἐκσπασθέντες κόλπων, καὶ φανέντες παρ' ἔθνεσι κιθάρα καὶ θρύλλημα, ἀδελφοὶ σειρήνων, ἑταῖροι στρουθῶν, καὶ ψωμιζόμενοι μὲν ἀνάγκας, ὕδωρ δὲ χολῆς ποτιζόμενοι; πότε σε θεασόμεθα, οὐχ ὡς νῦν πεδίον ἀφανισμοῦ, καὶ κοιλάδα κλαυθ-

μένην, καὶ πατουμένην ὑπὸ στρατοπέδων, οὔτε μὴν ἐξουθενημένην καὶ ἀπωσμένην· ἀλλ' ἐξῃρημένην καὶ σωζομένην, καὶ προσκυνουμένην ὑπὸ τῶν ταπεινωσάντων σε καὶ παροξυνάντων σε καὶ γάλα ἐθνῶν θηλάζουσαν, καὶ πλοῦτον βασιλέων ὡς πρότερον ἔδουσαν; πότε δὲ καὶ ὡς φύλλα συκῆς καὶ χιτῶνας δερματίνους ἀποβαλούμεθα, τὰ ῥικνὰ ταῦτα ῥάκη, καὶ μηδὲ τοῦ παντὸς ἐξικνούμενα σώματος, ἃ ἡμῖν περιέθεντο οἱ ἐπίβουλοι ὡς ὄφεις ἀλλόφυλοι, τὰ σύνοικα ἡμῖν κακὰ καὶ ἐπίβουλα καὶ βαρύζηλα, ἐπενδυσόμεθα δ' αὖθις τοὺς ἐξ ὑφῆς στιλπνοτέρας καὶ χλιδῶντας χιτῶνας, οὓς πρότερον περιεκείμεθα; ἀλλ' ἵλασαι Θεὸν ἁγιωτάτη τῶν πόλεων, προβαλοῦ τοὺς νεὼς, τὰ τῶν μαρτύρων λειπόμενα, τὰς συμφορὰς αὐτὰς, τῶν πραγμάτων τὸ μέγεθος, ὧν εἰς κόρον μετέσχηκας, ἀνδράσιν ἀνοσίοις ἐκδοθεῖσα εἰς πύρπωσιν. ἐπικάλεσαι γάρ με, φησὶν, ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με. ἆρα δὲ προσθήσω καὶ εἰς σέ ποτε ἐπιβλέψαι, παμμέγιστε ναὲ καὶ θειότατε, οὐρανὲ ἐπίγειε, θρόνε δόξης Θεοῦ, χερουβικὸν ὄχημα, στερέωμα δεύτερον, ἀγγέλλον τὴν τῶν χειρῶν Θεοῦ ποίησιν, θέαμα καὶ ἔργον ἑναδικὸν, καὶ εὐεριζον πάσης τῆς γῆς ἀγαλλίαμα; καὶ τίς ὁ ἐπαγγελλόμενος, εἰ μὴ μόνος ὁ ἐν οἷς πέπονθε πειρασθεὶς, τοῖς πειραζομένοις βοηθεῖν ἐπιστάμενος, καὶ ῥυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερροτέρων αὐτοῦ, καὶ πτωχὸν καὶ πένητα ἀπὸ τῶν διαρπαζόντων αὐτὸν καὶ ποιῶν πάντα, καὶ μετασκευάζων ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον; ταῦτ' ἐξ ὑπεραντλοῦ ταῖς ἀχθηδόσι ψυχῆς κενώσαντες, πορευόμενοι ἐπορευόμεθα, κλαίοντες καὶ βάλλοντες τοὺς θρήνους ὡς σπέρματα.

5 Εἰ δὲ καὶ ἐρχόμενοι ἥξομεν, αἴροντες ἐν ἀγαλλιάσει τὰ τῆς δεξιωτέρας

ctus concultatã ab exercitibus, redactã ad nihilũ & profligatam: sed exaltatam & incolumem, & adorandam ab iis qui te depresserũt, & irritarunt, & bona gentium sugentem, & diuitias Regum vt antè comedentem? Quando tandem vt ficulna folia, & pelliceas tunicas, laceros istos pannos nec totum corpus obtegentes abiiciemus? quibus nos Barbari vt insidiosi serpentes, mala cõiuncta & infesta circundederũt? Age verò vrbs sanctissi. placato Deum, prætẽde templa, martyrum reliquias, ipsas calamitates, cladium magnitudinẽ quibus es oppressa, nefariis viris ad incendendum data. Iubet enim inuocari se tẽpore necessitatis tuæ. nam fore vt ipse te eripiat, tu verò eum laudes. Nunquid tẽplum amplissimum & diuinissimũ vnquam posthac te videbo, cœlum terrenum, solium glorię Dei, Cherubice currus, firmamentum alterum, fabricã manuum Dei annuncians, spectaculum & opus singulare, firmum vniuersæ terrę decus? Et quis est qui pollicetur, nisi is solus, qui in suopte supplicio tentatus, iis qui tentantur, succurrere didicit? qui inopem ex manu fortiorum, & pauperem & mendicum à prædatoribus eripit, qui omnia facit ac subinde commutat in melius.

Ad templum D. Sophiæ.

5 Quæ cum ex animo doloribus redundante effudis-

Exsulum redeũtium ... piscentiũ lachrymæ Deo

gratæ ſunt. Is verò ratione non raro humanæ mẽti incognita ſuos exaudit: nec deterños viam conſiliis eius præſcribere.

ſemus, continenter ibamus plorantes, & lachrymas tanquam ſemina ſpargentes. Si verò redituri ſumus proſperioris mutationis manipulos collecturi, Dei munus id erit, qui puſillanimes confirmat, qui eos ſalutis veſte induit, & tunica lętitiæ amicit. Antecedebat autẽ nos Oecumenicus ſummus paſtor, non peram ferens, non aurũ in zona, ſine baculo, ſine calceis, vna tunicula indutus, integer Euãgelicus apoſtolicus, aut potius Chriſti exemplar, quatenus paupere aſello vectus noua Sione diſcedebat, non autem triumphans illam ingrediebatur. Ac tum nos Selybriam profecti, oberrare deſtitimus, tota familia inuiolata, quæ magna Dei liberalitas eſt & ſempiterna perfectaque munificentia. non ferreis manicis, non funibus vincti, non pugnis cæſi, vt multi ex noſtris pecuniæ dandæ cauſa: & à ſolo Deo enutriti, qui cibum omnibus opportuno tempore curat & pullos coruorum ſe inuocãtes largiter paſcit: & agreſtia lilia quæ neque nent, neque ſeminãt, ſplendidè veſtit. Nam ruſtici & plebeij homines, nobis Byzantinis magis inſultabãt, & mendicitatis ac nuditatis miſeriam æqualitatem amẽter nominabant, vicinorum malis nihilo facti prudẽtiores. Multi etiam homines iniurij Deum laudabãt ſcilicet, quòd ditati eſſent popularium precioſis facultatibus vili precio redeptis. Necdũ enim tauriuoros Latinos in ædes ſuas recepe rãt: neq; norãt, vt merũ ſimul, queẽadmodũ & bilẽ, importunè effuderẽt, & Romanos ſuperbè & contẽptim haberẽt. Accõſter ſtatus, eorumq; qui

Patriarchæ Conſtantinopolitani, ad veterũ Chriſti ſeruorũ exemplũ reducta conditio.

Nicetę & ſuorum liberatio.

Vulgus potẽ... orum cladi us inſultat.

Latronũ in bellis & rapinis illis publicis ingeniũ.

ἀλλοιώσεως δράγματα δῶρον τοῦτο Θεοῦ, παρακαλοῦντος τοὺς ὀλιγοψύχους, καὶ σωτηρίου περιτιθέντος ἱμάτιον, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης ἐνδύοντος. προῆγε δὲ ἡμῶν ὁ οἰκουμενικὸς ἀρχιποίμην, μὴ πήραν φέρων, μὴ χρυσὸν ἐπὶ τὴν ὀσφὺν, ἄραβδος καὶ ἀσάνδαλος, καὶ χιτώνιον ἓν περικείμενος, ἐντελὴς εὐαγγελικὸς ἀπόστολος, ἢ μᾶλλον τοῦ Χριστοῦ ἀντίμιμος, καθ' ὅσον ὀναρίῳ πτωχικῷ ἐποχούμενος, μεθίστατο τῆς νέας Σιὼν, οὐ τὸν εἴσω αὐτῆς ἐσχεδίαζε θρίαμβον. τότε δ' οὖν πέρας τῆς ὁδοῦ τὴν Σηλυβρίαν ἡμεῖς θέμενοι, τοῦ λοιποῦ τοῦ πλάνου πεπαύμεθα, ἀνύβριστοι πανοικὶ, τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμᾶς φιλοτίμημα, καὶ ἀείμνηστον καὶ τέλειον δώρημα, μηδ' ἀρθρέμβολα καὶ χοινοδέσμους, κἀπὶ τῶν κροτάφων ἀστραγάλους ὡς πολλοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δεξάμενοι διὰ χρημάτων ἀπόδοσιν, καὶ πρὸς μόνου Θεοῦ τρεφόμενοι, τοῦ τὴν τροφὴν ἐν εὐκαιρίᾳ πᾶσι βραβεύοντος, καὶ τοὺς νεοττοὺς τῶν κοράκων τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν, διαπνίζοντος ἐς τὸ ἄφθονον, ἔτι γε μὴν τὰ μήτε νήθοντα μήτε σπείροντα κρίνα τοῦ ἀγροῦ φιλοτίμως ἐνδύοντος. οἱ δ' ἀγροῖκοι καὶ ἀγελαῖοι, ἐπεκερτόμουν μᾶλλον τοῖς ἐκ Βυζαντίου ἡμῖν, καὶ τὴν ἐν πτωχείᾳ, καὶ γυμνότητι κακουχίαν ἰσοπολιτείαν ἀφρόνως ὠνόμαζον, οὐ τοῖς τῶν πέλας κακοῖς παιδευόμενοι. πολλοὶ δὲ καὶ ἀνομίαν ὑπολαμβάνοντες, εὐλογητὸς κύριος, ὅτι πεπλουτήκαμεν, ἔλεγον, ὀλίγου τὰς τῶν συμφυλετῶν οὐσίας ἀποδιδομένας ὠνούμενοι. οὐ γάρ πω βουθοίνας εἰσῳκίσαντο Λατίνους, καὶ εἴδοσαν ὅπως μὲν τὸν ἄκρατον οἶνον ὁμοῦ καὶ ζωρότερον, ὥσπερ καὶ τὸν χόλον ἀκέραστον χέουσι, ὅπως δὲ Ῥωμαίοις ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει προσφέρονται. καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ ἡμέτερα, καὶ τῶν οἱ συ-

κεκοινωνηκόσιν ἡμῖν σχήματος, καὶ τῆς λογικῶν ἐν μεθέξει παιδεύσεων. οἱ δ' ἐκ τῆς φαύλης συμμορίας καὶ ἀγοραῖοι, ἐχρηματίζοντο, καὶ πάλιν τὰ θεῖα βεβηλοῦντες ὑπὸ Λατίνων ἀποδιδόμενα, καὶ ὡς κοινὸν ἀργύριον ἐμπορευόμενοι, ὡς εἴπερ τῶν ναῶν ἀπηρημένα καὶ τὸ εἶναι Θεοῦ ἀπεβάλλοντο. τὸ δέ γε ἀντίπαλον ἐν ἀσελγείαις ἦν καὶ τρυφαῖς, καὶ τούτων ταῖς ἀσέμνοις μάλιστα, καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐν κωμῳδίᾳ ἐθῶν. τῶν γὰρ ἱματίων τὰ πλατύσημα, μὴ κατὰ χρείαν, πρὸς δὲ γέλων περιβαλλόμενοι, τὰς ἀγυιὰς περιήεσαν, καὶ τὰς ὀθονοσκεπεῖς περικεφαλαίους καλύπτρας ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀχημάτων περιτιθέντες, καὶ τὰ κατὰ νώτου κεχυμένα λευκόλινα ταῖς ἱππείαις γένυσιν αὐτῶν περιδέοντες, ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ τῆς πόλεως διιππάζοντο. οἱ δὲ γραφίας δόνακας, καὶ δοχεῖα μέλανος φέροντες, τόμοις τὴν χεῖρα ἐδίδοσαν, ὡς γραμματέας ἡμᾶς τωθάζοντες. οἱ δὲ πλείους τὰς μὲν ὑπὸ σφῶν βιασθείσας, ἐπὶ τῶν ἵππων ἀνεῖχον, τανυπέπλους τινὰς καὶ ἀπλωνηκώτοις, καὶ τὰς τρίχας συνεστραμμένας εἰς ὀπίσθιον ἕνα πλοχμόν. τὰ δὲ γυναικεῖα τυμπάνια, καὶ τὰ τῶν ὅλων καὶ λευκῶν τριχῶν ἐπικροτάφια καθέματα τοῖς ἵπποις περιετίθεσαν, ἐκώμαζόν τε καὶ ἠκρατίζοντο πανημέριοι, οἱ μὲν βρωμάτων μαγγανείαις προσκείμενοι, οἱ δὲ καὶ τὴν πάτριον ἐδωδὴν παρατιθέμενοι ἐπιδείπνιον, ἥτις ἦν νῶτα βοείων κρεῶν, διαχαλώμενοι λέβεσι, καὶ συῶν τεμάχη ταριχηρά, κυάμοις ἀλητοῖς συνεψόμενα, ὥσπερ καὶ τὸ ἐκ σκορόδων ἐπέμβαμμά τε, καὶ σύνθεμα ἐξ ἄλλων χυμῶν δριμυσσόντων τὴν αἴσθησιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ σκῦλα διενείμαντο, οὐκ ἦν τις παρ' ἐκείνοις διαστολὴ ἐπίπλων καὶ σκευῶν βεβήλων τε καὶ ἁγίων· ἀλλ' ἐπίσης ἅπασιν εἰς τὰς σωματικὰς

eiusdem conditionis & literis eruditi erant, talis fuit. improbus autem grex & circumforanea turba ditescebat, profanandis denuò sacris, quæ Latini vendebant, iisque tãquam cõmuni merce cauponandis: quasi verò direpta è templis, Dei esse desiissent. Hostes porrò luxui & deliciis vacabant, iis præsertim quæ ad Romanorum derisum & ludibrium pertinerent. Nam vestibus lati claui nõ necessitatis, sed risus gratia induti, per vicos incedebant, & lineas mitras equorum verticibus imponebant: & quæ in humeris dependent, albas fascias maxillis bestiarum alligabant, atq; ita passim vrbẽ perequitabant. alij calamos scriptorios, atramentaria & libellos gestabant, qua re nos vt scribas sugillabãt. Maxima verò pars mulieres à se stupratas lõgis peplis indutas, & capillis in vnum nodũ tortis & in tergum reiectis, in equis vehebãt. Muliebribus verò pileolis, & dependentibus à temporibus crispis & albis crinibus, equos suos ornabant, ac totos dies comessabantur & potabant. alij cupediis & lauticiis intenti, alij patrio cibo vescentes, quę erant terga bubularum carnium lebetibus immissa, & succidiæ cum fabacea farina elixæ, vt & intinctus ex alliis & liquor ex aliis acribus humoribus cõfectus. Post manubiarum partitionem sacra minimè à profano distinguebantur, sed ex æquo cor-

Circumforaneæ turbæ quæ in vrbe remanserat belluinus stupor.

Militaris insolentia post victoriam.

Equitatio detestanda.

Comessationes & potationes.

Sacra mixta profanis.

poris vſibus vtraque adhibebantur, ſine vllo numinis & religionis reſpectu, adeò vt Chriſti & ſanctorum diuinis imaginibus pro ſellis & ſcabellis vterentur.

Sortitio prouinciarũ nõdum ſubactarum.

6 Poſtquam prouincias & vrbes ſortiri cœperunt, væcordiam, ne inſaniam dicã, virorum ſuperbia tumentiũ incomparabilem non ſine ſumma admiratione cerneres. Quaſi enim iam reges regum effecti, & orbem terrarũ ſuis manibus complexi, in Romanas prouincias deſcriptores miſerunt, vt annuis reditibus in primis cognitis, deinde eas ſortitò diſtribuerent. Aliarum verò nationum principatus & regna ſtatim diuiſerunt. Sub ſortem cecidit beata vrbs, Nilo adiacens Alexandria, Libya, ea quæ à Libya vſque ad Numidiam & Gades pertinent. Item Parthi & Perſæ, Orientales Iberes, Aſſyria, Hyrcania, & quæ ad Orientem maximis fluminibus diſterminantur. Ac ne Septentrionales quidem regiones ſunt prætermiſſæ, ſed eæ quoq; ſortitò diſtributæ. Alius ſuas vrbes vt magnum vectigal pendentes, & equis alendis aptas laudabat, & ſortem ſuã extollebat: alius vt aliis bonis florentes mirari eas non deſiſtebat: alij de ſortitione vrbiũ rixabãtur: alij inter ſe vrbes & fines permutabant, alij magnopere contendebant, vt Iconio potirentur. Portas verò vrbis & catenæ partẽ, quæ ad naualia cõtinenda extendebatur, ſuis in Syria popularibus cũ plurimis nauigiis miſerunt,

Ita ludũt homines, ac ſi Dei ſceptra gererent.

In immenſũ vagatur ambitio.

Stultorũ deſiderio neq; modus, nec finis.

Vrbs à Latinis nudatur.

χρείας ἐνέχρωντο, Θεοῦ καὶ Θέμιδος κατὰ μηδὲν ἐμπαζόμενοι. τὰ δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων θεῖα εἰκάσματα εἰς ἕδρας καὶ ποδῶν θρανίδας παρῆγον.

6 Ὡς δὲ κλήρους πόλεων καὶ χωρῶν ἤρξαντο βάλλειν, ἦν ἰδέσθαι, καὶ θέασαι ὅτι διὰ πλείστου τοῦ θαύματος, ἀνδρῶν τυφομανῶν μὴ ξυμβλητὴν ἀπόνοιαν, εἴτουν παράνοιαν εἰπεῖν οἰκειότερον. ὡς γὰρ βασιλέων ἤδη βασιλεῖς καθεστῶτες, καὶ τὸ περίγειον ἅπαν ἐν χερσὶν ἔχοντες, τοῖς μὲν Ῥωμαϊκοῖς χοινίσμασιν ἀπογραφεῖς ἐπέστησαν, γνῶναι πρότερον τὰς ἐπετείους ἀποφορὰς θέλοντες, εἶθ' οὕτω κατὰ πάλους αὐτὰ μερίζασθαι. τὰς δὲ παρ' ἄλλοις ἔθνεσι καὶ βασιλεῦσι καρπουμένας ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας ἐκ τοῦ αὐτίκα διείλοντο. ἥ τε οὖν ἐν πόλεσιν εὐδαίμων, καὶ πρὸς τῷ Νείλῳ κειμένη Ἀλεξάνδρεια, τῷ τε κλήρῳ ὑπέκειτο, καὶ Λιβύη, καὶ Λιβύης τὰ ἐς Νομάδας καὶ Γάδειρα παρατείνοντα, Πάρθοι τε καὶ Πέρσαι, ἐπὶ δὲ Ἴβηρες ἑῷοι, καὶ Ἀσσυρία γῆ καὶ Ὑρκάνοι, καὶ ὅσα οἱ πρὸς ἕω μέγιστοι ποταμοὶ τοῖς ὕδασι διειλήφασιν. ἀλλ' οὐδὲ τὰ πρὸς βορρᾶν νενευκότα κλίματα εἰάθη ἀκλήρωτα, ἀλλὰ κἀκεῖνα οἱ αὐτοὶ διενείμαντο, καὶ ὁ μὲν ὡς ἱπποτρόφους καὶ φόροις περιβεβριθυίας ἐκληρώσατο πόλεις δι' ἐπαίνου ἐτίθετο, καὶ τοῦ κλήρου ἑαυτὸν ἐμακάριζε· ὁ δὲ ὡς κομώσας ἄλλοις ἀγαθοῖς θαυμάζων οὐκ ἔληγε· οἱ δὲ καὶ περὶ κλήρου πόλεων ἤρισαν, καὶ ἀντέδοσαν ἀλλήλοις ἕτεροι, ἐπὶ ἀντέλαβον πόλεις καὶ ὅρια. τινὲς δὲ καὶ μάλα δόξαν ἀσπάσιον τὸ Ἰκόνιον εἰς κλῆρον εἰληφέναι ἠγωνίσαντο, καὶ πύλας τῆς πόλεως καὶ τέμαχος τῆς ἀλύσεως, ἣ διαταθεῖσα συνεῖχε τὸν ναύσταθμον, τοῖς ἐν Συρίᾳ ὁμοφυλέσι μετὰ πλείστων πλοίων πεπόμφασι, καὶ διαφῆκαν ἀγγέ-

λοις ἁπανταχῇ, τὴν τῆς πόλεως διατραγῳδήσοντας ἅλωσιν. ἐδέησαν δὲ καὶ βασιλέα χειροτονῆσαι· εἰς τὸν μέγιστον νεὼν παραγίνονται τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χριστοῦ (ἐκεῖσε γὰρ συνερχόμενοι, περὶ τῶν πρακτέων σφίσιν ἐβουλεύοντο) καὶ τὰ μὲν πρῶτα κατά τι πάτριον ἔθιμον, κρατῆρας τέσσαρας στοιχηδὸν ἐσκέπτοντο διατεθέναι, ὧν εἷς τὴν ἀναίμακτον θυσίαν στέγειν ἔμελλε, καὶ οὕτως ἐνδοῦναι τοῖς θυηπόλοις, ἐφ' ἑκάστῃ κλήσει τῶν εἰς ἀρχὴν ἐπιλεγομένων, αἴρειν ἕνα τῶν σκύφων καὶ προσάγειν αὐτοῖς· ἐκεῖνος δ' ἦν ὁ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν ἀρχὴν προκριθησόμενος, ὁ ἐκλαχὼν τὸ ποτήριον τὸ τοῦ θείου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ μέτοχον. δόξαν δὲ τῷ Βενετίας δουκὶ τῷ Δανδούλῳ, εἰς ψῆφον ἀπολυθῆναι τὴν πρόβλησιν· ἐκλέγονται ψηφηφόροι πέντε μὲν ἐκ τοῦ τῶν Φραγκίσκων καὶ Λαμπάρδων γένους, οἱ παρ' ἐκείνοις ἄριστοι, ἐκ δὲ τῶν Βενετίκων ὁμοίως ἕτεροι πέντε. καὶ τῆς τῶν πλειόνων ψήφου κρατησάσης, ὁ τῆς ἀρχῆς ἔπεσε κλῆρος πρὸς Βαλδουῖνον τὸν τῆς Φλάντρας κόμητα. πλὴν ὡς ᾔδετο παρὰ πᾶσι, κατὰ δόλον τε καὶ πρόνοιαν τοῦ δουκὸς Βενετίας Δανδούλου. πηρὸς γὰρ ὢν [illegible] τὰς ὄψεις, καὶ τοῦ κλήρου κατὰ τοῦτο τῶν ἀρξόντων διαγραφείς, ἠβούλετο χειρίζειν τὴν βασιλείαν τὸν τὸ ἦθος τε ἱλαρώτατον, καὶ μὴ τὸ φρονεῖν ἀρχικώτερον, τὸ δ' ἐν μείζονι παρ' ἐκείνῳ μᾶλλον σπουδῇ, καὶ τὴν ἰδίαν χώραν κληρούμενον, τῆς τῶν Βενετίας ὅρων διϊσταμένην κατὰ πολύ, ὡς εἴ ποτε διχονοήσαιεν ἀλλήλοις βασιλεὺς καὶ Βενέτικοι, μὴ εἴη ἐκ τοῦ σχεδὸν βασιλεῖ δυνάμεις πλείους οἰκειακὰς μεταπέμπεσθαι, ἢ γοῦν εὐμαρῶς εἰσιέναι τὰ Βενετίκων ὅρια, καὶ ταῦθ' ὅπως δὴ κατατρέχειν καὶ σίνεσθαι, ἃ δὴ πάντα ᾔδει πρὸς ἰσχύος ἔχοντα δρᾶν τὸν Βονιφάτιον

passim dimissis nunciis, qui captam esse vrbem vulgarẽt. Iam cum Imperator creandus esset, in ædem S. Apostolorum deliberandi ergò conuenere: ac principiò, patrio quodam ritu, pro numero canditatorum quatuor calices ordine collocare instituerunt, quorum vnus incruentam victimam contineret, cæteris vacuis: eosque tradere totidem sacerdotibus ut ad cuiusque principis nomen vnum tollerent & eis redderent. Imperium verò penes eum futurum erat, qui cum calicem accepisset, in quo diuinum corpus & sanguis Christi esset. Deinde cum Veneto duci Dandulo designationẽ suffragiis committere visum esset: ex Frãcis & Lõgobardis vt optimatibus, & ex Venetis totidem iudicibus lectis, plurium suffragiis imperij sors Balduino Flandriæ Comiti obtigit. verum vbique celebre est, dolo & solertia Dãduli id esse factum. Qui cùm ob cæcitatem numero candidatorũ excluderetur, imperium penes eum esse voluit, qui hilarioribus esset moribus, & ingenio minus ambitioso, quanquã id spectauit potiùs, vt priuatus Imperatoris designati principatus, quàm remotissimus esset à ditione Venetorum, ne si qua controuersia cum illo incidisset, plures copias subitò ex suo territorio accersere, aut Venetos fines commodè inuadere, aut incursionibus vexare posset. Quæ omnia in expedito esse Bonifacio

Ritus sortitionis in Regiis comitiis.

Balduinus Flandriæ Comes Danduli opera Imperator creatur.

Nicetæ de hac Balduini electione iudicium.

Marchioni ex Longobardia originem trahēti norat, quæ maritima esset, vnde facilè in Romanas prouincias traijceretur, & ob propinquitatem magnæ clades Venetis quoque importari possēt.

Dādulus, oculatus princeps, Niceta teste Reipublicæ Venetorū studio se cauet.

His igitur rationibus haud sanè absurdis impulsus Dandulus, & multa etiam vidētibus obscura, lumine ingenij perspiciens cæcus ille, Bonifacium Marchionē repulit, prælato illi de Francorum & Venetorum sentētia Balduino, quem ex inferioribus Galliis ortum esse, Galliarum autem & Venetiarum limites tantum distare norat, quantum Venetiæ à Romanis prouinciis distermmētur. Eò accedebat, quòd Balduinus toto pectore illi studebat, & eum vt patrem colebat: nec diuturno rerum vsu pollebat, vt Marchio.

Balduini Flādri elogium.

Nondum enim Balduinus annum ætatis XXXII. excesserat: & alioqui vir erat pius & modestus, ne impudico quidem aspectu mulierem intuitus, quandiu à sua coniuge abfuerat: vacabat diuinis laudibus, necessitatibus conflictantes subleuabat, suæ sententiæ aduersantes æquo animo audiebat. Et quod maximū est bis qualibet hebdomade vesperi proclamari iubebat, ne quis in suo palatio cubaret, qui alienā mulierē attigisset.

***

Μαρκέσιον ἐκ Λαμπαρδίας τὴν γένεσιν ἔχοντα. Λαμπαρδίαν δὲ οἰκεῖσθαι παράλιον, καὶ ῥᾳδίας εἶναι τὰς ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐκπλοίας, καὶ Βενετίαν δὲ ἀγχοροῦσαν πολλὰ ἂν κατ' εὐπέτειαν Βενετικοῖς κακουργεῖν ἀποτρόπαια. ὑπ' ἐννοιῶν τοίνυν μὴ πάντη ἀλογίστων κεκινημένος ὁ Δάνδουλος, ὃς τὰ πολλοῖς τῶν ὁρώντων δυστέκμαρτα ταῖς τοῦ νοῦ καταλαμβάνων ὁράσεσιν ὁ πηρὸς ἐκεῖνος τὰς κόρας τοῦ σώματος, παρεκρούσατο μὲν τὸν Βονιφάτιον Μαρκέσιον· τῶν δὲ Βενετικῶν καὶ τῶν Φραγγίσκων εἰς μίαν συνδραμόντων γνώμην, τὸν Βαλδουῖνον ἀνθείλοντο, εἰδὼς ἐκ τῶν κάτω Γαλλιῶν ὁρμώμενον. Γαλλιῶν δὲ καὶ Βενετίας ἐς τοσοῦτον τοὺς ὅρους ἀφεστάναι, ἐς ὅσον Βενετία Ῥωμαίων ἀποχωρίζεται. καὶ ἅμα οἱ Βαλδουῖνον ὅλῃ ψυχῇ προσκεχηνότα, καὶ ἀσμένως ὡς πατρὶ προσφερόμενον, μήτε μὴν ὑπὸ χρονίας γυμνασίας ἐντακέντα πράγμασιν ὁποῖον ἠπίστατο τὸν Μαρκέσιον. οὐ γάρ πω Βαλδουῖνος τριάκοντα καὶ δύο ἔτη γεγένηται. ἦν δὲ καὶ ἄλλως ὁ ἀνὴρ ἐστὶν εὐλαβὴς τὰ πρὸς θεόν, ὡς ἐλέγετο. καὶ τὴν δίαιταν ἐγκρατής· γυναικὶ δὲ μηδὲ μέχρι βλέμματος προσεσχηκώς, ἐφ' ὅσον χρόνον τῆς οἰκείας γαμετῆς ἀπεφοίτησεν.* ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὕμνους ἐχάλαζε τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἐν ἀνάγκαις ἐκυβέρνα, καὶ ἀκούειν τοὺς πρὸς αὐτὸν ἀντιλέγοντας κατεδέχετο. τὸ δὲ μέγιστον, δὶς εἶχεν ἑκάστης ἑβδομάδος τῆς ἑσπέρας ἐπεμβοῶντα μηδένα τῶν οἰκείων ἀρχείων ἐντὸς κατευνάζεσθαι, μὴ νομίμῳ γυναικὶ πλησιάζοντα.

ΒΑΣΙ-

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΒΑΛΔΟΥΙ-ΝΟΥ ΤΟΥ ΦΛΑΝΤΡΑ.

DE IMPERIO BAL-DVINI FLANDRI.

BREVIARIVM.

1 *Balduinus imperium stabilire studet. Ad eum Bonifacius Marchio deficit, & reconciliatus Græciam occupat.*

2 *Henricus Balduini frater & Petrus Plancius Asianas vrbes occupant. Prusæ irrita obsidio. Theodorus Philadelphiensis ab Henrico profligatus. Marchionis in Græcia grassationes. Leonis Scurij Nauplij tyrannis. Michael Choniates Leonem placat.*

3 *Scurus Alexij Imperatoris filiam Eudociam ducit. MurZufli miserabilis interitus. Marchio Græcia potitur. Scurus Acrocorinthum confugit. Alexius imperij insignibus exuitur.*

4 *Græci milites à Latinis repudiati Blachorum ope vrbes ad defectionem impellunt. Latini Occidentales vrbes recuperare satagunt. Græcorum clades ad Arcadiopolim. Adrianopolis obsidio. Latini à Scythis in insidias pellecti à Blachis capiuntur & occiduntur. Dandulus effugit.*

5 *Græci à Scythis & à Latinis vexantur. Mysorum & Latinorum pugna ad Serras: Marchio Thessalonicensium defectionem vlciscitur. Alexij relegatio. Marchionici denuo à Scythis vincuntur & vrbes amittunt. Latini in Thracia grassantur.*

6 *Henricus Balduini frater Aprum vi expugnat, Orestiadem frustra oppugnat. Petri Plantij casus. Lues & fames obsidionem soluunt. Didymothicum Enri exundatione defensum. Græciæ miserrimus status.*

7 *MauroZomes Lascaris & Comnenus in Oriente de imperio contendunt. Philippopolim Blachi, Thraciam Scythæ vastant. Latini ad Rusium cæsi à Scythis.*

8 *Multarum vrbium Græcarum excidia. Athyræ & aliarum calamitas. Ioannes Didymothicum frustra oppugnat.*

9 *Latini Adrianopolitanis & Didymothichitis opem ferunt. Thraciæ vastitas à Scythis & Blachis facta. Augurium coruorum & cornicum. Græcia in tyrannides distracta. Nicolai Archiepiscopi Corinthij interitus.*

10 *Orientis status. Aldobrandinus Pergami tyrannus. Cretam Genuenses occupant. Attaliam Caichosroes frustra oppugnat. Dauid Comnenus Latinorum fretus auxilio Lascari resistit.*

11 *Petrus Plancius Pegas occupat. Henricus Balduini frater Imperator designatur. Græcorum militum perfidia. Balduini miserabilis interitus. Constantini Tornicis mors cruenta. Fatalia vrbis simulachra confringuntur.*

12 *Latinorum diligentia & Romanorum ignauia. Henricus Blachos profligat. Aduersus iniqua hominum de se iudicia querela Choniatæ, qui finem historiæ suæ imponit.*

Balduini prouidentia, vt imperium quod erat adeptus stabiliret.

IMperator designatus Balduinus, in partes Occidentales abit, non vt eas subigat (putabat enim nihil sibi posse obsistere, ac tantùm non insolenter atq; intempestiuè iactabat. Quò eam, vt terrã hasta quatiam? sed vt amicas prouincias peragrans, ab omnibus Romanorum Imperator salutaretur.

Et rectè quidem, quum militaris & politica Latinorum disciplina Græcam longè antecelleret.

Qua de causa nullam Romanorum siue militaris siue politici ordinis rationem habuit: sed eos omnes repudiauit, quod idem cæteris quoque Comitibus & Ducibus exercitus probabatur. Nam cum fortitudinem à cognatis virtutibus seiunctam, sibi vt & natura insitam, & vsu confirmatã vendicarent: nullas alias gentes in re bellica sibi vel adiungi vel conferri patiebantur: & quia nullus Musis, nullus Gratiis apud istos Barbaros locus relinquebatur, immanibus vtique erant ingeniis, & bilem ratione promptiorem habebant.

Nec sententiam Nicetæ verisimilem esse ex aliis historiis colligere facilè est: multus enim tunc temporis apud Latinos Musis & Gratiis fuit locus.

Sed Balduinus Thraciis vrbibus peragratis Orestiadi, Didymoticho & Philippopoli præsidia imposuit. Vbi Xãthiam peruenit, prouinciales Sennacheribo quodam duce insidias illius exercitui collocarunt. qui cum se paulisper ostendissent, rursus abdiderunt, timidi eò reuersi, vnde feroces prodierant. Ex eo citra pugnam versus Thessalonicam metropolim abiit, Bonifacio Marchione comitãte, qui Mariam Pannoniã secum ducebat, Isaacio Angelo pridem

Bonifacij Marchionis ad Balduinũ defectio.

ΒΑσιλεύσας τοίνυν ὁ Βαλδουῖνος, ἐς μέρη ἔξεισι τὰ ἑσπέρια, οὐχ ὡς αὐτὰ χειρωσόμενος (πάντα γάρ οἱ ἁλώσιμα ᾤετο, πατάσσων καὶ κινήσων τὴν γῆν τῷ δόρατι, μικροῦ κομπάζων καὶ λίαν ἀγερώχως, ὑπὲρ εὐκλείδην, φθεγγόμενος) ἀλλ᾽ ὡς διὰ φιλίων χώρων παρελευσόμενος, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορευθησόμενος πρὸς παντός. οὗ χάριν οὐδὲ κομιδῆς οἱασοῦν κατηξιώκει τινὰς τῶν Ῥωμαίων ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τε καὶ πολιτικοῦ συντάγματος, ἀλλ᾽ ἅπαξ ἅπαντας ἀπεπέμψατο. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ στρατιωτικοῦ ἡγεμόσι καὶ κόμησι δέδοκτο. τὴν γὰρ ἀνδρείαν τῶν συννόμων ἀρετῶν ἀφορίζοντες, καὶ ταύτην ἑαυτοῖς οἰκειοῦντες, ὡς συγγενὲς καὶ σύντροφον ἐπιτήδευμα, οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐθνῶν εἰς ἄρεος ἔργα παρασυμβεβλῆσθαι σφίσιν ἠνείχοντο, ἀλλ᾽ οὐδέ τις τῶν χαρίτων ἢ τῶν μουσῶν παρὰ τοῖς βαρβάροις τούτοις ἐπεξενίζετο. καὶ παρὰ τοῦτο οἶμαι τὴν φύσιν ἦσαν ἀνήμεροι, καὶ τὸν χόλον εἶχον τοῦ λόγου προτρέχοντα. διελθὼν τοίνυν τὰς Θρᾳκῴας πόλεις ὁ Βαλδουῖνος, τῇ μὲν Ὀρεστιάδι φρουρὰν ἐγκατέλεξε, ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὸ Διδυμότοιχον, καὶ τὴν ἐκ Φιλίππου παρώνυμον πόλιν διεπεράξατο. ὡς δ᾽ εἰς Ξάνθειαν ἵκετο, λόχον οἱ ἐκεῖσε ὑποκαθίσαντες, Σεναχηρεὶμ τινὸς ἐξηγουμένου, τῷ στρατεύματι λάθρα ἐπέθεντο· μικρὸν δέ τι φανέντες, ἀπεκρύψαντο, ἐπανιόντες δείλανδροι, ὅθεν ἐξῄεσαν θρασυκάρδιοι. ὁ δὲ ἀμαχεὶ ἐκ τοῦδε προὐχώρει πρὸς τὴν Θεσσαλονικέων μητρόπολιν. ἐφείπετο δέ οἱ ὁ Βονιφάτιος μαρκέσιος, τὴν ἐκ Παιόνων Μαρίαν ἐπαγόμενος, Ἰσαακίῳ μὲν τῷ ἐξ Ἀγγέλων

ἁρμοσθεῖσαν πρότερον, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου ἐκβίωσιν καὶ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν συναφθεῖσαν αὐτῷ κατὰ νόμους. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Βαλδουῖνος αὐλίζοιτο κατὰ τὴν Μοσυνόπολιν, ὁ δὲ μαρκέσιος πύθοιτο παρὰ πλείστων, μηδέποτε προθέσθαι τὸν Βαλδουῖνον ὑποστῆναι οἱ τῆς λογίμης Θεσσαλονίκης, καθάπερ δὴ καὶ συνέθετο, ἀλλὰ κατὰ τοῦτο προϊέναι, καὶ συντόνου ἔχεσθαι τῆς πορείας, ὡς τὴν πόλιν εἰσιὼν ἰδιώσαιτο, αὐτὸς ἦν ἐφ᾽ ἱκανὸν, ὥσπερ ὑπὸ κεραυνοῦ βληθεὶς οὐκοῦν ὑπ᾽ ἀθυμίας φανεὶς κατακώχιμος, παλίμπους φέρεται, Γραικῶν ἀπατηλότερον, καὶ τὸ ἦθος σκαμβώδη καὶ ἄπιστον, καὶ παλίμβολον ὑπὲρ ὄστρακον καὶ κύβον, τὸν Βαλδουῖνον ἀποκαλῶν· ἀμέλει τοι καὶ καταλαβὼν τὸ Διδυμότειχον, καὶ παντοίως αὐτὸ κρατυνάμενος, ἔπειτα δὲ τὰς Θρακίας πόλεις ἀνασπῶν, πλὴν τῆς Ὀρεστιάδος (ταύτην γὰρ αἱ παρήρχετο πλεῖστον ὅσον τὸ ἐκ Βαλδουίνου στέγουσαν ὁπλομάχον) φόρους συνίστατο καὶ Ῥωμαίους συνήγειρεν, εἴ τι φρικῶδες ἀνθρώποις καὶ θειότατον ὄνομα φέρων διὰ γλώττης καὶ μαρτυρόμενος, ἀπείπασθαι μὲν τὰς μεθ᾽ ὁμοφύλων σπονδὰς, καὶ τὴν πρότερον σύμπνοιαν, Ῥωμαίοις δὲ προσχωρῆσαι λαμπρῶς. ταῦτα λέγων καὶ διομνύμενος, προσεμηχανήσατό τι ἕτερον ποιοῦν τὰ ῥήματα εὐπαράδεκτα. τὸν γὰρ πρωτότοκον υἱέα τῆς συζυγείσης αὐτῷ Μαρίας (κλῆσις τουτῳὶ Μανουήλ) βασιλέα Ῥωμαίων ἀνηγορεύκει, ὑποστὰς ἐκείνῳ σχήματος καὶ ὀνόματος, καὶ τὸ προσωπεῖον τοῦτο καὶ πρόσχημα κατὰ σίφη τοὺς Ῥωμαίους ἀγήοχε· καὶ τοιούτοις μὲν ἐνεπόλει σοφίσμασιν ὁ μαρκέσιος, μὴ πρὸς ἀλήθειαν ὅλως δρωμένοις, ὡς τὰ μετέπειτα καθυπέφηνε. τοῦ δέ γε Βαλδουίνου τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐγγίσαντος, ἅπας ἐξεῤῥύησαν λεὼς, καὶ μετ᾽

pridem nuptam, ſed poſt illius obitum & vrbem captam legitimo ſibi matrimonio iunctam. Cæterùm cùm ad Moſynopolim ventum eſſet, & ex plurimis audiuiſſet, nunquam in animo habuiſſe Balduinum, ſibi inclyta Theſſalonica, vt conueniſſet, cedere, ſed ea de cauſa id iter ſuſcepiſſe, & celeriùs ire, vt vrbem illam occuparet: longo tempore veluti attonitus ſtetit. Deinde præ animi ægritudine conuertit iter: Balduinum fallaciorem Græcis, perfidum, leuem, teſſera mutabiliorem vocat, Didymotichũ occupat. eóque omnibus modis firmato, Thracias vrbes euertit, Oreſtiade excepta, quam maximo præſidio à Balduino firmatam præteriit: vectigalia ordinat, Romanos colligit, ſanctiſſimo iureiurando dato, & Dei nomen ſubinde teſtatus, ſe popularium ſuorum ſocietate relicta, prorſus ad Romanos defeciſſe, præter deierationes iſtas aliud etiam machinatus, vt verbis ſuis fidem aſtrueret, primogenitum cõiugis ſuæ Mariæ filium Manuelem Romanorum Imperatorem dixit, eíque & habitu & titulo ceſſit. Quo commento Romanos cateruatim ad ſe pellexit: quamuis ea nõ prorſus ex animo faceret, vt pòſt euentus docuit. Cum autem Balduinus non procul à Theſſalonica abeſſet, omnis populus ei occurrit,

Fruſtratus ſua ſpe vir magni animi, ad audaciores conatus conuertitur.

Marchionis aduerſus Balduinum res geſtæ.

Ita ſolẽt multi, quoſdã ſibi adiungunt vt ſua promoueant: deinde auxiliares ſuos deſerunt.

Theſſalonicenſes prudenter cum Balduino agunt, ſuæ incolumitati conſulentes.

& clara voce vrbem & ſeſe hilariter dedidit: tamen orauit, ne vel ipſe vrbem intraret, vel exercitum ingredi pateretur, qui cum non vni duci pareret, & ex variis gẽtibus conſtaret, vereri ſe, ne illius edicto ſpreto, milites vrbem ſpoliarent. Quare Balduinus partim æquitate poſtulationis adductus, partim ex irati Marchionis diſceſſu nihil boni augurans, partim ob facta illius quæ fama afferebat anxius, Theſſalonicenſibus annuit, & rubricatis literis omnia vrbis inſtituta & conſuetudines confirmauit: & aliquot diebus extra mœnia honorificè, vt decuit, habitus, Byzãtium reuertitur. Iam enim etiam Venetiarum ducis Danduli, & aliorum Comitum qui in vrbe permanſerant, literis reuocabatur. Balduino reuerſo, Marchio quoque per Iofredum quendam magnæ autoritatis apud Latinas copias virum, quem illi Mariſcaldum, Græci Protoſtratorem vocant, reuocatur: & fide impunitatis accepta, in vrbem profectus, ac reconciliata Balduini gratia, Didymoticho cedit, & Theſſalonicam deſcendit: vbi ab omnibus citra dimicationẽ ſuſceptus, vrbem ingreditur, in præſentia tempori ſeruiens, ingenij malitia & animo bilingui diſſimulato. Neque tamẽ diutius inſtitutum tenere potuit: ſed vt muſte-

Æquitas poſtulationis ſubditorum moderatos principes flectit.

Balduinus ad ſuos Byzantium reuerſus, vt imperium nouũ firmaret.

Principum reconciliatio populis aliquoties perniciosa.

Marchio ad Theſſalonicã accedens, irã in ciues diu cõtinere nõ poteſt.

εὐσήμων βοῶν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν περιχαρῶς ἐνδιδόασιν. ἱκέτευσαν μέντοι, μήτ' αὐτὸν Βαλδουῖνον ἐπιβῆναι τῆς πόλεως, μήτε μὴν εἴσω τὸ στράτευμα συγχωρῆσαι παρελθεῖν. δεδιέναι γάρ, μὴ τὰ ἐκείνου παραγκωνισάμενον ἐντάλματα, τὴν πόλιν σκυλεύσειεν, οἷα μηδ' ὑφ' ἕνα ταττόμενον ἡγεμόνα, ἀλλ' ἐκ πολλῶν ἀγηγερμένων φυλαρχιῶν, καὶ πλείστοις ὑποκείμενον ἄρχουσιν. ὁ Βαλδουῖνος τοίνυν τοῦτο μὲν ταῖς τῶν αἰτήσεων εὐλόγοις καθυπαχθείς, τοῦτο δὲ βάλλουσαν ἔχων, μὴ ἀγαθὰ διδοῦσαν φαντάζεσθαι τὴν μαρκεσίου μετ' ὀργῆς ὑποχώρησιν, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ κεντοῦντα τὴν ἀκολουθίαν τὰ ὑπ' ἐκείνου γινόμενα, τοῖς Θεσσαλονικεῦσι προσέσχε, καὶ γράμμα σφίσιν ἐρυθρόγραφον ἐνεχείρισε, πᾶσι τοῖς ἐθίμοις τῇ πόλει τὸ ἔμπεδον χαριζόμενον· ἀμέλει καὶ πρὸς ἡμέρας ἐναυλισάμενος ἔξωθεν, καὶ φιλοφρονηθεὶς τὰ εἰκότα, ἐπάνεισιν αὖθις εἰς τὸ Βυζάντιον. ἤδη γὰρ καὶ ἀγγελίαν τοῦτ' αὐτὸ ἐπισκήπτουσαν δεξάμενος ἦν, πρός τε τοῦ δουκὸς Βενετίας Δανδούλου, καὶ ὅσοι τῶν κομήτων τῇ Κωνσταντινουπόλει παρέμενον. ὡς ἐπανήκε τοίνυν ὁ Βαλδουῖνος, μετάπεμπτος γίνεται καὶ μαρκέσιος, Ἰοφρένος ἐπιδεδημηκότος αὐτῷ, μέγα παρὰ τοῖς τῶν Λατίνων δυναμένου στρατεύμασι (μαρισκάλδος ἦν τὸ ἀξίωμα ὁ ἀνήρ, δηλοῖ δὲ καθ' Ἕλληνας ἡ φωνὴ τὸν Πρωτοστράτορα) καὶ πίστεις δόντος, ὡς οὐδέν τι παραγλυόμενος πείσεται ἀηδές. ἀπαντήσας, καὶ τῷ Βαλδουίνῳ ἀσπασάμενος, ἀφίσταται μὲν τοῦ Διδυμοτείχου, ἐς δὲ Θεσσαλονίκην κάτεισι, καὶ παρὰ πάντων ἀμαχεὶ παρεισδεχθείς, τὴν πόλιν εἴσεισι, τὸν καιρὸν ἐν τῷ αὐτίκα καθυποδύς, καὶ τὸ τοῦ τρόπου σκαιῶδές τε καὶ στρεβλόχειλον ἐπικρυψάμενος. πλὴν οὐκ ἐπὶ πολὺ τοῖς δεδογμένοις ἐμμείνας, τῇ δὲ γαλῇ παρομοιωθείς, ἣν διήλεγξε

τὸ στέαρ

τὸ σέκρ παρ' ἑαυτὸν, ἐς χρήματα τοὺς Θεσσα-
λονικεῖς ἐζημίωσεν, εὐθαλεῖς τὰς ὑπάρξεις
εἶναι μαθὼν· εἶτα καὶ τὰς τῶν οἰκήσεων καλ-
λίστας ἐκ τῶν ἐχόντων ἀφελόμενος, τοῖς ἐκ
τῆς ἱππάδος ἐκείνῳ διαδέδωκεν εἰς ἐνοί-
κησιν. ἐκ δὲ τούτου τὴν σύλλεκτον Μα-
ρίαν, καὶ μοῖραν τῆς στρατιᾶς ἐκεῖσε κατα-
λιπὼν, ἔξεισιν αὐτὸς, καὶ τὰς πόλεις μέτει-
σιν, ὅσαι τε περὶ Σέῤῥας καθυπτιάζουσι, καὶ
τοῖς ὄρεσι τῆς Βεῤῥοίας προσήνωνται, καὶ
ὅσαι πρὸς τὰ τέμπη τῶν Θετταλῶν πα-
ρατείνουσι. κρατήσας οὖν τούτων παρὰ
δόξαν, ἔγνω καὶ Λαρίσσης αὐτῆς ἐπιβῆναι,
καὶ δι' Ἑλλάδος ἐλάσαι, καὶ χειρώσασθαι τὴν τοῦ
Πέλοπος· κἀκείνων ἀεὶ τὰ εἰλημμένα μι-
κρὰ, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν προβαίνειν ἐρῶν,
διὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀφέλειαν. συνείπον-
το δὲ οἱ καὶ τῶν Ῥωμαίων τινὲς, καὶ μάλιστα
τῶν εὖ γεγονότων, παλεύοντες τὰς χώρας,
καὶ τὰς τρίβους διομαλίζοντες, κατὰ μὲν ἀ-
πάτην καὶ δόλον τῷ πρωτοτόκῳ τῆς Μα-
ρίας υἱῷ (τοῦτον γὰρ βασιλικῶς ἐσταλμένον,
καὶ μετ' εὐφήμων φωνῶν προπεμπόμε-
νον, ὥσπερ οἱ Θρᾶκες πρότερον, οὕτω καὶ
Μακεδόνες τότε καὶ Θετταλοὶ, καὶ ὅσα ἐς
Ἑλλάδα καθήκουσιν, ἀσμένως ἐδέχοντο)
πρὸς ἀληθῆ πρᾶξιν, μαρκεσίῳ καὶ Λατί-
νοις προοδευταὶ, καὶ τῶν πρακτέων εἰση-
γηταὶ, καὶ τῆς πατρίδος προαγωγοὶ γι-
νόμενοι. καὶ μαρκέσιος μὲν ἐθνῶν οὕτω με-
γίστων καὶ πόλεων κρατίστων ἐγκρατὴς ἀμα-
χεὶ διεδείκνυτο, καὶ πολλῷ πλειόνων τοῦ
παρ' ἐκείνῳ στρατεύματος, εἰ πόλιν καὶ ἄν-
δρα τῷ ἀριθμῷ τις ὑπέβαλλεν. ὁ δέ γε
Βαλδουῖνος εἰς τὸ Βυζάντιον ἀφικόμε-
νος, ἔγνω μηδ' αὐτὸς ἡσυχῇ καθῆσθαι,
μηδ' ἀπόμαχον εἰκῇ τὴν ὑπ' οἱ τεταγ-
μένην οἰκουρεῖν στρατιὰν, ἀλλ' ἐς Ἀσίαν
ταύτην διαβιβάσαι, καὶ τῶν ἐκεῖ πραγμά-

lam ſebum prodidit, ita ipſe Theſſalonicenſes, cognitis eorum opibus, pecunia mulctauit. Deinde pulcherrimas ædes, dominis ereptas, equitibus ſuis incolendas tradidit: Mariáque coniuge & parte exercitus ibi relicta, vrbibus quæ Serris & Berrhœæ finitimæ ſunt, & ad Tempe Theſſalica pertinẽt, præter opinionem potitus: ſemper ea quæ teneret exigua ratus, & ob Romanorum ſimplicitatem vlterius progredi cupiens, etiam Lariſſam inuadere, & per Græciam tranſitu facto, Peloponneſum occupare ſtatuit. Sequebãtur eum Romani quoque nonnulli, iíque nobiles in primis, qui prouincias allicerent, & vias complanarent: fraude quidem & dolo, Mariæ primogenito filio (hunc enim habitu Imperatorio & cum fauſtis acclamationib. deductũ, vt prius Thraces, ita tum Macedones & Theſſali, & Greciæ finitimæ partes, cupidè accipiebãt) re vera Latinis viam monſtrabant, & quid agendum eſſet preſcribebant, patriæ proditores. Ita Marchio gentibus maximis & vrbibus potentiſſimis longè pluribus quàm pro numero copiarum eius, ſi vrbium & virorum numerus comparetur, citra pugnam potiebatur. Balduinus quoque Byzantium cum veniſſet, nec ipſe deſidendum ſibi eſſe, aut ſuum exercitum in ocio cõtinendum, ſed in Aſiam traiiciendum, & vrbes illas op-

Eiuſdem expeditiones felices in Græciæ oppida & prouincias.

Dolosè agit Marchio cũ Græcis, patriæ proditoribus.

Proditorum miſeria ſumma.

Opera infelicium Græcorum Græcia potitur Bonifacius.

pugnandas cenſuit: Latinorum potiſſimùm, qui Helleſponti vrbem Pegas incolunt: & Troianorum Armeniorum impulſu, qui eum & cæteros Comites, vt ad Orientales vrbes tanquam paratam prædam occupandas proficiſcerentur, incitare nunquam deſiſtebant.

Succeſſus Balduini in imperio Græco occupãdo & amplificãdo.

2 Igitur Octobri menſe Erricus Balduini frater, & Petrus Plancius, vir heroico robore, Callipoli in Orientem traiiciũt. Ac Erricus auxiliaribus Armeniorum copiis Troiæ auctus, vrbes quę imperium recuſabant, malè tractabat & vaſtabat, & victor per Idę montis anguſtias Adramyttium vſque proceſſit.

Petrus Plancius Grę̃corũ copias fugat.

Petro autem Plancio Pegis Lopadiũ proficiſcẽti, Theodorus Laſcaris circa Pæmaninum cum maximis Romanis copiis occurrit. quæ cum Latinorum congreſſum non ferentes, fugæ ſe mandaſſent: ille, quia nemo erat qui reſiſteret, ſed ab omnibus cum crucibus & ſacris Euangeliis ſuſcipiebatur, Lopadiũ abit, & ſupplicibus parcit.

Pauoris effectus mirus.

Eandem clementiam cęteræ quoque vrbes quæ armis abſtinuerunt, ſunt expertæ: quamuis difficile ſit Latinum voce à Græcis diſſentientem, auaro ingenio, oculo impudenti, ventre inſatiabili, animo iracundo & acerbo, manu perpetuò enſem quærenti, lenire obſequiis. Cæterùm Pruſaenſium quoque periculum facturi

Armorum depoſitio populis beneuolentiam victoris conciliat.

σασῶν πόλεων, ἐξερεθισθεὶς εἰς τόδε τὸ ἔργον πρός τε τῶν Ἑλλησποντίων Λατίνων, ὧν ἡ πόλις Πηγαὶ κατωνόμασται, καὶ τῶν Τρωϊκῶν Ἀρμενίων. οὗτοι γὰρ οὐδὲ βραχύ τι γοῦν καθυφῆκαν, τὸν Βαλδουῖνον ἐνάγοντες, καὶ τοὺς ἄλλους κόμητας ἐξερεθίζοντες, ὡς εἰς προκείμενον ἕρμαιον διαβῆναι τὴν τῶν ἑῴων πόλεων χείρωσιν.

2 Περὶ μῆνα τοίνυν τὸν φυλλοχόον τῆς πόλεως ἔξεισιν Ἐῤῥῆς ὁ τοῦ Βαλδουΐνου κασίγνητος, καὶ Πέτρος ὁ ἐκ Πλάντζης ὁρμώμενος, ἀνὴρ ἡρωϊκὸς τὴν ἰσχύν· καὶ πρὸς τῇ παράλῳ Καλλιπόλει γενόμενοι, ἐς ἕω διαπλωΐζονται. καὶ ὁ μὲν Ἐῤῥῆς συμμίξας ἐν Τροίᾳ τοῖς Ἀρμενίοις, καὶ συμμαχίδας ἴλας ἐκεῖθεν ἐπαμησάμενος, ἔκειρε τὰς πόλεις, καὶ διετίθει κακῶς, ὅσαι μὴ ἐκείνῳ συνέβαινον. κρατήσας δὲ καὶ τῆς Ἴδης τοῦ ὄρους, καὶ διὰ τῶν ταύτης στενῶν παρελθών, εἰς τὸ Ἀτραμύττιον προκεχώρηκεν. ὁ δὴ ἐκ Πλάντζης Πέτρος ἄρας ἐκ τοῦ τῶν Πηγῶν πολίσματος, τὴν ἐς τὸ Λοπάδιον στέλλεται. ἀπήντων δ' αὐτῷ μετὰ πλείστων Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων περὶ τὸ λεγόμενον Ποιμανηνὸν οἱ περὶ τὸν Λάσκαριν Θεόδωρον. οἱ δὲ τὴν κατ' αὐτοὺς ἐμβολὴν τῶν Λατίνων οὐκ ἐνεγκόντες, οἱ μὲν ἐς φυγὴν ὁρμῶσιν· ὁ δὲ Πέτρος ἐς τὸ Λοπάδιον ἄπεισι, μηδένα ἔχων τὸν εἰς χεῖρας ἰόντα, ἀλλ' εὑρίσκων πάντας μετὰ σταυρικῶν σημείων καὶ τῶν θείων λογίων δεξιουμένους αὐτόν, οἳ καὶ κακῶν ἀπαθεῖς διέμειναν. τοῦτο δὲ καὶ ταῖς λοιπαῖς συνέβαινε πόλεσιν, ὅσαι μὴ χωρεῖν διὰ μάχης τοῖς Λατίνοις ἐγνώκεισαν, εἰ καὶ πονηρὸν χρῆμα εἰς θεραπείαν Λατῖνος, φωνὴ ἀσύμφωνος Ἕλλησι, γνώμη φιλοχρήματος, ὀφθαλμὸς ἀπαιδαγώγητος, γαστὴρ ἀκόρεστος, ὀργίλος καὶ δριμεῖα ψυχή, καὶ χεὶρ διψῶσα τὸ ξίφος διὰ παντός. πεῖραν δὲ καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει τῇ Προύσῃ λαβεῖν οἱ

Λατῖνοι

Λατῖνοι θέλοντες, καὶ γνῶναι πρὸς οἷς εἰσὶ
(ἐπεὶ μηδὲ προσεῖχον σφίσι Προυσαῖοι,
ἀλλὰ σῖτα παρεσκευακότες διαρκῆ πρὸς
πολιορκίαν χρονίαν, καὶ τῇ θέσει τοῦ τόπου
πιστεύοντες, μὴ ἄν ποτε βίᾳ ἁλῶναι, ὅτι καὶ
ἐπὶ γηλόφου ᾤκισται Προῦσα, καὶ τεῖχος ὀ-
χυρὸν περιβέβληται) ἄραντες ἐκ Λοπα-
δίου τῇ Προύσῃ προσίασι, καὶ τὸ μεσημ-
βρινὸν τεῖχος διειληφότες, καθὸ τὸ μὲν
ὄρος ὁ Ὄλυμπος ἀναχωρεῖ τι βραχὺ τῆς
πόλεως· ὁ δὲ πετρώδης λόφος τὴν πόλιν
διαλαμβάνων, μεθίησιν ἐκεῖσε τὴν ὅλην
τοῦ χώρου διάζωσιν, ἐνέκειντο, τοὺς ἔνδον
αἰτούμενοι, τῇ πόλει σφᾶς εἰσδέξασθαι, ὡς
οὕτω τῆς πρὸς βουλῆς ἐπιτευξόμενοι, ὅ-
περ ἀνάγκη μὴ εὑρεῖν ὕστερον, ἡνίκα τὴν
μὲν πόλιν ὡς εἰς χείρωσιν αὐτοὶ περιέλ-
θοιεν, τὰ δὲ τείχη ταῖς ἑλεπόλεσι τύπτοιν-
το. μηδὲν δὲ φρονούντων πρὸς ταῦτα
ἐνδόσιμον τῶν ἐντὸς, ἐνίων δὲ καὶ θαῤῥη-
σάντων τὴν ἔξοδον, καὶ πολλοὺς τῶν ἐπι-
σήμων βαλλόντων βέλεσι, καὶ καταβαλ-
λόντων αὐτίκα, ὡς οὐχ αἱρετέον ἐδόκει τὸ
τεῖχος, καὶ μάλιστα τοῖς ἐξ ἐφόδου προσ-
βάλλουσιν, ἐκεῖθεν μεθίστανται. οἱ δὲ Πρου-
σαῖοι πρὸς τὴν τῶν Λατίνων ἄπαρσιν ἔτι
μᾶλλον πλησθέντες φρονήματος, κατὰ
πλείους ἐπέκειντο. τὰ δ᾽ αὐτὰ ἔδρων, καὶ
οἱ τῶν ὑποδεξίων ἐλάβοντο, δι᾽ ὧν τὸ πο-
λέμιον ᾔετο. οὐ βραχεῖς δὲ καὶ ἀποστάντες
Λατίνων, ἴσα τοῖς μὴ δεξαμένοις Λατί-
νους κατὰ Λατίνων ὡπλίσαντο, καὶ πολλοὺς
αὐτῶν ἀπέκτειναν. ἦσαν δὲ καὶ οὕτω τὰ
Λατίνων αὖθις ἐπικρατέστερα, καὶ σφαγαὶ
προὔβησαν συχναὶ καὶ ἄλλῃ μὲν, ἀλλὰ δὴ
καὶ κατὰ τὸ πόλισμα τὴν Καισάρειαν. τῶν γὰρ
Ῥωμαίων τινὲς τὸν ἐπὶ τῆς σημαίας ἀνε-
λόντες, ἥ τις προηγεῖτο τοῦ Λατίνων στρα-
τεύματος, καὶ ταύτην ἐπὶ γηλόφου στή-
σαντες, καθ᾽ ἑαυτῶν ἐπεσπάσαντο τὰ με-

Latini, qui commeatu ad diuturnam obsidionem ferendam præparato, locíque situ freti (nam Prusa tumulo imposita est, & firmis circundata mœnibus) & se inexpugnabiles esse rati, non cedebant. Lopadio relicto, eam vrbem iuxta mœnia, quà mons Olympus paululum ab ea reflectitur, & saxosus tumulus qui eam ambit interrumpitur, obsident, postulantes, vt vrbe recipiantur. Ita enim quę velint, impetraturos. Sin vrbem oppugnare, & arietes murum percutere cœperint, aliam rationem fore. Sed cum ciues non modò à deditione abhorrerent, sed quidam etiam in aciem egredi ausi, multos nobiles sagittis prostrauissent: statim vt non expugnari posse munitio, primo pręsertim impetu videbatur, inde recedunt. Prusæi verò ad hostium discessum auctis animis, maioribus copiis Latinos à tergo vrgebãt. Idem & alij faciebant, montanis occupatis, per quæ hostibus transeundum erat. Neque pauci à Latinis defecerunt, & eos æquè oppugnarunt ac ij qui eos non receperant, & multos occiderunt. Nihilominus tamen etiam sic res Latina superior fuit, cædésque multæ cùm alibi, tum ad vrbem Cæsaream factæ sunt. Nam Romani quidam signifero, qui Latinorum exercitum antecedebat, occiso, vexillóque in tumulo collocato, cohortes quæ sequebãtur

Prusaensium pro Græcis libertate pro pugnatio.

Latinorum oppugnatio irrita.

Fortitudo obsessorum ciuium præclaro exitu coronatur.

Mira vicissitudo rerum bellicarum.

Latini superiores semper euadunt, Græcis ferè semper malè multatis.

illo conſpecto ad ſe pellexerunt, à quibus vbi Romanos eſſe cognouerunt, facillimè ac celerrimè profligati ac malè multati ſunt. Idem inſtitutum Theodorus Philadelphienſis imitatus, Errico circa Adramyttium agenti arma infert, ac inexpectato ſuperuentu & multitudine principiò terrorem incutit. Sed cum Errico Martis alea tentanda videretur, equitum aciem inſtruit: qui haſtis in altum elatis, Romanorum congreſſum expectabāt. Qui cum à laceſſendo abhorrerent, & inſtar flammiuomi ſerpentis anfractibus copiarum ſeſe flecterent, & ſquamis armorum horrerent, & vtriuſque cornu explicatione velut hiatum quendam præ ſe ferrent, & tamen ſegnius atque ignauius inuaderent: Latini veluti ſigno dato directis haſtis, & clamore de more ſublato, ipſo Errico ante alios erumpēte, & per mediam hoſtiū aciem equo perrumpente, Romanos diſſipant, & fugientibus incumbentes plurimos occidunt. Nam Romani equites ad primam Latinorum impreſſionem, & haſtarum directionem, concitatis equis fugientes, pedeſtres ordines hoſtibus trucidandos reliquerant, & ſpoliandos. Hoc Aſiæ ſtatu, Marchio per Theſſala Tempe Romanis ductoribus egreſſus, copias in locis non montanis adeò celeriter duxit, vt in Lariſſæ cāpeſtria perueniret, ignaris Romanis qui montium ca-

Theodorus Philadelphienſis ab Errico profligatus.

Græcorum ignauia Latinis addit animos.

Marchionis in Græcia graſſationes.

θεπόμενα τάγματα, πρὸς μὲν τὸ ποδηγὸν σημεῖον τραπόμενα κατὰ δὲ ἐκείνων, ὡς ἔγνωσαν Ῥωμαίους ὄντας, τραπόμενα, καὶ ῥᾶστα καὶ τάχιστα τούτοις τρεψάμενα, καὶ κακῶς διατεθέμενα. τὰ ἴσα δὲ τούτοις καὶ ὁ Φιλαδελφεὺς Θεόδωρος προθέμενος διαπράξασθαι, διὰ μάχης χωρεῖ τῷ Ἐρρῇ, περὶ τὸ Ἀτραμύττιον διατρίβοντι. ἀμέλει καὶ μὴ προσδόκιμος ἐπιὼν τῷ ἀνδρὶ, τὰ μὲν πρῶτα πρὸς τὸ πλῆθος, ὃ ἐπήγετο, ἀποκνῆσαι τοῦτον πεποίηκε. ὡς δὲ διακινδυνευτέα τῷ Ἐρρῇ ἐδόκει, ἡ ἵππας εἰς παράταξιν διατίθεται· ἡ δὲ ὀρθὰ τὰ δόρατα ἀνατείνασα, τὴν ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐγχείρησιν ἐπέμενε. ἐπεὶ δὲ ῥαθύμως εἶχον Ῥωμαῖοι πρὸς τὴν τῆς μάχης προτύργησιν, καὶ κατὰ μὲν δράκοντα φλογωπὸν ὁλκοῖς λορδούμενοι στρατεύματα, καὶ φολίσιν ἐπιφρίσσοντες ὅπλων, καὶ ὡς εἰς χάσμα διανοιγόμενοι στόματος ταῖς ἑκατέρων τῶν κεράτων ἀναπτύξεσι, πρὸς δὲ τὰς ἐπελάσεις ἀτονώτερον ἔχοντες καὶ νωθέστερον· ὡς ἀφ' ἑνὸς συνθήματος οὗτοι τὰ ξυστὰ ἀπευθύναντες, καὶ κατὰ τὸ σύνηθες ἀλαλάξαντες, αὐτοῦ δὴ τοῦ Ἐρρῆ τῶν ἄλλων προεκθορόντος, καὶ διὰ μέσων τῶν τάξεων τὸν ἵππον ἐλάσαντος, διασκεδάζουσι Ῥωμαίους, καὶ σφίσιν ἐπικείμενοι φεύγουσι, φόνου πάρεργον πλείστους ἔθεντο, οἷα τῶν ἱππέων Ῥωμαίων καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἔμπτωσιν τῶν Λατίνων καὶ τὴν τῶν δοράτων ἀγκώνισιν, ὅλοις ἀποδράντων ῥυτῆρσι, καὶ τὰς πεζικὰς τάξεις παρεικότων εἰς κεράϊσιν τοῖς ἀντιμάχοις καὶ προνομήν. καὶ τῇδε μὲν τὰ κατ' Ἀσίαν ἐφέρετο. τὰ δὲ Θετταλὰ τέμπη ἐκπεριελθὼν Μαρκέσιος ὑφ' ἡγεμόσι Ῥωμαίοις, ἦγε διὰ ταχέων ἐν τοῖς μὴ ὀρειαίοις τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ ἔλαθε τὰ πεδινὰ τῶν Λαρισσαίων κατέχων τοὺς ταῖς ἄκραις ἐφεστῶτας Ῥωμαίους, καὶ τὰς ὑπερβολὰς

τηροῦντας

ἐπιτηροῦντας ἐπιμελῶς, αἳ τὸν μὲν Πηνειὸν
ποταμὸν ἐς τὸ στενώτατον πάντῃ ξυνάγου-
σιν, ὡς καὶ καχλάζειν ἐν πολλοῖς ἐπὶ μέ-
γα τὸ ῥόθιον, καὶ τὰς ὄχθας τῇ τῶν κτύπων
ἀντιπέμψει συνεπηχεῖν. περὶ δὲ τὰς τῶν
ὀρῶν ὑποβάσεις μίαν ἀτραπὸν παρανοί-
γουσι. συνεπτυγμένην καὶ ταύτην, καὶ χα-
λεπὴν τοῖς βαδίζουσιν, ὥστε πη μηδ᾽ ἐπὶ
τεσσάρων ἀσπίδων αὐτὴν ἀναπτύσσεσθαι,
ὑπὸ πετρῶν λισσάδων καὶ ποταμίου ῥεύ-
ματος ἐς τὸ πάντῃ συνιοῦσαν στενόπορον.
ἐκ δὲ Λαρίσσης ἄρας, προὐχώρει τοῖς ἔμ-
προσθεν, μηδενὸς εἰς χεῖρας αὐτῷ προ-
σιέναι θαρρεῖν ἔχοντος. ὀψὲ δὲ καὶ μόλις πε-
ρὶ τὰς Θερμοπύλας λόχον ὁ Σγουρὸς Λέων
ὑποκαθίσας, μηδέν τι καὶ δράσας γενναῖον,
ἀλλὰ καὶ πρὸς μόνην τὴν τῶν ἱππέων Λατί-
νων ὄψιν ἀλλοφρονήσας, φυγὰς ἐκεῖθεν ἐς
τὴν Ἀκροκόρινθον ᾤχετο. ὁ δὲ Σγουρὸς οὗτος
ἐκ τοῦ Ναυπλίου γεγενημένος, χρόνον μέν
τινα τῶν ἐκ τοῦ γένους βίᾳ μᾶλλον, εἴπερ πει-
θοῖ κατῆρχε, παράδοξον τι μεῖζον ἀναπλη-
ρῶν, καὶ χρηΐζων οὐχ αἱμάτων καθαρεῦον
κληρούχημα. ἀεὶ δὲ παρὰ τῶν πραγμάτων ἀ-
νωμάλῳ ἐπιδιδοὺς, καὶ τοῖς στασιώδεσι και-
ροῖς οἰδαινόμενος, μέγας ἐκ μικροῦ πρό-
εισιν, ὡς οἱ χείμαρροι τοῖς ὄμβροις, καὶ τοῖς
βιαίοις τὰ πνεύματα κύμασι. τὸ γὰρ ἱπ-
πόβοτον Ἄργος ὑπονοθεύσας, καὶ ἐπὶ τῷδε
τὴν Κόρινθον ληϊσάμενος, καὶ προϊὼν ἀεὶ
τοῖς λῃστεύμασιν, εἶτα καὶ ταῖς Ἀθήναις
αὐταῖς προσήρραξε μετὰ πολεμικῶν νηῶν
καὶ τὸν Ἰσθμὸν διελθόντος στρατεύματος,
ἐλπίσι θαλπόμενος, ὡς δυνάμεως κρατή-
σει τῆς ἀκροπόλεως, ἢ γοῦν ἑλεπόλεις ἐπι-
στήσας, ὡς ἀπόλεμον θρέμμα τὸ ἔνδον ἀπο-
μαχόμενον ἤδη ἀναπεμπάζων φρεσὶ, καὶ
εἰκαίως διανοούμενος, τὰ μὴ πέρας ὅλως
δεξόμενα. ὁ γὰρ ἀρχιποίμην Ἀθηνῶν Μι-
χαὴλ ὁ Χωνειάτης, κασίγνητος οὗτος

cumina accuratis excubiis te
nebant: quibus Peneus flu-
uius vbique in angustissimũ
alueum coactus, in magnos
fluctus attollitur, ripis reso-
nantibus: & vnum, eúmque
angustum tramitem & tran-
situ haud facilem aperiũt, vt
vix quaterni milites præ ru-
pibus & torrentibus possint
incedere.

Faciles fiunt viç militibus quib. nullus hostis occurrit.

Larissa digressus,
vlterius pergebat, nemine
resistere audente, donec se-
rò ac vix tandem Scurus Leo
circa Thermopylas insidias
ei struxit. sed nullo forti edi-
to facinore, ad solum con-
spectum Latinorum equitũ
territus, Acrocorinthũ con-
fugit. Scurus hic Nauplio or
tus, aliquãdiu vi magis quàm
voluntate popularium prin-
cipatum tenuit, à patre su-
sceptum, ad cuius imitatio-
nem non sine sanguine im-
perauit.

Leonis Scuri Nauplij tyrannis.

Sed confusione re-
rum auctus, & turbulentis
temporibus vt torrẽtes im-
bribus, & turbinibus vndæ,
tumefactus, è paruo magnus
extitit. Argos dolo, Corin-
thum latrocinio cepit: &
grassando subinde progres-
sus, ipsas Athenas cum belli-
cis nauibus, & exercitu per
Isthmum traducto est ador-
tus: ea spe se arcis facilè po-
titurum, aut machinis addu-
ctis imbelle præsidium faci-
lè territurum.

Huius incrementa, & audaces conatus.

Cæterùm ea
agitabat animo, & frustra
conabatur, quæ ad exitum
perduci non poterant. Nam
Athenarum summus pastor
Michael Choniates, frater

Superbia tyrannidis comes.

Michael Choniates archiepiſcopus Athenienſis Scurum placat.

meus, meus inquã (nam laudi mihi duco cognationem eius, & ei me ſanguine propinquum eſſe gaudeo, licèt à virtute & eloquẽtia eius remotiſſimus) cum ſui muneris eſſe intelligeret, conſilio & precibus remp. iuuare: Scuri caſtris viſis, piè cum eo agere inſtituit, an hominẽ, præſertim non ignotum, ſed ſæpè collocutum, amouere poſſet. Itaque ex vrbe tanquam ſuperiore loco monitorum ſagittas eiaculatur, & paſtorali funda, diuina verba iacit.

Ad tyrãnum Choniatis oratio ſuaſoria, vt ab Athenarũ muris recedat.

aliquando etiam ſpiritualib. minis, tanquam arietibus, animum illius ſternere inſtituit. Non enim decere eum, qui Chriſtianus ſit, & inter Romanos nomen ſuum profiteatur, Romanos bello petere: niſi fortè ſolis labiis Chriſtianum agat, vt & veſte & lingua duntaxat Romanũ, corde verò à Chriſtianis ſit remotiſſimus. Quam verò cauſam habeat oppugnandi Athenas? Nam Argiuis ob vicinitatem poſſe forſitan aliquid crimini dare, quo illorũ expugnatio excuſetur: quemadmodũ & Corinthiis nuper archiepiſcopi eorum crebras inſidias obiecerit, vnde Romanum exercitum Nauplium accurrere, & naues hoſtiles appellere viderit. Athenienſes verò & ipſũ vt locis diſtent, ita nihil inuicem habere negocij, & ab omni æmulatione remotos eſſe. Cum vrbis porrò ſacerdote nihil intercedere, niſi pia & ſpiritualia commercia: quoniam hũc ipſe patrem & & paſtorem appellare nunquam recuſarit, & ſuauitate orationis eius

ἐμὸς, ναὶ ἐμὸς (ἐγκαλλωπίζομαι γὰρ τῇ ὁμογνιότητι, καὶ χαίρω καθ' αἷμα τῷ ἀνδρὶ συναπτόμενος, εἰ καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ λόγου κατὰ διάμετρον ἐνδιΐσταμαι) τὸ οἰκεῖον λάχος ὁρῶν τὴν αὐτοῦ βουλὴν καὶ εὐχῶν ἐξεχόμενον, ἐπεὶ παρεμβαλόντα θεάσαιτο τὸν Σγουρὸν, ἔγνω τοῦτον μετιέναι θεοφιλῶς, εἴ πως ἐκεῖθεν ἀποστῆσαι δυνήσεται. μηδ' ἄλλως ἀσυνήθως ἔχοντα πρὸς αὐτὸν, ἐς δὲ λόγους ἐληλυθότα πολλάκις. καὶ δὴ ὡς ἐξ ὑπερδεξίων τῆς πόλεως τοξεύει παραινέσεων βέλεμνα, καὶ τῇ ποιμαντικῇ σφενδόνῃ ἀκροβολίζεται, διαφιεὶς θεόπλοκα ῥήματα. ἔστι δ' ὅπῃ καὶ ὡς ἐξ ἑλεπόλεων τῶν πατρικῶν ἀπειλῶν πειρᾶται κατασείειν τὸ ἐκείνου φρόνημα, μὴ δεῖν λέγων ἀπὸ Χριστοῦ καλούμενον, καὶ Ῥωμαίοις συνεξεταζόμενον, διὰ μάχης Ῥωμαίοις χωρεῖν, εἰ μὴ πιστοῦται μόνοις χείλεσι τὸ Χριστώνυμον, ὡς ἐσθῆτι καὶ γλώττῃ τὸ Ῥωμαίοις ὁμόφωνον, τῇ δὲ καρδίᾳ πόῤῥω πλάζοιτο τῶν καλουμένων ἀπὸ Χριστοῦ. τί δὲ καὶ ἔχων Ἀθηναίοις ἐπεγκαλεῖν, τῇ Ἀττικῇ ἐπεστράτευσε; τοῖς μὲν γὰρ γείτοσιν Ἀργείοις εἶχεν ἄν τι καὶ ἐπάγειν ὡς ὁμόροις αἰτίαμα, ποιουμένοις ἀνεύθυνον ὅπως δὴ τὴν ἐκείνων καταδρομήν. ὡς ἄρα καὶ Κορινθίοις προσῆψεν ἔναγχος ἔγκλημα, τὰς τοῦ ἀρχιποίμενος Κορίνθου κατ' αὐτοῦ πολλάκις ἐπιβουλὰς, ὁπόθεν καὶ τὸ Ναύπλιον στρατιὰν Ῥωμαίων ἐπιδραμοῦσαν ἑώρακε, καὶ νῆας ἐς αὐτὸ καταπλευσάσας πολεμικάς. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ αὐτὸς, ὥσπερ τοπικῶς ἀφεστήκασιν, οὕτω καὶ τοῦ ἔχειν πράγματα, ἐπὶ κατ' ἀλλήλων χωρεῖν φιλονείκως, πλεῖστον ὅσον διείργονται. τὰ δὲ πρὸς τὸν ἱερέα τῆς πόλεως, οὐδὲν ὅτι μὴ τὰ πάντα θεοφιλῆ καὶ πνευματικὰ, εἴγε ὁ μὲν πατέρα καὶ ποιμένα τοῦτον ὀνομάζειν οὐδέ ποτε ἀπηνήνατο, καὶ τὰ

τῆς αὐτοῦ γλώττης ῥήματα, ὅσα καὶ γλυκὺ
μελίκηρον βλίττειν ὠρεκτία διὰ παντὸς
δρέπεσθαι. ὁ δὲ παισὶ τοῖς κατὰ πνεῦμα τὸν Σγου-
ρὸν ἐνέγραφε, καὶ τοιοῖσδε χρώμενος ὅ-
πλοις, ἐκεῖθεν παρῃτεῖτο τὸν ἄνδρα μετα-
χωρεῖν. ὁ δὲ τὸ δύνασθαι βιάζεσθαι πρόφα-
σιν ἀπαραίτητον καὶ ἀπαρακάλυπτον προ-
βαλλόμενος, καὶ τὸν καιρὸν ἐνάγων, ὁρᾶν
παντὶ τὸ πρὸς ἰσχύος δρᾶν ὑποβάλλον-
τα, ὡς οἷα τῆς τῶν πόλεων πασῶν κορυφί-
δος τὰ τῶν ὅλων πασχούσης χείριστα. ἔτι
δὲ καί τινα νεανίαν ἐκδοθῆναί οἱ πρὸς θά-
νατον, πολὺς ἐνέκειτο ἐκζητῶν, ὃν ἄλλος
μὲν, καὶ μὴ αἰτησαμένῳ, μετὰ περιχαρείας
προὔδωκεν ἄν, σπέρμα ἄδικον καὶ ἄνομον
κεῖνον, ὡς πολλοῖς παραίτιον ἀπωλείας,
καὶ πᾶν ὅ,τι χείριστιν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ πατρί-
δος τῆς Ἀττικῆς, καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ δια-
πραξάμενον. ὁ δὲ τὸν λαμπρὸν διώκτην
τῆς ἐνεγκούσης, καὶ τῆς κατὰ πνεῦμα τιθη-
νοῦ ἐκκλησίας ὑβριστὴν καὶ ἐπίβουλον, καὶ
τὴν χεῖρα κατ' αὐτοῦ πολλάκις ὁπλίσαν-
τα, τοῖς φιλουμένοις Εὐαγγελικῶς ἐγγρά-
φων, καὶ περιέπων ὡς πρόσφυγα, τὸν Σγου-
ρὸν παρεβλέπετο. ὡς δ' οὐκ εἶχε καὶ πεί-
θειν ταῖς σοφαῖς ταύταις ὑποθημοσύ-
ναις ἐκεῖνον τὸν θηριώνυμον, μᾶλλον μὲν
οὖν καὶ κατ' ἀσπίδα κωφεύουσαν ἑκόν-
τι τὰ ὦτα πρὸς ταῦτα ἑώρα βύοντα, καὶ
βέλη παντοδαπὰ τοῖς ἐπὶ τῆς ἀκροπό-
λεως ἀφιέντα, κατὰ τοῦ ἀνοσίου καὶ αἰτίου τῶν
φυομένων κακῶν, ἅπαν ἀποτρόπαιον τρα-
πέσθαι Θεὸν ἱλασάμενος, τῶν τειχῶν ἄνω-
θεν κἀκεῖνος ἀνθίστησι μηχανήματα, καὶ
τοῖς τείχεσιν ἐφίστησι, τὸ βάλλειν ἐκ χει-
ρὸς δυναμένους. καὶ τί γὰρ οὐκ ἂν διαπε-
πράχει τῶν πολεμίων εἰς ἀποσόβησιν, ἀ-
νὴρ ἥκων διὰ πάσης σοφίας, καὶ παντοίαν
μάθησιν λογικὴν, ὡς οὐδεμίαν ἑτέρος ἐ-
πιὼν ὅσαι τε θύραθεν καὶ ὅσαι ἡμέτεραι;

magis afficiatur quàm mellis dulcedine, eáq; semper frui cupiat, hic verò ipsum in spiritualium liberum numerum retulerit. Ac huiusmodi armis vsus Michael, precabatur, vt inde recederet. Scurus verò non dissimulanter prętendens, se vim posse facere: & tēpora intueri iubens, quę pro viribus quenque agere monerent, cum omnium vrbium princeps afflictissima esset: denique postulabat, vt quidam adolescēs ad necem sibi dederetur. quē etsi alius aliquis, etiam non petenti libentissimè dedidisset, vt semen iniquum, & multis autorē interitus, pessima quęq; & manu & consilio contra patriam machinari solitum: ille apertum patriæ persecutorem & spiritualis nutricis Ecclesiæ violatorem & insidiatorē, cuius violentos conatus sæpius & ipse expertus erat, in eorū numero habuit, quos Euangelicè diligeret, neglectóq; Scuro supplicem defendit. Sed cum leonē illū sapientib. hisce monitis placare nō posset, aspidis in morem vltrò aures obturātem, & omnis generis tela in arcē coniicientem: orato Deo vt in nefarium hominē & subnascentium malorū autorē, cladē omnē cōuerteret, machinas & ipse in mœnib. disponit, ibidémq; sagittarios & funditores collocat. Nam quid ille ad propulsandos hostes non effecisset, vir omni doctrina sacrarū & profanarū literarum perpolitus, summáque facūdia ornatus?

Non facilè placatur tyrannus.

Pius pastor, postquā quę ad officium pertinent diligenter est exequutus, suorum saluti fortiter consulit.

Encomium Michaelis Choniatis.

qui si voluisset, igni pluere super temerarios, aut crabrones in exercitum immittere potuisset, aut aliquid aliud eis perniciosũ diuinitus impetrare. Neque enim cunctatus esset Deus, si manus ille sustulisset, aut labia ad inuocationem numinis aperuisset. Sed à tali vel cogitatione, ne dum facto, eum abduxit is qui filios tonitrui cõpescuit, ne ignem cœlo elicerent, cùm diceret, An nescitis cuius spiritus sitis?

Scurus de arcis expugnatione desperans, in vrbẽ sæuit.

3 Scurus autem desperata victoria aduersarij, aciei instruendæ tam periti, tam diserti, tam incomparabili virtute præditi, & irrita oppugnatione rupium arcis intellecta, iram suã contra eam vrbem extimulat, cuius arcẽ expugnare nõ poterat: villas incendit, greges armẽtáque rapit, & post dies aliquot soluta obsidione Thebas oppugnat: quibus primo impetu captis, vlterius contendit: ac Thermopylis superatis, per Oetam montem descendendo, Larissæ cum Alexio Imperatore se coniungit. Is enim à Septentrionalibus lateribus auulsus, & vrbe Imperatrice excussus, in Thessalica Tempe peruenerat, ac filiam illius Eudociam vxorem ducit, quę prius Stephano Triballorum duci nupta, ab eóque repudiata, & Byzantium reuersa, post captam vrbem & desertam, Alexio Ducæ cognomento Murzuflo, qui Rom. imperiũ postremus inuasit, nupserat.

Soluta obsidione, Thebas expugnat.

Thermopylis superatis cum Alexio Imp. se coniungit.

Alexij Imp. filiam Eudociam ducit.

εἰ δ' ἠβούλετο, εἶχεν ἂν καὶ πῦρ ὕσειν ἐπ' ἀτασθάλοις, ἢ σφῆκας ἐπαφεῖναι τῷ στρατοπέδῳ, εἴ τέ τι ἕτερον ἐκείνοις ὀλέθριον αἰτήσασθαι θεόθεν καὶ λήψεσθαι. οὐ γὰρ ἂν τὸ θεῖον ἐβράδυνεν, εἰ χεῖρες ὑψώθησαν ἐκεῖναι, ἢ χείλη διήρθησαν ἐκεῖνα πρὸς Θεοῦ ἐπίκλησιν. ἀπῆγε δ' αὐτὸν τοῦ τοιοῦτόν τι ὅλως διανοῆσαί τε καὶ διαπράξασθαι, ὁ τοὺς υἱοὺς τῆς βροντῆς ἐπισχὼν τοῦ πῦρ ὑψόθεν κατενεγκεῖν, ἐν τῷ εἰπεῖν, οὐκ οἴδατε ποίου ἐστὲ πνεύματος;

3 Πρὸς οὖν τοιοῦτον ἀντίμαχον οὔπω μετὰ ἴδριν τῶν τακτικῶν, οὔπω δὲ τὸν λόγον πολὺν, οὔπω δὲ τὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλον, ὁ ἀντίπαλος Σγουρὸς ἀπειπὼν, καὶ γνοὺς ὡς εἰκῇ ταῖς τῆς ἀκροπόλεως ῥαχίαις διακυρείττεται, τὸν θυμὸν ἐκριπίζει κατὰ τῆς πόλεως, ἧς οὐκ εἶχε χειρώσασθαι τὴν ἀκρόπολιν. καὶ δὴ τοῖς οἰκοπέδοις ἐνίησι πῦρ, καὶ προνομεύει τῶν ζώων τὰ εἰς ζεύγλην καὶ δίαιταν ἐπιτήδεια· καὶ μεθ' ἡμέρας ἐκεῖθεν ἀπαναστὰς, ταῖς Θήβαις προσβάλλει ταῖς ἑπταπύλοις. καὶ ταύτας ὡς ἐξ ἐφόδου παραστησάμενος, ἐπιτείνει πρὸς τὰ πρόσω τὸ πρόθυμον. οὐκοῦν Θερμοπύλας διϊὼν, καὶ τὴν Οἴτην ὑπερκαταβὰς, εἰς Λάρισσαν ἔξεισι, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ συγγίνεται (οὗτος γὰρ τῶν τοῦ * βορρᾶ πλευρῶν κατασυρεὶς, καὶ τῆς ἐν πόλεσιν ἀρχούσης ἐκσφαιρισθεὶς, τοῖς Θετταλοῖς παρέβαλε τέμπεσιν) ἐπὶ δὲ καὶ τῆς ἐκείνου θυγατρὸς Εὐδοκίας εὐνέτης γίνεται. αὕτη δὲ Στεφάνῳ συναφθεῖσα πρότερον τῷ ἀρχηγοῦντι τῶν Τριβαλλῶν, παρὰ μὲν ἐκείνου ἐμβριθῶς ἀποπέμπεται. τὸ δὲ Βυζάντιον κατειληφυῖα, εἰς γυναῖκα ἄγεται ὕστερον μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀπονόστησιν, Ἀλεξίῳ τῷ Δούκᾳ ὃς ἐπωνομάζετο Μούρτζουφλος, καὶ τὰ σκῆπτρα τῶν Ῥωμαίων λοῖσθος ἐνεχειρίσατο.

πλὴν

πλὴν οὐδ' οὗτος ὁ Δούκας ἕως γήρως καὶ πρεσβείου τῇ Εὐδοκίᾳ συνῴκισεν. ὁ γὰρ ταύτης πατὴρ Ἀλέξιος, οὐκ οἶδ' ὅ, τι παθών, σὺν δόλῳ τὸν ἄνδρα συνείληφε, καὶ κακῶς ἐς τὰς κόρας διέθετο, πλάνης πλανῆτα μισῶν κομιδῇ, καὶ φυγὰς βασιλείας, τῷ ἀποπεσόντι ταύτης ἀντικαθήμενος. μετ' οὐ πολὺν δέ τινα χρόνον τῆς πηρώσεως, εἰς χεῖρας ἐμπεσὼν τῶν Λατίνων ὁ Δούκας, εἰς τὸ Βυζάντιον ἀνακομίζεται· καὶ ὑπὸ δίκην ἀχθείς, ὡς τὸν ἑαυτοῦ κύριον καὶ βασιλέα συνειληφώς, καὶ τοῦ ζῆν ἐξαγαγὼν δι' ἀγχόνης, ἀπελογήσατο μὲν, ἐκεῖνον προδότην τῆς πατρίδος ὀφθῆναι, καὶ ἀξίως τὰ εἰκότα παθεῖν· μὴ μόνῳ δὲ οἱ ταῦτα διαπραχθῆναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι κατ' οἰκείωσιν καὶ γένος ἐκείνῳ συνήπτοντο. οἱ δὲ μὴ προσχόντες οἷς εἴρηκεν, οὔτε μὴν οἷς ἔτι ὤδινεν εἰπεῖν τὰς ἀκοὰς ὁποσονοῦν ὑποσχόντες, καταψηφίζονται θάνατον τοῦ ἀνδρὸς καινότροπόν τε καὶ βιαιότατον. εἰς γὰρ τὸν ἐν τῷ Ταύρῳ ἱστάμενον ὑψίστην κίονα τοῦτον ἀνενεγκόντες, βάλλουσιν ἐκεῖθεν κάτω. ὁ δὲ ἐπὶ πόδας μέχρι τινὸς κατιών, εἶτα ἀνατραπεὶς κάτω κάρα, καὶ μετὰ βραχὺ καταρραγεὶς δόχμιος, διέρρηξεν οἰκτρότατα τὴν ψυχήν. τῇ γοῦν Εὐδοκίᾳ συναφθεὶς ὁ Σγουρός, τοῦ Μαρκεσίου τῇ Ἑλλάδι προσάγοντος, αὐτὸς ὡς μικρῷ πρόσθεν εἰρήκειν τὸ ἐν Θερμοπύλαις ἐτήρει τέναγος, καὶ τὸ ἐπικρεμάμενον ταύταις σκιόεν ὄρος καὶ ὑψικόρυμβον, καὶ τἄλλ' ὁπόσα τὴν Ἑλλάδα δυσπρόσοδον τίθησιν. ἀλλὰ καὶ οὕτω κατὰ πᾶσαν εὐμάρειαν οἱ ἐκεῖσε τῷ Μαρκεσίῳ ὑπέκυπτον, ἀγεννεῖ καὶ καταβεβλημένῳ φρονήματι, καὶ προχωρεῖν ἀεί πως ἐγνωκότι τοῖς κρείττοσι, καὶ ταῦτα μὴ στρατιὰν ἄγοντι μυριά-

Sed ne is quidē illam ad senectutem vſque tenuit. Nam Eudociæ pater Alexius, haud ſcio qua re impulſus, dolo eum comprehenſum, luminibus orbauit, erro erroni infeſtiſſimus, & imperio deiectus ſimili calamitate conflictato inimiciſſimus. Neq; multò poſt excæcationem, à Latinis comprehenſus Ducas, Byzantium reducitur, & ob dominum & Imperatorē ſuum comprehenſum, & laqueo enectum, in iudicium adductus, pro ſui defenſione attulit, illum patriæ proditorem extitiſſe, & dignas ſuo ſcelere dediſſe pœnas. Neque ſe vnum id feciſſe, ſed & reliquos illius cognatos. Verùm illi ſpreta eius oratione, & iis quæ adiungere cupiebat, planè repudiatis, capitis hominem condemnant, nouo & violentiſſ. ſupplicij genere. Nam in altiſſimam columnam quæ in Tauro ſtat, perductum, præcipitant. Is verò aliquandiu in pedes deſcendens, deinde in caput ſubuerſus, & humi alliſus, miſerabiliter interiit. Scurus autem ducta Eudocia, Marchione in Græciam tranſituro, vt paulo antè dixi, Thermopylarum anguſtias, & altum montem eis imminentem, cæteráque loca, quæ Græciæ aditum intercludūt, accuratè cuſtodiebat. Verùm nihilominus ille iis locis facillimè potitus eſt, ob noſtrorum ignauiam ac degeneres abiectóſq; animos, ſubinde potentiores colere volentium: ídque cùm non magnum adduceret exercitum, nec inter ſe

In Murzuflū, Dei iudicia.

Murzufli excæcatio.

Eiuſdem miſerabilis interitus.

A Latinis, capitis cōdemnatus, nouo & violentiſſimo ſupplicij genere.

Ex columna præcipitatus & humi alliſus animam efflat.

Marchio Græcia potitur.

Græcorum ignauia Marchioni viam ſternit.

Bellorum ciuilium miſeriæ

conſentientem, ſed pleriſq; in rebus, quippe ex multis vrbibus collectum, diſſidentem. & cum ipſam Bœotiam inuaderet, tam cupidè ſuſceptus eſt, quàm quiſquam qui ex longinqua & diuturna peregrinatione domum reuertitur.

Marchio Bœotia & Attica potitur.

Progreſſus, etiam Attica potitur, & arci præſidium imponit. Cum autem idem Archiepiſcopus, vt pridem Scurum, ita & tunc Marchionem propulſare poſſet:

Archiepiſcopus Athenienſis citra dimicationem munitione cedit.

tamen tempus à reſiſtendo alienum eſſe ratus, quippe vrbe Imperatrice expugnata, & tam Orientalibus quàm Occidentalibus prouinciis Latinæ haſtæ vmbram ſubeuntibus, citra dimicationẽ munitione cedit. poſtremò

Eubœam Marchio occupat.

Eubœa quoque, omiſſa defenſione, ſupplices ad Marchionem manus tendit: & exercitui, Euripo concitatiori, pontem ſubſternit: & in ipſo freto caſtellum ædificatum, in eóque ſedentem exercitum cernit, à quo mutabiles Inſularium animi & callida conſilia à defectione coercerentur. Sed quid meã

Miro & celerrimo ſucceſſu victoriam perſequitur.

orationem barbari anteuertunt, & hiſtoriæ curſum occupant, nec ab vllo aduerſario detinentur? Nam hæc, vt Thebis ſpoliatis, & Athenis occupatis, in Eubœam tranſierint, adhuc refert: illi verò, non vt pedites, ſed vt

Græcorum exercitũ profligat.

aëriæ volucres, alis ſupra hiſtoriam euecti, ad Iſthmum tendunt, oppoſitum ibi Romanum exercitũ profligant,

Corintho & aliis prouinciis & oppidis facilè potitur.

vrbem in Iſthmo ſitam locupletem olim Corinthum intrant. Vnde Argos tranſeunt: Laconiam peruagati, impetũ in Achaiam

ἐθῶμεν, μηδὲ συμβαίνουσαν ταῖς γνώμαις, ἀλλ' ἀσύμφωνον ἐν πλείοσιν, ὡς ἐκ πόλεων ἠλισμένην πολλῶν. ἐλάσας δὲ κατὰ τὴν Βοιωτίαν αὐτὴν, ὡς οὐδέ τις ἐπανήκων οἴκαδε χρόνιος, ὑπὸ τῶν Καδμείων ἀσμένως προσδέχεται. περιϊὼν δὲ, κρατεῖ καὶ τῆς Ἀττικῆς, καὶ τῇ ἀκροπόλει φρουρὰν ἐγκαθίστησιν. εἶχε δὲ ὁ προεδρεύων ἱερατικῶς τῆς πόλεως, ὥσπερ Σγουρὸν πρότερον, οὕτω καὶ τότε μαρκέσιον ἀποπέμψασθαι· μὴ εἶναι δὲ δοκιμάζων καιρὸν ἀντιστάσεως, οἷα τῆς τῶν ὅλων βασιλίδος ἁλούσης, τῆς δ' ἑσπερίου καὶ ἑῴας ὑπὸ Ῥωμαίοις λήξεως τὴν σκιὰν ὑπιούσης τοῦ Λατινικοῦ δόρατος, ἀναιμωτὶ τοῦ ἐρύματος ὑπεξίσταται. ἐπὶ πᾶσιν οὐδ' Εὔβοια γυναῖον βλέπει τι καὶ ἐλεύθερον, ἀλλὰ καὶ αὕτη χεῖρα προτείνει, καὶ τοῦ παλιρροθίου πορθμοῦ ταχύτερον μεθαρμόζεται, καὶ ὑποστρώννυσι τὴν διαβάθραν διερωτέρῳ τοῦ Εὐρίπου στρατεύματι, καὶ φρούριον ὁρᾷ δομηθὲν ἐπ' αὐτῷ γε δὴ τῷ πορθμῷ, καὶ στρατιὰν ἱζάνουσαν ἔνδοθεν πρὸς τὸ ἀνάρροουν ἀνασιβάζουσαν δήπουθεν τὰ τῶν Εὐβοέων ἀγχίστροφα διαβούλια, καὶ τὸ τῆς γνώμης παλίμβολον ἐπισχήσουσαν. ἀλλὰ τί προφθάνει μου τῶν λόγων τὸ βάρβαρον, καὶ τοῦ πτεροῦ τῆς ἱστορίας ταχυπετέστερον φέρεται, καὶ οὐδέ ποι ὡς ἀντίξουν ἐπέχεται; ἡ μὲν γὰρ ἔτι πορθουμένου αὐτοῦ τὰς Θήβας καὶ χειρουμένου Ἀθήνας, τῆς δ' Εὐβοίας ἐπιβαίνοντος διέξεισι. τὸ δὲ, ὡς μὴ πεζαίτερον ὂν, ἀλλὰ πτηνὸν καὶ ἀέριον ὑπερπτὰν τὴν ἱστορίαν χωρεῖ πρὸς ἰσθμὸν, τροποῦται τὸ περὶ ἰσθμοῦ προσεδρεῦον Ῥωμαϊκὸν, περίεισιν εἰς πόλιν πρὸς Ἰσθμῷ κειμένην, ἣ πάλαι ἀφνειὸν τὴν Κόρινθον, μεθίσταται πρὸς Ἄργος, περιπλανεῖ τοὺς Λάκωνας, ἐς Ἀχαΐαν ἔνθεν προσ-

βάλλει, ἐκ τοῦδε τὴν Μεθώνην μετέρχεται, καὶ ὁρμᾷ πρὸς Πύλον τὴν πατρίδα Νέστορος, οἶμαι δ' ὡς Ἀλφειοῦ ἐπιστὰν, ἀρύσεται τοῦ ῥεέθρου καὶ λούσεται, καὶ μνήμην λήψεται παλαιοῦ χαρίεντος διηγήματος, καὶ μαθὼν τὸν ποταμὸν τὸ τῆς Ἀρεθούσης ὑγραινόμενον ἔρωτι Σικελικῆς πηγῆς, καὶ παῖδας Ἰταλῶν ποτιζούσης, δέδιε, μὴ καὶ αὐτὸ τυραννῶσαν τὸ ὕδωρ γράψει καθ' ὑγρῶν, καὶ διὰ Ἀλφειοῦ τοῖς ἐκ τῶν γλύοις ἐκεῖσε διασαφήσει τὰ καθ' Ἑλλήνων ἀνδραγαθήματα. ἀλλ' ὦ Ἑλλήνων ποταμὲ Ἀλφειὲ, ῥεῦμα ῥέον δι' ἅλμης πότιμον, ξενίζον ἄκουσμα, ἐμπύρευμα ἔρωτος, μὴ δὴ τὰ Ἑλλήνια δυσπραγήματα τοῖς ἐν Σικελίᾳ βαρβάροις διατρανώσῃς· μηδ' ἐκπυστα θείης ὅσα οἱ ἐκ σφῶν ἐπιστρατεύσαντες Ἕλλησι, καθ' Ἑλλήνων ἐμεγαλούργησαν, ἵνα μὴ χοροὶ στῶσι, καὶ παιᾶνες ᾄδωσι, καὶ πλείοις κατάρξωσιν οἱ διάφοροι· βραχύ τι ἐπιμεῖνον, ἀλλοπρόσαλλος ἡ μάχη, περιτρέπουσα τὰ ἀνθρώπινα, καὶ νίκη ἐπαμείβεται ἄνδρας. οὐδ' Ἀλεξάνδρῳ φασὶ τὰ ἐπὶ πᾶσιν ἀπρόσκοπα, οὐδ' ἀδιάπτωτος ἡ τύχη διέφερεν τοῦ Καίσαρος. ναὶ πρὸς αὐτῆς τῆς Ἀρεθούσης τῆς ἀνεπάφων ἅλμης φιλοτήτων, καὶ ἐρωτόεντος νάματος. ἀλλ' εἴσω. ὁ δὲ δὴ Σγουρὸς ἐπὶ τούτοις ἠπορηκὼς, καὶ τὸ Ἄργος ὁρῶν ἐχόμενον, καὶ τὰς περιοικίδας πόλεις συνειλημμένας, ὡς ἐς ἄντρον λάσιος θὴρ, ἢ ὡς ὄφις ἑρπυστὴς εἰς χειὰν, συναπειρᾶται τὸν Ἀκροκόρινθον. ὁ δέ ἐστιν ἡ τῆς πάλαι πόλεως Κορίνθου ἀκρόπολις, ἐπ' ἀνάντους ὄρεις κειμένη, καὶ δυσάλωτος τοῖς προσβάλλουσιν. ἀποκρουσθεὶς τοίνυν τοῦ Ἀκροκορίνθου μαρκέσιος, ἀλλὰ μηδὲ τὴν εἰς τὸ Ναύπλιον πάροδον ῥαδίαν θεώμενος διὰ τὴν τῶν ἐρυμάτων ἐχυρότητα, καὶ τὴν τῶν ἀπομαχομένων ἰσχυρότητα,

faciunt. Indè Methonem petunt: ad Pylum Nestoris patriam contendunt: ad Alphæum etiam accessuros arbitror, ex eóque potos & lotos veterem iucundam fabulam audituros. fluuium eum Arethusę fontis Siculi, quem Italorum filij bibunt, amore liquescentem vereri, ne suæ aquę successus Latinorum & res quas contra Græcos gesserint, inscriptas, ad populares eorum perferre cogatur. Verùm, ô Græce fluuie Alpheę, latex per salsuginem manans potabilis, res auditu mira, amoris incendium: caue Græcorum calamitates Siculis Barbaris explices, aut cõmemores quantas res populares eorum contra Græcos gesserint, ne choreæ ducantur, ne pęanes cantentur, ne plures hostes appellant: paulisper expecta, *multæ sunt belli vices, tesseræ instar voluuntur res mortalium, nunc his nunc illis fauet victoria: ne Alexandro quidem ferunt omnia successisse ex sententia, nec Cæsaris fortuna caruit offensionib.* Per ipsam Arethusam te obtestor, per amicitiam à salsedine intactam, per amatoriũ laticem. Sed vt ad institutum redeam: Scurus his cladibus fractus, cum Argos & finitima oppida occupata esse cerneret, in Acrocorintho vt hirsuta bestia in antro, aut vt draco in spelunca se abdit: quę veteris Corinthi arx est, in arduo monte sita, ferè inexpugnabilis. Quare Marchio inde repulsus, cũ Naupliũ quoq; haud facilè expugnari posse cerneret, ob castellorũ munitionẽ, & defensorũ cõstantiam:

Arethusæ fons.

Allocutio Alphei, & diuinatio de mutanda Latinorum fortuna.

Rerũ humanarũ vices.

Scurus Acrocorinthum confugit.

Marchio eã obsidere instituit: nihil enim bellicosis arduũ.

obsidionem vtriusque loci ducere instituit: & ex aduerso Acrocorinthi castellum ædificat, quà maximè oppugnari posse videbatur. Ita Romanorum Asiani & Occidētales fines omnes, nondum integro anno elapso, Latinarū gentium armis seruiliter cessissent (iam enim designatus Imperator Balduinus, etiā Nicæam & Prusam oppugnare instituerat) nisi Dominus, *qui consilia irrita facit, & gentes belli studiosas dißipat*, nostri defensionē iam prorsus deficiētium suscepisset. Nam profugus Imperator ad Marchionē profectus, panis & vini demenso, Imperij insignia commutat, cum Euphrosyna coniuge in locum nomine Halmyrum (hoc est, salsuginosum) fortunæ suæ responden tem, habitatum missus.

Bellorum à Latinis in Oriente tunc temporis gestorum successus.

Alexius olim Imperator, seruilis ingenij vir.

4 Romani autem, qui cum Imperatore aufugerant (quorum plerique nobiles, bello non obscuri, & Thraciis vrbibus orti erant) cum Marchione degere, eíq; pro virili operam nauare voluerunt. ab eo verò dimissi (negabat enim sibi Romanis militibus esse opus) eadem de re Balduino Imperatori supplicarunt. Ibi quoque repulsam cum tulissent, ad Ioannē se conferunt, qui in monte Hæmo natus & educatus, ferè omnem Romanam ditionem quà Occidentē spectat, bellis vastabat & delebat, Scythicis incursionib. desolabat, & multiplici vexatione conterebat. Is quia Latinorum ferociam suspectam habebat, eorúmque hastā vt flammeam romphæam reformidabat, libenter eos suscepit.

Græcos proceres & milites, ob ignauiam, Marchio reiicit.

A Balduino repulsam patiuntur.

χρονοτριβεῖν ἐφ' ἑκατέροις προτίθησι, ἐς δὲ τὸν Ἀκροκόρινθον ἐκ φρούριον ἀντίθετον ἀνίστησιν, ᾗ μάλιστα ὁ χῶρος ἐπίμαχος κατεφαίνετο. ἦν ἂν οὖν τῶν Ῥωμαίων Ἀσιανά τε καὶ Ἑσπέρια ὅρια, μηδὲ τελείου ἔτους παρεληλυθότος τοῖς Λατινικοῖς ἁπαξάπασι γένεσι δουλοπρεπῶς ὑποκύψαντα (ἤδη γὰρ καὶ ὁ εἰς βασιλέα χρισθεὶς Βαλδουῖνος κατὰ Νικαίας καὶ Προύσης τὸ δόρυ διαγκωνήσασθαι προὔθετο) εἰ μή γε ὁ βουλὰς ἀθετῶν κύριος, καὶ διασκορπίζων ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, ὑπέλαβεν ἡμᾶς εἰς τέλος ἐκλείποντας. ὁ γὰρ δὴ φυγὰς βασιλεὺς εἰς ὄψιν τοῦ μαρκεσίου ἐλθών, ἄρτου μετρητοῦ καὶ κοτύλης κεράσματος τὰ τῆς βασιλείας ἀνταλλάττεται σύμβολα, καὶ εἰς χώραν τῇ τύχῃ φερώνυμον (Ἁλμυρὸς ὁ χῶρος κικλήσκεται) τὰς διατριβὰς τελέσων ἐκπέμπεται σὺν Εὐφροσύνῃ τῇ ὁμευνέτιδι.

4 Οἱ τῷ βασιλεῖ τοίνυν συναποδράντες Ῥωμαῖοι (ἦσαν δὲ τούτων οἱ πλείους ἐπίσημοι τὸ γένος, καὶ οὐκ ἄδοξοι τὰ πρὸς πόλεμον, καὶ πατρίδας τὰς ἐν Θρᾴκῃ πόλεις αὐχοῦντες) ἤθελον συνεῖναι καὶ αὐτοὶ τῷ μαρκεσίῳ, καὶ τὰ δυνατὰ ὑπουργεῖν. ὁ δὲ μὴ χρείαν φάμενος ἔχειν Ῥωμαίων στρατιωτῶν, οὕτως αὐτοὺς ἀπεπέμψατο. τῷ βασιλεῖ δ' ἔπειτα Βαλδουΐνῳ περὶ τοῦ προσδεχθῆναί οἱ προτείνουσι δέησιν. ὡς δ' ἦσαν ὅ φασι καὶ πάλιν κενὴν ᾄδοντες, τῷ Ἰωάννῃ προσήεσαν, ὃς τραφεὶς ἐν τῷ Αἵμῳ, καὶ γεννηθείς, μικροῦ πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἑσπέριον ἐπικράτειαν διέφθειρε καὶ ἠφάνισε, πολέμοις ἀπολιχμῶν, Σκυθικαῖς ἐφόδοις ἐξερημῶν, καὶ πολυτρόποις ἐκτρίβων κακώσεσιν. ὁ δὲ τούτοις ἀσμένως προσδέχεται.

ἦν γὰρ τὸ τῶν Λατίνων ἀγέρωχον φρόνημα ὑφορώμενος, καὶ τὴν τούτων λόγχην, ὡς φλογίνην ῥομφαίαν, ὑποβλεπόμενος. ἐπεὶ καὶ περὶ φιλίας στείλας πρέσβεις, οὐχ ὡς βασιλεὺς φίλοις, ἀλλ' ὡς ὑπηρέτης δεσπόταις προσδιαλέγεσθαι σφίσιν ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς ἐπετάττετο γράμμασιν, ἢ μὴν ἀπεκδέχεσθαι σφᾶς κατ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα βαστάζοντας, καὶ κείροντας κατ' εὐπέτειαν τὴν Μυσίαν, ἣν μὴ δέον καρποῦσθαι, τοῖς κυρίοις Ῥωμαίοις ἐπαναστὰς, κἀκεῖνον εἰς τὴν προτέραν τύχην ἐπαναλύοντας. διαφίησι τοίνυν ἐς τὰς πατρίδας ἐπανιέναι τοὺς ἐπήλυδας αὐτῷ Ῥωμαίους ὁ Ἰωάννης, καὶ δρᾶν ὃ δύναιντο κακὸν τοῖς Λατίνοις, μετ' εὐμεθόδων τῶν ἐγχειρήσεων, ἕως τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐκεῖνος διάθοιτο. ἐπανηκότες οὖν ἐς τὰ σφέτερα, τὰς τῶν Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων πόλεις διαφιστῶσι, συναιρομένων σφίσι τῶν Βλάχων. πλεῖστοι γοῦν ἐντεῦθεν τῶν τὰς πόλεις διανειμαμένων Λατίνων, ἐς αὐτὸ ζημιοῦνται τὸ ζῆν. οἱ δὲ φυγάδες ἐς Βυζάντιον ἐπανήκουσιν. ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Διδυμοτείχῳ διαχειρίζονται, καὶ οἱ ἐν Ὀρεστιάδι μετανάσται γίνονται. καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ἐλευθεροῖ μὲν τὴν ἕω Λατίνων παρὰ πᾶσαν δόκησιν, ἐπανηκόντων εἰς τὸν καθ' ἑσπέραν πόλεμον. ἐκκρούει δὲ τοῦ ἄγαν, καὶ πρὸς βραχὺ μετριόφρονας τίθησι τοὺς κατασχόντας τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ Πέλοπος ἔδαφος. καὶ ἵνα καθ' εἱρμὸν τῷ λέγειν δοίημεν, ὁπόσα ἐνθένδε ξυμβέβηκε, Ῥωμαῖοι μὲν τὴν ἐξ Ἀδριανοῦ τὴν κλῆσιν λαχοῦσαν, καί γε τὸ Διδυμότειχον κρατοῦντες, κατὰ χώραν ἔμενον, οὐ μικρὰν ἀπὸ τῶν Βλάχων σύναρσιν ἔχοντες. ὁ δέ γε Ἰωάννης τὰς οἰκείας τάξεις, καὶ τὸ ἐκ Σκυθῶν ἐπίκουρον ἐπαγόμενος, μηδ' ἀριθμῷ σχεδὸν ὑποπίπτον, λεληθέναι τὰ πολλὰ τοῖς Λα-

Qua de cauſa cum legatos de amicitia ineunda ad Latinos miſiſſet, per literas cum eis, non vt rex cum amicis, ſed vt ſeruus cum dominis colloqui iubebatur: alioqui ſe arma illi illaturos, & Myſiã facilè vaſtaturos, quam contra officium &per ſeditionẽ, ſpretis Romanis, occupaſſet, eúmque ad priſtinam fortunã redacturos. Proinde Romanos ad ſe profugos Ioannes in patriam quenque ſuã abire iubet: & callidis aggreſſionibus Latinis nocere quantum poſſint, donec ipſe fortunis illorum cõſulat. Igitur ad ſua reuerſi, Macedonum & Thracum vrbes, Blachis adiutantibus, ad defectionem impellunt. Vnde plurimi Latinorum, quibus eæ vrbes obuenerant, iugulantur: alii Byzantium extorres redeunt. Occiduntur & ij qui Didymotichi erant: & quj Oreſtiadem tenebant, eiiciuntur. Id facinus Oriẽtem Latinorum bello præter expectationem liberat, ad Occidentem redeuntium: & eos etiam, qui Græciam & Peloponneſum occuparant, repreſſa ſuperbia paulo modeſtiores facit. Et vt ea quæ hinc acciderunt, ordine referamus: Romani qui Adrianopolim & Didymotichum tenebant, non paruis Blachorum freti auxiliis, ibi manebant. Ioannes verò, qui ſuas copias, & auxilia Scytharũ penè maiora numero adducebat, operã dabat vt La-

Ita ſuperbè repudiati, Blachorum ope vrbes ad defectionẽ impellunt. Ira & iuſtus dolor ignauiores ad vindictam accendunt.

Mars cõmunis eſt, nec rarò interimẽtem alios opprimit.

Latini Occidentales vrbes recuperare ſatagunt.

Balduinus Græcorū motum compescere studet.

tinos lateret. Vt autem motum Romanorum Balduinus & reliqui tres duces audiuerunt (nam Comes S. Pauli defunctus, in Manganio monasterio & Sclerænæ Augustæ monimēto sepultus erat) statim exercitū mittunt cōtra vrbes quæ defecerāt. Ac Bizya quidē & Zurulus statim sub iugum redierūt. Arcadiopolim verò locupletibus & nobilibus ciuibus vacuam, soli Romani noctu ingressi, quibus vrbs ea patria erat, tenebant, auxiliis etiam ad eam tuendam adductis, & in mœnia distributis. Cū diluxisset, Latini Romanos nec aciem militarē habere, nec vlla bellica disciplina vti atque adeò nec satis armatos esse conspicati, ad pugnam se pararunt, longius digressi à mœnibus. Eam Latinorum cautionem Romani timiditati tribuentes, portis effusi, & temerè inuecti, paulo pòst in fugam vertuntur. Ac eo die miserabile & atrox spectaculū editur. Nemini parcitur, cæduntur omnes, insepulti abiiciūtur, sanguine pinguescit humus. Hæc præcursor exercitus fecit. nec enim vlterius progredi ausus est, cùm Romani & Blachi cū Scythicis cohortibus circumirent, cæteri verò Adrianopolim concurrerēt tanquam in certum asylum. Imperator verò Balduinus mēse Martio egreditur, & Pleæ Comes Doloicus, & post eos Ericus Dandulus Vene-

Romanorū cædes ad Arcadiopolim.

Vide annotationes.

Temeritas cladis & fugæ mater.

Atrox belli spectaculū.

Balduinus ad bellum egreditur.

τίνοις ἐτίθει διὰ ἀσυδῆς. ὡς δ' εἶχε τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐνωτισάμενος ἐπανάστασιν, ὅ τε βασιλεὺς Βαλδουῖνος καὶ οἱ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν τρεῖς (ὁ γὰρ δὴ κόμης τοῦ ἁγίου Παύλου ἀπεγεγόνει θανάτῳ, καὶ τέθαπται κατὰ τὴν μονὴν τῶν Μαγγάνων, ἐν τῷ τῆς σεβαστῆς τῆς Σκληραίνης μνήματι) ἐκ μὲν τῶν αὐτίκα στέλλεται στρατιὰ, τὰς πόλεις μετελευσομένη τὰς ἀποστάσας. Βιζύη μὲν οὖν καὶ Τζουρουλὸς ἐπανήλθοσαν, καὶ ὡς πρότερον ὑπέκυπτον. τὴν δὲ πολισθεῖσαν Ἀρκαδιούπολιν κενωθεῖσαν εὗρον τοῦ ἐν πλούτῳ καὶ δόξῃ λεώ. * νυκτὸς δ' ἐπιθεμένων σφίσι Ῥωμαίων, οἷς ἡ πόλις ἥδε πατρὶς, καὶ οἷς συνεληλύθασι τούτοις ἐπίκουροι, πρὸ τὸν μὲν ἡσύχασαν, ἐν ὅπλοις γενόμενοι, καὶ πρὸς φρουρὰν τὰ τείχη διείλοντο. ὑποφαυσάσης δὲ τῆς ἕω, Ῥωμαίους κατασκεψάμενοι, μήτε μὴν παρατάξει, μήτε μὴν μεθόδοις χρωμένους στρατηγικαῖς, ἀλλ' οὐδ' ἐς ἀκρίβειαν ὡπλισμένους συντεταγμένην τὴν δύναμιν ὡς ἐς μάχην ἐξάγειν ἐγνώκεσαν. ὡς δ' ἀπελύτων αὖθις Ῥωμαῖοι μετὰ θάρσους τοῖς τείχεσι ἐπεγχρίπτοντες (ᾤοντο γὰρ δειλίαν τὴν τῶν Λατίνων ἀσφάλειαν) διεκχέονται τῶν πυλῶν, καὶ σφίσι συμπλέκονται, καὶ πρὸς μικρὸν ἀντισχόντες Ῥωμαῖοι τρέπονται, καὶ γίνεται τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐλεεινὸν καὶ οἴκτιστον θέαμα. μηδενὸς γὰρ λαβόντες οἱ Λατῖνοι φειδὼ, κατὰ δὲ πάντων τῷ ξίφει χρησάμενοι, τὴν γῆν ἐπίαναν αἵμασι, καὶ τῶν πεσόντων οὐδεὶς ὁσίας τετύχηκε. ταυτὶ μὲν οὖν ἡ προεξιοῦσα δέδρακε στρατιά. οὐδὲ γὰρ περαιτέρω χωρεῖν τεθάρρηκε, Ῥωμαίων μὲν καὶ Βλάχων μετὰ μοίρας Σκυθικῆς περιϊόντων, τῶν δ' ἄλλων ἐς τὴν Ἀδριανοῦ συνδραμόντων, ὡς εἰς σῶζον κρησφύγετον. κατὰ δέ γε μῆνα τὸν μάρτιον ἔξεισιν ὁ βασιλεὺς Βαλδουῖνος, καὶ ὁ Πλέης κόμης Δολοΐκος, ἐπὶ δ' αὐτοῖς ὁ Δοὺξ Βενετίας

νετίας ἐξάρχος Δάνδουλος, μετὰ τῶν οἰκείων ἑκάστος τάξεων, ἀμέλει καὶ κατειληφότες τὴν Ἀδριανοῦ, καὶ βαλόντες ἐκεῖσέ πη στρατήγιον, ἐς ὅσον μὴ εἶναι βέλους ἐντὸς, τῇ ὑστεραίᾳ τὰς δυνάμεις προσῆγον τοῦ τείχους, καὶ ἵστων τὰς μηχανάς. τῶν δ' ἐντὸς ἀμυνομένων εὐρώστως, οὐδέν τι πλέον ἐφ' ἡμέραις ἐπέραινον πλείοσι τοῦ βάλλεσθαι καὶ βάλλειν διὰ τὴν τῶν τειχῶν ἰσχυρότητα, οὐκοῦν τὰ βάθρα τῶν τειχῶν ἀνεμόχλευον, ἀφανῶς ὑποσαλεύειν τὰ τείχη πειρώμενοι, ἐς ὅτι μήκιστον ὑπονομεύοντες, καὶ τὸν χοῦν λεληθότως ἀναφέροντες, καὶ ὑπερείσματα ἐκ ξύλων εὐφορήτων ταῖς ὀρυγαῖς ἐφιστῶντες, καὶ πολυχειρίᾳ τὸ ἔργον ἀνύοντες. ἦσαν δὲ καὶ Ῥωμαῖοι πρὸς ταῦτα διατεχνώμενοι τὰ τῇ πόλει σωτήρια, ἀλλ' οὔπω συχνοὶ περιεπόλουσαν ἥλιοι· καὶ μοῖραν διαφεὶς ὁ Ἰωάννης Σκυθικοῦ στρατεύματος, τοῖς ζώοις τῆς διαίτης καὶ τοῖς ὀχήμασιν ἐντέλλεται προσβαλεῖν, ἃ περὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Λατίνων τὰ χλωρὰ τῆς ὕλης ἐδρέποντο, διὰ τοῦ μεθοδεύματος γνῶναι βουλόμενος, ὁποῖα τὰ τῶν πολεμίων εἰσὶ διαβούλια, καὶ ὅπως τὰς εἰς πόλεμον ἐκτάσεις τιθέασι. οἱ δὲ καὶ πρὸς τὴν πρώτην τῶν Σκυθῶν θέαν ἐνθουσιώδους πλησθέντες ὁρμήματος, πρὸς τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς δόρασι γίνονται. καὶ οἱ μὲν τῆς ἐπὶ Σκύθας κατὰ κράτος εἴχοντο· οἱ δὲ τὰ νῶτα μεταβαλόντες, συντόνου δρασμοῦ ἥπτοντο, ἐς τοὐπίσω τὰ βέλη πέμποντες, καὶ μηδ' οὕτω τοῦ φεύγειν προτεροπάδην ἐπιλαθόμενοι· οἱ δὲ ἐπέκειντο καὶ οὕτως διώκοντες, καὶ οὐδὲν ἤνυον, πτηνώδεσι καὶ κούφοις διὰ τὴν ὅπλισιν ἀνδράσιν ἐφεπόμενοι. καὶ τοιοῦτον μὲν πέρας τὰ τῆς τόθ' ἡμέρας εἰληφέσαν. ἐκ δὲ τούτου Ἰωάννης μὲν τὸ οἰκεῖον στράτευμα ἔχων, αὐλῶσιν ἐνελόχα, καὶ φάραγξας ὑπεδύοντο, καὶ τόποις ἐπηρμένοις εἰς γήλοφα παρεδύετο, μηδ' εἰ πάρεστιν, εἰδέναι

tiarũ Dux cum ſuis quiſque legionibus & vallo extra teli iactũ ad Adrianopolim cõmunito, poſtridie copias ad mœnia adducunt, & machinas erigunt. Vrbanis autem ſtrenuè ſe defẽdentibus per dies cõplures non aliud proficiebãt, niſi vt telis & peterent & peterẽtur. Itaque vineis, multitudine operarum freti, longiſſimè actis, egeſtáque clàm terra, & cauernis ; aridis lignis ſuffultis, mœnium fundamenta hoſtibus non animaduertentibus labefactare ſtuduerũt. Sed & Romani contrà parabãt, quæ vrbi eſſẽt ſalutaria. Nec multis diebus pòſt Ioannes partem Scythici exercitus impetum facere in pecudes & equos in herbidis pratis iuxta Latinorum caſtra paſcẽtes iubet vt ea ratione hoſtium concilia, & militarem diſciplinã exploraret. Hi verò ad primũ Scytharũ conſpectum furioſo quodam ardore cõcitati, haſtis arreptis & equis conſcenſis, Scythas inuadũt, qui tergis obuerſis continẽter fugiũt, retrò ſagittas cõiicientes, ac ne ſic quidem fuga interrupta. Illi verò acriter perſequuntur, quamuis nihil proficerent, benè volucribus ob leuem armaturam viris inſtando. Et hic eius diei fuit exitus. Ex eo Ioannes cum ſuis copiis anguſtias & fauces ſubit, & poſt altos colles deliteſcit: in id intentus, ne ſuam præſentiã

Adrianopolim obſidet.

Latini à Scythis in inſidias pellecti, à Blachis capiuntur & occiduntur.

Ioannis Græcorũ & Scytharum ducis ſtratagema in Latinorum perniciem.

nosset hostes. & rursus è Scythica phalange cui Cozas præerat, complures in castra Latinorum mittit, hortatus, vt priores imitarētur, eademq́ue via reuerterētur. Latini Scythis denuò visis, rursus festināter armati, maiori quam dudum contentione hastas in eos vibrant, & cursum intendunt.

Scytharum in bello dexteritas.

Sed cū Scythæ facilè anteuerterent, vt & leuiter armati, & expeditioribus equis insidentes, ac nullas ferè sagittas retrò emittentes: Latini per imprudentiā lōgissimè prouecti, in ea loca, in quibus laquei & insidiæ erant, & in recentes Scythicas cohortes inciderunt, & ipsi & equi iā contentione itineris planè fatigati, & in medio Scytharum circumuenti sunt.

Latini imprudentes & cōtentione itineris fatigati in Scythicarum cohortium insidias incidunt.

quorū multitudine, cùm ad manus ventum esset, oppressi, equis deturbantur, multis singulos inuadētibus: & duræ ceruicis homines falces & laqueos in colla recipiunt, equi occidūtur. Tanquā enim atra & perpetua nubes, ita Scythæ irruebant, vt neque explicare sese neque diffugere possent. Ceciderūt igitur omnes lectissimi Latinorum equites, & hastis vibrādis celebres. cadit & Pleæ Comes Doloicus.

Latinorum lectissimi cæduntur. Vide quid audacia imprudēs efficiat.

Balduinus verò capitur, & viuus in Mysiam abducitur: atque inde Ternobum perductus, & in carcerem coniectus, vinculis vsque ad collum oneratur.

Dandalus effugit.

Principale verò & callidissimum malum & omnium

προεύδων τοὺς ἀντιπίπτοντας. ἐκ δὲ τῆς Σκυθικῆς φάλαγγος ἧς ὁ Κοτζᾶς ἡγεμόνευεν, αὖ πάλιν ἐπελαύνειν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Λατίνων διαφῆκε συχνούς. καὶ ταυτὰ τοῖς πρότερον δρᾶν ἐγκελεύεται, κἀκείνης ἔχεσθαι τῆς πορείας ἐπαναστρέφοντας, ἧς καὶ πρότερον εἴχοντο. οἱ δὲ ὡς τοὺς Σκύθας αὖθις θεάσαντο πρὸς σπουδὴν, καὶ αὐτίκα μάλα καθοπλισάμενοι, καὶ ὑπὲρ τὴν ἔναγχος εὐρώστως ἐπέκειντο, τὰ δόρατα σείοντες, κἀπὶ τὸ μᾶλλον τὸν δρόμον ἐπέτεινον. ὡς δὲ τὸ Σκυθικὸν προῆγεν εὐπετῶς, τὰ πολλὰ μηδὲ τοξεῦον ὄπισθεν, ὡς μὲν κούφως ἐσταλμένον, ὡς δὲ καὶ δρομικωτέροις ἵπποις ὀχούμενον, ἔλαθον εἰς πλεῖστον ὅσον οἱ Λατῖνοι ἐξιππασάμενοι, καὶ τῶν χωρίων ἁψάμενοι ἀμαθῶς, ἐν οἷς αἱ πάγαι καὶ οἱ λόχοι, καὶ τὰ ἔνεδρα διεσκεύαστο, ἀμέλει καὶ Σκυθικαῖς ἀκμῆσι περιπεπτωκότες στρατιαῖς, αὐτοὶ τῆς ὁδοῦ τῇ συντονίᾳ ἐκτονωθέντες, καὶ λαμπρῶς ἤδη σφίσι τῶν ἵππων ἀποκναισάντων, ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνονται. οἱ γὰρ Σκῦθαι ὡς ἐς κύκλωσιν αὐτοὺς περιήεσαν. οἱ δὲ ὡς ἐν χερσὶν ἦν ὁ ἀγὼν τῷ πλήθει τῶν Σκυθῶν βιαζόμενοι, ἀνετρέποντο τῶν ἵππων, πολλῶν ἕνα περιϊόντων, καὶ δρέπανα καὶ βρόχους ἐδέχοντο κατὰ τῶν αὐχένων οἱ σκληροτράχηλοι. καὶ τὸ χρῆμα τῶν ἵππων κατηκίζετο. ὡς γὰρ μέλαν νέφος καὶ συνεχὲς τῶν Σκυθῶν ἐπεισπεπτωκότων, οὔτε ἵππων ἐξελιγμοῖς χρήσασθαι εἶχον, οὔτε διαφυγὰς δρᾶν. ἔπεσον οὖν ὁπόσον τοῦ Λατινικοῦ ξίφους ἐπίλεκτον, καὶ ταῖς τῶν δοράτων ἀγκοινήσεσι περιώνυμον. πίπτει δὲ καὶ ὁ τῆς Πλέης κόμης Δολόϊκος. ὁ δὲ Βαλδουῖνος χειροῦται, καὶ εἰς Μυσίαν ἀπάγεται· κἀκεῖθεν εἰς Τέρνοβον κομισθεὶς, εἱρκτῇ παραδίδοται, καὶ δεσμὰ ἕως τραχήλου ὑφίσταται. τὸ δ' ἀρχαιότατον καὶ πολυτροπώτατον κακὸν, καὶ τῶν

ἀποδ-

ἀποδυκταίων πάντων Ῥωμαίοις πρω-
τουργὸν αἴτιον, ὁ τῆς Βενετίας δοὺξ Δάνδου-
λος, ὕστατος ἐλαύνων, κἀκ τῶν φυγάδων
τὴν τοῦ στρατεύματος ἧτταν ἐνωτισάμε-
νος, ἐκ τοῦ αὐτίκα μεταστρέψας τὰ χαλι-
νὰ, ἐς τὸ στρατόπεδον φέρεται. ὡς δὲ καὶ νὺξ
ἐπῆλθε (περὶ γὰρ δείλην ὁ πόλεμος γέγο-
νε) φῶτα εἰσενέγκασθαι ταῖς σκηναῖς ἐπι-
σκήπτει, καὶ πλείστους αἴρειν πυρσοὺς, εἰς ἔμ-
φασιν τοῦ μὴ πᾶσαν ἐκτεθλῖφθαι τὴν στρα-
τιάν, μηδὲ σφᾶς ἀποδειλιᾶσαι τὸν πόλεμον.
περὶ δὲ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἀνα-
στὰς, ἐκεῖθεν εἰς τὴν παράλιον ἵκετο Ῥαι-
δεστόν· καὶ συμμίξας Ἐρρῆ τῷ τοῦ Βαλδουΐ-
νου κασιγνήτῳ, ἄρτι ἐξ Ἀτραμυτίου ἐπανή-
κοντι μετὰ τῶν ἐκ Τρωίας Ἀρμενίων, οἵπερ
αὐτῷ συνεστράτευον, ἐς τὸ Βυζάντιον ἐ-
πανέζευξε, διερρηγμένος τὸν στήμονα τῶν ἐν-
τέρων τοῖς πολλοῖς παρασάγγαις, οὓς ἐν
τῷ φεύγειν διεπόδυσε, καὶ διῳδηκὼς ἐπὶ
μέγα τὸν κυλινδροφύλακα θύλακον.

5 Ῥωμαῖοι δ' ἐπὶ τούτοις ὅσοι τῇ Κων-
σταντίνου προσέμενον, τῷ δέει τοὺς ὀδόντας
ἐβόμβαινον, ἔτι προκείμενον ἔχοντες ὀφ-
θαλμοῖς τὸν κατὰ σφῶν ἐκξιφισμὸν τῶν Λα-
τίνων, καὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν προσόντων,
ἃ κατ' οὐδένα δίκαιον λόγον ὑπέστησαν μετὰ
τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἄπαρσιν Βαλδουΐνου,
πέμπτην ἄγοντες καὶ εἰκοστὴν τοῦ μαρτίου
μηνὸς, τῆς τότε τρεχούσης ὀγδόης ἰνδι-
κτιῶνος, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ
τρίτου καὶ δεκάτου ἔτους. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔτι
παροικοῦντες τῇ Σηλυβρίᾳ, τὰ τῶν κα-
κῶν ἔσχατα εἰκάζομεν πείσεσθαι, τὴν τῶν
Δαονιτῶν ἀναίρεσιν, ἐκ γειτόνων οὖσαν, μό-
νον οὐκ ἐπόψιον ἔχοντες, καὶ παρὰ πόδας τοὺς
σφαγέας θεώμενοι, τὴν Σηλυβρίαν εἰ-
σιόντας ξιφήρεις, καὶ τὰς ἡμῶν ἀγκαλίδας
καὶ τὰ ῥάκια προνομεύοντας. δεκὰς μὲν
οὖν ἐπὶ δυάδι τοῦ ἀπριλλίου μηνὸς ἐνειστήκει, τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος, τοῦ

Romanarū cladium primus autor Venetiæ dux Dandulus, qui extremū agmē claudebat clade exercitus ex fugiētibus, cognita, ſtatim cōuerſis frænis in caſtra properat: & vt nox ſuperuenit (nā prælium ſub veſperā eſt cōmiſſum) lumina in tentoria inferri, & plurimas pyras incendi iubet, vt Romani putarent, non omnē exercitum periiſſe, aut ſe pugnam detrectare. Circa primā noctis vigiliam, maritimā Rhedæſtum cū Errico Balduini fratre, modò Adramyttio cum Troianis Armeniis reuerſo, qui ſub eo militabant, congreſſus: Byzantiū rediit, inteſtinis fuga tot paraſangarū ruptis, & ſcroto in immenſum tumefacto.

Eiuſdē ſtratagema, vt Græcos eluderet.

Et vt cōmodius præcipiti fuga vitæ ſuæ, quamuis non ſine valetudinis iactura, conſuleret.

5 Romani verò qui adhuc in vrbe erant, præ metu dentes quatiebant, etiamnū velut intuentes Latinorum contra ſe ſtrictos gladios & direptionē bonorū: quibus rebus poſt Balduini diſceſſū, nulla iuſta ratione afflicti erant, mēſis Martij die X X V, indictione V I I I, anni V I. M. D C C C. X I I I. Sed & nos adhuc Selybrię inquilini extremas clades expectabamus, Daonitarum vicinorū interitū tantum non in conſpectu habentes, & eueſtigiò percuſſores ſtrictis enſibus Selybriam ingredientes, & faſciculos noſtros & pannos diripientes. Imperatrix vrbs X I I die Aprilis, Indictione

Græcorum, Constantinopoli & Selybriæ degentium, calamitas.

Daonitarum interitus.

Selybrienſiū direptio.

Græci à Latinis, Latini à Scythis ſuperati.

VII, anni VI M.DCCCXII à Latinis capta eſt. XV die eiuſdem menſis. VIII indictione Latini à Scythis victi ſunt. Sed quid ſecutum eſt? aliud flagellum atrociſſimũ & calamitoſiſſimũ emicuit. Nam Ioannes Myſius, idem Romanorum hoſtis & vindex, oppida Byzantio vicina Latinis tributaria, Scythis diripienda concedit. Ibi nouum & inuſitatum malum quod *omne diuinitus inflictum ſupplicium ſuperat*, erat cernere. Terram eandem, eandẽ gentem, bini populi infeſtabant, aliàs vtrique, aliàs alternis irruẽtes. Nam & Scythæ obuia quęque vaſtabant, & aliquot forma excellentes captiuos, poſt flagra ſuſpenſos ſuis dæmonibus immolabant: & Latini Romanorum defectione & Scytharum de ſe victoria inflãmati, nihilo ſecius in noſtros ferro & igni graſſabantur. Nec vllus locus erat, qui auxilium & ſalutem afferre poſſet, cum terra continens malis infinitis redundaret, ipſa pernicie pernicioſior: & Latinorum piraticæ naues mare peruagantes, quicquid è portu vndecunque ſolueret, malè tractarent. At Ioannes Thraciis vrbibus nõ immoratus, Theſſalonicam properat, vt ſuo arbitratu prouinciam illam conſtitueret, & vrbes à Latinis auulſas ſibi vendicaret. Igitur Serras profectus, cum Latinis qui ibi erãt pugnam committit, & eos quoque, ſed cruenta victoria ſuperat. Nam Latini & diſciplina mi-

Ioannis Myſi tyrannis.

Bellum ciuile omne diuinitus inflictũ ſuppliciũ ſuperat.

Scythatũ & Latinorũ in Græcos immanitas.

Triſtis vbiq; luctus, vbiq; pauor, & tetra mortis imago.

Iudiciũ Dei in Græcos & Latinos, qui alij alios iugulant.

ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ δωδεκάτου ἔτους, ἐν ᾗ βασιλὶς πόλις πρὸς Λατίνων κεχείρωται. τῇ δὲ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος, ὑπὸ Σκυθῶν Λατῖνοι κατηγωνίσθησαν. ἀλλὰ τίνα τὰ ἐφεξῆς; ἑτέρα μάστιξ στιλβοῦται Ῥωμαίοις, βαρύστονός τις καὶ πολυσύμφορος. ὁ γὰρ Μυσὸς Ἰωάννης, ἐχθρὸς ἅμα καὶ ἐκδικητὴς Ῥωμαίοις δεικνύμενος, ἐκδίδωσι τοῖς Σκύθαις εἰς προνομὴν, ὅσαι κωμοπόλεις τῷ Βυζαντίῳ ἐγγίζουσαι, φόροις τοῖς Λατίνοις εἰσέφερον. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀλλότροπόν τι κακὸν, καὶ ἀσυνήθες, καὶ πᾶσαν ὑπεραῖρον θεοκίνητον μάστιγα. τὴν γὰρ αὐτὴν γῆν, καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, ἐδῄουν γένη διττὰ, πῇ μὲν ἑκάτερα, πῇ δὲ θάτερον παρὰ θάτερον ἐπεισπίπτοντα. Σκύθαι τε γὰρ τὰ ἐν ποσὶν ἐπιόντες ἔκειρον, καί τινας τῶν κάλλει διαπρεπῶν αἰχμαλώτων μετὰ μαστίγωσιν, τοῖς ἑαυτῶν ἐπέθυσαν δαίμοσιν ἀναρτήσαντες, καὶ Λατῖνοι τῇ κατὰ σφῶν ἐπαναστάσει Ῥωμαίων, καὶ τὸ πρὸς Σκυθῶν ἡττηθῆναι διαπειρόμενοι, οὐδὲν ἔλαττον Ῥωμαίους ἐδῄουν. οὐδεὶς τοίνυν τόπος σώζων ἦν καὶ λυτρούμενος, ἠπείρου μὲν κακῶν ἄπειρον πληθυούσης, καὶ τῶν ὀλεθρίων οὔσης ὀλεθριωτέρας. μονοκρότων δὲ σκαφῶν καθ' ἅλα περιπλεόντων Λατινικοῦ συντάγματος, λῃστείᾳ τε καὶ πειρατείᾳ κακῶς τιθέντων τὸ ὁθενοῦν ἀναγόμενον. ὁ δὲ Ἰωάννης ταῖς Θρᾳκίαις μὴ ἐμβραδύνας πόλεσιν, ἐς Θεσσαλονίκην ἵεται πρὸς τὸ δοκοῦν ἐκείνῳ τὰ ἐκεῖσε καταστησόμενος πράγματα, καὶ τὰς πόλεις ἀποσπάσων τῶν Λατίνων, καὶ μεθαρμόσων πρὸς ἑαυτόν. οὔκουν ἀφιγμένος εἰς Σέῤῥας, μετὰ τῶν ἐκεῖσε Λατίνων συῤῥήγνυσι πόλεμον, καὶ μεθ' αἱμάτων ῥεύσεις πολλὰς, καὶ τούτων νικητὴς ἀναδείκνυται. οἱ γὰρ Λατῖνοι τῷ σφετέρῳ τε ἀκριβεῖ πρὸς τὰς

μάχας

μάχας, καὶ πρὸ τῆς ἀντεμβολῆς ἑτοίμως τὸν Ἰωάννην δεξάμενοι, πολλοὺς τῶν ὑπ' αὐτὸν κατέτρεψαν. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡττηθὲν τὸ Λατινικὸν, καὶ πρὸς τὴν πόλιν τὰς Σέῤῥας τραπόμενον, οὐκ ἔφθη συγκλεῖσαι τὰς Σέῤῥας· καὶ εἴσω τῶν τειχισμάτων συνεισπίπτουσιν, οἱ τῶν φευγόντων ὄπισθεν φερόμενοι Βλάχοι τε καὶ Ῥωμαῖοι. καὶ οὕτως ἡ πόλις εἴχετο. εἶτα ἡ μὲν ἦν ἐν πυρὶ, καὶ τῇ τῶν τειχῶν καθαιρέσει· τὸ δὲ συλληφθὲν ἐν ἀπαγωγαῖς καὶ δεσμοῖς. τοῦ δὲ Λατινικοῦ στρατεύματος ὁπόσον μὴ κατὰ τὸν πόλεμον ἀπεῤῥύετο, ὃ μὲν ὡς ἑκάστοις προὐχώρει σέσωστο· ὃ δὲ τῆς ἄκρας λαβόμενον, ἔνδον ἐπέμενε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ περιελθὼν τὴν ἄκραν ὁ Ἰωάννης, τοῖς ἐς αὐτὴν ξυμφυγοῦσι Λατίνοις παραδοῦναί οἱ τὸ χωρίον, καὶ σώζεσθαι διακηρυκεύεται. οἱ δὲ οὐδὲν ἐφρόνουν ἐνδόσιμον, τὴν ἀπὸ τοῦ μαρκεσίου καραδοκοῦντες συνάρσιν. καὶ ἐν τούτῳ κλίμακας ὁ Ἰωάννης ηὐτρέπισε, καὶ κατὰ λόφον ἀντικείμενον τῇ ἄκρᾳ, μεγίστην ἐπιστήσας ἑλέπολιν, τὰ τείχη ἔτυπτεν. οἱ δ' ἐπὶ τῆς ἄκρας ὁπόσα τῆς τειχῶν ἀμυντήρια προπετάσαντες καὶ προεκτείναντες, ἐπέμενον ἀνθιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ θεάσαντο τὸν Ἰωάννην ὡς ἐν πυρὶ τειχίσματι τὴν ἄκραν διειληφότα παντὶ τῷ στρατεύματι, καὶ πᾶσαν ἀποκλείσαντα σφίσι πάροδον ὡς μηδὲ ποσὶ δύνασθαί τινα κλέψαι τὴν εἰς τὸν μαρκέσιον ἄφιξιν, ἐνδοῦναί οἱ τὴν ἄκραν ἤθελον, εἰ σφίσι σπένδοιτο, καὶ συγχωροίη τὴν ἔξοδον ἀπαθῶς, ὡς ὅπλων καὶ τῶν ἵππων ἔχουσι. τοῦ δὲ μηδ' ἀκροῖς ὠσὶ τὰς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις ταύταις παραδεξαμένου σπονδὰς, αἰτοῦνται τὴν εἰς τὰ σφέτερα ἔθη μετὰ ἡγεμόνων ὁδοῦ μέχρι τῶν Παιονικῶν ὁρίων ἀποπέμψειν. καὶ ὡς προὔβησαν ἐπὶ τούτοις ὅρκια, ὁ μὲν εἶχε τὴν ἄκραν, οἱ δ' ἀκίνδυνον τὴν ἐξέλευσιν. ἀλλ' οἷα καὶ τὰ κατὰ τὸν ἡγεμόνα σφῶν τὸν μαρκέσιον;

litari freti, & Ioanni fortiter obuiam egressi, multos eius milites cæciderunt. Sed non multò pòst cum victi, & ad vrbem Serras conuersi essēt, antequam portas clauderēt: Blachi & Romani, qui fugientibus instabant, vnà irruperunt. Vrbs ita capta & incensa est, & mœnia diruta: qui comprehensi fuere, abducti & vincti.

Serræ vrbs capta & incensa à Græcis quorum auxilio conseruari debuit. Bellorum ciuilium fructus.

Ex Latini exercitus reliquiis alii vt quisque potuit, saluti suæ consuluerunt, alij arcem occuparunt. quam postridie circūiens Ioannes, Latinis, si eam dederēt, incolumitatē promisit.

Arx Serrarū à Ioanne Myso obsessa.

Qui cùm Marchionis freti auxiliis, eā postulationē aspernarentur, scalas parat: & in tumulo quodam è regione arcis machina maxima collocata, mœnia ferit.

Tormentis bellicis oppugnatur.

Latini verò deprōptis omnibus ijs quæ ad defensionem vsui essent, repugnabant, donec Ioannem, muro velut igni, & omni exercitu totam arcē circūdedisse & omnem sibi exitum interclusisse viderūt, vt nec pedes vllus clàm ad Marchionem peruenire posset: tum verò ea conditione deditionem facere voluerunt, si sibi cum armis & equis tutò discedere liceret.

Vndique cingitur.

Quam illo prorsus repudiāte, postulant, duces sibi domum reuersuris attribui vsque ad Pannoniæ fines. Sic fœdere icto, ille arcem occupauit, hi citra discrimen abierunt.

Deditione capitur.

Sed quis status ducis eorum Marchionis fuit?

Bonifacius Marchio, de turbis Thessalonicæ ortis certior fit dum bellum Scuro infert.

Nam nec hoc prætereundũ est. Dum adhuc Peloponneso constituenda occupatur, & cum Scuro dimicat, literis vxoris res nouas moliri Thessalonicenses fit certior: ipsam vrbe expulsam, in arcem confugisse, & complures dies iam obsideri: vrbem verò à Blacho quodam Prosaci & finitimorum locorũ Ioanneæ ditionis præfecto, nomine Ezyismeno teneri.

Ideo Thessalonicam contendit.

Quibus auditis, Marchio quamprimùm opem ei ferre statuit, & reditum maturauit. Sed antequam Thessalonicæ appropinquaret, occurrit suis, hostiũ cladem & profligationem nũciantibus & tranquillitatẽ vrbi restitutam.

Cuius liberatione audita, in Ioannẽ Mysum mouet.

Earum rerum fama delectatus, & suis ostentata, conuersis habenis Scopia rectà tendit, Ioannis iniurias vlturus. Sed vixdum ea quæ parturiebat aggressus, nuncium alium accipit, de Comitis Pleæ interitu & imperatoris Balduini captiuitate.

Sed accepto nũtio de Balduini captiuitate Thessalonicam reuersus, sæuit in miseros ciues.

Itaque repetito priore itinere, Thessalonicam ingreditur: & veritate illius nũcii per literas confirmata, spicilegium instituit, è segete vrbis nondum planè resecta, in illa belli messe, quod ãte suũ reditũ conflatum erat: & alios ciues pecunia multatos, pistillo nudiores vrbe exegit: alios occidit, alios suspẽdit, tã ex laicis quàm ex ordine Deo consecrato.

Alexiũ cum Euphrosyna in Germaniã relegat.

& miserrimum Imperatorẽ Alexium cum Euphrosyna coniuge per mare ad Alemaniæ principem misit. Heu heu

χρεὼν γὰρ μηδὲ ταῦτα παρελθεῖν ἀνιστόρητα. ἔτι τοῖς κατὰ τὴν νῆσον τοῦ Πέλοπος διαπονουμένους πράγμασι, καὶ διὰ μάχης χωροῦν τῷ Σγουρῷ, γράμματά οἱ τῆς γυναικὸς χειρίζεται, τοὺς Θεσσαλονικεῖς νεωτερίσαι διασαφοῦντα. καὶ αὐτὴν μὲν ἐξωσθεῖσαν τῆς πόλεως, εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναδραμεῖν, καὶ συχνὰς ἡμέρας ἤδη πολιορκεῖσθαι· τὴν δὲ πόλιν εἰσιόντα κατέχειν Βλάχον τινὰ, Ἐζυϊσμένον τὴν κλῆσιν, φρουροῦντα τὸν Πρόσακον, καὶ ὅσα τῶν ἐκεῖθι τῷ Ἰωάννῃ κατήκοα. ὡς οὖν πύθοιτο ταῦτα Μαρκέσιος, ἔγνω τὴν ταχίστην ἀρήγειν, καὶ τὴν πορείαν ἐπανιὼν ἐπέτεινε. μήπω δὲ τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐγγίσας, συμβάλλει τοῖς ἀγγέλλουσι τὴν τῶν πολεμίων ἧτταν καὶ ἀποσόβησιν, καὶ τὴν ἐς αὖθις ἠρεμίαν τῆς πόλεως. ἀμέλει καὶ τοῖς τοιούτοις ἀκούσμασιν ἐνησθεὶς, καὶ φιλενδεικτῶν πρὸς τοὺς οἰκείους, μεταστρέψας τὰ ἡνία τῶν Σκοπίων ἰθὺ φέρεται, τὸν Ἰωάννην ἀμυνάσθαι θέλων τῶν εἰς αὐτὸν γεγονότων. ἀλλ' οὔπω ἔφθη ἐπιβαλεῖν οἷς ὤδινε πράγμασι, καὶ ἄγγελος ἕτερος ἐφίσταται, τὴν τοῦ κόμητος Πλέης ἀναδιδάσκων ἀπώλειαν, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως Βαλδουίνου κατάσχεσιν. ἣν οὖν ὥδευε πρότερον πάλιν ἀψάμενος, τὴν Θεσσαλονίκην εἴσεισι καὶ γνοὺς ἀληθῆ ὅσα διὰ γραμμάτων πέπυστο πρότερον, ἐπικαλαμᾶται τὸ μὴ ἀκριβῶς ἀμηθὲν ἐκ τοῦ ληΐου τῆς πόλεως ἐν τῷ ἀμήτῳ τοῦ πολέμου, ὃς πρὸ τῆς ἐκείνου συνέστη ἀφίξεως. οὓς μὲν γὰρ τῶν πολιτῶν ζημιώσας εἰς χρήματα, γυμνοτέρους ὑπέρου διαφῆκε τῆς πόλεως, οὓς δὲ ἀπέκτεινεν, οὓς δὲ ἀπεκρέμασεν ἐκ τοῦ λαώδους πλήθους καὶ τοῦ ἱερωμένου θεῷ τάγματος, καὶ τὸν δυσπραγῆ ἐν βασιλεῦσιν Ἀλέξιον καὶ τὴν τούτου σύνευνον Εὐφροσύνην, διαποντίους τῷ τῶν Ἀλαμανῶν ἐξέπεμψεν ἄρχοντι. φεῦ φεῦ

τοῦ

τοῦ καινοῦ τοῦδε καὶ ἀνηκούστου παρὰ Ῥωμαίοις
ἀκούσματος, εἰπεῖν δὲ καὶ ἀθεάτου ἐς δεῦρο
θεάματος. ταῖς δὲ Σέρραις ἐμβαλεῖν τὸν
Ἰωάννην ἐνωτισάμενος, μήπω δὲ καὶ τὸ
πέρας τοῦ συστάντος ἐκεῖσε προτέρου πο-
λέμου πυθόμενος, στέλλει τοὺς συναρήξον-
τας τοῖς ἐν ταῖς Σέρραις ὁμοφύλοις. οἱ δ'
ἐν τῷ ἀπιέναι τὰ ξυνενεχθέντα μαθόν-
τες, τὸν μὲν πόλεμον οὐδαμῶς διελύσαντο,
ὡς ἤδη ἐν τῷ δεινῷ καθεστότες, καίπερ εἰ-
δότες γενησόμενον πρὸς πολὺ περιόντα
πολέμιον· συρρήξαντες δὲ τοῖς ἐναντίοις,
κατὰ κράτος ἡττῶνται καὶ τρέπονται, Σκυ-
θῶν αὐτοῖς περιβαλλόντων οὕτω πυκνῶν,
κἀκ τῆς ἄλλης καὶ ἄλλης ἐκπιπτόντων, ὡς ἔστι
καὶ τὰ σμήνη θεάσασθαι τῶν σύμβλων περιϊ-
όντα καὶ τοὺς σφῆκας ἐξιπταμένους τῶν ἐνο-
δίων χηραμῶν. οὐκοῦν τοιαῖσδε μάχαις
διτταῖς τὸ ἧττον ἀπενεγκάμενος ὁ Μαρκέ-
σιος, αὐτὸς μὲν εἴσω τῆς Θεσσαλονίκης ἐγ-
κλείεται. ὁ δέ γε Ἰωάννης κατὰ πᾶσαν ἄδειαν
ἐς Βέρροιαν ἄπεισι, καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις
ὅσαι Μαρκεσίῳ ὑπέκυπτον, ἑαυτῷ προ-
σῳκείωσεν. ὡς δ' εἶχον οἱ ἐν τῇ πόλει Λα-
τῖνοι καὶ τάσδε τὰς δυσπραγίας ἐνωτισά-
μενοι, περὶ τοῦ ποιητέου σφίσιν σκέψιν τιθέα-
σιν, ὁμοῦ γενομένων τοῦ τε Ἐρρῆ, ὃς ἦν τοῦ
βασιλέως Βαλδουΐνου κασίγνητος, καὶ Μα-
ρίνου τοῦ δουκὸς Βενετίας. ὁ δὲ Δάνδουλος τὸ
ζῆν κατέστρεψεν. ἔδοξε τοίνυν ἅπασι, χω-
ρεῖν ἐπὶ πόλεμον, καὶ τὴν δύναμιν ἄγειν
κατὰ τῶν Θρακίων πόλεων, ὁπόσαι τῶν Λατί-
νων ἀπέστησαν, ἕως ἔτι θερμὸς τῶν πολλῶν
ὁ ζῆλος, καὶ Ῥωμαίων Ἰωάννης ἀποδιίστα-
ται, πολέμοις ἐναπειλημμένος ἄλλοις,
κἀκείνοις τὴν ἅπασαν χολὴν χαριζόμε-
νος. ἀμέλει καὶ μοῖραν τοῦ κατὰ σφᾶς στρα-
τεύματος προεκπέμψαντες, ἣν ῥοῦταν
ὠνόμαζον, πᾶν τὸ πρὸς ἰσχύος ἀνεπι-
κλήτως δρᾶν ἐκδεδώκασιν ἐν τῷ τὰς πό-

rem nouam & miserabilem & apud Romanos inauditã. Heu spectaculum nunquam visum hactenus. Audita porrò Ioannis ad Serras impressione, auxilia suis popularibus qui in ea vrbe erãt, mittit. qui quamuis euẽtu rei in itinere cognito, nihilo magis bello abstinuerunt, vt iam in ipso periculo constituti, licèt, sibi cum hoste longè superiore negociũ fore intelligebãt. Prælio cõmisso vincuntur & profligantur à maxima Scytharũ multitudine vndique irruentiũ, non secus quàm apum examina, quæ ex aluearibus effunduntur: aut crabronum instar è cauernis iuxta vias erumpentiũ. Duobus his præliis victus Marchio, se Thessalonicæ inclu- dit. Ioannes verò per summã licentiã Berrœã & alias Marchionicas vrbes occupat. Ea quoque clade audita, Latini qui Byzantii erant, consiliũ ineunt quid sit agendũ, concilio ab Errico Balduini fratre, & Marino Venetiarum duce indicto. nam Dãdulus obierat. Cum omnibus bellũ capessere placuisset & copias contra vrbes Thraciæ ducere, quæ à Latinis defecerãt: dũ populi animi adhuc feruerent, & Ioannes alijs bellis occupatus, iisque solis intẽtus, à Romanis abesset. Itaque partem exercitus, quæ vtilitatis suæ causa vltrò sequi vellet (Rottam ipsi vocant) ablegarunt, potestate data vrbes quæ defecissent,

Latinis ad Serras mittit auxilia.

Marchionis milites cum Scythis prælium cõmittũt, à quibus profligantur.

Inde vrbium deditio.

Erricus Balduini captiui frater, & Marinus Venetus dux, de bello persequendo bellum ineunt, dum hostis aliis negociis detinetur.

Suis militib. habenas laxant. permittentes vt eã viam quam vellẽt sequerentur.

ſuo arbitratu tractandi. Ea cohors antegreſſa, à nullo ſcelere, à nullo piaculo abhorruit. Veneti quoque Orientalẽ oram longis nauib. infeſtabant, & Callipoli ac Panij peſſima & à Chriſtianorum inſtitutis abhorrentia quæque perpetrarunt, vt calamitates eſſent multiplices, atroces, intolerabiles.

Inde calamitates multiplices, atroces, intolerabiles.

6 Erricus quoque Arcadiopoli, vt ſolis ventis habitabili, præterita, per vim Aprum ingreſſus, ciues inclemẽter tractatos occidi ſinit, quaſi grex aut armentũ, non autem Chriſtiani, & vi potius ſubacti, quã ſua ſponte addicti Blachis, trucidarẽtur. Multi etiam vincti laqueis, per vrbes & pagos circunducebantur, vi emendicata pecunia, ſe à victoribus redimerent. In ea circunductione ſi qui aut morbis oppreſſi, aut viæ longitudine fatigati deficiebant, laxato colli vinculo, non vt Chriſtiani expirare ſinebantur, & naturali morte obire, ſed gladiis obtrũcabãtur aut cõfodiebãtur. Erricus verò caſtris ad Oreſtiadem poſitis, profundum vallũ cõmunit. Nam eam vrbem vnicũ certamen, præmium, & finem laborum arbitrantes, obſeſſis denunciabant, ſe inde nõ receſſuros, niſi ea vel ſpõte dedita, vel vi expugnata. Hi verò ad ſolã deditionis mẽtionem exacerbati, reſponderunt, nullum in poſterũ fœdus inter Romanos & Latinos poſſe intercedere,

Aprum vrbẽ Erricus internecioni dat.

Miſerorum ciuium luctuoſiſſima conditio.

Latinorũ in Græcos crudelitas, noſtro ſeculo ab Hiſpanis in Indiæ occidẽtalis populos renouata.

Henricus Oreſtiadẽ oppugnat.

Obſeſſorum egregium reſponſum.

λεῖς ἐπιέναι τὰς ἀποστάσας. ὅθεν καὶ προηγούμενον τόδε τὸ σύνταγμα οὐδὲν τῶν ἀνηκέστων καὶ ἀθεμίτων ἐκπεριΐσατο. ἀλλὰ καὶ Βενίτικοι νῆας μακρὰς καθελκύσαντες, τὰ ἑῷα παράλια μέρη ἐλήϊζον πειρατεύοντες, τῷ Πανίῳ τε καὶ τῇ Καλλιπόλει προσχόντες, ὅσα χείριστα, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐθῶν ἀλλότρια διεπράξαντο. ἦσαν οὖν πολύμορφα τὰ δεινά, βαρυαλγέστατα καὶ ἀνύποιστα. 6 Ἐξιὼν γὰρ καὶ αὐτὸς Ἐρρῆς τὴν Ἀρκαδιούπολιν ὡς ἀνέμοις μόνον οἰκήσιμον παραλλάξας, τὴν δὲ εἴσοδον τοῦ Ἄπρου βιασάμενος, ἀνημέρως τοῖς ἐκεῖ προσφέρεται, τὸ ἐνοικοῦν ἐνδοὺς εἰς σφαγήν, ὡς εἰ ποίμνιον ἦν καὶ βουκόλιον, ἀλλ' οὐ Χριστώνυμον τὸ κτεινόμενον, καὶ βίᾳ μᾶλλον ἢ πειθοῖ τοῖς Βλάχοις ὑποκῦψαν, μηδὲ προσχωρῆσαν ἑκουσιότητι. πολλοὶ δὲ καὶ χοινόδετοι κατὰ κώμας καὶ πόλεις περιαγόμενοι ζωγρίαι τὰ λύτρα ἐρανιζόμενοι, τοῖς συνειληφόσι κατετίθεσαν. οἱ δ' ἐν ταῖς ἀπαγωγαῖς ταύταις ἢ νοσηλείᾳ σώματος προσαπαλαίσαντες, ἢ τῷ τῆς ὁδοιπορείας μήκει ἐκτενωθέντες τῆς τραχηλοκάκης ἀνιέμενοι, οὐ μὲν οὖν ὡς ὁμόπιστοι φθινύθειν εἰῶντο, καὶ παρακατατίθεσθαι μόρῳ φυσικῷ τὴν ψυχήν, ἀλλ' ἀπεδειροτομοῦντο ξίφεσιν, εἴτε μὴν κατὰ σπλάγχνων βαθεῖαν ἐδέχοντο τὴν πληγήν. ὁ δ' Ἐρρῆς τὴν Ὀρεστιάδα καταλαβών, στρατοπεδεύεται περὶ αὐτήν, χάρακά τε βαλών, καὶ βαθεῖαν τάφρον ὀρωρυχώς (ταύτην γὰρ τὴν πόλιν ἀγώνισμα καὶ ἆθλον καὶ συμπέρασμα τῶν πόνων οἱ Λατῖνοι ᾤοντο) μὴ ἂν ἑτέρως ἐκεῖθεν ἀπονοστῆσαι τοῖς ἐν τῇ πόλει διήγγελλον, εἰ μήτ' αὐτοὶ ξυμβαῖεν ὁμολογίαις. ἢ γοῦν νόμῳ πολεμίῳ σφᾶς αὐτὸς παραστήσαιτο. οἱ δὲ καὶ πρὸς μόνην τὴν τῆς συμβάσεως ἐνήχησιν ἀποκναίσαντες, μὴ Ῥωμαίοις ἐκ τοῦ δὲ καὶ

Λατίνοις

Λατίνοις ἔλεγον εἶναι ὅρκια πιστὰ, ἐπειδὴ
καθάπαξ Λατῖνοι τὰ μὲν ἐς πίστιν ἀβέ-
βαιοι, τοῖς δὲ προσχωροῦσι θηριώδεις, τοῖς
δὲ πολέμῳ χειρουμένοις ἀνηλεέστατοι πα-
ρὰ Ῥωμαίοις ἐγνώσθησαν. ταῦτα πυθό-
μενος Ἐρρῆς, πρὸς ἔργοις γίνεται. δισ-
σαῖς μὲν οὖν τάφροις ὀρυκταῖς περιεζωσ-
μένην τὴν πόλιν εὐρείαις τε καὶ βαθείαις
εὕρατο, τοὺς δὲ πύργους τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν
ἄκρων δεξαμένους ἐκ δονάκων πήγμα-
τα, ἐς πολὺ τοῦ ἀέρος ἀναβαίνοντα, καὶ περι-
καλύμματα ἔχοντας ἐκ διφθερῶν τε καὶ
δέρρεων, ὡς μήτε πυριφλέκτοις βάλλοιν-
το βέλεσι, καὶ εἶεν ἅμα εἰς προβολὴν τοῖς
ἀπὸ τούτων μάχεσθαι μέλλουσιν. ἀλλὰ καὶ
τῶν ξυλίνων ἄνωθεν πύργων ἱστοὶ κατεπά-
γησαν, ἔχοντες οἷα καὶ ὅσα ἐπιχυθέντα
ἐξάψαι τε φλόγα, καὶ εἰς μέγα προκαλέ-
σασθαι πέφυκεν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν
προὐφαίνοντο τεκτονικὰ πολεμιστῶν ἀν-
δρῶν ἀναπαύματα: ὁποῖα εἰσανίασιν οἱ
ἐπὶ τῶν ἰχθύων τὸν βυθὸν διερευνῶντες, καὶ τὰ
ἔθνη τῶν νεπόδων ἐπισκοπεύοντες. ἐπὶ τι-
νῶν δὲ καὶ λίθοις δι' ἁλύσεων ἠρτημένοις, ἐ-
πιχαλωμένοις διὰ μηχανῶν, καὶ αὖ πάλιν
ἀναφερομένοις, καὶ πρὸς τὰς χρείας τῶν και-
ρῶν μεταγομένοις. ἐπὶ δὲ καὶ τέσσαρα πρὸς
τοῖς δέκα πετροβόλα ὄργανα, ἐπὶ τῶν πύρ-
γων ἱστάμενα. ἔδοξεν οὖν Ἐρρῇ τε καὶ τῷ στρα-
τεύματι, τῆς μὲν ἔξω τάφρου πολέμῳ κρα-
τῆσαι· χωσθείσης δὲ καὶ δευτέρας, προσά-
γειν οὕτω τὰς μηχανὰς τοῖς τείχεσι. πονη-
ρῶς οὖν ἡ ἐφεξῆς τάφρος μετὰ τὴν τῆς προτέ-
ρας ἅλωσιν ἐχωννύετο, καὶ κόρσαι ἀναύχε-
νες καὶ ἄκορσα σώματα τῶν πιπτόντων ἀμ-
φοτέρωθεν, ἀνεπλήρουν ἐν πολλοῖς τὴν τῆς
τάφρου κένωσιν. ὡς δ' ὀψέ ποτε καὶ μεθ' αἵ-
ματος κέχωστο, προσάγουσι τὰς πυργοει-
δεῖς τοῖς τείχεσι κλίμακας, ἔνθα ἡ μὲν
τῇ τάφρῳ ἐνίσχετο, καὶ ὑποχαλᾷ τῆς ὀρθότητος, τῷ ἐπὶ μανῷ καὶ διακένῳ καὶ νεο-

quòd & fide lubrica, & in de-
ditítios belluina immanitate
in bello subactos maiori etiã
crudelitate vterẽtur. His au-
ditis Erricus operibus intẽ-
tus, vrbem duabus latis &
profundis fossis circũdatam
inuenit: vrbis verò turribus
pegmata altissima adiecta,
quæ pellibus & taurinis ter-
goribus contra ignem & ad
propugnatores defẽdendos
obtegebantur. Supra eas li-
gneas turres mali defigebã-
tur, in quibus ea erant, quæ
flammam maximã incẽdere
& latè spargere solent. Ali-
cubi in eis etiam fabrefacta
bellatorum sedilia visebañ-
tur, cuiusmodi eorum sunt,
qui ex tabulatis fundum ma-
ris explorant, & pisces ca-
ptãt. In aliquibus saxa cathe-
nis suspensa grauibus, & de-
mittebãtur, & rursus attol-
lebantur, & provt res postu-
labat, transferebãtur. Præ-
terea quatuordecim tormẽ-
ta in turribus cõspiciebãtur.
Quare Errico & exercitui vi-
sum est, priorem fossam vi
occupare, secundaque ex-
pleta, machinas muris ad-
mouere: ac altera fossa, pri-
ore capta, difficulter exple-
batur: & capita & trunci ca-
dauerum, eorum qui vtrin-
que cadebant, hiatus eius
multis in locis explebant.
Qua tandem non sine san-
guine complanata, scalas
turritas ad mœnia adducũt:
quarum altera in fossa detẽta
ob aggerẽ recens congestũ,
vacuum alicubi & rarum ad-

Orestiadis propugnacula & munimenta: fossæ latæ & profundæ: turres munitæ.

Bellatorum in turribus sedilia.

Saxa cathenis suspensa.

Tormenta bellica.

In Orestiadẽ, Errici impressiones.

Fossa cadaueribus multis locis completur.

Scalæ turritę, quarum vna tormẽtorum globis saxeis contrita est.

huc, subsedit: altera recta ad murum producta, priusquam diabathra conijceretur, saxis tormentorum contrita est, & facta inutilis. In qua qui pugnabant, plurimi malè sunt accepti: tum Petro Plancio viro robustissimo, & ob fortitudinem celeberrimo, calua est saxo confracta. Itaque eo die conatus Latinorũ irriti fuerunt. Postridie turres denuò mœnibus alia parte vrbis admouentur, easque viri bellicosissimi conscendũt. Interea propugnatores cũ ferè omnes machinas turribus imminere viderent, & pontem sublicium à certis traduci, & mœnia iam contingere: armati portis erũpunt, quicquid excitãdo augendoque incendio aptũ est secũ portantes. Pugna igitur atrocissima cõmissa: tũ quoque infectis rebus, machinis in cõspectu eorum crematis, recedunt. Sed & foris Blacorum & Scytharum exercitus circa vallum obequitãs cõmeatum in castra apportari non sinebat. Itaque consilij inopes, & animorum alacritate fracta, nouas copias Byzãtio accersiuerũt, quæ quidem necessitate magis quàm volũtate exibant: ni ita facerent, à Martino Cardinali & Thoma Cõstantinopolitano Patriarcha nuper Venetiis profecto diris obstringendi & sacris interdicẽdi. Is Thomas patrio vestitu indutus erat, qui corpus ita cõstringebat, vt acubus illi assutus videretur, manibus dũtaxat & pectore aperto: malis ita rasis,

Petro Plancio Germanorum robustissimo calua saxo confringitur.

Oppidani armati portis erumpunt.

Machinas cremant & Latinos recedere cogunt.

Latinorum exercitus penuriâ laborãs nouas copias Byzãtio accersit.

Cardinalis & Patriarcha Latinos ad militiam Byzantio proficisci iubent, ni sacris interdici velint.

χύτρῳ τῆς χώσεως. ἡ δὲ λοιπὴ τῶν τειχῶν ἰθὺ προβᾶσα, οὔπω διαβάθραν ἔβαλλε, καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἱστῶν ἠωρημένοις ἄνωθεν τῶν πύργων βάρεσι τῶν λίθων πιεσθεῖσα, καὶ τοῖς ἐκ μηχανῶν ἀρτήμασι συντριβεῖσα, πρὸς οὐδὲν ἐγίνετο χρήσιμος. μάλιστα μὲν οὖν καὶ πολλοὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς μαχομένων, κακῶς ἔπαθον, ἐν οἷς ἦν καὶ Πέτρος ὁ ἐκ Πλάντζης, ὁ κράτιστος ἅμα πάντων, καὶ εἰς ἀνδρείαν ὀνομαστότατος, λίθῳ τὸ κράνιον καταγείς. καὶ τότε μὲν οὕτω τὰ Λατινικὰ διαπεπτώκασι διαβούλια. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοῖς τείχεσιν οἱ πύργοι πάλιν προσάγονται καθ' ἕτερον μέρος τῆς πόλεως, καὶ εἰσανίεισι σφᾶς τοῦ στρατεύματος μαχιμώτατον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ τῆς πόλεως ἀπομαχόμενοι, ὀλίγου πᾶσαν τὴν μηχανὴν ταῖς βάρεσιν ἰδόντες ἐγγίσασαν, καὶ γέφυραν ποιητὴν πρὸς τὴν ἐπ' αὐτῆς τεταγμένων διαγομένην, καὶ τῶν τειχῶν ἐπιψαύουσαν, ἀναπετάσαντες τὰς πύλας, ἐπεκθέουσι μεθ' ὅπλων, καὶ τὴν ὅσα τρέφουσι πῦρ, καὶ τὴν φλόγα ἐπὶ μέγα αἴρουσι, καὶ μάχη κρατερωτάτη τῶν προτέρων συνίσταται. ἄπρακτοι τοίνυν καὶ τότε μεταχωρήσαντες, καὶ αὐτὰ εἶχον τὰ μηχανήματα ἐπ' ὄψεσιν αὐτῶν ἐμπιπράμενα· ἀλλὰ κἀκ τῶν ἔξωθεν στρατεύματα Βλάχων τε καὶ Σκυθῶν περιιόντα τὸν χάρακα, οὐκ εἴων ἐς τὴν παρεμβολὴν εἰσάγεσθαι τὰ βιώσιμα. ἀμηχανίᾳ τοίνυν ληφθέντες, καὶ διατεθέντες ἀθυμότερον, στείλαντες ἐς Βυζάντιον, συνάρσιν ἤτουν ὑφ' ἑτέρας νεαλοῦς δυνάμεως. καὶ ἦσαν οἱ δὲ ὑπ' ἀνάγκης μᾶλλόν τι, ἤπερ κατὰ γνώμην ἐξήεσαν ἀφορισμῷ καὶ ἀναθέματι, μὴ οὕτω δρῶντες ὑποβαλλόμενοι πρός τε τοῦ Καρδηναρίου Μαρτίνου, καὶ Θωμᾶ τοῦ προσεχῶς ἐκ Βενετίας ἀφιγμένου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. ἦν δ' οὗτος ἐσθῆτά τε τὴν πάτριον περικείμενος, συνυφασμένην μικροῦ τῷ σώματι, καὶ ῥαφιδευμένην * ἑκάστης τὰς εἰς καρποὺς, καὶ τὸ στῆθος ἀφιεῖσαν ἀνετὸν, καὶ τὸ γένειον ξυρόμενος δρώπακος ἀκριβέστερον,

ὡς εἶναι τὸ τῶν παρειῶν ἐδάφιον μηδ' ὑπο-
φαινόμενον ὅλως ταῖς πρώταις ἀνατο-
λαῖς τῶν τριχῶν, ἀλλ' ὡς λεῖον παντά-
πασιν ἄχνοον. μήπω δὲ τῆς ξυμμαχίας
ἡκούσης, καχεξία κατεῖχε τὴν στρατιὰν ὑ-
πό τε τῶν καταβεβλημένων ταῖς σκηναῖς
νεκρῶν, καὶ τοῦ τῶν ἀήθων εἰς βρῶσιν ἅψασθαι
τοὺς πλείους ἢ καὶ τοὺς ἅπαντας. ἄραντες τοίνυν
ἐκεῖθεν νυκτὸς ἀπενόστησαν, καὶ τοῖς περὶ τὸ
Πάμφιλον χωρίοις ἐναυλισάμενοι, τὰ ἐκ τῶν ἀνη-
νύτων καὶ μακρῶν καμάτων ἑαυτοὺς ἀνε-
κώχευον. οὐχ οὗτοι δὲ μόνον τοῖς κακοῖς
τοῖσδε περιεπάρησαν. ἀλλὰ καὶ οἵ τινες αὐ-
τοῖς συμμίξαι καὶ συνελθεῖν ἀπεθάρρη-
σαν, ἐξιόντες τῆς πόλεως, Βλαχικοῖς καὶ
Σκυθικοῖς κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγκύρσαντες τάγ-
μασι, μικροῦ δεῖν ἅπαντες διεφθάρησαν.
ὅθεν ἐς συμπήξεις ἄλλων μηχανῶν ἀπι-
δόντες, ἱστοὺς διῃρμένων νηῶν ἐκ τῶν πα-
ραλίων συνέλεγον πόλεων, καὶ ὅσων ὑπε-
σπάνιζον, ἐκ τῶν τῆς Προποντίδος ὀρῶν
ταῦτα ἀπέτεμον, ἐργεπιστάτην πεπομφό-
τες ἐκεῖσε, τὸν τῆς Πετούνης κόμητα Κόνω-
να. ἐπεὶ δὲ εἶχον ἅλις τῶν ἑλεπόλεων, ἐν
πολλοῖς αὐτὰς καὶ σιδήροις διαλαβόντες,
ὡς εἶεν τοῦ πυρὸς στεναρώτεραι πρὸς τοῖς
πολεμίοις καὶ πάλιν γίνονται· καὶ δὴ τὴν Ὀ-
ρεστιάδα παρεικότες, ὡς ἐξ ὧν ἔπαθον, οὐχ
ἁλώσιμον σφίσι δόξασαν, ἔγνων τῷ Δι-
δυμοτείχῳ προσβαλεῖν. οὐκοῦν καὶ παρ'
αὐτῷ στρατοπεδευσάμενοι πολιορκεῖν
εἰς νέωτα τὸ φρούριον διηρρένωντο, καὶ τὰ
τειχομαχεῖα προσάγειν, ὡς ἂν ἐξέλω-
σιν ἡτοιμάζοντο. ἀλλ' οὔπω ἐπὶ τῷ παρο-
ξυσμῷ τούτῳ τῶν Λατίνων ἔδυ ὁ ἥλιος,
καὶ πληροῦται νεφῶν ὁ ἀήρ, καὶ ῥαγδαίας
βροχῆς θεόθεν ἀφορμηθείσης ἐν τοῖς ἀνό-
πιν τοῦ Διδυμοτείχου μέρεσιν, ὁ τῷ φρουρίῳ παραρρέων Εὖρος διυδρωθεὶς
ὑετῷ, καὶ μέγας ἐκ μικροῦ τοῦ τότε φανείς, τὰς πεδιάδας ἐξυδατοῖ, καὶ

vt, quemadmodũ in impubi puero, nullum pili vestigium cerneretur. Sed antequam auxilia venirent, lues inuasit exercitũ, cùm ex fœtore cadauerum in tentoriis iacentium, tum quòd plerique, ac potiùs omnes cibos insolitos gustarant. Quare noctu inde recesserunt: & in Pamphilo diuersati, ex diuturnis & inanibus laboribus se refecerunt. Nec ij solũ his malis conflictati sunt, sed ij etiam qui eos ex vrbe accedere ausi fuerunt, & hi in itinere ferè omnes à Scythis & Blachis interfecti sũt. Vnde alias machinas structuri, malos biremium ex maritimis ciuitatibus collegerunt, & si quid deerat, ex Propontidis montibus arbores secuerũt, misso illuc qui opus maturaret, Conone Petunæ Comite. Machinarum iusta copia parata, quas multis in locis ferro contra incendia muniuerant, belli fortunã denuò tentarũt: & Orestiade omissa quam suis cladibus admoniti, inexpugnabilem esse credebant, Didymotichũ oppugnare statuerunt: ad eamque rem, castris ibi positis, & productis arietibus, se pararunt. Sed antequã Sol super eo Latinorũ conatu occideret, aer nubibus impletur: & vehementissimo imbri fluuius Eurus dilatatus, & ex paruo magnus factus, cãpos aquis impleuit, & ex castris

Latinorum exercitus, lue & fame oppressus obsidionem soluit.

Auxilia Byzantio missa malè pereũt.

Classem Latini parant.

Belli tentant aleam.

Didymotichũ oppugnare statuunt. Inde vrbium deditio.

Didymotichum Euri exundatione defensum. Ita numinis benignitas miseris hominib., quũ libet, consulit.

Latinorum ſubitò & arma & machinas & equos bellicos & viros auexit: quòd ſi Sol occidiſſet, ac id malum noctu ingruiſſet, maior pars exercitus periiſſet. Hac inuſitata re admoniti Latini cordatiores, & nō planè ſãguinarij, inde diſcedendum eſſe cenſuerunt, & eius ſententiæ aliis autores fuerunt. Sed & reliquus omnis exercitus miraculo eo conſternatus, celeriter inde receſſit, aliis vnà cum Errico Byzantium reuerſis: aliis ciuitates mediterraneas & maritimas, quæ Latinis parebant, cuſtodire iuſſis. Verùm ne ſic quidem mala quieuerunt, aut res ſecũdiores Romanis fuerũt, quòd Latinorum deſpicientia, & de Romanis ſuſpicio, & implacabiles animi, antiquum obtinebant. Nam quæ deſertoribus, contra quos ſæpè haſtas acuerant, inferre non poterant: ea in proximos quoſque perpetrabant, & contra eos dentibus frendebant. Sed & Orientalium Romanorũ negligentia erga populares afflictos, & ſũmus deſpectus atque obliuio, dolorem penè intolerabilẽ pariebat. Nam neque pecuniis, neque militum copiis, Occidentalibus vrbibus ſubueniebant.

Cordati homines Dei voce extraordinaria perculſi conſilium mutant.

Latini ſubditos pro hoſtibus vlciſcuntur. Quid nō bellicus furor mortalia pectora cogit?

Græcorum ignauia Græciæ cladem & vaſtitatẽ infert.

7 Ac Latinis ex Aſia digreſſis, & Thraciam, quæ ſola pro libertate Romanorũ dimicabat, vaſtantibus, noſtri duces eo diſcrimine prẹter expectationem liberati, nuſquam officii ſui memine-

Non mirum quòd Græci duces, quales eos Nicetas deſcribit, officij ſui planè immemores apparẽt.

* ὐδαμοῦ

τῷ στρατοπέδῳ τῶν Λατίνων ἐξαπιναίως ἐπικλυσθεὶς, ὅπλα παρασύρει καὶ μηχανὰς, ἵππους ἀπάγει πολεμιστὰς, ἄνδρας διαννηχομένους τὸν ἀχέροντα δείκνυσιν· εἰ δ' οὐκ ἦν ἐς ἔτι φαεσιβολῶν ἥλιος, ἀλλὰ τὸ δεινὸν νυκτὸς ἐπεγένετο, τὸ πλεῖον ἂν ἀπώλετο τοῦ στρατεύματος. τῷ δ' ἐξαισίῳ τοῦ πράγματος καταπλαγέντες, ὁπόσοι τῶν Λατίνων ἐς νοῦν ἔβαπτον, μηδ' αἱμάτων ἄνδρες ἐς τὸ παντελὲς ἐτύγχανον ὄντες, μετανιστεύειν ἐκεῖθεν εἵλοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις οὕτω ποιεῖν ὑπέθεντο. ἀλλὰ καὶ τὸ λοιπὸν τῆς στρατιᾶς εἰς θαῦμα τὸ γεγονὸς θέμενοι, ταχέως ἐξῆραν ἐκεῖθεν. καὶ οἱ μὲν σὺν αὐτῷ τῷ Ἐρρῆ τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβον· οἱ δὲ τὰς πόλεις φρουρεῖν ἐπετράπησαν, ὁπόσαι χερσαῖαί τε καὶ ἀγχίαλοι Λατίνοις ὑπήκουον, πλὴν οὐδ' οὕτως ἠρέμησαν τὰ δεινὰ, οὔτε μὴν βελτίω παρὰ τοῦτο Ῥωμαίοις ἐφάνη τὰ πράγματα· ἥτε γὰρ Λατίνων ὑπεροψία, καὶ πρὸς Ῥωμαίους ὑποψία, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἀκαθαίρετον, τῆς προτέρας προθέσεως εἴχετο, καὶ ἃ δρᾶν οὐκ εἶχον τοὺς ἀποστάντας, καὶ καθ' ὧν πολλάκις τὰς λόγχας ἠκόνησαν, ταῦτα τοῖς ὑπὸ χεῖρα ἔτι ἐπέφερον, καὶ κατ' αὐτῶν τοὺς ὀδόντας ἔβρυχον. καὶ ἡ τῶν πρὸς ἕω Ῥωμαίων περὶ τὸ κακῶς πάσχον ὁμογενὲς ἀνεπίστροφος γνώμη, καὶ ἡ παντελὴς παρόρασις, καὶ ἐπίλησις, ἀφόρητα ἔβαλλεν. οὔτε γὰρ χρήμασιν ἢ στρατεύμασι τῶν δυτικῶν ἀντελαμβάνοντο πόλεων.

7 Ἀλλ' οἱ μὲν Λατῖνοι τῆς Ἀσίας ἀναχωρήσαντες, τὴν Θρᾴκην ἔκοπτον, μόνην ἀναρριπτοῦσαν τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας Ῥωμαίων κίνδυνον. οἱ δὲ ἡμέτεροι στρατηγοὶ τοῦ ἐκ σφῶν κινδύνου παρὰ δόξαν ἀνεθέντες, οὐδὲν ἦσαν *ἀγαθοῦ, οὔτε μὴν σωτήριόν τι καὶ φυλακτήριον ἑαυτοῖς καὶ τοῖς φυ-

λέταις

λέταις μετῆλθοσαν, ἀλλ' εἰς νοῦν ἀδόκι-
μον παραδοθέντες, καὶ αὐτοὺς ἀπὸ Θεοῦ μα-
κρύναντες, ὥς τε τὰ μὴ καθήκοντα δρᾶν,
καὶ μηδαμῶς ἰέναι πρὸς αἴσθησιν, κατὰ δή-
μους καὶ φρατρίας διέστησαν, πόλεις ἐξέμη-
ναν, κατ' ἀλλήλων ὡπλίσθησαν, τοὺς θεσ-
μοὺς τῆς συγγενείας συγχέαντες, καὶ γεγόνασι
φυλὴ φυλῇ, καὶ Ἰσραὴλ Ἰούδας, τὸ πάλαι
παρὰ τῷ προφήτῃ θρηνούμενον, οἱ μὲν
τῷ δὲ συννεύσαντες, καὶ ὡς βασιλεῖ σφῶν
προσφερόμενοι· οἱ δ' ἐκείνῳ προσρέψαν-
τες, ὡς καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ τοῖς φρονίμοις
κρίνεσθαι εἰς κατάραν καὶ πλησμονήν, καὶ τῆς
ὁμογενείας ἀπαλλοτρίωσιν. ὡς δέ ποτε
συνέδραμον ἐς φιλίαν, οὐδ' οὕτω μὲν ὡς
εἰς μίαν συνηρμόσθησαν γνώμην, οὐδ' ἐς
συνασπισμὸν ἀλλήλοις παρακροτήσαν-
τες, ἐπαρῆξαι ὅλως ταῖς ἑσπερίαις προσ-
θεν ταῖς πόλεσιν· ἀλλ' εἰς χειροτονίας βλέ-
ψαντες βασιλέων· οἱ μὲν κατὰ τὰ ποτώμενα
τῶν ζώων, συμφορηδὸν συνεπίπταντο τῷ
δὲ καὶ συναπαίρουσιν, οἱ δὲ καὶ ῥάμνοις ἀκαν-
θώδεσιν ἐς ἀρχὴν προχειρίζονται. καὶ τὴν
πολυαρχίαν πάλιν τὸ γεγονὸς ἐπινεμομέ-
νη τὴν ἕω, καὶ θηρίον τρικάρηνον ὑπὸ τῶν
ἀβελτέρων διαπλεχθέν. ὁ μὲν γὰρ Μαυρο-
ζώμης Μανουήλ, τοῦ Καϊχοσρόου ὑποδὺς, οὗ
πάνυ πρὸ πολλοῦ τῇ σφετέρᾳ θυγατρὶ
συναφθέντα, καὶ τῆς Ἰκονιαρχίας αὖθις λα-
βόμενον, ἧς εἶχε πρότερον ἐκπεσών, πάν-
τα ἦν μηχανώμενος, εἴ πως αὐτῷ συ-
ναιρομένου, τοῦ βασιλείου τύχῃ ὀνόματος,
καὶ τὴν ὅσην ποτίζει Μαίανδρος ἐπιὼν μετὰ
Τούρκων, ἔφθειρέ τε καὶ ἔκειρεν. ὁ δὲ Λάσκα-
ρις Θεόδωρος, ὡς γένει εὐπρεπέστατος, καὶ
κήδει βασιλείῳ περίδοξος, ἀποκρουσά-
μενος ἐκεῖνον, τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑπο-
δύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ὅλων τῶν

rant, neque salutare quicquam ad sui vel popularium defensionem conabãtur. Sed corruptis ingeniis præditi, & vt homines deserti à Deo atque impij stupore quodã affecti, atque in factiones diuisi, vrbes concitarunt: alij alios oppugnarunt, violato iure cognationis: tributim segregati sunt, Israel Iudas factus est, vt vetus ille Propheta queritur: aliis huic vt Regi addictis, aliis ad alium confluentibus. Quæ res multis, prudentioribus præsertim, execrationi similis, & destruendæ necessitudini, & inducendæ alienationi esse videbatur. Etsi autem tandẽ ad amicitiam ineundam cõcurrerunt: tamẽ ne tum quidem planè consenserunt: aut alij alios ad belli societatem cohortati, vllo modo Occidentalibus vrbibus opẽ ferre statuerunt: sed creandis Imperatoribus intenti, instar gregatim volantiũ auiũ cum vno quodam subuolabant & discedebant: alij etiã spinosis rubis Imperiũ deferebant. Vnde multorũ dominatus Orientem depascebat, tricipiti quadam bellua à væcordibus implexa. Nam Maurozomes Manuel Caichosrois auxiliis fretus, cui non multò antè, recuperato Iconio, filiam desponderat, nihil non conabatur, vt Imperatorio nomine potiretur & omnem Mæandrium tractum cum Turcis vastabat. Theodorus Lascaris, nobilissimo genere ortus, & Imperatoris affinitate inclytus, illo profligato, & rubro calceo induto, ab omnibus Orientalibus vrbibus Imperator

Reipublicæ à Deo derelictæ miserãda facies.

Prudentiorum sensus.

Nulla fides turbidis ingeniis: nullum seditiosis & leuissimis hominibus consilium.

Multorum dominatus, res pessima. Quam malè tibi tuisque consulis cæca ambitio!

Theodorus Lascaris, atro nimium fœculo ad imperium accedit.

consalutabatur. Dauid porrò Comnenus exercitu ex Paphlagonia & Pontica Heraclea coacto, & Iberum qui ad Phasidem habitant, legione conducta, pagos & vrbes subigebat: & vt fratrem suum Alexiũ magnum redderet, præcursorem eius & præconem agebat.

Dauidis Comneni irriti conatus.

Cæterùm is subinde cunctabatur, circa Trapezuntẽ moram trahens: & planè Hylam illum, de quo prouerbiũ est, agẽs, perpetuò vocabatur, nec vnquam cõparebat.

Cunctatio inutilis.

Cùm autẽ Dauid adolescentem quendam, cognomento Synadenum, pro duce ad Nicomediam misisset, Lascaris cum exercitu contra illum proficiscitur, se trita & plana via progredi simulãs: sed per aliam asperam & impeditam ex improuiso Synadenum adortus, capit, milites eius dissipat, Dauidemque reprimit, ne vltra Ponticam Heracleã progrediatur.

Insipientiæ merces.

Nec multò pòst Maurozomẽ quoque cum Turcis vi profligat quos partim cædit, partim capit: eos præsertim, qui genere illustres primam aciem obtinuerãt.

Maurozomẽ Lascaris profligat.

Hoc rerum Orientaliũ statu Ioannes Mysus Philippopolim capit, diripit, euertit, ciues plerosque obtruncat: cuius vrbis iam olim per insidias expugnandæ occasionem captarat, habitatoribus infensissimus, quòd deditionẽ sibi non fecissent, & vt regi parẽre detrectassẽt sed vt virũ sanguinariũ auersati essent: tum verò illud eius iracundiã exasperarat, & barbaricã feritatẽ auxerat, quòd

Philippopolis à Blachis vastata.

Horrendum incidere in manus viri sanguinarij.

ἑῴων ἀναγορεύεται πόλεων. ὁ δ' ἐκ Κομνηνῶν Δαβὶδ στρατολογήσας Παφλαγόνας, καὶ οἳ τὴν Ποντικὴν οἰκοῦσιν Ἡράκλειαν, καὶ μοῖραν μισθωσάμενος Ἰβήρων, τῶν πινόντων τοῦ Φάσιδος, κώμας καὶ πόλεις ὑπεποιεῖτο, καὶ τὸν οἰκεῖον μεγαλωνύμων κασίγνητον, ᾧ ἡ κλῆσις Ἀλέξιος, πρόδρομος ἐκείνου καὶ προκήρυξ ἐγένετο. ὁ δὲ ἔμελλεν ἀεὶ χρονίζων ἐν τοῖς τῆς Τραπεζοῦντος μέρεσι, καὶ παροιμιακὸς ἐδείκνυτο Ὕλας, φωνούμενος, καὶ μὴ ὀπτανόμενος. ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ Νικομήδους ὁ Δαβὶδ ἐξ ἑαυτοῦ προσεπέλασε διά τινος αὐτῷ στρατηγοῦντος μείρακος, Συναδηνοῦ τὴν ἐπίκλησιν, στράτευμα συναγείρας ὁ Λάσκαρις, κατ' αὐτοῦ ἔπεισι, διὰ μὲν τῆς τετριμμένης καὶ λείας ἔμφασιν δοὺς πορεύεσθαι. ἐκπεριελθὼν δὲ τραχεῖαν ἄλλην καὶ δύσβατον, καὶ προσπεσὼν ἀφωράτως τῷ Συναδηνῷ, ὅθεν καὶ στρατηγήσας οὕτω τὸν νεανίαν, αὐτόν τε συνείληφε, καὶ τὸ ἐκείνου στράτευμα διεσκέδασε, καὶ τὸν Δαβὶδ μὴ περαιτέρω προϊέναι καὶ Ποντικῆς Ἡρακλείας παρέπεισε. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τῷ Μαυροζώμῃ συμπλακείς, φυγάδα δείκνυσι τοῦτον. καὶ τοὺς Τούρκους κατὰ κράτος τρεψάμενος, οὓς μὲν διέφθειρεν, οὓς δὲ ἐζώγρησε, καὶ τούτων μάλιστα, οἳ τῆς στρατιᾶς προετάττοντο, καὶ τὸ γένος ἦσαν ἐπίσημοι. καὶ τῇδε μὲν τὰ πρὸς ἕω ἐφέρετο. ὁ δὲ Μυσὸς Ἰωάννης τῇ Φιλιπποπόλει ἐπιστρατεύσας, αἱρεῖ ταύτην, καὶ καθαιρεῖ προνομεύσας, καὶ πολλοὺς τῶν ἔνδον ὑποδικάζει τοῖς ξίφεσι, καὶ πάλαι μὲν ἐνσκολιευόμενος τῇ πόλει, καὶ τῇ ταύτης ἐφεδρεύων ἁλώσει, καὶ βαρυμηνιῶν τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς μηδ' ὅλως αὐτῷ ὑποκύπτουσι, μηδ' ὡς βασιλεῖ προσέχουσιν, ἀλλ' ὡς αἱμάτων ἄνδρα ἐκτρεπομένοις. καὶ τότε δὲ πρὸς πλείονα θυμὸν ἐκκαυθεὶς ὑπὸ βαρβάρου φρονήματος,

οἷς τὸν Ἀσπιέτην Ἀλέξιον εἰσῳκίσαντο, κἀκείνῳ μὲν ὡς ἀρχηγῷ ὑπέκειντο σφῶν, αὐτὸν δ' ἐπιόντα μεθ' ὅπλων πολλαχῇ ἀπεκρούσαντο. ἣν δ' ἂν ἡ πόλις ἤδη κακῶν ἀθιγής, εἰ καθ' ἑαυτὴν διεξήγετο, τοῦτο μὲν ἠπίως προσφερομένη Λατίνοις, τοῦτο δὲ τὸν Μυσὸν Ἰωάννην οὐκ ἐκτρεπομένη παντάπασι. νῦν δ' ἑπομένη τῇ μητρὶ παῖς, ἐξ ὧν ἀκροσφαλὴς ἐκείνη γέγονε καὶ εὐάλωτος, βασιλὶς οὖσα, καὶ πασῶν ὑπερκειμένη πόλεων. ἐκ τούτων δὴ καὶ αὕτη χείροσι κακοῖς προσωμίλησε, καθόσον φονομαῖς ἐκδοθεῖσα καὶ μαχαίρας στόματι, ἔτι καὶ προσκαθῄρηται, καὶ εἰς περιφανὲς ἐρείπιον κατηδάφισται, καθ' ἓν μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς διαχέον τῶν θεωμένων, τὸ ἐκποδὼν ἀνηρτῆσθαι τὸν Ἀσπιέτην ἐπ' ἰθυτενοῦς σκόλοπος, διατετορημένον τοὺς ἐπισφυρίους τένοντας, καὶ κάλως ἐπὶ τούτων δεξάμενον. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις, οὐκ ἔλαθον τὸν Ἰωάννην οἱ τοῦ Ἀσπιέτη σύμφρονες, καὶ πρὸς ὕψος βασιλείας ἐκεῖνον κουφίσαντες, ὅθεν ὑφορώμενοι μὴ δίκας δοῖεν ὡς ἀλλοπρόσαλλοι, ἀφίστανται λαμπρῶς, ἀμέλει καὶ ἐκποδὼν χωρισθέντες, οἱ μὲν προσίασι Θεοδώρῳ τῷ Λάσκαρι, τῶν ἑῴων κρατοῦντι πόλεων· οἱ δὲ συνδραμόντες ἐς Ὀρεστιάδα, ἄλλοι δ' εἰσιόντες τὸ Διδυμότειχον, Λατίνοις σπένδονται· καὶ πέμψαντες ἀγγέλους, σφίσι στρατηγὸν ἐξαιτοῦνται τὸν Βρανᾶν Θεόδωρον. βραχὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ τὴν Μυσίαν εἰσιὼν ὁ Ἰωάννης, καὶ τἀκεῖ πρὸς τὸ εὖ διαθέμενος, καὶ κολάσεσι βαρείαις καὶ θανάτοις καινοῖς τοὺς ἀποστάντας ὑπενεγκών, ἔγνω μετ' ὀργιλώδους καὶ φονίου βλέμματος καὶ γνώμης ἀσυμπαθοῦς ἐπιστρατεύειν Ῥωμαίοις, οὐκέτι, φάσκων, τὰς σφῶν δολοφροσύνας ὑφίστασθαι, καὶ τὸ ἄπιστον ἦθος, καὶ τὸ τῆς αὐτῆς ὥρας πολλάκις παλιμπετὲς φρόνημα. τοίνυν ἀναρραγεὶς εἰς

Alexiũ Aſpietẽ recepiſſent, eique vt duci paruiſſent, ſe verò cum exercitu inuadentem ſæpe repuliſſent. Cæterùm ea vrbs inuiolata manſiſſet, ſi ſuis auſpiciis gubernata eſſet: tum quòd Latinos benignè tractabat, tum quòd Ioannem Myſum non prorſus auerſabatur. Nunc filia matrem ſequens, poſtquam illa regina & princeps omnium, labefactata & facilè capta eſt: hæc quoque grauiora pertulit, direptionibus & cędibus oppreſſa, & inſuper funditus euerſa. cuius ruinæ vnum illud ſpectatu iucundum habent, quòd Aſpietem ſune talos traiectum, & in ſublimi trabe pedibus ſuſpenſum oſtentant. Cui qui regni affectandi adiutores fuerant, cum Ioannem non laterent, ne inconſtantię pœnas darent veriti, palàm deficiunt: & alij ad Theodorũ Laſcarim Orientalibus vrbibus dominantem ſe conferunt, alij Oreſtiadem concurrunt: alij Didymotichum ingreſſi, cum Latinis pacem faciunt, & per legatos Theodorum Branam ducem ſibi mitti petunt. Nec multum temporis interceſſit, cùm Ioannes Myſiæ rebus conſtitutis, & deſertoribus grauibus ſuppliciis & nouo mortis genere affectis, irato & cædem ſpirante vultu Romanis bellum inferre ſtatuit, quorum ſibi dolos, fraudes, perfidiam, ſummam leuitatem diutius ferendas eſſe negabat. Igitur ira perci-

Quàm difficile ſit modeſtiam & tẽperantiam colere, docet Philippopolis.

Aſpietis crudele ſupplicium.

Tyrannidis fautores dilabuntur.

Scythæ Thraciam vaſtãt. Ita miſera lacerabatur Græcia.

Turmæ Scythicę semper innumerabiles. Deo non desunt flagella, quibus hominum contumaciam coerceat.

tus, innumeras Scythicas turmas ablegat, quarum aliæ Adrianopolim obsederunt, aliæ Rusium aggressæ, Latinum præsidium quod in vrbe erat præstantissimũ, proceris corporibus, belli vsu mirabili præditum, Tero quodam duce viro illustri & nobili, ad resistendum prouocant. Illi ergo milites armis correptis celerrimè eò contendebant, vbi ex speculatoribus Scythas castra habere cognorant. Hi verò Latinorum aggressione occupata, clàm locum subeunt Rusio vicinum: & Latinis redeuntibus improuiso con spectu sui terrorẽ incutiunt, vt ob tantã multitudinẽ nihil boni ominarentur. Acri prælio pari vtrinque fortitudine commisso, tãdem Latini multis cæsis, ferè omnes occubuerunt. Post hunc successum, Scythici exercitus bellicosorum virorum circiter decem millia primo impetu Aprum citra negocium capiunt & euertunt: multitudinem in vrbe repertam partim occidunt, partim vt sub corona væneant, manibus post terga reuinctis, abducunt: multos etiam cremant, vincentes illi quidem, sed victoria non humaniter vtentes.

Latini ad Rusium cæsi à Scythis.

Strategema Scytharum, vnde Latinorum cruenta strages.

Apri excidium.

Vrbis bello captæ luctuosissimus status.

ὀργὴν, στρατεύματα τῶν Σκυθικῶν μελισσῶνας τοῖς ἐαρινοῖς ἀνθαμίλλους ἄνθεσι διαφ[illegible] τινὰ μὲν οὖν αὐτῶν ὡς οὐδὲ μυρμήκων στρατεύματα τὰς ἱερὰς ἄλως ἀμφιποτώμενα τὴν Ἀδριανοῦ διειλήφασι, τινὰ δὲ προσελάσαντα τῷ Ῥουσίῳ, πρὸς ἀντιμάχησιν ἐπισπαῶνται, τὸ τῇ πόλει ταύτῃ ἐφεδρεῦον ἐκ Λατίνων ὁπλιτικόν. κράτιστον δὲ ἦν τοῦτο διαφερόντως τῶν ἄλλων, καὶ ὑψηλὸν μὲν τὰ σώματα, θαυμαστὸν δὲ ταῖς μελέταις ταῖς κατὰ πόλεμον, ὑπὸ προστάτῃ τινος Τερῆ στρατηγούμενον, ἀνδρὸς τῶν πάνυ ἐπισήμων καὶ εὐγενῶν. τὸ μὲν οὖν ὁπλισάμενον ᾔει τὴν ταχίστην, ἔνθα δὲ ὁπήνεφον ἐπύθετο τοὺς Σκύθας κατασκηνοῦν. οἱ δὲ τὴν ἐς αὐτοὺς τῶν Λατίνων φθάσαντος ἔφοδον, εἰς τὸν τῷ Ῥουσίῳ παρακείμενον τόπον λεληθότως παρεσβάλλουσι, καὶ δὴ ἐπανιοῦσι τοῖς Λατίνοις ὀφθέντες, τῷ τε τῆς θέας ἀδοκήτῳ διαθροῦσι, καὶ φαντάζεσθαι τὰ μὴ χρηστὰ τῷ πλήθει διδόασι. ἀμέλει καὶ συμπλοκῆς καρτερᾶς γενομένης καὶ ταῖς ἀνδραγαθίαις ἐξισουμένων ἑκατέρων, τελευτῶν πολλὰ δράσαντες οἱ Λατῖνοι, σχεδὸν ἀπέθανον ἅπαντες. τῆς δὲ μάχης ταύτης οὕτω γεγενημένης, ἕτεραι Σκυθῶν ἀποσπάδες μυριάριθμοί τε καὶ μάχιμοι περὶ τὸν Ἄπρων ἐλάσασαι, τοῦτον εὐπετῶς χειροῦνται, καὶ ὅλον αἱροῦσιν αὐτοβοεί, καὶ τὸν μὲν καθεῖλον, τοῦ δ᾽ ἐνόντος πλήθους ὃ μὲν ἀπέκτειναν οἱ Σκῦθαι, ὃ δ᾽ ἀπηνέγκαν εἰς λαφυροπώλησιν, συνδοῦντες, καὶ τὰς χεῖρας ἀποστρέφοντες. πολλοὺς δὲ καὶ πυρὶ παρέδοσαν, νικῶντες, οὐ μὴν καὶ ταῖς νίκαις ἀνθρωπίνως χρώμενοι.

Variarum vrbium Grçcarum excidia. Harum nomina sunt,

8 Ab eius pugnæ æstu calentes adhuc, ad maritimam Rhædestum conuersi, Branam Theodorum, qui Latinorum Orestiadem abeuntium dux erat, priusquã

Rhædestum.

8 Ἐκ δὲ τῆς θερμῆς ταυτησὶ μάχης ἐπὶ τὴν παράλιον τραπόμενοι Ῥαιδεστὸν, τὸν μὲν Βρανᾶν Θεόδωρον, ὃς ἡγεμόνευε τῶν ἐς Ὀρεστιάδα στελλομένων Λατίνων, καὶ

περὶ

περὶ τοῦ ἐπιστῆναι σφᾶς ἐκεῖθι, φυγάδα δεδείχασιν, ὥσπερ καὶ τὸ συνεπόμενον ἐκείνῳ στράτευμα. τὴν δὲ πόλιν ὁλοχερῶς καὶ κατὰ κράτος ἑλόντες, ἠνδραποδίσαντο. εἶτα καὶ εἰς ἔδαφος βάλλουσιν, ἀθάνατον τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ὑπὸ Βλάχων ἔχειν δεδιδαγμένοι, καὶ πρὸς παῖδας ἀπὸ παίδων παραπέμπειν ἀείμνηστον. τὸ δὲ πρόθυμον μὴ καταψύξαντες, ἀπηντηκότες ἐκεῖθεν εἰς Πέρινθον, ἐκ δὲ ταύτης εἰς τὸ Δαόνιον, οὐδενὸς ἐς χεῖρας ἰόντος διὰ τὸ τῆς τόλμης παράβολον, καθ' ἡλικίαν αὐτὰς ἠχμαλώτευσαν, καὶ τὰ τείχη κατήρειψαν. οὐ μόνα δὲ τὰ πρὸς θάλασσαν οὕτως ἔπρατον ταῖς τῶν Σκυθῶν εὐχειρίαις καὶ γενναιότησι, καὶ τῶν ἑπομένων σφίσιν ἐκ τοῦ Βλαχικοῦ συστήματος, οἳ καὶ μᾶλλον τοῖς περιβόλοις τῶν πόλεων ἐπεβούλευον, σκαπάνας καὶ πτύα χειριζόμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἄλμης ἀφιστάμενα πάντα, τοῖς αὐτοῖς καὶ χείροσι κακοῖς προσεπάλαιον, μηδεμιᾶς ἐλπίδος εἰς σωτηρίαν ὑποκειμένης. ἐπεὶ καὶ ἀήθεις ἐκ δουλείας ἐλευθερίας ηὐμοιρηκότες, τῶν μεγίστων ἀεὶ ἐριέμενοι οὐδένα μὲν τοῦ δυσπραγήσειν αὖθις λόγον τιθέασι. ταῖς δὲ παρατυχούσαις τύχαις καὶ νίκαις ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐπεξερχόμενοι, τῶν μὲν προτέρων τέλεον ἐπιλήθονται, τοῖς δ' ἐνεστῶσι γήθονταί τε καὶ ἐνυβρίζουσι. διὰ ταῦτα τοίνυν ἥτε λαχοῦσα πολιστὴν τὸν Ἀρκάδιον, καὶ Μεσήνη ἐπὶ τῇδε, καὶ πρὸς αὐτῇ Τζουρουλὸς, τὰ τῶν δεινῶν πεπόνθασιν ἔσχατα, καὶ ἀγροὶ, καὶ κῶμαι, καὶ τἄλλα ὁπόσα ταῖς πόλεσι ταύταις ὑπέκυπτον πρότερον; καὶ ὅσα ἐς αὐτὴν τῶν πόλεων πασῶν προεδρεύουσαν παρατείνουσι, τῶν Σκυθικαῖς χερσὶ καθυπέκυψαν. ἐπὶ πᾶσι καὶ οἱ τὸ πόλισμα τὸν Ἀθείραν οἰκοῦντες, ὀλέθροις ἀνηκέστοις περιεπάρησαν. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα ἐπὶ χρήμασι τοῖς

eò venirent, cum ſequente exercitu in fugam coniiciũt: vrbem verò vi expugnatam, ciuibus in ſeruitutem redactis, ſolo æquant, immortales nobiſcum inimicitias exercere à Blachis edocti, & propagare ad omnem poſteritatem. Nec remiſſa alacritate, Perinthum tranſeunt. Inde Daonium, nemine illis, ob mirabilem audaciam, obuiam eunte, & omni ſexu & ętate capta, mœnia deſtruũt. Nec ora maritima duntaxat ab expeditiſſimis & fortiſſimis Scythis & Blachica cohorte quæ illos comitabatur, mœnibus vrbium cum vectibus & ligonibus infeſta, ſic tractata eſt: ſed mediterranea quoque malis iiſdem & grauioribus ſunt oppreſſa, nulla ſpe ſalutis affulgente. *Nam qui ex ſeruitute inſuetam libertatem propitia fortuna conſecuti ſunt, maxima perpetuò affectantes, neque ſe in poſterum calamitati vlli fore obnoxios opinantes, ſucceſſibus & victoriis effuſè indulgent, priſtini ſtatus obliti, præſenti verò læti, & inſolentes.* Proinde Arcadiopolis, Meſena, & Zurulus, cum agris, villis, & omni eo quod iis vrbibus olim paruit, extremas clades ſunt perpeſſæ: & quæ ad vrbem omnium principem vſque pertinent, omnia ſunt à Scythis oppreſſa. Poſt omnia oppidum Athyra ad internecionem eſt deletum. Nam ciues principiò cum Scythis

Perinthus.
Daonium.

Nimiæ proſperitatis abuſus.

Arcadiopolis
Meſena.
Zurulus.

Athyranæ calamitas.

pecunia transfegerant, & aderant qui aureos nummos postularent. Deinde quosdam ex Latinorum cohorte, qui Rhædesti cum Brana fuerant, vesperi vrbem ingressos, Athyrani libenter & minimè grauatim susceperunt. Putabant enim eos illic mansuros, & cum Scythis pugnaturos. Sed illi sub primam noctis vigiliam inde discedunt, opera data, vt Scythas clam præterirent: etsi spe sua frustrati, iuxta ipsum Rhegiũ in Scytharum cohortes antegressas delapsi, omnes exiguo momento perierũt. Scythæ verò post Latinorum discessum, à popularibus suis pecuniæ exactoribus clàm circa mediam noctem, funibus per muros attracti, & portis potiti, cum horribili clamore strictis ensibus in plerosque adhuc dormientes, cum fuga minimè expedita esset, irruunt. Ea igitur nocte facinus editur, quod lachrymas postulat instar perennium amnium promanantes. Nec enim viri & fœminæ duntaxat, partim occisi, partim in seruitutem abducti sunt, sed nec lactantes infantuli eius mali expertes fuerunt: sed hi quoque vt immaturi & tenelli flosculi ab immisericordibus illis viris, ignorantibus *naturæ iniuriam fieri, & humanitatis ius ab eo violari, qui iracundiæ vltra victoriam indulgeat*, obtruncati sunt. Et, quod magis deplorandum est, implacabiles homines, occupatis littoribus, eos qui illò accurrerant, partim gladiis traiecerunt, partim retraxerunt, partim

Ignaui milites sic solent agere.

Horum condigna merces.

Vrbis somno sepultæ & ab hoste truculentissimo captæ clades omnium luctuosissima.

Naturæ lex abolita, & humanitatis ius violatũ.

Σκύθαις συνέβησαν, καὶ ἦσαν οἱ ἐκ Σκυθῶν ἀφιγμένοι τὰ ἐκ χρυσοῦ εἰσεπράττον κόμματα. πρὸς δ᾽ ἑσπέραν ἐνίων ἐκεῖθεν ἀπαντησάντων ἐκεῖσε τοῦ Λατινικοῦ συντάγματος, ὃ συνῆν ἐν Ῥαιδεστῷ τῷ Βρανᾷ, κεχαρισμένως σφίσιν, ἀλλ᾽ οὐ προσάντως οἱ ἐν Ἀθύρᾳ προσφέρονται. ᾤοντο γὰρ, ὡς συμπαραμενοῦσιν ἐκεῖθι, καὶ τὸν κατὰ Σκυθῶν ἀγῶνα ἐπαποδύσονται. ἀλλ᾽ οἱ μὲν περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐκεῖθεν μεθίστανται, λαθεῖν τοὺς Σκύθας, καὶ παρελθεῖν σπουδὴν τιθέμενοι, κἂν ἐξέπεσον τοῦ κατὰ σκοπὸν, Σκυθῶν ἑτέραις μοίραις προελασάσαις ἐγκύρσαντες κατ᾽ αὐτὸ τὸ Ῥήγιον, καὶ πάντες ὡς διὰ βραχέως ἐς τὸ ζῆν κινδυνεύσαντες. οἱ δὲ Σκῦθαι μετὰ τὴν Λατίνων ἀπονόστησιν ὑπὸ τῶν τὰ χρήματα συλλεγόντων ὁμοφύλων, λάθρα περὶ μέσας νύκτας διὰ τοῦ τείχους ἀνιμηθέντες, καὶ τῶν πυλῶν ἐγκρατεῖς γενόμενοι, τὰ ξίφη σπασάμενοι, σὺν ἀλαλαγῇ φρικαλέᾳ, τοῖς πλείστοις ἔτι καταδαρθάνουσιν ἐπεισπίπτουσιν, ὅτε μὴ διαδρᾶναι ῥάδιον ἦν. γίνεται οὖν τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἔργον χρῆζον δακρύων κατὰ ποταμοὺς ῥεόντων ἀέναα· οὐ γὰρ μόνον ἄρρενές τε καὶ θήλειαι τοῦτο μὲν ἀνῃρέθησαν, τοῦτο δὲ ἀπήχθησαν δορυάλωτοι, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰ ὑπομάστιδια τῶν παίδων τοῦ κακοῦ ἐφάνη ἀνώτερα, ἀλλ᾽ ἀπεθερίσθη καὶ ταῦτα κατὰ χλόην, καὶ ἄνθος ἀμάραντον, ὑπὸ τῶν ἐλέῳ ἀναλώτων ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ μηδαμῶς εἰδότων, ὡς ἀδικεῖ τὴν φύσιν, καὶ θεσμὸν ἀθετεῖ τὸν ἀνθρώπινον, ὁ περαιτέρω τῆς νίκης καὶ τοῦ κρατεῖν τῶν ἐναντίων θυμῷ χρώμενος. τὸ δὲ δὴ μεῖζον πένθους ἄξιον, προκατειληφότες οἱ ἄσπονδοι τὰς ἠϊόνας, τοὺς ἐπ᾽ αὐτὰς συνδραμόντας, οὓς μὲν διήλαυνον ξίφεσιν, οὓς δὲ

ἀπῆγον ὀπίσω, οὓς δὲ κατὰ βυθὸν ἠνάγκαζον
φέρεσθαι, καὶ τοῖς ὕδασιν ἐναπόλλυσθαι. βρα-
χεῖς δὲ καὶ σκαφῶν λαβόμενοι, διεσώθη-
σαν. ἦσαν δ᾽ οἳ καὶ διαμαρτόντες τῆς ἀνα-
βάθρας, εἰς τὰς παρεξειρεσίας ὤλισθον,
καὶ παρερρύησαν εἰς τὴν θάλασσαν. οὕτω
μέγα ἦν τὸ δεινὸν καὶ πολυειδὲς, καὶ μι-
κροῦ πανωλεθρία τῶν ἐκεῖ. ἐκ δὲ τούτου κατὰ
συναγωγὰς καὶ στρατόπεδα τοῖς ἔμπρο-
σθεν προσβαῖνον τὸ βάρβαρον, ὡς εἰ καὶ σφο-
δρά τις λαῖλαψ διεφόρει τὸ πᾶν, ἢ γοῦν
ὡσεὶ πῦρ ὃ διαφλέγει δρυμὸν, τὰ ἐν ποσὶν
ἐπενέμετο. ἦν δὲ τῶν πάντων οὐδὲν ἀνεξε-
ρεύνητόν τε καὶ ἀπρονόμευτον, ἀλλ᾽ ἐκ
πλείστων καὶ μεγίστων πόλεων ἀσκύλευτοί
τε καὶ ἀκαθαίρετοι, Βιζύη τε καὶ Σηλυβρία
παρὰ Σκυθῶν ὑπελείφθησαν. μόναι γὰρ
αὗται οὐχ ὅπως ἰσχυροῖς διειλημμέναι
τείχεσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν τόπων θέσει μά-
λιστα κρατυνόμεναι, τὸν παντελῆ διέ-
δρασαν ὄλεθρον. μηδ᾽ ἄλλως ὑπὸ Λατί-
νων οὖσαι ἀνεπισκόπητοι. Ἰταλοὶ μὲν οὖν
ἐπὶ τούτοις εἰς ἀγωνίας καταβληθέντες φρό-
νημα, ὡς εἰς μάνδραν τὴν Κωνσταντίνου
ἐνειλοῦντο, καὶ τῶν ὅσα τοῖς πολιορκου-
μένοις χρήσιμα ἐπεμέλοντο, τὰ πρὸς χέρ-
σον διανειμάμενοι, καὶ Ῥωμαίοις ἐνέδο-
σαν ἔνθα σφίσι βουλητὸν, ἀπανίστασθαι. τὸ δὲ
πολέμιον χρονίσαν ἐν τοῖς μικρὸν ἄπο-
θεν τῆς πόλεως χωρίοις, πολλάκις δὲ καὶ
τοῖς τείχεσι προσεγγίσαν ἐν τῷ μάχης
ἅπτεσθαι, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ διὰ τῆς λεγομένης
τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ πύλης κατ᾽ ὀλίγους
ἐπεισιὸν πρὸς ἀνδρείας ἐπίδειξιν, εἰπεῖν
δὲ καὶ τύχης, ἥτις ἐν ταῖς τότε πράξεσι αὐ-
τοῖς συνεφείπετο, καὶ μετὰ φόνον τῶν ἐν ταῖς
πύλαις, αὐτίκα μάλα ἐπαναλῦσαν, εἰς τὰ
οἴκοι πάλιν πανστρατὶ ἐπανέζευξε, κατὰ μὲν
ἀγέλας κτηνῶν τὸ αἰχμάλωτον, κατὰ δὲ τῶν
ἄστρων τὴν πολυπλήθειαν τὰ ὑπὸ ζυγὸν

partim in aquam præcipitatos submerserunt. Pauci nauigia adepti euaserunt. erant etiam qui scalam nõ adepti, intra puppim & remiges in mare deciderent. Tanta mali atrocitas fuit, & penè internecio. Ex eo barbari totis legionibus & exercitibus pergentes, vastæ procellæ instar, omnia dissipabant, aut incendij in sylua grassantis, obuia quæque absumebant. Neque rerum omnium quicquam erat imperuestigatum, & rapinis tutũ. Duæ tantùm ex plurimis & maximis vrbibus, Bizya & Selybria & rapinas & vastitatẽ effugerunt, non modò firmis cinctæ mœnibus, sed etiam locorum situ munitissimæ. Alioqui nec vniuersalem interitum euitassent, & ne à Latinis quidem intentatæ permansissent. Ac Itali his aduersitatibus fracti, Cõstantinopoli velut in mandra condensabantur, & reb. ad tolerandam obsidionem necessariis comparatis, terrestria mœnia inter se partiti, Romanis quò vellent abeundi potestatem dederũt. Hostes verò in locis parum ab vrbe dissitis cõmorantes, sæpe in pugna etiam proximè mœnia accesserũt: nonnunquam per D. Romani portam ostentandæ fortitudinis, & comitantis tum felicitatis ergò, pauci numero ingressi, & occisis iis qui in porta erant, statim reuersi, cum omni exercitu domum redierunt, captiuos tanquam armenta, pecudes

Mali atrocitas, summa, & rerum internecio.

Procella & fulmen vis humanitatis expers.

Bizya & Selybria inuiolatæ à Scythis.

Vide Annotationes.

Latinorum calamitatib. fractorũ pristina friget audacia.

Scytharum ostentatio bellica.

& iumenta pro multitudine stellarum præ se agentes. Inde Ioannes cum maximis & fortissimis copiis egressus, Adrianopolis & Didymotichi expugnationem cæteris rebus omnibus anteuertendã esse duxit: simul quòd eæ vrbes totius belli præmium essent simul quod ea ratione Romanis pulsis, Thraciam solis feris incolendam traditurus esset. Castris itaque ad Didymotichum positis, cũ oppidum videret in loco edito situm difficulter expugnari posse, fluuium Eurum, qui id ambibat, & per meatus paucis cognitos ciuibus aquam suppeditabat, aliò diuertere instituit, & machinis in circuitu collocatis murum ferit, qua parte labefactari posse, nec grauium saxorum impetum interualli magnitudine lassatum iri putabat. Oppidani verò vt Ioannem placarent, excusationes, speciosa verba: & blandas preces etiam prætendebant: & stantes in propugnaculis, eum pro suo rege celebrabant, & tributa pensuros, cæteráque omnia quæ imperasset, alacriter facturos promittebant, modò ne eum vrbe recipere cogerentur. Ille verò ira percitus, eas conditiones prorsus aspernabatur, nec alia ratione se pacem facturũ asseuerabat, ni castello sibi cederẽt. Nec de oppugnatione quicquam remittendo, vi, impetu & magnitudine saxorum propugnacula, turrium angulos reuellebat, eorúmq; tibicines perfringebat. Oppidani verò tabulatis & cratibus

Ioañes Didymotichũ frustra oppugnat.

Audax Ioannis facinus, vt obsessam vrbem expugnaret.

Oppidanorũ propugnatio

Speciosa verba barbarum ingeniũ reddũt ferocius.

καὶ δίαιταν ζῷα ἐληλακός. ἔπειτα μετὰ πλείστων καὶ κρατίστων δυνάμεων ἐξιὼν ὁ Ἰωάννης, παντὸς ἔργου κρεῖττον καὶ προὐργιαίτερον τίθησι τὴν Ἀδριανοῦ χειρώσασθαι, καὶ καταστρέψαι τὸ Διδυμότειχον, κείνων τάσδε τὰς πόλεις ἆθλον τοῦ πολέμου παντὸς, καὶ ὡς εἴη ἅμα οὕτως αὐτῷ τῆς Θρᾴκης ἀπαναστῆσαι Ῥωμαίους, καὶ θηρείοις ἀνειμένην μόνοις αὐτὴν εἰς ἐνοίκησιν. περὶ τοίνυν τὸ Διδυμότειχον καταστρατοπεδευσάμενος, καὶ τὸ χωρίον ὁρῶν ὑπερδέξιον, χαλεπόν τε καὶ ἄπορον αἱρεθῆναι, μεταφέρειν τὸν ποταμὸν εὗρον ἐπεβάλετο, περικλώμενον τῷ φρουρίῳ, καὶ διὰ καθόδων τοῖς πολλοῖς ἀγνώστων τοὺς ἔνδον ποτίζοντα. καὶ μηχανὰς περιστήσας, τὸ τεῖχος ἔτυπτεν. ἐν οἷσπερ εἴκαζε μὴ πάμπαν εἶναι τοῖς προσβάλλουσιν ἀκατάσειστον, οὔτε μὴν προσκλύοιντο τὰ διαφιέμενα τῶν λίθων βάρη τῷ διαστήματι. οἱ δ' ἔνδον τὸν Ἰωάννην ἐκμειλισσόμενοι, παραλογάς τινας καὶ φάσεις εὐπρεπεῖς, καὶ παρακλήσεις αἱμύλους προσῆγον καὶ πόῤῥωθεν, καὶ ὡς βασιλέα σφῶν ἀνευφήμουν, ἐφιστάμενοι ταῖς ἐπάλξεσι, καὶ φόρους ὑποκεῖσθαι καθωμολόγουν, καὶ πάντα δρᾶν συνετίθεντο προθύμως, ὁπόσα ἂν ἐκεῖνος ἔχῃ διατάττεσθαι, πλὴν τοῦ δέξασθαι αὐτὸν τῷ πολίσματι. ὁ δὲ πρὸς ὀργὴν ἐκφερόμενος, καὶ χαλεπαίνων, οὐδαμῶς αὐτοὺς ἐπὶ τούτοις προσίετο, ἀλλ' ὑπεκστῆναί οἱ τοῦ φρουρίου πολὺς ἐγκείμενος, ὡς καὶ μόνον οὕτω πεισόμενος, κατ' οὐδὲν ὑφίετο τοῦ ἀγῶνος, ἐπάλξεις ἀποσύρων τῇ βίᾳ, καὶ τῷ ῥοίζῳ καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἀφιεμένων χερμάδων καὶ γωνίας πύργων κατασπῶν, καὶ καταῤῥηγνὺς τὰ τούτων θωράκια. οἱ δ' ἐντὸς δρυφάκτοις καὶ γέῤῥα πη-

ξάμενοι, νεόδαρτα νάκη τοῖς τείχεσι προπετάσαντες, ὡς περιολισθαίνειν αὐτοῖς κολπουμένοις, ὅσα αἱ μηχαναὶ διηφίεσαν. ἕως μὲν οὖν ἀνοχὴν τῆς μάχης παρεῖχεν ὁ Ἰωάννης, καὶ οὗτοι σχήμασιν ἱλασίμοις καὶ ῥήμασιν ἐναισίμοις ἐπλάττοντο τὸν ὑποβαίνοντα, καὶ ἐτέχναζον. ἡνίκα δ' ἐκεῖνος ἀποβιβάζων τῶν ἵππων τὸ γυναῖον τῆς στρατιᾶς, κατὰ τὰ παρερρωγότα μέρη τοῦ τείχους τοῦτο διέταττε, πεφραγμένον τοῖς ὅπλοις πάντοθεν, ἢ καὶ πρὸς ἐπιβατηρίους ἔβλεπε μηχανὰς, καὶ τὸ λοιπὸν ἀντιπαρεξέτεινε στράτευμα πανταχῇ· τότε καὶ αὐτοὶ τὰ τῶν ὑποπιπτόντων ἀποδυόμενοι προσωπεῖα, καὶ τὸν λαμπρὸν πολέμιον περιφαίνοντες, ἐν οἷς εἶχον ἠμύνοντο, ἐν τοῖς τείχεσι κειμένην ὁρῶντες τὴν σωτηρίαν· καὶ μηδὲν τῆς ἀνάγκης βιαιότερον ἕτερον κρίνοντες, ἀπογνώσει τε καὶ θυμῷ στρατηγούμενοι, οὐκ ἐλάσσω ἔδρων ὧν ἔπασχον, χειρῶν καὶ τόλμης ἔργα ἐπιδεικνύμενοι. ἱκανῶς οὖν ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ χρονοτριβήσας ὁ βάρβαρος, ἐπάνεισιν ἐς Μυσίαν, προσβεσθεὶς μὲν καὶ τὴν ὁρμὴν ἀπορρείᾳ ὡς καὶ ὕλης ἐκλειπούσης φλόξ. ἀλλὰ δὴ καὶ περιψοφηθεὶς ὑπὸ φήμης, ἑτέρῳ ἐξ ἑτέρου παραδιδούσης, καὶ πολλαχῇ διατρεχούσης, Λατινικὸν στίφος ἔντροφον πολέμῳ, πρὸς ἐπικουρίαν τῶν ἐκεῖθι μέλλον ἀφίξεσθαι. τότε δὲ μαλακῷ θανάτῳ τὸν βίον προήκατο καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Καματηρὸς, καταλελυκὼς πλάνης καὶ ἄποικος ἐς τὸ Διδυμότειχον.

9 Οἱ δ' ἐξ Ἰταλῶν οὐκ ἀηδῶς, ἀλλ' ὠσὶν ὀρθίοις δεξάμενοι τὴν ἐς Ὀρεστιάδα καὶ τὸ Διδυμότειχον πρόσκλησιν τῶν Ῥωμαίων, ὡς δῆθεν τὰ κατὰ σφᾶς διομαλίσουσαν πράγματα, ὅτι καὶ πρὸς τῶν πόλεων τῶνδε προφρόνως ἀπὸ πασῶν ἐλπί-

cratibus intus ſtructis, recens detractis velleribus mœnia tegebant, vt machinarum ſaxa iis inuoluta labaſcerent. Ac dum Ioannes pugnam remittebat, ſupplici geſtu & blandis verbis ſubmiſſionem callidè ſimulabant. Cùm verò ille fortiſſimum quenque equo deſcendere iuſſum, & ferro vndiq; tectum iuxta perfractas muri partes collocabat, aut ſcalas parabat & reliquum exercitum paſſim extendebat: tum & ipſi abiecta ſupplicũ perſona, aperto Marte, vt res ferebat, ſe defendebant, *ſalutem ſuam in mœnibus eſſe poſitam haud ignari, nec quicquam neceßitate violentius iudicantes: ac deſperatione & iracundia ducibus, haud pauciores clades inferebant, quàm accipiebant fortiter & audacter dimicando.* Barbarus igitur longo tempore in hac obſidione contrito, in Myſiam reuertitur, irrito conatu, vt ignis deficiente materia, reſtincto ardore. Huc accedebat, quòd paſſim fama vagabatur, Latinum exercitum, in re bellica exercitatiſſimũ, obſeſſis auxilio venturum eſſe. Tunc Ioannes Camaterus Patriarcha, qui poſt exilium, Didymotichi inquilinum agebat, vitam cum leui morte commutauit.

9 Latini verò ſe à Didymotichinis & Adrianopolitanis accerſi, haud grauatim accipientes, quòd inde res ſuas meliores fore arbitrabãtur, cum illarum defectio primùm ſpes & cona-

Non lingua tantùm, ſed & manu ſalutem ſuam tuentur obſeſſi.

Et hoſtis oppugnationes aperto Marte propulsãt.

Neceſſitas, deſperatio & iracũdia, ſunt obſeſſis arma & tela validiſſima.

Barbarus irrito conatu recedere cogitur. Spes impiorum peribit.

Latini Adrianopolitanis & Didymotichinis opẽ ferunt, vt rebus ſuis aliquo modo cõſulere poſſint.

tus eorum infregiſſet, Conſtantinopoli digreſſi, principiò ad Athyram caſtra ponunt, poſtridie Selybriam intrant, & aliquot diebus ibi exactis, & commeatu præparato, Adrianopolim occupāt. Quæ autem Scythæ & Blachi in illis incurſionibus perpetrarāt, ea eiuſmodi erant, qualia nec viſa vnquam nec audita ſunt, nec cuiquā in mentem venerunt. Vrbes antè maximæ & celebres & frequentiſſimæ, oppida ſpectatu digna, agri & prata amœniſſima, horti pulcherrimi, perennibus riuis fœcundi, altæ domus, habitationes conſpicuæ, ſummo artificio conſtructæ & variis coloribus exornatæ, venuſtiſſima lauacra, vuis onuſtę vites, arua ſegetibus grauida, & alia ſexcenta, quæ tempus producit, quæque vitam noſtrā ornant, & terram iucundam, gratiis affluentem & optabilem reddunt: ea omnia hominibus vacua, echinis & feris tantùm latibula præbebant. Quæ qui videret, cum maximo eiulatu & fletu, capite puluere conſperſo, diceret, ſe deſtructionem vniuerſi cernere, aut nouam illam rerum naturam, qua iuſſit Deus, gramina & herbas & prolificū ſemen pro cuiuſque genere & ſimilitudine ex terræ viſceribus gigni, cùm nondū eſſet homo qui eis vteretur. Vnde mihi lingua ſuppetet ad iuſtam & copioſam tantorum malorum enumerationem? aut magnitudo vocis, quæ ſcripta hæc ad longè remotos tranſmittat?

Thraciæ vaſtitas à Scythis & Blachis facta.

Regionis amplissimæ, crudeliſſimo bello deformatæ, tabella.

Magnus autē, nihil magnum putat, quod lapides cadant, interitura tranſeant, homines moriantur, & mundi figura pereat.

Vide Annotationes.

Nicetas ſuo more ad tragicas exclamationes digreditur, quas patria charitas exprimit.

δων καταρραγῆναι ᾤοντο, ἄραντες ἐκ τῆς Κωνσταντίνου, τὴν μὲν πρώτην πρὸς τῇ Ἀθύρᾳ στρατοπεδεύουσι, τῇ δ' ὑστεραίᾳ εἴσω Σηλυβρίας παρήλθοσαν. ἐκεῖθεν δ' ἡμέρας τινὰς διαγαγόντες καὶ ἐπισιτισάμενοι, τὴν Ἀδριανοῦ κατειλήφασι. τοιαῦτα δ' ἦν τὰ ὑπὸ Σκυθῶν καὶ Βλάχων ἐν ταῖς τότε διαπραχθέντα ἐπιδρομαῖς, ὁποῖα οὖς οὐκ ἤκουσεν, οὔτε ὀφθαλμὸς ἑώρακε πώποτε, οὔτε μὴν ἐπὶ καρδίαν τινὸς ἀναβέβηκε. πόλεις μέγισται πρὶν καὶ περίπυστοι, μυριάνθρωποι, κωμοπόλεις ἀξιοθέατοι, ἀγροὶ καὶ λειμῶνες καλλιφύτευτοι, παράδεισοι εὐθαλεῖς, ἀειρρύτοις νάμασιν ἀγλαόκαρποι, ὑψόροφοι δόμοι καὶ οἰκήσεις περίβλεπτοι, ἐς ὑπερβολὴν πεφιλοτεχνημέναι, καὶ χρώμασι πολυειδέσι δίκην ἀνθισμέναι, παντοδαπαί τε χάριτες βαλανείων, καὶ καρποβριθεῖς ἡμερίδες, καὶ λήϊα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντα, καὶ ἄλλ' ἕτερα μυρία, ὁπόσα φύουσιν ὧραι, καὶ τὸν ἡμέτερον βίον ἀγάλλουσι, καὶ τιθέασιν ἐπιτερπῆ, καὶ πάσαις χάρισι περιστεφὲς, καὶ πολυήρατον τὸ περίγειον, ταῦτα δὴ πάντα ἔρημα ἀνθρώπων ὁρώμενα, ἐχίνοις μόνοις καὶ θηρίοις οἰκήσιμα ἦν. εἶπεν ἄν τις ἐπιστὰς ἐκείνοις, καὶ πλεῖστα κοψάμενος, καὶ δάκρυ χεάμενος, καὶ κόνιν πασάμενος, καταστροφὴν ὁρᾶν τοῦ παντὸς, ἢ γοῦν τῶν ὄντων ἑτέραν παραγωγὴν, καθ' ἣν μὲν ὁ Θεὸς ἀπεφαίνετο χόρτον καὶ βοτάνην, καὶ σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος τε καὶ καθ' ὁμοιότητα ἐκ τῶν λαγόνων τῆς γῆς ἀναδίδοσθαι, ὁ δ' ἄνθρωπος οὔπω ἦν ὁ τούτοις χρησάμενος. πόθεν ἂν ἐπλούτησα γλῶτταν εἰς τοσούτων κακῶν διαρκῆ καὶ φιλότιμον ἀπαρίθμησιν, ἢ φωνῆς μέγεθος διαπεμπούσης τοῖς πόρρωθεν τὰ

γραφόμενα; ὡς δυστυχὴς ἐγὼ συγγραφεύς, οἵοις κακοῖς ἐπαμυνόμενον, οἵοις ἐμοῖς τε καὶ τῶν φυλετῶν δυσπραγήμασι τὸν λόγον χαρίζομαι; τίς γὰρ ἂν καὶ χοίη ὅλως ὑπενεγκεῖν, τοιαῦτα θεώμενος τρόπαια πρὸς τῶν πολεμίων ἀνεγειρόμενα; οἱ μὲν γὰρ πάλαι τῆς μάχης κρατοῦντες, ἀνθρώπινα φρονοῦντες, οὐδ᾽ ἀθάνατα μίση τηρεῖν δοκιμάζοντες, διὰ ξύλων καὶ βραχέων λίθων ἀρίστων τρόπαια, ὅπως ὀλίγον χρόνον διαμεμενηκότα παρέρχηται, ὡς μηδὲ φιλίας ὑπομνήματα ὄντα, ἀλλ᾽ ἔχθρας καὶ προχύσεως αἱμάτων ἐμπυρεύματα. νυνὶ δὲ πόλεων κατασκαφαὶ καὶ τοῦ παντὸς ἀφανισμοί, δείγματα τῆς νίκης πρὸς τῶν βαρβάρων ἐξεύρηνται, οἷς θεόθεν εἰς μαστίγωσιν ἐκδεδόμεθα. οὐκ ἀνεχόμενοι δὲ, εἰ μὴ καὶ τὸν κολοφῶνα τῶν ἀτοπημάτων προσεπιθήσουσι, καὶ προσεπάγουσι τὰ παλαμναιότατα. καὶ γὰρ τῶν Ῥωμαίων τινὰς συγκατέχωσαν ζῶντας τοῖς ἢ φυσικῷ μόρῳ ἢ καὶ νόμῳ πολεμίῳ καταστρέψασι τὸ ζῆν ὁμοφύλοις ἐκείνοις, συνεντυμβεύσαντες σφίσιν ἱππάρια δρομικὰ οἷς ἐπεκάθηντο, καὶ τόξα κερουλκά, καὶ ἀμφήκη φάσγανα, μὴ ὄντος λυτρουμένου, μηδὲ σώζοντος· οὕτω παρὰ βαρβάροις οὐ φειδώ τις καὶ συστολὴ τῶν ἀνομοίων τῇ φύσει πράξεων. ἦσαν δ᾽ ἡμέραι πασχάλιοι, τῆς ἐννάτης διϊππευούσης ἐπινεμήσεως, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ, ἑπτακοσιοστοῦ τετάρτου καὶ δεκάτου ἔτους. ἡνίκα τὰ οἰκτρὰ ταῦτα, καὶ πᾶσαν ἀκοὴν καὶ θέαν δεινὴν ὑπερπαίοντα συνηνέχθησαν. παιάνων τοίνυν καὶ στεναγμάτων ξύμπας ἐπεπλήρωτο χῶρος, ὃν ἐπῆλθε τὸ Σκυθικόν, καὶ θρῆνος, καὶ οὐαί, καὶ κλαυθμὸς τὸν ἦχον ὑπερεφώνει τὸν ἑορτάσιμον. καὶ ὅτε τάφων κένωσις, καὶ ᾄδου

trāſmittat? O me miſerū ſcriptorem quibus cladibus deſcribendis ſuperſum? quanta mea & meorū populariū mala commemoro? Quis talia trophæa ab hoſtibus erecta ſaltē intueri ſuſtineat? Nam olim qui prælio vicerant, humanæ cōditionis memores, nec immortalia odia conſeruanda eſſe rati, trophæa ex paruis lignis & ſaxis conſtituebant, vt exiguo temporis interuallo abolerentur: quippe non amicitiæ monumenta, ſed inimicitiarum & cædium irritamenta. Nunc verò euerſiones vrbium, & rerum omnium vaſtitates, indicia victorię à barbaris ſunt reperta, quibus diuinitus flagellandi conceſſi ſumus: qui non ferendum eſſe rati, niſi colophonem immanitati ſuę imponerent: & atrociſſima ſcelera adiungerent, aliquot Romanos viuos (neque enī quiſquam erat qui eos vel redimeret, vel conſeruaret) cum popularibus ſuis, vel naturali morte defunctis, vel bello cæſis terra obruerunt, ſepultis vnà equis velocibus, quibus inſederant, corneis arcubus, & ancipitibus gladiis. Ita *barbari à rebus natura contrariis nulla reuerentia, nullo metu deterrentur.* Cū hæc miſerabilia ſpectacula, quæ omnem verborum atrocitatem ſuperāt, ederentur, paſchales dies erant, indictione IX, anni VI. M.DCC. XIIII. & omnis locus quem Scythæ peruagabantur, & hymnis & ſuſpiriis erat plenus: lamentationes & eiula-

Veterum trophęorū ratio ferenda.

Nouorū, horrēda: vt quæ grauiſſimam Dei vindictā lōgè lateque teſtetur.

Scytharū & Blachorū immanitates.

Barbarorum ingenium.

Paſcales dies miſerrimi.

Collatio elegātiſſima redēptionis per Chriſtū partæ: & deſtructionis ab hoſtili exercitu patratæ.

tus, feſtiuarum cantionum ſonum ſuperabant: cum ſepulchrorum euacuatio, inferni deſtructio, & à mortuis reſurrectio à piis hominibus celebrabantur, tum in receſſus telluris & inferni caliginoſa & horribilia tabernacula vrbes cateruatim detrudebantur. Abductiones verò, direptiones, immaturæ ætatis in triuiis abiectiones, & ſenilium corporum diſſectiones, quis omnium mortalium ita lachrymis & luctu abundat, vt ſatis lugere & deplorare queat? Ante hanc Scythicam incurſionē circa Thraciæ campos cornicum & coruorum legiones, aliæ à Septentrione, aliæ ab Auſtro, fato quodam, non fortuito cauſu, in vnum locum congregatæ, pugnam commiſerunt. Sed corui magnitudine corporum phalāges meridionalium cornicū in fugam verterunt. Neque verò Thraciam duntaxat Fortuna in huiuſmodi clades, afflictionum mare, extremorum malorum fluctum & calamitatū turbinem coniecit, ſed nec Occidentaliū cōditio fuit melior. nā Athenas, Thebas, Eubœā, Methonem, Patras, cohors Cāpanorum & Latinorū non magna tanquam patrimonium diuiſit. Qui verò ijs locis prius imperabāt, illis cedere cum deriſu & ignominia, quā extimulatis animis pro ſemetipſis & liberis pugnare maluerunt, neque ſtatim libero ſpiritu concepto, nec vel ſerò tandem ad ſaniorem mentem reuerſi. Erant etiam qui ambitione contra patriam prorſus

Augurium coruorū & cornicum.

Græcia in tyrannides diſtracta.

Idque Cāpanorū & Latinorū opera.

καθαίρεσις, καὶ τὰ ἐκ νεκάδων ἀνεγερτήρια τοῖς εὐσεβοῦσιν ᾖδετο, τότε εἰς κευθμῶνας γῆς καὶ τὰ τοῦ ᾅδου ζοφερὰ καὶ φοβερὰ σκηνώματα κατὰ συνόδους αἱ πόλεις καθίεντο, τὰς δ' ἀπαγωγάς, τὰς δὲ προνομάς, τὴν δ' ἐναπερριμμένην ταῖς τριόδοις ἄωρον ἡλικίαν, καὶ τοὺς διαξιφισμοὺς τῶν προηκόντων χρόνῳ σωμάτων, τίς οὕτω πολύδακρυς καὶ πολύθρηνος ἐν ἀνθρώποις, ὡς ἀξίως καὶ πενθῆσαι καὶ δεξιώσασθαι δάκρυσι; πρὸ δὲ τῆς ἐπιδρομῆς τῆσδε τῆς Σκυθικῆς, περὶ τὰ Θρᾳκικὰ πεδία κορωνῶν καὶ κοράκων στρατόπεδα, ἃ μὲν ἀπὸ μερῶν τῶν βορείων, ἃ δ' ἐκ τῶν νοτίων, κατ' ἐξουσίαν τινὰ καὶ μὴ αὐτόματον συνδρομήν, εἰς ἕνα συνεληλυθότα χῶρον, ἀλλήλοις συνέρραξαν· καὶ κατὰ μεγεθήσαντες οἱ κόρακες, τὰς τῶν ἐκ νότου κολοιῶν ἐτρέψαντο φάλαγγας. οὐ μόνον δὲ τὰ Θρᾳκῷα ὁ δαίμων ἀντιπεριέστησεν εἰς τοιαύτην ἀθλιότητα, καὶ πειρασμῶν μὲν ἀνερράγη θάλασσα, κακῶν δ' ἀνηκέστων κλυδώνιον ἔζεσε, καὶ συμφορῶν ἀνερριπίσθησαν λαίλαπες, ἀλλὰ τὰ καθ' ἑσπέραν οὐ πρὸς ἔλαττον ἔπασχον. Ἀθήνας μὲν γάρ, καὶ Θήβας, καὶ Εὔβοιαν, καὶ τὰ περὶ Μεθώνην καὶ Πάτραν, σπεῖρα Καμπάνων καὶ Λατίνων εὐσύνοπτος, ὡσεὶ καὶ κτήσεις διενείμαντο πατρῴας. οἱ δὲ σφῶν δεσπόζοντες πρότερον, ἐν προπηλακισμῷ καὶ ἀτιμίᾳ ἠνείχοντο σφίσι μᾶλλον καθυποκύπτειν, ἢ νυγμόν τινα λαβεῖν ἐς ψυχήν, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν τέκνων ἀγωνίσασθαι, μήτ' αὐτόθεν εἰς ἐλεύθερον παροξυνθέντες φρόνημα, μήτ' ὀψέ ποτε νοῦν ἔχειν ἀρξάμενοι. εἰσὶ δ' οἳ καὶ εἰς ὁλοχερῆ φιλοτιμίαν κατὰ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ὑπεκ-

γεγονότες ἀνδραποδώδεις ἄνθρωποι, τρυφῇ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀπονοίαις διεφθαρμένοι, ὀχυρωμάτων καὶ φρουρείων ἀποτόμων λαβόμενοι· οἱ δὲ καὶ πόλεων εὐτειχίστων ἐπιβαίνοντες, κακοδαίμονας τυραννίδας περιεβάλοντο, καὶ δέον φιλεχθρεῖν Λατίνοις, οἱ δ' ἀντοφθάλμουν ἀλλήλοις, καὶ Λατίνοις * τὸ καινὸν ἐσπένδετο. ὁ μὲν γὰρ Σγουρὸς Λέων, Κόρινθον διεῖπε καὶ Ναύπλιον, ὡς καὶ ἔμπροσθεν ἐρρέθη μοι. ὁ δὲ χαμάρετος Λέων τῆς κοίλης κρατῶν Λακεδαίμονος, τύραννος ἦν τῶν Λακώνων. Αἰτωλίαν δὲ καὶ τὰ τῇ Νικοπόλει προσοριζόμενα, καὶ ὅσα πρόσεισιν ἐς Ἐπίδαμνον, ὁ Μιχαὴλ ἰδιώσατο, ὃν ἐκ σπερμάτων σκοτίων ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐφύτευσεν Ἰωάννης. ὁ δὲ Μαρκέσιος Βονιφάτιος τῇ Θεσσαλονίκῃ προσεδρεύων, ὑποκειμένην εἶχεν ἑαυτῷ τὴν ἐς Ἁλμυρὸν ὑποκειμένην Αἰγίαλον πᾶσαν, καὶ πεδίων ἤρχετο Λαρισσαίων, καὶ μετελάγχανε τὰς φόρους, ὁπόσοι ἐξ Ἑλλάδος καὶ τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος εἰσεπράττοντο. ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἄλλος τις τὰ Θετταλίας κατέχων μετέωρα, ἃ νῦν μεγάλη Βλαχία κικλήσκεται, τοπάρχης ἦν τῶν ἐκεῖ. εἰς τοσαύτας δὲ τυραννίδας διαιρεθείσης τῆς ἑσπέρας, τί μὲν τῶν καλῶν οὐκ ἀπῆν, τί δὲ τῶν κακῶν οὐ παρῆν; χρημάτων ἀφαιρέσεις, τῶν θρεψαμένων ἐκτοπίσεις, σφαγαί, καὶ φυγαὶ καὶ μυρία πρὸς τούτοις ἄλλα δεινά, ὧν τὰ πλείω οἱ ἐκ Ῥωμαίων ἐπετόλμων τύραννοι, μάλιστα δ' ἁπάντων ὁ Σγουρὸς Λέων, ὃς οὐδὲ τῆς γειναμένης εὐποιῶν ἐφείσατο. ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς μητροπόλεως Κορίνθου ἀρχιποιμένι Νικολάῳ σπεισάμενος, καὶ τὰς πρὶν διχονοίας διαλυσάμενος, καὶ σύσσιτον οὕτω τὸν ἄνδρα παρειληφώς, τὸ μὲν σῶμα συνέστιος

prorsus inflammati, seruilibus ingenijs homines, deliciis & luxu corrupti, munitionibus & præruptis castellis, aut munitis vrbibus occupatis, infelices tyrannides constituerũt: & cum Latinorum inimicitiæ expetendæ essent, alij alijs insidiantes, cum illis colluderent & noua pacta inirent. Nam Leo Scurus Corinthum & Nauplium, vt suprà dixi, gubernabat: Chamarethus Leo, qui Lacedæmoni dominabatur, Laconũ tyrãnus erat. Ætoliam & confinia Nicopolis, & quæ ad Epidamnũ vergunt, Michael Ioannis Sebastocratoris nothus filius sibi vẽdicauit. Bonifacius verò Marchio Thessalonicæ degens, omnem maritimam oram, quæ infra Halmyrum est, & Larissæam planiciem tenebat, & vectigalia Græciæ & Peloponnesi percipiebat. Præter hos alius Toparcha Thessaliæ montana, quæ nunc magna Blachia dicitur, tenebat. Occidente in tot tyrãnides distracto, quid boni non aberat, quid mali non aderat? pecuniarũ ereptiones, relegationes, cædes, exilia, mala denique infinita, quorũ maxima ex parte Romani tyranni autores erãt, & Scurus Leo omniũ maximè, qui, rectè sanè, patriæ quoque suæ non pepercit. Idem cum Nicolao Corinthiorum archiepiscopo reconciliata gratia, virum eum suæ mensæ adhibuit: & corpore illi

Grçcorũ procerum & populorũ sũma calamitas.

Vide Annotationes.

Græciæ tyrãni. Tot bello rũ præcedentiũ sentina. Ita potẽs imperium laceratum est: de nec Turca ad uenit, qui tot tyrãnulos deuoraret.

Sub multorũ insano dominatu, quid boni non ab est? quid ma non adest?

Nicolai Archiepiscopi Corinthij interitus.

coniunctus, animo æquè ac priùs ab eo abhorrebat. Vnde illum priùs effossis oculis, postea de rupe præcipitauit.

Orientis status, sub Theodori Lascaris imperio.

10 In Oriēte porrò Prusæi, Nicæenses, Lydi, Philomolpi, Smyrna, Ephesus, & interiecta oppida Theodoro Lascari parebant: qui etiam longis nauibus fabricatis, plerasque insulas subegit: & pacē cum Iconii Sultano Caichosroe facta, partē

Manuelis Maurozomę dominatus.

imperij Manueli Maurozomæ illius socero concessit. Ea pars erant Chonæ, mei scriptoris Nicetæ patria, & huic finitima Phrygiæ Laodicea, & alia loca quæ fluuius Męander anfractu suo cōplectitur, donec in mare exonerat. David verò & Alexius fratres,

Dauidis itē & Alexij.

Manuele Andronici Romanorū tyranni filio nati, alter Ponti Heracleam & Paphlagoniā gubernabat, alter Alexius Oenæum & Sinopen vrbes, & ipsam Trapezuntem tenebat. Attaliæ alius quidam dominabatur,

Aldebrandinus Pergami tyrannus.

nomine Aldebrandinus, natione Italus, sed Romanorū institutis probè educatus. Item Rhodus aliū principē habebat. Enimuerò cum de communi sententia & deliberandum & agendum esset, de patriæ partibus nondum afflictis conseruandis, & de expugnatis vrbibus in integrum restituendis: illi ambi-

Ambitiosorum principū princeps excitas.

tione pręcipites, & tyrannici nominis affectatione cæci, inter sese digladiabantur:

ἦν, τὸ δὲ φρόνημα δυσμενὴς, ὁποῖος καὶ πρότερον. ὅθεν τὰς κόρας αἱμάξας, εἶτα καὶ κατὰ σκοπέλων ἀφίησι.

10 Κατὰ δὲ τὴν ἕω Προυσαῖοι μὲν καὶ Νικαεῖς, Λυδοί τε καὶ οἱ Φιλόμολποι, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἔφεσος, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα, Θεοδώρῳ προσανεῖχον τῷ Λάσκαρι. ὁ δὲ καὶ νῆας μακρὰς τεκτηνάμενος, τὰς πλείους τῶν νήσων ὑπηγάγετο. σπεισάμενος δὲ καὶ τῷ Καϊχοσρόῃ τῷ τοῦ Ἰκονίου σουλτάνῳ, μέρος ἀπένειμε τῆς ἀρχῆς τῷ κηδεστῇ ἐκείνου Μανουὴλ τῷ Μαυροζώμῃ. τὸ δὲ ἦν ἐμοῦ τοῦ συγγραφέως Νικήτα πατρὶς αἱ Χῶναι, καὶ ἡ ἀγχιτέρμων ταύτῃ Φρυγικὴ Λαοδίκεια, καὶ εἰς ὅσα περικλᾶται Μαίανδρος, ἀπερυγγάνων ἐς ἅλα τὰ νάματα. Δαβὶδ δὲ καὶ Ἀλέξιος οἱ ἐξ υἱέος φύντος τοῦ Ῥωμαίων τυραννήσαντος Ἀνδρονίκου (Μανουὴλ ἐκείνῳ τοὔνομα) ὁ μὲν τὴν κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν, καὶ Παφλαγόνας διεῖπεν, ὁ δ᾽ Ἀλέξιος Οἰναίου τε καὶ Σινωπέων τῆς πόλεως, καὶ Τραπεζοῦντος αὐτῆς τὴν δυναστείαν περιεζώννυτο. τὴν δ᾽ Ἀττάλου διῴκει τις ἕτερος, τὴν κλῆσιν Ἀλδεβραντῖνος, ἐξ Ἰταλῶν μὲν τὴν φύσιν ἕλκων, ἀκριβῶς δ᾽ ἐντεθραμμένος τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἔθεσι. καὶ τῇ Ῥόδῳ τῇ νήσῳ ἄλλος τις ἐπεστάτευε, δέον ὡμονοηκότας προβουλεύσασθαί τι, καὶ καταπράξασθαι, προφυλακτικὸν μὲν τῶν μήπω κακῶς πεπονθότων τῆς πατρίδος μερῶν, ἀνακτητικὸν δὲ τῶν ἡλωκυιῶν πόλεων· οἱ δὲ εἰς δοξομανίαν ἐκτραχηλισθέντες, καὶ καλεῖσθαι τύραννοι θέλοντες, καθ᾽ ἑαυτῶν ὥπλιζον τὰς χεῖρας βακτηρίαν ἐκ* νήψιν, εἶπη-

εἴπη δ' ἄν τις καὶ πανοπλίαν καὶ τρόπαιον
ἐξ ἐφόδου τοῖς τῶν Ῥωμαίων πολεμίοις
τὸ διχονοεῖν ἀλλήλοις, καὶ διεστάναι βρα-
βεύοντες. ἣν οὖν τοῦ βουλομένου παντὸς ἐκ
τοῦ τῶν Λατίνων πολυσπεροῦς συντάγμα-
τος, τὰ γραφικὰ ταῦτα ἐπᾴδειν, Ῥωμαίοις
ἐπιστρατευομένου· διώξας καταλήψομαι,
μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχήν μου, ἀνε-
λῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χείρ μου.
πολλοὶ τοίνυν μέτριον συγκροτήσαντες
πόλεμον, καὶ ἱππότας βραχεῖς μισθωσά-
μενοι, Ῥωμαϊκαῖς κατεκολπίζοντο νήσοις,
ὡς πάντη πάντως ἐρημαζούσαις τοῦ ἐπα-
ρήξοντος. ὅθεν πειραταί τινες Γενουῖται,
περιψήματα ἀνδρῶν καὶ ἀμβλώματα,
οὐ κατὰ τοῦτο μὲν τινὸς ὑπερφέροντες, κατὰ δ'
ἐκεῖνο τὰ δεύτερα φέροντες, ἀλλ' ἁπαν-
ταχῇ πονηρῶς πράττοντες καὶ δυσδαιμό-
νως, στρογγύλων πέντε νηῶν εὐπορήσαντες,
καὶ σκάφη τριήρεα κατηρτικότες πρὸς
τοῖς εἴκοσι τέσσαρα, ἐς τὴν Κρήτην δια-
πλωΐζονται καὶ πλασάμενοι τοὺς ἐμπόρους,
εἶτα ἐπιθέμενοι ὡς πολέμιοι, τῆς νήσου
ξυμπάσης κατέσχυσαν εὐμαρέστατα. τότε
καὶ ὁ κρατῶν Ἰκονίου Καϊχοσρόης, κατὰ τῆς Ἀτ-
ταλίας ἐστράτευσε, αὐτοβοεὶ τὴν πόλιν ἑ-
λεῖν φανταζόμενος, ὡς οὐχ ἱκανὴν οὖσαν
ἑαυτὴν διασώσασθαι. τὴν δ' ἐκείνου ἔφο-
δον προεγνωκότες, ὅ, τε πολίαρχος Ἀλ-
δεβραντῖνος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοῖς κοινοῖς
ἐπιστατοῦν πράγμασι, πέμψαντες εἰς Κύ-
προν, συμμαχίαν ἐκεῖθεν εἰλήφασι πε-
ζικοῦ στρατεύματος, ἐς διακοσίους ἀριθμου-
μένην Λατίνους. κἀπειδήπερ εἰς χεῖ-
ρας ὁ πόλεμος ἐγεγόνει, καὶ περιείλη-
φε τὴν πόλιν τὸ Περσικὸν στράτευμα,
οἱ ἐκ Λατίνων εἰς φάλαγγα πυκνωθέν-
τες, καὶ τοῖς Πέρσαις ἐποφθέντες ἀ-
προόπτοι, τοῖς Ἀτταλεῦσιν ἐπήμυναν,

quibus dissensionibus & rixis, hostibus summam occasionem primo impetu Romanos euertendi suppeditabant. Vnde cuiuis Latinarum gentium, quarum tanta multitudo & varietas est, quæ Romanos oppugnatum ibat, illud ex sacris literis vsurpare licebat: Persecutus comprehendam, spolia diuidam, explebo animū meū, occidam gladio meo, dominabitur manus mea. Itaque multi mediocri manu collecta, & exiguo equitatu cōducto, in Romanas insulas se insinuabant: quippe omni auxilio destitutas. Et piratæ quidem Genuenses, homines vilissimi & abiectissimi nec in vna re primarii, in alia verò secundarii, sed ab omni parte miserrimi & infelicissimi, v rotūdis nauibus & XXIIII triremibus comparatis, per mercaturæ speciem in Cretam traiecerunt. Deinde insulares hostiliter aggressi, totius insulæ facilimè sunt potiti. Tunc etiam Iconii princeps Caichosroes Attaliæ arma intulit, inani spe vrbis primo impetu capiendæ concepta, vt quæ ipsa tueri sese non posset. Verùm eius consilio cognito, Aldobrandinus vrbis dominus, & eius in administrāda republica socii, per legatos à Cypriis auxilia Latinorū petitum circiter C C. impetrarunt. Vbi ad arma ventū est, & vrbem Persicus exercitus circumdedit: Latini in phalangem condensati, & ex improuiso in Persarum cōspectum progressi, Attaliensibus opem tulerunt.

Latinorū in Græcia tyrānis.

Græcia omnium prædæ exposita.

Creta à Genuēsibus occupata, qua sequente seculo, vt & aliis spoliati sunt.

Attalia frustra à Caichosroe oppugnata.

Latini etenim ad auxilium ferendum vocati Persas obsidionem soluere cogunt.

Ita barbari perterriti, & suorum multos amiserunt, & Caichosroes XVI diebus exactis obsidione soluta discessit. Sed & Theodorus Lascaris, coacto contra Dauidem Ponticum exercitu, Plusiadem sagittariis & bellicosis hominibus abundantem, ab illo in suas partes traduxit. Heracleam quoque cepisset, ac ipsum Dauidem exterminasset, nisi eum Latini, cum quibus Dauidi fœdus intercedebat, auxilij ferendi causa, castris ad Nicomediam positis, animi dubium reddidissent, hinc alacritate & audacia contra illos instigante, inde instituto opere retrahente, cum sibi quodammodo intra Heracleam esse videretur, & ea vrbe potiri, ac sæpe velut in trutina sollicito animo vtrunq; ponderaret. Vt verò defensores Dauidis inuadere, vtilius quàm audacius esse statuit: ad eos, itinere instituto omisso, reuertitur. Quo illi audito, in aciem sibi descedendum non censuerunt: sed noctu digressi, Byzantium redeunt. Dauid verò reputans, vt imminens iam discrimen, nec multò à se remotius quã à genu tibia distat, præter opinionem euasisset: rursus Heracleæ firmiter inhæret: Latinos verò Byzantij degentes, ob latum auxilium, frumentariis nauibus & pernis remuneratur: atque ab eis auxilia denuò petit, orátque vt in fœdere Lascarino se quoque vt suum sub-

David Comnenus Latinorum auxiliis Lascari resistit.

Lascaris animus.

Latinorum reditus ad vrbem.

Erga Latinos auxiliares Dauidis Comneni liberalitas.

καὶ οὕτω τῶν βαρβάρων καταστάντων ἐς δέος, ἔκ τε τοῦ σφῶν στρατεύματος πολλοὶ διαφθείρονται, καὶ Καϊχοσρόης ἐκεῖθεν μεθίσταται, μὴ πλείους ἡμερῶν τῶν ἑκκαίδεκα περὶ τὴν Ἀτταλουβαλῶν στρατόπεδον. ἀλλὰ καὶ Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις κατὰ τοῦ ἐν πόντῳ Δαβὶδ στρατιὰν ἀγείρας, τὴν μὲν Πλουσιάδος ἐπέβη, καὶ τῆς πρὸς Δαβὶδ φιλίας ἐκείνην ἀπέστησε, τοξότιδα πᾶσαν οὖσαν καὶ μάχιμον. εἷλε δ' ἂν καὶ Ἡράκλειαν, καὶ τὸν Δαβὶδ δραπέτην ἐκεῖθεν ἔδειξεν, εἰ μὴ Λατίνων τῇ Νικομίδοις παρεμβαλόντων, κατ' ἐπικουρίαν Δαβίδ· ἐπεὶ συνεῖχε τούτοις Δαβὶδ σπεισάμενος, ἐν ἀμφινοίᾳ κατέστη Λάσκαρις. εἷλκε μὲν γὰρ αὐτὸν ἐντεῦθεν προθυμία καὶ τόλμη κατὰ Λατίνων. ἐκεῖθεν δ' αὖθις ἀντέσπα τὸ ἐν χερσὶν ἔργον, ὡσεὶ καὶ ἐντὸς Ἡρακλείας οἰόμενον εἶναι, καὶ κυριεύειν τῆς πόλεως, καὶ πολλάκις ἑκάτερον, καὶ ὡς ἐπὶ τρυτάνης ζυγοῦ καὶ μετὰ συνοχῆς ἐταλάντευε. ὡς δ' ἐκεκρίκει συμφορώτερον μᾶλλον ἤπερ θρασύτερον ἐπὶ τοὺς ὑπερασπιστὰς ἰέναι τοῦ Δαβίδ, ἐπανακάμπτει μὲν πρὸς αὐτοὺς τὴν ὥδευε παρεικώς. οἱ δὲ τὰ περὶ τούτου πυθόμενοι, συστάδην μὲν παρακινδυνεύειν οὐκ ἔγνωσαν, μεθίστανται δὲ νυκτὸς, καὶ εἰσίασι τὸ Βυζάντιον. ὁ δέ γε Δαβὶδ ὡς * οὐκ οὖν ἐβάλλετο κατὰ νοῦν, παρὰ δόξαν τοῦ κινδύνου ῥυσθεὶς, ὃν ἔγγιον εἶχε προσέρποντα, καὶ σχεδὸν οὐδ' ὅσα γόνυ κνήμης ἑαυτοῦ ἀφιστάμενον, ἀπρὶξ καὶ πάλιν τῆς Ἡρακλείας ἔχεται· τοὺς δ' ἐν Βυζαντίῳ Λατίνους τῆς συμμάχου διαμειβόμενος στρατιᾶς, σιτηγῶν πλοίων δεξιοῦται καταγωγαῖς, καὶ κρέασιν ὑείοις ταριχηροῖς, καὶ παρ' αὐτῶν αἰτεῖται δευτέραν συνάρσιν, καὶ λιπαρεῖται ἐν ταῖς πρὸς τὸν Λάσκαριν γραφαῖς καὶ σπονδαῖς, τοῖς ὑποκειμένοις

νοις σφίσι κἀκεῖνον ἐντάττεσθαι, καὶ τὴν ὑπ' αὐτὸν πᾶσαν χώραν ταῖς ὑπὸ Λατίνοις ἐγκρίνεσθαι. ἀμέλει ὡς εἶχε ταῦτα κατατιθεμένους, πύθοιτο δὲ καὶ τὸν Λάσκαριν ἐκ Νικαίας εἰς Προῦσαν μετάραντα, ἐξ Ἡρακλείας πρόεισι, καὶ αὐτὸς τῷ συμμαχικῷ γαυριῶν, ὅπερ ἐκ Βυζαντίου προσεχῶς ἐκείνῳ ἀπέσταλτο, γυμνασίαν τε καὶ ἀνάπειραν ἑαυτοῦ κἀκείνων ποιούμενος, τὸν Σαγγάριον διαβὰς ποταμὸν, ὑπηκόους κωμοπόλεις τῷ Λασκάρει ἔκειρε. καὶ μεθ' ἡμέρας μὲν αὐτὰς ἐκεῖθεν μεθίσταται, ὁμήρους ἐκ τῆς Πλουσιάδος δεξάμενος, ἐνίοις δὲ καὶ δεσμὰ περιθέμενος διὰ τὸ σφᾶς χωρῆσαι τῷ Λασκάρει. οἱ δ' Ἰταλοὶ περί που τοὺς τριακοσίους ὁρώμενοι, παρεσκευάζοντο μὲν καὶ περαιτέρω χωρεῖν, κἀκ τῶν κοίλων πρὸς τὰ μετέωρα ἔβαινον. ἐπελθόντος δ' αὐτοῖς ἀπροόπτως περὶ τὰς τῆς Νικομηδείας Τραχείας Ἀνδρονίκου τοῦ Γίδου, καὶ γινομένης συμβολῆς, ἡττῶνται μετὰ πλείστας ἀμοιβὰς τοῦ πολέμου. οἱ δὲ καὶ ζωγροῦνται, τοῖς περιέχουσι τὰ ὄρη καὶ ταῖς προλελοχισμέναις ὑπὸ σφῶν περιπεσόντες ἐνέδραις, ὡς μηδὲ πυρφόρον ὑπολελεῖφθαι σχεδὸν, τὸν τῷ Δαβὶδ ἀπαγγελοῦντα τουτοῒ τὸ δυστύχημα. ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὁ ἐκ Πλάντζης, οὗ καὶ πρόσθεν ἐμνήσθημεν (μεγέθει δὲ οὗτος σώματος θαυμασίῳ ἐκέκαστο, καὶ ψυχῆς γενναίῳ περιβλέπτῳ φρονήματι) ταῖς Πηγαῖς τῇ πόλει προσδεχθῆναι φιλονεικῶν, ἅτε καὶ δίκαιον ἐπ' αὐταῖς ἔχειν ἰσχυριζόμενος, ὡς οἷα πρῶτος ἐκεῖ καταχθεὶς, ἡνίκα Λατῖνοι κατὰ τῶν πρὸς αὐγὰς ἡλίου Ῥωμαίων ἐπανείλοντο πόλεμον, καὶ ἄλλοτε μὲν εἰσδῦναι ταύτας ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐπειράσατο. ἀποπεμφθεὶς δ' ὡς τῶν ἔνδοθι φρονούντων φίλα τῷ Λασκάρει, ἔδοξε μὲν ἀποσχέσθαι ταυτησὶ τῆς προθέσεως. ὁ δ' ἐνεδρεύων τὴν

ditum comprehendant, & omnem prouinciam quam teneat, inter Latinas prouincias numerent. Quæ cum illi annuiſſent, & Laſcarim Nicæa Pruſam abiiſſe audiuiſſet: ipſe quoque Heraclea prodit, & auxiliis nuper Byzantio miſſis inflatus, cùm ſui tum illorum periculum facturus, Sangario flumine ſuperato, Laſcarinæ ditionis oppida vaſtat. & poſt dies aliquot inde digreditur, obſidibus Pluſiade acceptis, nõnullis etiam in vincula coniectis, quòd ad Laſcarim defeciſſent. Itali verò circiter CCC, parabant longius progredi, & è vallibus in montes aſcendebant. Sed circa Nicomediæ Trachias ſubito Andronici Guidi ſuperuentu poſt variam pugnæ fortunam vincuntur, nonnulli etiam in inſidias in montibus collocatas delapſi capiũtur: vt penè nullus ſupereſſet, qui cladem illam Dauidi nunciaret. Sed & Petrus Plancius, cuius antè memini, inſigni corporis magnitudine admirabilis, & generoſi animi inuicto robore illuſtris, ſe Pegis vrbe recipi ſuo veluti iure poſtulabat: quòd primum ibi appuliſſet, cum Latini Romanis Orientalibus bellum intuliſſent. ac aliàs apertè irrumpere conatus, ſed à ciuibus Laſcari fauentibus repudiatus, mutaſſe conſilium putabatur. Quia verò parum aperto Marte profe-

Petitio ſupplex eiuſdẽ.

Dauidis in Laſcarinam ditionẽ impreſſio. Ita Græci ſeipſos mutuò conficiunt.

CCC Itali à Guido Andronico cæſi & capti.

Petrus Plancius Pegas occupat.

Idque ſtrategemate.

cerat, ad insidias conuersus, Peganis aliquot interceptis & occisis, ex suis clam paucos simul Pegas introducit, cuiusdam Sthlabi Vareni & huius coniuratorum opera. Dein ipse quoque occasionem nactus subintrauit, & aduersariis noctu nullo negocio repulsis, tota vrbe potitus est. Dum hęc geruntur, Latini principiò iuxta Adrianopolim castrametātur, foro extra vrbem instituto. Deinde belli societate cum Romanis inita, vrbes quasdā circumeunt, à Scythis malè tractatas. quibus, vt tempus ferebat, constitutis, Rhodopæ limites ingrediūtur. Vbi cùm nullus hostis non modò lacesseret, sed nec appareret, castellum Stenimachū ingressi popularib. suis (erāt hi reliquiæ eorum, qui pridem Philippopolim custodierant) inde abductis, Orestiadem redeūt: & Theodorum Branam, datis aliquot cohortibus, ibi relinquunt. Ipsi Byzantium reuersi, Hēricum Balduini primi ex Latinis Byzantio dominati fratrem Imperatorem declarant. Cùm autem vnum annum & mēses quatuor rempub. sine Imperatore administrarent: nemini populariū suorum regni inaugurationē condonare voluerunt, nisi Balduini morte prius explorata. Audiant hæc Romani, qui & eodem tempore Imperatorem inaugurant: & qui inauguratum, vt euertant, animis concipiunt.

Latinorum noua expeditio, & excursiones.

Hēricus Balduini frater Imperator designatur.

Romanorū militum perfidia.

πάλιν, ὅτι μηδὲ προὔπτως εἶχε βιάζεσθαι. τῶν γοῦν πηγαϊτῶν τινὰς ὑποκλέψας καὶ διαφθείρας, λάθρα καὶ κατὰ βραχεῖς τοὺς οἰκείους ταῖς πηγαῖς ἐπεισάγει, πολυωρουμένοις παρὰ Σθλάβου τινὸς Βαρήνου, καὶ τῶν τούτου συνωμοτῶν. πέρας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Πέτρος καιροφυλακήσας, τὰς Πηγὰς ἐπεισδέδυκε· καὶ νυκτὸς ἐπιθέμενος, σὺν οὐδενὶ πόνῳ τοὺς ἐναντίους διώσατο, καὶ τῆς ὅλης κεκράτηκε πόλεως. οὑτωσὶ δὲ πραττομένων τούτων, οἱ τὴν Ἀδριανοῦ κατειληφότες Λατῖνοι, τὰ μὲν πρῶτα περὶ αὐτὴν ἐνηυλίσαντο, καὶ ἀγορὰν τῆς πόλεως ἔξω πεποίηντο. εἶτα καὶ συμμαχίαν μετὰ Ῥωμαίων ἀποδεξάμενοι, τῶν πόλεων τινὰς περιέρχονται, κακῶς παθούσας ὑπὸ Σκυθῶν· καὶ ταύτας, ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου, καταστησάμενοι, εἶτα καὶ τῶν τῆς Ῥοδόπης χοινισμάτων ἅπτονται. μηδένα δὲ πολέμιον ἔχοντες ἐξαπτόμενον, μήτε μὴν ὅλως σφίσιν ὑποφαινόμενον, εἰσίασι τὸ ἔρυμα τοῦ Στενίμαχον, καὶ μεθιστῶσιν ἐκεῖθεν τοὺς ὁμογενεῖς σφῶν, ἀποσπάδας ὄντας τῶν τὴν Φιλίππου διεπόντων πρότερον, καὶ οὕτως εἰς Ὀρεστιάδα πάλιν ἐπαναλύουσιν. ἀλλὰ καὶ μοῖραν στρατεύματος Θεοδώρῳ τῷ Βρανᾷ παραδόντες, στρατηγεῖν τὴν ἐκεῖ καταλείπουσιν. αὐτοὶ δ᾽ ἐπανίασιν ἐς Βυζάντιον, καὶ εἰς βασιλέα χρίουσι τὸν Ἐρρῆν, ὃς ἦν αὐτοκασίγνητος Βαλδουίνου τοῦ πρώτως ἐκ Λατίνων τῆς Κωνσταντίνου κατάρξαντος. ἐνιαυτὸν δ᾽ ἕνα καὶ μῆνας τέσσαρας ἄνευ βασιλέως τὰ κοινὰ χειρίζοντες πράγματα, οὐκ ἄλλως κατένευσαν χρίσμα βασιλείας ὅτῳ δὴ τῶν ἐκ γένους χαρίσασθαι, εἰ μὴ πρότερον τὸν Βαλδουίνου θάνατον ἠκριβώσαντο. ἀκουέτωσαν ταῦτα Ῥωμαῖοι, οἱ χρίοντες ἅμα, καὶ τὸν διὰ τάχους καθαιρήσοντα τὸν χριόμενον τῷ νῷ συλλαμβάνοντες.

εἰκότως οὓς καὶ μητραλέθραις ἐχίδναις καὶ γένος ἀπολωλεκὸς βουλὴν, καὶ τέκνα μωμητὰ, καὶ υἱοὶ ἄνομοι οἱ ἐς ἡμᾶς πρὸς ὅπλα ἔχοντες, παρὰ πᾶσιν ἀκούουσιν ἔθνεσιν. ὁ δὲ τοῦ Βαλδουίνου θάνατος οὕτω συμβέβηκεν. ἐν τῷ Σκυθικῷ συλληφθεὶς πολέμῳ, καὶ δεσμοῖς ὑποβληθεὶς, ὡς ἐῤῥέθη μοι, συχνὸν ἤδη χρόνον καθείργνυτο ἐς τὸν Τέρνοβον. ἀποστάντος δὲ τοῦ Ἀσπιέτου Λατίνοις, θυμῷ ὑποζέσας ὁ Ἰωάννης καὶ τοῦ πάθους ἀεὶ ἐπίτασιν λαμβάνοντος, εἰς μανιώδη σχεδὸν ἐξώκειλε διάθεσιν. ὅθεν τῆς εἱρκτῆς τὸν ἄνδρα ἐξαγαγὼν, κελεύει τοὺς μὲν πόδας ἀπὸ γόνατος, τὰς δὲ χεῖρας ἐκ βραχιόνων Τενεδείῳ ἀντικρὺς πελέκει ἀποκοπῆναι, εἶτα καὶ κατὰ κεφαλῆς ἐπὶ φάραγγος ὠθισθῆναι. οὕτω καὶ τρεῖς ἐξαρκέσας ἡμέρας, βορὰ προκείμενος ὄρνισιν, ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέστρεψεν, οὐ τοῦτον δὲ μόνον ἀπανθρώπως οὕτω τοῦ ζῆν ἐξήγαγεν, ἀλλὰ καὶ οὓς καθεῖρξε Ῥωμαίους, ἐκτόπως ἀπώλεσε, μὴ φωνὴν, μηδ' ἱκεσίαν ἐξ αὐτῶν ὅλως ἀναδεχόμενος ἐνωτίσασθαι. ἐν οἷς καὶ τὸν τοῦ δρόμου λογοθέτην Κωνσταντίνου τὸν Τορνίκην, ὑποδρηστεύσαντα μὲν ἀκοντὶ τὸ πλέον μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν τῷ βασιλεῖ Βαλδουίνῳ, καὶ τὸν ἐκ πολέμου διαδράντα κίνδυνον, καθ' ὃν ὑπὸ Σκυθῶν ἑάλωκεν ἐκεῖνος, προσρυέντα δ' ἔπειτα τῷ Ἰωάννῃ, καὶ παρὰ τούτῳ δυνηθῆναι τὰ μέγιστα φανταζόμενον, οἷς πολλάκις παρ' ἐκεῖνον ἀπὸ Ῥωμαίων πρέσβυς ἐπιπεφοίτηκε, ξενίαν δ' εὑράμενον τὸ πολλαῖς ὑπὸ ξιφῶν κατὰ παντὸς τοῦ σώματος δέξασθαι, καὶ μηδ' ὁσίας τυχεῖν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν. οἱ δέ γε Λατῖνοι, καὶ τὰ πάλαι ᾀδόμενα στοιχειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια, καὶ κατὰ τεῖχος καὶ τάφρον προσεξευρημένα τοῖς κατ' αὐτῆς ξυντάττουσι φάλαγγας, καὶ λόχους καθίζουσι δυσμενέ-

Quamobrem iure apud ōnes gentes nostræ ætatis milites, vt parricidæ viperæ, vt gens nullius consilii, vt liberi reprehendendi, vt filii iniqui, malè audiunt. Cæterùm Balduini mors ita contigit. Scythico bello captus, & vinculis, vt dixi, oneratus, lōgo tempore Ternobi fuit. Cum autem Aspietes ad Latinos defecisset, Ioānes ira æstuās, & dolore in dies ingrauescēte, penè in rabiē actus, Balduino educto è carcere, pedes à genibus, & manus à brachijs Tenedia planè securi amputari, deinde ipsum in vallē præcipitari iubet. Vbi tertio demum die esca volucrū miserabiliter expirauit.

Balduini miserabilis interitus.

Neque verò hunc solùm, sed Romanos etiā captiuos eadē crudelitate interfecit, omni voce & supplici gestu repudiato. ac inter alios Dromi Logothetam Constantinum Tornicem, qui vrbe capta, inuitus ferè Balduino inseruierat, & belli Scythici, quo is captus est, periculo euitato, ad ipsum se contulerat: magnam autoritatem suam esse ratus, quòd sæpius ad eum nomine Romanorum legatus iuisset. Cæterum eā hospitalitatem est expertus, vt toto corpore multis ictibus compunctus, post cædē insepultus abijceretur.

Romanorū itē. Quid in toto Niceta aliud præter quam tragœdias audis?

Constantini Tornicis interitus.

Latini porrò illa olim decantata vrbis munimēta, quæ à certa partium serie Stœchiode dicuntur, muri ac valli loco excogitata contra hostes vel aperta vi, vel insidijs grassan-

Fatalia vrbis simulacra cō fracta à Latinis.

tes (verê, an secus, dicere haud possum) euertere statuerunt, ea præsertim quæ contra suam gentem facerēt. Vnde cum aliis ęneis statuis, quæ basibus emotæ, & in ignem coniectæ sunt, nec anteriorem sinistram vngulam equi ænei, qui in albo quadrangulo marmore in Tauro stat, virum quendam heroico robore & spectabili vultu tergo vehens, nec ipse admirationis expers, ob exquisitum omnium mēbrorum artificium phaleris vndique tectus, hinniens, auribus velut ad tubæ clangorem arrectis, imperuestigatam reliquerunt. Hunc alij Pegasum esse dicunt, sessorē Bellerophontem: alij Iesum Nauis filium, equo (quisquis ille sit) insidentem: idque ex habitu statuæ constare, quod dextra ad currū Solis & Lunæ extēta, cursum eorum sistat, & globum æneū læuæ manus vola teneat. Proinde malleis equi calce reuulsa, humanam subtus imaginem reperiunt, quæ maiori ex parte Bulgarū aliquē repræsentabat, clauo transfixam, & plumbo vndique cinctam: non autem Latinū referebat, quemadmodum iamdiu à multis ferebatur. Ea imago fabro argentario conflanda data est à Latinis, haud sanè prorsus ex timiditate, vt per eorū contemptū aliquis interpretari queat: sed quia omnia tentabant, omnia moliebātur, ne vrbe quam occuparant, exciderēt ne huiusmodi quidem ru-

Æneę statuę.

Equus æneus miro artificio cōflatus.

Iosue Israelitarum ducis simulachrū.

Bulgari imago sub equi calce latens.

Vanus conatus.

σιν (εἰ δὲ καὶ ἀληθῶς, οὐκ ἔχω λέγειν σαφῶς) καθαιρεῖν ἐγνώκεσαν· καὶ τούτων μάλιστα, ὁπόσα κατὰ τοῦ σφῶν ἀνεστηλῶσθαι γένους ἐμάνθανον. ὅθεν μετ' ἑτέρων ἀνδρεικέλων ἐκ χαλκοῦ πεποιημένων, ἃ τῶν προτέρων κατενηνέχαται βάσεων, καὶ πυρὶ παρεδόθησαν, οὐδὲ τὴν ἐμπροσθίαν εὐώνυμον χηλὴν τοῦ ἵππου ἀπαρέργαστον εἴασαν, ὃς ἐπὶ λιθίνου λευκοῦ τετραπλεύρου κατὰ τὸν λεγόμενον Ταῦρον χαλκοῖς ἱστάμενος, ἡρωϊκόν τινα τὴν ἰσχὺν ἄνδρα, καὶ τὸ εἶδος ἀξιοθέατον, ἐπὶ τῶν νώτων ὀχεῖ. μηδ' αὐτὸς ἀπέχων τοῦ ἀγασθῆς, διὰ τὴν ἐπὶ πᾶσι τῆς τέχνης ἀκρίβειαν, ὁλοφάλαρος, φριμάσσων, καὶ τὸ οὖς ἀνιστῶν ὡς πρὸς σάλπιγγα. τοῦτον οἱ μὲν φασὶν εἶναι Πήγασον, καὶ τὸν ἀναβάτην Βελλεροφόντην· οἱ δὲ, τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ὅτῳ δὴ ἐπικαθήμενον ἵππῳ· καὶ δῆλον εἶναι τὸν ἄνδρα τῇ διασκευῇ τοῦ εἰκάσματος πρὸς τὴν ἁρματηλασίαν ἡλίου, καὶ τὸν δρόμον τὸν σεληναῖον τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐκτείνοντα, ὡς στῆναι τοῦ προόσω χωρεῖν, καὶ σφαιρικὸν ἐκ χαλκοῦ σχῆμα τῷ κοίλῳ τῆς λαιᾶς χειρὸς ὑπανέχοντα. ἀναμοχλεύσαντες τοίνυν ῥαιστῆρσι τὸ πέλμα τὸ ἵππειον, ἀνθρωπόμορφον εὑρίσκουσιν ἴνδαλμα ὑποκείμενον, πλειόνως εἰκάζον ἐκ τοῦ τῶν Βουλγάρων τινὰ γένους, ἐς τὸ διαμπερὲς ἐληλαμένων ἥλῳ, καὶ μολύβδῳ πάντῃ κατειλημμένον. οὐ γοῦν Λατῖνον διατυποῦν, ὥσπερ δὴ καὶ πάλαι πρὸς τῶν ὅλων διαπεφήμιστο. καὶ τὸ μὲν τῇ τῶν ἀργυρογνωμόνων χωνείᾳ καθεῖται. Λατῖνοι δ' ἔπραττον ταῦτα οὐκ ἐκ δειλάνδρου παντάπασι γνώμης, ὡς ἀποφανεῖταί τις, καταφρονητικῶς ἔχων ἐς αὐτούς· ἀλλὰ μετιόντες πάντα καὶ διατεχνώμενοι, μή πως ἐκπέσωσιν ἧς ἐπέβησαν πόλεως, οὐδὲ τὰ τοιάδε

τῶν

τῶν ἀκουσμάτων ἀπεριέργαστα παρατρέχειν ἐδοκίμαζον, οἷα μηδ' εἰκαίως ὑφ' ἁπάντων διαθρυλλούμενα, ἀλλὰ τὸ εἰκασικὸν τῇ ἐπινοίᾳ συνάπτοντες, ᾧ δικαίως μὴ ἐᾶν ἀνεξέταστα, πρὸς οὐδεμίαν τῶν πράξεων ἀναπίπτοντες.

11 Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς ἧς ἂν ἐπιβαῖεν χώρας καὶ πόλεως, καθάπερ οἰκείας αὐτῆς δραττόμενοι, καὶ ἀπρὶξ ἐχόμενοι, πρὸς οὐδὲν ἀποκναίουσι δυσχερές, ὡς οὐκέτ' ὄντων τῶν οἴκοι ἐπιλαθόμενοι; ἀπεναντίας τοῖς Ῥωμαίοις δρῶντες, οἳ τοῖς βουλομένοις καὶ τῶν ἐσχάτων ἐπενδυτῶν ὑπεξίστανται, καὶ τὸν χοῦν τῶν ποδῶν αὐτῶν, ἀφιστάμενοι τῶν πατρίδων, ἀσμένως ἀποτινάσσονται· οὐχ ὡς εὐαγγελικοὶ μαθηταί, ἀλλ' ὡς ἀχρεῖοι καὶ ἀγεννέστατοι μαχηταί, καὶ γυναικῶν ἐς πόλεμον ἀτολμότεροι, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν τῶν δυσμενῶν ἀτεχνῶς πάσχοντες ταῦτα δὴ τὰ Ὁμήρεια,

τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς
ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις πόδας ἵζει. (σιν,
ἐν δέ τε οἱ κραδίη μέγα στέρνοισι πατάσ-
κῆρας ὀϊομένῳ πάταγος δέ τε γίνετ' ὀδόντων.

Θαυμάσαι δ' ἄν τις τοὺς ἄνδρας τούσδε περιεργασάμενος, εἰ μὴ ἑαυτοὺς προϊόντος τοῦ χρόνου, δίχα πόνου διεξεργάσονται, οὕτω πρὸς τοὺς ἐναντίους ἀεὶ ἐνδιδόντες καὶ μαλακιζόμενοι, πρὸς δὲ τοὺς ὁμοφύλους ἀναιδεῖς, καὶ θρασεῖς, καὶ αὐθάδεις ὁρώμενοι. οἵ γε καὶ τοῖς ἐκ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἡμῖν τὴν τῆς πόλεως ἐπιγραφόμενοι ἅλωσιν, οὔτε τὸν τῆς δίκης δεδίασι παντέφορον ὀφθαλμόν, αὐτοὶ καταπροδόντες κἀκείνην δὴ καὶ ἡμᾶς. οὔτε πρὸς τὸ ὑπερ-

mores, qui non sine causa ab omnibus celebrarentur, sed verisimilē coniecturam haberent, negligendos putabant, nulla in re negligentes.

11 Quis enim nescit, eos quamcūque prouinciam aut vrbem inuaserint, eam tanquam suā amplecti, & mordicus tenere, nullis difficultatibus fatigatos, & rerū domesticarum, velut nihil ad se attinentiū, oblitos? secus quā nostri, qui cuiuis ipsa etiam interula cedunt, & patria relicta, etiam puluerem pedū cupidè excutiunt: non vt Euāgelici discipuli, sed vt inutiles & degeneres omnino bellatores, & in pugna mulieribus timidiores, quibus vbi hostem aspexerint, Homericum illud accidit,

Vertitur ignaui color, & tremor occupat artus.
Mens stupet, inque pedes animus cadit, anxius horret:
Palpitat & pectus, strident formidine dentes:
Et necis indomitæ tremebunda occurrit imago.

Græcia suorum ignauia perit, nec Latinorum armis sustentari potest. Imminebat ei summa dies, & inluctabile fatum à Turcis, qui tandem miseram inuaserunt.

Mirum profectò fuerit, si viros istos accuratius intuearis, ni progressu tēporis ipsi sese citra laborem confecerint: cum hostibus perpetuò ita cedant effœminati, erga populares verò & ciues suos adeò se inuerecundos, audaces & pertinaces præbeant. Qui cum nobis patribus cōscriptis vrbis excidiū ascribant, nec Vindictæ cuncta perspicientis oculum reformidant, cum ipsi & vrbem & nos prodiderint, neque tam

Ignauiæ Græcorum detestatio.

Querela Choniatæ de iniquis hominū de se iudiciis

insigni mendacio erubescunt. Iam illud hominum stupidorum siue delirium siue infortunium, lacrymas postulat, quod non modò patriæ restitutionem in integrũ deprecãtur, sed Deũ etiã tarditatis accusãt, quòd nos & eam non olim peius tractarit, sed cleméti & humano iudicio exitiũ hactenus distulerit. Iam cum vicẽ nostram dolere deberẽt, qui non vrbem, non larem non victũ vllum habeamus, quos olim copia rerum celebres, & splendore dignitatis illustres nouerunt, dicteriis nos lacessunt, & opprobriis tanquam verberibus cędũt, secus quàm sperauimus: alioqui nunquam Orientem attigissemus, etiam vestigia istorũ hominũ declinaturi, & vt olim Bellerophon, desertos campos quæsituri, aut Hieremiæ extremum terminum. Nemini certè quidem molesti fuimus, nostra in Deum liberalẽ omnis boni largitorẽ fiducia collocata, qui olim per Elisæum paucis palathis ficuũ, & hordeaceis panibus C viros pauit. Pòst ipse paucioribus complura esurientium millia saturauit, & plus reliquiarum quàm cõuiuis ferculorum erat appositum, mystis symposiarchis colligendum dedit, vno miraculo alio maiore cumulato. Vnde solius loci commercio cum illis coniuncti, dum ad Ascanium lacum & Bithyniæ metropolim Nicæam tanquam captiui inquilinos agebamus, & eadem templa duntaxat frequentãtes, cæterà prorsus alieni ab eis visi sumus. Sed cur huiusmodi narra-

Nicetæ vices deplorandæ, hominũ respectu.

Charitas in proximos, & fides in Deũ.

Exilia & peregrinationes.

βολλῷ τοῦ ψεύδους αἰσχυνοῦνται. τὸ δ' ἐπὶ δακρύων ἄξιον, ὡς ἀνθρώπων ἀναλγήτων πάθημα καὶ δυστύχημα, οὐ μόνον τὴν ἐπανάκλησιν αὐτῆς ἀπεύχονται, ἀλλὰ καὶ βραδυτῆτα τοῦ Θεοῦ ἐγκαλοῦσιν, ὡς μὴ πάλαι καὶ χειρόνως τὰ καθ' αὐτὴν ἐφ' ἡμᾶς διαθεμένῳ, ἀλλ' ἐς δεῦρο τὸν ὄλεθρον ἀποτείναντι, καὶ φειδοῖ καὶ φιλανθρωπίᾳ δικάσαντι. καὶ δέον τοῖς ἡμῶν αὐτῶν κακοῖς ἁρμόζεσθαι πρὸς συμπάθειαν, οὐ πόλιν, οὐχ ἑστίαν, οὐ πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐχόντων, οὓς ᾔδεσαν πάλαι περιωνύμους πλούτου βαθύτητι, ἐπὶ δυναστείας λαμπρότητι. οἱ δὲ ξεναγοῦσι σκώμμασι, καὶ περιβάλλουσιν ὡς ἱμάσι τοῖς ὀνείδεσιν, οὐδόλως παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῦτο ἐλπίσαντας. ἢ γὰρ ἂν οὐδ' ἐπέβημεν ὅλως τῆς ἑῴας γῆς, τὴν μετὰ τοιούτων ἀνθρώπων ἀλεείνοντες πάτον, καὶ κατὰ τὸν πάλαι Βελλεροφόντην πεδίον ζητοῦντες ἀλήϊον, ἢ τὸν Ἱερεμίου ἔσχατον σταθμόν. μὲν οὖν γε οὐδὲ δι' ὄχλου τισὶ γεγόναμεν, πρὸς μόνον εὐελπιστοῦντες τὸν χορηγὸν τοῖς πᾶσι τροφῆς πατέρα Θεόν, ὃς πρότερον μὲν δι' Ἐλισσαίου παλάθαις καὶ κριθίνοις ἄρτοις βραχέσιν ἑκατὸν εἱστίασεν ἄνδρας, ὕστερον δι' αὐτὸς βραχυτέροις μυριάδας πεινώντων ἐδεξιώσατο, καὶ τὰ τοῦ κόρου λείψανα πλείω τῶν ἐδηδεσμένων συλλέξαι τοῖς συμποσιάρχαις μύσταις παρέσχετο, ἐπὶ θαύματι θαῦμα τετελεκὼς ἐξαισίῳ ἐξαισιώτερον. ὅθεν καὶ μόνον τὸ συνώνυμον αὐτοῖς συμφερόμενοι, ἐξότου τὴν παρ' Ἀσκανίᾳ λίμνην καὶ τὴν τῶν Βιθυνῶν προεδρεύουσαν Νίκαιαν παροικεῖν εἱλόμεθα ὡς αἰχμάλωτοι. καὶ παρὰ τοῖς αὐτοῖς συνιόντες τεμένεσιν, ἀσυναφεῖς τἄλλα καθεωρώμεθα. ἀλλὰ τί μοι καὶ τοῦ τὴν

ἱστορίαν παραχινεῖν ταῖς τοιαῖσδε τὴν διη-
γήσεων,* καὶ παρεῖσαν ἐντεῦθεν ὡς ἀκρά-
του ποτηρίου, καὶ ζυγοφόρου κύλικος, τὰ τῶν
Ῥωμαίων ἅπαξ ἅπαντα προσδεῖ. περὶ
τὴν νύσσαν τοίνυν τὸ λέγειν αὖθις ἐπει-
σαγέσθω. καὶ τῶν περικειμένων ἐχέτω μοι.
τῇ δὲ μνήμῃ καὶ ταῦτα ἐφερέτω. ὁ δέ γε
Ἐρρῆς βασιλεύσας, ἐπεὶ πύθοιτο παρὰ τῶν
εἰς Ὀρεστιάδα καταλειφθέντων ὁμογλώσσων,
Σκυθῶν αὖθις καὶ Βλάχων ἐξιέναι στρα-
τεύματα, καὶ τὸ μὲν Διδυμότειχον καθε-
λεῖν, αὐτὴν δὲ τὴν ἐξ Ἀδριανοῦ καλουμέ-
νην ὑπονοθεύειν, εἴ πως καὶ ταύτης περι-
γενήσονται, μὴ πρὸς τὸ πλῆθος δείσας τῶν
ἀντιπάλων, μηδ' ἐν νῷ βαλλόμενος ὅ-
λως τὰ τῶν προτέρων πολέμων ἀτυχήμα-
τα, καὶ πάλιν τὴν ἔξοδον ἀπεθάῤῥησε, καὶ
τοὺς τῷ Βρανᾷ συνεκδήμους ὁμοφύλους
ἐκσῶσαι γλιχόμενος, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων
περιθάλψειν ἐγκαταλείμματα, οἳ περὶ
τὰς οὐχ ἑκὰς τῆς πόλεως κωμοπόλεις αὖ-
θις συνδεδραμήκασι. περὶ τὴν Ἀδριανοῦ
τοίνυν καταντηκὼς, καὶ τοὺς Βλάχους κα-
ταπληκτικῶς περὶ τὴν ὄψιν τῶν Λατίνων ὑπο
δειλιάσαντας, μήτε σώματα λαβόντων
μείζονα τῶν προτέρων, μηδὲ ψυχὰς κτη-
σαμένων ἀλκιμωτέρας. τὸ δὲ συνήθες
θράσος καὶ τὴν ἐν πολέμοις ἕξιν οὐκ ἀπο-
λωλότων οἷς πεπόνθεσι, μέχρι Κρήνου καὶ
Βορέης ἐλάσας, ἐκ δὲ τούτων τὴν Ἀγαθό-
πολιν διελθὼν, καὶ παρεμβαλὼν ἐς Ἀγ-
χίαλον, καὶ πολλὰ μὲν δράσας, ἐξ ὧν καὶ
χρήματα καὶ σώματα, καὶ ζώων ἀγέλας ἔ-
λαβεν, οὐδὲν δέ τι καθυπομείνας δει-
νὸν, ἀπαθὴς ὑπέστρεψε, καὶ
τὴν Κωνσταντίνου κα-
τέλαβεν.

Τέλος, καὶ δόξα τῷ Θεῷ.

di narratiũculis historiæ seriem interrumpo? Vt dicã, plenum mero poculum & feculentum calicem omne Romanum imperium postulare. Iam igitur ad metã properans oratio, pauca adhuc adiiciat. Erricus imperio potitus, cum ex popularibus suis Orestiade relictis, Scytharum & Blachorum exercitus denuò egredi & euerso Didymotico ipsam Adrianopolim clàm defectionem aut proditionem solicitare audiuisset: non hostium multitudine territus, nec superiorum bellorũ cladibus cõsternatus, rursus exire non dubitauit, vt & populares suos Branam secutos cõseruaret, & Romanorum reliquiis subueniret, quæ in suburbanos pagos confugerant. Igitur Adrianopolim profectus, cũ Blachos Latinorũ conspectu, quãquam neque corporibus maioribus, neque animis alacrioribus quã priùs præditorũ, sed vsitatã audaciam & rei militaris habitum etiam post illas strages retinentium, territos vidisset: vsque ad Crenum & Boream eos est persecutus. Inde per Agathopolim, Anchialũ vsque progressus: ibique castris positis, & multis rebus gestis, vnde & pecunias & homines & pecudum greges & armenta cepit, nihil verò aduersi pertulit, saluus Constãtinopolim rediit.

Sũma historiæ, præcedẽtibus libris conscriptæ.

Hẽrici gesta quædam attingit.

Intrepida expeditio in Blachos.

Quos fortiter adoritur & profligat.

Inde victor Constantinopolim reuertitur.

Finis & Deo gloria.

VARIAE LECTIONES ET ANNOTATIONES IN NICETÆ

Choniatæ historiam, per Hieronymum Uvolfium.

NΙκήτα ἀκομινάτα Χωνιάτα, τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῶν σεκρέτων, καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων γενικοῦ, γεγονότος δὲ καὶ ἐφόρου καὶ κριτοῦ τοῦ βήλου, καὶ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος, ἱστορία. ἀρχομένη ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ υἱοῦ κυρίου Ἀλεξίου.) Nicetas Latinis Victor est, siue Vincentius: Acominatus, gentilitium nomen: Choniates, patrium, à Chonis, Phrygiæ vrbe, ex qua oriundum se fuisse crebrò gloriatur. Cætera sunt dignitatum vocabula. Logothetam ipse Cancellarium interpretatur. ἔφορος καὶ κριτὴς τοῦ βήλου, quid sit, certò affirmare non possum. Videtur tamen βῆλον Latinum esse: idque ex aliquot locis Constantini de Administratione Romani imperij constare potest. ἔνδον, inquit, τοῦ βήλου τοῦ κρεμαμένου εἰς τὴν καμάραν, &c. & εἰσέρχονται ἐν τοῦ βήλῳ τοῦ κρεμαμένου εἰς τὸ ἅγιον φρέαρ. Item, διὰ τῶν βήλων ἀπὸ τῶν σελεντιαρίων συρομένων, &c. Fortassis secretiore & selectũ iudicẽ per Velum intelligit, ob ritum aliquem mihi incognitũ. Magnæ fuisse dignitatis munus, ex huius historiæ lectione apparet: cuiusmodi apud nos, etsi longè minus, est Cameræ Imperij assessorem esse. ὁ γενικὸς ἐπὶ τῶν κρίσεων καὶ ἔφορος fortassis prætor fuit.

Ad procemiũ huius autoris, vbi suum perspicuitatis studium iactat, homo quidam, vt apparet, non infacetus, fortassis Alexãder Chartophylax, Diaconus Constantinopolitanus, qui codicem manu sua scriptum Ioanni Dernschuuan vendidit, annotauit:

> οὐκ οἶδα τί φὴς ἐνθάδε Χωνειάτα·
> σοφὸν τὸ σαφὲς συγγράφων εἶναι λέγεις,
> εἶτα γρυφώδη καὶ βαραθρώδη γράφεις;
> *Quid istud est? quid Choniata vis tibi?*
> *Orationis lucidum probas decus,*
> *Tenebricosus instar ipse Tartari?*

Nec mehercule sine causa. Nam ex affectatione nescio cuius insolentis elegantiæ, & poeticæ dictionis æmulatione, in salebras sæpè incidit: & duris, ne ineptis dicam, vtitur metaphoris, in Procemio præsertim, vbi cum primis disertus videri cupit. Quòd si totam historiam simili oratione inuoluisset, in Latomias ire, quàm molestiis conuersionis conflictari maluissem. Sed quia tolerabiliter loqui incipit, quum ad rem ipsam ventum est: hanc quoque operam studiosis historiarum dare volui, vt Zonaræ opus hac appendice plenius redderetur: ea tamen libertate vsurpata, vt sententias authoris appendam, verba annumerare non necesse habeam. Vt autem in illo feci, ita hic etiam obscuriora loca & varias lectiones annotabo. Vsus enim hic quoque sum duobus codicibus, quorum alterũ D. Antonii Fuggeri, alterum herilis bibliotheca suppeditauit. Accessit tãdem, vt in Zonara quoque, præter expectationem meam, tertius Augustanæ reipublicæ codex, vetustus admodum, principio & fine mutilus, nec reliquis partibus vbique incolumis. Qui si integer fuisset, eum solum & in exscribendo & in conuertendo secutus essem. Videtur enim ex germano autoris archetypo bona fide descriptus: & eam simplicitatem præ se fert, quæ in hoc procemio promittitur, ne barbaris quidem vocabulis euitatis. Quæ causa aliis fuisse videtur, vt paraphrasin (vtinam minus affectatam) huius operis scribendam susceperint, & de suo non pauca ornandæ orationis ergò addiderint. In Byzantino codice non modò complures versus, sed pluribus in locis etiam integra folia, eaque sub finẽ operis amplius xv defuerunt: quæ ego ex herilis bibliothecæ codice describenda curaui, & conuerti: tutius esse ratus, superuacanea addere, quã minus necessaria prætermittere. præsertim cum vetustus quoque codex easdem res, licet diuerso genere orationis, contineret.

Pag. 2. καὶ ἱστορίαι δέ.) αἱ ἱστορίαι. πολυπειρίαν) πολυπειρίας. αὐτῶν.) αὐτοῖς. φαυλοτέρας.) φαυλοτάτης. κληθήσεται.) λεχθήσεται. καὶ πολυπειρίας ἀπαιτεῖ πολλαπλάσιον, ὁπόσοι τὸ αἰθριώτερον μεγαλογνώμονες.) Ambiguum est, vtrum historiæ multiplicẽ experientiam eorum qui magnis ingeniis præditi, atque ab ipsa natura ad decus & honestatem conformati sunt, proponant: an verò, homines ingeniosi duntaxat, & virtutis amantes, varia exempla rei bene gerendæ ex historiis petere soleant. Incertum enim est, vtrum post τὸ ἀπαιτεῖ subintelligendum sit ἐκείνων, an ἐκείνοις. Fortasse scriptori Thucydidis salebræ placuerũt, qui oracula potius quàm historiam scribendam suscepit. καὶ τοῦ μὲν εἰς ἅδου βέβηκεν ἡ ψυχή.) Imitatio Homerica magis, ψυχὴ δ' ἄϊδός δὲ βεβήκει, quàm Christiana. Quare ego, euitatis quantum licuit, istiusmodi ineptiis, reposui ea quæ nec à religione, nec ab vsitata loquendi ratione abhorrere videbantur. Consilium meum doctis & candidis haud dubiè probabitur. Si qui autem semidocti & scrupulosi homunciones vel negligentiam, vel licentiam, vel inscitiam meam accusabunt, τούτοις ἐγὼ χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι φράσω. Neque enim tanta res est, & à natura & studiis meis alienum vt quenquam cupiam κλαίειν καὶ οἰμώζειν. Illud vellem (si quid optando proficeretur) in plerisque lectoribus aut minus esse arrogantiæ, aut plus eruditionis & industriæ. αἷσχος μήσατο τὴν ψυχήν.) Excreauit animam: vt Zonaras sæpe ἐξηρεύξατο, eructauit, sed de impiis

ferè

fere tantum.

3 τριγέροντες.) qui trium cornicum ætatem vixerunt: id est, 3000 annos. Notum est, quid Virgilius ex Hesiodi autoritate de cornicis æuo fabuletur, his versibus:

Ter binos deciesque nouem superexit in annos,
Iusta senescentum quos implet vita virorum,
Hos nouies superat viuendo garrula cornix.

τὰς τῶν πράξεων ῥυτίδας ἀνασκάλλοντες.) rerum gestarum rugas refodientes. Quis istas elegantias non despuat?

4 ἴσως σφόδρα.) σφόδρα, sine ἴσως. μεταπαλλάξαιμεν.) διαξαινεύσαιμεν. ὀνομάτων.) λέξεων. ἀμπέχεσθαι.) περιέχεσθαι. ἀκριβῶς.) ἀβρῶς. τὰς ἱστορίας.) τὸ λέγειν ὅσα. ἐπεὶ δὲ ὡς καὶ ἄλλοι ξυμβαλεῖν ἔχωσι.) Prolixa & intricatiss. periodus. è quibus salebris me vix quidem, sed expediui tamen, vt arbitror: multum certè laboraui. ἀρξάντος πρώτως Ἀλεξίου.) Respicit ad sua potissimum tempora, vt arbitror. Nam longè antè Alexium, Isaacius Comnenus post Michaelē Stratioticum imperauit: cui Constantinus Ducas successit, vt refert Zonaras.

5 ἀπὸ παίδων.) ἐπὶ παίδων. προσφιλέστερος.) προσφυέστερος.

6 βίοτον.) βίον.

7 χολίοις.) ἀχολίας. ὑποκρινόμενος.) ὑποκρινάμενος.

9 συμβεβλημένας.) συνεστέρας. εἰς.) πρός. αἱ πύλαι τοίνυν τοῦ παλατίου.) Videntur hic quædam deesse. & Zonaras in Alexij Comneni vita scribit, Barangos non nisi iureiurando firmata fide de Alexij obitu, ingressum palatij concessisse. Quæ de ratione aperiendæ portæ scribit, me non satis intelligere fateor. Illud etiam obiter notandum, vt Latini fores, sic Græcos πύλας plurali numero ferè vsurpare. συναυλιζομένων.) συναλιζομένων. αὐτῶν.) ἀστυπόλων. vnde apparet, αὐτῶν perperàm esse scriptum, pro ἀστῶν.

8 Λαπιδυτεῖ.) κλωποδύει. ἰφίστημι.) ἐφειστήκει. ὑποθέσθαι.) ὑπορχέσθαι. ἡ βασιλὶς δὲ Εἰρήνη καὶ μήτηρ Ἰωάννου.) Choniates nimium solicitus, vt apparet, ne quis error ex proprijs nominibus existat, epitheta superuacanea adiicit. Irenen esse imperatricem, & Ioannis matrem, satis intelleximus. Neque periculum est, ne nunc alia Irene intelligatur. Quare has & similes περισσολογίας omittere non dubitaui. Idem etiam feci in superuacanea propriorum nominum repetitione, aut pro relatiuis pronominibus collocatione molesta & odiosa. καὶ βαλοῦσα ἑαυτὴν τῷ σώματι.) pro, ἐπιρριψαμένη τῷ σώματι τοῦ ἀνδρός. ὡς κρήνη μελάνυδρος, vt fons nigræ aquæ. Aptior fuisset Choniates scribendo poemati, quàm historiæ, propter Homeri diligentem imitationem. Hæc epitheta & εἰκόνας quàm historiam deceant, nescio. εἰκόνας omittere vix ausim, nisi nimium frequentes & licentes fuerint. Epitheta verò non vbique mihi interpretanda esse duxi. Cuius rei lectorem semel admonitum, etiam deinceps meminisse velim, ne quod iudicio factum est, inscitiæ aut negligentiæ tribuat.

9 διαρπάζειν τὸ προστυχόν.) Eam consuetudinem Romæ esse ferunt, Pontifice mortuo. ἐπικλιθεισῶν.) ἐπικλεισθεισῶν. ἐπινεύηκται.) ἀπηνείηκται. κατακάχισιν.) ἐπίβασιν. ὑπερβάθμια.) ὑπερβαθμίους πόδας. ἥμισυ μηνὸς σὺν τοῖς τέσσαρσι.) scilicet μησί.

10 Σεβαστοκράτωρ.) Hunc Augusti imperatorem fortassis dicere liceret. malui tamen retinere Græcum, vt & in aliis. πρωτοβεστιάριος à thesauris fuisse videtur. Nam vetustus codex Augustanæ bibliothecæ, vbi reliqui habent βασιλικὸν ταμιεῖον ἢ χρυσῶνα, ponit βεστιάριον. παρακοιμώμενον vel Cubicularium, vel Accubitorē vertere possis. Si paracœmomenon dicas, nescio quomodo aures τὸ κακόφωνον auersantur.

11 καταλεγεὶς καὶ κατ' ἀκόλουθον.) Alter codex habet καταλεγεὶς, τὰς ἐπαρχίας ἀμφιπολεῖτο, κἀκ τοῦ τιμᾶσθαι φόροις ταύτας, πλοῦτον πάμπολυν ἐθησαύρισεν, βαθμῶν, ἠξιώθη κατ' ἀκόλουθον βασιλεῖ συναφθῆναι. οἰκείου καὶ προσπλακεὶς μιᾷ τῶν αὐτοῦ συγγενῶν, λογοθέτης, &c. hoc est, In scribarum numerum allectus, prouincias peragrabat, & ex ordinatione tributorum magnas opes adeptus, Imperatoris affinitatem expetiuit: ductáque cognata quadam eius, Logotheta, &c. ὑπὸ τῶν ἰσμαηλιτῶν.) νικαίας τῆς τῶν περσῶν δυναστείας ἀπαλλαγείσης, ὅτε βαϊμοῦνδος τῆς εἰς παλαιστίνην πορείας εἴχετο, συνήχθη. hoc est: Nicæa Persico dominatu liberata, cum Baimundus in Palæstinam contenderet, capitur. ἐν μεθέξει.) μετέχει. τῇ φύσει.) τὴν φύσιν. προσκοίτων.) Cubicularium verti, generali vocabulo, propter κακοφωνίαν Procœti. Significat eum qui vel ante cubiculū, vel ante cubile ministrat. Byzantini palatij dignitates & ministeria omnia non satis intelligi, etiam is fatetur, qui τὰ ὀφφίκια τοῦ παλατίου descripsit. quem libellū vnà cum aliis ad Græcam historiam intelligendum vtilibus, nobilis & ingeniosus adolescens Raphael Saylerus aliquando, vti spero, in lucem dabit. ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου, καὶ τούτῳ ἀπονέμειν.) Hunc honorem omnibus Turcis à Christiano quolibet necessariò habēdum esse, scribit Bartholomæus Georgieuicius. ἥκουσιν.) ἥττησιν. ἐλήλεκται.) ἐλήλεγκται rectius est, vt ἐνήνεγκται quàm ἐμώεκται. ἐπιληθυῶν.) ἀσδίνων. τῆς τῶν ἐπιστημῶν πασῶν ἐπόχου φιλοσοφίας.) Philosophiæ omnibus scientiis insidentis, id est complectentis, aut certè superantis omnes scientias, omnium artium principis & reginæ. Eruditionis huius Annæ meminit etiam Zonaras: & Vuilhelmus Xylander, doctissimus iuuenis, in Augustanæ reipublicæ Græca bibliotheca viginti libros de rebus gestis Alexij Comneni, huius Annæ nomine extare mihi dixit, siue illi ab ipsa, siue iussu eius scripti sunt. Nam regibus & principibus non difficile est esse disertis, qui, quod per alios fecerint, per se fecisse videntur, vt Iurisconsulti statuunt.

12 ἰδιαίτατον μάλημα.) id est ἐπεμελεῖτο, studiosissima erat, studium præ se ferebat. nisi quis passiuè accipere malit, alumna erat philosophiæ, sensu eōdem recidēte. τὰ πολλὰ ἐπιμεμφθῆναι.) τὰ πολλὰ, plerunque significat. malim hic πολλὰ sine articulo. αὐτῇ μὲν ἐνδιαχοῦσαν τὸ ἄρθρον καὶ ἐγκοιλάνασαν· τῷ δὲ Βρυεννίῳ ἀποτείνασαν καὶ σφαιρώσασαν. quòd sibi membrū introuertisset & excauasset, Bryennio verò extendisset & rotundasset. Nimium videtur hic φυσικῶς, & parum ἠθικῶς philosophari nostra philosopha: alioqui & ambitioni & linguæ suæ imperasset. ἀλπιχρᾶν.) ἀλπιχαρεῖ.

14 ὕπαυλον.) ὕπαιθρον. καυστειρᾶς μάχης.) καυστείρας δὲ ῥέουσιν ἱδρῶσι.

15 ἐνέδρευμα.) τὸ τοῦ πακτιναρίου στρατήγημα. ὄπισθεν.) κατὰ νώτου. σφῶν.) αὐτῶν. καὶ ὡς βαφῇ σίδηρος τοῖς ἐκ τῆς καυστείρας μάχης παγιουμένων.) βαφὴν σιδήρου, vtrum intelligat, cum ferrum candens aqua extinguitur, an inunctionē aliquam, aut colorem, non satis scio. πιτζινάκιον.) πατ-

ζινάκων ἀναμνηστήρια. προστάξας.) ἀποτάξας. ὑποπίπτων.) ὑποκύπτων. εἰσέτι μικρὰ.) σμικρὰ οὐχὶ πάνυ.

18 πτύλυξιν ἑτερεσσόμοις φράγνυνται.) Suidas, ἑτερόστομος φάλαγξ καλεῖται, ἥ τις πορεύεται, τὸ μὲν ἡγούμενον ἥμισυ ἔχουσα ἐν εὐωνύμῳ παραγωγῇ, τουτέστι, τοὺς ἡγεμόνας ἐξ εὐωνύμου, τὸ δὲ ἥμισυ τοὺς ἡγεμόνας ἐν δεξιᾷ παραγωγῇ. Quid autem sit ἑτερόστομος πτύλυξ, nusquam inuenio. τὸ ἕτερος in compositione plerunque significat alterum duntaxat ex duobus, vt ἑτερόφθαλμος coclitē. ego vocem non intellectam iis interpretandam relinquo, qui armaturam & vestitum veterem atque exoticum intelligunt. In quo genere philosophari mihi adeò non licuit, imò neque libuit, vt nostratia vix assequar. συνειλεγμένας) Rectius legitur συνειλημμένας, id quod alter codex habet.

19 ϐάθρα.) ἄρθρα. νεοστεφῆ.) θεοστεφῆ. ἱπποµαχία καὶ δοράτων ἀγκοίνησι. Aliquando scribitur ἀγκωνίσι, haud scio an παρὰ τὸν ἀγκῶνα fiat, καὶ τὸ ἀγκωνίζεσθαι, à gestu equitum hastas in hostem dirigentium, an παρὰ τὸ ἀνακινεῖν.

21 εὐτρεπής.) εὐπρεπής. ἐπαγόμενος.) χειριζόμενος. καὶ τούτων μάλιστα, ὁπόσα τῇ ἐμπορίᾳ καὶ ἀγυρτίᾳ προσκείμενα.) Magnum Etymologicum ἀγύρτην παρὰ τὸ ἀγείρειν deducit, τὸ περιιέναι καὶ περιτρέχειν ἐπὶ νίκῃ, ἢ ἑτέρῳ τινὶ τοιούτῳ. & interpretatur non tantum ἀλαζόνα, ψεύστην, λωποδύτην, ἐπαίτην, ἀπατεῶνα, sed etiam φιλοκερδῆ. quanquam reliquæ etiam virtutes ferè in id genus hominum quæstui deditum cadunt, qui tum demum non fallunt, quum fallere sine detrimento suo nequeunt, vt rectè Lucani versus ad eos quoque detorqueri queant,

Nulla fides pietásq; viris qui lucra sequuntur,
Venalésq; manus: ibi fas, vbi maxima merces.

Et Ouidius in Fastis mercatorem vota Mercurio facientem inducit, vt cum maximo emolumento sine fraude sua peierare liceat. Quos versiculos, quia elegantes sunt, & contagium hoc in omnes ferè ordines serpsit, ascribere libet:

Et peragit solita fallere voce preces.
Ablue præteriti periuria temporis, inquit,
Ablue præterita perfida verba fide.
Siue ego te feci testem, falsóve citaui,
Non audituri numina vana Iouis.
Siue Deum prudens alium, diuámve fefelli:
Abstulerint celeres improba verba Noti:
Et pereant veniente die periuria nobis:
Nec curent superi, si qua locutus ero.
Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro,
Et face vt emptori verba dedisse iuuet.
Talia Mercurius poscentes ridet ab alto:
Se memor Ortygias surripuisse boues.

23 ἐπισπωμένου τοῦ βασιλέως.) Malim ἀποσπωμένου, aut περισπωμένου, nisi fortè ἐπισπωμένου pro ἐφεπομένου per ο scribendum sit.

24 κατέστον.) ἔκλειστον.

25 θέσις.) φύσις. ἔπλευσε.) ἔβαλε.

27 μεγίσταις.) μεγάλαις. προτιθέντα.) προταθέντα. alterum à προτίθημι, alterū à προτείνομαι.

28 ἀκριβῶς γνῶναι ταῦθ' οἷς εἰσί) Non placet hæc lectio, quanquam codices consentiunt. ἐν τῷ τὴν ὄψιν μεταβαλεῖν.) conuersa in hostem facie. αἱ μηχαναὶ προσάγονται, καὶ οἱ λίθοι ἐκσφενδονῶνται σφαιροειδεῖς.) Vtrum bōbardas eo tempore habuerunt Græci? an aliud machinarum genus id fuit? συώδη ὁρμήν.) porcorum, aut aprorum potius more. σῦς enim & κάπρον & χοῖρον significat. ῥωμαίων παλίγγλωσσοι χλευασμοί.) Ambiguum est, vtrū dicat, Anabarzæos subinde irrisisse Romanos, an à Romanis vicissim subsannatos esse.

29. πετρόβολα ὄργανα.) Fortasse balistas maiores sic appellat. τὰ πέριξ.) τὰ παρακείμενα ταύτῃ τῇ πόλει φρούρια μετελθών. ἀστῶν.) ἀστυνόμων. ἐπέλευσιν.) ἐπέλασιν. ἐπενεγκάμενοι.) ἀπενεγκάμενοι. καὶ λίζιον ἑαυτὸν τῷ πρίγκιπι δείξας.) Vetustus Augustanæ reipub. codex hic alium ordinem habet, transpositis vtique paginis aliquot. Pro δείξας habet, ἑαυτὸν ποιήσας. Vox pro λίζιον posita, ob euanidos characteres legi non potest. λίζιος quid sit, ipse autor alio loco declarat.

30 ἐφ' ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις.) Alter ἐπ' ὀλίγαις δὲ ἡμέραις. ἔνοπλον.) εὔπλουν. ἀγχούρων.) τῶν πέριξ. περικλώμενον.) περικυκλούμενον. φατρείας.) φρατρίας.

31 καφαρδά.) καρφάρα, μεγίστη δ' ἐστὶν αὕτη ἡ πόλις, ἔχουσα καὶ ὑποκείμενα καστέλλια αὐτῆς. πόλις δὲ καὶ αὕτη τῆς μέσης τῶν ποταμῶν.) τῆς μεσοποταμίας.

32 περικλώμενον ποταμόν.) περιτειχιζόμενον· fortasse legendum περιγυριζόμενον. ἐκ δὲ τῶν γειτόνων ὀρέων προσφαινόμενοι.) ἦν δὲ τὸ τοιοῦτον κάστρον ἰσόγαιον ἀπὸ τῆς ἔσωθεν. τὰς φάλαγγας διευκρινήκως.) τὰς τάξεις ἀνὰ μέρος καὶ μέρος συντάξας. τὸ ἐκ κελτῶν.) τοὺς κομάνους, τοὺς πρόσφυγας τούρκους, τὴν τῶν ἐκλεκτῶν λεγομένην σύνταξιν. τὸ ἐκ κελτῶν pro ἐκλεκτῶν perperàm legi puto: & procliuis est permutatio literarum. κελτοὺς in auxiliis Byzantinorum fuisse, nusquam meminit hæc historia.

33 κεκολαμμένον.) ἐγκεγλυμμένον. ἀψάμενος.) ἐσαψάμενος. ἀτάπακα.) ἀτάπανα. ἐς μυριοπληθὲς ἀριθμούμενον.) ἀλλ' ὅμως τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος ἐκεῖνο, ἐποίει τοῦτο μὴ φαίνεσθαι. νήματα σηρικὰ διαπλεχθέντα χρυσῷ.) βλαττία πολλὰ χρυσᾶ. μικροῦ ποδωκεστάτοις ὀχήμασι. equis velocissimis prouecti. ὄχημα huic autori subinde nō vehiculum, sed equum significat. vt alter codex ἄλογοι quoque crebrò pro equo ponit.

34 ὁ τῶν σκυλοὺχ ἀμηρᾶ κατάρχοντος) Ameras Turcarū reges aut principes dici affirmat Cuspinianus. Reperitur hoc vocabulum apud Zonaram quoque sæpius, sed eius significatio non explicatur. ἀμηρᾶ.) ἀμηρᾶς. μεγαλώνυμον.) εὐδαίμονα. ἐχρήσαντο.) ἐδράξαντο, ἥψαντο. ἀποστασίας.) ἀποστασίας. κατέλεγε) κατέλυε. εἰ τὰ τῆς κιλικίας ὄρη.) εἰς τὰ μέρη τῆς ἀρμενίας.

36 διανοούμενος.) διασκοπούμενος. ἄρρηκτον.) ἄρρηκτον. τὰς ὀχυρὰς ἐδείματο) τὰς ἀχυρὰς, quasi proprium nomen oppidi aut castelli alicuius sit.

37 τῆς τῶν ποταμῶν μέσης.) τὰς χώρας τὰς ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ βασιλικάς. διδοὺς.) διαδιδούς. ἴλας.) φορὰς κράτιστοί τε καὶ ἀναιδέστατοι.) Nisi præcessisset ἀνδρισταί, pro ἀναιδέστατοι malim legere ἀνδρειότατοι. nam ἀναιδέστατοι non placet. Vetustus codex pro ἀναιδέστατοι vocem habet quæ legi nō potest.

36 πόλει ποντικῇ τῇ κίντῃ.) πόλει τοῦ πόντου τινὶ κιντικῇ λεγομένῃ. τὸ τῶν ἵππων μεθοδεύειν δυσχωρία) τὸ τῶν ἀλόγων. ὀχημάτων.) ἀλόγων. Hinc coniicias Lector, non de vehiculis aut curribus eum loqui, sed de equis.

39 ἐπολυπλάσθησαν συμπλοκαί.) μάχαι ἐγγίνονται. δόρυ διαβαστάσας.) κοντάριον λαβών. διὰ λόγου.) δι' ὀλίγου. αὐτ' ἵππον.) σὺν ἵππον.

40 ἀνέτρεψε.) ἀπέστρεψε. διεπροβεῖτο.) διεσπροβεῖτο. οἰόμενος.) ἤδει γὰρ ὡς, &c. κατὰ συγκυρίαν προσιόντι τῦφος ἄλογος.) συνέβαινε θυμοῦσθαι. τὰ χειστιανῶν ἐξομοσάμενος ὄργια.) τὸν χει-

στιανισ-

στηνισμὸν ἀπεβάλλετο. αἱ δὲ τοῦ ἦρος τροπαί.) κατὰ τὸν μάϊον μῆνα. Alius codex habebat, αἱ τοῦ ἦρος τροπαί. quod ego vernum æquinoctium interpretatus eram: quod est, cùm sol mense Martio primum punctum Arietis ingreditur. Tum enim fit ab hyberno frigore ad veris temperiem conuersio. quanquam nos Germani etiam sub Calend. Maias aliquando non multo minus frigemus, quàm alij mense Februario.

40 ἀπ' ἄλλου πάλιν καταλαβών.) εἰς ἀπ' ἄλλην κατασταθέντας τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐν τῷ προστυχόντι.) οὐ μόνον στρατεύεσθαι φιλίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ χρειώδη αὐτῶν παρ' αὐτοῖς ἐμπορεύοντες. Sensus hic alius est. Nam cùm alter codex innuat, Pusgusanos pleraque Turcorum instituta amplexos esse: hic eos omnia necessaria apud eos comparasse dicit, & commercia cum illis agitasse.
καὶ τὸ πρός.) πρὸς τὸ περὶ τὸν ἰουδαϊκόν. παρεληλύθειν.) παρεληλύθει. τοῦ ὑγροῦ φυσώντος ζαστῆρος τῆς λίμνης.) τοῦ τῆς λίμνης ἐγκαυχωμένου στερεώματι.

42. τῶν δ' ὀξείαν ἦν.) τὸ δὲ νόσημα ὀξὺ ἦν κεφαλικόν. διεννοούμενοι.) διαπραττόμενοι.. πόλιν.) λίμνην. πρόφασις.) πρόθεσις. καὶ οἰωνοῖς ἀπαισίοις.) καὶ σημεῖα ἐξ οὐρανοῦ θεοπρεπῆ.

43. ἀλλ' εἰς ἰσαυρίαν.) ἀλλὰ πάλιν τῆς πρὸς συρίαν στρατιᾶς ἐφίετο. Alter de Syria, alter de Isauria Ciliciæ prouincia agit. ἐν τῇ ἀρμενίας.) Alter codex addit, τῶν κάστρων μεθαρμόσεις. τὴν κατακλείω κόρυζαν.) ὑπερφυΐαν.

44. ἀφιλοσοφήτοις ἀποβολαῖς.) ἀφιλοσόφητον puto hic dici potius, quod philosophiæ consolationes vincat, quàm cuius ratio reddi nequeat. Literarum & philosophiæ expers, aut ineruditum: sententia non patitur. Quare luctuosum aut funestum interpretandum censui. ἄλληκτον.) ἀμεταφόρητον.

44. φαλλοῖς.) νοσπάς.

45. ἐκ τοῦ τῶν ποδῶν ἀποσυρέντος καττύματος.) κάττυμα hic non puto pro soleis vsurpari, sed pro cute pedi detracta.

46. καὶ τῆ.) καὶ τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν. γλυκυθυμίας.) φαιδρότης. πρὸς τὸ καθαρεῦον ὕδατος μέρος.) Lego καταρρέοντα, aut καταρρέον.

47. δέδοται.) δέδεικται. ὑπερηχημονεύσαντι.) ὑπερμεγηθύσαντι.

48. τὰ πρὸς ἄμφω ταῖς ἠπείροις.) Asiam & Europam intelligo Legitur & apud Isocratem semel atque iterum, ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἠπείρου. ψευδόμενος.) ψευδώνυμος.

49. ἄνθρωποι.) ἄρχοντα.

50. μετέβαινεν.) κατέβαινεν. ταῦτ' ἦν.) τοῦτ' ἦν.

53. τὰ πάντα τιμώμενος ἦν.) Legendum censeo, τοῦ παντὸς τιμώμενος ἦν. Nihil habebat antiquius: in eo sita sibi esse putabat omnia.
τάσεως.) στάσεως. ζῆσαι.) βασιλεῦσαι. ἄγων σχολὴν τῶν ἐκτός.) scilicet ἀνθρώπων, per ocium, si nemo externus adesset. ἐς ἄκρον.) τοῦ ἄκρου.

IN LIBRVM PRIMVM DE *rebus gestis Manuelis.*

54. Α' ξοῦχος.) ἐξοῦχος.

55. τζιζζιλούκας.) τζιντζιλούκας. καὶ ὡς ἐπαινετέα ἡ τάξις ὑφ' ἧς διακρατεῖται τὸ πᾶν.) Hanc veram lectionem esse arbitror. alter codex habebat πρᾶξις: vnde putabam legendum, ὡς ἐπαινετέα ἡ πρᾶξις, τῇ προνοίᾳ ὑφ' ἧς. & sic conuerteram: Atque id facinus diuinæ vindictæ, gubernatrici rerum vniuersitatis commendans &c. Sed hoc vult Isaacius: Laudandum esse ordinem, quo non tantum Imperia, sed etiã mundi huius vniuersitas gubernetur. Vetustus codex habet, καὶ ἄτακτα βοῶν, ὦ ἄνθρωποι, ὡς καταλέλυται ἡ τάξις; ὡς νεουργεῖται ἕτερα πράγματα; immodestè vociferans: O ciues, vt ordo est euersus! vt nouæ res instituuntur!

56. γράμμα ἐρυθροσήμαντον.) χρυσόβουλλον. Paulò post, ἐρυθροδιασημασμένον βασίλειον γραφήν. eodem modo interpretatur. τυπεῖν αὐτοῖς.) χορηγεῖν, ἢ τάττειν. Vnde suprà τύπος βασιλικός, idem quod διάταγμα.

57. τῶν κιλίκων.) ἀρμενίων χώρας. ὃς ἐτυράννευσε.) αὔξας. προκαεῖ.) ὑφάπτει ἢ προκαίνει. καὶ ἐπένευέ τι τοῦ ἰθυτενοῦς.) ὀλίγον ὑποκλίνει τὴν κεφαλήν.

58 ἄγαν κατηφής.) ὡς σκυθρωπός. τοῦ δὲ μέλανι.) πλησιάζων τῇ μακροτέρᾳ θεωρίᾳ τῇ ἀναρέτει. ὑπτίως.) ἀπλανεμφέρως ὁ λέγεται. πολεμικός τις.) τι pro τις alter codex habet. πρὸς μάχας τελῶν ὀξύῤῥοπος.) Pro τελῶν, puto legendum, τι ὤν. ἐξ αὐτῆς.) παραυτίκα.

59. δυσξύμβλητος τοῖς πολλοῖς.) Difficilis aditu: παρὰ τῶν πολλῶν μισητός, Vulgò inuisus. quod paulo grauius est: etsi morositatem odium plerunque, vt vmbra corpus, sequitur. ἀδελφόπαιδας.) ἀνεψιούς. συμπαθὴς λέων.) Fortasse ξυναπειότης, vel ὁ ἐκ συμπαθής.

60. πέλματος.) πατήματος τοῦ ποδός.

61. ἀμφιλαφὴ χορηγία.) κλεισούρας καὶ λόγγους. τὰ ἐκ τῶν κόνεων ἐπιτηδεύματα.) γυναικῶν ἐξ ἑτέρων χρωμάτων πλάσματά τε καὶ καλλωπίσματα. ταῖς ἀρέσεσι τῶν γυναικῶν.) ταῖς ἀδιαφόροις. εἶχε δὲ τὸ μὴ ἐπικλινές.) τὸ ὑπερήφανον, καὶ μὴ ὑποκύπτον τῷ βασιλεῖ ἐν πολλοῖς. προστεῖχεν αὐτῇ.) ἠγάπα. δορυφορίας.) τάξεως. ἐρωτικός.) ἀλδίθηρος. οἱ πάνδημοι ἔρωτες.) πρὸς τὰς μίξεις τῶν γυναικῶν ἀδιάφορος. ἐμέλησε δέ.) ἐφρόντιζε δ' ὁ βασιλεύς, καὶ εἰς τὰ τῶν δημοσίων πράγματα καταστῆσαι μαστίζοντας. λογιστήν.) λογαριαστήν. μελεδῶνον ἢ μισθοῦντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποσπιστῆρα διαταγμάτων.) μαστίζοντα δὲ τῶν οἰκείων ὑποθέσεων.

62. περὶ οὗ δηλώσομεν.) περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέξαμεν, siue λέξομεν. scriptura enim parum perspicua est. Fortassis τὸ ἔμπροσθεν pro eo ponit, quod ante nos est: id est, ad quod nondum peruenimus. Barbaries enim non modò noua vocabula gignit, sed etiam veterum significationes mutat. ἦθος.) εἶδος. τὰ γὰρ ἐκ τῶν πλουσιακῶν ἐρανιζόμενα στρατειῶν.) Alter codex pro πλουσιακῶν habet πραγματευόντων. Verbum στρατειῶν, redundare arbitror. Neque enim militare est pendere, sed extorquere tributum. & πραγματευόντας, mercatores intelligo. διαδιδόμενα πάλαι τοῦ ναυτικοῦ.) καὶ εἰς ἔξοδον πάλαι, καὶ ῥόγαν τῶν ἐν τοῖς κατέργοις στρατιωτῶν τεταγμένον.

63. εἰς τὸ ταμιεῖον μετωχέτευσε.) εἰσκομίζεσθαι ἔταξεν. τὸ δὲ τοῖς τότε θυμαλγές.) Quod verò peracerbum erat hominibus, &c. τοῖς τότε, iis qui tum erant, illius ætatis hominibus. Est periссολογία Græca, quæ citra molestiam Latinè vix exprimi potest, neque debet. οὐκ εὐάγκαλα.) εὐάγκαλον, quod vlnis facilè comprehen-

ditur & tenetur, & proinde non iusto maius. χρείας δι' ἐνισταμένης.) ἐφισταμένης. δελήπιον. δέλεαρ. εἰς τὴν ἐκείνων εἰσοίκησιν.) πρὸς τὴν ἐκείνων εἰσοίκησιν ὁ καταποντιστοῦ σκέμμα εἰσενεγκάμενος, &c. εἰ δὲ καὶ τὸν στάχυν ἴσμεν.) Pro εἰ δὲ, malim legere εἴ γε: nisi aliquid fortè ante εἰ δὲ deest. Et certè parum aptè cohæret oratio, quamuis vtcunque sententia hæc inde colligatur: Qui malo aut occasionem præbuerit, aut non obstiterit, mali authorem habendum esse. Ego pro τὸν ἀμύσαντα, legi τὸν μὴ ἀμύναντα. ab ἀμύνω, non ab ἀμύω, addita negatione. Est & illud ambiguum, vtrum hic Puzenus, an Ioannes imperator magis accusetur, an verò vtriusque reprehensio coniungatur.

64. γρίφων δι' ὢν καὶ δυσγρίπιστος.) Quid γρίφων sit, nusquam reperio: nec alibi hoc vocabulum me legere memini. γριπίζειν, est piscari. δυσγρίπιστος, fortassis homo occulti animi, aut occultator rerum suarum, cautus admodū, qui facilè deprehendi non potest. σύακα καὶ λάβρακα.) Qui piscis sit σύαξ, non reperio. Videtur à similitudine suis ita appellari, siue gustus, siue forma spectetur. τῷ μὲν λόγῳ τὰ πρῶτα, τῇ δὲ τάξει φέρον τὰ δεύτερα.) Nota est illa oppositio, λόγῳ μὲν, ἔργῳ δὲ, verbo & reipsa sed hic de ingenio & dignitate agi existimo. Nam alter codex habet tantum, μετὰ τοῦτον ἔχων τὰ δεύτερα.

65. τὸν δι' ἀγνωμονοῦσαν, καὶ βλαμοῦ αὐτοῦ τίθησιν ἐνδεᾶ.) παραβολικῶς hæc scribi existimo, ad insignem fortunæ mutationem, & summam Imperatoris alienationem declarandam.

67. καὶ τὸν ἀναδασμὸν, ἔστιν ὅτε καὶ ἐφ' οἷς ἐδικαίωσεν.) Subintelligi potest, εἰς τὸ παλίρροιαν ἐβιάσατο: Eam quoque distributionem quam ipse ordinarat, abrogauit. nisi ἀναδασμὸν ἀντὶ δασμοῦ posuerit. Tunc deesse videbitur verbum ἐπέταξεν, aut aliud simile: Tributa pro sua libidine exegit. ὡς κληρονόμοις θεράπουσι.) κληρονόμον alioqui est, quod sortitò contingit. Hic pro vernis hæreditate relictis, aut ἀντὶ τῶν ὠνητῶν posuisse videtur. ἐκ τοῦ γνωμικοῦ.) sua sponte, κατὰ προαίρεσιν. Recentiorum Græcorum formula est. Et Herilis bibliotheca libellum habet περὶ γνωμικῶν θελημάτων, De libero arbitrio, aut libertate voluntatis, vt arbitror. τοὺς βασιλικοὺς χρυσῶνας.) χρυσὼν est auri thesaurus propriè apud hunc authorem. ego fiscum verti, quia proprium non suppetebat, ob Latini sermonis egestatem. ἣν δὲ καὶ ἄλλως τὰ κοινὰ ταμιεῖα.) Liberius hunc locum verti, omissis iconibus & metaphoris ineptioribus. Verba, si quis requirit, sic sonant: Alioqui etiam eo tempore conclauia publica ex hoc in illud eructabant, & vt colluuies aquarum redundabant: & aliquid ex iis quæ continebant, in externos & pauperes expuere volebant: quemadmodum vterus partui vicinus, qui plus quàm maturi fœtus onere prægrauatur. ἐκ τοῦ μὴ κοτύλης δεῖσθαι ψηγμάτων.) Et hic sententiam potiùs quàm verba sequutus sum, quæ sic sonant: Quia non scobe cotylæ egebat, sed planè Tyrrheno mari, ob sumptuum, quos dilatarat, amplitudinem. Pro ὡς εἶχεν διθυραμβίας, lego δι' ἃς. Nam præpositio διὰ, librarij negligentia prætermissa, turbat sententiam, πτύα.) Nescio quis vsus ventilabri sit, in via complananda: nisi fortè cribrum intelligat, quo glarea tenuior à crassiore separatur: aut πτύον aliquid aliud ei significet.

69. κωμοπόλεσι.) καὶ ἐν πόλεσι. πολυτάραχος.) φιλοτάραχος. πυργοβάρεις.) ξυλόκαστρα καὶ χαλαστικά. χιτῶνας φολιδωτούς.) ἅρματα τὰ περὶ χεῖρας. μεταδιδόναι περιπτώσεως.) καὶ περιτιμᾶν τοῦτον εἰς πόσιν. ταύταις ἐφομαρτεῖ τὸ παρρησιαστικόν.) Hic verba scrupulose persequi non necesse habui.

70. διερεθιζόμενον.) ἐξαπτόμενον.

71. συλλαμβανομένοις.) συλλαβομένοις. πρεσούχ.) πρευσούχ. cuius postea quoque fit mentio, vt viri strenui. πεποιθόσι.) πεποιθόσι τοῖς. ἀνάφοροι.) ἀδιάφοροι, καὶ οὐ πολεμισταὶ, ἀλλὰ μέθυσοι, καὶ ἐπὶ κακοῖς χαίροντες. id est, homines væcordes, non bellicosi, sed vinosi & proterui. τῷ ἀδελφιδῷ φρεδερίχῳ.) πέμπει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ φρεδερίχον. Fridericum alter codex Conradi, alter fratris eius filium facit. ἐξέτασιν ποιούμενος.) γινώσκων τὰ χαυνωθέντα πράγματα. Quid χαυνοῦν sit, nisi εἰς χάος ἀναλύειν, hoc est ἀφανίζειν, non video. ἐπὶ γὰρ τοῖς ποταμοῖς τὸν ἵππον.) πέραν τοῦ ποταμοῦ εὑρισκόμενος, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ δοὺς, καὶ διὰ μέσου τοῦ ποταμοῦ περάσας. δι' ὧν παρεσύροντο.) ἐν οἷς ἀπεπλύοντο.

73. εἰ καὶ τὰ στοιχεῖα.) Alter addit, καὶ ὁ καιρὸς ὡς δοῦλα τοῖς Ῥωμαίοις ὑποτάσσονται. τῇ περαίᾳ ἐναυλιζόμενος, ἥ τις τοῦ πικερδίου κατονομάζεται.) περαίαν hic intelligit Europæam partem, cis Constantinopolim. nondum enim traiecerat. Vtrum verò περαία nomen appellatiuum an proprium sit, quod olim κέρας, nunc Peram siue Galatham vocent, affirmare nō possum. ἀναρριψάμενοι.) ἀναψυξάμενοι. βλακευόμενος.) ἀλαζονευόμενος. οὕτω τοίνυν ἀγαπητῶς.) διαπεράσας τοίνυν ὁ ῥὴξ μετὰ τῶν συνακολουθησάντων αὐτῷ φράγγων: Quum rex Francis comitantibus traiecisset. ἐπιζυγοῦντες τὰς πύλας.) οὐκ ἤνοιγον. οἱ δὲ χείριστοι.) οἱ δὲ ἀδιάφοροι τῶν καστελλίων. ἀργύρειον ἀδόκιμον.) δεδολωμένον. περὶ τὸν βαθύν.) οἱ καὶ περὶ τὸν λεγόμενον βαθὺν τόπον ἀνελπίστως πολεμήσαντες.

75. βουλεύματα.) Alter addit, καὶ συνάγματα. ἢ τῇ φρυγίᾳ παρόδευεν.) ἤ τις τὴν φρυγίαν παρόδευεν. βόθυνον.) θόρυβον. ἐβάθυνεν.) ἐνεβάθυνεν. δικτεῖτο.) δεικνύντων. αὐτῶν.) αὐτοὺς ἐπιμεληθῆναι.

76. καὶ τῶν ἁρμάτων αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι.) ἅρματα an hic pro curribus ponat, an verò pro armis, more barbarico, incertum mihi est. ὡς εἰς νέωτα.) Videtur hic posuisse pro εἰς τὴν ἐπιοῦσαν. Alter codex habet tantum πρωΐ. ἴσασι δήπουθεν.) ἴστε. ἀποβλήματα.) ἀπόβλητα. ἄτιμα. τέσσαρσι τετραδίοις.) ἑκκαίδεκα. νίψασθαι.) Alter addit, τὰς χεῖρας ἡμῶν.

77. φιλοψυχήσωμεν.) μὴ ὀλιγωρήσωμεν, μὴ φιλοψυχήσωμεν. ὑγροπορευοῦντας.) πεζοπορευοῦντας. alter de nauigatione, alter de pedestri itinere. εἰς ὁμαιχμίαν.) γενώμεθα πάντες εἰς φραγμόν. ἀθρόοι ἐξιππαζόμεθα.) πυκνώσαντες ἑαυτοὺς ὡσεὶ πύργος, ἐντὸς εἰσῆλθοσαν, καὶ ἡ τῶν ἀλόγων ὀξεῖα ὁρμὴ τὸ ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν ἐπαναχθῆναι ἐποίησε, καὶ ὄπισθεν τὸν ποταμὸν ἀνελθεῖν ἐβιάσατο.

IN LIBRVM II. DE IMPERIO *Manuelis Comneni.*

80. οἱ τῶν ἰταλῶν παῖδες.) οἱ ἀλαμανοί. Magna est Græcorum negligentia in distinguendis gentium nominibus quas appellant πολυσπερεσχῶν ἑσπέρια ἢ δυτικά. Confundunt Italos, Siculos, Latinos, Alemannos, Francos, Gallos, tantis locorum & ingeniorum interuallis distinctos. ἐπεὶ μάλα πολλὰ μεταξὺ ὄρεά τε σκιόεντα, θάλασσά τε ἠχήεσσα. Id inde accidisse reor, vel quòd Germani magnam Italiæ partem & Siciliam olim tenuerunt: vel quòd Romanum pontificem, summum sacrorum antistitem agnouerunt. Eas verò gentes quæ Byzantino Imperatori paruerunt, Romanorum appellatione celebrant. quod semel hoc loco admonuisse sufficiat.

81. ὁ τὴν συνέσιν ὕδρου γυμνότερος γυμνός.) γυμνοὶ τὴν ἐπίκλησιν, καὶ ὁ τούτου κεφαλαπικόυσιν γυμνὸς τοὔνομα. Vnde apparet, vel magistratus vel familiæ alicuius cognomentum fuisse, Gymnos, ὕδρου.) ὑπὸ ξύλον. ἅρμαγον.) ἀμβλύτερον καιρόν. χαυνότητος.) νωθρείας. ὑπερβὰς δέ.) τὸν περὶ μαλέαν πλοῦν, καὶ τὸν πορθμὸν διελθὼν, καὶ τὰς τούτου ἀμφοτέρωθεν χώρας καταδραμών. φρεσβαίτης.) φρεσβαίτης.

82. ἀναλέγεται.) ἀνάγεται. τὸ ψιλόν.) τὸ τοῦ στρατοῦ ἐλαφρόν, τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους βασμούλους.

83. λιμβάδιον.) λιμβάδας δύω ἐξ ἀποπλῶν καὶ δυσμῶν ἔχουσαν.

84. χαλοῦσα.) σχαλοῦσα.

85. παλαιστιουργοῦ.) ἀναλύσεως ἀπρακτία.

συναλειφομένων.) συναλειφομένοις. προφύλακα.) πρὸς φύλακας.

86. τερήρεις.) τὰ κάτεργα καταφορτα καὶ γέμοντα μέχρι σκαλμῶν. [fortasse σκαλμῶν.] ἰταλοῖς.) σπαλοις. βασιλεύτατος.) ἀληθῶς βασιλεὺς. δομεστίκου.) τοῦ ἐξάρχου. εἶχε τοίνυν τὰς τερήρεις.) ἐθαύμασε γοῦν ὁ στόλος περὶ τὸ μόλιβον ἐν γῇ ἐμπλεύσας. κατακοῦον.) βεστιάκον.

87 περὶ τὸν ἄμαον.) καὶ περὶ τὴν ζαγρῶσαν κουρσεύοντας. καρακλεύσεσι.) κάρκουραι. ἑλικοειδεῖς.) ἐλοστρογγύλοις. ἵππαιοι βραχεῖ κειμένη.) πέτραι δὲ ἀπεσφενδονῶντο. τοξόταις καὶ τζαγκράτορσι.) Quid τζαγκράτορες sint, nondum reperi. Verti autem Funditores, non quòd veram interpretationem eam redderem, sed quòd non prorsus absurda videretur. τοῦ ἀττικοῦ.) τοῦ αἰγινήτου. φιλεῖν.) λυπεῖν.

88. ἱερῶντες.) ἱερῶντες. ἐπί τινος σκοπιᾶς.) ἐν ὑψηλοτάτῃ σκοπιᾷ. λιθοδίῳ.) τμήματι λίθου. ὑπερβλύσαι.) ἀναβλύσαι. ἔστι ἐξ ἀφετηρίων λίθοις.) Subintelligitur ὀργάνων ἢ μηχανημάτων: quæ qualia fuerint non declarat. Vocabulum non malè respondet vernaculo nostro, *geschutz*. sed bombardæ an eo tempore fuerint, dubito. Desideratur & hic diligentia historicorum, qui ea quæ suæ ætati nota fuerunt, etiam posteritati, subinde inuenta veterum nouis artibus abolenti, nota fore crediderunt. Proinde neque balistas, neque catapultas vertere ausus fui: tormenta nonnunquam verti generali vocabulo, quod non tantum cruciatum significat, vt apud Horatium,

Inuidia Siculi non inuenere tyranni

Maius tormentum.—— sed etiam machinam bellicam: vt apud Ouid. in Metamorph. de Licha & Hercule:

Misit in Euboicas tormento fortius vndas.

ἀνάθεσιν ἢ ἀνήρειστον, εἰπεῖν οἰκειότερον.) Romani saxa tormentorum sursum trudebant ac potius in montem aduoluebant. Hoc videtur velle, ad summam difficultatem irriti conatus & Sisyphij laboris ostendendam. Verbum ἀνήρειστον quid sit, me ignorare fateor: neque ab ἐρείπω, neque ab ἕρπω formatur. ἐρείπιστον nusquam legi. si verò ἀνέρριπτον legas, id minus & tenuius videbitur, quàm ἀνάθεσιν. Vetustus codex habet hæc verba duntaxat plana & simplicia: καὶ οὕτω μὲν ἐβιάζοντο πρὸς ὕψος ἀπερείπτειν τὰς πέτρας μετὰ τῶν πετροβόλων ὀργάνων: quæ ego in conuertendo sum secutus. ἐπενδύτην.) χιτῶνα τόν τε ἐντὸς, καὶ τὸν ἐκτὸς ἐπιδιδόναι τοῖς πτωχοῖς. φρατρία.) πλῆθος.

89. ἐκ τῆς τραπέζης.) ἐν τῇ τραπέζῃ ἐπρεπεν αὐτοῦ. μετεδίδου αὐτοῖς ὧν ἔχρῃζε. οὐκ ὀρθῶς τὰ ἐς πίστιν.) ὡς βογόμιλος. De Bogomilis autem vide Zonaræ Alexium Comnenum: quanquam, vt fuit monachus ille socors & negligens, quæ fuerit eorum hæresis, non satis explicat. χοιροτριβῆ γέρων.) προότερον κουρεύσας καὶ πομπεύσας αὐτόν. Intelligo autem τὸ πομπεύειν, ignominiosam traductionem per vrbem aut theatrum, qui ἄτιμος θρίαμβος aliquoties à Zonara dicitur. Nisi quis existimet sacri ordinis ademptionem intelligendam, quæ vulgò à sacrificulis *Degradatio* dicitur. ἀντίδοξος.) ὁμόδοξος. τοῦ μοναχοῦ.) μοναχῷ τινί. σοφίας δ' ἁπάσης μεταλαχών.) Vetusti codicis verba longè planiora sunt: ὁ δὲ κοσμᾶς, inquit, ἦν, ὡς μὲν ἀπὸ τῆς πόλεως αἰγίνης, διάκονος τὴν τάξιν, πάσης σοφίας ἔμπλεως, ἐνάρετος, καὶ ἐπὶ πλέον τῶν ἄλλων ἀρετῶν τῇ τῆς ἐλεημοσύνης ἐκαλλωπίζετο ὡραιότητι. οὕτω γὰρ ἐπὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ ἐσεμνύνετο, ὡς καὶ τὸν χιτῶνα αὐτοῦ τόν τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἐπιδιδόναι πτωχοῖς, καὶ τὴν σκέπην τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, καὶ οὐ μόνον ἐξ ὧν εἶχεν ἐδίδου, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκονόμει παρέχειν τοῖς χρείαν ἔχουσιν. Paraphrastes verò noster postremam periodum planè obscurauit, ne dicam deprauauit, quum scribit: καὶ πράγματα παρέχειν τοῖς ἀφ' ἑστίας μὴ διφῶσι μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπορίαν ἄλλων τυρβαζομένοις. quæ verba sic conuerteram: Suisque domesticis non solum illa requirentibus, sed etiam alienam opulentiam reprehendentibus negocium facesseret. Quæ verba quid sibi velint, profectò nescio: adeo delirat ineptus elegantiæ immodicę affectator, dum vel in id incumbit, vt paraphrasi cum archetypo certet: vel summam orationis virtutem putat, nihil proprijs verbis eloqui, καὶ τὸ ἀφανῆ μύειν vbique adhibet. ἡ γοῦν φρατρία.) ἡ γοῦν πλῆθος τῶν κακίστων ἀρχιερέων, τῶν μὴ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν ἀποδεχομένων, διαβάλλουσι τὸν πατριάρχην τῷ βασιλεῖ, ὡς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς βασιλείας ὁ πατριάρχης ἀναβιβάσαι βούλεται. λόγοις γὰρ ὁμιλοῦσι κατὰ μόνας ἀμφότεροι, καὶ νύκτας ὅλας ἀγρύπνοις διατελοῦσιν ἐν ταῖς συντυχίαις αὐτῶν, καὶ συσκευὰς κατὰ σοῦ ἐργάζονται.

91. ἀξιώτατον.) ἀξιόμαχον. στρατηγετίδα.) στρατηγίδα. συνόδου.) παράλογον σύνοδον. εἰς ὧν τῶν κυκλουμένων.) τῶν ὑψηλῶν. ἡρμόττ-

τοντο.) ἐπελκοῦντο ξύλα μεγάλα, καταρτια μεγάλων καραβίων συνηρμόζοντο. ἐδέξαντο βλῆθρα.) καὶ προσεκολλῶντο ἐπάνωθεν ἔπειρα.

93. παπούκης.) πουπάκης sæpius scriptum reperio. τὸ σημείῳ) τὸ σημεῖον. ὤμοις.) ὄμματι.

96. περαλλόμενοι.) προσαλλόμενοι. ὡς ἄγχ ἀναγκαία.) Puto ἀναγκαία pro ἀνάγκη esse positum, vt καλλιόπεια pro καλλιόπη. ἐξ εὐβοίας.) ἐκ μιτυλήνης ἐλθοῦσι. πέπλοις χρυσοϋφέσι καὶ ἁλουργοῖς τάπησι.) μετὰ βλατίων χρυσῶν, καὶ πουκίων ἐξωμπλωτῶν. ἀνδράρειον κελενοχρῶτα) σμαραγδινὸν σκλάβον.

98. χάζουσας εἰς κενὸν.) ματαίας οὔσας. καπελανὸς.) καστελλανός. φρουραρχίας περιΐστατο.) ὁ ἄρχων τῆς φυλάξεως. τὰ κέρκυρα.) Fortasse librarij error est, pro, τὴν κέρκυραν.

99. ὁ τοῦ δαβίδ.) ὁ δαβίδ.

100. ἀνανταγώνιστον.) ἀξιαγώνιστον. sic etiam sequenti folio.

101. ἐκπυρρωνίσματα.) διὰ σημείων πυρίνων. γράμμα εὐάγγελον.) χρυσόβουλον. θέατρα.) παραβιβασμοί. ἐπεισῤῥήκεν.) Fortassis ἐπεισεῤῥύηκεν, vt ratio Grammatica postulat, ab ἐπεισρέω, vel ἐπεισρυέω. μισθοφορικὸν.) πεζικόν.

102. ἀπείρων.) παρέχων. χαρείως.) μέχρι καὶ θανάτου. αἰγαιοπελαγιτῶν.) εἰς τὸν τῆς σκαμάνδρου τόπον. διήλασε.) ἀπέκοψε. διαστὰς.) ἐκκοπεὶς. ὑποστὰς.) συνδυτήσας.

103. ἐς τὸν ὀφθαλμὸν.) πλήττει μέσον τῶν ὀφθαλμῶν.

104.105. λεῖαι.) τὰ κοῦρση ἐν τοῖς ἀλόγοις φορτώσαντες. ὑπειληφὼς.) ἀπειληφὼς. ἀξιωτελῶς.) ἀσυμφόρως. καλαυρίας.) καλαβρίας. ἀναμαχόμενος.) ἀναμαχούμενος. ἐχθρῶν.) ἀνδρῶν. χαζομένης φλεβὸς.) καὶ εἰ πεινᾷ φλεβοτομεῖ τοῦτον. ἑρμαϊκὸς.) εὐγενὴς καὶ ἀνδρεῖος. παιδευμάτων ἐλευθερίων.) τὴν ἡμετέραν γραμματικὴν πεπαιδευμένος. ὁ κομνηνὸς ἀλέξιος ὁ τοῦ βρυεννίου καίσαρος υἱὸς.) Pro κομνηνὸς fortasse legendum βρυέννιος. nisi fortè filius cognomen à matre propter Imperatorem stirpem acceperit.

106.107. ἐξαρτύσας,) ἐξαρτήσας. ἐπεὶ δ' ἅπασι σχεδὸν.) ἐπεὶ δέ τισι. ἐπεὶ δ' ἅπασι σχεδὸν.) Alter codex breuius eandem sententiam complectitur, his verbis: οἱ ἀστρολέσχαι φασὶν, ἐπακριβοῦνται τῷ ἀγγέλῳ ἢ ἐξόδοις, ὡς οἱ τῶν ἀστέρων ἀγαθοὶ σχηματισμοὶ ἐνεδίδοσαν. παρὰ.) πρὸς. οὔτε μὴν τῷ ἔρῳ.) οὐδ' αὖ πάλιν ἐν ταῖς εὐκολίαις τῶν πραγμάτων διαχεόμενος παρ' ὃ πρέπον ἦν, ἀλλὰ πάντα ἐν καιρῷ ποιῶν. τῆς σωματικῆς φυῆς.) τὴν δὲ σωματικὴν εὐμορφίαν ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρων, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν τότε. ἐπεὶ δ' ἅπασι.) ἐπεὶ δὲ πολλοὶ ἀνόητον τύχην δοξάζουσιν, ὡς πρὸς τοὺς σχηματισμοὺς τῶν ἀστέρων καὶ τὰ πράγματα γίνονται, εἱμαρμένην εἰσάγοντες, καὶ τῆς θείας προνοίας καταψευδόμενοι φαίνονται. παλίμποις γίνεται.) πάλιν στρέφεται. τὰ τῆς ἀμίλλης ἀνάλογα.) πάλιν τὰ πρὸς πόλεμον ἡτοίμαζε. σεμνὸν.) σεμνότατον. εὐξύμβολον.) εὐξύμβουλον.

108. 109. εὐηθείας ὠδῖνας.) εὐκτηρίοις. Tertius codex habet, τὴν ὑφαντικὴν τέχνην τῶν βλατίων ἐγίνωσκον. καμπῆς.) καπύης. ἐξαμίτων.) ἐξαμίτων. ὠρθιάζοντο.) διηγείροντο. μαλέαν τε ἐπικάμψας.) τὸ αἰγαῖον πέλαγος πλεύσας, καὶ τὰ τῆς ἀβύδου στενὰ διελθών.

111. 112. χειμερινάς.) ἐαρινάς. πείσας.) ποιήσας. θετταλῶν ἐπιλαχέσθαι.) εἰς θεσσαλονίκην ἔρχεται. ὁρμητήριον.) ἐπιτήδειον τόπον. ἀλλὰ τί ἔχοι εἰπεῖν.) ἀλλὰ τί πρὸς τὸν ἠγωνισμένον εἴπῃ τις ἄν, καὶ οὕτω προθύμως ἡμιλλημένον, ὡς εἴη παραστησάμενος τὸ ἀλλόφυλον, ἤρητο.) ἤθελε. δυσμικῶν ἐχθρῶν.) ἐθνῶν. τυραννεύσας.) ἄρξας. δουκικὴ ἀρχὴ.) κεφαλή. οὐνάρχης.) Ῥὴξ τῶν οὔγγρων. πρὸς βραχὺ μὲν κατηγωνίσατο.) καὶ πρὸς ὀλίγον καρτερήσας ὑπέστρεψε.

113. 114. διαθάλψας.) εὐεργετήσας. διπλόη.) Alter addit, ἀπάτη τῶν λόγων. ἢ ὅσα ἐκεῖνος κάστρα.) ἢ γοῦν ὡς ἐκ λύκου φάρυγγος ποίμνην λαβὸν ἤπατος προσαπαιτῶν, καὶ λαμβάνων ὅσα ἐκεῖνος ὑπηγάγετο φρούρια ἐκ τοῦ τῶν ἀρμενίων κατάρχοντος; ἀλλ' ἀνέδην.) οὐ κρυφίως, ἀλλ' ἀδιαντρόπως καὶ φανερῶς. ἐκ γὰρ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς.) Eudocia tertio gradu attigit Andronicum, hoc modo:

——————Alexius,——————

Ioannes	*fratres*	Isaacius.
Andronicus,	*patrueles.*	Andronicus.
Eudocia.—————	—————	*incesti.*

αἱμυλία.) κολακεία. ἀπαλυνθεὶς.) χαυνωθεὶς. ὧν περιειπόντες ἔφθημεν.) περὶ οὗ εἴπομεν ὄπισθεν. Sic supra, περὶ οὗ ἔμπροσθεν λέξομεν. Vnde apparet, ὄπισθεν ad præteritum, ἔμπροσθεν ad futurum tempus pertinere huic scriptori, verborum significatione commutata & inuersa.

115. 116. τραῦμα εἰς θαῦμα.) θαῦμα καὶ θέαμα ἡγεῖσθαι καινόν. τοιάδε.) αὐθάδη καὶ βασιλειῶντα. ἐρήμης.) ἐρήμου. ταῖς χερσὶ πρότερον.) περιπετάσματι τὴν ὄψιν καλύψας, ὡς εἴη ἀφώρατος,——ἐν στάσεις δ'. διαθρονηθεὶς.) διαταραχθεὶς. περιαίφασιν.) βουλήν. θάνατον οὐχ ἧττον.) καὶ πλέον ἔχει θανάτου τοῦτο τὸ μετὰ γυναικείας εἰσαχθῆναι στολῆς. ἐγκαρσίως διατεμὼν.) σχίζει τὴν τέντων ἐκ πλαγίων. ἐνδιαβαλλομένου.) αἱ διαβολαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐξέβαλλον ἑκόντα καὶ ἄκοντα. θερμουργὸς.) φρόνιμος.

117. 118. 119. καὶ χολὴν ἐπίμονον.) καὶ ὃς ἂν εὕρῃ τοῦτον, ἢ κρατήσῃ αὐτὸν, μεγάλην εὑρήσῃ ἀποδοχήν. γέρανδος.) γήραλδος. ἐχλώριζεν.) ἐλωρίαζεν. ἐπίπλοις.) μετὰ βλατίων χρυσῶν καὶ πεικίων ἐξαμίτων κατακόσμιον τε καὶ ἐκαλλώπιζον. ἱπποτὴν.) μετὰ κονταρίων καὶ ἀλόγων ἀραβικῶν. μετεωρίζων.) παίζων. προνοουμένην.) μετὰ τρεναιτίου ἤτοι βούκλας ἠσφαλισμένην. χρυσοφάλαρος.) χρυσοῦν χαλινάριον φορῶν. ὑποσκαίροντι τῷ ποδὶ.) γυρίζων τὸν αὐτοῦ σφόνδυλον καὶ κρούων τὸν πόδα.

120. 121. τοῦ ἀέρος ῥόθιον.) ὁ δὲ ἀπὸ τῇ ὁρμῇ τῶν ἵππων τιμνόμενος ἄνεμου. τῶν παθαινομένων.) τὰ τῶν παθημάτων. συνδύο ἱππότας.) δύο καβαλλαρίοις στήσας ἐν τῷ ἅμα, καὶ σκυτίσας τὸν ἵππον, καὶ ἐγκράξας, καὶ τὸν ἕνα δοὺς μετὰ τοῦ κονταρίου κατέλαβεν. κατ' οὐρὰν.) ὄπισθεν. τὸ μεθ' ἡμέραν.) ἡ ἀναμονή.

122. 123. παῤῥησίας.) δυναστείας. ἐλευθέρεσι.) ἐλευθέριοι. εὐτυχῶν.) δυστυχῶν. λαβὼν.) ἀπολαβὼν. κατίδουσαι.) ῥάνασαι. διερράγη.) διπλῶν. διαλιτρείου σκύφον περιχειλῆ.) Ambiguum vtrum περιχειλῆ

περιχειλῆ adiectiuum ſit pro pleno vſurpatum: an verò περὶ χειλῆ, circum oras, ſit legendum. μαργαρίτῃ.) μάργον. κοράτοις διαδέχλω.) αὐχλῶ. κιλικία.) ἁρμονία. Creberrima eſt hæc permutatio. Nam vetuſtus codex ferè ſemper ἀντὶ λατίνων μὲν φράγγοις, ἀντὶ δὲ κιλικίας ἁρμονίαν τίθησι. δοχεῖον ἐρυθροδαίνη.) χρυσοβυλλον δοχεῖ μετὰ λίθων λαμπρῶν. ἀλλὰ καὶ κακοεργὸς ὅστις δή.) καὶ ὄφιν μὲν τινα δρακοντώδη καὶ λέοντα ἄγριον, καὶ ἀνήμερον θηριοτρόφος τις, ἐκφεύγει τὲ βλάβης αὐτοῦ ἄνθρωπον δὲ κακοποιὸν καὶ πονηρὸν κτλ, &c.

124.125. διάκων δὲ τὰ συμπόσια.) τοιοῦτος δ' ὢν ἀεὶ ἐν τοῖς γάμοις καὶ χαμαιζικίοις ἀεὶ παρέβαλλε, καὶ ἦν καὶ τῷ βασιλεῖ δυσαπόδεκτος. μετήγκιζον) μετήγγιζον legendum. fit enim non παρὰ τὸ ἄγκος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἄγγος, ὃ ἀγγεῖον, quaſi tranſuaſare dicas. λακανίδα.) γεμάτην τὴν πορφυρᾶν λακάνην. χρυσόπαστος.) χρυσοτρέκλινος.

126.127. ἐλογοποίησε εἰς τὸν συμπεσόντα.) ἐξήμαρτε. συμπεπτωκότος.) ἐχρό'ς. πεπιβίνου.) πεπινίνου. ἰταλιώτης.) φράγγος. περίσημον.) ἔκπρεπα. ἦν δὲ καλή.) Verba ſic ſonant: Erat autem formoſa mulier, & valde formoſa, & ſupra modum formoſa, & incomparabili pulchritudine: vt planè nugæ eſſent ad eam collata, Venus riſu gaudens, & aurea Iuno candidis brachiis, & grandibus oculis: & Lucæna longo collo, & pulchris talis, quas vetuſtas ob formam immortalitati conſecrauit. & cæteræ vniuerſæ, quarum inſignis pulchritudo libris & hiſtoriis celebratur. Hæc in conuerſione de induſtria prætermiſſa, hic ſubieci, ne me negligentiæ accuſent, ſi qui fortè ſunt, qui ineptiis delectentur. καὶ τοῖς ἐκεῖθεν κολάσεσι.) ad inferna ſupplicia, vt homo impius rapiendus. Quorſum attinent iſta tragica? Chriſtianæ charitati neſcio quàm conſentanea, plena certè inhumanitatis: quare à me prætermiſſa ſunt. Videat quiſque vt ipſe rectè viuat, & bene moriatur: iudicium de aliis relinquat Deo, cuius iudicia longè alia ſunt quàm hominum, præſertim ineptorum. ὅμαξα.) φορεῖον. ἐγκείμενον,) ἐκκείμενον.

128.129. ὑφείλοντο.) ἀφείλοντο. ἤπερ.) εἴπερ. μόναις.) μόνον. τιμώσι) τιμῶσι. ἀποκαθημένον.) ἄπαθον. ἀναβραχθεῖσα.) κλονηθεῖσα. βήματος ἔνδοφοι.) ἀρχιερέων ἐνάρετοι. ἱερουδίεσι.) ἱερεῦσιν.

130.131. ἀναλάμψας.) ἀνιὼν, ἀναβὰς πεπάσαι ἐπὶ τὸ περιμαχονίου ἱστάμενος. τραπεζῶν σιδήρεα.) τὰς λίτρας αὐτῶν οἱ καταλλάκται ἐπὶ τὰς τραπέζας κτυπῶντες. ἐδάφει.) ἐδάφαζε. χρυσώνων.) θησαυρῶν. τρυφῶσα ἐσθής.) βλαττία χρυσᾶ καὶ ἑξάμιτα, καὶ ἕτερα βλαττία ποικίλα καὶ ἀκριτά.

132.133.134. κανοσταμένη.) ἐσγδίσε εἰς ξενικὸν καὶ ἰδικόν. διαστίας) πλᾶσιν. ἀφιαμάξης.) ἀμάξης. ἰσπλαν.) ὁρμήν. μερῶν.) μαιῶν. κευζαθηλάτην.) Significat haud dubiè vox hæc aliquid, vt & μούρτζουφλος: ſed ſcriptor hanc alijs æquè ac ſibi notam eſſe ratus, non declarauit. ἀκόλαστος.) ἀκαταστατος. δράκοντα.) καὶ ἔχει τὸ φάρμακον τῆς κακίας αὐτοῦ.

135.136. ὡς εἰς ἄνεσα πλατέα.) ὡς ἐξερχομένους τούρκους μετὰ τῶν κατοικιῶν αὐτῶν, καὶ βόσκοντας τὰ ζῶα αὐτῶν. Diuerſa eſt hic ſententia: Turcos cum ſuis tentoriis egredientes, & ſua pecudes paſcentes. οἰκουμένην.) συνοικουμένην. μετήρχετο.) διήρχετο.

137. σωματίων.) νοσημάτων.

IN LIBRVM IIII. DE REbus Manuelis.

138. παιωνικά. οὐγγρικά. σλαδίσλαβος.] Id fortaſſe nomen eſt, pro quo nunc Ladiſlaum vſurpant

140. μάρος ἴσως ἐκεῖθεν δασμὸν) καρδανίων τὰ ἀπὸ τῶν ἐπανοικίων τῆς φραγγοχωρίου. βραχνίζοσα.) γεχνίζοσα.

141.142. ἀλλοεθνοῖς.) ἀπλάβου βαρβάρη. ἔκτυπα.) αὐτίτυπα. καλώδια.) σφηκώματα. ἀκάτιον.) σανδάλιον.

143. χρόνον οὐχὶ συχνόν.) χρόνον πολύν. ἔξαψε πολλαῖς διὰ λώρων.) μαγγλάβια δοὺς πολλά.

144.145. νεωστὶ.) ἐκ νέου. ἐκηβόλοι Ρωμαῖοι.) μετὰ ζάγγρων καὶ ἑτέρων ὅπλων. αὐτὸς τὴν σφενδόνην, τὸν πετρόβολον, καὶ τὸν λόγον διατιθέμενος.) Cùm quid palam ſiue fundam, cardinem & baculum appellet hic, ob ignorationem cuiuſmodi machina fuerit, non ſatis teneam: generaliter hunc locum ſum interpretatus. ἄοκλας οἱ δὲ τεώτας) Non abhorret à noſtro vernaculo, *erkher*.

148.149. ὁμώμοκε.) ὁμομώκει. κατεσκεύασαν.) μετεσκεύασαν. ματεγκεντρίζειν.) ματεγκεντρίζεσθαι πίονα. ἄλλων.) ὅλων. διασπείρας εἰς σπεῖρας.) εἰς κεφαλὴν καὶ οὐρὰν, καὶ ἐκ πλαγίου τὴν στρατιὰν αὐτοῦ συνέταξε.

150.151. ὡς ἔρνος ἀναβαῖνον.) κυπάρισσος. περὶ τὰς ἐξάλλους στολάς.) καθ' ἑκάστην ἡμέραν ποιοτίας στενὰς καὶ σφιγγούσας τῷ σώματι, πρὸς τὸ αὐτὸς ἐπινοήσας αὐτὰς πρὸς ἐρωτικὴν κατακόσμησιν. ἡ δὲ ὡς ἑάλω.) ἡ δὲ φιλίππα τοσοῦτον ἐκαχτήθη τῷ ἔρωτι αὐτοῦ καὶ ὑπέκυψεν, ὡς οὐχ γυνὴ αὐτοῦ νόμιμος, καὶ ἐπελάθετο. καὶ τοῦ οἴκου, καὶ τῆς πατρίας αὐτῆς, καὶ ἠκολούθει αὐτοῦ.

152. οὐ πολλαὶ δὲ ἡμέραι παρήλθοσαν.) Quia nimium laſciuire mihi eſt viſus, & penè vltra poeticæ licentiæ fines euagari, ſiue Choniates, ſiue paraphraſtes quiſpiam eius (nam vetuſtus codex, qui ex archetypo autoris deſcriptus videtur, longè paucioribus rem abſoluit) ſummam duntaxat huius amatoriæ narratiunculæ expoſui. Ne tamen curioſus lector quicquam deſideret, etiam hæc interpretari volui, quantumuis inepta: quæ (ſi typographis ita videbitur) in contextum hiſtoriæ reponi poterunt.

Non multis diebus pòſt Andronicus neglectis & contemptis cædibus, pugnis, bellis, claſſicis, terrore, metu, Marte ſanguinario, & bellicis operibus: Veneris ſacra colit. Quæ non Helenam ei ſubiicit, aut velut in conſpectum adducit, in Græcia & mediis Argis habitantem, & forma eius exhilaratum furore concitat: nec nauem ædificat, quam Phereclus gubernet: ſed Philippæ in vicinia habitantis formam depingit, & lenocinio conciliat amatori Andronico, ex ſola fama amore inflammato. Igitur abiecto clypeo, & galea repudiata, ſpretáque omni militia, ad amicam Antiochiæ degentem deficit. Quò cũ veniſſet, & amoris illecebris Martiũ ha-

Hæc fol. 151. de induſtria omiſimus.

bitum commutasset : tantum non lanam tractabat, aut telam texebat, & colum tenebat, vt olim Hercules Omphalæ, sic ipse Philippæ seruiens. Erat ea Petebini filia, soror eius quæ non ita pridem Manueli Imperatori, Andronici patrueli nupserat. Antiochiæ degens, deliciis inhiabat, ornamentorum penè ad insaniam studiosus, satellites per plateas circunducebat argenteis arcubus instructos, proceros, prima lanugine florescentes, flauis capillis nitentes : eáque ratione venabatur eam à qua ipse captus erat, & amatoriis vinculis irretitus, & par pari cum fœnore referebat : cùm alioqui admiranda forma cõspicuus, tum vestibus subinde mutatis insignis, iis præsertim quæ vltra nates & femora demissæ finduntur, & ita corporibus applicantur, vt veluti attextæ illi esse videantur: cuius inuenti autor ipse extitit, laxata vultus toruitate, perpetua seueritate remissa, grauitate morum & solicitudine seposita, abiectóque supercilio. Ceterùm illa prorsus capta, coniugio assensit: atque ædium & patriæ oblita, amatorem secuta est.

σκάφη.) σκάφην. μηλοβολοῦντας.) μηλοβατοῦντας. μίξεσιν.) περίξεσιν. ἀδελφῇ.) θυγατρὶ. καὶ καθ᾽ ὅσον ἤδη τὴν ἐρωμένην ὑπαγαγέσθαι.) καθ᾽ ὅσον ἤδη, pro iamiam, haud scio an vsitatum sit. si εἴδη aut ἤδη παρὰ τὸ εἰδέναι legas ne sic quidē placet, iudicium lectori relinquo.

153. 154. ἀδοξοῦντας αὐτὸν ἑώρα ἐκ τῆς.) Verba sic sonant : Quum igitur Constantinus se à Philippæ amoribus despici cerneret, qui alas ad alium librarent, & Andronicum malis peterent, eíque faces præferrent. γαλῆ τὸ τοῦ λόγου.) Verba sic ferè sonant. Quemadmodum mustela, vt aiunt, ad sebum, ad pristinas fugas reuersus, vetustísque suis machinis tentatis. Et vt erat luxuriosæ vitæ, & vt equus erga mulieres insaniens, in vetitos concubitus ruebat, carnaliter appropinquabat, & intēperāter indulget libidini Theodoræ filiæ patruelis natu maioris Isaacij, &c.

ἀκμὴν.) καιρὸν. ἔχων.) ἕλκων. σαλτύχα.) σουλτανὶ. χαλδίας.) χαλδαίας. γένος ἀπεσβεσμένον.) ἀφανές. ἰσχύοντας.) τοπάρχας. περὶ τὸ γένος ἀκολασταίνοντα.) αἱμομιξίαν. σοφιστής.) φρόνιμος. ἀποστήσας τοῦ οἴκοι) ἐπὶ δὲ τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς ἧς εἶχεν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτῆς. σαββάτου ὁδόν.) ἵνα ὀλίγον τόπον ἐξέλθῃ πρὸς ἀποβολὴν τοῦ ὁμιλῆσαι αὐτὴν, καὶ ἀναθεῖναί τινα τῆς ἐκείνου. ἐν μεθέξει γενόμενος.) ὡς ἐν οἰκείᾳ διάγων χώρᾳ.

155. 156. ἀκροτόμοις.) ἀκροκόμοις. ὀλολύζουσι.) μέμφονται. ἐπιφασκούσης.) ἐπιφαυσκούσης. καὶ κακοβούλως τῶν προτέρων λανθανόμενοι.) Referri potest hoc vel ad meritorum & rerum gestarum obliuionem, vel ad insolentiam, pristinæ sortis immemorem. κοπτομένη θερμότερον φλώης.) Verba sic sonant : Ardentius & miserabilius fulica, draconibus mœstius, halcyone lugubrius.

159. 160. μικρόν.) λαμπρόν. ὀπώραις.) καὶ βρεκτὰ ὕστερα τρώγων. τῶν ἀρετῶν.) ἐφετῶν. συνειληπτο.) ἢ πάλιν, ἀλλὰ καὶ ὅτι. μὴ δυσαχθοῦντας.) καὶ ἀνενδότοις. ἀνικήλοις.) ἀνικόλοις. μικρὰν ἀποτίννις.) πικρὰν haud dubiè legendum. ἀροτικόν.) εὔμορφον.)

161. 162. προσθέμενον.) προσέμενον. ἐρεγνώμενον. ὁρμώμενον. ἐσκότου τὰς βλέφαρα.) ἐποίει βλέπειν αὐτὸν ἄλλα ἀντὶ ἄλλων. ὡς * ὑπεραναφαίνεσθαι.) ὑπερέχειν ἦν.

* ὑπερέχειν κεῖσθαι.

166. 167. μεταβολαῖς.) μετασκευαῖς. ἀναιδεῖς μέν.) impudentiores Periphete clauigero, & pinuflexio (liceat enim & mihi ineptire) Sinnide, & Scirone, quos olim Theseus sustulit, &c. immaniores. καὶ δόξαν τέλος καταλελύσθαι.) Cum planè sopitum videretur, instar fœcundi agri locupletis hominis, robustiores messores desiderantis, refloruit. ἀνδὲς.) εἴ τι πρότερον ἴσως ἀνδηρον ἐνέδει ξάμβα, &c.

169. μικρὸν ἄποθεν.) ὄπισθεν. μήτε τοῖς γραφομένοις προσχών.) μὴ ἀναγνοὺς αὐτὰ.

170. 171. τοῦτο δὴ παρὰ ταῖς ἀρεταῖς.) Ineptam & intempestiuam hanc appendicem, à me de industria prætermissam, sic interpreteris licet: Id quod opposita virtutibus vitia efficere consueuerunt: quanquam illis propinqua sunt, & penè adhærent. Alter codex habet, παρὰ καὶ ἐν ταῖς καθολικαῖς ἀρεταῖς ἔχει τις τοῦτο ἰδεῖν. ναὶ συστρατιῶται.) ναὶ φίλοι, καὶ ἀδελφοί. τέτρασιν ὑπὸ τροχοῖς.) ὑπὸ τεσσάρων τροχῶν καὶ βοῶν φερόμενον. διαδήματα μαργαρίταις.) ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα αὐτῶν ἁρματωμένα μετὰ κεφαλαρίων καὶ σαγισμάτων λοραρίων. καινοτέραν ἐποίει.) φοβερωτέραν. ἀσπὶς ἀσπίδα.) σκουτάριον μετὰ σκουταρίου, κοντάριον μετὰ κονταρίου, καὶ ἄνδρα μετ᾽ ἀνδρός.

172. 173. μετὰ τέλος τὸ αἴτιον.) μετὰ τὴν παράδοξον νίκην τοῦ πολέμου. περιπόρφυρος πέπλος.) χρυσέοις βλαττίοις καὶ ἐξαμίτοις. εἰς διφρία.) μέχρι καὶ τῶν κεραμίων αὐτῶν.

174. 175. κατ᾽ ἀμφοῖν.) ἑκατέρων. καὶ κοινὸν ἐκείνοις βαλάντιον καὶ πήραν προσποιούμενον.) Puto Choniatem de latrocinij societate, & partitione manubiarum loqui. ὀφθαλμοῖς ἐντρανέσι θεάσασθαι.) τρανὴς & τρανὸς vsitata sunt, sed ἔντρανος alibi me legere non memini. τοῖς πήχεσι μετρῶν τὸ εὔδαιμον.) Alludit ad dimensiones agrorum, limitibus exundatione Nili confusis. Vnde quidam censent Geometriam ortum habuisse. τὸ εὔδαιμον.) τὴν ἐπιτυχίαν.

176. 177. ἀμηρᾶς.) σουλτάνος. πάτροκλον πρόφασιν προστιθείς.) Vide Erasmi Chiliades: quanquam haud scio an ad Homericum Achillem alludatur, qui sæuitiæ suæ Patrocli cædem prætexebat, cùm hosti mortem deprecanti respondet:

κάτθανε καὶ Πάτροκλος ὅ περ σέο πολλὸν ἀμείνων.
Occidit & Patroclus, qui te virtutibus anteit.

τούνιον.) τιμώτιον. τενέβιον.) τενέστον. κωμύδρια.) καστέλλια μικρὰ καὶ ἄπορα. ὑπτίου πεδίου.) κάμπου.

178. ταναάθης.) ταναάθιον. ἐπικαμπὲς.) πλάγιον. τὰ τῶν τειχῶν σωτήρια) στήσαντες καὶ ξύλα καὶ μαγγανίζατζας. κηπῶδες.) ναὸς ἔνδοξος.

181. ὅρμοις μὴ προσχεῖν.) ἀλλὰ καταποντισθῆναι, καὶ μὴ ἀπορράκτοις.

183. τὰς πύλας.) τὰς πόρτας ἀσφαλίσαντες, καὶ μετ᾽ ἀσβέστου κτίσαντες. δόρυ.) ῥικτάριον. σάλπιγγες καὶ κύμβαλα.) ἀνακραγάσθαι. οἷα ναίκη.) ἐμαίωσε.

184. ἑλεπόλεις.) τετραρεῖαι καὶ μαγγανικὰ ξύλα.

185. τὸ δὲ δεσποίνης πρὸς τὸ τεκεῖν.) Alter codex rem paucioribus absoluit. ἐκ δὲ τῶν δευτέρων γάμων τοῦ βασιλέως τοῦ δὲ παῖδα γεναμένου ἄρρενα, θεῶν τε φωναί, &c. ὡς χαρόνεια πορθμεῖα.) ἀνήνεγκα ἐφέροντο. ὡς δὲ κατὰ τὸν καιρὸν.) ἐπεὶ δὲ καὶ πέρας, ὡς ἔδει, τοῦ βίου κατειλήφει τὸν τὴν μοναρχίαν τότε περιζωννύμενον ἀπρόοπτον. &c. καὶ κατ᾽ ἀχερωΐδα ὑψηλὴν ὑψηλή.) procera instar populi irriguæ.

187. 188. ἐξέραμα.) ἐξέκομμα. μὴ ζυγῆται.) ὅσοι γυναῖκας μὴ εἶχον. τὴν ὄψιν.) τὴν ἡλικίαν ὄρθιον. ἡλιῶντι.) ξανθίζουσαν κόμην. καὶ πρὸς βορρᾶν ἄνεμον.) ὅτε δὲ βορρᾶς ἄνεμος γίνεται, ἀπλοῦται ἐπὶ πολύ. θαλάττης ἔφιμοι.) θαλασσόμαχοι.

χεῖρ

χει, ὀρθοὶ ὡς φοίνικας, πραγματείας ποιοῦντες καὶ ἐγκαυστῆτοι ὄντες, τὰς ἀγκύρας ἀνίμησαν.) τὰ σίδηρα λαβόντες ἡρμόσαντο. ταῖς τῶν τριαρμενίων) ταῖς μεγάλη τριάρμενος. ἰδιάζων.) μονάζων.

189. διὰ μιᾶς φορᾶς.) ἀλλὰ διὰ πολλῶν δόσεων.

IN LIB. VI. MANVELIS.

Βίβλος ἕκτη τῆς βασιλείας Μανουήλ.) Adde, τοῦ Κομνηνοῦ, ἐν ᾗ καὶ τὸν τῶν Τούρκων διέξεισι πόλεμον.

192. 193. ἐθέριζε.) ἐβόσκοντο καὶ ἐχείμαζον. τὰς ἐπὶ σιτισμὸν ἐξόδους ἐκείνων τηροῦντες, τὴν ξύλευσιν ἀνεῖργον) Vetustus codex melius: ἐπιτηροῦντες τὸν καιρὸν, καθ' ὃν Ῥωμαῖοι ἐξέρχονται ἐπὶ συναγωγὴν ξύλων, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων. σούβλεον.) σουβλαῖον. sic & δορύλαιον aliàs, aliàs δορύλεον scribitur, facili confusione diphthongi & vocalis. Vnde suspicor Choniatas pòst appellatos esse, qui olim Colossenses dicti fuere, ad quos epistola D.Pauli extat.

194.195. χώνας πάλαι τὰς πολασσὰς.) κολασσὰς, siue κολοσσάς. nam litera parum perspicua est. χώνεια ἐλθὼν.) εἰς τὸ χώνευμα ἔρχεται, καὶ ἐν τῷ ποταμῷ τῷ λεγομένῳ μυριοκέφαλος ἀγχίνεται. ἣν γὰρ ἐκεῖ καὶ κασέλλιον ἐκπτωμένον ποτὲ ἄοικον, ὀνομαζόμενον οὕτως.

196.197. ἐπιμήκης αὐλών.) μακρὸς ὡσεὶ βούκινα. ἀμφιλαφῶν.) ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων τόπων. τὰ σκευοφόρα.) τὰ σαγμάρια, καὶ κατούναι, καὶ οἱ ὑποχείριοι, αἵ τε ἅμαξαι. ἐπὶ τὸ ἄναντες.) καὶ τοὺς Τούρκους ἐπάνω τοῦ ὄρους ἀνακομιζόντας.

198.199. ἀμαλῦσαι.) κατὰ τὴν ἀμαστείαν Τούρκων. ἀφασία πίεσαν τὸ ἄλγος.) καὶ λελήσεται μὴ δυνάμενος διὰ μέσης ἐντὸς τῆς καρδίας ἐκλαιεῖν. ὀλκός.) ὄγκος. ἐξομαλίζειν.) μαλιῶ ποιῆσαι.

202. ἐκ προχύσεων συγκειμένοις ἱππεῦσιν.) ἀπαρτζάμια μετὰ κοσδίνικον. ποταμόν.) ξηρὸς πόταμος. βουλγαρίδων.) θυλάκων.

205. 206. διαλύγεσι ἀνοιμώξας.) μετὰ δακρύων ἐβόησε. βαθεῖαν καὶ βαρβαρικήν.) φοροῦσιν ἔτι τοῦτο μέχρι καὶ νῦν.

207. νοσεῖν ἀραβικόν. καὶ τὴν συνομολογίαν αὖθις προθύμως ἐπιζητεῖ.) πέμψας ἀποκρισιαρίους πρὸς βασιλέα, πάλιν περὶ εἰρήνης διαλέγεται, καὶ ζητεῖ πληρῶσαι τὸν βασιλέα μετὰ ἀνάγκης καὶ βίας ἃ πρὸ πρότερον χωρὶς βίας πληρῶσαι οὐκ ἠθέλησεν. Missis ad Imperatorem legatis, rursus de pace agit: petitque vt præstet ea necessitate & vi coactus, quæ prius sine vi præstare noluerit. διασπώμενος διαγαβραίς.) ἰδὼν δὲ καὶ τὸ ἐπάνω κλίβανον, ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπάνω τῶν ἀρμάτων αὐτοῦ ἐφόρει, ὁλόχρυσον ὄντα μετὰ σύρματος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱδρῶτος, καὶ κονιορτοῦ βεβαμμένον, εἶπεν οὐκ εἰς σημεῖον καλὸν ἐστὶν, ὦ βασιλεῦ, τοῦτο τὸ χρῶμα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐναντίον, ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πολέμου τοῦτο τυγχάνει. Nescio quid hoc siue scomma siue σαρκασμὸς sibi velit. vtrum rideat Manuelem, vt metu pallentem: an verò innuat, aurea arma periculosiora esse ferreis, quòd spe prædæ plures alliciant.

208. ἅπας δὲ κείμενος ἀπουρεῖς.) ὅλα δὲ τὰ σώματα τὰ νεκρὰ ἐκδεδαρμένα ἦσαν τὰ κεφάλαια αὐτῶν, καὶ πολλοὶ καὶ τὰ μόρια αὐτῶν ἀποκεκομμένοι ἦσαν. ἐλέγετο δὲ τοὺς Τούρκους τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα οὐδὲν ἀπογνωρίζῃ ὁ χριστιανὸς ἀπὸ τῶν τούρκων, ἀλλὰ πάντες ὡς Ῥωμαῖοι φαίνεσθαι. ἔπεσον γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν τούρκων πολλοί. Hic apertius consilium Turcorum declarat, ostentare eos voluisse, nullum Turcam, sed Christianos duntaxat periisse. Quia verò Turcis addere præputia non poterant, Christianis ea præciderunt: & quos viuentes non potuerant, defunctos in Turcas transformarunt, vtique ludibrij causa.

209. τὴν περιοντίδα.) καὶ ἀνέβαινε κατὰ τὸ στενὸν τοῦ ἱεροῦ. ἀπαυγάσασθαι.) καὶ τοῦτον μὴ δυνάσθαι, εἶπε. τὸ γόνυ ἔκαμψεν.) εὐχαρίστησε τῷ θεῷ, ὡς ὅτι οὐδὲν κακὸν αὐτῷ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐγένετο.

210. στατῆρα.) ἀνὰ υχ δέκα. sed quid hæc nota sibi velit, ignoro: nisi δραχμὰς significet. καὶ κάτωθεν τοῦ ἑαυτοῦ.) & infra vexillũ suum vento expansum, & hostium frontem spectans, vt ij metu & tremore corriperentur, pacem confecisse Sultanum gloriabatur.

211.212. ἐπικουρεῖν σκυθῶν.) ἀλαμανῶν. sed legendum ἀλανῶν. μαινόμενος τοὺς πλείονας εἰσεδέχετο.) Adde, ἕτεροι δὲ ἐφονεύοντο, alij occidebantur. ἀναστήσας τοὺς κατὰ τὸ παράστον.) μὴ εὑρὼν τοὺς ἐν παραστίῳ οἰκοῦντας. τοὺς ἐν λακκαρίῳ.) κατὰ τῶν ἐν τῷ λακκαρίῳ ἀναφέρχεται, καὶ οὐδὲ ἐξ ἐκείνων πολλοὺς ἔβλαψε. περισκευήν.) ἀποσκευὴν rectius legi videtur.

213. προβατίου ἀρνύμενος θάνατον.) ὡς διὰ προβάτων μανία προκρίνει τὸν ἑαυτοῦ θάνατον.

218. χρυσοφάλαρον.) χρυσοχάλινον.

LIB. VII. MANVELIS.

218. Κόλπον ἀμφινέμεται τὸν ἰόνιον.) τὴν τῶν φράγγων ὅλην στρατιὰν. πολλαχῶς πολυσπέρειαν.) πολυαρχίαν ἔχοντας. ἰσχὺν πρὸς τὰς μείζονα,) ἔχοντα ῥῆγα τοσαύτην δύναμιν, καὶ πλησίον ὄντα τοῦ δυνατωτέρου ῥηγὸς, διὰ δόσεων χρημάτων οἰκονομεῖ μάχεσθαι.

222. 223. 224. καὶ γεωργίκα τῶν ἀγγλῶν.) ἔλαβον χρήματα καὶ ἀργύριον, καὶ ἀπεδίωξαν αὐτοὺς, &c. ἰσοπολίτας.) καὶ συνηρίθμησε καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων κατάστασιν. οἱ τὰς ἀκάνθας.) Alter addit, οἱ τὰς ἀκάνθας, τὰς τὴν πραγματείαν λυμαινομένας. ἠπίοντες ὄντες κέρδους.) πλέοντες καὶ πραγματείας ποιοῦντες, καὶ εἰς τὴν χώραν τῆς βασιλείας ἐνκουστάτοι ὄντες, καὶ ἐκ τούτων κερδαίνοντες, &c. παρενοσφίζοντο.) καὶ τὸν συναγόμενον πλοῦτον μετ' αὐτῶν ἀπεκέρδαινον. ἀνάκτορα.) ἐπιμήκιστοι περίστυλοι ἀνδρῶνες.

227.228. σκέπην) καταπκέπην. εἰς ὄνομα.) ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχαγγέλου μιχαήλ. ἐπέταξε.) ἀπέταξε.

231. ἀκομιστίας.) ἀκοσμίας. χρᾶσθαι.) χρῆσθαι. ἀθέσατοι) ἀθέστεροι.

232. 233. προσδέχεσθαι.) προσφέρεσθαι. προστεθῆναι) προστεθῆναι. διαφόροις) διαφόροις οὔσαις. κένωσιν.) ἔνωσιν. αὐτὸν.) αὐτό.

235.236 ἐκδημούντων.) ἐνδημούντων. ἀνάδοχος ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος.) ὅτι καὶ ἐξ ἐκείνου τὸ θεῖον βάπτισμα ἔλαβον. Alter codex de compatriatu (vt vocant) alter de administratione baptismatis loqui videtur. συνδρομάς τε καὶ συνόδους.) ὅτι καὶ στοιχεῖα τοῦ ἀρχαίου εἰς ἓν συναχθήσονται. ἀκίνητον.) ἀκήλητον. ἀσκέπτως.) ἀπερισκέπτως. κοσμῶν.) κομῶν.

237.238. ἀληθὲς.) ἀληθῶς. παρὰ πλάγιον.) ἐτάφη εἰς τὸ πλάγιον μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ παντοκράτορος, ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ τοῦ τείχους, εἰς ἁψίδα χρυσωμένου, διὰ πλατείας εἰσόδου ἀπὸ τοῦ ναοῦ. ἔαρος.) ἀέρος. ματζούκης.) ματζουκάκης.

241.242. λέγων δ' οὖν.) λέγω δή. διετίθετο.) διετείνετο. ἀστροφέγγαις) ἀστροφεγγεῖς.

243.244. περιπλάττεται.) περιπλέκεται. λιθοκόλλοις.) χρυσοκολλήτοις. βασιλεύσειν.) βασιλεύειν. τοῦ πέλας.) τοῦ πέλας. παρειληφὼς.) μετειληφὼς. βασιλεῖ) πρωτοβασιλεῖ. καὶ οἱ τὸν νῶτον ὑπεστρώ-

σας.) ὡς ἐμόθεον σῶμα, καὶ γεγονὸς ὅσπερ τὸ χείστον βαστάσωντι.) Sic habent duo codices. Tertius hæc tantùm verba ponit: βαστάσας αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ λιμένος μέχρι καὶ τοῦ παλατίου θήσας αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐκκλησίας. quid ſit illud ὅσπερ τὸ χείστον, non intelligo. & qualemcunque ſententiam coniectura ſum ſecutus.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ ΚΟΜΝΗ νου τοῦ πορφυρογεννήτου.

246. τῆς ἥβης.) τοῦ δωδεκάτου χρόνου. τῆς * βασιλίδος ἱερόν.) ἐπεθύμουν βασιλεῦσαι. ὑποποιησαμένου.) ὡς ἐλέγετο ἐπλησίαζε τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως καὶ παιδός. Hic apertius declarat ſtupri ſuſpicionem.

* βασιλείας.

247. ὃς ἀνεψιὸς ἦν πρὸς πατρὸς τῷ βασιλεῖ μανουήλ.) Imperatoris Manuelis patruelis.

248.249. τὸν μὲν λοιπὸν ἄνθρωπον ἐξηρθρωμένον, καὶ λίαν βραχυμερέστατον.) τὸ μὲν ὅλον σῶμα καὶ λίαν μικρὸν ὄν, τὴν δὲ κεφαλὴν μεγάλην τοσοῦτον, ὡς παρὰ πάντων θαυμάζεσθαι. σουλτάνῳ.) σαλτούχῳ. ἐξ ἀδελφῶν δι' ἔφυσαν.) ἐξ ἀδελφοῦ πρώτου ὄντος τοῦ ἀνδρονίκου διὰ τῆς ῥυμοτομίας ἑλκύσῃ τοῦ βήματος.) δήσῃ ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν βασιλικόν.

251. χρεὼν δὲ μὴ ὑπονοθεύειν.) Poſſunt hæc verba etiam ad ſcriptorem ipſum referri per parentheſin περικαταληπτικήν, hoc modo: In quo hæc etiam verba præter cætera continentur (neque verò adulteranda ſunt aliena dictione, ſed ita vt ſcripta ſunt referenda) Si quid, &c.

253. καὶ ῥυΐσκεσθαι.) μεταρρυΐσκεσθαι.

255. κατολισθαίνειν μὴ θεμιτάς.) καὶ κατολισθαίνειν εἰς τὰ ἀθέμιτα, καὶ τὸ γένος οἱ ἐντεῦθεν ἐπιδηλοῦν. μάλα κατιόντα.) καὶ μάλα πρακτικῶς ὑποτιθέμενον τὸ πρακτέον.

257. παραθαρσήσαντες.) παραθαρσήσαντες. δορυφορεῖ.) δωροφορεῖ. Alter de haſta, alter de muneribus ferendis loquitur. ἐννόμως) ἔννομος.

262. πάλαι ἄν.) παρῆκαν τὴν ἐνδοτέρω τῶν προνάων εἰσβιάζεσθαι πάροδον.

263.264. τῶν ἐν ἀμφινοίαις.) τῶν μνημάτων ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι. βασιλεύς.) στρατηγός τις.

270. νάμασι) νεύμασι.

276. οἴμησεν) ὥρμησεν.

280. ἔργον.) ἔρον, amorem.

282. ἀπιστότατος.) πικρότατος.

284. θανοσιώτων.) θανατωσιώτων. βουληθείς.) Alter codex habet, τὸ ἐκ τῆς ἀνεψιᾶς θεοδώρας ἀποτεχθὲν αὐτῷ θυγάτριον τὴν εἰρήνην, εἰς γάμον ἁρμόσαι τῷ ἀλεξίῳ, ὃν ἡ κομνηνὴ θεοδώρα τῷ βασιλεῖ ἐγείνατο μανουήλ, βιβλίον. &c.

287. προσεδρείαν.) προεδρείαν. βαθυγέρων.) βαρυγέρων.

288. ὑδροβυσσάμενος.) ἐπισπισάμενος. ἐπισπισάμενος.) ὑδροβυσσάμενος, permutatis vocabulis. παῖς οἱ.) αὐτῷ δολοφρονοῦσι.

289. ἀνάστεθμον.) ἄμβωνα. μὲν ἔπειτα.) μετέπειτα. μονιός.) θήρ.

290 κοινῶσαι.) κοινωνῆσαι. αὐτὰς) ἀγοράς.

294.295.296. παγανικῶς.) πανικῶς. γερόντιον.) ἀνδρόνικον. εἰς ἔντερον πόρνης.) ὅτι εἰς κοιλίαν πόρνης ἠφανίσθησαν καὶ ἐφθάρησαν χρήματα, ὅσα διὰ πολλῶν κόπων. πολλοὶ ἀστὴρ ἀείζηλος.) ἡμερινὸς ἀστήρ. τὸ δὲ τῆς κωνσταντίνου φιλοπραγμοσύνης χώτατον.) In vetuſti codicis margine hoc loco mendacij arguitur Choniates, quaſi populo Byzantino fiat iniuria: &, ſi qua perperam committantur, ea potius hominibus potentibus & ſeditioſis ſint adſcribenda. quanquam enim ſcriptura non ſatis legi poteſt, tamen ſatis apparet hanc eſſe ſententiam. ἀλογίᾳ χαίρει καὶ τὴν ἐπὶ τι ῥοπήν.) τὸ πλῆθος αὐτῶν χαίρουσιν εἰς ἀποστασίαν καὶ ἁρπαγήν.

297. ὑπερασπιστῶν.) τὸ γὰρ δειμαίνειν ἄκρως, τοιαῦτα ὑφηγεῖται ἐκείνῳ. πορδύεσθαι.) φέρεσθαι. τελευτήν.) πνιγμονήν.

IMPERIVM ANDRONICI.

303. διαιταλωθείς) καὶ τὴν νεύουσαν ἐς ᾅδου πληρούμενος πλάστιγγα, ἔνθεν τοι. προφθάνων.) προφανῆ. παραβόλως.) παραλόγως.

308. ἀπέχθειαν.) ἀπώλειαν.

310. κατὰ μικρόν.) κατὰ καιρόν.

311. πετησίμοις.) πετασίμοις.

313. ἐξ ὀμμάτων.) ἐξόμματον legendum puto.

314. τῶν ἐπισκόπων ἕνα.) τὸν ἐπίσκοπον ἀδρανοῖς. στασιωτῶν.) στρατιωτῶν.

317.318. ἐπανεικότα.) ἐπαναζεύξοντα. τῶν δεσμῶν.) δόμων.

339.340. ἀλλὰ) ὡς ἦν ἐκ τῶν δρομώνων πεσεῖσθαι νηλεεστέραν, &c. μεμαθηκότες.) νενομικότες. ἀνδρόνικον.) γεώργιον.

341. πολυάρατον.) πολυέραστον.

LIB. II. ANDRONICI.

344. τμήματα.) τάγματα.

346. δωδεκάδωρα.) ὁπόσα εἰς ὕψος ἦρτο.

353. προσαγγέλλων.) προαγγέλλων.

354. παρρησίαν.) εὔνοιαν. ἀλλ' ἥδιον) πηγαῖον καὶ πότιμον.

362. ζύμωρος.) ζύμωτος. ἤρχετο.) διήρχετο.

363. ἀτομέμενα.) γινόμενα. ἐπικλάοντα.) ἐπικλάοντα.

365. ἡμῶν.) Adde, αὐθέντου καὶ βασιλέως. γὰρ.) αὖ καὶ ἀνδρόνικον. πλωσοῖς.) ὕδασι.

377. αὐλῶσαι) ἀλῶσαι.

379. γοερός.) δειλερός. θέλων.) ἕλκων.

385. πλήρεις) πλήρης. στικτός.) στυγνὸς legendum. ἀθλίας) ἀθλίως. τῶν δημοσίων τόμων.) καὶ τοὺς βασιλικοὺς τόμους, τοὺς τὰ δίκαια τῆς πολιτείας παρὰ τῶν πρόσθεν βασιλείων ἔχοντας ὑπογεγραμμένους, ἥρπαξαν καὶ ἠφάνισαν. ὑπὸ τῶν διαφόρων.) ὑπ' ἀδιαφόρων ἀνθρώπων. ἀλλὰ καὶ τὸ θανεῖν ὑποβλέπεσθαι.) τὸν θάνατον αὐτῶν προσέχειν. ἀποφροντίσαι τὸ βασιλέα.) καὶ ὁ πατριάρχης εἶπεν, ἀπὸ τότε ἀπεφρόντισεν ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ συνέταξε μετὰ τῶν ἀποθανόντων, ἀφ' οὗ εἰς τὴν πόλιν ἔμελλες εἰσελθεῖν σύ, καὶ τὰ κοινὰ διοικεῖν πράγματα. ὀψὲ καὶ σοῦ πρὸς μεταχωρεῖ.) μέλλων δὲ διαπερᾶν ὁ πατριάρχης ἐξόπισθεν εἶπεν ταῦτα, ἐπίστρεψον ψυχή μου, &c. Quod alter Andronico tribuit, alter patriarchæ aſcribere videtur, ſed minus probabiliter. σοῦ ἐκείνου πόδας περιπτύσσεται) ἀσπάζεται κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τοῖς ἄρχουσι συνήθειαν, ξυναγείροντες καταπαίουσιν.) μέσον τοῦ ἱπποδρομίου κατακαίουσιν. συχνὰς ἐκμετρήσας.) ὀλίγας ἡμέρας ποιήσας. ἐπῳδή τις.) Adde, καὶ γοητεία τις βαρβαρική. ἅπαντα οἶκον περιιὼν) ἄκοις κατεσκόπευε. περὶ τῶν κοινῶν διαλεχθεὶ συμφορῶν.) ὅτι ὅλως ὑπέλαβεν, ὡς ὁ βασιλεὺς ἃ ἐξὸν ἔχει ἐξουσίαν, εἰπεῖν τι περὶ τῶν κοινῶν εἰς πόνον ἅπαντα.) ἦν διὰ ταῦτα πᾶς πόνος εἰς κεφαλήν, inuerſo verborum ordine. καὶ τὸ τῆς συγκλήτου μέρος.) καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως ὅσοι δουλεύειν μετήρχοντο. βαρυπενθὴς ἦν.) ἐραθύμει καὶ ὀλιγοψύχει. βαρυγέρων.) βαθυγέρων. διακόμενον καὶ

κτεινό-

κτενόμενον.) Adde, μέχρι καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ. κατὰ τοῦ ἀπόδοσ.) ὑποδεχθέντες, καὶ τοῖς υἱοῖς τοῦ βασιλέως προσδοθῆναι. ὁποῖον δὴ τὴν κακοσχολίαν.) καθὼς ποιοῦσιν οἱ κακογνώμονες καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι ἄλλα ποιοῦντες σήμερον, καὶ ἕτερα ἐργάζονται αὔριον. χρόνια διατελεῖ.) χρόνον γὰρ ἕνα ἐκεῖσε ποιήσαντες. τὴν ἐκ τοῦ μέσου ταύτης μετάστασιν.) Adde, ἐπειδὴ ἐμποδίζει τὰ κοινὰ πράγματα, καὶ οὐδὲ τὸν δῆμον διευεργετεῖσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως ἀφίησι. Quando & rempublicam impediat, & ne Imperatorem quidem bene mereri de populo sinat. δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων.) οἱ παριστάμενοι αὐτοῦ βάρβαροι τὰς μαχαίρας κατεβίβασαν ἐπάνω αὐτῶν. υἱεῖς ἐκκαίδεκα ὄντες.) ἑνδεκα. ἄλλοις ἄλλοις κακοῖς περιβαλών.) καὶ ἄλλοις ἐν ἀφορμαῖς οὐδαμιναῖς ἐπιμένει τι καὶ ἐφόνευε. εἰς τὴν τοῦ ἀγίου διομήδους.) περιεῖρξεν αὐτὴν ἐν τῇ πόρτῃ τῆς χρυσείας εἰς φυλακὴν στενοτάτην. καὶ τὴν ὑψ τὸ γλυκερὸν φάος.) καὶ πείθουσι τὴν δέσποιναν, καὶ ἐν τῷ ἐκεῖσε ἀμμώδει πέρᾳ τοῦ αἰγιαλοῦ ταύτην χωννύουσιν. ὁ διὰ τὴν ὑπαργυρίζουσιν.) ὁ χρυσόγηρ. καὶ χρυσόμαλλος. πυρσὴν αὐτοῦ περιέθεντο.) τὴν χρυσῆν καλύπτραν. προσδιαγορεύεσθαι.) καὶ τὴν τῆς φύσεως τάξιν μεταλλάττειν.

οἱ δὲ ἄλλο τι ὑπενόουν.) ὅτι ὑπὸ τοῦ κόπου καὶ τοῦ βάρους τῶν βασιλικῶν περισσημάτων μὴ δυνάμενος κρατεῖν τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς γαστρὸς αὐτοῦ βρώματα, τὴν βράκα αὐτοῦ τὸ γεόρτιον ἔχεζε. οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη.) τουτέστιν, οὐ καλὸν ἐστὶ πολλοὺς αὐθέντας ἔχειν, εἷς αὐθέντης ἔστω, &c. γερμανῶν, οἱ κατωμαδὸν τοὺς ἑτεροστόμους πελέκεις αἰωροῦσι.) καὶ γινωσθέντες παρά τινος ἐκεῖσε βαράγγου κραταιοῦται τὸ ἕτερον: vt suprà etiam monui, in compositione ferè alterum è duobus significat, vt ἑτερόφθαλμος, Cocles. Hic pro ancipiti verti, quòd intelligere videtur *bellempartas*. Si quis verò partisonas intelligere mauult, non impedio. τὸ ἑτερόστομον certè non nisi per ambages molestas propriè explicabitur. τὸ τῆς ἐκείνου γλώττης τρυγῶντες μελίκηρον, καὶ ὡς ἄγρωστις ὄμβρον.) Fauum linguæ illius, vt gramen imbrem, aut rorem Hermonium montes Sionij, magniloquentiam eius amplectebantur, maxima cum lætitia redeuntes, non secus ac si aureum seculum, & * molitum molæ victum, aut Solis mensam appositam reperissent, &c. Verba, τὴν ἀλληλεσμένην τοῦ μύλου δίαιταν. suspecta mihi sunt, nisi sit recens aliquod prouerbium. Vtcunque sit, ego sententiam expressisse contentus fui. ταῦτα δὲ τὰ χθές τε καὶ πρῴην.) ἀλλ' ὅπου ἄρα παρῆλθε πολλά. κατὰ τοῦ κανόνος.) καὶ κρέει αὐτὸ κατὰ κεφαλῆς. μετὰ τοῦ ποδός.) αὐτοῦ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ.

300. 301. &c. μήπω πληρώσασαν) τότε πληρώσασαν. ὑπέρωρος τὴν ἡλικίαν.) ὁ γηραιὸς, καὶ τὴν τὴν ἡλικίαν ὑψηλός. καὶ τοῖς ἄλλοις ἐσοι παραβάτης.) καὶ ἄλλοις ὅρκοις οἷς ὤμοσε, καὶ παρέβη εἰς διάφορα πρόσωπα. Alter plura periuria tribuit Andronico, alter factionem eius eodem crimine inuoluit. τοῦ βασιλείου βήματι.) καὶ ἕτερα τινὰ μικρὰ διηγήματα. ἀλκυονείους ὀνομάζεσθαι.) ἡμέραι ἀλκυονίτιδες γαλήνης καὶ ἠρεμίας μεσταί. ἡ ἀλκυὼν γὰρ, ὅτι ἐπὶ θαλάσσης γεννᾷ, γαλήνην καὶ ἠρεμίαν μεγάλην ἔχει θάλασσα. Halcyonij dies tranquillissimi & quietissimi. Nam quando Halcyon in mari parit, mare admodum tranquillum & placidum est. νῦν μὲν διετέτατο.) Malim, νῦν μὲν διετείνατο, ἃ διατείνομαι. ὡς γονατα καὶ γλουτοῖς.) γλουτοῖς videtur hic ponere non pro clunibus, sed pro suris, ἀντὶ γαστροκνημίδων. καὶ πρὸς ἀρχὴν ἐπιτήδειον.) καὶ οἷον δή τι ἕτερον κατόρθωμα χρώμενον. & paulo suprà pro οὐχ ὅπως εὖ πράττοιεν, alter contrariam sententiam habet, καὶ ὅπως μὲν εὖ πράττοιεν τὰ Ῥωμαίων, ἀφελεῖ δὲ, sed prior lectio rectior videtur. nam cordatos senatores tolli è medio, minimè profectò est è Republica.

306. 307. &c. τειχομάχα ἰσῶν, βελοστάσιά τι.) Hunc locum generatim sum interpretatus, quia propria vocabula non suppetebant, & periphrasis permolesta futura videbatur. νῦν μὲν ὡς πρόβλημα προὐτίθει τὴν ἑλέπολιν.) καὶ ἐπὶ τοῦ χειροῦ ἐκάθητο δεδεμένην. ἐπὶ βρεχμόν τι κάτω κάρα πεσών.) καὶ τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ ζαλισθέντος. τὰς χεῖρας λελυμένας τῶν ἱματίων.) δεδεμένοι τὰς χεῖρας, contrario sensu. φόνοις ἐχραίνετο.) ἐφόνευε καὶ ἐφαρμάκου. ἦν γὰρ ὑφορώμενος ἀεὶ τὸ ἰῶτα.) ἦν γὰρ χρησμοδοτημένον αὐτῷ. ὡς τὸ ἰῶτα τὴν αὐτοῦ καταλύσει βασιλείαν. μαλεῖνος ὄνομα.) ἀνὴρ ἐκ γένους λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου, κατὰ τοῦ ἀνδρονίκου μανεὶς: quod alter negat, hic affirmat. ὁ δὲ μὴ ἀνδρῶς τὸν λόγον δεξάμενος.) ὁ δὲ τῇ τῶν χειλέων περιψοφήσει τὸν παθηνάμενον ὑποφήνας, labiorum strepitu dolore declarato. τὰ τῶν ἀφιεμένων πετρῶν ἐοικότα.) Ex hoc loco ferè coniicio, Siculos habuisse bombardas eo tempore, nisi fortasse balistis maximis vsi fuerint.

150. ἀγγέλοις αὐτοῖς αἰδέσιμον.) δυσθεάτου.

328. 329. &c. φλῶντες ἐς δεῦρο τῇ δυνάμει τοῦ χριστοῦ.) φλῶντες, scilicet τὴν κεφαλὴν. κατὰ τῶν ὄφεων τῶν ἀκοντιῶν.) instar serpentum, qui Acontiæ seu iacula dicuntur. στόμα τῆς συγκλήτου παρ' ἀνδρονίκου) Alter inuertit hanc sententiam: στόμα παρὰ πάσης τῆς συγκλήτου τοῦ ἀνδρονίκου καλούμενος, καὶ σύμβουλον καὶ ἀκούμβισμα τοῦτον ἔχων ὁ ἀνδρόνικος. Qui à toto senatu Andronici os dicebatur, cuius consiliarius & veluti asylum esset. θεσσαλονίκην δὲ παραχωρηθῆναι.) ἐς δὲ θεσσαλονίκην ἀμαθεῖ [fortasse ἀμαχεῖ] καὶ εὐθυάρχοις εἶναι. εἰ μὴ ὁ τῆς γαμετῆς τούτῳ πατήρ.) Sæpenumero ad hunc modum datiui pro genitiuis ab hoc autore ponuntur, haud scio librariine errore, an affectatione autoris. διασύρειν οὐ παύεται.) καὶ βλάσφημα καὶ ἄπιστα λέγει λέγειν, βδέλυγμα, &c. ταῖς τῶν σταδιοδρόμων.) σάλπισμα ἀλόγου φορεῖν, καὶ τὰ περισσότερα τῶν μελῶν ἀνάρμοστα ἔχον, πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ σώματος, γελοιαστικὸν, &c.

IN LIBRVM II. DE IMperio Andronici.

346. 347. &c μὴ ἂν ὑπερβεβηκέναι.) διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν πόθον ὃν εἶχον πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ καὶ βασιλέα μανουήλ. Sententia paulò alia est: Alexium iureiurando confirmasse Latinis, se, vt primùm visus fuerit, in patrui sui Manuelis gratiam susceptum iri, &c. κατὰ τὴν μεσημβρινόπολιν.) μέχρι μεσημβρινοπόλεως καὶ βολεροῦ ἔφθασαν. κροκοδείλῳ πάνυ τοι ἐμφερές.) ἀπὸ ζώου κροκοδείλου κατασκευαζόμενον σκίγκον λεγόμενον· κάρχαρον.) κοινὰ κάρχαρον τοὔνομα, vt sit proprium. ἢ ἐβλακεύοντο.) ἐκολακεύοντο παίζειν.) ἀλλὰ συντομώτερόν ἐστι τὸ τιμωρῆσαι, ἢ τὸ εἰπεῖν αὐτόν. πολιτείας ἤδη κατ' αὐτοῦ φλεγμαίνουσης μειλίγματα, οἷς οὐκ ἦν ἐρρωμένος.) Potest τοῖς οἷς pro ἐφ' οἷς αἰτιολογικῶς capi. Ad leniendam ciuium indignationem, propter ignauiam eius, &c. καὶ τὰς διασπορὰς ἐξεπιτήδευσεν.) καὶ τὰς διασπορὰς, καὶ τὰ τέλη τοῦ δημοσίου ηὔξησε, καθότι ἔπαυσε τὰς ἁρπαγὰς τῶν

προσθήκῃ, καὶ ταῖς ἀδικίαις, καὶ τοῖς παραχαμπτευίσματα. δημοσίων τιλεστῶν.) τελῶν legendum videtur.

359. ἔγραψε δὲ καὶ πρός τινας.) Hoc epiſtolium ex vetuſto codice adieci, in eóque conuertendo etiam Græca virorum nomina Latina vtcunque feci: vt epitheta, quæ & antitheta ſunt, aliquo modo exprimerentur. ac ἀληθινοῦ καὶ συνουσίου nomina ſatis clara ſunt. λαχανᾶν verò ἀγοραῖον appellat, quòd holera in foro væneunt. Eſt & παρονομασία quædam in verbis ἀδικεῖν, & ἢ τὸ ζῆν. Græcæ enim pronunciationis ſtudioſi κ ferè per c Latinum efferunt, ADICIN, ITOCIN.

361. ἐνδεδυμένον ἀμπεχόνην εἰς γλουτὸν ἀμφιεσθῆ.) οὐ βασιλικῶς ἐσταλμένον, οὐδὲ χρυσοφορεσμῶντα, ἀλλ' ὡς ἐργάτην τοῦ θέρους ἐκ γερανέου βαφῆς φορεσιῶντα ῥοῦχον χιτὸν μέχρι καὶ τῶν γονάτων, ἀπὸ δὲ τῶν γονάτων μέχρι καὶ τῶν ποδῶν ἐντετυλιγμένον ἄσπρον σπανὸν μετὰ λωρίων, ἕως κάτωθεν γονατιζόμενον. καλαὶν βαφῆς) Fortaſſe κελαινοῦ, nigri coloris. Vetuſtus codex habet γερανέου, gruini coloris, qui ferè eſt ferrugineus. κάλαιον adiectiuum nomen nuſquam reperio. ἐν ᾧ γυμνοὶ περιβλημάτων μηλοβολοῦσιν ἀλλήλοις οἱ ἐρῶντες. Alter craſſiore Minerua habet, ἔνθα πόρναι γυναῖκες εἶχον τὴν καπίκαπιν. εἴπων μηδαμῶς συντίθεσθαι πράξει) συγκατατίθεσθαι πρᾶξίν τινα παρὰ τοῦ δήμου ἐνεργουμένην. ἀσυμφανῶς τὰ μέλλοντα.) τὴν τῆς ἀστρονομίας πρᾶξιν ὡς δυσκόλως τὰ μέλλοντα λέγουσαν.

367. κατὰ τὸν προφήτην εἰπεῖν τὴν οἰκείαν μάχαιραν.) τὰ τοιάδε θεὸς ἠκύρωσε διαβούλια, ἐξ ἀνθρώπων τὸν ἄνδρα θέμενος, niſi Deus illo ſublato iſta conſilia fregiſſet. καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ θείου δέ.) Alter codex omiſſa hac clauſula, tantum hæc habet: ἐνάγεται παρὰ τῶν οἰκείων εἰς τὴν τῶν ἐσομένων πρόγνωσιν δι' ἐργασίας ἀστρονομίας, καὶ περὶ τῆς τοιαῦτα πράξεσι μηδόλως πρότερον προσέχων τὸν νοῦν, ἀλλ' ὡς ἀθεμίτους ἀποστρεφόμενος, καὶ δὴ τὴν θυπικὴν, &c. ἐνάτου ἔτους.) Reliqui duo codices habent. τετάρτου. λαπίω διχρώμῳ.) φορῶν ῥοῦχον χιτὸν ἐκ χρωμάτων δύο. πλήττει κατὰ μέσον.) καὶ διαχωρίζει τοῦτον μέσον μέχρι τοῦ στήθους.

377. αὐλοῦσαν ἐκ δίκης ταφεγνήτως) Alter habet ἀλοῦσαν, ſed perperàm. Vetuſtus codex, ἣν ἠγάπα καὶ προσεῖχε τὸ πλέον τῶν ἄλλων, ὡς ἐξαισίως τραγῳδοῦσαν. τραγῳδίαν ὑποκρίνεται,) μονοχόρδιον λαβὼν, θρηνεῖται μέλος. οἱ ἐν δεσμωτηρίοις σιτούμενοι λέοντες.) εἰς τὴν φυλακὴν ἦσαν, καὶ οἱ λέοντες μετὰ σιδήρων κρατούμενοι. quod alter μεταφορικῶς ſcribit, alter ἁπλῶς videtur accepiſſe.

διὰ τοῦ φάρυγγος.) ἀνόσιος ἀπὸ τοῦ στρατεύματος βυζομάχαιραν κρατῶν γυμνὸν, μέχρι τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ ἔβαλλε. μετ' ὀδύνης) μετὰ βίας πολλῆς.

385. στικτὸς, πολιός.) στυγνὸς legendum videtur, vt cæteri duo codices habent. στικτὸς eſt, notis quibuſdam aut maculis interpunctus, varius. πλήρη δὲ πότου τόπον.) οἶνος vinum eſt, οἰνάγιον quaſi vinaria, locus vino plenus.

ISAACII LIBER I.

386. ἀπραγμόνως.) ἀπροσδοκήτως δ' οὕτως, ἀταράχως καὶ ἀνελπίστως. οἱ ἀπόμαχοι τῆτες, καὶ πρότερον ἦσαν.) Alter codex, πάλαι ποτέ. pro τῆτες fortaſſe legendum τῆ χθὲς, vel τὸ τέως: quanquam hoc toties occurrit, vt pro mendo habere vix auſim.

389. ἀεὶ τὸν ὄπισθεν κτείνοντες.) conuerti, Eos qui terga dabant, cum videatur potius legendū, τὸν ἔμπροσθεν. μετατεθέντες.) μεταδοθέντες, tergus μεταστραφέντες. ἐνεισιῶντο ταῖς σφαγαῖς.) εἶχον γὰρ ἡμέρας πολλὰς μηδὲν τῶν βρωμάτων φαγόντες, ὡς ἔφαγεν ἅπας ὁ στρατὸς, καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἐλιπάνθη ἀπὸ τοῦ πλούτου τῶν ἰταλῶν. Alter metaphoricè, alter propriè loquitur: alter de cædibus, alter de ſpoliis & fame agit.

391. τοῦ ταγκρέ.) Fortaſſe Tancredum intelligit, Salernitanum principem, crudelem illum pudicitiæ vindicem, ſi fabula verè narratur. οὐ φῶς.) ἐκ φῶς. νοεμβρίου.) σεπτεμβρίου μηνός.

393. 394. τὴν ἵππον.) ὁ πεζικὸς στρατὸς. ἀσταχυῶν κόλπον.) περὶ τὸν νικομηδείας τόπον.

395. κόλπον τὸν ἑλλησπόντιον.) περὶ τὸν τόπον τῆς λαμψάκου εὑρόντες. ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας.) εὑρέθησαν ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων. οἱ δὲ ἦσαν ὑπὲρ τὰς τετράκις χιλίας.

397. 398. τῇ ὑπηρεσίᾳ.) ἰψηγεία. καὶ δέρριν ἐξημμένον.) καὶ προβέαν μετὰ καλαμαρίου. γράφων συχνὰ ταύτην ἔβλεπες, καὶ λειαίνων καὶ σβουγγίζων αὐτὴν, * καὶ εἰς ἀέρα κτυπῶν, καὶ ταύτης μόνης σὺν κτύποις ἐφόβει, μήποτε παρὰ τοῦ διδασκάλου κωλοραβδισθῇς.

399. σαμῇ.) ἀσαμῇ. ἀμαθῆ ταῦτα.) Puto legendum ἀμυστί, pro ἀφειδῶς.

401. &c. ὀύηλιξ ἦν.) εἰ καὶ νέος ἦν καὶ ἀνδρεῖος. Poſſet τὸ ὀύηλιξ etiam ad corporis proceritatem referri, quia ἡλικία & ætatem & ſtaturam ſignificat. ὁ ἐν τῇ θαλάττῃ πειρατῶν κουρσάρχος.) πειρατής. μεγαρείτης) μαγαρείτης. ὁπόσα οἱ τοῖς δαίμοσι κάτοχοι διαπράττονται.) καὶ τύπτοντες ἑαυτοὺς μετὰ σιδήρων ὡς ἐξεστηκότας καὶ προφητικὰ λαλοῦντας δῆθεν. Ita deſcribitur hic locus, vt non ſatis appareat, vtrum ſubornata, an vera illorum inſania fuerit. Si ſimularunt, atrox eſt, & ferè plus quàm Iberica ſimulatio, ferro ſe lacerare. Si inſanierunt, quo pacto edoceri potuere, vt ea dicerent, quæ Aſani & Petro placebant?

404. 405. &c. καὶ κατὰ τὸ ἄποθεν.) ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ ἔξω λεγομένου ζυγοῦ ἐξέρχονται. καὶ τοῖς τῶν ὀρθίων βλάχων φενακισμοῖς.) καὶ τοῖς τῶν προσκυνησάντων αὐτὸν ἀπατηθεὶς ἀπατηλοῖς λόγοις. ὡς καί τινα τῶν ἐπὶ τοῦ δικάζειν. Corruptus hic locus eſt, aut ſaltem ita intricatus, vt ferè nulla certa ſententia ex ea poſſit colligi. Quare vetuſti codicis lectionem, etſi nec ipſam talem, qualem ratio Grammatica poſtulat, paulo tamen expeditiorem in conuertendo ſum ſecutus, quæ huiuſmodi eſt: ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τὴν βασιλίδα πόλιν καταλαβὼν, ἐγκαυχώμενος ἦν ἐπὶ τοῖς διαπραχθεῖσιν αὐτῷ ἔργοις· ὡς καί τινα τῶν κριτῶν (ὑπῆρχε δ' οὗτος ὁ μοναστηριάρχης λέων) λυπηθῆναι ἔφη εἰπόντα τὴν τοῦ βασιλείου βουλγαροκτόνου ψυχήν. ἐκεῖνος γὰρ ὅτε τούτοις εἰς τέλος διέφθειρε, διετάξατο· εἴπερ πάλιν εἰς ἀποστασίαν ποτὲ τραπῶσιν οἱ βλάχοι. οὕτως ὀφείλει ὁ μέλλων καταπολεμῆσαι αὐτοὺς, ποιῆσαι τὰ αὐτοῦ καταπωμοτόπια, καὶ εἰσελθεῖν εἰς αὐτοὺς, καὶ τὴν τοιαύτην διάταξιν ἐν τῇ τοῦ σωσθενίου μονῇ ἔθηκεν. ἐψεύσατο γοῦν ἡ τοιαύτη διάταξις, καθότι σὺ βασιλεῦ, ἃ διὰ πολλῶν χρόνων ἐκεῖνος διετάξατο πληρωθῆναι, οὕτω συντόμως διῆλθες, ὡς οὐδὲ εἰς ἐνθύμησιν ἀνέβη ἐκείνου ποτὲ, γελῶν δῆθεν καὶ ἐμπαίζων τὰ παρ' ἐκείνου διατεταγμένα. ἣν ἂν διοισόμενα τὰ καλά.) ἔμελλεν ἄν τι γενέσθαι καλόν. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τὴν ἡλικίαν μακρός.) Amplius integro folio deſcripſi ex vetuſto codice. Cæteri duo habebant hæc tantum: ἀνὴρ δ' οὗτος ἀξιοθέατος τὸ εἶδος, καὶ πλουτῶν ἐμπειρίαν τῶν τακτικῶν. τότε δὲ οὐ καλῶς τὸν κατὰ βλάχων διεστρατήγει πόλεμον. ὅθεν διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν ὁ βραχνὰς Ἀλέξιος. ὁ δὲ καὶ πάλαι μὲν ἐνήδρευε τῇ βασιλείᾳ, ἡνίκα τὸν κατὰ λατίνων ἐστρατήγει πόλεμον, ὥστε καὶ νύκτωρ τὸ τοῦ τεμένους ἄδυτον εἰσιὼν,

σιὰν, ἀλαστείειν πρὸς ἀποστασίαν ἐπεχείρετο τὸν ὄχλον. ὡς δ᾽ οὐ προὐχώρει τὴν ἰχαῦτα τὰ ἑαυτοῦ διαβούλια, σπονδὰς ἐκ βασιλέως δεξάμενος, τὴν μὲν ἔφεπεν καὶ πάλιν ἵετο τὴν αὐτὴν, κατέχων βίᾳ καὶ ἄγχων, ὡς ἵππον ἀδάμαστον, τὸ ἐνδόμυχον φίλαρχον. τότε δὲ ὡς ξυρὸς ἀκόνης τῆς συνδρομῆς τῶν στρατευμάτων λαβόμενος, ὑπέδειξεν ἑαυτὸν πέρας ἐπιθεῖναι τοῖς σκεπτομένοις πρότερον, &c.

406. εὑρέσκουσι.) εὑρήσουσι.

407. προσφύεσθαι τοῖς τείχεσι.) προσφύεσθαι.

410.411. σανίσι παχείαις ἑκατέρωθεν αὐτὰ διειληφότες.) τὰ τούτων πλοῖα περιστοιχίσαντες, καὶ μετὰ σανίδων παχέων εἰς ὕψος αὐτὰ ἀνυψώσαντες ἀντὶ ἁλιευτικῶν σανδαλίων, εἰς πολεμικὰ αὐτὰ μετεσκεύασαν. προσποντίδος οἰκήτορας.) τοῦ στενοῦ τόπος. ἰχθύων ἄγρα.) ὀψάρια ἀγρεύειν. μαχέσασθαι ᾤοντο ἀπέχειν.) δαιμονίοις ἀπεκάλουν αὐτόν. τὴν νίκην εἶχεν.) ἀκλεῶς φεύγουσιν, καὶ εἰς τὴν ἐξάρτυσιν ἀποκλείονται turpiter fugiunt Imperatorij, & inter naualia se includunt (si modò ἐξάρτυσις αὐτὶ ναυσταθμοῦ intelligi debet) οἱ τοῦ στόλου τοῦ βασιλέως.) οἱ τοῦ βασιλικοῦ στόλου κόμητες. ἰταλιώτης.) λαμπαρδός.

413. καὶ ὅσοι κίοσι τῆς γῆς ὑπερήρθησαν.) Fortassis ὥσπερ κίοσι, vel κίονες. καὶ μὴν ὑπεδέξατο.) ὑπεδέξατο αὐτὸν ἀξίωμα καὶ πλεῖστον πολὺν, ἐπεὶ ἦλθεν ἐς τὸν βασιλέα, καὶ λάβῃ τὴν τούτου ἀδελφὴν εἰς γυναῖκα. τοῖς προσκατουλημένοις διαχωλῶν διαπεράμασι.) προσκατούμενα, quæ per aluum egeruntur: nisi fortè προσκειμένοις legendum, id est appositis.

414.415. ἀὴρ παραχώδης.) ἄνεμοι μοχλοὶ μεγάλοι ἐγένοντο, magni turbines, seu procellæ ventorum fuerunt. ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν.) ἀφ᾽ ἧς εἶχον δόξης εἰς μεγαλωτέραν δόξαν ἐτιμήθην.

417.418. αὐτὸς μὲν τοι αὐδὸ θυρεῷ.) μὴ φορῶν ἐκ σιδήρου ἅρμα τι, παρὸν δὲ χονδρὸν ἀμείφαντο ἔχον διπλάσιον, ἐντυλίξας εἰς ὅλην κρασίου καλῶν μετὰ ἅλατος. ἐγκωτίσαντι.) εἰς τὰς μασχάλας αὐτῶν θέμενοι. ἄτερ κάρυθος μαχόμενος.) ἰδὼν δὲ τὸν κορράδον μαχόμενον χωρὶς ἀρμάτων. Alter Branæ galeam, alter Conrado arma adimit.

410. πρὸς μητρός.) πρὸς πατρός.

422. εἰ θᾶττον πρότερον κληρωθείς.) λέγοντες, ὅτι εἰ καὶ γένος κληρικὸς, μεθ᾽ ἡμῶν οὐ περιπατεῖς. εἰ κίαις.) τῶν ἐν τοῖς πορθμοῖς τὰς καταλύσεις ἐχόντων, τὸ νῆσοι πῦρ.

425. μετὰ τὴν τῶν προβλημάτων ἀφαίρεσιν.) φραγγικὰ ἰοῦχα φορέσαντες, καὶ τζεφέντα καὶ ἐσῶ ἔχοντας γένεια κουρεύσαντες. οἱ μὲν καὶ ἄλλοι μὲν ὡς ὑπὸ μέθης.) καὶ ἄλλοι μὲν τῶν ἀιθρώπων μεθύοντες, πολλὰ παράφορα λέγουσι, οἱ κωνσταντινουπολῖται δὲ καὶ πλεῖστα τῶν ἄλλων, ὡς πολλαπλασίαν μεθύοντες, καὶ ὅλην τὴν νύκτα τὸν οἶνον πίνοντες. Hunc locum vel eo nomine vertere libet, ne solis Germanis ebrietas obiiciatur. Ac tametsi alij quoque per ebrietatem multa inepta loquuntur, tamen id eo frequentius Cõstantinopolitanis accidit, quo ebriosiores sunt, totas noctes perpotare soliti. ἀπαυδήσειν.) ἀπαυθαδήσειν.

425. οἱ καὶ τὰ πύργων οἰνοβαρίστεροι.) Hæc clausula quid sibi velit nescio, & in duobus codicibus omittitur.

LIB. II. ISACII.

428. ὑπὸ χασίῳ.) ὑπὸ χασισίῳ.

431.432. πλεῖστα πεποιηκώς.) πολλὰ κοπιάσας, καὶ τρεῖς μῆνας διακαρτερήσας ἐκεῖσε, καὶ μηδὲν ἐργασάμενος. σὺν ἱπποχρίταις πάντας.) λυδοὺς πάντας. De Neocastritis suprà in vita Manuelis.

433. καὶ χοστρόης.) καὶ χοσρόβος.

438.439. καὶ βέλη νεοχάλκευτα φέρον.) ἄλλοτε δὲ, βασιλεὺς κονταρέσκιφαρα κρατῶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ὁ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ τότε πατριάρχης· βλέπεις τὰ βασιλεῦ τὰ τοιαῦτα ξίφη; αὐτὰ μέλλεις πῆξαι ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Ἀλαμανῶν. Aliquando cum Imperator iacula recèns fabrefacta manibus teneret dixit ei Patriarcha: Vides, Imperator, cuspides istas? has ipsas in cordibus Alemannorum defiges. Alter codex ita miscet hæc, vt non satis constet, vter, Imperator an Patriarcha, tela sit defixurus in cordibus hostium. βασιλείοις τῶν βλαχερνῶν.) Adde, εἰς τὰ λεγόμενα ὑψηλά. δεικνύων δὲ τὸ παράθυρον, &c. δι᾽ ἧς.) Relatiuum retulit non ad παράθυρον, sed ad θυρίδα, quod non posuit: πλάσματι, vt arbitror, μνημονικῷ, ἢ γοῦν σολοικισμῷ. φωνουμένων.) φρονούντων.) φωνούντων μᾶλλον ἀπὸ γαστρὸς, ἤπερ προειδότων τὰ μέλλοντα.) Vetustus codex, ταῦτα δ᾽ ἔλεγε καὶ ἔγραφεν ἐξαπατώμενος τοῖς λόγοις τοῦ τότε πατριαρχοῦντος δοσιθέου. &c. καὶ διὰ ταύτας τὰς ματαίας φωνὰς, &c. τὸ φωνεῖν ἀπὸ γαστρὸς. interpretatus sum quasi de Engastrimytho loqueretur. quod si cui displicet, exponat: Qui ventris causa verba faciunt: aut, Qui temerè nugantur potiùs, quàm res futuras præsciunt. συλλόγων.) καὶ διομνύμενος ἐπὶ βασιλικοῦ βήματος.

440.&c. ὡς μὴ πρότερον ἦν τὸν ἀεικίνητον.) Deprauatus videtur hic locus. ego in vertẽdo qualemcunque sententiam sum secutus. Vetustus codex & ipse habet verba satis perplexa: ὡς ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐχ εὑρίσκεται ἔχειν ἄνδρας φιλοθέους καὶ λογίους, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ μοναχικὴ πολιτεία κατεβλήθη καὶ ἠρημώθη, καὶ οὐκ ἐφαίνου πρότερον σὺ ὁ πολύφωτος ἀστὴρ, ὡς ἂν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου τοῦ πατριαρχικοῦ καθίσῃς, καὶ ἀρίστως τὸ πλήρωμα τῶν χριστιανῶν διϊθύνεις. Ecclesiam non habere viros pios & eruditos, eáque de causa & monasticam vitam deiectam & desertam esse: Et tu, inquit, illustre sidus, non apparuisti prius, vt in solio hoc patriarchico consideres, & Christianum gregem optimè gubernares In cæteris duobus codicibus pro καρειάκων fortasse legendum οἰάκων, sine syllaba κα. & pro ἥλιον ἢ τὸν, fortasse legendum ἢ αὐτὸν: vt hæc de sole sententia non ad alium quàm ad ipsum Balsamum referatur. ἀφέλειαν.) Adde, καὶ κουφότητα. τὴν δ᾽ ἧτταν μὴ φέρειν ἔχων ὁ βασιλεύς.) μὴ φέρων γοῦν τὴν ἐντροπὴν ὁ βασιλεύς. ὡς φιλόθρονος.) ὡς φιλόθρονον καὶ φίλαυτον, ἀλλὰ καὶ πάλιν, &c. Alter Dositheo ambitionem, Imperatori philautiã tribuit, hic vtrumque Dositheo.

442. κατὰ τὴν τότε δειλήν.) ὅτι ἀπὸ τὴν χθὲς ἡμέραν ὥρα γεύματος ἐξῆλθοσαν, καὶ ἐξεχωρίσθησαν οἱ κρείττονες. ἠπείγοντο.) ἐπύθοντο.

447. ὑποτοπήσαντες.) ὑποτοπήσαντες. κήπων.) κήπων. σταδίοις διεστάναι πλείοις τῶν ξ.) μίλια δέκα.

420. οὐ βραχεῖς ἐκ τούτων δοῦναι τῷ ξίφει.) ὀλίγους ἀπὸ τούτων ἀποκτείνας. Huiusmodi contrarietates subinde occurrunt, negatione in vetusto codice omissa.

452. γερμανῶν.) βρετανῶν.

455. ὡς πατρῴων αὐτῷ ὁμοτῶν.) καθότι ὅρκον εἶχον εἰς τὸν πατέρα μου, propterea quòd patri suo iurati essent.

457. πολεμισείοντες.) πολεμήσοντες. ὑποστρέψαντα γὰρ τὸν ἀλέξιον εἰς τὰ ἅρμαλα.) Alter codex, πρὸς τὰ ἅρμαλα, εἰς τὴν πίσσαν τὶ φρούριον.)

Harmala in castrum Pisanum reuersus. λύει θεὸς τὴν ἐμφύλιον.) λύει ὁ πανάγαθος καὶ τῆς εἰρήνης θεὸς, optimus & pacis autor Deus. μετὰ πότον.) Adde πολὺν, post largiorem potationem. ψηφίδων ποικιλοχρόων.) χρυσῶν.

458. καὶ ἀπαιωρηθεὶς.) κρατηθεὶς, καὶ μετὰ πολλῶν μαστίγων ἐταζόμενος. τὰ ἐντὸς διεφθάρη.) τὰ ἔντερα ἐσπάρασεν, ruptis intestinis periit. βασιλεύσας ἐς νέωτα.) τῷ πρωῒ βασιλεὺς εὑρεθεὶς, manè Imperator factus. στρατιώταις.) τελεστάταις. μετ' ἐπιταγμάτων.) ἐπιχαρισμάτων. πορφυρίδος.) Adde καὶ στέμματος. & postea, αἰσχύνης καὶ ἀτιμίας, purpura & corona dedecoris & ignominiæ. μαλακοῦ δεδμηότες θανάτου.) διὰ φαρμάκων ὑπνώσαντες, οὐκ ἀνέστησαν, venenis sopitis non resurrexerunt.

460.461. καθάπερ εἰς γαλεάγραν.) ὡς τοὺς ἰχθύας ἐν τῇ τῶν ἰχθύων γαστρὶ, vt pisces in ventre piscium. βραχέα.) βραχέων. τὴν καθ' ἑαυτὸν ἐδίωκε βίωσιν.) καὶ τοῖς δοθεῖσιν αὐτῷ χωρίοις, ἐκφεύγων τὴν ἐν τοῖς παλατίοις διατριβήν. Et in assignatis sibi præsidiis vita traducenda, palatij habitationem euitabat.

462. μηδ' ἐς τὸ τῆς τύχης.) οὕτως λέγων ὅτι τοιαῦτά εἰσιν τὰ ἀνθρώπινα. ποία γὰρ τοῦ βίου τρυφὴ διὰ μιᾶς λύπης ἀμέτοχος; Tales esse res humanas. quas enim vitæ delicias carere omni molestia? διὰ μιᾶς puto pro παντάπασι positum. τὰ ἐπὶ τῷ σχήματι πεφρικὼς εἰμι ἐπαγγέλματα.) ἀλλὰ φρίττω καὶ τρέμω τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὑποσχεθῆναι μέλλω. Sed cum horrore & tremore id reformido, quod in Dei conspectu sum promissurus.

463. συνειλεγμένου λεώ.) Adde, ἦν δὲ ἑορτὴ, Erat autem die festus. βασιλέως ἄξιον διαπράξασθαι.) Adde, ἐπεὶ μὴ εἶχε τὸν στρατὸν ῥογευόμενον. δύο γὰρ μόνον μηνῶν ῥόγαν δέδωκε τοῖς στρατιώταις: Neque enim habebat militem iusto commeatu instructum, sed ad bimestre duntaxat tempus.

466. πολλάκις μὲν ἀπώσασθαι.) ἀποδιώξαι τοὺς ἐς αὐτὸν ἐρχομένοις καὶ φυγεῖν, οὐκ ἠδυνήθη δέ: Eos qui irruebant propulsare sæpius conatus, sed frustra. σέσωστο μόνος.) Adde ἄτρωτος, vulnerum expers. μὴ βατά.) ἄβατα ἀπὸ τῆς τῶν νεκρῶν σωμάτων πτώσεως, propter cadauerum stragem imperuia. οὐκ ἀγαθὰ φανταζομένην.) φήμην κακὴν περὶ αὐτοῦ ἔχουσαν, malo accepto nuncio.

467. ᾠδικῶν ὀρνίθων.) ὁ μὲν τὰ μίμηλα τῶν στρουθίων, ἤγουν κίσσας, χαμηλάδας, ψιττακοὺς, καὶ ἕτερα κρατήσας. οὐδ' ὁ βασιλεὺς τῆς ψευδαγγέλου.) οὐ γὰρ δύναται τὸ ψεῦδος ἐπὶ πολὺ διαρκέσαι: Nec enim diu durare potest mendacium. παρείησιν αὐτοὺς ἀπάγεσθαι.) διὰ θέλησιν καὶ παρρησίαν τινῶν, libidine & petulantia quorundam.

468. &c. ἐλέγετο δὲ τούτων πάντων ὑφηγητάς.) ἐλέγετο δὲ τὰ μαντεύματα ταῦτα ἔχειν ἀπὸ πατριάρχου τοῦ Δοσιθέου. εἶχε γὰρ αὐτὸν ὁ τοιοῦτος πατριάρχης κατὰ πάντα ὑπήκοον, καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ δεχόμενος ὡς διδάσκαλον, &c. Ferebatur autem ea oracula omnia à Dositheo patriarcha accepisse, cui per omnia parebat, cuiúsque verba vt doctoris accipiebat. τὴν ἀνάγκην.) Adde, ὡς τῶν ἑλλήνων τινὲς, vt quidam ex Græcis. ἠφάνισαν.) Adde, καὶ τὴν βάρναν ἐκράτησαν. νίσον.) νῆσον. μεταλλῶν.) μεταλέγων. συγκινηθεῖσιν.) αἱμοχαρέσι. καὶ συχνὰς ἐκεῖσε.) καὶ ὀλίγας ἡμέρας. μορέβον.) μονάβον.

474.475. οὐ μὲν τοι οὐδὲν τι πρὸς τὴν ἀτοπίαν ταύτην.) ἀλλὰ μᾶλλον συνευδόκει καὶ ἔστεργεν. γερούσιον.) πρεσβύτερον. διαπρατιθόμενον.) διαταττόμενον. φάλαρα ὀξυβαφῆ.) ὑποδήματα ὀξέα. νόσος φιλάνθρωπος.) βαρυτάτη, alter εἰρωνικῶς scribit. ἐπέθετο τοῦ λογιστικοῦ κραταιότερον.) καὶ εἰς ἐπιληψίαν αὐτὸν ἐνέβαλε, φιλανθρώπως ἐλεήσασα τοῦτον τὸν μὴ ἑαυτὸν ἐλεοῦντα· καὶ ἀπὸ τῆς τοιαύτης ὑπερηφανείας καὶ σοβαρότητος ἐνέκοψε ποσῶς: Eúmque in morbum comitialem coniecit, humaniter illius miserta, quem ipsum sui non miserescebat.

475. ἐδέσμει τὰς γαστροκνημίδας.) ἔδενε τὰ μέρη τοῦ κατωμοτίτου, καὶ ἔσφιγγε τῷ αὐτοῦ ζωναρίῳ, τεχνάζόμενος δῆθεν τὴν κατερχομένην ὕλην τοῦ στόματος ἐπὶ τοὺς πόδας ἀνασύρειν ἐξόπισθεν. Alter materię ascensum ad caput prohibere, alter eam ad pedes retrahere instituit.

476. ἀπέρριξε.) Adde πικρῶς, acerbè. πολύτροπος τὴν ἕδραν.) καὶ διάτρησιν ἔχων περὶ τὸν ἀφεδρῶνα δεινήν. ἀπολογήσασθαι.) ὑπολογίσασθαι. χρημάτων.) πραγμάτων. κἀκείνῳ τῷ.) ἐκεῖνα γὰρ τῷ αὐτοκράτορι θελητὰ ἐδόκει, ὅσα οἱ ἀσπασία ἐκρίνετο. γραμματιστοῦ καὶ πινακιδίου.) ἁρμόδιος ὢν πρὸς τὸ κρατεῖν πινακίδιον καὶ πρεσβείαν, καὶ εἰς σχόλιον πρὸς τὸ μανθάνειν ἀπόχρεως. συστάσεως.) Adde, τε καὶ προσοχέσεως, & prouidentia. θυμόσοφος ὤν.) εἰ γὰρ καὶ θυμὸν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ δεξιὸς ἦν: quamuis iracundus, solers tamen. καὶ τῶν ἑτέρωθεν ἐγκεχρουμένων.) παντελῶς γὰρ ἠσφάλισε τὰς εἰσόδους τὰς εἴς τε χρυσίας καὶ ἀναφερούσας τῷ βασιλεῖ. Aditus ad Imperatorem omnes & allocutiones obstruebat.

477.478. οὐ γὰρ μόνον τοῖς ἐξ ὕλης.) οὐ γὰρ μόνον χρήματα καὶ βλαττία ἐλάμβανεν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα εἴδη μικρά. Non tantum pecuniam & vestes, sed minutiora quoque accipiebat. ἦν οὖν* τὰ περὶ τὴν δίαιταν.) ἔτρωγε γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνώπιον πάντων. Cibum quotidie in conspectu omnium capiebat. ὠσφραίνετό τε μυρεψουμένων.) καὶ ἠλείφετο μυρίσματα ῥοδοσταγμάτων παντοῖα, μόσχους, ζαπέτια, ἄμπαρ, καὶ * ἐξωπλίζετο καὶ ἐκαλλωπίζετο πλεκόμενος.) Vnguentis rosaceis omnis generis delibutus, moscum, zapetia (fortasse id est quod nunc vulgo Zibettam vocant) ambram redolebat, séque * armabat, & ornabat crinibus implexis. ἐνέγκατέ μοι ἄλλας.) Vetustus codex habet post verbum κατάστασιν, ποτὲ γοῦν ἐσθίων ὁ βασιλεὺς μετὰ δορυφορίας βασιλικῆς, πάντων τῶν ἀρχόντων παριστάμενων, καὶ ἀρχοντισσῶν ἀπὸ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν παλλακίδων· εἶπεν ὁ βασιλεὺς φέρετέ μοι ἅλας. &c. Deinde subiungit: πρόσφορον ταύτας αἱ ἀποδιέλθωμεν, ὦ βασιλεῦ, εἶτα ὅρισον ἐλθεῖν καὶ ἑτέρας. Vnde apparet, principiò legendum ἅλας, id est salem. Eam vocem accepit scurra quasi dixisset ἄλλας, scilicet γυναῖκας. locus hic exprimi Latinè non satis potest: quanquam Gręcè quoque, nisi pronunciatione iuuetur τὸ ἅλας & ἄλλας, paulo minus frigidum videtur, quàm si dicas, alia & alia, scorta subintelligens. ἐκμανεστάτων.) ἐμφανεστάτων. ἀφήρηκεν.) ἀφήρητο. τὸν τροπαιοφόρον μάρτυρα.) τὸν μεγαλομάρτυρα γεώργιον, &c. ναούς τε κατὰ ἀκτῖνα.) πολλοὺς ναοὺς περὶ τὸν αἰγιαλὸν ἱσταμένους ἀπερομηθέντοις ἐχάλασε.

481. κατοίκησιν ἐχίνων.) ἐχιδνῶν καὶ ὄφεων. Alter pro echinis viperas ponit. καὶ θεοῦ καὶ ἄνακτος κατὰ τὸ ἄρχειν.) καὶ σύμμικτα ἔχειν ὁμοῦ τὰ θεοῦ καὶ αὐτῶν, ἐπεὶ καὶ παρὰ θεοῦ τὴν βασιλείαν ἔλαβον, καὶ οὐκ ἔστι διάστασις ἐν αὐτοῖς. Dei res & eorum permistas esse: quoniam regnum à Deo acceperint, neç inter eos discrimen sit.

482. κιβδη-

482. κιβδηλεύσας.) ἐποίησε κίβδηλον μετὰ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου μεμιγμένον, καὶ ἀναμάρτητον τοῦτο εἶναι διεβεβαίου, καὶ ἔλεγε. Adulterauit ære & argento inserto, idque peccatum esse negabat. ἐκκεχύσθαι.) διαχεῖσθαι ἐν ταῖς εἰκόσιν, vt imaginibus exhilararetur. εἰς νοσοκομεῖον.) ξενῶνα.

483. ὡς δ᾽ ἔπος εἰπεῖν ἅπασι ἔχαιρε.) Codex Constantinopolitanus hic integrum ferè folium omisit, tertius Fuggeranæ bibliothecæ & in sententiis & in verbis nonnihil variat, quæ sunt huiusmodi: οὕτως δ᾽ ἔχαιρε πρὸς τὸν ἔλεον, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀγειρομένων ἀπόκτησιν ἔρρωτο, ὡς ἀπαιτηλεῖν ἀμφοτέραις τὰ ἐπεισρέοντα. ὅποθεν αὐτὸν ὑπεισῆλθε, καὶ ὑπέλαθε προσεισφθῆναι τὸ μὴ ἐκπόρων ἀεί ποτε δικαίων τὰ χρήματα εἰσκομίζεσθαι. ταῖς γὰρ τῶν δαπανῶν ὑπερόγκοις, τῇ ἀσωτίᾳ ἐγγίζουσαις οἱ πλεῖστοι μὴ ὑφορώμενοι, εἰσπράξεσιν εὑρεταὶ καινῶν καθιστάμενοι, ὡς γεωργίῳ ἡμέρῳ μελίνην, ἢ ῥόδῳ ἀνεμώνην, τὰ μὴ καλῶς, μηδ᾽ ὁσίως συλλεγόμενα συμφύρουσι χρήματα τοῖς δικαίοις πορίσμασι. Adeò propensus erat ad misericordiam, adeò partæ pecuniæ contemptor, vt quæ affluebant, vtraque manu exhauriret. Vnde illud ei vitium clàm subrepsit, vt non semper iustis rationibus quæstum faceret. Nam plerique dum immensos sumptus, & rei familiari propè perniciosos, suspectos non habent, nouis exactionibus intenti, malè quæsita cum rectè partis, non secus ac cum segete panicum, aut papauer cum rosa permiscent. τοῦτο δὲ καὶ ἄλλος τις.) τοῦτο δ᾽ ἂν καὶ ἄλλος τις ὑπενόησεν, τὴν ἀγαθὴν ἀποκρίνας μερίδα καὶ ἀσπασάμενος, καὶ μὴ τοῖς ἑπτὰ μόνον διδοὺς τὸ ἀνάλογον. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὀγδόης μυστήριον ἔχων περὶ ὀφθαλμῶν, καὶ τὸ τῆς ἐφ᾽ ἑκάτερα ἰσότης κύριος ἦν. προστρέπων μὲν συνεχῶς τοῖς ἀμείνοσι, τοῖς δ᾽ ἐναντίοις ἐπιτρεπόμενος βραδίον, ἀλλ᾽ οὐ γινόμενος ὑποβρύχιος. Idem etiam alius putasset, qui bonam partem selegisset atque amplexus esset. nec septenarij duntaxat proportionem considerasset, sed etiam octonarij mysterium ob oculos habuisset: & quia moderari animum in vtramque partem posset, subinde ad meliora declinaret, contrariis verò segnius innataret, nec fluctibus demergeretur.

485. ἐφοδιασάμενος χρήσιμα.) χρήματα. προμηθευσάμενος.) τὸ θεῖον προμηθευσάμενον. προθυμία.) προμηθεία. προσηγωνίσαντο.) καθ᾽ ἡμῶν ἠγωνίσαντο. οἱ δέ γε τούτῳ.) ὁ δὲ τοῦτον τῆς ἀρχῆς ἀποτρίψαι ἐγγὺς ὢν καὶ συνεστὼς, καὶ κρινόμενος τὰ πάντα ὁμόψυχος, παρεβλέπετο, καὶ τὸ ἀφ᾽ ἑστίας κῦδος, ὡς μηδ᾽ ὅλως παρενοχλουμένου, ὑποβαλλόμενος ἦν. πλαττόμενοι.) εἶπεν δὲ καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων κατὰ πολὺ συμβαλλομένας αὐτοῖς ἐς χρηματισμὸν κατανοήσαντες.

486. τοῦ βασιλακίου.) τοῦ μοναχοῦ βασιλακίου.

487. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ πνεῦμα πύθωνος.) Adde, ἤγουν δαίμονα ἐντὸς ἔχειν ἀποφθεγγόμενον αὐτοῖς τὰ γινόμενα, ἃ πρὶν προεῖδε καὶ ἤκουσεν. Aut dæmonem intra se habere, qui per eum effaretur ea quæ prænosset atque audisset.

489. ὁ πετραλίφας ἰωάννης.) ὁ πετραλίφας, ὁ ῥαοὺλ ἰωάννης, ὁ καντακουζηνὸς κωνσταντῖνος.

490. καὶ τὸν ποταμὸν, &c ὡς ἐκεῖσε.) ὃν καὶ σήμερον ὀνόματι μαρίτζαν ἢ ἀμαδίτζαν καλοῦσι· quem etiam nunc Marizam, siue Amadizam vocant. καὶ τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κινήματος.) Tanta est huius periodi, si diis placet, elegantia, vt quid sibi velit, vix Oedipus diuinare possit. Vetustus codex, καὶ καθὼς ὁ ἄνθρωπος κρίνει καὶ μετρεῖ, οὕτω παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου κριτοῦ, καὶ μετρεῖται καὶ κρίνεται. Et prout homo iudicat & metitur, ita etiam iudicium & mensuram à bono & iusto iudice recipit.

490. διὰ τὴν σφοδρότητα τῆς κολάσεως.) διὰ τὴν δριμύτητα τῆς κολάσεως. βίον ἀγρότην.) καὶ ἦν ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἄρτος, καὶ οἶνος μόνος, ὡς τοῦ τυχόντος ἰδιώτου.

IN PRIMVM LIBRVM ALExij *Angeli.*

492. τῆς ἀρχῆς καταστρέφεται.) Byzantinus codex addit, οὐ γνώμη μᾶλλον αὐταδέλφου ἢ βίᾳ ὡς ἤδετο, καὶ συνδρομῇ παντὸς τοῦ στρατεύματος, κατ᾽ αὐτοῦ σπασαμένων τῶν πολλῶν τὰ ξίφη, καὶ διαπειληκότων ἐκείνῳ θάνατον, εἰ μὴ τὴν ἀρχὴν καταδέξηται. βασιλεὺς δ᾽ ἀλέξιος οὐκ εὐθὺς τὴν μεγαλόπολιν εἴσεισιν, &c. Non tam de sententia germani fratris, quàm vi, vt ferebatur, & concursu totius exercitus: plerisque strictis ensibus in eum irruentibus, & mortem minitantibus, nisi principatum susciperet. Alexius verò potitus Imperio, non statim magnam vrbem ingreditur, &c. amplificationes fraterni sceleris prætermittit, nec tamen facinus dissimulat, cum superiore libro dicat, ἀφαρπάζουσιν εἰρωνικῶς, & hic, βίᾳ, ὡς ἤδετο. Neque verò difficile aut nouum est potentibus, eorúmque parasitis, falsas cantilenas componere, & spargere in vulgus. καὶ ἡ μὲν φιλάνθρωπος τέχνη.) καὶ ἡ μὲν θηριακὴ ἀπὸ θηρείων σαρκῶν συγκεκερασμένη, σώζει τὸν ἄνθρωπον· Ac theriaca ex viperinis contemperata carnibus conseruat hominem.

Eadem sententia est & in vetusto codice, quanquam verbis nonnihil mutatis.

493. ὡν ἠξιωμένων τιμῆς αὐτοὶ παραβλεπόμενοι ἄδοξοι, ἐπείθησαν πιμπίστεσι.) καὶ διὰ τοῦτο, τὸ μὴ τὴν τιμὴν καὶ τὰ ὀφφίκια δέχεσθαι αὐτῶν, ἦν αὐτοῖς τοῦτο τιμή. Qua de causa officiorum & bonorum contemptus, honoris loco eis erat.

494. τετελεκὼς, ἢ μᾶλλον συντετελεκώς.) τελέσας ἢ μᾶλλον ἀπολέσας. τῇ βασιλείᾳ ἐνεδρεύοντα.) τὴν βασιλείαν ἐκ πολλοῦ μαντευόμενον.

495. δίκην προσκνιζομένων κυνιδίων.) καὶ ὥσπερ τὰ ζαγάρια ἀνιχνεύοντα τὴν ὀσμὴν τῶν περδικίων γυρεύουσιν, &c. Quemadmodum canes sagaces perdicum odorem captant. ἡ δὲ βασιλὶς χρῆμά τι οὖσα.) ἡ βασιλὶς δὲ γνῶσιν ἔχουσα ποικίλην, καὶ γλῶσσαν λαλοῦσαν εὐάρμοστα, καὶ γλυκαίνουσαν τοὺς ἀκούοντας, ἰδιάζει τοὺς καλογνώμονας, καὶ φρονίμους τῶν πολιτῶν καὶ ὑπείσυρε, καὶ εἶχεν αὐτοὺς ὑπακούοντας, ὥσπερ χοίρους κνηθομένους καὶ ὁμαλιζομένους. At Imperatrix solerti prædita ingenio, & lingua diserta ac suaui, bonos & prudentes ciues demulcebat, & ad sui studium atque obedientiam pertrahebat, quemadmodum porcos qui fricantur & demulcentur. Apparet ironia ex similitudine.

496. κλίνη χρυσοπάστῳ.) ἐπὶ κλίνης βασιλικῆς, ὅλης χρυσῆς καὶ λαμπρᾶς. In lecto regio, ex solido auro & splendido. μὴ ἐντρέχειας.) μετὰ ὑποκρίσεως κολακεύοντες, per simulationes adulantes. ἀφ᾽ ὧν προσφάτων εἰωνίζοντο συμφορῶν.) εἰς νοῦν ἔχοντες, ὅσα κακὰ καὶ σημεῖα καὶ τέρατα ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς εἰς τὴν αἴγυπτον, διὰ τὴν σκληρότητα φαραώ. Cõsiderantes, quot mala & signa & prodigia Deus ob contumaciam Pharaonis Aegypto immiserit. παρὰ τῶν ἀκριβούντων.) παρὰ τῶν ἐπάνωθεν τοῦ κατηχουμενίου ἱσταμένων ὡροσκόπων καὶ προστιχόντων, καὶ ἀκριβολογούντων τὸν τῆς ὥρας καλὸν καιρόν. Ab Astrologis qui in catechu-

chumenio ſtantes, idoneam horam & commodum tempus obſeruabant.

498. τῷ στεφάνῳ) χρυσῷ στεφάνῳ.

499. καὶ βασιλίσσαις οἵαις δὴ προσηγόρευε.) καὶ ταῦτα βασιλίσσαις. ἀλλ' ὅτι τὸ κάλυμμα τῆς αἰδοῦς.) διὰ τοῦ γουργουρίσου αὐτῆς κλώζοις καὶ ἐρβυγμοὺς ἐποίει, καὶ σφυριγμοῖς μεγάλοις ἐξέφερεν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῆς. Alter de impudicitia, alter de impudentia & immodeſtia in ſingultibus & ructibus videtur loqui. Nam barbara hæc non ſatis intelligo.

504. οἷς ἡ κυρίου χεὶρ ἠφάνισε.) ὅμως καὶ τοῦτον ὁ θεὸς συντόμως ἐκ μέσου ἠφάνισε, καίπερ καὶ πολλάκις τὴν ἀνταπόδοσιν βραδύνει, καὶ μακροθυμῶν ἀνέχεται. Tamen hunc quoq; Deus celeriter è medio ſuſtulit, quanquam ſæpe talionem pro ſua clementia differt.

506. ἀπαιωρούμενα νήματα.) φλάμουλον κρεμάμενον, vexillum dependens.

507. κατὰ τὸν περὶ στρύμονα.) κατὰ τὸν τόπον τοῦ στρύμονος, περὶ τὴν σήμερον λεγομένην ποπόλιαν ὥρμησαν.

508. εἰς τὴν ζαγοράν.) τὸ αἷμον.

511. τῶν ὅρων τῆς μυσίας.) τῶν βουνῶν τῆς ζαγορᾶς ergo legendum ὀρῶν, montes pro finibus.

512. ὑψιθρόνων ἀρχιερέων.) καὶ τοὺς μεγάλοις ἀγαπῶντας θρόνοις καὶ ὑψηλοῖς καὶ ἐπικερδεῖς. Alter dignitatē, alter ambitionē & auaritiam nominat.

513. τῷ τῆς γνώμης ἀποκρότῳ.) καὶ μὴ εὐκόλως μεταβαλλόμενος ἀπὸ τούτου εἰς τοῦτο τὴν γνώμην αὐτοῦ. ἐψέλλιζεν.) ὀρθῶς λαλεῖν οὐκ ἠδύνατο, τεσσάρων οὖσα χρόνων. εἶχε δὲ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν στάσιν καθὼς γαμβρός. Nondum planè loqui poterat, quadrima adhuc. Habebat autem locum & honorem affinis.

515. περιηγκωνισμένοις.) δήσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀγκώνων ὄπισθεν.

517. οὐκ ἀνέδην δὲ καὶ αὐτίκα.) καὶ ἀδιαντρώπως τὴν βασιλείαν ῥωμαίων γυρεύων.

518. τὴν διάλιθον στολήν.) Adde, ἔστη ἐπάνω τόπου ὑψηλοῦ ἐξαίφνης φανεὶς, ποιήσας τὴν νῦν λεγομένην προκύψιν. Stetit in ſublimi, & ſubitò ſe cōſpiciendum præbuit, quæ res proſpectus dicitur.

519 καὶ ὁ βασιλεὺς ἐφόδιον ὅσον ᾔτησε.) καὶ ὁ βασιλεὺς ἐνέδωκε, καὶ τὴν ἅπασαν τοῦ ἔξοδον τοῦ ἀποκρισιαρίου ἐκ τοῦ οἰκείου ἐξωδίασε πράγματος. Alter ſentire videtur, legato datum eſſe viaticum ab Imperatore: alter, eum id de ſuo accepiſſe.

521. δυσὶ δὲ τῶν ἐκ τοῦ βασιλείου.) Adde, τῷ τε κανικλείῳ καὶ ἑτέρῳ, &c. περίμετρος.) περίοδος.

523. καὶ κολάσεσιν ἀνυποίστοις.) ἐπεὶ καὶ πολλαὶ γυναῖκες τὸ θανεῖν μᾶλλον, ἢ ζῆν μετ' αὐτῶν προέκρινον. Alter de viris, alter de mulieribus loquitur. καὶ θεὶς ἐπὶ κανοῦ.) καταλύσας εἰς λεπτὰ, ὥσπερ κανίσκιον, ἀπὸ τούτου τὰ μέλη ἔπεμπε πρὸς τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς.

524. γνωσιμαθὴς ὤν τις.) Adde φρένιμος. καὶ μάλιστα ὧν εἰώθει τονθορύζεσθαι.) καὶ μᾶλλον ἐὰν καὶ ἀπὸ συνηθείας τοῦτο ἔμαθε.

Hæc à fol. 525. vſque ad finē operis parentheſi incluſa, ſparſim annotata ſunt, propter non congruentes foliorum numeros in diuerſis codicibus.

[ἐκ τῶν νεκρῶν.) ἀγνοίᾳ καὶ ἀνοίᾳ τὴν καθωμιλημένην δόξαν παρατρέχοντες, ἤ τις, φησὶ, σῶμα διὰ σώματος μὴ χωρεῖν. δέ τινα.) δέ τινων. ἀρχικόν.) τυφομανές. ῥουκρατῖνος.) ῥουκνατῖνος. κοτυάνειον.) κοτυάειον. καταστήσας.) καταστείλας. In tractatu, τὰ συμβάντα κατὰ τὴν μεγαλόπολιν. στρέφεσθαι.) τρέφεσθαι. μετὰ μικρόν.) μετὰ τρίτην ἡμέραν. In tractatu, βασιλεία ἰσαακίου τὸ δεύτερον. ἀδεέστερον.) ἀφειδέστερον. διασπάσαντες) διασπῶντες. ἀνάκριβον) ἀνάκριβες. ἐνεισθαθέντες.) ἐνισθέντες. In tractatu, βασιλειῶν σύγχυσις. ἀναιδῶς.) ἀδεῶς. περιτειχομένων.) περιτειχόμενος ἅπας.

ἐρόειν.) αἴρειν. In tractatu, συμβάντα μετὰ τὴν ἅλωσιν. ἐπίβουλα.) βαρύζηλα. χέουσι.) πίνουσι. τούτων.) ταῖς ἀσέμνοις μάλιστα.

In Imperio Balduini.

ἀγερώχως.) ὑπὲρ ἀνεκλείδην. κατακάγχαμος.) καχάγχαμος. κύβον.) κύμβον. ἐνεπόλει.) ἐνεπίνει. ἐκ πλάντζης.) ἐκ πρέτζης, poſt etiam, ἐκ ῥάτζης. ἀτιμάζειν.) ὀνομάζειν. εἰπεῖν.) τὰς ἀκοάς. κρατοῦντες.) κρατούμενοι.]

ταῖς νήσοις.) Adde, αἵ τινες περὶ τὸν σκάμανδρον ἦσαν, Scamandro finitimæ.

525. καὶ χώραν ἀποδάσασθαι.) καὶ πρόνοιαν τοσαύτην πρὸς τὸ τρέφειν ἀνθρώποις ἑπτακοσίους. αὐτὸς δὲ πάλιν ἵνα ὑποτάσσηται τῷ βασιλεῖ καὶ ἀπέρχηται, ἔνθα ἂν ὁρισθῇ. Ita ſe rationem illius eſſe habitutum, vt homines 700. alat, ſic tamē, vt ipſe viciſſim pareat Imperatori, & eat quò iubeatur.

526. ὁ τῆς ἀρχῆς πηδαλιοῦχος.) καὶ διὰ τὸ ἐπιτεθὲν παρ' αὐτοῦ κεφάλαιον εἰς τοὺς ναύτας, τὸ νῦν λεγόμενον ἀντίναυλον. Et propter cenſum ab eo nautis impoſitum, quod nunc antinaulum dicitur. τοῖς πρὶν ὑπηρετεῖσθαι δεσπόταις ἠδοξηκότες.) τοὺς πρώην ὄντας αὐθέντας αὐτῶν, εἰς οὐδὲν ἡγούμενοι. Veteribus ſuis dominis pro nihilo habitis. εἰ δῶς ζητεῖσθαι, φῶς μὲν ὀφθαλμοῖς.) Si cui deliciæ placent, is fruatur his: Qui ſciret omnia fieri omnibus clara lux oculis, ſpiritus vitalis, qui per nares attrahitur, planè Perozi margarita, ſemper Imperatoris auribus appenſa tanti precij habita, quanti vniuerſum Imperium, aut potius velum verſatile, & Argus multioculus, & centimanus Briareus, &c.

528, σέρρας.) Adde, καὶ τὸν στρυμόνα. τὴν ἡλικίαν συνεσταλμένος.) μέτριος. μὴ συμφρονήσαι μέν.) ὁμογνωμονήσας μὲν, μὴ θελήσας δὲ ἀκολουθῆσαι αὐτούς. &c. Alter negat eum conſenſiſſe, alter affirmat: ſed ſequi illos noluiſſe, mutato conſilio. Notabis, ἀκολουθῆσαι αὐτοὺς, pro αὐτοῖς. huiuſmodi ἀντιπτώσεις & inſolentes conſtructiones non librario, ſed linguæ corruptæ videntur aſcribendæ. εἶτα ἀνεθείς.) εἶτα ὀμόσας, &c. ἀπολύεται, dato iureiurando dimittitur. στρούμμιτζαν.) στρούμπιτζαν. τοῖς ἐκ γειτόνων.) τοῖς πλησιάζουσι ἀναχωρούμενος. θηραυλῆσαι.) εἰς τὸ ταξίδιον ποιῆσαι.

529. καὶ οἱ μὲν ἀπολιγωρῆσαι.) καὶ οἱ μὲν τοὺς ὅρκους τῆς γυναικὸς ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ, καὶ ἔλεγον. Ac alij iuſiurandum mulieris ad Imperatorem perferebant, &c.

530. τὴν ἔνδον ταραχὴν ὑποφαίνων.) καὶ προσποιούμενος μὴ βλέπειν αὐτὴν, eam videre ſe diſſimulans. μὴ μέν τοι γε καταπιμπράμενος.) καὶ σβεννύμενος. ἀλλ' οὔπω τῆς δεσποίνης.) Adde ἀτίμως, per ignominiam.

531. πάντα κάλων.) πᾶσαν μηχανὴν κατασκευάσαντος καὶ οἰκονομήσαντος. καὶ πάλαι μὲν ἀποστέργοντα.) ἐπεὶ καὶ πρότερον μὲν βραδέως ὡμίλει αὐτῇ. Cum prius etiam eius cōſuetudine ſegnius vteretur. τὸν καθ' ἡμᾶς προστάτην.) οὗτος γὰρ ὁ ἡμέτερος ἀρχηγὸς, ὁ πολυτροπώτατος ἅμα καὶ ποικιλότατος ἄνθρωπος. Hic enim noſter princeps verſutiſſimus & callidiſſimus homo.

532. ἦν ἂν οὖν τὰ τῆς δόξης ταύτης.) καὶ εἶχεν ἂν τὸν θρόνον μέχρι καὶ τέλους αὐτοῦ, ſedem illam vſque ad obitum tenuiſſet. λαμπρῶς.) ἐντίμως.

523. ἐπιλέγδην.) ἐκλεξάμενος ὁ βασιλεύς.

536. πτῶμα.) γελοῖον πτῶμα, ridiculus caſus. τὸ δυναστεῦον ὑποποιούμενοι.) ἀλλὰ τοῖς ἐνδόξοις καὶ περιβλέπτοις προσέχοντες ἀεί ποτε ἐνεδυναμοῦντο, καὶ πολλὰ, &c. φροντίζειν τοῦ τῷ φίλῳ ἀνεπαχθοῦς.)

ἡ σὴ

ἡ σὴ δὲ ἀγάπη πάντως δέξεται τοῦτον, &c. Tua charitas omnino eum accipiat. ὁμάδος ἀνθρώπων.) κατὰ τὴν συνήθειαν ἦν σύναξις τῆς ὅλης χώρας ἐκεῖ. Tota prouincia de more ibi conueniebat. ἀποκέκρυπται.) ἐχάλασε.

538. πρὸ ἐκείνου ἐγχειρίδιον ἔχων.) δίδωσι καὶ ἀξινάρια τζικούρια ἀνὰ χεῖρας, ὥστε κόπτειν ξύλα, καὶ ἱστίας ἅπτειν καὶ θερμαίνεσθαι, τοῖς τούρκοις δὲ ἐκώλυε τοῦτο ποιεῖν, &c. Alter ait, Sultanum Turcos suo exemplo ad iuuandos captiuos incitasse: alter, eum captiuis secures dedisse ad ligna cædenda, & Turcos ea re prohibuisse. οὐδὲ πρὸς τὸ πολλαπλάσιον.) πλὴν ἄνευ ἀνάγκης ἢ βίας, sine vi & coactione. οὐχ ἑάλωσαν.) ἐπαλίπωσαν, καὶ αἰχμαλωτίσθησαν. παμμείγεις.) πιστικοῖς. τὴν τοῦ βάθους ἐξανεστάντες μερῶν.) οἱ ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ λεγομένου βαθέος ῥύακος.

540. κατὰ κύκλον οἱονεὶ καὶ περιειδοῦς.) κατὰ τὴν τῆς σελήνης ἔκλειψιν. Dubium vtrum de lunæ ecclipsi, an diminutione loquatur. πυριτοὶ λάβροι.) διακαεῖς. περὶ μόνα τὰ κατὰ θάλασσαν ἀποτίζειν μόνον βοηθεῖν ἐστι, καὶ ναυαγοῦσι δι᾽ αὐτῶν τὴν βοήθειαν τοῖς ἀνθρώποις παρέχει. οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ᾽ οὔ.) οὐχ εἷς καὶ εἷς. καὶ δῖνας) καὶ φόβος ἦν περὶ σοῦ αὐτοῖς συγχυθεῖς.

541. ὃ περιέτυψεν.) Adde, καὶ ἐξέκευσε ἀκυστμα. ζαλιστόν.) φθονούμενον.

543. οἷα τε θλάσαι.) οἷα εἰδὼς ὁ ἀδιάφορος. ἀμύδημεν.) διακατεσκευσέ σπήλαιον. ἀμάξας ἀγνοχοῦς.) ἀμάξας συναξάντες καὶ περιφράξαντες, καὶ τούτων ἐπάνω πύργους ποιήσαντες. Coactis & circumseptis curribus, in quibus turres struxerunt.

544. ῥακενδύτης.) μοναχός.

TOMVS TERTIVS ALEXII Angeli.

547. τυραννεῖον.) Adde, καὶ καθέδρισμα, & sedem. συνεπτυγμένα.) συγκεκολλημένα σχίσμα μέσον ἔχουσαι. Compactæ, & in medio fissæ. αἰγίς.) πέτρα ὁμαλή. ἀποσόβαστος.) ἄπιστοι διὰ τῶν χειρῶν. ἀξενία.) ὁ τοῦ Σαρβάρου λεγόμενος, οἰκετηρία.) σκύμβισμα καὶ ῥαπτίον ἀφροντιστόν.

548. τὰ ἐπὶ τῆς θηρατείας.) καὶ τὰ τοῦ καλλίου αὐτῷ παιδοπούλα.

551. οἱ τειχομαχούμενοι βλάχοι) ἔλεγον δὲ, καὶ διεβεβαιοῦντο μετὰ ὅρκου οἱ στρατιῶται, ὅτι εἰ ἐξ ἑτοίμου εἴχομεν τὰ πρὸς τὸν χαλασμὸν τοῦ τείχους ἐπιτήδεια ὅπλα, καὶ ἐδίδοντο ἡμῖν. &c. Quod alter hostibus attribuit, hic militibus ascribit. ἐφεστώς.) βάλλοντες εἰς τὴν σφενδόνην, καὶ ἔρριπτον ταύτας. τὸν μισθὸν οὐ χορηγούμενον.) τῆς ῥόγας αὐτοῖς κρατηθείσης. ἀπεστηκυίας.) ῥιζωμένας, firmis solidis. περισταυρούμενοι.) κρύπτοντες.

552. οἴνων δοχεῖα.) βουτζία εὔκαιρα, ἔχοντα, πέτρας ἐντὸς, dolia vacua, saxis impositis. νυμφαγωγὸν.) συνίστικτον καὶ πληρωτὴν τοῦ γάμου. μοναδικὴν.) θράκην. δυνάστας ἐθνῶν.) πλησιάζοντων αὐτῷ ἐχθρῶν. σταδιοδρόμων ἵππων.) ξυλοκινητάρια ἢ ἐγκράτισματα τῶν ἀλόγων. ὅκαν περιδεδραμηκυῖα.) γινώσκων εὐλόγως.

558. τοῖς φιλικοῖς ἐντυχόντες.) καὶ ὡς ἑτοίμως ἔχουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν θεῖναι ὑπὲρ τοῦ κέρδους αὐτῶν. Alter de pietate in populares, alter de auaritiæ temeritate loquitur.

550. σμολέων.) καὶ τὰ περὶ τὸν πάνακα ποταμὸν πλησιάζοντα χωρία, & agrum Panaci fluuio vicinum. μικρὰ καὶ κακίων.) χείρων καὶ χειρότερος ἀεί ποτε γενόμενος.

560. καὶ πρὸς τούτοις, ὡς οὐδὲν ἕτερόν ἐστι.) οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί τὸ μεταλαμβανόμενόν ἐστιν, ἢ, &c.

561. φύραμα.) Adde ζυμοῖ. ἀθανατοποιθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ.) ἀθανατισθὲν τοῦ θεοῦ σῶμα, absque ὑπὸ. γενόμενον.) Adde σώματι. μορφώματα.) μεταμορφώματα. δόσιν.) μετάδοσιν. πρὸς τὰ μετέχοντα.) πρὸς τὸν μετέχοντα. τὰς οἰκείας.) Adde ἐλαττώσιν. ἐναπομόργνυσθαι) ἐναπορμίγνυσθαι, vitio librarij, vt opinor, nisi barbarum sit. μαρτυρίας.) Adde, ταύτας καὶ ἄλλας πολλάς.

564. τὸ γὰρ ἀνέξιον θείων) τὸν γὰρ ἰβαγκὸν μετὰ τὸ ἐσοῦ ὅρκοις συμπληρωθῆναι, πέμψας ὁ βασιλεὺς ἕνα τῶν ἱερέων αὐτοῦ, μετὰ τοῦ θείου καὶ ἁγίου εὐαγγελίου ἀλλαγμένον, ὡς * ἕνα αὐτὸν φέρῃ τὸ τὴν αὐτοῦ εὐλογηθῆναι ἐγγόνην. Dato iureiurando quodam ex sacerdotibus suis cum sancrosancto euangelio ad Ibancum misso, ad consecrationem neptis suæ accersendum.

* ἵνα

566. εὐδαίμονας.) μεγάλας. κοππατίνος.) κοτπατῖνος.

567. εἰς ἀφθονίαν.) πρὸς τὴν ῥῆγα ἀφθονίας.

568. οἱ ἐῶς.) ῥῶσοι.

569. καὶ ὡς κῆπος ἀκηλίδωτος.) καὶ ἦν τοῖς πολίταις πᾶσι, καὶ τοῖς ἐν ἀγορᾷ εὑρισκομένοις ὡς κῆπος χρυσοῦς, καὶ τοῖς πᾶσι δανείζων, καὶ κυβερνῶν τοῖς πραγματείας ποιοῦσι. Erat ciuibus omnibus, & circumforaneis instar horti aurei, omnibus mutuabat, omnium negocia procurabat.

570. ἆθλον ἀσεβείας.) καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ὀλίγα ὑπὲρ τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ δὲ ἐπίλοιπα, ὡς πιστὸς δοῦλος, &c. προσέφερε τῷ τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ εὐεργετήσαντι. Pauca eis pro laboribus suis dabat, cætera tanquam fidelis seruus, &c. ei offerebat, cuius liberalitate potestatem illam obtinuerat.

572. συμπλέκονται.) Adde, μαχόμενοι μετ᾽ αὐτοῦ τὴν ὅλην ἐκείνην ἡμέραν. Ac pugna per totum illum diem durauit.

573. μεμυκότα τὼ ὀφθαλμώ.) καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνεῳγμένους ἔχουσα. Apertis oculis.

574. φραγγόπουλος.) φράγκου παῦλος ἐκ φάσιδος ἐκ ταύα. κερασοῦντα.) κερασοῦνται, accusatiuo (quod his barbaris frequens est) in nominatiuum mutato.

575. μνᾶς ἀργυρίου.) Alter addit ἀσήμους, non signati. οἱ ἐκ κομνηνῶν.) Alter addit ἀγγέλων, Angeli Comneni.

576. παρ᾽ ἡμῖν μυρίων.) καὶ ταῦτα ἐξουσίαν ἔχοντες πρὸς τὸ ποιεῖν τὰ τῆς βασιλείας ἄξια. Præsertim cùm ea liceret illis agere, quæ deceret Imperiũ.

577 ἀπελθεῖν.) τὰς ὥρας περισκόπει. μέχρι βηματίσεως) μέχρι μετακινήσεως μικρᾶς, in mutationibus locorum vel minimis. ἡ ἕκτη τῶν ἡμερῶν.) παρασκευή. κλίνης.) καλλίου τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ πάτωμα.

578. τῆς ψιθυρίδος.) ὡς περιπλοκὰς καὶ συνουσίας ἀνδρῶν ἀγαπῶσα. Vt amplexibus & congressibus virorum dedita. βόλκος. βέλκος. τετράπλευρον.) ἴσην τοῦ χαντακίου.

580. ἀπειρηκὼς οὖν τὸν κηδεστὴν.) ὅθεν καὶ ἀπογνοὺς γράφει πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν χρύσον, &c. Itaque desperatis rebus ad Chrysum affinem scribit. Vnde in altero codice distinctio ponenda videtur hoc modo: ἀπειρηκὼς οὖν, τὸν κηδεστὴν μέτεισι χρύσον. Quare desperatis rebus, cum Chryso affine agit. ἀργυρέων καὶ χρυσέων.) αἰδὼ τῶν βλαττίων, καὶ τοῦ ἀσήμου, καὶ χρυσαφίου, καὶ ἑτέρας ὕλης, &c.

581. χειρῶναξ.) τὰς χεῖρας ἔχων εἰς ὑπηρεσίαν ζωῆς. οἰνουπολίτην.) οἰνοπολίτην.

582. πρὸς ἰωαννίνην.) ἐπληρώσε τὴν εἰρήνην μετὰ τῶν βλάχων.

583. γηΐνων.) τῶν ἐπὶ γῆς. ἐλεύθερον.) ἦν ἐλεύθερος ἐν τῷ παλατίῳ διάγων.

585. πυῤῥὸς μὲν τὰς ὄψεις.) ἄνθρωπος τὸ εἶδος πυῤῥὸς καὶ γηραιὸς ὑπὲρ ἅπαντας, παλαιὸν κακὸν καὶ δοκόφρον. Homo ruffa facie, natu maximus, veterator insignis, opinione sapientiæ tumidus. Multum interest inter πυῤῥὸν & πηρὸν. sed fuisse cæcum, ex iis quæ sequuntur pluribus in locis apparet: quamuis non iniuria mireris, quomodo eques effugere potuerit in pugna Blachica.

586. γέφυραν.) καμήλων ὀνομαζομένην γέφυραν, camelorum pons.

588. &c. ἀχρειούμενα τὰ βασίλεια.) πλὴν καὶ οὗτοι διὰ τῶν μηχανημάτων ὧν ἐποίησαν, λίθους καὶ αὐτοὶ ῥίπτοντες, κατέλυσαν τὰ παλάτια. τῶν πετραίων.) τοῦ κάστρου τῶν πετραίων λεγομένων. πυρ ἐνιᾶσι.) βάλλουσιν ἴσια εἰς τὰ ὀσπίτια. μηδεμιᾶς φθορῆς.) μέχρι καὶ τῶν τειχῶν ἀκυμβίσαι τῆς πόλεως. ὥστε καὶ σῶμα.) ὥσπερ καὶ τὸ σῶμα, ὅτι κρεῖττόν ἐστι περὶ τῆς ἀσθενείας ἐξασφαλίζεσθαι, ἢ ὑπὸ τῆς ἀσθενείας κρεμασθῆναι καὶ καταβληθῆναι.

597. οἱ δὲ οὔτε τι τῶν προσδοκωμένων, κατὰ τῆς πόλεως ἐνεόχμωσαν.) Non satis assequor, vtrum ea fecerint quæ expectabantur, an non fecerint. Hoc loco vetus codex mutilus est, duobus foliis exectis.

598. ὡς τὸν φίλαρχον.) τὸν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας δυσυχήσαντα, πρὸς τὴν βασιλείαν ἀναβιβάσωντες.

599. φραγγίσκοι.) φραντζίσκων, οἱ καὶ φλαβίονες. ὁπόσοι καὶ ἔδει.) καὶ τοσοῦτον μὲν κακὸν, ὅσον ἐβούλοντο ποιῆσαι τοῖς σαρακηνοῖς οὐκ ἐποίησαν.

601. ἀκοντιζόμενοι.) καθάπερ ἄσρα. τὰς ἔξωθεν.) Adde τῆς πόλεως, suburbana. πρὸς δήμοις.) Sic ambo codices habent: sed puto δυσμὰς legendum, nisi forte sit loci proprium, versus Occasum.

602. ὤμοι.) αἲ, αἴ μοι καὶ φεῦ εἰς τοὺς λαμπροτάτοις μου οἴκοις καὶ περικαλλεῖς. Heu, heu, splendidissimas & pulcherrimas ædes meas. ζηλωτέου) ἀνεπιφθόνου παρὰ παντὸς, minimè inuidiosas. ἐμπυρισμῷ.) οἱ τὸν γεγονότα ἐμπρησμὸν ἀπὸ τῆς αὐτῶν διαχαράττοντες ὄψεως, ἀποδεξάμενοι. Qui illud incendium suis vultibus repræsentabant.

603. διψᾶσι δηχθέντας.) οἱ πυρεκτικοὶ οὐδέποτε τῆς δίψης κορέννυνται, οὕτω καὶ οὗτοι, &c.

604. καὶ τὰ ἤδη τούτων αἰχμαλωτιζόμενος.) παίζων μετ' αὐτῶν, καὶ σφονδυλέας κρούων αὐτοὺς, καὶ οὗτοι πάλιν αὐτόν. συνεκραιπάλα.) συνεμέθυε μετ' αὐτῶν, καὶ δύο ἡμέρας πολλάκις ἐποίει παίζων τάβλια καὶ ζάρια. τὸν μονάρχον ἐφαντάζετο.) ὑπὲρ τοῦ μόνος βασιλεῦσαι. τὴν ἕω.) Adde, καὶ εἰρηνεῦσαι.

605 ὡς λεβηρίδα.) ὡς πιτυρίδα, καὶ ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετός. Tanquam furfures, & renouatum iri vt aquilam. θεοείκελον.) θεῖον καὶ ἀγαθόν. τοὺς νεαλεῖς.) τὰ λαβράκια καὶ τὰ μεγάλα ἄλλα καὶ λιπαρὰ ὀψάρια τρώγοντες μετ' ἐκείνου, καὶ τὸ τρεγλιανὸν καὶ σάμεον κράσιον πίνοντες μετ' αὐτοῦ ἀκράτως, τὰς ἐκστραμβουλισμένας χεῖρας ἐκείνου. συῶ.) ἀγριόχοιρον. ἱππικῷ.) ἱπποδρομίῳ. ἐξ ὁποίας ὕλης.) ἐκ παντὸς τῶν χρωμάτων.

606. μίτρα δι' ἄρεως.) ἐζωσμένη ζωνάριον πολεμικὸν, περισφίγγον αὐτήν. καὶ δεσμουμένη ὄπισθεν καὶ κατερχόμεναι στρογγυλοειδῶς καὶ χρυσίζουσαι.

607. τὰ χρύσεα.) καὶ τὰ ἅγια σκεπάσματα τὰ πολύτιμα, τὰ ἐκ σύρματος χρυσοῦ ὄντα, τά τε μανουάλια καὶ κανδήλας.

ὁπλίσασθαι.) ἁρματωθῆναι ἄνθρωπον, ὃς πρὸς αὐτοὺς ὅρκοις καὶ ὑποσχέσεις μεγάλας ἐποίησεν. iureiurando obstrictum, & mala pollicitum. τὰς ὀφρῦς.) ὃς ἀπὸ τοῦ τὰ ὀφρύδια ἔχειν δασέα, καὶ ὑψωμένα ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κρεμάμενα, &c.

609. τοῦ βήματος.) κλήρου. πνέων.) ψυχοῤῥαγῶν καὶ πνέων.

610 ἀρχιέρατον λήμμασι. Adde, βλέπων δὲ καὶ τὰ ἔμπροσθεν κακά. Consideratis malis impendentibus.

611. εἰς τὸ σκοτεινὸν τῆς βασιλείας κελλίον ὑπὲρ τὴν παρ' αὐτῶν ἐνδότερον.

613. καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν εὐεργέτην εἰς τοὺς μετεώνας αἰῶνας ἀναδυόμενος.) Denique benefactorem subinde in Meteonis secula procrastinans. μετέωνος αἰῶνες, si scriptura non fallit, videtur prouerbium aliquod recentius esse, vt alioqui Tithoni senectus celebratur. τὸν τρόπον φρονηματίας.) ἐκ τρόπου φρόνιμον δεικνύων ἑαυτόν. Aliud est φρονηματίας, aliud φρόνιμος, sed barbaries vocabulorum vim deprauasse videtur. τὸ αὐτόματον.) τὸ ἀπεντεῦθεν ἀποφαίνεσθαι, statim pronunciare. αὐτόθεν.) ἀφ' ἑαυτοῦ. κηδεστὴν.) πενθερόν. ἀμελέτητον δὲ) μὴ γινώσκων δὲ νόμοις κρίσεως ὁ ἀνὴρ, πολλὰ τῶν οὐ πρεπόντων ἐποίει, καὶ σφαλερῶς ἔκρινε. θέλων δὲ καὶ μηδένα τῶν πρὸς αὐτὸν ἐρχομένων προτιμῆσαι. ἔν τε ταῖς εἰσόδοις καὶ ταῖς ἐξόδοις, ποδαγρίαν ἐσχηματίζετο ἔχειν. ὥσπερ εἰ ἀνθρώποις ἔβλεπεν ἀνοήτοις, καὶ τὴν γνῶσιν εἰς τὰς πτέρνας αὐτῶν ἔχοντας. Is verò vir quum leges iudiciorum ignoraret, multa præter decorum agebat, & perperàm iudicabat. ac dum præ nimia ambitione quenquam in aditu aut abitu præferri sibi recusat, podagram simulat: quasi verò cum hominibus obtusi ingenij res esset, qui cerebrum in plantis gestarent. οὐκ ἐπιχειλεῖς.) οὐ γυμνάστας, ἀλλ' οἰκέρους διεγρόν.

614. κοῖλος) φωνὴν βραχεῖαν ἔχων.

615.616. ὡς ὄφελόν γε.) ἄν ποτε ἵνα καὶ ἐπονειδίζοντο καὶ ἠφανίζοντο. τὴν βασιλείαν ἐσκυλευκότες.) καὶ τὰς ἐκεῖσε τέντας καταλύσαντες. ὁμώνυμος τοῦ ἀρχηγοῦ.) καὶ ἀμφότεροι θεόδωροι καλούμενοι. ἐκ δὲ κλήρου.) κλῆρον οὖν βάλλοντες. καὶ τοὺς σείοντας.) καὶ τοὺς βαρβάροις δὲ καὶ τὰς περιφανείας.

617. γίγας ἐννεόργυιος.) Iugeribusque nouem summis distabat ab imo. καὶ αὐτὸν δὲ τὴν κάσιν.) Talem galeam Basileæ vidi, qualibus olim in concursionibus equestribus Germanica nobilitas vsa est, tanti ponderis armis circumsepta, vt nunc à multis vix sustineri posse videantur. ταῖς χρυσέαις χερσαίαις πύλαις.) Leguntur quidem apud Zonaram χρυσαῖ πύλαι, sed hic haud scio an τὸ χρυσέαις abundet. Et paulo pòst pro τῶν πολλῶν, legendum videtur πυλῶν, non vulgi, sed portæ propugnaculum.

619. ὤμοι τῆς.) φεῦ μοὶ εἰς τὴν καταπάτησιν.

620. τιμαλφῆ δοχεῖα.) δισκοποτήρια. σίτων κανᾶ.) σκουτέλλια καὶ πινάκια.

621. πλοῦτος.) πάτος. ἔπιπλα.) τὰς συρματαίνας ποδέας καὶ χρυσᾶς. τὸν τοῦ βήματος θριγκόν.) τὸν θεῖον πάτον καὶ. πύλας.) ὡραίας πόρτας. τοῦ ναοῦ. Adde, μέχρι καὶ τοῦ ἄμβωνος, vsque ad ambonem. Cæterùm, ἄμβων παρὰ τὸ ἀναβαίνειν dici videtur, locus vtique templi editior, siue suggestum, siue gradus, siue chorus, (vt vulgò appellantur) siue superius ambulacrum, *die porkirchen*. διαλιθωκότα.) ἐγκλεισθέντα. γονατεῖον.) μάστιγα καὶ μαντοῦτρα.

622. ὀλολυγαί.) ταραχισμοὶ, διαχωρισμοί. ἐξέδρα.) χρηματισμοὶ οἱ παρηλλαγμένοι. ξυρῶσαι.) ξυριζομένη. διαταγμάτων.) δογμάτων καὶ ἐντολῶν. ἀνδρείσασθαι γυναιξὶν.) μὴ βλέψαι γυναῖκα ποσῶς.

624. λογοποιοί.) ἀληθῶς λόγοις μόνον λαλεῖν ἔμαθον. ἐπινώτιον.) ἔμπροσθεν. τοῖς ἐναγεστάτοις.)

τοις.) τοῖς μιαροῖς τῶν ζώων τὰ μιαρώτατα διασπείραντες. pro μιαρώτατα legendum videtur ἁγιώτατα. Per μιαρώματα ζῶα intelligit mulos, asinos, equos: per τὰ ἁγιώτατα, sacrum ornatum. quanquam Byzãtinus codex habet τὸ παναγιώτατον, sanctissimum, siue purissimum, hoc est Christum. sicut & paulo antè pro μαργαρίτην χριστοῦ, Herilis codex legit χριστὸν, per appositionem. χαλουχὲ) μήτηρ. ποδηγὲ) ὁδηγέ. μέλημα.) γέννημα. ἐνδιαίτημα.) τροφή.

625. δυνάμεις.) δαίμονες. συνίασιν.) ἵνα κατανοήσωσί σε. πηνεφῆ καὶ αὐχμηρά.) ἱμάτια κατατεθλιμμένα καὶ ἐμπαλαιωμένα. ἐυτισὶ χαλκεραῖς.) καὶ τὴν ὄψιν σεμνὰν καὶ τερπνὴν εἶχες πρέπουσαν, ἀντὶ τῆς χαλαρὰ καὶ κακόχροια καὶ ἐξηραμμένα τὰ μάγουλα. τὸν χοῦν) τὸ χῶμα. τῶν αὐλαιῶν.) τῆς αὐλῆς σου, καὶ τῆς κατοικίας σου. καινοῖ.) Sic habent ambo codices, quasi nominatiuus sit ἡ καινοτό.

626. καμπουργός.) ἀτακτίζοντί σε. ἀνήμων.) πεφαντων τῆς γῆς.

627. φαντασμάτων) ἀγκαλῶν ἐξολισθέντες. φθεῖρες) ψῆρες. κατὰ τὴν ψυχὴν.) κατὰ τὴν τῇ ψυχῇ θεῷ ἡνωμένοις, vt ij qui animis Deo sunt coniuncti. ὑαλίνοις ἄγραις.) ἐν δικτύοις δεσμευόμενα, irretita laqueis. ἐπαγωγὰς) ἐπιβουλάς.

628. ἀφοσιωτέον.) καταπαυστέον. νικῶσιν ἕλληνες.) ῥωμαῖοι. ἔρρει καὶ οἰμώζει.) φθείρεσθαι καὶ θνήσκειν. ἀπέξετο.) κατεδίξατο.

629. τοῦ ἐπιδεκνῦσθαι.) τοῦ μὴ ἐπιδεκνῦσθαι. ἐπιτρίβει.) ἐπιτρίβει καὶ ζωοποιεῖ. ἀλλὰ καὶ τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου ἐπιτιμᾷ.) etiam bestias calami increpat. Possunt intelligi vermes, à quibus eroduntur, sed videtur subintelligi τὸ ἱππικὰ, quem sensum in conuertendo sum secutus.

630. καλλιελαίου.) καλλιελαίου ἀρετῆς τε καὶ πίστεως εἰς τὰ αὐτῶν ἤθη ἐγκεντρισθῶμεν καὶ τάξεις. ex olea virtutis, & fidei nostræ in eorum mores atque ordinem inseramur. ἐξορχούμενος.) ἐκφαυλίζων.

LIBER POST VRBIS *excidium.*

634. συγκροτηθέντων.) συναχθέντων. ὑποπότης.) χαύνωσις. οἰκουρίας.) οἰκουρία. δυσπότμοις.) κακοδαίμοσι.

635. κατὰ συμμορίας) κατὰ γένη καὶ συγγενείας συναχθέντες. ῥακίοις.) ῥάκια διὰ ἀγοράς φορῶντες καὶ παλαιά. ἐπιφαυστέως.) ἡμέρας τὸ φῶς ἐλθούσης. ὑπόστεγον.) ἦν γὰρ καμάρα ὑπόστεγος. εἴσοδον.) πλησίασμα καὶ εἴσοδον. ὁ γὰρ ἄμαχος.) λαμπρὸς ἡμῶν οἶκος, ὁ τῷ κάλλει καὶ τῇ εὐμορφίᾳ, καὶ τῷ ὕψει ἀδιήγητος. splendida nostra domus, elegantia, pulchritudine & altitudine ineffabili.

636. τόπος εὐαγής.) μοναστηρίου τόπος. τὶς συνήθης.) εἶχόν τινα συνήθη γνώριμον, ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐρχόμενον πάντοτε κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν παίδων, καὶ λαμβάνοντα τὰ χρειώδη καὶ διατρεφόμενον ὑπ' ἐμοῦ. χρηστοῦ τρίτου ἐκείνου. Adde συμβούλων. κατὰ βραχεῖς.) ὀλίγοις.

637. ὑπομαστίδιον.) κατὰ φασκίας βυζαίον κρατεῖν. χίμαιν.) καὶ ἡ ἡμέρα ψυχρὰ καὶ χειμωνική. παραξιφίδια.) παραμάχαιρα.

638. κομμώσεων.) ἐφθιασμάτων καὶ κοκκίνων ὧν ἐπίδειν πρέπουσι. ἐμπλόκαμον.) καλλιπρόσωπον καὶ καλλίτριχον. κατὰ πέλματος.) ὑπὸ τῶν παλμάτων τῶν ποδῶν βαρυνόμενος ἔπεσεν, ἐξηπλωμένος πρὸς τὴν αὐτῆς βοήθειαν. ὡς εἶχον.) ὡς ηὑρέθην. ἱλασίμοις.) ἐλεεινοῖς καὶ ἱκετηρίοις.

639. ὄνηδον ἐπιβεβρωμένος. ὡς γάδαρος ἀγγαρεύων. ἱκέταις.) παρακλήτοις.

640. εἰ μή γε τοῖς πολεμίοις ἀποτινεῖτε τὸν ὄλεθρον. μή γε rectius legi quàm μή τε, vetustus codex declarat, cuius hæc verba sunt: εἰ μὴ διὰ τὸ ἵνα ἀνταποδώσετε τοῖς πολεμίοις τὸν ὄλεθρον, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, &c. Vnde apparet, etiam pro ἀποτινεῖτε, quod ab ἀποτείνω formatur legendum esse ἀποτινεῖτε, ab ἀποτίνω, quod idem valet quod ἀνταποδιδόναι. συνιώτερον ἔρκυμα) ἀκριβέστατον θέαμα.

641. εἰκνὰ ῥάκη.) τὰ χάρβαλα ταῦτα καὶ ἐσχισμένα ῥοῦχα. λειπόμενα.) ἐναπολειφθέντα ἅγια λείψανα.

642. ὀσφύν.) ζώνην. πολλοὶ δὲ καὶ αἰτιμίαν ὑπολαμβάνοντες.) Sic in duobus codicibus, haud scio quàm rectè, legitur. Vetustus paulo clarius: πολλοὶ δὲ καὶ ἀσμενῶς τὰ γινόμενα ἔλεγον, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεός, ὁ πλουτίσας ἡμᾶς. σηλυβρίαν) σηλυμβρίαν. Etiam apud Demosthenem nostrum hæc vox aliàs cum, aliàs sine μ scribitur: vt & ἀρύμβας & ἀρύββας. quod accidere videtur propter literarum β & μ notas, alicubi non dissimiles. ἀρθρέμβολα.) μήτε ἀστραγάλοις ἐπὶ τοὺς μεγίστοις ἡμῶν θέντες. οἱ δ' ἀγροῖκοι.) οἱ τῆς σηλυμβρίας δὲ χωριάται καὶ χυδαῖοι: Selibryani agricolæ, & plebeij homines. ἐπικερτομοῦσιν.) ἐγέλων μᾶλλον καὶ παρεβίβαζον ἡμᾶς τοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως.

643. τῶν γὰρ ἱματίων τὰ πλατύσημα.) τὰ γὰρ τῶν γυναικῶν χρυσᾶ ἱμάτια ὀδοντοπεποικιλμένα.) καὶ τὰ χρυσοῦφαντα στιχτόνια, στέβανα καὶ προσώψια. ἐδίδοσαν) καὶ ἐδίδουν αὐτὰ ὡς δῆθεν ὑπογράφεσθαι: porrigebant, vt eis subscriberetur scilicet. ἀπλωηκότος.) ἀπλοϊκωτέρας. Vtrumque perperam esse scriptum arbitror, neutrum certè intelligo. Vetustus codex habet, ἔπειτα δὲ τὰς ὑβρισθείσας ὑπ' αὐτῶν γυναῖκας εἰς τὰ ἄλογα ἀναβιβάζοντες, καὶ ῥοῦχα μακρὰ ἐνδύοντες, καὶ τὰ μαλλία αὐτῶν εἰς ἕνα πλόκαμον πλέκοντες ὄπισθεν, διήρχοντο. κυάμοις.) ἀληλεσμένων ὀσπρίων. σκορόδων.) σκόρδων.

644. εἰς ἕδρας καὶ) εἰς ποδαρούλια καὶ σουπεδία κατασκευάζον. τίμαχος τῆς ἁλώσεως.) χρήμασιν μόνον.

645. κρατῆρας.) στατῆρας, ἤγουν δισκοποτήρια. ἀναίμακτον θυσίαν.) τὴν θυσίαν ἐμβαλεῖν, ἤτοι τὸν δεσποτικὸν ἄρτον. πηρὸς ὤν.) μὴ βλέπων ὀφθαλμοῖς καλά, &c. ὁ πηρὸς, ὁ τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς τυφλός.

646. κακουργεῖν ἐπιτρέπεται.) καὶ πολλὰ κακὰ ἔχει, ἵνα ποιήσῃ πρὸς τοὺς βενετίκους, ἐὰν μόνον δύναται: malefacturum Venetis, modò possit. προσκεχηνότα.) ἐγίνωσκε γὰρ καὶ τὸν Βαλδουῖνον, ὅτι διόλου ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ ἔμελλε. Norat enim, se illum perpetuò dicto audientem habiturum. εὐλαβής.) οὐδὲ εὐμετάβλητος ὡς ὁ Βονιφάτιος, ἦν δὲ καὶ, &c. neque inconstans vt Bonifacius. ἐς ὅσον βρεττανία ἐκμηκύνων.) Legendum esse βενετία, præter duorum codicum consensum, etiam ipse orationis contextus declarat. ἐπιμβοῶντα.) ἐγυβέντιζε, μὴ τολμῆσαί τινα ἐν τῷ παλατίῳ γυναικὶ πλησιάσαι. ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς θεὸν ὑμνητήριον, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀνάγκην ἀρέμβαστος.) Fortasse legendum, τῶν εἰς θεὸν ὑμνητηρίων. In conuertendo vetustum codicem secuti sumus.

IMPERIVM BALDVINI.

648. Πάντα γὰρ οἱ ἁλώσιμα ᾤετο.) πάντα γὰρ ὑπ' αὐτὸν εἶναι ὑπελάμβανεν, omnium se potiri putabat. λίαν ἀγνεφώχως ὑπὲρ εὐκλείδην φθεγγόμενος.) τὸ ὑπὲρ εὐκλείδην cæteri codices nõ habent. Nec mihi nota est historia de Euclidis alicuius in-

722

solentia. εὐκλείδου ἄρχοντος fit mentio apud Demosthenem, de legibus ante vel post Euclidem irritis. Fortassis hoc vult τὸ ὑπὲρ εὐκλείδην, præmaturè, intempestiuè, insolēter, encomium eum canere ante victoriam, vt ad προθεσμίαν τῶν κυρίων νόμων alludat.

650. ἐκ πολλῶν ἀγηγερμένων.) διὰ τὸ εἶναι συνάγματα ἐκ διαφόρων γενεῶν. ἐρυθρόγραφον.) χρυσόβουλλον. μαρισκάλκος.) μαριχάλκος. ἐθελεῖς τὰς ὑπάρξεις.) ὅσοις ἔμαθε πλουσίοις εἶναι καὶ γονικὰ ὑποστατικὰ πολλὰ ἔχοντας.

651. πολλῷ πλειόνων.) καὶ πολλῷ πλέονα στρατὸν συνῆξε ῥωμαϊκὸν, ἢ ἴσον ἐκεῖνος εἶχε. Longè maiorem coegit exercitum, quàm prius habebat. εἰς προκείμενον ἕρμαιον.) ὡς μηδὲν τὸν ἀντιπαραταττόμενον ἔχοντες. περὶ μῆνα τὸν φιλοχόον.) Sic ambo codices habent. sed vetustus ὀκτώβριον ponit, quē secutus sum. etsi suprà idem τὸν φυλλοχόον) sic enim scribendum est. nam à fundendis seu defluentibus arborum foliis nomen habet) νοέμβριον interpretatur. Vtrum rectius sit, non pronuncio. nam alij maturiorem, alij seriorem hyemem habent.

652. πλαίτζης.) πραίτζης. ποιμανινὸν) ποιμανικόν. καὶ γνῶναι πρὸς οἷς εἰσί.) Vetustus codex, θέλοντες δὲ καὶ τοὺς προυσαεῖς δοκιμάσαι οἱ λατῖνοι, καὶ γνωρίσαι πρὸς τίνος κρατοῦνται. ἐπεὶ οὐδὲ ὑποταγῆναι ἤθελον τοῖς φράγκοις. Prusaensium facturi periculum Latini, & cognituri cui parērent (neque enim Francis obtemperare volebant.) προυσαῖοι.) προυσαεῖς & προυσηνοὶ, οἱ ἐν τῇ προύσῃ. Aliis atque aliis in locis hæ formationes inueniuntur.

654. τὸν ἐπὶ τῆς σημαίας ἀνελόντες.) Byzantinus codex solus hanc lectionem habet, in qua haud scio an aliquid deprauatum sit. Nam signiferum ignorante exercitu occidi, & à paucis robustissimum exercitum signo elato prouocari, vix credibile videtur. Malo tamen in hanc peccare partem, ne quid, qualecũque id sit, prætermittatur. ὡς εἰς χάσμα.) ἄνυγμα μέσον μὴ ποιοῦντες. ὥστε τὴν μηδὲ ἐπὶ τεσσάρων ἀσπίδων αὐτὴν ἀναπλύνεσθαι.) ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος παρατεταγμένοι apud Isocratem in Archidamo legitur. quod vix credibile videtur aciem in longum extensam nec vno viro profundiorem, multis millibus restitisse. τὸ οἰκεῖον λάχος ὁρῶν.) conuerti, Cùm sui muneris esse intelligeret. Quod si cui displicet reponat: Cùm suum gregem, vel ciues suos à consilijs & precibus suis pendere videret.

657. θεὸν ἱλασάμενος.) Constructio huiusmodi est: ἱλασάμενος τὸν θεὸν, πῶς ἀποτρόπαιον πράττεσθαι κατὰ τοῦ ἀνοσίου, &c.

658. ὡς ἐκ γὰρ τῶν τοῦ βορρᾶ πλευρῶν ἀπεσυρείς.) As enim à septentrionalibus lateribus detractus. Non satis assequor quid sibi velit. Vetustus codex & hic mutilus est, vt & alibi, vbi eius subsidio per quàm opus est.

659. μὴ μόνον δέ οἱ.) καὶ οὐ μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ συγγενεῖς. ἐπὶ πόδας.) ὄρθιος. σκιόεν.) δασὺ καὶ ὑψηλόν.

660. τὴν σκιὰν ὑπήνης.) ὑπήνης legendum. vt nostrates, Aquilæ pictæ ascribunt: Sub vmbra alarum tuarum.

661. ἐπαμείβεται.) οὐδὲ ἡ νίκη ἀεί ποτε αὔξει. χειαὶ.) φωλεαὶ. καὶ προύσης τὸ δόρυ.) ἀπὸ τῆς νικαίας καὶ τῆς προύσης ἐξήρχετο.

662. 663. &c. ἐπαναλύοντας.) ἀποκαταστῆσαι αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας, καθὼς ἦν καὶ τὸ πρότερον: sub Imperij iugum reducturos, sub quo prius fuerit. τὴν δὲ πολιαθεῖσαν ἀρκαδίου.) Ex his verbis non satis intelligitur, vtrum Latini an Romani Arcadiopolim tenuerint. Vetustus codex μόνον δὲ ἐν ταύτῃ (τῇ ἀρκαδίου πόλει) εὑρίσκοντο οἱ διὰ νυκτὸς εἰσελθόντες ῥωμαῖοι, οἵ τινες πατρίδα ταύτην εἶχον τὴν πόλιν, φέροντες καὶ συμμαχίαν πρὸς βοήθειαν αὐτῶν, ἵνα τὸ κάστρον φυλάξωσι, καὶ διεμερίσθησαν εἰς τὰ τοῦ κάστρου τείχη, φυλάττειν αὐτό. Hinc apparet, Arcadiopolim à Romanis fuisse occupatam, cum alteri contrarium dicere videantur. ὡς δὲ ἀπλώτων αὐτοῖς ῥωμαῖοι.) Hic eadem recurrit obscuritas. Vetustus habet: οἱ ῥωμαῖοι δὲ μετὰ θάρσους ὑπλώτουν αὐτῶν. ἐμαχρύνοντο δὲ ἀπὸ τοῦ τείχους οἱ φράγγοι. ὑπολαβόντες δὲ οἱ ῥωμαῖοι, ὅτι διὰ δειλίαν καὶ φόβον ὑπομακρύνουσιν, ἐξέρχονται ἀπὸ τῶν πορτῶν, καὶ τούτοις συμπλέκονται. Hanc sententiam in vertendo sum secutus.

τῶν δὲ ἄλλων εἰς τὴν ἀδριανοῦ.) ἡ δὲ λοιπὴ εἰς τὴν ἀδριανοῦ παρὰ πόδας ἰοῦσα, ἐκεῖσέ πη βάλλει στρατήγιον, καὶ ταυτηνὶ πειρᾶται κατὰ κράτος ἑλεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ ἀπείρηκα τὰς τῶν οἰκείων συμφορὰς συγγραφόμενος, ἤδη δὲ καὶ τῆς εἰς ἕω μεταβάσεως ἅπας γίνομαι, ἐνταῦθα τοῦ λέγειν στάσας, τοῦ τῶν κακῶν ἰλίγγου πεπαύσομαι. Reliquus exercitus Adrianopolim rectà contendens, castra ibi locat, eámque vi expugnare instituit. Sed quia nostrorum calamitatibus describendis sum defessus, & nunc Orientali profectione totus occupor: finita hic oratione, calamitatum vertiginem deponam. Hoc loco Byzantinus codex à Ioanne Dernschuuam, nomine D. Antonij Fuggeri Constantinopoli emptus abrumpit historiam, & librarij nomen subijcitur, his verbis: ἐτελειώθη ἡ παροῦσα χρονικὴ βίβλος κυρίου νικήτα τοῦ χωνειάτου, παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱεροδιακόνοις, ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος τῆς τοῦ χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας. ἐν ἔτει τῷ ζξγ τῷ μηνὶ μαρτίῳ ἱσταμένου ἡμέρα δ. στρατήγιον.) καὶ χάρακα στρατήγιον βάλλοντες. πέμποντες.) συρρέοντες. τὰς εἰ πόλεμον ἐκτάσεις ποιεῖται.) καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῶν ὅπως διάκεινται πρὸς τὸν πόλεμον.

666. τέρποβον.) τρίνοβον. δεσμὰ ἔνες τραχήλου.) ἅλυσιν ἐν τῷ τραχήλῳ, καὶ σίδηρα εἰς τοὺς πόδας βάλλεται.

667. φῶτα.) φωτίας μεγάλας καὶ ἱστίας ἔταξεν εἰς ὅλον τὸ στρατόπεδον ἐξάψαι. προτέραν φυλακήν.) ὥραν δευτέραν τῆς νυκτός. διερρηγμένος.) πάσχων τὰ ἔντερα τῆς κοιλίας αὐτοῦ, καὶ τὰ αὐτοῦ μόρια σπαραθέντα ἀπὸ τοῦ πολλοῦ πόνου καὶ κόπου, καὶ τῆς συντόνου φυγῆς.

669. μεθ' ἡγεμόνων.) μετὰ καὶ προβόδου.

670. ἀκρόπολις.) κουλά. ἐζυγισμένον.) ἐζυγμένον τὸ ὄνομα. διαρρήκας τῆς πόλεως.) Adde, ἄλλοις δὲ σκότωσε, alios excæcauit.

672. καλλιπόλει.) καλλιουπόλει. sic postea quoque sæpius. ἐκ δύο ἄκρων πήγματα.) ξύλα μεγάλα κείμενα ὀρθὰ ὄρθια, καὶ ἔξωθεν κατὰ πολὺ κρεμάμενα.

673. κακῶς ἔπαθον.) ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἀπ' αὐτῆς μαχομένων ἀποθανεῖν.

674. πλαίτζης.) ῥάτζης. οὐχ οὗτοι δὲ μόνον.) οὐχ οὗτοι δὲ μόνον ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐκστρατείας σωτηρίου, ἀλλὰ καὶ ὅσοι πρὸς αὐτοὺς ἐνωθῆναι ἠθέλησαν τὰ αὐτὰ ἔπαθον. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν πολλοὶ ἀπὸ τούτων ἐφονεύθησαν, στράτευμα βλάχων εὑρόντες. Sententia est: Latinos Byzantio in castra profecturos, in idem malum incidisse, & in itinere cæsos esse.

675. πετηούνης.) πεβόνης.

677. ῥάμνοις.) ῥαιδέμνοις. ὑπὸ τῶν ἀβελτέρων) ἀπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἀρχόντων καὶ ταύτην συντρίβουσιν.

678. οὐς

678. οὐδ᾽ ἐμοὶ διέφθειρε.) ἰσχόπωσι. ἐισκολιβωόμενος.) τὴν τοιαύτην γὰρ πόλιν, καὶ περὶ πολλοῦ ἀμυντέος ἦν.

680. &c. κράτιστον δὲ ἦν τοῦτο.) καὶ ὑψηλὸν μὲν διὰ τῶν ξυλοκατασκευῶν πύργων, τῶν κατασκευασθέντων τεχνικῶς. Alter de militibus, alter de munitionibus loquitur. Hic etiam vetustus codex nos destituit, foliis compluribus resectis: in quo conferendo & genere & ingenio nobilis adolescens Raphael Sailerius me adiuuit. καθ᾽ ἡλικίαν ἠχμαλώτισται) omni sexu & ætate capta. Hoc si cui displicet, quærat meliorem interpretationem. καὶ ἐξίτηλον τῶν κατὰ σκοπόν.) Interpretatus sum ἀποφαντικῶς: quod si cui displicet, ὑποθετικῶς exponat licet, hoc modo: Ac successu caruisset id consilium, si in cohortes alias, &c. incidissent. Paulò pòst, ὡς διὰ βραχέος, τὸ ὡς redundare videtur. μηδ᾽ ἄλλως ὑπὸ λατίνων οὖσαι ἀνεπισκόπητοι.) Conuerti ὑποθετικῶς: Ni tam munitæ fuissent, nec Latinorum rapacitatem vitaturas fuisse. Si cui verò τὸ μηδ᾽ ἄλλως, pro ἄλλως μηδ᾽, intelligere magis placet, sic vertat: Præsertim cùm nec à Latinis negligerentur. Dubito an pro μηδ᾽ ἄλλως potius sit legendum μηδ᾽ ὅλως. Nam Herilis codex, etsi solus integer, tamen negligenter scriptus est, ὑπ᾽ ἱμματιοκάλου ἐμβαυβενίδος τοῦ ἐκ μονεμβασίας μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος.

684. γωνίας πύργων καταπαστῶν, καὶ καταῤῥιφεὶς τὰ πάντων θεώρχεια.) θεώρχεια tibicines verti: non quod verum putem, sed quòd solidæ columnæ (vt Virgilij ioco vtar) nondum aduenerunt.

686. ἢ γενοῦ τῶν ὄντων ἑτέραν παραγωγήν.) aut aliam rerum creationem. Respicit ad agros & vrbes, cultoribus vacuas. Verteram principiò: Aut rerum naturam ab eo diuersam, qua iussit, &c. Putabam enim eum loqui de vastitate Thraciæ, incendiis deformata. Sed hanc sententiam repudio: quòd sequitur, ὁ δ᾽ ἀνθρωπος οὐκ ἦν. quasi dicat, Thraciæ fuisse eam faciem, quæ recentis mundi fuerit, cultoribus vacui. διαπεμπεύσης τοῖς πόῤῥωθεν.) Transmittere ad posteros, esset τοῖς μετέπειτα. ad quam significationem τὸ πόῤῥωθεν non satis commodè deflectitur.

689. καὶ λατίνοις τὸ καινὸν ἐσπένδετο.) Nouitas illa, hoc est, noui tyranni cum Latinis pasciscebantur. Fortassis legendum τὸ καινότατον ἐσπένδοντο. Quod maximè mireris, vt τὸ μέγιστον vsurpatur. Ego verti τὸ καινὸν, pro καινῶς. Sequatur quisque quod probarit. τῶν θρεψαμένων ἐκτοπίους.) idem quod τῶν πατρίδων. sicut ἡ ἐνεγκαμένη, ita & hic ἡ θρεψαμένη patriam significat. βακτηρίαν καὶ νῆψιν.) νῆψις est sobrietas: quæ quid huc faciat, non video. neque σκῆψις placet. Sobrietatem bellatoribus etiam esse vtilem non nego: sed id hic non agitur.

691. ὡς οὐκοῦν ἐβάλετο κατὰ νοῦν.) negationem, quòd redundare existimo, omisi.

696. ἤγουν λατῖνον.) aut certè Latinum. Puto legendum ἢ γοῦν, vel οὐκοῦν: itáque verti.

698. ὡς ἱμᾶσι.) Fortasse ἱματίοις, probris tanquam vestibus nos operiunt. καὶ τὴν τῶν βιθυνῶν μητροπόλεως προεδρεύουσαν νίκαιαν παροικεῖν.) Puto legendum, καὶ τὴν τῶν βιθυνῶν προεδρεύουσαν νίκαιαν. Nam ἡ προεδρεύουσα & μητρόπολις idem valent, nisi fallor. Si quis autem etiam metropolim alteri ciuitati subiicit, legat: καὶ τὴν τῆς τῶν βιθυνῶν μητροπόλεως προεδρεύουσαν νίκαιαν, addito duntaxat articulo τὴν: vt paulo antè, τὴν παρ᾽ ἀσκανία λίμνην παροικεῖν. καὶ παριστᾶν ἐντεῦθεν.) Videntur nonnulla deesse. μᾶλλον γε οὐδὲ δὲ ὄχλῳ ποτὲ γεγόναμεν.) Hæc per indignationem adiici videntur, ad hominum iniquitatem exaggerandam, & suam innocentiam declarandam.

GNOMOLOGIA, ID EST, INDEX SENTENTIARVM, QVÆ EX NICETÆ CHONIATÆ historia collectæ, & ordine Alphabeti digestæ sunt.

tem ſed imminentis etiam exitij, & tutarum actionum prænotionem Deus abſcondit. 303

Deus vindex.

Vindicta diuina, cùm tot manus & pedes habeat, cùm acutè omnia perſpiciat, & patentibus prædita ſit auribus, non obliuiſcitur. Sed conſiderat, nec multas præterit impudentes calumnias & accuſationes bonorum virorum: ſed declarat ea ſe perſpicere quæ in telluris receſſibus aguntur, & obſcura linguæ murmura exaudire. 159.160.

Dolor.

Id mortalium eſt ingenium, vt exiguum doloris leuamen in lucro deputemus. 318

Dubia.

Res dubiæ in optimam partem interpretandæ ſunt. 67

Fama.

Fama nihil imperueſtigatum aut occultum ſinit. 38

Ea quoque quæ ſub terra latent fama perſpicit & futura ſępe, tanquam iam facta, promulgare ſolet. 302

Fama ſæpe veritatem opprimit, nec certi quicquam adfert. 545

Non ſemper famæ præbendæ ſunt aures, nec ſi quem ea pro viro forti celebrat, is ſtatim vt talis eſt formidandus, nec ſi quis pro timido & ignauo traducitur, ſpernendus & reiiciendus eſt. Sed fama vt non omnino vana, præſertim tam celebris, non quidem planè eſt cõtemnenda, ſed ad res geſtas eorum qui vel malè vel benè audiunt, tanquam ad Lydium lapidem exigenda: ſæpe etiam oculo iudicium permittendum, & ſic ea vel, vt vera, probanda eſt, vel, vt falſa repudianda. Aures enim non vident ipſam rem, ſed alienarum linguarum & ſæpe aduerſarum ſtrepitum conſeruant. Viſus verò certus eſt rerum arbiter, &c. 505

Fames.

Annonę penuria machina firmiſſima & acerrima ad vrbium expugnationem. 411

Fatum.

Fatorum vis prudentiam humanam ſuperat. 400.

Futura.

Res futuræ difficulter ab hominibus præcaueri poſſunt: neque facilè quiſquã pericula euadet, niſi numine exorato, diuinitus cuſtodiatur malorumque leuamen impetret. 208

Hiſtoria.

Haud ab re liber viuentium appellatur hiſtoria, rerumque geſtarum de criptio tubæ clangor quo iam olim mortui velut è ſepulchris excitati, in medium producuntur. 2

Quicquid non apertum eſt atque in promptu poſitum hiſtoria abominatur: quicquid ſimplex & naturale eſt, atque intelligentiæ obuium libenter admittit. Nam cùm ad veritatem tanquam ad vnicum ſcopum collimet, atque ab oratoria calliditate & poeticis fabulis quàm remotiſſima ſit: etiam à forma dicendi iis facultatibus propria abhorret. Quamuis autem multum grauitatis & reuerentiæ hiſtoriam comitetur: tamen quia vel opificibus, militibus & mulierculis etiam nota eſſe cupit, formulis elegantioribus delectatur, veſtémque amat non ſanè luxurioſam & exoticam; ſed ſimplicem & mundam: nec perſpicuitate & breuitate quicquam habet antiquius. 3,4

Homicidium.

Nihil intereſt, vtrum ipſe occidas, an cædis cauſam præbeas. 395

Humanitas.

Solent homines non tantùm cognatos & populares afflictos, ſed hoſtes etiam ſuppliciter benignè tractare. 567

Immanitas.

Naturæ iniuria fit, & humanitatis ius ab eo violatur, qui iracundię vltra victoriam indulget. 682

Imperator.

Nihil eſt quin ab Imperatoribus emendari queat: nec vllum peccatum eſt, quod vires eorum ſuperet. 554

Imperatores.

Imperatorum impetus & potentia non quieſcere ſolet, niſi diuina humanáque pro ſuo lubito mutarint. 438

Impÿ & pÿ.

Cum impiorum caſtigatione piorum conſolatio & reſtitutio in integrum coniuncta eſt. 630

Improbi.

Improborum vitam breuem fore dicimus, Prophetæ autoritatem ſecuti, qui viros ſanguinarios & doloſos ad dimidium dierum ſuorum peruenturos eſſe negat. 484

Improbitas.

Improuiſa & ineuitabilis res eſt improbitas. 121.

Timida res eſt improbitas, ac ſuopte teſtimonio conuincitur: & arguente conſciêntia nihil boni exſpectat 389

Imprudentia.

Vitia iuxta virtutes in propinquo & in eadem prope ſtirpe naſcentia, cernere aut nolumus, aut nequimus. 486

Inuidia.

Inuidia nõ tantum prouinciarum & vrbium dominos ſubinde obliquo intuetur oculo, ſed & inſidiatores in proximo alit, mediocres etiam inſectatur. 121

Inſania.

Eſt extremæ inſaniæ, eos vel obiurgare, vel vt iniurios laceſſere, qui ad Deum confugiunt, eoque interceſſore & defenſore perſecutionum quærunt remedium 262

Ira.

Potentes iram tegunt ac diſſimulant, dum vlciſcendi occaſio detur. 36

Ira non niſi lethali ictu lenitur 325

Iudicia Dei.

Quis Dei iudicia, vel addendo, vel dettahendo immutabit? 47

Iuſiurandum.

Principibus iuriſiurandi religio cæteris rebus omnibus antiquior eſſe debet 564

Lachryma.

Lachrymas Deus admittit, & natura maximũ mutuæ miſericordiæ incitamentum in oculos noſtros deriuauit. 639

Leges.

Chriſtianæ religionis leges hominem potius conſeruandum eſſe quàm perdendum, nec totum mundum cum eius animo comparandum docent. 339

Mala.

Summa mala tergiuerſationem non patiuntur, in quibus vel exigua negligentia ſummæ

rerum est euersio. 170.

Accepta mala corrigi non possunt. 220.

Multo est facilius malorum principiis obstare & incrementa prohibere, quàm ea progressa longiùs & confirmata cohibere, & exstirpare. 631.

Remota mala minùs molesta sunt quàm propinqua:& quod expectatur, etsi pessimum fuerit, lenius eo ducitur quod vrget in præsentia. Id enim est mortalium ingenium, vt exiguum doloris leuamen in lucro deputemus. 318.

Mollities.

Immodica mollities rebus gerendis nihilo aptior est quàm dementia. 587.

Neque verò mulier duntaxat res grauis est,& coniugalis amor plus nocet quàm iuuat: sed vir etiam mollis & effœminatus res pessima & molestissima est,cui qui parent,quid infortunij quid extremi periculi non subibunt? 596.

Mors.

Mortis formido non salutem, sed exitium adfert. 169.

Mulier.

Maledictis mulieres pugnare solent. 147.

Mutationes.

Sæpe ex leui causa magnæ mutationes & ingentes calamitates ortæ sunt. 189.

Natura.

Ego corruptrici naturæ in multis non obsequor: sed eius institutis, vt pusillæ mulierculæ cõsiliis, in rebus grauioribus, repudiatis, Deum sequi malo. 50.

Necessitas.

Necessitate nihil est violentius. 685.

Oculi.

Visus,est certus rerum arbiter,& pluris est, vt Comicus ait, vnus oculatus testis, quàm auriti decem,qui non alieno testimonio, sed suo experimento nitatur. 505.

Patientia.

Deus si sæpe percutere, at sæpissimè etiam mederi consueuit:præsertim si quis leniter, & cum gratiarum actione molestias perfert: neque ob acerbitatem earum, eum à quo proficiscuntur odio persequitur,nec cum prouidentia expostulat: nec diuini iudicij profunditate reiecta, in secundis duntaxat rebus bonum se præbere didicit. 315.

Pecunia.

Quidam ex antiquis,pecuniam rerum neruos rectissimè appellauit. 69.

Periculum.

Præsens periculum nihil habet morte grauius. 170.

Nemo facilè pericula euadet, nisi Numine exorato diuinitus custodiatur,malorúmque leuamen impetret. 208.

Plebs.

Est morbus hic omnium ciuitatum, vt plebs sit temeraria, & magno impetu feratur: neque consilio quicquam aggreditur, neque æquo animo ab inhonestis conatibus desistit: & interdum fama tantùm seditionis impulsa, igni magis exæstuat,in enses,in præcipitia, in marinos scopulos cæco furore ruit. Contrà cùm perterrita est, ac quemuis strepitum expauescit, cuiuis collum calcandum præbet. Rectè igitur inconstantiæ & temeritatis nomine reprehenditur. 256.257.

Populi turba nec sua sponte sana consilia amplectitur,nec meliora suadentibus obtemperat. 599

Vt simplex est & mutabilis, nihil nisi libidinem in consilio habet. 609

Præcepta Christi.

Christi præcepta Christianos omnes iubent ea facere hominibus, quæ ab iisdem sibi præstari cupiant. 639.

Princeps.

Vt Principis mores sunt, ita res ferè administrantur, vtpote à quo pendeant: qui si ignauus sit, ruunt in deterius: sin bonus est, & strenuus, eriguntur & florent. 49.

Animi candori quàm ensiferæ manui, & ingenio in subtiliter exquirendis subditorum delictis intento,parere malumus homines. 51.

Princeps vigilans.

Homini priuato quouis tempus ad cibum capiendum idoneum est,id præsertim cùm assueuerit.Principi verò tot curis distracto,si nomini suo respondere velit, satis est si vesperi curare corpus liceat. 522.

Principatus.

Fateor naturam natu maioribus principatũ deferre solere: Deum verò in designandis regibus aliam rationem plerunque sequi animaduerto.Cogitate Dauidem & statura & ætate minimum fuisse inter fratres, &c 49.

Multorum principatum,omnis imperij & disciplinæ contemptus sequitur. 248.

Prosperitas.

Qui ex seruitute insuetam libertatem propitia fortuna consecuti sunt, maxima perpetuò adfectantes, neque se in posterum calamitati vlli fore obnoxios opinantes, successibus & victoriis effusè indulgent, pristini status obliti, præsenti verò læti,& insolentes. 681.

Prouidentia.

Laqueos & retia diuinæ prouidentiæ nemo euadere potest. 288.

Non solet Deus eadem subinde ratione res humanas gubernare,sed ad varietatem administrationis vniuersi declarandam,regna & principatus aliter atque aliter transferre, ne minutissimis quidem rebus à sua cura exclusis. 459.

Deus monstrat se esse horarum & temporum Dominum, & à se itinera hominum vel prosperari,vel impediri. 577.

Repetitio.

Crebra similium rerum repetitio, sine vlla gratia nouitatis,fastidium parit lectoribus. 138.

Reprehensiones.

Mansuetis ingeniis reprehensiones plus ferè voluptatis afferunt quàm doloris, earúmque memoria scintillas in animis velut ignem sub cineribus delitescentem,ad cauenda in posterũ similia delicta excitat. 633.

Salutis cura.

Nemo nefas putare debet suam salutẽ propugnare,& ictum hostilem anteuertere. 262

Sapientia.

Ad virum aliis insidiantem, qui aliud lingua promptum, aliud pectore clausum habet, cauendum,magna sapientia est opus, & numinis auxilio, 224.

Sepultura.

Honesta sepultura erit, vbicunque pro Christo occubuerimus. 77.

Spes.

Omnis spes non est incertæ Martis aleæ cõmitten-

AXIOMATVM ET INSIGNIVM QVARVNDAM SENTENTIARVM, quæ in Notis ad Nicetæ historiam occurrunt INDEX.

Numerus paginam denotat.

quum

Securi

734

AXIOMATA.

Principes

744

